

Nordisk Råd

---

52. sesjon

2000

Reykjavík

Redaksjon:

Charlotta Gotthardt
Guðrún Garðarsdóttir
Hilde Elisabeth Haaland
Eva Hjelm
Pia Piontek

ISBN 87-988551-0-7

Graphium Norstedts Tryckeri AB, Stockholm 2001

Innholdsfortegnelse

Innkallelse til sesjonen	7
Deltakerliste	9
Regjeringsrepresentanter og valgte medlemmer samt varamedlemmer etter land og parti	12
Dagsorden og Ärendeliste	27
Oversikt over sesjonen	40
Protokoll	43
Saker m.m.	
Medlemsforslag/Utvalgsforslag (A-saker)	325
Ministerrådsforslag (B-saker)	510
Beretninger (C-saker)	669
Meddelelser (D-saker)	1159
Spørsmål (E-saker)	1256
Dokumenter	1273
Vedtak	
Fremstillinger/Rekommandasjoner	1587
Ytring	1628
Interne vedtak	1629
Øvrige vedtak	1635
Presidium, sekretariat, sakkyndige m.m.	1641
Supplement	
Utdeling av Nordisk Råds musikkpris og litteraturpris	1657
Utdeling av Nordisk Råds Natur- og miljøpris	1666
Ärendelista	1673
Anhängiga interna beslut	1683
Register	
Oversikt over sakenes behandling	1691
Personregister	1707
Emneregister	1727
Plan over sesjonssalen	1735

Innkalling til sesjonen

Det meddeles herved, at Nordisk Råds 52. session afholdes den 6. – 8. november 2000 i Reykjavík, Island.

København 10. marts 2000

Sigríður Anna Þórðardóttir
Præsident

Frida Nokken
Rådsdirektør

Deltakerliste

(Opprettet i følge §4 i arbeidsordningen og godkjent ved møtet den 6. november 2000 med endring ved møtene 7. og 8. november 2000.)

Regjeringsrepresentanter – Hallitusten edustajat¹

Björn Bjarnason	Paavo Lipponen
Gun Carlson	Sonja Mikkelsen
Davíð Oddsson	Jonathan Motzfeldt
Eyðun, Elltør	Elsebeth Gerner Nielsen
Jan-Erik Enestam	Roger Nordlund
Geir H. Haarde	Leif Pagrotsky
Guðni Ágústsson	Páll Pétursson
Halldór Ásgrímsson	Göran Persson
Ellen Horn	Niels Helveg Petersen
Høgni Hoydal	Poul Nyrup Rasmussen
Ove Hygum	Olof Salmén
Ingibjörg Pálmadóttir	Kimmo Sasi
Tórbjörn Jacobsen	Siv Friðleifsdóttir
Thorbjørn Jagland	Ole Stavad
Alfred Jakobsen	Jens Stoltenberg
Marianne Jelved	Sturla Böðvarsson
Jørgen Wæver Johansen	Danne Sundman
Anfinn Kallsberg	Erkki Tuomioja
Jørgen Kosmo	Marita Ulvskog
Lise Skifte Lennert	Valgerður Sverrisdóttir
Suvi Lindén	Margareta Winberg
Anna Lindh	

---

¹ Angående tidspunkt for regjeringsrepresentantenes tilstedeværelse ved sesjonen henvises til Nordisk Råds delegasjonssekretariat

Medlemmer - Jäsenet

Eero Akaan-Penttilä
 John Alvheim
 Christel Anderberg
 Hanne Andersen
 Arnbjörg Sveinsdóttir
 Dorte Bennedsen
 Per Berthelsen
 Charlotta Bjälkebring
 Gunnar Breimo
 Berit Brørby
 Ole Vagn Christensen
 Frank Dahlgaard
 Lennart Daléus
 Erik Dalheim
 Odd Einar Dørum
 Knud Enggaard
 Olof Erland
 Ragnar Erlandsson
 Ann-Marie Fagerström
 Per-Kristian Foss
 Anthon Frederiksen
 Reynoldh Furustrand
 Gunn Karin Gjul
 Jette Gottlieb
 Per-Erik Granström
 Lennart Gustavsson
 Åke Gustavsson
 Tuula Haatainen
 Leena Harkimo
 Chris Heister
 Gun Hellsvik
 Anne Huotari
 Hjálmar Jónsson
 Lars Hjertén
 Odd Holten

Svend Erik Hovmand
 Kaj Ikast
 Ísólfur Gylfi Pálmason
 Margareta Israelsson
 Johan J. Jakobsen
 Kristen Touborg Jensen
 Anita Johansson
 Eva Johansson
 Elver Jonsson
 Per Kaalund
 Laila Kaland
 Kimmo Kiljunen
 Jeppe Kofod
 Katri Komi
 Øyvind Korsberg
 Ellen Kristensen
 Ewa Larsson
 Kaj Larsson
 Paula Lehtomäki
 Mika Lintilä
 Svein Ludvigsen
 Jógvan á Lakjuni
 Pehr Löv
 Aase D. Madsen
 Ragnwi Marcelind
 Lars Kramer Mikkelsen
 Eva Møller
 Petri Neittaanmäki
 Astrid Marie Nistad
 Marit Nybakk
 Kent Olsson
 Heli Paasio
 Vibeke Peschardt
 Dan Reinert Petersen
 Riitta Prusti

Bror Yngve Rahm
Leena Rauhala
Sighvatur Björgvinsson
Sigríður Jóhannesdóttir
Sigríður Anna Þórðardóttir
Sonja Irene Sjøli
Jouko Skinnari

Lodve Solholm
Steingrímur J. Sigfússon
Hannu Takkula
Marja Tiura
Jari Vilén
Kari Økland
Jan Erik Ågren

Endringer i deltakerlisten

Endringer 6. november

Blant de valgte medlemmene ble Lars Hjertén erstattet av Bo Lundgren for denne dagen og Lennart Daléus av Marianne Andersson.

Endringer 7. november

Blant de valgte medlemmene ble Ragnar Erlandsson erstattet av Karl-Göran Eriksson for denne formiddagen. For denne dagen ble Eva Johansson erstattet av Karin Olsson, Anne-Marie Fagerström av Berndt Sköldestig og Margareta Israelsson av Kristina Zakrisson. Lennart Daléus ble erstattet av Marianne Andersson for resten av sesjonen.

Endringer 8. november

Blant de valgte medlemmene ble Margareta Israelsson erstattet av Berndt Sköldestig for denne dagen, og Jari Vilén erstattet av Seppo Kanerva for resten av sesjonen.

Regjeringsrepresentanter og medlemmer samt varamedlemmer etter land og partier

(Ved sesjonens begynnelse)

Danmarks Riges delegasjon

Regjeringsrepresentanter

Rasmussen, Poul Nyrup, f. 43
statsminister (S)

Nielsen, Elsebeth Gerner, f. 60
kulturminister (RV)

Petersen, Niels Helveg, f. 39
udenrigsminister (RV)

Stavad, Ole, f. 49
skatteminister (S)

Jelved, Marianne, f. 43
økonomiminister og minister
for nordisk samarbejde (RV)

Mikkelsen, Sonja, f. 55
sundhedsminister (S)

Hygum, Ove, f. 56
arbejdsminister (S)

Medlemmer

(Valgt av Folketinget 4. oktober 2000)

Socialdemokratiet (S)

Medlemmer

Andersen, Hanne, f. 39
kontorassistent

Bennedsen, Dorte, f. 38
fhv. minister, cand.theol.

Christensen, Ole Vagn, f. 43
slagteriarbejder

Hansen, Søren, f. 42
sølvsmed

Varamedlemmer

Rosing, Hans-Pavia, f. 48
informationschef

Sass, Peder, f. 43
fuldmægtig

Sørensen, Frode, f. 46
bankfilialchef

Mikkelsen, Lars Kramer, f. 56
informationschef

Kofod, Jeppe, f. 74
stud. jur. soc.

Greibe, Lis, f. 39
civilingeniør, adjunkt

Kaalund, Per, f. 37
konsulent, fhv. amtsborgmester

Beim, Helen, f. 43
lærer

Venstre (V)

Medlemmer
Hovmand, Sven Erik, f. 45
journalist

Varamedlemmer
Larsen, Ester, f. 36
Cand. phil.

Kristensen, Ellen, f. 72
salgsassistent

Enggaard, Knud, f. 29
fhv. minister, cand.polit.

Rudienggaard, Preben, f. 44
adm. embedslæge

Hvilshøj, Rikke, f. 70
cand. polit.

Det Konservative Folkeparti (KF)

Medlemmer
Ikast, Kaj, f. 35
major

Varamedlemmer
Hansen, Flemming, f. 39
merkonom, skohandler

Møller, Eva, f. 40
lektor

Christmas-Møller, Pia, f. 61
fuldmægtig

Socialistisk Folkeparti (SF)

Medlem
Touborg, Kristen, f. 43
landmand

Varamedlem
Stillinger, Kaj Aage, f. 43
lærer, erhvervsvejleder

Det Radikale Venstre (RV)

Medlem
Pescharadt, Vibeke, f. 39
fuldmægtig

Varamedlem
Myltoft, Dorit, f. 43
lærer

Enhedslisten (EL)

Medlem

Gottlieb, Jette, f. 48
tømrer

Varamedlem

Kolstrup, Søren, f. 47
lektor

Dansk Folkeparti (DF)

Medlem

Madsen, Aase D., f. 36
revision

Varamedlem

Nødgaard, Poul, f. 36
bogholder

Uden Partitilknytning

Medlem

Dahlgaard, Frank, f. 46
journalist

Varamedlem

Videbæk, Tove f 45
direktør

Finlands delegasjon

Regjeringsrepresentanter

Lipponen, Paavo, f. 41
statsminister (SDP)

Enestam, Jan-Erik, f. 47
försvarsminister och minister
för nordisk samarbete (SFP)

Tuomioja, Erkki, f. 46
utrikesminister (SDP)

Lindén, Suvi, f. 62
kulturminister (Kok.)

Sasi, Kimmo, f. 52
utrikeshandelsminister och
minister i handels- och
industriministerien (Kok.)

Medlemmer

(Valgt av Riksdagen 11. februar og 3. mars 2000)

Suomen Sosialidemokraattinen Puolue (Finlands Socialdemokratiska Parti) (SDP)

Medlemmer (jäsenet)

Haatainen, Tuula, f. 60
sjukskötare

Kiljunen, Kimmo, f. 51
pol. dr., docent

Prusti, Riitta, f. 41
riksdagsledamot

Skinnari, Jouko, f. 46
jur.kand.

Vähänäkki, Matti, f. 38
vicehäradshövding,
kommundir.

Varamedlemmer (varajäsenet)

Backman, Jouni, f. 59
student i samhällsvetenskap

Huovinen, Susanna, f. 72
mag. i samhällsvetenskap

Olin, Kalevi, f. 45
professor

Paasio, Heli, f. 72
fil. mag.

Taipale, Ilkka, f. 42
docent, med. och kir. doktor

Suomen Keskusta (Centern i Finland) (Kesk.)

Medlemmer (jäsenet)

Lehtomäki, Paula, f. 72
ekon. mag. och pol. kand.

Manninen, Hannes, f. 46
lic. i administrativ vetenskap

Neittaanmäki, Petri, f. 75
mag. i samhällsvetenskap

Ranta-Muotio, Aulis, f. 46
agronom

Takkula, Hannu, f. 63
ped. mag. lärare

Varamedlemmer (varajäsenet)

Komi, Katri, f. 68
agronomi- och forst mag.

Lintilä, Mika, f. 66
ekonomichef

Myllyniemi, Kari, f. 42
merkonom, polismästare

Nousiainen, Pekka, f. 45
kommundirektör

Kansallinen Kokoomus (Samlingspartiet) (Kok.)

Medlemmer (jäsenet)

Akaan-Penttilä, Eero, f. 43
med. och kir. doktor

Harkimo, Leena, f. 63
verkställande direktör

Salo, Petri, f. 59
äldre konstabel

Vilén, Jari, f. 64
ped. mag.
Forfall 8/11; erstattet av Seppo Kanerva

Varamedlemmer (varajäsenet)

Ihamäki, Timo, f. 39
med. och kir. doktor

Kanerva, Seppo, f. 41
generalstabskommodor

Mäki-Hakola, Pertti, f. 51
forstmästare

Nurmi, Tuija, f. 58
med. doktor

Tiura, Marja, f. 69
mag. i administrativa
vetenskaper

Vasemmistoliitto (Vänsterförbundet) (Vas.)

Medlem (jäsen)

Ojala, Outi, f. 46
specialsjukskötare

Varamedlem (varajäsen)

Huotari, Anne, f. 59
merkonom

Svenska Folkpartiet (Ruotsalainen Kansanpuolue) (SFP)

Medlem (jäsen)

Löv, Pehr, f. 47
med. lic.

Varamedlem (varajäsen)

Pietikäinen, Margareta, f. 40
fil. mag., m. sc.

Vihreä Liitto (Gröna Förbundet) (Vihr.)

Medlem (jäsen)

Brax, Tuija, f. 65
jur. kand.

Varamedlem (varajäsen)

Forsius, Merikukka, f. 72
ped. mag

Suomen Kristillinen Liitto (Finlands Kristliga Förbund) (SKL)

Medlem (jäsen)

Kallis, Bjarne, f. 45
pol. kand.

Varamedlem (varajäsen)

Rauhala, Leena, f. 42
fil. mag.

Færøyes delegasjon²

Landsstyrets representanter

Kallsberg, Anfinn, f. 47
lagmand (Ff.)

Elttør, Eyðun, f. 41
olie- og miljøminister (Sjfl.)

Hoydal, Høgni, Karsten f. 66
vicelagmand, minister for
selvstyreanliggender og nordisk
samarbejdsminister (Tvfl.)

Jacobsen, Tórbjörn, f. 55
undervisnings- forsknings- og
kulturminister (Tvfl.)

Neystabø, Helena Dam á, f. 55
social- og sundhedsminister

Medlemmer

(valgt av Færøyes Lagting 6. august 2000)

Fólkaflokkurin (Ff)

Medlem
Keldu, Jógvan við f. 1944
grossist

Varamedlem
Lakjuni, Jógvan á, f. 52
lærer

Javnaðarflokkurin (Jvfl.)

Medlem
Petersen, Dan Reinert, f. 46
lærer

Varamedlem
(Mortensen, Heðin (Sb.))

---

² Inngår i Danmarks Riges Delegation

Sambandsflokkurin (Sb)

Varamedlem

Mortensen, Heðin, f. 46
maskin- og bilmekaniker
forsikringsfuldmægtig

Grønlands Delegasjon³

Landsstyrets repræsentanter

Motzfeldt, Jonathan, f. 38
landsstyreformand (Si)

Johansen, Jørgen Wæver, f. 72
landsstyremedlem for sociale
sager og arbejdsmarked (Si)

Jakobsen, Alfred, f. 58
landsstyremedlem for miljø og
helse (IA)

Lennert, Lise Skifte, f. 48
landsstyremedlem for kultur, ud-
dannelse, forskning og kirke (Si)

Medlemmer

(Valgt av Grønlands Landsting 16. februar 1999)

Siumut (Si)

Medlem
Berthelsen, Per, f. 50
viseborgmester

Varamedlem
Heilmann, Ruth, f. 45
lærer, borgmester

Kandidatforbundet (K)

Medlem
Frederiksen, Anthon, f. 53
politiuddannet

Varamedlem
(Nilsson, Anders (A))

Atassut (A)

Varamedlem
Nilsson, Anders, f. 46

---

³ Inngår i Danmarks Riges Delegation

Islands delegasjon

Regjeringsrepresentanter

Davíð Oddsson, f. 48
statsminister

Ingibjörg Pálmadóttir, f. 49
helse- og forsikringsminister

Björn Bjarnason, f. 44
undervisnings- og kulturminister

Páll Pétursson, f. 37
socialminister

Geir H. Haarde, f. 51
finansminister

Sturla Böðvarsson, f. 45
samfærdselsminister

Guðni Ágústsson, f. 49
landbrugsminister

Valgerður Sverrisdóttir, f. 50
industri- og handelsminister

Halldór Ásgrímsson, f. 47
udenrigsminister

Siv Friðleifsdóttir, f. 62
Miljøminister- og nordisk
samarbejdsminister

Medlemmer

(Valgt av Alþingi 2. oktober 2000)

Samfylkingin (Alliancen) (A)

Medlemmer

Sighvatur Björgvinsson, f. 42
redaktør

Sigríður Jóhannesdóttir, f. 43
lærer

Varamedlemmer

Rannveig Guðmundsdóttir, f. 40
altingsmedlem

Ásta R. Jóhannesdóttir, f. 49
afdelingschef

Sjálfstæðisflokkurinn (Selvstændighedspartiet) (Sj)

Medlemmer

Arnbjörg Sveinsdóttir, f. 56
altingsmedlem

Hjálmar Jónsson, f. 50
præst

Sigríður Anna Þórðardóttir, f. 46
lærer

Varamedlemmer

Árni Johnsen, f. 44
lærer og journalist

Drífa Hjartardóttir, f. 50
landmand

Ásta Möller, f. 57
sygeplejer

Vinstri Grænir (VG)

Medlem

Steingrímur J. Sigfússon, f. 55
geolog

Varamedlem

Þuríður Backman, f. 48
sygeplejer

Framsóknarflokkurinn (Fremskridtspartiet) (F)

Medlem

Ísólfur Gylfi Pálmason, f. 54
lærer

Varamedlem

Hjálmar Árnason, f. 50
rektor

Norges delegasjon

Regjeringsrepresentanter

Stoltenberg, Jens, f. 59
statsminister

Horn, Ellen, f. 51
kulturminister

Jagland, Torbjørn, f. 50
utenriksminister

Kosmo, Jørgen Hårek, f. 47
arbeids- og administrasjons-
minister og minister for nordisk
samarbeid

Medlemmer
(Valgt av Stortinget 20. oktober 2000)

Det norske Arbeiderparti (A)

Medlemmer

Brørby, Berit, f. 50
stortingsrepresentant

Solberg, Hill-Marta, f. 51
stortingsrepresentant

Dalheim, Erik, f. 40
stortingsrepresentant

Dørum, Anneliese, f. 39
stortingsrepresentant

Kristiansen, Rune E., f. 48
stortingsrepresentant

Nistad, Astrid Marie, f. 38
stortingsrepresentant

Nybakk, Marit, f. 47
stortingsrepresentant

Breimo, Gunnar, f. 39
stortingsrepresentant

Varamedlemmer

Tveiten, Rita, f. 54
stortingsrepresentant

Kaland, Laila, f. 37
stortingsrepresentant

Nordtun, Tore, f. 49
stortingsrepresentant

Gjul, Gunn Karin, f. 67
stortingsrepresentant

Rudihagen, Torstein, f. 51
stortingsrepresentant

Gaundal, Aud, f. 49
stortingsrepresentant

Bæivi, Mimmi, f. 50
stortingsrepresentant

Hegna, Bent, f. 59
stortingsrepresentant

Fremskrittspartiet (Frp)

Medlemmer

Solholm, Lodve, f. 49
stortingsrepresentant

Alvheim, John, f. 30
stortingsrepresentant

Korsberg, Øyvind, f. 60
stortingsrepresentant

Varamedlemmer

Stensaker, Christopher, f. 45
stortingsrepresentant

Bredvold, Per Roar, f. 57
stortingsrepresentant

Stang, Jørn, f. 59
stortingsrepresentant

Kristelig Folkeparti (KrF)*Medlemmer*

Haugland, Valgerd Svarstad f 56
stortingsrepresentant

Holten, Odd, f. 40
stortingsrepresentant

Karlstrøm, Randi, f. 60
stortingsrepresentant

Varamedlemmer

Økland, Kari, f. 59
stortingsrepresentant

Rahm, Bror Yngve, f. 55
stortingsrepresentant

Nilssen, Åse Wisløff, f. 45
stortingsrepresentant

Høyre (H)*Medlem*

Foss, Per-Kristian, f. 50
stortingsrepresentant

Sjøli, Sonja Irene, f. 49
stortingsrepresentant

Ludvigsen, Svein, f. 46
stortingsrepresentant

Varamedlemmer

Petersen, Jan, f. 46
stortingsrepresentant

Gabrielsen, Ansgar, f. 55
stortingsrepresentant

Nakkim, Kjellaug, f. 55
stortingsrepresentant

Senterpartiet (Sp)*Medlem*

Jakobsen, Johan J , f. 37
stortingsrepresentant

Varamedlem

Dale, John, f. 40
stortingsrepresentant

Sosialistisk Venstreparti (SV)*Medlem*

Djupedal, Øystein, f. 60
stortingsrepresentant

Varamedlem

Andersen, Karin, f. 52
stortingsrepresentant

Venstre (V)*Medlem*

Dørum, Odd Einar, f. 43
stortingsrepresentant

Varamedlem

Kvassheim, Gunnar, f. 53
stortingsrepresentant

Sveriges delegation

Regjeringsrepresentanter

Persson, Göran, f. 49
statsminister (s)

Ulvskog, Marita, f. 51
kulturminister (s)

Pagrotsky, Leif, f. 51
handelsminister och minister
för nordisk samarbete (s)

Winberg, Margareta, f. 47
jordbruks- och
jämförhetsminister (s)

Lindh, Anna, f. 57
utrikesminister (s)

Medlemmer

(Valgt av riksdagen 19. oktober 2000)

Sveriges socialdemokratiska arbetareparti (s)

Medlemmer

Johansson, Anita, f. 44
undersköterska

Furustrand, Reynoldh, f. 42
ombudsman

Larsson, Kaj, f. 38
inköpare

Israelsson, Margareta, f. 54
lärare

Forfall: erstattet av Kristina Zakrisson 7/11
og av Berndt Sköldestig 8/11

Johansson, Eva, f. 47
ombudsman
Forfall 7/11; erstattet av Karin Olsson

Granström, Per Erik, f. 42
riksdagsman

Gustavsson, Åke, f. 43
redaktör

Fagerström, Anne-Marie, f. 53
barnskötare
Forfall 7/11; erstattet av Berndt Sköldestig

Varamedlemmer

Hulterström, Sven, f. 38
kommunalråd

Bohlin, Sinikka, f. 47
lärare

Ahlin, Urban, f. 64
lärare

Brendt, Agneta, f. 46
lärare

Olsson, Karin, f. 44
hushållningslärare

Sköldestig, Berndt, f. 44
föreståndare

Zakrisson, Kristina, f. 56
kontorist

Nilsson, Annika, f. 71
student

Moderata samlingspartiet (m)

Medlemmer

Hellsvik, Gun, f. 42
högskolarektor

Heister, Chris, f. 50
politisk sekretär

Hjertén, Lars, f. 38
folkhögskolarektor
Forfall 6/1; erstattet av Bo Lundgren

Anderberg, Christel, f. 43
chefsåklagare

Olsson, Kent, f. 44
adjunkt

Varamedlemmer

Lundgren, Bo, f. 47
civilekonom

Tolgfors, Sten, f. 66
fil. kand.

Graf, Carl Fredrik, f. 59
marknadschef

Wistrand, Birgitta, f. 39
administrerande direktör

Lenmarker, Göran, f. 43
administrerande direktör

Folkpartiet liberalerna (fp)

Medlem

Jonsson, Elver, f. 36
postman

Varamedlem

Leijonborg, Lars, f. 49
socioekonom

Centerpartiet (c)

Medlem

Daléus, Lennart, f. 46
informationschef
Forfall ved sesjonen; erstattet av
Marianne Andersson

Varamedlem

Andersson, Marianne, f. 42
ekonom

Vänsterpartiet (v)

Medlem

Bjälkebring, Charlotta L., f. 60
fritidsledare

Gustavsson, Lennart, f. 54
lärare

Varamedlemmer

Ringqvist, Jonas, f. 71
riksdagsman

Stockhaus, Claes, f. 56
1: e skötare

Miljöpartiet (mp)

Medlem

Larsson, Ewa, f. 52
samhällsvetare, Waldorflärare

Varamedlem

Saarinen, Ingegerd, f. 47
bibliotekarie

Kristdemokratiska samhällspartiet (kd)

Medlemmer

Ågren, Jan Erik, f. 44
prost

Marcelind, Ragnwi, f. 53
ombudsman

Varamedlemmer

Tjernberg, Gunilla, f. 50
förskollärare

Svensson, Alf, f. 38
fil. mag.

Ålands delegasjon⁴

Regjeringsmedlemmer

Nordlund, Roger, f. 57
lantråd (ÅC)

Carlson, Gun, f. 39
landskapsstyrelsesledamot,
utbildning och kultur (ÅC)

Salmén, Olof, f. 27
vicelantråd (Ob)

Sundman, Danne, f. 73
landskapsstyrelsesledamot,
energi, bygg, lagberedning
och IT (Ob)

Medlemmer

(Valgt av Ålands lagting 3. november)

Åländsk center (ÅC)

Medlem

Erlandsson, Ragnar, f. 41
lagttingsmedlem
Forfall 7/11; erstattet av Karl-Göran Eriksson

Varamedlem

(Eriksson, Karl-Göran (FS))

---

⁴ Inngår i Finlands kvote

Liberalerna på Åland (lib)

Medlem
Erland, Olof, f. 44
avdelningschef

Varamedlem
(Wiklöf, Lasse (ÅSD))

Frisinnad Samverkan

Varamedlem
Eriksson, Karl-Göran, f. 43
diplomekonom

Ålands Socialdemokrater (ÅSD)

Varamedlem
Wiklöf, Lasse, f. 44
informationschef

Dagsorden

**Nordisk Råds 52. session i Reykjavík
den 6. – 8. november 2000**

Mandag 6. november 2000 kl. 16.30 – 20.00

- 1. Sessionen åbnes af Nordisk Råds præsident**
- 2. Fastsættelse af deltagerliste**
- 3. Fastsættelse af dagsorden**
- 4. Regler for sessionens gennemførelse samt information om proceduren ved voteringer**

Regler för sessionens genomförande (dokument 1)

Kl. 16.45

- 5. Statsministrenes redegørelse (dokument 2)**
- 6. Udenrigsministrenes redegørelse (dokument 3)**
- 7. Forsvarsministrenes redegørelse (dokument 4)**
- 8. Generaldebat (incl. udenrigs- og sikkerhedspolitik)**

C 1 Nordisk årsberetning 1999. Nordisk Ministerråds virksomhedsberetning 1999 incl. bilag om Nordisk Ministerråds meddelelser vedrørende Nordisk Råds rekommandationer

C 2 Redogörelse för planerna för det nordiska samarbetet

Nordisk årsberetning 1999. Nordisk Råd, præsidiets rapport om virksomhedsåret (dokument 5)

Nordisk Ministerråds sektoraktiviteter med EU/EØS-spørgsmål – statusrapport 1999 (dokument 6)

Rapport om den nordliga dimensionen (dokument 7)

Tirsdag 7. november kl. 09.00 – 10.30

8. Generaldebat (incl. udenrigs- og sikkerhedspolitik) forts.

Kl. 10.30 – 13.00

9. Generaldebat forts. - Strategi for det fremtidige nordiske samarbejde

Norden 2000 – öppet för världens vindar.

Vismanspanelens rapport till samarbetsministrarna (dokument 8)

Närmare Norden – Förslag till reviderad nordisk närområdesstrategi (dokument 14)

Kl. 13.00 - ca. 13.45

10. Norden og Nærområderne

A 1220/när Medlemsförslag om bildandet av en nordisk demokratifond för samarbete med Ryssland⁶

A 1224/p Medlemsförslag om medlemskap för Estland, Lettland och Litauen i Nordiska rådet

A 1238/när Utskottsförslag om underlättande av ungdomsutväxling mellan Norden och de baltiska staterna

Kl. 13.45 – ca. 14.30

11. Opfølgning af Nordisk Råds rekommandationer

C 1 Nordisk årsberetning 1999. Nordisk Ministerråds virksomhedsberetning incl. bilag om Nordisk Ministerråds meddelelser vedrørende Nordisk Råds rekommandationer

36/1998/när Genomförande av nordisk miljöräkenskap för energi samt harmoniserade miljöskatter på el

17/1999/när Nordisk handel med CO2-kvoter

18/1997/nord Flyktingpolitik i Norden och Europa

20/1997/nord Utökat TV-samarbete i Norden

---

⁶ Strøket fra dagsorden mandag 6. november.

- 14/1998/nord   Insatser mot rasism och främlingsfientlighet
20/1998/nord   Strategimodell för nordisk kulturpolitik
22/1998/nord   Nordisk språkpolitik
12/1999/nord   Handlingsplan för avskaffande av gränshinder i Norden
8/1999/kk   Uppföljningen av Nordiska rådets rekommendationer

12. Afskrivning af rekommandationer og udtalelse

Kl. 14.30-16.15

13. Et konkurrencedygtigt Norden. En opfølgning af tema-konferencen 2000 "Viden og vækst i Norden"

- B 198/euro   Ministerrådsforslag om samarbejde på arbejdsmarkeds- og arbejdsmiljøområdet 2001 – 2004
A 1235/euro   Udvalgsforslag om arbejdsmarkedsrelateret debat
A 1226/euro   Udvalgsforslag om gennemførelse af et nordisk IT-infrastrukturstudie og samordning af initiativer indenfor E-handel (digitale signaturer) og krypteringsprodukter
A 1227/euro   Udvalgsforslag om gennemførelse af et nordisk IT-innovationstudie og udvikling af makroklusters
A 1228/euro   Udvalgsforslag om brug af IT-redskaber til at stimulere og forøge deltagerdemokratiet i Norden, herunder udvikling af oversættelsesteknik samt etablering af freenets
A 1229/euro   Udvalgsforslag om nedsættelse af en ekstern IT-ekspergruppe under Nordisk Ministerråd
A 1237/euro   Udvalgsforslag vedrørende social dumping i EU/EØS
Nordisk beskæftigelsesredegørelse 2000 (dokument 9)
Rapport fra Europaudvalget om IT (dokument 10)
Social dumping inom EU/EES. Rapport fra Europaudvalget (dokument 11)

Kl. 16.15-18.00**14. Bioetik samt levnedsmiddelsikkerhed fra jord/fjord til bord**

- B 196/när   Ministerrådsforslag om handlingsprogram för nordiskt jord- och skogsbrukssamarbete 2001 - 2004
- B 197/när   Ministerrådsforslag om strategi for det nordiske fiskeri-samarbejde 2001 - 2004
- B 194/euro   Ministerrådsforslag om handlingsprogram for det nordiske levnedsmiddelsamarbejde frem til år 2004
- A 1218/nord   Medlemsförslag om nordiskt samarbete inom området för bioetik
- A 1222/euro   Medlemsförslag om genmodifierade organismer
- A 1225/när   Medlemsförslag om havets miljöproblem och hållbar förvaltning av fiskeresurserna

En nordisk dimension i bioetikken? Rapport fra Nordenudvalgets seminar (dokument 12)

Onsdag 8. november 2000 kl. 08.00 - 08.15

- 15. Valg af Nordisk Råds Præsidium**
- 16. Valg af medlemmer til Nordisk Råds udvalg samt Kontrolkomité**
- 17. Valg af formand og to viceformænd i Nordisk Råds udvalg samt Kontrolkomité**
- 18. Valg af Valgkomité**
- 19. Valg af medlemmer til Nordisk Investeringsbanks Kontrolkomité for perioden 1. maj 2001 – 30. april 2003**
- 20. Valg af revisorer og revisorsuppleanter til Nordisk Kulturfond for 2001 og 2002**

Kl. ca. 08.15-09.30

21. Budget/planer for 2001

- C 2; B 189/p Nordiska ministerrådets redogörelse för planerna för det nordiska samarbetet. Nordiska ministerrådets budgetförslag för 2001
- C 3/kk Beretning til Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd om revisionen af Nordisk Ministerråds virksomhed
- C 4/kk Beretning til Nordisk Råd om revisionen af Nordisk Råds regnskab for 1999
- C 5/kk Beretning fra Nordisk Kulturfond, incl. Revisionsberetning
- B 191/nord Ministerrådsforslag om ændring af overenskomsten om Nordisk Kulturfond
- A 1239/kk Kommittéforslag om oppfølgingen av Nordiska rådets konferenser, seminarier m.m.
- A 1240/kk Kommittéforslag om Nordjobb-programmet
- Retningslinier for Nordisk Råds virksomhed i 2001 (dokument 13)

22. Valg af medlemmer og suppleanter til Nordisk Kulturfond for 2001 og 2002

Kl. 09.30-11.00

23. Spørgetid med samarbejdsministrene

Kl. 13.30**24. Sociale- og sundhedspolitiske udfordringer i et grænseløst Norden**

- B 192/nord   Ministerrådsforslag om nytt samarbeidsprogram for sosial- og helsesektoren i Nordisk Ministerråd 2001-2005
- B 193/nord   Ministerrådsforslag om nordiskt samarbeite på narkotikaområdet 2001-2005 samt Handlingsplan för det nordiska samarbetet inom narkotikasektorn år 2000
- A 1205/nord   Medlemsförslag om narkotikabekämpning i ett nordiskt perspektiv
- A 1233/nord   Utvalgsförslag om kartlegging av organisert kriminalitet
- A 1241/nord   Utskottsförslag om demokrati och välfärd i ett globalt perspektiv
- A 1211/nord   Medlemsförslag om skapandet av en gemensam nordisk satsning på demensproblematiken

25. Tale af den nyvalgte præsident for Nordisk Råd**26. Fastsættelse af tid og sted for næste session****Kl. 14.45****27. Afslutning**

Saksliste

for 52. sesjon

- A. Medlemsforslag/Utvvalgslforslag**
- A 1205/nord Medlemsforslag om narkotikabekämpfung i ett nordiskt perspektiv
(väckt av den konservativa gruppen i Nordiska rådet)
- A 1211/nord Medlemsforslag om skapandet av en gemensam nordisk satsning på demensproblematiken
(väckt av mittengruppen i Nordiska rådet)
- A 1218/nord Medlemsforslag om nordiskt samarbete inom området för bioetik (väckt av den vänstersocialistiska gruppen)
- A 1220/när Medlemsforslag om grundandet av en nordisk demokratifond för samarbete med Ryssland
(väckt av den vänstersocialistiska gruppen)
- A 1222/euro Medlemsforslag om genmodifierade organismer
(väckt av Karin Olsson och Anita Johansson)
- A 1224/p Medlemsforslag om medlemskap för Estland, Lettland och Litauen i Nordiska rådet
(väckt av den konservativa gruppen)
- A 1225/när Medlemsforslag om havets miljöproblem och hållbar förvaltning av fiskeresurserna
(väckt av den socialdemokratiska gruppen)
- A 1226/euro Udvalgslforslag om gennemførelse af et nordisk IT-infrastrukturstudie og samordning af initiativer indenfor E-handel (digitale signaturer) og krypterings-produkter (fremlagt af Europaudvalget)
- A 1227/euro Udvalgslforslag om gennemførelse af et nordisk IT-innovationstudie og udvikling af makroklusters (fremlagt af Europaudvalget)
- A 1228/euro Udvalgslforslag om brug af IT-redskaber til at stimulere og forøge deltagerdemokratiet i Norden, herunder udvikling af oversættelsesteknik samt etablering af freenets (fremlagt af Europaudvalget)
- A 1229/euro Udvalgslforslag om nedsættelse af en eksternt IT-ekspertgruppe under Nordisk Ministerråd (fremlagt af Europaudvalget)

- A 1233/nord Utvalgsforslag om kartlegging av organisert kriminalitet (fremlagt av Nordenutvalget)⁷
- A 1235/euro Udvalgsforslag om arbeidsmarkedsrelateret debat (fremlagt av Europaudvalget)
- A 1237/euro Udvalgsforslag om social dumping i EU/EØS (fremlagt av Europaudvalget)
- A 1238/när Utskottsförslag om underlättande av ungdomsutväxling mellan Norden och de baltiska staterna (ställt av Närområdesutskottet)
- A 1239/kk Komitéforslag om opfølgning af Nordisk Råds konferencer, seminarer, høringer og rapporter (fremlagt av Kontrollkomitéen)
- A 1240/kk Kommittéförslag om Nordjobb-programmet (ställt av Kontrollkommittéen)
- A 1241/nord Utskottsförslag om demokrati och välfärd i ett globalt perspektiv (ställt av Nordenutskottet)
- B. Ministerrådsforslag**
- B 189/p, C 2 Nordiska ministerrådets budgetförslag för 2001 samt redogörelse för planerna för det nordiska samarbetet (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- B 191/nord Ministerrådsforslag om ændringer af overenskomsten om Nordisk Kulturfond (overlevert av Nordisk Ministerråd)
- B 192/nord Ministerrådsforslag om nytt samarbeidsprogram for sosial- og helsesektoren i Nordisk Ministerråd 2001-2005 (overlevert av Nordisk Ministerråd)
- B 193/nord Ministerrådsforslag om nordiskt samarbeite på narkotikaområdet 2001-2005 samt Handlingsplan för det nordiska samarbetet inom narkotikasektorn år 2000 (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- B 194/euro Ministerrådsforslag om handlingsprogram for det nordiske levnedsmiddelsamarbejde frem til år 2004 (overlevert av Nordisk Ministerråd)

---

⁷ Opprinnelig fremlagt som medlemsforslag av Midtengruppen

- B 196/när   Ministerrådsförslag om handlingsprogram för nordiskt jord- och skogsbrukssamarbete 2001-2004 (överlevert av Nordisk Ministerråd)
- B 197/nær   Ministerrådsförslag om strategi för det nordiske fiskerisamarbete 2001 –2004 (överlevert av Nordisk Ministerråd)
- B 198/euro   Ministerrådsförslag om samarbete på arbetsmarkeds- och arbetsmiljöområdet 2001-2004 (överlevert av Nordisk Ministerråd)

C.   Beretninger

- C 1   Nordisk årsberetning 1999. Nordisk Ministerråds virksomhedsberetning incl. bilag om Nordisk Ministerråds meddelelser vedrørende Nordisk Råds rekommandationer
- C 2; B 189/p   (se under B. Ministerrådsforslag)
- C 3/kk   Beretning til Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd om revisionen af Nordisk Ministerråds virksomhed
- C 4/kk   Beretning til Nordisk Råd om revisionen af Nordisk Råds regnskab for 1999
- C 5/kk   Nordisk Kulturfond. Årsberättelse 1999 med sammanfattning av fondens verksamhet under 1990-talet, inkl. revisionsberättelse

D. 2000   Meddelelser i anledning av tidligere rekommandasjoner, fremstillinger og ytring

*Saker med * foreslås ikke å avskrives.
Saker uten * foreslås å avskrives .*

- *12/1991/nord   Jämnare könsfördelning i nordiska styrelser, kommitter, utskott, nämnder m.m.
- 15/1995/euro   Plan för främjande av social och miljömässig hänsyn inom WTO
- 35/1995/nord   Handlingsplan för nordisk barn- och ungdomskultur (sista att-sats)

- 7/1996/när   Forskning, utveckling samt ökad industrialisering av teknologi angående förnybara energikällor (andra att-sats)
- 8/1996/när   Åtgärder för ökad kärnsäkerhet (tredje att-sats)
- *8/1996/när   Åtgärder för ökad kärnsäkerhet (första och andra attsats)
- 9/1996/euro   Årlig redogörelse om sysselsättningspolitiken
- *17/1996/nord   Samarbete i Norden om behandling av små diagnosgrupper
- *18/1996/nord   Bekämpning av sexuellt missbruk av barn
- 4/1997/p   Internet samt Europafrågor
- 11/1997/nord   Nordplus-mini
- *12/1997/nord   Barn och ungas rättigheter vid flyttning inom Norden
- *17/1997/nord   Genteknologi och kloning
- *18/1997/nord   Flyktingpolitik i Norden och Europa
- *20/1997/nord   Utökat TV-samarbete i Norden (första att-sats; andra att-satsen har tidigare avskrivits)
- *23/1997/nord   Stödfunktion för multimedieproduktion
- *24/1997/nord   Stöd till konstnärlig utformning på CD-ROM
- 28/1997/nord   Nya initiativ på film- och mediaområdet
- 2/1998/nord⁸   Nordiska godstransporter
- 4/1998/p   MAI-avtalet (Multilateral Agreement on Investment)
- *6/1998/euro   Nordisk nätverk för analyse og idéutvikling om beskæftigelses- og erhvervs-politikken
- 7/1998/euro   Flexibilitetsskabende arbejdstidsarrangementer
- *9/1998/nord   Nordiske samordningsregler angående pensionsrettigheder
- 12/1998/när   Koordinering av insatser för barn och unga i Nordens närområden
- 13/1998/när   Barns och ungas situation i Nordens närområden (första och femte att-sats)
- *13/1998/när   Barns och ungas situation i Nordens närområden (andra, tredje och fjerde att-sats)

---

⁸ Fremst. 2/1998 antatt av Nordisk Råds Presidium 11.8.1998

- *14/1998/nord Insatser mot rasism och främlingsfientlighet
15/1998/när Bilateral samarbetsavtal mellan polismyndigheter i Norden, de baltiska länderna och Ryssland
17/1998/nord Strategi för samarbete med frivilligsektorn (första att-sats)
- *17/1998/nord Strategi för samarbete med frivilligsektorn (andra och tredje att-sats)
- *19/1998/nord Samordnet lovgivning på ophavsretsområdet
20/1998/nord Strategimodell för nordisk kulturpolitik
21/1998/nord Nordisk överenskommelse om etablering av fria skolor
- *22/1998/nord Nordisk språkpolitik
- *24/1998/kk Samordning av biståndsinsatser i Nordens närområden
31/1998/när Miljöcertifiering av fisk (tredje och fjärde att-sats)
- *31/1998/när Miljöcertifiering av fisk (första och andra att-sats)
34/1998/när Uppbyggnad av medborgarsamhälle i Murmansk
35/1998/nord Nordiskt samarbete inom transport-, kommunikations- och trafiksäkerhetsområdet
- *36/1998/när Gjennomføring av nordisk miljøregnskap for energi samt harmoniserte miljø-skatter på el
37/1998/när Kompetansenettverk for Agenda 21 i Østersjøen
1/1999/euro⁹ Handlingsplan for det nordiske forbrugerarbejde til år 2004
- *2/1999/nord Tvärsektoriell handlingsplan och åtgärder för barn och unga
- *3/1999/nord Barns rättigheter
- *4/1999/nord Barn och unga i glesbygd
- *5/1999/nord Mobbning och våld bland barn och ungdomar
6/1999/p Ökat samarbete med de baltiska staterna
7/1999/p Budgeten för det nordiska samarbetet 2000
- *8/1999/kk Uppföljningen av Nordiska rådets rekommendationer

---

⁹ Fremst. 1/1999 antatt av Nordisk Råds Presidium den 29.6.1999

- *9/1999/nord Strategi för nordiskt utbildnings- och forskningssamarbete 2000-2004
- *10/1999/nord Ömsesidigt godkännande av förhandsgranskning av film
- *11/1999/euro Ansattes representasjon i bedriftenes styre i forbindelse med grenseoverskridende bedriftsetableringer
- *12/1999/nord Handlingsplan för avskaffande av gränshinder i Norden
- *13/1999/euro Den nordiske arbejdsformidling og formidling af arbejdsmarkedsrelevant information for at sikre en geografisk mobil arbejdskraft
- *14/1999/nord Jämställdhet och utveckling av könsuppdelad statistik
- 15/1999/euro Nordisk engasjement for sterkere fokus på sosiale standarder i Verdensbanken
- *16/1999/nord Fängelseundervisning
- *17/1999/när Nordisk handel med CO₂-kvoter

Ytring

- 1/1999/kk Berättelse från Nordiska kulturfonden, inklusive revisionsberättelse för 1998

Dokumenter

- 1 Regler för sessionens genomförande
- 2 Statsministrarnas redogörelse
- 3 Udenrigsministrenes redegørelse
- 4 Forsvarsministrenes redegørelse
- 5 Nordisk årsberetning 1999. Nordisk Råd, præsidiets rapport om virksomhedsåret
- 6 Nordisk Ministerråds sektoraktiviteter med EU/EØS-spørgsmål – statusrapport 1999
- 7 Rapport om den nordliga dimensionen
- 8 Norden 2000 – öppet för världens vindar. Vismanspanelens rapport till samlingsministrarna
- 9 Nordisk beskæftigelsesredegørelse 2000
- 10 Rapport fra Europaudvalget om IT

- 11 Social dumping inom EU/EØS. Rapport fra Europaudvalget
- 12 En nordisk dimension i bioetiken? Rapport fra Nordenudvalgets seminar
- 13 Retningslinier for Nordisk Råds virksomhed i 2001
- 14 Närmare Norden. Förslag till reviderad nordisk närområdesstrategi

Oversikt over sesjonen

Rådets plenumsmøter ble holdt i Háskólabíó i Reykjavík. Plasseringen i salen fremgår av listen bakerst i boken. Utvalgenes, delegasjonenes, ministerrådets og presidiets møter, og sekretariatenes og pressens arbeide m.m. fant sted i ulike lokaler i Hótel Saga.

Plenumsmøter:

Mandag 6. november kl. 16.30 – 20.00

Tirsdag 7. november kl. 09.00 – 17.00

Onsdag 8. november kl. 08.00 – 11.00 og 13.30 – 14.30

Utvalgsmøter:*Nordenutvalget*

Mandag 6. november kl. 15.30 – 16.30

Nærområdeutvalget

Mandag 6. november kl. 15.30 – 16.30

Europautvalget

Mandag 6. november kl. 15.30 – 16.30

Kontrollkomitéens møte:

Mandag 6. november kl. 08.00 – 09.00

Særskilte arrangementer

Tirsdag 7. november gav Islands regjering middagsbuffét og dans i Perlan. Onsdag 8. november var der filmforevisning i Háskólabíó i forbindelse med utdeling av Nordisk Råds Natur- og miljøpris med en etterfølgende resepsjon i biografens vestibyle.

Presidiemøter

Mandag 6. november kl. 08.00 – 0900

Valgkomitéens møte

Søndag 5. november kl. 17.30 – 18.30

PROTOKOLL

Protokoll

Præsidenter: Sigríður Anna Þórðardóttir (1-6), Dorte Bennedsen (7-8), Berit Brørby (8), Johan J. Jakobsen (8), Kaj Ikast (9), Ísólfur Gylfi Pálmason (9), Elver Jonsson (10-13), Riitta Prusti (14), Gun Hellsvik (15-21), Svend Erik Hovmand (23), Anita Johansson (22, 24), Sigríður Anna Þórðardóttir (25-27)

Mandag 6. november 2000

Kl. 16.30-20.00

Præsidenter: Sigríður Anna Þórðardóttir (1-6), Dorte Bennedsen (7-8), Berit Brørby (8)

Ápningsseremoni med musikkinnslag.

1. Sessionen åbnes af Nordisk Råds præsident

Sigríður Anna Þórðardóttir: Ærede sessionsdeltagere! På vegne af Nordisk Råds Præsidium byder jeg jer velkommen til Island og Reykjavik.

Det er nu 9. gang, Nordisk Råd samles i Island. Lokalerne har skiftet fra universitetets hovedbygning til Nationalteatret og siden 1990 til Háskólabíó, hvor vi nu for tredje gang er samlet.

Vi islændinge er vant til at trylle, når der er behov for det, og det er der altid, når der skal skaffes plads til så mange mennesker, som skal have ordentlige forhold. Jeg vil gerne varmt takke alle, der har medvirket til at forvandle biografen til en nordisk parlamentarisk højborg, hvor vi i de 3 næste dage skal drøfte spørgsmål, som er afgørende for det nordiske samarbejde.

Ved den seneste session i Reykjavik i 1995 stod det nordiske samarbejde foran en omfattende kursændring. I dag står hele Norden stadig åben for verdens vinde, og i min periode som præsident har især vindene fra Nordens nærområder bragt nye, friske perspektiver ind i Rådets arbejde. Måske er dette en af årsagerne til, at så mange udenlandske gæster er her: Fra de baltiske stater, fra Rusland og andre internationale organisationer. En anden årsag er uden tvivl Islands tiltrækningskraft.

De hastige ændringer, der stadig finder sted i internationalt samarbejde, kræver af os, at vi identificerer de krav, som man bør stille til det nordiske samarbejde i fremtiden. I Halldór Laxness' indenlandske krønike findes

historien om det dyre brød. Der berettes om en ung pige, der blev sendt ud for at hente brød, der var bagt fra varmen fra de varme kilder. Hun for vild i tåge og kunne ikke finde vej hjem, men på fjerdedagen fandt man hende oppe i ødemarken. Brødet, som pigen var blevet sendt afsted for at hente, var ikke blevet rørt.

Da hun lang tid senere blev spurgt, hvorfor hun ikke havde spist brødet, dengang hun for vild og ikke havde anden mad med, svarede hun: "Det, man bliver betroet, bliver man betroet!" Og hun blev spurgt videre: "Kan man ikke blive for loyal mod sin husbond?" Kvinden spurgte tilbage: "Kan man nogen sinde være tro over for nogen anden end en selv?"

Det er værd at have disse gode værdier i tankerne, når vi diskuterer fremtiden for det nordiske samarbejde. Der hviler et stort ansvar på os parlamentarikere i Nordisk Råd, som af vore nationale parlamenter er blevet betroet at behandle disse vigtige sager og stå vagt om dem. Her må vi alle arbejde loyalt og tillidsfuldt. Det nordiske samarbejde vil afgjort beholde sin vigtige politiske placering, men det kræver, at vi politikere engagerer os og lægger kursen for samarbejdet. Det er akkurat dét, der er Rådets opgave på denne session.

Jeg vil endnu en gang ønske jer alle velkommen til Reykjavik, og jeg håber, at vi får nogle udbytterige dage sammen. Med disse ord erklærer jeg hermed Nordisk Råds 52. session for åbnet.

Minneseremoni med musikkinnslag for det avdøde rådsmedlemmet Anneliese Dørum og det avdøde tidligere rådsmedlemmet Per Olof Håkansson.

Presidenten: Stortingsrepresentant Anneliese Dørum døde lørdag den 4. november i år. Anneliese Dørum deltog aktiv i Rådets møder i Västerås så sent som i slutningen af september. Det hun troede var en influenza viste sig at være noget langt mere alvorligt. Hun var stortingsrepresentant fra 1985 og medlem af Nordisk Råd fra 1993. I Rådet var hun i de seneste år aktiv i Nordenutvalget og leder for Præsidiets Informationskomite.

I sensommeren ramtes Nordisk Råd af yderligere et sørgeligt budskab. Nordisk Råds tidligere præsident og mangeårige medlem af Præsidiets Per Olof Håkansson døde efter en kortere sygdomsperiode. Per Olof Håkansson spillede en central rolle ved Rådets session i 1995 her i Reykjavik, da vi diskuterede det nordiske samarbejde i en ny tid.

Vi mindes Anneliese Dørum og Per Olof Håkansson i en stille stund.

2. Fastsættelse af deltakerliste

Presidenten: Et forslag til deltagerliste er uddelt i salen. Der er en ændring til den uddelte liste, Leena Rauhala udgår. Under dette punkt vil jeg påpege, at eventuelle ændringer i deltagerlisten skal indgives skriftligt til siddende præsident og til protokolføreren her nedenfor podiet.

Rådet besluttet å fastsette deltakerlisten i overensstemmelse med dette.

3. Fastsættelse af dagsorden

Et forslag til dagsorden for sessionen er uddelt i salen. Præsidiets vil foreslå følgende ændringer til dagsordenen: Det foreslås at medlemsforslag om bildandet av en nordisk demokratifond för samarbete med Ryssland (A 1220/när) strykes fra dagsorden.

Rådet bifalt presidentens forslag.

Endringer i deltakerlisten:

For denne dagen ble Lars Hjertén erstattet av Bo Lundgren og Lennart Daléus av Marianne Andersson.

Rådet besluttet å endre deltakerlisten i overensstemmelse med dette.

4. Regler for sessionens gjennomførelse (*Dokument 1*) samt information om proceduren ved voteringer

Presidenten: Nu behandles regler om taletider i de forskjellige debatter, disse findes uddelt i salen som Dokument 1. Jeg gør opmærksom på, at reglerne om "replik på replik" og om skriftlige spørgsmål afviger fra Rådets forretningsordenen. Plenarforsamlingen kan med to tredjedels flertal beslutte at fravige bestemmelserne i forretningsordenen. Jeg vil gøre opmærksom på, at præsidenten vil være meget nøjagtig med, at taletiderne i debatterne overholdes. Der ud over gælder naturligvis de regler for sessionen som fremgår af Rådets forretningsorden. Jeg vil minde om, at mobiltelefon skal være afbrudt i salen, da de forstyrrer tolkeanlægget, og at rygning ikke er tilladt i Háskólabíó. Rygere henvises til Hótel Saga, hvor rygning er tilladt i opholdsarealet foran mødelokalerne på 2. etage og i bar og restaurant. Der vil blive oplyst om fremgangsmåde ved afstemning i morgen.

Rådet bifalt presidentens forslag.

5. Statsministrenes redegjørelse (*Dokument 2*)

Statsminister **Lipponen** (statsministrenes talsmann): Fru president, ärade kolleger! Då vi valde "Nordbo 2001" till huvudtema för vår ordförandeperiod var vår ambition att se aktiviteterna inom alla sektorer ur den enskilda nordiska medborgarens synvinkel. Finlands val av tema är en naturlig fortsättning på det danska ordförandeskapets välfärdstema.

Det nordiska samarbetet har under åren kunnat svara mot de krav som förändringar i Norden och i omvärlden ställt.

Det senaste tecknet på den lyhörddhet som kännetecknar det nordiska samarbetet är den färska rapport som panelen av visa män och kvinnor presenterat just före denna session. Redan rubriken "Norden 2000 — Öppet för världens vindar" signalerar att det nordiska samarbetet — också i en internationell jämförelse — är helt unikt. Det har starka rötter och en livskraft som bidragit till att samarbetet fortsatt även under tider då sammanhållningen satts på prov.

Det nordiska samarbetet bygger på demokrati, identitet och gemenskap. Oberoende av de olika val våra länder gjort i Europa, har samarbetet på ett enastående sätt stått som ett samlande element för de fem nordiska länderna och de tre självstyrande områdena.

Från dessa utgångspunkter vill Finland under sitt ordförandeskap arbeta vidare bl.a. på basen av panelen för visa män och kvinnor för ett fördjupat samarbetet till förmån för nordborna. Vi önskar bl.a. fästa uppmärksamhet vid förslaget om att sammanställa ett nordiskt "medborgarkontrakt". Finland kommer att väcka ett initiativ om utredning av gällande rättigheter och de största återstående hindren mellan de nordiska länderna. Projektet har klara beröringspunkter med arbetet för att avskaffa gränshinder som initierats under Sveriges nordiska ordförandeskap.

Det faktum att tre av våra nordiska länder är medlemmar i Europeiska Unionen och två länder integrerade i det europeiska samarbetet via EES-avtalet innebär att länderna i det nordiska samarbetet måste ta hänsyn till sina olika anknytningar och förpliktelser. I mars nästa år sätts det nordiska samarbetets förhållande i relation till det europeiska på prov då man går in för att tillämpa Schengen-avtalet i alla nordiska länder. Projektet har förberetts grundligt under en följd av år, och nu gäller det att förverkliga avtalet.

Alla våra länder är mitt i ett utvecklingsskede, som präglas av stora och radikala förändringar inte minst på informationssamhällets och kommunikationsteknologins område. Vi rör oss i riktning mot en värld som i allt högre grad baseras på information och kunskap. Globaliseringen för med sig nya möjligheter och utmaningar, men också nya hotbilder.

Finland vill främja samarbete som syftar till att utveckla informations-samhället genom att lyfta fram frågan i de olika ministerråden och ämbetsmanna-kommittéerna. På Finlands agenda står många olika projekt

om IT-samarbete. Vi är också färdiga att sammankalla ett möte mellan IT-ansvariga ministrar under vårt ordförandeskap om det behövs.

Inom utbildningspolitiken prioriteras principen om livslångt lärande. Särskild uppmärksamhet skall ägnas äldre människor med svag grundutbildning och deras utbildningsbehov.

En välfungerande arbetsgemenskap och psykiskt välbefinnande på arbetsplatsen är centrala faktorer för att människor skall orka i arbetet och kunna upprätthålla sin arbetsförmåga. Vi vill i samråd med arbetsmarknadens parter arbeta för att utveckla en fungerande arbetsmarknad och en samlad syn på människans välbefinnande.

Nästa år inleds förverkligandet av det nya samarbetsprogrammet för social- och hälsovårdssektorn. Programmet fokuserar bl.a. undanröjandet av gränshinder mellan de nordiska länderna och utveckling av de nordiska välfärdssamhällena i ett europeiskt och internationellt sammanhang.

Energisamarbetet inriktas på en stegvis avveckling av gränshindren för energimarknaden i Östersjöområdet. Norden fortsätter att agera som primus motor och medfinansier i energisamarbetet i Östersjöområdet. Det finländska ordförandeskapet lägger särskild vikt vid utvecklingen av energimarknaden, energisamarbetet i Östersjöområdet, utvecklingen av energimarknaden i Baltikum och effektivisering av närområdessamarbetet genom bättre samordning.

Det nordiska miljösamarbetet kommer att styras av den nordiska strategin för en hållbar utveckling och av ministerrådets handlingsprogram för miljösamarbetet i Norden 2001 - 2004. Samnordiska insatser genom Nordiska miljöfinansieringsbolaget, Nefco, och Nordiska Investeringsbanken avser att stöda bilaterala och av Europeiska unionen initierade aktiviteter i anslutning till EU-utvidgningen, handlingsprogrammet för EU:s nordliga dimension och samarbetet mellan EU och Ryssland.

Föreningen av Östersjön väcker stor oro bland nordbor. Nationella åtgärder är inte tillräckliga. Vi behöver ett brett internationellt samarbete, i vilket vi bör engagera förutom de nordiska länderna också alla andra Östersjöstater, EU och de internationella finansieringsinstitutionerna.

Miljöfrågorna har fått en framträdande plats bland Sveriges politiska prioriteringar under det svenska EU-ordförandeskapet, som under det första halvåret 2001 tidsmässigt sammanfaller med Finlands nordiska ordförandeskap. Finland ger sitt fulla stöd åt Sverige i strävandena att under det svenska EU-ordförandeskapet ge miljöfrågorna allt större prioritet på EU:s agenda.

För närvarande är två projekt aktuella i Östersjöområdet. St. Petersburg utgör ett av de allvarligaste miljöhoten vad gäller utsläpp i Östersjön. Det reningsverk som planerats för sydvästra St. Petersburg skulle på ett avgörande sätt förbättra situationen i Östersjön.

EU har på initiativ från Finland finansierat förberedelserna av reningsverksprojektet. Detta har varit möjligt tack vare kommissionär

Chris Pattens personlige engagemang i ärendet. Nu har Nordiska Investeringsbanken det allmänna koordinationsansvaret för projektet.

Beträffande planerna på en oljehamn i Primorsk har man låtit utföra en internationell miljökonsekvensbedömning av upprättandet av en oljehamn och betydelsen av ökade oljetransporter i ett ekologiskt känsligt område. Miljömyndigheterna i Finland har nyligen kunnat ta del av uppgifter från ryska myndigheter om möjliga miljökonsekvenser och håller som bäst på med att analysera dem. Det är positivt att president Putin vid toppmötet mellan EU och Ryssland senaste vecka underströk betydelsen av miljöfrågor i Östersjöområdet.

Nordiska ministerrådets närområdespolitik står inför en översyn under Finlands ordförandeperiod. En samnordisk expertgrupp har under innevarande år synat ministerrådets närområdessamarbete. Vidare skall relationerna med Ryssland stärkas. Expertgruppens rekommendationer utgör en god grund för det vidare arbetet.

Europeiska rådet antog vid sitt möte i Feira i juni detta år ett handlingsprogram för den nordliga dimensionen. Den nordliga dimensionen är ett led i EU:s gemensamma utrikespolitik, och ansvaret för genomförandet vilar primärt på kommissionen. Norden deltar aktivt i detta arbete genom att samordna sina nationella insatser. Jag vill tacka alla nordiska länder och självstyrelseområden för deras stöd för utvecklandet av den nordliga dimensionen och Nordiska rådets aktiva roll och den rapport som nyligen lagts fram om Nordiska rådets insatser i den nordliga dimensionen.

Sveriges EU-ordförandeskap under första halvåret 2001 ger goda möjligheter att bevaka gemensamma nordiska intressen. Sverige arrangerar en konferens på ministernivå om uppföljning av den nordliga dimensionen i april 2001. Samtliga partnerskapsländer inbjuds. Den första kompletta uppföljningsrapporten lämnas till Europeiska rådet i Göteborg.

Danmark har redan signalerat intresse för att arrangera en liknande konferens under sitt EU-ordförandeskap under senare hälften av år 2002, där det primära målet kommer att vara att driva arktiska frågor. På nationell nivå har Finland skapat ett eget forum för att konkretisera projekt inom den nordliga dimensionen.

Finland har nyligen tagit över ordförandeskapet för Arktiska rådet efter USA. Finland har redan presenterat sina profilfrågor vid Arktiska rådets möte i Barrow i oktober.

I enlighet med förslaget till ny närområdesstrategi inleder Finland en översyn av ministerrådets arktiska program. Ministerrådets aktiviteter i Arktis bör anpassas till Arktiska rådet målsättning.

Finland hälsar med tillfredsställelse det utvecklade och fördjupade samarbete som sker mellan samerna i Norge, Sverige och Finland samt i nordvästra Ryssland. Under sin ordförandeperiod önskar Finland främja det nordiska samarbetet i samefrågor.

Samarbetet i EU-frågor mellan de tre nordiska EU-medlemsländerna fungerar i dag enligt min bedömning mycket väl. Utbyte av information och en mycket praktisk samverkan sker dagligen mellan länderna. Men något nordiskt block förefinns inte inom EU. Tänkande i termer av block eller snäva intressesfärer hör inte hemma i Europeiska unionen. Däremot kunde det vara naturligt med ökad information om nordiska samarbetsmodeller inom EU. De nordiska länderna kan på ett värdefullt sätt bidra med arbetsmetoder och modeller, som i sinom tid kan bli basen för en gemensam europeisk politik. Den kanske starkaste förenande faktorn är strävan till ett beslutsfattande som är öppet, pragmatiskt och som syftar till största möjliga samförstånd.

De nordiska länderna har aktivt verkat för att förverkliga jämställdhetskraven genom att på EU:s agenda på ett permanent sätt införa sysselsättningen, den sociala dimensionen och verksamhet för att bekämpa diskriminering. Vi har fått ett brett stöd för dessa strävanden och har därför haft framgångar på dessa områden.

Utvidgningen är för närvarande EU:s viktigaste uppgift. Det är fråga om etthundra miljoner människors möjligheter att komma i åtnjutande av demokrati och yttre stabilitet. De nordiska länderna stöder kraftigt en utvidgning av unionen. De baltiska länderna bör ha — och har — samma möjligheter att ansluta sig till EU som andra ansökarländer. Estland, Lettland och Litauen har avancerat väl i sina medlemsförhandlingar. Finland tillsammans med de övriga nordiska länderna fortsätter att ge sitt aktiva stöd åt de baltiska länderna.

Panelen av visa har föreslagit att det nordiska samarbetet kunde utvecklas i en riktning som gör det lättare att involvera också grannområden såsom Baltikum i samarbetet. För att stödja den positiva utvecklingen i Baltikum föreslår panelen att man bör överväga att erbjuda Estland, Lettland och Litauen medlemskap i Nordiska Investeringsbanken för att underlätta finansiering av viktig infrastruktur. EU:s utvidgning och fördjupningen av unionen kräver att vi i Norden står beredda att ta ställning till nya och även radikala initiativ.

Jag tror, fru president, att det är viktigt att under det kommande året diskutera om det nordiska samarbetets framtid och överväga hur man konkret kan öka samarbetet med de baltiska länderna. Från och med nästa år gäller det att tala om samarbete mellan åtta länder, inte mellan fem plus tre. Vi behöver en öppen debatt om denna viktiga sak under vårt ordförandeskap. Finland vill också sammanföra alla åtta statsministrar i Finland under ordförandeskapet för att föra frågan vidare.

Jag vill tacka Nordiska rådets presidium för initiativet att arrangera ett vidarearbete kring panelens förslag och rapport. Jag välkomnar samarbetsministrarnas plan och inbjudan att arrangera ett seminarium i Finland i januari nästa år mellan samarbetsministrar och nordiska parlamentariker om det framtidiga nordiska samarbetet.

6. Udenrigsministrenes redegørelse (*Dokument 3*)

Udenrigsminister, **Niels Helveg Petersen** (utenriksministrenes talsmann):
Fru præsident, mine damer og herrer! Ved udgangen af det danske formandskab er det glædeligt at konstatere, at året på mange måder har været fremgangsrigt for det nordiske udenrigspolitiske samarbejde. Vi har fra forskellige udgangspunkter, nogle gange sammen, andre gange hver for sig, leveret værdifulde bidrag til fremme af demokrati og stabilitet både i vort nærområde og andre steder.

Især udviklingen i Europa har stået i fokus for vores drøftelser. Det forhold, at vore lande har valgt forskellige tilknytninger til de to centrale samarbejdsorganisationer, EU og NATO, har på ingen måde forhindret, at de nordiske lande har engageret sig aktivt og konstruktivt i de vigtigste spørgsmål på den europæiske dagsorden. Vi har alle haft en målsætning om at virke til fremme af et demokratisk Europa uden skillelinjer.

Vi kan i den nordiske kreds glæde os over, at året har markeret fortsættelse af den proces, der begyndte for over 10 år siden med Berlinmurens fald. Det har været en stor opmuntring at se, at de central- og østeuropæiske befolkninger, som for få år siden levede under diktatur og undertrykkelse, nu lever efter de spilleregler, der gælder for åbne og demokratiske samfund. Demokrati og respekt for menneskerettigheder har slået rod, og disse temaer står helt centralt på den politiske dagsorden.

Udviklingen sættes i relief af det forhold, at endnu en af Europas diktatorer, Jugoslaviens forhenværende præsident Milosevic, har måttet vige for de demokratiske kræfter i eget land. Efter at være blevet forrådt efter afstemningen gik det serbiske folk på gaden og forkastede de sidste 10 års krig og elendighed. De kastede deres lod til fordel for demokrati og genforening med det demokratiske Europa. Set i sammenhæng med den demokratiske udvikling i Kroatien er der opstået en helt ny situation på Balkan. Vi har nu et perspektiv om et demokratisk Balkan, som kan finde sin naturlige plads i det europæiske politiske samarbejde.

De nordiske landes betydning for den udvikling, som vi ser i Europa, skal ikke undervurderes. Vore åbne og demokratiske samfund fremstår som model og vejviser for de nye demokratier. Samtidig har vi altid været villige til at levere, når der blev kaldt på os. Vort engagement har været stærkt i Baltikum. Nu øger vi bestræbelserne på at uddybe dette engagement til i højere grad at omfatte det nordvestlige Rusland. Her er behovet for bistand stort. Men vores engagement er ikke begrænset til nærområdet. Vores indsats i det tidligere Jugoslavien er et godt eksempel. De nordiske lande har spillet en afgørende rolle i bestræbelserne for at bringe fjendtlighederne i det vestlige Balkan til ophør. Vort militære og andet engagement på Balkan er uden sidestykke i Nordens historie. Vi har med vores indsats ikke alene skabt historie, vi har også føjet en ny dimension til det nordiske politiske samarbejde.

Det er viktig, at de nordiske lande støtter det spæde demokrati i Serbien. En vanskelig hverdag melder sig. Magtforholdene i Serbien og i forbundsrepublikken Jugoslavien er fortsatt uafklarede. Spørsmålet om Montenegros behandling i føderationen skal også behandles med kløgt. Landet er dybt forarmet efter 10 års krig og isolation. Vinteren står for døren. Europa og ikke mindst Norden har pligt til håndgribeligt at støtte den nye politiske ledelse. Det er blevet gjort bilateralt, men også multilateralt i EU- og FN-regi. Der er taget skridt til at hæve sanktionerne, iværksætte humanitære hjælpeprogrammer og yde økonomisk støtte til genopbygning.

Det er vigtigt ikke at glemme de andre lande i regionen. Også de står midt i valg og reformer. I Albanien og Makedonien er der netop afholdt lokalvalg. Det samme gælder i Kosovo. I Bosnien-Hercegovina afholdes vigtige valg den 11. november. Valgene er generelt forløbet fredeligt. Man har på nogle valgsteder oplevet uroligheder. Det er vigtigt at sige til de nye demokratier, at sådanne begivenheder ikke hører hjemme ved frie valg. Der skal stilles de samme krav om økonomiske og demokratiske reformer til alle landene i regionen.

Forholdet til Rusland har høj prioritet for de nordiske lande. Rusland er i dag en central samarbejdspartner både i forhold til Norden og på det europæiske plan. Ikke mindst EU's udvidelse i vort nærområde skaber behov for tæt dialog og nært samarbejde med Rusland. Vi har i dag en enstående mulighed for at opbygge et partnerskab baseret på fælles værdier og åben dialog.

Den russiske regering har også et ansvar for, at et partnerskab kan realiseres. Det er positivt, at præsident Putin har sendt et signal om, at han ønsker tæt dialog med Vesten og EU. Han ønsker at fremme den økonomiske reformproces i Rusland og har vist vilje til at intensivere Ruslands integration i verdensøkonomien.

Både hos de nordiske lande og fra EU's side er der en vilje til at hjælpe Rusland på vej mod det mål. Vi skal ikke vige tilbage fra at stille krav til Rusland. Menneskerettigheder, demokratisering og frie medier er områder, hvor vi fortsat må følge udviklingen nøje. Og der er samtidig behov for skridt fra russisk side til at forbedre menneskerettighedssituationen i Tjetjenien. Moskva bør indse, at en politisk løsning er den eneste vej ud af konflikten.

Det er vigtigt, at den nye ledelse i Kreml bygger videre på de landvindinger, der er opnået med hensyn til uafhængig presse. Pluralisme og frie medier er et nødvendigt grundlag også for det russiske demokrati, og det skal den russiske regering holdes fast på.

To nordiske lande har i indeværende år markeret sig i opgøret med Europas uhyggelige fortid. Jeg tænker her på den markering, som vi fra dansk side foretog i anledning af 10-året for OSCE's Københavnsdokument. Det dokument, der også er kaldt Europas Frihedsbrev. Det var

et af de første konkrete redskaber, der blev skabt i 1990'erne til at fremme demokrati og konfliktforebyggelse i Europa. Med Københavnsdokumentet trådte vi en ny vej. Derfor fandt vi det vigtigt at markere 10-årsjubilæet. Det gjorde vi København den 28. juni i samarbejde med Den Danske Helsingforskomité. Jubilæet blev også markeret i OSCE.

Det andet opgør med fortidens skygger fandt sted i Stockholm. Jeg tænker på det svenske bidrag til opgøret med handlinger, der går endnu længere tilbage i Europas historie, den uret, der blev begået mod Europas jøder under Anden Verdenskrig. Stockholm-konferencen om holocaust i begyndelsen af dette år var en historisk begivenhed. Konferencen understregede, at holocaust er og forbliver en udfordring for vores civilisation, et ar i vores kultur, som aldrig kan glemmes, og som vi alle har et ansvar for at forstå og drage lære af.

Stockholm-konferencen har også en sørgelig aktuel baggrund. Jeg tænker her på fremkomsten af nynazistiske bevægelser, som ikke mindst har vist sig i Sverige og Danmark. Fremmedhad, intolerance og fordomme er begreber, som ikke er i overensstemmelse med den solidaritet, som de nordiske samfund bygger på. At bekæmpe de sociale og de psykologiske årsager, der ligger til grund for disse bevægelser, er en stor udfordring for de nordiske samfund.

De nordiske lande har valgt forskellige tilhørsforhold til Den Europæiske Union, men vi er enige om at støtte EU's udvidelse med de central- og østeuropæiske lande. Vi gør det ud fra en fælles erkendelse af, at udvidelsen vil bidrage til at skabe stabilitet og sikkerhed også i Norden. Udvidelsen af Den Europæiske Union står højt på den europæiske dagsorden, og de nordiske lande bidrager aktivt. Også Island og Norge er direkte berørt. Udvidelsen vil føre også til en udvidelse af EØS-området.

Udvidelsesforhandlingerne skrider godt og planmæssigt frem. Efter top-mødet i Helsingfors i december 1999 er alle 10 central- og østeuropæiske kandidatlande, Cypern og Malta, med i forhandlingerne. Udvidelsen er en samlet proces, og kandidatlandene deltager på lige vilkår. Hvert kandidat-land bedømmes på egne meritter. En succesfuld afslutning på regerings-konferencen på Det Europæiske Råds møde i Nice i december vil bane vejen for, at EU er rede til at byde de første nye lande velkommen ved udgangen af 2002.

De tre nordiske EU-lande deltager aktivt i forhandlingerne under regeringskonferencen og spiller en konstruktiv og aktiv rolle. Derfor er det også vigtigt, at vi får løst de udestående spørgsmål. Den nye traktat skal huskes som EU's udvidelsestraktat, og Nicetraktaten bør være den sidste traktat inden udvidelsen.

Det finske formandskab i sidste halvdel af 1999 efterlod sig betydnings-fulde spor i EU-samarbejdet. Sverige vil fra den 1 januar tage udfordringen op, og vi ser frem til det svenske formandskab, hvis program er baseret på klare nordiske værdier.

De nordiske EU-medlemmer har etablert et tèt og uformelt samarbejde om de spørsmål, der står på Unionens dagsorden. Det er et pragmatisk samarbejde basert på udveksling af information og koordination af synspunkter. Vi har aldrig tilstræbt og ønsker heller ikke i fremtiden at fremstå som en nordisk blok. Tværtimod ville en sådan blokdannelse stride mod hele det grundlag, som EU-samarbejdet hviler på. Det udelukker selvfølgelig ikke, at nordiske EU-lande står sammen i spørsmål, hvor vi er enige, og hvor vi har fælles interesser. Og vi deler gerne vor viden med Island og Norge, der har stort behov for at være korrekt og præcist informert om det, der står på EU's dagsorden.

De tette forbindelser mellem de nordiske og de baltiske lande bliver yderligere styrket i disse år geografisk, politisk, økonomisk og kulturelt. De politiske kontakter også på ministerplan har været intense. De tidligere 5+3-møder blev i august i år omdannet til samarbejdet mellem de 8. Det symboliserer udviklingen af et ligeværdigt partnerskab.

Alle de nordiske lande tillægger det afgørende betydning, at de baltiske lande bliver omfattet af EU's udvidelse. Det er med glæde, vi kan konstatere, at de baltiske landes forhandlinger med EU skrider godt frem. Alle de tre lande sidder med ved forhandlingsbordet. Alle tre lande har gjort store fremskridt for at opfylde betingelserne for medlemskab. De nordiske lande bør fortsat støtte op om de baltiske landes bestræbelser for at opnå EU-medlemskab.

Estland, Letland og Litauen har også deltaget aktivt i NATO's udvidelsesproces og har opnået gode fremskridt i det første år af den såkaldte Membership Action Plan. Det er vigtigt at fastholde momentum i udvidelsen frem mod næste NATO-topmøde 2002. Det gælder både for kandidatlandene og for NATO.

De nordiske lande har alle med rette valgt at involvere sig aktivt ved udarbejdelse af Den Nordlige Dimension. Det er et godt instrument både til at styrke det regionale samarbejde med Rusland og til at bygge bro mellem det regionale samarbejde og den bredere europæiske integrationsproces. Vi skal holde fast i den dobbeltfunktion.

Godkendelsen af handlingsplanen for Den Nordlige Dimension i juni i år skabte et godt udgangspunkt for det videre arbejde. Det tyske formandskab for Østersørådet har engageret sig stærkt i sagen. Konferencen i Schwerin i august bidrog til at holde processen i gang. Men Den Nordlige Dimension er ikke en statisk størrelse, men en proces. Vi har alle en rolle i den forbindelse, og jeg har med glæde noteret mig Nordisk Råds ønske om at bidrage konstruktivt.

Den nordlige Dimension har også øget Ruslands interesse for det regionale samarbejde i Østersø- og Barentsregionen. Ruslands aktive formandskab for Barentsrådet bekræfter det. Handlingsplanens prioritering af samarbejdet med Kaliningrad kræver et aktivt russisk medspil.

Vi ser også i den sammenheng frem til det svenske EU-formandskab. Her er Den Nordlige Dimension placeret højt. At Finland har gjort det samme i sit formandskapsprogram for det nordiske samarbejde viser netop det sammenfaldende nordiske ønske om at tage et ansvar for denne viktige proces. Fra dansk side er det av væsentlig betydning, at der åbnes et arktisk vindue i Den Nordlige Dimension. Det arktiske samarbejde er en prioritets-opgave for det nordiske samarbejde.

Østersøtopmødet i Kolding i april 2000 viste, hvilken styrke det multilaterale samarbejde mellom Østersøområdet regjeringer har. Arbeidet i Østersørådet har fått større bredde, og det er blevet mere konkret. Østersørådet har også påtaget sig nye utfordringer, som f.eks. at medvirke til at hindre den alvorlige spredning av smittsomme sykdomme såsom tuberkulose gjennom en aksjonsplan, der er under utarbejdelse av regjeringschefernes personlige representanter.

Det er væsentlig med en målrettet innsats mod miljøproblemerne i Arktis og en forbedring av rammerne for en økonomisk og sosial utvikling for de befolkningsgrupper, der lever i Arktis. Der er nu i Arktisk Råd vedtaget en række initiativer, der skal forbedre levevilkårene i området, herunder et initiativ til at nedbringe forureningen i Arktis. Hertil kommer iværksættelsen av et meget omfattende studium av de miljømæssige, sunndesmæssige, sociale og økonomiske virkninger av klimaendringer i Arktis.

Det er viktig at sikre ikke blot en mere fast ramme for Arktisk Råds arbejde, men også at der etableres et fornuftigt samarbejde mellom Arktisk Råd og andre organisationer, der arbejder i de arktiske områder, herunder Nordisk Ministerråd.

Jeg finder det også av betydning, at vi bruker samarbejdet i Arktisk Råd til at fremme miljømærkesager i det internasjonale arbejde. Finland har nu overtaket formandskabet i Arktisk Råd samtidig med formandskabet i Nordisk Ministerråd. Vi ser frem til en god utvikling på det arktiske samarbejde, der kan få glede av de to formandskaber. Det forestående svenske og senere det danske formandskab for EU skaber også gunstige forudsætninger for at engagere EU inden for rammerne av Arktisk Råd.

Jeg beklager, jeg ikke når hele talen igennem, men resten er også udmærket.

Taleren ble avbrutt av presidenten.

Dorte Bennedsen overtok ledelsen av forhandlingene.

7. Forsvarsministrenes redegjørelse (*Dokument 4*)

Forsvarsminister **Enestam** (forsvarsministrenes talsmann): Fru president! Mina damer och herrar! Forsvarspolitiska redogørelser i detta forum tyngs inte av långa traditioner. Det är endast ett halvt decennium sedan alla nordiska länder var mogna att inkludera även forsvarspolitiska frågor på Nordiska rådets agenda.

Tyngdpunkten inom det nordiska forsvarsrelaterade samarbeidet ligger inom deltagande i fredsbevarande operationer og krishantering samt forsvarsmaterielsamarbeide. Under de senaste åren har vi kunnet bokføre en hel del framganger på bage områdene.

De nordiska lænderna har i det stora hela en likadan syn på hur situationen i vårt nærområde har utvecklats under det gængne årtiondet. Tysklands återforening, Polens Nato-medlemskap, de baltiska staternas målmedvetne satsning på integration i de euroatlantiske strukturerna samt de nordiske lændernas konsekvente politik og handling har alle øket stabiliteten og sakerheten inom området. Risken for ett storkrig av traditionell karakter har merkbart minskat. Samtidig finns en strævan att inte øke forsvarsutgifterne. Det finns därmed både møjligheit for og strævan till att omstrukturera respektive forsvarsmakter.

I Norge og Sverige har utviklingen, som ett resultat av sinsemellan oberoende utredninger og beslut, gått i samme retning. Forsvarsmakternas struktur kommer att förändras, såväl vad gäller anställd personal som beväringar, og utrustningen moderniseras. Antalet beväringar anpassas efter det verkliga behovet og endast en del av den manlige årskullen fullgör därför sin beväringstjenst. Den fredstida strukturen og ledningssystemet bantas avsevärt og förmågan till internasjonell verksamheit förbättras. I Danmark har åtgärder i samme retning vidtagits.

Även Finland delar den allmänneuropeiske synen på utviklingen. Vi ser gamle hotbilder vike og nye utmaninger og hot træde istället. Vi ser ett klart behov att utvikle förmågan att agere tillsammans i krishanteringsfrågor. Utviklingen i Finland går i samme retning, men den är något försiktigare än i våra nordiske grannlændere. Trots att vi skær ned i de krigstida styrkorna kommer Finland under en øverskådlig framtid att bevare en i nordisk eller rentav europeisk perspektiv stor mobiliseringsarmé. Forsvarsutgifterne ligger av hævde på en relativt sett låg nivå. De snæve budgetramarna gör det ikke møjliggitt att reagere snabbt.

Vi ser nu en kraftfull utvikling av den nordiske sakerhets- og forsvarspolitikken med såväl en militær som en civil krishanteringsförmåge. Beslutene i Helsingfors og Feira vögleder nu arbeidet på det här området inom unionen. På den militære sidan har medlemslænderna gett sine preliminära truppanbud, vilka summerar opp till 84.000 soldater, drygt 100 fartyg og øver 500 flygplan. Som vøntat förefaller det finnes brister inom strategisk transportkapasitet, underrättelseverksamheit og lednings-

förmåga. Senare i denna månad samlas unionens militära och politiska ledare för att dels konstatera nuläget i arbetet och dels försöka finna sätt att avhjälpa de brister som fortfarande finns. Arbetet har till vissa delar präglats av meningsskiljaktigheter medlemsländerna emellan gällande hur oberoende den europeiska militära kapaciteten bör vara. Frågan är bl.a. om i vilken omfattning Nato:s strukturer skall dubbleras av EU och om villkoren och formerna för utnyttjande av Nato:s strukturer. De nordiska länderna är ense om att en dubbling så långt som möjligt bör undvikas och att Nato:s planeringssystem skall användas.

I förhållande till EU:s militära verksamhet befinner sig de nordiska länderna som känt i en något olika situation. Sverige och Finland deltar fullt ut medan Danmark p.g.a. sitt förbehåll inte deltar och Norge står utanför unionen. Norge, i likhet med de övriga europeiska Nato-länder som inte är unionsmedlemmar, kommer dock att beredas tillfälle att delta i EUs militära krishantering enligt det beslut som fattades i Feira. Ett tecken på detta är att en del av dessa länder, bl.a. Norge, redan förklarat sig villiga att ställa trupper till förfogande för EU-ledda operationer. Ur nordiskt perspektiv är Norges deltagande naturligtvis ändamålsenligt eftersom det ger oss bättre möjligheter att uppträda gemensamt även i detta sammanhang.

Det väl etablerade nordiska samarbetet gällande militär krishantering bedrivs inom ramen för Nordcaps-organisationen. Detta samarbete gick fr.o.m. den 1.10 i år in i ett nytt skede i och med inrättandet av det permanenta planeringselementet för Nordcaps i Näsby i närheten av Stockholm. Planeringselementet, som bemannas av officerare från alla fyra nordiska länder, har till uppgift att planera och koordinera nordiskt samarbete inom militär krishantering. Tyngdpunkten i arbetet ligger på skapandet av ett realistiskt och väl underbyggt nordiskt styrkeregister. Målsättningen är att fr.o.m. år 2003 kunna ställa en gemensam nordisk trupp av ända upp till brigadstorlek till det internationella samfundets förfogande. Planeringselementet skall även undersöka möjligheterna att ställa upp gemensamma nordiska marin- och flygstyrkor.

Jag vill gärna även i detta sammanhang betona att den planerade truppen inte är predestinerad för uppdrag inom ramen för någon speciell organisation. Truppen är avsedd att kunna användas i såväl EU, OSSE, FN som Nato-ledda operationer, även om Danmark inte kan delta i EU-ledda operationer. Alla nordiska länder ser gärna att en operation har FN-mandat. För Sverige och Finland är detta ett villkor för deltagande.

Inrättandet av ett planeringselement är ett tecken på att de nordiska länderna menar allvar och ser fördelarna, mera synlighet och kostnads-effektivitet, med ett mera långtgående samarbete. Nu gäller det för oss att i praktiken sörja för att målet, en gemensam nordisk trupp för krishantering, uppnås enligt planerna.

Det nordiska samarbetet inom SFOR i Bosnien och KFOR i Kosovo har varit resultatrikt och till och med tjänat som exempel för andra

nationer. Samarbetet inom KFOR har dock lidit något av att deltagandet i operationen endast koordinerades i liten grad på förhand mellan de nordiska länderna.

Norge och Danmark kommer att bära huvudansvaret för KFOR-operationens ledning och bemanning av staben fr.o.m. april 2001 i sex månader framåt. KFOR-stabens kärna bemannas av representanter för Nato-länderna. Sverige och Finland hoppas på att efter förhandlingar med Nato i vanlig ordning, ges tillfälle att delta i högre grad och med större bredd än tidigare.

Forsvarsmaterielsamarbetet har uppnått stadgade former. Flaggskippet i detta samarbete är det nordiska helikopterprojektet. Granatkastarprojektet AMOS och u-båtsprojektet Viking är även de värda att nämnas som exempel på lyckat samarbete. Även på en del övriga områden har praktiska resultat uppnåtts.

Gällande sprängämnes- och ammunitionstillverkning har en överenskommelse uppnåtts angående industriellt samarbete. Även om multinationellt samarbete aldrig är problemfritt är detta ett samarbetsområde som vi alla kan förtjäna på att utveckla. I framtiden bör man kunna undersöka möjligheterna till mera långtgående arbetsfördelning mellan de nordiska länderna gällande produktion och lagring av försvarsmaterial. Nyttan av ett dylikt samarbete inskränker sig inte enbart till ekonomiska fördelar utan innebär även helt nya möjligheter i fråga om försörjningssäkerhet.

Det nordiska säkerhetspolitiska forskningsprogram som lanserades redan för åtskilliga år sedan tycks nu verkligen kunna sättas igång. Konceptet är, och har en längre tid varit, färdigt men finansieringen har hittills varit oklar. Nu har Nordiska ministerrådet beviljat hälften av de nödvändiga medlen för att projektet skall kunna startas. Andra hälften av kostnaderna finansieras nationellt. Inom några år får vi se resultatet av detta projekt som sammanför forskare från alla nordiska länder kring säkerhetspolitiska frågeställningar.

Ryssland har nyligen beslutat om sin nya säkerhetspolitiska doktrin som visar att man inte mera ser USA eller västländerna som det viktigaste hotet utan hellre riktar blicken mot sådana inhemska utvecklingstrender som kan visa sig farliga, såsom regional separatism, terrorism samt olika sociala och ekonomiska problem.

Samtidigt har man i Ryssland godkänt att försvarsmakten bör omorganiseras. Man är nu redo att minska på mängden anställd personal och förändra strukturerna. Ryssland kommer även i framtiden att bevara sin kärnvapenkapacitet men på en lägre nivå än hittills. Vad Ryssland särskilt anser sig behöva är moderna konventionella vapen för bruk i olika interna konflikter och för att bekämpa terrorism. Det är framför allt den islamiska fundamentalismen man idag betraktar som ett hot.

Rysslands attityd mot den Europeiska Unionen har också förändrats. Skillnaden är stor särskilt när man jämför Rysslands EU-politik med Nato-

politiken. Ryssland är idag färdig att öka samarbetet med unionen gällande krishantering och har inte rest några uttalade invändningar mot unionens utvidgning t.ex. till de baltiska länderna. Samarbetet mellan Ryssland och EU kan innebära både gemensamma övningar samt i framtiden även gemensamma krishanteringsoperationer. Å andra sidan är Ryssland fortfarande kritiskt mot Nato och motsätter sig dess utvidgande till ytterligare länder som ingick i f.d. Warszavapakten.

Ur nordiskt perspektiv är det av stor vikt att utvecklingen i Ryssland går i riktning mot stabilitet och demokrati. De nordiska länderna har poängterat att varje enskilt land gör sina säkerhetspolitiska val, t.ex. vad gäller förhållande till militärallianser.

De nordiska länderna är naturligtvis färdiga att samarbeta med Ryssland även i militära frågor. Man idkar redan nu samarbete i miljöfrågor i Murmansk området. Nya bilaterala samarbetsformer, såsom utbyte av officerare, mellan Ryssland och de nordiska länderna håller på att ta form. De nordiska länderna har även inbjudit Ryssland att delta i Nordic Peace-övningarna. Ryska stabsofficerare har också deltagit i dessa övningar. Det återstår att se om gemensam övningsverksamhet med trupper i detta sammanhang en dag kan bli verklighet.

Efter återvunnen självständighet utgjorde de baltiska länderna de facto ett militärt tomrum. Det finns ett allmänt säkerhetsintresse att de baltiska staterna har en reell möjlighet att inom ett rimligt tidsperspektiv bygga upp en egen försvarsförmåga. Detta sker enligt ländernas egna val och tills vidare med betydande understöd från bl.a. de nordiska länderna. De nordiska länderna stöder de baltiska staternas rätt att själva avgöra sitt förhållande till Nato och EU.

Allt talar för att det svensk-tyska initiativet angående ett försvarsministermöte, för att diskutera hur det praktiska samarbetet inom ramen för PfP kan bli stärkt i Östersjöregionen, kan realiseras. Ett förberedande möte på tjänstemannanivå ordnas nästa vecka. Konferensen är i princip öppen för alla PfP-länder, men framför allt är tanken att samla Östersjöländerna inklusive Ryssland och USA samt övriga länder som har intresse av att utveckla samarbetet i Östersjöområdet. Tyskland, Polen och Danmark har föreslagit att konferensen skulle behandla dessa länders förslag gällande utökat marint samarbete i Östersjön.

Den teknologiska utvecklingen har delvis förändrat hotbilden i s.k. utvecklade länder. Faran för att dras in i traditionella krig, i den mening vi upplevde det t.ex. i andra världskriget, har som vi alla vet minskat och ersatts med nya hot som är lika farliga och svåra att bekämpa.

Utvecklingen har inneburit att de mest utvecklade länderna, även de nordiska, blivit allt mer sårbara. Avancerad informationsteknik kommer att på ett genomgripande och svårförutsägbart sätt förändra hur människor och samhällen samverkar och interagerar. Det är lättare än man vid första åtanke kan tro att svårt skada andra länder med s.k. informationsanfall. Om

nuvarende trender håller i sig kan de här förändringarna fundamentalt påverka vår nationella säkerhet genom hoten vi har att möta, sättet vi kan komma att strida på och hur vi lyfter fram våra nationella intressen. En stor utmaning i framtiden är att skydda kritiska infrastrukturer mot dessa anfall av ny typ som berör alla delar av samhället.

Frågan är i detta sammanhang alltså om samhällsfunktioner på snart sagt alla områden. Energiförsörjningen, bankväsendet, statens finansiella organ, och i stort sett hela förvaltningen kan förlamas genom ett anfall genom informationsnätet. Sådana anfall kan bli "fattigmannens" vapen mot de industrialiserade och långt utvecklade länderna. De nordiska länderna bör sträva till att åstadkomma ett brett internationellt samarbete i denna fråga.

Ett nytt samarbetsområde för de nordiska länderna kunde således vara frågor relaterade till vad som kallas försvar mot informationskrigföring.

Som avslutning vill jag konstatera att det är värdefullt och ändamålsenligt att försvarsministrarna bereds tillfälle att framföra sin syn på det nordiska samarbetet på detta forum. Jag vill gärna ännu betona betydelsen av de mycket täta personliga kontakterna mellan de nordiska försvarsförvaltningarna på alla nivåer. Det nuvarande samarbetet är till nytta för alla parter och vi har många möjligheter att förbättra och fördjupa detta samarbete även i framtiden.

8. Generaldebatt (incl. udenrigs- og sikkerhedspolitik)

- C 1 Nordisk årsberetning 1999. Nordisk Ministerråds virksomhedsberetning 1999. incl. bilag om Nordisk Ministerråds meddelelser vedrørende Nordisk Råds rekommandationer
- C 2 Redogørelse for planerna for det nordiske samarbejde; Nordisk

Dokument 5 årsberetning 1999. Nordisk Råd, præsidiets rapport om virksomhedsåret

Dokument 6 Nordisk Ministerråds sektoraktiviteter med EU/EØS-spørgsmål – statusrapport 1999

Dokument 7 Rapport om den nordlige dimensionen

Rådets president **Sigríður Anna Þórðardóttir**: Fru præsident! Efter at have lyttet til statsministrenes, udenrigsministrenes og forsvarsministrenes redegørelser vedrørende det nordiske samarbejde kan vi konstatere, at meget af det, der lægges stor vægt på, er spørgsmål, som handler om Nordens forhold til verden udenfor. Men vi kan også konstatere, at den

nordiske tanke lever, og at det nordiske samarbejde i dagens Europa har politisk relevans.

Det nordiske samarbejde har alltid stået over for nye utfordringer, og det står klart, at der ved enhver ny tendens til kursændring ikke kun diskuteres målsætning, men også valget af sejl på det snart 50-årige nordiske skib. Og når farvandene nu er blevet videre, findes der både risikoer og muligheder ved valget af vej.

Vi lever i en tid med voksende interesse for den nordlige dimension og mulighederne for at vinde betydningsfulde synergier i arbejdet med de berørte lande. Hovedspørgsmålet i dette arbejde er en bedre atomsikkerhed og energiforsyning i Rusland og Baltikum, miljø og sundhed i Nordens østlige nærområder, økonomisk vækst og beskæftigelse, udvidelse af infrastruktur, bekæmpelse af kriminalitet samt støtte til demokratiudviklingen. Disse spørgsmål berører alle statsborgeres hverdag i den nordlige del af Europa. Disse spørgsmål blev bl.a. diskuteret i Moskva for nogle uger siden, da Nordisk Råds Præsidium besøgte Dumaen og Føderationsrådet.

Under den 52. session skal vi bl.a. drøfte forslag om en revideret nordisk nærområdestrategi, medlemsforslag om medlemskab for de baltiske stater i Nordisk Råd og et intensivere samarbejde med det nordvestlige Rusland, udvalgsforslag om ungdomsudveksling mellem Norden og de baltiske stater, udvalgsforslag om brug af IT-redskaber for at stimulere og forøge deltagerdemokratier i Norden, herunder udvikling af oversættelsesteknik samt etablering af frie net, og udvalgsforslag om demokrati og velfærd i et globalt perspektiv.

Nordisk samarbejde har gennem de sidste 50 år været ganske unikt i Europa. På mange områder har det nordiske samarbejde gået foran og vist vejen for andre nationer. Man behøver blot at nævne kultursamarbejdet, det fælles arbejdsmarked og den nordiske pasfrihed. Nordisk identitet og nordisk samarbejde er én så naturlig ting for os, at vi næsten betragter det som en selvfølge. Men det skal plejes for fortsat at kunne blomstre. Det er vigtigere for os nu end nogen sinde tidligere at kende vores rødder og udnytte vores særpræg og fælles styrke.

I morgen vil vi få præsenteret ideer fra Nordisk Ministerråd om nye strategier for det nordiske samarbejde, hvor de udvidede begreber for nordisk samarbejde spiller en central rolle. Jeg ønsker, at det giver os yderligere kræfter til at møde nye udfordringer og tage fremadrettede beslutninger for et stærkere nordisk samarbejde i en foranderlig verden.

Berit Brørby (den sosialdemokratiske gruppens talskvinne): President! Noen kommentarer til statsministrenes redegjørelse fra min side vil nok få form av et innlegg.

Det interne nordiske samarbeidet er og vil etter hvert bli mer vevd inn i en bred europeisk og global sammenheng. En viktig del av arbeidet for et sterkere globalt demokrati er nettopp oppbyggingen av regionalt sam-

arbeid. Nordisk Råd en engasjert i tre regionale samarbeidsprosesser: Barentssamarbeidet, Østersjøsamrådet og det arktiske samarbeidet. Samtidig har rådet et aktivt engasjement i forhold til EUs nordlige dimensjon, en dimensjon som favner over alle de nevnte regionale prosessene.

Det er EUs institusjoner som fatter beslutninger om Den nordlige dimensjonen, men Nordisk Råd kan spille en viktig rolle i oppfølgingen av dimensjonen. Som det ledende parlamentariske organ i Nord-Europa må vi bidra til at Den nordlige dimensjonen fylles med substans, dvs at vi får fram prosjekter som Nordens innbyggere kjenner igjen, ja så å si kan ta og føle på.

Gjennom våre erfaringer fra det nordiske samarbeidet kan vi i fellesskap være med å sette dagsordenen med nordiske initiativ og forslag. Arbeidet med å realisere EUs nordlige dimensjon må derfor inngå som et prioritert arbeidsfelt i det nordiske samarbeidet i nærområdene. Det må ta utgangspunkt i å utnytte den aktivitet som allerede finner sted i de regionale samarbeidsfora i nord. De tre regionale samarbeidsprosessene rådet er engasjert i, har det til felles at Russland står i en særstilling ved at oppgavene og hovedutfordringene i første rekke finnes der. EUs utvidelsesprosess vil komme til å flytte tyngdepunktet i nærområdesamarbeidet til det russiske nærområdet i Østersjø- og Barentsregionen. Demokratisk utvikling og miljøomsorg i Russland er derfor et av de viktigste tiltak når vi nå i fellesskap skal medvirke til konkretiseringen av Den nordlige dimensjonen. Jeg vil her trekke fram samarbeidet i Barentsregionen, som ikke minst har skapt et aktivt lokalt engasjement. Det folk-til-folk samarbeid som er utviklet mellom Russland og de øvrige nordiske land i nord, er uten tvil Barentssamarbeidets største suksess. Det er likevel behov for å styrke dette samarbeidet. Utfordringene i nordområdene påkaller et sterkt regionalt og flernasjonalt engasjement.

Siden statsminister Paavo Lipponen også var innom det framtidige nordiske samarbeidet og viste til Vismannspaneletts rapport, vil jeg hevde følgende: Det nordiske samarbeidet står på mange måter ved et veiskille. Globaliseringen, men også den økende regionaliseringen vi ser i Europa, har medført et behov for å se på det nordiske samarbeidet på nytt, både når det gjelder strukturen, hvordan vi organiserer oss, men kanskje viktigere, hvilke saker vi beskjeftiger oss med. Vismannspaneletts rapport er et spennende innspill til denne debatten. De ti trendene som skisseres som utgangspunkt for analysen, er trender som det parlamentarisk-nordiske samarbeidet må fange opp. Det faktum at det bare er fem år siden sist vi endret strukturen i rådet, er et tegn på at utviklingen skjer raskt, og at det stilles krav til en fleksibel og effektiv samarbeidsmodell.

Nordisk Råd skal være de nasjonale parlamentenes instrument, og rådets kompetanse og autoritet ligger nettopp i at medlemmene er representative for sine parlament og partigrupper. Dette er det ideelle. Med dagens organisering har vi dessverre ikke fått dette helt til. Det er fortsatt

et stort behov for en bedre forankring i de nasjonale parlamentene for de sakene som settes på dagsordenen i Nordisk Råd. Det virker likevel noe ambisiøst når panelet foreslår å endre Nordisk Råd til en forsamling der parlamentenes fagkomite deltar aktivt, samtidig som man opprettholder rådet med 87 medlemmer, slik vi kjenner det i dag. Dette synes for meg å bli altfor kostnads- og ressurskrevende.

En annen side ved rapporten jeg er opptatt av, er den partipolitiske dimensjonen som er totalt fraværende. En av de viktigste endringene som ble gjort i Nordisk Råd i 1995, var nettopp det at man fikk en sterkere partipolitisk dimensjon i samarbeidet. Slik har stemmegivningen i Nordisk Råd mer fulgt de partipolitiske skillelinjer enn de nasjonale. Den partipolitiske dimensjonen i rådet må likevel styrkes ytterligere. Dette er en av de måtene vi kan vitalisere det nordiske parlamentariske samarbeidet på. Dersom de sakene vi tar opp i Nordisk Råd i større grad kan gjenspeile de partipolitiske sakene som opptar oss i de enkelte land, tror jeg også vi får en sterkere forankring i det daglige nasjonale parlamentsarbeidet.

Jeg ser fram til debatten om Vismannspanelet's rapport, og håper på en konstruktiv prosess som forhåpentligvis kan lede fram til en "ny vår" for det nordiske samarbeidet. I år 2002 feirer Nordisk Råd 50-års jubileum. La oss håpe at vi innen da har klart å komme fram til en funksjonell og effektiv modell for samarbeidet som gjør at vi kan se fram til 50 nye år.

Det nordiske samarbeidet er også mye mer enn bare det parlamentariske og samarbeidet på ministernivå, først og fremst er det kjennetegnet ved sin bredde og sitt omfang, og ikke minst den folkelige oppslutningen det har. Dette er det viktig ikke å glemme i den prosessen vi nå går inn i.

Johan J. Jakobsen (midtengruppens talsmann): Ærede president! Jeg vil ta utgangspunkt i statsminister Lipponens henvisning til rapporten fra det såkalte Vismannspanelet som foreslår gjennomgripende endringer i Nordisk Råds struktur og arbeidsform - dette fordi denne saken vil bli et hovedtema på denne sesjonen. Og det var på grunnlag av vedtak på sesjonen her i Reykjavik for fem år siden at Nordisk Råd startet en omfattende reformprosess som hadde som siktemål både å effektivisere og vitalisere det nordiske samarbeidet, og å tilpasse arbeidet til nye rammer som de nordiske lands medlemskap i henholdsvis EU og EØS setter.

At Nordisk Råd i dag - etter bare fem år - starter en ny debatt om organisasjonsstruktur og strategi, betyr ikke nødvendigvis at reformene fra 1995 har vært mislykket. Norden og Nordens nærområder er inne i en utvikling som endrer forutsetningene for samarbeidet, og nye utfordringer krever en justert strategi og nye politiske grep. Dessuten har en høstet nyttige erfaringer som gjør det naturlig å se nærmere på strukturen i Nordisk Råd. Blant annet må det innrømmes at en utvalgsstruktur basert på en geografisk betinget søylemodell ikke har svart til forventningene.

Debatten på sesjonen her i Reykjavik vil bli preget av at Nordisk Råd trenger en ansiktsløfting for å bli mer effektiv og mer målrettet. Rapporten fra Vismannspanelet, den pågående prosess om rådets strategiske retningslinjer, den reviderte nærområdestrategien og forslaget til en budsjettreform viser at Ministerrådet har inntatt en offensiv holdning til de utfordringer Nordisk Råd står framfor.

Rapporten fra Vismannspanelet blir debattert i forbindelse med morgen-dagens strategidebatt, men jeg vil imidlertid allerede ved starten av denne sesjonen varsle at Midtengruppen deler Vismannspanelet oppfatning av at den geografiske inndeling av rådets virksomhet "ikke er holdbar i lengden", for å sitere fra rapporten.

En utvalgsmodell som er basert på temaer eller fagområder, vil for det første skape et klarere skille mellom utvalgenes ansvarsområder, for det andre gi mer oversiktlige kontaktlinjer mellom utvalgene og Ministerrådet og for det tredje gjøre det lettere å forankre utvalgets arbeid i de nasjonale parlamenter. Alt i alt vil en slik omlegging gjøre Nordisk Råd til en mer interessant arena for politisk virksomhet - det siste på betingelse av en videreføring og en videreutvikling av den politisering av rådet som hører med til de mest vellykkede elementer i reformene fra 1995.

I mer enn 20 år har Nordisk Råd hatt ambisjon om et tettere nordisk TV-samarbeid. Det har vært sett på som et viktig kulturanliggende. Men til tross for at det totale tilbudet av TV-kanaler har økt dramatisk, har det vært vanskelig å utvikle nordiske løsninger som kan gi muligheter for å se nabolandenes TV-sendinger.

Nå er det dessverre ting som kan tyde på at en overgang til den digitale sendeteknikken vil skape nye kommunikasjonshindringer mellom de nordiske land. Den nye teknikken gjør det nemlig mulig å avgrense TV-sendingene til det enkelte land. I dag kan f.eks. beboerne i Østerbotten og på Åland se svensk televisjon ved hjelp av enkel teknikk. Etableringen av digitalteknikk i Sverige kan imidlertid få som konsekvens at f.eks. Østerbotten og Åland blir avskåret fra å se svensk televisjon. Det bør være en sentral oppgave for nordiske politikere å hindre at dette skjer.

Foreningene Nordens Forbund har i en pressemelding oppfordret Nordisk Råd og regjeringene om snarest å innlede forhandlinger om hvordan en skal unngå dette. Hvis overgangen fra analoge til digitale sendinger fører til reduserte muligheter til å se nabolandenes TV-sendinger, vil det representere et skuffende tilbakeslag i det nordiske kultursamarbeidet.

Midtengruppen har til hensikt å fremme et konkret forslag i sakens anledning, og selv om forslaget kommer sent, håper jeg rådet vil være med på en uttalelse som kan hindre at det spinkle TV-samarbeidet i Norden lider fullstendig forlis. Jeg håper at Presidiet kan bidra og behandle saken slik at rådet kan uttale seg om dette på onsdag.

En hovedutfordring for Norden, og herunder Nordisk Råd, er å bygge bro over det gamle øst-vest-silletet i Europa, ikke minst med tanke på å

trekke Russland med i et bredt internasjonalt samarbeidsmønster. Det finske initiativet om Den nordlige dimensjonen krever en felles nordisk oppfølging, bl.a. fordi de nordiske land gjennom den mangeårige felles-nordiske innsatsen i Baltikum, Nordvest-Russland, Østersjøregionen og det arktiske området har opparbeidet seg viktige erfaringer og kunnskaper og et bredt kontaktnett som bør koordineres med utviklingen i Den nordlige dimensjonen i EU.

Lundgren (den konservative gruppens talsmann): President! Det är uppenbart att det finns en bred enighet om att samarbetet med Estland, Lettland och Litauen i Nordiska rådet både är viktigt och bör stärkas. Den konservativa gruppen menar att det nu är dags att vi fattar ett principbeslut om att de baltiska länderna ska välkomnas som fullvärdiga medlemmar i Nordiska rådet.

Jag måste efter att ha lyssnat till Paavo Lipponen och Niels Helveg-Petersen säga att jag har svårt att förstå att inte en majoritet i Nordiska rådet ställer sig bakom detta förslag. Det var ju tal om att 5 plus 3 nu ska ses som 8. Vi ska arbeta tillsammans i likvärdigt partnerskap. Ändå vill man inte acceptera förslaget. Jag ser med förtröstan fram emot den omsvängning som Lipponens och Helveg-Petersens uttalanden innebär, nämligen att Nordiska rådet ställer sig bakom den konservativa gruppens förslag.

De baltiska länderna är redan medlemmar i Europarådet. De är välkomna som medlemmar i Nato och i den europeiska unionen. Om Estland, Lettland och Litauen inte ser några möjligheter att, om de så önskar, upptas som medlemmar i Nordiska rådet, ska vi inte bli förvånade om deras intresse för det nordiska samarbetet avtar, inte minst i takt med att EU- och Natomedlemskap blir en baltisk realitet.

Vi måste i Nordiska rådet också ägna ökad uppmärksamhet åt Ryssland. I dag finns det ett informationskontor i S:t Petersburg. Vi bör också upprätta ett kontor i Kaliningrad och gå vidare med ett antal informations-punkter i nordvästra Ryssland.

President! Island är ett fantastiskt exempel på vad människor kan åstadkomma. Att på en liten ö mitt i ett världshav bygga ett samhälle med en levnadsstandard bland de högsta i världen är en stor prestation. Island har med stor framgång valt en friare väg än de övriga nordiska länderna. Skatteuttaket är nästan 20 procentenheter lägre än i Sverige och 10 procentenheter lägre i genomsnittet i Europeiska unionen. Skolan, sjukvården och omsorgen om unga och gamla fungerar. Island är ett starkt och modernt välfärdssamhälle.

I förra årets generaldebatt i Stockholm tecknade Göran Persson, Sveriges statsminister, en bild av en nordisk samhällsmodell där höga skatter är en förutsättning för god välfärd. Utvecklingen i Island dementerar det påståendet. Under efterkrigstiden har socialdemokraterna i fler-

talet nordiska länder målmedvetet strävat efter att bygga sin samhällsmodell, som innebär den mest omfattande politiska makten med regleringar och offentliga monopol i den fria delen av världen, inte en socialisering i traditionell mening utan, som den svenske ekonomen Assar Lindbeck uttryckt det: En välfärdsstat av svensk typ innebär en socialisering av hushållens traditionella vård och omsorg om människor.

Under det senaste decenniet har socialdemokraterna, om än ofta motvilligt, accepterat viktiga delar av den politik vi liberalkonservativa partier står för: självständiga riksbankar, låginflationspolitik, medlemskap i den europeiska unionen och avregleringar i viss omfattning, men människornas beroende av politiken är fortfarande stor, och man vill att de höga skatterna ska bestå i de flesta länder. Glöm inte att globaliseringen kräver att vissa skatter sänks. Det innebär att de höga skatterna blir relativt sett högre för dem som har den sämsta förmågan att betala.

Finland är det land som gjort mest för att bryta med den gamla ordningen. Där förs inte bara en mycket målmedveten och sund budgetpolitik. Där sänks också skatterna. Jag skulle vilja fråga Paavo Lipponen, som sagt att de finska skatterna måste ned till dagens genomsnittsnivå inom EU, drygt 40 % av bruttonationalprodukten inom tio år: Hur ser du, Paavo Lipponen, på att Göran Persson, Sveriges stats-minister, menar att det också i framtiden kommer att krävas ett skatteuttag om minst 50 % och att de övriga länderna i Europa behöver anpassa sig till Sveriges skattenivå?

Den lilla socialdemokratiska omprövning som vi sett under det senaste decenniet gäller mackroekonomin, som är nog så viktig, men inom de verksamheter som står människorna allra närmast, skolan, barnomsorgen, sjukvården och äldreomsorgen, ligger så gott som alltid de planekonomiska idéerna fast. Striden står inte om dessa område. Om finansieringen av verksamheten är vi överens. Finansieringen av en bra skola, en sjukvård utan köer och äldreomsorg med kvalitet för alla ska vara gemensam. Striden handlar i stället om att människor ska få välja den skola, det sjukhus, den barnomsorg och det äldreboende som passar dem bäst eller om alla skall tvingas göra lika. Ska de som arbetar inom vård, omsorg och skola få välja sin arbetsgivare?

Striden handlar också om framtiden. Vi vet att efterfrågan på sjukvård och omsorg kommer att öka. Att försöka tillfredsställa den genom ännu större offentlig sektor och ännu högre skatter är inte möjligt. Det inser nog de flesta. Det krävs en annan väg än den socialdemokratiska, en väg som river hinder mellan nationer och ökar samarbetet mellan länderna, men också en politik som river hindren för människor att forma sin egen väg.

Charlotta Bjälkebring (den venstresocialistiske gruppens talskvinne): Fru president! Finlands ordförandeskapsprogram för nästa år utgår i allt väsentligt från den nordiska medborgaren. Det verkar gott för framtiden

och det är en fräsch och riktig hållning till det nordiska samarbetet. Vid sidan av begreppet "nordisk nytta" borde "nordbo" och "närområdesbo" fungera som röd tråd i alla våra beslut.

Då man läser ordförandeskapsprogrammen slås man varje gång av tanken, att man får så otroligt mycket verksamhet till stånd med så lite pengar. Det mesta av arbetet får aldrig plats i TV-nyheterna, i tidningarnas ledarspalter eller i kvällspressen, och därför kanske det inte uppskattas tillräckligt. Vi måste se till att de nordiska frågorna får den belysning de borde ha. Nordiskt samarbete är viktigt.

Först vill jag ta upp ett ämne som inte alls kommer att behandlas på denna session: det nya jämställdhetsprogrammet för 2001–2005, som alltså inom kort kommer att träda i kraft och som behandlas av Rådet i vår. Programmet ser i alla fall väldigt bra ut. Det fokuserar på de rätta frågorna. Mainstreaming är programmets mest centrala del, och där har vi väl en del att göra också inom den nordiska officiella organisationen. Det finns fortfarande väldigt få kvinnor på ledande poster inom det nordiska samarbetet, liksom naturligtvis också inom förvaltningen i våra egna länder. Det är fortfarande alldeles för många som tycker att vackra ord och fina principer räcker bra till inom jämställdhetsarbetet. Männen är än så länge inte helt villiga att dela med sig av makten.

Två andra viktiga frågor vi föreslås jobba extra mycket med är möjligheten att kombinera arbete och familjeliv och kampen mot kvinnohandel i närområdena. Trafficking är ett ganska tabubelagt problem, som vår partigrupp, vänstersocialisterna, önskat få upp på den nordiska dagordningen. Nu finns den där. Enda invändningen jag har är att trafficking inte i första hand är en jämställdhetsfråga utan en fråga om mänskliga rättigheter. Dessutom handlar denna kriminella verksamhet inte bara om att kvinnor utan tyvärr också barn utnyttjas.

Jag vill också ännu en gång ta upp frågan om det nordiska TV-samarbetet, en punkt som inte finns i ordförandeskapsprogrammet. Jag tycker inte vi ska ge upp även om det här är en riktig "långkörare" i det nordiska samarbetet – och hittills också ett av de stora misslyckandena. Just nu lever vi i digitaliseringens tid, och den ger oss också nya möjligheter.

Fru president! Kan man åka till månen måste man väl också kunna se varandras TV-program i Norden – visst är det självklart! Tyvärr är det så att den digitala tekniken begränsar signaler till landsgränsen. Detta hindrar gränsområden från att se varandras TV. När får vi då nordisk TV? När kan vi se varandras program, som vi ju så gärna vill? Det är en demokratisk och kulturell fråga av stor vikt, och det kommer att leda till försämrade språkförståelse om den inte löses. Den måste lösas på politisk väg. Marknadskrafterna löser den inte åt oss!

Fru president! En annan viktig fråga är Schengen. Vi är just nu inne i en verkligt viktig fas. Som det ser ut nu ska alla nordiska länder införa

Schengen-reglerne samtidig, den 25 mars neste år. Mange spør kvarstår dock. Blir det så att vi måste legitimera oss på hotell, campingplatser, tull osv.? Vad är då passfriheten värd, om vi måste ha en av EU godkänd legitimation till hands varhelst vi rör oss inom Norden? Är det så att vi har passfrihet framgent eller inte? Frågan kräver sitt svar på denna session!

Den här sessionen domineras av en debatt som formellt är på dagordningen i morgon, dvs. det nordiska samarbetets framtid. Många centrala frågor kommer att tas upp senare, och jag nämner dem därför inte i det här sammanhanget. Men jag har en känsla av att nästa år kommer att bli ett mellanår. Därför är det viktigt att de förändringar som vi beslutar gå in för är en helhet och hänger ihop både i fråga om aktiviteter och budget och att den eventuella handlingsförklaring med ovisshet och oro som kan uppstå blir så kort som möjligt. Å andra sidan får det heller inte gå för snabbt. Vi parlamentariker vill ju också grundligt sätta oss in i vad olika förändringar kan innebära, och vi vill aktivt delta i hela processen. Detta gäller både budgetanalysen och Vismanspanelens rapport.

Statsminister Poul Nyrup Rasmussen: Fru præsident, kære kolleger i Nordisk Råd! Barometeret – det, der måler – står på forandring. Globaliseringen sætter helt nye betingelser for det enkelte menneske og for samfundets udvikling. Jeg føler, vi i Norden er godt forberedte til at tackle den udvikling.

Jeg vil sige, at temaet for det danske formandskab, som jo nu går mod slutningen ved årsskiftet, har været de nordiske velfærdsstater. Der er jo ikke så mange velfærdsstater i verden, og de fleste findes i Norden. Derfor er det min absolutte grundholdning, at det 21. århundrede er vores. Det tilhører os.

Jeg mener, Bo Lundgren skulle overveje at tænke på, at i Østeuropa har folkene prøvet kommunismen, i Sydeuropa har folkene følt fascismen, og i andre dele har man prøvet den ekstreme liberalisme og konservatisme. I dag er velfærdssamfundet for langt de fleste i Europa et fælles mål, så skal vi da ikke komme i tvivl. Vi har noget at byde på. Til Bo Lundgren vil jeg sige: Jeg er stolt af den nordiske velfærdsmodel, egentlig både den danske og den svenske.

Udgangspunktet for vores strategi - og egentlig også den islandske og den finske, ja, dem alle sammen i Norden - er jo solidaritet og fællesskab. Visionen for det 21. århundrede er et holdbart velfærdssamfund, der udvikler partnerskaber mellem mennesker på alle niveauer i vores samfund. Sammenhængskraft og samhørighed er nøgleordet.

Jeg kan sige, at vi under det danske formandskab har lagt vægt på at tage en række nye initiativer som miljø, energi, kultur, informations-teknologi, uddannelse og forskning. Jeg kan sige, at Danmark har ønsket at gøre sit bidrag til, at det nordiske velfærdssamfund kommer til at præge udviklingen i det 21. århundrede. En høj beskæftigelse og en stor social

sikkerhed er forudsætningen for at klare sig i globaliseringens tidsalder. Vi skal sikre vore værdier i den nye virkelighed.

Derfor har konsekvenserne af globaliseringen været et meget vigtigt tema for det danske formandskab. Vi skal indrette vores samfund, så de negative sider af internationaliseringen kan begrænses. Vi skal nationalt og internationalt arbejde for at sætte rammer og regulere markedsøkonomien, så vi får et socialt retfærdigt og bæredygtigt samfund. Vi skal ruste vores mennesker og vores borgere i vores samfund gennem uddannelse til at klare forandringen, som bliver stærkere og hastigere, og det er ikke mindst gennem uddannelse og gennem forskning, at vi i de nordiske lande skal finde svaret på globaliseringens udfordringer.

For vi kan og vi skal ikke konkurrere på lave lønninger. Vi kan og vi skal konkurrere på høj kompetence, høj uddannelse, høj erfaring. Vi skal konkurrere på en veluddannet og dygtig arbejdskraft, og derved bliver vi også i stand til at skifte job meget hyppigere end før og derigennem udnytte den ny teknologi til gavn for almindelige menneskers fremtid.

Fru præsident, på statsministerdeklarationen fra 1998 har arbejdet med strategien for et holdbart Norden været en vigtig prioritet for det danske formandskab. Vi har over en bred front skulle sikre, at udviklingen i de nordiske samfund er bæredygtig, at vi kan sikre livskvalitet og fremgang for de kommende generationer. Det arbejde er nu stort set færdigt. Jeg regner med, at de nordiske samarbejdsministre og miljøministrene gør arbejdet færdig her på sessionen og kan aflevere strategien til Nordisk Råd.

Jeg vil også sige, at revisionen af Ministerrådets strategi for samarbejdet med de nordiske nærområder har stået i centrum for vores arbejde, som også udenrigsministeren nævnte det. Vi skal nu flytte tyngdepunktet i retning af det russiske område, ligesom vi skal lære at finde den mere permanente form i forhold til de baltiske lande, som flere har været inde på. Der er ikke brug for mindre samarbejde, der er brug for mere samarbejde.

Det danske formandskab har også understreget Kaliningradområdet som en høj prioritet. Der er afholdt konference herom i Danmark og i forbindelse med EU's nordlige dimension. Det er et meget vigtigt arbejde. Jeg er glad for, at det finske formandskab er parat til at følge dette arbejde op.

Jeg vil også sige, at de nordiske landes nærområdesamarbejde omfatter det arktiske område. Flere talere har understreget dette, og det vil jeg også gerne gøre. Det Arktiske Råd og det arktiske samarbejde står foran en fornyelse, der er kolossal vigtig. Udsigterne til det, som Grønland har ønsket, nemlig at etablere et såkaldt arktisk vindue, er vigtig. Alt tyder på, at den nordlige dimension også her kan blive styrket og kan omfatte dette nye arbejde.

Lad mig til slut, fru præsident, slutte med at takke for et godt samarbejde under det danske formandskab. Erfaringen fra vores formandskab har været meget enkel: Hver for sig kan vi gøre noget, men i samarbejde kan vi gøre meget, meget mere. I fællesskab kan vi gøre den

forskjel, som vi fortjener at gjøre, som vi skylder vores kolleger rundt om i verden at gjøre. Nu giver vi stafetten videre til det finske formandskab, og jeg er overbevist om, at Finland vil viderebære det store ansvar på en god måde.

Fru præsident! Der er ikke så mange steder i verden, man har velfærdsstater. I det 21. århundrede er det vigtigt at forstå, at vi har et særligt ansvar for at lægge vores velfærdssamfund frem, fortælle om vores erfaringer og give dem videre til vores nabo, for vi har meget at byde på. Vores velfærd har altid blomstret i samvirke med andre - ikke udelukket fra andre. Vi skal gå mod indadvendthed og fremmedfjendskhed og gå ind for samvirke og samarbejde. Vi skal ikke isolere os. Vi har ikke noget at være bange for. Vi har i Norden vist, at vi godt kan gøre en forskel.

Fru præsident! Som Einar Már Guðmundson, der modtog Nordisk Råds litteraturpris, sagde: "Norden er i orden". Og det skal den vedblive at være.

Lundgren (den konservative gruppen, m): President! Hur den moderna socialdemokratin resonerar slutar aldrig att förvåna mig. Det är väldigt mycket fråga om staten och mindre om människorna. Att ha höga skatter innebär ju att man disponerar människors egna arbetsinkomster. Det innebär att man tror sig själv bättre skickad – som Göran Persson för ett år sedan och Poul Nyrup Rasmussen nu – att hantera människors pengar. Det innebär att de som har små eller medelstora inkomster blir inlåsta i ett beroende och har svårt att kunna välja annat än det som staten och kommunerna väljer åt dem. Man låser in människorna på det sätt som man en gång i tiden bekämpade – fastän i ett annat slags beroende av den politiska staten. Att man sedan måste ändra sig och, som i Sverige, måste justera förmögenhetsskatten så att den som har miljarder i tillgångar måste slippa förmögenhetsskatt, medan pensionärer med upptaxerade hus betalar mycket i förmögenhetsskatt, visar resultatet av en högskattepolitik.

I Danmark slopar man, såvitt jag vet, förmögenhetsskatten men vad som blir kvar och som ska beskattas är de som är svårörliga och som har sämsta möjligheterna att betala skatt. Det skulle vara intressant att höra dig, Poul Nyrup Rasmussen, kommentera varför du, Göran Persson och andra socialdemokrater tror att ni är bättre skickade än människor att hantera deras arbetsinkomst.

Min andra fråga gäller det som vi kommer att behöva mer av, nämligen sjukvård och omsorg. Efterfrågan där kommer att öka under de kommande decennierna. De flesta inser att högre än nu kan skatterna inte bli – de är redan alldeles för höga. Hur ska man då kunna hantera den vård och omsorg som människor behöver? Då blir det så att det trängs samman på det sätt som vi ser tendenser till i Sverige och i en del andra nordiska länder.

Minister Poul Nyrup Rasmussen: Fru præsident, hvor lang er spørgetiden? Vel, lad mig ganske kort sige til Bo Lundgren: Jamen herregud, se på nabolandene. Er der nogen andre steder uden for Europa, hvor der er et attraktivt land, som Bo Lundgren vil foreslå svenskerne at bo i? Jeg kender det ikke. Er det østpå? Er det i USA? Eller hvor er det egentlig. Bo Lundgren vil have at Sverige eller Danmark skal ligge?

Vi har formået at skabe et velfærdssamfund i vore samfund, hvor personlig frihed, hr. Bo Lundgren, den personlige frihed er ægte. Man er ikke fri, hvis man er arbejdsløs, man er ikke fri, hvis man ikke har en bolig, der er god at bo i, man er ikke fri, hvis man bor i et samfund, der er fyldt med forurening og miljøproblemer. Man er fri, hvis man kan være sikker på, at der er et samfund, der er solidarisk med én, når man har brug for hjælp, når man har brug for sygebehandling, når man har brug for social omsorg; så er man fri, Bo Lundgren. Et samfund, der bygger på samhørighed, sammenhængskraft, omsorg for hinanden og ikke en egoisme, som vi har set i sin yderste konsekvens i andre samfund, er det, der er attraktionen, og det er det, alle de europæiske folk går efter nu.

Lundgren: President! Jag ska berätta en historia. För två år sedan skaffade sig den dåvarande svenske skatteministern Thomas Östros sommarboende på Österlen i det vackra Skåne. De som hyrde ut huset gjorde det – under tiden bodde de i husvagn – för att betala den höga fastighetsskatten.

I Sverige har vi demonstrationer mot fastighetsskatten, vilken gör att gamla människor i många områden får betala hög skatt på sitt boende. Det finns en debatt i Sverige som handlar om att man inte räcker till; man tvingas in i ett ekorrhjul. Man jobbar och jobbar och har inte tid med barnen. Det beror naturligtvis på att pengarna inte räcker till, på att Poul Nyrup Rasmussen och andra anser sig bättre på att fördela pengarna.

Det finns svenskar som flyttar från Sverige som vi skulle behöva i Sverige. Det finns också svenskar som kanske skulle vilja flytta från Sverige men som inte gör det. Jag vill ha ett Sverige som man flyttar till, inte från.

Poul Nyrup Rasmussen, apropå vilka länder man kan flytta till: I Island, som sagt, är skatteuttaget väsentligt lägre än i både Danmark och Sverige – Sverige har världsrekord i skatter. Vad är det för fel på välfärden i Island? Vad är det för fel med att människor får bestämma mer över sina egna pengar, som man ju får göra i Island? Trivs inte Poul Nyrup Rasmussen på Island? Jag gör det.

Minister Poul Nyrup Rasmussen: Også i Danmark er der konservative kræfter, der i disse dage argumenterer for, at nu skal der gives skatte-sænkninger i Danmark. Og Bo Lundgren, samtidig argumenterer samme kræfter for, at nu skal vi forbedre velfærden i Danmark. Hvordan kan man

forbedre velfærden i Danmark og samtidig sænke skatterne? Det lader sig ikke gøre i Danmark, jeg tvivler også på, at det lader sig gøre i Sverige.

Hr. Bo Lundgren, pengene skal være der, før man kan bruge dem, og inden vi lover pensionister og alle mulige andre mennesker i vores samfund alt for store velfærdssydelse og forbedringer, skal vi også sige, hvor pengene skal komme fra. Det er konsekvent politik, og det går jeg ud fra også er det i Sverige.

Steingrímur J. Sigfússon (den venstresosialistiske gruppen, VG): Fru præsident! Jeg er bange for, at det romantiske billede, Bo Lundgren havde af det islandske velfærdssamfund, er lidt for romantisk måske på grund af, at han er blevet informeret af sine partikolleger her i Island.

Min replik går mod statsminister Poul Nyrup Rasmussen. Det undrede mig meget, at den danske statsminister ikke brugte et sekund af sin taletid til at forklare for os andre i den nordiske familie, hvorfor han og hans regering er så lidt imødekommende over for den færøske nations selvstændighedsvilje.

Som islænding har jeg gang på gang ude i verden påstået, at det eksempel, hvorpå Island og Danmark løste sine forhold i den islandske nations selvstændighedskamp, er glimrende, og at det præcis er sådan, man kan løse sådanne situationer. Ikke mindst skulle der være et eksempel ude i verden på, hvordan de islandske håndskrifter til sidst bliver sendt hjem til Island fra Danmark.

Så nu er mit spørgsmål til statsminister Poul Nyrup Rasmussen, hvorfor han og hans regering ikke har lært noget af den historie, og hvorfor den færøske nation nu møder en forhandlingspartner af en helt anden karakter?

Det, vi andre ønsker i den nordiske familie, er, at Danmark og Færøerne lever op til de nordiske traditioner om demokrati, selvbestemmelsesret, tolerance og retfærdighed.

Minister Poul Nyrup Rasmussen: Fru Præsident! Jeg kan sige til spørgeren, at jeg fra starten i drøftelserne med Færøerne har lagt vægt på, at det færøske folk - det er min grundholdning, og det er et meget bredt flertal i det danske Folketing enigt i - at det færøske folk til syvende og sidst selv afgør, om man ønsker, at Færøerne bliver i rigsfølelseskabet, eller man ønsker at omdanne Færøerne til en suveræn stat.

Præsidenten informerte om at tiden for replikkskiftene var slutt.

Statsminister Göran Persson: Fru president, ärade åhörare och parlamentariska vänner! Det är alldeles uppenbart att det finns kontinuitet i den nordiska debatten. Först gäller detta det program som är framlagt i dag och som vi har anledning att tala om från det kommande finska ordförande-

skapet. Det er ett bra program med nordbon i centrum och det bygger vidare på det danska och på det svenska ordförandeskapet.

Jag är glad över att man särskilt trycker på miljöfrågorna. Det kommer också vi att göra under vårt ordförandeskap i den europeiska unionen. Miljöfrågorna är mer än något annat ett nordiskt bidrag till utvecklingen av Europa; detta vid sidan av vårt stora engagemang för sysselsättningen. I den meningen finns det alltså kontinuitet.

Det finns också kontinuitet när man lyssnar på den nordiske högerledarens beskrivning av de nordiska välfärdsstaterna. Bo Lundgren och jag har en viss vana av den här debatten, så jag ska inte ta upp någon kastad handske i polemisk form, utan jag ska snarare bara reflektera lite grann över tillståndet i våra länder och vad det är vi lyckas med i Norden. Vi lyckas ju och framstår som de moderna samhällena. Vi lyckas med att kombinera utveckling och rättvis fördelning. Ett sätt att åstadkomma en rättvis fördelning är faktiskt att se till att alla har del av det som är basalt för ett gott liv – även de som inte har egna inkomster eller som inte har höga inkomster. Därför fördelar vi om med ett relativt högt skatteuttag. Det har vi aldrig skämts för – vi har ju anklagats från högern för att detta höga skatteuttag är något som gör våra länder omöjliga i den meningen att vi inte är moderna, att vi inte kan konkurrera.

Men när vi nu jämför våra välfärdsnationer i Norden ser vi att det är vi som ligger längst fram med de nya teknikerna och de nya teknologierna. Det är vi som har den högsta sysselsättningen. Det är våra länder som, även om vi på intet sätt är nöjda, med kraft hävdar – vi har där kommit en bit på vägen – jämställdheten mellan män och kvinnor. Det är moderna samhällen, men inte trots ett högt skatteuttag och en stor gemensam sektor, utan tack vare; det är min uppfattning.

Vad är den gemensamma sektorn och vad kommer den i stor utsträckning att vara under de närmaste åren? Jo, en våldsam, koncentrerad satsning på utbildning och forskning, från förskolan hela vägen upp till universitet och återkommande utbildning för vuxna. Vid sidan av en satsning på den sektorn kommer det att vara ett ansvarstagande för en åldrande befolkning. Allt fler blir allt äldre. Därmed kommer allt fler i livets slutskede att vara sjukare. Den förutsättningen delar vi i Norden med många andra europeiska länder, som ju inte har sett till att de har byggt ut en gemensam sektor eller sett till att de har pensionssystem som är hållbara.

Av den anledningen har jag sagt att jag skulle tro att väldigt många länder i Europa under de närmaste åren kommer att föra en diskussion om hur man ska hantera sina pensionssystem och hur man ska möta en vårdexplosion bland väldigt många av sina äldre. Jag tror att det snarare kommer att lyfta skattetrycket ute i Europa just därför att de äldre bara inte kan lämnas åt sidan; de har också rätt att känna trygghet och delaktighet i ett samhälle. Då kommer våra nordiska välfärdssamhällen där vi löser det här gemensamt – vi kanske rentav sitter i en utveckling under de närmaste

åren där vi successivt kan sänka våra skatter något och andra i Europa kommer att höja – att konvergera, gå samman, just därför att ett modernt samhälle, ett gott samhälle, bygger på att vi har också en gemensam sektor och ett gemensamt ansvarstagande. Det går att förena. Jag tror att det t.o.m. är en förutsättning för ett samhälle som ska vara modernt och omfatta alla. Det är ju det vi lyckats med och det är därför som vi har anledning att vara stolta, men inte nöjda. Vad som hela tiden utmärker den nordiska politiken är just denna kritik och vilja att driva vidare, att förbättra och att utveckla.

Inte är det i dag i de nordiska samhällena en kritik som domineras av dem som tycker att skatterna är för höga. Kritiken domineras i stället regel av dem som tycker att välfärdsarrangemangen skulle kunna bli ännu lite bättre.

Det är alltså en fast förankrad samhällsmodell, en samhällsmodell som är modern och som nu firar framgångar. Det är ingen självbelåtenhet i detta konstaterande utan bara en insikt om att vi har någonting att erbjuda, någonting att visa upp när vi deltar i internationellt samarbete. Det ska vi göra som goda nordister; det är vår tradition. I den meningen är det väl rimligt att vi också på ett möte i ett sådant här sammanhang börjar överläggningen med att föra ett slags generaldebatt om samhällsmodellen. Där känner jag mig väldigt trygg.

Den nordiska modellen, så som vi upplever den och så som vi har utvecklat den, bygger på ett gemensamt ansvarstagande. Då får en del finna sig i att man betalar ganska hög skatt. Åt andra sidan får man väldigt mycket tillbaka i form av frihet som omfattar alla människor; det är detta som det handlar om.

Lundgren: President! Det är ju trevligt att Göran Persson talar om det moderna. Han talar om teknikernas utveckling. Han talar om hur telemarknaden avreglerades i Sverige. Jag sade också inledningsvis att jag tycker att det är bra att socialdemokraterna i Sverige accepterade det, trots att man ursprungligen motsatte sig, att vi avreglerade telemarknaden. Det är alldeles utmärkt. Den förändringen, den liberaliseringen, från den reglerade ekonomin i stort har gett positiva fördelar för Sverige.

Det är också bra att han tar upp frågan om pensionssystemet. Vi tvingades ju i Sverige reformera, skrota det ATP-system som inte var hållbart ens när det beslutades 1958. Det som gör att man skriver positivt i tidningarna i Sverige nu är att det vi krävde från borgerlig sida, när vi under den borgerliga regeringen tog initiativ till förändringen, var att man skulle införa en premiereservdel som ger möjlighet för den enskilde att själv investera i sådana tillgångar som aktier, som ger det möjligt att få en bättre pension. Läs tidningarna och se att den frihetsreformen från det reglerade, det styrda, är bättre för människorna! Det är bra att ta upp de exemplen, som ni själva egentligen motsatte er respektive inför.

Även om danskarna var uppe och konkurrerade har vi världens högsta skatter i Sverige. Ändå: Läs svenska tidningar, om äldreomsorgens brister, om köerna i sjukvården! En kvinna i Göteborg som skulle få en undersökning för sin barnpolio när hon var ganska gammal fick nästan tre års väntetid, 79 år gammal. Läs om skolan, där de senaste åren fler har lämnat grundskolan utan att vara godkända i alla ämnen, utan att ha de kunskaper som behövs i livet, trots världens högsta skatter!

Vad är felet? Jo, Göran Persson tror att han kan bestämma, liksom Poul Nyrup Rasmussen, över människorna. Men det fungerar inte; då blir det sämre.

Minister Göran Persson: Fru president! Jag tror att det här är en mycket specifik svensk debatt i vissa delar som vi av och till har i Sveriges riksdag. Jag ska bara ta det bästa argumentet, som jag redan har tagit några gånger, Bo Lundgren.

Vi skulle nog kunna ha en betydligt bättre välfärd i Sverige för de skattepengar vi tar in om det inte var så att vi betalade nästan 100 miljarder kronor varje år i ränta på en statsskuld som exploderade i början på 90-talet. Vi behöver inte gräva mer i detta, men det är klart att jag vet vad jag skulle kunna göra med de pengarna: sänka skatter, förbättra välfärd eller någonting annat.

Det ligger något lätt tragiskt över Bo Lundgrens hela argumentering: allting som den socialdemokratiska regeringen har gjort och som har varit bra har egentligen tänkts ut av Bo Lundgren och de moderata politikerna.

Om det är på det viset, Bo Lundgren, och ni uppenbarligen varje gång när ni har regerat inte själva har lyckats genomföra politiken, luta er då bakåt och låt oss ta hand om det hela och sedan kan ni i efterhand kassera in framgångarna. Något slags socialism i efterhand; den sitter bra för de svenska moderaterna, tror jag.

Lundgren: President! Är Göran Perssons bästa argument att berätta om hur vi hanterade 80-talskrisen och hur den avreglering av kreditmarknaden ni genomförde i en höginflationsekonomi gav en bubbla som brast? En del av er kommer ihåg Kjell-Olof Feldt, och han skrev en bok som handlade om hur Sverige efter hans tid som finansminister och Göran Persson som skolminister var på väg mot en avgrund. Och den kom. Jag fick reda upp en bankkris, ett par år senare än i Norge.

Jag ska säga att Göran Persson är en av de personer som har bidragit till att Sverige går bra nu, i ett avseende - kanske i några till. Han insåg när han blev ekonomisk talesman att, till skillnad från den politik hans parti förde tidigare, det gällde att inte säga nej till alla besparingar och åtgärder. Han var beredd att fullfölja den budgetsanering som inleddes i början på 90-talet. Det är bra; det är en grund.

Men hur är det med det andra, Göran Persson, det som rör människorna? Det är intressant att fundera kring det. Ni har infört regler som säger att man ska inte få sälja allmännytt, kommunägda bostadsföretag, trots att människorna vill det därför att de har röstat fram en sådan majoritet i Stockholm. Ni avvisar möjligheterna för dem som arbetar inom vården att utnyttja sina resurser utan politisk styrning; ni vill styra in i detalj, i grunden. Ni är bekymrade, som du själv säger, över att de friskolor föräldrarna väljer får för stor omfattning även om det är föräldrarna som väljer dem. Socialdemokraterna i Göteborg sade nej till en friskola för dyslektiska barn, barn med läs- och skrivsvårigheter. Vad är det för politik som ligger i människornas intresse?

Nej, Göran Persson! I stället för det där felaktiga, som Kjell-Olof Feldt skrev en bok om och som jag skrev en bok om, prata om hur det ser ut nu! Hur kommer det sig att Sverige tar ut världens högsta skatter och ändå inte har världens bästa äldreomsorg och ändå har problem med skola, sjukvård och köer?

Minister Göran Persson: Fru president! Jag tror att vi har en äldreomsorg, en skola och en sjukvård i Sverige och i andra nordiska länder som mäter sig mycket väl med nästan vilket annat land som helst. Men det är klart att hade vi haft 100 miljarder kronor till i Sverige att satsa på detta hade det varit lite lättare. Vi kommer dit så småningom - det är jag ganska säker på, därför att utvecklingen går just nu väldigt snabbt åt rätt håll.

Det handlar ytterst om detta: ska vi ha ett samhälle som vi organiserar på ett sådant sätt att vi gemensamt tar ansvar för varandra i livets olika skiften, där vi vet att vissa inte har de ekonomiska förutsättningarna och andra har det, eller ska vi satsa på en politik med mycket låga skatter och budskapet att var och en får se till att själv säkra sin framtid? Det kommer väldigt många att klara, men inte alla. Vi vill inte ha ett sådant samhälle.

Där går den ideologiska skiljelinjen i svensk politik, men inte bara mellan oss och moderaterna, därför att med den extrema skattepolitik som Bo Lundgren talar för här är han isolerad i svensk politik. Det är jag glad för.

Dan Reinert Petersen (den sosialdemokratiske gruppen, Jvfl.): Fru præsident! Som socialdemokrat og repræsentrant for oppositionen på Færøerne undrer det mig meget, at islændingen Steingrímur J. Sigfússon drager forhandlingerne mellem Danmark og Færøerne ind i dette forum, som ikke, så vidt jeg ved, er i stand til at drage nogen slutning omkring den proces.

Det var et efter min mening meget ensidigt indlæg, som byggede på en meget ensidig information, og jeg synes, det var utidigt. Det hører ikke hjemme i det her forum, særlig ikke, når det er så entydigt, som det blev sagt her fra talerstolen.

Steingrímur J. Sigfússon: Fru præsident! Jeg mener, at det er helt på sin plads, at vi diskuterer forholdene mellem to nordiske nationer her på Nordisk Råds session. Og jeg håber for mit vedkommende, at det bliver en kraftig debat. Det er vi i hvert fald vant til her i dette hus, hvor Islands nationale symfoniorkester holder sine koncerter. Dette her hus kan godt tåle en kraftig debat.

Jeg mener, at det her heller ikke er nogen Engelsk ti bud. Vi ved jo, at det er et sensitivt forhold, som har pågået mellem Færøerne og Danmark, men vi andre i den nordiske familie ønsker en god løsning, og det var min pointe. Og man kan ikke få en god løsning i forhandlinger, uden at man får rigtige forhandlinger i gang.

Presidenten informerte om tiden for replikkskiftet og foreslo at tiden for replikk ble endret til 1 minutt.

Rådet bifalt presidentens forslag.

Statsminister Stoltenberg: Først bare en liten, kort replikk om den nordiske velferdsmodellen. Det har vært en god, gammeldags debatt mellom høyrekrefter og sosialdemokrater, som her i replikkvekslingen. Det er også en debatt vi kjenner fra Norge. Jeg føler det er et entydig budskap når man møter folk fra land utenfor Norden, at de faktisk er imponert over hva Norden har fått til i forhold til å mestre den nye økonomien, være moderne samfunn, slik Göran Persson sa, ikke minst fordi vi har kommet langt i å håndtere informasjonsteknologi, kommet langt i å utvikle nye virksomheter innenfor ny teknologi. Det har vi gjort fordi vi har sterke fellesskap, en rettferdig fordeling når det gjelder utdanning. Alle får god utdanning. Vi har mennesker som er trygge, og mennesker som er trygge, våger også å ta risiko. Så det er simpelthen en veldig stor ideologisk, politisk forskjell mellom dem som tror at samfunn preget av ulikheter er dynamiske samfunn, og dem som tilhører venstresiden, som tror at det er samfunn preget av sterke fellesskap, der vi har rettferdig fordeling, som er de mest dynamiske og vekstkraftige samfunnene. Jeg mener historien taler for seg. Vi har gode erfaringer med den nordiske modellen.

I tillegg er det slik at Bo Lundgrens partifeller i Norge for tiden bruker Sverige som eksempel i skattepolitikken, at Norge bør følge det svenske sosialdemokratiets eksempel i skattepolitikken, så der vil det kanskje også være et behov for å samordne seg i forhold til hvilke land vi mener skal være forbilder.

Jeg vil bare si noen ord om Nordens betydning også i det internasjonale samfunnet. Vi har spilt en sterk rolle i det internasjonale samfunnet, både i Europa og globalt. 1. januar tar Norge sete som medlem av Sikkerhetsrådet, og jeg vil takke de andre nordiske landene for støtten til det norske kandidaturet. Uten den støtten hadde Norge ikke fått sete, og det oppfatter

jeg som et nytt eksempel på et godt samarbeid i Norden. Vi vil legge vekt på nordiske verdier og nordisk samarbeid i vårt arbeid i Sikkerhetsrådet.

Nå tar Sverige over formannskapet i EU, og vi ser fram til tett nordisk kontakt også der, slik vi hadde da Finland hadde ansvaret for formannskapet i EU. Et samlet Norden, uavhengig av om landet er med eller ikke i EU, støtter utvidelsen av EU. Det gjør vi fordi vi tror det vil gi et tryggere Europa. Vi tror det vil bidra til stabilitet og fred i Europa. Og når EU utvides, utvides også EØS, og i begge sammenhenger er Norden til stede. Derfor skal vi ha ambisjoner om at vår nordiske røst høres i Europa - også i et utvidet Europa. Det kan vi gjøre enda klarere enn i dag, fordi de nye søkerlandene legger stor vekt på mange av de verdiene, de erfaringene og de ting vi har lykkes med i de nordiske land.

Så må vi lykkes med å få til utvidelsen av EU med mest mulig folkelig forankring. Da må vi være med på å motvirke den skepsis og den fremmedfrykt som lett oppstår når grenser åpnes, og folk kan reise fritt. Derfor var det viktig at vi prioriterte arbeidet mot organisert kriminalitet. Vi har oppnådd mye. Derfor må vi nå prioritere kampen mot spredning av smittsomme sykdommer. Vi arbeider nå med det i Østersjøsammenheng, og vi arbeider med det i nordisk sammenheng. Forslagene tar form. Vi vil ha konkrete tiltak for bekjempelse av tuberkulose. Vi vil gå nye veier i kampen mot HIV og AIDS, og vi vil komme med forslag til hvordan vi kan støtte og hjelpe de baltiske land og Russland med utstyr og kompetanse i kampen mot smittsomme sykdommer, som vil bli et økende problem dersom vi ikke greier å gjøre noe med dem.

Krigene på Balkan har opptatt oss alle i Norden. Nå må vi være like opptatt av å sikre freden. Fra april vil Danmark og Norge ta ledelsen av KFOR-styrkene i Kosovo. Samtidig må vi gi vårt bidrag til å trygge demokratiet og fred i Jugoslavia. Vi har ikke tid til å vente. Det haster med å mobilisere for demokratiet i Jugoslavia, og derfor haster det med konkrete tiltak for at vi skal få resultater allerede i månedene som kommer. Da trenger vi støtte fra Norden til det nye demokratiet i Jugoslavia. Det handler om slike ting som fyringsolje, det handler om støtte til de fattigste familiene, og det handler om å hjelpe Jugoslavia tilbake til det internasjonale samfunnet.

Vi vet også at vi har lang erfaring for å samarbeide om miljøpolitikk i Norden. Om få dager starter arbeidet for å følge opp Kyoto-avtalen. Der bør Norden være et foregangsland, greie å etablere de virkemidler som skal til for å få ned utslippene av klimagasser. Også der kan den nordiske modellen vise sin styrke.

Presidenten informerte om at tiden for replikkskiftene var begrenset til 10 minutter.

Odd E. Dørum (midtengruppen, V): President! På grunn av den debatten som presidenten tillot om Færøyene, må jeg ta replikken min nå. Vi har hørt tre sosialdemokratiske statsministre. De har snakket om velferdsstaten, men ikke en av dem har snakket om forutsetningen for velferdsstaten som hviler i det frivillige arbeid som borgerne har felles.

Det sivile samfunn baserer seg på at mennesker har et moralsk ansvar sammen med andre og er villige til å bære det. Hadde det ikke vært for dette sivile samfunn ville det offentlige bare vært et tomt skall. Det forundrer meg dypt at ingen av de tre statsministrene tok det opp, og jeg forundrer meg enda dypere over at den konservative utfordreren ikke gjorde det. Kanskje burde han lært noe av Margaret Thatchers berømte setning da hun sa: "There is no such thing as society. It exists only individuals and families." Da falt hun.

Alle må forstå at for å ha et sivilt samfunn må man hegne om de frivillige bevegelser, de folkelige bevegelser, og jeg vil be om at Stoltenberg gir en bekreftelse på det.

Jeg vil samtidig, siden han tok opp Serbia, det tidligere Jugoslavia, be om en bekreftelse på at en økt innsats i Serbia, som han tar til orde for, ikke skal gå utover Kosovo - vi kan ikke gjøre det halvgjort etter den krigen.

Minister Stoltenberg: President! Vi skal støtte Kosovo, og vi skal støtte Serbia og Montenegro eller Jugoslavia. Vi har i Norge vedtatt et budsjett sammen med Venstre, så jeg regner med at vi er helt enig i hvordan vi disponerer pengene for i år når det gjelder innsatsen på Balkan.

Når det gjelder det sivile samfunn, er det selvsagt ingen som er imot frivillige organisasjoner. Tvert imot, vi mener at det sivile samfunn, frivillig innsats, er en viktig del av velferdssamfunnet, og det er et viktig kjennetegn ved de nordiske samfunnene. Men igjen er det slik at vi anser jo ikke det å ha gode, offentlige velferdsordninger, gode offentlige skoler, et godt offentlig helsetilbud som når ut til alle, som noe som står i motsetning til frivillig innsats, det sivile samfunn. Tvert imot, vår erfaring er at de landene som har gode offentlige ordninger, også lett stimulerer til sterk frivillig innsats. Så der er det ikke et enten-eller, men det er et både-og.

Alvheim (Frp): Takket være den nye gen- og bioteknologien vil den medisinske utvikling med alle de muligheter som ligger der, kunne bli revolusjonerende bare på de neste 20 år. Kanskje vi oppnår mer på de 20 kommende år enn vi har oppnådd hele dette hundreåret. Men det betinger at alle land driver forskning - både basisforskning og klinisk forskning. I Norge er vi i den situasjonen at vi ligger på jumboplass i nordisk sammenheng. Sverige bruker to ganger mer til medisinsk forskning pr. hode enn hva Norge gjør, og Danmark tre ganger så mye. Mitt spørsmål til statsminister Jens Stoltenberg er: Når vil hans regjering sørge for at vi får

forskningsmidler nok i Norge, slik at også vi kan få del i den medisinske utviklingen innen gen- og bioteknologien?

Minister Stoltenberg: Nå er statsbudsjettet som Regjeringen la fram for noen uker siden, til behandling i Stortinget, og jeg er litt usikker på hvilken interesse det har at vi fører den budsjettdebatten her i Nordisk Råd. Men der har vi lagt fram forslag til økt forskningsinnsats, og Fremskrittspartiet og Regjeringen får rikelig anledning til å diskutere det videre i den norske budsjettdebatten. Når det gjelder gen- og bioteknologi, mener jeg at vi uavhengig av politisk ståsted må erkjenne at det er blant de områdene der vi kanskje står overfor den nye teknologiske revolusjonen. Hvis 1990-tallet var gjennombruddet for informasjonsteknologi, tror jeg det tiåret vi nå går inn i, vil bli gjennombruddet for genteknologi og bioteknologi. Island er et land der man har gjort imponerende arbeid. Jeg besøkte en islandsk bedrift i går som har brukt genmateriale, slektsforskning på Island, til å bidra vesentlig til å gi oss økt kunnskap om medisin og bekjempelse av sykdommer. Men da trenger vi også gode statlige reguleringer for å unngå misbruk av denne teknologien.

Johan J. Jakobsen (midtengruppen, Sp): Den norske statsministeren berørte ikke miljøpolitikken i sitt innlegg. Det har jeg egentlig stor forståelse for, for miljøpolitikken har jo etter hvert blitt Stoltenberg-regjeringens akilleshæl.

Hans regjering ble etablert med utgangspunkt i et vedtak i Stortinget om å bygge to gasskraftverk, som vil gi et økt CO₂-utslipp tilsvarende 50 pst. av utslippene fra hele Norges bilpark. En viktig forutsetning for dette vedtaket, sett fra Arbeiderpartiets og Regjeringens side, har jo vært at denne dramatiske økningen av norske CO₂-utslipp skal ha som et motstykke en tilsvarende og mer enn tilsvarende reduksjon av CO₂-utslippene i andre land. I de siste dagene har det blitt klarlagt at en slik reduksjon ikke kan forventes. Det har kommet fra EU, og ettersom Stoltenberg ofte har henvist til Danmark når det gjelder dette spørsmålet, vil jeg spørre Stoltenberg: I forbindelse med møtene her i Reykjavik, har Stoltenberg fått forsikringer fra sin danske kollega om at det norske vedtaket vil gi den nedgang i CO₂-utslippene, som var forutsatt?

Minister Stoltenberg: President! Med all respekt for representanten Jakobsen, så tror jeg ikke han lyttet spesielt godt da jeg hadde innlegg. Jeg snakket faktisk om klimaproblemene, om forhandlingene og oppfølgingen av Kyoto-avtalen, og behovet for at de nordiske landene også var foregangsland innenfor klimaforhandlingene. Det er vel et uttrykk for at Johan J. Jakobsen faktisk ikke følger så nøye med i Regjeringens miljøpolitikk når han heller ikke registrerer hva vi sier i innleggene våre.

Når det gjelder naturgass, er det slik at absolutt alt Norge skal foreta seg med hensyn til bruk av naturgass i Norge, skal skje innenfor Kyoto-avtalens bestemmelser, dvs. at enhver bruk av naturgass skal innordnes internasjonale forpliktelser og bare kan skje dersom det er forenlig med Kyoto-avtalen. Det betyr at enten må man redusere tilsvarende på andre områder i Norge, eller så må man gjennom de mekanismene som er hjemlet i Kyoto-avtalen om felles gjennomføring, om kjøp og salg av utslippskvoter, gjennomføre tilsvarende reduksjoner i andre land. Men uansett skal det altså skje innenfor Kyoto-avtalens bestemmelser. Det vi har påpekt i Norge, er at det er et paradoks at Norge er en stor eksportør av gass - noe også Johan J. Jakobsen støtter - og samtidig, i økende grad, importør av kraft.

Berit Brørby overtok ledelsen av forhandlingene.

Statsminister **Davíð Oddsson**: Ég vil hefja mál mitt á því að þakka forsætisráðherra Finnlands, Paavo Lipponen fyrir stefnuræðu sína.

Yfirskrift formennskuáætlunar Finnlands "Norðurlandabúi 2001" minnir á það markmið að setja málefni hins almenna borgara á Norðurlöndum í fyrirrúm í norrænu samstarfi. Þetta markmið styðjum við Íslendingar heils hugar, enda lá lík hugsun að baki formennskuáætlunar Íslands fyrir tveimur árum. Nú á tímum þegar fólksflutningar milli Norðurlanda eru jafn tíðir og raun ber vitni er og nauðsynlegt að huga sérstaklega að réttindum þess fólks sem fer á milli landanna eins og Finnland leggur nú til að verði gert.

Í norrænu samstarfi stendur nú fyrir dyrum það mikilvæga verkefni að vinna úr og fylgja eftir tveimur efnismiklum skýrslum sem hér hafa verið lagðar fram. Þær eru skýrslan "Norrænt samstarf umleikið vindum veraldar" og tillaga að endurskoðaðri stefnu fyrir norrænt samstarf ráðherranefndarinnar við grannsvæði Norðurlanda. Ég nefni jafnframt í sömu andrá þriðju skýrsluna "Sjálfbær Norðurlönd" sem kynnt var á fundi forsætisráðherranna í dag og verður síðar lögð fyrir Norðurlandaráð. Það fellur í hlut Finnlands sem formennskulands að leiða starfið við að fylgja þessum skýrslum eftir í ráðherranefndinni og ég er þess fullviss að það verður vel af hendi leyst. Hvorki forsætisráðherrarnir né Norræna ráðherranefndin hafa tekið afstöðu til áðurnefndrar skýrslu um norrænt samstarf og verður því fróðlegt að fylgjast með umræðum um hana hér á þinginu. Í skýrslunni er tekið mið af þeim miklu breytingum sem hafa átt sér stað jafnt í okkar heimshluta sem annars staðar vegna hnattvæðingarinnar og Evrópusamrunans og lagðar fram athyglisverðar tillögur um nýjar pólitískar áherslur og breytingar á skipulagi samstarfsins. Ég vona að menn muni leggja sig fram um að finna leiðir til að nota skýrsluna til að bæta samstarfið og útvíkka það þar sem ætla má að víðtækara samstarf skili bestum árangri. Breytingarnar á samstarfinu mega

þó að sjálfsögðu ekki leiða til þess að það skipulag glatist sem nauðsynlegt er til þess að unnt verði að fylgja markvisst eftir ákvörðunum ráðherranefndarinnar í framtíðinni. Eins er mikilvægt að tryggja áframhaldandi gott samráð við Norðurlandaráð.

Niðurstöður skýrslunnar um grannsvæðasamstarfið eru athyglisverðar því þær endurspeгла þær framfarir sem eiga sér stað í Eystrasaltsríkjunum. Því er í skýrslunni gert ráð fyrir því að samstarf ráðherranefndarinnar við Eystrasaltsríkin muni á næstu árum breytast frá því að bera keim af þróunarástoð í samstarf á jafnréttisgrundvelli.

Skýrslan um sjálfbær Norðurlönd sem beðið var um í yfirlýsingu forsætisráðherranna og leiðtoga sjálfstjórnarsvæðanna í nóvember 1998 verður rædd á ráðstefnu Norðurlandaráðs um sjálfbæra þróun í Ósló í apríl á næsta ári. Ég tel að jafnframt því sem skýrslan verður mikilvægur þáttur í stefnu landanna um sjálfbæra þróun, sé þar lagður traustur grunnur að markvissri sameiginlegri stefnu. Hún getur leitt til aukins framlags Norðurlandanna bæði til svæðisbundinnar og alþjóðlegrar stefnumótunar og samvinnu um sjálfbæra þróun.

Samstarf Norðurlanda er fjölbreyttara en fólk gerir sér almennt grein fyrir bæði innan Norðurlanda og utan þeirra. Frá og með næstu áramótum er til dæmis ætlunin að bæta þjónustu norræna þjónustusímans fyrir þá sem þurfa á upplýsingum að halda vegna flutninga og annarra ferða á milli Norðurlanda. Það er liður í viðleitni landanna til að auðvelda samstarf og viðskipti milli einstaklinga og atvinnulífs á Norðurlöndum. Ég nefni og þann ánægjulega viðburð að Norræna menningarmiðstöðin sem American-Scandinavian Foundation rekur í New York var vígð í síðasta mánuði. Ríkisstjórnir Norðurlanda tóku ásamt Norrænu ráðherranefndinni myndarlegan þátt í fjármögnun endurbyggingar þess húss. Það er von mín að húsið nýtist til kynningar á norrænum listum og menningu vestan hafs um ókomin ár og það muni um leið minna á þann samhug, þann ríka samhug sem ríkir á milli Norðurlanda og Norðurlandabúa heima sem heiman. Að síðustu langar mig til að nefna hina viðamiklu norrænu víkingasýningu sem ráðherranefndin tók þátt í að undirbúa. Hún fer á milli borga vestan hafs og nýtur mikillar hylli alls almennings. Þar er kynntur mikilvægur þáttur í hinni sameiginlegu arfleifð norrænna manna. Frú forseti – ég vil að endingu tjá þá von mína að þetta þing verði vettvangur frjórra umræðna og ánægjulegra samskipta í hvívetna.

Statsminister Davíð Oddssons tale i dansk oversættelse:

Jeg vil indlede med at takke Finlands statsminister, Paavo Lipponen for hans tale. Titlen på Finlands formandskabsprogram "Nordbo 2001" minder os om det mål at prioritere medborgerne i Norden i det nordiske samarbejde. Dette mål støtter Island helhjetet, da lignende tanke lå bag Islands formandskabsprogram for to år siden. Nu når mobiliteten mellem de nordiske lande er så omfattende, som det har vist sig, er det nødvendigt

at se nærmere på rettighetene for de mennesker, som flytter fra et land til et andet, sådan som Finland foreslår at der nu bliver gjort.

I nordisk samarbejde står vi nu overfor den vigtige opgave at bearbejde og følge op på de to substansrige rapporter, som her er blevet forelagt. Det er rapporterne "Öppet för världens vindar" og et forslag til revideret strategi for Nordisk Ministerråds samarbejde med nærområderne. I denne forbindelse vil jeg også nævne den tredje rapport, "Bæredygtigt Norden", som blev præsenteret på statsministrenes møde i dag og senere vil blive forelagt Nordisk Råd. Det bliver det finske formandskabs opgave at lede opfølgingsarbejdet i forbindelse med disse rapporter i ministerrådet og jeg er overbevist om, at det bliver udført professionelt. Hverken statsministrene eller Nordisk Ministerråd har taget stilling til førnævnte rapport om nordisk samarbejde og det bliver derfor interessant at følge med i debatten om den her på sessionen. Rapporten tager udgangspunkt i de store omvæltninger, der har fundet sted såvel i vores del af verden som andre steder, på grund af globaliseringen og den europæiske integration, og der fremsættes interessante forslag til nye politiske prioriteringer og ændringer af samarbejdets organisation. Jeg håber at man vil bestræbe sig på at finde frem til hvordan rapporten kan bruges til at forbedre samarbejdet og udvide det, da man må forvente at et mere omfattende samarbejde vil medføre optimale resultater. Et ændret samarbejde bør dog selvfølgelig ikke føre til at man taber den organisation, der måtte være nødvendig for at sikre en målrettet opfølgning af ministerrådets beslutninger i fremtiden. Desuden er det vigtigt at sikre fortsat godt samråd med Nordisk Råd.

Konklusionerne i rapporten om nærområdesamarbejdet er interessante da de genspejler de fremskridt, der har fundet sted i de baltiske lande. Derfor forudsætter rapporten, at ministerrådets samarbejde med Baltikum i de kommende år vil ændre sig fra at være præget af bistandsarbejde til et samarbejde på et ligeværdigt grundlag.

Rapporten om et bæredygtigt Norden, som blev bestilt i en erklæring fra statsministrene og lederne af selvstyreområderne i november 1998, bliver diskuteret på Nordisk Råds konference om bæredygtighed i Oslo i april næste år. Rapporten bliver et vigtig led i landenes strategi om bæredygtighed, hvor der lægges en solid grund for en målrettet fælles politik. Den kan føre til Nordens øgede bidrag både regionalt og internationalt hvad angår strategi og samarbejde om bæredygtighed.

De nordiske landes samarbejde er mere varieret end folk generelt gør sig klart, både i og uden for Norden. Fra nytår har man for eksempel planer om at forbedre den nordiske servicetelefon for dem, der behøver oplysninger i forbindelse med flytning eller andre rejser mellem de nordiske lande. Det er et led i landenes forsøg på at underlette samarbejde og handel mellem individer og erhvervsliv i de nordiske lande.

Jeg nevner også den gladelige begivenhet, da det nordiske kulturcenter, som American-Scandinavian Foundation driver i New York, blev indviet i sidste måned. De nordiske regeringer og Nordisk Ministerråd bidrog væsentligt til finansieringen af husets restaurering. Det er mit håb at huset vil blive benyttet til præsentation af nordisk kunst og kultur vest for Atlanten i årene fremover og at det samtidigt vil vidne om den samhörighed, den rige samhörighed som hersker mellem Norden og nordboere hjemme og i udlandet. Til sidst har jeg lyst til at nævne den omfattende vikingeudstilling som ministerrådet var med til at planlægge. Den vandrer nu mellem amerikanske byer og nyder stor popularitet blandt befolkningen. Her præsenteres et vigtigt led i nordboernes fælles arv. Fru præsident. Jeg vil slutte af med at udtrykke mit håb om at denne session bliver et forum for frugtbar debat og fornøjeligt samvær i øvrigt.

Dahlgard (UP): Tak til den islandske statsminister, som jeg vil spørge, om han vil forklare os andre fra de langt større nordiske lande, hvordan det kan være, at et land som Island, som befolkningsmæssigt og økonomisk er meget lille, og som har sin egen lille valuta, som har den højeste levestandard i Norden og dermed en af de højeste levestandarder i hele verden, og som har den laveste arbejdsløshedsprocenter i Norden og dermed en af de allerlaveste arbejdsløshed i hele verden. Hvordan kan et sådant successamfund, eksistere, når det er så lille, med sin egen lille "lusede" valuta?

Hele debatten i Norden og Europa går på, at det ikke går at være lille, man skal være stor, man skal fusionere, man skal have den store valuta, man skal være med, man skal ikke stå udenfor. Island er et lille land, med lav arbejdsløshed, høj levestandard, som klarer sig meget flot. Kan vi få forklaringen?

Minister **Davíð Oddsson:** Frú forseti. Okkar þekktasta skáld sagði: "Þegar stórt er spurt verður lítið um svör." Ég ætla ekki að svara á einni mínútu öllum þeim spurningum sem að fyrirspyrjendur spurðu heldur aðeins taka einn þáttinn út úr sem snýr að stóru myntkerfi. Ég er ekki þeirrar skoðunar að stórt myntkerfi sé forsenda öflugslíf. Dæmin sanna hið gagnstæða. Rúblan var notuð á mesta landssvæði sem þekkist af 250 milljónum manna. Það dugði ekki til að skapa sterkt efnahagslíf. Hins vegar var sérmynt notuð annars staðar í öðrum löndum eins og í Sviss, eins og í Singapúr, eins og á Íslandi, eins og í Hong Kong. Það hentaði ágætlega þessum ríkjum og var ein forsenda þess, meðal annars hér, að okkur gat farnast vel, að við gátum haft sveigjanlegt lipurt myntkerfi. En það er bara þannig að það velur hver sína aðferð. Það hentar hverjum sín aðferðin. Okkur hentar best að hafa sjálfstæða mynt sem við getum beitt eftir því sem okkar efnahagslögmál krefja. Það er svarið við einni spurningu.

Minister Davíð Oddssons tale i dansk oversettelse:

Fru præsident. Som vor mest kendte digter sagde: "Stiller man store spørgsmål får man ikke mange svar." Jeg vil ikke i løbet af et minut besvare samtlige spørgsmål, som blev stillet, men blot tage fat på den del, som vedrører et stort møntsystem. Jeg er ikke af den opfattelse, at en stor møntunion er forudsætningen for en stærk økonomi. Eksemplerne beviser det modsatte. Rublen blev brugt på det største landområde vi kender af 250 millioner mennesker. Det var ikke nok til at skabe en stærk økonomi. Derimod blev egen mønt brugt andre steder, i andre lande, som Schweiz, som Singapore, som Island, som Hong Kong. Det passede disse stater udmærket og var en forudsætning for, blandt andet her, at vi klarede det godt, at vi kunne have et fleksibelt og smidigt møntsystem. Men det er nu engang sådan at enhver vælger sin egen fremgangsmåde. Enhver vælger den metode som passer dem bedst. Det passer os bedst at have en selvstændig mønt, som vi kan styre alt efter hvad vor økonomiske lov kræver. Det er svaret på ét spørgsmål.

Lantrådet **Nordlund**: Årade fru president! För Åland som är ett självstyrt område i Norden har det nordiska samarbetet alltid haft stor betydelse. Nordiska Rådet har varit och är en viktig plattform och organisation för oss i vårt samarbete med våra grannar. Det nordiska samarbetet är unikt i världen av många orsaker.

Det som jag anser speciellt viktigt att lyfta fram är det positiva sätt de nordiska länderna genom Nordiska Rådet och ministerrådet har behandlat de självstyrande områdena på. Det är en modell som borde vara värd att visa för andra delar av världen. Parlament och regeringar i regioner med gemensamma intressen, som t.ex. Balkan, kunde lära sig av våra samarbetsformer.

I den föränderliga värld som vi lever i idag med nya samarbetsformer på det europeiska planet är det många som tar för självklart att det nordiska samarbetet fungerar och istället satsar energin på andra, större och mera spännande projekt. EU-projektet är naturligtvis mycket viktigt, men det får inte bli så att EU-samarbetet och det nordiska samarbetet på sikt blir varandra uteslutande, utan de bör i stället komplettera varandra.

För lika farligt som det är att ta demokratin för en självklarhet kan det också vara att ta det nordiska samarbetet för självklart. Vardera måste vårdas och kräver ett djupt engagemang från oss som är politiker.

Man kan konstatera att de vise har tagit sig an sin uppgift med mycket stort allvar. Det är en grundläggande förändring av Nordiska rådets och ministerrådets arbetsätt och dess organisation som föreslås. Den flexibla organisation och det arbetsätt som föreslås är helt klart en utmaning för oss alla. Både politiker och tjänstemän får och skall tänka på nya sätt och arbeta med nya saker. Det blir säkerligen krävande för oss alla, men jag är övertygad om att modellen ligger i tiden och kommer, om den förverkligas

helt eller delvis, att ge det nordiska arbetet och samarbetet många nya dimensioner och förnyad livskraft.

Det är vi alla gemensamt som avgör om det skall bli nya och starka vindar i det nordiska samarbetet. För vår del vill jag deklarerera att vi på Åland har ett stort intresse att vara med och bidra med de resurser vi har.

Vi hoppas att det nordiska samarbetet fortsättningsvis skall fokusera på miljöarbete och miljöförbättrande projekt. På Åland är vi mycket direkt beroende av Östersjön. Alla projekt som leder till att Östersjön blir ett renare hav har vårt fulla stöd.

Jag vill här också ta tillfället i akt och framföra Ålands tack för det miljöpris på 350 TDKK som för ett år sedan tilldelades Ålands Agenda 21 kontor. Merparten av pengarna har placerats i en miljöfond som administreras av Ålands Natur och Miljö. Avsikten med fonden är att stöda och stimulera till flera små lokala miljöprojekt. En del av pengarna användes också till att bjuda in professorn Chief Lyons som talare till Åland. Hans huvudbudskap var att vi som är beslutsfattare, både inom politik och näringsliv bör tänka sju generationer framåt när vi fattar våra beslut. Då först kan vi säga att vi tar ansvar för miljön och kommande generationer. Något att tänka på för oss alla som lever i ett allt snabbare tempo och alltmer påverkas av delårsbokslut och snabbt gjorda opinionsmätningar.

Ett utvecklat och fördjupat samarbete med våra närområden är av mycket stort intresse för Åland. Ser man det historiskt har Åland tidigare haft mycket livliga handelsförbindelser med de baltiska staterna och St. Petersburgområdet. Vi vill gärna återgå till en situation där man kan säga att havet förenar istället för att det skiljer åt.

Fru president, det paradoxala med Ålands EU-medlemskap och vårt anslutningsavtal innebar att det kring Åland uppstod gränshinder, både österut och västerut. Österut, gentemot Finland, har vi kunnat arbeta bort de flesta hindren och har ett fungerande system. Västerut återstår ännu en del saker att arbeta med. Jag vill här uttrycka min stora tacksamhet till Sverige och Sveriges statsminister att man efter förra årets statsministermöte tillsatte en svensk-åländsk arbetsgrupp som har till uppgift att arbeta bort gränshindren så att vi skall få smidiga och bra system också åt det hållet. Arbetsgruppen är viktig för Åland för den kan arbeta med de här sakerna och också andra saker, som är aktuella mellan Åland och Sverige. Vi har 70 procent av våra högskolestuderande idag i Sverige, vi har digital-TV-problematiken, som vi har hört talas om här tidigare, och många andra aktuella saker. Då är det bra att det finns en arbetsgrupp och människor, som man kan prata direkt med och som också har mandat att lösa olika saker. Jag noterade också, fru President, med tacksamhet Finlands ordförande-skapsprioriteringar där man sade att man skall prioritera avskaffandet av handelshinder i sitt arbete.

Sjøtransporter har alltid varit viktiga för Åland. Det är därför naturligt att sjöfarten har utvecklats till landskapets viktigaste näringsgren. I dag står sjöfarten för ca 43% av Ålands BRP. Därav förstår också alla hur beroende hela det åländska samhället är av utvecklingen inom sjöfartsbranschen. Min förhoppning är att de nordiska länderna skall kunna samlas till en gemensam nordisk sjöfartspolitik som har en kostnadsnivå som kan klara av den internationella konkurrensen.

När det gäller sjöfarten kan vi konstatera att Norden redan är öppet för världens vindar. Nu gäller det att utrusta den nordiska skutan, samarbeta och styra så att vi också klarar av dessa vindar.

Charlotta Bjälkebring (den venstresosialistiske gruppen, v): Fru president! Jag skulle vilja fråga Roger Nordlund från Åland, eftersom han nämnde digital-TV-tekniken: Skulle du kunna berätta för oss vad det rent konkret skulle innebära för er ålänningar, om ni blev fråntagna den svenska televisionen? Kan du redogöra för vilken vikt det har för Åland att ha svensk TV?

Lantrådet **Nordlund**: Fru president! Ärade deltagare! Det är helt avgörande för det åländska samhället och för den åländska självstyrelsen att vi kan se svenska TV-program. Ålands självstyrelse, som kom till i början på 1920-talet, kom till för att bevara Åland enspråkigt svenskt, våra lokala sedvänjor och vår kultur. I det sammanhanget har Sverige också axlat ett visst ansvar gentemot Åland. Det har man hittills burit på ett mycket fint sätt och vi hoppas och tror att man också skall göra det i framtiden så att den s.k. digital-TV-problematiken kommer att fungera vad det gäller Åland. För att bevara Åland enspråkigt svenskt är naturligtvis möjligheterna att se svensk TV helt avgörande.

Charlotta Bjälkebring: Fru president! Jag vill bara kort säga att jag hoppas att samtliga politiker och ministrar i salen verkligen tar till sig det som Roger Nordlund här har sagt: att det är av avgörande betydelse för att främja språkförståelsen och faktiskt för att garantera ålänningarna att få ha kvar sitt modersmål, att vi får en lösning på nordisk TV.

Landsstyreformand **Motzfeldt**: Fru præsident. Det nordiske samarbejde ligger os meget på sinde i Grønland. Som bekendt ligger vort land langt mod nord og langt mod vest i forhold til de andre nordiske lande, men vi føler en stærk tilknytning til Norden og de nordiske værdier. Vi er knyttet til disse med slægtskabets og historiens bånd, og derfor lægger Grønland landsstyre stor vægt på Grønlands aktive deltagelse i det nordiske samarbejde.

Dette år har for Grønland budt på et meget konkret bevis på det nordiske samarbejdes ægthed og levedygtighed. Jeg tænker her på

sommerens begivenheder i Sydgrønland, hvor vi fejrede 1000-året for Leif den Lykkelige rejse til Vinland og kristendommens indførelse i Grønland sammen med gæster fra såvel Norden som andre egne af verden.

Vi indviede Erik den Rødes langgård og Tjodhildurs Kirke. Disse meget smukke bygninger er blevet genopbygget med hjælp fra islandske, danske og andre nordiske venner. Erik den Rødes langgård står som et håndgribeligt minde om nordboernes tilstedeværelse i Grønland. Og Tjodhildurs Kirke er nu åben for andagts-søgende af alle kristne trosretninger og alle nationer.

Sideløbende med det nordiske samarbejde udbygger vi til stadighed vor indsats i det arktiske, i det europæiske og i det globale samarbejde. Sommerens begivenheder illustrerer fint denne udvikling: Formanden for EU-Kommissionen, Romano Prodi, besøgte os, og senere på sommeren åbnede den franske udenrigsminister Hubert Vedrines Paul-Emile Victor udstillingen i kulturhuset i Katuaq. Som en opfølgning på Prodis besøg kom EU-kommissær Poul Nielson også til Grønland for at styrke vor dialog med EU.

Alle disse møder har båret frugt. Formanden for EU-Kommissionen tilkendegav således, at vi nu har indledt en proces mod udviklingen af en egentlig EU-politik for Arktis. Denne proces søges nu understøttet ved, at EU søger observatørstatus i Arktisk Råd, og at der oprettes en særlig arktisk enhed i Europa-Kommissionen.

Som et led i Grønlands naturlige samarbejde med naboerne i Norden og tilnærmelsen til EU inden for rammerne af EU's Nordlige Dimension har vi fundet det hensigtsmæssigt at deltage i udviklingen af samarbejdet i EU-Interreg-programmet Northern Periphery. Grønland har sammen med det øvrige Vestnorden deltaget i udformningen af indholdet, der understøtter intentionerne i et "Arktisk Vindue" i EU's Nordlige Dimension.

Den internationale udvikling giver Grønland nye udfordringer og nye muligheder. På det helt overordnede plan medfører den øgede globalisering en stigende grad af integration og gensidig afhængighed mellem verdens lande og økonomier. Som et resultat af globaliseringen er der behov for, at lande og regeringer arbejder sammen for at finde fælles løsninger på fælles problemer. Grønland er midt i denne proces med at afdække og finde sit naturlige samarbejde med vore naboer i vor del af verden.

Som et naturligt led i denne proces har jeg netop haft den glæde sammen med Nunavuts regeringsleder fra Canada, Paul Okalik at undertegne en aftale om samarbejde mellem Nunavut og Grønland. Endvidere planlægges der afholdt en konference i sommeren 2001 mellem Grønland-Danmark på den ene side og Canada-Nunavut og Nunavit på den anden side.

Formålet med konferencen vil være at drøfte muligheder for at styrke samarbejde mellem Grønland og Canada. I denne proces vil landsstyret

søge at udvirke fælles arktisk tilgang til løsningen af problemstillinger inden for miljø, forskning, handel og erhverv. Fra grønlandsk side har vi foreslået, at konferencen kaldes "Building Bridges in the North", for vi lægger stor vægt på, at der sker en sammenkædning og brobygning mellem arbejdet i de forskellige internationale fora.

For knap en måned siden havde jeg den glæde at lede det danske riges delegation til Arktisk Råds ministermøde i Barrow, Alaska. Her noterede jeg mig også med tilfredshed, at Arktisk Råd nu har godkendt et projekt om undersøgelse af levevilkår i Arktis, som er iværksat af Grønlands Statistik. Vi ser frem til den planlagte konference om arktiske levevilkår, og jeg vil gerne kvittere for den nordiske støtte, vi har fået, såvel til projektet som til den kommende konference. Vi er parat til at deltage i dette arbejde, og vi ser det samtidig som et konkret eksempel på de nordiske landes stærke støtte til arbejdet i Arktisk Råd. Resultaterne af dette arbejde vil være vigtige bidrag til vores videre udvikling af et arktisk velfærdssamfund.

Formandskabet i Arktisk Råd er nu overgået til Finland. Finland har i forbindelse med overtagelsen af formandskabet markeret en bevægelse hen mod en helhedsorienteret opmærksomhed på livet for mennesker i Arktis. Det er min overbevisning, at det finske formandskab vil betyde en styrkelse ikke blot af Arktisk Råd, men også af koordineringen mellem det arktiske, det nordiske og det europæiske samarbejde.

Statsminister **Lipponen**: Fru president! Jag skall börja med att försöka svara på ett par frågor. Först rörande TV-samarbetet, speciellt den digitala omställningen i Sverige och dess effekter för Österbotten. Man kan beklaga om det blir en sådan situation att vi inte kan se svensk TV i Österbotten. För Sveriges del ligger frågan närmast i den parlamentariska Digital-TV-kommittén som har fått information om läget i Finland, så vi kan hoppas på en positiv lösning. Det var kollegan Jakobsen som hade ställt den frågan.

Sedan ställde kollegan Lundgren en fråga om identitetskort. I Norden duger det nuvarande identitetskortet, körkort men även andra ID-kort. Passfriheten gäller också i framtiden. Nordbor behöver inte identifiera sig under Schengen mer än tidigare. Tvärtom upphävs faktiskt gränskontrollerna totalt under Schengen men inom Schengenområdet utanför Norden bör man kunna uppvisa ett ID-kort som uppfyller vissa bestämda krav. Såvitt jag vet uppfyller inte alla nordiska ID-kort dessa krav.

Så till Bo Lundgrens debattinlägg om skatter och välfärdssamhället. Statsministrarna har redan replikerat. För Finlands del har jag sagt att vi borde sänka skattegraden, men inte att den skulle nå det europeiska genomsnittet. Vår skattegrad ligger på 46,5 %. Vad vi nu gör är att vi amorterar statsskulden, som ligger över 40 % av BNP. Vi sänker skatten på arbete. Det viktiga är att förhållandet mellan skatt på arbete och skatt på

kapital blir bedre for arbeid og sysselsætning. Det behövs en europeisk strukturforändring i skatterna. Här delar jag t.ex. kommissionär Montis syn.

Vi ökar satsningen på den sociala servicen. Det råder en bred konsensus i Finland om detta, särskilt var det så inför kommunalvalet.

Vi alla nordiska länder deltar i strävan att liberalisera den europeiska marknaden, att röja hindren när det gäller den interna marknaden. Det finns mycket att göra. Vi deltar i Lissabonprocessen. Jag kan stödja förslag som t.ex. statsminister Blair nyligen gjorde. Det ligger i vårt intresse att vi har en fungerande intern marknad i Europa som små effektiva länder.

Då det gäller arbetsmarknaden är den faktiskt mycket flexibel i Finland men kunde vara ännu flexiblare. Vi har olika modeller. T.ex. fungerar metallbranschen bättre än andra branscher.

Sedan till frågan om den offentliga sektorn. Vi hade just en konferens där ekonomer och professorer tyckte att den offentliga sektorns sysselsättningsroll är viktig därför att sysselsättningen där utjämnar ändringar i den ekonomiska utvecklingen. Alltså blir det en jämnare utveckling trots konjunkturändringar. Men detta är en stor debatt, och jag ber att få tacka kollegan Lundgren för att han satt liv på vår debatt.

Fru president! Vi vill under det finska ordförandeskapet sätta nordbon i centrum, det vill säga att vi t.ex. i fråga om energisamarbetet vill ha billigare energi men naturligtvis med beaktande av en hållbar utveckling.

Sammanfattningsvis: Det viktiga var att vi kunde höra försvarsminister Enestams, som också är nordisk samarbetsminister i Finland, rapport och att dessa frågor uppmärksammas och det faktum att vårt samarbete i försvarsområdet har ökat och ökar hela tiden men på ett sätt som är anpassat till våra olika säkerhetspolitiska utgångspunkter.

Jag uppskattar att så många tog upp den nordliga dimensionen och de olika frågor som vi har där och som vi kan samarbeta kring, inklusive det arktiska samarbetet. Under den kommande perioden då Finland fungerar som ordförande i Arktiska rådet kan de nordiska länderna påverka mycket. Vi kommer t.ex. att analysera och konkretisera begreppet Arktiskt fönster, som Grönland har tagit upp, också tillsammans med Europeiska Unionen. Jag tror att de nordliga frågorna nu har kommit till ett skede där det finns väldigt mycket konkret att göra och utrymme för initiativ från våra länders parlamentariker. Vi kommer att ordna möjligheter för det.

Avslutningsvis frågan om visa mäns och kvinnors rapport och de baltiska staternas deltagande i Nordiska rådet. Vi har ministerrådet och Nordiska rådet, som ju är skilda saker. Såvitt vi vet är man i de baltiska staterna, som har sitt eget ministerråd, tillfreds med det nuvarande samarbetet med Nordiska ministerrådet. Men naturligtvis bör vi öka och utveckla detta samarbete. Sedan är det Nordiska rådets sak att fundera på eventuellt medlemskap av de baltiska staterna. Jag tror att utvecklingen går i den riktningen. Å andra sidan bör vi erkänna och vara ärliga och säga att

det fortfarande finns ganska stora skillnader mellan våra länder. Det viktigaste för oss är att stödja de baltiska staterna i integrationsprocessen så att de blir medlemmar i Europeiska Unionen så som de vill. I den processen närmar de sig våra länder på ett sådant sätt att eventuellt medlemskap också på det viset blir naturligt.

Då det gäller att kalla statsministermötena för möten mellan de åtta är det samma sak som det är i G7 och G8. Det är inte längre 7+1 med Ryssland, utan det är G8 så småningom. Så har vi det också mellan våra länder och de baltiska länderna.

Jag ber att få tacka alla som bidragit till debatten med inlägg och repliker i en konstruktiv anda. Jag hoppas att också det politiska i Nordiska rådet får lite mer liv. Kanske kan vi fundera på hur vi kan organisera debatterna på ett sätt som främjar mera politisk debatt. Jag hoppas att vi under vårt ordförandeskap skall kunna samarbeta i denna goda anda.

Debatten med statsministrene ble avsluttet.

Presidenten informerte om at en ny talerliste var blitt utdelt i salen. To anmeldte ministertalere var ikke på plass i salen.

Utenriksminister **Jagland**: President! La meg starte med det viktigste, den største utfordringen vi i dag står overfor, nemlig hvordan vi som nordiske land kan ta medansvar for utviklingen i våre nærområder og for Europas framtid og hvordan vi sammen kan bidra til fred, stabilitet og velstand i *hele* Europa.

Vi har et felles utgangspunkt. En felles kulturarv og felles verdier. Vi har også felles holdninger til de fleste overordnede politiske spørsmål. Vår freds- og solidaritetsprofil i FN, OSSE og andre sammenhenger er vel kjent. Summen av våre ulike tilknytningsformer til EU og NATO gir oss et solid erfaringsgrunnlag og et bredt nedslagsfelt.

Sammen kan vi gi viktige bidrag til

- utviklingen i EU
- den bredere politiske utvikling i Europa
- Europas forhold til Russland, USA og landene i den tredje verden.

Dette har vi allerede sett. Danmark, Finland og Sverige har gått i bresjen for å sette en "nordisk dagsorden" i Brussel. Mange av de spørsmål EU i dag beskjefter seg med, er kommet på dagsordenen etter press fra de nordiske land.

Sverige har gjort det klart at de saker vi er opptatt av i Norden skal gis høy prioritet under landets kommende EU-formannskap: åpenhet, sysselsetting, gode arbeidsvilkår, en styrket miljøprofil, menneskerettigheter og fattigdomsbekjempelse. Dette er den samme dagsorden som eksisterer i de andre nordiske landene.

Vi er alle enige om at en utvidelse av EU vil styrke stabiliteten i hele Europa. Det er interessant at også de partiene som gikk imot norsk medlemskap i EU, mener at EU-utvidelsen er bra for Europa. Det må bety at de ikke kan tenke seg et Europa uten EU. Da er vi kommet ganske langt i samforståelse også i Norge. Norge ønsker å bistå søkerlandene i deres medlemskapsforberedelser og har foreslått en handlingsplan for dette.

Norge ønsker også å ta ansvar for Europas sikkerhet gjennom aktiv medvirkning i det europeiske forsvarsarbeidet. Vi er i ferd med å etablere en stående styrke på 3500 personer som kan stilles til rådighet for EU-ledede operasjoner. Neste år vil vi overta ledelsen av KFOR-styrken i Kosovo sammen med Danmark. Også Sverige og Finland vurderer å delta, noe som i så fall vil synliggjøre det nordiske forsvarssamarbeid på en fin måte.

Norge ble i forrige måned innvalgt som medlem av FNs sikkerhetsråd for en toårsperiode fra 1. januar neste år.

Jeg vil benytte denne anledning til å takke for den støtten vi fikk fra de andre nordiske land under hele valgkampen. Uten denne støtten hadde vi ikke lyktes med å bli innvalgt.

Helt siden FNs opprettelse har de nordiske land jevnlig vært representert i Sikkerhetsrådet - ikke minst takket være den nordiske rotasjonsordningen for valg til Rådet, som er nok et praktisk eksempel på nytten av det nordiske samarbeidet.

Et hovedtema for Norges medlemskap i Sikkerhetsrådet vil være å bidra til en mer helhetlig tilnærming til fredsbygging og krisehåndtering. De aller fleste konflikter i verden i dag har meget sammensatte årsaksforhold og kan ikke løses med enkle grep.

Sikkerhetsrådets arbeid må derfor basere seg på et bredt sikkerhetsbegrep som ikke bare omfatter konfliktløsning, men også konfliktforebygging, humanitær innsats, langsiktig utvikling, menneskerettigheter og miljøspørsmål. Vi må angripe de grunnleggende årsaker til konflikter og voldsbruk: fattigdom og underutvikling, ulikheter og undertrykkelse. Dette er en tilnærming som de nordiske land lenge har vært forkjempere for, og som Norge vil videreføre med full styrke i Rådet.

Som medlem av Sikkerhetsrådet vil vi også følge opp Sveriges arbeid fra deres medlemskapsperiode i 1997-98 om å skape større åpenhet omkring Rådets arbeid. Det er viktig at ikke bare Sikkerhetsrådets medlemmer, men også andre land kan komme med innspill og vurderinger i Rådets arbeid.

Norge ønsker å opprettholde et nært samarbeid med de nordiske land under medlemskapsperioden - både i New York og i hovedstedene. Vi ønsker at de synspunkter som Norge fremmer i Sikkerhetsrådet, har en bredest mulig nordisk forankring.

De nordiske landene har mye å bidra med i internasjonal politikk. Vi har erfaringer og kompetanse, vi har økonomiske og menneskelige

ressurser, men ikke minst har vi en tro på internasjonalt samarbeid og felles løsninger. Nettopp derfor trenger vi en nordisk dimensjon i hele vårt internasjonale arbeid.

Gun Hellsvik (Presidiets talskvinne, *Dokument 7*): Fru president! Den nordlige dimensjonen kan ses som ett övergripande begrepp för samordning och utveckling av EU:s interna och externa politik i norra Europa. Den nordliga dimensjonen är avsedd som ett instrument för att definiera och ta till vara unionens intressen i och omkring dess nordområden, men däremot inte som ytterligare en regional samsrbergsstruktur.

Arbetet med att utarbeta en nordlig dimension i Europeiska unionens politik påbörjades omkring årsskiftet 1997/1998. Finlands och Sveriges inträde i EU medförde att EU för första gången sträckte sig norr om Östersjön och Polcirkeln. Därigenom blev unionen med automatik en betydande aktör i de nordliga områdena. Det stod också klart att nästa utvidgning ytterligare skulle öka nordområdenas betydelse för EU.

I mars 1998 antog Nordiska rådets presidium ett uttalande vari man välkomnade initiativet och sade att Nordiska rådet för sin del ville medverka i den fortsatta processen med konkreta synpunkter på innehållet. När initiativet tagit fastare form, och inför EU:s utrikesministerkonferens om den nordliga dimensjonen, antog Nordiska rådets session i november 1999 ett uttalande vari rådet igen underströk att utvecklandet av en sådan dimension av unionens politik ligger i hela Europas intresse och att rådet önskar delta aktivt i detta arbete.

Nordiska rådet har, liksom Europeiska unionen, konstaterat att den nordliga dimensjonen är en fortgående process där aktionsplanen allteftersom arbetet fortskrider behöver ses över och fyllas ut med nya initiativ och konkreta projekt.

Mot denna bakgrund beslutade Nordiska rådets presidium i januari i år att tillsätta en arbetsgrupp med uppdrag att lämna förslag till den fortsatta uppföljningen av plenarförsamlingens uttalande.

Arbetsgruppens rapport är överlämnad av presidiet för diskussion under sessionen för att sedan med inkomna synpunkter ligga till grund för det fortsatta arbetet.

Inom det geografiska område som omfattas av den nordliga dimensjonen finns stora skillnader i ekonomisk standard och levnadsvillkor i övrigt, och ekonomisk tillväxt är den enda tänkbara vägen för att jämna ut dessa skillnader. Det finns stora möjligheter till en positiv ekonomisk utveckling i norra Europa, men tillväxt och ökad sysselsättning är det samlade resultatet av åtgärder på många olika områden, av såväl privata som offentliga aktörer. Det staterna kan göra är att skapa goda förutsättningar för enskilda och företag som vill engagera sig i produktiva verksamheter. Ekonomiska och handelsmässiga förutsättningar liksom befolkningens hälsa, trygghet och livsmiljö är av betydelse.

Till de viktigaste förutsättningarna för ekonomisk tillväxt och sysselsättning, men också för människors sociala och kulturella levnadsvillkor, hör en modern infrastruktur. För näringslivets utveckling är det viktigt med bättre kommunikationer inom nordområdena och mellan dessa och övriga delar av Europa. En nyckelfråga är integration av marknaderna för elektricitet och andra energislag. Detta kräver ett lämpligt regelverk, som parterna är eniga om och som ger stabila villkor för handel och investeringar i energisektorn.

Utvinning och användning av energi ger upphov till miljöproblem i både regional och global skala. Att ställa om till ett utnyttjande av jordens energiresurser som är bärkraftigt på lång sikt är bokstavligen en fråga om mänsklighetens överlevnad. Miljöfrågorna kan inte lösas isolerat. Hänsyn till miljön och bärkraftig utveckling måste integreras i politiken inom en rad sektorer. Ett gränsöverskridande samarbete på miljöområdet behöver utvecklas.

Miljöproblemen har i många fall en direkt inverkan på befolkningens hälsosituation. T.ex. är kvaliteten på dricksvatten på sina håll dålig. Det förekommer också att den lokala miljön i närheten av industrier är så förorenad att det medför sjukdomar och ökad dödlighet, bl.a. hos barn. Det behövs därför ett samarbete för att omstrukturera och bygga upp hälso- och sjukvården.

Samtliga stater inom den nordliga dimensionen är demokratier i den meningen att man följer konstitutionella regler som garanterar t.ex. fria och regelbundna val. Ett område där det finns utrymme för ökat samarbete gäller stöd till uppbyggnad av demokratiska institutioner, av rättssystem och lokal administration samt mekanismer för skydd av de mänskliga rättigheterna.

Fru president! Jag har nu redovisat några av de synpunkter som arbetsgruppen lagt fram och som, kombinerade med de synpunkter som framkommer under debatten, ska läggas till grund för det fortsatta arbetet att samordna och konkretisera rådets initiativ i frågor som rör den nordliga dimensionen.

Anita Johansson (den socialdemokratiske gruppen, s): Fru president! För fem år sedan var vi många som från denna talarstol uttryckte vårt stöd för ett fortsatt nordiskt samarbete och för ett bevarande av Nordiska rådet som organisation, om än i något annan form. Enigheten härom var stor. Nordiska rådet skulle bevaras och verksamheten skulle utvecklas kring de tre områdena. Underlag för debatten var rapporten "Nordiskt samarbete i en ny tid". Rapporten och diskussionerna vid sessionen i Reykjavik 1995 ledde fram till rådets nuvarande organisation och till att en ny arbetsordning antogs.

Hur har det då gått? Har uppdelningen av verksamheten på tre pelare – partigruppernas ökade betydelse, en session på hösten med möjlighet att i

tilllegg till detta arrangera temamöten samt tanken att rådet skall vara en viktig mötesplats för parlamentariker och ministrar – lett till de resultat som vi tänkte oss för fem år sedan? I en ny, dynamisk organisation måste ett ständigt förändringsarbete pågå. Samarbetet är dock bara viktigt om vi förmår att göra det viktigt. Det är det politiska innehållet som måste ställas i centrum, tycker jag. Jag har därför med tillfredsställelse noterat att den rapport som vi kommer att diskutera här framför allt i morgon, "Norden – öppet för världens vindar", i första hand innehåller substansfrågor.

I rapporten anförs att undersökningar visar att nordbor uppfattar den nordiska dimensionen som så självklar att de till och med ser den som en del av den nationella identiteten. Samarbetet har en folklig förankring som är unik i mellanstatliga relationer. Detta om något visar att vi är på rätt väg i vår strävan att förbättra den enskilde medborgarens tillvaro i Norden!

Jag vill nu också beröra några viktiga samarbetsområden som har stor betydelse för bevarandet av denna folklighet.

Många har varit inne på det nordiska TV-samarbetet, som har varit föremål för ett stort antal utredningar och för diskussioner under flera av rådets sessioner. Trots detta, mina vänner, har vi inte varit särskilt framgångsrika. En övergång till digital marksänd television är aktuell i flera nordiska länder. Detta innebär att antalet kanaler ökar och blir tillgängliga för allt fler, eftersom den digitala tekniken minskar kostnaderna för utsändningar. Paradoxalt nog kan den nya tekniken innebära att det direkta nordiska TV-utbudet minskar, eftersom det kan bli nödvändigt med ett särskilt programkort som endast tillhandahålls tittare i det egna landet.

De nordiska ländernas regeringar bör ta initiativ till ett samarbete där det prövas hur ny teknik kan förenas med att nordisk public service-TV blir tillgänglig också i andra nordiska länder än det egna hemlandet.

Den verksamhet som bedrivs genom den nordiska servicetelefonen Hallå Norden i Föreningen Nordens regi har visat att det finns betydande brister i befintliga regelsystem och i tillämpningen av dessa. En viktig uppgift är att förbättra informationen om de regler som gäller för nordbor som rör sig över nationsgränserna. Verksamheten med den nordiska servicetelefonen är bra och skall nu bli permanent. Verksamheten finansieras över Nordiska ministerrådets budget, och jag vill understryka vikten av att de 2,5 miljoner kronor som avsatts för detta ändamål oavkortat går till verksamheten.

En vision, fru president, är att öppnandet av jubileumssessionen år 2002 inleds med en konsert av vårt nordiska kulturella flaggskepp Orkester Norden och att det liksom annan nordisk TV kan ses i hela Norden.

Presidenten meddelte at generaldebatten, inklusive utenriks og sikkerhetspolitikk, måtte avbrytes og skulle fortsettes neste dag kl. 09.00.

Tirsdag 7. november**kl. 09.00-17.00****Presidenter:**

Johan J. Jakobsen (9), Kaj Ikast (9), Ísólfur Gylfi Pálmason (9), Elver Jonsson (10-13) og Riitta Prusti (14)

Dagsorden

8. **Generaldebat inkl. udenrigs- og sikkerhedspolitik forts.**
9. **Generaldebat forts. – Strategi for det fremtidige nordiske samarbejde**
10. **Norden og Nærområderne**
11. **Opfølgning af Nordisk Råds rekommandationer**
12. **Afskrivning af rekommandationer og udtalelse**
13. **Et konkurrencedygtigt Norden. En opfølgning af temakonferansen 2000 "Viden og vækst i Norden"**
14. **Bioetik samt levnedsmiddelsikkerhed, fra jord/fjord til bord**

Johan J. Jakobsen overtok ledelsen av forhandlingene.

8. Generaldebat incl. udenrigs- og sikkerhedspolitik forts.

C 1	Nordisk årsberetning 1999. Nordisk Ministerråds virksomhedsberetning 1999. incl. bilag om Nordisk Ministerråds meddelelser vedrørende Nordisk Råds rekommandationer
C 2	Redogörelse för planerna för det nordiska samarbetet; nordisk årsberetning 1999. Nordisk Råd, präsidiets rapport om virksomhedsåret
Dokument 5	
Dokument 6	Nordisk Ministerråds sektoraktiviteter med EU/EØS-spørsmål – statusrapport 1999
Dokument 7	Rapport om den nordliga dimensionen

Utrikesminister **Tuomioja**: Herr president! Då jag för första gången kom med i Nordiska rådets arbete för 30 år sedan var det kännetecknande för våra internationella debatter att det för det mesta handlade om globala frågor; tredje världen, FN, u-hjälp, nedrustning. Europafrågorna, som dock var aktuella redan då, fick inte samma grad av uppmärksamhet. Kanske var det därför att Norden var mera splittrad i sitt förhållande till Europa, eller EG för att vara exaktare, än idag, och det var lättare att tala om de gemensamma nordiska insatserna för att förvandla hela världen till en tryggare och mera jämlik omgivning att leva i. Under åttio- och nittioalet

förändrades situationen så att Europafrågorna alltmera började dominera våra debatter och tränga undan de tidigare så centrala, globala frågorna. Detta var i och för sig förståeligt med tanke på den stora omvälvningen, som det kalla krigets slut och det dynamiska integrationsutvecklingen betydde för oss alla i Europa.

EU har i dag både direkt och indirekt kommit att dominera en stor del av den nordiska agendan. EU är idag inte bara för de nordiska medlemsstaterna utan även för dem som står utanför, ett centralt forum för inte bara ekonomisk utan också för lagstiftningsmässig och politisk koordinering och samverkan i Europa. För Nordiska rådet har detta betytt att vi har försökt bevara vår betydelse genom att göra oss till något slags forum för koordinering av nordisk Europapolitik, förgäves skulle jag säga. Inte därför att en sådan koordinering med stark parlamentarisk förankring och insats ej skulle behövas, utan därför att en dylik koordinering endast kan ha framgång ifall den sköts så nära det egentliga europapolitiska beslutfattandet som möjligt och handhas av dem, som också bär det direkta ansvaret för denna politik.

Då reformen av Nordiska rådet och dess organisation återigen har tagits upp till diskussion är det mitt önskemål att vi fördomsfritt överväger lösningar där ansvaret för Europapolitiken knyts närmare de nordiska parlamentens Europautskott samt till ministrarna som är ansvariga för Europapolitiken. Därmed kunde kanske ett något nedbantat Nordiska råd koncentrera sig på nordiska frågor och närområdessamarbete och samtidigt utöva parlamentarisk övervakning över de många olika nordiska samsarbetsorgan, som i sitt viktiga, men föga medialockande, arbete skulle gagnas av en sådan insats.

Med detta förslag önskar jag inte minska Nordiska rådets betydelse utan snarare öka den i frågor där den fortfarande har och bör ha ett rejält inflytande. Detta behöver ej heller betyda att en geografisk begränsning av arbetet beaktande att de aktuella globaliseringsutmaningarna gör det möjligt för de nordiska länderna att, utgående från den s.k. nordiska modellen, påvisa hur också små länder med öppna ekonomier samtidigt med utmaningarna framgångsrikt kan utveckla sin sociala välfärd. Med andra ord önskar jag att vi återupptar den globala utvecklingsproblematiken också på Nordiska rådets agenda.

Efter detta tillåt mig att framlägga några tilläggskommentarer kring vårt ordförandeskap för ministerrådet år 2001. Finland har valt Nordbo 2001 som huvudtema för sin ordförandeperiod. Ambitionen är att se aktiviteterna i alla sektorer ur den enskilda nordiska medborgarens synvinkel.

När det gäller energisamarbetet fokuseras den på en stegvis avveckling av gränshindren för energimarknaden i Östersjöområdet. Norden fortsätter att agera som primus motor och finansiär i energisamarbetet i Östersjöområdet utifrån statsministrarnas Bergen-deklaration från 1997 och EUs policy för en nordisk dimension.

Nordiska ministerrådets närområdespolitikk står inför en översyn under vår ordförandeperiod. De baltiska ländernas roll blir inte mindre viktig i detta samarbete, men samsarbetsmodellerna blir färre. Rysslands roll i närområdes-samarbetet ökar under de närmaste åren. Den politiska och ekonomiska utvecklingen i Ryssland återverkar direkt på norra Europa och Norden. Också miljöproblemen och kärnsäkerhetsriskerna utgör enorma utmaningar för hela Norden.

I enlighet med den nya närområdes strategin inleder Finland en översyn av ministerrådets arktiska program. Det nya programmet skall ta hänsyn till Arktiska rådets ökade tyngd som språkrör för de arktiska cirkelpolära området. Rådets aktiviteter vid Arktis anpassas till Arktiska rådets målsättning. Ambitionen är att söka energi och undvika överlappningar.

Kaalund (Europautvalgets talsmann): Hr. præsident! På Europaudvalgets vegne vil jeg gerne takke for rapporten fra Nordisk Ministerråd "Nordisk ministerråds sektoraktiviteter med EU/EØS-spørgsmål – statusrapport 1999" (Dokument 6), som på 60 sider giver en god gennemgang og beskriver de mange samarbejdsområder, som er på EU-relationer mellem de nordiske lande.

Indlæg efter indlæg, dels i går og sandsynligvis også i dag, vil jo hele tiden tale om Europa. Statsministrene omtaler det, udenrigsministrene, forsvarsministrene osv., så Europaspørgsmål indgår kolossalt mange steder i vores debat og diskussioner.

Rapporten giver både et indtryk af, at det er et dynamisk arbejde, og at det er et dynamisk samarbejde, der er mellem de nordiske lande, og understreger vel også, at der er tale om koordination og ikke egentlig blokdannelse. Jeg kan selvsagt ikke på disse 3 minutter kommentere de enkelte afsnit af denne udmærkede rapport, men jeg vil gerne fremhæve tre områder, som der skal lægges særlig vægt på efter vores opfattelse. Det er dels forbrugerspørgsmålene – forbrugersikkerhed og kontrol med fødevarer – og det er dels ligestilling, hvor vi har en række nordiske værdier, som vi kan præge det europæiske arbejde med, også i forhold til andre EU-lande. Og endelig vil jeg nævne det retlige samarbejde på justitsministrenes område, som jeg tror vil få øget betydning i den kommende tid, og hvor det er nødvendigt, at også de nordiske interesser kommer ind. Det gælder ikke mindst for familieretten, på flygtninge- og asylområdet og en række andre områder, som vil blive sat højt på den europæiske dagsorden, og på de retlige områder har vi jo tradition for et meget tæt samarbejde mellem de nordiske lande, og det skulle gerne kunne videreføres.

Den nordiske stemme ville selvfølgelig være tydeligere og højere i Europa, hvis alle fem lande var fuldt medlem af EU. I dag er tre medlemmer, og to er medlemmer af EØS-samarbejdet, og af de tre, der er medlemmer, har Sverige og Danmark jo ikke tilsluttet sig på alle punkter.

Derfor tror jeg, at det vigtige er, at vi uanset disse forskelle må arbejde meget konkret, hvor vi måske godt på det overordnede, generelle område kan have nogle forskellige opfattelser af tingene.

Vi står nu over for i den kommende tid at skulle drøfte vismandsrapporten, der jo omtaler de europæiske spørgsmål og problemstillinger, og jeg håber, at vi ved nogle drøftelser dér og ved senere beslutninger kan finde frem til og finde ud af at placere de europæiske spørgsmål godt i Nordisk Råds sammenhæng, således at det kommer til at præge alle udvalgsområder fremover. Men sluttelig: Jeg synes, det er en god rapport, og den er værd at læse.

Utrikeshandelsminister **Sasi**: Herr president! Under de seneste tio åren som jag har deltagit aktivt i Nordiska rådets samarbete, har vi grundat flera arbetsgrupper, som har dryftat Nordiska rådets framtid och speciellt dess organisation. Vid detta tillfälle vill jag betona betydelsen att diskutera dessa frågor, men det är också viktigt att vi gör det vardagliga arbetet i rådet.

Visemännens rapport är ett bra tillskott i diskussionen, men ändå skall vi göra vårt dagliga arbete. En sak som är väldigt viktig är att vi diskuterar de baltiska ländernas deltagande i vårt arbete, i vilken form det skall ske så att det skulle vara ändamålsenligt och att vi skulle få ny stimulans för Nordiska rådet.

Enligt min uppfattning är det väldigt viktigt att vi utnyttjar den situation som Sveriges ordförandeskap i den Europeiska unionen ger oss. Vi skall försöka samarbeta så att vi ger all den information och våra goda idéer till det svenska ordförandeskapet. Det är också viktigt att vi under det svenska ordförandeskapet tar den utmaning som globaliseringen ger oss. Vi skall inte ta någon försvarsattityd utan vi skall försöka skapa nya regler för globaliseringen. Det är viktigt att vi visar att vi har offensiva intressen på t.ex. handelspolitikens område och detta förutsätter att vi så bra som möjligt försöker förbereda oss för en ny WTO-runda. I den diskussion som förs skall de nordiska länderna försöka vara aktiva för att skapa förtroendeökande åtgärder så att också de utvecklande länderna skulle kunna komma med så bra som möjligt i den här processen.

Jag vill också betona att Norden inte är färdig. Det finns många praktiska hinder mellan våra länder. Hittills har det varit svårt att ta en maskin, köra över gränsen när man skall ha vissa licenser för både maskinen och för den som kör maskinen. Därför har vi haft två typer av arbetsgrupper för att avskaffa handelshinder mellan våra länder. Först har vi haft en informell indremarknads arbetsgrupp och som har avskaffat just sådana problem som försakas i Norden om man går över gränsen. Vi har haft grupper mellan Sverige och Danmark samt mellan Finland och Sverige. Nu skall man också skapa en grupp mellan Finland och Norge, som går igenom alla de problem som man har på gränsområden och som

försvårar samarbeidet om man har økonomisk aktivitet över gränsen till andra sidan. På glesbebyggda områden är det speciellt viktigt att man kan utnyttja de tjänster som man har på andra sidan gränsen.

Som sagt är det väldigt viktigt att öka vårt ekonomiska samarbete och jag är glad över att vi nu har ett bra exempel, en nordisk bank - Merita Nordbanken - Unidanmark - Norska Kreditkassen. Äntligen har vi fått en gemensam nordisk bank.

Presidenten foreslo at replikktiden skulle begrenses til 1 minutt og at replikkskiftene, dersom det var tid, skulle finne sted etter debattens avslutning.

Rådet bifalt presidentens forslag.

Hovmand (midtengruppen, V): Det er nu snart flere år siden, at begrebet Den Nordlige Dimension blev præsenteret. Der er også sket lidt, men ikke ret meget på dette område.

Situationen er imidlertid nu den, at mulighederne for, at de nordiske lande sætter sagen på dagsordenen for konkrete initiativer til udvikling af Den Nordlige Dimension, er større nu end nogen sinde tidligere. Nordisk Råds store flertal går ind for Den Nordlige Dimension. Alle de nordiske regeringer er af samme opfattelse, og hertil kommer at Sverige fra 1. januar har formandskabet i EU. Finland overtager formandskabet både i Nordisk Ministerråd og i Arktisk Råd.

Det er på denne baggrund, at jeg siger, at mulighederne er for, at de nordiske lande tilsammen kan sætte dagsordenen for en udvikling i vores del af Europa nu er tilstede i et langt større omfang, end det har været tilfældet tidligere.

For få uger siden var Nordisk Råds Præsidium i Moskva for bl.a. at drøfte Den Nordlige Dimension. Jeg kan sige med stor sikkerhed, at både statsdumaen, og regionalrådet er meget stærkt interesseret i Den Nordlige Dimension: 1) i samarbejde om bekæmpelse af miljøulykker og 2) i samarbejde omkring bekæmpelse af økonomisk kriminalitet, mafia osv. , samarbejde omkring øget grænsehandel.

Det er på hele den baggrund, at jeg i dag spørger ministrene, hvilke konkrete planer er på vej til at blive realiseret. Ikke hvilke tanker man har, men hvilke konkrete planer er på vej til at blive realiseret.

Allerede for flere år siden var vi fremme med forslag om at gøre Østersøområdet til verdens pilotprojekt for joint implementation, handel med miljøkvoter. Her kunne NIP's miljøafdeling NEFCO måske spille en rolle som en slags børs, der kunne formidle handlen med disse miljøkvoter.

Vi har også drøftet spørsmålet om The Baltic Electricity Ring, vi har drøftet spørsmål om samarbejde om naturgas, spørsmål om samarbejde mellom universiteter og spørsmål om udveksling af unge på tværs af Østersøen. Ja, der er mange ideer. Men hvornår, hvornår kommer de konkrete resultater?

Endringer i deltakerlisten

Ragnar Erlandsson ble erstattet av Karl-Göran Eriksson for denne formiddagen. Lennart Daléus ble erstattet av Marianne Andersson for resten av sesjonen.

Rådet besluttet å endre deltakerlisten i overensstemmelse med dette.

Samarbejdsminister **Siv Friðleifsdóttir**: President! Mange talere har kommet inn på samarbeidet med Arktisk Råd. Det er et samarbeid som de nordiske land har med USA, Kanada og Russland, og som har vart nå i fire år.

Jeg mener at det arktiske området har vært et glemt område. Man har ikke fokusert nok på det området. Nå forandres dette heldigvis. Det arktiske området vil bli stadig mer viktig, etter min mening. Det er også veldig spesielt at vi nå kan se at de store makter, USA og Russland, etter at Sovjetunionen falt, kan samarbeide på det arktiske området på en helt annen måte enn før. Arktisk Råd vil derfor være en plattform for disse land til å samarbeide nå etter at Sovjetunionen har falt. Det arktiske samarbeidet går på bærekraftig utvikling, særlig på havmiljøet. Man har prosjekter om f.eks. utfasing av PCB i Russland, og man fokuserer på klimaspørsmål.

De arktiske land har vært opptatt av å utnytte havressurser på bærekraftig måte. Island har i sitt parlament bestemt at man skal begynne igjen med hvalfangst, etter at man har kommet ut med informasjon til det internasjonale samfunn om at man kan gjøre det på en bærekraftig måte. Jeg vil gjerne oppfordre de nordiske land til å støtte Island i kampen for å få opplysninger bedre ut til det internasjonale samfunn, at vi kan begynne med hvalfangst på en bærekraftig måte. Kan man f.eks. støtte det at man fisker torsk, men ikke å fange hval? Jeg oppfordrer de nordiske land til å støtte oss i dette.

Jeg var meget fornøyd med at den finske statsministeren, Paavo Lipponen, kom inn på arbeidet i Arktisk Råd på en meget positiv måte, for Finland har nettopp tatt over formannskapet i Arktisk Råd for de neste to år, og jeg stoler på at de vil gjøre en god jobb der.

Til slutt vil jeg også understreke at i Vismannsrapporten er et forslag om sterkere samarbeid mellom de nordatlantiske land, land som ligger rundt Nord-Atlanteren, et samarbeid som skal gå på miljø og bruk av havets ressurser på bærekraftig måte. Det er et tema som både Island og Færøyene har støttet meget sterkt. Man skal i juni måned neste år nettopp

ha et slikt møte på Færøyene mellom miljøministere og fiskeriministere i de land som ligger rundt Nord-Atlanteren, dvs. de nordiske land, Skotland og Kanada.

Vilén (den konservative gruppen, Kok.): Arvoisa puheenjohtaja! Pohjoismaiden ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa ei todellakaan voida tarkastella irrallaan Euroopan unionin tämän hetken kehityksestä. On todennäköistä ja suotavaa, että kuukauden kuluttua Nizzassa EU-maiden hallitukset saavuttavat jälleen seuraavan virstanpylvään yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan kehittämässä.

Pähkinänkuoressa kysymys on joustavuuden soveltamisesta EU:n II pilariin ja erityisesti yhteiseen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan. Jäsenvaltioiden enemmistö näyttääkin kannattavan mallia, jossa tietty ydinjoukko valtioita voisi edetä jopa yhteisen puolustuksen kehittämiseen asti. Paras ratkaisu olisi tällöin mielestäni tilanne ja sellainen puolustusjärjestelykin, johon kaikki jäsenmaat voisivat yhtyä. Joustavuuden salliminen II pilarissa on kuitenkin parempi vaihtoehto kuin se, että jotkut valtiot alkavat rakentaa yhteistä puolustusta unionin rakenteiden ulkopuolella ilman yhdessä sovittuja pelisääntöjä. Siksi mielestäni on syytä kannattaa joustavaa mallia, jossa valtiot voivat myöhemmin päättää, haluavatko ne kuulua yhteisen puolustukseen ja ”kovaan ytimeen”.

Toisen pilarin joustavuutta voidaankin toteuttaa monin eri tavoin. Tietyt mallit ovat Pohjoismaiden kannalta kuitenkin selvästi parempia ja hyväksyttävämpiä kuin toiset. Yhteistyömme kannalta olisikin mielestäni toivottavaa, että EU:n pohjoiset jäsenmaat voisivat nykyistä selvemmin puhua yhdessä meille sopivan mallin puolesta. Tällä hetkellä vaikuttaa kuitenkin siltä, että maissamme vallitsee hyvin erilaiset käsitykset Euroopan syvenevästä integraatiosta: tanskalaiset vastustavat, Suomi kannattaa ja Ruotsin hallitus ei ota kovin selvää kantaa.

Meidän Pohjoismaiden tulisikin ehdottomasti pyrkiä tiiviimpään yhteistyöhön juuri EU:n II pilarin joustavuuden kohdalla. Esimerkiksi WEU:n, Länsi-Euroopan Unionin, 5. artiklan turvatakuiden siirtäminen jonkinlaisella lisäpöytäkirjan osalla EU:n perussopimukseen ei varmastikaan ole Pohjoismaiden tavoitteiden mukaista. Se merkitsisi konkreettista askelta puolustusliittoon turvatakuineen kaikkineen ja synnyttäisi EU:n sisälle entisten WEU-maiden suljetun ytimen. Paljon hyväksyttävämpi malli olisi toteuttaa II pilarin joustavuus oikeuttamislausekkeena kirjaamalla se Nizzan sopimukseen. Tämä lauseke loisi oikeudellisen kehikon, jonka puitteissa tämä pioneerijoukko, jos näin halutaan, voisi edetä jopa yhteisen puolustuksen kehittämiseen asti. Suomen, Ruotsin ja Tanskan olisikin mielestäni pyrittävä yhteisiin kantoihin tällaisen oikeuttamislausekkeen sisällöstä.

Yksi Euroopan yhteisen puolustuksen tärkeistä kysymyksistä onkin sen tuleva suhde Natoon. EU:lla ei ole omaa strategista kapasiteettia esimerkiksi tiedusteluun, ilmakuljetuksiin, viestiyhteyksiin jne. Näitä voidaan tietysti kehittää, mutta kustannukset tulisivat olemaan tähtitieteelliset verrattuna saavutettuun hyötyyn. Läheinen yhteensopivuus ja yhteistoiminta Naton kanssa voi kuitenkin johtaa käytännössä tilanteeseen, jossa perinteisen puolueettomuuspolitiikkamme sisältö ja merkitys tulee muuttumaan. Muun muassa puolustusministerimme Jan-Erik Enestam totesikin hiljattain, että näin voi käydä. Näistäkin kysymyksistä tulisikin mielestäni keskustella myös tässä kokouksessa niiden oikeilla nimillä.

Viléns tale i svensk översettelse:

Ärade herr ordförande! De nordiska ländernas utrikes- och säkerhetspolitik kan förvisso inte betraktas isolerad från den utveckling som nu pågår i Europeiska unionen. Det är sannolikt och önskvärt att EU-ländernas regeringar om en månad i Nice når fram till nästa milstolpe i utvecklingen av sin gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik.

Frågan i ett nötskal är anpassningen av flexibiliteten till EU:s andra pelare och särskilt till den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken. En majoritet av medlemsländerna förefaller stödja den modell enligt vilken ett visst antal kärnländer skulle kunna gå så långt som till att skapa ett gemensamt försvar. Den bästa lösningen vore i så fall enligt min uppfattning en situation och även en sådan försvarsorganisation där alla medlemsländer skulle kunna ansluta sig. Att tillåta flexibilitet inom den andra pelaren är emellertid ett bättre alternativ än att vissa stater börjar bygga upp ett gemensamt försvar utanför unionsstrukturerna utan gemensamt avtalade spelregler. Därför är det enligt min mening befogat att stödja den flexibla modell där staterna senare kan bestämma om de vill höra till det gemensamma försvaret och den "hårda kärnan".

Flexibiliteten inom den andra pelaren kan förverkligas på flera olika sätt. Vissa modeller är dock från de nordiska ländernas synvinkel klart bättre och mera godtagbara än andra. Jag anser att det sett utifrån vårt samarbete vore önskvärt att de nordiska EU-medlemsländerna tydligare än hittills skulle kunna förespråka en modell som passar oss. För närvarande verkar det dock som om det i våra länder råder mycket olika uppfattningar om en fördjupad europeisk integration: danskarna motsätter sig den, Finland stödjer den och den svenska regeringen intar ingen särskilt klar ståndpunkt.

Vi nordiska länder borde absolut sträva mot ett närmare samarbete just när det gäller flexibiliteten i EU:s andra pelare. Till exempel att flytta över säkerhetsgarantierna i WEU:s, den Västeuropeiska unionens, 5:e artikel till något slags tilläggsprotokoll i EU:s grundavtal ligger bestämt inte i linje med de nordiska ländernas ambitioner. Det skulle betyda ett konkret steg

mot en forsvarsunion med alle dess sikkerhetsgarantier og skulle medføre at de tidligere WEU-länderna utgjorde en sluten kjerne inom EU. En langt mere acceptabel modell vore at forverkliga flexibiliteten inom den andra pelaren som en rettighetsklausul genom at skriva in den i Niceöverenskommelsen. En sådan klausul skulle skapa ett rettsligt ramverk inom vilket denna pionjergruppe, om viljan finns, skulle kunna gå så langt som till at skapa ett gemensamt forsvar. Jag anser at Finland, Sverige og Danmark borde efterstråva gemensamma ståndpunkter når det gæller innehålllet i en sådan rettighetsklausul.

En av de viktigaste frågorne i ett gemensamt europeisk forsvar er dess framtida forholdende till Nato. EU har ingen egen strategisk kapacitet for t. ex. underrattelseverksamhet, lufttransporter, signalforbindelser o. s. v. Sådant kan givetvis utvecklas, men kostnaderna skulle bli astronomiske i relation till fordelarna. En næra anpassning og samarbeide med Nato kan givetvis i praktiken leda till en situation där innehålllet og betydelsen av vår traditionella alliansfrie politik kommer at forandras. Bl. a. vår forsvarsminister Jan-Erik Enestam konstaterade nyligen at så kan ske. Enligt min oppfatning borde även dessa frågor diskuteres på dette møte under sine rætte navn.

Steingrímur J. Sigfússon (den venstresosialistiske gruppen, VG): Herr president! Då vi ser på utviklingen i vår verdensdel under de seneste tio årene ser vi både positive og negative trender. Till det positive hør selvklaart murens fall, demokratiutviklingen i mange østeuropeiske lændere og nedrustningsavtal. Till det negative hør diskriminering og økad fattigdom i mange lændere, organisert kriminalitet, etniske og religiøse spændinger og t.o.m. fullt krig vid flere tilfællen.

Den ene militære alliansen från kalla krigets tid har forsvunnet, men tyværr har den andre blivt kvar, og den påtvungne utvidgningen av Nato er enligt min mening ett felaktigt steg. Också Natos nye "out of area"-strategi er ett felaktigt steg. Även EUs militarisering kan bli en europeisk sikkerhetsrisik, eftersom den bygger på samme felaktige militære hantering av krissituationer. I forsvarsminister Jan-Erik Enestams redogørelse i går fanns det tyværr inte alls någon kritik mot disse planer.

Vi fikk vid murens og Sovjetkommunismens fall en historisk chans at bygge opp ett nytt Europa utan grænser, utan spændinger, at bygge opp en alleuropeisk sikkerhetsstruktur där alle var med, också Ryssland, men vi utnyttjade tyværr inte den chansen.

Vi skulle ha byggt opp OSSE som en alleuropeisk, demokratisk sikkerhetsinstitution og givt OSSE makt og stød for at hantere svære problem. Också FN skulle ha spelt en større roll i oppbyggingen av en ny sikkerhetsstruktur efter kalla krigets slut, men FN har tyværr forsvagats. NATO har tvungt sig in og tagt på sig en roll som både FN og OSSE

skulle ha tagit på sig. Dessa organisationer har försvagats på grund av detta, och resultatet är fortsatt militarisering och fortsatt spänning i Europa.

Herr president! Jag tycker att vi på vår session inte kan undvika att sända ut en skarp ton mot det våld och den människoslakt som nu äger rum i Mellanöstern. Israelearnas bruk av militär makt mot obebäpnade palestinier, som lett till att nära 150 liv har gått till spillo, kan vi inte acceptera. Jag tycker att Nordiska rådets session åtminstone ska utfärda ett lika kraftigt fördömande av israelearnas agerande som FN:s generalförsamling har gjort.

Jag vill till sist fästa uppmärksamheten på vårt medlemsförslag om konfliktförebyggande åtgärder och civil krishantering i Europa. Jag önskar Norge lycka till med sin plats i FN:s säkerhetsråd. Jag vill också säga välkommen till Finlands ledning av det arktiska rådet och till det kommande svenska ordförandeskapet i EU.

Samarbetsminister **Pagrotsky**: De medborgarnära frågorna och den fria rörligheten över de nordiska gränserna har alltid stått högt på den nordiska dagordningen. Vi var tidigt ute med de politiska initiativen om passfrihet och en gemensam nordisk arbetsmarknad.

Nu lever vi i en tid då storföretagen går fram i offensiva satsningar på samarbete över de nordiska gränserna genom uppköp och sammanslagningar. Merita-Nordbankens köp av norska Kreditkassen är bara det senaste av en lång rad exempel.

Men det är också viktigt att underlätta vardagen, inte minst för småföretagaren i glesbygden som vill göra affärer på andra sidan en nordisk gräns och för den enskilde medborgaren som bor på ena sidan gränsen och jobbar på den andra sidan.

Jag ser det som en av de viktigaste uppgifterna för det nordiska samarbetet att komma till rätta med olika vardagliga hinder för företagare och medborgare och därmed stimulera integrationen över gränserna.

Vid förra årets session i Stockholm hade vi en bra debatt om gränshinderfrågorna mot bakgrund av rapporten Ett gränslöst Norden, som Nordiska rådet utarbetat.

Nu har Finland lagt fram ett ordförandeprogram för det kommande verksamhetsåret med huvudtemat Nordbo 2001. Man vill satsa på de medborgarnära frågorna. Det tycker jag är utmärkt!

Under vårt ordförandeskap lyfte vi fram gränshinderfrågorna, och vi har sedan arbetat vidare med dem. Särskild vikt har vi lagt vid det direkta bilaterala samarbetet med Danmark, Norge och Finland. Rapporter om arbetsläget lämnades i våras. Nu går uppföljningen vidare. Det gäller att få till konkreta förändringar, vilket är ett mödosamt och tidskrävande men också mycket angeläget arbete.

Det svensk-danska samarbetet i Öresundsregionen har naturligtvis haft särskild betydelse på grund av den stora folkmängden och det nya läge

som oppkommit i og med Öresundsförbindelsens öppnande. Öresundsregionen har blivit ett "gränshinderlaboratorium". Erfarenheterna från detta arbete har vi tagit med oss till de bilaterala diskussionerna med Finland och Norge. Ett tecken på att detta har varit en effektiv och produktiv väg att arbeta är det som Kimmo Sasi just berättade – att Finland och Norge nu också utvecklar en motsvarande bilateral arbetsgrupp för sina gränsbygder i skogen uppe i norr.

Jag vill här nämna att en fråga som diskuterats i många år, nämligen frågan om besiktningsregler och förhandscertifikat för vissa maskiner, såsom grävmaskiner och mobilkranar, nu är på väg att lösas. När reglerna slutligt lagts till rätta kommer det för första gången att bli möjligt för en innehavare av en sådan maskin att utföra jobb på båda sidor av en nordisk gräns. Det har faktiskt inte varit möjligt tidigare.

Det finns också andra områden som lämpar sig för sådant här nordiskt samarbete. Vid de nordiska utrikeshandelsministrarnas möte i går enades vi om vikten av att driva detta arbete vidare med hög prioritet.

Jag önskar Finland lycka till med ordförandeprogrammet Nordbo 2001.

Odd. E. Dørum (midtengruppen, V): President! Den finske försvarsminister som i går talte om försvarsspørsmål, rettet på en riktig måte oppmerksomheten mot de internasjonale forpliktelser. Men jeg ønsker også å minne om en selvfølgelighet som ofte glemmes, nemlig at man også under den nordlige dimensjon har et militært ansvar for å sikre regional stabilitet og forutsigbarhet. Det er åpenbart på den finske forsvarsministers innlegg at Finland er villig til å gjøre det. Jeg tar det for gitt at alle nordiske land gjør det. Det ville være dårlig ved en grense som etter den kalde krigen er blitt fredelig, hvis man lar den bli fylt med et militært tomrom. Det militære engasjementet hos de nordiske land har aldri vært offensivt orientert. Det har vært defensivt orientert, men det ville være veldig ille hvis man skulle ende i en situasjon hvor forpliktelsen til å engasjere seg internasjonalt skulle bli så sterk at man glemmer sine regionale forpliktelser. Jeg minner om at en av verdens største konsentrasjoner av atomvåpen ligger sør for Arktis, og av forståelige grunner, ikke minst logistiske grunner, har russerne konsentrert sitt atomvåpenarsenal der.

Jeg vil også understreke forsvarsministerens oppfatning av at sårbarhet i et moderne samfunn er mer enn det militære. Spesielt for nordiske land som har lagt så mye vekt på moderne infrastruktur knyttet til telekommunikasjoner, er det livsviktig å dele kunnskap og informasjon, hvordan denne infrastrukturen kan beskyttes mot sabotasje og terroranslag. Det er all mulig grunn til å ta både datakriminalitet og det som amerikanerne kaller for "Cyber Warfare" på alvor. Vi er veldig sårbare, det skal ikke mye til for å gå inn i disse strukturene før kaoset ville være fullkomment. Desto viktigere å være oppmerksom.

Jeg vil også i tilknytning til den nordlige dimensjon vise til det arbeid som har vært gjort for å nedbygge trusselen fra atomforurensning. Ikke minst det viktige arbeid som stiftelsen Bellona har gjort. Saken mot Aleksandr Nikitin fikk et heldig utfall. Nikitin slapp fri. Men det bør være til ettertanke for alle i denne salen at aktor i den saken nå er blitt statsadvokat for det nordvestlige Russland. Det betyr at utfordringene i å tale sant og direkte, og ikke minst få til løsninger i atomspørsmål, vil være mer utfordrende enn noen gang. Det gir ingen grunn til å slutte, men det gir all mulig grunn til å opprettholde oppmerksomhet på dette området.

Jeg startet med å snakke om forsvarspolitik, og jeg skal avslutte om det. Jeg tror det er livsfarlig i forsvarspolitiske spørsmål å tenke kortsiktig og bli preget av kortsiktige stemninger. Det viktigste man kan gjøre, spesielt om man er liten, er aldri å være naiv i forhold til de store. Det er ikke det samme som å være krigshissende. Jeg har for min del aldri sett på Putin som en skapliberaler som er kommet ut av skapet. Jeg oppfatter at han ble valgt. Jeg er litt usikker på om han fikk 50 pst. Det var bra han ble valgt, det var bra det ble en fredelig etterfølgelse, men den naive arver aldri jorden, den naive høster bare storm. Derfor er det viktig at vi også sørger for regional forutsigbarhet i våre forsvarstenkninger.

Vicelagmand **Hoydal**: Præsident. En tysk forfatter skrev for mange år siden: "Vi har endnu en gang høynet vores niveau. Der er nu blot et problem: der er ingen, som befinder sig på det." Dette er vel problemformuleringen for den moderne verden og for nordisk politik i dag. Det dunker os i hovedet, nu når vi taler om kommunikationsteknologi og blinde markedskræfter over åbne grænser.

Vi løber bag efter udviklingen, og set fra det enkelte menneskes perspektiv eller fra de flestes perspektiv er det alt for indviklet. Det er det også for vore politiske systemer. Det afspejler sig i det, som sker i EU i dag, det afspejler sig i nejtet til euroen i Danmark, og det afspejler sig i de debatter, vi har her i Reykjavík i dag om det nordiske samarbejdes fremtid.

På Færøerne vil vi jo skabe en selvstændig stat for at få fuld demokratisk kontrol og for at kunne samarbejde på lige fod med alle vore naboer og ikke mindst vore nordiske naboer. Men det er lidt trist at konstatere, at vi i det nordiske samarbejde ikke har noget virkeligt bud på at klare det store demokratiproblem. Vi sætter ikke agendaen, men responderer på det, som allerede er sket. Vi går i forsvarsposition og fremhæver den nordiske model som svaret på alt. Vi taler egentlig som missionærer, der skal overbevise resten af verden om, at vi har vore sandheder, som er bedst for alle. "The white mans burden" er blevet den skandinaviske mands byrde, men alligevel er det ikke det nordiske samarbejde, som sætter agendaen.

Stats- og udenrigsministrenes redegørelse viser med al tydelighed, at vi fremhæver det nordiske samarbejde i kulturel og social betydning, mens

den hårde økonomiske og politiske virkelighet ses i et rent Bruxellesperspektiv. Det ses, når vi taler om nærområdene, hvor vi fra Vestnorden jo har fremhævet i mange år, at Nordens nærområder også er Canada, de skotske øer osv., og det høres næsten ikke nævnt fra de fem lande. Og når vi taler om den nordiske dimension, som man må hilse velkommen at Finland har sat på agendaen, er det stadig væk et Bruxellesperspektiv, som ses. Vi har EU, så skal vi have en nordisk dimension, så skal man måske have et lille vindue til det arktiske, og hvad bliver det næste? Skal der så være et lille hul eller et nøglehul til Vestnorden?

Jeg tror, at vismandsrapporten er nødvendig at få debatteret meget hurtigt og særlig at få sat de storpolitiske ting, som er i rapporten, på agendaen. Jeg tror, at hvis ikke de nordiske lande virkelig begynder at sam-arbejde på de hårde områder økonomi, udenrigspolitik og forsvarspolitik, vil det nordiske samarbejde blive mere og mere musealt, mens "the information highway" og resten af den hårde politik vil foregå i EU.

Jeg hilser velkomment, at Finland har sat den nordiske borger i centrum for sit formandskab, og at Paavo Lipponen nævnte et medborgercharter. Jeg tror også, det er nødvendigt for at få vore medborgere til at forstå betydningen af nordisk samarbejde.

Dan Reinert Petersen (den sosialdemokratiske gruppen, Jvfl.): Hr. præsident! I 1947 var 25 pct. af de danske vælgere medlemmer af et politisk parti; i dag er tallet godt og vel 5 pct., og alt tyder på, at udviklingen er ens i hele Norden. Dette har stort set ført til, at politik ikke længere handler om ideologi og holdninger, men om personer, taktik og processer, og mange mener, at udviklingen er foruroligende for demokratiet.

Folkenes kamp for repræsentation i statsmagten går langt tilbage, og de sejre, som er vundet med tiden, er spredt over mange års utrættelig strid med feudalsystemsamfundet og aristokratiets jerngreb. Folket var aristokratiets ejendom, og det havde således ingen indflydelse på den politiske dagsorden og magten.

Senere, da parlamenterne blev valgt til at repræsentere folkene, var der alligevel fortsat to ting, der gjorde sig gældende: Ikke alle kunne vælge, og ikke alle kunne vælges. Processen i de tidligere udemokratiske systemer var derfor, at de privilegerede enkeltpersoner fik lejlighed til at sætte deres egne interesser på dagsordenen, hvilket netop illustrerer, hvorledes folket og dermed også folkets interesser blev holdt uden for statsapparatet.

Med demokratiets gennembrud i Norden i slutningen af det 19. århundrede begyndte alle almindelige borgere at få valgret. Det var i særdeleshed den sosialdemokratiske bevægelse, som motiverede og opmuntrede folkene til at kræve deres naturlige ret. Dette, som vi ofte med lidt stolthed kalder den nordiske model, har vundet anerkendelse vidt omkring, og det ville være unaturligt ikke at værne om denne arv. Den frie demokratiske proces, den sociale sikkerhed og de almindelige borger-

rettigheter, vi kender, er i dag blevet en speciel eksportvare fra Norden til f.eks. de baltiske lande. Men det er altid farligt at tro, at alting er, som det skal være. I tidens løb har vi oplevet, hvorledes politiske profiler er vokset større end deres oprindelige partier. Massemediernes og nyhedsmagasinerne har ikke længere tid til seriøs og grundig gennemgang af formidlingen på sekundet, og derfor mener jeg, at Nordisk Råd bør undersøge, hvordan folkenes politiske bevidsthed kan skærpes og deres ideologiske ballast styrkes. Formålet skal være, at vælgerne igen får lejlighed til at tage stilling til ideologi hellere end til enkeltpersoner. Og hvordan gør vi så det? Det er spørgsmålet.

Ragnwi Marcelind (midtgruppen, kd): Herr president! Det viktigaste med den nordliga dimensionen är relationer människor emellan, och då talar jag om goda relationer. Tyvärr vet vi att verkligheten inte är sådan att det alltid fungerar på det sättet.

Den organiserade och gränsöverskridande kriminaliteten växer i Europa och också i Norden. Minskad kontroll och ökad korruption är några av orsakerna. Man brukar tala om att den organiserade brottsligheten har mer pengar till sitt förfogande än vad både bilindustrin och träindustrin har tillsammans, och det är oroväckande. Tillsammans med den högteknologiska utvecklingen ger det den ekonomiska brottsligheten nya möjligheter.

För att vi ska kunna möta de här tendenserna krävs det många åtgärder, bl.a. ett utvecklat polissamarbete. Inom ramen för det nordiska samarbetet behövs en mångfacetterad strategi för hur man ska kunna komma till rätta med det här. Det behövs en långsiktighet och ett visionärt tänkande i fråga om hur man ska komma till rätta med det här på lång sikt. Inte minst viktigt är det här när det gäller den ekonomiska brottsligheten, som vi vet bara exploderar över våra landsgränser. Det handlar om penningtvätt och narkotikabrottslighet men också om den verksamhet som är knuten till prostitution, som dessutom innebär ett stort mänskligt lidande.

Angreppspunkterna kan vara många, och det är svårt att på några få sekunder försöka redogöra för detta. Men det finns en del av strategin som jag tror är av extra värde och är extra angelägen, och det är de förbyggande insatserna; att försöka utveckla en modern kriminalvård med tidiga insatser, särskilt bland barn och ungdomar, och att skapa möjligheter för den uppväxande generationen att ha en chans till en trygg uppväxt. Jag tror att vi alla har hört så många gånger vad uppväxten betyder för att man ska få också en trygg vuxen tillvaro. Här kan man gå in med stöd till skolor och till frivilligorganisationer som arbetar med verksamhet riktad till barn och ungdomar för att de ska få uppleva den här tryggheten under sin uppväxt. Det handlar också mycket om att komma ut i skolor och informera om droger och drogmissbruk. Här har både frivilligorganisationer och andra möjligheter att i stor utsträckning påverka den unga generationens inriktning inför framtiden.

Den nordliga dimensionen handlar om relationer människor emellan, och det handlar om ett ansvarstagande för den uppväxande generationen att skapa möjligheter för en trygg uppväxt, som också leder till trygga människor inför framtiden och en trygg samvaro i Norden också inför framtiden.

Lennart Gustavsson (den venstresocialistiske gruppen, v): Herr president! Som deltagare i presidietts arbetsgrupp för att ta fram ett material om den nordliga dimensionen vill jag först och främst tacka de övriga deltagarna i arbetsgruppen inklusive sekretariatet. Det här arbetet har varit både spännande och intressant.

Vad som tillhör det nordliga beror i mycket hög grad på vilket perspektiv man har. I ett sydeuropeiskt perspektiv framstår ofta Norden som ett sammanhållet och homogent område. Men vi som är här vet hur olika det ser ut i Norden – olikheter som vi har förmått att göra till styrkor.

En viktig del i rapporten om den nordliga dimensionen är att vi försöker lyfta fram det nordiska i den nordliga dimensionen. Jag tycker att Nordiska rådet har en stor uppgift och en stor möjlighet i arbetet med den nordliga dimensionen att visa på och lyfta fram de pågående samarbetena inom Barents och inom Arktis.

När vi t.ex. talar om Östersjösamarbetet får fokus inte enbart vara på Baltikum. Östersjön sträcker sig ju längst upp i Bottenviken, upp i Haparanda och Torneå skärgård. Östersjösamarbetet är också ett Barents-samarbete.

Till sist, herr president, hoppas jag utifrån mina konkreta erfarenheter av Barentssamarbetet, både på en lokal och på en regional nivå, att rapporten om den nordliga dimensionen ska kunna bidra till att alla parter – och det finns många intressenter i samarbetet – ska kunna samordna och samverka runt insatserna. Det behövs en samordning och en samverkan. Jag hoppas att rapporten om den nordliga dimensionen ska vara ett bidrag i det arbetet.

Kiljunen (den socialdemokratiske gruppen, SDP): Arvoisa puheenjohtaja! Pääministeri Paavo Lipponen teki vuonna 1997 aloitteen siitä, että Euroopan unionin pohjoisia alueita varten kehitettäisiin samanlaista ohjelmallista yhteistyötä kuin unionilla on Välimeren alueen suunnalla. Tämä alue kattaisi ei ainoastaan Itämeren alueen ja Barentsin alueen vaan myös Luoteis-Venäjä.

Tämä aloite johti aktiiviseen keskusteluun nimellä Pohjoinen ulottuvuus. Täälläkin tämän kokouksen aikana useissa puheenvuoroissa sekä eilen että tänään on viitattu tähän Pohjoisen ulottuvuuden aloitteeseen. Hyvä niin. Unionin komission toimintaohjelma asiasta on jäsenmaissa tällä hetkellä sekä hallitusten että parlamenttien käsittelyssä, ja kuten Lennart Gustavsson juuri edellisessä puheenvuorossa viittasi, myös

puhemiesneuvosto asetti työryhmän käsittelemään tätä Pohjoisen ulottuvuuden aloitetta. Olen ollut tuon työryhmän varapuheenjohtaja ja siinä ominaisuudessa haluan erityisesti kiittää työryhmän puheenjohtajaa Gun Hellsvikiä erinomaisesta työstä ja hän myös eilen esitteli työryhmän aikaansa-annoksia.

Haluaisin kiinnittää kahteen asiaan huomiota sen lisäksi, että haluan erityisesti kiittää Bengt Olssonin sihteeristön puolella, joka teki suuren työn tämän taustaraportin laadinnassa.

Kaksi asiaa meidän työssämme korostui. Ensinnäkin prioriteettialueiksi Pohjoisen ulottuvuuden ohjelmassa on valittu taloudellinen yhteistyö ja energiayhteistyö erityisesti luonnonvarojen käytön osalta. Sen lisäksi on korostettu voimakkaasti ympäristökysymyksiä, tietoliikennetekniikan kehittämistä, kuljetusyhteyksien parantamista pohjoisilla alueilla. Työryhmämme kuitenkin korosti, että talous on viime kädessä väline. Tavoitteena on inhimillisen hyvinvoinnin parantaminen. Ihmistä ei pidä unohtaa. Sen vuoksi painokkaasti toimme esille myös social dimensionin, sosiaalidimension tämän Pohjoisen ulottuvuuden aloitteen yhteydessä. Se näkyy hyvin tässä meidän työryhmämme raportissa.

Toinen seikka, joka raportissamme oli keskeinen ja jonka kaikki olemme havainneet, on se, että meillä on monia elimiä tällä hetkellä, myös parlamentaarisia elimiä, jotka käsittelevät tätä Pohjoisen ulottuvuuden aloitetta. Sitä käsitellään täällä Pohjoismaiden neuvoston piirissä, Euroopan unionin elimissä, Arktisen neuvoston piirissä, Itämeren alueen neuvoston piirissä ja myös Baltian neuvostossa. Työryhmä ehdotti sitä, että loisisimme tähän ulottuvuuteen liittyen parlamentaarisen foorumin Pohjoismaiden neuvoston aloitteesta, joka pyrki koordinoimaan tätä parlamentaarista yhteistyötä ja tälle aloitteelle haluaisin antaa tukeni.

Kiljunens tale i svensk oversettelse:

Ärade herr ordförande! Statsminister Paaavo Lipponen tog år 1997 initiativ till att utveckla samma programässiga samarbete för EU:s norra regioner som unionen har för Medelhavsregionen. Detta område skulle täcka inte bara Östersjö- och Barentsområdet utan även nordvästra Ryssland.

Detta initiativ väckte en livlig diskussion under beteckningen den Nordliga dimensionen. Även här under detta möte har i flera inlägg både i går och i dag hänvisats till detta initiativ i den Nordiska dimensionens anda. Det är gott och väl. EU-kommissionens åtgärdsprogram i frågan behandlas för närvarande i medlemsländerna både av regeringarna och parlamenten, och som Lennart Gustavsson just nämnde i sitt föregående inlägg har talmanskonferensen tillsatt en arbetsgrupp för att behandla detta initiativ inspirerat av tanken på den Nordliga dimensionen.

Jag har varit vice ordförande i denna arbetsgrupp och i denna egenskap vill jag tacka särskilt arbetsgruppens ordförande Gun Hellsvik för ett utmärkt arbete. I går redogjorde hon för vad arbetsgruppen åstadkommit.

Jag vill dessutom rikta uppmärksamhet mot två saker, förutom att särskilt tacka Bengt Olsson på sekretariatet. Han har gjort ett stort arbete vid sammanställningen av denna bakgrundsrapport.

Två ting betonades i vårt arbete. För det första valdes ekonomiskt samarbete och energisamarbete, särskilt vad gäller användningen av naturresurser, som prioriterade områden i programmet om den Nordliga dimensionen. Dessutom lades kraftig vikt på miljöfrågorna, datakommunikationsutvecklingen och förbättring av transportförbinderna i de nordliga regionerna. Vår arbetsgrupp framhöll emellertid att industrin när allt kommer omkring är ett medel. Syftet är att förbättra människornas välbefinnande. Vi får inte glömma människan. Därför underströk vi också kraftigt den sociala dimensionen i samband med detta initiativ i samband med den Nordliga dimensionen. Det framgår klart här i vår arbetsgruppsrapport.

En annan sak som var väsentlig i vår rapport och som vi alla har observerat är att vi för närvarande har många organ, även parlamentariska sådana, som behandlar detta initiativ om den Nordliga dimensionen. Det behandlas här i Nordliga rådet, i EU-organen, i Arktiska rådet, i Östersjörådet och även i Baltiska rådet. Arbetsgruppen föreslog att vi i anslutning till denna dimension skulle skapa ett parlamentariskt forum på Nordliga rådets initiativ med uppgift att koordinera detta parlamentariska samarbete. Detta initiativ skulle jag vilja stödja.

Marianne Andersson (midtengruppen, c): President, nordiska vänner! Samtidigt som de militära hoten i vårt närområde minskar finns det en rad andra säkerhetsrisker som kanske i stället ökar. Det handlar om miljöhoten, om kärnavfall och om dåliga kärnkraftverk, t.ex. att atomubåtar ligger och rostar utanför Murmansk. Det handlar också om terrorism, om internationell kriminalitet och även om IT-samhällets sårbarhet.

Detta är hot som är gemensamma för oss i Norden. De ställer nya krav på samarbete mellan våra nordiska länder och grannländerna, Baltikum och inte minst Ryssland, och det handlar till mycket stor del om att stärka samarbetet med det civila samhället och med näringslivet, med kunskapsutbyte och även med socialt utbyte, men det handlar också om militär krishanteringsförmåga.

Jag tillhörde en grupp från utrikesutskottet i Sverige som nyligen besökte Murmansk och såg en del av den verksamhet som finns där uppe. Vi såg också att behoven är ännu mycket större och att samarbetet bör öka, inte minst från svensk sida. Det är oerhört viktigt att så sker.

Försvarsministrarnas rapport, som presenterades här i går, innehöll många bra inslag om just det militära samarbetet med Ryssland. Det är t.ex. ett utbyte med officerare på gång, och Ryssland har inbjudits att delta i Nordic Peace-övningarna. Jag tycker att det är mycket bra att det samarbetet ökar. Det är ett led i att stärka fredlig samexistens med vårt

stora grannland i öster. Det är bra att EU engagerar sig i den nordliga dimensionen, men det går aldrig att komma ifrån att det när det gäller den nordligaste delen av den nordliga dimensionen är det vi i de nordiska länderna som har det största ansvaret. Vi har ett alldeles särskilt ansvar, och det bör vi leva upp till. Vi har gjort en bra början, men jag tror att vi kan göra ännu mer än vad vi gör i dag.

Erland (midtengruppen, lib): Herr president! Vid Nordiska rådets 50:e session i Oslo ställde jag följande fråga till de Nordiska samarbetsministrarna: Anser samarbetsministrarna att en samordning av den nordiska sjöfartspolitiken inom EU kunde bidra till en mer långsiktig politik som möjliggör sjöfart utan skattekonkurrens i de nordiska länderna? De flesta var ense om att skattekonkurrens var en olycklig utveckling för de nordiska länderna och att det skulle behövas en samordning av sjöfartspolitiken.

Utvecklingen har emellertid gått en annan väg. I dag sätter EU en låg skattenivå alternativt en hög subventionsnivå som norm mot bakgrund av den internationella konkurrensen. Det land som inte anpassar sig till normen kan inte driva sjöfart på sikt. Det gäller också Finland. Skattekonkurrensen mellan de nordiska och de övriga europeiska länderna är alltså ett faktum. Den som vill bedriva sjöfart måste anpassa sig till den låga EU-nivån.

Det som däremot behöver aktualiseras i det nordiska sammanhanget är skattedumpning, alltså att skatterna på sjölönerna utformas så att sjöanställda inom Norden lockas att flytta från ett land till ett annat. Om t.ex. Sverige inför ett nettolönesystem, vilket man har aviserat, kan det innebära att sjöanställda under svensk flagg som bor på Åland flyttar till Sverige för att kunna få ut en rimlig del av lönen.

Det andra alternativet är de åländska kommuner som är starkt beroende av skatterna från sjömän blir av med dessa skatter, vilket gör att man inte kan upprätthålla servicen. Det borde alltså vara ett nordiskt intresse att om man bor i en kommun skall man också stå för kostnaderna för utbildning, social omvårdnad o.s.v. för att det skall vara rättvisa möjligheter för alla. Det kan man ordna på olika praktiska sätt genom att t.ex. göra ett sjömansavdrag eller liknande som bör vara lika i hela Norden.

En av de konkreta saker som vi uppnått i Nordiska rådet är en fri arbetsmarknad. Den fria arbetsmarknaden blir på något sätt för fri om man lockas att flytta från ett land till ett annat utan att man själv egentligen vill göra det. Här tycker jag att det finns anledning att vidta åtgärder och att när Sverige nu överväger ett nytt register ta upp den här aspekten. På ett eller annat sätt bör rådet ta ett initiativ.

Solholm (Frp): Vyrde president! Eg må seie det var med undring eg lytta til statsministrane sin tale i går og den utrulege sjølvgodheita over den nordiske velferdsmodellen - i så måte må eg seie eg deler synspunkta til viselagmann på Færøyane, Høgne Hoydal - der eg ikkje hørde noko i retning av å forbetre det vi har. Realiteten er jo at i dei aller fleste nordiske land, og iallfall i mitt eige, fungerer ikkje sjukehusa slik folk flest vil ha det. Vi har lange pasientkøar, vi har dårleg utstyr, vi har ein eldreomsorg som heller ikkje er dei gamle verdig.

Vi har ein skule- og utdanningssituasjon som heller ikkje er morgondagens politikarar og morgondagens produsentar verdig dersom vi i framtida skal kunne konkurrere på verdsmarknaden når det gjeld kompetanse og utvikling.

Vi har ein næringspolitikk i vårt land som heller ikkje er framtidretta med tanke på at det er det private næringslivet som skal skaffe oss dei verdiane som vi som politikarar skal fordele ut til gode formål. I så måte er eg glad for at Europautvalet i går blei einige om å nedsetje eit utval som skal sjå på vilkåra for små og mellomstore bedrifter i Norden.

Eg hadde forventa at statsministrane hadde signalisert at vi gjennom nordisk samarbeid kunne ta tak i dei utfordringane som ligg framfor oss når det gjeld den nordiske velferdsmodellen. Eg skal gjerne innrømme at den var bra, og den har gjort mykje bra opp gjennom tidene, dersom vi tenkjer langt tilbake. Men vi må ikkje bli så sjølv gode at vi ikkje øygnar å sjå framover og vil vidareutvikle ein modell som vi alle for så vidt synest har vore bra, men som i dag er blitt så skeiv og svak at vi som politikarar er nøydd til å ta tak i dette og gjere noko med det. Og dersom vi ikkje er villige til det, trur eg at velferdsmodellen i Norden dessverre vil gå i grøfta. Derfor er det viktig å ta tak i desse utfordringane, og eg ser fram til utgreiingane frå statsministrane neste år, der dei kanskje er villige til å signalisere kva dei vidare vil gjere for å rette opp det som er skeivt i vårt samfunn.

Neittaanmäki (midtengruppen, Kesk.): Herra presidentti! Kansanedustaja Jari Vilén esitteli aiemmin tässä keskustelussa omia näkemyksiään EU:n yhteisestä ulko- ja turvallisuuspolitiikasta. Nizzassa joulukuussa järjestettävässä EU:n huippukokouksessa tehdään todellakin kauaskantoisia päätöksiä EU:n tulevaisuudesta. Päätöksillä on vaikutuksensa kaikkiin Pohjoismaihin, myös niihin, jotka vielä harkitsevat jäsenyyttään Euroopan unionissa.

Nizzan kokouksessa ns. joustava yhentyminen tullaan ulottamaan myös EU:n toiseen pilariin, joka sisältää ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan liittyvät asiat. Keskustelua käydään enää siitä, kuinka monella jäsenmaalla on oikeus edetä yhteiseen puolustukseen ilman muita. Nizzan kokouksen jälkeen selviää, millaiseksi institutionaalinen ulko- ja turvallisuuspoliittinen toimintaympäristömme muodostuu.

Vilénin puhe sisälsi samansuuntaisia näkemyksiä, joita pääministeri Paavo Lipponen esitti jo viime toukokuussa lehtikolumnissaan mm. Turun Sanomissa. Lipponen totesi silloin, että Suomen pitää vaikuttaa unionin suuntaan ”siinä hengessä, että olemme mukana etujoukossa kaikilla keskeisillä integraation aloilla”. Mikäli ”EU:n puolustusyhteistyössä mennään vielä kriisinhallinnasta pitemmälle, ei se sellaisenaan tuo eteemme kysymystä liittoutumisesta. Olemme jo liittoutuneet liittyessämme EU:n jäseneksi ja hyväksyneet EU:n myös puolustusta koskevan - integraation jatkuvan syventymisen mahdollisuuden. Natoon liittyminen on eri asia”, Lipponen kirjoitti tuolloin.

Suomen Keskustaa edustavana kansanedustajana en voi yhtyä edellä kerrottuun.

Kun Pohjoismaat olivat liittymässä EU:hun, kansalaisille vakuutettiin, että kysymys on vain mukaan menosta unioniin - mahdollisesta liittymisestä talous- ja rahaliitto Emuun tai EU:n yhteiseen puolustukseen luvattiin päättää myöhemmin erikseen, tarvittaessa kansanäänestyksellä. Suomessa Emu-kansanäänestystä ei kuitenkaan järjestetty, vaikka kansan enemmistö sitä toivoi, eikä hallituksella liene aikomuksia järjestää kansanäänestystä myöskään suhtautumisesta EU:n yhteiseen puolustukseen.

Herra presidentti! Kuilu päätöksentekijöiden ja kansalaisten välillä kasvaa koko ajan. Suomessa kesän 1999 eurovaaleissa äänestysaktiivisuus jäi 30,1 %:iin, tämän syksyn kunnallisvaaleissa 55,8 %:iin. Mielestäni ei olekaan liioiteltua puhua demokratian kriisistä.

Kansalaisten luottamus EU:hun, ja usko demokratiaan vaikuttamisen kanavana, voidaan palauttaa vain ottamalla yleinen kansalaismielipide huomioon. Tanskan esimerkki osoittaa, että kansanäänestysten järjestäminen kaikista integraation merkittävään syventämiseen liittyvistä kysymyksistä innostaa kansalaisia perehtymään asioihin ja myös vaikuttamaan niihin. Tämä malli pitäisi ottaa käyttöön kaikissa Pohjoismaissa.

Nizzan huippukokouksen jälkeen Euroopan unioniin kuuluvat Pohjoismaat joutuvat todennäköisesti piakkoin ratkaisemaan suhtautumisensa EU:n liittovaltiotytimeen, joka tulee rakentumaan nimenomaan puolustusyhteistyön ympärille. Pohjoismaiden tulisi sopia, että ne etenevät tässä asiassa yhteisessä rintamassa. Näin pohjoismaisella yhteistyöllä voisi olla todellista painoarvoa ja merkitystä EU:ssa.

Itse toivon Suomen pitäytyvän sotilaallisesti liittoutumattomana maana ja pysyvän syntyvän liittovaltiotytimeen ulkopuolella. Tämä valinta Suomen, ja myös muiden Pohjoismaiden, on mahdollista tehdä.

Neittaanmäkis tale i svensk oversettelse:

Herr president! Riksdagsledamoten Jari Vilén framlade tidigare i denna diskussion sina egna synpunkter på EU:s gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik. På EU-toppmötet i Nice i december fattas det verkliga viktiga beslutet om EU:s framtid. Besluten kommer att påverka alla

nordiska länder, även dem som ännu överväger ett medlemskap i Europeiska unionen. På Nicemötet kommer en s. k. flexibel integration att omfatta även EU:s andra pelare, som innehåller frågor med anknytning till utrikes- och säkerhetspolitik. Diskussionen gäller nu bara hur många medlemsländer som har rätt att delta i ett gemensamt försvar utan de andra. Efter Nice-mötet står det klart hur vår institutionella utrikes- och säkerhetspolitiska verksamhetsmiljö kommer att gestalta sig.

Viléns tal innehöll synpunkter liknande dem som statsminister Paavo Lipponen presenterade redan i maj i fjol, bland annat i sin kolumn i Turun Sanomat. Lipponen konstaterade då att Finland måste påverka unionens färdriktning ”i den andan, att vi finns i främsta ledet på alla centrala integrationsområden”. Om ”EU:s försvarssamarbete går längre än till kris-hantering, så ställer oss detta i sig inte inför frågan om anslutning. Vi har redan anslutit oss genom att gå med som medlemmar i EU och därmed accepterat möjligheten att den fortgående integrationsfördjupningen kan gälla även försvaret. En anslutning till NATO är en annan sak”, skrev Lipponen vid denna tidpunkt. Som riksdagsman för Centern i Finland kan jag inte ansluta mig till det ovan sagda.

När de nordiska länderna skulle ansluta sig till EU, försäkrades medborgarna att frågan bara gällde att gå med i unionen - en eventuell anslutning till den ekonomiska och monetära unionen EMU eller till ett gemensamt EU-försvar skulle avgöras senare som särskilda frågor, om så krävdes genom folkomröstning. I Finland ordnades emellertid ingen folkomröstning om EMU, trots att en folkmajoritet önskade det, och regeringen torde heller inte ha några avsikter att ordna någon folkomröstning om inställningen till ett gemensamt EU-försvar.

Herr president! Klyftan mellan beslutsfattarna och medborgarna växer hela tiden. Vid EU-valen i Finland sommaren 1999 uppgick röstningsdeltagandet till 30,1 % och vid kommunvalen denna höst till 55,8 %. Enligt min mening är det ingen överdrift att tala om en demokratins kris.

Medborgarnas förtroende för EU och tron på demokratin som ett medel att påverka kan återupprättas endast genom att hänsyn tas till den allmänna folkopinionen. Danmarks exempel visar att folkomröstning om alla frågor knutna till en betydande fördjupning av integrationen inspirerar medborgarna att sätta sig in i frågorna och även att påverka dem. Detta borde tas som exempel i alla nordiska länder.

Efter toppmötet i Nice kommer de nordiska EU-länderna sannolikt att snart få ta ställning till frågan om EU:s kärnländer. Denna kärna kommer att utbildas just kring försvarssamarbetet. De nordiska länderna borde enas om att gå fram i denna fråga på gemensam front. På så sätt skulle det nordiska samarbetet kunna få verklig tyngd och betydelse i EU.

Själv hoppas jag att Finland förblir ett militärt alliansfritt land och håller sig utanför den kärna av medlemsländer som är i framväxande. Detta val har Finland och även andra nordiska länder möjlighet att göra.

Marit Nybakk (den sosialdemokratiske gruppen, A): President! Ingen grenser i verden markerer et større skille i levestandard enn grensene mellom Norge og Russland og mellom Finland og Russland. Dette er en viktig utfordring når vi skal gi substans til EUs nordlige dimensjon. For Norge er det viktig å få til et aktivt samspill mellom det Barentssamarbeidet som nå pågår, og EUs nordlige dimensjon.

Den 11. januar 1993 møttes de nordiske utenriksministre representanter for nordiske og russiske fylker og den russiske utenriksministeren i Kirkenes for å lansere akkurat Barentssamarbeidet. I de årene som har gått, har samarbeidet i nord gradvis utviklet seg lokalt, fra folk til folk-samarbeid til både næringsutvikling og atomsikkerhetstiltak. Når det gjelder atomsikkerhet, undertegnet Norge og Russland en rammeavtale i 1998.

Vi må forsøke å gjenskape den opprinnelige visjonen om Barents-regionen som en europeisk samarbeidsregion i nord, med et stort økonomisk, sosialt og kulturelt potensial. Det er viktig å styrke samarbeidet mellom nasjonale, regionale og lokale myndigheter på tvers av landegrensene. Og derfor var det initiativ som ble tatt av presidenten i det norske storting sammen med daværende president i Nordisk Råd i 1999 for å få til Alta-konferansen, viktig. Men utfordringene har vært å følge opp intensjonene fra konferansen. Ett av de initiativ som ble nevnt, men som ikke har blitt fulgt opp, var et internasjonalt finansieringsseminar rettet mot Russland. Et slikt seminar vil etter min oppfatning være viktig, ikke minst som et ledd i oppfølgingen av EUs nordlige dimensjon. Jeg er derfor glad for at forslaget nå er tatt opp igjen i rapporten om Den nordlige dimensjonen, som foreligger til sesjonen.

Til slutt: Det Norden virkelig kan bidra med, er å formidle den nordiske måten å organisere samfunnet på, den sosialdemokratiske velferdsstaten kombinert med en fungerende markedsøkonomi og stor grad av folkelig deltakelse. Dette er den nordlige eller den nordiske dimensjon i politikken, en viktig eksportvare der vår utenrikspolitikk blir relevant for folk flest for en meningsfylt hverdag, et innholdsrikt liv.

Dahlgaard (UP): Præsident, det nordiske, politiske samarbejde, som det har fungeret siden reformen i 1995, har ikke fungeret godt. Den del, som har været en succes, har været partipolitiseringen af det nordiske samarbejde, at partitilhørsforholdet er vigtigere, end hvilket land man kommer fra. Det skal fortsætte.

Men den anden del, dette EU-inficerede forslag, som har fungeret på dårlig vis i 5 år med tre søjler - Nordenudvalget, Nærområdeudvalget og Europaudvalget - det har jo ikke fungeret. Denne geografiske opdeling har været kunstig, den har været en fiasko, den må erstattes, og derfor er det godt, vi har fået Vismandspanelets rapport, som i virkeligheden foreslår, at vi går tilbage til det gamle system, men på en ny måde.

Og dér vil jeg helt konkret foreslå, at man fjerner disse tre udvalg, at man i realiteten nedlægger Nordisk Råd, som vi kender det i dag, og erstatter det nordiske, politiske samarbejde med ordførerne på de enkelte fagområder. At Nordisk Råd, f.eks. når det drejer sig om uddannelsespolitik, består af partiernes ordførere på dette område. Når det er forsvarspolitik, så er det forsvarsordførerne, trafikpolitik, så er det trafikordførerne.

Dermed vil vi i et fremtidigt nordisk samarbejde have kernetropperne med. De politikere, som er i første geled, de, der ved mest om området, de, der er tættest på beslutningsprocessen, og dermed vil det nordiske samarbejde pludselig fra at være en snakkeklub, en diskussionsklub, hvor der ikke sker ret meget - lad os være ærlige - blive et interessant forum, hvor de, der har beslutningsretten på det pågældende fagområde, sidder med, diskuterer indbyrdes, inspirerer hinanden og når frem til forslag, som meget ofte kan være fælles.

Jeg tror, at Vismandspanelet er kommet med et forslag, som er langt bedre, end de selv egentlig er klar over, og jeg håber, vi får en god debat omkring det her.

Den utenriks- og sikkerhetspolitiske debatten ble avsluttet. Rådet besluttet å ta følgende dokumenter til etterretning: C 1 Nordisk årsberetning 1999. Nordisk Ministerråds virksomhetsberetning 1999. incl bilag om Nordisk Ministerråds meddelelser vedrørende Nordisk Råds rekommandationer; C 2 Redogörelse för planerna för det nordiska samarbetet; Nordisk årsberetning 1999. Nordisk Råd, präsidiets rapport om virksomhetsåret (Dokument 5); Udenrigsministrernes redegørelse (Dokument 3); Forsvarsministrernes redegørelse (Dokument 4); Nordisk Ministerråds sektoraktiviteter med EU/EØS-spørgsmål – statusrapport 1999 (Dokument 6); Rapport om den nordliga dimensionen (Dokument 7).

9. Generaldebatt forts. – Strategi for det fremtidige nordiske samarbejde

- Dokument 8 Norden 2000 – öppet för världens vindar.
Vismandspanelens rapport till samarbetsministrarna
- Dokument 14 Närmare Norden – Förslag till reviderad nordisk
närområdesstrategi

Kaj Ikast overtok ledelsen av forhandlingene

Samarbejdsminister **Marianne Jelved**: Hr. præsident! Under Islands formandskab for Nordisk Ministerråd nedsatte de nordiske samarbejdsministre et nordisk vismandspanel, som fik til opgave at fremlægge et eller flere scenarier over hvilke udviklingsmuligheder og tendenser, der gør sig gældende i det nye årtusinde, byggende på fælles nordiske udviklingstræk, samt hvilke krav og ønsker det stiller til det fælles nordiske samarbejde.

Baggrunden for samarbejdsministrenes beslutning var, at de betingelser, der var grundlaget for reformen af det nordiske samarbejde i 1995, har ændret sig, og vi ved, at de fortsat vil ændre sig. Derfor ville det være ønskeligt at se på, om vi med fordel kunne udvikle en ny og fremtidsrettet strategi for det nordiske samarbejde på et nyt grundlag.

Der er en lang række tendenser og forandringer, som ændrer vilkårene for vores samfund, og hvilken rolle og opgaver giver det anledning til, at vi påtager os at løfte i fællesskab?

Vismandspanelets rapport "Åbent for verdens vinde" er et vigtigt bidrag i debatten om det nordiske samarbejde i fremtiden. Det har været værdifuldt med et panel af uafhængige personer, som har arbejdet uden for en direkte politisk sammenhæng. Nu er det op til os som politikere at behandle forslagene og finde frem til en strategi for det fremtidige nordiske samarbejde. På nuværende tidspunkt har vi ikke drøftet rapporten grundigt i regeringerne, og i samarbejdsministerkredsen har vi kun haft en første og uformel drøftelse. Det er nødvendigt, at vi både i Nordisk Ministerråd og i Nordisk Råd giver os den nødvendige tid til at behandle de mange forslag, der er indeholdt i rapporten, og der er mange forslag.

Rapporten forsøger på sin vis at være altomfattende i sin analyse, uden at den anviser konkrete løsninger på, hvorledes forslagene rent praktisk kan gennemføres. Rapporten tegner et billede af en verden i hastig forandring, en forandring, der både påvirker borgernes hverdag og regeringers og parlamenters opgaver, og det hele er set med det nordiske samarbejdes øjne.

I grove hovedtræk kan forslagene opdeles i organisatoriske og i indholdsmæssige forslag. Blandt de organisatoriske kan nævnes: færre ministerråd, færre institutioner og en ændring af søjlestrukturen til en cirkelstruktur, som er mere åben for inddragelse af de baltiske lande og tredjelande i det nordiske samarbejde, end vi hidtil har kendt det.

Det må vel erkendes, at søjleopdelingen af vores samarbejde ikke i alle henseender har vist sig hensigtsmæssig, og specielt i Nordisk Råd har man givet udtryk for vanskeligheder med at arbejde med et indholdsmæssigt så omfattende udvalg.

Hvad angår indholdet i samarbejdet, foreslår panelet, at vi i fremtiden koncentrerer vores samarbejde i internationale fora, at vi øger fokus på miljø og bl.a. opretter et international miljødomstol.

Af andre forslag til fremtidige tyngdepunkter kan nævnes IT-området, et nordisk borgercharter, arbejdet med befolkningsprognoser og migrati-

oner samt ret til pensionsoverførsler mellem landene. Eksemplerne udtrykker de mangeartede og forskellige niveauer af forslagene i rapporten.

I analysen af tendenser peges der med rette på globaliseringen. Rapporten nævner bl.a. hurtigt voksende international handel, omfattende kapitalbevægelser over grænserne, store fremskridt inden for højteknologi, faldende kommunikationsomkostninger og kraftigt øget migration.

Panelet finder, at globaliseringen generelt er positiv for Norden, men at globaliseringen kan lede til svækkelse af mulighederne for national og demokratisk påvirkning af forandringerne. For at modvirke det bør Norden ifølge panelet bl.a. virke for et tættere internationalt og nordisk koordineret samarbejde.

Der peges også på, at der inden for Norden bør arbejdes for, at forskning og uddannelse støtter udviklingen af ny teknologi, og at de nordiske lande indtager en åben holdning til international rekruttering og migration. Panelet påpeger, at den teknologiske udvikling er en hoveddrivkraft for globaliseringen, og at de nordiske lande står relativt stærkt, når det gælder det nye informationssamfund. Men panelet advarer også - og det mener jeg bør bringe til eftertanke - mod en alt for stærk IT-fiksering i Norden. Andre betydningsfulde forskningsområder som f.eks. genforskning og bioteknologi må ikke forsømmes.

Rapporten anbefaler, at vi styrker samarbejdet på de områder, hvor det nordiske værdifællesskab og den nordiske nytte slår igennem. Kultur- og sprogsamarbejdet er et godt eksempel. Vi skal værne om vores fælles kulturarv og sikre den fælles nordiske sprogforståelse. Det er en vigtig opgave i en tid, hvor påvirkningen fra det internationale samfund er så kolossal, og jeg tror, at det er noget, vi kan samles om.

Rapporten foreslår også, at vi skal øge samarbejdet på de kerneområder, der er hele basen for det nordiske samarbejde, og her tænkes der på områder som demokrati, menneskerettigheder, ligestilling, velfærdsspørgsmål, bæredygtig udvikling, uddannelse og konkurrenceevne. Det er områder, hvor vi har en helt klar interesse i at samarbejde, både på de indre og på de ydre linjer.

Jeg har her trukket nogle af rapportens budskaber frem for at understrege den mangfoldighed af forslag, der nu ligger foran os.

En af konklusionerne vil jeg kalde en samlende konklusion. Den er, at det nordiske samarbejde, uanset forandringer i tiden, har sin base i det indre nordiske samarbejde, og at fremtiden stiller os over for en lang række udfordringer, der ofte kommer til os udefra, og som ændrer vores vilkår.

Ifølge panelet skal vi i endnu højere grad, end vi gør i dag, forholde os til, hvad der sker internationalt og søge i fællesskab at påvirke det, og det er måske i korthed den udfordring, vi skal finde et fælles svar på i den kommende tid, og jeg vil gerne sige, i øvrigt, uanset vismandspanelet mange forslag.

Det er åbenlyst, at den omverden, vi skal forholde os til, bl.a. er EU. De nordiske lande bør ifølge rapporten styrke deres fælles indsats i EU og i det internationale samarbejde i øvrigt, og vi har jo allerede nu en koordineret indsats, og vi har faktisk også udviklet den meget målbevidst gennem de senere år. Vi har haft en meget gammel tradition for i FN at koordinere den nordiske indsats, og det er den tradition, vi har videreført til en lang række andre internationale områder.

Også i EU har vi videreført samarbejdet og koordineringen på relevante områder som miljø, beskæftigelse, regionalt samarbejde, forbrugerbeskyttelse og kultur. Og når jeg bruger ordet "på relevante områder", så er det, fordi jeg gerne her vil trække frem i denne sammenhæng og bemærke, at det jo er helt legalt, og det er en politisk realitet, at de nordiske lande ikke nødvendigvis har fælles interesser på alle områder.

Men det er også klart, at en udvidelse af EU med de nye demokratier selvfølgelig kan give anledning til nye alliancer og nye samarbejdsformer internationalt. Og det er i øvrigt en af de forandringer, vi kan se foran os, som er baggrunden for, at samarbejdsministrene nedsatte vismandspanelet. Men det er vigtigt at tage udgangspunkt i og erkende, at de nordiske lande og selvstyreområderne kan have egne nationale prioriteringer, som ikke nødvendigvis kan eller skal underlægges det nordiske samarbejdes organisation.

For så vidt angår proceduren for den videre opfølgning, bør Præsidiets og samarbejdsministrene fastlægge det videre forløb. Det kommende finske formandskab afholder et seminar i slutningen af januar om hele dette komplekse spørgsmål, vismandspanelets rapport giver os anledning til at drøfte. De fælles temaer, som parlamentarikere og regeringer har, må vi så drøfte i fællesskab efterfølgende.

Til forskel fra de andre gange, hvor vi har gennemført ændringer i det nordiske samarbejde, står vi ikke, havde jeg nær sagt, med ryggen mod muren, hvor vi skal træffe beslutninger i morgen. Tværtimod har hele processen, hele ideen og tanken med vismandspanelet og rapporten været, at vi nu har en chance, en mulighed, for at drøfte fremtiden, og hvad den kan give anledning til, inden vi står over for meget store forandringer, også i vores nærområde. Jeg ser frem til at høre Rådets synspunkter på rapporten.

Vi skal også drøfte nærområdestrategien i dag - det er det andet emne her i formiddag - og strategien knytter på en god måde an til flere af de forslag og ideer, der ligger i vismandsrapporten.

I de senere år er der jo sket væsentlige forandringer i samarbejdslandene, og det har aktualiseret behovet for en ny nærområdestrategi, og her tænker jeg især på de baltiske landes rivende udvikling, både økonomisk, administrativt og demokratisk og på deres forberedelser til medlemskab af det europæiske samarbejde.

Jeg tænker også på samarbejdsrelationerne med Rusland, som er blevet styrket bl.a. gennem det nordiske samarbejde og nærområdestrategien, men også gennem EU's Ruslandspolitik og gennem Den Nordlige Dimension, selvfølgelig også inden for rammerne af arbejdet i Østersørådet, i Barents-rådet og i Arktisk Råd. Alt dette er sket i løbet af 10 år, og det er et helt konkret udtryk for de meget store forandringer, der er sket hos os selv og tæt på os.

På baggrund af den udvikling, der er sket i nærområdet, siden vi for 10 år siden påbegyndte nærområdesamarbejdet, besluttede samarbejdsministrene i begyndelsen af året at nedsætte en arbejdsgruppe med henblik på en revision af nærområdestrategien, og rapporten er kommet og hedder "Nærmere Norden - forslag til revideret nordisk nærområdestrategi".

Arbejdsgruppen anbefaler bl.a. en øget koncentration af indsatserne, bedre forankring i modtagerlandene, en højere grad af differentiering i forhold til landenes forskellige behov og en bedre koordinering med de nordiske landes bilaterale projekter.

Det forudses, at nærområdesamarbejdets tyngdepunkt gradvist kommer til at flytte sig fra de baltiske lande til det russiske nærområde, samtidig med at samarbejdet med Baltikum kommer til at ændre karakter til et mere ligeværdigt samarbejde om konkrete projekter.

Vi havde lejlighed til at drøfte oplægget til en ny nærområdestrategi med de baltiske lande på vores årlige nordisk-baltiske møde, der fandt sted i Riga i begyndelsen af oktober måned, og kunne konstatere, at alle tre lande var positivt stemte over for de nye tanker, ikke mindst over for forslaget om et ligeværdigt samarbejde mellem de nordiske og de baltiske lande. Og de baltiske lande ønsker selv at bidrage til et øget samarbejde med Rusland.

Hr. præsident: Jeg ser frem til Rådets drøftelser om også denne rapport. Rådets synspunkter kommer til at indgå i de overvejelser, vi i samarbejdsministerkredsen vil gøre os efterfølgende om gennemførelsen af forslagene, og jeg forventer vedtagelsen herom indarbejdet i et ministerrådsforslag, der vil blive forelagt Rådet, således at vi forhåbentlig vil kunne gennemføre en ny strategi i 2002. Og så glæder jeg mig i øvrigt til den samlede debat.

Sighvatur Björgvinsson (den socialdemokratiske gruppens talsmann): Hr. præsident! Der er nu gået 5 år, siden beslutningen blev taget om at lave ændringer i nordisk samarbejde og samtidigt omstrukturere Rådets arbejdsgang.

Beslutningen indebar, at samarbejdet inden for Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd herefter skulle bygge på tre søjler. For det første det traditionelle indre samarbejde mellem de nordiske lande, for det andet europasamarbejdet og for det tredje nærområders samarbejde. For at gøre dette muligt var Nordisk Råd omstruktureret. Tre nye udvalg blev nedsat, et for

hver af de tre søjler i stedet for fem fagudvalg. Desuden var de politiske partiers indflydelse på sessionen styrket, og det er bestemt vor mening, at det har været vældig positivt.

Den kendsgerning, at Ministerrådet bibeholdt sin struktur på samme tid, som Nordisk Råd ændrede sin, medførte, at den naturlige samarbejds-kontakt mellem Rådet og Ministerrådet blev afbrudt. Resultatet blev et svagere Nordisk Råd.

Rådet har ikke længere overblik over regeringernes samarbejdsopgaver, Rådets udvalg har ingen parallel i Ministerrådet, og Rådet har tabt en vigtig forbindelse med fællesnordiske institutioner.

Systemet med de tre søjler var et barn af sin tid. På de 5 år, der er gået, har omverdenen undergået store forandringer. Det er forudsigeligt, at nærområderne med undtagelse af Vestrusland inden længe vil komme ind i Den Europæiske Union.

De nordiske landes samarbejde inden for EU har heller ikke været så nært, som man troede, det ville være. I denne situation vurderer vi nu nye ideer om samarbejdets videreudvikling i et nyt århundrede, som vismands-gruppens forslag indebærer.

I vismandsrapportens indledning fremføres de argumenter for nordisk samarbejde, at de nordiske samfund udpræget ligner hinanden, at de på mange måder adskiller sig fra samfund andre steder i Europa, hvor de har en fælles historie, sprogsamfund og kulturarv.

Hovedpunktet er dog ikke mindst et vidtstrakt folkeligt fodfæste af samarbejdet, der er sjælden i samarbejde mellem nationer.

Man siger, at de nordiske lande for det første må lægge vægt på at tale enstemmigt både inden for Europa og internationalt og at forberede sig på at have en central rolle i samarbejdet inden for en slags paraplyorganisation, der kan nå helt fra Canada til de baltiske lande og Vestrusland.

Dette her er en ny tankegang og en ny strategi i nordisk samarbejde, som det er vigtigt at undersøge grundigt, selv om man må regne med, at f.eks. den målsætning, at de nordiske lande taler enstemmigt inden for Europa, aldrig vil kunne nås helt.

Vismandsgruppens ideer om de ti trender, som bør afløse de nuværende tre søjlers system, er dog ikke mindre interessante, selv om man kan sige, at de, hvis de kom til fuld udførelse, ville medføre betydeligt mere omfang og større omkostninger end nu.

I rapporten kan man også finde hentydninger til en nyorganisering af Nordisk Råd, hvor talsmændene fra landenes parlamenter og udvalg i videre udstrækning deltager i Rådets arbejde. Det er tvivlsomt, at sådan en organisering kan sikre tilstrækkelig stabilitet i arbejdet, og desuden ville partigruppernes stilling inden for Rådet da svækkes, og vi mener, at det er en forkert måde at angribe tingene på.

Vismandsgruppens forslag og ideer er en udfordring for os i Nordisk Råd. Vi bør drøfte de forskellige aspekter grundigt inden for Rådets

institutioner og inden for Nordisk Ministerråd og stille an til disse partiers fælles revision af det nordiske samarbejde. Særlig vægt bør lægges på følgende punkter:

For det første at Rådet og Ministerrådet har lignende struktur for at undgå den mismatch, der nu er.

For det andet at forstærke den politiske ledelse i Nordisk Råd f.eks. ved at forlænge præsidentens valgperiode, vælge vicepræsident én eller flere, eller at præsidiat vælger et arbejdsudvalg, der varetager den daglige forvaltning og mindre vigtige beslutninger.

For det tredje at det er nødvendigt at betro Rådet og dets udvalg klart afgrænsede opgaver og at sikre, at Rådets beslutninger og resultater af dets diskussioner bliver fulgt op.

Og for det fjerde at sikre Rådet det fodfæste i de nordiske landes parlamenter, som man har manglet.

På denne måde mener vi i den socialdemokratiske partigruppe, at videreudviklingen skal foretages.

Elver Jonsson (midtengruppens talsmann): President! Vismansrapporten stryker under att vi lever i en ny tid. Rapporten tar fräscha grepp i sin spännande analys, där inte minst globaliseringen lyfts fram, och man ser framåt. Det är bra. Rapporten säger mer om den politiska substansen och innehållet, men det hindrar inte att man har gett synpunkter på formerna och organisationen. "Öppet för världens vindar" – det ger både möjligheter och hot. Jag tycker det finns tre tydliga scenarier, som vi behöver se och hantera: öppenheten, hoten och sådant som vi behöver stänga ute.

Mer öppet när det gäller handel genom bl.a. förenklad och mer enhetlig valuta, där vi också observerar tredje världens fattigdom med bistånd och skuldavskrivning. Vi behöver en förnyad arbetsmarknad och en bättre regionalpolitik. Vi behöver utväxla kultur och teknik och bistå människor på flykt, om vi ska få den globala freden och komma fram till att människor inte ska behöva fly.

Hot kan vara skattebasernas flyktighet, det som är grunden för den välfärd vi talar så enstämmigt om. Hot finns också i en ny teknik i krigföringen, inte bara den militära utan också den ekonomiska och psykologiska. Vi kan också se hot i tillväxt, om den får vara okontrollerad. Därför är det viktigt att miljöinsatserna behövs och bra att de lyfts fram.

Den tredje punkten är att stänga för och bekämpa – kriminaliteten som ökar, den illegala droghandeln som hotar och skrämmer och den kvinnoförnedring som är högst ovärdig. Återigen: miljöförstörelsen måste aktivt bekämpas. Det är bra att Vismansrapporten är tydlig på den punkten. Det nordliga samarbetet är ett uttryck för en värdegemenskap och en gemensam syn på välfärden, och det är ett sätt att värna om nordbornas rättigheter och utvecklingsmöjligheter i en global omgivning, säger man i rapporten.

Vi kan väl alla vara överens om att det finns stora gemensamma intressen och värderingar mellan nordiska samhällen. Vikten av att vi samarbetar i Norden tror jag heller inte någon ifrågasätter. Däremot kan det ju alltid diskuteras vilket innehåll detta samarbete ska ha och under vilka former det ska ske. Det nordiska samarbetet blir i hög grad vad vi politiker gör det till. Vi ska sätta dagordningen. Men först måste vi veta vad samarbetet ska innehålla, så vi rätt kan ta ställning till samarbetets former.

Vismansgruppen har identifierat tio trender som kommer att påverka den framtida samhällsutvecklingen i avsikt att försöka bedöma dess konsekvenser för Norden. Dessa trender har enligt min mening en god grund för diskussion om det framtida samarbetets innehåll.

Herr president! Nordiska rådets presidium har uttryckt förhoppningen att den vidare processen med Vismansrapporten genomförs i nära samarbete mellan Rådet och Ministerrådet, t.ex. i form av en gemensam arbetsgrupp. Viktigt är dock att vi inte fastnar i en procedurdiskussion utan snabbt kan komma till konkreta resultat.

Trots att olyckskorpar kraxande nedvärderar nordiskt samarbete vill jag ändå påstå att det blåser ganska friska vindar kring det nordiska samarbetet. Det skapar förutsättningar för den förnyelse som är nödvändig för det nordiska samarbetet. Vi har ju gamla anor, men rätt anpassat till den snabbt föränderliga värld vi lever i dag kan tradition och erfarenhet vara en stor tillgång för Nordens medborgare.

Vismanspanelens rapport utgör ett välkommet startskott i den fortsatta debatten om det nordiska samarbetets framtida utveckling. Den ger – och det är bra – inga färdiga svar men ställer ett antal viktiga och spännande spørsmål. Framför allt skissar den på ett antal tankeväckande och inspirerande scenarier för vilka utmaningar vi är på väg att möta eller som vi redan har mött.

Globaliseringen öppnar nya och tidigare oanade möjligheter för de nordiska medborgarna. Den fria handeln och den tillväxten, som jag nämnde, är oundgängligen nödvändiga förutsättningar för att värna en fortsatt uthållighet i ett nordiskt välfärdssystem. Genom globaliseringen öppnas nya scener och marknader för Norden, de nordiska länderna och ytterst för oss nordiska medborgare.

Ett livskraftigt framtida nordiskt samarbete kan bara visa sin livskraft genom att stärka de nordiska medborgarnas aktiva deltagande i den gränslösa världen. Det kan inte leva på gamla meriter. Det förutsätter ett starkt folkligt engagemang som är grundat i en stark nordisk demokratisk tradition. Det nordiska samarbetet måste därför vara starkt förankrat i de nordiska parlamentens vardag, och det parlamentariska inflytandet måste stärkas. Det är kanske den viktigaste uppgiften för oss som parlamentariker i Nordiska rådet under den fortsatta debatt som Vismanspanelen nu har startat.

De nordiska medborgarnas frihet växer med globaliseringens ökade möjligheter, och nordiskt samarbete får därför inte innebära en insnävning utan en starkare öppenhet för en gränslös värld. Vår tro på att det nordiska samarbetet inte innebär en strävan att i alla lägen hitta enbart just nordiska lösningar kan ge globaliseringen en möjlighet att erbjuda just nya möjligheter.

Det nordiska samarbetet med sin förankring i den gemensamma erfarenheten, kulturen och värdegrunden står starkast när den bygger på naturliga gemensamma intressen och förutsättningar för att möta framtiden, herr president.

Foss (den konservative gruppens talsmann): Jeg tillater meg en liten spøkefull bemerkning til siste innlegg, som startet med å peke på at Vismannsgruppen slo fast at vi lever i en ny tid. Det er vel sånn sett ikke noe nytt, det gjør vi til enhver tid.

Men når vi skal gå inn i debatten om både Vismannsgruppen og ny nærområdestrategi, er det riktig å konstatere at Nordisk Råd for tiden strever med å finne sin plass og gjenvinne sin politiske betydning. Jeg tror det er viktig å ha et realistisk utgangspunkt. Jeg tror det finnes en plass, en rolle, men hvis man tror at den politiske rolle blir som før, tror jeg man blir skuffet. Nostalgiens trend med å forsøke å si at vi må gjenvinne det som var før vi fikk de konkurrerende arenaer vil aldri lykkes. De konkurrerende arenaer har nå til dels større tyngde, og jeg nevner i prioritert rekkefølge: Det faktum at tre av fem land i Norden har blitt medlemmer av EU, som både i dybde og bredde går langt videre enn det nordiske samarbeidet, og da må man stikke fingeren i jorden og konstatere at det er en tøffere konkurrent. Det andre er et resultat, og gledelig resultat, av oppløsningen av Sovjetunionen. Det har åpnet for samarbeid med land vi tidligere ikke kunne snakke med. Det har åpnet for demokratiske medspillere. Og det er gledelig faktisk gjennom de ti siste år å oppleve at vi nå har politiske kolleger i de baltiske land som opererer mer og mer på linje og i en likeverdig dialog. Det er ikke bare et nordisk resultat, snarere tvert imot må man vel si, men det er i hvert fall noe Norden har medvirket til. I tillegg har vi også fått problemer i de nordiske og nordlige områder som selvfølgelig er slik at de ikke bare kan løses innenfor et Nordisk Råd-samarbeid. Eksemplet går på miljösidan, hvor man åpenbart, hvis man skal løse miljøproblemer, miljøregnskap, ved nordisk-baltisk-nordlig energi-produksjon, må se flere land i sammenheng. Jeg registrerer som et eksempel at statsrådene, ministrene, har kommet frem til at et eventuelt kvotesystem for CO₂-omsetning i de nordiske land, bør utvides til å omfatte flere land. Det er sånn sett en helt riktig erkjennelse, tatt i betraktning at det er den samme himmel vi lever under.

Med andre ord: De konkurrerende arenaene er kommet for å bli. Derfor må det finnes en ny rolle. Vi kan ikke leve videre på illusjonene. Vi kan

heller ikke se bort fra at det har skjedd ting, og det er vel det som oppfattes som globaliseringen, et litt forslitt og litt innholdsløst ord kanskje. Men for å være helt konkret: Den nordiske velferdsstaten er ikke lenger som den var, den er ikke lenger like ensartet, og den er ikke lenger like forskjellig fra andre velferdsstater. Det er bl.a. et resultat av at de nordiske land har akseptert å gå inn i en global økonomi med flyttbart skattegrunnlag, som selvfølgelig også har virkninger for velferdsstaten. Det er et resultat av både internasjonalt samarbeid og europeisk samarbeid.

Vi liker og lever vel litt på illusjoner om det særegne i den nordiske velferdsstaten. En annen illusjon jeg tror vi også må begynne å dempe litt ned, er troen på - det lå vel litt bak søyleinndelingen i reformen i Nordisk Råd fra 1995 - at Norden skulle være et sted der de nordiske land på en hyggelig måte satte seg ned og samordnet sine syn på hva som skulle skje i EU. Slik har det ikke gått. Hvorfor har det ikke gått slik? Det er to grunner. Den ene er at de nordiske land ikke har felles interesser, man forfølger nasjonale interesser. Og jeg som norsk representant kan si at det skjønner jeg godt. Så ser vi, som faktor to, at når de nordiske land som et ledd i EUs store prosess, har klart å komme frem til enighet om et direktiv, eller tre eller ti, eller kanskje mange hundre, og mange av dem er til dels ganske politisk kontroversielle, og har slitt i måneder og kanskje år med å komme til et mer eller mindre fast kompromiss med 10-20 andre land, skjønner jeg godt at man ikke etterpå føler veldig inspirasjon til å komme til Norge og Island og si: Nå skal vi snakke med dere. Det er altså noe litt naturstridig i en illusjon om at ikke-medlemsland skal behandles på linje med medlemsland, og jeg tror den illusjonen blir totalt borte når EU etter hvert utvider seg til å omfattet et atskillig større antall land, og mindre samordnede land også. Med andre ord: Den konservative gruppen har ikke drøftet seg frem til noe fiks ferdig fasitsvar på alle utfordringer og forslag fra Vismannsgruppen, men understreker behovet for to ting. For det første: Vi er åpen for å drøfte gjennomgripende reformer. Vi lukker ingen dører på det nåværende tidspunkt, og er åpen for en debatt som til dels kan føre til et helt annerledes Nordisk Råd. Vi har fire forbehold i forhold til Vismannsgruppens forslag.

Den kombinasjon de gjør av både dybde og bredde, dybde i betydning av et bedre fotfeste i nasjonale parlamenter på saksområder der man kan sakene og jobber med sakene, både nordisk og nasjonalt, er interessant, men dersom dette kommer på toppen av den nåværende struktur, blir dette for svært. Det kommer til å bli for byråkratisk og for tungt.

For det andre: Vi må da gjøre et valg når det gjelder fordypning og nasjonalt parlamentarisk fotfeste av saksområder. Og da må de saksområdene være slik at de nordiske land, inkludert ministerene, sier at her har vi i grunnen interesse av reell nordisk videreføring av samarbeidet, ikke bare for å prate, men for å fatte vedtak som kanskje går utover, videre enn, de forpliktelser man har i andre europeiske og internasjonale fora.

For det tredje: En slik ny struktur må ikke føre til at man nedprioriterer samarbeidet med de baltiske land og nærområdene for øvrig, Nord-Vest-Russland nevnt i denne sammenheng.

Og som det fjerde forbehold, og jeg tror ikke det er noen motstrid nødvendigvis mot alle forslagene i Vismannsgruppen: Det som har vært nyttig, og der er jeg enig med flere foregående talere, er at man i den nye strukturen i Nordisk Råd har fått sterkere vekt på det partipolitiske samarbeidet på tvers av nasjonale grenser. Det er moderne - det er slik internasjonalt samarbeid også foregår. Det må ikke svekkes, snarere tvert imot styrkes.

Og et lite hjertesukk til slutt: Vi må ikke få dette til å ese ut byråkratisk. Vår administrative sekretærkapasitet bør derimot forsterkes når det gjelder oppfølging av at Ministerrådet følger de vedtak som rådet og utvalgene gjør, altså er en vaktbikkje overfor ministrene.

Elver Jonsson: Herr president! Jag uppskattar att Per Kristian Foss lade märke till mitt enkla inlägg. Han började hurtigt med att säga att det är en truism att säga att vi lever i en ny tid, att vi redan är där. Men det är väl så att vi ibland behöver säga självklarheter innan vi går vidare. Visst lever vi i en ny tid men jag tycker att vi ska ha ambitionen att vi ska leva i en ny och bättre tid. Därför behöver vi den här dialogen.

Det gavs också en antydning om att Foss inte är så nöjd med vår välfärd i Norden. Det är inte jag heller. Den behöver både förnyas och förbättras men det kan nog ligga en risk i att tro att alla andra har löst det bättre än vi. Vidare tror jag, och det bör väl inte störa den konservativa ideologin, på att också se i backspeglarna på de goda erfarenheter vi har. Det betyder inte att vi ska sitta fast i allting. Men när vi ser på andra lösningar ska vi noga pröva genom att ta till oss det som är bra och stänga ute det som är negativt och som river ned.

Det är väl så, herr president, att gräset *inte alltid* är grönare på andra sidan staketet.

Foss: Nei, gresset er nok sikkert ikke alltid grønnere på den andre siden av gjerdet. På den annen side må jeg si til mine venner i sentrum også at det er ikke alltid så veldig farlig det som foregår der. Altså: Det å gripe til noe nytt i samfunnsforandringen tror jeg er en sjanse verdt å ta. Min innledende bemerkning i innlegget var ment spøkefull - for å si det slik. Jeg tror på en måte det er viktig at man kanskje av og til må si selvfølgeligheter, men mange kritikere av nordisk samarbeid vil nok si at selvfølgelighetene har det vært for mange av. Og jeg tror ikke det er det vi skal gå videre med.

Man skal kanskje lytte når man som konservativ belæres om å huske fortiden og også se seg selv i speilet i forhold til hva som har foregått når det gjelder moderniseringen av velferdsstatene. Jo, det er jeg enig i. Mitt poeng var egentlig bare å si at jeg tror vi lever litt på en illusjon om at vi

fortsatt har en typisk bare nordisk velferdsstat, som er så veldig annerledes enn alle andre. Der har det faktisk foregått en utvikling, også utenfor det nordiske rom.

Steingrímur J. Sigfússon (den venstresosialistiske gruppen, VG): Herr president! Också jag vill framföra ett varmt tack till Vismanspanelen för ett gott arbete och för en intressant rapport. Jag vill också tacka Föreningen Norden för rapporten Norden i tiden, som ger oss inspiration och nya tankar.

Först en mycket kort historisk betraktelse. För fem år sedan var rådet på sitt möte här i Reykjavik helt enig om att utskottsstrukturen bör baseras på politikområden. Ett halvt år senare beslöts i alla fall att utskotten ska utgå från en geografisk uppdelning. Vänstersocialistiska gruppen reserverade sig då mot det beslutet. I dag är vi inte skadeglade, utan vi hoppas att detta experiment, som pågått i några år och inte varit lyckat, snart övergår i något bättre liknande vad vi hade tidigare – naturligtvis med de förändringar som denna tidsperiod kräver.

Sedan till denna sessions huvudtema. Vismansrapporten utgår mycket riktigt från globaliseringen, som inte längre är något exklusivt som bara vissa sysslar med. I stället blir den en allt naturligare del av vår vardag, oberoende av vad vi anser om den. Globaliseringen påverkar lika väl välfärden som kulturen eller miljön.

Jag tycker dock att rapporten förhåller sig alltför positiv till globaliseringens konsekvenser, särskilt till hur den påverkar demokratin. Jag citerar från sidan 23: "Globaliseringen är generellt positiv för Norden, men kan leda till försvagning av möjligheterna för nationell och demokratisk påverkan." Detta är nog alldeles för svagt uttryckt, tycker jag. Globaliseringen har för länge sedan allvarligt försvagat möjligheterna till demokratisk påverkan. Detta är en mycket central del av alla de utmaningar som vi parlamentariker i världen står inför.

Globaliseringen har naturligtvis fördelar, t.ex. från tekniska och informationsmässiga aspekter, men de negativa påverkar oss minst lika mycket. Då avser vi oftast den internationella ekonomin som ingen längre har kontroll över. Också de nordiska länderna står inför samma utmaning som alla länder i världen: Hur lyckas återföra makten till demokratiskt valda organ och hur bygga upp en internationell demokrati som verkligen är förankrad i medborgarsamhället? Är det alls möjligt?

Närområdessamarbetet har under de senaste åren blivit en självklar och naturlig del av det dagliga nordiska samarbetet. Förslaget i rapporten, att närområdessamarbetet i framtiden alltmer mer blir en "flexibel cirkelstruktur", låter ganska öppet och trevligt. Men vad betyder det egentligen?

Vi är övertygade om att det i allt viktigt samarbete behövs mera tydliga och bestående men lätta, tydliga och enkla strukturer. Närområdessamarbetet är för viktigt för att tappas bort i flummiga cirklar. Risken för

överlappningar och dålig koordinering blir också stor om det inte finns stadga och klarhet i arbetet.

Vår partigrupp har diskuterat det nordiska samarbetets framtid det senaste halvåret. Precis som de flesta andra anser vi att det behövs ett närmare samarbete med de nationella utskotten och att rådets egna utskott mycket bättre än nu bör motsvara ministerrådets politikområden.

Vi anser dock inte att Nordiska rådet kan ersättas av ett mera löst nätverkssamarbete mellan parlamenten – främst talmännen och utskotten, som föreslås i rapporten. Däremot ska båda starkare knytas till det nordiska samarbetet och tvärtom. Det hörs också allt fler röster som vill ersätta det nordiska samarbetet med mer bilateralt samarbete mellan två eller flera länder.

Andra vill överföra det ekonomiska ansvaret för flera nordiska institutioner på de länder där institutionerna finns. Sådana tendenser finns bl.a. i den s.k. budgetanalysen. Det här är en utveckling som definitivt skulle ha en negativ inverkan på det nordiska samarbetet.

Grunden för hela nordiska samarbetet finns djupt i den nordiska folk själen. Det är deras behov och önskemål som ska komma först.

Vi i den vänstersocialistiska gruppen önskar mer politik och mer substans i Nordiska rådets arbete och därigenom liv, kraft och debatt. Vi ska använda Nordiska rådet till att främja vår politik.

För vår del nöjer vi oss med en mindre organisatorisk justering och ser det inte som nödvändigt att använda väldigt mycket tid och kraft på en utdragen behandling av denna rapport. Vi har alla läst den och den har gett oss många nya tankar men den ger ingen anledning till omstörtande förändringar. Låt oss alltså inte ta ett hastigt och dåligt förberett beslut här!

Det har ofta sagts att nästan enda sättet att lära sig något är genom misstag och fel man gör – men det behövs inte vart femte år.

Presidenten påminnet om förbudet mot å anvende mobiltelefoner i salen.

Samarbetsminister **Pagrotsky**: Herr president! ”Vismanspanelen” har lämnat en intressant rapport. Den beskriver flera övergripande utvecklingstrender som panelen bedömt har särskild betydelse för det nordiska samarbetet: Den europeiska integrationsprocessen, globaliseringen, den teknologiska utvecklingen och flera andra trender.

Det här är en utveckling som naturligtvis inte bara har betydelse för det nordiska samarbetet utan också har mer långtgående inverkan på alla våra samhällen. ”Vismanspanelen” drar ett antal konsekvenser av dessa trender för det nordiska samarbetet. Den går sedan ytterligare ett steg vidare och lämnar förslag till hur det nordiska samarbetet ska svara upp mot dessa konsekvenser.

Vilka konsekvenser man ska dra för det nordiska samarbetet av de beskrivna trenderna kan man ha olika åsikter om, likaså om vilka åtgärder

som det nordiska samarbeidet bör svara upp med. Slutsatserna är verkligen inte självklara. Men det är bra att "vismanspanelen" har dragit ut konsekvenserna och lämnat förslag och i vissa fall ställt saker på sin spets. Det bör stimulera till en nödvändig och vitaliserande debatt om det nordiska samarbeidets framtid. För egen del kan jag instämma i den allmänna bedömningen att det är viktigt att se över var vi står i det nordiska samarbeidet nu och vilka reformer som vi behöver gå vidare med. En del processer med den inriktningen har redan satts i gång. Jag tänker på det förslag som har lämnats av en nordisk arbetsgrupp i rapporten Närmare Norden om inriktningen av det nordiska närområdessamarbetet. Jag tänker också på den rapport Budgetanalys 2000 som lämnats av generalsekreteraren och som ställer grundläggande frågor om vad vi ska arbeta med i framtiden. Jag hoppas att vi snart ska kunna återkomma till Nordiska rådet med förslag på dessa områden.

För min egen del vill jag diskutera hur vi kan befästa och utveckla det politiska samarbeidet i hela Östersjöregionen. Det förekommer ju här en sifferexercis. Fem plus tre tycker jag att vi har redan i dag: fem regeringar och tre självstyrande områden. Vi har åttasamarbetet med de baltiska länderna. Jag tycker att det vore intressant att gå vidare och skapa utvecklade former för samarbeide i hela Östersjöfamiljen.

Låt oss i detta sammanhang inte glömma Barents, som jag – och alla andra här, tror jag – alltid har betraktat som en naturlig del av Östersjö-samarbetet. Det har kommit i fokus inte minst efter katastrofen med ubåten uppe i våra gemensamma närområdesvatten i Barents hav.

Herr president! Jag tycker att det är bra att Finland i sitt ordförande-program för nästa år har fångat upp "vismanspanelens" rapport.

Chris Heister (den konservative gruppen, m): Herr president! Låt mig först säga att jag tycker att det är en mycket bra rapport som "vismanspanelen" har kommit med.

Jag vill först ge en kommentar till Marianne Jelved när det gäller tiden för hur man ska hantera rapporten. Marianne Jelved säger att man ska ta nödvändig tid för att diskutera den. Jag tror, precis som många andra här tidigare har sagt, att det också är viktigt att man har en snabbhet i processen. Tittar vi tillbaka i den nordiska historien kan vi se att där vi har haft utdragna diskussioner om vad vi behöver göra för att utveckla samarbeidet har det inte blivit mycket av det, men där vi har varit duktiga och fokuserade och gjort förändringar har vi också kunnat åstadkomma någonting. Jag tror att det behövs snabbhet också på det här området.

Det är bra att rapporten konstaterar att globalisering och frihandel inte är ett hot mot Norden utan tvärtom är en möjlighet och en nödvändighet för den fortsatta nordiska välfärden. Vi ska komma ihåg att 40 % av Nordens BNP kommer från exporten. Vi är oerhört beroende av handel med andra länder.

Rapporten reflekterar också över de problem som den nordiska välfärdsstaten står inför, med det höga skattetrycket och pressen på de offentliga utgifterna. "Vismanspanelen" visar både en öppenhet och en insikt om att det behövs en annan politik för att klara dessa utmaningar i framtiden.

Rapporten visar också att vi är en del av Europa och att Europa är det som vi måste förhålla oss till med en kraftfullhet som vi kanske inte har gjort tidigare. I dag präglas det nordiska förhållandet till Europa både av splittring, obeslutsamhet och halvhjärtat engagemang, och de nordiska länderna sitter vid olika bord. Beskrivande för den här situationen är att Norden i dag har fem olika valutor. När EU går över till den gemensamma valutan 2002 har vi fortfarande fem olika valutor. Jag tror att det behövs ett mycket mer kraftfullt politiskt ledarskap för att den nordiska rösten ska bli starkare i det europeiska samarbetet.

Jag tror inte, som "vismanspanelen", att man ska ha någon form av block i det europeiska samarbetet – långt därifrån. Jag tror däremot att vi behöver mycket mer av samarbete i EU och mycket mer av ett kraftfullt politiskt ledarskap i de nordiska länderna. Det är ett enormt problem med det bristande folkliga engagemanget, och de som är ansvariga politiker i de nordiska länderna har ett stort ansvar för att föra en konstruktiv debatt kring det europeiska samarbetet.

Jag vill ta upp en sista och viktig fråga. Det finns inte bara visa män och visa kvinnor i denna vismanspanel, utan det finns också en vis man bland statsministrarna. Det är statsministern från Finland Paavo Lipponen, som i går hade en vidsynthet och ett engagemang för ett ökat samarbete med de baltiska länderna. Han tror, precis som vi, att medlemskap för de baltiska länderna är en naturlig utveckling för det nordiska samarbetet. Då får vi också ta de stegen. Jag uppmanar mina vänner i övriga partigrupper i Nordiska rådet: Våga ta steget! Visa inte ointresse utan låt oss samarbeta på jämlika villkor!

Erland (midtengruppen, lib): Herr president! Jag har alltid funderat över varför ett samarbete måste leda till medlemskap i Nordiska rådet. Det betyder att vi när vi tar in tre går vidare och samarbetar med andra för att de skall bli medlemmar. Ännu märkligare är att dessa samarbetspartner själva inte har bett om att få bli medlemmar i Nordiska rådet. Nordiska rådet är inte allt och inte heller ingenting, men det finns olika samarbetsformer.

Chris Heister: Herr president! Jag tycker att det här inlägget visade på det ointresse som jag ser att övriga partigrupper har när det gäller att få till stånd ett jämbördigt samarbete mellan de nordiska länderna och de tre baltiska länderna. Under de tio år som vi har bakom oss är det de facto vi i Nordisk Råd som har dikterat villkoren för samarbetet. Jag tror precis som "vismanspanelen" att vi måste komma bort från situationen med ett patronklient-förhållande och inse att man nu är så pass lika och jämbördig att

man kan samarbejde. Det innebærer at vi velkommer at de baltiske landene fuldt ud deltager i det nordiske samarbejde om de så vil. Det er et vigtigt skridt for de tre baltiske landene, men det er mindst lige vigtigt for os i de nordiske landene.

Erland: Herr president! Jeg respekterer og deler interessen for de baltiske landene. Men min spørgsmål er fortsat: Når disse lande har kvalificeret sig for samarbejde og blevet medlemmer, hvilke andre lande kommer på tur for at blive medlemmer? Jeg kan se at de hamner i det nuværende EU, det udvidede EU og til slut bliver vi helt globale, og det måske er bra. Men jeg tænker endda hævde at Nordisk Råd har en særskilt rolle i det her globale systemet än så længe.

Chris Heister: Herr president! Jeg tror ikke at det for drygt ti år siden var så mange som troede at vi skulle have den debat som vi har haft under de her dagene om at fordybe samarbejdet med de tre baltiske landene og nordvestlige Rusland. Mitten-gruppens repræsentants måde at argumentere er underligt. Vi har fra den konservative gruppe hele tiden fået slåss for at udvide samarbejdet med de baltiske landene. Vi sloges for at få fælles sessioner hvert andet år. Forrige år lade vi frem et medlemsforslag om at repræsentanter for de baltiske landene skulle kunne deltage i arbejdsgrupper som sættes op i det nordiske samarbejde. Då fik vi fra mitten-gruppen – hør og hjælp – forslag om at vi skulle trække tilbage vores medlemsforslag, eftersom det var så besværligt at vi havde ført det frem.

Med dette ointresse for at have et ordentligt samarbejde med vores grannar på den anden side Östersjön bliver det ikke mere än det som du nu gav udtryk for her fra talerstolen. Inse at vi ska samarbejde på jævnberdig basis! Skap utrymme for at kunne velkomne de baltiske landene i dette samarbejde! Det er det som vi fra den konservative gruppe vill.

Dahlgaard (UP): Præsident! Hvor er det trist, at repræsentanter for den konservative gruppe udbasunerer denne religiøse begejstring for EU, som så smitter af på denne diskussion i det nordiske. Sidste år havde vi et forslag fra den konservative gruppe, om at det nordiske budget skulle opgøres i euro fremover, og nu kommer der altså et forslag - tydeligvis også inspireret fra EU - om at de baltiske lande skal optages i Nordisk Råd. Selv om de baltiske lande ikke er nordiske lande, skal de med. Det er vel inspireret fra EU, som har fundet ud af, at nu skal Tyrkiet også ansøge og være med på sigt, være med i Europas forening, selv om det ikke er et europæisk land. Altså fru Chris Heister, det er lidt langt ude. Vær klar over, at det nordiske samarbejde er en succes, vær klar over, at vi kan have et godt, venligt og meget intensivt samarbejde med vores venner, nemlig de baltiske lande, uden at de skal være nordiske. Det bliver de aldrig. De er baltiske, vi er nordiske, og vi samarbejder.

Det er nok den rigtige facon, det er jo også det, der ligger i Præsidiets indstilling til den konservative, tossede rekommandation på dette område.

Chris Heister: Herr president! Om Frank Dahlgaard inte förstår betydelsen av ökat samarbete mellan de europeiska länderna för att säkra freden och säkerheten, kan inte jag göra någonting åt det, men jag är alldeles övertygad om att alla andra här i salen inser betydelsen av och behovet av att våra länder i Norden tar aktiv ställning för och arbetar för att utöka detta samarbete. Det är ett ansvar som vi har tillsammans med andra länder i Europa. Jag är bara besviken och ledsen över att Frank Dahlgaard inte vill vara med om att ta det ansvaret.

Dahlgaard: Jeg tager gerne ansvaret for sikkerhed og fred i Norden og i Europa og i verden, og det kræver altså ikke, at de baltiske lande, som ikke engang har bedt om det, skal være med i Nordisk Råd. De har ikke bedt om det! Hvad nu hvis ét land vil være med, men de to andre ikke vil, sådan som Præsidiets klogt beskriver det? Det har intet med fred og sikkerhed at gøre, at vi alle sammen skal være med i én suppe. Men det er igen EU-inspireret. Også i Danmark har vi haft den tåbelige debat om, at freden er i fare, hvis vi bevarer den danske krone.

Nu besluttede et besindigt flertal i Danmark at bevare den danske krone og sige nej til euroen - undskyld, Chris Heister, det bringer altså ikke freden i fare!

Chris Heister: Herr president och Frank Dahlgaard! Historien lär oss att när man försöker isolera sig för att lösa saker och ting leder det bara till elände. Historien lär oss att när vi öppnar gränser, när vi samarbetar och försöker bilda nätverk och när vi finner regler för vårt samarbete, precis som man gör i det europeiska samarbetet, garanterar vi också på bästa sätt fred och säkerhet. Jag är förtvivlad och besviken över att Frank Dahlgaard kan säga från denna talarstol att isolationism är bra för framtiden.

Dahlgaard: Fordi man ikke vil have fælles mønt, fælles udenrigspolitik og fælles alt muligt med de andre i Europa, er man ikke isolationist. Danmark er med i Det Europæiske Fællesskab; det er Sverige også, det er Finland også, Norge og Island er det på EØS-området i en løsere tilknytning. Det er der ikke noget galt med. Det truer hverken sikkerheden eller freden i Europa eller i verden.

I er faldet i – den konservative gruppe – for den der vanvittige og tåbelige euro-retorik om, at hvis vi ikke går sammen og bygger et kollektivt helvede op, havde jeg nær sagt, som er det modsatte af konservativ politik, så er freden i fare. Man har et forklaringsproblem i den konservative gruppe.

Löv (midtengruppen, SFP): Herr president! Vismansrapporten Öppet för världens vindar är mycket velkommen och bra. En utvärdering av det nordiska samarbeidet nu fem år efter Nordiska rådets senaste reform känns nødvendig. I rapporten placerer man Norden på ett fantastisk sätt i den nye tidsanda vi lever. Och det nordiska samarbeidet skall agere i realtid. Det märks at det er erfarna nordister som har gjort opp rapporten.

Rapporten utmyunner i at Norden som helhet, som samarbeidssamfund er sterk og kan forbli sterk om vi forvaltar vårt pund vel. Det galler framfor allt at hitta system for at framja nordiska värderingar nær internationella regelverk görs opp. God kunnskap og rikligt kulturutbyte, stärkt av ett fungerande civilsamhälle er vårt stora gemensamma kapital i den internationella konkurransen.

Något som rapporten lyfter fram starkt er behovet av at undanröja eksisterande hinder for människors fria rörlighet i Norden. Denna fria rörlighet har både kulturella og sociala förtecken. När det galler at undanröja mindre hinder for tillgång till nordisk kulturbyte över gränserna er en fråga mycket viktig just nu det vill säga tillgången till grannlands public service-TV. Genom slavsändere og opphovsrättsersätninger har detta fungerat bra i Österbotten, og på Åland men nu kan digitaliseringen gränsa våra möjligheter at se SVT. I en allt mera öppen värld er det konstigt om nye hinder reses i Norden mellan de nordiska länderna. Det er märkligt at TV-bolagen inte visar ens vilja at avlägsna problemene. Därför måste politikerna ta vid og styra processen. Lyckas vi inte på politisk väg ordna TV-sebarheten er det ett stort nederlag for det nordiska samarbeidet, så viktig er denna fråga for den nordiska enskilda medborgaren. Den här frågan har varit aktuell i utskottet länge og kommer at vara det, men nu har den blivit akut p.g.a. situationen i Finland. Därför hoppas jag at plenar-församlingen kunde reagere i realtid nær processen går så långsamt framåt i ministerrådet og i morgon ta ett beslut som skall snabba opp processen.

Ännu något allmänt om slutsatserna i rapporten. Det er bra at man vill koppla de nationella parlamenten närmare det Nordiska rådets arbete. Stor brist har det varit at frågor som berör substansutskotten i våra parlament inte har kunnat penetreras där. Det er också nødvendig med en ny utskottsstruktur som mera følger substansstema än den nuvarande geografiska. Våra fem år i de geografiska utskotten har gett tilleggskunnskap, det har inte varit bortkastat, og vi har hittat nye arbeidsmetoder som kan användas också i framtiden. Men nu er tid for en reform, og jag hoppas at arbeidet med implementeringen tar tag utan dröjsmål.

Samarbeidsminister **Kosmo**: President! Jeg synes ikke bare det er befriende, men også utfordrende og spennende at det ikke er noen som snakker negativt om nordisk samarbeid. Alle snakker positivt om nordisk samarbeid, og alle vil ha noe mer enn det vi greier å få til i dag, og de vil

ha det raskere. Det gjør at vi har all verdens gode muligheter gjennom behandlingen av vismannspanelets rapport til å komme fram til en struktur, både i Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd, som gjør at vi raskere kan få de resultatene vi ønsker oss, og få mer kreative og fremtidsrettede debatter. Det kan det kanskje være behov for.

Jeg innrømmer at det jeg føler kanskje kreves mest, er at det parlamentariske, politiske trykket på det som skal skje i ministerrådenes samarbeid, blir større, slik at kravet om fremtidsrettet virksomhet og fremtidsrettede resultater på alle de viktige problemområdene som vi her har diskutert, faktisk blir mer reelt. Jeg tenker på det vi må få til å skje i forhold til nærområdene våre, det vi må få til å skje gjennom naturlige budsjettreformer, det vi er nødt til å få til for å skape grunnlag for en mer bærekraftig utvikling i Norden, som igjen kan være et fundament for det vi skal samarbeide om, både i Europa og resten av verden. Og jeg tenker ikke minst på det som skal skje i den arktiske dimensjonen. Skal vi lykkes på disse samarbeidsområdene, tror jeg det er viktig at vi klarer å ha et aktivt parlamentarisk, politisk miljø, som er med på å stille vilkår og krav til hva som skal skje, både på ministerrådsplan og på embedsmannsplan. Derfor synes jeg det er utfordrende, og derfor synes jeg også det er spennende.

På den annen side er jeg også veldig glad for den terskelen som det finske formannskapet legger for neste års samarbeid, nemlig at det skal være befolkningen og befolkningens behov som skal være utgangspunktet for de fremtidige reformene. Det tror jeg kan være et sunt og godt utgangspunkt for oss når vi nå skal ta opp i oss behandlingen av vismannspanelets rapport. Vi i Norge har allerede startet med å skaffe oss en nasjonal plattform for hva vi ønsker, og så skal vi følge det videre opp i samarbeid med de andre samarbeidsministrene og de andre samarbeidspartene. Jeg tenker også på de frivillige organisasjonene i den fremtidige utviklingen av nordisk samarbeid.

Erland: Herr president! Enligt Artistoteles är visdom den högsta formen av kunskap. Erfarenhet, mångsidighet, bredd, insikt, omdömesförmåga och det som kallas det praktiska förnuftet, skulle vara viktiga egenskaper i politiken.

Vismansrapporten är intressant, inte minst för att den är tydlig, ganska konkret och relativt kortfattad. Vismanspanelens tio trender verkar inte främmande för dagens Nordiska råd, men kanske det folkliga, medborgerliga och individuella perspektivet kommer i skymundan för systemens globala, tydligen obönhörliga logik.

Vismanspanelens perspektiv är teknik och ekonomi mer än mänskliga rättigheter, moral och individernas delaktighet och inflytande i det statliga och civila samhället. Panelen tycks luta åt att Nordiska rådet skall bli en betydande internationell aktör, men ett folkligt, parlamentariskt ting kan aldrig uppnå en sådan aktörs roll. Nordiska rådets kärna är istället det

ständigt pågående samtalet och prövningen av hur samhället skall styras, vad som är ett gott samhälle för alla och hur vi med gemensamma grundvärderingar vill påverka utvecklingen.

Herr president! Jag hävdar att vismanspanelens innehåll redan finns i cirklar av olika storlek och beständighet inom och mellan nuvarande tre utskott. Utskotten har en praktisk storlek, de har ett någorlunda väl fungerande arbete, men helt felaktiga benämningar. Kalla de tre utskotten t.ex. kulturutskottet, miljöutskottet och ekonomiutskottet. Låt medborgarfrågor, moral, rättigheter och det folkliga perspektivet vara ett genomgående tema för allt utskottsarbete liksom det ofrånkomliga internationella perspektivet. Alla vismanspanelens tio cirklar visar sig då rymmas inom ramen för en sådan utskottsstruktur.

Arbetsformen som vi har vuxit fram trots en felaktig organisationsstruktur. Vi kan konstatera att de folkvalda medlemmarna i nordiska rådet med visdom prövat sig fram till något som fungerar någorlunda väl i praktiken. Men benämningar är viktiga och de styr rätt eller fel. Nu behövs bara en enkel framställning om nya utskottsbenämningar som styr i rätt riktning!

Samarbetsminister **Enestam**: Ärade president! Utgångsläget för Finlands nordiska ordförandeskap är positivt i det avseendet att vi har framför oss ett antal färska utredningar och förslag till strategier som förtjänstfullt utarbetats under Danmarks ordförandeskap.

Vismanspanelens rapport är både uppiggande och stimulerande. Panelens rekommendationer gäller dels Nordiska rådet, dels ministerrådet. Jag vill inte som minister gå in på parlamentariskernas samsamarbetssektor – snarast vore det väl lämpligt att rådet på sin sida studerar den del av rapporten som direkt berör dess organisation och uppgift. På ministerråds sidan avser vi att gå igenom de förslag som berör regeringarna och myndigheterna. Det gemensamma möte för parlamentariker och ministrar Finland avser ordna i slutet av januari nästa år hoppas vi bidrar till en närmare definition av panelens förslag och ger riktlinjer för hur vi går vidare i våra överväganden.

Våra första reaktioner är att vissa förslag med fördel kunde föras framåt utan desto mera dröjsmål. Statsminister Lipponen nämnde i går medborgar-kontraktet. Till samma kategori hör förslagen om att göra social-försäkringar, pensioner och sociala rättigheter tillgängliga över gränserna, om att samordna rekrytering och invandring, samordna utbildnings- och forskningspersonal och att på det hela taget utveckla Norden som hemmamarknad. Också på kultur- och miljösektorn finns det flera konkreta förslag som torde kunna omsättas i praktiken utan större problem.

Finland anser det vara realistiskt att, såsom panelen föreslår, förstärka Nordens gemensamma säkerhetspolitiska insats genom att verka för tätt

samarbete mellan EU och Nato. En sådan samverkan sker redan. Vi ser möjligheter till ytterligare fördjupade insatser för civil och militär krishantering. Panelens förslag går på dessa punkter åt rätt håll.

I ett av sina mest uppmärksammade avsnitt tar rapporten fram visionen om ett nordiskt samarbete i form av cirklar. Min uppfattning är att det nordiska samarbetet alltid varit pragmatiskt och föga bundet till strikta strukturer. Redan nu fungerar samlingsformer med varierande geografi och all önskvärd flexibilitet - allt från våra närområden vid Östersjön till Barents och det cirkumpolära arktissamarbetet. Det viktiga är arbetets målsättning och innehåll, liksom att de olika institutionerna och organisationerna stöder varandra. Förslaget till reviderad nordisk närområdesstrategi går för sin del helt i linje med detta tänkande.

Inom ramen för de nordiska samlingscirkelorna faller även miljösamarbetet. Miljö- och energifrågorna i närområdena prioriteras helt korrekt i förslaget till den reviderade strategin. Förhållandena i närområdena har en direkt inverkan på förutsättningarna att befrämja en hållbar utveckling i Norden. Finland önskar särskilt fördjupa dessa synpunkter vid behandlingen av strategin före ett hållbart Norden. Vi ser därför med intresse fram emot den temakonferens på hög nivå om ett hållbart Norden som Nordiska rådet arrangerar i början av april.

Landsstyremand Tórbjörn Jacobsen: Hr. præsident! Den store folkesanger, islændingen Bubbi Mortens, siger i en af sine fremragende sange: "Þeir sem enga hugsjón hafa, haldi kannski að, hamingjan se folgin I að hreyfast ekki úr stað." Altså, der er nogle, der mener, at lykken er en følge af status quo.

Livet er nu anderledes sammenskruet. Det har man været sig bevidst i Rådet, i hvert fald så meget, at man nedsatte et otte mand stort udvalg af vismænd, der med deres fremtidssignaler skulle få det nordiske lokomotiv på skinner igen, og de har virkelig belyst de ting, der er og bliver relevante for den nordiske fremtid.

Der er ting, man kan være enige i, og der findes også ting, man kan diskutere til hudløshed uden at blive enige - f.eks. talemåden, at social og kulturel velfærd er forudsætningen for økonomisk vækst og stabilitet, samtidig med at det bliver slået fast, at økonomisk vækst er en forudsætning for velfærd. Det sidste lyder som en socialdemokratisk oldtidskliché, hvor plyndring af ressourcer og miljøforurening til lands og til vands var en af "sidegevinsterne" af det gammelkapitalistiske lokomotivs færd fremad og opad.

Der må være flere end mig, der har lugtet stanken af politisk konservering efter socialdemokraternes parade her i går. Der er vist noget rigtigt i påstanden om, at Nordisk Råd er blevet Europa-Parlamentets andet eller tredje kammer, en tryk og uforpligtende loge, hvor man bruger tiden til at stive hinandens sjæle af med politisk tomgang.

Den danske udenrigsminister Niels Helveg Petersen nævnte i går: ”Fremgangsrigt samarbejde; hjulpet demokratiet; Milosevic; demokratisk Balkan; Nordiske lande støtter demokratiet, hvor det skulle være, for det har vi pligt til i Norden; åbenhed og dialog; Tjetjenien; Montenegro, Albanien, Rusland, osv.osv.” Det var svært at holde en tåre tilbage efter alle de omsorgsfulde ord.

Men hvorfor blev Færøerne ikke nævnt? Hvor er demokratiet i det nordiske samarbejde, hvis man ikke kan klare at give en af verdens mindste nationer, der ligger midt inde i det nordiske felt, om ikke andet så moralsk støtte på den tunge vej frem til fuld selvstændighed? Problematikken blev bragt på bane i går af en islænding, Steingrímur J. Sigfússon, som muligvis ikke er klar over, hvad det er, han har afdækket til stor glæde for alle selvstændighedssøgende mennesker på Færøerne.

Der er hellige alliancer mellem en del af landene. De blev efter seancen i går mere synlige, end de før har været, og det er ikke en dårlig ting, at man ved, hvor folket står på brættet, inden man kommer ind i den afgørende fase af skakspillet, den politiske altså.

Frank Dahlgaard spurgte i går statsminister Davíð Oddsson om årsagen til det velfungerende Island, og han fik et godt svar, som dog kunne have været bedre, i hvert fald set fra et færøsk synspunkt. Universitetsprofessoren Barry Bartman fra Prince Edward Island sagde i en forelæsning i Nordens Hus i Tórshavn for et par år siden, at ”skal vi analysere forskellighederne mellem de små lande, det såkaldte micro-states, så er det helt klart, at årsagen til det islandske mirakel, skal findes i landets politiske suverænitet!” Vi imødeser med stor spænding et frit Færøerne, der får sin naturlige plads som jævnbyrdigt og selvstændigt medlem af Nordisk Råd!

Kiljunen (den socialdemokratiske gruppen, SDP): Arvoisa puheenjohtaja! Meillä on käsittelyssä niin sanottu viisasten miesten paneelin raportti. Jag skulle gärna kalla den visa kvinnors rapport, viisasten naisten raportti, jo pelkästään sen vuoksi, että hyvään pohjoismaiseen tapaan paneelin kahdeksasta jäsenestä neljä on naisia. Senkö vuoksi tuo raportti onkin harvinainen viisasten raportti. Se vaikuttaa nimittäin viisaasti tehdyttä.

Aivan erinomaista on, että tässä viisasten raportissa on lähdetty liikkeelle siitä, että ne haasteet pohjoismaiselle yhteistyölle, joista me olemme tänään täällä jo moneen kertaan puhuneet ja jotka ovat kulminoituneet kysymykseen organisatorisesta rakenteesta Pohjoismaiden neuvostossa - muun muassa meidän valiokuntarakenteemme epäkelvyydestä tai yhtä lailla puheet, jotka liittyvät jäsenpohjaan Pohjoismaiden neuvoston työssä - ovat reunaehtoja, joiden puitteissa toimitaan. Olennaisinta on kiinnittää huomio substanssiin. Olennaisinta on katsoa niitä haasteita, joihin pohjoismaisella yhteistyöllä halutaan vastata. Nämä haasteet liittyvät ympäristöongelmiin, globalisaatiokysymyksiin, turvallisuuskysymyksiin, ihmisten hyvinvointiin, jotka tuossa raportissa

ympyröitiin kymmeneksi perusteemaksi.

Jos nämä aihepiirit ovat meidän käsittelyssämme, niin meidän on syytä katsoa yhteistyörakenteita niin, että ne palvelevat mahdollisimman hyvin näiden asioiden käsittelyä. Tällöin muun muassa Baltian maiden jäsenyys Pohjoismaiden neuvostossa pelkistyy pragmaattiseksi kysymykseksi. On varmasti järkevää, että baltit ovat mukana yhteistyössä kun me puhumme ympäristöongelmista, hyvinvoinnista, turvallisuudesta. Mutta meidän ei välttämättä pidä lähteä liikkeelle siitä, ovatko baltit nykyisen kaltaisen Pohjoismaiden neuvoston jäseniä vai eivät, vaan meidän on pohdittava kokonaisuutta. Siinä suhteessa pidän tätä viisasten raporttia näkökulmaltaan viisaana.

Eräs ongelma, joka kuitenkin liittyy tähän raporttiin, on myös tästä näkökulmasta viriävä. Jos lähtökohtana on substanssiorientaatio, jos me lähemme ongelmista liikkeelle, on luontevaa, että asioiden käsittelyn pohja on pohjoismaisessakin yhteistyössä ideologisesti maailmankatsomuksellisesti pohjautuvaa. Sen vuoksi olen yllätynyt, että tuossa raportissa ei vahvemmin tuotu esille sitä hyvää piirrettä, joka meillä nykyisin Pohjoismaiden neuvostossa on, joka korostaa puolueiden välistä yhteistyötä. Ilmiselvästi yhä tärkeämpää meidän yhteistyössämme on puolueiden välinen kommunikointi eikä niinkään maiden välinen.

Kiljunens tale i svensk oversettelse

Ärade herr president! Vi skall behandla en rapport från de s. k. vise männens panel. Jag skulle vilja kalla den "vise kvinnors rapport", enbart därför att fyra av panelens åtta medlemmar enligt god nordisk sed är kvinnor. Denna rapport är en sällsynt visemänsrapport. Den tycks nämligen vara gjord på ett vist sätt.

Alldeles utmärkt är att utgångspunkten i denna visemäns visa rapport har varit att de utmaningar för det nordiska samarbetet som vi här i dag och många andra gånger har talat om och som har kulminerat i frågan om Nordiska rådets organisatoriska struktur - bl.a. om det odugliga i vår utskottsstruktur och annat liknande prat som förekommer bland medlemmarna i Nordiska rådet arbete - är de speciella villkor som bildar ramen för vår verksamhet. Det väsentliga är att inrikta sig på substansen. Det viktigaste är att betrakta de utmaningar som vi vill bemöta med det nordiska samarbetet. Dessa utmaningar hör samman med de miljöproblem, globaliserings-, säkerhets- och välfärdsfrågor som i denna rapport har avgränsats till tio grundteman.

Om vi hanterar dessa ämnesområden bör vi betrakta strukturerna i vårt samarbete utifrån hur de på bästa sätt främjar behandlingen av dessa frågor. Då reduceras bland annat de baltiska ländernas medlemskap i Nordiska rådet till en pragmatisk fråga. Det är säkert förnuftigt att balterna är med i samarbetet när vi talar om miljöfrågor, välfärd och säkerhet. Men vi måste inte nödvändigtvis börja med frågan, huruvida balterna är eller

inte är medlemmar i Nordiska rådet av i dag, utan vi skall begrundat helheten. I det avseendet anser jag denna visemänsrapport vara vis med avseende på dess infallsvinkel.

En fråga som dock hör till denna rapport uppstår ur denna infallsvinkel. Om utgångspunkten är substansorientering, om vi tar frågorna som utgångspunkt, är det naturligt att frågornas behandling även i det nordiska samarbetet grundas på ideologi och världsåskådning. Av det skälet är jag förvånad över att man i denna rapport inte starkare har betonat det positiva drag som numera utmärker Nordiska rådet och som understryker samarbetet mellan partierna. Det är uppenbart att kommunikationen, inte så mycket länderna som partierna emellan blir allt viktigare i vårt samarbete.

Jette Gottlieb (den venstresocialistiske gruppen, EL): Hr. præsident! Nordisk Råds fundament er Helsingforsaftalen og bygger på noget, der i international sammenhæng er helt unikt, nemlig et samspil mellem et ministerråd og et råd.

Det forekommer mig, at Vismandspanelets blik ikke har været rettet mod det faktum, når de anbefaler nogle løsere netværksstrukturer. Jeg tror ikke, Vismandspanelet har betragtet den styrke, der ligger i sådan et samspil mellem ministersiden og parlamentarikersiden, og derfor er det ikke indgået i deres betragtninger.

I 1995 havde vi en lang strukturdebat. Mange af Rådets medlemmer er skiftet ud siden, og en del kender ikke den baggrund, der lå. Men hovedlinjen i det der skete var, at vi prioriterede partigruppestrukturen og styrkede dermed den politiske debat i Nordisk Råd. Det var en god udvikling, der blev sat i værk på det tidspunkt.

Heller ikke dette synes jeg, at Vismandspanelet har været helt i stand til at forholde sig til. Men de konstaterer, at udvalgsstrukturen, som ved den lejlighed blev etableret, ikke fungerer hensigtsmæssigt. Det er jeg enig i. Som Venstresocialist er jeg ikke forundret over den konklusion. Vi har sagt det samme i 1995 og mange gange siden. Det nye er, at der nu er andre partigrupper, som giver udtryk for samme opfattelse. At en faglig, saglig udvalgsstruktur vil fremme den politiske initiativkraft i Nordisk Råd. En ændring af udvalgsopdelingen opfatter jeg ikke som en fundamental strukturændring, men som en hensigtsmæssig videreudvikling af det, vi satte i værk i 1995, og som er en vigtig videreudviklingsmulighed, vi kunne lave med få midler.

Vi skal ikke tilbage til tiden før 1995, som nogle har udtrykt det, men frem imod en arbejdsform, hvor en politisk dynamik udvikles konstruktivt via en faglig, saglig sagsudvikling i de udvalg, der skal opbygges og en debat og beslutning, hvor vi deler os efter de anskuelser, som vi nu har i partigrupperne.

Jeg vil advare meget stærkt imod at drive Nordisk Råd ind i en lang og opslidende strukturdebat for at opnå den forandring. Nordisk Råd vil knap

overleve en proces, som den vi havde i 1995, hvis vi genoptager en lang og meget indadvendt strukturdebat. Det vigtigste er, at Nordisk Råd fungerer politisk udadvendt.

Hvis vi ikke i enighed og ganske enkelt kan foretage denne lille, positive justering af udvalgsstrukturen uden lange og meget indadvendte perioder, så må vi hellere lade være. Men jeg må indrømme, at med de indlæg, der er kommet fra de forskellige partigrupper, så er jeg faktisk optimistisk. Jeg tror, vi vil være i stand til at tage det lille skridt fremad i strukturen.

Landskapsstyrelseledamot **Gun Carlson**: Herr president! Mina damer och herrar! "Vismanspanelen" har kallat sin rapport för "Norden- öppet för världens vindar". I rapporten bygger man både vindskydd och väderkvarnar eller vindmöllor, dvs man pekar på möjligheter att skydda sig för och motverka nya trender t.ex. kvinnohandel, narkotika m.m. Man visar också på möjligheter att utveckla och använda sig av vindarna, kanske bygga nätverk.

Jag vill här ta tillfället i akt och framföra Ålands tack för förslaget att Färöarna, Grönland och Åland skall få egen plats i Kulturfonden. Det beslutet kommer att bidra till att stärka de små regionernas identitet i Norden och kommer också att medverka till att förstärka den nordiska värdegemenskapen, helt i enlighet med rapporten.

Vi vet att vi i Norden har en långtgående värdegemenskap i många frågor, så också när det gäller public serviceverksamheten.

I rapporten "Norden-öppet för världens vindar" kan vi också notera att en av de föreslagna åtgärderna berör tillgängligheten till TV-programverksamheten. Det är bra! Vi kan också notera Nordenutskottets betänkande angående utökat TV-samarbete i Norden. Det är också bra. Trots detta och trots att många talare redan har varit inne på frågan vill jag uppmärksamma församlingen här att det på Åland och i delar av Svensk-Finland råder det en stor osäkerhet och oro inför vad som kommer att hända när digitalTV införs i våra grannländer. Det som i huvudsak oroar är huruvida tillgången till TV-program genom förändringen till den nya märksända digitalTV-tekniken kommer att inskränkas för oss eller inte.

Mellan Finland och Sverige finns idag ett ömsesidigt åtagande om s.k. gränsöverspillda analoga sändningar. Den överenskommelsen, som för övrigt tjänar som ett gott exempel på det nordiska samarbetet, innebär att det helt svenskspråkiga Åland kan ta del av Sveriges TV-sändningar, och på motsvarande sätt kan de finskspråkiga i norra Sverige se finsk TV. För Ålands vidkommande skulle en inskränkning av TV-sändningar från Sverige bli i det närmaste katastrofal. Det skulle vara som om Gotland blev utan möjligheter att se TV från Sverige.

Överenskommelsen eller det ömsesidiga åtagandet som jag talade om grundar sig på 1921 års beslut beträffande lösningen i Ålandsfrågan, dvs

beslutet i Geneve i Nationernas Förbund, som gav Finland suveräniteten över Åland. Sverige fick garantier för att Åland skulle förbli demilitariserat och neutraliserat och Åland fick sin självstyrelse med garantier om att vi för alltid skulle få behålla vår svenska kultur och vårt svenska språk.

Jag vill gärna tro att de problem som införandet av den digitala tekniken medför för utbytet av TV-program skall vara ett gemensamt nordiskt problem som kommer att få sin lösning inom Norden.

Applaus fra salen.

Riitta Prusti (den socialdemokratiske gruppen, SDP): Arvoisa puheenjohtaja! Haluaisin aluksi kiittää viisasten ryhmää todella mielenkiintoisesta ja ajatuksia herättävästä työstä. Luulen, että raportti ei ainakaan tule keräämään pölyä hyllyillä, vaan toimimaan idealuettelona, josta meidän on hyvä ammentaa uusia toimintamuotoja.

Erittäin tyytyväinen olen siitä, että viisaat trendiajattelussaan ovat muistaneet Pohjoismaiden yhteistyön peruskiven – kansalaiset. Lähtökohdan yhteistyölle muodostivat nimenomaan kansalaiset, kansalaisjärjestöt. Juuri vuorovaikutuksen edistäminen heidän kesken loi onnistuneen pohjoismaisen yhteistyön lähtökohdan. Ylpeillessämme aikaisesta passivapaudestamme, sosiaalialan sopimuksista ja vapaista työmarkkinoista, kielisopimuksesta, muutamia tärkeitä mainitakseni, puhumme koko ajan tavallisia kansalaisia koskevista ja heitä hyödyttävistä aikaansaannoksista.

Kuten kaikki tiedämme, isojen, liian kunnianhimoisten hankkeiden kaatumiset varjostavat yhteistyötämme. Sen sijaan Pohjoismailla pitäisi olla kaikki mahdollisuudet kehittää kansalaisopimuksen tapaisia hankkeita. Itse asiassa on paikallaan kysyä, miksi kansalaisoikeusasioita ei ole käsitelty moneen vuoteen.

Suomen puheenjohtajuusohjelman, jonka pääministeri Lipponen eilen esitteli, kantavana teemana on Pohjolan kansalainen, joten on syytä toivoa, että pääsemme näissä asioissa eteenpäin. Samaten rohkenen toivoa, että yhteistoiminta kansalaisjärjestöjen ja erityisesti Norden-järjestöjen kanssa ohjelman mukaisesti tiivistyy entisestään. Järjestöjen kautta tavoitetaan kansalaisia tavalla, johon yksikään viranomainen tai instituutio ei kykene. Pohjoismaiden neuvostolla ja ministerineuvostolla on tässä suhteessa liittolainen, jollaista harvoille suodaan.

Toinen yhtä tärkeä asia, joka sekin liittyy kansalasiin, koskee vaihto-ohjelmia. Koululaisvaihdon kautta pystymme antamaan nuorille elämyksiä ja muistoja, jotka vaikuttavat vuosiksi eteenpäin. Hiukan vanhemmille Nordjobb on osoittautunut oivaksi projektiksi, jonka suosio on taattu. Laajentamalla vaihto- ja harjoitteluhjelmia rakennamme myös Pohjolan tulevaisuutta. Vaihto-ohjelmat tarjoavat samalla mahdollisuuksia maahanmuuttajien lasten kotiuttamistyössä ja voivat auttaa heitä löytämään paikkansa pohjoisessa yhteisössä.

Olen lyhyessä puheenvuorossani halunnut nostaa esille nimenomaan kansalaisia ja kansalaisjärjestöjä koskevat asiat, koska ne ovat luonteeltaan hyvin pohjoismaisia. Panostaessamme jatkossakin omiin vahvoihin aloihimme, meidän on paljon helpompaa löytää yhteinen sävel laajemmilla foorumeilla.

Riitta Prustis tale i svensk oversettelse

Ärade herr president! Jag skulle först vilja tacka de vises grupp för ett verkligen intressant och tankeväckande arbete. Jag tror att rapporten åtminstone inte kommer att samla damm på hyllorna utan fungera som en idékatalog där vi kan hämta nya verksamhetsformer.

Jag är mycket glad över att de vise i sitt trendtänkande har kommit ihåg Nordiska rådets hörnsten, medborgarna. Utgångspunkten för samarbetet är just medborgarna, medborgarorganisationerna. Just främjandet av växel-spelet dem emellan skapade en lyckad utgångspunkt för nordiskt samarbete. När vi stoltserar med vår tidiga passfrihet, avtalen på det sociala området och om den fria arbetsmarknaden och med språkavtalet - för att nämna några viktiga avtal - talar vi hela tiden om resultat som rör och gagnar den vanlige medborgaren.

Vi vet alla att stora och alltför högtflygande planer har kraschat och kastar sin skugga över vårt samarbete. I stället borde de nordiska länderna nu ha alla möjligheter att utveckla projekt liknande medborgaravtalet. I själva verket finns det skäl att fråga varför medborgarrättsfrågorna inte har behandlats på flera år. Det program för Finlands ordförandeperiod som statsminister Lipponen presenterade i går har det bärande temat "Den nordiske medborgaren." Därför finns det hopp om att vi skall kunna gå vidare i dessa frågor. Likaså vågar jag hoppas att samverka mellan medborgarorganisationerna och särskilt mellan Norden-organisationerna enligt programmet blir mer intensivt än tidigare. Genom organisationerna når vi fram till medborgarna på ett sätt som den enskilda myndigheten eller institutionen inte förmår. Nordiska rådet och ministerrådet har i detta avseende en bundsförvant som är få förunnad.

En annan lika viktig sak som även den har anknytning till medborgarna rör utbytesprogrammen. Genom skolutbytet kan vi ge unga människor upplevelser och minnen som verkar i årtal framöver. För de lite äldre har Nordjobb visat sig vara ett förträffligt projekt vars popularitet är grundmurad. Genom utökande av utbytes- och praktikprogrammen bygger vi också en framtid för Norden. Utbytesprogrammen erbjuder samtidigt möjligheter för invandrarbarn i integrationsarbetet och kan hjälpa dem att finna sin plats i den nordiska gemenskapen.

Jag har i mitt korta inlägg velat lyfta fram särskilt frågor som rör medborgarna och medborgarorganisationerna, eftersom de till sin natur är mycket nordiska. Om vi även i fortsättningen satsar på de områden där vi är starka, får vi det mycket lättare att uppnå enighet i större sammanhang.

Industri- og handelsminister **Valgerður Sverrisdóttir**: Hr. præsident. Nordisk samarbejde set i international sammenhæng er, som vi alle ved, helt enestående, og der er ingen tvivl om, at samarbejdet er dybt forankret nationalt i alle de nordiske lande. Med regelmæssig revision er det lykkedes os at gøre det meget effektivt med en organisering, som til hver en tid har svaret til og levet op til vores krav. Sådan skal det jo også være i en verden, som hurtigt ændrer sig og udvikles.

I vismandspanelet's rapport er det igen, at de ændringer, som blev gennemført for 5 år siden, må vi nu revidere igen.

Som minister her i Island og som ansvarlig for bl.a. industri, energi, handel og konsumentspørgsmål samt for sager, som berører markedsføringen generelt, har jeg lagt mærke til den tendens, at vi nu i stigende grad må se på og behandle sager på grund af deres indhold og substans i stedet for at se, præcis hvor sagerne falder ind i den struktur, som vores samarbejde bygger på.

Denne udvikling betyder, at vi nu ser et større behov for tværsektorielle ministermøder. Globaliseringen og intensiveret samarbejde om Europa-spørgsmål leder også til dette resultat.

Derfor vil jeg knytte mig til den ideologi, som "cirkelmodellen" bygger på, og som er lagt til grund i vismandspanelet's rapport.

Endvidere er jeg enig i, at på denne måde bevarer og styrker vi det nordiske samarbejde, og samtidig kan vi forbedre organiseringen af vores samarbejde med de baltiske lande, ikke mindst når de lande bliver medlemmer af EU.

Naturligvis vil nye definitioner af indholdet af vores samarbejde eventuelt lede os til nye og forbedrede former af vores samarbejde.

Jeg synes dog, at det er vigtigt, at vi nu for tiden beholder vores adskilte ministerråd og de sagsområder, som de er ansvarlige for. Men lidt efter lidt kan formerne revideres under hensyntagen til, hvordan det lykkes at udvikle vores samarbejdsmetoder og politiske samarbejde i den retning, som vismandspanelet har foreslået her i sin rapport.

Jeg vil meget gerne have, at der fra ministrene og denne debat, som vi har her i dag på sessionen, skal komme stærke og klare signaler om, at vi synes, at substansen i vores samarbejde burde udvikles i retning mod cirkelsamarbejde, som vismandspanelet har foreslået.

For at iværksætte dette burde vi anbefale, at embedsmænd sammen med Nordisk Ministerråds sekretariat i fremtiden organiserer samarbejdet med fuld hensyntagen til den slags organisering af samarbejdet, som er foreslået.

Leena Harkimo (den konservative gruppen, Kok.): Ärade president! Nordiska rådets betydelse har fördunklats i medborgarnas ögon. Åtminstone i Finland. Vår verksamhet når sällan över nyhetströskeln och den anses ofta vara enbart ett kulturellt samarbete. Trots vår gemensamma

identitet og värdegrund verkar det som om vår politiska samverkan hade blivit främmande för medborgarna. Det är oroväckande att våra parlamentariska institutioner hela tiden tycks fjärma sig från medborgarna. I den finländska debatten har man ibland till och med ifrågasatt ändamålsenligheten i rådets existens.

I vismansrapporten framförs många beaktansvärda förslag men på många punkter verkar förslagen inte särskilt realistiska. Det vore bra om de nordiska länderna verkligen kunde tala med en röst och främja våra gemensamma värderingar ute i världen. Det verkar dock som om vår gemensamma röst hade tystnat åtminstone i EU men även i FN. Det oaktat hoppas jag att vi, som minister Kimmo Sasi sade, lyckas idka ett nära samarbete med Nordiska rådet och det svenska EU-ordförandeskapet.

Jag har inte för avsikt att gå in på vismansrapportens enskilda, i och för sig bra, förslag. Jag anser det vara viktigare att fundera på vad som händer med rapporten framöver. Diskussionen om den har ansetts vara det mest intressanta under denna session. Det står ändå klart att det inte längre räcker med att bara stöda, främja och diskutera olika frågor. Vårt samarbete är i behov av en grundlig förnyelse. Jag bekymrar mig för att den här förnyelsen drar ut på tiden och urvattnas innan något betydande fås till stånd.

Speciellt de nuvarande utskottens verksamhet bör förnyas helt enligt vismansrapporten. Som det är nu behandlar utskotten allt för många ärenden, vilket betyder att många viktiga frågor drunknar i massan. Dessutom får många obetydliga detaljer alldeles för mycket uppmärksamhet.

Vi behöver en ny dynamik och kreativt tänkande. Vi har alla ett stort ansvar för att vi får till stånd verkliga reformer på basis av vismansrapporten. Det viktigaste är att föra Nordiska rådet närmare våra medborgare. Därför anser jag det medborgarcentrerade temat i Finlands ordförandeprogram vara värt att understödats.

Margareta Israelsson (den socialdemokratiska gruppen, s): President! Apropå Chris Heisters och den konservativa gruppens önskemål om att de baltiska länderna ska bli medlemmar i Nordiska Rådet måste jag ställa frågan, om det inte är bra att först svara på balternas fråga om vad som i så fall händer med Baltiska församlingen.

Och hur är det egentligen med den konservativa synen på Nordiska Rådet? Inte minst efter det inlägg vi nyss hörde: Ska Rådet finnas kvar?

Jag vill minnas att Carl Bildt fick ganska stora rubriker efter sitt inlägg vid sessionen här i Reykjavik för fem år sedan, då han i vaga ordalag antydde att Rådets existens inte är så viktig.

Det finns väl skäl att undra över vad det egentligen är som man vill att balterna ska bli med i.

President! Jag vill inrikta mig på att kommentera förslaget till reviderad närområdesstrategi, Närmare Norden. Låt mig direkt säga att jag tycker det här är en mycket bra rapport, som jag hoppas får genomslag också på

Rådets arbejde med nærområdesfrågora. Jag anser att man har valt goda teman för prioritering och gläds särskilt över den speciella position som arbetet för barns och ungdomars uppväxtvillkor fått. Dessutom tycker jag det är bra att man vill utnyttja och utveckla den position och kompetens som finns vid informationskontoren.

Dessutom är det mycket bra att vi äntligen får en redovisning av de samlade biståndsinsatserna, både vad gäller de nationella aktörerna och de övriga. Det här var något som vi efterfrågade i arbetsgruppen om barns och ungas situation i närområdena. Det var en klok insats av arbetsgruppen att göra den – uppdraget finns nämligen inte tydligt att utläsa i gruppens mandat. Däremot finns det klart sagt att arbetssättet ska byggas upp som en dialog, och en av de centrala aktörer som nämns som motpart i den dialogen är Nordiska Rådets Närområdesutskott. Den dialogen har emellertid varit obefintlig. Som Marianne Jelved nämnde, har kontakter tagits med de baltiska ministrarna i början av oktober månad, och det är bra. Men nu väntar vi på att Ministerrådets grupp också tar kontakt med Närområdesutskottet.

Rapporten är ju ännu inte slutbehandlad, och därför har den inte lagts som en formell rapport på Rådets bord. Jag utgår från att det innebär att en diskussion med Nordiska Rådet och Närområdesutskottet kommer att bokas in snarast möjligt.

Låt mig avslutningsvis säga att jag tycker det är positivt att man i rapporten också pekar på betydelsen av det civila samhället och den ideella sektorns organisationer.

Gun Hellsvik (den konservative gruppen, m): Herr president! Margareta Israelsson föregriper i och för sig den diskussion som kommer lite senare om det konservativa medlemsförslaget, men eftersom Margareta Israelsson ställde frågan vad som händer med Baltiska församlingen vid ett eventuellt medlemskap för de baltiska länderna i Nordiska Rådet, vill jag gärna besvara den frågan med en fråga till Margareta Israelsson: Vad händer med Nordiska Rådet med Sverige, Danmark och Finland som medlemmar i EU?

Jag utgår från att Margareta Israelsson besvarar den frågan med att Nordiska Rådet kan bestå och utvecklas trots att inte samtliga länder är EU-medlemmar, och att det visar att man kan tillhöra flera olika gemenskaper.

Margareta Israelsson: Herr president! Fru Hellsvik, inledningsvis var det ju inte jag som föregrep en debatt, utan vi har haft anledning att lyssna till flera konservativa talare som redan i denna diskussion om Nordiska Rådets utveckling har tagit upp frågan om de baltiska staternas medlemskap. Jag undrar naturligtvis: Vad är det de ska bli medlemmar i? Det var så att säga den grundläggande frågan.

Det svar som jag får från Gun Hellsvik på frågan om vad som händer med Baltiska församlingen är någon sorts retorisk återkoppling till vad som händer med Nordiska Rådet. Det är naturligtvis inget svar på frågeställningen.

Jag antar att Gun Hellsvik vill antyda att självklart kan balterna ha kvar sin Baltiska församlingen även om de samverkar med Nordiska Rådet. Ska då Nordiska Rådet ha kvar sitt Nordiska Råd, utan de baltiska staterna? Det här blir lite larvigt, faktiskt!

Låt oss ha en god diskussion om hur vi ska utveckla det nordiska samarbetet. Det tycker jag Vismansrapporten ger ett gott underlag för.

Gun Hellsvik: Herr president! Tidigare fick vi höra talas – dock icke från Margareta Israelsson – om gemenskaper som kollektiva helveten. Nu får vi höra att gemenskaper är larviga.

Egentligen behöver jag inte säga mycket mer. Diskussionen hittills, både tidigare i förmiddag och nu, visar att vi har lite olika syn på vikten av att skapa allt fler och allt vidare gemenskaper.

Margareta Israelsson: Mycket kort, herr president. Jag tycker det är en beklaglig debattnivå som de svenska konservativa har valt att lägga på den här diskussionen om Nordiska Rådets utveckling. Jag hoppas att vi slipper mer av det tonläget.

Solholm (Frp): president! Det er heilt opplagt for oss i Framstegspartiet i Noreg at Nordisk Råd treng ei vitalisering, treng ei fornying. Det er jo litt underleg då ein i innleiingstalen i går nemnde spesielt to saker som Nordisk Råd har gjort: Det er passfridomen, og det er fri arbeidsmarknad i Norden. Men president, det er lenge sidan. Det er så lenge sidan at eg faktisk gjekk på folkeskulen då desse ordningane blei innførte.

Ein kan då stille seg spørsmålet: Kva har ein fått til det seinaste året? Dette med TV-samarbeidet har jo vore teke opp av ein del parti. Det heldt ein også på å snakke om i Nordisk Råd då eg gjekk på folkeskulen, men framleis har vi ikkje klart å løyse det. Interesse for Nordisk Råd ute blant folk trur eg også er veldig lav for tida. Derfor treng ein ei fornying. Vi kan berre sjå på det norske pressekorpsset som er her på Island. Nesten ingen refererer frå Nordisk Råds samling på Island, men dei refererer frå førebuinga til Arbeidarpartiet sitt landsmøte. Og det må jo seie oss noko - at vi treng ei vitalisering av Nordisk Råd. Derfor synest vi at Vismannspanelet trekker fram ein del vesentlege punkt for å vitalisere, kanskje gjere det litt meir interessant, kanskje engasjere også vanlege menneske, få folk flest i våre land til å engasjere seg i dei politiske spørsmåla som vi eventuelt skal kunne ta fatt på i Nordisk Råd. Derfor støttar vi i Framstegspartiet panelet i dette med å få ein annan struktur på samansetninga og oppgåvene til utvala, at ein får fleire politiske fagområde.

Ein statsråd frå Island nemnde kvalfangst i førmiddag. Der har vi jo ein tydeleg sak innanfor medlemsforslag som også ligg til behandling her seinare i dag, når det gjeld bevaring og hausting av marine ressursar på ein bærekraftig måte til nytte for alle dei nordiske landa, og sannsynlegvis også til nytte for heile Europa.

Vi i Framstegspartiet har også ved fleire høve hevda at vi burde legge ned Nordisk Råd og at samarbeidet i Norden meir burde basere seg på ministerrådsarbeidet, fordi dette tross alt er eit samarbeid mellom sjølvstendige statar, og då er det regjeringa sitt ansvar å arbeide med utanrikspolitikk. Derfor seier vi også at vi nå prøver ein modell som går på at ein får fagutval som tar opp politiske saker, emner, tema som er dags-aktuelle i Norden, og som vi kan få nokre resultat av.

Elles vil eg personleg ønskje Færøyane lykke til i kampen med å bli sjølvstendige. Vi i Noreg kvitta oss med danskane i 1814, og vi kvitta oss med svenskane i 1905, og det norske folk har to gongar sagt nei til å bli med i den føderale europeiske unionen.

Per Berthelsen (den sosialdemokratiske gruppen, Si): Hr. præsident! Vi i Grønland er meget glade for det nordiske samarbejde, men nogle gange kunne vi godt ønske os, at vi i Norden kunne arbejde lidt hurtigere med tingene.

På sidste års session under spørgetiden med samarbejdsministrene rejste jeg et spørgsmål om behovet for en opdatering af grundlaget for det nordiske samarbejde vedrørende Arktis. Vi har konstateret, at det har taget et helt år at skrive dette ønske ind i forslaget til en ny strategi for nærområderne. Vi forventer dog, at vi under næste session i København får forelagt et konkret Ministerrådsforslag til drøftelse.

Der er udvikling og nytænkning undervejs i det nordiske samarbejde. Vismandspanelet har i deres rapport præsenteret visionerne for det fremtidige nordiske samarbejde. Der er ikke blot tale om visioner, men også om deciderede ændringsforslag, som absolut må betegnes som nyskabende for det nordiske samarbejde.

Det er interessant, at Vismandspanelet er positivt stemt overfor at revidere Nordens nærområdepolitik. Fra grønlandsk side hilser vi Vismandspanelets forslag om et behovsbaseret samarbejde - det såkaldte cirkelsamarbejde - velkommen.

Ewa Larsson (midtengruppen, mp): Herr president! Några kommentarer kring rapporten Öppet för världens vindar. Jag vill betona globalisering, teknik, män och miljö.

När det gäller globaliseringen står mycket av medieutbudet för total global likriktning. Det kommersiella flödet ser väldigt lika ut. Ställningen för public service i Norden tycker jag behöver stärkas.

Nordisk syn på barn ser annorlunda än t.ex. i EU och USA. Vi ser inte barn främst som blivande konsumenter som reklam ska riktas till. Vi vill skydda våra barn mot kommersiell exploatering och medievåld. Den institution som forskar kring mediers påverkan och utveckling i Norden heter Nordicom. Dess arbete är internationellt känt och stöds också av Unesco. Men i ministerrådets nya budgetförslag har Nordicom förpassats till att bli ett projekt. Skulle det bli verklighet skulle Nordicom inte längre kunna stå för kontinuitet i pågående forskningsarbete, så det här måste rättas till.

Ny teknik ska självklart användas till att öka möjligheterna för oss nordbor att se varandras public service, grannlands-TV. Den digitala utvecklingen gör det möjligt att få fler frekvenser till en lägre kostnad men det är en politisk fråga att säkerställa att så sker. Mittgruppen har lagt ett politiskt förslag till rådet att ta ställning till.

Att utveckla Barentssamarbetet är oerhört viktigt. Jag hoppas att de nordiska männen vill finna ett annat sätt att utveckla handeln än att köpa ryska kvinnor för sexuella tjänster. Här borde en gemensam nordisk kampanj initieras om vad det egentligen innebär att vara människa. Vi har råd med en sådan debatt. Att köpa en annan människas kropp, är det ett mänskligt beteende eller ett utslag av makt?

Låt mig till sist påminna om att Östersjön fortfarande är världens skitigaste innanhav.

Ragnar Erlandsson gjeninntok sin plass i salen.

Akaan-Penttilä (den konservative gruppen, Kok.): Arvoisa puheenjohtaja! Pohjoismaiden Neuvoston suurin ongelma on sen etäisyys ja irrallisuus todellisista päätöksenteon foorumeista. Neuvosto ei ainakaan toistaiseksi ole löytänyt toimivaa roolia kansallisten ja ylikansallisten ratkaisujen välittäjänä ja koordinoijana. Viisasten paneeli on onneksi tiedostanut tämän ongelman ja esittää raportissaan monia kannatettavia ajatuksia. Olen täsmälleen samaa mieltä siitä, että tarvitsemme pohjoismaisen yhteistyön rakenteiden perusteellista uudistamista.

Keskeisin uudistustarve liittyy valiokuntien toimintaan. Tällä hetkellä valiokunnat ovat jäsenmäärältään liian suuria asioiden tehokkaaseen hoitamiseen. Lisäksi valiokunnilta puuttuu kosketuspinta niiden kannalta tärkeisiin tahoihin. Erityisesti Eurooppa-valiokunnan tuloksellinen toiminta edellyttäisi suoria kontakteja kansallisiin parlamentteihimme, Euroopan parlamenttiin ja myös Euroopan Neuvostoon. Asioiden koordinoinnin kannalta ei voi olla mielekäästä, että kaikki nämä parlamentaariset elimet toimivat käytännössä irrallaan toisistaan. Mikäli Pohjoismaiden Neuvoston toimintaa todella, korostan todella, halutaan kehittää, on välttämätöntä muodostaa nykyistä paremmat yhteydet kansallisten parlamenttiemme valiokuntatyöhön.

Samalla on kuitenkin myönnettävä, ettei organisaation uudistaminen ja kosketuspintojen kehittäminen johda sellaiseen yhdellä äänellä puhumiseen, mitä viisasten paneeli esittää. Emme voi sulkea silmiämme siltä tosiasialta, että lähivuosien merkittävin ulkopoliittinen kehitys liittyy Euroopan Unionin syvenemiseen, mistä Pohjoismailla on hyvin erilaisia näkemyksiä. Erityisesti EU:ssa, mutta myös YK:ssa Pohjolan perinteisesti yhtenäinen ääni on hiljentynyt. Tämä ei välttämättä ole katastrofi pohjoismaisen yhteistyön kannalta. Tärkeintä olisi onnistua toimimaan yhdessä kaikilla foorumeilla sellaisten perusarvojen puolesta, joista meillä on samat näkemykset. Yksi esimerkki on vaatimus avoimesta hallintokulttuurista.

Poliittisten rakenteidemme kohdalla on kuitenkin syytä poikkeuksellisen kriittiseen itsetarkasteluun: joko valiokuntamme saadaan palvelemaan todellisia poliittisia päämääriä tai sitten niitä ei saada. Itse en voi kannattaa sellaisten yhteistyörakenteiden säilyttämistä, jotka eivät edes epäsuorasti palvele kenenkään - ainakaan kansalaisten - etua.

Akaan-Penttiläs tale i svensk oversettelse:

Ärade president! Nordiska rådets största problem är dess avlägsenhet och avskildhet från de fora där de verkliga besluten tas. Rådet har åtminstone inte hittills funnit någon fungerande roll som förmedlare och samordnare av nationella och övernationella lösningar. Vismanspanelen har lyckligtvis insett detta problem och framför i sin rapport många tankar som man lätt kan instämma i. Jag är av precis samma åsikt i frågan om att vi behöver en grundlig reform av strukturen för det nordiska samarbetet.

Det största behovet av förnyelse finns i utskottens verksamhet. För närvarande är utskotten för stora till medlemsantalet för att ärenden skall kunna behandlas effektivt. Dessutom har utskotten inte kontaktytor till instanser som vore viktiga för dem. För att nå goda resultat borde speciellt Europautskottet ha direkta kontakter till våra nationella parlament, till Europaparlamentet och även till Europarådet. Med tanke på samordningen av frågor kan det inte vara meningsfullt att alla dessa parlamentariska organ i praktiken fungerar skilda från varandra. Om man verkligen, jag betonar verkligen, vill utveckla Nordiska rådets verksamhet måste man nödvändigt skapa bättre kontakter till våra nationella parlamentsutskott.

Samtidigt bör det medges att en organisationsreform och utvecklande av kontakter inte leder till att vi talar med en röst, vilket vismanspanelen framför. Vi kan inte vara blinda för det faktum att den viktigaste utrikespolitiska utvecklingen under de närmaste åren kommer att gälla utvidgningen av den Europeiska unionen, en fråga som de nordiska länderna har mycket olika åsikter om. Speciellt inom EU men även i FN har Nordens traditionellt sett eniga röst tystnat. Det här är inte nödvändigtvis en katastrof för det nordiska samarbetet. Det viktigaste vore att i alla fora lyckas agera tillsammans för sådana grundläggande värderingar som vi har samma uppfattning om. Ett exempel är kravet på öppen förvaltningskultur.

Når det gjelder våre politiske strukturer finns det dock skäl till en kritisk självvrannsakan: antingen ska vi få våra utskott att tjäna verkliga politiska mål eller så får vi dem inte att göra det. Jag själv kan inte understöda bevarande av sådana samsarbeitsstrukturer som inte ens indirekt tjänar någons – åtminstone inte medborgarnas – intressen.

Kari Økland (midtengruppen, KrF): President! Det blåser friskt her på Island, og det blåser friskt rundt det nordiske samarbeidet. Norden er åpen for verdens vinder.

Det økende internasjonale engasjement i det nordiske samarbeidet er viktig og rikt på utfordringer. Samtidig vet vi at det er det interne samarbeidet i Norden som er den grunnleggende delen av det nordiske samarbeidet. Det er en utfordring å få den enkelte borger i Norden til å se fordelene ved og verdien av at landene i Norden samarbeider på et bredt saksfelt, og det er en utfordring for oss politikere og Nordisk Råd å legge til rette for at folket samarbeider på tvers av grensene. Det folkelige engasjement er av vesentlig betydning.

Innenfor det nordiske samarbeidet har regionalpolitisk samarbeid en sentral plass. Nordisk Råd gav i sin tid samarbeidsregionene en rolle i det nordiske grenseregionale samarbeidet, og har foretatt en geografisk inndeling som har fungert mer eller mindre tilfredsstillende.

De senere årene har det grenseregionale samarbeidet blitt sterkt preget av Interreg-programmene i regi av EU. Dette har skapt nye dimensjoner og nye organiseringer av arbeidet, og andre politiske føringer legges til grunn. Premissene for Interreg-programmene legges i EU, og programmene bærer preg av en sterk prosjektorientering. Norge og Island kan ikke være prosjekteiere innenfor disse programmene. Kan dette over tid dreie fokuset bort fra Norden og på sikt skade det langsiktige nordiske samarbeidet? Erfaringer tyder på at samarbeidsregionenes geografiske inndeling og organisering bør evalueres. I den sammenheng bør man i tillegg til Interreg ha en gjennomgang av kulturelle og historiske bånd i regionene, ikke minst næringsmessig. For å ivareta den nordiske profil i det framtidige grenseregionale samarbeidet er det av stor betydning at samarbeidsregionene tilpasses den nye situasjonen og utrustes for å ivareta oppgavene.

Jógvan á Lakjuni (den konservative gruppen, Fk): Hr. Præsident! Som repræsentrant for Færøerne vil jeg komme lidt ind på det store politiske spørgsmål, som har taget hele dagsordenen i den politiske diskussion på Færøerne nu i flere år - især de sidste 2 ½ år, hvor det nuværende landsstyre har siddet ved magten. Der bliver i dag talt meget om den stadig voksende globalisering, og vismandsrapporten, som i dag er til behandling, lægger stor vægt på, at nationalstaten på mange måder er blevet for begrænset til at kunne tage beslutninger og sætte dem i værk.

Det kan derfor måske være vanskeligt for de andre nordiske nationer at forstå, at færingerne, et folk med kun godt 45.000 indbyggere, skal vove sig ud i sådan et projekt og oprette sin egen stat. Derfor synes jeg, at det er vigtigt, at vi ved en lejlighed som denne, hvor politikere fra alle de nordiske lande er samlet, prøver at forklare, hvorfor vi vil overtage det fulde ansvar for vores land.

Jeg vil gerne lægge vægt på, at vores målsætning ikke bygger på nationalromantiske forestillinger og heller ikke på negative følelser over for det danske samfund. Men derimod baserer vore mål sig på en erkendelse af nogle grundlæggende svagheder i Færøernes forfatningsmæssige status.

Vi har i dag en hjemmestyreordning, hvor Færøerne er underlagt Danmark. Dette har medført en meget uklar magt- og ansvarsfordeling. På afgørende områder ligger kompetencen på Færøerne, men ansvaret i Danmark. Og dette har undertiden givet sig udslag i manglende ansvarlighed hos de færøske myndigheder med efterfølgende økonomiske og strukturelle kriser - sidst under krisen først i 1990'erne.

Færøerne har også brug for at kunne handle selvstændigt på udenrigsområdet. Danmark er f.eks. med i EU, mens Færøerne står udenfor. Begrebet "national suverænitet" har måske ikke samme betydning som før, men det er stadig væk det, der giver adgang til internationalt samarbejde.

Ønsket om suverænitet har selvfølgelig også noget med national identitet og værdighed at gøre. Færøerne har jo sin egen mere end 1000 år gamle historie. Vi har vort eget sprog og vor egen kultur.

De sidste år har man på Færøerne udvist stor økonomisk ansvarlighed. Der er sat penge til side, og gæld er betalt ned. Men jeg er bange for, at sætter vi ikke processen i gang, som skal give os fuldt ansvar for vort land, så vil denne ansvarlighed forsvinde, for ansvarlighedens drivkraft ligger just i planerne om, at vi skal tage ansvaret for os selv.

I mere end 100 år har vi færinger drøftet selvstyre for vort land, og det er min overbevisning, at der ikke vil findes politisk ro og heller ikke økonomisk stabilitet på Færøerne, før vi har opnået vores målsætning om færøsk suverænitet.

Mit håb skal derfor være, at vi skal finde en fornuftig løsning i god forståelse og i samarbejde med de danske myndigheder og med støtte fra de andre nordiske nationer. Først da vil ordene "Norden er i orden", som den danske statsminister citerede i går fra Einar Már Guðmundsson, efter min mening gå i opfyldelse.

Tuula Haatainen (den socialdemokratiske gruppe, SDP): Arvoisa puheenjohtaja! Tämä viisasten paneelin raportti antaa meille todella hyvän pohjan pohjoismaisen yhteistyön kehittämislle. Minusta onkin tärkeää, että tätä jatkotyötä tehdään Pohjoismaiden neuvoston ja ministerineuvoston yhteisessä työryhmässä. Sekä Pohjoismaiden neuvoston että

ministerineuvoston organisaatiota ja työskentelytapoja on tarkasteltava samanaikaisesti. Jatkossa on myös vahvistettava niitä yhteistyömuotoja, joista on hyötyä erityisesti kansalaisille, yksilöille ja kansalaisjärjestöille. Me tiedämme, että pohjoismaisen hyvinvointiyhteiskunnan keskeinen ydin on aktiivinen kansalainen, kansalaiskeskustelu ja ja -toiminta.

Pidän tärkeänä, että tässä 2000-luvun pohjoismaisessa yhteistyössä vahvistuvat tasa-arvoperiaate ja ympäristönäkökohdat. Näillä elämäna-alueillahan Pohjoismaat ovat jo pitkään olleet edelläkävijöitä ja näin on myös syytä olla tulevaisuudessa. Viisaiden raportti sisältää useita, kannatettavia ehdotuksia muun muassa ympäristönsuojelun osalta.

Vaikka tämä raportti onkin viisaiden miesten ja naisten raportti, sukupuolten välinen tasa-arvonäkökulma ei minusta nouse raportissa esille. Nyt onkin tärkeää, että jatkotyössä kiinnitetään huomiota siihen, että tasa-arvovaikutusten arviointi otetaan osaksi kaikkea pohjoismaista päätöksentekoa, aivan kuten tapahtuu kansallisella tasolla ja Euroopan unionissa. Emme voi tuudittautua siihen ajatukseen, että tasa-arvo olisi jo toteutunut Pohjoismaissa, vaikka naisten edustus poliittisissa elimissä onkin meillä maailman huippuluokkaa.

Esimerkiksi Suomessa taannoin tehdyn tutkimuksen mukaan jo pelkästään naisiin kohdistuvan väkivallan aiheuttamat välilliset ja välittömät kustannukset ovat noin 1 miljardi markkaa vuositasolla. Tämäkin esimerkki kertoo siitä, että kysymys ei ole vain inhimillisestä hädästä ja syrjinnästä, vaan myös suurista kansantaloudellisista menetyksistä.

Pohjoismaissa kansalaiset arvostavat demokratiaa, ja naisten yhteiskunnallinen osallistuminen ja äänestysaktiivisuus ovat olleet korkeammalla, usein jopa korkeammalla kuin miesten äänestysaktiivisuus. Meidän velvollisuutemme on huolehtia siitä, että eri instituutiot - muun muassa pohjoismainen yhteistyö - ovat todellinen väylä parantaa muun muassa naisten heikompaa asemaa työelämässä ja palkkauksessa. Näillä alueilla muun muassa globalisaattokehitys, joka raportissa otetaan esille, ei aina vaikutuksiltaan ole myönteinen.

Pohjoismaisen yhteistyön legitimitteetti lunastetaan vain siten, että se koetaan aidoksi keinoksi helpottaa ihmisten arkea.

Tuula Haatainens tale i svensk översettelse:

Ärade president! Den här vismansrapporten ger oss verkligen en god grund att utveckla det nordiska samarbetet på. Jag anser det vara viktigt att arbetet fortsätter i en gemensam arbetsgrupp för Nordiska rådet och ministerrådet. Både Nordiska rådets och ministerrådets organisation och arbetssätt bör granskas samtidigt. I fortsättningen bör man också förstärka de samarbetsformer som är till nytta speciellt för medborgarna, individerna och medborgarorganisationerna. Vi vet att det centrala i vårt nordiska välfärdssamhälle är aktiva medborgare, medborgardiskussioner och -verksamhet.

Jag anser det vara viktigt att man inom det nordiska samarbetet på 2000-talet stärker jämlikhetsprincipen och miljöaspekterna. Inom dessa områden har ju de nordiska länderna redan länge varit föregångare och borde vara det också i fortsättningen. Vismansrapporten innehåller många förslag som är värda att stödas bl.a. i fråga om miljövard.

Även om rapporten är skriven av visa män och kvinnor, kan jag inte se jämlikhetsaspekten komma fram i rapporten. Det är viktigt att man i det fortsatta arbetet fäster uppmärksamhet på att en konskvensbedömning av jämlikheten mellan könen tas upp som en del av beslutsfattandet i Norden, precis som man gör på nationell nivå och i Europeiska unionen. Vi kan inte invagga oss i tron, att jämlikheten är förverkligad i Norden, även om kvinnornas representation i de politiska organen är bland de högsta i världen.

T.ex. i Finland har man i en tidigare undersökning konstaterat att enbart de direkta och indirekta kostnader som uppstår på grund av våld mot kvinnor uppgår till cirka

1 miljard mark per år. Det här exemplet visar att det inte är fråga om enbart mänsklig nöd och diskriminering utan även om stora samhällsekonomiska förluster.

Demokrati uppskattas högt av alla i Norden och kvinnornas samhälleliga deltagande och röstningsaktivitet har varit hög, ofta till och med högre är röstningsaktiviteten bland män. Det är vår plikt att ombesörja att olika institutioner – bl.a. det nordiska samarbetet – utgör en verklig väg att förbättra bl.a. kvinnornas sämre ställning i arbetslivet och i lönefrågor. Inom de här områdena har bland annat globaliseringen, som tas fram i rapporten, inte alltid positiva verkningar.

Det nordiska samarbetet kan legitimeras endast om man genom samarbetet genuint upplever att man underlättar människors vardag.

President i Sametinget **Aikio**: Ärade president! Å Sametingets i Finland vägnar samt å vägnar av Samiskt Parlamentariskt Råd har jag äran att framföra samefolkets hälsning till Nordiska rådets session här i Reykjavik. Samtidigt vill jag uttrycka min glädje över att få delta i mötet som samefolkets representant.

Samiskt Parlamentariskt Råd grundades den 2 mars i år i Karasjokk i Norge. Utgångspunkten för grundandet var att samerna är ett folk i flera länder med gemensam historia och kultur samt gemensamt språk och gemensamma traditioner. Det konstaterades att samerna i Finland, Norge och Sverige har sina folkvalda Sameting och att det finns ett behov av samarbete mellan samtingen i ärenden som berör samerna i flera länder eller samerna som ett folk. Detta samarbetsbehov gäller också i förhållandet mellan samerna och nationalstaterna. Mot den bakgrunden var det nödvändigt att etablera och institutionalisera ett varaktigt samarbete mellan sametingen.

Samarbetet i gemensamma samiska ärenden mellan Samiskt Parlamentariskt Råd och ansvariga sameministrar i Finland, Norge och Sverige har påbörjats. Samarbetets målsättning är att förstärka och utveckla det samiska folkets språk, kultur, näringar och samhällsliv. Samarbetet är organiserat på två nivåer. Man skall å ena sidan ha regelbundna möten mellan ansvariga sameministrar och sametingspresidenten. Å andra sidan sker det förberedande samt åtföljande arbetet på tjänstemannanivå. Det första mötet mellan sameministrarna och sametingspresidenterna hölls den 2 november i år i Karasjokk i Norge, där Norges konung högtidligen invigde Sametingets nya anläggning.

Det nordiska samarbetsmötet mellan sameministrarna och sametingspresidenterna kom överens om grunderna för själva samarbetet. Mötet ansåg det viktigt att fortsätta förberedelserna för en nordisk samekonvention. Mötet innebar en positiv och konstruktiv dialog om de i Finland, Norge och Sverige pågående utredningarna som gäller samernas rättigheter till land och vatten.

Nordiska rådets rapport "Norden 2000 - Öppet för världens vindar" den s.k. vismansrapporten har föreslagit olika åtgärder som gäller både substans och form i nordiskt samarbete. I rapporten föreslås att samernas rätt till en egen representant i Nordiska rådet bör uppmärksammas i det fortsatta samarbetet.

Samefolket har länge hyst en förhoppning om att Nordiska rådet med tiden skulle ge samerna fullvärdigt medlemskap i Nordiska rådets verksamhet. Måne tiden nu kunde vara inne att uppfylla denna önskan.

Jag önskar för min egen del och å samernas vägnar detta möte samt det fortsatta samarbetet i Nordiska rådet lycka och framgång.

Erland: Herr president! Vi har tidigare diskuterat att ett gott samarbete i vissa situationer kan motivera ett fullständigt medlemskap i Nordiska rådet. Samerna har ju nästan alla kriterier som länderna och de självstyrande områdena har så här finns det verkligen motiv för en befolkning, som faktiskt finns inom det traditionella nordiska området. För Ålands del har vi tidigare stött samernas ambitioner och gör det fortfarande.

Presidenten i sametinget **Aikio:** President! Samerna har i två årtionden arbetat för att få fullt medlemskap i Nordiska rådet och har ansett att samarbetet med nordiska ministerrådet och på tjänstemannanivå har varit gott. Nu har man i alla nordiska länder folkvald samerepresentation, sameting, så vi anser att det finns goda möjligheter att bli medlemmar också i Nordiska rådet.

Minister **Marianne Jelved:** Hr. Præsident! Tak for muligheden for at kunne komme med nogle enkelte betragtninger på baggrund af dagens debat.

Allerførst vil jeg gerne sige tak for den åbne holdning, der har været udvist i alle indlæggene. Jeg synes, at vi har et ualmindeligt godt grundlag - jeg havde nær sagt også endda et godt humør - for at sætte en meget vigtig proces i gang.

Jeg vil gerne kvittere over for Chris Heister, der citerede mig for at have sagt, at vi har den nødvendige tid – det er jo sådan set rigtig nok – men at det ikke måtte føre til, at der kom til at mangle dynamik, og det er jeg for så vidt fuldstændig enig i.

Jeg tror også, at der er brug for en vis hurtighed, og jeg har også fornemmelsen af, at der er nogle af de beslutninger og de spørgsmål, der er rejst, og de svar, der er tilkendegivet herfra, som viser, at det er muligt at finde nogle af svarene ret hurtigt. Jeg forudser, at samarbejdsministrene også tidsmæssigt aftaler det videre forløb med Præsidiets meget snart.

Jeg har noteret, at den partipolitiske struktur er trukket frem som noget, der er meget vigtigt og værdifuldt – en virkelig forbedring i det politiske samarbejde. Det tilslutter jeg mig i øvrigt umiddelbart på alle samarbejdsministrenes vegne. Vi er enige.

Vi er også enige i, at der er en vis nødvendighed – at det kan være en fordel – hvis der er samme struktur i Nordisk Råd som i Ministerrådet. Det tror jeg også, at vi kan finde svar på.

Jeg har noteret flere advarsler imod meget bureaukratiske løsninger, og det fører mig til et tema, der har været gennemgående for en del indlægs vedkommende, endda for en hel del indlæg, og som bærer titlen på det finske formandskabs program, "Nærmere medborgerne."

Det er jo det, det hele handler om. Det er det, vi er valgt til at varetage interesser omkring. Steingrímur J. Sigfússon trækker temat globaliseringen frem og har en kritisk bemærkning til vismandsrapportens beskrivelse. Det menes, at de positive elementer eller konsekvenser af globaliseringen er trukket for meget frem. De negative konsekvenser er mindst lige så store, siger den islandske talsmand. Og det er jo rigtigt. Det er jeg fuldstændig enig i. Det er jo netop det, der gør, at vi kan se en fremtid og nogle muligheder ved at ændre det nordiske samarbejde – vi kan få nogle bedre muligheder for at løse de negative konsekvenser af globaliseringen i et forpligtende internationalt samarbejde, herunder også et nordisk samarbejde.

Vi er jo i et spændingsfelt mellem en åben verden - måske også en verden, der bliver mere og mere åben – og så behovet for beskyttelse mod de negative konsekvenser. Det er den politiske opgave, vi skal løse.

Til slut vil jeg gerne sige tak til Sametingets præsident, Pekka Aikio, for sit indlæg. Jeg tør ikke forudskikke diskussionen om det rejste ønske, men det vil jo følge også af vismandsrapportens budskab.

Til allersidst også til Margareta Israelsson: Jeg har også noteret mig ønsket om en drøftelse med nærområdeudvalget om Ministerrådets forslag om nærområde-strategien. Det vil vi tage op.

Per Berthelsen ironiserer – synes jeg meget rigtigt – over, at det åbenbart har taget et års tid at nå til at træffe en beslutning om at opdatere det arktiske samarbejde i forbindelse med nærområdestrategien. Det er rigtigt, men det er jo i den sammenhæng, at det arktiske samarbejde også skal ses. Nu håber vi så til gengæld, at det går stærkt, hvis vi gør det i fællesskab.

Men tak for debatten. Jeg ser frem til, at vi meget hurtigt kommer i gang med at følge op i fællesskab.

Generaldebatten om strategi for det fremtidige Norden ble avsluttet. Rådet besluttet å ta følgende dokumenter til etterretning: Norden 2000 – öppet för världens vindar. Vismanspanelens rapport till samarbetsministrarna (Dokument 8); Närmare Norden – Förslag till reviderad nordisk närområdesstrategi (Dokument 14).

Marit Nybakk forlot sesjonen.

Elver Jonsson overtok ledelsen av forhandlingen.

10. Norden og Nærområderne

- A 1224/p Medlemsförslag om medlemskap för Estland, Lettland och Litauen i Nordiska rådet
- A 1238/när Utskottsförslag om underlättande av ungdomsutväxling mellan Norden och de baltiska staterna

Medlemsförslag om medlemskap för Estland, Lettland och Litauen i Nordiska rådet (A 1224/p)

Presidiet hadde foreslått

- at Rådet rekommanderer Nordisk Ministerråd
- att samarbetet med de baltiska staterna intensifieras, samt
- att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska Ministerrådet att samarbetet med Ryssland angående de sju områdena i nordvästra Ryssland intensifieras.

Angående presidiets forslag til beslutning hadde den konservative gruppen fremlagt en reservasjon. Reservasjonen knyttet til utvalgets betenkning lyder:

”Mot bakgrund av ovanstående föreslås att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att diskussioner tas upp med de baltiska länderna om medlemskap i Nordiska rådet

att samarbetet med de sju områdena i nordvästra Ryssland intensifieras”

Utskottsförslag om underlättande av ungdomsutväxling mellan Norden och de baltiska staterna (A 1238/när)

Nærområdeudvalget hadde foreslått at

Rådet rekommanderer Nordisk Ministerråd

at i samråd med Baltisk Råd udarbejde et nordisk-baltisk program for fremme af ungdomsudveksling mellem Norden og de baltiske stater og herved specielt

at udvikle nordiske og baltiske skolekontakter over landegrænserne, f.eks. gennem et nordisk-baltisk skolenetværk

at udarbejde retningslinier for mulige meritoverførsler mellem de baltiske og de nordiske systemer

at sammen med Baltisk Råd iværksætte en kampagne for at bruge og for at bekendtgøre en entydig informationsplatform for det nordisk-baltiske skole- og udvekslingssamarbejde.

at sammen med Baltisk Råd og i samarbejde med udvalgte konkrete uddannelsessteder designe interregionale nordisk-baltiske ungdomsudvekslingsaktiviteter i strategisk samordning med relevante EU-ungdomsprogrammer

at sammen med Baltisk Råd analysere de faciliteter, af typen Inter-rail m.m., der er til rådighed for unges rejseaktiviteter i de respektive lande med henblik på at lette vilkårene.

at analysere hvilke restriktioner der foreligger, hvad angår arbejds- og opholdstilladelse sociale rettigheder, sygesikring m.m., og udarbejde retningslinier for deres afskaffelse – om nødvendigt ved national lovgivning

at etablere kurser og at oprette et netværk for fritidsledere, der kan være lokale garanter for ungdomsmobilitetens sociale og kulturelle kvaliteter

at i samarbejde med Nordisk Ministerråds informationskontorer og nationale universitetsinstitutter udarbejde rammer for sprogkurser, der kan smidiggøre ungdomsmobiliteten mellem landene

at aflægge regelmæssige fælles nordisk-baltiske rapporter om arbejdet med rekommandationen

Utskottsförslag om underlättande av ungdomsutväxling mellan Norden och de baltiska staterna (A 1238/när)

Kofod (Nærområdeutvalgets talsman): Jeg har fornøjelsen at fremlægge Nærområdeudvalgets forslag om at fremme ungdomsudveksling mellem Norden og de baltiske lande. Men inden jeg går til indholdet, vil jeg gerne sige, at jeg synes, det er et vigtigt forslag. Jeg var selv i 1992 gymnasieelev og deltog i et Østersøtræf på Ålandsøerne tæt ved Mariehamn. Der var unge mennesker fra de baltiske lande, fra Norden og fra Polen. Dengang, lige efter at de baltiske lande og Polen havde fået deres selvstændighed og frihed, var det en stor fornøjelse at mødes med dem, som man havde været delt/skilt fra i mange år. At Jerntæppet havde delt vores region, var meget tragisk, og det, at vi kunne mødes, var en stor oplevelse.

Jeg må sige, at dengang så man så desværre også skræks scenariet for fremtiden om, at det Jerntæppe, som delte Europa, kan blive til et sølv-tæppe, hvis ikke vi i Norden og i Vesteuropa tager vores ansvar på os.

Derfor er det utrolig godt, at både i Ministerrådets nærområdestrategi, som vi har behandlet, og i vismandsrapporten fra oktober måned dette år, slås der til lyd for, at de nordiske lande udvider og styrker deres samarbejde med nærområderne, specielt med de baltiske lande, og det understreges i begge rapporter, at samarbejdet skal være på lige vilkår, så relationer, der kunne minde om klient/patron-relationer, lægges bag os.

I vismandsrapporten side 35 nævnes muligheden for allerede nu at tage de baltiske lande med ind i visse nordiske samarbejdsorganer og at udvikle samarbejdet med dem på andre områder med tanke på deres forestående EU-medlemskab. Jeg finder det værd at understrege, at nøjagtig samme tankegang og tankemåde har vi i Nordisk Råds Nærområdeudvalg været meget optaget af, og vi forsøger at udmønte den i praksis.

Det foreliggende udvalgsforslag, som på godt nordisk-baltisk blandingsprog kaldes for "Youth for Baltic-Nordic Mobility Program" er et godt udtryk for denne tænkning og et godt eksempel på, hvordan den kan praktiseres. Hovedideen i dette forslag er bygget op som en tretrins-raket. Det første trin er etableringen af en slags Baltplus-system, hvor de tre baltiske lande slår deres ressourcer sammen om at skabe et baltisk udvekslingsprogram for studerende, som kan minde om det nordiske Nordplus-system.

Næste trin er en funktionel sammensmeltning af Baltplus- og Nordplus-systemerne, så de nordiske og baltiske lande bliver til en uddannelses-region for otte lande og tre selvstyreområder. Tredje trin vil være at lade denne uddannelsesregion gå i samspil med de regionale mobilitetsprogrammer, der kører i EU, f.eks. Youth for Europe, Rasmus, Leonardo osv., og dermed også på dette ungdomsmobilitetsfelt indføre en nordlig dimension i det europæiske samarbejde.

Præsident! Den tretrinsraket, jeg har præsenteret, er naturligvis en vision, men det er en vision, som udvalget tydeligvis deler med både Ministerrådets nærområdestrategi og vismandsrapporten og – er jeg sikker på – med det samlede Nordiske Råd. Imidlertid er vejen til visionens opfyldelse jo helt sikkert både lang og trang.

I det foreliggende udvalgsforslag forsøger vi at tage de første afgørende skridt på denne vej. I den sammenhæng er det vores strategi, som det jo også tydeligt fremgår af forslaget, at tage udgangspunkt i et forpligtende, ligeværdigt samarbejde mellem de tre baltiske lande og de nordiske lande, mellem Baltisk Råd og Nordisk Ministerråd, mellem Baltisk Forsamling og Nordisk Råd, mellem baltiske uddannelsessteder og nordiske uddannelsessteder, mellem baltiske ungdomsorganisationer og nordiske ungdomsorganisationer og i sidste instans selvfølgelig mellem de unge medborgere i vores otte lande.

Vi ønsker at gøre arbejdet meget konkret. Derfor er vores forslag en række henstillinger til de baltiske og nordiske regeringer og ministerråd om samordnet at tage en række konkrete skridt, der tilsammen skal skabe et nordisk-baltisk rammeprogram for ungdomsmobilitet. Disse konkrete tiltag strækker sig fra at fjerne strammende restriktioner på arbejdsmarkeds- og forsikringsområdet til at fremme interrail-ordninger i Baltikum og til at lave retningslinjer for meritoverførsler mellem skolesystemerne.

Men den instans, vi forestiller os, skal også have nogle mere overordnede dimensioner, som f.eks. udvidelsen af det nordiske skolenetværk til at integrere de baltiske skoler og iværksættelse af grænseoverskridende pilotprojekter, der kan samordnes med andre projekter, f.eks. i EU-programmerne.

Sidst men ikke mindst skal Nordisk Råd sammen med Baltisk Råd iværksætte en effektiv kampagne for at informere om de tiltag og muligheder og samtidig sikre, at der oprettes en entydig informationskanal for det nordisk-baltiske udvekslingssamarbejde. Vi har i den sammenhæng overvejet, om ikke den hjemmeside, der findes på det svenske Østersøinstitut i Karlskrona, kunne anvendes til formålet. Den er allerede kendt og veletableret.

Hr. præsident! Det er vores forestilling, at de to ministerråd snarest tager kontakt med hinanden og påbegynder samarbejdet om dette perspektivrige projekt.

Forslaget, som ligger her, er nøje afstemt med kulturudvalget i Baltisk Forsamling. Baltisk Forsamling vil behandle det selv samme forslag på sin decembersession. Og både vi i Nærområdeudvalget og vore baltiske kolleger forventer, at de to ministerråd tilbagevendende i forening vil rapportere til os om fremdriften i programmets realisering.

Jeg forstår, at tiden er overskredet, så derfor vil jeg gå til afslutningen af min tale.

Jeg vil si, at i lyset af de visioner, jeg her har været inde på, præsident, vil jeg overlade forslaget til behandling med mine stærkeste anbefalinger om dets vedtagelse og iværksættelse. Jeg mener, at den drøm, som en række unge mennesker havde på Åland i 1992 om, at vi skulle have en fælles region og undgå, at Jerntæppet blev afløst af sølvtæppet, er ved at blive realiseret. Og jeg mener, at dette forslag er et skridt i den retning, men jeg mener også, at vi har behov for at styrke samarbejdet i nærområdet også med Rusland i fremtiden.

Præsidenten: Til slut under dette punkt behandler vi medlemsforslag A 1224/p om medlemskap för Estland, Lettland och Litauen i Nordiska rådet. Der foreligger 2 forslag til beslutning, Præsidiets forslag og Den Konservative Gruppens reservation.

Medlemsforslag om medlemskap för Estland, Lettland och Litauen i Nordiska rådet (A 1224/p)

Johan J. Jakobsen (Præsidiets talsmann): I Outi Ojalas fravær vil jeg kort presentere Præsidiets betenkning over det konservative medlemsforlaget om medlemskap i Nordisk Råd for de tre baltiske land, Estland, Latvia og Litauen. Forslaget har også et ledd 2, nemlig et forsterket samarbeid med syv russiske regioner i Nordens nærområder.

Præsidiet legger stor vekt på det nære samarbeidet som er etablert mellom de nordiske og de baltiske land. Denne samarbeidsviljen er også nedfelt i den samarbeidsavtale som i 1992 ble inngått mellom Baltisk Forsamling og Nordisk Råd. La meg innledningsvis presisere at det i Præsidiet ikke er noen uenighet om at samarbeidet med de baltiske land skal videreføres og forsterkes. Den eksisterende samarbeidsavtalen gir da også mulighet til en slik strategi.

Et klart flertall i Præsidiet går imot forslaget om baltisk medlemskap i Nordisk Råd. Begrunnelsen for flertallets holdning er kort følgende:

1. Ingen av de tre baltiske land har uttrykt interesse for medlemskap i Nordisk Råd.
2. Det er i dag ikke mulig for de baltiske land å slutte seg til Nordisk Råd med Rådets nåværende regelverk. En endring av Helsingforsavtalen er m.a.o. nødvendig for baltisk medlemskap.
3. Den viktigste grunnen er allikevel at Nordisk Råd har startet en omfattende prosess som trolig vil føre til omfattende og gjennomgripende endringer i Rådets struktur og arbeidsform. En inviterer ikke nye medlemmer til et samarbeid i en fase hvor en selv ikke har trukket konklusjonene av den prosess som bl.a. tar utgangspunkt i Vismannspaneletts rapport og andre strategidokumenter. Jeg vil avvise de forsøk som ble gjort tidligere i dag på å ta Vismannsgruppens rapport til

inntekt for dette forslaget. Vismannsgruppen har imidlertid lansert en annen samarbeidsmodell som også kan inkludere de baltiske land. Den såkalte Nordenstrukturen åpner for å trekke deltakere fra nærområdene med i utvalgsarbeidet i Nordisk Råd - beroende på hvilket emne/hvilken sak som tas opp. Denne pragmatiske og fleksible tilnærming til samarbeidet med nærområdene framstår etter min oppfatning som mer aktuell og mer relevant enn å invitere til en samarbeidsform som de baltiske land ikke selv har bedt om.

Som Olof Erland sa i et replikkordskifte tidligere i dag - samarbeid er mulig uten medlemskap.

Forslaget reiser også spørsmålet om regionenes utstrekning. Norden er en naturlig region - slik det så mange ganger har vært understreket når berettigelsen og behovet for nordisk samarbeid har stått på dagsordenen. De baltiske land er også en naturlig region. Det regionale samarbeidet er på frammarsj i Europa, men Regionenes Europa forutsetter at en har å gjøre med naturlige regioner som historisk og kulturelt sett har en naturlig avgrensning og en naturlig tilhørighet. Å forme en ny nordisk/baltisk region gjennom baltisk medlemskap i Nordisk Råd er neppe den riktige veien å gå.

Presidiet foreslår at samarbeidet med de baltiske land og de syv områdene i Nordvest-Russland intensiveres, og jeg anbefaler Presidiets rekommandasjon.

Gun Hellsvik (reservantenes talskvinne): Herr president! Den konservative gruppen har foreslagit att diskussioner tas upp med de baltiska länderna om medlemskap i Nordiska rådet samt att samarbetet med de sju områdena i nordvästra Ryssland intensifieras. Tyvärr har vi bara fått stöd för förslaget att intensifiera samarbetet med Ryssland. Vi beklagar det motstånd som finns mot att sträva efter en ökad gemenskap runt Östersjön.

Även om majoritetens förslag till beslut talar för ett intensifierat samarbete med de baltiska länderna är det svårt att i längden göra detta och samtidigt förneka dem att delta fullt ut i samarbetet. Det är inte meningsfullt för dessa länder att försöka arbeta gemensamt med en organisation som ständigt håller sig på armslängds avstånd.

Majoritetens argumentation mot det konservative medlemsförslaget är svag. En invändning, som vi nyss fick höra, är att de aktuella länderna inte uttryckt sitt intresse för medlemskap i Nordiska rådet. Det kanske inte är så egendomligt. Vem vill ställa frågan med risk att bli ratad? Låt oss i stället ta risken att Estland, Lettland eller Litauen ratar oss.

En annan invändning är att ett medlemskap kräver ändring av Helsingforsavtalet. Visst är det så, men samma sak gäller om förslagen i vismanspanelens rapport ska bli verklighet. Jag har inte hört någon nämna

att vi ska säga ett direkt nej till förslagen i vismansrapporten för att det kräver en ändring av Helsingforsavtalet.

Slutligen anför presidiet majoritet att medlemskap för Estland, Lettland och Litauen skulle stå i motsatsställning till ett intensifierat samarbete med Ryssland och göra Nordiska rådet mindre attraktivt för de baltiska länderna. Strävar vi inte alla, inklusive våra vänner på andra sidan Öster-sjön, efter att göra Östersjön till fredens hav? Detta förutsätter ökad närhet. Den som bara tror på men inte agerar för den nära gemenskapen medverkar knappast till fredlig koexistens.

Herr president! Med dessa ord som bakgrund yrkar jag bifall till det konservativa medlemsförslaget.

Riitta Prusti (den socialdemokratiska gruppen, SDP): Herra presidentti! Baltian maiden itsenäistymisestä lähtien on Pohjoismaiden neuvosto aktiivisesti kehittänyt suhteitaan Latviaan, Liettuaan ja Viroon. Pohjoismaiden neuvosto oli mukana luomassa näiden maiden omaa parlamentaarista yhteistyöjärjestöä, joka sai nimekseen Baltian parlamentaarinen yleiskokous. Tämä järjestö organisoitiin pitkälle Pohjoismaiden neuvoston mallin mukaisesti. Tämän jälkeen on järjestöjen välinen yhteistyö kehittynyt voimakkaasti ja saanut yhä järjestäytyneemmät muodot. Perustana tälle yhteistyölle ovat läheiset ja hyvät naapurisuhteet sekä laajat yhteiset intressit tämän yhteisen pohjoisen, Itämeren ympäröivän alueen kehittämiseksi. Järjestöjemme väliset yhteistyösopimukset ja niihin pohjautuvat yhteistyön rakenteet ovat luoneet muodolliset edellytykset tälle kehitykselle.

Tämän yhteistyön puitteissa on järjestetty yhteisiä konferensseja ja kokouksia, asetettu yhteisiä työryhmiä ja osallistuttu toistemme istuntoihin ja kokouksiin. Yhteistyö on kasvavassa määrin saanut kahden tasavertaisen ja toisiaan kunnioittavan järjestön yhteistoiminnan muodot. Tältä pohjalta avautuvat jatkossakin erinomaiset mahdollisuudet jatkaa tätä linjaa.

Nyt käsiteltävänä oleva konservatiivisen ryhmän jäsen ehdotus Baltian maiden jäsenyydestä Pohjoismaiden neuvostossa on unohtanut sen arvokkaan yhteistyön, jonka meidän järjestömme ovat saavuttaneet, tai ainakin se mielestäni vähättelee tämän yhteistyön merkitystä. Konservatiivien jäsen ehdotus kuvastaa myös jossain määrin sellaista holhoavaa isovelisuhtautumista, jota joskus aikaisemminkin valitettavasti on tavattu suhteissa Baltian maihin. Me tiedämme, että Baltian maat määrätietoisesti, sekä yksitellen että yhdessä, rakentavat suhteitaan niin Pohjoismaiden neuvostoon kuin yksittäisiin Pohjoismaihin ja ennen kaikkea Eurooppaan. Me tiedämme, että Euroopan unionin ja Naton jäsenyys ovat tällä hetkellä Baltian ulko- ja turvallisuuspolitiikan päätavoitteet ja että meidän, Pohjoismaiden ja Pohjoismaiden neuvoston tukea toivotaan erityisesti näille hankkeille.

Pohjoismaiden neuvoston jäsenyys ei tietääksemme ole Baltian maiden ulkopoliittisella agendalla. Meidän asiamme ei mielestäni missään tapauksessa ole nostaa sitä sinne ainakaan ilman, että Baltiasta tulee aloitteita, keskustelematta ensin perusteellisesti asiasta sekä selvittämättä, mitä mahdollinen jäsenyys tarkoittaisi Pohjoismaiden neuvoston, meidän oman järjestömme kannalta. Selvää on, että jäsenehdotuksen hyväksyminen ja yhden tai useamman Baltian maan jäsenyys tarkoittaisi nykyisen Pohjoismaiden neuvoston yhteistyön lopettamista.

Meidän on myös nähtävä, että Baltian maiden jäsenyys Pohjoismaiden neuvostossa saattaisi aiheuttaa ennalta arvaamattomia ja sekä Baltian että Pohjoismaiden kannalta kielteisiä seurauksia muulle Itämeren alueen parlamentaariseen yhteistyölle.

Presidentti, sosiaalidemokraattinen ryhmä kannattaa yhteistyön kehittämistä Baltian parlamentaarisen neuvoston ja Baltian maiden kanssa nykyisellä pohjalla.

Riitta Prustis tale i svensk översettelse:

Herr president! Allt sedan de baltiska länderna blev självständiga har Nordiska rådet aktivt utvecklat sina relationer till Lettland, Litauen och Estland. Nordiska rådet var med om att för dessa länder grunda en egen parlamentarisk samarbetsorganisation, som fick namnet Baltiska församlingen. Denna organisation byggdes upp enligt Nordiska rådets modell. Efter det här har samarbetet mellan organisationerna utvecklats kraftigt och fått allt mer organiserade former. Grundvalen för samarbetet är att vi har goda och nära relationer till våra grannar samt ett omfattande gemensamt intresse för att utveckla detta nordliga område kring Östersjön. Samarbetsavtalen mellan våra organisationer och samarbetsstrukturen som bygger på dessa avtal har skapat de formella förutsättningarna för utvecklingen.

Inom samarbetet har man ordnat gemensamma konferenser och möten, tillsatt gemensamma arbetsgrupper och deltagit i varandras sessioner och möten. Samarbetet har i allt högre grad fått de former som två likställda organisationer som respekterar varandra har. Denna bakgrund ger också framgent utmärkta möjligheter att fortsätta på samma linje.

I det medlemsförslag från konservativa gruppen som vi nu behandlar, om de baltiska ländernas medlemskap i Nordiska rådet, har man förbisett det värdefulla samarbete som våra organisationer har uppnått, eller åtminstone tycker jag att man undervärderar betydelsen av detta samarbete. De konservativas medlemsförslag återspeglar också i någon mån en förmyndaraktig storebrorsmentalitet som vi tyvärr har kunnat skönja också tidigare i relationerna till de baltiska länderna. Vi vet att de baltiska länderna målmedvetet, både enskilt och tillsammans, bygger upp sina relationer såväl till Nordiska rådet som till de enskilda nordiska länderna och framför allt till Europa. Vi vet att ett medlemskap i

Europeiska unionen och Nato är huvudmålen för den baltiska utrikes- och säkerhetspolitiken för närvarande och att man önskar vårt, de nordiska ländernas och Nordiska rådets, stöd speciellt för dessa projekt.

Medlemskap i Nordiska rådet är inte något som enligt vår vetskap finns på de baltiska ländernas utrikespolitiska agenda. Jag tycker inte att det är vår sak att lyfta fram frågan, i synnerhet då initiativet inte kommer från Baltikum och vi inte har diskuterat frågan grundligt och utrett vad ett eventuellt medlemskap skulle innebära för Nordiska rådet, vår egen organisation. Det är klart att ett godkännande av medlemsförslaget och medlemskap för ett eller flera baltiska länder skulle innebära ett slut på samarbetet inom det nuvarande Nordiska rådet.

Vi måste också inse att de baltiska ländernas medlemskap i Nordiska rådet kunde få oförutsedda, för både Baltikum och de nordiska länderna negativa, följder med tanke på det övriga parlamentariska samarbetet inom Östersjöområdet.

Herr president, den socialdemokratiska gruppen understöder att samarbetet med Baltiska församlingen och de baltiska länderna utvecklas på nuvarande grunder.

Gun Hellsvik: Herr president! Jag vill göra två kommentarer till det som Riitta Prusti tog upp i sitt inlägg. Riitta Prusti kallade vårt medlemsförslag för ett förslag som andades storebrorsmentalitet. Jag kallar det verkligen inte för storebrorsmentalitet när man vill ha en utveckling där samverkan kan ske på lika villkor. Det är ju det som vårt förslag går ut på – inte att ha kvar det beroende som finns så länge inte samma regler gäller för samtliga.

Det andra är närmast en fråga från min sida till Riitta Prusti. I går kunde vi höra Finlands statsminister uttala att han tror att utvecklingen går i riktning mot ett medlemskap för de baltiska staterna i Nordiska rådet. Om Riitta Prusti står bakom sin statsminister i fråga om detta uttalande skulle det vara intressant att höra om inte Riitta Prusti tycker att det är bra att vi och företrädarna för de baltiska staterna redan nu börjar planera för det som vi både tror och hoppas ska bli verklighet.

Riitta Prusti: Arvoisa Puheenjohtaja! Haluaisin vain todeta sen, että kun pääministeri Lipponen, kuten täällä monet muutkin, nosti esille sen, miten tärkeää on yhteistyö Baltian maiden ja muidenkin lähialueiden kanssa, niin ei hän maininnut, että se edellyttää jäsenyyttä. Haluan korostaa vielä sitä, että tällaisen asian, joka on mitä suurimmassa määrin ulkopoliittinen, pitää kyllä lähteä näiden maiden omasta halusta ja innostuksesta, omasta aikataulusta. Sellaista ei ainakaan meidän tiedossamme tällä hetkellä ole. Joten jos halua Baltian maissa on, niin varmasti sieltä tulee myöskin jäsenanomus, ja siinä vaiheessa tietysti otamme tähän uudelleen kantaa.

Riitta Prustis tale i svensk översettelse:

Ärade president! Jag vill bara konstatera att då statsminister Lipponen, liksom många andra, igår lyfte fram vikten av samarbete med de baltiska länderna och närområdena i övrigt, så nämnde han inte att det förutsätter medlemskap. Jag vill än en gång betona att en fråga som den här, som i högsta grad är utrikespolitisk, måste komma till av ifrågavarande länders egen vilja, genom deras engagemang och enligt deras egen tidtabell. Något sådant känner åtminstone inte vi till för närvarande. Alltså, om det finns vilja i de baltiska länderna så kommer de säkert att lämna in en medlemsansökan och i det skedet tar vi naturligtvis ställning till frågan igen.

Gun Hellsvik: Nej, det finns ingen tidtabell. Men ska vi sitta och vänta på att någon skapar en tidtabell för det vi tycker är eftersträvansvärt? Sedan ett påpekande: Det var faktiskt så att statsminister Lipponen i går talade om de baltiska staternas medlemskap i Nordiska rådet. Han sade om detta: Jag tror att utvecklingen går i den riktningen.

Lennart Gustavsson (den venstresocialistiske gruppen, v): Jag tänker kommentera den områdesstrategi som redan diskuterats en del. Förslaget till den reviderade närområdesstrategin fick många av oss ta del av först här i Reykjavik. Det gör att det blir lite svårt att snabbt få grepp om helheten. Efter en snabb genomläsning hittar man en del saker, samtidigt som en del andra saknas. Jag ska nämna några saker som jag saknar. Bland de fem punkter som förs fram som prioriterade saknar jag demokrati-begreppet. För mig utgör frågan om demokratiutveckling en av de viktigaste frågorna, samtidigt som den utgör grunden för så mycket annat. Det hjälper föga med stora satsningar på miljöskydd eller livsmedels-säkerhet om demokratin inte fungerar, om människorna inte har tilltro till beslutsfattare, lagstiftning eller domstolsväsende.

Ett välfärdssamhälle av nordisk modell kan inte existera utan att medborgarna är delaktiga i de beslut som formar samhället. Detta gäller både på riksnivå och på regional och lokal nivå. Ges inte kvinnor möjlighet att på lika villkor delta i samhällsbygget blir det heller inte fråga om verklig demokrati. Vi i Norden kan utifrån våra erfarenheter bidra i utvecklingen av demokratin i våra närområden; detta utan att för den skull komma med pekpinnar, utan de får själva finna sina vägar. Jag tycker att det är självklart att demokratifrågan ska ha en framträdande plats i den reviderade närområdesstrategin.

Vidare kunde strategin, enligt min mening, ha haft en starkare betoning på utbildning. Det ska dock sägas att det finns skrivningar som pekar åt rätt håll men utbildningen är av så avgörande betydelse för utvecklingen att ytterligare tydlighet vore bra.

Utbildning är ju en av förutsättningarna för utveckling. Ytterligare tydlighet vore alltså bra. Utbildning är en av förutsättningarna för att medborgarna ska kunna påverka, utveckla och forma sina liv. Samarbete inom utbildningens område är dessutom ett utomordentligt sätt att föra människor närmare varandra, att skapa möten mellan människor.

När jag tar del av förslaget till närområdesstrategi saknar jag också den folkliga delen, det folkliga samarbetet. Vänstersocialistiska gruppen har i ett medlemsförslag velat grunda en demokratifond för just det folkliga samarbetet gentemot Ryssland. Värdet av den samverkan som sker mellan människor kan inte nog betonas!

Frågan om en demokratifond bordlades vid Närområdesutskottets sammanträde i går. Min förhoppning är dock att vårt förslag kan vinna gehör. Med ganska små insatser kan vi gå från vackra ord till handling.

Herr president! Under det kommande året, då närområdesstrategin mer ingående ska diskuteras, vill vi i vänstersocialistiska gruppen aktivt föra fram ett antal punkter. Här har jag nämnt tre: demokratiutveckling, utbildning och folkligt samarbete.

Till sist vill jag säga att strategin innehåller många bra och positiva förslag som säkert kan utvecklas i en ömsesidig dialog.

Kiljunen (den socialdemokratiske gruppen, SDP): Herr president! Vi har haft en ganska varm diskussion om den konservativa gruppens förslag om de baltiska länderna skall vara medlemmar i Nordiska rådet eller inte. Jag ser att den diskussionen har varit lite akademisk. Den har varit akademisk just om man tar hänsyn till den visemansrapport som vi diskuterade här på morgonen. Det sades klart i rapporten att man, för att utveckla det nordiska samarbetet, måste börja med substans. Efter det måste man titta på vilka forum som skall behandla frågorna och vilka länder som skall vara med. Jag tycker att det är rätt analys.

Därför skulle jag gärna vilja att vi skulle ha en pragmatisk synvinkel på frågan om de baltiska länderna skall vara med i det nordiska samarbetet eller inte. Det beror på ämnet hur viktigt sådant samarbete och deltagande är. Det är självklart, och jag vill understryka det, att om man talar om Östersjöområdets miljöproblem, säkerhetsproblem, människornas mobilitet, välfärdsfrågorna, o.s.v. skall de baltiska länderna vara med i samarbetet. Men frågan är inte om de baltiska länderna skall vara medlemmar i det nuvarande Nordiska rådet. Frågan är hur man bäst kan främja de teman som vi tycker är viktiga och den roll de baltiska länderna skall spela från den synvinkeln.

Siden debatten ble avsluttet ble det foretatt votering med voteringsapparat mellom Presidietts forslag til rekommandasjon og reservantenes forslag.

Presidenten foreslo å votere over presidiets forslag og den konservative gruppens reservasjon.

Rådet bifalt presidentens forslag.

Presidenten: Forslagens innehåll framgår av den utdelade sammanställningen, presidiets forslag i två att-satser och konservativa gruppens också i två att-satser. Jag föreslår att vi nu går till avgörande genom omröstning. Vi ska ta det något försiktigt, eftersom det är första omgången och här har talats om lite olika modeller. I Sverige har vi traditionen att röd knapp är nej, grönt är ja och man kan trycka den tredje knappen om man vill avstå.

Presidiets forslag ska ha röd knapp för stöd, reservationen den gröna och den som vill avstå trycker på den vita knappen mitt emellan. Omröstningen kan börja.

For presidiets forslag stemte 38 medlemmer:

Dorte Bennedsen, Ole Vagn Christensen, Erik Dalheim, Odd Einar Dørum, Knud Enggaard, Olof Erland, Ragnar Erlandsson, Reynoldh Furustrand, Jette Gottlieb, Lennart Gustavsson, Åke Gustavsson, Tuula Haatainen, Odd Holten, Svend Erik Hovmand, Kaj Ikast, Margareta Israelsson, Johan J. Jakobsen, Kristen Touborg, Anita Johansson, Eva Johansson, Elver Jonsson, Kimmo Kiljunen, Jeppe Kofod, Katri Komi, Ellen Kristensen, Kaj Larsson, Paula Lehtomäki, Pehr Löf, Aase D. Madsen, Ragnwi Marcelind, Heli Paasio, Vibeke Peschardt, Riitta Prusti, Bror Yngve Rahm, Jouko Skinnari, Steingrímur J. Sigfússon, Kari Økland, Jan Erik Ågren.

For reservantenes forslag stemte 17 medlemmer:

Eero Akaan-Penttilä, John Alvheim, Christel Anderberg, Arnbjörg Sveinsdóttir, Per-Kristian Foss, Leena Harkimo, Gun Hellsvik, Lars Hjertén, Øyvind Korsberg, Svein Ludvigsen, Jógvan á Lakjuni, Petri Neittaanmäki, Kent Olsson, Sigríður Anna Þórðardóttir, Sonja Irene Sjøli, Lodve Solholm och Jari Vilén.

Følgende medlemmer var fraværende:

Hanne Andersen, Per Berthelsen, Charlotta Bjälkebring, Gunnar Breimo, Berit Brørby, Frank Dahlgard, Marianne Andersson, Ann-Marie Fagerström, Anthon Fredriksen, Gunn Karin Gjøl, Per-Erik Granström, Chris Heister, Hjálmar Jónsson, Ísólfur Gylfi Pálmason, Per Kaalund, Laila Kaland, Ewa Larsson, Mika Lintilä, Lars Kramer Mikkelsen, Eva Møller, Astrid Marie Nistad, Marit Nybakk, Anne Huotari, Dan R. Petersen, Leena Rauhala, Sighvatur Björgvinsson, Sigríður Jóhannesdóttir, Marja Tiura och Hannu Takkula.

Reservantenes forslag hadde således blitt avvist med 38 stemmer mot 17.

Presidenten: För presidietts förslag har avgivits 38 röster, för reservationen 17. Ingen har avstått. Majoriteten har alltså stämt för presidietts förslag. Ordningen är nu att detta förslag i en andra omgång ska antas eller förkastas. De som stöttar presidietts förslag stämmer ja, och de som är emot stämmer nej. Här kommer komplikationen. Är mötet berett att följa skärmens upplägg? Det betyder att det ser omvänt ut: den som stämmer nej trycker nu röd, den som stämmer ja trycker grön och den som avstår trycker på vit knapp.

Heretter ble det foretatt votering med voteringsapparat om det vinnende forslaget:

For presidietts forslag stemte 34 medlemmer:

Eero Akaan-Penttilä, John Alvheim, Dorte Bennedsen, Charlotta Bjälkebring, Berit Brørby, Ole Vagn Christensen, Odd Einar Dørum, Knud Enggaard, Olof Erland, Ragnar Erlandsson, Reynoldh Furustrand, Jette Gottlieb, Åke Gustavsson, Odd Holten, Kaj Ikast, Kristen Touborg, Anita Johansson, Eva Johansson, Elver Jonsson, Kimmo Kiljunen, Jeppe Kofod, Katri Komi, Ellen Kristensen, Kaj Larsson, Paula Lehtomäki, Pehr Löv, Aase D. Madsen, Heli Paasio, Bror Yngve Rahm, Sigríður Jóhannesdóttir, Jouko Skinnari, Steingrímur J. Sigfússon, Kari Økland och Jan Erik Ågren.

Mot presidietts forslag stemte 11 medlemmer:

Christel Anderberg, Arnbjörg Sveinsdóttir, Per Kristian Foss, Hjálmar Jónsson, Gun Hellsvik, Lars Hjertén, Øyvind Korsberg, Svein Ludvigsen, Jógvan á Lakjuni, Petri Neittaanmäki, Astrid Mari Nistad, Kent Olsson och Lodve Solholm

3 medlemmer avsto fra å stemme:

Sigríður Anna Þórðardóttir, Sonja Irene Sjøli og Jari Vilén.

En (1) stemme var ugyldig:

Vibeke Peschardt

35 medlemmer var fraværende:

Hanne Andersen, Per Berthelsen, Gunnar Breimo, Frank Dahlgaard, Marianne Andersson, Erik Dalheim, Ann-Marie Fagerström, Anthon Fredriksen, Gunn Karin Gjøl, Per-Erik Granström, Lennart Gustavsson, Tuula Haatainen, Leena Harkimo, Chris Heister, Gun Hellsvik, Lars Hjertén, Svend Erik Hovmand, Ísólfur Gylfi Pálmason, Margareta Israelsson, Johan J. Jakobsen, Per Kaalund, Laila Kaland, Ewa Larsson, Mika Lintilä, Ragnwi Marcelind, Lars Kramer Mikkelsen, Eva Møller, Marit Nybakk, Anne Huotari, Dan R. Petersen, Riitta Prusti, Leena Rauhala, Sighvatur Björgvinsson, Marja Tiura och Hannu Takkula.

Presidenten: Ja-stødet oppgår till 34 röster, nej stämmer 11 och 3 avstår. Det betyder att presidiets förslag har blivit antaget.

Presidiets forslag til rekommandasjon i anledning av medlemsforslag A 1224/p ble således vedtatt med 34 stemmer mot 11.

Rådet bifalt Nærområdeutvalgets forslag til rekommandasjon i anledning av A 1238/när.

11. Opfølgning af Nordisk Råds rekommandationer

C 1	Nordisk årsberetning 1999. Nordisk Ministerråds virksomhedsberetning incl. bilag om Nordisk Ministerråds meddelelser vedrørende Nordisk Råds rekommandationer
36/1998/när	Genomförande av nordisk miljöräkenskap för energi samt harmoniserade miljöskatter på el
17/1999/när	Nordisk handel med CO ₂ -kvoter
18/1997/nord	Flyktingpolitikk i Norden och Europa
20/1997/nord	Utökad TV-samarbete i Norden
14/1998/nord	Insatser mot rasism och främlingsfiendtlighet
20/1998/nord	Strategimodell för nordisk kulturpolitikk
22/1998/nord	Nordisk språkpolitikk
12/1999/nord	Handlingsplan för avskaffande av gränshinder i Norden
8/1999/kk	Uppfølgingen av Nordiska rådets rekommandationer

Præsidenten: Dette er første gang at opfølgning af tidligere vedtagne rekommandationer får denne form på en session. Dette er en følge af en beslutning på sidste års session på forslag fra Kontrolkomiteen.

Genomförande av nordisk miljöreäkenskap för energi samt harmoniserade miljöskatter på el (36/1998/när)

Nærområdeutvalget hadde foreslått i anledning av Ministerrådets meddelelse år 2000

/.../Utskottet kan konstatere at vissa åtgärder vidtagits med anledning av rekommendationen. Utskottet finner det därför, med hänvisning bl.a. till pågående arbete med rekommendation 17/1999, befogat att föreslå plenarförsamlingen att avskrika den första och den fjärde att-satsen.

Vad avser rekommendationen i övrigt anser utskottet att bl.a. resultatet av de ändringar som görs i energistatistiken bör avvaktas innan det kan bli aktuellt att avskrika rekommendationen i dess helhet. Med hänsyn till vad som framförts i meddelandet samt vad som framfördes under seminariet önskar utskottet att avvakta nytt meddelande från de nordiska ländernas regeringar vad avser arbetet med den andra att-satsen respektive den tredje att-satsen./.../

Nordisk handel med CO₂-kvoter (17/1999/när)

Nærområdeutvalget hadde foreslått i anledning av Ministerrådets meddelelse år 2000

/.../Med hänsyn till vad som framförts i meddelandet samt under seminariet angående den pågående Kyoto-processen finner utskottet det befogat att avvakta nytt meddelande från de nordiska ländernas regeringar vad avser rekommendationen./.../

Flyktingpolitik i Norden och Europa (18/1997/nord)

Nordenutvalget hadde foreslått i anledning av Ministerrådets meddelelse år 2000

at Nordisk Råd afventer næste års meddelelse om rekommandation nr. 18/1997/nord.

Utökat TV-samarbete i Norden (20/1997/nord)

Nordenutvalget hadde foreslått i anledning av Ministerrådets meddelelse år 2000

att Nordiska rådet avvaktar ett nytt meddelande över rekommendationen 20/1997/nord.

Insatser mot rasism og främlingsfientlighet (14/1998/nord)

Nordenutvalget hadde foreslått i anledning av Ministerrådets meddelelse år 2000

att Nordisk Råd afventer næste års meddelse om rekommandation nr 14/1998/nord.

Strategimodell för nordisk kulturpolitik (20/1998/nord)

Nordenutvalget hadde foreslått i anledning av Ministerrådets meddelelse år 2000

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommandation nr 20/1998/nord för rådets del *slutbehandlad*.

Nordisk språkpolitik (22/1998/nord)

Nordenutvalget hadde foreslått i anledning av Ministerrådets meddelelse år 2000

att Nordiska rådet avvaktar ett nytt meddelande nästa år i anledning av rekommandation nr 22/1998/nord.

Handlingsplan för avskaffande av gränshinder i Norden (12/1999/nord)

Nordenutvalget hadde foreslått i anledning av Ministerrådets meddelelse år 2000

att Nordiska rådet avvaktar nytt meddelande om rekommandation 12/1999/nord.

Uppföljningen av Nordiska rådets rekommandationer (8/1999/kk)

Kontrollkommittén hadde foreslått i anledning av Ministerrådets meddelelse år 2000

att Nordiska rådet avvaktar nytt meddelande angående rekommandation 8/1999/kk.

Uppföljningen av Nordiska rådets rekommendationer (8/1999/kk)

Dalheim (Kontrollkomitéens talsmann): Kontrollkomiteen har de senere år vært opptatt av å få til prosesser som bedrer oppfølgingen av Nordisk Råds rekommandasjoner. Ved fjorårets sesjon ble det vedtatt både en rekommandasjon rettet til de nordiske lands regjeringer og en intern rådsbeslutning om dette saksforhold. En bedre oppfølging - og ikke minst et bedre samspill mellom oss parlamentarikere og Ministerrådet i arbeidet med oppfølgingen - vil nå være et fast dagsordenspunkt på rådets sesjoner. Vi har ved dette årets sesjon trukket fram noen sentrale rekommandasjoner.

Kontrollkomiteens utgangspunkt er at både Nordisk Råd og Ministerrådet har et medansvar i forhold til de dokumenter vi produserer og får vedtak på. Begge parter må ta på alvor det som står i disse. Vi parlamentarikere må på vår side unngå å starte opp kostnadskrevenende prosesser som i liten grad har mål og mening i forhold til de utfordringene vi står overfor i Norden og i de enkelte nordiske land.

Ministerrådet skriver i sin melding at Ministerrådets eller regjeringenes beslutning om å følge eller ikke følge anbefalinger gitt i rekommandasjoner, påvirkes av en rekke omstendigheter. Ja, det er i og for seg greit. Men uansett omstendigheter må det være slik at Ministerrådet og regjeringene med gode rutiner og på et politisk nivå sikrer at man seriøst prøver muligheter for å gjennomføre hva vi parlamentarikere anbefaler skal gjøres. Selv om det i dag er ulike strukturer på rådsside og ministerådsside, er det viktig å få til prosesser som gjør at begge parter har et medansvar for en vedtatt rekommandasjons videre skjebne. Jeg mener med dette at vi parlamentarikere må gis bedre mulighet til å følge med i Ministerrådets arbeid med oppfølgingen av en rekommandasjon; det å sitte og vente på Ministerrådets årlige melding om hvordan arbeidet går, er uansvarlig i forhold til de resultater vi søker.

Vi mener å registrere at kontrollkomiteens rekommandasjon har ført til bedret oppmerksomhet og adferd i arbeidet med rekommandasjonene. Kontrollkomiteens anmerkning om oppfølging av rekommandasjonene bør derfor også legges inn i rådets oppfølging av Vismannsgruppens samarbeidsstyrkende rapport.

Presidenten: Vi går herefter over til oppfølging af de enkelte rekommandationer, som Nordisk Råds organer har fundet anledning til at fremhæve. Jeg gør opmærksom på, at der under dette punkt ikke er nogen forslag til beslutning, men at Nordisk Ministerråd gives mulighed for at kommentere udvalgenes synspunkter. Nordenudvalget har 6 rekommandationer, som man ønsker at fremhæve. Først drejer det sig om 18/1997/nord om Flyktningpolitik i Norden och Europa og 14/1998/nord om Insatser mot rasism och främlingsfientlighet.

Flyktningpolitikk i Norden og Europa (18/1997/nord) **Insatser mot rasisme og främlingsfientlighet (14/1998/nord)**

Charlotta Bjälkebring (Nordenutvalgets talskvinne): Herr president! Nordenutskottet har valt att föreslå plenarförsamlingen att inte avskrika rekommendation 14/1998/nord. Givetvis vore det önskvärt att avskrika en rekommendation med hänvisning till att frågan är löst, men rådande verklighet gör att vi fortlöpande behöver arbeta vidare med just främlingsfientlighet och rasism.

Detta betyder inte att Nordiska ministerrådet inte har bidragit med åtgärder sedan rekommendationen antogs – tvärtom. Nordiska ministerrådet har inom flera sektorer satt i gång projekt som medverkat till att bekämpa rasism och främlingsfientlighet och arbetat för integration. Arbetet har också skett tvärsektorielt.

Därför är Nordenutskottet överens med ministerrådet om meddelandet att arbetet bäst säkras om det sker fortlöpande inom verksamheterna. Dock är det något otydligt hur detta arbete kommer att genomföras. Nordenutskottet förväntar sig därför att ministerrådets handlingsplaner och program innehåller insatser och konkreta förslag till att bekämpa rasism och främlingsfientlighet samt integration. Vi vill se konkreta resultat innan vi avskriver denna rekommendation.

President! Vi vill gärna här i dag höra vilka insatser ministerrådet arbetar med när det gäller att komma till rätta med segregation inom arbetsmarknaden samt insatser i fråga om integrationsarbete i skolan. Dessa insatser bör ses i ljuset av nynazisternas ökade inflytande på unga människor i dag. Vad har ministerrådet för planer? Vilka åtgärder är man beredd att vidta, och vilka resurser finns att tillgå?

Nordenutskottet kommer under nästa år att fortsatt prioritera främlingsfientligheten och rasismen. Det blir därmed en uppföljning, en fortsättning på det seminarium som vi höll i Västerås. Vi har beslutat att tillsätta en arbetsgrupp som ska utarbeta konkreta förslag och insatser mot rasism och främlingsfientlighet och för integration samt belysa barns, unga flickors och pojkars, mäns och kvinnors livssituation i nordiska flyktningläger.

Därför har vi också valt att inte avskrika rekommendation 18/1997 angående flyktningpolitikk i Norden og Europa, detta på grund av att vi anser att ministerrådets meddelande inte i tillräcklig omfattning redogör för hur en human og helhetsorienterad flyktningpolitikk i Norden og Europa kan oppnås. Bl.a. saknar vi förslag till hur de nordiska regeringarna sørjer for att höja livskvaliteten for män og kvinner, barn, unga flickor og pojkjar i våra flyktningläger.

President! Det måste finnas kunnskap, beredskap og resurser for att möta traumatiska opplevelser av ulike slag hos personer som kommer som flyktningar till våra länder. Det måste finnas meningsfull sysselsättning, sjukvård, psykologisk og psykiatrisk hjelp og inte minst barns möjlig-

heter till lek och lärande. Vi tror att vi kan hjälpa varandra att få en humanare flyktingpolitik i Norden.

Tyvärr ser vi ingen minskning i flyktingströmmar världen över, ej heller att fördomar som rasism och främlingsfientlighet är på reträtt – tvärtom. Därför vill vi öka våra insatser och kunskaper inom detta område.

Insatser mot rasism och främlingsfientlighet (14/1998/nord)

Kulturminister **Björn Bjarnason** (Ministerrådets talsmann): Hr. præsident! I ministerrådets meddelelse om rekommandationen gives en statusredegørelse indtil foråret 2000 for de insatser, der gøres mod racisme og fremmedfjendtlighed og for integrationen for alle relevante sektorer i Nordisk Ministerråd.

Som det fremgår, er området prioriteret som en integreret tværsektoriel opgave, der følges op løbende inden for alle relevante sektorer og behandles bl.a. i de enkelte sektorer's handlingsplaner. Filosofien er, at langsigtede og holdbare resultater i høj grad sikres gennem en fortsat styrkelse af dette arbejde som en naturlig og integreret del af virksomheden.

Fra kulturområdet vil jeg i tillæg oplyse om, at kulturministrene har taget initiativ til en drøftelse af temaet Holocaust på sit uformelle møde her i Reykjavik i morgen.

Det blev den 24. og 25. august 2000 afholdt en konference i København om nordisk værdigrundlag og nordisk identitet, hvorunder emnerne "globalisering af nordisk kunst" og "det gode kulturmøde" blev behandlet. Bl.a. på baggrund af resultaterne fra konferencen arbejdede ministrene med et forslag om at afholde et nordisk seminar om "det gode kulturmøde" med fokus på de visuelle kunst- og kulturinstitutioner. Seminaret planlægges afholdt tidligt i foråret 2001.

Endvidere udarbejdedes en samling med gode eksempler på den bedste praksis på kulturmødet i de nordiske lande. Samlingen præsenteres i begyndelsen af 2001.

Kulturministrene har i budgettet for 2001 stillet forslag om oprettelse af en pulje til strategiske kultursatsninger. Ved fordelingen af bevillingen lægger ministrene op til bl.a. at prioritere projekter eller samarbejdsområder til at forholde sig til indsatsen mod fremmedfjendtlighed og racisme som en integreret del af aktiviteterne på kulturens forskellige områder.

Samlet kan konkluderes, at temaet fremmedfjendtlighed og det multikulturelle samfund har en høj prioritet på den politiske dagsorden i Nordisk Ministerråd.

Handlingsplan för avskaffande av gränshinder i Norden (12/1999/nord)

Utökat TV-samarbete i Norden (20/1997/nord)

Åke Gustavsson (den socialdemokratiske gruppen, s): Herr president! Det är alltså två betänkannden jag ska redogöra för. Jag börjar med betänkannden om gränshindren.

Nordiska rådet sade när det sammanträdde i Stockholm i en rekommendation till Ministerrådet att det snarast ska föreläggas Nordiska rådet en samlad handlingsplan för avskaffande av störande gränshinder inom Norden. Ministerrådets meddelande innehåller en allmän redogörelse för situationen. Mycket av redogörelsen är sådant som var känt redan när rapporten lämnades, men man har inte i något fall explicit hänvisat till Nordiska rådets beslut, vilket jag tycker är något märkligt.

Dock är ministerrådet på en punkt kritiskt mot att bristen på kunskap gällande regelverk i de nordiska länderna är så utbredd. Det är extra allvarligt att okunskapen är utbredd bland myndigheter. Det innebär att medborgare i de nordiska länderna många gånger kan få motstridande besked om de ska jobba, studera eller flytta till ett annat land. Denna brist på klara besked bidrar naturligtvis till att minska det som vi vill öka, nämligen rörligheten.

För vår del diskuterar vi frågan om att inrätta en nordisk informations-service som kan lämna bindande besked om vad som gäller när jag för en tid ska bo och arbeta i ett annat land. Den osäkerhet som råder om pensionsvillkor, sjukersättning, arbetslöshetskassa m.m. gör att man drar sig för att flytta, och det tycker jag är beklagligt. Utskottet utgår från att ministerrådet ger hög prioritet åt frågan om undanröjande av störande gränshinder.

I rapporten som beslutet vid Nordiska rådet utgår ifrån, Ett gränslöst Norden, aktualiseras också frågan om grannlands-TV. Därmed är jag inne på den andra delen av föredragningen.

I flera inlägg har frågan varit uppe. Det speglar en djup oro över vad som händer vid övergången från analog till digital teknik. Ett enigt Nordenutskott kommer att mycket noga följa och söka påverka utvecklingen vid övergången från analog till digital sändning. Här i debatten har det handlat mycket om Åland och Österbotten. Jag vill liksom Leif Pagrotsky något vända på steken och säga att i Sverige finns det väl omkring 400 000 finsktalande invånare, och det är viktigt att också de när det blir aktuellt med markbunden digital teknik har möjlighet att följa YLE:s sändningar. På motsvarande sätt tycker jag det är en självklarhet att svensktalande i Finland ska kunna följa SVT.

Finland har, om jag är rätt underrättad, beslutat att släcka ned de analoga sändningarna år 2006. Därmed är man först av alla de nordiska länderna i det avseendet. Inget annat land har tagit ett sådant beslut. Jag

förstår Pehr Löw när han i sitt inlägg säger att frågan är akut för de svensk-talande i Finland, men om ingenting händer kan den dessvärre bli mer akut för de finsktalande i Sverige.

Nordenutskottet ser med stort allvar på denna fråga, vill jag understryka. I sak är vi alltså helt överens.

Men jag är angelägen att tillägga att vårt mål är större än så: *alla* invånare ska kunna se grannlands-TV. Det är alltså inte bara en fråga som gäller folk i gränsbygder eller språkliga minoriteter. Jag tycker att inläggen i dag har speglat det djupa engagemang som finns i frågan.

Jag vill också göra en personlig reflexion. Ingen av dem som gjort inlägg har berört frågan om radiosändningar i digital marksänd teknik. Också den frågan bör faktiskt ha viss prioritet. Låt oss alltså också fundera på radion i en ny teknik.

President! Nordenutskottet kommer att medverka till att frågan om grannlands-TV kommer upp redan vid nästa session och vidare framöver ända tills frågan är löst. Det stora intresse utskottet har för frågan bevisas av att vi inte, som ministerrådet föreslog, avskrev rekommendationen, utan vi kommer att fortlöpande begära att få rapporter.

Slutligen tror jag också att public service-företagen själva kan göra mer i sitt samarbete för att utveckla grannlands-TV. Det kan man göra redan med den nuvarande, analoga tekniken. Med undantag av Finland handlar det om ungefär tio år innan vi har enbart digital teknik. Det är en lång tid. Låt oss inte vänta i tio år utan låt oss ta tag i de här frågorna nu!

Herr president! Jag ber att få yrka bifall till Nordenutskottets enhälliga betänkande.

Utökat TV-samarbete i Norden (20/1997/nord)

Kulturminister **Björn Bjarnason** (Ministerrådets talsmann): Som det fremgår af regeringernes meddelelse om rekommandationen, findes der allerede gode muligheder for at udnytte tv-udbudet mellem de nordiske lande. Jeg vil her særskilt nævne, at seks nordiske programkanaler nu er tilgængelige i Island gennem udsendelse på det såkaldte bredbånd, som drives af det statslige Telecomselskab.

Den digitale teknik indebærer, at der gives plads til flere tv-kanaler, hvilket vil åbne mulighed for at tilbyde et større kanaludbud, også fra de nordiske nabolande.

Inden for det tekniske område samarbejder de nordiske public service-føretagender sammen med de nordiske teleselskaber med at udarbejde en fællesnordisk standard for digitale modtagerapparater.

Endvidere foregår der et omfattende samarbejde mellem de nordiske public service-føretagender, bl.a. når det gælder fælles programproduktion, udveksling af programmer, programindkøb samt overførsel og salg af nordiske programmer til ikkenordiske lande gennem Nordvision-

samarbejdet. En samarbejdsordning for produktion af børneprogrammer kaldes for Nordmagi. Samarbejdet inden for det nordiske tv-område er således omfattende.

Den public service-rapport, som nævnes i meddelelsen fra regeringerne, er blevet delt op i en faktuel del med redegørelse for reguleringen af public service-virksomheden i de nordiske lande samt en del, som omhandler de aktuelle spørgsmål, som public service-virksomheden står over for. Den første delrapport er netop blevet afleveret til Nordisk Råd, men den anden delrapport forventes at blive behandlet af kulturministrene efter årsskiftet.

Gennem en ny overenskomst om Nordisk Film- og TV-fond har samtlige nordiske filminstitutter samt ni tv-foretagender i de nordiske lande sammen med Nordisk Ministerråd aftalt i fællesskab at fremme produktion og distribution af nordiske audiovisuelle værker under en kommende femårsperiode.

Åke Gustavsson: Herr president! Jag kan inte mycket om teknik, men jag vet att det som vi här diskuterar är terrestra sändningar, alltså marksändningar, inte sändningar via kablar, ledningar eller satelliter. I Sverige är 30-35 % av befolkningen hänvisad till terrestra sändningar, alltså till signaler som sänds över etern. De som tar emot dessa signaler är inte hjälpta av att man bygger ut bredband t.ex. i glesbygd. De kommer inte att beröras av denna utbyggnad. Om vi menar allvar med tillgång till nordisk *public service* för alla - inte till en del, inte till några få eller till en majoritet, inte till några i en gränsbygd utan för alla - måste vi satsa medvetet på ett grannlands-TV-samarbete som utgår från digitala terrestra sändningar. Jag menar att vi inte får nöja oss med att avvakta att alla människor får tillgång till detta, utan vi bör kunna gå vidare med ett samarbete i den gamla analoga tekniken, som är på väg ut.

Jag är glad för det samarbete som finns exempelvis inom Nordiska film- och TV-fonden, men jag menar att utöver det borde *public service*-företagen - det tror jag att vi är helt överens om - kunna göra mera för att förbättra samarbetet.

Jag tycker slutligen, herr president, att detta är en så viktig fråga att ministerrådet också ur tidsmässig synpunkt borde ge detta en ganska stor och ordentlig prioritet. Det handlar om saker som går rakt in i våra hem, om radio, om TV, om våra viktigaste massmedier.

Handlingsplan för avskaffande av gränshinder i Norden (12/1999/nord)

Samarbejdsminister **Marianne Jelved** (Ministerrådets talskvinne): Når grænser karakteriseres som barrierer eller hindringer, så er det negativt og uønsket. Vi vil helst tro, at vi her i Norden allerede har etableret det mest indre af alle indre markeder, både i direkte økonomisk forstand – fælles arbejdsmarked, fuld næringsmæssig mobilitet – og i mere indirekte betydning, f.eks. et fælles uddannelsesmarked, et fælles rum for social sikring osv. Men Ministerrådets intensiverede indsats på dette område gennem de seneste år viser, at der fortsat er meget at gøre for at fjerne eller formindske de negative følger af grænsehindringer mellem vores lande.

Ministerrådets svar på Rådets rekommandation 12/1999 understreger nødvendigheden af ikke at sætte lighedstegn mellem forskelligheder og barrierer. Vældig mange forskelle er både ønskede og uundgåelige. Hensigten er, at de forskelle, der findes, eller eventuelt kommer til, f.eks. i forbindelse med gennemførelsen af EU-regler, ikke kommer bag på os, men fremstår som acceptable og måske endda prioriterede konsekvenser. Andre forskelle har karakter af barrierer, som er uønskede. Nordisk Ministerråds analyser af grænsehindringer viser, at der stadig findes væsentlige hindringer bl.a. på områderne uddannelse, arbejdsmarked, grænsependling. Men den vigtigste observation har været, at manglende eller usikker information måske udgør den betydeligste grænsehindring af alle. Mangelen på tilgængelig, troværdig, praktisk anvendelig information om grænsehindringer er på de fleste områder den største hæmsko for, at borgere og virksomheder og myndigheder kan handle rationelt.

Derfor lægger samarbejdsministrene særlig vægt på følgende tre indsatsområder: Den første er at fastholde pres på landene, dvs. på regeringerne for at følge Ministerrådets analyser og problem-identifikationer op i handling. Det er regeringerne, som må følge op gennem deres lovgivning og gennem tilrettelæggelse af administrativ praksis på alle områder. Det er i særdeleshed landene selv, som må sørge for, at egne myndigheder har den nødvendige information, og at myndighederne kan informere og vejlede borgere og virksomheder aktivt og i tilstrækkeligt omfang. Det andet er fuld iværksættelse af den fælles nordiske serviceinformation "Hallo Norden". Ordningen vil være baseret på landenes nationale telekommunikationssystemer, som borgerne i forvejen kender. Der er lokale operatører. Det er foreningerne Norden, og informationsfunktionen i Ministerrådets sekretariat vil støtte. Her vil man opdatere alle samnordiske regler og rettigheder, som gælder borgere og virksomheder.

Det tredje er løbende og gensidig erfaringsudveksling mellem landene om samarbejdsresultater fra grænsehindringer, de såkaldte frontlinje-områder. Her er Øresundsregionen et eksempel, hvor Sverige og Danmark må finde konkrete svar, ligesom Sverige og Finland må gøre det, og Norge og Sverige må gøre det.

Åke Gustavsson: Herr president! Den danska samarbetsministern presenterade en, som jag uppfattade det, ambitiös plan för att systematiskt arbeta med dessa frågor. Jag vill därför ställa en konkret fråga. I den rapport som ministerrådet har lämnat till Nordiska rådet redovisas problemet med att få korrekt information från en myndighet, vilket leder till osäkerhet eller till att man inte flyttar, säger ministerrådet: Det är ett genomgående tema i undersökningens resultat att den allra största gränsbarriären synes vara bristande kunskap om gällande regelverk, inte minst bristande kunskap om hur relevant vetskap kan förmedlas. Det är i detta sammanhang kritiskt att en okunskap är utbredd också bland de berörda fackmyndigheterna.

Detta är mycket allvarligt, och min fråga är: Hur tänker ministerrådet tackla den frågan i förhållande till de nordiska regeringarna?

Minister Marianne Jelved: Hr. Præsident! Jeg kan kun erklære mig helt enig med Åke Gustavsson i, at det er et meget, meget centralt problem.

Nu oparbejder vi i Ministerrådetssekretariatets regi en database med alle de regler, som har betydning i den forbindelse, vi taler om med flygtninge over grænser, men det er lige så klart, at vi som samarbejdsministre må påtage os ansvaret i vore egne regeringer og gøre opmærksom på, at der er et klart hul i myndighedernes viden. Vi håber via den database, som alle jo kan bruge, at der breder sig en sikker viden, men der skal gribes an fra to steder, og det vil der blive gjort.

Strategimodell för nordisk kulturpolitik (20/1998/nord) Nordisk språkpolitik (22/1998/nord)

Löv (Nordenutvalgets talsmann): Ministerrådets strategi för det nordiska kultursamarbetet har varit i praxis i ett par år och det är kanske för tidigt att döma effekterna av den. Kultursamarbetet är fundamentet i nordiskt samarbete och vi skall ständigt söka nya vägar för att värna den grunden och förstärka den. Däri ligger utmaningen. Strategin är ett av de verktyg som kan brukas för att uppnå denna målsättning.

Som framgår av Nordenutskottets betänkande över rekommendationen ber vi om fortsatt dialog med kulturministrarna om nordisk kulturpolitik och om kulturbudgeten. Dialogen skulle kunna omfatta diskussioner om hur vi bemöter de nya utmaningarna på ett lokalt plan, på ett regionalt plan, på det internationella planet och globalt. Syftet med diskussionerna

skulle vara att arbeta fram en operativ modell på dessa nivåer. I synnerhet föreslår jag att vi diskuterar hur vi agerar på det globala planet. Detta plan anknyter starkt till världsekonomin, ett område som länge påverkat kulturlivet, men som i ökad grad också styr den. Dessutom knyter den globala nivån till utrikespolitik och säkerhetspolitik. Här finns det stora utmaningar och möjligheter för att öka vikten för kulturen inte minst i ett fredsbevarande syfte och i konfliktlösningar.

Vår politiska uppgift är bl.a. att bidra till ökad livskvalitet för folken i Norden, kultur och livskvalitet är nära besläktade. Men i den globala utvecklingen existerar vi mer som världsmedborgare och vi bör ta en politisk utgångspunkt i det. Vi skall fortsatt värna det som kännetecknar det vi ser som nordisk kultur, nämligen öppenhet och utåtriktat sinne. Denna egenskap är en stor tillgång för att bemöta den internationella utbredningen av främlingsfientlighet och rasism. Nordenutskottet stöder fullt ut kulturministrarnas prioritering att bekämpa rasismen och ministrarnas fokusering på Holocaust. Nästa år tillsätter vi en arbetsgrupp om rasism och främlingsfientlighet med en vinkel till flyktingfrågor som ställer det multietniska och multikulturella Norden i fokus.

Nordenutskottet anser att syftet med rekommendationen uppnås i fortsatt dialog med kulturministrarna och anser att rekommendationen kan avskrivas.

Ett av Nordenutskottets fem prioriteringsområden är Nordisk språkpolitik i Europa år 2001. Det är en expansiv prioritering som vi har förhoppningar om att kan framkalla nya bilder av språksituationen i hela Norden, i hela Nordens närområde och i Europa. Utskottet planerar att höra mera om estniska, lettiska, litauiska och grönländska som små språkområden i Europa.

På just språkområdet har vi i Norden stora erfarenheter att bidra med till det nya Europa, där många av de nya och föreslagna medlemsländerna består av små språkområden. Också våra språkerfarenheter utgör ett kapital som vi kan bruka internationellt i ett fredsbevarande syfte.

På Europarådets initiativ och i samarbete med EU förbereds det satsningar på nationellt plan för att för det första uppmärksamma rikedomerna av Europas språk och för det andra behovet av att europaborna behärskar och undervisas i flera språk i Europas språkår 2001. Av någon anledning verkar ländernas fokusering på det europeiska språkåret falla på det senare syftet medan Europas språkliga mångfald hamnar i bakgrunden. En förklaring kan vara att språkåret faller inom utbildningsministeriernas regi och att en ren kulturell dimension därför inte väger lika tungt. För att skapa en bättre balans i satsningen vore det kanske en idé att det nordiska samarbetet uppmärksammade båda syftena under språkåret.

Nordenutskottet har anledning att framföra att samarbetet mellan rådet och ministerrådet på språkområdet har fungerat mycket väl i perioden med uppföljningen av Nordiska rådets kulturkonferens i Oslo 1997. Där fram-

kom att världen äger i dag ca 6.000 språk, men en prognos antyder att om 100 år blir de 500. Denna prognos ställde språkområdena i Norden, färöiskan, grönländskan, isländskan och de samiska språken i en helt ny fokus som utrotningshotade språk.

Kort efter lämnade utskottet sitt betänkande till ministerrådet över ministerrådsförslag om nordisk språkpolitik som 1998 resulterade i denna rekommendation. Det är glädjande att konstatera att så stor hänsyn tagits till Nordenutskottets betänkande i utarbetande av Nordmålprogrammet och att rekommendationen på flera sätt kan anses vara uppnådd.

Utskottet förväntar sig att Nordiska ministerrådet markerar den nordiska språkpolitiken under Europarådets språkår 2001 i enlighet med vad som framgår av Nordenutskottets betänkande över rekommendationen.

Nordenutskottet föreslår därför att rådet ber att få nytt meddelande över rekommendationen nästa år som redogör för Nordiska ministerrådets satsningar i anknnytning till det europeiska språkåret 2001.

Strategimodell för nordisk kulturpolitik (20/1998/nord)

Kulturminister **Björn Bjarnason** (Ministerrådets talsmann): Hr. præsident! Hvis man først ser på strategimålet for nordisk kulturpolitik, så har Nordisk Ministerråd haft samrådsmøder for at føre dialogen om kulturstrategien videre. Senest var der en kulturministerkonference i København i august med deltagelse fra Nordisk Råd. Det er vigtigt, at denne dialog fortsætter specielt med sigte på principielle spørgsmål. Som en opfølgnig på kulturstrategiens retningslinjer har kulturministrene indført en forsøgsordning i budgettet for 2001 med en ny budgetpost for "strategiske kultursatsninger" for at fokusere på kulturpolitisk aktuelle prioriteringer. Ministerrådet har været i dialog både med Nordisk Råd og nordiske institutioner og eksperter og lyttet til initiativer. Ministrene vil på denne baggrund beslutte om konkrete samarbejdsprojekter i begyndelsen af marts 2001.

Ministerrådssekretariatet har gennemført en række strukturforandringer i linje med kulturstrategien. Således er sekretariaterne for Nordisk Litteratur- og Bibliotekskomité og Nordisk Musikkomité blevet udlokaliseret til nationale kulturinstitutioner. På billedkunst- og designområdet er to organer blevet sammenslået til én, Nordisk Institut for Samtidskunst (NIFCA).

Hvis jeg siger nogle ord om sprogpolitikken, så vil jeg påminde om, at det nu er 2 år siden, at Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd vedtog en nordisk sprogpolitik med det formål at styrke det nordiske sprogsamarbejde. Debatten om globalisering og internationalisering, som er taget til i de nordiske lande i denne periode, viser, at nordisk sprogpolitik peger på nogle helt centrale problemstillinger i alle de nordiske samfund.

Det handler ikke om at sige nej til engelsk. Heller ikke om at kontrollere de nordiske sprog. Derimod har man i hele Norden været optaget af,

hvad der sker med sprogene. Det har været ambitionen at styrke opmærksomheden omkring den sproglige kulturarvs stilling i en international tid.

I de mange indlæg går det igen, at de nordiske sprogsamfund ikke er nogen selvfølge. Vi skal være bevidste om at udnytte vore muligheder på det sproglige som på alle andre områder. I denne forbindelse vil jeg specielt nævne, hvor vigtigt det er at vedligeholde og udbygge undervisning og forskning i nordiske nabosprog ved nordiske universiteter.

I vismandsrapporten, som Rådet har drøftet her på sessionen, er arbejdet med og for de nordiske sprogsamfund et anliggende, der berører vor fælles fremtid. Sprogsamarbejdet vil også fremover stå højt på den nordiske agenda. Nordisk sprogpolitik har som udgangspunkt, at alle Nordens sprog er værdifulde. Nordisk Råd lagde i sin betænkning om sprogpolitikken særlig vægt på de ikke-skandinaviske sprog, det vil sige grønlandsk, færøsk, samisk, islandsk og finsk. Den sprogpoltiske referencegruppe kvitterede i september i år med afholdelse af en stor konference om samisk sprog og kultur i Karasjok.

Vi har inden for det seneste år vedtaget et nyt Nordmål sprogprogram 2000-2004 og en virksomhedsplan for sprogaktiviteterne år 2000. Heri prioriteres de områder, som både Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd er enige om: de små sprogområder, børn og unge og tolkning. Driften af Nordmål er effektiviseret, ligesom arbejdet med synliggørelse af sprogsamarbejdet gennem artikler og pressemeddelelser er øget.

Jeg kan derfor slutte mig til Nordisk Råds bemærkninger om, at implementeringen af nordisk sprogpolitik er på ret vej.

Samtidig ser jeg med glæde, at Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd at markere den nordiske sprogpolitik under Europarådets sprogår 2001. Jeg kan oplyse om, at den sprogpoltiske referencegruppe skal drøfte mulige konkrete nordiske initiativer inden for rammerne af sprogåret 2001 på sit kommende møde den 24. november.

Den sprogpoltiske referencegruppe har for nylig indbudt en repræsentant fra Nordenutskottet til dette møde, således at der kan sikres en bredt forankret nordisk satsning under sprogåret.

Genomförande av nordisk miljöräkenskap för energi samt harmoniserade miljöskatter på el (36/1998/när)

Nordisk handel med CO₂-kvoter (17/1999/när)

Dalheim (Nærområdeutvalgets talsmann): Våren 1998 arrangerte Nordisk Råd en stor miljøkonferanse i Gøteborg med den ambisiøse tittel "Vi kan - vil vi?". I oppfølgingen av konferansen ble tre temaer løftet opp: en videreutvikling av Agenda 21 i et nordisk samarbeid, etablering av et nordisk miljøregnskap og etablering av et system for prising av miljøkostnadene i prisen på elektrisiteten i det nordiske elmarkedet - det siste i forståelse av at et marked kun kjenner pris, og at prising av miljø-

kostnadene i denne sammenheng er et nødvendig virkemiddel for å forhindre miljødumping.

Rekommandasjonene 36/1998 og 17/1999 behandler disse temaer. Innstillingen fra Nærområdeutvalget er en delvis avskrivning av den første rekommandasjonen og en videreføring av den andre frem til det tidspunkt hvor konkrete resultater foreligger.

Først noen merknader til den samarbeidsnedbrytende kommentar som preger de nordiske lands regjeringers melding til rekommandasjon 36/1998. I denne rekommandasjonen har Nordisk Råd bl.a. satt klare mål om innen 2001 å gjennomføre tiltak for innføring av et helhetlig system for prising av miljøkostnadene i produksjonen av el. Ministerrådet svarer der at harmoniserte miljøskatter ikke er realistisk i nordisk sammenheng. Miljøregnskapet løftes videre til et møte i oktober i år. Man velger altså der på en meget provoserende måte å gå utenom det rekommandasjonen legger opp til. Jeg lar dette være historie.

Desto mer hyggelig er det å registrere det endelige gjennombrudd for en positiv dialog, meddelelsen fra de nordiske lands regjeringer om rekommandasjon 17/1999 angående nordisk handel med CO₂-kvoter. Her går man konstruktivt inn i de ambisjoner som ble lagt i rekommandasjonen allerede i 1998. En avgjørende konklusjon er nå at uavhengig av hvilken fremdrift EU vil ha på sin handel med kvoter på klimagasser, vil de nordiske land ha fordel av å gå foran og igangsette et nordisk kvotemarked, et marked som dels skal kunne fungere som modell for de øvrige europeiske land og dels vil kunne danne grunnlag for en avtale mellom Østersjølandene.

Møtet mellom Nærområdeutvalget og energiministrene i Helsingfors den 12. oktober gav en ytterligere fremdrift i dette energi- og miljøgjennombrudd. Det er nå enighet om en løpende dialog på den videre fremdrift. Dette var tidligere formelt meget vanskelig. Formelt tar man nå sikte på at en konkretisering av modellen for miljøregnskapet på el og en modell for en kvotehandling i Norden behandles i Nordisk Råds temakonferanse "Et bærekraftig Norden" i Oslo 2.-3. april 2001. Dermed kan vi registrere at de frister, altså frister om 2001 som rådet i utgangspunktet satte seg for disse saker, kan beholdes. At vismannsgruppens rapport har de samme konklusjoner, underbygger også riktigheten av den satsing som Nordisk Råd i flere år har gjort, og som vi nå kan se de endelige løsninger og konkrete resultater av.

Presidenten: Der findes ikke noget beslutningsforslag under dette punkt. Præsidenten skal gøre opmærksom på, at 2 af rekommandationerne, nemlig 22/1998/nord og 8/1999/kk som blev behandlet under dette punkt ikke foreslås afskrevet.

Debatten ble avsluttet og presidentens informasjon tatt til etterretning.

12. Afskrivning af rekommandationer og udtalelse

Hjertén (den konservative gruppen, m): Herr president! Jag ska tala om rekommendation 21/1998/nord. Det var den konservativa gruppen som i ett medlemsförslag önskade en gemensam nordisk rekommendation om etablering av friskolor. Nordiska rådet ställde sig bakom den här rekommendationen vid sessionen i Oslo år 1998. Därefter har de olika nordiska regeringarna bereds tillfälle att yttra sig över förslaget men egentligen har regeringarna inte gett några synpunkter på hur en nordisk friskolekonvention skulle se ut, vad den skulle innehålla eller hur man skulle skilja på den nationella och den nordiska politiken när det gäller friskolor. I stället har man, i och för sig mycket utförligt, redogjort för den nationella politiken när det gäller rätten till friskolor. Det är som alltid när regeringen talar om den egna politiken, oavsett vad det gäller. Man redogör för en politik som man anser vara den enda riktiga och man tycker att den är helt förträfflig.

Styrgruppen för nordiskt skolsamarbete, NSS, nöjer sig också med att, precis som regeringarna, konstatera att det är en bra politik och att det inte behövs ett gemensamt nordiskt initiativ i frågan. Men det var inte för att regeringarna skulle beskriva den egna nationella politiken som de fick frågan för yttrande – den politiken känner vi ju till från de olika nordiska länderna.

Hade Nordiska rådet nöjt sig med att varje land hade berättat hur bra man hade det t.ex. när det gäller pass och arbetsmarknad på 50-talet, skulle vi aldrig ha fått en gemensam nordisk arbetsmarknad och vi hade aldrig fått någon passfrihet.

Nordiska rådet har ju som uppgift att samordna i viktiga frågor som då lyfts från det nationella planet. Den svenska regeringen sade i sitt yttrande när man förra året fick det här: En nordisk konvention kommer inte att förändra rätten till fritt skolval i Sverige. Därför behövs inte någon friskolekonvention i Norden. Men om man har samma uppfattning i andra viktiga frågor behövs egentligen inte ett nordiskt samarbete. Man nöjer sig ju med att konstatera att det fungerar bra på den nationella nivån.

Herr president! Det finns inte mycket mer att göra just nu utöver det som har gjorts men jag ska följa frågan väldigt uppmärksamt i fortsättningen. På ett eller annat sätt återkommer vi i den konservativa gruppen till frågan om behovet av en gemensam nordisk konvention när det gäller etablering av fria skolor. Jag tror att det är en fråga som kommer att aktualiseras alltmer framöver.

Eva Johansson (den socialdemokratiske gruppen, s): Herr president! Lars Hjertén gav själv svaret på frågan om varför den här rekommendationen faktiskt ska avskrivas, nämligen att en sådan här rekommendation inte ändrar förhållandena. De nordiska regeringarna har ju redovisat att det som den konservativa gruppen i sitt medlemsförslag önskar redan är gjort. Det är det besked som man har fått.

Vad mer man vill utöver att få detta besked begriper jag inte riktigt. Vill man förändra det faktum att den svenska regeringen har sagt att det finns möjligheter att bedriva skolor i annan regi än i kommunal regi, att det finns möjligheter för föräldrar och barn till fritt skolval? Är det detta som man vill förändra eller är det fråga om någonting annat? Det här finns alltså redan och det är det som de nordiska regeringarna utförligt redovisade vid förra årets session.

Hjertén: Herr president! Om det är så att varje land tycker att man har en väldigt bra politik när det gäller friskolor – vilket i och för sig kan diskuteras – vore det väl lämpligt att lyfta frågan till det nordiska planet, så att vi får en lika bra politik, och en jämförbar politik, i alla nordiska länder. Folk flyttar ju väldigt mycket. Därför är det bra att kunna ha samma typ av friskoleverksamhet i olika nordiska länder. Det är också precis vad vi vill.

Det är dock inte den svenska, den norska eller den danska riksdagen som är samlad här, utan här är Nordiska rådet samlat. Vi ska diskutera frågor i det nordiska perspektivet. Det är där som vi har lyft frågan. Vi tycker att den bör lösas på ett nordiskt plan.

Som jag sade allra sist i mitt anförande tror jag att frågan kommer att aktualiseras alltmer framöver, så det är rätt bra att ha en uppfattning redan nu.

Eva Johansson: Herr president! Redan för två år sedan när den här frågan var uppe till beslut sade jag att detta nog i själva verket är en ganska inhemsk, svensk, debatt som moderaterna av någon underlig anledning försöker hålla liv i. Finns det andra exempel på nordiska länder som Lars Hjertén och moderaterna vill ska förändra sin inställning, om det nu inte var den svenska regeringens inställning som var måltavlan för kritiken här?

Den redovisning som vi förra året fick från samtliga regeringar i Norden visade faktiskt att ni redan hade fått vad ni önskade. Då tycker jag att man kan vara nöjd och glad och säga: Vad fint. Det här är ingenting som vi nu behöver ägna tid och kraft åt i det nordiska samarbetet, utan vi tar i stället oss an sådana områden där vi tycker att det är angeläget att få förändringar.

Hjertén: Herr president! Nöjda och glada blir jag och övriga i den konservativa gruppen om ni tillstyrker vårt förslag men det har ni inte gjort. I vårt medlemsförslag pekar vi på att rörligheten – mobiliteten, som vi kallar det – på det nordiska planet ökar. Vi talar också om att det behövs skolor för språkliga minoriteter. Vi har ju talat här om hur viktigt det är. Nästa år har vi ju det europeiska språkåret. Det finns flera språkliga minoriteter i Norden, så det vore väldigt bra att ha skolor i olika nordiska länder som just behandlar sådana här frågor på ett positivt sätt; detta för att familjerna ska kunna flytta utan att vara rädda för att riskera barnens skolgång. Detta är lite grann bakgrunden till vårt förslag.

Svein Ludvigsen (den konservative gruppen, H): Jeg skal tale om rekommandasjon 17/1998/nord. En av de bærende pilarer i det nordiske samarbeidet er det folkelige engasjementet som frivillige organisasjoner og enkeltpersoner står for. Mens de ideelle organisasjonene i alle våre land stilles overfor stadig nye utfordringer og er under press enten det gjelder medlemsrekruttering, økonomi eller en økende utvikling henimot å tilpasse sin drift som entreprenører for offentlige myndigheter, kan man fortsatt heldigvis konstatere at frivillig sektor fungerer som lim i våre nordiske samfunnsmodeller, nasjonalt så vel som nordisk.

Jeg skulle derfor ønske at Nordisk Råd langt mer tydelig hadde markert dette og anerkjent den nordiske nytten som frivillig sektor står for. Den fremlagte rekommandasjon er etter min mening defensiv og et heller lite operativt svar på det engasjementet vi vet er i frivillig sektor.

Den konservative gruppens medlemsforslag som ble konkretisert i rapporten "Et håndslag til det frivillige Norden" i fjor, vakte svært stor interesse blant organisasjoner og dets medlemmer i Norden. Høringsrunden og de senere konferanser og seminarer bekrefter det. Rapportens konkrete forslag om økt satsing på frivillig sektor i Norden så vel som i nær-områdene, har skapt forventninger. Dessverre tror jeg Nordisk Råd skuffer dem med dagens behandling og beslutningen.

La meg likevel være litt positiv i den forstand at forslaget om at Nordisk Kulturfond måtte reservere 60 % av sine kulturaktiviteter arrangert av frivillige organisasjoner, vakte betydelig oppmerksomhet, for å si det slik. Jeg er derfor glad for at det nye styret og den nye ledelsen er i ferd med å imøtekomme dette kravet. I så måte kan man konstatere at debatten om rapporten "Et håndslag til det frivillige Norden" begynner å gi resultater.

Øvrige forslag bl.a. om mer kunnskap om frivillig sektors rolle i de nordiske landene, om økte økonomiske ressurser og ønsket om å prioritere tilbud som kan bringe flere ungdommer og barn sammen over landegrensene, må bli mer synlig både i Nordisk Ministerråds aktiviteter og budsjettforslag i årene fremover.

Så er det opp til oss i Nordisk Råd å holde trykket og prioritere kontakten og ressursene, slik at frivillig sektor i Norden virkelig føler at politikerne gir et håndslag til det frivillige Norden. Det fortjener virkelig de tusenvis av mennesker som bruker tid og penger til frivillig innsats for å bygge et bedre Norden.

Den konservative gruppen vil i årene fremover være en pådriver for at vi både gjennom aktivitetsplaner og gjennom budsjett skal kunne gi slike håndslag. Dessverre ser vi at nettopp i denne sektoren er vi inne på skillelinjene mellom sosialdemokratene og den konservative gruppen. Så derfor er min oppfordring til det frivillige Norden å legge presset på de sosialdemokratiske og sosialistiske partiene, slik at vi kan få et samstemt Nordisk Råd til å satse virkelig hardt på frivillig sektor i tiden fremover. De er en ressurs som vi må utnytte i den nordiske nytten.

Debatten ble avsluttet.

Nordenutvalget, Nærområdeutvalget, Europautvalget, Presidiet og Kontrollkomitéen hadde foreslått at Nordisk Råd skulle avskrive meddelelsene og anse følgende rekommandasjonene for sluttbehandlet for Rådets del:

- 15/1995/euro Plan för främjande av social och miljömässig hänsyn inom WTO
- 35/1995/nord Handlingsplan för nordisk barn- och ungdomskultur (siste at-setning)
- 7/1996/när Forskning, utveckling samt ökad industrialisering av teknologi angående förnybara energikällor (andre at-setning)
- 8/1996/när Åtgärder för ökad kärnsäkerhet (tredje at-setning)
- 9/1996/euro Årlig redogörelse om sysselsättningspolitiken
- 4/1997/p Internet samt Europafrågor
- 11/1997/nord Nordplus-mini
- 28/1997/nord Nya initiativ på film- och mediaområdet
- 2/1998/nord Nordiska godstransporter
- 4/1998/p MAI-avtalet (Multilateral Agreement on Investment)
- 7/1998/euro Fleksibilitetsskabende arbejdstidsarrangementer
- 12/1998/när Koordinering av insatser för barn och unga i Nordens närområden
- 13/1998/när Barns och ungas situation i Nordens närområden (første og femte at-setninger)
- 15/1998/när Bilateral samarbetsavtal mellan polismyndigheter i Norden, de baltiska länderna och Ryssland

- 17/1998/nord Strategi for samarbeide med frivilligsektoren
(første at-setning)
- 20/1998/nord Strategimodell for nordisk kulturpolitikk
- 21/1998/nord Nordisk overenskommelse om etablering av fria skolor
- 31/1998/när Miljöcertifiering av fisk (tredje och fjärde at-setningar)
- 34/1998/när Uppbyggnad av medborgarsamhälle i Murmansk
- 35/1998/nord Nordiskt samarbeide inom transport-, kommunikations- och trafiksäkerhetsområdet
- 37/1998/när Kompetansenettverk for Agenda 21 i Østersjøen
- 1/1999/euro Handlingsplan for det nordiske forbrugerarbejde til år 2004
- 6/1999/p Ökat samarbeide med de baltiska staterna
- 7/1999/p Budgeten for det nordiska samarbeidet 2000
- 15/1999/euro Nordisk engasjement for sterkere fokus på sosiale standarder i Verdensbanken

Rådet behandlet ovenfornevnte saker i én sammenheng.

Det henvises til vedtaksforslagene, se s. 170-172 og s. 188-189.

Rådet bifalt Nordenutvalgets, Nærområdeutvalgets, Europautvalgets, Presidiets og Kontrollkomitéens forslag.

Presidentens informasjon ble tatt til etterretning.

Presidenten utlyste en pause i forhandlingene kl. 14.15-14.30.

Endringer i deltakerlisten:

For denne dagen ble Eva Johansson erstattet av Karin Olsson, Ann-Mari Fagerström erstattet av Berndt Sköldestig og Margareta Israelsson erstattet av Kristina Zakrisson.

Rådet besluttet å endre deltakerlisten i overensstemmelse med dette.

13. Et konkurrencedygtigt Norden. En opfølgning af temakonferencen 2000 "Viden og vækst i Norden"

B 198/euro	Ministerrådsforslag om samarbejde på arbejdsmarkeds- og arbejdsmiljøområdet 2001 – 2004
A 1235/euro	Udvalgsforslag om arbejdsmarkedsrelateret debat
A 1226/euro	Udvalgsforslag om gennemførelse af et nordisk IT-infrastruktur-studie og samordning af initiativer indenfor E-handel (digitale signaturer) og krypteringsprodukter
A 1227/euro	Udvalgsforslag om gennemførelse af et nordisk IT-innovationstudie og udvikling af makroklusters
A 1228/euro	Udvalgsforslag om brug af IT-redskaber til at stimulere og forøge deltagerdemokratiet i Norden, herunder udvikling af oversættelsesteknik samt etablering af freenets
A 1229/euro	Udvalgsforslag om nedsættelse af en eksternt IT-ekspertgruppe under Nordisk Ministerråd
A 1237/euro	Udvalgsforslag vedrørende social dumping i EU/EØS
Dokument 9	Nordisk beskæftigelsesredegørelse 2000
Dokument 10	Rapport fra Europaudvalget om IT
Dokument 11	Social dumping inom EU/EES. Rapport fra europaudvalget

Ministerrådsforslag om samarbejde på arbejdsmarkeds- og arbejdsmiljø-området 2001 – 2004 (B 198/euro)

Europaudvalget havde foreslået at Rådet rekommanderer Nordisk Ministerråd

at vedtage ministerrådsforslaget om Program for Arbejdsmarkeds- og arbejdsmiljøområdet 2001-2004 (B 198/euro) og inddrage Europaudvalgets kommentarer som de fremgår af udvalgets betænkning.

Udvalgsforslag om arbejdsmarkedsrelateret debat (A 1235/euro)

Europaudvalget havde foreslået, at Rådet rekommanderer de nordiske lands regeringer

at forud for Nordisk Råds session at udarbejde et baggrundsoplæg til en tematiseret arbejdsmarkedsrelateret debat på sessionen. Emnet/emnerne anvises hvert år ultimo marts af Nordisk Råds Europaudvalg.

Udvalgsforslag om gennemførelse af et nordisk IT-infrastrukturstudie og samordning af initiativer indenfor E-handel (digitale signaturer) og krypteringsprodukter (A 1226/euro)

Europautvalget havde foreslået at Rådet rekommanderer Nordisk Ministerråd

at gennemføre et fælles nordisk IT- infrastrukturstudie. Formålet med studiet skal være at identificere kapacitetsbehov- og overskud på de nuværende transportnet, afklare hvilke aftaler som regulerer samtrafikken, samt fremkomme med scenarier for fremtidige volumeforøgelser.

at tilstræbe koordination af nordiske synspunkter i forbindelse med implementering af nuværende EU-direktiver om digitale signaturer, samt i udformningen af fremtidige EU-forslag på området.

at tilstræbe fælles løsninger i spørgsmålet om udvikling af regelsæt for kryptering.

Udvalgsforslag om gennemførelse af et nordisk IT-innovationstudie og udvikling af makroklusters (A 1227/euro)

Europautvalget havde foreslået at Rådet antar en rekommandasjon til Nordisk Ministerråd

at gennemføre et studie af det nordiske innovationsmiljø indenfor IT-teknologi, herunder

at identificere muligheder for opbygning af grænseoverskridende klusters.

Udvalgsforslag om brug af IT-redskaber til at stimulere og forøge deltagerdemokratiet i Norden, herunder udvikling af oversættelsesteknik samt etablering af freenets (A 1228/euro)

Europautvalget havde foreslået at Rådet rekommanderer Nordisk Ministerråd

at undersøge hvorledes man ved hjælp af IT-teknologi kan stimulere og forøge borgerdeltagelsen i den demokratiske beslutningsproces, og

at stimulere igangsætning af udvikling af IT-baseret oversættelsesteknik til brug mellem de nordiske sprog og udvalgte verdenssprog, samt

at stimulere til etablering af fællesnordiske *freenets*

Udvalgsforslag om nedsættelse af en ekstern IT-ekspertgruppe under Nordisk Ministerråd (A 1229/euro)

Europautvalget havde foreslået at Rådet rekommanderer Nordisk Ministerråd

at nedsætte en ekstern IT-ekspertgruppe, der skal fungere som rådgivende organ overfor Ministerrådet med det formål at der på sigt etableres en overordnet strategi og handlingsplan for et nordisk IT-samarbejde.

Udvalgsforslag vedrørende social dumping i EU/EØS (A 1237/euro)

Europautvalget havde foreslået at Rådet rekommanderer de nordiske lands regeringer

at gennem erfaringsudveksling udarbejde kontrolsystemer til bekæmpelse og afsløring af virksomheder, der benytter sig af illegalt arbejde i Norden,

at indføre og samordne strenge sanktioner overfor virksomheder i Norden (f.eks. i form af bøder, skadeserstatning, erhvervsforbud), således at det ikke lønner sig at rekruttere illegal arbejdskraft,

at arbejde for at de nye medlemslande i EU får opbygget sine kontrolmyndigheder og sine faglige organisationer, således at de ved tiltrædelsen kan opfylde gældende EU-direktiver vedrørende arbejdsmarkedsforhold,

at overveje hvorledes EU's struktur- og regionalfonde kan anvendes til forbedring af arbejdsmarkedsforhold i de nye medlemslande af EU, således at EU-direktiverne overholdes og at der dermed ikke skabes urimelige konkurrencevilkår på arbejdsmarkedsforhold.

**Ministerrådsforslag om samarbejde på arbejdsmarkeds- og arbejdsmiljø-området 2001 – 2004 (B 198/euro)
Nordisk beskæftigelsesredegørelse 2000 (Dokument 9)**

Arbejdsminister **Hygum** (Ministerrådets talsmann): Fru Præsident, ærede medlemmer! Der er hele tre gode grunde til mit indlæg her i dag i min egenskab af formand for Nordisk Ministerråd, arbejdsministrene. Den første er ministerrådsforslaget om et nyt samarbejdsprogram for sektoren, den anden er "Nordisk beskæftigelsesredegørelse 2000", og den tredje er, at jeg vil skitsere en fælles nordisk strategi for fremme af udbudet af arbejdskraft.

Nordisk Ministerråd har fremlagt et ”Ministerrådsforslag om samarbejde på arbejdsmarkeds- og arbejdsmiljøområdet for perioden 2001-2004”. Programmet, der afløser det hidtidige 5-års-program, er koncentreret om fire aktuelle hovedmål for politikken:

For det første kræver ambitionen om fuld beskæftigelse, at vi arbejder for en styrket indsats for matchning af udbud og efterspørgsel på arbejdsmarkedet i bred forstand. Den stadig stærkere dynamik i økonomien nødvendiggør, at vi bl.a. styrker mulighederne for den livslange læring.

For det andet vil vi arbejde for et helhedssyn på arbejdslivet, der kombinerer beskæftigelsesmuligheder med det gode arbejde. Vi vil så at sige arbejde for at realisere livet, også i arbejdslivet.

For det tredje vil vi fremme arbejdskraftens frie bevægelighed i Norden gennem nedbrydning af grænsehindre, f.eks. nedbrydning af barrierer i Øresundsregionen; og for det fjerde vil vi fortsat arbejde for fremme af den nordiske velfærdsmodel, det europæiske perspektiv og samarbejdet med nærområderne.

I samarbejdsprogrammet er hvert af disse hovedmål konkretiseret til tre delmål. Der er tale om omfattende initiativer, og vi vil udmønte programmet i sektorudvalgenes 4-årige handlingsplaner, der er under udarbejdelse. Lad mig også nævne, at der er lagt et ligestillingsperspektiv ind i programmet, der understreger den fælles nordiske main streaming-strategi for ligestilling. Jeg håber, at debatten her i dag vil give en stærk opslutning om ministerrådsforslaget til et nyt samarbejdsprogram.

Lad mig herefter præsentere ”Nordisk Beskæftigelsesredegørelse 2000”. I redegørelsen fremlægges også problemstillinger vedrørende udbudet af arbejdskraft i Norden, og baggrunden herfor er den, at Nordisk Råds Europaudvalg har ønsket en tematiseret debat om arbejdsudbudet med fokus på konsekvenser af den demografiske udvikling, med fokus på integration af indvandrere og flygtninge i arbejdsstyrken og med fokus på informationsteknologiske kompetencer i arbejdsstyrken. Jeg vil her komme med nogle overordnede betragtninger og vil i øvrigt henviser til selve redegørelsen.

Beskæftigelsesredegørelsen konstaterer, at den økonomiske vækst og beskæftigelse viser en fortsat gunstig udvikling i Norden. Ledigheden forventes fortsat at falde, og der er derfor en øget fokus på arbejdsmarkedets udbudsside. Årsagerne er flere, og jeg vil her omtale de vigtigste.

De senere års økonomiske opsving har ført til, at arbejdsløshed i mange tilfælde allerede er afløst af mangel på arbejdskraft, i det mindste på dele af arbejdsmarkedet. Vi ser nemlig tendenser til flaskehalse. Der er imidlertid sat stærkt ind på at undgå mangelsituationer, der kan modvirke en fortsat afbalanceret økonomisk udvikling, og den politik skal vi naturligvis fortsætte.

Hertil kommer, at arbejdsudbudet i de kommende tiår vil skifte karakter. Der bliver væsentlig færre unge og væsentlig flere ældre, og den grående arbejdsstyrke vanskeliggør en dynamisk økonomisk udvikling og kan øge risikoen for udstødning fra arbejdsmarkedet. Den faldende tilgang af unge til arbejdsstyrken øger vigtigheden af de unges uddannelsesvalg og arbejdsudbud i overgang fra skole til arbejdsmarked, og det er i den forbindelse ønskværdigt, at de unge er hurtigere til at gennemføre deres uddannelse.

Den langvarige beskæftigelseskrise, som blev indledt med olieprishøjet i 1973, har bevirket, at de nordiske lande, bortset fra Island, har omkring 25 pct. af de 15-64-årige på offentlig overførselsindkomst. De på den måde inaktive, om man så må sige, udgør en stor forsørgerbyrde; men hvis man vender problemstillingen om, udgør de også et meget stort arbejdskraftpotentiale.

Endelig er det et træk ved de nordiske landes udbud af arbejdskraft, at en voksende andel stammer fra lande uden for Vesteuropa og Nordamerika. Udgangspunktet er ganske vist forskelligt, men udviklingen i retning af en arbejdsstyrke med et stigende antal etniske grupper er et fælles træk, og vi kan også i integrationsindsatsen lære af hinandens både gode og dårlige erfaringer.

En situation med relativt flere ældre i de nordiske lande har en række konsekvenser for vore vefærdssamfund: Forsørgerbyrden øges, fordi der bliver relativt flere, som ikke er erhvervsaktive, og efterspørgslen efter offentlig service vil stige, fordi ældre personer gennemgående har et større forbrug af sundheds- og plejeydelser. I forhold til selve arbejdsmarkedet har udviklingen i antallet af ældre betydning på flere områder: Stigningen er ensbetydende med et fald i den samlede arbejdsstyrke, og udviklingen forstærkes af en tendens til tidligere tilbagetrækning i flere af de nordiske lande. Effekterne heraf modvirkes noget af, at de ældre, som forlader arbejdsmarkedet, gennemgående har et lavere uddannelsesniveau end de unge, der kommer ind på arbejdsmarkedet.

Den generelle risiko for mangel på arbejdskraft forstærkes naturligvis, hvis afgang af ældre sker inden for bestemte sektorer eller bestemte arbejdsområder. Det vil være situationen for den offentlige sektor i de nordiske lande i de kommende år, og det bliver en kæmpe fælles udfordring.

Det er klart, at hovedstrategierne til at imødegå problemet med den aldrende befolkning kan sammenfattes i to: dels påvirkning af den frivillige tilbagetrækning, dels forøgelse af arbejdsmarkedets rummelighed.

Debatten om handlemuligheder over for den aldrende befolkning har stået højt på dagsordenen i de senere år, og i beskæftigelsesredegørelsen fremlægger vi en række eksempler. De tager alle afsæt i den grundbetragtning, at de er forenelige med høj prioritet til en ligelig indkomstfordeling og en solidarisk vægtning af rettigheder og pligter over for fællesskabet.

Både Danmark, Finland og Sverige har i de seneste år gennemført ændringer i lovgivningen, som betyder, at det bliver vanskeligere eller mindre økonomisk attraktivt for de midaldrende at forlade arbejdsmarkedet eller mere økonomisk attraktivt for de midaldrende at forlade arbejdsmarkedet senere. Med hensyn til muligheden for delvis pensionering har udviklingen været mere uens; således er der både i Finland og Danmark gjort forsøg på at forbedre mulighederne for delpensionering for de midaldrende grupper, men omvendt er der i Sverige i 1994 sket en vis opstramning af mulighederne for delpension.

De nordiske lande skal give mere fokus, mere kraft til seniorpolitikken. F.eks. har man i Norge gennem "Senter for seniorplanlegging" fremlagt en plan for en ny og styrket seniorpolitik, for at de ældre kan blive længere på arbejdsmarkedet.

Endelig er en forøgelse af indvandringen blevet foreslået som en strategi for at rette op på den skæve aldersfordeling. Men her bør vi først og fremmest sikre os, at alle nuværende arbejdskraftressourcer er udnyttet eller får chancen for at deltage. Her kommer tanken om det mere rummelige arbejdsmarked med plads til også de lidt mindre effektive ind i billedet.

Jeg vil nu vende mig mod den sidste af mine tre præsentationer, der drejer sig om en overordnet skitse til en fælles nordisk strategi for udbud af arbejdskraft. Ministerrådet besluttede nemlig i København den 25. september i år, at Rådet skulle undersøge mulighederne for at fremlægge et forslag på Nordisk Råds session her i Reykjavik, og jeg er glad for kunne fremlægge Rådets forslag.

Den fælles nordiske strategi for arbejdsudbudet har som sit overordnede mål at fremme en høj beskæftigelsesandel og en lav ledighed på et arbejdsmarked med et godt arbejdsmiljø i såvel fysisk som i psykisk henseende. Målet vil vi nå ved at arbejde for:

- 1) Fremme af beskæftigelsesevnen, fremme af lysten til at arbejde gennem kompetenceudvikling gennem arbejdslivet hos den enkelte borger og gennem en forbedring af arbejdsmiljøet.
- 2) Vi vil fremme lige muligheder for mænd og kvinder på arbejdsmarkedet gennem en aktiv ligestillingspolitik.
- 3) Vi vil fremme fleksibiliteten hos både arbejdstagere og virksomheder, herunder skabe en bedre kobling over arbejdslivet - en kobling mellem arbejdsliv og privatliv.
- 4) Vi vil fremme integrationen af indvandrere på arbejdsmarkedet, og
- 5) Vi vil fremme en bedre udnyttelse af krydsfeltet mellem de relevante politikområder i en indsats for at skabe en stigende beskæftigelsesfrekvens - det krydsfelt, der består af uddannelsespolitikken, erhvervs politikken, arbejdsmarkedspolitikken og socialpolitikken.

Som bekendt har Danmark, Finland og Sverige gennem deres medlemskab af EU allerede en fælles beskæftigelsesstrategi på det overordnede plan. Det kan samtidig konstateres, at netop de nordiske medlemslande af EU allerede er nået relativt langt med deres implementering af den fælles beskæftigelsesstrategi, og lad mig også understrege, at der er tale om en strategi, som i høj grad er i overensstemmelse med de fælles nordiske værdier. Det overordnede mål er således at fremme beskæftigelsesandelen, og det skal ske gennem at vi får skabt ligestilling mellem kvinder og mænd, at vi får udviklet arbejdsstyrkens kompetenceniveau, og at vi får fremmet en aktiv arbejdsmarkedspolitik.

Den fælles nordiske strategi for arbejdsudbudet kan derfor med fordel tage udgangspunkt i denne beskæftigelsesstrategi, der kan suppleres med en nordisk dimension. Målet skal være at fremme "det gode arbejde". En stigende jobkvalitet skal medvirke til at fremme arbejdsudbudet. Man kan sige det på den måde: Der skal i fremtiden være langt færre mennesker, der går på arbejde blot for at få råd til at holde fri. Derfor skal der sættes ind med en styrket indsats til fremme af det fysiske og det psykiske arbejdsmiljø. Ministerrådets nye samarbejdsprogram for arbejdsmarkeds- og arbejdsmiljøsektoren har fokus på det gode arbejde, og der skal med udgangspunkt i programmet foretages opfølgning på arbejdsmiljøets udvikling i de nordiske lande.

Men arbejdsudbudet påvirkes også af andre forhold, og for at skabe en større bevidsthed, en større forståelse herfor er det vigtigt, at krydsfeltet, som jeg nævnte før - krydsfeltet mellem de forskellige politikområder - bliver kortlagt og udnyttet bedre. Et nordisk embedsmandsudvalg, der skal inddrage arbejdsmarkedets parter i arbejdet, kunne være et særdeles nyttigt instrument.

Det er klart, at realiseringen af samarbejdsprogrammet og i den forbindelse en nordisk strategi for arbejdsudbudet forudsætter en tilstrækkelig bevilling til de nødvendige aktiviteter i de kommende år.

Lad mig afslutte mit indlæg med at understrege, at Ministerrådet ser frem til, at det nordiske samarbejde fortsat udvikler sig til gavn for Nordens befolkninger. Et samarbejde om fremme af arbejdsudbudet er et vigtigt bidrag til fortsat udvikling af vore velfærdsstater, der har så meget til fælles i både holdninger og i udfordringer.

Kent Olsson (Europautvalgets talsmann): President! Det var intressant att höra arbetsmarknadsministern. När jag läser ministerrådsförslaget konstaterar jag att det bl.a. står att man ska matcha utbud och efterfrågan på arbetskraft. Hur har man tänkt det? Jag har försökt läsa igenom det här och kommit fram till att det står väldigt lite och är oerhört tunt. Hur har man tänkt sig att få fart på sjukvården i Norden? Är tanken att man ska ta bort de offentliga monopolen? Eller hur har man tänkt sig det där det är brist på människor? Hur har man tänkt sig att få arbetsmarknadspolitiska åtgärder

som ger jobb och inte enbart får människor att göra någonting under tiden som de är arbetslösa? Hur kommer man ifrån flaskhals-problematiken? Vad händer när man knappt kan få fram fler civilingenjörer och fler som arbetar med IT?

En annan fråga är: Planerar man när det gäller invandrare, som är en annan väsentlig punkt, att i Norden överlag följa det svenska exemplet med att ha en positiv särlagstiftning för invandrare? Det skulle vara intressant att veta detta.

Jag har en avslutande fråga, och det gäller gränshinder. Vi har talat oerhört mycket om gränshinder och möjligheterna att få bort dem. Vad har man för målsättning i den frågan? När kommer vi att få se någonting konkret? På de senaste 50 åren sedan vi fick en fri nordisk arbetsmarknad har det inte hänt speciellt mycket. Jag skulle vilja höra av ministern när det kommer förslag. Det står inte mycket om det i den skrift som vi har fått, så det är nog många med mig som undrar detta.

Furustrand (Nærområdeutvalgets talsmann): Fru president! Jag kan glädja den månghövdade församlingen med att jag inte kommer att använda alla mina tilldelade 10 minuter. Fru president, ärade kolleger! Arbetsmarknadspolitiken ska bidra till en god fungerande arbetsmarknad med högt yrkesdeltagande och låg arbetslöshet. En bra och fungerande arbetsmarknad utgör själva grunden för ett välfärdssamhälle.

Det har under flera år lagts ned ett enormt arbete i OECD och EU för att kartlägga orsaker till arbetslöshet och identifiera vilka former av insatser som behövs för att reducera arbetslösheten och öka sysselsättningen. Vi har också i Nordiska rådet och i de enskilda medlemsländerna gjort samma studier och likartade analyser.

I de nordiska länderna har situationen från början av 90-talet med stor arbetslöshet och sjunkande sysselsättning ändrats drastiskt de senaste åren.

Insikten om en hög och förhoppningsvis långvarig ekonomisk tillväxt har faktiskt betytt minskning av arbetslösheten, bättre aktivering av arbetslösa och en höjning av kompetensnivån hos arbetskraften. Detta är betydelsefulla insatser. Det framgår tydligt av ministerrådets sysselsättningsredogörelse de senaste åren inklusive det sista året.

Mycket talar, precis som ministern sade, för att vi fortsatt kommer att se en positiv utveckling, och det är glädjande. Men arbetsmarknadsdebatten måste föras vidare. De nordiska länderna har att sätta full sysselsättning bland de främsta punkterna, kanske den främsta punkten, på dagordningen

Om vi i de nordiska länderna fortsättningsvis ska gå i spetsen för diskussioner och inta en ledande ställning i formuleringen av politiken på den större internationella arenan, måste vi bedöma fler aspekter på den nordiska modellen.

Förra året behandlades dessa frågor med utgångspunkt i den arbetsgrupp som utskottet tillsatte och där jag hade förmånen att vara ordförande. Vi ville försöka fokusera på en rad aspekter om hur framtida arbetsmarknader kan komma att utvecklas. Vi konstaterade att utifrån en helhetssyn på nordisk arbetsmarknadspolitik behövs också en mer sektors-övergripande analys och genomgång av hur delarbetsmarknader fungerar och utvecklas.

När vi nu tar del av ministerrådets redogörelse och förslag om samarbete på arbetsmarknads- och arbetsmiljöområdet för perioden 2001-2004 är det fyra pelare som det hela bygger på, pelare som ska vara bärande element för en nordisk arbetsmarknadsmodell.

Den ansvarige ministern har i sitt tal belyst dessa grundpelare, så de behöver inte upprepas. De står också till viss del i överensstämmelse med de slutsatser som utskottets arbetsgrupp kom fram till förra året och som utskottet också tar upp i sitt betänkande.

Men fortfarande lägger vi hela tonvikten på att beskriva hur situationen är och ägnar liten tid och kraft på att resonera om och försöka förstå hur vi gestaltar framtida arbetsmarknader. Vilka områden kommer att utvecklas bäst? Hur kommer ny teknik att påverka den framtida arbetsmarknaden? Vad ser vi bakom toppen av en enorm åldringspyramid osv.? Detta framtidsscenario delar vi med många andra länder i västvärlden.

Vi kan i dag konstatera att lokala, regionala, centrala och globala marknader uppträder på ett helt annat sätt än tidigare. Vi ser snabbare globala förändringar, en ökad flexibel utveckling och flexiblare regioner. Vi ser samverkan mellan regioner på den nordiska och den europeiska arenan, och vi ser starkare samband mellan företagets tillväxt och IT-användning. Vi ser ökad utveckling och användning av innovations-förmåga. Vi ser lokala arbetsmarknader som ofta har hög tillväxt därför att de har ett mer decentraliserat beslutsfattande och mer omfattande kompetensutveckling än andra.

Att förändringar ger synliga resultat har vi noterat i en nyligen framlagd regionalpolitisk utredning i Sverige, där jag själv har haft förmånen att ingå, tillsammans med kollegor som också är med i Nordiska rådet.

Mycket av det som vi studerat i Sverige berör arbetsmarknadsfrågor och sysselsättningspolitik och förutsättningar för hållbara men också flexibla lösningar på framtida problem. Låt mig ge några exempel.

Åren 1970-1997 försvann i Sverige närmare 450 000 arbetstillfällen inom varutillverkning och råvarufångst. Sammantaget sysselsatte dessa sektorer närmare 800 000 personer. Inom serviceproduktion - dvs. vård och omsorg, undervisning, konsultverksamhet, restaurangverksamhet etc. - ökade sysselsättningen under motsvarande period med 500 000 personer.

Inom spindeleriområdet, ett område som är något helt annat än vad många tror - det handlar om finansmäklari, bokförläggare, totalentreprenader etc. - var motsvarande ökning 100 000 personer. Totalt verkade

1,8 miljoner människor i svensk serviceproduktion 1997, och detta ökar sannolikt mot bakgrund av ålderspyramiden. Vi noterar också att nya näringar - artisteri, musik och upplevelsebranscher - mätt med industriella mått omsätter lika mycket och genererar exportinkomster som ligger i nivå med och ibland över traditionella produktionsområden. Bilden är sannolikt exakt likadan i de övriga nordiska länderna. Det är alltså icke fråga om någon entydigt svensk bild.

Detta leder oss i Europautskottet till den slutsatsen att framtida arbetsmarknadsredogörelser måste vara mer tematiskt inriktade. Vi måste mer försöka resonera om och förstå vad trender och utveckling betyder. Vi måste lägga mindre tonvikt vid dokument av nuvarande karaktär och i nuvarande form. Sådana kan sannolikt kortas ned till maximalt 20-30 sidor. Vi måste mera sätta fokus på framtida teman, av vilka jag har beskrivit några. Integrationsproblemen, som togs upp av ministern, är ett av de kanske viktigaste områdena. Det gäller att se till hur vi använder de människor som har kommit utifrån till våra nordiska länder och låta dem fungera som en resurs i hela samhällsutvecklingen.

Låt mig, fru president, sluta med följande tänkvärda citat: "Det finns människor som får saker att hända! Det finns människor som ser saker hända! Det finns människor som undrar vad som hände!"

Fru president! Låt oss se till att Nordiska rådet kommer att höra till den första kategorin och kommer att få saker att hända, och låt oss se till att retoriken kan omsättas i praktiken.

Elver Jonsson (midtengruppen, fp): Fru president! Jag tycker att det förra anförandet var tänkvärt, och jag instämmer i merparten av det som Reynoldh Furustrand sade. Grunden för välfärdssamhället är att vi har en god arbetsmarknad och människor som ger konstruktiva bidrag till produktion och människors utkomst. Talet om att fokus i arbetsmarknaden måste sättas på flera aspekter etc. delar jag. Jag delar också synpunkten att vi för lite ägnar oss åt att gestalta framtidens arbetsmarknad. Jag skulle möjligen vilja skicka med något som jag saknade i Furustrands inlägg, nämligen hur vi får en ny och breddad arbetsmarknad när en halv miljon människor försvunnit från t.ex. industriarbete. Vi behöver en bredare arbetsmarknad, där vi också lättare kan få människor i sysselsättning. För detta krävs en hel del. Kompetensutveckling är en jättestor fråga. Jag tror att om några år behöver merparten av arbetskraften i Sverige och i Norden få en kompetensutveckling. Vi har bekymmer med att många stegrar sig inför den tanken.

Många handikappade skulle kunna göra en samhällsinsats, om vi verkar mera för detta. Vi tar vidare dåligt hand om invandrares och flyktingars kompetens och vilja att arbeta. Jag tror att vi i Sverige och i andra nordiska länder fortfarande har hinder i regelsystemet som försvårar detta. Vi har också en kostnadsbild som är ogynnsam för arbete. Fru president! Det är

egentligen lite märkligt att det som är mest angeläget, att få människor i arbete, har vi det största skattepåslaget på. Vi borde kunna ändra en hel del både på regelsidan och vad gäller kostnadsbild, så att fler människor kommer i arbete. Som Furustrand antydde handlar det om att konkurrera med andra länder och aktörer.

Furustrand: Fru president! Jag kan instämma i mycket av vad Elver Jonsson sade, och det sade jag också i min inledning, men vi måste förstå att problemen är av helt annan karaktär i början på det tjugoförsta århundradet än den arbetsmarknadspolitik som vi själva har varit med och byggt upp utgår från. Jag tror att vi som politiker ofta fastnar i ett tillbaka-blickande. Det är oerhört svårt att begripa vilka områden som kommer att utvecklas på ett specifikt sätt.

Jag kan dela uppfattningen att många av de regelverk och supportsystem som vi tidigare har byggt upp inte kommer att gälla. Vi konstaterade i den regionalpolitiska utredningen i Sverige, att det krävs ett omtänkande.

Det ledord jag tror kommer att bli mer ledande för framtiden – det vill jag skicka med till ministern, som sannolikt kan svara – är just flexibilitet: att bli mer flexibel och rörlig, att försöka förstå vilka förändringar som är nödvändiga och måste till för att arbetsmarknaden ska fungera bra.

Sedan kan diskuteras, vilket vi vet har skett i ett antal länder, huruvida lagstiftningen på arbetsmarknadsområdet är tillräckligt eller ej. Det tror dock inte jag är det grundläggande bekymret, utan det handlar om någonting helt annat.

Elver Jonsson: President! Det är som ljuv musik att höra en svensk socialdemokrat uttrycka en sådan öppenhet. I den friska Atlantluften är det möjligt att det lossnar en del. Om Reynoldh Furustrand drev denna fråga ännu hårdare hemma skulle han få min support.

För jag tror precis som du att här gäller det att undanröja en förlegad syn. Det innebär inte att man för den skull ökar otrygghet osv., som tanken lätt kan ledas till, utan vi får en modern arbetsmarknad som förenar en öppenhet till nya jobb med trygghet i arbetslivet.

Jag vill upprepa det du själv sade: Det är dags att gå från retoriken till praktiken!

Furustrand: Fru president! Jag tror att både Elver Jonsson, jag och många andra både på den nationella arenan och här i Nordiska rådet kommer att få tillfälle att diskutera just den här typen av frågor. Jag är inte främmande för, och jag tror inte jag är ensam bland socialdemokrater om det, vad som blir nödvändigt att göra. Men en sak är jag fullständigt övertygad om: De grundläggande elementen för en god arbetsmarknadspolitik, att det finns lagstiftning och att folk känner trygghet, kommer vi inte att rubba en millimeter.

Udvalgsforslag om gennemførelse af et nordisk IT-infrastrukturstudie og samordning af initiativer indenfor E-handel (digitale signaturer) og krypteringsprodukter (A 1226/euro)

Udvalgsforslag om gennemførelse af et nordisk IT-innovationstudie og udvikling af makroklusters (A 1227/euro)

Udvalgsforslag om brug af IT-redskaber til at stimulere og forøge deltagerdemokratiet i Norden, herunder udvikling af oversættelsesteknik samt etablering af freenets (A 1228/euro)

Udvalgsforslag om nedsættelse af en ekstern IT-ekspertgruppe under Nordisk Ministerråd (A 1229/euro)

Kent Olsson (Europautvalgets talsmann): President! Det var inte meningen att jag skulle presentera det här utan Lennart Daléus, men på grund av dåligt väder har han blivit kvar i Köpenhamn så ni får lyssna på mig i stället.

Att få tillfälle att tala till Nordiska rådet om IT är en viktig händelse. Dels därför att IT-frågorna är mycket viktiga, dels därför att det är ett av de områden där jag tror att det nordiska samarbetet har en stor potential och stora möjligheter att lägga grunden till något nytt.

I den IT-rapport och det utvalgsförslag som vi lägger nu föreslås en höjd ambitionsnivå för det nordiska samarbetet inom IT-området mot bakgrund av de nordiska ländernas redan i dag framskjutna position och unika möjlighet att etablera sig som en stor, dynamisk och avancerad region i den nya ekonomin.

De nordiska länderna har i många avseenden en fantastisk möjlighet i det kunskapsamhälle vi ser utvecklas runt om oss. Den tekniska utvecklingen lägger på många sätt fast nya villkor för hur ekonomi, utbildning och arbete kommer att fungera i framtiden. Den IT-revolution vi sett så långt är förmodligen bara början på en utveckling som kommer att vara länge än. Det samhälle som inte ständigt strävar mot förbättring, att ta ytterligare ett steg, rör sig bakåt relativt alla andra. Högt ställda ambitioner måste därför vara vägledande för nordisk IT-politik.

Näringslivet i de nordiska länderna har på flera sätt möjligheter att göra sig gällande i en global konkurrens. Förutom teknikjättarna Nokia och Ericsson finns i alla länder flera stora konkurrerande mobiltelefonoperatörer. De förhållandevis likartade förutsättningarna har utgjort mycket av grunden för det nordiska samarbetet inom en mängd områden.

Anpassningen till en ny teknik är generellt sett mycket hög i samtliga länder, om än med vissa skillnader. Bedömningen för år 2000 säger att mer än vartannat hushåll i de nordiska länderna kommer att äga en persondator. År 2002 handlar det kanske om två tredjedelar av hushållen. Datorpenetrationen är givetvis ingen konstant utan påverkas också av utvecklingen av applikationer som skapar nytta för kunderna, skatteregler m.m.

Aven inom andra områden ligger de nordiska länderna långt framme.

Mobiltelefonin är en avgörande komponent i det mobila kunskapsområdet. Längst fram i penetration är Finland med 65 procent av befolkningen, Norge med 62,5 procent, Sverige med 58 procent och Danmark med 52 procent. Island hade 1998 59 procent penetration, en siffra som fortsatt ökar. Viktiga konkurrentländer som Tyskland och Storbritannien har en mycket lägre penetration än så, uppskattad till 26 respektive 33 procent vid utgången av 1999. De nordiska länderna var 1998 Europas fjärde största IT-marknad.

Det finns flera sätt att definiera den nya ekonomi som vi går in i nu. En infallsvinkel är att säga att värde i den nya ekonomin inte genereras av varor och tjänster utan av mänsklig kunskap och relationer. Telefaxen brukar tjäna som exempel i detta resonemang. Finns det bara en telefax, så är den av ringa värde. Finns det två så får man ett nätverk man kan kommunicera i. Värdet av detta nätverk som telefaxen är biljetten till ökar sedan med varje tillkommande telefax, eftersom man kan utbyta kunskap och information med allt fler. Att det ligger något av sanning i detta kan man se på att allt fler företag i det närmaste skänker bort sina produkter som mobiltelefoner för att få en kundrelation.

Men även en annan trend gör sig gällande nu: människors önskan att äga det unika och ha individuellt anpassade produkter och tjänster. Med informationsteknikens hjälp är det lätt, bl.a. därför att kundens önskemål kan skickas direkt till tillverkaren, att anpassa produkter och köra korta serier i industrin innan man ändrar produkten efter nästa kund. Bilindustrin är ett typiskt exempel på detta. Den bil kunden köper är i allmänhet inte tillverkad, utan tillverkningen sker när beställningen är lagd och bilen kan anpassas helt efter kundens önskemål.

Den nya ekonomin erbjuder alltså fantastiska möjligheter för väldigt många människor och företag.

Alla de nordiska länderna har målformuleringar för IT-politiken som säger att man vill ligga i framkanten av IT-utvecklingen och snabbt anamma dess möjligheter för att utveckla de egna välfärdssamhällena. Finlands riksdags framtidsutskott säger t.ex. att Finlands mål är att "Lead the transition to an information society, seeking a role in the European Union as an 'information society laboratory'. Use the information society as a tool for increasing Finland's human and social capital." De andra länderna har också klart formulerade mål. Här i Island säger man t.ex.: "Iceland shall be in the forefront of the world's nations in the utilization of information technology in the service of improved human existence and increased prosperity."

Samstämmigheten mellan de olika ländernas mål är naturligtvis ingen slump. Det är mål formulerade i länder som redan befinner sig i utvecklingens frontlinjer, med en välutbildad befolkning och hög IT-penetration. Givet informations-teknikens styrka att förändra samhället och transformera ekonomin, skulle det vara av stort värde att på gemensam nordisk nivå

formulera en vision om Norden i 2000-talets kunskapssamhälle.

Det är mot den bakgrunden jag vill att man ska se den rapport och det förslag till initiativ som Europautskottet lägger fram. Målet för en nordisk IT-strategi enligt arbetsgruppen borde vara:

1. IT ska vara ett verktyg tillgängligt för alla invånare i de nordiska länderna.
2. Norden ska vara ett attraktivt område för etablering av och investeringar i kunskapsintensiva företag.
3. Norden ska, genom ökad användning av IT, stärka sin position som en region med hög utbildningsnivå.
4. Norden ska vara föregångare i användningen av Internet och IT-baserade hjälpmedel för att förnya social service för medborgarna.
5. Norden ska gemensamt använda IT för att stärka medborgarnas insyn och delaktighet i styret, samt den nordiska identiteten.

Men om nu frågan är så viktig för vårt samarbete, kan man fråga sig varför det händer så lite. Visst händer det en del i de olika ministerområdena för olika sakfrågor, men de som ska ha överblicken visar åtminstone inte att de har det. Det här är naturligtvis en bakgrund till rapporten, att det kommer ganska lite saker att ta ställning till från ministerrådet i IT-frågor. För att precisera, kommer det faktiskt inget alls. Alltsedan det inrättades har vi väntat, kanske inte på konkreta förslag – sådana förhoppningar vågar vi knappast ha – men väl på en demonstration av initiativkraft och handlingsvilja.

På dessa två och ett halvt år har man ännu inte lyckats göra ministerrådet operationellt, med följd att endast ett fåtal möten har hållits i ämbetsmannakommittén. Följaktligen har vi inte heller sett till några operativa planer och inte särskilt många konkreta utfall av samarbetet. Nog känns det underligt att en rapport kräver att IT-samarbetet tillskjuts mer medel därför att det är så viktigt, när Ministerrådet inte förmår använda de befintliga medlen för samarbete.

Alltnog, det finns alltså skäl för Nordiska rådet att nu ge skjuts åt det nordiska IT-samarbetet, att sätta ned fötterna och peka ut en riktning. På ett sätt är det naturligtvis att föredra, eftersom initiativet då förs över till parlamentarikerna i de nordiska länderna, inte till regeringarna. Men det räcker inte. Detta måste vara en fråga för regeringarna, och händer det inte snart något inom Nordiska ministerrådets IT-del måste det vara dags för våra statsministrar att ta tag i frågorna och slå fast vad Nordiska ministerrådet IT ska göra och vem som ska se till att det blir gjort. Nu måste de göras ordentligt! Lösa funderingar kring att IT är viktigt och bör uppmärksammas duger inte.

Tyngdpunkten i det förslag Europautskottet lägger fram är att stärka Norden som en region där IT används inom alla samhällets sektorer genom gemensamma initiativ inom elektronisk handel, innovation och industri-

samarbete och IT som ett demokratiskt instrument. Det finns fler områden och fler saker att ta tag i, men jag vill gärna se detta som en början på utvecklingen och att vi tar avstamp inom områden där Norden redan ligger långt framme och där gemensamma värderingar lägger en tydlig grund för arbetets inriktning.

Vi föreslår också att en expertgrupp ska knytas till Nordiska ministerrådet, där regeringarna kan möta alla dem som är aktiva inom den nya ekonomin, företagsledarna, forskarna och entreprenörerna. Så har man exempelvis gjort i USA. Det faller sig naturligt att vi i Norden med många framgångsrika företag inom både elektronik och telekom, men också inom produktion och mjukvara och tjänster på nätet, lyssnar noga och försöker lära av varandra. Fru president! Avslutningsvis vill jag bara säga, eftersom jag inte riktigt hann med detta, att det är viktigt att vi ser till att de här rekommendationerna går igenom i dag och att vi får ett förbättrat nordiskt samarbete inom IT-området.

Udvalgsförslag vedrørende social dumping i EU/EØS (A 1237/euro) Social dumping inom EU/EES. Rapport fra Europaudvalget (Dokument 11)

Erland (Europautvalgets talsmann): Fru president! EU:s utvidgning mot öst kommer att medföra en ökad konkurrens på arbetsmarknaden. Nya arbetsmarknader med betydligt lägre kostnader för arbete kommer att anslutas till den europeiska unionen. I kandidatländerna är standarden för arbetsmiljön i regel lägre, arbetsrätten inte utvecklad så långt som hos oss, samtidigt som lönekostnaderna är lägre än i Norden. Den ökande konkurrensen kan komma att innebära en ökad press mot den nuvarande standarden för arbetsmiljö och löner i Norden och i övriga Europa.

Med "social dumping" avser arbetsgruppen ett förhållande som uppstår när en verksamhet utnyttjar orimliga lön- och arbetsvillkor i andra länder, eller villkor som är sämre än de normala i hemlandet för att uppnå konkurrensfördelar, och när detta leder till arbetslöshet eller försämrade villkor d.v.s. när det är oskäligt kan man tala om social dumping.

Arbetsgruppen har funnit att social dumping inte idag är ett omfattande problem på den nordiska arbetsmarknaden. Detta gäller särskilt om man begränsar sig till att betrakta följderna av konkurrensen med andra länder i Europa. Det förekommer att företag flyttar sin verksamhet till andra länder i Europa med lägre kostnader för arbetskraften, men det förefaller inte vara ett allmänt mönster i de nordiska länderna. Snarare är det så att företag i allmänhet söker sig till kunskapsintensiva miljöer oberoende av arbetskostnader. Arbetsgruppen har dessutom noterat att skillnaderna i löne- och arbetsvillkor inom EU har minskat särskilt när det gäller Medelhavsområden och att standarden höjts i de länder som i utgångsläget hade sämst förhållanden i dessa avseenden. Även när man

beaktar den rörliga arbetskraften kan man konstatera att detta inte hittills har skapat allvarliga problem eller tendenser till social dumpning.

Enligt arbetsgruppen tyder det mesta på att det är den illegala arbetsmarknaden som vuxit fram i vissa branscher. Det är det som innebär de största riskerna för social dumpning i Norden. Det ligger nära till hands att den som arbetar illegalt väljer eller tvingas att arbeta till låg ersättning och att arbeta i strid med miljö- och säkerhetsföreskrifter. Den arbetsgivare som anlitar illegal arbetskraft tar antagligen inte heller på sig kostnader för arbetsmarknadsförsäkringar och kanske inte heller bryr sig om skyddsföreskrifter.

De nordiska ländernas regeringar bör i förhandlingarna med kandidatländerna till EU särskilt bevaka de regler som rör arbetsmarknaden. Undantag från gällande EU-regler om rätten till facklig organisering av verksamhet och förbudet mot diskriminering kan inte accepteras. När det gäller regler som rör arbetsmiljö, arbetarskydd och villkor i övrigt på arbetsplatserna måste eventuella undantag hållas till ett minimum.

De nordiska länderna bör även ta initiativ till att EU ser över sina struktur- och regionalfonder. Det offentliga stöden bör bidra till en positiv utveckling i eftersatta regioner, men detta får inte innebära att man endast flyttar produktion och arbetsplatser från en plats till en annan inom EU/EES-området. Dessutom bör de nordiska länderna arbeta för att de nya medlemsländernas kontrollmyndigheter och fackliga organisationer byggs upp så att de vid anslutningen kan uppfylla gällande EU-direktiv.

Applaus fra salen.

Landskapsstyrelseledamot **Sundman**: Fru president! Bästa kollegor! Jag ska använda min taltur till att kommentera Europautskottets rapport om IT. Min uppfattning är att rapporten mycket väl kan tjäna som vägledning för det fortsatta nordiska IT-samarbetet.

Jag ska kort beröra några tyngdpunktsområden i rapporten: Infrastrukturen, i folkmun kallad "bredband", är den absoluta grundförutsättningen för en stark utveckling av IT-området. Det är av stor betydelse att alla regioner i de nordiska länderna ges möjlighet att få tillgång till denna infrastruktur. Denna tillgång blir en allt viktigare faktor, framförallt för den enskilde nordiske medborgaren. Den sociala dimensionen bör lyftas fram i sammanhanget. I framtiden kommer medborgarna mer och mer att leva i det vi kallar cyperspace. Den generation som jag själv representerar går i bräsch för denna fundamentala förändring av sättet att leva. Det är således viktigt att de nordiska länderna tillser att Norden får en regionalt heltäckande utbyggnad av denna infrastruktur. Jag tror inte att marknadskrafterna orkar ända fram till alla hörn av de nordiska samhällena utan behöver viss hjälp från samhällets sida.

Rapporten berör vidare området "IT och Demokrati". Min uppfattning är att det finns mycket att göra för att utveckla den nordiska demokrati-modellen med hjälp av ny IT. Trots en massiv demokratiapparat tappar politiken i intresse hos den enskilde medborgaren idag. En bekräftelse är kommunalvalet i Finland för några veckor sedan som hade ett röstningsdeltagande om endast 55,8 procent.

I det dagliga samhällslivet ter det sig som om politikerna får allt mindre att säga till om. Denna uppfattning tror jag uppkommit på grund av att avståndet mellan samhällsbyggandet och medborgarna ökat, orsaken till detta är att politiken inte i tillräcklig utsträckning når ut till medborgarna. Orsaken till detta i sin tur, är att informationen om och av samhällsbyggandet hamnar långt bak eller sist i kön av en alltmer växande ström av information. Det gäller att på allvar anamma den nya tekniken och ett nytt tänkande för att vända denna utveckling. Ett ordspråk säger att: "Det krävs ett nytt sätt att tänka för att lösa de problem som det gamla sättet att tänka förorsakat".

IT kan göra mycket för demokratin och IT är de facto en överlevnadsfråga för den nordiska demokrati-modellen.

Rapporten berör också frågor kring e-handel, krypteringsteknik och elektronisk identitet. Det sistnämnda tror jag kommer att spela en stor roll i framtidens IT-samhälle. När du är virtuellt närvarande i en butik, på banken eller kanske i vallokalen är det viktigt att du kan visa att du är den du utger dig för att vara. Lika viktigt är det att när du är i ett virtuellt slutet rum skall ingen kunna tjuvlyssna genom nyckelhålet. Kryptering och säkerhet på Internet, inbegripet elektronisk identitet, är bra exempel på områden där de nordiska länderna kunde samarbeta och finna gemensamma lösningar och standarder.

På Åland har vi gett IT-området hög prioritet. Vi har som mål att hela Åland skall täckas av digital infrastruktur 2001, samtliga öar och skär.

Avslutningsvis, fru president, vill jag, liksom rapporten, konstatera att den IT-revolution vi sett så långt är förmodligen bara början på en utveckling som kommer att vara länge än. Jag stöder också rapportens strävanden om en höjd ambitionsnivå för det nordiska samarbetet inom IT-området och konstaterar med tillfredsställelse att Finland har visat intresse att prioritera denna del av det nordiska samarbetet.

Christel Anderberg (den konservativa gruppen, m): Fru president! Jag ber att få tacka arbetsminister Ove Hygum för en riktigt intressant sysselsättningsredogörelse. Den konservativa gruppen har år efter år riktat kritik mot den gamla modellen av dessa redogörelser därför att man lagt alldeles för mycket vikt vid att beskriva status quo och ägnat alldeles för lite tid och tankeverksamhet åt mer framtidsinriktade analyser och förslag. Därför välkomnar vi nu Europautskottets förslag att avskryva den gamla modellen

och att i stället begära ett underlag från ministerrådet för en tematiserad arbetsmarknadsdebatt på våra sessioner.

Av årets teman är avsnittet om konsekvenserna av den demografiska utvecklingen särskilt intressant. Man kan konstatera att vi har ett allvarligt problem framför oss med en åldrande befolkning, då allt färre i arbetsför ålder ska försörja allt fler äldre. Man kan också konstatera att äldrepolitiken i våra länder hittills har varit mycket ad hoc-betonad. Under perioder av hög arbetslöshet har man sökt lösa problemet genom att locka den äldre arbetskraften att pensionera sig tidigt. Nu plötsligt står vi där: Hoppsan, här har vi problem med arbetskraftsbrist! Och nu ska vi lägga om politiken 180 grader.

Just äldrepolitiken är sällsynt illa lämpad för kortsiktiga, ryckiga lösningar. Vi måste anstränga oss att hitta en konsistent modell, varvid utgångspunkten måste vara att de som är gamla och trötta ska ha möjlighet att lämna arbetsmarknaden i förtid men att alla de som orkar jobba vidare måste uppmuntras att göra det genom att vi inför goda ekonomiska incitamentsstrukturer.

Av ministerrådets förslag om de fyra pelarna kan vi från den konservativa gruppen i stort instämma i de flesta. Dock sätter vi ett frågetecken inför den sista om att främja den nordiska välfärdsstaten.

I går hörde vi många vackra ord av statsministrarna om att den nordiska modellen kräver ett högt skattetryck, bl.a. för att vi ska kunna ge våra gamla en god och värdig omsorg. Då undrar jag hur detta stämmer med vad som står på s. 7 i redogörelsen, att det höga skattetrycket i Norden gör att rådrummet för att finansiera de stigande offentliga omkostnaderna till den åldrande befolkningen blir mindre. Det vore intressant att få höra Reynoldh Furustrand eller arbetsmarknadsministern kommentera det.

Ole Vagn Christensen (den socialdemokratiska gruppen, S): Fru præsident! Det fremlagte forslag om social dumpning er et visionært forslag, som vi socialdemokrater fuldt ud støtter. Det er et forslag, som klart udtrykker, at de nordiske lande ønsker, at illegalt arbejde bekæmpes, at vi ønsker, at nye lande, som optages i EU, får opbygget kontrol-myndigheder og faglige organisationer, så de er i stand til at efterleve EU's direktiver vedrørende arbejdsmarkedsforhold. Desuden overvejes det, hvordan EU's struktur og regionalfonde i de nye medlemslande kan anvendes til forbedring af arbejdsmarkedsforholdene i disse lande, så de også bliver i stand til at efterleve EU-direktiverne og dermed ikke skaber ulige konkurrencevilkår ved at konkurrere på arbejdsmarkedsforhold.

Det er tre gode principper, som vi socialdemokrater kun kan støtte. Det er samtidig et signal til omgivelserne om, at illegalt arbejde ikke er noget, vi vil finde os i langsomt kommer snigende ind over vores grænser her i Norden.

Derfor støtter vi også op bag de forslag til sanktionsbestemmelser, forslaget indeholder, som vil indebære en samordning af indførelsen af strenge sanktioner for de virksomheder i Norden, som skulle fristes til at benytte sig af illegal arbejdskraft.

Når jeg startede med at kalde forslaget for visionært, er det, fordi vi ikke i dag har noget stort problem med illegal arbejdskraft, men samtidig kan vi ikke udelukke, at det bliver et tiltagende problem i årene fremover. I hvert fald har det illegale arbejde stukket sit grimme ansigt frem visse steder bl.a. i Danmark, og det er jo bedre at forebygge end at helbrede.

Det visionære i forslaget ligger med andre ord i, at der er tale om en indsats, som skal forebygge, at vi får større problemer med illegal arbejdskraft, f.eks. når der åbnes mere til de øst- og centraleuropæiske lande. Vi må derfor gøre en indsats gennem støtte fra os og etablering af et treparts-samarbejde på arbejdsmarkedet, som vi jo i Norden synes er noget unikt, og som vi også har gode erfaringer med.

Vores samarbejde på dette område bekræfter endnu en gang, at der er en nordisk vej til at skabe et trygt Norden - vel at mærke et Norden, som er en aktiv del af det europæiske samarbejde. Det kan tjene til inspiration for andre lande, når de ser, hvordan vores samarbejde medvirker til at skabe en tryk og udviklende fremtid for vores lande.

Sigurjón Pálsson (UNR): Jeg bryder debatten lidt op med at berette, hvad der er hændt ved Ungdommens Nordiske Råds session her i weekenden.

Ungdommens Nordiske Råd havde et produktivt møde her i weekenden. Vi samledes omkring 40 personer og diskuterede både emner, som ligger før Nordisk Råds session, samt UNR's fremtid.

UNR's slutdokument ligger her fremme, og jeg håber, I har mulighed for at se på indholdet.

Ungdommens Nordiske Råd vil forstærke den nordiske identitet blandt de unge og mener, at hvis ikke de unge får en nordisk identitet i dag, så forsvinder det nordiske samarbejde i fremtiden. De unge må derfor have praktisk mulighed for at mødes og udveksle deres nordiske identitet. Både Nordplus-mini og Nordjob, mener vi, er udmærkede eksempler på dette.

UNR ser det som meget vigtigt, at man også udvikler samarbejdet mellem de vestnordiske lande.

Med hensyn til nærområderne mener UNR, at Nordisk Ministerråd må tage initiativ til at forenkle reglerne og mobiliteten for de unge mellem de nordiske lande og nærområderne. UNR mener, at det er beklageligt, at Østjob bliver nedlagt. Der bør åbnes mere for muligheden for at organisere møder i nærområderne i det nordiske samarbejde.

UNR ser med glæde, at Nordisk Ministerråd har arbejdet sig frem til en tværsektoriel børne- og ungdomspolitisk handlingsplan for årene 2001-2005. Den indeholder mange gode spørgsmål, kommer med mange konkrete tiltag og opbygger en base for den nordiske ungdomspolitik.

UNR mener, at implementeringen af denne skal begynde så hurtigt som muligt.

Med hensyn til bioetik foreslår UNR, at Nordisk Råd tager initiativ til en fælles nordisk debat om effekterne af den nye bioteknik og genetik i sundhedssektoren på en sådan måde, at de unge kan involveres.

Til slut anbefaler Ungdommens Nordiske Råd et grænseløst Norden og opfordrer de nordiske regeringer og de nordiske institutioner til at igangsætte et arbejde med henblik på at skabe et statusoverblik over forskellene i de nationale lovgivninger angående uddannelse og arbejds-markedsregulering.

Med hensyn til UNR's fremtid kom vi for det første frem til, at det, for at det skal kunne fungere godt, er det nødvendigt, at de politiske paraplyorganisationer, som opbygger UNR, er stærke. For det andet mener UNR, at det er nødvendigt, at den daglige drift af UNR varetages af et sekretariat lokaliseret i Nordisk Råds Sekretariat i København. Det betyder, at alle de ungdomspolitiske organisationer i Norden kan få adgang til en person, som ved, hvad det er, som sker i det nordiske samarbejde, en person, som også sørger for, at information spredes ud til organisationerne.

Marianne Andersson (midtengruppen, c): Fru president! Det är en glädje att tala om IT här i Nordiska rådet. För Centerpartiet i Sverige är IT för alla, digital allemansrätt, en viktig profilfråga. Så är det också för hela mittengruppen.

Inför denna församling behöver jag egentligen inte berätta det som är självklarheter, att alla de nordiska länderna har en stor datormognad, jämn utbildningsnivå, väl utbyggda datakommunikationer och många mobiltelefoner. Det förtjänar dock att upprepas i olika sammanhang att vi inte har anledning att ducka. Tvärtom gäller det att sträcka på ryggen och ta vara på möjligheterna. Den här utvecklingen ligger ju i många avseenden bakom det välstånd och den tillväxt som vi ser i de nordiska länderna i dag.

Att allt är bra i dag betyder dock inte att allt är bra i morgon. En ledande internationell position är inget som man per automatik behåller. Att stå stilla är samma sak som att falla tillbaka. Vill vi att Norden ska fortsätta att vara en region där saker händer inom IT, då måste vi fortsätta att gå framåt – och mer än så. Eftersom vi är små länder med små hemmarknader måste vi ständigt sträva efter att fördjupa vårt samarbete; detta för att Norden fortsatt ska vara en region som är intressant och konkurrenskraftig på en global arena.

Det är mot denna bakgrund som jag vill att man ska se den rapport och det förslag till initiativ som Europautskottet lägger fram. Vi ser framför oss en förnyad nordisk modell där de värden som under lång tid varit vägledande, allas delaktighet i framåtskridandet och medvetna offentliga satsningar för att stärka utvecklingen, också vägleder oss in i framtiden.

Jag vill gärna uttrycka det på det sättet att ambitionen är att garantera alla i de nordiska länderna en digital allemansrätt. Internet med alla dess tillämpningar, webben, TV, video, tal, fakta, spel och mycket annat kan lätt liknas vid ett enormt landskap öppet för att utforska och exploatera. Det är det landskapet som alla bör kunna ha tillgång till. Det är ju när de mångas nyfikenhet får utvecklas och mötas som kreativitet uppstår och idéer föds – då skapas tillväxt; vi vet att det är så. Därför är vi otåliga över att det inte händer mer inom ministerrådet för IT.

Europautskottet och dess arbetsgrupp har arbetat med de här frågorna och lagt fram sin rapport. Nu föreligger här fyra betänkanden med förslag som genomförda kommer att betyda mycket för etableringen av nödvändiga regelverk och utvecklingen inom detta nya kunskaps- och informationsområde.

Jag hoppas att det beslut som vi i dag fattar här kommer att vara ett starkt avstamp mot ett effektivt samarbete inom detta viktiga framtidsområde – till nytta såväl för oss i Norden som för våra närområden.

Kent Olsson (den konservativa gruppen, m): President! I den nordiska beskäftighetsredogörelsen för år 2000 har man valt att ta fram tre huvudteman vad gäller arbetskraftsutbudet i Norden: konsekvenserna av den demokratiska utvecklingen, integrationen av invandrare i arbetet och behovet av IT-kompetens. Man konstaterar att allt fler blir äldre och att det är bekymmer inför framtiden, liksom att vi riskerar att få brist på arbetskraft – en brist som vi i dag redan har inom sjukvården men också exempelvis när det gäller civilingenjörer.

Hur har man då lyckats få människor i arbete i Norden? Ja, låt oss ta Sverige som exempel. Trots en extrem högkonjunktur har vi i dag i Sverige 176 000 öppet arbetslösa och 127 724 personer i arbetsmarknadspolitiska åtgärder – en ökning med 3 664 personer jämfört med motsvarande vecka förra året. Trots högkonjunktur är alltså mer än 300 000 personer i Sverige öppet arbetslösa eller i åtgärder. Dessutom har vi förtidspensionerade av arbetsmarknadspolitiska skäl, deltidsarbetslösa m.m. Arbetslösheten är alltså trots högkonjunkturen skrämmande hög.

För att ytterligare minska den arbetslöshet som ändå har börjat minska anser vi i konservativa gruppen att det behövs en förändrad lagstiftning. Det behöver bli lättare att anställa. Det behöver vara mindre krångel och lägre skatter liksom satsningar på yrkesutbildning men framför allt behövs det en arbetsmarknad riktad mot yrken där det i dag finns s.k. flaskhalsar.

Låt oss sedan titta lite grann på den offentliga sektorn – på vården, skolan och omsorgen. Där behöver de offentliga monopolerna försvinna och brytas, inte stärkas som i dag sker i Sverige. Just i dag har Sveriges riksdag haft en remissdebatt med anledning av förslaget om att man inte ska få sälja akutsjukhus. Trots att man vet att trivsel och löner är bättre vid de privata sjukvårdsinrättningarna går man i Sverige motsatt väg. Tror man därmed att det blir lättare att få personal?

Vad gäller invandrare har vi ju en diskussion om positiv särbehandling. Det är en märklig lagstiftning som inte heller invandrarna tycker om. Vi anser att det måste bli lättare att anställa. Vidare behövs det färre regler och lägre skatter. På det viset kan vi få en minskad arbetslöshet också bland invandrare.

Kan arbetsmarknadsministern ställa sig bakom några av de förslag som vi i konservativa gruppen för fram för att få ned arbetslösheten och därmed bättre matcha efterfrågan på arbetskraft, som vi ju i dag har problem med? Det vore intressant att få svar på de frågor som jag ställt.

Odd E. Dørum (midtengruppen, V): Til den første hovedinnledningen om arbeidskraftsituasjonen vil jeg knytte noen bemerkninger med bakgrunn i den norske sterkt oljebaserte økonomien.

Jeg er svært overbevist om at det i det samfunnet vi kjenner, er det, for å unngå populistisk overforbruk av penger, helt nødvendig å lage en velordnet form for arbeidsinnvandring. Selv om vi skulle få til en meget effektiv omstilling av den offentlige sektor, selv om vi skulle lykkes maksimalt med å la arbeidsgivere tåle de ikke helt lekke arbeidstakerne, de som ikke er topp effektive, selv om vi lykkes med alt dette, selv om vi, for å bruke et norsk uttrykk, setter norgesrekord i omstillingsevne – og det krever en del – vil vi sitte igjen med et betydelig behov for arbeidskraftinnvandring fra området utenfor EØS. Utfordringen blir å gjøre det på en sosialt anstendig måte. Jeg synes det er lagt viktige føringer i dokumentene i dag, men jeg hadde lyst til å gi dette bidraget.

Hovedgrunnen til at jeg tok ordet knytter seg til A 1226/euro og en liten viktig setning: "at tilstræbe fælles løsninger i spørsmålet om utvikling af regelsæt for kryptering". Bak den setningen hviler etter min mening tre viktige avveininger. For det første næringslivets helt legitime behov for å kunne drive en beskyttet elektroniske handel, dernest borgernes behov for å kunne beskytte sitt personvern mot innsyn i deres liv, og dernest politiets legitime rett til å foreta etterforskning på den kybernetiske steppe. Noen politifolk vil drømme om at man skal kunne ha den totale over-våkning. Det vil ikke være mulig eller ønskelig. Selv de mest avanserte som har lyst på krypteringsnett, vil ikke klare det. Men jeg vil oppfordre Minister-rådet til å gjøre denne avveiningen og sørge for at disse viktige verdisette-ner blir drøftet tilbake når dette avsnittet blir vurdert i det videre arbeid.

Arbejdsminister **Hygum**: Ærede medlemmer! Jeg vil starte med at sige tak til dem, der i deres indlæg har kvitteret for, at vi har lagt mere vægt på at skue fremad med beskæftigelsesredegørelsen i stedet for at udarbejde en tung rapport med statistiske og andre former for kendsgerninger, der opregner udviklingen i de senere år.

Lad mig starte med at svare på hele spørgsmålet om kompetencebehovet og nødvendigheden af investering i kompetenceudvikling, den livslange læring, og koble det med frustrationen, som Kent Olsson var inde på. Der er stadig væk relativt mange arbejdsløse, selv om arbejdsmarkedet - også i Sverige f.eks. - er under pres. Det er også en udvikling, vi kender til i Danmark.

Et af problemerne, hvis vi tager IT-området, skyldes jo, som det også fremgår af beskæftigelsesredegørelsen, at vi i begyndelsen af 1990'erne antog, at standardløsninger ville indebære mindre behov for udvikling af IT-kompetencer. Og man kan jo sandt for dyden sige, at erfaringerne siden begyndelsen af 1990'erne har vist noget andet. Der er kolossale behov for kompetenceudvikling, der direkte eller indirekte knytter sig til IT-teknologien.

Befolkningen som sådan har et behov for IT-kompetence i privat regi, kan man sige. Men vi har også som arbejdskraft på den professionelle side væsentlige behov for kompetenceudvikling. Kompetenceudviklingen skal foregå gennem hele livet. På den måde kan vi forebygge udstødningen fra arbejdsmarkedet.

Hvordan skal man tiltrække arbejdskraft til forskellige flaskehalssektorer, bliver der spurgt. Det er min opfattelse, at det i de pågældende sektorer i høj grad handler om at gøre sig mere attraktiv. Der blev peget på problemer med at tiltrække arbejdskraft til hospitalssektoren. Jeg kan med udgangspunkt i danske forhold sige, at det er et af de områder, hvor der i høj grad trænger til at blive arbejdet med måden, arbejdet organiseres på, sikre større udfordringer i den enkeltes hverdag, give jobområdet et bedre image, så det virker mere attraktivt i forhold til den ledige arbejdskraft.

Mere generelt er paradokset, at den arbejdskraft, der i dag er ledig, i mange tilfælde er i besiddelse af kompetencer, som ikke præcist er de kompetencer, der er efterspurgt på flaskehalsområderne. Det understreger vigtigheden af, at vi får skabt en større tværgående faglig og geografisk mobilitet i arbejdsstyrken, og det understreger vigtigheden af, at der investeres i en aktiv arbejdsmarkedspolitik, hvor man på basis af rettigheder og pligter bliver i stand til at transformere den nuværende arbejdsstyrke til at passe til fremtidens behov for arbejdskraftressourcer og kompetencer.

Tiden tillader ikke, at jeg kommer rundt om alle indlæg, men jeg kan afslutningsvis sige: Jeg kan skrive under på mange af de udsagn, der er kommet om behovet for fleksibilitet, behovet for mobilitet, men jeg kan også skrive under på behovet for, at disse forandringer sker under tryghed.

Og trygheden kan man ikke lovgive sig til efter min opfattelse. Trygheden kan man sikre sig ved at højne den enkeltes værdi på arbejdsmarkedet uge for uge, år for år. Det er den ægte tryghed, som hænger så utrolig meget sammen med fleksibiliteten og mobiliteten.

Debatten ble avsluttet. Rådet bifalt Europautvalgets forslag til rekommandasjoner i anledning av B 198/euro, A 1235/euro, A 1226/euro, A 1227/euro, A 1228/euro, A 1229/euro, A 1237/ euro. Rådet besluttet å ta Dokument 9, Dokument 10 og Dokument 11 til etterretning.

Riitta Prusti overtok ledelsen av forhandlingene.

14. Bioetik samt levnedsmiddelsikkerhet – fra jord/fjord til bord

B 196/när	Ministerrådsförslag om handlingsprogram för nordiskt jord- og skogsbrukssamarbete 2001 – 2004
B 197/när	Ministerrådsförslag om strategi for det nordiske fiskeri-samarbejde 2001 – 2004
B 194/euro	Ministerrådsförslag om handlingsprogram for det nordiske levnedsmiddelsamarbejde frem til år 2004
A 1218/nord	Medlemsförslag om nordiskt samarbete inom området för bioetik
A 1222/euro	Medlemsförslag om genmodifierade organismer
A 1225/när	Medlemsförslag om havets miljöproblem och hållbar förvaltning av fiskeresurserna
Dokument 12	En nordisk dimension i bioetiken? Rapport fra Norden-udvalgets seminar

Ministerrådsförslag om handlingsprogram för nordiskt jord- og skogsbrukssamarbete 2001 – 2004 (B 196/när)

Nærområdeutvalget hadde foreslått at Rådet rekommanderer de nordiska ländernas regeringar

att införa ett nätverk på myndighetsnivå nationellt för att ge snabb information när det inträffar fall som hotar livsmedelssäkerheten och att verka för att det inom EU byggs upp motsvarande nätverk

Nærområdeutvalget hadde foreslått at Rådet rekommanderer Nordisk Ministerråd

Nærområdeutvalget hadde foreslått at Rådet rekommanderer Nordisk Ministerråd

att fastställa ministerrådsforslag B 196/när med beaktande av de synpunkter som framförts i utskottets betänkande över förslaget

Ministerrådsforslag om strategi for det nordiske fiskerisamarbejde 2001 – 2004 (B 197/nær)

Nærområdeutvalget hadde foreslått at Rådet rekommanderer Nordisk Ministerråd

att med beaktande av de synpunkter som framförts i nærområdes-utskottets betänkande över ministerrådsforslag B 197/när fastställa strategin for det nordiske fiskerisamarbetet 2001 – 2004.

Ministerrådsforslag om handlingsprogram for det nordiske levnedsmiddelsamarbejde frem til år 2004 (B 194/euro)

Europautvalget hadde foreslått at Rådet rekommanderer Nordisk Minister-råd

at vedtage ministerrådsforslag om handlingsplan for det nordiske levnedsmiddelssamarbejde frem til år 2004 og tage hensyn til Europaudvalgets bemærkninger, herunder afsætte tilstrækkelige midler til at iværksætte den omtalte forskningsindsats og databaseudbygning.

Medlemsforslag om nordiskt samarbeide inom området för bioetik (A 1218/nord)

1) Nordenutvalget hadde foreslått at Rådet rekommanderer Nordisk Ministerråd

at undersøge hvordan den frivillige sektor, særligt forbruger- og miljøorganisationer kan få større påvirkningsmuligheder i forhold til etiske og sundhedsmæssige vurderinger,

at afsætte tilstrækkelige midler på budgettet for 2001 til Nordisk Komité for bioetik til en redegørelse for reglerne i Norden på det bioteknologiske område, de etiske dilemmaer og politiske styringsmuligheder,

2) Nordenutvalget hadde foreslått at Rådet rekommanderer de nordiske lands regjeringer

at arbeide aktivt for at gjennomføre et internasjonalt forbud mod kloning af mennesker i overensstemmelse med Europarådets konvention om menneskerettigheter og biomedicin,

at overveje, hvorledes man i de nordiske lande kan sikre offentligheden innsigt i forskning på det bioteknologiske område.

Medlemsforslag om genmodifiserede organismer (A 1222/euro)

Europautvalget hadde foreslått at Rådet rekommanderer de nordiske lands regjeringer

at med utgangspunkt i sluterklæringen fra ministerkonferencen om sikker mat den 26. – 27. juni 2000 arbeide for en meget restriktiv politik i forhold til godkendelse af markedsføringstilladelser for genmodifiserte levnedsmidler,

at med utgangspunkt i sluterklæringen fra ministerkonferencen om sikker mat den 26. – 27. juni 2000 arbeide for at sikre forbrukernes frie valg af levnedsmidler, også det frie valg som kan være betinget af etiske forhold og som derfor forudsætter at levnedsmidler mærkes, hvis der på et tidspunkt i produksjonskæden har vært anvendt genmodifiserte innholdsstoffer.

Medlemsforslag om havets miljøproblem och hållbar förvaltning av fiskeresurserna (A 1225/när)

Nærområdeutvalget hadde foreslått at Rådet rekommanderer Nordisk Ministerråd

att säkra ett nordiskt tvärspektoriellt engagemang för att kommande Nordsjökonferenser prioriterar frågeställningen om att reducera föroreningarna till haven,

att på ett tvärspektoriellt plan (fisk, konsument, livsmedel och miljö) dokumentera föroreningstillståndet för att säkra att fisk från Nordens hav är sund och säker mat,

att i relevanta internationella organ verka för utveckling av en mer enhetlig förvaltning av havsområdena med en samlad värdering av alla viktiga påverkande faktorer,

att verka för utveckling och enhetligt bruk av selektiva fångstredskap,

att genom medverkan av relevanta sektorer, ex.vis konsument-, fiske-, skole- och ungdom- kultur och information, initiere en informationskampanj om sund och säker mat från Nordens hav.

Ministerrådsförslag om handlingsprogram för nordiskt jord- og skogsbrukssamarbejde 2001 – 2004 (B 196/när)

Ministerrådsforslag om strategi for det nordiske fiskerisamarbejde 2001 – 2004 (B 197/nær)

Ministerrådsforslag om handlingsprogram for det nordiske levnedsmiddelsamarbejde frem til år 2004 (B 194/euro)

Jordbruksminister **Margareta Winberg** (Ministerrådets talskvinne): Fru president! Jag presenterar här tre förslag och har därför fått 15 minuter till mitt förfogande.

Säker mat och livsmedelskvalitet är begrepp som i hög grad har dominerat debatten under de senaste åren och också nu i dessa dagar. Matskandaler som BSE, galna-ko-sjukan, dioxinföroreningar och annat har medverkat till att sätta fokus på livsmedelssäkerheten, nu senast i Frankrike.

Frågeställningarna är ofta tvärsektoriella, och inom Nordiska ministerrådet behandlas de av minst tre sektorer: fiske, jord- och skogsbruks- samt livsmedelssektorerna. Samtliga dessa sektorer lägger nu fram handlingsprogram för den kommande fyraårsperioden. I samråd med de berörda ministerråden har vi därför valt att presentera handlingsprogrammen samlat och fokusera just livsmedelssäkerheten.

Vi kan konstatera att Norden på många sätt ligger långt framme när det gäller att tillförsäkra befolkningen hälsosamma och säkra livsmedel.

Vi har en stor produktion av livsmedel av hög kvalitet och goda förutsättningar att ha en livsmedelsproduktion som är miljömässigt, socialt och ekonomiskt hållbar. Vi har faktiskt aldrig vare sig i Norden eller i Europa haft tillgång till så säker mat som i dag.

Dock finns det behov av att ytterligare stärka samarbetet på vissa områden. Konsumenterna har blivit allt mer medvetna om kvalitetsfrågor och ställer i allt högre grad krav på "mjuka" kvalitetsaspekter såsom märkning, etik, djurvälstånd, ekologi, miljö och arbetsmiljö.

Fiskenäringen är i stor utsträckning baserad på att utnyttja vilda fiskbestånd. Det betyder i relation till livsmedelssäkerheten att det internationellt måste och ska göras en kraftigare insats mot föroreningarna i haven.

Det är därför inget tvivel om att livsmedelssäkerhet är ett mycket centralt ämne som står högt på den internationella dagordningen. Samtidigt är det ett ämnesområde där de nordiska länderna har mycket att bidra med. Inom det nordiska samarbetet inledde vi redan 1997, efter Nordiska rådets rekommendation, en regional uppföljning av åtagandena i FN:s toppmöte om livsmedelssäkerhet, World Food Summit. Den framåtsyftande rekommendation från Nordiska rådet som man då gav har på ett meningsfullt sätt bidragit till att det nordiska samarbetet utvecklats till ett värdefullt redskap både nordiskt och internationellt.

Jag ska här belysa några av de största utmaningar som både jordbruks- och fiskesektorerna samt livsmedelsindustrin nu står inför. Låt mig börja med Europeiska unionen.

Livsmedelssäkerhet är ett mycket aktuellt ämne inom EU. Kommissionen har med sin vitbok föreslagit en detaljerad tidplan med många konkreta förslag, med syfte att förelägga dem i rådet före utgången av 2002. Med utgångspunkt i EU-ländernas mycket positiva mottagande av vibo-ken väntar jag mig att planen blir genomförd även om man kan tro att den är något optimistisk, men den politiska viljan i EU är i hög grad närvarande.

Kommissionen önskar att den framtida livsmedelslagstiftningen ska vara sammanhängande och täcka hela livsmedelskedjan från jord/fjord till bord och åter till jord/fjord. I de nordiska länderna finns betydande erfarenheter av ett synsätt som omfattar hela livsmedelskedjan. Det är en god grund för att genomföra de initiativ som lagts fram i vitboken.

Nordiska ministerrådet uppskattar att kommissionens vitbok ligger i linje med de nordiska intentionerna på livsmedelssäkerhetsområdet. Innehållet i de konkreta förslagen kommer emellertid att vara avgörande för det slutliga resultatet.

Det svenska ordförandeskapet inom EU närmar sig med raska steg. Högt prioriterat av oss är arbetet med den nya europeiska livsmedelsmyndigheten. Jag hoppas också att vi under våren under vårt ordförandeskap kan fatta beslut om fastställande av en lista över allergiframkallande ämnen som alltid ska anges i märkningen oavsett övriga regler. Det gäller t.ex. mjölk, ägg och skaldjur.

Under vårt ordförandeskap kommer vi att arrangera en tvärvetenskaplig konferens om livsmedelskedjan. Den kommer att äga rum i Uppsala den 14-16 mars. Erfarenheterna från det mötet kommer sedan att ligga till grund för överläggningarna under det informella jordbruksministermötet i Östersund den 8-10 april.

Låt mig så gå över till Norden. Också i Norden har det tagits många initiativ till att kartlägga och koordinera nordiska hållningar och strategier för livsmedelssäkerhet. På Nordiska ministerrådets konferens i juni i Köpenhamn om säker mat antogs en ambitiös deklaration för livsmedelssäkerhet. Den ingår som en väsentlig del av den kommande strategin för ett hållbart Norden. I strategin beskrivs - utöver de långtgående målen för en hållbar utveckling i Norden - ett handlingsprogram för 2001 - 2004 i tio punkter där det inom de närmaste åren är behov av särskilda insatser:

1. För det första ska vi stärka det nordiska inflytandet i internationella förhandlingar och processer, t.ex. FAO, WHO, WTO och Codex Alimentarius.
2. Den andra punkten är samarbete om utvecklingen av ett nytt regelverk i EU/EES.
3. Den tredje punkten i strategin är att stärka och samordna nordisk forskning och utbildning rörande livsmedelssäkerhet.

4. För det fjärde ska vi öka insatsen mot zoonoser och sjukdomsframkallande mikroorganismer.
5. Den femte punkten i strategin är att begränsa bruk av antibiotika och andra ämnen som används i livsmedelsproduktionen.
6. Den sjätte punkten är att begränsa användningen av livsmedelstillsatser.
7. Den sjunde punkten i strategin är märkning och konsumentinformation. Insatsen ska förbättras så att konsumenterna i större utsträckning får tillgång till relevanta upplysningar.
8. Den åttonde punkten handlar om genetiskt modifierade organismer - GMO. Jag tror att man gör klokt i att inse att det folkliga motståndet mot genetiskt modifierade organismer är mycket stort. Vi ska därför tillämpa försiktighetsprincipen och hålla fast vid att konsumenterna ska informeras när genteknologi använts vid framställning av livsmedel.
9. Den nionde punkten i strategin är att upprätthålla och vidareutveckla en hög standard för djur- och växtskydd.
10. Den tionde och sista punkten i strategin för 2001 - 2004 är att stärka konsumentinflytandet på livsmedelsområdet - nationellt, nordiskt och internationellt. Detta ska ske i full öppenhet och dialog, bl.a. i utformning av lagstiftning och även i krissituationer. Ministerrådet vill arbeta aktivt för att EU:s system för krishantering utvecklas till ett verksamt redskap.

Dessa tio punkter är alla viktiga, men vi måste nog erkänna att det inte kommer att vara möjligt att lösa alla de identifierade problemen inom den fastlagda tidshorisonten.

Låt mig gå över till handlingsprogrammen. Den nordiska strategin för livsmedelssäkerhet är inarbetad i handlingsprogrammen för det nordiska jord- och skogsbrukssamarbetet, fiskerisamarbetet och livsmedels-samarbetet. I dessa handlingsprogram har ministerrådet för övrigt lagt sig vinn om att säkra kopplingen till arbetet med den tvärssektoriella strategin för ett hållbart Norden.

På jord- och skogsbruksområdet prioriteras följande områden utöver livsmedelssäkerhet: hållbart jordbruk, hållbart skogsbruk, genetiska resurser och biologisk mångfald samt landsbygdsutveckling. Det sistnämnda kommer att vara ämnet för en nordisk-baltisk jord- och skogsbrukskonferens på ministernivå som kommer att avhållas i nästa månad i Köpenhamn. Temat "hållbar landsbygdsutveckling" rymmer goda möjligheter för att i ett förstärkt samarbete med de baltiska länderna i närområdet stödja dessa länders förberedelser för ett EU-medlemskap. Arbetet med bevarandet av de genetiska resurserna förstärks, bl.a. genom arbetet i Nordiska genbanken och Nordiska genbanken för husdjur samt genom inrättandet av ett strategiskt råd för genresursfrågor.

På fiskeområdet är målsättningen att arbeta för en mer hållbar utveckling av de nordiska ländernas fiske, med en god havsmiljö som bas för detta. På detta sätt säkras konsumenternas möjligheter att välja sund och säker mat av god kvalitet. Vidare ska samarbetet bidra till utvecklingen av de nordiska ländernas fiskerinäring, genom att samarbetet ska utvecklas ur och bygga vidare på de enskilda ländernas fiskepolitik och därmed bidra till att finna gemensamma lösningar på områden där de ger bättre resultat än att arbeta enbart nationellt.

Handlingsprogrammet på livsmedelsområdet har utvecklats med målsättningen att räkna från jord till bord. Samarbetet täcker brett över livsmedelslagstiftningen - vilka krav vi ställer på säker mat - över kost och näringsfrågor, och över konsumentinformation om livsmedel. Programmet behandlar också bakomliggande faktorer som livsmedelstoxikologi, mikrobiologi och kemi, och det täcker tillsynsfrågor. Man arbetar dessutom starkt för att stärka det nordiska inflytandet i nordiska forum.

Alla de tre sektorerna har en fast struktur för att styra samarbetet, men dessutom har man byggt upp ett antal informella nätverk, där olika aktörer står i tät kontakt. Detta är en viktig faktor för att bevara och stärka det nordiska samarbetet i verklighetens värld.

En förstärkning av det nordiska samarbetet om livsmedelssäkerhet i hela kedjan förutsätter bästa möjliga organisation av samarbetet. Det behövs en tvärssektoriell helhetssyn, men det stämmer inte alltid med nuvarande sektorsdelning av arbetet i Nordiska ministerrådet. Det är bakgrunden till att vi på ett gemensamt möte i augusti i år på Svalbard ingående diskuterade en samling av fiske, jord- och skogsbruks- samt livsmedelssektorerna under ett gemensamt ministerråd.

Jag noterar att närområdesutskottet också är av samma uppfattning. Det innebär goda möjligheter att nå ett ännu bättre resultat i framtiden.

Ministerrådsförslag om handlingsprogram för nordiskt jord- og skogsbrukssamarbete 2001 – 2004 (B 196/när)

Ågren (Nærområdeutvalgets talsmann): Fru president! Under min studietid i Uppsala tänkte jag ibland med en suck på innehållet i en vers i Gamla testamentet i Predikaren där det står: Ingen ände är på det myckna bokskrivandet, mycket studerande gör kroppen trött. Som politiker påminns man ibland om det när man ställs inför kraven att läsa så mycket; man blir trött ibland.

Men ibland får man sådant i sin hand som gör att en del av tröttheten försvinner. Det gäller faktiskt ministerrådets förslag till handlingsprogram för nordiskt jord- och skogsbrukssamarbete åren 2001-2004. Man blir glad när man läser det.

Ministerrådets förslag sätter in jord- och skogsbruket i flera större sammanhang. Det understryker betydelsen av de internationella överens-

kommelser som uppnåddes vid Riokonferensen 1992 - FN:s konferens för miljö och utveckling - och att arbetet med att förverkliga den fortgår.

Därvid är uppfyllelsen av Agenda 21 av särskild vikt. I fokus står bl.a. genresursområdet, frågor rörande världshandeln samt de internationella skogsfrågorna och utvecklingen mot ett permanent bindande samarbete för skogsfrågor.

I det nordiska samarbetet med vårt närområde i öst är en hållbar jord- och skogsbruksutveckling ett prioriterat område. Det är inte minst viktigt i de baltiska staternas förberedelser för ett kommande inträde i den europeiska unionen. En gynnsam landsbygdsutveckling innefattande de areella basnäringarna är en viktig förutsättning för en demokratisk och stabil samhällsutveckling i de nya demokratierna.

Men också i de nordiska länderna själva är jord- och skogsbrukets utveckling ett centralt inslag i en hållbar utveckling av landsbygden. Vi ser i dag på många håll i Norden en oroande och ibland rentav accelererande avfolkning av landsbygden. Den utvecklingen kan bara motverkas av att befolkningens livsvillkor förbättras genom att man förbättrar deras sysselsättnings- och inkomstmöjligheter, att man skyddar miljön samt bevarar kultur- och naturvärden. Då kan jord- och skogsbruket spela en viktig roll.

Under den kommande programperioden är betoningen på jordbrukets miljöaspekter i vid mening stark. Djurhälsa och etiska frågor i djurhållningen ska betonas.

Livsmedelssäkerhet har kommit att bli den fråga rörande jord- och skogsbruk som allra bredast berör medborgarnas intressen och villkor. Konsumenterna har en rätt att få träffa kvalificerade och för dem riktiga val. Det ställer rimliga krav på information och valmöjligheter. Det är viktigt att konsumenten genom ett fungerande system för märkning av livsmedel kan träffa de val som han eller hon önskar.

Livsmedelssäkerhet är inte bara en fråga om tycke och smak. Livsmedelssäkerhet är också en viktig hälsofråga. Alltfler människor drabbas av allvarliga allergiska besvär. En väl fungerande märkning av livsmedel har en direkt och ibland avgörande betydelse för dessa människors livskvalitet.

I detta sammanhang vill närområdesutskottet särskilt peka på vikten av att varningssystemet, när det inträffar fall som hotar livsmedelssäkerheten, förbättras både nationellt och inom EU. Dessa frågor kräver en mycket snabb reaktionsförmåga från berörda nationella myndigheter. Alldeles för ofta förflyter onödigt lång tid innan myndigheterna kan ingripa, vilket får till följd att fler människor drabbas än nödvändigt.

Närområdesutskottet föreslår mot denna bakgrund att de nordiska ländernas regeringar rekommenderas införa ett nätverk på myndighetsnivå nationellt för att ge snabb information när det inträffar fall som hotar livsmedelssäkerheten och att verka för att det inom EU byggs upp motsvarande nätverk.

Det framlagda förslaget till handlingsprogram för nordiskt jord- och skogsbrukssamarbete för 2001-2004 utgör ett ambitiöst bidrag till arbetet med ett hållbart Norden och till värnande av en positiv landsbygdsutveckling i Norden. Utskottet föreslår att ministerrådet rekommenderas fastställa förslaget till handlingsprogram för nordiskt jord- och skogsbrukssamarbete med beaktande av de synpunkter som framförs av utskottet i betänkandet.

Ministerrådsförslag om strategi for det nordiske fiskerisamarbejde 2001 – 2004 (B 197/nær)

Medlemsförslag om havets miljøproblem och hållbar förvaltning av fiskeresurserna (A 1225/när)

Kaj Larsson (Nærområdeutvalgets talsmann): Fru president! Havet och dess resurser är en stor tillgång för de nordiska länderna. Havet är också för många en arbetsplats. Så har det alltid varit, och så vill vi naturligtvis även att framtiden ska vara. Det är därför viktigt att vi i Norden kan samarbeta för en hållbar utveckling av det nordiska fisket.

Ministerrådets framlagda strategi för det nordiska fiskerisamarbetet innehåller mycket bra texter och formuleringar, men när det gäller budgeten och medel till genomförandet är det inte några förändringar jämfört med årets budget. Trots att ministerrådet säger i sitt förslag att en särskild nordisk insats måste göras för forskning och information, som kräver en betydlig ökning av budgetmedel, föreslås en oförändrad budget.

Den viktigaste delen för att vi ska kunna ha ett hållbart fiske i framtiden är att vi skapar en miljö för fisken där den kan leva och fortplanta sig. Hur ser våra hav ut? Vad är det som händer under havsytan? Skulle vi på samma sätt se de miljöförändringar som både har skett och sker i haven och jämföra dessa med vad som sker på land tror jag att vi alla blir skrämde. Både det som sker och det som finns under havsytan vet vi mycket lite om. Men så mycket vet vi att utsläppen och tillförseln av föroreningar i haven måste minska, och det är därför en av huvuduppgifterna som måste få en lösning om vi ska ha en hållbar förvaltning av fiskeresurserna.

”Utveckling av selektiva redskap och skonsamma fiskeredskap är ett insatsområde med fortsatt prioritering.” Så står det i planen, och det är mycket bra. Men det är också samma text som varit med i tidigare plan. Då det finns en så bra programförklaring kan man fråga sig hur det har fungerat och hur det ser ut i verkligheten.

Jag ska belysa ett exempel. Torsken i Östersjön har kraftigt minskat. Orsakerna till detta är flera, men ett kraftigt och effektivt fiske är en av orsakerna. Från svensk sida har vi länge drivit selekteringsfrågan, där vi vill öka maskstorleken i trålen för att endast fånga den större fisken och ge den mindre möjlighet att växa och att leka ytterligare en gång. Vi vill med andra ord öka maskstorleken i trålen från i dag 105 mm till 130 mm. Detta är också enligt biologernas rekommendationer.

Vad händer då? Ja, eftersom det är flera länder som fiskar i samma vatten är inte effekten så stor om ett land genomför denna förändring. Vårt grannland och medlemslandet i Nordiska rådet Danmark är motståndare till denna förändring. De vill genomföra en förändring från 105 till 110 mm, som inte kommer att ha någon större betydelse. En samsyn från de nordiska länderna skulle ge oss större möjligheter att genomföra detta i samtliga Östersjöländer.

Min fråga är därför: Vad har vi för hjälp av välskrivna program när medlemsländerna inte lever upp till vad som står i programmen? Vad kan Nordiska ministerrådet göra för att länderna på ett bättre sätt ska leva upp till programmets intentioner? Ett sätt är ju, som närområdesutskottet föreslår, att vi ska sträva efter att förankra programmet i de nationella parlamenten. Om varje medlemsland går sin egen väg, vad har vi då för nytta av Nordiska rådet och fina programförklaringar?

I programmet sägs att Norden bör fortsätta att lägga stor vikt vid att skydda den marina miljön. En ren havsmiljö är en förutsättning för att bevara eller förbättra havets produktivitet och därmed också ett hållbart utnyttjande av havets resurser och deras kvalitet. Det är en mycket bra skrivning, och jag tror inte att det är någon som opponerar sig mot denna programförklaring.

Men eftersom utsläpp i haven sker också från andra länder utanför Nordiska rådets medlemsländer och orsakar kanske ännu större miljöförstöring än vad vi själva orsakar, är detta ett oerhört stort arbetsområde. De baltiska staternas utsläpp i Östersjön och kärnavfallsläckage och andra kraftiga miljöföroreningar från Kolahalvön påverkar onekligen mycket negativt vår havsmiljö. Om inte kraftfulla insatser sker här spelar det naturligtvis inte så stor roll vad och vilka program vi skriver.

Jag har belyst två exempel som har negativ påverkan på en hållbar utveckling av fisket i våra hav. Det är dels den miljöbelastning som vi medlemsländer orsakar våra hav, dels framför allt våra närområden och dels selekteringen av redskapen. Om vi inte finner lösningar på dessa problem kan vi spara oss besväret att skriva välformulerade program. Det gäller med andra ord att sätta kraft och styrka bakom programmen också.

Närområdesutskottet delar ministerrådets syn på en strategi för det nordiska fiskerisamarbetet, men det får inte stanna vid vackra ord. Ett erkännande av den betydelse som detta har för utvecklingen skulle kunna ges uttryck t.ex. i budgeten.

Bättre kunskap behövs om de fysiska förhållandena i havet, bl.a. havsklimat och fysiska och biologiska transportvägar för föroreningar. Det är också en del av vad som förs fram i medlemsförslaget A 1225/när och är frågor som kan föras fram på nästa Nordsjökonferens, som ska hållas år 2002 i Norge.

Till sist, fru president! Gemensamma nordiska insatser är nödvändiga om vi ska garantera våra efterlevande ett hållbart fiske och våra konsumenter fisk med bra kvalitet.

Medlemsförslag om genmodifierade organismer (A 1222/euro)

Arnbjörg Sveinsdóttir (Europautvalgets talskvinne): Fru præsident! Europaudvalget vil gerne udtrykke sin overordnede tilfredshed med handlingsplanen for det nordiske levnedsmiddelsamarbejde frem til år 2004. Målet for de nordiske lande er jf. planen at sikre et højt niveau af levnedsmiddelsikkerhed og kvalitet uden at lægge unødvendige hindringer i vejen for den fri handel over grænserne og uden at ødelægge de lige konkurrencevilkår. Det kan Europaudvalget tilslutte sig.

Ministerrådet lægger vægt på at bevare og udbygge det faglige beredskab i Norden på en række toksikologiske, mikrobiologiske, kemiske og ernæringsmæssige områder bl.a. på forskning i risikovurdering. Europaudvalget mener, at det nordiske samarbejde kan gøre en forskel for forbrugernes sikkerhed.

Det er vigtigt, at de nordiske landes holdninger føres videre i internationale fora og forhandlinger, og at de strikse nordiske holdninger kan underbygges med forskningsresultater. Det gælder, både når landene optræder enkeltvis, og når der er mulighed for at fremføre enslydende synspunkter. Ministerrådet må derfor sikre, at der fortsat afsættes midler til at samordne de nordiske landes forskningsindsats på dette område.

Europaudvalget tilslutter sig, at de nordiske lande vil tage udgangspunkt i forsigtighedsprincippet. Forsigtighedsprincippet kan dog fortolkes, og Europaudvalget understreger, at de nordiske lande må være fortalere for en restriktiv fortolkning nationalt, nordisk og internationalt.

Udbygning af levnedsmiddelkontrollen indgår i handlingsprogrammet og er en betingelse for at sikre virksomheder og primærproducenter ansvar for de sikre produktionsmetoder.

Europaudvalget har også behandlet medlemsforslag A 1222/euro om genmodificerede organismer. Europaudvalget foreslår, at Nordisk Råd rekommanderer de nordiske landes regeringer at arbejde for en meget restriktiv politik i forhold til godkendelse af markedsføringstilladelser for genmodificerede levnedsmidler, og at de nordiske lande arbejder for at sikre forbrugernes frie valg af levnedsmidler, også det frie valg, som kan være betinget af etiske forhold. Sidstnævnte forudsætter, at levnedsmidler

mærkes, hvis der på et tidspunkt i produktionskæden har været anvendt genmodificerede indholdsstoffer.

Europaudvalget mener, at arbejdet kan og skal finde sted med udgangspunkt i sluterklæringen fra ministerkonferencen om sikker mad den 26.-27. juni 2000, hvor ministrene i deres sluterklæring var enige om, at markedsføringstilladelser for genmodificeret mad skal baseres på strenge sundhedsmæssige og miljømæssige risikovurderinger ud fra forsigtigheds-princippet, samt at forbrugernes frie valg sikres ved tilfredsstillende mærkning af genmodificerede produkter.

Europaudvalget mener, at de nordiske lande må have en endnu mere restriktiv holdning over for gensplejsning af fødevarer, end der blev givet udtryk for i sluterklæringen fra førnævnte konference. Gensplejsning kan medføre både kvalitative og kvantitative ændringer i organismerne, som man i dag ikke kender konsekvenserne af.

Europaudvalget mener derfor ikke, at det er moralsk forsvarligt at udsætte en person for eventuelle risici med gensplejsede fødevarer. Hvis man ikke gennemfører et totalforbud mod gensplejsning, så må man som et minimum sikre, at forbrugerne kan få tilstrækkelig information gennem mærkning og derefter selv foretage en risikovurdering.

Medlemsforslag om nordiskt samarbete inom området för bioetik (A 1218/nord)

Ringqvist (Nordenutvalgets talsmann): Fru president! Nordenutskottets betänkande om nordiskt samarbete på bioetikområdet grundar sig på ett medlemsförslag från den vänstersocialistiska gruppen. Betänkandet innehåller både förslag till Nordiska ministerrådet och förslag till de nordiska ländernas regeringar. Nordenutskottet har under året hållit ett temamöte och ett seminarium om bioetik, och slutsatsen är att det finns ett stort behov av ett nordiskt samarbete om genteknik och bioetik. I det nordiska samarbetet kring bioteknik bör man enligt utskottet utgå från dels försiktighetsprincipen, dels etiska överväganden. Vinsterna med biotekniken bör inte göra att vi blundar för de eventuella riskerna för människors säkerhet och skyddet av miljön. Användningen av bioteknik måste också ta hänsyn till och vara i överensstämmelse med befolkningens värderingar på området.

Bioteknikens omedelbara vinster kan se ut att vara stora. Ändå kan man se risker med att biotekniken kan leda till en förändrad människosyn, så att acceptansen av dem som avviker från det som man tycker är normalt blir mindre. Risken för fysisk, psykisk och social skada finns också. Nordenutskottet anser att dessa risker som ett minimum måste diskuteras i ett öppet politiskt forum.

Nordenutskottet föreslår att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att undersöka hur den frivilliga sektorn, särskilt konsument-

och miljöorganisationer, kan få större påverkansmøjlighet på etiska och hälsomässiga värderingar av t.ex. genmanipulerad mat. Utskottet föreslår också att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att avsätta tillräckligt med resurser i budgeten för 2001, så att den nordiska kommittén för bioetik kan genomföra arbetet med en redogörelse för reglerna i Norden på bioteknikens område, etiska frågeställningar och politiska styrmøjligheter. Det är viktigt att överväga hur den nordiska modellen kan påverka bl.a. EU. En redogörelse för regler i Norden på bioteknikens område, genetiska frågeställningar och politiska styrmøjligheter kan bidra till detta.

Nordenutskottet föreslår vidare att Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att arbeta aktivt för att genomföra ett internationellt förbud mot kloning av människor, i överensstämmelse med Europarådets konvention om mänskliga rättigheter och biomedicin.

Slutligen föreslår Nordenutskottet att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att överväga hur man kan säkra allmänhetens insyn i forskning på bioteknikens område. Nordenutskottet är enigt om att allmänheten bör ha möjligheter att följa forskningen på bioteknikens område, så att det inte uppstår obehagliga överraskningar på grund av forskningsresultat som uppfattas som oetiska.

Det finns anledning att oroa sig över uppfattningen att biotekniken skulle kunna skapa mirakel. Risken är stor att detta leder till att faror med biotekniken och etiska perspektiv på biotekniken inte tas på allvar. Det är därför viktigt med en öppen debatt i demokratiska forum. Nordenutskottet hoppas att denna debatt här på sessionen ska kunna bidra med synpunkter för det fortsatta nordiska arbetet med dessa frågor.

Miljøminister Siv Friðleifsdóttir: Fru president! Her diskuterer vi mange viktige saker, slik som havets miljøproblemer, bæredyktig forvaltning av havets ressurser, og levnedsmiddelsamarbeid inkludert matsikkerhet. Men matsikkerhet er meget understreket i bæredyktig utvikling i Norden, som vi nå har hatt til forhandling i det siste i nordisk regi.

På Island hadde vi for kort tid siden problemer med matsikkerhet. Vi fikk en forhøvelse av campylobacter i kylling, som vi produserer. Ganske mange ble syke. Vi satt i gang en kraftig plan for å minske dette problemet, og det har vi hatt suksess med. Denne saken lærte vi mye av. Her er matkontroll fordelt på tre ministerier, på miljøministeriet, på fiskeriministeriet og på landbruksministeriet. Noe av ansvaret er på statens skuldre og noe hos kommunene. Dette bildet viser at man har mange gråsoner. Det har vært liknende gråsoner og uklare soner i de andre nordiske land, men nå vurderer vi her hvordan man kan gjøre matkontrollen enklere. Det ble av Kaj Larsson sagt at vi må minske forurensningen, og det støtter jeg. Nord-Atlanteren er det reneste havet, og det er slik vi vil ha det i fremtiden.

Island og de andre nordiske landene har vært pådrivere for å verne om miljøet i havet. På Rio-konferansen i 1992 tok Island initiativ for å få frem en internasjonal avtale om POPs - persistente organiske miljøgifter.

En internasjonal konferanse her i Reykjavik i 1995 besluttet å begynne arbeidet med en slik konvensjon. Nå er den i sluttfasen og blir forhåpentligvis ferdigbehandlet i desember 2000.

Vi i Norden har også vært pådrivere for å minske radioaktivitet i havet. Nordiske miljøministre har f.eks. presset på britiske myndigheter på grunn av gjenvinningsfabrikken i Sellafield. Vi kan også se en potensiell fare for økt radioaktivitet i havet fra Kolahalvøya. Tidligere i dag var det presse-møte med Bellona, som får miljøprisen i morgen, der man fikk ganske rystende opplysninger. For de nordiske land er det meget viktig at vi verner om havets miljø på alle mulige måter, så vi i fremtiden fortsatt kan få sunn fisk og bruke havets ressurser uten å være i fare.

Löv (midtengruppen, SFP): Fru President! Jonas Ringqvist har nyligen på ett förtjänstfullt sätt redogjort för Nordenuskottets betänkande i genteknikfrågan, bioetiken framför allt. Jag vill ändå kort motivera hur viktigt det är att vi i fortsättningen fokuserar på den här problematiken i framtiden i Nordiska rådet. Biotekniken, genteknologin, utvecklas i rasande fart. Alla organismers genmassa kan manipuleras. Vissa födo-ämnen kan ges bättre egenskaper och bland annat lindra svälten i världen. Vilka är då riskerna? Biffjurar, som knappt kan gå, men ger goda biffar. Håller djurskyddets etik här?

Mitt i allt är människokloning verklighet om vi inte reagerar i tid. När vi nu befinner oss på isländsk mark måste jag personligen beklaga att staten här har sålt ut en genbank till kommersiella intressen. Detta är enligt mitt tycke inte etiskt försvarbart.

Hur skall regelverk om genteknik implementeras i vår lagstiftning på nationell nivå? Bör vi ha en nordisk samsyn? För min del är svaret ja och då är Nordiska rådet en naturlig och viktig arena att diskutera etisk problematik i denna dimension. Skall lagstiftningen sätta gränser för en fri forskning på bioteknologins område? En berättigad fråga. Var går gränsen för fri forskning och behovet av demokratisk kontroll och insyn? Vi parlamentariker behöver kunskap för att fatta nödvändiga beslut om lagar som styr detta problemområde i våra hemländer. Bioetiska frågor kommer och bör komma upp på dagordningen i Nordiska rådet också i framtiden, så pass stort allmänt intresse har bioetiken.

Ewa Larsson (midtengruppen, mp): "En nordisk dimension i bioetiken" får oss att fundera på vems värden som ska maximeras. I betänkandet om nordiskt samarbete inom bioetikområdet och betänkandet om genmodifierade organismer rekommenderar Nordiska Rådet Ministerrådet att inta ett mycket restriktivt politiskt förhållningssätt till marknadsföring

av genmodifierade livsmedel och att säkra konsumenternas fria val av livsmedel, vilket kräver att varorna märks om det vid någon tidpunkt i produktionsledet sätts in ett genmodifierat innehåll.

Även krav på att frivilligsektorn och miljörörelsen ska få större påverkansmöjligheter vad avser etiska värderingar inom bioteknik, att arbeta för ett internationellt förbud mot kloning av människor och att säkra offentligheten vad avser forskning inom det biotekniska området rekommenderas. Mittengruppen ställer helhjärtat upp bakom dessa krav.

Betänkandet om GMO visar tydligt på kluvenheten i frågan – en fråga som kanske är den största och mest avgörande för framtiden. Å ena sidan lyfts riskerna med genmodifierad mat fram: gener kan överföras till andra organismer, ge allergier, vara giftiga och ge oanade nya effekter. Å andra sidan föreslås inget förbud, men den nordiska hållningen ska stramas upp och bli mer restriktiv. Tydlig märkning och försiktighetsprincipen blir medlen. Jag skulle också kunna tänka mig att man inför konsekvensetiska skrivningar.

Och varför inte en ”subsidiaritetsprincip”? Om det inte är nödvändigt med genmodifierade livsmedel, varför ska vi då ha dem? Det finns ingen konsumentrörelse som kräver genmodifierad mat. Däremot finns det åtskilliga rörelser som vill skydda sig mot den. Och tredje världens länder är mycket oroliga för sin jordbruksutveckling nu när multinationella företag tar patent på utsäde som inte är fertilt, dvs. som inte går att så igen. Många ungdomar har tagit ställning mot genmodifierade ingredienser i mat.

Detta visar att det finns ett intresse för en etisk debatt. Det finns ett intresse att diskutera hur vetenskapliga framsteg används. Tyvärr exkluderas ofta ungdomarna från den här debatten om frågor som är avgörande för dem, deras barn och barnbarn, men de ska vi ändra på nu!

Till slut: Norden borde kunna ansluta sig till de regioner i världen som önskar bli ”genmodifierade frizoner”, i sällskap med t.ex. Frankrike, Italien och Brasilien. Biosäkerhetsprotokollet ger stöd för ett sådant agerande, mina vänner, så försök bara att tänka er tanken på ett Norden som ”genmodifierad frizon”.

Kristen Touborg (den venstresocialistiske gruppen, SF): Præsident! Jeg vil gerne gøre nogle principielle bemærkninger, bl.a. til Nordenudvalgets betænkning om bioetik og til Europaudvalgets betænkning om GMO.

Det er meget tilfredsstillende, at Nordenudvalget i betænkningen lægger op til at undersøge, hvordan bl.a. forbruger- og miljøorganisationer kan få større påvirkningsmuligheder over for etiske og sundhedsmæssige vurderinger. Det er der et meget stort behov for.

Åbenhed er jo ikke just det, der tynger området, men uden åbenhed bliver der ingen folkelig debat, og uden demokratisk debat er risikoen for,

at det bliver eksperterne, der kommer til at bestemme udviklingen, overhængende, og det aspekt anser jeg for at være skræmmende.

Også i Europaudvalgets betænkning lægges der op til åbenhed, men derudover også til mærkning af fødevarer for at sikre, at forbrugerne kan have et frit valg. Det er godt, men der er behov for nordisk samarbejde langt ud over rekommandationerne i Nordisk Råd.

Især for landene, som også er medlem af EU, er der en stor opgave inden for fødevarer sikkerheden. Erfaringerne viser jo, at det er nemmere at påvirke beslutningsprocessen i EU, hvis vi står sammen med de øvrige lande i Norden. Norden bør tidligere diskutere nye initiativer, som kommer fra EU-maskineriet.

Ligeledes bør de nordiske lande i det mindste være bevidste om, hvordan de hver især har tænkt sig at implementere EU-direktiver i lovgivningen, så man i hvert fald ikke ved en misforståelse kommer til at vælge helt forskellige løsninger.

Jeg vil gerne give ét eksempel på, hvor der er et stort behov for et nordisk initiativ.

I Danmark har vi indtil dette år haft strengere regler end EU for restkoncentrationer i levnedsmidlerne af bl.a. antibiotika og pesticider, men fra i år skal vi i harmoniseringens hellige navn acceptere væsentligt højere restkoncentrationer i levnedsmidlerne, selv om vi rent faktisk gerne ville gøre det bedre. For mig at se er det fuldstændig uforståeligt. Jeg forstår ikke, at man ikke kan indføre minimumsgrænser, men lade det enkelte land gå videre.

Jeg har afslutningsvis én ting at sige: Det er vigtigt, at man sikrer levnedsmiddelsikkerhed, troværdighed og gennemsuelighed. Først herefter kan forbrugerne føle sig sikre. Så vi har en stor opgave i Norden.

Karin Olsson (den socialdemokratiske gruppen, s): Fru president! Mat ska vara en källa till liv och njutning. God och nyttig mat ger tillvaron en extra krydda och att äta god mat i trevligt sällskap är en positiv och viktig del av vårt liv. Ett recept på en lyckad måltid innehåller framför allt två saker: bra råvaror och goda kunskaper.

Vi har i dag tillgång till ett rikligt utbud av livsmedel av god kvalitet under hela året. När vi köper vår mat ska vi kunna lita på att den är fri från gifter och producerad på ett sätt som tar hänsyn till både djur och miljö. Det är oerhört viktigt att konsumenterna kan ha förtroende för de varor som erbjuds och kan lita på att de produkter de köper är säkra.

Konsumenterna ska alltid ha rätt att välja bort livsmedel som de anser har producerats på farliga eller oetiska sätt. Men för att de ska kunna välja måste informationen vara tydlig. De märkningsregler som finns i dag säger att alla livsmedel ska märkas, om man genom analys kan påvisa genetiskt förändrat DNA eller protein.

För vissa ingredienser är det dock omöjligt att påvisa om de kommer från genmodifierade grödor eller inte. Ett stort problem är att genmodifierade råvaror blandas med icke genmodifierade så tidigt i förädlingsledet att det är i det närmaste omöjligt att se senare i livsmedelskedjan. Därför behövs det en obligatorisk märkning av alla livsmedel som härstammar från genmodifierade produkter, oavsett om detta kan påvisas med analys eller ej.

Livsmedel som kan innebära hälsorisk ska aldrig accepteras.

Försiktighetsprincipen ska vara ett rättesnöre för livsmedel. Det innebär att om det finns skäl att tro att livsmedel kan medföra risk för allvarliga skador på människors hälsa, får man inte fördröja åtgärder för att förhindra eller minska risken för skador bara för att det inte finns en entydigt vetenskaplig bevisning om denna risk.

Norden ska vara en spjutspets i samarbetet kring säker mat. Den deklaration som Ministerrådet antog i somras är en viktig plattform för nordiska initiativ i EU:s arbete som livsmedelssäkerhet. De punkter som ministrarna koncentrerade sig kring ger en bra grund för kommande arbete såväl nationellt som internationellt. Men det innebär inte att det räcker. Vi måste gå vidare. Vi måste strama upp ytterligare. Vi måste göra den nordiska hållningen mycket restriktiv.

Diskussionen om risker eller fördelar med genmodifierade organismer är långt ifrån klar, men genom en korrekt märkning kan jag som konsument välja att avstå från att köpa livsmedel som innehåller genmodifierade organismer, eller också kan jag välja att köpa dem om jag så vill.

Mat ska vara en källa till liv och njutning även i framtiden, för våra barn och barnbarn. Vi måste ta vårt ansvar och trygga en sund livsmedelskedja från jord till bord och sedan till jord igen, som Margareta Winberg sade i sitt anförande. På så sätt kan vi garantera en lyckad måltid även i fortsättningen, med bra råvaror och goda kunskaper som grund.

En del av de viktiga frågor som Anita Johansson och jag tog upp i vårt medlemsförslag är inte behandlade, vilket vi beklagar, men vi kommer tillbaka.

Jag vill avsluta med att säga att jag tycker Nordenutskottets förslag som Jonas Ringqvist redovisade var väldigt bra.

Presidenten: Haluan ilmoittaa neuvoston jäsenten tiedoksi että Tanskan kuningatar Ingrid on kuollut tänään iltapäivällä.

Presidentens tale i svensk översettelse:

Jag vill bringa till rådsmedlemmarnas kännedom att Drottning Ingrid av Danmark har avlidit i dag på eftermiddagen.

Astrid Marie Nistad (den sosialdemokratiske gruppen, A): President! Eg vil kommentere medlemsforslaget om havets miljøproblem og haldbar forvaltning av fiskeriressursane.

Fisket og fiskerinæringa er viktige næringssektorar for Norden og ikkje minst for kystområda i Norden. I dag får EU-landa 50 pst. av all fisk som vert konsumert frå dei nordiske havområda. Området går frå Østersjøen - Nordsjøen - havet rundt Island - Norskehavet og Barentshavet - store havområde som er og vil vere viktige for matfatet for folk i Europa. Skal vi bevare eit godt fiske og ansvarleg fiskeriforvaltning, må vi verne om dei marine ressursane.

Vi må verne om vår maritime matkjelde gjennom forskning og sterk politisk forvaltning av havet sine ressursar.

Vi må stille felles krav om berekraftig utnytting av denne viktige ressursen - ein viktig ressurs for den økonomiske utviklinga for fleire av dei nordiske landa.

Eit reint havmiljø er ein føresetnad for å makte å halde oppe havets produksjon i framtida.

I dag har vi korkje kunnskap eller kapital nok til å styre produksjonen i havet på ein fullkomen og perfekt måte. Vi har kunnskap om at vi kan påverke havets produksjonsnivå både positivt og negativt, men det er ikkje nok for å sikre framtida for denne viktige næringa. I dag er fiskerinæringa seg bevisst miljøproblema og er klar over at det er viktig å sikre ei berekraftig utnytting av ressursane som havet gjev. Likefullt er det nødvendig at vi må ha ei offentleg forvaltning som sikrar beskatninga for framtida. Ei berekraftig fiskerinæring må utnytte fiskeriressursane på ein økologisk måte, der det vert lagt vekt på eit heilskapssyn som inkluderer at dei biologiske, økonomiske og sosiale aspekta vert samordna i ein samla politikk til beste for næringa.

Difor må det satsast meir på å dokumentere at fisk frå nordiske havområde både er sunn og sikker. Satsing på felles nordisk forskning når det gjelder ein felles ressurs som betyr mykje for matfatet for folk i Europa og for næringsutviklinga i dei nordiske landa, bør difor ha høg prioritet i Ministerrådet.

Ei berekraftig utvikling innan fiskeria inneber at sjøpattedyra må beskattast på ein forsvarleg måte. Island og Noreg må ikkje isolerast i dette viktige spørsmålet. Til dette treng vi dei andre nordiske landa si støtte.

Vi må også sikre rekrutteringa til fiskerinæringa. Nordisk ungdom, både gutar og jenter, må finne det interessant og framtidsretta å ta utdanning og satsa på yrkeskarriere innan dette området. Slik utfordringane er innan fiskerinæringa, både når det gjeld forskning, fangst og foredling, framstår den som ei utfordrande næring å arbeide i. Her må jentene kome langt sterkare med, både på forskingssida, i organisasjonane og i yrket elles.

Samarbejdsminister **Hoydal**: Fru præsident! Jeg kan bare erklære mig enig med den forrige taler i fiskeriets og havmiljøets betydning, og jeg vil blot benytte lejligheden til at nævne, at der bliver arrangeret en stor konference på Færøerne den 21. og 22. juni til næste år, som direkte har temaet: havmiljøet og bæredygtig udnyttelse af ressourcerne, og den er arrangeret af Færøernes landsstyre og Nordisk Ministerråd. Her vil alle miljø- og fiskeriministre i Norden blive indbudt plus miljø- og fiskeriministre fra vores nørnråder i Canada, Storbritannien, de skotske øer osv.

Så det er bare en oplysning om en forhåbentlig fortsættelse af diskussionen på Færøerne til næste år.

Sonja Irene Sjøli (den konservative gruppen, H): Jeg er svært fornøyd med at Nordisk Råd har satt medisinsk bruk av gen- og bioteknologi på dagsordenen. Det er helt nødvendig med et nordisk samarbeid på dette området, men, langt mer enn det, også et internasjonalt samarbeid. Dette er et område som utfordrer oss alle i forhold til en lang rekke nye etiske problemstillinger.

Gjennom gen- og bioteknologien har vi fått ansvaret for livet på en helt ny måte. Vi har spist av den genetiske kunnskapens tre, og det går ingen vei tilbake til vår tidligere uvitenhet på dette området. Vi har fått muligheter til å hjelpe mennesker med store lidelser og savn. Men vi har også fått et stort ansvar, et ansvar som tilsier ærefrykt, eller - om man vil - ærbødighet og frykt, frykt for de muligheter som finnes for misbruk av denne nye teknologien, frykt for teknikk uten etikk og frykt for at det skaper nye skiller og klasser mellom oss. Med ærbødigheten oppstår også respekten for livets utvikling og skjønnheten i det mangfoldet livet er - ærbødighet også i forhold til det ansvar det er å ha mulighet til å hjelpe syke mennesker, lindre smerte, avhjelpe nød og savn og til å hjelpe dem blant oss som betaler den høyeste prisen for livets mangfold.

I Norge har vi en omfattende og restriktiv lov om medisinsk bruk av bioteknologi. Loven skal sikre prinsipper om menneskeverd, menneskelige rettigheter, personlig integritet og hindre diskriminering på grunn av arveanlegg. Den norske loven er absolutt leseverdigg!

Men utviklingen innenfor dette området går så utrolig raskt. Dersom vi i framtiden skal få en demokratisk kontroll med genforskningen, mener jeg flere forutsetninger må være til stede. Gen- og bioteknologien må inngå som en del av allmennutdanningen, slik at det ikke bare er ekspertene som vet hva dette handler om. Utdanningen må omfatte en etisk dimensjon og få fram både de positive og negative konsekvensene. Vi som politikere må sette oss inn i hele feltet, gen- og bioteknologiske utfordringer, og bidra til en kontinuerlig debatt om disse spørsmålene. Vi må også sikre åpne forskningsmiljøer og fullt innsyn i genforskningen, slik at samfunnet kan være med å bestemme hva kunnskapen skal brukes til. Journalister og media må ta sitt ansvar for å formidle denne debatten.

Jeg tror at gen- og bioteknologien kan holde seg i et godt spor dersom vi lærer å respektere menneskeverdet til den enkelte og lærer å ta vare på samspillet i naturen. Om få år vil de virkelig store nyhetene på det bioteknologiske området komme. Og da gjelder det å være godt forberedt, for framtiden på dette området, mine gode nordiske venner, vil få science fiction-bøkene til å blekne.

Minister Margareta Winberg: Fru president! Några kommentarer till det som har sagts. Jag är glad över att det finns en stor enighet i de allra flesta av de här frågorna. Det är viktigt därför att Norden och kanske särskilt den europeiska unionen – liksom världen, skulle jag vilja tillägga – står inför stora svårigheter dels när det gäller att mätta de 800 miljoner människor som i dag går hungriga, dels när det gäller den utvidgning som EU står inför och som kommer att medföra stora förändringar av jordbrukspolitiken. Där spelar också livsmedelssäkerheten en oerhört viktig roll. Därför är det bra att vi kan vara eniga.

Jag tolkar t.ex. Jan Erik Ågrens inlägg så. Där tycker jag mig kunna utläsa de nya uppgifter som våra nordiska bönder och också Europas samlade bondekår måste få i framtiden. Förutom att producera mat – numera också producera lite mindre mat – gäller det att hålla markerna öppna, värna den biologiska mångfalden, sköta våtmarker osv. Det är nya uppgifter som våra bönder måste få och som vi skattebetalare måste vara beredda att betala för.

Det talades om nätverk på Norden-nivå när det gäller tidiga varnings-signaler. Ja, det ska byggas upp sådana. Inom EU är det livsmedelsinstitut som det talas om i vitboken en sådan typ av nätverk som i ett tidigt skede ska kunna varna för det som händer.

Kaj Larsson var inne på finansieringen beträffande de fiskefrågor som finns i förslaget. Det är klart att det nu gäller för oss alla att var och en på sin kant, parlamentariker och regeringar, kan förankra förslagen hemmavid i respektive land. Med tanke på vad Kaj sade handlar det också för er parlamentariker i Nordens alla länder om att kunna följa upp det här i era parlament och gentemot de nordiska regeringarna. Nationell förankring är alltså viktigt, vilket tydligt står i papperen.

Många har, vilket jag förstår, talat om GMO. Som jag tycker mig ha kunnat utläsa av uttalandena är det mycket riktigt så att ministerrådet intar en mycket restriktiv hållning. Vi har två saker som vi utgår från. Först gäller det märkningen. Det ska märkas; konsumenter ska kunna göra sitt fria val. Utan konsumentkunskap finns inget sådant val. Vidare har vi försiktighetsprincipen, som vi måste hålla väldigt högt.

Slutligen vill jag kommentera vad Kristen Touborg sade om när Danmark tvingades ge efter beträffande rester i livsmedel. Ja, det är beklagligt när så sker. Det är när man inte har varaktiga undantag som detta kan ske. Men det finns också exempel på motsatsen – att Norden har

kunnat fösa EU framför sig. Jag tänker t.ex. på detta med antibiotika i foder. Där har Sverige totalförbud, och hela EU går nu mot ett totalförbud. Visst hade vi önskat att vi inte skulle behöva höja vissa gränsvärden men vi får heller inte glömma det positiva som vi faktiskt kan åstadkomma.

Debatten ble avsluttet. Rådet bifalt Europautvalgets, Nærområdeutvalgets og Nordenutvalget forslag til rekommandasjoner i anledning av B 196/när, B 197/när, B 194/euro, A 1218/nord, A 1222/euro, A 1225/när. Rådet besluttet å ta Dokument 12 til etterretning.

Rådsforhandlingene ble avbrutt kl. 17.00 og det ble meddelt at forhandlingene skulle gjenopptas kl. 08.00 neste dag.

Onsdag 8. november

kl. 08.00-14.50

Presidenter: Gun Hellsvik (15-21), Svend Erik Hovmand (23), Anita Johansson (22, 24), Sigríður Anna Þórðardóttir (25-27)

Dagsorden:

15. **Valg af Nordisk Råds Præsidium**
16. **Valg av medlemmer til Nordisk Råds udvalg samt Kontrollkomité**
17. **Valg af formand og to viceformænd i Nordisk Råds udvalg samt Kontrollkomité**
18. **Valg av Valgkomité**
19. **Valg af medlemmer til Nordisk Investeringsbanks Kontrollkomité for perioden 1. maj 2001 – 30. april 2003**
20. **Valg av revisorer og revisorsuppleanter til Nordisk Kulturfond for 2001 og 2002**
21. **Budget/planer for 2001**
22. **Valg av medlemmer og suppleanter til Nordisk Kulturfond for 2001 og 2002**
23. **Spørgetid med samarbejdsministrene**
24. **Sociale- og sundhedspolitiske udfordringer i et grænseløst Norden**
25. **Tale af den nyvalgte præsident for Nordisk Råd**
26. **Fastsættelse af tid og sted for næste session**
27. **Afslutning**

15. Valg af Nordisk Råds Præsidium

Foss (Valgkomitéens talsmann): President! Valgkomiteen innstiller Svend Erik Hovmand, Danmark, som ny president i Nordisk Råd.

For øvrig har man mottatt innstillinger fra de forskjellige partigruppene, og jeg refererer dem på denne måten.

Først den sosialdemokratiske gruppen. Det er ingen forandringer i denne gruppens medlemmers plassering i Nordisk Råds forskjellige utvalg. Gruppen innstiller Riitta Prusti som Lauri Metsämäkis etterfølger i Den Nordiske investeringsbankens kontrollkomite, Heli Paasio som Riitta Prustis etterfølger i styret for Nordisk Kulturfond, Per Berthelsen som den grønlandske suppleant, vararepresentant, til styret for Nordisk Kulturfond. Alle andre poster er for øvrig uforandret.

Midtengruppen innstiller Elver Jonsson som medlem til Presidiet og Ísólfur Gylfi Pálmason som medlem til Nordenutvalget. Gruppen innstiller Olof Erland til Ålands suppleant til styret for Nordisk Kulturfond. Gruppen

innstiller også Vibeke Peschardt til Den nordiske Investeringsbankens kontrollkomite. Øvrige poster er uforandret.

Den konservative gruppen innstiller Jari Vilén til Presidiet, og Sigírður Anna, nåværende Nordisk Råds president, til Nordenutvalget som utvalgets nest-formann. Gruppen innstiller videre Marja Tiura som en revisorsuppleant til Nordisk Kulturfond. For øvrig er de øvrige postene uforandret.

Den venstresosialistiske gruppen innstiller på ingen endringer i noe organ.

Jeg vil avslutningsvis bare henlede forsamlingens oppmerksomhet til Nordenutvalget. Der er det oppført - og det vil vel kanskje mange reagere på - NN, Norge. Det gjelder vår avdøde medrepresentant Anneliese Dørum. Det er ennå ikke valgt noen annen til hennes plass i den norske delegasjonen. Vi forutsetter at det her bare skjer en supplering, og at vedkommende velges inn på denne plass. Men vi har funnet at det er formelt korrekt å gjøre det på denne måten.

Jeg avslutter der jeg startet, med å minne om at Svend Erik Hovmand er valgkomiteens innstilling til valg på president.

Anita Johansson (den sosialdemokratiske gruppen, s): Fru president! Årets valkommittéarbeite kan i viss mån beskrivas som en repris av förra årets. Valkommittén har varit enig i allt utom i en fråga. Så var det också vid sessionen i Stockholm förra året. Den fråga som valkommittén röstade om gällde just valet av president.

Från den socialdemokratiske gruppen har vi nominerat en högst kompetent och erfaren kandidat, som också gjort sig känd som en engagerad nordist. Dorte Bennedsen har under många år i Nordiska rådet, i utskott och i presidiet, konstruktivt bidragit till att stärka det nordiska samarbetet.

Av de senaste fem presidenterna efter det den nuvarande nomineringsordningen infördes har fyra varit borgerliga. Valkommitténs majoritetsförslag här på sessionen innebär en fortsatt och än större brist på balans.

Efter beslutet i valkommittén drar vi tillbaka vår nominering av Dorte Bennedsen.

Vi reagerade liksom förra året mot det borgerliga maktspråket, som varken ger utrymme för bedömning av kandidaternas kompetens eller visar beredskap att acceptera en socialdemokratisk kandidat.

Fru president! Jag vill avslutningsvis instämma i de synpunkter beträffande valet av president som min partigruppkamrat Sighvatur Björgvinsson redovisade i sitt inlägg under debatten om det framtida nordiska samarbetet. Valet av president bör ändras, så att den nuvarande ordningen med ettåriga perioder enligt fastställd rotationsordning frångås.

Valgkomitéen hadde foreslått for Rådet at for 2001 skulle Svend-Erik Hovmand (V), Danmark (midtengruppen) velges til president for Nordisk Råd og at presidiet skulle ha følgende sammensetning:

Den socialdemokratiske gruppen:

Dorte Bennedsen (S), Danmark
Riitta Prusti (SDP), Finland
Sighvatur Björgvinsson (A), Island
Berit Brørby (A), Norge
Anita Johansson (s), Sverige

Midtengruppen:

Svend Erik Hovmand (V), Danmark, *Præsident*
Bjarne Kallis (SKL), Finland
Elver Jonsson, (fp), Sverige
Johan J. Jakobsen (Sp), Norge

Den konservative gruppen:

Kaj Ikast (KF), Danmark
Jari Vilén, (Kok.), Finland
Gun Hellsvik (m), Sverige

Den venstresosialistiske gruppen:

Outi Ojala (Vas.), Finland

Rådet bifalt Valgkomitéens forslag.

16. Valg av medlemmer til Nordisk Råds udvalg samt Kontrollkomité

Valgkomitéen hadde foreslått for Rådet at for 2001 skulle *Nordenutvalget* ha følgende sammensetning¹⁰:

Den sosialdemokratiske gruppen:

Søren Hansen (S), Danmark
 Dan R. Petersen (Jvfl), Færøerne
 Per Berthelsen (Si), Grønland
 Tuula Haatainen (SDP), Finland
 Matti Vähänäkki (SDP), Finland
 Sigríður Jóhannesdóttir, (A), Island
 NN (A), Norge¹¹
 Rune E. Kristiansen (A), Norge
 Astrid Marie Nistad (A), Norge
 Åke Gustavsson (s), Sverige
 Eva Johansson (s), Sverige
 Ann-Marie Fagerström (s), Sverige

Midtengruppen:

Vibeke Peschardt (RV), Danmark
 Tuija Brax (Vihr.), Finland
 Pehr Löf (SFP), Finland
 Aulis Ranta-Muotio (Kesk.), Finland
 Odd Holten (KrF), Norge
 Odd Einar Dørum (V), Norge
 Ísólfur Gylfi Pálmason (F), Island
 Ragnwi Marcelind (kd), Sverige
 Ragnar Erlandsson (ÅC), Åland

Den konservative gruppen:

Eva Møller, (KF), Danmark
 Jógvan við Keldu (Ff), Færøerne
 Sigríður Anna Þórðardóttir, (Sj), Island
 Svein Ludvigsen (H), Norge
 Lars Hjertén (m), Sverige

¹⁰ Formannskap, se dagsordenpunkt 17 s, side 240

¹¹ Vakant plass i anledning av stortingsrepresentant Anneliese Dørum's dødsfall.

Den venstresosialistiske gruppen:

Kristen Touborg (SF), Danmark
 Charlotta L. Bjälkebring (v), Sverige

Uten partigruppetilhørighet:

Frank Dahlgaard (UP), Danmark
 Øyvind Korsberg (Frp), Norge

Valgkomitéen hadde foreslått for Rådet at for 2001 skulle *Europautvalget* ha følgende sammensetning:¹²

Den sosialdemokratiske gruppen:

Ole Vagn Christensen (S), Danmark
 Per Kaalund (S), Danmark, Formand
 Jouko Skinnari (SDP), Finland
 Hill-Marta Solberg (A), Norge
 Marit Nybakk (A), Norge
 Reynoldh Furustrand (s), Sverige
 Per-Erik Granström (s), Sverige

Midtengruppen:

Ellen Kristensen (V), Danmark
 Petri Neittaanmäki (Kesk.), Finland
 Hannu Takkula (Kesk.), Finland
 Olof Erland (lib), Åland
 Valgerd Svarstad Haugland (KrF), Norge
 Lennart Daléus (c), Sverige

Den konservative gruppen:

Eero Akaan-Penttilä (Kok.), Finland
 Petri Salo (Kok.), Finland
 Arnbjörg Sveinsdóttir (Sj), Island
 Sonja Irene Sjøli (H), Norge
 Kent Olsson (m), Sverige

Den venstresosialistiske gruppen:

Øystein Djupedal (SV), Norge
 Steingrímur J. Sigfússon (VG), Island

Uten partigruppetilknytning:

Aase D. Madsen (DF), Danmark
 Lodve I. Solholm (Frp), Norge

---

¹² Formannskap, se dagsordenpunkt 17 s, side 240

Valgkomitéen hadde foreslått for Rådet at for 2001 skulle *Nærområdeutvalget* ha følgende sammensetning:¹³

Den sosialdemokratiske gruppen:

Hanne Andersen (S), Danmark
 Jeppe Kofod (S), Danmark
 Kimmo Kiljunen (SDP), Finland
 Erik Dalheim (A), Norge
 Gunnar Breimo (A), Norge
 Margareta Israelsson (s), Sverige
 Kaj Larsson (s), Sverige

Midtengruppen:

Preben Rudiengaard (V), Danmark
 Anthon Frederiksen (K), Grønland
 Paula Lehtomäki (Kesk.), Finland
 Hannes Manninen (Kesk.), Finland
 Ewa Larsson (mp), Sverige
 Randi Karlstrøm (KrF), Norge
 Jan-Erik Ågren (kd), Sverige

Den konservative gruppen:

Leena Harkimo (Kok.), Finland
 Hjálmar Jónsson (Sj), Island
 Per-Kristian Foss (H), Norge
 Christel Anderberg (m), Sverige
 Chris Heister (m), Sverige

Den venstresosialistiske gruppen:

Jette Gottlieb (EL), Danmark
 Lennart Gustavsson (v), Sverige

Uten partigruppetilhørighet:

John Alvheim (Frp), Norge

Valgkomitéen hadde foreslått for Rådet at for 2001 skulle *Kontrollkomitéen* ha følgende sammensetning:

Vibeke Peschardt (RV), midtengruppen, Danmark
 Olof Erland (lib), midtengruppen, Finland
 Arnbjörg Sveinsdóttir (Sj), den konservative gruppen, Island
 Erik Dalheim (A), den sosialdemokratiske gruppen, Norge
 Eva Johansson (s), den sosialdemokratiske gruppen, Sverige

Rådet bifalt Valgkomitéens forslag.

---

¹³ Formannskap, se dagsordenpunkt 17 s, side 240

17. Valg af formand og to viceformænd i Nordisk Råds udvalg samt Kontrollkomité

Nordenutvalget: Valgkomitéen hadde foreslått for Rådet at for 2001 skulle Pehr Löv (SFP), Finland (midtengruppen) velges til formann med Åke Gustavsson (s), Sverige (den sosialdemokratiske gruppen) og Sigríður Anna Þórðardóttir, (Sj), Island (den konservative gruppen) som viseformenn.

Europautvalget: Valgkomitéen hadde foreslått for Rådet at for 2001 skulle Per Kaalund (S), Danmark (den sosialdemokratiske gruppen) velges til formann med Lennart Daléus (c), Sverige (midtengruppen) og Øystein Djupedal (SV), Norge (den venstresosialistiske gruppen) som viseformenn.

Nærområdeutvalget: Valgkomitéen hadde foreslått for Rådet at for 2001 skulle Per-Kristian Foss (H), Norge (den konservative gruppen) velges til formann med Erik Dalheim (A), Norge (den sosialdemokratiske gruppen) og Jan-Erik Ågren (kd), Sverige (midtengruppen) som viseformenn.

Kontrollkomitéen: Valgkomitéen hadde foreslått for Rådet at for 2001 skulle Eva Johansson (s), Sverige (den sosialdemokratiske gruppen) velges til formann med Vibeke Peschardt (RV), Danmark (midtengruppen) som viseformann.

Rådet bifalt Valgkomitéens forslag.

18. Valg av Valgkomité

Valgkomitéen hadde foreslått for Rådet at for 2001 skulle Valgkomitéen ha følgende sammensetning:

Dorte Bennedsen (S), den sosialdemokratiske gruppen, Danmark
 Anita Johansson (s), den sosialdemokratiske gruppen, Sverige
 Odd Holten (KrF), midtengruppen, Norge
 Elver Jonsson (fp), midtengruppen, Sverige
 Hjálmar Jónsson (Sj), den konservative gruppen, Island
 Per-Kristian Foss (H), den konservative gruppen, Norge
 Outi Ojala (Vas.), den venstresosialistiske gruppen, Finland

Rådet bifalt Valgkomitéens forslag.

19. Valg af medlemmer til Nordisk Investeringsbanks Kontrollkomité for perioden 1. maj 2001 – 30. april 2003

Valgkomitéen havde foreslået for Rådet at for perioden 1. maj 2001 – 30. april 2003 skulle Nordisk Investeringsbanks kontrollkomité ha følgende medlemmer:

Vibeke Peschardt (RV), Danmark
Riitta Prusti (SDP), Finland
Ísólfur Gylfi Pálmason (F), Island
Svein Ludvigsen (H), Norge
Reynoldh Furustrand (s), Sverige

Rådet bifalt Valgkomitéens forslag.

20. Valg af revisorer og revisorsuppleanter til Nordisk Kulturfond for 2001 og 2002

Valgkomitéen havde foreslået for Rådet at for 2001 og 2002 skulle Nordisk Kulturfond ha følgende revisorer og revisorsuppleanter:

Revisorer:

Folketingsmedlem Hanne Andersen (S), Danmark
Rigsrevisor Henrik Otbo, Danmark

Revisorsuppleanter:

Marja Tiura (Kok.), Finland
Afdelingschef Hans Andersen, Rigsrevisionen

Rådet bifalt Valgkomitéens forslag.

21. Budget/planer for 2001

- C 2; B 189/p Nordiska ministerrådets redogörelse för planerna för det nordiska samarbetet. Nordiska ministerrådets budgetförslag för 2001
- C 3/kk Beretning til Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd om revisionen af Nordisk Ministerråds virksomhed
- C 4/kk Beretning til Nordisk Råd om revisionen af Nordisk Råds regnskab for 1999
- C 5/kk Beretning fra Nordisk Kulturfond, incl. Revisionsberetning
- B 191/nord Ministerrådsforslag om ændring af overenskomsten om Nordisk Kulturfond
- A 1239/kk Kommittéforslag om opfølgningen av Nordiska rådets konferenser, seminarier m.m.
- A 1240/kk Kommittéforslag om Nordjobb-programmet
- Dokument 13 Retningslinier for Nordisk Råds virksomhed i 2001

Nordiska ministerrådets redogörelse för planerna för det nordiska samarbetet. Nordiska ministerrådets budgetförslag för 2001 (C 2; B 189/p)

Presidiet hadde foreslått at Rådet rekommanderer Nordisk Ministerråd

att dialogen mellan Nordiska rådet och Ministerrådet inför 2002 års budgetarbete inleds så snart som möjligt efter sessionen

att Ministerrådets budgetarbete baseras på konkreta förslag, varvid budgetens roll som styrinstrument stärks och andelen odisponerade medel i slutet av budgetåret minskas.

att beslut över disponering av medel inom ramen för den nya budgetposten 1-2203-2 för Strategiska och kulturpolitiska insatser sker efter samråd med Nordiska rådet

att Ministerrådet i sitt budgetarbete inför 2002 uppmärksammar eventuella budgetkonsekvenser av Rådets rekommendationer, samt

att Ministerrådet i sitt budgetarbete inför 2002 prioriterar ytterligare insatser inom följande områden:

- Ett konkurrenskraftigt Norden
- Regionalpolitiska åtgärder
- Barn och unga i Norden och Nordens närområden
- Insatser mot främlingsfientlighet och för integration av icke-nordbor bosatta i Norden
- Kulturområdet med särskild uppmärksamhet på Orkester Norden, den nordiska biblioteksveckan, frivilligorganisationerna (särskilt utökat stöd till ungdomsorganisationernas nordiska samarbete folkrörelsernas samarbetsprojekt i Ryssland och Baltikum) samt utökning av bevilningsramen för Nordiska kulturfonden
- Mobilitet och minskning av gränshinder, därinom Hallå Norden, Nordplus-Mini och Nordplus-Junior
- Västnorden och det arktiska samarbetet
- Demokrati och medborgarinflytande
- Närområdesprogrammet inkl. sektorernas aktiviteter inom närområden
- Jämställdhet samt
- Sociala och hälsopolitiska områden .

Presidiets förslag till plenarförsamlingens beslut om ändringar i budgeten för år 2001 innebär, jämfört med Ministerrådets förslag av den 14 juni 2000, följande:

Förhöjning av anslagen till

1-2298-2	Insatser mot främlingsfientlighet	med	1.000.000 DKK
1-2230-2	NORDBOK	med	300.000 DKK
1-2522-1	Stötteordningen för Nordisk folkupplysning och vuxenutbildning	med	500.000 DKK
2-0830-2	Demokrati och medborgarpolitik	med	1.000.000 DKK
2-6110-2	Projektmedel för regionalsamarbete	med	1.000.000 DKK
1-2256-2	Nordiska musikkommittén, NOMUS för ökat stöd för Orkester Norden	med	500.000 DKK

Reducering av anslagen till

1-2203-2	Strategiska kultursatsningar	med	1.000.000 DKK
1-2520-2	Styrningsgruppen for nordisk folkeopplysning og voksenopplæring	med	500.000 DKK
1-3410-2	Projektmedel – IT-samarbete	med	500.000 DKK
3-4110-2	Projektmidler – Arbejdsmarked og miljø	med	500.000 DKK
1-3132-2	Nordisk forskningsprogram om språkteknologi	med	300.000 DKK
3-4620-2	Velfærdsforskning	med	1.000.000 DKK
4-0445-2	Ministerrådsreserven	med	500.000 DKK

Presidiet föreslår vidare plenarförsamlingen

att ministerrådets årsberättelse för år 1999, C 1 samt ministerrådets redogörelse för det nordiska samarbetet, C 2, läggs till handlingarna

att i övrigt instämma i vad presidiet anför i detta betänkande.

Reservation:

Angående presidiets förslag till beslutning hade den konservativa gruppen fremlagt en reservasjon. Reservasjonen knyttet till presidiets betenkning lyder:

/.../Den konservativa gruppen hemställer därför:

att Nordiska ministerrådet beslutar om en oförändrad budgetram för år 2001.

att ytterligare 6.434.000 DKK satsas på närområdena

att ej bitræda forslagen om forhøjninger inom følgende områden på sammanlagt 1,8 milj DKK:

1-2230-2	NORDBOK	med	300.000 DKK
1-2522-1	Støtteordningen for Nordisk folkupplysning och vuxenutbildning	med	500.000 DKK
2-6110-2	Projektmedel for regionalsamarbete	med	1.000.000 DKK

att foreslå reduceringar med 14.634.000 DKK utöver budgetgruppens forslag enligt redovisning ovan.¹⁴

Beretning til Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd om revisionen af Nordisk Ministerråds virksomhed (C 3/kk)

Kontrollkomitéen hadde foreslått Rådet å fatte følgende interne vedtak

att Nordiska rådet, med beaktande av Kontrollkommitténs motiveringar, lägger revisionsberättelsen över Nordiska ministerrådets verksamhet år 1999 till handlingarna

Beretning til Nordisk Råd om revisionen af Nordisk Råds regnskab for 1999 (C 4/kk)

Kontrollkommittén hadde foreslått Rådet å fatte følgende interne vedtak

att uppmana Presidiet att, med beaktande av vad som anförs i detta betänkande, genomföra en översyn av Nordiska rådets ekonomireglemente.

att uppmärksamma Presidiet på dess ansvar för att ändamålsenliga administrativa bestämmelser för Nordiska rådet finns och efterlevs.

att lägga bokslut och revisionsberättelse för Nordiska rådets verksamhet år 1999 till handlingarna.

Beretning fra Nordisk Kulturfond, incl. Revisionsberetning (C 5/kk)

Kontrollkomitéen hadde foreslått Rådet å fatte følgende interne vedtak

at godkende Nordisk Kulturfonds regnskab for 1999 og bevilge fondens bestyrelse ansvarsfrihed for 1999.

at tage virksomheds- og revisionsberetningerne for Nordisk Kulturfond for 1999 til efterretning.

Kontrollkomitéen ytrer til Nordisk Ministerråd

at Nordisk Ministerråd og fondssekretariatet gennemfører de af revisorerne foreslåede ændringer.

¹⁴ Se s. 686-690

Ministerrådsforslag om ændring af overenskomsten om Nordisk Kulturfond (B 191/nord)

Nordenutvalget havde foreslået at Rådet rekommanderer Nordisk Ministerråd

att fastställa ändringar av artikel 7 och artikel 8 i den nu gällande överenskommelsen om Nordiska kulturfonden i enlighet med ministerrådsförslag B 191/nord.

Kommittéforslag om oppfølgingen av Nordiska rådets konferenser, seminarier m.m. (A 1239/kk)

Kontrollkomitéen hadde foreslått Rådet å fatte følgende interne vedtak

at koncentrere sine konferencer, seminarer, høringer og rapporter til prioriterede politiske emner og temaer,

at tydeligere end tidligere klargøre hensigt og formål for aktiviteter og rapporter, således at opfølgning kan sikres.

Kommittéforslag om Nordjobb-programmet (A 1240/kk)

Kontrollkomitéen hadde foreslått at Rådet rekommanderer Nordisk Ministerråd

att i samråd med Föreningarna Nordens Förbund se över Nordjobb-verksamheten och överväga andra/ytterligare former för nordiskt ungdomsutbyte

att överväga hur Nordiska ministerrådet bättre kan bidra till att informera och sprida kunskap om de nordiska utbytesprogrammen för främst ungdom

Nordiska ministerrådets redogörelse för planerna för det nordiska samarbetet. Nordiska ministerrådets budgetförslag för 2001 (C 2; B 189/p)**Retningslinier for Nordisk Råds virksomhed i 2001 (Dokument 13)**

Dorte Bennedsen (Præsidiets talskvinne): Fru Præsident! Som Præsidiets talsmand for budgetforslaget skal jeg anbefale Rådet at stemme for Præsidiets forslag, som det nu foreligger.

Som den opmærksomme læser vil se, er der ikke tale om de store ændringsforslag i forhold til det udspil, som Ministerrådet kom med, men det har sådan set sin positive forklaring, nemlig at Ministerrådet i de senere år er blevet stadig mere åben over for at tage hensyn til de prioriteringer i arbejdet, som parlamentarikerne har givet udtryk for gennem deres rekommandationer.

Det noterer vi med tilfredshed, og vi vil også gerne skrive det på Ministerrådets plusside, at der i år har været vilje til at imødekomme de ønsker, som et flertal i Budgetudvalget har haft til det kommende budget.

Jeg skal nævne et par ting, som vi er særlig glade for. Det ene drejer sig om en øget støtte til Nordbok. Baggrunden for den er, at det næste år er europæisk bogår, og pengene her er tænkt målrettet mod børnelitteratur. Det er vi meget tilfredse med.

Jeg kan også nævne Støtteordningen for Nordisk Folkeoplysning og Voksenuddannelse, som også har fået en forhøjelse, hvad vi ser på med tilfredshed.

På vegne af flertallet i Budgetudvalget må jeg dybt beklage, at den konservative gruppe i den grad har reserveret sig i forhold til budgetforslaget. Læser man den konservative reservation, kunne man få den tanke, at det mere drejer sig om ideologi end om fornuft og realiteter. Og at det forholder sig sådan, bekræftes vel egentlig også af, at den konservative gruppe har reserveret sig også over for forslag fra Nordenudvalget og Europaudvalget, forslag, som de konservative udvalgsmedlemmer har stået bag. Vi finder det beklageligt, at de konservative har en så ideologisk præget og ganske negativ holdning til nordisk samarbejde, som reservationen her giver udtryk for.

Fru Præsident, jeg skal slutte af med nogle få ord om den budgetanalyse, vi har fået præsenteret fra Ministerrådets side. Det har ikke være Budgetudvalgets opgave at gå igennem og tage stilling til budgetanalysen, men vi har alligevel ikke kunnet lade være at drøfte den.

Det, vi godt fra vores side vil understrege og henvise til, er analysens forslag om, at budgettet fremover skal baseres på konkrete planer, konkrete forslag, konkrete tiltag i stedet for - som det hidtil har været - mere eller mindre en rammebevilling. Vi vil gerne støtte det forslag. Vi håber, at det bliver gennemført hurtigt, fordi det giver den helt nødvendige mulighed for en politisk styring af indsatsen, og fordi det også vil løse det problem, som vi i Budgetudvalget har fundet lidt belastende, nemlig dette, at der ved årets slutning - hvert år faktisk - har været ganske mange udisponerede midler. Det vil man kunne undgå fremover ved at anvende denne nye metode, og vi håber meget, at den må kunne slå igennem allerede til næste års budgetlægning.

Samarbejdsminister **Marianne Jelved** (Ministerrådets talskvinne): I en række år har Ministerrådets budget haft en næsten uforandret totalramme i faste priser. Forslaget for 2001 markerer i denne sammenhæng et lille brud på den udvikling.

For at kunne imødekomme en række gode forslag til nye nordiske aktiviteter har samarbejdsministrene valgt at øge budgetrammen med 10 MDKK sammenlignet med det vedtagne budget for i år.

Budgetøgningen er imidlertid kompenseret ved, at vi har inddraget 10 mio. kr. fra den relativt store likviditet, der i mange år har været karakteristisk for Nordisk Ministerråds budget. Det vil sige, budgettet for 2001 formelt ligger på det samme niveau som i 2000, selv om der er tale om en stigning i aktivitetsniveauet.

Det nordiske budget vil altid være udtryk for en afvejning mellem krav om nye aktiviteter og ønsket om at skabe kontinuitet gennem drift af eksisterende virksomhed. Det betyder jo i realiteten, at samarbejdet fokuserer på områder af høj politisk relevans og aktiviteter, som erfaringsmæssigt har dokumenteret stor nordisk nytte.

For 2001 foreslås omprioriteringer på ca. 26 MDKK sammenlignet med budgettet for 2000, og i tillæg kommer altså forhøjelsen af totalrammen på 10 MDKK. Tilsammen er det jo som bekendt 36 MDKK til nye aktiviteter og øgede ressourcer til eksisterende virksomhed.

Disse 36 MDKK er brugt til at tilgodese ønsker fra Nordisk Råd, fra formandskabslandene og initiativer fra de enkelte ministerråd, og midlerne er gået til en række nye indsatsområder. Jeg vil kort nævne de største af dem.

Der er sket en betydelig omprioritering inden for kultursektorens budget for at skabe større fleksibilitet, og det er sket ved at etablere ny budgetpost for strategiske og kulturpolitiske indsatser. Inden for uddannelsessektoren foreslås både Nordplus og Nordplus-mini tilført flere midler.

Budgetforslaget introducerer to nye forskningsprogrammer vedrørende sikkerhedspolitik og oceanklima, og desuden er der øget satsning på sprog; midler til forskningsprogrammet om sprogteknologi er blevet øget.

Statsministerdeklarationen fra 1998 vedrørende Et Holdbart Norden, som nu foreligger i et udkast til strategi, bliver fulgt op af en betydelig satsning. Den skal først og fremmest skabe grundlag for tværsektorielle aktiviteter. Som bekendt får Nordisk Råd lejlighed til en dybtgående drøftelse af strategien på sit temamøde i april næste år.

Etableringen i år af de nordiske informationsvinduer Norden i Fokus i Stockholm, Oslo og København videreføres med forøgede budgetmidler til næste år.

Den nordiske servicetelefon Hallo Norden får tilført flere midler. Organiseringen vil også ændres til næste år, idet der etableres servicetelefoner i hvert enkelt nordisk land. Der vil på den måde blive en dansk, finsk, islandsk, norsk og svensk servicetelefon, der hver især vil kunne trække på en database og andre typer af information i Nordisk Ministerråds og Nordisk Råds informationsafdeling. Markedsføringen af telefonen vil i første række fortsat være et nationalt anliggende i de respektive lande.

Søjleopdelingen Norden, nærområderne og Europa fra 1996 indebærer også i dette budgetforslag en tredeling af det nordiske samarbejde. 3/4 af budgettet forventes anvendt til Nordensøjlen til næste år. Det er en mindre

forøgelse sammenlignet med i år, og det skyldes bl.a. indsatser på de områder, jeg lige har nævnt.

Nærområdesøjlen, som udgør ca. 20 pct. af budgettet, reduceres en lille smule sammenlignet med i år. Årsagen til det er en nedgang i sektorenes egne nærområdeaktiviteter. Derimod vokser det egentlige nærområdeprogram en del i omfang. Stigningen foreslås anvendt til områderne markedsøkonomi og kulturformidling.

Europasøjlen vil ikke gennemgå store ændringer i 2001. Søjlen budgetmæssige størrelse afspejler i første række det nordiske samarbejde omkring EU og EØS. Det er et samarbejde, som præges af uformelle samråd og informationsudveksling. I 2001 vil lovgivning, narkotika, miljø, forbrugerspørgsmål og næringsmidler være centrale områder for aktiviteter inden for Europasøjlen.

Budgetforslaget afspejler således en videreførelse af de sidste års overordnede prioriteringer i det nordiske samarbejde og skulle give os et godt grundlag for de kommende års aktiviteter, og jeg vil meget gerne benytte lejligheden til at takke Rådet for den positive dialog, der har været omkring budgettet i det forløbne år.

Jeg er klar over, at dagsordenspunktet ikke direkte omfatter det fællesnordiske budgetsystem, men ligesom Dorte Bennedsen finder jeg det alligevel rigtigt at nævne budgetanalysen, som det danske formandskab ved årsskiftet 1999-2000 tog initiativ til med det formål at få en vurdering af, om det fælles nordiske budget er et hensigtsmæssigt politisk styringsværktøj.

Generalsekretæren afgav den 15. maj i år sin redegørelse, og samarbejdsministrene besluttede den 14. juni i år, at budgetanalysen skal danne udgangspunkt for en reform af det fælles nordiske budgetsystem, sådan at den politiske fleksibilitet - og det er det helt centrale - i budgetsystemet forøges, samtidig med at budgettet og budgetprocessen gøres mere gennemsigtig.

For at nå det mål opstiller budgetanalysen i alt 12 forslag til forbedring af den samnordiske budgetlægning, og det er min vurdering, at en budgetreform på mange måder vil være en forudsætning for gennemførelsen af de øvrige reformer af det nordiske samarbejde, som er til debat for tiden.

Budgetanalysen har været igennem en bred høring, der vil indgå i grundlaget for de konkrete ændringsforslag, som Ministerrådet i den kommende tid vil fremsætte i form af ministerrådsforslag eller som led i den almindelige budgetproces.

Fru Præsident, jeg håber med dette indlæg at have skabt en forståelse for, at det faktisk går ganske godt med samarbejdet mellem Rådet og Ministerrådet.

Johan J. Jakobsen (midtengrubbens talsmann): President! Jeg vil innledningsvis gi min tilslutning til de synspunkter som presidiets talskvinne, Dorte Bennedsen, har gitt uttrykk for. Jeg understreker også at Dorte Bennedsen har ledet den budsjetgruppen som har forberedt presidiets behandling av budsjettet for år 2001. Men jeg vil allikevel gi noen korte betraktninger om budsjettet for neste år på vegne av Midtengruppen.

De endringer som er foreslått i forhold til Ministerrådets forslag, er ganske beskjedne, DKK 4,3 mill. Men som presidiets talskvinne presiserte: Ministerrådet har denne gang i hovedsak fulgt de retningslinjer og de anbefalinger som rådet og utvalgene har kommet med. Det har med andre ord ikke vært behov for de store endringene i Ministerrådets forslag. Og som Marianne Jelved nettopp uttrykte, er dette samtidig også et uttrykk for at det nå er etablert en konstruktiv, kreativ og god dialog mellom Ministerrådet og presidiet når det gjelder behandlingen av budsjettet.

Under behandlingen av tilsvarende dagsorden under Nordisk Råds sesjon i Stockholm i fjor bad undertegnede på Midtengrubbens vegne Ministerrådet om å vurdere en viss oppgradering av det nordiske samarbeidet gjennom en økt budsjetteramme. 10 mill. kr i økt ramme vil for mange framstå som en beskjeden økning av rådets budsjett, og det gir ikke de store muligheter for økt aktivitet. Men vi kan allikevel slå fast at ved sesjonen her i Reykjavik ser vi at den mangeårige stagnasjon - ja, delvis tilbakegang - når det gjelder Nordisk Råds budsjetteramme, nå tross alt er brutt, og det er et positivt trekk ved budsjettet som vi nå skal behandle.

La meg også legge til at det på denne bakgrunn kan være grunn til å undre seg over at den konservative gruppen ikke ønsker å være med på en såvidt beskjeden økning av rådets budsjett, og at den i realiteten ønsker å videreføre den stagnasjonslinjen som har preget budsjettbehandlingene de senere år.

Når det gjelder de endringer som er foreslått i forhold til Ministerrådets budsjett, viser jeg til innstillingen og har ikke noen kommentarer utover det som presidiets talsmann allerede har tilkjennegitt.

Chris Heister (den konservative grubbens talskvinne og talskvinne for reservantene): Jag börjar med att yrka bifall till reservationen. Grunden till vår reservation är att vi inte vill biträda en höjning av budgetramen med 10 MDKK. Det är inte, som Johan Jakobsen sade, fråga om en stagnationspolitik, utan vad man här gör är egentligen symbolpolitik. Det sade t.o.m. samsarbetsminister Marianne Jelved när rådet träffade henne i juni i Köpenhamn. Hon sade då: Det här är en symbolmarkering och det är ingenting att göra åt det; detta är ett konsensusbeslut. När vi hade diskussioner i den svenska delegationen sade Sveriges statssekreterare att det inte finns något behov av att höja budgetramen utan att detta bara är symbolpolitik. Nu får jag höra av Dorte Bennedsen att detta inte har med förnuft och realiteter att

göra. I så fall tycker jag att det finns skäl för henne att diskutera med sina partikamrater i de andra länderna.

Att höja budgetramen med 10 MDKK behövs inte, för det finns utrymme inom nuvarande budget att göra det man vill med de ökade satsningar som man vill ha. Vad som gör mig ännu mer beklämd är följande. Sett till Nordiska rådets verksamhet blev det under förra året ett överskott på 50 MDKK. Det fanns alltså 50 MDKK som man inte kunde använda. Det finns en total likviditet på mellan 200 och 400 MDKK i det nordiska samarbetet. I år räknar ministerrådet med att man ska ha ungefär drygt 11 MDKK som man inte kan använda. I den situationen och mot bakgrund av det som Marianne Jelved sade om den nya budgetanalysen föreslår man alltså en höjning av budgetramen med 10 MDKK. Det kan vi i konservativa gruppen inte gå med på, för detta är symbolpolitik, ingenting annat!

Nu är det inte heller så att man ska betala in de 10 MDKK, utan tanken är att man ska stå i skuld i de fem olika länderna till ministerrådet för att på det sättet ”knapra av” den likviditet som man har. Det tycker jag är ett anmärkningsvärt förfarande som vi inte kan ställa upp på.

När vi träffade Marianne Jelved i juni i Köpenhamn, sade hon att hon också ser en risk i att man använder likviditeten på detta sätt, men det är inte oansvarigt i år, utan det är hanterbart. Mot den bakgrunden skulle jag vilja fråga Marianne Jelved vad man tänker göra nästa år. Om man utökar ramen med 10 MDKK kommer skulden för ministerrådet att öka ytterligare med 10 MDKK nästa år och påföljande år. Då finns det skäl att fråga samarbetsministern vad ni gör nästa år.

Sedan har vi diskussionen om betydelsen av att höja budgeten med 10 MDKK. Vi i konservativa gruppen tycker att man först måste syna korten och se var pengarna finns och om det finns utrymme för att göra omprioriteringar. Det finns sektorer i den nordiska budgeten där man år efter år efter år inte använder pengarna. Vid en genomgång av budgeten kan vi se att ett år finns det vissa sektorer som inte använt en enda krona. Andra kan ha använt 30, 50, 60 eller 70 procent. Så gör man år efter år. Då kan man argumentera och säga att man ju kan använda de här pengarna under tre år – det brukar vara det som vi får tillbaka när vi diskuterar detta. Men sett till budgeten över flera år kan man se att det finns väldigt mycket resurser som inte används. Just att det fanns 50 MDKK över från föregående år visar på hur det de facto är. Vi i konservativa gruppen frågar då: Varför inte syna korten och gå in och titta var det finns resurser innan man tar beslut om att höja budgetramen?

Låt mig ge ett par exempel för att beskriva detta. Ett exempel gäller bygg og bolig. Vi från Nordiska rådet sade att detta inte bör finansieras av den nordiska budgeten utan att det bör finansieras på annat sätt. De har en budget på 834 TDKK innevarande år. Den 15 augusti hade de 550 TDKK som man inte hade använt. Man räknar med att det ska finnas 600 TDKK

kvar vid årets slut. Det innebär att det finns pengar kvar också från föregående år. Det finns flera exempel som pekar på detta.

Ska man göra ett seriöst budgetarbete måste man gå in och se vilket utrymme som finns för omprioriteringar. Det har vi gjort i vårt budgetförslag. Mycket mer skulle kunna göras om vi hjälptes åt mellan de olika partigrupperna, tillsammans med ministerrådet, för att på ett bättre sätt använda de resurser som vi satsar på nordiskt samarbete.

Med det utrymme som vi har med en 10 MDKK lägre budgetram gör vi ändå en ordentlig satsning på närområdessamarbetet. Vi är bekymrade över att närområdessamarbetet minskar med ungefär 10 procent från i år till nästa år. I fjol i Stockholm sade vi att vi var oroliga för att uppdelningen på pengarna till de olika sektorerna skulle innebära att man inte fick den samlade strategi som behövdes för närområdessamarbetet. Jag tycker mig kunna se att vi fick rätt i denna del. När pengarna ligger på sektorerna blir det ju inte någon ordentlig ordning. Likadant säger när-områdesstrategin – man vill ha en mer samlad bedömning. Därför satsar vi 7,4 MDKK mer, glada över att de övriga partigrupperna gick med på 1 miljon. Men mycket mer skulle alltså behövas.

Vidare vill vi satsa på "Hallå Norden", Nordplus-Mini och Nordplus-Junior. Det är viktig verksamhet, som vänder sig direkt till medborgarna. Men också Orkester Norden. Vi har drivit väldigt hårt att de får ytterligare 500 000.

Låt mig, fru president, avslutningsvis få ställa en fråga om Hallå Norden, för här råder det fortfarande oklarheter. I presidiebetänkandet står det att de pengar som nu satsas på Hallå Norden ska gå till verksamheten i de fem olika länderna. Men det finns ändå en viss oro om att det ska finnas vissa pengar till central administration. För att vi ska vara klara över detta från Nordiska rådets sida undrar jag, Marianne Jelved, om de pengar som vi nu satsar på Hallå Norden oavkortat går till verksamheten i de olika länderna.

Minister Marianne Jelved: Fru Præsident! Jeg må med beklagelse sige til Chris Heister, at det forekommer mig, at der er nogen sammenblanding og inkonsekvens i kritikken fra Chris Heister. Symbolpolitik, det kan man kalde det. Det har jeg sagt. Faktuelt betyder det, at aktiviteterne øges. Der er 10 MDKK mere til næste år. Det er faktuel. Chris Heister kritiserer, at der er udisponerede midler. Til det er der at sige: Vi har 3-års projekter, og ikke alle projekterne løber kontinuerligt, og dvs. at man altså har en mulighed for at føre penge fra et år til et andet. Vi har en meget stor likviditet. En likviditet, der overhovedet ikke be-høver at være så stor. Den er nærmest uansvarlig stor. Alt dette er budget-analysen jo skabt for at vi får løst, og jeg forventer, at vi får gennemført ændringer i budgetlægningen - disponeringen af midlerne - således at vi fra næste år ikke står med det samme problem, som Dorte Bennedsen sagde.

Nærområdestrategien er også under revision, og det betyder, at vi til næste år får vedtaget en ny nærområdestrategi og at midlerne til selve nærområdestrategien øges. Sektorerne falder en lillebitte smule, men sådan er livet jo, og praksis er sådan, at nogle ting vil gå ud, og man disponerer lidt anderledes.

De midler, der er afsat til "Hallo Norden", går til landene, dels til den database, der skal skabes i Ministerrådssekretariatet og være grundlaget for alle de fem landes brug af "Hallo Norden". De går altså både til landene og Ministerrådssekretariatet.

Chris Heister: Låt mig ta det sista först, för det är det allra viktigaste. Det gäller Hallå Norden. Där har man i presidiebetänkandet klart sagt att man vill att pengarna oavkortat ska gå till verksamheten i de olika länderna. Vi har svårt att se var de skulle behöva läggas i central administration. Är det någonting som behöver göras av samordnande karaktär kan det ju göras direkt länderna emellan. Det vore mycket bra om vi fick ett besked här från ministerrådets sida att de här pengarna ska gå oavkortat till Hallå Norden i de olika länderna.

När det gäller detta med symbolpolitik, är det inte mina ord utan Marianne Jelveds egna ord. Hon sade att detta är en symbolmarkering. Jag tycker att vi inte ska säga att vi är bra på nordiskt samarbete genom att höja budgetramen när vi inte kan använda de pengar vi redan har fullt ut. Vi ska ju se till att vi får ordning på budgethanteringen och får ordning på verksamheten så att vi använder pengarna fullt ut. Det är inte rimligt att det finns pengar år efter år som gör att likviditeten ökar. Därför har vi från konservativa gruppen gjort ett ordentligt arbete för att göra en omprioritering och ge utrymme för den verksamhet som vi vill ha.

Minister Marianne Jelved: Fru Præsident! Jeg synes, det ville være mere konstruktivt, hvis Chris Heister og den konservative gruppe gik ind i et konstruktivt samarbejde om budgetanalysen og udmøntningen af den, så vi får løst de problemer. "Hallo Norden" bygger på, at der er en fælles database, og det er mest hensigtsmæssigt, at den er ét sted, og at landene trækker på den dér, for det ville koste endnu flere penge, hvis hvert land skulle opbygge sin egen database.

Chris Heister: När det gäller budgetanalysen är jag den första att välkomna att vi får en ordentlig budgethantering i rådet som gör att vi vet vad vi satsar pengar på från det ena året till det andra. Jag delar Marianne Jelveds uppfattning i denna del. Jag är glad att den här budgetanalysen har kommit. Jag tror att det är ett bra sätt att lösa problemet.

Men inför den budgetanalysen tycker jag att det är direkt fel signal att öka budgetramen när man de facto inte behöver göra det. Det är det som är min poäng, att det finns utrymme för den verksamhet som man vill ha

inom nuvarande budgetram. Vi har i vår reservation visat att det finns utrymme för det och att det finns utrymme för att satsa betydligt mer på närområdessamarbetet i linje med det som man också vill i närområdesstrategin, där vi har pekat på att det är viktigt att framför allt se till att det finns resurser till ett nytt informationskontor i Kaliningrad och när det gäller kontakt- och informationsutbyte mellan de baltiska länderna men framför allt mer tyngdpunkt mot nordvästra Ryssland.

Sedan återigen till "Hallå Norden": jag är mycket bekymrad i denna del och vill att det förs en ordentlig dialog mellan rådet och ministerrådet. I betänkandet står det klart och tydligt att vi vill att pengarna ska gå direkt till verksamheten, inte till central administration.

Charlotta Bjälkebring (den venstresocialistiske gruppens talskvinne): Fru president! Den vänstersocialistiska gruppen har beslutat att acceptera innehållet i betänkandet över ministerrådets budgetförslag för 2001 som presidiet godkänt. Betänkandet beaktar flera av de prioriteringar som vår grupp har framfört. I det ursprungliga förslaget hade t.ex. anslaget för insatser mot främlings-fientlighet helt tagits bort, och det var meningen att det i stället skulle ingå i det nya momentet för strategiska kultursatsningar. I det betänkande som vi nu behandlar har insatser mot främlingsfientlighet återfått sin egen budgetpost. Det var en markering som alla partigrupper var eniga om, och det är jag glad för. Vi är dock inte helt nöjda med budgetförslaget, och det redogör vi för i det särskilda yttrande som vi har fogat till budgetgruppens protokoll.¹⁵

Så några ord om budgetanalysen. En vink om hur den ska hanteras får vi i Finlands ordförandeskapsprogram. Vi upptäcker att man där tydligen redan nästa år tänkt "genomföra de förnyelser som tagits fram i budgetanalysen". Detta är något märkligt. Det står visserligen att detta ska ske under förutsättning att länderna kan enas om den. Jag undrar vad ordet "länderna" här innebär. Har vi nordiska parlamentariker alls någon roll i detta, och ska behandlingen av "vismansrapporten" och budgetanalysen koordineras på något sätt? Hur och när ska budgetanalysen behandlas av parlamentarikerna i Nordiska rådet? Eller är det här en fråga bara för ministrar?

Vi kan ställa upp bakom vissa delar av analysen. Vi vet att den nordiska budgeten i dag inte är det politiska verktyg som vi skulle behöva, men många andra delar av analysen skulle vara direkt katastrofala för det nordiska samarbetet om de genomfördes. Särskilt gäller det tanken på att konkurrensutsätta stora delar av det nordiska samarbetet.

Ett annat förslag som skulle skada det nordiska samarbetet är idén att huvudansvaret för många nordiska institutioners finansiering i framtiden skulle falla på det land där institutionen finns. I och med detta skulle

---

¹⁵ Se s. 690

mycket som i dag är nordiskt bli nationellt eller helt upphöra att finnas till. Det verkar som om man i budgetanalysen går in för en nedtrappning av det nordiska samarbetet. Enligt vår mening ska centrala nordiska uppgifter inte vare sig privatiseras eller nationaliseras utan i stället stärkas.

En annan viktig fråga som borde ha lyfts upp i budgeten är grannlands-TV, som har diskuterats mycket under de här dagarna. Det borde komma till stånd en kraftig nordisk samling kring *public service* även i den digitala tekniken. Om det i dag kommer upp förslag i den riktningen kommer vi att ställa oss bakom dem.

Jag tycker också att det borde göras informationsinsatser kring Hallå Norden. Det är bra att Hallå Norden kommer att finnas i alla de nordiska länderna, men vad gör vi med olika telefonnummer om ingen vet att de finns och ingen vet vart man ska ringa? Jag saknar i budgeten ökade informationsinsatser på den punkten.

Kommittéförslag om uppföljningen av Nordiska rådets konferenser, seminarier m.m. (A 1239/kk)

Vibeke Peschardt (midtengruppen, RV): Fru Præsident! I forbindelse med reformen af Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd i 1995 blev Nordisk Råds mødeformer ændret. Nordisk Råds konferencer, seminarer, høringer og rapporter blev i højere grad en måde at tage nye, aktuelle problemstillinger op på uden for den ordinære årlige session. Konferencer, seminarer, høringer og rapporter har f.eks. været brugt ved forberedelsen af udvalgs-, medlems- eller ministerforslag, og desuden har disse aktiviteter været brugt til at sætte fokus på forskellige emner i de nationale parlamenter eller til netværkssamarbejde med internationale organisationer. Også arbejdsgrupper har været nedsat for at få uddybet særlige problemstillinger.

På den baggrund har Kontrolkomiteen givet sig selv den opgave for år 2000 for det første at finde ud af, om der forud for disse konferencer, seminarer, høringer og rapporter har været formuleret tilstrækkelig klare og præcise formål; for det andet har det været hensigten at få undersøgt, hvorledes opfølgningen på aktiviteterne har været, hvilket resultat der er fremkommet, og hvad resultatet kan bruges til. Kontrolkomiteen har til undersøgelsen fået lavet et baggrundsmateriale, hvor Nordisk Råds konferencer, seminarer, høringer og rapporter i perioden 1997-2000 er analyseret. Der er i den periode i alt afholdt 31 sådanne aktiviteter og arrangementer.

Kontrolkomiteen har for det første konkluderet, at temaerne for arrangementerne alle ligger inden for Nordisk Råds arbejdsområde. Det vil sige, at aktiviteterne og rapporterne har afspejlet, hvilke temaer Nordisk Råds institutioner har fundet politisk aktuelle.

For det andet finder Kontrolkomiteen, at arrangementernes hensigt og formål kan være forskellige. Det kan f.eks. være hensigten med et arrangement at sætte fokus på et bestemt område over for Nordisk Råds egne

organer, men også over for andre institutioner, for at øge sandsynligheden for, at problemstillingerne også bliver taget op. Formålet kan selvfølgelig også være et helt andet, nemlig at skaffe sig information for senere at kunne tage et emne op politisk.

For det tredje mener Kontrolkomiteen, at opfølgningen af en konference, et seminar, en høring eller en rapport er vigtig uanset hensigten og formålet. På dette punkt har Kontrolkomiteen konkluderet, at Nordisk Råds organer ikke altid har været tilstrækkelig bevidste om og konsekvente i opfølgningen af sine arrangementer og rapporter.

En måde at forbedre dette på kan være at formulere en klarere hensigt og et mere præcist formål forud for hver enkelt aktivitet. Det vil være en fordel for selve opfølgningen, som dermed bliver lettere. En anden måde at lette opfølgningen på vil være, at man allerede i planlægningsfasen beslutter sig for, i hvilken form resultatet skal fremlægges. Skal det f.eks. være en rapport eller et referat eller et forslag? Det kunne også tænkes, at man udarbejdede en fast procedure for gennemførelsen af arrangementer og rapporter.

På baggrund af disse konklusioner mener Kontrolkomiteen, at det vil være godt, hvis Nordisk Råds organer og udvalg øger opmærksomheden om at præcisere hensigt og mål med konferencer, seminarer, høringer og rapporter samt tage stilling til, hvilken form for opfølgning der er hensigtsmæssig. Derfor foreslår Kontrolkomiteen, at Nordisk Råd beslutter, at man koncentrerer sine konferencer, seminarer, høringer og rapporter til prioriterede politiske emner og temaer samt tydeligere end tidligere klargør hensigt og formål med aktiviteterne og rapporterne, således at opfølgning kan sikres.

Ministerrådsforslag om ændring af overenskomsten om Nordisk Kulturfond (B 191/nord)

Kulturminister **Elsebeth Gerner Nielsen** (Ministerrådets talskvinne): Fru Præsident! Nordisk Ministerråd har gennem mange år lagt vægt på at sikre og udbygge Færøerne, Grønland og Ålands deltagelse i det nordiske kultur-samarbejde. Allerede i handlingsplanen for nordisk kulturelt samarbejde fra 1988 blev betydningen af de selvstyrende områders deltagelse i kultursamarbejdet understreget, og de selvstyrende områder fik ikke længe efter en fælles repræsentant i bestyrelsen.

Også i den nyeste strategi, "Nordisk kultursamarbejde ved årtusindskiftet", er en styrkelse af kultursamarbejdet mellem de fem lande og de tre selvstyrende områder løftet frem blandt hovedelementerne i målsætningen, og det er fremhævet som en grundlæggende prioritering for det fremtidige nordiske kultursamarbejde at sikre de selvstyrende områdes fulde deltagelse. Dette følges op med det foreliggende forslag om, at de tre selvstyrende områder nu får hver sin repræsentant i Kulturfondens styre,

og det er glædeligt - men ikke uventet, vil jeg sige - at også Nordisk Råd ser denne ændring som en naturlig konsekvens af målsætningen i kulturstrategien.

Nordisk Kulturfond er med sin bevilling på mere end 25 MDKK den suverænt største post på det fællesnordiske kulturbudget, og det er derfor af stor betydning, at der er samklang og fælles holdninger til de overordnede strategier og prioriteringer for anvendelsen af de nordiske midler til kultursamarbejdet. Også af den grund er det med tilfredshed, det noteres, at også Kulturfondens styre slutter op om ændringerne.

Per Berthelsen (Nordenutvalgets talsmann): Fru præsident! Der har i mange år været lagt vægt på at sikre og udbygge Færøernes, Ålands og Grønlands deltagelse i det nordiske samarbejde. En af målsætningerne her er netop en styrkelse af kultursamarbejdet mellem de fem lande og de tre selvstyrende områder, et samarbejde, som endvidere skal sikre selvstyremeområdernes fulde deltagelse.

Det er derfor med stor tilfredshed, at vi noterer os, at dette forslag vil sikre selvstyremeområdernes fulde deltagelse og tillige understreger ligestyreligheden i kultursamarbejdet. Ligestyrelighed og respekt for forskelligheder er centrale nordiske værdier, som vi aktivt og vedvarende må arbejde for bliver genspejlet i det nordiske samarbejde.

Fuld deltagelse og ligestyrelighed har høj prioritet for de selvstyrende områder, hvorfor vi fra Grønlands side hilser forslaget varmt velkomment.

Ministerrådsforslaget om ændringer af overenskomsten om Nordisk Kulturfond betyder, at de selvstyrende områder får egen repræsentation i styrelsen, hvilket er en væsentlig, men også nødvendig markering af, at vi er ligestyrelse partnere i Norden, også taget vores forskellighed i betragtning.

Med forslaget sikres selvstyremeområderne en kontinuerlig deltagelse i styrelsens arbejde, hvilket vil medvirke til at sikre projekterne en fundering lokalt.

Med disse ord skal jeg på vegne af Nordenudvalget og som repræsentant for Grønland anbefale plenarforsamlingen at godkende ministerrådsforslaget om ændring af overenskomsten for Nordisk Kulturfond.

Kulturminister Tórbjörn Jacobsen: Fru præsident! I november 1999 foreslog de selvstyrende områders kulturministre, at Åland, Grønland og Færøerne blev bedre repræsenteret i nordisk kulturfonds bestyrelse. Forslaget blev godt modtaget i kulturfondens styrelse såvel som i Ministerrådet. Derefter er forslaget blevet behandlet i Nordenudvalget, som anbefalede Ministerrådet at gennemføre ændringen.

Helt konkret går forslaget ud på, at antallet af styremedlemmer forhøjes fra 11 til 13. Det færøske, grønlandske og det ålandske medlem og deres suppleanter vælges på skift af Nordisk Råd og Ministerrådet. Jeg tilslutter

mig Nordenudvalgets bemærkninger. Det er positivt, at vores ønske om en bredere repræsentation imødekommes.

Det er ligeledes positivt, at der tages udgangspunkt i strategidokumentet: Nordisk kultursamarbejde ved årtusindskiftet fra 1998. I det dokument fremhæves betydningen af de selvstyrende områders fulde deltagelse i kultursamarbejdet.

Dette ministerrådsforslag er et stort skridt i retningen af at implementere strategidokumentet. Det er et stort fremskridt for Grønland, Åland og Færøerne. Vi går fra et system, hvor en person på skift skal repræsentere tre lande, til et system, hvor vi får hver et medlem, imens de fem suveræne stater har hver to medlemmer. Dette er så tæt på fuld deltagelse, som man kan komme med den statsretlige stilling, som de selvstyrende områder endnu har.

Jeg vil benytte lejligheden til at rette en varm tak til Ministerrådet for fremsættelsen af forslaget. Jeg vil samtidig takke Nordenudvalget for den positive ånd over for de selvstyrende områder, der præger udvalgets betænkning.

Afslutningsvis skal jeg tillade mig at henlede opmærksomheden på andre styrelser under nordisk Ministerråd, hvor de selvstyrende områder i stor udstrækning må nøjes med observatørstatus. Dette er ikke tilfredsstillende, og jeg har svært ved at se, hvordan dette system harmonerer med strategidokumentets intentioner om fuld deltagelse. Jeg skal ikke her komme nærmere ind på dette problem. Det kan vi tage op en anden god gang.

Jeg vil slutte med varmt at anbefale Nordenudvalgets forslag.

Debatten angående B 191/nord fortsetter etter tale 191. Se s. 262 (red. anm.)

Löv (midtengruppen, SFP): Fru president! Den nordiska språkliga och kulturella samhörigheten är stark tack vare våra rikliga kontakter. Ett viktigt instrument är möjligheten att se varandras public service-TV-kanaler. Befolkningen på Åland och i Österbotten i Finland har, tack vare slavsändare och mellan-statliga avtal om ersättning för upphovsrätten, kunnat ta del av Sveriges television. Det här fungerar också i andra riktningen så att finländare kan ta del av YLE:s sändningar i Stockholm och i norra Sverige. I och med digitaliseringen har man i Sverige för avsikt att begränsa rätten att se SVT till dem som bor i Sverige. Tekniska möjligheter att sprida sändningen till Finland finns, ifall avtal om detta kan fås till stånd. Finland måste i sin tur reservera digitala frekvenser för SVT. Denna fråga har naturligtvis ett allmän nordiskt intresse och i framtiden hoppas vi kunna se public service-TV från alla nordiska länder i hela Norden.

Nordenutskottet har länge haft denna fråga på sin agenda. Åke Gustavsson, som har varit utskottets rapportör om att avskaffa gränshinder,

har förtjänstfullt lyft upp problemen. Ministerrådet har inte enligt min mening reagerat tillräckligt snabbt och kraftfullt för att hitta en lösning. Nu har problemet blivit akut i och med den stora uppmärksamhet frågan fått i finska medier, och responsen och trycket från folket är stort. Nordiska rådet kan och bör, när arbetsordningen ger möjlighet, agera politiskt i realtid. Därför hoppas jag att plenarförsamlingen kan godkänna Mittengruppens förslag om ett tillägg till dokument B 189/p, presidiets betänkande om budgetförslaget på sida 2.

Jag föreslår att en ny att-sats läggs till efter den första att-satsen. Att-satsen skulle då lyda:

att ministerrådet säkerställer fortsatt grannlands-TV i det digitala marknätet och använder den nya tekniken till ökad distribution av public service.

Det här förslaget¹⁶ finns utdelat till alla medlemmar i plenarförsamlingen.

Dorte Bennedsen (den socialdemokratiske gruppen, S): Fru præsident! Jeg kunne af den tale, der her blev holdt, forstå, at vi nu skal til at tage stilling til finske indenrigspolitiske spørgsmål.

Jeg synes, det er utroligt, at midtengruppen, der blandt sine medlemmer har erfarne folk som Johan J. Jakobsen og Pehr Löf, vil bruge denne debat til at stille et sådant forslag. Det havde dog være langt naturligere, hvis Nordenudvalgets formand - som jo for øvrigt også hedder Pehr Löf - havde sørget for, at udvalget havde gjort sit arbejde færdigt, så det kunne være kommet på sessionens dagsorden.

Dertil vil jeg så føje, at forslaget, som det ligger her, jo er komplet overflødig, al den stund at Rådet i går besluttede sig for ikke at afskrive den rekommandation, som det her tager udgangspunkt i. Vi er jo meget enige i Rådet om, at det er et vigtigt spørgsmål, og at det skal behandles ordentligt, og derfor er det helt urimeligt at komme med et forslag som dette her.

Löv: Fru president! Det här är verkligen inte en inrikespolitisk fråga i Finland. Den har av olika orsaker blivit extra varm i Finland just nu. Det är så att våra medier ofta agerar spontant och förväntar sig att politiker som har ansvaret för samhällsutvecklingen agerar. Det här är en samnordisk intressefråga. Trots att den inte till alla delar är hundra procentigt akut vet

¹⁶ (red.anm.) Avskrift av förslag utdelat i salen:

”Til dagsordenspunkt 21./C 1, C 2, B 189/p. Förslag från mittengruppen.

att ministerrådet säkerställer fortsatt grannlands-TV i det digitala marknätet och använder den nya tekniken till ökad distribution av public service.

På mittengruppens vägnar: Pehr Löf, Finland, Olof Erland, Åland, Ewa Larsson, Sverige”

vi att besluten måste fattas ganska snart, och det behövs dessutom också planeringstid. Jag tycker att det här verkligen är en samnordisk fråga där Nordiska rådet kan reagera i realtid. Jag upprepar detta.

Dorte Bennedsen: Jeg tror ikke kun, det er i Finland, at pressen agerer lidt voldsomt indimellem og så forventer, at politikerne følger trop. Vores opgave er jo fra tid til anden at holde hovedet koldt.

Jeg er enig i, at politikerne skal agere på denne sag, men jeg synes, Nordenudvalgets formand kunne have sørget for, at man havde ageret i tide, så sagen var blevet ordentligt og grundigt færdigbehandlet i Nordenudvalget og så var kommet på vores agenda. Jeg synes ikke, det er rimeligt, og så meget mere, som at jeg ikke tror, der er uenighed om vigtigheden af det her spørgsmål partigrupperne imellem her, men jeg synes, det er en urimelig situation, Pehr Löf och midtengruppen sætter os andre i. Dette her burde sagligt og ordentligt have været færdigbehandlet, og det havde Pehr Löf som formand for udvalget haft alle muligheder for.

Erland (midtengruppen, lib): Fru president! Under sessionen talar vi ganska mycket med varandra och har repliker. Det här förslaget är bra därför att det vänder sig till den nordiska befolkningen och säger helt enkelt att Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet inte har klarat av att göra grannlands-TV till ett faktum. Det vore underligt om inte Nordiska rådet kunde göra en politisk markering genom en enkel mening som alla kan omfatta. Alla vill egentligen att förslaget skall förverkligas. Det kan inte vara ett argument att det skulle vara överflödigt eftersom vi alla vet att det inte har hänt som skulle säkerställa detta.

Jag vill uttrycka min tillfredsställelse över att de som gjort upp arbetsordningen för Nordiska rådet förutsåg att det kunde hända saker och kunde finnas behov av viljeytringar under sessionen och därför gav den här möjligheten att föra in en kläm eller ett yrkande. Det tyder på att man insåg att Nordiska rådet måste kunna vara mer flexibelt. Problemet är att det finns så få möjligheter att komma in med nya förslag som vi från mittengruppen såg som viktiga och nödvändiga. Det vore märkligt att inte utnyttja detta. Det finns alltså möjlighet till flexibilitet i Nordiska rådet. Det skall vi utnyttja och inte hänvisa till att byråkratin måste ha sin gång - det måste den ju också. Men då vi har visat vår vilja i Nordiska rådet är det lättare att gå vidare i denna fråga. Jag vill understödja Pehr Löfs förslag som har delats ut.

Ewa Larsson (midtengruppen, mp): Tack, presidiet, för att ni har tillåtit oss att använda de möjligheter som arbetsordningen ger att lyfta fram frågor som bedöms av inte bara enskilda rådsledamöter utan av en hel grupp, i det här fallet mittgruppen, som oerhört viktiga och akuta. Det är alltså en akut situation. Det gäller en försämring av i dag rådande

möjligheter att se grannlands-TV, en försämring av någonting där vi här i Rådet är ut och år in har talat om att vi vill ha en förbättring.

Jag vill vända mig emot Dorte Bennedsen när hon säger att det här är en inrikespolitisk fråga. I mittgruppen sitter alla nordiska länder representerade, så jag förstår bara inte hur hon kan få den tanken i huvudet!

Hon säger också att förslaget är helt irrelevant därför att Nordiska rådet ska fortsätta att arbeta med frågan. Det är självklart att vi ska fortsätta att arbeta med frågan, på samma sätt som vi har gjort år ut och år in.

Men nu är det en akut situation, där det vi vill ska bli bättre riskerar att försämrans – och inte bara kanske, för med den politik som förs i dag kommer det att försämrans. Vi måste alltså göra en förändring i nuvarande politik.

Presidenten: Innan vi går vidare med talarlistan vill jag redovisa de formella regler som gäller.

Enligt vår arbetsordning är det, som både Pehr Löf och Olof Erland påpekat, formellt möjligt att framställa förslag som inte är redovisade i betänkande. Detta framgår av § 13. Jag har uppfattat att man har uppfyllt det formella kravet att förslaget finns utdelat skriftligt.

I § 13 tredje stycket sägs att förslag som inte har redovisats i ett betänkande kan skjutas upp till en senare tidpunkt under samma session, om en tredjedel av de närvarande medlemmarna så önskar. Det skulle i så fall innebära att förslaget skulle behandlas senare under dagen.

Mitt förslag är att vi tar ställning till förslaget i samband med att vi behandlar budgeten och alltså inte skjuter det till senare under dagen, men om någon önskar en annan ordning så finns det möjlighet att föra fram detta nu.

Åke Gustavsson (den socialdemokratiska gruppen, s): Fru president! Jag har ingenting att invända mot presidentens förslag, jag försökte bara fullfölja replikskiftet.

Från den socialdemokratiska gruppen är förslaget att vi översänder detta förslag till Nordenutskottet för beredning. Det är den gängse gången och det sätt vi har att hantera ärenden.

I sakfrågan ska jag inte föra någon ytterligare argumentation, mer än att säga till Pehr Löf att jag faktiskt tror att vi i sak är överens om att det är viktigt för alla invånare i Norden att kunna ta del av grannlands-TV. Här diskuterar vi mer formfrågan.

Jag tror att sakfrågan tjänar på att vi i Nordenutskottet, där Pehr Löf är ordförande, bereder ärendet ordentligt. Sedan får vi se på vilket sätt vi återkommer, till sessionen eller till presidiet, med ett förslag.

Frågan är inte mer akut än att Finlands riksdag har beslutat att sätta upp som mål att släcka ned de analoga sändningarna år 2006. Vi har faktiskt lite tid på oss.

Jag ber att få yrka¹⁷

att förslaget översänds till Nordenutskottet för beredning.

Löv: Fru president! Jag tycker att vi kan ta beslut i enlighet med mitt förslag att det här överförs till ministerrådet. Ministrarna har till och med möjlighet att behandla det ännu idag när man träffas.

Fortsettelse av debatt angående B 191/nord: Ministerrådsförslag om ändring af överenskomsten om Nordisk Kulturfond. Se s. 258 (red.anm.)

Landsstyremedlem **Lise Skifte Lennert:** "At vove er at miste fodfæstet for en kort stund, ikke at vove er at miste det for stedse". Med dette citat af Søren Kirkegaard vil jeg gerne takke de andre nordiske kulturministre og styrelsen for Nordisk Kulturfond, fordi de seriøst har behandlet den fælles henvendelse fra de tre kulturministre i de selvstyrende områder om vores deltagelse i styrelsen for Nordisk Kulturfond. Det lykkedes at få opbakning til, at vi nu kan få hver sin repræsentant i bestyrelsen.

Nordenudvalget har i sin betænkning støttet forslaget og i den forbindelse henvist til strategidokumentet om "Nordisk kultursamarbejde ved årtusindskiftet". Her understreges netop vigtigheden af et ligeværdigt kultursamarbejde mellem alle parter i det nordiske samarbejde.

Det er en milepæl, at dette forslag blev fremsat. Nordisk kulturfond spiller en vigtig rolle i det nordiske kultursamarbejde for organisationer, institutioner og på græsrodsniveau.

De sidste år har vi i de selvstyrende områder haft en fælles repræsentant i fondens bestyrelse. Med al respekt for det arbejde, disse repræsentanter har gjort, må det alligevel påpeges, at det grundet områdernes forskelligheder har været om end ikke en umulig opgave, men så en uriaspost.

Grønland er derfor af den opfattelse, at en beslutning, som indebærer en ændring af sammensætningen af bestyrelsen som foreslået, vil få afgørende betydning for kultursamarbejdet, ikke bare for os, men for hele Norden.

Det drejer sig ikke alene om, hvor mange midler der ydes til projekter i Grønland, men en kontinuerlig deltagelse i styrelsen vil sikre en fundering i Grønland, så der ud over de nordiske kulturbesøg etableres et reelt samarbejde. Vores kultur vil med sin egenart også kunne berige den nordiske kultur.

Med vedtagelse af dette forslag sender Norden et signal om, at vi er lige værdige parter i et ligeværdigt samarbejde og ikke mindst om respekt for hinandens forskelligheder.

---

¹⁷ (red. anm.) Åke Gustavssons innleverte skriftlige forslag: "att översända förslaget till Nordenutskottet för beredning."

Holten (midtengruppen, KrF): Siden årsberetningen for 1999 er den siste for et helt decennium, har styret i tillegg valgt å lage en sammenfatning av fondets virksomhet for 1990-tallet. Derfor er årsberetningen litt mer omfattende enn normalt dette året.

Ved et tilbakeblikk på det forgangne 1990-tallet kan det konstateres at fondet i løpet av de siste ti år har fått søknader tilsvarende drøyt 1,5 milliarder danske kroner, og fondets utdelingskapasitet er nå nådd opp til ca. 200 MDKK. En generell vurdering er at fondets bidrag genererer ca. 3-4 ganger ytterligere prosjektbidrag fra andre finansielle kilder. Ved et forsiktig anslag skulle dette i så fall innebære at fondets totale bidrag for 1990-tallet har generert ca. 500 MDKK til ulike nordiske prosjekter. Med dette utgangspunkt kan det nok påstås at fondet gjør en stor "nordisk nytte".

Ved en sammenligning mellom årene 1990 og 1999 kan det konstateres at det totale beløp det er søkt om, har økt med nesten 150 pst. I året 1999 beløp det seg til sammen til ca. 215 MDKK, hvilket skal stilles i relasjon til fondets anslag på ca. 25 MDKK. Når det gjelder antall søknader, har økningen vært på knapt 50 pst. fra 1990 til 1999.

Når det gjelder størrelsen på de bidragene som fondet har innvilget, kan jeg i denne sammenheng nevne at ca. 4 pst. av bidragene er i størrelsesorden 300 TDKK eller mer. At fondet kun innvilger bidrag til større prosjekter, er således ikke riktig, selv om dette i blant er blitt anført i diskusjoner om fondets virksomhet.

I året 1999 og også i år er det blitt ført en diskusjon i Nordenudvalget om fondets bidrag til den frivillige sektoren. Et forslag som ble diskutert, var hvorvidt en særskilt kvote av fondets bidrag burde avsettes til den frivillige sektoren. Dette var et forslag fondet motsatte seg. Grunnene til dette var mange, og jeg skal ikke i denne sammenheng sette i gang en ny debatt om dette spørsmålet. Jeg vil bare understreke at fondet definitivt ikke har noe imot den frivillige sektoren, tvert imot. Fondets bidrag til kategorien frivillig arbeid og foreninger i året 1999 utgjorde nesten 50 pst. av fondets totale utdelingskapasitet, hvilket bør ses som et tegn på at styret verdsetter den frivillige sektorens betydning for det nordiske samarbeidet.

Så til sak B 191/nord. Nordisk Kulturfond har på de to seneste styremøtene diskutert spørsmål om de selvstyrte områdenes representasjon i fondets styre, og vi har ingenting å innvende mot det foreliggende forslaget.

I dag har de selvstyrte områdene en felles representant i styret, og denne ambulerer mellom de tre områdene. For inneværende mandatperiode er det Grønland som er medlem.

Jeg vil i denne sammenhengen allikevel hevde at fondet hittil har vært meget observant når det gjelder spørsmål til de selvstyrte områdenes stilling i fondets virksomhet. Eksempelvis har vi hvert år arrangert et særskilt policymøte der samtlige tre selvstyrte områder er blitt invitert, for

på den måten å opprettholde en aktiv og levende dialog om de selvstyrte områdenes behov og forutsetninger i det nordiske kultursamarbeidet.

Ved en gjennomgåelse av statistikken for 1999 kan man slutte seg til at av de til sammen 25 søknader som ble mottatt fra de selvstyrte områdene, innvilget styret 11, dvs. en innvilgningsgrad på nesten 45%. Det kan sammenlignes med den gjennomsnittlige innvilgningsprosenten for samtlige land, som for 1999 var 27 pst.

Men jeg vil nok en gang understreke det som fondet uttalte i sitt notat til ministrene i mai måned i år, at den foreslåtte økningen av antall medlemmer i fondets styre utvilsomt vil medføre at fondets administrasjonsutgifter kommer til å øke. Ettersom fondets administrasjonsutgifter av og til kommenteres av fondets revisor, vil jeg her og nå gjøre forsamlingen oppmerksom på dette forhold.

Når det gjelder den andre forandringen i forslaget, om fjerning av den nasjonale vetoretten, har fondet heller ikke noe å innvende mot denne endringen. Denne vetoretten innebærer i henhold til dagens avtale at én av landets to representanter, dvs. både den som er utpekt av Nordisk Råd, og den som er utpekt av Ministerrådet, kan motsette seg en beslutning. Ettersom det er ytterst sjelden vi har noen formell avstemning i styret, og vi i styret primært har et nordisk og ikke et nasjonalt utgangspunkt i våre overveielser, fyller ikke dagens vetorett noen praktisk funksjon.

Presidenten ba kommende talere om å begrense sine innlegg og informerte om at voteringene over Presidiets betenkning om B 189/p, reservantenes forslag angående B 189/p, og midtengruppens contra den sosialdemo-kratiske gruppens forslag angående nabolands-TV ville finne sted etter lunsjpausen.

Hjertén (den konservative gruppen, m): Fru president! Jag vill först kommentera mittengruppens förslag om ett uttalande när det gäller TV i det digitala marknätet. Liksom Åke Gustavsson konstaterar jag att det är lämpligt att frågan bereds i Nordenutskottet, som ju har just de här frågorna på sin agenda, och att vi inte just nu antar ett uttalande.

Jag tror inte heller man ska överdriva betydelsen av sådana uttalanden. Vi har uttalat oss mycket under årens lopp, t.ex. för en gemensam nordisk satellit redan för 15 år sedan, och någon sådan har vi ännu inte. Så jag tror inte det är någon större brådska här, även om jag i stort sett instämmer i vad som står i det föreslagna uttalandet.

Jag skulle säga några ord om Nordiska kulturfonden. Inledningsvis vill jag instämma i Ministerrådets förslag till utvidgning av styrelsen, som ju också är Nordenutskottets förslag.

Kulturfonden disponerar ungefär 25 MDKK och ska stödja och främja det kulturella samarbetet mellan de nordiska länderna. Ett viktigt kriterium för stödet är att kulturprojekt annars inte genomförs på det nationella

planet. Stödet från kulturfonden är alltså en förutsättning för att dessa kulturprojekt över huvud taget kommer till stånd.

Det finns en risk att Nordiska kulturfondens medel i alltför stor utsträckning går till redan kulturellt välförsedda områden – det har påpekats i en del rapporter. Framför allt gäller det huvudstadsområdena. Det är inte så konstigt, för av t.ex. bildkonstnärer i Sverige är en väldigt stor del verksamma just i Stockholmsområdet. Ska man stödja bildkonst ligger det därför nära till hands att mycket stöd går till Stockholm-området. Men det får ju inte vara så att man prioriterar storstadsområdena, och det här är fondens styrelse mycket medveten om.

I revisionens rapport tas upp en annan fråga, som också kan vara ett problem. Generalsekreteraren har i en rapport från maj i år påpekat att det finns inte mindre än 17 olika stöd om tillsammans 228 MDKK, inklusive Kulturfonden. Det är ganska svårt för folk som söker bidrag att veta vart man ska vända sig för att få stöd – särskilt som en hel del av dessa stöd överlappar varandra.

Det gör att det tar lång tid att behandla ärendena, och man måste hitta bättre rutiner inom Kulturfonden vilket vi också är inne på – jag har suttit med i Kulturfondens styrelse. Ett sätt är att delegera beslutsrätten till chefstjänstemannen, i varje fall när det gäller ärenden som inte omfattar särskilt mycket pengar. Ett annat sätt att förkorta ansökningstiden är att ha fler ansökningstillfällen. Nu har vi två tillfällen, man kunde tänka sig ett tredje, eller också löpande ansökningstider.

Till sist. Jag ska inte nämna fler problem utan bara säga att hälsan tiger still. Det allra mesta i fonden fungerar alldeles utmärkt, vilket jag senast i sommar kunnat konstatera när jag har studerat en del av de projekt som vi har gett stöd till.

Marianne Andersson (midtengruppen, c): Fru president! Mitt inlägg handlar om en detalj i budgeten, liten men nog så betydelsefull. Jag har ingen annan uppfattning om några belopp eller så, utan mer om hur belopp ska användas. Det handlar om Nordicom, Nordiskt informationscenter för medie- och kommunikationsforskning.

I ministerrådets rapport Budgetanalys 2000, De nordiske budget, finns ett förslag att vissa nordiska institutioner ska omläggas till projekt, alltså upphandlas på marknaden. Motiv: säkra effektiviteten, kvaliteten, priset och att uppgifterna ska lösas på det mest ändamålsenliga sättet. Syftet är förstås vällovligt. Men det finns inga som helst analyser av varför just dessa institutioner ifrågasätts och hur just deras verksamhet skulle förbättras genom en omvandling till projekt. Jag ska uppehålla mig kring Nordicom.

Förra gången en omfattande genomgång av de nordiska institutionerna genomfördes för att uppnå nordisk nytta var Nordicom också föreslaget att läggas ned. När rådet sedan fick klart för sig vad denna institution sysslar med blev det förslaget avslaget och stoppat i papperskorgen. Sedan dess

har verksamheten utvecklats precis enligt riktlinjerna om nordisk nytta, och kontaktnätet kring det internationella och nordiska forskarsamhället har utvecklats starkt.

Nu är Nordiska rådet till stor del förnyat, och jag vill därför än en gång kort beskriva Nordicoms verksamhet. Jag hoppas att rådet inser att det just är kontinuiteten i Nordicoms verksamhet som är poängen och att projektupphandling i det fallet är sällsynt olämplig. Nordicom är en liten institution, som på ett omvittnat effektivt sätt arbetar med att utveckla kunskapen om mediernas roll och villkor i samhället – ett arbete som i flera avseenden är av långsiktig karaktär och kräver kontinuitet i verksamheten. Det gäller såväl dokumentationen, information om medie- och kommunikationsforskning, om medieutvecklingen i de nordiska länderna samt om barn- och medie våldsforskningen i världen. För det senare finns nationell finansiering. Alla torde vara medvetna om mediernas betydelse i vår tid, och jag behöver inte säga så mycket om det.

Inom universitetsvärlden, där Nordicom hör hemma, sker finansiering av forskning i allt högre grad från externa källor. Att skriva och bedöma ansökningar tar allt längre tid, och utrymmet för forskning blir mindre. Förutsättningen för flexibilitet i form av projektmedel förutsätter stabilitet i basverksamheten. Finns inte det är risken stor för kortsiktiga och kostbara lösningar och, vad värre är, risken för att syftet med verksamheten, största möjliga nordiska nytta, går förlorat. Det är svårt för ett projekt att söka projektmedel.

Nordicom är en institution som arbetar på önskat, tvärgående sätt, med stor betydelse för det nordiska samarbetet.

Till slut, fru president, vill jag uppmana ministerrådet och rådet att göra en ordentlig analys innan institutioner i allmänhet och Nordicom i synnerhet omvandlas till projekt. I annat fall riskerar man att hälla ut barnet med badvattnet.

Erland (midtengruppen, lib): Fru president! De självstyrande områdena har vissa gemensamma drag. De är små regioner, de har en egen kultur gentemot moderlandet, och man kan också tala om ett eget folk, åtminstone om man ser till folkrätten i t.ex. Ålands fall. Det här motiverar på sätt och vis att andelen kulturstöd för de självstyrande områdena är något större än för länderna därför att det alltså är en särpräglad kultur som då får stöd. Det har kontrollkommittén konstaterat i sin undersökning av Kulturfonden.

Däremot finns det också olikheter mellan områdena som visar sig i praktiken. Vi har gemensamma möten där vi diskuterar dessa olikheter. Därför är det bra att vi har kunnat bli fullvärdiga medlemmar i Kulturfonden. Det är ett erkännande för den egna kulturen och medför naturligtvis ett stort ansvar. Jag vill inom parentes nämna att när Paavo Lipponen diskuterade de baltiska länderna var det inte medlemskap i Nordiska rådet

han föreslog utan medlemskap i Nordiska investeringsbanken. Där finns alltså det gemensamma ekonomiska intresset, precis som det för ålännningar färöingar och grönlänningar finns ett kulturellt intresse som är viktigt i nordiskt samarbete. Jag tror att vi i de självstyrande områden kan vara nöjda med detta.

En kort kommentar till Lars Hjertén som i princip instämde i uttalandet som vi från mittengruppen lagt om grannlands-TV. Det tycker jag är bra. Instämmer man i någonting skall man också i handling visa att man står för det. Jag tycker inte att det är särskilt snyggt av Nordiska rådet att försöka komma undan en viljeyttring genom att hänvisa till administrativa turer och byråkrati. Det här är en väldigt enkel viljeyttring som naturligtvis måste beredas, men kanske vi den här gången skulle pröva att inte börja med en lång beredning som aldrig tar slut utan säga att det här är utgångspunkten för hur vi skall arbeta vidare. Det ger ett mandat och styrka åt dem som skall göra det.

Sven-Erik Hovmand overtok ledelsen av forhandlingene.

Charlotta Bjälkebring (den venstresocialistiske gruppen, v): Herr president! Inom Nordiska rådet har man länge eftersträvat att invånarna i de nordiska länderna ska kunna se även sina nordiska grannländers TV-program. Ministerrådet har dock ännu inte kommit till någon lösning på problemet. Införandet av den digitala tekniken kommer att ytterligare komplicera frågan eftersom man hittills i gränsområdena har kunnat se analoga sändningar och de digitala sändningarna inte kommer att ha samma räckvidd. Den digitala tekniken blir därmed ett demokratiskt och kulturellt hinder de nordiska länderna emellan. Man räknar inte heller med att systemet ska byggas ut så att sändningarna når ut över varandras gränser. Därmed fråntas exempelvis de hushåll i svenska Österbotten och på Åland som i dag har tillgång till SVT:s sändningar möjligheten att se dessa. Omvänt gäller också svenskar som i dag ser norsk, dansk och finsk TV i gränsområdena när de analoga sändningarna stängs av. Detta är alltså ett problem inte för hela Norden men för en väldigt stor del av Norden.

Frågan om nordisk tillgång till public service har beretts i Nordenutskottet och antagits av Nordiska rådet som en rekommendation till ministerrådet. Än så länge har ingenting positivt hänt.

Vänstersocialistiska gruppen biträder därför tilläggsyrkandet att ministerrådet säkerställer fortsatt grannlands-TV i det digitala marknätet och använder den nya tekniken till ökad distribution av public service nordiska länder emellan. Då menar jag inte bara Sverige, Norge, Danmark och Finland utan även Island, Grönland och Färöarna.

Debatten ble avsluttet.

Voteringer og vedtak se s. 298 ff.

23. Spørgetid med samarbeidsministrene

I panelet: Samarbejdsminister Marianne Jelved, Danmark,
Samarbejdsminister Jan-Erik Enestam, Finland,
Samarbejdsminister Siv Friðleifsdóttir, Island,
Samarbejdsminister Leif Pagrotsky, Sverige.
(Norges samarbeidsminister Jørgen Kosmo hadde forfall.)

Presidenten anmodet om at spørsmål ble stilt til én minister.

E 5: Fråga till Finlands samarbetsminister angående finsk public service-TV i Sverige

Åke Gustavsson (den sosialdemokratiske gruppen, s): Herr president! Jag vänder mig till Finlands samarbetsminister Jan-Erik Enestam. Under förmiddagen och i går har det varit en stor diskussion i rådet om *public service* och övergången till digital teknik. Finlands riksdag har, såsom jag tidigare sagt, fattat beslut om att sätta upp som mål att de analoga sändningarna ska släckas ned år 2006. Min fråga till samarbetsministern är: Vilka åtgärder avser man från finsk sida att vidta för att för de finsktalande invånarna i Sverige säkerställa att de kan se på YLE i *public service*-televisionen?

Minister Enestam: Nu pågår det för det första ett utredningsarbete enligt vilket man tidigast fram till 2006 hoppas kunna ha den digitala sändningen klar. Situationen i Finland är litet annorlunda när det gäller möjligheten att se Finlands TV i Sverige. Vi har inte kryptering, och om jag är rätt informerad finns här inga tekniska hinder. I den mån det uppstår problem har det med upphovsrätten att göra, och det är en förhandlingsfråga.

Åke Gustavsson: Innebär det här att de finsktalande tittarna i Sverige den dag när man släcker ner analoga sändningar i Finland kan se finsk TV? Kan jag få ett ja eller ett nej på den frågan?

Minister Enestam: Vi utgår ifrån att man i Finland skall kunna se Sveriges TV och i Sverige Finlands TV.

E 6: Fråga till Sveriges samarbetsminister angående nordisk passfrihet

Elver Jonsson (midtengruppen, fp): Herr president! Min fråga går till den svenske samarbetsministern. Vi har ju anledning att vara stolta över nästan 50 år av nordisk passfrihet. Det finns nu en risk att den fria nordiska rörligheten hotas, om nordbon ska visa pass vid resa inom Norden för att

styrka sin identitet. Vad är skillnaden mellan att återinföra kravet på pass och att ständigt kräva passliknande legitimation vid t.ex. hotellbesök eller visiter på campingplatser? Detta är en fråga som har aktualiserats i svenska massmedier.

Avser regeringen att agera för att passfriheten reallt ska upprätthållas, den passfrihet som vi har så lång erfarenhet av och som de nordiska statsministrarna för några år sedan här i Reykjavik försäkrade aldrig skulle komma att hotas?

Minister Pagrotsky: Herr president! Jag har själv inte läst den aktuella artikeln, men jag har mycket hört talas om att det i en felaktig tidningsartikel har spritts en bild av att vi bakvägen ska återinföra passtvang mellan Sverige och Norge. Den bild jag har fått är att detta är alldeles fel. Något sådant kommer inte att ske. Vad det har handlat om är den inhemska polisiära kontroll som redan i dag är möjlig att utöva och som också i framtiden ska vara möjlig, innebärande att polis och andra ska kunna avkräva folk legitimation. Detta är en polisiär fråga, som såvitt jag förstår inte berörs av det som vi nu diskuterar.

Jag håller med om att en passfrihet är meningslös, om det samtidigt krävs att man ska bevisa att man inte behöver pass genom att ha med sig en handling, t.ex. ett pass, som styrker att pass inte ska behövas. Något sådant tror jag inte att vi kommer att acceptera. De interna nationella polisiära kontrollmöjligheter av olika slag som har diskuterats kommer dock såvitt jag förstår över huvud taget inte att öka genom Schengensamarbetet.

Elver Jonsson: Ska vi tolka Pagrotskys svar så att den reala och fantastiska frihet som vi har haft i Norden genom avsaknad av passtvang fullt ut kan upprätthållas? Det vore bra om samlingsministern slog fast detta och inte använde uttryck som "jag tror att vi inte kan acceptera" etc. utan slår näven i bordet och med tyngd i rösten säger att man garanterar den nordiska passfriheten.

Minister Pagrotsky: Den svenska regeringen kommer att värna den nordiska passfriheten. Det kommer inte att behövas pass för att åka mellan Sverige och Norge. Det står jag för. Får jag fråga Jan-Erik Enestam: Hur är det mellan Finland och Norge?

Minister Enestam: Schengenavtalet kommer inte att medföra några nya bestämmelser när det gäller pass. Passfriheten gäller definitivt.

E 7: Spørsmål til Sveriges samarbeidsminister angående Øresundsbroen

Dahlgard (UP): Mit spørsmål går til den svenske samarbeidsminister Leif Pagrotsky, og det handler om Øresundsbroen. Nu har vi fået bygget en lang og flot bro mellem København og Malmö, Danmark og Sverige, og det går ganske fint med togtrafikken i forhold til prognoserne. Men biltrafikken er vældig lav. Den ligger vel på halvdelen af, hvad man havde regnet med, og det har naturligvis en sammenhæng med den pris, som det koster at køre over broen. Taksterne er ganske høje.

Der har været røster fremme både fra svensk og dansk side - også fra min side - om at sænke prisen for at køre over broen med bil. Og der har været vældig meget forvirring i hvert fald i danske medier om den svenske holdning.

Den danske trafikminister er ganske hård: Taksterne skal ikke sænkes. Jeg mener, at det er forkert, og han har forsøgt at spille de svenske ministre ud mod hinanden.

Derfor er spørgsmålet i dag: Hvad er den svenske regerings holdning til taksterne på Øresundsbroen? Er man fra svensk side parat til at sænke dem, eller er man ikke?

Minister Pagrotsky: Den svenska regeringen har en klar och tydlig uppfattning. Det är att vi har ett avtal mellan Sverige och Danmark som reglerar hur de här frågorna ska skötas. I det avtalet står det att brokonsortiets styrelse ska fatta beslut om detta. Vi tycker att den regeln ska följas, men den blir meningslös om styrelseledamöter får sparken om de utnyttjar detta till att göra saker som vi i regeringar inte i förväg bestämmer vad det ska vara. De ska ha det fulla ekonomiska ansvaret i enlighet med den svenska aktiebolagslagen. Brokonsortiet är ett svenskt aktiebolag, och den svenska aktiebolagslagen är på denna punkt entydig.

Vad gäller sakfrågan om priserna har jag min uppfattning, som jag vet delas av andra i regeringen – men märk väl att vi inte gör anspråk på att vår uppfattning ska vara en beslutsmening. Vi har samma rätt som alla andra att delta i den politiska debatten om detta. Jag tycker att det är för dyrt att åka över bron, och jag tycker att det är fantastiskt glädjande att så många människor har valt att åka tåg. Det har blivit en stor succé. Min åsikt är den att detta gör att budgeten överträffas för tågoperatörerna och skapar utrymme för ytterligare taxesänkningar också på tåget. Det är viktigt att hålla tåget fortsatt attraktivt, så att det har en dominerande marknadsandel på resorna över Sundet. Det är min åsikt.

Dahlgard (UP): Blot et tillægsspørsmål: Den hensigt - er den fælles for alle ministre i den svenske regering?

Minister **Pagrotsky**: Björn Rosengren, jag och några till tycker så här, men jag har inte diskuterat det med alla de 20 statsråden. Det som jag nu sagt tror jag är en ganska självklar uppfattning i den svenska regeringen. Men märk väl att vi inte anser att detta är en beslutsfråga för någon regering. Vi har aldrig haft denna fråga uppe på något formellt sammanträde i den svenska regeringen, där vi har kommit fram till en svensk position. Detta är en fråga som vi överlämnat till brokonsortiets styrelse. Där har vi utsett individer som vi har förtroende för, som får väga samman alla faktorer som har betydelse när man ska fatta beslut om det här. Vilka faktorerna är framgår av det avtal som Kaj Ikast och Georg Andersson undertecknade för ett decennium sedan. Till de faktorerna hör bl.a. vad det kostar att åka mellan Helsingborg och Helsingör. Det är i dag ungefär hälften så dyrt som att åka över Öresundsbron.

Presidenten spurte Marianne Jelved om hun ønsket å svare på spørsmålet. Jelved frasto.

E 8: Fråga till Sveriges samarbetsminister angående öst-västliga förbindelser i Kvarkenregionen

Lennart Gustavsson (den venstresosialistiske gruppen, v): Herr president! Min fråga riktar sig till den svenske samarbetsministern. Det är enligt min mening ett nationellt ansvar för både Sverige och Finland att långsiktigt säkra de öst-västliga kommunikationerna i Kvarkenregionen, en region som har goda möjligheter till utveckling, en utveckling som dock är hotad. Det har under hand funnits ett slags lurpassande mellan den svenska och den finska regeringen om hur man ska ta det nationella ansvaret. Min fråga till den svenske samarbetsministern blir om och på vilket sätt den svenska regeringen tänker samverka med den finska regeringen för att säkra de öst-västliga förbindelserna i Kvarkenregionen.

Minister **Pagrotsky**: Den svenska och den finska regeringen har subventionerat den färjelinje som finns mellan Vasa och Umeå med 40 miljoner kronor. Enligt tidningsuppgifter räcker inte dessa pengar. Färjerederiet ser ut att ha räknat fel, och den trafik som det hade utlovat för pengarna kommer kanske inte till stånd. Jag känner inte till om det finns någon formell konkursansökan eller om någon annan framställning av något slag har kommit in. Regeringen går inte i förväg ut och säger att för den händelse ni räknar fel och behöver mer pengar, ska ni veta att vi redan i förväg har bestämt att ge er mer pengar. Så fungerar det numera inte i den svenska regeringen, och jag har inte något generöst svar att ge på det här.

Min principiella uppfattning är den att regionalpolitiken, som det här handlar om, är en angelägenhet som vi så långt som möjligt ska delegera. Vi har gett huvuddelen av våra regionalpolitiska medel till länsstyrelserna i

de olika länen för att lokalt nära människorna och näringslivet kunna bedöma var pengarna gör den bästa nyttan. Om länsstyrelsen i Umeå gör den bedömningen att detta är det absoluta bästa sättet att använda skattemedel för att främja regionens utveckling, har den såvitt jag förstår full frihet att använda pengarna för en färjelinje, men dess val har hittills inte varit sådant. Det är i så fall ett val som vi måste respektera.

Lennart Gustavsson: Herr president! Vad jag efterfrågade var huruvida det finns ett nationellt ansvar hos den svenska regeringen och den finska regeringen för att säkerställa kommunikationerna i den här regionen. Vi diskuterade alldeles nyligen Öresundsregionen. Där är det ingen tveksamhet om att det är ett nationellt spørsmål att diskutera. En komplicerande fråga kan vara om den svenska och den finska regeringen avser att lyfta fram kommunikationsleden E 12 och ge den en *transeuropean network*-status, något som på lång sikt skulle tydliggöra betydelsen av kommunikationerna i den här regionen. Jag tror att den svenske samarbetsministern kan svara på detta.

Minister Pagrotsky: Låt mig börja med Öresundsregionen. Där är det en nationell angelägenhet att det finns en infrastruktur, men det är inte så att staten subventionerar förbindelsen över Öresund med skattemedel på det sätt som vi i dag subventionerar färjeförbindelsen mellan Vasa och Umeå. I det avseendet är liknelsen inte riktigt korrekt.

Att lyfta fram Europavägens betydelse som sammanlänkare mellan två länder finner jag inte vara någon dålig idé, men jag är inte proffs på vilka regler som gäller för detta ute i Europa, så jag avstår från att göra några utfästelser om detta. Jag tycker dock att detta verkar vara en spännande tanke.

Minister Enestam: Fru president! Både Sveriges och Finlands regeringar har insett sitt ansvar, och det är därför som trafiken är subventionerad. Nu pågår det ett antal utredningar bl.a. i Kvarkenrådets regi där man letar efter modeller så att man skall kunna hitta en permanent lösning för den här trafiken. Det utredningsarbetet kommer att vara klart den 16 november, d.v.s. inom en dryg vecka. Den finska regeringen har för sin del sagt att vi har ambitionen att garantera en åretruntrafik mellan Vasa och Umeå. Vi letar fortfarande efter modeller. Den självklara utgångspunkten kan inte vara att man i första hand skall subventionera trafiken utan försöka hitta sådana lösningar som fungerar företagsekonomiskt hållbart.

E 9: Spørgsmål til Sveriges samarbejdsminister angående lukning af Barsebäck

Jette Gottlieb (den venstresocialistiske gruppen, EL): Som københavner med daglig udsigt til Barsebäck vil jeg gerne spørge den svenske minister, om der er sat en tidsfrist for lukning af Barsebäck - og i givet fald, ud fra hvilke forudsætninger er fristen sat?

Minister Pagrotsky: Vi har stängt det första aggregatet i Barsebäck och ett aggregat finns kvar. Det skulle ha stängts ungefär nu, om jag inte minns fel, enligt de planer som fanns när det nuvarande beslutet togs. Det fanns dock en mycket viktig förutsättning, nämligen att den elproduktionen skulle ha täckts av annat tillskott eller av besparingar och man skulle göra en avstämning av detta. Den har gjorts och det har befunnits – där är man faktiskt överens – att detta krav inte är uppfyllt. Vi räknar nu med att det kommer att ta ytterligare ett, möjligen två, år. Sedan räknar vi med att Barsebäck stängs, alltså senast år 2003. Det är den bedömning vi gör i dag. Beslutet är fattat. Nu återstår nämnda tekniska avstämning- Det handlar alltså om när det här viktiga kravet är uppfyllt. Vi räknar således med att det blir senast år 2003.

E 10: Fråga till Danmarks samarbejdsminister angående Nordicom

Marianne Andersson (midtengruppen, c): Herr president! Jag har en fråga till Marianne Jelved. Det handlar om samma sak som jag tog upp i debatten alldeles nyss här, alltså om omvandlingen av vissa nordiska institutioner till projektupphandling på marknaden i stället. När det gäller Nordicom, alltså Nordiskt informationscenter för media och kommunikationsforskning, blir en sådan här förändring, såvitt jag kan se, sällsynt kontra-produktiv.

Vilka analyser ligger bakom det här förslaget? Har ministerrådet något förslag om hur kvalitet, kontinuitet och kompetens samt det internationella kontaktnät som finns på den här institutionen ska kunna upprätthållas i en projektorganisation?

Minister Marianne Jelved: Budgetanalysen har jo 12 forslag, og ét af dem drejer sig om en analyse af finansiering af institutionerne. Den proces, der er i sat i gang, er en meget individuel, ren individuel høring af hver institution. Og der er ikke truffet nogen beslutninger.

Der vil være et meget grundigt forarbejde, inden der træffes beslutninger om ændrede finansieringer af institutionerne. Det er ikke en forudsætning for, at resten af budgetanalysens punkter bliver gennemført. Det, der har været overvejselsen, det er: Er den finansiering, vi har i dag, den bedste tænkelige i alle tilfælde?

Kunne man forestille sig, at nogen institutioner ville have glæde af, at der også var en national medfinansiering for også at give et fagligt ansvar til den moderinstitution, som en institution i nordisk finansiering ofte er knyttet til. Det kan være en del af et universitet.

Men vi er åbne over for den diskussion, og der er som sagt ikke lagt op til, at der træffes nogen beslutning på nuværende tidspunkt.

Marianne Andersson: Jag tackar för det svaret, som var lite lugnande. När man läser budgetanalysen framstår det ju som ganska definitivt att så här ska det vara. Det kommer att medföra förändringar ganska direkt – även om det ska ske under en period. Således låter det alltså väldigt kategoriskt. Jag tror att det är viktigt att den här institutionen får en finansiering och har en basverksamhet. De jobbar mycket med kontakter med universitet och forskarvärlden. Det handlar också mycket om att söka projektmedel. Då måste man ha en sorts bas för att kunna gå vidare.

Som jag sade i debatten förut har Nordicom tidigare varit ifrågasatt men när man gick igenom vad de verkligen gör insåg alla att det är en oerhört viktig institution till stor nordisk nytta. Det hoppas jag att ministerrådet tar till sig också i fortsättningen.

Minister **Marianne Jelved:** Jamen det vil Ministerrådet også gøre. Og det er vigtigt at understrege, at samarbejdsministrene har ikke taget stilling til den del af budgetanalysen på nuværende tidspunkt, men vi har bedt generalsekretæren foretage den meget grundige høring, og stillingtagen kommer altså til at foregå på et tidspunkt i fremtiden.

E 11: Fråga till Finlands samarbetsminister angående ett nordiskt samarbetsprojekt kring försvarsmakternas materielanskaffning

Akaan-Penttilä (den konservative gruppen, Kok.): Herra puhemies! Kysymyksenä koskee hyvin konkreettista Pohjoismaiden välistä yhteistyöhanketta puolustusvoimien materiaalihankinnoissa. On nimittäin tehty päätös kuljetus helikoptereiden hankkimisesta ja olisin kysynyt ministeri Enestamilta missä vaiheessa nämä hankinnat ovat. Miten tarjouspyynnöt on käsitelty, pysyykö tämä projekti aikataulussa?

Akaan-Penttiläs spørsmål i svensk översettelse:

Herr talman! Min fråga gäller ett mycket konkret nordiskt samarbetsprojekt kring försvarsmakternas materielanskaffning. Det finns nämligen ett beslut om anskaffning av transporthelikoptrar och jag skulle vilja fråga minister Enestam hur långt man har kommit i anskaffningsprocessen. Hur har anbudsprocessen löpt, håller tidtabellen för projektet?

Minister Enestam: För det första gäller det transporthelikoptrar och inte eskorthelikoptrar. Alla fyra nordiska länder som har tänkt köpa sig helikoptrar är med i projektet som nu befinner sig i det skedet att man utvärderar anbudena.

Det här är ett unikt projekt också för de potentiella leverantörerna, så vi har varit tvungna att be om litet tilläggs-specifikationer. Det har fördröjt beslutsfattandet, som kommer att ske i början av nästa år. Det har inte konsekvenser för den slutliga tidtabellen utan helikoptrarna kommer att kunna levereras såsom det är tänkt i slutet av år 2003. Hittills är alla nordiska länder med. Det återstår att se om det i slutomgången sker förändringar. Min förhoppning är att det inte gör det.

Tämä hanke, joka siis ei koske saattohelikoptereita vaan kuljetushelikoptereita, on nyt evaluointivaiheessa, ja siinä on jouduttu pyytämään lisäselvityksiä. Projekti on sillä tavalla ainutlaatuinen että toimittajilla ei ollut valmiita malleja. Näin ollen ollaan aikataulun alkupäässä jossain määrin myöhässä, mutta tämä ei vaikuta hankkeen lopulliseen aikatauluun. Kopterit lentävät vuoden 2003 lopussa ja kaikki Pohjoismaat ovat toistaiseksi mukana.

Enestams siste avsnitt i svensk översettelse:

Detta projekt, som alltså inte gäller eskort- utan transporthelikoptrar, befinner sig nu i ett utvärderingsskede där man har fått be om kompletterande specifikationer. Projektet är unikt på så sätt, att leverantören inte har haft färdiga modeller. Därför är man nu i början av tidtabellen något försenad, men detta påverkar inte den slutliga tidtabellen för projektet. Helikoptrarna kommer att flyga i slutet av 2003, och alla nordiska länder är än så länge med.

Akaan-Penttilä: Miltä näyttää sitten saattohelikoptereiden osalta? Tuleeko niistä joskus yhteishankintaneuvotteluja?

Akaan-Penttiläs spørsmål i svensk översettelse:

Hur ser då situationen ut när det gäller eskorthelikoptrar? Kommer man någon gång i framtiden att föra förhandlingar om en gemensam anskaffning av dessa helikoptrar?

Minister Enestam: När det gäller eskorthelikoptrarna finns de inte överhuvudtaget på den nordiska agendan, utan i så fall blir det frågan om nationella beslut. Det är närmast i Finland som vi har behov av dem och jag hoppas att vi kan fatta ett nationellt positivt beslut.

E 12: Spørsmål til samtlige nærværende samarbeidsministre angående hvalfangst

Solholm (Frp): Gode president! Eg har to ja- eller nei-spørsmål til samtlige ministrar. I løpet av hausten vil vi i Noreg behandle eit forslag i Stortinget som går på å opne for eksport av kvalprodukt. Dersom dette blir vedteke i Stortinget, vil dei nordiske landa støtte Noreg i den kampen dette kanskje kjem til å bli, i og med at det er litt uro rundt kvalfangsten - forstå det den som kan!

I går fekk vi frå Islands miljøminister vite at Island aktar å ta opp igjen kvalfangsten. Støttar dei nordiske landa Island i dette? Vi veit at det kan bli vanskeleg, i og med at vi veit at Island ikkje reserverte seg når Kvalfangstkommissjonen nændsama dette for mange år sidan. Spesielt interessant er det å legge merke til kva Sverige svarar i denne saka. Står broderfolket saman med oss om desse to viktige spørsmåla, som faktisk ikkje går berre på kvalfangst, men på ei berekraftig hausting av marine ressursar til beste for verdas befolkning.

Minister Siv Friðleifsdóttir: Ja, vi kommer sikkert til å støtte Norge i det de i sitt parlament bestemmer seg for å gjøre med hvalfangsten. Island har bestemt seg for å begynne med hvalfangst, men vi skal først ha mer informasjon ut til det internasjonale samfunn.

Jeg er litt skuffet over den nordiske samhørighet, kan man si, for i en ny strategi om bærekraftig utvikling som vi nå har til behandling, har Sverige tatt forbehold om hvalfangst. De kan ikke akseptere den teksten som alle de andre nordiske land kan akseptere. Jeg forstår ikke dette helt, men Sverige har denne oppfatningen. Vi mener i alle fall på Island at man skal utnytte hval på en bærekraftig måte, slik man utnytter andre dyr. Hval tar 10-20 pst. av vår torskestamme. Vi kan begynne med hvalfangst på en bærekraftig måte, så det er helt uakseptabelt at man ikke støtter dette. Det er mitt svar på spørsmålet.

Minister Enestam: Herr president! Jag har en viss ovilja att delta i den här typen av frågesporter och jag måste säga att jag är för dåligt insatt för att riktigt kunna säga om frågan överhuvudtaget har behandlats av vår ansvariga minister. Min personliga åsikt, när det gäller den här typen av frågor, är att inom ramen för vad som kan kallas hållbar utveckling skall det vara möjligt. Men det här är min högst personliga åsikt.

Minister Pagrotsky: Jag vill instämma i allt som Jan-Erik Enestam har sagt. Min personliga åsikt är att inom ramen för vad som är förenligt med en uthålligt bärkraftig valstam tycker jag man ska få ägna sig åt valfangst. Men frågan är: Hur vet man det? Vilken nivå är rätt? Hur säker måste man vara?

Där har min kollega som ansvarar för detta i regeringen kommit fram till en annan åsikt än den isländska regeringens representant.

Dessutom: Om det finns en internationell organisation som fattar beslut om detta och majoritetsbeslutet går en emot, ska man göra som man vill själv eller ska man delta i det internationella samarbetet? Sveriges tradition är att delta i internationellt samarbete även när det går oss emot.

Om frågeställaren frågar om Sverige kommer att stödja om Norge bestämmer sig för att göra tvärtom så gissar jag att min kollega Kjell Larsson kommer att säga nej. Det är bara en gissning, men jag är rätt trygg i den.

Minister Marianne Jelved: Jeg vil sige, at vi har ikke drøftet sagen, jeg har i hvert fald ikke deltaget i den drøftelse i den danske regering. Men jeg vil gerne tilkendegive, at jeg vil anbefale, at vi lytter meget til vores partner i rigsfællesskabet, Grønland og Færøerne, som har stor kompetence på disse områder. Og som et overordnet princip så mener jeg også, at man kan anbefale, at udnytte hvalerne på en bæredygtig måde, faktisk som Siv sluttede sit indlæg, det var smukt.

Presidenten gjentok at spørsmål kun skulle stilles til én minister.

E 13: Fråga till Danmarks samarbeidsminister angående human flyktingpolitik i Norden

Anita Johansson (den sosialdemokratiske gruppen, s): Herr president! Jag tänker ställa en fråga om en mer human flyktingpolitik i Norden, och jag ställer den till Marianne Jelved.

År 1997 antog Nordiska rådet en rekommendation där de nordiska regeringarna bl.a. uppmanas att verka för en mer human flyktingpolitik både i Norden och i Europa.

För någon vecka sedan såg jag ett TV-program som granskade hur vår flyktingpolitik ser ut i alla våra nordiska länder med undantag för Island. Det programmet gjorde mig inte särskilt glad, måste jag säga. Det har också varit mycket diskussion om återvändande för Kosovoflyktingarna. Nu vet jag att Norge och Sverige har lättat upp sina regler lite, men jag vill ändå ställa frågan:

Vad vill ni göra för att vi ska få en mycket bättre och humanare flyktingpolitik i Norden?

Minister Marianne Jelved: Det er et meget vanskeligt spørgsmål. Det er min opfattelse, at de nordiske landes regelsæt, der er grundlaget for flygtningepolitikken i de enkelte lande, støtter sig på konventionerne og dermed også som udgangspunkt er en human flygtningepolitik.

Dér, hvor jeg fornemmer, problemet opstår, er i den konkurrence, der på visse tidspunkter opstår mellem politiske partier for at imødekomme,

hvad der politisk opfattes som det, befolkningerne betragter som større problemer. Her mener jeg, at politikere og partier har et kolossalt ansvar for den stemning, der skabes, og det bekymrer mig, at der er sket nogle meget store skred i opfattelsen af, hvad der er legalt og berettiget at pådutte de fremmede, der kommer til os, og dermed skaber en fornemmelse af, at det er dem, der skaber problemerne, når det i virkeligheden er det samfund, de kommer til, der ikke giver dem reelle muligheder for at komme på arbejdsmarkedet. Der er utallige analyser, der viser, at det er vejen til den bedste integration og den bedste og mest humane politik på et område, hvor vi skal hjælpe hinanden.

E 14: Spørsmål til Sveriges samarbeidsminister angående svensk initiativ overfor den norske regjerings energipolitikk

Korsberg (Frp): Mitt spørsmål går til den svenske samarbeidsministeren. Norge er en stormakt innen energisektoren med enorme olje- og gassressurser, i tillegg til at vi står for en tredjedel av den samlede europeiske vannkraftproduksjonen. Norge har en energiproduksjon på nesten 3000 milliarder kWh i form av vannkraft, gass og olje, og av det bruker vi opp ca. 7 pst. selv. På tross av at vi er en energistormakt, må vi importere store mengder elektrisk kraft fra våre nordiske naboland i deler av året, elektrisk kraft som våre nordiske naboer selv har bruk for.

Vil den svenske samarbeidsministeren ta et initiativ overfor den norske regjering slik at Norge fører en energipolitikk som medfører at Norge blir selvforsynt med elektrisk kraft?

Minister Pagrotsky: Återigen, jag är inte specialist på energifrågorna, men som handelsminister har jag en instinkt att bli försiktig när någon säger: "Nej, här måste vi ägna oss åt en massa import när vi egentligen borde vara självförsörjande!" Island skulle mycket väl kunna tillverka tillräckligt med bananer för sin egen befolkning, om man bara bestämde sig för det, men det är en rätt dålig ordning.

Och jag tycker det är ett dåligt argument att säga att Norge måste importera från Sverige men det ska vi göra slut på för vi vill vara självförsörjande. Det möjligt att det finns gott om skäl för Norge att bli självförsörjande, men det måste vara bättre argument. Det faktum att man har import räcker inte.

Det kanske är så att vi har olika profil över året på när vi producerar el, och ibland är det billigare om vi producerar den i Sverige, ibland är det billigare om den produceras i Norge. Då tycker jag det är rationellt och förnuftigt att ta den som är billigast och bäst och handla sinsemellan. Jag tycker det är en bra idé med en gemensam elmarknad mellan Norge och Sverige. Det kanske är tvärtom mot det du beskriver.

Totalt sett ska det naturligtvis vara tillräckligt med energi så att vi klarar oss på ett bra sätt tillsammans, men handel är för mig inte ett fult ord som man ska bort ifrån!

Korsberg: Jeg takker samarbeidsministeren for svaret. Det elektriske forbruket i Norden øker. Samtidig tilføres ikke markedet så mye mer elektrisk kraft. I Sverige stenges Barsebäck. Dersom ikke markedet tilføres noe mer elektrisk kraft, kan vi altså om noen få år risikere mangel på effekt i nettet.

Har de nordiske samarbeidsministrene en strategi for å øke den elektriske kraftproduksjonen i Norden?

Minister **Pagrotsky:** I Sverige har vi en strategi for dette, og jeg formodar att ni har det också i Norge – og jag hoppas att er är så kraftfull att det blir ett ordentligt tillskott och att priserna kan förbli låga på energi och på el också i Sverige. Vi hoppas kunna få fortsätta köpa av er i de tider på året när ni producerar billigare.

Men att vi som samarbetsministrar skulle ta initiativ till det här tycker inte är någon riktigt bra idé, utan det gör våra kolleger industriministrarna i så fall, i den mån det behövs.

Mitt intryck är att det fungerar ganska väl eftersom vi har en gemensam elmarknad, en gemensam elbörs mellan Sverige och Norge, de två länder som frågan gäller.

E 15: Fråga till Sveriges samarbetsminister angående finskundervisningen vid de svenska universiteten

Riitta Prusti (den sosialdemokratiske gruppen, SDP): Esitän kysymykseni Ruotsin yhteistyöministerille. Suomen kannalta oli hyvin ilahduttavaa, että Ruotsin eduskunta joulukuussa 1999 hyväksyi lain suomen kielen asemasta vähemmistökielenä Ruotsissa. Huolestuttavaa on kuulla viimeaikaisista tapahtumista ruotsalaisissa yliopistoissa, joissa ollaan jopa kokonaan lopettamassa suomen kielen opetusta.

Tänä syksynä olemme saaneet kuulla muun muassa Lundin yliopiston esityksestä, jonka mukaan suomen kielen opetus siellä lakkaisi. Kun vielä muistamme, että näin kävi myös Göteborgin yliopistossa ja tiedämme, että suomen kielen asema on heikentynyt Uppsalassa, tuntuu tilanne kovin huolestuttavalta. Myös Tukholman yliopistossa suunnitellaan suomen kielen laitoksen lakkauttamista itsenäisenä laitoksena. Tämä kehitys tuntuu erityisen valitettavalta, kun tiedämme, että me ensi vuonna vietämme eurooppalaista kielivuotta, joka kaiken lisäksi avataan juuri Lundissa.

Haluan kysyä Ruotsin yhteistyöministeriltä, että mikäli Ruotsin hallitus on tietoinen tästä kehityksestä, mihin toimiin mahdollisesti tullaan ryhtymään suomen kielen yliopisto-opetuksen turvaamiseksi Ruotsissa.

Riitta Prustis spørsmål i svensk översettelse:

Jag ställer min fråga till Sveriges samarbetsminister. Det är mycket glädjande för Finland att Sveriges riksdag i december 1999 antog en lag om finskans ställning som minoritetsspråk i Sverige. Däremot är det oroväckande att få höra om den senaste tidens händelser vid de svenska universiteten där man på vissa håll är på väg att helt lägga ner undervisningen i finska.

I höst har vi bl.a. fått höra att man vid Lunds universitet har lagt fram ett förslag om att lägga ner finskundervisningen där. Med tanke på att så blev fallet även vid Göteborgs universitet och att finskundervisningens ställning i Uppsala har försämrats är situationen synnerligen oroväckande. Även vid Stockholms universitet finns det planer på att lägga ner finska institutionen som en självständig institution. Det är en mycket beklaglig utveckling eftersom vi vet att det i Europa nästa år firas språkets år och att året till råga på allt öppnas just i Lund.

Jag vill fråga den svenska samarbetsministern vilka åtgärder den svenska regeringen eventuellt tänker vidta för att säkerställa finskundervisningen vid de svenska universiteten, ifall regeringen är medveten om denna utveckling.

Minister Pagrotsky: I Sverige har vi en ordning där universiteten är väldigt självstyrande. Besluten fattas väldigt, väldigt decentraliserat. Det som har väckt mest uppmärksamhet är ju att universitetet i Lund ett av våra största och äldsta universitet har beslutat att lägga ner institutionen för finsk-ugriska språk och det har skapat en oro att nu kommer undervisningen att upphöra, men det är ett missförstånd. Vad det handlar om är att man gör en gemensam institution för flera ämnen dvs att man gör en gemensam administrativ enhet där det gäller att löneadministration, vaktmästeriet och annat samordnas. Undervisningen berörs inte av detta. Om något berörs den positivt i så mått att de administrativa bikostnaderna sänks så att en större andel av budgetmedlen kan användas just till undervisning. Det normala i de här fallen är annars att finns det studenter, blir det kurser, finns det efterfrågan, blir det undervisning och regeln brukar vara att om det finns 10 studenter så startar man kurserna och i Lund är det om jag har dom mest aktuella siffrorna i minnet, jag tror det är 25 heltidsstudenter som studerar finska och det tyder på att undervisningen inte är hotad i Lund. Jag kan inte gå i god för alla de andra. Vi har väldigt många universitet i Sverige men på många orter kan jag väl tänka mig att underlaget minskar och på andra orter kan jag väl tänka mig att underlaget ökar och att precis som i andra ämnen att det kan variera men någon

nedläggning i Lund är det inte tal om. Vad det handlar om är en administrativ reform som minskar administrationskostnaderna som andel av de pengar vi lägger på undervisning i finska, estniska och ungerska. Alla tre språken kommer dock att fortsätta att vara undervisningsspråk i Lund.

Riitta Prusti (den socialdemokratiske gruppen, SDP): Lyhyesti vielä totean, että tietysti on lohdullista, jos voidaan luottaa siihen, että suomen kielen opetus ei ole loppumassa täysin. Nimittäin sillä on erittäin suuri merkitys myöskin Suomen puolelle. Meillä keskustellaan voimakkaasti niin sanotusta pakkoruotsista ja jos näyttää siltä, että suomen kielen opetuksen asema Ruotsissa heikkenee, niin se vaikuttaa suoraan siihen keskusteluun, mitä meillä ruotsin kielen osalta nyt käydään. Toivon todella, että ministeri vie täältä terveiset, että olemme todella kovin peloissamme siitä, että tämä kehitys johtaa toisenlaiseen suuntaan.

Riitta Prustis spørsmål i svensk oversettelse:

Jag vill till sist kort konstatera att det naturligtvis är glädjande om man kan lita på att finskundervisningen inte helt är på väg att läggas ner. Saken har nämligen en mycket stor betydelse även för Finland där det pågår en livlig diskussion om den s.k. tvångssvenskan. Om finskundervisningens ställning i Sverige ser ut att försämrats så påverkar det direkt den diskussion som för närvarande pågår hos oss om det svenska språket. Det är min innerliga förhoppning att ministern framför som vår hälsning att vi verkligen är mycket bekymrade över att den pågående utvecklingen kan leda i rakt motsatt riktning.

Minister **Pagrotsky**: Jag hoppas jag inte skall tolka det där som ett hot. Om universitetet i Lund bestämmer sig för att ändra administrativ organisation och slå samman små ämnen i större enheter för att bilda slagkraftigare underlag för undervisningen så kommer grannlandet och säger att då skall vi slå tillbaka genom att drabba den svenskspråkiga minoriteten i vårt land. Jag kan inte förstå denna koppling och jag tycker inte heller att det är en sak för Lunds universitet att beakta den typen av påtryckning när de gör sina val här. Men som jag sa det finns det ingenting i dag som tyder på att undervisningen i Lund i det finska språket kommer ens att minska.

E 16: Spørsmål til samtlige tilstedeværende samarbeidsministre angående markering av nordisk språkpolitikk i forbindelse med det europeiske språkåret 2001

Astrid Marie Nistad (den socialdemokratiske gruppen, A): President! Nordisk Råd handsama i går Nordenutvalet si utgreiing over rekommendasjonen om nordisk språkpolitikk.

Utvalet ventar at Det nordiske ministerrådet markerer den nordiske språkpolitikken under Europarådets språkår i 2001 gjennom spesifikke prosjekt, synleggjering av nordisk språkpolitikk og aktiv deltaking i starten av språkåret. Så eg vil stille spørsmålet til alle samarbeidsministrane, men som ein kan få lov til å svare på: Det europeiske språkåret 2001 skal synleggjere det språklege mangfoldet i Europa, fremje språkundervisning, og tone språkets kulturberande rolle. EU har satt av midlar til tiltak og prosjekt.

Kva vil dei nordiske regjeringane gjere for å markere det språklege mangfaldet i Norden i samband med språkåret, for å styrkje nabospråkundervisning og undervisning i nordiske språk ved utanlandske universitet?

Og kva konkrete planar ligg føre frå nordisk side for å markere det nordiske språkfelleskapet sine moglegheiter i samband med opninga av språkåret i Lund i februar 2001?

Minister Marianne Jelved: Altså vi har jo i budgettet styrket sprog. De dele af budgettet, som vedrører sprog. Men jeg er ikke helt sikker på, om jeg forstod spørsmålet. Vi har, så vidt jeg husker, er der reserveret midler netop i forbindelse med sprogåret. Men det kan jo opklares.

Astrid Marie Nistad: Ja, president, eg kjenner at det er all grunn til å stille dette spørsmålet når vi allereie går inn i språkåret 2001 ved nyttår, og ministrane her ikkje kan svare på om det ligg føre nokre planar om korleis vi vil synleggjere dei nordiske språka, t.d. ved dei utanlandske universiteta våre, eller korleis dei vil markere språkåret ved opninga i Lund i 2001. Eg ventar at om ein ikkje har noko svar no, så reiser ein heim og finn eit svar som Nordisk Råd kan vere nøgd med.

Minister Marianne Jelved: Jamen jeg er sikker på, at vi kan finde svar, som Nordisk Råd kan være fornøjet med. Altså jeg sætter min lid til kulturministrene.

Jeg kan ikke huske budgettet så detaljeret på de områder, men det vil undre mig meget, hvis ikke der gøres en indsats fra kulturministrene. Nu har jeg sagt det på en måde, så den danske forstår det. (Tilleggssvar, se s. 291)

E 17: Fråga till Finlands samarbetsminister angående visumkostnader för ungdomar mellan Ryssland och de nordiska länderna

Chris Heister (den konservative gruppen, m): Herr president! Jag vill ställa en fråga till samarbetsminister Enestam på ett område som jag tror att alla känner igen, förhoppningsvis också Jan-Erik Enestam. Det gäller kostnader för visum för ungdomar.

Det handlar om den situation som jag har tagit upp i frågestunder de senaste tre fyra sessionerna om att stärka möjligheten till kontakter mellan folken, framför allt mellan Ryssland och de nordiska länderna. Vi vet att kostnaderna för visum är oerhört stora, framför allt för ungdomar som ska röra sig över gränserna. Det är ryska ungdomar som ska ta sig till Finland, kanske stanna där för att spela fotboll eller fortsätta till Norge eller Sverige. Förra året ställde jag frågan vad Finland tänkte göra för att ta bort kostnader för visum för ungdomar eftersom de andra nordiska länderna har gjort det, och samlingsministern lovade att han skulle åka hem och ta reda på detta och se vad man kunde göra. Jag är mycket spänd på Jan-Erik Enestams svar.

Minister Enestam: Herr president! Det här problemet försvinner när Schengenavtalet träder i kraft. Det betyder att när man har kommit till ett Schengenland är det inte längre aktuellt med något visum när man rör sig inom området. Till den delen är frågan löst, men det nuvarande räcker visserligen ännu en tid. När vi utredde denna fråga gav det vid handen att man för den period som är kvar inte har beredskap att ändra lagen. Vi får alltså vänta tills Schengenavtalet träder i kraft nästa år, några månader till.

Chris Heister: Får jag ställa en fråga, för jag förstod inte riktigt. När Schengen träder i kraft, innebär det att kostnaden för visum från Ryssland till Finland försvinner för ungdomar? Eller ska jag tolka det så, som jag förstod det, att sedan när man rör sig inom Schengenområdet, dvs. rör sig vidare från Finland till Sverige och Norge, så är det inga kostnader för det? Det är det inte i dag heller. Frågan gäller hur det är mellan Ryssland och Finland.

Minister Enestam: Herr president! När det gäller situationen i dag medger lagen möjligheter att göra undantag för inresa till Finland, och det tillämpas. Jag uppfattade att frågan gällde genomresevisum från Ryssland till Finland. Det finns möjligheter att göra undantag från lagen, och det tillämpas.

Chris Heister: Det innebär då att ungdomar ska begära undantag för att inte få kostnader för visum? Är det inte bättre att göra det generellt och säga att ungdomar inte behöver betala, så slipper de begära undantag?

Minister Enestam: Herr president! Vi har gjort den andra bedömningen, och den gäller tills vidare.

E 18: Fråga till Sveriges samlarbeitsminister angående en gemensam nordisk representation i globala organ

Charlotta Bjälkebring (den venstresosialistiske gruppen, v): Herr president! Jag har en fråga till handelsminister Pagrotsky. Jag vill koppla till Vismanspanelens rapport Öppet för världens vindar. Globaliseringen och dess positiva och negativa konsekvenser har fått en relativt central roll i den rapporten. Det står att under de senaste 20 åren har en tydlig global maktförskjutning skett. FN:s roll har starkt försvagats, och WTO:s, Världsbankens och IMF:s mandat har utvidgats. I det här har politikernas roll i den globala ekonomin kraftigt försämrats.

Det förekommer att Norden har en gemensam representant i dessa globala organ, som WTO, Världsbanken och Valutafonden osv. Jag undrar därför om Nordiska ministerrådet har övervägt en nordisk rapportering och uppföljning på parlamentarisk nivå här i Nordiska rådet när gemensam representation förekommit i något sådant här globalt organ.

Minister **Pagrotsky**: Först och främst har vi ingen gemensam nordisk representation i WTO. Där är varje land representerat självt. I WTO är det dock så att vi är mer samstämda mellan de nordiska länderna än vad jag tror att vi är någon annanstans. Jag kan knappt påminna mig någon fråga där vi inte tycker likadant i WTO. Det är faktiskt väldigt påfallande. Det är en styrka för oss alla i Norden att arbetet i WTO i dag leds av Norges ambassadör i Genève, som gör ett mycket bra jobb där.

Vad gäller Världsbanken och Valutafonden har vi nordisk-baltiska representanter. Såvitt jag vet är detta en huvudpunkt på dagordningen varje gång de nordiska finansministrarna träffas i sitt ministerråd. Men vi samlarbeitsministrar har inte valt att lägga oss närmare i en samordning av hur de bedriver sitt arbete och att de skulle ta mer av det hit till Nordiska rådet. Det är ju en uppgift för er parlamentariker och inte för oss.

Men att det sker ett intensivt nordiskt informationsutbyte, diskussioner och beslutssamarbete är alldeles uppenbart, kanske mer här än på något annat politikområde.

Charlotta Bjälkebring: Jag tycker att det vore värdefullt att frågorna från de globala organ där vi har gemensam representation också kom upp här i Nordiska rådet, alltså att vi som parlamentariker här hade möjlighet att ställa frågor, kanske sätta dagordning och möjlighet att följa upp den representation som har funnits. Det vore värdefullt för den nordiska politiken att stärka de nordiska politikerna i de här globala frågorna.

Minister **Pagrotsky**: Som handelsminister som sysslar mycket med globaliseringsfrågor tycker jag att det vore välkommet. Jag tror att det vore en relevant fråga för det nordiska samarbetet att ägna mer tid åt. Men

återigen är det inte upp till mig som företrädare för regeringssidan att föreskriva för er vad ni ska välja att debattera på era rådsmöten. Det är inte riktigt en fråga att ta upp med oss här i frågestunden.

Min reflexion är ändå att jag tror att det vore ett sätt att göra den relevanta delen av vårt samarbete mer synligt gentemot medborgarna. Jag tycker att det är väl värt att stödja. Men det är, som sagt, inte min sak.

E 19: Fråga till Sveriges samlingsminister angående utvecklingen från analog till digital TV

Ewa Larsson (midtengruppen, mp): Vi har tidigare fått ett klart och tydligt besked från den finska samlingsministern att efter det att man i Finland släcker ned det analoga TV-nätet kommer sändningarna inte att vara krypterade, utan även i Sverige kommer man i fortsättningen att kunna se digital TV.

Jag undrar nu om den svenska samlingsministern kan ge ett lika klart och tydligt svar hur det kommer att bli i Sverige när vi släcker ned det analoga nätet. Kommer våra grannländer även i fortsättningen att kunna se svensk *public service* i det digitala marknätet?

Minister Pagrotsky: Först och främst är det bara Finland som har bestämt sig för att släcka ned det analoga marknätet. Det innebär att det i dag inte finns något hot om att det plötsligt en dag inte längre ska vara möjligt att se svensk TV via de ordinarie sändningarna i t.ex. Finland. Det är viktigt att slå fast. Det finns ingen anledning att oroa sig för att man plötsligt en dag inte får de svenska program som man inte kan leva utan. Finland är alltså det enda land som har bestämt sig för en sådan gräns. Om den dagen någon gång infinner sig är det med mycket lång framförhållning. Jag är helt övertygad om att vi till dess måste ha löst de upphovsrättsliga frågor som i dag är det återhållande vad gäller de digitala sändningarna. Men det ligger alltså långt fram i tiden.

Den viktigaste frågan för mig som svensk politiker är att tillvarata intresset för de hundratusentals väljare som jag har som har finska som modersmål och som bor i Sverige och vill kunna fortsätta att se finsk TV då och då i sina normala TV-apparater. Där var det ett bra svar vi fick av Jan-Erik Enestam. Men jag hoppas att de inte ska behöva skaffa särskilda, nya dyra TV-apparater för detta, utan att så länge de av andra skäl väljer att ha en vanlig TV ska det gå att ta emot på den.

Ewa Larsson: Vi har ju i Sverige valt att kryptera våra digitala mark-sändningar, och det är det som är själva huvudfrågan. Det går ju att välja att inte kryptera just *public service*, att undanhålla just *public service* från en extra betalning. Jag är helt övertygad om att de tekniska lösningarna när det gäller distributionsboxar kommer att medge att vi får en enhetlig box

så att samma teknik kan användas inte bara i de nordiska länderna utan i alla länder som har den här utvecklingen – och det är många – eftersom den digitala tekniken är en framtidsteknik. När vi i den svenska riksdagen tog beslut om att pröva de digitala marksändningarna för ett par år sedan sade vi att det inom ungefär en tioårsperiod kunde bli aktuellt att släcka ned det analoga nätet. Vi kan inte vara precisa, för vi vet ju inte hur det ska gå. Vi har också sagt att vi ska bygga ut nätet i hela Sverige. Frågan kanske blir aktuell lite tidigare, men jag hoppas att den svenske samlingsministern jobbar positivt på att vi kan fortsätta, och inte bara se det vi ser i dag utan också utveckla utbudet.

Minister Pagrotsky: De här sändningarna är inte hotade i dag. Det är en självklarhet för mig att de här sändningarna är bra, positiva och viktiga element i den nordiska politiken. Den dag det dyker upp ett hot tänker jag se till att vi engagerar oss för att lösa de problemen. Men jag vill påminna om en gång till, för den händelse människor är oroliga, att något sådant hot inte finns nu. Den dag ett sådant hot dyker upp kommer det att vara på fem, sex, sju eller åtta års sikt. Det är min bestämda uppfattning att vi då ska lösa de problemen så att det hotet inte materialiseras.

Det är ett vitalt svenskt intresse att människor som vill se svensk TV i andra länder, framför allt i Norden men också i Australien, Sydamerika och var det nu kan vara, kan få göra det. De möjligheterna tycker jag att vi ska tillvarata.

E 20: Fråga till Sveriges samlingsminister angående statlig finansiering av äldreomsorg

Christel Anderberg (den konservativa gruppen, m): Herr president! Även jag skulle vilja ställa en fråga till statsrådet Pagrotsky. I måndags kunde vi höra både den svenske och den danske statsministern slå fast att den nordiska välfärdsmodellen kräver ett högt skattetryck, bl.a. för att vi ska kunna klara en god och värdig omsorg om de äldre. Men i ministerrådets sysselsättningsredogörelse, som vi ju diskuterade här i går, står det att det förhållandevis höga skattetrycket i Norden gör att det blir svårt att klara av de ökande kostnaderna för en åldrande befolkning.

För mig förefaller detta paradoxalt. Jag får inte det hela att gå ihop. Jag undrar om statsrådet Pagrotsky får det att gå ihop och om inte: Vad i all världen gör ni med pengarna?

Minister Pagrotsky: Det var en bisats i en sysselsättningsrapport som lät lite svår att förstå. Men skulle det vara lättare att klara det ökande antalet äldre om skatterna var lägre? Skulle det vara lättare att få mer långvård, mer hemtjänst och mer pensioner om skatterna var lägre? Jag förstår inte den logiken.

Min logik talar för den analys som statsministrarna hade. Jag hörde t.ex. Poul Nyrup Rasmussen och Göran Persson. Den logik som i dag går över världen i ekonomiska och andra tidskrifter lyfter fram det faktum att inget annat område i världen lyckas modernisera sina ekonomier så kraftfullt som de nordiska länderna, samtidigt som dessa länder har något av världens högsta skattetryck. Det börjar tona fram en bild av att det skatterna används till – t.ex. bred utbildning för alla ungdomar och för väldigt många vuxna – är bra för moderniseringen, för arbetsmarknadens flexibilitet och för välstånd och levnadsstandard. Den bilden tonar fram i världen och den tycker jag också borde få en bredare uppslutning internt i våra länder. Vi har mycket att vara stolta över. Att i någon sysselsättningsrapport söka hitta bisatser som till synes är obegripliga, till stöd för att Sverige, Norge, Danmark, Finland och Island valt fel samhällsmodell som bygger på ett starkt gemensamt ansvarstagande, tycker jag, milt sagt, är långsökt.

Minister Marianne Jelved: Det spørsmål, som Christel Anderberg stiller, er jo et spørsmål, der analyseres på i alle europæiske lande; alle står over for den samme udfordring, og jeg synes, det er forkert at tro, at hvis vi sænker skattetrykket nu, så kan vi løse den opgave. Vi har lagt en strategi i Danmark, som jeg tror, mange andre lande vil følge, som hedder: Vi bevarer et relativt højt skattetryk og betaler vores gæld ned så meget, vi kan, samtidig med at vi prøver at øge arbejdsstyrken. For at skabe den største stabilitet er det faktisk en ganske god strategi. Vi kappes jo med Sverige om at have verdens højeste skattetryk. Lige nu ligger Sverige i førerposition, men det kan jo ændre sig. Det er ikke en trussel mod danskerne!

Christel Anderberg: Det här är inte någon bisats utan det är ett litet stycke på sidan 7 (MR's sysselsättningsredogörelse, *red.anm*). som jag kan rekommendera till läsning. Det är uppenbart att inte heller samarbetsministrarna fick det här att gå ihop. Man kan bara tolka detta på ett enda sätt: Trots att vi har världens högsta skattetryck har ni inte för avsikt att prioritera vården om de äldre framöver.

Detta är alltså den enda tolkning som står till buds för oss. Det kan ju vara intressant för svenska väljare med tanke på att den svenska regeringen gick till val på mantrat mer resurser till vården, skolan och omsorgen.

Minister Pagrotsky: Jag är ledsen men fortfarande får jag det inte att gå ihop. Att vi har världens högsta skatter, är det oförenligt med att vi satsar på vården och omsorgen? I am sorry men jag hängde inte med där.

Att Sveriges folk och de andra nordiska folken i val efter val efter val till ungefär 80% röstar på partier som i stort sett tycker att den här typen av gemensamt ansvarstagande för uppgifter som äldreomsorg, pensioner och sjukvård ska vara ungefär som i dag, är ett uttryck för att man struntar i de

äldre, medan en sänkning av skatterna med säg 200 miljarder kronor – eller vad det kan vara som Christel Anderbergs parti föreslår – skulle vara ett uttryck för högre ambitioner i äldreården är för mig en logik som är totalt obegriplig. Nu är talartiden slut så jag får kanske inte något svar men jag gissar att en lång talartid inte skulle räcka.

Presidenten foreslo at ingen tillegsspørsmål kunne stilles.

Rådet bifalt presidentens forslag.

E 21: Fråga till Islands samarbetsminister angående nordisk passfrihet och Schengen

Steingrímur J. Sigfússon (den venstresosialistiske gruppen, VG): Min fråga riktas till den isländska samarbetsministern. Jag menar att Leif Pagrotskys svar på Elver Jonssons fråga om Schengen var ett ickesvar på frågan. Jag tror inte att någon har väntat sig att det ska behövas pass t.ex. i gränssamhällen mellan Sverige och Norge eller mellan Sverige och Danmark. Men om det behövs en särskild legitimation, ett särskilt ID-kort – ett pass som inte kallas för pass – för att boka in sig på hotell eller på en campingplats, hur är det då i realiteten med den nordiska passfriheten? Och hur blir det med Island och Norge som inte är EU-medlemsländer men som har en knytning till Schengen? Behöver vi en sorts EUlegitimation eller blir det till sist så att vi måste ta våra pass med på resor inom Norden? Uppstår då inte en pinsam situation?

Minister Siv Friðleifsdóttir: Jeg forstår det slik at den nordiske passunionen ikke nedlegges selv om man blir medlem av unionen. Jeg mener at det innebærer at islendingene kan dra til andre nordiske land slik som de gjør i dag, uten pass, og det går greit.

E 22: Fråga till samtliga närvarande samarbetsministrar angående utomnordiska medborgares bosatta i Norden möjligheter att delta i nordiska utbytesprogram

Eva Johansson (den socialdemokratiska gruppen, s): Herr president! Jag vill fortsätta att tala om detta med hinder i det nordiska samarbetet. Vi har ju i vårt arbete många program och verksamheter som går ut på att skapa möjligheter till kontakter mellan människor i de nordiska länderna, exempelvis Nordjobb. Det handlar om ett stort skolutbyte, ett stort idrottsutbyte och mycket annat. I de här verksamheterna finns det dock regler som utgör hinder för utomnordiska medborgare som bor och verkar i våra länder – många är t.o.m. födda i våra länder – för att de ska kunna delta i de här verksamheterna utan en massa krångel.

Jag vill fråga samarbeidsministrarna om ni är beredda att verka för att det ska bli lika enkelt för utomnordiska medborgare som bor och verkar i våra länder som det är för våra egna nordiska medborgare att delta i den nordiska gemenskapen?

Minister Enestam: Herr president! Som säkert har framgått så har Finland under vårt ordförandeskap ambitionen att granska det nordiska samarbetet ur den enskilda nordbons synvinkel. Vi har en ambition att sektor för sektor gå igenom de områden där det fortfarande finns hinder som gör ett effektivt samarbete på individnivå svårt.

Det här kommer vi att göra, och inom ramen för det jobbet faller det sig naturligt att också fästa uppmärksamhet vid de personer som bor i de nordiska länderna utan att ännu ha fått medborgarskap där.

E 23: Fråga till Sveriges arbetsminister angående hinder för företagsetablering över de nationella gränserna i gränsregioner

Kristina Zakrisson (den socialdemokratiske gruppen, s): Jag vill ställa en fråga till statsrådet Leif Pagrotsky. I Tornedalen har vi av tradition och med god folklig förankring ett väldigt gott samarbete över svensk-finska gränsen. Därför tycker jag att det är extra olyckligt att det uppstått till synes små gränshinder – problem som administrativt är små men som får stor betydelse för enskilda individer. Det gäller dem som är arbetslösa.

I dag kan man om man är arbetslös få eget-bidrag för att starta företag i Sverige, t.ex. om man bor i Haparanda. Men om man som arbetslös vill starta ett företag i Torneå, i Finland, får man inte detta bidrag. Det anses inte främja tillväxten i det egna landet. Jag menar att det är ett kortsiktigt tänkande, för det här främjar tillväxten i regionen.

Vidare kan den som är arbetslös gå miste om sin rätt till ersättning om vederbörande jobbar på finska sidan därför att vi har ett system som administrativt är mycket krångligt. Har Leif Pagrotsky för avsikt att ändra på detta?

Minister Pagrotsky: Jag tycker att det här verkar vara exempel på dumma hinder som inte borde förekomma i ett väl integrerat gränsområde. Jag erbjuder mig gärna att sätta mig in i detta för att se vad jag kan göra men jag vill påminna om att det är riksdagen som bestämmer sådana här regler. Men i den mån det handlar om våra regler på den statliga sidan eller om AMS sätt att tillämpa riksdagens regler ska jag gärna titta närmare på detta.

E 24: Fråga till Sveriges samarbetsminister angående harmonisering av beräknings- och betygssättningsnormer mellan Sverige och Finland

Erland (midtengruppen, lib): Herr president! Vid tillträde till högre studier i Sverige har åländska och också finska studerande fått problem med jämförelsen av vårt betygssystem, med skala 4-10, och Sveriges, med skala 1-5. Betygstraditionerna är olika och en översättning måste göras enligt någon praktisk metod. Tidigare har det förts en dialog där betygssättningen har analyserats och fått en ändamålsenlig lösning.

Nya beräknings- och betygssättningsnormer har emellertid gett nya betygsnivåer och –medeltal på ett sätt som i praktiken omöjliggör ett betyg som motsvarar betyget 5 i Sverige. Ett sådant system strider mot målsättningen om fritt tillträde till studier i Norden. I praktiken blir det en barriär. Vad avser Sveriges regering att göra för att i praktiken bereda åländska studerande tillträde till högre studier i Sverige på rimliga villkor?

Minister Pagrotsky: Jag vill gärna medge att det här är ett problem som jag inte har stött på tidigare. Jag kan åta mig att lära mig frågan när jag kommer hem till Sverige, men jag kan inte på rak arm berätta för dig vad vi har för program för att lösa detta. Vi har ju generellt i Europa utbytbarhet mellan våra utbildningar, våra betyg och våra examina, så att vi kan röra oss fritt för studier och arbete. Särskilt ska detta gälla mellan så nära besläktade områden som Åland och Sverige. Varför det inte fungerar redan i dag vet jag inte, men jag tycker att det ska göra det. Hur det ska bringas att göra så ska jag be att få titta närmare på.

E 25: Fråga till Danmarks respektive Sveriges samarbetsminister angående hinder för att uppnå en gemensam nordisk arbetsmarknad

Kent Olsson (den konservative gruppen, m): Herr president! Jag skulle vilja ställa en fråga till kanske både den svenske och den danska samarbetsministern.

Man har ju talat mycket om att avskaffa gränshinder. Minister Pagrotsky sade härom dagen att man numera räknar med att en grävmaskin ska kunna utföra jobb på två sidor om en nordisk gräns, och det sågs som en framgång för det nordiska samarbetet. Nu är det ju så att vi under 50 år har haft en gemensam arbetsmarknad, men trots det finns det ett antal hinder. Exempelvis är det omöjligt för en svensk att arbeta deltid både i Danmark och i Sverige, för då utsätts man för extra skatter i båda länderna.

Det är också så att svenskar inte kan erhålla utbildning för praktikplats i Danmark, och omvänt är det samma svårighet för danskar att få arbetsmarknadsutbildning i Sverige.

Får jag fråga ministrarna: Kommer man att på allvar ta tag i de här frågorna, så att det blir en gemensam arbetsmarknad och vi inte bara fortsätter att prata och ge vackra deklamationer utan någonting verkligen händer? Vad kan ministrarna lova, förutom att undersöka, för att underlätta för de människor som bor i gränstrakter?

Minister Pagrotsky: Frågan var ställd både till mig och till Marianne Jelved. Det var en kluven fråga.

Frågeställaren värderar ned betydelsen av det praktiska vardagsarbete vi faktiskt gör, t.ex. på maskinsidan. Jag har en siffra framför mig: För 41 000 sådana maskiner gör vi det nu möjligt att ta jobb på båda sidor om en gräns. Det är för mig och för oss nordister ett mycket stort och viktigt praktiskt vardagsarbete, och jag kan inte se att det skulle vara värt att raljera över.

Vi fortsätter arbetet, inriktade på att undanröja eller minska praktiskt vardagskrångel i våra gränsbygder. Det bästa laboratoriet för detta arbete är det som nu sker i Öresundsområdet. Skattesidan är besvärlig och väldigt krånglig, beroende på det avtal vi har mellan Sverige och Danmark, som bara har tre fyra år på nacken. Jag skulle gärna omförhandla det så att det blir enklare, rakare och tydligare. Men nu är det som det är – det krävs två för att dansa tango, och i det här fallet var den lösning vi nådde så svår att nå att det inte är lätt att tänka sig att vi plötsligt kan nå en annan kompromiss.

Var så säker, vi jobbar hela tiden praktiskt, målinriktat och resultat-inriktat med att undanröja och minska dessa hinder, inte bara mellan Sverige och Danmark utan mellan Sverige och Finland och mellan Sverige och Norge.

Samarbejdsminister Marianne Jelved (svar E 16): Hr. Præsident! Jeg har givet det svar vedrørende det om sproget, som jeg kunne give med det samme. Jeg har en meget kvik kulturminister, som har skaffet mig oplysningerne.

Der er ikke nordiske midler til det europæiske sprogår i 2001. Der er nationale midler, og der er midler fra EU. Åbningskonferencen i Lund afholdes af Sverige - det er altså den svenske regering, der finansierer den konference. Men sprog er fremhævet som et prioriteret område under de strategiske kultursatsninger, og i øvrigt hører sprog også under undervisningsministrene.

Præsidenten minnet om at skriftlige spørgsmål skal besvares innen seks uker.

Rådsforhandlingene ble avbrutt for lunsjpause kl. 12.00 og tatt opp igjen kl. 13.30.

Gun Hellsvik overtok ledelsen av forhandlingene.

Endringer i deltakerlisten:

Margareta Israelsson ble erstattet av Berndt Sköldestig for resten av sesjonen.

Rådet besluttet å endre deltakerlisten i overensstemmelse med dette.

Voteringer i anledning av dagsordenspunkt 21: Budget och planer for år 2001

Nordiska ministerrådets redogørelse for planerna for det nordiska samarbeidet. Nordiska ministerrådets budgetforslag for 2001 (C 2; B 189/p)

Presidiet hadde foreslått at Rådet rekommanderer Nordisk Ministerråd

att dialogen mellom Nordiska rådet og Ministerrådet inför 2002 års bud-
getarbeite inleds så snart som möjligt efter sessionen

att Ministerrådets budgetarbeite baseras på konkrete forslag, varvid bud-
getens roll som styrinstrument stärks och andelen odisponerade medel i
slutet av budgetåret minskas.

att beslut över disponering av medel inom ramen för den nya budget-
posten

1-2203-2 för Strategiska och kulturpolitiska insatser sker efter samråd
med Nordiska rådet

att Ministerrådet i sitt budgetarbeite inför 2002 uppmärksammar eventu-
ella budgetkonsekvenser av Rådets rekommendationer, samt

att Ministerrådet i sitt budgetarbeite inför 2002 prioriterar ytterligere
insatser inom följande områden:

- Ett konkurrenskraftigt Norden
- Regionalpolitiska åtgärder
- Barn och unga i Norden och Nordens närområden
- Insatser mot främlingsfientlighet och för integration av ickenordbor
bosatta i Norden

- Kulturområdet med særskild oppmärksamhet på Orkester Norden, den nordiska biblioteksveckan, frivilligorganisationerna (særskilt utøkt stød till ungdomsorganisationerna nordiska samarbeite folkrørelsernas samarbeiteprojeet i Ryssland og Baltikum) samt utøkning av bevilningsramen for Nordiska kulturfonden
- Mobilitet og minskning av grøns hinder, dærinom Hallå Norden, NordplusMini og NordplusJunior
- Væstnorden og det arktiska samarbeitet
- Demokrati og medborgarinflytande
- Nærområdesprogrammet inkl. sektorernas aktiviteter inom nærområden
- Jæmstølldhet samt
- Sociala og hælsoolitiska områden.

Presidietts forslag till plenarforsamlingens beslut om ændringer i budgeten for år 2001 innebær, jæmført med Ministerrådets forslag av den 14 juni 2000, føljannde:

Førhøijning av anslagen till

1-2298-2	Insatser mot fræmlingsfientlighet	med	1.000.000 DKK
1-2230-2	NORDBOK	med	300.000 DKK
1-2522-1	Støtteordningen for Nordisk folkopplysning og vuxenutbildning	med	500.000 DKK
2-0830-2	Demokrati og medborgarpolitik	med	1.000.000 DKK
2-6110-2	Projeetmedel for regionalsamarbeite	med	1.000.000 DKK
1-2256-2	Nordiska musikkommittén, NOMUS for økt stød for Orkester Norden	med	500.000 DKK

Reducering av anslagen till

1-2203-2	Strategiska kultursatsninger	med	1.000.000 DKK
1-2520-2	Styringsgruppen for nordisk folkeopplysning og voksenopplæring	med	500.000 DKK
1-3410-2	Projeetmedel – IT-samarbeite	med	500.000 DKK
3-4110-2	Projeetmidler – Arbejdsmarked og miljø	med	500.000 DKK
1-3132-3	Nordisk forskningsprogram om språkteknologi	med	300.000 DKK
3-4620-2	Velfærdsforskning	med	1.000.000 DKK
4-0445-2	Ministerrådsreserven	med	500.000 DKK

Presidiet foreslår vidare plenarforsamlingen

att ministerrådets årsberøttelse for år 1999, C 1 samt ministerrådets redogørelse for det nordiska samarbeitet, C 2, læggs till handlingarna

att i øvrigt instømme i vad presidiet anfor i detta betænkande.

Angående presidiets forslag til beslutning hadde den konservative gruppen fremlagt en reservasjon.

Reservasjonen knyttet til presidiets betenkning lyder:

/.../Den konservative gruppen hemstiller derfor:

att Nordiska ministerrådet beslutar om en oförändrad budgettram för år 2001.

att ytterligare 6.434.000 DKK satsas på närområdena

att ej biträda förslagen om förhöjningar inom följande områden på sammanlagt 1,8 milj DKK:

1-2230-2	NORDBOK	med	300.000 DKK
1-2522-1	Stötteordningen för Nordisk folkupplysning och vuxenutbildning	med	500.000 DKK
2-6110-2	Projektmedel för regionalsamarbete	med	1.000.000 DKK

att föreslå reduiseringar med 14.634.000 DKK utöver budgetgruppens förslag enligt redovisning ovan.

Midtengruppen hadde foreslått:

att ministerrådet säkerställer fortsatt grannlands-TV i det digitala marknätet och använder den nya tekniken till ökad distribution av public service.

Den sosialdemokratiske gruppen hadde foreslått, i anledning av midtengruppens forslag:

att forslaget oversänds till Nordenutskottet för beredning.

*

Beretning til Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd om revisionen af Nordisk Ministerråds virksomhed (C 3/kk)

Kontrollkomitéen hadde foreslått Rådet å fatte følgende interne vedtak

att Nordiska rådet, med beaktande av Kontrollkommitténs motiveringar, lägger revisionsberättelsen över Nordiska ministerrådets verksamhet år 1999 till handlingarna

Beretning til Nordisk Råd om revisionen af Nordisk Råds regnskab for 1999 (C 4/kk)

Kontrollkommittén hadde foreslått Rådet å fatte følgende interne vedtak

att oppmana Presidiet att, med beaktande av vad som anføres i detta betänkande, genomföra en översyn av Nordiska rådets ekonomireglemente.

att uppmärksamma Presidiet på dess ansvar för att ändamålsenliga administrativa bestämmelser för Nordiska rådet finns och efterlevs.

att lägga bokslut och revisionsberättelse för Nordiska rådets verksamhet år 1999 till handlingarna.

Beretning fra Nordisk Kulturfond, incl. Revisionsberetning (C 5/kk)

Kontrollkomitéen hadde foreslått Rådet å fatte følgende interne vedtak

at godkende Nordisk Kulturfonds regnskab for 1999 og bevilge fondens bestyrelse ansvarsfrihed for 1999.

at tage virksomheds- og revisionsberetningerne for Nordisk Kulturfond for 1999 til efterretning.

Kontrollkomitéen ytrer til Nordisk Ministerråd

at Nordisk Ministerråd og fondssekretariatet gennemfører de af revisorerne foreslåede ændringer.

Ministerrådsforslag om ændring af overenskomsten om Nordisk Kulturfond (B 191/nord)

Nordenutvalget hadde foreslått at Rådet rekommanderer Nordisk Ministerråd

att fastställa ändringar av artikel 7 och artikel 8 i den nu gällande överenskommelsen om Nordiska kulturfonden i enlighet med ministerrådsförslag B 191/nord.

Kommittéforslag om oppfølgingen av Nordiska rådets konferenser, seminarier m.m. (A 1239/kk)

Kontrollkomitéen hadde foreslått Rådet å fatte følgende interne vedtak

at koncentrere sine konferenser, seminarer, høringer og rapporter til prioriterte politiske emner og temaer,

at tydeligere end tidligere klargøre hensikt og formål for aktiviteter og rapporter, således at opfølging kan sikres.

Kommittéforslag om Nordjobb-programmet (A 1240/kk)

Kontrollkomitéen hadde foreslått at Rådet rekommanderer Nordisk Ministerråd

att i samråd med Föreningarna Nordens Förbund se över Nordjobbverksamheten och överväga andra/ytterligere former för nordiskt ungdomsutbyte

att överväga hur Nordiska ministerrådet bättre kan bidra till att informera och sprida kunskap om de nordiska utbytesprogrammen för främst ungdom

Retningslinier for Nordisk Råds virksomhed i 2001 (Dokument 13)

Presidenten: Vi har kommet fram till att fatta beslut vad gäller Nordiska ministerrådets redogørelse for planerna for det nordiska samarbeidet og Nordiska ministerrådets budgetforslag for år 2001 (B 189/p). Pehr Löv m.fl. har inkommit med ett forslag från mittengruppen som påverkar innehålltet i budgeten når det gäller att-satserna. Kopplat till mittengruppens forslag har kommet ett yrkande från den socialdemokratiska gruppen framført av Åke Gustavsson (s) att forslaget ska oversändas till Norden-utskottet for beredning.

Innan vi går in på sakbehandlingen måste vi klara den formella frågan, alltså ta ställning till Åke Gustavssons yrkande att oversända mittengruppens forslag till Nordenutskottet for beredning. Även om det inte i ord har utsagts oppfatar jeg mittengruppens ställningstagande som ett nej till Åke Gustavssons yrkande. Detta innebär att vi har två forslag: Åke Gustavssons yrkande, som jeg här kallar den socialdemokratiska gruppens forslag, att oversända forslaget till Nordenutskottet for beredning og mittengruppens forslag som innebär avslag på Åke Gustavssons yrkande.

Johan J. Jakobsen (midtengruppen, Sp): Fru president! Ettersom det nå har gått en viss tid siden saken ble drøftet tidligere i dag, finner jeg grunn til å presisere det som også ble klarlagt av presidenten, nemlig at de som

stiller seg bak dette forslaget, mener at forslaget er av en slik karakter at det utmerket godt kan fattes realitetsbeslutning her og nå.

Min anbefaling overfor Rådet er derfor at Rådet stemmer imot forslaget om å sende denne saken unødvendig over til Nordenutvalget for å sinke prosessen. Det betyr i realiteten at vi ønsker en realitetsvotering her og nå over det forslag som Midtgruppen har fremmet.

Presidenten avbryter taleren.

Erland (midtgruppen, lib): Fru President! Enligt § 13 i arbeidsordningen kan man föreslå ett förslag till ett ärende som behandlas. Det har mittengruppen gjort och det skall tas till behandling i samband med att man röstar. Det går alltså inte att komma med ett annat förslag, som förutsätter att det här förslaget redan har behandlats. Dvs. socialdemokraternas förslag går ut på att ett förslag som mittengruppen har lagt inte skall tas till omröstning. Det finns ingen grund för det i arbeidsordningen.

Åke Gustavsson (den sosialdemokratiske gruppen, s): Den socialdemokratiske gruppens yrkande är mycket rakt, nämligen att mittengruppens förslag ska översändas till Nordenutskottet för beredning. Jag kan inte forstå problemet. Det är bara att gå till votering på den punkten. Det är inte fråga om något sätt att peta undan mittengruppens förslag i detta avsnitt, utan forslagen får prøvas mot varandra. Det är en självklarhet.

Presidenten: Utgångspunkten är den att förslag som väcks ska beredas av presidium, utskott eller kontrollkommitté innan de slutbehandlas i plenarförsamlingen. Det finns i § 13 ett undantag, som gör det möjligt att ställa ett nytt yrkande. Jag utgår ifrån att alla inte har arbeidsordningen i huvudet, men det är när man läser texten helt oppenbart att det som här behandlas är möjligheten att komme med nye yrkanden i sakfrågor. Man har då rätt att få det behandlat, men en del av behandlingen är de formelle delarna, och det finns inte några begrænsninger i möjligheterna att ställa yrkanden och få den formelle hanteringen behandlad. Åke Gustavssons yrkande har helt och hållet med den formelle hanteringen av forslaget att göra, och når det gæller den formelle hanteringen måste den frågan behandlas når det finns ulike oppfattninger innan man tar stællning i sakfrågan.

Johan J. Jakobsen (midtgruppen, Sp): President! Til dagsordenen. Jeg er i sterk tvil om den framgangsmåte som nå skisseres av presidenten, er i samsvar med arbeidsordningen. Jeg viser til siste del av § 13, som angir på hvilken måte et framsatt skriftlig forslag skal behandles.

Jeg refererer: "Har forslag som inte redovisas i betænkande framstællts under debatten kan den saklige behandlingen av ærendet skjutas opp till en

senare tidpunkt under samma session om det vid första avgörandet om senareläggning får stöd av en tredjedel av de närvarande medlemmarna.”

Så jeg er i sterk tvil om framgangsmåten her er i samsvar med arbeidsordningen, i og med at det ikke ligger an til at denne saken kan bli behandlet senere i sesjonen, slik det står i § 13 i arbeidsordningen.

President: Jag vill först påpeka att jag i förmiddags hänvisade till 13 § och frågade om det fanns önskemål om senareläggning. Jag vill inte på något sätt bli mästrande här, men bakom en sådan paragraf står ju möjligheten att få till stånd en viss beredning av ärendet innan man går till beslut. Det sägs inledningsvis att det är fråga om förslag som inte redovisats i betänkandet, och de formella frågorna är icke de som rimligtvis omfattas av denna paragraf.

Jag vidhåller alltså att den av mig redovisade hanteringsordningen är den hanteringsordning som nu gäller, och det innebär att vi har att rösta om ja eller nej till det socialdemokratiska förslaget om remiss till Nordenutskottet.

Den som stöder presidietts förslag röstar ”ja”, vilket innebär att man skall trycka på den gröna knappen. Den som stöder den Konservativa gruppens förslag, röstar ”nej”, vilket innebär att man trycker på den röda knappen. Den som avstår från att rösta, trycker på den vita knappen”

Siden debatten ble avsluttet ble votering foretatt med voteringsapparat mellom sosialdemokratenes forslag og midtengruppens forslag.

For sosialdemokratenes forslag stemte 30 medlemmer:

Christel Anderberg, Hanne Andersen, Arnbjörg Sveinsdóttir, Dorte Bennedsen, Per Berthelsen, Per Erik Granström, Åke Gustavsson, Tuula Haatainen, Leena Harkimo, Chris Heister, Gun Hellsvik, Hjálmar Jónsson, Anita Johansson, Eva Johansson, Per Kaalund, Laila Kaland, Kimmo Kiljunen, Jeppe Kofod, Svein Ludvigsen, Aase D. Madsen, Lars Kramer Mikkelsen, Eva Møller, Astrid Marie Nistad, Kent Olsson, Riitta Prusti, Sigríður Anna Þórðardóttir, Sonja Irene Sjøli, Jouko Skinnari, Berndt Sköldestig och Marja Tiura.

For midtengruppens forslag stemte 26 medlemmer:

Eero Akaan-Penttilä, Charlotta Bjälkebring, Frank Dahlgard, Odd Einar Dørum, Olof Erland, Ragnar Erlandsson, Jette Gottlieb, Lennart Gustavsson, Kaj Ika, Ísólfr Gylfi Pálmason, Johan J. Jakobsen, Kristen Jensen Touborg, Elver Jonsson, Katri Komi, Paula Lehtomäki, Mika Lintilä, Pehr Löfv, Ragnwi Marcelind, Petri Neittaanmäki, Vibeke Peschardt, Bror Yngve Rahm, Steingrímur J. Sigfússon, Hannu Takkula, Jari Vilén, Kari Økland och Jan Erik Ågren.

En (1) stemme var ugyldig:

Ellen Kristensen.

Et (1) medlem avsto fra å stemme:

Anthon Fredriksen.

Fraværende:

John Alvheim, Marianne Andersson, Gunnar Breimo, Berit Brørby, Ole Vagn Christensen, Erik Dalheim, Knud Enggaard, Ann Marie Fagerström, Per-Kristian Foss, Reynoldh Furustrandh, Gunn Karin Gjøl, Lars Hjertén, Odd Holten, Svend Erik Hovmand, Øyvind Korsberg, Ewa Larsson, Kaj Larsson, Jógvan á Lakjuni, Marit Nybakk, Anne Huotari, Heli Paasio, Dan R. Petersen, Leena Rauhala, Sighvatur Björgvinsson, Sigríður Jóhannesdóttir och Lodve Solholm.

Midtengrubbens forslag ble således forkastet med 30 stemmer mot 26.

Heretter ble det foretatt votering med voteringsapparat i anledning av det vinnende forslaget (sosialdemokratenes forslag):

For forslaget stemte 36 medlemmer:

Christel Anderberg, Hanne Andersen, Arnbjörg Sveinsdóttir, Dorte Bennedsen, Per Berthelsen, Charlotta Bjälkebring, Ragnar Erlandsson, Anthon Fredriksen, Reynoldh Furustrand, Gunn Karin Gjøl, Jette Gottlieb, Åke Gustavsson, Tuula Haatainen, Leena Harkimo, Chris Heister, Gun Hellsvik, Hjálmar Jónsson, Lars Hjertén, Anita Johansson, Eva Johansson, Per Kaalund, Laila Kaland, Kimmo Kiljunen, Jeppe Kofod, Katri Komi, Svein Ludvigsen, Aase D. Madsen, Lars Kramer Mikkelsen, Kent Olsson, Vibeke Peschardt, Riitta Prusti, Sigríður Anna Þórðardóttir, Sonja Irene Sjøli, Jouko Skinnari, Berndt Sköldestig och Marja Tiura.

Mot forslaget stemte 18 medlemmer:

Frank Dahlgaard, Odd Einar Dørum, Olof Erland, Sven Erik Hovmand, Kaj Ikast, Ísólfur Gylfi Pálmason, Kristen Touborg, Ellen Kristensen, Paula Lehtomäki, Mika Lintilä, Pehr Löf, Ragnwi Marcelind, Eva Møller, Petri Neittaanmäki, Steingrímur J. Sigfússon, Hannu Takkula, Jari Vilén och Jan Erik Ågren.

2 medlemmer avsto fra å stemme:

Eero Akaan-Penttilä och Lennart Gustavsson.

Fraværende:

John Alvheim, Marianne Andersson, Gunnar Breimo, Berit Brørby, Ole Vagn Christensen, Erik Dalheim, Knud Enggaard, Ann Marie Fagerström, Per-Kristian Foss, Per-Erik Granström, Odd Holten, Johan J. Jakobsen, Elver Jonsson, Øyvind Korsberg, Kaj Larsson, Jógvan á Lakjuni, Astrid Mari Nistad, Marit Nybakk, Anne Huotari, Heli Paasio, Dan R. Petersen, Bror Yngve Rahm, Leena Rauhala, Sighvatur Björgvinsson, Sigríður Jóhannesdóttir, Lodve Solholm och Kari Økland.

Sosialdemokratenes forslag ble således vedtatt med 36 stemmer mot 18.

Heretter ble det foretatt votering med voteringsapparat angående presidiets forslag til rekommandasjon mot reservantenes (den konservative gruppens) forslag:

For presidiets forslag stemte 36 medlemmer:

Hanne Andersen, Dorte Bennedsen, Per Berthelsen, Charlotta Bjälkebring, Frank Dahlgard, Odd Einar Dørum, Olof Erland, Ragnar Erlandsson, Anthon Fredriksen, Gunn Karin Gjøl, Jette Gottlieb, Per-Erik Granström, Lennart Gustavsson, Tuula Haatainen, Odd Holten, Kristen Touborg, Anita Johansson, Eva Johansson, Elver Jonsson, Per Kaalund, Laila Kaland, Kimmo Kiljunen, Katri Komi, Ellen Kristensen, Paula Lehtomäki, Mika Lintilä, Pehr Löf, Lars Kramer Mikkelsen, Astrid Marie Nistad, Vibeke Peschardt, Riitta Prusti, Bror Yngve Rahm, Sigríður Jóhannesdóttir, Jouko Skinnari, Steingrímur J. Sigfússon och Hannu Takkula.

For reservantenes forslag stemte 15 medlemmer:

Christel Anderberg, Arnbjörg Sveinsdóttir, Leena Harkimo, Chris Heister, Gun Hellsvik, Hjálmar Jónsson, Lars Hjertén, Kaj Ikast, Ísólfr Gylfi Pálmason, Svein Ludvigsen, Aase D. Madsen, Eva Møller, Petri Neittaanmäki, Kent Olsson och Jari Vilén.

En (1) stemme var ugyldig:

Jeppe Kofoed

Fraværende:

John Alvheim, Marianne Andersson, Gunnar Breimo, Berit Brørby, Ole Vagn Christensen, Erik Dalheim, Knud Enggaard, Ann Marie Fagerström, Per-Kristian Foss, Reynoldh Furustrand, Åke Gustavsson, Lars Hjertén, Svend Erik Hovmand, Johan J. Jakobsen, Øyvind Korsberg, Ewa Larsson, Kaj Larsson, Jógvan á Lakjuni, Ragnwi Marcelind, Marit Nybakk, Anne Huotari, Heli Paasio, Dan R. Petersen, Leena Rauhala, Sighvatur

Björgvinsson, Sigríður Anna Þórðardóttir, Sonja Irene Sjøli, Berndt Sköldestig, Lodve Solholm, Marja Tiura, Kari Økland och Jan Erik Ågren.

Reservantenes forslag ble således forkastet med 36 stemmer mot 15.

Heretter foretogs votering, med voteringsapparat, om det vinnende forslaget (presidiets forslag til rekommandasjon).

For forslaget stemte 31 medlemmer:

Hanne Andersen, Dorte Bennedsen, Per Berthelsen, Charlotta Bjälkebring, Odd Einar Dørum, Olof Erland, Ragnar Erlandsson, Anthon Fredriksen, Tuula Haatainen, Odd Holten, Svend Erik Hovmand, Kaj Ikast, Ísólfur Gylfi Pálmason, Anita Johansson, Per Kaalund, Laila Kaland, Katri Komi, Ellen Kristensen, Paula Lehtomäki, Mika Lintilä, Lars Kramer Mikkelsen, Astrid Marie Nistad, Vibeke Peschardt, Riitta Prusti, Sigríður Jóhannesdóttir, Jouko Skinnari, Berndt Sköldestig Steingrímur J. Sigfússon, Hannu Takkula, Jari Vilén och Jan Erik Ågren.

Mot forslaget stemte 1 medlem:

Petri Neittaanmäki

9 medlemmer avsto fra å stemme:

Eero Akaan-Penttilä, Arnbjörg Sveinsdóttir, Frank Dahlgaard, Leena Harkimo, Hjálmar Jónsson, Svein Ludvigsen, Ewa Möller, Kent Olsson och Marja Tiura.

To stemmer var ugyldige:

Jette Gottlieb och Aase D. Madsen

Fraværende:

John Alvheim, Christel Anderberg, Gunnar Breimo, Berit Brørby, Ole Vagn Christensen, Marianne Andersson, Erik Dalheim, Knud Enggaard, Ann Marie Fagerström, Per-Kristian Foss, Reynoldh Furustrand, Gunn Karin Gjøl, Per-Erik Granström, Lennart Gustavsson, Åke Gustavsson, Chris Heister, Gun Hellsvik, Lars Hjertén, Johan J. Jakobsen, Kristen Touborg, Eva Johansson, Elver Jonsson, Laila Kaland, Kimmo Kiljunen, Jeppe Kofoed, Øyvind Korsberg, Ewa Larsson, Kaj Larsson, Jógvan á Lakjuni, Pehr Löf, Ragnwi Marcelind, Marit Nybakk, Anne Huotari, Heli Paasio, Dan R. Petersen, Bror Yngve Rahm, Leena Rauhala, Sighvatur Björgvinsson, Sigríður Anna Þórðardóttir, Sonja Irene Sjøli och Lodve Solholm.

Presidiets forslag til rekommandasjon i anledning av B 189/p ble således vedtatt med 31 stemmer mot 9.

Rådet tok C 2 til etterretning.

Rådet bifalt Kontrollkomitéens forslag om å ta C 3/kk til etterretning.

Rådet bifalt Kontrollkomitéens forslag om internt vedtak i anledning av C 4/kk.

Rådet bifalt Kontrollkomitéens forslag om internt vedtak og uttalelse i anledning av C 5/kk.

Rådet bifalt Nordenutvalgets forslag til rekommandasjon i anledning av B 191/nord.

Rådet bifalt Kontrollkomitéens forslag om internt vedtak i anledning av A 1239/kk.

Rådet bifalt Kontrollkomitéens forslag til rekommandasjon i anledning av A 1240/kk.

Rådet godkjente Dokument 13.

Anita Johansson overtok ledelsen av forhandlingene.

22. Valg av medlemmer og suppleanter til Nordisk Kulturfond for 2001 og 2002

Valgkomitéen hadde foreslått for Rådet at for 2001 og 2002 skulle Nordisk Kulturfond ha følgende medlemmer og suppleanter:

- Danmark: Søren Hansen (S), medlem av Folketinget
Jann Sjursen (KrF), medlem av Folketinget, som suppleant
- Finland: Hannes Manninen (Kesk.), medlem af Riksdagen
Heli Paasio (SDP), medlem af Riksdagen, som suppleant
- Island: Rannveig Guðmundsdóttir (A), Altingsmedlem
Steingrímur J. Sigfússon (VG), Altingsmedlem som suppleant
- Norge: Odd Holten (KrF), Stortingsrepresentant
Kjellaug Nakkim (H), Stortingsrepresentant, som suppleant
- Sverige: Lars Hjertén (m), medlem af Riksdagen
Åke Gustavsson (s), medlem af Riksdagen, som suppleant
- Åland: Olof Erland (lib) landstingsmedlem, som 1. suppleant
- Grønland: Per Berthelsen (S), som 2. suppleant

Rådet bifalt Valgkomitéens forslag

Endring i deltakerlisten:

Jari Vilén ble erstattet av Seppo Kanerva for resten av denne dagen.

Rådet besluttet å endre deltakerlisten i overensstemmelse med dette.

24. Sociale- og sundhedspolitiske udfordringer i et grænseløst Norden

- B 192/nord   Ministerrådsforslag om nytt samarbeidsprogram for sosial- og helsesektoren i Nordisk Ministerråd 2001 – 2005
- B 193/nord   Ministerrådsforslag om nordiskt samarbeite på narkotikaområdet 2001 – 2005 samt handlingsplan för det nordiska samarbetet inom narkotikasektorn år 2000
- A 1205/nord   Medlemsförslag om narkotikabekämpning i ett nordiskt perspektiv
- A 1233/nord   Utvalgsforslag om kartlegging av organisert kriminalitet
- A 1241/nord   Utskottsförslag om demokrati och välfärd i ett globalt perspektiv
- A 1211/nord   Medlemsförslag om skapandet av en gemensam nordisk satsning på demensproblematiken

Ministerrådsforslag om nytt samarbeidsprogram for sosial- og helsesektoren i Nordisk Ministerråd 2001 – 2005 (B 192/nord)

Nordenutvalget hadde foreslått at Rådet antar en rekommandasjon til Nordisk Ministerråd

at vedtage ministerrådsforslag om samarbeidsprogram for sosial- og sundhedssektoren 2001-2005 og inddrage de synspunkter som fremgår af Nordenudvalgets betænkning om ministerrådsforslag B 192/nord.

Ministerrådsförslag om nordiskt samarbeite på narkotikaområdet 2001 – 2005 samt handlingsplan för det nordiska samarbetet inom narkotika-sektorn år 2000 (B 193/nord)

Nordenutvalget hadde foreslått at Rådet antar en rekommandasjon til Nordisk Ministerråd

at vedtage ministerrådsforslag om nordisk samarbeide på narkotikaområdet 2001-2005 og inddrage de synspunkter som fremgår af Nordenudvalgets betænkning om ministerrådsforslag B 193/nord og at oversende de årlige handlingsplaner til Nordisk Råd.

Medlemsförslag om narkotikabekämpning i ett nordiskt perspektiv (A 1205/nord)

Nordenutvalget hadde foreslått at Rådet antar en rekommandasjon til de nordiske lands regjeringer

att intensifera deras åtgärder mot narkotika och
att prioritera det förebyggande och attitydpåverkande arbetet för att förhindra spridningen av narkotikabruk i Norden och spridning av narkotika till och mellan de nordiska länderna.

Nordenutvalget havde foreslået at Rådet antar en rekommandasjon til Nordisk Ministerråd

at Nordisk Ministerråd sørger for at fremskaffe en kvalificeret, faglig vurdering af erfaringer og resultater af de seneste års indsatser mod narkotika i de nordiske lande, med vægt på stærke og svage sider ved disse indsatser set i lyset af narkotikasituationen som den ser ud og kan forudses i dag.

Utvælgsforslag om kartlegging av organisert kriminalitet (A 1233/nord)

Nordenutvalget hadde foreslått at Rådet antar en rekommandasjon til Nordisk Ministerråd

å utarbeide en faktabeskrivelse av hva som nå er utviklingstrekkene innenfor organisert kriminalitet og hva som må gjøres for å bekjempe denne typen kriminalitet

Utskottsförslag om demokrati och välfärd i ett globalt perspektiv (A 1241/nord)

Nordenutvalget hadde foreslått at Rådet antar en rekommandasjon til Nordisk Ministerråd

att klarlägga vilka delar av den nordiska välfärdsmodellen som det finns samstämmighet om att man skall värna;

att i det planerade välfärdsforskningsprogrammet inkludera en undersökning av i vilken utsträckning harmoniserigar, och med särskilt beaktande av skattebasernas rörlighet, påverkar handlingsfriheten när det gäller val av välfärdsmodell;

at i det planlagte velferdsforskningsprogrammet inkludera en undersøkelse av hvordan utviklingen med stadig større enheter med påfølgende sterke konsentrasjon i finansnæringen og øvrig næringsliv påvirker maktforholdene i samfunnet og forbrukernes situasjoner;

att det i de fortsatta förberedelsearbetet med globaliseringsfrågorna tas hänsyn till demokrati- och framtidsutredningarna i de nordiska länderna;

att med utgångspunkt i bl.a. demokratiutredningarna presentera gemensamma handlingslinjer för att stärka demokratins ställning i de nordiska länderna och förnya deras former;

att innanför och utanför Norden sprida kunskap om de nordiska ländernas erfarenheter av folkrörelser, medbestämmande, byalag och folkbildning samt att skapa ett forum för inbördes kommunikation mellan dessa och att undersöka möjligheterna för att upprätta en databas för detta syfte.

Nordenutvalget hadde foreslått at Rådet antar en rekommandasjon til de nordiske lands regjeringer

att i internationella sammanhang eftersträva ett gemensamt inflytande för framflyttande av de europeiska positionerna i riktning mot ett dynamiskt välfärdssamhälle liknande de nordiska;

att i allt internationellt samarbete sträva efter ett gemensamt nordiskt agerande i syfte att främja goda levnadsvillkor i utvecklingsländer och nyindustrialiserade länder;

att på internationella arenor, t.ex. EU, FN, WTO verka för att folkrörelsernas och frivilligorganisationernas roll stärks i syfte att öka demokratiseringen av den globala styrningen.

Medlemsförslag om skapandet av en gemensam nordisk satsning på demensproblematiken (A 1211/nord)

Nordenutvalget hadde foreslått at Rådet antar en rekommandasjon til Nordisk Ministerråd at træffe foranstaltninger for:

at der skabes en fælles nordisk satsning for at udvikle pleje af demente, herunder metoder til at støtte de pårørende og udvikle en klar og anvendelig plejefilosofi

at der skabes et effektivt netværk for uddannelse af personale indenfor pleje af demente, hvor de eksisterende kundskabscentre anvendes

at styrke, videreudvikle og initiere fællesnordisk forskning om demenssygdomme og forebyggelsen af dem, indenfor biologi, farmakologi psyko-sociale fag og plejevidenskaben

at oprette en tværfaglig projektgruppe, som har det som opgave at samle og vurdere den kundskab som findes på området og på baggrund af den udarbejde konkret forslag om realiseringen af ovennævnte mål.

B 192/nord: Ministerrådsforslag om nytt samarbejdsprogram for social- og helsesektoren i Nordisk Ministerråd 2001 – 2005

B 193/nord: Ministerrådsforslag om nordiskt samarbete på narkotikaområdet 2001 – 2005 samt handlingsplan för det nordiska samarbetet inom narkotikasektorn år 2000

Sundhedsminister **Sonja Mikkelsen** (Ministerrådets talskvinne): Præsident! Jeg vil gerne fremlægge de to nye samarbejdsprogrammer for perioden 2001-2005 for henholdsvis social- og sundhedssektoren og narkotikasektoren og handlingsplanen for narkotikasektoren for år 2000.

Ministerrådet har tilstræbt, at det nye samarbejdsprogram for social- og sundhedssektoren er kort og overskueligt. Det er Ministerrådets bud på, hvad det nordiske samarbejde skal bidrage med i en verden, der synes stadig mindre, og i en verden under hastig udvikling med øget mobilitet og et øget pres på velfærdsstaterne.

Programmet har fire hovedprioriteringer:

1. Et fortsat arbejde for at fjerne hindringer for at flytte mellem de nordiske lande.
2. Udviklingen af de nordiske velfærdssamfund i et europæisk perspektiv.
3. Udvikle samarbejdet med Nordens nærområder og
4. Udveksle og diskutere nationale erfaringer.

Som vi alle ved, har et af flagskibene i det nordiske samarbejde været borgernes frie bevægelighed mellem landene. Dette mål for samarbejdet har vi haft stor succes med gennem tiderne. Men det er naturligvis nødvendigt fortsat at følge op på dette samarbejde, der styres af de nordiske konventioner om social tryghed og social bistand og service.

Ikke mindst fordi to af de nordiske lande har ændret deres pensionslovgivning i retning af overgang fra skattefinansiering til forsikringsfinansiering, er det nødvendigt at ændre den nordiske tryghedskonvention på en sådan måde, at ingen lider tab ved at flytte fra ét nordisk land til et andet efter pensionsalderen. Arbejdet med denne ændring påbegyndes inden årets udgang.

For nordiske borgere, der stadig er på arbejdsmarkedet, har broen mellem Danmark og Sverige skabt nye muligheder for at bo i ét land og arbejde i et andet. Dette vil med stor sandsynlighed kunne skabe pres på systemerne på begge sider af Øresund på grund af forskelle i f.eks. den sociale lovgivning. I både Sverige og Danmark følges de forskellige problemer tæt, og de to landes regeringer har lovet hinanden at løse dem, efterhånden som de måtte opstå, og med en række informationsinitiativer søges det at forebygge praktiske problemer.

Den sociale ulighed i sundhed er et af de andre vigtige fælles temaer for de nordiske social- og sundhedsministre. Vi vil ikke acceptere, at uligheden i et udviklet velfærdssamfund får så markant et udtryk i betydelige

forskelle i sygelighed og dødelighed mellem de bedst stillede og dem, der i forvejen har dårlige vilkår, og vi kan slet ikke acceptere, at uligheden ser ud til at uddybes i disse år. Social ulighed er en politisk bekymring i hele Norden, og vi må arbejde for, at tilrettelæggelsen af indsatsen over for de svageste sikrer en egentlig forbedring af deres sundhedstilstand. Vi kan gøre noget hvert land for sig, men vi må samtidig på nordisk plan arbejde for initiativer, der kommer hver enkelt nordisk borger til gavn. Det er den politiske udfordring. Et nordisk projekt om social ulighed i sundhed har derfor været et led i det danske formandskabs prioriteringer, og Ministerrådet har konkret besluttet sig for at gennemføre en 3-årig undersøgelse af forskelle i hel-breds-betinget udstødelse og årsagerne hertil mellem de nordiske lande. Projektet skal give os et grundlag for sammenligninger og dermed mulighed for forklaring på specifikke forhold og problemer, og samtidig skal projektet fungere som grundlag for målrettede initiativer imod social ulighed i sundhed rettet direkte mod borgerne i de enkelte lande.

Siden samarbejdsprogrammet er blevet færdiggjort, har vismandspanelet afsluttet sit arbejde. Sammen med det igangværende arbejde med "Budgetanalyse 2000" og revisionen af nærområdeprogrammet, som blev drøftet på sessionen i går, vil det også spille en rolle for det nordiske perspektiv i debatten om udviklingen af velfærdssamfundet.

Jeg vil gerne slutte min præsentation af samarbejdet med at understrege, hvor vigtigt det er, at vi finder praktiske løsninger til nytte for den enkelte nordiske borger. Jeg vil så gå videre og præsentere Ministerrådets forslag om nordisk samarbejde på narkotikaområdet for de kommende 5 år og også i tillæg hertil handlingsplanen for det nordiske samarbejde inden for narkotika-sektoren i år 2000.

De nordiske landes regeringer har stor værdi af det nordiske samarbejde, som med begrænsede ressourcer finder sted på narkotikaområdet. Den løbende erfaringsudveksling og dialog om de mangeartede og vanskelige narkotikapolitiske spørgsmål tjener til at skabe solid viden om udviklingen i holdninger og indsats i hvert enkelt nordisk land, og vores dialog tjener til gensidig inspiration og til større forståelse for bevæggrundene bag forskellene landene imellem.

Som det er fremhævet i samarbejdsprogrammet, er der forskelle i opfattelserne i de enkelte nordiske lande, og det sætter grænser for, hvor konkrete vi kan være i fællesnordiske målsætninger og prioriteringer på narkotikaområdet. Det gælder eksempelvis, hvor langt vi er indstillet på at gå i skadesbegrænsende tiltag. Alligevel er vore lande i høj grad karakteriseret ved mere grundlæggende ligheder i holdningen til narkotika-spørgsmål. Vi sigter alle mod en indsats, som hviler på forbudet mod den ikkemedicinske anvendelse af narkotika og den hertil knyttede kontrol-indsats, men som samtidig lægger afgørende vægt på begrænsningen af den ulovlige efterspørgsel via forebyggelse, ikke mindst blandt unge, og via et

flerstrengt koordineret tilbud om social og lægelig behandling af stofmisbrugerne. Det er vores fælles udgangspunkt i Norden, og det er vigtigt.

Jeg vil gerne nævne, at der i forhold til nærområderne er et særligt problem. Flere udspil, især i forhold til de tre baltiske lande, er positivt modtaget. Interessen er grundlæggende til stede, men det kniber meget for landene at nå frem til mere konkrete samarbejdstemaer vel af ressource-mæssige grunde, og det vanskeliggør et mere konkret samarbejde. Men her er det vigtigt for de nordiske lande ikke at komme til at overtage de baltiske landes formulering af konkrete behov på området. Narkotika-samarbejdet i europæiske og andre internationale organer er jo meget vidtstrakt. Narkotikaproblemerne har høj prioritet i EU-samarbejdet. Et samarbejde, som også Norge er involveret i. Et bredere europæisk samarbejde finder sted mellem 32 lande inden for rammerne af Europa-rådets Pompidou-Gruppe. Hertil kommer FN-samarbejdet, som især er koncentreret om narkotikapolitiske drøftelser under de årlige møder i Narkotikakommissionen i Wien, og narkotikapolitikken generelt er jo grundlæggende baseret på en FN-konvention.

Der er ikke i samarbejdsprogrammet fastlagt konkrete mål for fællesnordisk indsats i disse fora, men i nogle tilfælde vil det være muligt for de nordiske lande at samles om initiativer og at få disse sat på den internationale dagsorden. Det var eksempelvis tilfældet med den nylig gennemførte europæiske ministerkonference, hvor man på nordisk forslag havde valgt skadesreduktion som tema. Vi så et behov for en diskussion med ministrene i det øvrige Europa om, hvor vi hver for sig trækker grænsen for, hvilken hjælp det offentlige skal give nogle af samfundets allersvageste, nemlig de hårdt belastede stofmisbrugere. Vi vil gerne komme dem i møde og begrænse skadevirkningerne for den enkelte misbruger, men vi må samtidig holde en balance i forhold til det grundlæggende forbud mod narkotikamisbrug. Der er stor bredde imellem landenes opfattelse af, hvor grænsen går, og der er også en vis bredde mellem de nordiske lande.

I mange andre situationer er der realistisk set tale om at forholde sig i fællesskab til spørgsmål, som er bragt op fra anden side. Her formår de nordiske lande erfaringsmæssigt at koordinere deres synspunkter på nye udfordringer, finde en nordisk fællesnævner og vinde tilslutning hertil i de internationale fora, og det er ikke mindst udbyttet af den tætte og løbende nordiske kontakt og dialog på narkotikaområdet.

Samarbejdsprogrammet suppleres af årlige handlingsplaner, der er mere konkrete, og det danske formandskab har med handlingsplanen for år 2000 prioriteret to temaer. For det første har vi ønsket at koncentrere opmærksomheden om behandlingen af kriminelle stofmisbrugere, og for det andet har vi ønsket at fokusere på forebyggelse af misbrug af amfetamin og nye syntetiske stoffer som ecstasy, hvis udbredelse sammen med forandringerne i de unges misbrugsmønster stiller os over for store udfordringer.

Præsident, dette var min præsentation af samarbejdsprogrammerne for social- og sundhedssektoren og narkotikasektoren. Ministerrådet har modtaget Nordenudvalgets kommentarer til programmet, og selv om vi ikke har haft lejlighed til at drøfte bemærkningerne, er jeg sikker på, at jeg på alle kollegers vegne kan takke for de gode råd og også vil lytte til dem, der måtte komme her på sessionen og lade det indgå i vores fortsatte arbejde og overvejelser.

Utvvalgslorslag om kartlegging av organisert kriminalitet (A1233/nord)

Löv (Nordenutvalgets talsmann): Fru president! Ministerrådsforslaget om samarbejdsprogram för hälso- och sociala sektorn är klart och tydligt, och Nordenutskottet ställer sig till i stort sett alla delar bakom det. Endast bara några randkommentarer på vägen.

Det som vi har lyft upp i Nordenutskottet flera gånger och som behöver noteras i det framtida nordiska samarbetet som ett led i att få bort alla gränshinder är pensionsrättigheterna som tillgång i alla länder. De komplikationer som vi har i dag är inte bra för den enskilde nordbon, som har bott i två länder och skall lyfta sin pension. Det blir komplikationer. Sedan lyfter man upp att vi måste slå vakt om den nordiska välfärdsmodellen i den globala världen och i Europapolitiken. Det här är viktigt. Det som man måste tänka på är vilka delar av välfärdspolitiken som vi skall slå vakt om så att vi kan ena oss och uppträda gemensamt i Europapolitiken. Vi kan nog försvara den nordiska modellen med ett högt skatteuttag som garanterar en bra livskvalitet för alla i Norden. Men vilka delar skall vi ta tag i för att få förståelse ute i Europa? Det är viktigt.

Jag vill även ta upp situationen i närområdena, framför allt i de baltiska staterna. Nordenutskottet vill särskilt påpeka tillståndet i Ryssland, där hälsotillståndet faktiskt är ganska svagt på många ställen. Därför måste vi göra allt vi kan för att stödja demokratiutvecklingen. Det betyder också ett gott hälsotillstånd för befolkningen i det landet. Jag tror att det instrument som vi kan ta del av i visemansrapporten kommer, när den implementeras i substans i framtiden, att se till att välfärdsnorden utvecklas både inom Norden och också i samklang med närområdena och i Europa. Det instrument som ministerrådet har presenterat är bra till sitt innehåll.

Fru president! Några kommentarer till medlemsforslaget om demensproblematiken. Demens är en ökande folksjukdom, som drabbar patienten själv med minnesförlust och genomgripande personlighetsförändring. Detta förorsakar förvirring och ångest i den dementa personens närmiljö. De anhörigas liv förändras dramatiskt när denna sjukdom träder in på arenan. I dag drabbas över 10 % av 65-åringarna av demens. Över hälften av lång-vårdsplatserna i de nordiska länderna upptas av patienter med medelsvår eller svår demens. Demensproblematiken kommer att öka på grund av den stigande livslängden i Norden.

Vården av de dementa är mycket krävande och specialkunskap är helt nödvändig för att vården och anhörigstødet skall kunna ske kvalitativt. De offentliga samfund som inte inser detta i tid kommer att stå inför stora svårigheter i sitt vårdansvar för denna patientgrupp. Vården måste ske småskaligt i hemlik miljø för att minska patienternas förvirringstillstånd. För riktig diagnos och vård behövs ny forskning och specialutbildning av vårdpersonal och läkare. Systematisk utbyte av nordisk kunskap på detta område ger säkert en stor nordisk nytteeffekt, och detta är bakgrunden till Nordenutskottets enhälliga betänkande om detta medlemsförslag.

Presidenten minnet om at bussene til Keflavik lufthavn gikk kl. 15.00 og at mobiltelefoner skulle være avslått.

Utvalgsforslag om kartlegging av organisert kriminalitet (A 1233/nord)

Ministerrådsforslag om nordiskt samarbeite på narkotikaområdet 2001 – 2005 samt handlingsplan for det nordiska samarbeitet inom narkotikasektorn år 2000 (B 193/nord)

Odd E. Dørum (Nordenutvalgets talsmann): President! For å spare tid har jeg gjort en arbeidsavtale med Svein Ludvigsen, slik at han under sin kommentar til A 1205/nord også vil kommentere ministerrådsforslaget. Jeg vil bare nøye meg med å vise til det. Det jeg skal kommentere, er det forslaget som går på organisert kriminalitet. Det er to ting å si om det: Det ene er realiteten, og det andre er måten som vi arbeidet med det på. Først til realiteten. Som norsk justis-minister lærte jeg veldig fort at organisert kriminalitet er et tema som det delvis snakkes om og som det delvis ikke snakkes om. Og jeg fant aldri noen sammenhengende, grundig dokumentasjon - verken i møte med nordiske kollegaer eller andre, men jeg fant dokumentasjon i møte med påtalemyndighet, med politi og med mange andre. Jeg ble utsatt for dem som kritiserte meg og andre for å bruke tøffe virkemidler; de sa hvor er dokumentasjonen. Det slo meg da at hvis man kunne gi en beskrivelse av det man faktisk vet i rettsvesenet, og det man vet på politisiden i samtlige nordiske land, ville man kunne tegne et landskap som medborgerne må vite noe om, slik at de kan reagere på det og også støtte dem som skal bekjempe dette ondet, og samtidig støtte dem som er utsatt for det - ikke minst de som trues som vitner, og som i mange tilfeller derfor vegrer seg mot å vitne. Det er bakgrunnen for faktabeskrivelsen. Det er å beskrive i bredden.

Jeg vet at det i Nordisk Råd er gjort et positivt arbeid opp mot det baltiske området, opp mot Russland, men med den kunnskapen som jeg sitter med, vet vi at det f.eks. kommer kokain inn til det nordiske området fra Sør-Amerika, vi vet at det er mange typer for kriminell aktivitet innenfor

de forskjellige land, men det å tegne et landskap av hva dette er, er en måte å skape en bevissthet på. Denne bevisstheten er en forutsetning for politisk handling. Den er selve betingelsen for at man skal få en bred oppslutning om de handlingene man skal ha. Ofte er det slik at vanskelige ting vil man ikke alltid snakke om. Jeg er av den oppfatning at vanskelige ting skal man snakke om, og så får man gjøre en forskjell mellom det som holdes unna offentligheten på grunn av kildevern og rettslige betraktninger, mens det som faktisk er en beskrivelse av det kriminelle, politiske landskapet, er nødvendig. Disse tankene ble tatt opp av Midtengruppen i slutten av august. Nordenutvalget reagerte positivt og vedtok på sitt møte en måned senere i Västerås, hvor vi også hadde om temaene fremmedfiendtlighet og rasisme, å kjøre dette fram til sesjonen her i Reykjavik.

Personlig er jeg positivt overrasket over det, for jeg leste jo Vismannsrapporten som handler om at man i nordisk samarbeid ikke alltid klarte å ri den dagen man salte. Og her har Nordenutvalget da bestemt seg for å sale og samtidig ri den dagen man saler, og de har valgt å gjøre det på et område som burde være rimelig ukontroversielt, nemlig å tegne et landskapsbilde i full åpenhet for medborgerne slik at de vet hva de har å forholde seg til. Jeg skal ikke si mer om forslaget annet enn å anbefale det, og jeg synes at dette også gir våre regjeringer en sjanse til å beskrive virkemidlene.

La meg bare kort si at det samarbeid som er utviklet i det baltiske området og mot Russland, er positivt, men det sier seg selv at man her står overfor en kriminalitet som i tillegg til samarbeid mellom de nordiske land, også påkaller samarbeid med politimyndigheter i USA, Interpol, Europol, ja, veldig mange organer i det hele tatt. Fra møter som jeg selv har hatt med lederen for de russiske grensestyrkene, fra FBI i Miami, og mange andre som beskriver den trusselen som retter seg mot vår del av verden, har det slått meg at dette må man tale om med en så klar og sterk stemme at folk vet hva det er.

Jeg har den samme holdningen når det gjelder høyreekstreme grupper, og jeg synes f.eks. det må være svært viktig å få kartlagt om vi nå i hele Norden ser en tendens til det vi ser i Norge, nemlig at vi får et nettverk av kriminelle. MC-kriminelle, narkotikakriminelle og andre går inn nærmest i et praktisk samarbeid når det gjelder å skaffe seg etterretningsinformasjon, når det gjelder å kjøpe kapitalvare, til dels våpen. Det eneste som er klart i Norge så langt, er at høyreekstreme avskys av de fleste, men man kan alltid ha en undring når de også inngår i dette kommersielle marked for organisert kriminalitet.

Det er disse begrunnelsene som ligger bak forslaget, og det er disse begrunnelsene og viljen til å snakke om det som har fått Nordenutvalget til å reagere. Det var utvalget som enstemmig tok uttalelsen som kom fra Midtengruppen og bearbeidet den, gjorde den bedre, og som da anbefalte Nordisk Råd å vedta dette forslaget, slik at Ministerrådet fikk i oppdrag å

gjøre denne tjenesten for våre borgere i alle nordiske land, slik at dette ondet kommer opp i dagen. Jeg har selv den oppfatning at trollet sprekker ikke alltid når det får lys på seg, men det er et nødvendig virkemiddel at det kommer fram i lyset. Mye av det foregår i mørket, og borgerne har krav på innsikt.

Presidenten foreslo talertidbegrensning med 3 minutter for resten av innleggene.

Rådet bifalt presidentens forslag.

Medlemsforslag om narkotikabekämpfung i ett nordiskt perspektiv (A 1205/nord)

Svein Ludvigsen (Nordenutvalgets talsmann): Nordenutvalget har lagt ned mye arbeid i saken om narkotikaproblematikken som ble reist i et medlemsforslag fra den konservative gruppen. Et eget seminar i Västerås i august og mange vektige innspill i høringsrunden bekrefter hvor alvorlig narkotikaproblemet er blitt, både sosialt, økonomisk og som basis for et bredt kriminalitetsspekter.

Nordenutvalget er positiv til de overordnede linjene i Ministerrådets program for nordisk samarbeid på narkotikaområdet for årene 2001-2005, men vi er likevel kritiske fordi programmets mål er uklare og lite konkrete.

Nordenutvalget har konkludert med at Ministerrådet må formulere og innarbeide atskillig mer konkrete målsettinger og virkemidler i de årlige handlingsplanene. At vi så klart krever forpliktende konkretiseringer, må ses i sammenheng med at Nordenutvalget i sin behandling av den konservative gruppens medlemsforslag anbefaler regjeringene både å intensivere tiltakene mot narkotikaproblemet, men også å prioritere det forebyggende og holdningsskapende arbeidet for å hindre spredning av narkotika. I tillegg mener Nordenutvalget det vil være formålstjenlig at Minister-rådet legger frem en kvalifisert faglig vurdering av de erfaringer og resultater vi kan se av det narkotikaforebyggende arbeidet i våre respektive land. På den måten kan vi i Nordisk Råd bidra til økt fokus på narkotika-problemet og bidra til konkrete og samordnede tiltak hva gjelder nordisk samarbeid så vel som samarbeid med nabolandene – og sist, men ikke minst, nødvendigheten av å innse at våre nasjonale og regionale utfordringer på dette området er en del av en europeisk og internasjonalt politisk verkebyll.

Nordisk deltakelse i Schengen-samarbeidet, narkotikaforebyggingsdelen i EUs folkehelseprogram og EUs narkotikaovervåkingssenter er viktige arenaer i vår felles kamp mot narkotikahandlernes kyniske menneskesyn. Men vi må fortsatt med felles nordiske anstrengelser støtte prosjekter i Europarådets og FN's regi for å begrense tilgjengeligheten. I så måte vil det

være av stor betydning at de nordiske landene også integrerer et rusmiddelperspektiv i det multi- og bilaterale bistandsarbeidet.

Et forpliktende samarbeid på nordisk, europeisk og globalt nivå vil være av en helt sentral betydning for i hvilken grad vi på nasjonalt plan skal lykkes i bestrebelsene når det gjelder å redusere den ulovlige produksjonen og handelen med narkotika. Et bredt og målrettet nordisk samarbeid må bygge på en balansert tilnærming av narkotikaproblemene, der restriktive kontrolltiltak integreres med tiltak for å redusere etterspørselen. Man må gå imot en tendens til liberaliseringen av narkotikapolitikken og legaliseringen av narkotikamisbruket.

Problemets kompleksitet og grenseoverskridende natur roper etter en bedre og mer effektiv samordning av den internasjonale innsatsen for å forebygge dobbeltarbeid og få mer ut av de begrensede ressursene.

Dette står Nordenutvalget samlet om, og vi ser frem til at program som kommer for ettertiden, skal ha et mer konkret innhold enn de program Ministerrådet har lagt frem til nå.

Utskottsförslag om demokrati och välfärd i ett globalt perspektiv (A 1241/nord)

Elver Jonsson (Nordenutvalgets talsmann): Fru president! När Nordenutskottet bestämde sig för att borra djupare i frågan om demokrati och välfärd i ett globalt perspektiv var det en fråga i tiden. Vi har tidigare under denna session återkommit till de här frågorna, och det har påpekats att globaliseringen har många ansikten: snabbt växande internationell handel, växande kapitalflöden över gränserna, stora framsteg inom högteknologin, fallande kommunikationskostnader och kraftigt ökande migration. Vi har en alltmer integrerad världsekonomi och en explosiv utveckling av finansiella transaktioner. Risken är uppenbar att klyftan växer mellan rika och fattiga länder, som i olika grad kan dra nytta av globaliseringen och de ekonomiska konsekvenserna för de ekonomiskt svagt utvecklade länderna. Kritiken mot globaliseringen har ökat och att u-ländernas skuldbörda är alltför tung. Det äventyrar dessa länders utveckling och föder hat, hot och krig. Kölnmötet 1998 var en försiktig början till skuldavskrivning och måste få en aktiverad fortsättning. Även om inte lösningen till fullo finns i vad kyrkorna kallar Jubel 2000, finns det mycket inspiration att hämta i de tankegångarna.

Många upplever att de ekonomiska besluten fattas långt borta och högt upp och att man har mycket små möjligheter att påverka sin tillvaro. Alla länder har inte samma förutsättningar att möta globaliseringens utmaningar som vi här i Norden.

I den rapport som jag lade fram till den förra sessionen, "Globaliseringen och Norden", om globaliseringens betydelse för kulturpolitik och socialpolitik ur ett nordiskt perspektiv, utgick jag från en positiv syn på

globaliseringen i betydelsen regional samverkan, betydelsen av tillväxt och marknadsekonomi, motverkan av tendenser till slutenhet mot omvärlden, en vidgad arbetsmarknad och åtgärdande av brister som orsakar arbetslöshet, t.ex. genom brist på kompetens och att vi behöver en vidgad arbetsmarknad.

Ur nordisk synvinkel finns det all anledning att se positivt på globaliseringen, dels då vi deltar i det europeiska samarbetet, dels då vi är väl placerade inom *den nya ekonomin* och har framstående teknologiska företag med global räckvidd. Att göra en sammanfattande beskrivning av ett så komplicerat fenomen som globaliseringen föll naturligtvis utanför ramen för den utskottsrapport som jag framlade, och jag koncentrerade mig därför på de konsekvenser man kan skönja för vår nordiska välfärdsmodell.

Sedan rapporten debatterats vid sessionen fick jag utskottets uppdrag att som rapportör följa upp rapporten och göra ett urval av de mest intressanta förslagen. I min uppföljning påpekar jag att förutsättningarna för en "nordisk modell" är att vi aktivt tar del av den nya teknikens möjligheter och ger medborgare och företag chans att hävda sig i en globaliserad värld. Kan vi i Norden snabbt visa handlingskraft kan det leda till välstånd och blomstring.

Fru president! Utskottet föreslår en rekommendation i sex punkter till ministerrådet och en rekommendation i fyra punkter till de nordiska ländernas regeringar som innehåller ett antal substantiella arbetsuppgifter för ministerrådet och för regeringarna och som utskottet förutsätter att ministerrådet och regeringarna tar tag i och därvid beaktar utskottets synpunkter.

Fru president! Med iakttagande av den disciplin som har påbjudits här anbefaller jag den skrivning som utskottet har till läsning i en mer stilla omgivning. Jag yrkar nu bifall till Nordenutskottets förslag.

Christel Anderberg (den konservative gruppen, m): Fru president! Jag ska tala om utskottsförslag A 1233/nord. Frågor om den organiserade brottsligheten har, alltsedan den nya utskottsindelningen, behandlats av Närområdesutskottet. Utskottet noterade att medier i våra närområden fylldes av larmrapporter om maffiaverksamhet, människohandel, illegal organdonation, kontraktsmord, narkotikasmuggling m.m.

Utskottet beslöt att undersöka detta. År 1997 tillsattes en arbetsgrupp under ledning av min företrädare som rapportör Inger Koch, som fick i uppdrag att komma med förslag om hur man inom det nordiska samarbetets ram kunde förebygga och motverka brottsligheten i våra närområden. Efter ett omfattande kartläggningsarbete, som innefattade resor till Baltikum och Ryssland liksom möten med lokala myndigheter och nordiska utsända kontaktmän, presenterade arbetsgruppen till rådets session 1998 sin rapport Kriminalitet i Nordens närområden. Två rekommendationer på grundval av arbetsgruppens rapport antogs.

Rekommendationerna har behandlats av ministerrådet. Beträffande den första rekommendationen, som avsåg bilaterala avtal mellan polismyndigheter i Norden, de baltiska länderna och Ryssland, är bedömningen att det finns mer effektiva vägar att bekämpa brottsligheten. Genom utvidgningen av EU och Schengenavtalet kommer dessa länder att bli bundna av ett multilateralt regelverk på området.

Den andra rekommendationen omfattade ett stort antal åtgärder mot organiserad brottslighet. I den begärdes också rapportering från justitieministrarna bl.a. om brottsförebyggande insatser – kopplat till mänskliga rättigheter – samt om insatser för bekämpande av ekonomisk kriminalitet.

Ministerrådet svarade med en omfattande redogörelse för sitt samarbete med närområdena – t.ex. PTN, dvs. polis och tull i Norden, som har förbindelseofficerare i de baltiska länderna och i Ryssland. Ett operativt samarbete har utvecklats mellan polis, åklagare och tull samt gränsbevakningsmyndigheterna och Kustbevakningen i Norden, Baltikum och Ryssland. Östersjörådets s.k. Task Force on Organized Crime har bl.a. genomfört ett antal gemensamma aktioner mot stulna fordon, illegal emigration och narkotikasmuggling. Kännedomen och förtroendet mellan myndigheterna har härigenom ökat, och man har kunnat etablera ett effektivt multilateralt samarbete mot den organiserade brottsligheten.

En slutsats av vad jag här har relaterat är att både rådet och ministerrådet redan har kommit längre än till en faktakartläggning och att en ny rekommendation, om en sådan bedöms nödvändig, rimligen borde ta sikte på en viss typ av åtgärd eller insats som inte anses ha blivit tillgodosedd.

Mot den bakgrunden yrkar jag återremiss av ärendet till utskottet.

Odd E. Dørum: President! Selv om noen har gjort noe bra en gang, skal vel ikke det hindre andre fra å fortsette å gjøre noe bra videre! Jeg syntes nesten å høre tendenser til en slags bitte liten revirtenkning.

Vi har oppfattet og gitt full anerkjennelse til det arbeidet som er gjort før. Vi må kunne gå videre. Det står at det er en faktabeskrivelse nå og tiltak fra nå av og framover. Jeg tror representanten bør ta med at når et utvalg legger dette på bordet, er det ikke fordi vi ikke har respekt for det som er gjort før, men fordi vi ønsker å komme videre. Og det å sende dette tilbake er jo å redusere denne forsamlingen, få den til å jobbe så langsomt at jeg ikke vet hva som er poenget med å være her. Nå må vi da kunne mene noe og ikke bare sende ting ut på vandring hele tiden!

Christel Anderberg: Jag kan försäkra Odd Einar Dørum att jag inte bevakar några revir. Däremot ömmar jag om Nordiska rådets och ministerrådets resurser, vilka är mycket begränsade. Ska man nu göra en och samma kartläggning en gång till finns risken att resurser tas från den operativa verksamheten.

Problemet i fråga om brottsbekämpningen är inte brist på kartläggning, utan problemet är brist på resurser för att bekämpa den brottslighet som vi redan känner till.

Tuula Haatainen (den socialdemokratiske gruppen, SDP): Viime vuosikymmeniä on leimannut terveystoliittisessa keskustelussa paljolti sairauskeskeisyys ja erikoissairaanhoidon ongelmien korostuminen. Pohjoismainen ote on kuitenkin kulminoitunut perinteisesti ennaltaehkäisyyn ja terveystoliittikan ulottamiseen osaksi koko yhteiskuntapoliittikaa.

Elämäntapasairaudet nousevat suuriksi ongelmiksi, mikäli nuorten päihdekäyttäytyminen jatkuu nykyisenkaltaisena. Suomessa tehtyjen nuorisotutkimusten tulokset ovat tässä suhteessa häkellyttäviä. Luulimme nuorten ikäluokkien oppineen kohtuullisen ja järkevän alkoholin käytön, mutta suunta näyttää olevan entistä huonompaan suuntaan. Lapset ja nuoret käyttävät alkoholia yhä enemmän ja yhä nuoremmalla iällä.

Huumeista puhuminen ja niiden käytön leviämisen ehkäiseminen on hyvin tärkeää, mutta emme saa unohtaa, että edelleen päihteistä keskeisin on alkoholi, jonka suurkulutus tulee näkymään huomispäivän aikuisten terveydentilassa. Alkoholi on myös mukana useimmiten väkivaltarikoksissa, perheväkivallassa ja lastensuojelutarpeen syynä. Sillä on siis monia suuria välillisiä yhteiskunnallisia ja taloudellisia vaikutuksia.

Tiedämme myös, että alkoholin suurkulutus hyvin nuorella iällä lisää sairastumista masennukseen, edistää mielenterveysongelmien syntymistä ja altistaa tapaturmille. Lääkkeiden ja alkoholin sekakäytön alaisena nuoret ovat sortuneet vakaviin rikoksiin, joihin selvin päin ei olisi ryhdytty.

Sosiaaliryhmien erot näkyvät edelleen meillä sairastavuudessa. Myös tupakoinnissa näkyy voimakkaana sosiaaliluokan merkitys: valtaosa nuorista tupakoijista löytyy ammattikoululaisista, kun taas lukiolaisten ja yliopisto-opiskelijoiden tupakointi on selvästi vähentynyt. Tyttöjen tupakoinnin lisääntyminen tulee näkymään naisten keuhkosityöpäkuolleisuuden nousuna miehiin verrattuna. Tässä suhteessa siis tasaarvo ei ole mennyt oikeaan suuntaan.

EU:lla on oma kansanterveysohjelmansa ja EU:n strategiana on terveystoliittisen ajattelun ulottaminen kaikkeen päätöksentekoon. Silti EU:n varoista käytetään vain murtoosa terveystoliittikkaan verrattuna siihen tukeen, jota käytetään esimerkiksi tupakkateollisuuden tukemiseen.

Pohjoismaiden onkin tärkeää vahvistaa alkoholipoliittista otetta EU:ssa. Alkoholin vapaa myynti ja verotuksen alentaminen lisäävät aivan varmasti lasten ja nuorten alkoholin käyttöä. EU:n alkoholiverotuksen harmonisointi tulee näkymään alkoholista aiheutuvien sairauksien lisääntymisenä.

Tästä syystä on tärkeää, kun Ruotsi on nyt puheenjohtajamaa ensi vuoden alusta, että alkoholipoliittikassa nousee esille myös Pohjoismaiden ote EU:ssa.

Tuula Haatainens tale i svensk oversættelse:

Den hälsopolitiska diskussionen har under de senaste decennierna i stor utstr kning varit fokuserad på sjukdomar och problem inom specialistvården. I de nordiska länderna har man dock av tradition främst varit inriktad på förebyggande hälsovård och en str van att göra hälsopolitiken till en del av samhällspolitiken.

Levnadssjukdomar kommer att bli ett stort problem om man inte f r bukt med narkotika- och alkoholmissbruket bland ungdomen. Resultaten av de utredningar som utförts bland unga i Finland  r förbryllande i detta hänseende. Vi hade trott att de yngre generationerna skulle ha lärt sig att använda alkohol med m tta och med förnuft men utvecklingen tycks ha gått i allt sämre riktning. Barn och unga använder alkohol i allt st rre utstr kning och i allt yngre ålder.

Det är mycket viktigt att tala om droger och att motarbeta en ökad drog-användning men vi får inte glömma att alkohol fortfarande är det viktigaste missbruksmedlet, och den stora alkoholkonsumtionen kommer att sätta sin prägel på hälsotillståndet hos morgondagens vuxna. Dessutom är alkohol oftast en bidragande orsak till våldsbrott, familjevåld och behovet av åtgärder för att skydda barn. Alkoholkonsumtionen har således indirekt en stark påverkan på både samhället och ekonomin.

Vi vet även att storkonsumtion av alkohol vid mycket ung ålder leder till ökad risk för depression, psykiska problem och olycksfall. Blandmissbruk av alkohol och läkemedel har hos ungdomar lett till allvarliga brott som de knappast aldrig skulle ha begått i nyktertillst nd.

Hos oss kommer skillnaderna mellan olika socialgrupper fortfarande till uttryck i sjukfrekvensen. Samh llsklassen har stor betydelse även när det gäller r kning: majoriteten av de unga rökarna genomgår en praktisk yrkesutbildning medan r kningen på gymnasieskolans teoretiska linjer och universitet har minskat markant.  kad r kning bland flickor kommer att visa sig i form av en förhöjd dödlighet i lungcancer bland kvinnor i jämförelse med män. I detta avseende har jämställdheten således gått i fel riktning. EU har ett eget folkhälsoprogram och strategin går ut på att införliva hälsopolitiskt tänkande i allt beslutsfattande. Trots detta används endast en bråkdel av de medel som EU har till förfogande till hälsopolitiska ändamål jämfört t.ex. med det stöd som ges till tobaksindustrin.

Det  r således viktigt för de nordiska länderna att ta ett starkare grepp om EU:s alkoholpolitik. Fri försäljning av alkohol och sänkt alkoholskatt ökar definitivt alkoholanvändningen bland barn och unga. Harmoniseringen av EU:s alkoholbeskattning kommer till uttryck i form av en  kning av alkoholrelaterade sjukdomar. Nu när Sverige tar över ordf randskapet vid ingången av nästa  r  r det sålunda viktigt att det märks att de nordiska länderna har ett grepp om EU:s alkoholpolitik.

Kanerva (den konservative gruppen, Kok.): Fru president, ärade närvarande! Ännu 55 år efter slutet på vårt krig är de finska krigsinvalidernas ställning i Norden och Baltikum klart sämre än i Finland. Finlands statskontoret betalar nog de lagstadgade bidragen och rehabiliteringen, det vill säga fysioterapi, och de svårt skadade (över 30%:s invalider) har möjlighet att få vård på anstalt i Finland.

På grund av familjeskäl har man ofta sökt vård i det land där man bor. Därvid har man själv tvingats betala för vården av sina inkomster. Många, som i många fall är utländsk, har ofta varit tvungen att bidra till finansieringen av vården. Frågan håller på att få sin lösning i Sverige för svårt skadade krigsinvalidier, genom att det i Finlands budget för nästa år finns pengar budgeterade för vård på svenska vårdanstalter.

I de andra nordiska länderna, också Estland, är problemet olöst för svårt skadade krigsinvalidier. Rehabiliteringen kunde ordnas i det land där man bor, vilket rentav kunde vara ett ekonomiskt fördelaktigare alternativ när resekostnaderna beaktas, bland annat i Estland.

Den lagstadgade kommunala tjänsterna för svårt skadade krigsinvalidier, som den finska staten betalar för i sin helhet, fungerar överhuvudtaget inte utomlands. Sådan service är bland annat gratis måltider, det vill säga lunchsedlar, samt städ- och tvättservice.

Jag ser fram emot att problemet löses så att länderna skapar en organisation med hjälp av det ekonomiska stödet från den finska staten, alltså genom budgetmedel, med vars hjälp frågorna kan skötas genom kommunerna i boendelandet, som enbart skulle fungera som förmedlare av tjänster. Den ifrågavarande staten står därvid som garant och den finska staten som betalare. Till exempel i Sverige finns ännu i dag över 700 finländska krigsinvalidier.

Presidenten foreslo at det ble satt strek for ytterligere talere.

Rådet bifalt presidentens forslag.

Christel Anderberg (den konservative gruppen, m): Med tanke på att tiden är knapp vill jag meddela att jag drar tillbaka mitt yrkande om återremiss av ärendet till utskottet. Visserligen vidhåller den konservativa gruppen den mening som jag framförde i mitt anförande men vi vill inte ta upp dyrbar tid med en votering som vi ändå inte tror att vi skulle vinna.

Debatten ble avsluttet.

Rådet bifalt Nordenutvalgets forslag til rekommandasjoner i anledning av B 192/nord, B 193/nord, A 1205/nord, A 1233/nord, A 1241/nord og A 1211/nord.

25. Tale af den nyvalgte præsident for Nordisk Råd

Nyvalgt president i Nordisk Råd **Hovmand**: Fru præsident! Ærede kolleger! Jeg vil på det nyvalgte Præsidiiums vegne takke for den tillid, I har vist os ved valget. Jeg vil særlig takke for valget som præsident for året 2001.

Det er med ydmyghed, jeg påtager mig at lede Rådet i samarbejde med Præsidiet. Jeg vil gøre, hvad jeg kan for at være hele Rådets præsident i et år med store og vigtige arbejdsopgaver.

Den første opgave består i at modernisere det nordiske samarbejde. Selv om ingen i denne sal er i tvivl om, at det nordiske samarbejde hviler på en folkelig forankring, som ikke findes i noget andet mellemstatsligt samarbejde, så ved vi alle, at der er behov for fornyelse. Det er simpelt hen en forudsætning, hvis vi ønsker, at det nordiske samarbejde skal spille en større rolle i fremtidens Europa. Og det er jeg sikker på vi gør.

Jeg skal ikke lægge skjul på, at jeg har en ambition om, at Nordisk Råd bør være med i alle væsentlige beslutningsprocesser, som vedrører de nordiske lande som helhed. Er vi ikke det, er det nemlig andre, der træffer beslutningerne for os.

Nordisk Råd bør være den afgørende institution i en demokratisk samordning mellem de nordiske lande. Men Nordisk Råd bør også være drivkraften i forholdet til Nordens naboer, sådan som vi har været det i forhold til Baltikum, i forhold til Barentssamarbejdet, i forhold til det arktiske samarbejde, i forhold til Vestnordensamarbejdet og i forhold til Østersø-samarbejdet. Lad mig i forbindelse med disse initiativer benytte lejligheden til at rette en varm tak til Sigríður Anna, ikke bare for din venlige måde at lede Præsidiet på, men også fordi du åbnede op for nye perspektiver bl.a. for præsidiebesøget i Moskva.

Den nordlige dimension, som jo handler om det grænseoverskridende samarbejde bl.a. med Rusland, og som vi så småt er gået i gang med, ligger i naturlig forlængelse af den udvikling, som i de senere år har gjort Nordisk Råds arbejde meget mere internationalt orienteret. Jeg synes, at det er vigtigt at understrege, at vi også i forbindelse med den nordlige dimension kan bidrage med noget, som ingen anden international organisation kan, nemlig det folkelige samarbejde over grænserne.

Hvis ideen med den nordlige dimension skal lykkes, sådan at vi sikrer freden og stabiliteten i vores del af verden, så er det helt, helt afgørende nødvendigt med denne folkelige dimension.

Men selv om vi er blevet mere internationalt orienteret, må vi ikke glemme det basale i det nordiske samarbejde. Jeg synes f.eks., det er beklageligt, at vi efter så mange års samarbejde stadig væk har problemer med det grænseoverskridende samarbejde inden for Norden. Det gælder gensidig anerkendelse af uddannelser, det gælder etableringsvilkår for

vores virksomheder, det gælder pensionsvilkår, skatteforhold, arbejdsmarkedsvilkår osv. Det må være på tide, at vi går hele denne skov igennem med en tættekam.

Skal det nordiske samarbejde være et eksempel på, hvordan man etablerer et indre marked, der virkelig lever op til befolkningernes forventninger, så må vi sige rent ud, at det endnu ikke er lykkedes. Men lad os dog nu forsøge, om ikke vi kan nå det mål.

Når vi nu mødes til sessionen næste gang i København, kan vi forhåbentlig konstatere, at samarbejdet med vore naboer er i god vækst. Både med Rusland, med de øvrige Østlande, med de arktiske naboer og med vores venner i Vestnorden og deres nærmeste naboer. Vi kan forhåbentlig også på det tidspunkt godkende den nødvendige reform for vores organisation. Vismandsrapporten vil være en god inspiration i vores arbejde med at modernisere Nordisk Råd. Men da jeg lyttede til debatten om rapporten i går, kunne jeg godt høre, at den ikke kommer til at stå alene. Nok er vi åbne for verdens vinde, men ingen ønsker en orkan, der vælter det parlamentariske fundament for vores arbejde. Tværtimod er der et bredt ønske om at styrke rødderne til de enkelte parlamenter.

Jeg håber, at vi i et ligeværdigt samarbejde med Nordisk Ministerråd kan nå frem til et resultat, som sikrer en fornyelse og modernisering af vores arbejde, således at det nordiske samarbejde kan spille en vigtig rolle i udviklingen af fremtidens Europa.

Med disse ord vil jeg endnu en gang takke for valget og ønske et godt arbejdsår til gavn for befolkningerne i de nordiske lande. En særlig tak skal lyde til den islandske delegation og til alle islændinge, der har været med til at arrangere denne session.

26. Fastsættelse af tid og sted for næste session

Presidenten meddelte at Nordisk Råds 53. sesjon finner sted i København 29.-31. oktober 2001. Det ble også foreslått at Presidiet ble gitt mandat til å fastsette hvilke dager i denne uken som sesjonen skal holdes.

Rådet bifalt presidentens forslag.

27. Afslutning

Sigríður Anna Þórðardóttir, Nordisk Råds præsident: Ærede rådsmedlemmer, mine damer og herrer.

Nordisk Råds 52. session nærmer sig nu sin afslutning. Denne session er forskellig fra tidligere sessioner på den måde, at vi nu har gjort forsøg med at forkorte den med 1 dag. Vi har bestræbt os på at få de fleste vigtige sager med på dagsordenen og givet dem den bedste behandling, vi kan.

Efter sessionens afslutning er det meget vigtigt, at vi evaluerer resultatet af denne ændring.

Jeg vil bruge denne anledning til at sige hjertelig tak til alle dem, som har bidraget til at muliggøre denne session. Særlig vil jeg takke Altingets personale for dets indsats, og også en varm tak til tolkene, som sikrer, at alle forstår, hvad der foregår.

I Finlands formandskabsprogram for året 2001 er blikket bl.a. rettet mod almenheden, den nordiske borger – individerne, unge såvel som gamle. Dette er en naturlig og logisk fortsættelse af Danmarks velfærdspolitik og Islands program, der bl.a. tog udgangspunkt i »Folk og Hav i Nord« og bæredygtig udvikling. I programmet er fem hovedpunkter understreget: borgernes vilkår, Norden og EU, den nordlige dimension, nærområderne og de frivillige organisationer.

Retningslinjerne for Nordisk Råd for året 2001, som vi har vedtaget på sessionen, går ud på det samme. Vi har bl.a. besluttet at lægge vægt på udvikling af det nordiske samarbejde, på fred og sikkerhed i Europa, Norden som foregangsregion i EU, nærområdeindsatser og regionalt samarbejde i Arktis og Barents- og Østersøregionerne samt et bæredygtigt Norden.

Det nordiske samarbejde har gennemgået store forandringer i tidens løb og står i dag på solid grund. Styrken ligger først og fremmest i, at det nordiske samarbejde er tæt forankret i befolkningen, og det er unikt inden for internationalt samarbejde. Men vi må ikke standse her, men bruge alle vore kræfter på en endnu bedre indsats. Jeg påmindes jer om, at ved en eventuel revision af det nordiske samarbejde skal vi tage sigte på, at det er samarbejdets indhold, der er det vigtigste – strukturen kan vi så efterhånden tilpasse indholdet.

I min åbningstale henviste jeg til, at Norden står åbent for verdens vinde. Vismandspanelets rapport blev grundigt diskuteret på sessionen. Vi parlamentarikere har påtaget os den vigtige rolle at tage vismandsrapporten til behandling og evaluere de synspunkter, der er fremsat. Jeg minder jer om Halldór Laxness' ord fra Indenlandskroniken i historien om det dyre brød, som jeg indledte sessionen med: »Det, man bliver betroet, bliver man betroet« og »Kan man nogen sinde være tro over for nogen anden end sig selv?«.

Jeg erklærer hermed Nordisk Råds 52. session for afsluttet og ønsker jer alle god hjemrejse.

Sesjonen ble avsluttet kl. 14.50.

Godkjennelse av protokoll

Denne protokollen, som omfatter stenografiske referater av forhandlingene på Nordisk Råds 52. sesjon i Reykjavík 6.-8. november 2000, har blitt ført av Guðrún Garðarsdóttir og Hilde Elisabeth Haaland ved Nordisk Råds sekretariat og Eva Hjelm ved Sveriges delegasjons sekretariat.

Plenumsforsamlingens forhandlinger ble ledet i samsvar med kap. 1 § 6 i Rådets arbeidsordning.

I samsvar med kap. 1 § 21 i Rådets arbeidsordning godkjennes protokollen herved.

For Nordisk Råds presidium

Sigríður Anna Þorðardóttir
Præsident

Frida Nokken
Rådsdirektør

SAKER M.M

Nordenudvalgets betænkning

om medlemsforslag om narkotikabekæmpelse i et nordisk perspektiv

(Medlemsforslaget, se s. 361)

(Bilaga: Narkotikabekæmpning i ett nordiskt perspektiv, Referat över hearing i Nordiska rådets Nordenutskott, se s. 337)

1. Indstilling

Nordenudvalget foreslår at:

1. Nordiska rådet rekommenderar de nordisk ländernas regeringar

att intensifiera deras åtgärder mot narkotika och

att prioritera det förebyggande och attitydpåverkande arbetet för att förhindra spridningen av narkotikabruk i Norden och spridning av narkotika till och mellan de nordiska länderna.

2. Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at Nordisk Ministerråd sørger for at fremskaffe en kvalificeret, faglig vurdering af erfaringer og resultater af de seneste års indsatser mod narkotika i de nordiske lande, med vægt på stærke og svage sider ved disse indsatser set i lyset af narkotikasituationen som den ser ud og kan forudses i dag.

2. Baggrund

Nordenudvalget har behandlet et medlemsforslag om narkotikabekæmpelse i et nordisk perspektiv, (stillet af den konservative gruppe i Nordisk Råd) ved sine møder den 28. juni 1999 og den 15. august 2000.

Medlemsforslaget

I medlemsforslaget tages udgangspunkt i, at unge mennesker i voksende grad har fået en mere tolerant indstilling til narkotika og at mange af dem ser på narkotika som et naturligt alternativ til alkohol. Denne udvikling

stiller det krav til de nordiske lande at de har et fælles syn på betydningen af stærke indsatser imod narkotika og at alle de samarbejdsformer som kan udnyttes til at kæmpe imod dette problem bør anvendes. Bl.a. må de forebyggende tiltag få øget vægt.

Der lægges vægt på at de nordiske landes formåen til at bekæmpe narkotika er afgørende for resultaterne i bekæmpelsen af de sociale problemer som følger af narkotikamisbruget.

Det påpeges at i flere europæiske lande går udviklingen i retning mod en liberal indstilling til narkotika, bl.a. med legalisering af soft-drugs, og programmer med uddeling af heroin og rene sprøjter. Det hævdes at der findes risiko for at denne udvikling kommer til med at præge debatten og indstillingen til narkotika i vores lander. På baggrund af dette ønsker gruppen i sit forslag fællesnordisk indsats mod det øgede brug af narkotika som præger Norden og Europa i dag samt at medlemslandene orienterer Nordisk Råd om resultater og erfaringer af gjorde indsatser mod narkotika

Behandling af medlemsforslaget

Nordisk Råds Nordenudvalg organiserede en høring omkring medlemsforslagets overskrift, narkotikabekæmpelse i et nordisk perspektiv, på udvalgets møde i Helsingfors den 25. januar (bilag). Nordenudvalgets formandskab besluttede ved sit møde den 7. februar 2000 at sende medlemsforslaget (med høringsreferatet som bilag) ud til en begrænset høring, til socialstyrelserne i de nordiske lande samt til et udvalg af tungtvejende frivillige organisationer.

Hørings svar

Medlemsforslaget har været sendt til høring til de følgende instanser (de som er markeret i kursiv har svaret):

Nordisk

Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning (NAD)

Nationale

Danmark: Sekretariatet for ministeren for nordisk samarbejde, Foreningen Norden.

Grønland:

Færøerne: Social og Sundhedsstyrelsen (Almanna- og Heilsumálastýrið), Alkohol og Narkotikaráðet (Rúsdrekka- og Narkotikaráðið).

Finland: Social- och hälsovårdsministeriet, Forsknings- och utvecklingscentralen för hälsovården (STAKES), Fri från droger rf, YAD-Youth Against Drugs rf/Huvudstadsregionen.

Åland: Ålands landskapsstyrelse, social- og miljøafdelningen.

Island: Justitsministeriet (Dómsmálaráðuneytið), Socialstyrelsen i Reykjavík (Félagsþjónustan í Reykjavík), Socialministeriet (Félags-málaráðuneytið), Sundheds- og social forsikringsministeriet (Heilbrigðis- og tryggingamálaráðuneytið), European Cities Against Drugs (Ísland án eiturlyfja 2002), Medicinaldirektør (Landlæknisembættið), Rigshospitalets psykiatriske afdeling (Landsspítalinn Geðdeild), Foreningen om Alkoholproblemet (SÁÁ), Rusfri Ungdom (Vímulaus Æska).

Norge: Sekretariat for Nordisk samarbejdsminister, SIFA-Statens institutt for forskning på oppvekst, velferd og aldring, Landsforbundet mot stoffmisbruk, Blå Kors Norge, LNU (Landsrådet for Norges barne- og ungdomsorganisationer).

Sverige: Riksförbundet Narkotikafritt Samhälle (RNS), Riksförbundet för hjälp åt narkotika- och läkemedelsberoende (RFHL), Riksförbundet Föräldreforeningen Mot Narkotika (RFN), Kvinnoorganisationernas samarbetsråd i Alkohol- och Narkotikafrågor (KSAN), Riksförbundet Narkotikafritt Samhälle, European Cities Against Drugs i Stockholm, Socialstyrelsen, Centrum för socialvetenskaplig alkohol- och drogforskning (SORAD).

Hørings svar

Nordisk

Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning (NAD) kommenterer ikke medlemsforslaget men ønsker, med henvisning til den sidste del af forslaget, at oplyse om sine aktiviteter. Nævnet informerer bl.a. at under 1990-tallet har NAD udført et fælles nordisk forskningsprojekt om narkotika og kontrolpolitik, hvor man undersøgte bl.a. narkotikabrug og holdning til narkotika samt ligheder og forskelle mellem de nordiske lande hvad angår de legale systemer og den praktiske måde at behandle narkotika. NAD har også udgivet et hæfte om narkotikasituationen i de nordiske lande frem til 1996 og arbejder nu med perioden frem til 2000, som handler om brug, misbrug, tiltag og narkotikapolitik. NAD nævner flere projekter som nævnet har deltaget i samt forskerseminarer som NAD har deltaget i eller kommer til med at deltage i.

Nationale

Danmark

-

Færøerne

Rúsdrekka og narkotikaráðið kommenterer ikke medlemsforslaget men sender i stedet konklusioner fra en undersøgelse lavet i 9. klasse om brug af narkotika. Rådet fortæller også om de forebyggende tiltag de arbejder med i Færøerne igennem undervisning og kampagner.

Grønland

Finland

Social- och hälsovårdsministeriet (Afdelingen för förebyggande social- och hälsoarbete) Ministeriet anser det som positivt at man i Nordisk Råd fæster opmærksomhed på at intensivere tiltag mod narkotika på et nordisk plan. Ministeriet hævder dog, at i medlemsforslaget drages paralleller mellem legalisering af narkotika og de skadereducerende tiltag som vedtages i forskellige lander i Europa på en måde som ikke kan betragtes som formålstjenlig. Ministeriet peger på at under Finlands formandskab godkendtes ved EU's topmøde en omfattende narkotikastrategi for åren 2000-2004. I strategien godkendtes minimering af narkotikarelaterede skader som et centralt narkotikapolitisk middel. Programudkastet som nu bearbejdes under Portugals formandskab indeholder en detaljeret redegørelse for hvordan skademinimeringen skal intensiveres for at få ned antallet af dødstilfælde på grund af misbrug af narkotika. Ministeriet påmindet også om det nordiske ministermøde om narkotikasørgsmål som blev holdt i Akureyri i Island sidste år hvor skademinimering udgjorde et central tema. Ved mødet godkendtes også en fælles resolution omkring emnet. Endvidere organiseres nu i Portugal et ministermøde for Pompidougruppen ved Europarådet som bliver afholdt i oktober. De nordiske lande har lagt frem et fælles forslag om at tage op skademinimering som en af punkterne på dagsorden. På baggrund af ovennævnte mener ministeriet at det er svært at drage i tvivl behovet for hurtigt at træffe foranstaltninger for at minimere skader ligesom det er problematisk at drage paralleller mellem dette og den generelle indstilling til narkotika eller legalisering af narkotika. Ministeriet lægger vægt på at i Finland findes der især behov for at intensivere tiltag baseret på skademinimering på grund af den drastiske stigning i dødsfald som følger af narkotikamisbrug og i antallet af nye HIV smittede som følger af intravenøst brug, selv om narkotikabruget sammenlignet med det øvrige Europa stadigvæk er betydeligt mindre.

Hvad angår medlemsforslagets rekommandation om at medlemslandene rapporterer til Nordisk Råd om erfaringer og resultater af indsatser som er gjort mod narkotika mener ministeriet at der ikke behøves permanente rapporteringssystem når det gælder det nordiske samarbejde. Ministeriet konstaterer at allerede året 1993 i FNs narkotikakommission samordnede Finland en resolution hvor opmærksomhed fæstes ved behovet at eliminere overlappninger i rapportering samt at udnytte de eksisterende rapporter mere effektivt. Afdelingen påmindet også om EUs center for kontrol af narkotika og narkotikamisbrug som spiller en central rolle og som har samarbejdsaftale også med Norge (Island er i færd med at tilslutte sig dette samarbejde).

Til slut er det ifølge afdelingens vurdering vigtigt at man ved Nordisk Ministerråd ved behov kan diskutere hvilke af de strategier som har været brugt i Norden fungerer bedst. Angående indsamlingen af det materiale som ligger til grund for disse diskussioner og hvordan det skal bearbejdes gælder at disse spørgsmål kan løses fra gang til gang afhængigt af hvordan den aktuelle situation ser ud.

Forsknings- och utvecklingscentralen för social- og hälsovården (STAKES) anser det som problematisk at i motiveringen til medlemsforslaget sidestiller man legalisering af soft-drugs med programmer for uddeling af heroin og rene sprøjter som om de var et udtryk for den samme generelle liberalisering. STAKES hævder at den målsætning at harmonisere narkotikapolitikken i de nordiske lande har vist sig ikke at være realistisk. Det har vist sig at hvert eneste nordisk land i varierende udstrækning har skabt en egen praksis. STAKES mener alligevel at landene har været fælles om en generel negativ grundindstilling til og om samarbejdet omkring tiltag mod narkotika, samt haft nyttige diskussioner og udbytte af erfaringer på området. STAKES nævner her særskilt rapportserien Narkotikasituationen i Norden som udarbejdes og samordnes af NAD (Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning) som udkommer med 5 års mellemrum og redegør for udviklingen omkring narkotika-bruget, de tiltag mod narkotika som de respektive lande har vedtaget samt erfaringer af disse tiltag.

Fri Från Narkotika støtter medlemsforslaget og anser at f.eks. Finland bør arbejde ud fra retningslinierne i statsrådets principbeslutning fra 1998-12-22 hvor der lægges vægt på totalforbud mod spredning og brug af narkotika. Organisationen betoner vægten af restriktiv narkotikapolitik og anser at man bør forsætte denne politik i Norden og støtte igennem aktivt forebyggende arbejde. Efter organisationens opfattelse bygger EU's narkotikapolitiske tiltagsprogram heller ikke kun på skadereduktioner men fremfor alt på internationale konventioner som stiller sig bag restriktiv politik. *Fri Från Narkotika* lægger vægt på netværksdannelse på bredt grundlag, alt fra organisationer som arbejder med narkotikamisbrug til forskellige idrætsforeninger. I det forebyggende arbejde er det vigtigt at støtte forældre til at tage hånd om deres børn samt at fokusere på ungdommen og deres nærmiljø. Endvidere er et samarbejde mellem forældre, lærere, personale i social- og helsesektoren og de myndigheder som har med sagen at gøre nødvendigt hvis det forebyggende arbejde skal give resultat. Organisationen mener at når det gælder medicinsk behandling og fremfor alt substitutionsbehandling bør man fæste sin opmærksomhed på Europaparlamentets rekommandation 17 til Europarådet hvor Europaparlamentet rekommanderer sine medlemsstater at gøre deres bedste til at forsikre at inden for plejen bør målet være at den som er afhængig af narkotika kan blive fri fra at være afhængig. Til slut lægger

organisationen vægt på støtte til pårørende når misbrugere er behandlet og endvidere betoner de vægten af specialiseret narkotikapleje, multi-kompetens og bedømmelse af behovet af pleje.

Youth Against Drugs (YAD) støtter medlemsforslaget og bruger anledningen til at fæstne opmærksomhed på organisationens centrale narkopolitik: 1) For at skabe en grundlæggende sikkerhed for børn og unge kræves faste beslutninger uden nogen som helst liberal politik. 2) Effektive kontrolpolitiske tiltag må vedtages når det gælder narkotikamarkedet og grænsekontrol. 3) Hver eneste narkotikamisbruger som kan motiveres for pleje bør have mulighed for langvarig pleje. 4) Forebyggende arbejde bør støttes gennem tilstrækkelige ressourcer og en systematisk handlingsplan for forebyggende arbejde mod narkotika.

Åland

Ålands Landskapsstyrelse kommenterer medlemsforslaget ikke på anden måde end at fremføre hvilken mening styrelsen lægger i forslagets rekommandation "att intensifiera sina åtgärder mot narkotika". Landskapsstyrelsens mening om dette er:

at aktivt udnytte alle de samarbejdsformer som tilbydes til at kæmpe mod - at de unge havner i misbrug af narkotika.

at gøre fælles indsatser for at mindske misbrug af narkotika ligesom den forsætte spredning af narkotika.

at øge og udvikle præventive tiltag.

at koncentrere vores fælles indsatser om at forhindre import af narkotika til Norden og spredningen af narkotika mellem de nordiske lander.

Styrelsen konkluderer med at sige at ved eventuel rapportering til Nordisk Råd om erfaringer og resultater af de indsatser som er blevet gjort mod narkotika, bør der også redegøres for andre eksempler end kun de gode.

Island

Justitsministeriet har ingen kommentarer til medlemsforslaget.

Socialministeriet støtter medlemsforslaget. Ministeriet mener at det er vigtigt at lægge vægt på tiltag som forebygger at unge mennesker eksperimenterer med narkotika som senere kan resultere i afhængighed samt på tiltag som forebygger spredning af narkotika. Angående den sidste del af forslaget mener ministeriet at formidling af erfaringer og resultater af gjerde indsatser må udføres systematisk og af bestemte instanser. Ministeriet er enig med mange andre i at grundlæggende element i at forhindre udbredelse af narkotika til de nordiske lande er koordinering af tiltag men fæster opmærksomhed på at der allerede findes mange instanser som arbejder med denne koordinering inden for Europa og internationalt

og at det måske ville være rigtigt at forstærke dette arbejde endnu mere end man gør i dag.

Sundheds- og social forsikringsministeriet støtter medlemsforslaget.

Rigshospitalets psykiatriske afdeling lægger hovedvægten på det andet punkt i medlemsforslaget. Afdelingen oplyser at i de sidste år har Island øget kraftig sine indsatser i kampen mod narkotika både indad og udad, men at trods det findes der ingen tegn på mindskning af de sociale- og sundhedsmæssige skader som narkotika forårsager i Island. Selv om narkotikapolitikken har haft som et mål at opnå et narkotikafrit samfund har det ikke forhindret at mere pragmatiske tiltag er blevet brugt for at mindske de skader som narkotikamisbrug fører med sig. Afdelingen mener at dette viser sig klart i et nyt forskningsprojekt omkring "behandling af misbrugere som et alternativ til straf" udført i samarbejde med NAD og det Nordiske Samarbejdsråd for Kriminologi. Præliminære resultater tyder på, ifølge afdelingen, at fanger i stor udstrækning har behandlingserfaring og at det administrative plan organiserer behandling for straffbedømte misbrugere. Disse tiltag kan bl.a. have bidraget til at hindre narkotika-relaterede dødsfald og efterspørgsel efter heroin. Det hævdes at skademindskning derfor har haft og kommer til med at have en plads i islandsk narkotikapolitik. Den psykiatriske afdeling mener at globaliseringen indebærer øget behov for nordiske indsatser i det internationale arbejde med kontrol, registrerings- og oplysningsarbejde og forskning af narkotika-problematikken.

Norge

Social- og Helsedepartementet deler forslagsstillernes bekymring for den stadig mere liberale stilling til narkotika blandt ungdommen og stiller sig bag ønsket om at udnytte alle tilgængelige samarbejdsformer med det mål at forebygge narkotikamisbrug blandt ungdom og generelt styrke indsatsen på området. Departementet understreger alligevel at skadereducerende tiltag, som uddeling af rene sprøjter til intravenøst narkotikabrug, ikke indebærer en liberalisering af narkotikapolitikken. Departementet mener at tiltag som har det som mål at reducere skadevirkninger af narkotika-brug, både for brugeren selv og samfundet, må hellere indgå som integreret del af en fortsat restriktiv politik. Departementet peger på at når det gælder rapportering om erfaringer med og resultat af medlemslandenes indsatser mod narkotika, er dette en fast dagsordenepunkt til EK-NARKO, og indgår også i de årlige møder i MR-NARKO. Departementet støtter derfor muligheden for rapportering til Nordisk Råd igennem Nordisk Ministerråd.

Sverige

Riksförbundet narkotikafritt samhälle (RNS) deler forslagets uro over en tiltagende liberalisering av narkotikapolitikken samt dens synspunkt at samfundets narkotikapolitik må være restriktiv. RNS mener dog at forslaget mangler henvisning til hvordan sådan politik skal drives i praksis. Det anses derfor mest som en principdeklaration. Det er forbundets mening at hvis forslaget skulle kunne lægges som grund for en fællesnordisk narkotikapolitik må det kompletteres på følgende punkter: 1) Nordisk Råd må basere sin narkotikapolitik på FN's konventioner som de Nordiske lande har tilsluttet sig og som betyder at de er forpligtet til at begrænse brug af narkotika til medicinske og videnskabelige mål. 2) Fællesnordisk narkotikapolitik må være restriktiv i den mening at det skal være svært i de nordiske lande at få fat i narkotika for misbrug. Hvert eneste fællesnordisk dokument om narkotikapolitik bør derfor konstatere at målet med de forskellige tiltag skal være at skabe "et narkotikafrit samfund" (dvs. uden misbrug). 3) Narkotikakontrol må i praksis afspejle den stærke folkelige krav om restriktivitet. Hvis fællesnordisk narkotikapolitik skal få støtte fra det svenske folk må den opretholde en minimum standard i restriktivitet som ikke ligger under den nuværende svenske standard. 4) Fællesnordisk narkotikapolitik må have som et mål at mindske efterspørgsel efter narkotika. Alle forslag som giver plads for misbrug er et skridt fra denne målsætning. En effektiv kamp mod efterspørgsel kan ikke lade sig gøre uden at politiet får ret, kundskab og ressourcer for kontinuerligt at kunne gribe ind mod småhandel og misbrug af narkotika i de miljøer hvor dette forekommer regelmæssigt. 5) Narkotikapolitikken må i højere grad end nu, fokusere på at stoppe spredningen af misbruget. Dette kræver uddannelse af professional grupper, såsom af socialarbejdere, politiet, lærere og forældre. Det kræver også beføjelser til at gennemføre undersøgelser ved rimelig mistanke. Dette kan i mange tilfælde betyde lovændringer til at klargøre forudsætningerne for sådan undersøgelser. 6) Narkotikapolitikken må have et tydeligere ledelsesansvar, både på national og kommunal niveau, og tydeligere kanalisere folkets vilje som er imod alle former af narkotikamisbrug. Effekterne af enkelte indsatser må måles og indrapporteres så det bliver nemmere at følge udviklingen end hidtil. Dette kræver bl.a. en mere udarbejdet statistik om udviklingen af misbrug i forskellige deler af samfundet.

Centrum för socialvetenskaplig alkohol- och drogforskning (SoRAD) mener at selv om at forslagsstillerne tager op nogle vigtige spørgsmål i

baggrundsteksten til forslaget er den overfladisk og udelader et af de mest vigtige spørgsmål af betydning i de seneste år, nemlig den stærke forbindelse mellem de forskellige marginaliseringprocesser som har fundet sted i de sidste år og misbrug af narkotika. De mener også at forskningen viser at alkoholkonsumtionen har stor betydning for udviklingen af narkotikamisbrug og at tiltag for at begrænse alkoholkonsumtionen derfor også er vigtige. Til slut mener SoRAD at handlingsplan burde som udgangspunkt bygge på dyb gennemgang af hvad vi ved i dag om forskellige narkotikapolitiske tiltags konkrete resultater og konsekvenser. Dette indebærer at SoRAD forholder sig positivt til forslagspunkt nummer to.

Riksförbundet för hjälp åt narkotika- og läkemedelsberoende (RFHL) deler forslagsstillernes bekymringer over narkotikaproblemet og internationaliseringens påvirkninger på dette. RFHL er enig med forslaget i at misbrug skaber sociale problemer, men mener at det er af afgørende betydning at man også betragter fattigdom, social eksklusion, ungdomsarbejdsløshed og segregation som den jordbund som det tunge misbrug får sin meste næring fra. RHTL konstaterer derfor at hvis man vil bekæmpe narkotikamisbrug så behøver man samtidig at bekæmpe social uretfærdighed, specielt de som plager ungdomsgrupper. RFHL er enig med forslaget i at det er magtpåliggende at mindske tilgangen til narkotika i samfundet, men at det må ske med midler som er godkendte i en demokratisk retsstat. Forbundet peger her også på de negative effekter en liberal alkoholpolitik kan have på et lands narkotikaudvikling. Forskning og erfaringer viser at konsumtionsmønstrene for alkohol og narkotika følger hinanden som siamesiske tvillinger. RFHL advarer mod det syn at resten af Europa kun er tilhænger af "liberale indsatser". RFHL konstaterer at de europæiske indsatser er differentierede med hensyn til hvilken type af narkotikamisbrug man ønsker at påvirke. Forbundet anser at det er umuligt at have noget synspunkt på medlemsforslagets første at-sats på grund af at den ikke indikerer hvilke indsatser og hvilke midler man kan tænke sig at anvende. RFHL forholder sig positivt til den senere at-sats.

I høringsvaret fæster RHTL opmærksomhed på sit syn af svensk narkotikapolitik som forbundet anser være inhuman og ineffektiv. Forbundet er bl.a. kritisk på følgende punkter: 1) Visionen om et narkotikafrit samfund holder ikke. 2) Den svenske politikken går ud på at placere narkotikamisbrugere i marginalen som betyder stigmatisering og som resultat bliver det sværere at rehabilitere misbrugere. 3) I stedet burde man prøve at integrere disse mennesker. 4) Den svenske narkotikapolitikken bygger på en del fejlagtige og forenkede forestillinger om narkotika, brug af narkotika og narkotikamisbrug. Til slut konstaterer RFHL at det går an både at være restriktiv i sin syn på narkotika og samtidigt at være human i behandlingen af dem som sidder fast i

narkotikamisbrug. I gennem dette, mener RHTL, bliver narkotikarbejdet også mere effektivt.

Socialstyrelsen kommenterer ikke direkte på medlemsforslaget men orienterer om et program som er under konstruktion og som kommer til med at involvere både social- og sundhedssystemet. Styrelsen håber at dette kan bidrage til de forslag som den Konservative gruppen har lagt frem. Programmet indeholder 5 mål: 1) følge, analysere og rapportere om udviklingen på befolknings-/riskgruppeniveau. 2) følge udviklingen inden for plejen af misbrugere. 3) bedømme behovet for, initiere og samarbejde i udviklingen af plejen 4) bidrage til kundskabs- og kvalitetsudvikling samt 5) at forstærke og udvikle den regionale og nationale tilsyn over sociale og sundhedsmæssige ydelser.

I høringen i Helsingfors den 25. januar blev det konstateret at metadonbehandling i Sverige er begrænset til 600 personer. *Socialstyrelsen* fæster i sit høringssvar opmærksomhed på at begrænsningen af antallet af patienter i metadonbehandling blev forhøjet til 800 personer den 13. oktober 1999.

Riksförbundet föräldraföreningen mot narkotika (FMN) støtter medlemsforslaget og kræver 1) at spørgsmålet om frie sprøjter og frie narkotiske midler til narkotikamisbrugere *aldrig* kommer op i Nordisk Råds arbejde 2) at Nordisk Råd med opbakning fra alle de nordiske lande siger klart nej til alt som gælder liberalisering, harmonisering og skadereduktion. Forbundet refererer til forældrenes oplevelse af tiltag som udlevering af frie sprøjter og gratis narkotika og konstaterer at ingen forældre har ønsker om sådan tiltag for sine børn. De siger endvidere at forældre har fået nok af nedskæringer inden for pleje og behandling, efterpleje og kriminalomsorg m.m. Forbundet frygter den narkotikaliberale vind som blæser i Sverige og nabolandene og konstaterer at det er de nordiske eksperter som har svigtet. Befolkningen på den anden side har de samme synspunkter som FMN.

Konklusion

Høringsinstanserne giver generelt en fuld opbakning til forslaget hovedprincip, at de nordiske lande bør intensivere deres indsatser mod narkotika. De deler generelt forslagsstillernes bekymring over det voksende narkotikaproblem i Norden, samt bakker op om forslaget opfordring til at de nordiske lande fortsat bør have en restriktiv narkotikapolitik. Globalisering og livsstilsændringer blandt ungdommen stiller åbenbart nye udfordringer til denne politik. Hvad angår indstillingen til skadereducerende tiltag skiller vandene sig, således at høringsinstanser i alle de 4 nordiske lande (ingen svar fra Danmark) advarer mod sådanne tiltag mens andre, også i alle de 4 nordiske lande (ingen svar fra Danmark), påpeger at skadereducerende tiltag allerede er en del af narkotikapolitikken

både i enkelte nordiske lande og i EU-regi, samt at de udmærket kan kobles med et restriktivt syn på narkotika. Flere instanser, bl.a. det finske Social- og sundhedsministerium kritiserer direkte forslaget for at trække en u hensigtsmæssig parallel mellem skadereduktion og liberalisering. Der er åbenbart behov for fortsat diskussion omkring skadereduktion.

Høringsinstanserne giver også en fuld opbakning bag det andet hovedprincip, at de nordiske lande bør udveksle erfaringer omkring resultater af de indsatser som man har gjort. Nogle påpeger dog at der findes en systematisk rapportering både i FN og EU regi, samt som en inte-greter del af det nordiske samarbejde i NAD og MR-Narko. Norden-udvalget mener at der er behov for intensiveret og mere målrettede nordiske diskussioner om disse resultater. Nye bølger i narkotika-konsumtionen giver anledning til sådanne diskussioner. Det er hensigts-mæssigt at føre en del af diskussionen i nordiske fora for det første for de nordiske lande har i lang tid haft samråd om deres narkotikapolitik, for det andet fordi den sociale og kulturelle kontekst for narkotikaproblemet er sammenlignelig i Norden og for det tredje fordi beredskabet i social- og sundhedssystemerne og i de frivillige organisationer har stærke fællestræk i hele Norden.

Udvalget har fæstet opmærksomhed på spørgsmålet om Schengen-aftalen kunde påvirke narkotikasituationen i Norden på en negative måde, men dersom Schengen-aftalen vedrører pas- og visumkontrol men ikke toldkontrol anser udvalget dette ikke som relevant i sammenhæng med medlemsforslagets problemstilling.

Udvalget mener dog at med Schengen-aftalens ikrafttræden bliver behovet for at effektivisere samarbejde og informationsudveksling mellem de forskellige myndigheder større end før.

På baggrund af dette forslår Nordenudvalget at:

1. Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar
att intensifiera deras åtgärder mot narkotika och
att prioritera det förebyggande och attitydpåverkande arbetet för att förhindra spridningen av narkotikabruk i Norden och spridning av narkotika till och mellan de nordiska länderna.
2. Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd
at Nordisk Ministerråd sørger for at fremskaffe en kvalificeret, faglig vurdering af erfaringer og resultater af de seneste års indsatser mod narkotika i de nordiske lande, med vægt på stærke og svage sider ved disse indsatser set i lyset af narkotikasituationen som den ser ud og kan forudses i dag.

Tornio den 15. august 2000

Charlotta L. Bjälkebring (v)

Per Roar Bredvold (Frp)

Odd Einar Dørum (V)

Ragnar Erlandsson (ÅC)

Ann-Marie Fagerström (s)

Åke Gustavsson (s)

Tuula Haatainen (SDP)

Søren Hansen (S)

Lars Hjertén (m)

Sigríður Jóhannesdóttir (A)

Eva Johansson (s)

Elver Jonsson (fp)

Laila Kaland (A)

Jógvan við Keldu (Ff)

Esther Larsen (V)

Svein Ludvigsen (H)

Pehr Löf (SFP)

Kjellaug Nakkim (H)

Åse Wisløff Nilssen (KrF)

Aulis Ranta-Muotio (Kesk.)

Torstein Rudihagen (A)

Jari Vilén (Kok.)

Matti Vähänäkki (SDP)

Bilaga

Narkotikabekämpning i ett nordiskt perspektiv

Referat över hearing i Nordiska rådets Nordenutskott
Helsingfors, den 25 januari 2000

Innehåll

1. EU:s narkotikastrategi
2. Narkotikabruk/missbruk i Norden och Europa
3. Skadereduktion eller restriktioner
4. Behandling: tillgång och alternativ
5. Narkotikahanteringen – världens näst största industri
6. Diskussion om EMCDDA i Lissabon
7. Ungdomar och drogkampanjer
8. Nordiskt polis- och tullsamarbete om narkotikakontroll
9. Polisens befogenheter
10. Europol, EU:s östgräns och nordiskt polissamarbete utanför Norden
11. Vilken roll har läkemedelsindustrin?
12. Vem skall kontrollera dopingen?
13. Kommentarer till medlemsförslaget

Inledning

Nordiska rådets Nordenutskott ordnade en hearing om narkotikabekämpning i ett nordiskt perspektiv den 25 januari 2000 i Helsingfors. Experterna som hördes var pol.dr. Tapani Sarvanti (social- och hälsovårdsministeriet i Finland), överläkare Helge Waal (Senter for metadonassistert rehabilitering, Norge), direktör Torgny Peterson (European Cities Against Drugs, Sverige), polisöverinspektör Reijo Pöyhönen (Finland) och social-rådgivaren och projektledaren Nikolaj Henningsen (Danmark). Ordförande Pehr Löw inledde hearingen med att konstatera att den tillkommit på grund av ett medlemsförslag från den konservativa gruppen i Nordiska rådet. Gruppen önskar gemensamma nordiska insatser mot den liberaliseringsvåg och den ökning av narkotikamissbruket i Norden och hela Europa som kan iakttas idag.

1. EU:s narkotikastrategi

Som första expert hördes pol.dr Tapani Sarvanti från social- och hälsovårdsministeriet, avdelningen för förebyggande social- och hälsoarbete, i Finland. Han presenterade narkotikasamarbetet inom EU och den europeiska narkotikastrategin för åren 2000–2004, som EU antog under Finlands EU-ordförandeskap hösten 1999.

Sarvanti berättade att EU började skapa strukturer för narkotikasamarbete i slutet av 1980-talet. Inom EU finns två organ som i huvudsak sysslar med narkotikafrågor. Det ena, som grundades i början av 1990-talet, är det europeiska centret mot narkotika, European Monitoring Center for Drugs and Drug Addiction (EMCDDA), beläget i Lissabon. Centret har en personal på ca 50 personer, inklusive de tillfälligt anställda, och det leds av en direktion bestående av regeringsrepresentanter. Det bistås av en vetenskaplig kommitté, vars medlemmar EU:s medlemsländer har utsett. I alla medlemsländer finns nationella narkotikauppföljningscenter, som rapporterar till EMCDDA. Norge har nyligen slutit ett avtal om att delta i EMCDDA:s arbete.

Det andra organet som handhar narkotikafrågor inom EU är Europol, som har skapats framför allt för att bekämpa internationell narkotikabrottslighet.

Inom EU behandlas narkotikabekämpning under alla tre pelare. Dessutom finns en horisontell arbetsgrupp som strävar efter att samordna arbetet mellan de olika pelarna.

EU antog en narkotikastrategi för åren 2000–2004 under Finlands ordförandeperiod hösten 1999. Strategin har som främsta syfte att förhindra att ungdomar under 18 år börjar använda narkotika samt att minska skadorna av narkotikabruket och få ned narkotikadödligheten, men också att utöka framgångsrika behandlingsåtgärder och att minska narkotikabrottsligheten, penningtvätten och handeln med ämnen som används i

narkotikaframställning (eng. precursors). Strategin har också som syfte att se till att narkotikafrågorna förblir ett centralt tema i EU:s interna och externa verksamhet och att det finns tillförlitliga och jämförbara bakgrundsfakta om narkotikafrågor. Nu fäster man också allvarlig uppmärksamhet vid evalueringen av de effekter verksamheten har. Strategin understryker att man måste se sambanden mellan narkotikaproblemet och andra sociala problem, såsom fattigdom, arbetslöshet, hemlöshet och social utslagning.

Europa har ett speciellt intresse för samarbete med Latinamerika och de karibiska länderna. Ett handlingsprogram som gäller länderna i Centralasi-en godkändes på tjänstemannanivå vid det första mötet under Portugals ordförandeperiod. Dessutom har EU betydande intressen av samarbete också i Afrika, men det är inte aktuellt just nu, vilket beror på de stora medlemsländernas förflutna som kolonialmakter. I narkotikasamarbetet, framför allt inom biståndsarbetet, har man betonat de mänskliga rättigheterna.

Tapani Sarvanti ansåg att medlemsländerna nu har fört en betydligt lugnare narkotikadiskussion i den horisontella arbetsgruppen än för fem år sedan, när EU:s föregående narkotikastrategi utarbetades. Länder som företräder olika narkotikapolitiska synsätt har uppenbarligen funnit sin plats, lärt känna varandras synsätt och kan bättre än förr fatta pragmatiska kompromissbeslut. Det idealistiska målet med ett narkotikafritt samhälle har enligt Sarvanti lidit ett nederlag i EU-samarbetet. Den nya strategin är i viss utsträckning ännu mer pragmatisk än strategin för åren 1994–1999. Man har nu accepterat skadereducerande åtgärder som en naturlig del av kampen mot narkotika.

2. Narkotikabruk/missbruk i Norden och Europa

Tapani Sarvanti konstaterade att utbredningen av det problematiska narkotikabruket verkar ha hållits stabilt i de flesta EU-länderna. Det kommer nya fall hela tiden, men en del av problemanvändarna slutar, en del dör. Idag finns det 1–1,5 miljoner problemanvändare inom EU; definitionen på problemanvändare är enligt EMCDDA personer som använder tunga droger och vars narkotikabruk också medför sociala problem och/eller skador för hälsan. Också antalet narkotikadöda inom EU har hållits på rätt stabil nivå. Årligen dör 6000–7000 personer av överdos, de flesta av överdos av opiater, främst heroin, men dödsfallen är ofta också förknippade med bruk av benzodiazepiner och alkohol. På grund av bristerna i statistikföringen är antalet dödsfall på grund av heroinöverdos dock förmodligen större, konstaterade Sarvanti. De som använder opiater intravenöst löper en 20–30 gånger större risk att dö – av överdos, av HIV, i olyckor eller genom självmord – än personer i samma ålder som inte använder droger.

I Sverige och Finland är amfetaminet en vanlig orsak till att personer anvisas vård.

Nikolaj Henningsen sade att det finns 14 000 hårt belastade narkotikamissbrukare i Danmark, men på årsbasis nästan en miljon som experimenterar med s.k. soft drugs.

3. Skadereduktion eller restriktioner

Överläkare Helge Waal från Senter for metadonassisteret rehabilitering i Norge talade om för- och nackdelar med skadereduktion respektive restriktioner. Han framhöll att han principiellt och utifrån klinisk erfarenhet är anhängare av en restriktiv politik, men samtidigt anser att skadereduktion är centralt för att man skall nå de mål som uppställts. Den restriktiva politiken kanske inte ens kan överleva om den inte anpassas till den politiska och sociala verkligheten.

Norsk narkotikapolitik närmade sig en tid den svenska, men har nu blivit mer pragmatisk, så avståndet mellan Sverige och Norge har blivit lite större, konstaterade Waal. Under de senaste åren har han varit med om att utvidga två små metadonprojekt i Oslo till ett landsomfattande system med utgångspunkt i den lokala social- och hälsovården i samarbete med fylkena (länen) och nationella center. Idag är över 700 narkotikabrukare i metadonbehandling i Norge. Syftet med behandlingen är såväl social som mänsklig rehabilitering.

Den norska politiken utgår från grundelementen i den restriktiva politiken, dvs. ett nationellt och gärna statligt ansvar för arbetet med att motverka bruk av narkotika. Önskan är att tillgängligheten skall vara så liten som möjligt, och man är villig att använda tull, polis och straff för att hålla tillgängligheten nere. Tillgängligheten är det element som främst bestämmer omfånget på problemet, konstaterade Waal. Man önskar att upprätthålla klart negativa attityder till rusmedel av alla typer och är villig att använda både förbud och straff samt kampanjer och åtgärder i skolorna. Norge har också en önskan om att begränsa marknadens inflytande på detta, eftersom man anser och tror att de restriktiva ståndpunkterna undermineras när ekonomiska intressen blandas in, vilket i sin tur leder till att problemen i både bruk, behandling och förebyggande arbete ökar.

Generellt sett är skadereduktion att man primärt skall minska de skadeverkningar ett fenomen leder till. Konkret gäller det inte bara antalet dödsfall och sjukdomsfall, utan också skador av de åtgärder som vidtas, framhöll Waal. Det här gäller hälsovårdsväsendet överlag – man har t.ex. också skador av vaccinering och behandling. En restriktiv narkotikapolitik för också med sig skadeverkningar, såsom ett ökat antal fångar i fängelserna och element av ingrepp i människors medborgerliga rättigheter.

Man kan ändå säga att omfattningen av rusproblemet dominerar när det gäller skadeverkningarna, sade Waal och hänvisade till erfarenheter av

såväl alkohol och tobak som narkotika. Det betyder att allt som ökar den totala konsumtionen är negativt. Det samma gäller på sätt och vis mortaliteten. Det finns två element som bestämmer omfånget på dödligheten, det ena är vad som brukas och hur farligt det brukas, det andra hur många som brukar. Waal konstaterade också att skadeverkningarna, om man skall vara realist, mest beror på det totala antalet brukare, eftersom man inte klarar av att begränsa antalet sprutmissbrukare.

Waal framhöll att detsamma gäller behandlingsmålsättningen.

”Skall man ställa upp ett behandlingsmål så måste man i realiteten, oavsett inställning, vara beredd på att nyansera. Man måste vara villig att acceptera också omsorgsåtgärder och man måste vara beredd att acceptera också mindre än det absoluta kravet på rusfrihet.”

Waal sammanfattade med att säga att man inte behöver se restriktioner och skadereduktion som motstridiga. En restriktiv politik hindrar inte att man också inför t.ex. metadonbehandling eller sprututdelning.

”Frågan är snarare hur detta integreras i en överbyggande politik, där man enligt min uppfattning bör behålla en grundläggande restriktiv hållning. Om vi skall upprätthålla en restriktiv hållning behöver vi inte sätta den i motsättning till skadereducering, för den är nödvändig, men däremot måste vi anpassa politiken till ett samhälle som ser ut att gå långt mer i riktning av att vara konsumtionsorienterat,” sade Waal.

Han konstaterade att de traditionella värderingarna håller på att undermineras av den politiska utvecklingen. I den internationalisering som pågår ser det också ut att vara svårt att upprätthålla speciella skandinaviska värderingar mot europeiska värderingar, antingen man är innanför EU eller utanför. Internet är svårt att kontrollera och det finns en allmän tendens till en ökad liberalisering, antingen det gäller eutanasi, alkoholbruk, former för samlevnad eller val av rusmedel. Ser vi på vad ungdomar accepterar eller inte accepterar så följer de inte speciellt långt det som förmedlas av överläkare och politiker.

”Om vi skall lyckas upprätthålla en skeptisk och kritisk och restriktiv hållning till narkotikabruk måste det bygga på de reella val och de reella situationer som både ungdomarna och vi står inför. Vi bör acceptera skadereduktion, detta att reducera skadorna av det rusmedelsbruk som de facto försiggår. I t.ex. de gamla hillbillymiljöerna i Norge har man på många ställen börjat använda heroin där man tidigare drack sig full på hembränt. Vi måste förhålla oss till det,” konstaterade Waal.

Hur mycket av kontrollen kan utövas av polis och straffapparat och i vilken grad måste kontrollen långt mer byggas in i det lokala samhället och i enskilda människornas, ungdomarnas, attityder? frågade Waal och framhöll att man måste bygga upp en solidaritetsgrund i förhållande till den livssituation och den livskänsla som ungdomarna har idag. Kan man klara av att bygga upp en restriktiv hållning som omfattar en form av

moral utifrån dagens pluralistiska samhälle, så finns det en chans att många ungdomar kommer att bygga ut den utan vår hjälp.

4. **Behandling: tillgång och alternativ**

När sätten att använda narkotika förändras ökar också antalet behandlingsmodeller, konstaterade Tapani Sarvanti och berättade att det finns behandlingsformer med låg tröskel i alla EU-länder. I de här tjänsterna ingår stödpersonsverksamhet, läkar-, mentalvårds- och socialtjänster. Sprututbyte finns i alla länder, men i olika utsträckning. I vissa länder får man gratis eller billiga nålar på apoteken, i vissa länder finns injicerings-rum för brukare som använder narkotika intravenöst, men det är en omtvistad serviceform.

För närvarande får ca 300 000 personer substitutionsbehandling, främst med metadon, och denna behandlingsform blir allt vanligare, berättade Sarvanti. Ungefär 20 procent av alla som har ett problematiskt opiatbruk får substitutionsbehandling. Numera råder bred enighet om fördelarna med metadonbehandling, även om den här behandlingsformen ofta möter starkt motstånd till en början. Behandlingen kan förbättra det psykiska och sociala välmåendet, minska bruket av illegalt heroin samt minska kriminaliteten och spridningen av HIV-smitta. Allt flera länder förespråkar idag vård i stället för straff för missbrukare. Vissa medlemsländer har förbättrat social- och hälsovården för kriminella problemanvändare; brukarna anvisas vård och service då de första gången kommer i kontakt med myndigheterna. Enligt EMCDDA:s årsrapport verkar tyngdpunkten i Europa förskjutas från straff till förebyggande arbete, vård och minskning av de risker narkotikabruket för med sig. Man har således i alltmer accepterat skadereducerande åtgärder som ett viktigt hjälpmedel i den nationella och lokala narkotikapolitiken.

Ragnwi Marcelind (kd) frågade om metadon kan ge människor ett meningsfullt liv. Hon hänvisade till ett besök i Schweiz, där hon fått den uppfattningen att de som fick metadon ansågs vara hopplösa missbrukare, var väldigt påverkade och dämpade och dessutom väldigt unga.

Helge Waal svarade att man i Norge har valt att överväga metadon endast för personer som är minst 25 år och som har minst 10 års missbruk bakom sig. Man skall försöka med andra behandlingsmetoder innan metadon eller andra opiatmedel sätts in, eftersom metadonet inte är en behandling som botar, utan en behandling som neutraliserar ett opiatberoende som man inte klarar av att sluta med. Waal sade att den schweiziska politiken uppenbarligen i högre grad går ut på att man erbjuder metadon tidigt i missbrukarkarriären. Han konstaterade också att det råder oenighet om metadonpolitiken. I vissa länder uppfattades det som en rättighet att få metadon tidigt, och då blir det på sätt och vis ett alternativ till försök att göra något annat. Graden av livskvalitet beror inte på metadon, utan på

vad man annars gör med sitt liv. Man kan med en väl inställd metadonbehandling uppnå psykosocial och psykomotorisk hälsa, dvs. att man har samma färdigheter att läsa, skriva, ta emot psykoterapi, vara religiös och göra andra saker, men det under förutsättning att man har ett gott liv, att man har rätt inställning, att man gör något med sitt liv. I en del länder ger man bara metadon och ingen annan behandling, och då kommer klienterna att fortsätta att berusa sig som förr.

Enligt Waal råder det är inget tvivel om att substitutionsbehandling i många länder används för att minska samhällsproblemen. I t.ex. ett nederländskt riksdagsmeddelande om detta säger man att när människor trots att de får metadon ändå är till samhällsligt besvär (nuisance), skall man använda straff och tvångsåtgärder. I Nederländerna säger man att 3 000 av de 25 000 som får metadon är till besvär. Frågan är vilken typ av åtgärder man skall möta det här med. Skall man möta det med straff, med metadon, med heroin, med boende, omsorg, med krav, med närhet? Det är fråga om ett val hur man skall bemöta de människor som inte finner sin plats i det moderna samhället. Det är ett politiskt val och ett mänskligt val. Vad skall man använda metadon till?

Torgny Peterson höll med om att enskilda missbrukare inte skall straffas utan erbjudas hjälp att ta sig ur sitt missbruk. Angående metadon berättade han att man i Sverige har ett litet projekt med metadon, med en gräns på 600 personer. I Schweiz t.ex. får idag ca 15000 personer metadon. Han hävdade att metadondistributionen i både Schweiz och Holland är utom kontroll. Många av dem som går på metadon använder också heroin, vilket innebär att metadondistributionen bara är ett komplement till den illegala hanteringen.

”Metadon tycker jag kan ha sin plats under förutsättning att det är mycket strikt kontrollerat och kombineras med andra insatser. Annars fyller det ingen funktion,” sade Peterson.

Han ansåg också att man skall vara väldigt försiktig med all ersättningsverksamhet om den inte kombineras med andra insatser, eftersom en ohämmad distribution inte gagnar försöken att få en missbrukare ur sitt missbruk.

Tapani Sarvanti framhöll att de bakomliggande orsakerna till att man ger metadon är mycket praktiska. För det första måste man få kontakt med klienten, det är utgångspunkten i allt, och frågan är om man kan få kontakt med klienten med tvångsvård eller med vård som bygger på frivillighet. Man vet att tvångsvård i allmänhet ger mycket dåliga resultat. Den är dyr och innebär alltid lidande för den som är föremål för tvångsvård och hans eller hennes anhöriga, utöver att den är förknippad med social stigmatisering. Läkarna utgår säkert inte från att metadon, eller något som helst läkemedel, skall ge ett meningsfullt liv, utan meningen med det är att minska lidandet och i vissa fall främja tillfrisknandet. Som målsättningar för

metadonbehandling räknade Sarvanti upp minskad brottslighet, något förbättrad livskvalitet för personen i fråga, lindring av fysiska symtom, i vissa fall att denna person kan fortsätta arbeta.

På Ragnwi Marcelinds fråga om subutex är en liknande behandlingsmetod som metadon svarade Helge Waal att vissa av dess egenskaper är desamma som metadonets, att det har vissa fördelar och vissa nackdelar. Subutex är ett välkänt smärtstillande medel som heter buprenorfin. Det är en s.k. partiell agonist, dvs. att det är ett tak på effekten av det och att det fäster sig hårt vid cellerna och har en lång verkan trots att det har kort verkningstid. Det är något mindre farligt när det gäller dödlighet, det är något lättare att sluta med, men det måste ges i en form som gör att det är svårt att förhindra att det blir ett injektionsmedel.

Angående buprenorfinet tillade Torgny Peterson att det kan vara intressant. Han berättade att det pågår ett försök på Malmö allmänna sjukhus med buprenorfin och att det har slagit ganska väl ut. Han konstaterade att buprenorfinet i Frankrike nästan helt har trängit ut metadonet. Idag är ca 50.000 personer på buprenorfin i Frankrike.

Peterson nämnde också naltrexon som ett intressant preparat. Naltrexon är en antagonist, som inte är beroendeframkallande och som inte kan resultera i dödlighet. I Sverige är det inte ett godkänt läkemedel, men vid Karolinska Institutet har man nyligen startat en försöksverksamhet med naltrexon, som ursprungligen i första hand användes till att hantera alkoholmissbruk. I Australien har man gjort stora försök med naltrexon, berättade Peterson och sade att det kan vara intressant att studera hur man har lyckats med det där.

Tuula Haatainen (SDP) frågade om det finns statistik över hur många vårdplatser det finns inom EU, över hur lätt det är att få vård och om det finns jämförbart material att tillgå.

Enligt Tapani Sarvanti beror svaret på vem som svarar. Myndigheterna anser att vårdplatserna i många länder inte utnyttjas fullt ut, medan klienterna säger att det inte finns tillräckligt med sådan vård de vill ha. Det är uppenbart att det råder brist på sådan behandling som tröskel är låg att söka sig till. Efterfrågan på substitutionsbehandling är klart större än utbudet och det finns klara brister i den uppföljande vården. Organisationerna borde också fås mera med i verksamheten, som inte nödvändigtvis är dyr. Man måste ofta köa för att komma in i öppen vård. Institutionsvård är dyrt, och enligt Sarvantis uppfattning är många kommuner ovilliga att betala för denna vård. Några jämförbara undersökningar finns inte, eftersom de är svåra att göra. Däremot finns det uppgifter om hur många som har sökt sig till vård.

5. Narkotikahandlingen – världens näst största industri

Torgny Peterson, direktör för European Cities Against Drugs (ECAD), med säte i Stockholm, framhöll att man i alltför hög grad både i debatten och i det aktuella medlemsförslaget betraktar narkotikaproblematiken som en hälsofråga, medan en bredare debatt om narkotikahandlingen saknas. Enligt hans uppfattning bör man diskutera vilket hot narkotikahandlingen utgör mot de demokratiska strukturerna i samhället.

Peterson konstaterade att narkotikahandlingen i världen årligen omsätter ca 500 miljarder dollar (enligt beräkningar som refereras av bl.a. FN:s narkotikakontrollorgan) och därmed är världens näst största industri. Eftersom handlingen är så lönsam, är de som sysslar med produktion och distribution av narkotika angelägna om att folk använder narkotika, framhöll Peterson och drog paralleller till tobaksindustrin. Därför ligger det också i deras intresse att försöka verka för en politik som gör det möjligt för dem att upprätthålla handlingen, antingen legalt eller illegalt.

Han framhöll att narkotikahandlingen utgör ett hot mot de demokratiska strukturerna, eftersom det finns kopplingar mellan narkotika, korrup­tion, pengar och makt, och kopplingar till vapenindustrin, den största industrin i världen idag. Som exempel nämnde han att talibanernas verksamhet till stor del finansieras med hjälp av pengar från narkotikahandlingen, likaså FARK-gerillans i Colombia. Enligt rapporter från förra året samarbetar de stora nätverken av organiserad brottslighet världen över mycket effektivt, bl.a. transporteras colombianskt kokain till Ryssland, där den ryska organiserade brottsligheten betalar kokainet med vapen.

För att åtgärda narkotikahandlingen måste man minska både tillgången och efterfrågan, medan man nu kanske alltför mycket koncentrerar sig på att minska efterfrågan och missbruk, sade Peterson.

De gamla fienderna i narkotikapolitiska sammanhang utgörs av producenterna och distributörerna, men de har kompletterats av en grupp som driver en narkotikapolitisk kamp för en liberalisering av regelverket, sade Peterson. Det finns idag krafter i olika länder som medvetet arbetar för ett mer liberalt regelverk och t.o.m. för en legalisering av narkotika.

Peterson konstaterade att även om EU vid sitt toppmöte i höstas fattade ett gott beslut om den framtida narkotikapolitiken inom EU, så finns det en hel del tjänstemän, läkare, polischefer och andra, som verkar för en helt annan politik, för en mer liberal inställning. Ett stort problem är, framhöll Peterson, att denna liberaliserings- och legaliseringsrörelse har mycket kraftfulla finansiärer. Den störste enskilde bidragsgivaren till legaliseringsrörelsen är George Soros, som tillsammans med två andra personer har gett miljontals dollar till legaliseringsrörelsen. Peterson citerade också Soros som i sin bok "Soros on Soros" säger att han, om han fick bestämma, skulle åstadkomma ett nätverk för distribution av all idag illegal narkotika, utom möjligen crack (s. 200), vilket enligt Peterson visar

var Soros står. Peterson påpekade också att man i länder där Soros har verksamheter, t.ex. i de baltiska länderna, ser att pengar kan få folk att ändra åsikt. Han sade att han känner till flera personer i de baltiska staterna som tidigare har haft en mycket restriktiv hållning till narkotika, men som har ändrat åsikt när pengar har flödat in till olika drogliberala projekt.

”Detta är ett problem som vi måste vara varse. Vi måste dels bekämpa de traditionella fienderna, men vi måste också börja titta på vilka motiv, vilken agenda de personer har som idag arbetar för en liberalisering och en eventuell legalisering av narkotika. Är motivet så ädelt att man tror att man botar heroinister med heroin eller att man botar amfetaminister med amfetamin? För mig är idén med att bota eller minska skadeverkningarna för en heroinist med heroin ungefär lika korkad som att man skulle försöka bota en alkoholmissbrukare med vodka. Jag tror inte att någon skulle tro att det är en speciellt bra idé, men helt plötsligt när vi talar om heroin finns det vissa länder som tror att det här är alldeles fantastiskt,” sade Peterson.

Han sade också att den schweiziska regeringen är den största legala langaren av heroin, med över 1300 personer som får heroin av staten, även om projektet officiellt har avslutats. Holland har startat ett liknande projekt, men med betydligt färre personer. Det danska folketinget diskuterar frågan, konstaterade Peterson, men tillade att det uppenbarligen inte kommer att införas. För närvarande går inga andra länder den här vägen, även om diskussioner pågår, sade Peterson och konstaterade samtidigt att diskussioner naturligtvis skall finnas.

Tapani Sarvanti kommenterade Petersons resonemang om liberaliseringsrörelsen och sade att det med tanke på den demokratiska samhällsdebatten är oroväckande om man kopplar ihop narkotika-brottslingar och narkotikapolitiska oliktankare. Peterson förklarade att han inte kopplar ihop dem, men att de i den politiska utvecklingen båda – ur hans perspektiv – är fiender, fastän på olika sätt.

Arbete mot narkotikahanteringen.

Peterson framhöll att det i arbetet mot narkotikahanteringen behövs kunskap, strategi, samordning och ledarskap. Och alla delar är lika viktiga; man kan inte ha det ena utan det andra. Peterson ansåg också att det idag kanske finns en del människor i olika yrkeskategorier som har svårt att stå för en hållning eller att våga stå för denna hållning.

Kunskap

Peterson konstaterade att den kunskap som skall ligga till grund för de åtgärder som vidtas måste bygga på vetenskap, och framhöll att det är viktigt att se vad det är för kunskap man har då man skall bygga upp strategier. Han sade att han på den punkten är besviken på EMCDDA i Lissabon (ang. EMCDDA, se följande avsnitt). Han framhöll också att vissa forskare som vetenskapligt undersöker narkotikafrågor kan vara ohederliga, eftersom man kan anta att de har en liberalisering på sin agenda. På detta replikerade Helge Waal att forskare inte behöver vara ohederliga bara för att man är oenig med dem.

Peterson sade att man också måste få fram konkreta och exakta uppgifter om missbrukets omfattning, bland både yngre och äldre. Vidare sade han att man måste få exakta och konkreta uppgifter om olika slag av narkotika är lika farliga, även om man redan vet en hel del, så att ungdomar och andra får rätt information och har möjlighet att ta ställning. Dessutom måste man ha kunskap om vilka möjligheter dagens ungdomar har att få arbete, bostad, en meningsfull fritid och vilka framtidsperspektiv de har. Om man stirrar sig blind på bara narkotikan, utan att beakta den omgivande sociala situationen, lyckas det knappast.

Strategi

Enligt Peterson saknas en övergripande strategi för narkotikapolitiken både i Norden och internationellt. En sådan strategi borde inte bara beakta missbrukets konsekvenser för den enskilda individen, utan också se vilket hot narkotikahandlingen utgör mot samhällets demokratiska strukturer.

”Utifrån alla de grundläggande kunskaperna som vi borde skaffa oss på ett betydligt mer heltäckande sätt än idag gäller det att bygga upp en strategi. Och den strategin är ingenting som vi kan bygga upp idag och sedan hoppas att den skall gälla i tid och evighet,” sade Peterson.

I Sverige tillsattes den svenska regeringens narkotikakommission den 7 maj 1998 och den skall lägga fram sitt resultat i slutet av detta år eller början av nästa år, berättade Peterson, men tillade att kommissionen därefter kommer att läggas ned. Han ansåg att varje land med självaktning borde ha en permanent narkotikakommission med uppgift att nationellt utreda narkotikaproblemet och följa med det. Risken är annars stor att förutsättningarna inte längre gäller när narkotikakommissionen publicerar sitt slutresultat. Nu har man uppdragit det här åt olika s.k. focal points inom EU, dvs. åt de rapporteringsenheter som skall skicka in information till Lissabon. I Sverige är det Folkhälsoinstitutet. Enligt Peterson är den organisationen inte tillräckligt kraftfull för att ha en total överblick över situationen. Både de kortsiktiga och långsiktiga strategierna är av stor vikt och stor betydelse och det gäller att följa läget kontinuerligt.

Ledarskap och samordning

Peterson sade att det enligt hans åsikt idag finns flera länder i Europa som helt saknar narkotikapolitiskt ledarskap och att det också finns övrigt att önska i samordningen. I en situation där kommunikationen mellan olika länder är snabb, där ungdomar har möjlighet att resa och där Internet spelar en stor roll, är det viktigt att man från politisk sida ger klara och tydliga signaler om vilket samhälle vi vill bygga för framtiden när det gäller bland annat narkotikafrågorna.

Åke Gustavsson (s) bad Peterson konkretisera de hot han ser mot de demokratiska institutionerna i de nordiska länderna.

Enligt Peterson är det snarare än varning än att man skulle kunna tala om en korrumpierad statsapparat i de nordiska länderna. Som varnande exempel nämnde han Colombia med Medellin- och Calikartellerna – båda upplösa vid det här laget. Han berättade att man vid gripandet av de två sista ledarna för Calikartellen hittade dokumentation på mutor om 4 miljoner dollar som månatligen hade betalats till sammanlagt 2000 personer (poliser, domare, gränsvakter, m.fl.). Han sade också att korrruption i form av mutor av myndighetspersoner inte är ett obefintligt problem i vissa av de länder han hittills kommit i kontakt med i sin egenskap av lärare för representanter för justitieministerier och polismyndigheter i EU-ansökarländerna.

Han hänvisade också till den organiserade motorcykelbrottsligheten i Sverige och dess kopplingar, som också svenska Försvarets forskningsanstalt ägnat uppmärksamhet och gett ut en vetenskaplig rapport om. Han konstaterade dock att den organiserade brottsligheten i Sverige uppenbarligen ännu inte har gett upphov till någon korrumpierad verksamhet.

Peterson framhöll att man i narkotikabekämpningen skall beakta att det rör sig mycket pengar i narkotikahandlingen, eftersom det finns en risk att pengarna får människor att göra saker de annars inte skulle göra.

Helge Waal sade att det är intressant att höra hur tillsynes ganska stora motsättningar ligger nog så nära varandra. Peterson argumenterar nästan ordagrant som Norges främste förespråkare av legalisering, Nils Christie, i fråga om hotet mot demokratin, men slutsatserna är rakt motsatta. Christie säger att där det finns hemlighetsmakeri, där finns det ingen redovisning och heller ingen skatt och därför borde narkotika legaliseras så att man kan komma bort från detta hot mot demokratin. Waal uppgav att han själv ligger mitt emellan.

6. Diskussion om EMCDDA i Lissabon

Torgny Peterson ansåg att EMCDDA:s årsrapport är ett uselt dokument. Han kritiserade organisationen för att fortfarande inte ha lyckats åstadkomma jämförbar statistik. Speciellt anmärkningsvärt tyckte han det är att man på försättsbladet till EMCDDA:s rapport säger att vare sig EMCDDA, dess partners eller EU:s medlemsstater tar något som helst ansvar för innehållet i rapporten. Olikheter i rapporteringen, om t.ex. narkotikarelaterad dödlighet, innebär att siffrorna inte är jämförbara. Trots det ägnar sig debattörerna åt att jämföra siffror. Enligt Peterson borde det vara "en av de främsta uppgifterna för de s.k. forskarna vid EMCDDA att hitta kriterier så att vi vet vi vad talar om".

Åke Gustavsson (s) frågade varför Lissabon inte fungerar.

Peterson vidhöll sin kritik och sade att han till och med har uppmanat svenska riksdagsmän och representanter i EU att man kraftfullt skall skära ned bidraget till Lissaboninstitutet. Enligt de direktiv som fanns när institutet började sin verksamhet 1993 skall det ge objektiv, pålitlig och jämförbar information om narkotikasituationen i EU:s medlemsstater. Eftersom det hittills inte har lyckats frågade han sig hur många ytterligare 100 miljoner som skall pumpas in i projektet innan det lyckas nå upp till det primära målet. Han sade sig gärna diskutera om man kan kalla innehållet i institutets senaste "The advanced report" för objektivt, pålitligt och jämförbart.

Sarvanti framhöll att frågan varför Lissabon inte fungerar innehåller ett felaktigt antagande. Han påpekade att den egentliga verksamheten kom igång först för några år sedan och att dess uppdrag är en verklig utmaning, att t.ex. FN:s narkotikaprogram inte heller har gett jämförbar information ännu. Svårigheten ligger i att förenhetliga medlemsstaternas datasystem, eftersom länderna inte kan tvingas att ändra sin nuvarande praxis. Det arbete som nu görs i Lissabon är en fortsättning på det arbetet som Pompidougruppen vid Europarådet inledde på 80- och egentligen redan på 70-talet. Sarvanti sade sig vara förvånad över Petersons kritik och uppfattade den som orättvis. Den svenska regeringens representant i centrets direktion har aldrig framfört kritik av det här slaget. Han konstaterade dock att vissa mätare som gäller narkotikasituationen i Sverige har väckt irritation, eftersom Sverige i dem framstår i ett ofördelaktigt ljus.

Som en detalj där Lissabon har nått framsteg nämnde Sarvanti ett gemensamt beslut, "Joint Action", om kontroll av syntetiska droger, som godkändes 1997. I enlighet med Joint Action fattade EU i fjol ett beslut om att den syntetiska drogen 4-MTA skall omfattas av kontrollen.

Helge Waal konstaterade också att det är svårt att få folk att registrera saker på samma sätt, så att man skulle åstadkomma komparativa material. Det beror på att de olika länderna har långa traditioner att göra det på ett speciellt sätt. Han sade att också han är otålig på att få komparativa material från EMCDDA, men att man samtidigt kanske måste ha respekt för den process som är nödvändig för det, eftersom hänsyn måste tas till många intressen i många olika länder.

7. Ungdomar och drogkampanjer

Socialrådgivaren och projektledaren Nikolaj Henningsen från Danmark presenterade en projektkampanj bland ungdomar som han varit med om att utveckla och leda i Danmark från 1996 till sommaren 1999. Henningsen sitter också med i det etiska rådet i Danmark och det arbetar som bäst med ett förslag om att undersöka folkskolornas och ungdomsutbildningens ansvar för att gå in i den "existentiella" debatten.

Det projekt Henningsen ledde var en Ung till ung-kampanj mot droger, som genomfördes i samarbete med Vejle amt, ett av fjorton områden i Danmark. Han betecknade projektet som om inte Europas så åtminstone Nordeuropas största Ung till ung-kampanj.

Henningsen konstaterade att rusmedel, från hasch till opiater, för många unga är en flykt från verkligheten, dvs. det är barn från klassiskt belastade familjer som också blir missbrukare och som också statistiskt sett blir mer kriminella, har en högre grad av självmord, dålig utkomst osv. På många sätt är bruk och missbruk av rusmedel ett symptom på misstro.

De ungdomar Henningsen har haft att göra med är mer resursstarka unga, vilket betyder att det är svårt att definiera vad missbruket beror på. I varje fall är det fråga om en glamourisering, ett förhärligande av ruset – "kicken". Henningsen sade att anledningarna till detta kan vara många, men förmodade att det finns något genetiskt hos människan som gör att vi vill bli berusade, att vi söker efter "kickar", söker efter sensations-upplevelser, orgasm, kärlek, osv. Då vi lever i en tid av liberalisering och kan köpa oss till alla möjliga upplevelser, är det inte så ologiskt att också ungdomar köper sig till "kickar", framhöll Henningsen. Han sade att det ligger på de vuxnas ansvar att det finns alternativ som kan utkonkurrera driften efter rus och längtan efter att experimentera, men att det är svårt.

Henningsen berättade att han, då han för fem år sedan startade sitt projekt, inbillade sig att ungdomarna ville ha verkligt fantastiska upplevelser. Under arbetets gång kom han emellertid till att de unga egentligen mest talade om kärlek, om förhållandet till sina föräldrar, om att kunna stå i mer intimt förhållande med vänner och om att få stöd och uppbackning, dvs. om väldigt existentiella, vardagliga teman.

Projektet Henningsen ledde hade en stab på 14 personer som rekryterade 90 ungdomar under två år. Ungdomarna var mellan 18 och 25

år; ca 20–25 procent av dem var tidigare missbrukare, ingen av dem heroinmissbrukare, men starkt belastade av amfetamin och hasch, och också opiater. De 70 andra ungdomarna var helt vanliga ungdomar. Alla 90 ungdomar fick en utbildning på fyra månader, konkret om droger men också om undervisning, pedagogik och projektverktyg. Sedan var de ute och mötte ca 25 000 ungdomar på folkskolenivå och inom ungdomsutbildningen, dvs. i gymnasier och tekniska skolor. Metoden kallas alltså Ung till ung och är en erkänd metod, men har säkert också problem, sade Henningsen. Liksom inom allt förebyggande arbete är målen svåra att uppnå, men det är i alla fall en metod som fungerar bra som ”eye opener” för att få igång debatten.

I praktiken gick det till så att ungdomarna par om par undervisade klasser med 25 elever i två timmar. Med sig hade de en videofilm de själva hade gjort eller ett teaterstycke, och utifrån dem fick de igång en dialog. Viktigt i sammanhanget var att ungdomarna också fick tala om varför det är fascinerande att bli berusad. Henningsen påpekade att ungdomar ju har lust att provocera de vuxna och göra det som är förbjudet. Men erfarenheterna av projektet visade att ungdomarna också självmant börjar diskutera konsekvenserna av droger när det tillåts diskutera fritt.

”När de har fått lov till att i 20–25 minuter tala om vad som är fascinerande med det, så använder de gärna en timme till att tala om vad som är farligt med det. Och de 25 sista minuterna kan de två antimissbruksambassadörerna och gruppen med unga gärna få lov till att diskutera vad som kunde vara alternativet. Då är min erfarenhet att det mycket är vänskap, idrott, kärlek och närhet, och inte de stora överdrivna tillställningarna. Jag tror att vi skall förstå ruset och ge resursstarka ungdomar tillåtelse att tala om fascinationen. Vi kan inte längre skrämma unga med förbud. Jag menar att Ung till ung-metoden kan vara en av de alternativa metoder vi kan använda för att ta oss an detta mycket tabubelagda ämne,” sade Henningsen.

Enligt Henningsens åsikt är det viktigt att man följer upp Ung till ung-metoden, att man förfinar den, att man har några ambassadörer, ungdomar, som man ger tid att bygga upp en professionalism och sedan sänder ut i fokusgrupper, där de kan få lov att tala om varför det är fascinerande att bli berusad och vad som kunde vara ett alternativ till denna berusning. Henningsen ansåg att de unga skall bjudas in att delta då nya lösningsmodeller skapas, men konstaterade att han i sitt arbete de fyra senaste åren har insett att det är svårt att utverka tillstånd åt de unga att vara med att ta ansvar för sin situation.

Svårigheterna beror på att det finns så många tabun och så mycket rädslor då det gäller bruk, missbruk och rusmedel. Han jämförde de ungas bruk av rusmedel med de vuxnas sätt att dricka alkohol, på t.ex. familjefester eller födelsedagskalas. Han konstaterade att man ofta talar om stor

politik, om heroin och vetenskap, men att det hela i verkligheten startar från de unga, från lusten att rulla en joint eller dricka en öl, vilket ju ofta har varit en del av de nu vuxnas liv. Det är ett väldigt existentiellt ämne och det skall man ha lov att prata om, oberoende av alla tabun, sade Henningsen.

Henningsen ansåg att också denna hearing alltför mycket tagit fasta på de svårt belastade narkomanerna och internationell narkotikahandel, i stället för att diskutera vad var och en kan göra. Här fäste han uppmärksamhet vid föräldrarnas och skolans ansvar att förebygga missbruk. Han hänvisade till statistik från de skandinaviska länderna som säger att barn och ungdomar, resursstarka ungdomar, är mindre och mindre tillsammans med sina föräldrar och mer och mer hänvisade till varandra. En stor del av sin tid är de samlade på ett ställe – i skolorna.

Han berättade att folkskolorna i Danmark hittills har kämpat mot att förhålla sig till droger, och sade att han kan förstå det eftersom skolorna också förutsätts förhålla sig till en hel mängd andra företeelser i samhället. Han påpekade att Ung till ung-projektet också hade kritiserats, precis som många andra projekt, för att det ”ger fienden ett namn”. Enligt Henningsen vill inte lärarna vara med och prata om det här, med hänvisning till att eleverna ju ändå vill ta hasch och ändå dricker och att de flesta ändå klarar sig bra.

Henningsen ansåg emellertid att skolorna måste ta ställning och att det är där man skall ta en debatt. Skolan, som ett nästan komplett ungdomsorgan, borde vara tvungen att förhålla sig till de här problemen och sätta in fortbildning för lärare. Lärarna säger att detta är föräldrarnas ansvar, vilket det självfallet primärt är, men barnen är inte speciellt mycket tillsammans med sina föräldrar – de är i skolan, sade han.

Henningsen sade att narkotikabekämpningen skall vara mer lokal och att man alltså skall tänka på skolornas ansvar. Skolorna är trötta på att politiker säger vad de skall göra och inte göra, men om man bjuder in dem att föra en dialog och diskutera det sociala ansvaret, kommer det också att ge förslag på hur man kan fortbilda lärare, gymnasierektorer osv. Utifrån det växer det förhoppningsvis fram en solfjäder av metoder för hur man skall närma sig ungdomarna och också skapa en kanal för att höra ungdomarnas röst. Henningsen föreslog att man genom Ung till ung-metoden ger ungdomarna själva ansvar, men att lärarna och skolorna skall vara med.

Henningsen sammanfattade att man skall ge ungdomarna förutsättningar att träffa de rätta valen. Det sker genom en hög kunskapsnivå och med stor ärlighet.

Tuula Haatainen (SDP) framhöll att många föräldrar har en mycket blåögd uppfattning om hurdan den värld är som deras barn rör sig i. Hon poängterade också att de kampanjer som riktas till ungdomen skall vara

trovärdig. Om kompisarna använder ecstasy, hasch och olika medel och de unga ser att det går bra, tror de inte på oss om vi säger att man dör av det, sade Haatainen och föreslog att man diskuterar också etiska och moraliska frågor. Hon hänvisade till att t.ex. frågan om att tobaksplantager förstör regnskogen har haft inverkan.

Henningsen höll med om att det är problematiskt med ecstasy. Han sade att det, enligt hans uppfattning, har förekommit 2 eller 3 dödsfall p.g.a. ecstasy i Danmark under de tio senaste åren, dvs. ytterst få. För 15–20 år sedan var det en debatt mellan hasch och alkohol. Många undersökningar visar att man kan äta flera kilo hasch utan att dö, medan nästan 25 procent av den danska sjukhussektorn är primärt eller sekundärt relaterad till alkohol. Man kan ju inte gå ut och säga åt ungdomar att de dör av ecstasy, när tre har dött, sade han.

Henningsen ansåg att det är viktigt med hög identifikation när man diskuterar med ungdomar. Han påpekade att man ofta beskriver missbrukare med karikerade bilder, t.ex. att en junkie är en person som sitter på en bänk, har en schäferhund som heter King och talar grönländska. Detta trots att en junkie kan vara vem som helst. Angående ecstasy berättade han att han själv jobbat med fem flickor som alla hade tagit ecstasy nästan varje dag i över ett år. De hade alla hamnat i en depression, nästintill psykos. Bra med dem var att de alla kunde tala om vad det var som fascinerade dem med ruset i början, det sexuella, värmen, förälskelse, energin, men att de också var mycket bra på att se vad det ledde till, tomhet, lögn, polarisering av nätverk och förlust av vänner, sex som kommunikation utan känslor och till sist depression. Man skall inte gå och säga ungdomar att de dör av ecstasy, men få dem att förstå vad det kan leda till. Ecstasy, som är ett mycket komplicerat ämne eftersom det är mycket effektivt och mycket långt förädlad rent vetenskapligt, har hög effekt och verkar på alla.

Helge Waal konstaterade att det är lättare att göra fel än att göra rätt i förebyggande arbete. Vi har länge trott att vi kan skrämman folk, vi har trott att vi kan förhindra droger att bli tillgängliga genom olika polisiära insatser. Ingendera är verkningslös, men vi kan inte nå längre. Vi har trott att upplysning kan ge kunskap, men evaluering och forskning säger att ungdomar blir i stort sett lite tryggare och använder i stort sett lite mer om de får kunskap. Vi har försökt och trott att vi kan göra upp speciella skolprogram, men evalueringar säger att de i stort sett har nolleffekt. Det som ser ut att ha effekt är: 1) en bra skola som satsar på kunskap och tar eleverna på allvar, 2) att lokalsamfund och skolor och hem bryr sig om ungdomar och ger dem närhet och tid, och 3) allvarliga och ärliga samtal med ungdomar och att skapa arenor där ungdomar är ärliga och öppna och bryr sig om varandra.

Waal konstaterade också att man inte skall tro att det finns bara negativa orsaker till att ta rusmedel. Vi vet med oss själva att väldigt

många av de handlingssätt som leder till att folk experimenterar med rusmedel är handlingssätt som är naturliga och viktiga i ungdomars liv och utveckling till att bli fullvärdiga vuxna. Vi måste alltså tänka på och ha dialoger med hur det är att bli vuxen, pröva ut livet där vi ständigt får fler och fler kemiska blindvägar och där vi också delvis anbefaller kemiska lösningar på väldigt många problem i den vuxna världen.

Torgny Peterson konstaterade i sitt anförande att det idag förekommer mycket fluktuationer, trender och tendenser i narkotikapolitiken, vilket han såg som djupt olyckligt, inte minst när vi säger att vi måste följa ungdom-ens önskan och vilja att känna frihet, pröva sina vingar osv. Också han tyckte att man inte skall ägna så mycket tid åt att säga att narkotika är farligt, eftersom de flesta ungdomar nog vet det. I stället skall man disku-tera med ungdomen om vilket hot narkotikan utgör mot hela det framtida samhällets demokratiska struktur, vad som sker om den apparat som ligger bakom narkotikahanteringen tillåts infiltrera våra demokratiskt valda församlingar, näringslivet, hela det politiska systemet. Den typen av diskussion skulle kanske entusiasmera ungdomar mer för sin egen situation och för den framtida situationen, trodde Peterson och konstaterade att diskussionen måste breddas.

Peterson ansåg också att budskapet hasch leder till haschpsykos blir meningslöst om en enda person har rökt hasch och inte fått haschpsykos. Men man skall heller inte säga att det är helt ofarligt. Det viktiga är att man utgår från att ungdomar är kapabla och beredda att fatta vissa beslut, även om de kanske inte är beredda att ta konsekvenserna. Han tyckte att man skall ge dem de fakta så som vi idag känner och sedan diskutera vilka risker man är beredd att ta. Ytterst handlar det om att allt är förknippat med vissa risker. Han sammanfattade med att ju mer kunskap man har om narkotikans konsekvenser både i närmiljön och i ett globalt sammanhang och om vilka risker det finns för individen, för nationen och för det globala samhället, desto större är chansen att människor inser vilka problem det här kan resultera i, både personligt och samhälleligt. Om vi kräver att ungdomar skall ta ansvar och bygga det här samhället, så måste vi också ge dem chansen att göra det. Risk är inte bara något negativt, inte konsekvens heller. Den diskussionen borde få större utrymme än preparatkännedom och annat som vi av tradition har ägnat oss åt, sade Peterson.

8. Nordiskt polis- och tullsamarbete om narkotikakontroll

Polisöverinspektör Reijo Pöyhönen från Finland redogjorde för det nordiska polis- och tullsamarbetet och konstaterade att det i stort sett är problemfritt.

Passunionen 1954 möjliggjorde fri rörlighet mellan de nordiska länderna. Till följd av passunionen, och den ökade brottslighet som den fria rörligheten hade bidragit till, antog Nordiska rådet 1958 en rekommendation om att gemensamma åtgärder skulle vidtas för att effektivera samarbetet mellan de nordiska polis- och åklagarmyndigheterna. 1968 kom de nordiska polismyndigheternas högsta chefer överens om principerna för polissamarbetet i Norden.

Tullens samarbete bygger på det nordiska tullsamarbetsavtalet och avtalet om gränstull. De här avtalen i Norden har möjliggjort de former av tullsamarbete som man nu först förhandlar om inom EU.

Den högsta ledningen inom både tullen och polisen har årliga möten och dessutom hålls flera operativa möten, med vilka man strävar efter brottsbekämpning på det nordiska planet.

År 1983 beslöt de nordiska social- och hälsovårdsministrarna samt justitie-ministrarna om effektiverade åtgärder inom narkotikabekämpningen. Då grundades en ledningsgrupp och flera samordningsgrupper för att utreda narkotikasituationen i Norden. År 1984 beslöt de nordiska ministrarna och ländernas högsta polisledning att fortsätta arbetet inom den ledningsgrupp som hade grundats 1983. Den här ledningsgruppen finns än idag och kallas PTN-ledningsgruppen. Syftet är att de nordiska resurserna skall förenas och uppgifter fördelas mellan de olika nordiska länderna. PTN-arbetet leds av ledningsgruppen, som samlas två gånger per år (ordförandeskapet roterar med två års mellanrum) och rapporterar till den högsta tull- och polisledningen i de nordiska länderna. Till sin hjälp har ledningsgruppen flera drogspecifika undergrupper, som följer med narkotikasituationen i Norden och utreder de vägar längs vilka narkotikan kommer till Norden. Undergrupperna rapporterar om händelser och den kommande utvecklingen till ledningsgruppen, som sedan för det vidare.

På nordisk nivå finns ett unikt kontaktmannasystem i narkotikafrågor. De olika nordiska länderna sänder ut kontaktmän till olika delar av världen, så att det sändande landet bekostar sina respektive kontaktmän, men dessa arbetar för alla nordiska länder och upprätthåller och utvecklar relationer till myndigheterna på sina respektive stationeringsorter. De här kontaktmännen har i uppgift att hjälpa, förstärka och utveckla det internationella samarbetet i kampen mot narkotikabrottslighet och annan allvarlig organiserad brottslighet inom ramarna för det som deras position tillåter. Ett liknande system finns ännu inte ens på EU-nivå, och man

kommer inte heller att åstadkomma ett sådant inom den närmaste framtiden, förmodade Pöyhönen. För närvarande finns det 21 kontaktmän runt om i världen. De arbetar för alla nordiska länder och deras arbete har gett utmärkt resultat. Det har enligt Pöyhönens uppfattning klart främjat narkotikabekämpningen i Norden, eftersom så gott som all narkotika kommer till Norden från andra länder.

För framtiden borde man ordna fler gemensamma utrednings-operationer mellan de nordiska länderna och med andra länder. Slutsatserna från toppmötet i Tammerfors förutsätter detta på EU-nivå och det naturliga skulle vara att inleda denna verksamhet först i Norden, där det redan nu finns ett fungerande samarbetsnätverk.

9. Polisens befogenheter

Tapani Sarvanti konstaterade att man i EU-länderna har haft narkotikabekämpning som främsta argument då man talat för att polisen skall få befogenheter till avlyssning, teknisk övervakning, skenköp och andra okonventionella utredningsmetoder. Han sade att myndigheternas befogenheter i narkotikabekämpningen i de olika EU-länderna nu snabbt verkar närma sig varandra. Men samtidigt har också narkotikabruket i de olika länderna börjat likna varandra mer. Antalet narkotikafångar i Europa har ökat så att de nu utgör 15–50 procent av alla fångar. Här kan man, enligt Sarvanti, tala om ett slags "amerikanisering"; i USA är omkring 60 procent av fångarna narkotikabrottslingar, i vissa delstater t.o.m. fler.

Aulis Ranta-Muotio (Kesk.) frågade vilka erfarenheter man har av skenköp i Sverige, med hänvisning till att Finlands riksdag som bäst behandlar ett förslag som bl.a. skulle ge polisen rätt till skenköp.

Torgny Peterson konstaterade att svensk lag inte ger möjlighet till skenköp, men att man använder sig av "under cover-agenter". Han sade att han personligen är tveksam till att ett välutvecklat system med skenköp, om inte det är extremt strängt kontrollerat. Han sade att han kan tänka sig att man inför det, men att det först kräver noggrann diskussion, eftersom det medför en hel del risker. Han påpekade att man inte får glömma att de som gör skenköp, i t.ex. USA, ibland har haft en tendens att känna mer sympati för dem som de köper av än för den motsatta sidan. Det innebär att de som köper och är med i den här hanteringen hela tiden måste ha en handledare, som kan kontrollera på vad som händer. Att göra ett skenköp är en lång process med att skapa förtroende och komma in i narkotikakretsarna.

Reijo Pöyhönen sade att han anser att skenköp behövs. De nordiska länderna är små länder till befolkningmängden, och därför är det svårt att idka s.k. infiltrering i kriminella ligor, vilket man sysslar med i Mellan-europa. Då behövs ersättande metoder, av vilka skenköp är ett mycket bra sätt att få bort drogerna från marknaden innan de spridits till gatuhandeln.

Han såg här också en möjlighet till nordiskt samarbete, så att myndigheter från olika länder kan uppträda som köpare i andra länder, eftersom de kriminella ofta känner till vilka poliser som arbetar med narkotikafrågor. Här skulle man behöva ett förnuftigt internationellt polissamarbete, konstaterade Pöyhönen.

10. Europol, EU:s östgräns och nordiskt polissamarbete utanför Norden

Reijo Pöyhönen berättade att Europol i första hand uppkom för narkotikabekämpning över hela Europa och också idag har narkotikabekämpningen som en av sina huvuduppgifter. Europol kan ge medlemsländerna analysdata, teknisk hjälp för gemensamma operationer och experthjälp. Europol har relativt stora analysregister, med hjälp av vilka man kan spåra internationell organiserad brottslighet och de kriminella organisationernas affärsverksamhet i Europa. Europol är ingen operativ polisstyrka; organisationen har inte polisbefogenheter i något europeiskt land. Varje EU-land har egna kontaktmän i Europol, t.ex. Finland har kontaktmän för både tullen och polisen där. I framtiden kommer Europol att göra upp samarbetsavtal med tredje land, vilket kan betyda att dessa tredje länder stationerar kontaktmän i Haag och att Europol på motsvarande skapar kontakter till dessa länder.

Pöyhönen konstaterade att det nordiska polis- och tullsamarbetet fungerar väl och är smidigt, men att vi också står inför stora utmaningar eftersom narkotikabrottsligheten ökar. Finlands östgräns är samtidigt en gräns mellan stora skillnader i levnadsstandard. Dessutom har narkotikabruket i Ryssland, i synnerhet i S:t Petersburg och Moskva, ökat betydligt.

De nordiska länderna har också samarbetat internationellt genom att bl.a. grunda Nordic-Baltic Police Academy, som ger utbildning i de baltiska länderna. Utbildningen bygger på utbildningsmoduler och flera utbildningstillfällen har ordnats i de baltiska staterna.

I tillämpningen av det kommande Schengenavtalet har de nordiska länderna gjort anskaffningar och utvecklat dataprogram tillsammans, vilket har inneburit betydande inbesparingar för alla nordiska länder.

Åke Gustavsson (s) frågade hur Finland kan eller har utvecklat samarbetet med polisen och tullen i Ryssland och de baltiska länderna, då problemet ur finsk synvinkel tycks ligga där.

Reijo Pöyhönen berättade att man under ett möte mellan FN-representanter förra hösten hade betonat att Turkiet är en flaskhals för narkotikahandeln, men att drogerna i allt högre grad tar nya rutter via Centralasien till Ryssland och därifrån vidare till Europa och Norden. Och detta har man tagit i. Finland har ett samarbetsavtal om brottsbekämpning med Ryssland och de nordiska länderna har PTN-kontaktmän i både Ryssland och Estland. Problemet med de här länderna är att myndigheterna där

saknar pengar och utrusning, och att utbildningen och personalomsättningen är av den klassen att man t.ex. i våra närområden inte kan nå upp till samma nivå på narkotikabekämpningen som Norden.

Matti Vähänäkki (SDP) frågade på vilket sätt EU-toppmötet i Tammerfors fäste uppmärksamhet vid gränsövergången vid Vaalimaa, med tanke på att drogerna har tagit nya rutter via de sydliga forna sovjetstaterna och Moskva till Finland. Han frågade också om den tekniska utrustningen vid Vaalimaa, om samarbetet mellan polis och gränsbevakning och om eventuell EU-finansiering.

Pöyhönen konstaterade att nya rutter är ett beklagligt faktum, som vi måste möta. Tammerforsmötet förutsatte också konkreta åtgärder i kampen mot narkotika. Inom ramen för Finlands EU-ordförandeskap hölls ett seminarium mellan EU och Ryssland om organiserad brottslighet i december i Finland. Från Ryssland deltog en lokal inrikesminister. Här undertecknades ett nytt samarbetsprotokoll mellan Finland och Ryssland.

Pöyhönen sade att övervakningen vid östgränsen enligt hans uppfattning är så bra som det bara är möjligt med dagens teknik. Tullen har nyligen tagit i bruk en genomlysningsapparat för långträdare; det finns ca 10 liknande apparater i hela världen. Han konstaterade att det blir intressant att se om det här medför att den tunga trafiken flyttar från Vaalimaa till andra gränsövergångsställen, men då är det ju en klar signal om att någonting olagligt transporteras. Pöyhönen sade att Finlands tekniska nivå i gränsövervakningen och i dokumentkontrollen är av internationell toppklass. Både nationellt och inom Norden är samarbetet mellan olika myndigheter smidigt, och dessutom har man haft lyckat samarbete med t.ex. de ryska och estniska myndigheterna.

11. Vilken roll har läkemedelsindustrin?

Åke Gustavsson (s) bad Torgny Peterson kommentera det att en del diskuterar läkemedelsindustrins intressen i narkotikasammanhang.

Enligt Peterson finns det inga belägg för att läkemedelsindustrin skulle gå legaliseringsrörelsens ärenden. Men han konstaterade att man ju kan fråga sig om läkemedelsindustrin skulle vara intresserad av en mera liberal hållning, för att kunna leverera narkotika av olika slag och tjäna pengar på det. Enligt Peterson är det klart att läkemedelsindustrin skulle kunna göra mycket pengar på att distribuera amfetamin, heroin, kokain, eftersom de skulle ha väldigt fasta kunder. Han berättade också om sina svårigheter att få reda på var Schweiz skaffade sitt heroin.

Pehr Löf (SFP) inflikade att läkemedelsföretag som låter sig nedsmutas av den typen av handel nog säkert mister sin trovärdighet, så att det inte kan sälja sina trovärdiga preparat heller. Han sade sig tro att det finns ett inbyggt skydd i den branschen.

Tapani Sarvanti ansåg att ekonomiska intressen nog spelar in då det gäller förhållandet mellan narkotikapolitiken och läkemedelsindustrin och den kemiska industrin. Han påpekade att England på 1800-talet var en bromskloss i det internationella narkotikapolitiken p.g.a. landets intressen i opiumindustrin, att Tyskland med sin starka kemiska industri bromsade utvecklingen på 1900-talet och att Schweiz och Österrike länge har varit långsamma med att komma med i den internationella narkotikapolitiken p.g.a. att de har starka läkemedelsindustrier. Däremot ansåg han att den internationella brottsligheten inte kan ha något intresse av att nu illegala droger skulle dekriminaliseras, eftersom den professionella brottsligheten då skulle förlora denna inkomstkälla.

12. Vem skall kontrollera dopingen?

Sarvanti berättade att man under beredningen av EU:s narkotikastrategi på franskt initiativ också diskuterade om anabola steroider borde övervakas inom ramen för narkotikakontrollen. Majoriteten, bl.a. alla nordiska länder, ansåg emellertid att denna uppgift hör till dem som övervakar idrotten.

Eva Johansson (s) frågade om anabola steroider och andra dopingpreparat avförts från diskussionen om droger inom EU, vilket i så fall stämmer ganska illa med hur frågan hanteras i Sverige. En utredning för ett par år sedan konstaterade att dopingpreparaten nog har en anknytning till idrottsrörelsen, men att de medför stora sociala problem framför allt utanför idrottsrörelsen. Hon undrade vad EU:s konstaterande bygger på och om det finns forskning som säger att dopingpreparaten inte är ett så stort problem.

Tapani Sarvanti sade att den horisontella narkotikaarbetsgruppen tack vare det franska initiativet har lagt ned många timmar tid på att utreda var dopingen skall placeras i den samhälleliga regleringspolitiken. Arbetsgruppen kom till en lösning enligt vilken dopingmedel ställs i relation till den debatt som förs om alkohol och legala läkemedel. Det är viktigt att hålla i minnet att vissa ämnen används i berusningssyfte som njutningsmedel (recreational use), medan andra används för att man skall få fördelar i idrott. Dopingmedel används inte för att man skall uppnå välbefinnande, utan för att musklerna skall växa snabbare och för att man skall få fördelar gentemot andra. Då är kontrollåtgärderna helt annorlunda. Huvudansvaret ligger på idrotten. Sarvanti sade att han som ämbetsman anser att det här hör till undervisningsministern, som ansvarar för idrotten. Till social- och hälsovårdsmyndigheterna hör det om medlen är ett folkhälsoproblem. Det är de visserligen, men deras betydelse är av helt annan betydelse inom idrotten.

Pehr Löv (SFP) sade att han kan förstå definitionsskillnaden, men att anabola steroider används av mycket unga pojkar i kroppsbyggande syfte, för att bl.a. göra intryck på kvinnor. Det här betyder att dessa pojkar då de dricker öl förvandlas till okontrollerade "hulkar" när de möter åldringar på gatan osv. Anabola steroider är grymma ämnen som också används mycket utanför idrottsvärlden, sade Löv.

13.   Kommentar till medlemsförslaget

Torgny Peterson ansåg att man i medlemsförslaget kanske hellre skulle tala om narkotikahantering än om narkotikamissbruk, eftersom narkotikahandlingen omfattar både produktion, distribution och missbruk. Annars riskerar man att hamna i en situation där man bara talar om konsekvenserna för den enskilde missbrukaren och förbiser konsekvenserna för samhället i sin helhet och inte minst hotet mot den demokratiska strukturen i våra länder, med tanke på att narkotikahandlingen är världens näst största industri.

Medlemsförslag

om narkotikabekämpning i ett nordiskt perspektiv

(Väckt av den konservativa gruppen i Nordiska rådet)

Narkotikamissbruket är ett allvarligt och svårlöst problem såväl i Norden som i Europa och övriga världen. Vad som inger särskild oro är senare års alltmer toleranta inställning till droger bland unga människor. För många ungdomar har droger som ecstasy, LSD, amfetamin, hasch och tabletter blivit ett naturligt alternativ till alkohol. Utvecklingen ställer krav på att vi aktivt utnyttjar alla de samarbetsformer som står till buds för att motverka att unga människor fastnar i drogmissbruk. Vi måste gemensamt hjälpas åt att minska såväl drogmissbruk som den fortsatta spridningen av narkotika.

Vår förmåga att bekämpa narkotikan är avgörande för vår framgång i arbetet med att möta de sociala problem som följer av narkotikamissbruket. Betydelsen av att vi i Norden har en gemensam syn på nödvändigheten av kraftfulla insatser mot droger kan därför inte nog understrykas. Bland annat måste vi intensifiera och utveckla preventiva åtgärder som kan motverka att unga människor överhuvud taget tar steget och provar narkotika.

I flera europeiska länder går utvecklingen i riktning mot en liberal inställning till narkotika. Legalisering av soft-drugs, program med utdelning av heroin och rena sprutor är några exempel på vad som nu sker. Risk finns att detta kommer att färga av sig på debatten och inställningen till narkotika i våra länder. Det är allvarligt framför allt när det gäller våra ungdomar, som i större utsträckning än andra har kontakter med jämnåriga i andra länder och därmed i större utsträckning kommer i kontakt med narkotika.

Våra gemensamma ansträngningar måste vidare inriktas på att förhindra införsel av narkotika i Norden och spridningen av narkotika mellan de nordiska länderna.

Mot bakgrund av ovanstående föreslås att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att uppmana medlemsländerna att intensifiera sina åtgärder mot narkotika i enlighet med vad som anförts ovan,

att uppdra åt medlemsländerna att till Nordiska rådet rapportera om erfarenheter och resultat av gjorda insatser mot narkotika.

Akureyri den 27 september 1999

Arnbjörg Sveinsdóttir (Sj)

Eero Akaan-Penttilä (Kok.)

Christel Anderberg (m)

Per-Kristian Foss (H)

Chris Heister (m)

Gun Hellsvik (m)

Hjálmar Jónsson (Sj)

Lars Hjertén (m)

Kaj Ikast (KF)

Jógvan við Keldu (Ff)

Kalervi Kummola (Kok.)

Svein Ludvigsen (H)

Petri Salo (Kok.)

Sigríður Anna Þórðardóttir (Sj)

Sonja Irene Sjøli (H)

Sten Tolgfors (m)

Jari Vilén (Kok.)

Nærområdesutskottets betänkande

över medlemsförslag om upprättande av en nordisk informationspunkt i Kaliningrad

(Medlemsförslag se s. 366)

1. Förslag

Nærområdesutskottet konstaterar att Nordiska ministerrådet på eget initiativ har inlett en process för att etablera en informationspunkt i Kaliningrad. Utskottet ansåg att processen förefaller ta onödigt lång tid och föreslår att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att snarast möjligt etablera en nordisk infopunkt i Kaliningrad.

2. Bakgrund

Nærområdesutskottet har vid sitt möte i Oslo den 27 juni 2000 behandlat medlemsförslag A 1206/när, ställt av Nordiska rådets mittengrupp.

3. Medlemsförslaget

Kaliningrad har sedan 1996 varit en "fri ekonomisk zon". I medlemsförslaget konstateras att denna lagstiftning hittills inte medfört någon stark tillväxt i näringslivet. De utländska investeringarna är begränsade och det är behov av hjälp till att starta rådgivning och marknadsföring riktad till potentiella investorer.

Det framhålls också att Kaliningrads geografiska närhet till Norden gör det till ett speciellt intressant område för Nordiska Rådet. Den utveckling som sker i samband med regionen som en ekonomisk frizon är mycket intressant i ett nordiskt perspektiv. Det är också önskvärt att inkludera Kaliningrad i arbetet med en handlingsplan för barn och unga i Nordens nærområden. I tillägg finns det ett stort behov av insatser på hälsoområdet, eftersom det sker en snabb spridning av HIV i Kaliningrad. Undersökningar visar att över 65% av de smittade är i åldersgruppen 14 - 25 år, och HIV-epidemin är vidare relaterad till det stora narkotikamissbruket bland ungdom.

Representanter för duman och olika politiska grupper har i kontakter med representanter för mittengruppen uttryckt sina farhågor att Kaliningrad riskerar att bli ytterligare isolerat i ett utvidgat EU. Representanter för duman yttrade också en önskan om ett närmare samarbete med de nordiska länderna.

Det framhålls att den vanskliga sociala och politiska situationen i regionen kan bara förändras om Kaliningrads relativa isolering bryts och att europeiska och internationella samarbetsfora visar en ökad uppmärksamhet på behovet av bl.a. en säkerhetspolitisk lösning av situationen i Kaliningrad.

Man föreslår - med hänsyn till de framgångar det nordiska samarbetet haft med de nordiska informationskontor som öppnats i de baltiska staterna och i St. Petersburg - att det upprättas ett informationskontor också i Kaliningrad. I första omgången torde det vara aktuellt att upprätta en så kallad informationspunkt, underlagd informationskontoret i St. Petersburg. Uppgiften bör bland annat vara att ta hand om ungdoms- och studentutväxling och att fungera som en förbindelselänk och ett rådgivningsorgan för handels- och näringslivskontakter mellan Kaliningrad och de nordiska länderna.

4. Remiss

Närområdesutskottet beslöt vid sitt möte den 8 november 1999 att remittering av förslaget inte behövdes.

5. Närområdesutskottets synpunkter

Närområdesutskottet instämmer helt med de synpunkter som framförs i medlemsförslaget om behoven av insatser för att förbättra situationen i Kaliningrad. Utskottet instämmer också i att Kaliningrads geografiska närhet till Norden gör det till ett speciellt intressant område för Nordiska Rådet. Den utveckling som sker i samband med regionen som en ekonomisk frizon är mycket intressant i ett nordiskt perspektiv.

Det är därför med stor glädje som utskottet noterar att Nordiska ministerrådet efter sonderingar på ambassadörsnivå kontaktat det ryska utrikesministeriet och framfört en begäran att få upprätta en informationspunkt i Kaliningrad.

Utskottet instämmer i att Kaliningrad bör inkluderas i arbetet med handlingsplanen för barn och unga i Nordens närområden. Vidare finns ett stort behov av bl.a. informationsinsatser riktade till ungdomar för att förhindra fortsatt spridning av HIV-smitta och att sätta in åtgärder för att minska narkotikamissbruket bland unga.

6. Konklusion

Nordiska ministerrådet har på eget initiativ inlett en process för att etablera en informationspunkt i Kaliningrad. Utskottet anser att processen skall påskyndas för att snarast möjligt etablera en nordisk infopunkt i Kaliningrad.

Det kan finnas anledning för Nordiska rådet att i ett senare skede återkomma med synpunkter på informationspunktens arbetsuppgifter, bl.a. vad gäller barn och unga. Detta bör först ske när det lyckats att etablera informationspunkten.

Mot bakgrund av ovanstående föreslår Närområdesutskottet att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att snarast möjligt etablera en nordisk infopunkt i Kaliningrad

Oslo den 27 juni 2000

Christel Anderberg (m)

Hanne Andersen (S)

Gunnar Breimo (A)

Erik Dalheim (A)

Per-Kristian Foss (H)

Lennart Gustavsson (v)

Matz Hammarström (mp)

Leena Harkimo (Kok.)

Chris Heister (m)

Hjálmar Jónsson (Sj)

Margareta Israelsson (s)

Kimmo Kiljunen (SDP)

Jeppe Kofod (S)

Kaj Larsson (s)

Paula Lehtomäki (Kesk.)

Hannes Manninen (Kesk.)

Anders Nilsson (At)

Preben Rudiengaard (V)

Jan-Erik Ågren (kd)

Medlemsforslag

om opprettelse av et Nordisk Informasjonspunkt i Kaliningrad

(Fremlagt av Midtengruppen i Nordisk Råd)

Bakgrunn

I januar 1999 besøkte arbeidsutvalget for Midtengruppen i Nordisk Råd Kaliningrad, hvor de blant annet møtte representanter for den regionale думаen og talspersoner for de ulike politiske gruppene. Det ble fra vertsskapets side blant annet uttrykt bekymring for at Kaliningrad risikerer å bli ytterligere isolert i et utvidet EU. Representanter for думаen i Kaliningrad ytret også ønske om et nærmere samarbeid med de nordiske landene.

Kaliningrad har siden 1996 vært en "fri økonomisk sone". Det innebærer blant annet lovreguleringer om

- skattefri import til Kaliningrad
- skattefri eksport av regionalt produserte varer (som regionalt produsert anses varer med minst 30% "added-value" i regionen. For elektroniske artikler er minimumsverdien 15%)
- momsfri videreomsetning til det øvrige Russland

Denne lovgivningen har hittil ikke medført noen sterk tilvekst i næringslivet. De utenlandske investeringene er begrensede, og det er i behov for hjelp til å starte rådgivning og markedsføring overfor potensielle investorer.

Kaliningrads geografiske nærhet til Norden gjør det til et spesielt interessant område for Nordisk Råd. Den utvikling som skjer i sammenheng med regionen som en økonomisk frisone er svært interessant i et nordisk perspektiv. Det er også ønskelig å inkludere Kaliningrad i arbeidet med handlingsplan for barn og unge i Nordens nærområder. I tillegg er det sterkt behov for innsats på helseområdet, idet Kaliningrad opplever en sterk spredning av HIV. Over 65% av de smittede er ifølge rapporter i aldersgruppen 14-25 år, og HIV-epidemien er igjen knyttet til det store narkotikamisbruket blant ungdom.

Nordisk Informasjonspunkt

Den vanskelige sosiale og politiske situasjonen i regionen kan bare snus gjennom å bryte Kaliningrads relative isolasjon. Nordisk Råd vil arbeide for at Kaliningrad i sterkere grad kommer i nordisk fokus. Et utvidet felles nordisk engasjement er ikke minst nødvendig for å sikre at viktige og vanskelige spørsmål i Nordens nærområder, herunder en sikkerhetspolitisk løsning på situasjonen i Kaliningrad, blir viet nødvendig oppmerksomhet i europeiske og internasjonale samarbeidsfora.

Nordisk Ministerråd har stilt seg positive til å inngå et nærmere prosjektsamarbeid med Kaliningrad på flere områder. Dette er både ønskelig og nødvendig, men i tillegg mener Nordisk Råd der er behov for et mer vedvarende kontaktpunkt til både myndigheter og organisasjoner i Kaliningrad.

De nordiske informasjonskontorer som er åpnet i de baltiske land og St. Petersburg er tydelige politiske markeringer av nordisk solidaritet og vilje til å knytte nærmere bånd med nærområdene, samtidig som etableringen av disse kontorene er eksempler på hvordan kontakter, utveksling og informasjon kan organiseres på en håndfast måte. Et nytt steg i utvikling av de nordiske kontaktene med nærområdene bør være et styrket engasjement i Kaliningrad. Med hensyn til Kaliningrads spesielle beliggenhet og uttrykte ønske om et tettere samarbeid med Norden, bør en sette i gang et arbeid med tanke på å opprette et nordisk informasjonskontor også her. I første omgang vil det være aktuelt å opprette et såkalt "informasjonspunkt", underlagt informasjonskontoret i St. Petersburg.

På bakgrunn av det ovenstående foreslår vi at

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

å opprette et Nordisk Informasjonspunkt i Kaliningrad, med oppgave å blant annet ta hånd om ungdoms- og studentutveksling med Norden, bidra til gjennomføring av nærområdeprosjekter, og generelt være et knutepunkt for informasjonsutveksling mellom de nordiske land og Kaliningrad. Informasjonspunktet opprettes med sikte på etablering av et egentlig Nordisk Informasjonskontor så raskt som mulig.

Oslo 12. oktober 1999

Janina Andersson (Vihr.)

Lennart Daléus (c)

Olof Erland (lib)

Matz Hammarström (mp)

Odd Holten (KrF)

Harald Hove (V)

Svend Erik Hovmand (V)

Ísólfur Gylfi Pálmason (F)

Johan J. Jakobsen (Sp)

Elver Jonsson (fp)

Bjarne Kallis (SKL)

Randi Karlström (KrF)

Paula Lehtomäki (Kesk.)

Pehr Löf (SFP)

Hannes Manninen (Kesk.)

Ragnwi Marcelind (kd)

Petri Neittaanmäki (Kesk.)

Vibeke Peschardt (RV)

Osmo Puhakka (Kesk.)

Aulis Ranta-Muotio (Kesk.)

Jens Rhode (V)

Preben Rudiengaard (V)

Olof Salmén (ÅC)

Jann Sjursen (KrF)

Einar Steensnæs (KrF)

Jan-Erik Ågren (kd)

Nordenudvalgets betænkning

om medlemsforslag om en fællesnordisk satsning på demensproblematikken

(Medlemsforslaget se s. 381)

1. Indstilling

Nordenudvalget foreslår, at

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd:
at træffe foranstaltninger for:

at der skabes en fælles nordisk satsning for at udvikle pleje af demente, herunder metoder til at støtte de pårørende og udvikle en klar og anvendelig plejefilosofi;

at der skabes et effektivt netværk for uddannelse af personale indenfor pleje af demente, hvor de eksisterende kundskabscentre anvendes;

at styrke, videreudvikle og initiere fællesnordisk forskning om demenssygdomme og forebyggelsen af dem, indenfor biologi, farmakologi psyko-sociale fag og plejevidenskaben;

at oprette en tværfaglig projektgruppe, som har det som opgave at samle og vurdere den kundskab som findes på området og på baggrund af den udarbejde konkret forslag om realiseringen af ovennævnte mål.

2. Baggrund

Nordenudvalget har behandlet et medlemsforslag angående fælles nordisk satsning på demensproblematikken ved sit møde den 8. november 1999, stillet af Pehr Löw (SFP) og Midtergruppen i Nordisk Råd.

Medlemsforslaget

Medlemsforslaget tager udgangspunkt i at hidtil har man ikke på tilfredsstillende måde givet demente den medicinske, psykiske og sociale pleje de bør have, og man har heller ikke kunnet byde de pårørende den støtte som de skulle have adgang til. Med henvisning til denne situation understreger

medlemsforslaget at der er behov for igangsættelse af fælles nordiske indsatser omkring plejen af demente, for virkeliggørelse af klar plejefilosofi, mere vægt på forskning og uddannelse, udvidelse af netværk og metoder for støtte til pårørende. Forslaget er grundet på et dokument som Demens-Alzheimerforbundet i Norden fremlagde efter sin årlige kongres i Kalmar sidste år hvor man opfordrer de nordiske regeringer til at fæste deres opmærksomhed på dementssygdommens tunge problematik.

Behandling af forslaget

Medlemsforslaget har været sendt til høring til de følgende instanser (de som er markeret i kursiv har svaret):

Nordisk

Nordiska Hälsovårdshögskolan.

Nationale

Danmark

Sundhedsministeriet, Socialministeriet, Sundhedsstyrelsen, Alzheimerforeningen, Ældre Sagen, Videnscenter på Ældreområdet, Foreningen Norden.

Færøerne

Sundhedsstyret, Ældreplejen, Ældreforeningen, diverse plejehjem.

Grønland

Direktoratet for Sociale anliggender, *Direktoratet for Sundhed*, KNIPK (handicappedes organisation), Kanukoka (De grønlandske kommuners landsforening).

Finland

Forsknings- och utvecklingscentralen för hälsovården (STAKES), Kuopio universitet, Finlands Demensvårdsförening, Alzheimer Centralförbundet, Finlands Kommunförbund, SurPer/Tehy, Närståendevårdare och Vänner rf., MLL.

Åland

Ålands landskapsstyrelse (Social- och miljöavdelningen), Ålands hälso- och sjukvård, Demensföreningen på Åland r.f., DEMÅL-Arbetsgruppen för Vårdsprogram/Handlingsplan för Demensvården på Åland.

Island

Foreningen for de Alzheimers og andre dementes pårørende og interesserede (Félag áhugafólks og aðstandenda Alzheimersjúklinga og annarra minnissjúkra), Foreningen for islandske geriatrere (Félag íslenskra öldrunarlækna), Departementet for sundhed og folkeforsikring (Heilbrigðis -og tryggingamálaráðuneytið), Medicinaldirektør (Landlæknir), De ældres landsforbund (Landssamband eldri borgara), Sjálfsbjörg, Statens folkeforsikringsanstalt (Tryggingastofnun ríkisins), Islands ældreråd (Öldrunarráð Íslands), Islands invalideforbund (Öryrkjabanda-lag Íslands).

Norge

Nordisk samarbejdsminister, Nationalforeningen for folkehelsen, Norsk pensjonistforbund, Social og helsedepartementet.

Sverige

Socialstyrelsen, Alzheimerförbundet i Sverige, Demens-förbundet, Riksförbundet för dementas rättigheter, Landstingsförbundet, Svenska kommunförbundet, Tjänstemännens Centralorganisation TCO, Sveriges Akademikers Centralorganisation SACO (Sveriges läkarförbund, Sveriges psykologförbund, Svensk sjukhustandläkarförening).

Hørings svar

Nordisk

Rektoren for *Nordiska hälsovårdshögskolan* bemærker at lige nu har man i de nordiske lande en livlig forskning, udvikling og uddannelse i demensproblematikken. Samordning af denne kundskabsudvikling ville give en større gennemslagskraft. Rektoren konstaterer at skolen er fra sin side, beredt til at deltage i denne satsning gennem at give demens som helseproblem mere fremtrædende plads i undervisning og forskning.

Nationale

Danmark

Sundhedsministeriet har til brug for besvarelsen indhentet udtalelser fra *Socialministeriet* og *Sundhedsstyrelsen* og vedlagt dem som bilag. Alle tre instanser støtter medlemsforslaget men har alligevel bemærkninger til forslaget. *Socialministeriet* understreger at en udvidet nordisk indsats i forhold til demente bør vægte den sociale, samfundsmæssige indsats i forhold til demente lige så højt som den lægevidenskabelige, medicinske indsats. *Sundhedsstyrelsen* finder målene med indsatsen, således som de fremgår af medlemsforslaget, meget bredt formulerede. *Sundhedsstyrelsen* foreslår konkret tre områder, hvor styrelsen vurderer at der særligt vil være

fordele ved en fællesnordisk indsats: 1) Et nordisk databaseprojekt med henblik på at få overblik over forløb, effekt og bivirkninger af de nuværende medicinske behandlingsmuligheder. 2) Et kvalitetssikringsprojekt hvor effekten af plejen undersøges, og hvor indikatorer for god pleje fastsættes. 3) Samfundsøkonomiske analyser af effekten af henholdsvis pleje og behandling.

Sundhedsministeriet kan med udgangspunkt i synspunkterne fremsat af *Sundhedsstyrelsen* og *Socialministeriet* støtte forslaget om en fællesnordisk indsats på demensområdet. *Socialministeriet* og *Sundhedsstyrelsen* peger på forskellige indsatser som er blevet udført eller er i gang med at blive udført i området. De hævder at indenfor årrække er der iværksat mange initiativer i danske amter og kommuner med henblik på udredning, omsorg, pleje og behandling på demensområdet. Som det fremgår af udtalelserne viser undersøgelser, at alle amter arbejder med demensproblematikken, herunder med udgivelse af programmer eller retningslinier for diagnosticering, omsorg, pleje og behandling til demente og pårørende. Der bliver lagt vægt på videreuddannelse af personale, tværfagligt arbejde omkring demens, udarbejdelse af informationsmateriale, og med henblik på etablering af et fagligt informationsværk er der givet støtte til oprettelse af en demensdatabase, hvor der er samlet oplysninger om aktiviteter og erfaringer på demensområdet. Det fremgår også at så vidt angår nye initiativer sættes der bl.a. på kompetenceudvikling for personalet, metodeudvikling, udvikling af en samarbejdsmodel for de involverede sektorer samt udvikling og differentiering af tilbudene til de demente og deres pårørende. Det nævnes endvidere, at Folketinget i maj 1999 vedtog nye regler om magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten som har bl.a. til formål at skabe større retssikkerhed for mennesker med betydelig nedsat psykisk funktionsevne, herunder demente.

Det fremgår også af udtalelserne at på baggrund af Finansloven for 1998 igangsatte Sundhedsstyrelsen en bredt sammensat arbejdsgruppe, der fik til opgave at fremsætte konkrete anbefalinger til amterne vedrørende demensudredning, behandling, omsorg og pleje. Denne arbejdsgruppe har i sit arbejde gennemgået svensk og norsk litteratur på området. Arbejdsgruppen forventer at have en redegørelse færdig ved udgangen af år 2000.

Alzheimerforeningen støtter medlemsforslaget ligesom *Videncenter for Ældreområdet* som mener at der vil være store gevinster af effektiv netværksopbygning på området, erfaringsudveksling og udbytte af en samnordisk forskning. Ikke mindst indenfor psykosocial og omsorgsvidenskabelig forskning, hvor den sammenlignelige kontekst i omsorgsmiljøer med samme menneskesyn vil give frugtbare muligheder for forskning.

Grønland

Direktoratet for Sundhed meddeler sin støtte for medlemsforslaget. De ser ikke muligheder for på nuværende tidspunkt at bidrage med ressourcekrævende initiativer i en fælles strategi men ser sig gerne orienteret ved de igangsatte initiativer på området. *Direktoratet for Sundhed* oplyser at demensproblematikken er af et alvorligt og stort omfang i Grønland men at årsagerne til demens ikke er nødvendigvis de samme som i de øvrige nordiske lander. Der er ikke sammenlignelige forhold de geografiske områder imellem og i Grønland findes der en særlig stor familiær forekomst af visse typer af hjerneblødning. Endelig har den grønlandske kost en vis indflydelse på forekomsten af blodpropper, hjerteslag og hjerneblødninger, som i deres eftervirkninger bl.a. medfører cerebrale funktionsforstyrrelser med bl.a. demens.

Finland

Forsknings- och utvecklingscentralen för hälsovården (STAKES), mener at problematikken er vigtig og meget aktuel. De peger på at man i Finland under det seneste decenniet har gjort store fremskridt inden for demenspleje og at samtidig er diagnosen og den medicinske behandling blevet bedre. Centralen mener at udviklingen indenfor demensplejen i de nordiske lande og også opfatningen af plejefilosofi har stort set været den samme og at dette taler for medlemsforslaget om øget nordisk samarbejde. Angående punkt 1 i medlemsforslaget så konkluderer Centralen at arbejdsområdet er bredt og derfor skulle et nordisk samarbejde blive til stor hjælp hvad gælder tilrettelæggelse af uddannelse på forskellige niveauer og udarbejdelse af materiale. Punkt 2: Centralen mener at ældreplejen i Finland har gode erfaringer af netværksudvikling, men at dette arbejde kræver udenforstående støtte og formidling af ny kundskab. Fællesnordisk satsning ses som positiv med hensyn til dette. Punkt 3: Tværvideenskabeligt nordisk samarbejde betragtes som meget vigtig indenfor området. Centralen mener at der behøves f.eks. flere sammenligninger mellem forskellige former for pleje og grundige analyser af forbindelsen mellem omkostning og resultat. Der behøves også mere kundskab specielt om demenssygdommens psykosociale aspekter hvis man vil opnå tilfredsstillende resultater med sine interventioner. Specielt i forskningen, konkluderer Centralen, skulle man igennem nordisk samarbejde kunne få frem almenlydig information i spørgsmål hvor forskningen kræver indsatser af høj kvalitet og som ofte er også dyre og tidskrævende.

Finlands Demensvårdsforening forholder sig positivt til forslaget. De mener at kulturen omkring de instanser som kommer i forbindelse med demensproblematikken er af stor betydning. Meget tit, siger de, indeholder kulturer på forskellige niveauer attituder og værdier som kan hindre en god pleje. I en dårlig atmosfære kan plejen tabe det menneskelige. Det er

derfor vigtigt at personalet på forskellige niveauer bliver uddannet og deres attituder forandret, desuden at uddannelsen bliver bygget på aktuelle forskningsresultater samt at den også bør være tilstrækkelig praktisk betonet. Foreningen anser det som meget vigtigt at nordisk ekspertise og knowhow bliver knyttet sammen og at udveksling af kundskab og forskningsresultater mellem de nordiske forskningsgrupper og universiteterne finder sted.

Alzheimer-Centralförbundet støtter forslaget og lægger vægt på samarbejdet mellem de nordiske myndigheder og de frivillige organisationer og mener at dette samarbejde også har betydning for EU. Forbundet mener at med fælles mål og retningslinier når man humane og økonomiske fordele i arbejdet omkring demensproblematikken. *Tehy* mener at det Nordiske råds medlemsforslag indeholder vigtige tiltag for at udvikle plejen af demente. De mener at i rekommendationerne kunne man også pege på forebyggende tiltag mod demens og at personalet i plejen uddannes med hensyn til dette. I plejefilosofien burde man betone at rehabiliterende og støttende metoder reformeres. Tyngdepunktet ligger så i at undersøge den dementes resterende resurser og at skabe en rehabiliterende plejepsaxis ud fra dette. I forskningen burde tyngdepunktet ikke kun ligge på de traditionelle områder omkring demens-forskning, men også på et "funktionsmæssigt forskningsgrepp". Kvalitative forskningsmetoder burde udnyttes i større grad når forskningen gælder patientens plejepersonale og pårørende. De sidstnævnte burde også deltage mere intensivt i plejen for at få mere kundskab om patienten og mere støtte som pårørende. Målet for fornyelse af plejen burde være kvalitativ fordybning af professionel kundskab og forøgede personal-resurser til rådighed. Begrænset antal personel i plejen kan bidrage til stort brug af psyko-farmaka. I netværksudviklingen burde man betone nye alternative virksomhedsmodeller for udvikling på området. Til slut bemærker *Tehy* at inden for plejen af demente burde begge dele strukturelle og indholdsmæssige reformer betones.

Finlands Kommunförbund forholder sig positivt til forslaget men bemærker at der allerede i dag findes mange samarbejdsnetværk i Norden som kan benyttes i forskning, informationsudveksling og serviceudvikling når det gælder demens. På den måde er det muligt at samordne resurserne og undgå dobbelt arbejde.

Närståendevårdare och Vänner rf forholder sig positivt til forslaget. De mener at ud fra de pårørendes synspunkt skulle det være vigtigt at skabe fællesnordiske kriterier for hvor omfattende plejen skal være. Dette burde også omfatte udvikling af fællesnordisk støttetiltag for dem som er pårørende til demente men også andre grupper som behøver pleje. Fælles forskning, informationsudveksling og uddannelse betragtes også som meget vigtigt.

Åland

Ålands Landskapsstyrelse (Social- och miljöavdelningen) mener at udvikling af plejen af demente kunne være på forskellige niveauer i de forskellige lande, regioner eller kommuner og at fællesnordisk plejeindsatser kunne derfor behøve at omfatte forskellige udgangspunkter med hensyn til de varierende niveauer. *Landskapsstyrelsen* finder det særlig tiltalende at udvikle netværk af personalet indenfor demensplejen men mener at inden man tager beslutning om at sætte i gang fællesnordisk forskning i området bør den forskning som nu drives i området i Norden kortlægges og evalueres med hensyn til kvalitet.

Demensforeningen på Åland rf. støtter medlemsforslaget og understreger at problematikken er endnu mere magtpåliggende i et lille samfund hvor mangel på tilstrækkelige resurser øger den enkelte individs sårbare situation.

DEMÅL (Arbejdsgruppen för Vårdprogram/ Handlingsplan för Demensvården på Åland) forholder sig meget positivt til medlemsforslaget og støtter alle de forslag som man har rekommanderet Nordisk Ministerråd. De refererer til en undersøgelse som blev gjort på Åland 1998 om de dementes og deres pårørende situation. Denne undersøgelse gav klare belæg for at situationen var utilfredsstillende med hensyn til information om demens, stød til pårørende og plejeformer. *DEMÅL* lægger vægt på udvikling af pleje af dementer på alle plejeniveauer men specielt inden for den forebyggende/primær pleje. Uddannelse på alle niveauer skal forbedres og man ser det som vigtigt i denne sammenhæng at uddannelsen bliver så ensartet som muligt i Norden. *DEMÅL* mener at man skal så snart som muligt prioritere forskning inden for området specielt hvad gælder forebyggende foranstaltninger, farmakologien og det psykosocial område samt med forskning omkring virkelighedsorientering (reminiscens) som plejemetode. Til slut peger *DEMÅL* på at Åland kunne udgøre et godt forskningsområde i en fælles nordisk forskning om demens bl.a. på grund af øens begrænsede population og ensartede befolkningsstruktur.

Island

Foreningen for de Alzheimers og andre dementes pårørende og interesserede støtter forslaget. Foreningen henviser til en udredning om de dementes situation i Island som gav et klart besked om behovet for at forbedre situationen. Bl.a. på grund af dette støtter de helhjertet de to første forslag men angående fællesnordisk forskning inden området mener de at man skulle prioritere plejevidenskabelig forskning med hensyn til sociale og psykologiske faktorer. Medicinsk forskning mener de har i forvejen fået en god økonomisk støtte og farmakologien også bl.a. igennem farmakologiske virksomheder.

Medicinaldirektøren forholder sig positivt til forslaget ligesom *Det islandske ældreråd*. *Statens folkeforsikringsanstalt* ser positivt på forslaget men holder sig fra at kommentere videre dersom medlemsforslaget ikke kommer under institutionens virkefelt.

Norge

Nationalforeningen for folkehelsen ser positivt på et videre nordisk samarbejde og peger på at fagmiljøerne er små og overskuelige og dersom man oplever problematikken på lignende måde i alle lande burde praktisk samarbejde kunne finde sted.

Social og helsedepartementet vurderer det som positivt at der oprettes et samarbejde om demensproblematikken og udfordringer på et nordisk niveau. De mener alligevel at forslaget i sit nuværende form er for lidt konkret og at det derfor er svært på dette tidspunkt at tage klar stilling til alle dele af forslaget. *Social og helsedepartementet* mener at demens er et fagområde som er politisk prioriteret, men at der er alligevel behov for større fokus og øget kundskab om hvad udgør god service. De peger på at der allerede findes samarbejde omkring demensforskning i Norden (f.eks. Nordisk gerontologisk forening) og at det er vigtigt at bygge på det som allerede findes. De forskningsområder som departementet bl.a. synes er interessante er epidemiologisk forskning, forskning i systemer for diagnoser af demente og i retssikkerhed for demente i forhold til brug af tvang og andre rettighedsbegrænsende tiltag, egen betaling for dyre demensmedicinere og dokumentationssystemer (NorRAI). Det er departementets mening at hvis forslaget vedtages bør det nordiske samarbejde organiseres som et projekt som har en varighed på mindst 3 år. Det bliver så projektgruppens opgave at udarbejde et konkret forslag til behandling i forbindelse med 2001 budgettet og endvidere at vurdere om fokus bør rettes ind mod et afgrænset nordisk samarbejde eller mod EU's forskningssamarbejde (hvor også Island og Norge deltager).

Norsk Pensjonistforbund godkender medlemsforslaget som det foreligger, men tilråder at forslaget suppleres med en anbefaling om en speciel vægt på evaluering af tiltag for demente.

Sverige

Socialstyrelsen konstaterer at i de seneste decennier er der blevet taget betydelige fremskridt i plejen af demente i landet, diagnostikken og forskning inden for området. *Socialstyrelsen* nævner at på nuværende tidspunkt arbejder man bl.a. med hvordan det er muligt at udføre kundskabsudvikling inden for den sociale tjeneste. Trods dette findes der stadigvæk behov for forbedringer af plejen med hensyn til mange faktorer. Bl.a. bør forbindelsen mellem forskning, uddannelse og praktisk pleje forbedres. Der nævnes f.eks. at der behøves forandringer begge dele i

arbejdslivet og i forskersamfundets arbejdsformer således at de spørgsmål som en praktiker møder får opmærksomhed nok inden for forskningen.

Ifølge *Socialstyrelsen* pågår der på nuværende tidspunkt et forberedende arbejde omkring demensproblematikken inden for Statens beredning for medicinsk udvurdering. Ligeledes overvejer man udarbejdelse af nationale retningslinier inden for området. I dette arbejde og ved implementering af nye metoder og arbejdsformer ser *Socialstyrelsen* positivt på udveksling af erfaringer de nordiske lander imellem men har tvivl om speciel fællesnordisk plejesatsning. Det ses som vigtigt at kompetenceudviklingen bliver vurderet og at erfaringer bliver spredt. De påpeger at der allerede findes omfattende kontakter mellem nordiske forskere i området og ligeledes fællesnordiske samarbejds-projekter. *Socialstyrelsen* ser ikke grund til at udvikle et specielt netværk på nordisk basis. *Socialstyrelsen* er enig med medlemsforslaget i at der findes behov for forstærkning af forskningen i området men mener at det er mere ønskevært at støtte eksisterende forskergrupper end at oprette nye organisationer.

Alzheimerforeningen i Sverige ser meget positivt på forslaget men har besluttet at afstå fra at udtrykke sig nærmere om dette.

Demensförbundet referer til Kalmardokumentet og siger det en stor glæde at det Nordiske Råd har taget initiativ i den retning. Forbundet støtter medlemsforslaget men vil fæste opmærksomhed på den vigtige rolle interesseorganisationerne har når det gælder samarbejde i området og at samarbejde med disse ses som en vigtig forudsætning i en fællesnordisk satsning på demensproblematikken.

Svenske kommunförbundet og *Landstingsförbundet* udtrykker sig hver for sig men er helt enige i deres konklusion. De bemærker at forskning, metodeudvikling og systemiseret erfaringsudveksling på national og international niveau pågår og at det er vigtigt at støtte de etablerede forskningsnetværk som allerede findes i Norden. Forbundene mener at forslaget henviser til vigtige spørgsmål som i sin helhed er vel egnede for erfaringsudveksling mellem de nordiske lander, men at ansvaret for at sørge for den dementes behov på den bedste mulige måde hviler på de respektive lands system. *TCO* har valgt at afstå fra at udtrykke sig om medlemsforslaget.

Sveriges läkarförbund støtter medlemsforslaget og anser det som positivt hvis fællesnordisk satsning på demensproblematikken sker i samarbejde med organisationer dannet af patienter og pårørende. Läkärforbundet bekræfter det som man konstaterer i medlemsforslaget at iblandt bruges psykofarmaka i stedet for menneskelig kontakt og at dette er selvfølgelig uacceptable. Overmedicinering kan også gælde for andre lægemidler på grund af mangel på kontinuitet af behandling, dvs. ingen har ansvaret for at revidere medicinlisten. Läkärforbundet peger på at der også

findes fare for medicinsk underbehandling. Depression f.eks. som er meget almindelig ved demens er tit ikke diagnosticeret og ubehandlet. Der behøves også støtte for de pårørende som ofte er plaget af kronisk stress eller depression og som nogen gange beskylder relationsproblemer for situationen. Information om sygdommen er derfor af stor betydning. Läkärforbundet konkluderer med at sige at demente og deres pårørende skulle prioriteres inden for plejen og kommunal omsorg.

Sveriges psykologförbund forholder sig positivt til forslaget og støtter det. Forbundet betoner værdien af at udvidelsen af tværvideenskabelige perspektiver og metoder følges ad. Demens kan plage yngre mennesker og så er det f.eks. vigtig at tænke på mindre børn blandt de pårørende. Psykologforbundet lægger vægt på forebyggende arbejde, kundskabs-spredning og forskning og til slut mener de at etik behøves at diskuteres i forbindelse med problematikken.

Svensk sjukhustandläkarförening støtter forslaget og betoner at i forslagets rekommandationer må tandpleje betragtes som en naturlig del af plejeprogrammet, plejefilosofien og netværksudviklingen i fællesnordisk indsats. Det peger på at dementer kan have forskellige problemer på grund af sygdommen f.eks. kan mundtørhed som følge af medicin føre til tandproblemer. Dette kan give patienten forskellige problemer som f.eks. undernæring og social handicap (f.eks. dårlig lugt fra mundhul). Desuden tilkommer dårlig kommunikation som gør det svært for personalet at forbinde problemerne med mundhulen. Tandläkarforeningen sætter vægt på at personalet for uddannelse i mundhulens betydning for patienten og at man satser meget på forebyggende tandpleje.

3. Konklusion

Høringsrunden viser bred opbakning bag hovedtankerne i forslaget, herunder at demens er en af de største og mest hastigt voksende folkesygdomme i Norden, samt at der langt fra er tilstrækkelig forståelse for den og dermed utilstrækkelige indsatser. Der fremhæves fra flere sider at Norden er tilstrækkeligt homogent hvad angår sygdommen, plejefilosofien og de kulturelle og institutionelle omgivelser til at en nordisk satsning er yderst meningsfuld. De forbehold som bliver fremført efterlyser primært en konkretisering samt påpeger det allerede eksisterende nordiske samarbejde. *Socialstyrelsen* i Sverige nævner i dette sammenhæng at det er mere ønskevært at støtte eksisterende grupper end at oprette nye og ser ikke grund til at udvikle et specielt netværk på nordisk basis.

En mulig vej fremover foreslås af det norske Social og helsedepartement, at der organiseres et treårigt projekt, som får som første opgave at udarbejde et konkret forslag til behandling i forbindelse med budgettet for 2001. Flere udtalelser fremhæver at man bør begynde med at kortlægge

eksisterende forskning og netværk, samt at organisationer af plejepersonale, pårørende og forskningsnetværk bør inddrages i projektarbejdet.

Nordenudvalget er enig med forslagsstillerne i at der er behov for forstærkede initiativer imod demens som en stærkt voksende folkesygdom, samt i at indsatserne kan blive mere slagkraftige hvis de får en fælles-nordisk dimension. Nordenudvalget er ligeledes enig med de problemstillinger som kortlægges i forslaget men finder det hensigtsmæssigt som en praktisk fremgangsmåde at en tværfaglig projektgruppe samler og vurderer den eksisterende kundskab på området og på baggrund af den udarbejder konkrete forslag om realiseringen af forslagets målsætninger.

Nordenudvalget foreslår, at

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at træffe foranstaltninger for:

at der skabes en fælles nordisk satsning for at udvikle pleje af demente, herunder metoder til at støtte de pårørende og udvikle en klar og anvendelig plejefilosofi;

at der skabes et effektivt netværk for uddannelse af personale indenfor pleje af demente, hvor de eksisterende kundskabscentre anvendes;

at styrke, videreudvikle og initiere fællesnordisk forskning om demenssygdomme og forebyggelsen af dem, indenfor biologi, farmakologi psyko-sociale fag og plejevidenskaben;

at oprette en tværfaglig projektgruppe, som har det som opgave at samle og vurdere den kundskab som findes på området og på baggrund af den udarbejde konkret forslag om realiseringen af ovennævnte mål.

Stockholm den 15 maj 2000

Per Berthelsen (Si)

Charlotta Bjälkebring (v)

Frank Dahlgaard (UP)

Anneliese Dørum (A)

Ragnar Erlandsson (ÅC)

Ann-Marie Fagerström (s)

Åke Gustavsson (s), vice ordförande

Tuula Haatainen (SDP)

Søren Hansen (S)

Lars Hjertén (m)

Jógvan við Keldu (Ff)

Eva Johansson (s)

Elver Jonsson (fp)

Svein Ludvigsen (H)

Pehr Löf (SFP), ordförande

Ragnwi Marcelind (kd)

Astrid Marie Nistad (A)

Dan Reinert Petersen (Jvfl.)

Vibeke Peschardt (RV)

Aulis Ranta-Muotio (Kesk.)

Sigríður Jóhannesdóttir (A)

Medlemsförslag

angående skapandet av en gemensam nordisk satsning på demensproblematiken

(Väckt av undertecknade i mittengruppen i Nordiska rådet)

Bakgrund

Idag är cirka 7-10 % av befolkningen över 65 år i Norden demenshandikappade. Antalet kommer inom 10 år att öka då demenssjukdomen är starkt åldersrelaterad: ju äldre desto större risk för demenssjukdom. I åldrarna över 80 år drabbas cirka 20 %. Behov av differentierat vårdutbud föreligger, t.ex. dagvård, gruppvård, sjukhemsvård, utredningsplatser på sjukhus och hemsjukvård. De ansvariga i de nordiska samhällena har inte till dags dato insett vidden av detta. Med samnordiskt kunskapsutbyte och gemensam policy skulle stora synergivinster kunna uppnås såväl humanitärt som ekonomiskt.

Demens-Alzheimerförbunden i Norden höll sin årliga kongress den 5 juni 1999 i Kalmar. Förbunden har riktat en uppmaning i tio punkter till de nordiska regeringarna och Nordiska rådet. Man vill med sin uppmaning fästa uppmärksamhet på den globala obotliga folksjukdom som demenssjukdom utgör. Utan handlingsplan kommer den att förorsaka okontrollerad förlust av livskvalitet för sjuka och anhöriga.

För att effektivt och människovärdigt kunna hantera vården av dementa måste man arbeta efter en klar vårdfilosofi. Hitintills har man inte till fullo insett de dementas behov. De har varit "drivved" inom vårdsystemet, ofta med avsaknad av systematisk vårdplan. Specialutbildning behövs både av vårdpersonal och läkare. De dementa övermedicineras ofta med psykiska läkemedel. De får inte tillräcklig smärtlindring och nya dyra mediciner tas av ekonomiska skäl alltför sällan i bruk. Bemästrandet av de dementas svåra symptom kräver specialkunskaper. Teknik för kommunikation och skapande av en fungerande relation till de anhöriga är en nyckelfråga i vården av de dementa. De anhöriga utsätts också för en oerhörd stress och ångest då en nära person drabbas. De måste försöka leva med och kanske vårda en person som är helt förändrad, eftersom den intellektuella, emotionella och praktiska förmågan drabbas negativt och personligheten därmed förändras. För många anhöriga innebär detta en stor tragedi. Själv mord är inte ovanliga bland de anhöriga eller närstående.

Genom tvärvetenskaplig forskning och kunskapsutbyte på nordisk nivå skulle man kunna uppnå bättre vård, behandling och utbildning än idag. Det finns stort utrymme för ett livligare samarbete för allas vårt bästa.

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att vidta åtgärder för:

- skapande av en gemensam nordisk vårdatsning på demensproblematiken innefattande också metoder för stöd till anhöriga och tillämpande av en klar vårdfilosofi;
- anordnande av effektiv nätverksutbildning av personal i demensvården med utnyttjande av de kunskapscentra som finns;
- att få till stånd biologisk, farmakologisk, psykosocial och vårdvetenskaplig samnordisk forskning (innefattande även förebyggande åtgärder) inom området demenssjukdom.

Oslo den 12 oktober 1999, på gruppens vägnar,

Löv, Pehr (SFP) (förslagsställare)

Följande i mittengruppen stödjer förslaget:

Janina Andersson (Vihr.)

Lennart Daléus (c)

Olof Erland (lib)

Matz Hammarström (mp)

Odd Holten (KrF)

Harald Hove (V)

Svend Erik Hovmand (V)

Ísólfur Gylfi Pálmason (F)

Johan J. Jakobsen (Sp)

Elver Jonsson (fp)

Bjarne Kallis (SKL)

Randi Karlstrøm (KrF)

Paula Lehtomäki (Kesk.)

Hannes Manninen (Kesk.)

Ragnwi Marcelind (kd)

Petri Neittaanmäki (Kesk.)

Vibeke Peschardt (RV)

Osmo Puhakka (Kesk.)

Aulis Ranta-Muotio (Kesk.)

Jens Rohde (V)

Preben Rudiengaard (V)

Olof Salmén (ÅC)

Jann Sjursen (KrF)

Einar Steensnæs (KrF)

Jan-Erik Ågren (kd)

Nærområdesutskottets betänkande

över medlemsförslag om ökat idrottsutbyte med närområdena

(Medlemsförslag se s. 386)

1. Förslag

Nærområdesutskottet föreslår att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att med beaktande av finansierings- och stödmöjligheter inom ramen för en ideell föreningsverksamhet utarbeta ett program för ett idrottsutbyte på folkrörelsenivå med Nordens nærområden.

2. Bakgrund

Nærområdesutskottet har vid sitt möte i Oslo den 27 juni 2000 behandlat medlemsförslag A 1212/när, ställt av Nordiska rådets mittengrupp.

3. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget påpekas att idrotten till största delen utövas som ideell föreningsverksamhet på folkrörelsegrund samt att det inom Norden bedrivs ett omfattande idrottsutbyte. Nordiska ministerrådet har bland annat beviljat medel (ca 1 miljon DKK) för nordiskt idrottssamarbete. Verksamheten har en stark västnordisk prägel.

Det påpekas vidare att på sessionen 1996 sade Norges statsminister Thorbjørn Jagland att *"vi vil prioritere en vidare utvikling av ungdomsarbeidet i Norden og mellom Norden og Nærområdene..."* och att detta bör tolkas som att en satsning på ungdomsutveckling och frivilliga organisationer är viktig för att bygga upp det civila samhället i våra nærområden.

Förslagsställarna framhåller att idrotten spelar en viktig roll i framväxten av en folklig gemenskap med vår omvärld. I våra nærområden är intresset stort, men de ekonomiska möjligheterna är små för idrottsutbyte i form av stöd för resor och uppehälle, för ledarutbildning och informationsutbyte. Det är också viktigt att främja jämställdhet mellan flickor och pojkar inom idrotten.

Mot denna bakgrund föreslås att ministerrådet rekommenderas att ta fram ett program för ökat idrottsutbyte med Nordens närområden, som också beaktar olika finansierings- och stödmöjligheter inom ramen för en ideell föreningsverksamhet. Medlemsförslaget bifogas betänkandet.

4. Remiss

Medlemsförslaget har remitterats till riksidrottsförbunden i Norden, vilka behandlat förslaget på ett nordiskt möte. I sitt gemensamma ståndpunkts-tagande påtalar förbunden att det saknas funktionärer, en "infrastruktur" som kan etablera idrott på folkrörelsenivå i närområdena. Det behövs en rad av stödåtgärder från Nordens sida för att en sådan infrastruktur skall växa fram: ledarutbildning, att låta volontärer följa arbetet i de nordiska organisationerna både vad gäller arbetet internt och arbetet i förhållande till olika samhällsorgan m.m. Förbunden saknar dock medel för att genomföra ledarutbildning, medel till tolkning för de baltiska och ryska volontärerna och andra liknande stödåtgärder. Riksidrottsförbunden är mot denna bakgrund positiva till att ett program för stöd-åtgärder för folkligt idrottssamarbete utarbetas.

5. Närområdesutskottets synpunkter

Närområdesutskottet instämmer med de synpunkter som framförs i medlemsförslaget. Ett brett samarbete mellan den frivilliga sektorn i de nordiska länderna och i närområdena har stor betydelse i uppbyggandet av det civila samhället i närområdena.

Den bild av idrotten som förmedlas i media är ofta förknippad med elitism, doping och kommersialism. Detta gäller dock endast en mindre del av idrottsutövandet i våra länder. Idrotten på folkrörelsenivå utövas under helt andra premisser. Utskottet är enigt med förslagsställarna att idrotten på folkrörelsenivå är en viktig kulturell aktivitet. Utskottet anser det vidare sannolikt att det omfattande nordiska idrottsutbytet både på folkrörelsenivå och i form av tävlingsidrott bidrar till att förstärka den nordiska sammanhållningen och upplevelsen i våra länder av att det finns en nordisk identitet.

Mot denna bakgrund anser utskottet att ett idrottssamarbete på folklig nivå kan vara ett viktigt redskap i framväxten av en folklig gemenskap med vår omvärld. Utskottet noterar att de nordiska riksidrottsförbunden i sitt yttrande bekräftar att intresset i våra närområden för samarbete är stort. Vidare noterar utskottet att förbunden efterlyser medel för att genomföra de olika stödåtgärder som man bedömer behövs och att riksidrottsförbunden mot denna bakgrund är positiva till att ett program för stödåtgärder för folkligt idrottssamarbete utarbetas.

6. Sammanfattning

Utskottet anser, med stöd av vad ovan anförts, att det finns behov av ett program för stöd till ett idrottssamarbete med Nordens närområden, som stimulerar till idrott på bred folkrörelsenivå. Programmet bör beakta olika finansierings- och stödmöjligheter inom ramen för en ideell föreningsverksamhet.

Närområdesutskottet föreslår att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att med beaktande av finansierings- och stödmöjligheter inom ramen för en ideell föreningsverksamhet utarbeta ett program för ett idrottsutbyte på folkrörelsenivå med Nordens närområden.

Oslo den 27 juni 2000

Christel Anderberg (m)

Hanne Andersen (S)

Gunnar Breimo (A)

Erik Dalheim (A)

Per-Kristian Foss (H)

Lennart Gustavsson (v)

Matz Hammarström (mp)

Leena Harkimo (Kok.)

Chris Heister (m)

Hjálmar Jónsson (Sj)

Margareta Israelsson (s)

Kimmo Kiljunen (SDP)

Jeppe Kofod (S)

Kaj Larsson (s)

Paula Lehtomäki (Kesk.)

Hannes Manninen (Kesk.)

Anders Nilsson (At)

Preben Rudiengaard (V)

Jan-Erik Ågren (kd)

Medlemsforslag

om utökat idrottsutbyte med Nordens närområden

(Väckt av mittengruppen i Nordiska rådet)

Bakgrund

Idrotten är en viktig kulturell aktivitet som till största delen utövas som ideell föreningsverksamhet på folkrörelsegrund. Drivkraften är människors behov av fysisk aktivitet i social samvaro. Inom Norden bedrivs ett omfattande idrottsutbyte. Nordiska ministerrådet har bland annat beviljat medel (ca 1 miljon DKK) för nordiskt idrottssamarbete. Verksamheten har en stark västnordisk prägel. Närmare 70 procent avser stöd till Färöarna, Grönland och Island för resor och uppehålle.

I redogörelsen från de nordiska statsministrarna på sessionen 1996 sade Norges statsminister Thorbjørn Jagland att *"vi vil prioritere en vidare utvikling av ungdomsarbeidet i Norden og mellom Norden og Nærområdene..."*. En satsning på ungdomsutveckling och frivilliga organisationer ansågs viktig för att bygga upp det civila samhället i våra närområden.

När den nordiska intressesfären utvidgas till våra närområden och Europa borde också idrottsutbytet stimuleras. Utvidgad handel, ekonomisk integration och kulturellt utbyte bidrar till stabilitet och demokratisk utveckling och idrotten har en viktig roll i framväxten av en folklig gemenskap med vår omvärld. I våra närområden är intresset stort, men de ekonomiska möjligheterna för idrottsutbyte är begränsade. Behov av stöd finns för resor och uppehålle, men också för ledarutbildning och informationsutbyte. Det är också viktigt att främja jämställdhet mellan flickor och pojkar inom idrotten.

Mot bakgrund av att resurserna är begränsade vore det värdefullt med ett program för utbytet som också beaktar olika finansierings- och stödmöjligheter inom ramen för en ideell föreningsverksamhet.

Förslag

Mot bakgrund av ovanstående föreslår vi att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att utarbeta ett program för utökat idrottsutbyte med Nordens närområden.

Akureyri den 28 september 1999

På vegne av gruppen,

Erland, Olof (lib) (forslagsstiller)

Følgende stiller seg bak medlemsforslget:

Marianne Andersson (c)
Matz Hammarström (mp)
Odd Holten (KrF)
Svend Erik Hovmand (V)
Ísólfur Gylfi Pálmason (F)
Johan J. Jakobsen (Sp)
Elver Jonsson (fp)
Randi Karlstrøm (KrF)
Katri Komi (Kesk.)
Paula Lehtomäki (Kesk.)
Pehr Löv (SFP)

Hannes Manninen (Kesk.)
Ragnwi Marcelind (RV)
Petri Neittaanmäki (Kesk.)
Osmo Puhakka (Kesk.)
Aulis Ranta-Muotio (Kesk.)
Leena Rauhala (SKL)
Preben Rudiengaard (V)
Olof Salmén (ÅC)
Einar Steensnæs (KrF)
Jan-Erik Ågren (kd)

Nordenutskottets betänkande

om medlemsförslag om bättre ramvillkor för frivilliga insatser, om medlemsförslag om att binda Norden samman genom den nya informationsteknologin samt medlemsförslag om det frivilliga Nordens behov av kunskap och erkännande

(Bilaga: Sammanfattning av rapporten "Håndslag til det frivillige Norden", se s. 395)

(Medlemsförslagen väckta av mittengruppen i Nordiska rådet och den konservativa gruppen i Nordiska rådet, se s. 399, 403 och 405)

Till Nordenutskottet har hänvisats medlemsförslag om bättre ramvillkor för frivilliga insatser (A 1213/nord), medlemsförslag om att binda Norden samman genom den nya informationsteknologin (A 1214/nord) och medlemsförslag om det frivilliga Nordens behov av kunskap och erkännande (A 1216/nord). Medlemsförslagen har behandlats vid utskottets möten den 15 maj 2000 och den 27 juni 2000.

1. Nordenutskottets förslag

Nordenutskottet föreslår att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att i budgetarbetet prioritera stöd för ideella organisationer inom respektive verksamhetsområde.

att genom särskilda informationsinsatser riktade till de ideella organisationerna synliggöra de olika samnordiska stödordningarna och på alla sätt förenkla ansökningsförfarandet.

att kartlägga på vilket sätt de ideella organisationerna i Norden arbetar för att integrera medlemmar med invandrarbakgrund i sin verksamhet.

att kartlägga vilket samarbete som de ideella invandrarorganisationerna har i Norden.

att redovisa hur EU definierar och involverar de ideella organisationerna i det europeiska samarbetet.

att inventera og utvärdera bevilningarna frå de olika nordiska stödordningarna till den ideella sektorn under de senaste åren. Genomgången bör innehålla en värdering av kriterierna för vad som skall räknas som frivilliga/ideella aktiviteter samt i vilken omfattning som stöd har utgått till att underlätta utbyte og mobilitet mellan organisationer.

at utrede en tilpasning av relevante skatter og avgifter med utgangspunkt i de ordninger som i dag fungerer gunstigst for organisasjonene.

at det for Nordisk Kulturfond fastsettes som et mål at Kulturfondets midler i høy grad skal benyttes til å stimulere kulturaktiviteter arrangert av frivillige organisasjoner. Det er naturlig at kultur-fondets styre utarbeider nærmere retningslinjer.

at man vurderer å igangsette et nytt nordisk forskningsprogram viet problemstillinger knyttet til de frivillige organisasjonene og deres rolle i samfunnet.

2. Kort sammanfattning av medlemsforslagen

2.1 Bättre ramvillkor för frivilliga insatser (A 1213/nord)

Förslagsställarna anser att de frivilliga organisationerna i ökande grad är beroende av offentliga finansieringskällor, vilket i berörda fall medfört att organisationer utför olika entreprenörsuppdrag åt t ex staten för att få nödvändiga tillskott till finansieringen av den egna verksamheten. Därför föreslår förslagsställarna att man inom det samnordiska budgetarbetet prioriterar den ideella sektorn samt att man på alla sätt underlättar för målgruppen att söka bidrag från de nordiska stödordningarna. Vidare pekar förslagsställarna avgörande skillnader i synen på den ideella sektorn i EU och Norden och vill lyfta fram och slå vakt om betydelsen av föreningstraditionen i de nordiska samhällen.

Det foreslås att

Nordisk Råd rekommenderer

at de nordiske regjeringene utreder en tilpasning av relevante skatter og avgifter med utgangspunkt i de ordninger som i dag fungerer gunstigst for organisasjonene. Bl.a. bør man se nærmere på moms, arveskatt og gaver.

at de nordiske parlamenter og regjeringer foretar en generell forenkling av støtteordningene for de frivillige organisasjonene.

at Ministerrådet i neste budsjettforslag gjør det lettere å sammenligne tilskuddene til de frivillige organisasjonene på de ulike områdene med de øvrige bevilgningene på samarbeidsbudsjettet.

at det foretas en grundig gjennomgang av Kulturfondets målsetninger og fordelingsprinsipper. Gjennomgangen bør *inneholde* en vurdering av kriteriene for hva som skal regnes som frivillige kulturaktiviteter.

at det for Nordisk Kulturfondet fastsettes som et mål at flere av Kulturfondets midler skal benyttes til å stimulere kulturaktiviteter arrangert av frivillige organisasjoner. Det er naturlig at kulturfondets styre utarbeider nærmere retningslinjer.

at de nordiske regjeringene som en forsøksordning oppretter en fellesnordisk stilling som attaché for den frivillige sektor. Attachéens hovedoppgave bør være å fremme nordiske organisasjoners interesser i Brussel.

2.2 *Att binda Norden samman genom den nya informations-teknologin (A 1214/nord)*

Förslagsställarna pekar på Internet som ett effektivt kommunikationsmedel och noterar att de ideella organisationer i mångt och mycket gått i spetsen för att utveckla kreativa lösningar i att utnyttja IT i sin verksamhet. Genom den nya tekniken krymper avstånden och föreningar kan upprätthålla aktiva kontakter med varandra inte bara inom Norden utan över hela världen. För att främja samarbetet mellan ideella föreningar nämns IT som ett redskap såväl för de små språken som för den ömsesidiga språkförståelsen i Norden.

Det foreslås at

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd

å utlyse en nordisk Internet-konkurrans for de frivillige organisasjonene, hvor formålet er å fremme de menneskelige sider ved kommunikasjonen. Internet-løsningene må være brukervennlige og forankret i nordisk språk og kultur, og bør bidra til å styrke samarbeidet mellom nordiske frivillige organisasjoner.

at konkurransen utlyses i år 2000 og at vinnerne kåres i forbindelse med rådets 50-årsjubileum i år 2002.

å utrede hvordan Internet kan benyttes til å fornye kultursamarbeidet mellom Norden og Vest-Norden.

2.3 *Det frivilliga Nordens behov av kunskap och erkännande (A 1216/nord)*

Forslagsstillerne mener at det eksisterer et klart behov for økt kunnskap om den frivillige sektor i Norden. En bredere kunnskapsbase vil være både i organisasjonenes og i de politiske myndigheters interesse. I tilknytning til den nye strategien for den frivillige sektor har Nordisk Ministerråd igangsatt det femårige forskningsprogrammet "De nordiske velfærds-

samfund set i europæisk sammenhæng". Forslagsstillerne vil betone at forskningsprogrammet er nyttig, men at det ikke kan dekke utfordringene i frivillig sektor på en fyldestgjørende måde.

Det foreslås at

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd

at man vurderer å igangssette et nytt nordisk forskningsprogram viet problemstillinger knyttet til de frivillige organisasjonene og deres rolle i samfunnet, og at finansieringen av forskningsprogrammet vurderes i forbindelse med budsjettarbeidet for år 2001.

3. Bakgrund

3.1 Medlemsförslagets tillkomst och behandling

Medlemsförslagen är väckta av mittengruppen och konservativa gruppen i Nordiska rådet och bygger på ett antal förslag i rapporten från juni 1999, "Håndslag til det frivillige Norden" utarbetad av Nordenutskottets arbetsgrupp i syfte att belysa den frivilliga sektorns roll i det nordiska samarbetet. Rapporten och medlemsförslagen togs upp i debatten vid Nordiska rådets 51:a session i Stockholm. Därefter har de behandlats av Nordenutskottet i maj och juni 2000. Sammanfattning av den tidigare behandlingen av ideella föreningar och frivilligorganisationer från Nordiska rådets första session 1953 till rapporten "Håndslag til det frivillige Norden", se bilaga.

4. Nordenutskottets konklusion

Mot bakgrund av ovanstående ser Nordenutskottet det ytterst värdefullt att ideella sektorns roll även framgent står högt på den officiella nordiska dagordningen.

Den ideella sektorn har alltjämt en central roll i den "nordiska modellen"; uppbyggandet av de nordiska ländernas välfärdssamhällen, och utvecklandet av "den nordiska demokratin"; utvecklandet av beslutsstrukturer och värnandet av den enskilde medborgarens rättigheter. Härtill har frivilligsektorn en roll som bevarare av den "nordiska identiteten"; utvecklare av den nordiska samhörigheten.

Nordenutskottet stöder i allt väsentligt medlemsförslagen Bättre ramvillkor för frivillig insats (A 1213/nord) och Att binda Norden samman genom den nya informationstekniken (A 1214/nord) och har i ovanstående förslag till rekommendationer till Nordiska ministerrådet lyft fram intentionerna i medlemsförslagen. Vad gäller medlemsförslaget Det frivilliga Nordens behov för kunskap og erkännande (A 1216/nord) gällande särskilt forskningsprogram anser Nordenutskottet att det finns anledning

att i första hand inventera befintliga forsknings- och utredningsresultat i syfte att belysa behovet av framtida forskningsprogram på området.

Inventeringen och insamlingen bör utgå från följande aspekter:

- Ideella sektorns utveckling - folkrörelserna i kris; sjunkande medlemsantal och medlemmarnas ökade medelålder; svårare att attrahera den yngre generationen.
- Ideella sektorns nya förutsättningar – minskade offentliga bidrag; projektbidrag och ”*entreprenörskap*” – utför mot betalning mätbara samhällsuppgifter.
- Nya arbetsmetoder och möjligheter med hjälp av den nya informationstekniken.
- Olika ”*gränshinder*”; tullar, avgifter, porto, reskostnader etc, för utvecklandet av ideella sektorns eget nordiska samarbete. Detta berörs bl a i slutdokumenten från NFF, rapporten ”Håndslag til det frivillige Norden” och i Nordenutskottets rapport ”Ett gränslöst Norden”. Härtill har frågan i olika omfattning analyserats i nationella utredningar.
- Ideella sektorn och utbytet med Nordens östra närområden.
- Ideella sektorns nya roller och uppgifter i det europeiska samarbetet
- Ideella sektorns roll i arbetet med att integrera de nya nordborna i förenings- och organisationslivet samt i arbetet mot rasism och främlingsfientlighet
- Ideella sektorn och det officiella nordiska samarbetet

Nordenutskottet föreslår att den ideella sektorns ramvillkor, aktuella utveckling och nya förutsättningar härmed fokuseras utifrån föreningarnas och organisationernas förhållanden såväl i *nationellt* som i *officiellt nordiskt* perspektiv. Vidare är det värdefullt att se på utvecklingstendenser inom *föreningarnas eget nordiska utbyte och samarbete*.

4.1 *Ideella sektorn nationellt*

Grundläggande underlag för de nationella undersökningarna finns bl.a. i Demokratiutredningen i Sverige, Makt- og Demokratiutredningen 1998-2003 i Norge, Magtudredningen En analys af demokrati og magt i Danmark, Delaktighetsprojektet i Finland och inom forskningsprojektet Frivilligt arbete Island Detta arbete innefattar således primärt att sammanställa redan befintliga utredningar. Nordenutskottet konstaterar vidare att frågor som rör den ideella sektorn administreras på vitt skilda sätt inom de nationella regeringskanslierna. Ofta handläggs dessa i många olika departement och samordningen är otydlig.

4.2 *Ideella sektorn och det officiella nordiska samarbetet*

Inom ministerrådssekretariatet pågår ett arbete för att föreslå nya riktlinjer för samarbete mellan Ministerrådet och den frivilliga sektorn, NGO och intresseorganisationer. Förslaget skall presenteras för MR-SAM den 13 juni 2000. Nordenutskottet vill också undersöka hur ideella organisationer och föreningar ser på sin roll i det officiella nordiska samarbetet och vilka önskemål de har gällande inflytande i och dialog med det officiella Norden.

4.3 *Ideella sektorns eget nordiska samarbete*

Nordenutskottet ser det som värdefullt i sammanhanget att få veta hur organisationernas och folkrörelsernas kontakter och samarbete inom Norden utvecklats och påverkats av samhällsutvecklingen under 90-talet (t ex av EU och utvecklingen i Nordens östra närområden). Vidare bör undersökas hur föreningslivets nordiska verksamhet påverkats av olika slags gränshinder som t ex i form av ökade porto- och resekostnader. Det sistnämnda berörs delvis i Nordenutskottets rapport "Ett gränslöst Norden".

Nordenutskottet föreslår att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att i budgetarbetet prioritera stöd för ideella organisationer inom respektive verksamhetsområde;

att genom särskilda informationsinsatser riktade till de ideella organisationerna synliggöra de olika samnordiska stödordningarna och på alla sätt förenkla ansökningsförfarandet;

att kartlägga på vilket sätt de ideella organisationerna i Norden arbetar för att integrera medlemmar med invandrabakgrund i sin verksamhet;

att kartlägga vilket samarbete som de ideella invandrarorganisationerna har i Norden;

att redovisa hur EU definerar och involverar de ideella organisationerna i det europeiska samarbetet;

att inventera och utvärdera bevilningarna från de olika nordiska stödordningarna till den ideella sektorn under de senaste åren. Genomgången bör innehålla en värdering av kriterierna för vad som skall räknas som frivilliga/ideella aktiviteter samt i vilken omfattning som stöd har utgått till att underlätta utbyte och mobilitet mellan organisationer;

at utrede en tilpasning av relevante skatter og avgifter med utgangspunkt i de ordninger som i dag fungerer gunstigst for organisasjonene;

at det for Nordisk Kulturfond fastsettes som et mål at Kulturfondets midler i høy grad skal benyttes til å stimulere kulturaktiviteter arrangert av frivillige organisasjoner. Det er naturlig at kulturfondets styre utarbeider nærmere retningslinjer;

at man vurderer å igangsette et nytt nordisk forskningsprogram viet problemstillinger knyttet til de frivillige organisasjonene og deres rolle i samfunnet.

Oslo den 27 juni 2000

Per Berthelsen (Si)

Frank Dahlgård (UP)

Odd Einar Dørum (V)

Ragnar Erlandsson (ÁC)

Ann-Marie Fagerström (s)

Åke Gustavsson (s), vice ordförande

Tuula Haatainen (SDP)

Søren Hansen (S)

Lars Hjertén (m)

Jógvan við Keldu (Ff)

Eva Johansson (s)

Elver Jonsson (fp)

Mika Lintilä (Vihr.)

Pehr Löf (SFP), ordförande

Ragnwi Marcelind (kd)

Kjellaug Nakkim (H)

Astrid Marie Nistad (A)

Aulis Ranta-Muotio (Kesk.)

Sigríður Jóhannesdóttir (A)

Kristen Touborg (SF)

Jari Vilén (Kok.) vice ordförande

Matti Vähänäkki (SDP)

BILAGA

Sammanfattning av den tidigare behandlingen av ideella föreningar och frivilligorganisationer från Nordiska rådets första session 1953 till rapporten "Håndslag til det frivillige Norden"**1. Terminologi**

Olika termer och begrepp har under åren förekommit i sammanhanget. När man går tillbaka i tiden återfinns begrepp som idérörelse, folkrörelse, ideell organisation, frivilligorganisation och på senare tid också NGO, Non Governmental Organisation, i den nordiska terminologin. Vid den 51:a sessionen användes termerna frivillig organisation och frivillig sektor. Terminologin har också berörts i rapporten "Nordiska ministerrådet och den ideella sektorn", 1997. Det har visat sig att terminologin har olika betydelser i de nordiska länderna. Vid Nordenutskottets möte den 15 maj 2000 framkom att begreppet ideella organisationer var det mest användbara i ett nordiskt sammanhang. Därav används begreppet nedan.

2. Tidigare behandling i NR av frågor som rör den ideella sektorn*2.1 Nordiska rådets första session år 1953*

Om begreppet frivillig sektor tar sin utgångspunkt i folkbildningsarbete och de traditionella idé-/folkrörelserna kan konstateras att frågan behandlades i Nordiska rådet redan år 1953; det vill säga vid rådets första session. I rekommendation nr 8/1953 rekommenderar Nordiska rådet medlemsstaternas regeringar att främja ett vidgat samarbete beträffande frivilligt bildningsarbete. Därefter har frågan diskuterats från och till i Nordiska rådet. Dessa diskussioner har huvudsakligen gällt folkbildning och folkkupplysning och i viss mån även folkhögskolornas verksamhet i Norden. Sammanfattningsvis det som i dag rubriceras som "folkeopplysning och voksenopplæring". En förklaring till detta är givetvis att folkhögskolor och folkbildning ofta är kopplade till folkrörelserna i Norden.

2.2 Helsingforsavtalet år 1961 och det Nordiska kulturavtalet år 1972

Nordiska rådets rekommendation från 1953 återkommer sedermera i Helsingforsavtalet, vilket trädde i kraft år 1962. Där föreskrivs bl a att *de nordiska länderna skall främja det fria nordiska folkbildningsarbetet i*

syfte att stödja och stärka den kulturella utvecklingen (artikel 13). Detta utvecklas vidare i det nordiska kulturavtalet, vilket trädde i kraft år 1972, och i vilket det bland annat föreskrivs att de nordiska länderna skall samarbeta om att främja verksamheten inom föreningar och organisationer med allmänskulturella syften och i det sammanhanget även ungdoms- och idrottsarbete (artikel 5e).

2.3 *Bornholmsdeklarationen, 1992*

Deklarationen antogs vid de nordiska statsministrarna möte i Bornholm, juni år 1992. Underlaget för deklarationen hade utarbetats av en grupp sakkunniga utsedda i november år 1991 av statsministrarna. Deklarationen belyser det framtida nordiska samarbetet i ljuset av den europeiska integrationen, med utgångspunkt i EES-avtalet, och utvecklingen i Nordens östra närområden, och i Berlinmurens fall. Statsministrarna sammanfattar sina målsättningar i nio huvudpunkter, varav den åttonde är enligt följande: "*Stimulera till en vidareutveckling av samarbetet mellan folkliga och frivilliga organisationer som utgör en viktig del av det nordiska samarbetet*". Deklarationen presenterades vid Nordiska rådets session i Århus år 1992.

2.4 *Nordens Folkliga Församling*

Med utgångspunkt i Bornholmsdeklarationen tog Föreningarna Nordens Förbund (FNF) år 1994 initiativet till etablerandet av Nordens Folkliga Församling (NFF), vilket kan beskrivas som ett gemensamt kontakt- och diskussionsforum mellan flera hundra frivilliga organisationer i Norden. Det som samlade de deltagande organisationerna var dels att de hade ett eget nordiskt samarbete, dels att de – i allmänhet – var intresserade av ett utökat samarbete inom Norden. NFF avhölls tre gånger; år 1994 i Hvidovre (Danmark), år 1996 i Vasa (Finland) och år 1998 i Arendal (Norge). I genomsnitt samlade dessa tre folkliga församlingar 200 föreningar och organisationer per år. Till NFF inbjöds också representanter från Nordiska ministerrådet och Nordiska rådet. Vid NFF diskuterades bl a utvecklingen av föreningslivet i Norden; förutsättningar och utmaningar

2.5 *Rapporten Nordiskt samarbete i en ny tid, 1995*

I rapporten, som utarbetades av en gemensam arbetsgrupp mellan Nordiska Rådet och Nordiska Ministerrådet, framförs bl a som mål för samarbetet inom Norden *att främja det folkliga samarbetet i föreningar och organisationer*. Detta ligger, som framgår av ovan, i linje med Helsingforsavtalet och det Nordiska kulturavtalet. Detta mål utvecklas vidare i rapporten enligt följande: "*Kontakterna mellan de officiella nordiska samarbetsorganen och nordiskt föreningsliv bör utvecklas. Det*

är viktigt att främja en kontinuerlig dialog mellan det officiella och det frivilliga samarbetet”.

2.6 *Medlemsförslag om det framtida samarbetet mellan frivilliga nordiska organisationer og de officielle nordiske samarbeidsorgan A 1130/nord – år 1996*

Nordenutskottet sammanfattar i sitt betänkande syftet med ett utökat samarbete med frivilliga organisationer enligt följande: ”Utskottet önskar att hämta kraft till ett förstärkt nordiskt samarbete i de frivilliga och folkliga organisationerna. Ett förstärkt samarbete mellan frivilliga organisationer och det officiella nordiska samarbetet vill bidra till inspirations- och meningsutbyte till nytta för båda parter.” Utskottet betonar därmed att den ideella sektorn inte enbart handlar om den tidigare utgångspunkten i folkbildningen eller förstärkande av den nordiska kulturella samhörigheten (Helsingforsavtalet resp. Det nordiska kulturavtalet) utan ser den som en grund för ”inspirations- och meningsutbyte” i syfte att utveckla det nordiska samarbetet; såväl det officiella nordiska samarbetet som den ideella sektorns eget interna nordiska samarbete.

2.7 *Rapporten ”Nordiska ministerrådet och den ideella sektorn” 1997*

Rapporten beskriver det frivilliga föreningslivet i Norden och övriga Europa. Den för ett resonemang kring olika definitioner och begrepp vad gäller frivillig- sektorn, belyser olika ekonomiska stödformer mm. Rapporten bildar underlag för Nordiska ministerrådets strategi för samarbetet med frivilligsektorn, vilken antogs av samsarbetsministrarna år 1998 och som behandlades av Nordiska rådet samma år. Ministerrådets strategi innehåller till vissa delar tankar/förslag som senare återkommer i rapporten ”Håndslag til det frivillige Norden”.

2.8 *Rapporten ”Håndslag til det frivillige Norden”*

Nordenutskottet beslutade 1998 att ytterligare belysa den frivilliga sektorns roll i det nordiska samarbetet genom att tillsätta en arbetsgrupp. Direktiven/mandatet fastställdes i november 1998 och arbetsgruppen konstituerades i februari 1999. Gruppen bestod av följande medlemmar: Ordförande Svein Ludvigsen (H), Margareta Israelsson (s), Ragnwi Marcelind (kd) och Astrid Marie Nistad (A). Arbetsgruppen överlämnade sin rapport ”Håndslag til det frivillige Norden” till Nordenutskottets möte den 29 juni 1999 i Köpenhamn. I rapportens inledning framförs att den skall ses som ett ”inspill til debatten om det framtida Norden”, och den innehåller 15 förslag till åtgärder. Utskottet beslutade vid samma möte att rapporten skulle sändas på kort remissrunda till ett urval av ideella

organisationer och andra instanser i de nordiska länderna. Följande organisationer har uttalat sig om rapporten:

Arbetarnas bildningsförbund i Norden (ABF), Amnesty International, svenska sektionen, Arbeiderbevegelsens Barneorganisasjoner i Norden, Dansk Flygtninghjælp, Dansk Røde Kors, Dansk Ungdoms Fællesråd, De Handikappedes Riksförbund, Ersta & Sköndal Högskola, Finlands Ungdomssamarbete Alliansi r.f., Föreningarna Nordens Förbund, Föreningen Norden på Åland r.f., Institutt for samfunnsforskning, Oslo, Kooperativa Förbundet, Sverige, Landsrådet for norske ungdomsorganisasjoner (LNU), Lantbrukarnas Riksförbund, Nordisk Konservativ Studienämnd, Norges Husflidlag, Pohjola-Norden, Finland, Social-styrelsen, Sverige, Svenska Arbetsgivarföreningen, Svenska Kommunförbundet, Social- och hälsoorganisationernas samarbetsförening SAF (YTY), Finland, Sulinermik Inuussutissarsiuqartut Kattuffiat (Nordens Fackliga Samorganisation) Grönland, Ungdomsstyrelsen, Sverige

Generellt togs "Håndslag til det frivillige Norden" emot positivt av remissinstanserna. Huvudintrycket av svaren ger för handen att rapporten var nyttig och att den ger en rad relevanta idéer i förhållande till hur samspelet mellan myndigheter och frivilliga organisationer i Norden kan aktiveras och förbättras. Den har således satt igång en viktig debatt; blivit ett inspel till debatten om det framtida Norden, allt i linje med arbetsgruppens intentioner. Arbetsgruppens huvudförslag att upprätta ett samnordiskt forskningsprogram som speciellt fokuserar på den frivilliga sektorn i Norden, hälsades av de flesta remissinstanser med tillfredsställelse. Dock fanns det bland de "tunga" organisationerna tveksamheter för att inom de redan ansträngda nordiska forskningsmedlen få plats för ett nytt program. Det hänvisades också till de redan befintliga utredningarna och forskningsresultaten som man kan dra nytta av eller så ville man inrikta forskningen på medlemsdemokratien och dyl. spörsmål.

Medlemsforslag**A 1213/nord****om bedre rammevilkår for frivillig innsats**

(Fremlagt av midtengruppen og den konservative gruppen i Nordisk Råd)

De frivillige organisasjonene er i økende grad avhengige av offentlige finansieringskilder. Overalt i Norden opplever organisasjoner at deres medlemsbase skrumper inn, samtidig som myndighetene ønsker avlastning i løsningen av velferdsoppgaver. Den gjensidige avhengigheten som dermed oppstår, befestes av en voksende tendens til *statlig resultatstyring* og andre former for offentlig påvirkning av organisasjonene. Et økende antall organisasjoner opptrer i dag i realiteten som *entreprenører* for staten.

EU ønsker å benytte frivillige nettverk til å motvirke sosial og økonomisk marginalisering, noe som skal skje gjennom en helhetlig europeisk politikk overfor organisasjonene. De nasjonale støtteordningene i nordiske EU-land vil bli påvirket og må kanskje endres. Det kan oppstå en spenning mellom EUs rammepolitikk, som har vært preget av tenkningen i sør- og sentraleuropeiske land, og den nordiske frivillighetstradisjonen med dens vekt på demokrati og egeninnsats. EUs initiativer forsterker behovet for en gjennomgang av de ulike nasjonale støtteordninger i Norden.

Flere organisasjoner klager over et omfattende papirarbeide. Det finnes et samstemt ønske fra frivillige organisasjoner om *forenklede støtteordninger*. Enklere prosedyrer er ønskelig av flere grunner: Gitt ønsket om et stadig tettere samarbeide med organisasjonene, risikerer offentlige organer å komme langt inn på organisasjonenes enemerker dersom de fastholder behovet for kompliserte støtteordninger. For det annet kan omstendelige søknader og detaljert rapportering legge beslag på uforholdsmessig mye tid og ressurser, noe som ikke minst kan ramme mindre organisasjoner som drives på frivillig basis uten et sekretariat med profesjonell kompetanse.

Nasjonale rammevilkår

Organisasjonenes aktivitetsnivå påvirkes også av offentlige *skatter og avgifter*. Det er grunn til å stille spørsmål ved om det i dagens situasjon, med økende rekrutteringsproblemer i organisasjonene, i det hele tatt er riktig å skattelegge frivillig arbeide. Idretten har i dag generelt bedre

skattemessige vilkår enn resten av organisasjonslivet. Forslagsstillerne vil peke på det urimelige i at idrettsorganisasjoner, som i dag i vid utstrekning drives av profesjonelle krefter på forretningsmessig grunnlag, skal være gunstigere stilt enn ideelle frivillige organisasjoner.

Det må være et mål at organisasjonene er mest mulig økonomisk selvhjulpne. Organisasjonene må kunne beholde mer av de inntekter de selv klarer å skape. I flere nordiske land kan det være nødvendig å vurdere en generell reduksjon i beskatningen av beløp som er innsamlet for ideelle formål. Tilsvarende bør man overveie å stimulere givergleden ved å utvide fradragsmulighetene.

Endringer i skatte- og avgiftssystemene er under overveielse i flere nordiske land. En fellesnordisk belysning av de mange kompliserte spørsmål på feltet kan være nyttig og påkrevet.

Nordiske støtteordninger

Nordisk Kulturfond, som er et selvstendig nordisk organ med et styre utpekt av Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd, har som oppgave å støtte det nordiske kultursamarbeidet.

Forslagsstillerne erfarer at støtten fra Nordisk Kulturfond i stigende grad gis til *profesjonelle arrangører* av kulturbegivenheter, til mulig foretrengsel for aktiviteter med et frivillig, "spontant" preg. Det kan være en fare for at aktivitetene mer kommer istand for å oppfylle formelle søkekrav enn for å tilfredsstillе ønsker med opphav i organisasjonene. Til bildet hører at mye av støtten går til prosjekter i regi av *offisielle nordiske institusjoner*.

Gruppen mener det i stedet bør formuleres en *strategisk målsetning* for de frivillige organisasjonenes andel på de kommende års budsjett. Forutsetningen er at Kulturfondet gis mulighet for å spille en mer proaktiv rolle, dvs. at behandlingen av innkomne søknader suppleres med flere egne initiativer overfor kulturlivet. En proaktiv linje vil også gjøre det lettere for Kulturfondet å bidra i nærområdesamarbeidet.

Nye europeiske utfordringer

Et stigende antall EU-programmer berører organisasjonslivet, noe som skaper nye oppgaver for nordiske organisasjoner. Utfordringene for den frivillige sektor i EU representerer langt på vei utforsket land. Det bør være et overordnet mål å synliggjøre og markere den nordiske frivillighetstradisjonen i EU. På dette området kan de nordiske land oppnå mer ved en samlet opptreden enn hver for seg.

Mulighetene for å forbedre rammevilkårene for den frivillige innsats, er mer utførlig beskrevet i Nordenutvalgets rapport "*Håndslag til det frivillige Norden*".

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at i neste budsjettforslag gjøre det lettere å sammenligne tilskuddene til de frivillige organisasjonene på de ulike områdene med de øvrige bevilgningene på samarbeidsbudsjettet.

at det foretas en grundig gjennomgang av Kulturfondets målsetninger og fordelingsprinsipper. Gjennomgangen bør inneholde en vurdering av kriteriene for hva som skal regnes som frivillige kulturaktiviteter.

at det for Nordisk Kulturfondet fastsettes som et mål at flere av Kulturfondets midler skal benyttes til å stimulere kulturaktiviteter arrangert av frivillige organisasjoner. Det er naturlig at kulturfondets styre utarbeider nærmere retningslinjer.

Nordisk Råd rekommanderer de nordiske regjeringene

at utrede en tilpasning av relevante skatter og avgifter med utgangspunkt i de ordninger som i dag fungerer gunstigst for organisasjonene. Bl.a. bør man se nærmere på moms, arveskatt og gaver.

at foreta en generell forenkling av støtteordningene for de frivillige organisasjonene.

at som en forsøksordning opprette en fellesnordisk stilling som attaché for den frivillige sektor. Attachéens hovedoppgave bør være å fremme nordiske organisasjoners interesser i Brussel.

Nordisk Råd beslutter

at det foretas en grundig gjennomgang av Kulturfondets målsetninger og fordelingsprinsipper. Gjennomgangen bør inneholde en vurdering av kriteriene for hva som skal regnes som frivillige kulturaktiviteter.

at det for Nordisk Kulturfondet fastsettes som et mål at flere av Kulturfondets midler skal benyttes til å stimulere kulturaktiviteter arrangert av frivillige organisasjoner. Det er naturlig at kulturfondets styre utarbeider nærmere retningslinjer.

at de nordiske parlamenter foretar en generell forenkling av støtteordningene for de frivillige organisasjonene.

Akureyri, 28. september 1999

Janina Andersson (Vihr.)

Lennart Daléus (c)

Olof Erland (lib)

Matz Hammarström (mp)

Odd Holten (KrF)

Harald Hove (V)

Svend Erik Hovmand (V)

Johan J. Jakobsen (Sp)

Elver Jonsson (fp)

Bjarne Kallis (SKL)

Randi Karlström (KrF)

Paula Lehtomäki (Kesk.)

Pehr Löfv (SFP)

Hannes Manninen (Kesk.)

Ragnwi Marcelind (kd)

Petri Neittaanmäki (Kesk.)

Vibeke Peschardt (RV)

Osmo Puhakka (Kesk.)

Aulis Ranta-Muotio (Kesk.)

Jens Rohde (V)

Preben Rudiengaard (V)

Olof Salmén (ÁC)

Jann Sjursen (KrF)

Einar Steensnæs (KrF)

Jan-Erik Ågren (kd)

Christel Anderberg (m)

Arnbjörg Sveinsdóttir (Sj)

Per-Kristian Foss (H)

Chris Heister (m)

Gun Hellsvik (m)

Jónsson Hjálmar (Sj)

Lars Hjertén (m)

Kaj Ikast (KF)

Ísólfur Gylfi Pálmason (F)

Jógvan við Keldu (Ff)

Kalervo Kummola (Kok.)

Svein Ludvigsen (H)

Pertti Mäki-Hakola (Kok.)

Petri Salo (Kok.)

Sigríður Anna Þórðardóttir (Sj)

Sonja Irene Sjøli (H)

Sten Tolgfors (m)

Medlemsforslag**A 1214/nord****om at binde Norden sammen gjennom den nye informasjonsteknologien**

(Fremlagt av midtengruppen og den konservative gruppen i Nordisk Råd)

Ny teknologi, ikke minst Internet, påvirker arbeidsformene i de frivillige organisasjonene, Internet har forlenget vist sitt potensiale som et effektivt kommunikasjonsmiddel, og det er interessant å notere at frivillige organisasjoner ofte går foran i utviklingen av kreative løsninger. Fallgruvene er dog mange. Satsning på Internet er ikke nok til å gjenopplive en passiv organisasjon. Interessante Internet-sider gir først mening når de bygger på organisasjonsaktivitet utenfor cyberspace. Det er naturlig at Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd oppmuntrer til en positiv og kreativ bruk av Internet i de frivillige organisasjonene. Det bør bl.a. være et offisielt nordisk mål å støtte Internet-initiativer som kan bidra til å knytte sammen et Norden som, ikke minst som en følge av utviklingen i samarbeidet rundt Østersjøen og i Barentsregionen, er blitt mer vidstrakt de siste årene. Som påpekt i Nordenutvalgets rapport "Håndslag til det frivillige Norden", gir Internet-tjenestene nye spennende muligheter til å opprettholde og forbedre kultursamarbeidet mellom Vest-Norden og resten av Norden. I samarbeide med Vestnordisk Råd bør Nordisk Ministerråd klarlegge hvordan man kan stimulere den elektroniske kommunikasjonen mellom de frivillige organisasjoner i de selvstyrende områdene og i de sentrale deler av Norden. Et godt eksempel kan hentes hos Nordenforeningene, som benytter Internet som en støtte i det tradisjonelle arbeidet med å organisere brevveksling mellom nordiske skoleelever. Den nye Internet-teknologien kan være et redskap for de små språkene i Vest-Norden. Støtte til frivillige organisasjoner som lager hjemmesider basert på et av de minste språkene i Norden, kan bli et nytt kulturpolitisk virkemiddel i Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd. Ambisjonen må være at den nye teknologien skal fremme snarere enn hemme den gjensidige språkforståelsen i Norden.

Nordisk Råd rekkommenderer Nordisk Ministerråd

å utlyse en *nordisk Internet-konkurranse* for de frivillige organisasjonene, hvor formålet er å fremme de *menneskelige* sider ved kommunikasjonen. Internet-løsningene må være brukervennlige og forankret i nordisk språk og kultur, og bør bidra til å styrke samarbeidet mellom nordiske frivillige organisasjoner.

at konkurransen utlyses i år 2000 og at vinnerne kåres i forbindelse med rådets 50-årsjubileum i år 2002.

å utrede hvordan Internet kan benyttes til å fornye kultursamarbeidet mellom Norden og Vest-Norden.

Akureyri, 28. september 1999

Janina Andersson (Vihr.)

Lennart Daléus (c)

Olof Erland (lib)

Matz Hammarström (mp)

Odd Holten (KrF)

Harald Hove (V)

Svend Erik Hovmand (V)

Johan J. Jakobsen (Sp)

Elver Jonsson (fp)

Bjarne Kallis (SKL)

Randi Karlström (KrF)

Paula Lehtomäki (Kesk.)

Pehr Löf (SFP)

Hannes Manninen (Kesk.)

Ragnwi Marcelind (kd)

Petri Neittaanmäki (Kesk.)

Vibeke Peschardt (RV)

Osmo Puhakka (Kesk.)

Aulis Ranta-Muotio (Kesk.)

Jens Rohde (V)

Preben Rudiengaard (V)

Olof Salmén (ÅC)

Jann Sjursen (KrF)

Einar Steensnæs (KrF)

Jan-Erik Ågren (kd)

Christel Anderberg (m)

Arnbjörg Sveinsdóttir (Sj)

Per-Kristian Foss (H)

Chris Heister (m)

Gun Hellsvik (m)

Jónsson Hjálmar (Sj)

Lars Hjertén (m)

Kaj Ikast (KF)

Ísólfur Gylfi Pálmason (F)

Jógvan við Keldu (Ff)

Kalervo Kummola (Kok.)

Svein Ludvigsen (H)

Pertti Mäki-Hakola (Kok.)

Petri Salo (Kok.)

Sigríður Anna Þórðardóttir (Sj)

Sonja Irene Sjøli (H)

Sten Tolgfors (m)

Medlemsforslag**A 1216/nord****om det frivillige Nordens behov for kunnskap og anerkjennelse***(Fremlagt av midtengruppen og den konservative gruppen i Nordisk Råd)*

Norden har en lang tradisjon for frivillig innsats. Organisasjonene har en rekke fellestrekk som gjør det berettiget å tale om en særegen *nordisk* tradisjon.

I dag utfordres organisasjonene fra en rekke hold. Mange organisasjoner sliter med synkende medlemsopplutning og svekket økonomi. Samspillet mellom offentlige organer og frivillige organisasjoner er blitt tettere de siste årene, noe som gir mulighet for mer effektiv problemløsning, men som også kan medføre risiko for en uthuling av organisasjonenes selvstendighet. Båndene til myndighetsorganene og den generelle profesjonaliseringen av virksomheten kan innebære at den frivillige sektor gradvis tappes for frivillighet.

Samtidig er det liten tvil om at organisasjonene sammenlagt har fått større innflytelse i samfunnslivet og en viktigere rolle i forvaltningen av offentlige ordninger. Forventningene til organisasjonene har vokst, tilsynelatende i takt med den generelle svekkelsen i troen på statlige løsninger i den vestlige verden de siste årene.

De fleste organisasjoner kan fungere som en skole i menneskelig samhandling, medbestemmelse og konfliktløsning. Gjennom deltagelse i en organisasjon kan unge mennesker danne seg en livsholdning og skaffe seg erfaringer de vanskelig kan få på annen måte. Deltagelse i organisasjonslivet gir menneskelige holdepunkter – sosial tilhørighet, trygghet og utviklingsmuligheter. Kommersialiseringen speiler og forsterker en almen endring i verdioppfatninger.

Mens de etablerte medlemsorganisasjonene opplever motbør, vokser det frem nye organisasjonsformer. Mange av de nye organisasjoner finner man på områdene miljø, kultur og fritid. De siste årene har det oppstått flere "spontane" sammenslutninger, bygget rundt en enkelt sak eller en enkelt aksjon, og uten en fast medlemsbase. Disse organisasjonene legger gjerne større vekt på evne til improvisasjon og raske beslutninger enn på byråkratiske arbeidsformer og demokratisk forankring. Konsekvensen kan bli et kort og omtumlet liv for organisasjonen.

Forslagsstillerne mener at det eksisterer et klart behov for økt kunnskap om den frivillige sektor i Norden. En bredere kunnskapsbase vil være både i organisasjonenes og i de politiske myndigheters interesse. I tilknytning til den nye strategien for den frivillige sektor har Nordisk Ministerråd igang-satt det femårige forskningsprogrammet "De nordiske velfærds-samfund set i europæisk sammenhæng". Forslagsstillerne vil betone at forsknings-programmet er nyttig, men at det ikke kan dekke utfordringene i frivillig sektor på en fyldestgjørende måte.

Den norske frivillighetsmeldingen (St.meld. nr. 27 og St.meld. nr. 44) fremhever betydningen av en forsterket forskning på de frivillige organisasjonenes virksomhet. Meldingen nevner behovet for "empirisk kunnskap om organisasjonenes aktiviteter, oppslutning og struktur."

I meldingen poengteres behovet for en belysning av "endringer i eierformer og inntektsgrunnlag, samt demokratiske prosesser og nye former for deltakelse." Forskningen bør "gi innsikt i *parallele utviklings-trekk i andre land*" (uthevet her). I innstillingen til den norske stortings-meldingen (Innst. S. nr. 101 – 1998-99) forutsetter komitéflertallet at det norske Kulturdepartementet følger opp ønsket om en økt forskningsinnsats.

Forslagsstillerne slutter seg til synspunktene i frivillighetsmeldingen og komitéinnstillingen, og vil for egen del legge til at det kan være store faglige og økonomiske gevinster å hente ved en samordning av forskningen i de nordiske land. De mange likhetspunktene i den frivillige sektorens situasjon i de nordiske land gjør det rasjonelt å organisere en felles forskningsinnsats. Et eget forskningsprogram vil tilføre forskningen merverdi og øke den samlede nordiske kompetanse på frivillighets-området. Forskningsprogrammet vil være en manifestasjon av nordiske samfunnsverdier og et politisk håndslag til en frivillighetstradisjon som har fått fornyet aktualitet og betydning som følge av utviklingen i EU og nærområdene

Nordiske samfunnsforskere har allerede et nært faglig samarbeide. Forskningsprogrammet, som kan organiseres med utgangspunkt i eksisterende nordiske forskernettsverk, bør involvere universiteter og institutter i alle nordiske land og selvstyrende områder. På denne måten vil programmet ytterligere styrke det nordiske forskningsfellesskap på frivillighets-området.

Igangsettelsen av det nye forskningsprogrammet må skje i samsvar med prosedyrene i den nye nordiske forskningspolitiske strategi (B 171/nord), som ble vedtatt på Nordisk Råds sesjon i november 1998 (rek. 23/1998). Nye prosedyrer for initiering av og beslutning om forskningsinitiativer er introdusert og vil bli praktisert for første gang i budsjettarbeidet for år 2000. Det nye forskningsprogrammet må fastlegges etter behandling i Nordisk Forskningspolitisk Råd (FPR), som er Nordisk Ministerråds rådgivende organ for forskningspolitiske spørsmål. Nordenutvalgets

innstilling til ministerrådsforslaget om en nordisk forskningspolitisk strategi (B 171/nord) understreker viktigheten av "parlamentarisk påverkan (-) och kontroll". I innstillingen presiseres det at den nordiske forskningen må "utformas i enlighet med de rådande prioriteringar för det nordiska samarbetet".

For ytterligere retningslinjer for og synspunkter på forskningsprogrammet vises det til Nordenutvalgets rapport "Håndslag til det frivillige Norden".

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd

at man vurderer å igangsette et nytt nordisk forskningsprogram viet problemstillinger knyttet til de frivillige organisasjonene og deres rolle i samfunnet, og at finansieringen av forskningsprogrammet vurderes i forbindelse med budsjettarbeidet for år 2001.

Akureyri den 28. september 2000

Janina Andersson (Vihr.)

Lennart Daléus (c)

Olof Erland (lib)

Matz Hammarström (mp)

Odd Holten (KrF)

Harald Hove (V)

Svend Erik Hovmand (V)

Johan J. Jakobsen (Sp)

Elver Jonsson (fp)

Bjarne Kallis (SKL)

Randi Karlström (KrF)

Paula Lehtomäki (Kesk.)

Pehr Löf (SFP)

Hannes Manninen (Kesk.)

Ragnwi Marcelind (kd)

Petri Neittaanmäki (Kesk.)

Vibeke Peschardt (RV)

Osmo Puhakka (Kesk.)

Aulis Ranta-Muotio (Kesk.)

Jens Rohde (V)

Preben Rudiengaard (V)

Olof Salmén (ÁC)

Jann Sjursen (KrF)

Einar Steensnæs (KrF)

Jan-Erik Ågren (kd)

Christel Anderberg (m)

Arnbjörg Sveinsdóttir (Sj)

Per-Kristian Foss (H)

Chris Heister (m)

Gun Hellsvik (m)

Jónsson Hjálmar (Sj)

Lars Hjertén (m)

Kaj Ikast (KF)

Ísólfur Gylfi Pálmason (F)

Jógvan við Keldu (Ff)

Kalervo Kummola (Kok.)

Svein Ludvigsen (H)

Pertti Mäki-Hakola (Kok.)

Petri Salo (Kok.)

Sigríður Anna Þórðardóttir (Sj)

Sonja Irene Sjøli (H)

Sten Tolgfors (m)

Nærområdesutskottets betänkande

över medlemsförslag om ökat samarbete med frivilligsektorn i närområdena

(Medlemsförslag se s. 412)

1. Förslag

Nærområdesutskottet föreslår att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att en grupp tillsätts med experter, inkl. representanter för frivilligorganisationer, med uppdrag att kartlägga situationen för frivilligorganisationerna i nærområdena, bedöma möjligheterna till samarbete och att lämna förslag till en samlad nordisk strategi för samarbetet med de frivilliga organisationerna, samt

att det som ett led i arbetet att förstärka de ungdomspolitiska nätverken i nærområdena arrangeras ett seminarium för baltiska, nordiska och ryska ungdomar om demokratins villkor i östersjöregionen. Deltagandet bör omfatta ett brett spektrum av frivilliga organisationer som arbetar med samhällreliga frågor, bl.a. miljö- och sociala frågor.

2. Bakgrund

Nærområdesutskottet har vid sitt möte i Oslo den 27 juni 2000 behandlat medlemsförslag A 1215/när, ställt av Nordiska rådets mittengrupp och den konservativa gruppen.

3. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget påpekas att efter att de baltiska staterna blev fria och Sovjetunionen upplöstes har nya samarbetsmöjligheter öppnat sig för nordiska, ryska och baltiska frivilligorganisationer. Dock saknas tillförlitlig kunskap om frivilligorganisationernas utbredning och deras möjligheter till inflytande i nærområdena. Det är nödvändigt att göra en analys baserad på en bred bas av fakta och med hänsyn till de stora variationer som existerar inom och mellan de baltiska staterna och Ryssland. En strategi för frivilligsamarbetet måste dels utformas i

anslutning till ministerrådets närområdesprogram, dels formas som ett bidrag till Nordiska rådets uppbyggande av parlamentariska nätverk i närområdena.

Förslagsställarna framhåller följande nyckelbegrepp för strategins utformning

- Baseras på begreppen *ungdom* och *demokrati*.
- Bygger på *nordiska gemensamma värderingar* och *den nordiska traditionen för frivilligarbetet*.
- Utformas på basis av *dialog* och *erfarenhetsutbyte* med frivilliga krafter i Baltikum och Nordvästra Ryssland.
- Bidrar till framväxten av ett starkt *civilt samhälle*.
- Alla nya åtgärder skall öka den *nordiska nyttan* i närområde-samarbetet.

Vidare framhålls att det ekonomiska stöd som förmedlas av Nordiska ministerrådet utgör en begränsad del av den nordiska budgeten och att den under de närmaste åren kommer att vara knappt 63 miljoner DKK.

Förslagsställarna hävdar att det är behov för en höjd ambitionsnivå inom närområdessamarbetet. Genom sitt stöd till begreppet "den nordliga dimensionen" i EU har de nordiska länderna reellt påtagit sig en ökad förpliktelse i närområdena. En ökad satsning på samarbetsprojekt som involverar nordiska, baltiska och ryska frivilliga organisationer, kan vara ett klokt bidrag till både det civila samhället och den nordliga dimensionen. Insatser bör ske så snart som möjligt.

Slutligen påtalas att det vore värdefullt att se närmare på möjligheterna att ytterligare utvidga det ungdomspolitiska samarbetet med närområdena. Ungdomens Nordiska Råd bör rustas upp att kunna påta sig ett huvudansvar i utvecklandet av ungdomspolitiska nätverk i Norden och närområdena.

4. Remiss

De förslag till åtgärder som framförs i medlemsförslaget är till stor del baserade på de förslag om åtgärder i närområdena som framförs i rapporten "Ett handslag till det frivillige Norden". Rapporten remitterades till ett antal instanser, främst frivilligorganisationer, varvid de förslag som framfördes vad gäller närområdena fick ett positivt mottagande. Närområdesutskottet anser mot denna bakgrund att ytterligare remittering av förslaget inte är behövlig.

5. Närområdesutskottets synpunkter

Närområdesutskottet instämmer till större delen med de synpunkter som framförs i medlemsförslaget. Utskottet anser att ett samarbete mellan den frivilliga sektorn i de nordiska länderna och i närområdena kan få stor betydelse som förmedlare dels av information om den "nordiska modellen"; dvs uppbyggnaden av de nordiska ländernas välfärdsamhällen, dels vad gäller utvecklandet av demokratin; dvs utvecklandet av beslutsstrukturer och värmandet av den enskilde medborgarens rättigheter. Ett sådant samarbete kan ge inspiration och hjälp till de frivilliga organisationerna i deras insatser för att bygga upp det civila samhället i närområdena.

Därför stödjer utskottet förslaget att ministerrådet bör ta fram en strategi för hur det nordiska frivilligsamarbetet i närområdena kan stödjas.

Det torde vara riktigt att det saknas tillförlitlig kunskap om frivilligorganisationernas utbredning och deras möjligheter till inflytande i närområdena. Utskottet instämmer därför i att en analys bör göras av situationen, baserad på en bred bas av fakta och med hänsyn till de stora variationer som existerar inom och mellan de baltiska staterna och Ryssland. Minst lika viktigt är dock att en framtida strategi utformas med hänsyn tagen till de nordiska organisationernas möjligheter och intresse för att medverka i arbetet.

Utskottet tillstyrker därför att ministerrådet rekommenderas att tillsätta en grupp experter, inkl. representanter för frivilligorganisationer, med uppdrag att kartlägga situationen för frivilligorganisationerna i närområdena, bedöma möjligheterna till samarbete och att lämna förslag till en samlad nordisk strategi för samarbetet med de frivilliga organisationerna.

Närområdesutskottet konstaterar att det pågår en parallell behandling av medlemsförslag i Nordenutskottet rörande olika åtgärder, vilka förutsätts leda till ett styrkande av det nordiska stödet till och samarbetet med frivilligsektorn i Norden. Vid uppläggningsen av ovanstående utredning bör i tillämpliga delar tas hänsyn till de förslag som kommer att framläggas av Nordenutskottet.

Närområdesutskottet är vidare enigt med förslagsställarna att möjligheterna bör undersökas att förstärka det ungdomspolitiska samarbetet med närområdena. Utskottet tillstyrker därför att det arrangeras ett seminarium för baltiska, nordiska och ryska ungdomar om demokratins villkor i östersjöregionen. Deltagandet bör omfatta ett brett spektrum av frivilliga ungdomsorganisationer som arbetar med samhällsliga frågor, bl.a. miljö- och sociala frågor.

Mot bakgrund av ovanstående föreslår Närområdesutskottet att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att en grupp tillsätts med experter, inkl. representanter för frivilligorganisationer, med uppdrag att kartlägga situationen för frivilligorganisationerna i närområdena, bedöma möjligheterna till samarbete och att lämna förslag till en samlad nordisk strategi för samarbetet med de frivilliga organisationerna, samt

att det som ett led i arbetet att förstärka de ungdomspolitiska nätverken i närområdena arrangeras ett seminarium för baltiska, nordiska och ryska ungdomar om demokratins villkor i Östersjöregionen. Deltagandet bör omfatta ett brett spektrum av frivilliga organisationer som arbetar med samhällliga frågor, bl.a. miljö- och sociala frågor.

Oslo den 27 juni 2000

Christel Anderberg (m)

Hanne Andersen (S)

Gunnar Breimo (A)

Erik Dalheim (A)

Per-Kristian Foss (H)

Lennart Gustavsson (v)

Matz Hammarström (mp)

Leena Harkimo (Kok.)

Chris Heister (m)

Hjálmar Jónsson (Sj)

Margareta Israelsson (s)

Kimmo Kiljunen (SDP)

Jeppe Kofod (S)

Kaj Larsson (s)

Paula Lehtomäki (Kesk.)

Hannes Manninen (Kesk.)

Anders Nilsson (At)

Preben Rudiengard (V)

Jan-Erik Ågren (kd)

Medlemsforslag

om økt samarbeid med frivilligsektoren i nærområdene

(Fremlagt av midtengruppen og den konservative gruppen i Nordisk Råd)

Utviklingen har gått til dels meget raskt etter at de baltiske land gjenvant sin frihet og Sovjetunionen ble oppløst. Nye samarbeidsmuligheter har åpnet seg for nordiske, baltiske og russiske organisasjoner. Det er stor mangel på sikker viten om de frivillige organisasjonenes utbredelse og muligheter for innflytelse i nærområdene. Slik det understrekes i Nordenutvalgets rapport "Håndslag til det frivillige Norden", er en analyse, basert på et bredt tilfang av fakta om den aktuelle situasjon i nærområdene, en forutsetning for en vellykket fellesnordisk strategi.

En samlet fellesnordisk strategi for kontakten med og støtten til nordiske frivillige organisasjoner som arbeider i nærområdene, må ta høyde for den hurtige utviklingen og de store variasjonene som eksisterer innenfor og mellom de baltiske land og Russland. En slik strategi må dels stå i dialog med Nordisk Ministerråds nærområdeprogram, og dels formes som et bidrag til Nordisk Råds parlamentariske nettverksbygging i nærområdene.

En fremtidig strategi for nærområdene bør bygges rundt begrepene *ungdom* og *demokrati*. Strategiens utgangspunkt må være *nordiske fellesverdier* og *den nordiske frivillighetstradisjon*. Nordiske planer må utvikles på grunnlag av *dialog* og *erfaringsutveksling* med frivillige krefter i Baltikum og Nordvest-Russland. Som hittil må den nordiske innsatsen i nærområdene bidra til fremveksten av et sterkt *sivilt samfunn*. Alle nye tiltak må øke den *nordiske nytte* i nærområdesamarbeidet.

Selv om det nordiske engasjementet i nærområdene totalt sett er omfattende, bør det understrekes at støtten som formidles gjennom Nordisk Ministerråd, fortsatt er begrenset. Samarbeidsbudsjettet har en totalramme på DKK 732.308.000 i 1999. Nærområdeprogrammet er i 1999 bevilget DKK 65.554.000, hvilket representerer en økning på godt over DKK 10.000.000 i forhold til 1998. Anslaget foreslås dog redusert til

DKK 62.850.000 i år 2000. I henhold til langtidsbudsjettet som er utarbeidet av ministerrådssekretariatet, vil bevilgningene holde seg på dette nivået de nærmeste årene.

Det er behov for en heving av ambisjonsnivået innenfor nærområdesamarbeidet. Med gjennomslaget for begrepet "den nordlige dimensjon" i

EU har de nordiske land i virkeligheten påtatt seg en enda sterkere forpliktelse i nærområdene. Det er et fellesnordisk ansvar å gi politisk innhold til den nordlige dimensjon, og det sivile samfunn må inngå i tenkningen omkring dimensjonen. En økt satsning på samarbeidsprosjekter som involverer nordiske, baltiske og russiske frivillige organisasjoner, kan være et klokt bidrag til både det sivile samfunn og den nordlige dimensjon.

Det vil være uheldig å vente med nye initiativer til en strategi foreligger. Derfor bør nye tiltak settes igang allerede nå.

Det er verdt å se nærmere på mulighetene for å ytterligere utvide det ungdomspolitiske samarbeidet med nærområdene. Ungdommens Nordiske Råd bør kunne rustes opp til å kunne påta seg et hovedansvar i utviklingen av ungdomspolitiske nettverk i Norden og nærområdene.

Nordisk Råd ber Nordisk Ministerråd ta initiativ til

at det nedsettes en gruppe med eksperter, inkl. organisasjonsrepresentanter, som kan kartlegge utfordringene i nærområdene og levere forslag til en samlet nordisk strategi for samarbeidet med de frivillige organisasjonene.

at Ungdommens Nordiske Råd tilses midler til oppfølging av en plan for en systematisk utbygging av de nordiske ungdomspolitiske nettverkene i nærområdene.

Nordisk Råd må ta initiativ til og sette av midler til

at det arrangeres et seminar for baltiske og nordiske ungdommer om demokratiets vilkår i østersjøregionen. Deltagelsen bør ikke begrenses til ungdomspartiene, men bør omfatte et bredt spekter av frivillige organisasjoner som er opptatt av samfunnsspørsmål, kanskje særlig av sosial og miljømessig art.

Akureyri, 28. September 1999

<i>Janina Andersson (Vihr.)</i>	<i>Olof Salmén (ÅC)</i>
<i>Lennart Daléus (c)</i>	<i>Jann Sjursen (KrF)</i>
<i>Olof Erland (lib)</i>	<i>Einar Steensnæs (KrF)</i>
<i>Matz Hammarström (mp)</i>	<i>Jan-Erik Ågren (kd)</i>
<i>Odd Holten (KrF)</i>	<i>Christel Anderberg (m)</i>
<i>Harald Hove (V)</i>	<i>Arnbjörg Sveinsdóttir (Sj)</i>
<i>Svend Erik Hovmand (V)</i>	<i>Per-Kristian Foss (H)</i>
<i>Johan J. Jakobsen (Sp)</i>	<i>Chris Heister (m)</i>
<i>Elver Jonsson (fp)</i>	<i>Gun Hellsvik (m)</i>
<i>Bjarne Kallis (SKL)</i>	<i>Hjálmar Jónsson (Sj)</i>
<i>Randi Karlström (KrF)</i>	<i>Lars Hjertén (m)</i>
<i>Paula Lehtomäki (Kesk.)</i>	<i>Kaj Ikast (KF)</i>
<i>Pehr Löv (SFP)</i>	<i>Ísólfur Gylfi Pálmason (F)</i>
<i>Hannes Manninen (Kesk.)</i>	<i>Jógvan við Keldu (Ff)</i>
<i>Ragnwi Marcelind (kd)</i>	<i>Kalervo Kummola (Kok.)</i>
<i>Petri Neittaanmäki (Kesk.)</i>	<i>Svein Ludvigsen (H)</i>
<i>Vibeke Peschardt (RV)</i>	<i>Pertti Mäki-Hakola (Kok.)</i>
<i>Osmo Puhakka (Kesk.)</i>	<i>Petri Salo (Kok.)</i>
<i>Aulis Ranta-Muotio (Kesk.)</i>	<i>Sigríður Anna Þórðardóttir (Sj)</i>
<i>Jens Rohde (V)</i>	<i>Sonja Irene Sjøli (H)</i>
<i>Preben Rudiengaard (V)</i>	<i>Sten Tolgfors (m)</i>

Nordenutskottets betänkande

om medlemsförslag om kulturverksamhet för dövblindfödda

(Medlemsförslaget, se s. 417)

Medlemsförslag om kulturverksamhet för dövblindfödda (A 1217/nord), väckt av den vänstersocialistiska gruppen i Nordisk rådet har hänvisats till Nordenutskottet för beredning. Medlemsförslaget har behandlats vid utskottsmöte den 27 juni 2000.

1. Nordenutskottets förslag

Nordenutskottet föreslår Nordiska rådet att inte företa sig något i anledning av medlemsförslaget.

2. Bakgrund

Vid utskottsmötet den 27 juni 2000 fick Nordenutskottet orientering från ledamot av styrelsen från Nordisk Uddannelsecenter for Døvblindepersonale i Dronninglund i Danmark. Centret mottar bl.a. ekonomiskt stöd via Nordiska ministerrådets budget. Orienteringen var ett led i utskottets behandling av medlemsförslaget. Det framgick av orienteringen att dövblinda personers resursbehov är stort, men varierande beroende på när i livet personen mister hörsel och syn. Gruppen dövblindfödda är den grupp som kräver de största insatserna.

3. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget föreslås att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att i ministerrådets budget för år 2001 införa en anslagspost för inrättandet av ett Nordiskt kulturcentrum för dövblindfödda personer i samverkan med Nordisk Uddannelsecenter for Døvblindepersonale i Dronninglund i Danmark.

4. Nordenutskottets konklusion

Nordenutskottet föreslår Nordiska rådet att inte företa sig något i anledning av medlemsförslaget.

Det föreslås i stället att Nordisk Uddannelsecenter for Døvblindepersonale i samråd med Nordiska ministerrådet utvecklar en plan som prioriterar en satsning på att kreativ och kulturell verksamhet görs tillgänglig för dövblindfödda och i fortsättning därav värderar om det kan göras inom befintlig budgetram eller om extra medel måste anhållas. Satsning av detta slag borde vara en utmaning för den kreativa kompetensen på kulturområdet i Norden. Det skulle kunna ge upphov till ett nordiskt projekt på konst- och kulturområdet och eller idékonkurrens som resulterar i en nordisk utställning. Utställningen skulle visas för allmänheten och samtidigt illustrera detta mycket specifika handikapp och göra människor bättre medvetna om sinnenas betydelse för livkvalitet.

Nordenutskottets betänkande översänds till Nordiska ministerrådets sekretariat med uppmaning om att de arbetar vidare med de idéer som här framförts.

Västerås den 26. september 2000

Charlotta L. Bjälkebring (v)
Per Roar Bredvold (Frp)
Anneliese Dørum (A)
Odd Einar Dørum (V)
Ragnar Erlandsson (ÅC)
Ann-Marie Fagerström (s)
Åke Gustavsson (s), v. ordförande
Tuula Haatainen (SDP)
Søren Hansen (S)
Lars Hjertén (m)
Eva Johansson (s)

Elver Jonsson (fp)
Rune E. Kristiansen (A)
Jógván á Lakjuni (Ff)
Pehr Löv (SFP), ordförande
Astrid Marie Nistad (A)
Vibeke Peschardt (V)
Dan Reinert, Petersen (Jvfl.)
Bror Yngve Rahm (KrF)
Aulis Ranta-Muotio (Kesk.)
Sigríður Jóhannesdóttir (A)
Kaj Stillingen (SF)

Medlemsförslag

om nordisk kulturverksamhet för dövblindfödda

(Väckt av den vänstersocialistiska gruppen i Nordiska rådet)

Dövblindhet är i första hand ett kommunikationshandikapp. Personer som är födda dövblinda eller som fått grava syn- och hörselskador i mycket tidig ålder, har därför svårt att få del av andras erfarenheter och att dela med sig av sina egna. Eftersom svårigheten att kommunicera med omgivningen är stora om man saknar syn och hörsel eller om man har en grav syn- och hörselskada, är det viktigt att man tar till vara de möjligheter till kommunikation som finns. Konstnärligt skapande är ett sätt att utveckla ett eget språk och att kommunicera med andra. Kulturella aktiviteter kan därför frö personer som är dövblinda bli ännu viktigare än för andra.

Samhällets kulturella utbud är emellertid inte anpassat till dövblindas behov och möjligheter och därför har vuxna personer som är födda dövblinda små möjligheter att berika sitt och andras liv genom konstnärlig verksamhet. Eftersom det saknas aktiviteter råder det också brist på konstnärer, pedagoger och personal som har vana och kunskap att arbeta konstnärligt tillsammans med dövblinda personer. Bland personer som är dövblinda från födelsen finns det naturligtvis också personer som har stora konstnärliga anlag och som på samma sätt som andra konstnärer bör få möjlighet att uttrycka sig genom konstnärliga aktiviteter. Dessa personer har idag svårt att få den stimulans de behöver.

Nordisk samverkan är viktig inom dövblindverksamheten. Gruppen dövblinda är liten. Antalet kända vuxna dövblindfödda personer i Norden kan uppskattas till inte fler än 400 personer. Det totala antalet dövblinda personer är naturligtvis mycket större. Gruppen är också mycket heterogen, man har olika förutsättningar för kulturellt arbete.

För att kunna utveckla dövblindverksamheten och hålla den på en acceptabel kvalitativ nivå behövs det därför ett nordiskt samarbete. Detta insåg Nordiska ministerrådet redan i början av 1980-talet när man startade en försöksverksamhet med utbildning av dövblindpersonal på nordisk nivå. Försöket var lyckat och 1985 inrättades Nordisk Uddanlesecenter for Døvblindepersonale (NUD). Centret placerades i Dronninglund i Danmark och finansieras idag med medel direkt från Nordiska ministerrådet. Samarbetet har i första hand gällt barn, men behoven är lika stora inom

vuxenområdet och vuxenarbetet blir allt viktigare inom samverkan. Det nordiska samarbetet har varit mycket betydelsefullt för utvecklingen i Norden och inom övriga Europa.

Hittills har den samnordiska kulturverksamheten för dövblindfödda finansierats genom bidrag och fonder och stiftelser. Under två år har man till exempel fått anslag från Nordiska kulturfonden. Från 1999 har dock denna typ av finansiering uteblivit och framtiden ter sig därför högst osäker. För att verksamheten ska kunna överleva och utvecklas behövs en mer permanent finansieringsform. Kostnaden för ett års verksamhet, exklusive resekostnader, är ungefär 300 000 kronor.

Mot bakgrund av ovanstående föreslås att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att i ministerrådets budget för år 2001 införa en anslagspost för inrättandet av ett Nordiskt kulturcentrum för dövblindfödda personer i samverkan med Nordisk Uddannelsecenter for Døvblindepersonale i Dronninglund i Danmark.

Stockholm den 10 december 1999

Charlotta Bjälkebring (v)

Øystein Djupedal (SV)

Jette Gottlieb (EL)

Lennart Gustavsson (v)

Outi Ojala (Vas.)

Steingrímur J. Sigfússon (VG)

Lars Sørensen (IA)

Kristen Touborg (SF)

Nordenudvalgets betænkning

om medlemsforslag om nordisk samarbejde inden for bioetik-området

(Medlemsforslag se s. 425)

1. Indstilling

Nordenudvalget foreslår, at

1. Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at undersøge hvordan den frivillige sektor, særligt forbruger- og miljøorganisationer kan få større påvirkningsmuligheder i forhold til etiske og sundhedsmæssige vurderinger,

at afsætte tilstrækkelige midler på budgettet for 2001 til Nordisk Komité for bioetik til en redegørelse for reglerne i Norden på det bioteknologiske område, de etiske dilemmaer og politiske styringsmuligheder,

2. Nordisk Råd rekommanderer de nordiske landes regeringer

at arbejde aktivt for at gennemføre et internationalt forbud mod kloning af mennesker i overensstemmelse med Europarådets konvention om menneskerettigheder og biomedicin,

at overveje, hvorledes man i de nordiske lande kan sikre offentligheden indsigt i forskning på det bioteknologiske område.

2. Baggrund

Nordenudvalget har behandlet et medlemsforslag om nordisk samarbejde inden for bioetik området, stillet af Den Venstresocialistiske Gruppe i Nordisk Råd ved sine møder den 16. august 2000 og den 26. september 2000.

Medlemsforslaget

Medlemsforslaget refererer til rek. 17/1997/nord, hvor Nordisk Ministerråd rekommanderes at indlede et samarbejde om nordisk lovgivning på genteknologiens område. Nordisk Ministerråd meddeler i 1999 Nordisk

Råd, at man ikke mener, at der findes behov for fællesnordisk lovgivning på dette område. Derimod vil Nordisk Minister-råd gennemføre et udredningsprojekt om genteknologiens anvendelse. Forslagsstillerne peger på, at der på trods af Nordisk Ministerråds svar er behov for initiativer på området og for at Nordisk Komite for bioetik får en stærkere rolle i fremtiden. Særligt peger forslagsstillerne på følgende problemer: når myndigheder hemmeligstempler forskningsresultater; manglende åbenhed omkring anvendelse af genmodificerede produkter; forbrugerrettigheder.

Hørings svar

Medlemsforslaget har ikke været sendt i høring.

3.   Rekommandation 17/1997/nord Genteknologi och kloning

Medlemsforslaget henviser til Nordisk Ministerråds meddelelse om denne rekommandation i 1999. Nordisk Ministerråd meddeler i 2000, man som i 1999 ikke mener, at der er behov for eller basis for en fælles nordisk lovgivning om genteknologi og kloning. Ministerrådets holdning har baggrund i en vurdering fra Nordisk Komité for Bioetik (NKB) om muligheder og behov for et nordisk samarbejde om lovgivning på genteknologi området. Ministerrådet meddeler i 2000, at det i høj grad vil være ønskeligt at kortlægge forskelle og ligheder mellem lovgivningen i de nordiske lande. En sådan kortlægning vil skabe et bredere beslutningsgrundlag, øge informationsudvekslingen og forbedre mulighederne for at tilnærme retsstillingen og lovgivningen i de nordiske lande til hinanden. Nordisk Komité for Bioetik (NKB) undersøger for tiden mulighederne for at gennemføre en sådan kortlægning af lovgivningen i de nordiske lande.

4.   Nordenudvalgets temamøde om bioetiske spørgsmål

Formand for Nordisk Bioetisk komité Linda Nielsen betonedede vid udvalgets temamøde den 28. september 1999 vigtigheden af at arbejdet med bioetiske spørgsmål tilføres en nordisk dimension. Den teknologiske udvikling må kobles med overvejelser om de retslige aspekter. Bioretten må omfatte et helt livsforløb (livets begyndelse, transplantation, døds-hjælp) og tage stilling til muligheder for at holde oplysninger hemmelige, krav om test fra arbejdsgivere m.m. Linde Nielsen oplyste, at de nu-værende regler varierer mellem de nordiske lande. Men der findes et nordisk fælles synspunkt og en model for at arbejde med disse spørgsmål, nemlig at følge udviklingen for at sætte grænser for anvendelsen af de forskellige tekniker som opfindes.

5. Nordenudvalgets seminar om en nordisk dimension i bioetikken

Medlemmer af Nordisk komité for bioetik informerede den 16. maj 2000 Nordenudvalget om problemstillinger på bioetikken område og forskellige vinkler af den bioetiske debat. Flere udtrykte, at man mangler den demokratiske diskussion om etiske problemstillinger, risiko og politiske konsekvenser af bioteknologien. Derfor er det vigtigt med information, perspektivering, debat og påvirkningsmuligheder for befolkningen i hvordan de nye teknologier bruges. Bioteknologi som sådan er hverken ondt eller godt, men at teknologien nemt kan bruges mod mennesker. Det er lettest at drøfte de tekniske spørgsmål, mens moralske og menneskelige spørgsmål, som er langt sværere at besvare, må også drøftes.

6. Nordisk Ministerråds sikker mad konference

26. - 27. juni 2000 afholdt Nordisk Ministerråd en konference. Ministrenes sluterklæring indeholdt bl.a. nedenstående. At sikre forbrugernes mulighed for at påvirke udformningen af fødevarepolitikken gennem hele fødevare-kæden og udbrede den nordiske tradition for fuld åbenhed og information og god dialog mellem forbrugere og erhvervsliv udenfor Norden, herunder sikre fyldestgørende mærkning. Fuld åbenhed må også sikres ved krise-håndtering. De nordiske ministre er enige om at medvirke til, at EU's informationssystemets håndtering af kriser udvikles til et virksomt redskab.

7. Konklusion

Nordenudvalget er enig med forslagsstillerne i, at bioteknologiens område er et meget følsomt område, som skaber såvel store forventninger som stor bekymring, både i forskerkredse og i befolkningen.

Nordenudvalgets erfaring fra ovennævnte temamøde og seminar er, at der er behov for en nordisk stillingtagen og nordisk samarbejde om gen-teknologi og bioetik/bioret.

Det nordiske samarbejde må arbejde for den nordiske retslighed opretholdes og at man altid anvender et forsigtighedsprincip og etiske overvejelser i lovgivningen. Gevinsterne ved bioteknologiske opfindelser/produktionsmetoder må og kan ikke tilsidesætte de potentielle risici, der kan udgøre en trussel for menneskers og miljøes sundhed eller er uetiske. Anvendelse af bioteknik må også tage hensyn til og harmonere med befolkningens bioetiske vurderinger.

Umiddelbart kan gevinsterne bioteknik synes at være store, men risicien for et forandret menneskesyn, mindre accept af afvigere fra det normale, og muligheden for fysiske, psykiske og sociale skade må - som et minimum - drøftes i et åbent politisk forum.

Allerede nu er alle de menneskelige gener kortlagt. Et bud på hvornår forskerne kender sammenhængen mellem gener og de enkelte miljøfaktorer er 10 år. Men allerede nu bør der tages stilling til, hvordan vi (befolkningen/politikere) vil forholde os til disse spørgsmål.

Medlemsforslagets 1. at-sætning

Forslagsstillernes 1. at-sætning rekommanderer Nordisk Ministerråd at gennemføre en udredning om, hvilke aspekter af problematikken i spørgsmålet om genteknologi og bioteknologi, som i fremtiden bør behandles nordisk, hvilke i EU og hvilke globalt.

Nordenudvalget tilslutter sig forslagsstillernes tankegang om bioetikens internationale problematik. National lovgivning må tage hensyn til internationale handelsaftaler og at der derfor ikke altid kan gennemføres regler som ønsket (f.eks. debat om hormonbøffer, GMO'er).

Bioteknologiens udfordringer er enorme både for etikken og juraen. Det er væsentligt, hvordan reglerne er, og hvordan bioteknologien kan styres og reguleres. "Den nordiske model" er særlig på en række punkter, og det er vigtigt overfor bl.a. EU at præsentere og fastholde den. En redegørelse for reglerne i Norden på det bioteknologiske område, de etiske dilemmaer og politiske styringsmuligheder vil kunne bidrage hertil.

Nordenudvalget er bekendt med, at Nordisk Komité for Bioetik har planer om en sådan redegørelse, men at komiteen ikke er i besiddelse af tilstrækkelige midler.

Den vil blive skrevet af Professor, Dr. Jur. Linda Nielsen, tidligere formand for Etisk Råd i Danmark og konsulent, cand. jur. Berit Faber, tidligere ansat i Sundhedsministeriet og som sekretariatschef i Etisk Råd. Udgifterne skønnes at ligge i størrelsesordenen 600.000 DKK.

Analysen formodes at ville afklare:

- Afvigelser mellem regler i de nordiske lande og årsager
- Hvad er en nordisk model for bioetik og bioret
- Mekanismer til at sikre at der bygges en model
- Informationsudbytte og vilje til harmonisering af regler.

Nordenudvalget mener derfor, at Nordisk Ministerråd i sit budget for 2001 bør afsætte tilstrækkelige midler for at udføre opgaven.

Medlemsforslagets 2. at-sætning

Forslagsstillernes 2. at-sætning rekommanderer Nordisk Ministerråd at iværksætte et tættere samarbejde i Norden på biorettens område.

Nordenudvalget mener, at det er af største vigtighed, at de nordiske lande sætter høje krav til lovgivningen på bioteknologiens område og at et nordisk lovgivningssamarbejde vil være det rigtige udgangspunkt for nordisk påvirkning i andre internationale fora.

Bioetik er et tema på Nordisk Råds 52. session. Nordenudvalget vil på baggrund af diskussionen på denne session arbejde for at stille forslag om en række etiske målsætninger, som skal ligge til grund for de nordiske landes videre arbejde.

Medlemsforslagets 3. at-sætning

Forslagsstillernes 3. at-sætning rekommanderer Nordisk Ministerråd at kortlægge hvordan offentlighedsprincippet følges på området i de nordiske lande.

Nordenudvalget er enige i, at offentligheden bør have mulighed for at følge forskningen på bioteknikkens område, således at der ikke opstår ubehagelige overraskelser med forskningsresultater, som opfattes som uetiske.

Nordenudvalget mener derfor, at de nordiske lande bør overveje, hvorledes man kan sikre offentligheden indsigt i forskning på det bioteknologiske område (når denne er offentligt finansieret).

Medlemsforslagets 4. at-sætning

Forslagsstillernes 4. at-sætning rekommanderer Nordisk Ministerråd at udrede hvordan den frivillige sektor, særligt forbruger- og miljøorganisationer kan få større muligheder for at påvirke i spørgsmål om den etiske og sundhedsmæssige vurdering af f.eks. genmanipulerede levnedsmidler.

Nordenudvalget tilslutter sig denne at-sætning, særligt i lyset af Nordenudvalgets arbejde med den frivillige sektor.

Medlemsforslagets 5. at-sætning

Forslagsstillernes 5. at-sætning rekommanderer at Nordisk Ministerråd skal inddrage de baltiske lande tættere i arbejdet i Nordisk Komité for bioetik.

Nordisk Komité for bioetik indledte i 1998 et samarbejde med de baltiske stater med at invitere disse til en workshop med de nordiske bioetik komiteer i København 29. september 1998. Resultatet var bl.a. en publikation med oversigt over nordiske bioetiske komiteer inkl. de baltiske. Den 15. – 17. oktober 1999 afholdt man i Tallinn konferencen

”Who owns our genes?”, hvorfra man har udarbejdet en konferencerapport med indlæggene fra såvel Norden som Baltikum. Den 11. – 12. oktober 2000 afholdes en konference om stamceller.

Endvidere indgår i Rammeprogram for Nordisk Ministerråds aktiviteter i samarbejde med nærområderne 2000 - 2002 projekter om bæredygtig ressourceudnyttelse, bl.a. samarbejde om bevarelse af plante- og dyregenetisk arv, samarbejde om at udvikle overvågningssystem for levnedsmiddelkontrol om samarbejde om at udvikle uafhængige forbrugerorganisationer. Disse tiltag henhører under risikohåndtering.

Nordenudvalget mener, at samarbejdet med de baltiske lande allerede er udbygget for Nordisk Komité for bioetikks vedkommende og mener derfor ikke, at Nordisk Råd skal foretage sig yderligere i.f.t. denne at-sætning.

Medlemsforslagets 6. at-sætning

Forslagsstillernes 6. at-sætning er rettet til de nordiske landes regeringer som rekommanderes at arbejde aktivt for at gennemføre et internationalt forbud mod kloning af mennesker i overensstemmelse med Europarådets konvention om menneskelige rettigheder og biomedicin.

Motivationen til udvalgsforslag A 1161/nord, dvs. rek. 17/1997 om nordisk lovgivningssamarbejde om genteknologi og kloning var ovennævnte.

Nordenudvalget er bekymrede for, at den positive vurdering af mulighederne ved kloning vil betyde, at risiko og etiske perspektiver ikke vil stå klart, når kloning skal vurderes. Det er vigtigt, at lovgivningen og internationale aftaler tager stilling til anvendelse af f.eks. stamcellekloning før konkrete behandlingsmetoder er klar til ibrugtagning. Det vil være meget problematisk at afvise en behandlingsmetode for en specifik patientgruppe. Nordenudvalget tilslutter sig derfor denne at-sætning.

Västerås, den 26. september 2000

Charlotta L. Bjälkebring (v)

Per Roar Bredvold (Frp)

Anneliese Dørum (A)

Odd Einar Dørum (V)

Ragnar Erlandsson (ÅC)

Ann-Marie Fagerström (s)

Åke Gustavsson (s), vice ordförande

Tuula Haatainen (SDP)

Søren Hansen (S)

Lars Hjertén (m)

Eva Johansson (s)

Elver Jonsson (fp)

Rune E. Kristiansen (A)

Jógvan á Lakjuni (Ff)

Pehr Löv (SFP), ordförande

Astrid Marie Nistad (A)

Vibeke Peschardt (V)

Dan Reinert. Petersen (Jvfl.)

Bror Yngve Rahm (KrF)

Aulis Ranta-Muotio (Kesk.)

Sigríður Jóhannesdóttir (A)

Kaj Stillinger (SF)

Medlemsförslag

om nordiskt samarbete inom området för bioetik

(väckt av den vänstersocialistiska gruppen i Nordiska rådet)

Den nordiska kommittén för bioetik är inne i en treårig mandatperiod som avslutas år 2001. Kommittén har som huvuduppgift att främja nordiskt samarbete och informationsutbyte mellan forskare, parlamentariker och opinionsbildare om etiska aspekter av bioteknologisk forskning, samt om utvecklingen och användningen av ny teknik. Kommittén består i dag av två medlemmar från varje land.

Rekommendation 17/1997/nord angående genteknologi och kloning utgår i från att det inleds ett nordiskt lagstiftningssamarbete på nämnda område. I Ministerrådets svar på rekommendationen inför rådets session i Stockholm i november 1999, anføres bl.a. att det enligt NMR:s bedömning knappast finns behov för en gemensam nordisk lagstiftning. Däremot framgår av texten, att NMR vill undersöka möjligheterna att genomföra ett nordiskt utredningsprojekt med fokusering på användningen av genteknologisk teknik.

Undertecknade önskar i och med detta medlemsförslag starkt betona behovet av att nya initiativ tas på området och att Nordisk kommitté för bioetik får en starkare roll i framtiden.

Den senaste tidens snabba utveckling på området har lett till både svårigheter inom världshandeln (bl.a. USA-EU), oro bland befolkningen för hurdana konsekvenser t.ex. bio- och genteknologin för med sig, samt stora utmaningar för lagstiftningen i de flesta länder i världen. Varken myndigheter, forskare eller beslutsfattare kunde förutspå med vilken snabbhet t.ex. gentekniken skulle utvecklas.

Som exempel kan nämnas den nästan totala avsaknaden av samlad lagstiftning i fråga om biobanker (samling av vävnadsbitar från patienter). En enda biobank kan vara värd åtskilliga miljarder kronor och enbart i Norden torde värdet av biobankerna uppgå till hundratals miljarder kronor. Den lagstiftning som finns är ofta oklar och svår att tolka. Även om problemet är globalt, bör åtminstone

Norden snabbt få till stånd klarare regler för att kunna driva dem vidare på EU- och global nivå.

En av de viktigaste utmaningarna i dag är att alltså koppla den bioetiska utvecklingen till de rättsliga aspekterna av den nya tekniken. Det

är av största vikt att utvecklingen inom biorätten kan ske samordnat med utvecklingen inom biogenetiken. De nuvarande reglerna rörande bioetik varierar något mellan de nordiska länderna, men skillnaderna är trots allt relativt små, eftersom det länderna emellan finns gemensamma etiska och kulturella värderingar.

Inom EU däremot varierar synen kraftigt på var gränser för biotekniken skall sättas. Därför är det viktigt att man håller fast vid de gemensamma nordiska etiska värderingarna, även om många aspekter av problematiken med fördel kan och bör behandlas inom EU.

Ett problem som borde uppmärksammas särskilt är myndigheters hemligstämpling av viktiga forskningsresultat med motiveringen att de utgör affärshemligheter. I fråga om öppenheten verkar det finnas olika kutym i de nordiska länderna, och det är uppenbart att det här finns en stark konflikt mellan vissa företag och de konsumenter som vill känna till t.ex. genmanipulerade produkters eventuella hälsorisker. Enligt vår uppfattning bör konsumentens rättigheter stärkas så långt det är möjligt. Åtminstone bör deras ställning vara lika stark som producentorganisationernas.

Nordiska rådets Nordenutskott har beslutat arrangera ett seminarium om bioetik under år 2000, och det vore önskvärt att också representanter från de baltiska länderna samt från t.ex. konsument- och miljöorganisationer ges möjlighet att delta i det seminariet.

Det är svårt att tänka sig att Norden i denna situation skulle nedprioritera ett samarbete på området och de uppgifter Nordiska kommittén för bioetik har. Tvärtom finns det anledning att på sikt stärka kommitténs roll.

Mot bakgrund av ovanstående föreslås att

1. Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att en utredning genomförs om vilka aspekter av problematiken i fråga om genteknologi och bioteknologi som i framtiden helst bör behandlas inom ramen för det nordiska samarbetet, vilka inom EU eller mera globalt

att det igångsätts ett tätare samarbete i Norden på biorättens område

att det kartläggs hur offentlighetsprincipen på området följs i de nordiska länderna

att utreda på vilket sätt frivilligsektorn, särskilt konsument- och miljöorganisationer, kan få större påverkningsmöjligheter och inflytande i fråga om den etiska och hälsomässiga värderingen av t.ex. genmanipulerade livsmedel

att de baltiska länderna tätare indras i Nordiska kommittén för bioetikens arbete

samt att

2. Nordiska rådet uppmanar de nordiska regeringarna

att aktivt arbeta för genomförandet av ett internationellt förbud mot kloning av människor i enlighet med Europarådets konvention om mänskliga rättigheter och biomedicin.

Stockholm den 10 december 1999

Charlotta Bjälkebring (v)

Øystein Djupedal (SV)

Jette Gottlieb (EL)

Lennart Gustavsson (v)

Outi Ojala (Vas.)

Steingrímur J. Sigfússon (VG)

Lars Sørensen (IA)

Kristen Touborg (SF)

Nordenutskottets betänkande

om medlemsförslag om nordiskt centrum för kvinnors konstnärliga skapande

(Medlemsförslaget, se s. 437)

Till Nordenutskottet har hänvisats medlemsförslag om nordiskt centrum för kvinnors konstnärliga skapande (A 1219/nord). Medlemsförslaget har behandlats vid ordförandeskapets möten den 7 februari 2000 och den 5 juni 2000 samt vid utskottets möte den 27 juni 2000.

1. Nordenutskottets förslag

Nordenutskottet föreslår att Nordiska rådet inte företar sig något i anledning av medlemsförslaget.

2. Kort sammanfattning av medlemsförslaget

Förslagsställarna anser att grundande av ett nordiskt centrum för kvinnors konstnärliga skapande skulle vara en välbehövlig kulturpolitisk kraft i det nordiska jämställdhetsarbetet med konstarna som drivkraft. Det skulle ge kvinnor förebilder för egen identifikation i det verkliga livet. Centret skulle bl.a. ta på sig uppgiften att betrygga insamling och bearbetning av föremål och information om kvinnors situation i Norden. I medlemsförslaget hänvisas till Museum Anna Nordlander, kvinnokonstcentrum i Sollefteå, Sverige som det enda konstmuseet i Norden som uttalat arbetar med och för kvinnliga konstnärer. I Danmark (Århus) och i Norge (Kongsvinger) finns kvinnomuseer som har en kulturhistorisk utgångspunkt. Museets ambition är bl.a. att bli ett nationellt och nordiskt centrum för kvinnors konstnärliga skapande – men det skulle kräva både statligt och nordiskt stöd. Utanför Norden hänvisas det till tre konstmuseer i Europa med kvinnoprofilering. Det föreslås att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att verka för grundandet av ett Nordiskt centrum för kvinnors konstnärliga skapande.

3. Behandling av medlemsförslaget

Medlemsförslaget sändes, i enlighet med ordförandeskapets beslut, på remiss till nordiska och nationella instanser den 10 februari 2000, med remissfrist den 12 maj 2000. Det efterlystes särskilt att remissinstanserna upplyste om huruvida det förekommer arbete eller planer på den sorts arbete som efterlyses i medlemsförslaget samt en bedömning av om befintliga museer eller institutioner i så fall skulle kunna samarbeta. Förslaget har utsänts på en bred remissrunda i de nordiska länderna, på Färöarna och på Åland. Följande remissinstanser har inkommit med svar:

Nordiska

Nordiska museikommittén

Nordisk institutt for kvinne- og kjønnsforskning (NIKK)

Nordens Hus i Reykjavík

Nationella

Danmark

-

Färöarna

Undervisnings- og kulturministeriet (Undirvísingar- og Mentamálastýrið)

Listafólkasamband Føroya (LISA)

Kvindesammenslutningen (Kvinnufelagid)

Finland

Ateneum Museet för finländsk konst (Suomen taiteen museo Ateneum)

Museet för nutidskonst (KIASMA)

Konstnärsgillet (Suomen Taiteilijaseura)

Åland

Ålands landskapsstyrelse (utbildnings- och kulturavdelningen)

Konstnämnden

Ålands konstförening

Island

Menntamálaráðuneytið (Kultur- och utbildningsdepartementet)

Jafnréttisráð (Jämställdhetsrådet)

Listasafn Íslands (Islands nationalmuseum)

Kjarvalsstaðir (Reykjavíks konstmuseum)

Listasafn ASÍ (Folkets konstmuseum)

Kvenréttindafélag Íslands (Islands organisation för kvinnorättigheter)

Samband íslenskra myndlistarmanna SÍM (Islands konstnärsumion)

Norge

Det Kongelige Kulturdepartement

Norsk museumsutvikling

Museet for Samtidskunst

Norske Billedkunstnere

Sverige

Jämställdhetsombudsmannen (JämO)

Konstnärernas Riksorganisation (KRO)

Nordiska konstförbundet, svenska sektionen

4. Sammanfattning av remissvaren

4.1 Remissinstanser underställda Nordiska ministerrådet

*Nordiska museikommittén*¹, Kommittén anser att det är betydelsefullt att de nordiska organ som arbetar med skapande verksamhet och konst är medvetna om medlemsförslagets frågeställningar, men att ett etablerande av ett nytt organ enligt medlemsförslaget inte är det bästa sättet att främja medlemsförslagets målsättningar. Det påpekas att samtliga projekt med kvinno- eller jämställdhetsperspektiv är välkomna till alla nordiska stödorgan och institutioner. Detta innebär en flexibel evaluering och en bredare möjlighet att inkludera perspektivet i det nordiska samarbetet i stället för att marginalisera den och kvalitetssäkrar projekten i rätt kontext.

*Nordisk institutt for kvinne- og kjønnsforskning (NIKK)*² anser att idén generellt sett är god, men föreslår att det utreds om Museum Anna Nordlander kan utvecklas till att bli ett nordiskt center för kvinnors konstnärliga skapande. Utredningen bör inriktas på att avgränsa målsättningar och uppgifter och innehålla en värdering av finansieringsmöjligheterna av ett sådant center. I enlighet med ministerrådets mainstreaming-strategi bör finansieringen ske via kultursamarbetet.

*Nordens Hus i Reykjavik*³ har i sitt programutbud regelbundet arbete och satsningar av det slag som presenteras i medlemsförslaget.

4.2 Nationella remissinstanser

Danmark

Inga svar har inkommit.

---

¹ Nordiska museikommittén har som uppgift att vara rådgivande och policyskapande och ha en helhetssyn på det nordiska museiområdet.

² NIKK är en tvärvetenskaplig nordisk forskningsinstitution och ett samarbetsorgan för feministisk, kvinno- och mans- och könsforskning i Norden.

³ Institutionen är en förbindelselänk mellan Island och det övriga Norden och skall aktivera det nordiska intresset i Island och förmedla isländska kulturströmmar bl.a. genom utställnings- och utbytesverksamhet.

Färöarna

Landsstyret for undervisning- og kultur (Undirvísing- og Mentamálastýrið) stödjer förslaget och anser det vara viktigt, i synnerhet för kvinnor.

Listafólkasamband Føroya (LISA) stödjer ett nordiskt centrum för konstnärligt skapande som särskilt vänder sig till kvinnor.

Kvindesammenslutningen (Kvinnufelagid) ser initiativet som intressant för aktiva färöiska kvinnliga konstnärer. Det hänvisas till rapporten från Västnordiska rådets konferensens Kvindepolitisk værksted 1999 samt till Västnordiska rådets rekommendation nr 3/1999 Forbedrede vilkår for kvinde- og kønsrelateret forskning.

Finland

Ateneum Museet för finländsk konst (Suomen taiteen museo Ateneum)

Museet för nutidskonst (KIASMA)) menar att ett grundande av ett museum som koncentrerar sig enbart på kvinnokonst inte är motiverat. Med tanke på jämställdhetsfrågan, är det viktigt att på alla sätt främja kvinnoforskningen och upprätthålla verksamheten vid t.ex. de kulturhistoriskt inriktade kvinnomuseer som redan fungerar i Danmark (Århus) och i Norge (Kongsvinger). Museet är tveksamt till medlemsförslagets vinkling av kvinnligheten och könets roll i konstnärligt skapande. De som är verksamma inom konsten och i museibranschen bör betrakta frågeställningarna kring konstnärligt skapande ur ett annat perspektiv än utgående från jämställdheten mellan könen. I fall ett centrum grundas bör det inte vara ett museum som koncentrerar sig uteslutande på kvinnliga konstnärers arbete. Det skall kritiskt och öppet studera utgångspunkterna och grunderna för skapandet genom att utnyttja den kreativa verksamheten hos bägge könen som utgångspunkt och inspirationskälla.

Konstnärsgillet (Suomen Taiteilijaseura) ger sitt fulla stöd till förslaget. Det påpekas att kvinnliga konstnärers inkomster är lägre jämfört med manliga konstnärers vilket kan ge problem då ökande del av konststudierande är kvinnor. Kvinnliga mästare borde göras till en synlig del av konsthistorien och kvinnliga konstnärers historia bör analyseras noggrant.

Åland

Ålands landskapsstyrelse (utbildnings- och kulturavdelningen) - *Ålands konstmuseum* stöder förslaget av samma skäl som framgår ovan av svaret från Konstnämnden. De tillägger att i Ålands konstmuseums intresse ligger, med tanke på kommande utställningar och utställningsutbyte, att tillhandahålla information om kvinnliga konstnärer i Norden samt att marknadsföra de nu verksamma åländska konstnärer även som framlidna konstnärer.

Konstnämnden stödjer förslaget och anser det kunna bli nyttigt för åländska kvinnliga konstnärer och kunna bilda en kontaktlänk mellan kvinnliga konstnärer i Norden. Centret borde även stödja och utveckla marknadsföringen av kvinnliga konstnärer runtom i Norden. Däremot ställer sig Konstnämnden avvaktande till att centret skulle fungera som ett kulturpolitiskt center med ansvar för kvinnofrågor. Fråga väcks om centret inte borde vara mera politiskt oberoende för att samla en så bred bas av kvinnliga konstnärer som möjligt.

Alands konstförening r.f. motsätter sig förslaget om ett centrum för kvinnors konstnärliga skapande. Däremot har ett nordiskt centrum för konstnärligt skapande föreningens stöd.

Island

Menntamálaráðuneytið (Kultur- och utbildningsdepartementet) anser att resonemanget om planer på att göra ett svenskt museum till en samnordisk institution kräver närmare argument och ytterligare analys av museets verksamhet före ett ställningstagande till om det finns grund för åtgärd.

Jafnréttisráð (Jämställdhetsrådet) anser att förslaget är intressant och anser att ett nordiskt konstcenter skulle kunna bidra till att ytterligare stärka världsbilden av nordisk jämställdhet. I svaret läggs vikt vid isländsk statistik om kvinnor och män i konstlivet, bl.a. jämförande statistik om kvinnliga och manliga konstnärers (generellt) andel av stipendiebevillningar från diverse konstfonder. Denna statistik anses kunna bevisa en progressiv utveckling vad gäller kvinnors konstnärliga skapande och att ett nordiskt center skulle kunna stärka denna utveckling ytterligare i Norden och internationellt.

Listasafn Íslands (Islands nationalmuseum) anser att det är betydelsefullt att de nordiska organ som arbetar med skapande verksamhet och konst är medvetna om medlemsförslagets frågeställningar. Däremot är det tveksamt att en ny institution, som medlemsförslaget förutsätter, skulle vara det bästa sättet att främja medlemsförslagets målsättningar.

Kjarvalsstaðir (Reykjavíks konstmuseum) motsätter sig förslaget och betraktar det som otidsenligt. Förslaget anses idag inte bidra till att stärka kvinnors del i bildkonsten på nordiskt plan. Konstmuseet framför en rad argument för sin ståndpunkt bl.a. har kvinnors inflytande och del i konsten och konstlivet ökat väsentligt på Island de senaste åren, vilket torde ligga i linje med utvecklingen i övriga nordiska länder. Detta märks bl.a. i museernas inköp av konstverk. Det nordiska stipendiesystemet på bildkonstens område förefaller gynna kvinnliga konstnärer. Också nordisk konstnärlig verksamhet vid gästateljéer runtom i Norden, Sveaborgscentret och driften vid NIFCA och NKKK föranleder misstankar om positivt utfall vad gäller det kvinnliga könet. Det torde vara oemotsagt att denna nordiska verksamhet har bidragit till och resulterat i ett starkt kvinnlig konstnärsskap i Norden. Därför bör arbetet fortsatt stärkas och inte

försvagas genom att sprida krafterna på fler håll. Stöd till ett nordiskt organ på konstområdet med särskild fokus på könet skulle ge upphov till spekulationer om att allt tidigare nordiskt arbete på konstområdet har varit förgäves vad gäller jämställdhet mellan könen och ge fel signaler till både konstnärer och allmänhet.

Listasafn ASÍ (Folkets konstmuseum) menar att förslaget förefaller nyttig och förnuftig särskilt de delar som omfattar faktasamling för kartläggning av kvinnors andel i konsten, och fokusering på historik och samtidshistoria, som kan öka samhällets förståelse för kvinnors bidrag till konsten. Ett kvinnokonstmuseum kunde även bidra till att stärka kvinnliga konstnärers identitet och öka deras status ytterligare internationellt. Det konstateras att andelen kvinnliga konstnärer har ökat de sista åren men inte nödvändigtvis deras status.

Kvenréttindafélag Íslands (Islands organisation för kvinnorättigheter) välkomnar förslaget och anser det kunna främja jämställdheten mellan könen och kunna stärka kvinnors identitet.

Samband íslenskra myndlistarmanna SÍM (Islands konstnärarunion) stöder förslaget och anser det vara ett välbehövligt projekt.

Norge

Det Kongelige Kulturdepartement upplyser att de har hänvänt sig med medlemsförslaget till Norsk museumsutvikling (NMU) och inbegärt deras svar. NMU hänvisar emellertid i sitt uttalande till behandlingen av saken i Nordiska museikommittén och kommitténs uttalande i saken. Kulturdepartementet är enigt med Norsk museumsutvikling (NMU) uppfattning i saken.

Norsk museumsutvikling är enigt i Nordiska kommitténs uppfattning om medlemsförslaget. (Red. anm: se *Nordiska museikommitténs* svar ovan).

Museet for Samtidskunst förstår önskemålet om att etablera ett nordiskt centrum som arbetar för och med kvinnliga konstnärer. Emellertid hänvisar de till de tre verksamma kvinnomuseerna i Danmark (Århus), i Norge (Kongsvinger) och i Sverige (Anna Nordlander Museet) och föreslår att dessa utbyggs och utvecklar ett nordiskt nätverk innan ställning tas till om det är behov för en ytterligare stärkning. Kvinnomuseet i Kongsvinger i Norge finansieras numera via den norska statsbudgeten. Resultaten från denna museiverksamhet bör evalueras innan ett förpliktigande nordiskt samarbete etableras på området.

Norske Billedkunstnere påpekar det föga intresset för fokusering på specifika kvinnliga aspekterna i konsten men ser samtidigt positivt på Museum Anna Nordlanders målsättningar. Ett Nordiska rådets kvinno-konstpris föreslås, i samma storlek som litteraturpriset, i syfte att sätta kvinnors konstnärliga arbete i fokus och ge det ökad status. Endast genom betydande finansiella satsningar och en internationell ambitionsnivå kan

Museum Anna Nordlander bli en aktiv pådrivare som ett nordiskt centrum för kvinnors konstnärliga skapande och därmed få betydelse utöver dess lokala distrikt.

Sverige

Jämställdhetsombudsmannen (JämO), stödjer förslaget, men avstår från att lämna synpunkter på var ett sådant centrum lämpligen bör förläggas. Myndigheten har relativt sett begränsat ansvar med avseende på allmänna jämställdhetsfrågor, vilket präglar svaret. Påpekas att i de fall de kvinnliga konstnärerna har ett anställningsförhållande är det självklart att deras arbetsgivare måste följa jämställdhetslagstiftningen. I många fall utövar dock kvinnliga konstnärer sitt konstnärskap utanför ett anställningsförhållande, varför jämställdhetslagen inte gäller för dem. Det är viktigt att kvinnliga konstnärer, även dem som står utanför anställningsförhållanden, inte diskrimineras på grund av att de är kvinnor utan ges ett större utrymme i samhället att utveckla sin verksamhet. Omfattande forskning har de senaste årtiondena visat att kvinnor inom stort sett alla samhällsområden missgynnas relativt män, varför JämO delar uppfattningen att kvinnor och män gemensamt måste sträva efter jämställdhet mellan könen, även med konstarterna som drivkraft.

Konstnärernas Riksorganisation (KRO) ger förslaget sitt stöd, och lämnar samtidigt synpunkter. Angående forskning så bör Museum Anna Nordlander (MAN) kopplas till den tvärvetenskapliga forskningen på området som sker bl.a. vid Umeå universitet. Museet bör arbeta för en starkare koppling till t.ex. EU. På grund av museets placering bör det satsas mer på internetbaserad verksamhet för att säkra spridning av verksamheten. Tre specifika tematiska områden bör sättas i fokus: bildkonst, minnesberättelser/dokumentation kring skapandeprocessen och det kvinnliga konstnärskapet, bildkonstpedagogik. Det hänvisas till Arbetetets museum i Norrköping och till Arbetslivsinstitutet som möjliga samarbetspartner. KRO ser det som viktigt att ge kvinnliga bildkonstnärer möjlighet att utveckla sitt konstnärskap genom MAN i olika former. Väl förankrade personer i konstbranschen bör tillknytas museet för att museet kan inta en central roll i nordiskt konstliv. Det läggs stor vikt vid att säkra att en mångkulturell verksamhet etableras vid MAN och att urvalsmetoden inte utestänger eller försvårar för minoritetsfolk eller språkgrupp när urval till och i verksamheten görs. Det föreslås att Nordiska rådet arrangerar ett seminarium kring MAN:S framtida utveckling samt att rådet skulle kunna tillföra ekonomi, kunskap och kompetens i form av löpande seminarier på förslagets områden.

Nordiska konstförbundet, svenska sektionen anser att Museum Anna Nordlander är en bra plats för ett nordiskt centrum för kvinnors konstnärliga skapande och lämnar synpunkter på vikten av att kulturbegreppet inte ges en för vid tolkning utan att museet profilerar och

befäster sin position som ett konstmuseum med fokus på kvinnlig konst i Norden. Att man arbetar med ett konstbegrepp som omfattar måleri, skulptur, installationer med vaksamhet mot ett för snävt genusperspektiv såväl som för stor öppenhet mot amatörism och starka regionala intressen. Inrättande av stipendiateljéer med en genomströmning av nordiska konstnärer kan ge en levande kontakt med det senaste inom konsten.

5. Nordenutskottet

Nordenutskottet noterar att medlemsförslaget av flera remissinstanser betraktas som nyttigt och förnuftigt andra avvisar det eller ställer sig tveksamma. De som utan förbehåll ger förslaget sitt stöd ser främst medlemsförslagets nytta i dess jämställdhetsaspekter. De som motsätter sig förslaget eller ställer sig tveksamma visar störst skepsis mot förslagets kulturella och konstnärliga aspekter eller mot ambitionen att knyta samman eller förena kultur och konst med jämställdhetsaspekter. Några remissinstanser lämnar synpunkter på hur förslaget kunde få genomslagskraft genom att stärka kontakterna mellan redan befintlig kvinnomuseverksamhet i Danmark, Norge och Sverige samt att verksamheten vid de tre befintliga kvinnomuseerna borde utredas innan ställning tas till etablerande av ett nordiskt center. Ett antal svar talar för att Museum Anna Nordlander skulle kunna utvecklas till att bli ett nordiskt center. Ännu andra framhäver vikten av att stärka medlemsförslagets målsättningar, men att det skall göras genom att integrera förslagets frågeställningar i den verksamhet som redan drivs inom det nordiska samarbetet och inte genom att upprätta en ny nordisk institution.

Den Nordiska museikommittén, som är ministerrådets rådgivande organ på museiområdet, anser att det är betydelsefullt att de nordiska organ som arbetar med skapande verksamhet och konst är medvetna om medlemsförslagets frågeställningar, men att etablerande av ett nytt organ enligt medlemsförslaget inte är det bästa sättet att främja medlemsförslagets målsättningar. Det påpekas att samtliga projekt med kvinno- eller jämställdhetsperspektiv är välkomna till alla nordiska stödorgan och institutioner. Detta innebär en flexibel evaluering och en bredare möjlighet att inkludera perspektivet i det nordiska samarbetet i stället för att marginalisera den och kvalitetssäkrar projekten i rätt kontext. Liknande resonemang uttrycks av några av de nationella remissvaren, främst på museiområdet.

Nordenutskottet har svårt att bortse från att flera remissinstanser ger förslaget sitt stöd med argumentet att fler konstnärligt aktiva kvinnor skulle få möjlighet att mötas, utöva och ta till sig varandras konst och erfarenheter och forskning i och om kvinnors skapande.

Det vore positivt om de tre befintliga kvinnomuseerna i Norden (Kongsvinger, Århus och Sollefteå) och eventuellt andra nationella museer

i Norden som har uppdrag som anknyter till medlemsförslagets frågeställningar tog initiativ till att bilda ett nätverk sinsemellan.

Utskottet ser gärna att medlemsförslagets frågeställningar prioriteras och får en framskjuten plats i nordiska stödorgan och institutioner.

Utskottet menar att resonemanget om planer på att göra ett svenskt museum till en samnordisk institution kräver närmare argument och ytterligare analys av museets verksamhet före ett ställningstagande till om det finns grund för åtgärd. Analysen torde även kunna omfatta kopplingar till verksamheten vid de två övriga kvinnomuseerna i Kongsvinger och Århus.

Mot bakgrunden av remissvarens divergerande hållning till medlemsförslaget anser Nordenutskottet att det inte är möjligt att föreslå ministerrådet att upprätta ett nordiskt center för kvinnors konstnärliga skapande.

Mot denna bakgrund föreslår Nordenutskottet att Nordiska rådet inte företar sig något i anledning av medlemsförslaget.

Oslo den 27 juni 2000

Per Berthelsen (Si)

Charlotta L. Bjälkebring (v)

Anneliese Dørum (A)

Odd Einar Dørum (V)

Ragnar Erlandsson (ÅC)

Ann-Marie Fagerström (s)

Åke Gustavsson (s), vice ordförande

Tuula Haatainen (SDP)

Søren Hansen (S)

Lars Hjertén (m)

Jógvan við Keldu (Ff)

Eva Johansson (s)

Elver Jonsson (fp)

Mika Lintelä (Vihr.)

Pehr Löv (SFP), ordförande

Ragnwi Marcelind (kd)

Kjellaug Nakkim (H)

Astrid Marie Nistad (A)

Aulis Ranta-Muotio (Kesk.)

Sigríður Jóhannesdóttir (A)

Kristen Touborg (SF)

Jari Vilén (Kok.), vice ordförande

Matti Vähänäkki (SDP)

Medlemsförslag

om nordiskt centrum för kvinnors konstnärliga skapande

(Väckt av den vänstersocialistiska gruppen i Nordiska rådet)

Ett nordiskt centrum för kvinnors konstnärliga arbete och skapande ger kvinnor förebilder för sin egen identifikation i det verkliga livet. Ett centrum för kvinnors konstnärliga skapande skulle därför vara en välbehövlig kraft i det nordiska jämställdhetsarbetet.

Det finns ett ökat behov hos kvinnor och män att förstå sig själva, att söka sina rötter i sociala och kulturella miljöer. Det finns därför ett behov av ett centrum som i framtiden tar på sig uppgiften att insamla och systematiskt behandla och bearbeta föremål och information om kvinnors situation i Norden.

Lika väl som vi behöver centra på andra områden behövs det kulturpolitiska centra med ett ansvar för kvinnofrågor. Som ett nav i strävandena att forma ett mer jämlikt samhälle. Det räcker inte med kvotering. Män och kvinnor måste gemensamt sträva efter jämställdhet mellan könen även med konstarna som drivkraft. Det kan ett Nordiskt centrum för kvinnor konstnärliga skapande göra.

Museum Anna Nordlander, kvinnokonstcentrum i Skellefteå, invigdes av kulturminister Margot Wallström i mars 1995. Museet hade då vuxit fram under en tioårsperiod från utredningsuppdraget 1986, via ett treårigt projekt, till inflyttningen i det nya Stadsbiblioteket 1995. Museet har hittills finansierats med kommunala medel, medel från Västerbottens läns landsting och Länsstyrelsen i Västerbottens län samt Stiftelsen framtidens kultur. Museet stöds också av en aktiv vänförening med ca 250 medlemmar. Till projektet knyts efter hand sakkunniga och intressenter på samtliga nivåer: lokalt, regionalt, nationellt och internationellt.

Museum Anna Nordlander är i dag det enda konstmuseet i Norden som uttalat arbetar med och för kvinnliga konstnärer. Två kvinnomuseer med kulturhistorisk utgångspunkt finns i Århus och Kongsvinger. Utanför Norden finns de i Bonn, Bryssel och i London verkar tre konstmuseer med kvinnoprofilering Frauenmuseum, Union Feminine Artistique et Culturelle-Salons Internationaux och Museum of Women's Art.

Styrgruppen Anna Nordlanders vision är att utveckla:

- ett nordiskt centrum för kvinnors konstnärliga skapande
- en faktasamling och pedagogisk resurs
- ett besöksmål och inspirationskälla på nationell och internationell nivå
- en förebild för museer och andra aktörer inom konstområdet i arbetet med jämställdhetsfrågor genom att sätta kvinnliga konstnärer och deras verksamhet i fokus

Projektet är indelat i delprojekt som alla syftar till att utveckla, bredda och fördjupa nuvarande verksamhet. Projektet med sina olika delprojekt skall ses som länkar i en kedja. Varje del tillför museet nya kunskaper och erfarenheter. Nya samarbetspartner och stödjepunkter knyts till verksamheten. Museets nätverk breddas och fördjupas. Efter hand som de olika delprojekten genomförs läggs den grund från vilket ett framtida, nordiskt kvinnokonstmuseum kan byggas upp. Ambitionen från Museum Anna Nordlander är att bli ett nationellt och nordiskt centrum för kvinnors konstnärliga skapande, där även ett statligt och nordiskt stöd är nödvändigt.

Mot bakgrund av ovanstående föreslås att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att verka för grundandet av ett Nordiskt centrum för kvinnors konstnärliga skapande.

Stockholm den 10 december 1999

Charlotta Bjälkebring (v)

Øystein Djupedal (SV)

Jette Gottlieb (EL)

Lennart Gustavsson (v)

Outi Ojala (Vas.)

Steingrímur J. Sigfússon (VG)

Lars Sørensen (IA)

Kristen Touborg (SF)

Närområdesutskottets betänkande

över medlemsförslag när om grundandet av en demokratifond för samarbete med Ryssland

(Medlemsförsalg se s. 446)

1. Förslag

Närområdesutskottet föreslår att

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar och Nordiska ministerrådet

att förbättra möjligheterna till breda folkliga kontakter mellan nordiska och ryska organisationer, partier, folkrörelser, nätverk och institutioner genom att etablera en samverkan mellan nationella projekt som de nordiska länderna genomför för utveckling av demokrati i Ryssland och Nordiska ministerrådets insatser inom bland annat närområdes-programmet för stöd till demokrati-utveckling.

2. Bakgrund

Närområdesutskottet har vid sitt möte i Västerås den 26 september 2000, i Reykjavik den 6 november 2000, samt vid utskottsmöte i Köpenhamn den 6 februari 2001 behandlat medlemsförslag A 1220/när, väckt av den vänstersocialistiska gruppen.

Sammanfattning av medlemsförslaget

Förslagsställarna påpekar att gränsen mellan EU och Ryssland, dvs i praktiken hela Finlands östra gräns, utgör en av de djupaste sociala och ekonomiska klyftorna i världen. Området på andra sidan gränsen utgör samtidigt en väsentlig del av Nordens närområde. Det ligger därför också i Nordiska rådets intresse att starkt arbeta för att denna klyfta minskar. I Nordiska rådets uttalande om EU:s nordliga dimension betonas den parlamentariska förankringen och att dimensionen bör utvecklas i samråd med bl.a. frivilliga organisationer och nätverk.

Ett sätt att öka Nordens roll som brobyggare mellan EU och Ryssland är att stärka det folkliga samarbetet mellan Norden och de ryska närområdena, gärna i kombination med liknande projekt inom EU.

Det påpekas att ingen i dag existerande nordisk stödordning är direkt avsedd för samarbete mellan nordiska och ryska frivilligorganisationer på "gräsrotsnivå".

Målsättningen med en sådan fond bör vara att möjliggöra breda folkliga kontakter mellan nordiska och ryska organisationer, folkrörelser, nätverk och institutioner. Som exempel nämns kulturinstitutioner, ungdoms- och kvinnoorganisationer, arbetsmarknadsparter, miljörelser och partier. För att få understöd från den nordiska budgeten kunde krävas representanter från minst 2 deltagande nordiska länder + representanter från Ryssland.

Man framhåller ryska närområden som Norden har ett särskilt intresse av att öka sitt folkliga samarbete med: t.ex. Kaliningrad, St. Petersburg, Karelen och Murmansk. Också den mycket fattiga Pskov-regionen kunde inkluderas i nordiskt närområdessamarbete. Det påpekas att Moskva inte bör uteslutas för att få med också större organisationer i samarbetet.

Förslagsställarna anser att den planerade informationspunkten i Kaliningrad är berättigad med tanke på att nordiska projekt i området behöver en lokal kontakt till myndigheter och organisationer. Vid ungefär samma tidpunkt som informationspunkten öppnar bör presenteras en ny stödordning som särskilt prioriterar samarbete med Ryssland, eventuellt med Kaliningrad som extra prioriterat område.

Det påtalas att det utvidgade säkerhetsbegreppet bl.a. utgår från att det folkliga gränsöverskridande samarbetet utgör en väsentlig del av fredsarbetet. Också demokratin i Ryssland måste byggas upp underifrån, precis som överallt i världen. Närområdesutskottets planerade demokrati-seminarium i Ryssland har väckt stort intresse och inrättandet av en demokratifond kunde fungera som en kanal för ett mera konkret ökat medborgarsamarbete som ett nödvändigt komplement till konferenser eller nya institutioner.

Slutligen framhålls att områden där goda resultat av samarbete mellan organisationer och folkrörelser i Norden och Ryssland kan förväntas är miljö, hälsa, jämställdhet, demokrati och utbildning, d.v.s. flera av de satsningsområden Nordiska rådet önskat poängtera vid utvecklandet av den nordliga dimensionen.

3. Redan pågående verksamhet

För att bedöma om det behövs ett ytterligare organ för finansiering av insatser för demokratiutveckling i Nordvästra Ryssland har Närområdesutskottet inhämtat information om Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges bilaterala insatser vad gäller stöd till olika typer av projekt för utvecklande av demokrati i Ryssland. Det visar sig att de flesta har en relativt omfattande projektverksamhet. Danmark har skapat en särskild demokratifond, vilken bland annat är verksam i Ryssland. Men alla

länderna genomför olika projekt i Ryssland, vilka syftar till att på olika sätt "fördjupa demokratin kultur" och att därigenom styrka uppbyggandet av ett demokratiskt medborgarsamhälle.

Den danska demokratifonden har verkat sedan 1990. Under sina 10 år av verksamhet har man genomfört 5.500 projekt i en mängd länder. Stöd till mindre projekt har hela tiden utgjort en stor del av verksamheten. År 1999 utgjorde mer än hälften av projekten sådana där stödet var mindre än 200.000 DKK.

Demokratifondens stödordning är utformad så att en enskild person, en förening eller en organisation kan ansöka om bidrag till genomförandet av ett projekt som ansökaren själv utformar för personer från länder som fonden arbetar med. Vissa krav skall uppfyllas, men ansökaren ges stort spelrum.

I början inriktades fondens verksamhet främst mot samhällsinformerande besök i Danmark, men handlar nu allt mer om utbildnings- och andra sakorienterade projekt. Fonden mottar omkring 1000 ansökningar per år, varav ca 600 bifalls. Huvuddelen av projekten rör Östeuropa och de baltiska staterna. En stor del av de som ansöker om projektmedel, ca 40 %, kommer från frivilligsektorn/gräsrotsnivån. År 1999 beviljades ca. 4.8 miljoner DKK och hittills år 2000 knappt 3,4 miljoner DKK till projekt rörande Ryssland.

Det norska Utenriksdepartementet beviljade 1999 knappt 10,1 miljoner NOK till demokratiutvecklande projekt i Ryssland. Under det s.k. samarbetsprogrammet har getts ett betydande stöd till uppbyggnad och samarbete med olika typer av frivilliga organisationer.

Vad gäller Finland anslogs 1999 1,9 miljoner FIM till samarbete mellan medborgarorganisationer. Ministerieutskottet för närområdena beslutade i maj 2000 om en ny inriktning av det finska närområdes-samarbetet. Prioriterade områden är numera för Rysslands del bl.a. stabiliserandet av demokratin och utvecklandet av rättssamhället (befrämja demokratiska förfaringssätt och principerna för rättssamhället, utvecklandet av medborgarsamhället, främjande av jämlikhet och mänskliga rättigheter, främjandet av ursprungsbefolkningarnas ställning. Hittills har det endast inkommit få framställningar om finansiering av projekt för främjande av demokratin i Ryssland.

Sverige har 1999 genom SIDA satsat ca 11,8 miljoner SEK på projekt rörande enskilda organisationer i hela Östeuropa. Inriktningen är bred, bl.a. stöd till utvecklandet av kommunalt styre i Kaliningradregionen genom att stärka de valda representanternas roll och att utveckla budgetprocessen på kommunal nivå, stöd till utvecklandet av en oberoende, objektiv och analytisk journalistik i länderna i det forna Sovjetunionen m.m.

Förutom ovan beskrivna bilaterala verksamhet bör också nämnas att det inom ramen för Barents- och Nordkalottssamarbetet sker vissa insatser på folkrörelsenivå som syftar till främjandet av demokrati i Ryssland.

4. Närområdesutskottets synpunkter

Närområdesutskottet instämmer i att det idag finns en alltför stor skillnad i levnadsstandard mellan Norden och Ryssland, en skillnad som på kort sikt måste fås att minskas men som på lång sikt måste utjämnas. Utskottet anser att situationen i Ryssland ännu under lång tid motiverar internationella insatser för att stödja den demokratiska utvecklingen inom olika områden.

Samtidigt står det klart att den viktigaste förändringen av levnadssituationen måste komma från och åstadkommas av det ryska folket. Skall detta lyckas inom ramen för ett demokratiskt samhälle krävs ett folkligt engagemang och en folklig medverkan i samhällsuppbyggnaden. Detta kräver i sin tur närvaron av demokratiska institutioner. De nordiska länderna har under ett antal år gjort många insatser för att stödja uppbyggnaden av demokratin i våra närområden. Också inom ramen för det nordiska samarbetet ges stöd till demokratiutvecklingen.

I detta sammanhang noterar utskottet att presidiet i sitt betänkande över förslaget till nordisk budget 2001 föreslår en höjning av anslaget till demokrati och medborgarpolitik med 1 miljon DKK.

Utskottet instämmer i att demokratistödande insatser i Ryssland måste fortsätta under lång tid ännu. Ett problem i detta sammanhang är dock att det ryska föreningslivet har svåra villkor. Sedan sovjetsystemets tid råder en utbredd misstänksamhet mot stora organisationer. Det finns för närvarande få frivilligorganisationer och de som finns har svårt att få in medlemsavgifter för sin verksamhet.

Förslagsställarna påpekar att insatserna kan utformas på olika sätt, och ett av dem är att stärka det folkliga samarbetet mellan Norden och de ryska närområdena, gärna i kombination med liknande projekt inom EU. Man betonar också att det utvidgade säkerhetsbegreppet bl.a. utgår från att det folkliga gränsöverskridande samarbetet utgör en väsentlig del av fredsarbetet.

Förslagsställarna anser att Norden, genom att ge ekonomiskt stöd till frivilligorganisationer, bör gå ett steg längre i stödet till folkligt samarbete för demokratiutveckling. Utskottet noterar deras synpunkt att de i dag existerande nordiska stödordningarna inte är direkt avsedda för samarbete mellan nordiska och ryska frivilligorganisationer på "gräsrotsnivå". Dock nämner man i medlemsförslaget att det finns stödformer för studerande och t.ex. folkbildningsinstitutioner, och i flera länder, bl.a. i Sverige och Danmark finns demokratifonder som stöder samarbete också med andra

länder i Östeuropa än Ryssland. Det framhålls också att den nordiska stipendieordningen för ryska och baltiska parlamentariker har fungerat väl. Som redovisats ovan ger de nordiska länderna redan ett omfattande stöd till demokratiutveckling i Ryssland i form av bilaterala projekt, vilka till inte ringa del gäller stöd till frivilligorganisationer. Detta hindrar inte att det i och för sig kan finnas motiv att också på nordiskt plan utvidga stödet till demokratiutveckling i Ryssland till att mer än tidigare omfatta frivilligorganisationer.

Utskottet instämmer vidare i att målsättningen med ett demokratistöd bör vara att möjliggöra breda folkliga kontakter mellan nordiska och ryska organisationer, folkrörelser, nätverk och institutioner. Denna målsättning är giltig oavsett om insatserna sker i bilateral eller nordisk regi. I medlemsförslaget nämns kulturinstitutioner, ungdoms- och kvinnoorganisationer, arbetsmarknadsparter, miljörelser och partier.

Utskottet noterar också synpunkten att lämpliga områden för samarbete mellan organisationer och folkrörelser i Norden och Ryssland såsom miljö, hälsa, jämställdhet, demokrati och utbildning ingår i de satsningsområden Nordiska rådet önskat poängtera vid utvecklandet av den nordliga dimensionen.

Med hänsyn till det redan etablerade och omfattande bilaterala stödet till demokratiutveckling är Närområdesutskottet tveksamt till behovet av att etablera en nordisk demokratifond. Det bör i stället satsas på en nordisk samverkan med den bilaterala verksamheten för att uppnå en totalt sett förbättrad verksamhet. Från nordisk sida bör säkras att en samverkan sker med det nordiska närområdesprogrammet och vad gäller andra nordiska insatser för stöd till demokratiutveckling.

Utskottet noterar att insatser vilka berör frivilligorganisationer ingår också i närområdessamarbetet och utgör ett led i den reviderade närområdesstrategi som kommer att läggas fram som ministerrådsförslag under våren 2001. Utskottet förutsätter att det utöver den samverkan som föreslås ovan också kommer att ske ett informationsutbyte, formellt eller informellt, angående vilka insatser som planeras bilateralt i länderna respektive i det nordiska närområdessamarbetet för att undvika dubbelarbete. Utskottet noterar därvid att det i förslaget till reviderad närområdesstrategi som lämnats av en arbetsgrupp inom ministerrådet föreslogs att det skall inrättas en sakkunnigkommitté för att uppnå en större genomslagskraft för närområdesprogrammet och bättre koordinering i förhållande till de nationella bilaterala insatserna. I kommittén föreslås ingå representanter för de östbiståndsansvariga enheterna vid utrikesministerierna. Utskottet anser att ett sådant organ kan göra stor nytta för att förhindra dubbelarbete och att det skulle kunna användas också för att genomföra en nordisk samverkan såsom skisserats ovan.

Medlemsförslaget nämner ett antal ryska närområden som man anser att Norden har ett särskilt intresse av att öka sitt folkliga samarbete med. Utskottet anser att det i första hand är projektens syfte och kvalitet som bör avgöra var de genomförs, men kan instämma i att det kan finnas områden som bör ges särskild uppmärksamhet, t.ex. Kaliningrad.

5. Konklusion

Utskottet anser att det finns motiv för att utvidga det nordiska stödet till demokratiutveckling i Ryssland till att mer än tidigare omfatta frivilligorganisationer. Målsättningen med ett sådant utvidgat stöd bör vara att möjliggöra breda folkliga kontakter mellan nordiska och ryska organisationer, partier, folkrörelser, nätverk och institutioner.

Som ett första steg för att uppnå ett utvidgat stöd till frivilligorganisationers arbete med demokratiutveckling bör det etableras en samverkan mellan Nordiska ministerrådets verksamhet och de nordiska ländernas bilaterala verksamhet för att uppnå en totalt sett förbättrad verksamhet. En sådan samverkan kunde lämpligen hanteras av en sakkunnigkommitté, organiserad i enlighet med det förslag som lagts fram i förslaget till revidering av det nordiska närområdesprogrammet.

Närområdesutskottet föreslår med hänvisning till den motivering som anförts ovan att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att förbättra möjligheterna till breda folkliga kontakter mellan nordiska och ryska organisationer, partier, folkrörelser, nätverk och institutioner genom att etablera en samverkan mellan nationella projekt som de nordiska länderna genomför för utveckling av demokrati i Ryssland och Nordiska ministerrådets insatser inom bland annat närområdesprogrammet för stöd till demokrati-utveckling.

Köpenhamn den 6 februari 2001

Christel Anderberg (m)

Hanne Andersen (S)

Poul Andersen (S)

Árni Johnsen (Sj)

Per Roar Bredvold (Frp)

Gunnar Breimo (A)

Erik Dalheim (A)

Knud Enggaard (V)

Per-Kristian Foss (H)

Anthon Fredriksen (K)

Lennart Gustavsson (v)

Chris Heister (m)

Randi Karlstrøm (KrF)

Ewa Larsson (mp)

Kaj Larsson (s)

Kari Myllyniemi (Kesk.)

Marja Tiura (Kok.)

Jan Erik Ágren (kd)

Medlemsförslag

om grundandet av en Nordisk demokratifond för samarbete med Ryssland

(Väckt av den vänstersocialistiska gruppen i Nordiska rådet)

Gränsen mellan EU och Ryssland, dvs i praktiken hela Finlands östra gräns, utgör en av de djupaste sociala och ekonomiska klyftorna i världen. Området på andra sidan gränsen utgör samtidigt en väsentlig del av Nordens närområde. Det ligger därför också i Nordiska rådets intresse att starkt arbeta för att denna klyfta minskar.

Sessionen i Stockholm i november 1999 antog ett uttalande om EU:s nordliga dimension. I den betonas den parlamentariska förankringen och att dimensionen bör utvecklas i samråd med bl.a. frivilliga organisationer och nätverk. Detta är ett effektivt sätt att åstadkomma en bred politisk dialog och en folklig uppslutning.

Många önskar stärka Nordens roll som brobyggare mellan EU och Ryssland. Det kan ske på många olika sätt, och ett av dem är att stärka det folkliga samarbetet mellan Norden och de ryska närområdena, gärna i kombination med liknande projekt inom EU.

Av de i dag existerande nordiska stödordningarna är ingen direkt avsedd för samarbete mellan nordiska och ryska frivilligorganisationer på "gräsrotsnivå". Det finns stödformer för studerande och t.ex. folkbildningsinstitutioner, och i flera länder, bl.a. i Sverige och Danmark finns demokratifonder som stöder samarbete också med andra länder i Östeuropa än Ryssland. Den nordiska stipendieordningen för ryska och baltiska parlamentariker har fungerat väl.

För att få understöd från den nordiska budgeten bör normalt antingen representanter från minst tre länder delta, alternativt från två länder + Baltikum, dock inte Ryssland. En möjlig modell för det kommande samarbetet kunde vara att kräva representanter från minst 2 deltagande nordiska länder + representanter från Ryssland.

Målsättningen med fonden bör vara att möjliggöra breda folkliga kontakter mellan nordiska och ryska organisationer, folkrörelser, nätverk och institutioner. Som exempel kan nämnas kulturinstitutioner, ungdoms- och kvinnoorganisationer, arbetsmarknadsparter, miljörelser och partier.

Viktiga ryska närområden som Norden har ett särskilt intresse av att öka sitt folkliga samarbete med är t.ex. Kaliningrad, St. Petersburg, Karelen och Murmansk. Alldeles öster om norra Baltikum finns den

mycket fattiga Pskov-regionen som kunde inkluderas i nordiskt närområdessamarbete. Det kan vara av betydelse att Moskva inte utesluts för att få med också större organisationer i samarbetet.

Den planerade informationspunkten i Kaliningrad är berättigad med tanke på att nordiska projekt i området behöver en lokal kontakt till myndigheter och organisationer. Det vore därför bra om man vid ungefär samma tidpunkt som informationspunkten öppnar också kunde presentera en ny stödordning som särskilt prioriterar samarbete med Ryssland, och om man så önskar, alldeles särskilt också med Kaliningrad.

Det utvidgade säkerhetsbegreppet utgår bl.a. i från att det folkliga gränsöverskridande samarbetet utgör en väsentlig del av fredsarbetet. Också demokratin i Ryssland måste byggas upp underifrån, precis som överallt i världen. Närområdesutskottets planerade demokratiseminarium i Ryssland har väckt stort intresse och inrättandet av en demokratifond kunde fungera som en kanal för ett mera konkret ökat medborgarsamarbete som ett nödvändigt komplement till konferenser eller nya institutioner.

Områden där goda resultat av samarbete mellan organisationer och folkrörelser i Norden och Ryssland kan förväntas är miljö, hälsa, jämställdhet, demokrati och utbildning, d.v.s. flera av de satsningsområden Nordiska rådet önskat poängtera vid utvecklandet av den nordliga dimensionen.

Mot bakgrund av ovanstående föreslås att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att grunda en Nordisk demokratifond för samarbete med Ryssland

Köpenhamn den 7 mars 2000

Charlotta Bjälkebring (v)

Øystein Djupedal (SV)

Jette Gottlieb (EL)

Lennart Gustavsson (v)

Outi Ojala (Vas)

Steingrímur J. Sigfússon (VG)

Kristen Touborg (SF)

Europaudvalgets betænkning

om medlemsforslag om genmodificerede organismer (GMO)

(Medlemsforslag se s. 452)

1. Indstilling

Europaudvalget foreslår, at

Nordisk Råd rekommanderer de nordiske landes regeringer

at med udgangspunkt i sluterklæringen fra ministerkonferencen om sikker mad den 26. – 27. juni 2000 arbejde for en meget restriktiv politik i forhold til godkendelse af markedsføringstilladelser for genmodificerede levnedsmidler,

at med udgangspunkt i sluterklæringen fra ministerkonferencen om sikker mad den 26. – 27. juni 2000 arbejde for at sikre forbrugernes frie valg af levnedsmidler, også det frie valg som kan være betinget af etiske forhold og som derfor forudsætter at levnedsmidler mærkes, hvis der på et tidspunkt i produktionskæden har været anvendt genmodificerede indholdsstoffer.

2. Baggrund

Europaudvalget har på sine møder den 22. august og 26. september 2000 behandlet et medlemsforslag om genmodificerede organismer, stillet af Karin Olsson (s) og Anita Johansson (s).

Medlemsforslaget

Medlemsforslagets udgangspunkt er forbrugernes ret til at fravælge levnedsmidler med genmodificerede organismer, enten fordi de anses for sundhedsfarlige eller af etiske grunde.

Forslagsstillerne mener ikke, at de nuværende mærkningsregler er sikre, da produkter alene skal mærkes, hvis der ved analyse kan påvises genetisk forandret DNA eller protein og altså ikke hvis de genmodificerede organismer indgår tidligt i produktionen. Forslagsstillerne peger på, at problemet forøges, når de genmodificerede produkter indgår tidligt i produktionen.

Forslaget: De nordiske landes regeringer skal udarbejde en strategi for, hvordan man gennem EU/EØS får:

- Obligatorisk GMO på alle levnedsmidler.
- Skærpelse af nuværende mærkningsregler for majs og soyabønner.
- Forbedret regelsættet for produktsikkerhed.
- Intensiveret det skadeforebyggende arbejde.
- Effektiviseret markedskontrollen.
- Mærkning med oprindelsesland på kød.

Endvidere ønskes ovennævnte indført i Nordisk Ministerråds handlingsplaner for levnedsmiddelsikkerhed og forbrugerbeskyttelse.

3. Høringssvar

Forslaget har ikke været sendt til høring.

4. Nordisk Ministerråds konference om Sikker Mad

Nordisk Ministerråd afholdt den 26. – 27. juni 2000 en ministerkonference om sikker mad. Konferencen var en del af det tværsektorielle samarbejde mellem jord- og skovbrug, miljø-, næringsmiddel, forbruger- og fiskeri-sektorerne, som Nordisk Råd godkendte i rek. 31/1997 om handlingsplan for levnedsmiddelsikkerhed. I ministrenes sluterklæring var nedenstående en del af den samlede målsætning.

- At markedsføringstilladelser for genmodificeret mad, GMO baseres på strenge sundhedsmæssige og miljømæssige risikovurderinger ud fra forsigtighedsprincippet, samt arbejde for at sikre forbrugerens frie valg ved hjælp af tilfredsstillende mærkning af genmodificerede produkter, også for produkter som sælges over landegrænser.
- At sikre forbrugerne indflydelse på udformningen af fødevarerpolitikken gennem hele fødevarekæden og udbrede den nordiske tradition for fuld åbenhed og information og god dialog mellem forbrugere og erhvervsliv udenfor Norden, herunder sikre fyldestgørende mærkning. Fuld åbenhed må også sikres ved krisehåndtering. De nordiske ministre er enige om at medvirke til, at EU's informationssystemets håndtering af kriser udvikles til et virksomt redskab.

5. Nordenudvalgets seminar om bioetik

Nordenudvalgets seminar den 16. maj 2000 viste, at der findes forskellige niveauer af gensplejsning ved fremstilling af fødevarer:

- a) Den gensplejsede fødevarer kan være gensplejset i sig selv, hvorved den opnår nye egenskaber, f.eks. gensplejsede tomater med længere holdbarhed.
- b) Fødevarer kan være fremstillet ud fra en gensplejset fødevarer. Det kan eksempel være soja, der er fremstillet ud fra gensplejsede sojaplante, og som indgår som ingrediens i en række forskellige fødevarer.
- c) Fødevarer hvor gensplejsning er brugt i processen til fremstillingen, men ikke selv indgår i fødevarer. Som eksempel kan nævnes mælk, der stammer fra køer, der har fået hormonbehandling med hormoner fremstillet ved hjælp af genteknologi.

Gensplejsningsteknologien er på mange måder mere præcis end traditionel forædling, men det er ikke muligt at forudsige, hvordan indsplejsede gener vil påvirke struktur og funktion i den organismes arvmasse, hvor den bliver indsat. Det betyder, at genet kan komme til at ædelægge andre funktioner i den enkelte celle.

Gensplejsning i fødevarer kan både skabe kvalitative og kvantitative ændringer. De kvantitative ændringer (indsættelse af ekstra gener der allerede findes i organismen) således, at den f.eks. producerer mere væksthormon og dermed vokser hurtigere. De kvalitative ændringer betyder tilførsel af nogle nye egenskaber (f.eks. resistente mod sprøjtemidler).

De etiske udfordringer i brugen af gensplejsningsteknologien til fremstilling af fødevarer omfatter i hovedtræk spørgsmålet om madsikkerhed dels i form eventuelle usikkerhed i produktions og forsyningssituationen, dels den direkte sundhedssikkerhed forbundet med at spise fødevarer.

Risici kan være:

- De tilførte gener kan have uheldige effekter i sig selv.
- Generne kan give produktion af giftstoffer eller allergifremkaldende protein.
- Genet kan ændre adfærden hos organismen.
- Genet kan overføres til andre organismer.
- Generne i en fødevarer kan måske ændre balancen af mikroorganismer i tarmen, når vi fordøjer den.

På seminaret blev fremført, at befolkningens holdning ikke alene er baseret på bekymring for risiko, men også på etiske betragtninger og at lovgivning derfor også bør forholde sig til at give befolkningen det etiske valg.

Det er kun moralsk forsvarligt at udsætte en person for eventuelle risici ved gensplejsede fødevarer, hvis denne person kender til risikoen, og accepterer den. Dette kræver formidling af viden om genteknologiske

fødevarer samt en mærkning af fødevarer, der forklarer ændringerne både hvad angår mængde og kvalitet af fødevaren.

6. Europaudvalgets konklusion

Europaudvalget er meget tilfredse med ministrenes sluterklæring fra konferencen om sikker mad den 26. – 27. juni 2000, hvor det hedder, at markedsføringstilladelser for genmodificeret mad bør baseres på strenge sundhedsmæssige og miljømæssige risikovurderinger ud fra forsigtighedsprincippet, samt arbejde for at sikre forbrugerens frie valg ved hjælp af tilfredsstillende mærkning af genmodificerede produkter, også for produkter som sælges over landegrænser.

Europaudvalget mener, at sluterklæringen er et godt udgangspunkt, men mener, at det kan være nødvendigt at stramme yderligere op og gøre den nordiske holdning endnu mere restriktiv.

I forhold til godkendelse af markedsføringstilladelser for genmodificerede levnedsmidler er Europaudvalget klar over, at der kan være gode og positive effekter ved genmodificerede levnedsmidler, f.eks. kunne vitaminberigelse af mad til den 3. verden være et sådant, og erkender derfor at det ikke er muligt at gennemføre et totalt forbud mod genmodificering. Udgangspunktet må dog være, at den 3. verdens fødevarerproblem må løses ved en reel omfordeling og ikke ved midlertidige løsninger som at "tilsætte" vitaminer til ris, og at man ikke ønsker at der genmodificeres alene for at opnå økonomiske fordele.

Europaudvalget ligger endvidere meget vægt på, at forbrugerne sikres et frit valg, som det også er udgangspunktet i ministerkonferencens sluterklæring om sikker mad fra den 26. – 27. juni 2000. Europaudvalget mener, at alle fødevarer skal mærkes, når de indeholder genmodificerede produkter, også selvom disse indgår meget tidligt i processen. Forbrugeren har ret til at kunne foretage et etisk valg om ikke at ville indtage genmodificerede fødevarer.

Västerås, den 26 september 2000

Marianne Andersson (c)

Arnbjörg Sveinsdóttir (Sj)

Ole Vagn Christensen (S)

Øystein Djupedal (SV)

Olof Erland (lib)

Reynoldh Furustrand (s)

Aud Gaundal (A)

Per Erik Granström (s)

Valgerd Svarstad Haugland (KrF)

Per Kaalund (S)

Petri Neittaanmäki (Kesk.)

Marit Nybakk (A)

Kent Olsson (m)

Petri Salo (Kok.)

Steingrímur J. Sigfússon (VG)

Christopher Stensaker (Frp)

Medlemsförslag

om genmodifierede organismer (GMO)

(Väckt av Karin Olsson (s) och Anita Johansson (s))

Norden har ett stort ansvar när det gäller konsumenternas rättigheter och skydd. Vi har en likartad syn på konsumentpolitiken och arbetar för att stärka konsumentskyddet. Det nordiska handlingsprogrammet på konsumentområdet, som gäller till och med 2004, omfattar tre pelare; samarbete inom Norden, Norden och Europa/EU/EES, Norden och dess närområde. Bland de frågor som särskilt ska prioriteras under perioden finns bland annat konsumentaspekter på livsmedel och konsumtion och miljö.

Konsumenterna ska alltid ha rätt att välja bort livsmedel om man anser att de har producerats på farligt eller oetiska sätt. För att detta skall vara möjligt krävs information och märkning. De märkningsregler som finns idag säger att alla livsmedel ska märkas om man genom analys kan påvisa genetisk förändrat DNA eller protein. För vissa ingredienser är det omöjligt att påvisa om de kommer från genmodifierade grödor eller inte. Ett stort problem är att genmodifierade råvaror blandas med icke genmodifierade så tidigt i förädlingsledet att det är i det närmaste omöjligt att se senare i livsmedelskedjan. Underleverantörernas dokumentation är ofta bristfällig och många företag saknar helt rutiner för att kontrollera om leverantörernas dokument stämmer eller inte. Konsekvensen blir att livsmedelsindustrin har svårt att få tillräcklig information om vad som finns i de råvaror som ingår i de egna varumärkena.

Idag säljs flera genmodifierade livsmedel i Europa. EU har godkänt genförändrad raps, majs och soja för försäljning. Genförändrad potatis och morot är också på väg. Genförändrade enzymer, som bland annat används i tillverkning av bröd, ost och öl, är också vanligt.

De grundläggande målen för EU:s konsumentpolitik formuleras i EU:s grundlag. Den senast antagna grundlagen är Amsterdampfördraget som ger konsumentpolitiken en starkare ställning som självständigt politikområde. Enligt detta ska EU bidra till att skydda konsumenternas hälsa, säkerhet och ekonomiska intressen för att främja konsumenternas intressen och säkerställa en hög nivå på konsumentskyddet. Det senaste beslutet i Europaparlamentet innebär en strängare kontroll av genmodifierade organismer. Bland annat införs en riskbedömning på lång sikt, en obligatorisk övervakning av de varor som släpps ut på marknaden och en obligatorisk märkning av varor som innehåller genmodifierade produkter.

Handeln med genmodifierade organismer regleras även i ett internationellt avtal, Cartagena-protokollet eller biosäkerhetsprotokollet. Protokollet innebär bland annat att länder ska få information vid import av genmodifierade organismer och rätt att stoppa importen om landet bedömer att det finns risker för miljön och människors hälsa. Vidare fastställdes att internationella miljöavtal och handelsavtal ska vara ömsesidigt stödande och jämställda.

En obligatorisk märkning av alla produkter som härstammar från genmodifierade produkter ska ske oavsett om detta kan påvisas vid en analys eller ej. Norden bör inom ramen för EU och EES verka för att nuvarande märkningsregler av majs och sojabönor ändras. Vidare bör satsningar göras på regelverk kring produktsäkerhet, på det skadeförebyggande arbetet och på kontrollen av att reglerna följs (marknadskontroll). Vid gränsöverskridande marknadsföring bör effektlandsprincipen, dvs att marknadsföraren är skyldig att följa de lagar som gäller i konsumentens hemland (mottagarlandet), tillämpas.

Inom EU gäller idag en obligatorisk märkning av nötkött. Det är ett resultat av de senaste årens uppmärksammade fall av den så kallade galna ko-sjukan. Konsumenterna har emellertid rätt att få veta var allt kött som finns i handeln kommer ifrån. Det gäller såväl nötkött som fläsk- och annat kött.

Mot bakgrund av det ovan anförda föreslås att

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska regeringarna

att utarbeta en gemensam strategi för att inom EU/EES verka för:

- obligatorisk GMO-märkning på alla livsmedel.
- skärpning av nuvarande märkningsregler för majs och sojabönor
- förbättringar av regelverket rörande produktsäkerhet
- intensifiering av det skadeförebyggande arbetet
- effektivare marknadskontroll
- märkning av ursprungsland för allt kött

samt att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att i de nordiska handlingsplanerna för livsmedelssäkerhet och konsumentskydd tillföra åtgärder i enlighet med förslaget

Stockholm den 8 juni 2000

Anita Johansson (s)

Karin Olsson (s)

Presidiets betänkande

över medlemsförslag om medlemskap för Estland, Lettland och Litauen i Nordiska rådet

(Reservation se s. 458)

(Medlemsförslaget se s. 459)

1. Förslag

Presidiet föreslår att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att samarbetet med de baltiska staterna intensifieras, samt

att samarbetet med Ryssland angående de sju områdena i nordvästra Ryssland intensifieras.

2. Bakgrund

Nordiska rådet och Baltiska församlingen å ena sidan samt Nordiska ministerrådet och Baltiska ministerrådet å andra sidan har haft nära kontakter och tätt samarbete så länge de baltiska organisationerna har existerat. De nordiska samarbetsorganen var initiativtagare till både det parlamentariska samarbetet och regeringssamarbetet i Baltikum efter de baltiska staternas nya självständighet. De baltiska organisationerna har formats med nordiskt stöd och haft sin förebild i Norden.

På regeringsnivån har de nordiska och baltiska samarbetsministrarna regelbundna årliga möten på basis av den sk. 5+3 –formeln. Utöver dessa har de nordiska och baltiska ministrarna inom olika sektorer kontakt med varandra. Antalet sammanträden mellan ministrar ansvariga inom relevanta samarbetssektorer har ökat under de senaste åren. De nordiska och baltiska stats-, utrikes- och försvarsministrarna sammankommer även regelbundet inom ramen för det nordiska regeringssamarbetet. Statsministrarna träffas t.ex. regelbundet vid Nordiska rådets sessioner.

Första *samarbetsavtalet mellan Nordiska rådet och Baltiska församlingen* skrevs under 1992 och avtalet förnyades 1997. Avtalet ger möjlighet till olika strukturer för samarbete mellan de två organisationerna. Avtalet från 1997 är en överenskommelse mellan två jämlika organisationer.

De baltiska länderna har inte som enskilda länder tagit del i Nordiska rådets arbete utan kontakterna har byggt på Nordiska rådets och Baltiska församlingens strukturer.

Vid sessionen förra året beslutades att de arbetsgrupper som tillsätts inom Nordiska rådets organ i sitt arbete, då så är lämpligt med hänsyn till arbetsuppgifterna, skall beakta möjligheterna till samarbete och informationsutbyte med parlamentariker från Baltiska församlingen och parlamentariker från regionala parlament i andra delar av Nordens närområden. Baltiska församlingens representanter deltog från och med september 1999 i ungdomsutväxlingsarbetsgruppens arbete som gick under Närområdesutskottets regi. Därefter har inga av rådets arbetsgrupper utnyttjat möjligheten att inbjuda varken Baltiska församlingens eller andra representanter från närområden att delta i arbetet.

Nordiska rådets och Baltiska församlingens utskott har ett etablerat samarbete sinsemellan. Detta kan Olika gemensamma arrangemang, t.ex. EU-seminariet i 1997, flera kulturarrangemang i Baltikum åren 1996 - 1999, det gemensamma mötet 1999, mediaseminarier 1999, EU-seminariet 1999 och BarnforumII i september 2000, har förberetts i gott samarbete mellan Nordiska rådet och Baltiska församlingen i utskottsstrukturen. Även uppföljningen av dessa arrangemang sköts i samarbete mellan de respektive utskotten. Nordiska rådets representanter besöker Baltiska församlingens sessionen som gäster och vice versa. I år har det överenskommit att det tredje gemensamma mötet mellan de två organisationerna skall arrangeras nästa år. Efter sessionen 1999 har möjligheterna till samarbete och kontakter utvecklats avsevärt på grund av det tidigare nämnda beslutet angående deltagande i arbetsgrupper.

I den nya Närområdesstrategin som kommer att diskuteras vid den 52 sessionen i Reykjavik konstateras bl.a. att ” På grund av EU:s utvidgningsprocess kommer tyngdpunkten successivt att flyttas mera och mera till det ryska närområdet i Östersjö- och Barentsregionerna. Det gränsöverskridande samarbetet med de ryska gränsområdena till de baltiska länderna, Leningrads oblast, Pskov och Kaliningrad kommer särskilt att uppmärksammas”.

Nordiska ministerrådet har från år 1995 haft ett informationskontor i St Petersburg. Detta kontor har numera informationspunkter i Murmansk och Pedrozavodsk. En ny informationspunkt öppnas inom kort i Kaliningrad. Dessa fungerar som stödredskap för den verksamheten som Ministerrådet har i dessa områden.

Nordiska rådet har under det gångna året haft kontakt med Nordvästra Rysslands parlamentariska Association som täcker alla de i förslaget nämna områdena.

3. Medlemsförslaget

Medlemsförslaget innehåller två olika förslag; det ena syftar till de baltiska ländernas medlemskap i Nordiska rådet medan det andra har ett inten-sifierat samarbete med sju ryska regioner i Nordens närområden som mål.

Förslagställarna framhåller att det är angeläget för länderna i Nordiska rådet att vårda och ytterligare intensifiera kontakterna med de baltiska grannländerna. Vidare konstateras det i medlemsförslaget att de baltiska länderna inte är välkomna i Nordiska rådet.

Förslagsställarna har tagit hänsyn till att de baltiska länderna inte är en homogen gruppering utan det är närmaste ländernas gemensamma historia på 1900-talet som binder dem samman. I förslaget talas inte om en fusion mellan Nordiska rådet och Baltiska församlingen utan möjlighet för de enstaka baltiska länderna att bli medlemmar i rådet.

4. Presidiets synpunkter

Frågan om de baltiska ländernas medlemskap har diskuterats en gång tidigare – under 37:e sessionen 1989 - i Rådet men eftersom de baltiska staterna inte hade uttryckt sitt intresse för medlemskap i Nordiska rådet beslutade man att inte ta den i behandling. Varken Nordiska rådet eller Nordiska Ministerrådet har således tagit ställning till en utvidgning av det officiella nordiska samarbetet..

Presidiet förmodar att det är möjligt att alla tre baltiska länder inte skulle vara intresserade av medlemskapet i Nordiska rådet. Konsekvenserna för det baltiska samarbetet skulle bli drastiska.

Presidiet konstaterade förra året i sitt betänkande angående de baltiska representanternas deltagande i arbetsgrupper att Baltiska församlingens synpunkter på ändamålsenligheten och uppläggningsen av ett sådant samarbete bör utrönas.

Före diskussion om de baltiska ländernas medlemskap borde man känna till ländernas eventuella intresse för medlemskap i Nordiska rådet. Finns det inte intresse för det är det onödigt att påbörja ett omfattande arbete, t.ex. angående Helsingforsavtalet, om det inte bygger på realistiska grunder. Presidiet anser att det är angeläget att utveckla samarbetet på grund av samarbetsavtalet mellan de två parlamentariska organisationerna.

Det är klart att det inte är möjligt för de baltiska länderna att ansluta sig till det nuvarande Nordiska rådet. Intresse från deras håll skulle leda till förhandlingar om ett helt nytt avtal om samarbete och därmed eventuellt till en ny organisation. Nordiska samarbetet inom Nordiska rådet och Ministerrådet kunde inte fortsätta som förr. Helsingforsavtalet samt de nordiska samarbetsavtalen borde alla omskrivas; bl.a. den nordiska passfriheten, rörelsefriheten och arbetslivsfrågor skulle kräva stora förändringar jämfört med situationen i dag.

Presidiet konstaterar att de baltiska staterna inte har sökt medlemskap i Nordiska rådet. Förslagställarna nämner i sitt förslag att det är angeläget för länderna i Nordiska rådet att vårda och ytterligare intensifiera kontakterna med de baltiska grannländerna. Presidiet anser att detta är helt möjligt och önskvärt redan under dagens omständigheter. De nordiska länderna kan intensifiera sitt samarbete med både de baltiska länderna och de ryska närområdena utan att de baltiska länderna är medlemmar i rådet.

Enligt Presidiet kan de två initiativ i förslaget i vissa fall eventuellt vara kontroversiella mot varandra. Presidiet ser att det är svårt att tänka ett Nordiskt råd där de baltiska länderna ingår som medlemmar som skulle intensifiera samarbete med Ryssland, och vice versa; ett Nordiskt råd med intensivt samarbete med Ryssland kanske inte är attraktivt för de baltiska länderna.

Den andra delen av medlemsförslaget angår sju ryska områden. Alla dessa områden ingår i Nordens närområden där Ministerrådets projekt genomförs. Nordiska rådet har sedan sessionen 1999 intensifierat sitt samarbete med ryska närområden bl.a. genom att Närområdesutskottets presidium besökte Nordvästra Rysslands parlamentariska association med vilken utskottet planerar ett gemensamt seminarium angående demokrati.

Det finns flera regionala strukturer inom vilka samarbetet kan intensifieras i synnerhet med Ryssland men också med de baltiska staterna.

Östersjösamarbetet på parlamentarisk nivå har för ett år sedan fått nya regler. Där deltar både alla nordiska länder samt självstyrande områden och de baltiska länderna. Utöver dessa deltar även några av de ryska områdena som nämns i förslaget utom Archangelsk, Murmansk och Novgorod. De sistnämnda har i sin tur varit involverade i både *Barents- och det Arktiska samarbetet*. Nordiska rådet har varit aktivt i utvecklandet av det parlamentariska regionala samarbetet i Nordeuropa. Presidiet anser att med att utveckla dessa strukturer kan Nordiska rådet fungera som brobyggare mellan de baltiska länderna och Ryssland.

5. Konklusioner

De baltiska länderna har inte uttryckt sitt intresse för medlemskap i Nordiska rådet.

Med utgångspunkt i att verksamheten i Nordiska rådet är ett samarbete mellan länderna och de tre självstyrande områdena i Norden kan de baltiska länderna inte ges medlemskap i rådet utan att ändra Helsingforsavtalet. Det finns således ingen möjlighet att inom de gällande överenskommelserna om samarbete foga in de tre baltiska länderna.

Mot bakgrund av Presidiets synpunkter föreslår Presidiet en ändring både i förslagens första och andra att-sats.

Helsingfors, den 19 oktober 2000

Dorte Bennedsen (S)

Ísólfur Gylfi Pálmason (F)

Johan J. Jakobsen (Sp)

Anita Johansson (s)

Elver Jonsson (fp)

Hannes Manninen (Kesk.)

Outi Ojala (Vas.)

Riitta Prusti (SDP)

Sighvatur Björgvinsson (A)

Reservation

Den konservativa gruppen reserverar sig mot beslutet och föreslår plenarförsamlingen att i stället anta en rekommendation i enlighet med det som anförs i medlemsförslaget:

Mot bakgrund av ovanstående föreslås att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att diskussioner tas upp med de baltiska länderna om medlemskap i Nordiska rådet

att samarbetet med de sju områdena i nordvästra Ryssland intensifieras

Helsingfors, den 19. oktober 2000

Gun Hellsvik (m)

Sigríður Anna Þórðardóttir (Sj)

Medlemsförslag

om medlemskap för Estland, Lettland och Litauen i Nordiska rådet

(Väckt av den konservativa gruppen i Nordiska rådet)

Under ett flertal år har de baltiska länderna deltagit i Nordiska rådets arbete. Vi har ett ömsesidigt samarbete med varandra, vilket har intensifierats under senare år. Vi deltar i varandras sessioner. De baltiska länderna inbjuds till vårt stipendieprogram. Vid sessionen 1999 beslöts, på initiativ från den konservativa gruppen, att representanter från de baltiska länderna kontinuerligt bör inbjudas att delta i arbetsgrupper som Nordiska rådet inrättar. Det är nu hög tid att gå vidare. Vi bör därför välkomna dessa länder som fullvärdiga medlemmar.

Estland, Lettland och Litauen är välkomna som medlemmar i organisationer som Europarådet, EU och NATO – men inte i Nordiska rådet, trots att de baltiska staterna historiskt sett har kopplingar till såväl Sverige, Finland som Danmark och geografiskt sett ligger nära det nuvarande samarbetets centrum. Begreppet Norden, som saknar en entydig definition, formas av dem som använder det.

Den konservativa gruppen anser att det är angeläget för länderna i Nordiska rådet att vårda och ytterligare intensifiera kontakterna med våra baltiska grannländer. Det är svårt att i längden göra detta och samtidigt förneka dem att delta fullt ut i samarbetet. Det kan i längden inte vara meningsfullt för dessa länder att försöka arbeta gemensamt med en organisation som ständigt håller sig på armlängds avstånd. Nordiska rådet bör därför verka för att Estland, Lettland och Litauen erbjuds medlemskap.

För att ytterligare fördjupa samarbetet och kontakterna i regionen runt Östersjön bör även de sju områdena i nordvästra Ryssland (federations-subjekten Kaliningrad, Novgorod, Sankt Petersburg, Leningrads oblast, Karelen, Murmansk och Archangelsk) i stigande utsträckning engageras i arbetet i Nordiska rådet. Det torde föreligga ett ömsesidigt intresse av kontakter och utbyte av erfarenheter inom ett flertal områden.

Mot bakgrund av ovanstående föreslås att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att diskussioner tas upp med de baltiska länderna om medlemskap i Nordiska rådet.

att samarbetet med de sju områdena i nordvästra Ryssland intensifieras.

Oslo den 27 juni 2000

Eero Akaan-Penttilä (Kok.)

Christel Anderberg (m)

Arnbjörg Sveinsdóttir (Sj)

Per-Kristian Foss (H)

Leena Harkimo (Kok.)

Chris Heister (m)

Gun Hellsvik (m)

Hjalmar Jónsson (Sj)

Lars Hjertén (m)

Kaj Ikast (KF)

Jógvan við Keldu (Ff)

Henriette Kjær (KF)

Svein Ludvigsen (H)

Kent Olsson (m)

Petri Salo (Kok.)

Sigríður Anna Þórðardóttir (Sj)

Sonja Irene Sjøli (H)

Jari Vilén (Kok.)

Närområdesutskottets betänkande

över medlemsförslag om havets miljöproblem och hållbar förvaltning av fiskeresurserna

(Medlemsförslaget se s. 465)

Förslag

Närområdesutskottet föreslår att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att säkra ett nordiskt tvärsektorielt engagemang för att kommande Nordsjökonferenser prioriterar frågeställningen om att reducera föroreningarna till haven.

att på ett tvärsektorielt plan (fisk, konsument, livsmedel och miljö) dokumentera föroreningstillståndet för att säkra att fisk från Nordens hav är sund och säker mat.

att i relevanta internationella organ verka för utveckling av en mer enhetlig förvaltning av havsområdena med en samlad värdering av alla viktiga påverkande faktorer.

att verka för utveckling och enhetligt bruk av selektiva fångstredskap.

att genom medverkan av relevanta sektorer, ex.vis konsument-, fiske- skol- och ungdom- kultur och information, initiera en informationskampanj om sund och säker mat från Nordens hav.

1. Bakgrund

Närområdesutskottet har vid sitt möte i Västerås den 26 september 2000 behandlat medlemsförslag A 1225/när, väckt av den socialdemokratiska gruppen.

2. Sammanfattning av medlemsförslaget

Förslagsställarna påtalar att Norden har ett stort ansvar vad gäller havets marina resurser, inte minst från fiskerisektorn. Fisket och fiskerinäringen är mycket viktiga näringssektorer inom Norden och har stor betydelse inte

minst inom kustområdena. Nära 50 % av all fisk som konsumeras inom EU kommer från de nordiska havsområdena, Barentshavet, Islandshavet, Norskehavet, Nordsjön och Östersjön.

Starka krav ställs i Norden på att havets resurser skall utnyttjas ansvarigt, bärkraftigt och hållbart för att därigenom medverka till hållbart nyttjande av naturresurserna. Det framhålls att en ren havsmiljö är en förutsättning för att vidmakthålla havets produktivitet och för att upprätthålla ett bärkraftigt nyttjande av havets resurser.

All påverkan på havet bör beaktas. Det är inte enbart fråga om fiskerinäringens aktiviteter utan snarare en kombination av ett flertal biologiska och fysikaliska faktorer. Många av dessa faktorer hänför sig till annan mänsklig aktivitet och det är av vikt att alla dessa aktiviteter beaktas. En mycket viktig faktor är utsläpp av kemiska föroreningar, som har en långsiktig skadlig effekt på fiskebeståndens utveckling och som måste begränsas.

Den nuvarande fiskerinäringen är medveten om miljöproblem och vikten av att säkra ett bärkraftigt utnyttjande av havets resurser och att ekosystemet kvalitetsmässigt måste förbättras. Grunden för detta baseras på ett gemensamt intresse av att skydda haven mot de hot som nu föreligger i syfte att verka för långsiktig överlevnad av fiskerinäringen.

Vidare är fiskerinäringen mycket angelägen om att undvika exploatering av marina resurser. Genom att tillämpa försiktighetsprincipen inom fiskeriförvaltningen, tas hänsyn till såväl miljömässiga fluktuationer som biologiska variationer samt de ekologiska aspekter som fisket i sig kan förorsaka. Vetenskapliga studier visar att hälsostatusen kan försämrans hos marina djur och fiskar och påverkan från kemiska föroreningar och oljespill samt från andra av människan uppförda anläggningar. Det finns därför stort behov av att reducera föroreningarna till haven.

I Norden och i Arktis ställer man krav på bärkraftigt utnyttjande och på ansvarsfull förvaltning av de marina resurserna - i ett rent hav. Detta är inte bara en miljöfråga utan även en kulturell och ekonomisk fråga i flera av de nordiska länderna. Vi måste kunna använda fisk från havet som ett sunt och säkert livsmedel även om 20 -30 år.

Det är därför hög tid att kraftfullt verka för en minskning av tillförseln av främmande ämnen till havet. Effekten på andra organismer och botten-djurliv är inte tillräckligt dokumenterat. Det saknas också tillfredsställande dokumentation av andra typer av mänskliga aktiviteter som påverkar havsmiljön.

Bättre kunskap behövs om de fysiska förhållandena i havet, bl.a. havsklimat och fysiska och biologiska transportvägar för föroreningar. Detta är frågor som kan föras fram på nästa Nordsjökonferens som skall hållas år 2002 i Norge.

Det bör göras en satsning på att dokumentera att fisk från Nordiska hav är såväl sund som säker. Denna dokumentation bör göras tillgänglig internationellt och täcka såväl näringsmässiga som näringsfysiologiska frågeställningar. Rekommendationer för human konsumtion av fisk bör utarbetas mot bakgrund av näringsmässiga aspekter men även med hänsyn till fångstplats och innehåll av främmande ämnen. Vidare bör hänsyn tas till särskilda riskgrupper (gravida, äldre, sjuka etc).

Omvärlden känner ofta inte till miljöförhållandena i havet eller de villkor som det nordiska fisket bedrivs under. En förbättrad öppenhet och information om fiskets villkor är nödvändig, såväl inom näringen själv som utåt mot konsumenterna.

3. Närområdesutskottets synpunkter

De problemställningar som tas upp i medlemsförslaget har stor relevans vad gäller den kommande satsningen på ett hållbart Norden. Åstadkommandet av ett hållbart Norden med närområden kommer att ställa omfattande krav på ett varsamt användande av alla naturresurser. Däri ingår också vård och skydd av resursunderlaget. Fiskeri- jord- och skogsbruks och livsmedels- och miljösektorerna kommer att ha ett stort gemensamt ansvar för arbetet med anpassningen av resursutnyttjandet.

Utskottet är enigt med förslagsställarna om att Norden har ett stort ansvar vad gäller havets marina resurser. Dessutom har Norden stora intressen att bevaka på grund av att fiskerinäringen är en viktig näringssektor i flertalet nordiska länder och på grund av Nordens roll som leverantör av fisk till EU.

Ett hållbart utnyttjande av en naturresurs kräver kunskap om naturresursens betingelser och möjligheter att vidtaga åtgärder för att påverka dem i positiv riktning om så behövs. Ett viktigt steg i en hållbar förvaltning är att verka för en gemensam syn på och förpliktande avtal om selektiva fångstredskap.

Förslagsställarna påpekar att vi i nuläget varken har kunskaper eller medel nog att styra havens produktionsförmåga på ett perfekt sätt. Man framhåller också att många av de faktorer som påverkar havens produktionsförmåga hänför sig till annan mänsklig aktivitet än fiskeri och det är av vikt att alla dessa aktiviteter beaktas.

Utskottet instämmer i att det krävs ytterligare forskning om fiskets påverkan på andra organismer och bottendjurliv liksom det behövs mer dokumentation hur andra typer av mänskliga aktiviteter påverkar havsmiljön (långtidseffekter av främmande ämnen, ballastvatten etc.). Mot denna bakgrund är det nödvändigt med bättre kunskap om de fysiska förhållandena i havet, bl.a. havsklimat och fysiska och biologiska transportvägar för föroreningar.

Samtidigt bör framhållas att det finns en hel del kunskap om miljöförorenande ämnens negativa påverkan på fisk och havsdäggdjur. Det är hög tid att kraftfullt verka för en minskning av tillförseln av främmande ämnen till havet.

I en av medlemsförslagets att-satser framförs att ministerrådet skall verka för utveckling av en mer enhetlig förvaltning av havsområdena med en samlad värdering av alla viktiga påverkande faktorer. Utskottet instämmer i att det kan finnas behov av en sådan samlad värdering. Denna förvaltning bör i första hand byggas på samverkan mellan redan befintliga internationella samarbetsorgan.

Dessa frågor bör föras fram på nästa Nordsjökonferens som skall hållas år 2002 i Norge, men utskottet anser att frågan bör hållas aktuell även under kommande konferenser.

Utskottet är vidare enigt med förslagsställarna att en satsning bör göras på att dokumentera att fisk från Nordiska hav är såväl sund som säker och att denna kunskap bör föras ut till konsumenterna i en informationskampanj. Utskottet anser dock att det bör överlåtas till ministerrådet att bestämma uppläggningsen av kampanjen.

Vad gäller dokumentationen instämmer utskottet i att denna bör göras tillgänglig internationellt och täcka såväl näringsmässiga som näringsfysiologiska frågeställningar. Rekommendationer för konsumtion av fisk bör utarbetas mot bakgrund av näringsmässiga aspekter men även med hänsyn till fångstplats och innehåll av främmande ämnen. Vidare bör hänsyn tas till särskilda riskgrupper (gravida, äldre, sjuka etc). Informationskampanj bör genomföras så att dessa rön

4. Konklusion

De problemställningar som tas upp i medlemsförslaget har stor relevans vad gäller den kommande satsningen på ett hållbart Norden. Utskottet är enigt med förslagsställarna om att Norden har ett stort ansvar vad gäller havets marina resurser. Det är hög tid att kraftfullt verka för en minskning av tillförseln av främmande ämnen till havet och för en enhetlig förvaltning av havsområdena. Vidare är det angeläget att öka konsumenternas kunskap om fisken som föda.

Västerås 26 september 2000

Per-Kristian Foss (H), ordf.

Lennart Gustavsson (v)

Chris Heister (m)

Hjálmar Jónsson (Sj)

Margareta Israelsson (s)

Randi Karlstrøm (KrF)

Kaj Larsson (s)

Hannes Manninen (Kesk.)

Tore Nordtun (A)

Karin Olsson (s)

Jan Erik Ågren (kd)

Medlemsförslag

om havets miljöproblem och hållbar förvaltning av fiskeresurserna

(Väckt av den socialdemokratiska gruppen i Nordiska rådet)

Norden har ett stort ansvar vad gäller havets marina resurser, inte minst från fiskerisektorn. Fisket och fiskerinäringen är mycket viktiga näringssektorer inom Norden och har stor betydelse inte minst inom kustområdena. Nära 50 % av all fisk som konsumeras inom EU kommer från de nordiska havsområdena, Barentshavet, Islandshavet, Norskehavet, Nordsjön och Östersjön.

Detta innebär att värnet om de marina resurserna är ett stort gemensamt ansvarsområde för Norden. Nordiska havsområden är bland de mest produktiva i världen och utgör en viktig näringssektor som producerar viktiga baslivsmedel för konsumenter såväl i Norden som i andra länder.

Mot denna bakgrund har Norden en lång tradition av att bedriva hållbart fiske och av ansvarig fiskeriförvaltning. Havens rika resurser har länge varit och kommer även i framtiden att vara en betydelsefull faktor för ekonomier och kulturer i många samhällen i Norden och Nordens närområden - för vissa nationer utgör havsresurserna dessutom en synnerligen viktig ekonomisk sektor.

Norden är känt för sin forskning om och förvaltning av havets resurser och för att aktivt verka för en ren havsmiljö. Starka krav ställs på att havets resurser skall utnyttjas ansvarigt, bärkraftigt och hållbart för att därigenom medverka till hållbart nyttjande av naturresurserna. En ren havsmiljö är en förutsättning för att vidmakthålla havets produktivitet och för att upprätthålla ett bärkraftigt nyttjande av havets resurser.

I statministerdeklarationen om ett hållbart Norden sägs det att "Utsläpp av föroreningar till luft, mark och vatten skall inte överskrida gränserna för vad naturen tål" och att "Naturfrämmande ämnen som är skadliga för människan och naturen bör ej på sikt få förekomma."

Vi har varken kunskaper eller medel nog att styra havets produktionsförmåga på ett fullkomligt perfekt sätt. Men vi vet att vi kan påverka havets förmåga både positivt och negativt - både indirekt och direkt. Det är inte enbart fråga om fiskerinäringens aktiviteter utan snarare en kombination av ett flertal biologiska och fysikaliska faktorer. Många av dessa faktorer hänför sig till annan mänsklig aktivitet och det är av vikt att alla dessa aktiviteter beaktas. En mycket viktig faktor är utsläpp av kemiska

föroreningar, som har en långsiktigt skadlig effekt på fiskebeståndens utveckling och som måste begränsas.

Det är en vanlig uppfattning att yrkesfiskarna har en kortsiktig syn på havets resurser, att de lägger mer vikt på finansiella frågeställningar än på det långsiktiga problemet med överfiske. Det framhålls också ofta att fiskare har föga respekt för miljön.

Men realiteten är annorlunda. Vilka misstag vi än har gjort i det förflutna, är den nuvarande fiskerinäringen medveten om miljöproblem och vikten av att säkra ett bärkraftig utnyttjande av havets resurser och att ekosystemet kvalitetsmässigt måste förbättras. Grunden för detta baseras på ett gemensamt intresse av att skydda haven mot de hot som nu föreligger i syfte att verka för långsiktig överlevnad av fiskerinäringen. Det största hotet nu är troligtvis föroreningarna av haven.

Vidare är fiskerinäringen mycket angelägen om att undvika exploatering av marina resurser. Genom att tillämpa försiktighetsprincipen inom fiskeriförvaltningen, tas hänsyn till såväl miljömässiga fluktuationer som biologiska variationer samt de ekologiska aspekter som fisket i sig kan förorsaka. Ett problem för dagens fiskerinäring är att det i massmedier ofta framställs som att fiskarna och fiskerinäringen har ett stort negativt inflytande på miljön. Detta har fått till följd att betydligt större hot mot den ekologiska kvalitén i havsmiljön har fått betydligt mindre uppmärksamhet i pressen.

Vetenskapliga studier visar att hälsostatusen kan försämrans hos marina djur och fiskar och påverkan från kemiska föroreningar och oljespill samt från andra av människan uppförda anläggningar kan påvisas. Bl.a. har det visat sig att kemiska föroreningar som PCB och dioxin har en negativ påverkan på reproduktionssystemen hos vissa marina arter som säl och sjöfågel. Det finns därför stort behov av att reducera föroreningarna till haven.

I Norden och i Arktis ställer man krav på bärkraftigt utnyttjande och på ansvarsfull förvaltning av de marina resurserna - i ett rent hav. Detta är inte bara en miljöfråga utan även en kulturell och ekonomisk fråga i flera av de nordiska länderna. Vi måste kunna använda fisk från havet som ett sunt och säkert livsmedel även om 20 -30 år.

Det är därför hög tid att kraftfullt verka för en minskning av tillförseln av främmande ämnen till havet. Fiskesektorn har de senaste 100 åren använt bästa tillgängliga vetenskapliga biologiska råd (ICES). Fiskets inflytande på de utnyttjade bestånden är vidare väl dokumenterat. Effekten på andra organismer och bottenjurliv är dock inte tillräckligt dokumenterat. Det saknas också tillfredsställande dokumentation av andra typer av mänskliga aktiviteter som påverkar havsmiljön (långtidseffekter av främmande ämnen, ballastvatten etc.)

Mot denna bakgrund är det nödvändigt med bättre kunskap om de fysiska förhållandena i havet, bl.a. havsklimat och fysiska och biologiska transportvägar för föroreningar. Detta är frågor som kan föras fram på nästa Nordsjökonferens som skall hållas år 2002 i Norge.

Fisk är sund och säker mat

Med utgångspunkt i den nordiska konferens, som har hållits under det danska ordförandeskapet i juni i år, om "Sund och säker mat", bör göras en satsning på att dokumentera att fisk från nordiska hav är såväl sund som säker. Denna dokumentation bör göras tillgänglig internationellt och täcka såväl näringsmässiga som näringsfysiologiska frågeställningar. Rekommendationer för human konsumtion av fisk bör utarbetas mot bakgrund av näringsmässiga aspekter men även med hänsyn till fångstplats och innehåll av främmande ämnen. Vidare bör hänsyn tas till särskilda riskgrupper (gravida, äldre, sjuka etc).Omvärlden känner ofta inte till miljöförhållandena i havet eller de villkor som det nordiska fisket bedrivs under. En förbättrad öppenhet och information om fiskets villkor är nödvändig, såväl inom näringen själv som utåt mot konsumenterna.

Mot bakgrund av det framförda föreslås att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att säkra ett nordiskt tvärasektoriellt engagemang för att Nordsjökonferensen prioriterar frågeställningen om att reducera föroreningarna till haven

att på ett tvärasektoriellt plan (fisk, konsument och livsmedel) dokumentera föroreningstillståndet för att säkra att fisk från Nordens hav är sund och säker mat

att verka för utveckling av en mer enhetlig förvaltning av havsområdena med en samlad värdering av alla viktiga påverkande faktorer

att verka för utveckling och bruk av selektiva fångstredskap

att genom medverkan av konsument-, fiske- skol- och ungdomskultur och informationsavdelningarna på ministerrådet initiera en informationskampanj om sund och säker mat från Nordens hav

Oslo den 27 juni 2000

För den socialdemokratiska gruppen

Erik Dalheim, (A)

Kaj Larsson, (s)

Udvalgsforslag

om gennemførelse af et nordisk IT-infrastrukturstudie og samordning af initiativer indenfor E-handel (digitale signaturer) og krypteringsprodukter

(Fremlagt af Europaudvalget)

1. Forslag

Europaudvalget foreslår at

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd

at gennemføre et fælles nordisk IT- infrastrukturstudie. Formålet med studiet skal være at identificere kapacitetsbehov- og overskud på de nuværende transportnet, afklare hvilke aftaler som regulerer samtrafikken, samt fremkomme med scenarier for fremtidige volumeforøgelser.

at tilstræbe koordination af nordiske synspunkter i forbindelse med implementering af nuværende EU-direktiver om digitale signaturer, samt i udformningen af fremtidige EU-forslag på området.

at tilstræbe fælles løsninger i spørgsmålet om udvikling af regelsæt for kryptering.

2. Motivering

I rapporten fra Arbejdsgruppen for IT-spørgsmål under Europaudvalget, fremgår det - blandt de 5 mål gruppen mener bør være vejledende for det fortsatte nordiske samarbejde - at de informationsteknologiske redskaber, herunder internettet, skal være tilgængeligt for alle borgere i de nordiske lande. Endvidere fastslås det at Norden, via IT, bør styrke sin position som en region med et højt og jævnt fordelt uddannelsesniveau.

Hermed aktualiseres det, at de nordiske lande bør sikre brugerne adgang til en høj og kontinuerlig netkapacitet. En forudsætning herfor er således også at der findes overkapacitet i de transportnet som binder accesspunkterne sammen.

I debatten om bredbåndsudbygning er der blevet lagt stor vægt på spørgsmålet om lokale net og "den sidste kilometer", hvilket primært er en

sag for hvert enkelt land. På nordisk plan bør denne problemstilling komplementeres med en indsats for at koordinere de private aktører som i dag udbygger transportnettene. Indsatsen skal ligeledes være med til at sikre konkurrencen om udbuddet af IT-tjenester i alle dele af de nordiske lande.

I denne sammenhæng bør Nordisk Ministerråd tage initiativ til at gennemføre et fælles nordisk infrastrukturstudie som beskriver transportnettenes fordeling og strækninger, graden af udnyttelse af den nuværende kapacitet, samt de aftaler der regulerer samtrafikken.

Endeligt bør overskudskapaciteten beskrives og der bør angives forskellige scenarier for fremtidige volumeforøgelse. Studiet bør udmunde i en strategi for hvorledes samordningen mellem diverse aktører kan etableres og forbedres med sigte på en mere effektiv udnyttelse og fortsat udbygning af nettet.

Som det endvidere fremgår af Arbejdsgruppens rapport, findes der indenfor E-handel (digitale signaturer og krypteringsprodukter) en række internationale initiativer som har til formål at sikre at nethandel kan finde sted på en pålidelig og sikker måde. Eftersom Norden udgør et vigtigt globalt – og ikke mindst - europæisk delmarked, er det vigtigt at de nordiske lande deltager aktivt i udformningen af disse regler, og at der tilstræbes samordning af vores synspunkter, eksempelvis i forbindelse med regler for krypteringsprodukter.

Oslo den 27. juni 2000

Eero Akaan-Penttilä (Kok.)

Ole Vagn Christensen (S)

Lennart Daléus (c)

Øystein Djupedal (SV)

Olof Erland (lib)

Reynoldh Furustrand (s)

Ansgar Gabrielsen (H)

Aud Gaundal (A)

Per Erik Granström (s)

Valgerd Haugland (KrF)

Per Kaalund (S)

Petri Neittaanmäki (Kesk.)

Marit Nybakk (A)

Kent Olsson (m)

Petri Salo (Kok.)

Jouko Skinnari (SDP)

Lodve Solholm (Frp)

Steingrímur J. Sigfússon (VG)

Hannu Takkula (Kesk.)

Udvalgsforslag

om gennemførelse af et nordisk IT-innovationstudie og udvikling af makroklusters

(Fremlagt af Europaudvalget)

1. Forslag

Europaudvalget foreslår at

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at gennemføre et studie af det nordiske innovationsmiljø indenfor IT-teknologi, herunder

at identificere muligheder for opbygning af grænseoverskridende klusters

2. Motivering

På en global skala, er Norden karakteriseret af komparativ høj datapenetration og et generelt højt uddannelsesniveau, hvilket har været stærkt medvirkende til, at de nordiske lande i dag har en fremskudt position indenfor IT-udviklingen. For at denne position skal kunne bibeholdes og fortsat udbygges, er det essentielt at kende de nøglefaktorer som afgør hvor investeringer og arbejdspladser bliver placeret i den nye vidensøkonomi.

Som det fremgår af rapporten fra Europaudvalgets Arbejdsgruppe for IT-spørgsmål, sætter det de nordiske landes innovationspolitik i fokus (eksempelvis initiativer til at stimulere forskning og udvikling indenfor IT-området, støtte til nystartede virksomheder etc.

Fælles for mange landes strategier i denne sammenhæng, har også været opbygningen af "klusters" – eller makrokluster. Hermed menes fremvæksten af regioner hvor uddannelse, forskning og innovative virksomheder samles indenfor samme sektor. Det fremmer teknik- og vidensspredning, samtidigt med at de involverede parter kan udveksle information og indgå i samarbejde. På nordisk niveau findes allerede eksempler fra Kista ved Stockholm, Horten ved Oslo, Botten og flere andre.

Et studie af innovationsmiljøet på IT-området, bør derfor også omfatte etablering af klusters. Med udgangspunkt i dette studie, bør der udtrages konklusioner om muligheden for at samordne de nordiske landes innovationspolitik for at tiltrække forskningstunge og højteknologiske virksomheder.

Oslo den 27. juni 2000

Eero Akaan-Penttilä (Kok.)

Ole Vagn Christensen (S)

Lennart Daléus (c)

Øystein Djupedal (SV)

Olof Erland (lib)

Reynoldh Furustrand (s)

Ansgar Gabrielsen (H)

Aud Gaundal (A)

Per Erik Granström (s)

Valgerd Haugland (KrF)

Per Kaalund (S)

Petri Neittaanmäki (Kesk.)

Marit Nybakk (A)

Kent Olsson (m)

Petri Salo (Kok.)

Jouko Skinnari (SDP)

Lodve Solholm (Frp)

Steingrímur J. Sigfússon (VG)

Hannu Takkula (Kesk.)

Udvalgsforslag

om brug af IT-redskaber til at stimulere og forøge deltagerdemokratiet i Norden, herunder udvikling af oversættelsesteknik samt etablering af freenets

(Fremlagt af Europaudvalget)

1. Forslag

Europaudvalget foreslår at

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at undersøge hvorledes man ved hjælp af IT-teknologi kan stimulere og forøge borgerdeltagelsen i den demokratiske beslutningsproces,

at stimulere igangsætning af udvikling af IT-baseret oversættelsesteknik til brug mellem de nordiske sprog og udvalgte verdenssprog, samt

at stimulere til etablering af fællesnordiske *freenets*.

2. Motivering

Den teknologiske udvikling og den stigende grad af globalisering, har medført at de nordiske demokratier er sat overfor nye udfordringer. Det sker i takt med at mennesker stiller krav om stadig mere individuel handlefrihed, på arbejdsmarkedet, fritidsmuligheder, i den sociale service etc. Således er kundeperspektivet blevet forstærket i den demokratiske proces, ofte på bekostning af fokus på deltagerdemokratiet.

Europaudvalgets Arbejdsgruppe for IT-spørgsmål peger således i deres rapport på, at man på nordisk plan bør undersøge, ud fra et deltagerdemokratisk perspektiv, hvorledes IT-baserede dialogformer kan anvendes til at forstærke den demokratiske proces og forbedre sociale services.

Med hensyn til sprog og oversættelsesteknik, er omtrentligt 80% af informationen på internet i dag på engelsk. Selvom den nordiske befolkning, qua deres skoleudannelse, har en konkurrencefordel på grund af gode sprogkundskaber, er det stadig en signifikant andel af befolkningen som udelukkes fra information fra internettet. Ikke mindst set ud fra en demokratisk og kulturel vinkel, må det undgås at de nordiske borgere udelukkes fra informationen på internettet.

Det er derfor vigtigt at der tages initiativ til at stimulere til en udvikling af oversættelsessoftware mellem de nordiske sprog og mellem de nordiske sprog og enkelte verdenssprog. Eksistensen af sådanne muligheder, ville også kunne styrke integrationsarbejdet overfor flygtninge og indvandrere.

I samfund hvor viden og informationstilgang bliver stadigt mere centrale kvalifikationer hos den enkelte borger, er det vigtigt at der etableres mulighed for uddannelse til lave eller ingen omkostninger – uanset geografisk position. Freenets, som eksempelvis Free-net Finland (www.freenet.hut.fi) er eksempler på hvorledes man kan opbygge portaler med adgang til uddannelse og udveksling af information.

Man bør derfor stimulere etableringen af fællesnordiske freenets, som også kobles sammen med myndigheder og private interessenter.

Oslo den 27. juni 2000

Eero Akaan-Penttilä (Kok.)

Ole Vagn Christensen (S)

Lennart Daléus (c)

Øystein Djupedal (SV)

Olof Erland (lib)

Reynoldh Furustrand (s)

Ansgar Gabrielsen (H)

Aud Gaundal (A)

Per Erik Granström (s)

Valgerd Haugland (KrF)

Per Kaalund (S)

Petri Neittaanmäki (Kesk.)

Marit Nybakk (A)

Kent Olsson (m)

Petri Salo (Kok.)

Jouko Skinnari (SDP)

Lodve Solholm (Frp)

Steingrímur J. Sigfússon (VG)

Hannu Takkula (Kesk.)

Udvalgsforslag

om nedsættelse af en ekstern IT-ekspertgruppe under Nordisk Ministerråd

(Fremlagt af Europaudvalget)

1. Forslag

Europaudvalget foreslår at

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at nedsætte en ekstern IT-ekspertgruppe, der skal fungere som rådgivende organ overfor Ministerrådet med det formål at der på sigt etableres en overordnet strategi og handlingsplan for et nordisk IT-samarbejde.

Set i lyset af de fundamentale og multi-spektrerede samfundsændringer anvendelsen af informationsteknologien indebære, skal gruppen have til opgave at identificere på hvilke IT-områder en fællesnordisk indsats bør prioriteres, samt at sikre koordinering med EU's initiativer.

2. Motivering

Informationsteknologiens betydning, og den hastighed hvormed den ændrer de fundamentale forudsætninger for mennesker, produktion, sociale processer etc. betyder at den i dag må anses som en primær faktor i samfundsudviklingen. Af samme årsag, er det essentielt at de nordiske lande formår at bidrage til at påvirke udviklingen i en retning som tjener vores samfund og dets individer bedst muligt. Hertil kræves en koordineret og målrettet indsats.

Dog er det er ikke en udvikling som Norden eller dens institutioner, kan forvente at kunne påvirke signifikant. Så meget desto mere er der behov for en responsiv og dynamisk stillingtagen til IT-udviklingen og dens konsekvenser. Denne stillingtagen bør både være af teknisk/infrastrukturel og lovgivningsmæssig karakter, men også være et redskab til at udnytte de samfundsmæssige og økonomiske værdier frembruddet af videns-økonomien indebærer. Endeligt bør det være et

redskab til at kunne forudse og afbøde de negative konsekvenser af udviklingen.

Som en naturlig konsekvens heraf, bør ekspertgruppens sammensætning afspejle informationsteknologiens effekt på erhvervslivet, forskning, ud-dannelse, kultur, forvaltning, sprog, internationalt samarbejde, innovation etc.

Gruppens kommissorium bør tage udgangspunkt i at udpege indenfor hvilke områder, der med fordel kan iværksættes nordiske initiativer, eksempelvis indenfor E-handel, netudbygning, arbejdsmarkedsuddannelser, erhvervssamarbejde etc. Efterfølgende bør de udpegede initiativer prioriteres bl.a. under hensyntagen til nationale IT-strategier.

Slutteligt bør gruppen endvidere have til opgave at monitorere udviklingen på internationalt plan, specielt for såvidt angår lovgivningsinitiativer på EU-plan, samt hos toneangivende lande og institutioner. Udviklingen på disse områder og konsekvenserne heraf bør integreres i strategiformuleringen for de nordiske lande. Eksempelvis er resultatet fra EU's udvidede ministerkonference om informations- og videnssamfundet (10-11. april.2000) en liste med konkrete centrale mål prioriteret ud på 10 fokusområder (eEurope).

Oslo den 27. juni 2000

Eero Akaan-Penttilä (Kok.)

Ole Vagn Christensen (S)

Lennart Daléus (c)

Øystein Djupedal (SV)

Olof Erland (lib)

Reynoldh Furustrand (s)

Ansgar Gabrielsen (H)

Aud Gaundal (A)

Per Erik Granström (s)

Valgerd Haugland (KrF)

Per Kaalund (S)

Petri Neittaanmäki (Kesk.)

Marit Nybakk (A)

Kent Olsson (m)

Petri Salo (Kok.)

Jouko Skinnari (SDP)

Lodve Solholm (Frp)

Steingrímur J. Sigfússon (VG)

Hannu Takkula (Kesk.)

Utvalgsforslag

om kartlegging av organisert kriminalitet

(Fremlagt av Nordenutvalget¹)

Organisert kriminalitet er på kraftig fremmarsj, også i Norden og Østersjøområdet. Politikere i de ulike land bekjemper dette, både nasjonalt og gjennom internasjonalt samarbeid. Blant annet foregår det et aktivt arbeid i Østersjøområdet.

Noe av utfordringen for politikere og opinion når det gjelder bekjempelse av organisert kriminalitet, er oppdaterte faktabeskrivelser av hva som nå er utviklingstrekkene innenfor denne typen kriminalitet. Gode og oppdaterte faktabeskrivelser er nødvendig dersom kampen mot organisert kriminalitet skal bli mest mulig vellykket.

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd

å utarbeide en faktabeskrivelse av hva som nå er utviklingstrekkene innenfor organisert kriminalitet og hva som må gjøres for å bekjempe denne typen kriminalitet.

Västerås den 27 september 2000

Charlotta L. Bjälkebring (v)

Per Roar Bredvold (Frp)

Anneliese Dørum (A)

Odd Einar Dørum (V)

Ragnar Erlandsson (ÅC)

Ann-Marie Fagerström (s)

Åke Gustavsson (s), vice ordförande

Tuula Haatainen (SDP)

Søren Hansen (S)

Lars Hjertén (m)

Eva Johansson (s)

Elver Jonsson (fp)

Rune E. Kristiansen (A)

Jógvan á Lækjuni (Ff)

Pehr Löf (SFP) ordförande

Astrid Marie Nistad (A)

Vibeke Peschardt (V)

Dan Reinert Petersen (Jvfl.)

Bror Yngve Rahm (KrF)

Aulis Ranta-Muotio (Kesk.)

Sigríður Jóhannesdóttir (A)

Kaj Stillingen (SF)

¹ Ursprungligen lagt fram som medlemsforslag av mittengruppen, se Bihang

Medlemsforslag**Bilag****om kartlegging av organisert kriminalitet**

(Fremmet av Midtengruppen i Nordisk Råd)

Organisert kriminalitet er på kraftig fremmarsj, også i Norden og Østersjøområdet. Politikere i de ulike land bekjemper dette, både nasjonalt og gjennom internasjonalt samarbeid. Blant annet foregår det et aktivt arbeid i Østersjøområdet.

Noe av utfordringen for politikere og opinion når det gjelder bekjempelse av organisert kriminalitet, er oppdaterte faktabeskrivelser av hva som nå er utviklingstrekkene innenfor denne typen kriminalitet. Gode og oppdaterte faktabeskrivelser er nødvendig dersom kampen mot organisert kriminalitet skal bli mest mulig vellykket.

Nordisk Råd ber derfor Nordisk Ministerråd om

å utarbeide en faktabeskrivelse av hva som nå er utviklingstrekkene innenfor organisert kriminalitet og hva som gjøres for å bekjempe denne typen kriminalitet.

Oslo den 24. august 2000

Tuija Brax (Vihr.)
Lennart Daléus (c)
Odd Einar Dørum (V)
Olof Erland (lib)
Ragnar Erlandsson (ÅC)
Anthon Frederiksen (K)
Matz Hammarström (mp)
Valgerd Svarstad Haugland (KrF)
Odd Holten (KrF)
Svend Erik Hovmand (V)
Ísólfur Gylfi Pálmason (F)
Johan J. Jakobsen (Sp)
Elver Jonsson (fp)

Bjarne Kallis (SKL)
Randi Karlström (KrF)
Paula Lehtomäki (Kesk.)
Pehr Löw (SFP)
Hannes Manninen (Kesk.)
Ragnwi Marcelind (kd)
Petri Neittaanmäki (Kesk.)
Vibeke Peschardt (RV)
Aulis Ranta-Muotio (Kesk.)
Jens Rhode (V)
Preben Rudiengaard (V)
Hannu Takkula (Kesk.)
Jan Erik Ågren (kd)

Udvalgsforslag

om tematiseret arbejdsmarkedsrelateret debat

(Fremlagt av Europaudvalget)

Forslag

Europaudvalget foreslår, at

Nordisk Råd rekommanderer de nordiske landes regeringer

at forud for Nordisk Råds session at udarbejde et baggrundsoplæg til en tematiseret arbejdsmarkedsrelateret debat på sessionen. Emnet/emnerne anvises hvert år ultimo marts af Nordisk Råds Europaudvalg.

Baggrund

Nordisk Råd vedtog på Europaudvalgets forslag i 1996 rekommandation om årlige beskæftigelsesredegørelser. En af begrundelserne fra forslagsstillernes side var, at de nordiske lande burde koordinere indhold/udformning af bidrag til EU's beskæftigelsesredegørelser og at en nordisk beskæftigelsesredegørelse kunne være en god øvelse forud for den europæiske redegørelse.

De nordiske landes regeringer har årligt overleveret beskæftigelsesredegørelse til Nordisk Råd, hvorefter der har været debat på sessionen. Beskæftigelsesredegørelsen har været anset som det politiske grundlag for debatten på sessionen, men det har kunnet konstateres, at redegørelsen ikke har fungeret efter hensigten. Der har været lagt for stor vægt på at beskrive beskæftigelsessituationen, mindre vægt på at evaluere de beskæftigelsestiltag de nordiske lande gjorde og meget lidt vægt på en fremadrettet tankegang.

Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd er enige om, at denne form for debat ikke har været frugtbar, da emnerne har været for brede. Europaudvalget har derfor valgt at afskrive rekommandation 9/1996/euro og vil i stedet formulere sine ønsker til de nordiske landes regeringer på ny.

Europaudvalgets overvejelser

Europaudvalget finder det vigtigt, at Nordisk Råd og de nordiske landes regeringer fører en kontinuerlig debat om arbejdsmarkedsrelaterede nordiske emner og mener at denne dialog bør foregå på Nordisk Råds session og via Europaudvalgets øvrige udvalgsarbejde.

Europaudvalget vil hvert år ultimo marts oversende Nordisk Råds ønsker om årets tematisering til de nordiske landes regeringer gennem Nordisk Ministerråd. Nordisk Råd ønsker, at de nordiske landes regeringer udarbejder et meget mindre dokument (i størrelsesordenen 20 – 40 sider), hvor de nordiske landes regeringer fremlægger deres tanker om det valgte emne.

De valgte emner vil alle være arbejdsmarkedsrelaterede, men kan også falde udenfor arbejdsministrenes område.

Västerås, 26. september 2000

Marianne Andersson (c)
Arnbjörg Sveinsdóttir (Sj)
Ole Vagn Christensen (S)
Øystein Djupedal (SV)
Olof Erland (lib)
Reynoldh Furustrand (s)
Aud Gaundal (A)
Per Erik Granström (s)

Valgerd Svarstad Haugland (KrF)
Per Kaalund (S)
Petri Neittaanmäki (Kesk.)
Marit Nybakk (A)
Kent Olsson (m)
Petri Salo (Kok.)
Steingrímur J. Sigfússon (VG)
Christopher Stensaker (Frp)

Udvalgsforslag

om social dumping i EU/EØS

(Fremlagt af Europaudvalget)

1. Forslag

Europaudvalget foreslår, at

Nordisk Råd rekommanderer de nordiske landes regeringer

at gennem erfaringsudveksling udarbejder kontrolsystemer til bekæmpelse og afsløring af virksomheder, der benytter sig af illegalt arbejde i Norden,

at indføre og samordne strenge sanktioner overfor virksomheder i Norden (f.eks. i form af bøder, skadeserstatning, erhvervsforbud), således at det ikke lønner sig at rekruttere illegal arbejdskraft,

at arbejde for at de nye medlemslande i EU får opbygget sine kontrolmyndigheder og sine faglige organisationer, således at de ved tiltrædelsen kan opfylde gældende EU-direktiver vedrørende arbejds-markedsforhold,

at overveje hvorledes EU's struktur- og regionalfonde kan anvendes til forbedring af arbejdsmarkedsforhold i de nye medlemslande af EU, således at EU-direktiverne overholdes og at der dermed ikke skabes urimelige konkurrencevilkår på arbejdsmarkedsforhold.

2. Baggrund

Europaudvalget nedsatte i november 1999 en arbejdsgruppe bestående af Ole Vagn Christensen (S), DK, Øystein Djupedal (SV), N, Olof Erland (lib), Åland samt Sonja Sjøli (H), N.

Arbejdsgruppen har holdt møde med Nordens Fackliga Samorganisation og Industri- och arbetsgivarförbundet i Finland. De nationale delegationssekretariater har indhentet oplysninger om situationen i de respektive lande.

Arbejdsgruppen har benyttet følgende definition på social dumping:

Social dumping opstår når en virksomhed udnytter urimelige løn- og arbejdsvilkår i andre lande, eller vilkår som er dårligere end de normale i hjemlandet for at opnå konkurrencefordele overfor andre virksomheder og når dette leder til arbejdsløshed eller forværrede vilkår for virksomheder og ansatte i den aktuelle branche.

3. Arbejdsgruppens analyse af forhold som kan lede til social dumping

Arbejdsgruppen har valgt at begrænse sin analyse til EU/EØS-området og forhold som berører Norden. Arbejdsgruppen har undersøgt følgende forhold som man mente, kunne lede til social dumping:

Arbejdskraft fra andre lande tager arbejde i Norden på vilkår, som er dårligere end værtslandets normale. Det kan gælde permanente eller korttidsopgaver, eksempelvis sæsonarbejde. Ligeledes kan det forekomme, at man udnytter uddannelseskontrakter til formål som ikke var den oprindelige hensigt.

Arbejdstagere, som er ansatte i et andet lande, men udstationerede i et nordisk land, arbejder på vilkår, som er dårligere en værtslandets normale (dvs. udstationeringsdirektivet overholdes ikke/fungerer ikke).

Virksomheder i Norden arbejder på vilkår som er dårligere end hvad normalt gælder for virksomheder i samme branche.

Et medlemsland i EU/EØS skaber regler som forværrer løn- og arbejdsvilkår i landet og tiltrækker derved virksomheder som ellers ville være placeret i et nordisk land.

4. Arbejdsgruppens konklusioner

Arbejdsgruppen har konstateret, at generelt set er social dumping ikke noget omfattende problem på de nordiske arbejdsmarkeder i dag, særligt ikke i forhold til andre EU/EØS-lande.

Virksomhedsflytninger

Det forekommer, at en virksomhed flytter fra Norden til et andet europæisk land med ringere løn- og arbejdsvilkår, men det kan ikke entydigt konkluderes, at dette skyldes konkurrence på løn- og arbejdsvilkår. Og overordnet kan man konstatere, at forskellene i løn- og arbejdsvilkår indenfor EU/EØS er blevet mindre, da standarden i de lande, der som udgangspunkt havde dårligste forhold er forhøjet og ikke p.g.a. lavere standarder i de lande, som i udgangspunktet lå højt.

Det frie arbejdsmarked

Det frie arbejdsmarked i EU/EØS har ikke ført til alvorlige problemer eller tendenser til social dumping i noget nordisk land. Det skyldes, at udformningen af love, aftaler og organisationsstruktur på vore arbejdsmarkeder, men også at arbejds- og levevilkår i EU/EØS-landene er nogenlunde ens. Der er ikke mange borgere, som må acceptere urimeligt lav løn eller dårlige arbejdsvilkår. Og man kender endnu ikke "McDonalds jobs" i så stor grad som man har i USA.

Et af de områder hvor arbejdsgruppen imidlertid peger på usikkerheder er, at man ikke kender effekterne af at udvide det frie arbejdsmarked i EU/EØS med lavlønssområderne i Central- og Østeuropa. Arbejdsgruppen mener dog, at arbejdsmarkedets parter og kollektivaftalerne, som dækker så stor en del af arbejdsmarkedet i Norden, vil sikre, at potentielle indvandrere ikke vil kunne konkurrere ved at tilbyde at arbejde for lavere løn/vilkår. Eventuelle svagheder burde kunne opvejes ved ændring/komplettering af eksisterende regler og kontrolmekanismer.

Ændret konkurrencesituation ved udvidelsen

Udvidelsen vil i realiteten betyde, at EU/EØS's nuværende virksomheder vil få en ændret konkurrencesituation efter udvidelsen, da de nye medlemslandes virksomheder skal følge EU/EØS-reglerne, ikke alene på arbejdsvilkår/arbejds miljø, men også på det fysiske miljø osv.

Dårlige arbejdsvilkår i EU/EØS – det illegale arbejdsmarked

Der findes eksempler på arbejde, som udføres under dårligere vilkår end normalt, men dette synes ikke at være en følge af konkurrence eller indvandring.

Dårlige løn- og arbejdsvilkår synes primært på det illegale arbejdsmarked – her arbejdes ikke efter regler om løn, arbejdsvilkår, sikkerhed osv.

Det illegale arbejdsmarked har endnu ikke en udbredelse, så det truer løn og arbejdsvilkår på det legale arbejdsmarked, dog er illegalt arbejde – ligesom sort arbejde – mere udbredt i visse brancher, hvor det har betydet en hårdere og illoyal konkurrence, som truer lønudviklingen og arbejdsvilkårene for såvel ansatte som virksomheder, samt skattegrundlaget.

5. Europaudvalgets konklusioner

Illegal arbejdskraft

Europaudvalget mener ikke, at det kan accepteres at virksomheder for at forbedre sin konkurrenceevne anvender illegal arbejdskraft til at bringe omkostningerne ned.

Europaudvalget mener, at de nordiske lande bør udveksle erfaringer med bekæmpelse af illegalt arbejde. Landene bør samarbejde om at udforme kontrolsystemer, som fanger virksomheder, der anvender illegalt arbejde. Endvidere mener Europaudvalget, at de nordiske lande bør samordne sine sanktioner på et så højt niveau (f.eks. i form af bøder, skadeserstatning, erhvervsforbud), at det virker afskrækkende at anvende illegalt arbejde.

Europaudvalget er klar over, at det er en meget vanskelig opgave, særligt i brancher (f.eks. bygge/anlæg og vedligeholdelses) hvor man i høj grad anvender underentreprenører eller ansætter fra bureauer. Europaudvalget mener, at en vej de nordiske lande kunne overveje ville være at samordne regler på dette område, således at der opnås større åbenhed om projekter, hvor flere arbejdsgivere er involveret. Også i brancher hvor den faglige organisering kan være svag, f.eks. i hotel- og restaurationsbranchen, kan det være vanskeligt at kontrollere løn- og arbejdsforhold.

I denne sammenhæng ønsker Europaudvalget også at pege på de allerede eksisterende problemer med sort arbejde, som jo udgør samme trussel for de sociale forhold på arbejdsmarkedet og for skattegrundlaget. De nordiske landes samarbejde bør også omfatte overvejelser om kontrolmekanismer mod sort arbejde.

Når det gælder løn- og arbejdsvilkår inden for international skibsfart, f.eks. at man lovligt kan rekruttere udenlandske søfolk til deres hjemlands tariffer, vil Europaudvalget påpege at dette er ordninger som er godkendt af søfolkenes faglige organisationer, og dermed kommer i en anden kategori end de brancher som er nævnt ovenfor.

Betingelser for optagelse som nye medlemmer af EU

Europaudvalget konstaterer, at den pågående screeningsproces for ansøgerlandenes regelværk er særdeles vigtigt på arbejdsmarkedsområdet. Europaudvalget mener ikke, at de nordiske lande i udvidelsesprocessen må acceptere, at de nye medlemslande får undtagelser fra gældende EU-ret, når det gælder arbejdsretten (faglig organisering og virksomhed, og forbudet mod diskriminering).

Nordiske forberedelser for udvidelsen af EU/EØS

Europaudvalget er særligt bekymret for den øgede konkurrence fra nye medlemslande af EU, når det gælder virksomheder/erhvervsstruktur i udkantsområder i de nordiske lande.

Europaudvalget mener derfor, at de nordiske landes regeringer bør analysere EU's regional- og strukturstøtteordninger og de nationale subventions regler, således at man får en markør på, hvorledes disse påvirker udviklingen i konkurrencesvage regioner. Det er Europaudvalgets grundlæggende holdning, at offentlig støtte bør bidrage til en positiv udvikling i svage regioner, men at den ikke må indebære, at man flytter produktion og arbejdspladser fra et område til et andet indenfor EU/EØS-området.

Västerås, den 26. september 2000

Marianne Andersson (c)
Arnbjörg Sveinsdóttir (Sj)
Ole Vagn Christensen (S)
Øystein Djupedal (SV)
Olof Erland (lib)
Reynoldh Furustrand (s)
Aud Gaundal (A)
Per Erik Granström (s)

Valgerd Svarstad Haugland (KrF)
Per Kaalund (S)
Petri Neittaanmäki (Kesk.)
Marit Nybakk (A)
Kent Olsson (m)
Petri Salo (Kok.)
Steingrímur J. Sigfússon (VG)
Christopher Stensaker (Frp)

Udvalgsforslag

om fremme af ungdomsudveksling mellem Norden og de baltiske stater

(Fremlagt af Nærområdeudvalget)

1. Forslag

Nærområdeudvalget foreslår at

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at i samråd med Baltisk Råd udarbejde et nordisk-baltisk program for fremme af ungdomsudveksling mellem Norden og de baltiske stater og herved specielt

at udvikle nordiske og baltiske skolekontakter over landegrænserne, f.eks. gennem et nordisk-baltisk skolenetværk

at udarbejde retningslinier for mulige meritoverførsler mellem de baltiske og de nordiske systemer

at sammen med Baltisk Råd iværksætte en kampagne for at bruge og for at bekendtgøre en éntydig informationsplatform for det nordisk-baltiske skole- og udvekslingssamarbejde.

at sammen med Baltisk Råd og i samarbejde med udvalgte konkrete uddannelsessteder designe interregionale nordisk-baltiske ungdomsudvekslingsaktiviteter i strategisk samordning med relevante EU-ungdomsprogrammer

at sammen med Baltisk Råd analysere de faciliteter, af typen Interrail m.m., der er til rådighed for unges rejseaktiviteter i de respektive lande med henblik på at lette vilkårene.

at analysere hvilke restriktioner der foreligger, hvad angår arbejds- og opholdstilladelse sociale rettigheder, sygesikring m.m., og udarbejde retningslinier for deres afskaffelse – om nødvendigt ved national lovgivning

at etablere kurser og at oprette et netværk for fritidsledere, der kan være lokale garanter for ungdomsmobilitetens sociale og kulturelle kvaliteter

at i samarbejde med Nordisk Ministerråds informationskontorer og nationale universitetsinstitutter udarbejde rammer for sprogkurser, der kan smidiggøre ungdomsmobiliteten mellem landene

at aflægge regelmæssige fælles nordisk-baltiske rapporter om arbejdet med rekommandationen

2. Baggrund

Nærområdeudvalget har på sit møde i Oslo den 27 juni 2000 behandlet en slutrapport fra udvalgets rapportør angående ungdomsudveksling, Jeppe Kofod. På udvalgets opfordring udarbejdede rapportøren derefter et udkast til et udvalgsforslag angående forbedring af mulighederne for ungdomsudveksling mellem Norden og de baltiske stater. Udvalget har behandlet dette udkast på sit møde i Västerås den 26. september 2000 og har besluttet at forelægge Nordisk Råd ovenstående forslag til rekommandation rettet til de nordiske landes regeringer og til Nordisk Ministerråd.

Rapportørens arbejde er foregået i samarbejde med repræsentanter fra Baltisk Forsamling. Ovennævnte rapport behandles for nærværende i Baltisk Forsamling og udvalget forudsætter at Baltisk Forsamling på sin session i december år 2000 vil antage tilsvarende rekommandationer, rettet til de baltiske staters regeringer og Baltisk Råd.

3. Motivering

Udvalget betragter det som en forudsætning for visionen om et integreret Youth for Baltic-Nordic Mobility program, at de tre baltiske stater – for at skabe grobund for en integreret mobilitetsindsats i regionens 8 lande og tre selvstyrende områder – tager skridt til at starte ungdomsudvekslingsordninger inden for en baltisk ramme (et "Baltplus" program svarende til Nordplus) for at forberede en integration af de nordiske og de baltiske programmer.

Forslag: Nordisk Ministerråd (NMR) rekommanderes at i samråd med Baltisk Råd (BR) drøfte mulighederne for et "Baltplus" program.

Som fælles nordisk-baltiske initiativer, der kunne fremme udvekslingsordninger i skolesystemerne i den nordisk-baltiske region, foreslår gruppen:

- Al skoleundervisning skal tillige have en international/interregional vinkel. Dette betyder først og fremmest, at alle skoler bør aktivt søge grænseoverskridende skolekontakt for at etablere skolesamarbejde og/eller -korrespondance på alle niveauer på tværs af landegrænserne.

Forslag: De nordiske og baltiske undervisningsministre skal stimulere dannelsen af nordisk-baltiske skolenetværk til fremme af en international/interregional dimension i skolesystemerne på alle niveauer/klassetrin.

- Det bør være en fælles baltisk-nordisk intention, som det er det for de nordiske lande, at skolesystemerne og curriculæ er så kompatible som muligt, så folk rimeligt ukompliceret kan få deres uddannelse overalt i regionen. På samme vis bør karaktersystemet i regionenes uddannelsessystemer tilstræbe en vis grad af ensartethed.

Forslag: NMR og BR analyserer kompatibiliteten i de pågældende skolesystemer og udarbejder retningslinier for mulige meritoverførelser mellem de baltiske og de nordiske systemer samt analyserer de respektive karaktersystemer med henblik på at udvirke en vis tilnærmelse/sammenlignelighed

- For at opnå fuld valuta af disse bestræbelser på at åbne de baltisk-nordiske skole- og uddannelsessystemer er det vigtigt, at der findes én informationskanal, der med stor troværdighed kan betjene dem. Det kunne således overvejes, at hjemmesiden www.ballad.org, der drives af det svenske Østersøinstitut i Karlskrona, blev opgraderet til at være informationsplatformen for alle typer af mobilitets- og udvekslingsmuligheder, initiativer og projekter i regionen.

Forslag: NMR og BR iværksætter en kampagne for at bruge og for at bekendtgøre en éntydig informationsplatform for det nordisk-baltiske skole- og udvekslingssamarbejde.

Fælles nordisk-baltiske initiativer, som vil forpligte de nordiske og de baltiske politikere og organer til at fremme ungdomsudvekslingsprogrammer:

Youth for Baltic-Nordic Mobility lægger vægt på, at den baltisk-nordiske region ("5+3") i de regionale mobilitetsprogrammer agerer vis á vis EU-programmerne (Erasmus, Youth for Europe, Leonardo etc.) for at understrege en nordlig dimension også i denne sammenhæng.

- Derfor bør Nordisk Råd og Baltisk Forsamling skabe politisk interesse for og støtte til ungdomsudvekslingsaktiviteter ved at iværksætte et antal pilotprogrammer, der peger i denne retning.

Forslag: NMR og BR designer i samarbejde med udvalgte konkrete uddannelsessteder interregionale nordisk-baltiske ungdomsudvekslingsaktiviteter i strategisk samordning med relevante EU-ungdomsprogrammer.

- Med det sigte at skabe stærke strukturer for disse aktiviteter bør Nordisk Råd og Baltisk Forsamling tage fælles skridt for at fremme mobilitetsprogrammer og udvekslingsprojekter, som vil involvere og forpligte skolesamarbejdet og samarbejdet mellem de nationale paraplyorganisationer for ungdomsorganisationerne i regionen.

Forslag: NMR og BR iværksætter et fællesprojekt, hvor man inviterer uddannelsessteder og ungdomsorganisationer til at designe grænseoverskridende mobilitets- og udvekslingsprojekter og søge støtte hertil fra nordisk-baltiske midler

- For at gøre rejseaktiviteter nemme og billige for unge fra Baltikum bør de baltiske jernbaneselskaber indføre interrail billetter tillige med andre rabatordninger, som kan skabes i et samarbejde mellem ungdomsherberger, ungdomsrejsebureauer og andre partnere, f.eks. i forbindelse med festivaler og andre kulturbegivenheder for unge i Norden.

Forslag: NMR og BR analyserer de faciliteter, der er til rådighed for unges rejseaktiviteter i de respektive lande med henblik på at lette vilkårene.

Fælles nordisk-baltiske initiativer til løsning af indlysende problemer med restriktioner, utilstrækkelige ordninger med sygesikring o.lign. samt manglende sprogfærdighed:

- Der er tilsyneladende en række restriktioner vedr. opholds- og arbejdstilladelser, ret til sygesikring og akut social bistand for unge udlændinge i de nordiske lande og måske også i de baltiske lande. Disse restriktioner bør undersøges og afskaffes om nødvendigt ved national lovgivning.

Forslag: NMR og BR analyserer de respektive restriktioner og udarbejder retningslinier for deres afskaffelse – om nødvendigt ved national lovgivning.

- Der bør dannes et netværk af skolede og motiverede unge fritidsledere til at tage sig af de sociale og kulturelle aspekter af organiseret ungdomsmobilitet (så som Nordjobb og Eastjobb) eventuelt i samarbejde med Foreningerne Norden og de nordiske informationskontorer.

Forslag: NMR og BR tager i samvirke med NMR's informationskontorer og Foreningerne Norden skridt til at etablere kurser og til at oprette et netværk for fritidsledere, der kan være garanter for ungdomsmobilitetens sociale og kulturelle kvaliteter

- Der bør etableres en struktur, der kan forstærke de ad hoc sprogkurser, som udbydes i samarbejde mellem de nordiske informationskontorer og visse universitetsinstitutter.

Forslag: NMR og BR udarbejder i samarbejde med NMR's informationskontorer og nationale universitetsinstitutter rammer for sprogkurser, der kan smidiggøre ungdomsmobiliteten mellem landene

Youth for Baltic-Nordic Mobility – et ansvar for de baltiske og nordiske ministerråd

De initiativer der efterlyses i rapportens konklusioner, skal tages af de nordiske og baltiske regeringer. Der er i vid udstrækning tale om fælles initiativer. De kræver derfor fælles aktion. Nordisk Råd må derfor ønske sig et fælles svar på de stillede forslag fra Nordisk Ministerråd og Baltisk Råd og udbede sig også regelmæssige rapporter til Nordisk Råds og

Baltisk Forsamlings plenarmøder vedrørende fremdriften i de fælles projekter.

Västerås den 26 september 2000

Per-Kristian Foss (H)

Lennart Gustavsson (v)

Chris Heister (m)

Hjálmar Jónsson (Sj)

Margareta Israelsson (s)

Randi Karlstrøm (KrF)

Kaj Larsson (s)

Hannes Manninen (Kesk.)

Tore Nordtun (A)

Karin Olsson (s)

Jan Erik Ågren (kd)

Komiteforslag

om opfølgning af Nordisk Råds konferencer, seminarer, høringer og rapporter

(Fremlagt af Kontrolkomiteen)

1. Forslag

Kontrolkomiteen foreslår, at

Nordisk Råd beslutter

at koncentrere sine konferencer, seminarer, høringer og rapporter til prioriterede politiske emner og temaer,

at tydeligere end tidligere klargøre hensigt og formål for aktiviteter og rapporter, således at opfølgning kan sikres.

2. Baggrund

Kontrolkomiteen har i 2000 valgt at granske opfølgningen af Nordisk Råds konferencer, seminarer, høringer og rapporter, altså de aktiviteter som Nordisk Råd i overensstemmelse med reformarbejdet medio 1990'erne arrangerer ud over rådets ordinære mødevirksomhed. I reformprocessen blev der lagt vægt på, at Nordisk Råd kunne arrangere temamøder og – konferencer for at fokusere på spørgsmål af særlig betydning, hvor det nordiske samarbejde kunne agere som trendsættere og meningsdannere.

Kontrolkomiteen fik i den forbindelse udarbejdet et underlagsmateriale, hvor det fremgik, at Nordisk Råd i perioden januar 1997 til april 2000 havde arrangeret 31 konferencer, seminarer og høringer. En del af disse var interne i udvalgene, en del offentlige (enten i forbindelse med de ordinære møder eller som særskilte arrangementer).

Temaer for arrangementer

Kontrolkomiteen konkluderer, at de afholdte arrangementer i perioden 1997 til april 2000 alle lå inden for Nordisk Råds arbejdsfelt. Kontrolkomiteen mener selvsagt, at Nordisk Råds organer kan beslutte, hvilke emner man ønsker at fremme og Kontrolkomiteen konkluderer, at de afholdte konferencer, seminarer, høringer og de skrevne rapporter har

været udtryk for, hvilke temaer Nordisk Råds organer har fundet politisk aktuelle.

Arrangementers hensigt og formål

Kontrolkomiteen mener, at der kan være forskellige hensigter og formål med et arrangement eller med udarbejdelsen af en rapport i en politisk organisation. Hensigten kan være at gøre opmærksom på et bestemt spørgsmål/emne og øge muligheden for at andre (regering, nationale parlamenter, presse) tager sagen op. Eller det kan være at det relevante Nordisk Råds organ ønsker at skaffe sig information om et emne for eventuelt at tage et politisk initiativ (f.eks. præsidi- eller udvalgsforslag).

Arrangementers opfølgning

Kontrolkomiteen mener, at uanset hensigten og formålet med et arrangement, så bør Nordisk Råd sikre en form for opfølgning. Kontrolkomiteen konkluderer, at Nordisk Råds organer ikke altid har været tilstrækkeligt bevidste om og konsekvente i opfølgningen af sine arrangementer.

Kontrolkomiteen mener, at Nordisk Råds arbejde kunne vinde ved, at Nordisk Råds organer forud for et arrangement klarere formulerer hensigt og mål med et arrangement, hvilket også vil lette opfølgningen.

Nordisk Råds organer bør ligeledes allerede i planlægningsfasen tage præcist stilling til, hvilken form for dokumentation man ønsker (referat, udførlig protokol, rapport), da dokumentation og dermed afrapportering vil ligge til grund for den senere opfølgning.

Kontrolkomiteens konklusioner

På baggrund af ovenstående konkluderer Kontrolkomiteen, at det vil være ønskeligt, hvis Nordisk Råd styrker opmærksomheden om at præcisere hensigt og mål med arrangementer og rapporter samt gør sig klart, hvilken form for opfølgning der er ønskelig. Kontrolkomiteen understreger således vigtigheden af, at alle arrangementer og rapporter har en klar hensigt og et klart mål og at ønskerne til opfølgning ligger fast tidligt i planlægningsfasen. En metode til at opnå dette kunne være, at Nordisk Råds organer arbejder efter faste procedurer ved vedtagelse om iværksætning af gennemførelse af arrangementer og rapporter.

Kontrolkomiteen foreslår, at

Nordisk Råd beslutter

at koncentrere sine konferencer, seminarer, høringer og rapporter til prioriterede politiske emner og temaer,

at tydeligere end tidligere klargøre hensigt og formål for aktiviteter og rapporter, således at opfølgning kan sikres.

København, Mariehamn, Oslo, Reykjavik, Stockholm
den 16. oktober 2000

Arnbjörg Sveinsdóttir (Sj)
Olof Erland (lib)
Eva Johansson (s), formand

Marit Nybakk (A)
Vibeke Peschardt (RV)

Kommittéförslag

om Nordjobb-verksamheten

(Framställt av Kontrollkommittén)

Kontrollkommitténs förslag till beslut

Kontrollkommittén föreslår med hänvisning till vad som nedan anförs att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att i samråd med Föreningarna Nordens Förbund se över Nordjobb-verksamheten och överväga andra/ytterligare former för nordiskt ungdomsutbyte

att överväga hur Nordiska ministerrådet bättre kan bidra till att informera och sprida kunskap om de nordiska utbytesprogrammen för främst ungdom

Bakgrund

Nordiska rådets Kontrollkommitté utövar den parlamentariska kontrollen över verksamhet som finansieras med gemensamma nordiska medel, och kan också granska nordiskt samarbete i övrigt.

Utöver den ordinarie granskningen av Nordiska rådets och Ministerrådets bokslut och verksamhetsberättelser m.m. väljer kontrollkommittén varje år ut ett eller flera sakområden för särskild granskning. Under år 2000 har en sådan s.k. kontrolluppgift avsett Nordjobb-verksamheten.

Nordjobb är ett utbytesprogram för ungdomar (18-26 år) i Norden. De som önskar delta söker "feriejobb" i ett annat nordiskt land än det egna. De som erbjuds och accepterar en anställning får hjälp att ordna någonstans att bo, exempelvis i student- eller personalbostäder.

Under vistelsen erbjuds deltagarna en rad olika kultur- och fritidsaktiviteter. I dessa aktiviteter kan också ungdomar från mottagarlandet delta, liksom unga från andra nordiska länder som inte är nordjobbare, men som ändå uppehåller sig i "mottagarlandet". Detta innebär att antalet ungdomar som via Nordjobb kommer i kontakt med ungdomar från andra nordiska länder är större än antalet deltagare i Nordjobb som sådant.

Finansiella bidrag betalas varken till deltagarna eller till arbetsgivarna, dvs. deltagarna betalar själva resa och uppehälle, och arbetsgivarna betalar normal lön och sociala avgifter. Programmets direkta omkostnader går således helt till information och administration, och till de kultur- och fritidsaktiviteter som erbjuds deltagarna.

Relativt omfattande utvärderingar av hur olika berörda (deltagare, arbetsgivare, m.fl.) uppfattade Nordjobb gjordes åren 1993 och 1994. I sammanfattning visade dessa att deltagarna bedömde verksamheten som positiv, och att Nordjobb var ett värdefullt bidrag till utbyte och samarbete inom Norden. Därefter har inga mer systematiska utvärderingar genomförts, även om Föreningarna Nordens ansvariga på olika sätt följt upp hur verksamheten utvecklats, bl.a. genom frågeformulär till deltagare och arbetsgivare.

Kontrollkommitténs granskning inleddes som en förstudie till en ny utvärdering. Den tid som stått till förfogande har inte varit tillräcklig för någon mer omfattande datainsamling, och därför inte för några långtgående slutsatser om hur olika instressenter värderar programmet. Det övergripande intrycket är emellertid att Nordjobb är uppskattat av det stora flertalet deltagare, och att de flesta är nöjda med såväl arbetet som med inkvartering och fritidsaktiviteter.

Detta är naturligtvis positivt, men möjliggör å andra sidan inga slutsatser om hur stort det potentiella intresset i den aktuella åldersgruppen är.

Rekrytering och deltagande

Antalet deltagare har varierat, med en fallande tendens de senaste åren. Nordjobb har fungerat sedan år 1985. Antalet deltagare var störst i slutet av 1980-talet, omkring 1200/år, varefter det sjönk snabbt till som lägst 487 år 1993. Därefter har deltagarantalet ökat igen, så att 819 jobb förmedlades år 1998, 653 år 1999 och enligt preliminära siffror 796 år 2000.

Föreningarna Norden har i år ökat sina ansträngningar både vad gäller att informera ungdomar och att få fram erbjudanden om arbeten. Det ökade antalet ansökningar och deltagare från 1999 till 2000 beror sannolikt på detta. Föreningarna Norden skulle önska göra ytterligare insatser, men möjligheterna att finansiera sådana är begränsade. Man anser sig ha kapacitet att administrera 1000 deltagare/år, och har som mål att nå tillbaka dit.

Det bör påpekas att Nordjobb är öppet endast för dem som är medborgare i något nordiskt land, dvs. många ungdomar med invandrarbakgrund är utestängda. Det går givetvis stick i stäv med strävan att integrera dessa ungdomar i de nordiska samhällena, och ge dem samma möjligheter – åtminstone formellt – som andra. Nordjobb bör vara öppet

för alla ungdomar (i åldern 18-26 år, som hittills) som är bosatta i Norden. Det betyder också att antalet potentiella sökande/deltagare i Nordjobb ökar något, men förändringen motiveras i första hand av rättviseskäl, och kan inte antas få någon stor effekt vad gäller deltagarantalet.

För flertalet av dem som söker Nordjobb tycks det vara möjligheten av att uppleva ett annat land som är det primära. Arbetet ses som ett sätt att finansiera vistelsen, dvs. de sökande inser och accepterar att de gör en viss uppoffring i ekonomiska termer.

Det syns dock ganska tydligt i variationen av antalet sökande, och länderfördelningen, att det finns en stor grupp som söker när ungdomsarbetslösheten, inklusive om sommaren, är relativt hög i hemlandet. Emellertid kan dessa sökande få jobb bara om det finns en motsvarande efterfrågan i något annat nordiskt land. Det måste bedömas vara en sällsynt kombination, vilket indikeras av att när antalet sökande var störst, i början av 1990-talet, var deltagandet lägst.

En tendens på arbetsmarknaderna i Norden är att antalet arbeten som inte fordrar särskild utbildning eller kunskaper minskar. Det är påtagligt att industrin, som initierade Nordjobb-verksamheten, inte har många arbetsplatser att erbjuda. Samtidigt kan pressen på studerande att få sina studier färdiga i tid och med goda betyg innebära att de i ökad grad prioriterar praktik som är relevant för studier och framtida arbetsliv, och/eller feriearbeten som ger goda (netto-) inkomster på kort tid.

Att alla fem nordiska länder numera är medlemmar i EU/EES innebär att Nordjobb i viss mån konkurrerar med feriejobb i andra europeiska länder. Visserligen finns inga program som motsvarar Nordjobb, men den gemensamma arbetsmarknaden inom EU/EES betyder att det blivit lättare att få ett arbete som kan finansiera en tids vistelse utanför Norden.

Detta kan innebära att det inte blir avsevärt lättare att rekrytera deltagare till Nordjobb de kommande åren, även om arbetsmarknads-situationen för ungdomar ser ut att fortsätta vara gynnsam. Man kan också konstatera att inget år sedan 1990 har antalet deltagare överstigit 1000, eller ens 900. Detta leder till slutsatsen att med de resurser som nu finns tillgängliga kan man inte räkna med att annat än undantagsvis nå målet 1000 deltagare/år i Nordjobb. För det krävs sannolikt utökade informationsresurser antingen i form av en engångsinsats eller permanent.

Kostnader

Nordjobb kräver en viss basorganisation, vilket innebär att verksamheten måste ha en viss omfattning för att inte kostnaden per deltagare skall bli orimligt hög.

Efter att Nordjobb startats i mitten av 1980-talet, överenskoms år 1990 att Föreningarna Nordens Förbund skulle överta ansvaret för att administrera programmet, och att man skulle få årliga bidrag till detta via Nordiska ministerrådets budget. Dessa bidrag har under 1990-talet motsvarat omkring 2/3 av de totala kostnaderna för verksamheten, och var år 1999 2,8 miljoner DKK. Totalt stod c:a 4,3 miljoner DKK till förfogande.

På några års sikt, med ungefär samma uppläggning av Nordjobb som hittills och med den resursnivå som gällde t.o.m. 1999, tycks det realistiskt att räkna med att deltagarantalet ligger mellan 800/år och 1000/år. Mycket grovt innebär detta en kostnad över Nordiska ministerrådets budget på mellan 2 800 DKK och 3 500 DKK per deltagare. Den genomsnittliga längden på Nordjobb-uppehållet är omkring 8 veckor.

Emellertid beslutade ÄK-arbetsmarknad/ministerrådet för år 2000 att dela upp sitt bidrag i en fast del, 2,2 miljoner DKK för de första 800 deltagarna, och därutöver 3 000 DKK per deltagare upp till 1000, dvs. maximalt 2,8 miljoner DKK. Enligt budgetförslaget för år 2001 avser man fortsätta denna nyordning, dock med den skillnaden att maximibeloppet sänkts från 2,8 till 2,7 MDKK – fortfarande för 1000 deltagare.

Det innebär att om målet 1000 deltagare inte nås – och det tycks inte realistiskt på kort sikt – har man i praktiken sänkt anslaget till Nordjobb. Detta riskerar givetvis att leda till sjunkande aktivitet inom Nordjobb och/eller förändringar – t.ex. i form av kortare arbetsperioder – som syftar till att hålla uppe deltagarantalet men samtidigt kan försämra verksamhetens kvalitet.

Slutsatser

Nordjobb-verksamheten innebär ett utbyte, men inte någon nämnvärd ökning av sysselsättningen för ungdomar totalt sett, och inte heller några påtagligt positiva effekter för deltagarnas framtida situation på arbetsmarknaden. Som påpekats ovan är Nordjobb-verksamheten därför av begränsat värde som arbetsmarknadspolitisk åtgärd.

Verksamhetens värde kan dock inte mätas efter en sådan måttstock.. Grundtanken måste vara utbytet, och värdet av Nordjobb måste därför mätas i hur mycket programmet direkt och indirekt bidrar till förståelse och samarbete mellan de nordiska länderna.

Mycket talar således för att Nordjobb bör värderas i förhållande till andra (ungdoms-) utbytesprogram snarare än, som nu, i förhållande till andra

aktiviteter inom sektorn arbetsmarknad. Konkret skulle det kunna innebära att man flyttar budgetposten till en annan sektor.

Samtidigt är det självfallet är det en grundläggande fråga om resultaten av Nordjobb motiverar kostnaderna. Eller, annorlunda uttryckt, är Nordjobb med den utformning och de villkor som för närvarande gäller, och i ljuset av samhällsutvecklingen på senare år, tillräckligt attraktivt för ungdomar i Norden?

Nordiska rådet har i olika sammanhang uttalat sig till stöd för Nordjobb, eller mer allmänt påpekat det stora värdet av program och åtgärder som stimulerar ungdomsutbytet inom Norden. Detta betyder naturligtvis inte att Nordjobb-verksamheten ovillkorligen bör drivas vidare, eller att den bör drivas vidare i nuvarande former.

Kontrollkommittén menar att det tvärtom är angeläget att med utgångspunkt i Nordjobb-verksamheten såsom den bedrivits på senare år undersöka i vilka former och på vilka villkor utbytesverksamhet för ungdomar i Norden lämpligast kan bedrivas. En sådan undersökning bör givetvis göras i samarbete med Föreningarna Nordens Förbund och följas av diskussioner om eventuella förändringar av Nordjobb och/eller dess finansiering.

Oavsett hur formerna för Nordjobb och/eller andra program för ungdomsutbyte inom Norden utvecklar sig vore det därutöver angeläget att överväga hur man kunde bidra till ökad information och kännedom i de aktuella målgrupperna, dvs. främst ungdomar i de nordiska länderna, om de nordiska utbytesprogrammen.

Västerås den 26 september 2000

Arnbjörg Sveinsdóttir (Sj)

Olof Erland (lib)

Eva Johansson (s), ordförande

Marit Nybakk (A)

Vibeke Peschardt (RV)

Utskottsförslag

om demokrati och välfärd i ett globalt perspektiv

(Framlagt av Nordenutskottet)

Nordiska rådets Nordenutskott har vid sitt möte den 27 juni 2000 godkänt förslag till uppföljning av rapporten "Globaliseringen och Norden - globaliseringens betydelse för kulturpolitik och socialpolitik ur ett nordiskt perspektiv" utarbetad av Elver Jonsson (fp). Rapporten utgjorde bl.a. ett underlag till debatt vid den 51:a sessionen 1999 om globaliseringen och Norden. Mot denna bakgrund framlägger Nordenutskottet sitt förslag.

1. Nordenutskottets förslag

Nordenutskottet föreslår att

1. Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att klarlägga vilka delar av den nordiska välfärdsmodellen som det finns samstämmighet om att man skall värna;

att i det planerade välfärdsforskningsprogrammet inkludera en undersökning av i vilken utsträckning harmoniserigar, och med särskilt beaktande av skattebasernas rörlighet, påverkar handlingsfriheten när det gäller val av välfärdsmodell;

at i det planlagte velferdsforskningsprogrammet inkludera en undersøkelse av hvordan utviklingen med stadig større enheter med påfølgende sterke konsentrasjon i finansnæringen og øvrig næringsliv påvirker maktforholdene i samfunnet og forbrukernes situasjoner;

att det i de fortsatta förberedelsearbetet med globaliseringsfrågorna tas hänsyn till demokrati- och framtidsutredningarna i de nordiska länderna;

att med utgångspunkt i bl.a. demokratiutredningarna presentera gemensamma handlingslinjer för att stärka demokratins ställning i de nordiska länderna och förnya deras former;

att innanför och utanför Norden sprida kunskap om de nordiska ländernas erfarenheter av folkrörelser, medbestämmande, byalag och folkbildning samt att skapa ett forum för inbördes kommunikation mellan dessa och att undersöka möjligheterna för att upprätta en databas för detta syfte.

Nordenutskottet föreslår att

2. Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

att i internationella sammanhang eftersträva ett gemensamt inflytande för framflyttande av de europeiska positionerna i riktning mot ett dynamiskt välfärdssamhälle liknande de nordiska;

att i allt internationellt samarbete sträva efter ett gemensamt nordiskt agerande i syfte att främja goda levnadsvillkor i utvecklingsländer och nyindustrialiserade länder;

att på internationella arenor, t.ex. EU, FN, WTO verka för att folkrörelsernas och frivilligorganisationernas roll stärks i syfte att öka demokratiseringen av den globala styrningen.

Västerås den 26 september 2000

Charlotta L. Bjälkebring (v)

Per Roar Bredvold (Frp)

Anneliese Dørum (A)

Odd Einar Dørum (V)

Ragnar Erlandsson (ÅC)

Ann-Marie Fagerström (s)

Åke Gustavsson (s), vice ordförande

Tuula Haatainen (SDP)

Søren Hansen (S)

Lars Hjertén (m)

Eva Johansson (s)

Elver Jonsson (fp)

Rune E. Kristiansen (A)

Jógvan á Lakjuni (Ff)

Pehr Löf (SFP), ordförande

Astrid Marie Nistad (A)

Vibeke Peschardt (V)

Dan R. Petersen (Jvfl.)

Bror Yngve Rahm (KrF)

Aulis Ranta-Muotio (Kesk.)

Sigríður Jóhannesdóttir (A)

Kaj Stilling (SF)

Bihang

Förslag till uppföljning av rapporten Globaliseringen och Norden

Av Elver Jonsson (fp) - Godkänt av Nordenutskottet den 27 juni 2000

Sammanfattning

De förslag som här presenteras syftar till att stärka de nordiska ländernas inflytande för att skapa ett dynamiskt välfärdssamhälle men också till att främja goda levnadsvillkor i utvecklingsländer och nyindustrialiserade länder. Vi måste också kartlägga vilka delar av den nordiska välfärdsmodellen vi önskar slå särskild vakt om och i vilken utsträckning harmoniseringar påverkar vår handlingsfrihet. Den senare påverkas inte minst av skattebasernas flyktighet i ett globaliserat IT-samhälle. Förslagen syftar också till att stärka medborgarnas inflytande och flytta besluten närmare den enskilda individen. För att öka demokratiseringen av den globala styrningen föreslås också att vi på internationella arenor verkar för att folkrörelsernas och frivilligorganisationernas roll stärks. Som ett verktyg för att uppnå detta syfte föreslås t ex. upprättandet av en databas som kan sprida kunskap om de nordiska ländernas erfarenhet av folkrörelser, medbestämmande, byalag och folkbildning. Som framgår av nedanstående påverkar den tilltagande globaliseringen vår samhällsstruktur och vårt sätt att leva på många olika nivåer. Jag har bara lyft fram några.

Uppdraget

Vid Nordiska rådets 51:a session 1999 förelåg en rapport om globaliseringens betydelse för kulturpolitik och socialpolitik ur ett nordiskt perspektiv "Globaliseringen och Norden". Rapporten, som utarbetats till Nordenutskottet, låg till grund för en debatt i plenarförsamlingen. Vid utarbetandet av rapporten har min utgångspunkt varit utbyggd kring regional samverkan, motverkan av tendenser till slutenhet mot omvärlden, betydelse av tillväxt och marknadsekonomi, vidgande av arbetsmarknads-marknaden till nya områden och åtgärdande av brister som orsakar arbetslöshet. Vidareutbildning och kompetensutveckling har också varit väg-ledande för rapporten. Alltför många ungdomar lämnar idag grundskolan utan betyg i viktiga basämnen. En svensk utredning visade nyligen att var fjärde elev lämnar grundskolan utan godkänt betyg i svenska och matematik Detta är alarmerande inte minst mot bakgrund av att det i sin tur medför svårigheter att komma in på arbetsmarknaden och i förlängningen till utslagning och utanförskap. Nordenutskottet konstaterade vid möte den 25 januari 2000 att rapporten "Globaliseringen och Norden" fått en bra belysning vid sessionen och föreslog att ge rapportören ett fortsatt mandat att följa upp rapporten.

Mandatet innebar att jag skulle göra ett selektivt urval av de mest intressanta förslagen i rapporten. Här nedan redovisas mina förslag.

Allmänt

Generellt kan sägas att såväl Nordiska rådet som Nordiska ministerrådet i sitt framtida arbete bör ägna stor uppmärksamhet åt olika aspekter av globaliseringen med tyngpunkt på vilken betydelse den har ur ett nordiskt perspektiv. Tempot i samhället har under senare år ökat betydligt, bl.a. beroende på den nya tekniken som givit oss nya livsbetingelser. Att ha eller inte ha tillgång till Internet har till dels blivit en ny vattendelare i våra samhällen. Den som inte har Internet står mer utanför än den som kan koppla upp sig på nätet. Denna ojämlikhet kan skapa nya klasskillnader. De nordiska länderna bör också medverka till att regional samverkan vidarutvecklas och främjas såväl inom ramen för EU- och EES- samarbetet som när det gäller kontakterna i närområdet. Den nordliga dimensionen måste tillmätas stor vikt och här pågår ju ett särskilt arbete inom den av presidiet tillsatta arbetsgruppen om den nordliga dimensionen. Det kan sägas att globaliseringen bidrar till att öka behovet av regionalt samarbete. Regioner blir en naturlig plattform för samarbete.

Utskottsförslag

Enligt min uppfattning bör några av de i rapporten aktualiserade slutsatserna leda till ett antal utskottsförslag och initiativ.

Välfärdssystem

Globaliseringen kommer troligen inte att innebära några drastiska förändringar i välfärdssystemet i Norden. Det är dock troligt att globaliseringen och inte minst europeiseringen leder till vissa förändringar i både positiv och negativ riktning beroende på vilket inflytande Norden kommer att få. EU har tillsvidare deklarerat att socialpolitiken och välfärdsprogrammen i huvudsak hör till de enskilda nationalstaternas intressesfär. Det kan dock noteras att en av slutsatserna vid Europeiska rådets möte i Lissabon i mars i år handlar om att modernisera den sociala modellen för Europa genom att stimulera människors förmåga att ta till sig nya kunskaper och att utveckla sin yrkesroll i syfte att tillsammans bygga upp ett aktivt välfärdssamhälle. I ett av de strategiska målen för Europiska rådet konstateras att medborgarna är Europas största tillgång och bör stå i fokus för unionens politik. Det kommer att vara av största vikt att satsa på människorna och att bygga upp ett aktivt och dynamiskt välfärdssamhälle, både för Europas plats i kunskapsekonomin och för att se till att framväxandet av den nya ekonomin inte ytterligare förvärrar de rådande sociala problemen arbetslöshet, social utslagning och fattigdom. Viktigt är också att vi får en solidarisk välfärd. Vår välfärd i Norden får

inte profitera på andras välfärd, alla måste få ta del av denna. Mot denna bakgrund är det viktigt att Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet intensifierar diskussionen om hur mycket av rätten att själv besluta om välfärds-modellen man vill förbehålla sig själv.

Det föreslås att

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

- att i internationella sammanhang eftersträva ett gemensamt inflytande för framflyttande av de europeiska positionerna i riktning mot ett dynamiskt välfärdssamhälle liknande de nordiska
- att i allt internationellt samarbete sträva efter ett gemensamt nordiskt agerande i syfte att främja goda levnadsvillkor i utvecklingsländer och nyindustrialiserade länder

Vidare föreslås att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

- att klarlägga vilka delar av den nordiska välfärdsmodellen som det finns samstämmighet om att man skall värna
- att det i de fortsatta förberedelsearbetet med globaliseringsfrågorna tas hänsyn till demokrati- och framtidsutredningarna i de nordiska länderna.

Välfärdsforskning

Under detta år startar Nordiska ministerrådet ett välfärdsforskningsprogram, som beräknas pågå under fem år. Syftet är att analysera den nordiska välfärdsmodellen ur ett europeiskt perspektiv. Avsikten är bl.a. att kartlägga inom vilka områden det finns en särskild nordisk modell och redogöra för fördelar och nackdelar med denna typ av välfärdssamhälle i jämförelse med andra utvecklade industrinationer i Europa. En viktig fråga gäller t.ex. hur modellen skall moderniseras och anpassas till förändrade ekonomiska och sociala villkor i syfte att behålla eller förbättra den nordiska samhällsstrukturen och stärka samhällsmålen om ekonomiskt välstånd, hög sysselsättning, jämlikhet, goda sociala och hälsomässiga villkor för medborgarna och hög delaktighet. IT skapar flyktiga skattebaser. Detta reser frågan hur vi skall finansiera välfärden i det globaliserade IT-samhället. Handeln över Internet ökar liksom utflyttningen eller risken för utflyttning av tjänster som tillhandahålls via Internet. Nästan allt kan idag beställas utomlands vilket innebär att möjligheterna till effektiv punkt- och omsättningskatt förändras.

Därför föreslås att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att i det planerade välfärdsforskningsprogrammet inkludera en undersökning av i vilken utsträckning harmoniserigar, och med särskilt beaktande av skattebasernas rörlighet, påverkar handlingsfriheten när det gäller val av välfärdsmodell

at i det planlagte velferdsforskningsprogrammet inkludere en undersøkelse av hvordan utviklingen med stadig større enheter med påfølgende sterke konsentrasjon i finansnæringen og øvrig næringsliv påvirker maktforholdene i samfunnet og forbrukernes situasjoner.

Stärkt demokrati

Globaliseringstakten är så hög att det inte räcker med bara det traditionella politiska systemet om vi skall hänga med i teknologins snabba framsteg och samtidigt främja den demokratiska utvecklingen. Det behövs här en gemensam insats tvärs över politiska skiljelinjer, från statsmakter, arbetsliv, folkrörelser och frivillig organisationer för att möta de utmaningar som globaliseringen för med sig av både gott och ont. Utan tvivel är det så att globaliseringen för många känns som ett hot medan den för andra innehåller oanade möjligheter. Under kommande år 2001 bör Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet ägna särskild uppmärksamhet åt hur nationalstaternas roll förändras till följd av globaliseringen. För mig är förnyade och stärkta folkrörelser viktiga "nerifrånkrafter" i globaliseringens tidevarv där så många beslut fattas så långt bort och så högt upp och där medborgaren kan uppleva att möjligheterna att påverka sin egen tillvaro är mycket små. Frivilligt och ideellt arbete behövs för att främja demokratin. Inte minst för att stärka demokratiutvecklingen i vårt närområde. Därför behöver vi förbättra förutsättningarna för medborgarnas deltagande i, inflytande över och delaktighet i samhällsutveckling. Det är viktigt att besluten fattas så nära den enskilda människan som möjligt och att den enskilda individen i större utsträckning kan vara med i den beslutsprocess som gäller henne och hennes närmaste omgivning. Detta kan öka de enskilda individernas förtroende och intresse för besluten. Vidare känner den enskilda individen på gräsrotsnivå bättre till omständigheter/kulturer som råder i den egna omgivningen.

Mot bakgrund härav föreslås att

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

- att på internationella arenor, t.ex. EU, FN, WTO verka för att folkrörelsernas och frivilligorganisationernas roll stärks i syfte att öka demokratiseringen av den globala styrningen.

Vidare föreslås att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

- att innanför och utanför Norden sprida kunskap om de nordiska ländernas erfarenheter av folkrörelser, medbestämmande, byalag och folkbildning samt att skapa ett forum för inbördes kommunikation mellan dessa och att undersöka möjligheterna för att upprätta en databas för detta syfte.
- att med utgångspunkt i bl.a. demokratiutredningarna presentera gemensamma handlingslinjer för att stärka demokratins ställning i de nordiska länderna och förnya deras former.

Övrigt

Några av de frågor som berörs i rapporten "Globaliseringen och Norden - globaliseringens betydelse för kulturpolitik och socialpolitik ur ett nordiskt perspektiv" finns redan på Nordiska rådets dagordning och kan hänskjutas till dessa så att vi inte dubbelarbetar. Så kan t.ex. nämnas den organiserade brottsligheten som har varit och fortfarande är föremål för behandling i Närområdesutskottet där den gränsöverskridande brottsligheten belysts och en särskild rapportör är tillsatt. Insatser för att motverka globalt organiserad brottslighet som utgör en att-sats i rapporten kunde därför hänskjutas till behandling i Närområdesutskottet.

Vid sessionen framlades Nordenutskottets rapport "Ett gränslöst Norden", av Åke Gustavsson (s). I denna liksom i min rapport är en av slutsatserna att åtgärder bör vidtas för ökade möjligheter att ta del av grannländernas TV-utbud och stimulera programsamarbete mellan nordiska TV-företag. Idag finns tekniska lösningar för ett sådant utbyte, avgörande är den politiska viljan. Rapporten ett "Gränslöst Norden" följdes upp av ett seminarium i augusti i Tornio-Haparanda om gränssamarbete i Norden. Förslagsvis kunde den nordiska TV-frågan diskuteras i samband med behandlingen av nämnda rapport.

De frågor i rapporten "Globaliseringen och Norden" som rör arbete och sysselsättning föreslås hänföras till Europautskottet och beaktas i samband med utskottets årliga behandling av sysselsättningsredogörelsen från ministerrådet. Jag tänker här särskilt på möjligheten att arbeta i annat nordiskt land och betydelsen av arbete som integrationsfaktor för

invandrare, problemställningar som berör hinder för invandrare att komma in på arbetsmarknaden samt vikten av att främja mångkulturell kompetens i arbetslivet. Frågan om arbete som integrationsfaktor togs för övrigt upp i den arbetsgrupp som framlade en rapport till rådets 51:a session 1999 om "Arbetslivets förändring". En arbetsgrupp i Närområdesutskottet framlägger snart sin slutrapport om ungdomsutväxling mellan Norden och de baltiska länderna i vilken man kan förvänta sig förslag om insatser på detta område. Ungdomsutväxling kan bl.a. bidra till att förstärka en positiv nationell och kulturell medvetenhet samt kulturell tolerans och internationell samhörighet.

Förutsättningarna för en framtida "nordisk modell" är att de nordiska länderna aktivt tar del av den nya teknikens möjligheter och ger sina medborgare och företag möjlighet att hävda sig i en globaliserad värld. Europautskottet har tillsatt en arbetsgrupp för det nordiska samarbetet inom IT-området. Gruppen överlämnar sin rapport i september. I rapporten föreslås en höjd ambitionsnivå på det nordiska IT-samarbete. Norden skall vara föregångare i användningen av Internet och IT-baserade hjälpmedel för att förnya social service för medborgarna. Globaliseringen är en stor utmaning för våra samhällen. Kan vi nu i Norden snabbt visa handlingskraft kan den leda till välstånd och blomstring. Men det är bråttom - "tåget går fort och behöver styras för att hållas kvar på rälsen"!

Udvalgsforslag

om undertegnelse af deklARATIONEN "Bone and Joint Decade 2000-2010"

(fremlagt av Nordenudvalget)

1. Nordenudvalgets forslag

Nordenudvalget foreslår at

Nordisk Råd rekommanderer Danmarks, Islands og Norges regeringer
at undertegne deklARATIONEN "Bone and Joint Decade 2000-2010"

2. Baggrund

Nordisk Råd har modtaget et brev fra Nordisk Reumaråd (NRR) af den 13. juni 2000. I brevet fæster NRR Nordisk Råds opmærksomhed på at milleniets første årti er blevet udnævnt af et internationalt expertmøde i Lund, Sverige, i april 1998 til "Bone and Joint Decade 2000-2010". Allerede nu har 23 regeringer senest USA erklæret deres støtte til deklARATIONEN. Af de nordiske lande har Finland og Sverige undertegnet deklARATIONEN.

NRR ønsker i ovennævnte brev til Nordisk Råd at Nordisk Råd tager sagen op til behandling og opfordrer de øvrige nordiske regeringer i Danmark, Island og Norge til, i den nærmeste fremtid, at undertegne deklARATIONEN.

Declaration

Musculo-skeletal conditions are crippling diseases that are the most common causes of severe long-term pain and physical disability, affecting hundreds of millions of people across the world. The extent of human suffering is expected to worsen as people live longer and the number of accidents increases. Resulting health problems will cause significant economic burden escalating the amount of money governments will need to spend and potentially denying patients the right to necessary treatments and rehabilitation.

We, the under signed, propose that 2000-2010 be designated the Decade committed to improving quality of life to people with bone and joint disease and injuries throughout the world.

3. Nordenudvalgets synspunkter

Nordenudvalget stiller sig bag den globale kampagne om bedre livskvalitet for mennesker som plages af muskel- og skeletsygdomme (bevægeapparatsygdomme).

Allerede i august 2000 havde 83 lande etableret nationale komitéer i anledning af deklARATIONEN "Bone and Joint Decade 2000-2010". Af de havde 43 lande opstillet deres mål om hvordan deklARATIONENS målsætninger skal opnås. Mere end 750 nationale og internationale instanser støtter projektet . 26 regeringer har undertegnet deklARATIONEN, blandt dem Finland og Sverige. Desuden har FN, WHO og Verdensbanken erklæret støtte til deklARATIONEN.

Ingen formelle forklaringer foreligger hvorfor de tre nordiske lande Danmark, Island og Norge ikke har undertegnet deklARATIONEN.

Nordenudvalget foreslår at

Nordisk Råd rekommanderer Danmarks, Islands og Norges regeringer

at undertegne deklARATIONEN "Bone and Joint Decade 2000-2010"

Västerås, den 26. september 2000

Charlotta L. Bjälkebring (v)

Per Roar Bredvold (Frp)

Anneliese Dørum (A)

Odd Einar Dørum (V)

Ragnar Erlandsson (ÁC)

Ann-Marie Fagerström (s)

Åke Gustavsson (s), vice ordförande

Tuula Haatainen (SDP)

Søren Hansen (S)

Lars Hjertén (m)

Eva Johansson (s)

Elver Jonsson (fp)

Rune E. Kristiansen (A)

Jógvan á Lakjuni (Ff)

Pehr Löf (SFP), ordförande

Astrid Marie Nistad (A)

Vibeke Peschardt (V)

Dan R. Petersen (Jvfl.)

Bror Yngve Rahm (KrF)

Aulis Ranta-Muotio (Kesk.)

Sigríður Jóhannesdóttir (A)

Kaj Stillingen (SF)

Nordenutskottets betänkande

över ministerrådsförslag angående Nordiskt regionalpolitiskt samarbetsprogram 2001-2005

(Ministerrådssförslag se s. 517)

1. Förslag

Nordenutskottet föreslår att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att utreda möjligheterna att anpassa den geografiska utformningen av de nordiska gränsregionerna så att en samordning med kommande Interreg-program underlättas.

att utreda hur det nordiska samarbetet kan bidra till en bättre tillgång till tjänster såsom IT, transport, tele, post och energiförsörjning i glest bebyggda områden.

att etablera ett samarbete mellan de nordiska regional- och utbildningssektorerna.

att med beaktande av de synpunkter i övrigt angående speciella insatsområden m.m. som Nordenutskottet framfört i sitt betänkande över ministerrådsförslaget, fastställa ministerrådsförslag B 188/nord angående Nordiskt regionalpolitiskt samarbetsprogram 2001-2005.

2. Bakgrund

Rubricerade ministerrådsförslag har behandlats vid Nordenutskottets ordförändringsmöte den 2 maj 2000 i Helsingfors samt vid utskottsmöte den 15 augusti 2000 i Tornio.

Sammanfattning av ministerrådsförslaget

Ministerrådet framhåller att fokuset för det nordiska regionalpolitiska samarbetet förändrats. Från att tidigare ha koncentrerats till förhållanden rörande Norden handlar samarbetet i ökande grad förhållandet mellan

Norden och Europa och Norden och dess närområden. Detta hänger bl.a. samman med att regionsarbetet har fått en stark europeisk dimension genom de nordiska ländernas deltagande i EU:s gränsregionala program Interreg. Regionsarbetet berör också närområdena i Östersjö- och Barentsregionerna. Också vad gäller arbetet med kunskapsutveckling har förhållandet till Europa och närområdena kommit starkare i fokus.

Det påpekas också att det nordiska regionalpolitiska samarbetet har genomgått stora förändringar under perioden 1995-1999. Huvudinsatsområdena i samarbetet har fått nya rambetingelser som har krävt en omställning av inriktningen. Detta gäller det gränsregionala samarbetet, där EU:s Interreg-program har medfört ökad satsning och nya arbetsformer, och det gäller inom samarbetet om kunskapsutveckling där det har gjorts en total förnyelse av institutionerna. Ministerrådets anser att omställningarna medfört att samarbetet stärkts.

Ministerrådet uppger att följande huvudaktiviteter kommer att prioriteras under perioden 2001-2005.

- Målinriktad erfarenhetsutväxling
- Kunskapsutveckling – Forskning och Förmedlande av kompetens
- Samarbete mellan regioner

Vad gäller erfarenhetsutväxling framförs att ministerrådet kommer att ta initiativ till att tillsätta arbetsgrupper med centrala experter från de nordiska länderna inom några utvalda ämnen med stor betydelse för regionalpolitiken. Prioriterade ämnen är: Samordnad regional utveckling och regional påverkan av kommunala intäktsystem. Vidare kommer ministerrådet att ta initiativ till att nordiska resurser och expertis ställs till disposition för en genomgång av regionalpolitiken i ett eller flera av de nordiska länderna, som ett bidrag till landets politikutveckling.

Genom den nya institutionen Nordregio anser sig ministerrådet ha fått ett redskap till att genomföra regional forskning på hög internationell nivå. Ministerrådet har tagit initiativ till ett forskningsprogram om framtida utmaningar och institutionella förutsättningar för regional utvecklingspolitik. Vidare kommer att startas ett utredningsprojekt rörande utmaningar och möjligheter i anknytning till IT och regional utveckling.

Ministerrådet anser att den ökade satsningen på gränsregionalt samarbete genom EU:s Interreg-program har lett till en positiv utveckling. De nordiska gränsregionerna har gått igenom en etablerings- och uppbyggnadsfas och har fått betydande erfarenhet och nått resultat som utgör grundlag för fortsatt arbete. Ministerrådet kommer att öka de framtida kraven på gränsregionerna och det kommer att läggas större vikt på resultat vad avser tilldelning av medel. Samordningen skall stärkas mellan nordiska medel och EU-medel i de regioner som helt eller delvis omfattas av

Interreg. Nordiskt Atlantsamarbete (NORA) som omfattar områden som inte omfattas av Interreg kommer fortsatt att prioriteras. Ministerrådet kommer att eftersträva att en andel av beviljningarna till gränsregionerna används till särskilda satsningsområden. Lösningen av administrativa och andra gränsbarriärer kommer att utgöra ett sådant satsningsområde i den kommande samarbetsperioden (ministerrådsförslaget, se s. 517.)

3. Nordenutskottets synpunkter

Utskottet är enigt med ministerrådet om att förutsättningarna för det nordiska regionalpolitiska samarbetet under senare år undergått en genomgripande förändring. De ändrade förutsättningarna för nordiskt samarbete är en återspeglning av den förändringsprocess som pågår på nationellt plan.

Utskottet noterar att ministerrådet i det nya samarbetsprogrammet genomgår ett antal trender och förhållanden vilka mer eller mindre starkt påverkar de nordiska ländernas förutsättningar för utformning av regionalpolitiken och vilka påverkar förutsättningarna för nordiskt regionalpolitiskt samarbete.

De nordiska länderna påverkas alla av den snabba teknologiska utvecklingen och den tilltagande globaliseringen av ekonomin, vilka medför ändrade förutsättningar för regional utveckling. Vidare har internationell reglering minskat möjligheterna att bemöta ökad internationell konkurrens med nationellt stöd till näringslivet liksom möjligheterna har minskat för nationella myndigheter att reglera företags lokalisering och verksamhet.

De samhällstrender och ändrade förutsättningar för regionalpolitik som ministerrådet lyfter fram i programmet medför enligt utskottets mening ett stort behov av anpassning av det framtida nordiska regionalpolitiska samarbetet så att det kan bemöta de nya krav som utvecklingen ställer.

Nordenutskottet hade mot denna bakgrund förväntat att de åtgärder som planeras skulle vara av mer offensiv karaktär än de ministerrådet föreslår.

Utskottet noterar t.ex. ministerrådets synpunkt att ett europeiskt samarbete kan ha stor betydelse vad gäller att finna lösningar på en ökad globalisering och att sådana lösningar kan ha stor betydelse för utformningen av och förutsättningarna för regionalpolitiken. Detta får till följd att EU:s påverkan inom europeisk regionalpolitik ökar. De nya reglerna och programmet för Interreg III som gäller under perioden 2000- 2006 kommer att få stort inflytande både vad gäller länder inom EU och också på de grannländer som står utanför EU.

Det framförs också att EU:s utvidgning kommer att medföra ändringar av de nordiska ländernas förhållande till närområdena och att förberedelseprocessen kommer att leda till en ytterligare ökning av kontakterna och samarbetet med de aktuella ansökarländerna. Det anges att genom det nordiska regionalpolitiska samarbetet kan länderna tillföras nyttig kunskap

och erfarenheter, men utskottet saknar konkreta förslag om samarbetsformer och samarbetsområden.

Inför genomförandet av Interreg III är det viktigt att samordningen stärks av den nordiska finansieringen och EU-finansieringen i de regioner som kan omfattas av Interreg. Utskottet vill därför föreslå att ministerrådet snarast utreder behovet av att revidera den geografiska utformningen av de nordiska gränsregionerna.

Det finns också gränsregioner vilka inte omfattas av Interreg-programmen och utskottet är enigt med ministerrådet att det nordiska Atlantsamarbetet bör prioriteras och att motsvarande kriterier och kvalitetskrav som för övriga gränsregionala områden bör tillämpas.

Utskottet anser vidare att tema-orienterat regionsamarbete av den typ som gjordes i det s.k. möbelregionprojektet bör prövas ytterligare.

Utskottet noterar vidare synpunkten att många regioner i Norden, jämfört med andra delar av Europa, har ett stort beroende av den offentliga sektorn. I många nordiska regioner utgör den offentliga sektorn basen för sysselsättningen. I en situation där den offentliga budgeten är under press innebär detta beroende en stor utmaning. Det framhålls vidare att tidigare offentliga verksamheter såsom transport, tele, post och energiförsörjning nu allt mer privatiseras, vilket medför att förutsättningarna ändrats för möjligheterna att säkra att alla regioner har tillgång till dessa tjänster. Denna fråga är av stor betydelse för glesbygden men förslag till åtgärder saknas helt i programmet.

I programmet framhålls vidare att flera av de nordiska länderna de senaste åren upplevt en ökad inflyttning från glesbygd till centrum och att tillväxten i stor utsträckning skett i ländernas centrala delar. I en situation där det råder en ökad konkurrens om högutbildad arbetskraft har ländernas glesbygdsområden blivit förloraren och det får bl.a. till konsekvens att det blir mer krävande att i dessa områden utveckla ny verksamhet baserad på hög kunskapsnivå.

Utskottet finner det därför förvånande, mot bakgrund av den allt tydligare kopplingen mellan utveckling och utbildning, att det inte planeras eller åtminstone undersöks förutsättningarna för ett samarbete mellan regional- och utbildningssektorerna.

Utskottet vill i detta sammanhang framhålla att problemet angående hur högutbildad arbetskraft och ny teknologi skall komma alla regioner till del behandlades på Nordiska rådets temakonferens "Viden og Vækst" i februari år 2000. Under konferensen framfördes bl.a. att även om IT har potential att överbrygga avståndet mellan center och periferi har de större IT-satsningar som hittills gjorts snarast lett till tillväxt i centrala delar. Ministerrådsförslaget bekräftar detta förhållande, men det framförs också att IT under kommande år kommer att skapa helt nya förutsättningar för regional utveckling. Utskottet finner det positivt att ministerrådet avser att

utföra utredningsarbete om IT och regional utveckling med utgångspunkten att säkra en utveckling som gör det möjligt att få en IT-baserad utveckling också i de regioner där en utbyggnad och uppgradering av infrastrukturen av konkurrensskäl inte är kommersiellt lönsam för aktörerna. Utskottet anser att detta arbete bör ges hög prioritet.

Utskottet vill vidare peka på behovet av undanröjande av olika onödiga gränshinder som försämrar möjligheterna till utvecklingen av en gemensam arbetsmarknad mellan länderna och utvecklandet av ett integrerat näringsliv i gränsregionerna. Utskottet hänvisar bl.a. till tidigare utskottsförslag om avskaffande av gränshinder i Norden, vilket ledde till att Nordiska rådet antog en rekommendation om en handlingsplan för avskaffande av störande gränshinder under den 51:a sessionen.

Vidare bör åtgärder vidtagas för att underlätta gränsregionalt samarbete. Möjligheter finns till resursbesparing i form av gemensamma utbildningsinstitutioner, gemensam infrastruktur m.m. Härvid bör tas tillvara de erfarenheter som gjorts i det nordiska gränsregionala samarbetet, bl.a. det framgångsrika samarbetet i Haparanda-Torneå-regionen.

Utskottet noterar vidare att sektorns nordiska forskningsinstitution, Nordregio, till stor del förutsätts arbeta med forskning angående olika aspekter av fysisk planering. Utskottet finner det önskvärt att den hittillsvarande bredden i forskningen bibehålls och att institutionen får erforderliga resurser för uppgiften. Av det program som föreligger framgår att detta också förefaller vara ministerrådets avsikt. Programmet tar utgångspunkt i nya krav som en följd av globaliseringen av ekonomin, behovet av en miljömässigt bärkraftig utveckling, utvecklingen av informationsteknologin och ökande sociala klyftor.

Ministerrådet påpekar också miljöfrågornas betydelse. Det framhålls att en balanserad regional utveckling måste ske inom ramen för en bärkraftig miljö och att det i alla nordiska länder blir nödvändigt att få en god koppling mellan regional utvecklingspolitik och fysisk planläggning.

Nordenutskottet noterar i detta sammanhang att ett ministerrådsförslag om nordiska åtgärder för bärkraftig utveckling kommer att läggas fram under år 2000. Utskottet finner det inte klarlagt om ytterligare insatser utöver vad som redan sker i genom samarbetet i European Spatial Development Perspective (ESDP) planeras inom regionalsektorn. Utskottet noterar dock att Nordregio i sitt forskningsprogram om framtida utmaningar och institutionella förutsättningar för regional utvecklingspolitik bl.a. skall arbeta med frågan om hur arbetet för bärkraftig utveckling påverkar regionalpolitiken.

Utskottet vill för sin del framhålla att det i samband med etablerandet av ett systematiskt nordiskt samarbete om bärkraftig utveckling med all sannolikhet kommer att uppstå ett behov av en utökad samordning mellan myndigheter för regional planering och myndigheter för fysisk planering.

Utskottet förväntar att konkreta förslag om en sådan samordning kommer att framläggas i samband med ministerrådsförslaget om bärkraftig utveckling.

Vad gäller förslagens budgetaspekter noterar Nordenutskottet att ministerrådet föreslår att samarbetsprogrammet genomförs inom hittillsvarande budgetram, ca 20 MDKK per år. Utskottet tillstyrker förslaget.

Konklusion

Nordenutskottet anser att ministerrådsförslaget ger en god analys av de faktorer som påverkar förutsättningarna för den framtida regionalpolitiken, men att ministerrådsförslaget innehåller alltför få konkreta förslag till åtgärder.

Nordenutskottet föreslår därför att programmet kompletteras på vissa punkter, enligt följande:

Nordenutskottet föreslår att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att utreda möjligheterna att anpassa den geografiska utformningen av de nordiska gränsregionerna så att en samordning med kommande Interreg-program underlättas.

att utreda hur det nordiska samarbetet kan bidra till en bättre tillgång till tjänster såsom IT, transport, tele, post och energiförsörjning i glest bebyggda områden.

att etablera ett samarbete mellan de nordiska regional- och utbildningssektorerna.

att med beaktande av de synpunkter i övrigt angående speciella insatsområden m.m. som Nordenutskottet framfört i sitt betänkande över ministerrådsförslaget, fastställa ministerrådsförslag B 188/nord angående Nordiskt regionalpolitiskt samarbetsprogram 2001-2005.

Torneå den 15 augusti 2000

Charlotta L. Bjälkebring (v)
Per Roar Bredvold (FrP)
Odd Einar Dørum (V)
Ragnar Erlandsson (ÅC)
Ann-Marie Fagerström (s)
Åke Gustavsson (s)
Søren Hansen (S)
Lars Hjertén (m)
Tuula Haatainen (SDP)
Eva Johansson (s)
Elver Jonsson (fp)
Laila Kaland (A)

Jógvan við Keldu (Ff)
Esther Larsen (V)
Svein Ludvigsen (H)
Pehr Löf (SFP)
Kjellaug Nakkim (H)
Ase Wisløff Nilssen (KrF)
Aulis Ranta-Muotio (Kesk.)
Torstein Rudihagen (A)
Sigríður Jóhannesdóttir (A)
Jari Vilén (Kok.)
Matti Vähänäkki (SDP)

Ministerrådsforslag

om nordisk regionalpolitisk samarbeidsprogram 2001-2005

(Overlevert av Nordisk Ministerråd)

Sammendrag:

Regionalpolitisk samarbeid har en sentral plass innen det nordiske samarbeidet. Det regionalpolitiske samarbeidet engasjerer og involverer både på sentralt og regionalt nivå. På sentralt nivå bidrar samarbeidet gjennom erfaringsutveksling, diskusjoner med nordiske kolleger og felles innsats innen kunnskapsutvikling til at beslutningstakere får et bedre grunnlag for politikkutvikling. Regionalt og lokalt er politikere, offentlig administrasjon, næringsliv og befolkning for øvrig engasjert i praktisk nordisk samarbeid med andre regioner i Norden.

Fokus for nordisk samarbeid er endret fra det tidligere ensidige fokus på samarbeid innen Norden til en økende vektlegging av forholdet mellom Norden og Europa og Norden og nærområdene. Denne dreiningen er tydelig i det regionalpolitiske samarbeidet. Regionsamarbeidet har fått en sterk europeisk dimensjon gjennom de nordiske lands deltakelse i EU' grenseregionale program Interreg. Regionsamarbeidet berører også nærområdene i Østersjø- og Barentsregionen. Også innen arbeidet med kunnskapsutvikling er forholdet til Europa og Nærområdene kommet sterkere i fokus.

Det nordiske regionalpolitiske samarbeidet har gjennomgått store endringer i perioden 1995-1999. Innsatsområder som er hovedsatsinger i samarbeidet har fått nye rammebetingelser som har krevd omstilling. Dette gjelder det grenseregionale samarbeidet, der EU's Interreg-program har medført økt satsing og nye arbeidsformer, og det gjelder innen samarbeidet om kunnskapsutvikling der det har skjedd en total fornyelse av institusjonene. Etter Ministerrådets syn er samarbeidet kommet styrket gjennom de omstillinger som er foretatt.

I perioden 2001-2005 vil Ministerrådet prioritere følgende hovedaktiviteter i det nordiske regionalpolitiske samarbeidet:

- Målrettet erfaringsutveksling
- Kunnskapsutvikling – Forskning og Kompetansespredning
- Samarbeid mellom regioner

Gjennom en målrettet erfaringsutveksling skal det nordiske regionalpolitiske samarbeidet bidra til en bedre regionalpolitikk i Norden. Ministerrådet vil ta initiativ til å sette ned arbeidsgrupper med sentrale eksperter fra de nordiske land innenfor noen utvalgte emner med stor betydning for regionalpolitikken. Emner som vil bli prioritert er Samordnet regional utvikling, og Regionale virkninger av kommunale inntektssystem. Videre vil Ministerrådet ta initiativ til at nordiske ressurser og ekspertise stilles til disposisjon for gjennomgang av regionalpolitikken i et eller flere av de nordiske land, som et bidrag i landets politikktutvikling.

Felles innsats innenfor kunnskapsutvikling er et viktig element innenfor det regionalpolitiske samarbeidet. Gjennom felles nordiske miljøer har man fått et høyt kvalitetsnivå både på forskning, produksjon og bearbeiding av regionale data og videreutdanning. Gjennom den nye institusjonen Nord-regio har vi fått et redskap til å videreføre denne felles satsingen på et høyt internasjonalt nivå. Ministerrådet har tatt initiativ til et forskningsprogram om fremtidige utfordringer og institusjonelle forutsetninger for regional utviklingspolitikk. Det vil videre bli startet et utredningsprosjekt omkring utfordringer og muligheter knyttet til IT og regional utvikling.

Ministerrådet vil fortsatt prioritere samarbeid mellom regioner. Det har vært en positiv utvikling med en betydelig økt satsing på grenseregionalt samarbeid gjennom EU's Interreg-program. De nordiske grenseregionene har vært gjennom en etablerings- og oppbyggingsfase og har betydelig erfaring og resultater som grunnlag for videre handling. Ministerrådet vil stille større krav til grenseregionene i framtida ved tildeling av midler. Det vil bli lagt større vekt på resultater ved tildeling av midler i programperioden. Det vil bli en sterkere samordning mellom nordiske midler og EU-midler i de regioner som helt eller delvis omfattes av Interreg. De forskjellene som i dag er i geografi mellom de nordiske grenseregionene og Interreg vil bli vurdert. Nordisk Atlantsamarbeid (NORA) som dekker områder som ikke omfattes av Interreg vil fortsatt bli prioritert. Ministerrådet vil legge opp til at en andel av bevilgningene til grenseregionene brukes til særlige satsingsområder. Løsning av administrative og andre grensebarrierer vil være et slikt satsingsområde i kommende periode.

1. Hvorfor nordisk regionalpolitisk samarbeid

Mål om en balansert og bærekraftig utvikling som sikrer livsgrunnlag og velferd for befolkningen i alle regioner er høyt prioritert i alle de nordiske land. Landene har utviklet sine egne måter å arbeide for å nå disse målene innenfor regionalpolitikken. Som en del av det nordiske samarbeidet er det utviklet et tett og godt samarbeid på det regionalpolitiske området. Med dette programmet vil Nordisk Ministerråd dra opp hovedlinjene for det nordiske regionalpolitiske samarbeidet for perioden 2001-2005.

1.1. Samarbeidsprogrammet 1995-1999

Det første nordiske regionalpolitiske samarbeidsprogrammet ble vedtatt av ministerrådet i 1972. Samarbeidsprogrammet for perioden 1995-1999, Tillväxt och utveckling i Nordens regioner, ble vedtatt av Nordisk Ministerråd (regionalministerne) 24.03.95 etter at programutkastet var anbefalt av Nordisk Råds 46e sesjon.

Programmet ble utarbeidet mens tre nordiske land var i forhandlinger om medlemskap med EU. Etter at resultatene av folkeavstemningene ble klart vedtok regionalministrene et prinsippdokument for det nordiske samarbeidet om EU/EØS-spørsmål. Dette dokumentet utgjør en del av samarbeidsprogrammet for 1995-1999.

I programmet defineres følgende overordnede mål for det nordiske regionalpolitiske samarbeidet:

1. Understøtte de nordiske landenes nasjonale regionalpolitikk gjennom å stimulere nordisk kunnskaps- og erfaringsutveksling.
2. Gi finansiell støtte til konkrete innsatser i form av grenseregionalt samarbeid og annet regionsamarbeid, til spesifikke sektorinnsatser og prosjekter samt gjennom felles støtteordninger.
3. Utvikle felles nordisk utviklingsarbeid i relevante EØS- og EU-spørsmål samt følge opp saker av nordisk interesse.

Programmet angir videre en rekke satsinger under de enkelte hovedmålene. For å iverksette programmet har Ministerrådet årlig bevilget om lag 20 MDKK. Dette har vært fordelt med om lag 25% til kunnskapsutvikling og erfaringsutveksling, og 75% til regionsamarbeid, hovedsakelig til støtte for grenseregionalt samarbeid. I tillegg til midlene til regionalpolitisk prosjektsamarbeid har Ministerrådet bevilget midler til institusjonene Nord-REFO og Nordplan. Fra 1998 er det årlig bevilget om lag 10 MDKK til Nordregio, Nordic Centre for Spatial Development.

1.2 Endrete rammebetingelser i programperioden

Det nordiske regionalpolitiske samarbeidet har i programperioden 1995-1999 gjennomgått større endringer enn i noen foregående periode. Noen av disse endringene er forutsatt i programmet for perioden og i prinsippdokumentet for nordisk samarbeid om EU/EØS-spørsmål. Andre endringer skyldes at forutsetninger og rammebetingelser er blitt forandret på en måte man ikke kunne forutse da programmet ble skrevet. De største endringene har skjedd med det grenseregionale samarbeidet, som fikk helt nye rammebetingelser som følge av at flertallet av de nordiske land nå er medlemmer i EU, og med institusjonene innenfor forskning og utdanning, som blitt omorganisert.

Under medlemskapsforhandlingene med EU i 1993-1994 hadde de tre nordiske søkerlandene stor nytte av kunnskapsutvikling og nettverk utviklet gjennom det regionalpolitiske samarbeidet. Dette kom til stor nytte under arbeidet med å utvikle og implementere EU-programmer, ikke minst under arbeidet med å innføre EU's grenseregionale program Interreg. Her hadde man også lange tradisjoner og lang praksis i grenseregionalt samarbeid i nordisk regi å bygge på. Dette gjorde at man kunne komme raskt i gang med Interreg-arbeidet. Interreg har betydd en sterk økning i satsingen på grenseregionalt samarbeid i de fleste nordiske grenseregioner med støtte fra Ministerrådet. Samtidig har Interreg også medført behov for omstillinger i det grenseregionale samarbeidet. Dette omstillingsarbeidet er nå godt i gang. Det har uten tvil skjedd en kvalitetsheving når det gjelder profesjonaliteten i det grenseregionale samarbeidet.

Det nordiske samarbeidet om forskning og utdanning innenfor områdene regional utvikling og planlegging har gjennomgått store endringer i programperioden. Som et ledd i en større gjennomgang av institusjonene under Nordisk Ministerråd ble det i 1996 vedtatt å legge ned NordREFO (Nordisk institutt for regionalpolitisk forskning), Nordplan (Nordiska institutet för samhällsplanering) og NOGRAN (Nordiska gruppen för regional analys). Samtidig ble det vedtatt å etablere en ny institusjon, juli 1997 og har Nordregio. Nordregio startet sin virksomhet 1 allerede nådd langt i forhold til målet om å bli et ledende senter for forskning og undervisning innen sitt fagområde i Europa. I forhold til det nordiske samarbeidets tre søyler er det foretatt en fordeling som viser at 48% av kostnadene i 1998 knytter seg til forsknings- og undervisnings-prosjekter primært knyttet til de nordiske land, 26% handlet om Norden-Nærområdene og 26% om Norden-Europa.

En sterkere vekt på samordning av ulike sektorer med betydning for den regionale utvikling har lenge vært et sentralt mål innen regionalpolitikken i de nordiske land. Også innen det nordiske regionalpolitiske samarbeidet har slik sektorsamordning høy prioritet. I samarbeidsprogrammet 1995-99 er sektorsamordning løftet fram som et viktig satsingsområde. Her har samarbeid mellom sektorer innenfor ministerrådssystemet vært særlig prioritert. Et samarbeid mellom regionalpolitikk og landbrukspolitikk har vært gjennomført i perioden gjennom et fellesprogram mellom NERP og NEJS. Samarbeidet har på mange måter vært vellykket, men har også vært svært arbeidskrevende og har støtt på en rekke praktiske vanskeligheter.

I 1999 er Ministerrådets samarbeid om regionalpolitikk med Scottish Office og Highland and Islands Enterprise blitt evaluert. Samarbeidet startet i 1994 da særlig Finland, Sverige og Norge ville fange opp erfaringer med strukturfondsarbeidet før eventuelt EU-medlemskap. Samarbeidet har fungert godt utfra denne hensikten. I perioden 1995-1997 ble konkret

prosjektarbeid finansiert innen fire temaer. Denne virksomheten er delvis overtatt av artikkel 10-programmet Den nordlige periferi (se avsnitt 3.3.2). I samarbeidet med Skottland inngår også en formell avtale mellom Nordisk Ministerråd og European Policies Research Centre (EPRC) i Glasgow. Denne avtalen gir en senior embetsmann eller forsker innen regional-sektoren mulighet for å være ved EPRC i 2-6 måneder.

De store endringene i rammebetingelser for det nordiske regional-politiske samarbeidet har stilt samarbeidet på prøve. Det nordiske samarbeidet konkurrerer om oppmerksomhet og ressurser med andre presserende oppgaver. Når Ministerrådet nå legger fram et nytt samarbeidsprogram på det regionalpolitiske området er dette et uttrykk for at landene ser samarbeidet som nyttig og ønsker å videreutvikle det i en ny programperiode.

2. Utfordringene framover

Regionalpolitikken i Norden står overfor en rekke store utfordringer. Felles for alle de nordiske landene er at globaliseringen av økonomien og en rask teknologisk utvikling gir endrete forutsetninger for regional utvikling, og endrete handlingsrom for utforming av regionalpolitikken. De fleste næringer har de senere årene møtt en økt internasjonal konkurranse. Lokaliseringsfordeler som tidligere ga nordiske regioner fortrinn innenfor enkelte næringer mister sin betydning, samtidig som mulighetene for å motvirke dette gjennom nasjonal politikk reguleres av internasjonale regler for støtte til næringslivet. Nasjonale politiske myndigheters muligheter til å regulere næringslivets lokalisering og virksomhet er blitt sterkt begrenset. Muligheten for å drive en aktiv regionalpolitikk påvirkes også av nødvendigheten av budsjett disiplin i de enkelte landene.

Alle de nordiske landene har nå ordnet sitt forhold til EU gjennom medlemskap eller EØS-avtalen. Også de selvstyrte områdene Færøyene og Grønland samarbeider tett med EU selv om de ikke omfattes av medlemskap eller EØS. I en verden med økende globalisering finnes løsningene på stadig flere utfordringer innenfor europeisk samarbeid. Dette er løsninger som kan ha stor regionalpolitisk betydning. Samtidig legges premissene for regionalpolitikken også i økende grad i EU. Fra år 2000 etableres ny programperiode og nytt regelverk for strukturfondene. Dette har stor betydning for innsatsen i EU-landene men påvirker også land utenfor EU gjennom Interreg og gjennom den dominerende rollen strukturfondene har i europeisk regionalpolitikk.

EU's utvidelse vil bringe endringer i de nordiske landenes forhold til nærområdene. Forberedelsene til medlemskap for flere av landene i Østersjøregionen vil føre til ytterligere økning av kontakten og samarbeidet med disse landene. Gjennom det nordiske regionalpolitiske samarbeidet vil vi kunne tilføre disse landene nyttig kunnskap og erfaringer.

Tradisjonelt har mange regioner i Norden vært avhengige av primærnæringene jordbruk, skogbruk og fiske, mens andre har vært ensidig avhengig av enkeltsektorer innen industrien. Det er fortsatt nordiske regioner der denne avhengigheten er sterk. Det som likevel særpreger mange regioner i Norden i forhold til andre deler av Europa er den sterke avhengigheten av offentlig sektor. Det offentlige, og særlig kommunesektoren, sikrer velferdstilbud og levekår i alle deler av Norden. I mange nordiske regioner utgjør offentlig sektor også basissysselsettingen. I en situasjon der offentlige budsjetter er under press utgjør dette en stor utfordring. Det har også skjedd betydelige endringer innenfor sektorer man er vant til å regne som deler av den offentlige infrastrukturen. Post, tele, transport og energiforsyning er eksempler på sektorer der man tidligere hadde offentlige monopoler eller andre reguleringer som blant annet hadde som mål å sikre lik tilgang til tjenestene overalt. Det er fortsatt et viktig mål å sikre at alle regioner får nødvendig tilgang til denne typen tjenester, men forutsetningene er blitt annerledes fordi de tidligere monopolene i dag er aktører i en stadig hardere konkurranse.

Flere av de nordiske landene har de siste årene opplevd at flyttestrømmen fra utkantområdene har økt. Veksten har i særlig grad kommet i de sentrale delene av de nordiske landene. I en situasjon der det er økende konkurranse om særlig den godt utdannede arbeidskraften er utkantområdene blitt taperne. Med større deler av ungdomskullene som tar høyere utdanning, og med en stadig mer internasjonalisert ungdomskultur og mediehverdag er det blitt vanskelig for mindre steder å innfri forventningene fra nye generasjoner. Dermed blir det også mer krevende å utvikle ny virksomhet basert på et høyt kunnskapsnivå, selv om informasjonsteknologien på mange måter har åpnet muligheter for en slik utvikling uavhengig av avstand.

Ved inngangen til et nytt årtusen står miljøutfordringene sentralt. En balansert regional utvikling må skje innenfor bærekraftige rammer. I alle de nordiske land vil det være nødvendig å få til en god kobling mellom regional utviklingspolitikk og fysisk planlegging. En slik kobling vil ha som mål å arbeide for en romlig utvikling som ivaretar både miljømål og regionalpolitiske mål. En slik kobling arbeides det med i EU gjennom ESDP.

3. Hovedsatsinger i det nordiske regionalpolitiske samarbeidet 2001-2005

Det nordiske regionalpolitiske samarbeidet må finne sin plass i forhold til den regionalpolitiske innsatsen i hvert enkelt land på den ene siden, og EU's felles regionalpolitikk på den andre. Dette er hovedbildet selv om deler av Norden er utenfor EU. De grunnleggende utfordringene Nordens regioner står overfor kan ikke løses gjennom det nordiske regionalpolitiske

samarbeidet. I forhold til nasjonal regionalpolitisk innsats må det nordiske samarbeidet bidra ved at løsninger og erfaringer fra et land gjøres tilgjengelig for de andre landene. Innsatser som gjøres bedre i fellesskap fordi man da kan trekke på felles erfaringer og felles ressurser bør prioriteres innenfor det nordiske regionalpolitiske samarbeidet. Det nordiske regionalpolitiske samarbeidet må også finne sin plass i forhold til EU's regionalpolitikk. Gjennom strukturfondene kanaliseres betydelige midler til regionale utviklingsprogrammer i de tre medlemslandene, men også til regionalt samarbeid innen Norden og mellom Norden og Nordens naboland. Den nordiske regionalpolitiske innsatsen må prioritere regioner og oppgaver som er viktige for den regionale utvikling i Norden og i forholdet til nærområdene, men som ikke dekkes av EU-innsatsen.

Grunnpilarene for det nordiske samarbeidet er arbeidet intern i Norden, Norden og Europa og Norden og Nærområdene. Hovedtyngden i det regionalpolitiske arbeidet har ligget på arbeidet internt i Norden. Den europeiske dimensjonen er imidlertid blitt mer og mer framtrødende. Dette gjelder særlig i samarbeidet mellom regioner, der Interreg-programmet har gitt en kraftig økonomisk innsprøytning i mange av de nordiske grenseregionene. EU's regionalpolitikk er en faglig kraft og premiss-leverandør for politikktutviklingen i alle de nordiske land. Samtidig er det viktig å vinne forståelse i resten av Europa for at regional utvikling i Norden har noen særegne nordiske utfordringer. Kunnskapsutvikling innenfor det nordiske regionalpolitiske samarbeidet har spilt en viktig rolle for å dokumentere og analysere slike nordiske særtrekk. En del av denne kunnskapsutviklingen har skjedd innenfor samarbeidet med Skottland.

De nordiske landene deltar aktivt i ulike former for regionalpolitisk samarbeid med nærområdene. En del av dette arbeidet er etablert gjennom egne institusjonelle løsninger, slik tilfellet er for Barentssamarbeidet og Østersjøsamrådet. Også gjennom INTERREG-programmet er de nordiske landene aktive i forhold til nærområdene, gjennom bl.a. INTERREG Østersjøen og INTERREG Barents. Innenfor det nordiske regionalpolitiske samarbeidet er det særlig Nordregio som er aktiv i forhold til nærområdene. Dette vil fortsette i kommende programperiode. Ministerrådet vil ta initiativ til å oppsummere erfaringer fra de ulike formene for samarbeid med nærområdene, med tanke på en eventuell utvidelse av samarbeidet. Nordisk Ministerråd vil for perioden 2001-2005 prioritere følgende hovedaktiviteter innen det nordiske regionalpolitiske samarbeidet:

- Måltrettet erfaringsutveksling
- Kunnskapsutvikling – forskning og kompetansespredning
- Samarbeid mellom regioner

Det nye samarbeidsprogrammet vil bygge videre på de gode erfaringene fra forrige periode. Innenfor alle hovedaktiviteter vil hensynet til nordisk nytte og de tre søylene for det nordiske samarbeide bli ytterligere vektlagt.

3.1. Målrettet erfaringsutveksling

Utviklingen av regionalpolitikken i de nordiske land har hatt, og har fortsatt, mange felles trekk. Det er flere årsaker til dette;

- Generelle likheter i politisk system og tenkemåte i de nordiske landene
- Likhet i regionalpolitiske utfordringer i en del av landene
- Tett kontakt mellom nordiske politikere, forvaltning, næringsliv og befolkning

Gjennom det regionalpolitiske samarbeidet i de nordiske institusjonene har beslutningstakere og forskere utvekslet ideer og synspunkter på utfordringer og utviklingstrekk, og på måter å utforme regionalpolitikken på. Denne muligheten til å trekke på lærdommer og utnytte erfaringer fra de andre nordiske landene, og å ha en felles nordisk kunnskapsoppbygging, har vært til stor fordel for politikktutviklingen i de ulike landene.

Erfaringsutveksling vil fortsatt være en hovedsatsing innenfor det nordiske regionalpolitiske samarbeidet. Viktige deler av erfaringsutvekslingen skjer i dialogen mellom de nordiske regionalministrene, og i det løpende arbeidet i embetsmannskomiteen, i forskningssamarbeidet og i det grenseregionale samarbeidet. De siste årene er møtene i embetsmannskomiteen blitt brukt systematisk til å utvide kontakten med grenseregionene, med Nordregios styre og partene i samarbeidet med Skottland. Dette kommer til å fortsette og i neste periode vil NERP på tilsvarende måte forsterke kontakten med nærområdene og EU. NERP kommer även att överväga andra former av erfarenhetsutväxling, t.ex. utbyte av ämbetsmän och forskare inom regionalsektorn

3.1.1. Samordnet regional utvikling

I kommende programperiode vil Ministerrådet satse videre på arbeid med sektorsamordning. På ministerrådsnivå vil det være aktuelt å legge opp til at arbeidet med IT og regional utvikling skjer i et samarbeid med embetsmannskomiteen for IT. Dette er nærmere omtalt under kap. 3.2.1. Ellers vil hovedinnsatsen på sektorsamordning skje som erfaringsutveksling om konkrete erfaringer med samordning i de nordiske land. I flere av landene arbeides det med å etablere systemer som sikrer en bedre samordnet regional utvikling. I Sverige vil ordningen med regionale tilvekstavtaler gi erfaringer med nye måter å samordne politikken for utviklingen av en region. I Norge arbeider man med tilsvarende forutsetninger med regionale utviklingsprogram. I de tre EU-landene Danmark, Finland og Sverige har man erfaringer med samordnet regional utvikling gjennom deltakelse i EU's strukturfondsprogrammer.

I flere av landene har man videre vært opptatt av forholdet mellom økonomiske mål for regional utvikling og overordnede miljømål. En slik samordning mellom regional utviklingspolitikk og miljøpolitikken har man

forsøkt styrket gjennom å legge sterkere vekt på fysisk planlegging. De nordiske EU-landene deltar i arbeidet med ESDP, og dette har også stor interesse i de øvrige nordiske land. NERP vil invitere Nordregio til å gjøre en oppsummering av erfaringene med samordning mellom regional utviklingspolitikk og fysisk planlegging.

NERP vil i løpet av programperioden arbeide systematisk med utveksling av erfaringer innenfor arbeidet med en samordnet regional utviklingspolitikk. Dette vil skje dels ved å knytte sammen de som er sentrale i politikktutviklingen på dette området i de nordiske landene gjennom en arbeidsgruppe, dels ved å arrangere konferanser. Disse konferanser vil bli plassert i tid på en slik måte at de vil kunne være mest mulig nyttig for landenes politikktutviklingsprosesser.

3.1.2. Erfaringsutveksling om regionale effekter av kommunale inntektssystem

I alle de nordiske land spiller kommunesektoren en meget viktig rolle i produksjonen av velferdsgoder. For å sikre likeverdighet i levekår i alle deler av landene er det utviklet systemer som gir kommunene finansielle muligheter til å produsere de nødvendige tjenestene for befolkningen. Det er et kjennetegn for de nordiske landene at kommunenes inntekter er mindre avhengig av det lokale skattegrunnlaget og mer avhengig av kostnadene med å tilby kommunens innbyggere tjenester. Dette innebærer at det ligger et viktig element av inntektsoverføring mellom kommuner i systemet. En slik inntektsoverføring har store regionalpolitiske effekter. I mange kommuner i Norden er kommunens egne aktiviteter det viktigste grunnlaget for sysselsettingen. Inntektssystemene blir derved hovedvirkemidler for å nå regionalpolitiske mål som å sikre bosettingen i mer perifere regioner og å skape likeverdige levekår i alle regioner.

I flere av de nordiske land har det vært diskusjoner omkring inntektssystemene for kommunesektoren. Det har vært gjennomført utredninger med tanke på å gjøre dem mest mulig rettfærdige og objektive, og det har også vært gjennomført endringer i systemene i noen land. Behovet for budsjettmessige innstramminger har også ført til diskusjoner om systemenes innretning og virkemåte.

I neste programperiode vil Ministerrådet ta initiativ til erfaringsutveksling omkring regionale effekter av de kommunale inntektssystemene. I en slik erfaringsutveksling vil det være viktig å få med både de ansvarlige for regionalpolitikken og for politikken overfor kommunesektoren. Representanter for kommunene vil også bli invitert med.

Som et element i en slik erfaringsutveksling kan det også bli aktuelt å initiere nordisk forskning på området. Et utgangspunkt for en slik forskningsinnsats kan være en samlet gjennomgang av de utredninger som er gjort om inntektssystemene i det enkelte land. Det kan også være aktuelt å

bringe forskerne som har utført disse utredningene sammen i et nordisk prosjekt.

3.1.3. Bistand til politikktutvikling

Det nordiske regionalpolitiske samarbeidet har stor betydning for utviklingen av regionalpolitikken i det enkelte land. Gjennom deltakelse i nordiske nettverk får beslutningstakere god kjennskap til utfordringer og virkemidler, og får del i erfaringer fra de andre nordiske landene. Dette har hatt stor betydning for utviklingen av viktige policydokumenter og virkemidler i de enkelte land.

Ministerrådet har tidligere arrangert eksaminasjon av enkeltlands regionalpolitikk, som et bidrag til politikktutviklingen. Finland takket ja til en slik eksaminasjon i 1991. Ledende eksperter fra forvaltning og forskning på det regionalpolitiske området, både nordiske og internasjonale, ble engasjert til en gjennomgang av finsk regionalpolitikk. Det ble produsert analyser og sammenlikninger med politikktutviklingen i andre land, og det ble arrangert et stort seminar der nordiske og internasjonale eksperter møtte de ansvarlige for politikktutviklingen i Finland. Tiltaket ble oppsummert som svært nyttig, både for finske myndigheter og for de deltagende eksperter fra andre land. Men tiltaket var også svært ressurskrevende, ikke minst for landet som var gjenstand for eksaminasjon.

Ministerrådet vil i neste periode bygge videre på erfaringene med denne formen for bistand til politikktutforming. De land og selvstyreområder som ønsker det vil få muligheten til å trekke på erfaringer og forskning fra de andre nordiske land og internasjonale erfaringer for øvrig, gjennom en gjennomgang av landets regionalpolitikk. Det kan være aktuelt å arrangere dette som en parallell gjennomgang av flere land samtidig, knyttet til avgrensede tema eller regioner. På denne måten kan arbeidet gjøres mindre ressurskrevende for landet som blir studert, og være til direkte nytte for politikktutviklingen i flere land.

3.2. Kunnskapsutvikling – forskning og kompetansespredning

Regionalpolitikken møter store utfordringer framover. Endringer i internasjonale rammebetingelser og teknologiske muligheter skjer i stadig raskere takt. Kunnskaper om utfordringer og muligheter, styrker og svakheter blir av avgjørende betydning for beslutningstakere på sentralt og regionalt nivå når effektive tiltak skal planlegges og settes ut i livet. Gjennom det nordiske regionalpolitiske samarbeidet er det i en årrekke utviklet viktig kunnskap i et samarbeid mellom nordiske forskere. Dette har skjedd i tett kontakt med de viktigste brukerne av slik kunnskap. Gjennom felles nordiske miljøer har det vært mulig å nå en høy standard i dette arbeidet. Dette har også vært viktig for de nasjonale forsknings- og kompetansemiljøene som

på denne måten har hatt tett kontakt med nordiske miljøer og med kolleger i de øvrige nordiske land.

3.2.1. Nordregio

I 1997 ble det opprettet en ny nordisk institusjon for å ivareta felles nordisk kunnskapsutvikling, forskning og kompetansespredning innenfor regional utvikling og planlegging. Den nye institusjonen, Nordregio, bygger videre på erfaringer fra 30 år med felles nordiske institusjoner innenfor forskning og utdanning om samfunnsplanlegging og regionalpolitikk. Virksomheten ved NordREFO (Nordisk institutt for regionalpolitisk forskning, etablert 1967), Nordplan (Nordiska institutet för samhällsplanering, etablert 1968) og NOGRAN (Nordiska gruppen för regional analys, etablert 1979) dannet basis for etableringen av Nordregio. Gjennom etableringen av Nordregio er det åpnet for bedre muligheter for å integrere arbeidsfeltene de tre tidligere institusjonene arbeidet med. Forskning om regional utvikling og regionalpolitikk, produksjon og analyse av regionale data og utdanning innen samfunnsplanlegging og regional utvikling videreføres og videreutvikles i den nye institusjonen.

Den nye institusjonen er etablert med et eget styre. Det er inngått en kontrakt med Ministerrådet, og styret har lagt fram et arbeidsprogram for Nordregio's virksomhet for perioden 1998-2000. I dette arbeidsprogrammet slås det fast at *romlig utvikling* skal være Nordregio's arbeidsfelt. Her inngår romlig analyse, romlig planlegging og romlig politikk. Det er et mål å utvikle Nordregio til å bli et ledende senter for forskning, undervisning og formidling på dette området i Europa.

Når ny kontrakt skal skrives for neste periode vil Ministerrådet legge vekt på at den gode utviklingen som har preget starten på Nordregios arbeid videreføres. Forutsetningene for regional utvikling endrer seg raskt, og alle de nordiske land berøres. For regionalpolitikken i Norden er det viktig å ha et spesialisert institutt på et høyt faglig nivå som med nordiske forutsetninger kan arbeide med regionalpolitikk på den europeiske arena.

3.2.2. IT og regional utvikling

Informasjonsteknologien vil i årene som kommer kunne skape helt nye forutsetninger for regional utvikling. Områder utenom storbyområdene vil kunne utvikle nye former for næringsliv, og tjenesteforsyningen i perifere områder vil kunne tilbys på nye måter. De perifert beliggende og tynt befolkede områdene i Nordens utkanter vil kunne få nye utviklingsmuligheter når avstandsproblemene og transportkostnadene betydning blir mindre. Samtidig er det lite som tyder på at den utviklingen vi har hatt på dette området så langt har gått i de perifere regioners favør. Tvert imot har flere studier vist at både utviklingen av teknikken og anvendelsen av ressursene skjer raskest i storbyene og de regionene som også tidligere hadde raskest

vekst. Det har vært tatt en rekke initiativer for å stimulere bruken av IT i perifere regioner, men det er også slik at tilgangen til tjenester er ulik. I de områdene der teknologien kunne åpne nye muligheter for å motvirke avstandsulemper er mulighetene for avanserte former for informasjonsoverføring mer begrenset samtidig som kostnadene er høyere. I en situasjon med økende konkurranse innenfor telesektoren vil det bli en stor utfordring å sikre alle områder sjanser til å utnytte informasjonsteknologiens muligheter.

Med utgangspunkt i de store utfordringene og mulighetene knyttet til IT og regional utvikling vil Ministerrådet ta initiativ til et utredningsarbeid i regi av NERP og embetsmannskomiteen for IT. Man vil her særlig legge vekt på institusjonelle forhold og styringsmodeller. Utgangspunktet blir å bidra til å sikre en utvikling som gjør det mulig å få til en IT-basert utvikling også i de regioner der utbygging og oppgradering av infrastrukturen ikke er kommersielt lønnsom for aktørene i en økende konkurranse.

3.2.3. Program for forskning om framtidens regionale problemer og muligheter

For å skape et bedre grunnlag for politikkutviklingen er det nødvendig at forskningsbasert kunnskap er tilgjengelig for beslutningstakerne. Ministerrådet ønsker derfor å intensivere den felles forskningsinnsatsen og gjøre resultatene mer tilgjengelige for politikkutviklingen på det regionalpolitiske området. Som et ledd i dette arbeidet ble det i 1999 startet opp et forskningsprogram om fremtidige utfordringer og institusjonelle forutsetninger for regional utviklingspolitikk.

Programmet vil ta utgangspunkt i nye krav som følge av globaliseringen av økonomien, behovet for en miljømessig bærekraftig utvikling, utviklingen av informasjonsteknologi og økende sosiale forskjeller. Disse nye krav vil føre til omfattende endringer i de ulike regioners forutsetninger for utvikling. Den sentrale problemstillingen er hvorvidt de nordiske landenes institusjonelle rammer er tilpasset disse endrede forutsetningene. Med institusjonelle rammer menes her offentlige myndigheters romlige organisering, lover og regler, men også de kulturer og tradisjoner som styrer våre handlinger.

Nordregio vil koordinere arbeidet med programmet, og forskere fra de nordiske land og fra forskningsmiljøer utenfor Norden vil bli invitert til å delta. Programmet vil bli avsluttet i 2004. Målet er at programmet da skal ha frambragt kunnskap som vil kunne benyttes i utvikling av regionalpolitikken i de nordiske land.

3.3. Samarbeid mellom regioner

Det konkrete daglige samarbeidet mellom befolkning og næringsliv, politikere og administrasjon på tvers av nasjonsgrensene i Norden er omfat-

tende. Støtte til slikt konkret samarbeid har vært en hovedsatsing for det nordiske regionalpolitiske samarbeidet fra starten. Satsingen på samarbeid mellom regioner vil bli videreført i kommende programperiode. Dette innebærer en fortsatt prioritering av de nordiske grenseregionene, samtidig som det vil bli arbeidet med å etablere andre former for regionalt samarbeid.

3.3.1. Grenseregionalt samarbeid

Gjennom lengre tid har det vært et overordnet mål både for det nordiske og europeiske samarbeidet å redusere de problemer landegrensene skaper og utnytte mulighetene for sterkere økonomisk, sosial og kulturell integrasjon. Innenfor det regionalpolitiske samarbeidet i Nordisk Ministerråd har grenseregionalt samarbeid derfor over lengre tid vært den sterkeste satsingen. Nordisk Ministerråd vil fortsatt bidra til å legge forholdene til rette for det grenseregionale samarbeidet i Norden, ved fortsatt å medfinansiere prosjekter, men i stigende grad ved å bidra til erfaringsutveksling og kompetanseoppbygging.

Resultater og erfaringer

De nordiske grenseregionale områdene har vokst fram som lokale og regionale initiativ opp gjennom 1960- og 70-tallet. Gjennom de senere år har 9 av grenseregionene årlig blitt tildelt midler fra Nordisk Ministerråd. (Se bilaga: karta över Nordiska gränsregionala samarbetsområden 2000.)¹

Rapporter og evalueringer viser at det er oppnådd en rekke resultater som peker i retning av økt samarbeid på tvers av grensene. Eksempler kan være tettere samarbeid mellom bedrifter, økt kontakt og koordinering mellom arbeidskontorer, mange tverrnasjonale kulturarrangementer, løsning av felles miljøproblemer og bedre samordnet transporttilbud over grensene. Det grenseregionale samarbeidet har som regel god forankring hos regionale og lokale myndigheter i landene, noe som er en viktig forutsetning for å lykkes i arbeidet.

Det er imidlertid viktig å ha realistiske forventninger om hva som er mulig å få til med de tross alt begrensede midlene Ministerrådet kan gå inn med til grenseregionalt samarbeid. Det er viktig å arbeide videre med å gjøre målene mer konkrete og etterprøvbare. Erfaringer tilsier at de nordiske grenseregionene av og til arbeider relativt parallelt med regionale myndigheter i hvert enkelt land, uten at grenseregionenes roller og ansvar for å løse spesifikke *grenseregionale* oppgaver er tilstrekkelig klargjort. Den nordiske nytte (eller merverdi) i forhold til den nasjonale innsatsen bør ytterligere styrkes i perioden. Det er også behov for å videreutvikle kompetansen i grenseregionenes sekretariater når det gjelder blant annet

---

¹ Här ej tryckt.

programplanlegging, oppfølging av prosjekter, rapportering og evaluering/læring.

Målsettinger og strategier for å styrke grenseregionalt samarbeid i Norden

Det vil fortsatt være et mål for Nordisk Ministerråd å bidra til å løse problemer og utnytte muligheter som følge av at det eksisterer en eller flere landegrenser innenfor en region. Hensikten er å skape sterkere økonomisk, sosial og kulturell integrasjon. Det er også et mål å bidra til å utnytte muligheter og løse problemer som skyldes en grenseregions perifere beliggenhet, og dermed bidra til blant annet bærekraftig regional utvikling i regionen. Problemenes og mulighetenes karakter skal være slik at det er nødvendig at de håndteres transnasjonalt for å oppnå varige resultater. Nordisk Ministerråd vil også ved ulike former for erfaringsutveksling og kunnskapsoppbygging bidra til å videreutvikle det grenseregionale samarbeidet.

Nordisk Ministerråds bidrag til det nordiske grenseregionale samarbeidet i perioden 2001-2005 vil bli sett i lys av resultater og erfaringer som er oppnådd og behovet for å videreutvikle det grenseregionale samarbeidet. Grenseregionene har vært gjennom en etablerings- og oppbyggingsfase og har nå opparbeidet seg mange resultater og erfaringer som grunnlag for videre handling. Det betyr samtidig at Nordisk Ministerråd kan og bør stille enda større krav til de grenseregionene som skal få midler i programperioden. Det vil bety større konkurranse mellom grenseregionene om de nordiske midler. For å få størst mulig effekt av midlene, vil Ministerrådet i starten eller i løpet av programperioden i større grad konsentrere innsatsen til de nordiske grenseregioner som kan vise til de beste resultater og den mest effektive administrasjon av programmer og prosjekter. For å tydeliggjøre mål og øke mulighetene for å måle effekter vil Ministerrådet stimulere satsinger på å få fram og anvende grenseregionale indikatorer.

Nordisk Ministerråd vil i programperioden fortsette organisering av erfaringsutveksling og kunnskapsoppbygging mellom de nordiske grenseregionene som vil få nordiske midler. Gjennom blant annet kriteriene for fordeling av midlene, vil en også motivere grenseregionene til en jevnlig kvalitetsvurdering og forbedring av egen virksomhet.

Forholdet til Interreg

De lange erfaringene Norden har med grenseregionalt samarbeid, har hatt stor betydning for etableringen av Interreg i Norden. Svensk og finsk EU-medlemskap åpnet mulighet for omfattende deltakelse i Interreg-programmet i Norden. Det politiske og administrative nettverket samt det administrative apparatet og tidligere erfaringer og resultater var viktige forutsetninger for en rask oppstart av programmene.

EU's Interreg-program betydde en meget positiv endring i de økonomiske forutsetningene for flertallet av grenseregionene fra og med 1996. I dag har disse grenseregionene muligheter for å finansiere de fleste gode prosjektideer som kan bidra til sterkere integrasjon innen grenseregionene. Interreg har også betydd en profesjonalisering av planlegging, gjennomføring, oppfølging og evaluering i det grenseregionale samarbeidet.

Som følge av Interreg har det geografiske kartet over det nordiske grenseregionale samarbeidet blitt relativt komplisert. Noen Interreg-program ble i hovedsak integrert med de "gamle" nordiske grenseregionene, mens andre er delvis eller helt utenfor programmet. Ved etableringen av Interreg II i 1996 søkte Nordisk Ministerråd å opprettholde en viss basisaktivitet i de "gamle" regionene for blant annet å sikre mulighetene for kontinuitet etter at EU eventuelt avsluttet sitt program i 1999. Disse ordninger kan ha bidratt til en viss overlapping av aktiviteter mellom "gamle" og "nye" regioner, samtidig som Ministerrådet har anvendt en relativt stor andel av midlene til sekretariatenes drift. Når Interreg III nå gjennomføres i perioden 2000-2006, er det grunnlag for en sterkere samordning av den nordiske finansiering med EU i de regioner som delvis eller helt omfattes av Interreg. Ministerrådet vil også, i samråd med grenseregionene, i løpet av perioden vurdere om det er grunnlag for å gjøre endringer i geografien til de nordiske grenseregionene i lys av Interreg.

Nordisk Atlantsamarbeid (NORA) omfatter land og selvstyrte områder som ikke er berettiget til støtte fra EU. Derfor har denne grenseregionen relativt sett fått en viss ekstra prioritet fra Nordisk Ministerråd i de siste årene. Denne prioritering vil bli opprettholdt i programperioden, forutsatt at NORA oppfyller de kriterier og kvalitetskrav som blir stilt til grenseregionene fra NMR.

Utenom NORA har vanligvis 60-70% av midlene til grenseregionene blitt anvendt til medfinansiering av Interreg-prosjekter. Ut fra prinsippet om sterkere koordinering forventer Ministerrådet fortsatt at grenseregionene bruker vesentlige deler av de tilgjengelige prosjektmidler til medfinansiering med Interreg.

Satsingsområder innenfor det grenseregionale samarbeidet

I lys av resultater og erfaringer vil Ministerrådet tydeliggjøre sin rolle og sørge for at den nordiske nytten/merverdi av de midlene som blir satt inn, blir forsterket.

Det innebærer blant annet at en viss andel av rammebevilgningen til grenseregionene vil bli anvendt til bestemte innsatsområder. Disse innsatsområder og de finansielle rammene for dem vil bli definert i forbindelse med Ministerrådets årlige beslutninger om budsjettet og i samråd med de grenseregioner som får midler fra NMR.

Ett av satsingsområdene i de første årene av programmet vil være løsning av administrative og andre grensebarrierer. Det kan være barrierer som oppstår som følge av for eksempel forskjeller i skatter, avgifter, regelverk eller forskjeller i tolkning av regelverk. Hensikten er å stimulere grenseregionene til å arbeide med disse spørsmålene. De nordiske grenseregionale områdene prioriterte disse problemstillingene på 70-tallet, men deres erfaringer var at problemer som ble reist lokalt, sjelden ble fulgt opp og løst sentralt. Med de nordiske lands deltakelse i den europeiske integrasjon, gjennom EU-medlemskap eller EØS-avtale, er forutsetningene for å ta tak i disse problemene blitt annerledes enn de var tidligere. På slutten av programperioden 1995-1999 har også Nordisk Ministerråd klart prioritert arbeidet med å redusere og løse administrative grensebarrierer. Forutsatt at landene følger opp disse signaler og konkret søker å oppnå konkrete løsninger, vil de nordiske grenseregionene i samarbeid med sentrale myndigheter kunne få en fornyet rolle ved å peke på viktige grensebarrierer og foreslå løsninger.

3.3.2. Andre former for regionalt samarbeid

Ministerrådet vil i kommende programperiode øke innsatsen med å komplettere det grenseregionale samarbeidet med andre former for regionsamarbeid. Et slikt samarbeid kan ha som utgangspunkt å løse felles problemer, utvikle felles muligheter eller å legge til rette for at regioner med ulike forutsetninger utfyller hverandre gjennom arbeidsdeling innenfor konkrete samarbeidsoppgaver. Denne typen samarbeid bør også kunne omfatte regioner i Nordens nærområder.

Transnasjonalt regionalt samarbeid er samarbeid innenfor store regioner som omfatter områder i flere land. Det er elementer av denne typen trans-nasjonalt regionalt samarbeid innenfor noen av dagens grenseregionale samarbeidsområder. Dette gjelder særlig det nordatlantiske samarbeidet mellom Grønland, Island, Færøyene og de vestlige deler av Norge, men også Nordkalotten og Midtnorden. Temamessig skjer samarbeidet relativt bredt innenfor regional utviklingspolitikk på samme måte som de øvrige grenseregionale samarbeidsområdene. Men geografisk er det mer dekkende å regne disse som transnasjonale samarbeid. Transnasjonalt regionalt samarbeid innenfor store geografiske områder er også en del av EU's Interreg-program. Danmark, Sverige, Finland og Norge deltar i Interreg IIc-programmet i Østersjøen mens Danmark, Sverige og Norge deltar i programmet for Nordsjøen. I artikkel 10-programmet Den nordlige periferi deltar Finland, Sverige og Norge sammen med Skottland. I utviklingen av dette programmet deltok ministerrådssekretariatet aktivt med sin kompetanse, og i arbeidet med program for Interreg IIc Østersjøen bistod sekretariatet for den daværende Nordiska gruppen för regional analys, NOGRAN. I neste strukturfondsperiode vil EU fortsatt legge vekt på å utvikle trans-

nasjonalt regionalt samarbeid. NERP vil engasjere seg i dette først og fremst gjennom å gi innspill ved utviklingen av nye program og sikre fortsatt godt nordisk samråd i programutvikling.

Ministerrådet har tidligere støttet samarbeid med utgangspunkt i fellestrekk mellom regioner. Et eksempel på slikt samarbeid er øy-samarbeidet mellom Bornholm, Gotland og Åland. Man har videre erfaringer fra mer temaorientert regionalt samarbeid fra det tidligere BAS-prosjektets møbelregion-prosjekt. Ministerrådet vil stimulere til oppstart av flere samarbeid av denne typen. Støtten vil begrense seg til midler til å starte opp samarbeidet. Samarbeidet kan ha form av nettverksarbeid omkring noen felles utgangspunkt. En annen form for samarbeid som vil kunne få støtte fra Ministerrådet er sammenlikning mellom regioner gjennom såkalt benchmarking. På denne måten kan regioner i flere nordiske land få del i nyttige erfaringer gjort i andre regioner.

Innenfor regionalpolitikken er man i de senere årene blitt mer opptatt av arbeidsdelingen og sammenhengen mellom ulike typer regioner. Resurser og fortrinn i en type områder kan bidra til utviklingen av andre typer regioner. Ministerrådet ønsker å legge til rette for regionsamarbeid mellom ulike typer regioner i ulike land i Norden som vil kunne ha gjensidig nytte av et samarbeid av denne typen. Et slikt samarbeid vil eksempelvis kunne etableres mellom mindre foretak i en perifer region i et land og forsknings- og utviklingsmiljøer i en mer sentral region i et annet land.

Ministerrådet vil i arbeidet med å legge til rette for samarbeid mellom regioner prioritere samarbeid på mer avgrensede, temaorienterte områder. Det er ikke hensikten å etablere nye institusjonaliserte samarbeid med permanent finansiering over nordiske midler. Hensikten er snarere å initiere samarbeid som dersom de blir vellykket kan føres videre av de deltagende regioner. NERP vil komme tilbake med nærmere retningslinjer og invitere til denne formen for regionalt samarbeid.

4. Økonomiske og administrative konsekvenser

I det regionalpolitiske samarbeidsprogrammet for perioden 2001-2005 er hovedsatsingsområdene Erfaringsutveksling, Kunnskapsutvikling – Forskning og Kompetansespredning og Samarbeid mellom regioner. Dette innebærer i stor grad en videreføring av dagens hovedsatsingsområder.

Budsjettet for det regionalpolitiske samarbeidet har de senere årene ligget på om lag 20 MDKK pr. år. Ministerrådet legger ikke opp til noen økning av budsjettet for å gjennomføre det nye programmet. Det betyr at nye satsinger som følge av programmet må finansieres innenfor den eksisterende budsjettammen. Dette vil innebære en viss omfordeling innenfor budsjettet.

De foreslåtte tiltakene under erfaringsutveksling og under kunnskapsutvikling er av et slikt omfang at de krever en videreføring av dagens bud-

sjettmessige satsinger på disse områdene. Den største posten på budsjettet i dag går til samarbeid mellom regioner. Denne prioriteringen vil bli videreført. Men som det framgår av kap. 3 vil det bli stilt større krav til dagens grenseregioner for fortsatt å få nordisk støtte. Det vil også bli en sterkere styring av grenseregionene gjennom særlige satsingsområder innenfor det grenseregionale samarbeidet. En forsterket satsing på andre former for samarbeid mellom regioner enn det rent grenseregionale vil også kreve en andel av midlene til samarbeid mellom regioner.

Dagens administrative system innenfor det nordiske regionalpolitiske samarbeidet vil bli videreført. Det er nylig gjennomført omfattende institusjonelle endringer ved at tre tidligere nordiske institusjoner innenfor forskning, utredning og undervisning er lagt ned og Nordregio er opprettet. Erfaringene så langt er positive, og Ministerrådet vil videreføre dagens struktur for å sikre et høyt faglig nivå med god internasjonal og nordisk profilering.

Europaudvalgets betenkning

om ministerrådsforslag om kapitalforhøjelse for Nordisk Udviklingsfond, deltagelse i gældssaneringsinitiativet HIPC, overgang til Euro og tilsvarende ændringer i statutterne

(Ministerrådsforslag se s. 537)

Ministerrådets forslag

Fra Ministerrådets sammenfatning fremgår det, at siden sin etablering i 1989 har NDF haft som mål at fremme økonomisk og social udvikling i u-lande gennem af deltage i finansiering i projekter af nordisk interesse. Udlånningstiden er typisk på 40 år og NDF har blandt andet den operationelle målsætning at ca. 40% af projektportoføljen skal gå til områder indenfor social infrastruktur og miljø.

Budgettet er på ca. 700 millioner USD og finansieres via de nordiske landes udviklingsbudgetter.

I forlængelse af tidligere Ministerrådsforslag, har der i 1999 fundet en vurdering sted af fonden, med henblik på en eventuel beslutning om en kapitalforhøjelse i år 2000.

På baggrund af vurderingen, har de nordiske landes udviklingsmyndigheder i 1999 udarbejdet forslag til kapitalforhøjelse for fonden på 330 millioner Euro. Forhøjelsen skal imødekomme udlån i perioden 2001-2005 hvor der forventes en udlånsvolume på 65 millioner Euro. Forhøjelsen bør træde i kraft pr. 1. januar 2001 for at sikre kontinuitet. I forlængelse med denne kapitalforhøjelse, har de pågældende myndigheder forslået at NDF skal deltage i IMF og Verdensbankens HIPC-initiativ (Heavily Indebted Poor Countries).

Endeligt foreslåes det, med begrundelse i Euro'ens valutakursstabilitet, at NDF overgår fra Special Drawing Rights til Euro som grundlag for deres regnskabs- og kapitalvaluta. Denne overgang medfører tilsvarende en række ændringer i statutterne.

Europaudvalget stiller sig positivt overfor forslaget om kapitalforhøjelse og hilser fondens og udviklingsmyndighedernes forslag om deltagelse i HIPC-initiativet velkommen.

Med henvisning til det ovenfor anførte, foreslår Europaudvalget

at Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd
at vedtage ministerrådsforslag B190/euro om en kapitalforhøjelse i
NDF, deltagelse i gældssaneringsinitiativet, overgang fra SDR til
Euro i regnskab- og kapitalvaluta med tilsvarende ændringer i sta-
tutterne.

Oslo d. 27 juni 2000

Eero Akaan-Penttilä (Kok.)

Ole Vagn Christensen (S)

Lennart Daléus (c)

Øystein Djupedal (SV)

Olof Erland (lib)

Reynoldh Furustrand (s)

Ansgar Gabrielsen (H)

Aud Gaundal (A)

Per Erik Granström (s)

Valgerd Svarstad Haugland (KrF)

Per Kaalund (S)

Petri Neittaanmäki (Kesk.)

Marit Nybakk (A)

Kent Olsson (m)

Petri Salo (Kok.)

Jouko Skinnari (SDP)

Lodve Solholm (FrP)

Steingrímur J. Sigfússon (V)

Hannu Takkula (Kesk.)

Ministerrådsförslag

rörande Nordiska utvecklingsfonden (NDF):

- **Kapitalökning**
- **Deltagande i internationella skuldlättnadsinitiativ**
- **Övergång från SDR (Special Drawing Rights) till euro avseende NDFs räkenskaps- och kapitalvaluta**
- **Tillsvarande stadgeändringar**

Dokument*

- Bilaga 1: Rapport från de nordiska ländernas utvecklingsmyndigheter om ökning av NDFs grundkapital.
- Bilaga 2: NDFs styrelses kommentarer till utvärderingsrapporten om NDF: Evaluation of Nordic Development Fund, Final Report, July 1999
- Bilaga 3: Evaluation of Nordic Development Fund, Final Report, July 1999 – Sammanfattning.
- Bilaga 4: Förslag från NDFs styrelse till NMR om NDFs deltagande i internationella skuldlättnadsinitiativ
- Bilaga 5: Förslag från NDFs styrelse till NMR om övergång från SDR till euro avseende NDFs räkenskaps- och kapitalvaluta samt uttalande från NDFs revisorer i ärendet.
- Bilaga 6: NDFs styrelses förslag till ändringar av NDFs stadgar som en följd av framförda förslag i bilaga 1, 4 och 5.

Generalsekreterarens förslag

MR-Sam föreslås att i enlighet med ländernas utvecklingsmyndigheters rapport (bilaga 2) och NDFs styrelses förslag (bilaga 5, 6 och 7) samt med förbehåll för slutlig nationell beredning genom skriftlig procedur besluta:

- att NDFs grundkapital utökas med 330 miljoner euro (NDF IV) som ska täcka NDFs utlåning under perioden 2001-2005,
- att bidragen till NDF IV fördelas mellan länderna enligt den nordiska fördelningsnyckeln för år 2000,
- att NDFs räkenskaps- och kapitalvaluta övergår från SDR (Special Drawing Rights) till euro från och med den 1 januari 2001,
- att resterande inbetalningar från medlemsländerna avseende den senaste kapitalökningen (NDF III) fortsatt sker i SDR,

---

* Bilaga 1-6; här ej tryckt

- att NDF innanför ramarna för internationellt samordnade initiativ med deltagande av andra multilaterala organisationer kan ge sitt bidrag till skuldlättnader,
- att styrelsens förslag till ändringar i NDFs stadgar som härrör från ovan nämnda förslag godkänns (se bilaga 6),
- att NMR under år 2004 låter genomföra en utvärdering av NDFs verksamhet med hänsyn till att de nordiska länderna år 2005 fastställer ett beslut om ny kapitalökning vidrörande NDF, samt
- att ovan nämnda förslag översänds till Nordiska Rådet för kommentarer i form av föreliggande Ministerrådsförslag.

Generalsekreterarens kommentarer

Bakgrund

NDF upprättades 1989 som ett led i samarbetet på biståndsområdet mellan de fem nordiska länderna. Medlemsländerna utser medlemmarna i NDFs styrelse och kontrollkommitté. NDF har som ändamål att främja ekonomisk och social utveckling i u-länder genom att delta i finansiering på koncessionella villkor av projekt av nordiskt intresse.

NDFs verksamhet har alltsedan upprättandet varit av internationell karaktär. Verksamheten bedrivs uteslutande i länder utanför Norden och dess närområden. NDFs fondkapital uppgår till SDR (Special Drawing Rights) 515 miljoner (motsvarar USD 700 miljoner), som finansieras via de nordiska ländernas biståndsbudgetar. NDF beviljar mycket långfristiga krediter på mjuka villkor till fattiga utvecklingsländer. Utlåningstiden är 40 år, inklusive 10 års amorteringsfrihet. Krediterna är räntefria, endast en administrationsavgift på 0,75% på utestående belopp samt en reserveringsprovision på 0,5% per år på belopp som inte har utnyttjats inom ett år efter det att kreditavtalet trätt ikraft tas ut.

Krediterna beviljas till högt prioriterade projekt som främjar ekonomisk och social utveckling i u-länder. Principerna för de nordiska ländernas biståndsverksamhet, särskilt fattigdomsbekämpningen, är styrande för NDFs utlåningsstrategi. NDF kan också bevilja villkorsslån till privatsektorprojekt i utvecklingsländerna. För alla typer av projekt gäller att dessa skall vara av nordiskt intresse. NDF beviljar krediter endast i samfinansiering med andra finansiärer – främst andra multilaterala finansieringsinstitutioner som Världsbanksgruppen, de stora regionala utvecklingsbankerna och Nordiska investeringsbanken (NIB). Samfinansiering sker också med de nordiska bilaterala utvecklingsorganisationerna.

Utvärderingen av NDF 1999

MR-Sam och Nordiska rådet beslutade (i enlighet med Ministerrådsförslag daterat 14 april 1996) att NMR under 1999 låter genomföra en utvärdering av NDFs verksamhet med hänsyn till att de nordiska länderna år 2000 fastställer ett beslut om kapitalökning vidrörande NDF. Två tidigare utvärderingar har genomförts när det gäller NDF (1991 och 1995)

Den aktuella utvärderingen genomfördes under våren 1999 och presenterades för NDFs styrelse vid ett möte i september 1999. Rapporten gav upphov till en relevant diskussion och bedöms ha fyllt en viktig funktion bland annat genom att framhäva frågor av strategisk betydelse för NDFs framtida verksamhet. Enligt överenskommelse mellan NMR sekretariatet och NDF behandlas NDFs kapitalökning inte i utvärderingsrapporten. Det vill säga, konsulten har inte ombetts att framlägga förslag om nivå eller tillvägagångssättet när det gäller NDFs kapitalökning. Istället har konsulten anmodats att i utvärderingen fokusera på NDFs verksamhet.

I brev daterat 17 augusti 1999 till NDF anmodade sekretariatet NDFs styrelse om att inkomma med sina kommentarer till utvärderingsrapporten. Styrelsens kommentarer till utvärderingen har sedermera översänts till NMR. I skrivelsen kommenterar styrelsen samtliga rekommendationer från utvärderingsrapporten (se bilagor 2 och 3).

Sammanfattning av styrelsens kommentarer:

- Styrelsen stödjer konsultens rekommendation att NDF bör kvarstå som en nordisk institution för utvecklingsfinansiering.
- Styrelsen delar konsultens bedömning att en framtida utmaning för NDF kommer att vara att i ekonomisk infrastrukturprojekt införliva sociala dimensioner och andra tvärgående frågor som en integrerad del av NDFs överordnade strategi för fattigdomsreduktion. Detta innebär dock inte någon ändring i den operationella målsättningen att ca. 40% av NDFs projektportfölj ska ligga inom områdena social infrastruktur och multisektor (inklusive miljö). Styrelsen framhäver i detta sammanhang att NDF även i framtiden måste ha utrymme att anpassa sin verksamhet till efterfrågan på NDFs samfinansiering.
- Styrelsen delar inte konsultens uppfattning att NDF bör utvärdera om NDF ev. i framtiden bör ha en roll i återuppbyggnadsfasen efter en humanitär kris (krig, naturkatastrof eller dylikt)
- Styrelsen stödjer konsultens rekommendation att NDF i ökad omfattning och på ett selektivt och strategiskt sätt bör delta i de utredningar och dröftelser som NDFs samfinansieringspartners genomför särskilt i projektens eller programmets inledande faser. Härigenom kan NDF i ökad grad verka för att de nordiska biståndskriterierna införlivas i projektet eller programmen. Hur den ökade kapaciteten och kompetensen

som detta kräver av NDF ska kunna tillhandahållas kommer löpande att värderas av NDFs styrelse. Styrelsen anser dock inte att NDF bör utveckla en egen sakexpertis som motsvarar till exempel de nordiska utvecklingsmyndigheterna. Samtidigt finns det enligt styrelsens bedömning i nuläget heller inte underlag för att enligt konsultens förslag etablera en särskild trust fund för att finansiera konsultbistånd.

- Styrelsen delar konsultens slutsats att NDF inte bör fortsätta privatsektorfaciliteten (som upprättats på försök) i nuvarande form. Istället bör NDF använda sina erfarenheter från försöksfaciliteten till att göra selektiva insatser på privatsektornområdet.
- Styrelsen delar konsultens uppfattning att NDF bör fortsätta sträva efter att i ökad utsträckning nå mindre nordiska företag i sin upphandling.
- Styrelsen delar konsultens uppfattning att det är viktigt att NDF på ett systematiskt sätt genomför en löpande övervakning och dokumentering av effekterna av fondens verksamhet och NDFs nordiska nytta.
- Styrelsen delar konsultens uppfattning att det i NDFs framtida verksamhet bör finnas större flexibilitet och utrymme än idag att upphandla produkter och tjänster från mottagarlandet men menar inte att det finns anledning att fastställa en bestämd procentsats i detta syfte. Samtidigt understryker styrelsen att upphandlingen i de nordiska länderna i konkurrens fortsatt är en väsentlig del av NDFs identitet.

NDFs kapitalökning

Mot bakgrund av utvärderingsrapporten har de nordiska ländernas utvecklingsmyndigheter under 1999 utarbetat förslag till en ny kapitalökning i NDF. NDF har hittills haft två kapitalökningar och utrymmet som detta ger i NDFs utlåning väntas vara uttömt i slutet av år 2000. NDFs grundkapital uppgår till 515 miljoner SDR innan den nu aktuella kapitalhöjningen.

Förslaget till kapitalökning innebär att NDFs grundkapital ökas med 330 miljoner euro. Kapitalökningen ska täcka NDFs utlåning under perioden 2001-2005 med en årlig utlåningsvolym på ca. 65 miljoner euro. Kapitalökningen måste träda ikraft 1 januari 2001 för att säkra kontinuitet i verksamheten. Inbetalningarna från länderna väntas bli aktuell från och med 2003. Ländernas bidrag fördelas enligt den nordiska fördelningsnyckeln för år 2000 (se vidare bilaga 1).

I det av ländernas utvecklingsmyndigheter utarbetade kapitalökningssdokumentet (bilaga 1) rekommenderas bland annat:

- att utgångspunkten för NDFs framtida verksamhet ska fortsatt vara att stödja projekt där det föreligger ett nordiskt intresse och som innebär att upphandling sker i nordisk konkurrens.
- att NDFs verksamhet ska följa de nordiska utvecklingspolitiska prioriteringarna med utgångspunkt i det övergripande målet fattigdomsreduktion.

- att NDF fortsättningsvis ska prioritera de fattigaste länderna och begränsa antalet samarbetsländer.
- att ekonomisk infrastruktur även fortsättningsvis ska utgöra det viktigaste insatsområdet för NDF, samtidigt som man styrker integreringen av sociala hänsyn i projekt inom detta område.
- att målet om att 40% av NDFs projektfinansiering ska avsättas inom social infrastruktur, multisektor och miljö upprätthålls.
- att försöksordningen med utlåning direkt till privata företag avvecklas i sin nuvarande form, men att NDF emellertid bör fortsätta att stödja utvecklingen av den privata sektorn som en reguljär del av verksamheten (även vad gäller möjligheten att tillhandahålla finansiering av projekt utan statliga garantier).
- att styrelsen ges fullmakt att värdera nya modaliteter och att utarbeta nya riktlinjer för NDFs verksamhet för utveckling av den privata sektorn.
- att styrelsen ges i uppdrag att se över NDFs upphandlingsregler för att skapa ökad flexibilitet med hänsyn till att främja upphandling på de lokala marknaderna i mottagarländerna.
- att NDFs räkenskaps- och kapitalvaluta övergår från SDR till euro från och med den 1 januari 2001 (se vidare nedan under särskild rubrik).
- att NDF deltar med sin beräknade andel av bidraget till skuldsaneringsinitiativet till de fattigaste länderna (HIPC) (se vidare nedan under särskild rubrik).
- att NDF i första hand bör söka täcka sitt finansieringsbehov vad gäller sitt bidrag till HIPC från egna medel.
- att NDFs grundkapital utökas med 330 miljoner euro.
- att kapitalökningen ska täcka NDFs utlåning under perioden 2001-2005.
- att bidragen fördelas mellan länderna enligt den nordiska fördelingsnyckeln för år 2000.

Förslaget till kapitalökningen medför ändringar i NDFs stadgar (se bilaga 6)

Övergången från SDR till Euro

NDFs styrelse beslutade vid styrelsemötet den 3 juni 1999 att föreslå NMR att NDFs räkenskaps- och kapitalvaluta övergår från SDR till euro. Förslaget (se bilaga 5) innebär att ändringar måste företas i NDFs stadgar vilket kräver beslut i NSK/MR-Sam. Styrelsen hänvisar till att historiskt sett har SDR visat sig vara mera volatil än euron. Styrelsen värderar således att euron bättre än SDR kan tillgodose ägarnas intressen av (i) att det inbetalade kapitalet bibehåller sitt värde mot ägarlandets egen valuta och (ii) att en tillfredsställande avkastning kan uppnås på den inbetalade och

inte utlånade delen av grundkapitalet. Samtidigt värderar styrelsen inte att lån från NDF i euro kommer att upplevas som mindre attraktiva av låntagarländer och samfinansieringspartners. Övergången till euron medför även stordriftsfördelar bl.a. vad angår styrning av administrationskostnader eftersom både NIB och NEFCO använder euron idag och samtliga fyra nordiska finansieringsinstitutioner (NIB, NEFCO, NDF och Nopef) delar på administrationskostnaderna.

Övergången till euro ger samtidigt NDF en betydande valutakurs exponering eftersom NDF i många år kommer att ha betydande utestående lån i SDR. Styrelsen är dock överens om att det för en utvecklingsinstitution som NDF inte kan vara avgörande att räkenskaperna till följd av valutakursförändringar kan påvisa överskott ett år och underskott ett annat år. Således anser man att fördelarna med övergången till euron är större än nackdelarna.

De väsentliga punkterna i förslaget är:

- NDF övergår till euro som räkenskaps- och kapitalvaluta från den 1 januari 2001.
- de nordiska länderna bibehåller sin förpliktelse att betala in de resterande raterna av NDF III i SDR för att täcka den eventuella likviditetsrisken i NDFs utbetalningsförpliktelser.
- NDF IV och därpå följande kapitalinbetalningar sker i euro.
- I NDFs stadgar ändras § 2 och § 4 i enlighet med styrelsens förslag (se bilaga 6).

NDFs revisorer anser att styrelsens förslag ger en rätt bild av de diskussioner som förts och de effekter förändringen har på NDFs räkenskaper och verksamhetsförutsättningar. Revisorerna har ingenting att erinra gällande förverkligandet av styrelsens förslag (se bilaga 5).

NDFs deltagande i internationella skuldlättnadsinitiativ

I samband med det aktuella kapitalökningsförslaget föreslår de nordiska utvecklingsmyndigheterna samt NDFs styrelse att NDF ska delta i det utvidgade HIPC-initiativet (Heavily Indebted Poor Countries). HIPC-initiativet initierades av IMF och världsbanken 1996 och syftar till att etablera en mera hållbar skuldsanering för de fattigaste länderna än tidigare initiativ har kunnat erbjuda (London och Parisklubben m.m). HIPC omfattar samtliga skuldkategorier (även skulder till de multilaterala finansieringsinstitutionerna - inklusive NDF) och innebär att starkt skuldtyngda utvecklingsländer som uppfyller särskilda kriterier och genomför relevanta reformer enligt uppställda målsättningar av IMF och världsbanken kan få sina skulder reducerade till hållbara nivåer. HIPC initiativet har dock kritiserats för att skuldlättnaderna sker för långsamt och i för liten omfattning. Som en konsekvens härav har beslut fattats om att HIPC-initiativet ska

utvidgas vilket innebär att NDFs åtagande väntas öka från SDR 4 miljoner till ca. SDR 12 miljoner.

Styrelsen har fastställt att NDFs deltagande i det utvidgade HIPC-initiativet finansieras med egna medel (primärt genom ackumulerat överskott). NDF har kommit överens med IDA (Världsbankens mjuka utlåningsfönster som administrerar HIPC-fonden) om att NDFs bidrag inbetalas i rater under ett antal år. Härmed minskar behovet av att NDF måste använda sig av sitt kapital i detta syfte.

NDFs revisorers och kontrollkommitténs genomgång av NDFs deltagande i HIPC talar för att NDFs deltagande i skuldlättnadsinitiativ uttryckligen bör förankras i NDFs stadgar. De föreslagna ändringarna i stadgarna innebär att NDF innanför ramarna för internationellt samordnade initiativ med deltagande av andra multilaterala organisationer kan ge sitt bidrag till skuldlättnader.

Ikraftträdande av NDFs nya överenskommelse

NDFs nya överenskommelse undertecknades av de nordiska länderna den 9 november 1998 och trädde ikraft den 18 september 1999. Överenskommelsen föranleder ändringar i preambeln av NDFs stadgar enligt följande:

Danmarks, Finlands, Islands, Norges og Sveriges regeringer har ved overenskomst av 3. november 1988 besluttet at oprette en nordisk udviklingsfond. Den nævnte overenskomst er erstattet af en ny overenskomst dateret 9. november 1998.

Nordenutskottets betänkande

över ministerrådsförslag om ändringar av överenskommelsen om Nordiska kulturfonden

(Ministerrådsförslaget, se s. 547)

(Bilaga: Överenskomst mellan Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige om Nordisk Kulturfond, se s. 549)

Nordiska rådet har mottagit ministerrådsförslag om ändringar av överenskommelsen om Nordiska kulturfonden (B 191/nord), översänt av Nordiska ministerrådet (kulturministrarna). Ministerrådet ber om rådets synpunkter på ändringsförslaget och har som avsikt att fastställa förslaget när rådets synpunkter föreligger. Förslaget har hänvisats till Nordenutskottet. Nordenutskottet har behandlat ministerrådsförslaget i utskottsmöte den 26 september 2000.

1. Nordenutskottets förslag

Nordenutskottet föreslår att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att fastställa ändringar av artikel 7 och artikel 8 i den nu gällande överenskommelsen om Nordiska kulturfonden i enlighet med ministerrådsförslag B 191/nord.

2. Bakgrund

I ministerrådsförslag angående nordiskt kultursamarbete vid årtusenskiftet – en strategisk redogörelse (B 172/nord) framhölls som viktiga målsättningar att stärka kultursamarbetet mellan de geografiskt centrala och perifera områdena i Norden och att stärka kultursamarbetet mellan de tre självstyrande områdena och de fem länderna. Fullt deltagande i kultursamarbetet ansågs vara en grundläggande prioritet för de självstyrande områdena. Vad gällde ny organisatorisk struktur för kultursamarbetet framgick bl.a. att stor hänsyn skulle tas till förhållandena i de självstyrande områdena och att säkra deras deltagande i kultursektorns organ. Det framgick likaledes att Nordiska kulturfonden fortsatt skulle tillhöra de högsta prioriteringarna.

Av Nordenutskottets betänkande över ministerrådsförslaget framgår att det ses som särskilt positivt att de självstyrande områdena och utkantsregionerna föreslås fullt deltagande i kultursamarbetet och att Nordiska kulturfonden fortsatt skall tillhöra de högsta prioriteringarna. Utskottet välkomnade på sin tid dessa förslag och sa sig enigt i att stärkning av de självstyrande områdena och utkantsregionerna skulle bidra till att stärka den nordiska regionala helheten och öka mångfalden i kulturlivet.

3. Nordenutskottets konklusion

I ministerrådsförslag om ändringar av överenskommelsen om Nordiska kulturfonden (B 191/nord) föreslås att artikel 7 i den nu gällande överenskommelsen om Nordiska kulturfonden ändras så att antal medlemmar i Nordiska kulturfondens styrelse ökar från 11 till 13. Det betyder att i styrelsen skall komma att ingå en medlem från vart och ett av de tre självstyrande områdena Färöarna, Grönland och Åland.

Det föreslås vidare att artikel 8 i den nu gällande överenskommelsen justeras så att den motsvarar den föreslagna ändringen av artikel 7. Det föreslås än vidare att den nu gällande överenskommelsens artikel 8 sista punkt om "nationalt veto" upphävs.

Nordenutskottet anser att ministerrådsförslag om ändringar av överenskommelsen om Nordiska kulturfonden (B 191/nord) är en logisk utveckling i syftet att uppfylla de organisatoriska målsättningar som framgår av ministerrådsförslaget angående nordiskt kultursamarbete vid årtusenskiftet – en strategisk redogörelse (B 172/nord) vad avser de självstyrande områdena och prioriteringen av Nordiska kulturfonden.

Nordenutskottet föreslår att plenarförsamlingen godkänner ministerrådets förslag till ändring av den nu gällande överenskommelsen för Nordiska kulturfonden artikel 7 samt artikel 8, i enlighet med det ändringsförslag som framgår av ministerrådsförslag B 191/nord.

Under förutsättning att de föreslagna ändringarna godkänns träder dessa i kraft den första i den månad som börjar närmast efter den dag när samtliga parter ratificerat överenskommelsen och ratifikationshandlingarna deponerats i utrikesministeriet i Danmark. För att säkra en smidig övergång mellan den nu gällande överenskommelsen om Nordiska kulturfonden och de nya reglerna föreslår Nordenutskottet följande procedur för val vid den 52:a sessionen 2000 av ordinarie medlem och suppleanter i Nordiska kulturfondens styrelse t.o.m. år 2002:

Under dagordningspunkten Val, (förutsatt att utskottets förslag till rekommendation antas) väljer Nordiska rådet, i enlighet med gällande regler, en suppleant från Grönland respektive en suppleant från Åland och som omedelbart efter att ändringarna i överenskommelsen ratificerats av parterna och överenskommelsen trätt i kraft tar plats som Grönlands respektive Ålands ordinarie medlemmar i Nordiska kulturfondens styrelse t.o.m.

utgången av år 2002. Förslag till suppleanter från dessa två (2) självstyrande områden föreslås meddelas Nordiska rådets presidium efter ikraftträdandet och som då företar fyllnadsval. Nordiska ministerrådet väljer, i enlighet med gällande regler, en ordinarie medlem från Färöarna, t.o.m. utgången av år 2002.

Nordenutskottet föreslår att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att fastställa ändringar av artikel 7 och artikel 8 i den nu gällande överenskommelsen om Nordiska kulturfonden i enlighet med ministerrådsförslag B 191/nord.

Västerås den 26 september 2000

Charlotta L. Bjälkebring (v)

Per Roar Bredvold (FrP)

Anneliese Dørum (A)

Odd Einar Dørum (V)

Ragnar Erlandsson (ÁC)

Ann-Marie Fagerström (s)

Åke Gustavsson (s) vice ordförande

Tuula Haatainen (SDP)

Søren Hansen (S)

Lars Hjertén (m)

Eva Johansson (s)

Elver Jonsson (fp)

Rune E. Kristiansen (A)

Jógvan á Lakjuni (Ff)

Pehr Löf (SFP) ordförande

Astrid Marie Nistad (A)

Vibeke Peschardt (V)

Dan R. Petersen (Jvfl.)

Bror Yngve Rahm (KrF)

Aulis Ranta-Muotio (Kesk.)

Sigríður Jóhannesdóttir (A)

Kaj Stilling (SF)

Ministerrådsforslag

om ændring af overenskomsten mellem Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige om Nordisk Kulturfond – (De selvstyrende områders repræsentation i Kulturfondens styrelse)

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet, kulturministrarna)

Nordisk Ministerråd har gennem mange år lagt vægt på at sikre og udbygge Færøernes, Grønlands og Ålands deltagelse i det nordiske kultursamarbejde. Betydningen af de selvstyrende områders deltagelse i kultursamarbejdet blev fremhævet allerede i handlingsplanen for nordisk kulturelt samarbejde fra 1988, og overenskomsten om Nordisk Kulturfond blev på denne baggrund ændret således, at Færøerne, Grønland og Åland fik en fælles repræsentant i styrelsen.

Også i den nyeste strategi, "Nordisk kultursamarbejde ved årtusindskiftet", der blev behandlet på den 50:e session i Oslo, blev en styrkelse af kultursamarbejdet mellem de fem lande og de tre selvstyrende områder løftet frem blandt hovedelementerne i målsætningen. Det blev således fremhævet, at "en grundlæggende prioritering for det fremtidige nordiske kultursamarbejde er at sikre de selvstyrende områders fulde deltagelse. Det er vigtigt, at de mindre samfund deltager i og søger styrke til det nordiske kultursamarbejde. De repræsenterer de kulturelle forskelle, som er en af hjørnestenene i den traditionelle og moderne nordiske identitet. Uden deres aktive medvirken er nordisk kultursamarbejde formålsløst."

I betænkningen over forslaget tilsluttede Nordisk Råds nordenudvalg sig disse synspunkter og erklærede sig enig i, at en styrkelse af de selvstyrende områder og udkantregionerne kan bidrage til at styrke den nordiske regionale helhed, øge mangefoldet i kulturlivet og styrke et nordisk kulturelt hjemmemarked.

På ministerrådets møde i november 1999 fremlagde de selvstyrende områders landsstyremedlemmer for kultur en anmodning om at alle tre selvstyrende områder blev repræsenteret i Nordisk kulturfonds styrelse. Anmodningen har af Ministerrådet været forelagt styrelsen til udtalelse, og styrelsen har tilkendegivet, at man ikke har indvendinger mod forslaget. På denne baggrund foreslås det, at overenskomstens artikel 7 ændres således, at antallet af medlemmer i Kulturfondens styrelse forhøjes fra 11 til 13.

Det færøske, henholdsvis det grønlandske og det Ålandske medlem og deres personlige suppleanter vælges på skift af Nordisk Råd og Ministerrådet.

Artikel 8 om quorum ændres i konsekvens af forhøjelsen af antallet af styrelsesmedlemmer. Samtidig foreslås det, at man ophæver bestemmelsen i artikel 8, sidste punktum om "nationalt veto", der så vidt vides ikke har været anvendt i praksis, og som næppe vil kunne gives et rimeligt indhold under den foreslåede nye sammensætning af styrelsen. I bilaget er foretaget en sammenstilling af den gældende overenskomst om Nordisk Kulturfond og de foreslåede ændrede bestemmelser.

Bilaga

Overenskomst mellem Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige om Nordisk Kulturfond

Forslag til ændrede bestemmelser

Formål m.m.

Artikel 1

Nordisk Kulturfond har til formål at fremme det kulturelle samarbejde mellem de nordiske lande.

Artikel 2

Fondens virksomhedsområde omfatter det nordiske kultursamarbejde i hele dets udstrækning. Bidrag fra fonden kan således ydes til formål inden for forskning, undervisning og almen kulturel virksomhed i vid forstand. Der kan også ydes støtte til informationsvirksomhed inden for eller uden for Norden vedrørende nordisk kulturelt samarbejde og de nordiske landes kulturliv.

Artikel 3

Af fondens midler kan der bevilges tilskud til nordiske projekter af éngangskarakter. Tilskud kan også ydes dels til nordiske projekter af mere varig karakter, dog fortrinsvis for en af styrelsen fastsat periode, dels i særlige tilfælde til regel-mæssigt tilbagevendende formål.

Artikel 4

Fondens virksomheds- og budgetår er kalenderåret. Midlerne, der årligt stilles til fondens rådighed, optages på Nordisk Ministerråds budget.

Artikel 5

Midler, som er tilført fonden, står til rådighed for fonden også efter udgangen af det år da indbetalingen til fonden er sket.

Artikel 6

Fonden kan erhverve ejendom gennem gave eller testamente under forudsætning af, at der ikke dermed er forbundet noget vilkår, som er uforeneligt med fondens formål.

Fondens forvaltning

Artikel 7

Fonden forvaltes, dens midler fordeles og dens virksomhed i øvrigt ledes af en styrelse. Styrelsen træffer også beslutning om modtagelse af gave eller testamente, samt om anbringelse af fondens indestående midler.

Styrelsen består af elleve medlemmer. Nordisk Råd udnævner fem af medlemmerne, ét fra hvert land. Ministerrådet udnævner ligeledes fem medlemmer, ét fra hvert land. På tilsvarende måde udnævnes for hvert medlem en personlig suppleant, Videre udnævnes ét medlem som fælles repræsentant for Færøerne, Grønland og Åland. Dette medlem vælges for hver anden mandatperiode af Nordisk Råd og for den mellemliggende mandatperiode af

Artikel 7

Fonden forvaltes, dens midler fordeles og dens virksomhed i øvrigt ledes af en styrelse. Styrelsen træffer også beslutning om modtagelse af gave eller testamente, samt om anbringelse af fondens indestående midler.

Styrelsen består af tretten medlemmer. Nordisk Råd udnævner fem af medlemmerne, ét fra hvert land. Ministerrådet udnævner ligeledes fem medlemmer, ét fra hvert land. På tilsvarende måde udnævnes for hvert medlem en personlig suppleant, Videre udnævnes tre medlemmer fra henholdsvis Færøerne, Grønland og Åland. Det medlem, der repræsenterer Færøerne, samt en personlig suppleant vælges for hver anden mandatperiode af Nor-

Ministerrådet. For dette medlem udnævnes to personlige suppleanter af Ministerrådet i de tilfælde, Nordisk Råd udnævner det ordinære medlem, og af Nordisk Råd i de tilfælde, Ministerrådet udnævner det ordinære medlem. De to suppleanter repræsenterer de, som ikke har det ordinære medlemskab i styrelsen.

Medlemmerne og suppleanterne udnævnes for et tidsrum af to kalenderår ad gangen. Afgår et medlem eller en suppleant inden mandattidens udløb skal der udnævnes en efterfølger for resten af mandattiden. Styrelsen vælger blandt sine medlemmer en formand og en næstformand for ét kalenderår ad gangen. Samme land beklæder formandsposten to år i træk. Tilsvarende gælder for repræsentanten for Færøerne, Grønland og Åland.

Artikel 8

Styrelsen er beslutningsdygtig, når formanden eller næstformanden og mindst seks andre medlemmer er til stede.

Styrelsens beslutninger træffes ved simpel stemmeflerhed. I tilfælde af stemmelighed er formandens stemme udslagsgivende. Beslutning om bevilling af tilskud fra fonden må dog ikke træffes når mindst et af landene gennem begge sine repræsentanter eller repræsentanten for Færøerne Grønland og Åland sammen med et lands ene repræsentant, modsætter sig dette.

disk Råd og for den mellemliggende mandatperiode af Ministerrådet. De medlemmer, der repræsenterer henholdsvis Grønland og Åland, samt personlige suppleanter for disse vælges for hver anden mandatperiode af Minister-rådet og for den mellemliggende mandatperiode af Nordisk Råd.

Medlemmerne og suppleanterne udnævnes for et tidsrum af to kalenderår ad gangen. Afgår et medlem eller en suppleant inden mandattidens udløb skal der udnævnes en efterfølger for resten af mandattiden. Styrelsen vælger blandt sine medlemmer en formand og en næstformand for ét kalenderår ad gangen. Samme land beklæder formandsposten to år i træk.

Artikel 8

Styrelsen er beslutningsdygtig, når formanden eller næstformanden og mindst syv andre medlemmer er til stede.

Styrelsens beslutninger træffes ved simpel stemmeflerhed. I tilfælde af stemmelighed er formandens stemme udslagsgivende.

Artikel 9

Styrelsen kan indhente udtalelser fra komitéer og arbejdsgrupper, som Ministerrådet har af, eller fra andre sagkyndige, som fonden udpeger.

Artikel 10

Sekretariatsarbejdet og økonomiforvaltningen varetages af Nordisk Ministerråds Sekretariat.

Artikel 11

Af fondens midler afholdes rejsegodtgørelse, dagpenge og øvrige omkostninger i forbindelse med fondens virksomhed. Der kan endvidere afholdes udgifter til særlig sagkyndig bistand.

Artikel 12

Fonden har sit sæde i det land, hvori Nordisk Ministerråds Sekretariat er beliggende.

Artikel 13

Styrelsen vedtager en forretningsorden med nærmere foreskrifter for sin virksomhed.

Regnskab og revision

Artikel 14

Fondens regnskabsår er kalenderåret.

Artikel 15

Nordisk Råd træffer bestemmelsen om revision af fondens forvaltning og regnskaber.

Artikel 16

Styrelsens og revisorerens beretninger skal senest den 1. oktober året efter virksomhedsåret/budget og regnskabsåret afgives til Ministerrådet og til Nordisk Råd. Beslutning om godkendelse af regnskabet og om bevilling af ansvarsfrihed for styrelsen træffes af Nordisk Råd.

Nordenudvalgets betænkning

om ministerrådsforslag om samarbejdsprogram for social- og sundhedssektoren 2001-2005

Ministerrådsforslaget, se s. 558

Bilag 1: Nordiske institutioner på social- og helseområdet se s. 567

Bilag 2: Nordiske konvensjoner se s. 569

Nordenudvalget har modtaget ministerrådsforslag om Samarbejds-program for social- og sundhedssektoren, oversendt af Nordisk Ministerråd. Forslaget er blevet delegeret til Nordenudvalget som har behandlet ministerrådsforslaget på udvalgsmøde den 26. september 2000.

1. Nordenudvalgets forslag

Nordenudvalget foreslår at

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at vedtage ministerrådsforslag om samarbejdsprogram for social- og sundhedssektoren 2001-2005 og inddrage de synspunkter som fremgår af Nordenudvalgets betænkning om ministerrådsforslag B 192/nord.

2. Baggrund

Til grund for Nordisk Ministerråd samarbejde inden social- og sundhedssektoren har det siden 1977 eksisteret et særskilt samarbejdsprogram som er blevet revideret 1982, 1988 og sidst 1995.

3. Ministerrådsforslaget

Det fremgår af samarbejdsprogrammet at det nordiske samarbejde inden for social- og helsesektoren hviler på fælles værdier, som udgør fundamentet i den nordiske velfærdsmodel. Det fremgår at det drejer sig om principperne at alle statsborgere skal behandles på samme måde og det drejer sig om social solidaritet og sikkerhed for alle, inklusive de flytninger og indvandrere som bor i Norden. Programmet lægger vægt på ligestilling og også omsorgen for de specielt udsatte og sårbare grupper i samfundet. Endvidere hævdes det i programmet at nordisk nytte skal være

grundlæggende for sektorens samarbejde i Norden. I programmet lægges der vægt på prioritering af tværsektorelt arbejde i overensstemmelse med Nordisk Råds ønsker.

De prioriterede områder i programmet er:

- Fjerning af hinder for flytning mellem de nordiske land som et særlig fokuseret område i det nordiske samarbejde, under hensyntagen til EU/EØS-regler.
- Utvekkende av de nordiska välfärdssamhällena i ett europeiskt perspektiv.
- Utveckling av Nordens samarbete med Nordens närområden.
- Utveksling av nasjonal informasjon og erfaringer - utredningsarbeide.

4. Nordenudvalgets synspunkter

I samarbejdsprogrammet redegør Ministerrådet på en kort og klar måde for de mål og tiltag som prioriteres i perioden. Nordenudvalget udtrykker sin tilfredshed med de prioriterede områder, samt de konkrete tiltag som Ministerrådet fremhæver i sin redegørelse. Desuden anser udvalget at problemstillingerne generelt fremstilles på en nuanceret måde. Nordenudvalget har alligevel følgende bemærkninger:

Nordenudvalget stiller sig bag de mål og de konkrete tiltag som fremgår af samarbejdsprogrammets kapitel om fjernelse af barrierer for flytning mellem de nordiske lande. Udvalget vil dog lægge særlig vægt på samordning af national lovgivning mellem de nordiske lande angående pensionsrettigheder.

Nordenudvalget fæster opmærksomhed på at der er sket en forskydning fra samarbejdsprogrammet som gælder til slutningen af år 2000. Her er en af hovedmålsætningerne at de grundlæggende principper i velfærdsmodellen skulle gøres gældende i andre internationale sammenhænge, bl.a. det europæiske, mens i det nye program lægges der vægt på at det nordiske samarbejde skal få klarere identitet i forøget samarbejde med europæiske samarbejdspartnere og andre internationale instanser. Dermed lægges der vægt på at den nordiske velfærdsmodel udvikles i forhold til udfordringer fra international integration og globalisering. Nordenudvalget stiller sig bag denne formulering men lægger vægt på at dette arbejde bør tage hensyn til en fællesnordisk opfattelse af hvilke deler af den nordiske model der findes overensstemmelse om at man skal stå vagt om.

Det fremgår af programmet at de baltiske staterne har i forskelligt tempo nærmet sig øvrige Europa og at der er en reel mulighed for at et eller flere af de baltiske lande vil have opnået medlemskab i EU i løbet af planperioden. Samtidigt har Rusland haft en mere langsom udvikling hvad gælder strukturelle forandringer. Nordenudvalget mener at i løbet af planperioden burde fokus i stigende grad rettes mod Rusland. Dette arbejde

bør udvides til at inkludere flere projekter som bidrager til demokratiudviklingen.

Afsnit 2.3 i samarbejdsprogrammet afsluttes: ”I programperioden forventes at betydningen av EU’s nordlige dimensjon bli mer konkretisert. Denne utvikling må medføre en avklaring av det nordiske samarbeides rolle i denne regionen, og en derav følgende utvikling av våre engasjementer i Barentsregionen og det arktiske samarbeide.”

Nordenudvalget mener at denne formulering plasserer de nordiske lande i for passivt forhold til avklaringen av det nordiske samarbeidets rolle i regionen. Udvalget mener at ikke blot de nordiske regeringer men også de nordiske samarbeidsorganer bør yde en aktiv indsats i den konkrete udformning av den nordlige dimension.

Et av samarbejdsprogrammets prinsipper fremstår uklart og muligvis modsætningsfylt. I indledning til afsnit 2 fremgår det, at for at skabe rum for ny virksomhed indenfor sektorens projektvirksomhed, skal der arbejdes mod at projekter som har været finansierede over længere tid end tre år, skal søges overførte til national finansiering eller afsluttes. I modsætning til dette princip hævdes det i kapitel 2.3 om Nordens samarbejde med Nordens nærområder, at eftersom den største udfordring i nærområderne er af et langsigtet karakter behøver meget af dette arbejde længere periode en 3 års projektvirksomhed og at det kræver vurdering af regler om projektvirksomhed. Det kan næppe begrundes, at der skal gælde ét princip for nærområdeprojekter og et andet for alle andre. Det er Nordenudvalgets mening at der generelt er stor variant i tidsbehovet til enkelte projekter, at nogle kræver mindre end tre år og andre mere, således at tre år ikke skal gøres til et helligt tal i projektsammenhæng, men at man skal operere med fleksible tidsrammer så projekterne for den tid de behøver til at blive færdige eller til at blive forplantet i andre sammenhænge og heller ikke mere.

Vedrørende programmets opfølgning forventer udvalget bl.a. fokus på sammenligning af indvandreres livssituation i de nordiske lande.

I samarbejdsprogrammets 1. kapitel fremgår følgende: ”Generelt skal det nye samarbejdsprogrammet ta hensyn til de anbefalinger og forslag som det nordiske ”Vismannspanelet” kommer frem til i sin rapport. Denne fremlegges i september 2000. I tillegg vil arbeidet med ”Budsjettanalyse 2000”, igangsatt av samarbeidsministrene, ha innvirkning på sektorens fremtidige virksomhet. Omfanget av disse endringer vil bli kjent høsten 2000, og må derfor innarbeides i samarbejdsprogrammet deretter.” Nordenudvalget bemærker at behandlingen av Vismannspaneletts rapport og Budgetanalysen 2000 resulterer sandsynligvis først i beslutninger år 2001 og indarbejdes derfor først i samarbejdsprogrammet derefter. Hvis disse beslutninger kommer til med at have omfattende påvirkning på samarbejdsprogrammets indhold og budgetrammer ønsker Nordenudvalget et revideret samarbejdsprogram til godkendelse.

5. Konklusion

Nordenudvalget udtrykker sin tilfredshed med samarbejdsprogram for social- og sundhedssektoren 2001-2005. Udvalget anser programmet omfattende og ambitiøst og målsætningerne klare.

På baggrund af ovennævnte foreslår Nordenudvalget at

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at vedtage ministerrådsforslag om Samarbejdsprogram for social- og sundhedssektoren 2001-2005 og inddrage de synspunkter som fremgår af Nordenudvalgets betænkning om ministerrådsforslag B 192/nord.

Västerås, den 26. september 2000

Charlotta L. Bjälkebring (v)

Per Roar Bredvold (FrP)

Anneliese Dørum (A)

Odd Einar Dørum (V)

Ragnar Erlandsson (ÅC)

Ann-Marie Fagerström (s)

Åke Gustavsson (s) vice ordförande

Tuula Haatainen (SDP)

Søren Hansen (S)

Lars Hjertén (m)

Eva Johansson (s)

Elver Jonsson (fp)

Rune E. Kristiansen (A)

Jógvan á Lakjuni (Ff)

Pehr Löf (SFP) ordförande

Astrid Marie Nistad (A)

Vibeke Peschardt (V)

Dan R. Petersen (Jvfl.)

Bror Yngve Rahm (KrF)

Aulis Ranta-Muotio (Kesk.)

Sigríður Jóhannesdóttir (A)

Kaj Stillingner (SF)

Ministerrådsforslag

angående nytt samarbeidsprogram for sosial- og helsesektoren 2001 – 2005

1. Bakgrunn

Siden 1977 har rammene for sosial- og helsesamarbeidet i regi av Nordisk Ministerråd vært regulert i et særskilt samarbeidsprogram, som senere ble revidert i 1982, 1988 og 1995. Det nåværende samarbeidsprogrammet gjelder t.o.m. utgangen av år 2000 og har tre hovedmålsettinger. Disse er å styrke sosial- og helsesektorens grunnpilarer i den nordiske velferdsmodellen, å gjøre de grunnleggende prinsippene i den nordiske modellen kjent i andre internasjonale sammenhenger, bl.a. den europeiske, og å utvikle Nordens samarbeid med Nordens nørømråder. Samarbeidsprogrammet omfatter i første rekke den delen av virksomheten som ministrene for sosial- og helsevesen har ansvar for innenfor Nordisk Ministerråd.

Generelt skal det nye samarbeidsprogrammet ta hensyn til de anbefalinger og forslag som det nordiske "Vismannspanelet" kommer frem til i sin rapport. Denne fremlegges i september 2000. I tillegg vil arbeidet med "Budsjetanalyse 2000", igangsatt av samarbeidsministrene, ha innvirkning på sektorens fremtidige virksomhet. Omfanget av disse endringer vil bli kjent høsten 2000, og må derfor innarbeides i samarbeidsprogrammet deretter. Endelig utgjør det eksisterende nordiske samarbeid med Ministerrådet, embetsmannskomiteén, institusjonene, prosjektvirksomheten og ulike arbeidsgrupper et grunnlag for det nye programmet.

2. Samarbeidsprogram 2001-2005

Det nordiske samarbeidet innen sosial- og helsesektoren hviler på felles verdier, som utgjør fundamentet i den nordiske velferdsmodellen. Det er viktig at disse kan utvikles videre og danne grunnlag også i fortsettelsen. Utgivelsen av rapporten "Den nordiska modellen och moderniseringen av de sociala trygghetssystemen i Europa" våren 2000 er et ledd i denne utviklingen.

Det dreier seg om prinsippene at alle statsborgere skal behandles likt, om sosial solidaritet og trygghet for alle. Konkret gir dette seg uttrykk i de sosiale rettigheter for alle statsborgere inkl. de flyktninger og innvandrere som bor i Norden. Det gjelder også omsorgen for spesielt utsatte og sårbare grupper i samfunnet, bl.a. de handikappede. Videre omfatter det alle statsborgeres rett til sosial trygghet, pleie, og omsorg. Et sentralt mål er å

skape muligheter for alle til å delta i samfunnslivet og i samfunnets beslutningsprosess. Tilgjengelighet for alle er et prioritert område for perioden 2001-2005 etter mønster fra den modellen som ble utarbeidet innen handikapområdet.

Fjerning av grensehindringer er en del av dette arbeidet.

Lik behandling av alle borgere innebærer også at sosial- og helsesektoren i sin virksomhet skal legge til grunn lik behandling av kvinner og menn. Likestilling innebærer en jevn fordeling av makt og innflytelse, at kvinner og menn skal ha samme rettigheter, plikter og muligheter, samt et samfunn fritt for kjønnsrelatert vold. For å oppnå et likestilt og rettferdig samfunn kreves en overordnet likestillingspolitikk som omfatter både kvinner og menn. Likestilling handler om grunnleggende verdier som respekt, likeverd, forståelse, livskvalitet og identitet. Disse verdier skal være grunnleggende også i sosial- og helsesektorens samarbeide i Norden.

Nordisk nytte har vært et veiledende prinsipp i de siste årene og innebærer at landene opplever en merverdi ved at oppgaver løses på nordisk plan fremfor nasjonalt plan. I tillegg skal den nordiske nytte manifestere nordisk samholdighet og øke nordisk kompetanse og konkurransekraft. Kravet om nordisk nytte skal fremdeles være grunnleggende for sektorens virksomhet.

Samarbeidsinstitusjonene innen sektoren har hatt stor betydning for det nordiske samarbeidet. De praktiske resultatene fra disse har hatt til dels stort gjennomslag, og også vært en del av synliggjøringen av nordisk samarbeid i de enkelte landene.

Også i fortsettelsen vil tyngdepunktet i samarbeidet hvile på institusjonene, både finansielt og som verktøy for måloppnåelse. Dette kan skje ved at man fra MR-S/EK-S involverer institusjonene i større grad, bl.a. ved å legge ut oppdrag hos dem. Til bildet hører at institusjonene som regel har etablert et samarbeid med fagorganer innen EU og andre internasjonale sammenhenger, og disse nettverk vil også være en viktig del av arbeidet for å nå samarbeidsprogrammets mål.

De siste år har bevilgningene til sektorens prosjektvirksomhet vært redusert. For å skape rom for ny virksomhet innenfor rammene skal det arbeides for at prosjekter som har vært finansiert over lengre tid enn tre år, skal søkes overført til nasjonal finansiering eller avsluttes. Frigjorte midler skal benyttes i forhold til samarbeidsprogrammets hovedmålsettinger. Det skal likevel gis en mulighet for at prosjektmidler skal kunne benyttes til nye tiltak som senere kan bli nye samarbeidsområder.

Mye av det som blir gjort må skje i samarbeid med andre sektorer fordi sakene henger sammen. Det kan f.eks. gjelde arbeidsmarked, likestilling osv. I tillegg bidrar en sterk prioritering av tverrsektorielt samarbeid, f.eks. gjennom anbefalinger fra Nordisk Råd, til å forsterke denne utviklingen.

Arbeidet med iverksettelse av en handlingsplan for barn og unge i Nordens Nærområder er et eksempel på hvordan slikt tverrsektorielt samarbeid kan gjennomføres, og erfaringer med denne løsningen vil være viktige for utvikling av samarbeidet mellom sektorene på andre områder.

Samarbeidsprogrammet 2001 – 2005 vil prioritere disse områdene:

- Fjerning av hindringer for flytting mellom de nordiske land som et særlig fokusert område i det nordiske samarbeid, under hensyntagen til EU/EØS-regler.
- Utvikling av de nordiske velferdssamfunnene i et europeisk perspektiv.
- Utvikling av Nordens samarbeid med Nordens nærområder.
- Utveksling av nasjonal informasjon og erfaringer - utredningsarbeid.

2.1 Fjerning av hindringer for flytting mellom de nordiske land

Mål:

I løpet av programperioden skal de tre konvensjoner innen sosial- og helsesektoren gjennomgås for å sikre en problemfri passering av landegrensene i Norden gjennom

- å samordne konvensjonene med nasjonal og internasjonal lovgivning
- å gjøre nødvendige endringer i konvensjonene for å oppnå dette
- å overvåke implementeringen av konvensjonene
- å påvirke andre sektorer med sikte på å fjerne grensehindringer i Norden.

Gjennom denne virksomhet skal sektoren gi sitt bidrag til at det nordiske samarbeidet får en praktisk og synlig nytte for borgerne i Norden.

Tiltak:

- I samarbeid med andre sektorer kartlegges mobiliteten i Norden på en slik måte at spesielle grupper, f.eks. pasientforflytninger, kan synliggjøres.
- Arbeidsgrupper med mandat fra EK-S skal ha til oppgave å overvåke praktiseringen av de enkelte konvensjoner, foreslå endringer i dem, og være rådgivende overfor landene i enkeltsaker.
- Arbeidsgruppen for oppfølging av overenskomsten om et felles nordisk arbeidsmarked for enkelte grupper innen helse- og veterinærvesenet skal løpende overvåke flyttinger over landegrensene for helsepersonale.
- Sektorens institusjoner skal i sin virksomhet bidra til å identifisere, redusere og fjerne grensehindringer. Nordisk Handikappolitisk Råds arbeid med "Tilgjengelighet for alle" skal være retningsgivende for denne virksomheten.

- Samarbeidet mellom EK-S og sektorens institusjoner skal økes gjennom informasjonsutveksling, aktiv kontraktsstyring og besøk på institusjonene med tanke på bedre ressursutnyttelse og økt nordisk nytte. På samme måte skal samarbeidet mellom institusjonene økes.
- NMR's hjemmeside skal vurderes som et mulig verktøy for nasjonale saksbehandlere i spørsmål som har med grensehindringer å gjøre. I samarbeid med andre sektorer skal sosial- og helsesektoren arbeide for å bruke ny teknologi til å utvikle et godt verktøy som kan medvirke til å fjerne grensehindringer i Norden.
- Sektorens prosjektmidler skal bl.a. gjøre det mulig å gjennomføre dette arbeidet.

De nordiske land var tidlig ute med å fjerne hindringer for passering av grensene. Dette skjedde f.eks. ved å avskaffe passtvangen. Norden er i dag innlemmet i EU/EØS-samarbeidet som også har fri bevegelighet (for arbeidstakere og deres familier) som formål. Dette systemskiftet har medført en del problemer, bl.a. at Norden ikke på egenhånd kan løse alle spørsmål som oppstår ved flytting mellom nordiske land (f.eks. praktisering av forordn. 1408/71). Økende mobilitet i de siste årene har i kombinasjon med utbyggingen av nasjonale lover for sosialforsikring og sosiale tjenester gjort at mange nordiske statsborgere møter praktiske problemer når de bosetter seg i et annet nordisk land. Økt samhandel og samarbeid – f.eks. den nye Örestadsregionen med København og Malmö – forsterker dette. Et målrettet arbeid for å identifisere og fjerne hindringer for flytting vil være en naturlig oppgave for det nordiske samarbeidet, samtidig som det viser den praktiske nytten for statsborgerne i Norden. Denne målsetting er en fokusering på det generelle nordiske samarbeid som skjer i form av institusjoner, arbeidsgrupper og prosjektvirksomhet, og denne generelle virksomheten vil bli videreført parallelt med en særlig innsats for fjerning av grensehindringer.

De nordiske konvensjonene om sosial forsikring (gjelder nå tredjelands statsborgere) og sosial bistand har i likhet med den nordiske overenskomsten om et felles nordisk arbeidsmarked for noen grupper innen helse- og veterinærvesenet, hatt stor betydning for de nordiske statsborgere. De fungerer som et sikkerhetsnett ved flytting mellom landene. Det dreier seg om retten til forsikring mot arbeidsløshet, pensjon og sykeforsikring, retten til sosial bistand, og retten til å bruke sin utdanning tillatelse og å utøve sitt yrke ved flytting til annet nordisk land.

Allerede i det tidligere samarbeidsprogrammet ble det gjort klart at Ministerrådet skal øke sin informasjon om disse rettigheter. Fremover er grensehindringer et prioritert område for å informere ytterligere om disse rettighetene og gjøre det enklere for dem som velger å flytte til et annet nordisk land.

Nettopp praktiseringen av sosialkonvensjonene er identifisert som en av grensehindringene innen sektoren.

2.2 Utvikling av de nordiske velferdssamfunnene foran nye europeiske og globale utfordringer.

Mål:

I programperioden skal sosial- og helsesektoren arbeide for å videreutvikle den nordiske velferdsmodellen, besvare de utfordringer som integrasjon og globalisering medfører, samt i samarbeid forsøke å finne funksjonelle løsninger. Gjennom tilpassede aktiviteter skal modellens kjennetegn, utfordringer, trusler og utviklingstrekk beskrives, og det skal legges vekt på at resultatene blir gjort kjent såvel i Norden som utenfor Nordens grenser.

Sektorens aktiviteter skal ta sikte på å gi det nordiske samarbeid en klar identitet, samtidig som man skal etterstrebe økt samarbeid med europeiske samarbeidspartnere.

Tiltak:

- Velferdsforskningsprogrammet er et sentralt virkemiddel for å videreutvikle og å oppnå større kunnskap om de nordiske velferdsstater og deres utvikling. Gjennom aktiv medvirkning i programkomité og styring av programmet skal EK-S få grunnlag for å kunne delta i debatten om velferdsstatens fremtid på internasjonalt nivå.
- Gjennom sektorens prosjektvirksomhet skal prosjekter som omhandler økt samhandling mellom Norden og Europa gis prioritet. Det skal legges vekt på at finansiell medvirkning fra NMR gis til prosjekter der alle nordiske land har mulighet for å delta.
- Institusjonene skal i sin Europa-rettede virksomhet legge vekt på en utveksling av erfaringer, metoder og kunnskap på et kvalitativt høyt nivå. Institusjonene skal likeså sørge for å holde god kontakt med utviklingen på sine fagområder i Europa.
- NMR's kontakt med Europa videreutvikles gjennom jevnlig kontakt med de nordiske lands fagattachéer i Bruxelles, videreføring av utstasjoningsordningen for tjenestemenn, samt utvidet samarbeid med andre europeiske organisasjoner. Det skal legges særlig vekt på utvikling av samarbeid med WHO's Europakontor og Europarådets Committee on Social Cohesion og European Health Committee.

Nordisk samarbeid er i løpet av 90-tallet konfrontert med store samfunnsmessige omveltninger i Europa – både i EU-sammenheng og i forbindelse med oppbyggingen av de nye demokratiene i Øst-Europa. Nordisk samarbeid er blitt stadig mer påvirket av omverdenen - f.eks. gjennom EØS-avtalen, den europeiske integrasjonen og ikke minst ved at flere av landene er medlemmer av EU. Det er derfor viktig å vurdere sosial- og helsesam-

arbeidet i et videre perspektiv. Samtidig står de nordiske velferdssamfunnene overfor store utfordringer gjennom økt internasjonalisering, større press på økonomien og demografiske forandringer, som medfører økt press på pensjonssystemer, helsevesen og omsorg. Det synes derfor nødvendig å utvikle og forsterke det arbeid som sektoren allerede driver når det gjelder forskning og kunnskaper om velferdssamfunnet. Samtidig krever den pågående forskningen en styring fra sektoren. Dette blir et mål som dels har praktisk nytte for det nordiske samarbeidet samtidig som det inngår i den internasjonale dialogen.

Det nordiske samarbeidet og den nordiske modellen har bred folkelig støtte i Norden. Likevel kan analyser av konflikter i den nordiske modellen skape ny forståelse for hvordan den fungerer og hvilke utfordringer den står overfor. Det er viktig i denne sammenhengen at Nordens samarbeid ikke bare gjelder EU, men også andre internasjonale organisasjoner.

2.3 Utvikling av Nordens samarbeid med Nordens nærområder

Mål:

Sosial- og helsesektoren skal i programperioden utvikle sitt samarbeid med Nordens nærområder slik at det i større grad tilpasses det enkelte lands situasjon og behov. Samtidig skal innsatsene i Arktis-, Barents- og Østersjøregionene utvikles med henblikk på samarbeidsrelasjoner i EU's nordlige dimensjon. Sektorens innsatser skal være langsiktige, og ha som formål å bygge opp kompetanse, medvirke til utvikling av en forvaltning der lokal medbestemmelse, ansvarsdeling og demokratisk ansvarlighet står sentralt, samt legge vekt på forebyggende arbeid for å bedre befolkningenes levekår.

Tiltak:

- Det nordiske samarbeid i Nordens nærområder skal sees i sammenheng og koordineres med virksomhet hos andre aktører (land, internasjonale organisasjoner o.a.)
- Sosial- og helsesektorens prosjektvirksomhet i Nærområdene skal fortsatt administreres av Nærområdegruppen under EK-S. I prosjektvirksomheten skal langsiktige tiltak vektlegges, og i løpet av programperioden skal varigheten av sektorens prosjekter vurderes.
- Den tverrsektorielle handlingsplan for barn og unge skal videreutvikles med sikte på økt lokal forankring og avgjørelse av prosjekter, jevn geografisk fordeling av virksomheten, jevn fordeling mellom sosial- og helserettede prosjekter, samt passende rapportering av resultatene.
- EK-S Nærområdegruppen skal i programperioden arbeide for å utvikle og sikre en større kontinuitet i kontakten med embetsmenn fra Nærområdene, bl.a. ved gjensidige besøk.

- De nordiske informasjonskontorer skal være sentrale samarbeidspartnere i virksomheten.
- Institusjonenes virksomhet skal samordnes med Nærområdegruppen for å sikre koordinering og effektivitet i innsatsene.

Samarbeidet med Nordens nærområder er allerede omfattende. Den politiske utviklingen i regionen gjør det interessant ytterligere å forsterke den nordiske innsatsen, og i større grad se den i sammenheng med andre aktørers innsats. Samtidig signaliseres et stort behov for assistanse innen vår sektor, både i form av akutt nødhjelp og i mer langsiktige former. Denne situasjonen sammen med et uttalt ønske om nærmere tilknytning til Norden gjør at utviklingen av Nærområdearbeidet, med vekt på langsiktig innsats slik som kompetanseoverføring og demokratiutvikling, blir en sentral målsetting for sektoren fremover.

De baltiske statene har i ulikt tempo nærmet seg det øvrige Europa, mens Russland har hatt en langsommere utvikling. I løpet av programperioden er det en reell mulighet for at ett eller flere av de baltiske land vil ha oppnådd medlemskap i EU. I praksis betyr det en mer strukturell tilnærming til de baltiske statene f.eks. når det gjelder oppbyggingen av lokale forvaltningsnivåer med sentral styring, utøvende myndigheter og demokratisk ansvar. Når det gjelder Russland handler det mer om ulike prosjekter, f.eks. forebyggende tiltak, bekjempelse av smittsomme sykdommer og narkotikamisbruk, vaksinasjonsprogrammer og undervisningstiltak. Sektorens institusjoner kan bistå i begge henseender. Institusjonene kan også bistå med å koordinere tiltakene sammen med de nordiske informasjonskontorene i nærområdene. Den største utfordringen i nærområdene blir å bygge opp en langsiktig kompetanse. Dette krever en vurdering av regler for prosjektvirksomheten, ettersom mye av dette arbeidet behøver mer enn tre år for å gi resultater.

I programperioden forventes at betydningen av EU's nordlige dimensjon bli mer konkretisert. Denne utvikling må medføre en avklaring av det nordiske samarbeidets rolle i denne regionen, og en derav følgende utvikling av våre engasjementer i det arktiske samarbeid og Barentsregionen.

2.4 Utveksling av nasjonal informasjon og erfaringer - utredningsarbeid.

Mål:

- I programperioden vil en sikre at alle nordiske land blir holdt orientert om vesentlige endringer som blir gjennomført på sosial- og helseområdet i de andre landene, og om erfaringer som vinnes.
- Sosial- og helsepolitiske problemstillinger av felles interesse vil bli utredet.

Tiltak:

- Statistikk samarbeidet innen rammen av NOSOSKO og NOMESKO vil bli videreutviklet.
- EK-S vil på møtene få oppdatert nasjonal informasjon om nye tiltak på området, skriftlig og muntlig.
- Institusjonene og NOSOSKO/NOMESKO kan bli bedt om å foreta kartlegginger eller utredninger.
- Det kan etableres egne komiteer eller grupper til å utrede spørsmål som har felles nordisk interesse, for eksempel sammenlignende analyser for landene.

En av de viktigste støttene i den nordiske velferdsmodellen, en vel fungerende servicesektor i sosial- og helsetjenesten, vil i årene fremover møte store vanskeligheter i form av demografiske endringer, øket servicebehov, sparetiltak, mangel på kvalifisert personale o.a. Det kreves nordisk samarbeide og erfaringsutveksling for å løse disse på en god måte. Denne form for samarbeid har vært praktisert i løpende programperiode og har vist seg vellykket. Samarbeidet bør fortsette og om mulig utvikles videre. På denne måten kan landene lære av hverandres gode så vel som dårlige erfaringer med ulike tiltak.

Nettverket som bygges ved at nordiske fagfolk møtes og/eller på enkel måte kan kommunisere med hverandre, er svært verdifullt og bør stimuleres.

3. Økonomiske forutsetninger

Sosial- og helsesektoren i det nordiske samarbeid har i 2000 et budsjett på DKK 39.618.000, av dette benyttes DKK 5.400.000 til virksomheten i Nordens Nærområder. Sektorens prosjektvirksomhet utenom Nærområdene beløp seg til DKK 3.881.000. Institusjonenes andel av sektorens budsjett var ca. 86%. Sosial- og helsesektorens andel av det totale nordiske samarbeidsbudsjett var 5.3%.

I programperioden kan det ventes endringer i budsjettet for det nordiske samarbeid generelt. Arbeidet med "Budsjettanalyse 2000" vil trolig innebære endringer for sektorens arbeid, og samarbeidsprogrammet må oppdateres i samsvar med dette. Større endringer i sektorens arbeidsområder må også skje gjennom prioriteringer i prosjektvirksomheten, samt gjennomgang av institusjonenes arbeidsoppgaver.

4. Informasjon og rapportering

Informasjon er et nødvendig instrument for å øke gjennomslagskraften av de verdier som sosial- og helsesamarbeidet bygger på. Resultatene av samarbeidet bør formidles bredere til så vel samarbeidspartnere som til stats-

borgerne i vid forstand. Dette kan også skape økt forståelse for det nordiske samarbeid og skape grunnlag for kommende vedtak.

”Social- och hälsovårdsnytt i Norden” vil fremdeles være felles informasjonsorgan for sektoren. I programperioden skal tidsskriftets hjemmeside bygges ut, og samarbeidet med andre informasjonskilder skal videreutvikles. Dette gjelder både nordiske og nasjonale informasjonskilder.

Ministerrådssekretariatet skal i samarbeid med institusjonene utarbeide en midtveisrapport til MR-S i 2003. Rapporten skal inneholde resultater i forhold til målsetningene, og skal i tillegg peke på evt. behov for endring eller justering av samarbeidsprogrammets innhold. I tillegg til dette avgis årlige rapporter om sektorens virksomhet til Nordisk Råd.

Resultater av samarbeidsprogrammet skal måles ved den foreslåtte rapporteringen midtveis. Som utgangspunkt for målingen skal de fire hovedmålsettingenes tiltakspunkter vurderes. Også institusjonenes resultatrapportering skal ta hensyn til samarbeidsprogrammets innhold.

Bilag 1

Nordiske institusjoner på sosial- og helseområdet

Nordiska hälsovårdshögskolan (NHV)

Nya Varvet

Box 12133

S-402 42 Göteborg

Telefon +46 31 69 39 00 Fax +46 31 69 17 77 Hjemmeside www.nhv.se

NHV är en institution för högre utbildning och forskning inom området folkhälsa.

Nordisk institutt for odontologisk materialprovning (NIOM)

Postboks 70

Kirkeveien 71

N-1344 Haslum

Telefon +47 67 58 01 00 Fax +47 67 59 15 30 Hjemmeside www.niom.no

NIOM arbeider for å fremme sikkerhet og endamålsenlighet ved galler material inom tandvården.

Nordiska läkemedelsnämnden (NLN)

Drottninggatan 8

Box 1983

SE-751 49 Uppsala

Telefon +46 18 10 58 00 Fax +46 18 10 58 08 Hjemmeside www.nln.se

NLN er Nordisk Ministerråds samarbeidsorgan på läkemedelsområdet.

Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning (NAD)

Annegatan 29 A 23

FIN-00100 Helsingfors

Telefon +358 0 694 80 82 Fax +358 0 694 90 81 Hjemmeside www.kaapeli.fi/nad

NAD initierar och planlägger samnordiska forskningsprojekt, främjar tvärvetenskapliga kontakter samt nordisk informations- och dokumentationssamarbete.

Nordiska samarbetsorganet för handikappfrågor (NSH)

Box 510

S-162 15 Vällingby

Telefon +46 8 620 18 90 Fax +46 8 739 24 00 Hjemmeside www.nsh.se

NSH har ansvar för koordinering av samnordiska initiativ inom handikappområdet.

Nordiskt utbildningscenter for dövblindpersonal (NUD)

Slotsgade 8

DK-9330 Dronninglund

Telefon +45 98 84 34 99 Fax +45 98 84 34 88 Hjemmeside www.nud.dk

NUD bidrar till professionell utveckling av dövblindmedarbetare och deras institutioner/organisationer.

Nordiskt utbildningsprojekt för utveckling av social service (NOPUS)

Box 12047

S-402 41 Göteborg

Telefon +46 31 69 39 00 Fax +46 31 69 32 70 Hjemmeside www.nopus.o.se

NOPUS har till syfte att vidareutbilda personal i ledande ställning inom socialsektorn.

Nordisk medicinalstatistisk komité (NOMESKO)

Sejrøgade 11

DK-2100 København Ø

Telefon +45 31 17 39 91 Fax +45 31 18 48 01 Hjemmeside www.nom-nos.dk

NOMESKO har till syfte att främja samnordiska analyser m.m. på det medicinalstatistiska område.

Nordisk socialstatistisk komité (NOSOSKO)

Sejrøgade 11

DK-2100 København Ø

Telefon +45 31 17 39 91 Fax +45 31 18 48 01 Hjemmeside www.nom-nos.dk

NOSOSKO har till syfte att främja samnordiska analyser m.m. på det socialstatistiska området.

Bilag 2

Nordiske konvensjoner

- Nordisk konvensjon om sosial sikring (Ikrafttreden 1.1 – 1994)
- Nordisk konvensjon om sosial bistand og sosiale tjenester (Ikrafttreden 1.10-1996)
- Overenskomst om felles nordisk arbeidsmarked for enkelte grupper innen helse- og veterinærvesenet (Undertegnet november 1998 i Oslo, ratifisert av fire av landene.)

Nordenudvalgets betænkning

om ministerrådsforslag om nordisk samarbejde på narkotikaområdet 2001-2005

Ministerrådsforslaget, se s. 574

Samarbetsprogram för nordiskt samarbete på narkotikaområdet 1997-2000 (B 170/nord; framställning 1/1998) Årlig handlingsplan år 2000 se s. 577

Nordisk Råd har modtaget ministerrådsforslag om nordisk samarbejde på narkotikaområdet 2001-2005, oversendt af Nordisk Ministerråd. Forslaget er blevet delegeret til Nordenudvalget som har behandlet ministerrådsforslaget på udvalgmøde den 26. september 2000.

1. Nordenudvalgets forslag

Nordenudvalget foreslår at

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at vedtage ministerrådsforslag om nordisk samarbejde på narkotikaområdet 2001-2005 og inddrage de synspunkter som fremgår af Nordenudvalgets betænkning om ministerrådsforslag B 193/nord og at oversende de årlige handlingsplaner til Nordisk Råd.

2. Baggrund

Initiativet til et nordisk samarbejdsprogram på narkotikaområdet blev taget af Nordisk Råd i rekommandation nr. 8/1994 henvist til Ministerrådet. Først ved sit møde den 11. november 1997 godkendte Ministerrådet for narkotikaspørgsmål (MR-Narko) det første samarbejdsprogram, som gælder for 1997-2000. Dette program blev sendt som et ministerrådsforslag for kommentarer til Nordisk Råd i januar 1998, som behandlede sagen ved sine møder den 25. februar og 30. mars 1998. Den 1. september 2000 modtog Nordenudvalget et nyt ministerrådsforslag om nordisk samarbejde på narkotikaområdet 2001-2005. Programmet planeres suppleret med årlige handlingsplaner forankret i respektive lands formandsskabsprogram og de prioriteringer det fremhæver.

3. Ministerrådsforslaget

Forslaget indeholder en kort beskrivelse af samarbejdsprogrammets overordnede mål. Disse præsenteres under de tre søjler: nordisk samarbejde, samarbejde med nærområderne og samarbejde med Europa og andre internationale instanser. Informations- og erfaringsudbytte danner en rød tråd i forslagens målsætning. Det fremgår af samarbejdsprogrammet at sektoren lægger fortsat en stor vægt på samarbejdet med Polis og Tull i Norden (PTN-gruppen) og Nämnden för alkohol- och drogforskning (NAD).

4. Nordenudvalgets synspunkter

Nordenudvalget stiller sig positivt til samarbejdsprogrammets begrundelse for grunden for samarbejde samt programmets fokus på at narkotikapolitik skal ses som en del af den nordiske velfærdspolitik. Nordenudvalget er ligeledes positivt indstillet til sektorens planer om at fortsat prioritere samarbejdet med PTN-gruppen og NAD. Derimod mener Nordenudvalget at programmet mangler konkrete målsætninger og identifikation af prioriteringer. Samarbejdets mål er fremstillet under de tre følgende rubrikker og kommenteres her i den rækkefølge de er listet.

Nordisk samarbejde

Under denne rubrik nævnes der bl.a. erfaringsudveksling, informationsudveksling og kontinuerlig samråd mellem de nordiske lande. Disse principper er grundlæggende for det nordiske samarbejde og udvalget anser dem som meget vigtige i det nordiske narkotikasamarbejde.

I programmet fremgår det at det nordiske samarbejde skal være et forum for "informella diskussioner om de nordiska ländernas insatser och strategier för att följa utvecklingen av narkotikamissbruk och tillkomsten av nya missbruksmönster och -kulturer, förebyggande arbete särskilt riktat till barn och unga, vård och behandling inom socialtjänst och hälso- och sjukvård, kontrollinsatser, kriminalvård och rättsliga frågor." Indsatsområderne som her henvises til er de samme som i samarbejdsprogram 1997-2000 og anses af udvalget som grundlæggende i nordisk samarbejde på området. Udvalget vil dog gentage de ovennævnte synspunkter at der mangler konkrete prioriteringer i det nye program.

Nordenudvalget mener desuden, at ikke kun burde dette samarbejde være forum for "uformelle diskussioner", men også formelle diskussioner hvor initiativ bliver taget til fællesnordisk indsats.

Opfølgning af udviklingen i Nordens nærområder og identificering af magtpåliggende samarbejdsinitiativ

Ministerrådet fremhæver ingen konkrete tiltag under denne rubrik andet end at følge med narkotikaudviklingen, men foreslår at narkotikasektoren i samarbejde med Nordens nærområder identificerer magtpåliggende samarbejdsinitiativ. Nordenudvalget anser den slags dialog mellem Norden og Nordens nærområder vigtig, men mener at også her mangler programmet konkret målsætning med hensyn til sektorens prioriteringer i samarbejdet med Nordens nærområder i løbet af planperioden.

Samarbejde i europæiske og øvrige internationale organer

Nordenudvalget udtrykker sin tilfredshed med at sektoren lægger stor vægt på samarbejde og erfaringsudbytte omkring narkotikaproblematikken i europæisk- og internationalt sammenhæng. Det hævdes i programmet at dette har til formål at bidrage til tydeligere profilering af nordiske synspunkter. Her forudsætter programmet et fællesnordisk syn inden for området uden at det defineres i dokumentet. Som det fremgår et andet sted i programmet tilslutter landene sig delvis en forskellig narkotika politik.

Det fremgår af samarbejdsprogrammet at det vil blive suppleret med årlige handlingsplaner forankret i de respektive landes formandskab og de prioriteringer som der fremhæves. Nordenudvalget mener at et samarbejdsprogram omkring narkotika må grundes på langsigtede perspektiver og de årlige handlingsplaner bør delvis tilpasses det overordnede plan således at der sikres kontinuitet under perioden. Nordenudvalget forudsætter fleksibilitet i implementeringen af programmet som udviklingen indenfor området kræver i løbet af planperioden.

Det konstateres at Nordisk Råd har modtaget, samtidigt dette samarbejdsprogram, et handlingsplan for det nordiske samarbejde inden narkotikasektoren for år 2000 som er den sidste handlingsplan vedrørende samarbejdsprogrammet 1997-2000 (bilag). Som det fremgår af handlingsplanen er det grundet i det danske ordførerskabs prioriteringer samt de diskussioner som er blevet ført i embedsmandskomiteen for narkotikaspørgsmål. Nordisk Råd forholder sig positivt til denne handlingsplan og de specificerede fokusområder, men beklager hvor sent på året den er blevet afleveret Nordisk Råd for behandling. Rådet ønsker fremover at modtage handlingsplanen på et tidligere tidspunkt, således at Nordisk Råd har mulighed til at eventuelt udtale sig om planerne før de bliver implementeret.

5. Konklusion

Nordenudvalget forholder sig positivt til de overordnede linier i programmet men anser dem værende for generelle. Programmet mangler specificering af prioriteringer inden for området som sektoren vil forholde sig til, og bliver derfor til et dokument med uklare målsætninger. Nordenudvalget ønsker at disse bliver formuleret og indarbejdet i programmet.

På baggrund af ovennævnte foreslår Nordenudvalget at

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at vedtage samarbejdsprogram for Nordisk samarbejde på narkotikaområdet 2001-2005 og inddrage de synspunkter som fremgår af Nordenudvalgets betænkning om ministerrådsforslag B 193/nord og at oversende de årlige handlingsplaner til Nordisk Råd.

Västerås, den 26. september 2000

Charlotta L. Bjälkebring (v)

Per Roar Bredvold (FrP)

Anneliese Dørum (A)

Odd Einar Dørum (V)

Ragnar Erlandsson (ÁC)

Ann-Marie Fagerström (s)

Åke Gustavsson (s) vice ordförande

Tuula Haatainen (SDP)

Søren Hansen (S)

Lars Hjertén (m)

Eva Johansson (s)

Elver Jonsson (fp)

Rune E. Kristiansen (A)

Jógvan á Lakjuni (Ff)

Pehr Löf (SFP) ordförande

Astrid Marie Nistad (A)

Vibeke Peschardt (V)

Dan R. Petersen (Jvfl.)

Bror Yngve Rahm (KrF)

Aulis Ranta-Muotio (Kesk.)

Sigríður Jóhannesdóttir (A)

Kaj Stillingen (SF)

Ministerrådsförslag

om nordiskt samarbete på narkotikaområdet 2001-2005

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

De nordiska länderna har under många år samarbetat inom narkotikaområdet och i många fall agerat gemensamt i olika europeiska och internationella organ. Narkotikafrågorna blev ett eget sakområde i Nordiska Ministerrådet år 1997 och Ministerrådet för narkotikafrågor (MR-Narko) och ämbetsmannakommittén (ÄK-Narko) konstituerades. Den tvärssektoriella representationen i dessa grupper – med ministrar och tjänstemän med ansvar för förebyggande insatser, vård- och behandling, kontroll, rättsväsende och kriminalvård – ska bidra till att sektorns mål och prioriteringar fullföljs.

Mandat

Ministerrådets och ämbetsmannakommitténs uppgifter är att samråda i politiska och praktiskt betingade narkotikafrågor, utbyta information och erfarenheter och i största möjliga utsträckning samordna de nordiska synpunkterna och insatserna i internationellt narkotikasamarbete.

MR-Narko och ÄK-Narko ska i första hand

- Vara ett forum för tvärssektoriellt informations- och erfarenhetsutbyte om narkotikasituationen och den narkotikapolitiska utvecklingen i Norden och internationellt
- Initiera åtgärder med syfte att öka kunskapen och kompetensen inom problemområden av gemensamt nordiskt intresse. Projektverksamheten inom norden och närområdena och dess resultat ska vara en grund för ländernas informationsutbyte och agerande.
- Sammanställa kunskap och erfarenheter om narkotikapolitiska insatser i de nordiska länderna

- Bedöma och besluta om gemensamma nordiska insatser i europeiska och andra internationella organ samt sammanställa information som kan bidra till ett effektivt nordiskt samarbete. ÄK-Narko ska vara ett forum för information och rapportering från internationella organ och utskott i vilka något eller flera av de nordiska länderna är representerade.

Grunden för samarbetet

Narkotikaproblemet är, trots massiva insatser världen över, fortfarande ett av de allvarligaste problemen för såväl samhället som enskilda människor. Tillgången till narkotika är större än någonsin, nya preparat introduceras ständigt och missbruksmönstret förändras och utvecklas i nya former och miljöer och bland nya grupper. Även Norden berörs i hög grad av den ökade narkotikahandeln och missbrukets omfattning och utveckling. Trots den delvis skiljaktiga narkotikapolitiken mellan länderna och skillnader i missbrukets omfattning och former finns en grundläggande gemensam nordisk syn att bekämpa narkotikamissbruk och dess följder. Behovet av nordiskt och internationellt samarbete är särskilt viktigt med tanke på att såväl narkotikahandel och kriminalitet kopplad till narkotika som livsstilspåverkan och propaganda i dag sker oberoende av gränser.

Samarbetet med två nordiska samarbetsorgan, som ligger utanför MR-Narkos ansvarsområde, har fortsatt stor betydelse för sektorns arbete, nämligen samarbetet med Polis och Tull i Norden (PTN-gruppen) och Nämnden för alkohol- och drogforskning (NAD). PTN-gruppen tillkom efter förslag från justitieministerna i syfte att samordna polis- och tullinsatser mellan de nordiska länderna och olika producent- och transitländer samt det operativa samarbetet mellan polis- och tullmyndigheter i Norden. NAD är ett nordiskt samarbetsorgan inom social- och sjukvårdsministrarnas ansvarsområde med uppgift att initiera och stödja forskning om viktiga alkohol- och drogfrågor.

De huvudsakliga målen för samarbetet 2001-2005

Narkotikapolitiken ska ses som en del av den nordiska välfärdspolitiken med syfte att skapa goda och trygga livsvillkor för människor och följande samarbetsmål kommer att prioriteras under de närmaste fem åren:

Nordiskt samarbete

Narkotikasektorn kommer de närmaste åren att fortsättningsvis lägga stor vikt vid samarbetet och erfarenhetsutbytet om narkotikafrågor inom Norden. Samarbetets huvudsakliga syfte är att främja ett kontinuerligt samråd och ömsesidigt informationsutbyte mellan de nordiska länderna om insatser mot narkotikamissbruket. Det ska vara ett forum för informella diskus-

sioner om de nordiska ländernas insatser och strategier för att följa utvecklingen av narkotikamissbruk och tillkomsten av nya missbruksmönster och -kulturer, förebyggande arbete särskilt riktat till barn och unga, vård och behandling inom socialtjänst och hälso- och sjukvård, kontrollinsatser, kriminalvård och rättsliga frågor.

Uppföljning av utvecklingen i Nordens närområden och identifiering av angelägna samarbetsinitiativ

Narkotikasektorn kommer att följa narkotikautvecklingen i Nordens närområden och tillsammans med berörda myndigheter identifiera angelägna samarbetsinitiativ samt följa upp det samarbete som sker i olika former i närområdena.

Samarbete i europeiska och övriga internationella organ

Narkotikasektorn kommer de närmaste åren att lägga stor vikt vid samarbetet och erfarenhetsutbytet om narkotikafrågor i EU, Europarådet och FN med avsikt att bidra till tydligare profilering av de nordiska synpunkterna i internationellt samarbete. Dessa frågor kommer att vara några av huvudteman på ministerrådets och ämbetsmannakommitténs möten.

Årlig handlingsplan

Som ett komplement till detta mer långsiktiga samarbetsprogram utarbetas årliga handlingsplaner på grundval av respektive lands ordförandeprogram och de prioriteringar man där framhäver. År 2000 bygger det konkreta samarbetet på det danska ordförandeprogrammet.

Uppföljning och rapportering

Samarbetsprogrammets implementering och resultat följs upp och avrapporteras året efter programperioden. Uppföljning av den årliga handlingsplanens implementering och resultat presenteras - av det ansvariga ordförandelandet - efter programperiodens nästföljande halvår.

Årlig handlingsplan år 2000

Samarbetsprogram för nordiskt samarbete på narkotikaområdet 1997-2000 (B 170/nord; framställning 1/1998)

(överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Övergripande prioriteringar

De övergripande prioriteringarna för Nordiska Ministerrådets samarbete om narkotikafrågor år 2000 utgår ifrån sektorns samarbetsprogram "Nordiskt Samarbete på Narkotikaområdet 1997-2000", där särskild vikt läggs vid samarbetet med PTN (Polis och Tull i Norden) samt NAD (Nordiska Nämnden för Alkohol- och Drogforskning). Handlingsplanen för år 2000 grundar sig på det danska ordförandeskapets prioriteringar samt de diskussioner som förts i ämbetsmannakommittén för narkotikafrågor. För narkotikaområdets vedkommende ligger der i overskriften for Danmarks formandskab – "De nordiske velfærdsstater: faglig indsigt og menneskeligt udsyn" – en prioritering, hvor bestræbelserne for udvidelse og uddybning af den faglige indsigt og forståelse skal bidrage til en afbalanceret narkotikapolitisk indsats, hvor udbudsbegrænsende foranstaltninger i form af forbudet mod den ikke-medicinske anvendelse af narkotika og den hertil knyttede kontrolindsats kombineres med efterspørgselsbegrænsende tiltag i form af et vedholdende og målrettet forebyggende arbejde, ikke mindst blandt udsatte unge, og et flerstrengt, koordineret tilbud om social og lægelig behandling for stofmisbrug. Det danske ordförandeskapet anordnar två ämbetsmannakommittémöten under år 2000, ett under våren (2-3 maj i Reykjavik) och ett på hösten (24 oktober i Köpenhamn). Ministerrådsmötet kommer att ske den 1 september i Aarhus med bland annat temadiskussion om "Behandling af kriminelle stofmisbrugere" som ett inslag. Disponibla medel för sektorns samarbetsaktiviteter under år 2000 är 1.114.000 DKK.

Prioriterade verksamhetsområden i det nordiska samarbetet

Inom narkotikasektorn kommer samarbetet inom den nordiska ramen att vara av största betydelse, och ämbetsmannakommittén bör även i fortsättningen vara ett forum för informations- och erfarenhetsutbyte om utvecklingen av narkotikasituationen i Norden. Den særlige værdi af det nordiske samarbejde bygger også på narkotikaområdet grundlæggende på de nordiske samfunds mange lighedspunkter og fælles træk, herunder ensartede menneskesyn og holdninger, som gør det overskueligt og nærliggende at lokalisere, analysere og vurdere områder, hvor landene adskiller sig fra hinanden, med sigte på overvejelser om forandring af mål og midler i indsatsen mod narkotikamisbruget. I forhold til det omfattende internati-

onale samarbejde på narkotikaområdet udgør det nordiske samarbejde en værdifuld platform for dialog og overvejelser om mulig koordinering med henblik på fremme af fælles nordiske synspunkter på det internationale samfunds initiativer til bekæmpelse af narkotikamisbrug.

Formandskabet vil prioritere følgende temaer:

Behandling af kriminelle stofmisbrugere

Mange indsatte i fængslerne i Norden er stofmisbrugere. Gruppen af indsatte med misbrugsproblemer stiller ganske særlige krav til de straffuldbyrdende og sociale myndigheder, som skal være på forkant med udviklingen ved at iværksætte tiltag af forebyggende og behandlende karakter. Det stiller store krav til samarbejdet mellem de forskellige myndigheder at dæmme op for problemerne med narkotikamisbrug. En indsats mod misbruget – såvel den behandlende som den forebyggende del – skal være langsigtet, således at stofmisbrugere motiveres og fastholdes over en længere periode, og indsatsen må også gerne rettes mod flere forskellige områder af misbrugernes dagligdag. Erfaringen har vist, at fængselsstraffen og afsoningsforløbet generelt ikke i sig selv giver stofmisbrugerne motivation til at bryde misbruget. En stor del af dødsfaldene blandt stofmisbrugere skønnes således at bestå i de såkaldte pausedødsfald - hvor en stofmisbruger efter et fængselsophold med ingen eller minimal stofindtagelse, efter løsladelse igen begynder et misbrug i samme omfang som før indsættelse og med deraf følgende risiko for fatal overdosis. Såvel retspolitiske og socialpolitiske overvejelser tilsiger, at fastsættelse af strafferetlige sanktioner over for stofmisbrugere i størst mulig omfang benyttes som udgangspunkt for iværksættelse af egentlige behandlingsforanstaltninger rettet mod misbruget og stofmisbrugerens sociale funktionsevne og sundhedsmæssige forfatning. Formandskabet lægger derfor vægt på, at indsatsen i forhold til kriminelle stofmisbrugere indgår som en væsentlig del af den samlede indsats for stofmisbrugere på nordisk plan, og at der skabes bedre muligheder for erfaringsudvekslinger på dette felt.

Som særlige fokusområder, der i denne forbindelse kan være relevante, og som der i Danmark er iværksat initiativer om, kan fremhæves:

- Ordning med behandling af kriminelle stofmisbrugere som alternativ til ubetinget fængselsstraf.
- Samarbejde mellem behandlingssektoren og fængselsvæsenet om behandling af stofmisbrugere i fængsel.
- Samarbejde og koordinering mellem fængselssystemet og det sociale system.
- Overførelse af indsatte stofmisbrugere til behandlingsinstitutioner som alternativ til fængselsafsoning.

- Kontraktfængselsafdelinger og andre stoffri fængselsafdelinger.

Som opfølgning på Minsterrådsmødet 1. september 2000 med overskriften "Behandling af kriminelle stofmisbrugere", påtænker formandskabet at afholde et erfaringsseminar i løbet af efteråret.

Forebyggelse af misbrug af amfetamin og nye syntetiske stoffer

Både i Norden og i EU er der i de seneste år sket en ny udvikling i narkotikaproblemerne, hvor centralstimulerende stoffer (amfetamin, ecstasy m.fl.) er dukket op i stigende omfang i unges fritids- og forlystelsesliv. I det nordiske narkotikasamarbejde er der i 1998 udgivet en rapport om ungdomskultur, narkotika og forebyggelse. Rapporten peger bl.a. på, at der er få forebyggende tiltag rettet mod de lidt ældre unge, som typisk er de, der har et eksperimenterende forbrug af syntetiske stoffer, at få tiltag er evaluerede, og at der er mangel på systematisk viden om, hvilken indsats der skal til i forhold til bestemte målgrupper under bestemte betingelser. På baggrund af rapporten vil man i det nordiske narkotikasamarbejde gå videre med erfaringsudveksling og med udvikling af indsatsen overfor de syntetiske narkotika. I den forbindelse vil det være relevant at inddrage eksisterende erfaringer fra EDDRA-projektet (Exchange on Drug Demand Reduction Action) under EMCDDA.

Som særlige fokusområder, der kan være relevante i nordisk sammenhæng, kan fremhæves:

- *Netværk tæt på de unge*: De seneste danske undersøgelser peger på, at en forebyggende indsats rettet mod unges brug af syntetiske stoffer må omfatte en bred vifte af initiativer, der inddrager forskellige målgrupper. Således er det centralt, at indsatsen styrker de netværk, som er i umiddelbar kontakt med de unge, så de, der er tæt på de unge, bliver i stand til at give viden om stoffer, markere holdninger, identificere stofbrug hos de unge, at rådgive og om nødvendigt henvise til behandling.
- *En samlet rusmiddelpolitik*: Unges eksperimenteren med syntetiske stoffer finder typisk sted efter en forudgående periode med brug af legale rusmidler som cigaretter og alkohol. Derfor er det relevant, at den forebyggende indsats ses i sammenhæng med en styrkelse af en egentligt rusmiddelpolitik, som starter med de helt unges forbrug af legale rusmidler.
- *Inddragelse af forældre*: Forældreinddragelsen spiller en central rolle, ikke mindst når det drejer sig om de unge aldersgrupper startende i førskolealderen.
- *Ungdomsmiljøerne*: Udover indsatsen i folkeskolen, ungdomsskoler og klubber, er det nødvendigt at målrette forebyggelsen til de ungdomsmiljøer, hvor de unge bruger syntetiske stoffer. Derfor vil det være me-

get relevant at samarbejde med diskoteks-/spillestedsejere og politi om en fælles politik mht. forebyggelse og kontrol af unges brug af syntetiske stoffer. Herunder vil ung til ung metoden i forhold til lokale trendsættere i fritids- og forlystelseslivet kunne udvikles og iværksættes.

- *Lokal forankring*: For at sikre, at den faglige gode indsats bliver forankret i lokalsamfundet, er det en forudsætning, at samarbejdet mellem de relevante faggrupper fra stat, amt og kommune fungerer.
- *Evaluering, forskning, og overvågning*: Endelig er det alt afgørende for det fremtidige arbejde, at de forebyggende indsatser bliver grundigt evaluerede som en integreret del af ethvert projekt. En sådan erfaringsopsamling vil styrke den nordiske forskning på området (NAD). Endvidere ville en øget overvågning af situationen med inddragelse af skadestuer og praktiserende læger være relevant med henblik på at sikre den bedst mulige dokumentation af forbrugets omfang og skadelige effekt. I den forbindelse vil en koordinering med EMCDDA være relevant, så dobbeltarbejde ikke forekommer.

Formandskabet påtænker i efteråret at invitere eksperter fra de nordiske lande til en temadag om evaluering af forebyggelse af misbrug af centralstimulerende stoffer.

- *Samarbete med Nærområdena*: Narkotikasektoren vil fortsat satse på samarbejde med Nærområderne i narkotikaspørgsmål, og har i den forbindelse bevilget 300.000 kroner til baltisk deltagelse i sektoraktiviteter og til baltisk deltagelse i Pompidou-gruppens efteruddannelsesprogram.
- *Europa och övrigt internationellt samarbete*: I det nordiska samarbetet kommer även fortsättningsvis samordningen av internationella möten och grupper inom FN, Europarådet och EU att prioriteras. Det finns behov av att lyfta fram nordiska initiativ inom narkotikaområdet i det internationella samarbetet och ÄK-Narko och MR-Narko är plattformen för denna nordiska samordning.

Europaudvalgets betænkning

om ministerrådsforslag om handlingsplan for det nordiske levnedsmiddelsamarbejde frem til år 2004

Ministerrådsforslag, se s. 585

Bilag: Organisationsskema, se s. 594*

1. Indstilling

Europaudvalget foreslår, at

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at vedtage ministerrådsforslag om handlingsplan for det nordiske levnedsmiddelssamarbejde frem til år 2004 (B 194/euro) og tage hensyn til Europaudvalgets bemærkninger, herunder afsætte tilstrækkelige midler til at iværksætte den omtalte forskningsindsats og databaseudbygning.

2. Baggrund

Europaudvalget har den 26. september 2000 behandlet et ministerrådsforslag om handlingsplan for det nordiske levnedsmiddel-samarbejde frem til år 2004.

Ministerrådsforslaget

Det hedder i forslaget, at "Målet for de nordiske lande er at sikre et højt niveau for levnedsmiddelsikkerhed og kvalitet uden at lægge unødvendige hindringer i vejen for fri handel og grænserne og lige konkurrencevilkår. Dette opnås primært gennem den politik, som føres i hvert enkelt land og i EU/EØS. De fælles nordiske tiltag har til hensigt at støtte og supplere landenes politik og at styrke den internationale gennemslagskraft for fælles nordiske synspunkter."

Videre hedder det, at grundlaget for det nordiske levnedsmiddelsamarbejde er en betydelig lighed i landenes holdning til områdets samfundsmæssige betydning.

---

* Organisationsskema. här ej tryckt.

Ministerrådsforslaget er udarbejdet i forlængelse af Nordisk Ministerråds konference om Sikker Mad i juni 2000. Rammerne for samarbejdet er et helhedssyn "fra jord/fjord til bord".

Ministerrådet mener, at det overordnede mål nås ved at fastholde og udvikle et fagligt beredskab i de nordiske lande på det toksikologiske, mikrobiologiske, kemiske og ernæringsmæssige område. Der skal fokuseres på følgende område: antibiotikaresistens, zoonose-bekæmpelse, nye levnedsmidler (især GMO), bedre forbrugerinformation, ernærings-rigtig kost og støtte til udviklingen i Nordens nærområder.

De nordiske lande er enige om at lægge forsigtighedsprincippet til grund for en strategi for at reducere risikoen for sundhedsskadelige stoffer i slutprodukterne.

Det overordnede ansvar for levnedsmiddelspørgsmålene ligger under samarbejdsministrene. Embedsmandskomiteen vil anmode samarbejdsministrene om at området overføres til Ministerrådet for Jord&Skov.

Arbejdet tilrettelægges typisk som projekter på de områder, hvor EK-Livs identificerer behov for faglige undersøgelser og kortlægninger, ellers anvendes netværk til en mere løbende og hurtig mulighed for information mellem de nordiske lande.

Udbygning af levnedsmiddelkontrol er en del af handlingsprogrammet, således at virksomheder og primærproducenter har ansvaret for at levnedsmidlerne opfylder lovgivningens krav.

Af handlingsprogrammet fremgår det, at det er ønskeligt at forbedre mulighederne for forskning vedrørende risikovurdering af smittestoffer, naturlige giftstoffer, fremmedstoffer m.m. Der er behov for baggrundsmateriale, som kan støtte den nordiske holdning i internationale fora. Derfor er det et vigtigt mål i handlingsprogrammet at udvikle stærke, bæredygtige forskningsmiljøer og nordisk samarbejde vedrørende forskningsressourcernes anvendelse.

3. Europaudvalgets kommentarer

Europaudvalget er grundlæggende meget godt tilfreds med forslag til handlingsprogram, som indholdsmæssigt ligger i forlængelse af de rekommandationer Europaudvalget vedtog i 1998.

De definerede mål og den foreslåede samarbejdsmetode er efter Europaudvalgets mening en ønskværdig og effektiv måde at fremme det nordiske samarbejde på.

Europaudvalget har dog enkelte bemærkninger, som ikke vedrører det overordnede indhold:

- I handlingsprogrammet hedder det under punkt 3.1., at de nordiske lande er enige om at lægge forsigtighedsprincippet til grund. Forsigtig-

hedsprincippet defineres i EU ifølge Europa-Kommissionens meddelelse som en metode til (politisk) vurdering af, hvornår man skal gribe ind overfor et fænomen, et produkt eller en proces. Beslutningen skal være baseret på en videnskabelig risikovurdering. Europaudvalget tilslutter sig, at de nordiske lande også anvender forsigtighedsprincippet som grundlag for sin ageren nationalt og i international sammenhæng. Europaudvalget ønsker, at de nordiske lande skal arbejde for at sikre en restriktiv fortolkning af forsigtighedsprincippet.

- I handlingsprogrammet beskrives i punkt 3.2. hvorledes EK-Livs vil blive foreslået hørende under Ministerrådet for Jord&Skov. Europaudvalget tilslutter sig denne kobling af alle administrative og politiske aspekter af "jord/fjord til bord" relaterede spørgsmål. Men skal dog bemærke, at dette kun vil kunne praktiseres succesfuldt så længe ministerrådet indtager en forbrugervenlig holdning og ikke lader erhvervenes interesser blive dominerende.
- I handlingsprogrammet nævnes i punkt 3.5. levnedsmiddelkontrol. Afsnittet omtaler en hensigtsmæssig metode, som synes at være baseret på EU's hygiejnedirektiv. Det fremgår ikke helt klart, hvordan den nordiske vinkel vil blive iværksat. Europaudvalget forventer, at der bliver tale om et samarbejde om udvikling af fødevarekontrollen.
- I handlingsprogrammets punkt 3.6. nævnes det, at det er ønskeligt at forbedre mulighederne for forskning om risikovurderinger og at en styrket forskningsindsats er "en forudsætning for, at lovgivning og levnedsmiddelmyndigheder kan minimere risici ved indtagelse af levnedsmidler."
- Europaudvalget kan fuldt ud støtte, at forskning bruges til at foretage risikovurderinger. Det fremgår af handlingsplanen, at der er et stigende behov. Europaudvalget vil derfor opfordre Nordisk Ministerråd til at afsætte midler til en øget forskningsindsats på dette område.
- Ligeledes i punkt 3.6. hedder det, at udbygning af databaser kræver nøje prioritering og samarbejds muligheder og bør kortlægges og videreudvikles. Europaudvalget mener, at "informationsdeling" er meget vigtigt for en effektiv udnyttelse af forskningsresultater og mener derfor, at udviklingen på dette område er meget vigtig. Europaudvalget ser frem til at høre om, hvorledes Nordisk Ministerråd vil videreudvikle samarbejds mulighederne, evt. også finansiere disse.

Västerås, den 26. september 2000

Marianne Andersson (c)
Arnbjörg Sveinsdóttir (Sj)
Ole Vagn Christensen (S)
Øystein Djupedal (SV)
Olof Erland (Lib)
Reynoldh Furustrand (s)
Aud Gaundal (A)
Per Erik Granström (s)

Valgerd Svarstad Haugland (KrF)
Per Kaalund (S)
Petri Neittaanmäki (Kesk.)
Marit Nybakk (A)
Kent Olsson (m)
Petri Salo (Kok.)
Steingrímur J. Sigfússon (VG)
Christopher Stensaker (Frp)

Ministerrådsforslag

Handlingsprogram for det nordiske levnedsmiddel-samarbejde frem til år 2004

(Overleveret av Nordisk ministerråd)

1. Baggrund

Det nordiske samarbejde bygger på et genuint værdifællesskab mellem fem lande og tre selvstyrende områder i Norden. Nordisk samarbejde udføres på mange niveauer og i mange former. Samarbejdet har en dyb folkelig forankring, som giver det en unik legitimitet. Nordisk samarbejde er blevet en selvfølgelig del af samfundslivet.

Det er et mål for alle de nordiske lande at sikre et højt niveau for levnedsmidlernes sikkerhed og kvalitet uden at lægge unødvendige hindringer i vejen for fri handel over grænserne og lige konkurrencevilkår. Dette opnås primært gennem den politik, som føres i hvert enkelt land og i EU/EØS. De fælles nordiske tiltag har til hensigt at støtte og supplere landenes politik og at styrke den internationale gennemslagskraft for fælles nordiske synspunkter.

Det nordiske samarbejde skal koncentreres til tre hovedområder:

- Samarbejde indenfor Norden,
- Norden og Europa/EU/EØS,
- Norden og nærområderne

Det nordiske levnedsmiddelsamarbejde har allerede i en længere årrække koncentreret sig om disse tre områder, og dette samarbejde vil blive fortsat og udviklet, også med henblik på at styrke nordisk indflydelse i globale fora som Codex Alimentarius og WTO samt i forbindelse med udfyldelse af EU-Kommissionens arbejdsprogram som beskrevet i Hvidbogen om Fødevarsikkerhed.

Grundlaget for det nordiske levnedsmiddelsamarbejde er en betydelig lighed i landenes holdning til områdets samfundsmæssige betydning og vægtningen mellem de involverede interesser.

Samarbejdet har eksisteret siden 1960-tallet. I 1980 blev samarbejdet institutionaliseret med nedsættelse af det Permanente Nordiske Udvalg for Næringsmiddelspørgsmål (PNUN) under Nordisk Ministerråd (Nordisk Samarbejdskomite). Udvalget blev i 1989 ved en ministerrådsbeslutning

omdannet til Nordisk Embedsmandskomite for Levnedsmiddelspørgsmål (EK-Livs) under samarbejdsministrenes ansvar.

Vægten i det nordiske samarbejde på fødevarerområdet blev bekræftet på Nordisk Ministerråds Konference om Sikker Mad i København den 26.-27. juni 2000. I konferencens sluterklæring blev det slået fast, at der på en række områder er en særlig nordisk profil, som er udtryk for nordiske prioriteringer af fødevarerikkerheden, og hvor de nordiske lande i fællesskab kan yde et særligt bidrag til løsning af foreliggende problemer og styrke landenes indflydelse i de internationale fora, som i stigende grad udformer grundlaget for fødevarerikkerhedsbestemmelser i almindelighed.

De på konferencen drøftede temaer vil indgå med vægt i EK-Livs prioriteringer i programperioden.

Dernæst fremgår den nordiske prioritering af emnet fødevarerikkerhed af det nordiske strategiprogram "Bæredygtig udvikling - en ny kurs for Norden". Nærværende handlingsprogram omfatter samtlige de fødevarerpolitiske emner, som er nævnt i dette strategiprogram.

2. Prioriteringer

2.1. Overordnede mål og rammer

De overordnede mål er at beskytte forbrugerne mod sundhedsrisici ved mad og drikke og mod vildledende markedsføring af varer, at sikre levnedsmidlernes kvalitet samt at opmuntre befolkningen til bedre kostvaner.

Det nordiske samarbejde koncentrerer sig således primært om levnedsmiddellovgivning, kost og ernæringsspørgsmål, forbrugerinformation, levnedsmiddeltoksikologi, -mikrobiologi og -kemi, kontrol af levnedsmidler og koordinering af nordiske synspunkter i aktuelle internationale fora.

Samarbejdet struktureres i overensstemmelse med "jord/fjord til bord" filosofien, således at planlægningen af samarbejde på specifikke felter altid gennemføres inden for rammerne af det helhedssyn, som "jord/fjord til bord" tankegangen er udtryk for. Der lægges vægt på, at risikovurderinger systematisk indgår som et væsentligt element i arbejdet med at opretholde det ønskede høje beskyttelsesniveau.

Det nordiske samarbejde udvikler sig dynamisk i takt med de samfundsmæssige betingelser og krav. Levnedsmiddelområdet er i hastig forandring. Globaliseringen af produktion og handel har medført et forøget behov for internationale strategier og regler. Håndteringen af fødevarerne er flyttet fra hjemmet til industrien og en hastig teknologiudvikling har accelereret produktudviklingen, hvilket i samspil med en stærkt stigende

international samhandel har forøget varieteten i udbuddet af fødevarer betydeligt.

Industrialiseringen og globaliseringen af levnedsmiddelproduktion og –distribution kan i betydelig grad påvirke beskyttelsesniveauet i landene. Globale samhandelsnormer kan gøre det nødvendigt at liberalisere nationale lovgivninger på visse punkter, men samtidig forbedres mulighederne for, at importerede produkter er produceret i overensstemmelse med sådanne normer og derfor kan indebære færre sundhedsmæssige risici.

Sundhedsmæssige risici forbundet med fødevarer bliver i stigende grad et tema i den samfundsmæssige debat, og den politiske prioritering af sikre levnedsmidler er derfor forøget i den industrialiserede del af verden. Der er imidlertid behov for at være opmærksom på forskelle i risikoen ved indtagelse af fødevarer med et uønsket indhold af fremmedstoffer eller organismer – forskelle som ikke altid afspejles i lovgivningen og i den offentlige debat. Eksempelvis er sygdomsfremkaldende organismer og naturligt forekommende giftstoffer i levnedsmidler idag et markant større problem end f.eks. pesticidrester, hvilket ikke reflekteres i debatten, og på globalt plan slet ikke i lovgivningen og administrationen heraf. Det betyder dog ikke, at den nuværende indsats for at have kontrol med pesticider, kan afskaffes.

Levnedsmiddelområdet danner et skæringspunkt mellem forbruger- og sundhedsbeskyttelse samt miljøhensyn og erhvervsinteresser. Alle parter interesser danner grundlag for de nordiske landes samarbejde på området, men i lyset af ovennævnte udvikling ønsker landene, at samarbejdet i de næste 4 år især prioriterer hensynet til forbrugernes sikkerhed og påvirker den internationale prioritering på området i samme retning.

Der anvendes betydelige nationale ressourcer til det nordiske levnedsmiddelsamarbejde, og der er en stærk vilje til at fortsætte samarbejdet, som styrker den faglige kvalitet, forbedrer ressourceudnyttelsen og understøtter de nordiske landes globale indflydelse. Landene ønsker at fokusere samarbejdet på de emner og strategier, som er skitseret nedenstående.

2.2. *Væsentlige indsatsområder*

For at nå det overordnede mål er det nødvendigt for de nordiske lande at fastholde og udvikle en bred fagkundskab og videnskabelig ekspertise med henblik på at kunne vurdere toksikologiske, mikrobiologiske, kemiske og ernæringsmæssige problemstillinger knyttet til de markedsførte levnedsmidler samt til drikkevand. Herudover bør den analytiske kapacitet og kompetence være udviklingsmæssigt i front med henblik på at kunne identificere uønskede stoffer og bidrage til at kunne kontrollere de parametre, som opstilles i lovgivningen. Endvidere er det vigtigt at videreudvikle administrative og lovgivningsmæssige løsninger, som tager fyldestgørende hensyn til forbrugerønsker vedr. sikkerhed og reelle ernæringsmæssige og

etisk begrundede valgmuligheder, samt fastholde og udvikle en tæt dialog og netværksevirsomhed mellem de berørte nordiske institutioner.

Med udgangspunkt i et sådant fagligt beredskab ønsker landene, at det nordiske samarbejde i årene 2001 - 2004 fortsætter det løbende arbejde på såvel det toksikologiske, mikrobiologiske, kemiske og ernæringsmæssige område som vedr. mærkning/forbrugerinformation, kontrol og lovgivningsspørgsmål, og herunder særligt fokuserer på følgende temaer:

Antibiotikaresistens

Videnskabelige eksperter ser med stigende bekymring på risikoen for udvikling af bakteriestammer, som er resistente overfor antibiotika og derfor kan udgøre en meget alvorlig trussel for menneskers og dyrs helbred. Blandt kilderne til udvikling af antibiotikaresistens kan være anvendelsen af antibiotika både som medicin til dyr og som vækstfremmer i foder.

De nordiske lande ønsker at fremme politikker, som har til formål at reducere risikoen for resistens mest muligt. Det er derfor nødvendigt at fortsætte en effektiv kortlægning af problemet, at vedtage lovgivning på området, at finde alternativer til anvendelse af stofferne, at skabe grundlag for accept på globalt plan for at sætte effektivt ind over for risikoen for resistensopbygning m.v.

Styrket beredskab for zoonose-bekæmpelse

Zoonoser i fødevarer er et betydeligt problem med grænseoverskridende konsekvenser, hvor de nordiske lande ønsker at forstærke samarbejdet. Det vil bl.a. være hensigtsmæssigt på nordisk plan at udvikle et tættere samarbejde om overvågning af nye madbårne sygdomme og zoonoser samt opbygge en nordisk beredskabsstyrke til at håndtere samarbejdet.

I de globale relationer vil de nordiske lande samarbejde om udbredelse af regionaliseringsprincippet i forbindelse med risicoacceptans bl.a. vedrørende import/eksport.

Nye levnedsmidler

Et af de spørgsmål, som er vigtige i den nærmeste fremtid, er håndteringen af nye levnedsmidler – såkaldt "novel foods" - hvor især genmodificerede levnedsmidler påkalder sig opmærksomhed.

På dette område ligger Norden langt fremme. Allerede i 1991 udgav Nordisk Ministerråd rapporten om Food and New Biotechnology. Norden bør bevare sin ledende position på området og så vidt muligt sprede den nordiske viden i internationale fora.

Det nordiske samarbejde vil fokusere såvel på den toksikologiske som den ernæringsmæssige vurdering af nye levnedsmidler og bl.a. støtte udvikling af kontrolmetoder og metoder til at beregne indtag og helseeffek-

ter, udvikling af metoder til at måle hvordan de nye levnedsmidler adskiller sig fra traditionelle, samt udarbejdelse af forvaltningsmæssige og lovgivningsmæssige løsninger på eventuelle problemer.

Bedre forbrugerinformation

Forbrugerne skal orientere sig om og vælge madvarer fra et stadig mere omfattende tilbud på markedet. Ud over indholdet af et levnedsmiddel er bl.a. produktionsmetoder også blevet valgparametre for en række forbrugere. Den nordiske levnedsmiddelsektor vil derfor - i fornødent samarbejde med forbrugersektoren - samarbejde om at styrke forbrugernes mulighed for at få information og mærkning, som ikke virker vildledende, som så vidt muligt gør dem i stand til at træffe et bevidst valg ud fra deres egne behov, og som støtter deres mulighed for at anvende og håndtere levnedsmidler forsvarligt.

Ernæringsrigtig kost

Der sættes mere og mere fokus på sammenhængen mellem sammensætningen af befolkningen kost og befolkningens sundheds-tilstand.

Det mangeårige nordiske samarbejde om kost og ernæring ønskes fortsat og udbygget med henblik på udformning af nordiske politikker og på at yde bidrag til den internationale debat og regeludvikling.

Samarbejde med sundhedssektoren bør prioriteres i forbindelse med det komplicerede område som gælder statistik vedr. de faktorer, der kan påvirke sygdomsfrekvens og -forløb.

Dette gælder også for grænseområdet vedrørende levnedsmiddelprodukter med en påstået sundhedseffekt. På dette område vil der bl.a. være behov for at komme videre i overvejelser om anvendelser af anprisninger af levnedsmidler, som ønskes markedsført med henvisning til en positiv helsevirkning for forbrugeren. Dette kan f.eks. gælde de såkaldte "functional foods".

Inden for kost og ernæringsområdet er Vestnorden et særligt område med sin anderledes sammensatte kost. Det nordiske samarbejde på dette område skal styrkes og udvikles.

Støtte udviklingen i Nordens nærområder

Udviklingen i Nordens nærområder – bl.a. Østersøregionen – er højt prioriteret i de nordiske lande. De nordiske lande vil bidrage til styrkelse af forbrugernes beskyttelse ved at hjælpe med til at opbygge en troværdig levnedsmiddelkontrol som garanti for sikre levnedsmidler.

Der skal sættes på udbygning af det nordisk-baltiske myndigheds-samarbejde om levnedsmiddelproblemstillinger og om løsningsmodeller,

på dialog og på udvikling af en effektiv levnedsmiddelkontrol samt for udveksling af erfaringer.

Et udbygget samarbejde med de baltiske stater er et vigtigt bidrag til stabilitet og demokrati i regionen. Desuden vurderes dette samarbejde på sigt at have indflydelse på de nordiske landes muligheder for at opretholde et højt niveau for sikre levnedsmidler i fremtiden.

3. Samarbejdets grundprincipper og organisering

3.1. Helhedssyn i levnedsmiddelpolitikken

Det nordiske levnedsmiddelsamarbejde skal sætse på udvikling af strategier til påvirkning af hele den madproducerende kæde fra jord/fjord til bord for at reducere risikoen for sundhedsskadelige stoffer i slutprodukterne mest muligt.

De nordiske lande er enige om at lægge forsigtighedsprincippet til grund, når der træffes beslutninger på levnedsmiddelområdet.

Et helhedssyn på levnedsmiddelpolitikken indeholder også forebyggende foranstaltninger rettet til forbrugerne vedrørende kostvaner og ernæringsspørgsmål.

3.2. Embedsmandskomiteen for Levnedsmiddelspørgsmål

Det overordnede ansvar for det nordiske levnedsmiddelsamarbejde ligger hos Nordisk Ministerråd, Samarbejdsministrene. Nordisk Embedsmandskomite for Levnedsmiddelspørgsmål, EK-Livs forbereder ministerrådets arbejde vedrørende levnedsmiddelspørgsmål og iværksætter rådets beslutninger.

Embedsmandskomiteen lægger retningslinierne for samarbejdet, prioriterer samarbejdsopgaver, koordinerer virksomheden på levnedsmiddelområdet og forelægger de vigtigste sager for ministerrådet.

Embedsmandskomiteen har nedsat et antal arbejdsgrupper, som sammen med komiteen har ansvaret for gennemførelsen af dette handlingsprogram. For så vidt angår samarbejdsstrukturen henvises også til bilag med organisationsskema (foruden afsnit 3.3. og 3.4).

Det skal bemærkes, at der som opfølgning af ministerkonferencen om sikker mad arbejdes på at etablere de mest hensigtsmæssige rammer i Nordisk Ministerråds regi for et effektivt og dynamisk samarbejde på fødevarerområdet. Med henblik på at sikre en stærkere og mere optimal politisk tilknytning på nordisk plan af det omfattende og betydningsfulde arbejde, der finder sted i EK-Livs vedr. fødevarerikkerhed og andre levnedsmiddelspørgsmål, vil Samarbejdsministrene blive anmodet om at betragte EK-Livs som hørende politisk under Ministerrådet for Jord & Skov frem til år 2001, hvor spørgsmålet om etablering af ét fælles ministerråd for

”jord/fjord til bord” atter tages op (der afholdes i 2001 fælles ministermøde for MR-Fisk og MR-Jord & Skov).

3.3 *Projektorganiseret samarbejde*

Rygraden i levnedsmiddelsamarbejdet er undersøgelse og kortlægning af faglige problemstillinger, som kan danne grundlag for politiske og administrative beslutninger i de nordiske lande og danne grundlag for landenes arbejde i internationale fora, herunder EU og Codex Alimentarius. Projektarbejdet etableres typisk efter faglig drøftelse i de etablerede faglige arbejdsgrupper vedr. toksikologi, mikrobiologi, ernæring, kontrol, mærkning og lovgivningsspørgsmål.

Alle projektarbejder beskrives i rapporter, som offentliggøres af NMRS og står til rådighed for offentligheden.

Projektarbejdet koordineres i EK-Livs, som sikrer den nødvendige og ressourceeffektive sammenhæng i det nordiske levnedsmiddelsamarbejde i et jord til bord perspektiv.

3.4 *Netværk*

På nogle områder er der behov for løbende – og hurtig – mulighed for udveksling af informationer og synspunkter mellem de nordiske lande, som ikke kan håndteres indenfor rammerne af projektsamarbejdet. Til det brug ønskes fastholdt, og evt. oprettet nye, netværk med nær kontakt mellem ansvarlige myndighedsrepræsentanter i landene på relevante områder. Netværksmedlemmer kan via elektronisk kontakt, mødevirksomhed, m.v. medvirke til løsning af såvel langsigtede som akutte problemer for de nordiske lande.

3.5 *Levnedsmiddelkontrol*

Udviklingen af effektive levnedsmiddelkontrollforanstaltninger har umiddelbare konsekvenser for beskyttelsesniveauet i landene. Det er ønsket at udvikle kontrollen med levnedsmidler efter moderne principper, som indebærer, at det er virksomhederne og primærproducenterne, som har ansvaret for at levnedsmidler opfylder lovgivningens krav. Virksomhederne har pligt til at gennemføre egenkontrol. Den offentlige kontrol fokuserer på at føre tilsyn med virksomhedernes håndtering af fødevarerne fra råvarestadiet over fremstillingsprocesserne til salg i detailledet. Den analytiske kontrol bruges til stikprøvevis kontrol af, at virksomhederne håndterer levnedsmidlerne på fuldt forsvarlig vis og i overensstemmelse med lovgivningen. Kontrolindsatsen baseres endvidere på systematisk informationsudveksling mellem forskellige led i systemet, og på udveksling af informationer med myndigheder i andre lande. Opbygning af netværk mel-

lem ansvarlige enheder er et væsentligt instrument til sikring af effektiv og hurtig kommunikation.

3.6 *Styrkelse af forskning og analysemetoder*

Der er et stigende behov for vidensopbygning som grundlag for myndighedernes beslutninger vedrørende bl.a. risikovurdering af smittestoffer, naturlige giftstoffer, fremmedstoffer og ny teknologi samt anbefalinger om kostens sammensætning, og der er behov for effektmålinger af de gennemførte tiltag. Fagmiljøerne i de nordiske lande er små og sårbare, og der venter store opgaver i den nærmeste fremtid med at udarbejde baggrundsmateriale, som kan støtte den nordiske grundholdning i internationale fora om størst mulig hensyntagen til forbrugernes sikkerhed og anvendelse af forsigtighedsprincippet i forbindelse med udarbejdelse af internationale regler på levnedsmiddeldområdet. Det er derfor ønskeligt at forbedre mulighederne for forskning vedrørende sådanne problemstillinger. Udvikling af stærke, bæredygtige forskningsmiljøer og nordisk samarbejde vedrørende forskningsressourcernes anvendelse er et vigtigt mål for det nordiske levnedsmiddelsamarbejde frem til år 2004. En styrket forskningsindsats er en forudsætning for, at lovgivning og levnedsmiddelmyndigheder kan minimere risici ved indtagelse af levnedsmidler mest muligt og sikre forbrugerne bedre muligheder for at tage hensyn til egen sundhed. I den forbindelse er det også vigtigt at udvikle et nært samarbejde mellem forskere fra de forskellige discipliner, f.eks. mellem toksikologer, ernæringsforskere, mikrobiologer og kemiske analytikere. Forskning og udredning på området bygger i vid udstrækning på indsamling, registrering og systematisering af viden i databaser af forskelligt omfang samt på udvikling af nødvendige analysemetoder. Databaseopbygning og metodeudvikling er ressourcekrævende. F.eks. er det omkostningstungt at udbygge databaser med toksikologiske og mikrobiologiske data, samt at udvikle analysemetoder. Sådanne aktiviteter kræver derfor nøje prioritering, og samarbejds muligheder bør i givet fald kortlægges og videreudvikles.

3.7. *Påvirkning af den europæiske og internationale udvikling på levnedsmiddelområdet*

De nordiske landes forskelligartede relationer til EU påvirker naturligt karakteren af samarbejdet, men forringer ikke mulighederne for et tæt levnedsmiddelpolitisk samarbejde mellem de nordiske lande.

Beslutningsprocessen i mangfoldige spørgsmål, der har konsekvenser for de nordiske landes levnedsmiddelpolitik, foregår i dag i EU, WTO og Codex Alimentarius. De nordiske lande ønsker ikke at optræde som en fælles blok i disse fora. Hovedopgaven for det nordiske levnedsmiddelsamarbejde er at støtte landenes mulighed for at udøve størst mulig indflydelse på den europæiske og den globale udvikling på området, med det formål at beskytte forbrugerne mod sundhedsrisici ved mad og drikke og mod vildledende markedsføring af varerne, at sikre levnedsmidlernes kvalitet samt at opmuntre befolkningen til bedre kostvaner.

Bilag

Organisationsskema *

Bilag (fortsat)

Tværsætorielle grupper

Tværsætoriel arbejdsgruppe mellem Levnedsmiddelsektoren og Konsumentsektoren:

Tværsætoriel handlingsplan for forbrugeraspekter i levnedsmiddel-spørgsmål er gældende for perioden 1.1.1999 - 31. 12.2001.

Ad hoc gruppe mellem Levnedsmiddelsektoren og Jord & Skovbrugssektoren:

Sektorerne har siden 1998 - 1999 samarbejdet i en speciel ad hoc gruppe om foderantibiotika og salmonella m.m.

Netværk under EK-Livs

EK-Livs har gennem nogle række år haft en række permanente netværk mellem myndighedsrepræsentanter på relevante områder. Disse netværk er nationalt finansierede. Der er oprettet følgende:

- Nordiskt kontaktnät för livsmedel
- Nätverk för kvalitetssäkring och kvalitetsutveckling på livsmedelsmyndigheter
- Dricksvattennätverket
- Nätverk för novel foods-regler
- Nätverk för tillsatser
- Netværk for madallergi
- Forenkling av hygienelovgivningen
- Förpackningsmaterial
- Särskilda näringsfrågor
- Märkning av livsmedel

---

* Organisationsschema, här ej tryckt

Närområdesutskottets betänkande

över ministerrådsförslag om handlingsprogram för nordiskt jord- och skogsbrukssamarbete 2001 – 2004

Ministerrådsförslag, se s. 602

Bilagor: Bilaga 1, se s. 631.

Bilaga 2, se s. 635.

1. Förslag

Närområdesutskottet föreslår att följande rekommendationer riktas till Nordiska ministerrådet respektive till de nordiska ländernas regeringar

1. Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

att införa ett nätverk på myndighetsnivå nationellt för att ge snabb information när det inträffar fall som hotar livsmedelssäkerheten och att verka för att det inom EU byggs upp motsvarande nätverk

2. Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att

att fastställa ministerrådsförslag B 196/när med beaktande av de synpunkter som framförts i utskottets betänkande över förslaget

2. Bakgrund

Närområdesutskottet har vid sitt möte i Västerås den 26 september 2000 behandlat ministerrådsförslag B 196/när om handlingsprogram för det nordiska jord- och skogsbrukssamarbetet 2001 – 2004.

3. Ministerrådsförslaget

Vad gäller förutsättningarna för handlingsprogrammet för nordiskt jord- och skogsbrukssamarbete 2001 – 2004 framhålls att globaliseringen av frågor som berör och styr utvecklingen inom jord- och skogsbruket är en mycket stark trend. Gällande internationella överenskommelser utgör en viktig utgångspunkt också vid ministerrådets överväganden på nordiskt plan. Speciellt betonas överenskommelserna vid FN:s konferens om miljö och utveckling 1992, Agenda 21 och skogsprinciperna.

Det framhålls vidare att handlingsprogrammet operationaliserar de målsättningar som lagts fast under arbetet med den kommande strategin för hållbart Norden och att omsorg har lagts på att göra kopplingen mellan de två dokumenten tydlig. De områden som prioriterats för 2001 - 2004 väntas ha genomslag på alla tre pelarna av nordiskt samarbete. För programperioden prioriteras följande områden:

- Hållbart jordbruk
- Hållbart skogsbruk
- Genetiska resurser och biologisk mångfald
- Livsmedelssäkerhet
- Landsbygdsutveckling

Nordiska ministerrådet avser fortsatt att aktivt använda det nordiska samarbetet som hävstång för att få genomslag för gemensamma nordiska värderingar och intressen i internationella sammanhang, ett arbetssätt som visat sig vara effektivt med hög nordisk nytta.

Stor vikt läggs vid samarbetet med *närområdet* i öster. En gynnsam landsbygdsutveckling innefattande utveckling av basnäringarna utgör en förutsättning för en demokratisk och stabil samhällsutveckling. Ett prioriterat samarbetsområde är hållbar jord- och skogsbruksutveckling kopplat till förberedelse för EU:s utvidgning österut. Uppföljning av Baltic 21 är ett annat prioriterat område. Speciell vikt läggs vid det framgångsrika samarbetet omkring genetiska resurser.

Samråd om aktuella *EU/EES-frågor* kommer också i fortsättningen att vara en stående punkt på ministerrådets dagordning. Bland de frågor som kommer att prioriteras under den kommande programperioden nämns livsmedelssäkerhet, där Norden aktivt vill samverka för att påverka den europeiska dagordningen. Andra aktuella EU/EES-frågor rör genresursarbete på europeiskt plan, utarbetandet av EU:s sjätte ramprogram för forskning och utveckling samt miljöhänsyn i europeisk och internationell jordbrukspolitik.

Internationellt sett är uppföljningen av Agenda 21 av speciell vikt. Ministerrådet framhåller att Norden vill medverka på internationellt plan så att ett reellt innehåll ges till hållbarhetsbegreppet. I fokus är bland annat genresursområdet, frågor rörande världshandeln samt de internationella skogsfrågorna och utvecklingen mot ett permanent bindande samarbete för skogsfrågor. Konventionen om biologisk mångfald, klimatkonventionen och ökenkonventionen följs speciellt då de innehåller åtaganden som med fördel också kan behandlas i regionalt nordiskt perspektiv.

Av de fem områden som prioriterats återfinns de fyra första i strategin för hållbart Norden, medan landsbygdsutveckling inte uttryckligen tas upp.

Sammanfattningsvis avser ministerrådet att lägga tyngdpunkten som framgår nedan inom de olika områdena.

Betoningen på *jordbrukets* miljöaspekter i vid mening är stark under den kommande programperioden. Samarbetet med miljösektorn fortsätter inom en gemensam strategi. Hållbara driftsformer och ökad resurseffektivitet är nyckelbegrepp. Genom att fokusera på detta ska näringsläckaget och pesticidanvändningen minskas och det organiska kretsloppet slutas. Genmodifierade organismer ska bli föremål för riskvärdering. Djurhälsa och etiska frågor i djurhållningen betonas, liksom hållbar utveckling av rennäringen.

För att närma sig visionen om ett hållbart *skogsbruk* under programperioden kommer speciell vikt att läggas vid att öka förädlingsgraden av trä och utveckla nya produkter, skogens potential som kolsänka, natur- och miljövänliga driftsformer, att stärka skogens möjlighet att bidra positivt i sin sociala funktion och som del i kulturarvet, samt slutligen att öka betoningen på skogens möjlighet att föra över en större del av energianvändningen till förnyelsebara energikällor. Metoder för mätning av indikatorer för hållbart skogsbruk ska vidareutvecklas.

De nordiska länderna strävar efter att i förstärkt samverkan kartlägga, bevara och nyttja de genetiska resurserna, något som utvecklas i en separat strategi. Nordiska genbanken, Nordiska genbanken för husdjur samt det nätverk om skogsgenetiska resurser som ska utvecklas är kärnan i samarbetet. Under programperioden ska former för samverkan och integration mellan de olika delarna utvecklas. Nordiska genresursrådet inrättas för att rådge i frågor av strategisk betydelse, bland annat hur de nationella programmen ska ansluta till det nordiska arbetet. Bevarandet av kulturlandskapet är av stor vikt för den biologiska mångfalden och prioriteras.

Livsmedelssäkerhet prioriteras, under programperioden speciellt insatser som syftar till att värna om konsumenternas rätt till trygg och säker mat. Ett tvärsektorielt synsätt – från jord/fjord till bord – är väsentligt för att detta ska lyckas. De nuvarande sektorerna för jord- och skogsbruk samt livsmedel föreslås placeras under ett ministerråd. Frågan om en samlad organisation kan omfatta även fiskesektorn skall utredas i början av programperioden. Gemensam nordisk politik ska utvecklas rörande salmonella och andra djuröverförda sjukdomar samt användning av foderantibiotika, och en politik som säkrar mat fri från miljöföroreningar ska föras. Konsumenternas möjlighet att göra kvalificerade val ska underlättas, bland annat genom en utvecklad politik för märkning.

Ministerrådet understryker jord- och skogsbrukssektorns grundläggande betydelse för hållbar *landsbygdsutveckling* i Norden. Syftet är att förbättra befolkningens livsvillkor genom att med koppling till jord- och skogsbruket förbättra sysselsättnings- och inkomstmöjligheter, skydda miljön samt bevara kultur- och naturvärden. Samarbetet ska inriktas på

kunskapsutbyte. Utveckling av indikatorer för hållbar landsbygdsutveckling, analys av betydelsen för hållbart naturresursutnyttjande för utvecklandet av lokala strategier och nätverk, alternativa sysselsättningsmöjligheter, speciellt för kvinnor samt faktorer som gör det mer attraktivt att bosätta sig på landet är ämnen som ska behandlas. Finansiering av detta samarbetsområde väntas i hög grad ske vid sidan av den nordiska budgeten.

Vissa administrativa ändringar i samarbetet föreslås. Samnordisk skogsforskning övergår till att vara ett permanent samarbetsorgan, för att betona karaktären av nätverksorganisation. Mandatet för Nordiska samrådskommittén för samarbete med Baltikum och Nordvästryskland ses över i syfte att bättre kunna målinrikta verksamheten.

Forskning kommer att vara av betydelse för den nödvändiga kunskapsutvecklingen på de prioriterade områdena. Verksamheten i Nordiskt kontaktorgan för jordbruksforskning och Samnordisk skogsforskning inriktas så att den ger underlag för de politiska besluten. Forskningsorganisationernas ansvar för kunskapsförmedling betonas.

Ministerrådet (jord- och skogsbruksministrarna) arbetar för att tillräckliga resurser prioriteras till samarbetet. Vad gäller uppföljningen av strategin för hållbart Norden förutsätts att den huvudsakliga finansieringen sker nationellt. En utvärdering ska genomföras mot slutet av programperioden.

Jord- och skogsbrukssektorn tar ett betydligt ansvar för att närma sig visionen om hållbarhet inom den kommande tjugoårsperioden. Jord- och skogsbruksministrarna vill fullt ut ta sitt sektorsansvar för att bidra till denna vision realiserar. Behandlingen av många frågor, till exempel livsmedelssäkerhet i hela livsmedelskedjan från jord/fjord till bord, biodiversitet, hållbart skogsbruk och hållbar landsbygdsutveckling förutsätter dock en tvärsektoriell helhetssyn. Sektorn vill därför arbeta för att vidareutveckla och etablera tätare samarbetsformer med relevanta sektorer. I detta syfte utreds att samla de nuvarande sektorerna för fiske, livsmedel och jord- och skogsbruk under ett gemensamt ministerråd. Föreliggande handlingsprogram för sektorn ansluter sig tätt till de rekommendationer som lämnas i strategin för ett hållbart Norden.

4. Närområdesutskottets synpunkter

Ett jord- och skogsbruk i ekologisk balans i varje nordiskt land är en avgörande förutsättning för att uppnå ett framtida hållbart Norden. Arbetet bör utformas i enlighet med de principer som uttryckts i Förenta Nationernas Agenda 21 för den framtida globala utvecklingen och de målsättningar som de nordiska statsministrarna angivit som en grund för arbetet med att ta fram en långsiktig, tvärsektoriell strategi för ett hållbart Norden.

Närområdesutskottet anser att det föreliggande ministerrådsförslaget har en hög ambitionsnivå och att det utgör ett värdefullt bidrag till arbetet för hållbarhet. Om de målsättningar som anges i ministerrådsförslaget kan uppfyllas kommer det nordiska samarbetet att kunna spela en viktig roll i arbetet att anpassa de nordiska ländernas jord-, skogsbruks- och livsmedelssektorer till de framtida kraven. Av stor vikt är också att ministerrådet genomför målsättningarna angående en nordisk medverkan till en gynnsam utveckling i Nordens närområden samt övriga målsättningar vad gäller europeiskt och internationellt samarbete om livsmedelssäkerhet, inom genresursområdet, angående biologisk mångfald m.m.

Vad gäller hållbart jordbruk och skogsbruk tillstyrker utskottet det som framförs under respektive avsnitt i ministerrådsförslaget, avsnitt 4.1 och 4.2. Det är positivt att ministerrådet, jämfört med tidigare program, planerar en utökning av åtgärder som rör förhållanden i Västnorden och att man främjar åtgärder för att stödja en hållbar utveckling av rennäringen.

Vidare är det värdefullt att handlingsprogrammet inte enbart fokuserar på mer traditionella insatser för ett hållbart jord- respektive skogsbruk utan att det också fångar upp ytterligare två områden, genetiska resurser och livsmedelssäkerhet, vilka ingår som tvärgående insatsområden i strategin för ett hållbart Norden.

Vad gäller biologisk mångfald och genresurssamarbete är det viktigt att Norden vidareför och förstärker sina internationella insatser, bl.a. vad gäller den modell man lanserat för organiseringen av regionalt genresurssamarbete. Utskottet vill i detta sammanhang påpeka betydelsen av att det nyinrättade Nordiska genresursrådet får en stark nationell förankring. Genresursrådet har bl.a. en viktig uppgift att stödja Nordens insatser i samarbetet med olika internationella organisationer och med närområdena. Vidare finner utskottet det positivt att Nordiska genbanken för husdjur ges en förstärkning med ytterligare nordiska medel och att man i handlingsprogrammet lyfter fram områden som landskapsvård, kulturmiljö och utvecklandet av metoder för återskapande av växttäcket efter erosion.

En förbättrad livsmedelssäkerhet är ytterligare ett viktigt element i en framtida hållbar jordbrukspolitik. Allt oftare slås larm om nya faror. BSE, salmonella och andra sjukdomar som överförs från djur till människa via maten har blivit ett allvarligt samhällsproblem. Riskerna och fördelarna

med genmodifierad föda och vilka etiska krav som skall läggas på odling och djurhållning debatteras allt mer.

Utskottet tillstyrker ministerrådets prioriteringar inom området. Utskottet vill dock peka ut ett viktigt område där ytterligare åtgärder kunde vara behövliga. Varningssystemet bör förbättras både nationellt och inom EU när det inträffar fall som hotar livsmedelssäkerheten. Med nuvarande tröga varningssystem på myndighetsnivå får ofta massmedia tidigare och bättre information om uppkomna problemen än de ansvariga myndigheterna. Den onödigt långa tid som förflyter innan ett myndighetsingripande får till konsekvens att fler smittas än nödvändigt.

Vad gäller nordiska frågor noterar utskottet att det i programmet påtalas att det finns ett behov av att finna fasta samarbetsformer mellan jord- och skogsbrukssektorn och livsmedelssektorn. Utskottet anser att denna fråga bör följas upp.

I genomförandet av en hållbar utveckling i Norden finns tre inbördes avhängiga dimensioner, en ekologisk, en ekonomisk och en social. Det är positivt att också de ekonomiska och sociala hållbarhetsaspekterna har lyfts fram i handlingsprogrammet. Skall det vara möjligt att åstadkomma ett lant- och skogsbruk som är en god arbetsplats samtidigt som det är ekonomiskt och ekologiskt hållbart är det viktigt att samtliga dessa aspekter får tyngd i det framtida arbetet. Utskottet finner det mot denna bakgrund positivt att ministerrådsförslaget också innehåller ett avsnitt om landsbygdsutveckling. Utskottet tillstyrker de initiativ som föreslås, men vill dock framhålla att utskottet förväntar att ytterligare åtgärder kommer att vidtagas inom detta område under genomförandet av strategin för ett hållbart Norden. Det pågående samarbetet mellan jord- och skogsbruks- och regionalsektorn på ad hoc-nivå bör bibehållas och gärna vidareföras.

Utskottet tillstyrker de förslag till organisation och styrmedel som framförs i avsnitt 5.

Vidare noterar utskottet att ministerrådet, för att förbättra möjligheterna till samverkan mellan berörda sektorer, utreder möjligheterna att samla jord- och skogsbruks, livsmedels- och fiskerisektorerna under ett gemensamt ministerråd. Utskottet konstaterar att dessa sektorer har likartade uppgifter inom ramen för arbetet med ett hållbart Norden. En sådan samling "under en hatt" torde kunna styrka samarbetet.

Vad gäller de ekonomiska resurserna för arbetet konstaterar utskottet att det i budgeten för det första verksamhetsåret, 2001, avsätts drygt 23 MDKK, innebärande en liten förstärkning jämfört med år 2000.

Jord- och skogsbrukssektorn har sedan ett flertal år eftersträvat att samverka över sektorsgränserna när specifika problem löses bättre genom samarbete. Förutom samarbetet om livsmedelssäkerhet vidareföras flera andra tvärsektoriella samarbetsprogram. Exempel på frågor som tas upp är jord- och skogsbrukets miljöpåverkan i samarbete med miljösektorn, ut-

redning om flyttbenägenhet och hållbar utveckling i glest bebyggda, jord- och skogsbruksberoende regioner i samarbete med regionalsektorn samt bioenergi i samarbete med energisektorn. Jord- och skogsbrukssektorn deltar också aktivt i arbetet med att följa upp statsministerdeklarationen om Hållbart Norden.

Utskottet kan dock konstatera att programmet för sitt genomförande kräver dels nordiska resurser, men också en omfattande nationell medfinansiering. Det är därför viktigt att ministerrådet åstadkommer en god nationell förankring och en förståelse för behovet av samnordiska insatser, också på bekostnad av nationella. För att lyckas med detta krävs ett väl genomarbetat program och synbarliga och goda resultat. Samordningen med andra sektorer inom ramen för arbetet med ett hållbart Norden bör betonas.

Det kan vara önskvärt med en insats från Nordiska rådets sida att åstadkomma en förankring av programmet i de nationella parlamenten.

5. Konklusion

Det av ministerrådet framlagda förslaget till handlingsprogram för nordiskt jord- och skogsbrukssamarbetet 2001-2004 utgör ett ambitiöst bidrag till arbetet med ett hållbart Norden och till bibehållandet av en positiv landsbygdsutveckling i Norden.

För sitt genomförande kräver programmet dels nordiska resurser, men också en omfattande nationell medfinansiering. Detta förutsätter en god nationell förankring och en förståelse för behovet av samnordiska insatser. Det kan vara önskvärt med en insats från Nordiska rådets sida att åstadkomma en förankring av programmet i de nationella parlamenten.

Västerås den 26 september 2000

Per-Kristian Foss (H)

Lennart Gustavsson (v)

Chris Heister (m)

Hjälmar Jönsson (Sj.)

Margareta Israelsson (s)

Randi Karlstrøm (KrF)

Kaj Larsson (s)

Hannes Manninen (Kesk.)

Tore Nordtun (A)

Karin Olsson (s)

Jan Erik Ågren (kd)

Ministerrådsförslag

Handlingsprogram för nordiskt jord- och skogsbruks-samarbete 2001 - 2004

Vision

Sammanfattning

1. Politisk plattform för handlingsprogrammet
2. Överordnade målsättningar
3. Samarbete med närområdet, inom EU/EES och i övrigt internationellt
4. Prioriterade områden
  - 4.1 Hållbart jordbruk
  - 4.2 Hållbart skogsbruk
  - 4.3 Genetiska resurser och biologisk mångfald
  - 4.4 Livsmedelssäkerhet
  - 4.5 Landsbygdsutveckling
5. Organisation och styrmedel
6. Uppföljning och finansiering

Bilagor

1. Bakgrund: samarbetet fram till idag inklusive resultat i genomförd utvärdering
2. Definitioner och förkortningar

Vision

I målinriktad och resurseffektiv nordisk samverkan bidrar de nordiska länderna och de självstyrande områdena till att konkretisera och förverkliga hållbar utveckling inom jord- och skogsbruket. Genom kunskapsutveckling och framåtsyftande politik inom Norden skapas underlag för att påverka den internationella utvecklingen och där få genomslag för nordiska värderingar.

Sammanfattning

Ministerrådets (jord- och skogsbruksministrarna) handlingsprogram för nordiskt jord- och skogsbrukssamarbete 2001 – 2004 baserar sig på en genuin känsla av samhörighet mellan medborgarna i de fem länderna och de tre självstyrande områdena i Norden, djupt rotad i gemensam kultur och historia. Helsingforsavtalet från 1962 utgör politisk plattform för samarbetet. Gällande internationella överenskommelser utgör en viktig utgångspunkt också vid ministerrådets överväganden på nordiskt plan. Speciellt vikt läggs vid överenskommelserna från FN:s konferens om miljö och utveckling 1992, liksom den nordiskt koordinerade uppföljningen för att uppnå ett hållbart Norden.

Det är en överordnad målsättning för samarbetet att nordisk nytta ska uppnås. Stor vikt läggs vid att samarbetet ska vara politiskt relevant. Samarbetet genomförs på tre pelare, det vill säga inom Norden, i närområdet, om EU/EES-frågor samt övriga internationella frågor. Samarbetet består dels av politisk dialog och politikutveckling, dels av operationellt inriktad verksamhet och aktiviteter som syftar till att förbättra underlaget för god statlig förvaltning.

Handlingsprogrammet operationaliserar de målsättningar som lagts fast i strategin för hållbart Norden och omsorg har därför lagts på att göra kopplingen mellan de två dokumenten tydlig. De områden som prioriterats för 2001 - 2004 väntas ha genomslag på alla tre pelarna av nordiskt samarbete. För programperioden prioriteras följande områden:

- Hållbart jordbruk
- Hållbart skogsbruk
- Genetiska resurser och biologisk mångfald
- Livsmedelssäkerhet
- Landsbygdsutveckling

Nordiska ministerrådet (jord- och skogsbruksministrarna) kommer fortsatt att aktivt använda det nordiska samarbetet som hävstång för att få genomslag för gemensamma nordiska värderingar och intressen i internationella

sammanhang, ett arbetssätt som visat sig vara effektivt med hög nordisk nytta.

Stor vikt läggs vid samarbetet med *närområdet* i öster. En gynnsam landsbygdsutveckling innefattande utveckling av basnäringarna utgör en förutsättning för en demokratisk och stabil samhällsutveckling. Ett prioriterat samarbetsområde är hållbar jord- och skogsbruksutveckling kopplat till förberedelse för EU:s utvidgning österut. Uppföljning av Baltic 21 är ett annat prioriterat område. Speciell vikt läggs vid det framgångsrika samarbetet omkring genetiska resurser.

Samråd om aktuella *EU/EES-frågor* är en stående punkt på ministerrådets dagordning. Bland de frågor som kommer att prioriteras under den kommande programperioden finns livsmedelssäkerhet, där Norden aktivt vill samverka för att påverka den europeiska dagordningen. Andra aktuella EU/EES-frågor rör genresursarbete på europeiskt plan, utarbetandet av EU:s sjätte ramprogram för forskning och utveckling samt miljöhänsyn i europeisk och internationell jordbrukspolitik.

Internationellt sett är uppföljningen av Agenda 21 av speciell vikt och Norden vill aktivt medverka på internationellt plan så att ett reellt innehåll ges till hållbarhetsbegreppet. Fokusområden är bland annat genresursområdet, frågor rörande världshandeln samt de internationella skogsfrågorna och utvecklingen mot ett permanent bindande samarbete för skogsfrågor. Konventionen om biologisk mångfald, klimatkonventionen och ökenkonventionen följs speciellt då de innehåller åtaganden som med fördel också kan behandlas i regionalt nordiskt perspektiv.

Av de fem områden som prioriterats återfinns de fyra första i strategin för hållbart Norden, medan landsbygdsutveckling inte tas upp explicit där. Sammanfattningsvis avser ministerrådet att lägga tyngdpunkten som framgår nedan inom de olika områdena.

Betoningen på *jordbrukets* miljöaspekter i vid mening är stark under den kommande programperioden. Samarbetet med miljösektorn fortsätter inom en gemensam strategi. Hållbara driftsformer och ökad resurseffektivitet är nyckelbegrepp. Genom att fokusera på detta ska näringsläckaget och pesticidanvändningen minskas och det organiska kretsloppet slutas. Genmodifierade organismer ska bli föremål för riskvärdering. Djurhälsa och etiska frågor i djurhållningen betonas, liksom hållbar utveckling av rennäringen.

För att närma sig visionen om ett hållbart *skogsbruk* under programperioden kommer speciell vikt att läggas vid att öka förädlingsgraden av trä och utveckla nya produkter, skogens potential som kolsänka, natur- och miljövänliga driftsformer, att stärka skogens möjlighet att bidra positivt i sin sociala funktion och som del i kulturarvet, samt slutligen att öka betoningen på skogens möjlighet att föra över en större del av energianvänd-

ningen till förnyelsebara energikällor. Metoder för mätning av indikatorer för hållbart skogsbruk ska vidareutvecklas.

De nordiska länderna strävar efter att i förstärkt samverkan kartlägga, bevara och nyttja de *genetiska resurserna*, något som utvecklas i en separat strategi. Nordiska genbanken, Nordiska genbanken för husdjur samt det nätverk om skogsgenetiska resurser som ska utvecklas är kärnan i samarbetet. Under programperioden ska former för samverkan och integration mellan de olika delarna utvecklas. Nordiska genresursrådet inrättas för att rådge i frågor av strategisk betydelse, bland annat hur de nationella programmen ska ansluta till det nordiska arbetet. Bevarandet av kulturlandskapet är av stor vikt för den biologiska mångfalden och prioriteras.

Livsmedelssäkerhet prioriteras, under programperioden speciellt insatser som syftar till att värna om konsumenternas rätt till trygg och säker mat. Ett tvärsektorieellt synsätt – från jord/fjord till bord – är väsentligt för att detta ska lyckas. Jord- och skogsbruksministrarna vill i samråd med berörda sektorer arbeta för att uppnå effektivast möjliga samarbetsformer. De nuvarande sektorerna för jord- och skogsbruk samt livsmedel föreslås placeras under ett gemensamt ministerråd. Frågan om en samlad organisation kan omfatta även fiskesektorn ska utredas i början av programperioden. Gemensam nordisk politik ska utvecklas rörande salmonella och andra djuröverförda sjukdomar samt användning av foderantibiotika, och en politik som säkrar mat fri från miljöföroreningar ska föras. Konsumenternas möjlighet att göra kvalificerade val ska underlättas, bland annat genom en utvecklad politik för märkning.

Ministerrådet understryker jord- och skogsbrukssektorns grundläggande betydelse för hållbar *landsbygdsutveckling* i Norden. Syftet är att förbättra befolkningens livsvillkor genom att med koppling till jord- och skogsbruket förbättra sysselsättnings- och inkomstmöjligheter, skydda miljön samt bevara kultur- och naturvärden. Samarbetet ska inriktas på kunskapsutbyte. Utveckling av indikatorer för hållbar landsbygdsutveckling, analys av betydelsen för hållbart naturresursutnyttjande för utvecklandet av lokala strategier och nätverk, alternativa sysselsättningsmöjligheter, speciellt för kvinnor samt faktorer som gör det mer attraktivt att bosätta sig på landet är ämnen som ska behandlas. Finansiering av detta samarbetsområde väntas i hög grad ske vid sidan av den nordiska budgeten.

Ministerrådet (jord- och skogsbruksministrarna) avser under perioden att arbeta temainriktat, utgående från ordförandelandets prioriteringar, och en ekonomisk resurs avsätts för detta. Stor vikt läggs vid att de ärenden som ministerrådet behandlar ska ha hög politisk relevans. Delegering av administrativa frågor från ministerrådet till Nordiska ämbetsmannakommittén för jord- och skogsbruksfrågor tillämpas i största möjliga utsträckning och NÄJS:s sekreterargrupp ges utökad ansvar. Samnor-

disk skogsforskning övergår till att vara ett permanent samarbetsorgan, för att betona karaktären av nätverksorganisation. Mandatet Nordiska samråds-kommittén för samarbete med Baltikum och Nordvästryskland ses över i syfte att bättre kunna målinrikta verksamheten.

Forskning kommer att vara av betydelse för den nödvändiga kunskapsutvecklingen på de prioriterade områdena. Verksamheten i Nordiskt kontaktorgan för jordbruksforskning och Samnordisk skogsforskning inriktas så att den ger underlag för de politiska besluten. Forskningsorganisationernas ansvar för kunskapsförmedling betonas.

Ministerrådet (jord- och skogsbruksministrarna) arbetar för att tillräckliga resurser prioriteras till samarbetet. Vad gäller uppföljningen av strategin för hållbart Norden förutsätts att den huvudsakliga finansieringen sker nationellt. En utvärdering ska genomföras mot slutet av programperioden.

1. Politisk plattform för handlingsprogrammet

Det nordiska samarbetet utgår från en genuin känsla av samhörighet mellan medborgarna i de fem länderna och de tre självstyrande områdena i Norden, djupt rotad i gemensam kultur och historia. Det informella samarbetet i det civila samhället inom Norden är mycket väl utvecklat på alla plan, så också på jord- och skogsbruksområdet. Det formaliserade samarbetet inom Nordiska ministerrådet (jord- och skogsbruksministrarna) bygger på de förväntningar de nordiska medborgarna har att också frågor i den politiska och administrativa sfären ska kunna lösas rationellt i nordiskt samarbete.

Helsingforsavtalet från 1962 och senare tillkomna ändringar lägger grunden för det formella nordiska samarbetet. Helsingforsavtalet stadgar att länderna ska bevara och ytterligare utveckla samarbetet om rättsliga, kulturella, sociala och ekonomiska områden, samt i frågor rörande transport och miljöskydd. 1993 fick avtalet ett tillägg som slår fast att länderna också ska rådslå med varandra i frågor som behandlas i europeiska och andra internationella sammanhang.

Helsingforsavtalet beskriver formerna för nordiskt samarbete genom dels parlamentarikersamarbetet inom Nordiska rådet, dels genom regeringssamarbetet som ligger inom Nordiska ministerrådet. Jord- och skogsbruksministrarna noterar de rekommendationer som lämnas av Nordiska rådet till ministerrådet och ser dessa rekommendationer som viktiga styrinstrument.

Globaliseringen av frågor som berör och styr utvecklingen inom jord- och skogsbruket är en mycket stark trend. Nordiska ministerrådet (jord- och skogsbruksministrarna) utgår som en självklarhet från de gällande internationella överenskommelserna också vid sina överväganden på nordiskt plan. Speciellt kan betonas överenskommelserna vid FN:s konferens om miljö och utveckling 1992, Agenda 21 och skogsprinciperna.

Under 2000 utarbetas på de nordiska statsministrarnas initiativ en långsiktig, tvärsektoriell strategi för att följa upp Agenda 21 och uppnå ett hållbart Norden. Jord- och skogsbrukssektorn tar ett betydligt ansvar för att närma sig visionen om hållbarhet inom den kommande tjuugoårsperioden. Jord- och skogsbruksministrarna vill fullt ut ta sitt sektorsansvar för att bidra till denna vision realiseras. Behandlingen av många frågor, till exempel livsmedelssäkerhet i hela livsmedelskedjan från jord/fjord till bord, biodiversitet, hållbart skogsbruk och hållbar landsbygdsutveckling förutsätter dock en tvärsektoriell helhetssyn. Sektorn vill därför arbeta för att vidareutveckla och etablera tätare samarbetsformer med relevanta sektorer. I detta syfte utreds för närvarande att samla de nuvarande sektorerna för fiske, livsmedel och jord- och skogsbruk under ett gemensamt ministerråd. Föreliggande handlingsprogram för sektorn ansluter sig tätt till de rekommendationer som lämnas i strategin för ett hållbart Norden.

2. Överordnade målsättningar

Målet att uppnå nordisk nytta är en överordnad princip för allt samarbete inom jord- och skogsbrukssektorns handlingsprogram. I rapporten Nordisk nytta från oktober 1995 definieras begreppet. Nordiskt nyttigt verksamhet

- omfattar verksamhet som annars skulle ägt rum i nationell regi, men där påvisbara positiva effekter uppnås genom samnordiska lösningar,
- manifesterar och utvecklar nordisk samhörighet,
- ökar nordisk kompetens och konkurrenskraft.

Det nordiska samarbetet genomförs på tre pelare:

- samarbete inom Norden,
- samarbete med länder i närområdet, det vill säga de baltiska länderna, Nordvästryssland och Kaliningrad,
- samarbete runt EU/EES-frågor samt övriga internationella frågor.

Detta är grundläggande för all aktivitet och därmed också en viktig utgångspunkt för styrningen av aktiviteterna i detta handlingsprogram. Samarbetet inom Norden har fortsatt högst prioritet, men kopplingen till det internationella samarbetet är självklar i enlighet med devisen ”tänk globalt – handla lokalt”.

Jord- och skogsbruksministrarna lägger stor vikt vid att verksamheten inom sektorn ska vara politiskt relevant. Med detta förstås att handlingsprogrammet ska rymma aktiviteter som:

- engagerar politiskt, klargör den nationella hållningen och klarlägger om det finns gemensamma nordiska ståndpunkter,
- har aktualitet och bidrar till den nationella politikutvecklingen,
- har betydelse för ländernas deltagande och möjlighet att påverka internationella processer,

- har intresse för parlamentarikerna i Nordiska rådet,
- skapar intresse i den allmänna debatten och kan synliggöras i media.

Ministerrådet (jord- och skogsbruksministrarna) lägger avgörande vikt vid att dagordningen för ministerrådets möten omfattar ämnen av politisk relevans, utifrån ovanstående definition, i tillägg till de administrativa beslut som ska fattas av ministerrådet enligt Nordiska ministerrådets bestämmelser. Ett aktivt ordförandeskap står som garant för detta och ordförandeskapet leder beredningen av dagordningarna i samarbete med övriga länder och sekretariatet.

Detta innebär inte att all verksamhet i sektorn avses bli föremål för politisk behandling av ministerrådet. Inom sektorn finns högt prioriterad, nordiskt nyttig basverksamhet, till exempel forskningsaktiviteter, som normalt behandlas av ämbetsmannakommittén och sektorns institutioner och permanenta samarbetsorgan. Självklart finns politiska aspekter på sådana verksamhetsfält men det är i första hand de politiskt-strategiskt viktiga frågorna som lyfts till ministerrådet.

Ett viktigt fokus för samarbetet är att bidra till att förbättra underlaget för god och mångsidig offentlig förvaltning inom jord- och skogsbruksområdet. I alla de nordiska länderna pågår kunskapsuppbyggnad och metodutveckling. Det finns betydliga rationaliseringsvinster att göra genom att utväxla erfarenheter och lära av varandras exempel. På forsknings- och utbildningssidan finns stora vinster att göra eftersom det inom jord- och skogsbrukssektorn ofta handlar om smala områden där den samlade kompetensen i länderna blir betydligt starkare än om de enskilda länderna agerar var för sig. Att föra över resultat från forskningen till praktisk användning i politikutveckling och i den statliga förvaltningen är också en viktig uppgift.

Jord- och skogsbruksministrarna vill motverka all form av diskriminering och arbetar fortsatt för att målet om jämställdhet får fullt genomslag i alla sektorns aktiviteter.

Man strävar efter att koppla intresseorganisationerna till ministerrådets arbete, i enlighet med Nordiska ministerrådets gällande riktlinjer.

3. Samarbete med närområdet, inom EU/EES och i övrigt internationellt

Norden vill arbeta för att gemensamma nordiska värderingar och intressen får genomslag i internationella processer. I den utvärdering som genomförts av föregående handlingsprogram lyfts fram som mycket vällyckat att jord- och skogsbrukssektorn aktivt och flexibelt använt det nordiska samarbetet som hävstång för att ge genomslag för nordiska synpunkter i internationellt samarbete. Frågor av internationell relevans kommer fortsatt att stå högt på ministerrådets dagordning. Strävan är att visa öppenhet för

diskussion av aktuella frågor med internationell koppling, när klar nordisk nytta av att göra så kan identifieras.

3.1 *Närområdet*

De överenskomna områdena för samarbete på närområdespelaren omfattar de baltiska länderna, Nordvästryssland samt Kaliningrad. Jord- och skogsbruksministrarna är uppmärksamma också på behovet av samarbete med närområdet i Västnorden.

Ministrarna lägger stor vikt vid samarbetet med närområdet i öster, särskilt med de baltiska länderna. En gynnsam utveckling av basnäringarna utgör en förutsättning för en demokratisk och stabil samhällsutveckling, till exempel vad gäller god livsmedelsförsörjning, underlag för inhemsk och exportinriktad industri samt tryggad social och ekonomisk situation på landsbygden. Ministerrådet vill snarast hålla ett ministermöte med sina baltiska ministerkollegor, för att skapa den politiska förankringen för det vidare utformandet av samarbetet. Konkreta frågor för samarbete ska väljas ut i samråd mellan företrädare för närområdet och för Norden. Ministerrådet betonar vikten av fortsatt integration av länderna i närområdet i relevanta nordiska projekt och kommittéer på jord- och skogsbruksområdet.

Ett prioriterat samsarbetsområde är hållbar jord- och skogsbruksutveckling kopplat till förberedelse för EU:s utvidgning österut och östlänternas tillnärmningsarbete. Med hållbar landsbygdsutveckling menas att befolkningens livsvillkor stärks genom bättre sysselsättnings- och inkomstmöjligheter, skydd av miljön samt bevarande av natur- och kulturvärden, på ett sätt så att konkurrensförmågan ökar. Ett samarbete om dessa frågor är långsiktigt av stor vikt både för Norden och länderna i närområdet, men kan på kort sikt utgöra ett väsentligt bidrag till de baltiska ländernas förberedelser för inträde i EU.

Uppföljning av Baltic 21 är ett prioriterat område. Ministerrådet ser det som viktigt att det nordiskt stödda initiativet för att utveckla ett virtuellt forsknings- och utbildningssamarbete i Östersjöregionen finner sin form och kan föras över till annan finansiering. Samarbetet bör också omfatta skogssidan. På skogssidan kan samarbetet till exempel vara rådgivning och utbyte av erfarenheter om hur värdefulla skogsområden skall skyddas.

Samarbetet med de baltiska länderna omkring växtgenetiska resurser har bidragit till att nationella program i dessa länder byggs upp. Norden har också ställt sig i spetsen för en internationell räddningsaktion för Vavilov-institutet i St Petersburg. Samarbetet på växtområdet förväntas nu gå över i en ny fas, med mindre behov av finansiella resurser och större betoning på ömsesidigt kunskapsutbyte. På husdjurssidan har samarbetet just inletts och det förväntas drivas i projektform under några år framöver innan samma positiva utveckling som på växtsidan uppnås.

Den statliga förvaltningen i de baltiska länderna och Nordvästryssland är fortfarande under uppbyggnad. Ministerrådet känner som sitt ansvar att underlätta för administrationen genom att från nordiskt håll presentera så koordinerade hållningar som möjligt, för att på detta sätt skapa möjlighet för ett mer resurseffektivt samarbete. Redan under förra programperioden inrättades den Nordiska samrådskommittén för samarbete med Baltikum och Nordvästryssland med huvudsyfte att koordinera de nordiska ländernas samarbetsinsatser i närområdet. De framtida arbetsformerna ska värderas utifrån resultaten i kommande ministermöte mellan nordiska och baltiska jord- och skogsbruksministrar.

3.2 *EU/EES*

Frågor som rör EU/EES och andra internationella frågor är en stående punkt på dagordningen när ministerrådet möts. De tre nordiska EU-länderna har också informellt samråd inför rådsmöten inom EU. Det är en nordisk målsättning att i EU-sammanhang arbeta för ett europeiskt jordbruk som är hållbart, mångsidigt, konkurrenskraftigt och som föregår över hela Europa, också i regioner med speciella problem. Betoningen på frågor som också behandlas inom EU/EES väntas öka under programperioden, särskilt gäller detta EES-frågor. Det förväntas röra sig huvudsakligen om samråd och i mindre grad om konkreta projekt. De nordiska ländernas olika anknytning till EU gör att det i detta handlingsprogram för jordbrukets del inte är ändamålsenligt att fokusera på ekonomisk eller social hållbarhet, utan sådana frågor bör lösas inom EU-samarbetet eller i de enskilda länderna. Ett undantag är landsbygdsutvecklingsfrågor.

Norden vill samråda runt integration av miljöhänsyn i internationell jordbrukspolitik. EU:s gemensamma jordbrukspolitik anger ramvillkoren inom EU och Norden kan bidra aktivt rörande integrationen av miljöhänsyn och utvärdering av miljöeffekter. Detta blir speciellt viktigt i relation till den planerade utvidgningen österut av EU. EU:s initiativ att närmare definiera kriterier för försiktighetsprincipen är av stort samnordiskt intresse och ska följas speciellt.

Livsmedelssäkerhet är en central fråga för medborgarna i Norden och en fråga där Norden aktivt vill samverka för att påverka den europeiska dagordningen. Ministerkonferensen om säker mat som hölls i juni 2000 lade fast höga ambitioner på området. De förslag som väntas behandlas inom EU under 2001 – 2002 utgående från EU:s vitbok om livsmedelssäkerhet kommer löpande att analyseras också i nordiskt samarbete. Norden vill bland annat arbeta gemensamt för att uppnå en höjd skyddsnivå på antibiotika- och salmonellaområdet i hela Europa, samt vill stödja konsumenternas behov av god information så att medvetna val kan göras.

Norden är aktivt på genresursområdet inom många EU-projekt. Nordens medverkan i genresursarbetet på det europeiska planet, genom gen-

banker och nätverk som utgör relevanta samarbetspartners, ska förstärkas under strategiperioden.

I början av programperioden initieras utarbetandet av EU:s sjätte ramprogram för forskning och utveckling. Ministerrådet avser genom sina forskningsinstitutioner Nordiskt kontaktorgan för jordbruksforskning och Samnordisk skogsforskning verka för att forskning om jord- och skogsbruk i den norra delen av Europa med sina speciella klimatförutsättningar, får genomslag i detta program.

3.3 Övriga internationella frågor

De alleuropeiska och globala frågorna kommer att stå högt på ministerrådets agenda. Av speciell vikt är uppföljningen av Agenda 21 där Norden fortsatt genom det nordiska exempel som ges genom strategin för ett hållbart Norden aktivt vill medverka för att konkretisera hållbarhetsbegreppet.

Det utvecklade nordiska samarbetet på genresursområdet har medfört att Norden internationellt har anseende som en kunnig samarbetspartner. Denna roll ska stärkas och utvecklas under strategiperioden. Nordiska genbanken och Nordiska genbanken för husdjur kan vara tekniska rådgivare för länderna i samband med internationella förhandlingar.

Det nordiska samarbetet har stått som modell för uppbyggnad av ett genbankssamarbete i södra Afrika och ett nätverk för bevarande av genresurser i Östafrika. Nordiska genbanken har också bidragit med teknisk rådgivning och stöttat kompetensuppbyggnad. Denna verksamhet fortsätter under programperioden. Samråd om FAO-samarbetet, bland annat om och globala skogsfrågor, koordineras fortsatt nordiskt på ad hoc-basis, och frågor kan vid behov lyftas till ministerrådet. Uppföljning av FAO-initiativet World Food Summit är formaliserat inom det nordiska minister-rådssamarbetet.

De internationella skogsfrågorna är inne i en dynamisk fas, med skapandet av ett permanent forum för skogsfrågor inom FN (UNFF). Norden har varit aktivt i denna process och det finns fortsatt behov av samråd för att bidra till att detta forum ges förutsättningar att leda utvecklingen mot ett globalt hållbart skogsbruk. Inte minst finansieringen av ett hållbart skogsbruk kräver ytterligare analyser. Arbetet i den alleuropeiska skogsministerprocessen prioriteras. Konkretiseringen av den sociala dimensionen av hållbarhetsbegreppet tilldrar sig särskilt intresse i den kommande perioden. Den nordiska kontaktgruppen för internationella skogsfrågor har huvudansvar för att bereda dessa frågor åt ämbetsmannakommittén.

Andra frågor på jord- och skogsbruksområdet som kan få stor betydelse under programperioden väntas främst aktualiseras inom WTO-processen. Bland annat vill ministerrådet arbeta för att fastlägga kriterier som på livsmedelssidan skapar möjlighet för höga standarder för hänsyn till konsumenter, djurhälsa, miljö och arbetsmiljö.

Också arbetet i anslutning till konventionen om biologisk mångfald, klimatkonventionen, ökenkonventionen med flera internationella åtaganden följs. Dessa tre nämnda konventioner har många gemensamma mål och det är ett nordiskt intresse att bidra till att insatser relaterade till dem är koordinerade.

De nordiska länderna har varit drivande i utvecklandet av konventionen om biologisk mångfald, vilket ger dem ett speciellt ansvar. För närvarande finns stora motsättningar mellan länder i nord och syd vad gäller tillämpningen av konventionen. Norden har en viktig uppgift att arbeta för breda lösningar som kan accepteras av alla.

Kyotoprotokollet under klimatkonventionen förpliktigar länderna att reducera utsläppen av klimatpåverkande ämnen samt att öka upptaget av koldioxid i jord- och skogsbruket. Skogen har potential för ytterligare koldioxidupptag vid skogsplantering på jordbruksmark. De nordiska länderna har gemensamma intressen i att medverka till att utarbeta regelverk för vilka aktiviteter som kan inkluderas som medel inom Kyotoprotokollets flexibla mekanismer, liksom av att utväxla information om hur upptag av koldioxid kan mätas och beräknas med största möjliga säkerhet.

Erosion är ett känt problem i delar av Norden, idag speciellt vad gäller vattenerosion i Västnorden. De nordiska erfarenheterna kan bidra till att lösa de problem som idag finns i stora delar av världen, och som hanteras inom ramen för ökenkonventionen.

4. Prioriterade områden

De prioriterade områden som här beskrivs väntas ha genomslag på alla de tre pelarna av nordiskt samarbete: samarbete i Norden, i närområdet samt om EU/EES och övriga internationella frågor. Huvudvikten i detta kapitel ligger på samarbetet inom Norden, medan det internationella samarbetet behandlas i kapitel 3.

Det är ett överordnat mål för det nordiska samarbete om jord- och skogsbruksfrågor att bidra till en hållbar utveckling av de areella näringarna i Norden. Jord- och skogsbrukssektorn tar fullt ut sitt sektorsansvar och integrerar naturligt miljöaspekter som en del i förvaltning och bruk av naturresurserna.

Jord- och skogsbruksministrarna avser att med kraft arbeta för att uppnå de mål som lagts fast 1998 av statsministrarna i deklarationen om hållbart Norden, och som utvecklats i "Nordisk strategi för bæredygtig udvikling". Kapitelindelningen från strategin för hållbart Norden stämmer överens med indelningen i detta handlingsprogram. För tydlighets skull väljs dock att inledningsvis generellt beskriva målen under de båda huvudsakliga insatsområdena, jordbruk och skogsbruk. Därefter fördjupas ytterligare tre prioriterade områden som förväntas bli centrala under den kommande programperioden. Det gäller genetiska resurser, livsmedelssä-

kerhet och landsbygdsutveckling (tas inte upp i strategin för hållbart Norden).

Ministerrådet lägger vikt vid att arbeta temainriktat under programperioden. Mekanismen för detta beskrivs närmare i kapitel 5 om organisation och styrmedel. Den politiska relevansen i arbetet står hela tiden i fokus. Det är mycket viktigt att se handlingsprogrammet som ett dynamiskt instrument som på ett flexibelt sätt kan fånga upp omvärldsförändringar. Det är alltså inte uteslutet att teman som inte nämns nedan kan komma att tas upp, om ministerrådet är enigt om detta.

4.1 *Hållbart jordbruk*

Jordbruket i Norden har under 1900-talet gått från att vara den huvudsakliga sysselsättningskällan på landsbygden, till att sysselsätta endast några få procent av befolkningen. Dagens största utmaning för jordbruket är att utveckla dess multifunktionella roll. Det är en stor uppgift som också inkluderar miljöaspekter, regionala frågor samt frågor om livsmedelssäkerhet.

Hållbart jordbruk har definierats i Baltic 21, en definition som också används i detta dokument samt i strategin för Hållbart Norden:

”Jordbruket ska ge ett väsentligt bidrag till framtidens samhälle. Hållbart jordbruk innebär långsiktig produktion av kvalitetslivsmedel och andra produkter och tjänster från jordbruket, med hänsyn tagen till ekonomiska och sociala förhållanden på ett sådant sätt att resursunderlaget av icke-förnybara och förnybara resurser långsiktigt bevaras.”

Vidare anges viktiga delmål:

- böndernas inkomst ska vara tillräcklig för att ge en acceptabel levnadsstandard i jordbruksberoende regioner,
- bönderna ska använda driftsformer som inte skadar hälsan hos djur eller människor eller försämrar miljön, inkluderande biodiversitet; och samtidigt minimerar de miljöproblem, som framtida generationer måste ta ansvar för,
- icke-förnybara resurser måste gradvis ersättas av förnybara resurser, och återanvändning av icke-förnybara resurser ska maximeras,
- hållbart jordbruk ska garantera behovet av mat och rekreation, bevara landskapet, kulturvärden och kulturhistoriska värden på landsbygden, samt bidra till att skapa stabila, väl utvecklade och säkra lokalsamhällen,
- de etiska aspekterna av jordbruksproduktionen ska säkras.”

Ramarna för det nordiska jordbruket bestäms i stigande utsträckning av internationella överenskommelser. För de nordiska länderna är det av vikt att medverka aktivt så att nordiska värderingar kan få genomslag. Speciellt

ska miljöaspekter på internationell jordbrukspolitik, WTO-processen samt uppföljningen av World Food Summit följas nordiskt.

Det nordiska samarbetet inom jordbruksforskning har lång tradition och innebär en rationaliseringsvinst med hög nordisk nytta eftersom forskningsmiljöerna i de enskilda länderna ofta är små. Samarbetet koordineras av Nordiskt kontaktorgan för jordbruksforskning (NKJ), som med en mindre andel finansiering över den nordiska budgeten genererar betydande belopp av nationella forskningsmedel i en mycket kostnads-effektiv modell. Även NKJ:s roll att vara rådgivare till NÄJS och Nordiska ministerrådet inom jordbruksforskning är viktig. Kunskaps-förmedling och därmed nyttiggörande av forskningsresultat i förvaltning och politik är ett ansvar för NKJ som ska betonas under programperioden.

NKJ ska verka genom att stödja forskning, forskarnätverk, ta initiativ till utredningar rörande behov av forskningsinsatser samt stimulera till seminarier och symposier. Prioriterade områden för NKJ är livsmedelssäkerhet, ekologisk produktion, djurens hälsa och välbefinnande, landsbygdsutveckling, cirkumpolar områden, genteknik, genetiska resurser och biologisk mångfald. Samarbete med NOVA – det nordiska lantbruksuniversitetet – rörande jordbruksforskning och forskar-utbildning uppmuntras.

Hållbara driftsformer som säkrar hög produktion med bevarande av natur och miljö och som motverkar erosion ska utvecklas, med särskild betoning på de speciella behov som finns i den nordliga delen av Norden. Ökad resurseffektivitet är ett nyckelbegrepp. Genom att fokusera på metoder för effektivare bruk kan till exempel näringsläckaget från lantbruket minska, det organiska kretsloppet slutas samt pesticid-användningen minska. För att stödja en sådan utveckling behöver dessutom alternativa metoder för bekämpning av växtsjukdomar utvecklas. Ministerrådet vill ge incitament till detta genom att under programperioden fastställa kvantitativa mål för användning av pesticider, syftande till reduktion av risker för hälsa och miljö. Ministerrådet vill också göra en koordinerad nordisk insats för att öka andelen lantbruk som drivs ekologiskt.

Det är ett viktigt nordiskt mål att arbeta för god djurhälsa och etik i jordbruket. Norden har höga krav på detta område och vill bidra aktivt till att förhållandena också i andra länder förbättras. Genom forskning kan till exempel metoder för att förbättra långvägstransporter tas fram.

Genmodifierade organismer ska bli föremål för en hälso- och miljömässig riskvärdering, med utgångspunkt i försiktighetsprincipen. Märkning ska ge konsumenterna möjlighet att välja om man vill köpa modifierad mat eller inte.

Hållbar utveckling av rennäringen ska främjas, så att den kan tillvarata sin funktion som en viktig kulturbärare för en urbefolkning i Norden. Överbetning, målkonflikter mellan bevarande av rovdjursstammarna och

rennäringen, okända sjukdomar hos renar samt rennäring i balans med turism och aktivt skogsbruk är problemområden som är relevanta att följa upp nordiskt.

Betoningen på jordbrukets miljöaspekter i vid mening är stark under den kommande programperioden. Samarbetet med miljösektorn fortsätter inom en gemensam strategi, baserad på detta handlingsprogram och miljösektorns handlingsprogram.

Samarbetet med länderna i närområdet väntas öka, inte minst inom ramen för uppföljningen av Baltic 21 (se kapitel 3). På forskningssidan uppmuntras samarbete mellan NKJ och forskare från närområdet.

Jord- och skogsbruksministrarna vill sammanfattningsvis under den kommande programperioden speciellt betona följande områden som också lyfts fram i strategin för hållbart Norden:

- stärka det nordiska inflytandet i internationella processer
- stärka nordisk jordbruksforskning och -utbildning
- vidareutveckla hållbara driftsformer i jordbruket
- reduktion av pesticidanvändningen i jordbruket
- recirkulation av organiskt avfall till jordbruket
- reduktion av näringsläckage från jordbruket
- ekologiskt jordbruk
- säkra god djurhälsa, -miljö och -etik i jordbruket
- genmodifierade organismer
- samarbete om utvecklande av hållbar rennäring
- närområdena

För närmare beskrivning av innehållet i de enskilda punkterna hänvisas också till strategin för Hållbart Norden.

I tillägg vill man arbeta för att, speciellt i Västnorden

- utveckla ny kunskap om jorderosion och för att erosionen begränsas.

4.2 *Hållbart skogsbruk*

Skogen har stor ekonomisk betydelse för det nordiska näringslivet. Skogen har också en ovärderlig roll att spela för att bibehålla den ekologiska balansen samt en social dimension genom sitt bidrag till friluftsliv och rekreation. Skogen är en del av vårt gemensamma kulturarv och är därmed viktig för den nordiska identiteten.

Hållbart skogsbruk har definierats av de alleuropeiska skogsministrarna i Helsinkiresolutionen 1993, en definition som också används i strategin för Hållbart Norden, i Baltic 21 och i detta dokument:

”Med hållbart skogsbruk förstås förvaltning och bruk av skog och skogsmark på ett sådant sätt, och i sådan takt, att de bibehåller sin biodiversitet, produktivitet, regenerationsförmåga, vitalitet samt potential att nu

och i framtiden uppfylla relevanta ekologiska, ekonomiska och samhällsliga funktioner lokalt, regional och globalt. Vidare ska inte skogsbruket orsaka skador på andra ekosystem.”

De nordiska länderna har i samarbete framgångsrikt bidragit aktivt till internationella processer där engagemanget för hållbart skogsbruk utvecklats (se även kapitel 3). Målet har därvid varit att bidra till att utveckla ett internationellt samarbete för hållbart skogsbruk.

I den närmaste framtiden kommer det att inom det nordiska och internationella samarbetet finnas ett stort behov av att arbeta vidare med att klarlägga skogens multifunktionella värden inom ramen för ett hållbart skogsbruk. Det gäller till exempel utbyte av erfarenheter omkring modeller och verktyg för finansiering av hållbart skogsbruk, något som är en central problemställning i de kommande globala skogsförhandlingarna.

Genom den alleuropeiska skogsprocessen har Europa tagit en global ledande roll vad gäller hållbarhetsbegreppet genom definition av kriterier och indikatorer för ett hållbart skogsbruk. Under programperioden finns behov av att vidareutveckla metoder för mätning av indikatorerna, samt att utvärdera och vidareutveckla nationella skogsprogram som verktyg för arbetet med ett hållbart skogsbruk.

Det nordiska samarbetet inom skogsforskning har varit givande och tillmätts fortsatt stor vikt. Samnordisk skogsforsknings (SNS) övergripande mål är att främja forskning om skogens mångsidiga funktion i ett hållbart skogsbruk, samt bistå med rådgivning till NÄJS och Nordiska ministerrådet i frågor som rör skog och skoglig forskning. Förmedling av kunskap utifrån forskningsresultat och därmed nyttiggörande av forskningsresultaten i förvaltningen och som stöd för politikutveckling ska betonas i programperioden.

SNS ska stödja samnordiska forskningsprojekt och nätverksbyggen, främja samnordiskt nyttjande av unika forskningsfaciliteter och fältförsök samt initiera utredningar med politisk relevans. NOVA - de nordiska lantbruksuniversitetens samarbete – ska uppmärksammas av SNS.

För att närma sig visionen om ett hållbart skogsbruk under programperioden kommer speciell vikt att läggas vid behovet av att öka förädlingsgraden av trä och utveckla nya produkter, skogens potential som kolsänka, att stärka skogens möjlighet att bidra positivt i sin sociala funktion och som del i kulturarvet och att bidra till en ökad användning av förnyelsebara energikällor.

Det ligger en stor utmaning i att kombinera utvecklingen av ett ekonomiskt hållbart skogsbruk med de andra kollektiva värden som ingår i hållbarhetsbegreppet. Det finns dock fortfarande behov av att vidareutveckla miljövänliga driftsformer.

Det är idag i det nordiska skogsbruket allmänt accepterat att miljöhänsyn ska tas generellt inom skogsbruket.

På samtliga dessa områden behöver ny kunskap utvecklas. Komparativa studier av erfarenheter i de nordiska länderna kan ge värdefulla bidrag. SNS ges härvid ett betydande ansvar. Det kan i tillägg finnas behov av mer praktiskt inriktade aktiviteter såsom seminarier, pilotprojekt etc.

Uppföljningen av Baltic 21 på skogsområdet prioriteras (se kapitel 3). Initiativ kommer att tas under programperioden i samråd mellan företrädare för Norden och för närområdet. På forskningsområdet ska ökat deltagande från närområdet i verksamhet som stöds av SNS stimuleras.

Jord- och skogsbruksministrarna vill sammanfattningsvis under den kommande programperioden speciellt betona följande områden som också lyfts fram i strategin för hållbart Norden.

- påverka europeiskt och internationellt skogssamarbete
- koordinera de nordiska ländernas skogsforskning
- ökat bruk av miljövänliga produkter från skogsbruket
- CO₂-upptag som medel till att reducera effekterna av CO₂-utsläpp
- utveckling av natur- och miljövänliga driftsformer i -skogsbruket
- stärka skogens sociala funktioner
- uppföljning av Baltic 21
- utveckling av bioenergi

För närmare beskrivning av innehållet i de enskilda punkterna hänvisas också till strategin för Hållbart Norden.

4.3 *Genetiska resurser och biologisk mångfald*

De nordiska länderna strävar i samverkan efter att uppfylla förpliktelser mot framtida generationer och det internationella samhället, så att det den genetiska mångfalden med betydelse för nordiskt jord- och skogsbruk, kulturlandskap, kulturarv bevaras och nyttjas hållbart och att beredskap-saspekter på livsmedelssäkerhet beaktas.

Det starka nordiska samarbetet på genuresursområdet har medfört att Norden kunnat manifesteras sig som en kunnig och drivande samarbetspartner internationellt (se också kapitel 3). Norden har bidragit med en modell för organisering av regionalt genuresurssamarbete som väckt internationellt intresse. Dessa roller ska stärkas och utvecklas under strategiperioden. Norden ska utveckla sitt samarbete på olika sakområden inom internationella organisationer som FAO och IPGRI (generellt), ECP/GR (växter), EAAP (husdjur) och EUFORGEN (skog). Samarbetet med närområdet ska vidareutvecklas.

Inom Norden har länderna valt att i nordiskt samarbete tillvarata vissa av de nationella uppgifter som man tagit på sig i internationella överenskommelser. Det gemensamma nordiska ansvaret tas på områden där klar nordisk nytta uppnås. I enlighet med de internationella överenskommelserna utvecklas nu i länderna nationella program för genuresursbevarande.

De samnordiska strukturerna kan och bör naturligt ansluta till de nationella satsningarna. Nordiska ministerrådet (jord- och skogsbruksministrarna) har beslutat inrätta Nordiska genresursrådet som på ett överordnat plan svarar för att detta sker på ett optimalt sätt. En förutsättning för detta är att genresursrådet har stark nationell förankring och bygger på nationell koordinering som underlag för rådets arbete.

Det finns behov för politiskt samråd om genresursfrågorna på högsta nivå under programperioden. Det nyinrättade Nordiska genresursrådet har till uppgift att vara rådgivande organ till ämbetsmannakommittén och ministerrådet i frågor av strategisk betydelse. Sådana frågor kan till exempel vara att

- aktivt värdera och främja förslag till Nordiska ministerrådet om policy, konkreta åtgärder, budget, juridiska aspekter, prioriteringar, utveckling i genetiska spörsmål samt strategiska aspekter på arbetet i organisationer och nätverk, speciellt vad gäller fördjupat samarbete och integration,
- värdera forsknings- och utvecklings- samt utbildningsfrågor kopplat till genresurserna,
- aktivt bevaka tvärssektoriella kopplingar, till exempel till miljöfrågor, fiskefrågor och till etiska aspekter,
- utgöra forum för utväxling av information om biståndsinsatser,
- vara rådgivande organ för Nordiska ministerrådet och nationella myndigheter inför internationella processer,
- i övrigt utföra uppdrag från ministerrådet och NÄJS.

En viktig uppgift för rådet blir att bevaka tvärssektoriella aspekter. Jord- och skogsbrukssektorn tar fullt ut sitt sektorsansvar, men det är också en överordnad ambition att samverka med andra relevanta sektorer för att behandla aktuella frågor på effektivast möjliga sätt. I samarbete med miljösektorn kan till exempel jordbrukets påverkan på den vilda biodiversiteten och införsel av främmande arter samt genteknik och genmodifierade organismer tas upp till behandling. Det nordiska samarbetet om att bevara de genetiska resurserna har varit framgångsrikt och rationellt och ger politiskt underlag för en ytterligare ambitiös satsning under den kommande programperioden. Samarbetet rör huvudsakligen kartläggning och bevarande av grödornas, husdjurens och skogens genetiska resurser. Stor vikt läggs under de kommande åren vid att fördjupat samarbete och integration utvecklas mellan de olika delarna, med syfte att uppnå en nordisk plattform för bevarande av genetiska resurser som är synlig i samhällsdebatten och upplevs som en nyttig resurs både i Norden och i det internationella samarbetet. I detta syfte ska informationsverksamheten förstärkas. Nordiska genbanken ska utveckla positionen som ett framstående regionalt kun-

skaps- och kompetenscentrum för bevarande av växtgenetiska resurser. Nordiska genbanken för husdjur (NGH) förstärks med ytterligare nordiska medel. NGH ska lägga huvudvikt vid sin i Norden unika kompetens att förmedla information mellan olika aktörer intresserade av bevarande av nordiska husdjursraser. Nätverket för bevarande av skogsgenetiska resurser ges fastare former och dess koppling till de andra delarna i den nordiska satsningen tydliggörs.

De höga samnordiska ambitionerna på området genetiska resurser medför ett särskilt ansvar för utbildningsfrågorna. Det är viktigt att de nordiska högskolorna säkrar utbildning och kompetensutveckling så att kunskapsnivån hos de resurspersoner som ingår i de samnordiska nätverken är fortsatt hög. Initiativ från NOVA på området välkomnas.

Jord- och skogsbruket har bidragit till att forma en stor del av det nordiska landskapet. Påverkan sträcker sig över hela kedjan av organisationsnivåer: gener, arter, biotoper, ekosystem och landskap. Många vilda växt- och djurarter med anknytning till kulturlandskapet är hotade, liksom äldre husdjursraser och kulturväxter. Utvecklingen beror dels på nedläggning och igenväxning av åker- och betesmarker, dels på intensiv markanvändning, inkluderande erosionsproblem, i det moderna jord- och skogsbruket. Nya, färre och mindre lokalt anpassade, husdjursraser och grödor har ersatt äldre, ofta lokala raser och sorter. Särskilda insatser krävs därför för att bevara det kulturskapade landskapet och jord- och skogsbrukets genresurser, som ska betraktas som kollektiva nyttigheter.

Bevarandet av landskapet och dess komponenter måste alltså ske med hänsyn tagen till de kollektiva värden de bidrar med. Projekt som främjar den biologiska mångfalden i samklang med ett praktiskt jordbruk, skogsbruk och rennäring prioriteras. Det finns stort behov att inom Norden utbyta erfarenheter om hur man kan arbeta för att bevara ett rikt, levande och mångfaldigt kulturlandskap och hur detta kan förenas med ändringar i ramvillkor som följer av ändringar i internationella avtal. Under programperioden utarbetas i samarbete med miljösektorn och andra relevanta sektorer en speciell strategi för att säkra de nordiska landskapens mångfald och särprägel.

På grund av den prioritet som området har, utarbetas en detaljerad strategi för bevarande av den domesticerade biodiversiteten i jord- och skogsbruket utifrån riktlinjerna i detta handlingsprogram, som ett komplement till bevarandet av den vilda biodiversiteten i anslutning till kulturlandskapet. Specifika mål i denna strategi är att:

- styrka och vidareutveckla arbetet med bevarandet av genetiska resurser med betydelse för jord- och skogsbruket, framtida livsmedelssäkerhet och nordiskt kulturarv,

- säkra tillgänglighet och hållbart nyttjande av den genetiska mångfalden,
- utveckla principerna för förvaltning av gemensamt nordiskt genmaterial baserat på biodiversitetskonventionens princip om rättfärdig fördelning av utbytet från bruk av den genetiska mångfalden,
- höja kunskaps- och kompetensnivån hos deltagarna i genresursarbetet och allmänheten om betydelsen av bevarande och hållbart utnyttjande av de genetiska resurserna,
- främja samarbete mellan deltagarna i genresursarbetet, för att bidra till utveckling och effektivt bruk av kompetens och ekonomiska resurser,
- vidareutveckla en plattform för samspel med aktörer i närområdet, EU och i övrigt internationellt.

Jord- och skogsbruksministrarna vill under den kommande programperioden speciellt betona följande områden som också lyfts fram i strategin för hållbart Norden:

- stärka den nordiska inflytandet i internationella processer
- Cartagena-protokollet
- nationella strategier och handlingsplaner för skydd av biologisk mångfald
- säkra biodiversiteten vid utsättning av genmodifierade organismer och främmande arter
- utveckla metoder för kartläggning av genresurser
- utveckla metoder att återskapa växttäcknet efter erosion
- kulturmiljö som en dimension i den integrerade miljöinsatsen
- utarbeta en strategi för säkring av de nordiska landskapen
- biologisk mångfald i jord- och skogsbruket.

Några av satsningsområdena i hållbart Nordens kapitel om biologisk mångfald och genetiska resurser är huvudansvar för andra ministerområden i det nordiska samarbetet och tas därför inte upp här, vilket inte innebär att inte tvärssektoriella samarbeten om dessa områden kan förekomma.

4.4 *Livsmedelssäkerhet*

Livsmedelssäkerhet i sin breda, internationellt accepterade, mening introducerades 1996 i det nordiska jord- och skogsbrukssamarbetet, som en regional, nordisk uppföljning av FAO:s toppmöte World Food Summit (för definitioner, se Bilaga 2). Jord- och skogsbrukssektorn tog då initiativ till ett tvärssektoriellt nordiskt samarbete på området, omfattande även fiske-, konsument-, livsmedels- och miljösektorerna.

Samarbetet inramas av en särskild handlingsplan om livsmedelssäkerhet, behandlad av Nordiska rådet 1997. Som resultat av en aktiv prioritering utvaldes fem satsningsområden bland de omfattande åtagandena i

slutdokumentet från World Food Summit där regionalt, nordiskt samarbete ger ett mervärde i förhållande till de nationella åtagandena för uppföljning. De fem områden som prioriterades är fortsatt relevanta: 1) hållbart jord- och skogsbruk, 2) genetiska resurser/biodiversitet, 3) säker mat, 4) det civila samhället i Norden och närområdena samt 5) internationell uppföljning. Insatserna inom delområde 1, 2 och 5 beskrivs på annat ställe i handlingsprogrammet och upprepas inte här.

Insatser för att förverkliga visionen om säker mat till alla, delområde 3), kommer att stå i fokus under programperioden. Norden ska vara en spjutspets och ett föregångsområde i Europa och internationellt sett och bidra till att utveckla nytt regelverk i EU/EES så att högsta möjliga kvalitet på livsmedlen uppnås. Ett tvärsektorielt synsätt – omfattande hela livsmedelskedjan från jord/fjord till bord – är nödvändigt för en effektiv hantering av problemen. Konsumenterna ska tryggt kunna äta både nordiskt producerad och importerad mat utan att bli sjuka och i förvisning om att maten producerats utifrån höga kvalitetskrav rörande etik, djurhälsa och djurvälstånd, arbetsmiljö och näringsinnehåll samt vara fritt från föroreningar.

Forskning om livsmedelssäkerhet prioriteras. Nordiskt kontaktorgan för jordbruksforskning har ansvar för att följa upp detta. Hagströmrapporten har som två av sina huvudförslag fört fram behovet av ett nordiskt stamförråd för bakterier och andra smittämnen som kan överföras från djur till människa. De nordiska ländernas veterinärmedicinska central-laboratorier har alla samma behov av att ha ett ensartat hanterings- och registrerings-system för sina stamförråd av smittämnen samt att ha det datamässigt uppbyggt enligt en gemensam stamdatabas. Man har också föreslagit detektion av antibiotika och patogena mikroorganismer i animaliska livsmedel med optisk biosensorteknik som ett viktigt område att utveckla. Det rör sig om kostnadskrävande förslag som jord- och skogsbruksministrarna vill utveckla under programperioden, i en takt som medelstildelning och intresset från aktuella samsamarbetssektorer tillåter.

En gemensam nordisk politik för sjukdomar som överförs från djur till människa, till exempel salmonella, ska utvecklas. Skyddsnivån i Norden ska vara högsta möjliga och Norden ska tillsammans arbeta för att principen om fri inre marknad inom EU inte kommer i konflikt med kravet om mat fri från sjukdomssmitta.

En gemensam nordisk antibiotikapolitik på foderområdet ska utvecklas. Bakgrunden är att det globalt sett finns allvarlig oro att bakterier utvecklar resistens mot antibiotika, vilket kan leda till att många sjukdomar som idag betraktas som triviala kan utvecklas mycket allvarligt på grund av att antibiotikabehandling inte längre är verksamt. Det finns en koppling mellan denna utveckling och överanvändning av medicinering och annan användning av antibiotika i djurhållningen. Antibiotika och annan medicin till

djur bör därför endast användas målinriktat för bekämpande av sjukdomar, och övervakningen av detta ska stärkas. Användningen av antibiotika som tillväxthöjande medel ska förbjudas.

Jord- och skogsbrukssektorn och livsmedelssektorn har under 1998 – 1999 samarbetat i en speciell ad hoc-grupp om frågor rörande foderantibiotika, salmonella mm. Gruppens förslag ska utgöra underlag för den nordiska antibiotika- och salmonellapolitik som ska utvecklas.

En politik ska föras som säkrar mat fri från miljöföroreningar och begränsar mängden tillsatssämnen. Dioxin, tungmetaller och andra miljöföroreningar ska bekämpas vid källan. Jord- och skogsbruksministrarna vill verka för att detta blir en realitet i de delar av kretsloppet som ligger inom jordbruket, till exempel att förorenat foder inte används. Genmodifierade organismer ska bli föremål för en riskvärdering, som bygger på försiktighetsprincipen. En hög standard på växt- och djurhälsa prioriteras så att bruket av pesticider och läkemedel kan begränsas mest möjligt.

Öppen dialog mellan producenterna, handeln och konsumenterna är en del i den nordiska modellen behöver stärkas. Konsumenternas möjlighet att göra kvalificerade val ska underlättas genom att en politik för märkning utvecklas, till exempel för livsmedel som baserats på genmodifierade organismer. Nordiskt samarbete ska användas som hävstång för att göra också informationen om aktuella livsmedelslarm inom EU mer tillgänglig för vanliga konsumenter.

Ministerkonferensen om säker mat från jord/fjord till bord som hölls i juni 2000 gav tydliga direktiv med fokus på att konsumenterna ska ha tillgång till säker mat. Ministrarnas direktiv ska följas upp i ett tvärsektorielt samarbete som väntas leda till att Nordens inflytande i internationella sammanhang stärks. Nordiska initiativ i förhållande till behandlingen i EU av dessa frågor väntas vara av särskilt stor betydelse.

Ett förstärkt nordiskt samarbete på området säker mat förutsätter en tvärsektoriell helhetssyn. Det eftersträvas att snarast, inom Nordiska ministerrådets ram, etablera ändamålsenliga organisatoriska ramar för ett sådant effektivt och dynamiskt nordiskt samarbete om livsmedelssäkerhet.

Satsningsområdet nr 4) i den nordiska handlingsplanen om livsmedelssäkerhet "det civila samhället i Norden och närområdena" ska följas upp (se även kapitel 3). Den nordiska modellen för organisations-demokrati har haft stor betydelse för landsbygdsutvecklingen och därmed tryggt jordbruksproduktion och produktionsförhållanden. Det är på detta område relevant att fortsätta det samarbete med närområdena som inleddes under den tidigare programperioden. Samarbete med närområdena omkring kvalitetskrav och kvalitetskontroll i jordbruksproduktionen prioriteras också, i ljuset av EU:s planerade utvidgning.

Jord- och skogsbruksministrarna vill under den kommande programperioden speciellt betona följande områden som också lyfts fram i strategin för hållbart Norden:

- stärka den nordiska inflytandet i internationella processer
- samarbete om utveckling av nytt regelverk i EU/EES
- förstärka och samordna nordisk forskning och utbildning rörande livsmedels säkerhet
- ökad insats mot zoonoser och sjukdomsframkallande mikroorganismer med mera
- begränsning i bruk av antibiotika och andra ämnen som används i livsmedelsproduktionen
- begränsa användning av tillsatssämnen
- märkning och konsumentinformation
- genmodifierade organismer
- upprätthålla och vidareutveckla en hög standard för djur- och växthälsa i Norden
- stärka konsumentinflytandet på livsmedelsområdet, nationellt, nordiskt och internationellt

För närmare beskrivning av innehållet i de enskilda punkterna hänvisas också till strategin för Hållbart Norden.

4.5 *Landsbygdsutveckling*

Jord- och skogsbruksministrarna vill, i nära koppling till ländernas egna nationella och regionala initiativ, stödja hållbar landsbygdsutveckling i Norden. Syftet är att förbättra befolkningens livsvillkor genom att med koppling till jord- och skogsbruket förbättra sysselsättnings- och inkomstmöjligheter, skydda miljön samt bevara kultur- och naturvärden.

Många olika aktiviteter har sin hemvist på landsbygden i Norden. Flera väsentliga natur- och miljöpolitiska problemställningar och insatsområden är knutna till jord- och skogsbruk och leder till ett brett samhällsintresse. Produktionen i jord- och skogsbruk är av väsentlig betydelse för sysselsättning och ekonomi och därmed för landsbygdens vitalitet. Denna produktion är dessutom av särskild betydelse för att försörja hemma- och exportmarknaderna med säkra kvalitetsråvaror, som producerats i beaktande av ökande krav om miljövänlighet och djurvälstånd. Skogarna, den odlade marken och betesmarkerna har också betydelse för landskapet, för grundvatten, sjöar och vattendrag, för den ekologiska balansen, för den biologiska mångfalden, är socialt viktiga för friluftsliv och rekreation samt innehåller kulturella värden.

De jord- och skogsbruksberoende regionerna i Norden är i varierande grad påverkade av en utveckling som bland annat innebär:

- avfolkning
- minskande möjligheter till sysselsättning i jord- och skogsbruk
- höga etableringskostnader i jordbruket
- negativa natur- och miljökonsekvenser av jordbruksproduktionen
- minskande inkomster i jord- och skogsbruket
- ökad pendling och långt till grannar
- skev ålders- och könssammansättning (unga och kvinnor flyttar på grund av brist på utbildningsmöjligheter och arbete)
- låg utbildningsnivå.

Faktorer som påverkar den aktuella utvecklingen är globaliseringen, initiativ inom EU samt lokala strategier som utvecklas.

I de enskilda nordiska länderna finns nationella och regionala program, riktade mot jord- och skogsbruket samt därtill anknutna näringar. Utöver detta finns i alla länder en lång rad initiativ som inte nödvändigtvis är relaterade till jord- och skogsbruksproduktionen, men som har som målsättning att främja en hållbar utveckling av landsbygden. I den nordiska EU-medlemsländerna har program utarbetats som ger möjlighet till koordinerade och målinriktade insatser för att främja en positiv landsbygdsutveckling. I länder som inte är medlemmar i EU är insatsen nationellt finansierad.

Mot bakgrund av detta är hållbar landsbygdsutveckling ett nordiskt samarbetsområde där de nordiska länderna med fördel kan utväxla erfarenheter, bland annat praktiskt samarbete om god förvaltning, jämförelse av ländernas bästa erfarenheter och utveckling av kvantitativa, kvalitativa och finansiella indikatorer för hållbar landsbygdsutveckling. Kunskapsutbyte och komparativa studier med syfte att skapa nätverk och lära av varandras erfarenheter är speciellt viktigt. Lokala strategier och nätverk, speciellt betydelsen av hållbart utnyttjande av naturresurserna i dessa, är viktiga element att analysera.

Strukturumvandlingen innebär att sysselsättningen i jord- och skogsbruket minskar. En hållbar landsbygdsutveckling förutsätter därför en insats som inte endast siktar på att förbättra produktionsvillkoren i jord- och skogsbruket, men också tar utgångspunkt i kulturbundna aktiviteter och inriktar sig på alternativa sysselsättningsmöjligheter. Av speciell betydelse är studier och åtgärder som syftar till att kvinnor ska finna utkomstmöjligheter i de glest befolkade, jord- och skogsbruksberoende regionerna.

Lusten att bo och leva på landet ska vidmakthållas eller ökas, och det kan ske genom stöd till initiativ som gör det mer attraktivt att bo på lands-

bygden. En hållbar utveckling av landsbygden är förutsättningen för att bevara kvaliteten av att bo och arbeta på landet. Det finns därför behov av att förbättra de sociala, ekonomiska och miljömässiga villkoren för de människor som bor på landet.

I de baltiska länderna prioriteras landsbygdsutveckling, däribland verksamhet kopplad till jord- och skogsbrukssektorerna. I förbindelse med ländernas EU-förberedelser finns möjlighet för medfinansiering från EU till ländernas program och initiativ för att främja landsbygdsutveckling, på liknande sätt som för aktiviteterna i de nuvarande medlemsländerna, med undantag för direkt stöd.

Landsbygdsutveckling är därför ett område där samarbetet mellan de nordiska länderna och närområdet ligger nära till hands, och som har potential att kunna stödja närområdesländernas egen utveckling.

Insatserna inom detta område förväntas fortsatt i huvudsak finansieras utanför den nordiska budgeten. Den nordiska insatsen syftar till att lägga en nordisk dimension till insatser som finansieras nationellt, genom EU eller på annat sätt.

Jord- och skogsbruksministrarna vill under den kommande programperioden speciellt betona följande områden:

- erfarenhetsutbyte med syfte att ge underlag för förbättrad förvaltning
- utveckling av indikatorer för hållbar landsbygdsutveckling
- analys av betydelsen för hållbart naturresursutnyttjande för utvecklandet av lokala strategier och nätverk
- alternativa sysselsättningsmöjligheter, speciellt för kvinnor
- faktorer som gör det mer attraktivt att bosätta sig på landet
- samarbete med närområdena.

5. Organisation och styrmedel

Handlingsprogrammet gäller för perioden 2001 – 2004 och är utarbetat med tät koppling till den överordnade strategin för Hållbart Norden. Arbetsformerna under programperioden beskrivs i detta kapitel. Ett tvärsektorielt synsätt är väsentligt. Sektorn vill därför arbeta för att vidareutveckla och etablera tätare samarbetsformer med relevanta sektorer. Mot slutet av perioden genomförs en utvärdering av de resultat som uppnåtts inom strategin.

5.1 *Ministerrådet*

Ministerrådet styr utvecklingen genom det överordnade nordiska handlingsprogrammet för jord- och skogsbruk, som operationaliserar strategin för Hållbart Norden. Speciella strategier på nordiskt plan för olika delområden ger mer detaljerade anvisningar för implementeringen. Bland dessa finns

- Strategin för hållbart bevarande av genetiska resurser i Norden 2001 – 2004,
- strategin för Nordiska genbanken,
- strategin för Nordiska genbanken för husdjur,
- ett program för skogsgenetiska resurser som ska utvecklas,
- strategin för Samnordisk skogsforskning,
- strategin för Nordiskt kontaktorgan för jordbruksforskning,
- Nordiska miljöstrategin för jord- och skogsbruk 2001 – 2004,
- Nordiska handlingsplanen om livsmedelssäkerhet,
- samt för institutionerna och de permanenta samarbetsorganen genom mål- och ramstyrningssystemet.

Politisk relevans i ministerrådets arbete är centralt. Ministermötena ska under programperioden byggas upp runt politiskt relevanta temaområden, med stark koppling till ordförandeprogrammet. Vid sommarmötet i Nordiskt kontaktorgan för jord- och skogsbruksfrågor presenterar kommande ordförandeland bakgrundsmaterial och preliminära förslag om hur man skulle vilja arbeta under sin ordförandeperiod. Ministerrådet lägger sina synpunkter vid möte som hålls samtidigt. Förslagen bearbetas vidare under hösten och inarbetas i det samordnade ordförande-programmet. Beslut om vilka teman som gäller för ordförandeperioden fattas vid ministerrådets höstmöte i november/december.

En nyckel i sammanhanget är att obundna medel ställs till förfogande inom sektorns budgetram för att verkställa ordförandelands intentioner. En nivå på totalt ca 2 MDKK per ordförandeland kan vara lämpligt. Beslut om medelsfördelningen sker i nordiskt samråd. Temana kan utsträckas upp

till max tre år, men de bör i första hand läggas upp så att de kan rapportera och så att resultat kan diskuteras på ministerrådet väsentligt tidigare än så. En rullande ram bör därför successivt byggas upp.

Detta förslag har flera fördelar:

- länderna motiveras att arbeta aktivt under sina ordförandeperioder och i god tid förbereda förslag som också har en förutsedd finansiering,
- arbetet vid ministerrådsmötena dynamiseras eftersom beslut måste fattas om reella förslag om viktiga, aktuella frågor,
- arbetet vid Nordiskt kontaktorgan för jord- och skogsbruksfrågor kan förväntas bli aktivare när kompetensen från sektorns olika intressenter tas till vara genom att de uppmanas kommentera och påverka i en aktuell politisk process,
- det blir lättare att nå ut i massmedia med fokus på få aktuella teman jämfört med att försöka väcka intresse för den breda (grundnyttiga) basverksamheten.

Det förutses att det kommer att finnas behov av två ministermöten per år, för frågor som rör hela livsmedelskedjan från jord/fjord till bord samt skogsfrågorna. Mötesaktiviteten för hela sektorns arbete planläggs årsvis. Om de preliminärt avsatta datumen utnyttjas avgörs sedan utifrån aktuell dagordning. När så är möjligt förläggs ett av ministerrådets möten så att det sammanfaller med Nordiska rådets session.

5.2 NÄJS

Nordiska ämbetsmannakommittén för jord- och skogsbruksfrågor svarar för uppföljningen av föreliggande handlingsprogram genom att analysera verksamhetsrapporter, verksamhetsplaner, revisionsrapporter samt överväga förslag om aktuella politiska frågor som kommer från institutioner och permanenta samarbetsorgan inom sektorn. Frågor som kräver politisk diskussion bereds och överlämnas till ministerrådet.

I syfte att lyfta undan ärenden av administrativ karaktär från ministerrådets dagordning ska vikt läggas vid att tillämpa gällande delegering av beslut från ministerrådet till ämbetsmannakommittén vad gäller beslut om dispositionsmedel, texter till verksamhetsberättelse, verksamhetsplan, meddelanden om rekommendationer, förnya mandat samt att företa val av ledamöter till arbetsgrupper. Möjligheten att fatta beslut i skriftlig procedur bör användas när så är möjligt, för frågor där ingen diskussion väntas. Ordföranden i NÄJS har i tillägg möjlighet att mellan möten fatta beslut om saker där man kan anta att länderna är eniga.

5.3 *Sekreterargruppen*

Sekreterargruppen ges utökat ansvar och befogenheter. Sekreterargruppens viktigaste funktion är att bereda dagordningarna för ministerrådet och NÄJS, så att de fokuseras på de aktuella politiska frågorna. Representanterna i sekreterargruppen stöds genom mekanismer för nationell beredning i länderna så att aktuella frågor från hela ministeriesfären kan fångas upp och kanaliseras för en nordisk diskussion, när så är relevant. Förutom denna uppgift får sekreterargruppen självständigt ansvar för beslut om projektbeviljning upp till 500.000 DKK samt för administrativa frågor där diskussion på högre nivå inte bedöms vara nödvändig.

5.4 *Institutioner och andra samarbetsorgan*

Nordiska genbanken och Nordiska genbanken för husdjur tillvaratar uppgifterna runt genresursbevarande på kulturväxts- respektive husdjurssidan. Nordiska genbanken för husdjur förstärks väsentligt. På skogssidan ska ett nätverk för skogsgenetiska resurser utvecklas mellan Nordiskt skogsbruks frö- och planråd samt relevanta arbetsgrupper under Samnordisk skogsforskning. Ett koordinerande ansvar läggs till Nordiskt skogsbruks frö- och planråd som förstärks för denna uppgift.

Handlingsprogrammet innebär en kraftsamling omkring bevarandet av genetiska resurser och samarbetet mellan de delar som arbetar med husdjur, kulturväxter respektive skog ska fördjupas under programperioden.

Det nyinrättade Nordiska genresursrådet får till uppgift att vara rådgivande till ämbetsmannakommitté och ministerråd i frågor av strategisk betydelse.

Nordisk frökontrollkommitté och Nordiskt skogsbruks frö- och planråd tillvaratar behov av samarbete runt fröfrågor på jordbruks- och skogssidan.

Samarbete och koordination omkring forskningsfrågor med relevans för jord- och skogsbruk ska fortsätta inom ramen för Nordiskt kontaktorgan för jordbruksforskning, Samnordisk skogsforskning. Renforskningen hanteras av Nordiskt organ för renforskning (finansieras nationellt). Samarbetsorganens roll att göra forskningsresultaten tillgängliga så att de kan utgöra underlag för politikutveckling och förvaltning betonas. Det nordiska samarbetet mellan lantbruksuniversiteten – NOVA – lyder inte under ministerrådet, men konstruktivt samarbete eftersträvas, speciellt vad gäller initiativ som kan leda till rationella forsknings- och utbildningssamarbeten på smala områden.

Samnordisk skogsforskning förs över från att vara en institution till att bli ett permanent samarbetsorgan. Detta är motiverat av att jord- och skogsbruksministrarna vill betona Samnordisk skogsforsknings karaktär av nätverksorganisation. Även fortsättningsvis ska styrelsen vara sammansatt så att skogsadministration, skogsforskningsadministration och skogsnäring

reflekteras. Sekretariatet ska också som tidigare rotera mellan länderna, och resurserna ska fortsatt fokuseras på forskning snarare än administration.

Nordiskt kontaktorgan för jord- och skogsbruksfrågor ska ytterligare utvecklas som ett relevant forum för politisk dialog och utveckling av aktuella teman för ministerrådets arbete (se 5.1) mellan olika sfärer: politik, administration, sektorns intresse- och näringslivsorganisationer och forskning. Inom kontaktorganet tillvaratar ministerrådet sitt uppdrag att garantera former för dialog med olika intresseorganisationer en roll som ytterligare stärks under programperioden.

Arbetsformerna för Nordiska samrådskommittén för samarbete med Baltikum och Nordväststrysland ska värderas snarast under programperioden, med utgångspunkt i prioriteringarna från mötet mellan ansvariga nordiska och baltiska ministrar. Utrymme för att utöka kommittén med representanter från närområdena ska lämnas.

För de tvärsektoriella samarbetena strävas i varje enskilt fall efter den lösning som uppnår effektivast möjliga styrning. För samarbetet med miljösektorn vidareförs den gemensamma styrgruppen. Styrgruppens politiska roll som aktiv rådgivare rörande jord- och skogsbrukets miljöfrågor betonas. För andra samarbeten, till exempel med regional- och energisektorerna förordas mer ad hoc-präglade lösningar, utifrån aktuellt behov. Gällande samarbetet rörande livsmedelssäkerhetsfrågorna finns behov av att finna fasta samarbetsformer.

5.5 *Projektverksamheten*

Projektverksamheten ska temainriktas i hög grad. En modell för att koppla temainriktade projekt till ordförandelandets prioriteringar skapas, med syfte att ta fram underlag för politiska diskussioner och beslut. En annan huvuduppgift för projekten att förbättra underlaget för god förvaltning. I programperioden läggs ökad vikt vid att projekten initieras inom systemet, av aktuella arbetsgrupper eller av ministerrådssekretariatet.

6. **Uppföljning och finansiering**

Handlingsprogrammet gäller för perioden 2001 – 2004. Handlingsprogrammet förankras i förhållande till Nordiska rådet genom att föreläggas Nordiska rådet för yttrande före det slutliga fastställandet. Nordiska rådet har i samband med den årliga budgetprocessen möjlighet att påverka de konkreta planerna för kommande år.

En årlig verksamhetsberättelse föreläggs Nordiska ämbetsmannakommittén för jord- och skogsbruksfrågor som ansvarar för att följa arbetet genomförs i enlighet med intentionerna i handlingsprogrammet. Ministerrådet (jord- och skogsbruksministrarna) och Nordiska ämbetsmannakommittén för jord- och skogsbruksfrågor arbetar för att nödvändi-

ga resurser prioriteras till de olika insatsområdena i detta handlingsprogram. Föreliggande handlingsprogram omfattar många insatsområden av nordiskt och nationellt intresse. Ambitionerna är höga inom en relativt begränsad nordisk budget. Jord- och skogsbruksministrarna utgår därför ifrån att en större andel än tidigare av aktiviteterna ska finansieras med nationella medel och därmed ingå som en naturlig del av de nationella prioriteringarna. Detta är i linje med den finansieringsmodell som förutsetts för uppföljningen av strategin för hållbart Norden, där den huvudsakliga finansieringen av genomförandet sker nationellt.

Mot slutet av programperioden genomförs en utvärdering av de resultat som uppnåtts inom handlingsprogrammet.

Bilaga 1

Bakgrund: Samarbetet fram till idag inklusive resultat i genomförd utvärdering

Nordiska ministerrådet etablerades 1971. Ministerrådet möts i olika konstellationer: när det handlar om jord- och skogsbrukspolitik möts ansvariga ministrar från de fem nordiska länderna och tre självstyrande områdena till nordiskt ministerråd (jord- och skogsbruksministrarna) (MR-JS). För att följa upp och verkställa ministerrådets beslut bildades 1979 Nordiska ämbetsmannakommittén för jord- och skogsbruksfrågor (NÄJS).

Det nordiska samarbetet på jord- och skogsbruksområdet har traditioner långt tillbaka. Som exempel kan nämnas Nordiskt kontaktorgan för jordbruksfrågor (senare utvidgat att omfatta också skogsfrågor: NKJS), ett samarbetsorgan mellan den politiska sfären, myndigheter och näringslivsorganisationer som inrättades 1961. På forskningssidan kan nämnas att Nordiskt kontaktorgan för jordbruksfrågor (NKJ) bildades 1965 och Samnordisk skogsforskning (SNS) 1972. Nordiska jordbruksforskarens förening (NJF) startades redan 1918. Nordiska genbanken (NGB) grundades 1979.

Det första handlingsprogrammet för nordiskt jord- och skogsbrukssamarbete "Handlingsprogram för jordbruks- og skogbruksområdet" antogs 1985 och gällde under perioden 1985 – 1995. Det kompletterades 1990 med ett "Tilleggsprogram". Båda programmen, liksom programmet för genetiska resurser (se nedan), fastställdes av ministerrådet (jord- och skogsbruksministrarna) efter behandling av Nordiska rådet.

Prioriterade områden i handlingsprogrammet var:

- samarbete om näringspolitik
- administrativt och praktiskt samarbete
- forskningssamarbete
- samarbete i Nordens nordliga områden
- samarbete i internationella fora.

I tilläggsprogrammet prioriterades:

- samarbete om miljöaspekter i jord- och skogsbruket
- samarbete i Nordens nordliga områden
- samarbete om genetiska resurser
- harmonisering och anpassning till EG:s inre marknad
- forskningssamarbete.

Dessutom gällde mellan 1994 och 1997 ett speciellt program för genetiska resurser: "Handlingsprogram for samarbeid om genetiske ressurser". I detta prioriterades:

- kompetenshöjande åtgärder
- vidareföring och förstärkning av Nordiska genbanken
- samarbete om husdjursgenetiska resurser
- samarbete om internationella frågor
- politisk organisering och uppföljning.

För detaljerad beskrivning av de aktiviteter som genomförts inom ramen för dessa tidigare program, liksom de slutsatser som dragits i olika utvärderingar av aktiviteterna, hänvisas till det därpå följande handlingsprogrammet "Handlingsprogram for nordisk jord- og skogbrukssamarbeid 1996 – 2000". Handlingsprogrammet 1996 – 2000, som behandlats av Nordiska rådet och fastställts av ministerrådet, koncentrerar samarbetet till fyra insatsområden:

- kvalitetsproduktion i jordbruket med speciell vikt på miljö
- förvaltning av genetiska resurser
- utveckling av jord- och skogsbruksberoende regioner
- hållbart skogsbruk.

En grundlig genomgång och utvärdering av genomförda aktiviteter genomfördes under hösten 1999 "Evaluering av handlingsprogrammet for nordisk jord- og skogbrukssamarbeid 1996 – 2000, Kolltveit J och Lidén CJ, 2000-01-13".

Vid sitt möte den 25 november 1999 beslutade Nordiska ministerrådet (jord- och skogsbruksministrarna) att tillsätta en arbetsgrupp för att utarbeta en ny handlingsplan på jord- och skogsbruksområdet. Arbetet ska utgå från:

- utvärderingen av nuvarande handlingsprogram
- utvärderingen av den nordiska miljöstrategin för jord- och skogsbruk med hänsyn tagen till NÄJS:s synpunkter
- de förslag som framförts från jord- och skogsbrukssektorns arbetsgrupp för Hållbart Norden
- ministerrådets (jord- och skogsbruksministrarna) politiska prioriteringar såsom de framförts vid mötet.

Sekretariatet har deltagit i arbetet och speciellt svarat för kvalitetssäkring i processen så att tät koppling till övrigt pågående strategiarbete (ny strategi för genetiska resurser, ny strategi för samarbete med miljösektorn, nya strategier för NGB, SNS, NKJ och NGH) har garanterats.

Ur utvärderingen kan sammanfattningsvis konstateras angående samarbetet 1996 - 2000:

- 1) Utvärderarnas *huvudintryck* är att samarbetet varit gott och att aktiviteterna i stort sett genomförts där särskild nordisk nytta uppnåtts.
- 2) Den *politiska relevansen* av arbetet bedöms som varierande utifrån nivå. Den politiska relevansen är hög på ministerråds- och ämbetsmanna-kommitténivå, men troligen mindre för en del av projektverksamheten. Kontakten med Nordiska rådet har varit begränsad. Det finns behov att vitalisera arbetet och skapa ökad koppling mellan den politiska nivån och den underliggande verksamheten.
- 3) Sektorn har aktivt använt det nordiska samarbetet för att ge genomslag för nordiska synpunkter i *internationellt samarbete*. Man har varit flexibel och snabbt kunnat ta upp aktuell internationell utveckling, till exempel FN:s skogspanel och World Food Summit. Det internationellt inriktade samarbetet bedöms som mycket lyckat.
- 4) *Närområdessamarbetet* har varit nyttigt inom områdena genetiska resurser, miljö samt utbildning och samarbetet bör kunna utvecklas ytterligare speciellt inom forskning, undervisning och rådgivning. Samarbetet har lidit av att man inte lyckats arrangera ett gemensamt nordiskt-baltiskt möte på ministernivå.
- 5) Insatsområdet *genetiska resurser* har varit mycket framgångsrikt under programperioden. Nordiska genbanken värderas som ett "gullegg". Organisationsfrågan för Nordiska genbanken för husdjur måste lösas, eventuellt genom att den läggs in som en avdelning i Nordiska genbanken. Utbildningsfrågan inom genetiska resurser bör utredas närmare.
- 6) Sektorn har genomfört omfattande *sektorssamarbete* under programperioden. Erfarenheterna är något blandade. Samarbetet med miljösektorn har varit mycket lyckat och föreslås fortsättas, men organisationen bör ses över. Samarbetet med regionalsektorn har upplevts som tungrott men ställning till resultaten i sin helhet kan inte tas eftersom någon samlad slutrapport inte lämnats. Samarbetet föreslås inte vidareföras i den nya programperioden. Samarbets-formerna med livsmedelssektorn bör utvecklas.
- 7) *Nordiskt kontaktorgan för jord- och skogsbruksfrågor* bör kopplas bättre in mot de politiska processerna. Kontaktorganet föreslås användas så att kommande års ordförandeland får huvudansvar för att presentera och skapa diskussion omkring teman som de önskar ta upp under sin ordförandeperiod.
- 8) Under perioden har 26 MDKK i nordiskt anslag utlöst över 90 MDKK i nationella medel till *forskning* inom ramen för Nordiskt kontaktorgan för jordbruksforskning (NKJ) och Samnordisk skogsforskning (SNS).

En helhetsvärdering av arbetsform, organisation och finansiering av sektorns forskningsverksamhet under SNS och NKJ föreslås, också i ljuset av de nya normalstadgar som rör SNS. Samarbetet rörande skogsfrågor bedöms generellt som lyckat både vad gäller forskning och i internationellt perspektiv.

- 9) *Projektverksamheten* är nordiskt nyttig vad gäller sakinnehåll och på ett administrativt plan. Relativt få projekt har hittills fört till politisk behandling, bland annat eftersom de i huvudsak löper under perioden 1997 – 1999. Projektverksamheten bör koncentreras, projekten bör vara mindre långvariga och att syftet är att inhämta underlag för politiska beslut på ministernivå bör understrykas. Projekt av forskningskaraktär bör fortsättningsvis behandlas av NKJ, SNS och Nordiskt organ för renforskning.
- 10) Utvärderingen föreslår inte någon bestämd *budgetnivå* för den framtida verksamheten, men antar att en nivå på ca 25 MDKK bör ge rimliga möjligheter att uppfylla de krav som ställs, förutsatt att vissa föreslagna omprioriteringar övervägs. Områden som bör få ökad uppmärksamhet är genetiska resurser/biodiversitet och livsmedels-säkerhet.

Under våren 2000 har en strategi för hållbart Norden, en nordisk uppföljning av överenskommelserna vid FN:s konferens om miljö och utveckling 1992, förhandlats parallellt med utvecklandet av jord- och skogssektorns handlingsprogram. I möjligaste mån har informationer överförts mellan de parallellt pågående processerna, så att strategin för hållbart Norden går hand i hand med föreliggande handlingsprogram som ska ses som en operationalisering av strategins målsättningar.

Bilaga 2

Definitioner och förkortningar

Livsmedelssäkerhet/fødevarerforsyningssikkerhed (da., även fødevarer-sikkerhed har tidigare använts), matwaresikkerhet (no.), Food Security (eng.). Ett vitt begrepp som omfattar hela verksamhetsfältet från toppmötet om livsmedelssäkerhet World Food Summit.

Säker mat

fødevarer-sikkerhed/sunde og sikre fødevarer (da.), trygg mat (no.), Food Safety (eng.). Ingår som en del i livsmedelssäkerhet, betyder mat som inte är skadlig för hälsan.

Baltic 21	Agenda 21 för Östersjön
EAAP	European Association on Animal Production
ECP/GR Networks	European Cooperative Programme for Genetic Resources
EES	Europeiska ekonomiska samarbetsområdet
EU	Europeiska unionen
EUFORGEN	European Forest Genetic Resources Programme
FAO	Food and Agriculture Organization of the UN
IPGRI	International Plant Genetic Resources Institute
MR	Ministerråd
MR-JS	Nordiska ministerrådet (jord- och skogsbruksministrarna)
NGB	Nordiska genbanken
NGH	Nordiska genbanken för husdjur
NGR	Nordiska genresursrådet
NJF	Nordiska jordbruksforskarens förening
NKJ	Nordiskt kontaktorgan för jordbruks-forskning
NKJS	Nordiskt kontaktorgan för jord- och skogsbruksfrågor
NOR	Nordiskt organ för renforskning
NOVA	Nordic Forestry, Veterinary and Agricultural University
NSFP	Nordiskt skogsbruks frö- och plantråd
NÄJS	Nordiska ämbetsmannakommittén för jord- och skogsbruksfrågor
SNS	Samnordisk skogsforskning
WTO	World Trade Organization

Närområdesutskottets betänkande

över ministerrådsförslag angående strategi för det nordiska fiskerisamarbetet 2001 – 2004

Ministerrådsförslag, se s. 642

Bilagor: Bilaga 1: Mandat for Nordisk Arbejdsgruppe for Fiskeriforskning 2000 – 2002, se s. 651. Bilaga 2: Vedtægter for Det nordiske kontaktudvalg for fiskerispørgsmål (NKO), se s. 654

1. Förslag

Närområdesutskottet föreslår att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att med beaktande av de synpunkter som framförts i närområdesutskottets betänkande över ministerrådsförslag B 197/när fastställa strategin för det nordiska fiskerisamarbetet 2001 – 2004.

2. Bakgrund

Närområdesutskottet har vid sitt möte i Västerås den 25 september 2000 behandlat ministerrådsförslag B 197/när.

Ministerrådsförslaget

Strategin för det nordiska fiskerisamarbetet omfattar alla aspekter på livsmedel med ursprung i fiskeri eller akvakultur.

Det framhålls att Norden har uppnått internationellt erkännande för sin förvaltning av levande marina resurser och som storleverantör av fisk och skaldjursprodukter. För flera av de nordiska länderna och självstyrande områdena har fiskerisektorn en avgörande ekonomisk betydelse. Det framhålls också att för framtidens konsumenter kommer det nordiska fiskeriet att ha en ökad roll som leverantör av sund och säker mat.

Strategien avlöser 'Samarbejdsprogram for det nordiske fiskerisamarbejde 1997-2000' och bygger vidare på denna och på trepelarstrukturen i det nordiske samarbejdet. Vidare tar den utgångspunkt i internationella processer av betydelse för fiskerisektorn och i statsministrarnas deklARATION om 'Ett hållbart Norden'.

Den överordnade målsättningen för det nordiska fiskerisamarbetet är att verka för en hållbar utveckling i de nordiska ländernas fiskerisektorer samt en god havsmiljö som en basis för denna. Härigenom säkras konsumenterna möjlighet att välja säker och sund mat av god kvalitet. Skyddet av de nordiska ländernas marina ekosystem och ett hållbart utnyttjande av havets resurser utgör ett grundläggande element i det nordiska fiskerisamarbetet.

Samarbetet skall utgå från och bygga vidare det enskilda landets fiskeripolitik och bidra till att finna fram till gemensamma lösningar på områden där det ger bättre resultat än nationella.

Hänsynen till konsumenters rätt till sund och säker mat samt information om ursprung, produktion, näringsinnehåll och kvalitet kommer i framtiden att tillmätas större vikt i samarbetet.

Det framhålls att Norden fortsatt bör lägga vikt på att skydda den marina miljön. En ren havsmiljö är en förutsättning för att bevara eller förbättra havets produktivitet och därmed också ett hållbart utnyttjande av havets resurser och deras kvalitet.

Fiskerisamarbetet inom Norden

I det nordiska fiskerisamarbetet deltar de självstyrande områdena självständigt och aktivt. De nordiske ländernas fiskerisektorer har många gemensamma beröringspunkter eftersom de till stor del fiskar samma arter med samma teknologi och i samma områden. Även om de nordiska fiskerisektorerna vid vissa tillfällen konkurrerar på marknaderna, finns det i Norden en lång tradition för samarbete inom förvaltning, forskning och utveckling. Detta samarbete har fått internationellt erkännande och har på många områden varit med att sätta den internationella dagordningen. Detta skall fortsätta.

Men det framhålls att om sektorn skall kunna bemöta framtida utmaningar är det nödvändigt att sektorn i högre grad följer med i samhällsutvecklingen och engagerar sig starkare i den politiska debatten, bland annat vad gäller miljö och konsumentfrågor. verktyg i denna process kan bl.a. vara en styrkt informationsverksamhet riktad såväl inåt som utåt till konsumenter och utvecklande och användande av ny informations- och kommunikationsteknik.

Fiskerisamarbetet mellan Norden, EU/EES och andra internationella processer

För de nordiska länderna såväl inom som utom EU är det nordiska fiskerisamarbetet ett forum för informationsutväxling och samråd som alla länderna har intresse av att bevara och styrka. Det ger en ökad möjlighet att i högre grad samordna nordiska synpunkter inom EU och andra internatio-

nella processer. Särskilt inom områden där Norden och EU har likartade intressen skall samarbetet ökas och styrkas.

Fiskerisamarbetet mellan Norden och Nordens närområden

Det nordiska fiskerisamarbetet kan också omfatta samarbete med geografiskt närliggande områden och länder. Utöver Östersjöregionen, Arktis och Barentsregionen kan andra områden indragas i regionalt samarbete.

Insatsområden

- Förvaltningssamarbete
- Samarbete med frivilliga organisationer
- Sektorssamarbete, miljö, konsument, livsmedelssektorerna, undervisning och kultur m.fl.

Sektorssamarbetet med undervisnings- och kultursektorerna bör utbyggas med sikte på att höja kompetensen, tillpassa utbildningsformerna i fiskerisektorn, säkra rekrytering till näringen och profilering av fiskerisektorn. Information och användande av ny teknologi bör ges stor vikt.

Vidare skall samarbete för höjd säkerhet, välfärd och arbetsmiljö utbyggas och det skall vidtagas åtgärder som underlättar köns lika tillgång till arbetet.

- Forsknings- och utvecklingssamarbete
- Sund och säker mat
- Interaktion miljö- och fiskerisektorerna

Havsklimatologiska processer påverkar ekosystemet och kan därmed också förorsaka förändringar i reproduktions- och uppväxtvillkoren för de levande marina resurserna. Därför kommer det att läggas vikt på tvärvetenskaplig forskning som belyser kopplingen mellan t.ex. meteorologi, fysik, kemi och biologi. Utvecklande av selektiva och skonsamma fiskeredskap är ett insatsområde med fortsatt prioritering.

- Förvaltningssystem, helhetssyn med biologi, ekonomi och sociala aspekter
- Etik, kvalitet och miljö i livsmedelsproduktionen
- Förbättrat utnyttjande av marina resurser, inklusive förbättrat utnyttjande av icke kommersiella arter och bifångst

Organisation av samarbetet

Ministerrådet fastlägger politiska rättningslinjer för samarbetet. Nordisk Embedsmandskomité for Fiskerispørgsmål (NEF) genomför Ministerrådets beslut och initierar och främjar förslag av betydelse för sektorn. NEF tillsätter arbetsgrupper efter behov.

Nordisk Arbejdsgruppe for Fiskeriforskning (NAF) har ansvar för rådgivning och utredning, samt initierar nya insatser på forsknings- och utvecklingsområdet. Nordisk Kontakt Organ for fiskeri (NKO) er det forum, där representanter från fiskeriets organisationer och förvaltningar i de nordiske länderna m ts.

Budget

I ministerrådsförslaget påpekas att fiskerisektorn redan  r en storleverant r av livsmedel och att den har potential att bli ännu viktigare, eftersom fisk  r sund och s ker mat. Detta faktum b r framh vas för konsumenterna. Sektorn måste bli mer medveten om de nya krav som ställs. En särskild nordisk insats b r göras inom forskning informationsåtgärder liksom det måste till ett ökat sektorssamarbete. Det hävdas att skall detta mycket ambitiösa program genomföras behövs ytterligare resurser tillföras i storleksordningen 25-35 % av den nuvarande budgeten.

Genomförande och evaluering

Ministerrådet har upprättat en hemsida med information om aktiviteter i kommittéer och grupper i regi av Nordiska Ministerrådet samt i relevanta internationella processer (<http://fisk.norden.org>). Nordiska ministerrådet utger nyhetsbrevet Nordfiskeri, utarbetar broschyrer om aktuella ämnen för bruk i sektorn samt rättade mot konsumenter, ungdom och andra målgrupper samt genomför seminarier och konferenser. Arbete i strategin kommer också att redovisas i  rsber ttelsen.

De nordiske statsministrarnas deklaration 'ett Hållbart Norden' kommer att utformas som en 20-årig strategi för hållbar utveckling i Norden. Strategin kommer att indelas i 4-åriga program. Första perioden sammanfaller med denna strategi, varför rapporteringen kommer att sammanfalla med status f r ett hållbart Norden.

N romr desutskottet

Havet och dess resurser är en stor tillgång för de nordiska länderna . Tillgången på rikliga havsresurser har varit och  r fortfarande en grundläggande faktor som bevarar underlaget för bosättningen i Nordens kustområden. F r en del nordiska länder har de en allt avgörande betydelse.

I ministerrådsförslaget påpekas flera gånger att fiskens betydelse som livsmedel kommer att öka i framtiden. Havsresurserna har ett särskilt värde genom att produktionen i naturen har en bättre miljömässig profil än större delen av matproduktionen på land. Samtidigt framhålls att en ren havsmiljö är en förutsättning för att bibehålla havets reproduktionsförmåga och ett hållbart uttag av dess resurser. Det påpekas också att det är viktigt att informera de nordiska medborgarna om fiskens betydelse som ren och säker mat och att det är viktigt att dessa resurser bevaras i framtiden.

Fiskerisektorn spelar, tillsammans med jord- och skogsbruks- och livsmedelssektorerna, en mycket viktig roll i arbetet för bärkraftighet/hållbarhet. Arbetsuppgifterna är mångfacetterade. Åtgärder för att minska utsläpp och tillförsel av föroreningar i havet är en av huvuduppgifterna, som också påtalas i medlemsförslag A1225/när om havets miljöproblem och en hållbar förvaltning av fiskeresurserna. En annan viktig uppgift är att utreda mekanismerna som leder till föroreningar, bland annat samverkan mellan mänsklig aktivitet, klimat m.m.

Närområdesutskottet tillstyrker de insatser som förs fram i ministerrådsförslaget om fiskerisamarbete. Ministerrådsförslaget utgör, tillsammans med övriga sektorsprogram, ett viktigt bidrag till det allmänna arbetet inom ramen för ett hållbart Norden.

Det bör dock framhållas att om de målsättningar som anges i ministerrådsförslaget skall kunna uppfyllas måste det ske en modernisering och gemensam anpassning av de nordiska ländernas fiskeri-, jord-, skogsbruks- och livsmedelssektorer till de framtida kraven. Av stor vikt är också att ministerrådet genomför målsättningarna angående en nordisk medverkan till en gynnsam utveckling i Nordens närområden samt övriga målsättningar vad gäller europeiskt och internationellt samarbete om livsmedels-säkerhet, inom genresursområdet, angående biologisk mångfald m.m. Ett annat viktigt steg i en hållbar förvaltning är att verka för en gemensam syn på och förpliktande avtal om selektiva fångstredskap.

Utskottet instämmer vidare i att det är viktigt att informera de nordiska medborgarna om fiskens betydelse som livsmedel. Det kunde också vara befogat att påminna om fiskeriets betydelse för de nordiska länderna både nu och i framtiden. Vidare bör moderniseringen av näringen styrkas, bl.a. genom förätrrad rekrytering, jämställdhetsåtgärder m.m. men framför allt genom att engageras sig i och delta i det internationella samarbetet. Bland annat är det viktigt att delta i diskussionen om resursförvaltning och dokumentation av kvalitet. En ökad frivilliginsats är ett viktigt medel både generellt i moderniseringen av näringen och för att skapa diskussion om etik i livsmedelsproduktionen och som förmedlare av information till konsumenterna.

Beträffande budgeten för samarbetet noterar utskottet med visst be-
kytter att trots att det framhålls i ministerrådsförslaget att en särskild

nordisk insats måste göras inom områden som forskning, information m.m. som kräver 25-35 % ökning av budgeten föreslår samarbetsministrarna ingen ökning av budgeten år 2001, dvs det första år som programmet skall gälla. Ramen är oförändrad, knappt 7,2 MDKK.

Utskottet noterar samtidigt att vad gäller ministerrådsförslaget om handlingsprogram för det nordiska jord- och skogsbrukssamarbetet 2001-2004 poängteras att detta, bl.a. genom kopplingen till arbetet med ett hållbart Norden, för sitt genomförande kräver en betydande nationell medfinansiering. Motsvarande behov till medfinansiering torde råda vad gäller strategin för fisksamarbetet.

Utskottet är medvetet om att den nordiska budgeten redan i nuläget kompletteras med en omfattande nationell medfinansiering. För att uppnå ytterligare nationell medfinansiering krävs en god nationell förankring och en förståelse för behovet av samnordiska insatser. Det kan vara önskvärt med en insats från Nordiska rådets sida att åstadkomma en förankring av programmet i de nationella parlamenten.

3. Konklusion

Närområdesutskottet tillstyrker de insatser som förs fram i ministerrådsförslaget om fiskerisamarbete. Ministerrådsförslaget utgör, tillsammans med övriga sektorsprogram, ett viktigt bidrag till det allmänna arbetet inom ramen för ett hållbart Norden.

Fiskerisektorn spelar, tillsammans med jord- och skogsbruks- och livsmedelssektorerna, en mycket viktig roll i arbetet för bärkraftighet/hållbarhet. Åtgärder för att minska utsläpp och tillförsel av föroreningar i havet är en av huvuduppgifterna. En annan viktig uppgift är att utreda mekanismerna som leder till föroreningar, bland annat samverkan mellan mänsklig aktivitet, klimat m.m.

Förslaget är ej fullfinansierat. För att öka möjligheterna till nationell medfinansiering kan det vara önskvärt med en insats från Nordiska rådets sida att åstadkomma en förankring av programmet i de nationella parlamenten.

Västerås den 26.09.2000

Per-Kristian Foss (H)
Lennart Gustavsson (v)
Chris Heister (m)
Hjálmar Jónsson (Sj.)
Margareta Israelsson (s)
Randi Karlstrøm (KrF)

Kaj Larsson (s)
Hannes Manninen (Kesk.)
Tore Nordtun (A)
Karin Olsson (s)
Jan Erik Ågren (kd)

Ministerrådsförslag

Strategi for det nordiske fiskerisamarbejde 2001– 2004

Indledning

Strategi for det nordiske fiskerisamarbejde 2001-2004 udgør den overordnede ramme for det nordiske fiskerisamarbejde. Den omfatter alle aspekter af fødevarer, med oprindelse i fiskeri og akvakultur.

Norden har opnået international anerkendelse for sin forvaltning af de levende marine ressourcer samt for at være storleverandør af fisk- og skal-dyrprodukter. Nogle af de nordiske lande er blandt de største fiskerinationer i verden, og omkring halvdelen af de fiskerivarer, som spises i Europa, kommer fra Norden. For flere af de nordiske lande og selvstyrende områder er fiskeriet af afgørende økonomisk betydning.

For fremtidens konsumenter vil det nordiske fiskeri have en øget rolle som leverandør af sund og sikker mad.

Strategien afløser 'Samarbejdsprogram for det nordiske fiskerisamarbejde 1997-2000' og bygger videre på denne og tresøjle strukturen i det nordiske samarbejde:

- samarbejde indenfor Norden
- samarbejde mellem Norden og Nærområderne
- samarbejde mellem Norden og EU/EØS

Strategien tager endvidere udgangspunkt i internationale processer af betydning for fiskeriet og i Statsministrenes deklARATION om 'Et hållbart Norden'.

Målsætninger

Den overordnede målsætning for det nordiske fiskerisamarbejde er at virke for en bæredygtig udvikling i de nordiske landes fiskerisektorer, samt et godt havmiljø som en basis herfor. Herved sikres konsumenternes mulighed for at vælge sund og sikker mad af en god kvalitet.

Denne målsætning indebærer, at beskyttelsen af de nordiske landes marine økosystemer samt en bæredygtig udnyttelse af havets levende ressourcer udgør et grundlæggende element i det nordiske fiskerisamarbejde. Det er særligt vigtigt gennem det nordiske fiskerisamarbejde, at iværksætte aktiviteter, som har relevans for de mest fiskeriafhængige områder.

Det nordiske fiskerisamarbejde skal udspringe af og bygge videre på de enkelte landes fiskeripolitik og bidrage til at finde frem til fælles løsninger på områder, hvor det giver bedre resultater end nationale.

Baggrund

Strategien tager bl.a. udgangspunkt i statsministrenes deklaration om 'Et hållbart Norden', hvor følgende betragtes som særligt relevant:

- Nuværende og kommende generationer skal sikres et sikkert og sundt liv
- Et bæredygtigt samfund må hvile på demokrati, åbenhed og deltagelse
- Den biologiske mangfoldighed og økosystemernes produktivitet skal bevares
- Fornybare ressourcer må udnyttes indenfor rammerne af deres reproduktionskapacitet

Strategien tager også udgangspunkt i relevante internationale processer, som i stigende grad påvirker og har indflydelse på betingelser og forudsætninger for fiskerierhvervet. For at kunne imødekomme de fremtidige krav til ressourceforvaltning og fødevareproduktion bør fiskerisektoren engagere sig mere aktivt i de internationale processer.

Hensynet til konsumenters ret til sund og sikker mad samt information om oprindelse, produktion, næringsindhold og kvalitet vil i fremtiden blive tillagt større vægt i samarbejdet.

Norden bør fortsat lægge stor vægt på at beskytte det marine miljø. Et rent havmiljø er en forudsætning for at bevare eller forbedre havets produktivitet, og dermed også en bæredygtig udnyttelse af havets ressourcer og deres kvalitet.

Det er fiskerisektorens erfaring, at et tværsektorielt samarbejde er én af forudsætningerne for at løse de udfordringer, som dækker flere ansvarsområder. Dette fordrer, at såvel fiskerisektoren som andre sektorer er sig deres ansvar bevidst og samarbejder om fælles løsninger.

Al virksomhed inden for Nordisk Ministerråd skal efterleve princippet om nordisk nytte. Dette princip indebærer, at udgangspunktet for al nordisk virksomhed er:

Aktiviteter som ellers ville blive udført i national regi, men hvor en fælles nordisk indsats giver væsentlige positive effekter.

- At manifestere og udvikle nordisk samhørighed.
- At øge de nordiske landes kompetence og konkurrenceevne.

Nordiske initiativer bør videre sigte mod at gavne de nordiske landes erhvervsliv og den regionale udvikling. Det nordiske fiskerisamarbejde skal

tage særligt hensyn til områder, hvor fiskerisektoren har afgørende betydning for samfundsøkonomien.

Samarbejdets hovedområder

Fiskerisamarbejdet indenfor Norden

I det nordiske fiskerisamarbejde deltager de selvstyrende områder selvstændigt og aktivt.

De nordiske landes fiskerisektorer har en lang række fællestræk, idet der i stort omfang fiskes på de samme arter med den samme teknologi og i de samme områder. Selv om de nordiske fiskerisektorer i nogle tilfælde konkurrerer på markederne, er der i Norden en lang tradition for samarbejde indenfor forvaltning, forskning og udvikling. Dette samarbejde har opnået international respekt, og har på mange områder været med til at sætte den internationale dagsorden. Dette skal fortsætte.

For at imødekomme fremtidige udfordringer er det nødvendigt at fiskerisektoren i højere grad erkender samfundsudviklingen og engagerer sig stærkere i den politiske debat herunder miljø- og konsumentspørgsmål. Værktøjerne til denne proces kan bl.a. være en styrket informationsvirksomhed rettet såvel indad til sektoren, som udad til konsumenter, samt udvikling og brug af ny informations- og kommunikationsteknik.

Fiskerisamarbejdet mellem Norden, EU/EØS og andre internationale processer

For de nordiske lande såvel indenfor som udenfor EU er det nordiske fiskerisamarbejde et forum for informationsudveksling og samråd, som alle landene har interesse i at bevare og styrke. Det giver en øget mulighed for i højere grad at koordinere nordiske synspunkter indenfor EU og andre internationale processer. Specielt på områder, hvor EU og Norden har fælles interesser, skal der være et øget og styrket samarbejde.

Fiskerisamarbejdet mellem Norden og Nordens nærområder

Det nordiske fiskerisamarbejde kan også omfatte samarbejde med geografisk nærtliggende områder og lande. Udover Østersøregionen, Arktis og Barentsregionen kan andre områder inddrages i regionalt samarbejde.

Indsatsområder

Forvaltningssamarbejde

Den største værdi af det nordiske fiskerisamarbejde indenfor forvaltning er opbygning af aktive netværk til udveksling af erfaringer og ideer omkring

bæredygtig udvikling i de nordiske landes fiskerisektorer. Integrering af miljøhensyn skal fortsat prioriteres. Fælles initiativer og gensidige orienteringer om aktuelle fiskeripolitiske emner, mellem landene og mellem EU landene og de andre, gennemføres efter behov.

Det nordiske samarbejde inden for rammerne af EØS fortsættes med henblik på påvirkning af bl.a. EU's fiskeripolitik og forsknings- og udviklingsprogrammer.

Indenfor det nordiske samarbejde har der været gennemført projekter og kortlægninger med henblik på at forbedre grundlaget for fiskeriforvaltning. De aktiviteter bør fortsættes og videreføres indenfor rammerne af strategien. Bæredygtig udvikling har 3 aspekter:

- Miljømæssige
- Økonomiske og handelsmæssige
- Sociale

I det nordiske fiskerisamarbejde lægges der vægt på de miljømæssige og sociale aspekter, og fremover vil der blive lagt yderligere vægt på økonomiske og handelsmæssige spørgsmål.

Samarbejde med frivillige organisationer

Det er et mål at fremme samarbejdet med næringens og andre frivillige organisationer med henblik på at forbedre grundlaget for processer og initiativer for at opfylde målsætningerne i strategien for det nordiske fiskerisamarbejde.

Sektorsamarbejde

Sektorsamarbejdet har særlig relevans for områder, hvor man kan opnå en øget fremdrift i udviklingen og et større udbytte i de involverede sektorer.

Siden 1995 har samarbejdet med miljøsektoren været fastlagt i 'Nordisk Miljø- og Fiskeristrategi'. Den nuværende strategi er gældende i perioden 1999-2002 og indeholder 28 indsatsområder.

Et øget fokus på konsumentspørgsmål og madvaresikkerhed fordrer en viderudvikling af samarbejdet mellem fiskeri-, konsument- og fødevarersektorerne.

Erfaringerne fra disse samarbejdsområder vil danne grundlag for det tværsektorielle samarbejde.

Samarbejdet med undervisnings- og kultursektorerne bør udbygges med henblik på at højne kompetencen, tilpasse uddannelsesstilbud i fiskerisektoren, sikre rekruttering til erhvervet samt profilering af fiskerisektoren. Information og anvendelse af ny teknologi bør tillægges særlig vægt.

Samarbejde som angår bedre sikkerhed, velfærd og arbejdsmiljø i fiskerisektoren bør ligeledes udbygges, herunder også forhold som vil lette kønnenes lige adgang til arbejde.

Samarbejdet med forskningssektoren bør udbygges med henblik på en bedre og mere effektiv udnyttelse af ressourcer også i relation til det internationale forsknings samarbejde.

Forskning- og udviklingssamarbejde

Forsknings- og udviklingsarbejdet indenfor det nordiske fiskerisamarbejde gennemføres i regi af Nordisk Arbejdsgruppe for Fiskeriforskning (NAF). Udnyttelse af fiskeriets værdiskabningspotentialer forudsætter øget forsknings- og udviklingsindsats. I strategiperioden vil der blive lagt vægt på forskning og udvikling indenfor følgende 5 prioriterede områder.

Sund og sikker mad

Fisk er sund og sikker mad. Det er vigtigt at dokumentere dette. Forskning på områder, der fremhæver fiskens positive ernærings- og sundhedsmæssige aspekter må styrkes.

Videre skal forskningen fokusere på at kortlægge uønskede stoffer i fisk og fiskeprodukter og fastlægge grænseværdier for disse.

Det er det vigtigt at følge udvikling i fremstilling af foder til akvakultur bl.a. med hensyn til genmodificerede bestandele.

Miljø- og fiskeriinteraktion

Havklimatologiske processer påvirker økosystemet og kan dermed også forårsage forandringer i reproduktions- og opvækstvilkårene for de levende marine ressourcer. Derfor lægges der vægt på tværvideenskabelig forskning, som belyser koblingen mellem f.eks. meteorologi, fysik, kemi og biologi.

Udvikling af selektive og skånsomme fiskeredskaber er et indsatsområde med fortsat prioritering.

Forvaltningssystemer

Begrebet bæredygtigt fiskeri bør videreudvikles og operationaliseres. En forudsætning for en langsigtet bæredygtig udnyttelse af de marine ressourcer, er et helhedssyn hvor biologi, økonomi og sociale aspekter integreres.

Etik, kvalitet og miljø.

Etiske, miljømæssige og kvalitetsmæssige aspekter af fødevareproduktion er faktorer, der bidrager til ændringer i markedsbetingelser. Disse aspekter tillægges større værdi, hvilket har medført, at dokumentation af produktionsforløbet er blevet en konkurrenceparameter.

Forsknings og udviklingsinitiativer, som bidrager til større gennemsigtighed og sporbarhed samt udvikling af standardiserede kvalitetsvurderingssystemer, bør derfor styrkes.

Forbedret udnyttelse af marine ressourcer

Forsknings og udviklings aktiviteter, der sigter mod en optimal udnyttelse og miljørigtig produktion af ressourcer skal prioriteres, ligeledes skal der sikres en bedre udnyttelse af ikke kommercielle arter, og bifangst. Koordinering af nationale nordiske prioriteringer

Der er behov for en koordinering af de forskningsmæssige tiltag i Norden med henblik på at samordne og effektivisere ressourcer til udvalgte opgaver.

Organisering af samarbejdet

Ministerrådet

Fiskeriministrene i de nordiske lande mødes efter behov for at drøfte aktuelle emner af fælles interesse. De fastlægger de politiske retningslinier for det nordiske fiskerisamarbejde, som varetages af Nordisk Embedsmandskomité for Fiskerispørgsmål (NEF).

Embedsmandskomiteen

Nordisk Embedsmandskomité for Fiskerispørgsmål (NEF) skal gennemføre Ministerrådets beslutninger. Herudover kan NEF initiere og fremme forslag af betydning for den nordiske fiskerisektor. NEF nedsætter arbejdsgrupper efter behov. Se vedlagt mandat.

Arbejdsgruppen for forskning

Nordisk Arbejdsgruppe for Fiskeriforskning (NAF) varetager rådgivning og udredning, samt initierer nye indsatser på forsknings- og udviklingsområdet. Se vedlagt mandat.

Nordisk Kontaktorgan

Nordisk Kontakt Organ for fiskeri (NKO) er det forum, hvor repræsentanter fra fiskeriets organisationer og forvaltninger i de nordiske lande mødes. Se vedlagte vedtægter.

Budget

Fiskerisektoren er allerede, som fremhævet, storleverandør af fødevarer og har potentiale til at blive endnu vigtigere, eftersom fisk er sund og sikker mad. Dette faktum bør fremhæves for konsumenterne. Sektoren må være mere bevidst om de nye krav som stilles. En særlig nordisk indsats må derfor ydes på områder som forskning og informationstiltag ligesom øget tværsektorielt samarbejde er nødvendigt. For at gennemføre dette meget ambitiøse program med de forventede resultater, skønnes der at være behov for at tilføre samarbejdet yderligere ressourcer i størrelsesordenen 25-35 % af det nuværende budget.

Gennemførelse og evaluering

Resultatspredning

Der er behov for øget åbenhed i og omkring fiskerisektoren og dens arbejde. Nordisk Ministerråd har til dette formål oprettet en hjemmeside med information om aktiviteter i komitéer og grupper i regi af Nordisk Ministerråd samt i de relevante internationale processer (<http://fisk.norden.org>). Nordisk Ministerråd udgiver nyhedsbrevet Nordfiskeri, udarbejder brochurer om aktuelle emner til brug indad i sektoren såvel som rettet mod konsumenter, ungdom og andre målgrupper, samt forestår afholdelse af seminarer og konferencer. Endelig vil der blive fulgt op på strategien i Ministerrådets årsmelding.

Opfyldelse af statsminister deklARATIONEN . 4 årig afrapportering.

De nordiske Statsministres deklARATION 'Et Hållbart Norden' udmøntes i en 20-årig nordisk strategi for bæredygtig udvikling i Norden. Strategien er indrettet i 4-årige programmer. Første periode er sammenfaldende med denne strategi, hvorfor rapportering/evaluering af herværende strategi vil være sammenfaldende med status for hållbart Norden.

Mandat for Nordisk Embedsmandskomité for Fiskeripolitik 2000 - 2004

Udarbejdet efter Ministerrådets, Samarbejdsministrenes, retningslinier "Arbetsordning for embedsmannskomiteer", revideret 04.03.93 og fastlagt af Nordisk Ministerråd, Fiskeriministrene, den 15. november 1999.

§1. Formål

Stk. 1: Nordisk Embedsmandskomité for Fiskeripolitik (NEF) har en kreativ rolle inden for nordisk samarbejde med udgangspunkt i fiskerisektoren. NEF skal, udover at gennemføre Ministerrådets beslutninger og opgaver, være initierende og fremme forslag af betydning for den nordiske fiskerisektor.

Stk. 2: NEF skal virke for et bæredygtigt fiskeri, for herigennem at tilgode en dynamisk udvikling af den nordiske fiskerierhverv, som et vigtigt aktiv i balance med samfundets krav.

§ 2. Deltagelse

Stk. 1: NEF består af delegationer fra fiskeriforvaltningerne i de 5 nordiske lande og de 3 selvstyrende områder, som hver i sin delegation udpeger en kontakt person.

Stk. 2: Faste repræsentanter i en delegation anmeldes til Nordisk Ministerråds sekretariat.

Stk. 3: Repræsentanter kan have stedfortrædere som kan deltage i komiteens møder.

Stk. 4: Generalsekretæren ved Ministerrådssekretariatet og chefen for pågældende afdeling kan deltage og ytre sig på møderne.

Stk. 5: Rådgiveren, som er ansvarlig for det nordiske fiskerisamarbejde i Ministerrådssekretariatet, deltager og kan ytre sig på komiteens møder.

Stk. 6: Alle repræsentanter kan bistås af sagkyndige.

§ 3. Opgaver

Stk. 1: NEF behandler spørgsmål som vedrører det nordiske fiskerisamarbejde, tager nye initiativer og forbereder ministerrådsmøderne.

Stk. 2: NEF udarbejder 3-5 års samarbejdsprogrammer.

Stk. 3: NEF kan nedsætte arbejdsgrupper til løsning af opgaver og udarbejder mandat til disse.

Stk. 4: NEF kan tage initiativer til og deltage i såvel tværsektorielt samarbejde som samarbejde med fiskerinæringen.

Stk. 5: NEF skal tilstræbe at samarbejdet indrettes således, at resultaterne gøres målbare.

§ 4.   **Ansvar**

Stk. 1: NEF gennemfører Ministerrådets beslutninger.

Stk. 2: NEF arbejder for at sikre tildeling af årlige budgetmidler til samarbejdet.

Stk. 3: NEF sikrer at budgetmidler anvendes til gennemførelse af samarbejdsprogrammet.

Stk. 4: Formandskabet fremlægger sine prioriteringer i en årlig arbejdsplan og leder samarbejdet aktivt.

Stk. 5: Formandsskabet og Ministerrådssekretariatet forbereder møderne.

Stk. 6: Kontaktpersonerne fungerer som nordisk netværk.

Stk. 8: Kontaktpersoner fungerer som bindeled mellem NEF og NEFs arbejdsgrupper, hvor de repræsenterer NEF.

§ 5.   **Procedure**

Stk. 1: NEF afholder møder efter behov og når en repræsentant ønsker det.

Stk. 2: Formandskabet leder arbejdet og er mødeleder.

Stk. 3: Hvert delegation har en stemme i NEF.

Stk. 4: NEFs beslutninger træffes på baggrund af konsensus..

Stk. 5: Opnås konsensus ikke, kan sagen, på begæring af en delegation, løftes til Ministerrådet.

Stk. 6: I procedurespørgsmål træffes beslutninger ved simpelt stemmeflertal. Ved lige stemmetal er formandskabslandet stemme afgørende. Blank stemme hindrer ikke beslutning.

Stk. 7: Ved NEFs møder tages der referat som efter godkendelse er offentlig tilgængelig.

Bilaga 1

Mandat for Nordisk Arbejdsgruppe for Fiskeriforskning 2000 - 2002

*Fastlagt af Nordisk Embedsmandskomité for Fiskerispørgsmål
den 18. august 1999*

§1. Formål

Nordisk Arbejdsgruppe for Fiskeriforskning (NAF) er en arbejdsgruppe under Nordisk Ministerråd, Fiskeriministrene. NAF har som mål, at medvirke til et vel-fungerende og øget nordisk samarbejde indenfor fiskerisektoren og i forhold til relateret forskning og udvikling indenfor andre sektorer. NAFs funktioner fastlægges i øvrigt af Nordisk Embedsmandskomité for Fiskerispørgsmål (NEF).

§2. Funktion

NAF fungerer primært som et rådgivende organ for Nordisk Ministerråd vedrørende fiskeri relateret forskning og udvikling.

NAF skal være vel orienteret om forsknings- og udviklingsaktiviteter indenfor andre områder af betydning for fiskerisektoren og det nordiske samarbejde på disse felter.

- NAFs opgaver fastlægges gennem årlige løbende arbejdsplaner, med tilhørende budgetramme.
- NAF kan herudover pålægges andre opgaver. Disse opgaver kan gennemføres i regi af NAF eller gennem NAFs formidling til anden opgaveløser. For opgaver udover de i arbejdsplanen indeholdte, begæret af NEF eller Ministerrådet, kan særskilte bevillinger stilles til rådighed.
- NEF afgiver en gang årligt, senest med udgangen af oktober måned, sine prioriteringer for det kommende år til NAF, med henblik på at disse indarbejdes i NAFs arbejdsplan for det kommende år.
- Arbejdsplanens grundlag er herudover det til enhver tid gældende samarbejdsprogram for det nordiske fiskerisamarbejde, samt de overordnede prioriteringer for det samlede nordiske samarbejde.
- For at opnå størst mulig merværdi af en fælles nordisk indsats, skal NAF ved udarbejdelse af den årlige løbende arbejdsplan i størst mulig grad inddrage nationale nordiske myndigheders prioriteringer inden for forskning og udvikling på fiskeriområdet.
- Tilsvarende redegøres for, hvordan koordinering med forsknings- og udviklingsområder der prioriteres indenfor EU systemet vil finde sted.
- Arbejdsplan og budgetramme forelægges NEF, på NEFs møde i februar, for godkendelse og bevilling.
- NAF disponerer herefter selv indenfor den bevilgede økonomiske ramme og har ansvar for at den godkendte arbejdsplan realiseres.

- NAF udarbejder årligt en virksomhedsberetning, med tilhørende redegørelse over disponerede midler og opnåede resultater. Virksomhedsberetningen stiles til Nordisk Ministerråd og forelægges NEF for godkendelse.
- Til dækning af omkostninger, f.eks. sekretariat og rejseudgifter, stilles, efter årlig ansøgning, en driftsbevilling for NAF til rådighed.

§3. NAFs primære opgaver

Initiere og koordinere

- At sikre de årlige arbejdsplaner realiseret. Dette kan ske ved begrænset udbud/licitation af projekt- eller andre aktiviteter eller i enkeltstående tilfælde ved indkaldelse af ansøgninger.
- At tage initiativ til - og medvirke til opbygning og vedligehold af nordiske netværk mellem forsknings- og udviklingsmiljøer indenfor de områder som er prioriterede i det nordiske fiskerisamarbejde og på andre fiskeri relaterede områder.
- NAF skal sikre, at det nordiske forsknings- og udviklingsarbejde er nationalt forankret, bl.a. ved at indhente oplysninger om nationale nordiske forsknings- og udviklingsmidler og tage hensyn til nationale nordiske forsknings- og udviklingsprogrammer i initiering af arbejdsplanen.
- At søge kontakt og samarbejde med Europæiske/ internationale forsknings- og udviklingsmiljøer indenfor fiskerirelaterede områder. Herunder, at tilskynde til formulering af forsknings- og udviklingsprojekter under og medfinansiering fra EU's programmer for forskning og udvikling indenfor de aktuelle emner. I den forbindelse kan nordiske midler anvendes til initiering af internationale/Europæiske forskningsnetværk/konsortier med henblik på at opnå støtte fra EU.

Opfølge og vurdere

- Gennem løbende opfølgning og evaluering af igangsatte aktiviteter, sikre en høj resultat kvalitet og relevans for det nordiske samarbejde. Evalueringen skal indeholde en vurdering af, om der opnås en merværdi ved samarbejdet (såkaldt nordisk nytte) samt relevans for de nationale nordiske prioriterede områder.

Kontakte og formidle

- NAF skal tjene som kontaktorgan mellem de nordiske miljøer, der beskæftiger sig med forskning og udvikling indenfor fiskerirelaterede områder.
- NAF skal tjene som kontaktorgan mellem de nordiske forskningsadministrationer.
- NAF skal tjene som kontaktorgan mellem de nordiske forsknings- og udviklingsmiljøer, forskningsadministrationen og fiskeriforvaltningerne i de nordiske lande, samt overfor Nordisk Forskningspolitisk Råd [FPR].
- NAF skal tjene som kontaktorgan mellem fiskerinæringen, forskere og forvaltere.
- NAF skal tjene som kontaktorgan mellem de nordiske forsknings- og udviklingsmiljøer, de nordiske forskningsadministrationer og de Europæiske modstykker til disse.
- Gennem kontakttarbejdet skal NAF bidrage til at opfange forsknings- og udviklingsønsker- og behov, at øge samarbejdet, samt at sikre resultatspredning.

- NAF vælger selv egnede værktøjer for kontakt og resultatspredning f.eks. i form af seminarer/workshops, WEB-sider, nyhedsbreve og lignende.

§4. Sammensætning

- NAF består af op til 3 repræsentanter fra hvert af de nordiske lande og selvstyrende områder; Danmark, Finland, Færøerne, Grønland, Island, Norge, Sverige og Åland.
- Repræsentanterne udpeges af landenes fiskeriforvaltning, idet NEF anbefaler en national 3-delt repræsentation; fra forskningspolitisk side, fra fiskeribiologisk/-teknologisk side samt fra økonomisk/samfundsvidenskabelig side.
- De nordiske lande afholder selv rejseomkostninger for de nationale medlemmer i NAF.
- NAF kan invitere nationale/nordiske/europæiske/internationale organer/etater/personer til at deltage som observatør på NAFs møder.
- Nordisk Ministerråds fiskeriråd giver deltager i NAFs møder som uafhængig repræsentant for Ministerrådet og NEF.

§5. Forretningsorden

- Formandsskabet for NAF er 3-årigt og cirkulerer mellem de nordiske lande.
- NAF vælger selv sin sekretær.
- NAF indkalder til møder efter behov, idet der dog afholdes mindst 2 årlige møder.
- NAF sætter selv sin videre forretningsorden.

§6. Øvrigt

- Disse rammer gælder for 3 år, hvorefter der gennemføres en evaluering/effektvurdering med henblik justering af rammerne.

Bilaga 2

Vedtægter for Det nordiske kontaktudvalg for fiskerispørgsmål (NKO)

fastsat af Nordisk Ministerråd (Fiskeriministrene) i januar 1992.

Formål

Udvalgets formål er gennem udveksling af viden og samarbejde om spørgsmål i relation til forvaltningen af havets ressourcer at varetage og styrke grundlaget for fiskerierhvervene i en nordisk og europæisk sammenhæng.

Udvalget

Det nordiske kontaktudvalg for fiskerispørgsmål består ifølge aftale mellem de nordiske regeringer af maksimalt 4 medlemmer for hvert af de nordiske lande.

Medlemmer m.m.

Medlemmerne udpeges af den minister i det pågældende land, hvorunder fiskeriet hører. Det forudsættes, at medlemmerne for hvert land udpeges med to repræsentanter for fiskeriadministrationen og to repræsentanter for fiskerierhvervet.

Vedkommende minister kan udpege suppleanter såvel for administrationen som for erhvervets repræsentanter, og kan i påkommende tilfælde lade en af de udpegede suppleanter, der må antages at have særlige forudsætninger for at deltage i drøftelsen af specielle på dagsordenen optagne spørgsmål, erstatte et af de faste medlemmer under drøftelsen af det pågældende emne.

Hvert land udpeger en person som sekretær i landets delegation. Sekretæren kan enten være en af landets medlemmer eller en suppleant af mere permanent karakter.

Ethvert lands delegation er berettiget til at medtage eksperter til deltagelse i møderne i den udstrækning, hvori dette findes påkrævet til afgivelse af redegørelser og lignende. Sådanne eksperter kan i øvrigt ikke deltage udvalgets rådslagninger eller beslutninger.

Udover de udpegede repræsentanter eller suppleanter er de ministre, hvorunder fiskeriet sorterer i de nordiske lande, til enhver tid berettiget til at deltage i udvalgets møder.

Nordisk Ministerråds sekretariat deltager normalt i møderne.

Udvalget kan godkende nedsættelse af arbejdsgrupper, der varetager spørgsmål af mere specifik karakter i relation til særlige forvaltningsaspekter og til regionale interesser.

Kontaktudvalgets ledelse

Kontaktudvalgets formandsskab og sekretariatsfunktioner skifter hvert kalenderår mellem værtslandene for møderne.

Sekretariatet skal en gang om året afgive en skriftlig rapport til Nordisk Ministerrådet og Nordisk Råd.

Møder

Kontaktudvalget mødes en gang om året hvis andet ikke er besluttet. Enhver af de nordiske fiskeriministre kan begære møde afholdt i udvalget.

Ved møde i kontaktudvalget skal der føres referat af drøftelserne. Det påhviler sekretariatet at tilsende de respektive ministre udskrift af referatet.

Europaudvalgets betænkning

om ministerrådsforslag om Program for arbejdsmarkeds- og arbejdsmiljøområdet 2001-2004

Ministerrådsforslag, se s. 659

Nordisk Råd har modtaget ministerrådsforslag om nordisk samarbejde på arbejdsmarkeds- og arbejdsmiljøområdet 2001-2004. Forslaget er delegeret til Europaudvalget, som har behandlet det på sit møde den 26. september 2000.

1. Europaudvalgets forslag

Europaudvalget foreslår at

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd
at vedtage ministerrådsforslaget om Program for Arbejdsmarkeds- og arbejdsmiljøområdet 2001-2004 (B 198/euro) og inddrage Europaudvalgets kommentarer som de fremgår af udvalgets betænkning.

2. Ministerrådsforslaget

Som det fremgår af programmets sammendrag, er det centralt for det nordiske samarbejde "at man i landene i stigende grad fokuserer på områder såsom *individets beskæftigelsesevne, arbejdslivets forandring og faglig opkvalificering*".

Frem til og med år 2004 har MR-A valgt at koncentrere sig om følgende fire hovedmål:

- 1) *Fuld beskæftigelse* – matchning af udbud/efterspørgsel på arbejdskraft
- 2) *Det gode arbejde* – tryghed i arbejdsmiljøet og arbejdslivet
- 3) *Nedbrydning af grænsehindre i Norden* – udbygning af det nordiske samarbejde
- 4) *Fremme af den nordiske velfærdsmodel, det europæiske perspektiv og samarbejdet med nærområderne*

Målet med programmet er at videreudvikle arbejdsmarkeds- og arbejdsmiljøområdet via erfaringsudveksling og spredning af viden om best-practice og strategier til realisering af landenes målsætninger.

3. Europaudvalgets kommentarer

Nedenfor følger Europaudvalgets kommentarer til ministerrådets forslag. Generelt stiller Europaudvalget sig positivt til ministerrådets prioriteringer på området, og mener at de udvalgte emner udgør en dækkende og konstruktiv platform for arbejdet med at tackle de væsentligste arbejdsmarkedspolitiske problemstillinger.

Udvalget beklager dog, at set i forhold til det forrige program (1995-2000) er det nye forslag flere steder formuleret i så overordnede termer, at det er vanskeligt at vurdere hvorledes og med hvilke midler målene søges opnået.

I øvrigt har udvalget følgende kommentarer:

Hovedmål 1: Fuld beskæftigelse – matchning af udbud/efterspørgsel på arbejdskraft.

Det nævnes i indledningen at hver af de fire hovedmål vil blive konkretiseret i tre delmål, "omfattende initiativer der ønskes gennemført i løbet af programperioden". Europaudvalget finder ikke at første delmål, formuleret som "at styrke en aktiv og effektiv arbejdsmarkedspolitik" er et konkretiseret mål omfattende initiativer, men derimod en overordnet målsætning. Udvalget efterlyser i den forbindelse specifikation af hvilke konkrete initiativer der lægges op til.

Udvalget hilser intentionen om at arbejde for integration af flygtninge og indvandrere på arbejdsmarkedet velkommen, specielt da det sættes i relation til forebyggelse af diskrimination og fremmedfjendtlighed. Dog savnes der også i dette tilfælde konkrete aktivitetsmål og beskrivelse af efter hvilke metoder og erfaringsgrundlag en sådan indsats vil blive opbygget efter. Ikke mindst anser Europaudvalget at det er nødvendigt at en sådan indsats kombineres med andre politikområder (undervisning, uddannelse, kultur, fritid etc.) og savner i den forbindelse en beskrivelse af hvorledes den arbejdsmarkedspolitiske indsats vil blive integreret og kombineret med andre integrationsfremmende initiativer.

Endeligt er det udvalgets opfattelse, at den såkaldte "vidensøkonomi", som primært er relateret til den høje vækstrate og virksomhedskultur indenfor IT-området, er stærkt dagsordensættende for hvilke kvalifikationer som efterspørges på arbejdsmarkedet. Idet Ministerrådets erklærede mål er en matchning af udbud og efterspørgsel, opfordrer Europaudvalget Ministerrådet til i særdeleshed at forholder sig til denne særskilte problemstilling og søger at inddrage vidensøkonomiens konsekvenser (nye krav til IT-kompetencer i arbejdsstyrken, nye ansættelsesformer i IT-branchen, efteruddannelse etc.)

Hovedmål 2: Det gode arbejde – tryghed i arbejdsmiljøet og arbejdslivet

Udvalget stiller sig positivt overfor de nævnte delmål og ønsker at understrege betydningen af at inddrage forholdene omkring udviklingen i virksomheders konkurrencevilkår (vidensøkonomien), eftersom arbejdskraftens ønsker til arbejdsmiljø og ansættelsesformer på tilsvarende vis er under forandring.

Hovedmål 4: Fremme af den nordiske velfærdsmodel, det europæiske perspektiv og samarbejde med nærområderne.

Udvalget stiller sig bag målsætningerne i denne del af forslaget, men savner en prioritering af indefor hvilke arbejdsmarkedspolitiske områder man vil gøre en særlig indsats i forhold til nuværende (implementering) og kommende EU-lovgivning. Vil der eksempelvis tages initiativ til at sikre/fremme den nordiske arbejdsmarkedsmodel med aftalesystem i centrum eller vil der i højere grad blive tale om indsats overfor enkelte EU-lovgivningsinitiativer (og i givet fald hvilke?).

Västerås, den 26. september 2000

Marianne Andersson (c)
Arnbjörg Sveinsdóttir (Sj)
Ole Vagn Christensen (S)
Øystein Djupedal (SV)
Olof Erland (Lib)
Reynoldh Furustrand (s)
Aud Gaundal (A)
Per Erik Granström (s)

Valgerd Svarstad Haugland (KrF)
Per Kaalund (S)
Petri Neittaanmäki (Kesk.)
Marit Nybakk (A)
Kent Olsson (m)
Petri Salo (Kok.)
Steingrímur J. Sigfússon (VG)
Christopher Stensaker (Frp)

Ministerrådsforslag

Program for Nordisk Ministerråds samarbejde på arbejdsmarkeds- og arbejdsmiljøområdet 2001-2004

Indholdsfortegnelse

Sammendrag

- I. **Samarbejdets fundament**
- II. **Rammevilkår for samarbejdet**
  - Politiske rammevilkår for samarbejdet
  - Internationale rammevilkår
- III. **MR-As hovedmål i programperioden 2001-2004**
  1. *Fuld beskæftigelse*
    - matchning af udbud/efterspørgsel på arbejdskraft
  2. *Det gode arbejde*
    - tryghed i arbejdsmiljøet og arbejdslivet
  3. *Nedbrydning af grænsehindringer i Norden*
    - udbygning af det nordiske samarbejde
  4. *Fremme af den nordiske velfærdsmodel, det europæiske perspektiv og samarbejdet med nærområderne*
- IV. **Rapportering og evaluering**
- V. **Organisatoriske og økonomiske forudsætninger**

Sammendrag

Nordisk Ministerråd, Arbejdsministrene (MR-A) opstiller i sit samarbejdsprogram rammevilkår for landenes samarbejde i programperioden. Centralt for samarbejdet er, at man i landene i stigende grad fokuserer på områder såsom *individets beskæftigelsesevne, arbejdslivets forandring og faglig opkvalificering*.

Frem til og med år 2004 har MR-A valgt at koncentrere sig om følgende fire hovedmål:

1. *Fuld beskæftigelse – matchning af udbud/efterspørgsel på arbejdskraft*
2. *Det gode arbejde – tryghed i arbejdsmiljøet og arbejdslivet*
3. *Nedbrydning af grænsehindre i Norden – udbygning af det nordiske samarbejde*
4. *Fremme af den nordiske velfærdsmodel, det europæiske perspektiv og samarbejdet med nærområderne*

I et ligestillingsperspektiv vil relevante emner indenfor de 4 hovedområder for eksempel kunne være emner som kønnes deltagelse i arbejdsstyrken og arbejdslivet, nye ansættelsesformer samt forebyggelse af nedslidning.

De fire hovedmål konkretiseres hver i tre delmål, omfattende initiativer, der ønskes gennemført i løbet af programperioden. Samarbejdsprogrammet vil blive fulgt op af årlige rapporter fra de af Embedsmandskomitéen for Arbejdsmarkeds- og arbejdsmiljøområdet (EK-A) nedsatte embedsmandsudvalg og kontaktgrupper, som er ansvarlige for den praktiske gennemførelse. EK-A vil på vegne af MR-A sikre samarbejdsprogrammets gennemførelse og løbende forelægge resultaterne for MR-A.

I. Samarbejdets fundament

Der er en lang tradition for nordisk samarbejde på Arbejdsmarkeds- og arbejdsmiljøområdet såvel på det formelle niveau i Nordisk Ministerråd og i Nordisk Råd, som i det uformelle samarbejde mellem landene. Samarbejdsprogrammet fokuserer på det formelle samarbejde indenfor fagområdet.

Siden 1954 har det nordiske samarbejde på *Arbejdsmarkedsområdet* haft sit fundament i *Overenskomsten om et fælles nordisk arbejdsmarked*, senest revideret i 1983. I overenskomsten fremhæver de nordiske regeringer blandt andet, at det er en grundlæggende rettighed for borgerne frit at kunne tage arbejde og bosætte sig i et andet nordisk land. Det understreges endvidere, at regeringerne har som mål at opretholde fuld beskæftigelse i

de respektive lande samt at samarbejde om dette. Overenskomsten er ledsaget af *fælles nordiske regler om arbejdsløshedsforsikring* i forbindelse med flytning mellem de nordiske lande, oprettet i 1985. Der eksisterer endvidere en *nordisk samarbejdsoverenskomst for arbejdsmarkedsuddannelser og erhvervsmæssig rehabilitering*, oprettet i 1982.

Arbejdskraftens frie bevægelighed i de nordiske lande er nu funderet i EØS-aftalen af 1.1.1994. Den nordiske klausul i aftalen muliggør, at nordiske medborgere fortsat kan bosætte sig og arbejde i et andet nordisk land uden opholds- og arbejdstilladelse.

På *Arbejdsmiljøområdet* har samarbejdet manifesteret sig i *Nordisk Arbejdsmiljøkonvention* af 28. juni 1989. I denne konvention fastlægges de grundlæggende principper for et nordisk samarbejde på Arbejdsmiljøområdet. Konventionen angiver overordnede principper for samarbejdets indhold, hvis hovedsigte er, at arbejde for et stadigt bedre, sundere og sikrere arbejdsmiljø.

Der er gennem årene udviklet en tradition for intensivt nordisk samarbejde vedrørende arbejdsmiljøet på det overordnede og det praktiske niveau. Dette betyder, at der indenfor det nordiske samarbejde er skabt et fælles fundament med høje standarder for sikkerhed og sundhed i arbejdsmiljøet, som udgør en velegnet platform for den nordiske deltagelse i bl.a. europæisk arbejdsmiljø samarbejde.

Samarbejdet med *arbejdsmarkedets parter* har været og er fortsat et vigtigt element i landenes gennemførelse af arbejdsmarkeds- og arbejdsmiljøpolitikken. MR-A afholder regelmæssigt nordiske samrådsmøder med arbejdsmarkedets parter.

II. Rammevilkår for samarbejdet

I udviklingen af de nordiske velfærdstater har arbejdsmarked og arbejdsmiljø fået en stadig mere central position.

Den markante forbedring i de nordiske landes beskæftigelsessituation gennem de sidste 5 år betyder, at samarbejdet fokuseres mere på områder såsom *individets beskæftigelsesevne, arbejdslivets forandring og faglig opkvalificering*. Arbejdslivet er under forandring. Nye typer af job, jobfunktioner samt former for arbejdsorganisering nødvendiggør, at arbejdsstyrken efter- og videreuddannes. Disse ændringerne stiller samtidigt nye krav til arbejdsmiljøet. Nordisk Råd har også gennem de seneste år fokuseret stadig mere på disse områder.

Politiske rammevilkår for samarbejdet

Det nordiske samarbejde om arbejdsmarkeds- og arbejdsmiljøspørgsmål har til formål at komplettere det nationale arbejde samt at bidrage til et bredere internationalt arbejde, ikke mindst i en europæisk sammenhæng. I

den kommende programperiode vil der fortsat være behov for at koordinere og samarbejde om det nordiske arbejdsmarked.

Det nordiske samarbejde bliver i stadig større grad påvirket af den europæiske integration, dels via nordiske landes medlemskab af EU, dels via EØS aftalen. Det europæiske samarbejdes forpligtende karakter betyder, at en stadig større del af de nordiske landes arbejdsmarkeds- og arbejdsmiljøpolitik indgår i en europæisk sammenhæng. Det nordiske samarbejde må derfor relateres til denne europæiske ramme, samt til nærområderne, set i lyset af EU's forestående udvidelse med de baltiske lande.

De nordiske Samarbejdsministres Nærområdeprogram har udgjort rammen for sektorens overordnede satsning på at bidrage til opbygning af demokratiske strukturer og fremme af velfærd specielt i Baltikum. Sektoren vil fortsætte dette arbejde med det formål at hjælpe Nærområderne til en stabil udvikling. Specielt er det vigtigt, at understøtte de baltiske lande i deres bestræbelser på optagelse i EU.

Et 5-årigt *Forskningsprogram om de nordiske velfærdssamfund i det europæiske samarbejde* starter i år 2000. Indholdet i forskningsprogrammet fastlægges i et samarbejde mellem Nordisk Forskningspolitiske Råd og Arbejdsmarkeds-/arbejdsmiljø-, Ligestillings-, Konsument- samt Social- og sundhedssektorerne. Målet med programmet er tværsektoriel forskning.

Opfølgningen på *budgetanalyse 2000 – det nordiske budget samt Statsministerdeklarationen om en bæredygtig udvikling i Norden og dens nærområder* forventes at påvirke de politiske rammevilkår for samarbejdet. Det samme gælder forslagene til nedbrydning af grænsebarrierer i Nordisk Ministerråds rapport *Barrierer for en pro-aktiv arbejdsformidlingsindsats* udgivet i november 1999.

Internationale rammevilkår

Den stigende internationalisering har medført, at de nordiske landes deltagelse i internationalt samarbejde – også udenfor EU – er øget. En samordning af forberedelse til og ageren i international sammenhæng styrker de nordiske lande. I den forbindelse kan særligt peges på nordisk udveksling af erfaringer og synspunkter i relation til International Labour Organization (ILO) og den samordnede nordiske optræden i internationale standardiseringsorganer, herunder de europæiske.

Den øgede migration er en udfordring for de nordiske arbejdsmarkeder og samfund. Tilstrømning af ikke nordiske medborgere til regionen betyder, at samfundenes sammensætning løbende forandres og at arbejdsmarkederne tilføres ny arbejdskraft.

I de senere år er der både i OECD og i EU udviklet beskæftigelsesstrategier, der har som mål at fremme en stabil og varig fremgang i vækst og

beskæftigelse. Strukturpolitikker tillægges sammen med den aktive arbejdsmarkedspolitik stadig større betydning, hvilket har betydning for indsatsen til fremme af et velfungerende arbejdsmarked.

III. MR-As hovedmål i programperioden 2001-2004

Programmet for *Nordisk Ministerråds samarbejde Arbejdsmarkeds- og arbejdsmiljøområdet 2001-2004* skal primært bidrage til at give de nordiske lande de bedst mulige forudsætninger for at kunne fortsætte den positive udvikling på arbejdsmarkedene og arbejdsmiljøområdet i Norden.

Målet med samarbejdet er, at videreudvikle Arbejdsmarkeds- og arbejdsmiljøområdet gennem erfaringsudveksling og spredning af viden om "best practice" og strategier til realisering af landenes målsætninger.

Kønsperspektivet vil blive indarbejdet i den virksomhed, hvor det er relevant. Relevante emner kan være kønnenes deltagelse i arbejdsstyrken og arbejdslivet, nye ansættelsesformer samt forebyggelse af nedslidning.

1) *Fuld beskæftigelse – matchning af udbud/efterspørgsel på arbejdskraft*

Fuld beskæftigelse er fortsat hovedmålet for arbejdsmarkedspolitikken i de nordiske lande.

Fuld beskæftigelse i en stadig mere dynamisk økonomi stiller nye krav til den førte politik. Sikringen af et tilstrækkeligt arbejdskraftsudbud vanskeliggøres af den demografiske udvikling i landene, idet nyttilgangen til arbejdsmarkedet vil falde i de kommende år. En sådan udvikling vil kunne give alvorlige ubalancer på arbejdsmarkedet og bør medføre, at der fokuseres på de ældres pensionsadfærd, herunder tilbagetrækningsordninger, unges indslusning på arbejdsmarkedet samt problemer med udstødning fra arbejdslivet.

Udviklingen på arbejdsmarkedet fordrer ikke alene et mere rummeligt arbejdsmarked men stiller også krav til arbejdstagernes omstillingsevne og til livslang læring. Matchningen af udbud og efterspørgsel på arbejdskraft kommer yderligere i fokus og stiller krav til videreudvikling af den aktive arbejdsmarkedspolitik, herunder til arbejdsmarkedsmyndighedernes rolle. Landene står således overfor fælles udfordringer med at skabe et mere rummeligt arbejdsmarked samt sikre en livslang læring for, at udbudet af arbejdskraft kan matche efterspørgslen.

Udviklingen af et bredere arbejdsmarked fordrer, at der kan sættes ind over for personer, som har vanskeligt ved at få eller fastholde fodfæste på arbejdsmarkedet fx ældre, personer med reduceret arbejdskapacitet og langtidsledige.

MR-A vil arbejde for integration af flygtninge og indvandrere på arbejdsmarkedet, med henblik på at disse kan blive selvforsørgende samt opbygge faglige og sociale netværk, der modvirker diskrimination og fremmed-

fjendtlighed i samfundet. Integrationen af indvandrere og flygtninge vil samtidigt kunne modvirke ubalancer på arbejdsmarkedet.

For at nå målet om fuld beskæftigelse og matchning af udbud/efterspørgsel af arbejdskraft, herunder fremme af arbejdskraftsudbudet i årene fremover, vil MR-A ved hjælp af analyser, specielt arbejde for:

- at styrke en aktiv og effektiv arbejdsmarkedspolitik. Opmærksomheden må også rettes mod arbejdsmarkedsmyndighedernes rolle og udfordringer
- at fremme udviklingen af et mere rummeligt arbejdsmarked gennem øget indsats over for personer, der har vanskeligt ved at opnå eller fastholde fodfæste på arbejdsmarkedet
- at fremme livslang læring for at fastholde og udvikle arbejdstageres beskæftigelsesmulighed.

2) *Det gode arbejde - tryghed i arbejdsmiljøet og arbejdslivet*

Kravene til *det gode arbejde* omfatter mange forskellige aspekter indenfor arbejdsmiljø og arbejdsliv. MR-A vil specielt tage udgangspunkt i et helhedssyn på det enkelte menneskes behov i arbejdslivet.

Arbejdsmiljøet har i mange henseender nydt fremme i de nordiske lande, og der er opnået bedre kontrol. Arbejdsmiljøets betydning for sikkerhed, sundhed og velfærd er imidlertid ikke blevet mindre, og der opstår/skabes nye risici som følge af den teknologiske udvikling og ændringer i arbejdets organisering.

I en periode med en konstant forandring af arbejdsopgaverne indenfor alle brancher er det vigtigt, at kombinere arbejdstagere og arbejdsgiveres behov på den bedst mulige måde.

Den demografiske udvikling sætter endvidere øget fokus på arbejdsmiljøets betydning for at forebygge nedslidning, tidlig udstødning og tilbagetrækning fra arbejdsmarkedet.

I samarbejdsprogrammets løbetid forventes virksomhedernes konkurrencevilkår fortsat at undergå en dynamisk udvikling som følge af tekniske forandringer og internationaliseringen med deraf afledte krav til medarbejdernes kompetencer og arbejdets organisering.

Arbejdsmiljøets kvalitet og arbejdstageres trivsel er i den sammenhæng vigtige faktorer i bestræbelserne på at tiltrække og fastholde kvalificerede medarbejdere, forbedre produktiviteten og konkurrenceevnen.

Det fordrer et helhedssyn på et godt arbejdsmiljø og medarbejdernes trivsel at tage udfordringerne op til gavn for både arbejdstagere, arbejdsgiverne og samfundsøkonomien. Det enkelte menneskes behov i arbejdslivet indebærer sammen med behovene på arbejdspladserne, at der skal tages et større hensyn til psykiske, sociale, organisatoriske samt kompetence- og samarbejdsspørgsmål.

Kravet til arbejdstagernes omstillingsevne medfører større forventninger til arbejdslivet, hvilket udgør en stor udfordring for virksomhedernes arbejdsmiljø og arbejdsliv.

Samtidigt skal myndighederne understøtte en effektiv og hensigtsmæssig forankring af arbejdsmiljøet på arbejdspladserne.

Nye ansættelsesformer såsom tele- og distancearbejde, kontraktarbejde, freelance- og vikaransættelser stiller både arbejdsmiljøreguleringen og den arbejdsretlige regulering overfor nye udfordringer.

MR-A vil arbejde for et helhedssyn på arbejdslivet og metoder der kan kombinere arbejdsstyrkens beskæftigelsesmuligheder med *det gode arbejde*.

MR-A vil gennem informationsudveksling, forskningsprojekter og konferencer samarbejde om den nyeste udvikling indenfor arbejdslivet og arbejdsmiljøet. Dette gælder specielt,

- udvikling af en dybere forståelse af nye ansættelsesformer, nye arbejdstidsordninger, øget omstilling og nye organisationsformer i arbejdslivet
- forebyggelse af nedslidning, tidlig udstødning og tilbagetrækning fra arbejdsmarkedet, herunder tværsektorielle strategier der bygger på samarbejde mellem arbejdsmiljø- og sundhedsmyndigheder
- samarbejde om arbejdsmiljøforskning og udbud af kurser på områder som blandt andet arbejdsliv, sikkerhed, psykosociale spørgsmål og arbejdsorganisering.

3) Nedbrydning af grænsehindre i Norden – udbygning af det nordiske samarbejde

Målet for samarbejdet er at tage udgangspunkt i eksisterende analyser som afdækker udestående behov for initiativer til nedbrydning af grænsehindre og fremme af arbejdskraftens frie bevægelighed i Norden. De områder, der er tilknyttet MR-A, er arbejdsformidling, arbejdsløshedsforsikring, arbejdsmarkedsuddannelser og arbejdsmiljø.

Nedbrydning af grænsehindre er ofte et bilateralt problem koncentreret i grænseregioner, som for eksempel Øresundsregionen. Erfaringer med nedbrydning af bilaterale barrierer kan give bidrag til analyser og metoder til nedbrydning af grænsehindre på regionalt niveau. MR-A vil derfor tage udgangspunkt i de erfaringer landene allerede har gjort sig vedrørende nedbrydning af grænsebarrierer.

En del erfaringer med barrierer i grænseregionerne viser, at problemerne skal løses i et samspil med relaterede Ministerråd, hvorfor MR-A vil fremme det tværsektorielle samarbejde med relevante Ministerråd.

Arbejdskraftens frie bevægelighed på tværs af grænserne er også en af hovedmålsætningerne i EU og EØS samarbejdet. Det vil derfor være na-

turligt, at der også tages hensyn til dette samarbejde i udformningen af nordiske initiativer samt at kendskabet til nordiske analyser og metoder også bringes ind i det europæiske samarbejde. Samarbejdet vil endvidere tage udgangspunkt i de målsætninger, der er formuleret i eksisterende nordiske overenskomster og konventioner.

Indenfor MR-As område vil der blive taget følgende initiativer til nedbrydning af grænsebarrierer:

- MR-A vil følge op på de problemstillinger, der er blevet identificeret i *rapporten Barrierer for en pro-aktiv arbejdsformidlingsindsats i Norden*, herunder informationsbarrierer for arbejdstagere og arbejdsgivere
- MR-A vil kortlægge eventuelle problemområder indenfor arbejdsmarkedsuddannelses- og arbejdsmiljøområdet
- MR-A vil tage de nødvendige kontakter til relaterede fagministerråd til samarbejde om nedbrydning af tværsektorielle grænsehindringer

4) Fremme af den nordiske velfærdsmodel, det europæiske perspektiv og samarbejdet med nærområderne

Arbejdsmarkeds- og arbejdsmiljøområdet er et centralt element i den nordiske velfærdsmodel. Samarbejdet med arbejdsmarkedets parter er en vigtig del af velfærdsmodellen og dens videre udvikling.

Nordisk Ministerråd har igangsat et 5-årigt *velfærdsforskningsprogram* fra år 2000. I løbet af programperioden vil der fremkomme resultater på blandt andet arbejdsmarkeds- og arbejdsmiljøområdet. Forskningsresultaterne vil blive inddraget i Ministerrådets arbejde med henblik på erfaringsudveksling om centrale udfordringer for videreudviklingen af de nordiske velfærdsstater.

Fælles nordiske traditioner - såsom aktiv arbejdsmarkedspolitik, en høj standard inden for arbejdsmiljø og en fremtrædende rolle for arbejdsmarkedets parter - har gjort det naturligt også at udveksle synspunkter angående aktuelle sager og initiativer på dagsordenen i *EU-samarbejdet* samt den senere implementering af EU-direktiver.

MR-A vil fortsætte udvekslingen af synspunkter om aktuelle sager og initiativer på EU-dagsordenen, hvilket i kraft af EØS-samarbejdet også har relevans for de nordiske lande, der ikke er medlemmer af EU.

De nordiske landes samarbejde med Nordens Nærområder (Baltikum, Kaliningrad, de nordvestlige dele af Rusland samt det arktiske område) om udvikling af demokratiske og administrative strukturer vil fortsætte. Der vil i den forbindelse blive lagt vægt på støtte til de baltiske staters forberedelse til medlemskab af EU, bl.a. i form af hjælp til implementering af EU-retsakter.

Samarbejdet til fremme af *den nordiske velfærdsmodel, det europæiske perspektiv og samarbejdet med Nærområderne* vil efter behov foregå med relaterede ministerråd og skal føre til følgende initiativer:

- opfølgning af velfærdsforskningsprogrammets anbefalinger
- samarbejde i det forberedende EU-arbejde og ved implementering af EU-direktiver
- udarbejdelse af projekter og afholdelse af møder i Nærområderne, blandt andet til støtte af de baltiske staters forberedelse til medlemskab af EU

IV. Rapportering og evaluering

Udvalg og grupper under EK-A skal årligt afrapportere opnåede resultater, herunder status for gennemførelse af samarbejdsprogrammet. Der skal endvidere fremlægges en virksomhedsplan for det kommende år til opfyldelse af mandat og samarbejdsprogram. Rapporteringen foretages via et skema, som efterfølgende indarbejdes i EK-As mødemateriale til efterårs-mødet, således at informationerne kan danne grundlag for udvalgenes rammebevillinger for det kommende år. EK-A kan på denne måde sikre samarbejdsprogrammets implementering og i nødvendigt omfang forelægge resultaterne af arbejdet for MR-A.

Gennemførelsen af samarbejdsprogrammet skal evalueres forud for afslutningen af programperioden med henblik på udformningen af det næste samarbejdsprogram. Nordjobb-programmet skal ligeledes evalueres i løbet af programperioden, herunder dets betydning for arbejdsmarkedsområdet.

V. Organisatoriske og økonomiske forudsætninger

En fleksibel organisationsstruktur under embedsmandskomitéen (EK-A) er en forudsætning for, at MR-As virksomhed hurtigt og effektivt kan tilpasse forandringer.

Organisationsstrukturen omfatter fem permanente faglige udvalg, der varetager administrationen af mere konkrete opgaver samt en omfattende projektvirksomhed:

- Arbejdsmarkedsudvalget
- Arbejdslivs- og arbejdsretsudvalget (NAU)
- Migrationsudvalget
- Arbejds miljøudvalget
- Arbejds miljøforskningsudvalget

Derudover har EK-A en Kontaktgruppe der støtter Ministerrådssekretariatet i løsningen af upolitiske administrative opgaver; en Nordisk Informationsgruppe (NIAL) der formidler information om nordiske arbejdslivsspørgsmål samt en Kontaktgruppe for arbejdsmarkedsservice, der refererer til arbejdsmarkedsudvalget.

Arbejdsmarkeds- og arbejdsmiljøsektoren finansierer *Nordisk Institution for Videreuddannelse indenfor Arbejds miljøområdet* (NIVA) som udarbejder og afholder kurser og seminarer på højt fagligt niveau.

Sektoren støtter endvidere Nordjobb-programmet økonomisk med årlige bevillinger i henhold til nærmere fastlagte retningslinier.

I tillæg til den faste struktur er der mulighed for efter behov at nedsætte for eksempel ad hoc grupper eller kontaktgrupper for relevante samarbejdsområder.

MR-A vil anvende denne fleksibilitet til omrokering af ressourcer, når dette måtte være nødvendigt for at løse arbejdsopgaverne bedst muligt.

MR-A vil udvikle samarbejdet med arbejdsmarkedets parter både politisk og organisatorisk.

MR-As rammebudget for år 2000 på Arbejdsmarkeds- og arbejdsmiljøområdet er på ca. 13.2 MDKK, svarende til ca. 2% af det samlede budget for Nordisk Ministerråd. Derudover kan fagsektorerne i Nordisk Ministerråd centralt byde ind på midler på nærområdepuljen til gennemførelse af relevante projekter.

Løsningen af de store opgaver i programperioden 2001-2004, herunder styrkelse af en effektiv og aktiv arbejdsmarkedspolitik, integration af svage grupper på arbejdsmarkedet, fremme af livslang læring, samt tryghed i arbejdsmiljøet og arbejdslivet, stiller krav om, at de nødvendige økonomiske ressourcer er tilstede.

Presidiets betänkande

över Nordiska ministerrådets årsberättelse 1999 (C 1), Nordiska ministerrådets redogörelse för planerna för det nordiska samarbetet (C 2) samt Nordiska ministerrådets förslag till budget för 2001 (B 189/p)

Nordiska ministerrådet har till Nordiska rådet överlämnat årsberättelsen 1999, C 1, redogörelse för planerna för det nordiska samarbetet 2001, C 2, samt förslag till budget för 2001, B 189/p.

Bilaga: Utskottens synpunkter se s. 681

Reservation från den konservativa gruppen se s. 685

Uttalande från vänstersocialistiska gruppen se s. 690

1. Presidiets förslag till plenarförsamlingen

Presidiet föreslår att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att dialogen mellan Nordiska rådet och Ministerrådet inför 2002 års budgetarbete inleds så snart som möjligt efter sessionen

att Ministerrådets budgetarbete baseras på konkreta förslag, varvid budgetens roll som styrinstrument stärks och andelen odisponerade medel i slutet av budgetåret minskas.

att beslut över disponering av medel inom ramen för den nya budgetposten 1-2203-2 för Strategiska och kulturpolitiska insatser sker efter samråd med Nordiska rådet

att Ministerrådet i sitt budgetarbete inför 2002 uppmärksammar eventuella budgetkonsekvenser av Rådets rekommendationer, samt

att Ministerrådet i sitt budgetarbete inför 2002 prioriterar ytterligare insatser inom följande områden:

- Ett konkurrenskraftigt Norden
- Regionalpolitiska åtgärder
- Barn och unga i Norden och Nordens närområden
- Insatser mot främlingsfientlighet och för integration av icke-nordbor bosatta i Norden

- Kulturområdet med särskild uppmärksamhet på Orkester Norden, den nordiska biblioteksveckan, frivilligorganisationerna (särskilt utökat stöd till ungdomsorganisationernas nordiska samarbete folkrörelsernas samarbetsprojekt i Ryssland och Baltikum) samt utökning av bevillningsramen för Nordiska kulturfonden
- Mobilitet och minskning av gränshinder, därinom Hallå Norden, NordplusMini och NordplusJunior
- Västnorden och det arktiska samarbetet
- Demokrati och medborgarinflytande
- Närområdesprogrammet inkl. sektorernas aktiviteter inom närområden
- Jämställdhet samt
- Sociala och hälsopolitiska områden .

Presidiets förslag till plenarförsamlingens beslut om ändringar i budgeten för år 2001 innebär, jämfört med Ministerrådets förslag av den 14 juni 2000, följande:

Förhöjning av anslagen till

1-2298-2 Insatser mot främlingsfientlighet	med	1.000.000 DKK
1-2230-2 NORDBOK	med	300.000 DKK
1-2522-1 Stötteordningen för Nordisk folkupplysning och vuxenutbildning	med	500.000 DKK
2-0830-2 Demokrati och medborgarpolitik	med	1.000.000 DKK
2-6110-2 Projektmedel för regional- samarbete	med	1.000.000 DKK
1-2256-2 Nordiska musikkommittén, NOMUS för ökat stöd för Orkester Norden	med	500.000 DKK

Reducering av anslagen till

1-2203-2 Strategiska kultursatsningar	med	1.000.000 DKK
1-2520-2 Styrningsgruppen for nordisk folkeopplysning og voksenopplæring	med	500.000 DKK
1-3410-2 Projektmedel – IT-samarbete	med	500.000 DKK
3-4110-2 Projektmidler – Arbejdsmarked og miljø	med	500.000 DKK
1-3132-2 Nordisk forskningsprogram om språkteknologi	med	300.000 DKK
3-4620-2 Velfærdsforskning	med	1.000.000 DKK
4-0445-2 Ministerrådsreserven	med	500.000 DKK

Presidiet föreslår vidare plenarförsamlingen

att ministerrådets årsberättelse för år 1999, C 1 samt ministerrådets redogörelse för det nordiska samarbetet, C 2, läggs till handlingarna

att i övrigt instämma i vad presidiet anför i detta betänkande.

2. Redogörelsen för planerna för det nordiska samarbetet, C 2

I inledningen av plandokumentet för verksamhetsåret 2001 konstateras att budgeten är ett grundläggande verktyg för såväl formuleringarna som förverkligandet av de politiska målen. Nordiska rådet vill understryka vikten av att budget är så utformad att den fungerar som styrinstrument för det nordiska samarbetet. Detta är av avgörande betydelse för att Rådet skall kunna ha inflytande över budget och verksamhet.

Ministerrådets plandokument är upplagt på de tre pelarna: Samarbetet inom Norden, Nordens närområden och samarbetet med Europa/EU/EES. Samarbetet inom Norden omfattar största delen av den nordiska budgeten med strategier för det inre nordiska arbetet där "...samarbejdet bygger på en helhedsförståelse af det nordiske med samordning af indsatserne, øgning af det tværsektorielle samarbejde, bedre ressourceudnyttelse og optimering af den nordiske merværdi. Endvidere tilstræbes ved strukturering af områderne, at der tages hensyn til behovet for øget politisk aktualitet."

Nordiska rådet vill understryka att dialogen mellan parlamentarikerna och ministerrådet skall vara grunden för all planering i det nordiska samarbetet.

Nordiska rådet har under senare år lyft fram samarbetet inte bara inom det officiella, politiska Norden utan också inom civilsamhället. Därför ser rådet med tillfredsställelse att riktlinjer för samarbetet mellan ministerrådet och frivilligsektorn är på väg att färdigställas. I sammanhanget vill presidiet peka på den aktuella framställningen om rekommendationer till ministerrådet gällande frivilligsektorn och dess arbete och nätverk i Norden, Nordens närområden och Europa och som bygger på rapporten "Et handslag till det frivillige Norden".

På kulturområdet lägger ministerrådet fram ett förslag som möjliggör starkare politiskt inflytande, koncentration av insatserna och ökad nationell förankring. Rådet utgår ifrån att ministerrådet lägger fortsatt vikt på att reformarbetet på kultursektorn skall ske i dialog med Nordiska rådet.

Vad gäller barn och unga i Norden och Nordens närområden har rådet under senare år lyft fram behovet av ökade insatser. Presidiet utgår från att de av ministerrådet utarbetade tvärsektoriella handlingsplanerna som väntas träda i kraft 2001 kommer att följas upp och utvärderas.

På miljöområdet träder 2001 i kraft strategi för en hållbar utveckling Norden. Strategin omfattar bl a sektorerna jord- och skogsbruk, energi, fiske och transport, bostäder, kemikalier, klimat och hav. Nordiska rådet

ser positivt på detta och förutsätter att Ministerrådet vid genomförandet av strategin följer Rådets rekommendationer gällande berörda sektorer.

Miljösektorn föreslås emellertid få en reduktion av medlen med 5,1 %, beroende på överskott på projektmedel från -99. Verksamheten kommer att bedrivas i oförminskad omfattning med hjälp av dessa odisponerade medel.

Nordiska rådet finner det emellertid anmärkningsvärt att Ministerrådet föreslår att arbetet med nordisk resurseffektivisering skall avslutas. Det inledande arbete som bedrivits inom detta område vad gäller möjligheter att reducera resursanvändningen och öka effektiviteten inom bl.a. skogssektorn har varit av stort intresse. Det borde vara en självklar åtgärd inom ramen för bärkraftig utveckling att finansiera väsentligt fler sektorsstudier. Nordiska rådet vara en självklar åtgärd att inom ramen för bärkraftig utveckling finansiera väsentligt fler sektorsstudier.

Ministerrådets budgetförslag för år 2001

2.1 Övergripande kommentarer

Ministerrådets budgetförslag för år 2001 innebär en ökning av budgetramen med 10 MDKK och uppgår därmed till 751,5 MDKK. Ministerrådet anför att det nordiska "...samarbejdet bygger på en helhedsforståelse af det nordiske med samordning af indsætterne, øgning af det tværsektorielle samarbejde, bedre ressourceudnyttelse og optimering af den nordiske merværdi. Endvidere tilstræbes ved strukturering af områderne, at der tages hensyn til behovet for øget politisk aktualitet."

Nordiska rådet vill understryka att dialogen mellan parlamentarikerna och ministerrådet skall vara grunden för all planering i det nordiska samarbetet.

Icke disponerade medel

Av budgetförslaget framgår att en rad projekt vid utgången av 1999 inte hade disponerat de budgeterade medlen. Ministerrådets generalsekreterare har i samband med presentationen av sin budgetanalys 2000 angivit summan 50 MDKK som inte disponerats och att med största sannolikhet kommer beloppet att vara det samma vid utgången av år 2000.

På ett antal områden visar utfall och prognoser att verksamheten inte genomförts i enlighet de beslut som fattats rörande budgeten. Sådana, av Nordiska rådet prioriterade områden är t.ex. sysselsättning och arbetsmarknadspolitik, miljösamarbetet, insatser för demokrati och medborgarpolitik samt regionalsamarbete.

Nordiska rådet ser det som ytterst angeläget att Ministerrådet i sitt budgetarbete inför kommande år förändrar budgetarbetet så att budgeten baseras på konkreta förslag, varvid budgeten fungerar som ett styrinstrument

för att i möjligaste mån minska andelen av odisponerade medel i slutet av budgetåret.

2.2 Kultursektorn

1.2203-2 *Strategiska kultursatsningar*

I budgetförslaget för 2001 introducerar Ministerrådet en ny budgetpost "strategiska kultursatsningar" för att följa upp kulturministrarnas kulturstrategi "Nordiskt kultursamarbete vid årtusenskiftet". Vägledande för disponeringen av beviljandet är de kulturpolitiska prioriteringar som definieras av kulturministrarna och utformas närmare genom Nordiska rådets rekommendationer, ordförandeprogrammet och av ministerrådets strategier.

Nordiska rådet förutsätter att Ministerrådets budgetprocedur skall ske i samråd med kultursektorns olika områden och resultatet av dialogen skall tillsammans med Rådets rekommendation över budgetförslaget utgöra grunden för de slutliga prioriteringarna av satsningsområden.

Budgetposten föreslås uppgå till 7.161.000 DKK år 2001.

Målet för detta, strukturellt nya budgetinstrument för implementering av samnordiska kulturpolitiska beslut är att: (*Citat ur Ministerrådets budgetförslag*)

- *Etablera* ett första steg i riktning mot en kulturbudgetstruktur som i större grad gör det möjligt att fokusera på mål och resultat.
- *Försäkra* möjlighet till snabbare respons på politiskt intressanta initiativ, idet detaljbudgeteringen (fördelningen) av budgetposten sker tidsmässigt närmare budgetåret 2001.
- *Bereda* kulturministrarna ekonomiskt handlingsutrymme under budgetåret och ett direkt inflytande på beslut om större strategiska och viktiga projekt.
- *Stimulera* de underordnade fackorganens och kommittéernas möjligheter och förmåga att agera aktivt och komma med nya initiativ.
- *Förbereda* underlag för att granska och evaluera de olika organens och kommittéernas framtida funktioner, arbetsuppgifter och struktur inom kultursamarbetet.
- *Skapa* mera transparenta och reaktionskraftiga element i kulturbudgeten och dess disponering och därmed utforma ett bättre styrningsverktyg för Nordiska rådet och kulturministrarna.

Ministerrådet föreslår, att beviljandet till strategiska kultursatsningar under år 2001 användes till:

- Prioritering av insatser för barn och unga med hänsyn till att förstärka nordisk samhörighet och identitet samt främja en ökad internationell förståelse.

- Synliggöra resultaten av nordiskt konstnärligt skapande. Kulturella verksamheter som har stor genomslagskraft i Norden och internationellt bör främjas.
- Samarbete beträffande aktuella mediepolitiska frågeställningar, i syfte att ge de nordiska länderna ökade möjligheter att påverka utvecklingen på medieområdet.
- Förankring av kultursamarbetet hos medborgarna i de nordiska länderna.
- Insatsen mot främlingsfientlighet och rasism som en integrerad del av aktiviteterna på kulturens olika områden. (Slut citat)

Nordiska rådet ställer sig bakom utgångspunkterna till ministerrådets förslag och förutsätter att det före slutgiltiga beslut genomförs en dialog med kultursektorns organ och Nordiska rådet. Samtidigt vill Rådet särskilt betona vikten av att öka möjligheterna för medborgarna - inte minst barn och unga - att bli delaktiga i det nordiska kultursamarbetet.

Insatser mot främlingsfientlighet och rasism är ett av områdena som Rådet under senare år prioriterat, inte minst när det gäller att ge stöd till mångkulturella aktiviteter riktade till barn och unga.

Mot denna bakgrund anbefaller rådet

- att ur budgetposten 1-2203-2 Strategiska kultursatsningar 1.000.000 DKK förs över till budgetposten 1-2298-2 Insatser mot främlingsfientlighet för att säkra stödet för särskilda insatser på området, samt
- att 600.000 DKK inom posten 1-2203-2 Strategiska kultursatsningar öronmärkes för mångkulturella insatser riktade till barn och unga.

1-2205-1 Nordiska kulturfonden

Ökade resurser till kulturfonden har varit återkommande förslag vid budgetdiskussionerna i Nordiska rådet. Ingen ökning föreslås emellertid i ministerrådets budgetförslag 2001.

I förslaget framhålls, bl a mot bakgrund av det stora antalet ansökningar om stöd som vida överstiger vad fonden kan fördela, att andelen egna projekt kommer att begränsas under de kommande åren. Det anges också att fonden inför år 2001 skall "klargöra inom vilka verksamhetsområden och mellan vilka länder/ geografiska områden som fondens begränsade medel är mest angelägna".

I samband med behandling i rådet av "frivilligrapporten" har framhållits att kulturfonden i högre grad bör ge stöd till frivilligorganisationers kulturprojekt. Rådets förslag om bättre ramvillkor för frivilligsektorn lyfter fram detta särskilt. Behovet av ökade resurser för fonden har därmed inte minskat.

Rådet ser med tillfredsställelse att Nordiska kulturfondens styrelse bliver bredare med företrädare för de självstyrande områden. Detta kommer också att motivera ökade resurser för fonden så att bevillningsramen inte minskar på bekostnad av härmed utökad administration.

Rådets kontrollkommitté har i sin rapport lyft fram följande:

Den stora mängden ansökningar indikerar att behovet är stort i förhållande till tillgängliga resurser, och Nordiska rådet har de senaste åren påtalat önskvärdheten av ökade anslag till fonden. Detta måste dock ses i relation till främst Nordiska ministerrådets verksamhet på motsvarande områden. Eftersom budgetramen är gemensam måste man i budgetarbetet avgöra var resurserna kommer till bäst användning. Vidare kan behov av någon form av arbetsfördelning/samordning finnas både av allmänna effektivitetsskäl och eftersom budgetens styrande effekt urholkas om samma verksamhet kan finansieras ur olika anslag på samma budget.

Kulturfonden liksom de andra nordiska stödordningarna är viktiga instrument för att ge stöd till nordiskt kultursamarbete. Nordiska rådet utgår ifrån att ministerrådet tar fasta på kontrollkommitténs konklusioner gällande inriktning och prioriteringar inom alla dessa stödordningar.

Vidare vill rådet att ministerrådet på alla sätt underlättar ansökningsproceduren inom kulturfonden i allmänhet och för frivilliga organisationer i synnerhet.

1-2230-2 Nordisk litteratur- och bibliotekskommittén NORDBOK

I budgetförslaget anges att 600.000 DKK av NORDBOKS anslag om 6.610.000 DKK skall användas för Nordiska biblioteksveckan, vilket följer Nordiska rådets rekommendationer. Nordiska rådet ser detta med tillfredsställelse.

År 2001 är EU:s språkår. Litteraturen är en viktig bärare av språken. Rådet anser att språkåret bör uppmärksammas även på nordiskt plan genom ökade satsningar på översättning och flerspråkig utgivning av barnlitteratur.

Nordiska rådet anbefaller att NORDBOKS anslag för 2001 ökas med 300.000 DKK för att användas för översättning och flerspråkig utgivning av barnlitteratur.

1-2256-2 Nordiska musikkommittén, NOMUS

Nordiska Rådet ser Orkester Nordens verksamhet som ett värdefullt inslag i kulturaktiviteter som samlar de unga utövarna av klassisk musik. Orkester Norden får sitt grundbidrag om 1.000.000 DKK genom anslaget till Nordiska musikkommittén.

Mot den bakgrunden föreslår Rådet att anslaget till NOMUS förhöjs med 500.000 DKK, d.v.s. det sammanlagda bidraget till Orkester Norden ökas från 1.000.000 DKK till 1.500.000 DKK.

2.3 Utbildning och forskning

Utbildning

1-2516 Nordplus-mini

Målet med NORDPLUS-mini är att öka det nordiska utbytet mellan barn och unga i grundskoleåldern och genom att stimulera till samarbete mellan skolor i Norden främja en ökad nordisk kultur- och språkförståelse hos barn och unga. NORDPLUS-mini är rekommenderat av Nordiska Rådet, genom Rek. 11/1997.

Nordiska rådet ser med tillfredsställelse att Nordplus-mini föreslagits en ökning från 3.251.000 DKK till 5.251.000 DKK år 2001.

1-2520-2 Styrgruppen för nordisk folkbildning och vuxenutbildning

Denna post reducerades förra året och 500.000 DKK överflyttades till blocktillskottet under posten 1-2522-1. Ministerrådet föreslår för år 2001 att anslaget ökas till över 1999 års nivå då för övrigt endast 82% av anslagna medel användes.

En handlingsplan för åren 2000-2004 har utarbetats av styrgruppen. Nordiska rådet förutsätter att ministerrådet följer upp och utvärderar handlingsplanen och ger rådet löpande information om resultaten.

Med hänvisning till Rådets prioritering av frivilligsektorn föreslås att anslaget till styrgruppen reduceras med 500.000 DKK, vilket överförs till Stödordningen för nordisk folkkupplysning och vuxenutbildning.

1-2522-1 Stödordning för nordisk folkbildning och vuxenutbildning

Nordiska rådet ser positivt på att anslaget för stödordningen förra året ökades något. Avsikten var att ökningen genom blocktillskotten skulle komma folkbildnings-organisationerna till del. Det reducerade anslaget för styrgruppen innebär emellertid att administrationen beslutade ta bort möjligheten som tidigare funnits för folkbildningsorganisationerna att söka projektmedel utanför blocktillskottet.

Mot ovanstående bakgrund anbefaller Rådet att budgetposten 1-2522-1 Støtteordningen for nordisk folkeopplysning og vokseopplæring ökas med 500.000 DKK till förmån för de fem nordiska studieförbunds-sammanslutningar (blocktillskott).

Forskningsprogrammen

Nordiska ministerrådet använder en stor del av budgeten på direkt stöd till forskningssamarbete i form av tidsbegränsade forskningsprogram, stödordningar och högt specialiserade forskningsinstitutioner. I 1998 fastlades enligt Nordiska rådets rekommendation en forskningspolitisk strategi för utvecklingen av forskningssamarbetet på alla ministerrådets verksamhetsområden.

Ministerrådets budgetförslag redovisar en planeringsram för forskningsprogrammen 1998-2005. Det föreslås för 2001 en samlad budget om 24,8 NDKK för forskningsprogrammen. Däri ingår två nya forskningsområden:

- Forskningsprogrammet om oceanografi
- Forskningsprogrammet om säkerhetspolitik

För de forskningsprogram som redan startats kan noteras att enligt budgetförslaget kommer programmet *välfärdsforskning* för år 2001 - och för vart och ett av de kommande tre åren - att tilldelas 8.000 TDKK. Dessutom anges i budgetförslaget att projektet startar under år 2001, trots att medel anslagits både 1999 och 2000.

Forskningsprogrammet *språkteknologi* föreslås för år 2001 - och för vart och ett av de kommande tre åren - tilldelas 5.070 TDKK. Detta innebär för åren 2001-2004 att programmet utökas med 6.000 TDKK.

Mot ovanstående bakgrund föreslår Nordiska rådet

*att 3-4620-2 Velfärdsforskning reduceras med 1.000.000 DKK samt
att 1-3132-2 Nordisk forskningsprogram om språkteknologi reduceras
med 300.000 DKK*

2.4 IT-samarbete

1-3410-2 Projektmedel – IT-samarbete

Ministerrådet har fr o m år 2000 reserverat 1.020.00 DKK för aktiviteter som förbereder och ger underlag för ministrarnas diskussion om aktuella frågor av betydelse för kunskapssamhällets utveckling. Aktiviteterna avses genom nordiskt samarbete ge tydliga synergieffekter och skapa mervärde i ett internationellt perspektiv.

IT-frågor behandlas även inom andra sektorer i det nordiska samarbetet. Ministerrådet menar att det är därför viktigt att samarbetet får en politisk och tvärsektoriell profil, samt att man därigenom bygger upp samsamarbetsrelationer till de andra nordiska ministerråd som behandlar IT-frågor.

Nordiska rådet konstaterar att Ministerrådet under år 2000 ännu inte använt något av de anslagna medlen och att lika stor summa föreslås till budgetposten för nästa år. Därför anbefaller Rådet att 1-3410-2 Projektmedel – IT-samarbete reduceras med 500.000 DKK i budgeten för år 2001.

2.5 Närområden

Enligt Ministerrådets budgetförslag 2001 kommer sammanlagt ca 132 MDKK att användas till samarbete med närområdena. Detta betyder att

den totala fördelningen av medel till närområdessamarbetet minskar med cirka 13,5 MDKK jämfört med budget för 2000.

Inom den totala budgetramen för samarbetet med närområden inryms dels närområdesprogrammet, dels sektorernas egna budgetmedel för närområdesaktiviteter. Enligt ministerrådsförslaget ökas närområdesprogrammet med 1.000.000 DKK medan sektorernas medel för närområdesaktiviteter föreslås att minskas med ca 14.500.000 DKK.

Nordiska rådet vill i sammanhanget fästa särskild uppmärksamhet på att det långsiktiga arbete, som Rådet förordat gällande demokrati- och medborgarfrågor i Nordens närområden, inte bör bli lidande av de föreslagna nedskärningarna inom närområdesprogrammet.

2-0830-2 Demokrati och medborgarpolitik

Ministerrådet föreslår för år 2001 oförändrat anslag. Nordiska rådet vill i sammanhanget påminna om pågående behandling av medlemsförslag inom frivilligsektorn gällande bl.a. demokratiutveckling inom närområden.

Nordiska rådet ser det ytterst angeläget att samarbetet för en stabil utveckling genom förstärkning av demokratiska strukturer i närområdena kan ökas. Rådet delar Ministerrådets förslag till prioriteringar under budgetposten år 2001, men vill dessutom lyfta fram utvecklingen av det folkliga samarbetet mellan Norden och närområdena med tonvikt på Nordvästra Ryssland.

Mot bakgrund av ovanstående föreslår Nordiska rådet höjning av budgetposten 2-0830-2 med 1.000.000 DKK.

2.6 Regionalt samarbete

I takt med att Europasamarbetet utvecklas kommer det regionala samarbetet inom Norden, Nordens gränsområden och i Europa att få ökad betydelse. Mot den bakgrunden anser Nordiska rådet det anmärkningsvärt att Ministerrådet föreslår reducering av anslagen inom sektorn.

2-6110-2 Projektmedler – Regionalsamarbeid

Ministerrådet föreslår reducering av budgetposten med nästan 2 miljoner DKK. Samtidigt vill Rådet att aktiviteterna för regionalt samarbete ökas. Nordiska rådet stöder de prioriteringar som Ministerrådet föreslår inom budgetposten för år 2001 och föreslår en höjning av budgetposten med 1.000.000 DKK.

2.7 Arbetsmarknad och arbetsmiljö

3-4110-2 Projektmedler – Arbejdsmarked og -miljø

Enligt Ministerrådets prognos över odisponerade medel vid utgången av år 2000 står 1.000.000 DKK kvar av budgetposten.

Nordiska rådet föreslår att budgetposten inför år 2001 reduceras med 500.000 DKK.

2.8 Övriga budgetsektorer

4-0445-2 Ministerrådets reserv

Ministerrådsreserven är avsedd att användas för att ge stöd till relevanta projekt, som initieras under budgetåret. Från 1998 föreligger en samrådsprocedur med Nordiska rådet vid beviljning av medel ur ministerrådsreserven.

Under 1999 har beviljats medel bl a till försöksverksamheten med servicetelefonen "Hallå Norden", seminarium för mänskliga rättigheter vid Islands universitet och bidrag till Nordisk Vismannspanel.

Ministerrådsreserven uppräknades från 1.983.00 DKK år 1999 till 5.017.000 DKK år 2000. För år 2001 föreslås oförändrat anslag.

Nordiska rådet har förståelse för att Ministerrådet har en reserv till aktuella projekt och ser positivt på det etablerade samrådsförfarandet. Mot bakgrund av att det enligt prognosen står 600 000 DKK kvar av anslaget vid utgången av år 2000 föreslår Rådet att ministerrådsreserven för år 2001 reduceras med 500.000 DKK.

4-1025-2 Norden i Fokus

En ny budgetpost föreslås vars ändamål är upprättande av informationscentra i nordiska huvudstäder. I Oslo, Stockholm och Köpenhamn har sådana etablerats och dessa finansieras under år 2000 via ministerrådsreserven. Det planeras motsvarande aktiviteter i Helsingfors (NIFIN) och Reykjavik (Nordens hus).

Nordiska rådet förutsätter att Norden i fokus inte ska belasta NIFINs eller Nordens hus ordinarie budget utan belastar den särskilda budgetposten för projektet.

4-1030-2 Hallå Norden

Hallå Norden är en servicetelefon i de nordiska länderna som syftar till att ge medborgarna råd och vägledning när det gäller det nordiska regelverket. Syftet är framförallt att ge klarhet kring frågor som rör förhållanden i samband med flyttningar över gränserna. Ett komplement till servicetelefonerna är den databas med det nordiska regelverket som finns tillgängligt i Nordiska ministerrådssekretariatet. Denna bas skall även ge information till institutioner och myndigheter i de nordiska länderna om gällande regelverk. Målet med verksamheten är att minska gränshinder i Norden.

Nordiska rådet har ställt sig bakom etableringen av Hallå Norden. Rådet vill betona vikten av att Hallå Norden är tillgänglig för alla nordbor. Det framgår inte av budgetförslaget hur Hallå Norden är tänkt att betjäna dem som har finska och isländska som modersmål.

Nordiska rådet vill betona att de föreslagna medlen om 1.000.000 DKK kommer oavkortat att användas till verksamheten och inte till den centrala administrationen.

4-1040-2 Översättning och tolkning

Nordiska rådet ser med tillfredsställelse att ministerrådet föreslår en ökning av budgetposten för 2001.

Helsingfors den 19 oktober 2000

Dorte Bennedsen (S)

Ísólfur Gylfi Pálmason (F)

Johan J. Jakobsen (Sp)

Anita Johansson (s)

Elver Jonsson (fp)

Hannes Manninen (Kesk.)

Outi Ojala (Vas.)

Riita Prusti (SPD)

Sighvatur Björgvinsson (A)

Bilagor till budgetbetänkandet

Utskottens synpunkter

1. Nordenutskottet

Nordenutskottet konstaterar att rådets beredning av betänkandet över ministerrådets budgetförslag primärt görs av rådets budgetgrupp och av rådets partigrupper, men att utskotten vid septembermötena ges möjlighet att komma med sina inspel till budgetgruppen. Nordenutskottet har vid sitt möte den 26 september 2000 diskuterat budgetgruppens arbete. Det förefaller att budgetgruppen i sitt förberedande arbete åstadkommit en god analys av ministerrådets budgetförslag 2001 och att Nordenutskottets prioriteringar verkar tillgodosedda. En fortsatt uppmärksamhet bör ägnas den administrativa kostnadsutvecklingen till förmån för de operativa insatserna.

Nordenutskottet *föreslår* att budgetgruppen prioriterar och säkrar beviljningar till:

- a) Støtteordningen for Nordisk Folkopplysning og Voksenopplæring
- b) Hallo Norden
- c) Nordplus junior
- d) Nordiska kulturfonden och
- e) Nordiska ungdomskommittén.

Utskottet har inget att anmärka på budgetgruppens arbete, men gör budgetgruppen uppmärksam på faktorer som eventuellt kan föranleda behov av ökade beviljningar på vissa budgetposter och som det står budgetgruppen fritt att se över och värdera:

1. Urval av rekommendationer på Nordenutskottets sakområde – ev budgetkonsekvenser
2. Nordenutskottets prioriteringar år 2000
3. Nordenutskottets förslag till rådets beslut om rekommendationer/framställningar
4. Nordenutskottet 2001 - Övergripande prioriteringar

1. *Urval av rekommendationer på Nordenutskottets sakområde – ev. budgetkonsekvenser*

18/1996/nord	Bekämpning av sexuellt missbruk av barn
11/1997/nord	Nordplus-mini
20/1997/nord	Utökat TV-samarbete
23/1997/nord	Stödfunktion för multimedieproduktion
24/1997/nord	Stöd till konstnärlig utformning på CD-ROM
20/1998/nord	Strategimodell för nordisk kulturpolitik
22/1998/nord	Nordisk språkpolitik

- 35/1998/nord Nordiskt samarbeite inom transport-, kommunikations- og trafiksikkerhetsområdet
- 2/1999/nord Tvrsektoriell handlingsplan og atgærder for barn og unga
- 5/1999/nord Mobbing og våld blant barn og ungdomar
- 9/1999/nord Strategi for nordiskt utbildnings- og forsknings samarbeite 2000-2004
- 10/1999/nord Ömsesidigt godkännande av förhandsgranskning av film
- 12/1999/nord Handlingsplan for afskaffelse af grænsehindringer i Norden

2. *Nordenutskottets prioriteringar år 2000*

Regionalpolitikk - ett gränslöst Norden, Sosial- og helsepolitikk, Narkotika, Den ideella sektoren, Bioetik/Bioteknologi, Velfærd i ett globalt perspektiv

3. *Nordenutskottets forslag till rådets beslut om rekommendationer/framstillinger*

Presidiet respektive plenarforsamlingen vid den 52:a sessionen forventas godkænne Nordenutskottets forslag till rekommendationer på ovan nämnda prioriteringsområder:

- Ministerrådsforslag angående nordisk regionalpolitisk samarbeidsprogram 2001-2005
- Ministerrådsforslag om ændringer af overenskomsten om Nordisk Kulturfond
- Ministerrådsforslag om nytt samarbeidsprogram for sosial- og helse-sektoren i Nordisk Ministerråd 2001-2005
- Ministerrådsforslag om samarbeidsprogram for narkotikasektoren 2001-2005 samt Handlingsplan for narkotikasektoren 2000
- Utskottsforslag om velfærd og demokrati i ett globalt perspektiv
- Utskottsforslag om kartlægning av narkotika
- Medlemsforslag om skapande av gemensam nordisk satsning på demensproblematikken
- Medlemsforslag om narkotikabekæmpning i ett nordisk perspektiv
- Medlemsforslag om bedre rammevilkår for frivillig innsats
- Medlemsforslag om at binde Norden sammen gjennom ny informasjonsteknologi
- Medlemsforslag om Det frivillige Norden – behov for kunnskap og anerkjennelse
- Medlemsforslag om nordiskt samarbeite inom området for bioetik

4. *Nordenutskottet 2001 - Övergripande prioriteringar*

Regional utveckling i Norden (regionalpolitik, gränshinder)

Ett multietniskt Norden (bekämpning av rasism och främlingsfientlighet, invandring, flyktingar, integration, kultur, skola)

Livskvalitet i Norden (kulturpolitik, socialpolitik, hälsopolitik, jämställdhet, familjepolitik, barn och unga, kriminalitet)

Forskningsmässiga utmaningar i Norden (forskning, bioetik)

Nordisk språkpolitik i Europa 2001 (nordisk språkpolitik i internationellt perspektiv, Nordmål 2001, Europarådets språkår 2001)

Ärenden som anknyter till utskottets prioriteringar 2001 med ev. inverkan på ministerrådets budget 2001:

- Ministerrådsförslag angående nordisk regionalpolitisk samarbetsprogram 2001-2005
- Ministerrådsförslag om en tvärssektoriell handlingsplan för barn och unga 2001-2005
- Ministerrådsförslag om samarbetsprogram på jämställdhetsområdet 2001-2005

2. **Närområdesutskottet**

Ministerrådsförslaget till plandokument och budget 2001, kommentarer angående sektorerna miljö, energi, jord- och skogsbruk samt fiskeri

Nordiska rådets budgetprocess

Presidiet har tillsatt en budgetarbetsgrupp, vilken skall lägga fram underlag för Presidiets ställningstagande angående budgeten. Budgetarbetsgruppen har bl.a. bett utskotten att inkomma med synpunkter och Närområdesutskottet har i samband med junimötena överlämnat synpunkter till arbetsgruppen.

Budgetgruppen förbereder ett utkast till budgetbetänkande, vilket skall föreläggas Presidiet för en första behandling vid septembarmötena i Västerås. Slutligt ställningstagande beräknas ske vid Presidiets möte i oktober.

I sina kommentarer till budgeten och frågor till ministerrådet om budgeten uppmärksammar budgetarbetsgruppen att ministerrådet vad gäller flera sektorer och projekt inte fullt ut använt budgeterade medel. Ca 50 miljoner kronor är odisponerade av 1999 års budgetmedel. Mot denna bakgrund har gruppen bett om ett klarläggande vad den aviserade budgetförhöjningen med 10 MDKK skall användas till. Den nordiska budgeten får en totalram på 751,5 MDKK.

Miljö

Miljösektorn föreslås få en reduktion av medlen med 5,1 %, beroende på överskott på projektmedel från -99. Verksamheten kommer att bedrivas i oförminskad omfattning med hjälp av dessa odisponerade medel.

Insatserna för bärkraftig resurshushållning i närområdsprogrammet och det arktiska samarbetet föreslås få oförändrad budget.

Sekretariatet finner det underligt att arbetet med nordisk resurseffektivisering, faktor 4/10 skall avslutas. Det inledande arbete som bedrivits inom detta område vad gäller möjligheter att reducera resursanvändningen och öka effektiviteten inom bl.a. skogssektorn har varit av stort intresse. Det borde vara en självklar åtgärd inom ramen för bärkraftig utveckling att finansiera väsentligt fler sektorsstudier.

För att åstadkomma en hållbar utveckling måste energi- och naturresurser användas betydligt effektivare än i dag. De industrialiserade länderna som i dag konsumerar ca 5 gånger så mycket resurser som utvecklingsländerna har ett särskilt ansvar för grundläggande förändringar i existerande produktions och konsumtionsmönster. Långsiktiga strategiska mål är att öka resurseffektiviteten med en faktor 4 på medellång sikt och med en faktor 10 på längre sikt.

Konklusion

I den mån sektorn har resurser att arbeta med frågorna bör ytterligare sektorsanalyser göras angående resurseffektivisering faktor 4/10.

Energi

Energisektorn föreslås få oförändrad budget år 2001. Klimatpolitiska frågor har hög prioritet. En stor del av resurserna avdelas till energisamarbetet i Östersjö- och Barentsregionerna och energiprojekten för en Agenda 21. Det anges att uppföljningen av Nordiska rådets rekommendationer är centralt i arbetet.

Konklusion

Föranleder inga kommentarer frånsatt att arbetet med Nordiska miljöräkenskaper för energi kunde ha nämnts.

Jord- och skogsbruk

Under år 2001 påbörjas genomförandet av det nya handlingsprogrammet för sektorn under perioden 2001 – 2005. Vidare skall sektorn bidra till genomförandet av strategin om Ett Hållbart Norden. Nya kontrakt ingås med sektorns institutioner.

Konklusion

Sektorn spelar en mycket viktig roll i genomförandet av ett hållbart Norden. Skall överskottsmedel från -99 fördelas kan det vara en idé att öka insatserna i närområdena, bl.a. vad gäller genbankssamarbete. Samtliga institutioner bör minst ges oförändrad budget år 2001.

Fiskeri

Under år 2001 påbörjas även för denna sektor genomförandet av en ny strategi för fiskerisamarbetet under perioden 2001 – 2005. Vidare skall sektorn bidra till genomförandet av strategin om Ett Hållbart Norden. Sektorbudgeten föreslås vara oförändrad.

Konklusion

Förslaget föranleder inga ytterligare kommentarer.

3. Europautskottet

Europautskottet önskar prioritera regionalpolitiska insatser och därmed höjning av budgetposten 2-6110-2 Projektmedel för regionalt samarbete med 1,0 MDKK.

Budget för 2001

Reservation från den konservativa gruppen

Den konservativa gruppen motsätter sig den föreslagna ökningen av budgetramen med 10 MDKK. Med oförändrad budgetram finns utrymme att på en hög ambitionsnivå driva en bra och effektiv verksamhet. Det nordiska samarbetet blir inte bättre eller effektivare genom att man anslår ytterligare medel som man ändå inte kan förbruka. Konservativa gruppen anser därför att nuvarande ram för budgeten skall gälla även för 2001.

Genom ministerrådets förslag är tanken att medlemsländerna ska ha en skuld till ministerrådet på 10 MDKK. Denna skuld kommer med en oförändrad utökad ram att öka med 10 MDKK per år. Vi anser att det är ett anmärkningsvärt förfarande som vi inte kan ställa oss bakom.

Redan förra året fanns 50 MDKK som ej användes. Totalt finns en likviditet på mellan 200-400 MDKK. NMR har för i år utarbetat en prognos som visar att cirka 11,3 MDKK förväntas att vara odisponerade vid utgången av år 2000. Ett antal forskningsprojekt har dessutom ej påbörjats trots att medel anvisats. Att i det läget höja ramen med 10 MDKK är symbolpolitik och är ej uttryck för ett verkligt behov. Inför den omläggning av budgetprocessen som ministerrådet nu aviserat är det fel signal att utöka budgetramen trots att anslagna medel år efter år inte kan utnyttjas.

Budget för år 2001

Förra året motsatte sig den konservativa gruppen en ökning av anslaget 1-2299-2 till Sessionsländernas kulturprogram. Den konservativa gruppen ansåg att detta ansvar skall vara ett nationellt ansvar för det land som har värdskap för sessionen. Vi biträder därför NMR:s förslag att den budgetposten nu helt försvinner. Vi motsatte oss då även ökningarna på anslagen 1-

3140-2 Nordisk kommitté för bioetik och 3-4410-2 Projektmedel Jämställdhet, eftersom vi anser att detta i första hand är ett nationellt ansvar. Vi önskar att dessa anslag reduceras med sammanlagt 500 TDKK.

Vad gäller Nordisk Industrifond föreslås en marginell minskning av anslaget. Vi föreslår att anslaget reduceras med minst 2,5 MDKK. Vi vill här hänvisa till vårt medlemsförslag "Reviderad form av nordisk näringslivsstimulans" där vi föreslår Nordiska rådet att rekommendera Nordiska Ministerrådet att undersöka hur Nordisk Industrifond helt eller delvis kan slås samman med ett stort antal institutionen inom det nordiska samarbetet. Detta borde på ett par års sikt kunna ge bättre verksamhet med mer av nordisk nytta samtidigt som anslagna medel kan minskas.

Vi föreslår besparingar inom ytterligare ett antal områden i förhållande till ministerrådets förslag:

Anslaget till Bygg och bolig föreslås i Nordiska Ministerrådets förslag oförändrat till 834 TDKK. Vi anser, liksom Nordiska rådet tidigare, att denna verksamhet inte är en uppgift som ska finansieras via ministerrådsbudgeten. Vi föreslår därför att detta anslag avvecklas, vilket innebär en reduktion på 834 TDKK.

I år höjdes anslaget Konsument med drygt 0,6 MDKK. 1999 användes 80 % av anslagna medel. Nästa år föreslås i NMR:s förslag oförändrat anslag på knappt 6,4 MDKK. Vi föreslår en reduktion med 1 MDKK.

Vad gäller välfärdsforskning kommer projektet att starta först under hösten i år. Medel beviljades redan under förra året, men 0 % användes! Vi biträder budgetgruppens förslag om en reduktion av anslaget med 1 MDKK.

För projektet regionalpolitik användes 1999 72 % av anslagna medel på 20 MDKK. Vi biträder NMR:s förslag om en minskning med 1,9 MDKK. Det kan ifrågasättas om inte anslaget för detta projekt borde minskas ytterligare, i stället för att som budgetgruppen nu gör, föreslå en ökning med 1 MDKK i förhållande till NMR:s förslag.

Strategiska kultursatsningar är en ny budgetpost, vars avsikt är att ge kulturministrarna ett ökat inflytande på budgetarbetet. Vi anser att det anslaget bör minskas med ytterligare 2 MDKK, vilket innebär att 4,161 MDKK anslås för detta ändamål.

Generalsekretären föreslår i sitt alternativ 2 att inga medel skall avsättas för ett nordiskt säkerhetspolitiskt forskningsprogram. Vi menar att detta bör kunna finansieras på annat sätt. Anslaget bör således utgå.

Detta gäller även forskningsprogrammet om Oceanografi. Hållbart Norden bör begränsas till 2 MDKK, också det i enlighet med generalsekretärens förslag i alternativ 2.

Tre forskningsprogram visar en synnerligen hög andel odisponerade medel. Det gäller Ledningsgruppen för högre utbildning, Nordiska forskningspolitiska rådet samt Implementering av forskningsstrategi.

Vad gäller Ledningsgruppen för högre utbildning anslogs 1999 1,023 MDKK. Anslaget höjdes med 20 TDKK i år. Nästa år föreslås anslaget bli oförändrat. Den 15 augusti i år var över 4,6 MDKK odisponerat. Vi är ytterst tveksamma om dessa medel kommer att kunna disponeras fullt ut i år. Vi föreslår därför att detta anslag reduceras med 0,5 MDKK för nästa år.

Anslaget till Nordiska forskningspolitiska rådet minskade från ca 2 MDKK till 761 TDKK för i år. Anslaget föreslås oförändrat nästa år. Den 15 augusti fanns över 2,1 MDKK odisponerat. Vi är även på denna punkt tveksamma till om dessa medel kommer att kunna disponeras fullt ut i år. Vi föreslår därför en reduktion med 0,3 MDKK.

Vad gäller anslaget Implementering av forskningspolitisk strategi är över 0,8 MDKK odisponerat. Vi finner med tillfredsställelse att verksamheten nästa år integreras med Nordiska forskningspolitiska rådets verksamhet.

Ytterligare två budgetposter visar på en hög andel odisponerade medel. Det gäller Styrgruppen för nordiskt kultur- och massmediesamarbete samt Andra insatser i nordiskt film- och mediesamarbete. Vi föreslår att anslagen reduceras med respektive 0,6 MDKK och 0,4 MDKK, det vill säga de medel som enligt prognosen beräknas vara odisponerade den 31 december i år.

Budgetgruppens förslag

Budgetgruppen föreslår höjningar inom några områden. Vi biträder förslaget om att Insatser mot främlingsfientlig bör ha en egen budgetpost, och att den sätts till 1 MDKK. Vi biträder också en höjning av anslaget Demokrati och medborgarpolitik inom närområdesverksamheten. Vi ser dessutom med tillfredsställelse att Orkester Norden ges ytterligare ett anslag på 0,5 MDKK inom anslaget NOMUS. Vi biträder budgetgruppens samtliga förslag till reduktioner.

Sammanställning av förslagen från den konservativa gruppen

Vi biträder förslagen till förhöjningar på följande punkter:

1-2298-2 Insatser mot främlingsfientlighet	DKK 1.000.000
2-0830-2 Demokrati och medborgarpolitik	DKK 1.000.000
1-2256-2 Nordiska musikkommittén	DKK 500.000
<i>Summa:</i>	<i>DKK 2.500.000</i>

Reduceringar i enlighet med budgetgruppen *DKK 4.300.000*

Nettoreduceringar i förhållande till

budgetgruppen

DKK 1.800.000

Vi föreslår ytterligare reduceringar enligt följande:

1-3140-2 Nordisk kommitté för bioetik	DKK 300.000
3-4410-2 Projektmedel jämställdhet	DKK 200.000
3-5180-3 Nordisk Industrifond	DKK 2.500.000
3-5310-2 Bygg och bolig	DKK 834.000
3-6710-2 Konsument	DKK 1.000.000
1-2203-2 Strategiska kultursatsningar	DKK 2.000.000
4-0461-2 Nordiskt säkerhetspolitiskt forskningsprogram	DKK 1.500.000
4-0462-2 Nordiskt forskningsprogram om Oceanografi	DKK 2.500.000
4-0460-2 Hållbart Norden	DKK 2.000.000
1-2530-2 Ledningsgruppen för högre utbildning	DKK 500.000
1-3110-2 Nordiska forskningspolitiska rådet	DKK 300.000
1-2220-2 Styrgruppen för nordiskt kultur- och massmediesamarbete	DKK 600.000
1-2224-2 Andra insatser i nordiskt film- och mediesamarbete	DKK 400.000
<i>Summa egna reduceringar</i>	<i>DKK 14.634.000</i>
<i>Nettoreduceringar i förhållande till budgetgruppen</i>	<i>DKK 1.800.000</i>
<i>Summa reduceringar</i>	<i>DKK 16.434.000</i>

Nordiska rådet bör utarbeta en strategi för hur man ska stödja de baltiska länderna att bli medlemmar i Nordiska rådet, i enlighet med det medlemsförslag som väcktes tidigare i år av den konservativa gruppen. Någon form av "förmedlemskapsstöd" bör således ges till de baltiska länderna.

Den konservativa gruppens förslag om en oförändrad ram för budgeten år 2001 ger utrymme för ytterligare satsningar på 7,4 MDKK till närområdes-samarbetet i förhållande till NMR:s förslag. (1 MDKK av dessa höjningar biträds även av övriga partier). I NMR:s budgetförslag föreslås att endast 132 MDKK används till samarbetet med närområdena. Detta är en minskning med 13,5 MDKK jämfört med innevarande års budget, vilket innebär en neddragning med cirka 10 %. Det gäller insatser främst inom utbildnings-, forsknings- och näringssektorn. Den konservativa gruppen har under flera år hävdat att stödet till närområdena är en högt prioriterad angelägenhet och att det behövs en mer samlad strategi för samarbetet. En bättre koordinering och komplettering av ländernas och andra organisationers insatser, som till exempel EU och EBRD, gör samarbetet mer målinriktat och mer verkningsfullt.

Insatser gentemot de baltiska länderna och Nordväststrysland uppfyller i hög grad kravet på nordisk nytta. De nordiska länderna har en speciell uppgift att stödja den demokratiska utvecklingen i dessa länder. Det finns

fortfarande många områden där en insats är viktig bland annat när det gäller kunskapsutveckling. En uthållig informations- och kontaktverksamhet är nödvändig. Också strävan att inrätta ett informationskontor i Kaliningrad har hög prioritet. I takt med den snabba utvecklingen i Baltikum och förmedlemskapsstödet från EU är det dock viktigt med en successiv tyngdpunktförskjutning mot nordvästryssland. Den konservativa gruppen hemställer att Ministerrådet återkommer med förslag till mer detaljerad användning av de föreslagna ökade satsningarna utifrån de riktlinjer vi angett.

Det är enligt konservativa gruppen viktigt att prioritera sådan verksamhet och sådana projekt som vänder sig direkt till medborgarna. Bland sådana projekt kan nämnas Hallå Norden, Nordplus Mini och Nordplus Junior. Även frivilligorganisationerna bör prioriteras. Mot den bakgrunden biträder vi förslaget om ökade satsningar på Nordplus Mini och Hallå Norden. Orkester Norden bör ges ett ökat anslag på 0,5 MDKK, i enlighet med budgetgruppens förslag.

Av ovan förda resonemang framgår att den konservativa gruppen föreslår nettobesparingar på 10 MDKK.

Den konservativa gruppen hemställer därför:

att Nordiska Ministerrådet beslutar om en oförändrad budgettram för år 2001.

att ytterligare 6.434.000 DKK satsas på närområdena

att ej biträda förslagen om förhöjningar inom följande områden på sammanlagt 1,8 milj DKK:

1-2230-2 NORDBOK	DKK 300.000
1-2522-1 Stötteordning för nordisk folkupplysning och vuxenutbildning	DKK 500.000
2-6110-2 Projektmedel för regionalsamarbete	DKK 1.000.000

att föreslå reduceringar med 14.634.000 DKK utöver budgetgruppens förslag enligt redovisning ovan.

Helsingfors den 19 oktober 2000

Gun Hellsvik (m)

Sigríður Anna Þórðarsdóttir (Sj)

Budget 2001

Uttalande från vänstersocialistiska gruppen

Vänstersocialistiska gruppen kan acceptera det budgetförslag för 2001 som budgetgruppen har framarbetat.

Förslaget beaktar flera av de prioriteringar vår grupp har framfört, t.ex. en ökning av anslaget för insatser mot främlingsfientlighet, för folkupplysning och vuxenutbildning, NORDBOK samt för närområdessamarbetet.

Budgetförslaget har dock flera brister:

Närområdessamarbetet föreslogs i det ursprungliga förslaget minskas med 13.5 milj. jämfört med innevarande år och budgetgruppens ökning med 1 milj. för demokrati och medborgarpolitik i närområdena är därför helt otillräcklig. Det är framförallt det folkliga samarbetet och frivilligorganisationernas kontakter med närområdena som bör få en allt högre prioritet, och särskilt folkligt samarbete med Ryssland, bl.a på jämställdhetsområdet, bör få större möjligheter att utvecklas. I Nordiska rådets arbete har närområdessamarbetet under flera år av alla partigrupper prioriterats högt, men detta är svårt att upptäcka i budgetförslaget för 2001.

Det europeiska språkåret nästa år bör uppmärksammas också på nordisk nivå. En ökning av anslaget för översättning och utgivning av barnlitteratur under språkåret (NORDBOK) är välkommet, men också det mera konkreta språkliga samarbetet (NORDMÅL) skulle ha behövt ett större anslag. Då dessutom anslaget för det nordiska forskningsprogrammet om språkteknologi blev reducerat, kan man inte hävda att Nordiska rådet ser det europeiska språkåret som särskilt viktigt.

En reduktion av välfärdsforskningsprogrammet med 1 milj. är inte heller i enlighet med den Vänstersocialistiska gruppens önskemål, programmet har äntligen kunnat starta och borde målmedvetet föras vidare. Att framflytta starten av det nya forskningsprogrammet om säkerhetspolitik (1,5 milj) hade varit en bättre lösning.

Det handikappolitiska rådet har under åren 1999 och 2000 haft en aktiv och ökande verksamhet. En liten förhöjning av anslaget för år 2001 skulle därför ha varit befogad. En ökning av anslaget för jämställdhet (projektmedel) och för Kommittén för bioetik är dock aktuell först i budgeten för 2002.

Charlotta Bjälkebring (v)
medlem i Presidiets budgetgrupp
Vänstersocialistiska gruppen i NR

Nordisk Årsberetning 1999

Nordisk Ministerråd (C 1) - Nordisk Råd (Dokument 5)

INDHOLDSFORTEGNELSE

Indblik i en succes	692
Nordisk samarbejde skal være mere fleksibelt – Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd er enige	693
Nordisk samarbejde i en ny tid – Nordisk Ministerråds beretning om virksomheden 1999	697
Et travlt år for Norden – Nordisk Råds beretning om virksomheden 1999 (Dokument 5)	701
Island satte fokus på Vestnorden – opsummering af en formandsperiode	710
Frivillige organisationer står med en enorm opgave – græsrodder skal puste nyt liv i nordisk samarbejde	712
Vismandspanel kigger i krystalkuglen – et bud på fremtidens nordiske indsatser	714
Håndsrækning tværs over Østersøen – de baltiske lande får støtte til energien	716
Ligestilling i positiv udvikling – Nordens kvinder og mænd går i front, men ikke i takt	718
Frugtbar udveksling af nordisk og sydafrikansk kultur – økonomisk støtte til to års kulturudveksling	720
Nordisk filmstøtte gør det umulige muligt – filmproduktioner fra Norden markerer sig internationalt	722
EU har åbnet døren til Rusland – Den Nordlige Dimension er blevet mere end et begreb	724
Kundskab er et af Nordens vigtigste råstoffer – det gælder om at holde på og tiltrække kompetence	727
Fra året, der gik – Nordiske noter	729
Økonomisk oversigt over den fælles nordiske virksomhed i 1999	733

Indblik i en succes. At krydse en landegrænse

I årene efter 2. verdenskrig, da Nordisk Råd blev dannet, var det at krydse en landegrænse stadig en eksotisk oplevelse – forbeholdt en privilegeret elite.

I dag krydser mennesker, varer og serviceydelser landegrænser som aldrig før. Turismen har ført os vidt omkring – i de nordiske lande og over hele jordkloden. Fusioner mellem virksomheder og de nye muligheder på Internettet gør verden stadig mindre.

Den mistillid, som prægede Europa og resten af verden i de efterkrigsår hvor Nordisk Råd blev dannet, er i dag erstattet af udbredt politisk vilje til fremme af velfærd og fredelig sameksistens.

Nordisk Råd og nordisk samarbejde var et fremsynet forsøg på et skabe internationalt samarbejde i vort område. Forsøget lykkedes – og succesen blev så stor, at nordisk samarbejde i dag tages som en selvfølge.

Denne årsberetning for 1999 viser, at de nordiske lande har formået at fastholde og udvikle en dynamik i deres samarbejde. Der tages nye initiativer. Der sættes nye ambitiøse mål. Der skabes nye resultater, der bringer Norden og Nordens nærområder på forkant med den internationale udvikling.

De nordiske landes dokumenterede førerposition inden for velfærd, miljø og ny teknologi vidner om, at Norden er både dynamisk og i stand til at skabe synergi mellem sine 24 mio. indbyggere. Det nordiske kultur- og sprogfællesskab er fortsat et unikt grundlag for dette.

Aktørerne i dagens nordiske samarbejde er mange. Virksomheder, myndigheder og frivillige organisationer leverer væsentlige bidrag.

Nordisk Råd & Ministerråd samt de mere end 30 fællesnordiske institutioner retter en varm tak til alle, som i 1999 har været med til at styrke båndene mellem de nordiske lande, til deres nærområder og til resten af verden.

Nordisk Råd & Nordisk Ministerråd har i 1999 iværksat og deltaget i langt flere aktiviteter, end der er plads til at præsentere i denne årsberetning. Årsberetningen er derfor at betragte som et indblik i nogle af de aktiviteter, der er gennemført med succes. En del er nævnt – men ikke alt har fundet plads.

For den, der ønsker et fuldstændigt overblik over den fællesnordiske virksomhed, kan vi henvise til nordisk samarbejdes hjemmeside: www.norden.org

Frida Nokken
Rådsdirektør, Nordisk Råd

Nordisk samarbejde skal være mere fleksibelt

Formanden for Nordisk Ministerråd, økonomiminister og nordisk samarbejdsminister Marianne Jelved, og præsidenten for Nordisk Råd, altingsmedlem Sigríður Anna Þórðardóttir, er enige om, at det nordiske samarbejde bør være langt mere fleksibelt. Men når det kommer til metoderne og finansieringen, har de forskellige synspunkter.

Nordisk samarbejde har i løbet af de seneste 10 år udviklet sig fra at være en næsten statisk enhed til at være et forum, som afspejler den hurtigt skiftende verdensorden. Formanden for Nordisk Ministerråd og præsidenten for Nordisk Råd giver hver deres bud på, hvordan fremtidens nordiske samarbejde kommer til at forme sig. Et af de store debattemner blandt nordiske ministre og parlamentarikere har været finansieringen af fremtidens samarbejde.

”Måske er det på tide, at vi igen ser mulighederne for prioritering efter i sømmene. I en periode har det nordiske samarbejde været delt op i tre hovedområder: Norden, Nærområderne og Europa. Nu er tiden moden til at følge arbejdet op med en budgetanalyse,” siger Marianne Jelved.

Hun mener, at en omstrukturering af budgettet og midlerne vil give politikerne en væsentlig større frihed og fleksibilitet.

”Når verden skifter så hurtigt, er det ikke hensigtsmæssigt, at vi ikke kan handle, når behovet opstår. Ganske vist har vi en reserve, men den udgør et én-cifret millionbeløb, og det rækker ikke langt. Blandt samarbejdsministrene er der derfor enighed om, at generalsekretæren iværksætter en analyse af mulighederne for at skabe en større fleksibilitet”, siger Marianne Jelved.

Hun forestiller sig, at en række opgaver, som år efter år har været finansieret af det nordiske budget, eventuelt kunne overgå til en delvis national medfinansiering. Det kunne gælde en række nordisk finansierede institutioner, som man nationalt burde og kunne have et større ansvar for.

Besparelser

Sigríður Anna Þórðardóttir, præsidenten for Nordisk Råd, er af en anden mening, hvad angår budgetniveauet.

”Vi er nødt til at have et vist budget til at opretholde de institutioner og det projektarbejde, vi har opbygget de sidste år, og samtidig er det nødvendigt til enhver tid at have frie midler for at kunne realisere nye, politisk spændende projekter, der stadig dukker op. Det er en god idé at gøre budgettet mere fleksibelt, men på den måde kan man dog ikke fremtrylle penge – sætter man plus ét sted, bliver der minus et andet sted,” siger Sigríður Anna Þórðardóttir.

Hun mener, at det vil være nødvendigt at afse lidt flere penge til det nordiske budget, så det vil være muligt at bevare kvaliteten i samarbejdet. Kultur, uddannelse og forskning er de områder, hvor man har opnået de

bedste resultater, så hun mener, at de bør beholde deres fremtrædende plads i budgettet.

”Det skulle kunne lade sig gøre at skabe et større råderum i budgettet, uden at det gør ondt. En af mulighederne er at spare i administrationen. Af et samlet kulturbudget på 140 mio. DKK går alene 23 mio. DKK til administration. Her må vi finde ud af, om ikke det er muligt at få mere for pengene ved at omstrukturere,” siger Jelved.

Hun mener, at det er fornuftigt med jævne mellemrum at tage systemerne op til kritisk overvejelse, så de ikke bare bliver til en vane. Samtidig påpeger hun, at ansvarlige politikere ikke kan hente flere penge til budgettet år efter år. Man må begynde med at se på, hvordan de eksisterende midler bliver udnyttet.

Sprogene under pres

Nordisk samarbejde handler også om meget andet end penge. Det er også et redskab til at bevare den nordiske kultur og identitet. I de senere år er de nordiske sprog kommet under voldsomt pres – ikke mindst fra engelsk.

Store nordiske erhvervsvirksomheder som luftfartsselskabet SAS og senest MeritaNordbanken efter fusionen med UniDanmark er gået over til engelsk som ”corporate language”. Men det ser ingen af de to nordiske ledere som et egentligt problem.

”Sproget lever sit eget liv. Det bliver man som politiker nødt til at erkende. Eksempelvis er der i det nordiske samarbejde en stærkere og stærkere tendens til, at finsksprogede ønsker at tale finsk og ikke svensk. Det betyder, at der må afsættes flere midler til tolkning,” siger Marianne Jelved.

Hun spørger, hvad politikere kan gøre mere, end de gør. I hvert fald er det ikke muligt politisk at gribe ind over for virksomheder, der ønsker at benytte engelsk som grundprog. Og det er den islandske rådspræsident enig i.

”Sproget i de nævnte virksomheder er noget de selv bestemmer. Det blander jeg mig ikke i som politiker. Denne udvikling viser dog, at der er et reelt behov for at styrke vore nordiske modersmål og deres stilling samt den nordiske sprogforståelse,” siger Sigríður Anna Þórðardóttir.

Hun henviser til det faktum, at det i Norden stadig ikke er muligt at se hinandens fjernsynskanaler med mindre, man bor rigtigt i forhold til sendemasten. TV-programmer er ellers en af de bedste metoder til at få indblik i hinandens kulturer og til at lære fremmede sprog.

Bæredygtig udvikling

Statsministrene har udformet en deklARATION, der stiler efter en bæredygtig udvikling i Norden. Den bakkes op af de to nordiske formænd.

”Det islandske formandskabs program med titlen ”Folk og Hav i Nord” er i overensstemmelse med det, som statsministrene er enedes om. Vi i Is-

land finder deklARATIONEN meget vigtig, for bæredygtig udvikling og miljø er af afgørende betydning for alle nordiske lande,” siger Sigríður Anna Þórðardóttir og sigter til miljøproblemerne i Nordens nærområder i Arktis, Barentshavet og Østersøen.

”Vi forventer, at vi på næste session antager en strategi for en bæredygtig udvikling på en række samfundsområder for de næste 20 år. Det bør bidrage til en positiv udvikling på dette vigtige område,” siger præsidenten for Nordisk Råd.

”Der er investeret mange politiske ressourcer i Arktis-, Barents- og Østersøsamarbejdet, og her gælder det blandt andet om at finde bæredygtige løsninger for udviklingen,” tilføjer Marianne Jelved.

Nærområderne ændrer karakter

Samarbejdet med de tre baltiske lande har siden deres selvstændighed i 1991 været en væsentlig del af det nordiske samarbejde. Udsigten til Estland, Letland og Litauens optagelse i EU inden for en overskuelig tidshorisont giver allerede nu anledning til eftertanke blandt de nordiske politikere. Der skal udarbejdes en ny strategi for fremtidens satsninger i nærområderne.

”Hidtil har vi brugt kræfter på en opbygning af demokratiet i Baltikum. Vi har i det små rakt en hjælpende hånd, og det er da klart, at når de alle formentlig inden for en 10-årig horisont er med i EU, så skal vi til at tænke i nye baner. Hvordan viderefører vi så samarbejdet med de baltiske lande? Det bør vi diskutere og forberede os på,” siger Marianne Jelved.

Hun mener, at det er en opgave for det vismandspanel, som er nedsat af de nordiske samarbejdsministre, og for Nordisk Råds nærområdeudvalg at gøre klar til fremtiden, som ikke ligger så langt borte. Endnu er der tid til en grundig politisk diskussion af prioriteringen.

”I de kommende år kommer vi til at stå over for nogle helt nye udfordringer, som vi ikke tidligere har skullet beskæftige os med. Globaliseringen, den ny teknologi og konkurrencen udefra står ikke pænt og banker på – nej, den store verden har allerede sparket døren op og befinder sig inde hos os,” siger Marianne Jelved.

Sunde samfund

Selv om vi har indrettet os på forskellig vis, så er det i Norden de samme udfordringer, vi står overfor. Det gælder ifølge Marianne Jelved om at fastholde målsætningen, som er lighed, social balance, et godt miljø og et solidt retssamfund.

”Det er sandsynligt, at samarbejdet med de østlige nærområder i Baltikum ændres når disse lande indgår i EU, fra nærmest at have form af udviklingsbistand sådan som det er i dag, og til at være et samarbejde som begge parter har ansvaret for og deltager i finansieringen af. De baltiske

lande vil da også have mere at sige om indholdet,” siger Sigríður Anna Þórðardóttir og tilføjer:

”Det ville således blive et samarbejde mellem jævnbyrdige parter på projektbasis. Projektsamarbejde er også velegnet for det regionale samarbejde mod vest, og her har vi mange områder af fælles interesse, som vi bør se på i det nordiske samarbejde. Miljø, fiskeri, landbrug og turisme er interessante samarbejdsområder.

Jeg synes, at Hebriderne, Orkney- og Shetlandsøerne er spændende som nyt nærområde, og Norden har igennem tiderne haft en stærk tilknytning til disse øer. Det nordvestlige Canada er også interessant.”

Forventninger til de vise

Både præsidenten for Nordisk Råd og formanden for Nordisk Ministerråd har store forventninger til det resultat, som vismandspanelet når frem til. Det giver også begge anledning til at filosofere over det fremtidige nordiske samarbejde.

”Det bliver spændende at se resultatet af vismandspanelets arbejde, som skal identificere de krav, som man bør stille til det nordiske samarbejde i den nærmeste fremtid. Det er vigtigere for os nordboer end nogensinde før at kende vores rødder og udnytte vores særpræg. Alle nationer i Europa har fået øjnene op for det samme. Regionalt samarbejde vil komme til at spille en langt større rolle i fremtiden. Det nordiske samarbejde vil bestemt beholde dets vigtige politiske placering, men det kræver, at vi politikere engagerer os og lægger kursen for samarbejdet,” siger Sigríður Anna Þórðardóttir

”Panelet er sammensat af otte kompetente mennesker, der dækker et bredt spektrum. Jeg synes, at det er en rigtig god idé, at de har fået til opgave at give deres bud på, hvordan de næste 10-15 år kan forandre verden, og på hvordan vi kan bruge ressourcerne,” siger Marianne Jelved, der ser panelet som et friskt pust med en plan for, hvad samarbejdet kan bruges til.

”Det er vigtigt, at vi hele tiden stiller os selv det spørgsmål, så Norden ikke sander til i vanetænkning. Efter knap 50 år med en uforandret dagsorden, så går det hurtigt i dag. Vi er nødt til at omstille os og reagere på den verden, vi lever i. De kolossale forandringer i verden kræver af os, at vi lukker øjnene op,” siger Marianne Jelved og understreger, at effekten af den nordiske synergi er med til at præge verden.

Frygter ikke globalisering

Præsidenten for Nordisk Råd ser ikke globaliseringen som nogen trussel mod Norden, nærmere tværtimod. Hun mener, at et pres udefra vil stimulere det nordiske samarbejde til at blive bedre og endnu mere frugtbart.

”Jeg er stolt af det nordiske samarbejde. Vi har opnået mange fine resultater. At Norden fungerer som forbillede for Baltikum, er et bevis på samarbejdets værdi,” siger Sigríður Anna Þórðardóttir og tilføjer:

”Nordisk samarbejde er en så naturlig ting for os, at vi betragter det som en selvfølge. Men det skal plejes for fortsat at kunne blomstre. Og et gammelt islandsk ord siger: ”Ingen ved, hvad man har ejet, før man har mistet”. Sådan må det ikke gå.”

Præsidenten for Nordisk Råd, Sigríður Anna Þórðardóttir, og formanden for Nordisk Ministerråd, Marianne Jelved, var fuldt ud enige om, at den nordiske befolkning ikke kunne undvære det nordiske samarbejde.

Tilbage står, at det danske formandskab i løbet af år 2000 agter at gennemgå det nordiske samarbejde med særlig fokus på de nordiske velfærdsstater. Det sker med tre vigtige værktøjer: 1) budgetanalysen, der gerne skulle resultere i et mere fleksibelt budget, 2) med en rapport fra den strategigruppe, der skal se nærmere på nærområderne og 3) ikke mindst med vismandspaneletts rapport om det nordiske samarbejde i fremtiden.

Nordisk Ministerråd 1999

Nordisk samarbejde i en ny tid

Nordisk samarbejde går ind i 2000-tallet med gode resultater fra de næsten 50 år, der er gået siden oprettelsen af Nordisk Råd. En stribe spændende udfordringer presser sig på.

Udfordringerne handler om en ny nordisk geografi – og en ny tid, som stiller nye krav til politisk samarbejde i det nordiske område.

Udfordringerne blev sat i fokus af Island, som i sit formandsprogram for Nordisk Ministerråd – ”Folk og Hav i Nord” – satte en række aktuelle emner på dagsordenen.

De sager, som Nordisk Ministerråd med Island for bordenden drøftede i 1999, havde naturligvis meget forskellig karakter. En fællesnævner har imidlertid været de nordiske landes ambition om at bevare Norden og dets nærområder som en bæredygtig og konkurrencedygtig region, hvor mennesker kan lide at bo, leve og arbejde.

Nye nordiske grænseflader

Den politiske vægt på det regionale samarbejde med nærområderne har gennem 1990-erne ført til en udvidelse af det nordiske samarbejdes geografi.

Budgetmæssigt er der sket en markant omlægning, så knap 20% af det fællesnordiske budget i dag anvendes til nærområde-samarbejdet, som omfatter Baltikum, Nordvestrusland, Kaliningrad, Arktis og Barents. Et aktuelt spørgsmål er, hvordan den geografiske afgrænsning af det nordiske nærområde-engagement bør være efter EUs forventede udvidelse mod øst.

Den ny geografiske dimension understreges af, at såvel Island som Færøerne har udtrykt ønske om, at det officielle nordiske samarbejde også

inddrager naboområder til Vestnorden, fx Irland, Skotland, Shetlandsøerne samt Canada og USA i relation til arktiske spørgsmål.

En anden grænseflade drejer sig om samspil og arbejdsdeling mellem Nordisk Ministerråd og andre internationale samarbejdsorganer. Der er tradition for, at Nordisk Ministerråd holder åbne grænseflader i forhold til andre internationale organer og fora. Samspillet gribes pragmatisk an. Der foretages netop nu en analyse af det nordiske samarbejde sammenholdt med delvis overlappende aktiviteter i andre regionale organisationer som fx Arktisk Råd, Barentssamarbejdet og Østersørådet. Også samspillet med EU i forhold til Baltikum er interessant.

De nye udfordringer fik i juni 1999 de nordiske samarbejdsministre til at nedsætte et bredt sammensat Vismandspanel, på grundlag af et forslag fra Island, som i efteråret 2000 vil fremlægge et eller flere scenarier for, hvilke krav det ny århundrede vil stille til nordisk samarbejde og hvilke udviklingsmuligheder, nordisk samarbejde har. Panelet, som ventes at forholde sig både til samarbejdets politiske indhold og til den geografiske afgrænsning af nordisk samarbejde.

Et bæredygtigt Norden

Island lagde i sit formandsprogram stor vægt på at sikre en bæredygtig udvikling i Norden, særligt i de arktiske og vestnordiske områder. Dette ønske blev i 1999 afspejlet af aktiviteter på en række af Nordisk Ministerråds sektorer.

Nævnes kan fx Nordisk Arktisk Forskningsprogram, der fokuserer på levevilkår, forvaltning af naturressourcer, biologisk mangfoldighed og naturprocesser. I alt 31 projekter er støttet indtil nu med knap 15 mio. DKK. Den samlede budgetramme for programmet er på 30 mio. DKK.

I august 1999 vedtog de nordiske miljøministre på deres møde i Mþvatn, Island, en arktisk miljøhandlingsplan, der skal sikre en bæredygtig udvikling af natur- og kulturressourcer i det sårbare vestnordiske miljø.

Et vestnordisk projekt for oceanklimaforskning er på vej. Projektet har til formål at beskrive og analysere samspillet mellem varme og kolde havstrømme og deres konsekvenser for levevilkår og fiskeri i Vestnorden.

På havressourceområdet arbejder de nordiske fiskeriministre med frivillig mærkning af fisk fra bæredygtigt fiskeri og kontrol med spredning af fremmede organismer via skibes ballastvand.

Bæredygtige produktionsformer i jord- og skovbrug fremmes på nordisk plan, ligesom en bæredygtig samfundsudvikling i arktiske og vestnordiske områder har prioritet. Nordiske projekter inden for affaldshåndtering, bygningsteknik, vækstforædling og produktudvikling på basis af stedlige ressourcer er igangsat. I 1998 vedtog de nordiske statsministre en deklARATION om et bæredygtigt Norden. Under Islands formandsskab er der arbejdet med at udvikle en tværsektoriel strategi som grundlag for et ministerrådsforslag, der skal fremlægges ved Nordisk Råds session i novem-

ber 2000. Den nordiske strategi skal ses som et komplement til nationale og internationale strategier.

Væk med nordiske grænsehindringer

Tre nordiske lande i EU og to udenfor forhindrer ikke integration i Norden. Der er fortsat mere "indre marked" i Norden end i EU/EØS i øvrigt. Arbejdet omkring nedbrydning af de nordiske grænsebarrierer er videreført under det islandske formandskab som et højt prioriteret indsatsområde. Løsninger omkring nordiske grænsehindringer er afgørende, hvis Norden skal sikres en fortsat førerposition.

Nordisk Ministerråds indsats i 1999

- En udredning af grænsebarrierer fra oktober 1998, som gav forslag til mere effektiv postgang mellem grænseregioner, reduktion af høje tele-takster mellem grænseregioner, smidige regler for bilpendling mellem lande, smidig skatteadministration ved midlertidige arbejdsophold samt ret for pendlere til at bruge børneinstitutioner i arbejdslandet.
- En udvidet undersøgelse af grænsebarrierer fra november 1999 med fokus på konkrete forslag til hvordan man fjerner grænsebarrierer på områderne uddannelse, arbejdsformidling og pendling.
- En undersøgelse fra januar 1999 om de lovmæssige hindringer for virksomhedsfusioner i Norden samt forslag til, hvordan Norden kan sikres som ét hjemmemarked for de nordiske virksomheder, uanset landenes tilhørsforhold til EU og EØS.
- En rapport, der belyser forudsætningerne for øget nordisk og nordisk-baltisk børssamarbejde. Rapporten stiller forslag, som skal lette markedsdeltagernes adgang til nordiske værdipapirmarkeder og sikre et velfungerende nordisk kapitalmarked på baggrund af stigende international integration på dette område.
- Norden som én konkurrencedygtig region er perspektivet bag iværksættelsen af en ny stor erhvervsanalyse. Analysen, som blev offentliggjort i foråret 2000, sætter fokus på teknologisk innovation, arbejdsmarked og uddannelse.
- Grænseoverskridende virksomhed får ny vægt i Nordisk Industrifond, som nu lægger strategisk vægt på støtte af innovationssamarbejde og videndeling gennem netværk. Nordisk Industrifonds ny strategi blev godkendt af de nordiske erhvervsministre på deres møde i Reykjavík i august 1999.

Nordisk synlighed – også i hovedstæderne

I juli 2000 åbnede Øresundsbron. Broens åbning og Øresundsregionens udvikling sætter øget fokus på de nordiske grænsebarrierer. Løsninger på de nordiske grænsehindringer kræver fortsat politisk vilje – nationalt og samnordisk. Nordisk samarbejde er så etableret, at de fleste nordiske borgere tager det for givet – og giver det deres støtte uden at ofre yderligere

tanker på det. Det nordiske samarbejde bruger således i dag flest ressourcer på synlighed i udkanten af eller helt udenfor det nordiske område – fx gennem fællesnordiske informationskontorer i Baltikum og Skt. Petersborg og gennem støtte til Foreningen Nordens informationskontorer i en række byer, fx Flensburg, Akureyri, Alta, Arendal, Umeå, Göteborg, Vasa og Jvaskylä.

I 1999 tog Nordisk Ministerråd efter ønske fra de nordiske samarbejdsministre initiativ til at øge synligheden af nordisk samarbejde for borgerne i de nordiske hovedstæder. Island og Finland er allerede dækket ind gennem Nordens Hus i Reykjavík og Nordens Institut i Finland (NIFIN). Det er derfor Ministerrådets ambition inden for rammerne af det fælles koncept Norden i Fokus at øge synligheden af det nordiske samarbejde også i Stockholm, Oslo og København.

I første omgang har Nordisk Ministerråd bevilget 800.000 DKK til nordisk kultur- og informationsvirksomhed i Oslo – i administrativt samarbejde med den norske Foreningen Norden. Projektet startede i Oslo i marts 2000. I Stockholm ventes et lignende projekt bevilget og startet midt i 2000, mens en tilsvarende aktivitet i København kommer senere.

Det er Nordisk Ministerråds formål med Norden i Fokus at øge den fællesnordiske synlighed dér, hvor befolkningstætheden er størst. Projekterne er bevilget for tre år, hvorefter de evalueres.

Et indblik i fællesnordiske aktiviteter

Nordisk Ministerråd har med et budget på over 730 mio. DKK og 19 fagministerråd en langt bredere portefølje af aktiviteter end der er plads til at nævne i denne årsberetning.

Et fuldstændigt og aktuelt overblik over de fællesnordiske aktiviteter findes på www.norden.org

Nordisk Råd 1999 Et travlt år for Norden (Dokument 5)

1999 blev et år med en række markante nordiske højdepunkter. Der blev fx holdt fælles møde med Baltisk Forsamling – hvilket bekræftede de nordiske landes fortsatte engagement i Baltikum. En Barentskonference fandt sted i Alta – og signalerede nordisk vilje til et tættere parlamentarisk samarbejde med bl.a. Nordvestrusland om Barents og Arktis, over til det finske initiativ til en EU-strategi om "den nordlige dimension". Da de nordiske lande åbnede et fælles ambassadekompleks i Berlin indviedes konferencsalen med et Nordisk Råd-seminar "Tyskland og de nordiske lande – fælles veje til et nyt Europa", hvilket understregede fælles nordiske interesser i Europa. Nordisk Råds Europaudvalg indkaldte i samarbejde med Nordisk Ministerråd og Beneluxsamarbejdet til konference om "Regionalt samarbejde i et udvidet Europa" – hvor det blev betonet, hvorledes EUs udvidelse mod øst også forpligter til nordiske initiativer. Et Øresundsseminar diskuterede bl.a. grænsehindrenger – og hvordan vi kunne nærme os "et grænseløst Norden". Og endelig afholdt rådet sin årlige session – denne gang i Stockholm – hvor de politiske linier for det kommende år blev debatteret. Mere konkret blev en række medlemsforslag vedtaget, og nye initiativer skubbet i gang.

Session, grænsehindrenger og den nordlige profil

"Et grænseløst Norden" var et af hovedtemaerne på årets session – den 51. i rækken – som fandt sted i Stockholm i dagene 8.-11. november. Denne session var i højere grad end tidligere gjort tema-orienteret. Men også statsministrenes, udenrigsministrenes og forsvarsministrenes redegørelser vakte debat blandt Rådets medlemmer. Ikke mindst da den danske statsminister Poul Nyrup Rasmussen lagde op til "mere fælles nordisk fodslag" i en række EU-spørgsmål.

Til gengæld var samtlige nordiske statsministre enige om, at "den Nordlige Dimension" var en vigtig strategi – for såvel Norden som for EU. Også det sikkerheds- og udenrigspolitiske var til debat – og Nordens rolle som en vigtig aktør i forholdet mellem øst og vest blev betonet af flere. Ligesom spørgetimen med ministre kaldte på både kritik og konstruktive forslag fra parlamentarisk side. Her blev der bl.a. spurgt til regeringernes holdning til den spirende nynazisme. En sag, som både Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd skal følge op.

Debatten i øvrigt drejede sig især om de grænsehindrenger, som kan gøre det vanskeligere for såvel borgere som erhvervsliv at flytte henover de nordiske grænser. Spørgsmålet er særligt aktuelt i forbindelse med den nye Øresundsbro. Men det handler langt fra kun om dansk-svenske handelshindrenger. Også mellem fx Sverige og Norge og mellem Sverige og Finland er der en række grænsebarrierer, der rammer såvel enkeltborgere som erhvervsliv. Blandt andre vigtige temaer på sessionen var EUs udvi-

delse, Globalisering, Børn og unges forhold, Arbejdslivets forandring og Det frivillige Norden.

En stærkere nordisk definerings af begrebet "den nordlige dimension i EU" og et ønske om, at de nordiske regeringer udarbejder et langsigtet nordisk handlingsprogram, der skal virkeliggøre den nordlige dimension, blev vedtaget af forsamlingen.

På sessionen blev det danske formandsprogram for nordisk samarbejde anno 2000 præsenteret. Flere end 100 journalister var akkrediteret, sessionen fik stor opmærksomhed i medierne, og det var muligt at følge hele sessionen på Internettet. Nordisk Råds Natur- og Miljøpris blev uddelt i forbindelse med åbningen af sessionen.

Nordisk Råd fik også ny præsident. Det blev Sigríður Anna Þórðardóttir fra Selvstændighedspartiet (Sj) på Island, som afløste Gun Hellsvik (m) fra Sverige.

Præsidiets virksomhed

Præsidiet har i 1999 afholdt syv ordinære og et ekstraordinært møde.

I februar afholdtes møde mellem Baltisk Forsamling og Nordisk Råd i Helsingfors, med flg. emner på dagsordenen: Den Nordlige Dimension, Sikkerhedspolitik i Østersøområdet og Kriminalitet i nærområderne. Nordisk Råd havde til mødet inviteret en række nordiske parlamentarikere, som ikke var medlemmer af Rådet. Der var således inviteret to fra hvert af parlamenternes udenrigs-, Europa-, forsvars- og justitsudvalg. Nordisk Råd har indgået en samarbejdsaftale med Baltisk Forsamling, der indebærer jævnlige kontakter mellem præsidiet i Nordisk Råd og præsidiet i Baltisk Forsamling. Rådets stipendieprogram udspringer bl.a. af samarbejdet med Baltisk Forsamling.

I marts 1999 etableredes et samarbejde med Nordisk Ministerråd om fælles informationsafdeling. Forsøget skal evalueres i sommeren 2000, med henblik på endelig beslutning sidst på året.

Nordisk Råd var – sammen med Stortinget i Norge – arrangør af den første Barentskonference. Den blev afholdt i Alta i april måned. Her blev det parlamentariske samarbejde mellem de nordiske lande og Rusland om udviklingen i Barents diskuteret. Et omfattende slutkommuniké blev vedtaget, og på mødet i december tog man stilling til en række konkrete forslag fra en arbejdsgruppe under Nærområdeudvalget. Som optakt til Barentskonferencen blev afholdt et kvindemøde, hvor man debatterede kvindernes situation i Nordvestrusland.

Repræsentanter for Dumaen forelagde et forslag til udtalelse fra konferencen, hvori man udtalte en skarp fordømmelse af NATOs indgriben i Jugoslavien; dette forslag blev afvist af de øvrige konferencedeltagere under henvisning til, at de ikke havde mandat til at udtale sig om en sådan sag. Præsidiet aflagde besøg i Warszawa i maj, hvor man bl.a. mødtes med præsidenten for SEJM, Maciej Plazynski, præsidenten for Senatet Alicja

Grzeskowiak og den Fælles SEJM/Senatkomité for europæiske spørgsmål og udenrigsanliggender. Det var første gang, at en delegation fra Nordisk Råd aflagde officielt besøg i Polen.

Præsidiets ansatte ny rådsdirektør fra 1. september. Det blev Frida Nøken, tidl. told- og afgiftsdirektør fra Norge.

Præsidiets udpegede en observatør, Steingrímur Sigfússon, til Arktisk Samarbejdskomité. Denne komité koordinerer det parlamentariske samarbejde omkring Arktis. Præsidiets var i øvrigt medinitiativtager til dannelsen af denne komité.

I forbindelse med åbningen af det nye nordiske ambassadekompleks i Berlin – 20.-21. oktober – deltog præsidiets. Samme dag holdt præsidiets møde med de nordiske udenrigsministre, og diskuterede bl.a. EU-spørgsmål og Den nordlige Dimension med dem. Og dagen efter var Nordisk Råd vært ved det første arrangement i fælleshuset, nemlig en konference ”Tyskland og de nordiske lande – Fælles veje i et nyt Europa”, hvor præsidiets repræsentanter fra Nordisk Råds tre udvalg, tyske parlamentarikere, samt en række forskere og journalister deltog. Emnerne var Europæisk sikkerhedspolitik, Et nordeuropæisk energisystem samt Effektive trafikforbindelser i Nordeuropa.

Præsidiets udpegede seks NR-observatører til at overvåge valget til den russiske stats Duma den 19. december.

Ministerrådets budgetforslag blev forelagt hele Rådet på et møde den 28. juni af samarbejdsministrenes formand, Siv Friðleifsdóttir. Den af præsidiets nedsatte budgetgruppe afholdt et særskilt møde med samarbejdsministrenes formand den 8. oktober inden udarbejdelse af det endelige udkast til budgetbetænkning, som præsidiets vedtog senere på måneden.

Præsidiets afholdt møde med de nordiske statsministre den 8. november i Stockholm – i forbindelse med sessionen. Der drøftedes Nordisk Råds arbejde i 2000, konsekvenser for Norden af den forsvars- og sikkerhedsmæssige udvikling i Europa samt det nordiske perspektiv på EUs udviklingsproces.

Udvalgene i aktion

Nordenudvalget

Udvalget har holdt fem møder i årets løb. Derudover har en række arbejdsgrupper holdt særskilte møder. Vigtigste aktiviteter:

Børne- og ungdomspolitik

Arbejdsgruppen ”Børn og unge i Norden”, med Riitta Prusti (SDP) som formand, satte fokus på temaet familieliv og arbejdsliv. Det blev dagsordenen for en offentlig høring på Base Camp i København den 29. juni, hvor bl.a. to nordiske ministre deltog. På samme konference var der arrangeret en række aktiviteter for hele familien. 300-400 mennesker deltog.

Samarbejde med den frivillige sektor

Udvalget nedsatte en arbejdsgruppe om den frivillige sektor i 1998 med Svein Ludvigsen (H), Norge som formand. Gruppens rapport "Håndslag til det frivillige Norden", blev fremlagt i juni og derefter sendt til høring i de enkelte lande. Den blev diskuteret ved september-mødet og kom til debat på sessionen. I løbet af efteråret blev der fremlagt en række medlemsforslag. Debatten om det frivillige arbejde fortsætter i udvalget.

Globalisering og Norden

På baggrund af en rapport udarbejdet af Elver Jonsson (fp) "Norden og globaliseringen i et kulturpolitisk og socialpolitisk perspektiv" og en debat herom på sessionen – indgår rapporten fortsat i udvalgets arbejde.

Kultur og medier

Kulturministrenes nye kulturpolitiske strategi dannede bl.a. baggrund for et miniseminar i forbindelse med sessionen, som igen tog afsæt i et tidlige-re samråd med kulturministrene, hvor man diskuterede flg. tre punkter:

- 1) Den nye kulturstrategi – forventninger og muligheder
- 2) Prioriteringer i de kommende år
- 3) Opfølgning på kulturstrategien.

På mødet deltog – udover udvalget – kulturministrene, Kulturfondens styrelse og forskellige kultureksperter, der hver kom med oplæg. Public Service-begrebet har været taget op. Udvalget har bedt kulturministrene komme med et redegørelse herom, som fremlægges medio år 2000. Udvalget holdt seminar om medier "The role of Media in a Democracy" i september i Vilnius i samarbejde med Nærområdeudvalget og Baltisk Forsamling. Her blev pressens rolle samt ytringsfrihed debatteret.

Ligestilling

Udvalget deltog i den internationale konference "Women's World" i juni i Tromsø, og mødte ved samme lejlighed de nordiske ligestillingsministre til en debat om ligestillingspolitik. Der blev diskuteret følgende temaer:

Globalisering, trussel mod den nordiske velfærdsmodel? Udviklingen af en ny familiepolitik? Faderrollen under forandring. Vold i samfundet – børn i voldsfamilier. Arbejdsliv og uddannelse.

Udvalget var repræsenteret ved Kvindemødet i Alta i april 1999. I forlængelse af dette arbejde deltog repræsentanter fra udvalget i Vestnordisk Råds kvindekonference på Færøerne i juni måned. Rådet var ligeledes repræsenteret på kvindekonferencen i Reykjavik 8.-10. oktober "Woman and Democracy at the Dawn of the New Millenium".

Kontakt til Vestnordisk Råd

Nordenudvalget har observatørstatus i Vestnordisk Råd. Nordisk Råd var repræsenteret ved Vestnordisk Råds årsmøde i august på Island. Repræsentanter fra Nordenudvalget fik ved sessionen lejlighed til at møde Vestnordisk Råds præsidium til en almindelig orientering.

Sociale spørgsmål – sundhed

Som led i udvalgets behandling af medlemsforslag om social mobilitet og forslag om social velfærd afholdt man en høring om de nævnte spørgsmål med indkaldte forskere og eksperter. Udvalget har i øvrigt udpeget to medlemmer til Europaudvalgets arbejdsgruppe om arbejdsløshed.

Uddannelse, forskning og sprog

Udvalget har sat fokus på bioetik og bioteknologi. Ved en mini-høring på Island i juni satte udvalget en række eksperter stævne. Denne debat fortsattes ved et seminar i Stockholm i maj 2000. 18.-20. oktober foretog udvalget en studierejse til Weimar (europæisk kulturhovedstad). Udvalget var desuden repræsenteret ved præsidiets konference i Berlin i forbindelse med åbningen af det nye nordiske ambassadekompleks. Udvalget har ønsket en opprioritering af det nordiske sprogsamarbejde. Sessionen vedtog øgede bevillinger til dette, allerede med virkning fra år 2000.

Grænsehindringer

I forbindelse med juni-møderne afholdt udvalget to seminarer om Øresundsregionen, hvor bl.a. grænsehindringer blev diskuteret. Man diskuterede også Øresundsbrons betydning for regionens udvikling. Udvalget arbejder med et forslag, der skal minimere en række eksisterende grænsehindringer. Forslagene bygger på rapporten "Et grænseløst Norden", udarbejdet af udvalgets rapportør Åke Gustavsson (s). Rapporten blev debatteret på sessionen.

Nærområdeudvalget

Udvalget har holdt syv møder i 1999. Derudover har udvalgets Barentsarbejdsgruppe afholdt et antal møder. Vigtigste aktiviteter:

Børn og unge, samt kriminalitet i nærområderne

Børn og unge, bl.a. ungdomskriminalitet i nærområderne, blev et tema, som i forlængelse af den store BarnForum konference i Stockholm i 1998 på forskellige måder beskæftigede udvalget i årets løb. Udvalgets rapportør om børn og unge, Magaretha Israelsson (s), har i årets løb deltaget i forberedelserne til en ny konference om skolens rolle, hvad angår forebyggelse af kriminalitet. Den skal finde sted i Tallin i september 2000.

Udvalgets rapportør om kriminalitet i nærområderne, Christel Anderberg (m), afleverede sin slutrapport. Heri påpegedes bl.a. behovet for narkooplysning til unge og deres forældre i nærområderne.

Barents

I forlængelse af Barentskonferencen i Alta nedsatte udvalget en arbejdsgruppe med Karl Eirik Schjøtt-Pedersen (A) som formand vedr. opfølgning på konferencens slutdokument. Arbejdsgruppen har fremlagt en række konkrete forslag, og disse vil blive fulgt op af rådets organer. Udvalget har i øvrigt besluttet – som led i den nordiske støtte til den russiske

genopbygning – at udarbejde et forstudie til, hvordan man kan etablere kreditordninger for kvinder i specielt Barentsområdet.

Arktis

I årets løb indledte udvalget arbejdet på at skærpe indsatsen over for en bæredygtig udvikling i det arktiske område. For at skabe større kundskab om spørgsmålet afholdtes et mini-seminarium om det nordiske-arktiske forskningsprogram. I samme forbindelse blev et studiebesøg på Grønland gennemført, hvor man bl.a. blev orienteret om de miljøproblemer, som opstår i området som følge af langtrækkende miljøforurening.

Samarbejde med de baltiske stater

Udvalget var initiativtager til et seminar med Baltisk Forsamling om aktuelle EU-spørgsmål i Helsingfors den 1. december. Seminaret diskuterede specielt medlemsforhandlingerne mellem EU og de tre baltiske stater, parlamenternes rolle i EU-spørgsmål, og information til befolkningen om konsekvenserne af EU-medlemskab.

Energi og miljøspørgsmål

Energispørgsmål har en høj prioritet i udvalget, med betoning af en overgang til mere miljøvenlig og bæredygtig energiproduktion i Norden og Nordens nærområder. Kernekraftsikkerhed er et andet emne udvalget har stor interesse for. Ved et seminar i Lithauens parlament påpegede Nordisk Råds repræsentant, at Ignalinaværket burde nedlægges hurtigst muligt, og at Norden burde medvirke til at Litauen får international støtte til dette.

Udvalgets rapportør, Erik Dalheim (A), har i årets løb haft særligt ansvar for opfølgning af rekkommendation nr. 36/1998, der handler om nordisk miljøregnskab. Udvalget har udarbejdet et forslag til et fælles system, hvorefter man kan prissætte miljøomkostninger ved produktion af el, samt udformet et forslag til et nordisk system for handel med CO2 kvoter. Forslaget blev behandlet – og vedtaget – på sessionen.

Udvalget har i øvrigt deltaget aktivt i evalueringen af den nordiske miljøstrategi 1996-2000 og har påpeget, at den fremtidige miljøstrategi bør have en bedre forankring i det nordiske samarbejde.

Europaudvalget

Udvalget har i 1999 holdt fire møder i tillæg til en række andre møder. Vigtigste aktiviteter:

Beskæftigelse

En særlig nedsat arbejdsgruppe om beskæftigelse og arbejdsmarkeds-spørgsmål, med Reynholdh Furustrand (s) som formand, udarbejdede en rapport, som sammen med Nordisk Ministerråds beskæftigelsesredegørelse dannede grundlag for en debat på sessionen.

Schengen

I februar gennemførte udvalget en høring om Schengen-aftalen, og dens betydning for de nordiske lande. Der blev redegjort for problemer omkring

implementering af aftalens enkelte punkter, registersikkerhed og Europol-samarbejdet.

Regionalt samarbejde i Europa

I april organiserede udvalget, med Nordisk Ministerråd og Bene-lux-samarbejdet en konference om "Regionalt samarbejde i et udvidet Europa". Omkring 100 politikere, embedsmænd og journalister deltog. Det blev bl.a. diskuteret, om EU-udvidelsen også ville medføre en øget regionalisering af EU? Hvordan det ville påvirke EUs beslutningsprocesser, og hvilken rolle de eksisterende regionale organisationer i så fald skulle spille?

Energi og handelspolitik

Udvalgets sommermøde blev afholdt i Stavanger, Norge, i slutningen af juni. Her var norsk og europæisk energipolitik sat på dagsordenen. Og man debatterede endvidere svindel med EUs midler, liberalisering af verdenshandelen i WTO-regi, herunder de nordiske landes fælles interesser vedrørende reformer af EUs institutioner.

EU-arbejdet

På udvalgets møde i Akureyri, Island, blev der fra finsk side redegjort for det finske formandsprogram i EU og forberedelserne til Det Europæiske Råds møde december 1999. Udvalget fik ved samme lejlighed en orientering om arbejdet i Europarådet.

I forbindelse med sessionen i Stockholm i november holdt udvalget møde med OSCEs formand, den norske udenrigsminister Knut Vollebæk, som gjorde rede for det kommende OSCE-topmøde med særlig fokus på situationen i Tjetjenien og på Balkan, sikkerhedspagten og CFE-aftalen (aftale om reduktion af konventionelle styrker).

IT – og social dumpning

Endelig blev der i 1999 taget initiativ til etablering af to arbejdsgrupper. Den ene omhandler IT-udviklingen i de nordiske lande og har til formål at identificere inden for hvilke informationsteknologiske områder et fællesnordisk samarbejde kan finde sted. Formand er Lennart Daléus (SV). Den anden gruppe med formand Øystein Djupedal (SV) beskæftiger sig med social dumpning, og har til formål at identificere områder eller problemstillinger, som fører til social dumpning i Norden.

Kontrollkomiteen har holdt fire møder i 1999

En vigtig del af Kontrollkomiteens arbejde består i at granske revisionsberetningerne fra de forskellige områder i det nordiske samarbejde, og eventuelt foreslå ændringer, hvis der er grundlag for kritik.

Derudover vælger komiteen hvert år nogle bestemte områder, som man vil granske nøjere. I 1999 gennemførte man således en gennemgang af NRs rekommandationer til Ministerrådet/regeringerne. Det førte bl.a. til en rekommandation til en forbedret procedure for, hvordan regeringerne kan

håndtere disse rekommandationer, og også til hvordan Rådet kan forbedre sin opfølgning.

Et andet projekt var en granskning af Nordisk Kulturfonds forvaltning af sine midler – bl.a. set i relation til andre nordiske institutioner, der også arbejder med kultur. Især set i lyset af den rolle fonden spiller for frivillige organisationer og andre grupper, som gennemfører nordiske projekter. Komiteen afslutter dette arbejde i 2000, hvorefter det overgives til Norden-udvalget.

Valgkomiteen

Valgkomiteen mødes hvert år i forbindelse med sessionen. Opgaven er at komme med forslag til Plenarforsamlingens valg af præsidiemedlemmer, herunder præsident, samt til de øvrige udvalg og andre organer. Valgkomiteen indstiller også medlemmer til andre styrelser og komiteer, hvor Nordisk Råd er repræsenteret. I 1999 indstillede man således medlemmer til Nordisk Handicappolitisk Råd.

Den politiske forskel – Om partigruppernes arbejde

Den socialdemokratiske gruppe har prioriteret det nordiske og europæiske samarbejde for øget beskæftigelse. En aktiv arbejdsmarkedspolitik er et grundlæggende element i den nordiske velfærdsmodel. En aktiv nordisk holdning er vigtig for at medvirke til etablering af en samlet europæisk beskæftigelsespolitik, som indebærer satsning på uddannelse og kompetenceudvikling. Beskæftigelsesredegørelsen på sessionen bør ses i dette perspektiv.

Andre prioriterede områder for den socialdemokratiske gruppe har været:

- Nærområdesamarbejdet – demokratiseringsprocessen og børns og unges situation
- Miljø- og energipolitisk samarbejde – bl.a. et nordisk system for handel med CO₂ kvoter
- Folkelige bevægelser/frivillige organisationer – støtte til de folkelige oplysningsforbunds nordiske projekter.

Den konservative gruppe har arbejdet for en prioritering af den nordiske indsats på et mindre antal områder. Højest prioriteret bør være sikkerhedspolitik i Norden og nærområderne, samarbejde med Barents, Østersø- og de arktiske områder. Ud fra samme argumentation har den konservative gruppe foreslået, at de baltiske lande får repræsentanter i nordiske arbejdsgrupper. Den konservative gruppe har prioriteret et udvidet samarbejde med de frivillige organisationer. Endelig har den konservative gruppes forslag til en indsats imod narkotikamisbrug bl.a. resulteret i en konference, hvor disse spørgsmål blev behandlet.

Midtergruppen dækker over den bredeste politiske sammensætning i Nordisk Råd, idet 16 forskellige nordiske midterpartier er repræsenteret.

Gruppen har bl.a. haft fælles møde med midterpartierne i Baltisk Forsamling og har gennemført en separat studietur til Kaliningrad.

De vigtigste politiske mærkesager i 1999 har været en præcisering af Nordisk Råds rolle i den nordlige dimension med vægt på, at den nordlige dimension forankres lokalt og regionalt. Gruppen har også prioriteret den frivillige sektor og samspillet mellem de frivillige organisationer og det officielle nordiske samarbejde. Børn, unge og kvinder er den vigtigste målgruppe for midtergruppens arbejde i nærområderne. I årets løb har man bl.a. fokuseret på kvindernes situation i den russiske del af Barents. I forlængelse af dette engagement har medlemmer af gruppen taget initiativ til etablering af mikrokreditorordninger i Nordvestrusland. I øvrigt har Midtergruppen ønsket at opgradere regionalpolitikken som et vigtigt nordisk samarbejdsområde – bl.a. for at modvirke centralisering af magt, arbejdspladser og bosætning.

Den venstresocialistiske gruppe har i særlig grad prioriteret sikkerhedspolitik i europæisk sammenhæng, bioteknik og genteknologi, miljø, kultur, arbejdsliv, ligestillingsarbejde – særskilt i nærområderne, samt Barentssamarbejdet. Den venstresocialistiske gruppe har betonet en stærkere forankring af de nordiske spørgsmål i de nationale parlamenter, har ønsket et stærkere samarbejde med Europaparlamentet – og i det hele taget ønsket, at de nordiske lande får en mere synlig rolle på den europæiske og globale arena.

VS-gruppen har i årets løb stillet to spørgsmål til Nordisk Ministerråd: Det ene om dioxinskandalen i Belgien og de konsekvenser den får for nordisk miljøberedskab, det andet om i hvilken udstrækning de nordiske lande gør noget ved problemet med kvindehandel/prostitution i Nordens nærområder.

Nordisk råds nationale delegationer

En væsentlig del af det nordiske samarbejde finder sted i de enkelte landes nordiske delegationer, der – udover ved sessionen – jævnligt mødes for at planlægge det nordiske samarbejde. Den danske delegation består af 20 valgte medlemmer (heraf to fra henholdsvis Grønland og Færøerne). Den finske delegation består af 20 medlemmer – heraf indgår Åland med to medlemmer. Den islandske består af syv medlemmer. Den norske delegation består af 20 medlemmer. Og den svenske delegation består af 20 medlemmer.

Hver enkelt delegation har sit eget sekretariat, der indgår som en del af de enkelte parlamenters internationale afdelinger. Se i øvrigt fortegnelsen over Nordisk Råds delegationer på hjemmesiden www.norden.org

Pris på norden – Nordisk Råds priser i 1999

Nordisk Råds Litteraturpris blev i 1999 givet til den danske lyriker Pia Tafdrup for digtsamlingen "Drømmebroer" – en digtsuite centreret om

vandet i alle dets former skrevet ”i et digterisk sprog med stor visuel og emotionel kraft.” Nordisk Råds Musikpris blev givet til den finske dirigent Leif Segerstam for sin lange internationale indsats som dirigent, hvor han med ”eruptiv kraft og suveræn musikalitet” har markeret sig.

Nordisk Råds Natur- og Miljøpris blev givet til Agenda 21-kontoret, foreningen Ålands Natur og Miljø for deres praktiske lokale miljøarbejde for en bæredygtig udvikling. Alle de nordiske priser er på hver 350.000 DKK.

Island satte fokus på Vestnorden

Norden rykkede længere mod nordvest under Islands formandskab i Nordisk Ministerråd. Det lykkedes i 1999 under overskriften ”Folk og Hav i Nord” at få sat Vestnorden og Arktis på dagsordenen i det nordiske samarbejde, og dermed var en vigtig islandsk målsætning blevet opfyldt.

I oplægget til Islands formandskabsprogram lagde vi særlig vægt på, at de vestnordiske og arktiske områders interesser skulle prioriteres højere i samarbejdet end hidtil, og at det vestnordiske område skulle være mere synligt. Det lykkedes os at få flyttet fokus, siger Islands miljøminister og minister for nordisk samarbejde, Siv Friðleifsdóttir.

Det islandske tema, ”Folk og Hav i Nord”, er stærkt orienteret mod kultur, liv og miljø under nordlige himmelstrøg. En prioritering og målsætning, som har fået både politisk og økonomisk opbakning fra det nordiske samarbejde.

Det, der adskiller Vestnorden og Arktis’ interesser fra de øvrige nordiske områders interesser, er ifølge Siv Friðleifsdóttir, at de nordlige områder i Norden præges af en let påvirkelig natur, et koldt klima og spredt bebyggelse.

Harmoni med naturen

Størst betydning for beboerne i disse områder har det at få mulighed for at leve i harmoni med naturen, at denne beskyttes mod forurening, og at områdets ressourcer udnyttes på bæredygtig vis, siger den islandske miljøminister. Hun påpeger, at selv om de arktiske områder hører til blandt jordens relativt rene områder, så har mennesker og natur i området de senere år haft problemer af både miljømæssig og social karakter. Det islandske formandskab er helt på det rene med, at målsætningerne til gavn for miljøet og folk i Vestnorden og Arktis kun kan opnås gennem et tværfagligt og internationalt samarbejde.

Island understreger, at de indbyrdes kontakter mellem beboerne i de nordlige spredt bebyggede områder bør øges, og at menneskenes livsvilkår og livsformer i disse områder bør præsenteres for omverdenen, der generelt kender alt for lidt til områdernes særpræg og aktiver.

Et udvidet samarbejde i Nordatlanten

De problemer, som befolkningen i de nordlige og nordvestlige udkanter af Norden kæmper med, er blevet overskygget af de presserende problemer i nærområderne i Baltikum og det nordvestlige Rusland, siger Siv Friðleifs-dóttir. Med tanke på den vægt, som EU lægger på at styrke udkantsområderne i Unionen, mente det islandske formandskab i Nordisk Ministerråd, at det var påkrævet at styrke den regionale uddannelses- og erhvervsmæssige opbygning i de vestlige og nordvestlige områder af Norden.

Det skyldes, at der ikke er samme mulighed for befolkningerne dér som i EU-landene for at hente EU-støtte til erhvervsopbygning, investeringer i infrastruktur og samarbejde på tværs af grænserne. På en konference arrangeret af Nordisk Ministerråd i Reykjavík i december blev et vestnordisk ønske om at udvide det nordiske samarbejde til også at omfatte Skotland, Orkney- og Shetlandsøerne samt det nordøstlige Canada vel modtaget.

Interessen for et udvidet samarbejde i Nordatlanten skyldes, at der er tale om relativt tyndt befolkede områder med relativt ens livsbetingelser. Der drives landbrug og fiskeri, og beboerne er afhængige af naturkræfterne og områdets naturressourcer.

Bæredygtig udvikling

Det islandske formandskabs målsætning med "Folk og Hav i Nord" er helt i tråd med den deklaration, som de nordiske landes statsministre vedtog i slutningen af 1998. Den pålagde Nordisk Ministerråd at udvikle en strategi for en bæredygtig udvikling i Norden og nærområderne. Arbejdet med at følge deklarationen op ventes afsluttet i løbet af sommeren 2000, og strategien for de næste 20 år skal efter planen fremlægges på Nordisk Råds session i Reykjavík i november. Siv Friðleifsdóttir understreger, at såvel statsministrenes deklaration som det islandske formandsprogram bygger på de samme målsætninger, nemlig bæredygtig udnyttelse af naturressourcerne og natur- og miljøbeskyttelse.

Foruden statsministrene har bl.a. også de nordiske miljøministre engageret sig i "Folk og Hav i Nord", idet de på baggrund af Miljøstyrelsens redegørelse om arktisk havforurening er gået aktivt ind i arbejdet ved blandt andet at ratificere konventioner til beskyttelse af havmiljøet.

Vismændene og andre initiativer

Det islandske formandskab har store forventninger til det vismandspanel, som på islandsk initiativ fik til opgave at fremlægge et eller flere scenarier for udviklingen i det nordiske samarbejde og for samarbejdet mod vest i det nye årtusinde. Vismandsrapporten ventes klar i efteråret 2000.

Ud over Islands særlige nordlige prioritering, som er indgået som et element i det overordnede nordiske samarbejde, så fremhæver Siv Friðleifsdóttir også et par andre initiativer, som fandt sted i 1999. Det ene var Reykjavík-konferencen "Kvinder og demokrati", der var rettet mod

kvinder i Baltikum og Rusland i et forsøg på at inddrage kvinderne i nærområdernes demokratiseringsproces. Det beskrives i artiklen "Ligestilling i positiv udvikling".

Island har også satset på at fejre og levendegøre Nordens historie i form af 1000-året for Leifur Eiríkssons farefulde sejlads over Nordatlanten og opdagelse af Amerika. Et samarbejde mellem Nordisk Ministerråd og The Smithsonian Institute i Washington har ført til en omfattende vandreudstilling om vikingetiden og de første nordboer.

"Alt i alt har Island i forbindelse med formandskabet i Nordisk Ministerråd fået opfyldt målsætningen om at rette et større fokus mod "Folk og Hav i Nord". Det er vi tilfredse med", siger Islands samarbejdsminister Siv Friðleifsdóttir.

Frivillige organisationer står med en enorm opgave

De frivillige organisationer er i høj grad med til at give Norden styrke, men de har også i de kommende år en enorm opgave i at medvirke til at styrke og udvikle det nordiske samarbejde. Samtidig er Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd interesseret i et tættere samarbejde mellem de frivillige organisationer og de officielle nordiske samarbejdsorganer.

"Vi skal tilbage til rødderne, tilbage til dengang, da foreningerne var en drivende kraft bag udviklingen og opbygningen af det nordiske samarbejde. De frivillige organisationer har pligt til at have visioner på det nordiske samarbejdes vegne. Foreningerne skal bæres af holdninger og basere sig på medlemmer." Det siger tidligere formand for Foreningen Norden i Danmark, tidligere folketingsmedlem og medlem af den danske delegation i Nordisk Råd, Hans Engell. Derfor, mener han, er det vigtigt at gøre et større arbejde for at rekruttere nye medlemmer og føre en visionær debat med overskriften "Hvad vil vi med Norden og det nordiske samarbejde?".

"Det er blandt andet baggrunden for, at Foreningerne Nordens Forbund har besluttet at fremlægge sit udspil til det nordiske samarbejdes fremtid – et debatoplæg, som lægger sig på siden af det udspil, der kommer fra den nordiske vismandsgruppe, som Nordisk Ministerråd har etableret," siger Hans Engell.

Organisationerne løfter i dag en række opgaver for Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd, men det betyder ifølge Hans Engell, at de samtidig løber en risiko for i for høj grad at blive forlængede arme af det officielle samarbejde – en slags professionelle frivillige, som lever af tilskudsmidler fra de projekter, de udfører for det politiske system.

Større repræsentation

Ud over de traditionelle aktiviteter i Norden-foreningerne så som skole-samarbejde, venskabssamarbejde og ungdomsudveksling er der en stigende interesse for at inddrage det frivillige organisationsarbejde i det politiske arbejde i Norden.

På et møde i Nordens Folkelige Forsamling, der er ment som en mødeplads mellem frivilligorganisationerne og de politiske institutioner i Norden, blev Foreningerne Nordens Forbund (paraplyorganisation for de nationale Norden-foreninger) pålagt at fremlægge et forslag, som skal sikre organisationerne bred deltagelse og høj repræsentation i samarbejdet med Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd.

I rapporten "Håndslag til det frivillige Norden", som Nordisk Råds Nordenudvalg udarbejdede op til Rådets session i Stockholm i november 1999, hedder det, at "samspelet mellem frivillige organisationer og nordiske myndigheder kan forny det nordiske samarbejde".

Tanken er, at de frivillige organisationers brede fundament skal danne basis for en fornyet indsats og bidrage til en demokratisk udvikling i Nordens nærområder. Da det nordiske organisationsliv traditionelt bygger på demokratiske principper og en lokal forankring, er det oplagt at arbejde videre med. De frivillige består ud over foreningerne Norden af en række organisationer inden for blandt andet kultur, børn og ungdom, ligestilling, forbrugere, miljø og arbejdsmarked.

Alligevel havde de fremlagte visioner ikke tilstrækkelig gennemslagskraft til, at der på Nordisk Råds session i Stockholm blev draget nogen konklusioner. Nordenudvalget havde ikke kunnet blive enige om, hvilke anbefalinger, det ville fremlægge for Nordisk Ministerråd.

Folkelig dimension

Selv om Nordisk Råd ikke kunne nå til enighed om, hvordan de frivillige organisationers arbejde for Norden skal støttes, så har Foreningerne Nordens Forbund gennem Nordens Folkelige Forsamling bidraget til at sætte spørgsmålet på den nordiske dagsorden.

"For os er den folkelige dimension af afgørende betydning. Det handler fortsat om samarbejde mellem folk i Norden, men også med folk i nærområderne som Baltikum og Rusland," siger generalsekretær Terje Tveito, Foreningerne Nordens Forbund. Han tilføjer, at Norden-foreningerne i lighed med andre frivillige organisationer er stærkt interesserede i at få etableret internationale netværk og kontakter – særligt i Europa.

"Det nordiske samarbejde præges nu – mere end tidligere – af de tre nordiske EU-medlemmers engagement i EU-samarbejdet. Det stiller store krav til arbejdet med at bevare den folkelige opbakning om Norden-samarbejdet," siger Terje Tveito.

Det er tidligere formand for Foreningen Norden i Danmark, Hans Engell, helt enig i. Han mener, at EU-samarbejdet i de kommende år vil blive forstærket – både i dybden i form af det politiske indhold og i bredden med flere medlemslande.

Fremragende platform

Engell forudser også, at der inden for det fremtidige samarbejde vil være brug for et stærkt regionalt samarbejde – og der ser han det nordiske sam-

arbejde som en fremragende platform, fordi landene er så ens, har samme værdigrundlag og samfundssystemer, som er meget sammenlignelige.

”Vi må naturligvis respektere, at de nordiske lande har valgt en forskellig tilknytning til EU – men det kan vi ikke lade os blokere af. Nordisk samarbejde skal udvikles og forstærkes og det er de frivillige organisationers pligt at være med til at finde de veje, som gør dette muligt – samt sikre en folkelig opbakning til projektet,” siger Hans Engell og tilføjer:

”Det nordiske samarbejde har også i dag en langt større folkelig legitimitet end EU-samarbejdet – det ser vi også i vore foreninger, hvor Foreningen Norden i Danmark har adskilligt flere medlemmer end eksempelvis Europa-bevægelsen. Foreningen Norden er fortsat den forening, der arbejder med et internationalt perspektiv, som har størst medlemsopbakning. Den skal vi fastholde,” understreger Hans Engell.

Vismandspanel kigger i krystalkuglen

Efter at have nedsat et vismandspanel til at give et bud på Nordens fremtider venter de nordiske landes regeringer spændt på resultatet. Vismandspanelet består af otte mænd og kvinder fra hele Norden. De skal i løbet af efteråret 2000 aflevere deres kvalificerede bud på fremtidens nordiske samfund og nordiske samarbejde.

”Det er håbløst at begynde at spå detaljeret om fremtiden, men det kan være nyttigt at tage udgangspunkt i vigtige begivenheder, som allerede er indtruffet og tendenser, som allerede er i gang, og som vil have forudsigelige konsekvenser i begyndelsen af 2000-tallet. Det er i bedste fald muligt at identificere og forberede sig på den fremtid, som allerede er der.”

Det siger formanden for det vismandspanel, som blev nedsat på initiativ af de nordiske regeringers samarbejdsministre, administrerende direktør Jón Sigurðsson, Nordisk Investeringsbank, i sine indledende bemærkninger til panelets arbejde.

”Vi har forsøgt at finde ud af, hvad der er de fælles udfordringer til fremtiden. Dernæst er vi inde på at vurdere, hvilke krav det stiller til det nordiske samarbejde. Vores hovedopgave er at vurdere substansområdet og mulige foranstaltninger,” siger Jón Sigurðsson.

Større synlighed

Han ønsker på nuværende tidspunkt – inden fremlæggelsen af vismandsgruppens rapport – ikke at være alt for konkret, men påpeger, at panelet vil opfordre både Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd til at være mere synlige og udadvendte på områder, som er af stadig større interesse. Her tænker han på sikring af menneskerettigheder og fredsbevarende missioner.

”Sagen er, at skillelinjen mellem indenrigs- og udenrigspolitik begynder at blive stadigt mere udflydende, fordi folk er blevet langt mere bevægelige. Her skal der satses,” siger Jón Sigurðsson.

Formanden for vismændene understreger, at miljøet også kommer til at spille en afgørende rolle i fremtiden. Det handler ikke kun om det nordiske miljø, men også om Nordens ageren internationalt, når det gælder miljøet, ikke mindst havmiljøet.

Substantiel rapport på vej

Jón Sigurðsson betegnede arbejdet i vismandspanelet som forbilledligt, og han så ingen problemer i at kunne præsentere ministrene for en substantiel rapport.

”Men vi har også arbejdet på rammerne for samarbejde. Substans og form hænger sammen. Det nordiske samarbejdes struktur med de tre søjler bliver taget op til kritisk vurdering, ligesom indholdet af Helsingfors-aftalen bliver det. Vores forslag vil gå på, at det nordiske samarbejde skal forsøge at gå tilbage til sag- og fagområderne,” siger Jón Sigurðsson og tilføjer: ”Nordisk Råd og Nordisk Ministerråds dagsorden i begyndelsen af det ny årtusinde bør afspejle Nordens dagsorden og den skal være relevant for Norden og Nordens indbyggere. Begge Råd bør være fora for debat og forberedelse af fælles holdninger, såvel indadtil som udadtil. Nordens deltagelse i internationale og europæiske fora er vigtig for at de nordiske landes stemme skal blive hørt.”

Intet budgetforslag

Han understreger, at der ikke bliver tale om at levere direkte budgetforslag i vismandspanelets rapport, da det ikke var en del af opgaven. For at få bredt vismandspanelets arbejde ud til en større kreds er der etableret en hjemmeside, hvor det er muligt at læse mere om de tanker, de otte deltagere gør sig. Hjemmesiden finder man på følgende adresse: www.norden.org

Det er formandens håb, at folk, der går ind på hjemmesiden også vil benytte muligheden for at skrive til panelet med ideer og forslag.

Vismandspanelet har i vid udstrækning beskæftiget sig med beskrivelse af tendenser. Men der blandes uvilkårligt analyser af konsekvenser og forslag om nordisk respons ind i dette billede.

Nøgleord til en tendensbeskrivelse

Panelet er nået frem til 12 tendenser, som præger samfundsudviklingen i Norden i begyndelsen af 2000-tallet. Det drejer sig om: teknologisk udvikling, globalisering, demokratiske styreformer og markedsøkonomi, den europæiske integrationsproces, udviklingen i Central- og Østeuropa, geopolitiske forandringer, stigende miljøkrav, ændret arbejdsfordeling mellem den private og den offentlige sektor, demografiske forandringer, migration, kultur og sprog samt uddannelse og kompetenceudvikling.

Disse er nøgleordene, men efter al sandsynlighed vil antallet af emner blive reduceret til seks-syv stykker, når den færdige rapport foreligger.

Vismandspanelets mandat

- at identificere de fælles træk, som kendetegner samfundsudviklingen i Norden i begyndelsen af det ny årtusinde
- at vurdere hvilke krav og ønsker dette har til det fællesnordiske samarbejde
- at rapportere til Ministerrådet i september 2000, således at rapporten kan præsenteres ved Nordisk Råds session i Reykjavík i november 2000.

Rapporten skal gøres tilgængelig for offentligheden på en effektiv måde.

Vismandspanelets deltagere:

Adm. dir. Jón Sigurðsson, Island, formand.

Statsråd Britta Lejon, Sverige.

Ambassadør Ole Norrback, Finland.

Rektor Tove Bull, Norge.

Seniorforsker Lykke Friis, Danmark. Tidl. landsstyremedlem

Marianne Jensen, Grønland.

Afd. ing. Jóannes Dalsgaard, Færøerne.

Planlægger Anders Ingves, Åland.

Håndsrækning tværs over Østersøen

I løbet af de seneste 10 år har området omkring Østersøen gennemlevet en forandring, som de færreste ville have troet mulig. Da chancen bød sig, var de nordiske lande hurtig til at støtte den demokratiske udvikling både politisk og med en række samarbejdsprojekter.

”Østersøen har udviklet sig fra tidligere at være grænsernes hav, der skilte landene i østlige og vestlige militære- og handelsalliancer, til i dag at være samarbejdets hav, hvor størstedelen af de lande, der grænser op til Østersøen, om få år vil være med i et stort fællesskab.” Det sagde folketingsmedlem og medlem af Nordisk Råds præsidium, Svend Erik Hovmand, i sin tale på Nordisk Råds præsidiiums seminar i forbindelse med åbningen af det fællesnordiske ambassadekompleks i Berlin. En begivenhed og et bevis på et grænseoverskridende samarbejde, der vakte stor opmærksomhed.

”Østersø-regionen er ifølge flere undersøgelser udset til at blive et af de største vækstområder i Europa i de kommende 10 år. Samhandelen mellem de nordiske lande, Baltikum og Polen udvikler sig i øjeblikket med en hast, der minder om hansestædernes renæssance,” siger Svend Erik Hovmand.

Gennem et pres fra de nordiske lande lykkedes det at få de tre baltiske lande med på lige fod blandt de kommende ansøgerlande til EU, og det ventes, at de tre små Østersø-stater er medlemmer i løbet af de næste fem til ti år.

Norden som brobygger

”Norden har en meget vigtig opgave som demokratisk brobygger i Østersøområdet. For at sikre fred og stabilitet i området lægger Nordisk Råd stor vægt på også at få inddraget de to russiske nærområder, Skt. Petersborg og Kaliningrad, i samarbejdet,” forklarer Svend Erik Hovmand, der er formand for det parlamentariske Østersø-samarbejde, hvor han repræsenterer Norden.

På det seneste årsmøde i Mariehamn på Ålandsøerne, deltog 155 parlamentarikere fra alle landene rundt om Østersøen. Samarbejdet drejer sig i høj grad om udbygning af infrastruktur i form af vejanlæg, søtransport, luftfart og jernbaner, om energi og telekommunikation, om miljøforbedringer og om kriminalitetsbekæmpelse.

”For et par år siden foreslog vi en række konkrete samarbejdsprojekter, hvoraf elektricitetssamarbejdet Baltic Ring rundt om Østersøen er et af dem. Forslaget er sendt som opfordring til energiministrene i de respektive lande. Projektet, der nu er ved at blive realiseret, er uhyre vigtigt at få gennemført, som et seriøst alternativ til litauisk atomkraft”, siger Svend Erik Hovmand og tilføjer: ”Hvis vi blot krævede det litauiske atomkraftværk Ignalina lukket uden at stille noget i stedet, så ville landets økonomi bryde sammen”.

Kendt model

Baltic Ring kommer til at fungere på samme måde som det hidtidige Nordel-samarbejde. Det går ud på at producere strømmen der, hvor den er billigst og mest miljøvenlig. Når der er meget vand i de norske elve, så er det Norge, der kommer til at stå for en stor del af produktionen.

Hovmand påpeger, at en udbygning af energisamarbejdet rundt om Østersøen både økonomisk og miljømæssigt vil være af meget stor betydning for hele regionen. Også inddragelsen af russiske energiinteresser i form af leverancer af naturgas er et væsentligt element i samarbejdet om EUs nordlige dimension. Der bygges på eksisterende aftaler, på en måde så energisamarbejdet nu udvides til at omfatte alle landene rundt om Østersøen. Den store opgave bliver at udvikle økonomien i de enkelte nye demokratier samtidig med, at energisektorens miljøudslip skal reduceres.

”Vi foreslår at benytte Østersøen som laboratorium for det, der på miljøtopmødet i Kyoto fik navnet ”Joint Implementation”. Oversat til et forståeligt sprog hedder det: I stedet for at sætte filter på skorsten nr. 23 i Danmark, så får man mere for pengene og gør mere for miljøet ved at sætte det første filter på en skorsten i Kaliningrad. Da der er tale om det samme miljø, er det af afgørende betydning at få Rusland med,” siger Svend Erik Hovmand.

Folkelig forankring

Ikke mindst i forholdet til Rusland har Nordisk Råd en vigtig rolle. Det skyldes, at EU er et samarbejde mellem regeringer, mens det nordiske samarbejde både bygger på regeringer, parlamentarikere og et mellemfolkeligt grundlag.

Hovmand understreger, hvor vigtigt det er at få de russiske randområder med i samarbejdet, så de ikke bliver glemt af Moskva og deres naboer.

”For 10 år siden slap vi af med Muren og med Jerntæppet, der delte vore lande. Nu er vi i gang med at etablere (The) Baltic Ring, der ikke alene handler om konkret elektricitetssamarbejde langs Østersøkysten – men som også i overført betydning kan symbolisere det fremtidige samarbejde mellem vore lande”, sagde Svend Erik Hovmand i Berlin. Han lægger dog tillige vægt på, at det store fokus på Østersøregionen ikke sker på bekostning af andre områder i Norden. ”Vi må ikke i vores iver for at fremme udviklingen i Østersøen glemme Vestnorden og Arktis, som er meget væsentlige elementer i det nordiske samarbejde,” understreger Svend Erik Hovmand.

Ligestilling i positiv udvikling

I de nordiske lande er der relativ stor forskel på kønnenes ligestilling, men når det gælder ligestilling på arbejdsmarkedet og i politik, så befinder nordiske kvinder sig i verdenseliten. Denne position ønsker man nu at dele med de unge demokratier i Baltikum og Rusland.

De nordiske lande har hver deres kønspolitiske profil, og ikke alle har ligestilling på den politiske dagsorden. Det fastslog en forskergruppe under Nordisk Ministerråd, som havde fået til opgave at gøre status over de seneste årtiers ligestilling i Norden. Resultatet af forskernes arbejde blev i foråret 1999 fremlagt i bogen ”Ligestilte demokratier? Kjønn og politikk i Norden”, som er redigeret af Christina Bergqvist. I den er en af konklusionerne, at kvinderne udgør et potentiale, som påvirker de politiske institutioners styrke og handlekraft. Men udviklingen i de enkelte lande er ikke foregået i samme takt.

Ligestillingsmodellerne i Norden har mange særtræk, men forskellene mellem landene er flere og større end hidtil antaget. Forskellene afspejler ifølge bogens forfattere, at landene har haft forskellige rammebetingelser – strukturelt, kulturelt og politisk, ligesom de politiske aktører har udviklet forskellige strategier for ligestilling.

Pasning og integration

Et meget vigtigt parameter for ligestillingen i de enkelte nordiske lande er integrationen af kvinder på arbejdsmarkedet, hvilket er meget afhængig af samfundets børnepasningspolitik. Undersøgelsen viser, at Sverige er et klart foregangsland, hvad angår kønspolitik, og kvinderne er politisk de

bedst repræsenterede i Norden. Når det gælder barsels- og forældreorlov ligger Sverige helt i top.

Der gik lang tid inden kvinderne kom ind på arbejdsmarkedet i Norge, men til gengæld er de blevet integreret hurtigt, og de politiske partier har udviklet de mest effektive og forpligtende strategier.

I Danmark har ligestilling og kønspolitik ikke været på de politiske partiers dagsorden, og temaerne er fortsat lavt prioriteret. At der alligevel er sket noget på området skyldes udbygning af velfærdsstaten og især den offentlige dagpleje.

Selv om kvindernes erhvervsfrekvens og kvinderepræsentationen i Finland allerede begyndte at stige i 1950'erne, så har udbygningen af børnepasningssystem taget lang tid. I stedet har offentlig støtte til pasning i hjemmet været den mest udbredte i Norden. Finland er i øvrigt det sidste nordiske land, der har fået en lovgivning om ligestilling.

Kvindelisten er ikke nok

Kvinderne i Island var på trods af Nordens første rent kvindepolitiske parti, Kvinnalístin, indtil for nylig svagt politisk repræsenterede, og samfundet har ifølge undersøgelsen generelt været præget af den mandlige forsørgermodel.

Men dette har ændret sig efter det seneste valg. Udbygning af den offentlige pasning har fundet sted senere end i det øvrige Norden. Island har netop indført en ny orlovsordning, hvor kvinder og mænd ligestilles.

Færøerne, Grønland og Åland adskiller sig i forhold til de øvrige nordiske lande, ligesom de også viser sig at være ganske forskellige i forhold til hinanden. De har dog det til fælles, at deres samfundsudvikling er præget af afsondrethed, beliggenhed ved havet og relativt barske livsvilkår. Først på et sent tidspunkt blev de tre områders kvinder integreret i det politiske system, dog i begrænset omfang. Bogens forfattere mener derfor, at der er en sammenhæng mellem repræsentationen af kvinder i det politiske system og institutionaliseringen af ligestilling.

Eksport af ligestilling

Dette gælder også for Nordens østlige nærområder, hvor det er af afgørende betydning for den videre demokratiske udvikling, at kvinderne kommer til at indgå aktivt i samfundet. Det var baggrunden for, at Islands regering i det forløbne år arrangerede en international konference med titlen "Women and Democracy at the Dawn of the New Millennium". Initiativet blev støttet af Nordisk Ministerråd og USAs regering, der gik ind som medarrangører. I konferencen deltog politikere og forskere fra Norden, USA, Baltikum og Rusland. Blandt repræsentanterne var Letlands præsident, Vaira Vike-Freiberga, USAs præsidentfrue, Hillary Rodham Clinton, Islands tidligere præsident, fru Vigdís Finnbogadóttir, samt de nordiske landes ligestillingsministre.

Et vigtigt skridt på vejen var, at en lang række private virksomheder og institutioner, der var inviteret med til konferencen, allerede har skudt betragtelige beløb i konkrete projekter af forskellig karakter i Baltikum og Rusland med det mål at forbedre kvinders adgang til kapital og forøge deres deltagelse i erhvervsliv og beslutningsprocesser.

Samarbejdet mellem nordiske og baltiske lande foregår i vid udstrækning på basis af frivillige organisationer, som Femina Baltica Network, der er støttet af Nordisk Ministerråd.

Kvindernes egen fortjeneste

”Bogen ”Ligestilte demokratier? Kjønn og politikk i Norden” viser, at kvindernes indtog i beslutningstagende forsamlinger har medført, at nye spørgsmål har vundet indpas i politik. Det handler ikke kun om, at velfærdsspørgsmål som børnepasning, omsorg og skole har fået større betydning, men at også andre emner som eksempelvis vold mod kvinder, sexchikane og urimelige lønforskelle er kommet i fokus,” forklarer den svenske ligestillingsminister Margareta Winberg. Hun tilføjer, at det også er tydeligt, at det er kvindernes egen arbejdsindsats, der – både inden for og uden for parlamenter og politik - er skyld i, at Norden er nået så langt i spørgsmålet om ligestilling. Den svenske minister mener også, at kvindernes ligestilling helt og holdent er deres egen fortjeneste. ”På den anden side betyder det også, at manden nu nødt til at arbejde sig ud af sin gamle og hæmmende kønsrolle. Der er derfor glædeligt, at de nordiske ligestillingsministre er enige om at arbejde på at få FN til at arrangere en international konference om mænd og ligestilling,” siger Margareta Winberg.

Ansvar for naboerne

Selv om ligestillingsarbejdet endnu ikke er tilendebragt i Norden, så mener den svenske minister, at Norden allerede nu har et ansvar for at dele ud af de indhøstede erfaringer og den opsamlede kundskab. Et godt eksempel på et sådant initiativ var den internationale konference i Island.

”Det er helt naturligt, at vi føler et ekstra stort ansvar for at støtte kvinderne i vore østlige nabolande i deres bestræbelser på at opnå ligestilling. Et arbejde, som ikke bare kan bygge på ”gender mainstreaming”, men som kræver en fortsat indsats rettet mod både kvinder og mænd. At vi er nødt til at arbejde parallelt og benytte flere metoder samtidig i mange år endnu, er en erfaring, som jeg givetvis deler med alle andre kvinder,” siger Sveriges ligestillingsminister, Margareta Winberg.

Frugtbar udveksling af nordisk og sydafrikansk kultur

To års intensiv kulturudveksling mellem Norden og Sydafrika blev ved projektets afslutning hædret med en af Sydafrikas fornemste kulturpriser. Med Shuttle 99 lykkedes det at bane vejen mellem Norden og Sydafrika for en række kulturelle bånd, som har været afbrudt i godt 20 år. Nordisk Ministerråd og de fem nordiske lande støttede projektet økonomisk.

Langt over 1.000 personer var involveret i de flere end 100 kulturprojekter under Shuttle 99. Hvert af de fem nordiske lande påtog sig ansvaret for en kunstart og udformede en række projekter med forskellige sydafrikanske partnere. Danmark tog sig af dans og teater, Norge af forskellige former for musik, Finland af foto, film og video, Island stod for litteratur, mens Sverige havde ansvaret for billedkunst og kunstforståelse. Til projekterne knyttede der sig workshops, udstillinger, forestilling og koncerter.

Nordisk Ministerråd havde bevilget 5 MDKK til Shuttle 99, men det lykkedes de nationale koordinatore og delprojekter at skaffe ekstrabevillinger fra forskellige sider, så det samlede budget blev på cirka 16 MDKK.

Kulturudvekslingen blev indledt i 1998, og kulminerede i september og oktober 1999 i Johannesburg og Durban. Men kulturudvekslingen satte også sit præg på Kapstaden og Grahamstown samt på de nordiske lande.

Stor bredde

Sydafrikanske kunstnere rejste til de nordiske lande for at optræde, og det samme gjorde sig gældende med nordiske kunstnere i Sydafrika. Blandt de mange tilbud var flere afrikanske musikgrupper på programmet på Roskilde Festival i Danmark, mens den finske musikgruppe "Wimme Saari Band" præsenterede sydafrikanerne for den specielle samiske "joik".

Litteraturen var Islands ansvar. Det udmøntede sig i en stribe børnebøger, som blev til i forbindelse med en workshop i Reykjavík og en i Kapstaden, hvor seks sydafrikanske og seks nordiske forfattere og illustratører forenede deres kræfter. Blinde og seende svenske og sydafrikanske børn udformede i samarbejde en udstilling af følelige bøger, som blev vist i både Johannesburg og Stockholm.

"Bredden har været det meget væsentlige element i Shuttle 99. Begge parter har haft et stort udbytte af udvekslingen. Folk fra Norden har været imponerede over de opnåede mål, og hvor meget det var muligt for sydafrikanerne at opnå med de trods alt begrænsede midler," fortæller projektleder Marianne Möller, Nordisk Ministerråd. Hun tilføjer, at det høje aktivitetsniveau sat i relation til en samlet bevilling på omkring 16 MDKK ikke ville have kunne lade sig gøre, hvis ikke Sydafrika havde været så langt fremme med Internet og e-mail. Breve og fax ville slet ikke have givet den samme mulighed for at kunne agere hér og nu, som det var tilfældet.

Mandela tog initiativ

Shuttle 99 blev til på initiativ af Sydafrikas tidligere præsident Nelson Mandela, som efter Sydafrikas første demokratiske valg udtrykte et ønske om, at de nordiske lande fortsat skulle spille en aktiv rolle i Sydafrika. Mandela havde ikke glemt Nordens støtte til ønsket om afrikansk frihed og racemæssig ligestilling.

Shuttle 99 har også været med til at udfylde det kulturelle hul på godt 20 år, der opstod, da Europa i midten af 1970'erne trak sig ud af Sydafrika

som reaktion på det hvide mindretals apartheid-politik. Til gengæld åbnede det fuldt op for amerikansk massekultur, og det er den tabte position, som Norden gennem det storstilede projekt har genvundet en god del af.

”Det fællesnordiske engagement i sagen har fungeret som en plov. Hver især er de nordiske lande for små til at kunne have gennemført projektet, med et samlet Norden har åbnet døren til Sydafrika. Det betyder, at de projekter, som efter afslutningen af Shuttle 99 har vist sig bæredygtige, fortsætter på bilateral basis,” siger Marianne Möller.

Sort og hvidt

Hun påpeger, at kulturarbejderne i Shuttle 99 nåede langt i processen mellem hvide og sorte og deres samvær. De nordiske projektdeltagere var ikke forudindtagede af gamle apartheid-regler.

”De nordiske lærere og kunstnerne, som besøgte Sydafrika for at undervise og optræde, fungerede som katalysatorer ved alene at fokusere på individet og ikke på hudfarven. På den måde kom skellet mellem hvid og sort i Afrika ikke til at dominere arbejdet,” forklarer projektlederen. ”Mens det har haft stor betydning for sydafrikanerne, så gør et så intenst ophold i Sydafrika det samtidig også klart, hvor ualmindelig godt vi har det i Norden,” siger Marianne Möller.

Shuttle-projektet var i stærk konkurrence med kulturinstitutioner fra andre europæiske lande, eksempelvis British Council, Alliance Française og andre. Men de satser på kultureksport, som er meget forskelligt i både form og indhold fra længerevarende udvekslingssamarbejder som det nordisk-sydafrikanske. Glæden var derfor stor, da Shuttle 99 i september blev hædret med kulturprisen ”International Sponsor of the Year in Support of Arts and Culture” som uddeles af den sydafrikanske fond Arts and Culture Trust of The President.

”Kulturen indgår som et væsentligt element i et samfund under opbygning. Derfor har Shuttle 99 med projektets lange tidshorisont haft en klar mening. En mængde frugtbare relationer er opstået mellem enkeltpersoner og institutioner i Sydafrika og de nordiske lande,” siger Marianne Möller.

Nordisk filmstøtte gør det umulige muligt

To nordiske film triumferede under den internationale filmfestival i Cannes 2000. De havde begge hentet støtte hos Nordisk Film- & TV Fond (NFTF) til produktionen. NFTF sikrer en mangfoldighed, ligesom de borger for kvalitet. Bevillingerne er en af forudsætningerne for, at mange nordiske film- og tv-produktioner overhovedet bliver til noget.

Film fra Norden har i de seneste år atter vakt international opmærksomhed for deres fornyende elementer i genren. Selv om de nordiske producenter ikke har tilnærmelsesvis de samme budgetter som Hollywoods, så nyder deres film stor respekt ude i verden. Mange af de film, der produceres i Norden, er støttet af Nordisk Film- & TV Fond. Det gælder også vinderen

af De Gyldne Palmer ved den internationale filmfestival i Cannes 2000, Lars von Triers "Dancer in the Dark", samt Roy Anderssons "Sånger från andra våningen", som fik Juryens Pris.

"Det er jo fantastisk, at Norden og en institution som vores er så flot repræsenteret i det forum," siger direktør Svend Abrahamsen, Nordisk TV- & Film Fond.

I takt med at de nordiske film anerkendes internationalt, giver det så også mulighed for en bredere europæisk finansiering. Men det er den nordiske støtte og delfinansiering, der er rygrad i en stor del af produktionerne. Opblomstringen i nordisk film har blandt andet fundet sted i Danmark, hvor man taler om et dansk "filmforår". Det er i høj grad båret af de såkaldte dogmefilm, som er produceret på lavt budget med et minimum af udstyr.

Finansiering

"Uden Nordisk Film- & TV Fond var dogmefilmene aldrig blevet til noget. Erfaringen har jeg fra den anden side af bordet, da jeg sad som Danmarks Radios chef for co-produktioner og blandt andet skulle finansiere dogmefilmene "Festen", "Idioterne", "Mifunes sidste sang" og "The King is alive", som blev vist i Cannes," siger Svend Abrahamsen.

Søren Kragh Jacobsens "Mifunes sidste sang", som havde premiere i 1999, vakte stor opmærksomhed i foråret ved filmfestivalen i Berlin, hvor den vandt Sølvbjørnen. På grund af den megen omtale har det også medført en bred international distribution, og både i Danmark og i resten af Norden er folk strømmet til biograferne for at se filmen på det hvide lærred. Dogmefilmene er solgt i flere end 30 lande over hele verden.

Den store publikumsinteresse gælder også den islandske film "Angels of the Universe", der bygger på Einar Már Gu-mundssons prisbelønnede roman "Universets engle" (Englar alheimsins). Filmen, der har været en enorm succes i Island, blev vist som åbningsfilm ved filmfestivalen i Göteborg, hvor den også blev belønnet med prisen for det bedste manuskript.

"Aftalen om Nordisk Film- & TV Fond er enestående. Det er imponerende, at regeringer og filminstitutter i fem lande i samarbejde med ni tv-stationer, hvoraf flere stationer ligger i skarp konkurrence med hinanden, kan arbejde sammen på den måde. Det fungerer så godt, at de i november 1999 blev enige om at forlænge støtteaftalen i yderligere fem år," siger Svend Abrahamsen.

NFTF sikrer, at de store filmproduktioner bliver vist i nordiske biografer og, hvad der er nok så vigtigt efter to år på de nordiske public service tv-kanaler. Fonden yder også støtte til kopiering og distribution af film i et andet nordisk land, hvis filmen har vist sig at være en publikumssucces i oprindelseslandet.

Visioner

Svend Abrahamsen ser gerne, at Nordisk Film- & TV Fond bliver et sted, der indeholder en stor mængde informationer om og for det nordiske filmmiljø. Han ønsker, at NFTF ikke bare skal være bevilgende, men også bliver en ressourceinstitution. "Vi er nødt til at gøre Norden til et stort marked for sig selv, så det bliver muligt at skabe nordiske storfilm, som så kan erobre først det europæiske og siden verdensmarkedet," siger Svend Abrahamsen.

Han er heller ikke i tvivl om, at Nordisk Film- & TV Fond er et mønstereksempel på nordisk samarbejde. Den sikrer støtte til produktion af gode nordiske film og til, at filmene bliver set. "Kort sagt er Nordisk Film- & TV Fond med til at sørge for, at det bedste af et lands kultur først bliver vist i de øvrige nordiske landes biografer og siden på deres tv-stationer," understreger Svend Abrahamsen.

Fondens nye direktør er også en stor tilhænger af, at skuespillere og instruktører rejser rundt i Norden og betjener sig af deres eget sprog som en naturlig ting. Som eksempel giver han Hamsun, som jo er meget norsk, men i filmversionen optrådte i Max von Sydows skikkelse og talte svensk.

En nordisk film bør efter Abrahamsens mening betjene sig af de bedste kunstnere fra Norden, uanset hvilket land de kommer fra."Det gælder om at give filmbranchen de bedste vilkår, så kundskaben og ekspertisen bliver i Norden. Derfor er det helt nødvendigt, at Norden fortsat arbejder tæt sammen for at bevare et godt og kreativt filmmiljø," siger Svend Abrahamsen.

EU har åbnet døren til Rusland

EUs initiativ til en politik for den såkaldt Nordlige Dimension blev hilst velkommen af Nordisk Råds session i Stockholm. Her blev emnet diskuteret og et forslag til prioriteringer blev fremlagt umiddelbart inden mødet med EUs udenrigsministre i Helsingfors.

EUs Nordlige Dimension er en konsekvens af, at det europæiske samarbejde rækker ud over EUs grænser. Det omfatter også et samarbejde mellem EU og andre europæiske lande, der ikke er medlemmer af Unionen. Med den Nordlige Dimension flytter EU en del af fokus fra Sydeuropa til de nordlige regioner, hvor det ikke mindst er af stor betydning at få Rusland inddraget i det europæiske samarbejde. Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd er enige om, at det er vigtigt at tage ansvar for den opgave, det er at være med til at udforme den Nordlige Dimension i EU.

"Hele ideen med den Nordlige Dimension er at hæve EUs profil i Nordeuropa. I øjeblikket er fokus rettet meget mod Østersø-regionen, men samarbejdet gælder også op til Arktis og fra Island langt ind i Rusland," siger det finske medlem af Nordisk Råd, Outi Ojala.

De nordiske lande har gennem årene oparbejdet erfaringer, kundskab og et bredt kontaktnet i forbindelse med indsatser i Baltikum, Nordvest-

Rusland og det arktiske område. Det er derfor naturligt at udnytte Norden som bro mellem de baltiske og russiske nærområder.

Parlamentarisk forankring

Her lægger Nordisk Råd stor vægt på, at det sker med en klar parlamentarisk forankring. Skal den Nordlige Dimension blive en succes, er det vigtigt at udvikle den i samråd med de nordiske parlamentarikere, frivillige organisationer og eksisterende russiske, nordiske og baltiske netværk. Rådet ser det som muligheden for en bred politisk dialog og en folkelig opbakning.

Hovedformålene ved den Nordlige Dimension er at styrke sikkerheden ved at øge velstanden og bekæmpe de farer, der truer i det nordlige Europa. En af forudsætningerne for dette er at undgå nye skillelinjer ved at inddrage Rusland i samarbejdet.

”Den Nordlige Dimension har hidtil befundet sig på initiativplan. Først nu begynder der for alvor at ske noget, men det har heller ikke været let at iværksætte konkrete handlinger, før regelværket er på plads,” siger Outi Ojala. Hun siger, at EUs hidtidige engagement i den Nordlige Dimension har ligget inden for de allerede eksisterende bevillinger og programmer, hvilket har gjort det lidt problematisk. Derfor har det for at komme videre ifølge Ojala været af største betydning at organisere og koordinere samarbejdet mellem de eksisterende organer for at udnytte dem bedst muligt.

”Som vi også kender det fra det nordiske samarbejde, så skal en fælles handlingsplan ikke udelukke det bilaterale samarbejde. Begge dele er nødvendigt. Det gælder også for EUs Nordlige Dimension. En bedre koordinering vil også øge synergien,” siger Outi Ojala.

Prioriteringer

Island tog sammen med Nordisk Ministerråd initiativ til at holde et møde i Bruxelles om de miljømæssige aspekter i den Nordlige Dimension. Konklusionerne blev fremlagt på mødet i Helsingfors i november 1999 mellem udenrigsministrene fra EU-landene og de lande udenfor EU, der omfattes af den Nordlige Dimension.

Nordisk Råd blev på sessionen i Stockholm enige om seks hovedområder for en prioritering af arbejdet med EUs Nordlige Dimension. Det er opgaver, som også diskuteres i andre fora, senest på parlamentarikerkonferencen i Alta og på regeringschefernes topmøde i Østersøsamarbejdet.

Atomsikkerhed, eller mangel på samme, er ifølge Nordisk Råd den mest akutte trussel mod Østersøen og nordområderne. Her er behov for, at EU og de øvrige lande i området enes om en omfattende og hurtig indsats mod de usikre atomkraftværker og flådebaser med atomdrevne skibe. For at løse problemerne er det nødvendigt at sætte noget i stedet. Derfor anbefales det at etablere et omfattende energinetværk, hvor de nordiske el- og gasnet kobles sammen med nettene i Østersøområdet.

Sundhed og miljø i nærområderne er et andet højt prioriteret område. Den drastisk faldende levealder og den epidemiske spredning af tuberkulose og HIV kræver en indsats. En nordisk "task force" er etableret i et forsøg på at løse nogle af problemerne. Det gælder også om at levere en målrettet indsats for at begrænse og udbedre miljøskaderne fra det tidligere Sovjetunionen.

Havforureningen i Østersøen og Arktis er en international trussel, hvor det er muligt for EU at sætte ekstra fokus på problemerne.

Økonomisk vækst og beskæftigelse prioriteres også højt. Flere forskere mener, at Østersøregionen i løbet af de kommende 10 år vil blive et af de største vækstområder i Europa, og at dette også vil komme til at smitte af på det øvrige Norden. Det er en forudsætning, at man i området investerer i infrastruktur, ny teknologi, uddannelse, forskning og udvikling af kompetence.

Udbygning af infrastrukturen er af afgørende betydning i nordområderne, der ellers vil blive koblet af. Transport, energiforsyning og telekommunikation er nøgleordene.

Bekæmpelse af kriminalitet står også højt på dagsordenen i den Nordlige Dimension. Kriminalitet skaber usikkerhed og utryghed både for den enkelte og for samfundet. De nye demokratier har behov for en støtte til retsstaten, så borgerne tør satse på fremtiden.

Nordisk Råd finder det vigtigt, at den Nordlige Dimension også kommer til at omfatte et effektivt samarbejde for at øge trygheden i samfundet og for at bekæmpe den organiserede kriminalitet.

Støtte til demokratiudviklingen er det sidste af de prioriterede områder. Her fremhæver Nordisk Råd, at grundbetingelsen for alle fremskridt, såvel økonomiske som sociale, er, at samfundet bygger på fungerende demokratiske strukturer. Det europæiske fællesskab bygger på hævdevundne demokratiske principper, og nu skal de ny demokratier i det nordlige Europa have støtte til at udvikle sig i samme retning med velfungerende demokratiske og administrative strukturer. Det gælder ikke mindst ansøgerlandene til EU i Østersøregionen.

Nordisk Råd understreger behovet for flere nordiske initiativer i EU, som kan bidrage til at virkeliggøre den Nordlige Dimension. Derfor ønsker Rådet at gå i en dialog med Europaparlamentet om de seks prioriteringsområder. Samtidig mener Nordisk Råd også, at de nordiske regeringer skal udforme et langsigtet nordisk handlingsprogram for arbejdet med den Nordlige Dimension.

Det portugisiske EU-formandskab har lovet at fordybe den Nordlige Dimension, mens Sverige, der har formandskabet i første halvår af 2001, allerede har den Nordlige Dimension blandt sine prioriteringer.

Kundskab er et af Nordens vigtigste råstoffer

Et skræksscenario er, hvis Norden i de kommende år bliver drænet for kundskab. Vidensamfundets opbygning og udvikling kommer ikke af sig selv. Derfor er det af afgørende betydning, at Norden agerer som ét marked for stadig at være attraktivt for veluddannede personer, mener direktør Reinhold Enqvist, Nordisk Industrifond.

”Adskillige politikere og store virksomheder har af naturlige årsager valgt at ofre Norden på Europas alter. Egentlig er det ikke et spørgsmål om enten eller, men om både og i den rette blanding. Vi skal have både nationale, nordiske og europæiske aktiviteter på praktisk taget alle samfundsområder,” siger Reinhold Enqvist.

Et af problemerne er ifølge direktøren for Nordisk Industrifond, at det analytiske grundarbejde for at kunne træffe de rigtigt balancerede beslutninger på nordisk niveau ikke er foretaget i tilstrækkeligt omfang. Han føler, at der i dag er et hul mellem det seneste tiårs store satsninger nationalt og inden for EU. Hullet kan udfyldes ved, at Norden forener sine ressourcer på kundskabsområdet og samarbejder om at opnå verdenskompetence.

Pension og børnebørn

”Der er to områder, der specielt driver mig til at tale og arbejde for det nordiske samarbejde. For det første er det nødvendigt med et stærkt nordisk næringsliv, hvis det skal være i stand til at betale for min pension, når den tid kommer. For det andet ønsker jeg, at mine veluddannede børn skal have gode muligheder for at finde attraktive job i Norden. Det øger mine chancer for at komme til at bo i nærheden af mine eventuelle børnebørn”.

Reinhold Enqvist har benyttet ovenstående personlige målsætninger i forbindelse med indlæg ved flere seminarer og som emne for samtaler ved middagsselskaber. Reaktionen ved bordet har ind imellem været, at ”vores familie er lidt speciel, en søn studerer i USA, en datter i Frankrig og et barn er udvekslingsstudent i Australien – og det er da godt nok!”

”Det er helt fint, at forældre er stolte af deres børn. Det er jeg da også selv, men jeg har ikke kunnet dy mig for at replicere: ”Har du tænkt på, at der findes masser af specielle familier i Norden. Hvad vil der ske, hvis ikke børnene kommer tilbage? Er det et ønske, som du og nationaløkonomien er enige om?”

Norden i globalt perspektiv

Visionen om kundskabsmarkedet er, at de virkelig attraktive job skal findes i Norden, så vores børn helt naturligt bliver her eller kommer tilbage hertil. For at få kompensation for de personer, der ikke vender tilbage, og for at tiltrække andre er det nødvendigt at bibringe omverdenen en bred opfattelse af Norden som ét kundskabsmarked. Noget, som det i den globale strategi skal forekomme helt naturligt at tænke på.

”De nordiske lande er hver for sig for små til at kunne løfte opgaven alene. Men ved at stå sammen og tilbyde al den viden og kompetence, der findes i Norden, vil det øge tiltrækningsværdien,” siger Enqvist.

Verden er i voldsom forandring, og derfor er det af afgørende betydning at have noget at byde på og at kunne præsentere dette. Det er en del af det arbejde, som Nordisk Industrifond udfører. Fonden tilbyder at etablere mødesteder, som er nødvendige for at analysere behov, sætte mål samt iværksætte projekter og aktiviteter til udviklingen af det fælles videnmarked. Men det egentlige arbejde udføres af aktørerne i det nordiske innovationssystem, eventuelt med Nordisk Industrifonds finansielle støtte.

Fri bevægelighed

Viden i Norden skal være tilgængelig, så den hurtigt kan findes og udnyttes, hvor der er behov for det. Viden bør være uafhængig af institutionelle forhindringer såvel som af nationale grænser. I forbindelse med åbningen af Øresundsbron er det af afgørende betydning, at Danmark og Sverige får kigget lovgrundlaget igennem. Det samme gælder for Norge og Sverige, Sverige og Finland samt Sverige og Åland.

”Umiddelbart er det juridisk bilaterale spørgsmål, men mentalt er det i høj grad nordiske spørgsmål,” siger Reinhold Enqvist og tilføjer, at viden ofte er knyttet til individer, som ubesværet og uden forhindringer bør kunne engagere sig i et kort- eller længerevarende hel- eller deltidsarbejde på tværs af grænserne. ”Hvis ikke de eksisterende regler på hver side af Øresundsbron ændres, kommer den til at stå som et faresignal i stedet for et monument for grænseoverskridende samarbejde.

Mens det nordiske erhvervsliv aldrig er blevet integreret hurtigere og mere intensivt end nu, så har man ikke rigtig taget stilling til, hvordan det kommer til at indvirke på fremtidens nordiske næringspolitik og forskningsmiljø. Enqvist mener, at Norden har behov for en dagsorden, som fastslår grundlaget for et fælles kundskabsmarked.

Politisk opbakning

”Grundlæggende har de nordiske lande samme menneskesyn, kulturelle baggrund og demokratiske idealer. Det kan udnyttes til at skaffe Norden et forspring i kundskabssamfundet,” siger Islands tidligere erhvervsminister Finnur Ingólfsson, der også er af den opfattelse, at viden som ressource i fremtiden vil komme til at afløse naturrigdomme og billig arbejdskraft.

Med udgangspunkt i de nordiske landes demokratiske idealer, menneskesyn og kultur er Nordens stemme blevet hørt i international politik. Helt det samme har ikke været tilfældet i det internationale erhvervsliv, som ifølge den islandske minister burde kunne udnyttes bedre.

”Der ligger et enormt potentiale, når det gælder nordisk samarbejde om nyskabelse og erhvervsudvikling. Vi skal blive bedre til at drage nytte af de nordiske særpræg,” siger Finnur Ingólfsson. Derfor bakker han helt op

om Nordisk Industrifonds vision om, at medvirke til at skabe et stærkt nordisk erhvervsliv gennem at udvikle Norden til ét effektivt videnmarked.

Fra året, der gik

Valgobservatører i Rusland

Parlamentarikere fra Nordisk Råd fik i 1999 for første gang mulighed for at deltage som valgobservatører ved udenlandske parlamentsvalg. Det skete ved valget til Ruslands statsduma i december. Nordisk Råd var repræsenteret af Eero Akaan-Penttilä (konservativ), Charlotta Bjälkebring (venstresocialistisk), Ragnwi Marcelind (midtergruppen) og Sigríður Jóhannesdóttir (socialdemokraterne). Fra Nordisk Råds sekretariat deltog rådssekretær Päivikki Lindroos.

Samtidskunst i cyberspace

Norden har taget første skridt til et virtuelt museum for samtidskunst. De nordiske kulturministre besluttede under Nordisk Råds session i november at støtte et nordisk kunstprojekt i cyberspace med 300.000 DKK. Det ny kunstcenter skal være operativt i år 2000. Projektet ledes af Kulturnet Danmark på vegne af kulturnettene i de øvrige nordiske lande.

Nordens økonomi er god

Den økonomiske udvikling i de nordiske lande er fortsat god med lav inflation, faldende arbejdsløshed og stærk økonomisk vækst i de fleste lande. Det konstaterede de nordiske finans- og økonomiministre, da de mødtes under Nordisk Råds session i Stockholm. Ministrene understregede samtidig vigtigheden af at holde omkostningerne under kontrol og modvirke tendenser til overophedning af økonomien.

Erhvervsministre vil have tryk e-handel

Norden har et stort potentiale for elektronisk handel. De nordiske erhvervsministre har besluttet at bevilge 600.000 DKK til et projekt, der skal etablere Norden som en tryk elektronisk handelsplads på Internet. Der skal bl.a. etableres en fælles nordisk standard for virksomhedsoplysninger på Internet og en fælles nordisk mærkningsordning for tryk e-handel. Projektet, der har et samlet budget på 7 MDKK, afhænger af medfinansiering fra virksomheder, brancheorganisationer og myndigheder i de nordiske lande.

Troværdig svane

I mylderet af forbrugermærker klarer den grønne nordiske miljøsvane sig godt. Det fastslår en rapport, som Nordisk Ministerråd offentliggjorde i november. Svanen er det dominerende miljømærke i Sverige, Norge og Finland. I Danmark, hvor mærket blev lanceret i 1998, er svanen på vej og også i Island står miljømærket foran sit gennembrud. Den nordiske miljøsvane blev etableret i 1989.

Ældre i nye omgivelser

Fremtidens ældre kommer til at bo anderledes end fortidens. Alderdomshjemmet og plejehjemmet er på vej ud i de nordiske lande. Nye boligformer, fx ældreboliger, bofællesskaber og "pensionistbyer" bliver fremtiden for de fleste ældre i Norden. Det fremgik af en rapport, som blev præsenteret for de nordiske boligministre på deres møde under Nordisk Råds session i Stockholm. Antallet af ældre i Norden vokser eksplosivt. I 2030 vil der være 5,8 mio. nordiske borgere over 65 år – mod 3,8 mio. i dag.

Justitsministre styrket samarbejde med Baltikum

Ungdomskriminalitet og domstoles effektivitet var på dagsordenen, da Nordens justitsministre i november for første gang holdt formelt møde med deres baltiske kolleger. Ministrene blev enige om at styrke retssamarbejdet mellem Norden og Baltikum. En embedsmandsgruppe skal vurdere de konkrete muligheder for samarbejde før næste nordisk-baltiske justitsministermøde i 2001.

USA fejrer Norden

Norden får sin egen dag i USA. Traditionelt er 9. oktober i USA viet til opdageren og vikingen Leifur Eiríksson. Nu skal dagen også markere nordiske værdier. I en erklæring fra USAs præsident Bill Clinton hed det, at 9. oktober fremover vil blive tilegnet alle amerikanere med nordiske rødder og at dagen skal ses som en hyldest til alle nordiske immigranternes bidrag til USA. Det anslås, at ca. 25 mio. amerikanere har nordiske forfædre.

24,9 MDKK til kultur

Nordisk Kulturfond støttede kulturen i de nordiske lande med i alt 24,9 mio. DKK i 1999. Fondens midler fordeltes på 199 projekter. Spændvidden er stor. Fra Visens Vänner i Umeå til projekteringen af en ny nordisk uddannelse for artister inden for nycirkus. En konference i København om Islam fik støtte, og det samme fik en lang række projekter i de tre nordiske kulturbyer 2000: Reykjavík, Bergen og Helsingfors. Nordisk Kulturfond har som formål at fremme det kulturelle samarbejde mellem de nordiske lande. Midler kan bevilges til kultur, forskning og undervisning.

Samer i København – og i cyberspace

Samerne indtog København for en aften, da der fredag den 15. oktober blev opslået en "káta", et sametelt, i gården til Nordisk Ministerråds sekretariat i København. I sameteltet kunne publikum møde et udvalg af samisk brugskunst, ligesom der blev præsenteret smagsprøver på lækre delikatesser som rensdyrkød og muldebær. Arrangementet, der samlede over et par hundrede tilskuere, var en del af den traditionelle københavnske Kulturturnat. 1999 blev også året, hvor samerne kom i cyberspace. I maj blev samernes web-sted www.saamiweb.org officielt indviet af Islands kulturminister Björn Bjarnason og Pehr Löf, formand for Nordisk Råds Norde-

nudvalg. Bag Saami Web står sameradioerne i Norge og Sverige. Materialet på samernes websted præsenteres på samisk, norsk, finsk, svensk, engelsk, spansk og senere også russisk.

Nordisk TV i luften i USA

TV-programmer fra Norden blev fra 23. september hverdagskost i USA, da Scandinavian Channel startede sine udsendelser. Kanalen, der i første omgang sender til ca. 8 mio. husstande i USA, vil daglig sende 8 timers TV med pluk fra de nationale public service-stationer i Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige. Nordisk Ministerråd har givet startfinansiering til projektet, som finansieres via abonnementer og reklamer.

Norden vigtig for finner

Finnerne er mindst lige så positive over for nordisk samarbejde som over for det europæiske. Det viste en analyse, som Nordens Institut i Finland (NIFIN) offentliggjorde i februar. 96% af de adspurgte fandt nordisk samarbejde vigtigt for Finland – mod 93% for EU. Ifølge finnerne er de vigtigste områder for nordisk samarbejde økonomi, EU, miljø og forsvar.

Finsk kulturkritiker vinder pris

Timo Hämäläinen, kulturkritiker på Helsingin Sanomat, modtog i august Nordisk Ministerråds journalistpris for sit arbejde med at introducere skandinavisk-sproget litteratur til et finsk-sproget publikum. Prisen, der er på 40.000 DKK, uddeles af NORDBOK, en af Nordisk Ministerråds kunstkomitéer.

Børnefamilier til debat

Hvordan kan samfundet skabe mere kvalitet for børn og børnefamilier? Det blev på initiativ af Jann Sjursen (midtergruppen) drøftet under Nordisk Råds familiepolitiske høring i København den 29. juni. Foruden den politiske debat mellem parlamentarikere og ministre bød høringen på rige muligheder for sommerferierende børn: hoppepuder, besøg i kunstmalerens atelier osv.

Øget kontakt mellem Norden og Benelux

Små lande med store naboer mødtes i april i København, da parlamentarikere og ministre fra de nordiske lande og Benelux-landene mødtes til konference. Emnet var øget regionalt samarbejde i EU. Konferencen bekræftede det værdifulde i at knytte og fastholde kontakten. Mødet kan blive fulgt op af møder i mindre fora, hvor specifikke emner sættes til debat, konstaterede Per Kaalund (socialdemokrat), formand for Nordisk Råds Europa-udvalg og P. Stoffelen, formand for Benelux-rådets interparlamentariske komité.

Nordisk vikingesatsning i USA

USAs førstedame Hillary Clinton lancerede i april udstillingen Vikings: The North Atlantic Saga, som med åbning i Washington D. C. den 27.

april 2000 skal markere 1.000-års dagen for vikingernes ankomst til Nordamerika. Udstillingen, der frem til slutningen af 2002 vises i en række amerikanske og canadiske storbyer, har Nordisk Ministerråd og Volvo AB som hovedsponsorer. Udstillingen er produceret af Smithsonian Institution i samarbejde med White House Millennium Council.

Virksomheders vækst sikres

Virksomheder, der vil vokse gennem overtagelse af andre virksomheder i Norden, løber ind i lovmæssige hindringer. Det var konklusionen på en rapport om "Lovmæssige hindringer for fusion og virksomhedskøb mellem virksomheder i de nordiske lande", som den danske professor Erik Werlauff i januar præsenterede for Nordisk Ministerråd. Rapporten peger på, at en nordisk koncernkonvention vil kunne etablere Norden som et fælles hjemmemarked for virksomhederne.

Gamle færdselsårer kortlagt

Nordens gamle færdselsårer er for første gang blevet kortlagt. I Nordisk Ministerråds rapport "På vei – Friluftsliv og oplevelse langs gamle ferdelsårer" beskrives en vigtig del af den nordiske kultur- og naturarv. Til glæde for turister og historisk interesserede vandrere. Tema Nord 1999:11.

Isens spor i dagens landskab

Isen lagde sig over Norden for 20.000 år siden – og trak sig langsomt tilbage. Sporene kan stadig ses i nutidens landskab. Nordisk Ministerråds rapport "Israndlinier i Norden" fortalte om mere end 80 interessante steder i Norden, som stadig bærer isens præg. Tema Nord 1998:584.

Økonomisk oversigt over den fælles nordiske virksomhed i 1999

Nordisk Ministerråd

Nordisk Ministerråds virksomhed finansieres af de 5 nordiske lande, og hvert lands bidrag er fastlagt ud fra en fordelingsnøgle, som angiver landets andel af den samlede bruttonationalindkomst i landene.

Fordelingsnøgle 1999

Danmark	25,5%	Norge	21,7%
Finland	17,7%	Sverige	34,1%
Island	1,0%	I alt...	100,0%

I 1999 var budgettet for Nordisk Ministerråds virksomhed i alt 732,3 MDKK. Af dette beløb blev 714 MDKK finansieret direkte fra landene, mens resten blev finansieret gennem øvrige indtægter, som er: renteindtægter, det interne afgiftssystem samt tilbagebetalinger af forældede budgetmidler m.m. De øvrige indtægter var 1,4 MDKK højere end forventet, og dette er samtidig det opgjorte overskud for regnskabsåret.

Ministerrådet anvender et tillempet kontantprincip i regnskabsaflæggelsen og de bogførte udbetalinger fra ministerrådssekretariatet var i 1999 i alt 744,3 MDKK.

Nordisk Ministerråd har ret til at disponere over budgetmidlerne i 3 år, hvilket er hensigtsmæssigt for den type virksomhed, som bliver gennemført i fælles nordisk regi. Den største andel af midlerne anvendes direkte til projektvirksomhed og støtteordninger i alt 57%, og af midler der udbetales til institutionerne, i alt 43%, bliver også en helt betydelig andel anvendt til projektvirksomhed. Der er i alt 34 nordiske institutioner, som er fordelt over alle landene og de selvstyrende områder.

I forlængelse af arbejdet med rapporten "Nordisk Samarbejde i en ny tid" fra februar 1995, blev det politisk besluttet at den nordiske virksomhed skulle opdeles i tre søjler:

- 1) Samarbejde indenfor Norden
- 2) Norden og Europa/EU/EØS
- 3) Norden og nærområder

Opgørelser over aktiviteterne fordelt på de tre søjler viser at 74% bliver brugt til samarbejde indenfor Norden, 19% går til Nærområderne mens 7% anvendes til Europa m.m.

Fordelingen af de samlede udgifter fordelt på samarbejdsområder viser, at 45% af midlerne bliver anvendt til kultur, uddannelse og forskning. Miljø, ressourcer og nærområdeprogrammet tegner sig for 25%, mens velfærds- og erhvervspolitik har 19%. Øvrig virksomhed er i alt 11%, hvoraf Ministerrådssekretariatet udgør de 8%.

Nordisk Råd

Nordisk Råd havde i 1999 samlede indtægter på 32,5 MDKK, hvoraf hoveddelen 30 MDKK blev finansieret af de nationale parlamenter. Fordeleingsnøglen er den samme, som anvendes for landenes indbetaling til Nordisk Ministerråds budget.

Nordisk Råds samlede udgifter var på i alt 30,4 MDKK og nedenstående diagram viser, hvordan udgiftsstrukturen er fordelt på hovedaktivitetsområder.

Præsidiets almene virksomhed tegnede sig for 27% af udgifterne i 1999 – aktiviteter inden for dette område er Nordisk Råds session, temakonferencer samt informationsvirksomhed i bred forstand. Rådsorganerne er de faste udvalg under Nordisk Råd: Nordenudvalget, Nærområdeudvalget, Europaudvalget samt Kontrolkomitéen. Disse stod for 11% af udgifterne i 1999. En del af rådets budget anvendes til at støtte de politiske partier, som har medlemmer i Nordisk Råd. I 1999 udgjorde denne støtte 16% af udgifterne. Rådssekretariatet forbereder og servicerer alt arbejde, der foregår inden for Rådet og 46% af budgettet anvendes til dette formål. Den største del af disse fællesudgifter kunne i princippet godt blive delt til de øvrige udgiftsområder, da den største udgift er personale, der indgår i virksomheden. Nordisk Råd havde i 1999 et årsresultat på i alt 2,1 MDKK.

Resultat og regnskab 1999
Nordisk Ministerråd
samlet virksomhed

		1999	1.000 DKK 1998
Indtægter			
De nordiske landes bidrag		714.008	698.631
Andre indtægter			
Afgift af løn	8.451		
Renteindtægter	9.396		
Andre indtægter	1.853	19.699	21.917
<i>Indtægter i alt</i>		<i>733.707</i>	<i>720.548</i>
Udgifter			
Udbetalinger i året	744.302		
Midler fra tidligere år	-212.378		
Midler overføres til 2000	200.384	732.308	716.932
Resultat i regnskabsåret		1.399	3.616
<i>Udgifter i alt</i>		<i>733.707</i>	<i>720.548</i>

København, den 14. februar 2000

Søren Christensen
 Generalsekretær

Agneta Norén
 Afdelingschef

NORDISK MINISTERRÅD BALANCE, 31.12.99

	1.000 DKK	
	31.12.1999	31.12.1998
Aktiver		
Omsætningsaktiver		
Likvide midler		
Bank	275.818	225.522
Fordringer		
Personalefordringer	795	
Øvrige fordringer	7.818	
Periodeafgrænsninger	4.841	13.455
		8.114
Anlægsaktiver		
Materielle	2.273	
Finansielle	1.062	3.335
		3.334
<i>I alt</i>	<i>292.608</i>	<i>236.970</i>
Passiver		
Gæld		
Leverandørgæld	9.502	
Anden kortfristet gæld	3.668	
Personaleforpligtigelser	104	
Periodeafgrænsninger	75.289	88.563
		19.557
Forpligtigelser		
Overførte midler	200.381	211.532
Egenkapital		
Ejendomsamortisering	2.264	2.264
Resultat i regnskabsåret	1.399	3.617
<i>I alt</i>	<i>292.608</i>	<i>236.970</i>

Nordisk Ministerråd

Indtægter 1999

	Budget	Bogført	1.000 DKK Overskud
De nordiske landes bidrag inklusive betalingsordningen*			
Danmark	166.001	166.001	
Finland	139.563	139.563	
Island	7.140	7.140	
Norge	176.538	176.538	
Sverige	224.766	224.766	
		714.008	714.008
Afgift af løn	7.000	8.451	1.451
Renteindtægter	10.500	9.396	-1.104
Øvrige indtægter	800	1.853	1.053
<i>I alt</i>	<i>732.308</i>	<i>733.707</i>	<i>1.399</i>

*Betalingsordningen for højere uddannelser

Danmark	-16.071
Finland	13.183
Island	0
Norge	21.599
Sverige	-18.711
	0

Nordisk Ministerråd

Udgifter 1999						1.000 DKK	
Sektorer	Ovf. fra tidl. år	Budget 1999	Tvæsekt budget.	Til rå- dighed	Udbetalt	Saldo 31.12.99	
Kultursamarbejdet							
Institutioner	-3	47.476	0	47.473	47.476	-3	
Projektmidl.	27.367	47.915	5.516	80.798	50.953	29.845	
Støtteordn.	19.634	47.094	1.020	67.748	41.080	26.668	
<i>I alt</i>	<i>46.998</i>	<i>142.485</i>	<i>6.536</i>	<i>196.019</i>	<i>139.509</i>	<i>56.510</i>	
Uddannelse og forskning							
Institutioner	-8	57.393	0	57.385	57.396	-11	
Projektmidl.	42.126	36.620	3.859	82.605	48.424	34.181	
Støtteordn.	2.593	92.207	1.866	96.666	92.778	3.888	
<i>I alt</i>	<i>44.710</i>	<i>186.220</i>	<i>5.725</i>	<i>236.655</i>	<i>198.598</i>	<i>38.057</i>	
Nærområderne							
Institutioner	1.572	10.200	1.700	13.472	12.939	533	
Projektmidl.	3.901	55.354	-39.797	19.458	13.378	6.080	
<i>I alt</i>	<i>5.473</i>	<i>65.554</i>	<i>-38.097</i>	<i>32.930</i>	<i>26.317</i>	<i>6.613</i>	
Energi							
Projektmidl.	4.707	4.386	1.000	10.093	5.370	4.724	
<i>I alt</i>	<i>4.707</i>	<i>4.386</i>	<i>1.000</i>	<i>10.093</i>	<i>5.370</i>	<i>4.724</i>	
Miljø							
Projektmidl.	12.519	40.890	3.620	57.029	46.332	10.698	
<i>I alt</i>	<i>12.519</i>	<i>40.890</i>	<i>3.620</i>	<i>57.029</i>	<i>46.332</i>	<i>10.698</i>	
Økonomi og finanspolitik							
Institutioner	0	9.993	0	9.993	9.993	0	
Projektmidl.	1.007	1.023	2.350	4.380	3.123	1.258	
<i>I alt</i>	<i>1.007</i>	<i>11.016</i>	<i>2.350</i>	<i>14.373</i>	<i>13.116</i>	<i>1.258</i>	
Institutioner	0	9.864	0	9.864	10.415	-551	
Projektmidl.	11.453	20.076	1.050	32.579	21.113	11.466	
<i>I alt</i>	<i>11.453</i>	<i>29.940</i>	<i>1.050</i>	<i>42.443</i>	<i>31.528</i>	<i>10.914</i>	

Nordisk Ministerråd

Udgifter 1999						1.000 DKK	
Sektorer	Ovf.fra tidl. år	Budget 1999	Tvæsekt budget.	Til rå- dighed	Udbetalt	Saldo 31.12.99	
Transport							
Projektmidl.	753	254	700	1.707	952	756	
<i>I alt</i>	<i>753</i>	<i>254</i>	<i>700</i>	<i>1.707</i>	<i>952</i>	<i>756</i>	
Jord- og skovbrug							
Institutioner	0	14.227	0	14.227	14.227	0	
Projektmidl	5.012	8.934	4.250	18.196	10.254	7.941	
<i>I alt</i>	<i>5.012</i>	<i>23.161</i>	<i>4.250</i>	<i>32.423</i>	<i>24.481</i>	<i>7.941</i>	
Fiskeri							
Projektmidl	3.110	7.321	900	11.331	5.506	5.825	
<i>I alt</i>	<i>3.110</i>	<i>7.321</i>	<i>900</i>	<i>11.331</i>	<i>5.506</i>	<i>5.825</i>	
Arbejdsmarked							
Institutioner	0	2.381	350	2.731	2.731	0	
Projektmidl	9.027	11.173	450	20.650	12.224	8.426	
<i>I alt</i>	<i>9.027</i>	<i>13.554</i>	<i>800</i>	<i>23.381</i>	<i>14.955</i>	<i>8.426</i>	
Social og sundhed							
Institutioner	0	29.954	0	29.954	29.949	5	
Projektmidl	5.422	5.371	5.855	16.648	11.306	5.342	
<i>I alt</i>	<i>5.422</i>	<i>35.325</i>	<i>5.855</i>	<i>46.602</i>	<i>41.255</i>	<i>5.347</i>	
Ligestilling							
Institutioner	0	4.754	0	4.754	4.754	0	
Projektmidl	1.220	2.681	1.625	5.526	3.045	2.481	
<i>I alt</i>	<i>1.220</i>	<i>7.435</i>	<i>1.625</i>	<i>10.280</i>	<i>7.799</i>	<i>2.481</i>	
Narkotikasamarbejde							
Projektmidl	559	614	0	1.173	569	604	
<i>I alt</i>	<i>559</i>	<i>614</i>	<i>0</i>	<i>1.173</i>	<i>569</i>	<i>604</i>	
Velfærdsinitiativer							
Projektmidl	578	1.739	0	2.317	92	2.225	
<i>I alt</i>	<i>578</i>	<i>1.739</i>	<i>0</i>	<i>2.317</i>	<i>92</i>	<i>2.225</i>	

Nordisk Ministerråd

Udgifter 1999						1.000 DKK	
Sektorer	Ovf. fra tidl. år	Budget 1999	Tvæsekt budget.	Til rå- dighed	Udbetalt	Saldo 31.12.99	
Erhverv							
Institutioner	28.848	66.630	0	95.478	95.478	0	
Projektmidl	1.738	2.046	4.250	8.034	4.563	3.471	
<i>I alt</i>	<i>30.586</i>	<i>68.676</i>	<i>4.250</i>	<i>103.512</i>	<i>100.041</i>	<i>3.471</i>	
Byg og bolig							
Projektmidl	979	818	160	1.957	972	985	
<i>I alt</i>	<i>979</i>	<i>818</i>	<i>160</i>	<i>1.957</i>	<i>972</i>	<i>985</i>	
Konsument							
Projektmidl	5.265	7.834	937	14.036	7.838	6.198	
<i>I alt</i>	<i>5.265</i>	<i>7.834</i>	<i>937</i>	<i>14.036</i>	<i>7.838</i>	<i>6.198</i>	
Levnedsmidler							
Projektmidl	4.812	5.348	1.233	11.392	3.854	7.538	
<i>I alt</i>	<i>4.812</i>	<i>5.348</i>	<i>1.233</i>	<i>11.392</i>	<i>3.854</i>	<i>7.538</i>	
Justits							
Projektmidl	2.235	870	-100	3.005	1.238	1.766	
<i>I alt</i>	<i>2.235</i>	<i>870</i>	<i>-100</i>	<i>3.005</i>	<i>1.238</i>	<i>1.766</i>	
Øvrig virksomhed							
Institutioner	2.682	58.724	0	61.406	57.919	3.488	
Projektmidl	13.268	20.144	-2.794	30.618	16.061	14.557	
<i>I alt</i>	<i>15.950</i>	<i>78.868</i>	<i>-2.794</i>	<i>92.024</i>	<i>73.979</i>	<i>18.045</i>	
<i>NMR i alt</i>	<i>212.378</i>	<i>732.308</i>	<i>0</i>	<i>944.686</i>	<i>1573593</i>	<i>200.384</i>	

Institutionernes regnskab 1999 (1000 DKK)

Forkortelse	*	NMR Budg. bev.	NMR andre bev.	Andre na/ inter	Andr. indt.	Adm. udgifter	aktivtet udgifter	Projekt udgifter	Re-sultat	Egen-kapital
T&D	1	6.637	110	45	618	2.026	3.854	1.960	-430	89
NIFCA	2	8.170	0	118	516	2.664	8.006	0	-1.866	224
NHREY	3	5.960	2.281	346	702	5.017	3.330	759	183	836
NHFÆR	4	9.382	1.077	901	2.762	3.450	3.381	6.902	389	445
NIPÅ	5	1.624	1.420	333	401	748	1.306	1.420	304	470
NAPA	6	4.134	39	576	5	2.216	928	834	776	273
NJC	7	3.028	1.387	367	908	1.990	3.132	995	-427	583
Nordicom	8	1.482	339	4.865	295	273	6.399	339	-30	42
NOMUS	9	5.655	0	0	39	751	1.999	2.559	385	456
NFA	10	6.221	2.948	1.056	3.601	3.130	5.830	4.622	244	538
NIFIN	11	4.710	581	54	325	2.138	3.518	900	-886	813
NSI	12	5.992	0	2.786	115	3.157	5.520	686	-470	723
NORDITA	13	17.355	0	80	1.405	4.323	9.081	2.712	2.724	2.724
NORFA	14	36.302	2.642	0	606	5.702	30.556	0	3.293	6.422
NIFS	15	2.522	0	5.536	0	1.581	6.044	0	432	595
NIAS	16	7.760	15	2.076	1.357	2.831	8.675	8.675	-298	657
Nordinfo	17	5.128	35	0	649	2.342	3.963	0	-493	275
Nordvulk	18	6.406	1.755	2.204	258	2.395	5.677	1.955	597	1.743
NI	19	55.285	0	0	7.438	9.141	905	54.033	-1.356	1.672
Nordtest	20	11.344	0	0	250	2.943	666	8.829	-844	8.464
Nordregio	21	9.324	1.946	2.152	5.411	5.986	8.906	3.838	103	4.834
NGB	22	8.826	2.025	409	437	3.903	2.124	4.395	1.275	3.147
SNS	23	5.401	0	0	255	512	5.625	1	-483	86
NIVA	24	2.380	1.212	0	1.004	1.691	1.138	1.162	605	1.022
NLN	25	3.086	104	0	490	1.837	1.532	0	311	510
NHV	26	0	1.396	32.513	6.651	18.105	18.238	5.649	-1.431	3.169
NIOM	27	8.511	129	451	1.138	0	11.222	0	-992	-387
NAD	28	2.511	102	1.140	32	1.140	1.552	903	190	563
NSH	29	7.663	0	0	134	1.211	6.162	0	425	1.614
NUD	30	6.565	80	0	697	4.600	3.113	120	-491	264
NOPUS	31	1.618	835	2.088	396	2.189	594	1.969	185	-155
NIKK	32	4.754	100	246	183	1.637	2.593	554	497	1.361
NOPEF	33	9.993	2.010	15.473	2.216	5.710	7.778	7.024	9.181	9.402
NEFP	34	1.038	1.005	22.750	5.617	1.871	18.444	435	9.661	10.820

* 1 Teater og Dans i Norden

2 Nordisk instit. for Samtidskunst

3 Nordens hus i Reykjavik

4 Nordens Hus på Færøerne

5 Nordens inst.på Åland

6 Nordens inst. i Grønland

7 Nord. Journalistcenter

8 Nord. info.center for medie- og komm.forsk.

9 Nordiska Musikkommittén

10 Nordens Folkliga Akademi

11 Nord. Instit.i Finland

12 Nordiska samiska institutet

13 Nordisk Institut for Teoretisk Fysik

14 Nordisk Forskeruddannelsesakademi

15 Nordisk institutt for sjørett

16 Nordisk institut for asiastudier

17 Nord. samarbeidsorg. for vetenskaplig inform.

18 Nordisk vulkanologisk institut

19 Nordisk industrifond

20 Nordtest (incl. BIP)

21 Nordic Center for Spatial Development

22 Nordiska genbanken

23 SamNordisk Skogsforskning

24 Nordisk. institut for videreutbildning inom arbetsmiljöområdet

25 Nordiska läkemedelsnämnden

26 Nordiska hälsöversiktshögskolan

27 Nordisk institut. for odontologisk materialeprøving

28 Nordiska Nämnden för Alkohol-och Drogforskning

29 Nordisk handikappolitiskt samarbete

30 Nordisk. Udd.center for Døvblindepersonale

31 Nord. utbildningsprogram for utveckling av social service

32 Nord. inst. for kvinne- og kjønnsforskning

33 Nordisk Projektfond

34 Nordisk Energiforskningsprogram

Nordisk Råd Årsregnskab 1999

Driftsregnskab

	Budget 1999 DDK	Regnskab 1999 DDK	Regnskab 1998 1.000 DKK
Udgifter			
Præsidiets almene virksomhed	8.310.000	8.089.937	8.267
Rådsorganernes virksomhed	3.450.000	3.286.249	3.611
Sekretariatets administration	14.960.000	14.124.518	13.180
Partistøtte	5.000.000	4.863.081	4.487
Dispositionsmidler	830.000	39.715	135
<i>Udgifter i alt</i>	<i>32.550.000</i>	<i>30.403.500</i>	<i>29.680</i>
Indtægter			
Delegationers bidrag	30.000.000	30.000.000	31.000
Internt afgiftssystem	2.150.000	2.120.745	2.212
Renteindtægter	350.000	407.571	563
Øvrige indtægter	50.000	971	164
<i>Indtægter i alt</i>	<i>32.550.000</i>	<i>32.529.287</i>	<i>33.939</i>
Resultat		2.125.787	4.259

Nordisk Råd

Balanceregnskab

	1999-12-31 DKK	1998-12-31 1.000 DKK
Aktiver		
Likvide midler	12.736.557	10.941
Fordringer	510.101	1.751
<i>Aktiver i alt</i>	<i>13.246.658</i>	<i>12.692</i>
Passiver		
Interimskonto	5.388.070	262
Leverandører	1.404.825	7.955
Andre passiver	69.211	216
Jubilæumssatsninger	4.258.765	0
Resultat	2.125.787	4.259
<i>Passiver i alt</i>	<i>13.246.658</i>	<i>12.692</i>

København, den 14. februar 2000

Frida Nokken
Rådsdirektør

Vibeke Hein Olsen
Vicedirektør

Revision af årsregnskabet for 1999:

Rigsrevisionen har revideret Nordisk Ministerråds regnskab for 1999 og Nordisk Råds regnskab for 1999. Rigsrevisionen har den 30 juni 2000 afgivet revisionsberetning uden forbehold.

Meddelelser om rekommendationer

Meddelelse om rekommendation 12/1991/nord Jämnare könsfördelning i nordiska styrelser, kommittéer, utskott, nämnder m.m.	747
Meddelelse om rekommendation 15/1995/euro Plan för främjande av social och miljömässig hänsyn inom WTO	749
Meddelelse om rekommendation 35/1995/nord Handlingsplan för nordisk barn- och ungdomskultur.	750
Meddelelse om rekommendation 7/1996/när Forskning, utveckling samt ökt industrialisering av teknologi angående förnybara energikilder.....	750
Meddelelse om rekommendation 8/1996/när Åtgärder för ökad kärnsäkerhet .	751
Meddelelse om rekommendation 09/1996/euro Årlig redogörelse om sysselsättningspolitiken	752
Meddelande om rekommendation 17/1996/nord Samarbete i Norden om behandling av små diagnosgrupper	753
Meddelelse om rekommendation 18/1996/nord Bekämpning av sexuellt missbruk av barn	754
Meddelelse om rekommendation 4/1997/p Internet samt Europafrågor.....	755
Meddelelse om rekommendation 11/1997/nord Nordplus-mini	756
Meddelelse om rekommendation 12/1997/nord Barn och ungas rättigheter vid flyttning inom Norden.....	757
Meddelelse om rekommendation 17/1997/nord Genteknologi och kloning	757
Meddelande om rekommendation 18/1997/nord Flyktingpolitik i Norden och Europa	758
Meddelelse om rekommendation 20/1997/nord Utökad tv-samarbete	759
Meddelelse om rekommendation 23/1997/nord Stödfunktion för multimedieproduktion	760
Meddelelse om rekommendation 24/1997/nord Stöd till konstnärlig utformning på cd-rom.....	761
Meddelelse om rekommendation 28/1997/nord Nya initiativ på film- och mediaområdet.....	761
Meddelelse om framställning 2/1998/nord Nordiska godstransporter	766
Meddelelse om rekommendation 4/1998/p MAI-avtalet (Multilateral Agreement on Investment)	766
Meddelelse om rekommendation 6/1998/euro Nordisk nätverk för analyse och idéutveckling om beskäftigelses- och erhvervspolitiken.....	767

Meddelelse om rekommendasjon 7/1998/euro Flexibilitetsskabende arbeidstidsarrangementer	768
Meddelelse om rekommendasjon 9/1998/nord Nordiske samordningsregler angående pensjonsrettigheter	769
Meddelelse om rekommendasjon 12/1998/när Koordinering av insatser for barn og unga i Nordens närområden	769
Meddelelse om rekommendasjon 13/1998/när Barns og ungas situation i Nordens närområden	770
Meddelelse om rekommendasjon 14/1998/nord Insatser mot rasism og främlingsfientlighet	771
Meddelelse om rekommendasjon 15/1998/när Bilateral samarbeidsavtal mellan polismyndigheter i norden, de baltiska länderna og ryssland	777
Meddelelse om rekommendasjon 17/1998/nord Strategi for samarbeidet med frivilligsektorn	778
Meddelelse om rekommendasjon 19/1998/nord Samordnet lovgivning på ophavsretsområdet	781
Meddelelse om rekommendasjon 20/1998/nord Strategimodell for nordisk kulturpolitikk	781
Meddelelse om rekommendasjon 21/1998/nord Nordisk överenskommelse om etablering av fria skoler	783
Meddelelse om rekommendasjon 22/1998/nord Nordisk språkpolitikk	783
Meddelelse om rekommendasjon 24/1998/kk Samordning av bistandsinsatser i Nordens närområden	785
Meddelelse om rekommendasjon 31/1998/när Miljöcertifiering av fisk	787
Meddelelse om rekommendasjon 34/1998/när Uppbyggnad av medborgarsamhället i Murmansk	789
Meddelelse om rekommendasjon 35/1998/när Nordiskt samarbeide inom transport-, kommunikations- og trafik- sikkerhetsområdet	790
Meddelelse om rekommendasjon 36/1998/nord Gjennomføring av nordisk miljøregnskap for energi samt harmoniserte miljøskatter på el	791
Meddelelse om rekommendasjon 37/1998/när kompetansenettverk for agenda 21 i Østersjøen	793
Meddelelse om fremstilling 1/1999/euro Handlingsplan for det nordiske forbrugerarbejde til år 2004	793
Meddelelse om rekommendasjon 2/1999//nord Tverrsektoriell handlingsplan og åtgärder for barn og unga	794
Meddelelse om rekommendasjon 3/1999/nord Barns rättigheter	795
Meddelelse om rekommendasjon 4/1999/nord Barn og unga i glesbygd	797
Meddelelse om rekommendasjon 5/1999/nord Mobbning og våld blandt barn og ungdomar	798
Meddelelse om rekommendasjon 6/1999/p Ökat samarbeide med de baltiska staterna	799

Meddelelse om rekommendasjon 7/1999/p Budgeten för det nordiska samarbetet 2000	800
Meddelelse om rekommendasjon 8/1999/kk Uppföljningen av Nordiska rådets rekommendationer	802
Meddelelse om rekommendasjon 9/1999/nord Strategi för nordiskt utbildnings- och forskningssamarbete 2000-2004.....	803
Meddelelse om rekommendasjon 10/1999/nord Ömsesidigt godkännande av förhandsgranskning av film.....	804
Meddelelse om rekommendasjon 11/1999/euro Ansattes representasjon i bedriftenes styrer i forbindelse med grenseoverskridende bedriftsetableringer. .	804
Meddelelse om rekommendasjon 12/1999/nord Handlingsplan för avskaffande av gränshinder i norden.....	805
Meddelelse om rekommendasjon 13/1999/euro Den nordiske arbeidsformidling og formidling af arbejdsmarkedsrelevant information for at sikre en geografisk mobil arbejdskraft	807
Meddelelse om rekommendasjon 14/1999/nord Könsuppdelning i nordisk individbaserad officiell statistik	809
Meddelelse om rekommendasjon 15/1999/euro Nordisk engasjement for sterkere fokus på sosiale standarder i verdensbanken	809
Meddelelse om rekommendasjon 16/1999/nord Fängelseundervisning	810
Meddelelse om rekommendasjon 17/1999/när Nordisk handel med CO ₂ -kvoter	811
Meddelelse om ytring 1/1999/kk Berättelse från nordiska kulturfonden, inklusive revisionsberättelse, för 1998.....	813

Meddelelse om rekommandasjon 12/1991/nord Jämnare könsfördelning i nordiska styrelser, kommittéer, utskott, nämnder m.m.

Rekommendasjonen lyder:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

å kartlegge kvinnerepresentasjonen i de nordiske styrelser, komiteer, utvalg, nemnder m.v. under Nordisk Ministerråd, samt å utarbeide retningslinjer som kan sikre en så jevn representasjon av menn og kvinner som mulig i disse styrelser, komiteer, utvalg, nemnder m.v. slik at målsætningen om en jevnere kjønnsfordeling skal være gjennomført i 2000, herunder som delmål å gjennomføre minst 25% representasjon av hvert kjønn i 1992, 35% i 1994 og 40% i 1996.

Nordisk Ministerråd meddeler:

Under de seneste årens tid har Ministerrådet forsøkt å faste oppmerksomhet på spørsmålet om en jevn könsfördelning vid utnämningar till de nordiska organen. MR-SAM godkände på sitt möte i juli 1998 *Retningslinier vedrørende könsfördelningen i embedsmannakomiteer, styrelser i fælles-nordiske institutioner samt udvalg, komiteer og arbeidsgrupper*, som definierar målsättningen (40/60 %) och ansvaret för implementeringen. Dessa riktlinjer antagna av MR-SAM är utsända till samtliga ämbetsmannakommittéer för att efterföljas.

Nordiska ministerrådet har sedan 1995 årligen publicerat en kartläggning över mäns och kvinnors representation i nordiska samarbetsorgan: *Män och kvinnor i nordiskt samarbete* (bifogas). I den senaste kartläggningen som utkom i april 2000 presenteras situationen i de olika kategorierna.

Ämbetsmannakommittéer

Utvecklingen från år 1998 är negativ. Andelen kvinnor har gått ned från 32 % till 29 % och andelen ämbetsmannakommittéer med starkt manlig överrepresentation har stigit. Av 20 ämbetsmannakommittéer är det 4 mot 6 år 1998 som har jämn representation. I 9 kommittéer är männen starkt överrepresenterade och i 3 kommittéer svagt överrepresenterade. Tre kommittéer saknar helt kvinnor vilket är en mindre andel än år 1998. De tre är NEJS, ÄK-EK och ÄK-LOV. I NEJS ingår i allt 13 medlemmar och inget av länderna har en kvinnlig representant. Ingen ämbetsmannakommitté består enbart av kvinnor. Av länderna är det endast Sverige som har en jämn könsfördelning totalt sett i ämbetsmannakommittéerna.

Rådgivande kommittéer och utskott

Ingen förändring från år 1998. Av medlemmarna är 35 % kvinnor. Av fyra utskott har två jämn representation, dvs budgetexpertgruppen och det Nordiska

forskningspolitiska rådet (FPR). I de övriga är männen överrepresenterade och avgiftexpertgruppen har enbart manliga representanter.

Samnordiska institutioner

Utvecklingen har varit positiv under året. Av inalles 35 institutionsstyrelser var det jämn könsfördelning i 13 styrelser, vilket är en ökning med 3 sedan 1998. Av 196 medlemmar i dessa styrelser var 37 % kvinnor mot 29 % föregående år. År 1990 var kvinnornas andel av styrelseposterna 22 %. Av de 20 styrelser som tillsatts under år 1999 har 11 en jämn könsfördelning, vilket har inneburit en avsevärd förbättring från 1998. Tre av de nyutnämnda styrelserna har överrepresentation av kvinnor och tre har en överrepresentation av män. Tre styrelser som utnämnts år 1999, dvs. NORDITA, NIFS och NORDVULK består av enbart män.

Övriga permanenta institutioner, kommittéer och andra samarbetsorgan

Av inalles 31 kommittéer och andra samarbetsorgan var det jämn könsfördelning i 13 organ. Av 235 medlemmar var 44 % kvinnor. Av de 19 styrelser som utsetts under år 1999 har 10 en jämn könsfördelning vilket är en förbättring sedan 1998. Endast Sleipnirs styrelse består enbart av kvinnor.

Nordiska ministerrådets sekretariat

Kvinnornas andel i chefsgruppen är 50 %, vilket är en märkbar förstärkning från 1998. Av rådgivarna är 46 % män och av sekreterarna är 12 % män.

Utvecklingen 1990 – 1999

Utvecklingen mot en jämnare könsfördelning har varit långsam och målsättningen som Nordiska Rådets fastställt är inte uppnådd. Under år 1999 utsågs i allt 39 styrelser varav 21 styrelser har en jämn könsfördelning. Detta är en förbättring från föregående år, men Ministerrådet konstaterar att målsättningen uppnås endast om sektorernas beredande och beslutande organ är uppmärksamma på gällande regler. Samarbetsministrarna kommer att vända sig till alla ministerråd och be om rapportering om på vilket sätt sektorn avser uppnå målsättningen. Ministerrådet anser att arbetet med rekommendationen skall fortsätta tills målsättningen uppnåts.

Meddelelse om rekommandasjon 15/1995/euro Plan för främjande av social och miljömässig hänsyn inom WTO

Rekommandasjonen lyder:

Nordisk Råd anbefaler de nordiske regjeringer

å utarbeide en plan for hvordan man på den mest hensiktsmessige måte kan samarbeide for å fremme best mulige sosiale og miljømessige forhold i de land vi har som handelspartnere blant annet ved å undersøke hvordan man best kan innføre sosial- og miljøklausuler i WTO, og ved å sikre en nære samordning av disse spørsmål med arbeidet f.eks. ILO og OECD.

De nordiske lands regjeringer meddeler:

De Nordiske lande indgår allerede i dag i et veletablert samarbejdsgruppe om handel og miljø, dvs., spørsmålet om hvordan miljøhensynet styrkes i WTO-regelsættet og i relation til OECD's arbejde med handel og miljø. Arbejdet er tilrettelagt som nordisk forberedelse til de ca. 3 årlige møder i WTO's Komité for Handel og Miljø i Geneve, hvor Sverige, Danmark og Finland indgår i EU-delegationen og hvor Island og Norge optræder som selvstændige forhandlingspartner.

Alle relevante emner for styrkelse af miljøhensynet i WTO drøftes løbende i det nordiske samarbejdsforum, med særlig vægt på spørgsmålene vedrørende relationen mellem WTO og internationale miljøaftaler, forsigtighedsprincipets status i de internationale handelsregler, spørgsmålet om miljømærkning og brugen af miljøkonsekvensanalyser eller bæredygtighedsvurderinger i evalueringen af internationale handelsregler. Gruppen har endvidere været et aktivt forum for politisk koordination forud for og under den sidst afholdt WTO-regeringskonference i Seattle i december 1999, som desværre ikke kunne gennemføres som planlagt.

Arbejdsgruppen har repræsentanter fra de nordiske udenrigs og miljøministerier og mødes på skift i de nordiske hovedstæder. På det seneste har repræsentanter fra det Færøske Landsstyre deltaget i arbejdsgruppens møder. De nordiske lande har besluttet, at den miljømæssige side af ovennævnte rekommandation vil blive videreført gennem arbejdet i den nordiske handel og miljø gruppe.

For så vidt angår det sociale element i rekommandationen vurderes, at det mest håndgribelige indsatsområde pt. vedrører spørgsmålet om WTO reglerne samspil eller mangel på samme med de fundamentale arbejdstagerrettigheder således som de kommer til udtryk i ILO.

Dette aspekt af WTO arbejdet varetages af udenrigsministerierne. Spørgsmålet om WTO og arbejdstagerrettigheder drøftes blandt en kreds af ligesindede EU-lande med nordisk deltagelse. Centralt i dette arbejde står spørgsmålet om hvorledes en kommende WTO-runde vil kunne inddrage holdningerne i

denne landekreds. Udenrigsministerierne arbejder således videre med denne vinkling.

På baggrund af det arbejde som udføres i den nordiske handel og miljø gruppe anser Nordisk Ministerråd for sin del at rekommenationen kan afskrives.

Meddelelse om rekommandasjon 35/1995/nord Handlingsplan for nordisk børne- og ungdomskultur.

Rekommandasjonen lyder:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet:

att Nordiska ministerrådet kontinuerligt rapporterar till Nordiska rådet hur genomförandet av handlingsplanen framskrider.

Nordisk Ministerråd meddeler:

Nordisk Ministerråd har under gennemførelsen af handlingsplanen "Ett kommande Norden" rapporteret to gange omkring arbejdet med den. Den første rapport blev fremlagt efteråret 1996 og en halvvejsrapport kom i 1998. På sessionen i Reykjavík i november 2000 vil der blive forelagt en statusrapport om gennemførelsen af handlingsplanen.

I begyndelsen af 1999 begyndte Nordisk ungdomskomiteé og Styringsgruppen for nordisk børne- og ungdomskultur på arbejdet med at udarbejde en ny handlingsplan på børne- og ungdomskultur- området som kunne afløse den gældende. Da Nordisk råd under sessionen i Stockholm kom med en rekommandation hvor ministerrådet blev bedt om at udarbejde en tværsektoriel handlingsplan hvor i alle aspekter ved børn og unges levevilkår blev betragtet, blev det arbejde, der allerede forelå, inddraget i en overordnet handlingsplan. Forslag om en tværsektoriel handlingsplan vil blive forelagt Nordisk råd på sessionen i Island i november 2000.

Nordisk Ministerråd anser for sin del, at rekommandationen kan afskrives.

Meddelelse om rekommandasjon 7/1996/när Forskning, utvikling samt økt industrialisering av teknologi angående fornybare energikilder

Rekommandasjonen lyder:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at det etableres et samarbeid som kan bidra til økt industrialisering av teknologi innen nye og fornybare energikilder, blant annet gjennom å undersøke innsatser som kan gjøre det mulig å utnytte hele Norden som marked for konkrete fornybare energianlegg. Informasjon, koordinering og samarbeide om ordninger for konkret markedsstøtte i de nordiske land kommer til å ha stor betydning for synliggjørelsen av både markeder og produkter.

Nordisk Ministerråd meddeler:

Ministerrådet har med henblik på det omfattende arbeid som utføres på området innen rammen for EU og Østersjølandenes samarbeid på energiområdet valg å etablere et samarbeid om nye og fornybare energikilder mellom de nordiske jord-og skogbrukssektoren og energisektoren.

Ministerrådet har ut fra tilgjengelig biomasse og forbrenningsteknologi valgt å vurdere den nordiske betydningen av de fire områdene: halm, ved/flis, sallix og pellets. Disse områdene vurderer man også ut fra de eksisterende energi- og miljøpolitiske rammebetingelser. Resultatene av dette arbeidet vil bli presentert i et åpent seminar høsten 2000, der man i første rekke tar sikte på deltakere fra landbruk, offentlig forvaltning, bioenergi-industri, el-verk og oljeselskaper. Prosjektet vil bli slutført høsten 2000 med en rapport der man avslutningsvis vil trekke konklusjoner, påpeke strategier og vurdere det nordiske bioenergi-markedet. Ministerrådet kommer, til å diskutere mulighetene for konkrete tiltak på basis av rapporten og konklusjonene fra et avsluttende seminar.

Ministerrådet har festet oppmerksomheten på forholdene i Vestnorden og arrangerer et spesielt seminar "Klima-Is-Vann" i forbindelse med ministerrådets møte i august 2000.

Ministerrådet anser for sin del at rekommandasjonen kan avskrives.

**Meddelelse om rekommandasjon 8/1996/när
Åtgärder för ökad kärnsäkerhet**

Rekommandasjonen lyder:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att fortsätta ansträngningarna att förbättra kärnsäkerheten i Nordens närområden och Arktis samt att få till stånd bindande internationella avtal om strikt kontroll av all civil och militär kärnteknisk verksamhet, inklusive slutförvaring av använt kärnbränsle m.m.;

att fortsätta arbetet med att minska riskerna från atomdrivna fartyg, på fartyg lagrat material samt dumpat material i Ishavet;

att snarast ta initiativ till stöd i lämpliga former i syfte att förbättra den energirelaterade miljösituationen i Norden-Östersjö-Nordkalottområdet.

Nordisk Ministerråd meddeler:

Avsaknaden av ett fungerande juridiskt ramverk är och har varit ett stort hinder för bistånd till Ryssland på det nukleära området. De nordiska länderna undertecknade tillsammans med andra stater, däribland den Ryska federationen, en deklaration vid Barentsrådets utrikesministermöte i Bodö den 5 mars 1999. I denna deklarerer de undertecknande staterna sin vilja att förhandla fram ett multilateralt ramavtal för biståndsinsatser på det nukleära området i Ryssland. Avtalet förväntas få namnet "A Multilateral Nuclear Environmental Programme in the Russian Federation – MNEPR". Avtalet skall i huvudsak reglera frågor om skatter tullar och ansvar samt juridisk status för utländsk personal engagerad i biståndssatser på det nukleära området i Ryssland.

Förhandlingarna har pågått i drygt ett år. Kommissionen har närvarit vid förhandlingarna. De nordiska länderna har ingen invändning mot att Kommissionen ges en roll i MNEPR-förhandlingarna under förutsättning att övriga medlemsstaterna fortsatt kan delta. Det anses fördelaktigt, att Kommissionen engagerer sig i förhandlingarna.

Ett undertecknande av MNEPR-avtalet skulle innebära tillskapandet av en juridisk plattform för biståndsinsatser i Ryssland. Tillsammans med det arbete som bedrivs inom CEG (Contact Expert Group for Radioactive Waste in the Russian Federation), avseende en ryskt strategi för omhändertagande av radioaktivt avfall och utbränt kärnbränsle, utgör de grundbultarna i arbetet med att attrahera och möjliggöra internationellt miljöbistånd på det nukleära området i Ryssland.

Trots den nuvarande trögheten i förhandlingarna är det inte otänkbart att ett MNEPR-avtal skulle kunna bli klart för undertecknande under det svenska ordförandeskapet inom Europeiska Unionen.

Vad gäller Litauen planeras en internationellt finansierad avvecklingsfond för kärnkraftverket Ignalina. Denna kommer med största sannolikhet att administreras av EBRD (Europeiska utvecklingsbanken). Största bidragsgivare blir Europeiska Gemenskapen.

**Meddelelse om rekommandasjon 9/1996/euro
Årlig redogörelse om sysselsättningspolitiken**

Rekommandasjonen lyder:

Nordisk Råd rekommenderer de nordiske landes regeringer

at udarbejde en årlig redogørelse om beskæftigelsespolitikken i overensstemmelse med de af Europaudvalget fremførte ønsker i nærværende betænkning, redogørelsen skal danne grundlag for en årlig beskæftigelsesdebat på Nordisk Råds session og foreligge senest 1 uge førud for Nordisk Råds årlige septembermøde.

De nordiske lands regjeringer meddeler:

På Nordisk Råds 51. session i Stockholm den 8-11 november 1999 indgik beskæftigelsesredegørelsen som underlag for diskussionen sammen med et diskussionsoplæg fra Nordisk Råd med temaet arbejdslivets forandring.

På Nordisk Råds 52. session i Reykjavik i 6-8 november 2000 forventes beskæftigelsesredegørelsen at indeholde et debattema om arbejdsstyrkens udvikling i Norden. Ministerrådet finder fortsat, at det vil være interessant at drøfte udvalgte temaer på Nordisk råds session. Udviklingen har således bevæget sig væk fra en egentlig beskæftigelsesredegørelse i retning af temadiskussioner. De nordiske regeringer finder derfor for sit vedkommende, at rekommendationen kan afskrives.

**Meddelande om rekommendation 17/1996/nord
Samarbete i Norden om behandling av små diagnosgrupper**

Rekommandasjonen lyder:

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd

at iværksætte en udvidet kortlægning af behovet for fælles nordisk samarbejde om behandlingen af små diagnosegrupper;

at sætte yderligere initiativer i gang der skal fremme samarbejde om behandlingen af små diagnosegrupper.

Nordisk Ministerråd meddeler:

Arbejdet med oppfølging av rekommendasjonen har medført at den nordiske ekspertgruppe møttes i mars 2000. Formålet med møtet var å fremskaffe en oppdatert status for arbeidet med saken i de nordiske land, samt å vurdere muligheten for å arrangere en nordisk konsensuskonferanse for de to diagnosegrupper som er foreslått i rapporten som ble fremlagt høsten 1998 (Apert og Crouzon). Det var enighet om et nytt møte i ekspertgruppen i løpet av sommerhalvåret 2000. Samtidig skal medlemmene i gruppen delta på et seminar for disse pasientgruppene på Frambu i Norge. Seminaret arrangeredes i mai måned. Den nordiske konsensuskonferansen kommer att arrangeres i oktober. På denne konferanse vil grunnlag for endelig rapport og anbefalinger bli utarbeidet. Rapporten forventes overlevert i februar 2001.

Nordisk Ministerråd vil følge opp arbeidet med denne rekommendasjon og gi ny informasjon til Nordisk Råd.

Meddelelse om rekommandasjon 18/1996/nord Bekämpfung av sexuell missbruk av barn

Rekommandasjonen lyder:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

1. *at* prioritere bekæmpelse af sexuell misbrug af børn og gennemføre nødvendige foranstaltninger for dette ved at

- gennemgå love i de respektive nordiske lande, med det formål at gennemføre ændringer som kan bidrage til bekæmpelsen af sexuell misbrug af børn, herunder også bekæmpelsen af børnepornografi;
- vurdere behandling som tillæg til straf for dem som har begået seksuelle overgreb mod børn;
- sørge for at sprede kundskab og information om sexuell misbrug af børn til dem, der arbejder med børn, f.eks. sundhedspersonale, lærere og pædagoger;
- sørge for at sprede kundskab og information til børn om faren for at blive udsat for seksuelle overgreb;
- sørge for nødvendig hjælp til børn, som er blevet ofre for seksuelle overgreb.

2. *at* bekæmpe sexturisme ved at

- forstærke politisamarbejdet både inden og uden for Norden, herunder ansættelse af flere nordiske forbindelsesofficerer;
- gøre rejsebureauer opmærksomme på deres ansvar.

at i samarbejde med engagerede organisationer, bl.a. UNICEF og Red Barnet, igangsætte en målrettet oplysningskampagne for at øge forståelsen for, hvilket alvorligt overgreb sexuell misbrug af børn er.

Nordisk Ministerråd meddeler:

I samsvar med siste års svar har Nordisk Ministerråd tatt en rekke konkrete initiativ for å følge opp rekommandasjonen. Det som gjensto, var oppfølging i form av ekspertkonferansen om behandling eller straff for personer som begår seksuelle overgrep mot barn. Konferansen ble avholdt i Oslo i slutten av oktober 1999, og en foreløbig rapport foreligger. I slutten av juni foreligger den endelige rapport i Tema Nord-serien.

Rapporten omhandler:

- Beskrivelse av særlige aktiviteter i fengselsvesenet i Norden der ulike behandlingsopplegg er utprøvet
- Samarbeidsformer mellom rettsvesen og behandlingsapparat
- Beskrivelse av overgriperne
- Et særlig kapittel om behandling av unge overgripere
- Vurdering av tiltak basert på temaene forståelse, behandling og straff.

Konferansen konkluderte med at det er grunnlag for videre samarbeide i Norden på dette felt, og at de enkelte land har erfaringer som er verdt å overføre og tilpasse i de andre.

Nordisk Ministerråd anser for sin del at rekommandasjonen kan avskrives.

Meddelelse om rekommandasjon 4/1997/p Internet samt Europafrågor

Rekommandasjonen lyder:

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd

at etter behov oprette debattfora i forbindelse med den nordiske hjemmeside på Internet om aktuelle nordiske, politiske spørsmål.

Nordisk Ministerråd meddeler:

Nordisk Ministerråd meddeler at den felles nordiske hjemmeside under www.norden.org, gir muligheter for debatter på Internettet. Erfaringene fra de første forsøkene viser at det er vanskelig å få publikum til å delta i et debattforum på Internettet. Sist informasjonsavdelingen anvendte denne muligheten var under Nordisk Råds sesjon i Oslo 1998, og på konferansen i Stockholm om Barnas rettigheter i Baltikum, høsten 1997. Erfaringene viser at dette ikke ble noen suksess på tross av massiv presseinformasjon under Rådets sesjon i Helsingfors i november 1997.

Ministerrådets erfaringer fra både informasjonsavdelingen og skoledatnettverket Odin er ganske sammenfallende. Konklusjonen er at debatter fungerer godt i mindre forum der deltakerne kjenner hverandre fra før av. Disse erfaringer vil man bygge videre på i fremtiden. I større og mer åpne forum er det vanskeligere å få publikum til å delta. I tillegg høyner språkbarrierene terskelen for deltakelse over landegrensene pga. av man føler usikkerhet ved å skrive på et annet språk eventuelt å bli misforstått gjennom sitt eget.

Dagsavisene i Norden har imidlertid gode erfaringer med typen "Tett på Nett". Her kan publikum møte en aktuell person med spørsmål og få svar ganske direkte. Dette kan anvendes også i nordisk regi, f.eks. når Vismandsgruppens rapport om fremtiden for det nordiske samarbeidet legges i høst og under den kommende sesjonen i Reykjavik i november. Det vil kreve innsats fra både politikere, Norden-foreningene og sekretariatene i det nordiske for å mobilisere fram interesse for saken.

Utenom dette arbeider Nordisk Råd/Ministerråds felles informasjonsavdeling med å opprette et eget dialogtjeneste for journalister på Internettet. I forbindelse med oppdateringen av hjemmesiden overveies det å opprette et Extranett for politikere og embetsmenn som arbeider med nordiske spørsmål. På et Ekstranett kan man etablere forskjellige diskusjonsforum.

Nordisk Ministerråd anser for sin del at rekommandasjonen kan avskrives.

Meddelelse om rekommandasjon 11/1997/nord Nordplus-mini

Rekommandasjonen lyder:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att Nordiska ministerrådet i sina planer kring budgetåret 1999 reserverar medel för att upprätta en egen stödordning för grundskoleelever (7-16 år) under en femårsperiod 1999-2003; Nordplus-mini.

att under 1998, i dialog med nordiska och nationella parter, utreda möjligheter till en ytterligare finansiering av programmet.

att undersöka förutsättningarna för att ge närområdena tillgång till programmet.

att få till stånd ett brett samarbete om genomförandet och upprättande av programmet med kommuner, skolor, lärare och elever, Föreningarna Norden samt berörda frivilligorganisationer.

att barn och unga ges fullt utrymme i att medverka i genomförandet och upprättandet av programmet.

Nordisk Ministerråd meddeler:

Ministerrådet genomför under läsåret 1999/2000 ett pilotprojekt om Nordplus-mini, som tar avstamp i rekommendationen. Pilotprojektet, vars erfarenheter och resultat kommer utgöra ett av underlagen för utvecklingen av ett nytt program på grundskoleområdet, Nordplus-mini, genomförs av Föreningarna Nordens Förbund, via de nationella Föreningarna Norden. En extern utvärdering av pilotprojektet genomförs under våren och sommaren 2000. Slutrapporten från pilotprojektet och utvärderingsrapporten kommer att ligga till grund för utarbetandet av ett förslag till ett nytt program på grundskoleområdet, tillsammans med material kring andra existerande program på grundskoleområdet. Förslaget till nytt program skall föreläggas Ministerrådet (utbildnings- och forskningsministrarna) i november 2000. Ett eventuellt nytt program kommer att kunna träda i kraft 1 juli 2001. För att inte få ett uppehåll i de nordiska skolornas möjligheter till att söka stöd kommer det existerande pilotprojektet att förlängas med ett läsår, till 30 juni 2001.

Ministerrådet anser, att rekommendationen kan avskrivas.

**Meddelelse om rekommandasjon 12/1997/nord
Barn og ungas rättigheter vid flyttning inom Norden**

Rekommandasjonen lyder:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at påse, at aftalen om utbildningsgemenskap på gymnasial nivå overholdes, når det gælder gensidig godkendelse af gymnasieuddannelse.

Nordisk Ministerråd meddeler:

Ministerrådet gav 1999 ett utförligt svar om behandlingen av rekommendationen. Ett av de konstateranden som då gjordes var att det var ett nationellt ansvar att tillse att information om gymnasieöverenskommelsen och dess innehåll når ut till de lokala beslutsfattarna. För att initiera den processen uppmanade Ministerrådet under hösten 1999 de nordiska utbildningsdepartementen att nationellt utarbeta information om gymnasieöverenskommelsen. Informationen bör finnas tillgänglig på relevanta nationella nät, samt vara sänd till Ministerrådets sekretariat för sammanställning på det nordiska skoldatanätet inför hösten 2000.

Ministerrådet anser, att rekommendationen kan avskrivas.

**Meddelelse om rekommandasjon 17/1997/nord
Genteknologi och kloning**

Rekommandasjonen lyder:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at indlede et nordisk lovgivningssamarbejde om genteknologi og kloning med henblik på at opnå en ensartet lovgivning på området.

Nordisk Ministerråd meddeler:

Ministerrådet indhentede i anledning af rekommandation 17/1997/nord i 1999 en vurdering fra Nordisk Komité for Bioetik (NKB) om muligheder og behov for et nordisk samarbejde om lovgivning på genteknologi området.

På baggrund af NKBs udtalelse vurderede Nordisk Ministerråd, at ”der næppe er behov for eller basis for en fælles nordisk lovgivning om genteknologi og kloning. Men det vil i høj grad være ønskeligt at kortlægge forskelle og ligheder mellem lovgivningen i de nordiske lande. En sådan kortlægning vil skabe et bredere beslutningsgrundlag, øge informationsudvekslingen og forbedre mulighederne for at tilnærme retsstillingen og lovgivningen i de nordiske lande til hinanden”.

Nordisk Komité for Bioetik (NKB) undersøger mulighederne for i løbet af 2000 at gennemføre en sådan kortlægning af lovgivningen i de nordiske lande.

Meddelande om rekommendasjon 18/1997/nord Flyktingpolitik i Norden och Europa

Rekommendasjonen lyder:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska regeringarna

att verka för en mer human och helhetsorienterad flyktingpolitik i Norden och Europa;

att verka för inrättandet av en europeisk ordning baserad på en rimlig ansvarsfördelning mellan EES-länderna till skydd för de personer/grupper som fördrivits på grund av väpnad konflikt eller kränkningar av mänskliga rättigheter och som inte omfattas av FN:s flyktingkonvention. Ordningen bör även omfatta förebyggande insatser samt prioritera hjälp i närområdet;

att i internationella fora (EU, Europarådet och FN) verka för att i varje enskild konflikt uppnå enighet om när tillfälliga flyktingar kan anses vara permanenta;

att aktivt verka för ytterligare samordning av regelverk och asylpraxis i syfte att få en bättre ansvarsfördelning av flyktingar i Norden.

Nordisk Ministerråd meddeler på vegne av de nordiske landss regjeringer:

De nordiske landes regeringer har en lang tradition for at arbejde sammen om at bidrage til en mere human og helhedsbaseret flygtningepolitik såvel i Norden som internationalt. Dette er sket ved at følge op på FN-konventioner om flygtninges retsstilling og ved at hjælpe flygtning i krisesituationer. Kosovo-konflikten er det seneste eksempel på, at de nordiske lande har afhjulpet flygtningestrømme og efterfølgende støttet flygtningenes repatriering.

De nordiske lande arbejder også sammen i internationale fora for at afhjælpe flygtninges problemer. De nordiske lande som er medlem af EU, arbejder således aktivt på denne arena for at sikre en rimelig byrdefordeling og beskyttelse for grupper som ikke falder inden FNs flygtningekonvention.

Innenfor Norden er der også et godt og etableret samarbeid om flyktningsspørsmål. Dette samarbeidet bidrar til å gi grunnlag for å sikre en lik forståelse av sentrale utfordringer og åpner for felles fremgangsmåter i situasjoner der dette er ønskelig. Et sentralt forum i dette samarbeidet er Nordisk samrådsgruppe på høyt nivå for flyktningsspørsmål (NSHF). Her diskuteres flyktning- og migrasjonsrelaterte spørsmål. Innen NSHF arbeider man også for en tett og god kontakt med de baltiske landene. Der har gjennom de seneste år været en rekke betydningsfulle møder med de baltiske lande om flyktning- og asylpolitikk.

En ny viktig sak som kan nämnas efter förra årets svar är slutsatserna från toppmötet i Tammerfors under Finlands ordförandeskap. Slutsatserna från Tammerfors ökar vikten av de riktlinjer enligt vilka regeringarna har förbundit

sig att ge internationellt skydd åt de som behöver detta i Europeiska unionen inte gäller detta inte endast skydd med stöd av Genèvekonventionen angående flyktingars rättsliga ställning. I slutsatserna från Tammerfors erkänns formerna av subsidiärt skydd som i praktiken är viktiga. Detta är inte nytt för nordiska system. I slutsatserna betonas harmoniseringen inom detta område, inte enbart i fråga om mottagningsförhållanden. Slutsatserna framhäver också vikten av ett rättvist och effektivt asylsystem.

Slutsatserna och implementeringen från Tammerfors påverkar inte bara beredningen av de nordiska ländernas utlänningspolitik. De kan också anses vara av betydelse vid det allmänna utvecklandet av flyktingpolitiken i hela Europa. Genom Schengenkonventionen är även de nordiska länder som står utanför Europeiska unionen djupt engagerade i beredningen av den utlänningspolitik som ansluter sig till Europeiska unionen.

De nordiske regeringer finder, for sit vedkommende, at rekommandationen kan afskrives.

Meddelelse om rekommandasjon 20/1997/nord Utökat TV-samarbete

Rekommandasjonen lyder:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Norden,

att avsätta medel för att förstärka ett utökat nordiskt TV-samarbete i syfte att göra det möjligt att se grannlands-TV och att stödet till nordiska samproduktioner kraftigt ökas.

De nordiske lands regjeringer meddeler:

Nordisk Film- och TV-fond har fått ett nytt avtal, som trädde i kraft den 01.01.2000. Samtliga tidigare 15 avtalsparter; de nordiska filminstituten, nio nationella televisionsföretag samt Nordiska Ministerrådet, är fortfarande med. Avtalet gäller för en femårsperiod, dvs. fram till 31.12.2004 och är ånyo inriktat på att främja produktion och distribution av nordiska audiovisuella verk av hög kvalitet. Genom avtalet garanterar parterna att fonden får ett årligt tillskott om minst MDKK 58,4. Ministerrådet bidrar med en tredjedel av det samlade beloppet.

Vad beträffar grannlandsTV-frågan är denna ånyo aktuell i de nordiska länderna, bl.a. med anledning av diskussionerna om digitalisering på TV-området. Styrningsgruppen för Nordiskt Kultur- och Massmediesamarbete (KM-gruppen) arbetar med frågan och har intentionen att redogöra för förhållandena i de nordiska länderna i två rapporter, som skall utgöra svar på Nordiska Rådets särskilda hänvändelse till NMR i frågan. GrannlandsTV-frågan kommer dock sannolikt att vara aktuell i ytterligare några år framöver. Olika lösningar kommer att diskuteras parallellt med att de nordiska länderna fattar beslut om övergång till digitala sändningar, distributionssätt för dessa sändningar och tekniska lösningar angående mottagarutrustning för samtliga distri-

butionssätt. De nordiska aktörerna på TV- /Tele-området har ett pågående samarbete under namnet NorDig, där man arbetar med frågor rörande digitaliseringen och standardiseringar vad gäller teknik, åtkomstkontroll och kundhantering.

Ministerrådet anser för sin del att rekommendationen kan avskrivas.

Meddelelse om rekommandasjon 23/1997/nord Stödfunktion för multimedieproduktion

Rekommendasjonen lyder:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att undersöka förutsättningarna för att i Norden etablera en stödfunktion för multimedieproduktion med utgångspunkt i/på det kulturella planet. Stödfunktionen bör vara mångfacetterad och kunna ge både råd och information till en bred krets om både det nordiska och det internationella multimedieområdet.

Nordisk Ministerråd meddeler:

Styrningsgruppen för Nordiskt kultur- och massmediesamarbete (KM-gruppen) arbetar kontinuerligt med frågor rörande multimedier och interaktiva medier. Dels följer man utvecklingen på området, dels förvaltar man ministerrådets beviljning till projekt inom området för multi/interaktiva medier. KM-gruppen avsatte redan under 1999 medel till ett seminarium om multi/interaktiva medier, vilket planeras att äga rum i september/oktober 2000. Syftet med seminariet är bl.a. att göra en kartläggning över aktörerna på området. Man avser vidare att ta upp frågan om intresset för och behovet av en nordisk stödfunktion för multimedieproduktion samt diskutera de olika tekniska, ekonomiska och juridiska problemställningar som följer av upprättandet av en sådan stödfunktion.

Meddelelse om rekommendation 24/1997/nord
Stöd till konstnärlig utformning på CD-ROM

Rekommendationen lyder:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

att i de nordiska länderna bemöta den konkurrens som råder på CD-ROM området genom att mobilisera en skapande initiativkraft och koncentrera insatserna till innehållskvalitet, genom att öka stödet till konstnärlig produktion samt genom att uppmuntra de ungas kreativitet.

De nordiske lands regjeringer meddeler:

Styrningsgruppen för Nordiskt kultur- och massmediesamarbete (KM-gruppen) beslutade förra året att frågan om stöd till konstnärlig utformning på CD-ROM skall tas upp som ett tema vid ett nordiskt seminarium om samarbete på multimediaområdet. Även frågan om konstnärlig utformning och produktion på Internet är viktig att ta upp vid seminariet, då det på området sker en övergång från CD-ROM till Internet som medel och kommunikationsform. Seminariet planeras äga rum i september/oktober 2000.

Meddelelse om rekommendation 28/1997/nord
Nya initiativ på film- och mediaområdet

Rekommendationen lyder:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

att ytterligare förstärka produktionsstödet på filmområdet i de nordiska länderna i syfte att förhöja kvaliteten och efterfrågan i programproduktionen i grannländerna;

att i ännu högre grad än hittills satsa på samproduktion av nordisk film och nordisk TV-film;

att bidra till ordningar som kan främja den icke kommersiella distributionen av nordisk film, med tonvikt på att förbättra förutsättningarna för visningar av nordisk film på de orter som ligger utanför huvudstäderna;

att i EU-sammanhang särskilt framhålla de nordiska ländernas särart och skapa förutsättningar som tryggar att de europeiska åtgärderna även är anpassade till de små ländernas och de små språkområdenas särskilda behov;

att tillsammans med TV- och filmbranschen undersöka möjligheterna för att etablera ett nordiskt filmpris.

De nordiske lands regeringer meddeler:

Ett nytt avtal för Nordisk Film- och TV-Fond har trätt ikraft den 01.01.2000. En evaluering av fondens verksamhet genomfördes under året med positivt resultat beträffande det hittillsvarande nordiska samarbetet och viljan att i framtiden öka satsningarna på samarbetet så att den nordiska marknaden utgör en grund för avancerad film- och TV-produktion. Evalueringen jämte förslag och synpunkter från avtalsparterna utgjorde grundlag för fondens nya avtal. Samtliga de nordiska filminstituten deltar i avtalet, liksom nio nationella televisionsföretag och Nordiska Ministerrådet. Avtalet gäller för en femårsperiod och är ånyo inriktat på att främja produktion och distribution av nordiska audiovisuella verk av hög kvalitet. Genom avtalet garanterar parterna att fonden får ett årligt tillskott om minst MDKK 58,4. Ministerrådet bidrar med en tredjedel av det samlade beloppet.

De enskilda nordiska länderna har vidare gjort stora nationella satsningar på filmens område.

Danmark

Kulturministeren fik i 1999 bred politisk tilslutning til en aftale om forøgelse af støtten til dansk film på 50 mill. kr. i 1999, 100 mill. kr. i 2000 og 150 mill. kr. i 2001 og 2002. Formålet med den flerårige aftale er at sikre stabilitet og forudsigelighed i bevillingsudviklingen, således at der kan skaffes private investeringer til at matche den offentlige filmstøtte. Aftalen er efterfølgende udmøntet i en resultatkontrakt mellem Kulturministeiret og Det Danske Filminstitut for perioden 1999-2002 om opfyldelse af en række konkrete mål.

Den samlede bevilling til Det Danske Filminstitut bliver herefter følgende:

Bevilling (mio. kr.)	1998	1999	2000	2001	2002
Samlet bevilling*	203	257	300	350	350

* Grundet tekniske reguleringer følger bevillingstallene for 1999-2002 ikke nøjagtig bevillingsforøgelsen med henholdsvis 50, 100 og 150 mio. kr.

Den øgede støtte til dansk film ifølge den politiske filmaftale og resultatkontrakten anvendes bl.a. til:

Øget antal filmproduktioner

Det vigtigste resultatmålet for perioden er at sikre et samlet antal støttede film på godt 80 spillefilm og ca. 200 kort- og dokumentarfilm. Der skal i denne forbindelse tages hensyn til, at Filminstituttet er afhængigt af, om der vil være et tilstrækkeligt antal kvalificerede projekter i den danske filmbranche. Det indgår samtidig i aftalen, at Det Danske Filminstitut igennem sine støttevilkår skal sikre, at priserne på filmproduktion ikke skrues i vejret. Det Danske Filminstitut skal derudover indgå i et samarbejde med TV med henblik på at øge produktionen og udbredelsen af audiovisuelle produkter. Der er allerede afsat en fælles pulje med DR, således at Filminstituttet og TV kan komme på

lige fod i et samarbejde om produktioner, som særligt egner sig til såvel filmmediet som TV.

Publikumsmæssig gennemslagskraft

Gennem en målrettet satsning på projektudvikling og en forbedret lanceringsindsats skal det tilstræbes, at danske films markedsandel i biograferne i fastholdes igennem perioden og at den forholdsmæssige andel af danske biografilm, der ses af mindre end 10.000 i biograferne, i perioden nedbringes.

Styrket indsats overfor børn og unge

Antallet af børne- og ungdomsfilm øges i perioden samlet til at udgøre ca. 26 spillefilm og ca. 60 kort- og dokumentarfilm. Hermed kommer andelen af børne- og ungdomsfilm til at udgøre 33 % af det samlede antal film. Der er hermed lagt op til en overopfyldelse af kravet i den danske filmlov, om at film for børn og unge skal udgøre mindst 25 % af de støttede film.

Styrket biografmiljø

Filminstituttet iværksætter i samarbejde med Lokale- og anlægssonden, kommuner og andre interessenter om udvidet støtte til biograferne.

Øget international aktivitet

Filminstituttet vil i perioden udvide sin internationale aktivitet såvel vedrørende produktion som lancering. Hertil kommer kulturudvekslingsamarbejde indenfor filmområdet, der også omfatter aktiviteter dækket af cinemateket.

Fremtidssikring af den filmhistoriske arv

Målet er en fordobling af indsatsen for bevaring og tilgængeliggørelse af kulturelt værdifulde film.

Evaluerings mv.

Det er endvidere aftalt, at der i foråret 2000 iværksættes en analyse af Det Danske Filminstituts organisation med henblik på en redegørelse til Folketinget i efteråret 2000, og at der ultimo 2001 iværksættes en evaluering af effekten af bevillingsforøgelsen. Evalueringen skal ligge til grund for de videre drøftelser om dansk filmpolitik.

Sverige

I propositionen Ny svensk filmpolitik (1998/99:131) redovisas det nya filmavtalet, 2000 års filmavtal, med en rad förändringar och kraftiga förstärkningar av nuvarande stöd till produktion och visning av film. Staten, filmbranschen och TV-företagen SVT och TV 4 har enats om ett nytt avtal som trädde i kraft den 01.01.2000 och gäller t.o.m. den 31.12.2004. Sammanlagt beräknas filmavtalet omsätta 385 miljoner SEK under år 2000, vilket är drygt 100 miljoner SEK mer än år 1999. Medlen fördelas på tre huvudgrupper av stöd: produktionsstöd, stöd till distribution och visning av film samt stöd till filmkulturell verksamhet.

En av de viktigaste uppgifterna med den nya filmpolitiken är att upprätthålla och utveckla värdefull svensk filmproduktion. Den största delen av de nya pengarna i filmpolitiken går därför till produktionsstöd: 207 miljoner SEK. Satsningen avser framför allt förhandsstöd, vilket spelar en central roll för finansieringen av svenska filmer. Förhandsstöd ges till långfilm, kort- och dokumentärfilm samt till barn- och ungdomsfilm. Vidare ges förhandsstöd i form av utvecklingsstöd i syfte att skapa en produktionsmiljö som ger möjlighet till noggranna förberedelser, t.ex. utveckling av idéer och manusbearbetning. Unga filmskapare kan erhålla s.k. växthusstöd och erfarna filmskapare kan söka fortbildningsstöd. Produktionsdelen omfattar även två nya stöd; upphovsmannastödet och ett nytt publikrelaterat stöd. Upphovsmannastödet har till syfte att uppmärksamma manusförfattarens, producentens och regissörens roll och stimulera dessa upphovsmän att medverka i exempelvis marknadsföring. Det nya publikrelaterade stödet, baserat på en films bruttobiljettintäkter, införs istället för det tidigare efterhandsstödet.

För distribution och visning av av film beräknas 91 miljoner SEK. Satsningar görs härvid på lanseringsstöd, stöd till distribution av parallellkopior, stimulansbidrag till biografägare för visning av svensk film samt ett ökat stöd till visningsorganisationer och till regional filmverksamhet.

Den nya svenska filmpolitiken har även till uppgift att bevara filmer och material av film- och kulturhistoriskt intresse samt att upprätthålla och utveckla det internationella utbytet och samarbetet på filmområdet. För denna filmkulturella verksamhet beräknas 87 miljoner SEK.

Finland

I Finland antogs den 21 januari 2000 en ny filmlag, Lag (nr 28/2000) om främjande av filmkonsten. Denna lag, som trädde i kraft den 01.01.2000, fastställer och försäkrar det statliga stödet, via Finlands filmstiftelse, för filmområdet.

Island

I december 1998 skrev kulturministern, finansministern och isländska filmföreningar under ett avtal om ökning av stödet till isländsk filmproduktion. Den samlade beviljningen till Den isländska filmfonden blev därmed följande:

År 1999 176,4 milj. isl. kr., 2000 205 milj. isl. kr., år 2001 240 milj. isl.kr., år 2002 270 milj. kr.

Syftet med det fleråriga avtalet är att säkra produktion av sammanlagt 5 isländska spelfilmer varje år. Den Isländska Filmfonden skall härvid stå för upp till 40% av filmstöden. Med avtalet skall säkras att isländsk filmproduktion kommer att vara en del av det isländska kulturlivet.

Den nuvarande Radiostationernas kulturfond läggs ned nästa år, 2001. Den isländska filmfonden får genom finansloven stöd till produktion av kort- och dokumentärfilm. Det säkras finansieringsstöd till Filmfonden med start redan år 2001 med 25 milj. isl. kr., 2002 med 50 milj. isl. kr., 2003 med 75 milj. isl. kr. och 2004 med 100 milj. isl. kr.

Norge

I 2000 er det bevilget 145 MNOK til filmproduksjon. Dette gjelder både spillefilm og kortfilm. I tillegg kan det i 2000 igangsettes spillefilmprosjekter for inntil 50 MNOK mot innfrielse i senere år. I tillegg til disse midler gis det en bevilgning til drift av filmstudioet Norsk Film AS på 20 MNOK.

I forbindelse med statsbudsjettet for 2001 vil det bli presentert et opplegg for effektivisering av tilskuddsforvaltningen på filmområdet sammen med tiltak som tar sikte på å øke tilførselen av privat kapital til spillefilmproduksjon i Norge.

Nordiska ministerrådet har de seneste åren även främjat filmdistribution och filmkulturell verksamhet genom att till Nordisk Film- och TV-Fond bevilja ytterligare medel inom budgetposten Andra insatser i nordiskt film- och mediasamarbete.

Beträffande icke kommersiell distribution av nordisk film beslutade Styrningsgruppen för Nordiskt kultur- och massmediesamarbete (KM-gruppen) i juni 1999, mot bakgrund av inkomna remissvar, att utredningen om den icke-kommersiella filmdistributionen i de nordiska länderna inte föranledde några vidare åtgärder på området.

Nordiska ministerrådet verkar för att de små ländernas och språkområdenas särskilda behov framhålls i EU-sammanhang, i syfte att hänsyn tas till dessa vid utformningen av europeiska åtgärder på det film- och mediepolitiska området. Diskussioner förs mellan de nordiska länderna bl.a. beträffande remissvar på grönboksförslag, förslag till kulturprogram m.m. De nordiska länderna framför, i remissvaren på frågor inom EU, ländernas särskilda behov och intressen. Beträffande det nya Media Plus programmet 2001-2005 har man, efter genomgång av inkomna remissvar på olika utredningar och förslag inom mediaområdet, utformat förslag till ny europeisk strategi för stödpolitiken på det audiovisuella området. Strategin är baserad bl.a. på principen att stödet från EU skall koncentreras på att uppfylla industriella och strukturella mål, dock att det härvid skall tas hänsyn till särskilda behov hos länder och regioner med ringa audiovisuell produktionskapacitet, och/eller som utgör ett geografiskt eller språkligt begränsat område.

Angående etablering av ett nordiskt filmpris har Ministerrådet efter kontakt med filmbranschen avvaktat förslag i saken. Scandinavian Films (de nordiska filminstituterna) meddelade dock i december 1999 i sin handlingsplan för år 2000, att idén om ett nordiskt filmpris har lagts åt sidan (skrinlagts).

Ministerrådet anser för sin del att rekommendationen kan avskrivas.

Meddelelse om fremstilling 2/1998/nord Nordiska godstransporter

Fremstillingen lyder:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att för Nordiska rådet redovisa sin syn på långväga transporter av gods samt behovet av nordisk samordning av godstransporter och därvid särskilt visa hur ministerrådet: 1) vill samordna och på annat sätt utveckla godstransporterna inom samt till och från Norden, 2) därvid ser på utvecklingen av långväga godstransporter på järnväg respektive landsväg, 3) vill angripa miljöproblemen inom transportsektorn.

Nordisk Ministerråd meddeler:

Ministerrådet har med anledning av rekommendationen arrangerat ett seminarium 24.2.2000 om Bärkraftiga nordiska godstransporter för Nordiska rådet och relevanta aktörer på godstransportområdet för att belysa frågan hur man kan utveckla godstransporterna till och från Norden med utgångspunkt i en bärkraftig utveckling och hur man med beaktande av de olika transportslagen kan angripa miljöproblemen inom transportsektorn. Konklusionerna från seminariet kommer att diskuteras i Ministerrådet under sommarmötet och ges till Nordiska rådet under hösten. En speciell arbetsgrupp behandlar miljöproblematiken inom godstransportområdet. Miljöfrågorna inom transport- och trafikområdet har också behandlats i den strategi för ett Hållbart Norden, som utarbetas på basen av statsministrarnas deklARATION.

Ministerrådet anser för sin del, att rekommendationen kan avskrivas.

Meddelelse om rekommandasjon 4/1998/p MAI-avtalet (Multilateral Agreement on Investment)

Rekommandasjonen lyder:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar:

att principiellt eftersträva ett multilateralt investeringsavtal snarare än ett ööverskådligt system av bilaterala avtal;

att verka för att ett MAI-avtal framförhandlas med deltagande av så många länder som möjligt;

att verka för att ett MAI-avtal faller inom ramen för en ekonomiskt, socialt och ekologiskt hållbar utveckling;

att i fortsatta förhandlingar beakta vad som anförs i detta betänkande om behovet av skydd för bl.a. miljön, arbetstagarnas rättigheter och kulturvärden, samt att nuvarande standards inte sänks;

att under förhandlingsprocessen stimulera en offentlig debatt med deltagande av industri-, arbetstagar-, miljö-, u-lands- och andra berörda organisationer.

Nordisk Ministerråd meddeler på de nordiske regjeringenes vegne:

Alltsedan förhandlingarna om MAI-avtalet (ett förslag till multilateralt investeringsavtal) avbröts inom OECD, har vissa länder förespråkat att förhandlingarna vidareförs inom Världshandelsorganisationen (WTO). Detta har dock hittills inte blivit aktuellt och frågan om ett multilateralt investeringsavtal har således hittills inte tagits upp till ny förhandling.

Nordiska ministerrådet anser för sin del att rekommendationen kan avskrivast.

Meddelelse om rekommandasjon 6/1998/euro Nordisk netværk for analyse og idéudvikling om beskæftigelses- og erhvervs politikken

Rekommendasjonen lyder:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at gennemføre en udredning af organisation og kompetence hos eksisterende forsknings- og analyseinstitutioner inden for beskæftigelsespolitikken og erhvervs politikken og ud fra resultaterne af et sådant udredningsarbejde stille forslag om, hvordan man kan etablere et nordisk netværk, som skal stimulere analyse og idéudvikling på dette område.

Nordisk Ministerråd meddeler:

Nordisk Ministerråd finder tankerne om, at kombinere viden inden for beskæftigelses- og erhvervs politikken interessante, og kan oplyse, at Ministerrådene for arbejdsmarked og erhverv planlægger at lade Nordisk Industrifond afholde en workshop i efteråret 2000, der henvender sig til politikere, industriorganisationer, departementer og organisationer. Formålet med workshoppen er, at undersøge behovet for et mere formaliseret nordisk netværk mellem politikområderne med henblik på at stimulere analyse- og idéudviklingen inden for de to områder. Nordisk Ministerråd finder at en workshop for de nævnte aktører, snarere end en traditionel udredning, vil være den bedste og mest effektive måde, hvorpå man kan afklare, om der er behov for etablering af et netværk. Resultatet fra workshoppen vil udgøre grundlaget for Ministerrådets videre opfølgning på rekommendationen.

Ministerrådet finder i øvrigt, at gennemførelsen af den planlagte workshop og eventuelle yderligere opfølgingsaktiviteter vil udgøre et værdifuldt supplement til andre initiativer, der allerede er taget med henblik på udbygning af den analytiske kapacitet indenfor beskæftigelses- og erhvervs politikken. Eksempler på igangværende aktiviteter er iværksættelsen af det brede vel-

færdsprojekt under Nordisk Ministerråd i år 2000, allerede etablerede forskernetværk på beskæftigelsesområdet under arbejdsmarkedssektoren og Nordisk Industrifonds nye strategi, som bl.a. har til formål at styrke nordiske synergiskabende netværk inden for innovationssystemet til gavn for små og mellemstore virksomheder (SMB). En nærmere undersøgelse af behovet for det omhandlede nordiske netværk, vil være en naturlig opfølgning på udredningen "Konkurrencekraft i Norden – muligheder og barrierer for erhvervsmæssig synergi i Norden", som næringssektoren har sat i værk og som næringsministrene forventes at drøfte i løbet af sommeren 2000.

Ministerrådet anser for sit vedkommende, at rekommandationen kan afskrives.

Meddelelse om rekommandasjon 7/1998/euro Fleksibilitetsskabende arbejdstidsarrangementer

Rekommandasjonen lyder:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at mand i beskæftigelsesredegørelsen 1999 inddrager erfaringer fra og forskningsresultater om forskellige fleksibilitetsskabende arbejdstidsarrangementer bl.a. tidskontoordninger, uddannelsesorlov og forskellige andre former for orlovsordninger.

Nordisk Ministerråd meddeler:

Nordisk Ministerråd har i arbejdet med rekommandation 9/1996/euro om en årlig redegørelse for beskæftigelsespolitikken inddraget erfaringer om fleksibilitetsskabende arbejdstidsarrangementer i beskæftigelsesredegørelsen 1999, som blev drøftet på Nordisk Råds Session 1999. I beskæftigelsesredegørelsen 1999 fremgik det, at fleksibiliteten på arbejdsmarkedet er en prioriteret del af alle de nordiske regeringers aktive arbejdsmarkedspolitik – et forhold der også fremgik af Nordisk Råds rapport *Arbejdslivets forandring*.

Nordisk Ministerråd anser for sit vedkommende, at rekommandationen kan afskrives.

Meddelelse om rekommandasjon 9/1998/nord Nordiske samordningsregler angående pensjonsrettigheter

Rekommandasjonen lyder:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at undersøge behovet for en utvidet samordning af national lovgivning mellom de nordiske land vedrørende pensionsregler og vurderingskriterier for utbetaling av pensjon, og at resultatene legges frem til drøftelse i Nordisk Råd.

Nordisk Ministerråd meddeler:

Nordisk Ministerråd arbeider videre med konkretiseringen av grensebarrierer i Norden. Som tidligere omtalt er dette ett av hovedelementene i det nye samarbeidsprogram for sosial- og helsesektoren som skal gjelde fra 1. januar 2001. De nordiske sosialkonvensjoner, herunder konvensjonen om sosial sikring som omhandler pensjonsrettigheter, vil være en del av dette.

I tillegg vil Nordisk Ministerråd i løpet av høsten 2000 og våren 2001 utføre en oppdatering av den nordiske konvensjon om sosial sikring. Dette arbeidet skjer i regi av den Nordiske Sosialforsikringsgruppe, og skal resultere i at konvensjonen blir oppdatert i forhold til nasjonal og internasjonal lovgivning.

Endelig vil Nordisk Ministerråd peke på at den Nordiske Sosialforsikringsgruppe jevnlig møtes for å drøfte landenes implementering av konvensjonens bestemmelser, deriblant vurderingskriterier for utbetaling av pensjon. Gruppen har en rådgivende funksjon overfor landene i sitt arbeide.

Nordisk Ministerråd anser for sin del at rekommandasjonen kan avskrives.

Meddelelse om rekommandasjon 12/1998/när Koordinering av insatser för barn och unga i Nordens närområden

Rekommandasjonen lyder:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska regeringarna,

att koordinera deras insatser i förhållande till barn och unga i Nordens närområde samt att till maj 1999 komma med förslag till vilka delar av den nordiska handlingsplanen de påtar sig finansieringen för.

De nordiske lands regjeringer meddeler:

De nordiske regjeringer fortsetter sitt samarbeide for å forbedre barn og ungdoms vilkår i Nordens nærområder. I forhold til Nordisk Ministerråds handlingsplan og dertil hørende årlige aksjonsplaner, er samarbeidet utvidet slik at undervisningssektoren nå er aktivt med i tillegg til sosial-, helse- og kultur-

sektorene. Dette samarbeidet påvirker også de nasjonale innsatser, slik at det oppnås en viktig koordinerende funksjon.

Kombinasjonen av betydelige nasjonale innsatser og fellesnordiske prosjekter innebærer en god fordeling av aktivitetene, både når det gjelder geografisk nedslagsfelt og sektormessig tilknytning. Erfaringene hittil tyder derfor på at det ikke synes naturlig at de enkelte land tar særlig ansvar for enkeltdeler av Ministerrådets handlingsplan.

Det vises også til Nordisk Ministerråds meddelelse når det gjelder rekommendasjon 13/1998/när.

De nordiske regjeringer anser for sin del at rekommendasjonen kan avskrives.

Meddelelse om rekommendasjon 13/1998/när Barns och ungas situation i Nordens närområden

Rekommendasjonen lyder:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att anta det föreliggande ministerrådsförslaget som ett ramprogram för att förbättra barns och ungas situation i Nordens närområden;

att för Nordiska rådet presentera en årlig aktionsplan för genomförandet som inkluderar ansvarsfordelning och budgetreservering. Den första handlingsplanen bör finnas Nordiska rådet tillhanda i maj 1999;

att till Nordiska rådet årligen rapportera framsteg och svårigheter i relation till genomförandet av handlingsplanen;

att via samarbetsministrarna verka för koordinering av de nordiska ländernas insatser för barn och unga i närområdet;

att under utarbetandet av Nordiska ministerrådets budget för år 2000 bättre möta resursbehovet för genomförandet av handlingsplanen.

Nordisk Ministerråd meddeler:

Det nordiske samarbeide om barn og ungdoms situasjon i Nordens nærområder er utvidet slik at også undervisningssektoren nå er med i arbeidet. Gjennom denne utvidelse vil aktivitetene innenfor handlingsplanen på en mer fullstendig måte dekke alle sider ved barn og unges situasjon. Samtidig er arbeidet med utvikling av et system for iverskettelse av handlingsplanen gjennomført, og det prøves i praksis for første gang våren 2000.

Det arbeides videre med årlige aksjonsplaner basert på den handlingsplan Rådet vedtok i 1998. I mai 2000 ble det lagt frem forslag til aksjonsplan som dekker årene 2000 og 2001. Hovedpunkter i planen er:

- Den lokale andel av budsjettet, dvs. midler som brukes direkte av informasjonskontorene, økes i løpet av perioden.

- Den geografiske fordeling av midlene vurderes jevnlig
- Den sektormessige fordeling av midlene vurderes jevnlig
- Det gis mulighet for omprioriteringer i løpet av perioden dersom erfaringer eller hendelser skulle tilsi dette.

Den nye aksjonsplanen skal fremdeles være kort og konkret. Dens innhold og anbefalinger skal i størst mulig grad baseres på erfaringer, og tiltakene må legges opp med en viss fleksibilitet som gir rom for endringer i takt med endrede behov. Den lokale forankring er et viktig tema, samtidig som det i budsjettssammenheng foreslås å sette av noe midler til sekretariatshjelp.

Nordisk Ministerråd anser for sin del at rekommendasjonen kan avskrives.

Meddelelse om rekommendasjon 14/1998/nord Insatser mot rasism og främlingsfientlighet

Rekommendasjonen lyder:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd

at gjennomføre de planlagte insatser som redegjort for i ministerrådsforslaget 1999; B 174/nord samt i overensstemmelse med forslaget til budjet for ministerrådet 1999;

at samarbeidsministrene inden juni 1999 presenterer en sektorovergripende, langsigtet handlingsplan inklusiv tidstabel for at modvirke segregation, racisme og fremmedfjendtlighed, hvor følgende områder indgår: opinionsdannelse og forandring af holdninger; forskningssamarbejde vedr. kortlægning af racistiske netværk i Norden; samarbejde med og støtte til frivillige organisationer; insatser rettet mod børn og unge; samvirke indenfor lovgivning og retsarbejde.

Nordisk Ministerråd meddeler:

Nordisk Ministerråd har med udgangspunkt i redegørelsen B 174/nord og som det fremgår af tidligere rekommendationssvar 14/1998, prioriteret området som en fortløbende, integreret tværsektoriell opgave inden for alle relevante sektorer. Ministerrådet ser det som vigtigt, at der også for fremtiden tilvejebringes en bred forståelse for udviklingen i retning af det multikulturelle samfund og for den merværdi, dette kan give, som grundlag for varige resultater. De af Rådet fremhævede prioriteringer indgår som væsentlige elementer i arbejdet, og det er Ministerrådets opfattelse, at langsigtede og holdbare resultater i høj grad sikres gennem en fortsat styrkelse af dette arbejde som en naturlig og integreret del af virksomheden.

Indsatsen til forståelse af det multikulturelle samfund er således nu integreret inden for alle relevante sektorer i Nordisk Ministerråd. Området behandles bl.a. i de enkelte sektorerers handlingsplaner. Status i foråret 2000 er følgende:

Kulturområdet: Der er over en treårig periode på kulturen samlet bevilget DKK 4.674.000.

Indenfor hovedsatsningsområderne, informationsteknologi og andre medier, kunst og kultur, er der bl.a. givet støtte til 8 større projekter med henblik på opfyldelse af den overordnede målsætning i strategien "Nordisk Identitet i Udvikling"; at øge minoriteters deltagelse og indflydelse på alle niveauer i det kulturelle liv samt bidrage til fremme af gensidig respekt og interesse mellem forskellige folkeslag i norden. Den bevilgede støtte til projekterne er for flertallets vedkommende treårige og forventes tilendebragt i år 2001. Blandt de støttede projekter kan nævnes et initiativ, som bidrager til netværksopbygning blandt idrætsledere med henblik på at modvirke mobning og fremmedfjendtlige overgreb i idrætsmiljøer samt en kortlægning af nordiske modeller for integrering af minoriteter i idrætslivet. Der er i efteråret 1999 oprettet en internetside, som fokuserer på minoritetskunstnere. På film og medieområdet er der nu færdigproduceret en filmserie, som fremstiller unge indvandrere som positive forbilleder/rollemodeller. Serien planlægges vist på nationale TV-stationer. Endelig skal nævnes en udstilling, som vil blive udarbejdet i løbet af år 2000 af Nationalmuseet i Stockholm og som har en kritisk behandling af nynazisterne og deres musik som tema. Udstillingen skal turnere over en længere periode i de nordiske lande.

Der pågår på kulturområdet fortløbende vurderinger i forhold til indsatser, som kan bidrage til at modvirke segregation, racisme og fremmedfjendtlighed.

Nordisk Kulturfond: Nordisk Kulturfond har fortsat indsatsen mod fremmedfjendtlighed som et prioriteret område (siden 1994). Der arbejdes på at etablere en detaljeret statistik for fremtidige ansøgninger indenfor området. Der blev i 1999 bevilget i alt DKK 1.250 mill til i alt 19 ansøgere. Der er således sket en forbedring siden sidste statusrapportering.

Ansøgningerne kommer hovedsageligt fra Danmark, Norge og Sverige, med en ganske jævn fordeling mellem landene. Fra øvrige lande og selvstyreende områder er antallet af ansøgninger færre.

Insatserne mod fremmedfjendtlighed består i fonden af tre forskellige dele:

- *Indvandrerens eget nordiske samarbejde.* I forbindelse med konferenceseerien Nordens Folkliga Församling kom det frem, at indvandrerorganisationerne i Norden generelt set ikke har noget nordisk samarbejde som det øvrige foreningsliv i Norden. Dette afspejles i indkomne ansøgninger til fonden.
- *Det mangekulturelle Norden.* De nordiske lande er generelt set i løbet af de seneste 20 - 30 år blevet mere kulturelt heterogene, men det er stadig sjældent, at der indkommer ansøgninger til fonden hvor formålet er (noget forenklet) at vise det lige og det ulige mellem det "nordiske" og det "ikke-nordiske".

- *Invandrerne deltagelse i nordiske projekter.* Indenfor fonden virker det som om det stadig er ganske sjældent, at invandrere deltager/involveres i nordiske projekter. I Sverige har eksempelvis hver tiende indvandrer "ikke-nordisk" baggrund, men dette faktum afspejler sig sjældent i de svenske ansøgninger.

Fonden vil i fremtiden diskutere ovenstående fakta. For fonden handler det primært om at få flere og bedre ansøgninger ind, hvad angår indsatser mod fremmedfjendtlighed, eller indsatser for at øge forståelsen mellem forskellige mennesker og kulturer. Dette fremmes blandt andet ved at fonden ændrer sin annoncering, sin ansøgningsblanket etc.

Uddannelsesområdet: Som omtalt i rekommandationssvaret for 1998, blev der på baggrund af 5 afholdte workshops af projektgruppen afgivet en rapport til NSS og FOVU med opsamling af erfaringer og problemstillinger. Hensigten var, at der skulle ske en pædagogisk behandling af materialet i løbet af sommeren 1999. Det har imidlertid vist sig, at materialet fra workshops ikke er direkte egnet for undervisningsmateriale, sådan som det oprindeligt var forventet. Det skyldes bl.a., at området med interkulturel undervisning endnu er så nyt, at der foreligger meget lidt undervisningslitteratur at bygge videre på. Behov for materiale om interkulturel undervisning anses imidlertid for stort både i skole og voksenoplysning. Det er derfor i slutningen af 1999 taget nye initiativer for at udvikle et inspirationsmateriale for undervisere og vejledere baseret på erfaringer fra workshops, men også med et fremtidsrettet perspektiv på forebyggende multikulturelle undervisning.

Forskningsområdet: Et flerårigt nordisk forskningsprogram med titlen "Velfærdsforskning - de nordiske velfærdsamfund i en europæisk sammenhæng" (budgetpost 3-4620-2) forventes at blive udbudt i slutningen af 2000. Formålet med forskningsprogrammet er at analysere den nordiske velfærdsmodel fra et europæisk perspektiv. Man ønsker også at præcisere, hvordan modellen kan moderniseres for at fastholde og forbedre de samfundsmodeller, som styrker den nordiske kulturelle identitet og udvikler den nordiske fællesskabsstruktur. Dette vedrører spørgsmål om ligestilling mellem kønnene, reduceret segregation, regional balance og højere grad af ligestilling mellem grupper og individer. Et prioriteret forskningsområde indenfor programmet er marginalisering og udstødning. Først og fremmest beror dette fænomen på mennesker med lave indkomster, de arbejdsløse og invandrere. Invandrerne har i samtlige nordiske lande haft meget svært ved at finde en plads på arbejdsmarkedet.

Arbejdsmarkedsområdet: Blandt de prioriterede områder i Ministerrådets samarbejdsprogram på arbejdsmarkeds- og arbejdsmiljøområdet 1995 – 2000 indgår:

- en forstærket indsats til bekæmpelse af racisme og fremmedfjendtlighed
- fremme af indvandrere og flygtninges integration i samfundet og
- modarbejdelse af diskriminering på arbejdsmarkedet.

I programperioden er der blevet udarbejdet en række projekter indenfor de prioriterede områder. Ud over de projekter som blev nævnt i rekkommendationssvaret for 1998 skal følgende væsentlige projekter, som blev afsluttet i 1999, nævnes; dels publikationen "*arrangerte ekteskab og tvangsekteskab i Norden*" (TemaNord 1999:604), som var meget omtalt i den nordiske presse. Undersøgelsen er baseret på statslig information, der bruges til at undersøge områder som uddannelse, arbejde og beskæftigelse, politisk deltagelse etc. Dels den 11te Nordiske Migrationsforskerkonference, som afholdtes den 28.-30. oktober 1999 i Gøteborg. Temaet var "*Integration: Jobb – men ikke bare jobb*". Konferencen fokuserede på hvad integrationen på arbejdsmarkedet betyder i forhold til integrationen på andre områder som for eksempel fritid, kultur og sprog.

Bygge- og boligområdet: Som beskrevet i Ministerrådets redegørelse fremgår det af handlingsplanen for bygge- og boligsektoren for 1998 – 2001, at en af målsætningerne for det fællesnordiske boligpolitiske samarbejde er at bidrage til at skabe gode bolig- og levevilkår for alle befolkningsgrupper, med udgifter som er overkommelige for samfundet og den enkelte.

Som opfølgning på studiet omkring Boligpolitik mod segregation har Ministerrådet gennemført en udredning om "*Framgångsrika exempel i det nordiska integrationsarbetet*", set ud fra et boligpolitisk perspektiv.

Udredningen giver ingen sammenhængende beskrivelse af en enkelt arbejds metode, blandt andet af den grund, at lovgivningerne i de enkelte nordiske lande er forskellige. Der er imidlertid redegjort for megen viden og mange erfaringer, som er fælles. Disse vil kunne fungere som inspirations- og kundskabskilde for beboere, boligforeninger, kommuner og myndigheder, når der skal diskuteres strategier for, hvordan integrationsspørgsmål skal håndteres i fremtiden.

Konsumentområdet: Nordisk Konsumentudvalg (NKU) har i perioden 1997-99 arbejdet med temaet "Socioøkonomisk og kulturel mangfoldighed som forbrugerpolitisk forudsætning". Man har bl.a. afholdt seminarer om etniske minoriteter samt økonomisk udsatte grupper.

Baggrunden var tendensen til, at udligning af sociale og økonomiske forskelle, den etniske homogenitet samt den kulturelle identitet, som i en lang periode har kendetegnet de nordiske samfund, i stigende grad er afløst af en økonomisk og socio-kulturel differentiering. Inden for forskellige konsumentgrupper f.eks. unge, ældre, indvandrere findes konsumenter, som har en særlig udsat situation.

NKU ønskede at beskrive uligheder i behov for forbrugerpolitisk støtte og ønskede at initiere diskussioner om betydningen af den socio-kulturelle differentieringstendens for udvikling af de forbrugerpolitiske strategier. Arbejdet viste, at der er tale om et vanskeligt og kompliceret område, og at emnet er meget bredt. NKU bad derfor embedsmandskomiteen igangsætte aktiviteter, der kan føre til forskning vedr. etniske minoriteter og forbrugerproblemer. Man fandt det samtidigt vigtigt at fokusere på forbrugerrollen i et bredere perspektiv, og at man gør sig klart, at problemområdet og strategier i den forbindelse ikke kan generaliseres.

Embedsmandskomiteen drøftede spørgsmålet sidst i 1999 og vurderede, at der er behov for en nærmere udredning til tydeliggørelse af problemstillingen og konkretisering af de aktuelle emner. En sådan udredning, der også vil omfatte mulige løsningsforslag/fremtidige aktiviteter, er under udarbejdelse.

Social- og sundhedsområdet: De tre rapporter om børn og unges levekår i Norden, som blev udgivet i 1999 i Tema Nord-serien, vakte stor interesse. Som fremholdt i fjorårets rekommendationsvar, er det rigtigt at sige, at de har givet ny kundskab og dannet grundlag for videre forskning på nordisk plan. Rapporterne omhandler børn og unge med indvandrerbaggrund (inkl. en delrapport om disse unges forhold til barnevernet), marginaliserede børn og unge, og levevilkårsindikatorer for børn og unge. Som et led i opfølgning af disse rapporter vil Ministerrådet i samarbejde med det norske Barne- og Familiedepartement sørge for oversættelse og udgivelse af rapporterne på engelsk. Dette sker på baggrund af de mange henvendelser Nordisk Ministerråd har fået efter at rapporterne blev omtalt i det engelsksprogede nyhedsblad "Norden - the top of Europe". Videre vil man søge at inkludere aspektet om fremmedfjendtlighed i det nye velfærdsforskningsprogram, som sættes i gang i løber af år 2000.

Narkotikaområdet: Status for projektet om "Narkotikamisbrug blandt indvandrere - Erfarings- og videnbase om indsatser" er, at embedsmandskomiteen for Narkotikaspørgsmål (EK-Narko) i 1998 og 1999 bevilgede midler til opfølgning af ovennævnte seminar. I den mellemliggende periode har der på grund af praktiske vanskeligheder været problemer med at få projektet i gang. Forvaltningen lå hos Rusmildeletaten i Oslo Kommune. Her har man gjort sig store anstrengelser for at gennemføre opgaven. Narkotikasektoren fik imidlertid i januar 2000 meddelelse om, at Rusmildeletaten, på grund af store akutte opgaver med de mange heroinoverdosisdødsfald i Oslo, for nærværende ikke har personaleressourcer til rådighed. Efter at den oprindelige projektleder overgik til anden tjeneste har man forsøgt at udlicitere opgaven i andre forskningsregier.

Der er enighed om, at projektet gennemføres. Der arbejdes videre med spørgsmålet i embedsmandskomiteen for Narkotikaspørgsmål.

Lovgivningsområdet: Inden for det nordiske lovgivningssamarbejde på justitssektoren har problemer omkring racistisk motiveret kriminalitet været drøftet i en række sammenhænge. Med udgangspunkt i rapporten "De nordiske landes strafferetslige regulering af racisme og fremmedfjendtlighed" anser Ministerrådet ikke, at der er behov for udarbejdelse af ny nordisk lovgivning

på området, men at de nordiske lande bør samarbejde tæt omkring forebyggelse af racistisk funderet kriminalitet.

I lyset af den udvikling der har været særligt i Norge og Sverige omkring udøvelse af nynazistisk propaganda og organiserede nynazistiske aktiviteter, er der inden for rammerne af lovgivningssektoren i Ministerrådet indledt en diskussion omkring problemstillingen. Der er i samtlige nordiske lande bekymring for udviklingen af nynazistiske organisationer og deraf afledt kriminalitet. Lovgivningen i de nordiske lande varierer af historiske grunde for så vidt angår forbud mod nynazistiske organisationer. Hvor Danmark af historiske grunde har organisationsfrihed og er tilbageholdende med forbud mod politiske organisationer, har Finland et særligt forbud for nazistiske organisationer.

Lovgivningssektoren lægger i sit kommende arbejde omkring kriminalitetsforebyggelse og -bekæmpelse vægt på at inddrage problemstillingen i relation til racistiske og fremmedfjendtlige aktiviteter. I lyset af justitssektorens anerkendelse af problemets stigende omfang og voksende problemer med racistiske og nazistiske bevægelser, overvejes en fællesnordisk markering.

Også *samarbejdsministrene* har drøftet nynazisme i Norden. Der er redegjort for de nationale indsatser og man har overvejet behovet for et fælles nordisk tiltag. Et forslag til en markering i form af en nordisk konference om emnet har været fremlagt og man har foreløbigt besluttet at indhente Nordisk ungdomskomités synspunkter på, hvordan man kan arbejde videre med en markering mod nynazisme, særlig med fokus på ungdommen.

Nordisk Samrådsgruppe på højt niveau for flygtningespørgsmål (NSHF) Nordisk Ministerråd indgår som observatør i det uformelle nordiske samarbejde under NSHF, hvis hovedopgave er at holde samråd om asyl og indvandrerpolitik i Norden. NSHF holder 3-4 møder om året, herunder et med de baltiske lande. I december 1999 blev der også holdt et møde for de berørte ministre på området.

Afsluttende bemærkninger: Nordisk Ministerråd har inden for alle relevante sektorer i Nordisk Ministerråd nu integreret indsatserne mod fremmedfjendtlighed som en del af sektorenes løbende arbejde med inddragelse af Nordisk Råds fremhævede prioriteringer som et væsentligt element. På den baggrund foreslår Nordisk Ministerråd for sin del, at rekkommendationen kan afskrives.

Meddelelse om rekommandasjon 15/1998/när
Bilaterala samarbeitsavtal mellan polismyndigheter i Norden, de baltiska länderna och Ryssland

Rekommandasjonen lyder:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

att verka för att alla nordiska länder sluter effektiva bilaterala samarbeitsavtal mellan polismyndigheter i Norden, de baltiska länderna och Ryssland.

Nordisk Ministerråd meddeler på vegne av de nordiske lands regjeringer:

Nordisk Ministerråd rapporterede i 1999 til Nordisk Råd, at en række af de nordiske lande allerede har indgået bilaterale samarbeidsaftaler mellem politimyndigheder i Norden og såvel de baltiske lande som Rusland. Nordisk råd har efterfølgende meddelt, at man ønsker at fastholde rekommandationen med henblik på at løbende vurdere behov for yderligere bilaterale aftaler til bekæmpelse og forebyggelse af kriminalitet i de baltiske lande og Norden.

Som resultat af møde mellem de baltiske og de nordiske justitsministre i november 1999, er der endvidere indgået aftale om et intensiveret samarbejde i relation til forebyggelse og bekæmpelse af ungdomskriminalitet samt sikring af et effektivt domstolsvæsen.

I lyset af udvidelsesprocessen af den Europæiske Union samt resultat fra det Europæiske Råds møde i Helsingfors i 1999 og beslutning om at samtlige baltiske lande forhandler medlemskab af den Europæiske Union, er de nordiske regeringer endvidere enige om, at man bør efterstræbe, at de baltiske lande og Rusland tilslutter sig eksisterende multilaterale aftaler, i stedet for at man indgår bilaterale aftaler om samme sag.

Ministerrådet anser for sit vedkommende, at rekommandationen kan afskrives.

Meddelelse om rekommandasjon 17/1998/nord Strategi for samarbeidet med frivilligsektoren

Rekommandasjonen lyder:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att genomföra föreliggande strategi för samarbete med frivilligsektorn samt;

att redovisa hur samarbetet framskrider genom årlig rapportering till Nordiska rådet;

att ministerrådet i dialog med Nordiska rådet preciserar kriterier för vilken typ av organisationer som kan omfattas av samarbetet samt presenterar en förteckning över organisationer som omfattas av samarbetet;

att delge Nordiska rådet redogörelsen över det sektorspecifika samarbetet med frivilligorganisationerna samt tillhörande verksamhetsplan och budget.

Nordisk Ministerråd meddeler:

Udgangspunktet for Nordisk Ministerråds arbejde med den frivillige sektor er fortsat "Strategi for samarbejdet med den frivillige sektor", som blev behandlet på Nordisk Råds session i Oslo, 1998.

Strategien indeholder følgende formål,

- at øge kundskaben om den frivillige sektors rolle i de nordiske samfund,
- at styrke organisationernes og netværkenes muligheder for nordisk samarbejde,
- at styrke den frivillige sektors muligheder for samarbejde med den officielle del af det nordiske samarbejde, forbedre kontakten, udbyttet og den videnskabsmæssige vekselvirken mellem Nordisk Ministerråd og den frivillige sektor og
- at styrke samarbejdet mellem Nordisk Ministerråd og den frivillige sektor i hele Norden for at skabe forudsætninger for, at et større antal nye aktører kan tage del i den nordiske samarbejde.

I rapporten "Håndslag til det frivillige Norden" afgivet af den af Nordenudvalget i Nordisk Råd nedsatte arbejdsgruppe, juni 1999, prioriterede arbejdsgruppen bl.a., at der blev foretaget en vurdering af, hvordan samarbejdet mellem de frivillige organisationer og nordiske myndigheder kunne forbedres.

Nordisk Ministerråd arrangerede i september 1999 en konference "Samspil og modspil" om samarbejdet mellem Nordisk Ministerråd og den frivillige sektor med deltagelse af en bred vifte af repræsentanter fra den frivillige sektor.

På den baggrund har Nordisk Ministerråd iværksat udviklingen af et egentligt koncept for den frivillige sektors samspil/samarbejde med de officielle nordiske samarbejds-strukturer. Målet er etablering af åbne, transparente og strukturerede kontakter med frivilligsektoren med sigte på en dialog, der inddrager deres synspunkter, viden og kompetence før beslutningerne tages. Et forslag til retningslinier vedtog samarbejdsministrene i juni år 2000.

I år 2000 er der som led i den samnordiske forskning, og for at øge kundskaben om den frivillige sektors rolle i de nordiske samfund, givet støtte til afholdelse af en konference med temaet "Findes der en egen nordisk frivillighedstradition". Konferencen afholdes i regi af det nordiske netværk for forskere i frivilligsektoren. På baggrund af konferencen publiceres en rapport om emnet.

Som en del af strategiplanen blev udvekslingsordningen for tjenestemænd i 1999 udvidet til at omfatte også repræsentanter fra frivilligorganisationer. En bevillingsforhøjelse til fordel for de frivillige organisationer blev imødekommet i budgettet for 1999 med DKK 200.000 og i år 2000 med DKK 100.000. Ordningen søges videreført på budgettet for år 2001. Den del af udvekslingsordningen, som vedrører frivillig sektoren, administreres af Nordisk Ministerråd. Information om stipendieordningen ligger på Nordisk Ministerråds hjemmeside. Der er imidlertid i den periode, ordningen har fungeret, indkommet få ansøgninger, hvorfor indsatser for at informere om ordningen intensiveres i år 2000.

Der blev etableret en rejse- og tolkningsstøtteordning i 1999. Rejsestøtteordningen er blevet evalueret og særdeles positivt modtaget i Vestnorden. Tolkingsstøtten er ikke blevet anvendt i så stort omfang som forventet, men kulturhusene i Vestnorden ser positivt på en videreførelse af ordningen, som i år 2000 er blevet mere synliggjort med selvstændigt ansøgningsskema på Nordisk Ministerråds hjemmeside. Såvel rejse- som tolkningsstøtten er videreført i budgettet for år 2000 med en forhøjelse af bevillingen på 50 procent. Ordningerne foreslås videreført i budgettet for år 2001.

Der blev som led i strategien etableret et samarbejde om udvikling af civilsamfundet i nærområderne. Efter at det indledende program med bl.a. forberedende studier i de baltiske lande blev tilendebragt, er der som en del af oplæringsprogrammet for frivillige ledere nu gennemført praktikophold i nordiske organisationer og institutioner og et nordisk-baltisk NGO-netværk er udviklet som et aktivt forum for erfaringsudveksling om projektarbejde. Deltagerkredsen i dette forum udvides stadig Deltagernes evaluering af såvel oplæringsprogrammet som netværket har været særdeles positiv. Man har peget på nødvendigheden af opfølgning i de baltiske lande og den væsentligste del af aktiviteterne er derfor fra 1999 flyttet til gennemførelse i de baltiske lande, hvor ansvaret for virksomheden er lagt hos de baltiske paraplyorganisationer på voksenundervisnings-området. En del af de regionale og lokale ledere, som uddannelsen retter sig mod her, deltager fortsat i praktikophold i de nordiske lande.

Implementeringen vurderes at have fungeret godt også i forhold til de baltiske lande, som anses som en vigtig ressource i forbindelse med involvering af NV-Rusland i aktiviteterne.

Nordisk Kulturfond yder et væsentlig bidrag til samarbejdet med frivillig sektoren. I fondens statistik findes to kategorier, som berører støtte til den "frivillige sektor". Den ene er "frivillige organisationer" og den anden er "frie grupper/informelle arbejdsgrupper". Da det er svært at lave grænsedragninger definitions-mæssigt indenfor dette område, er det ansøgerne selv, som i første omgang på fondens ansøgningsblanket angiver, hvilken kategori, ansøgeren tilhører.

Fondens bevillinger til "frivillig sektoren" er senest blevet diskuteret særskilt i forbindelse med Nordisk Råds rapport "*Håndslag til det frivillige Norden*". I rapporten foreslås blandt andet, at fonden burde have som *strategisk mål, at 60% reserveres for kulturaktiviteter, som arrangeres af frivillige organisationer.*

I 1999 bevilgede fonden støtte til ansøgninger fra "frivillige organisationer" og "frie grupper/informelle arbejdsgrupper" svarende totalt til 8 964 000 DKK. Af de 199 ansøgninger som der blev helt eller delvist imødekommet er 128 (ca 55%) fra disse to kategorier. Kulturfonden har altid været meget positiv overfor involvering og engagering af foreningslivet i det nordiske kultursamarbejde, hvilket tillige er reflekteret i fondens fordelingsprinciper/prioriteringer.

I stedet for at reservere en særskilt kvote til en speciel ansøgergruppe, har fonden indledt en nærmere undersøgelse af, hvordan fonden på forskellig måde kan gøre det enklere for frivillig sektoren at søge projektmidler. Man vurderer, at dette bl.a. må kunne ske ved at fonden gøres mere kendt blandt frivillig sektoren, ved at forenkle ansøgningsblanketterne, få en hurtigere forberedelsesproces, få en bedre samordning mellem forskellige støtteordninger etc. Undersøgelsen indgår som en del af fondens arbejdsplan for år 2000.

Det kan tilføjes, at Nordisk Ministerråd tidligere i sit rekkommendationssvar for 1998 har anført, at man ikke finder det foreneligt med det holdnings- og værdimæssige grundlag for frivillig og/eller ideel virksomhed og for udviklingen i det folkelige arbejde, hvis man gennem en præcisering af kriterier for, hvilke typer af organisationer, som kan omfattes af samarbejdet, på forhånd udelukker nogle organisationer. Man anførte da tillige, at Nordisk Ministerråd imidlertid er rede til en dialog med Nordisk Råd herom, hvis Rådet udtrykker ønske om dette.

For en detaljeret redegørelse over hvorledes man i de enkelte sektorer arbejder med at forstærke samarbejdet med den frivillige sektor henvises til Nordisk Ministerråds forslag til budget for år 2001. Heraf fremgår, at støtten er ganske omfattende og udgør hen imod 72 MDKK, hvilket er en lille forhøjelse i forhold til år 2000.

Afsluttende bemærkninger: Nordisk Ministerråd foretager nu årligt i budgettet rapportering om overvejelser i de enkelte sektorer, hvad angår understøttelse og etablering af et forstærket samspil med frivillig-sektoren. Der

etableres retningslinier for frivillig-sektorens samspil med de officielle nordiske samarbejds-strukturer.

Meddelelse om rekommandasjon 19/1998/nord Samordnet lovgivning på ophavsretsområdet

Rekommandasjonen lyder:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

at tage initiativ til at de nordiske regeringer iværksætter en samordnet lovgivning på ophavsretsområdet, som sikrer en rationel afregning til rettighedshaverne til fordel for en mere udbredt anvendelse af de nordiske TV-stationers arkivstof.

Nordisk Ministerråd meddeler:

Nordiska ministerrådet följer fortlöpande det arbete som pågår rörande de aktuella upphovsrättsliga frågorna. EU-direktiv om Upphovsrätten i Informationssamfundet avvaktas. Europarådet behandlar fortfarande den i rekommendationen specifika frågeställningen, och Styrningsgruppen för Nordiskt kultur- och massmediesamarbete (KM-gruppen) anser att man bör avvakta en konklusion av Europarådets arbete innan det beslutas om några konkreta åtgärder, i syfte att finna egna lösningar för de nordiska länderna.

Meddelelse om rekommandasjon 20/1998/nord Strategimodell för nordisk kulturpolitik

Rekommandationen lyder:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. *att* år 1999 föra en kulturpolitisk dialog mellan rådets och ministerrådets fackliga respektive politiska nivå på hela kulturområdet om nordisk kulturpolitik som ger ett politiskt innehåll till ministerrådsförslagets strategimodell;
2. *att* på en tidig tidpunkt 1999 i budgetprocessen inför år 2000 samråda med rådet om prioriteringarna på kulturområdet;
3. *att* ministerrådet årligen avger en rapport till rådet om verksamhetsplan, tidsplan och budgetplan för strategin.

Nordisk Ministerråd meddeler:

Ministerrådet fortsatte dialogen om innehåll och politisk målsättning om kulturstrategin under ett samrådsmöte med Nordiska rådet i november 1999 för att vidareföra dialogen om kulturstrategin och fortsätta en prioriteringsdiskussion också med hänsyn till budgetprocessen. I diskussionen underströks medi-

ernas stora betydelse för kulturen och utskottet efterlyste en statusrapport i den nordiska public service frågan.

Som uppföljning av kulturstrategins målsättningar ingår i generalsekreterarens budgetförslag för år 2001 en ny budgetpost för "Strategiska kultursatsningar" för att fokusera på kulturpolitiskt aktuella prioriteringar. Budgetposten har åstadkommit genom att samla existerande mindre beviljningar som kultursektorns dispositionsmedel och dels genom att reservera i storleksordning 5 % av samnordiska institutionernas, kommittéernas och ledningsgruppernas sk. fria medel, för att de i sin tur skall kunna ta del av de medlen genom konkreta planer i enlighet med ministerrådets prioriteringar. Processen att välja prioriteringsområden skall ske i öppen dialog med kultursektorns relevanta organ och Nordiska rådet. Med hänsyn till budgetförslaget, Nordiska rådets rekommendationer och sektorns synpunkter och förslag fastställer kulturministerrådet de strategiskt prioriterade satsningsområdena för år 2001. Sekretariatet fortsätter arbetet med en reform av kultursektorns budget och struktur enligt kulturhandlingsplanens målsättningar. På konstområdet har följande justeringar genomförts:

Nordiska litteratur- och bibliotekskommittén Nordboks sekretariatsfunktioner tillvaratogs tidigare av Nordiska ministerrådets sekretariat. Från början av år 2000 administreras kommitténs sekretariat som ett tidsbegränsat projekt, som genom ett förvaltningskontrakt är utlokaliserat till Biblioteksstyrelsen i Danmark.

Musiksamarbetet: under våren 2000 görs en motsvarande förändring för Nordiska musikkommittén Nomus, som kommer att förvaltas som ett projekt vid Rikskonserter, Sverige.

Samarbetet inom området *för visuell kultur*. På bildkonstområdet hade ministerrådet tidigare två organ, Nordiska Konst- och Konstindustrikommittén NKKK och Nordiska Institutet för Samtidskonst Nifca på Sveaborg i Finland. Från början av år 2000 nedlades NKKK och dess uppgifter tillvaratas av Nifca. Till skillnad från de andra organen ansvarar Nifca för styrelsefunktionen för konstnärscentret Dalsåsen i Norge, administrerar Sleipnir, den nordiska resestipendieordningen för unga konstnärer och förvaltar de samnordiska konstnärateljéerna. Finska staten ställer kostnadsfritt lokaler till disposition för institutionen. Det arbetas vidare med utvecklingen av en förbättrad struktur för kommittén Teater och Dans.

Nordiska Ministerrådet anser för sin del att rekommendationen kan avskrivast.

Meddelelse om rekommandasjon 21/1998/nord Nordisk överenskommelse om etablering av fria skolor

Rekommandasjonen lyder:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

att det inleds ett arbete för att förverkliga en nordisk överenskommelse som ger föräldrar rättigheten att fritt välja skola för sina barn och som tillåter etablering av fria skolor och ger dem finansiella villkor som gör det möjligt att driva en god skolverksamhet också vid de fristående skolorna.

Nordisk Ministerråd meddeler:

Med udgangspunkt i Ministerrådets svar på rekommandationen i 1999, som udgør en sammenstilling af landenes synspunkter i sagen, har Ministerrådets (undervisnings- og forskningsministrenes) rådgivende organ vedrørende skolespørgsmål, Styregruppen for nordisk skolesamarbejde (NSS), haft lejlighed til på ny at drøfte rekommandationen.

NSS oplyser, at der ikke findes ændrede forhold, der kan begrunde, at sagen på ny tages op over for landene, og at der dermed, som anført i Ministerrådets meddelelse sidste år, ikke er nogen anledning til, at der tages fællesnordisk initiativ i sagen.

Ministerrådet anser, for sin del, at rekommandationen kan afskrives.

Meddelelse om rekommandasjon 22/1998/nord Nordisk språkpolitikk

Rekommandasjonen lyder:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att samtliga huvudmålsättningar, delmålsättningar samt förslag till åtgärder som framgår av ministerrådsförslaget genomförs;

att i utarbetande av en ny handlingsplan om Nordmål beakta de synpunkter som utskottet framfört och fortsatt samråda med Nordiska rådet.

Nordisk Ministerråd meddeler:

På baggrund af Nordisk Sprogpolitik og Nordisk Råds anbefalinger nedsattes i marts 1999 Nordisk Ministerråds sprogpolitiske referencegruppe. Gruppens mandat er at:

- rådgive Ministerrådet (MR-U og MR-K) vedrørende nordiske sprogsætninger og løfte sprogpolitiske spørgsmål frem for ministrene

- have det overordnede ansvar for Nordmål og forelægge MR-U/MR-K 5 årlige handlingsplaner og EK-U/EK-K årlige virksomhedsberetninger. Ved programperiodens udløb fremlægges en programrapport til Ministerrådet. Til varetagelse af den daglige administrative/ professionelle ledelse af Nordmål, samt sekretariatsfunktion for referencegruppen ansættes en programleder for en 3 årig periode med mulighed for forlængelse i yderligere 2 år. Programlederen udpeges af EK-U efter indstilling fra referencegruppen.
- arbejde med opfølgning af de anbefalinger og konkrete forslag, der fremkommer i Ministerrådsforslaget vedrørende Nordisk sprog-politik samt beagte de synspunkter Nordenutskottet fremfører i sin betænkning herom (B 177/nord, A 1182/nord)
- sikre helhed og sammenhæng i Ministerrådets sprogaktiviteter: Referencegruppen skal overveje prioriteringen af Ministerrådets satsninger inden for sprogsamarbejdet, fremkomme med forslag om vurdering og evaluering af nordiske sprogaktiviteter, tage initiativer, der fremmer synergieffekter inden for og fremmer koordination af nordiske sprogsatsninger
- samvirke med nordiske interessenter inden for sprogområdet (frivillige organisationer, bilaterale organer med flere)

Referencegruppen fremlagde i december 1999 et nyt Nordmål program 2000-2004, et profildokument og en virksomhedsplan for Ministerrådet. Programets mål for virksomheden i den 5 årlige periode er:

- at nordiske satsninger inden for de ikke skandinaviske sprog (færøsk, grønlandsk og samisk samt finsk og islandsk) styrkes.
- at nordiske satsninger inden for området *Børn og unges sprogforståelse* udbygges.
- at Nordmål-forum udvikles til et nordisk sprognetværk.
- at det nordiske samarbejde i forbindelse med tolkeuddannelserne og tolkeformidling styrkes - også i forhold til EU.
- at det nordiske sprogsamarbejde gøres mere synligt.

Hermed har den sprogpoltiske referencegruppe beagtet hovedsynspunkterne fremsat i Nordenutskottets betänkande: Vedrørende prioritering af Vestnordens sprog og de ikke skandinaviske sprog, finsk og samisk sprog samt tolkning.

Ansaret for udvikling af Nordmål programmet udgør et kerneområde i den sprogpoltiske referencegruppes arbejde. Referencegruppen har i midlertid besluttet at synliggøre bredden i sit mandat (se ovenfor) gennem udformning af et årligt profildokument, der i kort form formidler referencegruppens prioriteringer det pågældende år. Profildokument 2000, Nordmål programmet 2000-2004 samt virksomhedsplan for år 2000 oversendes separat till orientering.

Såvel program, profildokument som virksomhedsplan er vedtaget af Ministerrådet (MR-U og K). Dog med en reservation over for tanken om en litteraturpris for børne- og ungdomslitteratur. Referencegruppen vil i samarbejde med kultursiden (BUK) se på mulighederne for at finde frem til andre manifestationsformer, der kan give særligt fokus på børne- og ungdomslitteratur.

Profildokumentet tager Nordenudskottets fokus på forskning- og udredningsarbejde op og fremsætter forslag om et tværsektorielt samarbejde om litteratur for børn og unge, ligeledes i tråd med Rådets anbefalinger.

Som en konsekvens af Nordisk sprogpolitiks forslag om professionalisering af Nordmål/sprogsamarbejdet lægges Nordmål ud på en institution samtidig med at programledelsen styrkes. Processen er i gang, og det forventes, at udlægning kan ske i løbet af andet halvår af år 2000.

Ministerrådet anser, at rekommandationen kan afskrives.

Meddelelse om rekommandasjon 24/1998/kk Samordning av biståndsinsatser i Nordens närområden

Rekommandasjonen lyder:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

att överväga de i sex punkter angivna åtgärderna för att förbättra samordningen av de nordiska regeringars insatser i Nordens närområden genom ett mer systematiserat informationsutbyte;

att underlätta de lettiska myndigheters samordning av egna och andra länders insatser;

att utveckla de nordiska finansieringsinstitutionerna;

att förstärka dialogen på nordisk plan i policyfrågor;

en stärkt politisk dialog mellan de nordiska och baltiska staterna;

beakta de särskilda behoven i fråga om samordning av biståndsinsatser i Ryssland;

att i lämplig form, och senast inför Nordiska rådets 51:a session, för Rådet redovisa resultatet av dessa överväganden.

De nordiske lands regjeringer meddeler:

Nordiska ministerrådet och de nordiska regeringarna ingår i ett antal samarbejdsstrukturer med systematisk og regelbundet informationsutbyte om insatser i nærområdena. Samarbetet inom ramen bl.a. Östersjörådet, Barents-rådet och det Arktiska Rådet har intensifierats, vilket har resulterat i nya konkreta samarbejdsprojekter og initiativ inom blandt annat miljø, energi og helse.

Ministerrådet har under 1999 for første gang sammanställt ett treårigt ramprogram for perioden 2000-2002. Syftet med ramprogrammet är att öka genomskådbarheten og prognostiserbarheten av Ministerrådes planer om sam-

arbetet och därmed underlätta informationen och kommunikationen. Därtill har ett nytt projektregister byggts upp för att fungera som verktyg i en effektivare och mera systematisk kommunikation.

För att öka koordinationen av insatser beslöt samarbetsministrarna i februari 2000 att inleda en revision av Ministerrådets strategi för samarbete med närområdena. För strategiarbetet har utsetts en nordisk arbetsgrupp som har hört representanter för ovannämnda internationella samarbetsorganisationer samt med hjälp av nordiska ambassader och informationskontoren i närområdesländerna kartlagt problem i anknytning till koordinering av nationella och samnordiska insatser i närområdena. Arbetsgruppen har av Samarbetsministrarna fått i uppgift att på basis av dessa utredningar och dialog med andra aktörer komma med förslag till "närområdessamarbetets fortsatta omfattning, inriktning och instrument med speciell hänsyn till en ändamålsenlig avgränsning i förhållande till nationella nordiska insatser så att överlappning med de multilaterala och nationella nordiska insatserna kan undgås"

Arbetsgruppen slutför sitt arbete under sommaren 2000, varefter de fortsatta prioriteringarna och den fortsatta koordineringen diskuteras av Samarbetsministrarna samt i ett möte med Baltiskt ministerrådet i oktober.

Den Ryska Federationen hörs under arbetets gång. Den ryska presidentens beslut om ändringar i den ryska förvaltningen av den 17 maj 2000 innehåller bl.a. ett beslut om att upplösa federala och lokala miljö- och skogshushållningsmyndigheter och att överföra deras uppgifter på naturresursministeriet, vars huvudsakliga uppgift är utnyttjandet av naturresurserna. Den nya situationen och de nya förutsättningarna för samarbete kräver nu en noggrann uppföljning. Ministerrådets slutliga ställningstaganden angående framtida prioriteringar och koordineringsmekanismer avgörs vid årsskiftet 2000-2001 och framläggs därefter för Nordiska rådet.

De Nordiska finansieringsinstitutionerna är ett viktigt element i det Nordiska närområdessamarbetet. Nordiska Investeringsbanken (NIB) har inriktat sin verksamhet på miljöprojekt i Ryssland i samarbete med nordiska miljö- och biståndsmyndigheter och även med Nefco och EBRD. NIB har varit involverat i finansieringen av miljöförbättrande projekt redan sedan år 1992. Nordiska Investeringsbanken har utvecklat sin utlåningsverksamhet att i en väsentlig bemärkelse bidra till genomförandet av EU:s Nordliga dimension – policy, varmed en koordinering mellan nordiska och internationella finansieringsinsatser förverkligas. Nefco's verksamhet evalueras under år 2000 i syfte att ta fram ett underlag för en diskussion om fortsättningen, framför allt frågan om det fortsatta arbetets inriktning och volym.

Meddelelse om rekommandasjon 31/1998/när Miljöcertifisering av fisk

Rekommandasjonen lyder:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att på tvärspektoriell nivå fortsätta arbetet med att definiera bärkraftigt fiskeri och att utveckla kriterier för certifiering;

att undersöka möjligheterna att införa en nordisk miljömärkning för fisk, omfattande hela processen från fångst till försäljning;

att undersöka möjligheterna att hantera miljömärkningen av fisk inom ramen för den nordiska miljömärkningen (Svanen);

att ministerrådet fortsätter med insatser av typ "Den Grønne Bølgen" för att vitalisera den politiska debatten rörande fiskeriets bärkraftighet.

Nordisk Ministerråd meddeler på de nordiske lands regjeringers vegne:

Merking av fisk er et aktuelt emne som har vært drøftet på nordisk plan i flere år. Det er ønskelig at en merkingsordning skal omfatte hele kjeden fra fangst til konsument, arbeidet med å utrede muligheter for dette pågår vedvarende. Man har tidlig i prosessen innsett det formålstjenlig å arbeide på globalt plan og har inndraget FAO og EU i prosessen.

Nordisk Embetsmannskomite for Fiskerispørsmål (NEF) nedsatte høsten 1999 en arbeidsgruppe sammensatt av eksperter fra de nordiske land til å utarbeide forslag til kriterier for bæredyktig fiskeri med henblikk på merking av fisk. Det forventes at arbeidsgruppen avgir betenkning sist på våren 2000. Det videre arbeide med sertifisering i nordisk regi avhenger av gruppens anbefalinger. Prosessen er forankret i et aktivt samarbeid med EU-kommisjonen. Parallelt løper et tverrsektorielt prosjekt om merking av levnedsmidler på tredje året, et samarbeid mellom konsument-, miljø-, jord&skog-, levnedsmiddel- og fiskerisektoren. Innsatsen konsentreres nå på en undersøkelse av hvordan Nordens konsumenter anvender seg av og forstår levnedsmiddel-merking. Det vil senere bli avholdt en sluttkonferanse. På basis av studiets resultat skal muligheten av å arbeide frem et forslag til en nordisk merkningspolicy for levnedsmidler diskuteres.

Det avholdes en tverrsektoriell konferanse om sikker mat i juni d.å. hvor temaer som mat og miljøforurensinger og forbrukerinformasjon, herunder merking, er på dagsorden.

Nordisk Ministerråd ga i 1998 støtte til avholdelse av en 'Technical Consultation on Technical Aspects of Eco-Labeling of Fish and Fishery Products from Marine Capture' i FAO¹ regi.

---

¹ FAO - FNs Food and Agricultural Organisation

Det var ikke enstemmig oppslutning fra medlemslandene om å gi FAO mandat til å arbeide med miljømerking, og de nordiske deltagerne trakk den konklusjon at det var for tidlig å arbeide på globalt nivå med merking.

Fiskeriforvaltningens primære interesse og oppgave er å sikre et bærekraftig fiskeri. En merkings-ordning skal være et ytterligere skritt mot dette. Fra flere hold understrekes viktigheten av et vitenskapelig og operativt nordisk kriteriesett, bl.a. som et pålitelig alternativ til private merkingsordninger, men det er uenighet i og mellom de nordiske land om hvorvidt det vil være mulig og ønskelig å merke vill fisk. Hvilke parametre som skal og kan inngå i en merkingsordning diskuteres og foruden bærekraftighet er sikkerhet, sunnhet og kvalitet av produktet og miljø-belastning ved fremstilling samt livssyklus-analyser alle elementer i den optimale merkningsordning. De første miljømerkede fiskeprodukter i privat regi er kommet på markedet i år. Sporbarhet er nødvendig for å oppsamle data og anvende disse som dokumentation for en evt. merkingsordning, samt ultimativt gjøre opplysningene tilgjengelige for konsumenten. NEF har siden 1997 støttet et FoU-projekt med formål å utarbeide et sporbarhetssystem for fisk. Prosjektet videreføres nå med støtte fra EU's 5. Rammeprogram.

Bærekraftighet er blitt et nøkkelord for all aktivitet på områder som har å gjøre med miljø og levende ressurser. I statsministrenes deklarasjon fra november 1998 om et 'Hållbart Norden' skal de impliserte sektorer, herunder fiskeri, angi målsetninger for holdbar utvikling på 20 års sikt samt iverksette aktiviteter som har 4 års levetid. Temaer i strategien er bl.a. Havets tilstand og ressurser, Fødevarer-sikkerhet og Bæredyktig fiskeri og fangst. Fiskerisektoren setter fokus på at et rent havmiljø er den viktigste forutsetning for alt liv i havet. Det vil ytterligere bli lagt vekt på informasjon og forskning.

Det opplyses fra Nordisk Miljømerkingsnævn at de ikke har planer om at Svanen skal anvendes til merking av levnedsmidler, herunder fisk, da det ved opprettelsen av svanemerkingen fra Nordisk Råds side ikke var ønskelig å inkludere levnedsmidler. (Rekommandation 28/1998/euro angående utvikling av produktgrupper som omfattes av Svanemerket er avskrevet.)

For å fremme saklig informasjon og skape debatt om det nordiske fiskeriets bærekraftighet er det igangsatt forskjellige aktiviteter. Det internasjonale havforskningsråd, ICES, har avgitt rapport over de nordlige havområders miljøtilstand og en vurdering av fiskerienes bærekraftighet, etter bestilling fra ministerrådet. Det forventes at den vil bli offentliggjort i løpet av sommeren 2000. I tillegg fremstilles det nå faktabrosjyrer om fiskerinæringen i de nordiske land og om ICES.

Det er avholdt en konferanse om Forsiktighetsprinsippet i Fiskeriforvaltningen med deltakelse av fiskere, forvaltere og forskere. Av forskningsaktiviteter kan nevnes evaluering av forskjellige redskapers fangsteffektivitet, seleksjonseffektivitet, energiforbruk og miljøeffekter på bunn. Videre et studium om fiskens kvalitet avhengig av redskapstype. Der arbeides på, sammen med FAO, å opprette en database med relevante opplysninger om fiskens ernæringsmessige sammensetning og eventuelle innhold av miljøfremmede,

skadelige stoffer avhengig av fiskeart og farvann. Endelig satses det på forskning innenfor andre markeds- og forbrukerrelaterte spørsmål.

Meddelelse om rekommendasjon 34/1998/när Oppbyggnad av medborgarsamhället i Murmansk

Rekommendasjonen lyder:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att utpeka en kontaktperson i Murmansk som fungerar på samma sätt som kontaktpersoner i Arkhangelsk och Petrozavodsk;

att i sin verksamhet prioritera sådana miljöprojekt i Murmansk- området som har direkt inverkan på medborgarnas dagliga liv, t.ex. snabba åtgärder i grund- och avfallsvattenproblem;

att stödja på mest ändamålsenliga sätt Murmansk administration i miljöfrågor och lagstiftningsarbete;

att på allt sätt stödja uppbyggnaden av ett medborgarsamhälle genom att ge stöd till projekt mellan kommuner och genom att sprida kunskap om t.ex. närdemokrati, frivilligorganisationer och jämställdhetsfrågor och genom att ge stöd till kontakter mellan de nordiska och ryska frivilligorganisationer i området;

att utreda möjligheten att ge stöd till nya initiativ för skolsystemets utvecklande i regionen och särskilt de samiska barnen angående undervisning i samiska.

Nordisk Ministerråd meddeler:

Ministerrådets informationskontor i St. Petersburg har gjort nyrekryteringar på alla kontaktpunkter i Barents-regionen. Ett led i denna process har varit utanonseringen av befattningen som Ministerrådets kontaktperson i Murmansk. Befattningen tillsätts före utgången av sommaren 2000 och kontaktpersonen arbetar på lika villkor med de övriga kontaktpersonerna i Barents.

Vattenvårdssituationen i Murmansk är otillfredsställande. Byggnadsarbetena på det s.k. norra reningsverket har pågått i många år och har under de senaste åren varit avstannade i brist på medel. Murmansk Vodokanal (det lokala vattenverket) och de lokala miljömyndigheterna ger högsta prioritet åt slutförandet av reningsverket. Mot denna bakgrund har Ministerrådet genom Nefco (Nordiskt miljöfinansieringsbolag) igångsatt ett större projekt i det norra avloppsreningsverket i Murmansk. Projektet kommer att finansieras genom flera källor. Både Nefco's miljöutvecklingsfond och lokala myndigheter kommer att stödja projektet. Genom att verkställa projektet kommer man att uppnå omedelbara miljö- och hälsoeffekter.

Kommunerna i Barentsregionen har inlett ett samarbete om Lokal Agenda 21 i syfte att skapa ett nätverk mellan vänskapskommuner och att samarbeta

om en bärkraftig utveckling. Vid ett samarbetsmöte i december 1999, där 19 kommuner deltog konkretiserades en del projekt, där en eller två nordiska länderna och Murmansk är involverade. Nätverket håller på att utveckla projekt inom kommunalteknik (dricksvattenförsörjning, avlopp och avfallshantering) miljöundervisning samt informationsarbete för större medvetenhet om miljöaspekter.

Ministerrådets informationskontor i S:t Petersburg har fått i uppdrag att i samarbete med den kommunala förvaltningen i Murmansk genomföra ett utväxlingsprogram för tjänstemän i den kommunala förvaltningen i Murmansk och dess vänorter i syfte att uppbygga kompetensen hos de förvaltningar i kommunen, som är mest relevanta för utvecklandet av medborgarsamhället. Därtill strävas också till utvecklandet av demokratiska strukturer och administrativa system i den kommunala förvaltningen generellt.

Speciella insatser görs kontinuerligt i syfte att sprida information om Ministerrådets stipendieprogram, utbytesprogram och övriga aktiviteter, som erbjuder möjligheter att involvera representanter för frivilligsektorn in i nordiska samarbetsstrukturer.

Att initiera nya aktiviteter i syfte att bidra till skolsystemets utveckling och speciellt till de samiska barnens möjligheter att studera samiska har inte varit möjligt. Den samiska befolkningen i området är rätt liten, uppsplittrad och oorganiserad, vilket försvårar strävanden att anordna undervisning i samiskt språk. Frågan diskuteras dock kontinuerligt med representanter för de samiska organisationerna.

Nordiska ministerrådet anser för sin del att rekommendationen kan avskrivas.

Meddelelse om rekommendation 35/1998/när Nordiskt samarbete inom transport-, kommunikations- och trafik- säkerhetsområdet.

Rekommendationen lyder:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att det nordiska samarbetet inom transport-, kommunikations- och trafiksäkerhetsområdet intensifieras samt att det framtida resursbehovet utreds och att resultaten redovisas för Nordiska rådet.

Nordisk Ministerråd meddeler:

Nordiska ministerrådet har i sitt möte 29 juni 1999 beslutat att intensifiera det nordiska samarbetet. Ministerrådet har i ett brev till Nordiska rådet 29.6.1999 och i meddelande över rekommendationen 1999 samt i ett möte den 23 februari 2000 redovisat utredningarna över det framtida resursbehovet till Nordiska rådets Nordnärutskott.

Ministerrådet anser för sin del, att rekommendationen kan avskrivas.

Meddelelse om rekommandasjon 36/1998/nord
Gjennomføring av nordisk miljøregnskap for energi samt harmoniserte miljøskatter på el

Rekommandasjonen lyder:

Nordisk Råd anbefaler de nordiske lands regjeringer,

at det innen år 2001 utføres en grunnleggende analyse av tiltak som vil føre til at det nordiske elmarkedet i større grad blir bærekraftig, gjennom økt samordning av de forskjellige energibærerne. I denne analysen bør følgende momenter være grunnleggende:

- det nordiske markedets pris på elektrisitet skal gjenspeile de ulike energibærernes miljøkostnader;
- de forskjellige energibærernes fortrinn skal utnyttes, slik at energiproduksjonen gjennom året foregår på en mest mulig miljøvennlig måte;
- subsidier og andre regler som favoriserer bruk av ikke fornybare og forurensende energikilder skal reduseres;

at det innen år 2001 gjennomføres tiltak i det nordiske elmarkedet for innføring av et enhetlig system der miljøkostnadene prises i produksjonsleddet. Formålet skal være å minimalisere utslipp av CO₂ og andre klimagasser;

at det til år 2001 etableres et nordisk miljøregnskap for energi som et verktøy for å oppnå miljøgevinster gjennom en optimal utnyttelse av landenes energikilder med det formål å begrense miljøskadelige utslipp;

at det gjennomføres en konferanse i løpet av 1999, som en delrapportering til Nordisk Råd om det pågående arbeidet på dette området.

De nordiske lands regjeringer meddeler:

De nordiska ländernas statsministrar har i en deklarasjon om ett bärkraftigt Norden lagt ramarna för ett arbete med en strategi för ett bärkraftigt Norden. Strategin kommer att presenteras för Nordiska rådet. Ministerrådet (energiministrarna) har gett sitt bidrag till strategin.

Ministerrådet (energiministrarna) har följt upp den s.k. Bergendeklarasjonen om en bärkraftig energiförsörjning i Östersjöregionen och etablerat ett omfattande samarbetet mellan alla Östersjöländer och EU-kommissionen med en arbetsplan och ad hoc grupper på el-, gas-, klimat- och energieffektiviseringsområdet. Målsättningen för arbetet är att minimera miljöpåverkan i hela Östersjöregionen. Det nordiska samarbetet stöder samarbetets sekretariatsfunktion och de nordiska grupperna deltar som delar av ad hoc grupperna på regional nivå. Ministerrådet stöder också de baltiska ländernas planering av en baltisk öppen elmarknad. Förutom de analyser som utförts på nordisk nivå

kommer frågor om priset på energi, de olika energibärarnas miljöpåverkan och regelverket att behandlas inom Östersjöns regionala samarbete.

Ministerrådet konstaterar att alla de nordiska länderna genom internationella åtaganden skall begränsa utsläppet av miljöpåverkande klimatgaser, men ensidiga nordiska miljöavgifter på elproduktion kan knappast få önskat resultat, då Norden inte har möjlighet att förhindra import av el producerat med fossila bränslen från andra EU- och EES-länder eller kan sätta en miljöavgift på den importerade elektriciteten. Konsekvensen av ensidiga nordiska miljöavgifter kommer därför att medföra en försämrad konkurrenssituation för den med fossila bränslen producerade kraftproduktionen i Norden och kan mycket väl betyda att föroreningen från elproduktionen på europeiskt plan kommer att öka. De med fossila bränslen producerande kraftverken utanför Norden utkonkurrerar de nordiska verken då de troligen kommer att ha en lägre miljöstandard än de nordiska. Indirekt kan miljöavgifter i elproduktionen medföra att den nordiska industrins konkurrenskraft försämras när andra länder inte tillämpar liknande avgifter.

Det är därför Ministerrådets uppfattning att frågan om harmoniserade miljöskatter på elproduktion inte är realistisk som en ensidig nordisk åtgärd utan bör lösas på ett europeiskt plan.

Ministerrådet har mot bakgrunden av rekommendationen och diskussionen mellan Ministerrådet och Närområdesutskottet i samband med Nordisk Råds session i Stockholm i november 1999 påbörjat ett arbete med att revidera den nordiska energistatistiken. Avsikten är att bedöma behovet för ändringar så att statistiken tydligare kommer att belysa utvecklingen i de miljömässiga konsekvenserna av elproduktionen i Norden.

Ministerrådet har i enlighet med rekommendationen arrangerat en konferens 20 april 1999 och inbjuder Nordiska rådet samt aktörerna på den nordiska energimarknaden till en ny konferens den 5 oktober 2000 för att diskutera den framtida utformningen av den nordiska energistatistiken.

Ministerrådet anser för sin del att rekommendationen kan avskrivas.

**Meddelelse om rekommandasjon 37/1998/när
Kompetansenettverk for Agenda 21 i Østersjøen**

Rekommandasjonen lyder:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

å etablere et kompetansenettverk for Agenda 21-arbeidet, og at DKK 500.000 reserveres til dette arbeidet.

Nordisk Ministerråd meddeler:

På baggrund af et forprojekt udført i 1999 af Foreningen for Agenda 21 og Holdbar Udvikling i samarbejde med repræsentanter for samtlige nordiske lande er nu etableret et nordisk kompetancenetværk for Agenda 21 arbejdet. Netværket består af repræsentanter fra såvel kommunalforbundene som miljømyndighederne. Netværket er endvidere tilknyttet Foreningen for Agenda 21 og Holdbar Udvikling, som foruden repræsentanter fra kommunalforbundene og miljømyndighederne ligeledes har repræsentanter fra erhvervssektoren og de frivillige organisationer.

Det nordiske kompetancenetværk for Agenda 21 har løbende kontakter, hvor de udveksler information samtidig med at de arbejder på at udvikle en fælles nordisk webbaseret uddannelse. Endvidere samarbejder de om at udvikle de nationale websider i Norden.

Endelig kan nævnes at der planlægges afholdt en europæisk konference med temaet Agenda 21 og holdbar udvikling i Malmø i juni 2001 i forbindelse med det svenske formandskab i EU.

På baggrund af etableringen af kompetancenetværket anser Nordisk Ministerråd for sin del at rekommandationen kan afskrives.

**Meddelelse om fremstilling 1/1999/euro
Handlingsplan for det nordiske forbrugerarbejde til år 2004**

Fremstillingen lyder:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at iværksætte handlingsplan for det nordiske forbrugerarbejde til år 2004, som redegjort for i ministerrådsforslag B 185/euro

Nordisk Ministerråd meddeler:

Under henvisning til, at MR-Konsument har vedtaget *Handlingsplanen for det nordiske forbrugersamarbejde frem til år 2004*, og denne er i færd med at blive iværksat, anser Ministerrådet for sin del, at rekommandationen kan afskrives.

Meddelelse om rekommandasjon 2/1999//nord Tværsektoriell handlingsplan och åtgärder för barn och unga

Rekommandasjonen lyder:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

å utarbeide en tversektoriell handlingsplan for barn og unge;

å utvikle et nordisk samarbeid om barns psykiske helse;

å i samarbeid med de nordiske barneombud se på behovet for en klarlegging av begrepet "barnets beste", og vurdere aktuelle tiltak for å øke debatt og oppmerksomhet rundt begrepets innhold både i fagmiljøer og i den almenne befolkning;

å i samarbeid med barneombud og rettsvesen, innlede et nordisk samarbeid for å belyse barnets prosessuelle stilling, for å sikre at barnets beste ivaretas i alle sammenhenger;

å sammen med barneombudene og internettleverandørene utrede mulighetene for en felles nordisk internettvakt;

å utvikle en erfaringsutveksling mellom de nordiske land når det gjelder barn og unges medbestemmelse og innflytelse på lokalt og regionalt plan.

Nordisk Ministerråd meddeler:

Et ministerrådsforslag til en tværsektoriell handlingsplan for det børne- og ungdomspolitiske samarbejde i Norden vil blive forelagt Nordisk Råds session 2000. I forslaget gøres der et forsøg på at berøre de fleste mulige aspekter ved børn og unges levevilkår, slik som Nordisk råd lægger op til i rekommandationen. Forslaget er forankret i alle ministerrådet sektorer, da alle fagorganer har fået mulighed for at påvirke det endelige resultat. Forslag til handlingsplan forelægges samtlige ministerråd inden den sendes til Nordisk råd.

Forslaget til tværsektoriell handlingsplan for nordisk barne- og ungdomspolitisk samarbejde omfatter forslag knyttet til mange forskellige sektorer indenfor Nordisk Ministerråds virksomhed. Planen synliggør de fælles mål som de forskellige sektorer skal forsøge å indfri indenfor sine sektorer tiltak, samtidig som sektorerne selv skal ha mulighed til å påvirke hvilke aktiviteter som skal sættes i gang. Planen forsøger også å skitsere hvilke fælles virkemidler og infrastruktur som er eller bør udvikles som instrumenter for å kunne virkeliggøre en tværsektoriell plan for det barne- og ungdomspolitiske arbejdet. Det gir en struktur med fem hovedkapitler som beskriver baggrund, fælles mål, fælles virkemidler, forskjellige innsatser for å nå målene og om implementeringen av planen.

Handlingsplanen omfatter barn og ungdom op til 25 år som er bosat i Norden. Handlingsplanen er koncentreret rundt politik knyttet til de brede ung-

domsgrupper, i tråd med forslaget fra Nordenudvalget. Samtidig skal den også være aktuell i forhold til arbeidet med marginaliseret barn og ungdom.

Barn og unge som vokser op i Norden lever i samfund som præges av raske og store ændringer. Barn og ungdom benytter andre metoder i sit samarbejd end tidligere, både på grund av generelt større mobilitet, og ved brug av nye kontaktveje. Udviklingen i retning av stadig mer kundskapsbaserte samfund byder også på udfordringer, blandt andet i forhold til å inkludere flest mulig i samarbejdet. Det nordiske samarbejde må forholde sig til disse ændringerne. En videre udvikling av arbejdet bør ske i samarbejd med barn og unge selv.

Mangfoldet i det uformelle og folkelige samarbejdet præger det nordiske samarbejdet, både med hensyn til volum og indhold. Dette samarbejdet er i kontinuerlig udvikling, og ændres afhængig av situation og behov, samtidig som nye netværk opstår. Det er vigtigt at det nordiske samarbejdet klarer at fange op også disse grupperne.

Når det gjelder nordisk samarbeide om barns psykiske helse, har dette i stor grad vært drevet på bi- eller multilateral basis med utgangspunkt i de enkelte land. Imidlertid utgjør Ministerrådets aktiviteter rundt barn og ungdoms levkår i Norden, gjennom publiseringen av tre rapporter siste år, et grunnlag for videre samarbeide også på dette felt. Rapportene sammenfatter forskning gjort i Norden de seneste år, og peker på ulike felter der det er behov for ytterligere forskning. Barns psykiske helse er et av disse områder.

En klarlegging av begrepet "barnets beste" kan være vanskelig fordi enkeltsaker kan behandles av ulike lovverk, og hvert enkelt barns situasjon skal behandles individuelt. Et felles innhold av begrepet kan dermed bli uklart. Fra sosial- og helsesektorens side blir begrepet "barnets beste" belyst gjennom det pågående prosjektet "Nordisk barnevern: Terskelen for barnevernstiltak og beslutningsprosessen ved bruk av tvang". Bl.a. på bakgrunn av et tidligere prosjekt, der nordisk lovgivning på dette felt ble undelagt en komparativ analyse, skal dette tre-årige prosjektet arbeide nærmere med ideologi og normer i barnevernsarbeidet i de nordiske land. Prosjektet skal etter planen avsluttes i 2002.

Meddelelse om rekommandasjon 3/1999/nord Barns rättigheter

Rekommandasjonen lyder:

Nordisk Råd rekommanderer de nordiske lands regjeringer

å aktivt implementere barnekonvensjonen, initiere kommunene til å anta barnekonvensjonen og følge opp sin forpliktelse etter konvensjonens art 42 til å spre kunnskap om den;

å arbeide for å utvikle og iverksette gode metoder for barn og unges medbestemmelse og innflytelse på lokalt, regionalt og nasjonalt plan.

De nordiske lands regjeringer meddeler:

Alle de nordiske land arbeider med implementering av FN's Barnekonvensjon i sin nasjonale lovgivning. Landene har valgt ulike strategier og er kommet ulikt langt i prosessen, men har en målsetning om at nasjonal lov skal være i overensstemmelse med konvensjonen. F.eks. har Norge nedsatt en interdepartemental arbeidsgruppe som skal utarbeide et høringsnotat om hvordan barnekonvensjonen best kan innarbeides i norsk lov. Gruppen tar bl.a. sikte på å vise hvordan man kan ta inn bestemmelser fra barnekonvensjonen i gjeldende norsk lovgivning. Det vil fremmes et lovforslag om innarbeidelse av konvensjonen.

I Finland er brosjyren "Lapsen oikeudet – Barnets rättigheter" utarbeidet og oversendt alle kommuner for distribusjon til skoler, daghjem barnehjem, sosial- og helseforvaltningen, rådgivningskontorer etc. Videre arbeider man med revisjon av barnevernsloven i Finland, bl.a. med sikte på at barnekonvensjonens prinsipper skal gjøres synlige. Det kan også nevnes at det i forsknings- og utviklingsvirksomheten på sosial- og helsedepartementets forvaltningsområde i de siste år er blitt tildelt ressurser for ulike utredninger om barn og unges situasjon. Blant disse kan nevnes forskning om utstøtningsrisiki blant barn med vekt på grunnskoleklasser og i "barnskydd". I 1999 støttet man også en utredning om forholdene innen dagpleie og spesialpedagogikk. I 2000 planlegges tiltak som skal fremme likestilling og forebygge vold mot kvinner. I disse prosjekt undersøkes barn og unges situasjon spesielt.

Den svenske riksdagen har i 1999 antatt en strategi for implementering av FN's barnekonvensjon. Hovedinnsatsene i denne strategi fokuserer på utdanningstiltak for beslutningstakere og yrkesgrupper som arbeider med barn og unge, utvikling av modeller for å inkludere et barne- og ungdomsperspektiv i offentlig virksomhet på statlig, regionalt og lokalt nivå, samt styrking av Barneombudsmannens rolle. Hovedmålet er å gjøre barnekonvensjonen til et aktivt instrument i offentlig politikk. Til sommeren skal den svenske regjering presentere en barnskrivelse for Riksdagen der man beskriver status og foreslår retning på den videre utvikling.

Børneombudsmanden i Island har gjennomført en aksjon for at øge kjendskapet blant barn og voksne til konventionens intentioner og har, med fokus på barnekonventionens 12 artikkel, opfordret de kommunale myndigheter til å sikre barn og unges høringsret når der tages beslutninger der berører dem.

Det er igangsatt en rekke tiltak som skal sikre barn og unges medbestemmelse og innflytelse i de nordiske land. Tiltakene viser stor grad av variasjon, fra lokalt til nasjonalt plan. Den Danske Servicelov av 1.7.98 inneholder f.eks. særlige bestemmelser om barns medbestemmelsesrett i daginstitusjoner. Representative utvalg der barn og ungdom er i direkte kontakt med offentlige myndigheter på lokalt, regionalt og nasjonalt plan finnes også i alle land. Et av de nyeste eksemplene på dette er Ungdommens Demokratiforum i Norge, som er opprettet av Barne- og Familiedepartementet. Forumet skal arbeide for å

sikre ungdom større deltagelse og innflytelse i samfunnsutviklingen, og skal komme med innspill til barne- og familieministeren om hvordan denne deltagelse kan styrkes. Også den svenske regjeringen arbeider aktivt gjennom programmer og midler for å opprette representative fora for barn og ungdom på lokalt, regionalt og nasjonalt plan.

Siste år arrangerte det danske socialministerium og Unicef i anledning barnekonvensjonens 10-års jubileum et seminar der barn fra de nordiske land deltok. Hovedinnholdet var deres oppfatning av og meninger om FN's barnekonvensjon.

De nordiske regjeringer anser for sin del at rekommendasjonen kan avskrives.

Meddelelse om rekommandasjon 4/1999/nord

Barn och unga i glesbygd

Rekommandasjonen lyder:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd:

at udarbejde en udredning om børn og unges situation i spredt bebyggede områder i Norden. Udredningen bør være færdig i løbet af efteråret 2000 og skal bl.a. fokusere på:

- Hvorvidt børn og unges rettigheder, med hensyn til uddannelsesmuligheder og sociale forhold i spredt bebyggede områder, bliver varetaget i lige så høj grad som for børn og unge i centrale områder;

at samle ny viden om børn og unges situation med fokus på fordele og ulemper ved opvækst i spredt bebyggede områder:

- Hvordan informationsteknologi (Fx Internet) kan bidrage til at minimere periferiens ulemper for børn og unge, og hvordan denne udvikling kan forstærkes;

at indenfor de eksisterende støtteordninger fremme og opmuntre samarbejde og erfaringsudveksling mellem spredt bebyggede områder i de nordiske lande med henblik på deres arbejde for børn og unge.

Nordisk Ministerråd meddeler:

Nordisk Ungdomskomiteé, som er ministerrådet rådgivende organ på børne- og ungdomspolitiske spørgsmål, har fået ansvaret for dette arbejde. Komiteéns ungdomsforskningskoordinator, som har adgang til et stort nordisk netværk af forskere har udarbejdet en arbejdsplan for opgaven, som komiteén diskuterede på sit møde den 5. maj 2000. Ungdomskomiteén vil sætte arbejdet i gang i løbet af efteråret/vinteren 2000-01 og resultatet vil blive forelagt Nordisk råds session 2001.

I ministerrådsforslaget til en tværsektoriel handlingsplan for det nordiske børne- og ungdomspolitiske samarbejde som vil blive forelagt Nordisk råds session i Reykjavík, er der et bl.a. forslag om koordinering af nordiske støtte-

ordningar. Ungdomskomit ens støtteordning blev evalueret i 1999 og der arbejdes nu på dens revidering i fortsættelsen. Nordisk Ungdomskomité og Styringsgruppen for nordisk børne- og ungdomskultur har i 1999 og 2000 arrangeret et fælles seminar i Island og Gr nland hvor spørgsmål og problemer omkring børn og unge i udkantsområderne er blevet behandlet specielt. Begge komit er prioriterer i sit arbejde børne- og ungdomssamarbejdet i udkantsområderne og de spredt bebyggede områder.

Meddelelse om rekommandasjon 5/1999/nord Mobbing och våld bland barn och ungdomar

Rekommandasjonen lyder:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att genomföra en studie om på vilket sätt den fysiska miljön i skolan samt minskad vuxent thet i skolor och efter skoltid leder till en försämrad skolmiljö med mobbing och våld som vardagsinslag och att barn och ungdomar i allt högre grad upplever ensamhet i hemmet;

att stödja och utveckla nordiskt forskarsamarbete och utväxling av forskningsresultat om mobbing;

att utarbeta en nordisk handbok baserad på lokala erfarenheter av motverkande av mobbing bland barn och ungdomar samt

att utvidga det nordiska skolsamarbetet till att även omfatta frågor om skolans fysiska och psykiska milj .

Nordisk Ministerråd meddeler:

Mobbing och våld i skolan representerar ett komplext problem, som behandlas på många nivåer i de nordiska länderna. Det är viktigt att Ministerrådet inte anl gger ett för begränsat perspektiv, som kan verka inskränkande i förhållande till det arbete som utförs och den komplexitet som problemställningen omfattar. Ledningsgruppen för nordiskt skolsamarbete, NSS, har haft möjlighet att diskutera rekommendationen och avser, med hänsyn till ämnets tvärsektoriella karaktär, att inhämta synpunkter från såväl den Nordiska ungdomskommittén som Kommittén för nordisk barn- och ungdomskultur. Parallellt avser NSS att utforma en inledande bedömning av frågan om mobbing och våld, vari synpunkter och angreppssätt från ländernas hantering av frågan skall ingå.

Det existerar redan ett forskningssamarbete kring mobbing och våld och Ministerrådet kommer att se över om det finns möjligheter att ytterligare stödja detta, också med avseende på synliggørelse av de forskningsresultat som föreligger.

Det finns ett mycket omfattande material runt om i Norden kring erfarenheter av motverkande av mobbing. Ministerrådet avser att undersöka möjligheterna att göra detta material mer tillgängligt på nordiskt plan, t.ex. via länkar

till det nordiska skoldatanätet, Odin. Nya erfarenheter och resultat tillkommer kontinuerligt, varför en tryckt handbok riskerar att snabbt bli inaktuell.

Ministerrådet har antagit en ny handlingsplan för det nordiska skolsamarbetet, baserat på utbildnings- och forskningsstrategin 2000-2004. Denna handlingsplan rymmer i hög grad förutsättningar att fånga upp problemställningar kring mobbning och våld i skolan.

Ministerrådet anser, att rekommendationen kan avskrivas.

Meddelelse om rekommandasjon 6/1999/p Ökat samarbete med de baltiska staterna

Rekommandasjonen lyder:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska regeringarna

att inom ramen för Nordiska ministerrådets arbete intensifiera samarbetet med de baltiska länderna.

De nordiske lands regjeringer meddeler:

Inom ramen av det nordiska regeringssamarbetet generellt och inom ramen av Nordiska ministerrådet anordnas allt oftare nordiskt-baltiska ministermöten. Statsministrarna, utrikesministrarna och försvarsministrarna har numera regelbundna årliga möten. Inom ramen av Nordiska ministerrådet anordnas årliga möten mellan nordiska och baltiska samsamarbetsministrar. Antalet sammanträden mellan ministrar, ansvariga inom relevanta samsamarbetssektorer har ökat under de senaste åren.

I det konkreta samarbetet på projekt- och programnivå är sakkunniga från Baltikum involverade som implementerare, deltagare, resurspersoner eller som representanter i arbetsgrupper och styrgrupper för projekt och program. Nordiska informationskontor i närområdena har också till uppgift att intensifiera samarbetet med närområdesländerna.

På basis av initiativ från de baltiska regeringskanslierna anordnades i januari 2000 ett speciellt studieprogram för unga tjänstemän vid de baltiska utrikesministeriernas avdelningar för samarbete med Norden och Nordeuropa. Programmet hade till syfte att bygga upp gensidig förståelse för samarbetets förutsättningar och strukturer. På grundval av den pågående revideringen av Ministerrådets strategi för samarbete med närområdena diskuteras samarbetets prioriteringar och inriktning vidare mellan de nordiska och baltiska samsamarbetsministrarna i ett möte i Riga i oktober 2000.

Ministerrådet anser för sin del att rekommendationen kan avskrivas.

**Meddelelse om rekommandasjon 7/1999/p
Budgetten för det nordiska samarbetet 2000**

Rekommandasjonen lyder:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at fortsætte den løbende dialog omkring budgetprocessen

at tage tilbørligt hensyn til Rådets ønsker, som de fremgår af de af Rådet fremsatte rekommandationer

at gennemføre følgende ændringer i budgetforslaget for 2000:

Forøge midlerne til:

1-2212-2	Nordisk Ungdomskomite med	300.000 DKK
1-2230-2	Nordbok med	500.000 DKK
1-2299-2	Sessionslandenes kulturprogram med	200.000 DKK
1-2510-1	Nordisk Skolesamarbejde med	600.000 DKK
1-2512-1	Nordplus-junior med	500.000 DKK
1-2522-1	Støtteordningen for nordisk folkeoplysning og voksenoplæring med	500.000 DKK
1-3140-2	Nordisk Komite for Bioetik med	300.000 DKK
2-0810-3 til		
2-0860-2	Nærområdeprogrammet med hvoraf	2.050.000 DKK
2-0860-2	Bærekraftig ressourcehusholdning med	1.000.000 DKK
3-4410-2	Projektmidler-ligestilling med	200.000 DKK
4-0450-2	Støtte til frivilligsektoren med	300.000 DKK

Reducere midlerne til:

1-2214-1	Styregruppe for nordisk børne- og ungdomskultur med	100.000 DKK
1-2224-2	Andre indsatser i nordisk film- og mediesamarbejde med	300.000 DKK
1-2505-2	Dispositionsmidler - Uddannelse og Forskning med	600.000 DKK
1-2520-2	Fovu med	500.000 DKK
1-3110-2	Nordisk Forskningspolitisk Råd (FPR) med	800.000 DKK
2-3310-2	Projektmidler – Miljø med	1.000.000 DKK
3-4620-2	Velfærdsforskning med	1.500.000 DKK
4-0445-2	Ministerrådets reserve med	650.000 DKK

at i øvrigt tilgodese de synspunkter der fremføres i præsidiets betænkning.

Nordisk Ministerråd meddeler:

Den del av rekommendationen som avser budgeten för år 2000 är genomförd genom samarbetsministrarnas beslut om budget för år 2000.

Nordiska ministerrådet anser att dialogen med Nordiska rådet i budgetprocessen är mycket värdefull och menar att den är en garant för att det nordiska samarbetet utvecklas så att politiskt högt prioriterade verksamheter kan prioriteras.

Nordiska rådet pekar i sin rekommendation på behovet av en värdering av hur de stora forskningsprogrammen etableras och finansieras, både för att se vilka projekt som kan anses vara nationella uppgifter och hur styrningen och kontrollen hanteras. Vidare önskar rådet få en orientering av Forskningspolitiska rådets resultat vad avser en värdering av hur forskningsinstitutionerna kan utvecklas som instrument i det framtida forskningssamarbetet. Nordiska ministerrådet vill i denna del referera till den nyligen avlämnade rapporten om översynen av budgeten som politiskt styrinstrument. I rapporten behandlas förslag till forskningsinstitutionernas framtida verksamhet och finansiering, liksom rapporten innehåller förslag till nya principer för start av nya program och projekt.

Ministerrådet anser för sin del, att rekommendationen kan avskrivas.

Meddelelse om rekommandasjon 8/1999/kk Uppföljningen av Nordiska rådets rekommendationer

Rekommandasjonen lyder:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

att se över sina rutiner för handläggning och politisk behandling av Nordiska rådets rekommendationer;

att i samråd med de nordiska samarbetsorganen utveckla informationen om ärendenas handläggning och dokumentation;

att ta initiativ till samråd mellan ämbetsmannakommittéernas medlemmar och tjänstemän i Nordiska rådets olika sekretariat;

att i meddelandena så långt möjligt redovisa effekterna av vidtagna åtgärder;

att återinföra ett system där nationella bidrag till meddelandena görs tillgängliga för Nordiska rådets medlemmar.

Nordisk Ministerråd meddeler på vegne av de nordiske lands regjeringer:

Nordiska rådets rekommendationer är ett viktigt led i styrningen av det nordiska samarbetet. Under senare år har rutinerna för hanteringen av rekommendationerna förbättrats bl.a. genom den ökade dialogen mellan rådets och ministerrådets sekretariat. Denna dialog ger en ökad förståelse vilket leder till större möjligheter att åstadkomma det önskvärda resultatet.

Rekommendationerna utgör tillsammans med ordförandeprogrammen och ministerrådets olika beslut verktygslådan för styrningen av det nordiska samarbetet. Rekommendationerna ingår därmed som ett naturligt led i utarbetande av handlingsplaner, budgetar och ministerrådsförslag. Under senare år har den politiska behandlingen av rekommendationssvaren startat tidigare genom att de behandlas på första ämbetsmannakommittémöte efter sessionen. Därigenom ges möjlighet att snabbt sätta igång aktiviteter som kan leda till att rekommendationen får avsedd effekt.

Naturligtvis kan det inträffa att vissa rekommendationen inte leder till det av rådet önskade resultatet på grund av att regeringarna har fattat beslut som t.ex. inte är förenliga med rekommendationsönskan eller att regeringarna avstår från vissa insatser på grund av att andra omständigheter påverkar situationen. I dessa lägen är det viktigt med en god kommunikation mellan rådet och ministerrådet. Samlokaliseringen av rådets och ministerrådets sekretariat underlättar denna dialog. En hjälp i denna kommunikation, för både länderna och parlamentarikerna, kan den fortsatta utvecklingen av Nordiska rådets/ Nordiska ministerrådets hemsida vara. Inom en relativt snar framtid kan "Nordlex" förverkligas. Tanken är att man via hemsidan skall få tillgång till officiella do-

kument och beslut. Härigenom kan man snabbare få tillgång till aktuell information.

Den 15 maj 2000 presenterade generalsekretären en översyn av den nordiska budgeten. Ett centralt element i översynen är att göra budgeten till ett mer politiskt styrinstrument än vad den är idag. Det innebär bl.a. att kopplingen mellan de olika styrinstrumenten och budgeten skall göras tydligare. Detta innefattar även rekommendationernas påverkan på budgeten. Genom att skapa en tydligare koppling mellan styringsdokumenten och det kommande budgetförslagets uttalade mål och resultatkrav finns en bättre möjlighet att kunna redovisa resultaten av den nordiska verksamheten. Detta kommer även att förbättra möjligheterna att kunna redovisa effekterna av rådets rekommendationer. I rekommendationen framförs önskemål om att ministerrådet skall återinföra systemet med att nationella bidrag till meddelandena görs tillgängliga för rådets medlemmar. Ministerrådet vill meddela att det systemet aldrig har tagits bort utan principen är att om det finns skillnader mellan ländernas åsikter eller vidtagna åtgärder så redovisas dessa i svaret med en slutplädering från ministerrådets sida. Om länderna har kunnat enas om ett svar redovisas inte de enskilda ländernas nationella hållningar.

Ministerrådet anser, för sin del, att rekommendationen kan avskrivas.

Meddelelse om rekommandasjon 9/1999/nord Strategi för nordiskt utbildnings- och forskningssamarbete 2000-2004

Rekommandasjonen lyder:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att fastställa ministerrådsförslag B 186/nord angående Norden som foregangsregion for udvikling af menneskelige ressourcer, strategi for nordisk uddannelses- og forskningssamarbejde 2000-2004, med beaktande av de synpunkter som framförts av Nordiska rådet.

Nordisk Ministerråd meddeler:

Ministerrådet fastställde Norden som foregangsregion for udvikling af menneskelige ressourcer, strategi for nordisk uddannelses- og forskningssamarbejde 2000-2004, den 15 december 1999. Nordiska rådets synpunkter i betänkande över ministerrådsförslag B 186/nord, avseende ett antal områden som Ministerrådet bör fästa särskild uppmärksamhet vid, har tagits i beaktande vid behandlingen av strategin i Ministerrådet. Det gäller t.ex. ömsesidigt erkännande av examina och andra studiemeriter; identifierande av nordiska ”nischer” vad gäller forskning och utbildning; satsning på IKT; ökad samverkan med frivilligsidan och hög prioritet och stort utbud vad gäller olika former av mobilitetsordningar. Dessa områden kommer framgent att ha en framträdande plats och Ministerrådet välkomnar en fortsatt dialog med Nordiska rådet om genomförandet av strategin.

Ministerrådet anser, att rekommendationen kan avskrivas.

Meddelelse om rekommandasjon 10/1999/nord
Ömsesidigt godkännande av förhandsgranskning av film

Rekommandasjonen lyder:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

att utreda förutsättningarna för en nordisk överenskommelse om ömsesidigt godkännande av förhandsgranskning av film och att, som ett första steg i genomförandet av en sådan överenskommelse, införa en samordnad finsk-svensk filmgranskning.

De nordiske lands regeringer meddelar:

Styrningsgruppen för Nordiskt kultur- och massmediesamarbete (KM-gruppen) har startat arbetet med att undersöka förutsättningarna för en överenskommelse mellan de nordiska länderna om ömsesidigt godkännande av förhandsgranskning av film.

Meddelelse om rekommandasjon 11/1999/euro
Ansattes representasjon i bedriftenes styrer i forbindelse med grenseoverskridende bedriftsetableringer.

Rekommandasjonen lyder:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd

at undersøge hvordan man sikrer de ansattes muligheder for indflydelse og repræsentation i virksomhedernes bestyrelser i forbindelse med grænseoverskridende selskabsdannelser i Norden. Undersøgelsen skal ses i forhold til både EU's lovgivning og de nordiske lantes forskellige lovgivning om ansattes repræsentation i virksomhedernes styrende organer.

Nordisk Ministerråd meddeler:

Fra dansk side stiller man sig positivt over for forslaget om at deltage i en undersøgelse af mulighederne for harmonisering af de gældende regler om medarbejderrepræsentation i virksomhedernes bestyrelser i forbindelse med grænseoverskridende selskabsdannelser i Norden. Dette ønske begrundes bl.a. med at de danske bestemmelser om medarbejderrepræsentation kun skaber rettigheder for medarbejdere i danske virksomheder. De gældende regler giver således ikke medarbejdere i danske selskaber, der fusionerer med udenlandske virksomheder ret til at deltage i koncernvalg. Hvis spørgsmålet om medarbejderrepræsentation rejses igen i EU-regi, må det formodes, at en nordisk model for medarbejderrepræsentation står stærkere, hvis den er harmoniseret internordisk. De nordiske lantes regelsæt om medarbejderrepræsentation har væsentlige lighedstræk. Fra dansk side vil man lægge vægt på at sikre, at inter-

nordisk harmonisering af reglerne om medarbejderrepræsentation ikke forringer medarbejdernes stilling. Fra dansk side lægges vægt på at eventuelle kommende initiativer tages inden for rammerne af EU-traktaten og med respekt af samarbejdet inden for EU.

De øvrige nordiske lande stiller sig ligeledes positivt til gennemførelse af en undersøgelse som den foreslåede.

Ministerrådet anser for sit vedkommende, at rekommandationen kan afskrives.

Meddelelse om rekommandasjon 12/1999/nord Handlingsplan för avskaffande av gränshinder i Norden

Rekommandasjonen lyder:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at snarest forelægge for Nordisk Råd forslag til en samlet handlingsplan for afskaffelse af ødelæggende grænsehindringer inden for Norden.

Nordisk Ministerråd meddeler:

Nordisk Ministerråd (Samarbejdsministrene) besluttede under det svenske formandskab i 1998 at sætte fornyet fokus på de problemer, som forskellige skattesystemer, socialsikringssystemer, arbejdsmarkedsregler og andre regelværk bevirker for virksomheder og enkeltpersoner i forbindelse med salg, flytning eller pendling over grænserne i Norden. Der blev gennemført en udredning af 5 konkrete grænsebarrierer: Langsom postgang i grænseregioner, høje teletakster i grænseregioner; særlige bilpendler-problemer mellem Sverige og Norge; skattekort ved midlertidige arbejdsophold i Sverige; småbørnsfamiliers sociale rettigheder i forbindelse med grænsependling. På alle områder udarbejdedes konkrete løsningsforslag, som Samarbejdsministrene har henstillet til landene at følge op i aktiv handling.

Samtidig gennemførtes en bredere, mere langsigtet udredning af grænsebarrierer, stadig med baggrund i allerede kendte problemer, hvis omfang og kompleksitet savnede nærmere belysning. Denne undersøgelse mundede ud i en anbefaling om at opdele analysen af grænsehindrings-problemer i 4 helheder: Barrierer for pendlere i bred forstand – herunder skatte-, social- og arbejdsmarkedsområdet; barrierer på uddannelsesområdet; barrierer for en proaktiv arbejdsformidlingsindsats samt barrierer for erhvervslivet.

De nordiske samarbejdsministre besluttede i 1999 at sætte yderligere ind mod de grænsehindringer, som stadig findes mellem de nordiske lande, og som hæmmer fri mobilitet og økonomiske relationer på tværs af grænserne. I konsekvens heraf gennemførtes i 1999 en dyberegående undersøgelse af 3 områder: Uddannelse, arbejdsformidling, pendlerøkonomi. Resultaterne af disse analyser blev offentliggjort under Sessionen i november 1999 og blev i en vis udstrækning inddraget i Rådets debat om "Et Grænseløst Norden", hvortil Rådets rapport af samme titel dannede underlag.

Undersøgelserne peger i deres substans bl.a. på, at det er påkrævet at sondre mellem faktiske forskelligheder mellem landene og så de mobilitetshæmmende virkninger, som ud fra politiske vurderinger anses for uacceptable. En politik for fjernelse af grænsehindringer må karakteriseres som fejlformuleret, såfremt den forudsætter, at landene og deres regelværk i enhver henseende skal "gøres ens" for at grænsehindringer kan fjernes. Derimod må der skabes kontakt og transformationsmekanismer, som kan konfrontere faktiske barrierer og medvirke til praktiske løsninger herpå.

Det er et gennemgående tema i undersøgelsernes resultater, at den allerstørste grænsebarriere synes at være manglende kundskab om gældende regelværk, herunder – ikke mindst - manglende viden om, hvor og hvorledes relevant viden kan erhverves. Det er i denne sammenhæng kritisk, at den manglende kundskab (manglende information) også er udbredt blandt de berørte fagmyndigheder.

Grænsehindringsproblematikken er også blevet adresseret på erhvervsområdet (næringsområdet).

De nordiske udenrigshandelsministre anmodede i 1998 Ministerrådssekretariatet om at foranstalte en udredning af de lovgivningsmæssige hindringer for virksomhedsfusioner og forretnings-sammenslutninger mellem de nordiske lande. Opgaven var at belyse sådanne lovgivningsmæssige hindringer med udgangspunkt i den retlige situation, som ville eksistere, hvis Norden var ét stort indre marked for virksomhedsovertagelser og -fusioner.

Udredningen forelå i december 1998 og det fremhæves, at fællesnordiske initiativer til fjernelse af grænsehindringer må udformes på en sådan måde, at de ikke kommer i modstrid med EU-retten. Det påpeges bl.a., at der eksisterer en række hindringer for virksomheders grænseoverskridende fusion, spaltning eller hjemstedsflytning, lige som der konstateres skatte- og afgiftsmæssige hindringer for internationale virksomhedssalg. Også børsretlige forhindringer påpeges samt konkurrence- og ansættelsesretlige barrierer. Det nævnes, at de konstaterede hindringer ikke løses af den gældende EU-ret, og der anbefales i rapporten et fællesnordisk samarbejde om gennemførelse på EU-plan af visse selskabsretlige direktiver.

Rapporten blev primo 1999 sendt i national høring (remiss) hos berørte sektorfaglige myndigheder (lovgivning; erhverv, arbejdsmarked). De nationale høringer har fundet sted i perioden februar – november 1999. Efter en første behandling i Nordisk Samarbejdskomité i februar 2000 blev udredningen og høringsresultaterne besluttet oversendt til de relevante ministerråd og embedsmandskomiteer. Rapporten vil blive taget op til diskussion igen på et senere samarbejdsministermøde.

I erhvervsministrenes regi igangsattes i 1999 en udredning om Norden som én sammenhængende konkurrencedygtig region. Denne udredning kompletterer de ovenfor nævnte undersøgelser. En samlet rapportering bliver behandlet af erhvervsministrene i juni 2000. Der fokuseres i udredningen på perspektiver for og barrierer for øget erhvervmæssig integration i Norden. Analyse af nordiske styrkepositioner og udviklingspotentialer samt ikke

mindst forslag/anbefalinger af strategisk art indtager en central placering i arbejdet.

Under møde den 8. februar 2000 drøftede Samarbejdsministrene forslag til handlinger med det formål at fjerne eller minimere grænsehindringer. I denne forbindelse besluttede Samarbejdsministrene at forelægge undersøgelsesresultaterne på skatte-, uddannelses- og arbejdsmarkedsområderne og de tilhørende handlingsforslag for de berørte fag-ministerråd (finans-, uddannelse-, arbejds-) for at fremme en konkret opfølgning inden for hver fagsektor. Denne kommentering ventes afsluttet i juni 2000 og vil derefter indgå i grundlaget for Samarbejdsministrenes stillingtagen til handlinger med henblik på afskaffelse af grænsehindringer i Norden. Den foreløbige respons fra flere fagministerråd synes at understrege behovet for en vedvarende politisk opmærksomhed omkring grænsebarrierer for at fjerne faktiske hindringer og understøtte grænseoverskridende mobilitet og synergi.

Blandt øvrige grundlag for beslutninger, der tager sigte på fjernelse af grænsehindringer kan nævnes erfaringer med fællesnordiske servicefunktioner for borgere og virksomheder ("Hallo Norden") samt bilaterale indsatser til overvindelse af grænsebarrierer, herunder især det dansk-svenske samarbejde i Øresundsregionen. Men også bilaterale indsatser mellem Norge og Sverige hhv. mellem Finland og Sverige udgør et praktisk referencegrundlag. Desuden er bilaterale aktiviteter igang emellom Åland og Sverige som også kan indgå i grundlaget.

Det forventes, at ministerrådet senere vil kunne afrapportere om fremdriften i afskaffelse af grænsehindringer.

Meddelelse om rekommandasjon 13/1999/euro Den nordiske arbejdsformidling og formidling af arbejdsmarkedsrelevant information for at sikre en geografisk mobil arbejdskraft

Rekommandasjonen lyder:

Nordisk Råd rekommanderer de nordiske landes regeringer,

at pålægge de centrale arbejdsmarkedsmyndigheder at oprette forbundne hjemmesider på Internet for internet-arbejdsformidling, således at arbejdsgivere og arbeidstagere kan udbyde og efterspørge arbejdskraft i alle de nordiske lande;

at pålægge en central instans i hvert land (f.eks. arbejdsmarkedsmyndighederne) at sikre, at oplysninger, som er relevante for mennesker, som ønsker at søge/tage arbejde i et andet nordisk land, er tilgængelige på internet. Det kan være oplysninger om reglerne for arbejdsløshedsforsikring, socialforsikring, skat, told, sygesikring, ferie-/orlovsregler, børnepasning, skoleforhold m.m.);

at de ansatte på arbejdsformidlingskontorerne uddannes til bedre at leve op til Retningslinier for nordisk arbejdsformidlingssamarbejde og de bilaterale aftaler om arbejdsformidlingssamarbejde;

at arbejdsmarkedspolitiske tiltag udvides til at omfatte hele Norden;

at udforme kriterier for sammenligning af uddannelser, erhvervs erfaring og andre meriter, således at arbejdsgiverne kan vurdere ansøgere relativt enkelt.

Nordisk Ministerråd svarer på vegne av de nordiske lands regeringer:

De nordiske regeringer er enige i, at informationsindsatsen bør udbygges, blandt andet med oplysninger om forholdene på de enkelte nordiske landes arbejdsmarkeder. Landene drøfter den konkrete opfølgning i lyset af en konsulentrapport om Barrierer for en pro-aktiv arbejdsformidlingsindsats udarbejdet i november 1999. Udredningen af eventuelle opfølgningsinitiativer forventes påbegyndt i år 2000.

Ministerrådet finder det hensigtsmæssigt, at der ikke opbygges nye informationssystemer, men at det velfungerende EURES-system udbygges. Hele Norden er repræsenteret på internettet ved Europa-Kommissionens EURES's job- og uddannelsesdatabase samt ved forbundne nordiske internetsider mellem arbejdsformidlingernes job- og cv-banker.

Ministerrådet er enig i, at der er behov for at øge kendskabet til retningslinjer for nordisk arbejdsformidlingssamarbejde og de bilaterale aftaler om arbejdsformidling blandt medarbejderne i Arbejdsformidlingen. Dette er derfor indarbejdet i sektorens kommende samarbejdsprogram for perioden 2001-2004.

Ministerrådet finder, at det - inden der sker en udvidelse af arbejdsmarkedspolitiske tiltag til hele Norden - bør defineres nærmere, hvor bredt arbejdsmarkedspolitiske tiltag skal forstås.

Forslaget om at udforme kriterier for en sammenligning af uddannelser, erhvervs erfaring og andre meritter er også omfattet af omtalte konsulentrapport om barrierer for en pro-aktiv arbejdsformidlingsindsats, som Nordisk Ministerråd har fået udarbejdet. Udredningen af eventuelle opfølgningsinitiativer forventes påbegyndt i år 2000.

**Meddelelse om rekommandasjon 14/1999/nord
Könsuppdelning i nordisk individbaserad offisiell statistikk**

Rekommandasjonen lyder:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at påse, at nordisk individbasert offisiell statistikk skal vere kønsoppdelt, såfremt ikkje særlege grunde taler imod dette.

Nordisk Ministerråd meddelegjer:

Ministerrådet produserer tre offisielle statistikkproduktar - Nordisk statistisk årsbok, Social trygghet i de nordiske lande og Helsestatistikk for de nordiske lande. I samtlige dessa er mykje men ikkje alle relevante statistikk kønsoppdelt. Når nye kontrakt skrivs med produsentane av dessa statistiske årsbøker kommer kravet på at kønsoppdelt relevante statistikk skal skrivast inn i kontraktet.

Nordiska Ministerrådet har i juni år 2000 besluttet om hur integreringen av køns- og jämställdhetsperspektivet i all verksamhet skall främjas. Varje ministerråd ansvarar för att jämställdhet främjas inom respektive sektor, inklusive institutionerna. I detta sammanhang är könsoppdelt statistikk ett bra hjälpmedel för att kunna följa utvecklingen inom de olika områdena. Därför kommer även intern statistikk på relevanta områden att vara könsoppdelt.

Nordiska ministerrådet anser för sin del att rekommandasjonen kan avskrivas.

**Meddelelse om rekommandasjon 15/1999/euro
Nordisk engasjement for sterkere fokus på sosiale standarder i Verdensbanken**

Rekommandasjonen lyder:

Nordisk Råd rekommanderer de nordiska ländernas regeringar:

att använda de existerande kanalerna till att påverka Verldsbankens arbeid så att det läggs større vikt vid at Verldsbankens bistandsprosjekt bidrar direkte eller indirekte till at øke muligheterna for at arbeidstagarne fundamentale rettigheter i øverensstemmelse med ILO's deklarasjoner kan opprettholdes.

Nordiska Ministerråd meddeler på de nordiske regjeringenes vegne:

De nordiska länderna samordnar (tillsammans med de baltiska länderna) aktivt sina ståndpunkter inför bl.a. Världsbankens styrelsemöten och delar på exekutivdirektörsposten i Världsbankens styrelse. De gemensamma nordiska ståndpunkterna i Världsbankens styrelse återspeglar de nordiska ländernas biståndspolitik bl.a. vad angår arbetsmarknadsfrågor och den sociala sektorn.

De nordiska länderna har verksamt bidragit till att Världsbanken idag aktivt väger in sociala faktorer i sina projekt och i policydiskussionen med mottagarländerna. Detta återspeglas exempelvis i bankens initiativ till en effektivare och heltäckande dialog med samtliga berörda instanser i ett land, den så kallade Comprehensive Development Framework och bankens förslag till att mottagarländer utvecklar så kallade Poverty Reduction Strategies som bl.a. syftar till att åstadkomma en bättre balans mellan de olika dimensionerna (sociala, miljömässiga, ekonomiska m.m.) i ett lands utveckling.

Samtidigt verkar de nordiska länderna för ett ökat utbyte mellan det normativa FN-arbetet, härunder FNs deklarasjoner, och Världsbankens verksamhet.

De nordiska länderna kommer att fortsätta verka för att Världsbankens verksamhet och policy i så hög grad som möjligt återspeglar de nordiska ländernas biståndspolitik (vad gäller bland annat arbetsmarknadsfrågor och den sociala sektorn).

Nordiska Ministerrådet anser för sin del att rekommendationen kan avskrivast.

Meddelelse om rekommandasjon 16/1999/nord Fängelseundervisning

Rekommandasjonen lyder:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd

att utrede mulighetene for samarbeidsprojekter om fengselundervisning i et nordisk perspektiv og

att komme tilbake til Nordisk Råd med forslag til tiltak.

Nordisk Ministerråd meddeler:

Nordisk Ministerråd iverksatte i 1996 et prosjekt for å belyse aktivitetsprogrammer for innsatte i fengsler i de nordiske land. Rapporten er utarbeidet av assisterende direktør for Vasa länsfängelse under ledelse av det finske justisdepartementets avdeling for fengselsvesenet. Rapporten, "Fængslende program – en utredning över de intagnas verksamhetsprogram i fängelserna i Norden" forelå våren 1999 og er utsendt i relevante fagmiljøer samt oversendt Nordisk Råd til orientering.

Utredningen belyser i alt 20 handlingsprogrammer for innsatte i Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige. Programmene dekker initiativer i relasjon til både alkoholmisbruk, vold og sedelighet samt til arbeid og utdanning. Initiativene er beskrevet utførlig og gir et godt grunnlag for nordisk erfaringsutveksling om anvendelse og implementering av bestemte programmer.

Nordisk Ministerråd konstaterer at ansvaret for opplæring innen kriminalomsorgen er ulikt organisert i de nordiske land. Dette gjelder såvel departemental tilknytning som organisering og utvikling av undervisningen. Det nordiske nettverket for de ansvarlige for fengselsundervisningen i landene arrangerer hvert 2. år en nordisk konferanse for fengslslærere og andre involverte i og utenfor fengselsorganisasjonen. Konferansen ambulerer mellom landene og har de seneste årene vært koordinert av Nordens folklige akademi, NFA. Dessuten avholdes et årlig nordisk møte for ansvarlige for arbeidsdrift og undervisning. Begge disse fora er viktige for erfaringsutveksling mellom de nordiske land og nettverket har planer om å samle erfaringer i en publikasjon "Opplæring innenfor kriminalomsorgen - et nordisk perspektiv".

Utdanningsamfunnet står overfor store utfordringer for å være tilpasset et arbeids- og samfunnsnivå i stadig forandring. Som en del av utdanningsamfunnet stilles fengselsvesenet overfor de samme krav til utvikling av metoder og læringsmiljøer. Nordisk Ministerråd vil medvirke til at initiativ og programmer i de nordiske land kan utvikles mer systematisk gjennom nordisk erfarings- og utviklingsarbeid, primært knyttet til eksisterende nordiske nettverk. Ministerrådet er innstilt på å reservere midler for en systematisk kartlegging av landenes innsatser i opplæring innen kriminalomsorgen med fokus på pedagogiske og organisatoriske forhold knyttet til korttidsutdannede med lese- og skrivevansker, tilrettelegging av yrkesutdanning, resultat av utdanningsinnsatser og oppfølging etter avsonet straff.

Ministerrådet anser at rekommendasjonen etter sitt innhold er oppfylt og således kan avskrives

Meddelelse om rekommendasjon 17/1999/när Nordisk handel med CO₂-kvoter

Rekommendasjonen lyder:

Nordisk Råd rekommanderer de nordiske lands regjeringer

at de i arbeidet med å etablere et felles system for prising av miljøkostnader ved produksjon av elektrisitet, utformer et felles system for handel med CO₂-kvoter.

at de, når et nordisk kvotesystem er etablert, arbeider for å inkludere andre land i Østersjøregionen i et slikt marked.

De nordiske lands regeringer meddeler:

Det videre arbejde med at udvikle Kyoto-mekanismerne også i perioden før 2008 afhænger meget af resultatet af den 6. partskonference i Klimakonventionen. Denne konference afholdes i november 2000. På konferencen skal de nærmere regler og retningslinier for Joint implementation, handel med emissionskvoter og de øvrige Kyoto-mekanismerne drøftes og forhåbentlig besluttes. Konferencens resultat kan få stor betydning for den videre proces omkring ratifikation og ikrafttrædelse af Kyoto-protokollen. Den videre udvikling og afprøvning af mekanismerne i Norden og Østersøregionen afventer denne konference, men en række forberedende arbejde er igangsat og fortsætter, således at det forventes at blive muligt at tage politisk stilling til disse initiativer i løbet af 2001.

Danmark har indført et CO₂ –kvotesystem for sin elsektor. I de øvrige nordiske lande arbejdes med vurderinger af mulighederne for at etablere nationale kvotesystemer. Arbejdet indgår i landenes vurderinger af mulighederne for at kunne opfylde de forpligtelser, som landene har påtaget sig. I nordisk regi er der udarbejdet 2 rapporter, som analyserer og vurderer mulighederne for at etablere et nordisk kvotemarked. Der blev den 24. februar afholdt en nordisk workshop i København, hvor temaet var til debat.

EU-kommissionen har i marts måned offentliggjort en grønbog om et europæisk system for handel med emissionskvoter fra 2005. Alt efter hvordan EU-kommissionens forslag bliver modtaget, vil de nordiske lande kunne have gavn af at gå foran og igangsætte et nordisk kvotemarked, som dels kan fungere som model for de øvrige europæiske lande og dels vil kunne danne grundlag for en aftale mellem Østersølandene.

På Stavanger-mødet i december 1998 blev ideen om at udvikle Østersøregionen som en "Testing Ground" for Kyoto-mekanismerne før 2008 introduceret. Ministrene har diskuteret spørgsmålet i sit møde i Reykjavik 1999. Ideen er siden blevet udviklet i Nordisk Ministerråds regi og i Baltic Sea Region Energy Co-operations Østersøgruppe for klima. På Østersølandenes energiministtermøde i Helsinki i oktober 1999 blev det konkretiseret, og der peges nu på en række initiativer på klimaområdet i regionen.

Der stiles mod vedtagelse af et fælles nordisk oplæg om Joint Implementation på de nordiske energi- og miljøministres møder i sommer, hvorefter det forberedende arbejde kan fortsætte, således at et beslutningsgrundlag kan præsenteres for ministrene i Østersøregionen.

På baggrund af ovenstående anser Ministerrådet for sin del at rekommandationen kan afskrives.

Meddelelse om ytring 1/1999/kk**Berättelse från Nordiska kulturfonden, inklusive revisionsberättelse, för 1998**

Ytringen lyder:

Nordiska rådet yttrar till Nordiska ministerrådet

att Nordiska ministerrådet och fondsekretariatet genomför de av revisorerna föreslagna åtgärderna vad gäller utformningen av fondens räkenskaper.

Nordiska ministerrådet och fondens administration har med anledning av de anmärkningar som Rigsrevisionen framfört beträffande fondens räkenskaper gjort följande åtgärder:

-Fondens räkenskaper. Rigsrevisionen påpekar att fondens räkenskaper bör undertecknas av styrelsen. Fondens räkenskaper för år 1999, vilka är behandlade av fondens styrelse, är undertecknade av fondens ordförande samt vice ordförande.

-Fondens administrativa kostnader. Rigsrevisorn påpekar att fondens räkenskaper bör upplysa om fondens samlade administrationsutgifter; således även ministerrådets administrationskostnader för fonden. Fondens räkenskaper för år 1999 redovisar fondens samlade administrationsutgifter. Härtill är de även redovisade i fondens budget för år 2000.

-Fondens ekonomiska förpliktelser. Rigsrevisorn påpekar att ingående förpliktelser gällande dispositioner som härrör nästa års beviljning bör redovisas i fondens räkenskaper. Härtill de beviljade, men icke avslutade ärendena. Fondens har under år 1999 ej gjort någon förskottering; disponerat medel ur budgeten för år 2000, och därmed erfordrar detta ingen särskild åtgärd. Beträffande beviljade men ej avslutade ärenden, så har fonden gjort en sammanställning per den 31 december år 1999.

Nordmål 2000 – 2004

Program for nordisk sprogforståelse

1. Indledning

Det nordiske sprogsamarbejde skal udvikle den sproglige kompetence og forståelsen af sprogforholdene i Norden, således at nordboerne bliver bedst muligt rustet til at forstå og anvende de skandinaviske sprog og til at se værdierne i de nordiske sprog-samfund - ikke minst de ikke-skandinaviske sprog står centralt i denne sammenhæng.

Arbejde i og med sprog er altså forbundet med værdier, dels ved at det synliggør kulturværdierne, der formidles i sproget, dels ved at det ansporer til forståelse af det enkelte sprogsamfund.

Mange sider af det nordiske samarbejde inden for kultur, forskning o.a. bidrager til, at disse mål bliver nået, men Nordmål-programmet danner rammen for tiltag, som har styrkelsen af nordisk sprogforståelse i bred forstand som sit hovedsigte. Det primære formål med Nordmål er således at udvikle nordboernes forståelse af andre sprog og deres forståelse for andre sprogsamfund i Norden.

Samtidig vil hovedparten af den virksomhed, som falder ind under dette program, også være bidrag til det nordiske samarbejde på andre områder.

Nordisk samarbejde af denne karakter har lange traditioner, og Nordmål 2000-2004 udvikler en virksomhed, der bl.a. er vel forankret i nordiske undervisningsmiljøer. Det nye Nordmål-program vil imidlertid også afspejle, at der stilles nye forventninger til det sproglige samarbejde, såvel fra Nordisk Ministerråds som fra Nordisk Råds side.

Disse forventninger udspringer på den ene side af den øgede globalisering, som medfører, at engelsk i stadig større grad bliver et alternativ til de skandinaviske sprog som fælles forståelses- og kommunikationsramme, og på den andre side af regionale processer, f.eks. ved Øresund og på Nordkalotten, processer som styrker interessen for nordiske sprog på tværs af nationsgrænserne.

2. Baggrund

2.1 Sprogligt og kulturelt fællesskab

Med udgangen af 1999 afsluttes Nordmål 1996 - 2000. Dette program er det tredje handlingsprogram i serien af handlingsprogrammer, som siden 1981 har haft til formål at styrke den nordiske sprogforståelse og forbedre det sproglige samarbejde i Norden.

Gennem de sidste næsten 20 år har Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd sat fokus på sproget og på sprogsamarbejdet i Norden, ud fra den betragtning at:

det sproglige og kulturelle fællesskab i Norden er en hel fundamental forudsætning for alt andet nordisk samarbejde. Fællesskabet har mange og vidt forskellige sider. Sprogligt samarbejde i Norden skal bygge på gensidig respekt for alle nordiske folks sprog, kulturer, historier og traditioner. En sådan re-

*spekt er en del af det menneskesyn og den tolerance som bør kendetegne de nordiske nationer og deres samarbejde*²

Nordisk sprogforståelse, og arbejdet med at styrke såvel den kommunikative kompetence blandt nordboerne som den kulturelle udvikling i almindelighed i Norden, har således været et politisk højt prioriteret område, siden Nordisk Råd blev etableret.

Denne dobbelthed i målsætningen - på den ene side det sproglige/kommunikative, og på den anden side det kulturelle og samfundsmæssige - har gennem årene stået meget centralt i det nordiske sprogarbejde, og også i *Nordmål 2000 - 2004* prioriteres dette aspekt naturligvis højt.

I *Kulturutskottets betänkande över ministerrådsförslag om handlingsprogram för språkligt samarbete i Norden* (Nordmål 1990-95) er fundamentet for sprogarbejdet defineret således:

Et af de bærende elementer i det nordiske sproglige samarbejde er undervisningen i skolerne. Det er i den sammenhæng vigtigt at understrege, at nordisk sprogforståelse ikke kun er ren kommunikativ kompetence, men også kulturformidling i bred forstand.

I disse formuleringer lægges der vægt på, at nordisk sprogpolitik naturligt må forankres bl.a. i skolen gennem dennes bevidste arbejde med sproglige (og kommunikative) spørgsmål til fremme af den almene sprogforståelse i Norden, men der lægges også vægt på, at man i uddannelsessystemerne har et ansvar for at styrke elevernes kendskab til kulturelle og samfundsmæssige forhold i de nordiske lande.

Samarbejdet om undervisning i sprog i Norden kan i kort form siges at have *tre hovedaspekter*:

- Den *skandinaviske sprogforståelse* (nabosprogsforståelsen, grannespråksforståelsen, grannspråksforståelsen). Dette aspekt tilgodeses i *nabosprogsundervisningen* i Danmark, Norge, Sverige og Svenskfinland.
- *Nabosprogene som fremmedsprog i Norden* (dvs. fx svensk i den finsk-sprogede del af Finland, dansk på Færøerne, Grønland og i Island og finsk, norsk og svensk i Sameland; dertil kommer finsk og samisk som fremmedsprog i de andre nordiske lande). Undervisningen i nabosprogene som fremmedsprog foregår efter andre didaktiske principper end nabosprogsundervisningen.
- Det tredje aspekt er orientering og kundskab om "*de ikke-skandinaviske sprog i Norden*", dvs. finsk, færøsk, grønlandsk, islandsk og samisk.

Nordmål spiller en særlig rolle i Nordisk Ministerråds sprogsatsninger, idet sprogprogrammet gennem en årrække har gennemført efteruddannelseskurser for lærere og studerende på folkeskole- og gymnasieniveau inden for nordiske sprog.

Overalt i programvirksomheden har man søgt at skærpe den sproglige kompetence ved at fastholde den kulturelle dimension i sprogindlæringen. Programmet har prioriteret Vest-Norden - dels gennem projektvirksomhed, dels i de senere år gennem en lektorordning.

Udgivelse af lærebogsmateriale, samarbejde mellem læremiddelcentraler, mediendidaktik og IT-samarbejde på erhvervsskoleniveau er eksempler på andre satsningsområder, som Nordmål har udviklet.

² Jvf. afsnittet *Nordisk sprogpolitik i Kulturutskottets betänkande över ministerrådsförslag om handlingsprogram för språkligt samarbete i Norden* (Nordmål 1990-95).

2.2 Nordisk Sprogpolitik, Nye Udgangspunkter For Nordmål

Nordisk Ministerråd vedtog sommeren 1998 en Nordisk sprogpolitik, der i sin helhed blev godkendt af Nordisk Råd på sessionen i november samme år.

Nordisk Sprogpolitik rummer retningslinier for al nordisk sprogsamarbejde og giver dermed pejlinger både på prioriteringer af sprogsatsningerne og på udvikling af de strukturer, programmer og projekter, der indgår i Ministerrådets virksomhed. Nordmål indtager naturligt nok en central plads i det samlede billede af sprogaktiviteter, der bedrives i nordisk sammenhæng. Mange aktiviteter har berøring med og forudsætter den sproglige dimension, mens Nordmåls hovedopgave netop er at udvikle sprogforståelsen i samspil med den givne kultursammenhæng.

Nordisk Sprogpolitik og Nordisk Råds (Nordenutskottets) bemærkninger hertil danner udgangspunkt for det nye Nordmål 2000 – 2004.

Hovedpunkterne i Nordisk Sprogpolitik er:

- Den politiske opmærksomhed på nordisk sprogarbejde skal fastholdes og styrkes, og der skal skabes strukturelle forudsætninger for bedre sammenhæng i Ministerrådets sprogsatsninger.
- Dette skal ske gennem,
  - at** de skandinaviske sprog fortsat skal udgøre den fælles ramme om det nordiske samarbejde.
  - at** internordisk sprogforståelse og kulturkompetence skal fastholdes og videreudvikles særlig i forhold til finsk, færøsk, grønlandsk, islandsk og samiske sprog.
  - at** nordboernes færdigheder i at forstå hinanden i skrift og tale (kommunikativ kompetence) med udgangspunkt i Nordens sproglige og kulturelle fællesskab og mangfoldighed skal styrkes.
  - at** sprog- og kulturdimensionen placeres centralt som et tværsektorielt område i Nordisk Ministerråds samlede virksomhed.
  - at** hovedansvaret for sprogarbejdet lægges til MR-U og MR-K, der tager initiativer til udvikling af tværsektorielle projekter og står for implementering og opfølgning af *Nordisk sprogpolitik*.
  - at** Nordmål udformes, så det bliver et forum for udvikling af Ministerrådets sprogsamarbejde.
  - at** tolkningen styrkes, så ikke skandinaviske nordboere gives mulighed for tolkning, hvor det er relevant for deres deltagelse i nordisk samarbejde, samt at der i Ministerrådet skabes rammer for tolkning fra islandsk til et skandinavisk sprog.

2.3 *Nordmål i forhold til de tre søjler i nordisk samarbejde: Norden, EU og Nærområderne.*

Det nordiske samarbejde blev gennemgribende reformeret i 1995. Hovedpointen i reformerne var, at Norden åbner sig mod et "nært" regionalt samarbejde med Baltikum, det Nordvestlige Rusland samt Barentsregionen, samtidig med at Norden skal bringe den europæiske integration på dagsordenen.

Norden blev et åbent samarbejdsfelt. Inden for Nordensøjlen står kultur- og sprogsamarbejdet fremhævet som første målsætning:

Samarbejdet inden for Norden skal: "*Bevare og udvikle kulturel og sproglig fællesskab i Norden*" (*Nordisk samarbejde i en ny tid*, 1995)

Nordisk sprogsamarbejde er i hovedsagen rettet mod nordboere med sigte på et give øgede forudsætninger for forståelse af nordiske sprog og kultur og derigennem styrke lysten til at gå videre i nordisk sammenhæng.

Perioden 1995 - 1999 har imidlertid vist, at netop sprogsamarbejdet har overgribende og tværsektoriel karakter. Nordisk Sprogpolitik har slået fast, at sprogsamarbejdet går på tværs af Ministerrådets fagsektorer med særlig forankring i kultur-, undervisnings- og forskningsektoren. Men her ud over går sprogsamarbejdet også på tværs af de tre søjler i nordisk samarbejde. Ministerrådets informationskontorer i nærområderne varetager en meget betydelig sprogundervisning. De nordiske landes sendelektorer formidler nordisk sprog og kultur i mange lande. Nordisk samarbejde om tolkning og styrkelse af tolkeuddannelserne er i samklang med bestræbelserne i EU.

Et nyt Nordmål 2000 - 2004 indskriver sig dermed i et samlet nordisk sprogsamarbejde i udvikling, hvor arbejdsfeltet ikke lader sig definere snævert som nordisk sprogsamarbejde, men hvor man inddrager erfaringer med nordiske sprog i international sammenhæng, hvad enten det er nærområderne, EU eller andre.

Nordisk nytte

I forbindelse med reformarbejdet udviklede man et begreb / et kriterium til vurdering af al nordisk virksomhed: *Nordisk nytte*.

For at bedømme, om givne aktiviteter bør bedrives i nordisk sammenhæng, opstillede man følgende krav:

Aktiviteterne skal:

- omfatte virksomhed, som ellers skulle finde sted i nationalt regi, men hvor påviselige positive effekter opnås gennem fælles nordiske løsninger.
- manifestere og udvikle nordisk samhørighed.
- øge nordisk kompetence og konkurrencekraft/konkurrenceevne.

Herudover belyses endvidere følgende synsvinkler:

- Det geografiske interesseområde.
- Graden af omkostningseffektivitet og kompetenceudnyttelse ved at samle virksomhed, som har fælles nordisk interesse.
- Kvaliteten af resultaterne ud fra synlighed af efterspørgsel, udnyttelse og effekt.

Den sprogpoltiske referencegruppe anlægger tillige ved bedømmelse af de aktiviteter, der indgår i programmet, dels specifikke kvalitetskriterier for

sprogarbejde, dels kriterier, hvor aktiviteterne ses i lyset af Nordisk Sprogpolitik og Nordisk Råds anbefalinger.

2.4 *Nordmål i forhold til det samlede sprogsamarbejde under Nordisk Ministerråd*

Den sprogpoltiske referencegruppe skal i sin virksomhed arbejde for, at de nordiske sprogsatsninger koordineres og tilrettelægges så effektivt som muligt, således at profilen udadtil styrkes, og således at overlappning undgås.

I sit profildokument fremhæver referencegruppen en række satsninger, som har høj prioritet, og som bør varetages af eksisterende strukturer og programvirksomhed. Blandt disse bør man i særlig grad nævne:

Samarbejde om ordbøger og terminologi: Nordiska Sprogrådet har gennem længere tid udført et stort arbejde inden for dette område, støttet af Nordisk Ministerråd.

Sprogrådet tildeltes i 1999 øgede bevillinger med særlig henblik på det igangværende terminologi- og ordbogssamarbejde. Det er *Den sprogpoltiske referencegruppes* opfattelse, at denne satsning fremover bør fastholdes, og om muligt styrkes.

Sprogforskning: *Den sprogpoltiske referencegruppe* prioriterer et styrkelse af den nordiske sprogforskning højt, i særlig grad hvad angår forskning inden for de små sprogområder. For at opnå effekt og tyngde i satsninger bør sådanne tiltag igangsættes under Nordisk Forskningspolitisk Råd og Nordiska Språkrådet.

Det er således ikke udtryk for en nedprioritering af ovennævnte områder, at de ikke er medtaget i Nordmåls aktiviteter. Disse områder bør derimod varetages dér, hvor de kan tilføres tilstrækkelige ressourcer for at kunne bidrage med nyttig nordisk virksomhed.

3. Nordmål-programmet 2000 - 2004.

3.1 *Mål for virksomheden*

Den sprogpoltiske referencegruppe foreslår følgende mål for den kommende 5-årige programperiode:

- at** nordiske satsninger inden for de ikke skandinaviske sprog (færøsk, grønlandsk og samisk samt finsk og islandsk) styrkes.
- at** nordiske satsninger inden for området *Børn og unges sprogforståelse* udbygges.
- at** Nordmål-forum udvikles til et nordisk sprogetværk.
- at** det nordiske samarbejde i forbindelse med tolkeuddannelserne og tolkeformidling styrkes - også i forhold til EU.
- at** det nordiske sprogsamarbejde gøres mere synligt.

Den sprogpoltiske referencegruppe vil løbende prioritere sine initiativer inden for disse 5 hovedområder.

3.1.1 *Nordiske satsninger inden for de ikke skandinaviske sprog.*

Internordisk sprogforståelse og kulturkompetence skal fastholdes og udvikles, især i forhold til færøsk, grønlandsk og samisk samt finsk og islandsk.

Viden om disse sprog og den sprogekulturelle baggrund bør styrkes i skolerne i hele Norden, således at eleverne i løbet af deres skoletid bliver bevidste om, at der findes mange typer sprog i Norden, og at man i bedste fald også kan lære dem, selvom man bor i andre nordiske lande.

Indsatsområderne kunne i den sammenhæng bl.a. være at give eleverne information om de vigtigste principper for, hvorledes navne udtales på de ikke-skandinaviske sprog (bl.a. finsk og islandsk), og om den islandske navneskik.

Den sprogpoltiske referencegruppe vil arbejde for at styrke forståelsen af disse sprogs situation og dermed bidrage til at forbedre situationen for de nordiske medborgere, som benytter sig af ét af disse nordiske sprog i nordisk sammenhæng – i relation til dette vil bl.a. samisk blive sat i fokus.

De nordiske sprognævn - Nordiska språkrådet - vil blive inddraget i dette arbejde, ligesom en række forskningsprojekter vil blive foreslået iværksat.

3.1.2 *Nordiske satsninger inden for Børn og unges sprogforståelse.*

Den sprogpoltiske referencegruppe finder det overordentligt vigtigt at styrke det nordiske samarbejde inden for området børn og unge.

Det kan bl.a. ske ved at:

- det nordiske samarbejde omkring formidling af de nordiske sprog og af nordisk kultur inden for læreruddannelsen og i forbindelse med efteruddannelsen af lærere styrkes, og at nabosprogene får en central placering i forbindelse med initiativer vedrørende uddannelse og efteruddannelsen af modersmålslærere.
- der gives støtte til produktion af læremidler til både nabosprogsundervisningen og til undervisningen i de nordiske sprog som fremmedsprog.

Læreruddannelsen

Det er helt afgørende for den nordiske sprogforståelse, at der arbejdes aktivt med nordiske spørgsmål i skolen - nordiske spørgsmål af både sproglig, mere almenkulturel og af samfundsmæssig karakter. Det er i den sammenhæng af stor betydning, at det nordiske perspektiv er en integreret del af læreplanerne - både inden for de forskellige uddannelser og på de forskellige niveauer i uddannelserne.

I forlængelse heraf er det vigtigt, at lærernes faglige og pædagogiske baggrund er i orden for så vidt angår viden om og indsigt i nordiske spørgsmål. Men hertil kommer også, at de skal være motiverede for at arbejde med det nordiske. Derfor bør der igangsættes initiativer rettet mod læreruddannelsen; allerede tidligt i uddannelsesforløbet bør de lærer-studerendes interesse for en nordisk dimension i undervisningen skærpes.

Sådanne initiativer skal i øvrigt vurderes i lyset af, at læreruddannelserne er meget forskellige i de nordiske lande, og i lyset af seminariernes relative autonomi i en række lande - med hensyn til fagudbud og fagindhold. Det er derfor vigtigt at motivere de enkelte seminarier til at prioritere de nordiske aspekt i fagrækken.

Efteruddannelse af lærere

Kun ved hjælp af en faglig kompetent, aktiv, motiveret og interesseret lærergruppe vil den nordiske dimension kunne finde sin naturlige plads i undervisningen. Derfor er også efteruddannelse et vigtigt element i arbejdet med at styrke den nordiske sprogforståelse.

Vilkårene for lærernes deltagelse i efteruddannelseskurser er meget forskellige i de nordiske lande. Det betyder, at det at arbejde for at styrke den nordiske sprogforståelse også er at arbejde med at inspirere til samarbejde hos skoleledere og andre beslutningstagere inden for skoleverdenen.

En målrettet indsats over for denne gruppe vil kunne få en afsmittende effekt på lærerkorpset på den enkelte skole og formentlig medvirke til at skabe bedre muligheder for de lærere, som ønsker at prioritere det nordiske aspekt i deres undervisning - enten rent fagligt i det daglige arbejde, eller i forbindelse med udvekslingsrejser eller andre former for kontakt mellem lærere og/eller kontakt mellem elever i de nordiske lande.

Efteruddannelse af lærere inden for såvel grundskolen, de 16-19-åriges uddannelser og læreruddannelserne bør tilrettelægges således, at der tages hensyn til de grundlæggende forskellige faglige og didaktiske principper, som ligger bag hhv. modersmåls-undervisningen og undervisningen i de nordiske sprog som fremmedsprog.

De forskellige faglige og pædagogiske traditioner i de enkelte lande nødvendiggør, at der sættes på forskellige kursustyper - fra fællesnordiske til bilaterale kurser alt afhængigt af de faglige og/eller pædagogiske problemstillinger, kurserne tematiserer.

Der vil blive lagt vægt på, i det omfang, det er muligt, at efteruddannelsesvirksomheden koordineres med udgivelse af nye læremidler.

Læremidler

En aktiv indsats i relation til lærernes grund- og efteruddannelse er som tidligere omtalt af stor betydning for det nordiske sproglige samarbejde. Men en kompetent og interesseret lærergruppe er ikke nok. Eleverne skal også motiveres gennem arbejdet med tidssvarende og igangsættende undervisningsmaterialer.

Nordiske forlag skal inspireres til at indgå i et samarbejde om udvikling af læremidler både til nabosprogsundervisningen, til undervisningen i de nordiske sprog som fremmedsprog, og til undervisningen i andre fag (fx historie, samfundskundskab mv.).

I den sammenhæng vil der blive sat fokus på de pædagogiske potentialer, som ligger i de nye elektroniske medier, herunder Internettet. I forlængelse af Internettes eksplosive udbredelse i disse år - både i hjemmene og på institutionerne/skolerne - åbnes nye muligheder og perspektiver inden for bl.a. sprogundervisningen.

Der ligger en udfordring i aktivt at medvirke til udviklingen af nyt undervisningsmateriale inden for dette område og i forbindelse med efteruddannelsesprogrammer for lærere at få drøftet de særlige pædagogiske problemer som netbaseret undervisning indebærer. Specielt inden for de såkaldte "små sprogområder" er der behov for nyt undervisningsmateriale, som kan medvirke til at

støtte disse områder i den sproglige og kulturelle forandringsproces, de står over for i de kommende år.

Læremidler til grundskolen og til de 16-19-åriges uddannelser har været et højt prioriteret område under de tidligere Nordmål-programmer. Denne virksomhed vurderes som meget vigtig, og den bør fortsættes - ikke mindst i lyset af at produktionen af nye læremidler både har tilgodeset undervisningen i de nordiske sprog som fremmedsprog og nabosprogsundervisningen integreret i modersmålsundervisningen. Endvidere er flere af læremidlerne blevet oversat til en række af de nordiske sprog, og på den måde har de kunnet indgå i modersmålsundervisningen på det pågældende sprog. Det er et konkret udtryk for, at nordisk sprogforståelse ikke kun er kommunikativ kompetence, og denne form for internordisk litteratur- og kulturformidling vil også blive prioriteret i dette handlingsprogram.

Endvidere bør det igangværende samarbejde mellem læremiddelcentralerne i de nordiske lande udbygges.

Kontakt og udveksling

Den moderne informations- og kommunikationsteknologi giver mulighed for også at styrke interessen for det nordiske hos eleverne - fx gennem etablering af to-sidige kontakter eller gennem etablering af større netværk mellem skoleklasser.

Der findes allerede et godt potentiale for udvikling af sprogdimensionen inden for Nordplus og Nordplus-junior. Et pilotprojekt Nordplus-mini gennemføres inden for 2000 - 2001.

3.1.3 Nordmål-forum. Et nordisk sprognetværk

I Nordisk Sprogpolitik hedder det, at Nordmål skal medvirke til at udvikle helhed i det nordiske sprogsamarbejde. *Den sprogpoltiske referencegruppe* ser det som en af sine vigtigste opgaver, at de mange nordiske sprogaktiviteter i programperioden indgår i et samspil med henblik på at udforme et nordisk sprognet.

Nordmål-forum skal i programperioden udgøre en platform for udvikling af et omfattende nordisk sprognet.

De sproglige aktiviteter, der støttes af Nordisk Ministerråd, ligger inden for en bred vifte af satsninger såvel på uddannelses- og forskningssektoren som på kultursektoren. Det er væsentligt, at der udvikles et fælles forum, der kan danne rammen om et tættere samarbejde mellem disse mange initiativer. Nordmål-forum skal hvert år samle repræsentanter fra det konkrete sprogsamarbejde under Ministerrådet til en konference, der tematiserer relevante udfordringer, giver eksempler på god praksis og kommer med indspil til samvirke og tværgående initiativer.

3.1.4 Tolkning

Tolkning er et vigtigt moment i dele af det nordiske samarbejde - ikke mindst i lyset af de ikke skandinaviske sprogs stilling aktuelt i Norden og i relation til det europæiske samarbejde.

Tolkning og oversættelse i det nordiske samarbejde gælder de fem sprog, som berøres af den nordiske sprogkonvention, og i særlig grad gælder det indsatsen for at øge muligheden for at anvende finsk og islandsk i det nordiske samarbejde.

Tolkning til og fra de ikke skandinaviske sprog til og fra de centralskandinaviske sprog vil derfor også i dette handlingsprogram blive prioriteret højt. Der vil også i de kommende år være brug for tolkeassistance i forskellige sammenhænge. Nordisk kompetence i tolkning tenderer i disse år at forsvinde fra Norden, og der må arbejdes for at skabe bedre uddannelses- og arbejdsforhold for tolkene og bedre vilkår for organisationer mv., som ønsker at anvende tolke i forbindelse med deres virksomhed.

3.1.5 *Synliggørelse af det nordiske sprogsamarbejde*

Det nordiske sprogsamarbejde er forankret i nordiske miljøer, der gennem lang tid har oparbejdet kompetence på sprogområdet. Den del af sprogsamarbejdet, der når ud til flest nordboere, beskæftiger sig med en differentieret vifte af kursusudbud i form af efteruddannelseskurser mv.

Synliggørelse af sprogvirksomheden indebærer bl.a., at denne omfattende virksomhed er tilgængelig på nettet.

Ud over dette er der tværgående problemstillinger i form af relevant pædagogisk materiale, god praksis, udvikling af sprogdimensionen i forbindelse med udveksling, sproget for forskellige brugergrupper (børn og unge, lærerstuderende m.fl.), der bør indgå i overvejelserne om, hvordan nordisk sprogsamarbejde kan synliggøres.

4. **Organisation**

4.1 *Projektledelse*

Den sprogpoltiske referencegruppes arbejde er flerstrengt. Arbejdet er dels at føre de sprogpoltiske visioner og konkrete forslag til initiativer, som er formuleret i Nordmål 2000 – 2004, ud i livet, dels at sikre helhed og sammenhæng i Ministerrådets sprogaktiviteter. Det vil bl.a. ske ved, at gruppen overvejer prioriteringen af Ministerrådets satsninger inden for sprogarbejdet, fremkommer med forslag om vurdering og evaluering af nordiske sprogaktiviteter og ved at gruppen tager initiativer til fremme af den nordiske sprogpolitik.

Den sprogpoltiske referencegruppe og projektlederen kan og skal ikke alene varetage de mange arbejdsfunktioner som ligger inden for rammerne af Nordmål 2000 - 2004 og i relation til koordineringen af Nordisk Ministerråds øvrige sprogpoltiske initiativer. En lang række af de projekter, som iværksættes, vil blive realiseret i et samarbejde med frivillige organisationer og andre nordiske interessecenter, som arbejder for at styrke og udvikle sprogsamarbejdet.

Det er af stor betydning, at mange inddrages i arbejdet, og at nye tiltag sker i dialog med kompetente nordiske parter på området.

Med henblik på at kunne varetage disse forskellige arbejdsfunktioner mest hensigtsmæssigt og på den mest effektive måde, etableres et programsekretariat for Nordmål.

Sekretariatets hovedopgave er:

- at** være sekretær for *Den sprogpoltiske referencegruppe* og derigennem bistå med udfærdigelse af virksomhedsplaner og årsberetninger for Nordmål 2000 – 2004.

- at afdække sider af det nordiske sprogsamarbejde, som kan styrkes, og fremlægge forslag om dette for *Den sprogpoltiske referencegruppe*.
- at varetage den daglige ledelse og styring af Nordmål 2000 – 2004 ud fra retningslinier, som *Den sprogpoltiske referencegruppe* definerer.
- at have ansvar for Nordmåls budget og regnskab i henhold til Nordisk Ministerråds retningslinier.
- at sikre, at projekter under Nordmål rapporteres og eventuelt evalueres.
- at arbejde for at skabe sammenhæng i Nordisk Ministerråds sprogarbejde – herunder at føre en løbende dialog med andre sektorer i Nordisk Ministerråd.
- at være i dialog med de forskellige eksterne samarbejdspartnere.

4.2 *Evaluering af Nordmål*

Aktiviteterne under Nordmål 2000 - 2004 afrapporteres årligt til Ministerrådet (undervisnings- og forskningsministrene og kulturministrene).

I programperioden holder *Den sprogpoltiske referencegruppe* endvidere Nordisk Råd informeret om afvikling af programmet.

En midtvejsrapport vurderer programmets foreløbige resultater og fremdriften i arbejdet.

I programperiodens 5. år afholdes en afsluttende evalueringskonference, hvor der ud over Nordmål-forums deltagere inviteres en bredere kreds af politiske nøglepersoner og interessenter i det nordiske sprogsamarbejde.

Uddannelses- og forskningsministrene og kulturministrene træffer i begyndelsen af programperiodens sidste år beslutning om, under hvilken form programmet ønskes evalueret.

5. **Virksomhedsplan for år 2000**

I det følgende fremlægger *Den sprogpoltiske referencegruppe* sit forslag til virksomhedsplan for år 2000. Planen følger de 5 hovedmål, som er defineret i afsnit 3.

Endvidere er der afsat nødvendige midler til honorarer og administration i forbindelse med impementeringen af Nordmål-programmet fra 1. januar år 2000.

5.1 *Nordisk samarbejde om de små sprogområder*

- *Sproglige data – Færøerne.* Indsamling og bearbejdning af sproglige data (færøsk) som dels kan danne grundlag for en senere udarbejdelse af en færøsk talesyntese, dels aktuelt kan gøres tilgængelig på nettet for alle interesserede. Forslag til bevilling: 265.000 DKK
- *Sprogkonsulenttjenesten i Island.* Sprogkonsulenten i Island har gennem årene budgetmæssigt været forankret i Nordmål-programmerne. Denne praxis videreføres. Forslag til bevilling: 500.000 DKK
- *Forelæsninger om islandsk kunst og kultur.* I forbindelse med at Reykjavík i år 2000 er en af de europæiske kulturbyer, vil Islands Universitet arrangere forelæsninger på dansk, norsk og svensk om islandsk kunst og kultur, forelæsninger rettet mod de mange nordiske gæster som forventes at komme til Island i denne periode. Forslag til bevilling: 25.000 DKK

5.2 *Området børn og unge*

5.2.1 *Læreruddannelsen og efteruddannelsen af lærere*

Læreruddannelsen

- *Nordisk kursus for grundskolelærere og læreruddannere, Nordspråk³*
Tema: *Læse- og skriveudvikling i indskoling*
Kursus for undervisere i læse-skriveoplæring og undervisere der uddanner grundskolelærere i læse-skriveoplæring. Deltagere fra alle nordiske lande. Forslag til bevilling: 200.000 DKK
- *Kurser for nordiske lærerstuderende ved de nordiske kursusgårde*
Hanaholmen kulturcentrum i Finland, Hässelby slott i Sverige, Voksenåsen og Lysebu i Norge samt Schæffergården i Danmark har i de senere år og med støtte fra Nordmål arrangeret kurser i nabolandenes sprog og kultur for lærerstuderende. Disse kurser vil også blive støttet i år 2000. Forslag til bevilling: 500.000 DKK

---

³ Nordspråk er samarbejdsorganet for en række faglige foreninger i de nordiske lande. Det drejer sig om foreninger for lærere som underviser i de nordiske sprog som modersmål og foreninger for lærere som underviser i de nordiske sprog som fremmedsprog.

Efteruddannelse af lærere

- *Nordisk sommerkursus 2000 på Færøerne, Nordspråk*
Tema: *Færøerne i Norden – Norden på Færøerne*
Kursus for lærere inden for såvel grundskole som videregående skoler i Norden.
Kurset centrerer om sprog, litteratur og kultur – herunder sprogets betydning for identiteten, sprog og litteratur og oversættelsesproblematikken.
Forslag til bevilling: 240.000 DKR
- *Nordisk kursus i nabosprogsdidaktik, Nordspråk*
Tema: *Sprogundervisning – Nabosprogsundervisning – Fremmedsprogsundervisning*
Kursus for lærere inden for såvel grundskole som videregående skoler i Norden.
Fokus sættes på "*nøglen til en nordisk sprogforståelse og til undervisning i de nordiske sprog*"
Forslag til bevilling: 225.000 DKK
- *Nordmålmøde, Nordspråk*
I forbindelse med Nordspråks planlægning af efteruddannelseskurser og nye læremidler gives tilskud til et Nordmål-møde.
Forslag til bevilling: 100.000 DKK
- *Kursus for modersmållærere på 5 samarbejdende skoler*
Fem samarbejdende nordiske skoler (fra Island, Norge, Sverige, Finland og Danmark) afvikler et fælleskursus for modersmållærere fra de pågældende skoler med henblik på videre samarbejde om bl.a. udveksling og undervisning i de nordiske sprog.
Forslag til bevilling: 95.000 DKK
- *Danskursus for børn*
I forbindelse med at Reykjavík i år 2000 er en af de europæiske kulturbyer, vil Islands Universitet arrangere en række danskurser for børn med henblik på at styrke deres lytte- og talefærdighed og kreativitet.
Forslag til bevilling: 50.000 DKK

Læremidler

- *Språkprover på CD*
Udgivelse af CD med sprogpøver fra en række nordiske udgivelser, bl.a. *Ung i Norden* og *Norden run(d)t* med henblik på at styrke anvendelsen af materialet og at stimulere interessen for de nordiske sprog.
Forslag til bevilling: 60.000 DKR
- *Nordiska bilder – Videoproduktion*
Undervisningsmateriale (video + lærerhenvendt hæfte) for svenskundervisningen i högstadierna og gymnasiet i Finland. Samarbejde mellem Svensklærerne i Finland og forlaget OTAVA.
Forslag til bevilling: 200.000 DKR

Øvrige initiativer

- *Nordiske tidsskrifter*

De nordiske modersmåls lærerforeningers tidsskrifter vil i de kommende år sætte fokus på det nordiske, og den nordiske dimension i modersmålsundervisningen – bl.a. vil følgende temaer blive taget op: nordiske dialekter, kanonlæsning i de nordiske lande, nabosproglitteraturlæsning.

Forslag til bevilling: 34.000 DKR

- *Seminar om klarspråk*

Nordiska språkrådet arrangerer opfølgningskursus i forhold til det første nordiske klarspråkseminar, hvor der sættes fokus på myndighedssprog.

Forslag til bevilling: 150.000 DKR

5.3 *Nordmål-forum*

Nordmål-forum planlægges til afvikling i Sameland over temaet *Et sprog i tre lande* med fokus på sprog, kultur og historie.

Forslag til bevilling: 300.000 DKR

5.4 *Tolkning*

Der er endnu ikke konkrete forslag på dette område.

5.5 *Mødevirksomhed, løn og administration*

- *Referencegruppens møder i år 2000*

Der afsættes 250.000 DKR

- *Sekretariatsfunktion for Nordmål*

Der afsættes 500.000 DKR

Med udgangspunkt i ovenstående forslag og budgetter har *Den sprogpoltiske referencegruppe* på sit møde d. 08. oktober foreløbig disponeret over i alt 3.694.000 DKR af de i alt 6.030.000 DKR som er foreslået afsat til Nordmål i år 2000.

De resterende 2.336.000 DKR disponeres i år 2000.

København, Oktober 1999

Nordiska ministerrådets förslag til budget för 2001 (B 189/p) samt planerna för 2001 (C 2)

INDLEDNING.....	827
A. PLANDOKUMENT FOR VIRKSOMHEDSÅRET 2001 (C2).....	829
B. BUDGET FÖR ÅR 2001	836
KULTURSAMARBEJDET	870
UDDANNELSES- OG FORSKNINGSSAMARBEJDET	903
IT-SAMARBETE.....	933
NÄROMRÅDEN.....	935
ENERGI.....	945
MILJØ	949
EKONOMI OCH FINANSPOLITIK	955
REGIONALSAMARBEID.....	958
TRANSPORT	961
JORD- OG SKOGBRUK.....	963
FISKERISAMARBEJDET	970
ARBETSMARKEDS OG ARBEJDSMILJØ.....	973
SOCIAL- OCH HÄLSOVÅRD	978
JÄMSTÄLLDHET	989
NARKOTIKASAMARBEJDE	992
VELFÆRDSINITIATIV	994
ERHVERV	997
BYG OG BOLIG	1001
KONSUMENT	1003
LEVNEDSMIDDEL.....	1007
LOVGIVNING PÅ JUSTITS-SEKTORENS OMRÅDE	1010
ØVRIG VIRKSOMHED.....	1012
FLERÅRIG PLANLÆGNINGSRAMME, SAMLET	
BILAG 1	1027

Indledning

Internationalt samarbejde har aldrig stået så centralt i nordiske og europæiske regeringers og parlamentarikeres arbejde som omkring årtusindskiftet. Særlige indsatser gøres for at understøtte international sikkerhed, herunder nye former for krisestyring. Men langt hovedparten af det internationale samarbejde tager sigte på at styrke rammerne for hver-dagens udvikling af dynamiske, men stabile samfund, hvor mennesker kan

lide at leve – og leve i bevidstheden om, at forudsætningerne er holdbare også i længden.

Det nordiske samarbejde placerer sig naturligt som brobygger mellem landenes indenrigspolitiske dagsordener og som platform for dialog om fælles holdninger og handlinger i videregående internationale sammenhænge. Det nordiske samarbejdes aktiviteter og budget afspejler dette. Samtidig stiller både dybden og hastigheden, hvormed det internationale samfund forandrer sig, store krav til det nordiske samarbejdes retning og smidighed.

Den vidensbaserede økonomiske og teknologiske udvikling tager kraftigt til i tempo og globalisering. I Norden har dette betydet markant intensivering af private erhvervsvirksomheders samarbejdsflader, bl.a. i form af fusioner og gensidige investeringer. Norden som udvidet "hjemmemarked" og springbræt for yderligere internationalisering er allerede et faktum.

Det nordiske samarbejde fokuserer på fjernelse af grænsehindringer: Norden som ét uddannelses- og arbejdsmarked, hvor de nationale myndigheder samarbejder aktivt over grænser, og hvor relevant information er synlig og tilgængelig i hverdagen for borgere og for virksomheder. Det nordiske samarbejde er gennem forskning og faglige netværk – officielle som uofficielle - på alle planer med til at udvikle kompetence og kvalitet, som kan give de nordiske lande komparative fordele internationalt.

Mobilitet mellem landene og tilkomst af nye medborgere med oprindelse udenfor Norden understreger nødvendigheden af at udvikle og tilpasse det nordiske værdifællesskab således, at det også fremover er et aktiv for borgere i Norden. Kultur-, sprog- og uddannelsessamarbejde står her i centrum sammen med indsats for at fremme samarbejdet med frivillige organisationer, som er et afgørende led i de civilsamfund, som er grundstamme i de nordiske velfærdsdemokratier.

Den europæiske udvikling forventes at føre til et EU udvidet med deltagelse af baltiske og Østeuropæiske lande. Ikke mindst i det lys er retningen for det nordiske samarbejde genstand for målrettede overvejelser i et "Vismandspanel", som i efteråret 2000 afgiver rapport til Samarbejdsministrene. Parallelt hermed revideres strategien for samarbejdet med Nærområderne – og eventuelt andre naboer til Norden.

Nordisk Ministerråds budget er et grundlæggende værktøj for både formulering og realisering af politiske mål. En budgetanalyse initieret af Samarbejdsministrene foreslår operationelle ændringer til hvorledes fleksibilitet og gennemskuelighed i det samnordiske budget kan forbedres. Forslagene kan først have virkning fra budgetåret 2002.

A. Plandokument for virksomhedsåret 2001 (C2)

Samarbejdet inden for Norden

Det indre nordiske samarbejde – Nordensøjlen – har den største andel af samarbejdet i det nordiske.

Her ved begyndelsen til det ny årtusinde er der på flere områder fremlagt strategier for samarbejdet indenfor Norden.

Arbejdet bygger på en helhedsforståelse af det nordiske med samordning af indsatserne, øgning af det tværsektorielle samarbejde, bedre ressourceudnyttelse og optimering af den nordiske merværdi. Endvidere tilstræbes ved strukturering af områderne, at der tages hensyn til behovet for øget politisk aktualitet.

Nordisk Ministerråd søger blandt andet at fremme samarbejdet mellem mennesker i Norden og ser i den sammenhæng dialogen mellem de nordiske institutioner og det civile samfund som vigtig. Retningslinier for samarbejdet mellem Nordisk Ministerråd og den frivillige sektor/NGO er under vedtagelse, hvor der lægges vægt på åbenhed, transparens og inddragelse før beslutningerne tages på det politiske niveau.

Man arbejder løbende på at forbedre service og tilgængelighed i det nordiske, og informationsindsatsen er intensiveret med ikrafttræden af en informationsstrategi for Nordisk Ministerråd og Nordisk Råd, hvor bl.a. Internettet er et vigtigt instrument. Endvidere skal åbningen af informations- og aktivitetscentre i Oslo og Stockholm "Norden i Fokus" være med til at skabe nærvær og synlighed.

På undervisnings- og forskningssektoren søger man at løfte Norden frem som foregangsregion for udvikling af menneskelige ressourcer. Dette sker ved udvikling af arbejdsformer og gennem udvalg af et antal fokusområder. Der er fremlagt en strategi for uddannelses- og forsknings-samarbejdet 2000 – 2004, som sigter mod at opnå større samtidighed mellem aktuelle, nationale udfordringer og den nordiske dagsorden. Endvidere sigtes mod større synlighed blandt andet gennem udvidelse af dialogen med aktører/partnere indenfor en række områder.

Der lægges vægt på at udbygge en åben uddannelses- og forsknings-politisk dialog med blandt andet erhvervslivet og de mange aktører, der som følge af den omfattende decentralisering i de nordiske lande nu arbejder aktivt med uddannelses- og forskningspolitiske spørgsmål.

På kulturområdet er stillet et forslag, som skal muliggøre en stærkere politisk dagsorden, koncentrering af indsatsområder og øge national forankring samt skabe fleksibilitet og bedre sammenhæng i samarbejdsformer og formindske atomiseringen af de samnordiske kultursatninger.

Arbejdet med en overordnet analyse af kultursektorens fagorganer, behov og opgaver er koblet til den overordnede budgetstruktur fornyelse, som er under overvejelse i Nordisk Ministerråd.

Ministerrådet lægger fortsat vægt på, at reformarbejdet sker i dialog med Nordisk Råd

Kultursamarbejdet bygger på strategien "Nordisk kultursamarbejde ved årtusindskiftet".

De fire nordiske kulturhuse/-institutter har forøget deres samarbejde markant, hvilket fører til en bedre koordinering og udbud af kulturbegivenheder i Norden. De har bl.a. startet et fælles produktionsnetværk, som har til mål at producere mindst ét større kulturprojekt, som går på turné og tilbydes alle de nordiske lande.

På børne- og ungdomsområdet forventes en tværsektoriel handlingsplan at træde i kraft fra år 2001. Handlingsplanen er bl.a. resultatet af et seminar "Periferien i centrum", afholdt af Nordisk Ungdomskomité og Styringsgruppen for nordisk børn- og ungdomskultur i 1999 om ungdom i udkantsområderne.

Ministerrådets program for velfærdsforskning, som er planlagt til at løbe over 5 år, starter i 2001. Målet er at analysere den nordiske velfærdsmodel ud fra et europæisk perspektiv. Et vigtigt spørgsmål er, hvorledes modellen kan moderniseres og tilpasses til forandrede økonomiske og sociale vilkår med det formål at bevare eller forbedre den nordiske fællesskabsstruktur og styrke fælles mål for økonomisk velstand, høj beskæftigelse, ligestilling, gode sociale og sundhedsmæssige vilkår for medborgere samt sikre deltagelse og engagement i samfundet

På ligestillingsområdet vil ministrene udarbejde et nyt nordisk samarbejdsprogram for årene 2001-2005. Samarbejdsprogrammet kompletteres med en årlig handlingsplan. Efter det nu gældende program skal samarbejdet lede til en fortsat udvikling af et nordisk fælles syn og en fælles nordisk platform indenfor et videre europæisk og internationalt perspektiv.

På miljøområdet træder en strategi for en holdbar udvikling i Norden og dets nærområder i kraft 2001. Strategien fokuserer på områder, hvor Norden har fælles interesser og særlig gode forudsætninger for at bidrage til en holdbar udvikling og hvor det nordiske samarbejde skaber en særlig merværdi. Strategien omfatter blandt andet sektorer som jordbrug, skovbrug, energi, fiskeri samt transport og tager endvidere højde for de økonomiske forhold. Endelig berøres områder som byg og bolig, planlægning og erhverv samt tværsektorielle områder som blandt andet kemikalier, klima, biodiversitet samt havene. Strategien skal fungere som det overordnede tværsektorielle styringsinstrument for holdbar udvikling for Nordisk Ministerråd og skal implementeres og følges op af de berørte sektorer.

Det nordiske samarbejde om bevaring af genetiske ressourcer forstærkes i 2001. Emnet udgør en af de centrale elementer i handlingsplanen på jord- og skovbrugsområdet, som skal gælde for perioden 2001 – 2004.

Den nye strategi på området indebærer blandt andet, at samarbejdet udvikles mellem de strukturer, som arbejder med genetiske resurser hos forskellige kulturvækster, husdyr og skov. Endvidere forstærkes budgettet for den Nordiske genbank for husdyr væsentligt.

I takt med den stigende fødevarepolitiske bevågenhed udvikles et styrket nordisk samarbejde på levnedsmiddel- og forbrugerområdet, ikke mindst med henblik på at sikre forbrugerne sunde og sikre fødevarer samt god og reel forbrugerinformation. Disse temaer er således helt centrale i disse sektors handlingsplaner for 2001 og årene fremover. Opfølgningen af den tværsektorielle ministerkonference om sikker mad, afholdt i juni 2000 som et samarbejde mellem alle områder fra jord/fjord til bord, vil fortsætte og inkludere en vurdering og implementering af en fremadrettet organisering af det nordiske samarbejde for kæden jord/fjord til bord.

Der arbejdes på at tilvejebringe et grundlag for at møde den udfordring, der ligger i den videre udvikling af videnssamfundet. Det nye ministerråd for IT arbejder med at få præciseret MR-IT's rolle og arbejdsområder. Det Nordiske IT-samarbejde udspringer dels af en fælles nordisk forståelse for informationsteknologiens betydning for den globale, regionale og nationale samfundsudvikling, og dels af ensartet kulturelle, økonomiske og politiske forudsætninger for tiltag i relation til det, der ses som en forandringsdynamik på linje med den industrielle revolution i slutningen af forrige århundrede. Udnyttelsen af IT har et bredt fokus på såvel det globale grænseoverskridende (kompetenceopbygning og konkurrenceevne) som det nationale socialkulturelle. MR-IT's forankring søges etableret gennem en to-fase-strategi, hvor det i fase to er tanken at overlape mange ministeriers ansvars- og interesseområde.

På medieområdet har man besluttet at satse på et særligt samarbejdsprojekt mellem de nordiske public service kanaler. Man vil skabe en platform for produktion og publicering af multimedia, der særligt henvender sig til unge.

I transportområdets handlingsplan indgår IT som en del af satsningsområderne som spørgsmålet om individets forhold til det nye IT-miljø på trafikområdet.

Grænsebarrierer i Norden, som berører de fleste sektorer, vil også i fremtiden være et område, som er højt prioriteret indenfor det Nordiske samarbejde. På baggrund af en udredning, der behandler hvilke barrierer, som hindrer og demotiverer personernes frie bevægelighed er tre indsatsområder blev identificeret i en handlingsplan; uddannelses- arbejds- markeds- og skatteområdet (først og fremmest vedrørende pendlere). Disse indsatsområder er valgt, fordi det er konstateret, at der findes mange barrierer her, men at der samtidigt findes gode muligheder for at fjerne dem. Udredningen konstaterede, at en stor del af barriererne hænger sammen med bristende eller fejlagtig information Et forslag er nu af samarbejds-

ministrene sendt videre til de respektive ministerråd for nærmere opfølgning. Det forventes, at de berørte sektorer i løbet af år 2001 tager initiativer, der gør det lettere for den enkelte at flytte og pendle indenfor Norden. Resultatet af de løsninger, som vil blive foreslået vedrørende reduktion af de grænseregionale barrierer, forventes hurtigt at kunne aflæses specielt i Øresundsregionen med åbningen af Øresundsbroen. Lykkes det at reducere grænsehindre og forøge mobiliteten, vil det skabe forandringer for i første omgang de danske og svenske velfærdssystemer, hvilket videre forventes at ville påvirke hele Norden.

Nordens nærområder

Den overordnede målsætning for Ministerrådets samarbejde med nærområderne er at bidrage til en stabil og demokratisk udvikling i nærområderne. Geografisk omfatter Ministerrådets definition de baltiske stater, de nordvestlige dele i Rusland samt det arktiske område.

Målsætningerne for Ministerrådets aktiviteter i samarbejde med nærområderne svarer i høj grad til EU's politik vedrørende den "Nordlige dimension". Opmærksomhed på unionens ydre relationer og særligt den russiske federation og Østersøen øger vægten af Ministerrådets samarbejde med nærområderne. Især inden for bæredygtig ressourceudnyttelse og energisamarbejde er de konkrete mål for nordisk samarbejde sammenfaldende med de europæiske målsætninger.

I de nordiske statsministres deklaration "Et bæredygtigt Norden" fik Ministerrådet i opdrag at udarbejde i løbet af år 2000 en konkret tværsektorielt forankret strategi for en bæredygtig udvikling i Norden og dettes nærområde. Samarbejdet med nærområdelande skal samordnes med denne overordnede strategi.

De ovennævnte generelle udgangspunkter afspejles i følgende tre strategiske målsætninger for Ministerrådets samarbejde med nærområderne:

Sikkerhed i bred betydning; den centrale målsætning for Ministerrådets samarbejde med nærområderne er at bidrage til en øget sikkerhed og en i alle henseender stabil og tryk udvikling i Norden og dettes nærområde. Sikkerhed i bred betydning indebærer bl.a. bæredygtig udnyttelse af ressourcer, bekæmpelse af kriminalitet, bidrag til opbygning af demokratiske samfundsstrukturer samt social tryghed.

Øget værdifællesskab; En betydelig del af Ministerrådets virksomhed både i Norden og i nærområderne har sigtet til formidling af nordisk kultur og fælles nordiske værdier. De baltiske lande har hver sin egen stærk kulturtradition, som strækker sig langt tilbage i tiden. I det russiske nærområde findes en af Europas mest betydningsfulde kulturmetropoler. De seneste års udvikling har i flere henseender lettet kommunikationsmuligheder mellem Norden og dettes nærområde og skabt platforme og interesse for samarbejdet og dialog på lige basis. Ministerrådets målsætning er gen-

nem samarbejde inden for først og fremmest kultur, sprog og uddannelse at bidrage til et øget værdifællesskab med nærområderne.

Øget økonomisk samarbejde er den tredje strategisk vigtige målsætning. Udviklingen i de baltiske lande har bidraget til øgede erhvervslivskontakter og handel med de nordiske lande. Østersøområdet er også i globalt perspektiv en af de hurtigst voksende økonomiske regioner. Fortsat arbejde for udvikling af markedsøkonomi, med kundskabs-udveksling med henblik på at harmonisere de strukturelle og lovgivnings-mæssige forudsætninger for et fungerende marked er især blevet ønsket fra baltisk side. Hvad angår samarbejde med Rusland og de arktiske områder er afskaffelse af eksisterende forskellige handelshindringer en forudsætning for det økonomiske samarbejde.

I 1999 blev et rammeprogram for årene 2000-2002 udarbejdet for Ministerrådets aktiviteter i samarbejde med nærområderne. I dette ramme-program har man gjort visse præciseringer og omprioriteringer i de temaområder, som man har samarbejdet om i de seneste år.

Inden for temaområdet demokrati og velfærdspolitik kommer formidlingen af relevante aspekter og erfaringer af den nordiske velfærdsmodel til at være i fokus. Det langsigtede arbejde, som er blevet indledt af Nordisk Råd angående implementering og opfølgning af initiativ med sigtet at forbedre børn og unges fremtidsudsigter i nærområderne kommer til at intensiveres yderligere. Med henblik på at bidrage til en stabil samfundsudvikling i nærområderne, vil særlig opmærksomhed blive rettet mod udvikling af både den frivillige sektor og den offentlige sektor, med særlig vægt på lokal forvaltning og demokratiske strukturer i lokalsamfundene. Bekæmpelse af vold og organiseret kriminalitet kommer også til at være nye indsatsområder.

Inden for kulturformidling har formidling af nordisk kultur- og værdifællesskab til nærområderne hidtil været den centrale målsætning. Ud over dette kommer man i højere grad til at fokusere på præsentation af nærområdernes kulturtradition og kulturudbud i Norden.

Fremme af markedsøkonomi indebærer kundskabsopbygning angående lovgivning, øvrige nødvendige regler, strukturer, kultur og foretagendetik med sigtet at skabe en funktionsdygtig markedsøkonomi. Mere konkret støtter man bl.a. etableringen af små og mellemstore foretagender samt kvindernes muligheder for at beskæftige sig og deltage i erhvervsudviklingen.

Bæredygtig ressourceudnyttelse fremmes gennem kompetenceopbygning i de ressourceforvaltende administrationer og erfaringsudveksling om de nødvendige lovgivnings- og styringsinstrumenter med specielt sigte at støtte de baltiske landes tilslutningsproces til EU. Støtte til reduktion af miljøbelastning med særlig vægt på mindskelse af grænseoverskridende forurening er et andet centralt område.

I det arktiske samarbejde fokuseres på erhvervslivsspørgsmål med sigtet at forbedre udkomme-muligheder og levevilkår i de arktiske områder, bæredygtig udnyttelse af ressourcer på naturens betingelser samt på information om levevilkår i de arktiske områder med henblik på at skabe forståelse for de traditionelle erhvervsgrøner. Planlægning, regional udvikling samt forskning og uddannelse i Arktis er nye temaer, som kommer til at indgå i programmet. Særlig vægt lægges på netværksopbygning og udvikling af Ministerrådets rolle i de arktiske samarbejdsstrukturer.

På grund af omverdensforandringer og nærområdesamarbejdets større andel af det fælles nordiske budget har samarbejdsministrene taget beslutning om en revidering af de strategiske målsætninger, den geografiske definition af nærområdebegrebet samt de metoder og instrumenter, som i dag anvendes ved implementeringen af nærområdeaktiviteter.

Som nogle af de vigtigste omverdensforandringer, som giver anledning til en revidering af nærområdestrategien kan nævnes:

- de baltiske landes udvikling i økonomisk, administrativ og demokratisk betydning samt EU's beslutning at inkludere alle baltiske stater i forhandlingsprocessen om medlemskab
- fokusering af interesse på Rusland i form af EU's Ruslandspolitik og den Nordlige dimension samtidig med en stagnerende udvikling i Rusland samt økonomiske problemer og mangel på stabilitet
- øgede internationale og nordiske bilaterale indsatser i nærområderne samt konsolideringen af det arktiske samarbejde ved Arktisk Råd.

I strategiarbejdet tages særligt hensyn til en hensigtsmæssig afgrænsning i forhold til nationale nordiske indsatser, med henblik på at undgå overlappning med de multilaterale og nationale nordiske indsatser. En nordisk arbejdsgruppe er blevet udvalgt for strategiarbejdet, som i løbet af år 2000 vil indlevere sit forslag til samarbejdsministrene.

Samarbejdet med Europa/EU/EØS

Samarbejdet omkring EU/EØS-spørgsmål fokuserer på spørgsmål, hvor de nordiske lande har et værdifællesskab og sammenfaldende interesser. Drøftelserne af europæiske spørgsmål er som udgangspunkt af uformel karakter. De nordiske regeringer ønsker ikke at fremstå som en samlet blok i EU, men søger uformelt samråd og informationsudveksling efter behov. Systematisk samråd på nordisk plan giver de nordiske lande mulighed for at varetage fælles interesser i relation til det europæiske samarbejde og er af stor orienterende betydning for de enkelte lande i deres forberedelse af og stillingtagen til aktuelle spørgsmål i det euro-pæiske samarbejde. Målet er at skabe en platform for initiativer i sager, hvor landene har et ønske om at påvirke den europæiske dagsorden.

Samarbejdet i den nordiske kreds mellem Hovedstæderne, EU/EØS-repræsentationerne i Bruxelles samt Ministerrådssekretariatet i København udbygges og udvikles løbende. Ministerrådet samarbejder også i mere og

mere udbredt grad direkte med EU/EØS-institutionerne. Samarbejde omkring europæiske spørgsmål uden for rammerne af EU/EØS-samarbejdet finder også sted i relation til andet europæisk samarbejde såsom Europarådet, OECD, OSSE etc.

Det nordiske samarbejde er et dynamisk samarbejde der fortsat udvikles og tilpasses den internationale udvikling, særligt med relation til det Europæiske samarbejde. Prioriteringer for samarbejdet omkring Europa/EU/EØS fastlægges således ikke i et særskilt program, men indgår som en integreret del af sektorenes handlingsplaner, samarbejdsprogrammer samt formandskabsprogrammer og er stærkt påvirket af prioriteringer på dagsorden i EU. Konkrete initiativer vil som udgangspunkt primært være rettet mod samarbejde omkring EU/EØS-retsakter samt forslag til og implementering af nye EU-programmer og EU/EØS-politikker.

Resultater af Regeringskonferencen og arbejdet med udvidelsesforhandlingerne vil have stor betydning for et nordisk samarbejde der skal forholde sig til et EU med en betydelig større medlemskreds og heraf følgende nye krav til og prioriteringer for et fortsat europæisk samarbejde. De nordiske lande vil stå overfor nye udfordringer og en helt ny dimension i det traditionelle nordiske lande med de baltiske lande som fuldgældige medlemmer af det europæiske samarbejde. Eventuel øget indførelse af flertalsbeslutninger, ændring af landenes repræsentation i Kommissionen og stemmewægt i Ministerrådet og Europaparlamentet er en fremtid som de nordiske lande bør forholde sig til, og hvor det nordiske samarbejde får udfordringer af en mere regionalpolitisk karakter.

I lyset heraf, kommer Sveriges formandskab i EU i første halvår af 2001 til at sætte sit præg på det nordiske samarbejde omkring EU/EØS-spørgsmål. EU's relation til Rusland, herunder videreførelse af arbejdet med den nordlige dimension, igangsættelse af en ny WTO-runde, civil/militær krisestyring, ligestilling samt beskæftigelsespolitik er indsatsområder der kommer til at indgå i det europæiske samarbejde og hvor de nordiske lande har en særlig interesse i at følge arbejdet og forholde sig til initiativer på europæisk plan. I fortsættelse heraf kommer forberedelserne for det sidste af de tre nordiske formandskaber i EU, nemlig Danmark i efteråret 2002, også til at præge det nordiske samarbejde.

Af konkrete initiativer skal det særligt fremhæves at udfaldet af den danske folkeafstemning om den fælles mønt i efteråret 2000 vil have stor betydning for det fremtidige nordiske samarbejde på finans- og økonomisektoren, herunder Sveriges stillingtagen til deltagelse i ØMU'en. Hvis 3 ud af fem nordiske lande deltager i ØMU'en fuldt ud, vil det økonomiske og monetære aspekt få en ny dimension i det nordiske samarbejde.

Inden for miljø-samarbejdet vil der blive lagt særlig vægt på at skabe opmærksomhed om nordiske værdier og prioriteringer, herunder i forbin-

delse med EU's arbete med en strategi för bärredygig utveckling och det 6 miljööprogram.

Fødevarerikkerhed er et centralt spørgsmål for borgerne i Norden og et tema, hvor det nordiske samarbejde kan påvirke den europæiske dagsorden. Som opfølgning på den tværsektorielle ministerkonference om "Sikker mad" i juni 2000 med deltagelse af ministre inden for jord- og skovbrug, -fiske-, levnedsmiddel- miljø- og konsumentsektoren videreføres en række initiativer til fremme af et højt beskyttelsesniveau og en styrkelse af den nordiske holdning i relation til EU-lovgivningen, bl.a. med hensyn til antibiotikaresistens, zoonoser og forbrugerinformation.

Endelig vil implementering af Schengen-aftalen og udvikling af det europæiske samarbejde omkring retslige- og indenrigsspørgsmål, herunder initiativer til bekæmpelse af grænseoverskridende kriminalitet og etablering af et europæisk retsområde og sikring af borgernes adgang til retsbeskyttelse kræve en yderligere indsats i det nordiske justits- og lovgivningssamarbejde.

B. Budget för år 2001

Budgetförslaget för år 2001 innebär en ökning av aktivitetsnivån med 10 MDKK och uppgår därmed till 751,5 MDKK. Förslaget är utarbetat i prisnivån för år 2000. Det nordiska samarbetet skall kännetecknas av en flexibilitet och en dynamik så att samarbetet fokuseras på områden som är av hög politisk relevans och där den nordiska nyttan är som störst. En styrka för den nordiska budgeten är att trots en oförändrad budget har man genom den senaste tioårsperioden lyckats prioritera in nya områden. Trycket på den nordiska budgeten är dock stort.

Det nordiska samarbetet är starkt och intensivt. Omfattningen av samarbetet ökar både för den verksamhet som av tradition finansieras via den nordiska samarbetsbudgeten och för den verksamhet som finansieras direkt i länderna. Under senare år har trycket ökat på att helt nya samarbetsområden skall prioriteras in i budgeten. Ofta sker det genom att en ny verksamhet får en startbeviljning vilket senare kräver en mer långsiktig finansiering. Genom ökningen av budgetramen i kombination med en stark omprioritering kan dock en del av önskemålen tillgodoses.

De prioriteringar som präglar årets budgetförslag är de som Nordiska Rådet uttalat i samband med rekommendationer samt de prioriteringar som framförallt följer av ordförandeprogrammen.

Generalsekreteraren har fått i uppdrag av samlagsministrarna att göra en översyn av den nordiska budgeten i syfte att granska i vilken grad budgeten är ett ändamålsenligt styrinstrument och redskap i budgetprocessen. Översynen överlämnades till samlagsministrarna den 15 maj år 2000 och innehåller förslag som bl.a. berör själva budgetprocessen, finansieringen av institutionerna, stramare krav till vilka projekt vi sätter

igång, ramar för högt politiskt prioriterade aktiviteter. Rapporten är nu på remiss till ministerråd, institutioner m.fl. och kommer att diskuteras med Nordiska Rådet. Eftersom processen kommer att fortgå under hösten år 2000 kommer inte förslagen att påverka budgeten för år 2001 utan får effekter först för budgeten år 2002.

Kulturministrarna har efterlyst en budgeteringsprocedur där de får ett reellt inflytande på budgetarbetet. Kulturministrarna har ju liksom utbildnings/forskningsministrarna ett särskilt avtal som säkrar dem inflytande över detaljbudgeten för sina sektorer. Budgetförslaget innebär att första steget i reformen är att en ny budgetpost upprättas för strategiska initiativ. Budgetposten skall disponeras av kulturministrarna och vägledning för prioriteringarna skall vara Nordiska Rådets, ordförandeskapets, ländernas och de egna kulturorganens initiativ. Medlen samlas inom nuvarande ram genom att slå samman en del poster samt att samla en andel på 5 % från vissa av fackorganens anslag. Detta förslag är inarbetat i budgetförslaget.

Även i år presenteras en flerårig planeringsram för att skapa större synlighet och för att få en uppfattning om vilket budgetutrymme det finns för nya aktiviteter och vilka krav på omprioriteringar som ställs de närmaste åren. Ramen speglar redan fattade beslut samt för övriga aktiviteter en vidareföring på oförändrad nivå.

I budsjettförslaget er det forøvrig en særlig presentasjon av ministerrådets aktiviteter innenfor temaene frivilligesektoren og barn & unge. Bakgrunnen er den sterke politiske prioriteringen av disse to områdene som er tverrsektorielle i sin karakter. I tillegg gis en oversikt vedrørende forskningsprogrammets planlagte utvikling pga. deres betydelige fremtidige "bindinger" i budsjettsammenheng.

Större förändringar

I budsjettförslaget er det gjort økninger på budsjettposter som tilsammen beløper seg til totalt 36,0 MDKK (inkl. budsjettforhøyelsen på 10 MDKK). Nedenunder i tabellen er det vist hvordan de største økningene er fordelt på de respektive budsjettpostene. Det er også vist i tabell de største reduksjonene og hvilke budsjettposter dette henfører seg til. De totale reduksjonene beløper seg til 26,0 MDKK. Til sammenligning var omprioriteringene i 2000 budsjettet på 26,36 MDKK. Mindre endringer (under +/- 1 000 TDKK) framgår under den respektive budsjettpost.

	Budsjett 2001	Budsjett 2000	Endring
Større økninger (TDKK)			
1-2203-2 Strategiske og kulturpolitiske satsinger	7.161	0	7.161
1-2516-1 Nordplus mini (pilotprosjekt)	5.251	3.251	2.000
1-2532-1 NORDPLUS	31.284	30.284	1.000
1-3132-2 Nordisk forskningsprogram om språkteknologi	5.070	3.570	1.500
2-0850-2 Marknadsekonomi	8.344	7.344	1.000
2-5280-3 Nordiska Projektexportfonden (NOPEF)	11.082	10.082	1.000
2-6520-2 Nordiskt kontaktorgan för jordbruksforskning (NKJ)	1.043	0	1.043
2-6540-2 Nordisk genbank för husdjur	3.000	1.122	1.878
4-0460-2 Holdbart Norden	4.000	0	4.000
4-0461-2 Nordisk Sikkerhetspolitisk Forskningsprogram	1.500	0	1.500
4-0462-2 Nordiskt forskningsprogram om Oceanografi	2.500	0	2.500
4-1025-2 Norden i Fokus (info.vinduene)	4.600	0	4.600
4-1030-2 Hallo Norden	1.000	0	1.000
Andre mindre økninger			5.840
Sum økninger			36.022

	Budsjett 2001	Budsjett 2000	Endring
Større reduksjoner (TDKK)			
1-2204-2 Dispositionsmedel-Kultur	0	3.211	-3.211
1-2216-2 Årtusende med barn og unga	0	1.043	-1.043
1-2298-2 Innsatser mod fremmedfjenthed	0	1.596	-1.596
1-3120-2 Forskningsprogrammet Norden og Europa	0	5.936	-5.936
1-3182-3 Nordisk Institutt for Asiastudier (NIAS)	6.646	7.946	-1.300
2-3310-2 Prosjektmedel - Miljø	32.057	33.357	-1.300
2-6110-2 Prosjektmedel - Regionalpolitikk	17.496	19.380	-1.884
2-6510-2 Prosjektmedel- Jord- og skogsbruk	4.597	5.951	-1.354
Andre mindre reduksjoner			-8.398
Sum reduksjoner -			26.022

Flerårig planlægningsramme for Nordisk Ministerråd

Den flerårige planlægningsramme viser i et treårigt perspektiv, hvordan budgettet udvikler sig, hvis forholdene som var kendte på budgetteringstidspunktet forudsættes at holde i budgetoverslagsårene (BO-årene). Forudsætningerne for den flerårige planlægningsrammen er følgende for den enkelte budgetpost:

- Hvis andet ikke er besluttet eller planlagt, er aktivitetsniveauet i 2001 budgettet videreført for BO-årene 2002 og 2003

- Finansieringen af aktiviteter, som efter planen skal falde bort, er ikke taget med i BO-årene

Oplysningerne i BO-årene er alene vejledende og viser, hvordan udviklingen vil være, hvis det besluttede budget bliver videreført i de to efterfølgende år, samtidig med at kendte og planlagte ændringer er medregnet. Det er således ikke tale om et flerårigt budget, hvor der er sikkerhed omkring beløbene i BO-årene. Beløbet som er til disposition, er fortsat alene de årlige bevillinger i det aktuelle vedtagne budget.

Totalrammen fastlægges årligt og er ikke kendt for BO-årene. I opstillingen antages det, at rammen er den samme som i budgetåret.

Vedlagte oversigt er en opsummering af budgetposterne for sektorerne. Se bilaget: Flerårig planlægningsramme samlet.

Begrebet "Ikke budgetteret indenfor budgetrammen" er differencen mellem summen af de enkelte budgetposter og budgetrammen. Hvis tallet er negativt betyder det, at der er et udækket finansieringsbehov. Hvis tallet er positivt er der midler til rådighed.

Med en uændret totalramme på 751,5 MDKK i BO-årene, vil der være et udækket finansieringsbehov på 0,5 MDKK i 2002 og 1,0 MDKK i 2003, med de forudsætninger som er nævnt ovenfor.

I oversigten er der lavet en opstilling for de 4 samarbejdsområder, under forudsætning af en uændret budgetramme for de enkelte område.

For Kultur-, uddannelse og forskning vil der være et rådighedsbeløb på 3,5 MDKK og 4,1 MDKK i BO-årene. Årsagen hertil er følgende: 1) IDUN II (budgetpost 1-2542-2) og NORDUnet2 (budgetpost 1-2554-2) har efter planen kun finansiering indtil 2001, hvorfor 3,5 MDKK bliver frie til andre formål. 2) Arktisk Forskningsprogram (budgetpost 1-3130-2) skal have 510 MDKK mindre i sit sidste år 2003.

For samarbejdsområdet "Miljø-, ressourcepolitik og nærområderne" er der et udækket finansieringsbehov på 1,0 MDKK i 2002 og 2,0 MDKK i 2003, hvilket skyldes at NOPEF (budgetpost 2-5280-3) efter planen skal have en øget finansiering gennem ministerrådets budget. Udover denne øgning, skal der indenfor Nærområdeprogrammet anvendes 0,5 MDKK mere til NOPEF hvert år. For "Velfærds- og erhvervs politik" er der et udækket finansieringsbehov på 3,0 MDKK i begge BO-år, som skyldes, at der bliver kalkuleret med at "Velfærdsforskning" (budgetpost 3-4620-2) skal have 8,0 MDKK i hvert af BO-årene i forhold til 5,0 MDKK i 2001.

For "Øvrig virksomhed" er der ingen besluttede eller planlagte ændringer i budgettet i BO-årene i forhold til i budgetåret.

Flerårig planlægningsramme fordelt på sektorer (TDKK)

	Budget 2000	Budget 2001	Budget- overslag 2002	Budget- overslag 2003
Kultur-, uddannelse og forskningspolitik	336.488	332.051	332.051	332.051
Kultursamarbejdet	144.358	142.315	142.315	142.315
Utbildning och forskning	191.110	188.716	185.187	184.677
IT	1.020	1.020	1.020	1.020
Ikke budgetteret indenfor budgetrammen			3.529	4.039
Miljø-, resourcepolitik og nærområderne	182.061	182.442	182.442	182.442
Nærområderne	66.708	67.708	67.708	67.708
Energi	6.120	6.120	6.120	6.120
Miljö	39.392	37.378	37.378	37.378
Økonomi og finanspolitik	11.102	12.602	13.602	14.602
Regionalpolitik	29.130	27.246	27.246	27.246
Transport	264	1.000	1.000	1.000
Jord- og skogsbrug	22.156	23.199	23.199	23.199
Fiskeri	7.189	7.189	7.189	7.189
Ikke budgetteret indenfor budgetrammen			-1.000	-2.000
Vælfærds- og erhvervs politik	142.521	141.281	141.281	141.281
Arbetsmarknad och –miljö	13.185	13.085	13.085	13.085
Social- och hälsovård	34.218	34.218	34.218	34.218
Jämställdhet	7.377	7.377	7.377	7.377
Narkotikasamarbejde	1.136	1.136	1.136	1.136
Vælfærdsinitiativ	5.090	4.976	8.000	8.000
Næring	65.695	64.869	64.869	64.869
Bygg- og bolig	834	834	834	834
Konsument	8.501	8.501	8.501	8.501
Levnedsmidler	5.210	5.210	5.210	5.210
Lovgivning på Justitssektor området	1.275	1.075	1.075	1.075
Ikke budgetteret indenfor budgetrammen			-3.024	-3.024
Øvrig virksomhed	80.442	95.738	95.738	95.738
Øvrig virksomhed i alt	80.442	95.738	95.738	95.738
Ikke budgetteret indenfor budgetrammen			0	0
Totalt	741.512	751.512	751.512	751.512
Ikke budgetteret indenfor budgetrammen			-495	-985

Nordisk Ministerråds samarbejde med den frivillige sektor

Grundlaget for Nordisk Ministerråds arbejde med den frivillige sektor er "Strategi for samarbejdet med den frivillige sektor", som blev behandlet på Nordisk Råds session i Oslo, 1998.

Strategien indeholder følgende formål:

- at øge kundskaben om den frivillige sektors rolle i de nordiske samfund
- at styrke organisationernes og netværkenes muligheder for nordisk samarbejde,
- at styrke den frivillige sektors muligheder for samarbejde med den officielle del af det nordiske samarbejde, forbedre kontakten, udbyttet og den videnskabsmæssige vekselvirken mellem Nordisk Ministerråd og den frivillige sektor og
- at styrke samarbejdet mellem Nordisk Ministerråd og den frivillige sektor i hele norden for at skabe forudsætninger for, at et større antal nye aktører kan tage del i den nordiske samarbejde.

Som en del af strategiplanen blev der i budgettet for år 2000 etableret en udvekslingsordning for repræsentanter for den frivillige sektor, rejsestøtte, tolkningsstøtte, samarbejde om udvikling af civilsamfundet i nærområderne, samnordisk forskning samt en særlig indsats fra Nordisk Kulturfonds side. Disse ordninger videreføres i budgettet for år 2001.

Nordenudvalget i Nordisk Råd nedsatte en arbejdsgruppe om den frivillige sektor som i 1999 afgav en rapport "Håndslag til det frivillige Norden". Arbejdsgruppen prioriterede hovedsageligt at foretage en vurdering af, hvordan samarbejdet mellem de frivillige organisationer og nordiske myndigheder kan forbedres. Rapporten blev behandlet på Nordisk Råds session i Stockholm.

I budgettet for 2000 gav Nordisk Ministerråd tilsagn om rapportering i forhold til de løbende overvejelser i de enkelte sektorer hvad angår understøttelse og etablering af et forstærket samspil med sektoren:

Med udgangspunkt i bl.a. den af Nordisk Ministerråd arrangerede konference "Samspil og modspil" om samarbejdet mellem Nordisk Ministerråd og den frivillige sektor med deltagelse af en bred vifte af repræsentanter fra den frivillige sektor, har Nordisk Ministerråd iværksat udviklingen af et egentligt koncept for NGOeres samspil/samarbejde med de officielle nordiske samarbejdsstrukturer. Målet er etablering af åbne, transparente og strukturerede kontakter med NGOere med sigte på en dialog, der inddrager deres synspunkter, viden og kompetence før beslutningerne tages. Et forslag til retningslinier forventes vedtaget i løbet af år 2000.

For de enkelte sektorer kan oplyses følgende:

Nordisk Ministerråd har indledt en dialog med *Foreningerne Norden* om informationskontorenes rolle i forhold til Nordisk Råds og Nordisk Ministerråds informationsopgaver. Nordjobb-programmet, der udveksler unge mellem 18-26 år til sommerjobs i Norden, administreres af Foreningerne Nordens Forbund og de forvalter tillige NORDPLUS-mini.

Indenfor Nordisk Idrætssamarbejde går støtten til rejser for børn- og unge i de frivillige idrætsorganisationer i Vestnorden og til idrætsstævner, og -lejre for børn og unge, arrangeret af idrætsorganisationer og ungdoms-idrætten i de samiske område.

De nordiske landsdækkende ungdomsorganisationer er repræsenterede i *Nordisk Ungdomskomité* med 5 medlemmer, én fra hvert land. I 1999 blev der givet organisationsstøtte til 27 organisationer og 68 projekter fik støtte. Projekterne planlægges og gennemføres af nordiske ungdomsorganisationer.

Styringsgruppen for nordisk børne- og ungdomskultur giver støtte efter ansøgninger og de projekter, som er initierede af frivillige organisationer listes op.

Indenfor kunstområdet kan størstedelen af den direkte støtte til de frie kunstnere anses som støtte til den frivillige sektor. Både de enkelte kunstneres egne projekter samt ministerrådets støtte til rejse stipendier og arbejdsatelier har været centrale dele af støtten.

Kulturprojekter i udlandet gennemføres i vidt omfang med inddragelse af og støtte fra frivilligsektoren indenfor områder som kultur, kunst og kulturadministration.

Indenfor medie- og film området går en mindre del af budgettet til frivilligsektoren, da fleste projektansøgninger indenfor området kommer fra myndigheder, institutioner, skoler og gevinstdrivende virksomheder. Mulighederne for indsatser beror dels på ministrenes prioriteringer, som besluttet sidst på året 2000, dels på ansøgningernes karakter.

Styringsgruppen for Folkeoplysning og Voksenopplæring, FOVU, har et velfungerende samarbejde med mangfoldet af brugermiljøer, bl.a. studieforbund og folkehøjskoleforeninger. Organisationerne er repræsenteret i FOVUs faste arbejdsgrupper (referencegruppe, international kontaktgruppe, redaktionsråd for FOVU-Dialog) og deltager i kontaktmøder og temakonferencer/-seminarer. Herudover inviteres miljøerne med i konkrete projekter, f.eks. Demokratiudvikling år 2000. Støtte-ordningen har en øremærket bevilgning til nordiske studieforbunds sammenslutninger (bloktilskud) og størstedelen af ordningens øvrige midler bevilges til projekter i folkehøjskoler og studieforbund.

Nordens Folkelige Akademi har en vigtig opgave med at placere den nordiske model for folkeoplysning indenfor det igangværende reformarbejde på efter- og videreuddannelsesområdet. Et vigtigt indsats-

område har derfor været at udvikle spidskompetence som fremmer forsøgs- og udviklingsarbejde i feltet mellem nordiske folkelige organisationer, offentlige myndigheder, det formelle uddannelsessystem og arbejdsmarkedsområdet.

Inden for *nærområdeprogrammet* er uddannelsen af frivillige ledere gennemført med forberedende studier i de baltiske lande, kurser på Nordens Folkelige Akademi og praktikophold i nordiske organisationer og institutioner. Et nordisk-baltisk NGO-netværk har siden 1997 udgjort et forum for erfaringsudveksling om projektarbejde, og deltagerkredsen er stadig voksende. Fra 1999 gennemførtes hovedparten af aktiviteterne i de baltiske lande, hvor hovedansvaret ligger hos de baltiske paraplyorganisationer på voksenundervisningsområdet. De baltiske miljøer lægger stor vægt på en klar rolle som partnere, ligesom de har interesse for at indgå som ressource i forbindelse med aktiviteter i relation til NV-Rusland. Nordisk Ministerråd har siden 1993 gennem *Nordpraktik-programmet* ydet støtte til unge baltere og russere fra Nordvestrusland til praktikophold i nordiske virksomheder med henblik på at forbedre balteres og russeres kompetenceudvikling. *Østjob-projektet* har til formål at sende unge fra de nordiske lande på praktikophold i nærområderne. Foreningerne Norden administrerede begge programmer.

Også i 2001 afsættes midler til finansiering af de baltiske landes og Ruslands deltagelse i arbejdet med Agenda 21 for Østersøen, som vedrører en handlingsplan for Østersøområdet. Man forventer således også i 2001 i denne sammenhæng at yde støtte til de frivillige organisationer.

I den nordiske handlingsplan for *levnedsmiddelsikkerhed* som blev vedtaget ved Nordisk råds session i 1997 betones, at stabil demokrati og folkelig deltagelse er en forudsætning for at opnå målsætningen om levnedsmiddelsikkerhed. Frivilligorganisationernes betydning er blevet markeret i den nordiske opfølgning gennem to separate projekter.

Økologisk dyrkning er et nyt område for de baltiske lande samtidigt som behovet af information er stort. Den rådende økonomiske situation med problemer med at finansiere indskud gør behovet af kundskab om dyrkning uden handelsgødning, pesticider etc. endnu større. *Jord- og skovsbrugssektoren* har 1996 - 2000 finansieret et informationsprojekt mellem frivilligorganisationer med sammenlagt 0.5 MDKK, et projekt som nu overgår til national finansiering.

I Nordisk kontaktorgan for jord- og skovbrug har repræsentanter for sektorens interesseorganisationer muligheder for at diskutere synspunkter med den politiske sfære og forvaltningen om aktuelle politiske temaer. Kontaktorganet finansieres nationalt.

Forbrugersektoren har et fast rådgivende organ, Nordisk Konsumentudvalg (NKU), som primært er forbrugerorganisationernes nordiske forum. Forbrugerorganisationerne leder de nationale organisationer, som

også består af forskere og repræsentanter fra institutioner. NKU er et rådgivende, fritstående organ for Ministerrådet og tilrettelægger selv sit arbejde. Samtidig føres en positiv og konstruktiv dialog med embedsmandskomiteen om forbrugerpolitiske temaer. Fra år 2000 er oprettet en pulje, hvor betrængte forbrugerorganisationer kan søge midler til forberedelse af mødedeltagelse i relation til EU-spørgsmål og internationale fora, f.eks. WTO.

Der arbejdes fortsat indenfor forbrugssektoren med opfølgningen af handlingsplanen for etablering af forbrugsorganisationer i nærområderne i samarbejde med organisationer i de baltiske lande og NV-Rusland

Fiskerisektoren har tradition for at støtte de frivillige organisationers arbejde og i et vist omfang inddrage dem i beslutningsprocesserne. En række, for fiskeriet, nye organisationer har vist interesse for at blive inddraget i det nordiske fiskerisamarbejde. Dette kan dog næppe realiseres indenfor de nuværende budgetrammer for samarbejdet. Skemaet angiver således udelukkende forventninger til indsats for de frivillige organisationer der har etableret et samarbejde med sektoren.

På *ligestillingssektoren* har man haft et godt samarbejde med de nordiske kvindeorganisationers paraplyorganisationer og forskellige kvindenetværk. Sektoren har finansieret paraplyorganisationernes deltagelse i nordiske og internationale konferencer. De nordiske kvindeorganisationer startede i 1999 et netværk "Nordiske kvindeorganisationer i samarbejde", NOK's. Det øgede samarbejde med Nordens nærområder og kvindeorganisationernes medvirken i den Europæiske Kvindelobby (EWL) stiller nye krav til organisationerne og fordrer øget nordisk koordinering.

Med forbehold for den frivillige sektors mangfoldighed og dermed flydende grænse, når områdets omfang skal fastlægges, vurderer Nordisk Ministerråd, at der i budget forslaget for år 2001 medgår ca. 72 MDKK, der anvendes til den frivillige sektor.

I den følgende tabel vises hvilke budgetposter, der indeholder indsatser vedrørende den frivillige sektor. De angivne beløb er udtryk for et skøn over det forventede omfang af virksomhed i samarbejde med eller i relation til den frivillige sektor i år 2001 baseret på erfaringerne fra tidligere år. Ifølge sagens natur er der således ikke tale om nøjagtige opgørelser.

Frivilligsektoren (TDKK)

Budsjettpost		Budsjett 2001	Budsjett 2000	Disponert 1999	Bidrags- mottakere
1-2203-2	Strategiske kultursatsinger	900	-	-	Organisasjoner
1-2204-2	Dispositionsmidler- Kultur	-	250	330	
1-2205-1	Nordisk kulturfond	10.000	10.000	10.000	
1-2210-2	Nordisk idrottsamarbeite	1.225	1.000	1.025	Idræts- organisationer
1-2212-2	Nordisk Ungdomskomite	3.950	4.000	4.200	Børn og unges org.
1-2214-2	Styringsgruppen (BUK)	2.000	2.000	759	Foreninger, inst. mv
1-2220-2	KM-gruppen	200	200	200	
1-2224-2	Prioriterade insatser film media	1.300	1.200	1.300	Filmkontakt Nord
1-2228-3	NORDICOM	200	200	200	
1-2230-2	NORDBOK	0	50	114	Foreningerne Norden
1-2234-2	Samisk samarbeid	2.500	2.500	2.500	Samiske frivilligorg. og kunstnere
1-2231-1	SLEIPNIR	2.503	3.000	1.889	Kunstnerrejsje- stip.
1-2246-2	Kunstnerkollegiet i Rom	775	653	870	Kunstnerophold
1-2255-3	Teater och Dans	1.460	800	1542	Amatørteater- org.
1-2256-3	NOMUS	0	1.000	428	Orkester Norden
1-2257-3	Dalsåsen	700	700	700	Kunstnerophold
1-2258-3	NIFCA	3.000	1.400	3.115	Frie kunstnere
	Nordens Hus i	300	250	150	Frie kunstnere
1-2270-3	Reykjavík				
1-2272-3	Nordens Hus på Færøerne	300	250	200	Frie kunstnere
1-2274-3	Nordens Institut på Åland	200	150	150	Frie kunstnere
1-2277-3	Nordens Institut på Grønland	200	150	150	Frie kunstnere
1-2296-2	Kulturprojekter i udlandet	0	500	3000	Frie kunstnere
Sum kultur		31.713	30.253	32.822	
1-2514-1	Elevutveksling Vest- Norden	1.671	1.671	1.638	Foreningerne Norden

Budsjettpost		Budsjett 2001	Budsjett 2000	Disponert 1999	Bidrags- mottakere
1-2526-1	NORDPLUS-mini	5.251	3.251	1.187	Foreningerne Norden
1-2520-2	FOVU	1.700	1.600	1.600	Oplysningsforbund m.v.
1-2522-1	Støtteordningen FOVU	4.900	5.900	4.900	Oplysningsforb, folkehøjskoler
1-2524-3	Nordens Folkelige Akademi	2.500	2.400	2.400	Opl.forb./folkehøjsk.
1-2534-2	Nordisk Sommeruniversitet	1.043	1.043	1.023	NSU er en frivillig.org
1-2543-1	NORDMÅL	1.300	1.300	1.300	Nordspråk
1-2552-2	IDUN	0	1.000	0	Oplysn.forb.mv
Sum utdanning og forskning		18.365	18.165	14.048	
2-0810-3/- 2-0860-2	Nærområdeprogrammet	11.700	11.300	10.300	Friv.org, udveksling og mobilitetsprogram
Sum nærområdeprogrammet		11.700	11.300	10.300	
2-6510-2	Prosjektmidler jord- & skogbruk	450	0	621	
Sum jord og skogbruk		450	0	621	
2-6610-2	Prosjektmidler-fiskeri	610	680	798	Fiskeriorg.
Sum fiskeri		610	680	798	
3-6710-2	Prosjektmidler-konsument	1.500	925	1.500	Forbrugerorg. m.v.
Sum konsument		1.500	925	1.500	
3-4120-2	Nordjobb	2.717	2.817	2.762	Foreningerne Norden
Sum arbeidsmarked & miljø		2.717	2.817	2.762	
Budsjettpost		Budsjett 2001	Budsjett 2000	Disponert 1999	Bidrags- mottakere
3-4410-2	Prosjektmedel-jämställdhet	300	300	300	Kvinneorganisasjoner
Sum jämdställdhet		300	300	300	
4-0410-2	Foreningarna Nordens forbund	2.760	2.760	2.706	Foreningerne Norden
4-0450-2	Støtte til frivilligsektoren	932	932	614	
Sum øvrig virksomhet		3.692	3.692	3.320	Sektoren gen.
SUM FRIVILLIGE-SEKTOREN I NMR		71.047	68.132	66.471	

Indsatser for børn og unge

Nordisk Ministerråds aktiviteter for børn og unge er fordelt over mange budgetområder. Generelt kan aktiviteterne deles i tre måder at arbejde på:

- Aktiviteter for børn og unge
- Aktiviteter med børn og unge
- Aktiviteter af børn og unge

Den første aktivitetsgruppe kendetegner arbejdet i alle sektorer i Nordisk Ministerråd, der arbejder med børne- og ungdomsspørgsmål. Aktiviteter *med* børn og unge er typiske i kultur og skolesektoren mens aktiviteter *af* børn og unge hovedsageligt er kultursamarbejdets domæne. I Nordisk Ungdomskomiteé, der er Ministerrådets rådgivende organ om børne- og ungdomspolitiske spørgsmål, er de nordiske børne- og ungdomsorganisationer repræsenterede.

Aktiviteter for børn og unge er f.eks. forskningsprojekter, som skaber et fælles kundskabsgrundlag om børn og unge og deres hverdag. En række initiativer er blevet taget i forhold til at udvikle forskningen om børn og unge, deres levevilkår og kultur. En nordisk ungdomsforskningskoordinator med et nordisk forskernetværk som baggrund, bidrager til at øge kundskaben om de forskningstiltag, som findes omkring børn og unges levevilkår og Nordisk Ministerråd støtter også et tværfagligt forskernetværk om børnekulturen.

På kulturområdet har børn og unge været et højt prioriteret område de sidste år. Tre budgetposter i kulturbudgettet går udelukket til aktiviteter rettet mod børn og unge. De fire kulturhuse/-institutter har alle en treårig mål- og rammestyringskontrakt for perioden 1999-2001, hvor børn og unge er et af indsatsområderne. Kunstkomitéerne og styringsgrupperne bruger store dele af deres midler til projekter, som rettes mod børne- og ungdomsvirksomhed. Princippet er at øremærke så få midler som muligt, men samtidig opmuntre og støtte projekter, som har en børne- og ungdomsvinkling.

Det nordiske skolesamarbejde har som mål at gøre skolen bedre i Norden. Samarbejdet skal bygge videre på og nyttiggøre skoleudviklingen i de nordiske lande og i international sammenhæng inden for prioriterede områder i de tilfælde, hvor nordisk merværdi opnås. Det er endvidere skolesamarbejdets målsætning at fremme et helhedssyn på børn og unges uddannelse fra forskole til ungdomsuddannelse.

Ungdomsarbejdsløshed eller etableringsproblemer på arbejdsmarkedet vil i fremtiden være nogen af de vigtigste ungdomspolitiske spørgsmål i det nordiske samarbejde. Et nordisk udviklingsarbejde om unges kompetenceudvikling er blevet etableret inden for NOKON-projektet, som har fået støtte fra ungdomssektoren og arbejdsmarkedssektoren. Det er vigtigt at bruge allerede oparbejdet kundskab og erfaringer i forhold til at arbejde med at begrænse antallet af børn og unge som slutter skolen tidligt,

samtidigt med at der er et behov for pædagogisk indsigt i og nye former for uddannelse og kompetenceudvikling i Norden.

Den sociale sektor har i længere tid arbejdet med at beskrive børn og unges levevilkår i de nordiske lande og selvstyrende områder. Der er bl.a. udarbejdet en række rapporter, som behandler emnet og danner grundlag for videre forskning på området. Sektoren er også engageret i et projekt, som på nordisk basis skal undersøge brugen af tvang i børneværnet. Sammen med et tidligere arbejde vedrørende de nordiske lands lovgivning om tvangsbrug, er dette ny, komparativ forskning, som vækker stor interesse.

På forbrugerområdet er børn og unge en forbrugergruppe, som er særdeles udsat for reklame og produktinformation, og det er derfor specielt vigtigt at udvikle forbrugerkrav som sikrer, at børn og unge er i stand til at tage et selvstændigt og bevidst valg med hensyn til deres eget forbrug.

De nordiske lande og selvstyrende områder har en del fælles udfordringer knyttet til børne- og ungdomspolitiske problemstillinger på det juridiske område. Et samarbejde om fælles problemstillinger er allerede indledt, og forventes yderligere forstærket. Der er nedsat en arbejdsgruppe, der har som formål at udbygge erfaringsudvekslingen vedr. ungdomskriminalitet. Arbejdsgruppen skal fungere som et forum for udveksling af erfaringer vedrørende strafferetslige foranstaltninger og alternativer til disse. Gruppen skal desuden se på initiativer på forebyggelsesområdet. Bekæmpelse af børnepornografi på Internet har været et prioriteret satsningsområde for den juridiske sektor.

Der findes handlingsplaner udarbejdet af Nordisk Ministerråd, hvor børn og unge er en speciel målgruppe. Disse er; "Handlingsplan for børn og unge i Nordens nærområder" som er gældende fra 1999, og en ny "Handlingsplan for nordisk skolesamarbejde 2001-2004. Der forventes at en ny tværsektoriel handlingsplan for børn- og ungdomsområdet, hvor alle Ministerrådets sektorer inddrages, kan træde i kraft i 2001.

I den følgende tabel vises hvilke budgetposter, der indeholder indsatser vedrørende børn og unge. De angivne beløb er udtryk for et skøn over det forventede omfang af virksomhed i samarbejde med eller i relation til børn og unge i år 2001 baseret på erfaringerne fra tidligere år. Ifølge sagens natur er der således ikke tale om nøjagtige opgørelser.

Børn og unge (TDKK)

Budsjettpost	Budsjett 2001	Budsjett 2000	Disponert 1999
1-2203-2 Strategiske kultursatsinger	900	-	-
1-2204-2 Dispositionsmidler - Kultur	0	500	300
1-2205-1 Nordisk kulturfond	5.000	5.000	4.820
1-2210-2 Nordisk idrottsamarbete	1.348	1.000	1.125

Budsjettpost	Budsjett 2001	Budsjett 2000	Disponert 1999
1-2212-2 Nordisk Ungdomskomité	5.628	5.000	5.319
1-2214-2 Styringsgruppen (BUK)	5.942	5.500	5.524
1-2216-2 �rtusendeskiftet m. barn och unga	-	1.000	1.023
1-2220-2 KM-gruppen	0	500	0
1-2222-1 Nordisk Film- og TV-Fond	450	7.600	450
1-2224-2 Prioriterade insatser film media	1.600	1.000	1.600
1-2230-2 NORDBOK	50	1.000	1.276
1-2234-2 Samisk samarbeid	300	300	300
1-2239-2 Det nordiska kulturarvet	0	300	414
1-2255-3 Teater och Dans	0	1.000	632
1-2256-3 NOMUS	1.000	1.000	1.420
1-2270-3 Nordens Hus i Reykjav�k	200	500	565
1-2272-3 Nordens Hus på F�r�erne	395	395	893
1-2274-3 Nordens Institut på �land	500	150	569
1-2277-3 Nordens Institut på Gr�nland	1.000	150	544
1-2296-2 Kulturprosjekter i udlandet	100	2.000	1.550
Sum kultur	24.413	33.895	28.324
1-2510-1 NSS	5.311	4.911	5.215
1-2512-1 NORDPLUS-junior	9.180	9.180	9.090
1-2514-1 Elevudveksling Vestnorden	1.671	1.671	1.638
1-2516-1 NORDPLUS-mini	5.251	3.251	1.187
1-2542-2 NORDKURS	1.952	1.842	1.916
1-2543-1 NORDMÅL	3.500	5.500	3.500
1-2548-3 NIFIN	2.000	2.300	2.000
1-2552-2 IDUN	918	1.000	921
Sum utdanning og forskning	29.783	29.655	25.467
2-6510-2 Prosjektmidler jord- & skogbruk	0	200	0
Sum jord- og skogbruk	0	200	0
2-6610-2 Prosjektmidler- fiskeri	600	200	375
Sum fiskeri	600	200	375
3-6710-2 Prosjektmidler-konsument	300	200	737
Sum konsument	300	200	737
3-4310-2 Prosjektmidler helse & sosial	500	500	400
3-4384-3 NSH	1.500	1.500	1.400
3-4385-3 NUD	2.500	2.500	2.300
3-4386-3 NOPUS	200	200	200
Sum helse & sosial	4.700	4.700	4.300
3-4620-2 Velferdsforskning	2.000	2.000	0
Sum velferd	2.000	2.000	0
2-0830-2 Demokrati- og medborgarpolitikk	1.500	2.000	1.800
Sum Nærområdeprogrammet	1.500	2.000	1.800
SUM BARN & UNGE SATSINGER I NMR	63.296	72.850	61.003

Forskningsindsatser

Nordisk Ministerråds forsknings- og udviklingssamarbejde (FoU) skal bidrage til at stimulere og udbygge det nordiske samarbejde, synliggøre de nordiske prioriteringer og øge kvaliteten og relevansen i samarbejdet. Det nordiske forsknings og udviklingssamarbejde har et meget begrænset budget på under 1% af de samlede nationale forskningsmidler i Norden. Ministerrådets forskningsindsatser må derfor samordnes og koordineres med nationale prioriteringer.

Det nordiske FoU-samarbejde skal overordnet bidrage til at:

- styrke den nordiske kulturelle identitet, udvikle nordisk samfundsstruktur samt medvirke til en miljøvenlig og bæredygtig samfundsudvikling.
- udnytte særlige nordiske forudsætninger som geografisk nærhed, næringslivets og forskersamfundets styrke og kompetence samt nordisk værdifællesskab som afspejles i Nordens særlige sproglige, kulturelle, historiske og geografiske præg
- skabe nordisk merværdi i tilknytning til nationale indsatsområder der indgår i nationale prioriteringer
- opbygge et konkurrencedygtigt, innovativt og bæredygtigt næringsliv

Nordisk Ministerråds FoU indsats fordeler sig på tre typer af virksomhed:

- tidsbegrænsede forskningsprogrammer
- nordiske forskningsinstitutioner
- fonde og stipendieordninger

Nordisk Forskningspolitisk råd (FPR) har ansvar for at rådgive om og initiere nye ideer til forskningssamarbejde. Retningslinier for arbejdet er givet i Nordisk forskningspolitisk strategi, der blev vedtaget i 1999.

Forskningsprogrammer

De nordiske forskningsprogrammer iværksættes på højt prioriterede områder, hvor de nordiske lande har speciel ekspertise og interesse.

De nordiske forskningsprogrammer skal bidrage til at:

- fremme dannelse af netværk og forskermobilitet
- mobilisere nationale midler til medfinansiering af nordiske satsninger
- fremme arbejdsdeling og specialisering i Norden
- fremme nordisk deltagelse i europæisk og internationalt FoU samarbejde

Der foreslås et samlet budget for forskningsprogrammerne på 24,8 MDKK i 2001. Dette omfatter opstart af 2 nye forskningsprogrammer:

- Forskningsprogram om Oceanografi
- Forskningsprogram om Sikkerhetspolitik

Forskningsprogrammer 1998-2005

Forskning sprogr.	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Norden og Europa	6947	10093	5936					
Nettverk for Folkloristik	2193	2000	1067	1067				
Arktisk forskning	6120	500	6120	6120	6120	5610		
Velferdsforskning		1637	4476	4976	8000	8000	8000	
Kjønn og vold			3570	3570	3570	3570	3570	
Språk-teknologi			3570	5070	5070	5070	5070	
Epidemiologi					3500	7000	7000	7000
Sikkerhetsforskning				1500	1500	1500		
Oceano-grafi				2500	2500	2500	2500	2500
Nye programmer					740	1750	8860	25500
Total	15260	14230	24739	24803	31000	35000	35000	35000

Oversikt over igangværende og foreslåtte forskningsprogrammer for perioden 1998-2005 i TDKK i løpende priser for 1998-00 og 2000-priser for perioden 2001-05. Planleggingsrammene for 2002-2005 er utarbeidet under forutsetning av at NMR's budsjetttramme for 2001 videreføres i de kommende år.

Forskningsinstitusjoner

De nordiske forskningsinstitusjoner er høyt spesialisert på områder, hvor de nordiske lande har set en fordel i at samarbejde om én institusjon. Af Ministerrådets 34 institusjoner anvender 14 institusjoner mere end 50% af budgettet på forskning og innovation, mens yderligere 6 institusjoner anvender mellem 10 og 50 % af budgettet på forskning.

I løbet af de seneste ti år er den nordiske FoU indsatsen reduceret fra at udgøre 43% af Nordisk Ministerråds budget i 1988 til dagens niveau på 35% i 1999.

Forskningsandelen i NMR 1988-1999

Budgetår	1988	1990	1994	1996	1997	1998	1999
Estimeret forskningsandel af NMRs budget	248	247	230	243	218	254	254
NMRs samlede budget	573	601	651	707	687	717	732
% andel forskning	43 %	41 %	35 %	34 %	30 %	36%	35%

Forskningsfinansiering (FoU) over Nordisk Ministerråds ordinære budget i udvalgte år i perioden 1988-1999 (MDKK, i løpende priser).

Budgetens fördelning på de tre pelarna

(Det vises til diagrammene på side 854 og 855)

Samarbeid innen Norden

Til det indre nordiske samarbejde forventes i 2001 anvendt omkring 75 % af Nordisk Ministerråds budget. Såvel forholdsmæssigt som i absolutte tal er der tale om en mindre stigning i forhold til den forventede fordeling i år 2000.

Som året før dækker den samlede fordeling over en række modsat rettede bevægelser, som for de flestes vedkommende er så begrænsede, at de ikke kan siges at afspejle en omprioritering.

Bevægelsen konstateres mere tydeligt i de nye tiltag, der indgår som vigtige elementer i den foreslåede, begrænsede udvidelse af budgettet. Blandt disse kan nævnes "Norden i Fokus" – informationscentrene i Oslo, Stockholm og København, Holdbart Norden samt finansieringen af servicetelefonen "Hallo Norden".

På uddannelses- og forskningsområdet har ikke mindst udviklingen af udvekslingsprogrammet "NORDPLUS-mini" og nye forskningsprogrammer – f.eks. den vestnordiske oceanklimaforskning, bidraget til forskyningen i retning af en forøgelse.

Samarbeid med Nordens nærområder

Enligt budgetforslaget kommer cirka 132 MDKK att användas till samarbete med närområdena.. Detta betyder att den totala allokeringen av medel till närområdessamarbetet minskar med cirka 13,5 MDKK jämfört med budget för 2000.

Själva närområdesprogrammet växer något i volym och har en budget på 67 708 TDKK. Inom den speciella närområdsbudgeten kommer varken fördelningen mellan de olika temaområdena eller verksamhetskategorierna att nämnvärt förändras.

När det gäller närområdesinsatser inom ramen av sektorernas ordinarie budgetmedel, kommer de största förändringarna att ske inom utbildning och forskning och näringssektorn. Dessa sektors insatser förminskar sammanlagt med cirka 11 MDKK.

Under 2000 pågår en revidering av Ministerrådets samarbete med närområdena. Revideringen riktar sig bland annat till samarbetets målsättningar, centrala temaområden och instrument. Revideringen räknas att eventuellt få större konsekvenser först under 2002. I närområdesbudgeten för 2001 ingår dock budgetmedel för nya initiativ i syfte att kunna öppna för nya teman och aktiviteter, som aktualiseras under revideringen.

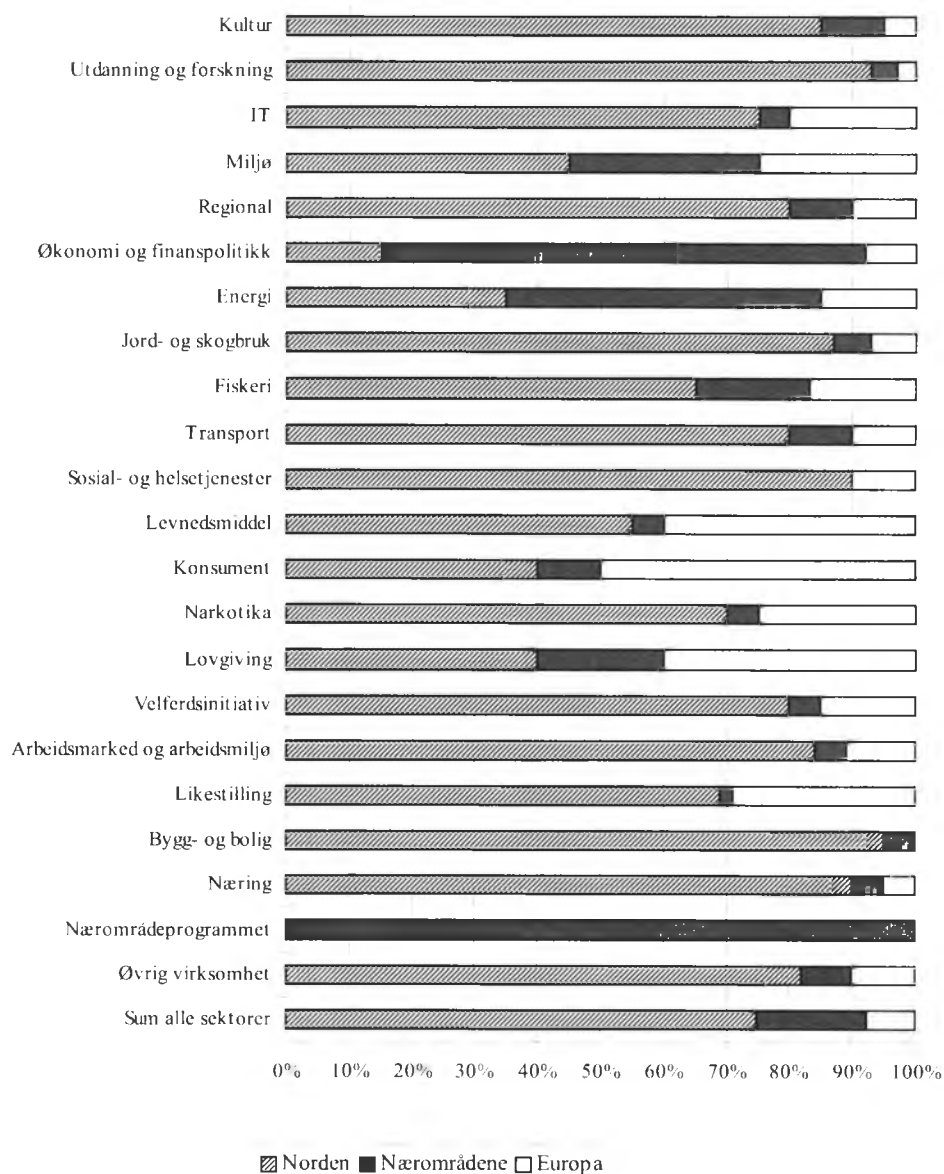
Samarbeid rettet mot Europa

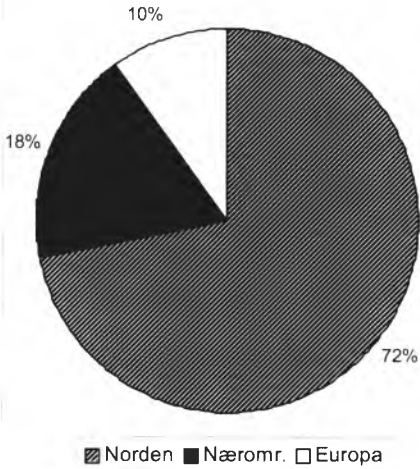
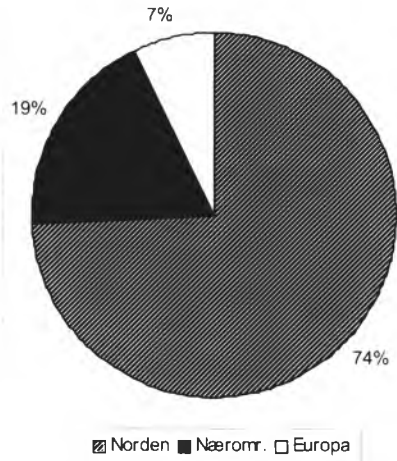
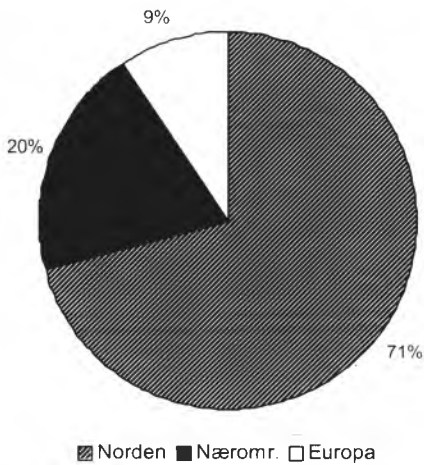
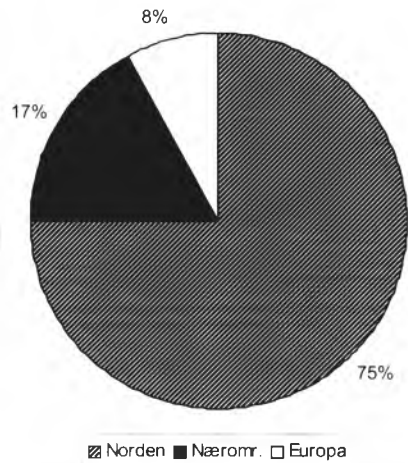
Initiativ til iværksættelse af konkrete projekter i relation til Europa/EU/EØS tages på en række sektorer hvor nordisk samråd, informationsudveksling og fælles aktiviteter er særligt prioriteret. Finansieringen prioriteres i sektorernes eget budget for frie disponible midler i henhold til prioriteringer lagt i sektorernes handlingsplaner, samarbejdsprogrammer, formandskabet og i relation til Nordisk Råds rekommandationer.

For budgetåret 2001 ventes 7,7 % anvendt på EU/EØS-aktiviteter. Dette skal ses i lys af resultat fra resultatmæssig søjlefordeling for 1999 der viser, at Ministerrådet i sine aktiviteter har disponeret 7% af budgetmidlerne til aktiviteter direkte relaterede til EU/EØS-samarbejdet. Den budgetmæssige disponering reflekterer den politiske karakter af det nordiske samarbejde omkring EU/EØS-søjlen, hvor samråd og informationsudveksling i højere grad præger det uformelle aspekt af det nordiske samarbejde end samarbejdet på henholdsvis Norden- og Nærområdes-søjlen.

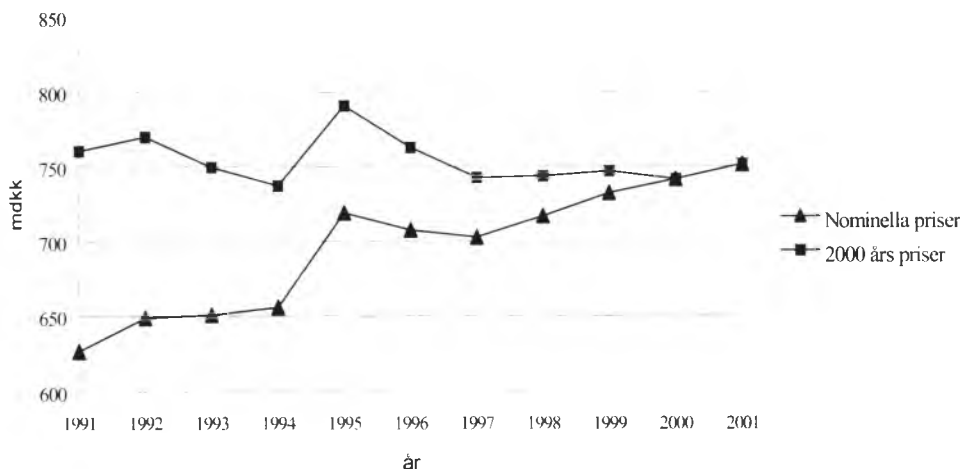
Af de budgetterede midler i 2001 skal særligt fremhæves levnedsmiddels-, justits-, narkotika-, miljø-, og IT-sektorerne som områder hvor der budgetteres med konkrete indsatser. Således forventer konsumentsektoren af afsætte 50% af sine generelle budgetmidler til EU/EØS-samarbejdet samt lovgivnings- og levnedsmiddelssektorerne 40%. Miljøsektoren der i 1999 havde anvendt 11% af sine midler budgetterer med 25% i 2001. I modsætning hertil står bl.a. kultur-, byggeri og bolig- samt uddannelses-sektorerne der ikke budgetterer med mere end max 5% for EU/EØS-aktiviteter.

Budsjett 2001 fordelt sektorvis på søylene

Søylefordeling 1998-2001**Resultat 1998 - Søylefordelt****Resultat 1999 - Søylefordelt****Budsjett 2000 - Søylefordelt****Budsjett 2001 - Søylefordelt**

Budgetens utveckling under 1991 – 2001

Verksamhetens överskott

tDKK	1996	1997	1998**	1999	2000	2001
Överskott *	5.900	2.500	1.689	3.616	1.399	
därav: tillbaka till länderna	2.000	0	1.689	3.616	1.399	
till MR:s disposition	3.900	2.500	0	0	0	0
Budget	707.474	702.636	716.931	732.308	741.512	751.512
Till NMR:s rådgighet	711.374	705.136	716.931	732.308	741.512	751.512

*) Överskuddet stammer fra siste kjente regnskap innen budsjettåret. Dvs. for 1996 er det overskuddet fra 1994 osv. Fom. 1998 er dette imidlertid endret slik at overskuddet dette år stammer fra foregående år dvs. 1997. Dette skjedde i forbindelse med at økonomireglementet i 1998 ble endret slik at overskudd alltid betales tilbake til landene.

**) Et underskud på 2.314 TDKK fra 1996 blev dækket ind i 1997 ved tilbagebetalinger fra nedlagte institutioner.

Verksamhetens överskott har successivt minskat från 1994. Anledningen är framför allt de minskade ränteintäkterna. Överskottet defineras i detta sammanhang som differansen mellan budgeterade intäkter och faktiska intäkter.

Budgetens inkomster

Nordiska ministerrådets verksamhet finansieras till den helt övervägande delen av direkta bidrag från länderna, som inbetalas enligt en särskild fördelningsnyckel. Fördelningsnyckeln beräknas på basis av respektive lands andel av den samlade bruttonationalinkomsten till faktorpris i Norden för de två senast kända åren, nämligen 1997 och 1998.

INKOMSTER TDKK	Budget 1999	Fördelnings nyckel 1999	Budget 2000	Fördelnings nyckel 2000	Budget 2001	Fördelnings nyckel 2001
Avgift på lön	8.451		7.000		7.000	
Ränteintäkter	9.396		7.000		8.000	
Övriga inkomster/ (ev. förluster)	1.853		800		800	
Ländernas bidrag	714.008		726.712		735.712	***
Härav:						
- Danmark	182.072	25,5 %	181.678	25,0 %	178.778	24,3 %
- Finland	126.379	17,7 %	129.355	17,8 %	134.635	18,3 %
- Island	7.140	1,0 %	7.267	1,0 %	8.093	1,1 %
- Norge	154.940	21,7 %	163.510	22,5 %	161.857	22,0 %
- Sverige	243.477	34,1 %	244.902	33,7 %	252.349	34,3 %
Summa:	733.707	100,0%	741.512	100,0%	751.512	
- överskudd	**1.399					
netto inntekt	732.308					

*När det gjelder landenes bidrag, er regnskapstallene gjengitt eksklusiv betalingsordningen for høyere utdanning jfr. de 2 tabellene under "Beta-lingsordningen for høyere utdanning".

**Tilbakebetales til landene etter fordelingsnøkkelen, i det påfølgende år

***I 2001 vil Ministerrådet kun rekvirere 725.712 fra landene fordi Mini-sterrådets likviditetsbeholdning skal reduseres. Ministerrådet kommer til å ha 10 MDKK til gode hos landene.

Kommentar:

Avgift på lön, avser den avgiftspliktiga lönesumman för de anställda vid sekretariatet.

Ränteintäkter

Det är budgeterat med en ränteintäkt på 8 MDKK, som är beräknad utifrån en förväntad genomsnittlig placeringsränta på 3,2 % under 2001 och en genomsnittlig likviditet under året på 250 MDKK.

Övriga inkomster

Under denna inkomstpost redovisas återbetalningar av projektmedel från olika förvaltningsorgan och ej disponerade medel från tidigare år hos institutionerna.

Betalningsordningen for högre utbildning

Avtalet om en överenskommelse om tilgjeng til högre utbildning påverkar ländernas betalningar till den nordiska budgeten genom att själva betalningsordningen och betalningarna hanteras via ministerrådets budget. Betalningsordningen gäller Sverige, Finland, Norge och Danmark. Island, Gr nland, Färöarna och Åland står utanför betalningsordningen. Uppgifterna om antalet studenter har hämtats från ASIN-databasen och sedan inlämnats av arbetsgruppen for betalningsordningen. Ländernas ömsesidiga betalningar har beaktats i de slutliga bidragen och påverkar bara den interna fördelningen mellan länderna (Danmark, Finland, Norge och Sverige).

 verenskomsten om högre utbildning beslutades 1999 att forsätta i ytterligare 2  r fram till 31.12.01

Betalningsordningen, TDKK	Regnskab 1999	Budget 2000	Budget 2001
Danmark	-16.071	-21.665	-24.998
Finland	13.183	15.098	14.372
Island	0	0	0
Norge	21.599	23.249	21.945
Sverige	-18.711	-16.682	-11.319
Summa:	0	0	0

  betale inklusive betalningsordningen og reduksjon av likviditeten
Ländernas inbetalningar till Nordiska Ministerrådet efter att betalningsordningen  r inräknad  r följande:

� betale inkl. betalningsordningen og reduksjon av likviditeten TDKK	Regnskab 1999	Budget 2000	Budget 2001
Danmark	166.001	160.013	151.351
Finland	139.563	144.453	147.177
Island	7.140	7.267	7.983
Norge	176.538	186.759	181.602
Sverige	224.766	228.220	237.599
Summa:	714.008	726.712	*725.712

* 10 MDKK av landenes bidrag finansieres ved å redusere Ministerrådets likviditet med et tilsvarende beløp. De 10 MDKK skal ikke innbetales fra landene i 2001, men vil fremgå som en fordring på det respektive land i samsvar med fordelingsnøkkelen for 2001 i Ministerrådets regnskap.

Sammenstilling av budsjett 2001 og 2000

	Budsjett 2001	Budsjett 2000	Differanse	
			+/-	%
Kultur-, utdannelse og forskningspolitikk samt IT	332.051	336.488	-4.437	-1,3%
Kultursamarbeidet	142.315	144.358	-2.043	-1,4%
Utbildning og forskning	188.716	191.110	-2.394	-1,3%
IT-ministerråd	1.020	1.020	0	0,0%
Miljø-, resourcepolitikk og nærrområderne	182.442	182.061	381	0,2%
Miljø	37.378	39.392	-2.014	-5,1%
Regionalpolitikk	27.246	29.130	-1.884	-6,5%
Ekonomi	12.602	11.102	1.500	13,5%
Energi	6.120	6.120	0	0,0%
Jord- og skogsbruk	23.199	22.156	1.043	4,7%
Fiskeri	7.189	7.189	0	0,0%
Transport	1.000	264	736	278,8%
Nærrområderne	67.708	66.708	1.000	1,5%
Vælfærds- og erhvervspolitikk	141.281	142.521	-1.240	-0,9%
Social- og helsevesen	34.218	34.218	0	0,0%
Levnedsmidler	5.210	5.210	0	0,0%
Konsument	8.501	8.501	0	0,0%
Narkotikasamarbeide	1.136	1.136	0	0,0%
Lagstiftning	1.075	1.275	-200	-15,7%
Vælfærdsinitiativ	4.976	5.090	-114	-2,2%
Arbetsmarknad og -miljø	13.085	13.185	-100	-0,8%
Jæmställdhet	7.377	7.377	0	0,0%
Bygg- og bolig	834	834	0	0,0%
Næring	64.869	65.695	-826	-1,3%
Øvrig virksomhet	95.738	80.442	15.296	19,0%
Totalt	751.512	741.512	10.000	1,3%

Budsjettets fordeling på institusjoner og prosjekter 2001 og 2000

2000-priser	2001	Andel	2000	Andel
	TDKK	%	TDKK	%
Kultur, utdanning og forskning	332.051	44,2%	336.488	45,4%
Prosjekter, programmer og generelle støtteordninger	235.967	71,1%	232.833	69,2%
Institusjoner	96.084	28,9%	103.655	30,8%
Miljø og ressurser	182.442	24,3%	182.061	24,6%
Prosjekter, programmer og generelle støtteordninger	136.341	74,7%	135.416	74,4%
Institusjoner	46.101	25,3%	46.645	25,6%
Velfærd og erhverv	141.281	18,8%	142.521	19,2%
Prosjekter, programmer og generelle støtteordninger	40.767	28,9%	41.807	29,3%
Institusjoner	100.514	71,1%	100.714	70,7%
Øvrigt	95.738	12,7%	80.442	10,8%
Prosjekter, programmer og generelle støtteordninger	35.840	37,4%	20.544	25,5%
Institusjoner	59.898	62,6%	59.898	74,5%
I alt	751.512	100,0%	741.512	100,0%
Prosjekter, programmer og generelle støtteordninger	448.915	59,7%	430.600	58,1%
Institusjoner	302.597	40,3%	310.912	41,9%

Reduksjonen i institusjonenes andel av budsjettet i 2001 sammenlignet med 2000 skyldes i første rekke at budsjettpost 1-2256-3 Nordisk Musikkommité (NOMUS) ikke lenger kategoriseres som en institusjon. NOMUS's selvstendige sekretariat vil i løpet av 2000 avvikles og sekretariatsfunksjonene utføres i fortsettelsen av Svenska Rikskonsertene på kontrakt med Ministerrådet.

Forklaringer til budsjettstruktur og budsjettposter*Hovedinndeling:*

Budsjettets hovedinndeling er den enkelte sektor. En sektor er de aktiviteter med tilhørende budsjettposter som styres av det enkelte ministerråd. Sektoren innledes med en oppsummering av hele sektorarbeidet med fokus på politiske målsetninger, nye initiativ og endringer i forhold til foregående budsjettår. I tillegg viser oppsummeringen avslutningsvis sektorens budsjettmidler sammen med den planlagte fordelingen på de 3 søylene

Budsjettposter

De enkelte budsjettposter presenteres ensartet innholdsmessig ved hjelp av to budsjettposttyper; a) Prosjekt/støttemidler og b) Institusjoner/virksomheter som styres gjennom mål- og resultatkontrakter.

Nummerering

Hver budsjettpost har en 6 sifret nummerering. Det første sifferet angir samarbeidsområde. Tredje og fjerde siffer angir sektor og de to neste er et løpenummer innenfor sektoren. Det siste sifferet viser hvilken type budsjettpost det er ; 1 = støtteordning, 2 = prosjektmidler, 3 = institusjon eller selvstendig driftsorgan.

Spesielle rubrikker

I budsjettpostene for prosjekt/støtteordninger viser rubrikk, Disp99/Bud99, prosentvis hvor stor andel av 99-budsjettet som er disponert i løpet av 99. En disposisjon er en beslutning om å bruke penger fra en budsjettpost til et bestemt formål. Det disponerte beløpet kan utbetales til formålet i budsjett-året og i de 2 påfølgende år, og NMR har en forpliktelse overfor det angitte formålet i denne tidsperioden. En ikke-utbetalt disposisjon vil ved disposisjonstidens utløp inntektsføres i ministerrådets regnskap.

Resultatrubrikken for budsjettpostene er basert på de resultater som konkret har kommet til uttrykk i løpet av 1999. Resultatene kan på denne måten både være finansiert av 1999-midler eller tidligere års bevilgninger.

I budsjettpostene for institusjoner/virksomheter styrt ved mål- og resultat kontrakt viser rubrikken, NMR fin. 99, prosentvis andelen av institusjonens totale inntekter i 1999 som ble finansiert av NMR (fra regnskapet). Finansieringen fra NMR omfatter både basisbevilgning og eventuelle prosjektmidler.

Overføring og sammenlegging av budsjettposter

Sammenlignet med budsjettet for 2000 er det noen enkeltstående budsjettposter som er overført og lagt sammen med andre budsjettposter. Nedenforstående tabell viser hvilke budsjettposter dette gjelder, og til hvilken budsjettpost overføringen har skjedd. Den siste kolonnen viser endringen i den "nye" samlede budsjettposten, dvs nettovirkningen av sammenleggingen, i forhold til budsjettpostenes størrelse i 2000-budsjettet.

BUDSJETTPOST		SAMMENLAGT TIL BUDSJETTPOST		Endring TDKK i 2000- priser
1-2204-2	Dispositionsmedel-Kultur	1-2203-2	Strategiske kultursatsinger	1.559
1-2244-1	Særskilte aktiviteter på kunstområdet			
1-2298-2	Indsatser mod fremmedfjenthighed			

Tabell med alle budsjettposter

2000-PRISER TDKK		Budsjett 2001	Budsjett 2000	DIFFERANSE	
				+/-	%
Kultur-, uddannelse og forskningspolitik samt IT-samarbejdet		332.051	336.488	-4.437	-1,3%
Kultursamarbejdet		142.315	144.358	-2.043	-1,4%
	Generelle kulturinnsatser	32.610	28.660	3.950	13,8%
1-2203-2	Strategiske kultursatsinger	7.161	0	7.161	
1-2204-2	Dispositionsmedel-Kultur	0	3.211	-3.211	-100%
1-2205-1	Nordisk kulturfond	25.449	25.449	0	0,0%
Barn och unga		12.413	13.961	-1.548	-11,1%
<i>Projektmedel och generella stödordningar</i>		<i>12.413</i>	<i>13.961</i>	<i>-1.548</i>	<i>-11,1%</i>
1-2210-2	Nordiskt idrottssamarbete	1.348	1.148	200	17,4%
1-2212-2	Nordiska ungdomskommittén	5.414	5.728	-314	-5,5%
1-2214-2	Ledningsgrupp för nord. barn- och ungdomskultur	5.651	6.042	-391	-6,5%
1-2216-2	Årtusende med barn och unga	0	1.043	-1.043	-100%
Film och media		31.299	31.662	-363	-1,1%
<i>Projektmedel och generella stödordningar</i>		<i>26.680</i>	<i>27.043</i>	<i>-363</i>	<i>-1,3%</i>
1-2220-2	Styrgruppen for kultur- og massemediesamarbeid	3.171	3.322	-151	-4,5%
1-2222-1	Nordisk Film- og TV-fond	19.477	19.477	0	0,0%
1-2224-2	Prioriterade insatser i nord. film- och mediasamarb.	4.032	4.244	-212	-5,0%
1-2226-2	Uppbyggnad av ett produktions företag	0	0		
<i>Institutioner</i>		<i>4.619</i>	<i>4.619</i>	<i>0</i>	<i>0,0%</i>
1-2228-3	NORDICOM	1.518	1.518	0	0,0%
1-2229-3	Nordisk Journalistcenter (NJC)	3.101	3.101	0	0,0%
Konstnämnden		36.656	38.496	-1.840	-4,8%
<i>Projektmedel och generella stödordningar</i>		<i>20.647</i>	<i>21.918</i>	<i>-1.271</i>	<i>-5,8%</i>
1-2230-2	Nordisk litteratur och biblioteks- kommitté (NORDBOK)	6.610	6.888	-278	-4,0%
1-2233-2	Nordisk konst- och konstindustrikomitté (NKKK)	0	0	-	-

2000-PRISER TDKK

		Budsjett 2001	Budsjett 2000	DIFFERANSE	
				+/-	%
1-2234-2	Samisk samarbeid	3.817	3.817	0	0,0%
1-2238-1	Sleipnir	2.503	2.609	-106	-4,1%
1-2239-2	Den nordiska kulturarv	1.503	1.566	-63	-4,0%
1-2242-2	Kultur och IT-området	0	0		
1-2244-1	Särskilda aktiviteter på konstområdet	0	795	-795	-100%
1-2246-2	Skandinavisk förenings Konstnärskollegium i Rom	775	653	122	18,7%
1-2248-2	Ett läsande Norden	0	0	-	-
1-2256-3	Nordisk Musikkommitté (NOMUS)	5.439	5.590	-151	-2,7%
	<i>Institutioner</i>	16.009	16.578	-569	-3,4%
1-2255-3	Teater och Dans i Norden	6.559	6.796	-237	-3,5%
1-2257-3	Nordiskt Kunstnercentrum (Dalsåsen)	1.401	1.401	0	0,0%
1-2258-3	Nordiskt Institut för Samtidskonst	8.049	8.381	-332	-4,0%
	Nordiska kulturhus (institutioner)	21.876	22.288	-412	-1,8%
1-2270-3	Nordens hus i Reykjavik	5.713	5.766	-53	-0,9%
1-2272-3	Nordens hus på Färöarna	9.381	9.607	-226	-2,4%
1-2274-3	Nordens institut på Åland	1.591	1.639	-48	-2,9%
1-2277-3	Nordens institut på Grönland (NAPA)	4.148	4.233	-85	-2,0%
1-2279-2	Vedlikehold kulturhusene	1.043	1.043	0	0,0%
	Andra kultursatsningar	7.461	9.291	-1.830	-19,7%
	<i>Projektmedel och generella stöddordningar</i>	7.461	9.291	-1.830	-19,7%
1-2296-2	Nordiska kulturprojekt i utlandet	6.514	6.514	0	0,0%
1-2298-2	Indsatser mod fremmedfjenthed	0	1.596	-1.596	-100%
1-2299-2	Sessionsländernas kulturprogram	0	204	-204	-100%
1-2545-1	Norden-undervisning i utlandet	947	977	-30	-3,1%
	Utdanning og forskning	188.716	191.110	-2.394	-1,3%
	Generelle uddannels- og forskningsinnsatser	1.938	1.938	0	0,0%
1-2505-2	Dispositionsmedel-Utbildning och forskning	1.938	1.938	0	0,0%

2000-PRISER TDKK		Budsjett	Budsjett	DIFFERANSE	
		2001	2000	+/-	%
Utbildningssamarbete		90.211	85.902	4.309	5,0%
Skolsamarbete		21.413	19.013	2.400	12,6%
<i>Projektmedel och generella stödordningar</i>		21.413	19.013	2.400	12,6%
1-2510-1	Nordiskt skolsamarbete (NSS)	5.311	4.911	400	8,1%
1-2512-1	NORDPLUS- junior	9.180	9.180	0	0,0%
1-2514-1	Elevudveksling Vestnorden	1.671	1.671	0	0,0%
1-2516-1	Nordplus mini (pilotprojekt)	5.251	3.251	2.000	61,5%
Folkeopplysning og voksenopplæring		16.446	15.647	799	5,1%
<i>Projektmedel och generella stödordningar</i>		10.297	9.498	799	8,4%
1-2520-2	Styr.gruppen for folkeoppl. og voksenopplæring	3.349	2.550	799	31,3%
1-2522-1	Støtteordning for nordisk folkeoppl. og voksenopplæring	6.948	6.948	0	0,0%
<i>Institutioner</i>		6.149	6.149	0	0,0%
1-2524-3	Nordens Folklige Akademi (NFA)	6.149	6.149	0	0,0%
Högre utbildning		33.370	32.370	1.000	3,1%
<i>Projektmedel och generella stödordningar</i>		33.370	32.370	1.000	3,1%
1-2530-2	Ledn.gruppen för högre utbildning-HÖGUT	1.043	1.043	0	0,0%
1-2532-1	NORDPLUS	31.284	30.284	1.000	3,3%
1-2534-2	Bidrag till Nordisk Sommaruniversitet (NSU)	1.043	1.043	0	0,0%
Språkligt samarbete		14.943	14.833	110	0,7%
<i>Projektmedel och generella stödordningar</i>		10.002	9.892	110	1,1%
1-2540-2	Stöd till nordiska språknämnder	1.899	1.899	0	0,0%
1-2542-2	Nordiska kurser i språk och litteratur (NORDKURS)	1.952	1.842	110	6,0%
1-2543-1	Språkligt samarbete i Norden (NORDMÅL)	6.151	6.151	0	0,0%
<i>Institutioner</i>		4.941	4.941	0	0,0%
1-2548-3	Nordens institut i Finland	4.941	4.941	0	0,0%

			+/-	%	
	Generella prog. alla nivåer IT	4.039	4.039	0	0,0%
1-2550-2	Ministerrådets (MR-U) IT-policygrupp	510	510	0	0,0%
1-2552-2	Informasjonsteknologi og data- pedagogikk i undervisningen	3.060	3.060	0	0,0%
1-2554-2	Udviklingsprosjektet NORDU- net2	469	469	0	0,0%
	Forskningssamarbete	96.567	103.270	-6.703	-6,5%
	<i>Prosjektmedel och generella stö- dordningar</i>	<i>51.633</i>	<i>57.336</i>	<i>-5.703</i>	<i>-9,9%</i>
1-3110-2	Nordiska forskningspolitiska rådet (FPR)	761	761	0	0,0%
1-3115-1	Nordisk forskerutdannings- akademi (NorFA)	34.217	34.962	-745	-2,1%
1-3120-2	Forskningsprogrammet Norden och Europa	0	5.936	-5.936	-100%
1-3125-2	Nordisk netværk for folkloristik	1.067	1.067	0	0,0%
1-3130-2	Nordisk arktisk forskningspro- gram	6.120	6.120	0	0,0%
1-3131-2	Nordisk forskningsprogram om køn och våld (tidigare sexualiserat våld)	3.570	3.570	0	0,0%
1-3132-2	Nordisk forskningsprogram om språkteknologi	5.070	3.570	1.500	42,0%
1-3135-2	Implementering av forsknings- strategi	0	522	-522	-100%
1-3140-2	Nordisk komité for Bioetikk <i>Institutioner</i>	828	828	0	0,0%
1-3180-3	Nordisk Institut for Teoretisk Fysik (NORDITA)	44.934	45.934	-1.000	-2,2%
1-3181-3	Nordiska Institutet for Sjørett (NIFS)	17.764	17.464	300	1,7%
1-3182-3	Nordisk Institutt for Asiastudier (NIAS)	2.516	2.516	0	0,0%
1-3183-3	Nordisk samarbeidsorgan for vetenskaplig informasjon	6.646	7.946	-1.300	-16,4%
1-3184-3	Nordisk vulkanologisk institut (NORDVULK)	5.174	5.174	0	0,0%
1-3185-3	Nordisk Samisk Institutt (NSI)	6.856	6.856	0	0,0%
		5.978	5.978	0	0,0%

2000-PRISER TDKK		Budsjett 2001	Budsjett 2000	DIFFERANSE	
				+/-	%
	IT-ministerråd	1.020	1.020	0	0,0%
1-3410-2	Projektmedler-IT-samarbete	1.020	1.020	0	0,0%
	Miljø-, ressurspolitikk og nærområdene	182.442	182.061	381	0,2%
	Nærområderne	67.708	66.708	1.000	1,5%
2-0810-3	Informations- og kontakt- verksamhet	11.730	11.730	0	0,0%
2-0820-1	Stipendieprogrammet for Baltikum og Russland	15.402	15.402	0	0,0%
2-0825-2	Nya nærområde-initiativ <i>Projektmedel</i>	1.020 39.556	1.020 38.556	0 1.000	0,0% 2,6%
2-0830-2	Demokrati og medborgarpolitikk	13.668	13.668	0	0,0%
2-0840-2	Kulturførmedling	4.400	4.080	320	7,8%
2-0850-2	Marknadsekonomi	8.344	7.344	1.000	13,6%
2-0860-2	Bærkraftig resurshushållning	10.508	10.828	-320	-3,0%
2-0870-2	Arktisk samarbeide	2.636	2.636	0	0,0%
	Energi	6.120	6.120	0	0,0%
2-3210-2	Projektmedel - Energi	5.100	5.100	0	0,0%
2-3220-2	Nordisk Energiforskning (Nefp)	1.020	1.020	0	0,0%
	Miljø	37.378	39.392	-2.014	-5,1%
2-3310-2	Projektmedel - Miljø	32.057	33.357	-1.300	-3,9%
2-3320-2	NEFCOs miljøudviklingsfond	5.321	5.321	0	0,0%
2-3330-2	Nordisk resurseffektivisering, Faktor 4/10	0	306	-306	-100%
2-3340-2	Miljøkvalitetsmål	0	408	-408	-100%
	Ekonomi och finanspolitikk	12.602	11.102	1.500	13,5%
2-5210-2	Projektmedel- Ekonomi och finanspolitikk	1.520	1.020	500	49,0%
2-5280-3	Nordiska Projektexportfonden (NOPEF)	11.082	10.082	1.000	9,9%
	Regionalpolitikk	27.246	29.130	-1.884	-6,5%
2-6110-2	Projektmedel - Regionalpolitikk <i>Institutioner</i>	17.496 9.750	19.380 9.750	-1.884 0	-9,7% 0,0%
2-6180-3	Nordisk Center för regional utveckling och planering (NORDREGIO)	9.750	9.750	0	0,0%
	Transport	1.000	264	736	278,8%
2-6210-2	Projektmedel - Transport	1.000	264	736	278,8%

2000-PRISER TDKK		Budsjett 2001	Budsjett 2000	DIFFERANSE	
				+/-	%
	Jord- og skogsbruk	23.199	22.156	1.043	4,7%
	<i>Projektmedel</i>	9.660	8.093	1.567	19,4%
2-6510-2	Prosjektmedel- Jord- og skogsbruk	4.597	5.951	-1.354	-22,8%
2-6520-2	Nordiskt kontaktorgan för jordbruksforskning (NKJ)	1.043	-	1.043	-
2-6530-2	Nordisk handlingsplan om livsmedelssäkerhet	1.020	1.020	0	0,0%
2-6540-2	Nordisk genbank för husdjur	3.000	1.122	1.878	167,4%
	<i>Institutioner</i>	13.539	14.063	-524	-3,7%
2-6580-3	Nordiska Genbanken (NGB)	8.200	8.724	-524	-6,0%
2-6581-3	Samnordisk skogsforskning (SNS)	5.339	5.339	0	0,0%
	Fiskeri	7.189	7.189	0	0,0%
2-6610-2	Projektmedel - Fiskeri	7.189	7.189	0	0,0%
	Velferd- og næringspolitikk	141.281	142.521	-1.240	-0,9%
	Arbetsmarknad og -miljø	13.085	13.185	-100	-0,8%
	<i>Projektmedel</i>	10.481	10.581	-100	-0,9%
3-4110-2	Prosjektmedel – Arbetsmarknad og miljø	6.564	6.407	157	2,5%
3-4120-2	Nordjobb	2.717	2.817	-100	-3,5%
3-4130-2	Informasjonsprosjektet	1.200	1.357	-157	-11,6%
	<i>Institutioner</i>	2.604	2.604	0	0,0%
3-4180-3	Institut for vidareutb.inom arbeidsmiljø (NIVA)	2.604	2.604	0	0,0%
	Social- og helsevård	34.218	34.218	0	0,0%
	<i>Projektmedel</i>	4.799	4.799	0	0,0%
3-4320-2	Nordiska Handikappolitiska Rådet (NHR)	918	918	0	0,0%
3-4330-2	Støtteordning for tegnspråktolkning	0	0	-	-
	<i>Institutioner</i>	29.419	29.419	0	0,0%
3-4380-3	Nordiska Läkemedelsnämnden (NLN)	2.951	2.951	0	0,0%
3-4381-3	Nordiska Helsevårdshøgskolan (NHV) *	32.138	32.138	0	0,0%

* NHV's virksomhet finansieres direkte fra landene og belaster ikke sektorbudsjettet for Social- og helsevård.

2000-PRISER TDKK		Budsjett 2001	Budsjett 2000	DIFFERANSE	
				+/-	%
3-4382-3	Institut for odontologisk materialprøvning (NIOM)	8.491	8.491	0	0,0%
3-4383-3	Nord. nämnden för alkohol- och drogforsk. (NAD)	2.534	2.534	0	0,0%
3-4384-3	Nord. samarbetsorgan för handikappfrågor (NSH)	7.419	7.419	0	0,0%
3-4385-3	Uddannelsescenter for dövblindepersonale (NUD)	6.723	6.723	0	0,0%
3-4386-3	Nord. utbild.program för social service (NOPUS)	1.301	1.301	0	0,0%
	Jämställdhet	7.377	7.377	0	0,0%
3-4410-2	Projektmedel - Jämställdhet <i>Institutioner</i>	2.735 4.642	2.735 4.642	0 0	0,0% 0,0%
3-4480-3	Nordiskt institutt for kvinde og kønsforsk. (NIKK)	4.642	4.642	0	0,0%
	Narkotikasamarbejde	1.136	1.136	0	0,0%
3-4510-2	Projektmedel - Narkotikasamarbejde	1.136	1.136	0	0,0%
	Välfärdsinitiativ	4.976	5.090	-114	-2,2%
3-4610-2	Projektmedel - Välfärdsinitiativ	0	614	-614	-100%
3-4620-2	Välfärdsforskning	4.976	4.476	500	11,2%
	Näring	64.869	65.695	-826	-1,3%
3-5110-2	Projektmedel - Näring	1.020	1.020	0	0,0%
3-5120-2	IT-samarbete mellan små och medelstora företag <i>Institutioner</i>	0 63.849	626 64.049	-626 -200	- -0,3%
3-5180-3	Nordisk Industrifond	52.404	52.604	-200	-0,4%
3-5181-3	Nordtest	11.445	11.445	0	0,0%
	Bygg- og bolig	834	834	0	0,0%
3-5310-2	Projektmedel - Bygg och Bolig	834	834	0	0,0%
	Konsument	8.501	8.501	0	0,0%
3-6710-2	Projektmedel - Konsument	6.372	6.372	0	0,0%
3-6720-2	SVANEN - Nordisk miljömärkning	2.129	2.129	0	0,0%
	Levnedsmidler	5.210	5.210	0	0,0%
3-6810-2	Projektmedel - Levnedsmidler	5.210	5.210	0	0,0%
	Lagstiftning	1.075	1.275	-200	-15,7%
3-7110-2	Projektmedel - Lagstiftning	1.075	1.275	-200	-15,7%

2000-PRISER TDKK		Budsjett	Budsjett	DIFFERANSE	
		2001	2000	+/-	%
	Øvrig virksomhet	95.738	80.442	15.296	19,0%
4-0180-3	Ministerrådets sekretariat (NMRS)	59.898	59.898	0	0,0%
4-0410-2	Föreningarna Nordens Förbund	2.760	2.760	0	0,0%
4-0415-2	Nordens Administrativa Förbund	0	0	-	-
4-0420-2	Nordiskt Same-samarbete	0	0	-	-
4-0425-2	Bidrag för Västnorden	2.504	2.504	0	0,0%
4-0430-2	Nordiskt statistiskt samarbeite	1.563	1.563	0	0,0%
4-0435-2	Generalsekreterarens disponeringsreserv	564	564	0	0,0%
4-0445-2	Ministerrådets reserv	5.017	5.017	0	0,0%
4-0450-2	Stöd till frivillig sektorn	932	932	0	0,0%
4-0460-2	Holdbart Norden	4.000	-	-	-
4-0461-2	Nordisk Sikkerhetspolitisk Forskningsprogram	1.500	-	-	-
4-0462-2	Nordiskt forskningsprogram om Oceanografi	2.500	-	-	-
4-1010-2	Informationsverksamhet	3.519	3.519	0	0,0%
4-1020-2	Informationsverksamhet utanför Norden	1.000	1.000	0	0,0%
4-1025-2	Norden i Fokus (info.vinduene)	4.600	-	-	-
4-1030-2	Hallå Norden	1.000	-	-	-
4-1040-2	Översättning och tolkning	1.000	283	717	253,4%
4-1050-2	Tjänstemannautbyte	2.046	1.067	979	91,8%
4-8030-2	Publikationsverksamheten	1.335	1.335	0	0,0%
Totalt		751.512	741.512	10.000	1,3%

Kultursamarbeidet

I overensstemmelse med kulturministrenes gældende strategi "Nordisk kultursamarbejde ved årtusindskiftet" skal samarbejdet overordnet også for 2001 have følgende emnemæssige målsætninger: Synliggørelse af resultaterne af nordisk kunstnerisk virksomhed, både inden for Norden og i international sammenhæng. Prioritering af indsatser rettet mod børn og unge med sigte på at forstærke den nordiske samhørighed og identitet samt fremme en øget international forståelse. Medieområdet er et prioriteret område, hvor der lægges vægt på at udviklingen følges. Kulturel virksomhed som har stor gennemslagskraft i Norden og internationalt skal fremmes. Videre ønsker ministrene det nordiske kultursamarbejde forankret hos borgerne. Endelig indgår kulturens andel i arbejdet omkring fremmedfjendtlighed som en integreret del af de enkelte aktiviteter på kulturens forskellige områder.

I strategien påpeges, at strukturen for det nordiske kultursamarbejde skal muliggøre en stærkere politisk styring, koncentreret af indsatsområder og øget national forankring. Man skal være opmærksom på, at aktiviteterne har nordisk nytte og at der opnås samordningsgevinster. Yderligere er det nødvendigt at skabe fleksibilitet og bedre sammenhæng i samarbejdsformer og formindske atomiseringen af de samnordiske kultursatsninger.

Der introduceres i budgettet for 2001 en ny budgetpost "*strategiske kultursatsninger*" for at følge op på kulturstrategien. Vejledende for disponeringen af bevillingen er de kulturpolitiske prioriteringer, som defineres af kulturministrene og udformes nærmere gennem Nordisk Råds rekommandationer, ordførerprogrammet og Ministerrådets strategier. Under budgetproceduren gennemføres en dialog med kultursektorens organer, og resultatet af dialogen vil sammen med Nordisk Råds rekommandation over budgetforslaget danne grundlag for den endelige prioritering af satsningsområderne.

Midlerne tilvejebringes inden for budgetrammen gennem sammenlægning af et antal af de nuværende budgetposter og ved at opsamle en andel i størrelsesordenen 5 % fra fagorganernes frie midler, med visse undtagelser som eksempelvis midlerne til Nordisk kulturfond.

Der søges fastlagt en klar arbejdsfordeling mellem kultursektorens organer og kulturfonden, således at alle eksterne projektansøgninger behandles *enten* af Nordisk kulturfond *eller* de respektive fagorganer.

En række organer under kunstområdet analyseres og administrationen af organerne forenkles med sigte på at formindske de administrative omkostninger. Nordboks sekretariat er på baggrund af en faglig og økonomisk vurdering af indkomne tilbud placeret i Biblioteksstyrelsen (DK) for en 3-årig periode. Nomus og Teater & Dans vurderes også. Der arbejdes på at reorganisere strukturen på børne- og ungdomsområdet som

resultat af en ny tværsektoriel handlingsplan på området. Et forslag forventes at foreligge i foråret 2001.

Arbejdet med en overordnet analyse af kultursektorens fagorganer, behov og opgaver er et resultat af implementeringen af kulturhandlingsplanen og er koblet til den overordnede budgetstrukturfornyelse, som er under overvejelse i Ministerrådet.

Nordiska Kulturfonden

Intresset för att söka bidrag för nordiska kultur- och utbildningsprojekt ökar från år till år. Vid en tillbaka blick på fondens verksamhet under 1990-talet kan konstateras att såväl antalet ansökningar som det sökta beloppet kraftigt har ökat. År 1989 var antalet ansökningar totalt 670 och det sökta beloppet sammanlagt 107.7 milj. DKK. Vid en jämförelse med år 1999 framgår att antalet ansökningar har ökat till 942, samtidigt som det ansökta beloppet har nästan fördubblats.

En av anledningarna till det ökade totala antalet ansökningar under 1990-talet är sannolikt att de nationella statliga/kommunala bidragen till kultur- och föreningsverksamhet har minskat, alternativt varit oförändrade, och ersatts med mer specifika projektbidrag. Den nya finansieringsformen för kultur- och föreningslivet medför därför att de nu i högre utsträckning mer aktivt måste söka olika projektbidrag för olika aktiviteter. Detta medför därför sannolikt också att antalet ansökningar till Nordiska Kulturfonden kommer fortsätta att öka i inledningen av 2000-talet.

Børn og unge

Handlingsplanen for nordisk børne- og ungdomskultursamarbejde 1996-2000, "Et kommende Norden" afsluttes i år 2000. Handlingsplanen forudsætter at arbejdet med børne- og ungdomskulturen forankres bredt i alle samarbejdsorganer inden for kulturområdet. Implementeringen af en ny tværsektoriel handlingsplan for nordisk børne- og ungdomssamarbejde i perioden 2001-2005 påbegyndes, hvor kultur indgår som et delemne. Nordisk Ungdomskomité har hovedansvaret for opfølgningen af den nye handlingsplan. Et meget omfangsrigt og vigtigt samarbejde på kulturområdet har gjort det nødvendigt at udarbejde en egen handlingsplan på børne- og ungdomskultursamarbejdet, på samme måde som på skoleområdet. Styringsgruppen for nordisk børne- og ungdomskultur har forstærket det tværsektorielle samarbejde inden for Nordisk Ministerråd, specielt med hensyn til skolesektoren, socialsektoren og andre samarbejdsorganer på kulturområdet.

De centrale begivenheder på børne- og ungdomskulturfronten er fortsat etableringen af nordiske mødepladser, hvor børn og unge samles for at præsentere egne eller andres værker for hinanden og for offentligheden. Ministerrådet vil støtte finansiering af regionale børne- og ungdomskulturprojekter med prioritering af det flerkulturelle, Nordens udkantsområder og Nærområderne.

Det nordiske idrætssamarbejde gør en stor indsats for at forbedre børn og unges muligheder for at deltage i nordiske idrætsbegivenheder. Arbejdet rettes mod børn og unge i Vestnorden, som af geografiske og økonomiske årsager har svært ved at deltage i nordiske arrangementer.

Ministerrådet satser på børne- og ungdomsforskningen ved at styrke netværksdannelsen på børnekulturforskningsområdet og gennem koordinering af ungdomsforskningen. Ministerrådet fortsætter endvidere med at støtte informationsvirksomheden og skabelsen af mødepladser på Internet gennem projektet Valhalla, Nordisk netværk for børne- og ungdomskultur, som nu er udvidet til Baltikum.

En opfølgning af handlingsplanen for børn og unge i nærområderne vil også være et prioriteret område.

Ministerrådet tager gennem Nordisk Ungdomskomites støtteordning initiativ til at de frivillige ungdomsorganisationer og -grupper inddrager Nærområderne i deres aktiviteter.

Film och Media

På medieområdet pågår stora förändringar till följd av den teknologiska utvecklingen. Tillkomsten av nya medier och distributionsformer, såsom interaktiva medier, övergång till digital teknik och konvergens av media, informationsteknik och telekommunikation, innebär förändringar för både konsumenter och medieaktörer och kommer att aktualisera ett flertal mediepolitiska frågeställningar.

Mot bakgrund av de förändringar som sker på medieområdet kommer arbetet att vara inriktat på att följa både den teknologiska och den mediepolitiska utvecklingen och ta del av de initiativ som tas på området, såväl inom Norden som i Europa. En aktiv uppföljning av EU:s dagordning för mediefrågor samt en koordinering av de nordiska ländernas arbete med aktuella frågor, bidrar till att de nordiska ländernas intressen bättre kan tillvaratas i europeiska sammanhang. En målsättning är att de nordiska länderna får ökade möjligheter att påverka medieutvecklingen och dess innehåll i sakfrågor.

Ministerrådets satsningar inriktas vidare på nordiskt samarbete på film- och TV-området. Beträffande främjandet av produktion och distribution av nordiska audiovisuella verk har ett nytt femårigt avtal för Nordisk Film- och TV-fond trätt i kraft den 01.01.2000. Ministerrådet bidrar därvid med en tredjedel av fondens sammanlagda tillskott från avtalsparterna om drygt 58 miljoner DKK.

Utvecklingen av multi/interaktiva medier är ytterligare ett prioriterat område. Stöd ges både till åtgärder med syfte att öka kunskapen på området och till enskilda projekt, varvid särskild vikt läggs vid inriktningen på barn och unga. Ministerrådets satsningar går härutöver till det mediasamarbete som tillvaratas av Nordiskt Informationscenter för Medie-och Kommunikationsforskning och Nordiskt Journalistcenter.

Konstområdet

Det överordnade målet för samarbetet inom konstområdet är att synliggöra resultaten av det konstnärliga skapandet i Norden och att öka och effektivisera förmedlingen av nordisk konst i hela Norden och att genom konstutställningar förstärka den nordiska gemenskapen och närvaron. Konsten är ett uttryck för människans kreativa förmåga och konstnärernas behov att kommunicera. Ministerrådet arbetar för att konstnärer, konsten och den nordiska publiken skall mötas. Genom detta förstärks och förnyas den nordiska identiteten.

Samtliga organ på kultursektorn har genomgått en analys av sin verksamhet som följd av implementeringen av kulturhandlingsplanen och administrationen av organen har förenklats. Målsättningen är att organen fånga de kulturpolitiska signalerna och reagerar på att fältets initiativ är i samspel och kompletterar den nationella kulturpolitiken. Styrkan i det nordiska kultursamarbetet nås genom fungerande, effektiva och små nätverk och hög kvalitetsförsäkringen inom de olika fackområdena och tvärsektorieellt. Det arbetas för en större synlighet och konkreta och större projekt. Även på konstområdet fäster man uppmärksamhet vid projekt i anknytning till barn och unga samt motverka av främmandefientlighet.

Kulturarvet omfattar förutom den fysiska kulturmiljön också de konstnärliga uttrycksformerna. Till kulturarvet räknas även arkiv och bibliotek. Ministerrådet evaluerar möjligheten att samordna det nordiska samarbetet för främjandet av området som en helhet.

De nordiske kulturhuse

De fire nordiske kulturhuse og –institutter på Grønland, Island, Færøerne og Åland har alle en mål- og resultatkontrakt gældende for 1999-2001. De satser på et øget internt samarbejde og har dannet en netværk til samproduktion af projekter med forbedret kvalitet og bedre nordiske nytte som øjemed. Målet er i fællesskab at producere mindst et stort og kvalitativt kulturprojekt om året. Børn og unge og udvikling af informationsteknologi projekter er højt prioriterede områder. Den særlige budgetpost for vedligeholdelse af husene videreføres, samtidig med at der udarbejdes langsigtede planer for vedligeholdelsen.

Nordisk profilering udenfor Norden

En projektplan för åren 2001 –2004 är under beredning och behandlas av kulturministrarna i juni 2000.

År 2001 innebär flera delprojekt med det västnordiska närområdet som omfattar Skottland, Irland, Hebriderna och Orkney – öarna. Målet med de samnordiska kulturprojekten är att profilera nordisk kultur och dess kopplingar till det nordiska samhället. Det nordiska kulturarvet är ett viktigt element i den nordiska profileringen utomlands. Ledningsgruppen samarbetar med samnordiska och nationella kulturinstitutioner och ett

övergripande mål med kulturprojekten är att skapa nätverk för det nordiska konst- och kulturområdet, nätverk både inom och utanför Norden.

BUDGETUDVIKLINGEN: KULTURSAMARBEJDET				
tDKK	2001	2000	1999	Ændring 00-01
	00-priser	00-priser	99-priser	Pct.
Budget	142.315	144.358*	142.485	-1,4

*Budsjettpost 1-2545-2 Norden-undervisning i utlandet er flyttet fra utdanning & forskning til kultur i 2001-budsjettet. For sammenligningens skyld er 2000-budsjettet endret tilsvarende.

SØJLEFORDELING: KULTURSAMARBEJDET		ialt 2001: 142.315 TDKK
Norden	NÆROMRÅDENE	EUROPA
120.968 (85%)	14.232 (10%)	7.115 (5%)

Sektorens budsjettposter

Generelle kulturinnsatser

1-2203-2 Strategiske kultursatsninger					
Valuta	Budsjett 01	Budsjett 00	Budsjett 99	Disp99/Bud.99	Bud.disp.av
Dkk	7.161.000	-	-	-	MR-K/EK-K

FORMÅL

Strukturellt nytt budgetinstrument för implementering av samnordiska kulturpolitiska beslut inom ramen för Nordiska ministerrådet. Målet med budgetposten är att:

- *Etablera* ett första steg i riktning mot en kulturbudgetstruktur som i större grad gör det möjligt att fokusera på mål och resultat.
- *Försäkra* möjlighet till snabbare respons på politiskt intressanta initiativ, idet detaljbudgeteringen (fördelningen) av budgetposten sker tidsmässigt närmare budgetåret 2001.
- *Bereda* kulturministrarna ekonomiskt handlingsutrymme under budgetåret och ett direkt inflytande på beslut om större strategiska och viktiga projekt.
- *Stimulera* de underordnade fackorganens och kommittéernas möjligheter och förmåga att agera aktivt och komma med nya initiativ.
- *Förbereda* underlag för att granska och evaluera de olika organens och kommittéernas framtida funktioner, arbetsuppgifter och struktur inom kultursamarbetet.
- *Skapa* mera transparenta och reaktionskraftiga element i kulturbudgeten och dess disponering och därmed utforma ett bättre styrningsverktyg för Nordiska rådet och kulturministrarna.

Prioriteringar i 2001

Ministerrådet föreslår, att beviljningen till strategiska kultursatsningar under år 2001 användes till:

- Prioritering av insatser för barn och unga med hänsyn till att förstärka nordisk samhörighet och indentitet samt främja en ökad internationell förståelse.
- Synliggöra resultaten av nordiskt konstnärligt skapande. Kulturella verksamheter som har stor genomslagskraft i Norden och internationellt bör främjas.
- Samarbete beträffande aktuella mediepolitiska frågeställningar, i syfte att ge de nordiska länderna ökade möjligheter att påverka utvecklingen på medieområdet.
- Förankring av kultursamarbetet hos medborgarna i de nordiska länderna.
- Insatsen mot främlingsfientlighet och rasism som en integrerad del av aktiviteterna på kulturens olika områden.

Vid fördelning av anslaget prioriteras projekt eller samarbetsområden som uppfyller följande kriterier:

- Står i samklang med Nordiska rådets kulturpolitiska rekommendationer
- Stöder eller har en direkt koppling till ordförandeskapsprogrammet
- Är av tvärssektoriell karaktär
- Stöder kulturministrarnas prioriteringsområden
- Kan ha en tidsram som överskrider ett men inte tre budgetår
- Organens egen finansiering ses som positivt
- Är i genomsnitt större än de projekt som organ under Nordiska ministerrådet vanligen själv stöder
- De självstyrande områdenas specialsituation tas i beaktandet i föregående

Under budgetproceduren genomföres en dialog med kulturektorns organ, och resultatet av dialogen kommer att tillsammans med Nordisk Råds rekommendation över budgetförslaget skapa ett grundlag för den slutliga prioriteringen på satsningsområdena.

Resultater i 1999

Ny budgetpost för år 2001

1-2204-2 Dispositionsmidler – Kultur					
Valuta	Budsjett 01	Budsjett 00	Budsjett 99	Disp99/Bud.99	Bud.disp.av
Dkk	0	3.211.000	2.148.000	100 %	MR-K/EK-K

Formål

Bevillingen er anvendt til at finansiere politisk aktuelle projekter, der initieres i det løbende budgetår.

Prioriteringer i 2001

Bevillingen indgår i den nye budgetpost 1-2203-2, Strategiska kultursatsninger.

Resultater i 1999

Der er bl.a. givet bevillinger til Orkester Nordens koncert ved åbningen af de nye nordiske ambassadebygninger i Berlin, en produktionsbil til Nordens Hus på Færøerne, en konference om udkantområdernes stilling i det nordiske kultursamarbejde, opgradering af edb-udstyr ved Nordens Hus i Reykjavik, informationsprojektet "Se Norden" ved Nordens Institut på Åland og "Museer for alle" år 2000

1-2205-1 Nordisk kulturfond					
Valuta	Budsjett 01	Budsjett 00	Budsjett 99	Disp99/Bud.99	Bud.disp.av
DKK	25.449.000	25.449.000	24.950.000	89%	Fondsstyret

Formål

Nordiska kulturfondens syfte är att främja det kulturella samarbetet mellan de nordiska länderna genom att bevilja bidrag till samarbetsprojekt inom allmänkultur, konst, utbildning och forskning. Fondens verksamhet baserar sig på ett särskilt avtal mellan de nordiska länderna, vilket ingicks år 1966 och som senare har reviderats åren 1975 och 1990. Prioriterade områden är bland annat projekt för och med barn och ungdomar, projekt som främjar nordisk språkförståelse, projekt som befrämjar användningen av nya medier samt projekt som syftar till att minska främlingshat och rasism. Härtill prioriteras projekt som initieras av frivillig sektorn, tvärsektoriella projekt och projekt som genomförs utanför huvudstadsregionerna.

Prioriteringer i 2001

I en situation då fonden endast kan bevilja drygt 10% av det totala ansökta beloppet kommer fonden att än mer koncentrera sitt arbete kring bidragsverksamheten. Det medför att fondens tidigare "proaktiva verksamhet" med initiativ till egna projekt kommer vara ytterst begränsad under år 2001 och de kommande åren. Inför år 2001 kommer fonden att göra en sammanställning över de olika stödordningar som har tillkommit inom fondens verksamhetsområde efter år 1966; det vill säga efter fondens tillkomst. Det

gäller bilaterala och nordiska stödordningar samt stödordningar för utbyte mellan de nordiska länderna och Nordens östra närområden samt utbyte mellan den nordiska länderna och övriga länder inom EU. Syftet med sammanställningen är att klargöra inom vilka verksamhetsområden och mellan vilka länder/geografiska områden som fondens begränsade medel är mest angelägna.

Resultater i 1999

Antalet "giltiga ansökningar" under år 1999 uppgick till 734 och av dessa beviljade fonden 199. Ansökningarnas sammanlagda belopp uppgick till 184.5 MDKK och fondens beviljningar motsvarade 13%. Eftersom det sökta beloppet vida översteg vad fonden hade att utdela, så uppgick fondens genomsnittliga beviljning under år 1999 till 55% av det sökta beloppet för respektive ansökan. I detta sammanhang skall observeras att det sökta beloppet från fonden oftast utgör endast mellan hälften och två tredjedelar av den totala budgeten för respektive ansökan.

Skillnaden mellan antalet ansökningar och fondens tillgängliga medel medför att fonden måste göra ett stort prioriteringsarbete. Ett inslag i detta arbete är att fonden särskilt prioriterar ansökningar från "frivillig sektorn" och ansökningar gällande projekt utanför huvudstadsregionerna. Vad gäller år 1999 kan nämnas att andelen beviljade ansökningar från ansökargruppen "fria konstgrupper" och "frivilliga organisationer" tillsammans motsvarade 54%. Beträffande beviljade bidrag till projekt utanför huvudstäderna, så uppgick den andelen under år 1999 till 57%. Båda dessa två kategorier har ökat med några procentenheter jämfört med år 1998. Enligt Kontrollkommitténs särskilda granskningsuppdrag gällande fondens beviljningar kan även konstateras att fondens bidrag till nordiska institutioner uppgick till 2% av antalet ansökningar under år 1999.

Vid en jämförelse mellan åren 1989 och 1999 kan konstateras att andelen beviljade bidrag till allmänskultur är ungefär lika stor; det vill säga ca 70%, medan andelen bidrag till forskningsprojekt har mer än halverats; från 13% år 1989 till 5% år 1999. Den omvända tendensen har skett vad gäller andelen beviljade bidrag till utbildning, vilken har ökat från 8% till 18%. Andel bidrag till kategorin övrig kulturverksamhet har varit ca 9 % såväl år 1989 som år 1999.

Børn og Unge

1-2210-2 Nordisk idrætssamarbejde					
Valuta	Budsjett 01	Budsjett 00	Budsjett 99	Disp99/Bud.99	Bud.disp.av
DKK	1.348.000	1.148.000	1.125.000	97%	Mr-K/EK-K.

Formål

Formålet med bevillingen er at støtte idrætssamarbejde mellem Grønland, Island og Færøerne, samt mellem de vestnordiske lande på den ene side og det øvrige Norden på den anden side. Bevillingen administreres af Nordisk fælleskomité, som er et samarbejdsforum mellem de nationale rigsidrætsforbund i Norden. Nordisk skoleidræt og samisk idrætssamarbejde får en mindre bevilling af denne post.

Prioriteringer i 2001

Nordisk fælleskomité har besluttet fortsat at prioritere indsatser for børn og unge, indsatser for at fremme kvinders stilling indenfor idrætslivet og handicappedes integration i idrætsorganisationerne. Bevillingen bruges til at sikre vestnordisk deltagelse i større idrætsbegivenheder i Norden, i overensstemmelse med nævnte prioritering. Indsatser for børn og unge og deres deltagelse i idrætsorganisationerne og nordiske idrætsarrangementer er en hovedprioritering i år 2001.

I forbindelsen med omprioriteringer inden for børne- og ungdoms-sektoren forhøjes budgetposten med DKK 200.000.

Resultater i 1999

Nordiske fælleskomité har vedtaget, at alle rigsidrætsforbundene i Norden skal lægge særlig vægt på at forbedre situationen for de grupper som traditionelt har været svagest stillet inden for idrætslivet. Dette gælder kvinder, børn og unge og handicappede. Samtidig besluttede komitéen at alle rigsforbundene skulle tage spørgsmålet om idræt og miljø på dagsordenen som et vigtigt ansvarsområde. I 1999 blev bevillingen delt på følgende måde: Vestnorden 975.000 hvor af Island fik 50%, Grønland 22% og Færøerne 28%, Nordisk skoleidræt 100.000 og Samisk Idræt 50.000.

1-2212-2 Nordisk Ungdomskomite					
Valuta	Budsjett 01	Budsjett 00	Budsjett 99	Disp99/Bud.99	Bud.disp.av
DKK	5.414.000	5.728.000	5.316.000	80%	Komiteen

Formål

Nordisk Ungdomskomite er ministerrådets rådgivende og koordinerende organ i nordiske og internationale ungdomspolitiske spørgsmål, og skal virke for at øge kendskabet til og forståelsen for kulturelle, politiske og sociale spørgsmål blandt børn og unge i de nordiske lande samt fremme samarbejdet på området i international sammenhæng. Komiteens virksomhedsområde omfatter alle Ministerrådets sektorer. Komiteen har ansvar for fordeling af projekt- og organisationsstøtte til nordiske ungdomsorganisationer og grupper.

Prioriteringer i 2001

Ungdomskomiteens midler vil blive anvendt til finansiering af støtteordningen, hvor samarbejdsprojekter med Nærområderne og udkantsområderne vil være højt prioriteret. Desuden vil komitéen satse på koordinering af ungdomsforskningen ved at opretholde forskningskoordinatorens virksomhed i de næste tre år og ved at iværksætte ungdomsforskningsprogrammet "Unge i Norden". Komiteen vil via Europamøder bidrage til øget koordinering af det nordiske samarbejde i international sammenhæng. Samarbejdet med ungdomsorganisationerne vil blive prioriteret. Komiteen vil fremlægge et forslag om ny ordning på børne- og ungdomsområdet i samarbejde med Styringsgruppen for nordisk børne- og ungdomskultur. Implementeringen af en tværsektoriel handlingsplan for børn og unge 2001-2005 bliver en vigtig arbejdsopgave.

P.g.a. omprioriteringer inden for børne- og ungdomssektoren reduceres denne budgetpost med DKK 100.000.

Resultater i 1999

Komiteen bevilgede støtte til 81 ansøgninger om projektstøtte samt 27 ansøgninger om organisationsstøtte. Samarbejdet med Styringsgruppen for nordisk børne- og ungdomskultur blev forstærket, bl. a. med arbejdet med en ny handlingsplan for børne- og ungdomskultur efter år 2000 og konferencen "Ungdom i udkantsområderne", samt et fællesmøde. Blandt de begivenheder, komitéen arrangerede eller var medarrangør i, var et Europamøde med deltagelse af de nordiske aktører omkring Europaspørgsmål, et møde med ungdomsorganisationerne om bl.a. støtteordningen og en konference omkring arbejdsmarkedsspørgsmål, "Informal education".

1-2214-2 Styringsgruppen for Nordisk Børne- og Ungdomskultur					
Valuta	Budsjett 01	Budsjett 00	Budsjett 99	Disp99/Bud.99	Bud.disp.av
DKK	5.651.000	6.042.000	5.524.000	75%	STYR.GR.

Formål

Styringsgruppen for Nordisk Børne- og Ungdomskultur er Ministerrådets rådgivende, koordinerende og initierede organ i nordiske og internationale børne- og ungdomskulturelle spørgsmål.

Prioriteringer i 2001

Styringsgruppens midler vil blive anvendt til finansiering af regionale børne- og ungdomskulturprojekter med prioritering af det flerkulturelle og Nærområderne samt til øvrige projekter, hvoraf kan nævnes støtte til den tredje kulturmønstring for Nordisk ungdom. Videre vil støtte til et forskernetværk inden for børnekulturforskningen fortsat blive prioriteret. Informationsvirksomheden og skabelsen af mødespladser på Internet vil gennem projektet Valhalla være central. Arbejdet med handlingsplanen for

børn og unge i Nordens nærområder fortsættes og et intensiveret samarbejde med Nordisk Ungdomskomiteé og Styringsgruppen for nordisk skolesamarbejde. Der udarbejdes forslag til en ny handlingsplan for børne- og ungdomskulturområdet samt et forslag om den fremtidige struktur på børne- og ungdomskulturområdet.

P.g.a. omprioriteringer inden for børne- og ungdomssektoren reduceres denne budgetpost med DKK 100.000.

Resultater i 1999

Styringsgruppen har hovedansvaret for gennemførelsen af Et kommende Norden – Handlingsplan for nordisk børne- og ungdomskultursamarbejde 1996-2000, som bl.a. fastsætter retningslinjer og kriterier for bidragsgivning. Der blev bevilget støtte til 31 børne- og ungdomsprojekter på teater-, litteratur-, billedkunst- og medieområdet. Ungdommens kulturmønstring - Ung i Norden - blev gennemført for anden gang. Samarbejdet med andre styringsgrupper på kulturområdet blev videreført og samarbejdet omkring kultur i skolen og med Styringsgruppen for nordisk skolesamarbejde (NSS) blev intensiveret. Konference om ungdommers kultur og fritid i udkantsområderne blev arrangeret i samarbejde med Nordisk Ungdomskomiteé. Det tværsektorielt arbejdede med EK-S, nærområdegrupper og NSS fortsatte omkring handlingsplanen for børn og unge i Nærområderne. Netværk for børnekulturforskere blev støttet og arbejdet med internetsiden Valhalla udvidet.

1-2216-2 Årtusendeskiftet med barn och unga					
Valuta	Budsjett 01	Budsjett 00	Budsjett 99	Disp99/Bud.99	Bud.disp.av
DKK	0	1.043.000	1.023.000	98%	MR/EK-k

Formål

Målet är att göra barnens och ungdomarnas röster hörda och förmedla deras syn på samhället inför det nya årtusendet genom utställnings-samarbete mellan museerna i samarbete med barn och unga.

Prioriteringer i 2001

Projektet är genomfört under år 2000.

Resultater i 1999

Projektet består av förberedelsen av 8 samarbetsutställningar och program som skall utföras för barn och unga och med barn och unga under år 2000. Målet är att ett antal projekt med nordisk profil skapas vid museerna. Dels är projekten tvärsektoriella och dels kulturmötesplatser. Projektet skall synliggöras gemensamt och ges tyngd genom sin mängd och mångfald. De är geografiskt fördelade i hela Norden och utgör den samnordiska satsningen för museer, barn och unga år 2000.

Film og media

1-2216-2 Styrningsgruppen för nordiskt kultur- och massmedie samarbete					
Valuta	Budsjett 01	Budsjett 00	Budsjett 99	Disp99/Bud.99	Bud.disp.av
DKK	3.171.000	3.322.000	3.257.000	72%	Styr.gr.

Formål

Styrningsgruppen för nordiskt kultur- och massmediesamarbete (KM-gruppen) är rådgivande organ till Ministerrådet i kultur- och mediepolitiska frågor. KM-gruppens uppgift är att följa utvecklingen på medieområdet i Norden liksom internationellt och verka för en koordinering samt ett ökat nordiskt samarbete inom film- och medieområdet, såväl inom Norden som i förhållande till internationella organ. KM-gruppen skall vidare främja informationsverksamheten om mediepolitik och medieutveckling i Norden, stödja förmedlingen av information om film med syfte att öka spridningen av och kunskapen om nordisk film samt stödja nordiskt samarbete avseende utbildning inom området för film- och TV. KM-gruppen fungerar som ett samrådsorgan på film- och medieområdet och bedriver bl.a. utredningsverksamhet, seminarier och konferenser rörande aktuella frågor samt fördelar stöd till nordiska samarbetsprojekt inom film- och medieområdet.

Prioriteringar 2001

Överordnad prioritet kommer att ges åt att följa den teknologiska utvecklingen och de mediepolitiska frågeställningar som kommer att bli aktuella, bl.a. beträffande digitaliseringen på TV-området, nya interaktiva medier samt konvergensen av kommunikationsformer. Målsättningen är att koordinera de nordiska ländernas arbete för att öka möjligheterna till att påverka medieutvecklingen och dess innehåll. Prioritet kommer vidare att ges åt film- och TV-området, bl.a. genom stöd till Nordisk Film- och TV-fond, satsningar på projekt inom området för film- och TV, särskilt med inriktning på barn och unga samt främjande av public service verksamheten. Satsningar kommer också att göras på området för multi/interaktiva medier.

Resultat år 1999

KM-gruppens arbete har under året främst varit inriktat på att följa utvecklingen på medieområdet, både i Norden och i EU, och de mediepolitiska frågeställningar som varit aktuella. Frågorna har bl.a. rört övergången till digital teknik och konvergens av media, informationsteknik och telekommunikation. Arbetet har vidare varit inriktat på det nordiska samarbetet på film- och TV-området och uppgiften att få till stånd ett nytt femårigt avtal för Nordisk Film- och TV-Fond, med ikraftträdande den 01.01.2000. KM-gruppen har vidare följt frågan om public service verk-

samheten och dess roll i den digitala framtiden. Förvaltning har skett av de särskilda insatser på film- och medieområdet som Ministerrådet beslutar om. Under året har stora satsningar gjorts inom området för multi/interaktiva medier, särskilt beträffande projekt riktade till barn och unga, samt till filmkulturella åtgärder bl.a. i regi av NFTF. Stöd har vidare givits till projekt, bl.a. inom området för film, riktade till närområdena.

1-2222-1 Nordiska film- och TV-fonden					
Valuta	Budsjett 01	Budsjett 00	Budsjett 99	Disp99/Bud.99	Bud.disp.av
DKK	19.477.000	19.477.000	19.095.000	100 %	Fondstyret

Formål

Nordisk film- och TV-fond har till uppgift att främja produktion och distribution av nordiska audiovisuella verk (film och TV). Fonden kan delta i finansieringen av audiovisuella produktioner av hög kvalitet, omfattande alla former av fiktion (spelfilm, TV-fiktion, TV-serier) samt kreativa dokumentärfilmer, som är ägnad för biografvisning, videodistribution, TV-visning och/eller andra distributionsformer, och som anses ha en tillfredsställande marknads /publik-potential i Norden. Särskild hänsyn tas till produktioner riktade till barn och unga.

NFTF:s verksamhet är också inriktad på andra filmkulturella åtgärder, såsom filmfestivaler, workshops och seminarier, främst för verksamma inom film- och TV-området.

Prioriteringar 2001

Ett nytt avtal för Nordisk Film- och TV-Fond har trätt ikraft den 01.01. 2000. Avtalet gäller för en femårsperiod, dvs. fram till den 31.12.2004. Liksom det föregående avtalet är det nu gällande inriktat på att främja produktion och distribution av nordiska audiovisuella verk av hög kvalitet, (se ovan). Närmare prioriteringar för verksamheten kommer att beslutas om under året.

Resultat år 1999

En evaluering av fondens verksamhet genomfördes under året med ett positivt resultat. Jämte förslag och synpunkter från samtliga avtalsparter utgjorde evalueringen grundlag för ett nytt avtal för NFTF. Fondens totala budgetram år 1999 var på drygt 74,5 miljoner NOK. Av dessa medel beviljade fonden projektstöd för drygt 70 miljoner NOK till produktion av 30 spelfilmer, 4 TV-serier, 5 kortfilmer, 24 dokumentärfilmer, projektutveckling av 30 filmprojekt och distribution av 15 filmer. Fonden förvaltade DKK 1 750 000 från Nordiska Ministerrådet till filmkulturell- och distributionsverksamhet. Fonden satsade speciellt på dokumentärfilm under 1999 och arrangerade i förbindelse härmed en större nordisk dokumentärkonferans. En intensivkurs i "Business strategies for the independant producer" arrangerades för andra året i rad. Flera av fondens

filmer har under 1999 erhållit nordiska och internationella festivalpriser, uppnått höga besökstal nationellt och nordiskt, samt nått en bred internationell distribution. En av fondens filmer har också blivit nominerad till en Oscar för bästa utländska film.

1-2224-2 Andre indsatser i nordisk film- og mediesamarbejde					
Valuta	Budsjett 01	Budsjett 00	Budsjett 99	Disp99/Bud.99	Bud.disp.av
DKK	4.032.000	4.244.000	4.604.000	36%	MR-K/EK-K

Formål

Syftet med beviljningen är att främja det nordiska samarbetet inom området för film och media. Ministrarna beslutar årligen vilka satsningar som skall göras för att följa utvecklingen på området samt stödja verksamheter som dels främjar de som är verksamma inom film- och medieområdet, dels ökar kunskapen om framför allt nordisk film- och TV-verksamhet.

Samtliga bidragsposter förvaltas av KM-gruppen, men flertalet av posterna delegeras ut till samarbetsorgan med sakkunskap på området för vidare bidragsfördelning, aktiviteter och satsningar.

Prioriteringar 2001

Beviljningen planeras att användas till; satsningar på vidareutbildning av yrkesverksamma inom film- och TV-området, projekt inom multi/interaktiva medier med särskild inriktning på barn och unga, nordiskt samarbete på film-och TV-området bl.a. genom stöd till Nordisk Film- och TV-Fond för filmkulturella åtgärder, Filmkontakt Nord för främjandet av nordisk kort- och dokumentärfilm, Scandinavian Films för satsningar på filmfestivaler, projekt inom TV/film samarbete för barn och unga samt till Nordiskt Informationscenter för Medie- och Kommunikationsforskning för samnordisk informationstjänst.

Resultater i 1999

Bidraget har under året använts till satsningar på området för multi/interaktiva medier med projekt särskilt riktade till barn och unga, vidareutbildning av professionellt verksamma inom film- och TV-området, nordisk kort- och dokumentärfilm genom Filmkontakt Nord samt på filmkulturell verksamhet i regi av Nordisk Film- och TV-Fond och Scandinavian Films.

1-2226-2 Uppbyggnad av ett produktionsföretag					
Valuta	Budsjett 01	Budsjett 00	Budsjett 99	Disp99/Bud.99	Bud.disp.av
DKK	0	0	496.000	100%	MR-K/EK-K

Formål

Målet är att öka nordiska producenters kunskaper om hur man lyckas uppnå positiva resultat, både konstnärligt och ekonomiskt, genom en bra verksamhetsstrategi och en förståelse av film- och TV- marknaden samt hur man på sikt kan bygga upp produktionsbolag som kan vara självständiga på området. Medlen förvaltas av Nordisk Film- och TV-Fond.

Prioriteringar i 2001

Beviljningen var avsatt till ett engångsprojekt för år 1999.

Resultater i 1999

En workshop; "Business Strategies for the Independant Producer", hölls i Oslo den 7-9 oktober. Liksom förra året (då projektet genomfördes med stöd av Styrningsgruppen för Nordiskt kultur- och massmediesamarbete) bestod arrangemanget av ett par dagars intensiv workshop för film- och TV-producenter, med inriktning på förståelse av film- och TV-marknaden, utformandet av business strategy, ledarskap, co-produktioner och finansiering, förhandlingsstrategi och projektutveckling. Kursledarna kom från Norden och Europa.

1-2228-3 Nordisk Informationscenter för Medie- och Kommunikationsforskning (Nordicom), Danmark						
Valuta	Budsjett 01	Budsjett 00	Budsjett 99	Disp99/Bud.99	Bud.disp.av	Kontrakt
DKK	1.518.000	1.518.000	1.482.000	26 %	Institusjonen	2000-02

Formål

Nordicom skall främja och vidareföra det nordiska forskningssamarbetet rörande medier och masskommunikation. Institutionen har ansvar för att genom informations- och dokumentationsverksamhet stimulera och utveckla forskningen om medier i de nordiska länderna. Institutionen skall genom olika kanaler förmedla kunskap om forskningen till olika brukargrupper i samhället samt främja kontakterna mellan nordiska forskare och internationella forskningsmiljöer.

Prioriteringar i kontrakten

Nordicom avser att genomföra en mer genomgripande förändring av forskningsdokumentationen. Syftet är att förbättra och öka utnyttjandet av den information Nordicom förmedlar till sina brukare. Förändringsarbetet skall bl.a. utmytna i ett antal nya eller uppdaterade tjänster av relevans för Nordicoms brukare. Arbetet skall vidare inriktas på uppdatering av

institutionens databaser samt på att utveckla och effektivisera Nordicoms Internettjänster.

Resultat i 1999

Tre aktiviteter har dominerat Nordicoms arbete under 1999: 1. Utveckling av nya Nordicom-tjänster på Internet, 2. Utarbetande av en översikt över medieägandet i de nordiska länderna ur ett baltiskt, europeiskt och internationellt perspektiv, 3. Intensifiering av forskningsinformation om, dels barn och våld på Internet, dels medieutbildning och barns deltagande i medier (fortsatt etableringen av ett International Clearinghouse for Children and Media Violence - ett Unesco uppdrag).

Kontrakt : Oppfylt

Økonomi : Ingen bemerkningar

1-2229-3 Nordisk Journalistcenter (NJC), Danmark						
Valuta	Budsjett 01	Budsjett 00	Budsjett 99	Disp99/ Bud.99	Bud.disp.av	Kontrakt
DKK	3:101.000	3.101.000	3.028.000	78 %	Institusjonen	2000-02

Formål

NJC:s överordnade uppgift är att erbjuda vidareutbildning för journalister i de nordiska länderna, de baltiska länderna och i Nordvästra Ryssland. Institutionen arrangerar den årliga huvudkursen på åtta veckor, olika seminarier, korta kurser och konferenser för journalister vid dagspress, radio, TV och andra medier. Målet är att upprätthålla en kärna av mediefolk med särskilda förutsättningar att se Norden som en kulturell och politisk enhet och som i detta perspektiv kan se Nordens plats i Europa.

Prioriteringar i kontrakten

NJC planerar att i högre grad utnyttja nätverket av de mest kvalificerade journalister, forskare och experter i de nordiska länderna och förmedla deras kunskaper i undervisningen vid institutionen. Vidare avser man att öka antalet gemensamma nordiska arrangemang samt öka flexibiliteten avseende vilka temakurser som skall erbjudas. NJC vill under perioden också öka samarbetet med andra nordiska institutioner samt fortsätta och vidareutveckla kursverksamheten i Baltikum och Nordvästra Ryssland.

Resultater i 1999

NJC hade som målsättning under året att upprätthålla den aktivitetsnivå som etablerades under 1998 då antalet deltagare och elevdagar ökade betydligt i förhållande till året innan. Denna målsättning uppnåddes vad gäller den nordiska aktiviteten, medan det blev en smärre tillbakagång i närområdena pga färre resurser än under 1998. Under året har det arrangerats 33 kurser, varav 10 i Norden och 23 i närområdena. Antalet elevdagar var 2770 och deltagarantalet 884. Stipendieordningen för journalister från närområdena delade ut 16 stipendier. I alla sammanhang har NJC fortsatt

samarbetet med andra nordiska institutioner och har goda erfarenheter från detta samarbete.

Kontrakt: Oppfylt

Økonomi: Ingen bemerkninger

Konstområdet

1-2230-2 Nordiska Litteratur- och bibliotekskommitten, Nordbok					
Valuta	Budsjett 01	Budsjett 00	Budsjett 99	Disp99/Bud.99	Bud.disp.av
DKK	6.610.000	6.888.000	6.903.000	71 %	MR-K/EK-K

Formål

Nordbok är en av Nordiska ministerrådets konstkommittéer med litteraturen och folkbiblioteken som sitt fackmässiga område: NORDBOK skall utveckla och stärka det nordiska samarbetet när det gäller kunskapen om och utbredningen av nordisk litteratur både för barn och vuxna, utveckla och stöda särskilda åtgärder för utbredningen av nordisk litteratur på minoritetsspråk i Norden, Nordens närområden och Europa. Det läggs vikt på åtgärder, som kan värna om och stärka den nordiska språkgemenskapen och främja nordisk språkförståelse. Tyngdpunkten inom verksamheten är att det ständigt finns ett betydande utbud av kvalitetslitteratur från alla nordiska länder tillgänglig på flera nordiska språk.

Prioriteringar i 2001

Sekretariatsfunktionen för kommittén tillvaratas av Biblioteksstyrelsen i Danmark för en treårsperiod från början av år 2000. En betydlig utveckling av bredden för handläggning och policyförberedelse kommer att verkställas under året så att kommittén kan utöva en aktiv roll mot fältet och ministerrådet. Målet är: Översättningsstöd inom Norden ca 150 st, översättningsstöd till baltiska språk ca 20 st, översättarstipendier ca 3 st. Folkbiblioteksstöd till ca 20 projekt inkl. författarbesök i nordiska folkbibliotek, c. 15-20 st kurser och projekt. Nordiska författarkurser 4 st samt en översättarkurs. Nordiska rådets litteraturpris administreras vid Nordiska rådets svenska delegation. Tidskriften Nordisk Litteratur informerar om nordisk litteratur inom och utanför Norden, upplaga 32.000 ex., administreras av ministerrådssekretariatet.

600 000,- av beviljningen skall användas för Nordiska biblioteksveckan.

Resultater i 1999

Översättningsstöd inom Norden beviljades till 150 titlar. 21 titlar fick översättningsstöd till baltiska språk. På folkbiblioteksområdet fick sammanlagt 18 projekt stöd varav 9 var författarbesök i nordiska folkbibliotek. Sammanlagt 4 författarkurser och en översättarkurs fick stöd. Nordbok stödde dessutom 15 andra litteraturprojekt. Tidskriften Nordisk litteratur utgavs med en upplaga på 32.000 ex. Nordboks journalistpris utdelades.

Översättningsstödet från Norden till Baltikum fortsatte och barn- och ungdomslitteratur blev högt prioriterad.

1-2233-2 Nordiska konst- og konstindustrikommittén (NKKK)					
Valuta	Budsjett 01	Budsjett 00	Budsjett 99	Disp99/Bud.99	Bud.disp.av
DKK	0	0	2.669.000	100 %	Kommitèen

Formål

NKKK var en av Nordiska ministerrådets konstkommittéer, med bildkonst, formgivning og arkitektur som sina fackmæssige arbeids-områden. Dess oppgift var att synliggøra resultatet av nordisk konstnørligt skapande genom att frømja og stømke den professionella konsten i Norden og det nordiska konstsamarbetet sávøl inom som utanfør Norden.

Prioriteringer i 2001

NKKK nedlades frøm børjan av år 2000 og Nifca, budgetpost 1-2258 har helhetsansvar før fackfåltet.

Resultater i 1999

Kommitèen beviljade 65 st bidrag, fòrdelade per konstart: bildkonst/-blandat 53 st, formgivning 7 st, publikationer 4 st, arkitektur 1 st. Beviljingarna fòrdelades mellom lånderna: Danmark 11 st, Finland 14 st, Island 6 st, Norge, 15 st, Sverige 17 st, andra lånder 2 st. Kommittèen fungerade som styrelse før Nordisk Konstnørsentrum Dalsåsen med ett sårkilt arbeidsutskott før åndamålet. Stipendieverksamhet utveklades.

1-2234-2 Samisk samarbeid					
Valuta	Budsjett 01	Budsjett 00	Budsjett 99	Disp99/Bud.99	Bud.disp.av
DKK	3.817.000	3.817.000	2.448.000	100 %	MR/EK-K

Formål

Formålet med bevillingen er 1) at styrke det samiske samarbejde på kulturområdet og 2) at støtte Samerådet, som er en paraplyorganisation for samiske organisationer i Finland, Sverige Norge og Rusland. Samerådet er en regeringsuafhængig og frit opererende organisation og et kulturpolitisk og politisk samarbejdsorgan, som skal arbejde for at fremme den samiske befolknings økonomiske, sociale og kulturelle stilling. Medlemmerne af rådet har NGO-status. Bevillingen til kultursamarbejdet forvaltes af et kulturudvalg udnævnt af samiske kunstnerorganisationer i Norden og af Samerådet.

En del af bevillingen er øremærket som støtte til Samisk Kunstnerråd, DKK 600.000. En del af bevillingen er øremærket til Nordisk Same-samarbejde DKK 1.294.000.

I budgettet for 2000 blev budgetposterne "Samisk kulturvirksomhed" og "Nordisk Same-samarbejde" (nr. 1-2234-2 og 4-0420-2) sammenslået

uden ændringer i bevillingerne for budgetposterne sammenlignet med 1999.

Prioriteringer i 2001

Der vil fortsat blive lagt vægt på projekter, som fremmer og udvikler det samiske samarbejde på kulturområdet.

Samisk Kulturpolitisk Plan er udarbejdet og sendt til høring hos bl.a. sametingene.

Resultatet af høringen samt Samerådets behandling af planen forventes først afsluttet i løbet af 2000. Projektet er en del af arbejdet med omorganisering af Samerådet.

Der er etableret et uformelt ministersamarbejde vedrørende same-spørgsmål. Samarbejdet tilrettelægges mellem sameministrene og same-tingspræsidenterne. Endvidere vurderes det videre arbejde med en nordisk samekonvention.

På denne baggrund vil man i 2000/01 kunne genoptage arbejdet vedrørende en 5 årig strategiplan for støtte til det samiske samarbejde.

Samerådets arbejde knyttet til Arktisk Råd fortsætter med status som permanent deltager. Arktisk Råds arbejdsgruppe for en bæredygtig udvikling, AMAP, CAFF og andre arbejder fortsætter. I forbindelse med FN fortsætter arbejdet med urbefolkningsdeklarationen og permanent forum for urbefolkninger. Samerådet har fulgt og arbejder med spørgsmål indenfor EU bl.a. EU:s urbefolkningspolicy og samiske EU projekt.

Resultater i 1999

Samerådet får driftsstøtte fra Nordisk Ministerråd. Samerådet fortsatte sit 3-årige projekt "Læs samisksproglige bøger", hvis formål er at sprede information om samisk litteratur. Øvrige kulturaktiviteter omfatter arbejds- og rejsestipendier og projektstøtte.

1-2238-1 Resestipendieordningen SLEIPNIR					
Valuta	Budsjett 01	Budsjett 00	Budsjett 99	Disp99/Bud.99	Bud.disp.av
DKK	2.503.000	2.609.000	2.558.000	98%	Styr.gr

Formål

Programmets målsætning är att öka rörligheten inom Norden bland unga (under 36 år) professionella nordiska utövande inom alla konstarter samt att uppmuntra dem att verka i hela den nordiska regionen, dessutom att stimulera i kunskap om och nytänkande kring nordisk kultur, att främja nordisk identitet och språkförståelse samt att etablera nya samarbetsformer mellan konstarna. Programmet fortsätter under åren 2001-2003. Stipendierna beviljas av Sleipnir-kommittén, som består av representanter för Nordiska ministerrådets konstkommittéer och Nordiska Film- och TV-fonden. Sekretariatet administreras av NIFCA med ett skilt kontrakt.

Prioriteringar i 2001

Prioritering av stöd för resor till Nordens närområden gäller även år 2001. En analog ordning för konstnärers resor från närområden till Norden fortsätter inom ramen av ministerrådets närområdesprogram och administreras av de nordiska informationskontoren i dessa områden. En eventuell revidering av ordningen genomförs efter behov och relevanta beslut.

Resultater i 1999

Ordningen gällde för första gången även för nordiska konstnärers resor till närområden. Nytt informationsmaterial utarbetades både i elektronisk och tryckt form.

Sammanlagt 496 st ansökningar varav beviljades ett resestipendium till 365. Fördelningen mellan länderna var: Sverige 120 st. (32 %), Norge 109 st. (29,1 %) Danmark 54 st. (15,6 %), Finland 47 st. (11,6 %), Island 28 st. (9,9 %). Fördelningen mellan konstarterna var bildkonst 152 st. (39 %), dans 53 st. (15 %), teater 46 st. (13,5 %), musik 39 st. (12 %), film och tv 34 st. (8 %), design 15 st. (4 %), arkitektur 13 st. (4 %), litteratur 12 st. (4 %) annat 1 st. (0,5 %).

1-2239-2 Det Nordiska kulturarvet (Nordiska museikommittén)					
Valuta	Budsjett 01	Budsjett 00	Budsjett 99	Disp99/Bud.99	Bud.disp.av
DKK	1.503.000	1.566.000	1.535.000	55%	Komitèen

Formål

Nordiska museikommittén är en expertgrupp vars uppgift är att vara rådgivande och policyskapande till Nordiska ministerrådet. Den skall främja, vidareföra och synliggöra det nordiska samarbetet inom hela fackområdet. I alla aktiviteter eftersträvas en hög nordisk profil, hög kvalitet och nordiskt mervärde. Kommittén fokuserar på nätverksbyggande och utbyte av facklig erfarenhet för att förbättra det nordiska samarbetet på museifältet.

Prioriteringar i 2001

Prioriteringar under 2001 är att initiera fortbildning på museiområdet, etablera samarbetsprojekt och synliggöra museerna i det nordiska kultursamarbetet, samt vara rådgivande organ för Nordiska ministerrådet och Nordiska kulturfonden. Medlen kommer att riktas till fortbildning, information och nätverk, kommittén är delfinansierad i ett antal seminarier. I närområden ligger tyngdpunkten på att uppbygga samarbetet med de baltiska länderna för att bevara industriminnen.

Resultater i 1999

Kommittén stödde sammanlagt 17 projekt varav 7 var seminarier på olika aktuella temaområden, 4 var kompetensutveckling, 2 delstöd till utgivning av museidokumentation och 4 projektstöd. Som rådgivning för ministerrådet förberedde kommittén kulturministrarnas stöd till 8, främst samnor-

diska utställningsprojekt, som verkställs under år 2000 under rubriken "Årtusendeskitet med barn och unga", och igångsättning av 3 projekt som också verkställs under år 2000 med fokus på tillgänglighet till muse-erna. Dessutom var kommittén remissinstans för Nordiska kulturfonden.

1-2242-2 Kultur och IT-området					
Valuta	Budsjett 01	Budsjett 00	Budsjett 99	Disp99/Bud.99	Bud.disp.av
DKK	0	0	409.000	71%	Arb.gr

Formål

Kultur och IT-gruppen var en expertgrupp vars uppgift var att vara *rådgivande* och *policyskapande* till ministerrådet. Gruppens uppdrag var att genom utrednings-, försöks- och projektverksamhet samt samnordiska seminarier ta initiativ till åtgärder som kan främja det nordiska kultursamarbetet med hjälp av ny teknologi.

Prioriteringar i 2001

Arbetsgruppen var budgetmässigt för liten för att vara tillräckligt effektiv. Uppgifterna flyttades till Styringsgruppen för Nordiskt kultur och mediasamarbete och mandatet upphörde i slutet av år 1999.

Resultater i 1999

Arbetsgruppen ordnade ett seminarium för de nordiska kulturnäten. Efter som alla kulturnäten är uppbyggda på olika sätt finns det inte förutsättningar för samnordisk kulturnätstruktur.

Arbetsgruppen har utvärderat olika pilotprojekt, och gett stöd till ett projekt.

1-2244-1 Särskilda aktiviteter på konstområdet					
Valuta	Budsjett 01	Budsjett 00	Budsjett 99	Disp99/Bud.99	Bud.disp.av
DKK	0	795.000	491.000	71%	MR/EK-K

Formål

Målet med anslaget är att i överensstämmelse med aktuella prioriteringar uppfånga nya initiativ för att förstärka samarbetet inom konstområdet.

Prioriteringar i 2001

Budgetposten ingår i posten 1-2203-2 "Strategiska kultursatsingar".

Resultater i 1999

Stöd till produktionsprojekt mellan de nordiska kulturhusen och stöd till nordiska biblioteksveckan samt en utredning på teater- och dansområdet.

1-2246-2 Skandinaviska Föreningens konstnärskollegium i Rom					
Valuta	Budsjett 01	Budsjett 00	Budsjett 99	Disp99/Bud.99	Bud.disp.av
DKK	775.000	653.000	870.000	86%	Styret

Formål

Kollegiets målsättning är att ställa uppehållslokaler i Rom till rådighet för Nordiska konstnärer samt att tillvarata egendom och bibliotek som har tillhört "Skandinaviska Föreningen i Rom för konstnärer och vetenskapsövare". Kollegiet erbjuder lokaler från 1 till 4 månader.

Prioriteringar i 2001

Kollegiet kommer att flytta från nuvarande lokaler i Via Garibaldi. Målsättningen är att hitta lokaler som har kapacitet till att ta emot 5 konstnärer på en gång i stället för det nuvarande 4. Dessutom undersöks möjligheten att hitta ateljéer/arbetsrum.

Resultater i 1999

Sammanlagt 48 st. 1 månaders uppehåll. 197 st. ansökningar, Danmark 46, Finland 17, Island 6, Norge 89, Sverige 38, Färöarna 1.

1-2248-3 Ett läsande Norden – Språkförståelse genom litteraturläsning					
Valuta	Budsjett 01	Budsjett 00	Budsjett 99	Disp99/Bud.99	Bud.disp.av
DKK	0	0	256.000	41%	MR/EK-K

Formål

Målet är att bidra till en konstruktiv samverkan mellan skola och bibliotek och därigenom stärka de läspedagogiska insatserna för barn och ungdomar.

Prioriteringar i 2001

Projektet är genomfört under år 2000. Stöd till eventuella uppföljningsprojekt evalueras inom ramen för relevanta expertorgan.

Resultater i 1999

Läsfrämjande samverkan mellan bibliotek och skola har kartlagts av en expertgrupp med lärare och barn- och ungdomsbibliotekarier från samtliga nordiska länder. Skriften "Läsglädje i Norden", en systematisk beskrivning av kvalitetslitteratur för barn och unga på 8 språk, färdigställdes under året och presenterades vid ett samnordiskt seminarium på Nordisk

Børnebogmesse i København i februari 2000. En samling rapporter om framgångsrika läsprojekt i Norden, tillsammans med en handlingsplan för fortsatta åtgärder, ligger färdiga för publicering.

1-2256-2 Nordiska musikkommittén, NOMUS					
Valuta	Budsjett 01	Budsjett 00	Budsjett 99	Disp99/Bud.99	Bud.disp.av
DKK	5.439.000	5.590.000	5.656.000	100%	Komitèen

Formål

NOMUS är en av Nordiska ministerrådets konstkommittéer med musik som sitt verksamhetsområde. Kommittén skall främja, vidareförmedla och utveckla kunskapen om det nordiska musikklivet och musiksamarbetet i Norden. Verksamheten skall omfatta musikklivets alla delar. Kommittén driver egna musikprojekt, deltar i samsarbeta-projekt samt fördelar projektstöd. NOMUS informerar om nordiskt musikkliv inom och utom Norden är rådgivande organ och remissorgan. Kommittén är priskommitté och administrerar Nordiska rådets musikpris.

Det är avsatt 1 MDKK till finansiering av Orkester Norden.(jfr rek 9/95).

Prioriteringar i 2001

Kommittén skall stärka samsarbetet med de samnordiska musikinstitutionerna och musikkätverken och särskilt värna om de små ländernas och områdenas medverkan i samsarbetet. Eftersatta musikgenrer och nyskapande åtgärder prioriteras särskilt. Kontakten med de nationella institutionerna och organisationerna både inom- och utanför musikkområdet skall utvecklas så att även dessa kan skapa ett nordiskt mervärde utöver de rent fackliga samsarbeta-resultaten.

Resultater i 1999

Kommittén slutförde etablerandet av det nya Nordiska nätverket för skolkonserter (NNS). Stimulansåtgärder bidrog till att tre nya nordiska musikkätverk inom de professionella nordiska musikklivet initierades (för musikkbibliotek, vilket även omfattar Baltikum, för konserthusinspicier samt för orkesterbibliotekarier). Tolv nya kompositioner beställdes av lika många artister/ensembler som uruppförde verken. Bidrag beviljades till tolv samnordiska turnéer/festivaler, fem kurser, fyra samnordiska musikkätverk (utöver de ovan nämnda). Kommittén prioriterade Västnorden i projektstöden och ett särskilt stimulanspaket riktades mot Färöarnas musikkliv. Orkester Nordens medverkan vid ambassadinvgningen i Berlin. Tidskriften Nordic Sounds utgavs med fyra nr, upplaga 6000 ex, distributioni 96 länder. Nordiska rådets musikpris utdelades. Minister-rådets bidrag till Orkester Norden utbetalades. Kommittén beställde en ny komposition från Västnorden till Orkester Nordens sommarturné i Sverige, Finland och Baltikum, vilken även framfördes i Berlin.

1-2255-3 Konstkommittén Teater och Dans i Norden, Danmark						
Valuta	Budsjett 01	Budsjett 00	Budsjett 99	Disp99/ Bud.99	Bud.disp.av	Kontrakt
DKK	6.559.000	6.796.000	6.637.000	91%	Komitèen	2000-02

Formål

Teater och Dans i Norden är en av ministerrådets konstkommittéer med professionell teater, musikteater, dans och amatörteater som sitt fackmässiga område. Kommittén eftersträvar en hög nordisk profil och skall skapa ett nordiskt mervärde inom hela sitt verksamhetsområde. *Seminarier:* kommittén driver seminarieverksamhet främst på vidare- och efterutbildningsområdet, *stödfunktion:* kommittén administrerar en stödordning för gästspel gästanställningar och projekt mellan de nordiska länderna och *information:* den bedriver informations- och rådgivningsverksamhet.

Dessutom överför Teater och Dans en årlig beviljning till Nordiska Amatörteaterrådets verksamhet.

Prioriteringar i kontrakten

Initiativ och genomförande av Nordisk efter- och fortbildning på fackfältet teater och dans förstärkts ytterligare med aktuella temaområden. Kommitténs roll som samfinansier och aktiv samarbetspartner förstärks. Kommittén stöder kvalitativa gästspel mellan de nordiska länderna, förmedlar gästanställningar mellan de nordiska teatrarna och stöder projektverksamhet inom sin professionella fackfält. Det läggs speciell vikt på projekt med barn och unga. Web-baserad information om kommitténs verksamhet förstärks.

Resultater i 1999

Det sammanställdes två kartläggningar om kommitténs verksamhetsområde; den ena redogjorde för situationen på vidare- och efterutbildningsområdet inom scenkonsten den andra var en statusrapport om kommitténs bakgrund, nuvarande verksamhet och inriktning.

Seminarier: 5 egna kurser eller seminarier med sammanlagt 180 deltagare de största var Scenkonst i Barentsregionen och vidare och efterutbildning på scenkonstområdet. Ytterligare 5 samarbetsseminarier med sammanlagt 310 deltagare. Seminarierna har behandlat relevanta temaområden, och samtliga nordiska länder har varit involverade. *Stödfunktion:* Inom Norden stöd till 23 nordiska gästspel, 19 nordiska gästanställningar och 13 nordiska projekt. Mellan Norden och närområden har 3 gästspel, 1 gäst-anställning och 3 projekt fått stöd. Satsningen för barn och unga har varit betydlig, sammanlagt 36% av bidragsbeviljningen har gått till barn- och ungdomsprojekt. *Information:* hemsidor har

utvecklats, informations-publikationen "Norden kallar Norden" utkom 2 gånger under perioden och Nordiska teaterkatalogen utgavs.

Kontrakt: Oppfylt

Ekonomi: Ingen bemerkningar

1-2256-2 Nordiska konstnärcentret Dalsåsen, Norge					
Valuta	Budsjett 01	Budsjett 00	Budsjett 99	Disp99/Bud.99	Bud.disp.av
NOK	1.574.000	1.574.000	1.543.000	100 %	Centret
Motsvarer i Dkk	1.401.000	1.401.000	1.404.000		

Formål

Dalsåsens huvudmål är att främja och utveckla det nordiska samarbetet inom konst-, konsthantverks-, och arkitekturområdet genom att driva gästateljéer och annan konstnärlig verksamhet. Centret omfattar fem ateljéer samt därtill hörande fem lägenheter, två gästrum, en träverkstad samt en administrationsbyggnad med lägenhet.

Prioriteringar i 2001

Institutionen erbjuder sammanlagt 60 stipendiemånader för sina gästateljéer. Det organiseras mindre seminarier och föreläsningar.

Resultater i 1999

Gästateljéerna delades på följande områden: bildkonst, design, konsthantverk och arkitektur. Totalt utdelades 62,5 stipendiemånader, i genomsnitt har en konstnär arbetat 5 månader i Dalsåsen. Styret har valt konstnären. Stipendiemånaderna fördelades nationsvis Norge 13,5, Sverige 7,25, Danmark 6,75, Finland 3,75, Island 12,25, Närområden 3, Europa 10,75, andra 3, workshops 2. Procentfördelningen var 72,5 % Norden, 5 % närområden och 22,5 % Europa och andra.

Ett internationellt symposium "Wood-artists-industrial Wood-products", 20 deltagare, miniseminarium "Social housing and urban renewal in a Nordic framework"

1-2258-3 Nordiska Institutet för Samtidskonst NIFCA–Nordic Institute of Contemporary Art, Finland						
Valuta	Budsjett 01	Budsjett 00	Budsjett 99	Disp99/Bud.99	Bud.disp.av	Kontrakt
FIM	6.439.000	6.705.000	6.484.000	93%	Institusjonen	2001-03
Motsvarer i Dkk	8.049.000	8.381.000	8.169.000			

Formål

NIFCA skall vara en spjutspetsinstitution som synliggör resultaten av konstnärligt skapande i Norden. Institutionen främjar produktion, visning och kritik av samtida konst. Uppgifterna är: *Koordinering* : övergripande

samordning av nordiskt bildkonstsamarbete. *Förmedling*: initiering, koordinering och produktion av projekt och utställningar. *Service*: information om, dokumentation av och kommunikation kring samtida konst i Norden. *Kritik*: utgivande av en nordisk konsttidskrift. *Mobilitet*: gästateljéer och resestipendier för konstnärer.

Prioriteringar i kontrakten

NIFCA skall koncentrera arbetet på områden där institutionens flexibilitet kan göra en skillnad i förhållande till det övriga konst- och kulturfältet. *Koordinering*: kontaktskapande och informationspridning inom fackområdet, planering av framtida projektverksamhet, utveckling av kuratorsamarbete i Norden. *Förmedling*: utveckling av nya former för utställnings-, och seminarieprojekt stöd till konstprojekt i Norden, registrering av nordisk videokonst. *Service*: operativ användning av WWW, publikationsverksamhet. *Kritik*: evaluering av nyttan för utgivning av konsttidskriften NU (Tidigare Nordiska Siksi och svenska Index). *Mobilitet*: vidareutveckling av gästateljéprogrammet och konstnärernas resestipendieordning Sleipnir.

Resultater i 1999

Förmedling: Största egna seminariet "Changing the system – artist talk about their practice", i vilket 17 länder deltog, dessutom seminarium om utställningsverksamhet med CD-rom utställningsmanual, Artists Talk 5 miniseminarier med aktuella nordiska konstnärer i Sverige, Norge, Danmark och Finland. Initiering och/eller samproduktion av 8 utställningar med olika vinklingar i samtidskonst i samtliga Nordiska länder. *Service*: WWW hemsidan uppbyggdes med omfattande material om hela NIFCAs verksamhet, samt ett adressregister på bildkonstområdet, 3 st publikationer; varav 1 utställningskatalog, 1 seminariepublikation och 1 utställningsmanual i CD-rom format, systematisering av biblioteket.

Kritik: Samarbetsstiftelsen NSVS (Nordiska Stiftelsen för visuella Studier etablerades för tidskriftsutgivning och den nya konsttidskriften NU: Siksi-Index The Nordic Art Review utkom med tre nummer. *Mobilitet*: Programmet består av gästateljéer och stipendier. Det blev ytterligare utvecklat och förstärkt och antalet ansökningar har fördubblats under 2 år, intresset för ateljéerna ökade speciellt bland unga konstnärer. Den nya urvalsprocessen med en konstnär som gör urvalet av konstnärer som får ta del av ateljéerna har fungerat bra. 56 konstnärer fick sammanlagt 129 månaders vistelsestipendier. Dessutom har NIFCA administrerat resestipendieordningen för unga konstnärer (under 36 år) och Nordiska konst- och konstindustrikommittén NKKK med ett skilt avtal med ministerrådet. NKKK nedlades i slutet av året.

Kontrakt : Oppfyllt

Ekonomi : Ingen bemerkningar

Nordiske kulturhus

1-2270-3 Nordens Hus i Reykjavík, Island						
Valuta	Budsjett 01	Budsjett 00	Budsjett 99	Disp99/ Bud.99	Bud.disp.av	Kontrakt
isk	63.478000	64.064000	59.604000	89%	Institusjonen	1999-2001
Motsvarer Dkk	5.713.000	5.766.000	5.960.000			

Formål

Nordens Hus i Reykjavík startede sin virksomhed i 1968. Huset skal være et nordisk kulturcenter og et bindeled mellem Island og øvrige nordiske lande. I husets virksomhed bliver der lagt særlig vægt på formidling inden for kultur-, undervisnings- og forskningsområderne, samtidigt med at det står for omfattende informationsvirksomhed om nordisk samfunds- og næringsliv.

Prioriteringer i kontrakten

Institutionen har valgt tre satsningsområder, som er nødvendige for at tilpasse virksomheden nye tider og for at huset skal kunne fungere godt i fremtiden. Prioriteringerne bygger alle på en modernisering og prioritering af husets "infrastruktur". Satsningsområderne er bibliotekets drift og modernisering, økonomistyring og husets vedligeholdelse. Kulturprojekter med vægt på litteratur, sprog og information, samt børn og unge er prioriterede områder.

Et beløb på DKK 150.000 er reserveret i basisbevillingen til vedligehold og investeringer.

Resultater i 1999

Året 1999 har været et positivt år for Nordens hus i Reykjavík og driftsresultatet viser et overskud på ca. 1.8 MISK. Virksomheden ved Nordens hus har været fokuseret på at opfylde resultatkontraktens målsætninger med tilknytning til bibliotekets fornyelse, økonomistyring og husets vedligeholdelse. Huset er blevet en del af det islandske universitets datanet. Programtilbudet har i stor grad været planlagt som tværkulturelle temahelheder, hvor f.eks. udstillinger, koncerter, foredrag og seminarer indgår som en del af det samme tema. Publikumstilstrømningen har været stor. Satsningen på børn og unge har været specielt vellykket, f.eks. programmet "Tilbringa dagen som en prinsessa", der fik mange børn til at besøge huset. Programmet har i stor grad været gennemført med støtte fra eksterne midler og samfinansiering (ca. 30-40% af total-budgettet).

Kontrakt : Oppfyldt

Økonomi : Ingen bemærkninger

1-2272-3 Nordens Hus på Færøerne						
Valuta	Budsjett 01	Budsjett 00	Budsjett 99	Disp99/ Bud.99	Bud.disp.av	Kontrakt
DKK	9.381.000	9.607.000	9.382.000	74%	Institusjonen	1999-2001

Formål

Nordens Hus på Færøerne startede sin virksomhed i 1983. Husets opgave er at formidle nordisk kultur på Færøerne og færøsk kultur i de øvrige nordiske lande, samtidig med at huset har en vigtig funktion som færøsk kulturhus. Færøernes Landstyre finansierer dele af husets drift. Bidraget udgør 8% af Ministerrådets basisfinansiering.

Prioriteringer i kontrakten

Nordens Hus på Færøerne satser på et aktivt samråd og samarbejde med relevante organer inden for det nordiske samarbejdet, og man satser specielt på at udvikle det eksisterende samarbejde med Nordens Institut på Åland, Nordens Institut på Grønland og Nordens Hus i Reykjavík. Nordens Hus vil i samarbejde med universitetet på Færøerne udarbejde et kvalitativt rapporteringssystem for programvirksomheden.

Satsningsområder er: Kulturprojekter for børn og unge; Kulturprojekter for voksne, IT, PR og Media og udarbejdelse af et nyt produktionskoncept for husets cafeteria. Et specielt beløb på DKK 500.000 er reserveret i basisbevillingen til husets vedligehold og investeringer.

Resultater i 1999

Norden Hus har arrangeret mange store grænseoverskridende projekter. Der er blevet lagt vægt på store musik arrangementer, skuespil med vægt på skuespillerens rolle, meget moderne danseforestillinger og litteraturaftener samt musikcafé. Husets rolle i det færøske kulturliv er klart defineret og samarbejdet med færøske kunstnere og institutioner er udbygget. Arbejdet med og for unge er udvidet og forstærket. Nordisk Informationskontor er udvidet og Vestnordisk Mediaværksteder har åbnet Nordisk Net Cafe. Driften af cafeteriet er effektiviseret. Huset har haft 355 arrangementer hvoraf 203 (62%) havde udenlandsk deltagelse. 13% af programmerne rettede sig mod børn og unge og 21% af programvirksomheden fandt sted udenfor huset i de færøske bygder.

Kontrakt : Oppfyldt

Økonomi : Ingen bemærkninger

1-2274-3 Nordens Institut på Åland						
Valuta	Budsjett 01	Budsjett 00	Budsjett 99	Disp99/ Bud.99	Bud.disp.av	Kontrakt
firm	1.273.000	1.311.000	1.289.000	81%	Institusjonen	1999- 2001
Motsvarer Dkk	1.591.000	1.639.000	1.624.000			

Formål

Nordens Institut på Åland blev oprettet i 1985. Instituttets opgave er at styrke det ålandske kulturliv, fremme Ålands aktive deltagelse i det nordiske samarbejde og udvikle samarbejdet mellem Åland og de øvrige nordiske lande på det almenkulturelle område, med særlig vægt på kunstområdet, undervisning og forskning. Ministerrådets bevilling dækker instituttets projektvirksomhed og direktørens løn. Øvrige udgifter dækkes af Ålands landsskabsstyrelse og indgår ikke i instituttets regnskab. Disse udgifter blev i 1999 beregnet til 293 TFIM

Prioriteringer i kontrakten

NIPÅ søger alsidighed i sine programaktiviteter, men vil i aftaleperioden satses flest ressourcer inden for tre områder: Børne- og ungdomskultur, forankring af professionel teaterkunst på Åland og synliggørelse af professionel kulturvirksomhed på Åland. Herudover vil institutionen drive kulturudveksling mellem Åland og det øvrige Norden.

Resultater i 1999

1999 var NIPÅ's hidtil mest aktive år, både målt i antal arrangementer og efter den økonomiske omsætning. Instituttet gennemførte store projekter på alle fire satsningsområder og nåede ud til en bred offentlighed både på Åland og i det øvrige Norden. Med fire store projekter på et år har instituttet været strakt til det yderste af sin kapacitet.

Kontrakt : Oppfyldt

Økonomi : Ingen bemærkninger

1-2277-3 Nordens Institut på Grønland (NAPA)						
Valuta	Budsjett 01	Budsjett 00	Budsjett 99	Disp99/ Bud.99	Bud.disp.av	Kontrakt
DKK	4.148.000	4.233.000	4.134.000	88 %	Institusjonen	1999-2001

Formål

Nordens Institut på Grønland blev oprettet i 1986 i samarbejde med Grønlands hjemmestyre og Nuuk kommune. Instituttets opgave er at styrke det grønlandske kulturliv, fremme Grønlands aktive deltagelse i det nordiske samarbejde og udvikle samarbejdet mellem Grønland og de øvrige nordiske lande, med særlig vægt på kultur-, undervisnings- og forsk-

ningsområderne. Grønlands hjemmestyre finansierer en del af Institutets virksomhed. Dette bidrag udgjorde i 1999-regnskabet 576 TDKK.

Prioriteringer i kontrakten

NAPA skal være projektorienteret inden for hovedsatsningsområderne almenkultur, uddannelse og forskning. Øget indsats bliver lagt på styring og koordinering af egne initierede projekter. Samarbejdet med de andre nordiske kulturinstitutioner skal udvikles og forbedres. NAPA skal aktivt initiere og medvirke i nordiske kulturfestivaler på Grønland og forøge mulighederne for engagement for professionelle kulturarbejdere.

Resultater i 1999

Af forskellige uforudsete grunde blev NAPA's aktiviteter reduceret i forhold til det planlagte. NAPA har ordnet flere kulturarrangementer af høj kvalitet og lavet aftaler med samarbejdspartnere i Grønland angående distribution af kultur til hele Grønland.

Kontrakt : Delvis oppfyldt

Økonomi : Det reduserte aktivitetsnivået i 1999 har brakt økonomien i balanse og gitt en positiv egenkapital.

1-2279-2 Vedlikehold av kulturhusene					
Valuta	Budsjett 01	Budsjett 00	Budsjett 99	Disp99/Bud.99	Bud.disp.av
DKK	1.043.000	1.043.000	1.023.000	100%	MR/EK-K

Formål

De nordiske kulturhuse på Færøerne og Island har revideret deres langsigtede vedligeholdsplaner. Midlerne skal bidrage til at planlægge og dække vedligeholdsoppgaver som der ikke er plads til indenfor husenes ordinære budgetrammer. De langsigtede planer er formaliseret som en del av disse institutionernes mål- og resultatkontrakter for årene 1999-2001

Prioriteringer i 2001

Etter ansøgning fra kulturhusene vil midlerne blive disponeret i samsvar med husenes langsigtede vedligeholdsplaner og iht. deres egne vurderinger av de mest nødvendige reparationsoppgaver.

I det ordinære budget for husene, er der i tillæg reserveret 150 TDKK og 500 TDKK til henholdsvis Nordens Hus i Reykjavík og Nordens Hus på Færøerne til vedligehold og investeringer.

Resultater i 1999

Budgetposten blev delt i to, da der skal laves stort vedligeholdsarbejde i begge de nordiske huse. En treårig plan er blevet udarbejdet og udarbejdelsen af en langsigtet plan er en del af resultatskontrakternes målsætninger. I huset i Reykjavík har kontorer, sal og bibliotek været rensset, malet og gulvene lakerede. På Færøerne har man startet en større, påkrævet fornyelse af ventilationssystemet.

Andre kultursatsinger

1-2296-2 Nordiske kulturprojekter i udlandet					
Valuta	Budsjett 01	Budsjett 00	Budsjett 99	Disp99/Bud.99	Bud.disp.av
DKK	6.514.000	6.514.000	6.386.000	98%	Styr.gr.

Formål

Budgetposten utgör basen för samnordiska målinriktade kulturprojekt i syfte att öka kunskapen om nordisk kultur internationellt och att befrämja det nordiska kultur-samarbetet med länder och regioner utanför Norden.

Prioriteringar i 2001

En projektplan för åren 2001- 2004 behandlas på ministerrådets möte i juni 2000. En preliminär plan har redan presenterats för ministrarna. Planen omfattar kulturprojekt med det västliga närområdet Skottland, Irland, Hebriderna och Orkney-öarna. Projektet kommer att inledas år 2001. Under år 2001 görs en kartläggning inför kulturprojekt i Tjeckien, Ungern och Slovenien.

År 2000 öppnar tre utställningar, *Vikings: The North Atlantic Saga* i Washington, och under år 2001 och 2002 fortsätter den att turnera i USA, vikingautställningen *Full Circle* har öppnats i St.John's, Newfoundland och kommer under åren 2001-2002 att turnera i Kanada och ev. USA. Båda utställningarna kompletteras med en utställning om den stora nordiska emigrationen till Nord Amerika, *Scandinavian Roots - American Lives*. Utställningen turnerar i USA och Kanada med fem kopior. En uppföljning av dessa tre utställningar är en av prioriteringarna under år 2001.

Resultater i 1999

År 1999 avslutades projektet *Shuttle99*. Projektet var ett tvåårigt samarbetsprojekt med Sydafrika. Projektet var indelat i fem sektorer och varje nordiskt land hade huvudansvaret för en sektor. Shuttle99 har inneburit mer än 100 olika evenemangi Norden och i Sydafrika och mer än 1000 artister har deltagit. Som ett resultat av Shuttle har ett omfattande nätverk etablerats och flera av initiativen följs nu upp bilateralt mellan Sydafrika och de enskilda länderna. Nordiska Ministerrådets finansiering utgjorde 5 miljoner, men projektet och de olika delprojekten erhöll tilläggsfinansieringar, vilket har lett till att den totala volymen har varit ca 24 miljoner. Shuttle99 kröntes med ett prestigefyllt kulturpris i september då Nordiska Ministerrådet erhöll utmärkelse som International Sponsor of the Year in Support of Arts and Culture. Priset utdelades av Arts and Culture Trust of the President.

1-2298-2 Indsatser mod fremmedfjendtlighed					
Valuta	Budsjett 01	Budsjett 00	Budsjett 99	Disp99/Bud.99	Bud.disp.av
DKK	0	1.596.000	1.565.000	79%	MR/EK-K

Formål

Formålet med bevillingen har været at skabe et grundlag for gennemførelse af de prioriterede satsninger mod fremmedfjendtlighed, der indgår i Ministerrådets strategi på området.

Prioriteringer i 2001

Budgetposten integreres i ministerrådets ordinære virksomhed, bl.a. via budgetpost 1-2203-2 "Strategiske kultursatsinger" og den særskilte budgetpost nedlægges således.

Resultater i 1999

Følgende projekter, som startede i 1998, fortsatte i 1999:

"Multikultur - online", udvikling af en databank om flerkulturelle aktiviteter.

"Role Models", en TV-serie om ledende personer med forskellig etnisk baggrund.

"Nordisk identitet i udvikling", en tegne- og digtekonkurrence for børn og unge med offentliggørelse af de bedste bidrag i de forskellige nordiske lande.

Uddannelse af idrætsledere og "Nordisk gymnastik mod racisme", hvor idrætsledere fra Norden samles for at samordne indsatser til modarbejdelse af fremmedfjendtlighed, danne erfaringsnetværk og øge integration i idrætslivet.

"Världen i Norden", en musikfestival, arrangeret skiftevis af de nordiske lande. Formålet har været at styrke festivalens flerkulturelle dimension.

Følgende projekter blev bevilget til afholdelse i løbet af 1999:

"Seminar for journalister", et seminar arrangeret af Nordisk Journalist-center med deltagelse af journalister fra Nordvest-Rusland, Estland, Letland og Litauen.

Tegnefilmserie, som skal visualisere det nordiske syn på ligestilling som en del af kulturel mangfoldighed.

Følgende projekter startede i 1999:

"Vitt Oljud - nordiskt mörker", et projekt initieret af Statens Museum for Kunst i Sverige, hvor man med udgangspunkt i musik med racistiske budskaber - white power musik - ønsker at give ungdommen et aktuelt perspektiv på racisme og fremmedfjendtlighed i Norden.

Alle projekter forventes afsluttet senest ved udgangen af år 2000.

1-2299-2 Sessionslandenes kulturprogram					
Valuta	Budsjett 01	Budsjett 00	Budsjett 99	Disp99/Bud.99	Bud.disp.av
DKK	0	204.000	358.000	100 %	MR-K/EK-K

Formål

Bevillingen blev afsat i forbindelse med nysatsningen inden for kulturområdet 1994-96 og er senere fortsat til delvis finansiering af kulturarrangementer i overensstemmelse med sessionslandets prioriteringer.

Prioriteringer i 2001

Sessionslandenes kulturprogram er over årene blevet et nationalt ansvar.

Resultater i 1999

Under sessionen i Stockholm arrangeredes en række kulturaktiviteter

1-2299-2 Norden-undervisning i udlandet					
Valuta	Budsjett 01	Budsjett 00	Budsjett 99	Disp99/Bud.99	Bud.disp.av
DKK	947.000	977.000	958.000	64%	Samarbejdsnævnet

Formål

Samarbejdsnævnet for nordenundervisning i udlandet er et samarbejdsorgan for de nordiske landes administrationer af sprogundervisning ved udenlandske universiteter. Nævnet er et rådgivende organ for Nordisk Ministerråd og andre instanser på sit sagsområde.

Samarbejdsnævnets hovedformål er at styrke og koordinere undervisningen i nordiske sprog og nordisk litteratur ved de udenlandske universiteter. Undervisning i nordiske sprog og nordisk kultur foregår ved over 200 universiteter forskellige steder i verden.

Prioriteringer i 2001

Nævnet vil fortsat dele sin virksomhed på tre hovedopgaver med omtrent en tredjedel af budgettet på hver opgave:

- 1) At bevilge støtte til at fremme samarbejdet mellem de lektorer, som underviser i nordiske sprog ved udenlandske universiteter.
- 2) At holde faglige, regionale konferencer for lektorerne.
- 3) At foretage større, regionale satsninger for at styrke samarbejdet mellem nordenundervisere/ institutioner.

Resultater i 1999

Nævnet bevilgede støtte til 13 lektorsinitiativer, fortrinsvis i Europa og enkelte i nærområderne, sammenlagt 467.500 DKK. En temakonference blev holdt i Vilnius i oktober. Der blev i 1999 bevilget 250.000 DKK til det tre årige samarbejde, som blev indledt i 1998 med otte universiteter i midvest i USA for at fremme interessen for nordisk sprog og kultur.

Uddannelses- og forsknings samarbejdet

De nordiske uddannelses- og forskningsministre har som overordnet mål for samarbejdet at gøre Norden til foregangsregion for udvikling af menneskelige ressourcer. Det nordiske uddannelses- og forskningsfællesskab skal udgøre et aktivt forum for politisk behandling af aktuelle sektorspørgsmål, erfaringsudveksling og udvikling af fælles nordiske initiativer på området.

Strategien for uddannelses- og forsknings samarbejdet 2000 – 2004 sigter mod at opnå større *samtidighed* mellem aktuelle, nationale udfordringer og den nordiske dagsorden inden for uddannelse og forskning; den udpeger overordnede fokusområder og forudsætter udvikling af samarbejdsstrukturen for at øge *sammenhængen* i Ministerrådets initiativer; og den tilsigter mod større *synlighed* blandt andet ved at udvide dialogen med aktører/partnere inden for en række områder.

Følgende uddannelses- og forskningspolitiske synspunkter ligger til grund for arbejdet med strategien til udvikling af menneskelige ressourcer i Norden:

Nordisk fællesskab om uddannelses- og forskningskompetencer skal udvikles der, hvor det styrker nationale udviklingsprocesser og er nyttigt i et ressourceperspektiv.

Udvikling af menneskelige ressourcer er en forudsætning for regionens økonomiske og kulturelle værdiskabelse.

Der er en sammenhæng mellem uddannelse og livskvalitet i et livslang læringsperspektiv.

Brede kompetencer, formelle som uformelle er værdifulde.

For at løfte målsætningen om Norden som foregangsregion for udvikling af menneskelige ressourcer fokuserer samarbejdet i perioden først og fremmest på følgende områder: Kompetence og livslang læring, evaluering, informations og kommunikationsteknologi, sprogsamarbejdet, mobilitet og gensidig anerkendelse, arbejdsdeling i en ny tid samt nordisk uddannelse og forskning i internationalt perspektiv.

Med udgangspunkt i omtalte uddannelses- og forskningspolitiske grundholdninger og fokusområder skal arbejdsformerne udvikles. Det drejer sig om styrkelse af formandskabet og reform af hidtidige strukturer, blandt andet styregrupper og institutioner. Endvidere lægges der vægt på at udbygge en åben uddannelses- og forskningspolitisk dialog med blandt andet erhvervslivet og de mange aktører, der som følge af den omfattende decentralisering i de nordiske lande nu arbejder aktivt med uddannelses- og forskningspolitiske spørgsmål.

På baggrund af Nordisk sprogpolitik (november 1998) er det nordiske *sprogsamarbejde* udviklet til et væsentligt tværsektorielt satsningsområde, forankret hos uddannelses- og forskningsministrene og kulturministrene. Nordisk Ministerråds sprogpolitiske referencegruppe har lagt

rammerne for et nyt Nordmål program 2000- 2004 med hovedsatsningerne inden for: De ikke skandinaviske sprog; børn og unges sprogforståelse; udvikling af et nordisk sprognetværk; tolkning og synlig-gørelse af det nordiske sprogsamarbejde. Efter etablering og udlægning af virksomheden år 2000 er en central opgave for den sprogpoltiske referencegruppe år 2001 at tage initiativ til større sammenhæng, synergi og synliggørelse i nordisk sprogsamarbejde

Nordisk Ministerråds *skolesamarbejde* har som mål at gøre skolen bedre i Norden. Samarbejdet skal bygge videre på og nyttiggøre skoleudvikling i de nordiske lande og internationalt inden for prioriterede områder, når der dermed opnås nordisk merværdi. Det er endvidere skolesamarbejdets målsætning at fremme et helhedssyn på børn og unges uddannelse fra førskole til ungdomsuddannelserne.

Skolesamarbejdets nye handlingsplan 2000 – 2004 konkretiseres gennem en årlig virksomhedsplan. For tiden prioriteres udviklingstiltag inden for spørgsmål om værdier i skolen, livslang læring og kvalitet, lige-som det fortsatte arbejde med den nye lærerrolle, belysning af nye veje at gå inden for skolens formidling af naturvidenskab, matematik og teknik og den fortsatte udvikling av en informationsstrategi, der profilerer virksomheden både i trykt form og virtuelt. Det tværsektorielle samarbejde udvikles såvel i forhold til kultursektoren med fokus på kultur i skolen og sprogsamarbejde som i forhold til socialektoren i spørgsmålet om at tematisere helhed mellem førskole og grundskole. Endvidere lægges vægt på udviklingsopgaver inden for de mobilitetsprogrammer og -projekter, som eksisterer inden for skoleområdet.

Inden for det nordiske samarbejde om *højere uddannelse* prioriteres ikke mindst flg. områder: Lette og stimulere mobilitet, grunduddannelse-/forskning, regionalt fokuseret samarbejde, internationalt samarbejde og indspil til den uddannelsespolitiske debat. Der vil overordnet blive lagt vægt på *livslang læring-perspektivet* og at *kundskabsgrundlaget* for uddannelsesområdet styrkes. Herudover er det målet at øge kvaliteten og at synliggøre Ministerrådets arbejde på området. Der sker en løbende videudvikling af mobilitetsprogrammet Nordplus.

Samarbejdet inden for *folkeoplysning og voksenundervisning* skal medvirke til udvikling og fornyelse. Det er et mål at synliggøre nordiske værdier og at sikre et internationalt perspektiv i arbejdet.

Livslang læring er grundlag og udgangspunkt for handlingsplanen for folkeoplysning og voksenundervisning 2000-2004. De nye satsninger koncentrerer sig om aktivt medborgerskab, læringsmiljøer, vurdering og dokumentation af kompetence samt voksnes deltagelse i uddannelse med særlig fokus på kortuddannede. Hvert år udarbejdes en plan for arbejdet med konkrete projekter, bl.a. med udgangspunkt i formandskabets priori-

teringer. Det nu afsluttede 2-årige demokratiprojekt følges op af et flerårigt forskningsprojekt om læring for aktivt medborgerskab.

I lyset af vidensamfundets løbende udbredelse og den tiltagende globalisering er Nordens evne til at udvikle spidskompetence inden for grænsefladen mellem moderne *informations- og kommunikations-teknologi* på den ene side og forskning og uddannelse på den anden, af stigende betydning. Ministerrådet ønsker fortsat at sikre den mest tidssvarende og fremadrettet rådgivning om vidensamfundets udvikling.

Der lægges vægt på at udnytte den tilgængelige IT-teknologi og IT-infrastruktur generelt inden for forskning og udvikling. Fokus er bl.a. sat på IT som værktøj for undervisning og indlæring.

Der arbejdes fortsat på at styrke det nordiske nærområdes position i vidensamfundet, ved at opbygge Internetinfrastruktur i FoU-sektoren samt at træne undervisere i brugen heraf..

Gennem forskningsprogrammet om sprogteknologi arbejdes på at give de små nordiske sprog en plads i en digitaliseret verden.

Udfordringen for det nordiske samarbejde om *forskning og forskeruddannelse* er at bidrage til, at Norden udvikles til et fælles kundskabsmarked, som kan opfylde behovet for højt kvalificerede kundskab til virksomheder, organisationer og den offentlige forvaltning. Målsætningen er at styrke de områder, hvor Norden kan hævde sig internationalt, eller hvor de nordiske lande har specielle interesser og forudsætninger. Der er fortsat forhindringer, der skal nedbrydes både hvad angår forskernes frie bevægelighed, bedre udnyttelse af eksisterende forskningskompetence og gensidig godkendelse af kompetence og eksaminer i de nordiske lande.

Det nordiske samarbejde er reguleret af fællesnordiske aftaler om fri adgang til uddannelser og gensidig anerkendelse af eksaminer, som ikke fungerer optimalt. Der må fortsat arbejdes på at fjerne hindringer for et åbent nordisk marked for forskeruddannelse, hvad angår optagelse til studier, mobilitet og finansiering. Der er behov for udvikling af fælles studieplaner og kvalitetskriterier samt en bedre strategi for information og vejledning om studiemulighederne i Norden. Der savnes også en tættere kobling mellem arbejdsmarked og forskeruddannelserne.

Nordisk Ministerråd anvender en stor del af budgettet på direkte støtte til forskningssamarbejde i form af tidsbegrænsede forskningsprogrammer, støtteordninger og højt specialiserede forskningsinstitutioner.

I 1998 fastlagde Ministerrådet en forskningspolitisk strategi for udviklingen af forskningssamarbejdet på alle Ministerrådets virksomhedsområder, anbefalet af Nordisk Råd. Strategien skal sikre en systematisk initieringsproces samt fælles kriterier for forberedelse, gennemførelse og evaluering af samnordiske forskningsaktiviteter. Der arbejdes med forslag til nye former nordisk forskningssamarbejde.

Forskningsprogrammerne skal bidrage til et formaliseret samarbejde og kompetenceudvikling mellem forskergrupper i de nordiske lande på områder af høj politisk prioritet. Programmerne støtter etablering af netværk, forskeruddannelse og mobilitet, mens basisomkostningerne ved forskningen finansieres nationalt.

Nordisk Forskeruddannelsesakademi (NorFA), er den vigtigste støtteordning for forskeruddannelse.

De 14 nordiske forskningsinstitutioner fungerer som nordiske kompetencecentre på ofte meget specialiserede forskningsfelter, hvor de nordiske lande har set en fordel i at gå sammen om ét fælles institut. De har til opgave at drive forskning på internationalt niveau i tæt samarbejde med nationale og internationale forskningsinstitutter.

Budgetudviklingen: Uddanning og forskning				
tDKK	2001	2000	1999	Ændring 00-01
	00-priser	00-priser	99-priser	Pct.
Budget	188.716	191.110*	186.220	-1,3

* Budsjettpost 1-2545-2 Norden-undervisning i udlandet er flyttet fra uddanning & forskning til kultur i 2001-budsjettet. For sammenligningens skyld er rubrikken for 2000-budsjettet endret tilsvarende.

Søjlefordeling: Uddanning og forskning ialt 2001: 188.716 TDKK		
Norden	NÆROMRÅDENE	EUROPA
175.506 (93%)	7.549 (4%)	5.661 (3%)

SEKTORENS BUDSJETTPOSTER

Generelle forsknings- og uddanningsinnsatser

1-2505-2 Dispositionsmidler - Uddanning og Forskning					
Valuta	Budsjett 01	Budsjett 00	Budsjett 99	Disp99/Bud.99	Bud.disp.av
DKK	1.938.000	1.938.000	2.278.000	7%	MR/EK-U

Formål

Dispositionsmidlerne anvendes til at finansiere politisk relevante projekter, der initieres i det løbende budgetår og giver mulighed for at opfange og støtte vigtige tiltag, der ikke kunne forudses ved budgetteringen. Dispositionsmidlerne er således et vigtigt redskab til initiering og gennemførelse af formandslandets prioriteringer.

Prioriteringer i 2001

Dispositionsmidlerne vil blive anvendt til finansiering af prioriteringer fra formandskabet, der ikke dækkes af andre bevillinger, samt – i overensstemmelse med formålet – til imødekomme af pludseligt opståede behov.

Resultater i 1999

Der er i 1999 bl.a. givet bevilling til gennemførelse og opfølgning af formandskabs temakonferencer, ajourføring af Nordvulks pensionsforpligtigelser, nordisk fordybningsstudie om voksnes deltagelse i uddannelsen (baseret på OECD materiale), handlingsplan om børn og unge i nær-områderne, et forstudie til forskningsindsatser inden for uddannelsesområdet og kultur- og forskningskonference i forbindelse med Grønlands universitets årsfest.

Skolesamarbeid

1-2510-1 Nordisk skolesamarbejde (NSS)					
Valuta	Budsjett 01	Budsjett 00	Budsjett 99	Disp99/Bud.99	Bud.disp.av
DKK	5.311.000	4.911.000	5.215.000	100%	Styret NSS

Formål

Skolsamarbetets överordnade mål är att göra skolan bättre i Norden.

NSS har följande huvuduppgifter:

- att rådgiva MR-U i frågor om nordiskt skolsamarbete
- att medverka till att genomföra MR-U:s strategi för nordisk utbildning och forskning
- att utforma och genomföra en 5-årig handlingsplan för skolsamarbete
- att ha tillsynsfunktion i förhållande till nordiska avtal på området

Prioriteringar i 2001

NSS handlingsplan 2000-2004 konkretiseras genom en årlig verksamhetsplan, denna kommer år 2001 också att avspegla det finska ordförandeskapets prioriteringar. Områden som prioriteras högt i handlingsplanen är bl.a. värdier/värderingar i skolan, livslångt lärande och kvalitet.

Resultater i 1999

NSS verksamhet 1999 har koncentrerats kring följande huvudområden: *Ordförandeskapet*: Konferensen Vision og virkelighed- Evaluering af skoler i Norden, genomfördes i november. *Utvecklingsprojekt*: Evaluering i skolan, Entreprenörskap som utbildningsmål för unga, Den nya lärarrollen, Nordlab om naturvetenskap, matematik och teknik. Deltagande i ett tvärsektorielt IKT-projekt, IDUN II. *Projekt som avslutats*: Små yrkesfack, Yrkespedagogiskt FoU-program, Nordisk provbank. *Avtal*: Gymnasieöverenskommelsen granskades av en arbetsgrupp. *Närområdena*: Ett nordiskt-baltiskt samarbetsprogram om specialundervisning "Development of a school for all", finansierat av närområdesbudgeten har satts igång. NSS kommer också i framtiden att ta aktiv del i uppföljningen av Handlingsplanen för barn och unga i Nordens närområden. *Information*: ODIN, det nordiska skoldatanätet, har utvecklats ytterligare. Tidskriften Skolan i Norden har kommit ut med två nummer.

1-2512-1 Nordplus-junior					
Valuta	Budsjett 01	Budsjett 00	Budsjett 99	Disp99/Bud.99	Bud.disp.av
DKK	9.180.000	9.180.000	9.090.000	99 %	Styret NSS

Formål

Det overordnede formål med Nordplus-junior er inden for de 16 – 19 åriges uddannelser at

- stimulere til elev- og lærerudveksling i Norden
- opmuntre til kontakt og samarbejde mellem de nordiske skoler

Dermed er Nordplus-junior et væsentligt bidrag til at give unge motiverende erfaringer inden for det nordiske kompetencefællesskab og styrke den sproglige og kulturelle forståelse i Norden.

Prioriteringer i 2001

Forudsætningen for at få Nordplus-junior midler er, at der mellem de deltagende skoler indgås aftale, som fastsætter lærernes og elevernes rettigheder og pligter. Der ydes midler til følgende støtteformer:

- stipendier til elever
- stipendier til lærere
- rejseudgifter til elever og lærere
- planlægnings- og initieringsarbejde
- samt til incitament/støtte til lærerudveksling
- støtte til vikarudgifter

Nordplus-junior stipendier kan bevilges til meget varierende projekter. Fortrinsvis til enkelte elever eller lærere samt mindre grupper, der ønsker at studere i et andet nordisk land. Der er tillige afsat projektmidler til forskning og nye tiltag inden for mobilitet for de 16-19 åriges uddannelser.

Resultater i 1999

I 1999 har i alt 1.694 elever modtaget støtte fra ordningen samt 482 lærere. Der blev i 1999 i alt behandlet 367 ansøgninger under ordningen, hvilket er 73 færre en året før. Baggrunden herfor formodes at være strukturændringer inden for sektoren. Antal bevilgede ansøgninger år 1999 udgør i alt 296 mod 305 i 1998. Den relativ ringe forskel i antal tildelte stipendier skyldes en kvalitativ øgning inden for det samlede antal ansøgninger.

1-2514-1 Elevutveksling Västnorden					
Valuta	Budsjett 01	Budsjett 00	Budsjett 99	Disp99/Bud.99	Bud.disp.av
DKK	1.671.000	1.671.000	1.638.000	100 %	Styret-NSS

Formål

Det särskilda stödet till elevutbyte mellan Västnorden och det övriga Norden skall ses mot bakgrund av de ansevärdiga resekostnader som är förknippade med elevutbyte till och från Västnorden. Samtidigt är projektet ett led i strävan att öka den nordiska språkförståelsen och kunskapen till andra nordiska länders kultur och samhällsliv.

Prioriteringar i 2001

Elevutbytet Västnorden är förlängt till och med år 2000. Inför år 2001 kommer en översyn av mobilitetsprogrammen på grundskoleområdet att göras, med sikte på en större samordning.

Resultater i 1999

Under 1999 deltog drygt 1600 elever i utbytesverksamheten. Under hösten 1999 utvärderades programmet, denna utvärdering utgör en av grunderna för utformning av verksamheten inför år 2001. Utvärderingen visade bland annat att stödet ser litet olika ut i olika länder, att de flesta som utnyttjar stödordningen är 13-16 år, samt att det fortsatt verkar finnas ett behov av att ta särskild hänsyn till de stora resekostnader som är förknippade med utbytesverksamhet mellan Västnorden och det övriga Norden.

1-2516-1 Nordplus-mini (PILOT-PROSJEKT)					
Valuta	Budsjett 01	Budsjett 00	Budsjett 99	Disp99/Bud.99	Bud.disp.av
DKK	5.251.000	3.251.000	1.187.000	95 %	Styret Nss

Formål

Målet med Nordplus-mini är att öka det nordiska utbytet mellan barn och unga i grundskoleåldern och genom att stimulera till samarbete mellan skolor i Norden främja en ökad nordisk kultur- och språkförståelse hos barn och unga. Nordplus-mini är rekommenderat av Nordiska Rådet, genom Rek. 11/1997.

Prioriteringar i 2001

På grundval av utvärderingen av pilotprojektet om Nordplus-mini, under hösten 2000, samt utvärderingar av andra utbytesprogram på grundskoleområdet, kommer Nordplus-mini troligen att utvecklas till en stödordning för grundskoleutbyte av mer permanent karaktär.

Resultater i 1999

Under skolåret 1999-2000 genomför NSS ett pilotprojekt med fokus på mobilitet mellan skolor i de nordiska länderna. Under hösten 1999 deltog 1295 elever och 125 lärare/ledare i projektet.

Folkeopplysning og Voksenopplæring

1-2520-2 Styringsgr. for nordisk folkeopplysning og voksenopplæring (FOVU)					
Valuta	Budsjett 01	Budsjett 00	Budsjett 99	Disp99/Bud.99	Bud.disp.av
DKK	3.349.000	2.550.000	3.299.000	82%	ST.GR. FOVU

Formål

Styringsgruppen for samarbeidet innen folkeopplysning og voksenopplæring, FOVU har som overordnet mål er å arbeide for fornyelse og utvikling innen området i Norden og støtte og utvikle samarbeidet med Nordens nærområder og øvrig internasjonalt arbeid.

Livslang læring er grunnlag og utgangspunkt for den nye 5-årige Handlingsplan 2000-2004. FOVUs utfordring er å motivere for en helhetlig og prosessorientert tenkning om livslang læring som er basert på et kunnskapssyn som inkluderer både personlige og faglige kvalifikasjoner og sikrer tilrettelegging av en kvalitativ kompetanseutvikling for voksne. FOVU legger vekt på en aktiv dialog med mangfoldet av aktører og miljøer innen området og gjør bruk av deres erfaring og kompetanse gjennom at de deltar i arbeidsgrupper, kontaktmøter og temakonferanser.

PRIORITERINGER I 2001

Flerårige initiativer på informasjons- og kommunikasjonsteknologi (IKT) og demokratiutvikling vil bli videreført gjennom IDUN II. Nye initiativer i 2001 vil ha utgangspunkt i den 5-årig handlingsplanen og formannskapets prioriteringer, bl.a. knyttet til lærings- og kompetansebegrepet og voksnes deltakelse i utdanning med spesiell oppmerksomhet mot korttidsutdannede. Bl.a. igangsettes en kartlegging av landenes parallelle systemer knyttet til realkompetanse. Som videreføring av det 2-årige demokratiprojektet arbeides med et 3-årig forskningsprosjekt "Læring for aktivt medborgerskap".

Budsjettøkningen bringer bevilgningen tilbake på 1999-nivå.

Resultater i 1999

Arbeidet i 1999 har vært konsentrert om formannskapets prioriteringer og satsningsområder i Handlingsplan 1997-2000 gjennom avslutning av flg. flerårige prosjekter: Forskningsprogrammet folkeopplysning og arbeidsliv, nordisk utdanning i voksenpedagogikk, folkebibliotek og voksenopplæring i samarbeid for å øke voksnes tilgjengelighet til IT, demokratiutvikling år 2000.

I forhold til nærområdene har FOVU videreutviklet og styrket nettverksoppbygging mellom nordiske, baltiske og russiske prosjekter på området og arbeidet med informasjon om EUs utdanningsprogrammer etter 1999.

1-2522-1 Støtteordningen for nordisk folkeopplysning og voksenopplæring					
Valuta	Budsjett 01	Budsjett 00	Budsjett 99	Disp99/Bud.99	Bud.disp.av
DKK	6.948.000	6.948.000	6.812.000	100 %	ST.GR. FOVU

Formål

Støtteordningen skal bidra til videreutvikling og fornyelse ved å stimulere fellesnordiske prosjekter og aktiviteter innen nordisk folkeopplysning og voksenopplæring. Ordningen omfatter tre kategorier; mobilitetsstipend for folkehøgskoleelever, prosjekter i fem nordiske studieforbundssammenslutninger (blokktilskudd) og enkeltprosjekter som kan søkes av øvrige studieforbund, folkehøgskoler og offentlig voksenopplæring.

Prioriteringer i 2001

Støtteordningen ble evaluert i 1999/2000. Evalueringen følges opp gjennom et erfaringsseminar og bruk av tidsskriftet FOVU-Dialog hvor det legges vekt på kvalitative kriterier og spredning av resultater til andre enn de som er direkte involvert i prosjekter. FOVU oppfordrer til samarbeidsprosjekter mellom ulike voksenopplæringsmiljøer og at bl.a. forskningsmiljøene inndras i arbeidet. FOVU vil vurdere spesielle innsatser knyttet til prioriteringer i den nye handlingsplanen. Informasjon om støtteordningen vil bli rettet spesielt mot Vestnorden.

Resultater i 1999

Prosjekterfaringer med vekt på utvikling og kvalitetskriterier er formidlet gjennom en idéutvekslingskonferanse og tidsskriftet FOVU-Dialog. Videre er det avholdt kontaktmøte med blokkorganisasjonene for å utvikle samarbeidet og styrke kvaliteten i prosjektvirksomheten. FOVU har gitt spesiell støtte til pilotprosjekter i samarbeid mellom forskere og brukermiljøene relatert til demokrati og folkeopplysning.

1-2524-3 Nordens folklige akademi (NFA), Sverige						
Valuta	Budsjett 01	Budsjett 00	Budsjett 99	NMR fin. 99	Bud. disp av	Kontrakt
Sek	7.321.000	7.321.000	7.234.000	66 %	Institusjonen	1999-01
Motsvarer Dkk	6.149.000	6.149.000	6.221.000			

Formål

NFA skal fremme utvikling, fornyelse og samarbeid innen området folkeopplysning og voksenopplæring i Norden, mellom Norden og nærområdene og Norden og Europa. Dette skjer gjennom å være et faglig spisskompetansemiljø og forum for idé- og erfaringsutveksling, utvikling av nye metoder og samarbeidsstrukturer samt å utvikle møtet mellom forskere og brukere og drive forskningsformidling.

NFAs internasjonale senter utfører informasjons- og serviceoppgaver for brukermiljøene, spesielt i forhold til Baltikum og EU.

Prioriteringer i kontrakten

Virksomhetsområdene konsentreres til kurs-, konferanse- og prosjektvirksomhet, dokumentasjons- og formidlingsarbeid samt nordisk og internasjonal nettverksbygging. Innen institusjonens drift og administrasjon knyttes spesielle oppgaver til utleie av internat og kurslokaler samt forvaltningsoppgaver.

Resultater i 1999

NFA har fortsatt arbeidet med å tydeliggjøre profilen og utvikle spisskompetanse som fremmer utvikling og fornyelse samt å utvikle systemer for mål- og resultatstyring.

Til tross for utskifting i store deler av det pedagogiske personalet har institusjonen i 1999 opprettholdt en omfattende virksomhet og oppfylt kvalitets- og produksjonsmålene for alle virksomhetsområdene. Biblioteket er styrket og benyttes aktivt i kurs- og konferansevirksomheten, spesielt stipendiatmånedene. NFA har en omfattende kompetanse i forhold til de baltiske land og er dessuten partner i flere EU-prosjekter.

Kontrakt : Oppfylt

Økonomi : Ingen bemerkninger

Høyere utdanning

1-2530-2 Styringsgruppen for nordisk samarbeide innen høgre utdanning (HØGUT)					
Valuta	Budsjett 01	Budsjett 00	Budsjett 99	Disp99/Bud.99	Bud.disp.av
DKK	1.043.000	1.043.000	1.023.000	0%	HØGUT

Formål

HØGUT har som oppgave å fremme nordisk samarbeid innen høgre utdanning samt utvikle og styrke det nordiske utdanningsfellesskap. Dette gjelder samtlige postgymnasiale utdanningsnivå ved universitet og høgskoler.

Prioriteringer i 2001

HØGUT vil i tillegg til arbeidet med Nordplus-programmet følge intensjonene i sin handlingsplan 1999-2001 i nær kontakt med HØGUTs brukermiljøer og på grunnlag av utdanningsministrenes og ordførerlandets prioriteringer. Styringsgruppen vil prioritere prosjekter/initiativ innenfor områdene mobilitet, grunnutdanning/forskning, regionalt fokusert arbeid og innspill til nordisk utdanningspolitisk debatt. Handlingsplanen vil bli evaluert og det vil bli lagt fram en ny handlingsplan gjeldende fra 2002. HØGUT vil i 2001 følge videre opp de anbefalingene som kom fram i rapporten om et mulig felles nordisk-baltisk utdanningsrom.

Resultater i 1999

HØGUT arrangerte i februar en konferanse i Oslo der man initierte etablering av et høgskolenettverk i Norden på linje med det samarbeidet på universitetssiden. På grunn av omorganiseringer nasjonalt er bestemmelsen om en eventuell etablering av et slikt nettverk utsatt til 2000. I juni var problemnotatet "Tertiary Education", som Norsk institutt for studier av forskning og utdanning (NIFU) hadde utarbeidet på oppdrag fra HØGUT, hoveddiskusjonen på ministrenes møte. På grunnlag av dette notatet er det satt i gang tre prosjekter, som alle forventes fullført i 2000. Styringsgruppen har videre arbeidet med forberedelsene til NMRs temakonferanse "Finansiering av høgre utdanning", som holdtes i Reykjavik i april 2000.

På oppdrag fra EK-U nedsatte HØGUT en nordisk-baltisk arbeidsgruppe som framla en rapport om mulighetene for å etablere et felles nordisk-baltisk utdanningsrom. Det er lagt fram 11 anbefalinger som HØGUT vil følge opp framover. HØGUT har ellers oppnevnt en rekke arbeidsgrupper og gitt mange oppdrag til kompetente utdannings- og forskningsmiljøer for å utarbeide forslag til oppfølging av styringsgruppens arbeid.

Representanter fra OECD og Europarådet har deltatt på møter i HØGUT. Styringsgruppens medlemmer har videre deltatt i flere internasjonale konferanser og har gitt flere høringsuttalelser.

1-2532-1 Nordplus					
Valuta	Budsjett 01	Budsjett 00	Budsjett 99	Disp99/Bud.99	Bud.disp.av
DKK	31.284.000	30.284.000	30.690.000	100%	HØGUT

Formål

Nordplus (nordiske mobilitets- og samarbeidsprogrammet for studenter og undervisningspersonale ved høgre utdanningsinstitusjoner i Norden) bygger på nettvekssamarbeide. Nordplus har tre hovedmålsettinger: å støtte og intensivere samarbeidet mellom nordiske universiteter og høgre utdanningsinstitusjoner, å øke antallet studenter som tar deler av sitt studium i ett av de andre nordiske landene og å styrke studiekvaliteten ved de nordiske utdanningsinstitusjonene gjennom økt mobilitet av undervisningspersonale. Programmet baserer seg på mobilitetsstipend til studenter og lærere samt støtte til felles utviklingsprosjekter, kurs og seminarer.

Prioriteringer i 2001

Nordplus programmets prioriteringer er satt i henhold til Ministerrådets og HØGUTs (Styringsgruppen for nordisk samarbeide innen høgre utdanning) satsningsområder i tillegg til at ordførerlandet hvert år har mulighet til å komme med sine særlige prioriteringer. Deltagelse av institusjoner fra vest-norden (Grønland, Færøyene og Island), nettverk som

representerer små og smale fagfelt, arbeidsdeling og god balanse i student- og lærerutveksling er hovedprioriteringene.

Resultater i 1999

Fra 1. januar 1999 overtok SIU (Senter for Internasjonalt Universitets-samarbeid) i Bergen administrasjonen av Nordplus programmet. HØGUT er fremdeles hovedansvarlig for programmets gjennomføring, faglige og politiske profil. I 1999 kom det inn 341 søknader på til sammen 84 246 mill DKK. Antall søknader var omtrent som året før, men viste en tendens til færre, men større nettverk, økning i antall mobilitetsstipend og søknad til kursvirksomhet. 80% av bevilgningen gikk til mobilitetsstipend og de resterende 20% ble delt omlag likt mellom kursaktiviteter og nettverkssamarbeide. 16 av søknadene dvs. 4,6%, inneholdt aktiviteter og samarbeide med baltiske institusjoner. HØGUT valgte i 1999 å øke tildelingen til lærermobilitet og til små og smale nettverk, satse på lange i stedet for korte studieopphold.

1-2534-2 Bidrag til Nordisk Sommeruniversitet (NSU)					
Valuta	Budsjett 01	Budsjett 00	Budsjett 99	Disp99/Bud.99	Bud.disp.av
DKK	1.043.000	1.043.000	1.023.000	100 %	NSU

Formål

NSUs hovedoppgave er å fremme det nordiske forskningssamarbeidet gjennom å styrke vitenskapelig idé- og nettverksutvikling innen tverrfaglige problemområder som ikke har gitt grunnlag for felles nordiske forskningsprosjekter. Virksomheten bygger på at deltakere på tvers av fag, karriere, generasjoner, institusjoner og språk samles om felles studier knyttet til tverrvitenskapelige problemstillinger. NSU er en idéell organisasjon som støttes med et virksomhetsbidrag fra NMR gjennom en årlig prosjektkontrakt.

Prioriteringer i 2001

Ministerrådets bidrag forutsettes benyttet til aktiviteter i form av nettverksskapende seminarer og aktiv publikasjons- og informasjonsvirksomhet. Administrative kostnader dekkes av egenfinansiering.

Resultater i 1999

Hovedaktivitetene med sommersesjon, vintersymposier og tidsskrift er gjennomført som planlagt. Organisasjonene har foretatt en rekke organisatoriske endringer for å redusere de administrative kostnader.

Språklig samarbeid

1-2540-2 Støtte til de nordiske sprognævner					
Valuta	Budsjett 01	Budsjett 00	Budsjett 99	Disp99/Bud.99	Bud.disp.av
DKK	1.899.000	1.899.000	1.862.000	100%	Nord.språk-råd.

Formål

Nordisk sprogårs opgave består i at virke for at fremme den internordiske sprogforståelse, om er en grundlæggende tilgang for det politiske, kulturelle og økonomiske samarbejde i Norden. Nordisk sprogråd skal desuden fremme og lette anvendelsen af de nordiske sprog i Norden, men også uden for Norden, til eksempel i det europæiske samarbejde. Sprogrådet skal samvirke med andre sprog – og terminologiorganer i og udenfor Norden.

Prioriteringer i 2001

Nordisk Sprogråd vil i 2001 arbejde for at styrke de små sprogområder i Norden, bl.a. ved forsat at støtte ordbogsarbejdet og tematisere de små sprogs stilling i det moderne samfund. Det store samarbejdsprojekt mellem sprognævne i Norden om de fremmede ords håndtering startes i fuld skala. Nordisk Sprogråds websted, institutionens internetkontakt til den store offentlighed, skal løbende ajourføres, og i 2001 vil den blive udbygget med eksempler på talesprog i Norden. Der planlægges en konference/-seminar om de nordiske sprogs stilling i det moderne informationssamfund (påvirkning fra sprogteknologien) Nordisk Sprogråd arbejder med at udvide kontakten til sprognævn og modsvarende institutioner uden for Norden, herunder i de Baltiske Lande

Resultater i 1999

Nordisk sprogråd har i sit tredje virksomhedsår 1999 gennemført 6 konferencer/seminarer og udgivet følgende publikationer: Årsskriftet Språk i Norden, LexicoNordica 6, Terminologi och språkvård (konferencerapport), Nordisk klarspråksseminarium (konferencerapport), Nordiska studier i leksikografi 4 (konferencerapport). Herudover haft samarbejde med Nordiska föreningen för leksikografi, Nordterm, nordiske terminologiorganers samarbejdsorganisation, samt med NIFIN (Nordens institut i Finland) særligt om uddannelse af nordiske konferencetolke. Det internationale engagement omfatter blandt andet 2 internationale konferencer, arbejde vedrørende sprogansværelsen i EU, en nordisk termbank.

1-2542-2 Nordiske kurser i språk og litteratur (Nordkurs)					
Valuta	Budsjett 01	Budsjett 00	Budsjett 99	Disp99/Bud.99	Bud.disp.av
DKK	1.952.000	1.842.000	1.916.000	100%	NORDKURS

Formål

Nordkurs styrker undervisningen i nordiske sprog for især nordiske modersmålsstuderende på universitetsniveau gennem afholdelse af meritgivende intensivkurser. Programmet tilgodeser de små sprog ved alternerende at afholde kurser i grønlandsk, færøsk og samisk. Kursernes nordiske nytte ligger såvel i kompetenceopbygning inden for nordiske sprog som medvirken til at skabe en sprogekulturel ramme, der levendegør arbejdet med nordiske sprog. Sammen med det Nordplus støttede sprognetværk Nordliks udgør Nordkurs Ministerrådets væsentligste bidrag til støtte for det nordiske sprogfælleskab på universitært niveau.

Prioriteringer i 2001

Hovedlinjen i Nordkurs' prioritering af virksomheden er ud fra den eksisterende blanding af samnordiske kurser (ca. halvdelen af kurserne) og kurserne for enkelte nationaliteter at fortsætte og videreudvikle den faglige kompetence, som kurserne giver deltagerne. Vestnorden og baltisk deltagelse i kurserne prioriteres.

Resultater i 1999

nordkurs afholdt i sommeren 1999 i alt 13 kurser. Kurserne fordelte sig som følger: DK 3, FI 3, FR 1, IS 1, NO 3 og SV 2. Deltagerantallet var 340, heraf 12 ikke-nordiske.

1-2543-1 Språklig samarbeid i Norden, Nordmål					
Valuta	Budsjett 01	Budsjett 00	Budsjett 99	Disp99/Bud.99	Bud.disp.av
DKK	6.151.000	6.151.000	5.530.000	98%	mr-u/ek-u

Formål

Nordmål programmet 2000-2004 har følgende formål:

at nordiske satsninger inden for ikke skandinaviske sprog styrkes (færøsk, grønlandsk og samisk samt finsk og islandsk)

at nordiske satsninger inden for området børn og unges sprogforståelse udbygges

at Nordmål-forum udvikles til et nordisk sprognetværk

at det nordiske samarbejde i forbindelse med tolkeuddannelserne og tolkeformidling styrkes – også i forhold til EU

at det nordiske sprogsamarbejde styrkes

Prioriteringer i 2001

De ovennævnte satsninger konkretiseres gennem en årlig virksomhedsplan, der omhandler kurser, projekter, seminarer og udgivelser inden for hver af de ovennævnte områder. I forbindelse med udlægning af Nordmål, der gennemførtes efteråret 2000 vil Den sprogpoltiske reference-gruppe i virksomheden 2001 særlig satse på helhed (også i forhold til Ministerrådets øvrige sprogvirksomhed) og synlighed.

Resultater i 1999

I alt har 293 lærere været på nordiske kurser/konferencer i 1999. Det drejer sig om kurser for grundskolelærere, læreruddannere og gymnasielærere, hovedsagelig modersmålslærere. Kurserne arrangeres af Nordspråk en nordisk paraplyorganisation for nationale modersmålsforeninger. Her udover støttes en række andre sprogkurser og aktiviteter, som blandt andet

Forskellige former for tolkekurser, herunder om oversættelse af nordiske myndighedstekster. Styrkelse af nordisk sprogformidling i Island. Nordskol's formål er at fremme kontakt mellem lærere i grundskolen i Norden i forbindelse med Norden-undervisning i nabosprog og forberedelser til elevudveksling. Ordningen har formidlet 54 stipendier til lærere i nordiske grundskoler. Der er bevilget støtte til samarbejde mellem modermålslærere i Vestnorden. Nordiske kursuscentre har holdt kurser i nabosprog med deltagelse af 164 lærerstuderende. Seminariprojektet *Den nordiske dimension* i læreruddannelsen har formidlet kurser for 175 lærerstuderende i sprog/litteratur og kultur. Der er etableret et nordisk netværk i tekstpædagogik. Lærermiddelcentralerne har afholdt konference om lærerrollen med 88 deltagere. Det regionale projekt *Språket Forbinder*, der samfinansieres regionalt, EU og NMR, er igangsat. Der er tildelt støtte til følgende terminologiprojekter: en islandsk-svensk ordbog, en sverigefinsk bankordliste, samisk juridisk ordliste og samisk forvaltningsordbog. Et omfattende arbejde med en nordisk multimediedidaktik er fuldført.

1-2548-3 Nordens institut i Finland, Nifin, Finland						
Valuta	Budsjett 01	Budsjett 00	Budsjett 99	NMR fin. 99	Bud. disp av	Kontrakt
FIM	3.953.000	3.953.000	3.738.000	93 %	Institusjonen	1999-01
Motsvarer Dkk	4.941.000	4.941.000	4.710.000			

Formål

Nifin skal med udgangspunkt i sprog og kultur danne et formidlende bindeled mellem det finsksprogede Finland og det øvrige Norden. Hovedopgaven er dermed at synliggøre finsk sprog og kultur i de nordiske

lande og samtidig formidle kundskab om og engagement for nordiske sprog og kulturer til den finsktalende befolkning i Finland.

Prioriteringer i kontrakten

For at løfte denne hovedopgave inddrager instituttet områderne uddannelse, kultur, medier og samfundsliv i virksomheden. Institutets nordiske nytte ligger i at udvikle og styrke en nordiske samhørighedsfølelse baseret på sproglig og kulturel mangfold, med særlig fokus på ungdommen skal instituttet medvirke til, at nordiske sprog og kulturer profilere Norden i en international tid.

Resultater i 1999

Nifins nordiske nytte ligger i at styrke nordisk sproglig og kulturel nærvær i Finland og at styrke finsk sproglig og kulturel nærvær i de øvrige nordiske lande. I den sammenhæng er 3 større projekter gennemført i 1999: Vestnorden i Finland, delprojekt i Island. "Dags att bekanta sig med finskan", kampanj i Sverige samt projektering af Bibbi, et virtuelt, nordisk børnebibliotek. Projektvirksomhed i 1999 har været præget af at styrke værdien af og de positive attituder til nordiske sprog i Finland og til finsk i de andre nordiske lande. Nærvær af de andre nordiske sprog i Finland har Nifin øget dels gennem kursus – og seminarvirksomhed dels gennem et udvidet bibliotekstilbud. Der har været stor efterspørgsel efter programmer for nordiske studerende, lærere, forfattere og skuespillere, der har gennemført en række arrangementer såvel i Nifin som i skoler og biblioteker i det finsksprogede Finland

Kontrakt : Oppfyldt

Økonomi : Ingen bemærkninger

Utdanning- og forskningssektorens samarbeid innenfor IT

1-2550-2 Ministerrådets (MR-U) IT-policygrupp					
Valuta	Budsjett 01	Budsjett 00	Budsjett 99	Disp99/Bud.99	Bud.disp.av
DKK	510.000	510.000	522.000	80%	Policy-gr.

Formål

Ministerråd for Uddannelse og forskning oprettede i 1996 IT-policygruppen med mandat frem til 1999. Mandatet er nu forlænget til 2002. IT-policygruppen arbejder med at udvikle spidskompetence indenfor grænsefladen mellem moderne informations- og kommunikationsteknologi på den ene side og forskning og uddannelse på den anden. IT-policygruppen er i forhold til den øvrige IKT kompetence i Nordisk Ministerråds regi, den ældste gruppe og den med størst akkumuleret viden og erfaring. Dette giver gruppen en central rolle i bestræbelserne på såvel at etablere en helhed i akkumuleringen og formidlingen af Nordisk IKT kompetence som at udbygge samarbejdsrelationer til det nye Ministerrådet for Informations-

teknologi (MR-IT) og IT-relateret tiltag under andre minister-råd (se fx. Referencegruppen for elektronisk handel).

Prioriteringer i 2001

Med udgangspunkt i IT-policygruppens nye mandat år 2000-2002 vil fokus i højere grad blive koncentreret på at akkumulere og formidle viden om vidensamfundets udvikling - nationalt og internationalt. På baggrund heraf vil IT-policygruppen dels holde et samlet overblik over de løbende nordiske projekter, tage initiativ til nye projekter, fremme synergi inden for forskning-, uddannelse- og IKT-området, samt formidle sin viden og analyser til øvrige styregrupper og policyorganer inden for det nordiske samarbejde.

Resultater i 1999

Gruppen har gennemført flere studieprogrammer og samlet indtryk fra nordiske og internationale udviklingsmiljøer, eksperter og forskere, herunder fået udarbejdet en samlet oversigt over IT og pædagogik. Kontakten til det europæiske skoledatanet EUN er blevet forbedret og en evaluering af det nordiske skoledatanet ODIN er igangsat. Der er blevet opstillet forbrugsrelateret modeller for betalingen af NORDU-net-institutionernes forbrug af Internettet - der er en eksponentielt stigende udgiftspost. IDUN-projektet er blevet evalueret og på baggrund heraf er et nyt IT og pædagogik projektforslag - IDUN2 - blevet udarbejdet. Sammen med Det forskningspolitiske råd (FPR) er sprogteknologi bragt frem som indsatsområde i det nordiske forskningspolitiske program.

1-2552-2 IT som verktyg för undervisning och lärande - IDUN II					
Valuta	Budsjett 01	Budsjett 00	Budsjett 99	Disp99/Bud.99	Bud.disp.av
DKK	3.060.000	3.060.000	3.069.000	100%	MR-U/EK-U

Formål

IDUN2-projekt er en opfølgning af IDUN, men med et nyt fokus. I IDUN2 koncentrerer indsatsen på eksisterende IKT satsninger inden for undervisning og indlæring. IDUN2, der afvikles i en tre årsperiode f.o.m. 1999, bruger det nordiske skoledatanet ODIN som platform og har tre delområder: Innovative skolemiljøer; IT i læreruddannelsen; samt Voksenundervisning og fleksibel læring. Et væsentligt mål er at etablere et tværsektorielt samarbejde mellem de tre med det overgribende tema "Den nye lærerrolle". Projektet administreres af en operativ styregruppe, der repræsenterer styregrupperne for nordisk skolesamarbejde (NSS), højere uddannelse (HÖGUT) og folkeoplysning og voksenuddannelse (FOVU).

Prioriteringer i 2001

I løbet af 2000 bliver de tre delområder præciseret og igangsat. Undervisningsbaggrunde, strategier og visioner, samt de enkelte projektvirksomheders organisation er blevet præsenteret. Fokus er nu på

videreudviklingen og operationalisering af diskussionsfora for erfaringsudveksling omkring anvendelsen af IKT som pædagogisk redskab, udviklingen af nye undervisningsformer, samt på at etablere samarbejde mellem skoler, højere uddannelser, samt folkeoplysning og voksenuddannelser.

Resultater i 1999

Siden projektets opstart er 40 institutioner blevet udvalgt til at opbygge den organisatoriske platform og til at definere *den nye lærerolle*. I opstartsfasen har fokus været på teknisk opbygning og tjenester, samt på det pædagogiske indhold for herigennem at få resultater og erfaringer udvekslet over landegrænserne inden for alle tre delområder.

1-2554-2 Utvecklingsprogrammet NORDUnet2					
Valuta	Budsjett 01	Budsjett 00	Budsjett 99	Disp99/Bud.99	Bud.disp.av
DKK	469.000	469.000	460.000	100%	MR-U/EK-U

Formål

Universiteterne og centraladministrationerne i norden bliver stadig mere afhængige af mulighederne for avanceret kommunikation såvel kvalitativt som kvantitativt. NORDUnet – et Internet infrastrukturprojekt – har en stor del af æren for forankringen af nordisk IT-samarbejde og for Nordens fremtrædende position på globalt niveau med hensyn til udbredelsen af brugen af Internettet. Udviklingsprogrammet er nu gået ind i en ny fase gennem NORDUnet2 projektet, der har til formål at øge serviceniveauet i NORDUnet ved at udvikle fælles avancerede applikationer og tjenester, og derved sikre landenes tætte samarbejde om netværksanvendelse og – udvikling. NORDUnet2 råder over en samlet bevilling på DKK 30 mio. i perioden 1999-2001, hvor kun sekretariatsfinansieringen går over det nordiske budget. Fokus er opdelt i fire projekt- og forskningsprogrammer: 1) fjernundervisning; 2) telemedicin; 3) digitale biblioteker; 4) Infra-services (grænsefladen mellem infrastruktur og netjtjenester).

Prioriteringer i 2001

Programperiodens sidste år vil omfatte fire hovedaktiviteter: Godkendelse og opstart af de sidste projekter; sikre at igangværende projekter opfylder såvel mål som tidsrammer; gennem publicering og præsentationer på konferenser at formidle resultater; samt udarbejde en statusrapport over den samlede Nordiske forskning indenfor de fire delområder.

Resultater i 1999

Til at behandle ansøgningerne er der nedsat en referencegruppe indenfor hvert område bestående af en faglig kompetent person fra hvert land (i alt 20 personer). 1999 var første år hvor NORDUnet2 var operationelt og i alt indkom der 23 interessetilkendegivelser, hvoraf 15 blev bedt om at indgive fuld ansøgning. Heraf er foreløbig fire godkendt.

Forsknings Samarbeid

1-3110-2 Nordisk Forskningspolitisk Råd (FPR)					
Valuta	Budsjett 01	Budsjett 00	Budsjett 99	Disp99/Bud.99	Bud.disp.av
DKK	761.000	761.000	2.046.000	0%	FPR

Formål

Nordisk Forskningspolitisk råd (FPR) er ministerrådets rådgivende organ for overordnede forskningspolitiske spørsmål. Rådet skal i samarbejde med ministerrådets fagsektorer fremme nordisk samarbejde om forskning og forskeruddannelse.

Prioriteringer i 2001

FPR prioriterer rådgivning om struktur, mål og midler for det nordiske forskningssamarbejde. Rådet arbejder med forslag til konkrete tiltag på området, som også rækker udover det fællesnordiske budget. FPR arbejder med forslag på emner som: bedre udnyttelse af eksisterende ekspertise og ressourcer på forskningsinstitutioner i Norden, samnordiske forskeruddannelser, samnordisk finansiering af forskning, samt fælles koncept for "benchmarking" af forskning og teknologiudvikling samt overførsel af kompetence mellem offentlig og privat finansieret forskning

Resultater i 1999

I rådets indstilling for 1999 til undervisnings- og forskningsministrene (MR-U) anbefalede FPR at iværksætte et program om longitudinel epidemiologi i 2001 og som planlagt at iværksætte programmer om sprogteknologi samt køn og vold i 2000. FPR har desuden vurderet to forslag til programmer, et om oceanklima og et om nordisk sikkerhedspolitik, som MR-U har reserveret midler til eventuelt at medfinansiere. FPR oversendte i 1999 anbefalinger om videreførelse af *Nordinfo*, (Nordiska samarbetsorganet for vetenskaplig information), baseret på rådets evaluering i 1998. Ministerrådet indgik i 1999 ny kontrakt med Nordisk Forskeruddannelsesakademi (NorFA) for 1999-2001, der, efter FPRs anbefaling, pålægger NorFA en mere aktiv rolle som kompetencecenter for nordisk forskeruddannelse. Nyhedsbrevet *Nyt om nordisk forskningspolitik* blev i 1999 relanceret som elektronisk nyhedsbrev, der udkommer omkring 10 gange om året.

1-3115-1 Nordisk Forskeruddannelsesakademi (NorFA), Norge						
Valuta	Budsjett 01	Budsjett 00	Budsjett 99	NMR fin. 99	Bud. disp av	Kontrakt
NOK	38.446.000	39.283.000	39.892.000	100%	Institusjonen	1999-01
Motsvarer Dkk	34.217.000	34.962.000	36.302.000			

Formål

NorFA er ministerrådets støtteordning for nordisk samarbejde om forskeruddannelse og mobilitet på alle fagområder. NorFA fungerer desuden som kompetence- og informationscenter for forskeruddannelse i Norden.

Prioriteringer i kontrakten

Hovedmålsætningen for NorFA er at bidrage til at øge kvaliteten og omfanget af den samlede forskeruddannelse i Norden samt at bidrage til mere effektiv udnyttelse af nationale ressourcer. Den største satsning ligger fortsat på forskeruddannelseskurser og NorFA-netværk. Med stipendier til nordiske gæsteprofessorer og nordiske post. doc. har NorFA introduceret nye muligheder for det nordiske samarbejde. Forskere i de baltiske stater og Rusland inviteres fortsat til øget samarbejde og deltagelse i NorFAs nordiske aktiviteter. En treårig projektbevilling til tværfaglige netværk udløber i 2000.

Resultater i 1999

Med udgangspunkt i NorFAs bredere mandat, som er fastlagt i kontrakt for 1999-2001, har NorFA intensiveret sin indsats som kompetence- og informationscenter. Som led i denne bestræbelse udgav NorFA en rapport om udviklingen i doktorgrader i Norden i 90-tallet. Hovedvægten i NorFAs initiativer ligger fortsat på nordiske forskernetværk og forskerkurser. NorFA har i løbet af 1999 forenklet sin organisation gennem et tæt samarbejde med Nordisk Industrifond om administration, personaleledelse og information.

Kontrakt : Oppfyldt

Økonomi : Ingen bemerkninger

1-3120-2 Forskningsprogrammet Norden og Europa					
Valuta	Budsjett 01	Budsjett 00	Budsjett 99	Disp99/Bud.99	Bud.disp.av
Dkk	0	5.936.000	10.325.000	92%	Prog.styret

Formål

Forskningsprogrammet Norden og Europa har til formål å høyne kvaliteten av den nordiske samfunnsvitenskapelige og humanistiske forskningen. Programmet skal åpne nye faglige og tverrfaglige perspektiver og fremme forskningsbaserte innspill i den pågående nordiske samfunnsdebatt om den

nordiske profil i europeisk sammenheng. Programmet organiseres omkring fire emneområder: det nordiske språk-samfunnet, religiøsitet og verdier i Norden, nordisk litteratur og livssyn samt nordiske politiske verdier og sosiale institusjoner.

Prioriteringer i 2001

Forskningsprogrammet Norden og Europa var ferdig med den fastsatte femårige programperioden i 2000. I 2001 vil det derfor bli avholdt en avslutningskonferanse og sekretariatet ved Åbo Akademi vil avslutte den administrative delen av programmet i årets første halvdel. Formidlingen av forskningsresultatene vil fortsatt ha høyeste prioritet. Dette gjelder også til personer og miljøer ut over de allerede involverte forskerkretsene.

Resultater i 1999

Forskningsprogrammet har i 1999 hatt et svært aktivt forskningsår. Ut over en rekke seminarer arrangert av programmets prosjekter, avholdt programmet et intensivseminar i mai under temaet "Politik och förvaltning i Norden", der tre av prosjektene drøftet sammenhengen mellom europeisk integrasjon og nordisk forvaltningsutvikling. Resultatet av seminaret vil bli publisert i TemaNord serien våren 2000. I løpet av 1999 utkom det totalt 10 bøker innenfor programmets prosjekter. I 2000 vil det komme ytterligere 12 bøker.

1-3125-2 Nordisk nettverk for folkloristikk (NNF)					
Valuta	Budsjett 01	Budsjett 00	Budsjett 99	Disp99/Bud.99	Bud.disp.av
DKK	1.067.000	1.067.000	2.046.000	100%	NNF

Formål

Nettverket skal være et forum for å koordinere og styrke samarbeidet mellom samtlige folkloristiske forskningsmiljøer i Norden og utvikle kontakten til nærliggende fagområder. Nettverket skal, gjennom formidlende aktiviteter, sikre kvalitet, relevans og bredde i disiplinen og spesielt styrke og sikre unge forskeres stilling. Nettverket er etablert for en 5-års periode fra 15/1-1998.

Prioriteringer i 2001

I prosjektets avslutningsår 2001 forventes nettverket å rapportere resultater fra forskningsprosjekter, spesielt knyttet til unge forskeres aktiviteter.

Resultater i 1999

Nettverket er etablert med to poler som administreres av Åbo Akademi (informasjon og formidling) og Universitetet i Bergen (forskningsvirksomheten). NOS-H administrerer i en 3-års periode midler for å styrke forskning innen feltet og i 1999 ble det bevilget midler til 5 prosjekter. Forskningsmidlene og nettverket skal gjensidig utvikle hverandre. NNF har således arrangert arbeidsseminarer og konferanser, utviklet faglige nettverk samt utlyst prosjektutviklingsstipend og en forskningspris.

Initiativene for å utvikle internasjonale kontakter er videreutviklet i 1999. NNF-News spiller en betydelig rolle for å knytte sammen forskning og formidling.

1-3130-2 Nordisk Arktisk Forskningsprogram					
Valuta	Budsjett 01	Budsjett 00	Budsjett 99	Disp99/Bud.99	Bud.disp.av
DKK	6.120.000	6.120.000	512.000	56%	Prog.styret

Formål

Avsikten med det femårige programmet (1999-2003), som har en total budjet på 30 MDKK, är att öka den nordiska kompetensen och forskningssamarbetet inom de tre prioriterade områdena:

- 1) Naturprocesser – land, hav och klimat
- 2) Biologisk mångfald och miljöhöt i det arktiska området
- 3) Arktiska folkgruppers levnadsvillkor

Prioriteringer i 2001

Programkommittén utlyste våren 2000 resten av programmedlen. De prioriterade forskningsområdena är oförändrade i förhållande till år 1999. Aktiviteterna skall utföras under 2001-2003.

Resultater i 1999

Programmets sekretariat förlades till Oulu (Uleåborg) universitet hos Thule instituttet. Utlysningen av programmedel för aktiviteter som utför 1999-2000 ledde till 147 ansökningar. Programkommittén beviljade 31 av dessa ansökningar medel. 28 av projekten startade i början av 1999 medan 3 startar år 2000. Projektaktiviteterna har inkluderat nätverksbyggande, workshops, forskarutbildning och mobilitet. Programmet har en egen hemsida med adressen <http://thule.oulu.fi/narp>. NMRs hemsida har också en länk till det arktiska programmets hemsida. En programbroschyr har producerats och distribuerats i samband med den andra utlysningen av programmedel.

1-3131-2 Nordiskt Forskningsprogram om Kön och Våld (tidigare sexualiserat våld)					
Valuta	Budsjett 01	Budsjett 00	Budsjett 99	Disp99/Bud.99	Bud.disp.av
DKK	3.570.000	3.570.000	-	-	Progr. styr.

Formål

Avsikten med det femårige programmet (2000-2004) är först och främst att knyta samman små och spridda forskningsmiljöer i Norden och att stärka kompetensoppbyggnaden och forskarutbildningen i de nordiska länderna. Programmet skall bidra till att:

- skapa en bättre översikt över redan existerande kunskap i och utanför Norden, samt ta fram ny kunskap på prioriterade områden

- skapa mer kontakt och etablera ett tätare samarbete mellan forskare i Norden och därmed öka synergieffekten
- stödja deltagande från de forskningsmiljöer i Norden där forskningen står svagt
- öka synligheten, höja statusen och bidra till en bättre institutionalisering för forskningsområdet i Norden

Prioriteringar i 2001

Mot bakgrund av en övergripande målsättning att öka kunskapen inom området kön, våld och kultur, görs innehållsmässiga avgränsningar av fyra särskilt angelägna forskningsområden som av förklarliga skäl inte är helt avskilda från varandra. De fyra prioriterade forskningsområdena är:

- 1) Makt, våld, sexualitet och offerskapande (victimization) som köns-specifik process
- 2) Föräldraskap, kön och våld: föräldraskapet som könsbaserad samhällsinstitution
- 3) "Kulturens" och "kulturernas" betydelse för sambandet mellan kön och våld
- 4) Kön/maskulinitet och våld som ömsesidigt konstituerande, samt kulturella definitioner av sexualitet som överordnar mäns och underordnar kvinnors sexualitet

Resultater i 1999

Programtexten färdigställd.

1-3132-2 Nordisk forskningsprogram om Sprogteknologi					
Valuta	Budsjett 01	Budsjett 00	Budsjett 99	Disp99/Bud.99	Bud.disp.av
DKK	5.070.000	3.570.000	-	-	Progr..styr-

Formål

Avsikten med det femåriga programmet (2000-2004) är att profilera den nordiska språkliga gemenskapen och säkra/öka användningen av de nordiska språken inom språkteknologin. Samtidigt stöds de nordiska samfundet som en del av det större omgivande lingvistiska samfundet. Avsikten är också att säkra en god nordisk språkteknologi för avnämare.

Programmet skall bidra till att:

- förbättra kommunikationen mellan nordiska språkteknologiska forskare
- förbättra samarbetet inom Ph.D. utbildningen
- etablera faciliteter/dokumentationscenter för att säkra att forskningsresultat, textsamlingar, verktyg etc. finns tillgängliga och kan återanvändas

Prioriteringar i 2001

För att fokusera insatsen prioriterar programmet tre forskningsområden inom språkteknologi.

- 1) Datorstødd inlärning av nordiska språk
- 2) Tv rspr klig informationsbehandling på de nordiska språken
- 3) Interaktion på ett naturligt språk mellan människa och datamaskin

Resultater i 1999

Programtexten f rdigst lld.

1-3135-2 Implementering av Forskningspolitisk Strategi					
Valuta	Budsjett 01	Budsjett 00	Budsjett 99	Disp99/Bud.99	Bud.disp.av
DKK	0	522.000	512.000	42%	Mr/Ek-U

Formål

I 1998 blev Nordisk forskningspolitisk strategi indført for at sikre en samlet procedure for iværksættelse af nye forskningsinitiativer på områder med høj politisk prioritering. Nordisk Ministerråds initiativer omfatter forskningsprogrammer, -netværk, støtteordninger for styrkelse af forskeruddannelse og mobilitet og projekter ved nordiske institutioner.

Prioriteringer i 2001

Virksomheden integreres i Nordisk Forskningspolitisk Råds (FPR)  vrige virksomhed, jvf. budgetpost 1-3110-2.

Resultater i 1999

FPR har i 1999 færdiggjort programforslagene om 5 årige programmer på områderne Køn og vold samt sprogteknologi, som er sat i gang i 2000. Der er arbejdet videre med programforslag på områderne velfærd som sættes i gang i 2000 samt epidemiologi med henblik på igangsættelse i 2001. FPR har desuden vurderet to forslag om forskning på områderne sikkerhedspolitik og oceanklima.

1-3140-2 Nordisk Komité for Bioetik					
Valuta	Budsjett 01	Budsjett 00	Budsjett 99	Disp99/Bud.99	Bud.disp.av
DKK	828.000	828.000	512.000	56%	Komit�en

Formål

Nordisk Komité for Bioetik blev oprettet i 1989 som et nordisk referenceorgan på bioetikområdet, der arbejder i tæt kontakt med nationale rådgivende komiteer. Komit en har til opgave at identificere etiske problemer ved genteknologisk og anden bioteknologisk forskning og modificering af mikroorganismer, planter, dyr og mennesker. Komiteen har desuden ansvar for at følge lovgivning og regulering af det bioteknologiske område og bidrage til information og debat i de nordiske lande om bioetiske spørgsmål.

Prioriteringer i 2001

Komitten har i sin arbejdsplan for mandatperioden 1999-2001 nævnt en række emneområder som er politisk interessante, herunder: kloning af dyr,

kunstig befrugtning, test af psykiske egenskaber, konsekvenser af genom-analyser, miljøetik og mærkning af fødevarer, xenotransplantation, DNA vacciner samt harmonisering af lovgivning om bioteknologisk aktivitet over landegrænser. Komitéen vil tage nogle af disse emner op i 2001.

Resultater i 1999

I 1999 fokuserede komitéen med konferencen: "*Who owns our genes*" på aspekter om patentering og ejerforhold til gener, et emne, som er politisk meget aktuelt med færdiggørelse af flere store genomprojekter som bl.a. Det humane genomprojekt. Komitéen udgav desuden rapporten: "*Nordiske komitéer innen bioetik*". Komitéens hjemmeside (www.ncbi.org) blev oprettet i 1999 og informerer om komiteens virksomhed. Sekretariatet blev i 1999 varetaget af Det Ethiske Råd i Danmark.

1-3180-3 Nordisk Institut for Teoretisk Fysik (Nordita), Danmark						
Valuta	Budsjett 01	Budsjett 00	Budsjett 99	NMR fin. 99	Bud. disp av	Kontrakt
Dkk	17.764.000	17.464.000	17.355.000	98%	Institu-sjonen	1999-01

Formål

Nordita er et nordisk kompetence center for grundforskning i teoretisk fysik som samtidig skal bidrage til at styrke forskeruddannelse og samarbejde mellem nordiske fysikere.

Prioriteringer i kontrakten

Norditas hovedformål er at opretholde forskning og forskeruddannelse i teoretisk fysik af høj kvalitet og bredde, med en stab af internationalt ansete forskere. Instituttet skal tiltrække kompetente gæsteforsker fra både de nordiske lande og internationalt. Instituttet spiller en vigtig rolle i opbygningen af nye forskningsområder i Norden indenfor teoretisk fysik. Derudover skal instituttet udbygge samarbejdet mellem fysikere over hele verden og bidrage til bred tillempling af fysikkens metoder på andre forskningsområder.

Resultater i 1999

I løbet af 1999 har Nordita fornyet sin stab i astrofysik med ansættelse af 3 nye forskere. Forskningen omfatter astrofysik, biologisk fysik, faststof fysik samt højenergi- og kerne fysik, og har en udpræget international karakter. Kursusvirksomheden omfattede i 1999 både fagspecifikke symposier og kurser og mere brede symposier fokuserede på fysikkens rolle og muligheder på andre fagområder. Samlokaliseringen med Niels Bohr instituttet i København er fortsat af afgørende betydning for instituttets virksomhed. Det internationale samarbejde udmøntes gennem en række fælles projekter og netværk, heraf to EU-netværk. Den nuværende kontrakt dækker perioden 1999-2001.

Kontrakt : Oppfylt

Økonomi : Ingen bemerkninger

1-3181-3 Nordisk institutt for sjørett (NifS), Norge						
Valuta	Budsjett 01	Budsjett 00	Budsjett 99	NMR fin. 99	Bud. disp av	Kontrakt
NOK	2.826.000	2.826.000	2.771.000	31%	Institu- sjonen	1999- 2001
Motsvarer Dkk	2.516.000	2.516.000	2.521.000			

Formål

Nordisk Institutt for Sjørett (NifS) har til oppgave å fremme forskning og utdanning i de nordiske landene innen sjørett, allmen transportrett, olje- og gassrett samt tilgrensende områder. NifS har videre en unik posisjon som kompetansesenter innen sine felt i nordisk sammenheng og får stadig større internasjonal betydning.

Prioriteringer i kontrakten

Instituttet skal opprettholde sin nåværende fagprofil og ytterligere befeste sin stilling som nordisk kompetansesenter. NifS skal generelt styrke sitt internasjonale engasjement, men legge særlig vekt på utviklings- og forskningssamarbeid overfor Baltikum og nordvest-Russland. I tillegg til ansvar for undervisning og veiledning av studenter, har instituttet som årlig målsetting å bidra til 1 doktoravhandling, 7-10 publikasjoner i serie, 3-5 bøker samt delta i nordiske og internasjonale forskningsprogram. NifS vil arrangere en rekke seminarer og være aktiv i internasjonale nettverk, organisasjoner og arbeidsgrupper.

Resultater i 1999

Virksomheten ved NifS har i 1999 forløpt som planlagt. Arbeidet har fortsatt med sikte på å befeste NifS posisjon som et unikt kompetansesenter i nordisk sammenheng. Samtidig har arbeidet med å videreutvikle den internasjonale status fortsatt. Interessen for undervisnings- og etterutdanningsvirksomheten blant studenter og praktiserende jurister er fortsatt meget stor. Forskningsinnsatsen har i 1999 vært omfattende. Det er produsert to doktorgrader i tillegg til en rekke bøker og artikler. Blant NifS igangværende forskningsprosjekter bør spesielt nevnes det nordiske forskningsprosjektet "Havner og varestrøm - rettslige aspekter" som er planlagt å løpe ut 2001. NifS virksomhet i 1999 har vært preget av ytterligere fokusering mot Europa og nærområdene. Dette har først og fremst materialisert seg gjennom internasjonalt rettede seminarer og utveksling av gjesteforskere. Andelen publikasjoner på engelsk er også økende. Som tidligere forestår NifS ekspertbistand overfor offentlige myndigheter og praktiserende jurister. Biblioteket utvikles videre, og fremstår fortsatt som et av verdens beste på sitt område.

Kontrakt: Oppfylt

Økonomi: Ingen bemerkninger

1-3182-3 Nordisk Institutt for Asiastudier (NIAS), Danmark						
Valuta	Budsjett 01	Budsjett 00	Budsjett 99	NMR fin. 99	Bud. disp av	Kontrakt
DKK	6.646.000	7.946.000	7.760.000	69%	Institusjonen	1999-2001

Formål

Nordisk Institutt for Asiastudier (NIAS) har som hovedoppgave å fremme og videreføre det nordiske samarbeide innen forskning og studier i og om Asia. Hensikten med NIAS er gjennom en samlet nordisk innsats, å optimere bruke av forskningsfasiliteter og kompetanse på Asia og fungere som et ressurscenter for aktiviteter som ellers ikke ville kunne finne sted i de nordiske landene. NIAS skal ved en samlet nordisk innsats på denne måten utgjøre en nordisk merverdi og en bedre ressursutnyttelse. Instituttet skal også gjøre nordisk forskning og forskerutdanning om Asia mer konkurransedyktig i internasjonal sammenheng samt legge til rette for et bedre beslutningsgrunnlag når det gjelder de nordiske landenes relasjoner til Asia på ulike områder.

Prioriteringer i kontrakten

I NIAS treårige kontrakt (1999- 2001) understrekes det at satsning på multidisiplinær forskning innen samfunnsvitenskapene, vil være av særlig stor betydning i årene framover. I tillegg vil det være viktig å satse på økt forskningssamarbeide både i Norden og utenfor samt videreutvikle instituttets rolle som brobygger mellom Europa og Asia. I dette arbeidet står instituttets publikasjonsavdeling og bibliotek som strategiske kunnskapsleverandører. En stadig økende etterspørsel om Asia kunnskap fra de baltiske landene vil i årene framover føre til økt satsing på å utvikle forskermiljøene i de baltiske landene.

Endring i NIAS budsjett-tildeling skyldes at tilføringene av de særlige prosjektmidlene som ble knyttet opp til etablering av allianseprosjektet med IIAS, Leiden, opphører ved utgangen av år 2000.

Resultater i 1999

NIAS` virksomhet under 1999 bar preg av stor ekspansjon på hele feltet og førte til større og flere aktiviteter enn forutsatt. Et stort antall forskere og forskerstudenter innen fagfelt som migrasjon, arbeidsmarked, kultur, demokrati, nasjonalisme og nasjonsoppbygging har i løpet av 1999 hatt forskeropphold ved NIAS. NIAS har også arrangert et flertall internasjonale konferanser i samarbeide med andre nordiske institusjoner samt gjennomført et intensivt seminarprogram. Særlig har satsingen på unge

asiaforskere stått som en sentral oppgave i 1999. I tillegg har institusjonens publikasjonsvirksomhet og bibliotek hatt en betraktelig økning. De baltiske landene viser stadig større interesse og behov for kontakt til forskingsmiljøer som har tyngde på Asia. Dette har ført til øket aktivitet rettet mot de baltiske landene.

Kontrakt: Oppfylt

Økonomi: Ingen bemerkninger

1-3183-3 Nord. samarbeidsorgan for vitenskapelig informasjon (NORDINFO), Finland						
Valuta	Budsjett 01	Budsjett 00	Budsjett 99	NMR fin. 99	Bud. disp av	Kontrakt
fim	4.139.000	4.139.000	4.070.000	70%	Institusjonen	2000-2002
Motsvarer Dkk	5.174.000	5.174.000	5.128.000			

Formål

NORDINFO, det nordiske samarbeidsorgan for vitenskapelig informasjon, har som hovedoppgave å fremme og videreføre nordisk samarbeide om vitenskapelig informasjon og dokumentasjon innen fag- og forskningsbibliotekssektoren. NORDINFO skal også formidle nordiske interesser i internasjonale fora. Samtlige av NORDINFOs aktiviteter skal vise en høg nordisk profil og bidra til stor nordisk nytte slik at prosjekter i NORDINFOs regi skaper en økt nordisk merverdi også ut over de rent faglige samarbeidsresultatene.

Prioriteringer i kontrakten

Det legges særlig vekt på institusjonens rolle som formidler av kunnskap som kan føre til best mulig tilgang til et nordisk elektronisk informasjonsbibliotek. Kontrakten fokuser på 6 hovedfelt:

- 1) Forbedre tilgjengeligheten til elektronisk informasjon for nordiske brukere
- 2) Støtte utviklingsprosjekter som har til formål å forberede brukergrensesnittet og den tekniske tilgjengeligheten til elektronisk informasjon
- 3) Holde seg ajour på utviklingen på området og være brobygger til relevante miljøer samt formidle viktig informasjon til brukerne
- 4) Tilby brukerne dagsaktuell informasjon om feltets utvikling
- 5) Legge til rette for en bred kompetanseoppbygging på feltet
- 6) Legge til rette for samordning av den internasjonale utviklingen for å bygge opp under en nordisk policy for tilgang til vitenskapelig og teknisk informasjon.

Resultater i 1999

NORDINFO har også i 1999 medfinansiert en mengde prosjekter og aktiviteter i både nordisk og internasjonal regi. I den forbindelse kan nevnes prosjektet VESTNORD – digitalisering av islandske og færøyske tidsskrifter og aviser. NORDINFO har også medfinansiert ett antall kurs og seminarer i de baltiske landene. I tillegg har institusjonen utgitt 4 stk. NORDINFO-nytt og publisert nyhetsbladet NORDINFO-express.

Kontrakt : Oppfylt

Økonomi : Ingen bemerkninger

1-3184-3 Nordisk vulkanologisk institut (NORDVULK), Island						
Valuta	Budsjett 01	Budsjett 00	Budsjett 99	NMR fin. 99	Bud. disp av	Kontrakt
ISL	76.180.000	76.180.000	77.055.000	77%	Institu- sjonen	2000-02
Motsvarer Dkk	6.856.000	6.856.000	7.705.000			

Formål

Nordvulk er et nordisk kompetencecenter for forskning i geodynamiske prosesser, herunder vulkanologi og pladebevegelser samt hertil miljørelaterede områder. Nordvulk skal samtidig bidrage til forskeruddannelse og samarbejde mellom geologer i Norden.

Prioriteringer i kontrakten

Nordvulks hovedprioriteringer er at opretholde forskning og forskeruddannelse i geodynamiske prosesser. Nordvulk opretholder et stipendieprogram og arrangerer sommerskoler for unge nordiske forskere. Nordvulk gir nordiske forskere adgang til instituttets fasiliteter herunder et avansert massespektrometer. Instituttet arbeider tèt sammen med nordiske institutter og andre institutter over hele verden, som driver vulkanologisk forskning. Det forventes at Nordvulk i løbet af den nye kontraktperiode flytter tilbake til Islands Universitets nybygning for naturfagene.

Resultater i 1999

Forskningen i 1999 har vært dominert af observationer af de mest aktive vulkaner i Island og internationale samarbeidsprosjekter. Oppgraderingen af Nordvulks isotoplaboratorium med installasjonen af et avansert nyudviklet massespektrometer i 1998 har givet nye forskningsmuligheter ved instituttet. I 1999 har man færdiggjort kalibrering, videreudvikling og eksperimentelle målinger på instrumentet. Seks nordiske og en amerikansk stipendiat arbejdede ved Nordvulk i 1999 tillige med flere udenlandske gjæsteforskere. Nordvulk har desuden vært vært for et internasjonalt seminar og flere feltstudier med deltagelse af udenlandske forsker. En ny

kontrakt mellom Nordvulk og NMR for 2000-2002 blev færdig i slutningen af 1999.

Kontrakt : Oppfylt

Økonomi : Ingen bemerkninger

1-3185-3 Nordisk samisk institutt (NSI), Norge						
Valuta	Budsjett 01	Budsjett 00	Budsjett 99	NMR fin. 99	Bud. disp av	Kontrakt
nok	6.717.000	6.717.000	6.585.000	67%	Institu- sjonen	1999- 2001
Motsvarer Dkk	5.978.000	5.978.000	5.993.000			

Formål

Nordisk Samisk Institutt (NSI) har som formål gjennom forskning å styrke og utvikle samisk språk, kultur og samfunnsliv.

Prioriteringer i kontrakten

NSI skal skape en egen samisk ekspertise, fast plassert i og med direkte tilknytning til nordlig, subarktiske og arktiske forhold. Videre skal NSI bidra til vitenskapelig basert rådgiving på nordisk og internasjonalt nivå og være tilgjengelig med ekspertise inn mot utformingen av en moderne urfolkspolitikk. Instituttet skal prioritere prosjekter innenfor virksomhetsområdene samfunnsforskning, samisk språk og rettsforskning. Innen samfunnsforskning fokuseres samisk identitetsforvaltning, omstilling fra det tradisjonelle til det moderne, moderne samepolitikk og bærekraftig ressursforvaltning. Innen samisk språk prioriteres grunnforskning for å få ny kunnskap for anvendelse i språkrøkt i tillegg til å etablere en tekstbank. For området rettsforskning står forskning omkring samiske rettigheter til mark og vann sentralt og bereder blant annet grunnen for fornyelse av reinbeitekonvensjonen mellom Norge og Sverige. NSI vil i kontraktsperioden formalisere samarbeidet med Samisk høgskole med tanke på en rasjonell forvaltning av institusjonenes ressurser. Det vil bli satt i gang en prosess med å utforme en ny plan for virksomheten.

Resultater i 1999

Nordisk Samisk Institutt har totalt sett hatt en positiv utvikling i 1999. Omfanget av forskningen er stadig økende og har gitt tilfredsstillende resultater. NSI er blitt en mer interessant samarbeidspartner for andre forskningsinstitusjoner og oppdragsgivere tillegg har NSI hatt gjesteforskere fra England, India og nordvest-Russland. NSI har fått en nordisk profil med en bred internasjonal kontaktflate. Det er også inngått et formalisert samarbeide med Universitetet i Tromsø og Samisk Høgskole i Kautokeino via Urfolksnettverket. Området samfunnsforskning har vokst sterkere enn forventet, mens samisk språkforskning har problemer med å rekruttere kvalifiserte forskere og eksternt finansiering. Ledelse for forsk-

ning og forvaltning er styrket gjennom omorganisering innenfor disponible ressurser.

Kontrakt : Oppfylt.

Økonomi : Ingen bemerkninger.

IT-samarbete

Det Nordiske IT-samarbejde udspringer dels af en fælles nordisk forståelse for informationsteknologiens betydning for den globale, regionale og nationale samfundsudvikling, og dels af ensartede kulturelle, økonomiske og politiske forudsætninger for tiltag i relation til det, der ses som en forandringsdynamik på linje med den industrielle revolution i slutningen af forrige århundrede. Den aktuelle går oftest under betegnelsen *videnssamfundet*.

Vidensamfundet har konsekvenser for Norden på to niveauer: Det globale grænseoverskridende og det nationale socialkulturelle:

- Som eksempel på første niveau kan nævnes fri videns- og kapitalbevægelse, og adskillelse af produktionen af vare og serviceydelser fra markederne. I fokus er her de nordiske landes fortsatte **kompetenceopbygning** og **konkurrenceevne** i relation hertil.
- Som eksempel på andet niveau kan nævnes ændrede erhvervsstrukturer og arbejdsvilkår, digitaliseret forvaltningspraksis, omfattende kulturimport og en *tilbagerulning* af de nordiske sprog. I fokus er her dynamikkens alvorlige implikationer for vor **demokratimodel**.

Et omfattende nordiske IT-samarbejde har allerede eksisteret nu i mange år på begge disse niveauer. I 1999 besluttede de nordiske samarbejdsministre at fordybe det nordiske IT-samarbejde og oprettede Nordisk Ministerråd for Informationsteknologi (MR-IT).

Der arbejdes fortsat med at præcisere MR-IT's rolle og arbejdsområder, hvilket skal ses i sammenhæng med udnyttelsen af IT og forankringen af IT som selvstændigt område, falder ind under mange ministeriers ansvars- og interesseområde.

MR-IT's forankringen søges derfor etableret gennem en *to-fasestrategi*. På længere sigt er det tanken at udvikle MR-IT's fokus i relation til begge ovenfor omtalte niveauer, og overlappet mange ministeriers ansvars- og interesseområde. Men på kort sigt koncentrerer fokus på IT og demokrati - navnlig digital forvaltning, da dette er et af de meget få centrale områder, der ikke samtidig varetages af andre af de nordiske ministerråd (se eksempelvis Referencegruppen for elektronisk handel under MR-näring samt IT-policygruppen under MR-U).

MR-IT arbejder under indeværende formandsskab på nogle få centrale projekter under overskriften IT og demokrati, navnlig digital forvaltning og sprogteknologi. Men dertil kommer fortsættelsen af de mange IT-tiltag

under andre nordiske ministerråd, som MR-IT endnu ikke har etableret samarbejdsrelationer til.

Budgetudviklingen: IT-Samarbete				
TDKK	2001	2000	1999	Ændring 00-01
	00-priser	00-priser	99-priser	Pct.
Budget	1.020	1.020	-	0,0

Søjlefordeling: IT-samarbete			ialt 2001: 1.020 TDKK
Norden	NÆROMRÅDENE	EUROPA	
765 (75%)	51 (5%)	204 (20%)	

Sektorens budgetposter

1-3410-2 Projektmidler – IT-samarbete					
Valuta	Budsjett 01	Budsjett 00	Budsjett 99	Disp99/Bud.99	Bud.disp.av
DKK	1.020.000	1.020.000	-	-	MR/EK-IT

Formål

At initierer aktiviteter som direkte forbereder og giver grundlag for ministrenes diskussion om aktuelle spørgsmål af betydning for viden-samfundets udvikling. Aktiviteterne skal gennem det nordiske samarbejde give tydelig synergieffekt og skabe merværdi i internationalt perspektiv. IT-spørgsmål behandles også under andre sektorer. Det er derfor vigtigt at samarbejdet tydeligt profilere området politisk ved at satse på et tvær-sektorielt og overordnet IT-samarbejde samt på helhed ved opbygningen af samarbejdsrelationer til de andre nordiske ministerråd, der beskæftiger sig med IT.

Prioriteringer i 2001

Samarbejdsministrene besluttede i januar 1999 at indarbejde det nordiske IT-samarbejde som en officiel del af NMR. IT-ministrene vil i løbet af deres første møder skulle identificere såvel ministerrådets langsigtede fokus som samarbejdsrelationer med det allerede etableret IT-samarbejde under andre nordiske ministerråd.

Resultater i 1999

Samarbejdet er under opbygning og har således ikke været operationelt i 1999

Nærområden

I budsjettet for 2001 er det totalt planlagt å bruke ca. 132,4 MDKK til nærområdeaktiviteter. Innenfor ministerrådets budsjett finansieres disse aktivitetene av 2 finansieringskilder; **nærområdeprogrammet** og **sektorenes egne budsjettmidler**. I det egentlige nærområdeprogrammet vil det i 2001 bli stilt 67,708 MDKK til rådighet for nærområdeaktiviteter, mens 64,696 MDKK brukes til nærområdeaktiviteter fra sektorenes egne budsjettmidler. Nærområdeprogrammet opplever en mindre økning, mens sektorenes midler til nærområdeaktiviteter reduseres med ca. 14,5 MDKK sammenlignet med budsjettet for 2000. Det er nedenunder i forbindelse med budsjettpostene 2-0810-3/2-0870-2 redegjort for hvordan midlene i nærområdeprogrammet er planlagt benyttet i 2001.

Innledningsvis gis en redegjørelse og eksempler på nærområdeaktiviteter finansiert over sektormidlene.

Sektorenes egne midler til nærområdeaktiviteter

Sektorenes egne midler til nærområde aktiviteter er tentativt planlagt til totalt 64,696 MDKK i 2001. Dette er basert på en vurdering utført på sektornivå. En beløpsmessig fordeling er gjengitt i sektortekstene for den respektive sektor i budsjettet under "søylefordelingen". Dette er ingen eksakt oppgjørelse, men en forventet fordeling av sektorens midler på de 3 søylene. Det inngår også en tekstmessig behandling av sektorenes egne nærområdeaktiviteter i de sektortekster hvor dette er relevant.

Midler fra sektorene til nærområde aktiviteter blir generelt benyttet til å initiere særskilte sektorspesifikke nærområdeaktiviteter, nærområdeaktiviteter ved de nordiske institusjonene integrert i basanslaget og til delfinansiering av prosjekter som "samfinansieres" med midler fra nærområdeprogrammet. I det følgende gis en kort eksempelvis oversikt vedrørende nærområdeaktiviteter som planlegges finansiert med sektorenes egne midler i 2001. Oversikten er begrenset til de sektorer med de største planlagte nærområdeaktiviteter fra et økonomisk perspektiv. De tentative vurderinger jfr søylefordelingene, som er gjort av sektoren, når det gjelder bruk av sektorens egne midler til nærområdeaktiviteter i 2001 er angitt.

SEKTOR	Eksempler på aktiviteter planlagt i 2001
KULTUR 14.232 TDKK	Barn og unge: <i>Idrætssamarbejdet:</i> Samiske idrætsstævner og idrætslejre for samiske børn/unge <i>Nordisk Ungdomskomite:</i> Samarbejde med ungdomsorganisasjoner i Nærområderne, støtteordning inkl. Baltikum. <i>Styringsgruppen for nordisk børne- og ungdomskultur:</i> Opfølging af Handlingsplanen for B&U i Nærområderne, støtte til nord.-balt. projekter; Valhalla netværket som inkluderer Baltikum. Film og media: <i>Styringsgruppen för nordiskt Kultur- och Massmediesamarbete:</i> Medel avsatta för projektansökningar från närområdena samt för samarbete på medieområdet mellan Baltikum och de nordiska länderna. Ev. fortsättning på närområdes/sector-projekt om export av nordiska film- och TV-produktioner till Baltikum Kunstområdet: <i>Teater och dans i Norden:</i> Projektstöd och erfarenhets- og kompetensutveckling på valda områden Kulturhusene: Projekter og kunstarrangementer med samarbejdspartnere fra Nærområderne.
FORSKNING & UTDANNING 7.549 TDKK	Høyere utdanning : Oppfølging av 11 anbefalinger i rapporten om et eventuelt felles nordisk-baltisk "utdanningsrom" på oppdrag av Embetsmannskomiteen for utdanning og forskning. Voksen opplæring og folkeopplysning : Medfinansiering i 3 nærområdeprosjekter: Ideelle organisasjoner og folkeopplysning, demokrati og NGOs i NV-Russland ,modulbasert voksenpedagogisk studium. <i>FOVU:</i> Delfinansiering av nordisk-baltiske NGO-nettverk <i>NFA:</i> Delfinansiering av tidsskriftet Baltic Sea Dialogue samt veiledning for stipendiater. Forskning : <i>Nordisk komité for bioetikk :</i> Kontakt med etiske komitèer i de baltiske land. <i>NorFa:</i> Deltagere fra Baltikum og NV-Russland på forskerkurs og i nettverk

SEKTOR	Eksempler på aktiviteter planlagt i 2001
ENERGI 3.060 TDKK	Baltic Sea Region Energy Co-operation (Basrec), som bildats på basen av Joint Baltic Energy Programme, har fått en sekretariatsfunktion. För drivandet av samarbetet har ett arbetsprogram godkänts och arbetsgrupper nedsatts. Nordiska ministerrådet (energi) bidrar till sekretariatsfunktionen under perioden 2000-2002.
MILJØ 11.213 TDKK	Miljöövervakning: Miljöstillståndsrapport över Nord-europa baserad på biodiversitet Hav og luft: Opregning af den atmosfæriske tilførsels betydning for tilgangen af plankton i havet, samt identificering af kilder til næringsstoffer og de meteorologiske forhold. Udvikling af et fælles operationelt modelsystem for planlægning af marine eutrofiering. Videreudvikling af en model for Finske Bugten til at inkludere forskellige processer for udbytte af næringsstoffer.
ØKONOMI- OG FINANS 9.704 TDKK	<i>Nopef:</i> Finansielt og teknisk støtte til små- og mellomstore foretak i Baltikum
REGIONAL 2.725 TDKK	Internationellt forskningsamarbete : Utveckla skotska samarbetet till att omfatta Baltikum. Gränsregionalt samarbete i Baltikum.
JORD- OG SKOGBRUK 1.392 TDKK	<i>Projektmedel - Jord- och skogsbruk :</i> Erfarenheter från samarbete om lantbruksrådgivning i Nordvästryssland utvärderas och nyttiggörs, Resistens och utbyte i nordiska och baltiska potatissorter jämförs. <i>Samnordisk skogsforskning:</i> Samarbetet i projekt och nätverk stärks genom antaget policydokument. <i>Nordiska Genbanken:</i> Forskarutbildning och kurser i fröhantering, kopplade till det nordisk-baltiska genresurssamarbetet.
FISKERI 1.294 TDKK	Integrert kystzoneplanlegging og forvaltningsmodeller for Østersjøens skjærgårdsfiskerier. Forsettelse av Baltic Fisheries Cooperation (BAFICO). Nordisk kontaktorgan for kyst- og fiskekvinner, nettverksdannelse i nærområdene.
NÆRING 3.243 TDKK	Utvikling av små- og mellomstore foretak i de baltiske land.
ANDRE SEKTORER 10.284 TDKK	Ikke spesifisert pga. sektorenes enkeltstående økonomiske betydning når det gjelder nærområdeaktiviteter

Närområdesprogrammet

Den överordnade målsättningen för Ministerrådets samarbete med närområdena är att bidra till en stabil och demokratisk utveckling i den nordliga delen av Europa. I geografisk bemärkelse definieras närområdena att omfatta de baltiska länderna samt Arkhangelsks och Murmansks län, Karelen republik, Leningrads län, staden St. Petersburg samt Kaliningrads län i Nordvästra Ryssland samt det arktiska samarbetet.

Under 2000 har planeringen av närområdesaktiviteter setts över och man har introducerat tre-åriga ramprogram samt resultatkontrakt med informationskontoren som nya planeringsinstrument samt inlett uppbyggnaden av ett projektregister för uppföljning och rapportering av närområdesaktiviteter.

Närområdesbudgeten tar utgångspunkt i Ramprogrammet för Ministerrådets aktiviteter i samarbete med närområdena för 2000-2002. Programmet godkändes av samarbetsministrarna i december 1999. I ramprogrammet indelas samarbetsaktiviteterna i de tre huvudkategorier – informationskontor och kontaktverksamhet, stipendieprogram och samarbetsprojekt, som har varit gällande under de senaste åren. Vidare indelas projektverksamheten enligt tidigare års praxis i följande fyra temaområden:

- Demokratiutveckling och välfärdspolitik; varvid man öppnar för nya samarbetsteman rörande bland annat nordiskt-baltiskt samarbete om utvecklande av domstolsväsendet samt bekämpning av kriminalitet. Förmedling av erfarenheter av den nordiska välfärdsmodellen samt utveckling av den lokala förvaltningen är ytterligare nya teman.
- Kulturförmedling, varvid prioriteras förmedling av närområdenas kulturutbud och kulturtradition till Norden
- Befrämjande av marknadsekonomi; speciellt stöd till etablering av små och mellanstora företag
- Bärkraftig resursförvaltning, speciellt bekämpning av gränsöverskridande föreningar samt vidareutveckling av det energipolitiska samarbetet inom Östersjöregionen.

Utöver anslag till ovannämnda temaområden ingår i budgeten ett anslag för nya initiativ som aktualiserar sig under året.

I det arktiska samarbetet prioriteras bl.a. regional utveckling och planering samt utbildningsfrågor i mera generell bemärkelse.

Ministerrådets samarbete med närområdena präglas av projekt som strävar till kunskapsuppbyggande och kontaktskapande på längre sikt och som löper över flera år. En stor del av de aktiviteter som finansieras under 2001 är redan pågående projekt av ovannämnd art. Samarbetsministrarna har i början av 2000 beslutat om revideringen av Ministerrådets strategi för samarbete med närområdena. Även om denna revidering kan få

märkbara konsekvenser för samarbetet först under 2002 och 2003, kan den nya strategin få vissa konsekvenser för arbetet även under år 2001 i den utsträckning som pågående projekt slutförs och fria medel står till förfogande. I följande tabell redovisas fördelningen av medel mellan olika aktivitetsformer och temaområden:

Aktivitet/sector	Sammanlagt		
	2001	2000	1999
Informationskontor och nätverksaktiviteter	11.730	11.730	10.200
Stipendieordningar	15.402	15.402	15.350
Projektverksamhet			
Nya Initiativ	1.020	1.020	-
Demokrati och välfärd	13.668	13.668	15.440
Kulturförmedling	4.400	4.080	3.900
Marknadsekonomi	8.344	7.344	7.220
Bärkraftigt resursutnyttjande	10.508	10.828	11.000
Arktiskt samarbetsprogram	2.636	2.636	2.384
Sammanlagt	67.708	66.708	65.554

Budgetutvecklingen: NÄROMRÅDEN				
TDKK	200	2000	1999	Ændring 00-01
	00-priser	00-priser	99-priser	Pct.
Budget	67.708	66.708	65.554	1,5

Søjlefordeling: Närområden		ialt 2001: 67.708 TDKK	
Norden	NÆROMRÅDENE	EUROPA	
(0%)	67.708 (100%)	(0%)	

Sektorens budgetposter

2-0810-3 Informations-och kontaktverksamhet					
Valuta	Budsjett 01	Budsjett 00	Budsjett 99	Disp99/Bud.99	Bud.disp.av
DKK	11.730.000	11.730.000	10.200.000	95%	MR-sam/NSK

Formål

- Förmedling av närområdenas behov och förankring av Ministerrådets aktiviteter i närområdena.
- Samarbete, informationsutbyte och lokal koordinering av Ministerrådets aktiviteter i förhållande till andra aktörers verksamheter i närområdena

Prioriteringar i 2001

- Genomförande av Baltisk kulturfestival i Norden
- Profilering av informationskontor genom bl.a. firandet av de baltiska informationskontorens 10-årsjubileum
- revidering av informationskontorens utbud på och stöd till undervisning av nordiska språk på basis av översynen under 2000
- Fortsatt nätverksuppbyggande och informationsutbyte med andra aktörer

Resultater i 1999

Under året har detta bl.a. uppnåtts:

Informationskontoren:

- Översyn av verksamheter och effektiviseringar av administration och ekonomi i anknnytning till chefsbyten vid samtliga kontor
- Utställning om Grönland och en fotoutställning om öar i Norden samt filmfestivalen för barn och unga "Visions of Light" i Estland
- En serie seminarier i Lettland för uppföljningen av konferensen "Women and Democracy at the Dawn of the New Millenium"
- Genomförandet av seminariet "The Role of the Media in a Democracy" i Vilnius i samarbete med Nordiskt Råd och Baltic Assembly

2-0820-1 Stipendieordningen för Baltikum och Ryssland					
Valuta	Budsjett 01	Budsjett 00	Budsjett 99	Disp99/Bud.99	Bud.disp.av
DKK	15.402.000	15.402.000	15.350.000	90 %	MR-sam/NSK

Formål

- Att bidra till långsiktig kompetensutveckling och nätverksuppbyggande mellan Norden och närområdena.

Prioriteringar i 2001

- Kompetensuppbyggnad inom demokratiutveckling och medborgarpolitik.
- Stödja de baltiska ländernas förhandlingar inför EU.

Exempel på stipendieordningar är:

Stipendieordningen för Baltikum och nordvästra Ryssland skall bidra till långsiktigt samarbete inom högre utbildning och forskning samt inom den ideella sektorn mellan Norden och närområdena. Ordningen skall stärka samarbetet genom nätverksbyggande och omfattar stöd till utväxling av

forskare, lärare och studenter. Prioriterade områden är nordiska språk, kultur och samhälle samt miljöteknologi. En del av stipendieordningen berör frivilligsektorn. Prioriterade områden där är hälsa och social välfärd, barn och unga samt kvinnor och jämställdhet. Programmet kommer att ses över under 2001, när den pågående treårsperioden avslutas.

Stipendieordningen för tjänstemän administreras av Ministerrådets infor-m-tionskontor i syfte att bättre kunna beakta behoven i närområdena. I sti-pendieprogrammet prioriteras speciellt baltiska sökanden med behov av samarbetskontakter och kunskaper som är relevanta med tanke på integra-tionsprocessen och förhandlingarna om medlemskapet i EU. Antalet delta-gare från de regionala administrationerna i nordvästra Ryssland beräknas växa.

Stipendieprogrammet för parlamentariker administreras även i fortsättningen av Nordiska Rådet med syfte att förmedla erfarenheter av nordiskt parlamentariskt arbete och representativ demokrati. De delar av programmet, som är avsedda för baltiska parlamentariker kommer att ses över. Den demokratiska utvecklingen i de baltiska länderna har varit mycket snabb, vilket tillåter nya former av erfarenhetsutbyte mellan baltiska och nordiska parlamentariker. Bland annat nordisk-baltiska workshops övervägs i stället för tidigare studieresor och studieprogram.

Resultater i 1999

Under året har detta bl.a. uppnåtts :

- Stöd har beviljats åt 98 nätverk varmed över 400 institutioner har involverats i stipendieprogrammet för Baltikum och Ryssland
- Stipendiprogrammet för tjänstemän: antalet deltagare: 95
- Ett specialprogram angående kriminalitet för parlamentariker från närområdena och en studieresa för baltiska parlamentariker med syfte att belysa parlamentens och parlamentarikernas roll i EU.

2-0825-2 Nya närområde-initiativ					
Valuta	Budsjett 01	Budsjett 00	Budsjett 99	Disp99/Bud.99	Bud.disp.av
DKK	1.020.000	1.020.000	-	-	MR-sam/NSK

Formål

Att kunna öka den politiska styrningen av närområdesaktiviteter genom att skapa flexibilitet och utrymme för beredning av nya initiativ och implementering av förstudier och pilotprojekt under budgetåret.

Prioriteringar i 2001

- nya närområdesprojekt på basis av strategiarbetet under 2000
- ad-hoc-projekt initierade i samråd mellan NSK/MR-SAM och samarbetsparter i närområdena.

Resultater i 1999

Budgetposten existerade inte år 1999.

2-0830-2 Demokrati och medborgarpolitik					
Valuta	Budsjett 01	Budsjett 00	Budsjett 99	Disp99/Bud.99	Bud.disp.av
DKK	13.668.000	13.668.000	15.440.000	91%	MR-sam/NSK

Formål

Samarbete om en stabil utveckling i Norden och dess närområden genom förmedling av relevanta aspekter vid och erfarenheter av den nordiska välfärdsmodellen och genom förstärkandet av demokratiska strukturer i närområdena

Prioriteringar i 2001

- implementering och uppföljning av aktionsprogrammet för barn och unga i närområdena
- utveckling av den offentliga sektorn med speciell tyngd på lokal förvaltning och demokratiska strukturer i lokalsamhällen.
- samarbete om utveckling av den idéella sektorn
- utvecklande av trepartssamarbetet mellan arbetsmarknadsparterna.
- utveckling av rättsväsende samt bekämpning av våld och organiserad kriminalitet
- uppföljningen av konferensen "Women and Democracy"
- integreringen av jämställdhetsperspektivet i närområdesverksamheten

Resultater i 1999

Under året har detta bl.a. uppnåtts :

- förankringen av riktlinjer för den tvärsektoriella handlingsplanen för barn och unga både i Norden och närområdena
- inom jämställdhetssektorn genomfördes konferensen Women's World i Tromsö med 1700 deltagare med presentationer av nordiska , baltiska och ryska kvinnoätverk och jämställdhetsmyndigheter.
- etableringen av nödvändiga kontakter samt förankringen av samarbetet om bekämpning av smittosamma sjukdomar

2-0840-2 Kulturförmedling					
Valuta	Budsjett 01	Budsjett 00	Budsjett 99	Disp99/Bud.99	Bud.disp.av
DKK	4.400.000	4.080.000	3.960.000	96%	MR-sam/NSK

Formål

Förmedling av nordisk kultur och värdegemenskap till närområdena samt presentation av närområdenas kulturtradition och kulturutbud i Norden.

Prioriteringar i 2001

- Presentation av baltiskt kulturutbud i Norden
- Utbyte mellan unga konstnärer i Norden och närområdena

- Uppbyggande av kulturens infrastruktur för olika områden inom konst och kultur
- Folkligt samarbete.

Resultater i 1999

Under året har detta bl.a. uppnåtts :

- Genom stöd till översättning av litteratur har 21 kvalitetstitlar översatts från nordiska språk till estniska, lettiska eller litauiska
- Genomförandet av seminariet om bevarande av industriminnen i Norden och Baltikum resulterade i ett 3-årigt samarbetsprojekt för strategi, information, www-sidor och forskarnätverk.
- Stipendieprogrammet SLEIPNIR-närområdena för unga konstnärer i närområdena resulterade i ökad mobilitet och ökade professionella kontakter till Norden

2-0850-2 Marknadsekonomi					
Valuta	Budsjett 01	Budsjett 00	Budsjett 99	Disp99/Bud.99	Bud.disp.av
DKK	8.344.000	7.344.000	7.220.000	100%	MR-sam/NSK

Formål

Kunskapsuppbyggande angående nödvändiga regelverk, strukturer, kultur, företagsadministration och – etik samt stöd till små och medelstora företag i syfte att skapa en funktionsduglig marknadsekonomi

Prioriteringar i 2001

- stöd till etablering av små och medelstora företag
- kompetensuppbyggnad i energieffektivisering, energiekonomi och planläggning
- vidareutveckling av mobilitetsprogram Nordpraktik och Östjobb
- utvecklande av samarbete om konsumentskydd, speciellt produkt-säkerhet, konsumentinformation, konsumenternas rättsliga ställning samt etablering av frivilliga konsumentorganisationer

Budsjettökningen skyldes 1 MDKK ekstra øremerket til NOPEF.

Resultater i 1999

Under året har detta bl.a. uppnåtts :

- mobilitetsprogrammet Nordpraktik har erbjudit 83 ungdomar från närområdena sammanlagt cirka 500 praktikveckor i Norden samt cirka 20 nordiska ungdomar praktikvistelser i närområdena. Programmet har evaluerats i slutet av 1999 i syfte att effektivisera programmets administration och att öka programmets förankring hos samarbetsparterna i Norden och närområdena
- inom konsumentsektorn har rådgivningskontor för idéella konsumentorganisationer etablerats i Klaipeda, Litauen

2-0860-2 Bärkraftigt resursutnyttjande					
Valuta	Budsjett 01	Budsjett 00	Budsjett 99	Disp99/Bud.99	Bud.disp.av
DKK	10.508.000	10.828.000	11.000.000	100%	MR-sam/NSK

Formål

Att genom såväl politiska insatser i Norden och internationellt som genom kompetensuppbyggnad, erfarenhetsutbyte och metodutveckling främja ett bärkraftigt resursutnyttjande i närområdena.

Prioriteringar i 2001

- kompetensuppbyggnad i de resursförvaltande administrationerna, och erfarenhetsutbyte angående nödvändiga regelverk och styrinstrument i syfte att stödja de baltiska ländernas anpassning till EU.
- stöd till reduktion av miljöbelastning med speciell vikt på minskning av gränsöverskridande förorening.
- energipolitiskt samarbete i Östersjöregionen
- samarbete om regional utveckling

Resultater i 1999

Under året har detta bl.a. uppnåtts :

- NEFCO's miljöutvecklingsfond fortsatte sin verksamhet. Verksamheten har bland annat bidragit till rening av vatten i Lettland och Ryssland till renare teknologi i Nordvästra Ryssland och Baltikum, kärnsäkerheten i Murmansk samt energibesparningar och hållbart skogsbruk i Leningrads oblast.
- stöd till de baltiska ländernas och Rysslands uppföljning av handlingsplanen Agenda 21 för Östersjöregionen.
- avtal med Östersjörådet om "Energi runt Östersjön" samt etablering av ett gemensamt sekretariat för energisamarbetet i vid Östersjörådets sekretariat.

2-0870-2 Arktiskt samarbete					
Valuta	Budsjett 01	Budsjett 00	Budsjett 99	Disp99/Bud.99	Bud.disp.av
DKK	2.636.000	2.636.000	2.384.000	70%	MR-sam/NSK

Formål

- att försäkra möjligheterna till ekonomisk och samhällelig utveckling på naturens villkor i de arktiska områdena.
- att bidra till att ursprungsbefolkningarna kan vidareföra sitt kulturella arv, utveckla sina traditionella näringsgrenar enligt marknadens villkor samt att förbättra sina levnadsvillkor.

Prioriteringar i 2001

- regional utveckling och näringslivsutveckling
- kompetensuppbyggnad och utbildning.

- bärkraftigt resursutnyttjande på naturens villkor.
- uppbyggande av nätverk och utvecklande av det nordiska samarbetets roll i de arktiska strukturerna

Resultater i 1999

Under året har detta bl.a. uppnåtts :

- en utredning om möjligheterna att befrämja traditionella arktiska näringsgrenar har genomförts i samarbete med de samiska organisationerna.
- relevanta faser med tanke på definitionen av levnadsvillkorsindikatorer ur de nordiska urbefolkningarnas synvinkel har genomförts i planeringen av levnadsvillkorsstatistik för urbefolkningar.
- Stöd beviljades till nordisk handlingsplan för natur- och miljövård i Arktis och till uppföljningen av miljöarbetet under Arktiskt Råd.
- de nordiska urbefolkningarna godkändes till deltagare vid urbefolkningsutställningen vid EXPO 2000 i Hannover och planeringsarbete och förberedelser inför utställningen har genomförts
- Nordiska Ministerrådet har under året intensifierat sina kontakter med Arktiskt Råd och har tillåtits att delta i rådets möten

Energi

Utvecklingen inom energiområdet i de nordiska länderna och internationellt har medfört ett ökat behov av nordiskt samarbete om energifrågor. Det gäller särskilt frågor om den nordiska elmarknaden och samspelet med den inre marknaden i EU/EES, förhållandet till klimatfrågan och möjligheterna att utveckla samarbetet om Östersjöfrågor inom energisektorn. Ministerrådet har därför år 1999 godkänt "Ramprogram för det nordiska energipolitiska samarbetet", som anger målsättningen för det nordiska energipolitiska samarbetet, dvs att främja en effektiv, konkurrenskraftig, säker och bärkraftig energiförsörjning i Norden och dess närområde. Energiresurserna och energin bör användas på ett effektivt sätt för att stärka sysselsättningen och ekonomin samtidigt som man tar miljöhänsyn. Verksamheten och de projekt som genomförs skall vara politiskt relevanta för de nordiska länderna.

I ramprogrammet fastslås, att ministerrådet avser att fortsätta utvecklandet av det nordiska energipolitiska samarbetet utgående från den energipolitiska redogörelsen, Bergendeklarationen, den nordliga dimensionen inom EU och Baltic 21 Energy enligt principerna om en bärkraftig resursanvändning, ökad sysselsättning och stärkt ekonomisk utveckling i hela Östersjöregionen inklusive Barentsområdet. Uppföljningen av Nordiska rådets rekommendationer är centralt i arbetet.

Ministerrådet fortsätter samarbete på alla de tre verksamhetspelarna med betoning på Nordens närområde och Östersjöregionen. Många nordiska frågor och verksamheter får en naturlig utvidgning mot Östersjöregionen i samband med utbyggnaden av nätverken och nätverksförbindelserna samt behovet av en regional syn på bestämmelser, avgifter och miljökrav. Ministerrådet fortsätter att stärka samarbetet inom den nordiska pelaren, prioritera el-, gasmarknads- och klimatfrågor, energiforskning och utveckling samt en harmonisering av ramvillkoren. Satsningen på information om den nordiska energisektorn och det energipolitiska samarbetet sker enligt en speciell informationsplan och i projekt, bl.a. hemsidor.

Utvecklingen på elmarknaden i Norden och hela Östersjöregionen följs upp genom utredningar och analyser. Ministerrådet fortsätter att analysera och utreda gasfrågorna och potentialen för planerna på utvecklandet av ledningsnätet i hela Östersjöregionen. Därtill utvecklas Nordisk energiforskning så att forskningsprogrammet motsvarar de förändrade behoven och målsättningarna samt utvidgas till Nordens närområde. Ministerrådet avser under året att utveckla det tvärssektoriella samarbete i Norden och i Östersjöregionen för erhållande av synergieffekter, informationsutbyte och koordinering av åtgärder.

Ministerrådet avser att fortsätta med utvecklandet av det energipolitiska samarbetet i Östersjöregionen med alla länder, den Europeiska kommissionen, Baltic 21, Östersjörådet, Baltic Council of Ministers, Barents Euroarktiska Råd och energibolagen samt övriga intressenter för att uppnå en hållbar energiförsörjning i regionen. Därtill följs Östersjöländernas energiministerkonferens i Helsingfors 1999 upp och den kommunicé och rekommendationer mötet omfattade samt stödjer samarbetsstrukturen för energisamarbetet i Östersjöregionen inför den fortsatta processen och det godkända arbetsprogrammet. Ministerrådet avser att utveckla samarbetet i Östersjöregionen inom elområdet med alla länder och energibolag, speciellt genom att analysera och utreda frågor i samband med planeringen av och investeringar i gasnätverket i hela Östersjöregionen. Ministerrådet avser att analysera och utreda frågor i samband med uppfyllandet av de klimatpolitiska åtagandena och åtgärderna som parterna gjort inom ramen för Kyoto-protokollet och utveckla regionen som en testområde för flexibla mekanismer. Därtill genomförs projekt med Ryssland och de baltiska länderna för att stöda energiadministrationen, högskolornas och

universitetens utbildningsmöjligheter inom energiområdet. Ministerrådet avser därtill att medverka till att energiprojekten för en Agenda 21-noggrant studeras och följs upp i Östersjöregionen, att energidelen i den nordliga dimensionen bevakas på det nordiska planet och att statsministerdeklarationen om ett Hållbart Norden följs upp.

Uppföljningen av EU:s program och projekt fortsätter med utredning om möjligheter till nordiska lösningar. Ministerrådet avser att fortsätta att behandla EU-frågor och samarbeta med den EU och andra internationella organisationer i Östersjöregionen för undvikande av dubbelarbete och åstadkomma koordinering av insatser.

Ministerrådet fortsätter samarbetet med miljösektorn i fråga om klimatfrågor, speciellt energirelaterade klimatfrågor. Ministerrådets samarbete med jord- och skogsbrukssektorn om forskning, utveckling och ökad industrialisering av förnybara energikällor fortsätter tillika med samarbete med transportsektorn.

Budgetutvecklingen: Energi				
TDKK	2001	2000	1999	Ændring 00-01
	00-priser	00-priser	99-priser	Pct.
Budget	6.120	6.120	4.386	0,0

Søjlefordeling: Energi			ialt 2001: 6.120 TDKK
Norden	NÆROMRÅDENE	EUROPA	
2.142 (35%)	3.060 (50%)	918 (15%)	

Sektorens budgetposter

2-3210-2 Projektmidler – Energi					
Valuta	Budsjett 01	Budsjett 00	Budsjett 99	Disp99/Bud.99	Bud.disp.av
DKK	5.100.000	5.100.000	3.363.000	94%	MR/EK-Energi

Formål

Ministerrådets projektmedel används i enlighet med det godkända ramprogrammet, ordförandelandets program, Nordiska rådets rekommendationer samt övriga beslut och planer för att ta fram för de nordiska länderna energipolitiskt relevanta utredningar, analyser och förslag samt för att driva energisamarbetet i Östersjöregionen och med Nordens närområde samt Arktis.

Prioriteringar i 2001

Ministerrådet fortsätter prioritera verksamhet som medför 1) en ökad användning av förnybara energikällor och en satsning på energieffektivisering, 2) en utveckling av offentliga ramverk för byggande och drift av ledningsnät och infrastruktur, 3) åtgärder för en harmonisering av

avgiftssystemet som säkrar förnybara bränslens och naturgasens konkurrenskraft i förhållande till andra energibärare, 4) en ökad kraftvärmeanvändning, 5) frågor om finansieringen av energi-investeringar och 6) kontakter mellan Östersjöländernas energimyndigheter.

Ministerrådet fortsätter att prioritera energisamarbetet i Östersjöregionen och upprätthållandet av dess sekretariatsfunktion samt utvecklandet av samarbetet med de baltiska länderna och Ryssland.

Ministerrådet vill därtill prioritera det tvärssektoriella samarbetet.

Resultater i 1999

Ett ramprogram för samarbetet har godkänts. Joint Baltic Energy Programme tillsammans med EU, CBSS och BC slutfördes och efter ministerkonferensen i Helsingfors har sekretariatsfunktionen etablerats i Stockholm med nordiskt bidrag. Två större projekt (Kompetensuppbyggning och Energimyndighetssamarbete) har etablerats i Nordens närområde. Ministerrådet har haft arbetsgrupper på el- och gasområdet, för informationsfrågor, en för policy- och en för projektfrågor i Östersjöregionen samt en för samarbete med miljösektorn. Arbetsgrupperna har presenterat ett brett underlag för den politiska diskussionen. Det tvärssektoriella samarbetet har utförts med transport-, miljö- samt jord- och skogsbrukssektorn. Nordisk energiforskning har etablerats som institution.

2-3220-3 Nordisk energiforskning (NEFP), Norge						
Valuta	Budsjett 01	Budsjett 00	Budsjett 99	NMR fin. 99	Bud. disp av	Kontrakt
NOK	1.147.000	1.147.000	*	13%	Institutionen	1999-2001
Motsvarer Dkk	1.020.000	1.020.000	1.023.000			

*) NEFP er en videreføring av det nordiske energiforskningsprogrammet med samme budsjettpostnr og ble ikke budsjettet i NOK i 1999.

Formål

Nordisk energiforskning skall bidra till en kostnadseffektiv minskning av energi-förbrukningen och utvecklingen av förnybara energikällor och miljövänlig energiteknik genom att stärka grundkompetensen vid universitet, högskolor och andra forsknings-institutioner samt skapa fungerande forskarnätverk mellan länderna. Institutionen skall förstärka de nationella energiforskningsprogrammen och institutionerna i Norden samt öka konkurrenskraften inom energiområden av centralt gemensamt nordiskt intresse för näringslivet. Energiforskningsprogrammet finansieras direkt från länderna under perioden 1999-2002 årligen med ett 25 miljoner NOK bidrag samt ett extra bidrag på 2,5 miljoner NOK för utvidgningen till Nordens närområde. Institutionens sekretariat, informations-verksamhet och utvecklingsarbete finansieras delvis över den nordiska budgeten.

Prioriteringer i kontrakten

Institusjonens virksomheter vil med basis i ovennevnte være:

- Forskningsfremmende virksomhet
- Rådgivning og strategiarbeid
- Interaksjon med Nordens nærområder
- Administrasjon av institusjonen

Resultater i 1999

Nordisk energiforskning har etablerats som en nordiskt institution med styrelse, sekretariat, stadgar och budgetkontrakt. Inom ramen för energiforskningsprogrammet, som är ett mobilitetsprogram, har 72 forskare varit engagerade: 12 forskningsprofessorer, forskningschefer och seniorforskare samt 60 doktorsstipendiater, varav 5 från de baltiska länderna. Fackkollegierna arrangerade 30 kurser, seminarier, workshops och konferenser. Av dessa aktiviteter var 14, utan att vara forskningsrelaterade, också med deltagare från myndigheter och näringslivet/industrin. Institutionen har tagit sig an projektförvaltningen av flera nordiska projekt. Programmets första utvidgning till Nordens närområder har inletts.

Kontrakt: Delvis oppfylt, institusjonen er under oppbygging.

Økonomi: Ingen bemerkninger

Miljø

Det miljøpolitiske samarbejde

Det nordiske miljøsamarbejde er målrettet på gennemførelsen af handlingsprogrammet for det nordiske miljøsamarbejde 2001-2004. Handlingsprogrammet er under udarbejdelse i 2000 på baggrund af en evaluering af den hidtidige nordiske miljøstrategi 1996-2000. Det vil følge op på og konkretisere den overordnede strategi for bæredygtig udvikling i Norden og dens nærområder på miljøområdet og ligge til grund for en policyorienteret virksomhed. Miljøsamarbejdet forventes i den kommende periode særligt koncentreret omkring indsatser vedrørende hav- og luft, natur- og friluftsliv, produkter og affald samt kemikalier. Sektorsamarbejdet forventes også at fokusere på nye samarbejdsområder. Indsatsen i forhold til de internationale miljøprocesser styrkes yderligere.

Norden

I forhold til Norden udgør natur- og miljøbeskyttelse samt friluftslivsarbejdet et prioriteret område. Dette gælder ligeledes for kulturminde og kulturarv. På renere teknologi området vil man fortsat arbejde med metoder og værktøjer, herunder livscyclusanalyser for at fremme udvikling, udbud og efterspørgsel af renere produkter.

Samarbejdet om udvikling af miljøkvalitetsmål fortsætter med henblik på anvendelse i fremtidige strategiske styringsinstrumenter på miljø- og bæredygtighedsområderne.

Nordisk Råds natur- og miljøpris bliver uddelt til en virksomhed, en organisation, et nyhedsmedium eller en person, der på fortrinlig vis har integreret miljøhensyn i sin virksomhed eller på anden vis har gjort en ekstraordinær indsats for natur og miljø.

Nærområdet, herunder Arktis

Handlingsprogrammet for det nordiske miljøsamarbejde omfatter også Nordens nærområder, idet der lægges stor vægt på at løse miljøproblemerne også i disse områder. På nærområdet har sektoren såvel egne finansierede aktiviteter, som aktiviteter der finansieres over det selvstændige nær-områdebudget. For så vidt angår sektorens egne finansierede aktiviteter er det særligt indenfor områderne hav- og luft at en stor del projekter er initieret.

Videre vil der blive lagt vægt på at påvirke EU's finansiering til nær-områderne. Ligeledes vil der blive lagt vægt på at påvirke udformningen af den nordlige dimension indenfor EU med henblik på at opnå holdbar anvendelse af naturressourcer og mindre miljøbelastning i Nordens nærområder.

Miljøfinansieringsselskabet NEFCO spiller en central rolle i nærområdet. Virksomheden i NEFCO's Nordisk Miljøudviklingsfond, fortsætter med samfinansiering fra de nordiske lande. Særlig prioritet gives til gennemførelse af projekter i Nordvest Rusland. Ministerrådet arbejder for at anvendelsen af fondens midler bidrager til en gunstig effekt på miljøet samt mobiliserer yderligere ressourcer fra andre finansieringskilder.

På det arktiske område er særligt implementeringen af handlingsprogrammet for natur og kulturmiljøbeskyttelse i Arktis i fokus. Der bliver lagt vægt på en effektiv gennemførelse af miljøprogrammerne indenfor Arktis Råd. Endvidere overvejes muligheden for et samarbejde med regioner af betydning for miljøet i nordvestatlanten.

EU samt internationalt i øvrigt

Påvirkning af EU's miljøpolitik står højt på den politiske dagsorden og gennemsyner arbejdet på alle niveauer. Således påvirkes arbejdet i Norden på alle områder af EU's dagsorden, som følges nøje. Der bliver lagt særlig vægt på at skabe opmærksomhed om nordiske værdier og prioriteringer, herunder i forbindelse med EU's arbejde med en strategi for bæredygtig udvikling og det 6 miljøprogram. Også den internationale dagsorden følges af ministrene med henblik på en styrket indsats i forhold til relevante internationale processer.

Størstedelen af arbejdet med kemikalier er knyttet til det internationale arbejde i såvel EU, OECD og UNEP. Afslutningen af forhandlingerne om en global POP (persistent organiske stoffer) konvention vil blive styrket gennem fortsat sekundering af en nordisk ekspert til UNEP i Geneve.

Tværsæktorielt samarbejde

Det tværsæktorielle samarbejde udgør ligeledes et højt prioriteret område i det nordiske miljøsamarbejde, som strækker sig over alle de 3 søjler, Norden, EU og Nærområdet. Miljøsektoren overvejer løbende hvordan det tværsæktorielle samarbejde kan udvides med flere sektorer, hvilket skal ses på baggrunden om ønsket om en bæredygtig udvikling. Således forventer miljøsektoren fremover at fortsætte sit samarbejde med økonomi, fiskeri, energi, kulturmiljø, jord og skovbrug, POMS (næring og konsument) samt konsumentsektorerne. Endelig forventes samarbejdet på sigt udvidet til også at omfatte transport, beskæftigelse og sundhed.

I forhold til de enkelte sektorområder kan blandt andet nævnes, at samarbejdet med energi fortsat vil være delvis styret af den klimapolitiske dagsorden, herunder opfølgningen af klimakonventionen. Samarbejdet med jord- og skovbrugssektoren indleder ny fase, idet en ny strategi træder i kraft fra 2001-2004.

Budgetudviklingen: Miljøsamarbejdet				
TDKK	2001	2000	1999	Ændring 00-01
	00-priser	00-priser	99-priser	Pct.
Budget	37.378	39.392	40.890	-5,1

Søjlefordeling: Miljøsamarbejdet			ialt 2001: 37.378 TDKK
Norden	NÆROMRÅDENE	EUROPA	
16.820 (45%)	11.213 (30%)	9.345 (25%)	

Sektorens budgetposter

2-3310-2 Projektmidler – miljø					
Valuta	Budsjett 01	Budsjett 00	Budsjett 99	Disp99/Bud.99	Bud.disp.av
DKK	32.057.000	33.357.000	34.752.000	92%	MR/EK-miljø

Formål

Det nordiske miljøsamarbejde stræber efter at skabe øget indflydelse og gehør for nordisk miljøpolitik i et større internationalt perspektiv, samt at styrke miljøhensyn indenfor øvrige sektorer herunder samarbejdet vedrørende de ægte nordiske spørgsmål. Arbejdet koncentrerer omkring områder, hvor de nordiske lande har fælles interesser og hvor man opnår nordisk nytte og lægges til grund for en policyorienteret virksomhed.

Prioriteringer i 2001

- Gennemførelse af det nye handlingsprogram for nordisk miljø-samarbejde
- Forstærkelse af samarbejdet om hav- og luft, natur- og friluftsliv, kemikalier og produkter og affald, herunder mere policy orienteret virksomhed.
- Forstærket indsats i forhold til det internationale område, herunder for-handlingerne om en global POP (persistent organiske stoffer) konvention og WTO (World Trade Organization)
- Fortsat sektorsamarbejde på blandt andet energi, fisk, konsument, POMS (produktorienteret miljøstrategi), kulturmiljø, jord og skov samt økonomiområdet, endvidere forventes tiltag i forhold til blandt andet beskæftigelse, sundhed og transport
- Fortsættelse af NEFCOs miljøudviklingsfond

Budsjettreduksjonen skyldes udisponerte midler fra 1999, og innebærer ikke en aktivitets nedsettelse i 2001.

Resultater i 1999

På hav- og luftområdet har indsatsen blandt andet været fokuseret på beskyttelse af de marine områder omkring Norden, herunder bekæmpelse af olieforurening samt beskyttelse mod effekter fra grænseoverskridende luftforureninger.

Kemikalie virksomheden har blandt andet været fokuseret på børn og kemikalier, nordisk kemikalie og produktregister samt arbejde med indikatorer for kemikaliefeltet.

Miljøovervågning- og datavirksomheden har blandt andet været fokuseret på miljøbeskyttende virksomhed såvel i Østersøen som i en stor del af Europa, fælles nordisk overvågningspraksis samt udvikling af fælles nordiske miljøkvalitetsmål.

På natur- og friluftslivs området har indsatsen blandt andet været fokuseret på handlingsprogrammet for natur og kulturmiljøbeskyttelse i Arktis, kommunal naturbeskyttelse, økoturisme og bynatur.

På produkter og affalds området har indsatsen blandt andet været fokuseret omkring holdbar produktion og konsumtion, renere teknologier samt affald og genindvinding.

Sektorsamarbejdet i forhold til jord- og skovbrug respektiv fiskerisektorerne har forsat på baggrund af de respektive sektorstrategier. Samarbejdet med finanssektoren har blandt andet fokuseret på naturens økonomiske værdi, mens samarbejdet med konsumentsektoren var koncentreret omkring evaluering af miljømærket Svanen. I relation til energisektoren har samarbejdet været fokuseret mod klimaspørgsmål i relation til FNs klimakonvention. Videre har gennemførelsen af handlingsplanen for kulturmiljø i landskabet været fokuseret på blandt andet den nordiske kystkultur.

Endelig har POMS samarbejdet med konsument og næringssektorerne været koncentreret om udvikling af en tværsektoriel produktorienteret miljøstrategi.

Nordisk råds natur- og miljøpris blev tildelt Agenda-21 kontoret på Åland for deres succes med blandt andet at skabe netværk i lokalsamfundet.

2-3320-2 NEFCOs miljøudviklingsfond					
Valuta	Budsjett 01	Budsjett 00	Budsjett 99	Disp99/Bud.99	Bud.disp.av
DKK	5.321.000	5.321.000	5.217.000	100%	MR/EK-miljø

Formål

Det nordiske miljøfinansieringsselskab NEFCO's miljøudviklingsfond er målrettet mod at muliggøre finansiering af miljøforbedrende foranstaltninger i nærområdet på vilkår, som er mere fordelagtige end sædvanlige bankvilkår

Prioriteringer i 2001

Virksomheden er rettet mod indsatser overfor vand- og luftforurening samt energieffektivisering, renere teknologi samt sanering efter kernebrændselsanvendelse. En forstærkning af den katalytiske effekt medfører at færre men større projekter gennemføres i samarbejde med de store finansieringsinstitutioner i nærområdet. Virksomhedens samlede ramme forventes af være på 40 MDKK, hvoraf sammenlagt 10 MDKK finansieres over Ministerrådets budget (Det beløb som ikke dækkes over 2-3320-20 kommer fra nærområdeprogrammet og budgetpost 2-3310-2), mens de resterende 30 MDKK kommer direkte fra de nordiske lande. Størstedelen af virksomheden finder sted i nordvest Rusland.

Resultater i 1999

I løbet af 1999 godkendte NEFCO's bestyrelse 7 nye projekter til endelig behandling, inklusiv en forøgelse af finansieringsordningen for renere teknologi i Rusland og Baltikum.

De nye projekter omfatter sanering af radioaktivt affaldsdepoter i Estland, medvirken i vandbeskyttelsesinvesteringer i Kaliningrad, konstruktion af en beholder for gammelt atomaffald i Murmansk, afslutning af første fase af et rensningsprojekt af afløbsvand i Murmansk og finansiering af et twinnings samarbejde mellem nordiske og lettiske kommuner indenfor vandbeskyttelse.

Endelig afsluttede man i 1999 rehabilitering af en børnehave i Kirovsk samt modernisering af en tagkonstruktion i Kaliningrad.

2-3330-2 Nordisk resurseffektivisering, faktor 4/10					
Valuta	Budsjett 01	Budsjett 00	Budsjett 99	Disp99/Bud.99	Bud.disp.av
DKK	0	306.000	512.000	76%	MR/EK-miljø

Formål

För att åstadkomma en hållbar utveckling måste energi- och naturresurser användas betydligt effektivare än i dag. De industrialiserade länderna som i dag konsumerar ca 5 gånger så mycket resurser som utvecklingsländerna har ett särskilt ansvar för grundläggande förändringar i existerande produktions och konsumtionsmönster. Långsiktiga strategiska mål är att öka resurseffektiviteten med en faktor 4 på medellång sikt och med en faktor 10 på längre sikt.

Prioriteringar i 2001

Projektet skall vara avslutat under år 2000 men skall eventuellt presenteras vid CSD's (FN's kommission för hållbar utveckling) årliga session i april 2001. Vid denna session är energi ett huvudtema varför energisektorstudien kan komma att utgöra ett bidrag till dessa diskussioner.

Resultater i 1999

Våren 1999 på CSD's (FN's kommission för hållbar utveckling) årliga session i samband med diskussioner om hållbara produktions och konsumtionsmönster presenterades det projekt som genomfördes 1998. Projektet inkluderar analyser av möjligheterna att uppnå effektiviseringar med en faktor 4 eller 10 inom transport- bygg/bo- skogs- respektive livsmedelssektorn. Vidare har man beslutat genomföra en liknande studie inom energisektorn. Den fokuserar på att reda ut faktor-begreppens relevans och tillämpbarhet i energisektorn, en historisk studie av redan genomförda effektiviseringar samt en framåtblickande del för att visa på möjligheter i framtiden. Energiprojektet beräknas slutföras under hösten 2000.

Ytterligare ett påbörjat projekt gäller är "Miljömål för produkter och tjänster genom konkretisering av mål för hållbar utveckling". Detta projekt handlar om att konkretisera målsättningar för hållbar utveckling, som exempelvis faktor 4 och 10, till en nivå som är tillämplig för aktörer i produktions – konsumtionskedjan. Projektet ämnar bidra till det nordiska arbetet med en produktorienterad miljöstrategi (POMS) och det europeiska arbetet med "Integrated Product Policy" (IPP). Projektet beräknas slutföras under våren 2000.

2-3340-2 Miljökvalitetsmål					
Valuta	Budsjett 01	Budsjett 00	Budsjett 99	Disp99/Bud.99	Bud.disp.av
DKK	0	408.000	409.000	100%	MR/EK-miljø

Formål

Projektet skal danne grundlag for de nordiske regeringers udvikling af fælles nordiske miljökvalitetsmål som element i miljøpolitikken. Målsætningen med projektet er at analysere og formulere miljökvalitetsmål på forskellige områder samt udvikle miljökvalitetsmål for et holdbart Norden

Prioriteringer i 2001

Projektet er afsluttet i 2000

Resultater i 1999

En arbejdsgruppe under miljøovervågning- og datagruppen har i 1999 udarbejdet en sammestilling om pågående nordisk miljøkvalitetsmål arbejde, afholdt et seminar og udgivet rapporten "Nordiska Miljökvalitetsmål – sammanställning" (TN 1999:577). Rapporten redegør for miljøkvalitetsmål status i Norden samt refererer de synspunkter som kom frem under projektgruppens arbejde herunder seminariet. De nordiske miljøkvalitetsmål kan ses som værktøj for nordisk samordning internationalt, internordisk grænseoverskridende miljøinteresse, sektorintegrering af miljøarbejdet og prioriteringsgrund for opfølgning.

Endvidere er udarbejdet konkrete forslag til fælles nordiske miljøkvalitetsmål, som forventes anvendt i strategien for et holdbart Norden respektivt handlingsprogrammet for det nordiske miljø samarbejde 2001-2004.

Ekonomi och finanspolitik

Nordiska ministerrådets samarbete inom de ekonomiska och finansiella områdena skall bidra till en balanserad ekonomisk, ekologisk och socialt hållbar tillväxt i Norden, lägga grunden för en mer omfattande ekonomisk integration med Europa samt främja nordiska intressen internationellt. Med syfte att stärka den nordiska välfärdsmodellen bör finanspolitiken formuleras så att den främjar strukturreform, tillväxt och sysselsättning. I detta syfte förs en aktiv dialog om den ekonomiska politiken i Norden, Närområdet och EU inom Ministerrådets samarbete. Vidare fokuserar samarbetet på den offentliga sektorn, struktur- och stabiliseringspolitik, skatter och avgifter, infrastruktur och arbetsmarknad. Ett viktigt instrument i det nordiska samarbetet och samarbetet med närområdet utgörs av de fyra nordiska finansieringsinstitutionerna i Helsingfors (NIB, NDF, Nopef och NEFCO). Frågor relaterade till de nordiska finansieringsinstitutionerna i Helsingfors liksom samarbetet mellan miljö- och finanssektorn (miljö- och ekonomigruppen) väntas utgöra viktiga delar av arbetet inom sektorn under år 2001.

Det Baltiska investeringsprogrammet som upprättades 1992 har bidragit verksamt till utvecklingen av den finansiella sektorn samt små och medelstora företag i de baltiska länderna. Programmet löper t.o.m. 1999. Enligt MR-Finans beslut kvarstår dock en större del av de nordiska resurserna i programmet under ett antal år framöver i syfte att fortsättningsvis främja utvecklingen av små- och medelstora företag i de baltiska länderna.

EU-frågor har hög prioritet inom det nordiska ekonomiska och finansiella samarbetet. Den europeiska ekonomiska och monetära unionen och dess påverkan på de nordiska ländernas ekonomi diskuteras inom sektorn.

Vissa övriga EU-relaterade ekonomisk-politiska frågor som skatter, miljö-ekonomiska frågor, finansiella tjänster, budget och sysselsättning kan också bli aktuella för nordiskt samarbete under året.

Det tvärssektoriella samarbetet mellan miljö- och ekonomisektorn

Syftet med Ministerrådets tvärssektoriella arbetsgrupp för miljö och ekonomi är (i) att genomföra miljöekonomiska analyser på för Norden gemensamma intresseområden såsom ekonomiska styrmedel, kostnads-effektiva lösningar på internationella miljöproblem samt finansiering, samt (ii) att sprida ömsesidig information och analyser av miljöekonomiska frågor i de nordiska länderna och internationellt, särskilt i relation till EU. Härutöver väntas en fortsatt aktiv dialog vidrörande relevanta frågeställningar om bl.a. ekonomiska styrmedel i miljöpolitiken. Samarbetet med EU/ENVECO-gruppen samt beredningen av frågor inför dess möten kommer liksom tidigare att utgöra en viktig komponent i arbetet. Även internationella frågeställningar berörs i gruppens arbete.

Budgetutvecklingen: Ekonomi och Finanspolitik				
TDKK	2001	2000	1999	Ændring 00-01
	00-priser	00-priser	99-priser	Pct.
Budget	12.602	11.102	11.016	13,5

Søjlefordeling: Ekonomi och Finanspolitik ialt: 12.602 2001 TDKK		
Norden	NÆROMRÅDENE	EUROPA
1.890 (15%)	9.704 (77%)	1.008 (8%)

Sektorens budgetposter

2-5210-2 Ekonomi och Finanssektorn					
Valuta	Budsjett 01	Budsjett 00	Budsjett 99	Disp99/Bud.99	Bud.disp.av
DKK	1.520.000	1.020.000	1.023.000	54%	MR/EK-Finans

Formål

Nordiska Ministerrådets ekonomi- och finanssektor har som målsättning att främja det nordiska samarbetet vad gäller ekonomiska och finanspolitiska frågor.

Prioriteringar i 2001

En fortsatt aktiv dialog om ekonomisk politik mellan de nordiska länderna prioriteras under 2001. En ev. uppföljning av studien om den framtida finansieringen av pensionssystemen i de nordiska länderna samt ett fortsatt nordiskt och nordiskt-baltiskt samarbete rörande värdepappersmarknadsfrågor är att vänta under 2001. En fortsatt aktiv dialog om relevanta frågor rörande EU/EES och EMU samt närområdet prioriteras även fortsättningsvis. Frågor relaterade till de nordiska finansieringsinstitutionerna i Helsingfors liksom uppföljningen av det Baltiska investeringsprogrammet kommer även fortsättningsvis att ingå i sektorns verksamhet.

Den tvärssektoriella arbetsgruppen för miljö och ekonomi väntas under 2001 bl.a. bedriva utredningar rörande (i) marknaden för miljö tjänster och (ii) användningen av flexibla mekanismer för att reducera koldioxidutsläpp samt fortsätta diskussionen och samordningen kring relevanta EU-relaterade (ENVECO) och internationella frågeställningar.

Resultater i 1999

Under 1999 fördes en aktiv dialog om den ekonomisk/politiska situationen i de nordiska länderna (rapporten "Ekonomiska utsikter i Norden 2000"). Utredningen om förutsättningarna för ökat nordiskt och nordiskt-baltiskt börssamarbete avrapporterades och uppföljningsarbetet inleddes. Utredningen om förutsättningar för den framtida finansieringen av pensions-systemen i de nordiska länderna inleddes och införandet av euron dryftades under MR-Finansmötena under året. NIBs kapitalökning samt nya överenskommelse och värdlandsavtal trädde ikraft under året. Utredningen om relationen mellan NIBs styrelse och MR-Finans avrapporterades. Miljö och ekonomigruppen slutförde två projekt under året (The Scope for Nordic Co-ordination of Economic Instruments in Environmental Policy samt The use of Economic Instruments in Nordic Environmental Policy 1997-1998).

2-5280-3 Nordiska Projektexportfonden (NOPEF), Finland						
Valuta	Budsjett 01	Budsjett 00	Budsjett 99	NMR fin. 99	Bud. disp av	Kontrakt
Fim	8.866.000	8.066.000	7.931.000	40%	Institutionen	2001-2003
Motsvarer Dkk	11.082.000	10.082.000	9.993.000			

I ministerrådssekretariatet håndteres NOPEF innenfor finanssektoren, men insitusjonen er politisk sett under MR-SAM. Det Baltiske Investeringsprogram (BIP) finansieres direkte fra landene og styres av MR-Finans. Det er på budsjettpost 2-0850-2 Marknadsekonomi i Nærområdeprogrammet øremerket 1 MDKK til Nopef.

Formål

NOPEFs syfte er att stärka små och medelstora företags internationella konkurrenskraft genom att ge förmånliga villkorslån till projektstudier och förberedande affärsaktiviteter som bidrar till att främja företagens internationalisering och deltagande i projekt internationellt. För ändamålet samarbetar Nopef bl.a. med NIB, NEFCO och NDF. Nopefs resurser används i verksamheten till förmånliga villkorslån för delfinansiering av förstudier, till projektidentifiering i egen regi och till informations-verksamhet bland nordiska företag m.m.

Prioriteringer i kontrakten

Efterfrågan på Nopefs verksamhet väntas fortsätta att öka. Nopef har utvecklats till ett nordiskt kompetenscentrum och fyller vid sidan av projektverksamheten en viktig funktion också som kontakt- och informationskälla för småföretag både i Norden och i närområdet. Det nya resultatkontraktet med NMR väntas sammanfalla med en ny finansieringslösning för Nopef som innebär att Nopef under åren 2001-2004 finansieras dels med medel från NMRs budget och dels med bilaterala medel enligt den nordiska fördelningsnyckeln. Nopefs totala budgetvolym föreslås enligt finansieringsmodellen uppgå till ca. 30 miljoner DKK per år. Nopefs samlade verksamhet under perioden 2001-2004 koncentreras till östersjöområdet på minst hittillsvarande nivå. Den delen av Nopefs verksamhet som enligt finansieringsförslaget finansieras med bilaterala medel under perioden 2001-2004 används för projekt i östersjöområdet, främst de baltiska länderna och nordvästra Ryssland. Nopefs verksamhet ska ha ett tydligt fokus på mikro, små och medelstora företag.

Resultater i 1999

Under 1999 har verksamheten utvecklats bättre än vad som förutsågs i kontraktet med NMR Enligt kontraktet planerades för 200 ansökningar, 100 beviljningar och 22 realiserade projekt. Utfallet blev 239 ansökningar, 116 beviljningar och 37 realiserade projekt. I likhet med den ökade andelen av realiserade projekt har även återbetalningar och återföringar till Nopef ökat under året. Under 1999 återfördes och återbetalades beviljningar på sammanlagt 9,1 miljoner FIM och 11,4 miljoner FIM efterskänktes. Kontrakt: Oppfyllt

Økonomi: Ingen bemerkningar

Regionalsamarbeid

Det nordiska regionalpolitiska samarbeidet baseras på ett nytt samarbeidsprogram som gæller for perioden 2001-2005. Programmet omfatter tre delar:

- Erfarenhetsutvæxling
- Kunskapsutvæxling (Nordregio)
- Samarbeide mellom regioner

Inom området erfarenhetsutvæxling kommer ett projekt kring nordiska kommunala utjæmningssystem igång redan år 2000 og dette kommer sannolikt att fortsættas æven år 2001. Ett samarbeide kring IT-frågor kommer att etableras under 2001.

Regionalministrarna har det overgripande ansvaret for Nordregio der den overvægende delen av kunskapsutvæxling sker. Nordregio blev etablerat 1997 og under 2000 skrives ett nytt kontrakt for perioden 2001-2003. Ett femårigt forskningsprogram med sikte på den framtida regionalpolitiken går in på sitt andra år under 2001.

Av regionalsektorns projektmedel går en väsentlig del till samarbetet mellan regioner varav merparten går till de nordiska gränsregionala områdena. Delar av medlen kommer även i framtiden att användas som medfinansiering till EU's nya Interreg A-program. Arbetet inriktas bland annat på att undanröja gränshinder. Sekretariatets arbete med att tydliggöra mål och resultat för gränsregionerna utvecklas.

Under flera år har det genomförts kurser för baltiska planläggare och det skall under 2001 utvärderas. Under 2000 presenteras också ett stort projekt som handlar om regional statistik i Baltikum. Målet med verksamheterna är främst att stötta de baltiska ländernas förberedelser inför EU-medlemskapet. Det kommer under 2001 också bli aktuellt att tydligare stötta de baltiska gränsregionerna.

Under senare delen av 2000 kommer det också att beslutas om forskningssamarbetet med Skottland skall utvecklas till att omfatta Baltikum. Detta kan i så fall komma igång under 2001.

Ett tvärsektoriellt samarbete med jord- och skogsbrukssektorn förväntas också resultera i att en nordisk studie om flyttvärderingar kommer att genomföras.

Budgetutvecklingen: Regionalsamarbeid				
TDKK	2001	2000	1999	Ændring 00-01
	00-priser	00-priser	99-priser	Pct.
Budget	27.246	29.130	29.940	-6,5

Søjlefordeling: Regionalsamarbeid			ialt 2001: 27.246 TDKK
Norden	NÆROMRÅDENE	EUROPA	
21.797 (80%)	2.725 (10%)	2.725 (10%)	

Sektorens budgetposter

2-6110-2 Projektmidler – Regionalsamarbeid					
Valuta	Budsjett 01	Budsjett 00	Budsjett 99	Disp99/Bud.99	Bud.disp.av
DKK	17.496.000	19.380.000	20.076.000	72%	MR-reg/närp

Formål

Regionalsektorns projektmedel används främst i enlighet med det nya samarbetsprogrammet och ordförandelandets program. En större del, cirka 75 procent, går till det gränsregionala samarbetet. Övriga medel används för forskning, analyser och utredningar som underlag för att utveckla nationell regionalpolitik och planläggning.

Prioriteringar i 2001

Regionalsektorn avser att vidareutveckla de nordiska gränsregionerna, utveckla analyser och forskning, främst genom att stötta Nordregio, för att ge ett bättre beslutsunderlag för ministrar och andra beslutsfattare.

En stor nordisk flyttvärderingsstudie planeras att genomföras under 2001. En jämförande nordisk studie av de kommunala utjämningsystemen förväntas följas upp och vidareutvecklas. Regionalsektorn avser också att på olika sätt stötta de baltiska ländernas förberedelser inför ett framtida medlemskap i EU.

Budsjettreduktionen skyldes utdisponerade midler från 1999, och innebär inte en aktivitets nedsettelse i 2001.

Resultater i 1999

Ett stort projekt angående utvärdering av strukturfonderna slutrapporterades av Nordregio under 1999. En kurs för baltiska planläggare genomfördes med goda vitsord från deltagarna. Regionalsektorn har genomfört ett antal samlingar med de Nordiska gränsregionerna där man arbetat speciellt med att tydliggöra mål och resultat. Detta arbete har följts med stort intresse av EU-kommissionen och kommer att fortsätta.

Regionalsektorn har också genomfört en stor utredning avseende gränsbarriärer i Norden. I detta arbete deltog förutom de nordiska gränsregionerna även arbetsmarknads- och utbildningssektorn. Regionalsektorn drev senare också arbetet vidare med att utarbeta en handlingsplan och ett förslag till att utveckla informationssatsningar för pendlande och flyttande i Norden.

2-6180-3 Nordregio, Sverige						
Valuta	Budsjett 01	Budsjett 00	Budsjett 99	NMR fin. 99	Bud. disp av	Kontrakt
Sek	11.608.000	11.608.000	11.470.000	60%	Institutionen	2001-2003
Motsvarer Dkk	9.750.000	9.750.000	9.864.000			

Formål

Målsättningen för Nordregio är att bli ett ledande center för forskning och utbildning om regional utveckling och planläggning i Norden och Europa som kompletterar nationella institutioner.

Prioriteringar i kontrakten

- Nordregio arbetar med fyra typer av problemställningar där ett nordisk-europeisk perspektiv för regional analys, planläggning och politik står centralt:
- Nordens särliga förutsättningar i ett europeiskt perspektiv,

- Rumsliga problemställningar på den europeiska agendan
- Regionala effekter av politik
- Indikatorer för regional analys.

Resultater i 1999

Institutionen har stått som arrangör eller medarrangör för 22 kurser/seminarier med tillsammans 870 deltagare från 25 länder. Sex forskningsrapporter, åtta arbetspapper och ett betydande antal artiklar har också producerats. Kurs för baltiska planläggare har genomförts. Ett forskningsprogram om framtida utmaningar och institutionella förutsättningar för regional utvecklingspolitik har igångsatts. Institutionen har också varit europeisk koordinator för ett omfattande *Study Programme on European Spatial Planning* med deltagare från alla 15 EU-länder. En kartläggning av ländernas stadspolitik (bypolitik) har genomförts. Nordregio är, sedan 1999 fullt ut, nordisk knutpunkt för miljökonsekvensanalyser. Institutionen har också bidragit väsentligt till utgivandet av *NEBI Yearbook (North European and Baltic Sea Integration)*.

Kontrakt: Oppfyllt

Økonomi: Ingen bemerkningar

Transport

Samarbetet utvecklas inom ramen för redogörelsen till Nordiska rådet över samarbetet inom det nordiska transport- och trafikpolitiska samarbetet och redovisningen på basen av en rekommendation att intensifiera det nordiska samarbetet.

Inom Norden kommer verksamheten att omfatta en fortsatt diskussion om trafiksäkerhets- och miljöfrågor samt it-frågor inom transportområdet. Inom den europeiska pelaren fortsätter arbetet med uppföljning av rapporten om den nordliga dimensionen och TEN-projekten. Samarbete med trafik- och transport-myndigheterna om speciellt trafiksäkerhetsfrågor i Nordens närområde avses fortsätta.

Ministerrådet fortsätter satsningen på it-frågor och transporttelematiken på basen av ett inledande översiktsarbete och en handlingsplan. Speciella satsningsområden är projekt om reseplanläggning, övervakning av farliga godstransporter samt frågan om individens förhållanden till den nya it-miljön på trafikområdet. Samarbete mellan myndigheter och näringsliv prioriteras i detta arbete, till vilket länderna direkt deltar med bidrag. Projektet genomförs i samarbete med Nordisk industrifond.

Ministerrådet fortsätter arbetet med miljöfrågor inom transportområdet ur en helhetssynvinkel beaktande också trafikrelaterade lokala miljöproblem. Speciellt kommer man utgående från en bärkraftig utveckling att se på uppföljningen av statsministerdeklarationen "Ett hållbart Norden",

Baltic 21 Transport-processen, miljöaspekterna i godstransporterna, samarbetet med energisektorn, uppföljningen av Kyoto-protokollet samt EU-arbetet om transport och miljö. Det tvärsektoriella samarbetet med energisektorn fortsätter utgående från en granskning av alternativa drivmedel för motorfordon.

Budgetutvecklingen: Transport				
TDKK	2001	2000	1999	Ændring 00-01
	00-priser	00-priser	99-priser	Pct.
Budget	1.000	264	254	278,8

Søjlefordeling: Transport		ialt 2001: 188.716 TDKK	
Norden	NÆROMRÅDENE	EUROPA	
800 (80%)	100 (10%)	100 (10%)	

Sektorens budgetposter

2-6210-2 Projektmidler – Transport					
Valuta	Budsjett 01	Budsjett 00	Budsjett 99	Disp99/Bud.99	Bud.disp.av
DKK	1.000.000	264.000	254.000	35%	MR/EK-T

Formål

Transportsektorns projektmedel skall användas för att intensivt samarbetet inom transport-, trafik- och kommunikationsområdet i enlighet med Nordiska rådets rekommendation. Projektmedlen används av de under NÄT verksamma arbetsgrupperna för utredningar och framtagande av övergripande underlag för det politiska samarbetet och diskussionen i Ministerrådet.

Prioriteringar i 2001

Följande områden prioriteras speciellt i sektorns verksamhet:

- samarbete om trafiksäkerhetsarbetet;
- it-frågor och speciellt transporttelematiken med reseplanläggning, övervakning av farligt gods och frågor som hänför sig till individ och samhälle;
- trafiksäkerheten i Nordens närområde och samordning av biståndsinsatser;
- frågor om bolagisering inom sektorns verksamhetsområde;
- samarbete inom trafik-, transport- och kommunikationsforskning;
- EU-frågor och internationellt samarbete.

Resultater i 1999

Ministerrådet har intensifierat samarbetet i enlighet med Nordiska rådets rekommendation, speciellt i Norden närområde på trafiksäkerhetsområdet, inom trafikrelaterade miljöfrågor samt inom transporttelematikområdet. För samarbetet på it-området har länderna bidragit med finansieringen. En handlingsplan "Nordisk it-samarbete på transportområde" har tagits fram. Samarbete med energisektorn har påbörjats.

Jord- og skogbruk

Under 2000 utarbetas ett nytt handlingsprogram för det nordiska samarbetet på jord- och skogsbruksområdet. Handlingsprogrammet ska gälla för perioden 2001 – 2004. En utvärdering av programmet har genomförts och ger huvudintrycket att samarbetet lett till stor nordisk nytta. Det förutses att samarbetet om genetiska resurser, livsmedelssäkerhet samt uppföljning av statsministerdeklarationen om Hållbart Norden kommer att stå centralt i den nya programperioden.

Sektorns fyra institutioner och permanenta samarbetsorgan utgör hörn- pelarna i verksamheten. De fyra är Nordiska genbanken, Nordiska gen- banken för husdjur, Nordiskt kontaktorgan för jord- och skogsbruks- forskning samt Samnordisk skogsforskning. De omfattas samtliga av ministerrådets system för mål- och ramstyrning och nya treåriga kontrakt utarbetas för att träda i kraft 2001. Den huvudsakliga verksamheten ligger på den nordiska pelaren. Ett viktigt undantag är Nordiska genbanken som för nordisk räkning deltar i omfattande verksamhet i närområdet, inom EU samt i övrigt internationellt.

Över hälften av sektorns budget satsas på området genetiska resurser. Samarbetet på detta verksamhetsfält har upprepade gånger bedömts ha hög nordisk nytta och prioriteras i länderna. Under 2001 sker en ytterligare för- stärkning och en ny strategi speciellt för genetiska resurser träder i kraft. Den nya strategin innebär bland annat att samarbetet förstärks mellan de samarbetsorgan som arbetar med genetiska resurser hos respektive kultur- växter, husdjur och skog. Budgeten för Nordiska genbanken för husdjur förstärks väsentligt. En ny tvärgående informationstjänst inrättas för att tillgodose särskilt näringsidkarnas och allmänhetens behov av information. Slutligen inrättas ett nytt råd för genetiska resurser som har som sin huvuduppgift att rådge ministerrådet i policyfrågor av strategisk betydelse.

Fortsatt genomförande av handlingsplanen om livsmedelssäkerhet, antagen som nordiskt uppföljning av FAO:s toppmöte om livsmedels- säkerhet 1996, är prioriterat av sektorn. Ministerkonferensen om säker mat från jord/fjord till bord som hålls 2000 väntas ge tydliga direktiv med fokus på att konsumenterna har rätt till tillgång på säker mat. Ministrarnas direktiv ska följas upp under året i ett tvärsektoriellt samarbete som väntas leda till att Nordens inflytande i internationella sammanhang stärks.

Jord- och skogsbrukssektorn har sedan ett flertal år eftersträvat att samverka över sektorsgränserna när specifika problem löses bättre genom samarbete. Förutom samarbetet om livsmedelssäkerhet vidareförs flera andra tvärssektoriella samarbetsprogram. Exempel på frågor som tas upp är jord- och skogsbrukets miljöpåverkan i samarbete med miljösektorn, utredning om flyttbenägenhet och hållbar utveckling i gles bebyggda, jord- och skogsbruksberoende regioner i samarbete med regionalsektorn samt bioenergi i samarbete med energisektorn. Jord- och skogsbrukssektorn deltar också aktivt i arbetet med att följa upp statsministerdeklarationen om Hållbart Norden.

Öppenhet eftersträvas i samspelet mellan den politiska nivån och företrädare från intresseorganisationer, näringsliv etc. Det viktigaste forumet är Nordiskt kontaktorgan för jord- och skogsbruk. Arbetet i kontaktorganet ska temainriktas omkring kommande ordförandelands teman vilket förväntas bidra till aktiv dialog mellan olika intressegrupper. I den utvärdering som genomförts av nuvarande handlingsprogram lyfts fram som mycket vällyckat att sektorn aktivt och flexibelt använt det nordiska samarbetet för att ge genomslag för nordiska synpunkter i internationellt samarbete. Frågor av relevans inom EU/EES, i närområdet samt i övrigt internationellt kommer fortsatt att stå högt på dagordningen.

Budgetutvecklingen: Jord- og skogbruk				
TDKK	2001	2000	1999	Ændring 00-01
	00-priser	00-priser	99-priser	Pct.
Budget	23.199	22.156	23.161	4,7

Søjlefordeling: Jord- og skogbruk			ialt 2001: 23.199 TDKK
Norden	NÆROMRÅDENE	EUROPA	
20.183 (87%)	1.392 (6%)	1.624 (7%)	

Sektorens budgetposter

2-6510-2 Projektmidler – Jord- og Skogbruk					
Valuta	Budsjett 01	Budsjett 00	Budsjett 99	Disp99/Bud.99	Bud.disp.av
DKK	4.597.000	5.951.000	7.277.000*	73%	MR-JS/NEJS

* I dette beløb ligger en bevilgning på 1,1 mill DKK til NGH, som fra 2000 har fåt egen budsjettpost, jfr 2-6540-2

Formål

Projektmedlen ska användas till att följa upp målsättningarna för sektorns nya handlingsprogram som träder i kraft 2001. Projektmedlen kommer till stor del att inriktas på de målsättningar ur handlingsprogrammet som ordförandelandet väljer att sätta fokus på, med uttalat syfte att skapa tät koppling mellan verksamheten och ordförandeprogrammet.

Prioriteringar i 2001

Ordförandelandets temaprojekt prioriteras, med livsmedelssäkerhet och uppföljning av internationella processer som möjliga huvudteman. Genresurssamarbete prioriteras. Det nyinrättade Nordiskt genresursråd samt nätverksarbete med skogsgenetiska resurser stöder sektorns övriga satsning på genetiska resurser. Tvärsektoriellt samarbete, bland annat med miljösektorn, liksom sektorns närområdesprojekt finansieras över denna budgetpost.

Resultater i 1999

- Flera viktiga resultat har uppnåtts på skogssidan: En rapport om de sociala aspekterna på hållbart skogsbruk, en sammanställning av livscykelanalyser på träprodukter samt ett handlingsprogram för kvinnor aktiva i skogsbruket.
- Gemensam användning av databaser inom NOVA, det nordiska lantbruksuniversitetssamarbetet, har möjliggjorts.
- En större tvärsektoriell satsning på FoU-samarbete med regional-sektorn om landsbygdsutveckling har vidareförts.
- FoU-samarbetet med energisektorn har också vidareförts och fyra arbetsgrupper om energibärarna halm, flis/ved, salix (vide) är i arbete.
- Samarbetet med miljösektorn har utvärderats och fått gott betyg. Projekten väntas slutrapportera under 2000 och blir då föremål för politisk behandling.
- Ca 2,2 MDKK av sektormedel har satsats på närområdesprojekt, speciellt kan nämnas en större förstudie för att följa upp rekommendationen från Baltic 21 om ett virtuellt samarbete mellan lantbruksuniversiteten i Östersjöregionen.

2-6520-2 Nordisk kontaktorgan för jordbruksforskning (NKJ), Sverige						
Valuta	Budsjett 01	Budsjett 00	Budsjett 99	NMR fin. 99	Bud. disp av	Kontrakt
DKK	1.043.000	0	1.043.000	0%	NKJ	1998-2000

Formål

Nordiskt kontaktorgan för jordbruksforskning (NKJ) främjar och stöttar forskning som bidrar till hållbart jordbruk i Norden. NKJ är också rådgivande till Nordiska ministerrådet om forskningspolitik inom jordbruksforskningen. Man fungerar som kontaktorgan mellan de nationella forskningsråden och koordinerar en omfattande forskningsverksamhet som finansieras nationellt.

Prioriteringar i kontrakten

En nytt kontrakt utarbetas för perioden 2001 – 2003. Kontraktet baseras på en ny strategi som ska utarbetas och träder i kraft med början 2001. Forskning som leder till hållbart jordbruk prioriteras. Föreslagna prioriterade forskningsområden i nuvarande strategi följs upp. Det rör Livsmedelskvalitet och –säkerhet, Husdjurens hälsa, välfärd och etiska frågor, Landsbygdsutveckling samt Cirkumpolara områden. Medverkan till att utforma EU:s sjätte ramprogram för forskning väntas bli en viktig uppgift.

Resultater i 1999

- NKJ:s koordinering har utlöst ca 20 MDKK nationell finansiering av 13 sammordiska forskningsprojekt.
- Fyra arbetsgrupper för vart och ett av innevarande strategis satsningsområden har rapporterat om nuvarande forskningsläge och förslag till prioriterade forskningsområden.
- NKJ är rådgivande till NorFa (Nordisk forskarutbildningsakademi) och har bistått med att prioritera ansökningar.
- Samarbetet med närområdena har fördjupats genom att ett möte tillsammans med baltiska kollegor har hållits i Lettland.

Kontrakt: Uppfyllt

Økonomi: Inga anmärkningar

2-6530-2 Nordisk handlingsplan for matvaresikkerhet					
Valuta	Budsjett 01	Budsjett 00	Budsjett 99	Disp99/Bud.99	Bud.disp.av
Dkk	1.020.000	1.020.000	614.000	80%	MR-JS/NEJS

Formål

Den nordiska handlingsplanen för livsmedelssäkerhet har som målsättning att genom regionalt samarbete följa upp åtagandena vid FAO:s toppmöte om livsmedelssäkerhet, i enlighet med Nordiska rådets rekommendation. Programmet är tvärssektoriellt.

Prioriteringar i 2001

Under 2001 prioriteras att finna samarbetsformer mellan de sektorer som ansvarar för olika aspekter på livsmedelssäkerhet så att arbetsfördelningen görs så effektiv som möjligt. Ministerkonferensens rekommendationer ska följas upp. Problematiken runt salmonella och andra sjukdomar som överförs från djur till människa ska följas upp liksom kopplingen mellan antibiotikaresistens hos människa och användning av antibiotika i djurhållning.

Resultater i 1999

Huvudvikten under året har legat på två av handlingsplanens insatsområden, nämligen "Säker mat" samt "Det civila samhället i Norden och närområdena".

- Förberedelsen av en konferens på ministernivå fokuserad på säker mat från jord/fjord till bord har inletts, med sikte på att konferensen ska hållas under 2000. Förberedelsen sker i samarbete mellan fiske-, jord- och skogsbruks-, konsument-, livsmedels- och miljösektorerna. Konferensen väntas stärka Nordens redan i dag starka ställning på området. Ett större projekt om livsmedelsmärkning har vidareförts. Ad hoc-gruppen om salmonella och antibiotikaresistens kopplad till foderantibiotika har lämnat förslag för vidare uppföljning.
- Vid ett seminarium i Vilnius diskuterades den nordiska modellen för organisationsdemokrati på landsbygden och dess betydelse för en stark landsbygd som kan svara för en stabil och säker livsmedelsförsörjning. Seminariet var framåtsyftande och ledde till förslag om vidare samarbete på området mellan de nordiska och baltiska länderna.

2-6540-2 Nordisk Genbank Husdjur (NGH)						
Valuta	Budsjett 01	Budsjett 00	Budsjett 99	NMR fin. 99	Bud. disp av	Kontrakt
DKK	3.000.000	1.122.000 *	-	43%	NGH	2000

* Midler er utskilt fra Prosjektmidler – Jord- og Skogbruk, budpostnr. 2-6510-2

Formål

Nordiska genbanken för husdjur (NGH) har till uppgift att dokumentera och främja bevarande och hållbart utnyttjande av Nordens husdjursgenetiska resurser. NGH ska vara ett nordiskt kompetenscentrum och bidra till nätverksbyggande och brett riktad informationsförmedling.

Prioriteringar i kontrakten

En nytt kontrakt utarbetas för perioden 2001 – 2003. Kontraktet baseras på en ny strategi som ska utarbetas och träder i kraft med början 2001. Strategin innebär en betydande förstärkning och delvis nyorientering av verksamheten som också stöds budgetmässigt. Centralt tema är hållbart bevarande och nyttjande av de husdjursgenetiska resurserna. Ett brett och långsiktigt perspektiv anläggs, där de genetiska resursernas betydelse för livsmedelssäkerhet betonas i samklang med det kulturella och historiska värdet. NGH:s roll som kompetenscentrum och förmedlare av kunskap till intresserade på alla nivåer ska prioriteras. Samverkan över hela verksamhetsfältet genetiska resurser ska öka. NGH ska fortsätta att spela en aktiv

roll internationellt inom FAO, EU och European Association of Animal Production.

Resultater i 1999

- Nordiska genbanken för husdjur har förstärkts genom betydande nationell medfinansiering på 1,6 MDKK.
- Förslag till ny strategi har utarbetats.
- Arbetet med att utarbeta en grundbok om husdjursgenetiska resurser i Norden har fortsatt. Sju forskningsprojekt har vidareförts, bland annat med inriktning på samspel mellan gamla husdjursraser och den nordiska miljön samt bevarandepprinciper för små populationer.
- Ett större projekt om nordiska nötkreatur har publicerats internationellt och lett fram till en doktorsavhandling under året.
- Ett nätverkssamarbete med de baltiska länderna har formulerats utifrån ett nordiskt-baltiskt seminarium. NGH samarbetar aktivt även i övrigt internationellt, inom FAO samt i flera EU-projekt.

Kontrakt: Uppfyllt

Økonomi : Inga anmärkningar

2-6580-3 Nordisk Genbank, (NGB), Sverige						
Valuta	Budsjett 01	Budsjett 00	Budsjett 99	NMR fin. 99	Bud. disp av	Kontrakt
Sek	9.762.000	10.386.000	10.263.000	93%	NGB	2000-02
		0	0			
Motsvarer Dkk	8.200.000	8.724.000	8.826.000			

Formål

Nordiska genbanken (NGB) är regionalt centrum för växtgenetiska resurser och har som uppgift att bevara och dokumentera genetisk variation i nordiska jordbruks- och trädgårdsväxter. NGB ska verka för en rationell samordning av de nordiska ländernas insatser rörande användning av växtgenetiska resurser inom växtförädling och förädlingsforskning. NGB ska också delta i internationellt samarbete rörande växtgenetiska resurser.

Prioriteringar i kontrakten

En nytt kontrakt utarbetas för perioden 2001 – 2003. Kontraktet baseras på en ny strategi som ska utarbetas och träder i kraft med början 2001.

NGB ska utveckla positionen som ett ledande kunskaps- och kompetenscentrum för växtgenetiska resurser och vara en relevant samarbetspartner i Norden, Europa och i övrigt internationellt. Samlingarna ska kompletteras och mandatartslistan ska utvidgas till att också omfatta krydd-, medicinal-, prydnads- och landskapsväxter. Under strategiperioden ska stor vikt läggas vid att nyttiggöra NGB:s kompetens ytterligare genom: ökat samarbete med nordiskt ansvariga för genresursbevarande på

husdjurs- och skogssidan, informationsinsatser, att delta i universitetens undervisning samt i samarbete med växtförädlingen.

Resultater i 1999

- NGB:s 20-årsjubileum firades 1999.
- Omfattande insatser har gjorts på bevarande – och dokumentations- sidan.
- Beslut om flytt till nya, ändamålsenliga lokaler har tagits under året. Under året har nordiskt samråd i sex växtslagsvisa arbetsgrupper, service till allmänheten samt deltagande i universitetens arbete som föreläsare mm spelat framträdande roller.
- Ett nordiskt nätverk över trädgårdsväxter har skapats genom Nordiska genbankens försorg.
- Genetisk variation i råg, havre och raps har analyserats och diskuteras i relation till miljöförändringar.
- Samarbetet med de baltiska länderna har bedrivits i oförminskad omfattning. En estnisk genbank har skapats inom det nordisk-baltiska samarbetsprojektets ram. En gemensam internetplattform har utvecklats för informationsutbyte, ett nätverk som väntas stå modell för rationell informationsöverföring i Europa i övrigt.
- NGB deltar aktivt i sju EU-projekt, bland annat ett tvärvetenskapligt projekt med politisk dimension som syftar till att kartlägga ekonomiska, juridiska och etiska aspekter på bevarande av genmaterial i genbanker.

Kontrakt: Oppfyllt

Økonomi: Ingen bemerkningar

2-6581-3 Samnordisk skogsforskning (SNS), Sverige						
Valuta	Budsjett 01	Budsjett 00	Budsjett 99	NMR fin. 99	Bud. disp av	Kontrakt
Sek	6.355.000	6.355.000	6.280.000	95%	SNS	2001-2003
Motsvarer Dkk	5.339.000	5.339.000	5.401.000			

Formål

Samnordisk skogsforskning (SNS) har som målsättning att arbeta för ökat samarbete och synergieffekt inom den nordiska skogsforskningen, för att därmed medverka till en hållbar och mångsidig förvaltning av skogarna. SNS arbetar huvudsakligen genom att främja forskning och nätverksbyggande, både inom Norden, inom det europeiska forskningssamarbete och i närområdena. SNS är också rådgivande till Nordiska ministerrådet om forskningspolitik inom skogsforskningen.

Prioriteringer i kontrakten

En nytt kontrakt utarbetas för perioden 2001 – 2003. Kontraktet baseras på en ny strategi som ska utarbetas och träder i kraft med början 2001. Forskning som leder till hållbart förvaltande av skogarna prioriteras. Medverkan till att utforma EU:s sjätte ramprogram för forskning så att skogsforskningens del i helheten tydliggörs väntas bli en viktig uppgift.

Resultater i 1999

- Forskning inom satsningsområdet ”Skogarnas ekologiska funktioner” har dominerat. 12 samnordiska forskningsprojekt har stötts under 1999, med en nationell medfinansieringsgrad på 62%.
- Stöd till forskarnätverk är en viktig verksamhet och har bland annat lett till att möjligheten att starta en nordisk forskarskola inom trä och träfiber utreds.
- SNS har övertagit ansvaret för tidskriften Scandinavian Journal of Forest Research vilken kompletterats med en populärvetenskaplig sektion.
- Ett policydokument om samarbetet med närområdet har utarbetats. Samarbetet med närområdena har fördjupats och möte tillsammans med baltiska kollegor har hållits i Lettland.
- SNS har aktivt bidragit till nordiska skogsforskarens möjlighet att delta i EU:s program för skogsforskning, genom planeringsanslag, seminarier samt genom att analysera nordiska forskares konkurrenskraft i EU-sammanhang.

Kontrakt: Oppfyllt

Økonomi: Ingen bemerkningar

Fiskerisamarbejdet

Havet og havets ressourcer er stor fælles rigdom og ansvarsområde for Norden. Havet binder os i Norden sammen, og forbinder os med omverden. Havressourcerne har været med til at skabe og opretholde bosætningsmønstret i kystområder i hele Norden - for visse nordiske nationer er de selve livsgrundlaget. Nordiske havområder er blandt de mest produktive i verden og er ikke alene erhvervsgrundlaget for befolkningerne, men er også vigtige i fødevarerproduktionen i verdensmålestok. Havressourcer er specielt værdifulde fordi produktionen i naturen har en meget gunstigere miljømæssig profil end den største del af madvarerproduktionen på land. Et rent havmiljø er en forudsætning for at vedligeholde havets produktivitet og bæredygtig udnyttelse af dets ressourcer.

Norden er anerkendt for sin forskning og forvaltning af havets levende ressourcer og at kæmpe ihærdigt for et rent havmiljø. De krav som stilles til udnyttelse af havets levende ressourcer overalt i verden går på at de må udnyttes bæredygtigt og dermed medvirke til en bæredygtig udvikling i

samfundet. Norden har en 1000-årig tradition for ansvarligt bæredygtigt fiskeri og fangst. For fremtidens konsumenter vil det nordiske fiskeri spille en øget rolle som leverandør af sund og sikker mad.

Havressourcers værdi som en levende, naturlig, fornybar madressource pålægger ikke kun fiskerisektoren, men alle sektorer som bruger og påvirker havet, et specielt ansvar for at undgå aktiviteter, der påvirker havmiljøet negativt og dermed produktionen eller kvaliteten som føde for verdens befolkning. Spørgsmål om bl.a. madsikkerhed, havmiljø, miljøfremmede stoffer, information, sporbarhed, kvalitet og mærkning er vigtige i samarbejdet

De nordiske landes samarbejde på fiskeriområdet i Nordisk Ministerråd handler derfor ikke om fisk, men om *mennesker og økonomi og alle aspekter ved fødevarer der har oprindelse i fiskeri, fangst og akvakultur.*

De tre nordiske søjler er i fiskerisammenhæng vore tre havområder:

- Nordatlanten
- Nordsøen
- Østersøen

De selvstyrende områder deltager aktivt i fiskerisamarbejdet, hvor det tilstræbes at iværksætte aktiviteter, som har særlig relevans for de mest fiskeriafhængige regioner i Norden. Samarbejdet spænder vidt med emner indenfor nærområdet, inklusiv Arktis, Europæisk samarbejde, globalt og Østeuropæisk samarbejde. Dette giver det nordiske fiskerisamarbejde en mere facetteret dimension end andre sektorer nordiske samarbejde.

Fiskerisektoren er åben overfor samarbejde på tværs af sektorgrænser og andre skel. Siden 1995 har samarbejdet med miljøsektoren været fastlagt i 'Nordisk Miljø- og Fiskeristrategi'. Den nuværende strategi er gældende i perioden 1999-2002 og indeholder 28 indsatsområder, men mindre formaliseret samarbejde finder også sted. Samarbejde mellem fiskeri-, konsument- og fødevarersektorerne er styrket i 2000 gennem afholdelse af ministerrådskonferencen om madsikkerhed. Det er fiskerisektorens håb at samarbejdet fremover kan styrkes endnu mere. Samarbejdet med undervisnings- og kultursektorerne bør udbygges med henblik på at højne kompetancen, tilpasse uddannelsesstilbud og sikre rekruttering til erhvervet og profilering af sektoren. Anvendelse af ny teknik bør gives særlig vægt. Det samme gælder samarbejde som angår bedre sikkerhed, velfærd og arbejdsmiljø i fiskerisektoren, herunder også forhold som vil lette kønnes lige adgang til arbejde. Samarbejdet med forskningssektoren bør udbygges med henblik på et bedre og mere effektivt udnyttelse af ressourcer også i relation til det internationale forsknings-samarbejdet.

Budgetudviklingen: Fiskerisamarbejdet				
TDKK	2001	2000	1999	Ændring 00-01
	00-priser	00-priser	99-priser	Pct.
Budget	7.189	7.189	7.321	0,0

Søjlefordeling: Fiskerisamarbejdet			ialt 2001: 188.716 TDKK
Norden	NÆROMRÅDENE	EUROPA	
4.673 (65%)	1.294 (18%)	1.222 (17%)	

Sektorens budgetposter

2-6610-2 Projektmidler - Fiskeri					
Valuta	Budsjett 01	Budsjett 00	Budsjett 99	Disp99/Bud.99	Bud.disp.av
DKK	7.189.000	7.189.000	7.321.000	100%	MR-fisk/nef

Formål

Den overordnede målsætning for det nordiske fiskerisamarbejde er, at arbejde for en bæredygtig udvikling af de nordiske landes fiskerisektorer, som sektorer med væsentligt samfundsøkonomisk betydning, en bæredygtig udnyttelse af de levende marine ressourcer og et godt havmiljø. Dette indebærer også påvirkning af internationale processer af betydning for fiskeriet og havmiljøet. Samarbejdet skal bidrage til og fremme sunde og sikre fødevarer.

Prioriteringer i 2001

I 2001 træder en ny strategi i kraft for samarbejdsområdet. Strategien, som er mere vidtfavnede end den nugældende, tager udgangspunkt i internationale processer af betydning for fiskeriet, og skal samtidig ses som et bidrag til opfyldelse af Statsministrenes deklaration om 'Et hållbart Norden'. Fiskerisektoren vil arbejde for en styrkelse af oceanklimaforskning som baggrund for biologisk rådgivning til fiskerierhvervet. Det er også vigtigt at forbedre fiskerisektorens økonomiske evner gennem tilpasninger af sektorens struktur og kapacitet til de biologiske ressourcer. Norden skal fortsætte med at have en nøglerolle i det internationale samarbejde om forskning, forvaltning. De nordiske landes position og indflydelse indenfor den Europæiske fiskeripolitik vil blive styrket under Finlands formandskab

Der er behov for øget åbenhed i og om fiskerisektoren og i 2001 vil man styrke informationsindsatsen gennem hjemmeside, nyhedsbreve, brochurer, seminarer og lign. om aktuelle emner til brug indad i sektoren, såvel som rettet mod konsumenter, ungdom og andre målgrupper.

Resultater i 1999

Temaet for den 25. Nordiske Fiskerikonference, i Reykjavik, 16-17 august, var "Hvordan bør havets levende ressourcer udnyttes." Ud fra biologiske, etiske/ideologiske og økonomiske synsvinkler blev emnet debatteret. Ministrene havde ligeledes lejlighed til at diskutere aktuelle emner, bl.a. dioxin i foder til husdyr. Af prioriteringsmæssige årsager blev oplysningsprogrammet, "Den Grønne Bølge", ikke videreført som anbefalet af styringsgruppen, men der er blandt anbefalingerne plukket en række informationsinitiativer, af hvilke kan nævnes brochurer om de nordiske landes fiskerisektorer, seminar om forsigtighedsprincippet, rapport med status over fiskerierne og havmiljøet i de nordlige havområder. Arbejdet med mærkning af fisk fra bæredygtigt fiskeri, såkaldt miljømærkning, er fortsat. En arbejdsgruppe har som opgave at udarbejde forslag til globalt gældende kriterier, som kan anvendes ved vurdering om hvorvidt et givet fiskeri drives bæredygtigt eller ikke. EU og FAO deltager i dette arbejde. Der er stadig ikke konsensus om at initiere et egentligt nordisk 'miljømærkningsinitiativ'. Fiskerisektoren har problemer med at rekruttere ungdom. I den anledning afholdtes konferencen FUN (Fisk og Ungdom i Norden). Opfølgning af anbefalingerne fra konferencen vil kræve et tværsektorielt samarbejde med sektorer med ansvar for undervisning/uddannelse/skole. I det tværsektorielle samarbejde med miljøsektoren blev hovedvægten i 1999 lagt på kystzoneplanlægning og ballastvandproblematikken. En international conference om forvaltningsrettede mål for økosystemkvaliteten, "Ecosystem Approach", i Nordsøen blev støttet.

Arbetsmarkeds og arbejdsmiljø

Udgangspunktet for det nordiske samarbejde på arbejdsmarkeds- og arbejdsmiljøområdet er sektorens samarbejdsprogram for 2001-2004. Samarbejdsprogrammet forventes godkendt på Nordisk Råds session 2000.

I 2001 vil ministerrådet tage udgangspunkt i det nye samarbejdsprogramms 4 hovedmål. Hovedmålene er:

- 1) Fuld beskæftigelse – matchning af udbud/efterspørgsel på arbejdskraft
- 2) Det gode arbejde – tryghed i arbejdsmiljøet og arbejdslivet
- 3) Nedbrydelse af grænsehindre i Norden – udbygning af det nordiske samarbejde
- 4) Den nordiske velfærdsmodel, det europæiske perspektiv og samarbejdet med nærområderne

Samarbejdet mellem de nordiske lande vil også i det nye samarbejdsprogram fokusere på fuld beskæftigelse. I modsætning til tidligere vil et centralt delmål blive matchningen af udbud og efterspørgsel på arbejdskraft, eftersom arbejdsløsheden er faldet og der er begyndende problemer med at opnå et tilstrækkeligt arbejdskraftsudbud. I denne forbindelse vil Ministerrådet fokusere på initiativer som bidrager til at

udvikle et bredere arbejdsmarked. Dette betyder inddragelse af personer som hidtil har haft svært ved at få fodfæste på arbejdsmarkedet, f.eks. ældre personer med reduceret arbejdskapacitet og personer med anden etnisk baggrund.

Behovet for at øge andelen af arbejdsstyrken i de kommende år stiller store krav til et godt arbejdsmiljø og Ministerrådet vil derfor i øget grad udvikle det nordiske samarbejde indenfor arbejdsmiljøområdet. En vigtig opgave bliver at forstærke erfaringsudvekslingen – ikke mindst indenfor det tværsektorielle samarbejde mellem arbejdsmiljø-, sundhed- og miljømyndigheder – om strategier og metoder som forebygger nedslidning, marginalisering og udstødelse fra arbejdsmarkedet. Ministerrådet vil endvidere fokusere på, hvordan det gode arbejde kan opnås i en periode med konstant indførelse af ny teknologi på arbejdsmarkedet og etableringen af nye ansættelsesformer. Samarbejdet om den nyeste udvikling indenfor arbejdslivet og arbejdsmiljøet vil foregå gennem informationsudveksling, forskningsprojekter og konferencer. Ministerrådet vil samtidigt arbejde for, at forbedre mulighederne for at både kvinder og mænd kan forene arbejdslivet med forælderrollen.

Udviklingen af arbejdskraftens mobilitet i det *grænseregionale samarbejde* er et centralt område for Ministerrådets virke. En konsulentrapport har kortlagt forhindringer for arbejdskraftens frie bevægelighed inden for det fælles nordiske arbejdsmarked og arbejdet med at afvikle problemerne vil blive prioriteret i 2001. I denne forbindelse vil det tværsektorielle samarbejde mellem især arbejdsmarked-, erhvervs- og regionalpolitik styrkes. Diskussionen mellem landene om at indføre et nordisk flyttebidrag fortsætter.

Samarbejdet med *arbejdsmarkedets parter* vil fortsat prioriteres i Ministerrådets arbejde i form af temadrøftelser sammen med arbejdsministrene og inddragelse af arbejdsmarkedets parter i konferencer og projektvirksomhed.

I *EU/EØS samarbejdet* vil Ministerrådet udveksle holdninger og information om beskæftigelsesretningslinierne for de nationale aktionsplaner og lovgivningen på arbejdsmiljøområdet. Ministerrådet vil også undersøge om oprettelsen af et nordisk flyttebidrag strider imod EU-lovgivningen. Ministerrådet vil samtidigt fokusere på hvilken rolle beskæftigelsesområdet kan spille i den nordiske velfærdsmodel og lanceringen af den i de nordiske landes eksterne relationer.

En koordinering og sammenligning af de nordiske landes holdninger kan bidrage til overførsel af nyttig viden mellem landene, og skabe grundlag for fælles ageren for nordiske interesser i den europæiske sammenhæng. Ministerrådet vil fortsat koordinere synspunkter for at fremme den nordiske model for regulering af arbejdsliv- og arbejdsrets-

området på et europæisk plan samt arbejde for en styrkelse af det nordiske netværk i relation til EU.

Indenfor arbejdsmiljøområdet vil Ministerrådet lægge stor vægt på de nordiske mål for arbejdsmiljøet, indenfor hvilke sundhed- og sikkerhedsaspekterne prioriteres, for at få gennemslag i det europæiske samarbejde. Man kommer derfor også i de næste år til at deltage i det europæiske standardiseringsarbejde.

Indenfor *nærområdesamarbejdet* vil Ministerrådet opprioritere sin medvirken til at skabe en bedre nordisk koordinering af indsatserne i nærområdet og støtte arbejdsmarkedets parter i et projekt med informationsudveksling til nærområderne om nordiske og europæiske strukturer på arbejdsmarkedet.

Ministerrådet vil forstærke støtten til landenes kompetenceoverførsel på arbejdsmarkeds- og arbejdsmiljøforskningsområdet og de baltiske landes forberedelser for at blive medlem af EU. På arbejdsmiljøområdet vil man styrke de baltiske staters forbedelse til EU-medlemskab specielt når det gælder implementeringen af EU's arbejdsmiljøregler.

Budgetudviklingen: Arbejdsmarked og -miljø				
TDKK	2001	2000	1999	Ændring 00-01
	00-priser	00-priser	99-priser	Pct.
Budget	13.085	13.185	13.554	-0,8

Søjlefordeling: Arbejdsmarked og -miljø ialt 2001: 13.085 TDKK		
Norden	NÆROMRÅDENE	EUROPA
10.991 (84%)	654 (5%)	1.440 (11%)

Sektorens budgetposter

3-4110-2 Projektmidler – Arbejdsmarked og -miljø					
Valuta	Budsjett 01	Budsjett 00	Budsjett 99	Disp99/Bud.99	Bud.disp.av
DKK	6.564.000	6.407.000	7.081.000	81%	MR/EK-A

Formål

At initiere aktiviteter der bidrager til øget beskæftigelse, styrker de nordiske arbejdsmarkeder og forbedrer sundhed og sikkerhed i arbejdsmiljøet, herunder samordning af nordiske holdninger overfor EU/EØS. At indgå i tværsektorielt samarbejde.

Prioriteringer i 2001

- at deltage aktivt og påvirke den europæiske udvikling på arbejdsmarkeds- og arbejdsmiljøområdet, særligt vedrørende beskæftigelses-

politiske initiativer indenfor EU, direktivforslag og implementeringen af direktiver

- at nedbryde grænsehindringer i Norden
- at virke for matchning af udbud og efterspørgelse på arbejdskraft
- at virke for tryghed i arbejdsmiljøet og arbejdslivet
- at fremme arbejdskraftens fri bevægelighed i Norden og styrke samarbejdet mellem landenes arbejdsformidliger
- at styrke idéer til integration af indvandrere på arbejdsmarkedet
- at bistå de baltiske lande i forberedelserne til ansøgning og optagelse i EU
- at bidrage til forskning om den nordiske velfærdsmodel

Bevillingsændringen skyldes budgetmæssige omprioriteringer.

Resultater i 1999

Arbejdsmarkeds- og arbejdsmiljøsektoren havde aktiviteter indenfor alle tre søjler, samarbejde med næringssektoren og socialsektoren samt tværgående samarbejde på arbejdsmiljø-, arbejdsmiljøforsknings- og arbejdsretsområdet.

En række projekter der står i relation til samarbejdsprogrammets mål er blevet afsluttet. Det drejer sig blandt andet om konferencer vedr. arbejdsløshedsforsikring og forskningsprojekter om dagpengesystemerne i Norden samt børn og unges arbejde i Norden.

Indenfor nærområdesamarbejdet er der afsluttet et projekt med arbejdsmarkedspolitisk udviklingsstøtte til de russiske nærområder. På arbejdsmiljøområdet har blandt andet gennemført en nordisk-baltisk konferens om det fortsatte samarbejde inom arbejdsmiljøområdet mellan de nordiska och baltiska länderna. Sverige, Danmark och Finland har dessutom olika bilaterala samarbetsprogram med syfte att skapa ökad kompetens och säkerhet för arbetstagarna i Nordens närområden.

Et centralt element i samarbejdet indenfor Europasøjlen har været EU-koordinationsgruppen der består af medlemmer fra alle de nordiske lande, som har diskuteret EU's beskæftigelsesretningslinier, arbejdsmiljødirektiver og forslag om oprettelsen af en standard for et Europæisk selskab.

3-4120-2 NORDJOB					
Valuta	Budsjett 01	Budsjett 00	Budsjett 99	Disp99/Bud.99	Bud.disp.av
DKK	2.717.000	2.817.000	2.762.000	100%	FNF

Formål

Formålet med Nordjobb-programmet er, at give den nordiske ungdom mulighed for at tage sommerjob i et andet nordisk land samt at deltage i kulturelle aktiviteter under opholdet.

Prioriteringer i 2001

Formidling af 1000 Nordjobb-pladser i år 2001 til nordiske medborgere i alderen 18 og 26 år. FNF har oplyst, at basisorganisationen for Nordjobb har en kapacitet til at formidle 1000 Nordjobbpladser. Programmet tildeles en grundtryghed på 2,2 mill. DKK, mens de resterende midler tildeles i forbindelse med at målet om formidling af 1000 Nordjobbpladser opnåes.

Bevillingen administreres af Foreningen Nordens Forbund (FNF)

Resultater i 1999

I 1999 foretog organisationen 653 udvekslinger, hvilket er mindre end de forventede 1000 udvekslinger. Heraf modtog Sverige 124, Danmark 169, Norge 115, Finland 92, Island 108, Færøerne 14, Grønland 7 og Åland 24.

3-4130-2 Informationsprojektet					
Valuta	Budsjett 01	Budsjett 00	Budsjett 99	Disp99/Bud.99	Bud.disp.av
DKK	1.200.000	1.357.000	1.330.000	100%	Projektet

Formål

Projektets mål er at sprede information om aktuelle spørgsmål på arbejdsmarkeds- og arbejdsmiljøområdet i Norden, at sprede viden om det europæiske samarbejde i Norden og at give indsigt i de grundlæggende elementer i den nordiske arbejdsmarkeds- og arbejdsmiljøpolitik i Europa samt formidle anden løbende information.

Prioriteringer i 2001

Udbredelsen af information om udviklingen på arbejdsmarkeds- og arbejdsmiljøområdet i de nordiske lande prioriteres. Informationen er rettet mod Norden, Nærområderne og Europa.

Resultater i 1999

Projektet har udgivet 4 numre af tidsskriftet Arbejdsliv i Norden som er rettet mod myndigheder og andre professionelle indenfor Norden, 2 numre af tidsskriftet Nordic Labour Journal rettet mod professionelle i de ikke nordiske EU-lande og deltaget med udstillinger ved konferencer.

Informationsprojektet blev evalueret i 1999, hvilket medførte at organiseringen er ændret, således at der skrevet kontrakt med et eksternt forvaltningsorgan i perioden 2000-2001.

3-4180-3 Vidareutbildning inom arbeidsmiljøområdet (NIVA), Finland						
Valuta	Budsjett 01	Budsjett 00	Budsjett 99	NMR fin. 99	Bud. disp av	Kontrakt
FIM	2.083.000	2.083.000	1.889.000	78%	Institu- sjonen	2000- 2002
Motsvarer Dkk	2.604.000	2.604.000	2.381.000			

Formål

Huvudoppgiften for NIVA er att på nordisk basis sprida kunnskap som främjar en god arbetsmiljö och det goda arbetet. Detta sker genom att bedriva flervetenskaplig och mångprofessionell vidare- och specialistutbildning av hög kvalitet inom arbetsmiljö- och arbetslivsområdet. Sådan utbildning ska anordnas i olika former, t ex kurser, seminarier, symposier och grunda sig på nordisk, samnordisk och internationell arbetsmiljö- och arbetslivsforskning samt nordisk arbetsmiljö- och arbetslivspolitik.

Prioriteringer i kontrakten

Ett nytt kontrakt har överenskommit med NIVA for perioden 2000-2002. NIVA skall bli genomföra 10-13 kurser/symposier under år 2001. Samtidig skal en IT-pedagogisk utveckling genomföras inom kursverksamheten.

Resultater i 1999

Under 1999 genomfördes 10 kurser. Antalet deltagere var 298. Antal deltagere per kurs var 30 personer. En nordisk konferens med cheferna for de nordiska och baltiska arbeidsmiljømyndigheterna og forskningsinstituten samt representanter for brödda nordiska ministerier og arbeidsmarknadens parter har genomförs under året.

Kontrakt: Uppfylt

Ekonomi: Inga bemerkninger

Social- og helseovård

Sosial- og helsesektoren tar i 2001 i bruk sitt nye samarbeidsprogram. Programmet, som varer frem til slutten av 2005, er blitt til gjennom en lengere prosess der embetsmannskomiteén og institusjonene har deltatt. Prosessen har vært fokusert på å lage et samarbeidsprogram som er kort, og som fokuserer på nordisk nytte for borgerne i Norden. Programmets tre hovedpunkter dreier seg om fjerning av grensehindre i Norden innenfor sektoren og i samarbeid med andre sektorer, vårt forhold til Nordens Nærrområder, og vårt forhold til Europa. Det har vært lagt spesielt stor vekt på å inkludere sektorens institusjoner i arbeidet, og programmet understreker disses betydning som synliggjöringen av felles nordisk politikk i landene.

Sosial- og helsesektorens virksomhet domineres av institusjonsdriften. På sektoren finnes 7 nordiske institusjoner og 86 % av sektorens budsjett er bundet i disse. Institusjonenes konkrete resultater har ofte oppnådd

betydelig gjennomslagskraft på nasjonalt plan, og derved har de overordnede målsetninger innen for det nordiske samarbeid kunnet omsettes til konkrete resultater i landene. Sosial- og helsesamarbeidets tyngde vil også i det kommende år være forankret i samarbeidsinstitusjonene. Gjennom bl.a. bruken av tre-årige mål- og resultatstyringskontrakter skal institusjonenes virksomhet i sterkere grad fokuseres på de tre søyler. Nye prosjekter og samarbeidsområder skal i videst mulig utstrekning forankres i institusjonene.

Tverrsektorielle initiativer på velferdsområdet prioriteres høyt. I tillegg til en tverrsektoriell satsning på identifisering og fjerning av grensehindre, er de nordiske velferdsstater et prioritert virksomhetsområde. Gjennom et fem-årig forskningsprogram skal de nordiske velferdsstater granskes, og forskningstemaene dreier seg både om hvorvidt man faltisk kan tale om en nordisk modell for velferd, hvilke hovedutfordringer de nordiske land står overfor, og mer tematiske forskningsprosjekt innen sektorene sosial, helse, arbeidsmarked, forbrukerpolitikk og likestilling. Rapporter fra tidligere satsinger på dette område er et viktig grunnlag for denne virksomheten, sammen med en aktiv politisk diskusjon i embetsmannskomiteé og ministerråd basert bl.a. på det danske formannskaps prioriteringer i 2000. Arbeidet vil bli satt inn i de nordiske lands forhold til Europa, og vil således utgjøre en viktig del av sektorens EU/EØS relaterte samarbeide.

Den nordiske familiepolitikken vil fortsatt bli et satsningsområde. På bakgrunn av de kunnskapsstatuser og det forskningsarbeid som er igangsatt ved hjelp av sektorens prosjektmidler, vil ny forskning bli initiert og relevante institusjoner aktivisert. Marginaliserings- og utstøttingsmekanismer med særlig vekt på unge utgjør en viktig del av denne satsingen. Forebyggelsespolitikk og helsefremmende tiltak prioriteres fortsatt høyt primært innenfor institusjonenes arbeid.

På handikappområdet vil man særlig følge virksomheten i Nordisk Handikappolitisk Råd, som er inne i sin annen mandatperiode. Rådets unike sammensetning der såvel brukere som embetsmenn og parlamentarikere er representert, gjør Rådet til en spennende samarbeidsarena. Prinsippene med sektoransvar og deltakelse er fremdeles bærende for det nordiske samarbeide på dette område. Informasjon og tilgjengelighet i vid forstand er hovedtemaer som videreføres. Innenfor sosialsektorens ansvarsområde legges fortsatt vekt på styrking av hjelpemiddel-samarbeidet med sikte på konkuransedyktig utvikling og produksjon av høyteknologiske hjelpemidler.

Sosial- og helsesektorens samarbeid med Nordens Nærområder er preget av prosjektvirksomhet der kompetanseoverføring, lederutvikling, forebygging og nettverksdannelse står sentralt. To hovedområder vies spesiell oppmerksomhet:

Den tverrsektorielle handlingsplan for barn og unge i Nærømrådene ble første gang behandlet av Nordisk Råd på sesjonen i 1998. Planen følges opp med årlige, konkretiserte handlingsplaner. Arbeidet omfatter sosial-, kultur- og undervisningssektoren, og de ansvarlige politiske organ er Nærømrådegruppen under EK-S, ledningsgruppen for barne- og ungdomskultur i Norden (BUK), og det nordiske skolesamarbeidet (NSS). 2001 vil være preget av gjennomføring av prosjekter, og en stadig større grad av lokal forankring for disse.

Prosjektet for bekjempelse av smittsomme sykdommer i Nærømrådene har sitt siste år i 2001, og har fått en sterk tilknytning til alle landene i Nærømrådene. Det er vårt klart største helseprosjekt i regionen, med mange samarbeidsrelasjoner til både bi- og multilaterale tiltak. Smittevern er identifisert som et av de aller viktigste helseproblemer i vårt samarbeid med Nærømrådene, og prosjektet satser kraftig på kompetanseoverføring.

Ministerrådet arbeider for at fundamentale verdier i den nordiske modell kan bevares innenfor Norden og at den dessuten kan påvirke utviklingen i andre europeiske land. Slik påvirkning kan bl.a. sees i innsatser vedrørende standardisering av medisinsk utstyr og hjelpemidler, brukerorganisering og deltagelse, opplæring og internasjonalt samarbeide.

Budgetutviklingen: Social- og h�lsovs�rd				
TDKK	2001	2000	1999	�ndring 00-01
	00-priser	00-priser	99-priser	Pct.
Budget	34.218	34.218	35.325	0,0

Søjlefordeling: Social- og h�lsovs�rd ialt 2001: 34.218 TDKK		
Norden	NÆROMRÅDENE	EUROPA
30.796 (90 %)	*0%	3.422 (10%)

* Sektorens betydelige aktivitet i Nordens Nærområder er finansiert over midler fra Nærområdeprogrammet, mens denne oppstilling bare tar hensyn til bruken av sektormidler. I tillegg til midler fra Nærområdeprogrammet, (i 2000 DKK 5.5.mill.) yter sektoren også betydelige bidrag til aktiviteten gjennom institusjonenes arbeide og sekretariatets virksomhet i tilknytning til Nærområdegruppen under EK-S, administrasjon av prosjektvirksomhet og gjennomføring av handlingsplanen for barn og unge i Nærområdene.

Sektorens budgetposter

3-4310-2 Prosjektmidler – Sosial- og Helsepolitikk					
Valuta	Budsjett 01	Budsjett 00	Budsjett 99	Disp99/Bud.99	Bud.disp.av
DKK	3.881.000	3.881.000	3.734.000	100%	MR/EK-S

Formål

  implementere sektorens politiske målsettinger slik de kommer til uttrykk i samarbeids-programmet gjennom aktiviteter med høy nordisk nytte på områder som ikke ivaretas av sektorens samnordiske institusjoner samt å

igangsette nye initiativer/idéskapende prosjektvirksomhet, herunder forstudier til evt. senere nordiske prosjekter

Prioriteringer i 2001

På bakgrunn av de seneste års budsjettutvikling har embetsmannskomiteén for sosial og helse (EK-S) igangsatt arbeidet med å frigjøre prosjektmidler til ny prosjektvirksomhet. Det er særlig prosjekter som i mange år har mottatt støtte fra denne budsjettposten som nå søkes overført til nasjonal finansiering, evt. avsluttes. Dette arbeidet vil videreføres i 2001. Samtidig vil prosjekter av opp til tre års varighet bli prioritert foran kortvarige aktiviteter, f.eks. støtte til seminarer og konferanser. EK-S ønsker i tiden fremover bl.a. å støtte prosjekter innen kvalitetsutvikling av sosial- og helsetjenesten i Norden, videreføring av forskningsprosjekter rettet mot barn og ungdoms levevilkår, og å rette oppmerksomheten mot andre aktører enn det offentlige i velferdsstatenes tjenestetilbud.

Resultater i 1999

Sektortidsskriftet "Social-och Hälsovårdsnytt i Norden" er videreutviklet, og har således kommet godt i gang med sin Internett-utgave i løpet av året. Det statistiske samarbeide gjennom NOMESKO og NOSOSKO har gjennomført det første år av sin tre-årige budsjettkontrakt, og man har samtidig startet et arbeide for å se på andre finansieringsformer enn prosjektmidlene. Samarbeidet om finansiering av Cochranesenteret for måling av behandlingsmetoder i helsevesenet ble videreført. For øvrig er det bl.a.

- Publisert tre TemaNord-rapporter om barn og ungdoms oppvekstvilkår i Norden – disse har vakt stor oppmerksomhet
- Gjennomført en konferanse om nordiske erfaringer med eldreår
- Igangsatt et prosjekt i samfinansiering med EU-kommisjonen om nordiske og europeiske erfaringer med bruk av frivillige og ikke-offentlige organisasjoner i velferdspolitikken
- Utgitt en rapport om de nordiske velferdsstater i et europeisk perspektiv, et viktig utgangspunkt for det nye velferdsforskningsprogrammet

3-4320-2 Nordiska Handikappolitiska Rådet (NHR)					
Valuta	Budsjett 01	Budsjett 00	Budsjett 99	Disp99/Bud.99	Bud.disp.av
DKK	918.000	918.000	1.023.000	100%	NHR

Formål

Nordiska Handikappolitiska Rådet (NHR) är ett rådgivande och policyskapande organ för Nordiska ministerrådet och dess olika samarbetsorgan och institutioner.

Rådet skall främja nordiskt samarbete i handikappfrågor på alla relevanta samhällsområden och bidra till förverkligandet av gemensamma

handikappolitiska mål om jämlikhet och full delaktighet i samhället för människor med funktionshinder.

Prioriteringer i 2001

Oppfølging av nasjonal implementering av rekommendasjoner

Dokumentasjon av samlet nordisk agering i europeisk samarbeide

Gjennomføring av en nordisk konkurranse innenfor området "Tilgjengelighet for alle".

Gjennomføring av en årlig nordisk temakonferanse

Ansvarlig for ett nordisk initiativ fra hvert av de fem nordiske sektornettverk

Aktiv medvirkning i en europeisk/internasjonalt konferanse.

Resultater i 1999

1999 var siste år i NHR's første mandatperiode, og aktiviteten gjenspeilte at Rådet har fått en klarere plass i det nordiske samarbeidet. Ved siden av priskonkurranse om tilgjengelighet for alle til høyere utdanning og høy aktivitet i flere sektornettverk og på publikasjonssiden, var Rådet også aktivt med henvendelser til ulike ministerråd og embetsmannskomiteer i enkelte saker, bl.a. tilgjengelighet til datautstyr og -programmer, og om bærekraftig utvikling i et handicap-perspektiv.

3-4330-2 Støtteordning for tegnspråktolkning

Valuta	Budsjett 01	Budsjett 00	Budsjett 99	Disp99/Bud.99	Bud.disp.av
DKK	0	0	614.000	0%	MR/EK-S

Formål

- Å underlette deltakelse i aktiviteter under Nordisk Ministerråd for personer som behøver å anvende tegnspråk.
- Å øke språkforståelse og minske språkhindringer.
- Å bidra til like muligheter for deltakelse i nordiske aktiviteter.
- Å legge til rette for at nordiske institusjoner og prosjekter kan praktisere sektoransvaret når det gjelder handicap-politikk.

Prioriteringer i 2001

Etablere støtteordningen med forankring i MR/EK-S med sikte på at nordiske institusjoner og prosjekter kan søke støtte for å kunne tilby tegnspråkstolkning. Sette i gang ordningen i begrenset omfang for bl.a. å registrere behov for en slik støtteordning på permanent basis. Bevilgningen er overført fra tidligere år.

Resultater i 1999

Ordningens forankring er klarlagt, og ministerrådssekretariatet vil sørge for at det blir utarbeidet retningslinjer i løpet av 2000.

3-4380-3 Nordiska Läkemedelsnämnden (NLN), Sverige						
Valuta	Budsjett 01	Budsjett 00	Budsjett 99	NMR fin. 99	Bud. disp av	Kontrakt
Sek	3.514.000	3.514.000	3.588.000	87%	Institusjonen	1999-2001
Motsvarer Dkk	2.951.000	2.951.000	3.086.000			

Formål

NLN är de nordiska ländernas samarbetsorgan på läkemedelsområdet. NLNs uppgift är att främja och utveckla det nordiska samarbetet inom läkemedelsområdet.

Verksamheten ska ha nordisk profil och bidra till nordisk nytta för offentliga myndigheter, forsknings- och utbildningsinstitutioner, producenter och distributörer av läkemedel samt för konsumenter och patienter. NLN stödjer utvecklingen i Närområdena och tillvaratar nordiska värden i ett europeiskt perspektiv.

Prioriteringer i kontrakten

Prioriteringarna gäller det nordiska samarbetet i EU, läkemedelsikkerhet och effekter, läkemedelsinformation och rationell användning av läkemedel. Vidare prioriteras utvecklingen av närområdesamarbetet och utvecklingen av utbildningsverksamheten. En betydelsefull fråga de senaste åren har gällt "en riktig läkemedelsanvändning", vilken lyfts fram i seminarier, konferenser och rapporter.

Resultater i 1999

Verksamheten under året (det första inom ramen för 3-årskontraktet) har förändrats jämfört med tidigare, bl a har frågor om harmonisering og godkännande av nya läkemedel övertagits av det internationella samarbetet inom EU/EES, nationella databaser om läkemedelsstatistik har ersatt den tidigare nordiska databasen og det tidligere informations- og juridiska stödet sker inom det kontinuerliga EU-arbetet. NLN har utvecklat ett internationellt klassifikationssystem för veterinära läkemedel som nu distribueras (finns på CD) till länderna inom EU/EES. Under året har NLN särskilt prioriterat det nordiska samarbetet med inriktning mot riktig läkemedelsanvändning og har bl a förberett en utveckling av kvalitetsmärkning av läkemedelsinformationen på internet.

Kontrakt: Uppfylt.

Ekonomi: Inga bemerkningar

3-4381-3 Nordiska Hälsovårdshögskolan (NHV), Sverige						
Valuta	Budsjett 01	Budsjett 00	Budsjett 99	NMR fin. 99	Bud. disp av	Kontrakt
Sek	38.260.000	38.260.000	37.806.000	84%	Institutionen	2001-2003
Motsvarer Dkk	32.138.000	32.138.000	32.513.000			

* NHV's virksomhed finansieres direkte fra landende. I alt 84 % af finansieringen stammer fra det ordinære budget samt projektbidrag fra NMR.

Formål

NHV skall skapa och sprida kunskap som främjar en god och jämlik hälsa. Detta förverkligas genom att

- Bedriva flervetenskaplig och mångprofessionell utbildning och forskning av hög kvalitet, baserad på nordisk social- och hälsopolitik
- Erbjuder en inlärningsmiljö som inspirerar dagens och morgondagens ledare inom hälso-, sjuk- och socialtjänst till kreativt tänkande och handlande
- Stimulera till nordiskt samarbete för internationell folkhälsovetenskap

Prioriteringer i kontrakten

NHV skal ha ny kontrakt fra 2001, og arbeidet med utforming av denne er igang. De overordnede mål i den nye kontrakten vil være

- Jevnt høy kvalitet som et fortrinn i konkurransen med nasjonalt baserte utdannelsestilbud
- Måling og vektlegging av nordisk merverdi
- Å bli et nordisk knutepunkt for utdannelse innen offentlig helse/folkehelse
- Utvikling av samarbeidet med Nordens Nærområder
- Utvikling av samarbeidet mellom Norden og Europa

Med bakgrunn i endringer på både den nordiske og internasjonale arena skal NHV profilere seg innenfor forskerutdannelsen. I denne satsingen er viktige områder: 1) Helse og samfunn, 2) Management og 3) Epidemiologi.

Resultater i 1999

Skolen har fortsatt en unik stilling som nordisk tilbyr av Master- og forskerutdannelse innen folkehelsevitenskap. Som ledd i evaluering av skolens nivå, ble det i 1999 gjennomført en faglig gjennomgang av Masterstudiet ut fra europeiske kriterier, og skolens resultat var meget godt. I samsvar med målsetningen er det en klar tendens til styrking av skolens forskningsutdanning, synliggjort bl.a. gjennom økning i antall forskerstuderende og i forskningsaktiviteter. Skolens internasjonale engasjement er også videre styrket i 1999, bl.a. gjennom at den sammen med WHO's Europakontor og NMR arrangerte en konferanse om pasientrettigheter.

Kontrakt : Uppfyllt.

Økonomi : Inga bemärkningar

3-4382-3 Nordisk Institutt for Odontologisk Materialprøvning (NIOM), Norge						
Valuta	Budsjett 01	Budsjett 00	Budsjett 99	NMR fin. 99	Bud. disp av	Kontrakt
Sek	9.540.000	9.540.000	9.353.000	84%	Instituti onen	2000-02
Motsvarer Dkk	8.491.000	8.491.000	8.511.000			

Formål

NIOM är rådgivande organ och kompetenscentrum inom området dentala biomaterial och riktar sig till de nordiska hälso- och sjukvårdsmyndigheterna, tandvårdspersonal och allmänheten. NIOM testar, kvalitetssäkrar och certifierar material för den nordiska och europeiska marknaden. NIOM's informationsverksamhet omfattar kurser, seminarier, forskningsrapporter, vetenskapliga publikationer m.m.

Prioriteringar i kontrakten

NIOMs funktion som *rådgivande organ och kompetenscentrum* för de nordiska social- och hälso-, sjukvårdsmyndigheterna, tandvårdspersonal m.m. inom området dentala biomaterial har fortsatt hög prioritet. NIOM ska också utveckla och genomföra *forskningsprojekt* i samarbete med de nordiska forskningsmiljöerna. NIOM's *informationsverksamhet* ska omfatta kurser, seminarier mm och bland annat omfatta information om kvalitetssäkring riktad till tandvårdspersonal. NIOM ska genomföra *prövning och godkännande* av dentala material, bl a *certifieringsverksamhet*, som innebär godkännande av tandvårdsmaterial i förhållande till EU-direktiv om medicinska material. Certifieringsverksamheten ska vare en självfinansierad enhet.

Resultater i 1999

NIOM har prioriterat forskningsverksamheten. Ett flertal forskningsartiklar om dentala biomaterial har publicerats i nordiska tidskrifter. Certifieringsverksamheten och NIOMs övriga verksamhet har under året skiljts åt så att NIOM CERT numer är en egen resultatenhet.

NIOM har satsat på det europeiska samarbetet och deltar i ett flertal arbetsgrupper i EU-regi.

NIOM är tekniskt kontrollorgan för medicinska material inom ramen för EU's direktiv, och har 1999 använt betydliga resurser på att bistå myndigheter mm. att tolka direktivet.

Kontrakt: Uppfyllt.

Økonomi: NIOM ekonomiska ställning måste följas upp särskilt under året och redovisningssystem måste utvecklas ytterligare för tillgodose NMR

ekonomireglemente och därtill hörande anvisningar. NIOM skall kvartalsvis leverera in ekonomiska uppföljningar till NMRS.

3-4383-3 Nordiska nämnden för alkohol och drogforskning (NAD), Finland						
Valuta	Budsjett 01	Budsjett 00	Budsjett 99	NMR fin. 99	Bud. disp av	Kontrakt
Sek	2.027.000	2.027.000	1.993.000	69%	Institutionen	2001-2003
Motsvarer Dkk	2.534.000	2.534.000	2.511.000			

Formål

NADs huvuduppgift är att verka för ett ökat forsknings- och informationssamarbete om samhällsligt viktiga alkohol- och drogfrågor. Sina uppgifter fullgör NAD genom att

- främja och utveckla tvärvetenskapliga kontakter inom området
- initiera och planera samnordiska forskningsprojekt
- främja nordiskt informations- och dokumentationssamarbete
- arrangera nordiska forskarkonferenser och stimulera forskarutbildning och forskarutväxling.

Prioriteringar i kontrakten

Initiera forskning och samarbete kring: Den nordiska alkoholkontrollen och dess betydelse för konsumtion och -skador samt eventuella förändringar av de kontrollpolitiska instrumenten och deras effekter, utmaningar inom narkotikapolitiken på nordisk, europeisk och internationell nivå, prevention av missbruk och -skador, konsumtion av rusmedel och sociala faktorer.

Resultater i 1999

NADs verksamhet har under året särskilt inriktats på att stärka det europeiska samarbetet inom den samhällsvetenskapliga alkohol- och drogforskningen och deltagande i empiriska komparativa projekt. Dessutom har NAD anordnat en europeisk-nordisk komparativ forskarkurs. Samtidigt har behovet av erfarenhetsutbyte och information om den aktuella alkohol- och narkotikasituationen inom Norden ökat och NADs kompetens använts i högre grad för att utarbeta kartläggningar mm.

Kontrakt: Uppfyllt.

Ekonomi: Inga bemärkningar

3-4384-3 Nordisk samarbetsorgan för handikappfrågor NSH, Sverige						
Valuta	Budsjett 01	Budsjett 00	Budsjett 99	NMR fin. 99	Bud. disp av	Kontrakt
Sek	8.833.000	8.833.000	8.911.000	98%	Inst.	1999-2001
Motsvarer Dkk	7.419.000	7.419.000	7.664.000			

Formål

NSH är Nordiska ministerrådets institution för nordiskt samarbete om handikappfrågor, främst inom socialministeriernas/social- och hälsovårdsministeriernas ansvarsområde. NSH driver bl.a. Nordisk utvecklingscentral för handikapphjälpmedel (NUH) och administrerar stödordning för bidrag till handikapporganisationernas nordiska samarbete. NSH är sekretariat för Nordiska Handikappolitiska Rådet

Prioriteringar i kontrakten

NSHs arbete omfattar följande programområden: (1) Handikappolitiska strategier, (2) Hjälpmiddel och ny teknik, (3) Samhällets utformning, (4) Brukarinflytande, (5) Europeiskt och internationellt samarbete samt (6) Extern information.

Resultater i 1999

Handikapparbetets organisering er inarbetad, og aktiviteten har vært høy. Bl.a. er de kontraktsfestede publikasjoner utgitt i løpet av året, og konkurransen "Tilgjengelighet for alle til høyere utdanning" gjennomført.

Flytting og etablering av datterinstitusjonen NUH i Helsinki er gjennomført. Sekretariatsfunksjonene for Nordisk Handikappolitisk Råd tar mye ressurser, men har vært viktig for Rådets funksjon.

Kontrakt: Uppfylt.

Økonomi : Inga bemerkningar

3-4385-3 Nordisk Uddannelsescenter for Døvblindepersonale (NUD), Danmark						
Valuta	Budsjett 01	Budsjett 00	Budsjett 99	NMR fin. 99	Bud. disp av	Kontrakt
DKK	6.723.000	6.723.000	6.565.000	91%	Institusjonen	1999-2001

Formål

NUD skall bl.a. bidra till professionell utveckling av dövblindmedarbetare och de institutioner/ organisationer som är anslutna. Med en stimulerande och utvecklande miljö skall det skapas möjlighet till ny kunskap, utväxling av erfarenheter och öppen, tvärfacklig diskussion. Med det nordiska samarbetet skall verksamheten för dövblinda få höjd kvalitet och de verksamma på fältet en nordisk identitet.

NUD driver også ressurservice i form av bibliotek og informasjonsvirksomhet til såvel nordiske som internasjonale netverk. NUD samarbeider med nordiske institusjoner på dövblindeområdet om utviklingsprosjekter i Baltikum hvor NUD har en koordinerende rolle.

Prioriteringer i kontrakten

NUD skal sørge for en nordisk uddannelse, som støtter og kompletterer national uddannelse og fungerer som formidler af information og viden på døvblindeområdet. Indsamle information om døvblindhed og opretholde et kontaktnet på døvblindeområdet både i og uden for Norden for at få den nyeste viden og bidrage til internationalt samarbejde. Initiere og koordinere udviklings- og forskningsarbejdet med sigte på udvikling af døvblindearbejdets teori og praksis i Norden.

Resultater i 1999

Etter en turbulent periode økonomisk sett, er driften nå i samsvar med både budsjett og kontrakt. Oppgradering av institusjonens tekniske utstyr er gjennomført. Grunnkurs, temakurs og konferanser er gjennomført som planlagt. Den nordiske nytte oppfattes som høy, med deltakere fra alle nordiske land. Høsten 1999 gjennomførte NUD en nordisk fagkonferanse der institusjonens fremtid ble drøftet med de nordiske lands fagekspertise, og seminaret ble oppfattet som et meget nyttig og konstruktivt grunnlag for NUD's videre utvikling. Også i større internasjonal sammenheng er NUD aktiv, og oppfattes som et kompetansesenter i verdensklasse.

Kontrakt: Uppfylt.

Økonomi: Inga bemerkningar

3-4386-3 Nordiskt utbildningsprogram för utveckling av social service (NOPUS), Sverige						
Valuta	Budsjett 01	Budsjett 00	Budsjett 99	NMR fin. 99	Bud. disp av	Kontrakt
Sek	1.549.000	1.549.000	1.881.000	50%	Institutionen	1999-2001
Motsvarer Dkk	1.301.000	1.301.000	1.617.000			

Formål

NOPUS är en utbildningsinstitution för vidare- och efterutbildning av soci-alpersonal i Norden med särskild inriktning på personer i nyckelställning. Målsättningen realiseras genom kvalificerad vidareutbildning (på hög-skole- och universitetsnivå), information och forskning på det sociala området.

Prioriteringer i kontrakten

Prioriteringerne er baseret på udgangspunkterne for udarbejdelsen af en nye kontrakt. Følgende forhold vægtlægges: Kvalificeret videre- og efteruddannelsevirksomhed, konferencer og seminarier, information, netverks- og udviklingsarbejde.

Den fremtidige driftsform utredes i løpet av 2000.

Resultater i 1999

I løpet av året er bemanningssituasjonen avklart, og økonomien bedret betraktelig. Aktiviteten har vært preget av at institusjonens fremtid ikke er avklart, men det er likevel gjennomført både grunnkurs, temakurs og konferanser som gjennomgående får gode karakterer fra deltagerne. Prosjektvirksomheten i Baltikum har gått etter planen, likeså med godt resultat.

Kontrakt : Uppfylt.

Økonomi : NOPUS har under 1999 arbeidet hårt med å forbedre sin økonomiske stilling. Dette arbeide må settes fortsettende under år 2000. NOPUS skal også under år 2000 innlevere månedlige oppfølginger til NMRS.

Jämställdhet

Ministerrådet (MR-JÄM) kommer att utarbeta ett nytt nordiskt samarbetsprogram för åren 2001-2005. Samarbetsprogrammet kommer att kompletteras med en årlig handlingsplan. Enligt det nu gällande programmet skall samarbetet leda till en fortsatt utveckling av en nordisk samsyn och en gemensam nordisk plattform inför ett vidare europeiskt och internationellt perspektiv

Jämställdhetssektorns gender mainstreamingprojekt för att utveckla strategier och pröva nya arbetsformer för att införliva ett jämställdhetsperspektiv i alla sakfrågor inom arbetsmarknad och ungdomspolitik avslutas år 2000. Projektet kommer att utvärderas år 2001 och utvärderingen kommer förmodligen att leda till att arbetet med gender mainstreaming som metod ytterligare utvecklas inom det nordiska samarbetet.

Parallellt med det nordiska projektet pågår arbetet med integrering av jämställdhet inom ministerrådets egen verksamhet. En evaluering av verksamheten skall ske år 2002. Nordiska Rådet har i en rekommendation uppmanat ministerrådet att verka för en jämn sammansättning (minst 40 %) av kvinnor och män i kommittéer, styrelser utskott etc..

Många av de aktiviteter som behandlas i det nordiska samarbetsprogrammet är områden som även är aktuella i EU:s jämställdhetsarbete. Därför satsas på ökad information gentemot de nordiska representanterna i Bryssel och EU:s olika institutioner om det nordiska samarbetet och samnordiska projekt. Konferensen om Gender Mainstreaming som arrangerats i samarbete med OECD år 2000 skall utvärderas och eventuellt få en uppföljning. Institutet för Kvinno- och könsforskning (NIKK) har en stor betydelse i det europeiska jämställdhetssamarbetet. NIKK bidrar till ökade kunskaper som möjliggör effektivare insatser på jämställdhetsområdet och det bidrar i hög grad till att forma den samnordiska plattform som är så viktig i internationella fora. Informationsbehovet är stort både NIKK och jämställdhetssektorn utger ett nyhetsblad som sprids på engelska till en europeisk och internationell publik.

Ministerrådet vill även i fortsättningen bidra till att skapa förutsättningar för jämställdhet mellan könen i närområdena och har därför godkänt ett närområdesprogram samt godkänt ett samarbetsprogram med de baltiska jämställdhetsministrarna. De tre baltiska ländernas ansökan om medlemskap i EU ställer även krav på jämställdhetslagstiftningen och i dessa frågor är ett samarbete nyttigt. Under verksamhetsåret kommer man att fördjupa myndighetssamarbetet, speciellt genom att tillsammans arrangera utbildningsseminarier om gender mainstreamingstrategien samt intensivt samarbetet med St Petersburg-regionen. Sektorn kommer aktivt att delta i planeringen av Women and Democracy Conference II som skall hållas i Vilnius i juni 2001. Man försöker även initiera projekt inom andra sektorer som stöder kvinnors ekonomiska självständighet som en följd av Reykjavik konferensen.

Budgetutviklingen: Jämställdhet				
TDKK	2001	2000	1999	Ændring 00-01
	00-priser	00-priser	99-priser	Pct.
Budget	7.377	7.377	7.435	0,0

Søjlefordeling: Jämställdhet		ialt 2001: 7.377 TDKK
Norden	NÆROMRÅDENE	EUROPA
5.090 (69%)	148 (2%)	2.139 (29%)

Sektorens budgetposter

3-4410-2 Projektmidler-Jämställdhet					
Valuta	Budsjett 01	Budsjett 00	Budsjett 99	Disp99/Bud.99	Bud.disp.av
DKK	2.735.000	2.735.000	2.681.000	100%	MR/EK-Jäm

Formål

MR-JÄM förverkligar samarbetsprogrammet genom en handlingsplan som fastställer den årliga projektverksamheten. Samarbetet skall leda till en fortsatt utveckling av en nordisk samsyn och en gemensam nordisk plattform inför ett vidare europeiskt och internationellt perspektiv och bidra till ett effektivare och rikare nationellt jämställdhetsarbete i vart och ett av de nordiska länderna.

De olika projekten syftar till att stärka den nordiska jämställdhetsmodellen, främja kvinnors och mäns lika tillgång till politiska och ekonomiska beslutsprocesser, främja kvinnors och mäns lika ekonomiska ställning och inflytande samt förbättra möjligheterna för både kvinnor och män att förena föräldraskap och förvärvsarbete.

Prioriteringar i 2001

Prioriteringarna och projekten för år 2001 fastställs i handlingsplanen som utarbetas efter att det nya samarbetsprogrammet godkänts av Nordiska

Rådet på sessionen i november 2000. Ett satsningsområde kommer att vara en fortsättning på att utarbeta nya metoder och strategier för integrering av könsperspektivet i all verksamhet. I och med att MR-SAM beslutat i juni år 2000 om en metod att integrera jämställdhet inom ministerrådets all verksamhet kommer jämställdhetssektorn att kunna prioritera aktiviteter på nya och ibland svåra områden. Detta gäller bl.a. frågor om hur förebygga våld mot kvinnor, handel med kvinnor och prostitution. Männens situation på arbetsmarknaden skall vara ett samarbetsprojekt med arbetsmarknads-sektorn. Gällande frågor relaterade till EU satsas på aktivare insatser och förbättrad informationsverksamhet. Närområdes-samarbetet fortsätter via projekt och myndighetskontakter speciellt satsas på uppföljningen av projekt som startade under konferensen Women and Democracy i Reykjavik och som skall redovisas på konferensen i Vilnius i juni.

Resultater i 1999

Den internationella kvinnoforskarkonferensen som arrangerades i Tromsø i juni samlade ca 1 700 deltagare. Sektorn hade tillsammans med NIKK arrangerat ett Nordens Hus, där kvinnoforskning och kvinnoorganisationernas arbete i Norden och närområdena blev presenterad. Ministrarna presenterade den nordiska jämställdhetspolitiken i en panel under konferensen.

Projektet Halva Makten avslutades i och med att boken "Likestillte Demokratier? Kjøn og politikk i Norden" utkom både på skandinaviska och engelska. En förkortad version utkom på isländska. Boken presenterades på presskonferenser i de tre skandinaviska länderna och väckte diskussion.

Den engelska versionen "Equal Democracies? Gender and Politics in the Nordic countries" presenterades på ett seminarium i Bryssel som arrangerades i samarbete med EFTA och den isländska ambassaden.

3-4480-3 Nordiskt institut för kvinno- och könsforskning (NIKK), Norge						
Valuta	Budsjett 01	Budsjett 00	Budsjett 99	NMR fin. 99	Bud. disp av	Kontrakt
NOK	5.216.000	5.216.000	5.224.000	92%	Institu- sjonen	1999-01
Motsvarer Dkk	4.642.000	4.642.000	4.754.000			

Formål

NIKK skall befrämja, initiera, koordinera och informera om nordisk kvinno- och könsforskning och om undervisning på området både i Norden och internationellt, och skall bedriva egen forskning.

Prioriteringer i kontrakten

Prioriteringene for 2001 framgår av kontrakten 1999-2001. NIKK ønsker særlig å styrke egen forskning og kunnskapsproduksjon blant annet gjennom ytterligere eksternt finansiering fra 2001. Det samnordiske forskningsprosjektet *Jämställdheterna i Norden mellan retorik och praktik* søkes utvidet fra forprosjekt til hovedprosjekt, organisert som paraply med deltakere fra alle de nordiske land (NOS-S finansiering). Forsknings- og utviklingsprosjektet *Living for tomorrow* om ungdom, seksuell helse og kjønn, forankret i nærområdene som tar slutt i 2000 ønskes videreført med finansiering fra blant annet WHO og UNICEF. Dessuten er videre utvikling og profesjonalisering av informationsverksamheten høyt prioritert. Videre satsing på NIKK magasin (har erstattet Nytt fra NIKK), News from NIKK og et nordisk samarbeid om mediadekkingen av kvinne- og kjønnsforskning i Norden inngår i dette. Dessuten skal NIKKs webinformasjon og databasevirksomhet ytterligere profesjonaliseres. Blant annet gjennom virksomheten til koordinator for mannsforskning, skal kunnskap om kritisk forskning om menn og maskulinitet integreres i NIKKs øvrige virksomhet.

Resultater i 1999

Arbeidet med et forskningsprosjekt, *Jämställdheterna i Norden mellan retorik och praktik*, kom godt i gang og NIKK arbeidet aktivt med forskningsinitiering både for nye egne prosjekter og overfor NMR. Det treårige forsknings- og utviklingsprosjekt om ungdom, seksualitet og HIV/AIDS i nærområdene, *Living for tomorrow* produserte bl.a. artikler og en video, og ulike deler av konseptet ble spredt og tatt i bruk hos andre. Verdenskonferansen *Women's Worlds -99*, i Tromsø i juni 1999 ble gjennomført med varierte NIKK- aktiviteter som nådde fram til brede målgrupper over hele verden. Det mangfoldige *Nordens hus* var godt besøkt. Prosjektet *nordisk koordinator for mannsforskning* startet opp. Abonnenttallet på nyhetsbladene Nytt fra NIKK og særlig på News from NIKK fortsatte å øke, (hhv 10 og 19 prosent til 2530 og 3670 abonnenter) mye positiv tilbakemelding ble mottatt for disse og for NIKKs omfattende daglige service. Mer forskningsinformasjon ble lagt ut og tatt i bruk på nettstedet, herunder databaser med opplysninger om kvinneforskningsorganisasjoner i Norden og nærområdene samt et nordisk virtuelt kvinne- og kjønnsforskningsbibliotek.

Kontrakt: Uppfylt.

Økonomi: Inga bemerkningar

Narkotikasamarbejde

Grunden för Nordiska Ministerrådets samarbete om narkotikafrågor är sektorns samarbetsprogram "*Nordisk Samarbejde på Narkotikaområdet 2001-2005*". Det nya samarbetsprogrammet utarbetas och fastställs under år 2000. Som ett komplement till det mer långsiktiga samarbets-

programmet utarbetas årliga handlingsplaner på grundval av respektive lands ordförandeprogram och de prioriteringar man där framhäver. För år 2001 kommer det finska ordförandeprogrammet att vara centralt.

Samarbetets huvudsakliga syfte är att främja ett kontinuerligt samråd och ömsesidigt informationautbyte mellan länderna om insatser mot narkotika. Det är vidare ett forum för informella diskussioner om de nordiska ländernas insatser och strategier i avsikt att bidra till en tydligare profilering av de nordiska synpunkterna i internationellt samarbete. I samarbets-programmet lyfter man fram narkotikapolitiken som en del av den nordiska välfärdspolitiken och särskilt det förebyggande arbetet inklusive insatser från polis- och tull.

Den tvärssektoriella representationen i Ministerrådet för narkotikafrågor (MR-Narko) och i ämbetsmannakommittén (ÄK-Narko) - med ministrar och tjänstemän som ansvarar för förebyggande insatser, vård- och behandling, kontroll, rättsväsende och kriminalvård - ska bidra till att sektorns mål och prioriteringar fullföljs. Samarbetet med bland annat PTN (Polis och Tull i Norden) och NAD (Nämnden för Alkohol- och Drogforskning) har stor betydelse för sektorns arbete. Projektverksamheten och dess resultat ska vara en grund för ländernas informationsutbyte och agerande. Prioriterade projekt under år 2000 kommer att slutföras och redovisas i olika fora år 2001, bl a om narkotikasituationen i Norden, förebyggande arbete bland barn och unga och insatser mot narkotikamissbruk inom kriminalvården.

Narkotikasektorn kommer att följa narkotikautvecklingen i nordens närområden och tillsammans med berörda myndigheter identifiera angelägna samarbetsinitiativ samt följa upp det samarbete som sker i olika former med närområdena.

Budgetudviklingen: Narkotikasamarbejde				
TDKK	2001	2000	1999	Ændring 00-01
	00-priser	00-priser	99-priser	Pct.
Budget	1.136	1.136	614	0,0

Søjlefordeling: Narkotikasamarbejde		ialt 2001: 1.136 TDKK
Norden	NÆROMRÅDENE	EUROPA
795 (70%)	57 (5%)	284 (25%)

Sektorens budgetposter

3-4510-2 Projektmidler – Narkotikasamarbejde					
Valuta	Budsjett 01	Budsjett 00	Budsjett 99	Disp99/Bud.99	Bud.disp.av
DKK	1.136.000	1.136.000	614.000	34%	MR/EK-Narko

Formål

Att initiere og gjennomføre de aktiviteter og prioriteringer som ligger till grunn for narkotikasektorens samarbeidsprogram og den årlige handlingsplanen. Projecktverksamhetens innehåll og resultat ska ligga till grunn for en kunskapsstyrd politisk debatt, praktisk verksamhet og erfarenhetsutbyte mellan länderna om narkotikasituationen, insatser mot missbruk mm.

Prioriteringer i 2001

Samarbete om förebyggande insatser, särskilt inriktat på barn og unga kommer även under det kommande året att vara ett prioriterat område. Man vill också initiere att kunskapssammanställningar og annat underlagsmaterial utarbetas till grunn for ländernas erfarenhets- og kunskapsutbyte på narkotikaområdet. Vidare önskar man ytterligare stärka samordningen av nordiska synpunkter på narkotikapolitik i internationale samarbeidsfora og samarbeidet kring olika frågor inom narkotikaområdet.

Resultater i 1999

Vid årets ministerrådsmöte i augusti 1999 har man fokuserat på debatten om bl a "Harm reduction", som ett led i det prioriterade kunskaps- og erfarenhetsutbytet om narkotikapolitiken. Inom sektorn har olika projekt inom prioriterade områden erhållit finansiellt stöd, bland annat en nordisk konferens om narkotiska preparat i trafiken, arrangementet "Pallas Athena Thor" om nordisk og europeisk ungdom i samarbeide mot narkotika samt nordiskt-baltiskt samarbeide i samband med detta arrangement. Man har också bidragit med projektmedel till en nordisk storstadskonferens Reykjavik "Storbyens hjerte og smerte" som ett i det kontinuerlige förebyggande arbetet for bar og unga.

Velfærdsinitiativ

Nordisk Ministerråd har i en årrekke arbeidet med temaer relatert til de nordiske velferdsstater og de utfordringer som de nordiske land blir konfrontert med. Som en oppfølging til NMRs tverrsektorielle velferds-konferanse i Reykjavik i juni 1996 besluttet MR-SAM våren 1998 at en rapport om de nordiske velferdssamfunn, særlig myntet på anvendelse i EU/EØS regi. Rapporten "Den nordiske modellen og moderniseringen av de sosiale trygghetssystemer i Europa" skrevet av senior forsker Joakim Palme ble fremlagt for de nordiske samarbeidsministre i desember 1999.

Lenger levealder, lavere pensjonsalder, synkende fertilitet, stigende antall skilsmisser og aleneforeldre, arbeidsløshet som akkompagneres av fattigdom og sosial utestenging, spesielt av store innvandrergupper, er stikkord for noen av de utfordringer og det press som våre lands velferdssystemer er i dag stilt overfor og som Palme presenterer i sin rapport. En modernisering av de sosiale trygghetssystemer i Europa er derfor en nødvendighet og Palme viser til den pågående diskusjon i Europa-kommisjonen med tre definerte nøkkelområder: den forandrede

karakter av arbeidsformer; den aldrende befolkning som tidligere nevnt; og ikke minst debatten rundt den nye kjønnsbalanse i samfunnet generelt og på arbeidsmarkedet spesielt. Et annet viktig aspekt er at vi i Norden og i resten av Europa har systemer som ble gunnlagt for mange ti-år siden som muligens ikke er adekvate svar på de forandringer vi ser i samfunnet i dag.

Det danske formannsskap har under år 2000 satt de nordiske velferdsstater i fokus. En internasjonal konferanse om dette tema blir arrangert av Nordisk Ministerråds sekretariat, Socialforsikringsinstituttet og Dansk Udenrigspolitisk Institut (DUPI) som ledd i Danmarks formannsskap i august 2000. Det kan forventes at man fra Ministrådet side i år 2001 vil følge opp med aktiviteter både relatert til Palme rapporten og til konferanse om de nordiske velferdsstater.

Det planlagte tverrsektorielle Velferdsforskningsprogrammet blir innledet i 2000 og en programkomité blir utpekt i løpet av våren 2000. Innsatsområdene vil i hovedsak forskning innenfor arbeidsmarkeds-politikk, sosial-helse, likestilling og konsumentområdet samtidig som det vil prøve å belyse bl. a. de følgende problemstillinger:

- Finnes det en distinkt nordisk velferdsmodell - og representerer den i så fall et alternativ sett i et europeisk perspektiv?
- Hvilke utfordringer innebærer utviklingen i Norden på områdene demografi og økonomi for velferdssamfunnets utvikling?
- Representerer velferdsstaten en forutsetning eller en trusel i de nordiske lands konkurransesituasjon?

Budgetutviklingen: Velfærdsinitiativ				
TDKK	2001	2000	1999	Ændring 00-01
	00-priser	00-priser	99-priser	Pct.
Budget	4.976	5.090	1.739	-2,2

Søylefordeling: Velfærdsinitiativ		ialt 2001: 4.976 TDKK	
Norden	NÆROMRÅDENE	EUROPA	
3.981 (80%)	249 (5%)	746 (15%)	

Sektorens budgetposter

3-4610-2 Prosjektmidler – Velfærdsinitiativ					
Valuta	Budsjett 01	Budsjett 00	Budsjett 99	Disp99/Bud.99	Bud.disp.av
DKK	0	614.000	102.000	0%	mr/ek-s

Formål

At initiere aktiviteter, der sigter mod en tværsektoriel satsning inden for velfærdspolitikken. Dette er tenkt som et supplement til sektorenes satsinger, med særlig vekt på det tværsektorielle perspektiv.

Prioriteringer i 2001

Aktiviteten forventes avsluttet i år 2000.

Resultater i 1999

Joakim Palme ferdigstilte sin rapport "Den nordiske modellen og moderniseringen av de sosiale trygghetssystemer i Europa". Man fortsatte diskusjonen om velferdspolitiske temaer i avdelingens embetsmannskomiteer med sikte på innvirkning på prosjektvirksomhet og forskningspolitisk strategi.

3-4620-2 Velfærdsforskning – De nordiske velfærdssamfund set i europæisk perspektiv					
Valuta	Budsjett 01	Budsjett 00	Budsjett 99	Disp99/Bud.99	Bud.disp.av
DKK	4.976.000	4.476.000	1.637.000	0%	mr/ek-s

Formål

Syftet med det femårige forskningsprogrammet är att analysera den nordiska välfärdsmodellen ur ett europeiskt perspektiv. Det innebär dels att klarlägga om man kan tala om en specifik nordisk modell och inom vilka områden, dels att analysera den relativa framgången för denna. Ett viktigt syfte är att specificera på vilka områden den nordiska modellen varit framgångsrik (och på vilka områden den inte varit det) i jämförelse med andra utvecklade nationer, främst västeuropeiska länder. Ett huvudsyfte är även att söka precisera inom vilka områden som modellen måste moderniseras och anpassas till samhällen med andra ekonomiska och sociala villkor än de som gällde för 20-30 år sedan. Speciellt gäller detta hur modellen kan moderniseras för att bibehålla och förbättra de samhällsmål som stärker den nordiskt kulturella identiteten och utvecklar den nordiska samhällsstrukturen

Prioriteringer i 2001

Den övergripande målsättningen är att öka kunskapen om de nordiska välfärdssamhällena i ett tværsektoriellt forskningsprogram och det är helt naturligt att man ur denna utgångspunkt lägger olika aspekter på den nordiska välfärdsmodellen. En del kan direkt relateras till den särprägel som kännetecknar varje enskilt nordiskt land och andra kan studeras utifrån grupptillhörighet t ex kön, civilstånd, ålder, etnicitet, sexuell läggning och regional tillhörighet. Programmet kommer att innehålla forskning inom arbetsmarknad, social/hälsa, jämställdhet och konsumentområdet samtidigt som det kommer att försöka besvara följande frågeställningar:

- Finns det en distinkt nordisk välfärdsmodell - och utgör den i så fall ett alternativ i ett europeiskt perspektiv?
- Vilka utmaningar innebär utvecklingen i Norden inom demografi och ekonomi för välfärdssamhällets utveckling?
- Utgör välfärdsstaten en förutsättning eller ett hot i de nordiska ländernas konkurrensförmåga

Resultater i 1999

Programtexten utarbetades. Påbörjades en sammanställning av en översikt över nordisk välfärdsforskning.

Erhverv

I budgetåret fortsattes informationsudveksling og gennemførelse af tiltag, som har til formål at bidrage til at nå den overordnede målsætning for det nordiske erhvervspolitiske samarbejde: fremme af erhvervslivets konkurrenceevne for derved at skabe bedre vilkår for beskæftigelse og velfærd.

Med den nye globale vidensøkonomi stilles nye krav til det erhvervspolitiske samarbejde mellem de nordiske lande. Samarbejdet tager fortsat sigte på forbedring af de nordiske virksomheders rammevilkår og det nordiske erhvervslivs konkurrenceevne. Man vil i virksomhedsåret i stigende grad arbejde for en øget erhvervsmæssig integration med henblik på udvikling af Norden som én sammenhængende, konkurrencekraftig region.

Inden for den nordiske søjle vil man i virksomhedsåret videreudvikle det fællesnordiske innovationssamarbejde, i retning af etableringen af Norden som et sammenhængende kundskabsmarked. Nordisk Industrifond får - med sin nye strategi fra september 1999 - en central rolle med hensyn til etablering af synergiskabende netværk, navnlig mellem små og mellemstore virksomheder. Samarbejde om turisme, IT og elektronisk handel har fortsat høj prioritet.

Det tværsektorielle samarbejde med bl.a. arbejdsmarkeds-, regional og miljøsektorerne vil blive fortsat. Små og mellemstore virksomheders rammevilkår vil fortsat udgøre en central del af samarbejdet.

Man vil i Nærområderne i muligt omfang gennemføre aktiviteter for at stimulere internationale investeringer samt etablering og udvikling af små og mellemstore virksomheder.

I forhold til EU/EØS fortsattes det nordiske erhvervspolitiske samarbejde omkring erfaringsudveksling og samråd om aktuelle og mere langsigtede spørgsmål. Landene tager endvidere sager af fælles interesse op så tidligt som muligt i forhold EU-beslutningsprocessen.

Budgetudviklingen: Erhverv				
TDKK	2001	2000	1999	Ændring 00-01
	00-priser	00-priser	99-priser	Pct.
Budget	64.869	65.695	68.676	-1,3

Søjlefordeling: Erhverv		ialt 2001: 64.869 TDKK
Norden	NÆROMRÅDENE	EUROPA
58.383 (90%)	3.243 (5%)	3.243 (5%)

Sektorens budgetposter

3-5110-2 Projektmidler – Erhverv					
Valuta	Budsjett 01	Budsjett 00	Budsjett 99	Disp99/Bud.99	Bud.disp.av
DKK	1.020.000	1.020.000	1.432.000	49%	MR/EK- Erhverv

Formål

I budgetåret fortsættes informationsudveksling og gennemførelse af konkrete tiltag, som bidrager til at nå den overordnede målsætning for det nordiske erhvervspolitiske samarbejde: at fremme af erhvervslivets konkurrenceevne for derved at skabe bedre vilkår for beskæftigelse og velfærd.

Prioriteringer i 2001

Der bliver taget udgangspunkt i aktiviteter, som kan bidrage til forbedring af de nordiske landes konkurrenceevne. Der vil blive lagt vægt på opfølgning på et studie om Norden som én sammenhængende, konkurrence-dygtig region, som forelægges MR-Næring i juni 2000. Gennem studiet blive der identificeret barrierer og styrkepositioner for de nordiske landes erhvervsliv, og de mest relevante problemstillinger gøres til genstand for konkrete opfølgningsaktiviteter. I løbet af virksomhedsåret bliver der udarbejdet en handlingsplan for det nordiske erhvervspolitiske samarbejde for de følgende år. Planen, som vil omfatte de tre søjler, Norden, Nærområderne og Europa, forventes at tage udgangspunkt i den nye globale vidensøkonomi og den seneste teknologiske udvikling. Der vil endvidere blive lagt vægt på gennemførelse af aktiviteter inden for områderne turisme, IT og elektronisk handel.

Resultater i 1999

Ministerrådet har specielt fokuseret på de nordiske landes erhvervsliv i det 21. århundredets videnssamfund. Man satte fokus på, det nordiske erhvervspolitiske samarbejdes udvikling fra målsætningen om at skabe et fælles hjemmemarked til en vision om et fælles kundskabsmarked. Inden for Industrifondens arbejdsfelt blev en række afsluttede programmer evalueret, f.eks. NordList, NordFood og Nordic Wood, som alle blev bedømt som vellykkede. Nordtest udviklede en række nye prøvningsmetoder og tekniske rapporter, som vil være til gavn for industrien i de nordiske lande. En evalueringsrapport anbefalede en del ændringer i Nordtests aktiviteter og indretning, bl.a. blev det foreslået at lægge øget vægt på "conformity assessment". Der iværksattes et forprojekt vedrørende bæredygtig distriktsturisme i den nordvestlige del af Norden.

Ministerrådet tog skridt til en generel styrkelse af turismeerhvervet, herunder navnlig kvalitetsturisme og økoturisme i de nordiske landes uberørte udkantsområder. For at fremme det faglige samarbejde besluttedes at etablere en ad hoc arbejdsgruppe om turisme. Elektronisk handel og IT var fortsat på dagsordenen for samarbejdet. Bl.a. drøftedes tryk elektronisk handel, den offentlige sektors rolle, benchmarking og fællesnordisk optræden internationalt og det blev besluttet at oprette en ad hoc arbejdsgruppe under sektoren om IT og elektronisk handel.

3-5120-2 IT-samarbejde mellem små og mellemstore virksomheder					
Valuta	Budsjett 01	Budsjett 00	Budsjett 99	Disp99/Bud.99	Bud.disp.av
DKK	0	626.000	614.000	100%	MR/EK-Erhverv

Formål

Gennem anvendelse af IT i praksis at etablere nye konkrete samarbejdsforbindelser mellem små og mellemstore virksomheder i de nordiske lande. Det skal i praksis demonstreres, hvilke fordele og ulemper der findes ved et sådant netværkssamarbejde. Projektet var oprindeligt planlagt som toårigt for budgetårene 1999 og 2000.

Prioriteringer i 2001

Projektet skulle være afsluttet ved udgangen af 2000

Resultater i 1999

Et forstudie er sat i værk for at afklare, hvilke beslægtede aktiviteter der eventuelt allerede gennemføres i de enkelte lande og for at tilrettelægge implementeringen af projektet.

3-5180-3 Nordisk Industrifond, Norge						
Valuta	Budsjett 01	Budsjett 00	Budsjett 99	NMR fin. 99	Bud. disp av	Kontrakt
NOK	58.881.000	59.106.000	60.754.000	88%	Institusjonen	2001-2003
Motsvarer Dkk	52.404.000	52.604.000	55.286.000			

*) Foruden den årlige bevilling foreslås en tilsagnsfuldmagt på 70 MNOK. Tilsagnene vil komme til udbetaling med maksimalt 50 MNOK i 2002 og 20 MNOK i 2003

Formål

Nordisk Industrifond arbejder for at Norden skal blive til ét sammenhængende kundskabsmarked for at gøre det nordiske erhvervsliv konkurrencekræftigt på det europæiske og internationale marked.

Prioriteringer i kontrakten

En ny treårskontrakt mellem Industrifonden og Ministerrådet for perioden 2001 – 2003 er under udarbejdelse. Den nye kontrakt kommer til at tage

udgangspunkt i en ny strategi for Fonden, som trådte i kraft den 1. september 1999, hvorved Fondens virksomhed gradvis ændres fra teknologi-orienterede FoU-projekter til mere innovationssystemrelaterede policy-lignende projekter efter "synergimodellen". Dette indebærer, at Fonden skal fungere som et samarbejdsskabende organ mellem de miljøer som danner det nordiske innovationssystem: bl.a. erhvervsliv, forskningsinstitutioner, universiteter og nationale myndigheder.

Resultater i 1999

Virksomheden bar præg af, at Industrifonden i løbet af året fik en ny strategi. Der blev sat større fokus på udvikling af det nordiske innovationssystem gennem en synergiskabende og aktiv indsats i forhold til de relevante nationale miljøer. I løbet af 1999 fik Fonden en ny kommunikationsstrategi, som indebærer at hvert projekt i fremtiden skal have sin egen informationsplan. Desuden har Fonden etableret en extranet, som er knyttet til Fondens hjemmeside, hvor forskning og erhvervsliv kan finde oplysninger om Fondens projekter og aktiviteter.

Kontrakt: Uppfyldt mot bakgrund av att ny strategi utarbetats.

Økonomi: Inga bemärkningar

3-5181-3 NORDTEST, Finland						
Valuta	Budsjett 01	Budsjett 00	Budsjett 99	NMR fin. 99	Bud. disp av	Kontrakt
FIM	9.156.000	9.156.000	9.003.000	98%	Institu- sjonen	2001- 2003
Motsvarer Dkk	11.445.000	11.445.000	11.344.000			

Formål

Nordtests opgave er at arbejde for en bæredygtig industriel udvikling og at styrke de nordiske landes konkurrenceevne ved at fremme en relevant og omkostningseffektiv prøvnings- og måleteknisk virksomhed i Norden samt at virke for nordiske interesser specielt i europæisk prøvningsteknisk sammenhæng.

Prioriteringer i kontrakten

Som opfølgning på den evaluering som afsluttedes i 1999, er Nordtests styrelse på indeværende tidspunkt i færd med at udarbejde en ny strategi. Det forventes, at introduktion af conformity assessment i alle Nordtest' faglige områder bliver en dominerende opgave. Herudover vil der, som et supplement til de stående expertgrupper, blive introduceret tidsbegrænsede ekspertgrupper til fokusering på udvalgte brancher eller tværgående temaer. Nordtest vil bidrage til udvikling af metoder og procedurer, der fremmer den Nordiske industris muligheder på det globale marked. Nordtest vil styrke sit veletablerede netværk inden- og udenfor Norden med ekstra vægt på brugersiden (virksomheder og myndigheder).

Resultater i 1999

I begyndelsen af året forelå en evaluering af Nordtest, som lagde op til flere væsentlige ændringer af virksomhedens aktiviteter. Nordtests virksomhed i 1999 gennemførtes på et uændret højt niveau, med undtagelse af, at arbejdet i de strategigrupper, som ikke gennemfører projektaktiviteter, blev indstillet i afventen af indholdet af en ny strategi for institutionen.

Arbejdet resulterede i 1999 i en række reviderede og nye prøvningsmetoder og tekniske rapporter, som benyttes af både industrien og andre sektorer. I løbet af året gennemførtes bl.a. ét "Nordtest teknisk forum", 27 tekniske gruppemøder og seks seminarer. Nordtest deltog i syv europæiske samarbejds møder og publicerede en række generelle informationsdokumenter.

Kontrakt : Evaluering har gennemførts och arbete med ny strategi har påbörjats.

Økonomi : Inga bemärkningar

Byg og bolig

Det bygge- og boligpolitiske samarbejde tager sit udgangspunkt i aktiviteter, som bidrager til erfaringsudveksling samt udvikling af fælles-nordiske metoder og løsningsmuligheder, som det ville være irrationelt at lade hvert enkelt lande gøre hver for sig.

Aktiviteterne i virksomhedsåret vil tage udgangspunkt i de nordiske boligministres handlingsplan for sektoren for perioden 1998 – 2001, hvor følgende tre hovedopgaver prioriteres, det boligsociale område, en bæredygtig udvikling inden for bygge- og boligsektoren, samt samarbejdet med Nordens nærområder

Der vil fortsat blive iværksat projekter, som fremmer det bæredygtige samfund gennem øget fokus på miljømæssigt bæredygtigt byggeri. Dette arbejde vil blive gennemført på tværfagligt grundlag og i et bredt forskningssamarbejde med medvirken fra miljøsektoren.

Man vil over for nærområderne så vidt muligt formidle information og erfaringer fra den nordiske bygge- og boligsektor, herunder om modernisering af boligmassen og energibesparende foranstaltninger.

Budgetudviklingen: Byg- og bolig				
TDKK	2001	2000	1999	Ændring 00-01
	00-priser	00-priser	99-priser	Pct.
Budget	834	834	818	0,0

Søjlefordeling: Byg- og bolig		ialt 2001: 834 TDKK
Norden	NÆROMRÅDENE	EUROPA
792 (95%)	42 (5%)	(0%)

Sektorens budgetposter

3-5310-2 Byg og bolig					
Valuta	Budsjett 01	Budsjett 00	Budsjett 99	Disp99/Bud.99	Bud.disp.av
DKK	834.000	834.000	818.000	100%	MR/EK-Byg

Formål

Samarbejdet har til formål at, udveksle erfaring og udvikle fællesnordiske metoder og løsningsmuligheder, som det ville være irrationelt at lade hvert enkelt land gøre hver for sig, med særlig fokus på det boligsociale område, en bæredygtig udvikling i byggeri og bolig og samarbejdet med Nordens nærområder

Prioriteringer i 2001

- Hovedindsatsen vil blive lagt på:
- Det boligsociale område
- En bæredygtig udvikling i byggeri og bolig for at modvirke udstødelse af Svage samfundsgrupper
- Samarbejdet med Nordens nærområder

med hovedvægt på projekter på det boligsociale område. I 2001 prioriteres afslutningen af igangværende projekter samt opfølgning af disse med seminarer og igangsætning af nye aktiviteter inden for de nævnte hovedområder. I løbet af året igangsættes udarbejdelsen af et samarbejdsprogram for 2002 – 2005.

Resultater i 1999

Aktiviteterne var i årets løb koncentreret om opfølgning på eller afslutning af igangsatte samarbejdsprojekter. Det drejede sig først og fremmest om tre større projekter på det boligsociale område: fremtidens ældreboliger, gode eksempler på integration i boligsocial sammenhæng, hvilket var anden etappe af et tidligere gennemført projekt om modvirkning af segregation og endelig fortsat arbejde med en beskrivelse af de nordiske landes boligpolitik, "Housing in the Nordic Countries". Derudover blev der i årets løb gennemført en række seminarer, f.eks. om økologisk byggeri, bolig-finansiering og kommunernes ejerpolitik vedrørende udlejningsboliger.

Konsument

”Handlingsplan for det nordiske forbrugersamarbejde til år 2004”, der blev vedtaget af forbrugerministrene i 1999, fastlægger rammerne for samarbejdet. Den nordiske forbrugerpolitik kerneområde og overordnede mål er at forbedre forbrugernes retlige og økonomiske stilling, at fremme forbrugerinformation og – uddannelse, at sikre forbrugernes mulighed for at organisere sig samt varetage forbrugernes mulighed for at opnå sundhed og sikkerhed inden for en økonomisk ramme, der bygger på en bærekraftig udvikling. Med henblik på at nå de overordnede mål har de nordiske forbruger-ministre fastlagt følgende delmål:

- Deltage i og påvirke den europæiske udvikling på forbrugerområdet
- Udvikle gunstige vilkår for forbrugerforskningen i Norden og internationalt
- Indarbejde miljøaspektet i forbrugerpolitikken
- Udvikle forbrugerpolitikken som et instrument i velfærdssamfundet
- Indarbejde forbrugerpolitikken som en del af erhvervsudviklingen og – politikken
- Støtte den demokratiske udvikling i Nordens nærområder for sikring af de basale forbrugerrettigheder

Forbrugernes verden er i hastig udvikling. Globalisering af produktion og handel kræver en forbrugerpolitisk strategi af international karakter. Øvrige områder i forvandling – som f.eks. nødvendighedstjenster, genteknologi og finansielle tjenester samt nye metoder for markedsføring og den hastige udvikling i informationssamfundet – medfører et behov for at harmonisere de nordiske forbrugerpolitiske holdninger og aktiviteter for at sikre en gennemslagskraft på et bredere plan, både i EU og internationalt.

Flere aktiviteter i 2001 vil bidrage til at sikre hurtig nordisk koordinering i EU-sager og styrke forbrugerindflydelsen i EU og internationalt, også i relation til andre politikområder. Eksempelvis kan nævnes udvikling af et forpligtende samarbejde mellem myndigheder og organisationer (Early Warning System) i forhold til EU-direktiver, grøn- og hvidbøger m.v. samt videreudvikling af samarbejdet om markedskontrol og informationsudveksling i forbindelse med produktsikkerhed.

Desuden vil der blive fokuseret på forbrugerbeskyttelse i relation til internettet og markedsføring via dette ligesom forbrugerrettigheder i forhold til finansielle tjenester er prioriteret. Samtidig støtter forbrugerministrene konsumentforskningen med fokus på netværksdannelsen blandt nordiske forskere på området og fremme af dialogen mellem forskerne og de politiske aktører.

Forbrugerministrene finder, at det høje forbrugerbeskyttelsesniveau i de nordiske lande i stigende grad kan udnyttes af nordisk erhvervsliv på det internationale marked, og man vil derfor i 2001 tage initiativ til en tættere dialog om grundlæggende forbrugerkrav, bl.a. angående etiske aspekter ved produktion og produkter.

Flere vigtige tværsektorielle områder indgår i arbejdsprogrammet for år 2001. Det gælder levnedsmiddelspørgsmål i et forbrugerperspektiv og fremme af forbrugerorganisationernes medvirken i den europæiske debat og regeldannelsen for levnedsmiddelområdet. Desuden er sammenhængen mellem miljø og forbrug stadig mere klar, og det er afgørende at udforme en politik, hvor produktion og forbrug ikke sker på bekostning af morgendagens forbruger. I år 2001 sættes bl.a. fokus på at påvirke forbrugsmønstre og produktionsmønstre i en miljøvenlig retning og udvikle forbrugerpolitiske strategier på områder, hvor miljøgevinsten er størst (f.eks. transport og bolig). Evalueringen af Svanen, der afsluttes ved årskiftet 2000/ 2001, vil danne grundlag for den fremtidige strategi på området.

Hvad angår nordens nærområder er det vigtigt fortsat at bidrage til stabilitet og en demokratisk udvikling, og man vil derfor fortsat være behjælpelig med nordisk kompetence til opbygningen af institutioner og organisationer, der kan varetage forbrugerinteresser på politisk og administrativt niveau. Desuden fokuseres nu på forbrugerøkonomiske aspekter.

Budgetudviklingen: Konsument				
TDKK	2001	2000	1999	Ændring 00-01
	00-priser	00-priser	99-priser	Pct.
Budget	8.501	8.501	7.834	0,0

Søjlefordeling: Konsument ialt 2001: 8.501 TDKK		
Norden	NÆROMRÅDENE	EUROPA
3.400 (40%)	850 (10%)	4.251 (50%)

Sektorens budgetposter

3-6710-2 Projektmidler – Konsument					
Valuta	Budsjett 01	Budsjett 00	Budsjett 99	Disp99/Bud.99	Bud.disp.av
DKK	6.372.000	6.372.000	5.747.000	80%	MR/EK-Konsum

Formål

Det overordnede mål er fortsat at forbedre forbrugernes retlige og økonomiske stilling, at fremme deres ret til information og undervisning og til at organisere sig for at beskytte sine interesser samt varetage deres

muligheder for opnåelse af sundhed og sikkerhed inden for en økonomisk ordning bygget på en bærekraftig udvikling.

Prioriteringer i 2001

Sektorens arbejdsdokument for 2001 indeholder i overensstemmelse med Handlingsprogram til år 2004 prioriteringer på 11 fokusområder med initiativer inden for alle 3 søjler samt en række tværsektorielle aktiviteter. Fra det omfattende arbejdsdokument kan bl.a. nævnes:

- Udvikle strategierne for stærkere forbrugerindflydelse, også på andre politikområder
- Fremme undervisning om forbrugerkundskaber og stimulere til anvendelse af informationsteknologi
- Videreudvikle systemer for europæisk samarbejde om markedskontrol, informationsudvikling og notifikation om produktsikkerhed
- Sikre forbrugerrettigheder i fht. finansielle tjenester, bl.a. gennem større gennemsigtighed på markedet samt ved indførelsen af den fælles valuta og i forbindelse med udviklingen i informations-samfundet
- Videreudvikle den nordiske miljømærkningsordning samt generel påvirkning af forbrugs- og produktionsmønstret i en miljøvenlig retning, bl.a. ved samarbejde med miljø- og erhvervssektoren
- Støtte nordisk netværk for konsumentforskere og deres kompetanceudvikling samt styrke konsumentforskningen.
- Fortsat støtte forbrugerarbejdet i nærområderne

Resultater i 1999

Sektoren havde aktiviteter i alle 3 søjler, tværsektorielt samarbejde med flere sektorer og et tæt samarbejde med frivillige organisationer. Af resultater kan nævnes:

- Samarbejdet har været grundlag for større indflydelse på europæisk niveau, bl.a. på direktivforslaget om distancesalg af finansielle tjenester samt standardisering af elektriske husholdningsapparater og børneprodukter. Desuden har Kommissionen vist stor interesse for det nordiske arbejde med en ny testcylinder for små dele, der kan sidde fast i et barns strube. Endvidere har der været arbejdet overordnet med at analysere Amsterdamtraktatens nye muligheder for aktiv forbrugerpolitik.
- Netværk for nordiske forskere på konsumentområdet er initieret og nogle forskerprojekter promoveret.
- Projekt om moderne informationsteknologi i skoleundervisningen er afsluttet, mens et tværsektorielt samarbejde (med Lov og Erhverv) om

handel via Internet nu fortsætter med formulering af konkrete forbrugerkrav.

- Der er udarbejdet vejledning til husholdninger, som ønsker at ændre deres forbrug i en miljøvenlig retning – specielt er der arbejdet med tøj, sko og hvidevarer. Desuden har man været engageret i evalueringen af Svane-mærkningen og deltaget i det tværsektorielle POMS-arbejde (produktorienteret miljøstrategi).
- Samarbejdet med levnedsmiddelsektoren om en række projekter med kombineret konsument- og levnedsmiddelperspektiv.
- Arbejdet med etablering af konsumentorganisationer i nærområderne har været fremgangsrigt. Desuden samarbejdet med nærområderne om udarbejdelse af læremateriale til konsumentundervisningen.

3-6720-2 Nordisk Miljømærkningsnævn					
Valuta	Budsjett 01	Budsjett 00	Budsjett 99	Disp99/Bud.99	Bud.disp.av
DKK	2.129.000	2.129.000	2.087.000	100%	Nævnet

Formål

Den nordiske miljømærkning er en frivillig, positiv mærkning af varer og tjenester, som via markedskræfterne skal bidrage til et mindre miljøbelastende forbrug. Miljømærkningens opgave er at vejlede forbrugere og indkøbere i deres ønske om at handle miljørigtigt og at stimulere til en udvikling af varer og tjenester, der er mindre miljøbelastende end i øvrigt ligeværdige produkter. NMR's andel af Svanens budget bruges til nævntes sekretariat og til videre styrkelse af en nordisk profil i ordningen.

Prioriteringer i 2001

Kontrakten skal genforhandles i løbet af år 2000 og desuden afsluttes evalueringen af Svanen ved årskiftet 2000/2001. På baggrund heraf vil blive udarbejdet en fremtidig strategi for aktiviteterne omkring Svanen og prioriteringerne i kontrakten vil blive tilpasset. Med forbehold for ændringer som følge heraf prioriteres følgende:

- Koordinere aktiviteter i de nationale sekretariater og administrere NMN
- Skabe grundlag for internationale tiltag, oversættelser m.v.
- Skabe en nordisk profil udadtil, bl.a. gennem produktion af fælles informationsmateriale til pjecer, hjemmesider m.v.
- Højne kvaliteten på de fælles nordiske tiltag gennem egne kurser og andre kvalitetsrettede aktiviteter over for administration og tillidsvalgte.

Resultater i 1999

NMR's finansielle bidrag dækkede udgifter til nævnets sekretariat (koordinator og sekretærhjælp), oversættelse af bl.a. kriteriedokumenter, fremstilling af informationsmateriale, kursusprogram for nordiske kurser i administrationen af ordningen samt udredninger, der udgør en del af evalueringen af Svanen. Udredningen om forbrugeradfærd blev publiceret i november.

Antallet af licenser blev i 1999 forøget fra 624 til 777. Antallet af produktgrupper med definerede kriterier steg til 52.

Levnedsmiddel

Rammerne for samarbejdet på levnedsmiddelområdet er fastlagt i "Handlingsprogram for det nordiske levnedsmiddelsamarbejde frem til år 2005", der blev endeligt vedtaget i 2000. Det er et overordnet mål at sikre et højt niveau for levnedsmidlernes sikkerhed og kvalitet, at sikre mod vildledende markedsføring af levnedsmidler samt at opmuntre befolkningen til bedre kostvaner.

Med henblik på at nå de overordnede mål er opstillet en række delmål og prioriteringer:

- Videreudvikle levnedsmiddelpolitikken på baggrund af et helhedssyn
- Påvirke udviklingen i EU og internationalt på levnedsmiddelområdet
- Styrke forudsætningerne for at produktion og markedsføring af levnedsmidler ikke medfører uønskede virkninger for folkesundheden - bl.a. gennem at styrke beredskab i forbindelse med zoonoser (sygdomme overført fra dyr til mennesker) og ved fortsat at udvikle levnedsmiddelkontrollen
- Forbedre forbrugerinformation/-kommunikation i relation til levnedsmidler, herunder også forbedre forudsætningerne for en ernæringsrigtig kost
- Styrke forskning og analyser, specielt som grundlag for risikovurdering og anbefalinger til kosten
- Støtte den demokratiske udvikling i Nordens nærområder gennem dialog om levnedsmiddelkontrol og sikre levnedsmidler

Industrialiseringen og globaliseringen af levnedsmiddelproduktion og -distribution kan i høj grad påvirke beskyttelsesniveauet i landene og har medført et øget behov for internationale strategier og regler. Beslutningsprocessen i mangfoldige spørgsmål, der har konsekvenser for de nordiske landes levnedsmiddelpolitik, foregår i EU, WTO og Codex Alimentarius, og sektoren vil i høj grad i år 2001 prioritere en effektiv udveksling og koordinering af synspunkter med henblik på at støtte de nordiske landes mulighed for at udøve størst mulig indflydelse på lovgivningen til forbedring af fødevarerikkerhed og -mærkning.

Sundhedsmæssige risici forbundet med levnedsmidler er i stigende grad et tema i den samfundsmæssige debat og har høj politisk prioritet, hvorfor temaet også er centralt i EK-Livs' arbejdsprogram for 2001. Af elementer kan nævnes: Risikoanalyse som redskab, herunder udvikling af metoder og principper for toksikologisk og mikrobiologisk risikovurdering, samt opbyggelse af en nordisk beredskabsstyrke i forbindelse med zoonosebekæmpelse. Desuden vil blive foretaget risikovurderinger af en række konkrete, potentielt sygdomsfremkaldende organismer samt naturlige toxiner, tilsætnings- og aromastoffer.

Levnedsmiddelkontrollen og udviklingen heraf – bl.a. virksomhedernes egenkontrol og myndighedernes stikprøvekontrol - er også afgørende for fødevarer sikkerhed og -kvalitet. Fortsat udvikling af det nordiske netværk mellem ansvarlige enheder samt konkrete projekter til modernisering og kvalitetssikring af kontrollen er prioriteret område i 2001.

Det er afgørende at vurdere og satse på strategier, der dækker hele kæden fra jord/fjord til bord. Med baggrund i helhedsperspektivet for levnedsmidler vil EK-Livs fortsat bidrage til at optimere samarbejdet på tværs af de relevante sektorer, ikke mindst landbrug-, fiskeri-, miljø- og konsumentsektoren. Resultaterne af den tværsektorielle ministerkonference om *sikker mad* i juni 2000 vil blive fulgt op. Desuden følges den tværsektorielle handlingsplan for forbrugerspekter i levnedsmiddel-spørgsmål.

På ernæringsområdet er der i 2001 behov for at påbegynde det omfattende arbejde med revision af de nordiske næringsstofanbefalinger. Endvidere arbejdes på flere fronter på at forbedre kostindtag og sundhed i den nordiske befolkning, og her satses bl.a. på styrkelse af samarbejdet med det vestnordiske område med sit særegne kost- og sygdomsbillede.

Endelig skal bemærkes, at lovgivningsarbejdet generelt i 2001 også har fokus på opfølgning af initiativerne i Kommissionens Hvidbog samt forenkling af det nødvendige regelværk.

Budgetudviklingen: Levnedsmiddel				
TDKK	2001	2000	1999	Ændring 00-01
	00-priser	00-priser	99-priser	Pct.
Budget	5.210	5.210	5.348	0,0

Søjlefordeling: Levnedsmiddel		ialt 2001: 5.210 TDKK
Norden	NÆROMRÅDENE	EUROPA
2.865 (55%)	261 (5%)	2.084 (40%)

Sektorens budgetposter

3-6810-2 Projektmidler – Levnedsmiddel					
Valuta	Budsjett 01	Budsjett 00	Budsjett 99	Disp99/Bud.99	Bud.disp.av
DKK	5.210.000	5.210.000	5.348.000	100%	MR/EK-Livs

Formål

Det overordnede mål er at beskytte forbrugerne mod sundhedsrisici ved mad og drikke, at beskytte mod vildledende markedsføring af fødevarerene, at sikre levnedsmidlernes kvalitet samt opmuntre befolkningen til bedre kostvaner.

Prioriteringer i 2001

- Implementering af nyt samarbejdsprogram for levnedsmiddelområdet med styrkelse af samarbejdet på tværs af sektorer – fra jord/fjord til bord.
- Styrkelse af nordiske ”mærkesager” i EU og internationale fora, bl.a. tiltag til reduktion af zoonoser og antibiotikaanvendelse
- Risikoanalyse som redskab samt konkrete risikovurderinger
- Opbygning af nordisk beredskab og håndteringsmodel for zoonosebekæmpelse
- Tilpasning af levnedsmiddelkontrollen i henhold til Kommissionens Hvidbog om fødevarsikkerhed.
- Modernisering og kvalitetssikring af tilsynscontrollen samt udvikling af nye strategier for kødkontrollen.
- Større fokus på sammenhængen mellem kosten (og motion) og befolkningens sundhedstilstand. Start på revisionen af de nordiske næringsrekommendationer.
- Udvidet samarbejdet med nærområderne mht. kost og sundhedsspørgsmål
- Tv rsektorielt samarbejde med Konsument m.fl.

Resultater i 1999

Sektoren havde aktiviteter i alle 3 søjler og tv rsektorielt samarbejde med alle tilgrænsende sektorer. Af resultater kan nævnes:

- Udvikling af risikoanalyser og -håndtering, både toksikologisk og mikrobiologisk, samt behandling af antibiotikaresistens, bl.a. i samarbejde med jord- og skovsektoren Forbedring af inspektionssystemer og strategier for levnedsmiddelkontrollen
- Fremmet koordinering af nordiske tiltag og deltagelse i udviklingen af europæisk og international levnedsmiddellovgivning (bl.a. Codex), f.eks. vedr. tilsætnings- og aromastoffer

- Etablering af yderligere to nordiske netværk for hhv. *pakkematerialer i kontakt med levnedsmidler* og *levnedsmidler til særlig ernæring*
- Initiativ til etablering af tværsektoriel ministerkonference om "sikker mad" i år 2000
- Drevet mærkningsprojekt på tværs af 5 sektorer. Desuden færdiggjort "*Tværsektoriel handlingsplan for forbrugeraspekter i levnedsmidler*"
- Påbegyndt arbejdet med inddragelse af motionsaktiviteter i forbindelse med kost og ernæring
- Styrket *vest-nordisk forum for næringsmiddeltilsyn* og bidraget til forbedring af fødevarer- og drikkevandskontrol i området
- Styrket den demokratiske udvikling i, og samarbejdet med, nærområderne bl.a. gennem målrettede seminarer i de enkelte lande om inspektionssystemer og levnedsmiddelkontrol.

Lovgivning på justits-sektorens område

Med udgangspunkt i et samarbejdsprogram samt årlig handlingsplan vedtaget af de nordiske justitsministre, samarbejder justitssektoren omkring udarbejdelse af ny lovgivning samt udveksling af information og erfaring med eksisterende lovgivning. Handlingsplanen sikrer en fokusering i det nordiske lovgivningssamarbejde med henblik på at bevare den traditionelle nordiske retslighed samt at fremme nye initiativer af fælles nordisk interesse. Handlingsplanen giver endvidere retningslinjer for fordeling af sektorens projektmidler, hvorefter økonomisk støtte ydes til gennemførelse af konferencer, seminarer, forskning eller studier til belysning af en politisk eller retslig betydning aktuel på justitssektoren. Embedsmandskomiteén vil ved budgetprioriteringer sikre midler til initiativer fra samarbejdet omkring EU/EØS-integrationsret, ungdomskriminalitet samt samarbejde med justitsvæsenet i de baltiske lande samt til fortsat at støtte initiativer på områder til sikring af nordisk retslighed mellem de nordiske landes lovgivninger.

Inden for det traditionelle nordiske lovgivningssamarbejde udgør samarbejdsinitiativer på områderne straffeproc., civilproc., forvaltnings- og familieret en stor del af aktiviteterne. I tillæg hertil samarbejder de nordiske lande omkring initiativer til kriminalitetsforebyggelse og – bekæmpelse, seksuelt misbrug af børn, nynazisme etc. Særlig indsats ydes med henblik på at sikre effektivitet i det nordiske samarbejde i straffesager. Endvidere er organiseret kriminalitet og hvidvask af penge områder, hvor det nordiske samarbejde fortsat styrkes.

Samarbejdet omkring EU/EØS-spørgsmål udgør en vigtig del af det nordiske lovgivningssamarbejde idet en stadig større del af ny lovgivning tager udgangspunkt i EU/EØS-regelværket. Der søges at sikre et samarbejde på justitssektoren som består i at sikre kontakt, koordinering og diskussion i forberedelsesfasen på såvel det politiske som på embeds-

mandsniveau mellem de nordiske lande. Særligt prioriterede tiltag er samarbejde og fællesnordisk analyse af EU/EØS-forslag og EU/EØS-retsakter på et så tidligt tidspunkt i EU-processen som muligt.

Med udgangspunkt i det første møde mellem de nordiske og de baltiske justitsministre, vil samarbejdet med justitsvæsenet i nærområderne blive udbygget. Der vil særligt blive taget initiativ i relation til kriminalitetsforebyggelse og -bekæmpelse, udvikling af et fungerende retsvæsen, organiseret kriminalitet, handel med kvinder etc.

Budgetudviklingen: Lovgivning på justitssektorens område				
TDKK	2001	2000	1999	Ændring 00-01
	00-priser	00-priser	99-priser	Pct.
Budget	1.075	1.275	870	-15,7

Søjlefordeling: Lovgivning på justitssektorens område			ialt 2001: 1.075 TDKK
Norden	NÆROMRÅDENE	EUROPA	
430 (40%)	215 (20%)	430 (40%)	

Sektorens budgetposter

3-7110-2 Projektmidler – Lovgivning på justitssektorens område					
Valuta	Budsjett 01	Budsjett 00	Budsjett 99	Disp99/Bud.99	Bud.disp.av
DKK	1.075.000	1.275.000	870.000	13%	MR/EK-Lov

Formål

Med udgangspunkt i den årlige handlingsplan sikre gennemførelse af de prioriteringer der er lagt af Justitsministrene. Samarbejdet omhandler lovforberedelse, indsats til kriminalitetsbekæmpelse og -forebyggelse, samarbejde med justitsmyndighederne i de baltiske lande samt fællesnordisk samarbejde omkring EU/EØS-ret.

Prioriteringer i 2001

Inden for rammerne af et overordnet samarbejdsprogram og handlingsplanen prioriteres;

- Forebyggelse og bekæmpelse af kriminalitet, familie- og civilretten i de nordiske lande samt nye initiativer i relation til nærområderne med særligt behov for nordisk samarbejde; Organiseret kriminalitet, datakriminalitet, børnepornografi etc.
- Samarbejdet omkring udarbejdelse og implementering af nye EU/EØS-retsakter fortsættes og omfatter herudover anvendelse af

Schengen-reglerne, EU's kompetence og initiativ på det retslige område som en samlet nordisk drøftelse og opfølgning.

- I samarbejdet med nærområderne fokuseres på udvikling af et fungerende retsvæsen, erfaringsudveksling omkring indsatser til forebyggelse og bekæmpelse af kriminalitet, alternative strafformer samt fremgang i udvidelsesforhandlingerne med EU

Resultater i 1999

I henhold til budgetprioriteringerne for sektoren som fastlagt i den årlige handlingsplan gennemførtes en række initiativer på justitssektorens område;

- Afholdelse af et møde mellem de nordiske og de baltiske justitsministre under temaerne: domstolenes effektivitet samt ungdomskriminalitet
- Nedsættelse af 3 arbejdsgrupper til opfølgning af justitsministrenes prioriteringer samt iværksættelse af konkrete samarbejdsprojekter; (Ungdomskriminalitet, samarbejde med nærområderne og forskning i EU/EØS-integrationsret)
- Afholdelse af en række seminarer og konferencer; Seminar om civilprocesret (Oslo), Seminar om Elektronisk handel i samarbejde med erhvervs- og forbrugersektorerne, (Oslo), Konference om gælds-sanerung (Malmø), Seminar om forvaltningsret, (Helsingfors), Seminar om EU-udbudsdirektivets implementering i national ret, (Køge)
- Publikation af en rapport om fangers beskæftigelse i fængslerne, samt udgivelse af rapporter om de nordiske landes strafferetlige regulering af racisme og fremmedfjendtlighed samt hvidvask af penge
- Iværksættelse af et studie omkring udvikling af det nordiske lovgivnings samarbejde i lyset af EU/EØS

Øvrig virksomhed

Budgetudviklingen: Øvrig virksomhed				
TDKK	2001	2000	1999	Ændring 00-01
	00-priser	00-priser	99-priser	Pct.
Budget	95.738	80.442	78.868	19,0

Søjlefordeling: Øvrig virksomhed		ialt 2001: 95.738 TDKK
Norden	NÆROMRÅDENE	EUROPA
78.505 (82%)	7.659 (8%)	9.574 (10%)

Budgetposter

4-0180-3 Ministerrådets sekretariat					
Valuta	Budsjett 01	Budsjett 00	Budsjett 99	Disp99/Bud.99	Bud.disp.av
DKK	59.898.000	59.898.000	58.724.000	100 %	Generalsekr.

Formål

Sekretariatet skall påta sig en tydlig och professionell roll vid politikförberedelser på det samnordiska planet samt uppföljning av de politiska besluten. Sekretariatet skall vara ett professionellt och efterfrågat administrativt organ, när samnordiska uppgifter skall lösas.

De resultatkrav och succeökriterier som gäller är:

- sekretariatets ledning, organisation och arbetsmetoder skall vara flexibla och resultatnriktade
- sekretariatet skall vara omvärldsorienterat och aktivt finna relevanta politiska beslutstema och underlag
- administrationen och styrningen av samnordiska uppgifter skall leva upp till Nordisk-Nytta-kriterierna
- budgetarbetet och resultatrapporteringen skall matcha de politiska kraven – bl a de tre pelarna
- administration och styrning av institutioner, projekt och stödordningar skall vara effektiv och resultatorienterad
- personal- och lönepolitiken skall vara ett stöd för att uppnå uppsatta mål.

Prioriteringar i 2001

Sekretariatet kommer att fokusera sin verksamhet på att implementera de förändringar som blir följden av det omfattande strategiarbete som genomförs under år 2000. Det omfattar inriktningen av det nordiska samarbetet i framtiden (vismanspanelens resultat), inriktningen av det framtida närområdessamarbetet (närområdesstrategi-gruppens resultat) och tillrättaläggning av en ny budgetprocess (budgetöversynens resultat).

Uppgiftsbelastningen på sekretariatet som helhet och prioriteringen av tvärsektoriell och policyorienterad verksamhet gör det nödvändigt med en medarbetarstab som besitter en hög och flexibel kompetensnivå. Rekryteringspolitiken inriktas därför särskilt på att både chefer och medarbetare har dokumenterad generalistkompetens utöver mer sektorspecifika kompetenser. Den sakmässiga kompetensen skall vara bred för att kunna vara relevant i förhållande till sekretariatets ministerrådsbetjäning och politikutveckling.

Resultater i 1999

Under 1999 har ett antal strategiprojekt genomförts. Resultaten är uppdelade på följande områden;

- Förslag till förbättrad ansvars- och kompetensfördelning inom ministerrådssystemet. Förslagen genomförs löpande. Implementering av de nya stadgarna för institutionerna startade under 1999
- Organisationen för ministerrådssekretariatet har justerats så att utbildnings-, forsknings och informationsteknologiavdelningen har delats i två; nämligen Kulturavdelningen och avdelningen för Utbildning, forskning och informationsteknologi fr.o.m. 1 oktober 1999
- Nytt projektstyrningssystem infördes den 1 jan 1999.
- Samarbetet med ordförandeskapsländerna har utvecklats ytterligare vilket bl.a. resulterade i att Danmarks ordförandeprogram för år 2000 kunde presenteras tryckt redan till sessionen i november 1999.

4-0410-2 Foreningene Nordens Forbund					
Valuta	Budsjett 01	Budsjett 00	Budsjett 99	Disp99/Bud.99	Bud.disp.av
DKK	2.760.000	2.760.000	2.706.000	100%	MR-sam/NSK

Formål

Bevillingen er delvis et alment virksomheds bidrag til FNF, men dækker også omkostninger ved Foreningernes drift af deres informationskontorer i de nordiske lande, informationspunktet i Syd-Slesvig, samt visse faste aktiviteter i FNFs regi.

Prioriteringer i 2001

FNF vil fortsat administrere implementeringen af et antal projekter for Nordisk Ministerråd, bl.a. ungdomsudvekslingsprogrammet "Nordjob" for unge mellem 18 og 26 år, og "Nordpraktik", som tilbyder professionelle fra nærområderne praktikantophold i de nordiske lande.

Bidrag til kurser i nordisk samarbejde indgår i bevillingen.

Resultater i 1999

Der er gjort rede for de enkelte projekter som FNF administrerer i forbindelse med årlig rapportering for de sektorer projekterne tilhører.

4-0415-2 Nordens administrative forbund					
Valuta	Budsjett 01	Budsjett 00	Budsjett 99	Disp99/Bud.99	Bud.disp.av
DKK	0	0	153.000	100%	Generalsekr.

Formål

Bidraget har använts dels till att stödja utgivningen av Nordisk Administrativ Tidsskrift, dels till stöd för reseutgifter för deltagarna i förbundets

arrangemang, så att det säkras lika villkår för deltagarna från alla nordiska länder. Till detta kommer stöd till de nationella avdelningarna.

Prioriteringer i 2001

Huvuddelen av ministerrådets bidrag har gått till den administrativa tidskriften och utgör 44 % av totalkostnaden för den. Från och med år 2000 har denna budgetpost lagts samman med generalsekretärens (GS) reserv (budgetpost 4-0435-2). Nordens administrativa forbund får därmed söka medel ur GS-reserven. En förutsättning är dock att man i större utsträckning strävar efter att få en mer jämn medlemsfördelning i Norden.

Resultater i 1999

Bidraget er fordelt til overordnet nordisk administrasjon av forbundet og til de nasjonale foreningene basert på deres medlemstall.

4-0420-2 Nordisk same-samarbejde					
Valuta	Budsjett 01	Budsjett 00	Budsjett 99	Disp99/Bud.99	Bud.disp.av
DKK	0	0	1.294.000	100%	Generalsekr.

Formål

Det gis støtte til Samerådet som er en paraplyorganisasjon for samiske organisasjoner i Finland, Sverige og Norge. Samerådet er en regjerings-uavhengig og fritt opererende organisasjon. Medlemmene av rådet har NGO-status. Rådet er et kulturpolitisk og politisk samarbeidsorgan som skal arbeide for å fremme den samiske befolkningens økonomiske, sosiale og kulturelle stilling.

Prioriteringer i 2001

Budsjettposten inngår fra 2000 som en del av Samisk kulturverksamhet (1-2234-2).

Resultater i 1999

Midlene har vært benyttet til drift av Samerådet. Dette gjelder rådets sekretariatet og kulturavdeling.

4-0425-2 Bidrag för Västnorden					
Valuta	Budsjett 01	Budsjett 00	Budsjett 99	Disp99/Bud.99	Bud.disp.av
DKK	2.504.000	2.504.000	2.455.000	100%	Generalsekr.

Formål

Bidraget används framförallt till resestöd för att underlätta för väst-nordiska tjänstemän att delta i det nordiska samarbetet. Bidraget utgår till Färöarna, Grönland och Island efter en fördelning från 1992.

Prioriteringer i 2000

Fördelningen för år 2001 blir 43 % till Island, 35 % till Grönland och 22 % till Färöarna, vilket är samma fördelning som för tidigare år.

Resultater i 1999

Närmare 500 resor företogs med bidrag av dessa medel.

4-0430-2 Nordiskt statistiskt samarbete					
Valuta	Budsjett 01	Budsjett 00	Budsjett 99	Disp99/Bud.99	Bud.disp.av
DKK	1.563.000	1.563.000	1.481.000	100%	Generalsekr.

Formål

Det nordiska samarbetet inom statistikområdet ombesörjs helt av de olika statistikbyråerna i Norden. Nordiska Ministerrådet framför önskemål om utvecklingen av verksamheten samt finansierar produkterna Nordisk statistisk årsbok och ministatistiken Norden i tal. Ett femårigt avtal har slutits (1997-2001) med Danmarks Statistik som på de övriga statistikbyråernas vägnar tar fram underlaget för produkterna.

Prioriteringar i 2001

Att komplettera årsboken med fler texter på bekostnad av tabellerna. Avsikten är att göra boken mer användarvänlig utan att omfånget blir större. Det innebär att materialet på cd-romskivan ökar istället.

Resultater i 1999

1999 års utgåva av Nordisk Statistisk årsbok hade en omfattning som var ungefär lika stor som 1998 års utgåva, men med fler sektorer representerade. Boken bygger på uppgifter från drygt 200 matriser som finns på den cd-romskiva som medföljer boken. Arbetet med att bygga upp den nordiska databasen till de 200 matriserna, som var målet enligt kontraktet med Danmarks Statistik, uppnåddes redan för två år sedan.

4-0435-2 Generalsekreterarens dispositionsreserv					
Valuta	Budsjett 01	Budsjett 00	Budsjett 99	Disp99/Bud.99	Bud.disp.av
DKK	564.000	564.000	358.000	57%	Generalsekr.

Formål

Generalsekretærens dispositionsreserve er afsat til rådighed for Generalsekretæren med henblik på at imødekomme eksterne ansøgninger om f.eks projekter, seminarer etc. Reserven skal give sekretariatet fleksibilitet i relation til indledende projekter og undersøgelser samt mulighed for at dække uforudsete udgifter i forbindelse med afslutningen af projekter etc. Det er derimod ikke meningen, at Generalsekretærens reserve skal benyttes til tillægsbevillinger til institutioner, embedsmandskomiteer eller sekretariatet til formål, som er prøvet i den ordinære budgetbehandling.

Prioriteringar i 2001

I første række prioriteres projekter, som ikke naturligt kan henføres til en særskilt sektor.

Fra og med år 2000 kan bl.a. Nordens Administrative Forbund, herunder Nordisk Administrativt Tidsskrift (NAF/NAT) søge midler fra denne reserve (se evt. budget 2000, post 4-0415-2). I denne forbindelse pågår en udmøntning af, hvorledes forbundet kan tilgodese og resultatdokumentere forudsætningen om, at forbundets aktivitet skal bidrage til nordisk nytte.

Resultater i 1999

Eksempler på projekter, som er (med-)finansieret i 1999:

- Studie vedr. informationsvinduer i de nordiske hovedstæder
- Konference om regional forvaltning i Norden
- Nordiske Arkivdage
- Dawn of the New Millenium
- Samisk Kulturnat
- Flygel til Nordiske Ambassader i Berlin (tillægsfinansiering)

4-0445-2 Ministerådets reserv					
Valuta	Budsjett 01	Budsjett 00	Budsjett 99	Disp99/Bud.99	Bud.disp.av
DKK	5.017.000	5.017.000	1.983.000	0%	MR-sam/NSK

Formål

Ministerrådsreserven anvendes til å støtte relevante prosjekter som initieres i det løpende budsjettåret. Fra og med 1998 har man innført en samrådsordning med Nordisk Råd. Når det skal vedtas en bevilgning fra ministerrådsreserven, sendes samarbeidskomitéens beslutningsforslag til Rådets sekretariat til orientering innen samarbeidsministrene fatter sitt vedtak.

I november 1999 delegerte MR-SAM sin beslutningskompetanse til NSK når det gjelder enkeltbevilgninger på beløp til og med DKK 500.000 finansiert over MR-reserven. Delegasjonen innebærer at såfram et land ønsker det, skal saken likevel behandles av MR-SAM.

Prioriteringer i 2001

Reserven skal i første rekke benyttes til å støtte relevante initiativ som ikke kunne forutses på budsjetteringstidspunktet. I tillegg finansieres initiativ fra formannskapet.

Resultater i 1999

I 1999 ble det bevilget midler fra MR-reserven til bl.a.

- forlenging av forsøksperioden for servicetelefonen "Hallå Norden"
- seminar om menneskerettigheter ved Islands universitet
- utredning om grensebarrierer i Norden
- bidrag til det nyoprettede EK/MR-IT's virksomhet
- bidrag til Nordisk Vismannspanel
- støtte til konferansen Kvinner og demokrati ved milleniumskiftet
- støtte til prosjekt ved Det Danske Center for Menneskerettigheter
- støtte til Nordiskt Räddningstjänstsamarbete (NORDRED)

4-0450-2 Støtte til frivillig-sektoren					
Valuta	Budsjett 01	Budsjett 00	Budsjett 99	Disp99/Bud.99	Bud.disp.av
DKK	932.000	932.000	614.000	77%	NSK/Gensekr

Formål

- Øge kundskaberne om frivillig-sektorens rolle i de nordiske samfund
- Styrke organisationernes og netværkernes muligheder for nordisk samarbejde
- Styrke frivillig-sektorens muligheder for samarbejde med den officielle del af det nordiske samarbejde, forbedre kontakten udbyttet og den videnskæssige vekselvirken mellem Nordisk Ministerråd og frivillig-sektoren
- Styrke samarbejdet mellem Nordisk Ministerråd og frivillig-sektoren i hele Norden for at skabe forudsætninger for at et større antal nye aktører kan tage del i det nordiske samarbejde

Prioriteringer i 2001

- Rejsestøtte til vestnordiske deltagere i nordiske samarbejdsfora (administreres af Nordens Hus i Reykjavik, Nordens Hus på Færøarna och Nordens Institut på Grønland)
- Tolkningsstøtte. Øget støtte til tolkning for frivilligsektor-deltagere fra områder, hvor de nordiske hovedprog ikke er dækkende.
- Indsats vedrørende projektsamarbejde og dannelse af netværk.

Resultater i 1999

Nordens Hus i Reykjavik innvilget 26 rejsestipendier, Nordens Hus på Færøerne gav 9 rejsestipendier og Nordens Institut på Grønland innvilget 13 rejsestipendier. Der blev givet tolkningsstøtte til ét møde. Der blev afholdt en konference "Samspil og modspil" om samarbejdet mellem Nordisk Ministerråd og den frivillige sektor. Konferencen har dannet grundlag for udarbejdelsen af mere deltaljerede retningslinier for Nordisk Ministerråds samarbejde med frivillig-sektoren fremover. Endvidere blev der givet støtte til afholdelse af en hovedstadskonference, arrangeret af Foreningen Norden i Oslo.

4-0460-2 Holdbart Norden					
Valuta	Budsjett 01	Budsjett 00	Budsjett 99	Disp99/Bud.99	Bud.disp.av
DKK	4.000.000	-	-	-	MR-SAM/NSK

Formål

Implementere en tværsektoriel forankret strategi for en holdbar udvikling i Norden og dets nærområder. Strategien fokuserer på områder, hvor Norden har fælles interesser og særlig gode forudsætninger for at bidrage til en holdbar udvikling og hvor det nordiske samarbejde skaber en særlig merværdi.

Prioriteringer i 2001

Arbejdet med opfølgningen og implementeringen af strategien skal indledes i 2001. Strategien omfatter såvel langsigtede målsætninger for perioden 2001-2020 som mere kortsigtede målsætninger for perioden 2001-2004. Ansvar for opfølgningen og implementeringen af strategien påhviler først og fremmest de nordiske lande men ligeledes Nordisk Ministerråd. Øremærkede midler afsættes i en central pulje til støtte af fælles nordiske initiativer på de berørte sektorområder til samfinansiering med højst 50 %. Strategien omfatter blandt andet sektorer som jordbrug, skovbrug, energi, fiskeri og fangst samt transport og tager endvidere højde for de økonomiske forhold. Endelig berøres områder som levnedsmidler, byg og bolig, planlægning og erhverv samt tværsektorielle områder som blandt andet kemikalier, klima, biodiversitet, fødevarer sikkerhed samt havene. Enkelte af førstnævnte sektorer er de samme, som man i EU har besluttet at indrette sit arbejde for holdbar udvikling efter. Gennem fokusering på samme sektorer som EU kan det nordiske arbejde bidrage til EU's arbejde og påvirke processen i EU. Det nordiske arbejde kan ligeledes udgøre et bidrag til opfølgningen af Riokonferencen, UNCED+10

Resultater i 1999

Forhandlingerne om udvikling af en strategi for et holdbart Norden blev igangsat af samarbejdsministrene i 1999. Baggrunden for arbejdet var en statsministerdeklaration vedtaget på Nordisk Råds session november 1998. I løbet af 1999 leverede en lang række sektorer bidrag til strategien. En tværsektoriel forhandlingsgruppe udpeget af samarbejdsministrene med repræsentanter fra en række ministerier blev nedsat og denne gruppe indledte forhandlingerne om en overordnet strategi. Arbejdet i 1999 havde ikke konsekvenser for Nordisk Ministerråds budget i 1999.

4-0461-2 Nordisk Sikkerhetspolitisk Forskningsprogram					
Valuta	Budsjett 01	Budsjett 00	Budsjett 99	Disp99/Bud.99	Bud.disp.av
DKK	1.500.000	-	-	-	Progr..styr-

Formål

Det femårige (1999-2003) sikkerhetspolitiske forskningsprogrammet har til formål å stimulere en ny forskergenerasjons kompetanseutvikling innenfor en samnordisk ramme. Programmet skal fungere som et forum og nettverk for nordiske forskere som studerer sikkerhetspolitiske spørsmål. Hensikten med programmet er å bygge broer mellom relativt isolerte nasjonale forskergrupper i de ulike landene og mellom små analysemiljøer ved forsvarsforskningsinstitusjoner, forsvarshøyskoler, nasjonale utenrikspolitiske institutter og frittstående universitetsforskere. Forskningsprogrammet vil særlig belyse hvordan den kalde krigens opphør har påvirket

en ny sikkerhetstenkning og strategiutvikling i Norden med vekt på de mili-tære styrkers rolle, intervensjoner, sikkerhetssituasjonen i Østersjø-området.

Prioriteringer i 2001

Programmet vil sikre forskning gjennom etablering av nettverk/ prosjektgrupper innenfor følgende prioriterte temaområder:

- 1) Militære styrkers rolle og funksjon i lys av den nye sikkerhetsorden
- 2) Intervensjonsproblematikk (Peace Support Operations)
- 3) Komparativ nordisk sikkerhetspolitisk doktrine
- 4) Samarbeid, konflikt eller kaos – framtidens russiske sikkerhetspolitikk og dets konsekvenser for den nordisk-baltiske region
- 5) Komparativ nordisk sikkerhetspolitikk under den kalde krigen
- 6) Funksjonell sikkerhet i en globalisert verden

Det vil holdes konferanser og arbeidsmøter innenfor hvert prosjekt, samt felles konferanser innenfor programmet. Det vil prioriteres å involvere yngre forskere/doktorander for å få kompetansefornyelse.

Resultater i 1999

Programtekst ble ferdig utarbeidet og programmet ble satt i gang i begrenset skala, finansiert direkte av de deltakende land. Nordisk Ministerråd (MR-U) reserverte midler til medfinansiering av programmet for år 2000. Det ble nedsatt prosjektgrupper innenfor hvert av de seks satsningsområdene, hver gruppe med en kjerne på ca. 10 nordiske forskere.

4-0462-2 Nordiskt Forskningsprogram om Oceanografi					
Valuta	Budsjett 01	Budsjett 00	Budsjett 99	Disp99/Bud.99	Bud.disp.av
DKK	2.500.000	-	-	-	Progr.styr-

Formål

Avsikten med det femåriga programmet (2001-2005) är att studera och kvantitativt beskriva de varma och kalla havsströmmar som bestämmer livsvillkoren och fiskeriet i de västnordiska länderna. Beskrivningarna skall utgöra grunden för prognoser. Det enda sättet att kvantitativt beskriva systemet av havsströmmar och framföra prognoser är med hjälp av numeriska modeller. Alla numeriska modeller baserar sig på approximationer och för att man skall kunna lita på resultaten bör man först kunna dokumentera att modellerna beskriver verkligheten på ett kvantitativt korrekt sätt. Tack vare flera nordiska och internationella projekt har man nu insamlat tillräckligt många observationer för att man kvantitativt skall kunna beskriva väsentliga delar av systemet under en mångårig period.

Programmet skall också bidra till att den nordiska kompetensen på området förstärks.

Prioriteringar i 2001

Programmet omfattar två huvudaktiviteter: 1) observationer och 2) numerisk modellering. Man kommer att börja med att gå igenom status för dessa områden och identifiera delområden om vilka man har bristande kunskap. Man kommer därefter att ta fram planer för det mest effektiva användandet av de skepp, instrument och forskare som står till förfogande.

Åtminstone följande institut kommer att delta: Naturinstitutet, Nuuk; Hafranssónastofnunin, Reykjavik; Fiskirannsóknarstovan, Tórshavn; Nansen centeret, Bergen.

Resultater i 1999

Programtexten utformats. NMR reserverade medel till medfinansiering av projektet.

4-1010-2 Informationsverksamhet					
Valuta	Budsjett 01	Budsjett 00	Budsjett 99	Disp99/Bud.99	Bud.disp.av
DKK	3.519.000	3.519.000	3.433.000	91%	Generalsekr.

Formål

Informationsverksamheten bedrivs gemensamt med Nordiska rådet. Den strategiska utgångspunkten för den gemensamma verksamheten är informationstrategin "Ut ur Cirkeln" som antogs av samarbetsministrarna och Nordiska rådets presidium i januari 1999 och förslaget från den interna arbetsgruppen som godkännts av de nordiska samarbetsministrarna och NR:s presidium i december -99 och januari -00. Syftet är att skapa större synlighet genom att fokusera på nordiska projekt och satsningar, som är lämpade för kommunikation till en bredare allmänhet. Samtidigt förstärks den interna informationsgången genom tekniska förbättringar inom ramen för elektronisk informationsförmedling. Budgetmedlen är Ministerrådets nettotillskott till verksamheten.

Prioriteringar i 2001

Fortsatt satsning på utbyggandet av IT-baserade informationskanaler. Arbetet med Nordlex fortsätter. Ökad satsning på direktkontakt med journalister i de nordiska länderna, förmedling av nordiska nyheter och fler nordiska teman i de nationella debatterna. Öka material om det nordiska samarbetet på fler språkversioner. Kontakten med delegationer och parlament utvecklas inom ramen för ett informationsnätverk.

Resultater i 1999

Sammanläggningen av NR:s och NMR:s informationsavdelningar genomfördes, med positiva effekter, i mars 1999. Hemsidorna utvecklades tekniskt och besöksfrekvensen ökade löpande under året. Från sessionen i Stockholm i november producerades dagliga sammanfattningar på Internet

på svenska, finska och engelska. Utvärdering visar att den satsningen mottogs väl bland journalisterna. Nytt presentationsmaterial producerades, både i tryckt och Power Point-format. Journalistresa till Baltikum genomfördes. Utvärdering och omläggning av Politik i Norden genomfördes.

4-1020-2 Informationsverksamhet utanför Norden					
Valuta	Budsjett 01	Budsjett 00	Budsjett 99	Disp99/Bud.99	Bud.disp.av
DKK	1.000.000	1.000.000	1.228.000	49%	Generalsekr.

Formål

Informationsaktiviteterna utanför Norden skall framhäva ämnesområden där Norden har ett väletablerat samarbeide. Ministerrådet har for avsikt att hålla ett antal specialprofilerade seminarier i tätt samarbeide med sektorerna. Samtliga satsninger genomförs gemensamt med Nordiska rådet. Budgetmedlen är Ministerrådets nettotillskott till verksamheten.

Prioriteringer i 2001

Ämnesorienterade seminarier, diplomatbriefings och stöd till specifika kulturprojeckt.

Resultater i 1999

Seminarier hölls bl. a. i Prag och Polen. I vartdera fallen riktade sig budskapet till beslutsfattare og opinionsbildare inom den offentliga og privata sektorn. Diplomattbriefings hölls både i Köpenhamn og Stockholm. Norden-seminarium for EU-ordförändlandet i Helsingfors. Konferens om ökat samarbeide västerut genomfördes i Reykjavik i december.

4-1025-2 Norden i Fokus, NiF					
Valuta	Budsjett 01	Budsjett 00	Budsjett 99	Disp99/Bud.99	Bud.disp.av
DKK	4.600.000	-	-	-	Generalsekr.

Formål

Informasjonskonseptet "Norden i Fokus" er utformet for å øke tilstedeværelsen og synligheten av det offisielle nordiske samarbeidet i de nordiske hovedsteder. Konseptet er et prøveprosjekt i perioden 2000-02. NiF skal informere generelt (informasjonstjeneste) om det nordiske samarbeidet og uttrykke dette gjennom kulturaktiviteter og arrangementer (programaktiviteter) som blant annet gir bidrag til samfunnsdebatten. NiF etableres i København, Oslo og Stockholm. Når det gjelder Helsingfors og Reykjavik, finnes allerede fellesnordiske institusjonene som har lignende oppgaver.

NiF drives i Oslo og Stockholm av Foreningen Norden på vegne av NMR.

Prioriteringer i 2001

Etablere NiF-aktiviteter i København, Reykjavik (ved Nordens hus) og Helsingfors (NIFIN). Koordinere og anvende de muligheder NiF repræsenterer indenfor NMR's totale informationsindsatser. Integrere NiF i nettverk som omfatter de nordiske kulturinstitutionene (husene og instituttene inkl. NIFIN) og informationskontorene i Baltikum og St. Petersburg. Formålet er å oppnå synergieffekter ved ulike samproduksjoner når det gjelder kultur og informasjonstiltak.

Resultater i 1999

Driften ved "Norden i Fokus" startet i Oslo og Stockholm våren 2000.

4-1030-2 Hallå Norden					
Valuta	Budsjett 01	Budsjett 00	Budsjett 99	Disp99/Bud.99	Bud.disp.av
DKK	1.000.000	-	-	-	Generalsekr.

Formål

Hallå Norden är en servicetelefon i de nordiska länderna som syftar till att ge medborgarna råd och vägledning när det gäller det nordiska regelverket. Syftet är framförallt att ge klarhet kring frågor som rör förhållanden i samband med flyttningar över gränserna. Ett komplement till servicetelefonerna är den databas med det nordiska regelverket som finns tillgängligt i Nordiska ministerrådssekretariatet. Denna bas skall även ge information till institutioner och myndigheter i de nordiska länderna om gällande regelverk.

Målet med verksamheten är att minska gränshinder i Norden

Prioriteringer i 2001

Hallå Norden -verksamheten har hittills bedrivits som en försöksverksamhet i Stockholm. Under år 2001 skall servicetelefoner upprättas i samtliga nordiska länder. Lokaliseringen skall ske i nära anknytning till redan befintliga nordiska verksamheter, såsom en nordisk institution eller Norden i Fokus- verksamheten. Databasen med det nordiska regelverket, som finns på sekretariatet i Köpenhamn skall utbyggas så att samtliga avtal och konventioner finns tillgängliga.

Informationsbroschyrer om Hallå Norden -telefonerna skall produceras och distribueras i Norden. Länderna skall på sin bekostnad genomföra marknadsföringsinsatser av servicetelefonerna.

Resultater i 1999

Hallå Norden verksamheten har bedrivits som en försöksverksamhet i Stockholm. Verksamheten visar att i många fall finns det ett gällande regelverk men informationen om det är bristfälligt. I andra fall rör det sig om att de nationella regelverken inte är harmoniserade vilket försvårar t.ex. en flyttning mellan länderna. Verksamheten har framförallt gått ut på att lotsa medborgarna till rätt instanser och få kontakt med rätt tjänsteman

för att medborgaren skall kunna få löst sitt problem . De vanligaste frågorna rör; pensioner, sjukförsäkring, skatter och allmänna flyttfrågor.

4-1040-2 Översättning och tolkning					
Valuta	Budsjett 01	Budsjett 00	Budsjett 99	Disp99/Bud.99	Bud.disp.av
DKK	1.000.000	283.000	777.000	5%	Generalsekr.

Formål

Midlene er beregnet for oversetting av Ministerrådets publikasjoner, hjemmesider, trykksaker ol. til finsk og islandsk samt for dekking av spesielle behov for tolking først og fremst i finsk. Midlene brukes ikke til lønnskostnadene for de ordinære tolkestillingene ved sekretariatet.

Prioriteringer i 2001

Midlene skal først og fremst brukes til den type virksomhet som det ikke har vært mulig å budsjettere kostnader for når det gjelder tolking og oversettelse. Under det finske formannskapet i 2001 forventes behovet for tolke- og oversettelsestjenester i finsk å øke i forhold til foregående år. Det legges spesiell vekt på oversettelse av informasjonsmaterial, men det kommer også til å være stort etterspørsel etter annet material på finsk. Også behov for tolking vil være større under det finske formannskapet.

Resultater i 1999

I 1999 ble midlene brukt til å oversette informasjonsmaterial, bl.a. nyhetsfaksen Norden i Veckan, til finsk og islandsk. Årsberetningen ble delvis oversatt av eksterne oversettere i likhet med ministerrådsforslag ol. i forbindelse med sesjonen. På grunn av Islands formannskap i 1999 ble islandsk tolking på enkelte EK-møter finansiert av oversettelsesmidlene. Flere av Ministerrådets publikasjoner ble oversatt til finsk og islandsk eller fikk et sammendrag på disse språk. En mindre del av midlene ble brukt til å skaffe oversettelsesteknisk EDB-utstyr for å styrke kapasiteten ved sekretariatet.

4-1050-2 Tjenstemannsutbyte och utbyte för frivilligesektorn					
Valuta	Budsjett 01	Budsjett 00	Budsjett 99	Disp99/Bud.99	Bud.disp.av
DKK	2.046.000	1.067.000	2.046.000	82%	Generalsekr.

Formål

Tjenstemannsutbytet ger statligt anställda och medarbetare i nordiskt orienterade frivilligorganisationer möjlighet att lära känna förvaltningen/-motsvarande frivilligorganisationers arbete i ett annat nordiskt land än hemlandet.

Det årliga beloppet fördelas mellan länderna av en grupp bestående av kontaktpersoner från varje land plus Färöarna och Grönland. Utbytesstipendierna fördelas, utbetalas och redovisas nationellt.

Prioriteringar i 2001

Något jämnare spridning av stipendieuppehåll i de olika nordiska länderna. Större deltagande av frivilligorganisationer.

Resultater i 1999

Bruket av Internet utvecklades så att information om den nordiska tjänstemanna- och frivilligsektorutbytesordningen nu sprids effektivt även via NMR:s web-site bland potentiella ansökare.

I 1999 deltog cirka 100 nordiska tjänstemän i utbytesprogrammet. I medeltal har tjänstgöringen i ett, eller i undantagsfall två andra nordiska länder, haft en längd på två månader. Utväxlingsordningen med frivilligsektorn etablerades först under 1999 vilket inneburit att endast två deltagare har utväxlats

4-8030-2 Publikationsverksamhet					
Valuta	Budsjett 01	Budsjett 00	Budsjett 99	Disp99/Bud.99	Bud.disp.av
DKK	1.335.000	1.335.000	1.616.000	100%	Generalsekr.

Formål

Syftet med Publikationsenheten (PUB) är att genom publicering av publikationer och andra trycksaker via olika medier, sprida information om det nordiska samarbetet inom alla områden. PUB skall också samarbeta med Nordiska rådet och särskilt med dem som producerar olika typer av publikationer.

Prioriteringar i 2001

- 1) Att fortsätta satsningen på att ge råd om en flexiblere publicering genom att i vissa fall välja elektronisk publicering.
- 2) Att förenkla så mycket som möjligt för intresserade att köpa våra publikationer både via agenter och internet.
- 3) Att åjourhålla publikationsdatabasen och ett planerat adressregister, så att det blir lätt för alla intresserade att via PUB få information om publikationerna och att på ett smidigt sätt kunna få fram adressetiketter till olika utsändningar.

Fr.o.m 1 mars 1999 har ministerrådet och nordiska rådet en gemensam informationsavdelning. Publikationsenheten ingår i denna. Budgetmedlen är ministerrådets nettotillskott till verksamheten.

Resultater i 1999

Under 1999 utgav PUB omkring 150 publikationer. Av dessa utgavs 106 i TemaNord-serien och cirka 20 i Nord-serien. Publikationsdatabasen har underlättat för externa kunder att från PUB få snabb och tillförlitlig information om både nyutkomna och äldre publikationer. PUB:s externa kontaktnät som nu täcker framställningen av väldigt många olika typer av publicering har visat sig mycket värdefullt vid kontakter med dem som producerar publikationer.

FLERÅRIG PLANLÆGNINGSRAMME, SAMLET BILAG 1

	Budget 2000	Budget 2001	Budget- over- slag 2002	Budget- over- slag 2003
Nordisk Ministerråd i alt	741.512	751.512	752.007	752.497
Ikke budgetteret indenfor budgetrammen			-495	-985
I alt	741.512	751.512	751.512	751.512
Kultur-, uddannelse og forskn.politik ialt	336.488	332.051	328.522	328.012
Ikke budgetteret indenfor budgetrammen			3.529	4.039
I alt	336.488	332.051	332.051	332.051

Kultursamarbejdet

i alt	144.358	142.315	142.315	142.315
Generelle kulturindsatser	28.660	32.610	32.610	32.610
1-2203-2 <i>Strategiske og kulturpolitiske satsinger</i>		7.161	7.161	7.161
1-2204-2 Dispositionsmedel-Kultur därav milleniumskifte	3.211 1000	0 0	0 0	0 0
1-2205-1 Nordisk kulturfond	25.449	25.449	25.449	25.449
Barn och unga	13.961	12.413	12.413	12.413
<i>Projektmedel och generella stödordningar</i>	<i>13.961</i>	<i>12.413</i>	<i>12.413</i>	<i>12.413</i>
1-2210-2 Nordiskt idrottssamarbete	1.148	1.348	1.348	1.348
1-2212-2 Nordiska ungdomskommittén	5.728	5.414	5.414	5.414
1-2214-2 Ledningsgrupp för nord. barn- och ungdomskultur	6.042	5.651	5.651	5.651
1-2216-2 Årtusende med barn och unga	1.043	0	0	0
Film och media	31.662	31.299	31.299	31.299
<i>Projektmedel och generella stödordningar</i>	<i>27.043</i>	<i>26.680</i>	<i>26.680</i>	<i>26.680</i>
1-2220-2 Styrgruppen for kultur- og massemediesamarbeid	3.322	3.171	3.171	3.171
1-2222-1 Nordisk Film- og TV-fond	19.477	19.477	19.477	19.477
1-2224-2 Prioriterade insatser i nord. film- og mediasamarb.	4.244	4.032	4.032	4.032
1-2226-2 Uppbyggnad av ett produktion företag	0	0	0	0
<i>Institutioner</i>	<i>4.619</i>	<i>4.619</i>	<i>4.619</i>	<i>4.619</i>
1-2228-3 NORDICOM	1.518	1.518	1.518	1.518
1-2229-3 Nordisk Journalistcenter (NJC)	3.101	3.101	3.101	3.101

	Budget 2000	Budget 2001	Budget- over- slag 2002	Budget- over- slag 2003
Konstområdet	38.496	36.656	36.656	36.656
<i>Projektmedel och generella stödordningar</i>	<i>16.328</i>	<i>15.208</i>	<i>15.208</i>	<i>15.208</i>
1-2230-2 Nordisk litteratur och bibliotekskommitté (NORDBOK)	6.888	6.610	6.610	6.610
1-2233-2 Nordisk konst- och konstindustrikommitté (NKKK)	0	0	0	0
1-2234-2 Samisk kulturverksamhet	3.817	3.817	3.817	3.817
1-2231-1 Sleipnir	2.609	2.503	2.503	2.503
1-2239-2 Den nordiska kulturarv	1.566	1.503	1.503	1.503
1-2242-2 Kultur och IT-området	0	0	0	0
1-2244-1 Särskilda aktiviteter på konstområdet	795	0	0	0
1-2246-2 Skandinavisk förenings Konstnärskollegium i Rom	653	775	775	775
1-2248-2 Ett läsande Norden	0	0	0	0
<i>Institutioner</i>	<i>22.168</i>	<i>21.448</i>	<i>21.448</i>	<i>21.448</i>
1-2255-3 Teater och Dans i Norden	6.796	6.559	6.559	6.559
1-2256-3 Nordisk Musikkommitté (NOMUS)	5.590	5.439	5.439	5.439
1-2257-3 Nordiskt Konstnercentrum (Dalsåsen)	1.401	1.401	1.401	1.401
1-2258-3 Nordiskt Institut för Samtidskonst	8.381	8.049	8.049	8.049
Nordiska kulturhus (institutioner)	22.288	21.876	21.876	21.876
1-2270-3 Nordens hus i Reykjavik	5.766	5.713	5.713	5.713
1-2272-3 Nordens hus på Färöarna	9.607	9.381	9.381	9.381
1-2274-3 Nordens institut på Åland	1.639	1.591	1.591	1.591
1-2277-3 Nordens institut på Grönland (NAPA)	4.233	4.148	4.148	4.148
1-2279-2 Vedlikehold kulturhusene	1.043	1.043	1.043	1.043
Andra kultursatsningar	9.291	7.461	7.461	7.461
<i>Projektmedel och generella stödordningar</i>	<i>9.291</i>	<i>7.461</i>	<i>7.461</i>	<i>7.461</i>
1-2296-2 Nordiska kulturprojekt i utlandet	6.514	6.514	6.514	6.514
1-2298-2 Indsatser mod fremmedfjendtlighed	1.596	0	0	0
1-2299-2 Sessionsländernas kulturprogram	204	0	0	0
1-2545-1 Nordenundervisning i utlandet	977	947	947	947

	Budget 2000	Budget 2001	Budget- over- slag 2002	Budget- over- slag 2003
Utbildning och forskning samt IT				
Uddannelse, forskning og IT i alt	192.130	189.736	186.207	185.697
Utdanning og forskning samlet	191.110	188.716	185.187	184.677
Generelle uddannelsings- og forskningsinnsatser	1.938	1.938	1.938	1.938
1-2505-2 Dispositionsmedel-Utbildning och forskning	1.938	1.938	1.938	1.938
Utbildnings Samarbete	85.902	90.211	86.682	86.682
Skolsamarbete	19.013	21.413	21.413	21.413
<i>Projektmedel och generella stödordningar</i>	<i>19.013</i>	<i>21.413</i>	<i>21.413</i>	<i>21.413</i>
1-2510-1 Nordiskt skolsamarbete (NSS)	4.911	5.311	5.311	5.311
1-2512-1 NORDPLUS- junior	9.180	9.180	9.180	9.180
1-2514-1 Elevudveksling Vestnorden	1.671	1.671	1.671	1.671
1-2516-1 Nordplus mini	3.251	5.251	5.251	5.251
Folkeopplysning og voksen- opplæring	15.647	16.446	16.446	16.446
<i>Projektmedel och generella stödordningar</i>	<i>9.498</i>	<i>10.297</i>	<i>10.297</i>	<i>10.297</i>
1-2520-2 Styr.gruppen for folkeoppl. og voksenopplæring	2.550	3.349	3.349	3.349
1-2522-1 Støtteordning for nordisk folkeoppl. og voksenopplæring	6.948	6.948	6.948	6.948
<i>Institutioner</i>	<i>6.149</i>	<i>6.149</i>	<i>6.149</i>	<i>6.149</i>
1-2524-3 Nordens Folklige Akademi (NFA)	6.149	6.149	6.149	6.149
Högre utbildning	32.370	33.370	33.370	33.370
<i>Projektmedel och generella stödordningar</i>	<i>32.370</i>	<i>33.370</i>	<i>33.370</i>	<i>33.370</i>
1-2530-2 Ledn.gruppen för högre utbildning-HÖGUT	1.043	1.043	1.043	1.043
1-2532-1 NORDPLUS	30.284	31.284	31.284	31.284
1-2534-2 Bidrag till Nordisk Sommar- universitet (NSU)	1.043	1.043	1.043	1.043
Språkligt samarbeite	14.833	14.943	14.943	14.943
<i>Projektmedel och generella stödordningar</i>	<i>9.892</i>	<i>10.002</i>	<i>10.002</i>	<i>10.002</i>
1-2540-2 Stöd till nordiska språknämnder	1.899	1.899	1.899	1.899

		Budget 2000	Budget 2001	Budget- over- slag 2002	Budget- over- slag 2003
1-2542-2	Nordiska kurser i språk och litteratur (NORDKURS)	1.842	1.952	1.952	1.952
1-2543-1	Språkligt samarbete i Norden (NORDMÅL)	6.151	6.151	6.151	6.151
	<i>Institutioner</i>	4.941	4.941	4.941	4.941
1-2548-3	Nordens institut i Finland	4.941	4.941	4.941	4.941
	Generella program – alla nivåer IT	4.039	4.039	510	510
1-2550-2	Ministerrådets (MR-U) IT-policygrupp	510	510	510	510
1-2552-2	IT og datapedagogikk i undervisningen	3.060	3.060	0	0
1-2554-2	Udviklingsprojektet NORDUnet2	469	469	0	0
	Forskningssamarbete	103.270	96.567	96.567	96.057
	<i>Projektmedel och generella stödordningar</i>	57.336	51.633	51.633	51.123
1-3110-2	Nordiska forskningspolitiska rådet (FPR)	761	761	761	761
1-3115-1	Nordisk forskerutdanningsakademi (NorFA)	34.962	34.217	34.217	34.217
1-3120-2	Forskningsprogrammet Norden och Europa	5.936	0	0	0
1-3125-2	Nordisk netværk for folkloristik	1.067	1.067	1.067	1.067
1-3130-2	Nordisk arktisk forskningsprogram	6.120	6.120	6.120	5.610
1-3131-2	Nordisk forskningsprogram om køn och våld	3.570	3.570	3.570	3.570
1-3132-2	Nordisk forskningsprogram om språkteknologi	3.570	5.070	5.070	5.070
1-3135-2	Implementering av forskningsstrategi	522	0	0	0
1-3140-2	Nordisk komitè for Bioetik	828	828	828	828
	<i>Institutioner</i>	45.934	44.934	44.934	44.934
1-3180-3	Nordisk Institut for Teoretisk Fysik (NORDITA)	17.464	17.764	17.764	17.764
1-3181-3	Nordiska Institutet for Sjørett (NIFS)	2.516	2.516	2.516	2.516
1-3182-3	Nordisk Institutt for Asiastudier (NIAS)	7.946	6.646	6.646	6.646

		Budget 2000	Budget 2001	Budget- over- slag 2002	Budget- over- slag 2003
1-3183-3	Nord. samarbeidsorgan för vetenskaplig information	5.174	5.174	5.174	5.174
1-3184-3	Nordisk vulkanologisk institut (NORDVULK)	6.856	6.856	6.856	6.856
1-3185-3	Nordisk Samisk Institutt (NSI)	5.978	5.978	5.978	5.978
	IT-ministerråd	1.020	1.020	1.020	1.020
1-3410-2	Prosjektmidler-IT-samarbete	1.020	1.020	1.020	1.020

Miljø-, resourcepolitik og nærområdene

Miljø-, resourcepolitik og nærområdene		182.061	182.442	183.442	184.442
	Ikke budgetteret indenfor budgetrammen			-1.000	-2.000
I alt		182.061	182.442	182.442	182.442
	Nærområdene	66.708	67.708	67.708	67.708
2-0810-3	Informations- og kontaktverksamh.	11.730	11.730	11.730	11.730
2-0820-1	Stipendieprogrammet for Baltikum og Russland	15.402	15.402	15.402	15.402
2-0815-2	Nya nærområde-initiativ <i>Projektmedel</i>	1.020 38.556	1.020 39.556	1.020 39.556	1.020 39.556
2-0830-2	Demokrati og medborgarpolitikk	13.668	13.668	13.668	13.668
2-0840-2	Kulturfremmedling	4.080	4.400	4.400	4.400
2-0850-2	Marknadsekonomi	7.344	8.344	8.344	8.344
2-0860-2	Bærkraftig resurshushållning	10.828	10.508	10.508	10.508
2-0870-2	Arktisk samarbeide	2.636	2.636	2.636	2.636
	Energi	6.120	6.120	6.120	6.120
2-3210-2	Projektmedel - Energi	5.100	5.100	5.100	5.100
2-3220-2	Nordiska Energiforskningsprogramm	1.020	1.020	1.020	1.020
	Miljø	39.392	37.378	37.378	37.378
2-3310-2	Projektmedel - Miljø	33.357	32.057	32.057	32.057
2-3320-2	Mjukgöringsfacilitet	5.321	5.321	5.321	5.321
2-3330-2	Nordisk resurseffektivisering, Faktor 4/10	306	0	0	0
2-3340-2	Miljøkvalitetsmål	408	0	0	0
	Økonomi og finanspolitikk	11.102	12.602	13.602	14.602
2-5210-2	Projektmedel- Økonomi og finanspolitikk	1.020	1.520	1.520	1.520

		Budget 2000	Budget 2001	Budget- over- slag 2002	Budget- over- slag 2003
2-5280-3	Nordiska Projektexportfonden (NOPEF)	10.082	11.082	12.082	13.082
	Regionalpolitik	29.130	27.246	27.246	27.246
2-6110-2	Projektmedel - Regionalpolitik <i>Institutioner</i>	19.380	17.496	17.496	17.496
		9.750	9.750	9.750	9.750
2-6180-3	Nordisk Center för regional utveckling och planering (NORDREGIO)	9.750	9.750	9.750	9.750
	Transport	264	1.000	1.000	1.000
2-6210-2	Projektmedel - Transport	264	1.000	1.000	1.000
	Jord- och skogsbruk	22.156	23.199	23.199	23.199
	<i>Projektmedel</i>	8.093	9.660	9.660	9.660
2-6510-2	Projektmedel- Jord- och skogsbruk	5.951	4.597	4.597	4.597
2-6520-2	Nordiskt kontaktorgan för jordbruksforskning (NKJ)	0	1.043	1.043	1.043
2-6530-2	Nordisk handlingsplan om livsmedelssäkerhet	1.020	1.020	1.020	1.020
2-6540-2	Nordisk genbank för husdjur <i>Institutioner</i>	1.122	3.000	3.000	3.000
		14.063	13.539	13.539	13.539
2-6580-3	Nordiska Genbanken (NGB)	8.724	8.200	8.200	8.200
2-6581-3	Samnordisk skogsforskning (SNS)	5.339	5.339	5.339	5.339
	Fiskeri	7.189	7.189	7.189	7.189
2-6610-2	Projektmedel - Fiskeri	7.189	7.189	7.189	7.189

Välfärds- og erhvervspolitik

Välfärds- og erhvervspolitik	142.521	141.281	144.305	144.305
Ikke budgetteret indenfor budgetrammen			-3.024	-3.024
I alt	142.521	141.281	141.231	141.281

	Arbetsmarknad och -miljö	13.185	13.085	13.085	13.085
	<i>Projektmedel</i>	10.581	10.481	10.481	10.481
3-4110-2	Projektmedel - Arbetsmarknad och miljø	6.407	6.564	6.564	6.564
3-4120-2	Nordjobb	2.817	2.717	2.717	2.717
3-4130-2	Informationsprojektet <i>Institutioner</i>	1.357	1.200	1.200	1.200
		2.604	2.604	2.604	2.604
3-4180-3	Institut för vidareutb.inom arbetsmiljö (NIVA)	2.604	2.604	2.604	2.604

	Budget 2000	Budget 2001	Budget- over- slag 2002	Budget- over- slag 2003
Social- och hälsovård	34.218	34.218	34.218	34.218
<i>Projektmedel</i>	4.799	4.799	4.799	4.799
3-4310-2 Projekmedel - Social- och hälsovårdspolitik	3.881	3.881	3.881	3.881
3-4320-2 Nordiska Handikappolitiska Rådet (NHR)	918	918	918	918
<i>Institutioner</i>	29.419	29.419	29.419	29.419
3-4380-3 Nordiska Läkemedelsnämnden (NLN)	2.951	2.951	2.951	2.951
3-4382-3 Institut för odontologisk materialprövning (NIOM)	8.491	8.491	8.491	8.491
3-4383-3 Nord. nämnden för alkohol- och drogforsk. (NAD)	2.534	2.534	2.534	2.534
3-4384-3 Nord. samarbetsorgan för handikappfrågor (NSH)	7.419	7.419	7.419	7.419
3-4385-3 Uddannelsescenter for døvblindepersonale (NUD)	6.723	6.723	6.723	6.723
3-4386-3 Nord. utbild.program för social service (NOPUS)	1.301	1.301	1.301	1.301
Jämställdhet	7.377	7.377	7.377	7.377
3-4410-2 Projektmedel - Jämställdhet	2.735	2.735	2.735	2.735
<i>Institutioner</i>	4.642	4.642	4.642	4.642
3-4480-3 Nordiskt institutt for kvinde og kønsforsk. (NIKK)	4.642	4.642	4.642	4.642
Narkotikasamarbejde	1.136	1.136	1.136	1.136
3-4510-2 Projektmedel - Narkotikasamarbejde	1.136	1.136	1.136	1.136
Välfärdsinitiativ	5.090	4.976	8.000	8.000
3-4610-2 Projektmedel - Välfärdsinitiativ	614	0	0	0
3-4620-2 Välfärdsforskning	4.476	4.976	8.000	8.000
Näring	65.695	64.869	64.869	64.869
3-5110-2 Projektmedel - Näring	1.020	1.020	1.020	1.020
3-5120-2 IT-samarbete mellan små och medelstora företag	626	0	0	0
<i>Institutioner</i>	64.049	63.849	63.849	63.849
3-5180-3 Nordisk Industrifond	52.604	52.404	52.404	52.404
3-5181-3 Nordtest	11.445	11.445	11.445	11.445
Bygg- og bolig	834	834	834	834
3-5310-2 Projektmedel - Bygg och Bolig	834	834	834	834
Konsument	8.501	8.501	8.501	8.501
3-6710-2 Projektmedel - Konsument	6.372	6.372	6.372	6.372

		Budget 2000	Budget 2001	Budget- over- slag 2002	Budget- over- slag 2003
3-6720-2	SVANEN – Nordisk miljömärkning	2.129	2.129	2.129	2.129
	Levnedsmidler	5.210	5.210	5.210	5.210
3-6810-2	Projektmedel - Levnedsmidler	5.210	5.210	5.210	5.210
	Lagstiftning	1.275	1.075	1.075	1.075
3-7110-2	Projektmedel - Lagstiftning	1.275	1.075	1.075	1.075

Øvrig virksomhed

Øvrig virksomhed i alt		80.442	95.738	95.738	95.738
	Ikke budgetteret indenfor budgetrammen			0	0
I alt		80.442	95.738	95.738	95.738
4-0180-3	Ministerrådets sekretariat (NMRS)	59.898	59.898	59.898	59.898
4-0410-2	Föreningarna Nordens Förbund	2.760	2.760	2.760	2.760
4-0415-2	Nordens Administrativa Förbund	0	0	0	0
4-0420-2	Nordiskt Same-samarbete	0	0	0	0
4-0425-2	Bidrag för Västnorden	2.504	2.504	2.504	2.504
4-0430-2	Nordiskt statistiskt samarbete	1.563	1.563	1.563	1.563
4-0435-2	Generalsekretarens disponeringsreserv	564	564	564	564
4-0440-2	Omstrukturering av institutioner	0	0	0	0
4-0445-2	Ministerrådets reserv	5.017	5.017	5.017	5.017
4-0450-2	Stöd till frivillig sektorn	932	932	932	932
4-0460-2	Holdbart Norden	0	4.000	4.000	4.000
4-0461-2	Nordisk Sikkerhetspolitisk Forskningsprogram	0	1.500	1.500	1.500
4-0462-2	Nordiskt forskningsprogram om Oceanografi	0	2.500	2.500	2.500
4-1010-2	Informationsverksamhet	3.519	3.519	3.519	3.519
4-1020-2	Informationsverksamhet utanför Norden	1.000	1.000	1.000	1.000
4-1025-2	Norden i Fokus (info.vinduene)	0	4.600	4.600	4.600
4-1030-2	Hallo Norden	0	1.000	1.000	1.000
4-1040-2	Översättning och tolkning	283	1.000	1.000	1.000
4-1050-2	Tjänstemannautbyte	1.067	2.046	2.046	2.046
4-8030-2	Publikationsverksamheten	1.335	1.335	1.335	1.335

Kontrollkommitténs betänkande

över Rigsrevisionens berättelse till Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet om revisionen av Nordiska ministerrådets verksamhet 1999

(Revisionsberättelsen, se s. 1041)

Kontrollkommitténs förslag till beslut

I Kontrollkommitténs uppgifter ingår att granska revisionsberättelsen om Nordiska ministerrådets verksamhet och att förelägga den för plenarförsamlingen.

Kontrollkommittén föreslår med hänvisning till vad som nedan anförs

att Nordiska rådet med beaktande av Kontrollkommitténs motiveringar lägger revisionsberättelsen över Nordiska ministerrådets verksamhet år 1999 till handlingarna.

Bokslut

Nordiska ministerrådets bokslut för år 1999 visar ett överskott på 1,4 miljoner DKK i förhållande till budget. Samarbetsministrarna har beslutat godkänna räkenskaperna. I enlighet med Ministerrådets ekonomiregler har överskottet återbetalats till de nordiska länderna.

Ministerrådets räkenskapssystem innebär att de faktiska utgifterna bokföringsmässigt blir lika med de budgeterade. För år 1999 var de totalt 732,3 miljoner DKK, vilket i sin tur är lika med budgeterade intäkter. De nordiska ländernas inbetalda bidrag är definitionsmässigt lika med de budgeterade. Detta innebär att räkenskapernas resultat endast visar skillnaden mellan faktiska och budgeterade intäkter utöver de nordiska ländernas budgetbidrag. Dvs. det bokföringsmässiga överskottet framkommer som intäkter utöver vad som budgeterats i fråga om interna avgifter på löner, ränteintäkter, m.m.

Den reella avvikelserna mellan intäkter och utgifter registreras i olika delposter, dvs. i räkenskaperna för sekretariatets drift, för projektverksamheten inom olika sektorer, osv. Till år 1999 överfördes från tidigare år 212,4 miljoner DKK, medan från 1999 till följande år överfördes 200,4 miljoner DKK. Skillnaden däremellan kan emellertid inte tolkas som en

del av verksamhetens resultat, eftersom en stor del av de överförda medlen i realiteten är skulder – medel som beviljats men inte utbetalats till olika projekt – och denna del varierar mellan åren.

I sammanhanget kan noteras att Nordiska ministerrådets generalsekreterare i sin "Budgetanalys 2000", som utförts på samarbetsministrarnas uppdrag, anger att Ministerrådet under en följd av år haft en likviditet som kraftigt överstiger vad som är nödvändigt för att klara utbetalningarna av sådana beviljade projektmedel och driften i övrigt.

Revisionsberättelse

Rigsrevisionen har granskat Nordiska ministerrådets bokslut för räkenskapsåret 1999. För revisionen av räkenskaperna för Nordiska Kulturfonden utarbetas en särskild revisionsrapport från de utsedda revisorerna. Enligt de internordiska revisionsreglerna utförs revisionen av Nordiska ministerrådets institutioner, projekt m.m. av respektive lands statliga revisionsmyndigheter och i enlighet med gällande bestämmelser i domicillandet. I praxis omhänderhas dock revisionen i viss utsträckning av privata revisorer. Institutioner och projekt utanför de nordiska länderna, exempelvis de nordiska informationskontoren, revideras av Rigsrevisionen.

Räkenskaperna har granskats i enlighet med gällande regler i de Internordiska revisionsordningarna. Inom ramen för revisionen har kontrollerats att räkenskaperna är utarbetade i enlighet med Nordiska ministerrådets reglemente, att räkenskaperna är rättvisande, och att de ger de upplysningar som är nödvändiga för att bedöma förvaltningen av Ministerrådets budget. Rigsrevisionen anger sammanfattningsvis att man anser räkenskaperna avlagda i överensstämmelse med gällande regler och att de ger en rättvisande bild av Nordiska ministerrådets resultat för 1999 och ekonomiska ställning den 31.12.1999. Revisionen har inte gett anledning till anmärkningar.

Dock hänvisar man i sin konklusion till vissa generella kommentarer från de nordiska riksrevisionerna. Enligt dessa finns behov av att se över det gällande ekonomireglementet, inklusive att införa enhetliga räkenskapsprinciper för de nordiska institutionerna och i det sammanhanget att överväga en övergång från kontantprincipen till bokföringsmässiga räkenskaper.

Vissa iakttagelser rörande Nordiska ministerrådets verksamhet för 1999

Rigsrevisionen har i likhet med föregående år utarbetat en berättelse om revisionen av ministerrådets samlade verksamhet 1999, som också innehåller bidrag rörande de övriga nordiska riksrevisionernas revision av institutioner m.m.

I avsnitt III beskrivs ministerrådssekretariatets arbete med att förbättra projektstyrningen, bl.a. genom att utveckla ekonomisystemet och att omarbete de resultatkontrakt som skrivs med de projektansvariga. Det omnämns att Ministerrådet från 1 januari 1999 tagit ett nytt ekonomistyrningssystem i bruk, som bl.a. tydligare skall skilja mellan reservationer och dispositioner. Vidare nämns arbetet med att gå igenom institutionernas stadgar, arbetsordningar, etc, och att göra dessa mer enhetliga. Enligt Rigsrevisionen kan detta väntas bidra till att effektivisera Nordiska ministerrådets arbete vad gäller projekt, stödordningar och institutioner. I avsnittet refereras även de huvudsakliga slutsatserna i generalsekreterarens "Budgetanalys 2000".

Avsnitt IV innehåller en genomgång av räkenskaperna, med specifikation av utgifterna på sektorer, på de tre "pelarna" och på drift av sekretariatet, publikationsverksamheten, informationskontoren, osv. Det framgår att 57 % av utgifterna år 1999 gick till projektverksamhet (inkl. Nordiska kulturfonden), 33 % till institutionerna, och resterande 10 % till sekretariatets och informationskontorens verksamhet. Det är i stort sett samma fördelning som föregående år.

I avsnitt V redogörs för sekretariatets räkenskaper och administration, och i avsnitt VI för Nordiska ministerrådets publikationsverksamhet. Denna är en självständig resultatenhet med eget ansvar för intäkter och utgifter i samband med verksamheten. Ett årligt bidrag till verksamheten ges via Nordiska ministerrådets budget. Fr.o.m. år 1999 bidrar även Nordiska rådet, i enlighet med avtalet om gemensam informationsverksamhet. Publikationsenhetens resultat år 1999 innebär en betydlig förbättring jämfört med år 1998, och underskottet före bidragen från Nordiska rådet och ministerrådet stannade vid 0,7 MDKK. Dessa bidrag utgjorde sammantagna 1,9 MDKK, varför resultatet inklusive bidragen blev ett överskott på 1,2 MDKK. I revisionsberättelserna för åren 1997 och 1998 påpekades vissa brister i konteringen och i uppföljningen av enhetens fordringar. Någon motsvarande kritik framförs inte i berättelsen för år 1999.

Revisionen av informationskontoren i de tre baltiska staterna och i S:t Petersburg omtalas i avsnitt VII. Tidigare år har Rigsrevisionen konstaterat att standarden beträffande informationskontorens räkenskaper lämnat en del övrigt att önska, även om vissa förbättringar kunde konstateras. Under år 1999 har Rigsrevisionen besökt kontoren i Tallinn och S:t Petersburg, och därvid konstaterat att det skett väsentliga förbättringar av de administrativa procedurerna. Man anser dock att det finns utrymme för ytterligare förbättringar. I sammanhanget noteras att det har rått vissa oklarheter beträffande den officiella statusen för informationskontoret i S:t Petersburg, vilket gett upphov till särskilda lösningar i fråga om anställningsförhållanden m.m.

I avsnitt VIII om projektverksamhet, stödordningar med mera redogör Rigsrevisionen för sina och övriga revisionsorgans iakttagelser. Ur de här aktuella anslagen görs betalningar till ett relativt stort antal mindre projekt av icke-permanent karaktär, till olika bidragsordningar samt till ett mindre antal institutionsliknande mottagare.

Budgeten för projektverksamhet, stödordningar, m.m. (inklusive Nordiska kulturfonden) omfattade sammanlagt 419,1 miljoner DKK. Härtill kom medel överförda från tidigare år, 178,8 miljoner DKK, varav en del var disponerat 1998 men ännu inte utbetalt vid 1999 års början. Under året företogs utbetalningar om 400,5 miljoner DKK, liksom mindre omdisponeringar, varefter resterande 193,7 miljoner DKK kunde överföras till år 2000.

Revisionen av Nordiska ministerrådets institutioner, projekt m.m. utförs av respektive lands statliga revisionsmyndigheter och i enlighet med gällande bestämmelser i domicillandet. I praxis omhänderhas dock revisionen i viss utsträckning av privata revisorer. Rigsrevisionen mottar sammanfattningar om revisionen från övriga länders revisionsmyndigheter. Riksrevisionen inarbetar i stor utsträckning påpekanden däri i sin revisionsberättelse.

Flera revisionsmyndigheter pekar, liksom föregående år, på brister i den information man får från Nordiska ministerrådets sekretariat om beviljade respektive utbetalda projektmedel. De statliga revisionsmyndigheterna har inte fullständig kännedom om revisionen av de projekt etc. som granskas av utomstående revisorer. Vidare nämns att revisionen av flertalet förvaltningsmyndigheter i Norge inte avslutats den 15 maj (då den norska Riksrevisionen har att meddela sina iakttagelser till Rigsrevisionen). Emellertid har man inte mottagit kommentarer som skulle tyda på brister i kontrollen eller användningen av de medel som beviljats av Nordiska ministerrådet. I ett fall - Nordisk film- och TV-fond - har dock Riksrevisionen i samband med revisionen anmärkt på bl.a. avvikelser från de interna riktlinjerna rörande representation. Nordiska ministerrådet har meddelat att styrelsen för Nordisk film- och TV-fond i maj år 2000 infört nya, tydligare, regler.

Revisionen av de 32 samnordiska institutionerna och de förhållanden, som tas upp av respektive revisionsmyndigheter, omtalas i avsnitt IX. På motsvarande sätt som för projektverksamheten har Rigsrevisionen från revisionsmyndigheterna i övriga nordiska länder mottagit sammanfattningar av gjorda iakttagelser. Sammanfattningarna innehåller såväl generella påpekanden, liksom sådana som gäller specifika institutioner.

För det stora flertalet institutioner har avgivits en "blank" revision. I vissa fall har dock konstaterats att institutionerna har svårigheter att avlämna korrekta räkenskaper enligt kontantprincipen. Därutöver har revisorerna i några fall gjort kritiska påpekanden eller pekat på förhållanden som bör ändras.

Sammanlagt nämns 13 av de 32 institutionerna i Rigsrevisionens berättelse. I flertalet fall gäller kommentarerna antingen att de inte följt kontantprincipen i sina räkenskaper, eller uppföljningar av påpekanden som gjordes i föregående års revisionsberättelse.

Sålunda har Nordens Institut i Grönland och Nordens hus på Färöarna som följd av underskott haft negativt egenkapital. I båda fallen har åtgärder genomförts för att skapa balans i respektive institutions finanser så att dessa nu har ett positivt, om än litet, egenkapital. Vad gäller de två institutioner har varit räkenskapsmässigt integrerade i Oslo Universitet har i slutet av 1999 räkenskaperna för den ena övertagits av en extern firma, medan det för den andra krävts visst arbete för att få fram räkenskaper som korrekt avgränsar institutets räkenskaper från universitetets egna. Ingendera institutionen har avlagt räkenskaper efter kontantprincipen. I två andra fall där de nordiska institutionernas verksamhet bedrivs integrerat med annan verksamhet har man inte lyckats lägga fram räkenskaper som på tillfredsställande sätt skiljer institutionens och övrig verksamhet.

På liknande sätt har ekonomiadministration för en nordisk institution i Danmark tidigare utförts som en integrerad del i värdkommunens allmänna administration. Från 1 april 2000 övertas huvuddelen av detta arbete av institutionen själv, vilket bör medföra att dess räkenskaper blir väl åtskilda från kommunens.

Kontrollkommittén

Kontrollkommittén etablerades från och med år 1996, och behandlar således för femte året revisionsberättelsen för Nordiska ministerrådets verksamhet. I början av denna period tvangs Kontrollkommittén konstatera att revisorerna framförde berättigad kritik mot såväl sekretariatets administration som administrationen inom vissa av de samnordiska institutionerna och styrningen och rapporteringen av projekt. Kontrollkommittén har därefter med tillfredsställelse konstaterat att ett omfattande arbete igångsatts och till stora delar genomförts i syfte att stärka de ekonomiska och administrativa rutinerna på olika nivåer, och att förbättra styrning och uppföljning inte minst beträffande institutioner och projekt.

Det har varit en tydlig trend att situationen fortlöpande förbättrats, och enligt Kontrollkommitténs uppfattning föreligger inte längre anmärkningsvärda brister generellt sett i den ekonomiska styrningen eller uppföljningen av verksamhet som finansieras över Nordiska ministerrådets budget, inklusive verksamheten inom enskilda institutioner och projekt.

Dock finner Kontrollkommittén det angeläget att åtgärder vidtas för att de, i och för sig relativt få, missförhållanden och brister i enskilda fall som påtalas i årets revisionsberättelse inte skall kvarstå.

I revisionsberättelsen anges, som nämnts ovan, att det enligt de nordiska riksrevisionernas uppfattning bör införas enhetliga räkenskapsprinciper för de nordiska institutionerna och att ministerrådssekretariatet i samband med en översyn av ekonomireglementet bl.a. bör överväga en övergång från kontantprincipen till bokföringsmässiga räkenskaper. Kontrollkommittén har i annat sammanhang framfört att man delar denna uppfattning.

Kontrollkommittén är medveten om att arbetet med att reformera och stärka Nordiska ministerrådets ekonomiska och administrativa rutiner fortsätter. Därför, och mot bakgrund av det ovan anförda, anser sig Kontrollkommittén kunna utgå ifrån att de enskilda brister som påtalats blir åtgärdade snarast möjligt, och att särskilda rekommendationer från Nordiska rådet i detta avseende således inte erfordras.

Västerås den 26. september 2000

Arnbjörg Sveinsdóttir (Sj.)

Olof Erland (lib)

Eva Johansson (s) Ordförande

Marit Nybakk (A)

Vibeke Peschardt (RV)

Beretning til Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd om revisionen af Nordisk Ministerråds virksomhed for 1999

Juni 2000

Indledning

1. I overensstemmelse med økonomireglementet for virksomheder finansieret over Nordisk Ministerråds budget afgiver Rigsrevisionen hermed revisionsberetning for regnskabsåret 1999 til Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd.

Ifølge § 22 i Nordisk Ministerråds økonomireglement skal der før 1. juli i året efter budgetåret afgives en samlet beretning om revisionen af den samlede virksomhed i henhold til budgettet.

2. Rigsrevisionen har revideret Nordisk Ministerråds regnskab, som er fremsendt med skrivelse af 14. februar 2000. Revisionen er i henhold til økonomireglementets § 21 udført efter de gældende regler i det internordiske revisionsreglement.

Den 16. oktober 1998 vedtog cheferne for de nordiske revisionsmyndigheder et nyt revisionsreglement, som trådte i kraft den 1. januar 1999, for midler bevilget af de nordiske parlamenter til Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd. Revisionsreglementet medfører bl.a. ændrede rapporteringsformer og -frister.

3. Rigsrevisionens beretning for 1999 omfatter hele Nordisk Ministerråds budget og regnskab for 1999.

For så vidt angår Nordisk Kulturfond, der hører under Nordisk Ministerråds budget, skal bemærkes, at de beskikkede revisorer udarbejder en særskilt revisionsberetning for revisionen af dette regnskab.

I henhold til revisionsreglementets § 4 varetages revisionen af Nordisk Ministerråds institutioner, støtteordninger, projekter mv. af de respektive landes statslige revisionsmyndigheder på grundlag af de gældende bestemmelser i domicillandet. Revisionsmyndighederne har dog i et vist omfang delegeret revisionsopgaven til private revisorer. Institutioner, støtteordninger og projekter mv. uden for de nordiske lande revideres af Rigsrevisionen.

Rigsrevisionen har fra de statslige revisionsmyndigheder i de øvrige nordiske lande modtaget korte sammenfatninger for erfaringerne fra revisionen af institutioner, støtteordninger, projekter mv. Disse bemærkninger er videst muligt indarbejdet i denne beretning.

4. Revisionen af Nordisk Ministerråds virksomhed, herunder ministerrådssekretariatets administration, er foretaget som stedlig revision og har været tilrettelagt med henblik på at efterprøve, om regnskabet er udarbejdet i overensstemmelse med Nordisk Ministerråds økonomireglement af 1. juli 1996 for virksomheder finansieret over Nordisk Ministerråds budget. Det er påset, at regnskabet er retvisende og giver de fornødne oplysninger til bedømmelse af sekretariatets forvaltning af ministerrådets budget.

5. Et udkast til beretningen har været fremsendt til Nordisk Ministerråds sekretariat, hvis bemærkninger i videst muligt omfang er blevet indarbejdet i beretningen. De øvrige nordiske rigsrevisioner har ligeledes haft et udkast til høring.

6. De 3 årlige revisionsberetninger om Nordisk Råd, Nordisk Ministerråd og Nordisk Kulturfond bliver ikke offentliggjort i forbindelse med fremsendelsen til Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd, men er sammen med Nordisk Råds kontrolkomité's betænkninger over revisionsberetningerne mv. fuldt tilgængelige for offentligheden, herunder pressen, på linje med andet materiale, der fremlægges på Nordisk Råds årlige, ordinære session, og bliver i øvrigt optrykt sammen med det øvrige sessionsmateriale.

7. Budgettet for 1999 blev på samarbejdsministrenes møde i Oslo den 11. november 1998 fastsat til 732,3 mio. DKK.

Udover denne bevilling havde Nordisk Ministerråd overførte projektmidler mv. fra tidligere år på i alt 212,4 mio. DKK, og der var således for 1999 i alt 944,7 mio. DKK til disposition. Størstedelen af de overførte projektmidler var dog disponeret til konkrete formål, men endnu ikke udbetalt fra sekretariatet.

I 1999 blev ministerrådets samlede udgifter på i alt 744,3 mio. DKK, og 200,4 mio. DKK kunne derfor overføres til 2000.

Det skal i denne forbindelse nævnes, at Nordiska Hälsovårdshögskolan har haft en bevilling på 37,8 mio. SEK svarende til 32,5 mio. DKK. Højskolen finansieres direkte fra landene, men er omfattet af Nordisk Ministerråds kontraktstyringssystem.

II Nordisk Ministerråds struktur og organisation

8. Nordisk Ministerråd blev dannet i 1971 og er de nordiske regeringers samarbejdsorgan. Samarbejdet koordineres af de nordiske samarbejdsministre. Ministerrådet er på trods af navnet ikke ét, men flere ministerråd. De fleste nordiske fagministre mødes i ministerrådet et par gange om året. Undtagelsen er bl.a. udenrigs- og forsvarsministrene, som står uden for Nordisk Ministerråd, men det forhindrer naturligvis ikke, at disse nordiske ministre også mødes.

Statsministrene har det overordnede ansvar for det nordiske samarbejde i ministerrådet.

9. Under ministerrådet findes et antal embedsmandskomitéer. En af disse er Nordisk Samarbejdskomité, som står for den løbende koordinering af det nordiske samarbejde. Komitéen fungerer som bestyrelse for Nordisk Ministerråds sekretariat i København.

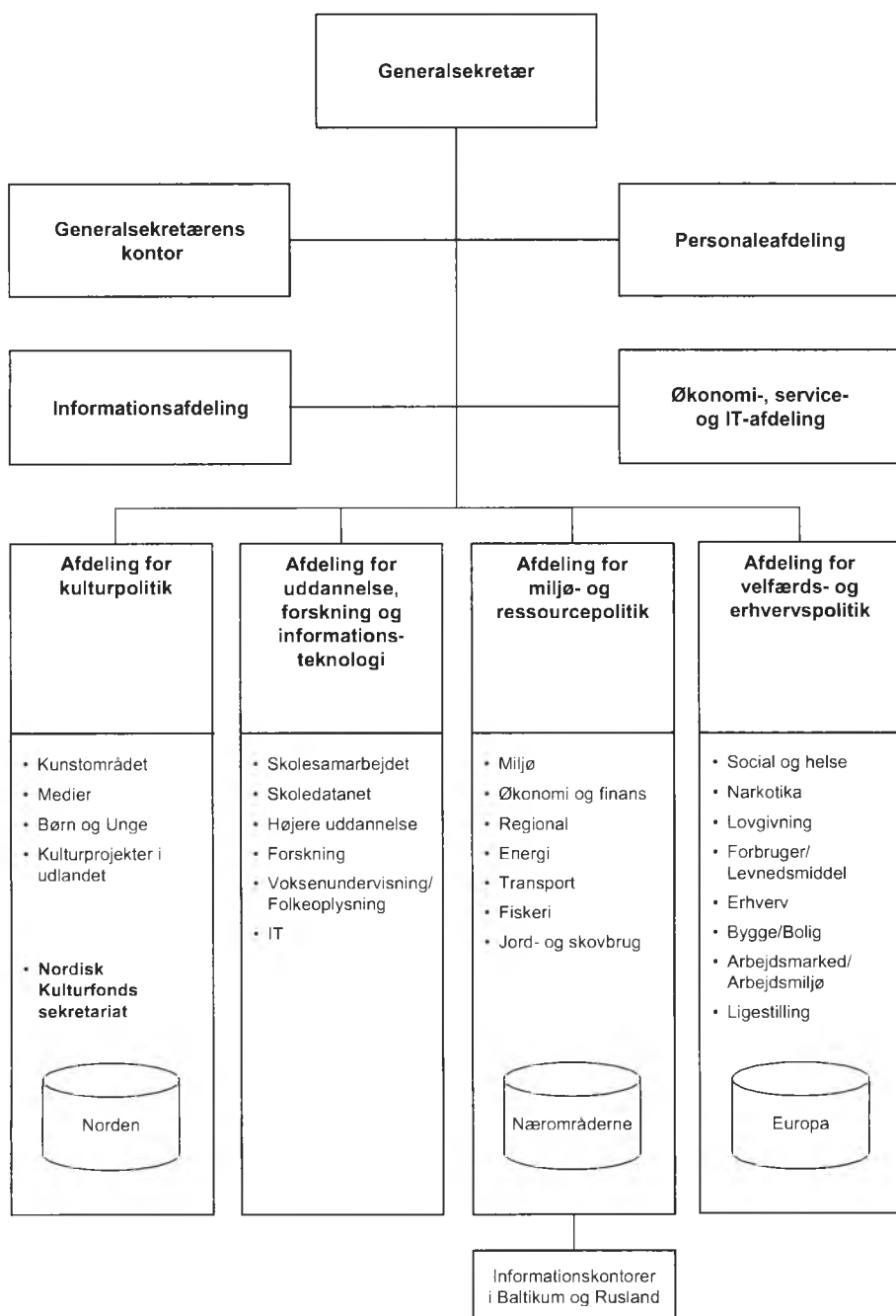
10. Sekretariatet ledes af en generalsekretær, der til hjælp har godt 80 medarbejdere fra de nordiske lande med forskellig specialistkompetence.

11. Sekretariatet forbereder de sager, der behandles af ministerrådet, samarbejdsministrene, og embedsmandskomitéerne. Det er også sekretariatet, som efter beslutning i en af instanserne, overvåger, at beslutningen sættes i værk.

12. Generalsekretæren er den øverste administrative leder af ministerrådssekretariatet. Organisationen består af 4 fagafdelinger: Afdeling for kulturpolitik, afdeling for uddannelse, forskning og informationsteknologi, afdeling for miljø- og ressourcepolitik og afdeling for velfærds- og erhvervs politik. Ansvar for de 3 nordiske "søjler", Norden, nærområderne og Europa er delegeret ud til afdelingscheferne for 3 af fagafdelingerne. Organisationen består derudover af 4 stabsfunktioner: Generalsekretærens kontor, personaleafdeling, informationsafdeling og økonomi-, service- og IT-afdeling. De nordiske informationskontorer hører under fagafdelingen for miljø- og ressourcepolitik, mens Nordisk Kulturfonds sekretariat hører under fagafdelingen for kulturpolitik.

13. I efterfølgende organisationsdiagram ses ministerrådssekretariatets virksomhed fordelt på afdelinger:

Organisationsdiagram for Nordisk Ministerråds sekretariat

Det fremgår af diagrammet, at de 4 fagafdelinger har ansvaret for 1-3 af de 8 grupper, som de 25 sektorer er grupperet i. Antallet af sektorer er politisk bestemt af de nordiske landes regeringer.

14. Nordisk Ministerråds sekretariat er samlokaliseret med Nordisk Råds sekretariat. Der er indgået en aftale mellem de 2 sekretariater om en række tjenesteydelser mv., som Nordisk Ministerråds sekretariat mod betaling stiller til rådighed for Nordisk Råds sekretariat. Betalingen beregnes på grundlag af en fordelingsnøgle, der bygger på forholdet mellem antallet af ansatte i sekretariaterne.

De omhandlede tjenesteydelser mv. er bl.a. løn- og personaleadministration, regnskabsopgaver, databehandling, lokale, kantinedrift og reception.

For 1999 er de pågældende udgifter opgjort til 13,8 mio. DKK, hvoraf Nordisk Råds sekretariats andel udgør godt 2,6 mio. DKK.

15. Indtil 1. marts 1999 havde Nordisk Ministerråd og Nordisk Råd et fælles informationssamarbejde, og udgifterne hertil blev løbende afregnet i forhold til de faktiske udgifter.

Med virkning fra 1. marts 1999 indgik Nordisk Ministerråds sekretariat en ny aftale med Nordisk Råds sekretariat om samordning og koordinering af informationsvirksomheden inden for rammen af en fælles informationsafdeling. Aftalen gjaldt for perioden 1. marts 1999 - 31. marts 2000.

I februar 2000 har Præsidiets besluttet at forlænge aftalen om informationssamarbejdet til 31. december 2000.

Informationssamarbejdet omfatter udgivelse af et tidsskrift (Politik i Norden), nyhedsfax og hjemmesider. Desuden omfatter samarbejdet produktion og distribution af pressemeddelelser mv. og anden informationsvirksomhed.

I december 1999 blev det besluttet at omlægge avisen Politik i Norden til et tidsskrift med 4 årlige udgivelser. Derudover blev det besluttet at udvikle et koncept for en særlig webservice rettet mod journalister og politikere samt at etablere et elektronisk nyhedsbrev til formidling af aktuelle nyheder fra det nordiske samarbejde.

16. De samlede budgetterede udgifter til det fælles informationssamarbejde udgør ifølge informationssamarbejdsaftalen 5,7 mio. DKK for perioden 1. marts 1999 - 31. marts 2000. Nordisk Ministerråds andel udgør 55 % heraf, hvilket svarer til 3,1 mio. DKK.

For perioden 1. januar - 31. december 1999 har Nordisk Ministerråds andel af de faktiske fælles udgifter til informationsvirksomheden været 3,6 mio. DKK, som er driftsbogført i Nordisk Ministerråds regnskab.

III Økonomistyring og ansvars- og kompetenceforhold

17. En gennemgående tanke i det nordiske samarbejde er, at man ved at forene ressourcerne og udnytte den specialviden, som findes i de nordiske lande, kan opnå et højt internationalt kompetenceniveau, selv inden for mindre fagområder.

18. Dette manifesterer sig i konkrete handlingsprogrammer, projekter, støtteordninger, stipendieordninger mv. samt drift af fællesnordiske institutioner.

19. Ministerrådssekretariatet har afsluttet et udredningsarbejde, der skal forny og forstærke sekretariatets system med håndtering og styring af projekter.

Det nye projektstyringssystem anvendes på alle kontrakter, som indgås efter 1. januar 1999. Systemet er i maj 1999 optaget i sekretariatets administrative håndbog, der nu ligger på sekretariatets intranet.

20. I tilknytning til projektstyringen har Nordisk Ministerråds sekretariat med virkning fra 1. januar 1999 taget en ny økonomimodel i brug. Der er herved skabt en bedre sammenhæng mellem budgetposter og regnskabsregistreringer og en klarere adskillelse mellem reservationer og dispositioner.

21. På initiativ af Nordisk Samarbejdskomité blev der i 1997 nedsat en nordisk arbejdsgruppe, som fik til opgave at gennemgå og vurdere ansvars- og kompetencefordelingen inden for det nordiske ministerrådssystem. Et konsulentfirma har for arbejdsgruppen bl.a. analyseret institutionernes ejerforhold og retlige status samt bestyrelsernes ansvar og rækkevidden heraf.

På grundlag af den foretagne problemidentifikation, analyse og dialog sendte ministerrådssekretariatet i november 1998 forslag til ændring af normalvedtægter med tilhørende retningslinjer for udformning af vedtægter for fællesnordiske institutioner samt forslag til normalforretningsorden for bestyrelsen og normalinstruktioner fra bestyrelsen til institutionslederen ved nordiske institutioner til høring blandt de berørte.

Efter forespørgsel fra arbejdsgruppen vedrørende det internordiske revisionsreglement fik også arbejdsgruppen og Rigsrevisionen forslagene til høring.

Høringsfristen udløb i februar 1999.

Nordisk Samarbejdskomité behandlede på sit møde i maj 1999 forslaget til ændringer i normalvedtægterne med tilhørende vejledninger. På samarbejdsministrenes møde i august 1999 blev normalvedtægterne og tilhørende anvisninger for fællesnordiske institutioner med de aftalte justeringer tiltrådt. Vedtægterne blev herefter udsendt til godkendelse.

Ministerrådssekretariatet har udarbejdet et revideret forslag til ændring af normalvedtægterne med tilhørende retningslinjer for udformning af

vedtægter for fællesnordiske institutioner samt forslag til normalforretningsorden for bestyrelsen og normalinstruktioner fra bestyrelsen til institutionslederen ved nordiske institutioner. Materialet blev udsendt til de enkelte institutioner. Ved udgangen af maj 2000 er vedtægterne for 8 institutioner godkendt af bestyrelsen samt embedsmandskomiteén. For de resterende institutioner mangler vedtægterne at blive godkendt. Nordisk Ministerråds sekretariat oplyser, at man forventer, at vedtægterne for de resterende institutioner vil være godkendt af både bestyrelsen og embedsmandskomiteén i løbet af 2000. Herefter skal bestyrelsen for den enkelte institution udarbejde en forretningsorden for bestyrelsen og en instruktion fra bestyrelsen til institutionslederen. Rigsrevisionen vil følge dette arbejde.

22. Rigsrevisionen finder, at der som helhed er tale om vigtige reformer og reformprocesser, der må forventes at bidrage til at effektivisere Nordisk Ministerråds arbejde på projekt-, støtteordnings- og institutionsområdet både centralt og ved forvaltningsorganer og institutioner.

23. Det danske formandskab har taget initiativ til en vurdering af, om det fællesnordiske budget er hensigtsmæssigt som politisk styringsværktøj og redskab til at fremme det nordiske samarbejde.

Generalsekretæren fik af samarbejdsministrene til opgave at udarbejde en budgetanalyse. Der blev lagt vægt på, at ændringsforslagene tilsigtede såvel en højere grad af nordisk målopfyldelse som en forenkling, herunder højere grad af gennemsækelighed og fleksibilitet. I maj 2000 fremkom generalsekretæren med en rapport.

Rapporten lægger bl.a. op til, at de eksisterende institutioner i fremtiden skal inddeles i 4 kategorier, hvis styring og budget tilrettelægges under hensyn til den enkelte kategoris overordnede formål og særpræg:

Nordisk identitet: Institutioner, som hovedsageligt er begrundet i ønsket om at fremme nordisk samhørighed og værdifællesskab, videreføres som fælles institutioner, hvis nordiske aktivitet finansieres af Nordisk Ministerråd.

Nordiske samdriftsfordele: Institutioner, som er oprettet for at opnå en rationaliseringsfordel gennem samdrift/arbejdsdeling, bevares som nordisk institutioner, men betales fuldt ud af landene uden for det fællesnordiske budget. For at gøre ændringen budgetneutral overføres det tilhørende budget til domicillandene i overensstemmelse med fordelingsnøglen.

Nordisk kundskabscentre: Institutioner, som begrundes i ønsket om at opnå særlige spidskompetencer, bevares som nordiske institutioner og forankres i et nationalt fagligt miljø. For at sikre forankringen får domicillandet et økonomisk ansvar på mindst 50 %. Ændringen skal være budgetneutral, og kompensation gives i form af tilbageføring til domicillandet.

Fra institution til projekt: Opgaver som i dag løses af institutioner, men som lige så godt kunne løses gennem projekter, omlægges til projekter, der

udbydes i licitation for gennem konkurrence at sikre effektiviteten, kvaliteten og forholdet mellem kvalitet og pris.

Derudover lægger rapporten op til ændret likviditetsstyring. Foruden det hidtidige almindelige bevillingsbudget skal der i fremtiden ligeledes udarbejdes et særskilt likviditetsbudget, der bliver bestemmende for landenes indbetalinger til Ministerrådet. En del af likviditetsbeholdningen vil i fremtiden komme til at ligge i landene i stedet for i Nordisk Ministerråd.

Nordisk Ministerråds sekretariat har oplyst, at rapporten vil blive sendt til høring i ministerråd, embedsmandskomiteer, institutioner, rigsrevisionerne mv. Reformen vil desuden blive drøftet med Nordisk Råd, inden ændringer bliver gennemført.

IV Nordisk Ministerråds regnskab for 1999

24. I det følgende omtales forskellige forhold i forbindelse med Nordisk Ministerråds regnskab for 1999 og revisionen heraf.

25. De anvendte regnskabsprincipper, der bl.a. er beskrevet i Nordisk Ministerråds økonomireglement, er baseret på kontantprincippet. I praksis anvendes et tillempet kontantprincip, hvilket medfører, at aktiver og passiver omfatter visse tilgodehavender og anlægsaktiver samt nogen gæld.

Ved udarbejdelsen er anvendt samme regnskabspraksis som for 1998.

26. Arbejdsgruppen vedrørende det internordiske revisionsreglement, som blev nedsat af de nordiske rigsrevisioner for at udarbejde et nyt revisionsreglement for nordiske midler, afgav i maj 1998 "Rapport om revisjon av medel beviljade av de nordiska parlamenten till Nordiska rådet och Nordiska Ministerrådet". I rapporten omtales forskellige forslag til ændringer i Nordisk Ministerråds reglementer, bl.a. økonomireglementet, herunder anvendelsen af kontantprincippet.

27. I august 1999 blev arbejdsgruppen på de nordiske rigsrevisioners chefmøde i Akureyri omdannet til en ressourcegruppe, som bl.a. har til opgave at bistå de nationale revisionsmyndigheder i spørgsmål om revision af nordiske midler. Endvidere kan ressourcegruppen diskutere udviklingsspørgsmål og principielle spørgsmål, som fremkommer under revisionen. Ressourcegruppen har deltagere fra de 5 nordiske lande.

Med udgangspunkt i de fortsat uafklarede problemer, som blev omtalt i arbejdsgruppens rapport, har ressourcegruppen i april 2000 udarbejdet notat om "Samarbeid mellom Nordisk Ministerråds sekretariat og de nordiske riksrevisionene". I notatet redegøres der for en række u hensigtsmæssigheder i bl.a. økonomireglementet for virksomheder finansieret over Nordisk Ministerråds budget og instruks til institutionerne vedrørende aflæggelse af årsregnskabet. Notatet er af Rigsrevisionen fremsendt til Nordisk Ministerråds sekretariat i maj 2000 sammen med en uddybende skrivelse om problemerne.

28. Nordisk Ministerråds sekretariat har oplyst, at man er i færd med at udarbejde en institutionshåndbog, som bl.a. skal give retningslinjer og vejledning for institutionerne i økonomistyring. Håndbogen vil bl.a. indeholde et afsnit om regnskabsopstillingen ved årsafslutningen, herunder anvendelsen og tilpasningen af kontantprincippet. Derudover vil økonomi/regnskab, kontraktstyring, revisionsansvar samt personale blive beskrevet. Nordisk Ministerråds sekretariat har oplyst, at håndbogen vil udkomme i 2000.

Rigsrevisionen har i sin skrivelse fra maj 2000 henledt ministerrådssekretariatets opmærksomhed på § 21 i økonomireglementet, ifølge hvilket revisionen skal have adgang til at udtale sig, inden ministerrådssekretariatet i sit regnskabssystem eller sine administrative forretningsgange iværksætter ændringer, der har betydning for revisionsarbejdet. Rigsrevisionen har endvidere orienteret Nordisk Ministerråds sekretariat om, at man gerne deltager i drøftelserne undervejs i udarbejdelsen, ligesom Rigsrevisionen gerne samler, koordinerer og videresender de nordiske rigsrevisioners synspunkter, hvis Nordisk Ministerråds sekretariat og de nordiske rigsrevisioner finder dette hensigtsmæssig.

Aktiver/passiver

29. Aktiver og passiver pr. 31. december 1999 kan specificeres således:

Aktiver/passiver	Mio. DKK	%
Aktiver:		
Likvide midler	275,8	94,2
Personalefordringer	0,8	0,3
Periodeafgrænsning	4,8	1,6
Øvrige fordringer	7,8	2,7
Finansielle anlægsaktiver	1,1	0,4
Materielle anlægsaktiver	2,3	0,8
I alt	292,6	100,0
Passiver:		
Leverandørgæld	9,5	3,2
Periodeafgrænsning	75,3	25,7
Anden kortfristet gæld	3,7	1,3
Overførte midler til 2000	200,4	68,5
Egenkapital knyttet til de materielle anlægsaktiver	2,3	0,8
Resultat	1,4	0,5
I alt	292,6	100,0

Af oversigten ses, at de likvide midler udgør langt hovedparten af aktiverne, nemlig 275,8 mio. DKK, eller ca. 94 %. Den relativt store likvide beholdning skyldes hovedsaglig, at Nordisk Ministerråd har modtaget bidrag fra de nordiske lande til brug for projekter i 2000. Midlerne er allerede disponeret til løbende projekter mv. Herudover er der kun mindre udestående fordringer, deposita vedrørende kontorlejemålene samt generalse-

kretærboligen og informationskontoret i St. Petersburg. Pågældende ejendomme er optaget til anskaffelsespris.

Passiverne består hovedsageligt af overførte midler til 2000, nemlig 200,4 mio. DKK, hvilket svarer til ca. 69 % af de samlede passiver. Herudover er der leverandørgæld på 9,5 mio. DKK, svarende til 3,2 %, kortfristet gæld, på 3,7 mio. DKK svarende til 1,3 %. og periodeafgrænsning på 75,3 mio. DKK svarende til 25,7 %. Periodeafgrænsningsposten er over 70 mio. DKK større end sidste år, hvilket skyldes, at Finlands bidrag for første halvår 2000 er modtaget i december 1999.

30. De likvide midler er afstemt med kontoudskrifter fra pengeinstitutterne, mens tilgodehavender, gældsposter mv. er afstemt med detailoversigter.

31. Ved revisionen af Nordisk Ministerråds aktiver og passiver har Rigsrevisionen konstateret følgende:

Ultimo 1999 havde Nordisk Ministerråd et tilgodehavende på 5,4 mio. DKK hos Nordisk Råd. Fra ultimo december 1999 til ultimo maj 2000 har mellemregningen konstant været over 5 mio. DKK i Nordisk Ministerråds favør. Rigsrevisionen skal kraftigt henstille, at mellemregningen, som ikke forrentes, snarest udlignes.

Nordisk Ministerråds sekretariat har taget bemærkningerne til efterretning og vil fremover løbende udligne mellemregningskontoen med Nordisk Råd.

Herudover har Rigsrevisionen konstateret nogle fejl i bogføringen på enkelte balancekonti i Nordisk Ministerråd. Det drejer sig primært om kursdifferencer, som har været bogført på en balancekonto i stedet for en driftskonto, samt måden som periodiseringer er blevet håndteret på. Endvidere har der været enkelte andre mindre fejl i balancen, som burde være rettet inden afslutningen af årsregnskabet. Under henvisning til at der er tale om mindre fejl, kan Rigsrevisionen alligevel forsyne årsregnskabet med en "blank" revisionspåtegning uden forbehold, jf. pkt. 93.

Rigsrevisionen har i skrivelse til Nordisk Ministerråds sekretariat uddybet fejlene. Sekretariatet har oplyst, at man vil tage bemærkningerne til efterretning og straks rette rutinerne, så fejlene ikke sker fremover.

32. Rigsrevisionen henstillede i forbindelse med årsregnskabsrevisionen for 1998, at registreringerne i inventarfortegnelsen blev suppleret med oplysninger om pris og bilagsnummer, og at kassation af inventar blev attesteret af den ansvarlige. Ved gennemgang af inventarlisten pr. 31. december 1999 har Rigsrevisionen observeret, at inventarlisten fortsat ikke indeholder pris eller bilagsnummer.

Indtægter

33. Ministerrådets budgetterede og faktiske indtægter i 1999 kan specificeres således:

	Budgettede indtægter	Faktiske indtægter	Afvigelse
	----- Mio. DKK -----		
De nordiske landes bidrag inkl. Betalingsordningen for de højere uddannelser	714,0	714,0	-
Intern afgift af løn	7,0	8,5	1,5
Renter	10,5	9,4	÷1,1
Andre indtægter	0,8	1,8	1,0
I alt	732,3	733,7	1,4

Regnskabet for 1999 viser samlede indtægter på 733,7 mio. DKK. I forhold til budgettet er der en merindtægt på 1,4 mio. DKK.

Hovedparten af indtægterne kommer fra de nordiske landes bidrag inkl. betalingsordningen for de højere uddannelser. Herudover er der kun mindre indtægter vedrørende intern afgift af løn, renter samt øvrige indtægter.

34. De nordiske landes budgetbidrag beregnes ud fra det enkelte lands andel af den samlede nordiske bruttonationalindkomst til faktorpriser for de 2 seneste opgjorte år ved brug af valutakurser for de samme 2 år. I beregningen af landenes budgetbidrag for 1999 er anvendt bruttonationalindkomsterne for 1995 og 1996.

Ved indbetalingen til Nordisk Ministerråd korrigeres det enkelte lands andel af den samlede nordiske bruttonationalindkomst for landets træk på de andre nordiske landes højere uddannelsessystem.

Indbetalingerne for 1999 fordeler sig således på de enkelte lande:

	Bidrag	Betalinger for højere uddannelser	Indbetalinger	
	Mio. DKK	Mio. DKK	Mio. DKK	%
Danmark	182,1	+16,1	166,0	23,2
Finland	126,4	13,2	139,6	19,6
Island	7,1	-	7,1	1,0
Norge	154,9	21,6	176,5	24,7
Sverige	243,5	+18,7	224,8	31,5
I alt	714,0	-	714,0	100,0

35. I forhold til 1998 er det samlede bidrag steget med 15,4 mio. DKK.

Sammenlignet med 1998 er Danmarks, Finlands og Islands andel af den samlede indbetaling til Nordisk Ministerråd stort set uforandret. Norges andel af den samlede indbetaling er steget med 11,5 mio. DKK, hvilket i det væsentlige skyldes, at Norges betaling for højere uddannelse er steget med 8,2 mio. DKK. Sveriges andel af den samlede indbetaling er faldet med 5,7 mio. DKK, som hovedsagligt skyldes, at Sverige har modtaget 5,4 mio. DKK mere end i 1998 fra betalingsordningen for de højere uddannelser.

Udgifter

36. Ministerrådets budgetterede udgifter i 1999 var i alt 732,3 mio. DKK. Ministerrådet har ret til at disponere over det årlige budget i budgetåret og de efterfølgende 2 regnskabsår. Ikke udbetalte budgetmidler bliver ført til balancen som overførte midler til kommende år. Det meste af disse midler er disponerede, dvs. man har taget stilling til, hvad midlerne skal anvendes til.

Ministerrådets årsresultat bliver defineret som forskellen mellem de budgetterede og realiserede indtægter i budgetåret. De budgetterede indtægter i 1999 var på i alt 732,3 mio. DKK, mens de realiserede indtægter var på 733,7 mio. DKK. Resultatet i ministerrådets regnskab på 1,4 mio. DKK viser alene forskellen mellem de faktiske og budgetterede indtægter vedrørende intern afgift af løn, renteindtægter, andre indtægter mv.

37. Udgifterne kan specificeres således på særlige indsatsområder/grupper af sektorer:

	Mio. DKK	%
Kultursamarbejde	142,5	19,5
Uddannelse, forskning og informationsteknologi	186,2	25,4
Miljø- og resourcepolitik	117,0	16,0
Velfærds- og erhvervs politik.	142,2	19,4
Nærområderne	65,5	8,9
Øvrig virksomhed.	78,9	10,8
Udgifter i alt	732,3	100,0

Af oversigten ses, at det væsentligste område er uddannelse, forskning og informationsteknologi med godt 25 %.

38. Udgifterne kan desuden specificeres på de 3 søjler, idet det dog skal bemærkes, at oplysningerne delvis bygger på skøn, herunder bl.a. institutionernes bedømmelse af deres aktiviteter og fagafdelingernes bedømmelse af projekter og støtteordninger inden for deres område:

	Mio. DKK	%
Norden	542,2	74,1
Nærområderne	137,1	18,7
Europa	53,0	7,2
Udgifter i alt	732,3	100,0

Af oversigten ses, at ca. 74 % af udgifterne vedrører Norden, ca. 19 % nærområderne og ca. 7 % Europa.

39. Udgifterne kan endvidere specificeres på drift af Nordisk Ministerråds sekretariat, Nordisk Ministerråds publikationsvirksomhed, Nordisk Ministerråds informationskontorer i Baltikum og Nordvest-Rusland, Nordisk Ministerråds projektvirksomhed mv., herunder Nordisk Kulturfond samt Nordisk Ministerråds institutioner mv.:

	Mio. DKK	%
Drift af Nordisk Ministerråds sekretariat	58,7	8,0
Nordisk Ministerråds publikationsvirksomhed	1,6	0,2
Nordisk Ministerråds informationskontorer i Baltikum og Nordvest-Rusland	10,2	1,4
Nordisk Ministerråds projektvirksomhed mv., herunder Nordisk Kulturfond	419,1	57,2
Nordisk Ministerråds institutioner mv.	242,7	33,2
Udgifter i alt	732,3	100,0

Af oversigten ses, at ca. 57 % af udgifterne vedrører projektvirksomhed mv. inkl. Nordisk Kulturfond, mens udgifterne til Nordisk Ministerråds 32 institutioner udgør godt 1/3 af de samlede udgifter. Resten, ca. 10 %, vedrører aktiviteter, der mere eller mindre er knyttet til virksomheden af Nordisk Ministerråds sekretariat.

V Nordisk Ministerråds sekretariat

40. Sekretariatets budget omfatter driftsbevillinger på 58,7 mio. DKK. Hertil kommer en overførsel fra 1998 på 2,7 mio. DKK, så der i alt er 61,4 mio. DKK til disposition. Udover dette har sekretariatet budgetteret med en indtægt på 2,6 mio. DKK, som er Nordisk Råds sekretariats andel af udgifterne til den fælles administration ifølge den indgåede aftale, og øvrige indtægter på 0,5 mio. DKK. Budgettet omfatter således i alt 64,5 mio. DKK.

I 1999 var de faktiske udgifter 61,0 mio. DKK, så der blev 3,5 mio. DKK til rest til overførsel til 2000.

41. Udgifterne i 1999 kan specificeres således:

Nordisk Ministerråds sekretariats udgifter	Mio. DKK	%
Lønudgifter	40,5	66,4
Lokaleudgifter	7,8	12,8
Kontorudgifter	3,4	5,6
EDB-udgifter	2,2	3,6
Mødeservice, kantine mv.	0,8	1,3
Rejseudgifter	4,7	7,7
Udgifter til udviklingsarbejde mv.	1,4	2,3
Afskrivninger.	0,2	0,3
alt	61,0	100,0

Af oversigten ses, at lønudgifterne udgør ca. 2/3 af driftsudgifterne. Herudover er de væsentligste poster udgifterne til lokaler, der udgør knapt 13 % samt udgifterne til kontorartikler mv. inkl. edb, der udgør godt 9 %. Desuden udgør sekretariatets rejseudgifter knapt 8 % af de samlede udgifter.

42. I løbet af 1999 har der foregået et arbejde med at ændre tjenesterejse-reglerne i Nordisk Ministerråd og Nordisk Råd. Sekretariaterne i Nordisk Ministerråd og Nordisk Råd har oplyst, at arbejdet hermed nu er afsluttet, og de nye regler træder i kraft fra 1. juli 2000. Ændringerne er foretaget i samråd med Løn- og personaleudvalget.

Uregelmæssigheder i sekretariatet, afdækket i 1996

43. Som omtalt i Rigsrevisionens beretninger for 1996 og 1997 blev der i november 1996 iværksat en undersøgelse ved et privat revisionsfirma af en række uregelmæssigheder, der var konstateret i sekretariatet efter en betroet medarbejders fratræden i sommeren 1996. Undersøgelsen vedrørte forhold i perioden marts 1993 - juli 1996, svarende til det tidsrum, hvor den pågældende ledende medarbejder var ansat i sekretariatet.

Som følge af, at den pågældende svenske statsborger var flyttet hjem til Sverige, blev de omhandlede forhold anmeldt til Statsåklageren för speciella mål i Stockholm, som omkring årsskiftet 1996-1997 iværksatte en undersøgelse af sagen.

Nordisk Ministerråds sekretariat har oplyst, at den svenske statsanklager har besluttet at frafalde straffesagen.

Nordisk Ministerråds civile retlige krav på ca. 186.000 DKK inkl. renter er meldt til fogedretten i Sverige, hvor der er iværksat en udpantning. Der var ved udgangen af maj 2000 ikke inddrevet noget til Nordisk Ministerråds sekretariat. Det skal i den forbindelse oplyses, at flere har krav gældende over for den pågældende.

VI Nordisk Ministerråds publikations-virksomhed

44. Nordisk Samarbejdskomité besluttede i 1993, at publikationsvirksomheden skulle gøres permanent, og at virksomheden skulle være en selvstændig resultatenhed inden for sekretariatets informationsafdeling med ansvar for alle publikationsindtægter og -udgifter.

I 1996 blev der vedtaget en fælles informationsstrategi for Nordisk Ministerråd og Nordisk Råd, der også indeholder retningslinjer for en fælles publikationsvirksomhed (et forlag). Forlaget blev etableret med egne lokaler i St. Kongensgade i København.

I februar 1999 blev der indgået en ny aftale om informations samarbejde mellem Nordisk Ministerråds sekretariat og Nordisk Råds sekretariat, jf. pkt. 15 foran. Denne aftale påvirker imidlertid ikke publikationsvirksomheden i større omfang.

45. Publikationsvirksomheden har sit eget budget, og Nordisk Ministerråd bidrager med et årligt tilskud til virksomheden.

46. Publikationsvirksomheden har i 1999 fået en bevilling på 1,6 mio. DKK fra ministerrådssekretariatet til dækning af lønudgifter mv., da publikationsvirksomhedens arbejde betragtes som en del af Nordisk Råds og Nordisk Ministerråds almene informationsvirksomhed. Tilskuddet fra Nordisk Råd var på 0,3 mio. DKK.

Publikationsvirksomheden havde i 1999 indtægter på i alt 7,7 mio. DKK. Ud over overførslerne fra Nordisk Ministerråd og Nordisk Råd var der indtægter fra salg af publikationer på ca. 1,0 mio. DKK og intern fakturering på ca. 4,8 mio. DKK.

Udgifterne blev på 6,5 mio. DKK i 1999, hvoraf publikationsudgifterne beløb sig til 4,4 mio. DKK, lønudgifterne til 1,4 mio. DKK og øvrige udgifter til 0,7 mio. DKK.

For 1999 var der således et overskud på 1,2 mio. DKK. Publikationsvirksomheden har ultimo 1999 reserver på 3,2 mio. DKK, som overføres til 2000. Reserven (egenkapitalen) består af resultatet fra 1999 på 1,2 mio. DKK og overførsler fra tidligere år på 2,0 mio. DKK.

47. Efterfølgende oversigt viser den økonomiske udvikling for den egentlige drift for årene 1997-1999. Oversigten viser de bogførte indtægter og udgifter vedrørende publikationsvirksomheden samt tilskuddet fra ministerrådssekretariatet. Der er ikke taget hensyn til overførsler af over- eller underskud mellem regnskabsårene:

	Salg af publikationer mv.	Publikationsudgifter	Personaleudgifter mv.	Årets resultat ekskl. bidrag fra ministerrådssekretariatet	Bidrag fra ministerrådssekretariatet
	----- Mio. DKK -----				
1997	5,9	4,0	2,0	÷0,1	1,6
1998	4,9	4,9	2,0	÷2,0	1,6
1999	5,8	4,4	2,1	÷0,7	1,9 ¹⁾

¹⁾ Fra 1999 giver Nordisk Råd ligeledes et tilskud til publikationsvirksomheden. Tilskuddet fra Nordisk Ministerråd var 1,6 mio. DKK, mens tilskuddet fra Nordisk Råd var på 0,3 mio. DKK.

Af oversigten fremgår, at publikationsvirksomheden i perioden har givet underskud, når der ses bort fra tilskuddet fra Nordisk Ministerråd. Sammenlignes resultatet for 1999 med 1998 er der sket en forbedring af resultatet før tilskud på 1,3 mio. DKK.

Det skal endvidere bemærkes, at hovedparten af indtægterne er "interne" i den forstand, at de stammer fra institutioner, organer og projekter, som er finansieret over Nordisk Ministerråds bevillinger.

48. Publikationsvirksomheden har selv ansvaret for administrationen af salget og opkrævningen af de dertil knyttede indtægter. Dette medfører bl.a., at publikationsvirksomheden selv står for debitorpleje, herunder rykkerprocedurer.

49. Primo 1999 havde publikationsafdelingen tilgodehavender på i alt 0,5 mio. DKK, hvoraf ca. 0,2 mio. DKK relaterede sig til gamle fordringer.

I 1998 var debitorerne ikke blevet rykket jævnlige, og der henstod en del ældre saldi uændret gennem det meste af året. Desuden indeholdt saldoen en del registreringsfejl. Sidst på året var der blevet foretaget en større opfølgning med hjælp fra sekretariatet.

I 1999 er de gamle fordringer afskrevet. Disse afskrivninger skal ses som det sidste led i overgangen til en ny håndtering af debitorerne, hvor der siden 1999 er foretaget en meget strammere styring af udestående fordringer.

Ultimo 1999 androg publikationsafdelingens tilgodehavender i alt 0,2 mio. DKK.

Egenkapitalen var som nævnt i pkt. 46 på 3,2 mio. DKK ultimo 1999.

VII Nordisk Ministerråds informationskontorer i Baltikum og Nordvest-Rusland

50. I 1999 var der afsat en bevillingsramme på 65,6 mio. DKK til Nordens nærområder. De nordiske informationskontorer i Estland, Letland, Litauen og Nordvest-Rusland fik således bevillinger på 10,2 mio. DKK til driften og 55,4 mio. DKK til projekter.

Med tillæg af en overførsel fra 1998 på 0,1 mio. DKK til Informationskontorerne, 3,1 mio. DKK til projekter samt yderligere overførsler fra

sektorerne på 1,5 mio. DKK til informationskontorerne og 0,8 mio. DKK til projekter, var der i alt 71,1 mio. DKK til disposition i 1999.

Ministerrådssekretariatet, som styrer og følger op på de enkelte aktiviteter gennemførelse, overflyttede i 1999 39,8 mio. DKK af projektmidlerne til andre sektorer, mens yderligere 1,7 mio. DKK blev tilført informationskontorerne. Der var herefter 33,0 mio. DKK til disposition.

I 1999 havde informationskontorerne udgifter på 13,0 mio. DKK, mens projekter i nærområdet beløb sig til 13,4 mio. DKK. Der resterede således 0,5 mio. DKK vedrørende informationskontorerne og 6,1 mio. DKK vedrørende projekterne, som blev overført til 2000.

51. Informationskontorerne hører organisatorisk direkte under Nordisk Ministerråds sekretariat, men har i praksis en ret vidtgående autonomi. Kontorerne administrerer en del af pågældende projektmidler til regionen.

52. Ved revisionsbesøgene de foregående år konstaterede Rigsrevisionen, at den regnskabsmæssige standard ved kontorerne generelt lod en del tilbage at ønske, om end der var forskelle kontorerne imellem, og der trods alt kunne konstateres visse forbedringer.

Sekretariatet erklærede sig derfor rede til at tage en række af de initiativer op, som Rigsrevisionen havde lagt op til, fx indføring af nye edb-systemer og udarbejdelse af regnskabsinstrukser.

I september 1998 foretog sekretariatet således en rundrejse til informationskontorerne med henblik på at styrke økonomistyringen og personaleadministrationen og udarbejdede efterfølgende en rapport med forslag til forbedringer af den økonomiske og administrative forvaltning ved informationskontorerne.

53. I juni 1999 aflagde Rigsrevisionen besøg ved informationskontorerne i Tallinn og St. Petersborg og brevvekslede i lighed med tidligere direkte med de besøgte kontorer om specifikke spørgsmål i forbindelse med revisionen.

54. Ved revisionsbesøgene ved informationskontorerne i Tallinn og St. Petersborg konstaterede Rigsrevisionen, at der var sket væsentlige forbedringer af de administrative forhold og forretningsgange. Der var således indgået en resultatkontrakterne mellem ministerrådssekretariatet og informationskontorerne, og der var udarbejdet regnskabsinstrukser. Desuden var der sket andre mere konkrete forbedringer vedrørende de administrative forhold og de anvendte forretningsgange.

De administrative forhold og forretningsgange kan dog stadig forbedres, fx kan resultatkontrakterne forbedres og implementeres endeligt, ligesom regnskabsinstrukserne bør ajourføres og – for informationskontoret i Tallinns vedkommende – tilnærmes mønsterinstruksen. De anvendte bogføringsrutiner, herunder udformningen af regnskabet, kan ligeledes forbed-

res, og Rigsrevisionen kom med forslag til visse forbedringer. Endelig skal det nævnes, at de anvendte edb-økonomisystemer blev drøftet.

55. Informationskontoret St. Petersborg har indgået en aftale med St. Petersborgs "Registration Office" vedrørende informationskontorets officielle status. Aftalen blev underskrevet af Nordisk Ministerråd den 6. oktober 1997 og af registreringskontoret den 17. marts 1998.

Rigsrevisionen drøftede denne aftale og visse andre forhold, herunder ansættelsesforholdene for kontorlederen og de lokalt ansatte, overførslen af midler fra udlandet til informationskontoret i St. Petersborg samt lejlighedens og bilparkens registrerings- og forsikringsforhold, med Nordisk Ministerråds sekretariat ved 2 møder i august og oktober 1999.

Rigsrevisionen konstaterede i forbindelse med drøftelserne, at der var taget en række initiativer for at forbedre situationen inden for de pågældende områder, men at der stadig var nogle spørgsmål, der ikke var løst på tilfredsstillende vis. Rigsrevisionen vil derfor fortsat følge udviklingen og vurdere resultaterne af de igangværende initiativer på områderne, bl.a. i forbindelse med næste stedlige besøg ved informationskontoret.

I februar 2000 har det russiske Kulturministerium indstillet, at Nordisk Ministerråd tilføjes listen over velgørenhedsorganisationer mv., som uddeler tilskud til den russiske kultur. Dette betyder, at personer, som modtager stipendier, fritages for indkomstskat.

VIII Nordisk Ministerråds projektvirksomhed, støtteordninger mv.

Generelt

56. Budgettet til projektvirksomhed, støtteordninger mv. inkl. Nordisk Kulturfond omfattede i 1999 samlede bevillinger på 419,1 mio. DKK inkl. bevillingerne til reserverne samt en overørsel fra tidligere år på 178,8 mio. DKK. Efter overførsel af 1,6 mio. DKK til sektorerne og omdisponering på 2,1 mio. DKK er der i alt 594,2 mio. DKK til rådighed. En del af dette beløb var disponeret, men endnu ikke udbetalt fra sekretariatets side.

Der blev i 1999 udbetalt 400,5 mio. DKK, hvorefter 193,7 mio. DKK kunne overføres til 2000.

57. I projektbevillingerne indgår midler til et betragteligt antal mindre, enkeltstående projekter af midlertidig karakter. Herudover er der midler til et mindre antal institutionslignende bidragsmodtagere samt til forskellige støtteordninger. Desuden findes bevillinger til reserver.

Bevillinger til reserver for 1999, der i alt udgør 2,3 mio. DKK, består af 0,3 mio. DKK, der vedrører generalsekretærens disponible reserver, og 2,0 mio. DKK, der vedrører ministerrådets reserver. Ministerrådets reserver disponeres af Samarbejdsministrene.

Et nyt projektsystem er taget i anvendelse fra 1. januar 1999. Budgetposterne er skilt ud, og en del af budgetnummeret oplyser, om der er tale om et projekt, en støtteordning eller en institution.

Rigsrevisionen finder denne nyindførte registrering hensigtsmæssig, og vil følge implementeringen heraf.

58. Bevillingerne til projekter, støtteordninger mv. administreres dels af sekretariatet, dels af en række statslige, kommunale eller private institutioner, hovedsagelig i de nordiske lande.

59. Ministerrådet gennemfører det nordiske samarbejde ved hjælp af projekter og udlægning af drifts- og tjenesteydelser samt ved oprettelse af institutioner. I februar 1999 har samarbejdsministrene fastsat praksis og principper for udlægning af drifts- og tjenesteydelser i Nordisk Ministerråd.

Nogle opgaver egner sig hverken til at blive udført i form af traditionelle projekter eller ved oprettelse af institutioner. Disse opgaver søges løst ved at identificere en værtsorganisation i Norden, hvortil opgaven kan lægges ud. Værtsorganisationen påtager sig at være leverandør og udføre bestemte tjenesteydelser for ministerrådet mod et aftalt honorar. Sådanne opgaver kan fx være enkeltstående programmer, forvaltning af bestemte støtteordninger og rådgivning/koordineringsopgaver på begrænsede fagområder.

60. Projekter, støtteordninger mv. revideres som hovedregel stikprøvevis af de enkelte landes rigsrevisioner, som led i revisionen af pågældende institutions/forvaltningsorgans regnskab. For så vidt angår projekter, støtteordninger mv., der ikke er henlagt til statslige institutioner, varetages revisionen af private revisorer.

Rigsrevisionen reviderer de projekter, der er henlagt til sekretariatet.

61. I de korte sammenfatninger om revisionen, som Rigsrevisionen har modtaget fra de andre nordiske landes rigsrevisioner, er der enkelte generelle bemærkninger vedrørende revisionen af projekter.

62. Riksrevisionsverket (den svenske rigsrevision) omtaler, at projektmidler, som udbetales af Nordisk Ministerråd til forskellige institutioner mfl., der er omfattet af Riksrevisionsverkets revision, ikke revideres særskilt, men indgår i revisionen af disse institutioner under hensyn til bedømmelse af risiko og væsentlighed.

63. Riksrevisjonen (den norske rigsrevision) har oplyst, at projektmidler revideres i tilknytning til revisionen af forvaltningsinstitutionens regnskab. For de fleste norske statslige forvaltningsinstitutioner er revisionen ikke afsluttet pr. 15. maj 2000. Der er ikke modtaget bemærkninger, som tyder på mangelfuld kontrol af midler modtaget af Nordisk Ministerråd vedrørende de institutioner, hvor revisionen er afsluttet. Der er på rapporteringstidspunktet heller ikke modtaget bemærkninger om svagheder eller

mangler vedrørende projekter, som hører under ikke-statslige forvaltningsorganer.

Riksrevisjonen henviser endvidere til revisionsreglementets § 4, ifølge hvilket statslige revisionsmyndigheder årligt skal modtage en opdateret fortegnelse over bevilgede og udbetalte midler og projekter fra Nordisk Ministerråd. De tilsendte lister mangler fortsat en del oplysninger af betydning for revisionen. Riksrevisjonen oplyser, at listerne nøje vil blive gennemgået på grundlag af modtagne forvaltningskontrakter, og en tilbagemelding vil blive givet hurtigst muligt.

Riksrevisjonen har for 1999 afgivet revisionspåtegning med bemærkning vedrørende projektet Nordisk Film & TV-Fond, bl.a. fordi de interne retningslinjer er fraveget i en del tilfælde. Det er påpeget i brev, at interne retningslinjer er mangelfulde med hensyn til repræsentation, gaver mv., og at der bør udarbejdes tilfredsstillende interne retningslinjer for institutionen.

Nordisk Ministerråds sekretariat har oplyst, at bestyrelsen for Nordisk Film og TV-fond på et møde den 15. juni 2000 har indført nye regler for repræsentation.

For 1999 er der ikke givet dispensation fra kontantprincippet, jf. økonomireglementet. For år 2000 har en virksomhed fået tilladelse til at fravige kontantprincippet.

64. Statens Revisionsverk (den finske rigsrevision) oplyser, at de projekter, som ligger inden for Statens Revisionsverks ansvarsområde, er blevet gennemgået som en del af myndighedens årsrevision ud fra væsentlighed og risiko. Enhederne, som foretager den årlige revision, er blevet informeret i 1998 om indholdet af det nye revisionsreglement.

Fortegnelser fra Nordisk Ministerråd over bevilgede projektmidler er blevet videregivet til de berørte revisorer i Statens Revisionsverk med anmodning om tilbagemelding, hvis der er bemærkninger til revisionen.

Ifølge Nordisk Ministerråds fortegnelse hører kun ca. 50 % af de totale projektmidler ind under Statens Revisionsverks ansvarsområde. Den resterende del af projektmidlerne er bevilget til eksterne forvaltningsorganer. Det fremgår ikke af de fremsendte projektlister for 1999, hvem der reviderer disse projekter. Statens Revisionsverk har derfor heller ikke kendskab til, hvorledes revisionen af sidstnævnte projekter er forløbet.

I brev af 6. marts 2000 fremkom Statens Revisionsverk med rettelsesforslag til projektlisterne pr. 21. januar 2000. I den nye projektlister pr. 18. april 2000 var der allerede foretaget visse rettelser. Statens Revisionsverk håber, at rettelsesarbejdet fortsætter, så man i fremtiden kan arbejde med opdaterede oplysninger over bevillinger fra Nordisk Ministerråd. Statens Revisionsverk vil til gengæld love at fremkomme med korrektioner til oplysninger i projektlisterne i det omfang, man kender til rettelser.

Statens Revisionsverk mener fortsat, at projektrevisionen først kan fungere tilfredsstillende, når Nordisk Ministerråd regelmæssigt fremsender opdaterede lister over projekter til de statslige revisionsmyndigheder. Af projektlisterne skal det fremgå, hvem der reviderer det enkelte projekt. De eksterne revisorer skal have adgang til det internordiske revisionsreglement, enten ved at revisionsreglementet vedlægges forvaltningskontrakten eller ved at det kan hentes på Nordisk Ministerråds hjemmeside på Internettet.

65. Nordisk Ministerråd har foranlediget, at der i forvaltningskontrakten er en henvisning til internetadressen på Nordisk Ministerråds hjemmeside, hvor det internordiske revisionsreglement ligger.

66. Revisionsbyrån fra Ålands landskapsstyrelse oplyser, at projektet ”Nordboer – öboer” ikke har givet anledning til bemærkninger. De bevilgede midler synes at være anvendt til formålet, og projektet synes i øvrigt gennemført i overensstemmelse med gældende beslutning og projektplanen.

IX Nordisk Ministerråds institutioner mv.

Generelt

67. Budgettet omfatter bevillinger på tilsammen 242,7 mio. DKK til driften af 32¹⁾ fællesnordiske institutioner. Hertil kommer en overførsel fra 1998 på 28,8 mio. DKK og en intern overførsel på 0,4 mio. DKK, hvorefter der har været i alt 271,9 mio. DKK til disposition i 1999.

Der er i 1999 udbetalt 272,4 mio. DKK, hvorefter der overføres et underskud på 0,5 mio. DKK til 2000.

68. Ansvar for revision af regnskaber for aktiviteter, hvor den forvaltende enhed ligger i Norden, er ifølge økonomireglementets § 21 placeret hos den statslige revisionsmyndighed i den forvaltende enheds domicilland. Dette indebærer i princippet, at revisionen kan ske uden udgift for det nordiske budget. Efter aftale med vedkommende rigsrevision kan revisionen dog varetages af et privat, anerkendt revisionsfirma.

69. Ifølge revisionsreglementets § 6 skal en afsluttet revision af en institution afrapporteres i form af en revisionserklæring, der efter behov kan komplementeres af en revisionsrapport. Desuden skal den myndighed, der har revisionsansvaret, inden 15. maj sende en årlig sammenfatning til

---

¹⁾ Ultimo 1999 var der 34 institutioner: Nordisk Energiforskning (NEEP) er overgået fra at være et projekt til en nordisk institution med virkning fra 1. juli 1999. Budgettet for NEEP har for hele 1999 været 1,0 mio. DKK, som er medregnet under projekter. Nordiska Hälsovårdshögskolan er en nordisk institution, som bliver finansieret direkte fra landene jf. pkt. 7.

Rigsrevisionen af det forløbne års revision med henblik på eventuel omtale i den årlige revisionsberetning til Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd om revisionen af ministerrådets virksomhed. Rigsrevisionen har modtaget sammenfatninger fra alle nordiske lande, inkl. de selvstyrede områder.

70. Rigsrevisionen har gennemgået de revisionsberetninger og andre meddelelser om gennemført revision vedrørende 1999 for Nordisk Ministerråds institutioner, som er fremsendt fra de øvrige nordiske landes rigsrevisioner eller fra de private revisionsfirmaer.

Desuden har Rigsrevisionen gennemgået de modtagne sammenfatninger.

71. Sammenfatningerne indeholder såvel generelle bemærkninger som mere specifikke bemærkninger om enkelte institutioner.

72. Revisionen af 1999-regnskaberne har afdækket, at flere institutioner og andre nordiske organer har problemer med at aflægge et korrekt regnskab efter kontantprincippet, sådan som dette er defineret af Nordisk Ministerråds sekretariat. Dette har bl.a. medført, at der i nogle tilfælde ikke har kunne gives en "blank" revisionspåtegning. Revisionen har derudover påpeget flere kritikpunkter eller forhold, som bør ændres, jf. omtalen af den enkelte institution i det efterfølgende.

73. Af de 9 nordiske institutioner, som er beliggende i Sverige, revideres de 8 af Riksrevisionsverket, mens én revideres af en statsautoriseret revisor.

Riksrevisionsverket har udfærdiget revisionspåtegninger, hvoraf 7 er uden forbehold, mens en revisionspåtegning er med forbehold.

Riksrevisionsverket har fremsendt særskilte anvisninger til institutionerne vedrørende underskrifter på regnskaber, idet de regnskaber, som blev modtaget før den 15. februar 2000, som regel kun var underskrevet af institutionens øverste chef. Regnskaberne var som regel heller ikke behandlet i bestyrelsen eller tilsvarende. For svenske statslige myndigheder er bestyrelsen ansvarlig for regnskabet. En arbejdsgruppe nedsat af cheferne fra de nordiske rigsrevisioner har for nylig i deres rapport anbefalet, at regnskabet bør underskrives af bestyrelsen. Riksrevisionsverket har derfor krævet en godkendelse af regnskabet af de nordiske institutioners bestyrelse, inden Riksrevisionsverket har forsynet regnskaberne med en revisionspåtegning.

74. Efter Riksrevisionsverkets opfattelse kan kontantprincippet ikke oprettholdes fuldt ud. En række gældsposter og fordringer må opgøres i regnskabet i overensstemmelse med de nationale regler, jf. fx skatter, sociale afgifter, og moms mv. Desuden går udviklingen af god regnskabsskik mere væk fra kontantprincippet.

Et særskilt problem udgør opgørelsen af forskud. Det er meget vigtigt, senest på tidspunktet for regnskabsaflæggelsen, at identificere, om der er

tale om forskud eller ej. Det er kun anvendte midler eller indtjente midler der skal have resultatmæssig betydning. Afregning af forskud kan i princippet foretages efter enten det bogføringsmæssige princip eller kontantprincippet. Ifølge gældende bestemmelser bør i dette tilfælde afregningen foretages efter kontantprincippet.

75. Riksrevisjonen varetager revisionen af 5 ud af de 7 nordiske institutioner, der er beliggende i Norge. De sidste 2 institutioner revideres af private statsautoriserede revisorer.

3 af revisionspåtegningerne indeholder forbehold.

For 2 institutioner har Riksrevisjonen ikke kunnet afgive revisionspåtegning inden den fastsatte frist på grund af manglende regnskab henholdsvis uoverensstemmelser med økonomireglementets § 19 og retningslinjer fra Nordisk Ministerråds sekretariat.

Nordisk Institutt for Sjørett og Nordisk Institutt for Odontologisk Materialprøvning har ikke overholdt fristen for aflæggelse af regnskabet

Brugen af kontantprincip er også for regnskabsåret 1999 forskellig. Der er fra ministerrådssekretariatets side varslet en udredning af konsekvenserne af at ændre regnskabsprincip. Brugen af regnskabsprincip og opstilling af regnskaberne i tråd med godkendte retningslinjer vil blive fulgt op af Riksrevisjonen.

Regnskabsinstrukser, som de nordiske institutioner skal udarbejde, og som skal godkendes af Riksrevisjonen, er modtaget fra alle, undtagen Nordisk Industrifond og Nordisk Energiforskning.

76. De 5 fællesnordiske institutioner i Danmark revideres alle af Rigsrevisionen. Der er afgivet "blank" revisionspåtegning" på alle regnskaberne.

De regnskaber, som Rigsrevisionen modtog i første omgang, var typisk kun underskrevet af institutionens øverste chef. Rigsrevisionen informerede de berørte institutioner om, at regnskabet som minimum ligeledes skulle skrives under af bestyrelsesformanden. Rigsrevisionen har indskærpet overfor institutionerne, at for 2000 skal det fremsendte regnskab være underskrevet af den samlede bestyrelse samt institutionens øverste chef.

Rigsrevisionen har ligeledes anmodet om, at referater fremover bliver underskrevet af den samlede bestyrelse.

Under besøg ved institutionerne er Rigsrevisionen blevet opmærksom på, at flere institutioner gør brug af kreditkort. Rigsrevisionen vil i 2000 tage spørgsmålet om brugen af kreditkort op over for Nordisk Ministerråds sekretariat med henblik på at præcisere, hvilke personer, der må benytte kreditkort, samt hvilke regler, der skal gælde ved brugen heraf.

77. Der er 7 fællesnordiske institutioner i Finland, hvoraf de 6 revideres af eksterne autoriserede revisorer, mens én revideres af Statens Revisionsverk.

Statens Revisionsverk har informeret de eksterne revisorer om det nye revisionsreglement og mindet om, at Statens Revisionsverk ønsker en kopi af revisionspåtegning samt øvrig væsentlig rapportering.

Statens Revisionsverk har modtaget kopi af revisionspåtegningerne fra institutionernes revisorer, bortset fra Nordiska projektexportfondens og Nordiska instituttets för vidareutbildning inom arbetsmiljöområdet. Selv om kopier af revisionspåtegningerne vedrørende disse endnu ikke er modtaget, antager Statens Revisionsverk, at revisionen er udført og revisionspåtegningerne snart fremkommer. Statens Revisionsverk vil fortsat rykke for de sidste revisionspåtegninger.

De revisorer, som har rapporteret til Statens Revisionsverk, har ikke haft væsentlige bemærkninger. I nogle af revisionspåtegningerne er der bemærkninger om kontantprincippet, gæld som ikke periodiseres samt anlægstilgange, der ikke aktiveres, men udgiftsføres fuldt ud. Problemstillingerne som fremføres, er i flere tilfælde lig med de ændringsforslag, som er fremført i AIR-rapporten. Det er Statens Revisionsverks opfattelse, at arbejdet med at ensarte regnskabsopstillingen bør fortsætte. Det er derfor et skidt i den rigtige retning, at ressourcegruppen, som indledte sit arbejde i Stockholm i februar 2000, kan udgøre et diskussionsforum.

78. I Island har 2 nordiske institutioner hjemsted, nemlig Nordisk vulkanologisk institut (Nordvulk) og Nordens hus. Førstnævnte revideres af Ríkisendurskoðun (den islandske rigsrevision), mens den sidstnævnte på Ríkisendurskoðuns vegne revideres af en privat praktiserende statsautoriseret revisor. Der er afgivet en "blank" revisionspåtegning til begge institutioner.

Ríkisendurskoðun har i sammenfatningen vedrørende revisionen af de pågældende 2 institutioner nævnt, at institutionerne anvender et tillempet kontantprincip.

Fra Nordisk vulkanologisk institut har Ríkisendurskoðun endnu ikke modtaget en regnskabsinstruks. Derudover påpeger Ríkisendurskoðun, at den interne kontrol endnu ikke er tilfredsstillende, men er forbedret fra sidste år. Endvidere er kontrollen af medarbejdernes tilstedeværelse mangelfuld.

For begge institutioner er det islandske Finansministeriums forslag om, at den islandske stat overtager ansvaret for pensionsforpligtigelserne blevet godkendt. Til gengæld forhøjes pensionsbidraget fra 6 % til 11,5 % for de funktionærer, som er tilsluttet den gamle pensionsfond. Egenkapitalen ved årets begyndelse er forhøjet med et beløb svarende til størrelsen af forpligtelsen.

Bemærkninger vedrørende revisionen af udvalgte institutioner

Nordiska genbanken för jordbruks – och trädgårds-växter (NGB), Sverige

79. Riksrevisionsverket har afgivet revisionspåtegning med forbehold. Det er Riksrevisionsverkets opfattelse, at årsregnskabet ikke er opstillet i overensstemmelse med det gældende regelsæt inkl. de af Nordisk Ministerråd udfærdigede forskrifter, og at regnskabet ikke giver et retvisende billede af resultatet for NGB for 1999 og den økonomiske stilling pr. 31. december 1999.

Årsagen hertil er først og fremmest, at NGB har optaget fremtidige finansieringsforpligtelser vedrørende vedtagne projekter på sammenlagt 4,2 mio. SEK som gæld i balancen, hvilket påvirker resultatet og den økonomiske stilling for 1999.

Riksrevisionsverket har sendt en mere detaljeret revisionsrapport til NGB. Kopi af rapporten er sendt til Nordisk Ministerråds sekretariat og Rigsrevisionen.

Nordisk Institutt for Kvinne og Kjønnforskning, (NIKK), Norge

80. Riksrevisjonen har for regnskabsåret 1999 ikke kunnet afgive en "blank" revisionspåtegning, fordi NIKK benytter et tillempet regnskabsprincip for projektindtægter og -udgifter samt for driftsomkostninger, hvilket ikke er i overensstemmelse med økonomireglementets § 19 samt retningslinjer afgivet af Nordisk Ministerråds sekretariat.

Institutionens regnskab er tidligere blevet ført af Universitet i Oslo, og det har af denne grund været vanskeligt at adskille institutionens regnskab fra Universitets regnskab. Fra november 1999 er NIKK's regnskab blevet overgivet til en ekstern regnskabsfører, og for 1999 er der leveret et fuldstændigt regnskab med resultat og balance.

Nordisk Samisk Institutt, Norge

81. Riksrevisjonen har for regnskabsåret 1999 ikke kunnet afgive en "blank" revisionspåtegning, idet Nordisk Samisk Institutt har opstillet regnskabet i henhold til regnskabsloven og god regnskabsskik for små foretagender. Dette er ikke i overensstemmelse med økonomireglementets § 19 samt retningslinjer afgivet af Nordisk Ministerråds sekretariat.

Nordisk Institutt for Sjørett (NIFS), Norge

82. Universitet i Oslo fører regnskabet for Nordisk Institutt for Sjørett (NIFS). Et fuldstændigt regnskab for regnskabsåret 1999 forelå først i uge 14. Efter kommunikation mellem Riksrevisjonen og NIFS, bl.a. et møde, hvor også repræsentanter for universitets økonomiafdeling og Nordisk Ministerråds sekretariat deltog, modtog Riksrevisjonen et korrigeret regnskab

og underliggende materiale i uge 24. Revisionen er afsluttet i løbet af juni 2000. Regnskabet er ikke aflagt efter kontantprincippet, og der er derfor ikke givet en "blank" revisionspåtegning.

Nordisk Institutt for Odontologisk Materialprøvning (NIOM), Norge

83. Nordisk Institutt for Odontologisk Materialprøvning (NIOM) har haft problemer med at aflægge et konsolideret regnskab. Institutionen fik en yderligere frist til 15. maj 2000 med at aflægge regnskabet. Pr. 15. juni 2000 var der fortsat ikke fremlagt et tilfredsstillende regnskab. NIOM Sertificering er skilt ud som en fritstående enhed inden for NIOM. Ved regnskabsaflæggelsen blev der benyttet forskellige principper ved regnskabsudarbejdelsen, ligesom der var uenighed om enkelte interne poster mellem NIOM og NIOM Sertificering. Der er ikke afgivet revisionspåtegning.

Nordisk Energiforskning, Norge

84. For Nordisk Energiforskning er der efter samtykke med Riksrevisjonen blevet benyttet ekstern revisor. Nordisk Energiforskning blev oprettet som nordisk institution med virkning fra 1. juli 1999. Riksrevisjonen henleder opmærksomheden på, at regnskabet ikke er delt. Nordisk Energiforskning har aflagt et samlet regnskab for programmet og institutionen Nordisk Energiforskning.

Nordisk Kunstnarsenter Dalsåsen, Norge

85. Nordisk Kunstnarsenter Dalsåsen er i Nordisk Ministerråds budget opført som en nordisk institution. Centeret er registreret som en privat stiftelse i Norge og underlagt den norske regnskabslov og lov om revisorer. Regnskabet revideres af statsautoriserede revisorer. Riksrevisjonen har indhentet et godkendt regnskab for 1999 med "blank" revisionspåtegning.

Nordisk Uddannelsescenter for Døvblindepersonale (NUD), Danmark

86. Før 1998 varetog Dronninglund Kommune mod vederlag hovedparten af NUD's økonomifunktioner, primært betalingsforretningerne, lønadministrationen og bogholderiet.

På foranledning af Rigsrevisionen besluttede NUD selv at overtage bogholderifunktion med virkning fra 1. april 1998. NUD indgik herefter en ny samarbejdsaftale med Dronninglund Kommune vedrørende lønadministration, betalingsforretninger og regnskabsopstilling.

De aktiviteter, som kommunen forestod, skete som en integreret del af kommunens almindelige forvaltning, hvilket bl.a. medførte begrænsede oplysninger om eventuelle andre aktiver og passiver end mellemværendet med kommunen.

Rigsrevisionen konstaterede, at NUD's bankkonto alene blev benyttet til at modtage de halvårslige overførsler fra Nordisk Ministerråds sekretariat, og at kontoen ved kvartalets slutning blev tømt ved overførsel til kommunens konto.

Den 1. april 2000 har NUD overtaget betalingsforretninger og regnskabsudarbejdelsen fra Dronninglund Kommune. Kommunen varetager dog fortsat lønadministrationen. Samme dato har NUD ligeledes indført et nyt bogholderisystem. Rigsrevisionen kan bifalde, at NUD overtager betalingsforretningerne, da den tidligere praksis blandt andet har givet problemer med korrekt fastsættelse af aktiver og passiver, idet mellemregningen med kommunen har bestået af både aktiver og passiver.

NUD har endnu ikke besluttet sig for, hvorledes lønadministrationen skal foregå. Rigsrevisionen har anmodet om, at der skal foreligge en afstemning af mellemregningen med kommunen vedrørende løn, ligesom skyldige lønudgifter skal fremgå særskilt af regnskabet. Derudover skal diverse undermateriale vedrørende løn være til stede ved NUD.

Nordisk Journalistcenter (NJC), Danmark

87. Rigsrevisionen konstaterede, at kontorpersonalets pension udgjorde 3,2 % i eget bidrag og 6,4 % i arbejdsgiverbidrag. Det fremgår af cirkulæret om fællesoverenskomst mellem Finansministeriet og Statsansattes kartel 1997, at pensionen med virkning fra 1. oktober 1997 er ændret til 4 % af 100/96 af den pensionsgivende løn i eget bidrag. Arbejdsgiverbidraget er 8 %. Det samlede pensionsbidrag udgør således 12 %. Ifølge aftale mellem Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige om retsstilling for samnordiske institutioner og deres ansatte er hvert tjenesteland forpligtet til at tage ansatte ved de samnordiske institutioner ind som medlemmer i den statslige pensionsordning i tjenestelandet på samme vilkår, der gælder for tilsvarende stillinger i statens tjeneste i dette land.

NJC har oplyst, at pensionen vil blive reguleret.

Nordisk Institut for Asienstudier (NIAS), Danmark

88. Rigsrevisionen konstaterede ligeledes for NIAS, at kontorpersonalets pension udgjorde 3,2 % i eget bidrag og 6,4 % i arbejdsgiverbidrag og således ikke svarede til cirkulæret om fællesoverenskomst mellem Finansministeriet og Statsansattes kartel 1997. Samtidig blev det konstateret, at kontorpersonalets ATP bidrag ikke blev beregnet efter de gældende regler.

Nordens Institut på Åland

89. Nordens Institut på Åland revideres af Revisionsbyrået fra Ålands landskapsstyre.

Regnskabet er blevet forsynet med en "blank" revisionspåtegning.

Nordens Institut i Grønland (N.A.P.A.)

90. N.A.P.A.'s regnskab revideres af et statsautoriseret revisionsfirma. Revisionen har givet regnskabet en "blank" revisionspåtegning.

I 1999 havde instituttet et overskud på 775.732 DKK, hvilket resulterede i, at egenkapitalen fra at være negativ primo året med 545.243 DKK blev positiv med 230.489 DKK pr. 31.12.1999. N.A.P.A. har til huse i kulturhuset Katuaq i Nuuk, og instituttet har løbende haft drøftelser med kulturhuset om fordeling/adskillelse af de 2 institutioners aktiviteter og opgaver.

Nordens Hus på Færøerne

91. Nordens Hus på Færøerne revideres af et statsautoriseret revisionsfirma, som har givet regnskabet en "blank" revisionspåtegning.

I 1999 havde Nordens Hus et overskud på 389.559 DKK, så egenkapitalen ved udgangen af 1999 androg 445.971 DKK.

Af indtægterne på 11.043.000 DKK hidrørte ca. 10.142.000 DKK fra Nordisk Ministerråd og 901.000 DKK fra det færøske landsstyre.

Bygninger samt udstyr og inventar i Nordens Hus på Færøerne er ifølge den private revisors beretning fuld- og nyværdiforsikret for 17 mio. DKK.

Generelle bemærkninger fra de nordiske rigsrevisioner

92. Det er de nordiske rigsrevisioners opfattelse, at der bør indføres ensartede regnskabsprincipper for de nordiske institutioner med henblik på at give et mere korrekt billede af de pågældende virksomheders økonomiske stilling ved årets afslutning, herunder at opstilling af regnskaber bør ske på en ensartet måde.

De nordiske rigsrevisioner er desuden af den opfattelse, at ministerrådssekretariatet bør overveje dels anvendelsen og udformningen af det eksisterende økonomireglement, dels en mulig overgang fra kontantprincippet til retserhvervelsesprincippet.

Revisionen af regnskaberne for 1999 har afdækket, at flere institutioner mfl. har problemer med at aflægge et korrekt regnskab efter kontantprincippet, sådan som dette er defineret af Nordisk Ministerråds sekretariat. Dette har bl.a. medført, at der i nogle tilfælde ikke har kunnet gives en "blank" revisionspåtegning.

Rigsrevisionens konklusion

93. Rigsrevisionen har revideret Nordisk Ministerråds regnskab for 1999.

Det er Rigsrevisionens opfattelse, at årsregnskabet er aflagt i overensstemmelse med gældende regler, og at regnskabet giver et retvisende billede af Nordisk Ministerråds resultat for 1999 og økonomiske stilling den 31. december 1999.

Revisionen har ikke givet anledning til forbehold.

Rigsrevisionen skal i øvrigt henvise til foranstående beretning, herunder i særdeleshed de generelle bemærkninger fra de nordiske rigsrevisioner, som er omtalt i pkt. 92.

København, den 30. juni 2000

Henrik Otbo

/Inger Danrud

Kontrollkommitténs betänkande

över Rigsrevisionens berättelse rörande revisionen av Nordiska rådets räkenskaper för år 1999

(Bokslut och revisionsberättelse, se s. 1077)

Kontrollkommitténs förslag till beslut

I Kontrollkommitténs uppgifter ingår att granska Nordiska rådets bokslut och revisionsberättelse och att förelägga plenarförsamlingen resultatet av denna granskning.

Kontrollkommittén föreslår med hänvisning till vad som nedan anförs plenarförsamlingen besluta

att uppmana Presidiet att, med beaktande vad som anförs i detta betänkande, genomföra en översyn av Nordiska rådets ekonomireglemente;

att uppmärksamma Presidiet på dess ansvar för att ändamålsenliga administrativa bestämmelser för Nordiska rådet finns och efterlevs;

att lägga bokslut och revisionsberättelse för Nordiska rådets verksamhet år 1999 till handlingarna.

Bokslut

Nordiska rådets intäkter år 1999 uppgick till totalt 32,5 miljoner DKK, varav den helt övervägande delen, 30,0 miljoner DKK, utgjordes av delegationernas bidrag. Utgifterna uppgick till sammanlagt 30,4 miljoner DKK, varför bokslutet uppvisar ett överskott på 2,1 miljoner DKK i förhållande till (reviderad) budget. Presidiet har vid sitt möte den 26 september 2000 godkänt bokslutet, samt beslutat överföra överskottet från 1999 års verksamhet till 2001 för att användas till informationsmaterial i samband med jubiléet 2002.

Revisionsberättelse

Rigsrevisionen har granskat Rådets räkenskaper och bokslut för år 1999. Rådssekretariatet har haft möjlighet att uttala sig över ett utkast till revi-

sionsberättelse. Likaså har de övriga nordiska ländernas statliga revisionsmyndigheter haft möjlighet att yttra sig över ett utkast.

Räkenskaperna har granskats i enlighet med gällande regler i de Internordiska revisionsordningarna, och i enlighet med det nya revisionsreglemente för medel beviljade av de nordiska parlamenten till Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet som trädde i kraft den 1 januari 1999. (Reglementet användes således även för det revisionsarbete som utfördes år 1999 avseende 1998 års räkenskaper.) Inom ramen för revisionen har kontrollerats att räkenskaperna är utarbetade i enlighet med Rådets ekonomireglemente, att räkenskaperna är rättvisande, och att de ger de upplysningar som är nödvändiga för att bedöma förvaltningen av Rådets budget.

Rigsrevisionen anser räkenskaperna avlagda i överensstämmelse med gällande regler och att de ger en rättvisande bild av Nordiska rådets resultat för 1999 och ekonomiska ställning den 31.12.1999. Revisionen har inte gett anledning till anmärkningar.

Vissa iakttagelser i Rigsrevisionens berättelse rörande Nordiska rådets räkenskaper

Som Rigsrevisionen påpekar i avsnitt III samarbetade Rigsrevisionen under år 1997 med Rådssekretariatet om utarbetande av ett nytt ekonomireglemente, anpassat till att Rådssekretariatet sedan sommaren 1996 är samlokaliserat med Nordiska ministerrådets sekretariat. Presidiet fastställde det nya ekonomireglementet, som gäller från den 1 januari 1998.

På motsvarande sätt omnämns att en ny räkenskapsinstruktion utarbetats i samarbete med Rigsrevisionen och fastställts av Rådsdirektören, med ikraftträdande den 1 januari 1998.

Rigsrevisionen har vid granskningen av Nordiska rådets räkenskaper konstaterat vissa mindre felaktigheter i bokföringen, liksom i beräkningen av hur partistödet fördelats. Dessa fel har korrigerats, och som nyss nämnts inte föranlett några formella anmärkningar från revisorerna.

Rigsrevisionen följer i avsnitt VI upp en fråga som tagits upp i tidigare års revisionsberättelser, nämligen de fordringar beträffande intern avgift på lönen som uppkom år 1996 på några av dem vars anställning upphörde i samband att rådssekretariatet detta år flyttades från Stockholm till Köpenhamn. Man noterar att Presidiet vid sitt möte i december 1999 beslutat avskryva fordringarna på 7 av de tidigare anställda, varefter det återstår fordringar på 6 personer. Rådssekretariatet har uppgivit att påminnelser sänts till dessa personer.

Nordiska rådet, som noteras i avsnitt VII, haft överskott åren 1997-1999, med 4,7 miljoner DKK år 1997, 4,3 miljoner DKK år 1998, och med 2,1 miljoner DKK det nu aktuella verksamhetsåret, 1999. Beträffande användningen av överskottet refererar revisionsberättelsen Nordiska rådets ekonomireglemente (§ 7), enligt vilket överskott som huvudregel skall återbetalas till medlemsländerna. Presidiet kan dock besluta att helt eller

delvis överföra ett eventuellt överskott till ”det følgende regnskabsår til et eller flere specifikke formål”.

Vid sitt möte i september 1999 beslutade Presidiet att överföra överskottet från år 1998, 4 258 765 DKK, till användning åren 1999-2002 för aktiviteter som markerar Nordiska rådets 50-årsjubileum. Rigsrevisionen konstaterar att Presidiet därmed valt att ”dispensera” från ekonomireglementet.

I avsnitt VIII "Sessioner, konferencer og andre rådsaktiviteter" omnämns Rådets större aktiviteter under år 1999, och de budgeterade kostnaderna jämförs med det faktiska utfallet. Rigsrevisionen påminner om att man i föregående års revisionsberättelse anförde, att Nordiska rådet borde införa procedurer för bl.a. budgetering, ekonomistyrning och räkenskaper för sådana aktiviteter. Vidare anförde man att en procedur borde införas enligt vilken de nationella sekretariaten kan framföra krav på ersättning för utgifter utöver de budgeterade endast om det föreligger ett skriftligt avtal med rådssekretariatet. Enligt Rigsrevisionen har rådssekretariatet nu meddelat att nya procedurer införts, innebärande att de nationella delegationssekretariaten skall avlämna en budget för respektive arrangemang, som sedan av rådssekretariatet inarbetas i en samlad budget, samt att oförutsedda utgifter skall godkännas av rådssekretariatet.

Kontrollkommittén

I samband med Rigsrevisionens granskning av Rådets räkenskaper och bokslut ges Rådssekretariatet möjlighet att uttala sig om ett utkast till revisionsberättelse. Därefter färdigställs denna, och överlämnas till Presidiet för behandling. Kontrollkommittén har granskat revisionsberättelsen samt Presidiets beslut med anledning av denna, och vill för sin del anföra följande.

Budgetprocedur och uppföljning

Nordiska rådets Presidium fastställde, i enlighet med ekonomireglementet (§ 4), vid sitt möte den 9 december 1998 budgeten för Rådets verksamhet år 1999. Vid sitt möte i slutet av september 1999 beslutade Presidiet om en revidering av budgeten. Kontrollkommittén har inget att invända mot en sådan procedur, men vill påpeka att en jämförelse mellan det faktiska utfallet och en, på sent stadium, reviderad budget inte ger upplysningar om ekonomistyrningens kvalitet. Däremot indikerar behovet av att revidera budgeten att Presidiet då den ursprungliga budgeten fastställdes, strax före budgetårets början, inte kunnat förutse hur kostnaderna på olika områden skulle utvecklas.

Kontrollkommittén har tidigare påtalat de ibland stora avvikelserna mellan budget och utfall, och anført att orsaken till dessa inte i första hand torde vara brister i räkenskaperna eller i uppföljningen av dessa, utan att

rådsorganens verksamhetsplaner för det kommande året inte är tillräckligt preciserade när Nordiska rådets budget fastställs. Verksamhetsplaneringen kan således förbättras. Samtidigt innebär behovet av flexibilitet för att kunna uppmärksamma frågor som från tid till annan aktualiseras i den politiska debatten en begränsning av möjligheten att i detalj budgetera rådsorganens aktiviteter.

Budgetering av enskilda större arrangemang

Av liknande skäl är budgeten för enskilda större aktiviteter inte särskilt detaljerad, utan snarast en "klumpsumma" som fördelas på olika kostnadslag (lokaler, tolkning, resor, arvoden till utomstående, informationsmaterial osv.) allteftersom planeringen fortskrider.

De i revisionsberättelsen omtalade nya procedurerna för budgetering av Rådets aktiviteter har såvitt Kontrollkommittén kunnat utröna hittills inte tillämpats. Sålunda har ingen samlad budget utarbetats för t.ex. sessionen i november 1999, för temakonferensen i mars 2000 eller för Östersjökonferensen i september 2000.

Kontrollkommittén anförde i föregående års betänkande att det kan finnas skäl till en bättre budgetering av i varje fall större arrangemang, men att detta å andra sidan bör inte drivas så långt att det praktiska samarbetet mellan rådets och värdlandets sekretariat äventyras.

Det viktiga i sammanhanget tycks vara att på ett tidigt stadium klargöra vilka kostnader som skall bäras av Nordiska rådet, av värdlandets delegation, och av andra. Därmed blir diskussioner mellan berörda sekretariat om vilka belopp som fördelas till enskilda budgetposter mindre väsentliga, liksom huruvida rådssekretariatet och värdlandets delegationssekretariat har var sin budget för respektive kostnader, eller en sammanslagen. En fördelning av ansvaret för olika kostnader i samband med ett arrangemang bör också innebära att ingendera parten ensidigt kan göra åtaganden som medför kostnader för den andra.

Vissa utestående fordringar

Rigsrevisionen följer även detta år upp de iakttagelser som gjorts i tidigare års revisionsberättelser. Kontrollkommittén har tidigare anført att den övervägande delen av dessa iakttagelser och påpekanden hade sitt ursprung i den för Rådet unika situation som uppkommit genom flyttningen av sekretariatet från Stockholm till Köpenhamn. Dessa brister får nu anses åtgärdade, med undantag för de utestående fordringar på personal som inte varit anställd i Köpenhamn, och som Rigsrevisionen tar upp även i årets revisionsberättelse.

Av revisionsberättelsen för år 1998 framgick att inga aktiva åtgärder vidtagits det året för att driva in fordringarna. Sedan Kontrollkommittén och Rådet hösten 1999 behandlat berättelsen för år 1998 beslutade Presi-

diet, som nämnts ovan, vid sitt möte i december 1999 att avskriva fordringarna på 7 av gäldenärerna. Vad gäller de återstående 6 tycks inte heller under år 1999 eller hittills under år 2000 några andra åtgärder ha vidtagits än att påminnelsebrev sänts till dem. Särskilt mot bakgrund av att det rör sig om fordringar som hänför sig till år 1995 och första hälften av år 1996 finner Kontrollkommittén att Presidiet skyndsamt bör vidta åtgärder för att avsluta dessa ärenden. En utgångspunkt bör vara att lika formuleringar i de avtal som i samband med kontraktens upphörande slöts med de tidigare anställda också skall tolkas och tillämpas lika för samtliga de berörda.

Användningen av eventuella överskott

Nordiska rådets resultat för år 1999 innebär som nämnts att c:a 2,1 miljoner DKK mindre än budgeterat har tagits i anspråk för verksamheten. Till största delen beror detta på att rådsorganen i samband med budgetarbetet överskattat kostnaderna för sin kommande verksamhet. Överskottet hålls nere av att kostnaderna för rekrytering av nya medarbetare kraftigt underskattades då den ursprungliga budgeten fastställdes, och att partistödet ökats genom beslut i slutet av räkenskapsåret. Kontrollkommittén påpekade föregående år att Presidiets och övriga rådsorgans arbete med Nordiska rådets budget behöver stramas upp. Detta behov kvarstår.

Vad gäller överskottet från år 1998 beslutade Presidiet, såsom nämnts ovan, i september 1999 att överföra hela beloppet till användning åren 1999-2002 för aktiviteter som markerar Nordiska rådets 50-årsjubileum. Som också Rigsrevisionen konstaterat innebär detta beslut att Presidiet valt att bortse från ekonomireglementets § 7, enligt vilken ett eventuellt överskott endast kan överföras till följande räkenskapsår, dvs. i detta fall år 1999. På samma sätt avviker Presidiets beslut i september 2000 om disponering av överskottet från räkenskapsåret 1999 från vad som sägs i denna paragraf.

I sammanhanget kan erinras om att, såsom nämns inledningsvis i revisionsberättelsen, ett nytt ekonomireglemente utarbetats i samarbete med bl.a. Rigsrevisionen, och att detta nya reglemente antogs av Presidiet genom beslut i mars 1998. Ändringarna innebar bl.a. att Presidiets möjlighet att disponera eventuella överskott efter eget gottfinnande avskaffades.

Rigsrevisionen formulerar saken så, att presidiet "valgt at dispensere fra økonomireglementet". Kontrollkommittén vill för sin del påpeka att även möjligheten för Presidiet att ge dispens från ekonomireglementets bestämmelser avskaffades genom beslutet i mars 1998.

Kontrollkommittén har i sak inget att invända mot Presidets beslut, eftersom de medel som fonderats skall användas till aktiviteter inför och i samband med Rådets 50-årsjubileum, dvs. inte under följande räkenskapsår men ändå inom en bestämd tidsrymd. Däremot kan Kontrollkommittén, som också har att granska de formella aspekterna av detta agerande, inte

finna det rimligt att Presidiet fastställer regler som man 18 månader senare väljer att bortse från, särskilt som situationen inte i något väsentligt avseende ändrats under den perioden.

Förnyad översyn av ekonomireglementet

Enligt vad Kontrollkommittén inhämtat förekom i Presidiets beslutsunderlag inför beslutet i september 1999 ett argument av innebörden att eftersom Presidiet beslutat fastställa ekonomireglementet kan Presidiet också ge dispens från det.

Ekonomireglementet (§ 1) anger att "Nordiska rådets Presidium är ansvarigt för att bestämmelserna i detta reglemente efterlevs". Det är vidare så, att ekonomireglementet i hög grad anger vilka åtgärder Presidet kan eller skall vidta vad gäller den ekonomiska förvaltningen. Kontrollkommittén anser det av principiella skäl tveksamt om Presidiet bör faställa de regler Presidiet självt har att efterleva, och än mer att Presidiet skall ha möjlighet att *ad hoc* ge sig självt dispens från reglementets bestämmelser. Det normala och principiellt riktiga är, enligt Kontrollkommitténs uppfattning, att en överordnad instans fastställer regler och eventuellt kan ge dispens från dessa – däremot inte att ett och samma organ beslutar om utformningen av vissa regler, ansvarar för deras efterlevnad, och om man så finner lämpligt avstår från att efterleva dem. Kontrollkommittén finner att Presidiet bör se över ekonomireglementet, och i det sammanhanget också överväga vilka organ som bör svara för fastställande respektive efterlevnad av olika bestämmelser. Kontrollkommittén avser för sin del följa frågan.

Förvaltningsrutiner i övrigt

I samband med Kontrollkommitténs granskning har också framkommit att det finns vissa andra brister i efterlevnaden av ekonomireglementet och andra administrativa rutiner. Exempelvis anger ekonomireglementet (§ 11) att räkenskapsinstruktionen löpande skall ajourföras, vilket inte skett.

Sålunda har personalförändringar i rådssekretariatet lett till att de bilagor till räkenskapsinstruktionen som anger vilka personer som (två i förening) har rätt att underskriva utbetalningar från Rådets bank- och girokonto blivit inaktuella. Rådssekretariatet har därför ingen möjlighet att göra sådana utbetalningar, utan för det krävs underskrift av (två) medarbetare i Nordiska ministerrådets sekretariat.

Räkenskapsinstruktionen bygger i viktiga delar på att Rådsdisrektören och vicedirektören, dvs. två av Presidiet anställda personer, har gemensamt ansvar. Bl.a. fordras att båda godkänner Rådets räkenskaper. I och med Presidiets beslut den 7 mars 2000 att inte återbesätta tjänsten som vicedirektör blev räkenskapsinstruktionen således inaktuell i ett avseende som även är av viss principiell betydelse.

De brister Kontrollkommittén observerat är inte av allvarligt slag. Sammantagna indikerar de emellertid att de ekonomiska och administrativa rutinerna inte följs i den utsträckning som är önskvärd. Presidiet kan inte följa eller övervaka det löpande arbetet med dessa frågor, men är ändå såsom nämnts ovan ansvarigt för att tillfredsställande rutiner och bestämmelser finns, liksom för att de efterlevs. Presidiet bör därför mer än hittills uppmärksamma dessa frågor.

Sammanfattning

Kontrollkommittén är liksom Rigsrevisionen av den uppfattningen att Nordiska rådets räkenskaper har avlagts i enlighet med gällande regler, och att de ger en rättvisande bild av Nordiska rådets ekonomiska resultat år 1999 och ekonomiska ställning den 31 december 1999. Kontrollkommittén anser inte att de brister i utformningen och efterlevnaden av de ekonomiska och administrativa rutinerna som konstaterats är av allvarligt slag, men anser det angeläget att Presidiet ånyo mer aktivt uppmärksammar dessa frågor.

Västerås den 26 september 2000

Arnbjörg Sveinsdóttir (Sj.)

Olof Erland (lib)

Eva Johansson (s) Ordförande

Marit Nybakk (A)

Vibeke Peschardt (RV)

Beretning til Nordisk Råd om revisionen af Nordisk Råds regnskab for 1999

Juni 2000

I Indledning

1. Nærværende beretning afgives i henhold til § 15 i økonomireglementet for virksomhed finansieret over Nordisk Råds budget, hvorefter revisionsberetningen for den samlede virksomhed på budgettet skal afgives til Nordisk Råd før 1. juli i året efter budgetårets udgang.

2. I henhold til reglementets § 14 revideres regnskaberne efter de gældende regler i de internordiske revisionsordninger. Den 16. oktober 1998 vedtog cheferne for de nordiske revisionsmyndigheder det nye revisionsreglement, som trådte i kraft den 1. januar 1999, for midler bevilget af de nordiske parlamenter til Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd. Revisionsreglementet medfører bl.a. ændrede rapporteringsformer og -frister.

3. Revisionen af Nordisk Råds sekretariat har været tilrettelagt med henblik på at efterprøve, om sekretariatets regnskab er udarbejdet i overensstemmelse med Nordisk Råds økonomireglement mv. Det er påset, at regnskabet er retisende og giver de fornødne oplysninger til bedømmelse af sekretariatets forvaltning af rådets budget.

4. Rigsrevisionen afgiver hermed revisionsberetning for regnskabsåret 1999 til Nordisk Råd. Et udkast til beretningen har været fremsendt til Nordisk Råds sekretariat, hvis bemærkninger i videst muligt omfang er indarbejdet i beretningen. De øvrige nordiske rigsrevisioner har ligeledes haft et udkast til høring.

5. På præsidiets møde den 9. december 1998 blev budget-rammen for 1999 fastsat til 32,4 mio. DKK. Budgettet blev revideret på præsidiets møde i september 1999, hvorved rammen blev forøget til 32,6 mio. DKK. Budgettet omfattede bidrag fra de nordiske lande (delegationerne) på 30,0 mio. DKK i alt, mens resten hidrørte fra det interne afgiftssystem, finansielle poster samt øvrige indtægter.

6. Der ydes også bevillinger fra parlamenterne til de respektive nationale delegationer. Disse bevillinger ligger uden for Nordisk Råds budget.

I 1999 var bevillingen til den danske delegation 2,3 mio. DKK. Men som følge af, at fællesmødet i 1999 med Baltisk Forsamling, der var planlagt til afholdelse i København, blev flyttet til Helsingfors, blev det faktiske forbrug 1,7 mio. DKK. Overskuddet er delvis blevet overført til 2000 til dækning af delegationens udgifter til bl.a. temakonferencen marts 2000. Bevillingen til den svenske delegation var i 1999 3,0 mio. SEK, heraf var 0,8 mio. SEK øremærket til at dække den svenske delegations omkostnin-

ger i forbindelse samarbejdet omkring afholdelsen af sessionen, som i 1999 forgik i Stockholm.

Bevillingerne til de øvrige delegationer kunne i 1999 specificeres således: Den norske delegation 3,0 mio. NOK, den finske delegation 2,1 mio. FIM, den islandske delegation 16,3 mio. ISK, den ålandske delegation 0,2 mio. FIM og den færøske delegation 0,3 mio. DKK. Rigsrevisionen har ikke modtaget svar fra den grønlandske delegation. De pågældende bevillinger skal alene dække de direkte udgifter til rejser mv., og ikke administrationsudgifter, herunder løn til delegationssekretariatets personale. I Sverige er i 1999 endvidere givet partistøtte på 1,1 mio. SEK til nordisk virksomhed.

II Nordisk Råds struktur og organisation

7. Nordisk Råd er det parlamentariske forum for nordisk samarbejde. Nordisk Råd blev oprettet i 1952 som et samarbejdsorgan mellem parlamenterne og regeringerne i Danmark, Island, Norge og Sverige. I 1956 blev Finland medlem af rådet, og i 1970 fik også de selvstyrende områder Færøerne og Åland egen repræsentation i rådet. I 1984 kom Grønland med.

8. Plenarforsamlingen er Nordisk Råds øverste besluttende organ. Den består af de 87 valgte medlemmer af Nordisk Råd samt af regeringernes repræsentanter, der dog ikke har stemmeret. Plenarforsamlingen mødes en gang om året. Forsamlingen skal godkende budgettet for det nordiske samarbejde.

Rådets arbejde er koncentreret om 3 "søjler", nemlig samarbejde inden for Norden, samarbejde med Nordens nærområder og samarbejde med Europa. For hver af de 3 søjler er oprettet et udvalg. Der er derudover en kontrolkomité og en valgkomité i Nordisk Råd. Udvalgene skal udarbejde årlige virksomhedsplaner og råde over deres egne særskilte budgetter. Ledelsesfunktionen er forstærket i et præsidium og sekretariatet. Præsidiets har ansvaret for samordningen af budgetterne for det samlede nordiske samarbejde. Præsidiets består af en præsident og 12 øvrige medlemmer, som vælges blandt rådets medlemmer af Plenarforsamlingen.

9. Som led i reformen blev der pr. 1. januar 1997 gennemført en ny forretningsorden for Nordisk Råd, der blandt meget andet indeholder bestemmelser om partistøtte. Denne støtte er øget, så partigrupperne nu kan råde over et sekretariat og/eller kan anvende midlerne til flere mødeaktiviteter. Præsidiets godkendte i september 1999 et revideret budget, som forøgede partistøtten med 0,5 mio. DKK til i alt 4,7 mio. DKK. I budgettet for 2000 er det afsatte beløb til partistøtte 5,5 mio. DKK, som fordeles med 20 % i grundbidrag og 80 % i mandatbeløb. Grundbidraget er en partistøtte, som udbetales med lige store beløb til partigrupper med mindst 5 medlemmer af Nordisk Råd og medlemmer fra mindst 3 lande. Mandatbeløbet udbetales i forhold til medlemsantallet.

10. Herudover har hvert af de 5 nordiske landes parlamenter sit eget permanente delegationssekretariat, der bl.a. medvirker i forbindelse med gennemførelsen af rådets sessioner. Delegationssekretariatene er finansieret af de respektive parlamenter og hører altså ikke under Nordisk Råds budget.

Der findes regler for hvilke udgifter, der finansieres af henholdsvis delegationsbudgetterne og Nordisk Råd, fx ved afholdelse af sessioner, konferencer o.l.

11. Rådssekretariatets direktør har ansvaret på det personaleadministrative område, ligesom direktøren har adgangen til at disponere og omdisponere midler mellem forskellige budgetposter. Ifølge instruktion for Nordisk Råds sekretariat har direktøren endvidere til opgave at koordinere samarbejdet med delegationernes sekretariater og partigruppernes sekretariater. I 1999 har der i rådssekretariatet været udskiftning på posten som rådsdirektør. Den nye rådsdirektør tiltrådte stillingen pr. 1. september 1999.

12. Nordisk Råds sekretariat og Nordisk Ministerråds sekretariat har indgået en samarbejdsaftale om en række tjenesteydelser, som ministerrådssekretariatet mod betaling stiller til rådighed for rådssekretariatet. Det drejer sig bl.a. om løn- og personaleadministration, regnskabsopgaver, databehandling, lokaler, kantinedrift og reception.

Betalingen beregnes på grundlag af en fordelingsnøgle, der bygger på forholdet mellem antallet af ansatte i sekretariatene. I 1999 udgjorde Nordisk Råds andel af fællesudgifterne godt 2,6 mio. DKK.

13. Indtil 1. marts 1999 havde Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd et fælles informationssamarbejde, og udgifterne hertil blev løbende afregnet i forhold til de faktiske udgifter.

Med virkning fra 1. marts 1999 indgik Nordisk Råds sekretariat en ny aftale med Nordisk Ministerråds sekretariat om samordning og koordinering af informationsvirksomheden inden for rammen af en fælles informationsafdeling. Aftalen gjaldt for perioden 1. marts 1999 - 31. marts 2000. Når en periode er afsluttet, vil forskellen mellem de faktiske udgifter og det afregnede beløb blive overført til den efterfølgende periode.

I februar 2000 har Præsidiets besluttet at forlænge aftalen om informationssamarbejdet med Nordisk Ministerråds sekretariat til 31. december 2000.

Informationssamarbejdet omfatter udgivelse af et tidsskrift (Politik i Norden), nyhedsfax og hjemmesider. Desuden omfatter samarbejdet produktion og distribution af pressemeddelelser mv. og anden informationsvirksomhed.

I december 1999 blev det besluttet at omlægge avisen Politik i Norden til et tidsskrift med 4 årlige udgivelser. Derudover blev det besluttet, at udvikle et koncept for en særlig webservice rettet mod journalister og po-

litikere, samt at etablere et elektronisk nyhedsbrev til formidling af aktuelle nyheder fra det nordiske samarbejde.

14. De samlede budgetterede udgifter til det fælles informationsarbejdet udgør for perioden 1. marts 1999 - 31. marts 2000 5,7 mio. DKK. Nordisk Råds andel udgør 45 % heraf, hvilket svarer til 2,6 mio. DKK.

For perioden 1. marts - 31. december 1999 har Nordisk Råds andel af de fælles udgifter til informationsarbejdet i henhold til den nye aftale været 2,2 mio. DKK, som er driftsbogført i Nordisk Råds regnskab.

For perioden 1. januar - 28. februar 1999 har Nordisk Råds udgifter til informationssamarbejdet været 0,4 mio. DKK.

Derudover har Nordisk Råds andel af Informationsafdelingens rejseudgifter mv. været 0,1 mio. DKK og andel i den fælles publikationsafdeling 0,3 mio. DKK i 1999.

III Økonomireglement og regnskabsinstruks

15. Det nuværende økonomireglement for Nordisk Råds virksomhed, som blev godkendt af Nordisk Råds Præsidium på et møde den 27. marts 1998, trådte i kraft den 1. januar 1998. Økonomireglementet har samme struktur og systematik som reglementet for Nordisk Ministerråds sekretariat, da budget-, regnskabs- og revisionsprocedurerne i det store og hele er ens for de 2 organisationer. Udarbejdelsen af reglementerne blev foretaget i samarbejde med Rigsrevisionen.

16. Nordisk Råds regnskabsinstruks trådte ligeledes i kraft den 1. januar 1998. Da rådssekretariatets bogholderi-, regnskabs- og betalingsfunktioner i vidt omfang varetages af Nordisk Ministerråds sekretariat, blev udformningen af instruks drøftet med ministerrådssekretariatet, ligesom udarbejdelsen af instruks skete i samarbejde med Rigsrevisionen.

IV Nordisk Råds regnskab for 1999

17. I det følgende omtales forskellige forhold i forbindelse med Nordisk Råds regnskab og revisionen heraf.

De anvendte regnskabsprincipper, der bl.a. er beskrevet i Nordisk Råds økonomireglement, er baseret på kontantprincippet. I praksis anvendes dog et tillempet kontantprincip, hvilket bl.a. medfører, at aktiver og passiver omfatter visse tilgodehavender og gæld, men ikke aktiver til varig brug, da disse udgiftsføres ved anskaffelsen.

Rigsrevisionen har konstateret, at sekretariatet på anden vis fører kontrol med aktiverne til varig brug.

Ved udarbejdelsen af regnskabet er anvendt samme regnskabspraksis som sidste år.

18. Rigsrevisionen skal fortsat henstille, at rådssekretariatet i fællesskab med ministerrådssekretariatet overvejer dels anvendelsen og udformningen

af det eksisterende økonomireglement, dels en mulig overgang fra kontantprincippet til retserhvervelsesprincippet.

Aktiver/passiver

19. Nordisk Råds aktiver og passiver pr. 31. december 1999 kan specificeres således:

Aktiver/passiver	Mio. DKK	%
Aktiver:		
Likvide beholdninger	12,7	96,2
Momsrefusion	0,2	1,5
Andre fordringer	0,2	1,5
Interne afgifter vedrørende tidligere år	0,1	0,8
I alt	13,2	100,0
Passiver:		
Leverandørgæld	1,4	10,6
Mellemregning med ministerrådssekretariatet	5,4	40,9
Andre passiver	0,0	0,0
Jubilæumssatsning	4,3	32,6
Resultat	2,1	15,9
I alt	13,2	100,0

Af oversigten ses, at de likvide beholdninger udgør langt hovedparten af aktiverne, nemlig 12,7 mio. DKK, eller ca. 96 %. De største passiver består af en mellemregning med ministerrådssekretariatet på 5,4 mio. DKK og en post vedrørende jubilæumssatsning på 4,3 mio. DKK, hvilket svarer til henholdsvis 41 % og 33 % af de samlede passiver. Jubilæumssatsningen vedrører overskuddet fra 1998, som præsidiet har vedtaget skal anvendes i 1999-2002 til aktiviteter, der markerer Nordisk Råds 50-års jubilæum. Årets resultatet er på 2,1 mio. DKK.

20. De likvide beholdninger er afstemt med kontoudskrifter fra pengeinstitutterne, mens de øvrige tilgodehavender og gældsposter er afstemt med detailoversigter.

21. Ved revisionen af Nordisk Råds aktiver og passiver har Rigsrevisionen konstateret følgende:

Ultimo 1999 havde Nordisk Råd en mellemregning med (gæld til) Nordisk Ministerråd på 5,4 mio. DKK. Fra ultimo december 1999 til primo maj 2000 har mellemregningen konstant været over 5 mio. DKK i Nordisk Ministerråds favør. Rigsrevisionen har henstillet, at mellemregninger, som ikke forrentes, snarest udlignes.

Nordisk Råds sekretariat oplyser, at man har taget bemærkningerne til efterretning og fremover løbende vil udligne mellemregningskontoen med Nordisk Ministerråd.

Herudover har Rigsrevisionen konstateret nogle fejl i bogføringen på enkelte balancekonti i Nordisk Råd. Det drejer sig primært om kursdiffe-

renciaer, som har været bogført på en balancekonto i stedet for en driftskonto, samt måden, som periodiseringer er blevet håndteret på. Endvidere har der været enkelte andre mindre fejl i balancen, som burde have været rettet inden afslutningen af årsregnskabet. Under henvisning til, at der er tale om mindre fejl, kan Rigsrevisionen alligevel forsyne årsregnskabet med en "blank" revisionspåtegning uden forbehold, jf. pkt. 40.

Rigsrevisionen har i en skrivelse til Nordisk Råds sekretariat uddybet fejlene. Sekretariatet har oplyst, at man vil tage bemærkningerne til efterretning og straks rette rutinerne, så fejlene ikke sker fremover.

Indtægter

22. Nordisk Råds budgetterede og faktiske indtægter i 1999 kan specificeres således:

	Budgetterede indtægter	Faktiske indtægter
	----- Mio. DKK -----	
De nordiske landes bidrag	30,0	30,0
Intern afgift af løn	2,2	2,1
Renter	0,4	0,4
Andre indtægter	0,0	0,0
I alt	32,6	32,5

Regnskabet for 1999 viser samlede indtægter på 32,5 mio. DKK, hvoraf bidragene fra de nordiske lande udgør 92 %. I forhold til budgettet er der en mindreindtægt på 0,1 mio. DKK.

23. De nordiske landes bidrag beregnes ud fra det enkelte lands andel af den samlede nordiske bruttonationalindkomst til faktorpriser for de 2 seneste opgjorte år ved brug af valutakurser for de samme 2 år. I beregningen af landenes bidrag for 1999 er anvendt bruttonationalindkomsterne for 1995 og 1996. Bidragene fordeler sig således:

Fordeling af bidrag	Mio. DKK	%
Danmark	7,7	25,5
Finland	5,3	17,7
Island	0,3	1,0
Norge	6,5	21,7
Sverige	10,2	34,1
I alt	30,0	100,0

Bidragenes fordeling er stort set den samme som i 1998, og der er kun mindre forskydninger mellem de enkelte lande.

Udgifter

24. Nordisk Råds budgetterede og faktiske udgifter i 1999 kan specificeres på hovedaktiviteter således:

	Budgetterede udgifter	Faktiske udgifter	Afvigelse
	----- Mio. DKK -----		%
Præsidiets almene virksomhed	8,3	8,1	÷2,4
Rådsorganernes virksomhed	3,5	3,3	÷5,7
Sekretariatets administration	15,0	14,1	÷6,0
Partistøtte	5,0	4,9	÷2,0
Dispositionsmidler	0,8	0,0	+100,0
I alt	32,6	30,4	÷6,7

Af oversigten fremgår, at de samlede udgifter i 1999 i alt udgør 30,4 mio. DKK, hvilket svarer til et mindreforbrug i forhold til det budgetterede på 2,2 mio. DKK eller 6,7 %.

Posten partistøtte 4,9 mio. DKK omfatter direkte partistøtte 4,7 mio. DKK og udgifter til partigruppesekretærernes rejser 0,2 mio. DKK.

25. Udgifternes relative fordeling på hovedaktiviteter er følgende:

Nordisk Råds udgifter	Mio. DKK	%	
Aktiviteter:			
Præsidiets almene virksomhed	8,1		26,6
Rådsorganernes virksomhed	3,3		10,9
Dispositionsmidler	<u>0,0</u>	11,4	<u>0,0</u> 37,5
Partistøtte.		4,9	16,1
Sekretariatets administration:			
Løn	9,2		30,3
Rekruttering	1,4		4,6
Husleje	1,4		4,6
Øvrige administrationsudgifter mv.	2,0		6,6
Afskrivning vedr. intern afgift 1995 og 1996	<u>0,1</u>	<u>14,1</u>	<u>0,3</u> 46,4
I alt		30,4	100,0

Af oversigten fremgår, at hovedaktiviteterne bestående af sekretariatets administration og præsidiets almene virksomhed udgør henholdsvis 46,4 % og 26,6 % af de samlede udgifter. Tilskud til partigrupperne tegner sig for 16,1 %.

26. Nordisk Råd har en kontoplan, der primært er opbygget ud fra en formålsgruppering af rådets og udvalgenes aktiviteter. Kontoplanen er suppleret med en artsopdeling af de væsentligste udgiftsarter for nogle af aktiviteterne, men benyttes ikke for alle aktiviteter.

De samlede udgifter pr. udgiftsart fremgår imidlertid ikke af bogføringen, da nogle af udgifterne kun er indeholdt i udgifterne for de enkelte aktiviteter.

Rigsrevisionen skal fortsat henstille, at kontostrengen konstrueres, så både formål og art specificeres.

Rådssekretariatet har oplyst, at man forventer at overgå til et andet bogføringssystem med virkning for regnskabsåret 2002. I den mellemliggende tid ønsker man ikke at justere kontoplanens opdeling på formål og art, selv om det nuværende bogføringssystem giver mulighed herfor.

V Opfølgning af iagttagelser fra tidligere år

27. Som omtalt i beretningen for 1998 overvejede sekretariatet at foretage en ændring af tjenesterejsreglerne.

I løbet af 1999 har der foregået et arbejde med ændring af tjenesterejsreglerne i Nordisk Ministerråd og Nordisk Råd. Sekretariatene i Nordisk Ministerråd og i Nordisk Råd har oplyst, at arbejdet hermed nu er afsluttet, og at de nye regler træder i kraft fra 1. juli 2000. Ændringerne er foretaget i samråd med Løn- og personaleudvalget.

VI Udestående intern afgift fra 1995 og 1996

28. I forbindelse med flytningen af sekretariatet fra Stockholm til København i 1996 blev ansættelseskontrakterne for en del af det ansatte personale i Stockholm bragt til ophør ved indgåelse af en overenskomst.

Nogle af disse ansatte skyldte på daværende tidspunkt intern afgift til Nordisk Råd, og ikke alle har siden afregnet denne. Primo 1999 var der tale om i alt 185.487 DKK. Enkelte af de tidligere ansatte i Stockholm har henvist til den overenskomst, som blev indgået i forbindelse med ansættelseskontraktens ophør, idet det i denne er nævnt, at ingen af parterne har yderligere krav mod den anden på løn, erstatninger eller andre udgifter. På baggrund af dette mente sekretariatet ikke, at der var mulighed for at inddrive de skyldige beløb, og har derfor foreslået præsidiet, at beløbene blev afskrevet i 1999-regnskabet.

Præsidiet besluttede på sit møde den 9. december 1999 at opgive inddrivelsen af skyldige afgifter på i alt 131.800 DKK for 1995 og 1996 for 7 tidligere ansatte i det daværende præsidiasekretariat i Stockholm. Afskrivningen er foretaget i 1999-regnskabet.

Der resterer fortsat skyldige beløb fra 1995 og 1996 på i alt 53.607 DKK for 6 personer, og Nordisk Råds sekretariat har oplyst, at man har sendt ryk-kere til de pågældende.

Derudover henstår 35.891 DKK i tilgodehavende vedrørende intern afgift for 1997 og 1998 i verserende sager.

VII   Anvendelse af Nordisk Råds overskud

29. I henhold til § 7 i Nordisk Råds økonomireglement skal et eventuelt overskud som hovedregel tilbagebetales til medlemslandene efter samme fordelingsnøgle som anvendes ved ydelsen af bidraget. Præsidiets kan dog beslutte, at et eventuelt overskud overføres helt eller delvis til det følgende regnskabsår til et eller flere specifikke formål.

30. På præsidiets møde den 27.-28. september 1999 i Akureyri besluttede præsidiets at overføre overskuddet fra 1998 på 4.258.765 DKK til anvendelse i 1999-2002 til aktiviteter, der markerer Nordisk Råds 50-års jubilæum.

Rigsrevisionen har konstateret, at præsidiets har valgt at dispensere fra økonomireglementet. Nordisk Råds sekretariat har oplyst, at ved næste ændring af økonomireglementet for Nordisk Råd, vil en dispenseringsparagraf blive tilføjet i lighed med dispenseringsparagraffen i Nordisk Ministerråds økonomireglement.

31. Overskuddet fra 1997 på 4,7 mio. DKK blev anvendt til følgende: 2,0 mio. DKK blev anvendt til produktion af TV-dokumentarprogrammer om børn og unges situation, 1,0 mio. DKK blev ydet i tilskud til Brattahlid-projektet til rekonstruktion af Erik den Rødes gård og Thjodhildarkirke i Brattahlid (Qassarsuq) i Grønland og 0,1 mio. DKK blev brugt til halvdagsseminar om parlamentarismens vilkår. Det tilbageværende beløb 1,6 mio. DKK blev tilbagebetalt til medlemslandene.

32. Det skal bemærkes, at der i årene 1997-1999 har været overskud, nemlig 4,7 mio. DKK i 1997, 4,3 mio. DKK i 1998 og 2,1 mio. DKK i 1999

33. De nationale delegationers bidrag til Nordisk Råds budget havde i en årrække udgjort 31 mio. DKK. Ved præsidiets møde den 27. januar 1998 i Strasbourg blev det imidlertid besluttet at nedsætte bidraget fra de nationale delegationer til 30 mio. DKK for 1999, idet samlokaliseringen med ministerrådssekretariatet gav de forventede besparelser, således at der opstod et overskud på flere millioner danske kroner årligt.

Præsidiets vedtog på sit møde den 7.-9. april 1999 i Alta fortsat at fastlægge de nationale delegationers bidrag til 30 mio. DKK for 2000.

VIII   Sessioner, konferencer og andre rådsaktiviteter

34. Nordisk Råd afholder en ordinær session hvert efterår, hvor parlamentarikerne drøfter og vedtager overordnede retningslinjer for samarbejdet. I sessionen deltager også repræsentanter for de nordiske regeringer. Herudover mødes parlamentarikerne ved konferencer, hvor mere afgrænsede emner debatteres. Normalt holdes en større temakonference om foråret.

I 1999 afholdt Nordisk Råd sin 51. session i Stockholm i dagene den 7.-11. november. Sessionen var i højere grad end tidligere temaorienteret. Blandt temaerne var Nordens rolle som en vigtig aktør i forholdet mellem øst og vest, grænsehindringer, EU's udvidelse, Globalisering, Børn og unges forhold, Arbejdslivets forandring og Det frivillige Norden.

Den 8.-9. april blev forårets temakonference (Barentskonferencen) afholdt i Alta. Her blev det parlamentariske samarbejde mellem de nordiske lande og Rusland samt udviklingen i Barents diskuteret.

I dagene den 7.-9. september blev der afholdt en Østersøkonference.

Derudover har der den 8.-9. februar været et møde med deltagelse af Baltisk Forsamling og Nordisk Råd i Helsingborg. På dagsordenen var bl.a. emner om den nordlige dimension, sikkerhedspolitik i Østersøområdet og kriminalitet i nærområderne.

35. Sessionen i Stockholm var budgetteret til at skulle koste 950.000 DKK. Ifølge regnskabet blev udgifterne på i alt 762.869,75 DKK.

Derudover har der været budgetteret med udgifter til sessionstryk og rådsdokumentation på 700.000 DKK. De faktiske udgifter var på 792.261 DKK.

Budget og regnskab for sessionen har alene omfattet Nordisk Råds udgifter.

36. Barentskonferencen var budgetteret til 500.000 DKK. Udgifterne var ifølge regnskabet på i alt 532.761 DKK. Østersøkonferencen var ifølge budgettet beregnet til at koste 730.000 DKK. Ifølge regnskabet blev udgifterne på i alt 551.895 DKK.

Mødet med Baltisk forsamling var budgetteret til at koste 500.000 DKK. Ifølge regnskabet beløb udgifterne sig til i alt 460.831 DKK.

37. Rigsrevisionen konkluderede i beretningen for 1998, at der burde foreligge en procedure, efter hvilken de nationale delegationssekretariater kun kan fremsætte refusionskrav på udgifter ud over de i budgettet for arrangementet nævnte, såfremt der foreligger en skriftlig aftale med rådssekretariatet. Sekretariatet har oplyst, at man på et møde med de nationale delegationssekretariater har meddelt disse de nye procedurer. Det nationale sekretariat skal nu aflevere et budget for et arrangement, hvorefter dette af Rådssekretariatet indarbejdes i det samlede budget. Opstår der uforudsete udgifter skal det nationale sekretariat meddele dette til Rådssekretariatet og få en godkendelse herfor.

38. Rigsrevisionen henstillede ligeledes i beretningen for 1998, at Nordisk Råd burde fastlægge procedurer for planlægning, gennemførelse og opfølgning af sessioner, temakonferencer og andre rådsaktiviteter, herunder budgetlægning, økonomistyring og regnskabsaflægelse. Rigsrevisionen nævnte endvidere, at dette fx kunne ske ved samling af allerede udarbejdede vejledninger og nye vejledninger i en administrativ håndbog i lighed med den, som

Nordisk Ministerråd har. En koordinering af ansvaret for udgifterne ved sessioner og temakonferencer hos sekretariatet kunne i denne forbindelse overvejes.

Nordisk Råds sekretariat er enig i Rigsrevisionens henstilling og oplyser, at man er ved at udarbejde en administrativ håndbog, som forventes færdig i løbet af 2000.

IX Partistøtte

39. Ordningen med økonomisk støtte til de nordiske partigrupper over Nordisk Råds budget stammer fra 1986, men er blevet ændret af præsidiets i 1989, 1992 og 1996. Oprindeligt var støtten øremærket til bl.a. sekretariatsbistand, kontorhold og rejseudgifter. Partigrupperne skulle afgive revisorpåregnede regnskaber for anvendelsen af midlerne til præsidiets sekretariatet, og eventuelle overskydende midler skulle tilbagebetales.

I 1989 gik man over til en bloktilskudsordning, så den økonomiske støtte blev ydet til partigruppernes arbejde generelt, og regnskabspligten og tilbagebetalingsklausulen blev følgelig ophævet.

Partistøtten var i det oprindelige budget for 1999 på 4,2 mio. DKK. Præsidiets godkendte i september 1999 et revideret budget, som forøgede partistøtten med 0,5 mio. DKK til i alt 4,7 mio. DKK. I budgettet for 2000 er det afsatte beløb til partistøtte 5,5 mio. DKK.

Efter reglerne i kapitel 8 i "Arbetsordning för Nordiska rådet" omfatter en partigruppe mindst 5 medlemmer af Nordisk Råd fordelt på mindst 3 lande. Partigrupperne får økonomisk støtte i form af grundbidrag, som er ens for alle partigrupper. Derudover udbetales et medlemsbaseret bidrag til partigrupperne i forhold til antal medlemmer i Nordisk Råd. Medlemmer, som ikke tilhører en partigruppe, modtager en støtte svarende til halvdelen af den støtte, som en partigruppe modtager for et medlem.

Det samlede grundbidrag, som for 1999 udgør 20 % af den oprindelige bevilling på 4,2 mio. DKK, fordeles som nævnt med lige store beløb til hver partigruppe.

Af den oprindelige bevilling er de resterende 80 % udbetalt til partigrupperne i forhold til medlemsantallet.

Ekstrabevillingen på 0,5 mio. DKK er ved en fejltagelse udelukkende blevet udbetalt som medlemsbaseret bidrag. Ekstrabevillingen burde have været fordelt på grundbidrag med (20 %) og medlemsbaseret bidrag (80 %). Fejlen betyder, at partier med mange medlemmer samt medlemmer uden for partigrupper har fået en større andel af 0,5 mio. DKK end tilsigtet.

Nordisk Råds sekretariat har oplyst, at fejlregningen vil blive drøftet med partigruppesekretærene med henblik på udligning i forbindelse med anden udbetaling i 2000.

Efterfølgende tabel viser partistøttens fordeling mellem de 4 partigrupper og medlemmer i Nordisk Råd for 1999, således som udbetalingerne er foretaget i 1999.

Partigruppestøtte udbetalt i 1999

	Antal medlemmer	Grundbidrag (20 % af den oprindelige bevilling 4,2 mio. DKK)	Medlemsbaseret bidrag (45.411 DKK pr. medlem)	Afrunding	Bidrag i alt
	Antal	----- DKK -----			
Socialdemokrater.	31	210.000	1.407.741	24	1.617.765
Venstresocialister	8	210.000	363.288	6	573.294
Midtergruppen	27	210.000	1.226.097	21	1.436.118
Konservative	17	210.000	771.987	13	982.000
Fremskridtspartiet mv.	3		68.117		68.117
Aase D. Madsen (DF)	1		22.706		22.706
I alt	87	840.000	3.859.936	64	4.700.000

Efterfølgende tabel viser, hvorledes partigruppestøtten burde have været fordelt mellem de 4 partigrupper og medlemmer i Nordisk Råd for 1999.

Partigruppestøtte 1999 (ved korrekt beregning)

	Antal medlemmer	Grundbidrag (20 % af bevilling 4,7 mio. DKK)	Medlemsbaseret bidrag (44.235 DKK pr. medlem)	Afrunding	Bidrag i alt
	Antal	----- DKK -----			
Socialdemokrater.	31	235.000	1.371.285	9	1.606.294
Venstresocialister	8	235.000	353.880	2	588.882
Midtergruppen	27	235.000	1.194.345	8	1.429.353
Konservative	17	235.000	751.995	5	987.000
Fremskridtspartiet mv.	3		66.353		66.353
Aase D. Madsen (DF)	1		22.118		22.118
I alt	87	940.000	3.759.976	24	4.700.000

Da der som nævnt er tale om en bloktilskudsordning, kan Rigsrevision ikke udtale sig om midlernes anvendelse. Det er imidlertid bestemt, at parti-

gruppernes vedtægter skal indeholde regler om førelse af regnskab for midlerne.

X Rigsrevisionens konklusion

40. Rigsrevisionen har revideret Nordisk Råds regnskab for 1999.

Det er Rigsrevisionens opfattelse, at årsregnskabet er aflagt i overensstemmelse med gældende regler, og at regnskabet giver et retvisende billede af Nordisk Råds resultat for 1999 og økonomiske stilling den 31. december 1999.

Revisionen har ikke givet anledning til forbehold.

Rigsrevisionen skal i øvrigt henvise til foranstående beretning.

København, den 30. juni 2000

Henrik Otbo

/Inger Danrud

Kontrolkomiteens betænkning

om Nordisk Kulturfonds virksomhedsberetning og om revisionsberetning om Nordisk Kulturfond 1999

(Nordiska Kulturfondens årsbættelse, se s. 1094; rigsrevisionens beretning se s. 1138)

Nordisk Råds Kontrolkomite har modtaget Nordisk Kulturfonds årsberetning for virksomheden i 1999 samt revisorerens beretning om revision af Nordisk Kulturfonds virksomhed 1999.

1. Forslag

Kontrolkomiteen foreslår, at Nordisk Råd beslutter

at godkende Nordisk Kulturfonds regnskab for 1999 og bevilge fondens bestyrelse ansvarsfrihed for 1999,

at tage virksomheds- og revisionsberetningerne for Nordisk Kulturfond for 1999 til efterretning.

Endvidere foreslår Kontrolkomiteen, at Nordisk Råd ytrer til Nordisk Ministerråd

at Nordisk Ministerråd og fondssekretariatet gennemfører de af revisorerne foreslåede ændringer.

2. Virksomhedsberetningen

Kulturfondens årsberetning indeholder oplysninger om fondens organisation (formål, økonomi, bestyrelse og forvaltning) og om fondens bidragsvirksomhed (antal og form på ansøgninger og oplysninger om bevillinger). Endvidere indeholder denne årsberetning en sammenfatning af fondens virksomhed i 1990'erne.

Årsberetningens gennemgang af de seneste 10 års virksomhed viser, at det samlede ansøgte beløb er steget med 148% fra 86 mio. DKK i 1990 til 215 mio. DKK i 1999. I samme periode er antallet af ansøgninger steget fra 644 til 953. Det bevilgede beløb steg fra 12,8 mio. DKK til 18,7 mio. DKK.

Fordelingen mellem ansøgninger fra de respektive lande og selvstyrende områder og bevillinger til samme samt fordeling på forskellige virksomhedsområder analyseres. Virksomhedsberetningen viser, at princippet om spændvidde i bevillingerne efterleves, da såvel små som store projekter støttes og mange forskellige målgrupper og støttes, hvilket er i overensstemmelse med fondens interne fordelingsprincipper, bilag 1 til virksomhedsberetningen.

3. Revisionsberetningen

I overensstemmelse med bestemmelserne i overenskomst om Nordisk Kulturfond træffer Nordisk Råd beslutning om revision af fondens forvaltning og regnskab. Siden sammenlægningen af Nordisk kultursekretariat og Nordisk ministerråds sekretariat har det været fast praksis, at fondens regnskab revideres i samarbejde mellem et medlem af Folketinget og rigsrevisor. I 1999 er revisionen foretaget af folketingsmedlem Hanne Andersen og rigsrevisor Henrik Otbo.

Regnskaberne er undersøgt efter gældende regler i internordiske revisionsreglement, som trådte i kraft 1. januar 1999. Revisionen har kontrolleret, at regnskabet er udarbejdet i overensstemmelse med Nordisk Ministerråds økonomireglement, at regnskaberne er retvisende og at de giver de fornødne oplysninger til bedømmelse af fondens forvaltning af fondens budget.

Det er de valgte revisorers opfattelse, at årsregnskabet er aflagt i overensstemmelse med gældende regler og at regnskabet giver et retvisende billede af Nordisk Kulturfonds resultat for 1999 og økonomiske stilling den 31. december 1999. Revisionen har ikke givet anledning til forbehold.

I forlængelse af tidligere års bemærkninger om fondens administration, særligt beslutningen om at fondssekretariatet skulle være en integreret del af Nordisk Ministerråds sekretariat, nævner revisorerne, at der stadig ikke er udarbejdet en egentlig ansvars- og kompetence beskrivelse for Nordisk Kulturfond. Revisorerne finder, med henvisning til at bestyrelsen i Nordisk Kulturfond er ansvarlige for fondens virke, samt at fondens administrative personale ansættes og aflønnes af Nordisk Ministerråds sekretariat, at der er et særligt behov for en aftale, som fastlægger arbejdsopgavernes karakter og ansvaret.

Vedrørende bemærkninger i revisionsberetning for 1998 om Nordisk Kulturfonds projektadministration er det revisorernes opfattelse, at de i sommeren 1997 vedtagne principper for fondens fordeling af støtte har ført til færre problemer end tidligere. Revisorerne knytter dog følgende bemærkninger til projektgennemgangen:

- At der stadig er betydelige problemer med at få projektrapporter og projektrengnskaber indsendt til tiden.
- At fondssekretariatet må anvende uforholdsmæssigt megen tid på at udsende påmindelser og rykkere m.v.
- At det burde overvejes at indføre kortfattede sagsreferater e.l., idet det i nogle sager var vanskeligt hurtigt at få et overblik over sagsforløb og baggrund for de truffe beslutninger.

Endvidere fandt revisorerne, at der snarest muligt bør oprettes en konto for hvert enkelt projekt, så der problemfrit kan ske afstemning til det samlede bogholderi.

Ligeledes i forlængelse af bemærkninger i revisionsberetning for 1998 bemærker revisorerne, at Kulturfondens edb-system stadig ikke fungerer tilfredsstillende. Revisorerne vil følge udviklingen på området.

Revisorerne fremhæver, at de fremover vil lægge vægt på, at fondens regnskab underskrives af den samlede bestyrelse, da det er denne, der har det økonomiske og faglige ansvar for fondens aktiviteter.

4. Kontrolkomiteen

Kontrolkomiteen gennemførte i 1999-2000 en dybere gennemgang af hvordan Nordisk Kulturfonds bidrag fordeles. Kontrolkomiteen har gennemgået materiale som belyser, hvordan bidragene fordeles mellem lande, organisationsformer og institutioner. Kontrolkomiteen har ikke villet forholde sig til fordelingen ud fra kulturfaglige overvejelser, men alene til fordelingsstal. Kontrolkomiteen fandt ikke nogen åbenbare urimeligheder i fordelingen.

Revisionsberetningen viser, at fonden har forbedret sit arbejde med opfølgning af de ældre uafsluttede projekter, hvilket Kontrolkomiteen finder positivt.

Kontrolkomiteen og revisionen har i tidligere år konstateret, at der forelagde brister i administration. Det fremgår af såvel årsberetning som revisionsberetning, at disse stort set er afhjulpnet, undtagen dog enkelte mindre bemærkninger fra revisorerne om fondens edb-system og registrering/afrapportering af de enkelte projekter.

Kontrolkomiteen vil anbefale, at de af revisorerne foreslåede ændringer gennemføres, således at fondssekretariatets arbejdsopgavers karakter og ansvar klagøres; at projektadministration forbedres på enkelte punkter; at implementering af fondens edb-system færdiggøres; og at fondens regnskab fremover underskrives af den samlede bestyrelse.

Kontrolkomiteen skal på baggrund af ovenstående anbefale, at Nordisk Råd godkender Nordisk Kulturfonds regnskab for 1999 og bevilge fondens bestyrelse ansvarsfrihed for 1999 og at Nordisk Råd tager virksomheds- og revisionsberetningerne for Nordisk Kulturfond for 1999 til efterretning.

København, Stockholm, Reykjavík, Oslo og Mariehamn,
den 17. oktober 2000

Erik Dalheim (A)
Olof Erland (lib)
Eva Johansson (s) formand

Vibeke Peschardt (RV)
Arnbjörg Sveinsdóttir (Sj.)

Nordiska kulturfondens årsberättelse – 1999 – och en sammanfattning av fondens verksamhet under 1990-talet

SAMMANFATTNING.....	1096
NORDISKA KULTURFONDENS ÅRSBERÄTTELSE 1999	1099
1. FONDENS ORGANISATION.....	1099
1.1 Överenskommelsen om fonden.....	1099
1.2 Fondens ändamål och verksamhet.....	1099
1.3 Fondens kapital och ekonomi.....	1099
1.4 Fondens säte och förvaltning.....	1100
1.4.1 Allmänt.....	1100
1.4.2 Styrelsens sammansättning.....	1100
1.4.3 Avhållna styrelsemöten.....	1102
1.4.4 Styrelsens arvode.....	1102
1.4.5 Fondsekretariatet.....	1102
2. ÅRSBERÄTTELSEN FÖR 1999 – DEN SISTA FÖR 1990-TALET.....	1103
2.1 Samhällsutvecklingen under 1990-talet.....	1103
2.2 Det nordiska samarbetet.....	1104
2.3 Sammanställning över 1990-talet i totala siffror.....	1104
3. FONDENS BIDRAGSVERKSAMHET.....	1106
3.1 Hur är fördelningen mellan antalet ansökningar och beviljade ansökningar?.....	1106
3.1.1 Ansökt belopp – ökning med nästan 150% under 1990-talet.....	1106
3.1.3 Totalt antal ansökningar – inklusive 20% ogiltiga ansökningar/år.....	1109
3.1.4 Antal giltiga ansökningar – ökning med 47% under 1990-talet.....	1110
3.1.5 Antalet beviljade ansökningar – i genomsnitt 32.6% under 1990-talet.....	1110
3.1.6 Beviljade ansökningar i olika storleksordningar – 25% under 50 000 DKK.....	1112
3.1.7 Ansökt belopp i olika storleksintervaller (DKK) under år 1999.....	1112
3.1.8 Sammanfattningsvis angående år 1999.....	1113
3.2 Vem ansöker och vem beviljas bidrag?.....	1114
3.2.1 Fördelningen mellan länder och områden.....	1114
3.2.2 Åren 1997 – 1999 jämfört med år 1999.....	1115
3.2.3 Fördelning av beviljat belopp mellan de olika "pelarna" under år 1999.....	1117
3.2.4 Ansökarens geografiska hemvist.....	1118
3.2.5 Bidrag till Nordiska ministerrådets institutioner.....	1120
3.2.6 Beviljat bidrag till olika mottagare – mer bidrag till frivillig sektorn.....	1120
3.3 Till vilka verksamhetsområden beviljar fonden bidrag?.....	1122
3.3.1 Allmänt om fondens prioriteringar.....	1122
3.3.2 Ansökt och beviljat mellan olika verksamhetsområden.....	1124

4.	DEN EKONOMISKA UTVECKLINGEN UNDER 1990-TALET	1131
4.1	<i>Fondens årliga anslag</i>	1131
4.2	<i>De administrativa kostnaderna</i>	1133
4.3	<i>Icke redovisade projekt</i>	1135
5.	AVSLUTNINGSVIS	1135
5.1	<i>Tre principiella frågeställningar</i>	1135

Bilag 1-5 er ikke trykket her.

Sammanfattning

Spännvidden i fondens verksamhet

Vad gäller innehållet i ansökningarna till fonden är spännvidden mycket stor. Det kan beläggas med några exempel på projekt som fonden gav bidrag till under år 1999. Fondens gav exempelvis bidrag

- till Visans Vänner i Umeå för nordiska inslag i visfestivalen och till Sibelius-Akademien för nordiska dagar på operahögskolan i Helsingfors;
- till Cirkus Cirkör och projekteringen av en nordisk utbildning av cirkus-artister och till Selma Lagerlöfs sällskapet för ett nordiskt seminarium om den svenska författarinnan;
- till en konferens i Köpenhamn om islam i Norden, till International Viking summer school i Dublin och till Ålands Fredsinstitut och ett nordiskt demokratiprojekt för ungdomar;
- till västnordiska arkivdagar i Reykjavik, till en nordisk biennial för samtidskonst i Moss och till en turné på Grönland med nordiska dragspelskungar;
- till Filmform i Stockholm för etablerandet av ett nordiskt nätverk för konstfilm, till en nordisk dockteaterfestival i Rovaniemi samt bidrag till en CD med modern joik.

Under år 1999 var fondens minsta bidrag på 6 000 DKK och det största på 900 000 DKK. Så även i det sammanhanget är spännvidden stor.

Denna oerhörda spännvidd gör Nordiska kulturfonden till en viktig och unik "kugge" i det nordiska kultursamarbetet. Det skulle givetvis vara enklare för fondens beredningsarbete om spännvidden minskade; om fonden bestämde sig för att endast ge bidrag till vissa målgrupper eller vissa konstformer. Men då skulle samtidigt det unika med fonden gå förlorat.

Det finns i dag en allmän tendens till att allt fler fonder och olika bidragsgivare "snävar in" sitt ändamål. Syftena till detta kan vara många; bland annat att minska mängden och hanteringen av ansökningarna – helt enkelt få en smidigare och mindre administration, att få bättre ansökningar – mer precisa projekt som är lättare att bedöma, att kunna bevilja fler ansökningar – om ändock inom ett snävare område.

Men i en tid då de allmänna bidragen till föreningar och konstnärer minskar samtidigt som allt fler verksamheter blir gränsöverskridande mellan olika konstformer är det viktigt att det finns en fond i Norden som till sitt ändamål är relativt bred, såsom Nordiska Kultur-fonden. Men det medför å andra sidan en ganska arbetskrävande administration, för såväl fondens styrelse som sekretariat.

Det finns några som hävdar att det nordiska samarbetet har spelat ut sin roll och att intresset för Norden är ständigt fallande. Utifrån antalet ansökningar till fonden och ansökarnas olika idéer, stämmer detta inte, åtminstone inte vad gäller det icke-officiella kultursamarbetet i Norden.

Fonden under 1990-talet

Eftersom årsberättelsen för 1999 är den sista för ett decennium, så är denna berättelse också en sammanfattning av fondens verksamhet under 1990-talet. Där så har funnits tillförlitlig statistik har olika index uträknats för åren 1990 – 1999. Syftet med den redovisade statistiken är primärt att illustrera tendenser, inte att fastställa exakta förhållanden. Statistiken är uträknad såväl manuellt som med hjälp av fondens statistik-program och det finns många faktorer som kan påverka dess korrekthet. Den bör därför användas med viss försiktighet.

Vid en jämförelse mellan år 1990 och 1999 kan konstateras att det totala ansökta beloppet har ökat med nästan 150%. År 1999 uppgick det till sammanlagt ca 215 milj. DKK, vilket skall ställas i relation till fondens anslag om ca 25 milj. DKK. Vad gäller antalet ansökningar så har de ökat med knappt 50% från år 1990 till år 1999. Antalet ansökningar uppgick år 1999 till sammanlagt 953. Som en konsekvens härav har fonden under de senare åren valt att bevilja mindre bidrag – en mindre andel av det ansökta beloppet – för att i gengäld tillgodose så många projekt som möjligt.

Under 1990-talet var det beviljade beloppet i genomsnitt knappt 14% av den sammanlagda ansökta summan. Medan antalet beviljade ansökningar var i genomsnitt knappt 33% under 1990-talet. Dessa siffror kan jämföras med index för åren 1997 – 1999 då beviljat belopp var knappt 11% och antalet beviljade ansökningar knappt 30%.

Av de bidrag som fonden beviljade under åren 1997 - 1999 var i genomsnitt 4% i storleksordningen 300 TDKK eller mer. En fjärdedel (25%) var under 50 TDKK. Vad gäller antalet ansökningar och fördelningen av beviljade bidrag mellan de nordiska länderna och de självstyrande områdena, så har den varit relativt jämnt fördelad i förhållande till ländernas/områdenas befolkning. Dock ligger Sverige något i underkant medan de självstyrande områdena sammanlagt ligger i överkant. Av bidragen beviljades under åren 1997 – 1999 i genomsnitt 17% till Västnorden.

Den sedan mitten av 1990-talet ökade integrationen inom EU och det ökade samarbetet kring Östersjön och Barents hav har inte satt några dramatiska spår i fondens verksamhet. Nordiska kulturfonden har fortsatt Norden som sin "bas". Ungefär 95% av såväl antalet ansökningar som beviljade bidrag gäller utbyte mellan de nordiska länderna och de självstyrande områdena. Vidare kan konstateras att Nordiska kulturfonden primärt är en fond för kulturområdet. Av det beviljade beloppet har i genomsnitt under 1990-talet knappt 80% beviljats till olika kulturprojekt. Av dessa är

flertalet inom bildkonst och musik. Vad gäller såväl antalet ansökningar som beviljade bidrag beträffande forskningsprojekt, så har de mer än halverats sedan år 1990.

Fördelningen av beviljat belopp till frivilliga arbetsgrupper/föreningar visavi privata och offentliga institutioner var ganska jämnt fördelad under år 1999. Knappt 45% av ansökningarna och de beviljade bidragen under år 1999 hade de nordiska huvudstäderna/ huvudstadsområdena som avsändare och mottagare. Utifrån den faktiska befolkningsmängden i huvudstäderna/huvudstadsområdena är detta en kraftig överrepresentation. Vad gäller bidrag till projekt vars målgrupp är barn och ungdomar uppgick fondens bidrag under år 1999 till knappt 5 MDKK, vilket motsvarar ca 26 % av totalt beviljat belopp.

NORDISKA KULTURFONDENS ÅRSBERÄTTELSE 1999

1. Fondens organisation

1.1 Överenskommelsen om fonden

Nordiska kulturfonden etablerades genom en särskild överenskommelse mellan de nordiska regeringarna år 1966. Överenskommelsen, som trädde i kraft den 1 juli år 1967, har ändrats två gånger, åren 1975 och 1990. Överenskommelsen i sin helhet framgår av bilaga 1.

1.2 Fondens ändamål och verksamhet

Fondens ändamål regleras i överenskommelsens artikel 1 och 2, vilka föreskriver följande:

"Nordisk Kulturfond har til formål at fremme det kulturelle samarbejde mellem de nordiske lande. Fondens virksomhedsområde omfatter det nordiske kultursamarbejde i hele dets udstrækning. Bidrag fra fonden kan således ydes til formål inden for forskning, undervisning og almenkulturel virksomhed i vid forstand. Der kan også ydes støtte til informationsvirksomhed inden for eller uden for Norden vedrørende nordisk kulturelt samarbejde og de nordiske landes kulturliv."

Vad gäller fondens bidragsverksamhet föreskrivs följande i överenskommelsen artikel 3:

"Af fondens midler kan der bevilges tilskud til nordiske projekter af én-gangskarakter. Tilskud kan også ydes dels til nordiske projekter af mere varig karakter, dog fortrinsvis for en af styrelsen fastsat periode, dels i særlige tilfælde til regelmæssigt tilbagevendende formål."

Styrelsen kan inhämta yttranden från kommittéer och arbetsgrupper, som ministerrådet utser, eller från sakkunniga som fonden själv utser. Enligt överenskommelsens artikel 13 fastställer styrelsen en arbetsordning som närmare föreskriver fondens verksamhet. Nu gällande arbetsordning, vilken antogs år 1997, framgår av bilaga 1.

1.3 Fondens kapital och ekonomi

Fondens verksamhets- och budgetår är kalenderår. Fonden har inget eget fondkapital utan finansierar sin verksamhet genom ett årligt anslag från Nordiska ministerrådets budget.

I överenskommelsens artikel 4 föreskrivs följande gällande fondens medel: *"Midlerne, der årligt stilles til fondens rådighed, optages på Nordisk Ministerråds budget. Midler, som er tilført fonden, står til rådighed for fonden også efter udgangen af det år, da indbetalingen til fonden er*

sket. Fonden kan erhverve ejendom gennem gave eller testamente under forudsætning af, at der ikke dermed er forbundet noget vilkår, som er uforeneligt med fondens formål.”

Fonden har under verksamhetsåret 1999 inte mottagit några gåvor eller donationer. Övrigt gällande fondens ekonomi under år 1999, se avsnitt 4 samt bilaga 5.

1.4 *Fondens säte och förvaltning*

1.4.1 *Allmänt*

Fonden har sitt säte i det land där Nordiska ministerrådets sekretariat är beläget.

Fondens verksamhet leds av en styrelse som disponerar fondens medel. Styrelsen har 11 medlemmar som utses för två kalenderår åt gången. Av dessa utser Nordiska rådet 5 medlemmar och Nordiska ministerrådet 5. Medlemmarna har personliga suppleanter. En gemensam styrelserepresentant väljs för de självstyrande områdena Färöarna, Grönland och Åland. Denna utses växelvis av Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet.

Styrelsen utser bland sina medlemmar en ordförande och en vice ordförande för ett kalenderår åt gången. Samma land innehar ordförandeposten två år i följd.

År 1999 var det första året på den nya mandatperioden om två år. Under år 1999 hade Danmark ordförandeskapet, vilket var Danmarks andra år.

Styrelsen har inget arbetsgivaransvar, utan fondens sekretariatsarbete och ekonomiförvaltning utförs enligt överenskommelsens artikel 10 av Nordiska ministerrådets sekretariat.

1.4.2 *Styrelsens sammansättning*

Styrelsen hade följande sammansättning under år 1999:

Ordinarie medlemmar

Suppleanter

Danmark:

Søren Hansen, ordförande (NR)
Medlem av Folketinget

Jan Sjørnsen (NR)
Medlem av Folketinget (*nyvald*)

Lene Witte, vice ordf. (NMR) Avdelningschef

Peter van Zaane (NMR)
Fullmäktig

Finland:

Hannes Manninen (NR)
Riksdagsledamot (*nyvald*)

Riitta Prusti (NR)
Riksdagsledamot (*nyvald*)

Paula Tuomikoski (NMR)
Konsultativ tjänsteman

Margareta Mickwitz (NMR)
Direktör (*nyvald*)

Island:

Rannveig Guðmundsdóttir (NR)
Alltingsmedlem (*nyvald*)

Steingrímur J Sigfússon (NR)
Altingsmedlem (*nyvald*)

Þorsteinn Gunnarsson (NMR)
Arktitekt

Karitas H Gunnarsdóttir (NMR)
Avdelningschef

Norge:

Odd Holten (NR)
Stortingsrepresentant (*nyvald*)

Kjellaug Nakkim (NR)
Stortingsrepresentant (*nyvald*)

Per Haga (NMR)
Departementsråd (*nyvald*)

Arne Holen (NMR)
Avdelningsdirektör (*nyvald*)

Sverige:

Lars Hjertén (NR)
Riksdagsledamot (*nyvald*)

Åke Gustavsson (NR)
Riksdagsledamot (*nyvald*)

Göran Lannegren (NMR)
Generaldirektör

Brita Lundh (NMR)
Kansliråd

Grönland:

Otto Steenholdt (NR)
Landstingsmedlem (*nyvald*)

Färöarna (1:e suppleant):
Jóannes Dalsgaard (NMR)
Avdelningsdirektör

Åland (2:e suppleant):
Harriet Lindeman (NMR)
Landskapsstyrelseledamot

(Not: NR = utsedd av Nordiska rådet, NMR = utsedd av Nordiska ministerrådet. Beteckningen "nyvald" innebär att ledamoten är nyvald för mandatperioden.)

1.4.3 Avhållna styrelsemöten

Styrelsen hade under år 1999 tre möten:

1. Möte 125/99 den 3-4 maj, Åbo
2. Möte 126/99 den 7-8 juni, Reykjavik
3. Möte 127/99 den 7-8 december, Köpenhamn

Styrelsen var beslutsmässig vid samtliga möten.

(Not: Möte 124/98 skulle ha avhållits i december år 1998, men framflyttades till den 11 – 12 januari år 1999. Det mötet ingår emellertid i årsberättelsen för år 1998 och dess beslut ingår därmed ej i denna årsberättelse.)

1.4.4 Styrelsens arvode

Styrelsens ledamöter erhåller ett årligt arvode, vilket uppgick till följande under år 1999:

- ordförande 18.154 DKK
- vice ordförande 15.298 DKK
- övriga ledamöter 12.256 DKK

Arvodena utbetalas per halvår och uppjusterades under år 1999 med 1.47% i förhållande till år 1998, i enlighet med danska finansministeriets indexreglering.

1.4.5 Fondsekretariatet

Administrativt och personellt är "fondsekretariatet" en integrerad del av Nordiska ministerrådets kulturavdelning. Under år 1999 hade "sekretariatet" fyra anställda:

- Kirsi Abrahamsson, rådgivare
- Gunilla Hellman, administrationschef (till och med 31 augusti)
- Mats Jönsson, specialrådgivare (från och med 1 september)
- Rita Pate, administrativ sekreterare.

Bemanningen om totalt tre heltidstjänster var densamma under år 1999 som under föregående år.

Revision

Revisionen av fondens verksamhet regleras i övrenskommelsens artikel 15 och 16, vilka föreskriver följande:

"Nordisk Råd træffer bestemmelsen om revision af fondens forvaltning og regnskaber. Styrelsens og revisorernes beretninger skal senest den 1. oktober året efter virksomhedsåret/budget- og regnskabsåret afgives til Mi-

nisterrådet og til Nordisk Råd. Beslutning om godkendelse af regn-skabet og om bevilling af ansvarsfrihed for styrelsen træffes af Nordisk Råd.”

Revisorer för fondens verksamhetsår 1999 har varit folketingsmedlem Hanne Andersson och riksrevisor Henrik Otbo.

Medlemskap i andra organisationer

Fonden var under år 1999 medlem i European Foundation Center (EFC), vilket fonden har varit sedan år 1997. Medlemsavgiften för år 1999 uppgick till 2.000 ECU. Styrelsen beslöt vid sitt möte i december år 1999 att avveckla sitt medlemskap i EFC. Detta primärt av formella orsaker; dels att fonden inte är en fond i egentlig bemärkelse, dels att fonden inte är en juridisk person. Fonden kommer därför att begära utträde ur EFC från och med år 2001.

2. Årsberättelsen för 1999 – den sista för 1990-talet

2.1 Samhällsutvecklingen under 1990-talet

I och med att årsberättelsen för 1999 är den sista för ett helt decennium kan det vara av intresse att göra en tillbakablick – en summarisk betraktelse – över åren 1990 – 1999 och jämföra fondens verksamhetsår 1999 med de övriga åren under 1990-talet.

Vad gäller samhällsutvecklingen i Norden under 1990-talet kan följande tre generella tendenser eller förändringar nämnas, vilka direkt eller indirekt har påverkat fondens verksamhet eller medfört diskussioner i samband med styrelsens möten och i sekretariatets dagliga arbete.

Den ökade internationaliseringen

Den Europeiska unionen har fått fler medlemmar och integreringen mellan medlemsländerna har blivit allt mer omfattande. Det har uppstått helt nya möjligheter för samarbete kring Östersjön och Barents hav. Övergång från kulturellt homogena till kulturellt heterogena samhällen har blivit allt mer påtaglig. Den nya informationstekniken har fått en oerhörd genomslagskraft. Utbudet av TV-kanaler har ökat. Utvecklingen av ländernas och näringslivets ekonomi styrs allt mer av händelser utanför Norden. Utbudet av olika transportmedel har blivit fler, snabbare och billigare.

Utvecklingen inom kultur-/föreningslivet

Den offentliga sektorns ekonomi har blivit allt mindre och ansträngd. Finansieringen av kultur- och föreningslivet har utvecklats från allmänna bidrag till målrelaterade bidrag/projektbidrag. Flertalet av de traditionella folkrörelserna och de politiska partierna har tappat i attraktionskraft hos folk i allmänhet och hos den yngre generationen i synnerhet.

Tillkomsten av nya stödordningar

Det har tillkommit nya stödordningar för kultur, utbildning och forskning inom Nordiska ministerrådets verksamhet. Genom de nordiska ländernas EES-avtal och medlemskap i EU har det öppnats nya möjligheten att söka europeiska bidrag/stipendier. Härtill har det i flertalet av de nordiska länderna tillskapats särskilda projektbidrag för utbyte kring Östersjön och Barents hav.

2.2 Det nordiska samarbetet

Vad gäller politiska beslut och grundläggande dokument inom Nordiska ministerrådet och Nordiska rådet, så har framförallt följande direkt eller indirekt berört fondens verksamhet under 1990-talet:

- Ministerrådets *Handlingsplan för nordiskt kulturellt samarbete åren 1988 – 1992*,
- De nordiska statsministrarnas "Bornholmsdeklaration" från år 1992
- Ministerrådets *Nysatsning och ny struktur inom kultur, utbildning och forskning för åren 1994 –96* - Rapporten *Nordiskt samarbete i ny tid* och rapporten *Nordisk nytta*, år 1995
- Ministerrådets handlingsplan/strategi *Nordisk kultursamarbejde ved årtusindskiftet*, vilken
- antogs år 1998 och är den nu gällande "handlingsplanen" inom området.

Härtill har även de årliga samrådsmötena mellan Nordenutskottet, kulturministrarna och Nordiska kulturfonden varit av betydelse för fondens prioriteringar och diskussioner.

Vid fondens styrelsemöte i december år 1999 – det sista för decenniet – beslutade styrelsen, med anledning av de stora förändringar som har skett i fondens "omvärld" under 1990-talet, att göra en omvärldsanalys. Denna analys skall sedan utgöra ett underlag för styrelsens ställningstagande kring vilken roll fonden skall ha i 2000-talet. Omvärldsanalysen förväntas bli klar under hösten år 2000.

2.3 Sammanställning över 1990-talet i totala siffror

Sammanställningen utgår ifrån fondens årsberättelser under 1990-talet. Syftet med sammanställningen är primärt att ge en beskrivning av de "volymerna" som fonden har hanterat/beviljat under åren 1990 – 1999. Det gäller ansökt belopp och beviljat belopp samt antal mottagna ansökningar och antal beviljade ansökningar. Härtill ger sammanställningen en beskrivning kring hur de beviljade beloppen sammanlagt har fördelats mellan fondens olika verksamhetsområden.

Tab. 1: Ansøkt og beviljet belopp samt antal ansøknings og antal beviljninger sammanlagt under åren 1990 – 1999

Ansøkt belopp DKK	1.519 miljarder
Beviljet belopp DKK	203.426 millioner
Antal ansøknings	8 206
Antal beviljadede ansøknings	2 134

De beviljadede beloppen om sammanlagt ca 203.4 milj. DKK har under 1990-talet fördelats mellan olika verksamhetsområden enligt följande (i avrundade tal).

Tab. 2: Beviljet belopp mellan olika verksamhetsområden – sammanlagt under åren 1990 – 1999

Verksamhetsområde	Beviljet milj. DKK sammanlagt under åren 1990 – 1999	% av totalt beviljet
Utbildning	21 milj.	10%
Allmän kultur	160 milj.	78%
Forskning	16 milj.	8%
Annand verksamhet	7 milj.	4%

(Not: För redovisning av respektive verksamhetsår samt utvecklingen under 1990-talet, se avsnitt 3.3 samt bilaga 3¹)

Fondens bidrag genererar ca 3 – 4 gånger ytterligare projektbidrag.

En generell uppskattning är att fondens bidrag genererar ca 3 – 4 gånger ytterligare projektbidrag från andra finansiärer. Vid en försiktig uppskattning skulle det i så fall innebära att fondens bidrag under 1990-talet har resulterat i totalt ca 600 milj. DKK till olika projekt, i syfte att öka samhörigheten och det kulturella samarbetet inom Norden. Härtill har fonden genom vissa projekt även gjort nordisk kultur än mer känd utanför Norden. Med denna utgångspunkt kan påstås att fonden utgör en stor "nordisk nytta".

¹ Er ikke trykket her.

3. Fondens bidragsverksamhet

Redogörelsen för fondens bidragsverksamhet är disponerad enligt följande:

- Hur är fördelningen mellan antalet ansökningar och antalet beviljade ansökningar?
- Vem ansöker och vem beviljas bidrag?
- Vilka verksamhetsområden beviljas bidrag?

(Not: Statistiken i avsnitt 3 inkluderar ej möte 124/98, vilket skulle ha avhållits i december år 1998 men framflyttades till den 11 – 12 januari år 1999. Statistiken från det mötet ingår i årsberättelsen för år 1998.)

3.1 Hur är fördelningen mellan antalet ansökningar och beviljade ansökningar?

3.1.1 Ansökt belopp – ökning med nästan 150% under 1990-talet

Ansökt belopp inbegriper det sammanlagda ansökta beloppet av alla inkomna ansökningar under ett verksamhetsår. För en närmare studie av respektive år, se bilaga 2.

Tab. 3: Ansökt belopp

År 1990 (milj. DKK)	År 1999 (milj. DKK)	Differens (milj. DKK)	Differens %	Högsta notering	Lägsta notering	Differens högsta/ lägsta
86.434. milj	215.488 milj	+ 128.054	+ 148%	228.530 milj (år 1998)	86.434 milj (år 1990)	142.096 milj

Kommentar

Det finns säkert mer än en orsak till den stora ökningen om 148% mellan åren 1990 och 1999. En orsak är givetvis att Nordiska kulturfonden har blivit allt mer känd under årens lopp. En annan orsak kan vara förändringar i kultur- och föreningslivets finansieringsformer. Vid jämförelser mellan början och slutet av 1990-talet kan generellt konstateras att kultur- och föreningslivet i allt större utsträckning i dag måste finna alternativa eller kompletterande finansieringskällor till de statliga och kommunala verksamhetsbidragen. Dessa finansieringskällor är i huvudsak bidrag från olika fonder samt i ökad omfattning sponsring från näringslivet.

Vid en närmare studie av respektive år under 1990-talet kan konstateras att den stora ökningen gällande ansökt belopp sker mellan verksamhetsåren 1997 och 1998. Ökningen mellan dessa två år är ca 52 milj DKK, vilket motsvarar ca 30%. Det finns inget entydigt svar på varför ökningen är så stor just mellan dessa år, men en förklaring kan vara en ökad aktivitet

under år 1997 i samband med firandet av Kalmarunionens 600-årsjubileum och fondens 30-års jubileum. Under år 1998 började också fondens hem-sida att etablera sig och det kan vara ytterligare en – av många – orsaker till denna ökning.

3.1.2 Beviljat belopp – i genomsnitt 13.8% under 1990-talet

Beviljat belopp inbegriper det sammanlagda beloppet av fondens beviljningar under ett verksamhetsår.

Tab. 4: beviljat belopp

År 1990	År 1999	Differens	Differens %	Högsta notering	Lägsta notering	Differens högsta/lägsta
12.763 milj	18.675 milj	+ 5.912 milj	+ 46%	28.836 milj (år 1998)	12.763 milj (år 1990)	16.073 milj

(Not: Beviljat belopp för år 1999 inkluderar beviljade ansökningar vid möte 126/99 och 127/99. För en närmare studie av respektive år, se bilaga 2)

Kommentar

Statistiken över beviljat belopp visar på relativt stora svängningar mellan olika verksamhetsår varför jämförelser mellan två enskilda år kan ge en felaktig bild över utvecklingen.

För att få en så korrekt bild som möjligt över utvecklingen bör därför ett index – ett jämförelsetal – räknas ut för en längre tidsperiod. För denna redovisning har index räknats ut enligt följande: Beviljat belopp i % av det totala ansökta beloppet/verksamhetsår (= den årliga beviljningsgraden). Därefter har %-talet för respektive verksamhetsår adderats för åren 1990 – 1999 och sedan dividerats med 10 (antalet år) för att få fram ett genomsnittstal – ett index - för hela 1990-talet.

Tab. 5: Beviljat belopp i % av totalt ansökt belopp

År 1990	År 1999	Differens i %-enheter	Högsta notering	Lägsta notering	Differens högsta/lägsta	Index för 1997-1999	Index för 1990-talet
14.8%	8.8%	- 6.0%	16.6% (år 1996)	8.9% (år 1990)	- 7.7%-enheter	10.6%	13.8%

Kommentar

Att statistiken för beviljat belopp visar på relativt stora svängningar mellan olika år kan bland annat förklaras med att styrelsen vid sitt decembermöte har förskotterat av nästa års anslag, vilket har skett vid sammanlagt fyra tillfällen under 1990-talet. En annan förklaring till svängningarna kan vara att några ansökningar har bordlagts vid decembermötet och därmed behandlats först vid nästa möte året därpå. Dessa ansökningar inräknas således i statistiken (gällande beviljningar) för det år då de slutbehandlas och inte det år då de inkom till fonden. Ytterligare en förklaring till svängningarna kan vara att fonden för något verksamhetsår har fått ett extraordinärt anslag eller fått det årliga anslaget ökat. För redovisning av utvecklingen av anslaget, se avsnitt 4.

Eftersom själva utbetalningen av de beviljade bidragen vid decembermötet görs först i januari, så har dock förskotteringen inte inneburit att fonden har saknat ekonomisk täckning för beviljningarna när de har utförts. Dock har det medfört en mindre utdelningsvolym för det kommande året, vilket i sin tur också försvårar jämförelser mellan olika verksamhetsår. Utifrån en principiell och formell utgångspunkt har såväl revisorerna som Kontrollkommittén vid olika tillfällen framfört kritik mot att styrelsen förskotterar av nästa års anslag. Styrelsen har därför från och med år 1999 frångått denna princip. Vid decembermötet år 1999 gjorde således ingen förskottering av anslaget för verksamhetsåret 2000.

Följande är några exempel som förklarar olika svängningar mellan olika år under 1990-talet. Vid decembermötet år 1991 förskotterades 2.155 MDKK från 1992-års anslag. I slutet av år 1992 fick fonden ett extra ordinarie engångsanslag om 4.800 MDKK, vilket förklarar den stora skillnaden mellan åren 1992 och 1993. Vid decembermötet år 1995 bordlagdes 25 ansökningar, om ett ansökt belopp om totalt 7.863 MDKK, till kommande möte år 1996. Vid decembermötet år 1996 förskotterades ca 7.6 MDKK från 1997-års anslag, vilket förklarar den stora skillnaden mellan åren 1996 och 1997. Detsamma gjordes vid decembermötet år 1997 då ca 1.0 MDKK förskotterades av 1998-års anslag. I övrigt se bilaga 2.

Den stora svängningen mellan åren 1998 och 1999 har sin huvudsakliga förklaring i fondens satsningar kring Bergen, Helsingfors och Reykjavik som europeiska kulturstäder år 2000. Vid decembermötet år 1998 förskotterades ca 6.2 MDKK av 1999-års anslag för att därmed kunna skapa en rimlig planeringstid för dessa projekt. Därav den låga utdelningsvolymen för år 1999. Detta medför sammanfattningsvis att det är ganska ointressant – för att inte säga missvisande – att endast göra jämförelser mellan två intill liggande verksamhetsår, exempelvis år 1998 och 1999.

3.1.3 Totalt antal ansökningar – inklusive 20% ogiltiga ansökningar/år

Totalt antal ansökningar inbegriper alla ansökningar som inkommer till fonden. Således består denna "kategori" av både giltiga och ogiltiga ansökningar.

Tab. 6: Totalt antal ansökningar

År 1990	År 1999	Differens	Differens %	Högsta notering	Lägsta notering	Differens högsta/lägsta
644	953	+ 309	+ 48%	981 (år 1998)	589 (år 1992)	392

Kommentar

I allmänhet gäller samma förklaring för ökningen av antalet ansökningar som ökningen av det ansökta beloppet, dels att fonden under årens lopp har blivit allt mer känd, dels att finansierings-formerna har förändrats för kultur- och föreningslivet under 1990-talet.

Även i denna jämförelse förekommer dock svängningar mellan olika år och det finns sannolikt ej heller i denna statistik något entydigt svar till orsakerna. En orsak kan dock vara hur annonseringen av fondens ansökningstillfällen har genomförts under de olika verksamhetsåren. Det kan gälla antalet dagstidningar, dagstidningarnas geografiska spridning och upplagor, tidpunkten för annonseringen, antalet annonseringstillfällen etc.

Inför höstens ansökningsomgång år 1999 annonserade fonden i totalt 15 dagstidningar runt om i Norden, vilket kan jämföras med 24 dagstidningar vid samma tidpunkt år 1996. Eftersom fonden fick något färre ansökningar år 1999 jämfört med år 1998 beslutade styrelsen vid decembermötet år 1999 att inför vårens ansökningsomgång år 2000 återgå till tidigare omfattning om annonsering i 24 dagstidningar.

Antal ogiltiga ansökningar

Anledningen till att det totala antalet ansökningar redovisas är att även antalet ogiltiga ansökningar medför ett arbete för styrelsen och sekretariatet. Dessa ansökningar måste exempelvis genomläsas för att kunna klassificeras som ogiltiga, ansökaren skall i sin tur få ett besked om att ansökan inte kan behandlas av fonden, en förteckning skall utarbetas och behandlas etc. Från och med möte 126/99 (juni år 1999) registreras emellertid inte de ogiltiga ansökningarna på samma omfattande sätt som de giltiga. De ogiltiga ansökningarna förtecknas landsvis och utifrån vilken orsak som de ogiltigförklaras. Denna orsak kan exempelvis vara att ansökan har inkommit försent, att projektet är bilateralt eller uteslutande nationellt.

Antalet ogiltiga ansökningar har under åren 1990 – 1999 varit i genomsnitt 20.2%/år. Högst var antalet ogiltiga ansökningar åren 1992 och 1999 då siffran var 22% och lägst var siffran år 1995 då 18% av det totala antalet ansökningar var ogiltiga. Under år 1999 inkom totalt 208 ogiltiga ansökningar, vilka sammanlagt motsvarade 25.097 MDKK.

Fördelningen av de ogiltiga ansökningarna mellan länderna är relativt jämnt fördelad utifrån det totala antalet ansökningar. Vid decembermötet år 1999 var fördelningen av de 107 ansökningarna följande: Danmark 24.5 %, Finland 17%, Färöarna (totalt 1), Grönland (totalt 1), Island 7%, Norge 21%. Sverige 24.5%, de baltiska länderna (sammanlagt) 3% och övriga länder 2%.

Beträffande orsaken till att ansökningarna var ogiltiga var fördelningen av de 107 ogiltiga ansökningarna vid decembermötet år 1999 enligt följande: Försent inkomna/inaktuell tidsplan 18%, bilateralt projekt 38%, nationellt projekt 31% och övrigt 13%.

3.1.4 Antal giltiga ansökningar – ökning med 47% under 1990-talet

Antal giltiga ansökningar inbegriper de ansökningar som inkommit i tid och som uppfyller fondens kriterier.

Tab. 7: Antal giltiga ansökningar

År 1990	År 1999	Differens	Differens %	Högsta notering	Lägsta notering	Differens högsta/lägsta
508	745	+ 237	+ 47%	785 (år 1998)	483 (år 1992)	302

Kommentar

Av statistiken kan utläsas att det år som det totala antalet ansökningar har varit lågt, exempelvis år 1992, så har även antalet giltiga ansökningar varit lågt. Samma gäller det omvända förhållandet. Relationstalet mellan antalet giltiga och ogiltiga ansökningar är således ganska konstant 80% visavi 20% för varje verksamhetsår under 1990-talet.

3.1.5 Antalet beviljade ansökningar – i genomsnitt 32.6% under 1990-talet

Antalet beviljade ansökningar inbegriper det sammanlagda antal ansökningar som har beviljats under ett verksamhetsår (inbegriper endast giltiga ansökningar).

Tab. 8: Antal beviljade ansökningar

År 1990	År 1999	Differens	Differens %	Högsta notering	Lägsta notering	Differens högsta/lägsta
162	199	+ 37	+ 23%	274 (år 1996)	162 (år 1990)	112 (41%)

Kommentar

Redovisningen för denna kategori svänger mellan åren ungefär på samma sätt som kategorin för beviljat belopp. För att få ett jämförelsetal som inte är beroende av enstaka "svängningar", så kan - precis som för kategorin beviljat belopp - ett index (ett genomsnitt/år) uträknas för en längre tidsperiod. I detta fall har index räknats ut enligt följande: Antal beviljade ansökningar i % av det totala antalet giltiga ansökningar/verksamhetsår (beviljningsgraden). Därefter har %-talet för respektive verksamhetsår adderats för åren 1990 - 1999 och sedan dividerats med 10 (antalet år) för att få fram ett genomsnittstal - ett index - för hela 1990-talet.

Tab. 9: Beviljade ansökningar i % av totalt antal giltiga ansökningar

År 1990	År 1999	Differens i %-enheter	Högsta notering	Lägsta notering	Differens högsta/lägsta	Index för 1997 - 99	Index för 1990-talet
31.8%	26.7%	- 5.1 %-enheter	40.3% (år 1996)	26.7% (år 1999)	- 13.6 %-enheter	29.7%	32.6%

Kommentar

Även i denna redovisning förekommer svängningar mellan verksamhets-åren. Exempelvis kan nämnas att beviljningsgraden gällande antal ansökningar var hela 40.3% år 1996 och endast 26.7% år 1999, vilket är en svängning på 13.6%-enheter. Orsakerna till dessa svängningar är de samma som har redovisats för kategorin beviljat belopp. De år då styrelsen har förskottat av nästa års anslag har även antalet beviljade ansökningar varit högre jämfört med kommande år. Det motsatta gäller de år då styrelsen vid sitt decembermöte har bordlagt ett antal ansökningar till nästa möte på det nya året. Även om drygt var fjärde ansökan beviljades ett bidrag, så bör beaktas att det beviljade beloppet i genomsnitt endast motsvarade ca 55% av det ansökta beloppet i respektive beviljad ansökan under verksamhets-året 1999.

3.1.6 Beviljade ansökningar i olika storleksordningar – 25% under 50 000 DKK

I detta avsnitt redovisas inom vilka intervaller (i DKK) som de *beviljade ansökningarna* ligger. Med anledning av tidigare nämnda svängningar mellan åren innefattar även denna sammanställning ett indextal – ett genomsnitt för åren 1997 – 1999.

Tab. 10: Beviljade ansökningar fördelade i olika storleksordningar under åren 1997 – 1999

År	0-49.000 DKK	50.000-149.000 DKK	150.000-299.000 DKK	300.000-499.000 DKK	500.000-999.000 DKK	Över 1.000 000 DKK	Totalt antal beviljade ansökningar respektive år
1997	29 %	54 %	14 %	3 %	1 ansök.	0 ansök.	221
1998	19%	62%	14%	2%	1% (3 ansök.)	2% (4 ansök.)	254
1999	27 %	52 %	17 %	3 %	1 % (2 ansök.)	0 ansök.	199
Genomsnitt åren 97-99	25%	56%	15%	3%	0.5%	0.5%	225

Kommentar

År 1990 var 15% av de *beviljade ansökningarna* på 150 TDKK eller mer, vilket kan jämföras med 19% som är ett genomsnitt för åren 1997 – 1999. Vad gäller index för åren 1997 – 1999 kan i övrigt konstateras att 56 % av de beviljade ansökningarna ligger i intervallet 50 – 149 TDKK. En fjärdedel (25%) av de beviljade ansökningarna är under 50 TDKK och endast 4% av de beviljade ansökningarna är på mer än 300 TDKK.

3.1.7 Ansökt belopp i olika storleksintervaller (DKK) under år 1999

Nedanstående tabell visar *ansökt belopp* indelat i olika storleksintervaller under år 1999. Möte 126 avhölls i juni och behandlade ansökningar inlämnade den 15 mars och möte 127 avhölls i december och behandlade ansökningar inlämnade den 15 september.

Tab. 11: Ansökt belopp fördelat i olika storleksordningar under år 1999

Möte	0-49.000 DKK	50.000- 149.000 DKK	150.000- 299.000 DKK	300.000- 499.000 DKK	500.000- 999.000 DKK	Över 1.000 000 DKK	Summa antal ansök.
126/juni	81	152	88	46	30	10	407
127/dec	57	112	85	39	25	20	338
Totalt	138	264	173	85	55	30	745
Totalt i %	19%	36%	23%	11%	7%	4%	100%

Kommentar

Fonden har som regel att ansökningar över 100 TDKK skall sändas till remiss/utlåtande hos ministerrådets konstkommittéer/sakkunniga. Vid möte 126 var 214 ansökningar över 100 TDKK och vid möte 127 var det 215 ansökningar. Under år 1999 hade således totalt 429 ansökningar ett ansökt belopp på över 100 TDKK, vilket motsvarar 56%.

Drygt hälften (55%) av det ansökta beloppet är i intervallet 0 – 150 TDKK och drygt 10% av det ansökta beloppet är på över 500 TDKK.

3.1.8 Sammanfattningsvis angående år 1999

Tab. 12: Jämförelse mellan de två bevilningsmötena under år 1999

Möte	Antal ansökningar	Antal beviljade	Ansökt belopp Milj. DKK	Beviljat belopp Milj. DKK
126/juni	407 (+ 101 ogilt.)	114	95.765	10.374
127/dec.	338 (+107 ogilt.)	85	94.626	8.301
Totalt	745 (+208 ogilt.)	199	190.391	18.675

(Not: Vid möte 127 i december bordlades totalt 18 ansökningar, vilka behandlades vid mötet i mars år 2000. Av dessa 18 ansökningar beviljades totalt 8 ansökningar till ett samlat belopp om 1.022 MDKK. De beviljade ansökningarna och det beviljade beloppet ingår ej i tabell 12)

3.2 Vem ansöker och vem beviljas bidrag?

3.2.1 Fördelningen mellan länder och områden

Denna sammanställning redovisar fördelningen mellan länder/områden år 1999 vad gäller sammanlagt beviljat belopp, beviljade ansökningar och beviljat belopp i % av totalt beviljat belopp. Härtill redovisas fördelningen av antalet ansökningar (endast giltiga) samt antalet i % av totalt antal ansökningar. Det bör beaktas att redovisningarna i % är avrundade till närmaste heltal.

Tab. 13: Fördelning mellan länder/områden under år 1999

Land/ områd.	Beviljat belopp MDKK	Antal beviljade ansök- ningar	Beviljat belopp i % av totalt beviljat belopp	Antal ansök- ningar (endast giltiga)	Ansökt belopp MDKK/ % av totalt belopp	Beviljat belopp i för- hållande till ansökt be- lopp för respektive land/område
Danmark	4.088	40	22%	144	45 110 (24%)	9%
Finland	3.455	39	18%	138	28 520 (15%)	12%
Färöarna	0.305	4	2%	14	3 816 (2%)	8%
Grönland	0.400	3	2%		2 234 (1%)	18%
Island	1.807	12	10%	26	9 410 (5%)	19%
Norge	3.293	34	18%	146	31 557 (17%)	10%
Sverige	3.947	50	21%	222	59 871 (31%)	7%
Åland	0.390	4	2%	6	1 390 (1%)	28%
Närområd.	0.370	6	2%	22	2 468 (1%)	15%
Övriga Europa	0.470	5	2%	18	3 785 (2%)	12%
Övriga världen	0.150	2	1%	4	2 230 (1%)	7%
<i>Summa</i>	<i>18.675</i>	<i>199</i>	<i>100%</i>	<i>745</i>	<i>190.391 100%</i>	<i>---</i>

(Not: Vid decembermötet år 1999 bordlades totalt 18 ansökningar, vilka ingår i sammanställningen över antal giltiga ansökningar i ovanstående tabell. I kategorin "Närområdena" ingår de baltiska länderna samt nordvästra Ryssland.)

Kommentar

Vad gäller antalet beviljade ansökningar och beviljat belopp i förhållande till totalt antal ansökningar och totalt beviljat belopp är fördelningen relativt jämn mellan länder och områden.

Vid en studie av beviljade ansökningar i förhållande till antalet inlämnade ansökningar för respektive land/område kan konstateras en hög andel för att de självstyrande områdena. Totalt inlämnade de 25 ansökningar och av dessa beviljades 11, det vill säga ca 44%. Även för Island är andelen hög; 12 beviljade av 26 inlämnade; det vill säga ca 46%.

När det gäller beviljat belopp i förhållande till ansökt belopp för respektive land/områden är andelen likaså hög för de självstyrande områdena. Av totalt ansökt belopp om 7.440 MDKK beviljades totalt 1.095 MDKK till Färöarna, Grönland och Åland. Det motsvarar ca 15%. Även i detta sammanhang är andelen relativt hög för Island. Det motsatta gäller för Sverige. Av totalt ansökt belopp om 59.871 MDKK motsvarade de beviljade svenska ansökningarna ett beviljat belopp om 3.947 MDKK, det vill säga ca 7%.

Som tidigare har framhållits bör dock statistiken användas med viss försiktighet. I det ansökta beloppet kan exempelvis ingå ett fåtal ansökningar som sammantaget omfattar orealistiska summor, vilket i sin tur får konsekvenser för statistiken. I detta sammanhang bör också poängteras att det är ansökans angelägenhet vad gäller syfte och mål samt ansökans tillförlitlighet vad gäller projektets budget och organisation som styr fondens beviljningar. Detta oavsett från vilket land/område som ansökan kommer. När väl dessa kriterier är uppfyllda görs de prioriteringar som omnämns i fördelningsprinciperna (avsnitt 1.2 och avsnitt 3.3.1), vilka bland annat förskriver att projekt från Västnorden skall prioriteras högt.

För såväl styrelsen som sekretariatet är det dock viktigt att med jämna mellanrum studera statistiken gällande antalet ansökningar från de olika länderna/områdena. Detta för att konstatera om särskilda annonseringsinsatser bör göras i något land/område.

3.2.2 Åren 1997 – 1999 jämfört med år 1999

Eftersom det under perioden 1996 – 1998 har gjorts förskotteringar av nästa års anslag blir jämförelser mellan dessa verksamhetsår missvisande. Härtill bör också beaktas att fonden under år 1998 gjorde relativt stora satsningar vad gäller Bergen, Helsingfors och Reykjavik som europeiska kulturstäder. Totalt gäller det 19 projekt om ett värde av sammanlagt 7.565 MDKK, vilket givetvis medför att en jämförelse mellan verksamhetsåren 1998 och 1999 inte blir helt rättvis. Det gäller såväl totalt som fördelningen mellan länderna. Därför bör även i detta sammanhang ett genom-snitt uträknats. Redovisat genomsnitt – index – i tabell 14 gäller

åren 1997 – 1999, vilket sedan kan jämföras med år 1999 för att få en någorlunda uppfattning om utvecklingen.

Det bör beaktas att siffrorna i nedanstående tabell är avrundade till närmaste heltal, vilket framförallt får större konsekvenser – blir mer missvisande - för de länder/områden som har ett lågt tal. Nedanstående redovisning bör således endast ses som en ungefärlig/uppskattad fördelning mellan länderna/områdena.

Sammanställningen är en redovisning av antal ansökningar i % av totalt antal ansökningar. Det samma gäller redovisningen av beviljade ansökningar, vilken är i % av totalt antal beviljade ansökningar. Motsvarande gäller redovisningen beviljat belopp, vilket är i % av totalt beviljat belopp.

Tab. 14: Fördelning av antal ansökningar samt beviljade ansökningar och beviljat belopp mellan länder/områden

Land/område	Genomsnitt år 1997-99			År 1999		
	Antal ansök.	Antal bevilj. ansök.	Bevilj. belopp i %	Antal ansök.	Antal bevilj. ansök.	Bevilj. belopp i %
Danmark	21%	22%	21%	19%	20%	22%
Finland *)	20%	23%	18%	18%	21%	18%
Färöarna	2%	2%	3%	2%	2%	2%
Grönland	1%	1%	3%	1%	1%	2%
Island	4%	6%	12%	4%	6%	10%
Norge	18%	16%	17%	19%	17%	18%
Sverige	29%	25%	22%	30%	25%	21%
Åland	Ingår år 1997 och 1998 i statistiken för Finland			1%	2%	2%
Närområdena	2%	2%	1%	3%	3%	2%
Övriga Europa	2%	2%	2%	2%	2%	2%
Övriga världen	1%	1%	1%	1%	1%	1%

(Not: I siffrorna vad gäller antal ansökning för åren 1997 och 1998 ingår även ogiltiga ansökningar. I kategorin Närområdena ingår de baltiska länderna samt nordvästra Ryssland)

*) Jämförelsen mellan genomsnitt och år 1999 blir något missvisande för Finland eftersom Åland ingår i statistiken för Finland under åren 1997 och 1998.

Kommentar

Av jämförelsen framgår att siffrorna för år 1999 inte redovisar några dramatiska förändringar jämfört med genomsnittet för åren 1997 – 1999. Vad gäller fördelningen inbördes mellan länderna/ områdena kan också konstateras att den är relativt jämn och realistisk i förhållande till ländernas/områdenas befolkning. Möjligen ligger Sverige något i underkant, medan de självstyrande områdena sammanlagt ligger i överkant. Det senare är dock i linje med styrelsens prioriteringar eftersom resekostnaderna mellan Västnorden och övriga Norden är särskilt höga.

3.2.3 Fördelning av beviljat belopp mellan de olika "pelarna" under år 1999

Sedan år 1996 är Nordiska rådets och ministerrådets verksamhet indelad i tre olika "pelare": Norden (de fem länderna och de tre självstyrande områdena), Närområdet (de baltiska länderna och nordvästra Ryssland) samt övriga Europa. Denna sammanställning redovisar fördelning av fondens beviljningar i respektive "pelare" för år 1999.

Tab.15: Fördelning av beviljat belopp år 1999 mellan de olika "pelarna" Norden, Närområdena, Europa samt härutöver övriga världen

Område	Beviljat belopp i milj. DKK år 1999	Beviljat belopp i % år 1999	Beviljat belopp i % - index åren 1997 - 1999
Norden	17.685	95%	96%
Närområdena	0.370	2%	1%
Europa	0.470	2%	2%
Övriga världen	0.150	1%	1%
Summa	18.675	100%	100%

Kommentarer

Vad gäller antalet ansökningar inkom under år 1998 totalt 19 från *Närområdet* varav 5 beviljades. Motsvarande siffror för år 1999 var 22 ansökningar varav 6 beviljades. Beträffande kategorin *Europa* inkom totalt 21 ansökningar år 1998 och av dessa beviljades 4. Motsvarande siffror för år 1999 var 18 ansökningar varav 5 beviljades. Av ovanstående redovisning kan konstateras att det inte har skett någon drastisk förändring vad gäller år 1999 jämfört med index för åren 1997 – 1999.

3.2.4 Ansökarens geografiska hemvist

Denna sammanställning redovisar varifrån ansökaren kommer. Enligt fondens fördelningsprinciper prioriteras initiativ från "Nordens glesbygds- och randområden", vilket i detta sammanhang motsvarar Nordkalotten, östra Finland, södra Jylland och Västnorden (Färöarna, Grönland och Island). Vad gäller de ansökta projektens geografiska genomförande (var de skall genomföras) så sammanfaller de till stora delar med det område varifrån den sökande kommer. Undantag är de ansökningar som gäller turnéer/vandringstställningar.

Tab. 16: Ansökarens geografiska hemvist uppdelad i huvudstad huvudstadsområde visavi övriga städer/områden under år 1999

Ansökaren hemvist	Antal ansökningar		Antal beviljade		Ansökt belopp milj. DKK	Beviljat belopp milj. DKK
	Antal	%	Antal	%		
Huvudstad/huvudstadsområde	325	44%	87	44%	95.582	9.600
Övriga städer/områden	420	56%	112	56%	94.809	9.075
Total	745	100%	199	100%	190.391	18.675

(Not: Statistiken utgår ifrån den klassificering som den sökande gör. Sökande från Nuuk, Torshavn och Mariehamn klassificerar sig mestadels som huvudstad eller regionscentrum. I ovanstående tabell ingår därför även dessa tre städer i kategorin huvudstad/ huvudstadsområde. Det ansökta beloppet inkluderar endast giltiga ansökningar.)

Kommentar

Av Nordens ca 24.175 milj. innevånare bor ca 5.080 milj i huvudstäder/ huvudstadsområden (Nuuk, Torshavn och Mariehamn inräknat), vilket motsvarar ca 21%. Utifrån denna jämförelse kan konstateras att såväl antal ansökningar som beviljade ansökningar är ca dubbelt så många (ca 44%) vad gäller kategorin huvudstäder/ huvudstadsområden.

Det finns ingen tillförlitlig statistik vad gäller åren 1997 och 1998 varför uppgifterna för verksamhetsåret 1999 inte kan jämföras med något index. Undantaget fondens beviljningar år 1998 till Reykjavik och Helsingfors som europeiska kulturstäder år 2000, så är en allmän bedömning att det inte har skett några drastiska förändringar mellan åren 1998 och 1999 gällande fördelningen mellan huvudstäder/huvudstadsområden visavi övriga städer/områden.

Nordkalotten och Västnorden

Två särskilt prioriterade "regioner" inom kategorin Nordens randområden är Nordkalotten och Västnorden. Nedanstående sammanställning redovisar utfallet av fondens beviljade ansökningar och beviljat belopp gällande dessa två "regioner".

Tab. 17: Fördelningen gällande Nordkalotten under åren 1997 – 1999

År	Beviljat belopp milj. DKK	Beviljat belopp i %	Antal beviljade ansökningar	Antal beviljade ansökningar i %
1997	1.329	7%	14	5%
1998	1.351	5%	17	7%
1999	1.750	9%	21	10%
Genomsnitt för åren 1997-1999	1.476	7%	17	7%

(Not: I begreppet "Nordkalotten" ingår Lapplands län i Finland, Norrbottens län i Sverige, Finnmark fylke, Troms fylke och Nordland fylke i Norge).

Tab. 18: Fördelningen gällande Västnorden under åren 1997 – 1999

År	Beviljat belopp milj. DKK	Beviljat belopp i %	Antal beviljade ansökningar	Antal beviljade ansökningar i %
1997	2.490	18%	30	11%
1998	5.380	20%	24	10%
1999	2.512	14%	19	9%
Genomsnitt för åren 1997-1999	3.460	17%	24	10%

(Not: I begreppet "Västnorden" ingår Färöarna, Grönland och Island)

Kommentarer

Utifrån ovanstående redovisning kan konstateras att antalet ansökningar från "Nordkalotten" ökar från år till år under perioden 1997 – 1999 och detsamma gäller antalet beviljade ansökningar i % av det totala antalet beviljade ansökningar. Vad gäller beviljat belopp till Västnorden är det svårt att dra några slutsatser eftersom fondens beslut år 1998 gällande bidrag till Reykjavik som europeisk kulturstad ger en missvisande bild för hela regionen Västnorden.

3.2.5 Bidrag till Nordiska ministerrådets institutioner

Revisorerna och Kontrollkommittén har vid vissa tillfällen framfört tveksamhet till att fonden beviljar bidrag till Nordiska ministerrådets institutioner. Det gäller exempelvis till de nordiska informationskontoren och de "nordiska husen". Detta är i grund och botten en principiell fråga gällande å ena sidan att fonden skall vara suverän i sin bidragsverksamhet, å andra sidan att fondens årliga bidrag för utdelning beviljas ur Nordiska ministerrådets budget, vilket är samma "källa" som finansierar institutionerna. I fondens fördelningsprinciper nämns inget särskilt om bidrag till dessa institutioner. Den formulering som tangerar detta är att fonden inte ger stöd till institutioners ordinarie verksamhet.

Nedanstående är en redovisning över antalet ansökningar och beviljade ansökningar till nordiska institutioner som helt eller delvis finansieras med medel från Nordiska ministerrådets budget.

Tab. 19: Ansökningar och beviljade ansökningar gällande Nordiska ministerrådets institutioner åren 1997, 1998 och 1999

År	Antal ansökningar	Antal ansökningar i % av totalt antal ansök	Antal beviljade	Antal beviljade i % av totalt antal beviljade
1997	10	1%	7	3%
1998	7	1%	7	3%
1999	5	1%	3	3%

Kommentar

Av ovanstående redovisning framgår att antalet ansökningar från Nordiska ministerrådets institutioner är relativt få. De tre ansökningar som beviljades under år 1999 motsvarade ett sammanlagt beviljat belopp om 440 000 DKK, vilket utgör ca 2% av det totala beviljade beloppet.

3.2.6 Beviljat bidrag till olika mottagare – mer bidrag till frivillig sektorn

I fondens fördelningsprinciper nämns att fonden vill utöka samarbetet inom "den frivilliga sektorn". Under år 1999 har förts diskussioner i Nordiska rådet om det borde införas någon form av kvot (som riktvärde) för fondens beviljningar till "den frivilliga sektorn". Med anledning av dessa diskussioner överlämnade fonden i september år 1999 en skrivelse till Nordiska rådet och den arbetsgrupp som utarbetade rapporten "Håndslag til det frivillige Norden". Ett problem med att införa en kvot är enligt fonden att finna en hanterbar definition av "den frivilliga sektorn".

Redovisad statistik i tabell 20 utgår från den klassificering som den sökande gör själv utifrån fondens anvisningar. Gränsdragningarna mellan de olika "mottagarkategorierna" är inte helt tydlig och detsamma kan även gälla själva definitionen av vissa enskilda kategorier. Redovisningen bör därmed betraktas och användas med viss försiktighet.

Tab. 20: *Fördelning av antal beviljade ansökningar i % av totalt antal beviljade ansökningar mellan olika mottagare*

Mottagare	år 1997	år 1998	år 1999	Genomsnitt åren 1997- 1999
Enskild person	2%	3%	8%	4%
Fri/informell arbetsgrupp.	12%	13%	12%	13%
Frivillig org./ föreningar	36%	38%	42%	39%
Privata inst.	14%	11%	6%	10%
Offent. Inst.	34%	28%	27%	30%
Annan verk.	2%	6%	5%	4%

Vad gäller bidrag till projekt vars målgrupp är barn och ungdomar uppgick fondens bidrag under år 1999 till 4.820 milj. DKK, vilket motsvarar ca 26% av totalt beviljade bidrag.

Tab. 21: *Jämförelser gällande ansökt belopp och beviljat belopp på olika mottare år 1999.*

Mottagare	Ansökt belopp i milj. DKK	Ansökt belopp i % av totalt ansökt belopp	Beviljat belopp i milj. DKK	Beviljat belopp i % av totalt beviljat belopp	Beviljat belopp i % av ansökt belopp
Enskild per- son	13.537	7%	1.252	6%	9%
Fri/informell arbetsgrupp.	33.372	17%	2.095	11%	6%
Frivillig org/ föreningar	64.454	34%	6.869	37%	11%
Privata inst.	12.109	6%	2.020	11%	17%
Offent. Inst.	45.131	23%	5.004	27%	11%
Annan verk.	25.788	13%	1.435	8%	6%
<i>Summa</i>	<i>190.391</i>	<i>100%</i>	<i>18.675</i>	<i>100%</i>	<i>index 8.8%</i>

Kommentar

När det gäller *antal beviljade ansökningar* har det skett en ökning med 3%-enheter för kategorin "frivilliga organisationer/föreningar" under år 1999 jämfört med genomsnitt för åren 1997-1999. Vad gäller antal beviljade ansökningar till kategorierna "offentlig institution" och "privat institution" har det däremot skett en minskning med 3%-enheter respektive 4%-enheter.

Beträffande *ansökt belopp* från kategorin "frivilliga organisationer/ föreningar" utgör dessa sammanlagt 34% av det totala ansökta beloppet under år 1999. Motsvarande siffra för kategorin "offentliga institutioner" är 23%, drygt 10%-enheter mindre än "frivilliga organisationer/ föreningar". Samma relation gäller *beviljat belopp* i % av totalt beviljat belopp (37% visavi 27%). Vid en studie av det beviljade beloppet jämfört med det ansökta beloppet för dessa två kategorier kan dock konstateras att de får lika stor "utdelning" (11%). Vad gäller beviljat belopp bör observeras är statistiken endast är för år 1999 och det finns ingen användbar statistik från år 1997 och 1998 att jämföra med. Det är således först om två-tre år som det kan konstateras om fördelningen mellan dessa kategorier endast är tillfällig vad gäller år 1999 eller om det är ett faktiskt förhållande.

3.3 *Till vilka verksamhetsområden beviljar fonden bidrag ?*

3.3.1 *Allmänt om fondens prioriteringar*

Fondens fördelningsprinciper

Fondens prioriteringar omnämns i fördelningsprinciperna som är ett komplement till fondens överenskommelse och en form av förtydligande av fondens ändamålsparagraf (se avsnitt 1.2, bilaga 1). Fördelningsprinciperna, vilka delges de sökande, preciserar vad fonden kan/vill ge stöd till och vad fonden inte ger stöd till. Härtill består fördelningsprinciperna av mer tekniska upplysningar vad gäller regler för redovisning av beviljat bidrag etc. Fördelningsprinciperna fastställs av styrelsen och under 1990-talet har de ändrats vid två tillfällen, år 1995 och år 1997.

Allmänt kan sägas att fonden under hela 1990-talet har hållit fast vid principen att minst tre nordiska länder, eller självstyrande områden, skall ingå i ett projekt för att få bidrag (en regel som dock inte omnämns i överenskommelsen). Fram till år 1997 påpekades dock i fördelningsprinciperna att fonden kunde göra avsteg från "trelandsregeln" när det gällde gränsregionalt samarbete inom exempelvis Kvarken, Västnorden och Mittnorden. I de nya fördelningsprinciperna är detta omformulerat till att avsteg kan göras från "trelandsregeln" när det rör sig om områden med långa avstånd.

Under hela 1990-talet har fonden prioriterat projekt gällande Nordens ytterområden/randområden. Härtill har fonden också under åren 1990 – 1999 särskilt prioriterat samarbetsprojekt för barn och ungdomar och projekt som ökar den nordiska språkförståelsen.

Vad gäller projekt som motverkar främlingsfientlighet och rasism, så omnämns de som särskilt prioriterade redan från och med år 1992. Från och med år 1993 prioriteras även mediasamarbete och från och med år 1994 nämns även nyskapande projekt och tvärkulturella samarbetsprojekt som prioriterade områden i fondens bidragsverksamhet.

År 1997 omarbetades fördelningsprinciperna och bland annat gjordes tillägg om att fonden vill utöka samarbetet inom den frivilliga sektorn och att fonden prioriterar projekt från - eller som gäller – Nordens glesbygd. Vidare infördes begreppet "nordisk nytta" på ansökningsblanketten.

I samband med de nya fördelningsprinciperna år 1997 gjordes också några inskränningar/ avgränsningar. Det gällde framför allt inom områdena utbildning och forskning. Projekt inom dessa områden skall numera primärt ha en anknytning till kultur; exempelvis kulturforskning, kulturpolitik, kulturpedagogik och utbildning inom kulturområdet. Härtill preciseras i de nya fördelningsprinciperna att fonden inte ger bidrag till ordinärt vänortsutbyte.

Några särskilda satsningar under 1990-talet

Vad gäller några särskilda och enstaka satsningar under 1990-talet kan exempelvis nämnas fondens initiativ år 1994 till satsningen "Årets nordiska utställning". En satsning som skedde i samarbete med Nordiska museikommittén. Det stora projektet inom denna satsning var vandringsutställningen "Människor och båtar i Norden", vilken visades i samband med att Stockholm var europeisk "kultur-by" år 1998. Utställningen har sedan varit på "turné" runt om i Norden. Totalt har fonden beviljat 2.5 DKK till denna vandringsutställning. Även om fonden fortsatt prioriterar utställningsprojekt, så har just profileringen/ benämningen "Årets nordiska utställning" inte förekommit sedan år 1998. Vad gäller just "kulturbyarna" så beviljade fonden totalt 5.610 MDKK till 23 projekt i anslutning till att Köpenhamn var "kulturby" år 1996. Motsvarande satsning till Stockholm år 1998 var 4.125 MDKK till 16 projekt. För satsningarna kring Bergen, Helsingfors och Reykjavik har beviljats totalt 7.565 MDKK till sammanlagt 19 projekt. Sammanlagt har fonden sålunda satsat 17.3 MDKK fördelade på 58 olika projekt i anslutning till de fem "kulturbyarna". I samband med firandet av Kalmarunionens 600-årsjubileum år 1997, ett firande som för övrigt sammanföll med fondens 30-års jubileum, gjorde fonden några särskilda satsningar kring projekt rörande Nordens historia. Totalt beviljade fonden 1.960 MDKK till 15 olika projekt i samband med firandet av Kalmarunionen.

År 1997 påbörjade fonden också en särskild satsning för att marknadsföra Nordiska rådets litteraturpris i allmänt och öka intresset för nordisk litteratur i synnerhet. Detta skedde genom att fonden utgav ett särskilt litteraturmagasin – Läslust – som utkom år 1998 och 1999. Magasinet vände sig i första hand till gymnasieelever runt om i Norden och upplagan var 45 000 ex/år. Fondens satsning på detta litteraturmagasin har uppgått till drygt 1.3 MDKK.

År 1998 beviljade fonden, tillsammans med de nordiska kulturdepartementena/kulturråden (Island undantaget), ett första bidrag till ett treårigt kulturpolitiskt forskningsprojekt. Projektet skall kartlägga och analysera förändringar i de nordiska länderna kulturpolitik och arbetet beräknas vara klart i början av år 2001. Totalt kommer fondens insats i detta projekt uppgå till 2.8 MDKK.

Dessa större satsningar kring manifestationer/särskilda insatser under 1990-talet uppgår sammanlagt ca 24 MDKK, vilket motsvarar drygt 10% av de bidrag som fonden har beviljat under åren 1990 – 1999. Merparten av fondens bidrag, uppskattningsvis 75% (motsvarande drygt 1 500 olika projekt), har under 1990-talet varit i storleksordningen 10 – 150 TDKK.

3.3.2 *Ansökt och beviljat mellan olika verksamhetsområden*

Allmänt

Enligt överenskommelsen från år 1966 omfattar fondens verksamhetsområde det nordiska kultursamarbetet i hela sin utsträckning (se avsnitt 1.2 samt bilaga 1). I artikel 2 i överenskommelsen preciseras detta enligt följande: "*Bidrag fra fonden kan således ydes til formål inden for forskning, undervisning og almenkultur virksomhed i vid forstand*".

Under åren 1972 – 1986 har fonden årligen redovisat hur bidragsverksamheten har fördelats mellan de tre områdena *forskning, undervisning* och *allmän kultur*. Från och med år 1987 utökades dessa tre områden med ytterligare ett område i den årliga redovisningen. Detta område är "*annan verksamhet*", vilket innefattar bland annat idrott och friluftsliv, fackligt-, politiskt- eller kyrkligt samarbete, jämställdhetsfrågor, samarbete mellan etniska minoriteter, barn- och ungdomssamarbete.

För att kunna få någon form av relevant uppfattning av utvecklingen under 1990-talet redovisas två indextal. Det ena indextalet redovisar ett genomsnitt för hela 1990-talet, det vill säga en period om 10 år, och det andra indextalet redovisar ett genomsnitt för treårsperioden 1996 – 1998. För närmare jämförelser mellan de olika verksamhetsåren hänvisas till bilaga 3².

---

² Er ikke trykket her.

Inledningsvis presenteras en sammanställning för år 1999 gällande de fyra verksamhetsområdena. Därefter redovisas respektive verksamhetsområde med jämförelser till de två indextalen.

Tab. 22: Sammanställning över fördelning mellan ansökningar och beviljningar under år 1999 gällande fondens verksamhetsområden

Verksamhetsområde	Antal ansök.	Antal ansök. i % av totalt antal ansök.	Antal beviljade	Antal beviljade i % av totalt antal beviljade	Ansökt belopp i MDKK	Beviljat belopp i MDKK
Utbildning	129	17%	37	19%	29.473	2.931
Allmän kultur	511	68%	138	69%	139.024	13.503
Forskning	42	6%	9	5%	11.435	1.446
Annan Verksamh	63	9%	15	7%	10.459	0.795
Summa	745	100%	199	100%	190.391	18.675

(Not: vad gäller de enskilda projekt som beviljades bidrag under år 1999, se bilaga 4³)

Utvecklingen beträffande området undervisning/utbildning

I området undervisning/utbildning ingår exempelvis projekt rörande utbildning inom konst och kultur, pedagogiskt utvecklingsarbete och sektorsövergripande utbildningsprojekt. I området ingår ej bidrag till enskilda personers studier, lärar- och elevutbyte, studieresor eller lägerskolor, vilket fonden inte ger bidrag till. Se fondens fördelningsprinciper, bilaga 1.

Tab. 23: Utvecklingen inom verksamhetsområdet undervisning/utbildning

År	Antal ansökningar i % av totalt antal ansökningar	Antal beviljningar i % av totalt antal beviljningar	Ansökt milj.dkk i % av totalt ansökt belopp	Bevilj. milj.dkk i % av totalt beviljat belopp	Beviljat belopp i MDKK
1990	8%	8%	8%	8%	1.070 milj
1999	17%	19%	16%	16%	2.931 milj
Index (genomsnitt för 1990 – 1999)	12%	11%	12%	10%	---
Index (genomsnitt för 1996 - 1998)	14.6%	11.3%	15.0%	10.3%	---

³ Er ikke trykket her.

(Not: I samband med de nya fördelningsprinciperna, vilka godkändes år 1997, gjordes en särskild prioritering/inskräpning om att projekten inom verksamhetsområdena undervisning/utbildning respektive forskning skall ha en klar anknytning till området kultur.)

Kommentar

Vid en jämförelse mellan respektive verksamhetsår under hela 1990-talet kan konstateras att antalet ansökningar inom området undervisning/ utbildning var högst år 1999 då de uppnådde 17% och lägst – förutom år 1990 – åren 1993 och 1994 då de uppgick till 8%.

Beträffande beviljade ansökningar är den högsta noteringen även i detta fall år 1999 då de uppgår till 19% och lägst år 1990 då de uppgår till 8%.

Det finns ingen tydlig bild för utvecklingen inom detta område under 1990-talet. Siffrorna har pendlat upp och ner vad gäller både ansökningar och ansökt belopp respektive beviljade ansökningar och beviljat belopp. Vid en jämförelse mellan index för hela 1990-talet och index för treårsperioden 1996 – 1998 kan dock konstateras att det sker en uppgång under slutet av 1990-talet.

Som jämförelse kan nämnas att noteringen från år 1999 om 17% ansökningar inom området undervisning/utbildning är den högsta sedan år 1972. Vad gäller noteringen från år 1999 beträffande 19% beviljade ansökning har en så pass hög notering endast förekommit en gång tidigare sedan år 1972, vilket var år 1986. Siffrorna för år 1999 ligger således mycket högt. Om det är en tillfällighet eller början på en kraftig ökning går inte att fastställa ännu.

Utvecklingen beträffande området allmän kultur

I området allmän kultur ingår exempelvis projekt rörande film och video, hantverk och formgivning, bildkonst, litteratur, musik, dans, teater samt multimedia och IT.

Tab. 24: Utvecklingen inom verksamhetsområdet allmän kultur

År	Antal ansökningar i % av totalt antal ansökningar	Antal beviljningar i % av totalt antal beviljningar	Ansökt milj.dkk i % av totalt ansökt belopp	Bevilj. milj.dkk i % av totalt beviljat belopp	Beviljat belopp i milj. DKK
1990	56%	62%	61%	68%	8.548 milj
1999	68%	69%	72%	72%	13.503 milj
Index (genomsnitt för 1990 – 1999)	66%	75%	70%	78%	---
Index (genomsnitt för 1996 - 1998)	67.6%	75.3%	70.3%	81.3%	---

Kommentar

Vid en jämförelse mellan respektive verksamhetsår under hela 1990-talet kan konstateras att *antalet ansökningar* inom området allmän kultur var högst år 1996 då de uppgick till 69% och lägst år 1990 då de uppgick till 56%.

Beträffande *beviljade ansökningar* var den högsta noteringen år 1998 då de uppnådde hela 80% och lägst år 1990 då de uppgick till 62%.

Antalet ansökningar inom området allmän kultur har aldrig varit under 50% sedan år 1972. Lägsta notering var 51% år 1987. Den högsta noteringen var 72% åren 1977 och 1981. Vad gäller antalet *beviljade ansökningar* var den lägsta noteringen 51% år 1988 och den högsta 80% år 1998.

Under 1990-talet har det *beviljade beloppet* för allmän kultur varit 80% eller mer under hela sju år i rad (perioden åren 1992 – 1998). Vid en jämförelse mellan index för hela 1990-talet och index för treårsperioden 1996 – 1998 kan konstateras att den stora skillnaden gäller just beviljat belopp. Index för 1990-talet är i det fallet 78% och för treårsperioden 81.3%.

Generellt kan sägas att området allmän kultur har varit relativt dominerande i fondens bidrags-verksamhet. Under 1990-talet är det framför allt i beviljat belopp som denna dominans har ökat. Undantag är år 1999 då det beviljade beloppet endast uppgick till 72%, vilket är den lägsta noteringen för hela 1990-talet. Detta kan i viss mån förklaras med vad som tidigare har nämnts angående förskottering. År 1998 gjordes en förskottering om 6.2 MDKK av 1999-års anslag och år 1998 var exempelvis motsvarande siffra gällande beviljat belopp för allmän kultur hela 80%; det vill säga 8 %-enheter högre jämfört med år 1999.

Området allmän kultur är ett relativt brett verksamhetsområde, vilket generellt sett förklarar de höga siffrorna. Vad gäller de höga siffrorna för 1990-talet kan ånyo nämnas att fonden har gjort stora satsningar i samband med "kulturbyarna" Köpenhamn år 1996, Stockholm år 1998 samt Bergen, Helsingfors och Reykjavik år 2000, varav satsningarna för år 2000 beviljades i fonden år 1998.

Härtill kan även i detta sammanhang nämnas fondens särskilda satsningar i samband med firandet av Kalmarunionens 600-årsjubileum år 1997. Dessa exempel på olika satsningar förklarar till viss del att det *beviljade beloppet* för allmän kultur är 80% eller mer under perioden åren 1992 – 1998; det vill säga sju år i rad.

Tab. 25: Sammanställning över hur ansökningar och beviljningar fördelar sig inom verksamhetsområdet allmän kultur).

Sektor	Antal ansökningar år 1999	Antal ansökningar genomsnitt åren 1997 - 1999	Beviljade ansök. år 1999	Beviljade ansök. i genomsnitt åren 1997 - 1999	Beviljat belopp i milj. DKK under år 1999
Museer	9	15	5	6	0.530
Film/video	36	30	11	9	0.910
Hantverk/formgivning	12	14	2	4	0.175
Bildkonst	60	60	11	19	1.345
Litteratur/översättning	37	45	11	15	0.853
Musik	121	113	42	39	3.352
Dans	20	18	9	6	0.895
Teater	31	49	7	18	1.180
Multimedia/IT	17	12	1	4	0.050
Övrigt	168	142	39	67	4.213
Summa	511	498	138	187	13.503

(Not: I kategorin "övrigt" ingår i huvudsak tvärkulturella projekt, vilka involverar minst två av ovanstående sektorer).

Kommentar

Den dominerande sektorn inom verksamhetsområdet allmän kultur är musik. Det gäller såväl ansökningar som beviljningar. Under år 1999 beviljades totalt 3.352 MDKK till olika musikprojekt, vilket motsvarar ca 25% av totalt beviljat belopp inom allmän kultur.

Näst största sektor inom allmän kultur är bildkonst.

Den sektor som har minskat vad gäller såväl ansökningar som beviljningar är teater. Avslutningsvis kan konstateras att beviljningar till projekt inom sektorn multimedia/IT är relativt restriktiv. Detta trots att denna sektor är prioriterad enligt fondens fördelningsprinciper. Det bör dock observeras att utvecklingen inom IT-området har skett oerhört snabbt under de senaste åren; åren 1999 och 2000. Detta gäller inte minst tillgänglighet och användarfrekvens. Det är således först om något år som fonden kan göra några reella konklusioner om statistiken gällande ansökningar inom sektorn multimedia/IT.

Utvecklingen beträffande området forskning

I området forskning ingår exempelvis projekt rörande konstforskning, kulturpolitisk forskning, popularisering av forskningsresultat och tvärvetenskaplig forskning.

Tab. 26: Utvecklingen inom verksamhetsområdet forskning

År	Antal ansökningar i % av totalt antal ansökningar	Antal beviljningar i % av totalt antal beviljningar	Ansökt milj. DKK i % av totalt ansökt belopp	Bevilj. milj. DKK i % av totalt beviljat belopp	Beviljat belopp milj DKK
1990	21%	23%	18%	20%	2.598
1999	6%	5%	6%	8%	1.446
Index (genomsnitt för 1990 - 1999)	10%	8%	9%	8%	---
Index (genomsnitt för 1996 - 1998)	6.6%	5.0%	8.3%	4.0%	---
Index (genomsnitt för 1986 - 1988)	20.0%	23.0%	15.7%	16.9%	---
Differens mellan Index 1986-88 Index 1996-98	13.4 %-enheter	18.0 %-enheter	7.4 %-enheter	12.9 %-enheter	---

(Not: I samband med de nya fördelningsprinciperna, vilka godkändes år 1997, gjordes en särskild prioritering/inskräpning om att projekten inom verksamhetsområdena undervisning/utbildning respektive forskning skall ha en klar anknytning till området kultur.)

Kommentarer

Vid en jämförelse mellan respektive verksamhetsår under hela 1990-talet kan konstateras att *antalet ansökningar* inom området forskning var högst år 1990 då de uppnådde 21 % och lägst åren 1997 och 1999 då de uppgick till 6%.

Beträffande *beviljade ansökningar* var den högsta noteringen även i detta fall år 1990 då de uppgick till 23%. Den lägsta noteringen om 5% förekom vid hela fem år under 1990-talet. Det var år 1992 och åren 1996 – 1999.

Det finns förmodligen ett antal olika förklaringar till den allmänna minskningen inom området forskning. En kan vara att det under 1990-talet har inrättats andra forskningsstipendier/fonder såväl nationellt och nordiskt som inom det europeiska samarbetet. En annan förklaring kan vara att fonden i samband med de nya fördelningsprinciperna år 1997 inskräppte att i första hand prioritera forskningsansökningar inom området kultur och kulturpolitik.

För redovisningen av detta verksamhetsområde har även jämförelser gjorts med ett index för treårsperioden 1986 – 1988 för att få en bättre bild över utvecklingen. Vid en jämförelse mellan perioden 1986 – 1988 och perioden 1996 – 1998 kan konstateras att forskning minskar i såväl antal ansökningar som ansökt belopp samt i antal beviljade ansökningar som beviljat belopp. Vid en jämförelse mellan antalet ansökningar och beviljade ansökningar samt ansökt belopp och beviljat belopp framgår att det är i beviljningarna som minskningen är tydligast.

Utvecklingen beträffande området annan verksamhet

I området annan verksamhet ingår exempelvis projekt rörande idrott och friluftsliv, fackligt-, politiskt- eller kyrkligt samarbete, jämställdhetsfrågor, samarbete mellan etniska minoriteter, barn- och ungdomssamarbete.

Tab. 27: Utvecklingen inom verksamhetsområdet annan verksamhet

År	Antal ansökningar i % av totalt antal ansökningar	Antal beviljningar i % av totalt antal beviljningar	Ansökt milj.dkk i % av totalt ansökt belopp	Bevilj. milj. DKK i % av totalt beviljat belopp	Beviljat belopp i milj DKK
1990	15%	7%	13%	4%	0.520
1999	9%	7%	6%	4%	0.795
Index (genomsnitt för 1990 – 1999)	12%	6%	9%	4%	
Index (genomsnitt för 1996 – 1998)	11.6%	7.3%	8.6%	4.3%	

Kommentar

Detta är – som framgår av rubriken för verksamhetsområdet – ett obestämt område och dess spännvidd är därmed också ganska stor. Det innehåller exempelvis allt från projekt gällande friluftsliv till multietniska samarbetsprojekt.

Vid en jämförelse mellan index för hela 1990-talet och index för treårsperioden 1996 – 1998 kan konstateras att det inte har skett några drastiska förändringar under slutet av 1990-talet. Vidare kan konstateras att det beviljade beloppet nästintill har varit 4% under hela 1990-talet.

4. Den ekonomiska utvecklingen under 1990-talet

Vad gäller räkenskaperna för år 1999 och kommentarer till de olika kontonas utfall hänvisas till bilaga 5.

4.1 Fondens årliga anslag

Sammanställningen på nästa sida (tabell 28) redovisar utvecklingen gällande fondens anslag (enligt budget) från Nordiska ministerrådet samt fondens totala budgetomslutning enligt årsräkenskaperna under åren 1990 – 1999. Härtill redovisas fondens administrationskostnader och dessa kostnader i relation till den årliga omslutningen.

Tab. 28: Utveckling av fondens anslag, budgetomslutning och administrationskostnaderna under åren 1990 – 1999

År	Anslag NMR (enligt budget) MDKK	Budgetomslutning MDKK	Administrations- kostnader MDKK	Administrations- kostnader i % av budgetomslutning
1990	12.650	14.887	1.068	7%
1991	13.283	15.701	1.107	7%
1992	18.548	21.556	0.822	4%
1993	14.160	19.574	0.648	3%
1994	20.500	24.262	0.988	4%
1995	21.973	25.240	1.007	4%
1996	22.000	25.385	0.939	4%
1997	22.440	28.663	2.066/1589*	7% / 5%
1998	22.889	25.763	2.417/1.415*	9% / 5%
1999	24.950	28.976	1.141	4%

(Not: År 1992 var anslaget från NMR 13.784 milj. DKK. Därutöver beviljades fonden ett extra ordinärt anslag om 4.800 milj. DKK. De administrativa kostnaderna i sammanställningen inkluderar ej kostnader för löner, hyra, porto, telefon, inventarier etc.)

*) I budgetomslutning för år 1997 ingår kostnader för utgivning av litteraturmagasin samt kostnader i samband med fondens jubileumssatsning motsvarande 477 000 DKK.

I budgetomslutningen för år 1998 ingår också kostnader motsvarande 1.002 000 DKK för litteraturmagasin. Det kan ifrågasättas om dessa kostnader inte mer är att betrakta som verksamhetskostnader än administrationskostnader. Därav de två beloppen. Härtill kan även diskuteras huruvida fondens kostnader (under åren 1997 och 1998) för ett nytt datasystem motsvarande totalt ca 550 000 DKK skall avskrivras under en period om tre - fem år. En åtgärd som i så fall skulle utjämna de administrativa kostnaderna under en längre tidsperiod.

Kommentar

Ökningen av anslaget från år 1990 till år 1999 motsvarar 12.300 milj. DKK, vilket är en ökning om 98%. I detta sammanhang kan nämnas att när fonden bildades år 1966 var anslaget 3 milj. DKK, vilket motsvarar ca 45

milj DKK i dagens penningvärde. Den genomsnittliga ökningen under åren 1994 – 1999 motsvarar 3.7%.

Budgetomslutningen inkluderar, förutom anslaget, även intäkter i form av räntor, tillbakaförda medel och ej disponerade medel från föregående år, vilket medför att omslutningen varierar från år till år. Ränteintäkterna har varit i genomsnitt ca 1 milj. DKK/år under 1990-talet. De tillbakaförda medlen har varierat från lägst 512 000 DKK år 1990 till högst 3 469 000 DKK år 1997.

4.2 *De administrativa kostnaderna*

Vad gäller de redovisade administrativa kostnaderna i räkenskaperna så inkluderar de i huvudsak endast kostnader för styrelsens möten, styrelsens arvoden, annonsering, tolkning/översättning och kostnader för kontorsmaterial.

Vad gäller styrelsens *möteskostnader* så varierar de givetvis från år till år beroende på hur många möten som avhålls, var de avhålls och hur många ledamöter som deltar. Styrelsens mötes-kostnader har under 1990-talet varierat från 270 TDKK år 1990 till 712 TDKK år 1997. I genomsnitt har möteskostnaderna uppgått till ca 400 TDKK/år. För år 1999 uppgick mötekostnaderna till 394 TDKK, vilka även inkluderar kostnader för möte 124/98.

Vad gäller styrelsens *arvode* så uppgår det till totalt 144 TDKK under år 1999. Jämfört med år 1990, då det uppgick till 123 000 och fram till år 1999 har arvodet totalt ökat med 15 % under hela 1990-talet, vilket motsvarar en ökning i genomsnitt med 1.5%/år.

Vad gäller kostnader för *annonsering* så är dessa givetvis beroende av hur många tidningar som annonseringen sker i samt annonsens storlek och antalet annonseringar/år. Dessa kostnader har varierat från 617 TDKK år 1990 till 138 TDKK år 1994. Under de tre senaste åren (1997 – 1999) har annonskostnaderna varit 170 TDKK i genomsnitt/år. För år 1999 uppgick annons- kostnaderna till 215 TDKK.

De redovisade administrationskostnaderna inkluderar ej kostnader för löner, hyra, porto, telefon, resor, inventarier etc. Dessa kostnader belastar Nordiska ministerrådets budget och uppskattas till ca 1.716 MDKK för år 1999 (se bilaga 5).

De faktiska administrationskostnaderna för år 1999 är således 1.141 MDKK + 1.716 MDKK, vilket motsvarar 2.857 MDKK eller 9.8% av budgetomslutningen. Detta kan jämföras med 10.3% som är index för åren 1992 – 1998. Eftersom uträkningen av dessa kostnader är beroende av vad som under årens lopp har inräknats i begreppet "administrativa kostnader" bör dessa redovisningar endast användas som ett riktvärde.

En möjlig definition av administrationskostnader

Administrationskostnaderna kan "mätas" på olika sätt, men först måste dock en definition göras beträffande vad dessa kostnader skall inbegripa. I budgeten för år 2000 har styrelsen fastställt följande definition: *Som administrationskostnader räknas kostnader för att dels upprätthålla en god service gentemot fondens olika intressenter, dels säkerställa en god kvalitet vad gäller förberedelser och uppföljning av styrelsens beslut.*

Med denna definition kan sedan en uppdelning göras mellan fondens administrationskostnader och verksamhetskostnader (exempelvis utgivning av litteraturmagasin). Följande exempel utgår ifrån de totala (de faktiska) administrationskostnaderna, det vill säga inklusive Nordiska ministerrådets kostnader för löner, hyra, porto, telefon, resor, inventarier etc.

Olika sätt att "mäta" administrationskostnaderna

Det finns minst fyra olika sätt att "mäta" administrationskostnaderna:

1. I förhållande till omslutningen (28.976 milj. DKK)
2. I förhållande till totalt beviljat belopp (18.675 milj. DKK)
3. I förhållande till totalt antal ansökningar + beviljade (953 + 199 = 1152)
4. I förhållande till en egen variabel (en mix av alternativ 2 och 3)

Alternativ 1 och 2

I förhållande till omslutningen för år 1999 utgör de faktiska administrationskostnader 9.8 % (alt. 1). Under år 1999 beviljades 18.675 milj. DKK och i förhållande till detta belopp blir administrationskostnaderna 15.3% (alt. 2).

Alternativ 3

Vid en beräkning av administrationskostnaderna i förhållande till antalet ansökningar kan följande beräkning göras för år 1999:

-totalt antal ansökningar (inkl ogilt.)	=	953
-antal beviljade ansökningar	=	199
Summa:		1152

Eftersom även de ogiltiga ansökningarna medför merarbete bör även de inräknas. Även om de beviljade ansökningarna ingår i summa av antalet ansökningarna (953) bör de inräknas ytterligare en gång (199) eftersom de medför ett stort uppföljningsarbete.

Antalet ansökningar, inklusive ogiltiga och beviljade (= 1152), i förhållande till administrationskostnaderna om 2.857 milj. DKK innebär i ovanstående exempel att kostnaden uppgår till 2 480 DKK/ansökan.

Alternativ 4

Vad gäller det fjärde alternativet, i förhållande till en egen variabel, kan den exempelvis uträknas genom att kombinera kostnaderna i förhållande till bidragsverksamheten och kostnaden i förhållande till antalet ansökningar. Detta blir i så fall enligt följande:

Administrationskostnaderna i förhållande till bidragsverksamheten (15.3%)	= 15.30
Kostnader/ansökningar (2 480 DKK) omräknat i tiotal	= 24.80
<i>Summa:</i>	<i>40.10</i>

(Ju lägre variabel ju bättre.)

Det spelar egentligen inte så stor roll vilket alternativ som används bara att samma alternativ används under en längre tidsperiod, så att det går att analysera huruvida administrationskostnaderna minskar eller ökar från budgetår till budgetår.

4.3 Icke redovisade projekt

Vad gäller icke slutredovisade projekt som beviljats bidrag innan år 1996 uppgick antalet till totalt 19 per den 31 december år 1999.

Tab. 29: Icke slutredovisade projekt beviljade innan år 1996

Lämnat till inkasso	Uppgjord avbetalningsplan	Pågår	Under granskning	Totalt
6 projekt	2 projekt	5 projekt	6 projekt	19

Tab. 30: De icke slutredovisade projektens bevilningsår

År 1988	År 1993	År 1994	År 1995	Totalt
1 projekt	4 projekt	2 projekt	12 projekt	19 projekt

Vad gäller projekt som beviljats bidrag under åren 1996 och 1997 var totalt 87 projekt ej slutredovisade per den 31 december år 1999.

5. Avslutningsvis

5.1 Tre principiella frågeställningar

Som framgår av redogörelsen i tidigare avsnitt, så har antalet ansökningar ökat med knappt 50% och det ansökta beloppet med nästan 150% under 1990-talet. Som en konsekvens av denna kraftiga ökning har fonden valt att bevilja ett mindre bidrag – en mindre andel av det ansökta beloppet – för

i gengäld tillgodose så många projekt som möjligt. Under 1990-talet var det beviljade beloppet i genomsnitt knappt 14% av den totala ansökta summan. Medan antalet beviljade ansökningar var i genomsnitt drygt 32% under 1990-talet. För fondens verksamhet under de kommande åren föreligger tre principiella frågor att diskutera:

- Skall fonden bevilja färre ansökningar, men istället ge ett större belopp – eller skall fonden bevilja fler ansökningar, men istället ge ett mindre belopp?
- Skall fonden aktivt verka för att öka informationen om fondens verksamhet och därmed få fler ansökningar, men då också få fler besvikna ansökare som får avslag – eller skall fonden nöja sig med dagens annonsering och nuvarande antal ansökningar?
- Skall fonden skapa en mer flexibel och smidig bidragsadministration, men i gengäld få ökade administrativa kostnader – eller skall fonden behålla nuvarande arbetsformer och försöka hålla nere de administrativa kostnaderna?

Det finns sannolikt inga entydiga svar på dessa frågor och kanske är diskussionerna kring fråge-ställningarna viktigare än själva svaren. Genom att med jämna mellanrum diskutera dessa principiella frågor skapas nämligen både ett ökat intresse och en större insikt om fondens verksamhet, såväl vad gäller möjligheter som problem.

BILAGA

- Bilaga 1: Överenskommelsen om fonden och fondens fördelingsprinsip
- Bilaga 2: Sammanställning över ansökt belopp och beviljat belopp respektive antal ansökningar och beviljade ansökningar under åren 1990-1999
- Bilaga 3: Fördelning mellan olika verksamhetsområden under 1990-talet
- Bilaga 4: Förteckning över beviljade bidrag under år 1999
- Bilaga 5: Årsräkenskaper med kommentarer för år 1999
- Bilaga 5.1 Kommentarer till utfallet på de enskilda kontona gällande Nordiska kulturfondens årsräkenskaper för år 1999

Bilagene er ikke trykket her.

Beretning til Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd om revisionen af Nordisk Kulturfonds virksomhed for 1999

Oktober 2000

I Indledning

1. I henhold til artikel 16 i "Overenskomst om Nordisk Kulturfond" afgives hermed revisionsberetning for regnskabsåret 1999 til Nordisk Ministerråd og Nordisk Råd.

Beslutning om godkendelse af regnskabet og om bevilling af ansvarsfrihed for fondens bestyrelse træffes af Nordisk Råd.

2. Ifølge overenskomstens artikel 15 træffer Nordisk Råd bestemmelse om revision af fondens forvaltning og regnskaber.

Det har siden sammenlægningen i 1986 af Nordisk Kultursekretariat og sekretariatet for Nordisk Ministerråds almene virksomhed været fast praksis, at fondens regnskaber revideres af et medlem af Folketinget og den til enhver tid siddende rigsrevisor i forening.

Nordisk Råd har ved sessionen i Oslo i november 1998 valgt folketingsmedlem Hanne Andersen og rigsrevisor Henrik Otbo som revisorer af Nordisk Kulturfond for årene 1999 og 2000.

3. De valgte revisorer har revideret Nordisk Kulturfonds regnskab. Revisionen er, i henhold til § 21 i økonomireglementet af 1. juli 1996 for virksomheder finansieret over Nordisk Ministerråds budget, udført efter de gældende regler i det internordiske revisionsreglement.

Den 16. oktober 1998 vedtog cheferne for de nordiske revisionsmyndigheder det nye revisionsreglement for midler bevilget af de nordiske parlamenter til Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd. Revisionsreglementet trådte i kraft den 1. januar 1999.

4. Revisionen har været tilrettelagt med henblik på at efterprøve, om regnskabet er udarbejdet i overensstemmelse med Nordisk Ministerråds økonomireglement af 1. juli 1996 for virksomheder finansieret over Nordisk Ministerråds budget. Det er påset, at regnskabet er retvisende og giver de fornødne oplysninger til bedømmelse af fondens forvaltning af fondens budget.

5. Beretningen har i udkast været fremsendt til fondens sekretariat og Nordisk Ministerråds sekretariat, hvis bemærkninger i videst muligt omfang er indarbejdet i beretningen.

6. Beretningen bliver, ligesom det er tilfældet for de årlige revisionsberetninger om Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd, ikke offentliggjort i forbindelse med fremsendelsen til Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd. Sammen med Nordisk Råds kontrolkomité's betænkning over revisionsberetningen mv. er beretningen imidlertid fuldt tilgængelig for offentlig-

heden, herunder pressen, på linje med andet materiale, der fremlægges på Nordisk Råds årlige, ordinære session, og bliver i øvrigt optrykt sammen med det øvrige sessionsmateriale.

7. Nordisk Ministerråds budget for 1999, som blev fastsat på samarbejdsministrenes møde i Oslo den 11. november 1998, indeholdt en bevilling til Nordisk Kulturfond på 24.950.000 DKK.

Ud over denne driftsbevilling havde Nordisk Kulturfond ikke-disponerede midler fra tidligere år på 8.990 DKK. Der var således 24.958.990 DKK til disposition.

Herudover havde fonden i 1999 andre indtægter på i alt 4.017.860 DKK, som bestod af tilbageførte midler på 3.095.669 DKK samt renteindtægter på 922.191 DKK, så det samlede disponible beløb for 1999 blev 28.976.850 DKK.

I 1999 blev der i alt udgiftsført 26.016.948 DKK. Der er således overført 2.959.902 DKK til ikke-disponerede midler for 2000.

II Nordisk Kulturfond

8. Overenskomsten om Nordisk Kulturfond mellem Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige blev undertegnet i oktober 1966 og trådte i kraft i juli 1967. En ny overenskomst blev undertegnet i juni 1975 og trådte i kraft i december 1976. Denne blev senere ændret i december 1990 med ikrafttrædelse i maj 1991.

9. Fondens formål er at fremme det kulturelle samarbejde mellem de nordiske lande i vid forstand, og fonden yder støtte til projekter inden for forskning, undervisning og almen kulturel virksomhed.

Ved valg af projekter, som fonden skal støtte, lægges vægt på kvalitet, nordisk bredde og nordisk nytte, og i de nærmeste år er udvalgt visse prioriterede områder, som man særligt ønsker at støtte, fx projekter for børn og unge.

Bestyrelsen har vedtaget interne regler for, hvordan bestyrelsen ønsker at arbejde og tildele støtte. De gældende regler blev vedtaget i juni 1997.

Efter reglerne kan fonden yde støtte til projekter, hvor mindst 3 nordiske lande/selvstyrende områder indgår, og hvor projektet er af engangskaraktér. Projektet må endvidere ikke være påbegyndt, inden bevillingen gives af bestyrelsen.

I de interne regler er også nævnt projekter, som man normalt ikke kan yde støtte til, fx projekter som kan betragtes som en del af en institutions normale virksomhed, projekter vedrørende årbøger og festskrifter samt projekter vedrørende anskaffelse af aktiver til varig brug eller reparationer.

10. Fondens forvaltes, dens midler fordeles, og dens virksomhed i øvrigt ledes af en bestyrelse, jf. overenskomstens artikel 7.

Bestyrelsen består af 11 medlemmer, som udnævnes for 2 år ad gangen af Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd, og den består af en politiker og en

højststående embedsmand fra hver af de nationale kulturadministrationer samt et medlem som fælles repræsentant for de selvstyrende områder i Norden: Færøerne, Grønland og Åland.

11. I overenskomstens artikel 10 er nævnt, at sekretariatsarbejdet og økonomiforvaltningen skal varetages af ministerrådssekretariatet.

Det daglige arbejde varetages af Nordisk Kulturfonds sekretariat, der er placeret ved ministerrådssekretariatet i København, mens bogføring mv. varetages af ministerrådssekretariatets økonomiafdeling.

12. Ansvarsfordelingen mellem Nordisk Kulturfond, der er en selvstændig fond med egen bestyrelse, og ministerrådssekretariatet, der varetager økonomiforvaltningen mv. for fonden, har hidtil virket lidt uklar.

I 1997 blev der nedsat en arbejdsgruppe, som fik til opgave at fremkomme med konkrete forslag til hurtigst muligt at få rettet op på de bemærkninger, som revisorerne havde peget på, og i øvrigt vurdere, hvordan sekretariatsarbejdet og økonomiforvaltningen mest effektivt kunne tilrettelægges. Endvidere skulle gruppen redegøre for samspillet mellem Nordisk Ministerråds sekretariat og Nordisk Kulturfond, herunder fondens bestyrelse og administration.

I marts 1998 afgav arbejdsgruppen en rapport. Rapporten fremkom med 4 mulige løsningsmuligheder for samspillet mellem ministerrådet og kulturfonden.

Arbejdsgruppens rapport blev behandlet på bestyrelsesmødet i juni 1998 på Åland.

Bestyrelsen anbefalede, at fondssekretariatet blev en integreret del af kultursektionen i Nordisk Ministerråds sekretariat, hvilket var en af arbejdsgruppens 4 løsningsmuligheder.

Den 17. september 1998 tiltrådte generalsekretæren bestyrelsens anbefaling med følgende kommentarer: "Den hidtidige opfattelse af kulturfondens administration som både værende indenfor og udenfor ministerrådssekretariatet har skabt en del uklarheder omkring, hvad kulturfonden kan kræve af service osv. Dette bliver afklaret med konstateringen af fondens administration som en integreret del af ministerrådssekretariatet".

13. Revisorerne fandt det tilfredsstillende, jf. beretningen for 1998, at man ved integreringen af Nordisk Kulturfond i Nordisk Ministerråds sekretariat havde søgt at præcisere ansvars- og kompetenceforholdene i forbindelse med fondens virke. For Nordisk Kulturfond er der imidlertid endnu ikke udarbejdet en egentlig ansvars- og kompetencebeskrivelse. Under henvisning til at bestyrelsen i Nordisk Kulturfond er ansvarlig for fondens virke, samt at fondens administrative personale ansættes og aflønnes af Nordisk Ministerråds sekretariat, finder revisorerne, at der yderligere er et særligt behov for en aftale, der fastlægger arbejdsopgavernes karakter og ansvaret.

III Nordisk Kulturfonds regnskab for 1999

14. I det følgende omtales forskellige forhold i forbindelse med Nordisk Kulturfonds regnskab og revisionen heraf.

Fondens regnskab for 1999 er underskrevet af bestyrelsesformanden, næstformanden, generalsekretæren og økonomichefen.

Idet bestyrelsen har til opgave at varetage fondens interesser, herunder regnskabets udfærdigelse, skal revisorerne anmode om, at fondens regnskab fremover underskrives af den samlede bestyrelse sammen med den øverste administrative ledelse.

15. Nordisk Kulturfonds regnskabsprincipper, der bl.a. er beskrevet i Nordisk Ministerråds økonomireglement, er baseret på kontantprincippet. Ifølge kontantprincippet foretages indtægts- og udgiftsføring på betalings-tidspunktet. I praksis anvender Nordisk Kulturfond dog et tillempet kontantprincip. I årsregnskabet er de meddelte bevillinger til projekter udgiftsført på bevillingstidspunktet, og aktiver og passiver omfatter mellemregning med Nordisk Ministerråds sekretariat samt ikke-udbetalte bevillinger og ikke-disponerede midler.

16. Arbejdsgruppen vedrørende det internordiske revisionsreglement, som blev nedsat af de nordiske rigsrevisioner for at udarbejde et nyt revisionsreglement for nordiske midler, afgav i maj 1998 "Rapport om revisjon av medel beviljade av de nordiska parlamenten till Nordiska rådet och Nordiska Ministerrådet". Rapporten indeholder forskellige forslag til ændringer i Nordisk Ministerråds reglementer, bl.a. økonomireglementet, herunder anvendelsen af kontantprincippet.

17. I august 1999 blev arbejdsgruppen på de nordiske rigsrevisioners chefmøde i Akureyri omdannet til en ressourcegruppe. Ressourcegruppen fik til opgave at diskutere udviklingsspørgsmål og principielle spørgsmål. Ressourcegruppen har deltagere fra de 5 nordiske lande.

18. I forbindelse med revisionen af Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd har Rigsrevisionen tidligere henstillet til ministerrådssekretariatet, at anvendelsen og udformningen af det eksisterende økonomireglement bør overvejes, herunder også en overgang til retserhvervelsesprincippet.

I den seneste skrivelse herom fra maj 2000 har Rigsrevisionen endvidere henledt ministerrådssekretariatets opmærksomhed på § 21 i økonomireglementet, ifølge hvilket revisionen skal have adgang til at udtale sig, inden ministerrådssekretariatet i sit regnskabssystem eller sine administrative forretningsgange iværksætter ændringer, der har betydning for revisionsarbejdet. Rigsrevisionen har endvidere orienteret Nordisk Ministerråds sekretariat om, at man gerne deltager i drøftelserne undervejs i udarbejdelsen af reglementerne.

Nordisk Ministerråds sekretariat har oplyst, at der vil blive foretaget visse ændringer i Nordisk Ministerråds reglementer, herunder økonomi-

reglementet, i 2000. Bl.a. vil det anvendte regnskabsprincip blive taget op til revision. Nordisk Ministerråds sekretariat har i den forbindelse foreslået et møde med Rigsrevisionen i efteråret 2000.

Eventuelle ændringer i økonomireglementet vil også være gældende for Nordisk Kulturfond.

19. Revisorerne har bemærket, at fonden har fulgt revisorerens tidligere anbefaling om at oplyse om samtlige udgifter ved fondens aktiviteter. I fondens regnskab for 1999 er de af ministerrådssekretariatet afholdte administrationsudgifter således oplyst i en forklarende note.

Ved udarbejdelsen af regnskabet for 1999 er anvendt samme regnskabspraksis som sidste år.

Indtægter

20. Fra 1995 til 1999 har fondens indtægter samt øvrige midler til rådighed udviklet sig, som det fremgår af tabel 1.

Tabel 1. Midler til rådighed for fonden

	1995	1996	1997	1998	1999
	1.000 DKK				
Indtægter					
Budgetmæssigt tilskud fra Nordisk Ministerråd	21.973		22.000	22.889	24.950
Tilbageførsel af disponerede, men ikke anvendte midler	1.445	1.919	3.469	1.188	3.096
Renter	1.079	732	696	865	922
Indtægter i alt	24.497	24.651	26.605	24.942	28.968
Øvrige midler til rådighed					
Overførte projektmidler				206	
Ikke-disponerede midler	743	734	2.058	615	9
I alt til rådighed	25.240	25.385	28.663	25.763	28.977

Tabel 1 viser, at fondens budgettilskud fra Nordisk Ministerråd har været jævnt stigende i perioden 1995-1999. Tilbageføringen af disponerede, men ikke anvendte midler har været uensartet over perioden, men er fra 1998 til 1999 steget med 1.908 TDKK. Ikke disponerede midler overført fra foregående år var for 1999 mindre end de 4 foregående år, idet indtægter og udgifter for 1998 stort set balancerede med et lille overskud på 9 TDKK.

I 1999 havde fonden i alt 28.977 TDKK til rådighed, hvoraf fondens bidrag fra det nordiske kulturbudget udgjorde 24.950 TDKK. Det resterende beløb bestod af tilbageførsel af disponerede, men ikke anvendte

midler på 3.096 TDKK, renter på 922 TDKK samt ikke disponerede midler overført fra 1998 på 9 TDKK.

Udgifter og resultat

21. Fra 1995 til 1999 har fondens udgifter og årets resultat udviklet sig, som det fremgår af tabel 2.

Tabel 2. Fondens udgifter og årets resultat

	1995	1996	1997	1998	1999
	1.000 DKK				
Udgifter:					
Meddelte bevillinger til projekter	23.498	22.387	25.981	23.337	24.875
Litteraturmagasinet			127	1.002	
Evalueringsudgifter	250				
Administrationsudgifter	758	940	¹⁾ 1.940	²⁾ 1.415	1.142
Udgifter i alt:	24.506	23.327	28.048	25.754	26.017
Årets resultat:					
Ikke-disponerede midler	734	2.058	615	9	2.960
1) Inkl. En hensættelse på 206.000 DKK					
2) Inkl. Udgifter vedrørende anvendelsen af hensættelsen på 206.000 DKK					

Tabel 2 viser, at fondens udgifter i perioden 1995-1999 har varieret mellem 23.327 TDKK og 28.048 TDKK.

Fonden bevilgede i 1999 24.875 TDKK til projekter, hvilket er en stigning på 1.538 TDKK i forhold til 1998, men ikke helt på højde med uddeelingen i 1997 på 25.981 TDKK. Stigningen i bevilling til projekter i 1999 i forhold til 1998 skal dog sammenholdes med, at fonden har modtaget 2.061 TDKK mere i bevilling fra Nordisk Ministerråd i 1999 i forhold til 1998, samt at der har været en tilbageførsel af disponerede, men ikke anvendte midler, som var 1.908 TDKK højere i 1999 end 1998.

Årets resultat er steget fra 9 TDKK i 1998 til 2.960 TDKK i 1999.

Udgifterne består af 2 hovedgrupper: Meddelte bevillinger til projekter og administrationsudgifter.

De meddelte bevillinger til projekter har i perioden 1995-1999 udgjort 96 % af de samlede udgifter, bortset fra 1997 og 1998, hvor de udgjorde henholdsvis 93 % og 91 %. Dette skyldes, at fonden i 1997 og 1998 afholdt større udgifter til udgivelsen af et litteraturmagasinet og til særlige tiltag vedrørende edb-udvikling, jubilæum og informationsvirksomhed.

Bevillingerne til administrationsudgifter og projekter er nærmere beskrevet i henholdsvis kap. IV og V.

22. Fonden har besluttet, at der normalt ikke må tildeles midler knyttet til næste års budget fra Nordisk Ministerråd.

I 1998 fraveg fondens bestyrelse i væsentligt omfang dette princip ved at uddele 6,2 mio. DKK af 1999-bevillingen: 5,9 mio. DKK til EU's kulturbysatsning år 2000, som omfatter 3 nordiske byer Bergen, Helsingfors og Reykjavik og 300 TDKK til et opfølgingsprojekt til Stockholm som kulturby 1998, jf. tabel 6.

Bestyrelsen besluttede samtidig, at tildelingen af bevillinger knyttet til de følgende års budgetbevillinger i de nærmest følgende år burde begrænses, så der hurtigst muligt kunne opnås balance mellem disponible midler og bidragsvirksomheden.

Revisorerne fandt, at denne anvendelse af en væsentlig del af 1999-bevillingen fra Nordisk Ministerråd burde have fremgået af regnskabet, enten via en note eller via et bilag, da der var tale om en væsentlig forpligtelse. Revisorerne gav endvidere udtryk for, at fonden burde overveje, ligeledes i en note eller i et bilag til regnskabet, at vise udviklingen i de af fonden tildelte, men ikke afsluttede bevillinger, idet de ligeledes var af væsentlig betydning for en bedømmelse af fondens økonomiske stilling.

Kontrolkomiteen var enig i revisorerne fremførte kritik og foreslog i sin betænkning over Nordisk Kulturfonds virksomhed og revisionsberetningen for 1998, at Nordisk Råd skulle meddele Nordisk Ministerråd, at Nordisk Ministerråd og fondssekretariatet skulle gennemføre revisorerne forslag vedrørende udformningen af fondens regnskab.

Bestyrelsen har i en skrivelse til revisorerne oplyst, at der ikke er indgået forpligtelser i 1999, som indebærer, at en del af følgende års bevillinger er anvendt, hvorfor det heller ikke er nævnt i regnskabet for 1999.

Aktiver/passiver

23. I tabel 3 vises sammensætningen af fondens aktiver og passiver pr. 31. december 1999.

Tabel 3. Fondens aktiver og passiver pr. 31. december 1999

Aktiver/passiver	1.000 DKK
Aktiver	
Mellemregning med Nordisk Ministerråds sekretariat	26.052
I alt	26.052
Passiver	
Ikke-udbetalte bevillinger	23.092
Ikke-disponerede midler	2.960
I alt	26.052

Fondens aktiver bestod ultimo 1999 af et beløb på 26.052 TDKK i mellemregning med ministerrådssekretariatet. Fondens midler forrentes efter særlig aftale med ministerrådssekretariatet og tilskrives kvartalsvis.

Passiverne bestod af tildelte, men ikke-udbetalte fondsbevillinger til projekter på 23.092 TDKK fra 1997, 1998 og 1999. Herudover var der ikke-disponerede midler på 2.960 TDKK.

IV Administrationsudgifter

24. Regnskabet over fondens administrationsudgifter omfattede kun de udgifter, der direkte kunne henføres til fonden.

Sekretariatsarbejdet og økonomiforvaltningen for fonden blev varetaget af en særlig enhed, fondssekretariatet, med støtte fra ministerrådssekretariatets økonomi- og administrationsafdeling. Udgifterne til lønningerne for fondssekretariatets 3 heltidsansatte medarbejdere på i alt 1.382.205 DKK belastede ikke fondens regnskab, men derimod ministerrådssekretariatets regnskab. Personalets rejseudgifter på 57.836 DKK blev ligeledes afholdt af ministerrådssekretariatets regnskab.

Udgifter til lokaler, tekniske faciliteter og arbejde knyttet til fonden, fx løn- og personaleadministration, regnskabsopgaver og edb-behandling mv., afholdtes tillige af ministerrådssekretariatet. Udgifterne blev skønsmæssigt beregnet som 20 % af de samlede lønudgifter til fondssekretariatets 3 heltidsansatte medarbejdere, i alt 276.441 DKK.

Ovennævnte administrationsudgifter, der alle er afholdt af ministerrådssekretariatet, er vist i en oplysende note i Nordisk Kulturfonds regnskab.

25. De administrationsudgifter, som fonden selv har afholdt, udgør som nævnt 1.142 TDKK i 1999 svarende til 4 % af fondens samlede udgifter. Udgifterne fordeler sig som vist i tabel 4.

Tabel 4. Fordelingen af fondens administrationsudgifter

	Udgifter 1999 / 1.000 DKK
Bestyrelsesmøder/rejseudgifter	394
Bestyrelsens honorar	144
Tolkning	65
Kontorudgifter	11
Annoncer	215
Oversættelse	38
Edb-udvikling	46
Informationsvirksomhed	104
Øvrige udgifter	125
I alt	1.142

Det fremgår af tabel 4, at de største udgiftsposter er rejseudgifter mv. til bestyrelsesmøder på 394 TDKK og annonceudgifter på 215 TDKK.

Udgifterne til bestyrelsesmøder er fra 1998 til 1999 steget med 103 TDKK fra 291 TDKK til 394 TDKK. Dette skal dog sammenholdes med, at der i 1999 blev afholdt 4 bestyrelsesmøder mod 3 bestyrelsesmøder i 1998. Bestyrelsesmøderne i 1999 fandt sted i henholdsvis Åbo og Reykjavik samt 2 gange i København.

Honorarudgifterne på 144 TDKK vedrører de 11 ordinære medlemmer af fondens bestyrelse, mens de 12 personlige suppleanter ikke modtager honorar.

Udgifter til annoncer er fra 1998 til 1999 faldet med 137 TDKK fra 352 TDKK til 215 TDKK.

Udgifter til anskaffelsen af det nye edb-system "EDB-udvikling" er faldet med 295 TDKK fra 341 TDKK i 1998 til 46 TDKK i 1999. Systemet blev taget i brug i efteråret 1998, men var ikke færdiggjort, hvorfor der også i 1999 har været afholdt mindre udgifter til det nye edb-system.

De samlede administrationsudgifter er faldet med 273 TDKK fra 1.415 TDKK i 1998 til 1.142 TDKK i 1999, hvilket svarer til 19 %.

V Fondens projektstyring

26. I 1999 har bestyrelsen ved 2 uddelinger ydet bevillinger på i alt 18.675 TDKK til projekter. Derudover har fonden i 1998 ydet en bevilling på 6.200 TDKK vedrørende 1999-bevillingen fra Nordisk Ministerråd. De samlede uddelte bevillinger til projekter er således 24.875 TDKK.

I december 1996 besluttede bestyrelsen at gå fra 4 til 2 årlige uddelinger, bl.a. for at lette arbejdet for sekretariatet. Dette spørgsmål er taget op igen, idet der er udtrykt ønske om at gå over til flere uddelinger, fx 3 eller 4, for at give en bedre betjening af ansøgere.

Ved de 2 uddelinger i 1999 var de bevilgede midler fordelt på 199 projekter, som var udvalgt blandt 745 ansøgninger om støtte. Hertil kom 208 uberettigede ansøgninger, som fondsbestyrelsen fra og med 1999 frasorterede, således at disse ikke længere indgik i statistikken.

27. I tabel 5 og 6 vises en oversigt over ansøgninger og bevillinger fordelt på de enkelte lande. I tabel 5 vises de 2 uddelinger i 1999 på i alt 18.675 TDKK, mens tabel 6 viser bevillingen på 6.200 TDKK ydet i 1998, men som vedrører 1999-bevillingen. De 6.200 TDKK vedrører EU's kulturby-satsning år 2000 for byerne Bergen, Helsingfors og Reykjavik samt opfølgning på satsningen af Stockholm som kulturby i 1998.

Tabel 5. Fordeling mellem lande for de 2 uddelinger i 1999 på i alt 18.675 TDKK (ekskl. 6,2 mio. DKK ydet i 1998 vedrørende budgettet for 1999)

	1999				Bevilgede beløb i forhold til		Bevilgede ansøgninger i forhold til antal ansøgninger
	Ansøgte beløb	Bevilgede beløb	Gyldige ansøgninger	Bevilgede ansøgninger	samlede bevilling	ansøgte beløb for det enkelte land	
	1.000 DKK		Antal		%		
Danmark	45.110	4.088	144	40	22	9	28
Finland	28.520	3.455	138	39	18	12	28
Færøerne	3.816	305	14	4	2	8	29
Grønland	2.234	400	5	3	2	18	60
Island	9.410	1.807	26	12	10	19	46
Norge	31.557	3.293	146	34	18	10	23
Sverige	59.871	3.947	222	50	21	7	23
Åland	1.390	390	6	4	2	28	67
Nærområderne 1)	2.468	370	22	6	2	15	27
Øvrige Europa	3.786	470	18	5	2	12	28
Øvrige verden	2.230	150	4	2	1	7	50
I alt	190.392	18.675	745	199	100	-	-

1) I kategorien nærområde indgår de baltiske lande og Nordvestrusland

Af tabel 5 ses, at fordelingen mellem landene er relativ jævn, idet Sverige dog ligger i underkanten, mens Island ligger i overkanten, både når der sammenlignes med landenes bruttonationalindkomst og indbyggertal¹⁾. De

¹⁾ De nordiske landes bidrag til Nordisk Ministerråds budget beregnes ud fra det enkelte lands andel af den samlede nordiske bruttonational-indkomst. De selvstyre-nde områder betaler ikke bidrag til Nordisk Ministerråd.

selvstyrende områder ligger ligeledes lidt i overkanten, hvilket dog er i overensstemmelse med bestyrelsens intentioner. Herudover bevilgede fondens bestyrelse i 1998 6,2 mio. DKK af 1999-bevillingen til EU's kulturbysatsning år 2000. Dette beløb fremgår af tabel 6.

Tabel 6. Fordeling mellem lande af bevilgede beløb på 6,2 mio. DKK i 1998 vedrørende budgettet for 1999

	1999		Antal ansøgninger
	Ansøgte beløb	Bevilgede beløb	
	1.000 DKK		
Finland	3.500	1.500	1
Island	7.500	3.400	3
Norge	2.500	1.000	1
Sverige	486	300	1
I alt	13.986	6.200	6

Der var i alt indkommet 33 ansøgninger inden 15. september 1998 vedrørende projekter med direkte tilknytning til de 3 kulturbyer: Bergen, Helsingfors og Reykjavik. Det ansøgte beløb var på i alt 21.983 TDKK. Af de 33 ansøgninger blev der bevilget penge til 6 projekter. En af de 6 bevillinger vedrørte en opfølgning af fondens satsning på Stockholm som kulturby i 1998.

Bevillingen vedrørende kulturbysatsningen vises særskilt i tabel 6, idet bevillingen hertil er atypisk og vil give et skævt billede i forhold til de berørte lande.

28. Ministerrådssekretariatet deltog aktivt i anskaffelsen af et nyt edb-system til projektstyring, idet der fra begyndelsen blev lagt vægt på, at programmet skulle være så fleksibelt, at det også kunne anvendes til andre (lignende) støtteordninger i sekretariatet og opfylde de særlige krav, som disse støtteordninger måtte stille. Det var således vigtigt, at det nye system kunne integreres med økonomisystemet i ministerrådssekretariatet, så systemet kunne anvendes til den økonomiske opfølgning i såvel Nordisk Kulturfond som i ministerrådssekretariatet i øvrigt for relevante støtteordninger.

29. Fondssekretariatet tog i efteråret 1998 det endnu ikke færdige edb-system i brug. Efter planen skulle systemet have været færdigt i marts 1998. I november 1998 blev der indgået en ny aftale om efterlevering sidst i samme måned.

I december 1998 sendte ministerrådssekretariatet en skrivelse til firmaet, hvor man meddelte, at systemet efter ministerrådssekretariatets opfattelse stadig ikke var gjort færdigt for så vidt angik standardrapporter,

intranet- og internetrapporter, indtastningsrutiner for høringsinstanser, overførsler til økonomisystemet, konvertering til Oracle, systemtest, dokumentation og undervisning. Ministerrådssekretariatet oplyste, at man ønskede umiddelbare forhandlinger for at løse problemerne.

30. På det seneste bestyrelsesmøde i juni 2000 er fondssekretariatet blevet bedt om at redegøre for fejl og mangler ved systemet samt at fremkomme med forslag til alternative forbedringer.

31. Revisorerne vil følge den fortsatte udvikling med implementeringen af projektstyringssystemet nøje og skal i den forbindelse gøre opmærksom på, at det i Nordisk Ministerråds økonomireglementet er anført, at revisionen skal have adgang til at udtale sig, inden Ministerrådets sekretariat i sit regnskabssystem eller sine administrative forretningsgange iværksætter ændringer, der har betydning for revisionsarbejdet.

32. Revisorerne har foretaget en undersøgelse af fondssekretariatets sagsopfølgning og har konstateret, at opfølgningen af de gamle sager er intensiveret, og at antallet af ikke-afsluttede sager, hvor bevillingen er givet for mere end 3 år siden, er nedbragt væsentligt.

Revisorerne har først den 2. oktober 2000 modtaget en liste over bevilgede beløb, som ikke var udbetalt pr. 31. december 1999.

Med henblik på at fremme processen vedrørende regnskabsaflæggelsen pr. 31. december 2000 vil revisorerne på et møde med fondens bestyrelse nærmere drøfte, hvilket materiale og afstemninger/specifikationer, der bør foreligge fra fondens side.

33. Kontrolkomiteen foretog i 1999-2000 en gennemgang af Nordisk Kulturfonds forvaltning af midler. Gennemgangen tog udgangspunkt i Nordisk Kulturfonds relationer til andre nordiske institutioner, der også arbejder med kultur. Fokus var lagt på den rolle, fonden spiller for frivillige organisationer og andre grupper, som gennemfører nordiske projekter.

I juni 2000 afgav Kontrolkomiteen sit notat om gennemgangen.

Kontrolkomiteen ønskede ikke at drage nogen præcis konklusion eller at komme med forslag til den fremtidige fordeling af Kulturfondens bidrag, men fremførte, at den ikke havde fundet urimeligheder i fordelingen mellem lande og hjemmestyreområder.

Med hensyn til fordeling mellem forskellige organisationsformer og forskellige kategorier vedrørende den geografiske inddeling mente Kontrolkomiteen, at det var vigtigt, at fondens bestyrelse først og fremmest prioriterede i forhold til kvalitet. Hensynet til geografiske områder eller mellem forskellige sektorer måtte veje mindre tungt. Dette kunne indebære, at regioner, målgrupper eller kunstformer blev under-repræsenteret i nogle år, men det væsentligste måtte være fordelingen på lidt længere sigt.

Kontrolkomiteen undersøgte ligeledes, i hvilken grad nordiske institutioner, der fik tilskud via budgettet, som blev forvaltet af Nordisk Ministerråd, også fik tilskud fra Nordisk Kulturfond. Dette forekom, men ikke i noget stort omfang. Desuden kunne Kontrolkomiteen ved gennemgang af materialet konstatere, at kun få organisationer fik bidrag fra fonden år efter år. Kontrolkomiteen anså ligeledes fordelingen mellem sektorerne forskning, uddannelse og kunst/kultur for rimelig. Den helt overvejende del gik til sektoren kunst/kultur, og de midler, som gik til de 2 øvrige sektorer, havde et kulturmæssigt islæt. Fordelingen mellem forskellige kunstarter inden for kulturområdet gav ikke anledning til kommentarer.

Kontrolkomiteen har, med afgivelsen af notatet, alene set det som sin rolle at gennemgå forvaltningen af de nordiske midler. Det videre arbejde er herefter overgivet til Nordenudvalget.

34. Revisorerne har fulgt op på de sager, der blev omtalt i revisionsberetningen for 1998. Herudover har revisorerne gennemgået 17 andre sager. De gennemgåede projekter har fået bevilget støtte i perioden 1993-1998 på nær et enkelt, som havde fået støtte i 1988.

Ved gennemgangen af afsluttede sager er det især kontrolleret, om regnskab og rapport er modtaget, herunder om de er modtaget til tiden, og om regnskabet er revideret i henhold til bestemmelserne.

Ved gennemgangen af nye sager er det især kontrolleret, om fondens fordelingsprincipper er overholdt, fx om mindst 3 nordiske lande/selvstyrende områder indgår, om der er tale om et projekt af engangskaraktter, og om projektet er påbegyndt, før bestyrelsen traf beslutning om bevillingen. De øvrige igangværende sager er kontrolleret for overholdelsen af de almindelige bestemmelser, fx udbetaling af bidrag. Specielt for sager, hvor projektet skulle have været afsluttet, er det kontrolleret, hvor tæt opfølgningen har været.

I det følgende gives en summarisk omtale af nogle projektsager til belysning af de problemer, der kan opstå i projektførelsen.

Afsluttede sager

Sagsnummer/bevillingsår	32.035/93
Projekt og værtsland	Kulturfestival
Bevilling (1.000 DKK)	200

Fortsat sag fra beretningen 1998

Beløbet blev i september 1993 udbetalt til en festivalkomité som støtte til afholdelse af en festival, hovedsagelig bygget op om musik, teater og dans.

Nordisk Kulturfond har siden intet hørt fra arrangørerne og har altså hverken modtaget regnskab eller rapport.

Til trods for at flere rykkere i sagen var forblevet ubesvarede, overgav fonden først sagen til advokat i januar 1998. Ifølge brevvekslingen mellem

fonden og advokaten var det uafklaret, om Komiteen havde en sådan struktur, at den kunne sagsøges. Under alle omstændigheder kunne der rejses sag mod den økonomisk ansvarlige modtager af fondens bevilling, men alle henvendelser til denne var også forblevet ubesvarede.

I september 1998 blev sagen sendt til domstolene, og i marts 1999 blev den økonomisk ansvarlige dømt til at betale 200.000 DKK plus renter.

I maj 1999 blev sagen indbragt for fogedretten.

Ved den efterfølgende politifremstilling i fogedretten erklærede skyldner, at han intet ejede og derfor ikke var i stand til at betale det skyldige beløb.

Fondens bestyrelse valgte på et bestyrelsesmøde i juni 2000 at afskrive hele fordringen.

Sagsnummer/bevillingsår	32.591/93
Projekt og værtsland	Koncertturné
Bevilling (1.000 DKK)	50

Fortsat sag fra beretningen 1998

Støtten blev udbetalt i august 1993 til en kontaktperson, der aldrig lod høre fra sig. Projektet blev formentlig aldrig gennemført.

I 1994 rykkede sekretariatet for regnskab og projekt-rapport, men hørte intet. I juli 1997 overgav Nordisk Kulturfond sagen til advokat med henblik på inkasso, og i marts 1998 blev skyldneren ved retten dømt til at betale Nordisk Kulturfond 52.055 DKK plus renter samt omkostninger på 3.600 DKK.

Efter gennemførelse af en fogedforretning i juni 1998, hvor skyldner blev erklæret insolvent, blev der indgået en afdragsordning om betaling af gælden. Nordisk Kulturfond modtog imidlertid ikke nogle afdrag.

I september 1999 blev der afholdt fogedforretning på skyldners privatadresse, hvor skyldner igen erklærede sig insolvent. Der blev igen indgået en afdragsordning om betaling af gælden.

Nordisk Kulturfond modtog fortsat ingen afdrag.

På et bestyrelsesmøde i marts 2000 besluttede bestyrelsen at afskrive gælden.

Sagsnummer/bevillingsår	11032.31.0265/1998
Projekt og værtsland	Læselyst
Bevilling (1.000 DKK)	800

Fortsat sag fra beretningen 1998

Bevillingen blev udbetalt i januar 1999 til et reklamebureau, der ville foretage 2. udgivelse af Læselyst, der er et magasin, der skal øge kendskabet til Nordisk Råds litteraturpris, især hos gymnasieungdommen. Der er tale

om en årlig udgivelse, hvor de nominerede nordiske forfattere til Nordisk Råds litteraturpris portrætteres, og et stykke af det nominerede værk gives.

Fonden modtog i august 1999 et revideret regnskab vedrørende projektet.

Uafsluttede sager

Sagsnummer/bevillingsår	32.767/88
Projekt og værtsland	Video kunstudstilling
Bevilling (1.000 DKK)	100

Fortsat sag fra beretningen 1998

Bevillingen blev udbetalt i foråret 1989 til en vandreudstilling i perioden 1989-1990 i de nordiske lande, bortset fra Island. Da stiftelsen, der arrangerede udstillingen, ikke indsendte rapport og regnskab for projektet, rykkede fonden herfor i september og oktober 1993, men uden resultat. Efter at revisionen havde taget sagen op, blev den i juli 1997 sendt til inkasso med krav om tilbagebetaling af hele bevillingen samt inkassosalær.

Den projektansvarlige oplyste, at projektet var gennemført efter planerne, og indsendte i januar 1998 et urevideret regnskab for projektet. Desuden lovede han at få det revideret samt at udarbejde projektrapport. Efter yderligere udsættelse med indsendelse af materialet har den projektansvarlige oplyst, at der var indgivet ansøgning om likvidation af stiftelsen, idet stiftelsens gæld oversteg dens tilgodehavender.

I juni 1999 blev en akkordordning drøftet, men uden resultat, hvorefter der i august 1999 blev indgivet konkursbegæring. Den efterfølgende bopgørelse viste aktiver på 18.514 SKR og passiver på 145.189 SKR.

Sagen var endnu ikke afsluttet i august 2000, men der kan formentlig ikke forventes nogen udlodning til kulturfonden.

Sagsnummer/bevillingsår	32.022/98
Projekt og værtsland	Konvergens og divergens i nordisk kulturpolitik
Bevilling (1.000 DKK)	900

Fortsat sag fra beretningen 1998

Bevillingen er givet til Nordisk Kultur Institut. Projektet omfatter 3 år med et ansøgt beløb på 900.000 DKK pr. år, hvilket totalt svarer til 2.700.000 DKK. Ved mødet i marts 1998 blev der bevilget 900.000 DKK til projektets første år.

Projektet er et forskningsprojekt, der har til formål at identificere de centrale tendenser, problemstillinger og erfaringer, der i dag gør sig gældende i kulturpolitikken i de nordiske lande.

I 1999 blev der ansøgt om yderligere midler til den anden projektperiode.

I august 1999 blev der afleveret et revideret regnskab for den første projektperiode. Indtægterne for dette projekt har været større end udgifterne. Fondssekretariatet har oplyst, at der vil ske en samlet opgørelse efter den sidste projektperiode, hvorefter et eventuelt overskud vil blive forlangt tilbagebetalt.

Sagsnummer/bevillingsår	32.456/95
Projekt og værtsland	Arctic Centre Foundation katalog
Bevilling (1.000 DKK)	250

Bevillingen blev givet til Arctic Centre Foundation for møder, seminarer, katalog og udstilling "Myanndash". Bevillingen blev udbetalt i august 1996.

I maj og juni 1998 rykkede fonden for regnskab og rapport. Bevillingsmodtager bad om udsættelse med indsendelsen, da projektet ikke var færdigt, hvorfor fonden i juni 1998 bevilgede udsættelse.

Fonden har efterfølgende i juli 1999 og januar 2000 rykket for regnskab og rapport. I det seneste brev fra januar 2000 meddelte fonden, at sagen ville gå til inkasso, hvis man ikke hørte fra bevillingsmodtageren. I februar 2000 bad bevillingsmodtager om udsættelse, da rapport og regnskab først forventes færdig april 2000. Bevillingsmodtager har efterfølgende i august 2000 bedt om yderligere udsættelse.

Generelle bemærkninger til projektgennemgangen

35. Ovenstående eksempler viser, at projektstyringen ikke i alle tilfælde er forløbet tilfredsstillende gennem årene. Dog er det revisorerne opfattelse, at projektopfølgningen i 1999 er blevet bedre end tidligere.

Det skal samtidig nævnes, at Nordisk Kulturfonds bestyrelse i sommeren 1997 vedtog nye principper for fondens fordeling af støtte med virkning fra sidste støtteuddeling i 1998. De nye principper indeholder bl.a. væsentligt skærpede regler vedrørende udbetaling af bevilgede midler samt revision af projektrejskab. Ifølge de nye principper kan kun op til 60 % af de bevilgede midler udbetales inden projektets afslutning. De resterende 40 % udbetales først, når regnskab og projektrapport er godkendt af fondssekretariatet. Det er revisorerne opfattelse, at de nye regler har ført til færre problemsager end tidligere.

Revisorerne kan knytte følgende bemærkninger til projektgennemgangen:

- At der stadig er betydelige problemer med at få projektrapporter og projektrejskaber indsendt til tiden.

- At fondssekretariatet må anvende uforholdsmæssig megen tid på at udsende påmindelser og rykkere mv.
- At det burde overvejes at indføre kortfattede sagsreferater e.l., idet det i nogle sager var vanskeligt hurtigt at få et overblik over sagsforløb og baggrund for de truffne beslutninger.

Endvidere finder revisorerne, at der snarest muligt bør oprettes en konto for hvert enkelt projekt, så der problemfrit kan ske afstemning til det samlede bogholderi.

VI Opfølgning af bemærkningerne i revisions-beretningen for 1998

36. På Nordisk Råds 51. session i Stockholm i november 1999 blev regnskabet, revisionsberetningen og kontrolkomiteens betænkning for 1998 forelagt. Komiteen foreslog Nordisk Råd at godkende Nordisk Kulturfonds regnskab og årsberetning for 1998 samt at bevilge fondens bestyrelse ansvarsfrihed for 1998. Derudover blev det foreslået at tage revisionsberetningen for 1998 til efterretning.

Kontrolkomiteen foreslog endvidere, at Nordisk Råd meddelte Nordisk Ministerråd, at Nordisk Ministerråd og fondssekretariatet skulle gennemføre de af revisorerne foreslåede ændringer med hensyn til udformningen af fondens regnskab.

Nordisk Råd havde ingen bemærkninger hertil, og kontrolkomiteens forslag blev godkendt uden diskussion.

Kontrolkomiteen noterede, at revisionsberetningen for 1998 viste, at den positive udvikling, som var forårsaget af de omfattende foranstaltninger, som foregående år var blevet sat i gang dels for at følge op på de uafsluttede sager, dels for at forbedre de administrative rutiner som skulle sikre en bedre opfølgning af projektvirksomheden, var fortsat i 1998. Projektopfølgningen syntes at fungere tilfredsstillende, og opfølgningen af ældre, uafsluttede projekter havde medført, at antallet af ude-stående ældre sager var faldet væsentlig.

Projektgennemgangen viste imidlertid, at det fortsat var et problem at få rapporter og regnskaber til tiden, og det forekom, at bevilgede midler blev anvendt til andre aktiviteter end de af fonden godkendte. Komiteen konstaterede, at dette problem næppe helt kunne undgås ved bidrag til kulturprojekter, da det også var vigtigt at kunne støtte en nyskabende virksomhed, selv om den blev drevet uden for etablerede institutioner og organisationer. Kontrolkomiteen fandt, at det var vigtigt, at de skærpede regler for udbetaling af bevilgede midler og revision af projektrengskaber ikke i for høj grad gjorde det for besværligt for ikke-etablerede grupper og enkeltpersoner at søge bidrag fra fonden.

Kontrolkomiteen udtrykte ligesom revisorerne forhåbning om, at det nye edb-system til projektopfølgningen snart ville fungere tilfredsstillende.

Komiteen bemærkede, at de oversigter over fondens bidrag, som blev udarbejdet med hjælp af edb-systemet, var værdifulde, men at der ikke fandtes en tydelig afgrænsning mellem forskellige kategorier af bidrag. Klassificeringen af kategorier blev udfyldt af ansøgerne, ligesom det var muligt at angive flere kategorier eller helt at undlade at angive en klassificering. Dette gav sig udslag i statistikken, som ikke var entydig, hvilket vanskeliggjorde sammenligninger mellem forskellige tabeller eller tabeller fra forskellige tidsperioder.

Kontrolkomiteen var enig med revisorerne i, at indgåede forpligtigelser som indebar, at en væsentlig del af næste års bevilling blev tildelt året før, burde fremgå af Nordisk Kulturfonds regnskab. Ligeledes burde samtlige udgifter for fondens virksomhed fremgå af regnskabet, herunder også administrationsudgifter som betales direkte af ministerrådssekretariatet.

I forbindelse med fondssekretariatets integration med Nordisk Minister-råds sekretariat var kontrolkomiteen enig i, at det var tilfredsstillende, at man forsøgte at præcisere ansvars- og kompetenceforholdene for fondens virksomhed.

Afslutningsvis udtrykte kontrolkomiteen tilfredshed over, at det administrative udviklingsarbejde i de senere år havde været fremadrettet, og at der i alt væsentlighed blev gjort noget ved de tidligere påtalte brister i Kulturfondens administration.

37. Nordisk Kulturfonds bestyrelse drøftede på sit møde i december 1999 i København de valgte revisorers beretning for 1998. Sekretariatet havde i så stor udstrækning som muligt taget hensyn til revisorernes synspunkter i forslag til budget og arbejdsplan for 2000.

Af beretningen fremgik det, at revisorerne havde rejst tvivl om rimeligheden i, at et projekt modtog støtte fra flere fællesnordiske kilder/kasser samtidig. Bestyrelsen havde en anden opfattelse end revisorerne til det punkt. Dog var det efter bestyrelsens opfattelse vigtigt, at der i så stor udstrækning som muligt skete et samarbejde mellem de forskellige bidragsgivere, så man vidste, hvorledes projekter blev finansieret.

38. Bestyrelsen har foreslået revisorerne, at der afholdes et møde, hvorunder følgende 4 kommentarer fra revisionsberetningen for 1998 drøftes:

- Underskrift på fondens regnskab
- Opstilling af fondens totale administrationsomkostninger
- Opstilling af ikke-afsluttede bevillinger
- Hurtigere opfølgning på projekter.

Revisorerne, som er tilfredse med, at fondens bestyrelse ønsker at indgå i en konstruktiv dialog for at få løst de sidste mangler omkring fondens regnskab og arbejdsrutiner, ser frem til mødet.

VII Det fremtidige budget

39. Det danske formandskab tog i 1999 initiativ til en vurdering af, om det fællesnordiske budget er hensigtsmæssigt som politisk styringsværktøj og redskab til at fremme det nordiske samarbejde.

Generalsekretæren fik af samarbejdsministrene til opgave at udarbejde en budgetanalyse. Der blev lagt vægt på, at ændringsforslagene tilsigtede såvel en højere grad af nordisk målopfyldelse som en forenkling, herunder højere grad af gennemskuelighed og fleksibilitet.

I maj 2000 fremkom generalsekretæren med en rapport, hvoraf det bl.a. fremgår, at Nordisk Ministerråd i dag helt eller delvist finansierer 17 støtteordninger svarende til i alt 228 MDKK i 2000, herunder Nordisk Kulturfond.

De muligheder, der foreligger for støtte fra Nordisk Ministerråd uden for de 17 formaliserede støtteordninger, er ifølge rapporten noget uoverskuelige for brugerne. Det gælder især inden for kultursektoren. I kultursektoren går betydelige administrative ressourcer til at koordinere eksterne projektansøgninger i forhold til Nordisk Kulturfond på den ene side og ordinære projektmidler og de mindre støtteordninger, der er knyttet til samarbejdsorganerne, på den anden side. Dertil kommer, at ordningerne i nogen grad overlapper hinanden. En manglende delegation af beslutningskompetence ved fordeling af midler til ansøgere medfører endvidere lange sagsbehandlingstider.

I rapporten fremdrages 3 gennemgående svagheder ved de nuværende støtteordninger:

- Der er behov for større koordinering inden for Nordisk Ministerråd med henblik på øget brugervenlighed og reducerede administrative udgifter.
- Ordningerne er lidet gennemskeelige for forbrugerne, idet ordningerne overlapper hinanden.
- Den manglende delegation af beslutningskompetence skaber lange sagsbehandlingstider.

Rapporten lægger bl.a. op til følgende ændringer vedrørende støtteordningerne:

- Administrationen af støtteordningerne placeres, hvor opgaven løses bedst og billigst (udliciteres), hvor ikke særlige forhold taler imod.
- Støtteordningernes budgetomfang, forvaltningsprocedurer og tildelingskriterier tydeliggøres.
- For at undgå overlappning foretages en gennemgang af mindre, uformaliserede støtteordninger.
- Støtteordningernes styrende organer bør koncentrere sig om udformningen af støttepolitik og retningslinjer, mens behandling af ansøgninger bør uddelegeres.

Budgetanalysens forslag skal drøftes i såvel Nordisk Ministerråd som Nordisk Råd, hvorfor forslagene tidligst vil kunne gennemføres fra og med 2002.

VIII Afsluttende bemærkninger

40. De valgte revisorer har revideret Nordisk Kulturfonds regnskab for 1999.

Det er revisorernes opfattelse, at årsregnskabet er aflagt i overensstemmelse med gældende regler, herunder de af Nordisk Ministerråd udarbejdede forskrifter, og at regnskabet giver et retvisende billede af Nordisk Kulturfonds resultat for 1999 og økonomiske stilling den 31. december 1999.

Revisionen har ikke givet anledning til forbehold.

Revisorerne skal i øvrigt henvide til foranstående beretning.

41. Revisorerne lægger vægt på, at fondens regnskab fremover underskrives af den samlede bestyrelse, da det er denne, der har det økonomiske og faglige ansvar for fondens aktiviteter.

Revisorerne har noteret sig, at Nordisk Kulturfond har fulgt revisorernes anbefaling, idet fondens regnskab for 1999 oplyste om samtlige udgifter ved fondens aktiviteter. De af ministerrådssekretariatet afholdte administrationsudgifter var således angivet i en oplysende note.

42. Revisorerne henstillede i beretningen for 1998, at Nordisk Kulturfond snarest fik edb-systemet til projektstyring implementeret fuldt ud. Revisorerne har konstateret, at systemet, som blev taget i brug i efteråret 1998, fortsat ikke fungerede tilfredsstillende. Fondssekretariatet er ved bestyrelsesmødet i juni 2000 blevet bedt om at redegøre for fejl og mangler ved systemet samt at fremkomme med forslag til alternative forbedringer. Ved anskaffelsen af edb-systemet var det hensigten, at systemet også skulle bruges af Nordisk Ministerråd, men det benyttes i dag kun af Nordisk Kulturfond. Revisorerne vil følge udviklingen på området meget tæt.

43. Revisorerne anbefaler, at ansvars og kompetenceforholdene præciseres i forbindelse med fondens virke, jf. pkt. 13.

København, den 6. oktober 2000

Hanne Andersen

Henrik Otbo

Meddelelse**om rekommandasjon 12/1991/nord
Jämnare könsfördelning i nordiska styrelser,
kommittéer, utskott, nämnder m.m.**

Rekommandasjonen lyder:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

å kartlegge kvinnerepresentasjonen i de nordiske styrer, komitéer, utvalg, nemnder m.v. under Nordisk Ministerråd, samt å utarbeide retningslinjer som kan sikre en så jevn representasjon av menn og kvinner som mulig i disse styrer, komitéer, utvalg, nemnder m.v. slik at målsettingen om en jevnere kjønnsfordeling skal være gjennomført i 2000, herunder som delmål å gjennomføre minst 25% representasjon av hvert kjønn i 1992, 35% i 1994 og 40% i 1996.

(Meddelelsen, se C 1; Bilag, se s. 747)

Meddelelse**om rekommandasjon 15/1995/euro**
Plan for främjande av social och miljömässig hänsyn
inom WTO

Rekommandasjonen lyder:

Nordisk Råd rekommanderer de nordiske regjeringer

å utarbeide en plan for hvordan man på den mest hensiktsmessige måte kan samarbeide for å fremme best mulige sosiale og miljømessige forhold i de land vi har som handelspartnere blant annet ved å undersøke hvordan man best kan innføre sosial- og miljøklausuler i WTO, og ved å sikre en nære samordning av disse spørsmål med arbeidet f.eks. ILO og OECD.

(Meddelelsen, se C 1; Bilag, se s. 749

Europautvalgets betenkning over meddelelsen, se s. 1161)

Europaudvalgets betænkning

over meddelelse om rekommendation angående plan for främjande av social og miljömässig hänsyn inom WTO

På baggrund af Ministerrådets meddelelse, samt med sigte på at Frankrig som EU's formandskabsland for 2. halvår 2000 har som målsætning at gennemføre en ny WTO-runde, mener udvalget at rekommandationen kan afskrives.

På grundlag af ovenstående foreslår Europaudvalget

at Nordisk Råd afskriver rekommandation 15/1995/euro og anser den som færdigbehandlet for rådets del.

Västerås, den 26. september 2000

Marianne Andersson (c)
Arnbjörg Sveinsdóttir (Sj)
Ole Vagn Christensen (S)
Øystein Djupedal (SV)
Olof Erland (Lib)
Reynoldh Furustrand (s)
Aud Gaundal (A)
Per Erik Granström (s)

Valgerd Svarstad Haugland (KrF)
Per Kaalund (S)
Petri Neittaanmäki (Kesk.)
Marit Nybakk (A)
Kent Olsson (m)
Petri Salo (Kok.)
Steingrímur J. Sigfússon (VG)
Christopher Stensaker (Frp)

Meddelelse**om rekommandasjon 35/1995/nord**
Handlingsplan for nordisk børne- og ungdomskultur

Rekommandasjonen lyder:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att Nordiska ministerrådet kontinuerligt rapporterar till Nordiska rådet hur genomförandet av handlingsplanen framskrider.

(Meddelelsen, se C 1; Bilag, se s. 750

Nordenutvalgets betenkning over meddelelsen, se s. 1163)

Nordenudvalgets betænkning

over meddelelsen om rekommandation angående handlingsplan for nordisk børne- og ungdomskultur

Nordenudvalget har fået til behandling meddelelse om rekommandation 35/1995/nord angående handlingsplan for nordisk børne- og ungdomskultur.

Dersom handlingsplan for nordisk børne- og ungdomskultur udløber år 2000, har Nordisk Råd nu modtaget den sidste årlige rapportering for planperioden, i overensstemmelse med rekommandationen. Udvalget mener derfor at rekommandationens sidste at-sats kan afskrives og at rekommandationen 35/1995/nord således betragtes som opfyldt. Det henvises dog til meddelelse angående rekommandation 2/1999/nord "Tvärsektoriell handlingsplan och åtgärder för barn och unga." Nordenudvalget har på det tidspunkt kommentaren er skrevet ikke modtaget den nye forventede tværsektorielle handlingsplan på børne- og ungdomsområdet. Nordenudvalget forventer at barn- og ungdomskultur fortsat også bliver fremhævet i den nye tværsektorielle handlingsplan for børn og unge.

Nordenudvalget foreslår

at Nordisk Råd afskriver rekommandation 35/1995/nord og anser den som færdigbehandlet for rådets del.

Västerås 27. september 2000

Charlotta L. Bjälkebring (v)
Per Roar Bredvold (Frp)
Anneliese Dørum (A)
Odd Einar Dørum (V)
Ragnar Erlandsson (ÅC)
Ann-Marie Fagerström (s)
Åke Gustavsson (s), vice ordf.
Tuula Haatainen (SDP)
Søren Hansen (S)
Lars Hjertén (m)
Eva Johansson (s)

Elver Jonsson (fp)
Rune E. Kristiansen (A)
Jógvan á Lakjuni (Ff)
Pehr Löf (SFP), ordförande
Astrid Marie Nistad (A)
Vibeke Peschardt (V)
Dan R. Petersen (Jvfl.)
Bror Yngve Rahm (KrF)
Aulis Ranta-Muotio (Kesk.)
Sigríður Jóhannesdóttir (A)
Kaj Stillinger (SF)

Meddelelse**om rekommandasjon 7/1996/när
Forskning, utvikling samt økt industrialisering av teknologi angående fornybare energikilder**

Rekommandasjonen lyder:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at det etableres et samarbeid som kan bidra til økt industrialisering av teknologi innen nye og fornybare energikilder, blant annet gjennom å undersøke innsatser som kan gjøre det mulig å utnytte hele Norden som marked for konkrete fornybare energianlegg. Informasjon, koordinering og samarbeide om ordninger for konkret markedsstøtte i de nordiske land kommer til å ha stor betydning for synliggjørelsen av både markeder og produkter.

(Meddelelsen, se C 1; Bilag, se s. 750

Nærområdeutvalgets betenkning over meddelelsen se s. 1165)

Närområdesutskottets betänkande

över meddelande om rekommendation angående forskning, utveckling samt ökad industrialisering av teknologi angående förnybara energikällor

Ministerrådets utredningsprojekt kommer att avslutas under år 2000. Utskottet anser att arbetet bedrivits så långt att det inte finns orsak att bibehålla rekommendationen. I stället bör behovet av fortsatt arbete från ministerrådet bedömas när ministerrådets konklusioner blivit kända angående behovet av konkreta åtgärder för att ge förnybar energi möjlighet att konkurrera på energimarknaden.

Mot bakgrund av meddelandet föreslår Närområdesutskottet

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendationen 13/1998/när andra att-satsen som slutbehandlad.

Vilnius den 5. september 2000

Christel Anderberg (m)

Agneta Brendt (s)

Erik Dalheim (A)

Per-Kristian Foss (H)

Bent Hegna (A)

Hjálmar Jónsson (Sj.)

Ewa Larsson, (mp)

Paula Lehtomäki, (Kesk.)

Svein Ludvigsen (H)

Jonas Ringqvist (v)

Jan-Erik Ågren (kd)

Meddelelse

om rekommendasjon 8/1996/när Åtgärder för ökad kärnsäkerhet

Rekommendasjonen lyder:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att fortsätta ansträngningarna att förbättra kärnsäkerheten i Nordens närområden och Arktis samt att få till stånd bindande internationella avtal om strikt kontroll av all civil och militär kärnteknisk verksamhet, inklusive slutförvaring av använt kärnbränsle m.m.

att fortsätta arbetet med att minska riskerna från atomdrivna fartyg, på fartyg lagrat material samt dumpat material i Ishavet.

att snarast ta initiativ till stöd i lämpliga former i syfte att förbättra den energirelaterade miljösituationen i Norden-Östersjö-Nordkalottområdet.

(Meddelelsen, se C 1; Bilag, se s. 751

Nærområdeutvalgets betenkning over meddelelsen, se s. 1167)

Närområdesutskottets betänkande

över meddelande om rekommendation angående åtgärder för ökad kärnsäkerhet

Meddelandet berör huvudsakligen rekommendationens första och andra att-satser och omfattar endast civil verksamhet. Insatser vad gäller den tredje att-satsen redovisas inte, men det kan konstateras att meddelandet angående rekommendation 36/1998/när (nordiska miljöräkenskaper) innehåller viss information angående förbättrandet av energisituationen i Östersjöområdet. Det nordiska samarbetet utgör ett viktigt bidrag till att kärnsäkerheten ökar såväl internationellt som i Nordens områden. Arbetet är svårt och tidskrävande, särskilt vad gäller att få en kontroll av det militära användandet av kärnkraft. Även om rekommendationen varit i kraft ett antal år kan det inte hävdas att arbetet fortskridit så långt att den kan avskrivas. Utskottet har därför beslutat att avvakta nytt meddelande från Nordiska ministerrådet angående rekommendationens första och andra att-satser. Däremot anser utskottet att rekommendationens tredje att-sats inte behandlar kärnsäkerhetsfrågor utan snarare efterlyser mer generella åtgärder för att förbättra energisituationen i närområdena. Denna frågeställning är relevant inte bara vad gäller Östersjösamarbetet utan kommer inom kort även att vara aktuell vad gäller nordiska insatser för genomförandet av en bärkraftig utveckling i Norden och dess närområden. Utskottet anser att denna att-sats bör avskrivas och att behovet av att återkomma med nya initiativ bör övervägas vid behandlingen av det kommande ministerrådsförslaget i frågan.

Mot bakgrund av meddelandet föreslår Närområdesutskottet

att Nordiska rådet avvaktar nästa års meddelanden över rekommendationen 8/1996/när första att-sats och andra att-sats.

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendationen 8/1996/när tredje att-sats som slutbehandlad.

Vilnius den 5 september 2000

Christel Anderberg (m)

Agneta Brendt (s)

Erik Dalheim (A)

Per-Kristian Foss (H)

Bent Hegna (A)

Hjálmar Jónsson (Sj.)

Ewa Larsson, (mp)

Paula Lehtomäki, (Kesk.)

Svein Ludvigsen (H)

Jonas Ringqvist (v)

Jan-Erik Ågren (kd)

Meddelelse**om rekommandasjon 9/1996/euro**
Årlig redogørelse om sysselsättningspolitiken

Rekommandasjonen lyder:

Nordisk Råd rekommanderer de nordiske landes regeringer

at udarbejde en årlig redegørelse om beskæftigelsespolitikken i overensstemmelse med de af Europaudvalget fremførte ønsker i nærværende betænkning, redegørelsen skal danne grundlag for en årlig beskæftigelsesdebat på Nordisk Råds session og foreligge senest 1 uge førud for Nordisk Råds årlige septembermøde.

(Meddelelsen, se C 1; Bilag, se s. 752

Europautvalgets betænkning over meddelelsen, se s. 1170)

Europaudvalgets betænkning

over meddelande om rekommandation om årlig redogørelse om sysselsætningspolitiken

På baggrund af Ministerrådets svar og under hensyntagen til at Europaudvalget har fremsat en nyt forslag til en arbejdsmarkedsrelateret temareport, mener udvalget at rekommandationen kan afskrives.

På grundlag af ovenstående foreslår Europaudvalget

at Nordisk Råd afskriver rekommandation 9/1996/euro og anser den som færdigbehandlet for rådets del.

Västerås 26. september 2000

Marianne Andersson (c)
Arnbjörg Sveinsdóttir (Sj)
Ole Vagn Christensen (S)
Øystein Djupedal (SV)
Olof Erland (Lib)
Reynoldh Furustrand (s)
Aud Gaundal (A)
Per Erik Granström (s)

Valgerd Svarstad Haugland (KrF)
Per Kaalund (S)
Petri Neittaanmäki (Kesk.)
Marit Nybakk (A)
Kent Olsson (m)
Petri Salo (Kok.)
Steingrímur J. Sigfússon (VG)
Christopher Stensaker (Frp)

Meddelelse**om rekommandasjon 17/1996/nord
Samarbejde i Norden om behandling av små diagnos-
grupper**

Rekommandasjonen lyder:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at iværksætte en udvidet kortlægning af behovet for fælles nordisk samarbejde om behandlingen af små diagnosegrupper.

at sætte yderligere initiativer i gang der skal fremme samarbejde om behandlingen af små diagnosegrupper.

(Meddelelsen, se C 1; Bilag, se s. 753)

Meddelelse

om rekommandasjon 18/1996/nord Bekämpfung av sexuell missbruk av barn

Rekommandasjonen lyder:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

1. *at* prioritere bekæmpelse af seksuelt misbrug af børn og gennemføre nødvendige foranstaltninger for dette ved at gennemgå love i de respektive nordiske lande, med det formål at
  - gennemføre ændringer som kan bidrage til bekæmpelsen af seksuelt misbrug af børn, herunder også bekæmpelsen af børnepornografi;
  - vurdere behandling som tillæg til straf for dem som har begået seksuelle overgreb mod børn;
  - sørge for at sprede kundskab og information om seksuelt misbrug af børn til dem, der arbejder med børn, f.eks. sundhedspersonale, lærere og pædagoger;
  - sørge for at sprede kundskab og information til børn om faren for at blive udsat for seksuelle overgreb;
  - sørge for nødvendig hjælp til børn, som er blevet ofre for seksuelle overgreb;
2. *at* bekæmpe sexturisme ved at forstærke politisamarbejdet både inden og uden for Norden, herunder ansættelse af flere nordiske forbindelsesofficerer;
  - gøre rejsebureauer opmærksomme på deres ansvar;
3. *at* i samarbejde med engagerede organisationer, bl.a. UNICEF og Red Barnet, igangsætte en målrettet oplysningskampagne for at øge forståelsen for, hvilket alvorligt overgreb seksuelt misbrug af børn er.

(Meddelelsen, se C 1; Bilag, se s. 754)

Meddelelse**om rekommandasjon 4/1997/p
Internet samt Europafrågor**

Rekommandasjonen lyder:

Nordisk Råd rekkommenderer Nordisk Ministerråd

at efter behov oprette debatfora i forbindelse med den nordiske hjemmeside på Internet om aktuelle nordiske, politiske spørsmål.

(Meddelelsen, se C 1; Bilag, se s. 755
Presidiets betenkning over meddelelsen, se s. 1174)

Præsidiets betænkning

over meddelelse om rekommandation om internet og Europa-spørgsmål

Nordisk Ministerråd meddeler, at den fælles nordiske hjemmeside giver mulighed for debatter. Det er imidlertid erfaringen, at debatter alene fungerer i mindre fora, hvor deltagerne kender hinanden i forvejen. Dagspressen har haft succes med debat af typen ”tæt på net”, hvor publikum kan møde aktuelle personer og få direkte svar.

Informationsafdelingen arbejder med at afprøve denne model ved Nordisk Råds 52. session. Endvidere arbejder informationsafdelingen på at oprette en dialogtjeneste for journalister på Internet og det overvejes at skabe et Extranet for politikere og embedsmænd på hjemmesiden.

Nordisk Ministerråd mener, at rekommandationen kan afskrives.

Præsidiets konstatation er, at den fælles informationsafdeling har iværksat gode initiativer på de områder, hvor det skønnes muligt at få en gennemslagskraft. Præsidiets indstilling er derfor, at Nordisk Ministerråds holdning følges.

Mod denne baggrund foreslår Præsidiets

at Nordisk Råd afskriver rekommandation 4/1997/p og anser den som færdigbehandlet for rådets del.

Västerås den 26. september 2000

Hanne Andersen (S)

Berit Brørby (A)

Gun Hellsvik (m)

Svend Erik Hovmand (V)

Kaj Ikast (KF)

Ísólfur Gylfi Pálmason (F)

Anita Johansson (s)

Johan J. Jakobsen (Sp)

Bjarne Kallis (SKL)

Outi Ojala (Vas.)

Sighvatur Björgvinsson (A)

Sigríður Anna Þórðardóttir (Sj.)

Meddelelse

om rekommendation 11/1997/nord Nordplus-mini

Rekommendationen lyder:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att Nordiska ministerrådet i sina planer kring budgetåret 1999 reserverar medel för att upprätta en egen stödordning för grundskoleelever (7-16 år) under en femårsperiod 1999-2003; Nordplus-mini;

att under 1998, i dialog med nordiska och nationella parter, utreda möjligheter till en ytterligare finansiering av programmet;

att undersöka förutsättningarna för att ge närområdena tillgång till programmet;

att få till stånd ett brett samarbete om genomförandet och upprättande av programmet med kommuner, skolor, lärare och elever, Föreningarna Norden samt berörda frivilligorganisationer;

att barn och unga ges fullt utrymme i att medverka i genomförandet och upprättandet av programmet.

(Meddelelsen, se C 1; Bilag, se s. 756

Nordenutvalgets betenkning över meddelelsen, se s. 1176)

Nordenudvalgets betænkning

over meddelelse om rekommandation om Nordplus-mini

På baggrund af ministerrådets meddelelse om at forlænge pilotprojektets budgetperiode med henblik på en eventuel permanent ordning foreslår Nordenudvalget

at Nordisk Råd, forudsat at ordningen bliver permanent, afskriver rekommandation 11/1997/nord.

Västerås 27. september 2000

Charlotta L. Bjälkebring (v)
Per Roar Bredvold (Frp)
Anneliese Dørum (A)
Odd Einar Dørum (V)
Ragnar Erlandsson (ÅC)
Ann-Marie Fagerström (s)
Åke Gustavsson (s), vice ordf.
Tuula Haatainen (SDP)
Søren Hansen (S)
Lars Hjertén (m)
Eva Johansson (s)

Elver Jonsson (fp)
Rune E. Kristiansen (A)
Jógvan á Lakjuni (Ff)
Pehr Löfv (SFP,) ordförande
Astrid Marie Nistad (A)
Vibeke Peschardt (V)
Dan R. Petersen (Jvfl.)
Bror Yngve Rahm (KrF)
Aulis Ranta-Muotio (Kesk.)
Sigríður Jóhannesdóttir (A)
Kaj Stillinge (SF)

Meddelelse**om rekommandasjon 12/1997/nord
Barn och ungas rättigheter vid flyttning inom Norden**

Rekommandasjonen lyder:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at påse, at aftalen om Utdanningsgemenskap på gymnasial nivå overholdes, når det gælder gensidig godkendelse af gymnasieuddannelse.

(Meddelelsen, se C 1; Bilag, se s. 757)

Meddelelse

om rekommandasjon 17/1997/nord
Genteknologi och kloning

Rekommandasjonen lyder:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at indlede et nordisk lovgivningssamarbejde om genteknologi og kloning med henblik på at opnå en ensartet lovgivning på området.

(Meddelelsen, se C 1; Bilag, se s. 757)

Meddelelse

om rekommendation 18/1997/nord Flyktingpolitik i Norden och Europa

Rekommendationen lyder:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska regeringarna

att verka för en mer human och helhetsorienterad flyktingpolitik i Norden och Europa;

att verka för inrättandet av en europeisk ordning baserad på en rimlig ansvarsfördelning mellan EES-länderna till skydd för de personer/grupper som fördrivits på grund av väpnad konflikt eller kränkningar av mänskliga rättigheter och som inte omfattas av FN:s flyktingkonvention. Ordningen bör även omfatta förebyggande insatser samt prioritera hjälp i närområdet;

att i internationella fora (EU, Europarådet och FN) verka för att i varje enskild konflikt uppnå enighet om när tillfälliga flyktingar kan anses vara permanenta;

att aktivt verka för ytterligare samordning av regelverk och asylpraxis i syfte att få en bättre ansvarsfördelning av flyktingar i Norden.

(Meddelelsen, se C 1; Bilag, se s. 758

Nordenutvalgets betenkning över meddelelsen, se s. 1180)

Nordenudvalgets betænkning

over meddelelse om rekommandation om flyktingpolitik i Norden og Europa

Ministerrådets meddelelse er oplysende vad gælder aftaler, tilslutning til konventioner, konklusioner af regeringernes topmøder og de diskussioner som føres i vigtige nordiske, europæiske og internationale fora. Meddelelsen er dog ikke tilfredsstillende nok, da den ikke svarer helt på de problemstillinger som rekommandationen omfatter.

Med reference til rekommandationens første at-sætning ønsker Nordenudvalget at de nordiske regeringerne sørger for at forbedre flygtningenes livskvalitet under opholdet i flygtninglejrene i Norden.

Mod denne baggrund foreslår Nordenudvalget

at Nordisk Råd afventer næste års meddelelse om rekommandation 18/1997/nord.

Västerås 27. september 2000

Charlotta L. Bjälkebring (v)
Per Roar Bredvold (Frp)
Anneliese Dørum (A)
Odd Einar Dørum (V)
Ragnar Erlandsson (ÅC)
Ann-Marie Fagerström (s)
Åke Gustavsson (s), vice ordf.
Tuula Haatainen (SDP)
Søren Hansen (S)
Lars Hjertén (m)
Eva Johansson (s)

Elver Jonsson (fp)
Rune E. Kristiansen (A)
Jógvan á Lakjuni (Ff)
Pehr Löw (SFP), ordförande
Astrid Marie Nistad (A)
Vibeke Peschardt (V)
Dan R. Petersen (Jvfl.)
Bror Yngve Rahm (KrF)
Aulis Ranta-Muotio (Kesk.)
Sigríður Jóhannesdóttir (A)
Kaj Stillinger (SF)

Meddelelse**om rekommendation 20/1997/nord**
Utökat TV-samarbete

Rekommendationen lyder:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Norden

att avsätta medel för att förstärka ett utökat nordiskt TV-samarbete i syfte att göra det möjligt att se grannlands-TV och att stödet till nordiska samproduktioner kraftigt ökas.

(Meddelelsen, se C 1; Bilag, se s. 759

Nordenutvalgets betenkning över meddelelsen, se s. 1182)

Nordenutskottets betänkande

över meddelande om rekommendation angående utökat tv-samarbete i Norden

Av meddelandet framgår att grannlands-tv-frågan har aktualiserats i de nordiska länderna, bl.a. med anledning av diskussionerna om digitalisering på tv-området. Styrningsgruppen för Nordiskt kultur- och massmedie-samarbete (KM-gruppen) arbetar med frågan och har intentionen att redogöra för förhållandena i de nordiska länderna i två rapporter, som skall utgöra svar på Nordiska rådets särskilda hänvändelse till NMR i saken.

Det föreslås att Nordenutskottet avvaktar kulturministrarnas redogörelse angående public-service tv-samarbetet i Norden innan ställning tas till meddelandet.

Mot bakgrund av det ovan anförda föreslår Nordenutskottet

att Nordiska rådet avvaktar ett nytt meddelande över rekommendationen 20/1997/nord.

Västerås den 27 september 2000

Charlotta L. Bjälkebring (v)

Per Roar Bredvold (Frp)

Anneliese Dørum (A)

Odd Einar Dørum (V)

Ragnar Erlandsson (ÁC)

Ann-Marie Fagerström (s)

Åke Gustavsson (s), vice ordf.

Tuula Haatainen (SDP)

Søren Hansen (S)

Lars Hjertén (m)

Eva Johansson (s)

Elver Jonsson (fp)

Rune E. Kristiansen (A)

Jógvan á Lakjuni (Ff)

Pehr Löv (SFP), ordförande

Astrid Marie Nistad (A)

Vibeke Peschardt (V)

Dan R. Petersen (Jvfl.)

Bror Yngve Rahm (KrF)

Aulis Ranta-Muotio (Kesk.)

Sigríður Jóhannesdóttir (A)

Kaj Stillinger (SF)

Meddelelse**om rekommendation 23/1997/nord
Stödfunktion för multimedieproduktion**

Rekommendationen lyder:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att undersöka förutsättningarna för att i Norden etablera en stödfunktion för multimedieproduktion med utgångspunkt i/på det kulturella planet. Stödfunktionen bör vara mångfacetterad och kunna ge både råd och information till en bred krets om både det nordiska och det internationella multimedieområdet.

(Meddelelsen, se C 1; Bilag, se s. 760)

Meddelelse

om rekommendation 24/1997/nord Stöd till konstnärlig utformning på CD-ROM

Rekommendationen lyder:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

att i de nordiska länderna bemöta den konkurrens som råder på CD-ROM området genom att mobilisera en skapande initiativkraft och koncentrera insatserna till innehållskvalitet, genom att öka stödet till konstnärlig produktion samt genom att uppmuntra de ungas kreativitet.

(Meddelelsen, se C 1; Bilag, se s. 761)

Meddelelse**om rekommandasjon 28/1997/nord**
Nya initiativ på film- och mediaområdet

Rekommendasjonen lyder:

Nordiska rådet anbefaler de nordiske ländernas regeringar

att ytterligare förstärka produktionsstödet på filmområdet i de nordiska länderna i syfte att förhöja kvaliteten och efterfrågan i programproduktionen i grannländerna;

att i ännu högre grad än hittills satsa på samproduktion av nordisk film och nordisk TV-film;

att bidra till ordningar som kan främja den icke kommersiella distributionen av nordisk film, med tonvikt på att förbättra förutsättningarna för visningar av nordisk film på de orter som ligger utanför huvudstäderna;

att i EU-sammanhang särskilt framhålla de nordiska ländernas särart och skapa förutsättningar som tryggar att de europeiska åtgärderna även är anpassade till de små ländernas och de små språkområdenas särskilda behov;

att tillsammans med TV- och filmbranschen undersöka möjligheterna för att etablera ett nordiskt filmpris.

(Meddelelsen, se C 1; Bilag, se s. 761

Nordenutvalgets betenkning over meddelelsen, se s. 1186)

Nordenutskottets betänkande

över meddelande om rekommendation angående nya initiativ på film- och mediaområdet

Av det utförliga meddelandet framgår att Nordisk Film och TV-fond genom ett nytt femårs-avtal, grundat på evaluering med positivt utfall, får en stärkt roll så att den nordiska marknaden fortsatt kan utgöra en grund för nordisk film och TV-produktion. Fonden kommer, enligt avtalet, att fortsatt främja produktion och distribution av nordiska audiovisuella verk av hög kvalitet. Parallellt med fondens stärkta situation har nya förbättrade nationella avtal på filmområdet tillkommit och de nationella satsningarna på produktion och visning av film har ökat.

Nordenutskottet föreslår, mot bakgrund av meddelandet, att Nordiska rådet avskriver rekommendation 28/1997/nord, men att Nordiska rådet årligen får en redovisning om Nordiska Film och TV-fondens arbete och resultat.

Mot bakgrund av det ovan anförda föreslår Nordenutskottet

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendation 28/1997/nord för rådets del *slutbehandlad*;

att Nordiska rådet årligen får en redovisning om Nordiska Film och TV-fondens arbete och resultat.

Västerås den 27 september 2000

Charlotta L. Bjälkebring (v)

Per Roar Bredvold (Frp)

Anneliese Dørum (A)

Odd Einar Dørum (V)

Ragnar Erlandsson (ÅC)

Ann-Marie Fagerström (s)

Åke Gustavsson (s), vice ordf.

Tuula Haatainen (SDP)

Søren Hansen (S)

Lars Hjertén (m)

Eva Johansson (s)

Elver Jonsson (fp)

Rune E. Kristiansen (A)

Jógván á Lakjuni (Ff)

Pehr Löf (SFP), ordförande

Astrid Marie Nistad (A)

Vibeke Peschardt (V)

Dan R. Petersen (Jvfl.)

Bror Yngve Rahm (KrF)

Aulis Ranta-Muotio (Kesk.)

Sigríður Jóhannesdóttir (A)

Kaj Stillinger (SF)

Meddelelse**om fremstilling 2/1998**
Nordiska godstransporter

Fremstillingen lyder:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att för Nordiska rådet redovisa sin syn på långväga transporter av gods samt behovet av nordisk samordning av godstransporter och därvid särskilt visa hur ministerrådet:

- 1) vill samordna och på annat sätt utveckla godstransporterna inom samt till och från Norden;
- 2) därvid ser på utvecklingen av långväga godstransporter på järnväg respektive landsväg;
- 3) vill angripa miljöproblemen inom transportsektorn.

(Meddelelsen, se C 1; Bilag, se s. 766

Nordenutvalgets betenkning över meddelelsen, se s. 1188)

Nordenutskottets betänkande

över meddelande om framställning angående nordiska gods- transporter

Ministerrådet har bedrivit ett utredningsarbete för att belysa de aktuella frågorna. När redovisningen föreligger, tar Nordenutskottet ställning till om denna föranleder nya initiativ från utskottets sida.

Mot bakgrund av det ovan anförda föreslår Nordenutskottet

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser framställning 2/1998/nord för rådets del slutbehandlad.

Västerås den 27 september 2000

Charlotta L. Bjälkebring (v)
Per Roar Bredvold (Frp)
Anneliese Dørum (A)
Odd Einar Dørum (V)
Ragnar Erlandsson (ÅC)
Ann-Marie Fagerström (s)
Åke Gustavsson (s), vice ordf.
Tuula Haatainen (SDP)
Søren Hansen (S)
Lars Hjertén (m)
Eva Johansson (s)

Elver Jonsson (fp)
Rune E. Kristiansen (A)
Jógvan á Lakjuni (Ff)
Pehr Löf (SFP), ordförande
Astrid Marie Nistad (A)
Vibeke Peschardt (V)
Dan R. Petersen (Jvfl.)
Bror Yngve Rahm (KrF)
Aulis Ranta-Muotio (Kesk.)
Sigríður Jóhannesdóttir (A)
Kaj Stillinge (SF)

Meddelelse**om rekommendation 4/1998/p
MAI-avtalet (Multilateral Agreement on Investment)**

Rekommendationen lyder:

Nordiska Rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar:

att principiellt eftersträva ett multilateralt investeringsavtal snarare än ett överskådligt system av bilaterala avtal;

att verka för att ett MAI-avtal framförhandlas med deltagande av så många länder som möjligt;

att verka för att ett MAI-avtal faller inom ramen för en ekonomiskt, socialt och ekologiskt hållbar utveckling;

att i fortsatta förhandlingar beakta vad som anförs i detta betänkande om behovet av skydd för bl.a. miljön, arbetstagarnas rättigheter och kulturvärden, samt att nuvarande standards inte sänks;

att under förhandlingsprocessen stimulera en offentlig debatt med deltagande av industri-, arbetstagar-, miljö-, u-lands- och andra berörda organisationer.

(Meddelelsen, se C 1; Bilag, se s. 766
Presidiets betenkning över meddelelsen, se s. 1190)

Præsidiets betænkning

over meddelelse om rekommandation om MAI-aftalen (Multilateral Agreement on Investment)

Nordisk Ministerråd meddeler på de nordiske regeringer vegne, at man mener at rekommandationen kan afskrives, da forhandlingerne om MAI-aftalen blev afbrudt i OECD. Visse lande har talt for, at forhandlingerne blev videreført i WTO, men dette er indtil videre ikke blevet aktuelt og spørgsmålet om en multilateral investeringsaftale er ikke blevet taget op til nye forhandling.

I 1999 meddelte Nordisk Ministerråd at spørgsmålet om en multilateral handelsrelateret investeringsaftale "kan og bør" fremsføres på WTO's ministermøde i november-december 1999.

Præsidiet mente, at denne formulering måtte tolkes sådan, at de nordiske regeringer ville tage sagen op på WTO-mødet. Præsidiet pegede på, at rekommandationen ikke indeholdt nogen reference til WTO, men siger, at MAI-aftalen bør forhandles frem af så mange lande som muligt.

Præsidiet besluttede at afvente WTO-mødets resultat.

I Nordisk Ministerråds meddelelse på vegne af de nordiske landes regeringer siges intet om de nordiske landes regeringers holdning til eller eventuelle handlinger i sagen og heller ikke noget om, hvordan man ser på de krav, som rekommandationen stiller til indholdet i en MAI-aftale.

Præsidiet konstaterer med beklagelse, at de nordiske regeringer ikke har foretaget sig noget på baggrund af rekommandation 4/1998/p, samt beklager, at MAI-aftaleforhandlingerne ikke blev tilendbragt og at WTO-mødet ikke førte til noget resultat overhovedet. Præsidiet vil vende tilbage til sagen, hvis spørgsmålet om en multilateral investeringsaftale bliver aktuelt. Præsidiet kan på denne baggrund tilslutte sig Nordisk Ministerråd og de nordiske landes regeringers holdning.

Mod denne baggrund foreslår Præsidiets

at Nordisk Råd afskriver rekommandation 4/1998/p og anser den som færdigbehandlet for rådets del.

Västerås, den 26. september 2000

Hanne Andersen (S)

Berit Brørby (A)

Gun Hellsvik (m)

Svend Erik Hovmand (V)

Kaj Ikast (KF)

Ísólfur Gylfi Pálmason (F)

Anita Johansson (s)

Johan J. Jakobsen (Sp)

Bjarne Kallis (SKL)

Outi Ojala (Vas.)

Sighvatur Björgvinsson (A)

Sigríður Anna Þórðardóttir (Sj.)

Meddelelse

om rekommandasjon 6/1998/euro Nordisk netværk for analyse og idéudvikling om be- skæftigelses- og erhvervspolitikken

Rekommandasjonen lyder:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at gennemføre en udredning af organisation og kompetence hos eksisterende forsknings- og analyseinstitutioner inden for beskæftigelsespolitikken og erhvervspolitikken og ud fra resultaterne af et sådant udredningsarbejde stille forslag om, hvordan man kan etablere et nordisk netværk, som skal stimulere analyse og idéudvikling på dette område.

(Meddelelsen, se C 1; Bilag, se s. 767)

Meddelelse**om rekommandasjon 7/1998/euro**
Fleksibilitetsskabende arbejdstidsarrangementer

Rekommandasjonen lyder:

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd

at man i beskæftigelsesredegørelsen 1999 inddrager erfaringer fra og forskningsresultater om forskellige fleksibilitetsskabende arbejdstidsarrangementer bl.a. tidskontoordninger, uddannelsesorlov og forskellige andre former for orlovsordninger.

(Meddelelsen, se C 1; Bilag, se s. 768

Europautvalgets betenkning over meddelelsen, se s. 1194)

Europaudvalgets betænkning

over meddelelse om rekommandation om fleksibilitetsskabende arbejdstidsarrangementer

På baggrund af Ministerrådets svar og idet Beskæftigelsesredegørelsen for 1999 inddrager flere af de omtalte fleksibilitetsskabende arbejdstidsarrangementer, mener udvalget at rekommandationen kan afskrives.

På grundlag af ovenstående foreslår Europaudvalget

at Nordisk Råd afskriver rekommandation 7/1998/euro og anser den som færdigbehandlet for rådets del.

Västerås, den 26. september 2000

Marianne Andersson (c)
Arnbjörg Sveinsdóttir (Sj)
Ole Vagn Christensen (S)
Øystein Djupedal (SV)
Olof Erland (Lib)
Reynoldh Furustrand (s)
Aud Gaundal (A)
Per Erik Granström (s)

Valgerd Svarstad Haugland (KrF)
Per Kaalund (S)
Petri Neittaanmäki (Kesk.)
Marit Nybakk (A)
Kent Olsson (m)
Petri Salo (Kok.)
Steingrímur J. Sigfússon (VG)
Christopher Stensaker (Frp)

Meddelelse**om rekommandasjon 9/1998/nord
Nordiske samordningsregler angående pensjonsrettig-
heter**

Rekommandasjonen lyder:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at undersøge behovet for en utvidet samordning af national lovgivning mellom de nordiske land vedrørende pensionsregler og vurderingskriterier for utbetaling av pensjon, og at resultatene legges frem til drøftelse i Nordisk Råd.

(Meddelelsen, se C 1; Bilag, se s. 769)

Meddelelse

om rekommandasjon 12/1998/när Koordinering av insatser för barn och unga i när- områden

Rekommendasjonen lyder:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska regeringarna:

att koordinera deras insatser i förhållande till barn och unga i Nordens närområde samt att till maj 1999 komma med förslag till vilka delar av den nordiska handlingsplanen de påtar sig finansieringen för.

(Meddelelsen, se C 1; Bilag, se s. 769

Nærområdesutvalgets betenkning over meddelelsen, se s. 1197)

Närområdesutskottets betänkande

över meddelande om rekommendation angående koordinering av insatser för barn och unga i Nordens närområden

Mot bakgrund av vad nedan meddelas föreslår Närområdesutskottet att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendationen vara *slutbehandlad*.

Med Aktionsplan 2000-2001 for børn og unge i nærområderne opfyldes rekommendationens mål om koordinering af de nordiske regeringers indsatser på området. Endvidere, på baggrund af Nordisk Ministerråds meddelelse om positiv erfaring af fordeling af aktiviteter mellem de nationale indsatser og de fællesnordiske projekter, kan rekommendationen afskrives.

Vilnius den 5 september 2000

Christel Anderberg (m)
Agneta Brendt (s)
Erik Dalheim (A)
Per-Kristian Foss (H)
Bent Hegna (A)
Hjálmar Jónsson (Sj.)

Ewa Larsson (mp)
Paula Lehtomäki (Kesk.)
Svein Ludvigsen (H)
Jonas Ringqvist (v)
Jan-Erik Ågren (kd)

Meddelelse

om rekommandasjon 13/1998/när Barns och ungas situation i Nordens närområden

Rekommendasjonen lyder:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska Ministerrådet

att anta det foreliggende ministerrådsforslaget som ett ramprogram for att forbedre barns og ungas situasjon i Nordens naeromradene;

att for Nordiska rådet presentere en arlig aksjonsplan for gjennomforandet som inkluderer ansvarsfordeling og budjetreservering. Den forste handlingsplanen bor finnes Nordiska rådet tillhanda i maj 1999;

att till Nordiska rådet arligen rapportere framsteg og svårigheter i relation till gjennomforandet av handlingsplanen;

att via samarbeidsministrarna verka for koordinering av de nordiska landernas insatser for barn og unga i naeromradet;

att under utarbetandet av Nordiska ministerrådets budjet for ar 2000 battre mota resursbehovet for gjennomforandet av handlingsplanen.

(Meddelelsen, se C 1; Bilag, se s. 770)

Nærområdesutvalgets betenkning over meddelelsen, se s. 1199)

Nærområdesudvalgets betænkning

over meddelelse om rekommandation om børns og unges situation i Nordens nærområder

Mot bakgrund av vad nedan meddelas föreslår Nærområdesutskottet att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommandationen första att-sats och fjärde att-sats vara *slutbehandlade*.

Rekommandationen indeholder ikke en bestemt tidsramme for handlingsplanen.

Udvalget vil avvakte nye meddelelser om rekommandationen indtil udvalget tager beslutning om andre prioriteringer inden for området. Der foreligger nu Aktionsplan for år 2000-2001, men udvalget mener at med henblik på langsigtet resultat burde udvalget også forudsætte Aktionsplan for år 2002-2003.

Udvalget mener dog, at den første og den sidste at-sats er opfyldte og kan afskrives.

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att för Nordiska rådet presentera en årlig aktionsplan för genomförandet som inkluderar ansvarsfördelning och budgetreservering. Den första handlingsplanen bör finnas Nordiska rådet tillhanda i maj 1999.

att till Nordiska rådet årligen rapportera framsteg och svårigheter i relation till genomförandet av handlingsplanen.

att via samarbetsministrarna verka för koordinering av de nordiska ländernas insatser för barn och unga i närområdet.

Vilnius den 5 september 2000

Christel Anderberg (m)

Agneta Brendt (s)

Erik Dalheim (A)

Per-Kristian Foss (H)

Bent Hegna (A)

Hjálmar Jónsson (Sj.)

Ewa Larsson (mp)

Paula Lehtomäki (Kesk.)

Svein Ludvigsen (H)

Jonas Ringqvist (v)

Jan-Erik Ågren (kd)

Meddelelse

om rekommandasjon 14/1998/nord Insatser mot rasism och främlingsfientlighet

Rekommandasjonen lyder:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at gennemføre de planlagte insatser som redegjort for i ministerrådsforslaget 1999; B174/nord samt i overensstemmelse med forslaget til budget for ministerrådet 1999;

at samarbejdsministrene inden juni 1999 præsenterer en sektorovergribende, langsigtet handlingsplan inklusiv tidstabel for at modvirke segregation, racisme og fremmedfjendtlighed, hvor følgende områder indgår: opinionsdannelse og forandring af holdninger; forskningssamarbejde vedr. kortlægning af racistiske netværk i Norden; samarbejde med og støtte til frivillige organisationer; insatser rettet mod børn og unge; samvirke indenfor lovgivning og retsarbejde.

(Meddelelsen, se C 1; Bilag, se s. 771

Nordenutvalgets betenkning over meddelelsen, se s. 1201)

Nordenutskottets betänkande

över meddelande om rekommendation angående insatser mot rasism och främlingsfientlighet

Nordenudvalget mener at Ministerrådet har bidraget en hel del på området inden for de forskellige sektorer og er enig med Ministerrådet i at langsigtede og holdbare resultater sikres bedst gennem en fortsat styrkelse af dette arbejde som en naturlig og integreret del af virksomheden, dvs. inden for alle relevante sektorer i Ministerrådet.

Det forventes derfor at handlingsplaner og samarbejdsprogrammer redegør for planer for insatser og konkrete forslag på området.

Nordenudvalget ønsker at afvente yderligere resultater af foreliggende handlingsplaner og samarbejdsprogrammer som inkluderer insatser mod fremmedfjendtlighed inden rekommendationen afskrives.

Mod denne baggrund foreslår Nordenudvalget

at Nordisk Råd afventer næste års meddelse om rekommandation 14/1998/nord.

Västerås den 27 september 2000

Charlotta L. Bjälkebring (v)
Per Roar Bredvold (Frp)
Anneliese Dørum (A)
Odd Einar Dørum (V)
Ragnar Erlandsson (ÅC)
Ann-Marie Fagerström (s)
Åke Gustavsson (s), vice ordf.
Tuula Haatainen (SDP)
Søren Hansen (S)
Lars Hjertén (m)
Eva Johansson (s)

Elver Jonsson (fp)
Rune E. Kristiansen (A)
Jógvan á Lakjuni (Ff)
Pehr Löv (SFP), ordförande
Astrid Marie Nistad (A)
Vibeke Peschardt (V)
Dan R. Petersen (Jyfl.)
Bror Yngve Rahm (KrF)
Aulis Ranta-Muotio (Kesk.)
Sigríður Jóhannesdóttir (A)
Kaj Stillinger (SF)

Meddelelse

**om rekommendasjon 15/1998/när
Bilaterala samarbeidsavtal mellom politimyndigheter i
Norden, de baltiske länderna och Ryssland**

Rekommendasjonen lyder:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

*att verka för att alla nordiska länder sluter effektiva bilaterala sam-
arbetsavtal mellan politimyndigheter i Norden, de baltiske länderna
och Ryssland.*

(Meddelelsen, se C 1; Bilag, se s. 777

Nærområdeutvalgets betenkning over meddelelsen, se s. 1203)

Närområdesutskottets betänkande

över meddelande om rekommendation angående bilaterala samarbetsavtal mellan polismyndigheter i Norden, de baltiska länderna och Ryssland

På baggrund af vad som meddeles og på anbefaling af udvalgets rapportør for spørgsmål angående organiseret kriminalitet mener udvalget at rekommendationen kan afskrives. Udvalget agter at løbende vurdere behovet for yderligere bilaterale aftaler til bekæmpelse og forebyggelse af kriminalitet i de baltiske lande, Rusland og Norden. Eventuelle rekommendationer om bilaterale aftaler bør fokusere på konkrete problemstillinger.

Närområdesutskottet föreslår

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendationen 15/1998/när som slutbehandlad.

Vilnius, 5. september 2000

Christel Anderberg (m)

Agneta Brendt (s)

Erik Dalheim (A)

Per-Kristian Foss (H)

Bent Hegna (A)

Hjálmar Jónsson (Sj.)

Ewa Larsson (mp)

Paula Lehtomäki (Kesk.)

Svein Ludvigsen (H)

Jonas Ringqvist (v)

Jan-Erik Ågren (kd)

Meddelelse

om rekommendation 17/1998/nord Strategi för samarbetet med frivilligsektorn

Rekommendationen lyder:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att genomföra föreliggande strategi för samarbete med frivilligsektorn;

att redovisa hur samarbetet framskrider genom årlig rapportering till Nordiska rådet;

att ministerrådet i dialog med Nordiska rådet preciserar kriterier för vilken typ av organisationer som kan omfattas av samarbetet samt presenterar en förteckning över organisationer som omfattas av samarbetet;

att delge Nordiska rådet redogörelsen över det sektorspecifika samarbetet med frivilligorganisationerna samt tillhörande verksamhetsplan och budget.

(Meddelelsen, se C 1; Bilag, se s. 778

Nordenutvalgets betenkning över meddelelsen, se s. 1205)

Nordenutskottets betänkande

över meddelande om rekommendation angående strategi för samarbete med frivilliga sektorn

Med hänsyn till rekommendationens första att-sats redovisas tydligt i meddelandet hur samarbetet fortskrider. Även ministerrådets budgetförslag 2001 återger detta på ett tydligt sätt.

Vad avser rekommendationens andra att-sats hänvisar ministerrådet till tidigare meddelande varav framgår att ministerrådet anser det tveksamt att precisera kriterier för vilken typ av frivilligorganisationer som kan omfattas av det nordiska samarbetet och vilka som bör uteslutas. Det framgår även att ministerrådet är berett till en diskussion om saken. Utskottet anser att det är viktigt att rådet och ministerrådet, på en politisk nivå, för denna diskussion.

Meddelandet är inte tillräckligt tydligt angående den tredje att-satsen, även om ministerrådets budgetförslag 2001 ger vissa upplysningar. Här önskas ytterligare preciseringar för det sektorspecifika samarbetet med frivilligorganisationerna.

Mot bakgrund av det ovan anförda föreslår Nordenutskottet

att Nordiska rådet avvaktar nästa års meddelanden över rekommendationen 17/1998/nord andra att-sats samt tredje att-sats;

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendation nr 28/1997/nord första att-sats för rådets del slutbehandlad.

Västerås den 27 september 2000

Charlotta L. Bjälkebring (v)
Per Roar Bredvold (Frp)
Anneliese Dørum (A)
Odd Einar Dørum (V)
Ragnar Erlandsson (ÅC)
Ann-Marie Fagerström (s)
Åke Gustavsson (s), vice ordf.
Tuula Haatainen (SDP)
Søren Hansen (S)
Lars Hjertén (m)
Eva Johansson (s)

Elver Jonsson (fp)
Rune E. Kristiansen (A)
Jógvan á Lakjuni (Ff)
Pehr Löw (SFP), ordförande
Astrid Marie Nistad (A)
Vibeke Peschardt (V)
Dan Reinert. Petersen (Jvfl.)
Bror Yngve Rahm (KrF)
Aulis Ranta-Muotio (Kesk.)
Sigríður Jóhannesdóttir (A)
Kaj Stillingen (SF)

Meddelande

om rekommendation 19/1998/nord Samordnet lovgivning på ophavsretsområdet

Rekommendationen lyder:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

at tage initiativ til at de nordiske regeringer iværksætter en samordnet lovgivning på ophavsretsområdet, som sikrer en rationel afregning til rettighedshaverne til fordel for en mere udbredt anvendelse af de nordiske TV-stationers arkivstof.

(Meddelelsen, se C 1; Bilag, se s. 781)

Meddelelse**om rekommandasjon 20/1998/nord**
Strategimodell för nordisk kulturpolitik

Rekommendasjonen lyder:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. *att* år 1999 föra en kulturpolitisk dialog mellan rådets och ministerrådets fackliga respektive politiska nivå på hela kulturområdet om nordisk kulturpolitik som ger ett politiskt innehåll till ministerrådsförslagets strategimodell;
2. *att* på en tidig tidpunkt 1999 i budgetprocessen inför år 2000 samråda med rådet om prioriteringarna på kulturområdet;
3. *att* ministerrådet årligen avger en rapport till rådet om verksamhetsplan, tidsplan och budgetplan för strategin.

(Meddelelsen, se C 1; Bilag, se s. 781

Nordenutvalgets betenkning över meddelelsen, se s. 1208)

Nordenutskottets betänkande

över meddelande om rekommendation angående strategimodell för nordisk kulturpolitik

Nordenutskottet avstår på denna tidpunkt från att kommentera den del av meddelandet som avser Nordiska ministerrådets förslag till budget 2001 – kulturbudgeten och den nya budgetposten ”strategiska kultursatsningar”, eftersom rådets behandling av ministerrådets budget år 2001 inte är avslutad.

Av meddelandet framgår inte vilka överordnade målsättningar och prioriteringar kultursamarbetet kommer att ha år 2001. Detta framgår emellertid av avsnittet ”Kultursamarbetet” i ministerrådets förslag till budget 2001. Nordenutskottet stöder de prioriteringar som där nämns, i synnerhet bekämpning av rasism och främlingsfientlighet.

Utskottet understryker vikten av utvecklingen av ett multietniskt samhälle, att nå till och engagera invandrare i aktivt deltagande i utvecklingen av demokratin och i dialog om utvecklingen av en ny värderingsgrund baserad på ett multietniskt samhälle och för det nordiska kultursamarbetet.

Nordenutskottet fanns representerat vid de nordiska kulturministrarnas konferens Nordiske værdigrundlag og identitet i augusti 2000, som tillkommit på det danska ordförandeskapets initiativ.

I tillägg till de två samråd som hållits med kulturministrarna efter att kulturstrategin antogs 1998 kan denna konferens betraktas som en uppföljning av rekommendationens första att-sats, även om den inte omnämns i meddelandet.

Nordenutskottet föreslår att Nordiska rådet avskriver rekommendation 20/1998/nord. Nordenutskottet önskar dock framgent att Nordiska rådet för en dialog med kulturministrarna om kulturpolitiska prioriteringar och budget för det nordiska kultursamarbetet.

Mot bakgrund av det ovan anförda föreslår Nordenutskottet

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendation nr 20/1998/nord för rådets del slutbehandlad.

Västerås den 27 september 2000

Charlotta L. Bjälkebring (v)
Per Roar Bredvold (Frp)
Anneliese Dørum (A)
Odd Einar Dørum (V)
Ragnar Erlandsson (ÁC)
Ann-Marie Fagerström (s)
Åke Gustavsson (s), vice ordf.
Tuula Haatainen (SDP)
Søren Hansen (S)
Lars Hjertén (m)
Eva Johansson (s)

Elver Jonsson (fp)
Rune E. Kristiansen (A)
Jógvan á Lakjuni (Ff)
Pehr Löv (SFP), ordförande
Astrid Marie Nistad (A)
Vibeke Peschardt (V)
Dan R. Petersen (Jyfl.)
Bror Yngve Rahm (KrF)
Aulis Ranta-Muotio (Kesk.)
Sigríður Jóhannesdóttir (A)
Kaj Stillinger (SF)

Meddelelse**om rekommendasjon 21/1998/nord**
Nordisk överenskommelse om etablering av fria skolor

Rekommendasjonen lyder:

Nordiska rådet hemställer till de nordiska ländernas regeringar

att det inleds ett arbete för att förverkliga en nordisk överenskommelse som ger föräldrar rättigheten att fritt välja skola för sina barn och som tillåter etablering av fria skolor och ger dem finansiella villkor som gör det möjligt att driva en god skolverksamhet också vid de fristående skolorna.

(Meddelelsen, se C 1; Bilag, se s. 783

Nordenutvalgets betenkning över meddelelsen, se s. 1211)

Nordenutskottets betänkande

över meddelande om rekommendation angående nordisk överenskommelse om fria skolor

Med utgångspunkt i Ministerrådets meddelelse på rekommendationen i 1999, som udgør en sammenstilling af landenes synspunkter i sagen, har Ministerrådets (undervisnings- og forskningsministrenes) rådgivende organ vedrørende skolespørgsmål, Styregruppen for nordisk skolesamarbejde (NSS), haft lejlighed til på ny at drøfte rekommendationen. NSS oplyser, at der ikke findes ændrede forhold, der kan begrunde, at sagen på ny tages op over for landene, og at der dermed, som anført i Ministerrådets meddelelse sidste år, ikke er nogen anledning til, at der tages fællesnordisk initiativ i sagen.

De nordiske lande gav i 1999 meget udtømmende redegørelser for de nationale regler for frit skolevalg, for lovligheden af at oprette frie skoler og for offentlig støtte til disse.

Opsummeret kan man sige, at i alle lande er der mulighed for at oprette frie skoler og få offentlig støtte og dermed også for frit skolevalg. Sverige svarer, at man ikke mener, at en nordisk konvention ville forandre retten til frit skolevalg.

Norge kan ikke se behovet for en nordisk konvention.

Island vil skabe gunstige forhold uden en konvention.

Det fremgår af de nordiske landes svar fra 2000, at Styregruppen for nordisk skolesamarbejde har drøftet sagen på ny og at der ikke er nye forhold såsom lovændringer og at landene ikke har skiftet holdning til tanken om en nordisk konvention. I det oprindelige medlemsforslag rejst af den konservative gruppe var tankegangen, at muligheden for frit skolevalg og for at nordiske nationale minoriteter har mulighed for at grundlægge skoler vil øge forældrenes mobilitet som arbejdskraft i Norden. Der henvises til de eksisterende nordiske konventioner, som skal lette den nordiske mobilitet (nordisk arbejdsmarked, pasfrihed, højere uddannelse).

Nordenudvalget konstaterer fra de nordiske landes svar, at der ikke er formelle hindringer for at oprette frie skoler og opnå støtte, når visse krav overholdes, og at ingen af nordiske lande mener, at situationen vil kunne forbedres ved udarbejdelse af en konvention. Nordenudvalget foreslår på den baggrund, at Nordisk Råd afskriver rekommendation 21/1998/nord.

Mot bakgrund av det ovan anförda föreslår Nordenutskottet

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendation nr 21/1998/nord för rådets del slutbehandlad.

Västerås den 27 september 2000

Charlotta L. Bjälkebring (v)
Per Roar Bredvold (Frp)
Anneliese Dørum (A)
Odd Einar Dørum (V)
Ragnar Erlandsson (ÅC)
Ann-Marie Fagerström (s)
Åke Gustavsson (s), vice ordf.
Tuula Haatainen (SDP)
Søren Hansen (S)
Lars Hjertén (m)
Eva Johansson (s)

Elver Jonsson (fp)
Rune E. Kristiansen (A)
Jógvan á Lakjuni (Ff)
Pehr Löf (SFP), ordförande
Astrid Marie Nistad (A)
Vibeke Peschardt (V)
Dan R. Petersen (Jvfl.)
Bror Yngve Rahm (KrF)
Aulis Ranta-Muotio (Kesk.)
Sigríður Jóhannesdóttir (A)
Kaj Stillingen (SF)

Meddelelse**om rekommendasjon 22/1998/nord**
Nordisk språkpolitikk

Rekommendasjonen lyder:

Nordiska rådet rekommenderer Nordiska ministerrådet

att samtlige huvudmålsättningar, delmålsättningar samt förslag till åtgärder som framgår av ministerrådsförslaget genomförs;

att i utarbetande av en ny handlingsplan om Nordmål beakta de synpunkter som utskottet framfört och fortsatt samråda med Nordiska rådet.

(Meddelelsen, se C 1; Bilag, se s. 783

Nordenutvalgets betenkning over meddelelsen, se s. 1214)

Nordenutskottets betänkande

över meddelande om rekommendation angående nordisk språkpolitik

Med utgångspunkt i meddelandet kan det konstateras att ministerrådet i utformandet av det nya Nordmål-programmet (se bilaga till meddelandet) på ett tillfredsställande sätt beaktat utskottets betänkande över ministerrådsförslaget om nordisk språkpolitik.

Utskottet understryker att ministerrådet fortsatt bör se till att tillräckliga resurser och kompetens finns för att klara de specifika språkförhållandena i den nordiska regionen, speciellt Västnorden.

Utskottet förväntar sig att Nordiska ministerrådet markerar den nordiska språkpolitiken under Europarådets språkår 2001 genom följande:

att inkludera specifika projekt, profileringar och satsningar i Nordmål-programmet för år 2001;

att tillräckliga resurser reserveras i Nordiska ministerrådets budget för år 2001 så att nordisk språkpolitik blir synlig i Europa under språkåret;

att säkra aktivt deltagande från det formella nordiska samarbetet vid Europeiska språkårets invigning.

Mot bakgrund av meddelandet och Nordmål-programmet föreslår Nordenutskottet att Nordiska rådet avvaktar ett nytt meddelande i anledning av rekommendation 22/1998/nord, med hänsyn till utskottets önskemål om ministerrådets särskilda profilering på Europarådets språkår 2001, i enlighet med Nordenutskottets betänkande över meddelande om rekommendation 22/1998/nord.

Mot bakgrund av det ovan anförda föreslår Nordenutskottet

att Nordiska rådet avvaktar ett nytt meddelande nästa år i anledning av rekommendation 22/1998/nord.

Reykjavík den 6 november 2000

Per Berthelsen (Si)

Jonas Ringquist (v)

Frank Dahlgard (UF)

Odd Einar Dørum (V)

Ragnar Erlandsson (ÁC)

Ann-Marie Fagerström (s)

Gun Karin Gjøl (A)

Åke Gustavsson (s)

Tuula Haatainen (SDP)

Lars Hjertén (m)

Odd Holten (KrF)

Eva Johansson (s)

Elver Jonsson (fp)

Laila Kaland (A)

Øyvind Korsberg (Frp)

Jógvan á Lakjuni (Ff)

Mika Lintilä (Kesk.)

Svein Ludvigsen (H)

Pehr Löf (SFP)

Ragnwi Marcelind (kd)

Lars Kramer Mikkelsen (S)

Eva Møller (KF)

Astrid Marie Nistad (A)

Heli Passi (SDP)

Vibeke Peschardt (RV)

Dan R. Petersen (Jvfl.)

Aulis Ranta-Muotio (Kesk.)

Sigríður Jóhannesdóttir (A)

Kristen Touborg (SF)

Jari Vilén (Kok.)

Meddelelse

om rekommandasjon 24/1998/kk Samordning av bistandsinsatser i Nordens närområ- den

Rekommendasjonen lyder:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

att överväga de i sex punkter angivna åtgärderna för att förbättra samordningen av de nordiska regeringars insatser i Nordens närområden genom;

ett mer systematiserat informationsutbyte;

att underlätta de lettiska myndigheters samordning av egna och andra länders insatser;

att utveckla de nordiska finansieringsinstitutionerna;

att förstärka dialogen på nordisk plan i policyfrågor;

en stärkt politisk dialog mellan de nordiska och baltiska staterna;

att beakta de särskilda behoven i fråga om samordning av bistandsinsatser i Ryssland;

att i lämplig form, och senast inför Nordiska rådets 51:a session, för Rådet redovisa resultatet av dessa överväganden.

(Meddelelsen, se C 1; Bilag, se s. 785)

Meddelelse

om rekommandasjon 31/1998/när **Miljöcertifiering av fisk**

Rekommendasjonen lyder:

Nordiska rådet anbefaler Nordiska ministerrådet

att på tvärspektoriell nivå fortsette arbeidet med å definere bærekraftig fiskeri og å utvikle kriterier for sertifisering;

att undersøke mulighetene for å innføre en nordisk miljømerking for fisk, omfattende hele prosessen fra fangst til salg;

att undersøke mulighetene for å håndtere miljømerkingen av fisk innenfor rammen for den nordiske miljømerkingen (Svanen);

att ministerrådet fortsetter med innsatser av typen "Den Grønne Bølgen" for å vitalisere den politiske debatten om fiskeriets bærekraftighet.

(Meddelelsen, se C 1; Bilag, se s. 787

Næringsrådets betenkning om meddelelsen, se s. 1218)

Närområdesutskottets betänkande

över meddelande om rekommendation angående miljöcertifiering av fisk

Av meddelandet framgår att ett samarbetet med EU inletts, men att de försök ministerrådet gjort att engagera FAO i arbetet att ta fram en enhetlig miljömärkning av fisk inte nått resultat. Utskottet har därför beslutat att avvakta nytt meddelande angående arbetet med de första två att-satserna.

Vad gäller den tredje att-satsen kan konstateras att den nordiska miljömärkningsnämnden meddelat att man inte har planer att använda svanenmärkningen i samband med livsmedel. Nämnden hänvisar till att det vid upprättandet av ordningen uttrycktes från Nordiska rådets sida att det inte var önskvärt med miljömärkning av livsmedel. Mot denna bakgrund föreslås att att-satsen avskrivs.

Vad gäller den fjärde att-satsen kan konstateras att ministerrådet fortsatt sitt arbetet med att skapa debatt om ett bärkraftigt fiskeri. Utskottet anser att rekommendationen till denna del kan anses uppfylld och att att-satsen kan avskrivas.

Närområdesutskottet föreslår

att Nordiska rådet avvaktar nästa års meddelanden över rekommendationen 31/1998/när första att-sats samt andra att-sats;

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendationen 31/1998/när tredje att-sats och fjärde att-sats som slutbehandlade för rådets del.

Vilnius den 5 september 2000

Christel Anderberg (m)

Agneta Brendt (s)

Erik Dalheim (A)

Per-Kristian Foss (H)

Bent Hegna (A)

Hjálmar Jónsson (Sj.)

Ewa Larsson (mp)

Paula Lehtomäki (Kesk.)

Svein Ludvigsen (H)

Jonas Ringqvist (v)

Jan-Erik Ågren (kd)

Meddelelse

om rekommendasjon 34/1998/när Uppbyggnad av medborgarsamhällen i Murmansk

Rekommendasjonen lyder:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att utpeka en kontaktperson i Murmansk som fungerer på samme sätt som kontaktpersoner i Arkhangelsk og Petrozavodsk;

att i sin verksamhet prioritera sådana miljøprosjekt i Murmansk-området som har direkte inverkan på medborgarnas daglige liv, t.ex. snabbe åtgärder i grund- og avfallsvattenprosjekt;

att stødde på mest ändamålsenlige sätt Murmansk administration i miljøfråger og lagstiftningsarbeide;

att på allt sätt stødde oppbyggnaden av ett medborgarsamhälle gjennom att ge stødde till prosjekt mellom kommuner og gjennom att spride kunnskap om t.ex. nærdemokrati, frivilligorganisationer og jämställdhetsfråger og gjennom att ge stødde till kontakter mellom de nordiske og ryske frivilligorganisationer i området;

att utrede möjligheten att ge stødde till nye initiativ for skolesystemets utvekkelse i regionen og særskilt de samiske barnen angående undervisning i samiske.

(Meddelelsen, se C 1; Bilag, se s. 789

Nærrområdeutvalgets betenkning over meddelelsen, se s. 1220)

Närområdesutskottets betänkande

över meddelande om rekommendation angående uppbyggnad av medborgarsamhälle i Murmansk

Utskottet noterar att meddelandet innehåller information också om första och tredje att-satserna. Dessa avskrevs vid den 51:a sessionen, något som ministerrådet tydligen inte observerat. Av ministerrådets redovisning rörande övriga att-satser framgår att ett antal projekt igångsatts både vad gäller hälsarelaterade miljöfrågor, såsom dricksvatten och avlopp, och vad gäller stöd till miljöförvaltning och andra åtgärder för uppbyggandet av det civila samhället. Vidare har en nordisk kontaktperson utsetts i Murmansk. Behovet av undervisning i samiska har inte tillgodosetts, men det framgår dock att frågan diskuteras med de samiska organisationerna. Utskottet anser att verksamhet getts en sådan omfattning också beträffande övriga att-satser att syftet med rekommendationen torde vara uppfyllt.

Närområdesutskottet föreslår

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendationen 34/1998/när som slutbehandlad för rådets del.

Vilnius den 5. september 2000

Christel Anderberg (m)

Agneta Brendt (s)

Erik Dalheim (A)

Per-Kristian Foss (H)

Bent Hegna (A)

Hjálmar Jónsson (Sj.)

Ewa Larsson (mp)

Paula Lehtomäki (Kesk.)

Svein Ludvigsen (H)

Jonas Ringqvist (v)

Jan-Erik Ågren (kd)

Meddelelse**om rekommandasjon 35/1998/nord
Nordiskt samarbete inom transport-, kommunikations-
och trafiksäkerhetsområdet.**

Rekommendasjonen lyder:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att det nordiska samarbetet inom transport-, kommunikations- och trafiksäkerhetsområdet intensifieras samt att det framtida resursbehovet utreds och att resultaten redovisas för Nordiska rådet.

(Meddelelsen, se C 1; Bilag, se s. 790

Nordenutvalgets betenkning över meddelelsen, se s. 1222)

Nordenutskottets betänkande

över meddelande om rekommendation angående nordiskt samarbete inom transport-, kommunikations- och trafiksäkerhetsområdet

Ministerrådet redovisade vid mötet den 23 februari 2000 att det finns ett stort intresse och behov för ett nordiskt transport- och kommunikationssamarbete i tillägg till det som redan sker utanför det officiella nordiska samarbetet. Man meddelade vidare att ministerrådet i sitt möte i juni 1999 beslöt att det nordiska samarbetet inom transportministrarnas område kommer att intensifieras.

Mot bakgrund av det ovan anförda föreslår Nordenutskottet

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendation nr 35/1998/nord för rådets del slutbehandlad.

Västerås den 27 september 2000

Charlotta L. Bjälkebring (v)

Per Roar Bredvold (Frp)

Anneliese Dørum (A)

Odd Einar Dørum (V)

Ragnar Erlandsson (ÅC)

Ann-Marie Fagerström (s)

Åke Gustavsson (s), vice ordf.

Tuula Haatainen (SDP)

Søren Hansen (S)

Lars Hjertén (m)

Eva Johansson (s)

Elver Jonsson (fp)

Rune E. Kristiansen (A)

Jógvan á Lakjuni (Ff)

Pehr Löf (SFP), ordförande

Astrid Marie Nistad (A)

Vibeke Peschardt (V)

Dan R. Petersen (Jvfl.)

Bror Yngve Rahm (KrF)

Aulis Ranta-Muotio (Kesk.)

Sigríður Jóhannesdóttir (A)

Kaj Stillinger (SF)

Meddelelse

om rekommandasjon 36/1998/när **Gjennomføring av nordisk miljøregnskap for energi** **samt harmoniserte miljøskatter på el**

Rekommandasjonen lyder:

Nordisk Råd anbefaler de nordiske lands regjeringer:

at det innen år 2001 utføres en grunnleggende analyse av tiltak som vil føre til at det nordiske elmarkedet i større grad blir bærekraftig, gjennom økt samordning av de forskjellige energibærerne. I denne analysen bør følgende momenter være grunnleggende:

- det nordiske markedets pris på elektrisitet skal gjenspeile de ulike energibærernes miljøkostnader;
- de forskjellige energibærernes fortrinn skal utnyttes, slik at energiproduksjonen gjennom året foregår på en mest mulig miljøvennlig måte;
- subsidier og andre regler som favoriserer bruk av ikke fornybare og forurensende energikilder skal reduseres;

at det innen år 2001 gjennomføres tiltak i det nordiske elmarkedet for innføring av et enhetlig system der miljøkostnadene prises i produksjonsleddet. Formålet skal være å minimalisere utslipp av CO₂ og andre klimagasser;

at det til år 2001 etableres et nordisk miljøregnskap for energi som et verktøy for å oppnå miljøgevinster gjennom en optimal utnyttelse av landenes energikilder med det formål å begrense miljøskadelige utslipp;

at det gjennomføres en konferanse i løpet av 1999, som en delrapportering til Nordisk Råd om det pågående arbeidet på dette området.

(Meddelelsen, se C 1; Bilag, se s. 791

Nærområdeutvalgets betenkning over meddelelsen, se s. 1224)

Närområdesutskottets betänkande

över meddelande om rekommendation angående genomförande av nordiska miljöräkenskaper på energi samt harmoniserade miljöskatter på el

Mot bakgrund av vad nedan meddelas föreslår Närområdesutskottet att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendationen första att-sats och fjärde att-sats vara *slutbehandlade*.

Utskottet noterar att ministerrådet i sitt meddelande påtalar ett antal svårigheter att genomföra rekommendationen. Ministerrådet påtalar risken för en försämrad konkurrenssituation för nordiskt producerad el och anser att harmoniserade miljöskatter på elproduktion inte är realistisk som en ensidig nordisk åtgärd utan bör lösas på ett europeiskt plan.

På ministerrådets initiativ genomfördes ett seminarium den 12 oktober för att diskutera nordiskt energisamarbete och andra frågor vilka ansluter till denna rekommendation. Representanter från Närområdesutskottet och från den nordiska ländernas parlament deltog i seminariet.

Utskottet kan konstatera att vissa åtgärder vidtagits med anledning av rekommendationen. Utskottet finner det därför, med hänvisning bl.a. till pågående arbete med rekommendation 17/1999/när, befogat att föreslå plenarförsamlingen att avskryva den första och den fjärde att-satsen.

Vad avser rekommendationen i övrigt anser utskottet att bl.a. resultatet av de ändringar som görs i energistatistiken bör avvaktas innan det kan bli aktuellt att avskryva rekommendationen i dess helhet. Med hänsyn till vad som framförts i meddelandet samt vad som framfördes under seminariet önskar utskottet att avvakta nytt meddelande från de nordiska ländernas regeringar vad avser arbetet med den andra att-satsen respektive den tredje att-satsen.

Helsingfors den 12 oktober 2000

På uppdrag av Närområdesutskottet

Per-Kristian Foss (H)

Erik Dalheim (A)

Jan Erik Ågren (kd)

Meddelelse**om rekommandasjon 37/1998/när**
Kompetansenettverk for Agenda 21 i Østersjøen

Rekommandasjonen lyder:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

å etablere et kompetansnettverk for Agenda 21-arbeidet, og at DKK 500.000 reserveres til dette arbeidet.

(Meddelelsen, se C 1; Bilag, se s. 793

Nærområdeutvalgets betenkning over meddelelsen, se s. 1226)

Närområdesutskottets betänkande

över meddelande om rekommendation angående kompetansnettverk for Agenda 21 i Østersjøen

Ett nordiskt kompetensnätverk har etablerats med representanter för kommunförbund, myndigheter, näring och frivilligorganisationer. Syftet med rekommendationen torde vara uppfyllt.

Närområdesutskottet föreslår

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendationen 37/1998/när som slutbehandlad för rådets del.

Vilnius den 5. september 2000

Christel Anderberg (m)

Agneta Brendt (s)

Erik Dalheim (A)

Per-Kristian Foss (H)

Bent Hegna (A)

Hjálmar Jónsson (Sj.)

Ewa Larsson (mp)

Paula Lehtomäki (Kesk.)

Svein Ludvigsen (H)

Jonas Ringqvist (v)

Jan-Erik Ågren (kd)

Meddelelse**om fremstilling 1/1999/euro**
Handlingsplan for det nordiske forbrugerarbejde til
år 2004

Fremstillingen lyder:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at iværksætte handlingsplan for det nordiske forbrugerarbejde til år 2004, som redegjort for i ministerrådsforslag B 185/euro.

(Meddelelsen, se C 1; Bilag, se s. 793

Europautvalgets betenkning over meddelelsen, se s. 1228)

Europaudvalgets betænkning

over meddelelse om fremstilling om handlingsplan for det nordiske forbrugerarbejde til år 2004

På baggrund af Ministerrådets svar, mener udvalget at fremstillingen kan afskrives.

På grundlag af ovenstående foreslår Europaudvalget

at Nordisk Råd afskriver fremstilling 1/1999/euro og anser den som færdigbehandlet for rådets del.

Västerås, den 26. september 2000

Marianne Andersson, (c)
Arnbjörg Sveinsdóttir (Sj)
Ole Vagn Christensen (S)
Øystein Djupedal (SV)
Olof Erland (lib)
Reynoldh Furustrand (s)
Aud Gaundal (A)
Per Erik Granström (s)

Valgerd Svarstad Haugland (KrF)
Per Kaalund (S)
Petri Neittaanmäki (Kesk.)
Marit Nybakk (A)
Kent Olsson (m)
Petri Salo (Kok.)
Steingrímur J. Sigfússon (VG)
Christopher Stensaker (Frp)

Meddelelse

om rekommandasjon 2/1999/nord

Tvårsektoriell handlingsplan och åtgärder för barn och unga

Rekommandasjonen lyder:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

å utarbeide en tversektoriell handlingsplan for barn og unge;

å utvikle et nordisk samarbeid om barns psykiske helse;

å i samarbeid med de nordiske barneombud se på behovet for en klarlegging av begrepet "barnets beste", og vurdere aktuelle tiltak for å øke debatt og oppmerksomhet rundt begrepets innhold både i fagmiljøer og i den almenne befolkning;

å i samarbeid med barneombud og rettsvesen, innlede et nordisk samarbeid for å belyse barnets prosessuelle stilling, for å sikre at barnets beste ivaretas i alle sammenhenger;

å sammen med barneombudene og internettleverandørene utrede mulighetene for en felles nordisk internettvakt.;

å utvikle en erfaringsutveksling mellom de nordiske land når det gjelder barn og unges medbestemmelse og innflytelse på lokalt og regionalt plan.

(Meddelelsen, se C 1; Bilag, se s. 794)

Meddelelse**om rekommandasjon 3/1999/nord**
Barns rettigheter

Rekommandasjonen lyder:

Nordisk Råd rekommanderer de nordiske lands regjeringer

å aktivt implementere barnekonvensjonen, initiere kommunene til å anta barnekonvensjonen og følge opp sin forpliktelse etter konvensjonens art 42 til å spre kunnskap om den;

å arbeide for å utvikle og iverksette gode metoder for barn og unges medbestemmelse og innflytelse på lokalt, regionalt og nasjonalt plan.

(Meddelelsen, se C 1; Bilag, se s. 795)

Meddelelse

om rekommandasjon 4/1999/nord **Barn och unga i glesbygd**

Rekommandasjonen lyder:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at udarbejde en udredning om børn og unges situation i spredt bebyggede områder i Norden. Udredningen bør være færdig i løbet af efteråret 2000 og skal bl.a. fokusere på:

- Hvorvidt børn og unges rettigheder, med hensyn til uddannelsesmuligheder og sociale forhold i spredt bebyggede områder, bliver varetaget i lige så høj grad som for børn og unge i centrale områder.
- At samle ny viden om børn og unges situation med fokus på fordele og ulemper ved opvækst i spredt bebyggede områder.
- Hvordan informationsteknologi (Fx Internet) kan bidrage til at minimere periferiens ulemper for børn og unge, og hvordan denne udvikling kan forstærkes.

at indenfor de eksisterende støtteordninger fremme og opmuntre samarbejde og erfaringsudveksling mellem spredt bebyggede områder i de nordiske lande med henblik på deres arbejde for børn og unge.

(Meddelelsen, se C 1; Bilag, se s. 797)

Meddelelse

om rekommendation 5/1999/nord Mobbning och våld bland barn och ungdomar

Rekommendationen lyder:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att genomföra en studie om på vilket sätt den fysiska miljön i skolan samt minskad vuxentäthet i skolor och efter skoltid leder till en försämrad skolmiljö med mobbning och våld som vardagsinslag och att barn och ungdomar i allt högre grad upplever ensamhet i hemmet;

att stödja och utveckla nordiskt forskarsamarbete och utväxling av forskningsresultat om mobbning;

att utarbeta en nordisk handbok baserad på lokala erfarenheter av motverkande av mobbning bland barn och ungdomar;

att utvidga det nordiska skolsamarbetet till att även omfatta frågor om skolans fysiska och psykiska miljö.

(Meddelelsen, se C 1; Bilag, se s. 798)

Meddelelse**om rekommendasjon 6/1999/p**
Ökat samarbete med de baltiska staterna

Rekommendasjonen lyder:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska regeringarna

att inom ramen för Nordiska ministerrådets arbete intensifiera samarbeidet med de baltiska länderna.

(Meddelelsen, se C 1; Bilag, se s. 799

Presidiets betenkning over meddelelsen, se s. 1234)

Præsidiets betænkning

over meddelelse om rekommandation angående økat samarbejde med de baltiske staterna

De nordiske landes regeringer meddeler, at der stadig oftere afholdes nordisk-baltiske ministermøder. Statsministre, udenrigsministre og forsvarsministre har jævnlige møder, ligesom samarbejdsministrene i Nordisk Ministerråd regi afholder møder.

På projekt- og programniveau er sagkyndige fra Baltikum involveret som implementere, deltagere eller som repræsentanter i arbejdsgrupper og styregrupper. De nordiske informationskontorer intensiverer arbejdet yderligere. I januar 2000 startede et studieprogram for unge tjenestemænd. Samarbejdets prioriteringer og indretning vil blive drøftet med de baltiske samarbejdsministre i oktober 2000 på baggrund af revidering af Nordisk Ministerråds strategi for samarbejdet med nærområderne.

Nordisk Ministerråd mener, at rekommandationen kan afskrives.

Mod denne baggrund foreslår Præsidiet

at Nordisk Råd afskriver rekommandation 6/1999/p og anser den som færdigbehandlet for rådets del.

Västerås den 26. september 2000

Hanne Andersen (S)

Berit Brørby (A)

Gun Hellsvik (m)

Svend Erik Hovmand (V)

Kaj Ikast (KF)

Ísólfur Gylfi Pálmason (F)

Anita Johansson (s)

Johan J. Jakobsen (Sp)

Bjarne Kallis (SKL)

Outi Ojala (Vas.)

Sighvatur Björgvinsson (A)

Sigríður Anna Þórðardóttir (Sj)

Meddelelse**om rekommandasjon 7/1999/p**
Budgeten för det nordiska samarbetet 2000

Rekommandasjonen lyder:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at fortsætte den løbende dialog omkring budgetprocessen;

at tage tilbørligt hensyn til Rådets ønsker, som de fremgår af de af Rådets fremsatte rekommandationer;

at gennemføre følgende ændringer i budgetforslaget for 2000:

Forøge midlerne til:

1-2212-2	Nordisk Ungdomskomite med	300.000 DKK
1-2230-2	NORDBOK med	500.000 DKK
1-2299-2	Sessionslandenes kulturprogram med	200.000 DKK
1-2510-1	Nordisk Skolesamarbejde med	600.000 DKK
1-2512-1	NORDPLUS-junior med	500.000 DKK
1-2522-1	Støtteordningen for nordisk folkeoplysning og voksenoplysning med	500.000 DKK
1-3140-2	Nordisk Komite for Bioetik med	300.000 DKK
2-810-3	til	
2-0860-2	Nærområdeprogrammet med hvoraf	2.050.000 DKK
2-0860-2	Bærekraftig ressourcehusholdning med	1.000.000 DKK
3-4410-2	Projektmidler-ligestilling med	200.000 DKK
4-0450-2	Støtte til frivilligsektoren med	300.000 DKK

Reducere midlerne til:

1-2214-1	Styregruppe for nordisk børne- og ungdomskultur med	100.000 DKK
1-2224-2	Andre indsatser i nordisk film- og mediesamarbejde med	300.000 DKK
1-2505-2	Dispositionsmidler - Uddannelse og Forskning med	600.000 DKK
1-2520-2	FOVU med	500.000 DKK
1-3110-2	Nordisk Forskningspolitisk Råd (FPR) med	800.000 DKK
2-3310-2	Projektmidler – Miljø med	1.000.000 DKK
3-4620-2	Velfærdsforskning med	1.500.000 DKK
4-0445-2	Ministerrådets reserve med	650.000 DKK

at i øvrigt tilgodese de synspunkter der fremføres i præsidiets betænkning.

(Meddelelsen, se C 1; Bilag, se s. 800

Præsidiets betænkning over meddelelsen, se s. 1237)

Præsidiets betænkning

over meddelelse om rekommandation om budgettet for det nordiske samarbejde 2000

Nordisk Ministerråd meddeler, at den del af rekommandationen som gælder budgettet for 2000 er gennemført gennem samarbejdsministrenes beslutning om budget for 2000. Nordisk Ministerråd mener, at budgetprocessen har været meget værdifuld. Med henvisning til Nordisk Råds påpegnings af behovet for en vurdering af de store forskningsprogrammer, refererer Nordisk Ministerråd til budgetananlysen. Nordisk Ministerråd mener, at rekommandationen kan afskrives.

Præsidiets bifalder, at samarbejdsministrene indarbejdede alle rådets forslag til budgetændringer i budget for 2000. Præsidiets vil vende tilbage til budgetprocessen i betænkning om budget for 2001. Præsidiets mener, at rekommandationen kan afskrives.

Mod denne baggrund foreslår Præsidiets

at Nordisk Råd afskriver rekommandation 7/1999/p og anser den som færdigbehandlet for rådets del.

Västerås den 26. september 2000

Hanne Andersen, (S)

Berit Brørby (A)

Gun Hellsvik (m)

Svend Erik Hovmand (V)

Kaj Ikast (KF)

Ísólfur Gylfi Pálmason (F)

Anita Johansson (s)

Johan J. Jakobsen (Sp)

Bjarne Kallis (SKL)

Outi Ojala (Vas.)

Sighvatur Björgvigsson (A)

Sigríður Anna Þórðardóttir (Sj)

Meddelelse

om rekommendation 8/1999/kk Uppföljningen av Nordiska rådets rekommendationer

Rekommendationen lyder:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

att se över sina rutiner för handläggning och politisk behandling av Nordiska rådets rekommendationer;

att i samråd med de nordiska samarbetsorganen utveckla informationen om ärendenas handläggning och dokumentation;

att ta initiativ till samråd mellan ämbetsmannakommittéernas medlemmar och tjänstemän i Nordiska rådets olika sekretariat;

att i meddelandena så långt möjligt redovisa effekterna av vidtagna åtgärder;

att återinföra ett system där nationella bidrag till meddelandena görs tillgängliga för Nordiska rådets medlemmar.

(Meddelelsen, se C 1; Bilag, se s. 802
Kontrollkommittéens betenkning över meddelelsen, se s. 1239)

Kontrollkommitténs betänkande

om meddelande om rekommendation angående uppföljningen av Nordiska rådets rekommendationer

Rekommendationen har sin bakgrund i Kontrollkommitténs kontrolluppdrag år 1999, samt komitténs förslag A 1209/k. Kontrollkommittén redovisade i förslaget vissa problem vad gäller regeringarnas och Nordiska ministerrådets arbete med uppföljningen av Nordiska rådets rekommendationer och andra beslut. I förslaget fanns även en diskussion om hur Nordiska rådets arbete kunde förbättras, och vissa förslag till "interna beslut".

Kontrollkommittén hade 1997 genomfört en liknande granskning, som resulterat i rekommendation 5/1197/k om "rapportering om genomförande av rekommendationer" – en dessvärre något missvisande rubrik.

I sitt betänkande år 1999 om denna rekommendation anförde Kontrollkommittén bl.a. att "rekommendationen avser såväl det konkreta arbetet inom Ministerrådet med att följa upp Rådets rekommendationer som rutinerna och formerna för rapportering av vidtagna åtgärder", samt att "meddelandet inte heller detta år är särskilt tydligt vad gäller uppföljningen som sådan". Kontrollkommittén föreslog trots det att rekommendationen skulle "avskrivas" – detta med uttrycklig hänvisning till sitt nya förslag A 1209/k, som sedan resulterade i rekommendation 8/1999/kk, dvs. den nu aktuella.

Rekommendationen är ställd till de nordiska ländernas regeringar. Skälet är att det sannolikt är främst på den nivån uppföljningen behöver förbättras.

Årets meddelande kan ge intryck av att Nordiska ministerrådets sekretariat tvingats skriva det utan att vare sig regeringarna eller Ministerrådet seriöst prövat möjligheten av att göra något med anledning av rekommendationen, och utan särskilt mycket "input" från de nordiska regeringar till vilka rekommendationen är ställd (eller deras kanslier). Dessvärre är detta ett intryck som inte är ovanligt när det gäller Ministerrådets meddelanden, och det var just det som låg bakom rekommendationen.

I meddelandet anges att under senare år har "den politiska behandlingen av rekommendationssvaren startat tidigare genom att de behandlas på första ämbetsmannakommittémöte efter sessionen". Emellertid är en diskussion på ett möte mellan ämbetsmän *inte* en politisk behandling, och det oavsett om det gäller själva rekommendationen eller svar/meddelande med anledning av denna. Inte heller är det säkert att det första mötet med berörd ämbetsmannakommitté hålls särskilt snart efter sessionen - det förekommer att ämbetsmannakommitténs första möte efter sessionen samtidigt är det sista innan meddelandet måste avlämnas. Det var bl.a. mot denna

bakgrund – och inte för att fortsätta som man gjort redan tidigare – som regeringarna rekommenderades ”se över sina rutiner för handläggning och politisk behandling av Nordiska rådets rekommendationer” (första uppsatsen).

I meddelande anges, med anknytning till rekommendationens femte uppsats, att något system där nationella bidrag till meddelandena görs tillgängliga för Rådets medlemmar ”aldrig har tagits bort”. Den som gör sig besväret att titta i ett gammalt sessionsprotokoll skall dock finna att där finns – alltså i det officiella protokollet - meddelanden från de olika nordiska regeringarna angående Rådets rekommendationer. Senare skrevs nationella bidrag samman till gemensamma meddelanden. I dessa gemensamma meddelanden förekom att de olika regeringarnas åtgärder/ståndpunkter refererades, men efter hand tycks även denna information ha försvunnit ur meddelandena. Därmed döljs inte bara eventuella meningsskiljaktigheter, utan också brist på åtgärder nationellt för att följa upp Nordiska rådets rekommendationer. Det är möjligen korrekt att Nordiska ministerrådet aldrig tagit bort något system där nationella bidrag görs tillgängliga för Rådets medlemmar. Men regeringarna har gjort det, och det är som nämnts till regeringarna rekommendationen är ställd.

En allmän brist i meddelandets utformning, som förekommer även i andra fall, är att man redovisar vilka rutiner och principer man – sedan tidigare – följer. Ett sådant svar är till föga hjälp för den som rekommenderat en förändring.

Ministerrådets meddelande redovisar ingen som helst åtgärd med anledning av rekommendationen, och inte heller finns några resonemang om varför det som rekommenderas skulle vara omöjligt eller olämpligt att genomföra. Därmed bekräftar man med stor tydlighet att mycket återstår att göra vad gäller uppföljningen av Nordiska rådets rekommendationer.

Frågan om uppföljningen av Nordiska rådets rekommendationer är relevant också i diskussionen om det nordiska samarbetet i framtiden.

Kontrollkommittén föreslår

att Nordiska rådet avvaktar nytt meddelande angående rekommendation 8/1999/kk.

Västerås den 26. september 2000

*Arnbjörg Sveinsdóttir (Sj.)
Olof Erland (lib)
Eva Johansson (s), ordförande*

*Marit Nybakk (A)
Vibeke Peschardt (RV)*

Meddelelse**om rekommandasjon 9/1999/nord**
Strategi för nordiskt utbildnings- och forsknings-
samarbete 2000-2004

Rekommendasjonen lyder:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att fastställa ministerrådsförslag B 186/nord angående Norden som foregangsregion for udvikling af menneskelige ressourcer, strategi for nordisk uddannelses- og forskningssamarbejde 2000-2004, med beaktande av de synpunkter som framförts av Nordiska rådet.

(Meddelelsen, se C 1; Bilag, se s. 803)

Meddelelse**om rekommendation 10/1999/nord
Ömsesidigt godkännande av förhandsgranskning
av film**

Rekommendationen lyder:

Nordiska Rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

att utreda förutsättningarna för en nordisk överenskommelse om ömsesidigt godkännande av förhandsgranskning av film och att, som ett första steg i genomförandet av en sådan överenskommelse, införa en samordnad finsk-svensk filmgranskning.

(Meddelelsen, se C 1; Bilag, se s. 804)

Meddelelse**om rekommandasjon 11/1999/euro**
Ansattes representasjon i bedriftenes styrer i forbindelse med grænseoverskridende bedriftsetableringer.

Rekommandasjonen lyder:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at undersøge hvordan man sikrer de ansattes muligheder for indflydelse og repræsentation i virksomhedernes bestyrelser i forbindelse med grænseoverskridende selskabsdannelser i Norden. Undersøgelsen skal ses i forhold til både EU's lovgivning og de nordiske lances forskellige lovgivning om ansattes repræsentation i virksomhedernes styrende organer.

(Meddelelsen, se C 1; Bilag, se s. 804)

Meddelelse

om rekommandasjon 12/1999/nord Handlingsplan for afskaffande af grænsehinder i Norden

Rekommandasjonen lyder:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd

at snarest forelægge for Nordisk Råd forslag til en samlet handlingsplan for afskaffelse af ødelæggende grænsehindringer inden for Norden.

(Meddelelsen, se C 1; Bilag, se s. 805

Nordenutvalgets betenkning over meddelelsen, se s. 1245)

Nordenutskottets betänkande

över meddelande om rekommendation angående handlingsplan för avskaffande av gränshinder i Norden

Rekommendationen antogs enligt Nordenutskottets förslag (A 1207/nord), vilket i sin tur grundades på rapporten "Ett gränslöst Norden" som utarbetats och behandlats inom utskottet.

I meddelandet redogörs relativt utförligt för det utredningsarbete om olika aspekter på gränshinder som genomförts i Nordiska ministerrådets regi. Merparten av detta utredningsarbete utfördes under 1998-1999 och var känt när Nordenutskottets rapport och förslag behandlades vid Nordiska rådets session i november 1999. Dock nämns i meddelandet även vissa utredningar som väntas färdigställda under sommaren år 2000, och som tillsammans med bilaterala rapporter m.m. skall utgöra underlag för beslut som tar sikte på att avskaffa gränshinder. Avslutningsvis anger meddelandet att man förväntar sig att senare kunna rapportera om hur arbetet med avskaffande av gränshinder fortskrider.

Redan i utskottsförslaget hänvisas till det utredningsarbete på nordisk och bilateral nivå som nu refereras i meddelandet. Därefter sägs i utskotts-förslaget att "Nordiska ministerrådet bör nu sammanföra resultat och slutsatser från det arbete som bedrivits på olika håll och så långt som möjligt utarbeta förslag till gemensamma lösningar på de problem som identifierats."

Nordiska rådet rekommenderade Nordiska ministerrådet "att snarast förelägga Nordiska rådet förslag till en samlad handlingsplan för avskaffande av störande gränshinder inom Norden."

Det måste konstateras att meddelandet inte berör denna rekommendation. Inte heller redovisas några enskilda förslag till eller beslut om avskaffande av gränshinder.

I sammanhanget kan påpekas att Nordiska rådets sessioner såväl 1997 som 1999, på förslag av Kontrollkommittén, rekommenderat förbättringar av Ministerrådets uppföljning av rådets rekommendationer, inklusive meddelandenas utformning.

Bortsett från meddelandets brister i det avseendet kan det i sak indirekt tolkas så, att Ministerrådet inte avser följa rådets rekommendation.

Det kan också tolkas så, att arbetet under det senaste året allt mer inriktats på bilaterala överläggningar. I den mån dessa leder fram till beslut/överenskommelser kan antas att det blir fråga om bilaterala lösningar på i första hand problem i det s.k. gränsnära samarbetet.

Det är givetvis något annat, och betydligt mindre ambitiöst, än att skapa en nordisk hemmamarknad eller "ett gränslöst Norden".

Mot denna bakgrund föreslår Nordenutskottet

att Nordiska rådet avvaktar nytt meddelande om rekommendation 12/1999/nord.

Västerås den 27 september 2000

Charlotta L. Bjälkebring (v)

Per Roar Bredvold (Frp)

Anneliese Dørum (A)

Odd Einar Dørum (V)

Ragnar Erlandsson (ÁC)

Ann-Marie Fagerström (s)

Åke Gustavsson (s), vice ordf.

Tuula Haatainen (SDP)

Søren Hansen (S)

Lars Hjertén (m)

Eva Johansson (s)

Elver Jonsson (fp)

Rune E. Kristiansen (A)

Jógvan á Lakjuni (Ff)

Pehr Löf (SFP), ordförande

Astrid Marie Nistad (A)

Vibeke Peschardt (V)

Dan R. Petersen (Jvfl.)

Bror Yngve Rahm (KrF)

Aulis Ranta-Muotio (Kesk.)

Sigríður Jóhannesdóttir (A)

Kaj Stillinger (SF)

Meddelelse

om rekommandasjon 13/1999/euro **Den nordiske arbejdsformidling og formidling af** **arbejdsmarkedsrelevant information for at sikre en** **geografisk mobil arbejdskraft**

Rekommandasjonen lyder:

Nordisk Råd rekommanderer de nordiske landes regeringer

at pålægge de centrale arbejdsmarkedsmyndigheder at oprette forbundne hjemmesider på Internet for internet-arbejdsformidling, således at arbejdsgivere og arbejdstagere kan udbyde og efterspørge arbejdskraft i alle de nordiske lande;

at pålægge en central instans i hvert land (f.eks. arbejdsmarkedsmyndighederne) at sikre, at oplysninger, som er relevante for mennesker, som ønsker at søge/tage arbejde i et andet nordisk land, er tilgængelige på internet. Det kan være oplysninger om reglerne for arbejdsløshedsforsikring, socialforsikring, skat, told, sygesikring, ferie-/orlovsregler, børnepasning, skoleforhold m.m.;

at de ansatte på arbejdsformidlingskontorerne uddannes til bedre at leve op til Retningslinier for nordisk arbejdsformidlingssamarbejde og de bilaterale aftaler om arbejdsformidlingssamarbejde;

at arbejdsmarkedspolitiske tiltag udvides til at omfatte hele Norden;

at udforme kriterier for sammenligning af uddannelser, erhvervs erfaring og andre meriter, således at arbejdsgiverne kan vurdere ansøgere relativt enkelt.

(Meddelelsen, se C 1; Bilag, se s. 807)

Meddelelse

om rekommandasjon 14/1999/nord Könsuppdelning i nordisk individbaserad officiell statistik

Rekommandasjonen lyder:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at påse, at nordisk individbaseret officiel statistik skal være kønsopdelt, såfremt ikke særlige grunde taler imod dette.

(Meddelelsen, se C 1; Bilag, se s. 809)

Meddelelse**om rekommendation 15/1999/euro
Nordisk engasjement for sterkere fokus på sosiale
standarder i Verdensbanken**

Rekommendasjonen lyder:

Nordisk Råd rekommenderer de nordiska ländernas regeringar

att använda de existerande kanalerna till att påverka Världsbankens arbete så att det läggs större vikt vid att Världsbankens biståndsprojekt bidrar direkt eller indirekt till att öka möjligheterna för att arbetstagarnas fundamentala rättigheter i överensstämmelse med ILO's deklARATIONER kan upprätthållas.

(Meddelelsen, se C 1; Bilag, se s. 809

Europautvalgets betenkning over meddelelsen, se s. 1250)

Europaudvalgets betænkning

om meddelelse om rekommandasjon angående nordisk engasjement for sterkere fokus på sosiale standarder i Verdensbanken

På baggrund af Ministerrådets meddelelse, mener udvalget at rekkommendationen kan afskrives.

På grundlag af ovenstående foreslår Europaudvalget

at Nordisk Råd afskriver rekkommendation 15/1999/euro og anser den som færdigbehandlet for rådets del.

Västerås, 26. september 2000

Marianne Andersson (c)
Sveinsdóttir Arnbjörg (Sj)
Ole Vagn Christensen (S)
Øystein Djupedal (SV)
Olof Erland (lib)
Reynoldh Furustrand (s)
Aud Gaundal (A)
Per Erik Granström (s)

Valgerd Svarstad Haugland (KrF)
Per Kaalund (S)
Petri Neittaanmäki (Kesk.)
Marit Nybakk (A)
Kent Olsson (m)
Petri Salo (Kok.)
Steingrímur J. Sigfússon (VG)
Christopher Stensaker (Frp)

Meddelelse**om rekommendasjon 16/1999/nord**
Fängelseundervisning

Rekommendasjonen lyder:

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd

å utrede mulighetene for samarbeidsprosjekter om fengselsundervisning i et nordisk perspektiv;

å komme tilbake til Nordisk Råd med forslag til tiltak.

(Meddelelsen, se C 1; Bilag, se s. 810)

Meddelelse**om rekommandasjon 17/1999/när
Nordisk handel med CO₂-kvoter**

Rekommandasjonen lyder:

Nordisk Råd rekommanderer de nordiske lands regjeringer

at de i arbeidet med å etablere et felles system for prising av miljøkostnader ved produksjon av elektrisitet, utformer et felles system for handel med CO₂-kvoter;

at de, når et nordisk kvotesystem er etablert, arbeider for å inkludere andre land i Østersjøregionen i et slikt marked.

(Meddelelsen, se C 1; Bilag, se s. 811

Nærrområdeutvalgets betenkning over meddelelsen, se s. 1253)

Närområdesutskottets betänkande

över meddelande om rekommendation angående nordisk handel med CO₂-kvoter

Mot bakgrund av vad nedan meddelas föreslår Närområdesutskottet att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och avvaktar nästa års meddelande.

Utskottet noterar att ministerrådet i sitt meddelande bl.a. påtalar att det fortsatta utvecklandet av Kyoto-mekanismerna kommer att behandlas vid ett möte i november 2000, där bl.a. CO₂-kvoter skall diskuteras och det möjligtvis skall beslutas om att införa en handel med sådana kvoter. Det framförs att konferensen kan komma att få stor betydelse för den vidare processen och möjligheterna att pröva mekanismerna i Norden och i Östersjöregionen. Ett förberedande arbete har igångsatts och pågår och det förväntas kunna bli möjligt att ta politisk ställning till dessa initiativ under år 2001.

På ministerrådets initiativ genomfördes ett seminarium den 12 oktober för att diskutera nordiskt energisamarbete och andra frågor vilka ansluter till Nordiska rådets rekommendationer om energifrågor. Representanter från Närområdesutskottet och från den nordiska ländernas parlament deltog i seminariet. Det blev i detta sammanhang upplyst att man tog sikte på att etablera en handel med kvoter/gröna certifikat i Norden och Östersjöregionen som ett pilotprojekt. Det meddelades att Nordiska rådet och Närområdesutskottet kommer att hållas underrättade om arbetet.

Utskottet anser att det är ett viktigt mål att undvika miljödumping i energimarknaden. Utskottet anser därför att rekommendationen bör kvarstå till dess att resultat föreligger i form av att ett kvothandelsystem införts eller att det står klart att ett sådant system ej kan införas. Med hänsyn till vad som framförts i meddelandet samt under seminariet angående den pågående Kyoto-processen finner utskottet det befogat att avvakta nytt meddelande från de nordiska ländernas regeringar vad avser rekommendationen.

Helsingfors den 12 oktober 2000

På uppdrag av Närområdesutskottet

Per-Kristian Foss (H)

Erik Dalheim (A)

Jan Erik Ågren (kd)

Meddelelse

**om ytring 1/1999/kk
berättelse från Nordiska kulturfonden, inklusive revisionsberättelse för 1998**

Yttrandet har följande lydelse:

Nordiska rådet yttrar till Nordiska ministerrådet

att Nordiska ministerrådet och fondsekretariatet genomför de av revisorerna föreslagna åtgärderna vad gäller utformningen av fondens årsräkenskaper.

(Meddelandet, se C 1; Bilaga, se s. 813

Kontrollkommitténs betänkande över meddelandet, se s. 1255)

Kontrollkommitténs betänkande

om meddelande om yttrandet angående berättelse från Nordiska kulturfonden, inklusive revisionsberättelse för 1998

Kontrollkommittén konstaterade år 1999 i anledning av Nordiska rådets yttrande 2/1998/k med tillfredsställelse att Nordiska ministerrådet och Kulturfondens sekretariat med anledning av Rigsrevisionens påpekanden beträffande räkenskaperna för år 1997 genomförde en större omläggning av de administrativa rutinerna.

Av meddelandet om yttrande 1/1999/k angående berättelse från Nordiska Kulturfonden, inklusive revisionsberättelse för 1998 framgår att Nordiska ministerrådet och fondens administration med anledning av de anmärkningar som Rigsrevisionen framfört beträffande fondens räkenskaper gjort följande åtgärder:

Ang. fondens räkenskaper. Det framgår att Fondens räkenskaper för år 1999, vilka är behandlade av fondens styrelse, är undertecknade av fondens ordförande samt vice ordförande.

Ang. fondens administrativa kostnader. Det meddelas att Fondens räkenskaper för år 1999 redovisar fondens samlade administrationsutgifter. Härtill är de även redovisade i fondens budget för år 2000.

Ang. fondens ekonomiska förpliktelser. Det framgår att Fonden under år 1999 har ej gjort någon förskottering; disponerat medel ur budgeten för år 2000, och därmed erfordrar detta ingen särskild åtgärd. Beträffande beviljade men ej avslutade ärenden, så har fonden gjort en sammanställning per den 31 december år 1999.

Kontrollkommittén konstaterar att de av revisorerna föreslagna åtgärderna vad gäller utformningen av fondens räkenskaper, administrativa kostnader samt ekonomiska förpliktelser har åtgärdats.

Kontrollkommittén föreslår

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser yttrandet 1/1999/kk för Rådets del *slutbehandlat*.

Västerås den 26 september 2000

Arnbjörg Sveinsdóttir (Sj.)
Olof Erland (lib)
Eva Johansson (s), ordförande

Marit Nybakk (A)
Vibeke Peschardt (RV)

Skriftlig fråga

angående samordning av grunderna för invaliditetspension i de nordiska länderna

(Svaret, se s. 1257)

Till Nordiska ministerrådet

Grunderna för invaliditetspension varierar i de nordiska länderna. Detta utgör ett stort problem för dem, som har haft arbetshistoria i minst två länder. Rent allmänt skall den nordiska socialkonventionen trygga nordiska medborgares utkomst oberoende av i vilket nordiskt land man är bosatt. För att ministerrådet konkret ska kunna svara på frågan tar jag ett reellt exempel som grund för min fråga. Detta gör jag med klientens tillstånd. Tack vare detta kan ministerrådet också kontrollera uppgifterna om handläggningen i länsrätten i Stockholm län. (Personuppgifterna finns i följbrevet).

Den aktuella klienten har tidigare arbetet som jordbrukare och målare. Han utvecklade likväl en allt svårare astma och genomgick mycket grundliga läkar- och rehabiliteringsundersökningar i Finland. Dessa utredningar har entydigt utvisat hans arbetsuförmåga. Patienten var sjukskriven från 25.10.1995, detta övergick i så kallad rehabiliteringsstöd, som beviljades t.o.m. 30.08.1998 och därefter har han erhållit full invaliditetspension i Finland.

Trots detta entydiga beslut i Finland har försäkringskassan i Stockholms län avslagit hans pensionsansökan gällande arbetsperioden i Sverige. Enligt utlåtande anses han fullt arbetsförmögen och tillgänglig på arbetsmarknaden. Här föreligger alltså en fullständig diskrepans i Finlands och Sveriges beslut. Det förefaller orimligt, att klienten i en sådan situation skulle resa till Sverige för vidare utredningar, för att inte tala om att tvingas flytta till Sverige och söka arbete där. Borde inte respektive lands undersökningar och beslut högaktsas i alla nordiska länder?

Anser Nordiska ministerrådet att samordningen mellom de nordiska länderna fungerer på ett tillfredsställande sätt i belysning av exemplet i motiveringstexten?

Vad tänker Nordiska Ministerrådet göra för att andan i nordiska socialkonventionen kan följas också i denna dimension?

Helsingfors den 7. december 1999

Pehr Löf (SFP)

Ministerrådets svar, avgitt den 20. januari 2000

Det vises til brev fra Nordisk Råd av 4. januar 2000.

Spørsmålet fra riksdagsman Pehr Löf berører den nordiske konvensjonen om sosial sikring. Konvensjonen trådte i kraft 1. januar 1994, og har som hovedregel at mennesker som bor i et nordisk land, er omfattet av de sosiale sikringsregler i dette landet. Bopelslandets lovgivning er derfor avgjørende for hvilke ytelser en person har rett til. Konvensjonen praktiseres av nasjonale myndigheter, og det er ikke opprettet noe overvåkningsorgan som etterser iverksettelsen av reglene.

Imidlertid behandler Den Nordiske Socialforsikringsgruppe saker som er av interesse når det gjelder praktisering av såvel den nordiske konvensjonen om sosial sikring som tilsvarende internasjonale regelverk.

Ministerrådsekretariatet vil oversende den fremlagte sak til denne gruppe for vurdering, og vil deretter komme tilbake med ytterligere informasjon til Nordisk Råd. Det forventes at Den Nordiske Socialforsikringsgruppe vil avholde møte i løpet av 1. kvartal i år, men nøyaktig dato er ennå ikke fastsatt.

*Søren Christensen
Generalsekretær
Nordisk Ministerråd*

Skriftlig fråga

om ”trafficking” (handel med kvinnor)

(Svaret, se s. 1259)

till Nordiska ministerrådet

Trafficking, dvs handel med kvinnor (och flickor), är ett ökande problem i världen. Ökningen har skett i takt med den ökande globaliseringen och den ekonomiska omvandlingen i Östeuropa och i de baltiska länderna. En bidragande faktor är också flyktingströmmen från de krigsdrabbade områdena på Balkan. Trafficking förknippas oftast med fattigdom och allmänt dåliga levnadsförhållanden. Kvinnor och flickor som vill lämna ett liv i arbetslöshet, dåliga arbetsförhållanden, låga löner, sexuella trakasserier osv lockas till andra länder med löften om ett bättre liv. Väl framme hamnar många i en situation där de är utan pass, utan uppehållstillstånd och finner att de ingår i ett stall av prostituerade, ofta under fruktansvärda förhållanden.

Trafficking förekommer också i Norden, men framförallt i närområdena samt i Östeuropa. Problemet är svårt att få syn på: handeln är dold, många kvinnor blir utvisade så snart de upphittas, kvinnorna är rädda för att tala med polisen och andra myndigheter, och de organisationer som hjälper dessa kvinnor är ytterst få. Man vet att många kvinnor från Baltikum råkat ut för trafficking i Västeuropa, men man vet inte hur många. Enligt vissa uppskattningar rör det sig i Västeuropa sammanlagt om en halv miljon kvinnor och flickor, varav 2/3 kommer från Östeuropa.

För att råda bot på problemet, som i grunden är en fråga om mänskliga rättigheter, är det viktigt att understryka samarbete över gränser mellan både myndigheter och organisationer. Särskilt icke-statliga organisationer har stora möjligheter att nå och hjälpa dessa kvinnor eftersom många av dem är rädda för att komma i kontakt med myndigheter. I några länder har man nått goda resultat efter att ha tagit i bruk en kombination av hjälpåtgärder för offren och effektivare insatser från polisen. Båda åtgärderna tillsammans har bidragit till att minska denna form av kriminalitet.

Med anledning av ovannämnda vill undertecknade ställa följande frågor:

Har Nordiska ministerrådet uppmärksammat problemet med trafficking till den del den förekommer i Norden och närområdena?

Har man diskuterat och behandlat frågan med regeringsrepresentanter i t.ex. de baltiska länderna, samt i EU?

Vad kan de nordiska ländernas regeringar göra för att bidra till att problemet minskar?

Helsingfors den 13.12 1999

Charlotta Bjälkebring (v), Øystein Djupedal (SV), Jette Gottlieb (EL), Lennart Gustavsson (v), Outi Ojala (vas), Steingrímur Sigfússon (VG), Lars Sørensen (IA), Kristen Touborg (SF)

Ministerrådets svar, avgitt den 27. januar 2000

/.../

Angående skriftligt spørsmål om "trafficking" (handel med kvinder)

Nordisk Ministerråd ser med stor bekymring på det øgende problem omkring organiseret handel med kvinder, særligt fra de østeuropæiske og de asiatiske lande.

En række initiativer er blevet taget på relevante sektorer i Ministerrådet. Således har Nordisk Ministerråd (ligestillingsministrene) taget spørgsmålet op på sit uformelle møde den 8. oktober 1999. Nedenstående er et uddrag fra det uformelle referat:

"Diskuterades om man kan komma fram till en nordisk hållning när det gäller kriminalisering av kunder till prostituerade. Ej enkelt svartvitt. Ett särskilt informellt möte for kunskapsinhämtning borde hållas. Information från bl.a. polis och socialtjänst. Tanken var att eventuellt nästa år arrangera en diskussion tillsammans med de nordiska justitie- och inrikesministrarna om prostitution (även barn prostitution) och handel med kvinnor"

I Ligestillingssektorens handlingsplan for år 2000 foreslås det muligvis på ministerniveau, at arrangere en rundborde diskussion om temaet.

Under konferencen "Women and Democracy" i Reykjavik (8.-10.10.1999), hvor Hillary Clinton deltog, blev spørgsmålet om handel med kvinder diskuteret i workshoppen, der blev ledet af minister Valgerd Svarstad Haugland.

Da USA's præsident mødtes med den norske statsminister i Oslo i 1999, erklærede disse sin vilje til at organisere en konference om handel med kvinder i OSSE-regionen. Norge lovede at påtage sig hvervet som vært for konferencen, Embedsmandskomitéen for ligestillings spørgsmål undersøger hvorledes mulighederne for at organisere en særskilt nordisk rundbordsdiskussion under denne konference bedst kan sikres.

På lovgivningssektoren har embedsmandskomitéen på møde 21. juni 1999, ved drøftelse af de lovgivningsmæssige problemer i relation til organiseret handel med kvinder, besluttet at afvente en rapport, som er under udarbejdelse af en arbejdsgruppe under Østersørådet omkring problemets omfang i Østersøregionen. Østersørådets rapport er dog endnu ikke udarbejdet, og Embedsmandskomitéen har således på et møde 26. januar 2000, besluttet at iværksætte et nordisk samarbejde til belysning af problemets omfang i de nordiske lande.

Lovgivningssektoren foranlediger udarbejdelse af en oversigt fra de nordiske lande med vurdering af problemets omfang, national lovgivning på området samt hvilke initiativer, der er taget nationalt til bekæmpelse af problemet. Den samlede oversigt forventes udarbejdet inden udgangen af marts måned. På baggrund af oversigten vil Ministerrådet overveje, om der er behov for fælles nordisk initiativ på justitsområdet.

Social- og sundhedsministrene har tidligere anbefalet de nordiske rejsearrangører at fastsætte en kodeks med henblik på at forhindre seksuelt misbrug af børn. Flere af de største rejsearrangører har nu implementeret dette på enkelte rejsemål, og antallet af rejsemål udvides. Samtidig er man i socialsektorens arbejde med Nærområderne opmærksom på problemet. I samarbejde med andre etablerede fora i regionen søger man at bistå arbejdet for at bekæmpe handel med kvinder. Sverige har således en koordinerende rolle i dette arbejde. Den ny, tværsektorielle handlingsplan, som skal forbedre børns og unges opvækstvilkår i Nærområderne, er også vigtig i denne sammenhæng. De første indkaldelser til projektet offentliggøres i disse dage, og handel med kvinder er et aktuelt tema i forhold til projektemner.

Med henblik på at undgå iværksættelse af parallelle initiativer på nordisk plan uden koordinering med andre internationale fora, søger Lovgivningssektoren bl.a. at holde Østersørådets arbejdsgruppe orienteret om eventuelle initiativer inden for rammerne af Ministerrådet.

Ministerrådet vil holde Nordisk Råd orienteret om det videre arbejde på området.

*Søren Christensen
Generalsekretær
Nordisk Ministerråd*

Skriftlig spørsmål**angående visumplikt for reiser til et annet nordisk land for utenlandske statsborgere med oppholdstillatelse eller bosettingstillatelse i Norden**

(Svaret, se s. 1262)

Til de nordiske lands regjeringer

Det er i dag slik at en del utenlandske statsborgere med arbeidstillatelse og oppholdstillatelse i et nordisk land behøver visum når de skal besøke et annet.

Dette er selvfølgelig et problem i hverdagen for de det angår. De kan ikke på samme måte som nordiske statsborgere reise på handle- og ferieturer til nabolandet osv. Spesielt er det et problem for barn som ikke kan delta på skole- og studieturer, idrettsarrangementer, speiderleire osv på like fot med de andre barna i klassen eller idrettslaget.

Man kan tenke seg en regel der det gis fritak for visumplikten for de som allerede har oppholdstillatelse eller bosettingstillatelse i et annet nordisk land, eventuelt at et visum gis kostnadsfritt og uten ventetid.

Med bakgrunn i det ovenstående stiller jeg følgende spørsmål:

Hvilke tiltak vil de nordiske lands regjeringer gjennomføre for å forenkle besøk til andre nordiske land for utenlandske statsborgere som bor i ett av de nordiske land?

Oslo den 1. mars 2000

Harald Hove (V)

Fellesnordiske svar på skriftlig spørgsmål fra Nordisk Råd til de nordiske landes regeringer, avgitt den 30. mars 2000

Indehavere af rejsedokumenter for flygtninge og fremmedpas udstedt af myndigheder i Norden er som hovedregel fritaget for visum ved indrejse i de øvrige nordiske lande.

Hvad angår skoleelever kan det oplyses, at udenlandske skoleelever med bopæl i de nordiske lande, der er medlem af EU, er fritaget for pas og visum, når de i forbindelse med en skoleekspedition rejser som medlem af en gruppe af skoleelever indenfor det almene skolesystem.

I løbet af 2001, formentlig i marts måned, indtræder de nordiske lande i det praktiske Schengen-samarbejde. Herefter vil udenlandske statsborgere med opholdstilladelse udstedt i et af de nordiske lande som hovedregel være fritaget for visumpligt ved rejser inden for Schengen-landene.”

*Søren Christensen
Generalsekretær
Nordisk Ministerråd*

Skriftlig fråga

angående Nordiska ministerrådets och de nordiska ländernas regeringarnas arbete med rekommendation 36/1998/när om genomförande av Nordiska miljö-räkenskaper och harmoniserade miljöskatter på el

(Svarene, se s. 1264 og 1265)

Till Nordiska ministerrådet

I mitt uppdrag som rapportör i Nordiska rådets Närområdesutskott angående energi- och miljöfrågor har jag ett behov av att snarast få status vad gäller de nordiska ländernas regeringarnas arbete med rubricerade rekommendation. Det är av stor vikt att statusrapporten omfattar samtliga rekommenderade åtgärder och de moment som ingår.

Jag vill därför ställa följande fråga, uppdelad i tre delfrågor, till de nordiska ländernas regeringar och ber Nordiska ministerrådet om att koordinera svaren.

1. Hur långt har arbetet kommit vad gäller den grundläggande analys av vilka åtgärder som erfordras för att den nordiska elmarknaden skall bli bärkraftig genom ökad samordning av de olika energibärarna?

Jag har därvid behov att få veta om analysarbetet baseras på i rekommendationen angivna kriterier, dvs:

1 a) Baseras analysen på att den nordiska marknadens pris på elektricitet avspeglar de olika energibärarnas miljökostnader?

1b) Baseras analysen på att de olika energibärarnas fördelar utnyttjas på så sätt att energiproduktionen genom året sker på mest miljövänligt sätt?

1c) Baseras analysen på att subsidier och andra regler som favoriserar bruk av icke-förnybara och förorenande energikällor skall reduceras?

2. Hur långt har arbetet kommit med att innan år 2001 genomföra åtgärder i den nordiska elmarknaden för att införa ett enhetligt system i vilket miljökostnaderna tas ut i produktionsledet och vars målsättning skall vara att minimera utsläpp av CO₂ och andra klimatgaser?

3. Hur långt har arbetet kommit med att till år 2001 etablera en nordisk miljöräkenskap för energi som ett verktyg för att uppnå miljövinster genom att med ett optimalt utnyttjande av ländernas energikällor begränsa miljöfarliga utsläpp?

Köpenhamn den 14 mars 2000

Erik Dalheim (A)
Vice ordförande i Närområdesutskottet

Ministerrådets svar, avgitt den 25. april 2000

Tak for dit brev af 14. marts 2000 stilet til Nordisk Ministerråds generalsekretær, hvori du rejser en række spørgsmål om fremdriften i arbejdet med anbefalingerne i Nordisk Råds rekommandation nr. 36/1998/nær om gennemførelse af nordiske miljøregnskaber og harmoniserede miljøskatter på el.

Det er aftalt i Ministerrådet, at formandskabet svarer på vegne af de nordiske regeringer.

Idéen om et miljøregnskab for udvekslingen af el mellem de nordiske lande har været emnet for en tidligere rekommandation, og det har været drøftet på møder mellem Ministerrådet og Nordisk Råds udvalg for nærområdespørgsmål i Helsingfors den 9. februar 1999 og senest på mødet i Stockholm den 10. november 1999 i forbindelse med Nordisk Råds session. Ministerrådet har desuden den 20. april 1999 behandlet spørgsmålet på et seminar i København, hvor parlamentarikere fra Nordisk Råd var indbudt til at deltage.

Ministerrådet har allerede i den meddelelse, som blev givet i 1999 redegjort for det udførte analysearbejde og for mulighederne for og konsekvenserne af at gennemføre rekommandationens anbefalinger, herunder forslaget om afgifter på elproduktion.

Af denne redegørelse fremgår det, at de forhold, som du er optaget af, vil være centrale forudsætninger for det nordiske samarbejde om en bæredygtig energiudvikling.

I de nordiske lande foregår der omfattende arbejde med at udmønte den praktiske klimapolitik. Vi er enige om, at dette arbejde må forgå inden for et internationalt rammeværk. Det næste vigtige møde i de globale klimaforhandlinger finder sted i de såkaldte COP-6 forhandlinger i november i år.

EU-kommissionen har ligeledes set på mulighederne for en europæisk løsning, hvor alle de nordiske lande inviteres til at deltage. EU-kommissionen antyder, at et europæisk kvotesystem kan etableres inden for en overskuelig tid. I regi af Østersøsamarbejdet arbejdes der på at analysere og opstille forskellige klimamekanismer.

De nordiske energiministre lægger stor vægt på at finde frem til, hvordan det nordiske samarbejde kan underbygge landenes udvikling af en bæredygtig energiudvikling. De forhold, som du har peget på, er vigtige elementer i denne udvikling. Det er imidlertid helt nødvendigt, at dette arbejde foregår inden for rammerne af et større internationalt samarbejde og må derfor knyttes til de processer, som foregår i forbindelse hermed.

På denne baggrund er det de nordiske energiministrenes vurdering, at det ikke er hensigtsmæssigt at bruge kræfterne på at udvikle særlige nordiske klimamekanismer uafhængigt af de pågående, omfattende internationale processer på dette område.

Under drøftelserne på vores møde i Stockholm i november sidste år foreslog jeg, at vi skulle forsøge at opstille et sæt miljøindikatorer for elproduktionen i de nordiske lande. I forståelse af at Nærområdeudvalgets medlemmer bifaldt dette forslag, har embedsmandskomiteén for energi igangsat et arbejde med at udvikle indikatorer, som belyser miljøkonsekvenserne af energiudviklingen i Norden, herunder konsekvenserne af eludvekslingen mellem de nordiske lande.

Det er planen at præsentere de foreløbige resultater om indikatorerne for Nærområdeudvalget på en workshop forud for Nordisk Råds session i november 2000.

Svend Auken
Miljø- og energiminister

Ministerrådets svar, avgitt den 28. juni 2000

Jeg har forstået, at det brev, som jeg i min egenskab af formand for Nordisk Ministerråd (energi) sendte til dig i april om opfølgning på Nordisk Råds rekommandation om miljøregnskaber mv. har givet dig anledning til bekymring med hensyn energiministrenes intentioner omkring det nordiske energi- og klimapolitiske samarbejde.

Hvis brevet har kunnet opfattes som en afvisende holdning til nordisk samarbejde på dette område, vil jeg her understrege, at dette absolut ikke har været hensigten.

I Nordisk Ministerråds regi foregår der et meget positivt samarbejde på det faglige og analytiske plan omkring Kyoto-protokollens bestemmelser om brugen af de såkaldte fleksible mekanismer. Desuden udgør de nordiske lande drivkraften i bestræbelserne for at afprøve disse mekanismer i Østersøregionen. De nordiske energiministre betragter dette som et meget betydningsfuldt regionalt politisk samarbejde.

Som et supplement til de nationale initiativer til begrænsning af udslippet af drivhusgasser er handel med udslipkvoter en vigtig del af de fleksible mekanismer. Danmark har for nylig vedtaget en lovgivning, som regulerer elsektorens CO₂-udledning og vi er meget interesseret i, at Norden indgår en aftale om CO₂-kvotehandling. Jeg er klar over, at den norske regering har tilsvarende politiske ønsker. Med en CO₂-handelsaftale vil de nordiske lande kunne vise vejen og præge de kommende internationale forhandlinger om anvendelse af de fleksible mekanismer.

For at sikre at vore løsninger er holdbare og for at kunne præge de internationale aftaler er det imidlertid vigtigt, at vi ikke behandler problemerne isoleret, men tager bestik af de internationale forhandlingsprocesser.

Vores beslutninger må træffes på grundlag af en solid viden om mulighederne for nordisk indflydelse på den internationale proces, således at de internationale forhandlinger kan præges af nordiske værdier til gavn for det globale miljø frem for kortsigtede profithensyn.

Svend Auken
Miljø- og energiminister

Skriftlig spørsmål

angående säkerställandet av reumatologisk specialkompetens i Norden

(Svaret, se s. 1268)

Till Nordiska ministerrådet

Reumatism är en av de största folksjukdomarna i Norden och kostar våra samhällen tiotals miljarder mark årligen. En stor del av kostnaderna beror på att sjukdomen inte åtgärdas på ett tillräckligt effektivt sätt. Det är väl känt att tidig diagnos med snabbt insatt behandling och rehabilitering är avgörande för att sjukdomsförloppet ska kunna bromsas. Många reumatiker får inte specialistvård i tid, vilket förorsakar onödigt lidande och stora kostnader. Flera nya effektiva läkemedel förutsätter specialistvård, men bristen på läkare gör, att de bästa vårdformerna inte alltid kan tas i bruk. Det borde alltså finnas utrymme för ökade sjukvårdsinsatser för reumatiker utan att samhällets kostnader totalt sett skulle öka.

Bristen på specialistläkare inom reumatologin är stor i hela Norden och man försöker i dag alltför ofta "lösa" läkarbristen genom att locka specialistläkare från det ena landet till det andra. Detta är en ohållbar utveckling också därför, att flertalet av de yrkesverksamma reumatologerna går i pension inom 5-10 år.

Behovet av en nyrekrytering är alltså stort. Ett sätt att göra reumatologyrket attraktivt och stimulera flera läkarstuderande att specialisera sig i reumatologi, är att öka forskningsinsatserna. Ett närmare nordiskt forskningssamarbete skulle på längre sikt både öka patienternas livskvalitet och sänka samhällets totala kostnader för vård av reumatiker.

Med anledning av ovanstående ställer undertecknad följande fråga till Nordiska ministerrådet:

Vilka åtgärder avser de nordiska regeringarna vidta för att säkerställa tillgången på reumatologisk specialistkompetens i Norden?

Helsingfors den 4 oktober 2000

Outi Ojala (Vas.)

Ministerrådets svar, avgitt den 11. december 2000

I det brev som Nordiska ministerrådet mottagit (København den 21 november 2000) ställs frågan om vilka åtgärder de nordiska regeringarna avser vidta för att säkerställa tillgången på reumatologisk specialistkompetens i Norden. Denna fråga rymmer flera aspekter bland annat , dimensionering av utbildningsplatser och tjänster, rekrytering och eventuella särskilda insatser för att väcka intresse för reumatologisk specialisering. Här behandlas frågorna endast på ett övergripande plan och vi ber att få återkomma med mer fullständigt svar.

I de nordiska länderna är ansvarsfördelning och planering olika vad gäller dimensionering och rekrytering av specialiserad sjukvårdspersonal. Exempelvis avreglerades den tidigare statliga planeringen i Sverige år 1990 och landstingen avgör numer vilka och hur många specialistutbildningstjänster som ska inrättas inom respektive län. I Finland ansvarar universitetsfakulteterna för omfånget av specialistutbildade. I Norge finns ett Nationellt råd för specialistutbildning och läkarfördelning - med representanter för stat, fylken (län), läkarföreningen, Kommunernas centralförbund och universitetet – som ansvarar för dimensioneringen och i Danmark svarar staten för utbildningsplatserna medan amterna avgör vilka specialister som anställs.

Samtliga länder i Norden är aktiva i den fråga som spörsmålet avser, men de organisatoriska och ansvarsmässiga skillnaderna mellan länderna är relativt omfattande. Frågan är emellertid angelägen för såväl *Nordisk Socialpolitisk Kommitté* (Ämbetsmannagruppen i social- och hälsofrågor, ÄK-S) som *Arbetsgruppen för uppföljning av de nordiska ländernas överenskommelse om gemensam arbetsmarknad för vissa personalgrupper*. Jag kommer att initiera frågan vid nästkommande möten med dessa grupper (ÄK-S möts den 22-23 mars 2001; "Arbetsgruppen för uppföljning..." har ännu inte lagt fast datum för sitt vårmöte) och vill återkomma senare med mer fullständigt svar på frågorna.

*Pia Milton
Rådgivare
Nordiska ministerrådet*

Oversikt over muntlige spørsmål stilt på sesjonen

Spørsmål E 5 angående finsk public service-TV i Sverige

(Stilt til Finlands samarbeidsminister av Åke Gustavsson.

Spørsmål og svar, s. 268)

Spørsmål E 6 angående nordisk passfrihet

(Stilt til Sveriges samarbeidsminister av Elver Jonsson.

Spørsmål og svar, s. 268)

Spørsmål E 7 angående Øresundsbroen

(Stilt til Sveriges samarbeidsminister av Frank Dahlgard

Spørsmål og svar, s. 270)

Spørsmål E 8 angående øst-västliga forbindelser i Kvarken-regionen

(Stilt til Sveriges samarbeidsminister av Lennart Gustavsson

Spørsmål og svar, s. 271)

Spørsmål E 9 angående lukning af Barsebäck

(Stilt til Sveriges samarbeidsminister av Jette Gottlieb

Spørsmål og svar, s. 273)

Spørsmål E 10 angående Nordicom

(Stilt til Danmarks samarbeidsminister av Marianne Andersson

Spørsmål og svar, s. 273)

Spørsmål E 11 angående ett nordiskt samarbetsprojekt kring försvarsmakternas materielanskaffning

(Stilt til Finlands samarbeidsminister av Eero-Akaan Penttilä

Spørsmål og svar, s. 274)

Spørsmål E 12 angående hvalfangst

(Stilt til samtlige nærværende samarbeidsministre av Lodve Solholm

Spørsmål og svar, s. 276)

Spørsmål E 13 angående human flyktingpolitikk i Norden

(Stilt til Danmarks samarbeidsminister av Anita Johansson

Spørsmål og svar, s. 277)

Spørsmål E 14 angående svensk initiativ overfor den norske regjerings energipolitikk

(Stilt til Sveriges samarbeidsminister av Øyvind Korsberg

Spørsmål og svar, s. 278)

Spørsmål E 15 angående finskundervisningen vid de svenska universiteten

(Stilt til Sveriges samarbeidsminister av Riitta Prusti

Spørsmål og svar, s. 279)

Spørsmål E 16 angående markering av nordisk språkpolitikk i forbindelse med det europeiske språkåret 2001

(Stilt til samtlige tilstedeværende samarbeidsministre av Astrid Marie Nistad. Spørsmål og svar, s. 281)

Spørsmål E 17 angående visumkostnader for ungdomar mellom Ryssland och de nordiska länderna

(Stilt til Finlands samarbeidsminister av Chris Heister
Spørsmål og svar, s. 282)

Spørsmål E 18 angående en gemensam nordisk representation i globala organ

(Stilt til Sveriges samarbeidsminister av Charlotta Bjälkebring
Spørsmål og svar: Se s. 284)

Spørsmål E 19 angående utvecklingen från analog till digital TV

(Stilt til Sveriges samarbeidsminister av Ewa Larsson
Spørsmål og svar, s. 285)

Spørsmål E 20 angående statlig finansiering av äldreomsorg

(Stilt til Sveriges samarbeidsminister av Christel Anderberg
Spørsmål og svar, s. 286)

Spørsmål E 21 angående nordisk passfrihet och Schengen

(Stilt til Islands samarbeidsminister av Steingrímur J. Sigfússon
Spørsmål og svar, s. 288)

Spørsmål E 22 angående utomnordiska medborgares bosatta i Norden möjlig-heter att delta i nordiska utbytesprogram

(Stilt til samtlige nærvarande samarbeidsministre av Eva Johansson
Spørsmål og svar, s. 288)

Spørsmål E 23 angående hinder for företagsetablering över de nationella gränserna i gränsregioner

(Stilt til Sveriges samarbeidsminister av Kristina Zakrisson
Spørsmål og svar, s. 289)

Spørsmål E 24 angående harmonisering av beräknings- och betygs-sättningsnormer mellan Sverige och Finland

(Stilt til Sveriges samarbeidsminister av Olof Erland
Spørsmål og svar, s. 290)

Spørsmål E 25 angående hinder for att oppnå en gemensam nordisk arbetsmarknad

(Stilt til Danmarks respektive Sveriges samarbeidsministre av Kent Olsson. Spørsmål og svar, s. 290)

Skriftlig fråga

om tidpunkten för stängningen av Barsebäck

(Svaret, se s. 1272)

Till Sveriges energiminister

Enligt uppgift räknar den svenska regeringen med att det andra kärnkraftsaggregatet i Barsebäck kan stängas senast år 2003. Ursprungligen var det meningen att det skulle ha stängts redan i slutet av år 2000, dvs nu. Anledningen till att så inte har skett uppges vara, att motsvarande elproduktion skulle ha täckts av annat tillskott eller genom energisparing. Detta har inte skett.

Enligt regeringen tar det uppskattningsvis ännu 1-2 år innan dessa förutsättningar är uppfyllda.

Underskottet av effekt i södra Sverige som följd av avvecklingen av Barsebäcks båda reaktorer har hittills varit uppskattat till 700 MW. Ibrukttagandet av den nya 400 kV kraftledningen Alvesta-Hemsjö borde därför kunna ha betydelse för valet av tidpunkt för en stängning också av det andra aggregatet.

Med anledning av ovanstående önskar undertecknad ställa följande frågor till Sveriges energiminister:

Vilka förutsättningar saknas för att man redan nu skulle kunna fastslå en exakt tidpunkt för stängningen av det andra kärnkraftsaggregatet i Barsebäck?

Har ibrukttagandet av den nya 400 kV kraft-ledningen Alvesta-Hemsjö påverkat den planerade tidpunkten för en stängning?

Finns det ytterligare faktorer som kan uppskjuta stängningen?

Köpenhamn den 8. december 2000

Jette Gottlieb (EL)

Sveriges näringsminister svar, avgitt den 16. januar 2001

Jette Gottlieb har frågat mig vilka förutsättningar, som saknas för, att man redan nu skulle kunna fastslå en exakt tidpunkt för stängningen av det andra kärnkraftsaggregatet i Barsebäck, om ibruktagandet av den nya 400kV kraftledningen Alvesta-Hemsjö påverkat den planerade tidpunkten, samt om det finns ytterligare faktorer som kan uppskjuta stängningen.

Den svenska kärnkraftsavvecklingen är påbörjad genom stängningen av Barsebäck 1 i november 1999. Den andra reaktorn, Barsebäck 2, ska enligt år 1997 energipolitiska beslut stängas före den 1 juli 2001. Ett villkor för denna stängning är att bortfallet av el kan kompenseras med elproduktion från andra energikällor och en minskad användning av el.

Regeringen bedömer att stängningen bör kunna ske före utgången av 2003. En ytterligare prövning av om villkoren är uppfyllda kommer att ske under hösten 2001. Det går inte att idag föregripa resultaten av denna utvärdering.

Ett av de villkor, som måste uppfyllas, gäller effektbalansen och elöverföringen till Syd- och Mellansverige. Idrifttagandet av kraftledningen mellan Alvesta och Hemsjö är naturligtvis en av de faktorer som påverkar effektsituationen, och detta har också tagits med i beräkning vid bedömningen.

Ett villkor för stängningen av den andra reaktorn är som tidigare nämnts att bortfallet av elproduktion kan kompenseras genom tillförsel av ny elproduktion och minskad användning av el. Därutöver gäller förstås de övergripande målen för den svenska energipolitiken. Energipolitikens mål är att på kort och lång sikt trygga tillgången på el och annan energi på med omvärlden konkurrenskraftiga villkor, samt att skapa villkoren för en effektiv energianvändning och en kostnadseffektiv svensk energiförsörjning med låg negativ påverkan på hälsa, miljö och klimat samt underlätta omställningen till ett ekologiskt uthålligt samhälle.

Stockholm den 16 januari 2001

Björn Rosengren

Regler för genomförandet av Nordiska rådets 52:a session

(Godkänt av Presidiet)

1. Begränsning av talartiden i generaldebatten inkl. den utrikes- och säkerhetspolitiska debatten

Presidiet föreslår

att tidsbegränsningen av inläggen i debatten sätts till

- *6 minuter* till varje stats-, utrikes- och försvarsminister och varje partigrupps företrädare
- *3 minuter* för övriga talare.

Presidiet hänvisar i övrigt till kapitel 1 § 10 i Arbetsordningen.

2. Begränsning av talartiden i övriga debatter

Presidiet föreslår

att tidsbegränsningen av inläggen i debatten sätts till 3 minuter

att presentation av ministerråds-/utskottsförslag sätts till 6 minuter

Presidiet hänvisar i övrigt till kapitel 1 § 10 i Arbetsordningen.

3. Framläggande av redogörelser/rapporter

Presidiet föreslår

att presidenten kan bevilja upp till 15 minuter för framläggande av särskilda redogörelser; stats-, utrikes- och försvarsministrarnas redogörelser, sysselsättningsredogörelsen, Nordiska ministerrådets budgetförslag och presentationen av Vismanspanelens rapport / Budgetanalys 2000 /Närområdesstrategin

4. Replikskiften

Presidiet föreslår

att följande regler skall gälla för replikskiften:

- a) den som direkt berörs i ett huvudanförande skall ges möjlighet till replik
- b) i övrigt ges replik i regel endast till den som hållit eget huvudanförande
- c) den som repliken riktas till bör ges möjlighet att svara genast
- d) presidenten kan ge möjlighet till replik såväl på huvudanförande som på replik
- e) presidenten kan ge samma rådsmedlem högst två repliker i ett och samma replikskifte
- f) huvudinläggets talare skall ges rätt att ge ett avslutande svar
- g) för varje replik gäller en tidsbegränsning på *två minuter*
- h) för varje svar gäller en tidsbegränsning på *en minut*
presidenten eftersträvar att begränsa hela replikskiftet till högst 10 minuter.

Presidiet hänvisar i övrigt till kapitel 1 § 11 i Arbetsordningen.

5. Frågeinstitutet

Presidiet föreslår

att ordningen med skriftlig fråga för besvarande under sessionen inte tillämpas men att alla skriftliga frågor hänvisas till skriftligt besvarande. Muntliga frågor hänvisas till frågestunden med samarbetsministrarna.

att följande regler skall gälla för frågestunden

- a) en tidsbegränsning på *en minut* per fråga
- b) en tidsbegränsning på *2 minuter* per svar
- c) presidenten kan ge frågeställaren ordet för en kort tillägsfråga

Presidiet hänvisar i övrigt till kapitel 1 §§ 8 och 18-20 i Arbetsordningen.

Dokument 2
Dokument 3
Dokument 4
Dokument 5

Statsministrarnas redogörelse

Dokument 2

(Se protokollen, s. 46)

Udenrigsministrenes redegørelse

Dokument 3

(Se protokollen, s. 50)

Forsvarsministrenes redegørelse

Dokument 4

(Se protokollen s. 55)

Præsidiets rapport om virksomhedsåret

Dokument 5

(Se C 1, s. 701)

Nordisk Ministerråds sektorarbejde med Europa-spørgsmål - statusrapport 1999

Indholdsfortegnelse

1.	Indledning ved Generalsekretæren	1276
2.	Politiske prioriteringer for sektorarbejdet med EU/EØS-spørgsmål	1278
3.	Sektorgennemgang	1280
4.	Det fremtidige arbejde med EU/EØS-søjlen	1297
Bilag A:	Konkrete projekter på sektorerne med EU/EØS-relevans	1305
Bilag B:	Samarbejde omkring EU/EØS-direktiver	1316
Bilag C:	Opfølgning af Nordisk Råds rekommandationer	1319

1. Indledning ved Generalsekretæren

Det islandske formandskab for Nordisk Ministerråd i 1999 har lagt særligt vægt på det nordiske samarbejde i relation til den Europæiske Union.

På vegne af formandskabet har Ministerrådet således arbejdet mod at udvikle gode informationskanaler mellem Ministerrådet og Bruxelles-miljøerne. Der er særligt gjort en indsats for at skabe direkte informationsudveksling, personkontakter og informationskanaler ud fra Formandskabets prioriterede samarbejdsområder for 1999; kultur, regionalt samarbejde, miljø, forbrugerspørgsmål og beskæftigelse. I tillæg hertil blev samarbejde vurderet som nyttigt på ligestillings-, forsknings-, og voksenuddannelsesområderne.

I den forbindelse skal særligt fremhæves et initiativ fra det islandske formandskab, der 12. oktober 1999 afholdte et seminar i Bruxelles med deltagelse fra alle de nordiske lande samt Nordisk Ministerråd. På seminaret fremlagde EU-kommissionen udkast til forslag til initiativer inden for miljøaspektet af den nordlige dimension som et led i høringsprocessen forud for afslutning af forslag til Rådet.

På Samarbejdsministrenes årlige møde i marts 1999 i Bruxelles blev det særligt understreget, at de nordiske lande i relation til den Europæiske

Union på uformelt plan bør koordinere og samråde med henblik på at skabe opmærksomhed omkring nordiske værdier og prioriteringer.

Betydningen af det regionale, deriblandt det nordiske samarbejde i Europa, blev særligt belyst på en konference afholdt i København i samarbejde med Benelux-landene, Konferencen, hvor politikere og embedsmænd fra de nordiske lande og Benelux-landene deltog, fokuserede særligt på regionalt samarbejde i et udvidet Europa.

Ministerrådet havde selv i sin virksomhedsplan for 1999 sat sig som mål at sikre at sektorernes arbejde skal rettes mod vidererækkende spørgsmål på et så tidligt stadie som muligt i EU's beslutningsproces. Finlands initiativ omkring særlig indsats for den nordlige dimension i det europæiske samarbejde er således blevet fulgt op på Ministerrådets fagsektorer og nordisk koordinering vedrørende den nationale implementering af EU-direktiver er blevet varetaget på sektorerne i såvel embedsmands-komitéer som i særligt nedsatte nordiske arbejdsgrupper.

Målene og betingelserne for det fremtidige nordiske samarbejde drøftes for tiden i et "Vismandspanel", som Samarbejdsministrene tog initiativ til at nedsætte i midten af 1999, og som afgiver rapport i september 2000. Panelet forventes bl.a. at forholde sig til den geografiske afgrænsning af det nordiske samarbejde og til Nordisk Ministerråds samspil med andre internationale, regionale samarbejdsorganisationer. Det er bl.a. et spørgsmål, om fokuseringen på de såkaldte tre søjler i det nordiske samarbejde er hensigtsmæssig i en tid, hvor nordisk samarbejde bliver stadig mere internationalt orienteret, og hvor grænser mellem officielt og uofficielt samarbejde er under forandring.

Det er med stor tilfredshed, at jeg kan konstatere en fremgang i det konkrete nordiske samarbejde i relation til den Europæiske Union i 1999. Ministerrådet bestræber sig på, også i fremtiden, at sætte EU/EØS-spørgsmålene højt på den nordiske dagsorden, således at nordiske værdier varetages i relation til det europæiske samarbejde og de også kan stå som eksempel for initiativer uden for det traditionelle nordiske samarbejde.

Søren Christensen
Generalsekretær

2. Politiske prioriteringer for sektorarbejdet med EU/EØS-spørgsmål

Det nordiske samarbejde er et dynamisk samarbejde, der fortsat udvikles og tilpasses den internationale udvikling, særligt i relation til Nordens nær-områder og den Europæiske Union. Tre af de nordiske lande (Danmark, Finland og Sverige) er medlemmer af Den Europæiske Union, hvorimod Norge og Island er tilknyttet den Europæiske Union via EØS-aftalen.

Udgangspunktet for Ministerrådets EU-aktiviteter er, at *systematisk samråd på nordisk plan* giver de nordiske lande mulighed for at varetage fælles interesser i relation til det europæiske samarbejde. Drøftelserne af europæiske spørgsmål med en nordisk dimension er som udgangspunkt af uformel karakter. De nordiske regeringer ønsker ikke at føre blokpolitik i EU, men søger samråd og informationsudveksling efter behov.

Det nordiske samarbejde omkring EU/EØS-spørgsmål fokuserer på spørgsmål, hvor de nordiske lande har *et værdifællesskab og sammenfaldende interesser*. Målet er at skabe en platform for initiativer i sager, hvor landene har et ønske om at påvirke den europæiske dagsorden. Det nordiske samarbejde bør endvidere spille en rolle som bro mellem alle fem nordiske lande.

Det faglige samarbejde omkring EU-spørgsmål varierer fra udelukkende at omfatte informationsudveksling til egentlig sagsbehandling. Samarbejdet omkring EU-sagerne får således en naturlig karakter af *samråd og informationsudveksling*.

Det nordiske samarbejde skal også medvirke til at gøre opfølgningen af direktiver og andre EU/EØS-regelsæt ensartet således at *den nordiske retslighed bevares*. Samarbejdet indledes på et tidligt stadie i EU's forberedelsesproces og fortsætter til gennemførelse af implementering i national ret. I implementeringsfasen er hensynet til den nordiske retslighed afgørende for fortolkning af EU-retsakterne. Ministerrådets behandling af EU-direktiver er særligt udviklet på levnedsmiddel- og konsumentområdet, hvor samarbejdet dækker såvel informationsudveksling om forberedelse og implementering af EU-direktiver som egentligt nordisk samarbejde i særligt nedsatte faglige ekspertgrupper.

Ministerrådets forberedelse af EU-sager udføres på Ministerrådets *18 fagsektorer* i et tæt samarbejde med hovedstæderne, men der samarbejdes også i mere og mere udbredt grad med nationale organer med ansvar for EU-spørgsmål og EU-institutionerne.

Nordisk samarbejde omkring EU/EØS-spørgsmål kan ikke ses alene i relation til initiativer inden for rammerne af de nordiske institutioner. Nordisk Ministerråd *samarbejder bredt* med EU/EØS-institutionerne samt en række internationale institutioner og organer med henblik på at sikre

nordisk samarbejde omkring og indflydelse på initiativer af betydning for de nordiske lande i relation til deres umiddelbare omverden.

Nordisk Ministerråd samarbejder også uformelt med *de nordiske landes repræsentationer og delegationer i Bruxelles* omkring informationsudveksling i relation til aktuelle sager af nordisk interesse på den europæiske dagsorden. Der er endvidere oprettet en udstationeringsordning hvor Ministerrådets fagrådgivere gives mulighed for et ophold på én af de nordiske EU-repræsentationer.

På en række særligt prioriterede sektorer: miljø, kultur, forskning og uddannelse, beskæftigelse, regionalt samarbejde og forbrugerpolitik er informationsudvekslingen særligt systematiseret ved oversendelse af referater fra Ministerrådets møder og andet informationsmateriale fra sektorerne til fagattachéerne på repræsentationerne. Ministerrådets fagrådgivere på udvalgte sektorer deltager regelmæssigt i møder med attachéerne på de nordiske repræsentationer/delegationer. Møderne giver mulighed for orientering omkring aktuelle spørgsmål på den europæiske og den nordiske dagsorden.

Ministerrådets indsats til etablering af et tættere samarbejde med *EU-institutionerne* har særligt i 1999 båret frugt. Der er på en række sektorer indledt direkte kontakter til EU-kommissionen gennem møder på tjenestemand- og organisationsniveau samt udveksling af information om bl.a. publikationer og konferencer. Møder med EU-kommissionen viser ofte interesse for gennemførelse af konkret samarbejde og fremlæggelse af nordiske samarbejdsværdier og leder til konkrete projekter og informationsudveksling af oplysninger om aktiviteter i Kommissionen og i nordisk regi.

Europarådet er i tillæg til EU-institutionerne en vigtig samarbejdspartner på kultur- og uddannelsesområdet, områder hvor EU-samarbejdet ikke er udviklet i samme grad. Også på ungdomsområdet, social og sundhed samt narkotikasektoren er Europarådet et vigtigt forum for det nordiske samarbejde. I september arrangerede Europarådet en konference "*Gender Mainstreaming: a step into the 21st century*", hvor flere af projektlederne i det nordiske mainstreamingsprojekt deltog som forelæsere og workshopalere.

I tillæg til andre større internationale samarbejdsorganisationer som, OECD, FAO, WHO, WTO og UNESCO, har Ministerrådet på fagniveau etableret samarbejde og kontakt med forskningsinstitutioner og universiteter såvel i som udenfor de europæiske lande.

3. Sektorgennemgang

Kultur

I kultursektorns arbete följer kulturministrarna samt de olika konstkommittéerna, institutionerna och styrgrupperna med den kulturella och kulturpolitiska utvecklingen i Europa. Enligt önskemål från Island åtog sig Finland att under år 1999 stå för informationen under punkten Kultursamarbetet i EU, som var en fast dagordningspunkt under det isländska ordförandeskapet.

Under det första halvåret orienterade Finland allmänt om det tyska ordförandeprogrammet samt om arbetet på det audiovisuella området. Finland orienterade även om aktiviteter under det finska ordförandeskapet samt i synnerhet om arbetet med Kulturprogrammet 2000 –2004, som antogs i december 1999. EU's kulturprogram har hög relevans för det nordiska kultursamarbetet.

På film och medieområdet pågår stora förändringar till följd av den teknologiska utvecklingen. Tillkomsten av nya medier och distributionsformer, såsom interaktiva medier, övergång till digital teknik och konvergens av media, informationsteknik och telekommunikation medför att ett flertal mediepolitiska frågeställningar uppkommer som har relevans såväl i Norden som i Europa. De flesta frågor på området utgår från EU i form av utredningar, grönboksförslag, direktiv och liknande. Detta innebär att de nordiska länderna, vad gäller arbetet på medieområdet, i stor grad inriktar sig på att följa den mediepolitiska utvecklingen i EU. Nordiska Ministerrådets Styrningsgrupp för nordiskt Kultur- och Massmediesamarbete tillvaratar de nordiska ländernas mediepolitiska samarbete vad gäller EU-frågor främst genom att följa och informera om både den tekniska och den mediepolitiska utvecklingen i EU. En aktiv uppföljning av EU's dagordning beträffande mediefrågor och en koordinering av de nordiska ländernas arbete med aktuella frågor, bidrar till att de nordiska ländernas intressen bättre kan tillvaratas i europeiska sammanhang. Målsättningen är att de nordiska länderna får ökade möjligheter att påverka medieutvecklingen och dess innehåll.

Nordisk Ungdomskommitté är Ministerrådets rådgivande och koordinerande organ i frågor kring barn- och ungdomspolitik såväl på ett nordiskt som internationellt plan. Ungdomskommittéen samarbetar med Europarådets ungdomsdirektorat (Youth Directorate) och med DG XXII i den Europeiska Kommissionen kring spörsmål som relateras till ungdomspolitik och ungdomsforskning. Ungdomskommittéen har involverat sin koordinator för ungdomsforskning i Europasamarbetet. Koordinatorm har i sitt arbete prioriterat Europasamarbetet omkring ungdomsforskningen. Så snart EU's ungdomsprogram blir implementerat tar Ungdomskommittéen upp programmet till diskussion med hänsyn till hur programmet kan ingå i kommittéens arbete.

Styringsgruppen for nordisk barn- og ungdomskultur ger stöd till en del projekt med en europeisk vinkel, men har inte Europafrågor som en fast punkt på sin dagordning.

Forskning, Utdannelse og IT

Utdannings- og forskningsministrene framla for Nordisk Råds sesjon i 1999 en 5-årig strategi for utdannings- og forskningsområdet; "Norden som foregangsregion for menneskelige ressurser". De overordnede temaer i strategien er kompetanse og livslang læring. Strategien understreker at det nordiske utdannings- og forskningssamarbeidet skal fremme mulighetene for å styrke nordiske grunnsynspunkter i internasjonale fora, bl.a. OECD. Europasamarbeidet skal sentreres om at styringsgruppene på utdanningsområdet holder et høgt informasjonsnivå om europeisk utdannings- og forskningssamarbeid og hvor nordiske satsninger innen EU's utdannings- og forskningsprogrammer står sentralt. Arbeidet skal tilrettelegges slik at det tas hensyn til de nordiske lands/selvstyreområders forskjellige posisjon i forhold til det europeiske samarbeidet.

Det nordiske forskningssamarbeidet har som formål å skape nordisk merverdi til nasjonale innsatsområder på områder hvor de nordiske land har særlige forutsetninger, samt å stimulere nordisk deltakelse i europeisk og internasjonalt FoU-samarbeid. Samarbeidet fokuserer fremme av forskermobilitet, -utdanning, -kompetanseoppbygging og dannelse av forskernettverk. De samnordiske forskningsprogrammene omfatter for øyeblikket forskning i arktiske områder, språkteknologi, kjønn og vold, velferdsforskning samt humanistisk forskning om Nordens rolle i europeisk perspektiv.

En arbeidsgruppe med eksperter fra landene gjennomgikk i 1998 Kommissjonens forslag til nye utdanningsprogrammer fra 2000. Arbeidsgruppen fokuserte 13 punkter som avspeiler felles nordiske synspunkter på de nye programmene og foreslo konkrete nordiske aktiviteter. Embetsmannskomiteén for undervisningsspørsmål besluttet i februar 1999 at Ministerrådet i 2000 skal forberede et fellesnordisk seminar om implementering av programmene med hovedvekt på voksnes deltakelse og mobilitetsprogrammene. Dessuten ble en arbeidsgruppe som utreder voksnes læring i de nordiske land gitt i oppdrag å framlegge forslag til et EU-prosjekt om voksnes læring som koordineres av en institusjon i et nordisk land eller en institusjon under Nordisk Ministerråd.

I desember 1999 besluttet Embetsmandskomiteén å igangsette en nordisk fordypningsstudie om voksnes deltakelse i utdanning (NOMAS-prosjektet) med utgangspunkt i OECD's literacy-studier (IALS/SIALS). Undersøkelsen er det første prosjekt hvor man sammenligner innsamlede OECD-data på området og derved har mulighet for å besvare spørsmålet - finnes det en nordisk modell i voksenopplæringen?

I forbindelse med Finlands formannskap i EU i 1999 er det orientert om særlige prioriteringer på såvel embetsmanns- som ministernivå.

Innen voksenopplæringsområdet startet styringsgruppen for folkeopplysning og voksenopplæring (FOVU) i 1998 utgivelsen av et nytt tidsskrift "Golden Riches – Nordic Adult Learning" som et toårig forsøksprosjekt. Tidsskriftet har til hensikt å utbedre kjennskap til nordiske modeller for livslang læring hos en international leserkrets. Målgruppen vurderer tidsskriftet som svært nyttig og FOVU har derfor vedtatt å forlenge utgivelsen inntil videre. FOVU har en egen kontaktgruppe for internasjonale spørsmål med representanter fra brukermiljøene. Endelig er FOVU aktivt engasjert i den nordiske fordypningsstudien, NOMAS-prosjektet.

I prosjektvirksomheten innen styringsgruppen for nordisk skole-samarbeid (NSS) er det hovedsakelig skoledatanettet (ODIN) som gjennom sitt samarbeid med det Europeiske skoledatanettet (EUN) har direkte forbindelse med den europeiske dimensjon. NSS har dessuten redaktøren for ODIN sittende i EUN's Editorial Board. Tidsskriftet "Nordic School" utkommer årlig såvel i trykt utgave som på skoledatanettet Odin. Bladet sendes til organisasjoner, ambassader og institusjoner utenfor Norden. Også andre prosjekter har grunnlag i samarbeid med forskjellige internasjonale organisasjoner.

IT-policygruppen utarbeidet i 1999 en rapport om forskningsområdet *IT og Pedagogikk* samt et overblikk over *European Schoolnet -- IT-aktiviteter innenfor EU-systemet*, hvor initiativ er blitt analysert i et nordisk perspektiv. Høsten 1999 arrangerte IT-policygruppen et møte i London om temaet *Norden i Europa - europeisk forskning og erfaringer*, hvor mulighetene for nordisk samarbeid ble analysert i lys av det europeiske IT-samarbeidet (IST) i bred forstand. Ved årets utgang er Nordisk Ministerråd blitt invitert til å samarbeide med EU-kommisjonens "*Information Society Promotion Office (ISPO)*".

Nordisk Forskerutdanningsakademi (NorFA) har i 1999 avsluttet det direkte samarbeidet med EU's program Training and Mobility of Researchers (TMR), men samarbeidet fortsetter ved at forskere utenfor Norden deltar i omlag ¼ av NorFAs nettverk. NorFAs forskerkurs er også åpne for europeisk deltakelse på egen finansiering.

De nordiske forskningsinstitusjoner er kompetansesentre på internasjonalt nivå og fungerer som et bindeledd mellom nordisk og internasjonal forskning. De deltar derved aktivt i europeiske forskningsprogrammer og øvrig forskningssamarbeid. Fjorten av de nordiske institusjonene bruker mellom 50 og 100 % av deres budsjett på forskningsformål og dekker forskning i blant annet vulkanologi, teoretisk fysikk, Asiaforskning, samisk forskning, havrett, vitenskapelig informasjon. Nordens folklige akademi (NFA) har vært partner i flere EU-prosjekter innen voksenopp-

læringsområdet og har også vært koordinator for Sokrates-prosjektet IMITATE, et europeisk voksenpedagogisk studium.

Miljø- og Ressourcepolitikk

Miljø

Det nordiska miljøarbeidet styrs av den nordiska miljøstrategin 1996-2000. Målet med arbeidet er att främja gemensamma synpunkter och därigenom arbeta för att en hög ambitionsnivå läggs till grund för miljøarbetet inom EU/EES.

Denna målsättning präglar det nordiska miljösamarbetet på alla nivåer. Miljøministrarna diskuterar stående EU/EES-frågor på sina möten och arrangerar särskilda förmöten med samtliga nordiska miljöministrar i direkt anslutning till EU:s miljørådsmöten. Samtliga sektorns arbetsgrupper arbetar i förhållande till Europapelaren, med särskild vikt vid EU/EES relaterade frågor.

Inom ramen för miljösektorn sker kontakterna för uppföljning av EU arbetet huvudsakligen genom huvudstäderna. Ministrarna, ämbetsmännen och experterna i miljösektorns arbetsgrupper ansvarar för att diskussioner som rör beslutsfasen kommer till användning vid relevanta möten. I initiativfasen ansvarar experterna för att det nordiska arbetet följs upp och fasas in i EU-processen genom direkta kontakter med relevanta personer i Kommissionen och andra institutioner.

Miljøministrarna har under året fört diskussioner om de i EU aktuella ordförandeprogrammen för Tyskland respektive Finland. På mötena har ministrarna även haft samråd inför kommande miljørådsmöten i EU. Dessa samråd har sedan fortsatt på informella förmöten inför rådsmötena.

Förberedelse för försurningsförhandlingarna i EU och ECE har behandlats särskilt. Den nordliga dimensionen och EU/Ryssland-samarbetet har varit tema för miljöministrarnas diskussioner, och har bl.a. resulterat i att miljöministrarna antog ett uttalande beträffande miljöaspekterna i EU:s nordliga dimension inför EU:s utrikesministermöte i Helsingfors den 11-12 november 1999.

Med utgångspunkt i det arbete som igångsatts med en strategi för hållbar utveckling i Norden och dess närområden antog miljöministrarna ett nordiskt budskap om integration inför EU toppmötet i Helsingfors. I uppföljning av behandling av miljöfrågorna i Arktis ställde sig Miljøministrarna bakom att ordförandeskapet i Ministerrådet tar kontakt med Kommissionen för att informera om miljöarbetet i Arktis.

Embetsmannakommitéen behandlar särskilt EU-relaterade frågor på de möten som inte ligger i omedelbar anslutning till miljöministrarnas möten. I början av året fördes en diskussion om hur det framtida EU-arbetet kan läggas upp med sikte på en förstärkning. Diskussionen resulterade i att ett back-to-back möte på isländskt initiativ arrangerades mellan Embets-

mannakommittéen och EU:s ordförandeland Tyskland. På detta möte fördes konstruktiva diskussioner om miljöfrågor av gemensamt intresse för EU och de nordiska länderna. Embetsmannakommittéen har utbytt information och diskuterat förberedelserna inför EU:s miljørådsmöte den 24-25 juni 1999 och har även ställt sig bakom ett ökat informationsutbyte mellan ministerrådssekretariatet och de nordiska ländernas miljöattachéer i Bryssel.

I stort sett alla arbetsgrupper på miljöområdet arbetas aktivt med EU-relaterade frågor. Inom ramen för *hav och luftgruppen* har samarbetet inriktats på att bidra till förhandlingsarbetet inom internationella konventioner och aktionsplaner samt inom EU. Verksamheten syftar till att stärka förhandlingsunderlaget till skydd för de marina områdena runt Norden samt till skydd mot effekter från gränsöverskridande luftföroreningar. De baltiska länderna har involverats i arbetet med kritisk belastning i anslutning till EU's försurningsstrategi och till multiprotokollet.

*Nordisk Kemikaliegruppen*s viktigaste opgave har været at arbejde med fælles nordiske kemikalie-spørgsmål og styrke den nordisk indsats på kemikalieområdet i europæiske og andre internationale fora. I 1999 er oprettet nye grupper som bl.a. arbejder i forhold til EU. Arbejdet i *arbejdsgruppen for produkter og affald* har været præget af EU relationen. Informationsudveksling og koordinering af nordiske syns-punkter og initiativer i forhold til EU arbejdet har været en vigtig del af gruppens virksomhed. En række netværks- og projektgrupper er etableret, som både fungerer som styregrupper for igangværende projekter og sikrer den fornødne informationsudveksling og koordinering. I forhold til affald og genindvinding har arbejdet været præget af affaldsproblemerne i småsamfund samt nordisk opfølgning og koordinering af EU arbejdet på området. Den nordiske *støjgruppe* har gennem medlemmerne sikret, at arbejdet blev præsenteret i EU. Støjgruppen har formået at vise, at det nordiske ambitionsniveau både er ønskværdigt i forhold til menneskets sundhed og velbefindende og er acceptabelt ud fra et teknisk og økonomisk synsvinkel. Dette vil på sigt lede til et højere ambitionsniveau i EU/EØS.

Økonomi og Finans

De nordiska Ekonomi- och finansministrarna diskuterar fortlöpande aktuella spörsmål i ECOFIN men även andra frågor av särskild betydelse för Norden och/eller närområdet.

Vid de två Ministermöter under 1999 behandlades frågan om EMU:s inverkan på den nordiska ekonomin och det nordiska samarbetet. Detta har skett i form av informella diskussioner. Finland har härvidlag inlett diskussionen och redogjort för sina erfarenheter under det första året med den nya gemensamma europeiska valutan.

Den finska ministern redogjorde vid ministermötena under 1999 om ett urval av prioriterade frågor under det finska EU-ordförandeskapet (bland annat den tredje fasen i EMU, frågan om ökad koordinering av den ekonomiska politiken inom EU samt EU's skattepaket om en uppförandekod vad gäller kapital- och företagsbeskattningen). Vad gäller Finlands initiativ om den nordliga dimensionen fortsätter och konkretiseras samarbetet. En konferens arrangerades i detta syfte i Helsingfors den 11-12 november.

Nordisk Ministerråds nordiska och nordisk-baltiska börssamarbetsprojekt som inleddes sommaren 1998 fortsatte under 1999. I och med att integrationen bland de nordiska och även baltiska marknadsaktörerna (börser, banker m.m.) sedan projektet inleddes har intensifierats (Oslo, Reykjavik samt de baltiska börserna förhandlar om medlemskap i Norex) har detta projekt blivit allt mera aktuellt och viktigt. Utvecklingen mot ökad integration av värdepappersmarknaderna och banksektorn i Norden och Baltikum kräver ökad samordning av lagstiftning och rutiner vad gäller börserna, finansinspektionerna, värdepapperscentralerna samt på det civilrättsliga området (inom EU's överordnade juridiska ramverk).

En viktig del i arbetet är att samarbeta kring frågor relaterade till EU-direktiven inom värdepappersmarknadssektorn framför allt inom ramen för den s.k. *handlingsplanen för att skapa en enhetlig finansmarknad*. Ett antal nordiska arbetsgrupper har upprättats för att samarbeta framför allt kring införlivandet av EU-direktiven i nordisk lagstiftning. Ekonomiministerna har fattat beslut om att vid behov även samarbeta proaktivt i samband med förhandlingar om framtida EU-direktiv på området. De baltiska länderna har också framfört önskemål om stöd från de nordiska länderna bl.a. när det gäller införlivandet av EU-direktiv i nationell lagstiftning kopplat till förhandlingarna kring ett framtida EU-medlemskap.

Inom ramarna av den nordiska miljö- och ekonomigruppen dryftas enligt praxis aktuella frågor inom ENVECO – EU's samarbete mellan miljö- och ekonomisektorerna. I flera av gruppens pågående projekt berörs EU på ett eller annat sätt.

Regionalt

Under året har flera EU-frågor diskuterats i ämbetsmannakommittén. Det har förutom Interreg-frågor främst handlat om olika stödområdesindelningar och processer kring förändringar i stödfloran. I detta sammanhang kan nämnas att både Sverige och Norge har fått göra justeringar i stödformen som rör nedsättningar av sociala avgifter i vissa regioner.

Inom ramen för det Nordiska gränsregionala samarbetet förekommer ett mycket aktivt arbete med EU-frågor då merparten av de nordiska gränsregionerna är anslutna till EU's Interreg-program. De Nordiska gränsregionerna har under 1999 arbetat intensivt med att få fram gränsregionala målindikatorer för att det i framtiden skall finnas bättre möjligheter att följa upp verksamheten. Arbetet har följts med stort

intresse av EU-kommissionen. De nordiska gränsregionerna skickade tillsammans med sekretariatet ett brev till EU-kommissionen där man efterlyste att inriktningen på utvärderingar bör vara att mäta aktivitet över gränsen snarare än vilka sysselsättningseffekter verksamheten ger.

Transport

Ministerrådet har på sina möten aktivt diskuterat EU- och EES-frågor samt andra internationella frågor och det har arrangerats förmöten i Bryssel före rådsmöten mellan de nordiska länderna. Den nordiska utredningen av den nordliga dimensionen på transportområdet inom det europeiska samarbetet har varit föremål för en fortsatt diskussion.

Speciellt har Ministerrådet diskuterat 1) järnvägsfrågorna och möjligheterna att kunna skapa ett fungerande miljöriktigt järnvägsnät; 2) arbetstidsdirektivet och hur de självständiga trafikanterna skall kunna anpassas till direktivet; 3) kvotfördelningen av trafiken genom Schweiz på basen av det avtal som gäller till år 2004 och som inte är helt tillfredsställande; 4) Galileo-beslutet från det senaste rådsmötet samt 5) miljöfrågorna, som är ett påträngande ämne.

Finlands ordförandeskap har medfört att sektorns frågor diskuterats speciellt i förhållande i EU-ordförandeprogrammet. Finland har presenterat material om ordförandeprogrammet och konstaterat att kommissionen har få politiska förslag före den nya kommission börjat arbeta i september 1999. På agendan finns slutförande av implementeringen av Cardiff-processen i transportsektorn. Andra frågor är bland annat Galileo-projektet, som kommer upp i juli. Järnvägstrafiken skall vara på agendan tillika med arbetstidsfrågorna. Dessutom prioriteras en större regional jämlikhet inom transportsektorn samt transport och miljöfrågor. Inom teleområdet prioriteras förberedelserna av en ny telelagstiftning, frekvensfrågorna och postdirektivet, om kommissionen ger ett förslag.

Island har presenterat Eurovinjett-bestämmelserna, som nyligen godkänts och som är en skattemässig sak och ett nytt förvaltningssystem för hur man skall driva färjor och säkerheten i luftfarten i Europa. Därtill har frågor rörande flygtrafik och navigering samt ärenden om järnvägstrafik och navigationssystem diskuterats.

Energi

Ministerrådet har diskuterat EU/EES-frågor på varje möte, bland annat innehållet i det finländska ordförandeskapets program, Cardiff-processen samt Kyoto-protokollet, förnybara energikällor, gasmarknadsdirektivet, säker energiförsörjning och miljöfrågor.

De viktigaste punkten i Finlands formannskapsprogram har bl.a. varit; utvidgan østover, institutionella ändringar (maktbalans og stemmevektning), miljöspørsmål samt økonomisk vekst og sysselsetting.

EU- och EES- samt andra internationella frågor har diskuterats på Ministermöten utgående från ländernas inledande presentationer. Energi-sektorn har förutom diskussioner haft ett konkret samarbete med EU och dess Baltic Energy Task Force (BETF) inom Joint Baltic Energy Programme. I Joint Programme har därtill Baltic Council och Council of the Baltic Sea States deltagit. Informationsverksamheten inom ramen för *www.balticenergy.net* har varit en samarbetsfråga med BETF. Ministerrådet har också samarbetet med EU/SYNERGY-programmet om en samfinansierat konferens i St Petersburg om energieffektivisering.

Inför Ministerkonferensen i Helsingfors har de nordiska länderna samarbetet i uppföljningen av arbetsgruppernas verksamhet och beredningen av deklARATIONEN från konferensen. De nordiska ad hoc grupperna har varit i nära samarbete med motsvarande grupper inom Joint Programme. Det har varit en omfattande samarbetsprocess från Stavanger i slutet av år 1998 till Helsingfors i oktober 1999.

M.h.t. energipolitik fokuseras det speciellt på koordinering av energi genererat ifrån fornybare energikilder och energimarknaden, el och naturgass innanför den Nordlige dimension, energibeskatning, koordinering av energi- och miljösektorns målsättningar samt ökat energieffektivitet.

Ämbetsmannakommittén behandlar kontinuerligt EU- och EES-frågor och har behandlat bland annat det tyska ordförandeprogrammet, dagordningarna till rådsmöten i EU, nordiska förmöten, det finländska ord-förandeprogrammet som prioriterar utvidgningen, institutionella ändringar, miljöfrågor samt ekonomiskt tillväxt och sysselsättningsfrågor.

Fiskeri

Arbejdet med mærkning af fisk fra bæredygtigt fiskeri, såkaldt miljø-mærkning, er fortsat. En arbejdsgruppe har som opgave at udarbejde forslag til globalt gældende kriterier, som kan anvendes ved vurdering om hvorvidt et givet fiskeri drives bæredygtigt eller ikke. EU og FAO deltager i dette arbejde.

I det tværsektorielle samarbejde med miljøsektoren blev hovedvægten i 1999 lagt på kystzoneplanlægning og ballastvandproblematikken. En international konference om forvaltningsrettede mål for økosystemkvaliteten, "Ecosystem Approach", i Nordsøen blev støttet.

Land og Skovbrug

Behandlingen av EU/EES-frågor prioriteres höjt på såväl ämbetsmans-som ministernivå och aktuella frågor presenteras i en utförlig genomgång och diskuteras. Huvudvikten ligger på informationsutväxling. EU-länderna samråder dessutom informellt inför rådsmöten i EU.

Under våren/sommaren 1999 informerades vid möten i Nordiska Ministerrådet om bland annat Finlands prioriteringar inför den kommande ordförandeperioden i EU. Genomförandet av jordbruksreformen, Agenda

2000, prioriterades. Livsmedelssäkerhet diskuterades, inte minst i ljuset av aktuella problem med dioxin och Coca-cola. Andra frågor var rapporten om miljö och hållbara produktionsformer, ursprungsmärkning av kött samt foderlagstiftningen och bruk av antibiotika i foder. EU:s förberedelse inför förhandlingarna i WTO var också på agendan. På skogssidan nämndes frågor om koordinering av EU:s positioner i det internationella skogsforumet samt inför klimatförhandlingarna. Förutom sakfrågorna diskuterades vilka metoder Finland använt för att förbereda sitt ordförandeskap.

Vid ministrarnas möte sist på året inriktades meningsutbytet på livsmedelspolitiken och östutvidgningen. EU-samarbetet står inför dramatiska förändringar i livsmedelspolitiken och att nuvarande ordförande i kommissionen sätter det högt på dagordningen noterades. Högt på den politiska dagordningen står att medborgarna inte ska bli sjuka av maten, husdjurens välfärd samt integration av miljöhänsyn i jordbrukspolitiken. Det noterades att utvidgningen österut är en fråga där Norden samarbetar om att få alla tio ansökarländer i samma fas. Reformeringen av jordbrukspolitiken är en nyckelfråga i sammanhanget eftersom ända upp till 40% av ekonomin i dessa länder bygger på jord- och skogsbruk.

Sektorns institutioner och permanenta samarbetsorgan Nordiska genbanken (NGB), Nordiska genbanken för husdjur (NGH), Nordiskt kontaktorgan för jordbruksforskning (NKJ) samt Samnordisk skogsforskning (SNS) deltar alla aktivt i europeiskt samarbete inom sina respektive specialkompetenser. Som speciellt framgångsrikt under året kan utvecklingen i Nordiska genbanken för husdjur i relation till EU nämnas. Projekt som genomförts i NGH:s regi har givit extra lager av nedfrysta DNA- och blodprov från husdjur och dessa är mycket efterfrågade för analys av samarbetspartnere inom EU. Samarbete inom Europa med att utveckla kunskap utifrån sådan analys förväntas ge rationellt beslutsunderlag om kostnadseffektiva bevarandestrategier.

Nordiska genbankens position som framstående regionalt kompetenscentrum i Europa rörande växtgenetiska resurser har utvecklats under året, vilket manifesterat sig genom att NGB är en attraktiv samarbetspartner och deltar i ett flertal EU-projekt. Nordiska genbanken deltar aktivt i nätverk och arbetsgrupper inom ECP/GR.

En under 1999 genomförd analys av nordiska forskares konkurrenskraft i EU-sammanhang visar att det nordiska inflytandet på skogsforskningen inom EU är gott. Nordiska skogsforskare har varit framgångsrika när det gäller medverkan i samarbetsprojekt inom programmen "FAIR" och Environment and Climate", men deltagandet i programmet för forskarrörlighet har varit lågt. SNS har också bidragit till nordiska skogsforskares möjlighet att delta i EU:s program för skogsforskning genom planeringsanslag och seminarier.

En utvärdering på sektorn slår fast att samarbetet om internationella frågor varit mycket vällyckat. Sektorn har på ett aktivt och flexibelt sätt använt det nordiska samarbetet för att ge genomslag för nordiska synpunkter i internationellt samarbete. I sina direktiv för utarbetandet av ett nytt handlingsprogram fastslår Ministerrådet (jord- och skogsbruksministrarna) att beredning och uppföljning av internationella frågor och avtal även fortsatt ska ha hög prioritet i samarbetet.

Velfærd og Erhverv

Social- og Sundhedspolitik

Det finske formannskap har som på en rekke andre sektorer hatt en stor betydning for informasjonsutvekslingen omkring aktuelle EU/EØS-saker. I 1999 har denne informasjonsposten vært benyttet til særlig orientering fra det finske formannskap på vårmøtet og oppsummering av deres erfaringer på høstmøtet. Der er endvidere blitt orientert om virksomheten i Europarådet, særlig fra den nylig dannede Social Cohesion Committee der Norge har hatt en sentral rolle for planlegning av felles formøter for sosial- og helseministrene i forbindelse med EU's rådsmøter. Endelig er der i embedsmandskomitéen blitt ført generell diskusjon av aktuelle saker på den europeiske dagsorden. Ministerrådssekretariatet deltog på et seminar, som blev avholdt i mai i Aachen under det tyske formannskap om den frivillige sektors rolle i utformning av sosialpolitiske målsetninger i Europa.

På sommerens ministermøte ble også aktuelle EU/EØS-saker drøftet, likeledes med utgangspunkt i det finske formannskap. Sosial- og helseministrene var enige i at man burde se de nordiske EU-medlemmers formannskap i en viss sammenheng fordi de ligger relativt nær i tid, og pekte bl.a. på et særlig nordisk ansvar for å gi Amsterdamtraktatens artikkel om folkehelse et reellt innhold. Videre ble reformarbeidet med reg. 1408/71 berørt, og dette arbeides relevans til de nordiske sosialkonvensjoner. Ministrene var enige om at tradisjonen med nordiske formøter før EU's rådsmøter bør fortsette, og at Norge og Island i tillegg burde inviteres til EU-arrangementer der de nordiske land er arrangører.

Under embetsmannskomiteén arbeider to grupper med spørsmål som har relevans til Europasøylen, dels med konvensjonen om gjensidig godkjenning av ulike utdannelse innen helse- og veterinærsektorene, og dels om forholdet mellom EU's regler (spesielt reg. 1408/71) og den nordiske konvensjon om sosialforsikring. Gruppene arbeide drøftes på embetsmannskomiteéns møter, og har konkret innflytelse på landenes avgjørelser i enkeltsaker.

Narkotika

Inom Ministerrådet för narkotikafrågor och ämbetsmannakommittén har erfarenhetsutbytet mellan de nordiska länderna och samordningen av

ländernas ställningstaganden i olika narkotikapolitiska frågor haft stor betydelse för samarbetet både inom Norden och i internationella organ, inte minst inom Europarådet och EU. En viktig del av EU-samarbetet sker inom European Monitoring Center for Drugs and Drug Addiction (EMCDDA) i Lissabon. Centrets direktör inbjöds till ämbetsmannakommiténs vårmöte för att närmare informera om EMCDDAs organisation och verksamhet som ska samla in, analysera och distribuera så tillförlitlig information som möjligt om EU's databaser främst med inriktning mot epidemiologi, demand reduction, focal points. Vidare har ämbetsmannagruppen följt Finlands prioriteringar under ordförandeskapet i EU och också deltagit i EU's horisontala arbetsgrupp för narkotikafrågor vars syfte främst berör informationsutbyte, riskvärdering och kontroll av nya syntetiska preparat.

På sommarens ministermöte informerades om och diskuterades de olika EU-engagemangen.

De nordiska länderna deltar i den årliga europeiska komparativa elevundersökningen ESPAD (European School Project about Alcohol and Drugs).

Forbrugerpolitik

Det er en hovedopgave for det nordiske forbrugersamarbejde at udøve størst mulig indflydelse på den europæiske udvikling på forbrugerområdet, da beslutningsprocessen i mangfoldige spørgsmål med konsekvens for de nordiske landes forbrugerpolitik i dag foregår i Bruxelles. Målet er at styrke forbrugerindflydelsen, forbedre forbrugerinformationen og forbrugernes retlige og økonomiske stilling samt deres mulighed for opnåelse af sundhed og sikkerhed inden for en økonomisk ordening bygget på en bærekraftig udvikling.

Med Amsterdamtraktaten lykkedes det at få udvidet målsætningen for forbrugerbeskyttelse på europæisk plan, således at forbrugerhensyn skal inddrages ved udformning og gennemførelse af initiativer på andre politikområder.

Konsumentsektoren arbejder på mange fronter for at fremme målsætningen om at styrke de nordiske forbrugerinteresser i EU. "Handlingsplan for det nordiske forbrugersamarbejde til år 2004", der blev vedtaget af forbrugerministrene i 1999, indeholder således for samtlige indsatsområder konkrete mål og prioriterede midler i relation til EU/EØS-søjlen.

Forbrugerministrene drøftede endvidere en fælles udtalelse om et nærmere uformelt samarbejde mellem landene inden for EU og EØS vedrørende forbrugerpolitikken. Udtalelsen, der blev endeligt vedtaget omkring årsskiftet, er fremsendt til Kommissionen og vil blive fulgt op de kommende år.

Embedsmandskomiteén har gennem året diskuteret en række emner med fokus på EU/EØS, bl.a. hvorledes ændringerne i Amsterdamtraktaten

konkret kan omsættes til øget forbrugerpolitisk indflydelse på andre politikområder. Endvidere er drøftet planerne for Finlands og Sveriges kommende EU-formandskaber, konkrete direktivforslag som f.eks. direktivet om fjernsalg af finansielle tjenester samt den nationale implementering af en række direktiver.

Hovedstædernes koordinering af EU-relaterede sager på forbrugerområdet sker efter en fast model, udviklet af embedsmandskomiteen. Et bærende element heri er 8 netværk, som på hver deres område hurtigt kan sætte aktiviteter i gang og koordinere nordiske synspunkter. Netværkene omfatter følgende temaer: Finansielle ydelser, standardisering, produkt-sikkerhed, forbrugerret, prismærkning, forbrugerundervisning, levnedsmidler i forbrugerperspektiv samt husholdningsøkonomi og gældssanering.

Styregruppen for juridiske spørgsmål har gennem flere år via projektet "EU-retten i nordisk konsumentret" efter behov gennemført hurtige udredninger og arrangeret EU-seminarer vedrørende EU-aktuelle spørgsmål (se nærmere i afsnittet om konkrete projekter). Desuden er der arbejdet for at sikre forskningsmidler fra EU's programmer, bl.a. gennem afholdelse af et seminar om muligheder og krav i forbindelse med EU's 5. rammeprogram.

Endelig er samarbejdet mellem embedsmandskomiteerne for hhv. konsument og levnedsmiddelsektoren udviklet i løbet af 1999 med vedtagelse af et tværsektorielt handlingsprogram, der bl.a. omfatter midler til fremme af forbrugerspekter i forbindelse med EU's levnedsmiddellovgivning.

Nyhedsbrevet "Money Matters" er også i 1999 blevet udgivet for det europæiske netværk for budgetrådgivning og gældssanering (The Consumer Debt Net) og med delvis finansiering af Kommissionen.

Levnedsmidler

I levnedsmiddelsektoren har de nordiske lande har sat sig som mål at påvirke dagsordenen i EU/EØS i levnedsmiddelspørgsmål af særlig interesse og vigtighed for Norden, bl.a. hvor man har en speciel status mht. fødevarer-sikkerhed og forbrugerinformation. Nogle af temaerne, hvor man i 1999 har haft stor nytte af koordinering af de nordiske synspunkter i relation til EU, er hygiejnelovgivningen og i Codex-regi drøftelserne om risikomanagement og opdatering af grundlaget for tilsætningsstoffer.

En erfaringsudveksling på nordisk plan findes meget nyttig, både i forhandlingsfasen om en given EU-regulering og i relation til implementeringen af de vedtagne regler i national lovgivning. I embedsmandskomiteen har bl.a. været diskuteret forhandlingspositioner på børnemadsdirektivet og miljøgarantiens anvendelse ved implementering af tilsætningsstoffdirektiverne.

Levnedsmiddelsektorens juridiske arbejdsgruppe har som hovedopgave at bidrage til den nordiske koordinering af synspunkter i forbindelse med EU-reguleringen og internationale regler. Der er bl.a. pågået drøftelser om

handelshindringer på levnedsmiddelområdet i Norden, nordisk holdning til fortolkning af EU-regler for mærkning af levnedsmidler med genmodificerede ingredienser samt behandling af de kommende EU-regler for henholdsvis aromastoffer og berigelse af fødevarer.

Netværkssamarbejdet i levnedsmiddelsektoren er en forudsætning for at samordne handlinger i EU og de internationale fora og dermed sikre gennemslagskraft for de fælles nordiske synspunkter. Der var i starten af 1999 syv netværk, dækkende et bredt spektrum af emner og i løbet af året kom to mere til: Netværk for pakkematerialer i kontakt med levnedsmidler og et netværk for levnedsmidler til særlig ernæring. De øvrige netværk dækker følgende temaer: Levnedsmidler generelt, kvalitetssikring af levnedsmiddeldmyndighederne, drikkevand, novel foods, tilsætningsstoffer, madallergi, og forenkling af hygiejnelovgivningen. Gennem et kontaktnet på tværs af landenes administrations- og tilsynsmyndigheder har hvert netværk inden for sit faglige område til formål at samordne nordiske spørgsmål under regeldannelsen i EU og Codex, samordne og støtte under implementering af nye regler og ved fortolkninger af gældende lovgivning og evt. igangsætte relevante fællesprojekter.

TemaNord-rapporterne på levnedsmiddelsområdet har også i 1999 indgået som væsentlige bidrag til vidensgrundlaget ved internationale drøftelser om f.eks. toxiner.

I forbindelse med det europæiske standardiseringsarbejde under CEN koordinerer de nordiske lande også deres deltagelse, så man er bredest muligt repræsenteret i de tekniske arbejdsgrupper. Dette koordineringsarbejde udføres af Nordisk Metodikkomite for Levnedsmidler, NMKL.

Lovgivning på Justitssektoren

Ny lovgivning i de nordiske lande tager i større grad udgangspunkt i EU/EØS-retsakter samt i initiativer, der har sin oprindelse i et øget internationalt samarbejde på justitsområdet. EU/EØS-spørgsmål udgør derfor en stigende andel af det nordiske lovgivningssamarbejde.

Som følge af den internationalisering der sker på justitsområdet, optog EU/EØS-spørgsmål en stor del af diskussionerne under det årlige møde mellem de nordiske justitsministre. Særligt Schengen-samarbejdet og Finlands formandskab i EU blev drøftet. De nordiske lande noterer med tilfredshed at det har vist sig muligt at bevare den nordiske pasunion og har med henblik på at fuldføre implementering af Schengen-aftalen i år 2001, etableret en nordisk styregruppe. Styregruppen vil sikre gensidig orientering om det forberedende arbejde med henblik på de nordiske landes indtræden i det praktiske Schengen-samarbejde. Styringsgruppen vil endvidere være forum for fortsatte politiske kontakter på såvel minister som embedsmandsniveau. De nordiske lande har på dansk initiativ lagt særlig vægt på at sikre Tysklands ratificering af de nordiske landes tilslutnings- og samarbejdsaftaler med Schengen.

Finlands formandskab i EU har haft en særlig betydning for det nordiske samarbejde på justitsområdet samt i forhold til Norge og Island som ikke EU-medlemslande men deltagere i EØS-samarbejdet. Implementering af Amsterdamtraktaten samt udvikling af områderne frihed, sikkerhed og retfærdighed under det finske EU-formandskab har haft en afgørende indflydelse på det nordiske justitssamarbejde. Finland har løbende orienteret de andre nordiske lande om initiativer og fremskridt under det finske formandskab. Særligt er initiativer på EU-plan i relation til retshjælpssamarbejde samt Schengen blevet fremhævet, og på møde 14.– 15. oktober 1999 i Tammerfors blev der lagt op til en politisk strategi vedrørende asyl- og indvandringsspørgsmål. Efterfølgende blev Norge og Island inviteret til at deltage i et møde med de europæiske justitsministre og indenrigsministre for at diskutere fortsatte tiltag på retsområdet samt retshjælpskonventionen. Der var ikke ønske om at afholde et nordisk formøde forud for EU-mødet.

Initiativet til, indenfor den III søjle, at udarbejde en konvention om indbyrdes retshjælp i straffesager mellem medlemsstaterne i EU kommer til at have betydning for det nordiske samarbejde. De nordiske lande har i den forbindelse lagt særlig vægt på Det Europæiske Råds første special-session for retslige- og indenrigsspørgsmål, der blev afholdt i Tammerfors 15 – 16 oktober. Emner, der blev taget op på sessionen, og som var af særlig betydning for det nordiske lovgivnings- og justitssamarbejde var, grænseoverskridende kriminalitet og etablering af et europæisk retsområde samt borgernes adgang til retsbeskyttelse.

På embedsmandsplan har der været gennemført en indgående og principiel diskussion omkring lovgivningssektorens arbejde med EU/EØS-spørgsmål. EU-spørgsmål tages op til diskussion i embedsmandskomiteén og Ministerrådet (justitsministrene) efter behov og når Ministerrådet anses for det rette forum hertil. Det anses dog ikke for hensigtsmæssigt at holde nordiske ministerformøder i Bruxelles eller at gennemføre møder på embedsmandsniveau med de nordiske justitsattachéer i Bruxelles. EU-spørgsmål integreres i rutinerne for det nordiske lovgivningssamarbejde og særlige initiativer til nordisk forskning i Europæisk Integrationsret fortsættes i en ny arbejdsgruppe nedsat med EU/EØS-retsekspertes udnævnt af landene.

Spørgsmålet om hvorvidt det nordiske ligebehandlingsprincip i relation til det europæiske samarbejde diskriminerer evt. øvrige EU-borgere er blevet diskuteret, og nationalstatens indgåelse af internationale konventioner uden for rammerne af det europæiske samarbejde har vist sig særligt relevant for de nordiske landes mulighed for at indgå nordiske konventioner.

Uden for rammerne af EU/EØS-samarbejdet, men af betydning herfor, er spørgsmålet omkring frafald af de nordiske landes reservationer i relation til den aftaleretslige del af CISG (Convention of International Sale

of Goods) blevet overvejet og endelig beslutning forventes taget med baggrund i et særligt nordisk møde i efteråret 2000.

Erhverv

I 1999 tog samarbejdet udgangspunkt i det islandske formandskabsprogram, ifølge hvilket man skulle følge den del af udviklingen inden for EU/EØS, som havde praktisk betydning for næringssektoren. Formandskabet udtrykte ønske om en styrkelse af kontakterne mellem Erhvervsministrene og Embedsmandskomitéen på den ene side og landenes repræsentationer og delegationer på den anden side.

På næringsministrenes møde i august 1999 orienterede den finske handels- og industriminister om det finske EU-formandskabs planer for erhvervssektoren. Han lagde vægt på, at det finske formandskab skulle arbejde for et stærkt og åbent Europa, en internationalt aktiv og indflydelsesrig union og en udvidelse af EU. Inden for det erhvervspolitiske område ville man fokusere på forbedring af varemærkning og den finansielle sektors funktion, samt effektivisering af det indre markeds regler med henblik på forbedring af forbrugernes retsstilling. De centrale områder inden for dette arbejde ville være en forstærkning af konkurrencekraften, beskæftigelsesfremmende økonomi og fremme af forskning og innovationer. I denne sammenhæng orienterede ministeren om industrirådsmødet, som blev holdt i Oulu i begyndelse af juli 1999, et SME-seminar, som skulle holdes i midten af september samt om Cardiff-processen.

Byggeri og Bolig

Boligområdet ligger for den største dels vedkommende uden for EU-Traktaten. Boligpolitiske temaer behandles imidlertid på årlige uformelle EU-ministermøder. Op til disse møder gennemføres nordisk koordinering og informationsudveksling.

På Boligministrenes møde i november 1999 orienterede den finske minister om det uformelle EU-boligministermøde, som fandt sted i Kuopio den 27.-28. september 1999. Her blev det bl.a. understreget, at ansvaret for boligpolitikken er placeret i de forskellige EU-lande.

Fra det islandske formandskabs side blev det i årets løb understreget, at man finder, at EU-spørgsmål er vigtige i forhold til Ministerrådssamarbejdet og, at der i Amsterdamtraktaten lægges større vægt på emner som relaterer sig til boligpolitikken inden for EU end tidligere. Levevilkår og kampen imod "social eksklusion" er nu en del af EU-politikken. Boligpolitikken er et område, hvor der er interesse for samarbejde, selvom det måske uformelt. Også bypolitik er en del af det uofficielle EU-samarbejde. Fra norsk side blev der udtrykt ønske om, at man fortsætter det uofficielle EU-samarbejde inden for boligområdet med mulighed for norsk og islandsk deltagelse.

I virksomhedsåret drøftede embedsmandskomiteen for Byg og Bolig EU's byggevederdirektiv. Komitéen fandt imidlertid, at der - inden for rammerne af NMR - ikke er behov for et formaliseret nordisk samarbejde om dette, idet der uden for Nordisk Ministerråds regi er etableret nordiske kontakter om dette emne.

Fra finsk side informerede man om European Constructions Networks arbejde omkring implementeringen af EU's byggevederdirektiv. Netværket har til formål at påvirke EU-Kommissionen, inden denne træffer afgørelser. Embedsmandskomiteen fik en redegørelse for EU's kontrol og overvågningssystem og forholdene omkring "CE-mærkningen". Det er vigtigt for de nordiske lande, at der bliver taget højde for nordiske krav ved udarbejdelsen af mandater og nye direktiver. Formålet med international standardisering er at fremme sikkerhed, bedre kvalitet, og billigere byggeprodukter. I denne forbindelse er information fra producenterne om produkternes kvalitet vigtig. Som det er i dag, gælder byggebestemmelser for bygninger og ikke for produkter.

Embedsmandskomiteen drøftede etableringen af en pendant til "Det nordiske boligadministrative møde" inden for "byg-området", som i givet fald også kunne behandle øvrige EU-spørgsmål. Der blev dog ikke truffet nogen beslutning om dette i løbet af 1999. Embedsmandskomiteen drøftede endvidere behovet for et nordisk samarbejde om at øge kvaliteten af boligstatistik og -information fra EU og EØS.

Arbejdsmarked og Arbejds miljø

På arbejdsmarkeds- og arbejdsmiljøsektoren er EU/EØS-spørgsmål faste dagsordenspunkter på alle møder i sektoren. En af sektorens arbejdsgrupper - EU-koordineringsgruppen - mødes forud for arbejds- og socialministrenes Rådsmøder i EU for at gennemgå dagsordenen og orientere hinanden om de enkelte landes holdninger til de sager, der er på dagsordenen. Herudover kan gruppen efter forslag fra medlemmerne drøfte andre EU-spørgsmål med henblik på udveksling af synspunkter. De væsentligste EU/EØS relaterede emner som gruppen drøftede i 1999 omhandlede direktivforslag om diskriminering, arbejdsmiljø/arbejdstid til søs og oprettelsen af et europæisk selskab.

I 1999 var der ikke nogen EU/EØS relaterede diskussioner i embedsmandskomitéen eller i Ministerrådet.

Ligestilling

I arbetet för att befrämja jämställdhet mellan män och kvinnor i EU siktar de nordiska jämställdhetsministrarna till att försöka påverka dagordningen på längre sikt. Genom att i de nordiska samarbetet satsa på utredningar och framåtriktade projekt samt forskning inom ramen för det Nordiska Kvinno- och Könnsforsknings Institutet (NIKK) anser ministrarna att Norden har en möjlighet att påverka EU/EES dagordningen i jämställd-

hetsfrågor. NIKK har en betydelsefull roll att spela med hänsyn till att initiera och förmedla sådan forskning.

Sektorns aktiviteter under året har varit att vidareföra det nordiska mainstreamingsprojektet vars syfte är att öka kunskaperna och utveckla och tillämpa ett strategiskt arbete för att införliva ett jämställdhetsperspektiv i det ordinarie arbetet. Projektet är ett sk paraplyprojekt där flera olika aktiviteter och delprojekt ingår. Kärnan är de delprojekt i kommuner, län eller på regeringsnivå, som de nordiska länderna genomför.

Samarbetsministrarna har för sin del beslutat om en plan för integrering av jämställdhet i Ministerrådets verksamhet. En projektgrupp har under året utarbetat ett förslag för hur integrering av könsperspektivet skall förverkligas i det nordiska samarbetet.

Gender Mainstreaming som strategi i jämställdhetsarbetet är en fråga med hög prioritet i EU kommissionen. Även i den nya kommissionen är en särskild grupp kommissionärer utsedda att ha det överordnade ansvaret för arbetet. På DG V jämställdhetsenhet arbetar en expert utstationerad från det norska familje- och barndepartementet speciellt med mainstreamingfrågor.

Temat *Män och jämställdhet* är högt prioriterat av jämställdhetsministrarna. Syftet är att planera olika initiativ som kan ha intresse även i EU-sammanhang. Under året tillsattes en arbetsgrupp som har i uppdrag att utarbeta ett idédokument om män och jämställdhet i arbetslivet. Tanken är att detta skall utmynnas i ett samarbete med arbetsmarknadsministrarna. I början av året anställdes en koordinator för mansforskning vid NIKK vars arbetsuppgift är att förbättra det nordiska samarbetet och genom detta stärka mansforskningsmiljöerna i de nordiska länderna och att knyta kontakter i Europa. Vid den internationella kvinnoforskningskonferensen "Women's Worlds" i Tromsø, där även flera hundra europeiska forskare deltog arrangerades flera work-shops om forskning om män.

Under årets senare del var Finland ordförande i EU samarbetet. Finlands planer och prioriteringar diskuterades på jämställdhetsministrarnas möte i juni. Finland arrangerade en konferens på ministernivå i oktober med temat jämställdhet mellan könen i den nationella sysselsättnings- och arbetsmarknadspolitik. Dessutom utarbetade ordförandelandet förslag till indikatorer på kvinnor i beslutande instanser som skall underlätta uppföljningen av utvecklingen.

På det nordiska ministermötet i juni diskuterades bland andra frågor även behovet av ett femte EU ramprogram för jämställdhet (2001 - 2005). De nordiska ministrarna uttalade som sin åsikt behovet av att EU även i fortsättningen – trots mainstreaming strategin – behöver ett specifikt jämställdhetsprogram.

I november arrangerade Sverige en EU konferens på temat *Lika lön och ekonomiskt oberoende – en grund för jämställdhet mellan kvinnor och*

män. Inbjudna till konferensen var förutom EU:s jämställdhetsministrar också ansökarländerna, de nordiska EES länderna, Nordiska Ministerrådet samt representanter för arbetsmarknadens parter.

4. Det framtida arbejdet med EU/EØS-søjlen

Ministerrådets arbejde med EU/EØS-spørgsmål tager udgangspunkt i Ministerrådets overordnede virksomhedsplan for 2000 samt prioriteringer i formandskabets program. I tillæg hertil, har en række sektorer, i samarbejdsprogrammer og handlingsplaner, definerede planer for et kontinuert samarbejde omkring løbende og kommende EU/EØS-spørgsmål.

Kultur

Kulturafdelningen kommer at følge med hur de nya kriterierna för Kulturprogrammet kommer att utvecklas. Det är viktigt att även små länder och små språkområden kan bilda nätverk och erhålla stöd från Kulturprogrammet.

Som ovan redogjorts för medför utvecklingen på medieområdet att flera mediepolitiska frågor är aktuella för samtliga europeiska länder. Det nordiska arbetet kommer därför att inriktas på att följa EU:s dagordning beträffande aktuella mediefrågor och de initiativ som tas på området. Informationsutbyte och eventuell koordinering mellan de nordiska länderna angående aktuella mediefrågor kommer att få stor betydelse bl.a. för att kunna framföra och tillvarata de nordiska ländernas intressen i europeiska sammanhang. Detta kan gälla t.ex. remissvar på Grönboksförslag, senast aktuellt rörande frågorna om konvergens, eller olika kulturprogram, såsom nu "Media plus programmet". Informationsutbytet kan också underlätta de nordiska ländernas implementering av antagna EU-direktiv. De senaste åren har diskussionerna t.ex. rört implementeringen av Rådets direktiv 89/552/EEG om samordning av vissa bestämmelser om utförandet av sändningsverksamhet för television (TV-direktivet).

För åren 2001-2003 planerar Ledningsgruppen för Kulturprojekt i utlandet flera projekt i Europa. Projekten handlar om att presentera Norden och bygga nätverk med regionerna; det västnordiska närområdet bestående av Skottland, Irland (Republiken Irland och Nordirland), Hebriderna, Orkney-öarna och regionen bestående av ansökarländerna Tjeckien, Ungern och Slovenien.

Nordisk Ungdomskommitté har planer på att lägga ännu större vikt på Europafrågor än hittills med bl.a. utökade kontakter till European Youth Center i Strasbourg och DG XII i Bryssel. EU's Youth Program kommer att behandlas av Nordisk Ungdomskommitté så snart det blir aktuellt. En tvärssektoriell handlingsplan med ett europeiskt perspektiv på barn- och ungdomsområdet förväntas träda i kraft i januari 2001.

Forskning, Utdannelse og IT

Sektorens nye 5-årige strategiplan samt nye handlingsplaner for skole- og voksenopplæringsområdet og den rullende dagsorden for høgre utdanning har klarere fokus på tettere dialog og samspill med det europeiske utdanningsområdet, både når det gjelder mobilitetsprogrammer, nettverk og prosjekter. Nordiske initiativer vil dog ta hensyn til at de nordiske land har ulik tilknytning til EU. Det er vesentlige interesser knyttet til initiativer i forhold til Europarådet og OECD, spesielt i forhold til utdanningsindikatorer og høgre utdanning.

Utdanningssektoren vil i første rekke knytte sitt europeiske arbeid til implementering av EU's nye utdanningsprogrammer. Foruten arbeid med et nordisk seminar og utvikling av et EU-prosjekt om voksnes læring vil initiativene konsentreres til styringsgruppene arbeid og sikte mot opplæring og erfaringsutveksling for å inndra flere nordiske partnere i programaktivitetene.

Nordisk Forskningspolitisk råd (FPR) prioriterer forskningspolitiske spørsmål som også er aktuelle i europeisk sammenheng. EU kommisjonens "Towards a European research area" om større sammenheng i det europeiske forskningssamarbeidet og bedre utnyttelse av ressurser inneholder problemstillinger som også er høyaktuelle i det nordiske samarbeidet og som tas opp i flere sammenhenger: Et uformelt ministermøte i august 2000 fokuserer på utfordringer for det nordiske universitets-samarbeidet med emner som konsekvenser av "Bologna deklarasjonen", centres of excellence og nordiske forskerskoler. I september 2000 avholder Forskningspolitisk råd et seminar om muligheter i nordisk forsknings-samarbeid med samme problemstillinger som EU-kommisjonen adresserer.

Forskningsprogrammet Norden og Europa har sitt siste aktive forskningsår i 2000. Ut over en rekke seminarer arrangert av programmets prosjekter, har programmet avholdt flere intensivseminar og tverrseminar, som både skal skape kontakt mellom nærstående prosjekter og bidra til utarbeidelse av en seminarbok rettet mot målgrupper ut over de involverte forskermiljøene. I 2000 vil det komme ytterligere 12 bøker samt mer enn 150 artikler og forskningspapirer. I 2001 tar man sikte på å avholde en større avslutningskonferanse for forskningsprogrammet.

Miljø og Ressourcepolitik

Miljøsektoren kommer under 2000 att förhandla ett nytt styrinstrument för det nordiska miljöarbetet, ett handlingsprogram för 2001-2004. I riktlinjerna för arbetet anges bl.a., att man skall identifiera vad man vill uppnå inom ramen för EU/EES inkluderande i samband med de nordiska EU-medlemmarnas ordförandeskap i EU. Arbetet struktureras enligt de tre pelarna i det nordiska samarbetet, där EU/EES ingår. EU och EES relaterade frågor förväntas även i framtiden vara högt prioriterade i det nordiska miljöarbetet.

Förestående ställningstagande om eventuellt medlemskap i EMU i Danmark och Sverige, samt eurons betydelse för Norge och Island gör EMU-frågan högst aktuell i ett nordiskt perspektiv och utgör en särskilt prioritet på *Ekonomi och Finanssektorn*. I enlighet härmed förbereds en större EMU-konferens som äger rum i Köpenhamn den 22 juni 2000. Konferensen riktar sig till parlamentariker, beslutsfattare, företagare men även till den intresserade allmänheten. Samtliga nordiska länders ekonomi- och finansministrar kommer att vara närvarande samt ett antal särskilt utvalda talare. Konferensen syfte är att dryfta frågor relaterade till hur EMU och den gemensamma europeiska valutan kan väntas påverka de nordiska länderna. Särskilt vikt har lagts vid att försöka åstadkomma en så balanserad diskussion som möjligt, d.v.s. med representanter för både motståndare och förespråkare bland de inbjudna.

Diskussionen i EU angående det s.k. skattepaketet bevakas kontinuerligt. Hittills är det frågan om företagsbeskattning som har givit upphov till diskussion. För närvarande avvaktar man kommissionens rapport i denna fråga. Vidare, kommer Ekonomi- och finanssektoren att följa process kring den europeiska sysselsättningspakten och kommer ev. att ta upp aktuella frågor med nordiskt relevans under året. Vidare måste härvidlag beaktas att i och med införandet av en gemensam valuta och en gemensam penningpolitik har ett nytt samspel mellan den nationella nivån och EU-nivån skapats.

På *Regionalsektoren* har de nordiska gränsregionerna under de senaste åren professionaliserat sina organisationer för att möta kraven från Interreg-programmen. Nordiska Ministerrådet har bistått och aktivt deltagit i detta. De framtida prioriteringarna är inriktade på att utveckla analys och uppföljning då gränsregionernas behov för stöd i processerna är mindre nu än tidigare. I framtiden kommer också det gränsregionala samarbetet att inriktas på att förbereda de Baltiska ländernas inträde i EU. Här har The Association of Border Regions (AEBR) visat intresse för att samarbeta.

I övrigt kommer kommitténs EU-arbete vara inriktat på informationsutväxling då ingen gemensam koordinering sker gentemot kommissionen i regionalpolitiska frågor.

Transportsektorn har i sin redogörelse till Nordiska rådet framfört att en fortsatt uppföljning av de europeiska TEN-projekten är aktuell och planeras i form av nödvändiga utredningar och presentationer. Det euroarktiska nätets implementering i de europeiska nätverken kommer att bevakas. Det är angeläget att tydligare peka på t ex de speciella förutsättningar i Norden som påverkar transporterna. Inom sektorns närområdesverksamhet för de baltiska länderna är frågan om transportärenden vid förhandlingarna om medlemskap viktiga. Ministerrådet fortsätter diskussionerna om aktuella EU- och EES-frågor samt implementeringen av direktiven i de

nordiska länderna. Vid behov arrangeras nordiska förmöten före kommissionens rådsmöten.

Energiministrene har i ramprogrammet, godkänt i augusti 1999, sagt att Ministerrådet avser att fortsätta att behandla EU-frågor och samarbeta med den europeiska kommissionen i projekt i Östersjöregionen för undvikande av dubbelarbete och åstadkomma koordinering av insatser. Verksamheten inom Europapelaren omfattar en kontinuerlig diskussion om aktuella EU/EES-frågor på Ministerrådets och ämbetsmannakommitténs möten, ordnandet av nordiska förmöten inför rådsmöten i EU, en granskning och uppföljning av det 5:e ramprogrammet och dess energidel samt en generell uppföljning av EU-programmen ur en nordisk synvinkel. Ministerrådet och ämbetsmannakommittén kommer uppmärksamt att följa utvecklingen av förhållandet mellan EU och Nordens nordatlantiska region: Island, Grönland och Färöarna, i synnerhet inom klimatområdet, energiforskningen och energiförsörjningen.

Energisektorn kommer förutom ett generellt utbyte av information att prioritera en diskussion om förslag till nya direktiv m.m. inom energisektorn; en utväxling av information om implementeringen av och rapporteringen om direktiven om den inre marknaden för el och naturgas; diskussion om de kommande förhandlingarna om direktivförslaget om en marknad för grön el baserad på förnybara energikällor; förhandlingar om en gemensam europeisk handlingsplan för energieffektivisering; och klimatfrågor, härunder särskilt de gemensamma hjälpmedlen för att minska emissionen av drivhusgaser; diskussion och granskning av EU:s ramprogram inom energisektorn samt ett nordiskt seminarium om ALTENER (Marknadsföring av förnybara energikällor). Samarbetet kommer fram till utgången av år 2002 att ske inom ramen för Baltic Sea Region Energy Co-operation (BASREC) och dess Group of Senior Energy Officials (GSEO) i vilken EU har sin representant, BASREC-samarbetets arbetsgrupper och projekt.

Fiskerisektoren vil arbejde for en styrkelse af oceanklimaforskning som baggrund for biologisk rådgivning til fiskerierhvervet for også herigennem at sikre bæredygtigt fiskeri. Såvel Norden som EU finder det vigtigt at forbedre fiskerisektorens økonomiske evner gennem tilpasninger af sektorens struktur og kapacitet til de biologiske ressourcer. Norden skal fortsætte med at have en nøglerolle i det internationale samarbejde om forskning, forvaltning, og kontrol. Finland vil under sit kommende nordiske formandsskab lægge særlig vægt på spørgsmål som berører forholdet mellem den nordiske fiskeripolitik og EU's fiskeripolitik. Der vil blive lagt vægt på at udvikle det nordiske samarbejde, således at det kan støtte de nordiske landes position og indflydelse indenfor den Europæiske fiskeripolitik. Dette gælder for de nordiske lande som gruppe, uafhængigt af de enkelte landes tilhørsforhold til EU i øvrigt.

Med utgångspunkt i utvärdering av samarbete på *Land og Skovbrugssektoren* inom gällande handlingsprogram som genomförts i 1999, förväntas behandlingen av EU/EES-frågor även i fortsättningen komma att spela en betydande roll inom sektorn.

I den närmaste framtiden väntas speciellt livsmedelssäkerhet och dels planerna för EU:s sjätte ramprogram för forskning och utveckling ges hög prioritet. Livsmedelssäkerhet står högt på den politiska agendan i Norden, inom EU och globalt. I juni 2000 kommer en tvärsektoriell, nordisk ministerkonferens om säker mat att hållas i Köpenhamn. Konferensen ska ge avstamp för aktivt nordiskt samarbete omkring hur målet om säker mat inom EU/EES-regionen kan förverkligas. En ministerdeklaration väntas ge tydligt uttryck för hur Norden vill medverka till att förverkliga EU:s vitbok om livsmedelssäkerhet, med konsumenternas trygghet i fokus.

På skogssidan bidrog det nordiska samarbetet till att föra fram skogsforskningens betydelse i samband med utformningen av det femte ramprogrammet för forskning. SNS var därvid bland annat remissinstans till kommissionen och kunde lämna synpunkter på programmet. När förberedelserna för utformningen av det sjätte ramprogrammet för forskning nu inleds planerar Norden genom SNS och NKJ att delta aktivt i utformningen både på jordbruks- och på skogsforskningssidan.

Velfærd og Erhverv

Den aktuelle diskusjon om EU's kompetanse i forhold til medlemsstatene når det gjelder *sosialpolitikk* og velferdsytelser følges nøye. Særlig sees dette i sammenheng med det planlagte programmet for velferdsforskning, samt det danske formannskaps prioritering av de nordiske velferdsstater i et europeisk perspektiv. Det samme gjelder utviklingen av Amsterdamtraktatens artikkel om folkehelse.

Narkotikasektorn kommer også det nærmeste året att lägga stor vikt vid samarbetet och erfarenhetsutbytet om narkotikafrågorna inom Norden och i internationella organ. Samarbetet inom Europarådet, FN och EU kommer att vara några huvudteman på Ministerrådets och ämbetsmannakommitténs möten.

På *forbrugerområdet* omfatter handlingsplanen frem til år 2004 en række prioriteter i relation til EU/EØS, herunder udvikling og effektivisering af et forpligtende samarbejde mellem myndigheder og organisationer m.fl. (Early Warning System) i forhold til EU-reguleringen. På baggrund af, at forbrugerorganisationernes arbejde er en vigtig brik i det forbrugerpolitiske arbejde, vil man analysere og støtte forbrugerorganisationernes påvirkningsmuligheder i den europæiske og internationale debat, bl.a. på levnedsmiddelområdet. Desuden vil der fortsat være fokus på at koordinere implementeringen af nye direktiver og arbejde for en ensartet overførsel på et højt niveau af europæiske regler til de nordiske lande.

I forbindelse med indførelsen af en ny fælles valuta overvåges konsekvenserne for forbrugerne, og der arbejdes for en minimering af forbrugernes problemer i den forbindelse. Endvidere fokuseres på forbrugerbeskyttelsen i relation til Internettet og markedsføring via dette ligesom sikring af købe- og aftalerettigheder samt klagebehandling ved grænseoverskridende køb er prioriteret. Samtidig arbejdes på at videreudvikle systemer for europæisk samarbejde om markedskontrol, informationsudveksling og notifikation i forbindelse med produktsikkerhed. Herudover vil arbejdet med udvikling af gunstige vilkår for forbrugerforskningen fortsætte, bl.a. gennem EU's 6. rammeprogram.

Samarbejdet på *levnedsmiddelsektoren* vil i de kommende år i meget høj grad have fokus på opfølgning af initiativerne i Kommissionens Hvidbog om fødevarer sikkerhed samt forenkling af det nødvendige regelværk. Målsætningen er at beskytte forbrugerne mod sundhedsrisici ved mad og drikke, beskytte mod vildledende mærkning og opmuntre til bedre kostvaner.

Sektoren vil således fortsat prioritere en effektiv udveksling og koordinering af synspunkter med henblik på at støtte de nordiske landes mulighed for at udøve størst mulig indflydelse på revisionen af EU-lovgivningen til forbedring af fødevarer sikkerhed og -mærkning.

Af elementer kan nævnes projekter inden for følgende områder til støtte for påvirkning af EU-lovgivningen: Risikoanalyse som redskab, herunder udvikling af metoder og principper for toksikologisk og mikrobiologisk risikovurdering, samt opbygning af en beredskabsstyrke i forbindelse med zoonosebekæmpelse. Desuden vil blive foretaget risikovurderinger af en række konkrete, potentielt sygdomsfremkaldende organismer samt naturlige toksiner, tilsætnings- og aromastoffer. Hertil kommer de oven for omtalte netværk, erfaringsudveksling og drøftelser i embedsmands-komiteen m.m.

Det er afgørende at vurdere og satse på strategier, der dækker hele kæden fra jord/fjord til bord. Med baggrund i helhedsperspektivet for levnedsmidler vil levnedsmiddelsektoren fortsat bidrage til at optimere samarbejdet på tværs af de relevante sektorer, ikke mindst landbrugs-, fiskeri-, miljø- og konsumentsektoren. Resultaterne af den tværsektorielle ministerkonference om *sikker mad* i juni 2000 vil blive fulgt op. Desuden følges den tværsektorielle handlingsplan for forbrugeraspekter i levnedsmiddel-spørgsmål.

Udveksling af information om igangsatte lovgivningsinitiativer samt gennemførelse af projekter til belysning af EU-rettens indvirkning på den nordiske retstilstand er fortsat en vigtig del af samarbejdet på *Justitssektoren*. Det traditionelle nordiske lovgivningssamarbejde udvikles stadig til at få en mere europæisk vinkel. Embedsmandskomiteen for lovgivningsspørgsmål lægger stor vægt på at sikre en koordineret implemen-

tering af EU/EØS-direktiver. Der vil forsat blive arbejdet med kortlægning og opfølgning af de nordiske arbejdsgrupper, nedsat på tjenestemandsniveau til sikring af den nordiske retslighed ved implementering af EU-lovgivning.

Opfølgning af beslutning om oprettelsen af et område med frihed, sikkerhed og retfærdighed, som vedtaget af medlemsstaterne i Tammerfors, vil være udgangspunktet for det fremtidige nordiske samarbejde på lovgivnings- og justitssektoren. Særligt initiativer i relation til styrkelse af den gensidige retlige bistand og det retlige samarbejde samt sikring af en effektiv tilgang til bekæmpelse af alle former for kriminalitet vil blive taget op inden for rammerne af det nordiske samarbejde.

Embedsmandskomitéen for lovgivningsspørgsmål fortsætter endvidere sin koordinerende rolle i relation til det internationale samarbejde på justitsområdet, såvel i EU som globalt. Med henblik på belysning af EU/EØS-samarbejdets indvirkning på det nordiske lovgivningssamarbejde gennemføres i juni 2000 et nordisk seminar, hvor netop EU/EØS-indflydelsen på nordisk lovgivning udgør ét af hovedemnerne.

Byggeri og Boligsektoren lægger vægt på udveksling af informationer om aktuelle boligpolitiske emner mellem de nordiske lande og EU-Kommissionen.

I udkastet til samarbejdsprogram på *Arbejdsmarked og Arbejdsmiljøsektoren* 2001-2004 lægges der meget vægt på fremme af den nordiske velfærdsmodel, det europæiske perspektiv og samarbejdet med nørømråderne, herunder at støtte de baltiske staters forberedelse til medlemskab af EU samt at samarbejde i det forberedende EU arbejde og ved implementering af EU-direktiver. Der vil endvidere blive taget kontakter til OECD om deres arbejde med job strategier.

Inom *jämställdhetssektorn* har man beslutat att speciellt koncentrera sig om aktiviteter och initiativ i frågor där Norden kan ses som en föregångare. Jämställighetsministrarna har uttalat att det vore önskvärt om de nordiska länderna under sin ordförandeperiod i EU (Finland senare delen av 1999, Sverige år 2001 och Danmark år 2002) tar upp jämställdheten som ett prioriterat område. Det nordiska samarbetsprogrammet för jämställdhetssektorn åren 2001-2005 förbereds och i detta program kommer man att tangera flera av de områden som även kommer att behandlas i EU:s V jämställdhetsprogram. Båda programmen skall godkännas år 2000. I 1999 har jämställdhetssektorn tillsammans med arbetsmarknads-, närings- och finanssektorn beslutat att i samarbete med OECD organisera en ministerkonferens om *Gender mainstreaming*. Konferensen skall arrangeras i Paris den 23-24 november år 2000. OECD och NMR har inbjudit EU att delta i konferensen samt även i planläggningsgruppen.

Embedsmandskomitéen har på uppdrag av ministrarna dryftat uppföljningen av Beijing konferensen och under FN generalförsamlingens

specialsession Beijing+5 i New York i juni år 2000 kommer de nordiska jämställdhetsministrarna att arrangera ett lunchseminarium med temat *Män i arbetet för jämställdhet*.

Bilag A

Konkrete projekter på sektorerne med EU/EØS-relevans

Kultur

Film och media

Under 1999 har Styringsgruppens arbejde främst varit inriktat på frågor rörande upphovsrättsliga problem kring återanvändning av arkivmaterial, övergången till digital teknik, konvergens av media, telekommunikation och informationsteknik, Public service företagens verksamhet särskilt beträffande den pågående digitaliseringen samt filmstödsfrågor.

Barn och unga

Nordisk ungdomskomité arrangerar årligen ett informations- och diskussionsmöte med de nordiske aktörerna på Europaområdet. I 1999 hölls mötet den 15.-16.april med bl.a. representanter från de nordiska National Agencies For Youth For Europe, från Europarådets Advisory Council och ledaren för Europarådets Youth Center i Strasbourg. Komitéen har givit stöd till en ungdomsfestival i Baltikum, i vilken även EU-länderna deltar.

Styringsgruppen för nordisk barn- och ungdomskultur

Styringsgruppen har säkrat nordiskt deltagande i ett internationellt seminarium om barnlitteraturforskning, som bl. a. har som mål att upprätta ett forskarnätverk.

Herudover er der iværksat et projekt om billedkunst i undervisningen og der er sikret deltagelse i the European Youth Music Festival 2000.

Forskning, Uddannelse og IT

Demokratiutvikling/Aktivt medborgerskap

Som del av det 2-årige prosjektet, Demokratiutvikling år 2000, har FOVU støttet 6 nordiske pilotprosjekter som i et samarbeid mellom praktikere og forskere har belyst sammenhenger og utfordringer knyttet til demokrati og voksenopplæring. Prosjektets internasjonale perspektiv er ivarettatt blant annet gjennom at det i 1999 er etablert kontakt med Europarådets prosjekt Education for Democratic Citizenship (EDC-prosjektet) med representasjon på FOVUs arbeidsseminar i København og EDC-konferanse i Warszawa hvor også UNESCO og EU-kommisjonen deltok. Det nordiske arbeidet videreføres gjennom et flerårig forskningsprosjekt "Læring for aktivt medborgerskap" som har et klart internasjonalt perspektiv.

Evaluering i skolen

Nordisk Skole Samarbejde (NSS) avsluttet i 1999 et prosjekt vedrørende evaluering i skolen og utga en publikasjon "Nordisk utbildning

i fokus Nord 1999:13", hvis resultater/beskrivelser hovedsakelig bygger på kjente OECD indikatorundersøkelser. I 1999 ble det dessuten arrangert en formannskapskonferanse om evaluering i skolen "Vision og virkelighet" hvor den internasjonale dimensjon inngikk.

Europarådets Legislative Reform Programme

Styringsgruppen for høgre utdanning, HØGUT, har hatt ansvaret for oppfølging av anbefalinger fra samarbeidskonferansen mellom Europarådet og Ministerrådet på Island i 1997 om Regionalt samarbeid innen høgre utdanning. To delprosjekter i Europarådets Legislative Reform Programme omhandler godkjenning av studier og eksamener innen høgre utdanning rettet mot Baltikum og nordvest Russland. Nordisk Ministerråd var hovedsponsor for to konferanser i 1999. Den ene i Vilnius i juni og den andre i Riga i august. Under konferansen i Vilnius undertegnet de baltiske landene en intensjonserklæring om godkjenning av studier og merittoverføring. Utdanningssektoren har også finansiert deltagelse for en nordisk foreleser ved Europarådets konferanse; "The preparation and publication of new history textbooks" i Petrozavodsk i juni.

Forskningsprogram

De forskningspolitiske emner som er tatt opp i det nordiske samarbeidet er også relevante som innspill i den europeiske debatten. I 1999 har man blant annet fokusert på internasjonalisering av forskning og rekrutteringen av kvinner til forskning. Forskningsprogrammet Norden og Europa (1996-2000) skal ut fra et humanistisk og samfunnsvitenskapelig perspektiv belyse hvordan det spesifikke nordiske påvirkes av og kan påvirke det øvrige Europa. Programmet har tre tverrgående perspektiver: Det folkelige samarbeide i Norden, likestillings- og kjønnsaspekter samt multikulturelle forhold i Norden. Programmet består av 19 prosjekter og ca 175 forskere er involvert i arbeidet. Forskningsprogrammets resultater presenteres fortløpende i TemaNord serien og i løpet av 1999 utkom det totalt 10 bøker innenfor programmets prosjekter.

Miljø og Ressourcepolitikk

Miljø

Miljøaspekterna av den nordliga dimensionen

Den isländska regeringen arrangerade i oktober 1999 i kraft av det isländska ordförandeskapet i Ministerrådet ett seminarium i Bryssel om miljöaspekterna av den nordliga dimensionen. På seminariet förtes en diskussion om Kommissionens papper till toppmötet om den nordliga dimensionen. MR-M's isländska ordförande mötte miljökommissionären, som var positiv till möten mellan Norden och Kommissionen på tjänstemannanivå.

Databas for miljöfareklassificering

Inom ramen för det nordiska kemikaliearbetet har en databas utarbetats med alla de ämnen som har behandlats inom ramen för EU:s arbete med miljöfareklassificering sedan 1993. Databasen lanseras som ett instrument för nationella myndigheter i hela EES området.

Klassificering av vegetationstyper för palearktiska habitat

På miljöövervakningsområdet har ett projekt för EU:s miljöagentur om klassificering av vegetationstyper för palearktiska habitat avslutats. Genom projektet har man uppnått europeisk accept av ett nordiskt koncept.

Produktorienterad miljöstrategi

Ett tvärsektorieellt samarbete med konsument- respektive näringssektorerna har igångsatts för att utarbeta en produktorienterad miljöstrategi. Arbetet syftar bl.a. till att påverka EU:s arbete på området.

Økonomi og Finans

Framtida finansieringen av pensionssystemen

Ett projekt inleddes under 1999 angående den framtida finansieringen av pensionssystemen. Denna fråga väntas också bli aktuell i EU-sammanhang inom överskådlig framtid.

Regionalt

Strukturfondsutvärdering

Under 1999 slutfördes en stor satsning på att utvärdera EU's strukturfonder och studera relationerna till den nationella regionalpolitiken i Norden. Arbetet har genomförts av Nordregio och rapporten- *When policy regimes Meet: Structural funds in the Nordic countries*- har presenterats och fått stort genomslag. Rapporten som ger en mycket god översikt av EU's strukturfonder och nationell regionalpolitik presenterades på regionalministermötet i november.

Study Programme on European Spatial Planning

Nordregio har under 1999 varit europeisk koordinator för *Study Programme on European Spatial Planning (SPESP)* med deltagare från alla 15 EU-länder. Genom processen med ESDP-European Spatial Development Perspective – konstaterades att underlaget för att fatta politiska beslut måste förbättras. Det gäller speciellt att välja indikatorer för rumslig planering och att föreslå möjliga strategiska vägval. Som en konsekvens av detta sattes SPESP upp. Arbetet rapporteras under första delen av år 2000.

Transport

Avgiftssystemen i Norden och Europa

Transport-, trafik- och kommunikationssektorn har speciellt i ad hoc gruppernas arbete om avgiftssystemen i Norden och Europa samt transportsektorns it-projekt på transport-telematikens område, som naturligt kopplas till motsvarande arbeten inom det europeiska samarbetet.

Energi

Samarbetet på Europapelaren har varit intensivt och konkret samt utvecklats mot den nya samarbetsformen inom ramen för Council of Baltic Sea States (CBSS) i Stockholm, där ett sekretariat för energisamarbetet i regionen skall öppnas och finansieras till största delen med nordiska projektmedel.

Joint Baltic Energy Programme

Processen startade i juni 1998 då Baltic Energy Task Force bildades och man för undvikande av dubbelarbete och för skapande av synergieffekter med regionala samarbetsorganisationer bildade ett Joint Baltic Energy Programme för att ge en ram och service till samarbetsprocessen. Programmet upphörde i och med ministerkonferensen i Helsingfors i oktober 1999 och samarbetet fick då en ny struktur och innehåll, dvs BASREC. Nordiska Ministerrådet har varit en aktiv samarbetspartner i denna process genom ämbetsmannakommittén och den under kommittén verksamma Bergengruppen. Nordiska Ministerrådets sekretariat har fungerat som sekretariat för Bergengruppen.

WWW Baltic Energy Energy Net

För att ge informationsservice till Joint Baltic Energy Programme startades en hemsida www.balticvdenergy.net som finansierades 50-50 med nordiska och EU-medel. Hemsidan underhölls från Nordiska Ministerrådets sekretariat. Samtidigt har en omfattande utbyggnad av en på Internet fungerande informations- och samarbetservice för den nya BASREC-strukturen tagits fram.

Baltic Sea Region Energy Co-operation (BASREC)

Efter ministerkonferensen i Helsingfors bildades BASREC i anslutning till CBSS sekretariatet i Stockholm. Sekretariatsfunktionen fungerar med nordiska medel och förvaltas som ett nordiskt förvaltningsavtal med CBSS. Två personer har utpekats att handha sekretariatsfunktionen till utgången av år 2002. Till dess skall en ny struktur för samarbetet utarbetas. Tillsammans med Baltic Council och dess energikommitté har Nordiska Ministerrådet föreslagit för EU:s Synergy-programme att BASREC intags som ett SYNERGY-projekt och finansieras 50-50 med medel från EU.

Seminarium om energieffektivitet i St. Petersburg

Ett internationellt seminarium organiserades i St. Petersburg den 6-7 oktober 1999 av Ministerrådet, EU kommissionen, Barentsrådets energi-grupp, samt Rysslands energiministerium. Syftet med seminariet var att samla aktörer från nordvästra Ryssland samt från Norden och EU som är involverade i energiprojekt i regionen som täcker Arkhangelsk, Murmansk, Karelen, Leningrad Oblast, St. Petersburg och Kaliningrad. I seminariet diskuterades behov av projekteffektivisering och koordinering mellan olika aktörer i energisektorn i nordvästra Ryssland. Därtill diskuterades finansiering av projekt, användning av sk. Kyoto mekanismer och samarbete genom träningsaktiviteter och uppbyggnad av nätverksaktiviteter mellan energicentra i Östersjöregionen. Konklusioner från seminariet rapporterades till energiministrarna på möte i Helsingfors i oktober 1999.

Fiskeri

Bæredygtigt fiskeri

Det forventes at FAO vil afholde en Technical Consultation om mærkning af bæredygtigt fiskeri i efteråret 2000 med henblik på at tage emnet på dagsorden for FN's Fiskeri Komité's møde i feb./mar. 2001. Nordens og EU's synspunkter i denne debat er samstemmende, og det forventes, at kriterier for vurdering af fiskerier, udarbejdet af den fælles arbejdsgruppe, kan fremlægges i dette globale forum.

Status for fiskerierne og havmiljøet i de nordlige have

Ministerrådet har anmodet det internationale havforskningsråd, ICES, om at fremstille en status for fiskerierne og havmiljøet i de nordlige have. Rapporten, som altså også dækker en væsentlig del af fællesskabets fiskerifarvande, vil blive offentliggjort i 2000.

Land- og Skovbrug

Jord- og skogsbrukssektorn deltar aktivt i ett flertal EU-projekt, speciellt på området genetiska resurser. På växtsidan deltar Nordiska genbanken i sju projekt. Speciellt kan nämnas ett tvärvetenskapligt projekt med politisk dimension som syftar till att kartlägga ekonomiska, juridiska och etiska aspekter på bevarande av genmaterial i genbanker. Sex av projekten ligger inom EU:s förordning 1467/94 (RESGEN) och ett är inom det fjärde ramprogrammet för forskning och utveckling.

Banking of Genetic Material and Data in Europe: Legal, Ethical and Economical Issues

Projektet syftar till att kartlägga situationen rörande biologiska samlingar av växt-, djur-, mikrob- och humanmaterial i Europa. Projektet, som är av tvärvetenskaplig karaktär, ska belysa vetenskapliga, ekonomiska, juridiska och etiska aspekter i samband med bevarande och nyttjande av material i samlingarna i de respektive deltagarländerna.

Hittills uppnådda resultat er en ekonomisk översikt över sektorerna i länderna. Insamling av detaljinformation från utvalda aktörer.

Potatoe

Syftet är att koordinera bevarandet av europeiskt material av potatis, rationalisera bevarandet samt dokumentera och evaluera samlingarna. Projektet inkluderar databaser med material och evalueringsdata samt cryoförvaringsarbeten.

Protecting future European Community crops - a programme to conserve, characterise, evaluate and collect Allium crops and wild species

Syftet är att utveckla och koordinera en väldokumenterad, högkvalitativ samling av fem *Allium* grödor inklusive vilda släktingar. Insamling av nytt material, karakteriseringsdata av accessioner, regenerering av frömaterial, etablering af databaser över material och sjukdomsfria kloner av vegetativt material förväntas att ingå i projektet.

The future of European Carrot, a programme to conserve, characterise, evaluate and collect carrot and wild relatives

Syftet är att koordinera bevarande, karakterisering, evaluering, dokumentera europeiska samlingar inom morotsgenpolen inklusive vilda släktingar. Projektet har nyligen beviljats finansiering och har inte startats upp ännu.

"Barley" och "Avena"

Syftet med projekterna är att evaluera och revidera europeiska samlingar av henholdsvis korn och havre som stöd för genbankerna och växtförädlarna. Särskild vikt läggs vid biotiska och abiotiska stressfaktorer. Ett informationssystem om korn (EBIS; utveckling av den europeiska korndatabasen) kommer att byggas upp. I nuvaranda har man påbörjat insamling av information om kornsamling till EBIS samt evaluering av material för motståndskraft mot olika stressfaktorer. På husdjurssidan deltar Nordiska genbanken för husdjur i projektet

Characterizing Genetic Variation in the European Pig – To facilitate the Maintenance and exploitation of Biodiversity

Målsättningen är att skaffa grundkunskap om skillnaden mellan europeiska grisraser för att lägga grunden för utnyttjande av den genetiska mångfalden i ett långsiktigt och hållbart utvecklingsperspektiv. De första analysresultaten väntas under sommaren 2000.

Velfærd og Erhverv

Social og Sundhedspolitik

Frivillige organisasjoner og NGO's i offentlig virksomhet

Av særlig interesse er et nytt prosjekt som ble bevilget i 1999, men som starter i 2000. Dette prosjektet drives av European Social Network som er en nettverksorganisasjon for sosialsjefforeninger i europeiske land, og omhandler nordiske erfaringer i møte med europeiske erfaringer når det gjelder bruk av frivillige organisasjoner og NGO's i offentlig virksomhet.

Participation and Partnership

Prosjektet "Participation and Partnership" er også spesielt fordi det for første gang i sosial- og helsesektoren er en samfinansiering mellom NMR og EU-kommisjonen, og at vår finansiering bidrar til at Norge og Island deltar på lik linje med EU-medlemmene. Prosjektet skal avsluttes i 2000.

Institutionerne

NIOM gjennom sin sertifiseringsvirksomhet og NHV gjennom sin internasjonale folkehelseutdanning og innretning mot en godkjenning/validering av sin utdanning på europeisk nivå. Også handikappolitikk og arbeidet med døvblindepersonale er godt synlig i europeisk sammenheng.

Narkotika

Demand Reduction Staff Training Program

De nordiska länderna stödjer ett delprojekt inom Europarådets Pompidou-grupp. "Demand Reduction Staff Training Program". Narkotikaexperter från de baltiska staterna har härigenom kunnat deltaga i fortbildning i form av studiebesök i de nordiska länderna.

Forbrugerpolitik

EG-rätten i nordisk konsumenträtt

Under 1999 har man inom projektet "EG-rätten i nordisk konsumenträtt" arbetat med att utreda för- och nackdelar med sändarlands- respektive effektlandsprincipen inom marknadsrätten och belyst inom vilka direktivområden den ena eller den andra principen gäller samt EG-domstolens praxis gällande domsrätt. Vidare har man i projektet påbörjat arbete med att formulera modellregler för nordisk konsumentköplagstiftning i samband med implementeringen av direktivet (1999/44) om konsumentköp och -garantier, vilken ska vara klar senast den 1 januari 2002.

God marknadsföringssed i EU-rätten

Under året har man arbetat med att analysera möjligheterna till att föra in en generalklausul om god marknadsföringssed i EU-rätten. Inom ytterligare ett under det gångna året påbörjat delprojekt arbetas med en revidering av de nordiska konsumentombudsmännens vägledning för miljöargumentering i marknadsföringen. Vägledningen behöver revideras,

bl.a. mot bakgrund av ISO standarden "Environmental labels and declarations – self-declared environmental claims", för att bli en bra förebild i det pågående EU-arbetet som syftar till att stävja vilseledande miljöargument i marknadsföring

Gränsöverskridande, utomrättslig tvistlösning

Styrgruppen för juridiska frågor påbörjade i 1998 i samfinansiering med EU-Kommissionen ett projekt om gränsöverskridande, utomrättslig tvistlösning, dels mellan de nordiska länderna, dels gentemot Spanien. Inom projektet undersöks vilken utsträckning gränsöverskridande tvister behandlas i klagonämnderna, vilka typer av tvister som behandlas, hur nämndernas avgöranden efterlevs och hur konsumentvägledare i gränsområden hanterar gränsöverskridande tvister. Projektet avslutas i juni 2000.

Konsumentinflytande på standardisering

Projektet har fortsatt koordinerat nordiskt konsumentsamarbete för ökat inflytande internationellt på standardiseringsområdet. Under 1999 har bland annat behandlats turisttjänster, tvättmedel, mindre elektriska köksapparater, mikrovågsugnar, nappflaskor och barnvagnar. Man har också diskuterat indragning av miljöaspekter i standarder och standardisering av servicetjänster. Det har vidare genomförts forskning omkring leksaksstandarder, i syfte att kunna bedöma vilka hänsyn som bör regleras genom CEN-arbetet på området. Dessutom har man arbetat med utvecklingen av en ny testcylinder för små delar som kan fastna i ett barns strupe. DG III har visat stort intresse för arbetet och har på förfrågan fått ta del av arbetsresultaten. Inom forumet har man deltagit i arbetet med revision av ISO Guide 14 och 41 om konsumentinformation och förpackningsstandarder.

Utländskt finansbolag

Under året avslutades arbetet med att undersöka vilka nationella regler som kan upprätthållas gentemot ett utländskt finansbolag. EG-reglerna bygger på principen om hemlandstillsyn samtidigt som rörelsedirektiven för finansiella tjänster tillåter upprätthållande av nationella lagar som är baserade på "det allmännas bästa" (general good), utan att begreppet preciseras. Inom projektet har gjorts en kartläggning av EG-domstolens praxis.

Forbrugerindflydelse på EU-utvecklingen på det finansielle område

Projektet syftar till att säkra en god informationsutväxling i samband med EU-relaterad verksamhet på området, samt att genomföra mindre utredningar och samrådsmöten vid behov av koordinering av nordiska synpunkter på förslag från EU-Kommissionen. Under 1999 har man inom projektet främst arbetat med distansförsäljning av finansiella tjänster och hållit samrådsmöten, vid vilka även departementsrepresentanter deltagit, inför att det finska ordförandeskapet lagt fram direktivförslag. Dessutan

hålls ett första samrådsmöte om utkastet till direktiv om försäkringsmäklare.

Kvaliteten hos nödvändighetstjänster

Styrgruppen för produktfrågor avslutade under året ett projekt om kvaliteten hos nödvändighetstjänster i vilket man på ett pilotområde, elektricitet, arbetat med att formulera konsumentkrav och etablera kvalitetssystem. Projektarbetet har redovisats i en TemaNord-rapport, vilken även finns tillgänglig på Internet.

Levnedsmidler

Fødevarerikkerhed - Risikohåndtering

En lang række projekter er relateret til fødevarerikkerhed ved at fokusere på risikovurdering og risikohåndtering. En del af projekterne har en mikrobiologisk vinkel og omhandler sygdomsfremkaldende bakterier som Salmonella, Campylobacter, Listeria og E. coli, mens andre har fokus på naturligt forekommende giftstoffer (f.eks. i planter) eller sikkerhedsvurdering af hormonlignende stoffer og nye levnedsmidler.

Projekterne om konkrete mikroorganismer eller stoffer suppleres af projekter af mere generel karakter, f.eks. projekt om mulighederne for at opsætte overordnede mål for levnedsmiddelsikkerhed baseret på "jord til bord"-filosofien, og et projekt med det formål at give en oversigt over, hvordan mad- og vandbårne sygdomme opklares i Norden.

De nævnte temaer står højt på dagsordenen i såvel EU som internationalt, og projekterne har fokus på nordiske principper for risikoevaluering (bl.a. forsigtighedsprincippet), nordisk samordning og opretholdelse af et højt sikkerhedsniveau for fødevarer.

Levnedsmiddelkontrol og inspektionssystemer

Der er igangsat en del projekter med det fælles formål at modernisere og forbedre kontrolsystemer for levnedsmidler, bl.a. projekter om modernisering af kødkontrollen, der er til debat internationalt. Desuden planlægges afholdelse af seminarer om f.eks. kontrolprocedurer i import- og samhandel nu og i fremtiden (med baggrund i BSE- og dioxin-problemerne), rapportering om kontroldata til EU samt EU/EØS-systeminspektioner.

Næringsstoffer og fri berigelse (tilsætning af næringsstoffer)

Flere projekter har relation til næringsstoffer og de aktuelle tiltag i EU om regler for berigelse af levnedsmidler med næringsstoffer og tilhørende mærkningsbestemmelser. Eksempelvis vurderes indtaget af B-vitaminet folinsyre og konsekvenser af fri berigelse hermed, og der foretages en risikoevaluering af A-vitamin. Desuden planlægges et mere generelt projekt om risikovurdering i forbindelse med fri berigelse (tilsætning af næringsstoffer til fødevarer), samtidig med at der er ført en principiel

diskussion om anprisninger/mærkning på sådanne levnedsmidler der er tilført næringsstoffer.

Tilsætningsstoffer og aromastoffer

Et projekt har som målsætning at vurdere modeller for indtagsberegning af aromastoffer med henblik på at påvirke og sikre en hensigtsmæssig evalueringmetode for aromastoffer i de kommende EU-forhandlinger. Dette vil blive fulgt op af et projekt, hvor deltagerne følger EU-evalueringprocessen og støtter nordiske synspunkter.

Et andet projekt har som formål at undersøge, om der er fremkommet væsentlige nye oplysninger om de sundhedsmæssige aspekter af de enkelte tilladte tilsætningsstoffer til levnedsmidler, siden de blev evalueret af EU's Scientific Committee for Food.

Mærkning af levnedsmidler

I et tværsektorielt samarbejde undersøges de nordiske mærkningsregler, der er baseret på EU's mærkningsdirektiv samt forbrugernes behov for og forståelse af mærkningen på levnedsmidler.

Vejledning om pakkematerialer o.l.

Projektets formål er at sikre en systematisk indsamling af information om materialer og genstande bestemt til at komme i kontakt med levnedsmidler, med henblik på en ensartet forvaltning af EU-bestemmelserne på området samt på andre områder, hvor EU-reglerne er uklare.

Lovgivning på Justitssektoren

Initiativ til konkrete projekter på EU/EØS-området tages primært inden for rammerne af arbejdsgruppen for forskning i europæisk integrationsret.

Forbrugernes ret til miljøinformation

Projektets målsætning var at bidrage til et miljøvenligt forbrug ved fastlæggelse af muligheder for anvendelse af nationale regler om produktinformation inden for rammerne af reglerne om den fri bevægelighed for varer og tjenester. Fællesskabsretlige perspektiver er behandlet ud fra et nordisk synspunkt. Analysen indgår som en universitetsafhandling på Senter for Europarett i Norge.

EU/EØS-forpligtelser i national ret

Med henblik på at udvikle og udveksle erfaring om de krav som EU/EØS-retten stiller til national implementering og konsekvenserne af manglende implementering, gennemførtes på nordisk plan et seminar med deltagelse af jurister og eksperter fra alle de nordiske lande.

EU-Udbudsdirektivernes implementering i national ret

På et seminar arrangeret af Juridisk Institut på Handelshøjskolen i København stod centrale drøftelser af aktuelle EU-udbudspolitiske og –retlige temaer med en nordisk indfaldsvinkel som gennemgående

omdrejningspunkt. Implementering, efterlevelse, kontrol og sanktioner ved indførelse i national ret blev diskuteret og forslag til forbedring af eksisterende nationale systemer til opfølgning af EU-regelværket fremlagt.

EU/EØS-samarbejdets indvirkning på det nordiske lovgivningssamarbejde
EU/EØS-samarbejdet vil sætte et særligt præg på det nordiske justits-samarbejde og særligt implementering af Schengen-aftalen og udvikling af det europæiske retshjælpsamarbejde vil blive taget op inden for rammerne af embedsmandskomiteén. Med henblik på belysning af EU/EØS-samarbejdets indvirkning på det nordiske lovgivningssamarbejde gennemføres i juni 2000 et nordisk seminar, hvor netop EU/EØS-indflydelsen på nordisk lovgivning udgør ét af hovedemnerne.

Arbejdsmarked og Arbejdsmiljø

Arbejdslivsspørgsmål

Informationsprojektet om arbejdslivsspørgsmål udgav 2 engelsksprogede tidsskrifter og havde en fælles nordisk stand under Employment Week konferencen i Bruxelles. Der har været en sådan fælles nordisk stand på Employment Week siden 1994.

Ligestilling

Halva makten

Ett av jämställdhetssektorns stora satsningar under de senaste åren har varit projektet Halva makten som resulterade i utgivningen av boken *Likestillte demokratier? – Kjønn og politikk i Norden (Jämställda demokratier? – kön och politik i Norden)* i början av året. Boken översattes till engelska: *Equal Democracies? Gender and politics in the Nordic Countries* och publicerades i december. I samband med detta arrangerade ordförandelandet Island tillsammans med EFTA ett halvdagsseminarium i Bryssel runt frågorna i boken. I seminariet deltog ca 50 personer. I samband med seminariet höll Embedsmandskomiteén ett möte i Bryssel och Island arrangerade en lunch till vilken de nordiska fackattachéerna inbjöds.

Gender Equality / Nordic News

Jämställdhetssektorn utger ett Nyhetsblad på engelska *Gender Equality / Nordic News* som sprids i ca 1000 ex i Europa. Nordisk Institut for Køns- og Kvindeforskning (NIKK) utger även två gånger årligen *News from NIKK* som sprids till europeiska kvinnoforskare.

Bilag B

Samarbejde omkring EU/EØS-direktiver

Nordisk samordning ved implementering af EU/EØS-retsakter er nødvendig for at sikre den nordiske retslighed. De nordiske lande arbejder derfor på at sikre koordinering og samordning i arbejdet med direktivforslag fra den tidlige forberedelsesfase i EU/EØS-regi til selve implementeringen i national lovgivning, m.v. I forbindelse med arbejdet med direktivforslag i rådsregi, skal landene overveje, om der bør afholdes koordinerende nordiske formøder i tilknytning til møderne i rådsregi. Samarbejdet fortsætter under implementeringen af de pågældende retsakter, idet landene søger at opnå en samlet forståelse af direktiver, særligt i de tilfælde, hvor EU-reglerne overlader medlemsstaterne valgmuligheder.

Ministerrådets arbejde med EU/EØS-direktiver varierer fra sektor til sektor afhængig af hvor lovreguleret det pågældende fagområde er i relation til samarbejdet i relation til den Europæiske Union.

Nedenstående giver et indblik i, hvorledes Ministerrådet arbejder i relation til den lovgivningsmæssige del af det europæiske samarbejde.

Kultursektoren lægger stort vikt på att underlätta de nordiska ländernas implementering av antagna EU-direktiv. De senaste åren har diskussionerna t.ex. rört implementeringen av Rådets direktiv 89/552/EEG om samordning av vissa bestämmelser om utförandet av sändningsverksamhet för television (TV-direktivet).

Det nordiska *miljösamarbetet* är i stor utsträckning inriktat på att påverka utformningen av regelverken, nationellt och internationellt. Detta innebär, att arbetet i förhållande till EU/EES huvudsakligen inriktas på utformandet av ny eller skärpt reglering på områden av särskilt nordiskt intresse. Arbetet bedrivs främst inom ramen för sektorens fasta arbetsgrupper men omfattar inte alla de områden, som prioriteras av det nordiska miljösamarbete 1999. Samarbetet rör bland annat beredning af EU:s försurningsdirektiv, Direktiv om renare teknologi, produkter och avfall, Direktiv på kemikalieområdet om klassificering, riskvärdering, riskbegränsning.

En viktig del i *Ekonomi och Finanssektorens* arbete inom ramen för det nordiska och nordisk-baltisk börssamarbetsprojektet är att samarbeta kring frågor relaterade till EU-direktiven inom värdepappersmarknads-sektorn fr.a. inom ramen för den s.k. *handlingsplanen för att skapa en enhetlig finansmarknad*. Ett antal nordiska arbetsgrupper har upprättats för att samarbeta kring införlivandet av EU-direktiven i nordisk lagstiftning. Finansministrarna har fattat beslut om att vid behov även samarbeta proaktivt i samband med förhandlingar om framtida EU-direktiv på området. De baltiska länderna har också framfört önskemål om stöd från

de nordiska länderna bl.a. när det gäller införlivandet av EU-direktiv i nationell lagstiftning kopplat till förhandlingarna kring ett framtida EU-medlemskap. Hittills har Norden i synnerhet samarbetat kring införlivande av Finality-direktivet i nationell lagstiftning. En kartläggning av andra aktuella direktiv har också genomförts och kan väntas leda till fortsatt eller till och med utökat samarbete inom Norden men också med de baltiska länderna.

Transportministrene och ämbetsmannakommittén har i sina möten diskuterat situationen i beredningen, behandlingen och implementeringen av aktuella direktiv samt övriga EU-handlingar.

På *Energisektoren* har Ministerrådet, ämbetsmannakommittén och ad hoc arbetsgrupper varit involverade i en kontinuerlig diskussion om beredningen, behandlingen och implementeringen av direktiv. Detta har speciellt gällt naturgasdirektivet 98/30/EU och elmarknadsdirektivet 92/96/EU.

Ett större projekt inom ramen för den nordiska miljöstrategin för *jord- och skogsbruk* har haft som syfte att utarbeta metoder för att tillämpa kommissionens direktiv 93/71/EEC rörande pesticidtester. Projektet har förutom Norden också omfattat de baltiska länderna. Projektet har framgångsrikt uppnått sitt huvudsyfte. Slutrapport väntas under första halvåret 2000.

I såväl *levnedsmiddel-* som *forbrugersektoren*, har samarbejde i forbindelse med forhandlinger af EU/EØS direktiver og deres senere implementering høj prioritet. Den nordiske erfaringsudveksling og koordinering finder sted gennem veletablerede arbejdsgrupper og netværk suppleret med mere overordnede drøftelser i embedsmandskomiteén og Ministerrådet for Konsument.

De nordiske *justitsministerier* har et omfattende samarbejde på embedsmandsniveau omkring forberedelse og implementering af EU/EØS-retsakter i national lovgivning. Hensynet til bevaring af den nordisk retslighed er afgørende i dette samarbejde. Forslag til nye EU/EØS-direktiver samt EU-forordninger gennemgås i embedsmandskomiteén der sikrer iværksættelse af nordisk samarbejde. Ved embedsmandskomiteéns regelmæssige gennemgang af aktuelle EU/EØS-retsakter sikres den nordiske retslighed ved at man på fælles nordisk plan identificerer retsakter med behov for nordisk samråd og sikrer opfølgning på national plan. Embedsmandskomiteén kan endvidere, efter behov, anmode de forskellige nordiske samrådsgrupper om orientering om hvorledes nordisk samråd varetages i den nationale lovberedning omkring EU/EØS-retsakterne.

I 1999 er der særligt lagt vægt på at sikre nordisk samråd omkring betalingsforsinkelser og bilforsikringsdirektivet. Embedsmandskomiteén

har endvidere rejst spørgsmålet om EFTA-domstolens afgørelser i relation til ansvar for gennemførelse af EU/EØS-retsakter.

Arbejdsmarkeds- og Arbejds miljøsektoren har nedsat særlige udvalg og grupper til at sikre nordisk samarbejde i det forberedende EU arbejde og ved implementeringen af EU-direktiver.

Ligestillingssektoren følger med implementeringen av jämställdhetsdirektiven i de nordiska länderna samt diskussionen om eventuellt nya direktiv och tar vid behov upp frågorna till behandling blandt Ligestillingsministrene.

Bilag C

Opfølgning af Nordisk Råds rekommandationer

Nordisk Råd vedtager årligt en række rekommandationer til Nordisk Ministerråd. Rekommandationerne behandles på fagsektorerne og svar med orientering om behandling og eventuel iværksatte initiativer meddeles Nordisk Råd årligt på Sessionen. En række af disse rekommandationer og den af Ministerrådet iværksatte opfølgning har relation til EU/EØS-samarbejdet.

Forskning, Uddannelse og IT

- *Rekommandasjon 17/97 om genteknologi og kloning* foreslo at det skulle innledes et nordisk lovgivningssamarbeid på området. Nordisk Ministerråd finner ikke at det er basis for en fellesnordisk lovgivning, men vurderer at det vil være ønskelig å kartlegge forskjeller og likheter mellom lovgivning i de nordiske land. Dette arbeidet er også relevant i forhold til det europeiske samarbeidet på området som blant annet har resultert i en europeisk konvensjon om bioetikk fra 1998.

Miljø og Ressourcer

- Nordiska rådet har rekommenderat de nordiska ländernas regeringar att i EU fortsatt verka för *införandet av en obligatorisk CO2-skatt*. Samtliga nordiska land har infört eller utreder möjligheten att införa CO2-skatter. Samtliga de nordiske lande støtter indførelsen af en obligatorisk CO2-skat på europæisk plan og de har systematisk forsøgt at skabe opmærksomhed omkring dette spørgsmål. De nordiske lande optræder aktivt i de relevante arbejdsgrupper i EU regi. Det er endnu ikke lykkedes at få sat skub i den politiske proces. De nordiske lande var væsentlige initiativtagere og har arbejdet aktivt for udarbejdelse af forslag til en forsøringsstrategi i EU-regi.
- Nordisk råd har med rekommandation 31/1998 bl.a. rekommanderet Ministerrådet at arbejde med definition af *bæredygtigt fiskeri* og udvikling af kriterier for certificering af bæredygtigt fiskeri. Videre at vitalisere den politiske debat og sprede information om havet og fiskeriet.
- Ministerrådet har behandlat rekommandation 2/1998 *angående nordiska godstransporter* och planerat ett seminarium om Bärkraftiga nordiska godstransporter, som naturligt har en europeisk dimension.
- Rekommandation 15/1996/nord *angående grundtrygghet för nordiska transportarbetare* behandlades också utgående från de regler som gäller inom EU. Rekommandationen blev afskrevet på Nordisk Råds 51. session.

- *Rekommandation 34/1995 om regionalt samarbejde inom energi-området, rekommendation 7/1996 om forskning, utveckling samt ökad industrialisering av teknologi angående förnybara energikällor, rekommendationen 36/1998 om genomförandet av en nordisk miljöräkenskap för energi samt harmonisering av miljöskatter.* Speciellt rekommendationen regionala samarbetet kan anses vara identiskt med det arbete som utförts inom ramen för Joint Baltic Energy Programme. I beredningen av rekommendationen om miljöräkenskaper kommer arbetet inom ramen för EU- och EES-området beaktas. Rekommandation 34/1995 blev afskrevet på Nordisk Råds 51. session.

Velfærd og Erhverv

- Som led i gennemførelsen af Nordisk Råds rekommandation 26/98 om *inddragelse af nordiske forbrugerorganisationer i forberedelser af møder i EU og WTO* er oprettet en pulje på 280.000 DKK, som bl.a. betrængte forbrugerorganisationer kan søge for at deltage i de nordiske forberedelser forud for EU/internationale møder. Rekommandationen blev afskrevet på Nordisk Råds 51. session.
- Som fortsat opfølgning af rekommandation nr. 32/97 om *levnedsmiddelsikkerhed* bevilgede Ministerrådet i 1999 1 mio. DKK ekstra til levnedsmiddelsektoren (i alt 5.3 mio. DKK). Der blev igangsat projekter om bl.a. nye principper for risikovurdering, håndtering af akut alarm, opdatering af grundlaget for vurdering af tilsætningsstoffer, kvalitetssikring af risikoanalyser m.v. Alle projekterne har til formål at levere input til de videnskabelige komiteer i EU og Codex, og dermed styrke den nordiske indflydelse på lovgivningen. Rekommandationen blev afskrevet på Nordisk Råds 51. session.

Rapport från Presidiets arbetsgrupp om den nordliga dimensionen

Innehåll

1. Bakgrund	1322
2. Arbetsgruppens mandat och arbetssätt	1322
3. Den nordliga dimensionen	1323
4. Prioriterade sakområden	1324
5. Nordiska rådet och den nordliga dimensionen	1334

Bilagor:

1. Mandat	1339
2. PM om befintligt material om EU:s nordliga dimension	1341
3. PM om EU:s aktionsplan för den nordliga dimensionen	1353

1. Bakgrund

Finlands och Sveriges inträde som medlemmar i Europeiska unionen år 1995 medförde att EU på annat sätt än tidigare hade anledning uppmärksamma Nordeuropas möjligheter och problem, såväl i sin interna politik som i samarbetet med sina grannländer i norr. I ett tal i Rovaniemi i september 1997 lanserade Finlands statsminister Paavo Lipponen "den nordliga dimensionen" som samlande begrepp för detta. Vid Europeiska rådets möte i december samma år noterades Finlands förslag, och kommissionen ombads utarbeta en interimrapport. Det var startpunkten för EU:s arbete med den nordliga dimensionen.

I mars 1998 antog Nordiska rådets Presidium ett uttalande vari man välkomnade initiativet och sade att Nordiska rådet för sin del ville medverka i den fortsatta processen med konkreta synpunkter på innehållet. Parallellt med diskussionerna inom EU fortsatte Nordiska rådet uppmärksamma frågan såväl internt som vid möten med olika samarbetspartners.

När initiativet tagit fastare form, och inför EU:s utrikesministerkonferens om den nordliga dimensionen, antog Nordiska rådets session i november 1999 ett uttalande vari Rådet igen underströk att utvecklandet av en sådan dimension av Unionens politik ligger i hela Europas intresse, och att Rådet önskar delta aktivt i detta arbete. Uttalandet angav också några sakområden som särskilt centrala i den nordliga dimensionen.

Nordiska rådet har, liksom Europeiska Unionen, konstaterat att den nordliga dimensionen är en fortgående process där aktionsplanen alltefter som arbetet fortskrider behöver ses över och fyllas ut med nya initiativ och konkreta projekt.

2. Arbetsgruppens mandat och arbetssätt

Mot denna bakgrund beslutade Nordiska rådets Presidium vid sitt möte den 25 januari 2000 att tillsätta en arbetsgrupp med uppdrag att lämna förslag till den fortsatta uppföljningen av Plenarförsamlingens uttalande. Samtidigt togs beslut om mandat för arbetsgruppen (bilaga 1). Till medlemmar utsåg respektive partigrupper Reynoldh Furustrand (s), SE, Lennart Gustavsson (v), SE, Gun Hellsvik (m), SE, Kimmo Kiljunen (SDP), FIN och Ragnwi Marcelind (kd), SE.

Gruppen höll ett kort konstituerande möte den 6 mars, i samband med Rådets temakonferens i Köpenhamn. Därvid valdes Gun Hellsvik till ordförande och Kimmo Kiljunen till vice ordförande. Därefter har arbetsgruppen hållit möten den 6 april, den 15 juni och slutligen den 1 september.

Efter att ha utarbetat ett bakgrundsmaterial (bilaga 2) med översikt över hur EU, partnerländer och berörda regionala organisationer ser på olika sakområden inom ramen för den nordliga dimensionen efterhörde arbetsgruppen vad respektive utskott i Nordiska rådet såg som viktiga fält för sitt

arbete med att följa upp Plenarförsamlingens uttalande. I sitt arbete med denna rapport har arbetsgruppen också beaktat (bilaga 3) den "Aktionsplan för den nordliga dimensionen av Europeiska Unionens externa och gräns-samarbetspolitik 2000-2003" som utarbetats inom EU, och som godkändes vid Europeiska rådets möte i Feira, Portugal, den 19-20 juni 2000.

Rapporten är disponerad så, att arbetsgruppen i avsnitt 3 kort diskuterar begreppet "den nordliga dimensionen". Därefter, i avsnitt 4, diskuteras närmare olika sakområden inom ramen för den nordliga dimensionen, med tonvikt på de områden där Nordiska rådet enligt arbetsgruppens uppfattning har särskilda möjligheter att bidra. I avsnitt 5, slutligen, framför arbetsgruppen vissa förslag till i vilka former och fora Nordiska rådet i första hand bör kunna framföra såväl övergripande synpunkter som konkreta förslag rörande den nordliga dimensionen av EU:s politik.

3. Den nordliga dimensionen

Som nämnts påbörjades arbetet med att utarbeta en nordlig dimension i Europeiska unionens politik omkring årsskiftet 1997/98. Finlands och Sveriges inträde i EU medförde att EU för första gången sträckte sig norr om Östersjön och Polcirkeln, och fick en 1300 km lång landgräns mot Ryssland. Därigenom blev Unionen nästan med automatik en betydande aktör i de nordliga områdena. Det stod också klart att nästa utvidgning ytterligare skulle öka nordområdenas betydelse för EU.

Den nordliga dimensionen kan ses som ett övergripande begrepp för samordning och utveckling av EU:s interna och externa politik i norra Europa. Detta bör kunna genomföras inom ramen för existerande institutioner och program. Den nordliga dimensionen är således avsedd som ett instrument för att definiera och ta tillvara Unionens intressen i och omkring dess nordområden, men däremot inte som ytterligare en regional samarbetsstruktur som skulle överlappa dem som redan finns.

En utgångspunkt är det positiva ömsesidiga beroendet mellan EU, Ryssland och övriga länder i Östersjöregionen. Säkerhet, stabilitet och en hållbar utveckling i länderna i Nordeuropa är av stor betydelse för övriga länder i regionen, men också för EU som helhet.

För att främja dessa gemensamma mål bör arbetet inom den nordliga dimensionens ram befästa värderingar som demokrati och respekt för mänskliga rättigheter och rättsstatens principer. Den nordliga dimensionen bör vidare bidra till ekonomisk och social utveckling och därigenom till att minska skillnaderna i levnadsstandard inom regionen, samt till att minska miljöhoten och att förebygga eller avvärja andra hot som har sitt ursprung i regionen.

Geografiskt omfattar den nordliga dimensionen regionen från Island till nordvästra Ryssland, och från Ishavet till söder om Östersjön. Utöver medlemsländer i EU ingår således en stor del av Ryssland, kandidatländer-

na Estland, Lettland, Litauen och Polen, samt EES-medlemmarna Norge och Island. Även Canada och USA berörs, inte minst genom det arktiska samarbetet. EU har genom olika typer av avtal och överenskommelser byggt upp ett nätverk av goda förbindelser med alla dessa stater.

Till aktörerna i samarbetet hör, utöver EU och partnerländerna, de regionala samarbetsorganen Östersjöstaternas råd, Barents Euro-Arktiska råd och Arktiska rådet. I dessa organ deltar representanter för såväl berörda medlemsländer som för EU-kommissionen. Bland aktörerna finns också andra regionala organisationer som Nordiska ministerrådet och Baltiska rådet, liksom en rad internationella och regionala finansieringsinstitutioner.

Det finns flera, delvis konkurrerande och delvis överlappande, aspekter av begreppet "den nordliga dimensionen". En sådan aspekt är t.ex. de exceptionella klimat- och befolkningsförhållandena i norr, en annan de potentiella samarbetsmöjligheterna med nordvästra Ryssland, inte minst i fråga om ett miljövänligt utnyttjande av energi- och råvarutillgångar. Ett perspektiv rör snarast havsområdenas miljö och resurser, ett annat betonar de allra mest nordliga områdena, och blir därigenom mer "arktiskt" än ett perspektiv som snarare lägger tyngdpunkten i Östersjöområdet.

Med tanke på att den nordliga dimensionen är så omfattande, geografiskt och i sak, är det naturligt att olika aktörer lägger tyngdpunkten för sitt deltagande i samarbetet på olika aspekter. Det viktiga är att det inte behöver råda någon motsättning mellan de olika perspektiven. Ett lyckosamt samarbete på ett område bör kunna stärka samarbetet på andra områden och på så vis bidra till framsteg inom hela den nordliga dimensionen.

På motsvarande sätt kan man se att den nordliga dimensionen i viss mån konkurrerar med andra projekt och geografiska områden om uppmärksamhet och resurser. Samtidigt bör erfarenheter och resultat från samarbetet i norr kunna ge positiva bidrag till annat regionalt samarbete där Europeiska unionen är engagerad, exempelvis på Balkan, i Svarta Havssamarbetet och i östra och södra Medelhavet.

EU:s politik och externa relationer i norr innefattar samarbete inom en lång rad sektorer. Den nordliga dimensionen ger genom helhetssyn och s.k. horisontellt arbetssätt möjlighet till bättre prioritering och samordning av arbetet inom de olika sektorerna. Den bidrar också till att ge samarbetet stabilitet och långsiktighet.

4. Prioriterade sakområden

Som framhållits ovan är "den nordliga dimensionen" ett övergripande begrepp för att skapa långsiktighet och förbättrad samordning av samarbete på många olika områden. Endast säkerhetspolitiken i traditionell bemärkelse omfattas inte av den nordliga dimensionen, även om denna i sig är ett betydelsefullt bidrag till regionens säkerhet i bredare mening.

Nordiska rådet har i sitt uttalande den 11 november 1999 angivit följande som de mest angelägna satsningsområdena i arbetet med den nordliga dimensionen:

- Atomsäkerhet och energiförsörjning i Ryssland och Baltikum
- Miljö och hälsa i Nordens närområden
- Ekonomisk tillväxt och sysselsättning
- Utbyggnad av infrastrukturen
- Bekämpande av kriminalitet
- Stöd till demokratiutvecklingen

Diskussionerna inom EU, mellan EU och partnerländerna, i regionala organisationer, med potentiella investerare och finansieringsinstitutioner, och i andra fora visar att det vuxit fram en hög grad av samsyn mellan de olika aktörerna vad gäller lämpliga prioriteringar på kort och medellång sikt. Det aktionsprogram som godkänts av Europeiska rådet omfattar perioden t.o.m. år 2003.

Samarbetet inom ramen för den nordliga dimensionen innefattar således ett brett spektrum av sakområden. Det innebär samtidigt att det är naturligt att olika aktörer, allt efter sin speciella inriktning, kan lägga tyngdpunkten i sina egna insatser vid olika delar av samarbetet.

De nordiska länderna ingår alla i det geografiska område som den nordliga dimensionen omfattar. De arbetar i regionala samarbetsorgan – Östersjöstaternas råd, Barents Euro-Arktiska råd och Arktiska rådet – på samma villkor som övriga deltagande stater.

Därutöver har de nordiska länderna en lång tradition av samarbete sig emellan på områden som är relevanta för den nordliga dimensionen. Inte minst gäller det samarbetet för att avskaffa onödiga gränshinder för t.ex. handel, näringslivsutveckling, utbildning och social service. De gemensamma erfarenheter som vunnits i det nordiska samarbetet bör vara vårt specifika bidrag till genomförandet av den nordliga dimensionen.

Ekonomisk tillväxt och sysselsättning

Inom det geografiska område som omfattas av den nordliga dimensionen finns stora skillnader i ekonomisk standard och levnadsvillkor i övrigt. I förhållande till avståndet finns de största skillnaderna i världen vad gäller befolkningens levnadsstandard på ömse sidor om gränsen mellan Norge/Finland och Ryssland. Men också längre söderut, mellan den östra och den västra sidan av Östersjön, är skillnaderna överväldigande stora.

Ekonomisk tillväxt är den enda tänkbara vägen för att jämna ut dessa skillnader. En ökad och utjämnad levnadsstandard är ett mål i sig, men samtidigt en nödvändig förutsättning för att regionen skall kunna fungera och utvecklas som en helhet.

Till det kommer att ekonomisk tillväxt och bättre sysselsättningsmöjligheter är nödvändigt för en positiv utveckling av de glest befolkade norra delarna av regionen.

Det finns stora möjligheter till en positiv ekonomisk utveckling i norra Europa. Inte minst i nordvästra Ryssland finns betydande naturresurser i form av gas, olja, skog och mineraltillgångar, som skulle kunna utnyttjas på ett bättre sätt. En uthållig tillväxt, som är socialt och miljömässigt hållbar, och baserad på kunskapsutveckling, ger nya möjligheter till produktiv sysselsättning och efter hand en ökande levnadsstandard i hela regionen.

Men ekonomisk tillväxt och ökad sysselsättning är det samlade resultatet av åtgärder på många olika områden, av såväl privata som offentliga aktörer. Det staterna, enskilt och i samarbete, kan göra är att skapa goda förutsättningar för enskilda och företag som vill engagera sig i produktiva verksamheter. Ekonomiska och handelsmässiga förutsättningar, lagar och regler som rör villkoren för inhemska och utländska investerare, liksom befolkningens hälsa, trygghet och livsmiljö är av betydelse. Ett visst mått av stabilitet och förutsägbarhet är nödvändigt.

Utbyggnad av infrastrukturen

Till de viktigaste förutsättningarna för ekonomisk tillväxt och sysselsättning, men också för människors sociala och kulturella levnadsvillkor, hör en modern infrastruktur för bl.a. passagerar- och godstransporter, energiförsörjning och telekommunikationer. För näringslivets utveckling är det viktigt med bättre kommunikationer inom nordområdena, och mellan dessa och övriga delar av Europa.

Av effektivitets- och miljöskäl bör man satsa på att utveckla ett "multimodalt" transportsystem i hela regionen, där transporter till sjöss, på väg och järnväg är delar av ett integrerat system, och där flaskhalsar vid gränspassagerna eliminerats. Särskilt behöver transportleder i nordvästra Ryssland, de baltiska staterna och Polen utvecklas och knyts till de "trans-europeiska nätverk" som är på väg att byggas ut i EU:s nuvarande medlemsländer.

En utbyggnad av transportnätet - järnväg, hamnar och flygfält - i Barents-regionen är angelägen. Som komplement och alternativ till landtransporter från den ryska Ishavskusten bör övervägas en sjöled förbi de ryska och norska ishavshamnarna och söderut utefter Norges kust, med "tvärgående" transportkorridorer till/från Finland och Sverige, samt med anknytning till de stora hamnarna och transportlederna på den europeiska kontinenten. Detta skulle kunna skapa en tillförlitlig och miljövänlig transportmöjlighet för främst olja, gas, skogs- och fiskeriprodukter.

Infrastrukturen vad gäller telekommunikationer behöver också byggas ut till en kraftigt ökad kapacitet, för att förbättra den traditionella teletrafiken men kanske framför allt för att möjliggöra användning av modern informationsteknologi. Här behövs inte enbart ekonomiska resurser, utan

också överföring av "know-how" och stöd till utbildning. Möjligheten att utnyttja IT är allmänt sett en förutsättning för att investeringar i ny industri- eller tjänsteproduktion skall vara konkurrenskraftiga.

För nordområdena är IT dessutom en möjlighet att delvis kompensera för de långa avstånden till mer tätbefolkade områden. IT-nätverk kan möjliggöra deltagande i forskningsverksamhet, utbildning och kontakter mellan enskilda och organisationer.

Även nätverk för energiförsörjning tillhör infrastrukturen. Säker energitillförsel är en nödvändig förutsättning för många verksamheter. Till det kommer behovet av att bygga ut energikällor och distributionsnät som är hållbara ur miljösynpunkt. I sammanhanget kan påpekas att det knappast är realistiskt att tro att länder eller regioner som bygger sin energitillförsel på kärnkraft, kanske med föråldrad teknik, kommer att kunna avskaffa den utan säker tillförsel av elektricitet från andra källor.

En nyckelfråga är integration av marknaderna för elektricitet och andra energislag. Detta kräver ett lämpligt regelverk, som parterna är eniga om, och som ger stabila villkor för handel och investeringar i energisektorn. Tillräcklig överföringskapacitet (elkablar, pipelines, osv.), teknisk kompatibilitet och utbyggd lagringskapacitet är andra viktiga element i försörjningssäkerheten.

På längre sikt kommer nordområdena i Norge och Ryssland, i varje fall om integrationen av energimarknaderna lyckas, att bli allt viktigare som exportörer till EU. Mycket talar för att rysk naturgas blir huvudkällan för att möta ett ökat importbehov till EU, särskilt om kärnkraft inte skall ha en ökande roll i energiförsörjningen. Detta talar än mer för ett utbyggt samarbete inom energisektorn.

Miljö

Utvinning och användning av energi ger upphov till miljöproblem i både regional och global skala. Att ställa om till ett utnyttjande av jordens energiresurser som är bärkraftigt på lång sikt är bokstavligen en fråga om mänsklighetens överlevnad.

Ett samarbete inom den nordliga dimensionens ram om ny energiteknik, förnyelsebara energikällor och effektivare energianvändning är viktigt, inte minst med tanke på att klimatförhållanden, naturresurser och näringslivsstruktur innebär att regionen kommer att förbli såväl stor konsument som stor exportör av energi.

Investeringar i energiutvinning och annan industriell verksamhet bör göras så, att bästa möjliga miljöteknik används. Omvänt kan det inte accepteras att internationella företag och finansieringsinstitutioner bidrar till investeringar som använder sämre säkerhets- och miljöstandards som konkurrensmedel.

Kyoto-protokollet är ett viktigt första steg för att begränsa utsläppen av klimatpåverkande gaser, främst koldioxid. Protokollet öppnar möjligheten

för internationell handel med utsläppskvoter, i syfte att styra de investeringar som görs för att reducera utsläppen dit, där de ger störst effekt. De nordiska länderna bör, med sin långa tradition av samarbete på bl.a. energi- och miljöområdena, relativt snabbt kunna etablera ett system för sådan handel sig emellan. Ett vidare samarbete, inom den nordliga dimensionens ram, skulle innebära en intressant regional försöksverksamhet för handel med utsläppsrättigheter mellan länder med relativt olika energi- och industristruktur.

I många sammanhang har uttryckts oro för bristande säkerhet vid kärnkraftsanläggningar i norra Ryssland och i Litauen (Ignalina). I avvaktan på att dessa skall kunna stängas helt pågår ett omfattande internationellt samarbete för ökad säkerhet under den återstående drifttiden, samt förbättrad hantering av utbränt kärnbränsle och radioaktivt avfall. Ett samarbete inom ramen för den nordliga dimensionen skulle kunna åstadkomma bättre koordination och större effektivitet av olika aktörers insatser.

En överenskommelse om ramavtalet "Multilateral Nuclear and Environment Programme in the Russian Federation", MNEPR, skulle klargöra olika samarbetspartners rättigheter och ansvar, och därigenom betyda ett avgörande steg framåt.

Det är vidare angeläget med en stärkt samordning av övervaknings- och alarmsystem och bättre kommunikationsnätverk om en olycka skulle medföra radioaktiva utsläpp. I detta sammanhang, liksom vad gäller säkerheten vid drift, är det viktigt att vidmakthålla den kompetens och erfarenhet som finns i ryska säkerhetsorgan, och att förbättra kontakten mellan experter inom Ryssland och deras västliga kollegor.

På Kolahalvön skapar även den militära kärntekniska verksamheten svåra miljömässiga problem, som kompliceras av de säkerhetspolitiska aspekterna. Det saknas lämpliga anläggningar för upparbetning och/eller lagring av använt kärnbränsle från den ryska nordflottans fartyg, liksom planer och finansiering för att ta hand om reaktorerna från skrotade fartyg. Det internationella samarbete som påbörjats för att begränsa miljöskadorna av tidigare militär verksamhet på Kolahalvön bör förstärkas.

Såväl risken för radioaktiva utsläpp som föroreningar från energiutvinning och skrotad off-shore-utrustning utgör hot mot den känsliga miljön i Barents hav. Även utsläpp från andra industrier och från jordbruket, ibland långt från kusterna, kan medföra störningar. Även om källorna till föroreningar främst ligger vid Barentshavet, Östersjön och Nordsjön sprider de sig och utgör ett hot mot havsmiljön i hela det nordatlantiska området.

Det samarbete som inletts för att skydda den nordliga havsmiljön, den biologiska mångfalden och fiskeresurserna i Barents hav, Östersjön och Nordatlanten bör förstärkas genom den nordliga dimensionen. Det innefattar också forskning om frågor av relevans för den nordliga miljön, och att resultaten från sådan forskning görs mer lättillgängliga och följs upp genom samordnade åtgärder.

Inom ramen för den s.k. Oslo-Paris-konventionen om skydd för havsmiljön i Nordost-atlanten pågår ett arbete för att kartlägga alla aktiviteter som kan störa havsmiljön. Även Ryssland och andra berörda stater som ännu inte undertecknat konventionen bör delta i arbetet. Det medför inga formella förpliktelser, men skulle öppna möjligheter för en fördjupad dialog och ett ökat internationellt samarbete för att möta miljöproblemen i Östersjön, Barents hav och övriga nordliga havsområden.

Miljöfrågorna kan inte lösas isolerat. I stället måste hänsyn till miljön och bärkraftig utveckling integreras i politiken inom en rad sektorer, framför allt sådana som har att göra med industriell verksamhet, jord- och skogsbruk, fiske, och tillvaratagande av naturresurser av olika slag. Det är också angeläget att främja regional och lokal medvetenhet om miljöfrågor, och att i det sammanhanget utveckla den institutionella och professionella kapaciteten inom myndigheter och företag. Ett gränsöverskridande samarbete på miljöområdet behöver utvecklas. Harmoniserade miljöregler skulle underlätta ett sådant samarbete, samtidigt som de skulle utgöra ett viktigt instrument för att reducera föroreningar ned mot EU-nivå.

Hälsa

Miljöproblemen har i många fall en direkt inverkan på befolkningens hälsosituation. Det är t.ex. känt att kvaliteten på dricksvatten på sina håll i de baltiska staterna och Ryssland är dålig. Det förekommer också att den lokala miljön i närheten av industrier är så förorenad att det medför sjukdomar och ökad dödlighet, särskilt hos barn.

Sedan länge har arbetsmiljö och arbetarskydd varit eftersatt i den före detta Sovjetunionen, med de hälsorisker detta inneburit för arbetstagarna. Punktvis, som regel i samband med utländska investeringar, har förbättringar skett. Samtidigt har de ekonomiska problemen gjort att situationen på många håll är sämre än för tio år sedan, eftersom maskiner och annan utrustning inte kunnat bytas ut eller underhållas.

På flera sätt har hälsosituationen förvärrats sedan 1990 i de baltiska staterna men särskilt i nordvästra Ryssland. Omställningen från planekonomi till marknadsekonomi har, tillsammans med resursbrist och brister i lagstiftning och organisation, medfört att befolkningens tillgång till hälso- och sjukvård har blivit sämre. Även vårdens kvalitet har sjunkit, bl.a. på grund av brist på mediciner och fungerande teknisk utrustning. Detta tillsammans med ett ökande drogmissbruk har gjort att såväl spridningen som dödligheten i smittsamma sjukdomar har ökat markant sedan 1990. Som följd av avbrutna vaccinationsprogram har inte minst barn drabbats. Vissa sjukdomar som inte på länge förekommit i regionen har nu åter dykt upp.

I sammanhanget kan nämnas att regeringarna i Barents Euro-Arktiska råd har utarbetat ett samarbetsprogram på hälsoområdet för åren 1999-2002. Östersjöstaternas råd har i april år 2000 tillsatt en "task force" som

till slutet av året skall utarbeta en rapport om hur man kan motverka den kraftiga spridningen av smittsamma sjukdomar i Östersjöområdet.

Utöver att vara ett humanitärt problem innebär folkhälsoproblemen ett hot mot möjligheten till ekonomisk utveckling. Samtidigt kan man inte vänta sig att företag som investerar i nya verksamheter skall finansiera allmänna satsningar på bättre vård. Det är därför nödvändigt att uppmärksamma frågor som rör hälso- och sjukvården så att de kommer högt på dagordningen i diskussioner om den nordliga dimensionen.

Avbrutna vaccineringsprogram och brist på mediciner innebär risk för att den redan problematiska situationen vad gäller antibiotikaresistens skall förvärras. En viktig uppgift på kort sikt är därför att säkerställa att mediciner mot smittsamma sjukdomar är tillgängliga i tillräcklig mängd, och till överkomligt pris.

Samtidigt behövs ett samarbete för att omstrukturera och bygga upp hälso- och sjukvården i framför allt Ryssland. Det kräver, om vården skall vara reellt tillgänglig för åtminstone flertalet av medborgarna, att finansiella resurser på något sätt ställs till förfogande för de lokalt och regionalt ansvariga. Därutöver behövs utbytes- och utbildningsprogram för att bidra till att regelverk och administration kan byggas upp.

Vidare behöver glesbygdsbefolkningens, och då även ursprungsbefolkningarnas, tillgång till hälso- och sjukvård uppmärksammas särskilt. Detta gäller över hela den nordliga dimensionens område, även om problemen naturligtvis varierar beroende på bl.a. transportmöjligheter och andra kommunikationer.

Sociala frågor

Den sociala sektorn, liksom mycket av hälsovården, var under Sovjettiden organiserad utifrån det anställningsförhållande som nästan alla i arbetsför ålder hade. Detta har upphört, och nu finns vare sig adekvat lagstiftning eller finansiering. På liknande sätt som inom hälsosektorn handlar det alltså dels om att finna ett nytt sätt att finansiera socialförsäkringar och insatser inom den sociala sektorn, dels att bygga upp ett nytt regelverk och administration som fungerar i en marknadsekonomi.

Särskilt för de grupper som redan tidigare var helt beroende av välfärdssystemet, t.ex. pensionärer och handikappade, har situationen förvärrats. Deras tidigare försörjning har i många fall upphört eller utbetalas sporadiskt. De har svårare än tidigare att få tillgång till vård och rehabilitering.

De ekonomiska svårigheterna, och inte minst den omfattande arbetslösheten har självfallet påverkat den sociala situationen, inklusive familjestrukturen. Det finns en klar tendens, särskilt i Ryssland, att fäderna överger familjen. Alkoholmissbruk och/eller tidiga dödsfall bland män spelar ofta en roll i det sammanhanget. Kvinnor lämnas ofta ensamma med barnen, och deras situation försvåras av att det barnomsorgssystem som

fanns till stora delar upplösts. En mycket oroande tendens är att ekonomiska svårigheter och missbruksproblem ofta leder till att barn överges av sina anhöriga. Det finns undersökningar som visar att så mycket som 90 % av de barn som omhändertagits på barnhem och liknande institutioner har åtminstone en förälder i livet.

Detta hänger samman med att socialbidrag eller liknande ekonomiska stöd till stor del saknas. Vare sig ur mänsklig eller ekonomisk synvinkel kan det vara rimligt att föräldrar tvingas lämna sina barn på institutioner därför att de inte kan försörja dem.

Utarbetande av preventiva insatser och stöd till familjer i svårigheter är således viktiga samarbetsområden inom den sociala sektorn, liksom att utveckla alternativ till institutionsplacering för utsatta barn. Detsamma gäller förebyggande och rehabiliterande insatser för personer med missbruksproblem. Med tanke på att detta är relativt nya begrepp och metoder i Nordens närområde är behovet av erfarenhetsutbyte och kompetensutveckling för socialarbetare och annan personal stort.

Överhuvudtaget är det angeläget att söka vägar för att förbättra situationen för barn och unga genom den svåra ekonomiska situation som nu präglar stora delar av Östersjöområdet. Många barn går inte i skola. Det handlar om övergivna barn, ibland med missbruksproblem, men också om att skolgången i ökande utsträckning medför kostnader för föräldrarna. På motsvarande sätt har det omfattande utbud av fritidsaktiviteter, sommarläger, idrottsaktiviteter som tidigare stod till förfogande för barn och unga nu avgiftsbelagts. De gamla strukturerna, där samhället stod för merparten av de organiserade fritidsaktiviteterna, medförde också att föreningsliv och frivilligt arbete inom fritids- och kultursektorn är något relativt okänt och outvecklat.

Det innebär också att erfarenheter av samarbete mellan politiska beslutsfattare, lokala myndigheter och frivilliga organisationer är mycket begränsat. Även i de nordiska länderna kan finnas skäl att pröva om samspillet mellan offentliga organ och frivilliga insatser kan förbättras. Bildandet av nätverk för samarbete med och mellan frivilligorganisationer inom den sociala och kultursektorn vore ett värdefullt element i samarbetet om den nordliga dimensionen. På motsvarande sätt vore det angeläget med samarbete mellan myndigheter och organisationer som särskilt tar sig an barns situation och rättigheter.

Bekämpande av kriminalitet

Den organiserade och gränsöverskridande kriminaliteten växer i Europa, inklusive i Norden och dess närområden. Till stor del hänger det samman med de tidigare kommunistiska staternas sönderfall. Statsapparaternas upplösning, nationellt såväl som lokalt, har underlättat organiserad kriminalitet genom minskad kontroll och ökad korruption. Samtidigt har de

ekonomiska problemen och den omfattande arbetslösheten fört många, inte minst unga, in i kriminell verksamhet.

Jämfört med tidigare har gränskontrollerna blivit mindre omständliga och noggranna. Detta är både önskvärt och nödvändigt för att öka mänskliga kontakter och handel över gränserna, men har också inneburit att illegala aktiviteter över gränserna blivit lättare.

Utvecklingen av datateknologi och -kommunikationer har gett upphov till delvis nya typer av brottslighet, som också lätt kan korsa nationsgränserna.

För att möta tendenserna till ökad internationell kriminalitet har polis-samarbetet utvecklats starkt under de senaste decennierna, både globalt och regionalt. Inte minst har EU-länderna, i anknytning till arbetet med att avskaffa de inre gränskontrollerna, byggt upp ett samarbete för att på andra sätt hindra den gränsöverskridande brottsligheten inom EU.

Vad gäller den nordliga dimensionen etablerade Östersjörådet efter sitt Visby-möte 1996 en "task force", som hittills koncentrerat sig på åtgärder för att bekämpa illegal produktion och distribution av narkotika, illegal migration, förflyttning mellan länderna av stulna fordon, illegal handel med vapen och radioaktivt material, penningtvätt och särskilt våldsam brottslighet. Dessa områden, samt ökade insatser mot den brottslighet som är knuten till prostitution, bör fortsatt prioriteras i samarbetet inom den nordliga dimensionen.

Även om goda resultat har uppnåtts är det tveksamt om angreppssättet är tillräckligt brett för utvecklandet av den nordliga dimensionen. Det har att göra med att man främst koncentrerat sig på att hindra brottslighet som på ett eller annat sätt innebär att människor, varor eller pengar korsar nationsgränser.

En framgångsrik utveckling i regionen kräver därutöver att man angriper brottsligheten i varje land. Dels är medborgarnas trygghet till liv och egendom en förutsättning för social och ekonomisk utveckling. Dels bygger internationellt samarbete och utbyte på de flesta andra områden att kriminaliteten kan hållas tillbaka, dvs. att rättssamhällets principer gäller och kan genomdrivas i alla berörda länder.

Inom ramen för den nordliga dimensionen behöver därför en mångfacetterad och långsiktig strategi för att bekämpa den organiserade brottsligheten skapas. Den kan omfatta bland annat

- utveckling av lagstiftningen, inklusive att anpassa den till internationella konventioner och standard
- utbildningsprojekt för personal inom polisen, kriminalvården, åklagar- och domstolsväsendet
- bekämpande av fattigdom och utslagning
- stöd till upplysningsinsatser om narkotika och andra droger
- andra brottsförebyggande insatser

Det är också viktigt att utveckla en modern kriminalvård, som särskilt för barn och ungdomar innebär rehabilitering snarare än utslagning och fortsatt kriminalitet.

Insatser mot ungdomskriminaliteten kan också innefatta stöd till skolor och frivilligorganisationer, till information om droger och drogmissbruk, och liknande.

Demokrati

Samtliga stater inom den nordliga dimensionen är demokratier i den meningen att man följer konstitutionella regler som garanterar fria och regelbundna val till parlament, att valresultaten får genomslag i parlamentets sammansättning, att regeringsbildning sker i föreskriven ordning, osv. Däremot är annat som vi i de nordiska länderna betraktar som viktiga delar av ett demokratiskt samhällsliv svagt utvecklat i de nya demokratierna runt Östersjön.

Det gäller sådant som respekt för de mänskliga rättigheterna, öppenhet och insyn i myndigheters beslutsfattande, yttrandefrihet och oberoende media, politiska partier, intresseorganisationer och föreningsliv – det som brukar sammanfattas i begreppet "det civila samhället". Självfallet spelar det också in att det på sina håll finns bristande kunskaper och erfarenheter av hur ett demokratiskt samhälle fungerar, liksom att förtroendet för politiker och demokratiska institutioner är svagt.

OSSE och Europarådet gör viktiga insatser för att övervaka val och bevaka respekten för mänskliga rättigheter och demokratins principer. OSSE har också utnämnt en särskild kommissionär för nationella minoriteter, samt en representant för medias oberoende och frihet.

Ett område där det finns utrymme för ökat samarbete gäller stöd till uppbyggnad av demokratiska institutioner, av rättssystem och lokal administration, samt mekanismer för skydd av de mänskliga rättigheterna. Expertstöd kan ges för att jämföra och anpassa nationell lagstiftning för olika former av myndighetsutövande och -ansvar med europeiska normer. Utbildningsprogram för politiker och personal vid berörda myndigheter kan spela en viktig roll.

När det gäller kandidatländerna – Polen, Litauen, Lettland och Estland – är naturligtvis stöd för anpassning till EU-rätten viktigt. För Rysslands del behöver i stället särskilda insatser göras för att bringa federal och regional lagstiftning i överensstämmelse, och allmänt se över lagstiftningen i fråga om ekonomiska relationer, ansvars- och befogenhetsfördelning mellan federationen och dess regioner. Inte minst ur den nordliga dimensionens perspektiv, där ju flera regioner men inte ryska federationen som helhet ingår, är detta viktigt.

Skrivna regler och expertbistånd kan dock inte skapa ett demokratiskt uppbyggt organisationsliv. Det viktigaste när det gäller uppbyggnad av "det civila samhället" i de nya demokratierna i norra Europa är kontinuer-

liga kontakter, dialog och utbyte på alla nivåer. Samarbete på andra områden inom den nordliga dimensionens ram ger i sig utrymme för sådana kontakter.

Till detta kommer möjligheten att etablera eller stödja särskilda utbytesprogram mellan regionala och lokala myndigheter, mellan frivilligorganisationer, mellan skolungdomar, studerande, och unga förvärvsarbetande, osv. Att främja uppbyggande av nätverk på t.ex. utbildnings- och forskningsområdena, och att på olika sätt ge lärare och högskole- och "post-graduate"-studenter från kandidatländernas liksom från Ryssland ökat tillträde till de nordiska och EU:s utbytesprogram är ytterligare sätt att öka kontaktytorna.

Vidare kan intresse- och frivilligorganisationer i de nordiska länderna stimuleras att bistå sina motsvarigheter i övriga länder inom den nordliga dimensionen med organisationsutveckling och kunskapsuppbyggnad.

5. Nordiska rådet och den nordliga dimensionen

Den nordliga dimensionen handlar om EU:s externa relationer och samarbete med grannstaterna i norr. Det innebär självfallet att det är EU:s institutioner som, efter diskussioner med partnerländerna, utformar sin politik vad gäller den nordliga dimensionen.

Samtidigt betonas, inte minst i den aktionsplan som nyligen godkänts av EU, att den nordliga dimensionen är en fortgående process som skall konkretiseras och genomföras genom initiativ från EU självt, men också från berörda stater och regionala organisationer. Det är naturligt att de nordiska länderna, med sina långvariga och breda erfarenheter av gränsöverskridande samarbete inom Norden, och genom sina omfattande bistånds- och samarbetsprogram med grannländerna runt Östersjön, spelar en aktiv roll.

Samråd i EU/EES-frågor brukar nämnas som en central uppgift för Nordiska ministerrådet. Det är naturligt att detta samråd även omfattar det samarbete som bedrivs inom ramen för den nordliga dimensionen, dvs. att dessa frågor tas upp i alla berörda ministerråd, liksom vid möten mellan utrikesministrarna även om dessa inte formellt ingår i Nordiska ministerrådet.

Parlamentariska kontakter inom den nordliga dimensionen

På samma sätt som inom EU självt kan inte samarbetet inom den nordliga dimensionen stanna på regerings- och expertnivå. En positiv utveckling kräver en bred politisk dialog, folkligt engagemang och parlamentarisk förankring inom EU, i regionen och lokalt. Nordiska rådet bör vara berett att ta ett speciellt ansvar för dessa delar av arbetet inom den nordliga dimensionen.

Nordiska rådet är det starkaste parlamentariska samarbetsorganet i regionen, med ett väl utbyggt samarbete och kontakter med nationella parlament och andra parlamentariska organ. I Nordiska rådet ingår representanter för parlamenten i EU:s tre medlemsländer i norra Europa, och har därigenom särskilda möjligheter för dialog med Europaparlamentet. Nordiska rådet utövar den parlamentariska kontrollen över det nordiska samarbetet på regeringsnivå, vilket innefattar Nordiska ministerrådets direkta samarbete med övriga partnerländer, liksom samordning av medlemsländernas bilaterala insatser på en rad sakområden som är relevanta för den nordliga dimensionen.

Nordiska rådets bör således, med utgångspunkt i sitt uttalande från november 1999 och i de prioriteringar som anges i denna rapport, ta upp den nordliga dimensionen och olika delasppekter av den i kontakter med Europaparlamentet och i andra parlamentariska sammanhang såsom de parlamentariska Östersjökonferenserna, i Arktiska samarbetskommittén och vid parlamentarikerkontakter i Barents-regionen. Självfallet bör utvecklingen av den nordliga dimensionen vara ett tema i Rådets kontakter och samarbete med Baltiska Församlingen och i bilaterala kontakter med parlamenten i Ryssland, Polen och Tyskland.

Så har också delvis skett i Presidiets och utskottens kontakter under året, men utan att detta varit led i ett sammanhållet och långsiktigt arbete. Flertalet av Nordiska rådets planerade aktiviteter för innevarande år har nu genomförts, och verksamhetsplanerna för år 2001 är ännu mycket preliminära. Denna rapport bör kunna ge uppslag till teman och problemställningar som kan utvecklas inom respektive rådsorgan och i deras kontakter med relevanta samarbetspartners.

Det är viktigt att Presidiets planerade besök hos det ryska parlamentet i Moskva kan komma till stånd så snart som möjligt. Givetvis bör Nordiska rådet vid ett sådant besök framhålla de möjligheter som ett samarbete inom ramen för den nordliga dimensionen ger, och att Rysslands aktiva deltagande i detta är angeläget ur Rådets synpunkt. Ett mer specifikt tema är diskussion om hur Rysslands lagstiftning kan reformeras för att investeringar och internationell finansiering av dessa skall vara möjliga i det ryska näringslivet och i uppbyggnad av Rysslands infrastruktur.

Nordiska rådet bör verka för att en internationell konferens arrangeras om villkor och möjligheter för finansiering av investeringar i främst nordvästra Ryssland. Rådets samarbetspartners i ett sådant sammanhang måste främst vara medlemmar i de ryska lagstiftande församlingarna regionalt och inte minst centralt. Under förutsättning att det finns intresse från deras sida kan Rådet vara huvudarrangör för en parlamentarikerkonferens, där givetvis också företrädare för regeringar, finansieringsinstitutioner och internationella organisationer bör delta.

Det är angeläget att seminarier av det slag som Närområdesutskottet i olika sammanhang diskuterat – om demokratifrågor, om välfärd och miljö-

skydd, om urbefolkningarnas situation, etc. – kan genomföras tillsammans med partners i Nordväststrysland. I alla dessa teman kan det bredare samarbetet inom den nordliga dimensionen integreras. På motsvarande sätt bör samarbetet om demokratifrågor komma in i den planerade uppföljningen av Nordenutskottets seminarium om mediafrågor.

Den nordliga dimensionen bör stå centralt i det gemensamma mötet mellan Baltiska församlingen i maj år 2001. Preliminärt har ”parlamentariskt inflytande i den nordliga dimensionen” angetts som ett deltema. Detta bör inte begränsas till procedurfrågor, utan kan med fördel utvecklas till en mer övergripande diskussion om hur parlament och parlamentariker kan utöva inflytande på det mellanstatliga samarbete som ökar allt mer. Också andra delteman, t.ex. om en hållbar utveckling i Östersjöregionen, anknyter till den nordliga dimensionen.

De delfrågor som omfattas av den nordliga dimensionen bör självfallet beaktas när Baltiska församlingens och Nordiska rådets Presidier, såsom förutsett i samarbetsavtalet mellan de båda organisationerna, enas om samarbetsområden för år 2001 och därefter.

Nordiska ministerrådet och de nordiska regeringarna

Som ovan framhållits är det EU:s institutioner som fattar beslut om den nordliga dimensionen. Inom de närmaste åren är det framför allt Ministerrådet (i olika sammansättningar – allmänna rådet, energi, transport, hälsa, osv.) som kommer att ta beslut som på olika sätt påverkar den nordliga dimensionen. Vidare kommer en uppföljningskonferens att hållas under det svenska ordförandeskapet, första halvåret 2001, som sannolikt resulterar i någon form av förslag till regeringarna/Ministerrådet.

Nordiska rådets kanal till EU:s ministerråd är via de nordiska ländernas regeringar. Tre av dem är direkt representerade i Ministerrådet, övriga båda konsulteras i egenskap av EES-länder och partners i den nordliga dimensionen.

Genom diskussioner med och rekommendationer till Nordiska ministerrådet och de nordiska ländernas regeringar bör Nordiska rådet, dess Presidium och utskott, följa arbetet på regeringsnivå, och kan föreslå nya initiativ gentemot EU:s ministerråd.

En kompletterande möjlighet vore att begära en redogörelse – muntlig eller skriftlig – från t.ex. det svenska ordförandeskapet i EU eller det finska i Nordiska ministerrådet under år 2001.

Fördjupad dialog med Europaparlamentet

Det är vidare angeläget att Nordiska rådet, såsom parlamentariskt organ, har kontakt med Europaparlamentet också i fråga om den nordliga dimensionen.

Europaparlamentet har en övervakande roll vad gäller Europeiska ministerrådets arbete med denna fråga, Europaparlamentet har vid olika till-

fällen, senast våren 1999, behandlat ärendet, och någon ytterligare behandling i Europaparlamentet av den nordliga dimensionen som helhet tycks inte nära förestående. Däremot kan Parlamentet förväntas att, i samband med ärenden om utvidgningen, relationerna till Ryssland, fortsättningen av PHARE- och TACIS-programmen, m.m., göra ställningstaganden som mer eller mindre direkt berör den nordliga dimensionen.

Europautskottet har under år 2000 besökt Bryssel. Besöksprogrammet fokuserade på skattefrågor, således inte särskilt på frågor som anknyter till den nordliga dimensionen. Utskottet planerar ett nytt besök i början av 2001.

Inom Nordiska rådet har allmänt betonats vikten av att förstärka kontakterna med Europaparlamentet. Presidiet har beslutat "eftersträva en förbättrad dialog med Europaparlamentet och dess nordiska medlemmar på relevanta sakområden".

Frågan är i vilka former detta bäst kan göras, och i vilka former en dialog om delfrågor inom den nordliga dimensionens ram lämpligen kan föras. De sakområden Nordiska rådet prioriterar i det sammanhanget är spridda över olika utskott i Europaparlamentet, och inte heller finns något organ som speciellt bevakar det geografiska område den nordliga dimensionen omfattar. (Däremot finns delegationer som svarar för Europaparlamentets kontakter med de olika länderna utanför EU.)

En mindre grupp ur Presidiet/Rådet (eventuellt en särskilt tillsatt arbetsgrupp) bör så snart som möjligt besöka Europaparlamentets ledning för att allmänt diskutera möjliga vägar för att förbättra kontakterna mellan de båda organisationerna. En viktig deluppgift bör vara att göra Europaparlamentet uppmärksam på den betydelse utvecklingen i Europas nordliga områden har för EU som helhet. Detta bör kombineras med ett särskilt möte med de nordiska medlemmarna av Europaparlamentet om dessa frågor. Vidare skulle man kunna möta något/några av berörda utskott eller delegationer i Europaparlamentet.

Ett sådant besök bör därefter följas upp genom mindre möten med medlemmar av Europaparlamentet, inklusive de nordiska, t.ex. i samband med Europaparlamentets utskottsmöten/sessioner i Bryssel/Strasbourg. Sådana möten bör förberedas genom att man undersöker hur Rådet i en fördjupad dialog kan anknyta till aktuella frågor i relevanta utskott i Europaparlamentet.

Förslag till Presidiets beslut

Som framhållits ovan är det angeläget att arbetet med att vidareutveckla den nordliga dimensionen får en bred parlamentarisk förankring. Utöver Europaparlamentet är en rad nationella och regionala parlament, liksom interparlamentariska organ och samarbetsstrukturer, på olika sätt berörda och engagerade i arbetet. Det vore dock angeläget med ett forum, där par-

lamentariker från alla berörda stater och regioner kan föra en politisk dialog om den nordliga dimensionen.

Nordiska rådet bör därför ta initiativ till att bilda ett Parlamentariskt forum som kan vara plattformen för en representativ, bred och offentlig parlamentarisk dialog om den nordliga dimensionens fortsatta utveckling och genomförande.

Denna rapport innehåller ett antal förslag till aktiviteter och kontakter från Nordiska rådets sida. Det ingår inte i arbetsgruppens mandat att själv genomföra aktiviteter eller att ta kontakt med tänkbara samarbetspartners utanför Rådet, utan förslagen läggs fram för ställningstagande i Presidiet. Det innebär att genomförandet av de förslag Presidiet väljer att ställa sig bakom återstår.

Därför bör en ny arbetsgrupp tillsättas för det fortsatta arbetet. Dess uppgift skulle kunna vara dels att följa den vidare utvecklingen av den nordliga dimensionen och att säkerställa samordningen av rådsorganens arbete med frågan, dels att efter kontakter med tänkbara samarbetspartners konkretisera och förslagen i detta avsnitt om bl.a. möten med Europaparlamentet, initiativ till en finansieringskonferens och till att skapa ett bredare Parlamentariskt forum för den fortsatta dialogen om att utveckla den nordliga dimensionen.

Presidiet föreslås besluta

att lägga denna rapport till grund för Nordiska rådets fortsatta arbete med den nordliga dimensionen av EU:s politik, och särskilt

att verka för att en internationell konferens arrangeras om villkor och möjligheter för finansiering av investeringar i främst nordvästra Ryssland

att ta initiativ till skapandet av ett Parlamentariskt forum för fortsatt dialog om den nordliga dimensionens utveckling

att tillsätta en arbetsgrupp inom Nordiska rådet med uppgift att efter kontakter med tänkbara samarbetspartners samordna och konkretisera Rådets initiativ i frågor som rör den nordliga dimensionen

Bilaga 1

Mandat

för en arbetsgrupp om uppföljning av Nordiska rådets uttalande om den nordliga dimensionen

1. Bakgrund

På förslag av Presidiet antog plenarförsamlingen vid sessionen i Stockholm i november 1999 ett uttalande om "Norden och den nordliga dimensionen". Presidiet har gjort de nordiska ländernas regeringar och NMR uppmärksamma på uttalandet, och utgår från att Nordiska rådets nationella delegationer på lämpligt sätt följer upp detta i respektive parlament och gentemot regeringen.

Presidiet har beslutat om vissa ytterligare åtgärder för att följa upp uttalandet och därigenom bidra till det fortsatta arbetet med den nordliga dimensionen. Arbetsgruppen skall bistå Presidiet i detta arbete.

2. Mandat

Det övergripande målet för den nordliga dimensionen kan sägas vara att främja säkerhet, stabilitet, demokrati och bärkraftig utveckling i Europa. Nordiska rådet har i sitt uttalande valt att prioritera sex områden, nämligen:

- atomsäkerhet och energiförsörjning i Ryssland och Baltikum
- miljö och hälsa i Nordens närområden
- ekonomisk tillväxt och sysselsättning
- utbyggnad av infrastrukturen
- bekämpande av kriminalitet
- stöd till demokratiutvecklingen

Nordiska rådets interna arbete om den nordliga dimensionen, liksom kontakterna med olika samarbetspartners, bör alltså koncentreras till dessa sakområden.

Arbetsgruppens skall utarbeta förslag till kortfattade "policypapper" på dessa sex sakområden. Dessa skall, inom ramen för vad som sägs i uttalandet, utveckla och fördjupa Nordiska rådets ståndpunkter och därigenom tjäna som underlag för Nordiska rådets kontakter och samtal med i första hand de nordiska regeringarna och olika parlamentariska samarbetspartners.

Arbetsgruppen bör vidare diskutera och lämna förslag beträffande den närmare uppläggningsen (tidpunkter, program, etc.) av de möten om den nordliga dimensionen med Benelux parlamentarikerförsamling och med Europaparlamentet och eventuellt andra som Presidiet beslutat om.

Arbetsgruppen skall bevaka att rådsorganens aktiviteter i frågor som anknyter till den nordliga dimensionen sker på ett samordnat sätt. Det står arbetsgruppen fritt att föreslå ytterligare aktiviteter. Förutsättningarna för en konferens om finansieringen av miljö- och utvecklingsprojekt i Barents-området ingår.

3. Arbetsform

Det förutsätts att arbetsgruppen håller ett möte i anslutning till Nordiska rådets möten den 6-8 mars, och därutöver ett eller två under första halvåret 2000.

Förslagen till "policypapper" bör kunna utarbetas genom att man sammanställer och vid behov kompletterar relevanta dokument och rapporter som finns inom Nordiska rådet, ministerrådet, de nordiska parlamenten, regeringkanslierna och andra organisationer. Dokument med beslut om riktlinjer eller liknande för de nordiska ländernas agerande skall beaktas.

Arbetsgruppen bör på lämpligt sätt inhämta berörda utskotts synpunkter på sina förslag, såväl vad gäller "policypapper" som eventuella förslag till ytterligare aktiviteter, och därefter överlämna förslagen till Presidiet för beslut. Respektive ledamöter avgör själva formerna för den partipolitiska förankringen.

4. Sammansättning

Arbetsgruppen har 5 medlemmar. Presidiet, Närområdes- och Europautskotten skall vara representerade, liksom samtliga partigrupper. Arbetsgruppen betjänas av rådssekretariatet.

5. Tidsperiod

Arbetsgruppen bedöms kunna slutföra sitt arbete inför Presidiets möte den 26-27 juni 2000. På arbetsgruppens eller Presidiets förslag kan Presidiet besluta om tilläggsmandat och/eller utsträckt tid.

6. Budget

För kostnader i samband med arbetsgruppens möten (resor, ev. övernattningar, lokalhyra, osv.) enligt punkt 3 anslås DKK 50.000 ur presidiets disponibla medel. Kostnaderna för rådssekretariatets deltagande och arbete i övrigt betalas därutöver enligt beslut av rådsdirektören.

Bilaga 2

Befintligt material om EU:s nordliga dimension

I det följande ges en översikt över befintligt material om EU:s nordliga dimension, med tonvikt på de sex "satsningsområden" som anges i Nordiska rådets uttalande vid sessionen i november 1999, och som arbetsgruppen har utarbetat policypapper om. Materialet beskriver olika aktörers prioriteringar och pågående eller planerade verksamhet.

Det bör framhållas att det är i det närmaste omöjligt att ge en översikt över allt (skriftligt) material som kan tänkas vara relevant. Dels omfattar begreppet "den nordliga dimensionen" ett stort och heterogent geografiskt område, dels är de i uttalandet angivna "satsningsområdena" så breda att väldigt mycket ryms under de sex rubrikerna. Det är knappast heller möjligt att i ett översiktligt dokument redovisa alla åtgärder och verksamheter som kan anses höra hemma under begreppet den nordliga dimensionen.

Det material som här refereras har i första hand hämtats från EU:s och de nordiska ländernas Utrikesdepartement och andra myndigheter. Många av dokumenten är på engelska, vilket dessvärre ibland resulterat i något klumpiga översättningar. Materialet/referaten har så långt möjligt inordnats under uttalandets rubriker, dvs

1. Allmänt om den nordliga dimensionen
2. Atomsäkerhet och energiförsörjning i Ryssland och Baltikum
3. Miljö och hälsa i Nordens närområden
4. Ekonomisk tillväxt och sysselsättning
5. Utbyggnad av infrastrukturen
6. Bekämpande av kriminalitet
7. Stöd till demokratiutvecklingen

De olika rubrikerna är dock överlappande – energiförsörjning har t.ex. både med ekonomisk tillväxt och infrastruktur att göra. Omvänt kan (delar av) samma publikation omnämnas under mer än en av rubrikerna. Mot bakgrund bl.a. av arbetsgruppens diskussion vid mötet den 6 mars har även vissa frågor som rör den sociala sektorn lagts till under rubrik 3.

1. Allmänt om den nordliga dimensionen

Den geografiska avgränsningen av "den nordliga dimensionen" är otydlig. Begreppet används i olika betydelser som delvis är konkurrerande, delvis överlappande. När han lanserade initiativet år 1997 sade Finlands statsminister Paavo Lipponen att "Geografiskt inkluderar vi i den /nordliga dimensionen/ regionen från Island i väster till Nordvästra Ryssland, eller från Ishavet i norr till Östersjöns södra kust." Detta är relativt oomstritt, men samtidigt står det klart att olika debattörer/aktörer förlägger den geografiska tyngdpunkten till olika platser.

I EU:s *utrikesministerkonferens* den 11-12 november 1999 deltog även partnerländernas utrikesministrar, nämligen de från Estland, Island, Lettland, Litauen, Norge, Polen och Ryssland. Samarbetet kring den nordliga dimensionen kan därför anses omfatta åtgärder som berör en eller flera av dessa staters territorier (utöver EU-ländernas).

Slutsatserna från konferensen är det mest aktuella dokumentet där EU och partnerländerna beskriver frågan någorlunda utförligt. Toppmötet i Helsingfors en månad senare välkomnade slutsatserna, men utvecklade dem inte ytterligare. Man uppdrog åt kommissionen att utarbeta ett förslag till "aktionsplan" för behandling vid toppmötet i juni 2000. Politisk input till aktionsplanen förutses komma från de regionala samarbetsorganen Östersjöstaternas råd (CBSS) och det Euro-Arktiska Barentsrådet (BEAC). EU deltar genom kommissionen i båda dessa.

Inför utrikeskonferensen utarbetade *Norge* ett "positions-papper" vari man bl.a. redogör för sina prioriteter. Norge refererar till tidigare initiativ till samarbete i norr, som kan vidareutvecklas inom ramen för den nordliga dimensionen. Allmänt understryker Norge de sub-regionala organisationernas roll, och att den nordliga dimensionen till stor del kan genomföras och utvecklas ytterligare inom ramen för de överenskommelser som finns inom CBSS, BEAC och Arktiska rådet (AC).

Litauen och Ryssland har i februari 2000 på vice utrikesministernivå enats om en rad bilaterala projekt som man anser kan ingå i aktionsplanen. Kaliningrad-regionen står i fokus. Statsrådet Leif Pagrotsky, Sverige, lanserade i en debattartikel (DN 2000-03-28) tanken på ett "snabbspår" för Kaliningrad till EU:s inre marknad, som ett första steg på en fortsatt integration av Ryssland i "Europa".

2. Atomsäkerhet och energiförsörjning i Ryssland och Baltikum

Atomsäkerhet

Utrikesministerkonferensen hänvisar vad gäller atomsäkerhet till det förutsedda ramavtalet "Multilateral Nuclear and Environment Programme in the Russian Federation", MNEPR. Det gör även Barentsrådet, som vid sitt möte i mars 2000 uttrycker förhoppningen att det till maj 2000 planerade expertmötet skall bringa förhandlingarna till ett framgångsrikt slut.

Ett omfattande arbete pågår för att förbättra säkerheten vid kärnkraftsanläggningarna i norra Ryssland. Lagringsmöjligheter för flytande radioaktivt avfall har konstruerats, liksom speciella järnvägsvagnar för transport av utbränt kärnbränsle. En "Contact Experts Group" under IAEA följer och söker samordna arbetet.

Bilateralt liksom samordnat med bl.a. EU, IAEA och EBRD görs insatser i anslutning till Ignalina-verket i Litauen, inte minst för att skapa en acceptabel säkerhetsnivå under den återstående drifttiden. Stöd ges också till energieffektivisering och utvecklande av andra, förnyelsebara, energikällor för att minska kärnkraftsberoendet utan att miljöbelastningen skall öka markant.

Kommissionen pekar i ett positionspaper om miljö och den nordliga dimensionen på att det saknas planer och finansiering för att ta hand om reaktorerna från den ryska nordflottans fartyg. Vidare saknas lämpliga anläggningar för upparbetning och/eller lagring av använt kärnbränsle från fartygen. Kommissionen pekar också på den föråldrade teknik som används i kärnkraftverk på Kola och i St Petersburgområdet.

I sitt meddelande om EU:s energipolitik påpekar kommissionen att 343 mEuro avsatts i PHARE/TACIS-programmen för att bidra till ökad kärnsäkerhet i Ryssland och Litauen. Man prioriterar främjande av kärnsäkerhetskultur, bidrag till G7/IAEA's ansträngningar för ökad driftsäkerhet, samt förbättrad hantering av radioaktivt avfall i särskilt nordvästra Ryssland.

Norge hänvisar till ett handlingsprogram från 1995, och nämner vissa projekt inom den ramen. Norge har särskilt koncentrerat sig på aktiviteter som syftar till en säker hantering av utbränt kärnbränsle och radioaktivt avfall. Man menar att den nordliga dimensionen kan åstadkomma bättre koordination och större effektivitet av EUs och Norges aktiviteter i regionen.

I ett informativt paper om kärnsäkerhetssituationen i Ryssland hävdar *Strålsäkerhetscentralen (STUK), Finland*, att man måste räkna med att de nuvarande reaktorerna (av Tjernobyl-typ) körs till dess de kan ersättas, åtminstone delvis, med ny kärnkraft. Det innebär att det är viktigt med stöd till säkerhetshöjande åtgärder i de äldre kärnkraftsanläggningarna. Vidare behövs stärkt samordning av övervaknings- och alarmsystem och bättre kommunikationsnätverk om en olycka skulle medföra radioaktiva utsläpp.

STUK pekar också på att lösningarna vad gäller lagring (mellanlager och slutförvaring) bör ses i ett sammanhang, och att samarbetet hittills nästan enbart rört interimslösningar, inte slutförvaringen. I detta sammanhang, liksom vad gäller säkerheten vid drift, anses det viktigt att vidmakthålla den kompetens och erfarenhet som samlats i ryska expertorgan t.ex. i Ural, och att förbättra kontakten mellan experter inom Ryssland och mellan dem och västliga kollegor. De dåliga lagren gör det också svårt för

myndigheterna att kontrollera om radioaktivt material stjäls, vilket medför behov av utrustning och utbildning till den ryska tullen.

Till det som skapar svårigheter hör enligt STUK bristande politisk motivation, brist på lagstiftning inklusive om skadeståndsskyldighet vid olyckor, och bristande möjlighet att finansiera nya anläggningar. Vad gäller det sistnämnda tror STUK att man tills vidare måste ha beredskap att fullt ut finansiera från utlandet. Internationella lån skulle kunna kombineras med handelsarrangemang för att ge "öronmärkta" pengar. Skall de gamla anläggningarna kunna stängas måste man även se på de sociala aspekterna (arbetstillfällena), eftersom kärnkraftverken ofta finns i avlägsen belägna orter utan alternativa försörjningsmöjligheter.

Energiförsörjning

Utrikesministerkonferensen anser integration av el-marknaderna viktig, pekar på möjligheterna vad gäller naturgas, och anser att alla länder bör anslutas till europeiska gasnät och att säker tillförsel och tillräcklig lagringskapacitet bör etableras.

Europaparlamentet har uttalat sig för att det nordiska el-nätet utsträcks till Baltikum, och att ett nordiskt gasnät liksom den nordeuropeiska gasledningen (från Ryssland till Centraleuropa). Inom Barentsrådet arbetar man på att förbättra möjligheterna att finansiera energiprojekt, särskilt för energieffektivitet och för övergång till lokala bränslen för värme- och elproduktion. Man anser att detta bör tas upp inom ramen för den nordliga dimensionen.

EU-kommissionen har i ett meddelande inför utrikesministerkonferensen gjort en genomgång av EU:s energipolitik i förhållande till den nordliga dimensionen. I regionen finns två stora nettoexportörer av energi till EU, nämligen Norge och Ryssland. Också som transitregion till de största nettoimportörerna inom EU är regionen viktig. Nyckelord för EU:s del är försörjningssäkerhet, konkurrensmässighet, miljö och kärnsäkerhet.

Självfallet är tillräcklig överföringskapacitet (elkablar, pipe-lines, osv.) en förutsättning för försörjningssäkerheten. Ett flertal studier pekar på rysk naturgas som huvudkällan för att möta ett ökat importbehov till EU, detta särskilt om kärnkraft inte skall ha en ökande roll i energiförsörjningen. Försörjningssäkerheten talar samtidigt för diversifiering, dvs. möjlighet att importera t.ex. gas från olika länder/regioner. Frågan om var ledningssystem skall lokaliseras, och hur/av vem de skall finansieras är central.

Därmed också sagt att stabila villkor för handel och investeringar i energisektorn är en avgörande faktor för försörjningssäkerheten. Det krävs således ett lämpligt regelverk, som parterna är eniga om och som inte kan ändras ensidigt. Detta har i sin tur att göra med konkurrensmässigheten, dvs. att energipriserna är marknadsbestämda (eftersom det är EU:s policy och eftersom konkurrensen skall ske på lika villkor). Till lika villkor hör

också att konkurrensfördelar inte får bero på att säkerhets- eller miljökraven är alltför låga.

Kommissionen pekar i sitt meddelande på det nordiska samarbetet på energiområdet, inklusive effektivt utnyttjande, teknik för förnyelsebar energi, osv., och menar att dessa erfarenheter kan nyttiggöras i den nordliga dimensionen.

En särskild fråga, på gränsen mellan energi och miljö, rör uppföljningen av Kyoto-protokollet. Kommissionen pekar på att man skulle kunna skapa en regional "testing ground" mellan länder med relativt olika energi- och industristruktur för handel med utsläppsrättigheter.

CBSS' energiministrar höll en konferens i Helsingfors i oktober 1999. Deras slutsatser och förslag stämmer väl överens med det ovan refererade från kommissionen. Dock stryker man något starkare under problemen med teknisk kompatibilitet vad gäller såväl el- som gasnät. Energiministerna utalar sig också för att starta ett arbete för att utveckla policier och teknik som möjliggör ett ökat utnyttjande av förnyelsebara energikällor.

Även det *norska positionspapperet* inför utrikesministerkonferensen (avlämnat före energiministernas konferens) stämmer i sak väl överens med kommissionsdokumentet. Man betonar behovet av stabila, transparenta och icke-diskriminerande lagar, skatteregler och kontrollsystem. Norge har ett bilateralt samarbete med Ryssland om energisparande. Vidare förklarar sig Norge berett delta i ett samarbete för att utveckla energiproduktionen, och därvid bidra med sina egna erfarenheter, inklusive av hur energin kan utvinnas på ett miljövänligt sätt.

I en särskild gasstudie (gjord av konsultfirman *Fortum*) beräknas behovet av ryska gasleveranser till/genom den region den nordliga dimensionen omfattar ha vuxit till 234 bcm år 2020. Dagens överföringsmöjlighet är omkring 85 bcm, dvs. drygt 1/3 av behovet om 20 år. Lagringskapaciteten är också viktig, särskilt i norr, där energikonsumtionen har betydligt större säsongvariationer. Sverige och Finland saknar möjlighet till geologisk lagring, medan särskilt Danmark, Lettland, Tyskland och Nordvästryssland har goda potentiella möjligheter.

3. Miljö och hälsa i Nordens närområden

Miljö

Kommissionen har, med utgångspunkt i två internationella konferenser under år 1999, presenterat ett papper om "miljöfrågor i den nordliga dimensionen". Man noterar den särskilt känsliga miljön i de nordliga områdena, samt att problem uppkommer både genom utsläpp i regionen och genom utsläpp som transporteras dit. De huvudsakliga problemen av regional betydelse anges vara föroreningar i Ishavets/Barentshavets och Östersjöns vatten, luftföroreningar, kärnsäkerhet, samt miljöproblem till följd av utnyttjande av naturresurser (skog, gruvor, energi).

Man föreslår att hänsyn till miljön och bärkraftig utveckling integreras i relevanta sektorpolicies, att regional och lokal medvetenhet om miljöfrågor skall främjas och den institutionella och professionella kapaciteten utvecklas, att "transparenta" beslutsprocesser skall främjas, att resurser för att främja gränsöverskridande samarbete på miljöområdet skall mobiliseras, samt harmonisering av standards och lagstiftning för att reducera föroreningar till EU-nivå.

Islands regering anordnade i oktober 1999 ett seminarium för att gå igenom det ovan refererade kommissionsdokumentet. Representanter för 21 stater deltog, och dokumentet presenterades av kommissionen. Av ordförandens slutsatser framgår att seminariet i stort sett ställde sig bakom kommissionens beskrivning och förslag. Dock ansåg man att även om källorna till föroreningar främst låg vid Barentshavet och Östersjön borde man betrakta även miljön i övriga nordatlantiska havsområden, inte minst vad gäller POPs och tungmetaller. Seminariet pekade också på behovet av att uppmärksamma miljöproblem i söt-/färskvatten. Till kommissionens förslag önskade man också lägga stärkt forskning om frågor av relevans för den nordliga miljön, och att forskningsresultat skall göras mer lättillgängliga.

Norge föreslår att samarbetet mellan Norge, Ryssland och EU skall koncentreras på främja den Nordvästryska industrins (och offentliga anläggningars) kapacitet att klara ekonomiska och miljömässiga problem. Man nämner att ett *bärkraftigt* utnyttjande av naturresurserna är en hörnsten för Norge, och att det finns ett samarbete inom Arktiska rådet om att skydda den nordliga havsmiljön.

Att stärka den institutionella kapaciteten och regelverket för skydd och säkerhet i off-shoresektorn är en prioritet ur norsk synvinkel. Vidare nämns behovet av att skydda och återställa kulturarvet i Barentsregionen, något som med fördel kan göras integrerat med miljöskyddsarbetet.

Utrikesministerkonferensen anger avlopps- och dricksvatten, avfallshandling, minskade utsläpp i luften samt effektivare energianvändning som prioriterade områden vad gäller miljöskyddet inom den nordliga dimensionen. Harmoniserade miljöregler ses som ett viktigt instrument.

Europaparlamentet anser i sin resolution (maj 1999) att mer av medlen inom Interreg-, PHARE- och TACIS-programmen bör gå till miljödimensionen.

Inom ramen för CBSS' åtgärdsprogram för Östersjön ger *SIDA* stöd till ett antal större vatten- och avloppsreningsprojekt i de tre baltiska staterna, och förbereder projekt i S:t Petersburg och Kaliningrad.

Vad gäller Ryssland betonas i den svenska landstrategin behovet av att bygga upp kunskap och nätverk för framtiden, förmodligen mot bakgrund av de begränsade och krympande resurser som för närvarande kan avsättas för miljöåtgärder av företag och ansvariga institutioner i landet. Det anses till fördel om tekniskt samarbete och investeringsstöd kan kombineras.

Miljöinsatser i gränsöverskridanden vattendrag, som också kan bidra till att utveckla samarbetet mellan Ryssland och ett eller flera baltiska länder anses angelägna.

Hälsa och sociala förhållanden

Europaparlamentet uttalar sig för humanitär hjälp till befolkningen i nordvästra Ryssland samt, på längre sikt, för stöd till Ryssland att reformera sitt hälsovårdssystem med tyngdpunkt på att förhindra spridningen av smittsamma sjukdomar.

Enligt *svenska UD:s* landstrategier för Estland, Lettland, Litauen prioriteras uppbyggnad av de nationella systemen för hälso- och sjukvård, samt förebyggande hälsovård och åtgärder mot TBC och sexuellt överförbara sjukdomar. För Ryssland tillkommer primärvård, reproduktiv hälsa och åtgärder mot drogmissbruk.

SIDA gör insatser inom den sociala sektorn, inriktade främst på socialförsäkringssystem, handikappomsorg, barns rätt och socialtjänst. För Rysslands del nämns särskilt att förbättra situationen för personer med funktionshinder, samt att stärka familjerna och att utveckla alternativ till institutionsplacering för utsatta barn.

Barentsrådet har utarbetat ett samarbetsprogram på hälsoområdet för åren 1999-2002. Också Barentsrådet framhäver problemen med TBC och sexuellt överförda sjukdomar, samt därutöver problemen med antibiotikaresistens.

I *Norges* positionspapper hänvisas utförligt till Barentsrådets program. Detta baseras på projekt som genomförs i samarbetet mellan internationella organisationer och/eller NGOs och regionala hälsovårdsmyndigheter. Projekten måste dessutom falla inom de fem huvudområdena för programmet:

- Nya eller återuppståndna smittsamma sjukdomar
- Mödra- och barnavård
- Livsstilsrelaterade hälsoproblem
- Bättre service till ursprungsbefolkningarna
- Förbättrad kvalitet i den medicinska vården

Norge nämner att Barentssekretariatet i Kirkenes är i färd med att etablera en databas över hälsoprojekt i Barents-området.

Social- och Hälsoministeriet i Finland har i januari 2000 presenterat en rapport i anslutning till den nordliga dimensionen. På flera sätt har situationen förvärrats sedan 1990 i de baltiska staterna men särskilt i nordvästra Ryssland. Den sociala sektorn, liksom mycket av hälsovården, var under Sovjettiden organiserad utifrån det anställningsförhållande som nästan alla i arbetsför ålder hade. Detta har upphört, och nu finns vare sig adekvat lagstiftning eller finansiering. Kvinnorna har drabbats hårdast av arbetslösheten, och deras situation försvåras av att det barnomsorgssystem som fanns till stora delar upplösts. Också för de grupper som redan tidigare var

helt beroende av välfärdssystemet, t.ex. pensionärer och handikappade, har situationen förvärrats.

Såväl spridningen som dödligheten i smittsamma sjukdomar har ökat markant sedan 1990, och vissa sådana har "återuppstått". Inte minst har barn drabbats som följd av avbrutna vaccinationsprogram. Drogmissbruket har också ökat tydligt. Inte bara tillgången på medicinsk vård har blivit sämre, utan också kvaliteten. Hälso- och olycksriskerna p.g.a. dålig yttre miljö, arbetsmiljö och arbetarskydd finns sedan tidigare.

Social- och Hälsoministeriet nämner/beskriver en rad samarbetsprojekt som redan bedrivs, betonar behovet av ytterligare och bättre koordinerade insatser, samt anger prioriteter på olika områden. Genomgående är behovet av utbytes- och utbildningsprogram för att bidra till att regelverk och administration inom social- och hälsosektorerna kan etableras, och inte minst för att bygga upp primärhälsovården. På motsvarande sätt anses utbyte och utbildningsprogram nödvändiga för att arbetsmiljön och arbetarskyddet skall kunna förbättras. Vidare bör man i samarbete med WHO utarbeta särskilda program för att bekämpa olika smittsamma sjukdomar, särskilt TBC och HIV.

Stöd till bildandet av ett europeiskt nätverk för samarbete med/mellan NGOs inom den sociala och hälsosektorn anges särskilt som ett element som bör ingå i EU:s aktionsplan för den nordliga dimensionen.

4. Ekonomisk tillväxt och sysselsättning

Samarbetet vad gäller infrastrukturutveckling och energiutvinning ger naturligtvis direkta effekter för sysselsättning och ekonomisk tillväxt. Under denna rubrik tas annat samarbete på det ekonomiska området upp.

Genomgående betonar man vikten av att involvera den privata sektorn, såväl producerande företag som finansieringsinstitutioner. Eftersom detta inte sker – i tillräcklig omfattning – genom marknadens försorg koncentreras har mycket av samarbetet mellan stater och myndigheter på att identifiera och undanröja hinder för privata utländska investeringar.

Utrikesministerkonferensen pekar på behovet av samarbete för hållbart utnyttjande av regionens skogs- och fiskresurser.

EU:s Ekonomiska och Sociala Kommitté (ESC) framhåller förbättrade finansiella och säkerhetsmässiga arrangemang som avgörande för att investeringar skall komma till stånd i de associerade länderna och framför allt i Ryssland. Man pekar på en rad samarbetsfält, såsom

- underleverantörskap
- bättre förhållanden för små och medelstora företag
- privatisering och marknadsanpassning av statsägda företag
- produktions- och transportsystem för energi-, skogs- och gruvindustrin
- kombinationstransporter
- produktion, transport och lagring av livsmedel
- kommunikationer inkl "IT-kommunikationer"

Inom *Barentsrådet* finns en arbetsgrupp för ekonomiskt samarbete, WGEC. Under denna finns ett "investeringsinitiativ", som identifierar investeringsprojekt, informerar företag, myndigheter och finansieringsinstitutioner om den, samt tillhandahåller aktuell information om pågående projekt. Vidare studerar man möjligheterna att identifiera mindre projekt lämpade för mindre företag, och/eller att dela upp större projekt i detta syfte. Ett annat mål är att sammanställa de huvudsakliga svårigheterna projektarbetet mött. I ett andra steg, som väntas avslutat hösten 2000 skall utarbetas en jämförande studie av utländska investeringar och deras effekter i olika delar av nordvästra Ryssland.

BEAC/WGEC har också tagit initiativ till samarbete om skogssektorn. Ett seminarium hösten 1999 har resulterat i ett förslag till arbetsplan för en "task force". Det första året (med formell början i mars 2000) avser man skapa tre nätverk, nämligen

- för logistik för handel med timmer och andra träprodukter
- för utnyttjande av skogsresurser inkl. energiproduktion av skogsråvara
- för samarbete mellan myndigheter inom skogssektorn

Man avser också utarbeta ett sektorsprogram som man hoppas skall ingå i den kommande aktionsplanen för den nordliga dimensionen.

BEAC/WGEC har också en "task force" om handelshinder. Man har hittills kommit fram till att huvuddelen av hindren har att göra med tull och andra frågor som rör gränspasseringar. Nu avser "Task Force II" lösa dessa genom expertmöten, seminarier och utbildning.

Genom det Baltiska investeringsprogrammet (BIP) har de nordiska länderna, i samfinansiering med EBRD, främjat små och medelstora företags investeringar. Delar av programmet förs vidare, men ytterligare medel tillförs inte. StartÖst-programmet möjliggör stöd till småföretagsutveckling.

I den *svenska* landstrategin för Ryssland framhålls under rubriken "näringslivsfrämjande verksamhet" sektorerna skogsbruk och livsmedelsindustri.

För Rysslands del betonas särskilt att ett stärkande av den offentliga förvaltningen, inte minst finans- och ekonomiministerierna är avgörande för den ekonomiska utvecklingen i landet.

För *Norge* anges det som en viktig prioritet att förbättra villkoren i samband med att korsa gränserna. Kostsamma och tidsödande tullprocedurer med certifierings- och kontrollprocedurer, orimligt höga avgifter och ofta ändrade tullregler påpekas, samtidigt som det nämns att såväl BEAC som CBSS arbetar med dessa frågor. Ett annat svårt hinder för handel och investeringar i Barents- och Östersjöområdena är att adekvata finansiella tjänster inte är tillgängliga. Det saknas långfristigt riskkapital, och (offentliga) exportkreditmöjligheter behöver utvecklas. Särskilt för de mindre och medelstora företagen vore detta viktigt, liksom information om lagstiftningen i de olika länderna.

5. Utbyggnad av infrastrukturen

Europaparlamentet har särskilt fäst uppmärksamheten vid utvecklingen av infrastruktur för transporter och kommunikationer i området, och uttalar sig för bättre passagerar- och godstransportvägar som del av de transeuropeiska nätveken, samt utvecklande av järnväg, hamnar och flygfält särskilt i Murmansk-, Archangelsk-, och de baltiska områdena.

Utrikesministerkonferensen uttalar sig för ytterligare utveckling av "pan-Europeiska transportkorridorer, liksom för att utveckla transportnätet i Barents-regionen, i vilket sammanhang man också nämner "nordostpassagen". Ett "multi-modalt" transportsystem bör utvecklas och flaskhalsar vid gränspassagerna elimineras. Att lägga till rätta för privata investeringar för att utveckla informationssamhället nämns också.

Barentsrådet noterar ett handlingsprogram för 1999-2003 (antaget i juni 1999) för att skapa ett Barents "transportområde" vari man pekar ut de huvudsakliga internationella transportvägarna till lands (väg och järnväg), till sjöss och i luften, samt anger de viktigaste hamnarna och flygfälten i området. Arbetet grundar sig på ett MoU från 1998 mellan de berörda ländernas transportministrar och EU:s transportkommissionär. Det finska transportministeriet har etablerat ett sekretariat för styrgruppen, och sammanställt relevanta data.

I en konsultrapport till Barentsrådets arbetsgrupp om ekonomiskt samarbete (februari 1999) beskrivs en "Northern Maritime Corridor" från Kara-havet förbi de ryska och norska ishavshamnarna och söderut utefter Norges kust, med "tvärgående" transportkorridorer till/från Finland och Sverige, samt med anknytning till de trans-europeiska nätverken på den europeiska kontinenten (Hamburg, Rotterdam, etc.). Detta skulle kunna skapa en tillförlitlig – också miljömässigt – transportmöjlighet för främst olja, gas, skogs- och fiskeriprodukter.

6. Bekämpande av kriminalitet

Europaparlamentet hänvisar till rekommendationerna från CBSS' task force, och betonar särskilt narkotikatrafiken och penningtvätt. Enligt *Utrikesministerkonferensen* etablerar slutsatserna från justitieministermötet i Tammerfors tillsammans med Östersjörådets task-force en grund för effektivt samarbete mot organiserad kriminalitet.

Denna task force, som etablerades 1996, koncentrerar sig på åtgärder för att bekämpa illegal produktion och distribution av narkotika, illegal migration, förflyttning ("trafficking") av stulna fordon, illegal handel med vapen och radioaktivt material, penningtvätt och särskilt våldsam brottslighet. En rad större gemensamma operationer på fältet har genomförts (21 st under åren 1997-1999).

Inom Nordiska rådets *närområdesutskott* har ett relativt omfattande arbete om kriminalitet i Nordens närområden genomförts. En arbetsgrupp under ordförandeskap av Inger Koch (m), S, avlämnade i juni 1998 en

rapport på temat, vari man går igenom situationen, utvecklingstrender och pågående samarbetsprojekt.

Utifrån sitt material drog arbetsgruppen slutsatsen att en mångfacetterad strategi behöver skapas, omfattande åtminstone: Utveckling av lagstiftningen, uppbyggande av förtroende mellan staten och befolkningen, direkta brottspreventiva insatser och bekämpande av fattigdom och utslagning. Arbetsgruppen noterade att ett omfattande samarbete, främst inriktat på operativt polissamarbete, redan byggts upp. Man föreslog ökad prioritering av bl.a.

- brottsförebyggande insatser
- utveckla alternativa straffformer för minderåriga och rehabiliteringsprogram
- stöd till upplysningsinsatser om narkotika och andra droger

Arbetsgruppen ville särskilt uppmärksamma den tilltagande ungdomsbrottsligheten. *Närområdesutskottet* tillsatte en rapportör (Christel Andersberg (m), S) för att följa upp arbetsgruppens arbete, och som särskilt koncentrerat sig på ungdomskriminaliteten. Stöd till skola och frivilligorganisationer för att förebygga kriminalitet, information om droger till unga och deras föräldrar, samt alternativa straffformer och rehabilitering av unga har stått centralt i arbetet.

Sverige/SIDA ger inom ramen för avtal undertecknade 1998 stöd till Estland, Lettland, och Litauen för att förstärka rättsstatens institutioner (domstolar, åklagarväsen, polis, fängelser, etc.). För Rysslands del betonas i den svenska länderstrategin behov av insatser för att stärka "rättsstatens kultur".

Från *Inrikesministeriet i Finland* har i februari 2000 presenterats ett dokument om den nordliga dimensionen och "inrikes- och rättsliga frågor", varav bekämpande av kriminalitet är en stor och viktig del. Dokumentet bygger på resultaten av Tammerfors-mötet. Övergripande sägs att den främsta metoden för att förhindra brott och bekämpa organiserad kriminalitet är att främja alla berörda staters implementering av Europarådets konventioner på området. Att göra en översikt över hindren härför är ett första steg, varefter stöd till att anpassa nationell lagstiftning till konventionernas krav bör ges, och olika utbildningsprojekt för berörda myndigheters personal kan genomföras. Långsiktiga program för att utveckla de lagstiftande, polisiära och dömande organen i de berörda länderna kan etableras. En kontinuerlig dialog anses viktig.

Inrikesministeriet i Finland anger som exempel på angeläget samarbete utbyte mellan Europol och Ryssland av information om organiserad brottslighet, utbyte av erfarenheter och information mellan myndigheter som upprätthåller lag och ordning i EU-länder Ryssland och andra länder i området, bl.a. genom organiserande av expertseminarier på olika delområden, samt förbättrad kompetens i Ryssland för att hindra penningtvätt.

7. Stöd till demokratiutvecklingen

Det tycks inte finnas särskilt många dokument som specifikt berör hur stöd till ett utvecklande av demokratin kan eller bör utformas. Temat kan inte ses som en "sektor" på samma sätt som transporter, energi, osv. Emellertid berörs demokratifrågor i många sektorsprogram, inte minst indirekt när det talas om behovet av "transparenta" beslutsprocedurer etc. Det som avses i sektorsprogram av olika slag är dock i första hand en byråkrati som lojalt, effektivt och utan korrupta metoder genomför de beslut som fattats av (regionala och lokala) politiska organ.

Vad gäller den demokratiska process som leder fram till sådana beslut betonas genomgående, där frågan alls tas upp, vikten av kontakter på alla nivåer. Gränssamarbetet i sig ger utrymme för sådana kontakter. Det talas också om särskilda utbytesprogram mellan regionala och lokala myndigheter, mellan NGOs, mellan skolungdomar och studerande, osv.

Utrikesministerkonferensen nämner i sammanhanget (sub-) regionalt och gränssamarbete samt utökade utbytesprogram för ungdomar och unga förvärvsarbetsande, liksom nätverk på främst utbildnings- och forskningsområdena.

ESC pekar på de regionala myndigheternas (underförstått i Ryssland) roll, liksom vikten av organisationer för arbetsmarknadens parter och andra intresseorganisationer. Etablering av och samarbete över nationsgränserna med sådan organisationer bör stödjas.

Statsminister Paavo Lipponen har uttalat sig för att ge ryska högskole- och "post-graduate"-studenter ökat tillträde till EU:s utbytesprogram, och ev. att skapa ett särskilt program för Ryssland.

I *Sveriges* "landstrategier" för Estland, Lettland och Litauen betonas samarbetet mellan lokala och regionala myndigheter liksom kunskapsuppbyggnad och organisationsutveckling vad gäller enskilda organisationernas samarbete. Också vad gäller Ryssland betonas detta, men med betydligt starkare betoning på generell kunskapsöverföring och institutionsutveckling. Dessa aspekter betonas även när det gäller rättsstatens uppbyggnad och utvecklingen av fria och oberoende media.

Bilaga 3

EU:s aktionsplan för den nordliga dimensionen

Europeiska rådets Helsingforsmöte den 10-11 december 1999 bad Kommissionen att utarbeta en aktionsplan för den Nordliga dimensionen med sikte på att lägga fram den för godkännande ("endorsement") vid Europeiska rådets följande möte i Feira, Portugal, den 20-21 juni 2000. Inför det mötet lade kommissionen således fram ett dokument (9401/00) med titeln "Aktionsplan för den nordliga dimensionen av Europeiska Unionens externa och gränssamarbetspolitik 2000-2003".

Denna PM är ett försök att beskriva om och hur de frågor som tas upp i NR:s uttalande från november 1999 reflekteras i aktionsplanen. Av det skälet sorteras kommentarerna nedan till aktionsplanen under de rubriker som finns i Rådets uttalande, och som samtidigt indicerar vilka sakområden Rådet anser mest centrala.

Uppläggningen av aktionsplanen är uttryckligen sådan, att den förutser uppföljning och konkretisering genom initiativ på de olika sakområden som nämns. Mot den bakgrunden uppmanade Europeiska rådet i Feira kommissionen att ta på sig en ledande roll i att genomföra planen, inklusive att lägga fram lämpliga uppföljningsförslag. Särskilt nämns miljö och kärnsäkerhet, kampen mot internationell brottslighet och Kaliningrad. I aktionsplanen nämns ett antal aktörer utöver de icke-medlemsländer som berörs och EU:s egna institutioner och program (TACIS, PHARE, INTERREG m.fl.). Det rör sig om de tre regionala organisationer – Östersjörådet, Barentsrådet och Arktiska rådet – där EU deltar som observatör, om en rad internationella finansieringsinstitutioner inklusive NIB/NEFCO, samt om USA och Canada. Av intresse är att ett i förhållande till tidigare utkast nytt stycke förts in (stycke II:17), vari sägs att "regionala och tekniska organ såsom Nordiska ministerrådet och Baltiska rådet" kan konsulteras.

Vidare välkomnar Europeiska rådet det kommande svenska ordförandeskapets avsikt att, tillsammans med kommissionen, utarbeta en rapport inför toppmötet i juni 2001. (Ordförandeskapets slutsatser, p. 76.) I annat sammanhang har framgått att Sverige avser ordna en särskild uppföljningskonferens "på hög nivå" under sitt ordförandeskap. Det kan vidare noteras att Danmark innehar ordförandeskapet första/andra halvåret 2002.

Nordiska rådet bör således ha goda möjligheter att föra fram synpunkter och initiativ via Nordiska ministerrådet och de enskilda nordiska regeringarna, liksom i kontakter med Europaparlamentet.

Allmänt

Efter ett inledande avsnitt (I) tar aktionsplanen i en "horisontell" del (avsnitt II) upp de huvudsakliga utmaningarna i norra Europa, de prioriteringar som överenskommits med partnerländerna, och de rättsliga, institutionella och finansiella ramarna.

I den följande "operationella" delen (avsnitt III) anges mål och möjliga aktiviteter under åren 2000-2003 inom de sektorer där samarbetet inom ramen för den nordliga dimensionen bedöms vara mest värdefullt. Texten under varje rubrik (t.ex. "energi") delas in i avsnitten "situation", "mål" och "aktiviteter". Aktionsplanens tredje del, slutligen, utgörs av bilagor som innehåller konkreta projekt som antingen är beslutade eller föreslagits av partnerländer.

Det framhålls att den nordliga dimensionen är en pågående process utan särskilda anslag över Kommissionens budget, och att aktionsplanen därför kommer att behöva ses över fortlöpande. Aktiviteterna avses finansierade genom ett samordnat användande av redan existerande program (TACIS, PHARE, SAPARD/ISPA, INTERREG). Till detta kommer nationella medel, samt medel från internationella finansieringsinstitutioner. (Särskilt nämns EIB, EBRD och NIB.)

De utmaningar som nämns, och de prioriterade samsamarbetssektorerna sammanfaller i hög grad med dem som enligt NR:s uttalande är "speciellt centrala" i arbetet med den nordliga dimensionen. Kommissionens dokument kan dock sägas lägga större vikt vid utbildning och forskning än NR. Aktionsplanen innehåller å andra sidan inget explicit om stöd till demokratiutvecklingen, men formuleringar i planen tyder på att man ser detta som en sidoeffekt av samarbete och utbyte på utbildningsområdet. Nordiska rådets uttalande har ekonomisk tillväxt och sysselsättning som särskild rubrik, medan aktionsplanen i huvudsak begränsar sig till handel och investeringar vid gränserna (cross-border) och således lägger större vikt vid själva gränspassagen. Slutligen kan nämnas att aktionsplanen i olika sammanhang särskilt tar upp Kaliningrad-enklavens situation.

Atomsäkerhet och energiförsörjning i Ryssland och Baltikum

Beträffande atomsäkerheten (stycke III: 34-46) skiljer sig situations- och målbeskrivningen knappast från den gängse inom NR. Möjligen kan sägas att aktionsplanen särskilt pekar på den splittrade finansieringen som ett problem. I fråga om Ryssland påpekas att den första av tre prioriteter gällande atomsäkerhet i TACIS-programmet för perioden 2000-2006 är att främja en effektiv atomsäkerhetskultur. Beträffande nukleärt avfall anges att ett framgångsrikt genomförandet av TACIS-programmet är kopplat till två villkor; en rysk strategi på området samt beslut om den s.k. MNEPR-överenskommelsen, som avses specificera rättigheter för utländska bidragsgivare på området liksom åtaganden från rysk sida. De föreslagna

åtgärderna vad gäller nordvästra Ryssland är, i avvaktan härpå, blygsamma.

Energiförsörjningen (stycke III:3-11) behandlas i avsnittet om "infrastruktur". Man pekar på sitt meddelande inför utrikesministerkonferensen om den nordliga dimensionen och energipolitiken. (Detta meddelande refereras i den översikt som tillställts NRs arbetsgrupp.) Ett tiotal åtgärdsområden anges i aktionsplanen (stycke III:10). NRs uttalande är mycket kortfattat i fråga om energiförsörjningen. Det som däri sägs om satsningar på energisparande är väl tillgodosett i aktionsplanen, medan satsningar på alternativ energi nämns mer i förbigående. Vad gäller integration av energisystemen kan noteras att aktionsplanen säger att EU kommer att bistå Estland, Lettland, Litauen och Polen i det avseendet, medan man med Ryssland begränsar sig till att vilja inleda diskussioner.

Miljö och hälsa i Nordens närområden

Rubriken "miljö" fanns i ett tidigare utkast under aktionsplanens avsnitt om naturresurser, men i den slutliga versionen har hela avsnittet (stycke III:22-33) benämnts "miljö och naturresurser". Utöver miljöfrågor i snävare bemärkelse innehåller det delar som har att göra med ett hållbart utnyttjande av skogs- och fiskeriresurserna. Man noterar att klimatet gör den nordliga miljön, inklusive havsmiljön, speciellt känslig i vissa avseenden. Mot bakgrund av att flertalet miljöproblem i regionen har gränsöverskridande effekter noteras en rad internationella avtal och överenskommelser på miljöområdet, där ett övergripande mål är att förbättra samordningen och effektiviteten i de åtgärder som vidtas inom ramen för olika överenskommelser och program.

Inom den nordliga dimensionens ram framhålls som särskilt viktiga sakområden föreningen av Östersjön och Barentshavet, behovet av förbättrad vattenkvalitet (inklusive dricksvatten), klimatförändringar, och skydd av den biologiska mångfalden genom ett hållbart utnyttjande av naturresurserna. I jämförelse med NRs uttalande tycks aktionsplanen lägga mindre vikt vid utsläpp från t.ex. industriell verksamhet och energiutvinning.

Bland föreslagna åtgärder märks stöd till investeringar för att reducera föroreningarna från "hot spots" särskilt vid Rysslands östersjökust, stöd till projekt för mer miljövänliga produktionsmetoder, samt pilotprojekt på energiområdet för att motverka klimatförändringar.

Beträffande hälsofrågorna (stycke III: 47 – 50) skiljer sig problembeskrivningen i aktionsplanen knappast från den gängse inom NR. Särskilt understryks problemen med återkomst av en rad smittsamma sjukdomar och med alkohol- och drogmissbruk. Man hänvisar till ett arbetspapper om hälsofrågor i utvidgningsperspektivet, och Unionens nätverksarbete mot smittsamma sjukdomar. Åtgärdsförslagen fokuserar på informationsutbyte och övervakning. Vad gäller Ryssland anges att man genom TACIS kan ge stöd till reformering av hälsosektorn, vilket dock sammanhänger med

etablerandet av ett tillfredsställande legalt och institutionellt system. På hälsoområdet förutser EU samarbete med den "task force" Östersjörådet etablerade genom beslut vid sitt möte i Kolding i april 2000 (efter modell av den "task force" för bekämpande av kriminalitet som tillsattes 1996).

Ekonomisk tillväxt och sysselsättning

Denna rubrik motsvaras i aktionsplanen närmast av avsnittet om "handel, företagssamarbete och investeringsfrämjande" (stycke III: 51-53), som dock inte annat än indirekt tar upp sysselsättningsfrågor. Situationen präglas av att handelshinder och bristande regelsystem för investeringar hindrar utnyttjandet av regionens naturresurser och den ekonomiska utvecklingen allmänt. Särskilt nämns svårigheterna för små och medelstora företag.

Man vill därför fokusera på att få bort handelshindren, främja samarbete mellan företag och skapa rättsregler som är lämpliga för att privata investeringar skall komma till stånd. Detta skall ske genom bl.a. PHARE- och TACIS-programmen, med särskild tonvikt på företagssamarbete i gränsregionerna och på villkoren för små och medelstora företag. Rysslands anslutning till WTO nämns som en prioritet – det kräver ju att Ryssland lever upp till en rad åtaganden som rör villkoren för (internationella) investeringar och kapitalöverföringar, liksom statliga subventioner m.m.

Självfallet innebär även det planerade samarbetet inom andra sektorer – såsom infrastruktur och forskning – bidrag till den ekonomiska tillväxten.

Utbyggnad av infrastrukturen

Utöver för energisektorn finns i aktionsplanen under rubriken "infrastruktur" även avsnitt om "transport" (stycke III:12-15) och "telekommunikationer" (stycke III:16-21). NR:s uttalande nämner förbättrade kommunikationer som en förutsättning för sociala och ekonomiska framsteg. Vad gäller transporterna tar också aktionsplanen sin utgångspunkt i de speciella förhållanden som gäller i norr. Man anger målet som utvecklande av ett "multi-modalt" transportsystem med förbättrade förbindelser inom regionen och med angränsande EU-stater, och hänvisar till planerna på trans-europeiska nätverk (TEN) inom EU och deras förlängning till kandidatländerna. För Rysslands del nämns att TACIS kommer att inriktas på underhåll och förbättring av existerande infrastruktur (dvs. helt nya transportleder tycks inte aktuella). I åtgärdsavsnittet nämns också eliminerande av flaskhalsar vid gränspassager samt förbättrad säkerhet.

I fråga om telekommunikationer och informationssamhälle sägs att infrastrukturen behöver såväl byggas ut och förbättras. Unionens politik går ut på att attrahera de nödvändiga investeringarna genom att få till stånd ett rättvist och stabilt regelverk. Integration av telekommunikationerna kräver vidare anpassning till internationella standards. Igen finns här en skillnad mellan kandidatländerna å den ena sidan och Ryssland å den andra. Åtgärdsavsnittet fokuserar därutöver på information till kandidatländerna och

hjälp att utarbeta och genomföra strategier för införande av ”informations-samhället”.

Bekämpande av kriminalitet

Detta tema återfinns i aktionsplanen i avsnittet om rättsliga och inrikes frågor (stycke III:60-67). Åtgärder behöver vidtas för att utveckla effektiva, säkra och väl fungerande gränser. Aktionsplanen tycks se detta i perspektivet av ett utvidgat EU, dvs. gränserna mellan kandidatländerna och deras östliga grannar står i centrum. Det hänvisas till den plan för gemensamma åtgärder med Ryssland för att bekämpa organiserad brottslighet som nyligen antagits. Den fokuserar på penningtvätt, drog- och människosmuggling, illegal migration och inte minst träningsprogram för tjänstemän i domstols- och polisväsendet. Det hänvisas också till det fortsatta arbetet inom den s.k. Visby-gruppen (dvs. Östersjörådets ”task force” som tillsattes i samband med Visby-mötet 1996).

Stöd till demokratiutvecklingen

Som nämnts ovan innehåller aktionsplanen inte några åtgärder som direkt syftar till att utveckla demokratin. Möjligen beror det på att EU:s insatser i dessa frågor främst ges via de med Europarådet gemensamma programmen (beskrivna i den översikt som tillställts arbetsgruppens medlemmar). Där- emot nämns under rubriken ”utveckling av de mänskliga resurserna och forskning” (stycke III:54-59) en rad utbytesprogram, främst för ungdomar och studerande. Dessa program fokuserar på (yrkes-) utbildning och forskning, men inte specifikt på demokratifrågor. Ett utvidgat deltagande i dessa skulle dock enligt aktionsplanen bl.a. förstärka de demokratiska värdena hos de nya generationerna.

Norden – Öppet för världens vindar

Förord	1358
Inledning och uppdrag.....	1359
Konsekvensanalys	1361
Responsförslag	1361
Gemensamma drag i samhällsutvecklingen.....	1362
Rapporten.....	1362
Tio trender.....	1363
1 globalisering.....	1363
2 teknologisk utveckling	1364
3 integration i europa	1366
4 säkerhet	1368
5 demografi och migration	1370
6 kultur och utbildning	1372
7 marknad och ekonomi	1374
8 välfärd	1377
9 demokrati	1378
10 miljö.....	1380
Samarbetets former	1382
Sammanfattning	1387
Reformförslag	1388
Nordens stämma.....	1389
Bilaga 1	1390
Bilaga 2	1391
Bilaga 3	1391
Bilaga 4	1396

Förord

Sommaren 1999 tillsatte de nordiska samarbetsministrarna en arbetsgrupp med benämningen "Vismanspanelen" för att utreda det nordiska samarbetets framtida inriktning och uppgifter. Panelen höll sitt konstituerande sammanträde den 3 september 1999 och inledde då sitt arbete med att granska gemensamma drag i samhällsutvecklingen i Norden och värdera vilka krav och önskemål dessa drag ställer på det nordiska samarbetet.

Arbetet resulterade i en rapport som har överlämnats till panelens uppdragsgivare. Uppdragsgivarna önskade att rapporten skulle göras tillgänglig för allmänheten. Den har därför utgivits i denna skrift: Norden - öppet

för världen vindar. Samtidigt har rapporten gjorts tillgänglig på internet under adressen *www.norden.org/vis*.

Panelen bestod av verkställande direktör Jón Sigurðsson (ordförande), Island, seniorforskare Lykke Friis, Danmark, ambassadör Ole Norrback, Finland, avdelningsdirektör Jóannes Dalsgaard, Färöarna, tidigare landsstyremedlem Marianne Jensen, Grönland, rektor Tove Bull, Norge, statsrådet Britta Lejon, Sverige och planläggare Anders Ingves, Åland. Medlemmarna i panelen var utsedda i personlig kapacitet och inte som företrädare för organisationer eller regeringar.

Panelen tillsatte en konsulterande arbetsgrupp av sakkunniga för att utreda frågor beträffande överlappning och samspel mellan olika internationella organisationer som berör Norden och nordliga områden i allmänhet samt frågor gällande Nordatlantens miljö i synnerhet. Sakkunniga var ambassadör Holger Rotkirch, professor Olav F. Knudsen, direktör David Egilson och Ph. Dr. Soffía Guðmundsdóttir.

Redaktör för panelens rapport har varit generalsekreterare Lars Erik Häggman. Sven Olof Karlsson har bistått vid publiceringen av rapporten. Panelens sekreterare har varit Niels Refslund.

Köpenhamn i oktober 2000

Jón Sigurðsson

Inledning och uppdrag

Med växande internationalisering ökar vikten av regionalt samarbete mellan länder med gemensamma intressen och värderingar, både när syftet är internationell påverkan och nationell intressebevakning. Det nordiska samarbetet är uttryck för en värdegemenskap och en gemensam syn på välfärden. Det är ett sätt att värna om nordbornas rättigheter och utvecklingsmöjligheter i en global omgivning. Det erbjuder värdefulla verktyg för att värna medborgarnas intressen i samhällen som står allt öppnare mot omvärlden.

De nordiska samhällena har genom århundraden byggts upp så att de på ett avgörande sätt liknar varandra och i många avseenden skiljer sig från övriga länder både i Europa och världen i övrigt. Gemensam historia, språkgemenskap och ett gemensamt kulturarv i kombination med en berikande mångfald är grundpelare i samarbetet. I kraft av detta och en likartad samhällsstruktur har Norden utgjort en naturlig bas för internationaliseringen av samhälle och näringsliv.

Undersökningar har visat att nordborna uppfattar den nordiska dimensionen som så självklar att de till och med ser den som en del av den nationella identiteten. De ställer sig positivt till fortsatt fördjupat samarbete

både när det gäller traditionella inomnordiska frågor och relationerna till omvärlden. Känslan av samhörighet är större än vad som motiveras av materiell intressegemenskap och officiella institutioner. Samarbetet har en folklig förankring som är sällsynt i mellanstatliga relationer. Detta är en unik tillgång för Norden i ett läge då Europeiska unionen (EU) fått formen av en generell referensram för utvecklingen i vår del av världen.

Det nordiska samarbetet har alltid utgått från de enskilda medborgarna och eftersträvat förbättringar i deras tillvaro. I detta ligger mycket av essensen och styrkan i samarbetet och förklaringen till dess folkliga stöd. Det är dags att summera det som åstadkommit genom åren och se över vad som ännu bör göras i syfte att skapa ett välfungerande medborgarkontrakt om nordbornas rättigheter.

Panelen har mot denna bakgrund tagit sig an sitt uppdrag:

- Att identifiera gemensamma drag i samhällsutvecklingen i Norden i början av det nya årtusendet.
- Att värdera vilka krav och önskemål som detta föranleder gällande det nordiska samarbetet.
- Att rapportera till Ministerrådet i september 2000, så att rapporten kan presenteras vid Nordiska rådets session i Reykjavik i november 2000.

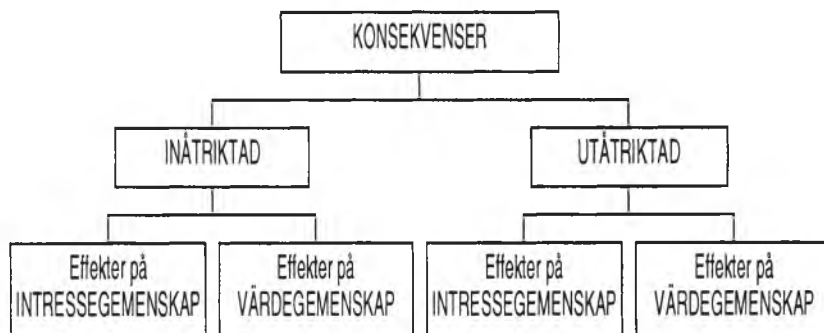
Rapporten skall göras tillgänglig för allmänheten på ett effektivt sätt.

Tre steg i panelens arbete:

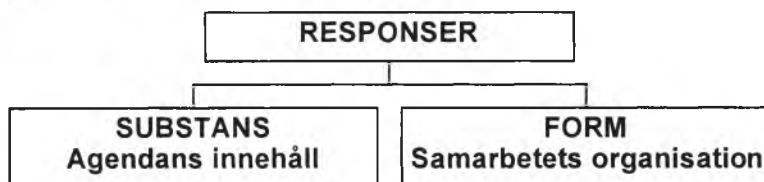
Trender som formar Nordens framtid
Konsekvenser för nordiskt samarbete
Responser och åtgärder på nordiskt plan

Konsekvensanalys

Responsförslag

Rapportens huvudkonklusion är att det vid ingången till det nya årtusendet föreligger ett behov av en genomgripande strukturreform av det nordiska samarbetet. Orsaken är framför allt att den ökande globaliseringen gjort att enskilda stater är för små för att kunna lösa många av sina nationella problem. Utan en gemensam nordisk intressebevakning på såväl globalt som europeiskt plan föreligger risk för att nordiska intressen och värderingar försvagas. På motsvarande sätt kräver globaliseringen att de nordiska länderna fortsätter att utveckla sina demokratiuppfattningar: I en globaliserad värld, där många viktiga beslut fattas i internationella fora, räcker det inte att fördjupa och förbättra den nationella demokratin. För att bevara det demokratiska inflytandet bör de nordiska länderna därför i högre grad arbeta för internationella regler (i organisationer från EU till WTO) och säkra de nationella parlamentens inflytande över processerna.

Utvidgningen och fördjupningen av Europeiska unionen kräver även att Norden tar steget från att endast koordinera sina synpunkter till att tala med en röst på prioriterade politikområden. Till detta kommer ytterligare att den dynamiska EU-utvecklingen för med sig behov av revidering av Nordens närområdespolitik.

För att kunna svara mot de nya utmaningarna föreslår panelen först och främst att samarbetets nuvarande trepelarstruktur ersätts med en flexibel cirkelstruktur, som dels möjliggör en mer sammanhängande nordisk insats,

dels gör det lättare att involvera grannområdena – från Baltikum till Kanada. För att undvika att de nationella parlamenten mister ytterligare inflytande, då beslutsfattandet i stigande grad förskjuts till internationella fora, föreslås vidare att Nordiska rådet omvandlas till en församling där de nationella parlamentens utskott deltar aktivt.

Medan det gamla synsättet var att främst se på det nordiska samarbetet som ett exklusivt samarbete inom Norden, går det nya synsättet ut på att se det nordiska samarbetet som ett inklusivt politiskt instrument på den internationella arenan. Tidigt och klart formulerade nationella och nordiska ställningstaganden ökar inflytandet i en snabbt föränderlig värld. Genom de föreslagna ändringarna och en målmedveten politik i den riktning som föreslås i denna rapport kan förutsättningar för detta skapas.

Gemensamma drag i samhällsutvecklingen

Panelen har i sitt arbete granskat tio utvecklingstrender och deras följder för Norden och det nordiska samarbetet. De tio rubrikerna är:

1. Globalisering
2. Teknologisk utveckling
3. Integration i Europa
4. Säkerhet
5. Demografi och migration
6. Kultur och utbildning
7. Marknad och ekonomi
8. Välfärd
9. Demokrati
10. Miljö

Rapporten

I följande beskrivningar av de tio trenderna, som något utförligare relateras i ett bilagehäfte, understryks behovet av åtgärder på det nordiska planet. Panelen har även tagit fram ett antal åtgärdsförslag som presenteras med varje trendavsnitt. Panelen är medveten om att flera av åtgärdsförslagen berör sådana aktiviteter som redan är i gång. Förslagen är dock avsedda att utgöra en strategisk markering för nordisk samverkan vid det nya århundradets början.

Utöver de förslag, som direkt relateras till de tio trenderna, framför panelen i ett särskilt avsnitt några påpekanden angående det nordiska samarbetets form och inriktning. Huvuddragen i panelens reformförslag presenteras avslutningsvis i en kort sammanfattning.

Tio trender

1 Globalisering

Globalisering i bemärkelsen tätare kontakter och växelverkan mellan människor i världens länder berör alla aspekter av tillvaron. Globala informationsflöden och människors växande rörlighet över gränser ger upphov till strömningar som påverkar livsmönster, kultur och beteende över hela jordklotet.

Globaliseringen har många ansikten: snabbt växande internationell handel, omfattande kapitalflöden över nationsgränserna, stora framsteg inom högteknologin, fallande kommunikationskostnader och kraftigt ökande migration, då människor söker bättre liv i rikare länder eller flyr från förtryck. Samtidigt som globaliseringen ökar den individuella friheten – det vill säga varje människas möjlighet att göra egna val oberoende av myndigheter och boningsort – medför den också misstänksamhet och oro när det gäller de sociala konsekvenserna. Miljön och de mänskliga rättigheterna är globala frågor av avgörande betydelse för vår gemensamma framtid.

På det ekonomiska planet har internationaliseringen och det ömsesidiga beroende, som en allt friare varuhandel skapat under efterkrigstiden, nu övergått i en vittförgrenad process mot en integrerad världsekonomi. Redan i dag sker en tredjedel av all internationell handel inom eller mellan transnationella företag. Samtidigt äger en närmast explosiv utveckling rum ifråga om internationella ekonomiska och finansiella transaktioner. Informationsteknologins utveckling möjliggör en allt mer omfattande gränsfri handel med olika former av tjänster.

Globaliseringen kommer att fortsätta, driven av fördelar inom transport, telekommunikation, informationsteknologi, miljövård m.m. Globalisering ger stora möjligheter till ekonomiska framsteg för länder som genom öppen världshandel kan dra nytta av sina komparativa fördelar.

Nordens länder bör samfällt arbeta för internationella regelverk, som befrämjar globaliseringsprocessens positiva sidor, men samtidigt motarbeta dess menliga konsekvenser. På så sätt stärks den nationella demokratiska kontrollen. De ändringar i arbetsfördelningen mellan världens folk som följer av globaliseringen kan, om åtgärder inte vidtas, leda till ekonomiska problem och arbetslöshet av en art som inte kan botas enbart på nationellt plan. Risk föreligger också att klyftorna växer mellan rika och fattiga länder samt mellan grupper inom länder som i olika grad drar nytta av globaliseringen.

De starka teknologibaserade företagen i Norden har insett fördelen i en nordisk identitet som komplement till den nationella. De drar nytta av sin nordiska image i internationell konkurrens. Nordiskt samarbete bidrar följaktligen till att skapa en stark hemmabas för nordiska globala aktivite-

ter. Samtidigt är globalisering och välordnad frihandel, till följd av de nordiska ländernas beroende av utrikeshandel, en avgörande förutsättning för den nordiska välfärden.

Tack vare sina framstående teknologiska företag med global räckvidd är Norden väl placerat inom den "nya ekonomin", och varje år kommer tillskott, även inom andra framtidssektorer som miljöteknologi och gen-teknologi.

Stora klyftor finns fortfarande mellan världens folk i fråga om mänskliga rättigheter och levnadsstandard. Om inga motåtgärder vidtas, förstärks denna utveckling lätt, bland annat på grund av skillnader i tillgång till den nya dator- och kommunikationsteknologin. Det talas om en digital klyfta mellan syd och nord. Norden borde vara väl rustat för att hjälpa till att överbrygga denna klyfta.

Trots att det kalla kriget tagit slut existerar en rad oroshärdar i världen. Detta motiverar att Norden fortsätter sitt gemensamma arbete inom Förenta Nationerna (FN) och andra internationella fora. Gemensamt och tidigt agerande ger de nordiska länderna större slagkraft internationellt.

Inriktning och åtgärder

Globaliseringen är generellt positiv för Norden, men kan leda till försvagning av möjligheterna för nationell och demokratisk påverkan.

För att motverka detta bör Norden gemensamt

- verka för tätare internationellt samarbete och i förväg
- koordinera sin politik i internationella fora,
- använda internationaliseringen för att främja öppna relationer
- länder emellan, miljövärd och mänskliga rättigheter,
- samverka för att främja gemensamma nordiska värderingar i
- internationella regelverk,
- förstärka Nordens positioner genom gemensamt och tidigt
- uppträdande på den internationella arenan.
- Inåt bör Norden
- samfällt verka för att forskningen och utbildningen i Norden
- i högre grad stöder utvecklingen av ny teknologi,
- inta en öppen attityd till internationell rekrytering och
- migration.

2 Teknologisk utveckling

Den teknologiska utvecklingen är en huvuddrivkraft för globaliseringen. Jämsides med den växer nätverkssamhället fram och ger människorna helt nya möjligheter att i kraft av internet och nya media tillägna sig mångsidiga kunskaper. En grundläggande förändring i människors beteendemönster är på gång, bland annat med tillkomsten av interaktiva media.

Avancerade informationssystem ger mycket större möjlighet än förr att skräddarsy produkter och lösningar på olika uppgifter. Intellectuellt kapital och kunskapsbaserad industri kommer att i allt högre grad överta den kapital- och resursbaserade industrins plats som primär drivkraft för ekonomisk tillväxt. Informationsteknologin är en integrerad del i alla framgångsrika företag. Informationen framstår allt klarare som bindemedlet som håller samman strukturen i all ekonomisk verksamhet.

De nordiska länderna står relativt starka när det gäller det nya informationssamhället. Antalet datorer, internetanknytningar och mobiltelefoner ligger i täten internationellt sett, samtidigt som en mycket stor del av befolkningen i de nordiska länderna har tillgång till den nya teknologin. Två av världens ledande företag inom trådlös kommunikation är nordiska. Potentialen är stor när det gäller uppdrag för underleverantörer och softwareproducenter.

Trots detta är en stor del av de tekniska och administrativa lösningarna i de nordiska länderna nationellt baserade. Även begränsningarna i fråga om befolkningsunderlag, utbildningsresurser och kapitaltillgång sätter gränser för utveckling och tillväxt i Norden.

För fortsatt utveckling av högteknologisk verksamhet i Norden behövs bland annat internationell rekrytering av arbetskraft, gemensamt agerande för internationella standarder inom IT, bio- och genteknologi samt specialiserad forskning inom vissa områden. Gemensamma lösningar när det gäller telekommunikation och datateknik förtjänar att övervägas liksom främjande av gemensamma finansieringsformer för nordisk projektexport och nordiska projektinvesteringar.

Telekommunikation och IT har stått i centrum för uppmärksamheten de senaste åren och har utan tvekan en stor framtidspotential. Det finns dock anledning att vara vaksam gällande risken för en alltför stark IT-fixering i Norden. Särskilt viktigt är att inte försumma andra betydelsefulla forskningsområden som till exempel genforskning och bioteknologi.

Inriktning och åtgärder

Den teknologiska utvecklingen har starkt påverkat Norden, som har ett gott utgångsläge på många områden.

I internationella fora bör Norden gemensamt

- ta initiativ till gemensamma standarder och regelverk för
- högteknologi inom IT, bio- och genteknologi,
- befrämja samordning av resurser och infrastruktur över gränserna,
- bidra till att sprida IT-teknologin till u-länderna.
- Inåt bör Norden koordinera sin utbildnings- och forskningspotential,
- bland annat genom budgetering,

- samfällt satsa på spjutspetsbranscher inom teknologin, underlätta arbetskraftsrekrytering utifrån,
- utveckla den allmänna tillgången till IT-teknologi.

3 Integration i Europa

Integrationsutvecklingen präglades under 1900-talets sista decennium av både fördjupning och utvidgning. Fördjupningen har framförallt haft formen av gemensam penningpolitik, gemensam utrikes- och säkerhetspolitik samt flykting- och polissamarbete. Utvidgningen har under 1990-talet omfattat tre nya medlemmar och därutöver tretton medlemskandidater och ytterligare utvidgningsperspektiv i Sydösteuropa.

Följden är att Europeiska unionen är på väg att utvecklas till en alleuropeisk organisation och den centrala aktören i Europa. EU bildar numera ram för en stor del av det nationella lagstiftningsarbetet i Norden. Från att ha varit nationalstater i traditionell mening har EU-länderna blivit medlemsstater.

Utvecklingen framöver kommer fortsättningsvis att präglas av snabbhet. Växande globalisering och den gemensamma valutan kan antas ge integrationen stadga genom koordinering av finanspolitiken, särskilt skattepolitiken, arbetsmarknaden och näringslivsärenden. Till detta kommer fördjupandet av EU:s gemensamma säkerhets-, utrikes- och försvarspolitik samt det rättsliga och det inre samarbetet, som har fått ökad uppmärksamhet under senare tid.

EU-dynamiken och det faktum att allt fler frågor regleras på EU-planen kan till följd av ländernas olika tillknytningsformer bidra till en fragmentering i Norden. Denna risk motverkas av att EU-lagstiftningen bland annat i fråga om den inre marknaden och Schengensamarbetet gäller i hela Norden.¹ Några av de nordiska länderna är med och fattar besluten, några blir föremål för dem. EU:s centrala roll i lagstiftningsarbetet är ett starkt motiv för nordisk koordinering och aktivt brobyggande mellan EU och de nordiska länder som inte är unionsmedlemmar.

EU:s utvidgningsprocess kommer under relativt lång tid framöver att innebära i det närmaste permanenta förhandlingar mellan regeringarna om reformer av EU-institutionerna. Med säkerhet förändras förhandlingsmönstret om EU:s medlemsantal växer från femton upp emot trettio. Diskussioner om större flexibilitet och en utveckling i olika hastigheter kommer synbarligen att vara en realitet under lång tid framöver. När EU utvidgas ökar behovet av samarbete mellan länder med samma värderingar. En utveckling mot gruppförhandlingar och regionalisering av EU framstår

---

¹ Färöarna och Grönland är inte anslutna till Schengenavtalet. Danmark är dock förpliktigt att vid de färöiska och grönländska gränserna svara för gränskontrollen för icke-Schengenmedborgare.

som sannolik. Detta kräver att de nordiska medlemmarna, för att inte förlora i inflytande, både koordinerar sina synpunkter, och i allt fler fall talar med en röst i förhandlingarna.

De nordiska EU-länderna har också ett behov av att samarbeta inom EU för större öppenhet och demokratisering av unionens beslutsprocesser.

De komplicerade förutsättningarna för EU-utvidgningen medför stor risk för dröjsmål och fastlåsta positioner. Samtidigt har de omfattande politiska och ekonomiska reformprocesserna i ansökarländerna i initialskedet skapat allvarliga sociala problem. Demokratiutveckling och stabilisering av ekonomin i kandidatländer är att betrakta som en mycket positiv aspekt på EU:s verksamhet. Nordens erfarenheter av aktiva medborgarorganisationer bör här kunna tjäna som vägledning för samhällsutvecklingen.

Nordens intresse av stabilitet i närområdena kräver gemensamma åtgärder. Länderna bör samarbeta för att trygga utvidgningsprocessen och stärka ansökarländernas möjligheter att bli fungerande medlemmar i EU. För detta krävs att det som kan uppfattas som klient-patron-relationen till Baltikum upphör och att ett fungerande samarbete på lika villkor åstadkoms.

En förutsättning är förändringar i den närområdespolitik som sedan 1995 bedrivits med Estland, Lettland, Litauen och nordvästra Ryssland och Arktis. En särskild nordisk arbetsgrupp har sett över den framtida närområdespolitiken och nyligen presenterat en ny strategi.² Den föreslagna strategin för Nordens samarbete med närområdena innebär koncentration av insatserna på nyckelområden såsom demokratiutveckling, hållbar utveckling av resursutnyttjande och energi, den nordiska välfärdsmodellen och bland annat förstärkning av kommunernas verksamhet för bättre livskvalitet. Det finns stora investeringsbehov i närområdena, inte minst för miljövänlig infrastruktur för energi, vatten och avlopp.

I nära framtid övergår Estland, Lettland och Litauen från transition till konvergens inför EU-medlemskap. Denna övergång kommer att ta ett antal år. Under den tiden behöver de stöd.

En möjlighet vore att redan nu ta med de baltiska länderna inom vissa nordiska organ, såsom Nordiska Investeringsbanken, samt utveckla samarbetet med dem på andra områden, med tanke på det förestående medlemskapet i EU.

För att gynna utvidgningsprocessen bör EU-länderna stöda en demokratisk utveckling och strävanden som ökar respekten för de mänskliga rättigheterna. I detta syfte bör samarbetet öka även med närliggande länder som inte är medlemskandidater, till exempel Ryssland, Vitryssland och Ukraina.

---

² "Närmare Norden", Förslag till reviderad nordisk närområdesstrategi, augusti 2000.

Ett viktigt samlande instrument, särskilt när det gäller Ryssland, är EU:s nordliga dimension, som samtliga nordiska länder har engagerat sig i. Norden kan här medverka på ett avgörande sätt genom att föra fram konkreta åtgärdsförslag. Nordiska Ministerrådets närområdesstrategi och därpå baserade närområdesprogram med de olika områdena kan här utgöra goda instrument.

Det är även skäl att notera att Grönland erbjudits att fungera som ett arktiskt "fönster" i sammanhanget.

I relation till de ryska närområdena bör Norden agera gemensamt med tonvikt på miljöområdet och stöd för demokratisk utveckling, inte minst inom den kommunala sektorn och medborgarsamhället, som är i behov av förstärkning i de post-kommunistiska länderna.

Samarbetet med Nordens västliga grannar såsom Skottland och delar av Kanada och USA är till sin karaktär av annan art. Frågor gällande havsmiljön och hushållningen med havets resurser samt kultur- och handelsrelationer bör här spela en central roll.

Inriktning och åtgärder

Integrationsprocessen i Europa är av stor vikt för hela Norden. Med växande antal medlemmar i EU ökar behovet för de nordiska länderna att samordna sin politik.

Inom det nordiska samarbetet bör man

- så långt som möjligt komma överens om gemensamma riktlinjer i den politiska behandlingen inom EU och enas om samstämt agerande i viktiga frågor,
- koordinera den nordiska implementeringen av viktiga integrationsbeslut, till exempel direktiv om försäkrings-intermediärer, gränsöverskridande företagsfusioner och rätten att överföra pensionsförsäkringar mellan länder,
- agera gemensamt i syfte att konkretisera den nordliga dimensionen i form av fördjupat samarbete med Baltikum och med satsning framförallt på demokratisk utveckling och miljövård i Ryssland,
- agera som en bro mellan Norge, Island, Färöarna, Grönland och EU.

4 Säkerhet

1900-talets sista decennium medförde stora förändringar i den generella geopolitiska situationen. Slutet för det kalla kriget och perioden av maktbalans mellan USA och Sovjetunionen har påverkat hela världspolitiken. Även globaliseringen sätter sin prägel på säkerhetsutvecklingen. Det faktum att tre nordiska länder är medlemmar i Nato och tre i EU förpliktar till noggrann genomgång av hur säkerhetsrelationerna mellan de två organisationerna hanteras bäst ur nordisk synvinkel.

Spridningen av kärnvapen och missilkapacitet till länder, som inte är bundna av internationella nedrustningsavtal och inte heller har åtagit sig upprustningsbegränsningar medför risk för konsekvenser också långt utanför direkt berörda länder och regioner. I USA diskuteras som bäst möjligheterna att bygga upp en missilsköld för att bemöta det nya hotet. Denna utveckling förtjänar stor uppmärksamhet.

Säkerhets- och försvarspolitiken har i alla länder förändrats signifikant. Behovet av traditionell försvarsallokering och territorialförsvar har minskat, medan behovet av beredskap för regionalt begränsade kriser som kräver kollektiva åtgärder har ökat. Ett närliggande exempel är länderna på Balkan, vilkas utveckling präglats av etniska och militära konflikter med svåra följder för mänskliga rättigheter och människors levnadsstandard.

Mot bakgrund av att hotbilden i hög grad förskjutits mot etniska konflikter inom länder och mot miljöhot och instabila politiska situationer måste ansvaret för olika typer av krishantering och preventiva åtgärder utvecklas internationellt. Speciella multilaterala former för krishantering måste byggas upp, genom arbetsfördelning och samarbete mellan FN, Nato och EU. Som bäst är en effektivare krisberedskap under uppbyggnad inom EU, för situationer då den preventiva säkerhetspolitiken kommer till korta. Ett årtionde efter det kalla krigets slut framstår EU i samarbete med Nato som navet i fråga om europeisk krisberedskap.

Nordens säkerhetspolitiska situation har under det senaste årtiondet förändrats fundamentalt. Fokuseringen på kallt krig och territorialförsvar har följts av fokusering på militär och civil krishantering. Reellt innebär detta att de nordiska länderna, trots olika allianslösningar, står varandra närmare än någonsin i modern tid. Nordiska länder – utom Danmark – kan även komma att delta i militära aktioner inom ramen för EU:s krishantering.

De nordiska länderna samverkar inom Nordcaps (Nordic Co-ordinated Arrangement for Military Peace Support) i syfte att underlätta samarbete, koordinering och effektivisering av nordiska resurser i anslutning till internationella fredsfrämjande insatser. Målet är att i sådana fall kunna bidra med en gemensam styrka av brigads storlek.

Den nya säkerhetspolitiska situationen har redan lett till ett praktiskt samarbete mellan de nordiska länderna om bland annat materialanskaffning. Detta samarbete bör byggas ut.

Internationellt samarbetar de nordiska länderna inom en säkerhetspolitisk struktur (Nato) och en integrationsstruktur (EU/EES), inom Östersjörådet, Barentsrådet och Arktiska rådet. Bland annat krisberedskapen och fredsbevarandet är föremål för sådant samarbete. Överläggningar äger rum såväl ifråga om traditionell som ny så kallad mjuk säkerhetspolitik.

Det säkerhetspolitiska samarbetet mellan de nordiska länderna har fått nya förutsättningar efter det kalla krigets slut. En samsyn på säkerhetspo-

litikens roll i det nya geopolitiska läget är angelägen. Målet bör vara en välfungerande beredskap för att bemöta kriser med både militära och civila medel. Paradoxalt nog är samarbetet i dag mer utbyggt inom den militära än den civila krishanteringen.

Nordiska länder har en lång tradition av ett försvar baserat på principen om allmän värnplikt. Denna har uppfattats som central ur demokratisk synvinkel och även som en garanti för en stark försvarsvilja. Under senare år har tyngdpunkten i försvarspolitikerna i hög grad förskjutits från territoriebaserade generella lösningar till speciella uppdrag, ofta utanför det egna landets gränser, samtidigt som allt mer avancerad teknisk utrustning tagits i bruk inom försvaret.

Mot bakgrund av detta är det naturligt att värnpliktsutbildningen inriktas även på de färdigheter som icke-militär krishantering kräver vid miljökatastrofer och svåra olyckshändelser. Av motsvarande skäl behövs nya satsningar inom polis-, brand- och räddningsväsende och ett förbättrat samarbete mellan dem och militären. Samarbete över gränserna på detta område är viktigt för att förstärka beredskaperna.

Inriktning och åtgärder

Trots formellt sett olika säkerhetspolitiska och integrationspolitiska lösningar bör Norden

- upprätthålla nära säkerhetspolitiska kontakter för att aktivt stärka fortsatt integration och globalisering som viktiga preventiva åtgärder mot krig och väpnade konflikter,
- gemensamt bredda sin krisberedskap till att omfatta också andra än militära medel,
- samordna militärproduktion och militära anskaffningar,
- gemensamt utveckla förutsättningarna för att bibehålla den allmänna värnplikten genom en bredare utbildning av försvarsstyrkorna för krishantering.

5 Demografi och migration

Den demografiska utvecklingen är globalt sett motsägelsefull. I höginkomstländerna stagnerar invånarantalet, medan befolkningstillväxten fortsätter i utvecklingsländerna. Hur länge dessa trender består är svårt att bedöma, då barnafödande och migration inte kan förutses med säkerhet. I de utvecklingsländer som drabbats hårdast av aids-epidemin är utsikterna såväl för befolkningsutvecklingen som för annan samhällsutveckling dystra.

Ur ett europeiskt och nordiskt perspektiv ter det sig klart att de äldres absoluta antal kommer att öka kraftigt. Detta kommer att leda till en ny syn på och roll för de äldre men också till allt större krav på utbyggd vård och omsorg. Scenariot kan i viss mån förändras genom den yngre åldersstrukturen hos immigranter från länder utanför Norden.

I Norden och Europa kommer det växande antalet åldringar att kräva allt fler vårdare. Det förutsätter samstämda åtgärder för en rekrytering av personal till vårdsektorn. Liknande åtgärder kan även nödvändiggöras av internationell rekrytering till vissa nyckelbranscher, såsom IT-sektorn. För de nordiska länderna gäller som för alla områden att ju fler kunniga immigranter de kan attrahera, desto framgångsrikare kommer de att bli både ekonomiskt och socialt.

Ur samhällsekonomisk synvinkel blir försörjningsbördan avgörande. Den påverkas i sin tur inte enbart av demografien, utan också av faktorer som arbetsfördelningen mellan hushåll och arbetsmarknad, utbildningens längd, pensionsåldern, socialförsäkringens och den offentliga servicens uppbyggnad samt trygghetssystemens utformning. I detta sammanhang är frågan om de äldres aktiva deltagande på arbetsmarknaden av avgörande betydelse.

Nya problem uppstår som en följd av den accelererande urbaniseringsprocessen och de förändringar i bosättningsens geografiska mönster som kännetecknar alla de nordiska länderna. Dessa bör därför utveckla sitt samarbete över gränserna samt dra nytta av varandras regionpolitiska erfarenheter.

Även globaliseringen av världsekonomin, med intensifiering av handel, tjänsteutbyte och finansiella band mellan olika länder, kan antas leda till en växande migration till Norden. Drivkraften för migration finns i människors hopp om att finna bättre livsvillkor och framtidsutsikter och i flykt undan förföljelse, livsfara och fattigdom, krig och konflikter.

Folkrätten förpliktar staterna att respektera en rad grundrättigheter som varje individ har, till exempel rätten att få sin asylansökan behandlad och rättvist prövad. Få stater begränsar längre utvandringen genom nationella hinder.

Den framtida migrationen är svår att förutsäga, eftersom den beror på den allmänna utvecklingen i olika delar av världen. Medlemsstaterna i EU kommer dessutom att vara beroende av unionens samfälliga inställning, bland annat genom Schengenavtalet och till det knutna beslut.

Medlemsstaterna i EU kommer även att bli beroende av den gemensamma flykting- och invandrarpolitik som unionen håller på att utarbeta. Det finns därför ett uppenbart behov av en gemensam nordisk analys av den demografiska utvecklingen och migrationsströmmarna. Samtidigt motiverar Schengensamarbetet en samordning av de nordiska synpunkterna i ämnet.

Inriktning och åtgärder

Genom att tidigt ha infört passfrihet och ingått konventioner om socialskydd och fri arbetsmarknad intar Norden en tätposition i Europa.

För att behålla och vidareutveckla den bör Norden

- undanröja ännu existerande hinder för människors fria rörlighet inom Norden,
- jämställa icke-nordbor, bosatta i Norden, med nordiska medborgare inom ramen för det nordiska samarbetet,
- genomföra en gemensam kartläggning av urbaniserings-utvecklingen och människors attityder till bostadsort,
- upprätta ett gemensamt nordiskt forum för befolknings-prognoser och migration.

6 Kultur och utbildning

Tendensen världen över går mot en globalisering av kulturen, med en allt tydligare angloamerikansk språklig dominans. Engelskan blir i allt högre grad det språk som används inom IT, underhållningsindustrin och forskningssamhället.

Norden har fortsättningsvis ett mycket gott namn internationellt när det gäller kultur och konst. Detta goda namn bör det nordiska samarbetet ta vara på och utveckla vidare.

Större mobilitet och migration medför nya kulturströmmar. Samtidigt som nyinflyttarna på de flesta håll blir synligare krävs det medvetna åtgärder för att trygga deras position. Det förefaller som om förståelsen för det mångkulturella och de traditionella minoriteternas situation och minoritetsspråken är i färd med att växa. I Norden bör särskilda ansträngningar göras för att ta vara på den mångfald som dessa gruppers språk och kultur tillför våra samhällen.

Parallellt med internationaliseringen växer intresset för de egna rötterna. I de nordiska länderna inbegriper sökandet efter den egna identiteten klart även en nordisk dimension. Föreningarna Nordens roll är härvid fortsatt central. Det finns emellertid skäl att anta att den nordiska känslan inte är lika naturlig för yngre årsklasser utan erfarenheter från tidigare samarbete och historisk ödesgemenskap. Trots att det inte finns tecken på sviktande intresse för Norden är denna möjlighet potentiellt relevant och ger anledning till vaksamhet.

Den nordiska språkgemenskapen har ofta tagits för given, även om den inte varit oproblematiserad. Tecken tyder på att engelskans roll som arbets-språk växer inom det nordiska samarbetet i takt med en tilltagande ovilja/oförmåga att söka förstå grannspråk.

För växande grupper invandrare är det nordiska samarbetet och den nordiska samkänslan inte någon självklarhet. Få nynordbor är engagerade i någon form av nordiskt samarbete.

Information, kommunikation och utbildning framstår som nyckelbegrepp i ett snabbväxande, allt kraftfullare internationellt nätverk. Utbildningens mål bör allt mer vara att stöda varje elevs utvecklande av en individuell profil, av anpassningsförmåga och personlig ansvarskänsla. Om

allmän läskunnighet och hög allmänbildning gav goda resultat för Norden under 1900-talet, kommer datafärdighet och IT-kunnande tillsammans med gedigen allmänbildning och beredskap till livslångt lärande att vara utslagsgivande under 2000-talet. Samtidigt kvarstår skolans viktiga roll som demokratifostrare.

Samarbetet inom Norden på utbildningsområdet är formellt sett välutvecklat och möjligheterna till studier över hela området är goda. Kunskapen hos allmänheten om dessa möjligheter är emellertid för liten och antalet studerande vid grannlänternas högskolor och universitet är litet. Fler nordiska studerande har förlagt sina studier utanför Norden än i de nordiska grannländerna. Klart är också att det finns utrymme för förbättringar i utbildningssamarbetet inom specialiserade fackområden.

De nordiska högskolorna bör utveckla ett samarbete inriktat på en tydligare arbetsfördelning dem emellan. De nordiska rektorskonferenserna bör få en formell länk till utbildningsministrarnas samarbete, gärna med en årlig rapportering.

En intressant metod för att markera gemensamma nordiska forskningsområden kunde vara att upprätta ett antal nordiska professurer – Margrete-professurer, med en historisk referens till Kalmarunionen. Utnämning till dessa professurer i ämnen med nordisk anknytning skulle ske på basis av framstående forskningsinsatser. Nätverk för tvärfacklig Nordenforskning kunde befrämjas genom stöd för utvalda professurer, existerande eller planerade, vid olika nordiska högskolor.

Samarbetet på idrottens område har gamla anor. Bland de lagidrotts-grenar som förenar Norden kan nämnas fotboll och handboll. Uppställande av gemensamma nordiska lag, som möter andra regionala lag, skulle kunna framstå som en kraftfull manifestation av det nordiska samarbetets folkliga förankring.

Kultur- och utbildningsområdet tillhör de äldsta nordiska samsamarbetsområdena, men även här finns behov av nytänkande. Behovet av samarbete är i IT-åldern större än någonsin. Samtidigt har gemensamma satsningar utåt på idrott, konst, kultur och musik visat sig vara givande och intressanta, varför en vidareutveckling av dessa satsningar är på sin plats. Det nordiska stödet till konst och kultur bör fördelas ändamålsenligt till större synliga nordiska projekt och till den nordiska kulturfonden för utdelning till enskilda projekt och konstnärer. Även gemensamma nordiska kulturevenemang såväl inom som utanför Norden med fokus på regionens konst och musik är av stor vikt för samarbetet.

Inriktning och åtgärder

Det nordiska kulturarvet, de historiska kontakterna och folkbildningstraditionerna utgör stora gemensamma tillgångar.

För att slå vakt om och utveckla denna samhörighet bör Norden

- eftersträva arbetsfördelning inom snäva och högt specialiserade branscher,
- befrämja nordiska nätverk,
- stöda undervisning i nordiska grannspråk över hela Norden,
- upprätthålla omfattande utväxlingsprogram,
- knyta de nordiska rektorskonferenserna för universitet och högskolor till NMR och NR,
- utveckla gemensamma spetskompetenssatsningar inom olika kunskapscentra,
- inrätta Margrete-professurer,
- inrätta en stödordning för produktion av gemensamma läromedel i de nordiska länderna,
- utveckla och stöda samarbetet mellan medborgarorganisationer och vänorter,
- befrämja kunskapen om och tillgängligheten till grannlitteratur och tv-produktion samt programdistribution till hela Norden,
- manifesterasamarbetet genom att fira Nordens dag årligen,
- arrangera gemensamma konst-, musik- och idrottsevenemang och framträdanden internationellt,
- i Nordplusprogrammet avskaffa de begränsningar som gäller för de självstyrande områdena.

7 Marknad och ekonomi

Exportens andel av BNP ligger i Norden omkring 40 procent och över; utrikeshandeln har således mycket stor betydelse. Exporten respektive importen mellan de nordiska länderna har vuxit med jämna steg och uppgår med ett par undantag till omkring en femtedel av den totala utrikeshandeln. Trots att handeln med undantag för jordbruks- och vissa fiskeriprodukter är fri, existerar en rad tekniska handelshinder som är speciellt besvärande i gränstrakterna.

De nordiska länderna har historiskt utvecklats bäst i öppen samverkan med omvärlden. Länderna bör fortsätta att göra en aktiv insats i världshandelsorganisationen WTO och andra internationella organisationer för fungerande frihandel, för respekt för de mänskliga rättigheterna och för miljön. Med växande internationell handel ökar även behovet av internationella regelverk för god affärssed. Frihandel skall inte innebära frihet från rättvisa regler. Inom WTO bör Norden i kraft av sin gedigna frihandelstradition samarbeta och göra gemensamma ansträngningar för att motarbeta de tendenser till protektionism som gör sig gällande och samtidigt motarbeta korruption.

Framtidens ekonomiska tillväxt beror i hög grad på fortsatt och utökad frihandel länder emellan. Motståndet mot frihandel och öppna relationer

mellan länder samt en negativ inställning på vissa håll till globaliseringen visar att fördelarna med frihandeln inte blivit tillräckligt tydliggjorda. En förklaring är också att man inte lyckats etablera internationella regelverk som kan minimera riskerna för negativa effekter av det öppna handelssystemet. Utåt är det en viktig uppgift för Norden att verka för rättvisa och effektiva regler för internationella handelsrelationer och inåt att sprida kunskap om frihandelns fördelar för konsumenterna och om vikten av att utvecklingsländerna får fritt tillträde till industriländernas marknader.

Den öppna internationella finansmarknaden möjliggör ekonomiska framsteg världen över, men innebär också risker för finansiell turbulens och kriser som kan påverka hela världsekonomin. Globala lösningar behövs, framför allt för att uppnå större disciplin i den finansiella verksamheten. Det stora problemet är hur man kan åstadkomma transnationella lösningar som påverkar såväl världsekonomin som varje enskild nationalekonomi, i en värld där beslutsfattandet ligger hos suveräna nationalstater. I det sammanhanget behövs inte bara förmågan att ta fram effektiva lösningar på det nationella planet, utan även förmågan att övertyga allmänheten om värdet av dem. Politiken är minst lika viktig som policyn.

De gränsöverskridande investeringarna inom Norden har ökat signifikant under senare år till en nivå på över EUR 3 miljarder per år. Den internordiska investeringsstocken närmar sig EUR 30 miljarder. Norden som hemmamarknad har blivit ett naturligt begrepp för näringslivet såväl inom traditionell industri som inom nya branscher. Denna utveckling är på gång, trots att det existerar en rad tekniska problem som komplicerar gränsöverskridande företagsfusioner och övertagande av företag inom Norden.

Integrationen av näringslivet över gränserna är utan tvekan en viktig faktor som förklarar Nordens ekonomiska framsteg under senare år. Den nordiska integrationsutvecklingen bör uppmuntras med gemensamma åtgärder. De nordiska länderna har inom EU/EES goda förutsättningar att gå i spetsen för gemensamma regelverk för gränsöverskridande fusioner och finansiella tjänster. Också genom gemensamma finansinstitutioner kan Nordens konkurrenskraft förbättras internationellt. Av speciellt intresse är det som nu sker i Öresundsregionen efter tillkomsten av Öresundsbron och de erfarenheter det ger.

Hela Östersjöregionen är ett tillväxtområde med stor framtida potential. För att stöda den positiva utvecklingen i Baltikum bör det övervägas att erbjuda de baltiska staterna medlemskap i Nordiska Investeringsbanken, för att underlätta finansiering av viktig infrastruktur och gränsöverskridande investeringar.

Nya gränsdragningar mellan den offentliga och privata sektorn görs i hela världen. Generellt blir de marknadsbaserade lösningarna allt vanligare. Trenden kan förklaras med skattetryck, budgetproblem och fiskala begränsningar av de offentliga utgifterna samt förhoppningar om ökad ef-

ektivitet genom marknadsbaserade lösningar. Statens roll blir i allt högre grad att etablera stabila regelverk för marknadsbaserad verksamhet och att tillse att reglerna efterlevs.

Den nordiska arbetsmarknaden är nära förknippad med social trygghet, samtidigt som den gemensamma arbetsmarknaden och nordiska socialkonventionen har mildrat effekterna av de nationella konjunktursvängningarna. Arbetsrätten, anställningstryggheten, arbetslöshetsförsäkringen, arbetsförmedlingen och arbetsmarknadsåtgärderna har emellertid nationell fokusering och beaktar för litet gränsöverskridande aspekter.

Det nordiska samarbetet bör målmedvetet inriktas på att göra Norden än enhetligare som marknad. Samarbetet mellan börserna i de nordiska länderna har ökat under senare år. Denna utveckling bör främjas. En väl fungerande börsverksamhet är en tillgång för Nordens ekonomier. Målsättningen bör vara att skapa en lättillgänglig och effektiv marknad där finansstillgångar kan köpas och säljas på konkurrenskraftig kostnadsnivå.

Alla nordiska länder står inför samma svåra uppgift att finansiera omfattande välfärdssamhällen på ett effektivt sätt, så att incitamenten till arbete och innovation inte försvagas. Det är viktigt att bevara människors tilltro till välfärdssamhället och att se det som ett instrument i den internationella konkurrensen. Välfärdssamhället är en förutsättning för att folk skall våga prova på det nya och okända; flytta, byta jobb och utveckla ny teknologi. Här är ett ständigt utbyte av erfarenheter betydelsefullt. För att den gemensamma nordiska arbetsmarknaden skall kunna effektiveras, behövs dock smidigare lösningar och bättre information om överförbara sociala rättigheter.

Med liberaliseringen av de internationella kapitalrörelserna, med ökande internationella betalningsströmmar och med det faktum att en rad samnordiska banker bildats under senare tid har behovet av samarbete mellan finansinspektionerna i Norden ökat. Norden har också ett behov av att agera gemensamt i internationella fora för att främja finansiell stabilitet.

Inriktning och åtgärder

Norden som en gemensam hemmamarknad har blivit verklighet för näringsliv och samhälle. Denna utveckling är en styrka för Nordens tillväxtpotential.

Därför bör Norden

- i internationella fora verka för utvidgad frihandel och rättvisa och effektiva regler för internationella handelsrelationer,
- samarbeta för att utveckla goda omständigheter och en gynnsam affärsmiljö för näringslivet samt uppmuntra till gränsöverskridande integration,

- verka för utbyggnad av börssamarbetet i Norden samt inom clearing-systemet,
- skapa regelverk för bildande av nordiska bolag,
- avlägsna fortsatt existerande gränshinder för fri rörlighet,
- upprätthålla en kontinuerlig dialog om utbildning och rekrytering,
- fortsatt utveckla gemensamma finansieringsformer för nordisk projektextport och projektinvesteringar i global konkurrens, bland annat med stöd av erfarenheterna från Nordiska Investeringsbanken (NIB) och den nordiska finansgruppen i Helsingfors,
- överväga medlemskap i NIB för de baltiska länderna,
- intensifiera samarbetet mellan de finansiella tillsynsmyndigheterna.

8 Välfärd

Den nordiska modellen har under efterkrigstiden för många utgjort en förebild – en ”tredje väg”. Trots betydande likheter i struktur skiljer sig de nordiska ländernas välfärdssystem åt i graden av det ansvar som samhället tagit på sig genom garantier, översyn och transfereringar.

Den nordiska välfärden står inför omställningar som bland annat för över större ansvar på den enskilda medborgaren till exempel när det gäller pensionsförsäkringar. Skatteuttaget ligger högt och pressen på stats- och kommunfinanserna är hård, avregleringar inom ekonomin är på gång. Statsmaktens centrala roll består, men inriktas i allt högre grad på upprätthållande av rättvisa och stabila spelregler, när statens direkta finansiella roll minskar.

Hög tillväxt är viktig för ökad välfärd, men välfärdssystemet är även en förutsättning för tillväxt. Den generella välfärdspolitiken minskar klyftorna i samhället och fungerar som en sammanhållande kraft. Genom tillgång till en bra skola, effektiv hälso- och sjukvård samt god barn- och äldreomsorg tillförsäkras näringslivet nödvändiga personella resurser. Nya finansieringsformer för välfärdsinfrastruktur och -service växer fram.

Den nordiska välfärdens framtid hänger i hög grad samman med hur samhällsansvaret kan byggas ut i form av tillrättaläggande tillsyns- och regleringsåtgärder. Det är en viktig politisk uppgift att vinna allmänhetens förståelse för att en väl fungerande välfärd bygger på en väl fungerande och livskraftig ekonomi.

I samtliga nordiska länder utvecklas nu ett trepelarsystem för pensionerna, med en skattefinansierad grundpension, en obligatorisk lönebaserad premiepension och individuella privata pensionsordningar. En ökande mobilitet mellan länderna förutsätter en fungerande ordning för att överföra pensionsrättigheter samt nordiska och internationella regler för denna.

Hälsovårdens organisation och finansiering har länge väckt livlig diskussion i de nordiska länderna, men internationella erfarenheter tyder på att alltomfattande marknadslösningar varken är effektiva eller socialt rätt-

visa. Överföring av delar av vården till fria föreningar och företag eller entreprenad av en del tjänster utgör ett alternativ, men förutsätter klara normer och tillsyn från statsmaktens sida. Förebyggande hälsovård och forskning på public health-området kommer att bli allt viktigare i framtiden. Hälsovårdssektorn är också potentiellt en exportsektor för Norden.

En viktig uppgift för Norden är att upprätta gemensamma etiska regler för allmänna hälsoregister för så väl genforskningsändamål som bruk av personliga genetiska koder i hälsovården.

Utbytet av specialhälsovårdstjänster över gränserna inom Norden bör vidareutvecklas, för att höja sjukvårdens kvalitet. Fördelar kan därigenom också vinnas både i fråga om effektivitet och specialiserad forskning.

Inriktning och åtgärder

Välfärdssamhället är en central beståndsdel i den nordiska samhörigheten. En stark ekonomi är en förutsättning för vidareutveckling av välfärden.

Norden bör

- göra socialförsäkringar, pensioner och övriga sociala rättigheter lättare tillgängliga över nationsgränserna,
- förbättra informationen om den nordiska socialskydds-konventionen,
- genomföra gemensamma studier av välfärdsmodellen ur socialpolitisk och ekonomisk synvinkel,
- samfällt granska statens förändrade roll,
- utveckla den nordiska arbetsmarknaden och arbetstagarnas rättigheter över nationsgränserna,
- gemensamt se över behovet av jämningsåtgärder i socialförsäkrings-systemen för att möjliggöra ändamålsenliga gränsöverskridande lösningar,
- gemensamt verka för förebyggande hälsovård
- samfällt inom världshälsoorganisationen WHO och biståndsorganisationer verka för kampanjer mot smittosamma sjukdomar och befrämjande av public health i utvecklings- och transitionsländer.

9 Demokrati

1900-talet och framförallt dess senare hälft var demokratins genombrottssekel. Kolonialismen, fascismen, kommunismen och apartheidens ersattes av demokrati eller åtminstone utveckling i demokratisk riktning i allt fler länder.

Fortfarande finns dock diktatoriska regimer. Diktatorisk maktutövning sammanfaller alltid med kränkningar av grundläggande mänskliga rättigheter och nästan alltid med korruption. Det är viktigt att Norden agerar gemensamt internationellt för att ge utsatta människor stöd och för att utöva påtryckning på dem som är ansvariga för odemokratiskt styre och för-

tryck. Det samma gäller behovet av att på den internationella arenan arbeta för de grundläggande mänskliga rättigheterna och motarbeta korruption.

Norden bör arbeta för att skapa globala regelverk som innebär krav på demokratisering och gå i spetsen för arbetet för tryggande av mänskliga rättigheter.

Nationalstaten har i många avseenden blivit för begränsad för att kunna fatta och effektivt verkställa nödvändiga beslut till exempel i miljöfrågor. Den uppfattas fortsatt ändå som den enda politiskt legitima institutionen. För att lösa detta dilemma behövs framförallt större demokratisk legitimitet för redan existerande organ för internationellt samarbete samt forskning kring utveckling av demokratisk kontroll inom internationellt samarbete.

Globaliseringen kräver gemensamma regler och påverkar utrymmet för nationellt beslutsfattande. Globaliseringen har till en del ökat avståndet mellan medborgarna och de rum där besluten fattas, men har samtidigt bland annat till följd av IT-utvecklingen kraftigt ökat medborgarnas tillgång till information och myndigheters beslutsunderlag. För demokratin innebär det ett bekymmer att beslutfattandet blir allt mer komplicerat, samtidigt som tendensen i media går mot ett förytligande av mångfacetterade frågor.

De politiska partiernas och folkrörelsernas aktivitet har varit central i de nordiska samhällena. I dag befinner sig det traditionella organisationslivet och de politiska partierna i en vågdal som även kommer till uttryck som sjunkande valdeltagande. Detta sammanfaller med en utveckling där politiken i allt högre grad förskjutits från fördelning av växande resurser mot ekonomisering, översyn och tillrättaliggande.

De nordiska länderna har varit föregångsländer när det gäller jämställdhet mellan könen. Det är viktigt att Norden upprätthåller sin tätposition i detta avseende.

Utvecklingstakten i samhället och behovet av ett snabbt tempo i beslutsprocesserna gör det svårare än förr att förankra politiska beslut och motivera dem. Förutsättningarna för den representativa demokratin förändras därmed. De politiska partiernas och folkrörelsernas förmåga att engagera deltagare och kanalisera opinioner avtar. Utslagning, avfolkning och segregering försvagar deltagandet i demokratiska processer. I stället växer nya former för engagemang fram. Målinriktade samhällsrörelser med konstruktiva mål är en tillgång för samhällsutvecklingen, medan ensaksrörelser med fanatiska och odemokratiska inslag kan medföra risk för obalans i opinionsbildning och inflytande. Frågan om ansvar och möjlighet att påverka avgöranden blir alltmer komplicerad.

För att motarbeta dessa tendenser bör Norden fortsätta att söka gemensamma lösningar för fördjupad representativ demokrati med ökat folkligt deltagande. Nya möjligheter till demokratiskt deltagande och inflytande

kan eventuellt erbjudas med bland annat information, förslagsställande, attitydundersökningar och till och med omröstningar på elektronisk väg. Än så länge väcker dessa möjligheter emellertid intresse hos endast en del av befolkningen, samtidigt som mediets begränsningar är påfallande, bland annat med tanke på integritets- och säkerhetsrisker.

Ett centralt mål för de nordiska länderna har varit att likställa övriga nordbor med de egna medborgarna. Genom avtal mellan länderna samt nationella lagstiftningsåtgärder har nordiska medborgare i grannländerna erhållit rättigheter som inte gäller för medborgare i andra länder eller för nordbor i andra europeiska länder. Arbetet i dessa frågor bör även framöver ges hög prioritet. För att göra rättslikheten synligare och för att markera den nordiska gemenskapen borde ett charter – ett medborgarkontrakt – över de nordiska rättigheterna upprättas och publiceras och göras tillgänglig för allmänheten.

Inriktning och åtgärder

De nordiska samhällena är djupt demokratiska och präglade av direkta och breda kontaktytor mellan medborgare och beslutsfattare, kommunalt självstyre och aktiva och starka medborgarorganisationer.

Norden bör

- fördjupa det parlamentariska samarbetet genom regelbundna nordiska talmanskonferenser för att förbereda den gemensamma nordiska agendan samt gemensamma möten mellan parlamentsutskotten,
- gemensamt verka för att FN:s konventioner efterlevs,
- arbeta för att påskynda inrättandet av den internationella brottmålsdomstolen (ICC),
- upprätta ett nordiskt medborgarkontrakt över nordbornas rättigheter, oberoende av nationsgränser inom Norden,
- genomföra gemensamma studier av civilsamhällets funktionsduglighet,
- utreda nya former för deltagande i demokratiska berednings- och beslutsprocesser via elektroniska kommunikationer,
- trygga ursprungsbefolkningarnas rättigheter.

10 Miljö

Förståelsen för ekologiska system och de risker som är förknippade med ohämmad exploatering av naturen växte kraftigt under slutet av 1900-talet. Den globala uppvärmningen och de ökande utsläppen av växthusgaser är förmodligen de viktigaste globala miljöfrågorna, men även andra närings- och energirelaterade föroreningar av miljön kräver uppmärksamhet och systematiska motåtgärder.

En stark trend inom det globala miljösamarbetet kommer till uttryck i de koncept som under senare tid lagts fram för hållbar utveckling. Från att ha varit en politisk slogan har begreppet fått en allt mer konkret betydelse i planeringen inom såväl samhälle som näringsliv. Allt större samförstånd råder om vikten av att minska och effektivisera energiförbrukningen och skapa hållbara produktions- och konsumtionsmönster.

Rena och miljövänliga konsumtionsvaror – inte minst livsmedel – har blivit en allt viktigare fråga för konsumenterna. Norden bör inom detta område, som har nära anknytning till miljöpolitiken, samarbeta på både det europeiska och internationella planet, i syfte att åstadkomma harmoniserande regelverk som sätter hälsoaspekterna främst.

Stockholmskonferensen 1972 utgjorde starten för ett bredare internationellt miljövärdssamarbete. De nordiska länderna uppmärksammade framsynt miljön i Helsingforsavtalet och i den nordiska miljöskyddskonventionen 1974. Miljöfrågorna har sedan dess ökat ytterligare i betydelse, inte minst de globala aspekterna på miljön som framhävdes vid Riokonferensen. Utgående från bland annat statsministrarnas deklaration 1998 om Norden som en hållbar region och miljöministrarnas arbete med en ny miljöstrategi bör det övervägas att föra in begreppet hållbar utveckling i själva Helsingforsavtalets text och ge miljöfrågorna en än mer framskjuten plats i samarbetet.³

Ansträngningar görs som bäst för att skapa mekanismer för utbyte av och handel med utsläppsrättigheter utgående från Kyotoprotokollet från 1998. Det är emellertid inte klart när denna handel kan bli operativ, eftersom det ännu inte finns några internationellt accepterade detaljregler som styr handeln. En intressant utvecklingsväg skulle öppnas, om flera länder samfällt verkställde Kyotoprotokollets utsläppsbegränsningar av växthusgaser. På nordiskt plan pågår en studie med sikte på en nordisk mekanism i form av en börs eller ett forum för identifiering av lämpliga projekt.

Det är även naturligt för de nordiska länderna att särskilt betona havsfrågor – såväl skydd av havsmiljön som utnyttjande av dess resurser – då Norden är omslutet av hav av stor global ekonomisk och ekologisk betydelse. För Västnorden spelar Nordatlantens marina miljö en särskild roll. Norden bör gemensamt tillgripa särskilda åtgärder för dess bevarande.

---

³ Samarbets- och miljöministrarnas strategirapport till statsministrarna: "Bäredygtig udvikling; En ny kurs for Norden" kommer att presenteras under höstens lopp år 2000.

Inriktning och åtgärder

Norden har i många avseenden haft en föregångsroll i miljöfrågor och bör

- vinnlägga sig om att bevara och utveckla sin positiva miljöprofil genom att i internationella fora uppträda gemensamt för en hållbar utveckling och hälsoinriktad produktion,
- ta initiativ till miljöregler och etiska regler för handel och biståndsåtgärder,
- befrämja skärpt internationell miljölagstiftning och klara miljönormer för produktion,
- ta initiativ till att inrätta en internationell miljödomstol,
- utveckla en gemensam utsläppsbörs runt Östersjön som ett pilotprojekt för gemensamt verkställande av de flexibla mekanismerna i Kyotoavtalet,
- utarbeta aktionsplaner för Östersjön och Barentsregionen samt Arktis som ett bidrag till den nordliga dimensionen inom EU:s ram,
- ta initiativ till regelbundna nordatlantiska ministermöten, där också Färöarna och Grönland deltar, för att trygga miljön i Nordatlanten och ett förnuftigt utnyttjande av dess biologiska resurser,
- överväga behovet av tillägg i miljöskrivningarna i Helsingforsavtalet samt miljö- och havsrapporter till Nordiska rådets sessioner.

Samarbetets former

I ovanstående genomgång av utvecklingstrender och uppslag till åtgärder har samarbetets substans betonats. Denna substans har oundvikligen konsekvenser för samarbetets form. En klar åtskillnad mellan substans och form är i sammanhanget inte möjlig.

Formerna för det nordiska samarbetet genomgick en omfattande förändring i början av 1990-talet utgående från den så kallade Itoniemigruppens förslag. Statsministrarna axlade då det övergripande ansvaret för det nordiska samarbetet. Detta ansvar liksom systemet med samarbete och samråd infördes i Helsingforsavtalet 1993. Omläggningarna skedde mot bakgrund av den nya situationen i Europa efter det kalla krigets slut, när det ännu var oklart hur utvecklingen i transitionsländerna skulle forma sig och hur de nordiska länderna skulle ordna sina relationer till EU.

När Finlands och Sveriges medlemskap i EU var klart, infördes 1995 arrangemanget med en indelning av den nordiska verksamheten i de tre pelarna

- Europafrågor,
  - Inomnordiska frågor,
  - Närområdesfrågor,
- samt ett ökat ansvar för partigrupperna i Nordiska rådet.

Trepelarsystemet speglade väl de utmaningar som gällde då arrangemangen infördes vid 1990-talets mitt, efter att Finland och Sverige blivit medlemsländer i EU. Reformen tog då fasta på att det etablerade inomnordiska samarbetet ska bestå. Detta har även panelen betraktat som en självklar utgångspunkt och koncentrerat sig på de utmaningar som de tio trenderna innebär.

Under kommande år förestår en snabb förändring av villkoren för det nordiska samarbetet, som en effekt av globaliseringen och det faktum att de första av de nya demokratierna står inför medlemskap i EU. Globaliseringen och fördjupningen av integrationen i Europa ökar behovet av nordisk samordning, för att stärka Nordens inflytande och värna om de nordiska värdena. Utvidgningen av EU och de baltiska ländernas förestående inträde i unionen förändrar på ett avgörande sätt innehållet i närområdespolitiken. Samtidigt förskjuts beslutsfattandet i hög grad från de nationella parlamenten, vilket kräver större samarbete dem emellan.

Grundvalen för samarbetet i Norden ligger fast och systemet med samarbete respektive samråd utgör fortsättningsvis en god bas för vidareutveckling och synliggörande av samarbetet. Flera skäl talar däremot för att frånga den trepelarmodell som präglat strukturen för både regerings- och parlamentarikersamarbetet under 1990-talets senare hälft:

- Det föreligger risk för fragmentering istället för väl fokuserade insatser.
- Nordvästra Ryssland blir i praktiken Nordens enda "närområde", i den bemärkelse som 1995 års reform anger, efter att de baltiska länderna godkänts som kandidatländer för EU-medlemskap.
- Erfarenheten visar att en geografisk indelning av verksamheten från substanssynpunkt inte är hållbar i längden.
- Samarbete avseende Europafrågorna är visserligen viktigt, men eftersom EU står för en så stor del av den nationella lagstiftningen, blir Europapelaren en för allmän och oklar referens.

Mot denna bakgrund är det motiverat att ta steget från trepelarmodellen till en samsarbetsmodell som bygger på ett antal cirklar med variabel geografi och variabelt innehåll. De nordiska länderna förutsätts i varje cirkel utgöra kärnan. Beroende på ämnesområde kan cirkelarna pragmatiskt utvidgas så att de innesluter även deltagare utanför kärnkretsen, närmast från Baltikum, Arktis och Nordatlantens kuststater, eventuellt också från organisationer som Östersjörådet eller EU.

Panelen har inte tänkt sig någon observatörsställning för samsarbetsparterna utan en modell byggd på jämställdhet parterna emellan. Sålunda skulle det nordiska samarbetet från fall till fall, då intresse och nytta finns, utvidgas. Fördelarna är två: dels bevaras det nordiska samarbetet

som ett nordiskt sådant, dels normaliseras relationerna till Baltikum i och med att patron-klient-problematiken faller bort.

Ett exempel på en sådan utvidgad cirkel för det nordiska samarbetet är panelens förslag (se trend 10, Miljö, ovan) om ett nordiskt initiativ till samarbete mellan Nordatlantens alla kuststater, för att skydda den marina miljön och verka för ett förnuftigt utnyttjande av havets resurser. Förslaget bygger på en rapport av en särskild expertgrupp, tillsatt av panelen för att analysera de många samarbetsavtal och institutioner som berör de nordliga regionerna. Expertgruppens rapport är bilagd panelens rapport (bilagehäfte).

Idén om cirkelsamarbete är på sätt och vis också en reaktion på den ofta diskuterade frågan om överlappning och dubbelarbete mellan olika regionala råd och organisationer i Nordeuropa. Frågan om överlappning och samspel mellan det nordiska samarbetet och andra regionala samlingsorganisationer behandlas i expertgruppens rapport (jämför sammanfattning i Bilaga 4 och hela rapporten i bilagehäftet⁴). I den rapporten betonas behovet av ökad koordinering och potentiell komplementaritet. För detta skulle behövas en övergripande nivå av övervakning och utvärdering av det internationella samarbetet i norr. I denna fråga borde de nordiska stats- och utrikesministrarna ta initiativet.

Från pelare till cirklar

Norden+ (exempel):

- De baltiska staterna
- Ryssland
- De baltiska staterna och Polen
- De baltiska staterna, Polen och Ryssland
- Skottland, Kanada (New Foundland, Nunavut)
- Östersjörådet
- Östersjörådet och Arktiska rådet

Som framgår av expertgruppens rapport är havsmiljöfrågorna speciellt mångfacetterade och regleras av ett stort antal internationella avtal. Viktigast för framtiden är att mobilisera och kanalisera politisk vilja för ett målmedvetet och effektivt skydd av havsmiljön. Panelen föreslår att Norden går i bräschen i denna fråga.

Ett annat konkret exempel på en utvidgad cirkel är panelens förslag om baltiskt medlemskap i Nordiska Investeringsbanken (se trend 7, Marknad och ekonomi, ovan).

Mot bakgrund av självständighetssträvandena inom de självstyrande områdena bör en viss beredskap finnas även gällande en utvidgning av

---

⁴ Rapporten er ikke trykket her.

deltagarkretsen i det traditionella nordiska samarbetet. De konstitutionella frågor som hänför sig till detta och som regleras av Helsingforsavtalet och dess tillämpning bör utredas noggrant.

Det nordiska samarbetet bör fokusera på tydliga substansområden och integrera närområdes- och de europeiska integrationsfrågorna i dem. En möjlig bas för indelning av samarbetet kunde vara de tio trender eller ämnesområden som panelen granskat och redogjort för i denna rapport.

I praktiken kunde detta till exempel betyda att miljöministrarna i sin diskussion om miljöfrågor även inkluderar EU:s miljöpolitik och samarbetet med närområdena. De skulle emellanåt mötas i sin egen krets, emellanåt i en större sådan, till exempel med baltiska ministrar eller med andra samarbetsparter. På motsvarande sätt kunde Nordiska rådets miljöutskott mötas både i egen krets och med samarbetsparter. På samma sätt kunde förfaras när det gäller energi-, trafik- och övriga frågor.

Som en effekt skulle EU-politiken integreras i det dagliga politiska arbetet på ett sätt som underlättade samordningen och befrämjade gemensamma framträdanden. Länkarna mellan rådsutskott och EU skulle samtidigt förbättras.

Detta sätt att arbeta skulle samtidigt medföra en normalisering av samsambandsrelationerna till bland annat Baltikum, som på lika villkor skulle kunna delta i överläggningar och arbete med handlingsplaner, när detta är ändamålsenligt och av intresse för alla parter.

Cirkelmodellen tillmötesgår även Nordens uttalade intresse för samarbete i västerled med till exempel Skottland och Newfoundland.

Statsministrarna har påtagit sig det övergripande ansvaret för det nordiska samarbetet och även intensifierat sina inbördes kontakter och möten. Denna utveckling är logisk och nödvändig och kunde väl föras ännu längre.

När det gäller ministerrådets verksamhet och det institutionaliserade samarbetet, ställer sig panelen tveksam till det stora antalet permanenta ministerråd och institutioner. Panelen frågar sig om inte en indelning baserad på ett begränsat antal tvärsektoriella trender/teman, med varierande deltagare beroende på vad saken gäller, skulle erbjuda en möjlighet till effektivare samarbete. Detta skulle i själva verket innebära en fortsättning på den linje som etablerats i och med inrättandet av livsmedelsministerrådet.

Motsvarande utskottsindelning på rådssidan skulle kunna stimulera dialogen och ge samarbetet ytterligare styrka och klarhet, speciellt om rådsarbetet i högre grad utvecklades i riktning mot samarbete och samråd mellan de relevanta utskotten i de olika ländernas parlament. Nordiska rådet borde i framtiden bestå av representanter för de centrala nationella parlamentsutskotten. Arbetet skulle även i högre grad kunna ledas av parlamentens talmän, som då aktivt skulle kunna bidra till att formulera den nordiska agendan. Så skulle även de nationella och nordiska politiska

agendorna bindas samman på ett ändamålsenligt sätt. En sådan ny struktur skulle utan tvekan stimulera till en livligare och djupare nordisk politisk debatt.

En omläggning av det nordiska samarbetet i den riktning panelen antyder förutsätter en diskussion om handels-, bistånds- och försvarsministrarnas deltagande i ministerråd, liksom utrikesministrarnas roll, när frågor som de handlägger är uppe för diskussion.

Ministerrådssekretariatets organisation och det stora antalet permanenta institutioner behöver utredas närmare. Panelen har härvidlag noterat generalsekreterarens nyligen publicerade budgetanalys⁵ och dryftat ändamålsenligheten med ett flexibelt sekretariat, som skulle formeras utgående från sina koordineringsfunktioner.

Mot bakgrund av detta anser panelen att det vore nyttigt att vidare bereda de ändringar i samarbetsformerna som den nu framlagda rapporten förutsätter och därvid utöver vad som ovan anförts även beakta

- samernas rätt till en egen representant i Nordiska rådet,
- införande av en möjlighet för Nordiska rådet att vända sig direkt till de självstyrande områdenas styrelser med rekommendationer och andra framställningar,
- ändamålsenligheten av gemensam nordisk representation/nordiska talesmän i internationella organ och organisationer.

Inriktning och åtgärder

Globaliseringen, utvidgningen av Europeiska unionen och fördjupningen av integrationen i Europa ökar behovet och betydelsen av nordiskt samarbete för att värna om gemensamma värden och intressen.

Mot denna bakgrund föreslår panelen att:

- samarbetet bygger på ett begränsat antal cirklar med variabel geografi och variabelt innehåll;
- miljöbestämmelserna i Helsingforsavtalet förnyas och förstärks;
- Norden tar initiativ till nordatlantiskt samarbete för att värna om den livsviktiga havsmiljön;
- utredning verkställs av de traktatfrågor som hänför sig till en eventuell utvidgning av deltagarkretsen i det nordiska samarbetet;
- ministerrådssekretariatet inriktas på flexibilitet och koordinering. En tänkbar indelning kunde baseras på panelens trender/teman;
- Nordiska rådet kunde effektivteras genom direkta länkar till de
- nationella parlamentsutskotten;

---

⁵ ”Budgetanalyse 2000, Det nordiske budget”, Nordisk ministerråd, København, maj 2000.

- mer direkt engagera utrikes-, försvars-, handels- och biståndsministrarna i ministerrådets verksamhet.
- Samarbetet bör uppmärksammas:
  - samernas rätt till en egen representant i Nordiska rådet,
  - införande av en möjlighet för Nordiska rådet att vända sig direkt till de självstyrande områdenas styrelser med rekommendationer och andra framställningar,
  - ändamålsenligheten av gemensam nordisk representation/nordiska talesmän i internationella organ och organisationer.

Sammanfattning

Sammanfattningsvis har panelen i sina överläggningar stannat för att rekommendera de nordiska regeringarna och parlamenten

- att genomföra en genomgripande omläggning av den nordiska samsamarbetsstrukturen bland annat genom att
  - ersätta trepelarstrukturen med en flexibel temainriktad cirkelstruktur som även är öppen för närområden i öst och grannar i väst,
  - så långt det är möjligt övergå från att koordinera synpunkten till att tala med én röst i internationella organisationer,
  - utrikes-, handels-, bistånds- och försvarsministrarna direkt engageras i ministerrådsstrukturen,
  - involvera de nationella parlamentsutskotten i Nordiska rådet.
- att förnya välfärdsstaten och stärka Nordens konkurrensförmåga bland annat genom att
  - vidareutveckla Norden som hemmamarknad,
  - samordna utbildnings- och forskningspotential,
  - göra socialförsäkringar, pensioner och sociala rättigheter tillgängliga över gränserna,
  - samordna rekrytering och invandring.
- att förstärka insatserna för miljön bland annat genom att
  - uppdatera Helsingforsavtalet,
  - ta initiativ till en internationell miljödomstol,
  - utveckla en gemensam utsläppsbörs för Östersjön,
  - ta initiativ till nordatlantiska ministermöten om havsmiljön.
- att förstärka den gemensamma säkerhetspolitiska insatsen bland annat genom att
  - verka för ändamålsenligt samarbete mellan EU och Nato,
  - samordna militärproduktion och anskaffningar,
  - gemensamt utveckla civil och militär krishantering.
- att förstärka den nordiska värdegemenskapen bland annat genom att

- undanröja kvarvarande hinder för fri rörlighet och upprätta ett medborgarkontakt över nordbornas rättigheter,
- markera kulturarv och demokratiuppfattning,
- stöda nätverk och utväxlingsprogram,
- införa Margrete-professurer.

Reformförslag

Förstärka den nordiska värdegemenskapen

- Medborgarkontakt och demokratifostran
- Kulturarv och modern konst
- Margrete-professurer
- Gemensamma idrottslag

Förstärka de gemensamma säkerhetspolitiska insatserna

- Samarbeta inom EU och Nato
- Samordna militärproduktion
- Civil och militär krishantering

Förstärka miljöinsatser

- Uppdatera Helsingforsavtalet
- Nordatlantiska ministermöten
- Internationell miljödomstol
- Utsläppsbörs för Östersjön

Förstärka välfärdssamhället och Nordens konkurrenskraft

- Förnya välfärdssamhället
- Vidareutveckla Norden som hemmamarknad
- Socialförsäkring och pension flyttbara över gränser
- Gemensam utbildning och forskningspotential

Förstärka samarbetetsstrukturerna

- Från implicit till explicit samarbete på utrikes-, handels-, bistånds- och försvarsområdet
- Från fragmentering till förening - omläggning av Nordiska rådet
- Från koordinering av synpunkter till gemensam talan i internationella fora
- Från pelare till cirklar - ny flexibel tematisk samarbetsstruktur öppen för Nordens grannar

Nordens stämma

I globaliseringens tidevarv är det av största vikt att den nordiska rösten blir tydligt hörd. Under hela efterkrigstiden har de nordiska länderna haft nära samarbete inom många internationella organisationer, till exempel FN, Valutafonden och Världsbanken. Inom Bretton-Woods institutionerna i Washington har Norden i årtionden bildat en egen valkrets som sedan 1991 också inkluderar de baltiska staterna. Valkretsen representeras i den dagliga verksamheten av en gemensam representant, som har stöd i koordinerade instruktioner. Detta system har fungerat mycket väl och kan lyftas fram som ett positivt exempel även i andra sammanhang.

Det nordiska samarbetets kanske viktigaste uppgift framöver är att se till att Nordens stämma framtonar klart i internationella fora, för att värna om nordbornas intressen och uttrycka de demokratiska värderingar och den människosyn som förenar Norden. Panelen understryker att det nordiska samarbetet är ett politiskt instrument som kan brukas eller lämnas obrukat. Panelen rekommenderar starkt att det brukas.

Bilaga 1

Nordisk Vismandspanel

Formanden for Samarbejdsministrene foreslog på mødet i MR-SAM den 13. januar 1999, at der i forbindelse med årtusindskiftet nedsattes en gruppe "vise mænd" med den opgave at beskrive et eller flere scenarier, der tegner sig for de nordiske samfund og det nordiske samarbejde i starten af det næste årtusinde. Formanden for Samarbejdsministrene fik endvidere tilslutning til tanken om at sætte et arbejde med udvikling af fremtidsscenarier i gang, på et møde samme dag med Nordisk Råds præsident.

Forslaget blev behandlet på NSK/MR-SAM-møderne den 1.-2. marts og yderligere fulgt op under NSK-mødet den 16. april samt NSK-mødet den 27. maj 1999. Under Samarbejdsministrenes møde i Reykjavik den 14.-15. juni 1999 besluttede ministrene at nedsætte et "Nordisk Vismandspanel", med sammensætning og mandat som vist neden for.

Ved sammensætningen af panelet lagde Samarbejdsministrene vægt på flere hensyn:

- at sikre en passende faglig bredde og alsidighed
- at sikre en passende aldersprofil
- at sikre en rimelig kønsfordeling
- at sikre et fremtidsrettet perspektiv
- at sikre deltagelse fra alle fem nordiske lande og de tre selvstyrende områder

Panelet fik herefter følgende sammensætning:

Jón Sigurðsson	Island (formand)	VD, Nordisk Investeringsbank (NIB)
Britta Lejon	Sverige	Statsråd, Justitsdepartementet
Ole Norrback	Finland	Ambassadør, Finlands Ambassade, Oslo
Tove Bull	Norge	Rektor, Tromsø Universitet
Lykke Friis	Danmark	Seniorforsker, Ph.d., Dansk Udenrigspolitisk Institut (DUPI)
Marianne Jensen	Grønland	Tidl. landsstyremedlem
Jóannes Dalsgaard	Færøerne	Afdelingsdirektør, Landsstyret
Anders Ingves	Ålandsøerne	Planlægger/Analytiker

Bilaga 2

19.3.1999

Mandat

Der nedsættes et "Nordisk Vismandspanel", som får til opgave at fremlægge et eller flere scenarier over, hvilke udviklingsmuligheder og tendenser, der gør sig gældende i begyndelsen af det næste årtusinde byggende på "fællesnordiske" udviklingstræk samt hvilke krav og ønsker dette har til det fællesnordiske samarbejde. Panelet udses af generalsekretæren.

Panelet gives i opdrag at afrapportere på en måde der lægger vægt på en god formidling ikke alene til det politiske niveau men også til en bred kreds af nordiske borgere. Rapporten forventes på et overordnet plan at beskæftige sig med nordiske værdier samt behovet for at sætte overordnede konkrete mål for fremtiden i det nordiske samarbejde. Rapporten skal foreligge senest 1. september 2000 således, at den kan forelægges ved Nordisk Råds session.

Panelet sekretariatsbetjenes af NMRS.

Bilaga 3

19.3.1999

Baggrundsnotat vedr. mulige problemstillinger, som vil kunne behandles af et "Nordisk Vismandspanel"

Indledning

Ved årtusindskiftet er det nødvendigt at vurdere, hvorledes det nordiske samarbejde vil komme til at udvikle sig. Det er vigtigt allerede nu at lægge linierne for samarbejdets indhold i fremtiden.

Såvel Nordisk Råd som Nordisk Ministerråd har de seneste år gennemført en omfattende organisationsændring. Denne organisationsændring var vigtig i lyset af helt nye relationer til EU og nærområderne.

Organisationsændringerne, som afspejler de nye politiske omgivelser må beskrives som vellykkede. Det nordiske samarbejdes fremtid er i høj grad afhængig af hvorledes de nuværende politikere udformer samarbejdet i dag. Vi er på vej ind i et nyt årtusind hvor alt internationalt samarbejde vil udvikle sig meget hurtigt. I det nordiske samarbejde kan vi ikke blot vente på udviklingen for derefter at handle. Det er af stor betydning at også det nordiske samarbejde er fremadrettet og deltager i udformningen af næste årtusindes Europa.

Tiden er inde til at se på det nordiske samarbejde i en forandret tid, til at udvikle et visionært fremtidsbillede som forholder sig til de kommende udfordringer for Norden i en europæisk sammenhæng.

Fremtidsbilledet af det nordiske samarbejde i en europæisk sammenhæng må på en gang være visionært og realistisk. Vismandspanelet forudsættes at få så få bindinger som muligt for det fremtidige arbejde såvel, hvad angår form som indhold i afrapporteringen. Der må lægges vægt på, at resultatet af vismændenes overvejelser formidles bedst muligt til såvel det politiske beslutningsniveau som til den nordiske offentlighed. Til eksempel vil elektronisk formidling være en blandt flere muligheder som må stå åben for gruppen. Ambitionsniveauet for panelets arbejde er således at resultatet ikke alene skal være interessant for en snævre kreds af nordiske interesserede men også for en bred kreds af samfunds-interesserede nordiske borgere.

I. Det nordiske samarbejdes betydning for de nordiske borgere

Det er vigtigt at slå fast at det nordiske samarbejde bør have en direkte positiv betydning for den enkelte nordiske borger. Hvilke samarbejdsområder har her særlig betydning? Hvorledes sikres det at netop disse områder sikres politisk opmærksomhed?

Grundlæggende bygger en stor del af fællesskabsfølelsen i Norden på det grundfæstede fællesnordiske folkelige samarbejde, på det kulturelle fællesskab samt den ligeartede måde vore samfund er indrettet på. Der kan derfor være en god anledning til tillige at se på udviklingen af de nordiske velfærdssamfund og i lyset af de ændringer som er sket i de nordiske befolkninger siden 2. verdenskrig, da det strukturerede politiske samarbejde tog sin begyndelse. Fra at være relativt homogene "nordiske" samfund er befolkningssammensætningen i en ret betydelig udstrækning ændret i retning af det flerkulturelle. Dette er en omstændighed som bør underkastes en nærmere analyse. Vil det nordiske samarbejde særligt mellem de frivillige organisationer forblive "monokulturelt" nordisk? Eller kræves der af hensyn til legitimeringen af det nordiske samarbejde en "flerkulturel" forankring? De nordiske samfund og de nordiske befolkninger er afgørende ændret siden 50'erne. Har det nordiske samarbejde fulgt med? Selve de politiske mål for det nordiske samarbejde bør tillige ses i en bredere samfundsmæssig og international sammenhæng, er det en model som skal forsvares? Eksporteres? Eller tilpasses en mere gennemsnitlig europæisk model? Det europæiske indirekte pres på at forandre finansierungsstrukturer (mere forsikringsbaserede, mindre skattefinansierede modeller) betyder at "den nordiske model" har behov for en særlig aktiv fællesnordisk indsats m.h.p. at fastholde og udvikle dens stærke sider?

Kultur og uddannelsessamarbejdet

Det er også af betydning at få vurderet, om de traditionelle kerneområder i det nordiske samarbejde, det kulturelle, undervisningsmæssige og forskningsmæssige samarbejde skal reformuleres som følge af de øvrige regionale og internationale samarbejds mønstre, som de nordiske lande er engageret i, samt om arbejdsdelingen nationalt, nordisk og internationalt i øvrigt bør ændres.

Der er her tale om det ældste samarbejdsområde på regeringsplan, det er endvidere ikke et samarbejde som er omfattet af det egentlige EU-samarbejde. Man kan stille det spørgsmål om samarbejdet kan træde mer i karakter ved at blive endnu mere "fælles nordisk" end i dag. Som eksempel drives kulturpolitikken traditionelt i norden efter det såkaldte "armslængdes" princip – som betyder at det offentlige overlader til kulturlivet selv at bestemme indholdet i politikken indenfor bestemte rammer. Kan det nordiske – som tilfældet er i dag – bygge på samme princip? Eller skal rammene for den fællesnordiske kulturpolitik revurderes og refokuseres? På tilsvarende måde kan man spørge om den stigende specialisering indenfor undervisnings og forskningsområdet i realiteten stiller det nordiske samarbejde overfor nye udfordringer som går ud på at "smalle" forsknings og undervisningsområder i stigende udstrækning håndteres fællesnordisk?

Nordisk retslighed

Nordisk retslighed har historisk set været et mål i sig selv. Udviklingen er de senere år gået i retning af en mindre retslighed. – Er dette en ønskelig og eventuelt uundgåelig udvikling, eller er der tale om en udvikling præget mere af tilfældigheder og manglende politisk opmærksomhed? Medfører dette væsentlige ulemper for borgere og virksomheder at retslighed er blevet stadig mindre? Har den faldende retslighed påvirket kvaliteten i lovgivningsprocessen?

Grænseproblemer

Er det blevet lettere eller sværere at være "nordisk borger", at bevæge sig på tværs af nordiske grænser, at flytte permanent til et andet nordisk land eller blot at pendle over en nordisk grænse. Hvilke barrierer er der? Hvorledes kan disse reduceres eller fjernes samtidig med at andre internationale forpligtelser overholdes i forhold til f.eks. EU?

Der findes der allerede et omfattende dokumentationsmateriale fra projektet om de grænseregionale barrierer, fra Øresundskomitéens arbejde og fra projektet "Hallo Norden", som vil kunne indgå i vismandspanelet's arbejde.

Nordisk erhvervssamarbejde

De nordiske virksomheder arbejder i stigende omfang tæt sammen – fusionerer eller fungerer som underleverandører i forhold til hinanden. Er det blevet lettere eller sværere at arbejde på tværs af grænserne? Følger den ”politiske integration” med den hurtigt accellererende økonomiske og erhvervsmæssige integration? (Professor Erik Werlauffs rapport om fusionshindringer kan ligeledes indgå som underlag for panelets arbejde).

Norden har et fælles arbejdsmarked og nordiske konventioner om adgang til uddannelse og til social sikring. – Kan vi forvente en stigende eller faldende efterspørgsel på disse områder? - Er de eksisterende konventioner tidssvarende og tilstrækkelige? Og hvorledes efterleves de? Er kendskabet til konventionerne godt nok, for den der skal bruge dem både som bruger og som offentlig myndighed?

II. Den geografiske afgrænsning af det nordiske samarbejde

Det nordiske samarbejde har som bekendt gennemgået en række reformer efter Sveriges og Finlands optagelse i EU og Sovjetunionens opløsning med deraf følgende nyorientering af det nordiske samarbejde i retning af EU og nærområderne. Organiseringen i de tre søjler, med hver sin geografiske dimension (Norden, Europa og Nærområderne) har reelt betydet en ”geografisk ekspansion” af det nordiske samarbejde fra at være et intranordisk samarbejde med en klar og tydelig indenrigspolitisk dominans til at være et mere udenrigspolitisk orienteret samarbejde.

Den ”tilpasning” som har fundet sted af det officielle nordiske samarbejde til den europæiske udvikling og udviklingen i de Baltiske lande samt Nordvestrusland og det arktiske område har været omfattende målt i allokering af budgetmidler.

Det er imidlertid et spørgsmål om den nye rolle, som det nordiske samarbejde har, for det første har fundet et stabilt og politisk velbegrundet leje, for det andet om udviklingen er udtryk for en ”reaktion” på begivenheder - udenfor det nordiske samarbejde - fremfor en ”aktion” drevet frem baseret på en bevidst satsning fra nordisk hold!

I forbindelse med den geografiske afgrænsning af det nordiske samarbejde rejser der sig en række problemstillinger:

- a) Vil der også på længere sigt være behov for et fælles nordisk engagement i de 3 baltiske lande, også i en situation hvor de opnår medlemskab i EU?
- b) Det islandske formandskabsprogram har peget på det ønskelige i at tage afgrænsningen af nærområderne op til overvejelse i den forstand at man ønsker et politisk samarbejde mellem NMR og Scotland, Shetlandsøerne, Orkneyøerne og New Foundland. Skal der åbnes op herfor? Og i givet fald med hvilke begrundelser?

- c) Endvidere har Polen været omfattet af en større fællesnordisk kulturpolitisk satsning i 1998, ligesom det er omfattet af Østersørådets energisamarbejde og derigennem det nordiske energisamarbejde. Polen hører definatorisk imidlertid ikke med til nærområderne. Der kan derfor være god grund til at vurdere afgrænsningen af nordens nærområder, herunder om den skal være den samme for alle politikområder hvad enten der er tale om energi, miljø, ligestilling eller kultur, undervisnings- og forskningssamarbejde. Havforurening er jo såvel et problem i forhold til Polen eller Scotland, som i forhold til Letland
- d) Kan begrebet "Nordisk Nytte" anvendes til at afgøre hvilke aktiviteter der bør danne grundlag for fællesnordisk indsats i nærområderne?

Opfølgningen af statsministerdeklarationen om et holdbart Norden har såvel betydning internt i Norden som eksternt i form af interessevaretagelse i forhold til andre lande og internationale organisationer.

Det vil i den forbindelse være væsentligt i et fremtidsperspektiv at få vurderet om det for at opnå resultater på dette felt vil være behov for en nyorientering af det overordnede miljøsamarbejde.

III. Samspillet mellem det nordiske samarbejde og andre helt eller delvist overlappende regionale samarbejder

Set under et er der således sket løbende ændringer i geografisk udstrækning og indhold i det nordiske samarbejde. Er der behov for en analyse af det samlede koncept for indholdet i det nordiske samarbejde, sammenholdt med de delvis overlappende samarbejder i andre regionale organisationer som t.eks. Arktisk Råd, Barentssamarbejdet og Østersøsamarbejdet?

Bør der udvikles rutiner som sikrer en hensigtsmæssig arbejdsfordeling (spilleregler) mellem de regionale organisationer. (NMR har egne budgetmidler i modsætning til de øvrige helt eller delvist overlappende regionale organisationer.)

NMR kan derfor, i forhold til såvel Barentssamarbejdet som Arktisk Råd opfattes som et operationelt og iværksættende organ. Som eksempler kan nævnes at det arktiske program og det arktiske forskningsprogram i NMR's regie retter sig mod (delvis) samme geografiske område som er omfattet af det Arktiske samarbejde og i Arktisk Råd! Endvidere er en række af NMR's aktiviteter som geografisk finder sted i Barentsområdet optaget i Barentsrådets handlingsplaner. Er der behov for en nærmere fastlæggelse af hvilke kriterier der bør opstilles for det nordiske samarbejdes engagement med andre regionale samarbejdsstrukturer samt om der er behov for udvikling af samspilsregler med de andre internationale regionale organisationer?

Bilaga 4

Arbetsgruppen för utredning av relationerna mellan det nordiska samarbetet och övriga regionala organisationer i nord, särskilt angående nordatlantens miljö

Översättning av arbetsgruppens ”Executive Summary”
Rapporten i sin helhet finns i Bilagehäftet.

Sammanfattning

Avsikten med detta dokument är att rapportera med avseende på de två mandat som givits av den av Nordiska Ministerrådet utsedda Vismanspanelen, ledd av Jón Sigurðsson. För utförande av detta arbete bildades en arbetsgrupp den 29 februari 2000.

Mandat 1

Målsättning: Huvudtemat för Mandat 1 är att kartlägga och utvärdera samspelen och överlappningen mellan det nordiska samarbetet och andra regionala samsamarbetsorganisationer på basen av en analys av de många regionala mellanstatliga avtal som finns, till exempel Arktiska rådet, Barentsrådet och Östersjöstaternas råd. I detta arbete bör arbetsgruppen dra nytta av ett parallellt utredningsarbete som det norska utrikesdepartementet har avtalat om med Nordregio i Stockholm.

Analys: Uttryck som överlappning och samspel är ofta använda, men betydelsen är i många fall diffus. Två olika frågor som ofta framhålls i diskussionerna om överlappning är (1) koordinering som avser att verksamheter relaterade till varandra faktiskt samordnas och inte utförs i ovetenskap om varandra samt (2) undvikande av resurskrävande dubbelarbete. Överlappning kan vara svårt att identifiera eftersom olika instanser måste utföra liknande uppgifter för att kunna fungera och utföra sina uppdrag. Därför är det viktigt att särskilja onödigt överlappning från ”produktiv” eller nödvändig överlappning. Synergistiska (produktiva eller konstruktiva) effekter kan uppkomma som ett resultat av partiell överlappning (”samspel”). Tre karaktäristiska parametrar, enligt vilka internationellt samarbete kan jämföras, analyseras: medlemskap, innehåll och funktion. Ett påpekande kan göras att dessa tre parametrar ofta innefattar obestämdheter och en stor del av utmaningen i att sovra nödvändig från onödigt överlappning, beror på dessa obestämdheter.

I tillägg till mandatets fyra olika råd (Arktiska rådet, Barentsrådet, Östersjörådet och Nordiska ministerrådet) ges en beskrivning av Interregprogrammen i de nordiska länderna och Nordsjökonferensen, eftersom de fungerar som regionala organisationer med gränsöverskridande och transnationellt samarbete i norra Europa, med syfte att harmonisera utvecklingen i Europa. Interregprogrammen är initierade av Europeiska Unionen,

riktade mot samarbete mellan regioner, också med regioner i icke-medlemsländer. Nordsjökonferensen å sin sida syftar till partnerskap mellan regionala myndigheter inom Nordsjöregionen.

Iakttagelser: De preliminära data som Nordregio levererat för ändamålet av denna analys, ger vid handen att bredden av olika aktiviteter i norra Europa är mycket stor. Arbetsgruppen noterar att Mandat I är formulerat på sådant sätt att det omfattar en viktig del av det internationella samarbetet i norra Europa (Interregprogrammen), som syftar till förbättrad kommunikation mellan de berörda myndigheterna. Systemet med olika råd och Interregprogrammen bildar en lös struktur med vida målsättningar och problemdefinitioner. Med hänsyn till den lösa strukturen och de vida målsättningarna och problemen inom råden och Interregprogrammen, är koordineringen ofta informell, på en mellannivå med personliga nätverk mellan tjänstemän på ministerier och projektnätverkens administratörer. Det är inte alltid klart varför en särskild aktivitet är tillskriven en särskild region eller ett råd.

Vad som betonas är behovet av ökad koordinering och potentiell komplementaritet mellan Interreg och de olika råden, som kan anta olika riktningar. Förstärkning av den administrativa nivån i råden, genom institutionalisering av sekretariatsfunktioner och genom att införa någon nivå av övervakning och utvärdering av det internationella samarbetet i norr, kan vara de nödvändiga steg som behövs för ökad koordinering och därigenom bättre definiering av samspel och överlappning.

Mandat II

Målsättning: Att upprätta en internationell konvention mellan alla kuststater i syfte att bevara - och försäkra ett hållbart utnyttjande av den marina miljön i Nordatlanten. Syftena kan uppdelas i tre olika element: (a) förebygga miljöförstörande utsläpp, (b) utnyttjandet och (c) bevarandet av den biologiska mångfalden. Täckningen och lämpligheten av de existerande instrumenten med avseende på de tre elementen är behandlade under mandat II.

Analys: En del av de existerande instrumenten täcker alla tre nämnda element, andra är mer specifika till sin natur och täcker endast ett eller två element. Det finns dessutom en grupp mindre konventioner och avtal som är helt specifika till sin natur med avseende på område, djur- eller växtarter eller kemiska ämnen.

Behovet av att integrera den vida skalan av internationella överenskommelser och avtal är uppenbar. En del avtal är till sin omfattning mycket snäva och andra avtal kan omfatta samma frågor, men från en annan synvinkel, och ingen internationell organisation har blivit bemyndigad att övervaka den förändrade ekologiska havsmiljön. Vissa regionala avtal som Oskar och Helcom har vidtagit åtgärder för att integrera utsläppskontroll

och skydd av habitat, växt- och djurarter. Många stater har etablerat styr- och övervakningssystem (Integrated Coastal Zone Management) för att täcka alla tre element. Utvecklingen av konceptet för stora marina ekosystem (Large Marine Ecosystem, LME) är ett försök att på ett mer holistiskt sätt bedöma och administrera marina ekosystem. Slutligen är det viktigt att uppmärksamma behovet av att ytterligare dela med sig av information och att integrera kunskap och forskning kring marin miljöledning och att i tid ge signaler till beslutsfattarna.

Man kan debattera på vilken nivå konkreta åtgärder och prioriteringar skall göras. Arbetsgruppen refererar till Arktiska rådets regionala åtgärdsprogram, där man använder sig av följande kriterier:

- a) gemensamma problem, där man har en existerande och potentiell risk för gränsöverskridande utsläppseffekter eller förstöringen av habitat;
- b) gemensamma frågor där det finns en existerande eller potentiell likhet i lokala eller nationella problem, vars lösning skulle gynnas av gemensamt angreppssätt.

Iakttagelser: Arbetsgruppen har kommit fram till att det finns tillräcklig lagstiftning för att skydda den marina miljön och bevara dess biologiska mångfald, (med undantag av luftburet kvicksilver). Många av de existerande internationella konventionerna håller på att uppdateras för att på ett mer holistiskt sätt bättre bevara miljön, och en del konventioner har gett rum för möjligheter att förhandla om specifika åtgärder. Utvecklingen av nya legala instrument kommer inte i sig att minska förstöringen av den nordatlantiska miljön. Målsättningen är därför ökat samarbete för en mer effektiv mekanism för efterlevnad och genomförande av avtalen.

Arbetsgruppen rekommenderar sålunda en process för genomgång av de olika instrumentens mekanismer för efterlevnad och genomförande samt hur och var genomförandet kan förbättras. Frågeställningarna kan drivas vidare genom tillämpning av kriterierna för gemensamma frågor (till exempel etablera forum på samhällsnivå) och/eller gemensamma problem (till exempel etablera forum på ministerienivå) med syfte att öka synergierna mellan lokalsamhällena och sörja för kollektiv kommunikation i strävandet mot ökad integration.

Slutligen ger arbetsgruppen ytterligare rekommendationer för fortsatt verksamhet avseende kommande och pågående förhandlingar och samsarbetsinitiativ avseende Nordatlantens marina miljö. Dessa inkluderar bland annat FN-förhandlingarna om svårt nedbrytbara organiska föroreningar (persistent organic pollutants, POPs), behovet av ett globalt regelverk som inkluderar luftburet kvicksilver, UNEP:s POP's convention on Long Range Transboundary Air Pollution (LRTAP), samarbete med Arktiska Rådet samt etablerandet av ett forum för de nordatlantiska kuststaterna, för en effektivare mekanism för efterlevnad och genomförande.

Nordisk beskæftigelsesredegørelse 2000

Problemstillinger vedrørende arbejdsudbudet i Norden

1.	Konsekvenser af den demografiske udvikling	1400
2.	Integration af udlændinge i arbejdsstyrken	1415
3.	Informationsteknologiske kompetencer i arbejdsstyrken	1427
4.	De nordiske landes økonomiske og beskæftigelsesmæssige udvikling	1437

Forord

På baggrund af rekommandation 9/1996/euro skal Nordisk Ministerråd (Arbejdsministrene) udarbejde en årlig beskæftigelsesredegørelse, som danner baggrund for Nordisk Råds debat på Nordisk Råds session.

Nordisk Råds Europaudvalg har i skrivelse af 30. maj 2000 til Nordisk Ministerråd fremlagt sine ønsker til indeværende års beskæftigelsesredegørelse. Der ønskes en tematiseret debat, som behandler problemstillinger vedrørende arbejdskraftudbudet i Norden. Europaudvalget har derfor foreslået, at man for at tilgodese dette synspunkt - samtidig med at målsætningen med rekommandationen opfyldes - at beskæftigelsesredegørelsen 2000 skal bestå af to hovedafsnit:

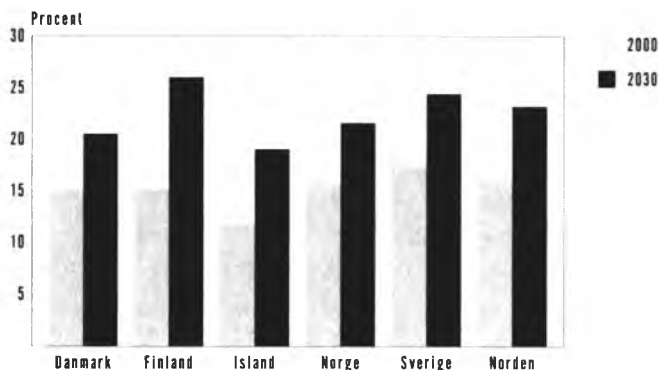
- A) Et specifikt tema, som tager udgangspunkt i afgrænsede emner. Som tema foreslås det at behandle problemstillinger, som er beslægtet med arbejdskraftudbudet i Norden. Nordisk Råds Europaudvalg har således peget på
- 1- Konsekvenser af den demografiske udvikling
  - 2- Integration af udlændinge i arbejdsstyrken
  - 3- Informationsteknologiske kompetencer i arbejdsstyrken.
- B) Et bilag med en kort beskrivelse af den makroøkonomiske udvikling i de nordiske lande samt nøgletal for arbejdsmarkedet (beskæftigelse, ledighed, udvikling i arbejdsstyrke, aktiveringsgrad mv.).

Nordisk Ministerråd (Arbejdsministrene) har på den baggrund udarbejdet nærværende beskæftigelsesredegørelse 2000.

1. Konsekvenser af den demografiske udvikling.

1.1 Der kommer flere ældre i Norden

I de kommende årtier kan vi forvente, at der kommer stadig flere ældre i Norden. Figur 1 viser den forventede udvikling i "ældrekvoten" målt som andelen af befolkningen, der er over 64 år gammel. I 2000 er ældrekvoten gennemgående omkring 15 procent. Island har den yngste befolkning. Sverige den ældste. Om tredive år vil ældrekvoten være steget kraftigt i hele Norden. I alle lande undtagen Island kommer ældrekvoten over 20 procent. Mest dramatisk er udviklingen i Finland, hvor ældrekvoten vokser fra 15 til 26 procent.

Figur 1: Andelen af befolkningen over 64 år, 2000 og 2030.

Kilde: Nordic Statistical Yearbook 1999

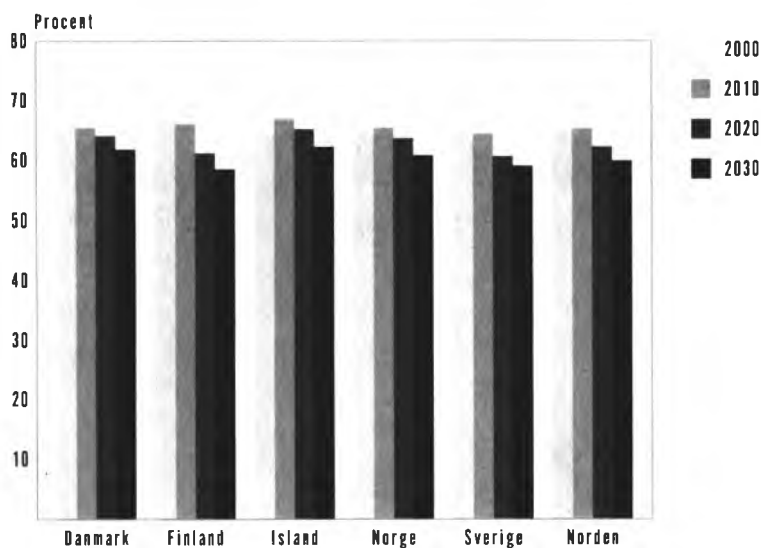
Den aldrende befolkning er ikke et specielt nordisk fænomen, men genfindes i EU og i resten af OECD-området. Konsekvenserne af de demografiske forandringer er derfor sat på den politiske dagsorden i mange lande.

Den aldrende befolkning har en række konsekvenser for de nordiske velfærdssamfund. Således stiger efterspørgslen efter en række af velfærdstatens omsorgsydelser med alderen. Det stigende antal ældre vil derfor stille krav om udbygning af det offentlige serviceapparat. Også presset på pensionssystemerne øges.

1.2 Ændret befolknings sammensætning øger forsørgerbyrden

Forsørgerbyrden for de erhvervsaktive vokser også. Med det stigende antal ældre følger et fald i den andel af befolkningen, som er i den potentielt erhvervsaktive alder (15-64 år). I 2000 finder vi mellem 64 og 67 procent af befolkningen i de nordiske lande i aldersgruppen 15-64 år (figur 2). I 2030 forventes denne andel at være faldet til mellem 58 og 63 procent. Faldet er mest dramatisk i Finland.

Figur 2: Andelen i alderen 15-64 år i hele befolkningen, 2000 til 2030.

Kilde Nordic Statistical Yearbook 1999.

De kommende års fald i andelen af personer i aldersgruppen 15-64 år er en vigtig årsag til, at de beskæftigede på sigt vil opleve en stigning i forsørgerbyrden. Når der kommer relativt færre mennesker i de aldersgrupper, som potentielt er aktive på arbejdsmarkedet, vil hver af de beskæftigede skulle forsørge flere af de inaktive.

Samtidig viser figuren dog, at faldet i aldersgruppen 15-64 år først for alvor sætter ind sidst i prognoseperioden. Fra 2000 til 2010 er andelen stabil i alle de nordiske lande. Presset på forsørgerbyrden fra de demografiske forskydninger kommer altså forholdsvis langsomt.

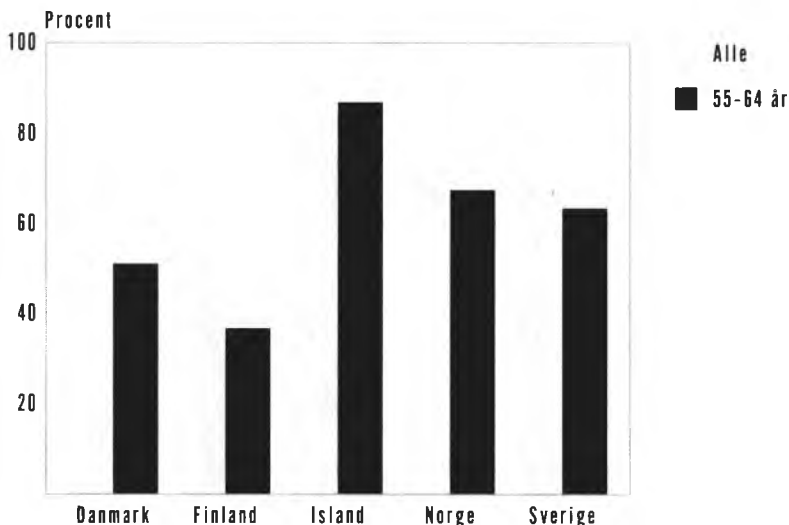
1.3 Også færre erhvervsaktive blandt de midaldrende over 55 år

Men udviklingen i antallet af personer *over* 64 år er ikke den eneste grund til, at der kan forudses et fald i andelen af erhvervsaktive i Norden. Også inden for aldersgruppen 15-64 år vil der ske en forskydning i retning af de ældre aldersgrupper, hvilket i sig selv vil føre til færre erhvervsaktive.

Figur 3 viser den andel af de potentielt erhvervsaktive aldersgrupper (16-64 år), som faktisk er i beskæftigelse i 1998. I alle de nordiske lande er denne *beskæftigelsesfrekvens* meget høj sammenlignet med resten af OECD.

Men samtidig viser figuren, at beskæftigelsesfrekvensen for de 55-64-årige gennemgående er betydeligt lavere end for de voksne som gennemsnit - med Island som den eneste undtagelse. Især i Danmark og Finland har de voksne over 55 år en markant lavere beskæftigelsesfrekvens.

Desuden gælder for flertallet af de nordiske lande, at erhvervsdeltagelsen for de midaldrende grupper har været *faldende i de senere år*. Figur 4 viser beskæftigelsesfrekvenser for mænd og kvinder i alderen 55-64 år i 1990 og 1999. I alle fem lande er beskæftigelsesfrekvensen for midaldrende mænd højere end for midaldrende kvinder. Forskellen er størst i Danmark. Samtidig er beskæftigelsesandelene i Danmark, Finland og Sverige faldende i perioden. Både Island og Norge har stigende beskæftigelsesandele for midaldrende kvinder og for Norges vedkommende også for midaldrende mænd.

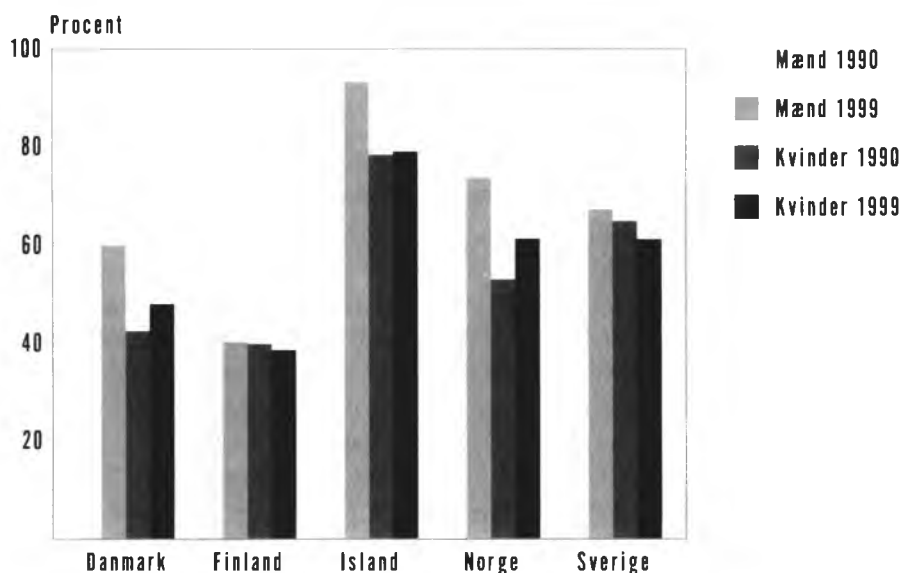
Figur 3: Beskæftigelsesfrekvensen for alle voksne (16-64 år) og for personer i alderen 55-64 år, 1998. Kilde: Nordic Statistical Yearbook, 1999.

1.4 Den frivillige tilbagetrækning

Den lave, og i en række tilfælde faldende, beskæftigelsesfrekvens for aldersgruppen 55-64 år i de nordiske lande skyldes flere forhold.

For det første afspejler den lave beskæftigelsesfrekvens utvivlsomt et reelt ønske om at trække sig tidligere tilbage fra arbejdsmarkedet. Undersøgelser af tilbagetrækningsmotiver blandt de midaldrende viser, at mange har forventninger om at nyde en "tredje alder", hvor de kan dyrke forskellige interesser og få mere tid til samvær med familie og venner.

Samtidig er de økonomiske vilkår for en tidligere tilbagetrækning blevet forbedret for mange af de midaldrende.

Figur 4: Beskæftigelsesfrekvenser for aldersgruppen 55-64 år i 1990 og 1999. Kilde: OECD Employment Outlook 2000, Table C.

Et klassisk kendetegn ved den nordiske velfærdsmodel er de udbyggede offentlige pensionssystemer med en garanteret folkepension til alle borgere. De offentlige pensionsordninger i Norden har i de senere år været under et vist pres, men har dog bevaret deres universelle karakter som et rimeligt økonomisk fundament for personer, der har nået den lovfastsatte pensionsalder.

Men vigtigere for de midaldrende arbejdsmarkedssituation er, at der er sket en udbygning af en række *arbejdsmarkedrelaterede pensionsordninger*, som ofte betyder, at erhvervsaktive personer lettere kan trække sig tilbage, *inden* de når den lovfastsatte pensionsalder. Disse ordninger omfatter både individuelle pensionsopsparinger og forskellige kollektive pensionsordninger.

Endelig er der i flere af de nordiske lande udviklet særlige *arbejdsmarkedspolitiske tilbagetrækningsordninger*, som var motiveret af ønsket om at bekæmpe en voksende arbejdsløshed. *Danmark* indførte i 1979 en såkaldt efterlønsordning, som gjorde det muligt for arbejdsløshedsforsikrede i alderen 60-66 år at trække sig tilbage og modtage en ydelse, som gradvis aftrappedes fra et niveau svarende til arbejdsløshedsdagpengene. Hertil kom i årene 1992-96 muligheden for, at langtidsledige i alderen 50-59 år kunne trække sig tilbage og modtage en ydelse svarende til 82 procent af dagpengesatsen. *Finland* indførte allerede i 1971 en særlig tilbagetrækningsordning for ledige over 60 år. I årene 1991-96 var ordningen udvidet til også at omfatte personer i aldersgruppen

over 55 år. I 1997 øgedes aldersgrænsen til 57 år. Også i *Sverige* fungerede i årene 1972-96 en særlig tilbagetrækningsordning for ældre arbejdsløse.

Samlet har disse ordninger betydet, at det blev mere økonomiske attraktivt for de ældre at forlade arbejdsmarkedet i en række af de nordiske lande.

1.5 Udstødningen af de ældre fra arbejdsmarkedet

Samtidig er der en række udstødningsmekanismer i forhold til de ældre på arbejdsmarkedet.

For det første kan den enkeltes produktivitet falde med årene. Dette fald kan være begrundet i, at nedslidning og andre aldersbetingede helbredsproblemer giver et direkte fald i arbejdsevnen. Men produktivitetsfaldet kan også være *relativt* i den forstand, at den yngre arbejdskraft har et højere uddannelsesniveau end de ældre og dermed opnår et produktivitetsforspring, som ikke opvejes af de ældre medarbejderes større praktiske erfaring.

I forhold til virksomhedernes oplæringsomkostninger og uddannelsesinvesteringer er de midaldrende også dårligere stillede, fordi den forventede afkastperiode er kortere end for en yngre medarbejder - hvis ikke den ældre medarbejder samtidig anses for en mere stabil arbejdskraft.

Problemerne for de ældre aldersgrupper på arbejdsmarkedet forstærkes naturligvis, hvis lønssystemerne medfører, at lønniveauet automatisk stiger med alderen - samtidig med at de ældres produktivitet ikke kan følge med.

1.6 Fakta eller fordomme om de ældre?

Det er vanskeligt at danne sig et klart empirisk billede af styrken i disse udstødningsmekanismer. For det første er det svært at afgøre, i hvilket omfang den lavere beskæftigelsesfrekvens for ældre skyldes frivillig tilbagetrækning eller udstødning - eller en kombination af "skub og træk"-mekanismer.

Hertil kommer, for det andet, uenigheden om de egentlige årsager til udstødningen af de ældre fra arbejdsmarkedet. Problemet er her at vurdere det omfang i hvilket der reelt sker et fald i et menneskes arbejdsevne, når det bliver ældre. Der er næppe tvivl om, at den del af arbejdsevnen, som er direkte knyttet til helbredsmæssige forhold, forringes. Men hvis arbejdsevne opfattes i bredere forstand som summen af generelle, faglige og personlige kvalifikationer er det ikke længere indlysende, at de ældre medarbejderes arbejdsindsats er ringere end de yngres. Erfaring, stabilitet og overblik kan her kompensere for en mere begrænset fysisk formåen.

Det er et gennemgående træk ved de ældres situation på arbejdsmarkedet, at deres beskæftigelsesproblemer især kommer til udtryk ved, at de har svært ved at finde et nyt job, når de først er blevet ledige. Dette kan afspejle arbejdsgivernes opfattelse af, at afkastperioden for ansættelses- og oplæringsomkostningerne er lavere for ældre medarbejdere. Men vanskeligheden for de ældre arbejdssøgende kan også være

forårsaget af negative forestillinger om den ringere kvalitet af den ældre arbejdskraft - uden at disse forestillinger har hold i virkeligheden. I dette tilfælde bliver de ældre udsat for aldersdiskrimination i den forstand, at de stilles ringere i en ansættelsessituation, uden at det kan begrundes i faktiske forhold ved de ældre som arbejdskraft.

Endelig er det muligt, at udnyttelsen af potentialet hos den ældre arbejdskraft kan kræve omstillinger af virksomhedernes organisation og arbejdstilrettelæggelse eller ændringer af holdninger hos de ældre selv eller deres kolleger. Her er der således tale om reelle barrierer, men samtidig om barrierer, som kan overvindes gennem oplysning og holdningsbearbejdelse.

1.7 Konsekvenser af den aldrende befolkning

Når der bliver relativt flere ældre i de nordiske lande, får det en række konsekvenser, hvoraf nogle allerede har været berørt ovenfor:

- Forsørgerbyrden for de beskæftigede øges, fordi der bliver relativt flere, som ikke er erhvervsaktive
- For den offentlige sektor betyder det voksende antal ældre et pres i retning af større udgifter til overførselsindkomster, fordi der bliver flere alderspensionister og også flere midaldrende med en forøget risiko for tidlig tilbagetrækning
- Også efterspørgslen efter offentlig service stiger, fordi ældre personer gennemgående har et større forbrug af sundheds- og plejeydelser.

Sammenlignet med en række andre europæiske lande er udviklingen i ældreandelene i de kommende årtier ikke dramatisk i de nordiske lande. Til gengæld betyder de høje beskæftigelsesandele for de voksne aldersgrupper, at der er begrænsede muligheder for at trække store inaktive grupper ind på arbejdsmarkedet som kompensation for den øgede forsørgerbyrde. Tilsvarende medfører det forholdsvis høje skattetryk i Norden, at råderummet for at finansiere de stigende offentlige omkostningerne til den aldrende befolkning er mindre.

I forhold til arbejdsmarkedet får udviklingen i antallet af ældre betydning på flere områder.

Stigningen i antallet af ældre er ensbetydende med et fald i den samlede arbejdsstyrke, der forstærkes af den tendens til tidligere tilbagetrækning, som man ser i flere af de nordiske lande. Effekterne heraf modvirkes noget af, at de ældre, som forlader arbejdslivet, gennemgående har et lavere uddannelsesniveau end de unge, som træder ind på arbejdsmarkedet, men i perioder med små ungdomsårgange er der alligevel risiko for uligevægte. Denne generelle risiko for mangel på arbejdskraft forstærkes naturligvis, hvis afgang af ældre sker inden for bestemte sektorer eller arbejdsområder, således som det vil være tilfældet i den offentlige sektor i de nordiske lande de kommende år.

1.8 Politiske handlemuligheder

Væksten i de ældres andel af befolkningen er et fælles vilkår for stort set alle europæiske lande. Selv om de deraf følgende problemer først vil vise sig langsomt i løbet af de kommende årtier, har udviklingen givet anledning til en række politisk-strategiske udredninger både fra nationale regeringer og fra internationale organisationer.

Hovedstrategierne til at imødegå problemet med den aldrende befolkning falder i fire hovedgrupper:

- forsøg på at *hæve den faktiske tilbagetrækningsalder* ved hæve den lovfastsatte pensionsalder og ved at mindske de ældres økonomiske incitamenten til at trække sig tidligere tilbage
- forsøg på at skabe en *mere fleksibel tilbagetrækning* gennem mulighed for nedsat arbejdstid og deltidspensionering
- tiltag for at *fastholde midaldrende medarbejdere* i beskæftigelse gennem tilskud til virksomheder, som ansætter ældre arbejdskraft eller særlige arbejdsmarkedsprogrammer rettet mod ældre
- målrettede programmer rettet mod arbejdsgivere og medarbejdere med henblik på at *påvirke holdningerne* til ældres forbliven på arbejdsmarkedet

De to første punkter vedrører således den frivillige tilbagetrækning, mens de to sidste punkter har til formål at øge arbejdsmarkedets rummelighed i forhold til de ældre medarbejdere.

Også i de nordiske lande har debatten om handlemuligheder i forhold til den aldrende befolkning stået højt på dagsordenen i de senere år. En række analyser og udredninger har set dagens lys. I mange tilfælde er der også gennemført konkrete lovændringer.

Ofte følger disse ændringer sporene fra den internationale debat. For eksempel har både Danmark, Finland og Sverige i de seneste år gennemført ændringer i lovgivningen, som betyder, at der bliver vanskeligere eller mindre økonomisk attraktivt for de midaldrende at forlade arbejdsmarkedet.

I Norge er der fra 1. august 2000 nye regler for beregning af *aftalefestet pension* (AFP). Efter de nye regler har man ikke ret til friindtægt. AFP fastsættes ud fra hvor meget den forventede årlige arbejdsindtægt (lønindtægt og erhvervsindtægt) udgør i procent af den tidligere årsindtægt.

Med hensyn til muligheden for delvis pensionering har udviklingen været mere uens. Således er der både i Finland og Danmark gjort forsøg på at forbedre mulighederne for delpensionering for de midaldrende grupper. Omvendt er der i Sverige i 1994 sket en vis opstramning af mulighederne for delpension.

I de nordiske lande findes også en række eksempler på arbejdsmarkedspolitiske tiltag, som formelt eller i praksis rettes mod ældre ledige, og på seniorpolitiske handlingsprogrammer. Endelig er en forøgelse af

indvandringen blevet foreslået som en strategi for at rette op på den skæve aldersfordeling.

I det følgende diskuteres - i et nordisk perspektiv - fordele og ulemper ved en række af disse strategier.

Eksempler på nye politiske initiativer i forhold til den aldrende befolkning i de nordiske lande:

Danmark:

- Arbejdsministeriets seniorpulje har siden 1998 støttet udviklingen af det seniorpolitiske arbejde med 25 mill. kr. til 86 projekter.
- En særlig pulje på 10 mill. kr. er afsat til selvaktiveringsprojekter, hvor jobsøgende seniorer støtter hinanden i at finde eller skabe ordinære jobs.
- Gennem ændringer i efterlønsordningen i 1999 blev det gjort mere attraktivt for ældre at blive på arbejdsmarkedet.
- Finanslovsaftalen for 2000 om det rummelige arbejdsmarked rummer en række aktiviteter med henblik på at modvirke konsekvenserne af den aldrende styrke, herunder forbedring af arbejdsmiljøet for at mindske nedslidning hos særligt udsatte grupper samt servicejobordningen med særligt løntilskud til langtidsledige over 48 år.

Finland:

- I årene 1998-2002 gennemføres et omfattende politisk program for at få ældre til at blive på arbejdsmarkedet. Målet er at forøge den faktiske pensionsalder med 2-3 år. Programmet omfatter blandt andet informationskampagner, ændringer i regler for deltidsarbejde og arbejdsløshedspensionen og forbedrede uddannelsesmuligheder for ældre.
- En udredning af forholdene omkring deltidspensionering er netop iværksat.

Norge:

- Gennem "Senter for seniorplanlegging" gøres en samlet indsats for at styrke udviklingen af seniorpolitikken. Centeret har i sommeren 2000 fremlagt en samlet plan for en ny seniorpolitik omfattende blandt andet information og mobilisering af arbejdslivets organisationer, forsøgs- og udviklingsprojekter, forskning, konsulent- og projektstøtteordninger og forbedre uddannelsesmuligheder for ældre.
- Fra 1. august 2000 har voksne lovfæstet ret til videregående oplæring. Retten gælder for voksne som er født før 1978 og som ikke har været omfattet af Reform 94. Oplæringen skal bygge på realkompetence og være tilpasset den voksnes behov.
- *Voksenopplæringsinstituttet* VOX etableres fra 1. januar 2001. Instituttet skal være en national institution som skal initiere og drive forsknings- og udviklingsarbejde samt organisere samarbejdet mellem alle aktører indenfor voksenopplæring

Sverige:

- Fra 1. august 2000 er indført et særligt løntilskud for ældre over 57 år, som har været ledige i mindst 24 måneder og deltaget i aktivering i mindst 3 måneder. Løntilskuddet gives til offentlige og private arbejdsgivere med 75 % af lønudgiften (maks 525 SKK pr. dag) i 24 måneder.
- Gennem en reform af pensionssystemet fjernedes overgrænsen for antallet af optjeningsår, således at den enkelte stadig tilskyndes til at øge pensionen ved at blive på arbejdsmarkedet.

Island:

- Gennem særlige kurser for ældre beskæftigede ("Ved afslutningen af arbejdslivet") informeres om vilkårene i forbindelse med tilbagetrækningen fra arbejdsmarkedet.

1.8.1 Stærkere økonomiske incitamenter til senere tilbagetrækning

Som allerede nævnt har de nordiske lande i en række tilfælde anvendt forskellige økonomiske incitamenter til at påvirke tilbagetrækningsadfærden. I nogle tilfælde - som for eksempel ved indførelsen af den danske efterløn i 1979 - var formålet at tilskynde til en tidligere tilbagetrækning. I de seneste år har tiltagene været rettet mod at få forøget den gennemsnitlige tilbagetrækningsalder.

Der er en række fordele ved at anvende sådanne økonomiske incitamenter. Den største fordel er, at de rent faktisk synes at påvirke adfærden i den forstand, at beslutningen om tilbagetrækning er væsentligt påvirket af de økonomiske vilkår, som møder den kommende pensionist. Den omfattende tilslutning til den danske efterlønsordning er et eksempel.

Men der er også barrierer for denne strategi.

For det første er den op imod de udbredte ønsker om en aktiv "tredje alder", som findes hos store dele af de erhvervsaktive. Medens det således kan være forholdsvis let at stimulere til tidligere tilbagetrækning, er det straks vanskeligere at tilskynde til en fortsat forbliven på arbejdsmarkedet. Hertil kommer, at ordningerne med mulighed for tidligere tilbagetrækning, som under indflydelse af den høje ledighed blev indført i flere nordiske lande, i sig selv har påvirket normerne for, hvornår ældre forlader arbejdsmarkedet. Tilbagetrækningsordningerne får let karakter af veletablerede rettigheder, som det er særdeles vanskeligt politisk at gribe ind over for.

Endelig har udbredelsen af de mange forskellige private pensionsordninger betydet, at det er blevet stadig vanskeligere at gennemføre en præcis regulering af de økonomiske vilkår ved tilbagetrækningen.

I lyset af disse barrierer er indførelse af *delpensionsordninger* et fristende alternativ, fordi man her imødekommer ønskerne om mere tid til livet uden for arbejdsmarkedet, samtidig med at de ældres arbejdskraft kan udnyttes i et vist omfang. Problemet er blot, at delpensionering er et tveægget sværd i den forstand, at den både kan fungere som et redskab til fastholdelse af ældre på arbejdsmarkedet og som en yderligere attraktiv mulighed for at nedsætte arbejdsudbudet. Nettoeffekten er derfor usikker.

1.8.2 Et rummeligere arbejdsmarked for ældre - seniorpolitik

De økonomiske vilkår ved fuld eller delvis pensionering påvirker i første række den frivillige tilbagetrækning. I erkendelse af, at de ældre også er underlagt en række udstødningsmekanismer på arbejdsmarkedet, er der i de senere år kommet større fokus på de politiske muligheder for at øge arbejdsmarkedets rummelighed i forhold til de ældre.

Holdningspåvirkning spiller her en stor rolle. Gennem kampagner og informationsmateriale målrettet til arbejdsgivere og ældre, forsøges det at åbne øjnene for de ressourcer, som den ældre arbejdskraft besidder i form af erfaring og stabilitet. Samtidig vises ved demonstrationsprojekter, hvorledes der er muligt gennem for eksempel ændret arbejdsorganisering, funktionskift og omlægning af arbejdstiden at skabe vilkår, som gør det attraktivt for de ældre at blive på arbejdsmarkedet.

Særlige "*ældrekonsulenter*" kan rådgive om udformningen af en seniorvenlig personalepolitik og gennem virksomhedsbesøg og kurser vejlede arbejdsgivere og ældre lønmodtagere om mulighederne for at udnytte og udvikle de ældres kvalifikationer.

Også denne strategi har imidlertid sine begrænsninger, først og fremmest fordi den er oppe imod stærke - ofte økonomisk begrundede - udstødningsmekanismer eller robuste normsæt.

Man kan derfor overveje om seniorpolitikken kan gives en mere markant holdningsmæssig profil ved for eksempel at:

- indføre direkte forbud mod alderskrav i stillingsannoncer og jobbeskrivelser mv.
- fjerne eksisterende formelle eller reelle aldersgrænser i forhold til arbejdsmarkedspolitiske programmer eller på områder, hvor den offentlige sektor fungerer som arbejdsgiver

En anden mulighed vil være at udbygge de målrettede økonomiske tilskud til ældre medarbejdere gennem:

- indførelse af aldersdifferentierede løntilskud til ældre medarbejdere
- målretning af tilskuddene til efteruddannelse og anden opkvalificering, således at der gives større uddannelsestilskud til ældre medarbejdere; herved ville man modvirke den økonomisk betingede udstødningsmekanisme, som skyldes, at den enkelte virksomhed kan opfatte det som mindre økonomisk attraktivt at efteruddanne de ældre ansatte sammenlignet med de yngre.

Et åbenbart dilemma er her, at særlige tilskud til ansættelse eller efteruddannelse af ældre personer i nogen grad kan modvirke forsøgene på at fjerne de holdninger, som medfører diskrimination af ældre på arbejdsmarkedet, fordi sådanne selektive ordninger netop udpeger den ældre arbejdskraft som særlig problematisk.

1.8.3 Øget indvandring

Den faldende arbejdsstyrke og den voksende ældrebefolkning i Norden og en række andre vesteuropæiske lande er forbundet med de omfattende ændringer i familiemønstrene og kvindernes placering på arbejdsmarkedet, som tog fart i 1960'erne. De faldende fødselstal, der fulgte i kølvandet på disse omstillinger, lagde grunden for de kommende årtiers omfattende demografiske forskydninger.

Det er nærliggende søge denne europæiske "ældrebombe" demonteret gennem import af yngre arbejdskraft fra lande med befolkningsoverskud. I umiddelbar nærhed findes sådanne befolkningsoverskud i landene øst og syd for Middelhavet og - i mindre grad - i Østeuropa. Hertil kommer de folkerige områder i Asien.

Igen er der tale om en strategi med indre modsætninger.

På den ene side er det åbenbart, at en lempelse af de nordiske landes restriktive indvandrerpolitik ville kunne føre til en tilstrømning af arbejdskraft fra de ovennævnte landeområder. Tiltrukket af de betydeligt højere lønninger, som kan opnås på de nordiske arbejdsmarkeder. Især Østeuropa fremstår her som en mulighed.

På den anden side har strategien betydelige ulemper.

Selv om de nordiske lande i de senere år har oplevet en vis vækst i andelen af indbyggere fra lande under for Vesteuropa og Nordamerika, er der stadig tale om samfund med en høj grad af homogenitet og stærke integrationsbarrierer, således som det også dokumenteres af vanskelighederne ved at integrere de indvandrere, som allerede findes i Norden.

For det andet vil en generel liberalisering af indvandringen formentlig i høj grad tiltrække mindre uddannet udenlandsk arbejdskraft, som på grund af de nordiske landes snævre lønstruktur vil opleve de nordiske lande som relativt mere attraktive end højtuddannede udlændinge. For sidstnævnte fremstår for eksempel Nordamerika umiddelbart som langt mere økonomisk tillokkende. En øget indvandring af især lavtuddannet arbejdskraft vil således forværre situationen for de indenlandske grupper, som aktuelt er mest truet af ledigheden og i mindre omfang bidrage til løsningen af behovet for kvalificeret arbejdskraft i de kommende år.

En mulig løsning på dette problemkompleks vil selvfølgelig være at satse på en *selektiv indvandring* styret af arbejdstilladelser ("Green Cards") til personer med ønskede kvalifikationer - eventuelt kombineret med økonomiske incitamenter til modvirkning af lønforskellene til de nordamerikanske arbejdsmarkeder. Sådanne ordninger findes allerede i begrænset omfang i flere nordiske lande med henblik på tiltrækning af specialister på særlige områder.

Bagsiden ved en massiv anvendelse af denne strategi er naturligvis, at den er i modstrid med en årrækkes tradition for i første række at lade indvandringen til de nordiske lande styre af humanitære motiver. Skal strategien understøttes af økonomiske incitamenter, kan den også blive

ganske omkostningsfuld. Desuden er der både praktiske og politiske problemer ved at udpege de konkrete områder, hvor indvandring skal tillades, fordi stærke nationale faglige interesser vil være på spil, og fordi forudsigelsen af kvalifikationsbehovene vil være præget af en betydelig usikkerhed - især hvis der tilstræbes en høj grad af selektivitet i styringen af indvandringens omfang og sammensætning. Endelig vil der være konkurrence med andre europæiske lande om at tiltrække den kvalificerede udenlandske arbejdskraft.

Handlemuligheder i en aktiv ældrepolitik:

- Fortsatte reformer af pensionssystemer og andre tilbagetrækningsordninger med henblik på at gøre det mere økonomisk fordelagtigt at blive i beskæftigelse f.eks. gennem økonomisk præmiering af senere tilbagetrækning eller bedre muligheder for delpensionering.
- Påvirkning af holdninger hos de ældre arbejdstagere, kollegaer og arbejdsgivere gennem informationskampagner.
- Særlige "ældrekonsulenter" til rådgivning af arbejdsgivere og ældre lønmodtagere om mulighederne for at udnytte og udvikle de ældres kvalifikationer.
- Direkte forbud mod alderskrav i stillingsannoncer og jobbeskrivelser m.v.
- Fjernelse af eksisterende formelle eller reelle aldersgrænser i forhold til arbejdsmarkedspolitiske programmer eller på områder, hvor den offentlige sektor direkte fungerer som arbejdsgiver.
Aldersdifferentierede løntilskud til ældre medarbejdere eller ledige.
- Målretning af tilskuddene til efteruddannelse og anden opkvalificering, således at der gives større uddannelsestilskud til ældre medarbejdere; herved modvirkes den økonomisk betingede udstødningsmekanisme, som skyldes, at den enkelte virksomhed kan opfatte det som mindre økonomisk attraktivt at efteruddanne de ældre ansatte sammenlignet med de yngre.
- Etablering af særlige centre for udvikling af seniorpolitik med henblik på udvikling og koordinering af forsøgsaktiviteter og demonstrationsprojekter.
- Aktivering af arbejdsmarkedets organisationer i information og holdningsbearbejdelse.
- Sikring af rekruttering af kvalificeret arbejdskraft på de områder - især inden for den offentlige sektor - hvor der er stor risiko for flaskehalsproblemer i de kommende år. Dette kan ske gennem målrettet uddannelsesindsats og gennem mobilisering af "skjulte ressourcer" f.eks. hos indvandrergrupperne.

1.8.4 Handlemuligheder for at fremme de unges arbejdsudbud

De aktuelle nordiske indsatser viser en høj grad af fællesskab i de strategier, som i disse år bringes i spil for at sikre, at de unge fremover kan yde et vigtigt bidrag til arbejdsstyrken.

En del af denne indsats sker inden for rammerne af arbejdsmarkedspolitikken, medens andre vigtige bidrag kommer fra uddannelses- og socialpolitikken. Fra et arbejdsmarkedsperspektiv er den overordnede målsætning dels at sikre, at de unge træffer de rette uddannelsesvalg, dels at støtte de unge, som ikke umiddelbart kommer i job, i at finde fodfæste på arbejdsmarkedet. En samlet indsats for at *støtte de unge i overgangen fra skole til arbejdsmarked* er således afgørende.

De vigtigste komponenter i en fortsat indsats for at forbedre de unges arbejdsudbud er:

Fokus på de unge i den aktive arbejdsmarkedspolitik

De unge har i mange år udgjort en særlig målgruppe i arbejdsmarkedspolitikken - begrundet i frygten for at længerevarende ledighed vil være særligt belastende for denne gruppe. Derfor er det vigtigt at undgå, at unge udsættes for længere perioder uden beskæftigelse eller uddannelse. Denne ambition afspejles i forskellige former for ungdomsgarantier, fremrykkede indsatser eller andre programmer, der skal sikre en tidlig aktivering af unge ledige. Den konkrete udformning af en sådan tidlig ungeindsats møder imidlertid en række dilemmaer, som også afspejles i de forskelligartede og skiftende ordninger, man møder i de nordiske lande.

Ét dilemma vedrører valget mellem etableringen af *særlige ungeprogrammer og anvendelse af ordinære foranstaltninger*, herunder placering i ordinær uddannelse eller brug af sædvanlige formidlingsredskaber. Gennem etablering af særlige programmer kan der på den ene side tages hensyn til særlige behov hos den unge målgruppe. På den anden side er der en risiko for, at der sker en fastholdelse og stigmatisering af de unge deltagere i sådanne særforanstaltninger. I høj grad er der her tale om et visitationsproblem i den forstand, at sådanne særlige programmer skal forbeholdes de unge, som virkelig savner ressourcer til at klare sig i det ordinære uddannelsessystem eller på det almindelige arbejdsmarked.

Et andet spørgsmål vedrører brug af *tvang eller frivillighed* i forhold til de unge. Motivation ved hjælp af tvang (f.eks. i form af økonomiske sanktioner ved udeblivelse) kan måske betyde et større fremmøde, men kan på den anden side have en negativ pædagogisk effekt i forhold til indholdet i de tilbudte foranstaltninger.

Et hermed beslægtet problem vedrører størrelsen af de *økonomiske ydelser*, som de unge ledige skal modtage. Her må ske en afvejning dels til ydelsesniveauet for den sædvanlige studiestøtte, dels til niveauet for de voksne arbejdsløse. Medens det på ene side kan være fristende at tilbyde de unge et økonomisk niveau på linie med unge uddannelsessøgende, er

der på den anden side ofte tale om personer, som tidligere har haft erhvervsindkomst og måske tillige har et forsørgeransvar.

Når dette er sagt, er der ikke tvivl om, at tendensen i de nordiske lande i disse år går i retning af et større element af "ret og pligt" til tidlig aktivering for de unge ledige, medens der er større spredning med hensyn til brugen af økonomiske incitamentter i forhold til de unge.

Reformer af uddannelsesstøtten

Et andet fælles træk ved ungdomspolitikken i de nordiske lande er fokus på effektiviteten i de unges studieaktivitet målt på gennemførelsestider og erhvervsarbejde. Her omfatter registeret af virkemidler blandt andet:

- fastsættelse af (korte) maksimale støtteperioder eller præmieringer af hurtig studieafslutning
- begrænsning af studerendes erhvervsarbejde gennem reduktion i studie-støtten ved overskridelse af bestemte grænser for biindkomster

Medens begge disse instrumenter finder faktisk anvendelse i Norden, er der ikke forsøg på at bruge uddannelsesstøtte mere selektivt ved at præmiere studerende, som følger studier, hvor beskæftigelsesudsigterne er særligt gode, selv om en sådan strategi kunne være nærliggende i lyset af den mangel på kvalificeret personale inden for de tekniske og naturvidenskabelige fag, som kan forudses i de kommende år. Vanskeligheden ved at bruge dette redskab er først og fremmest den usikkerhed, som er knyttet til mere præcise beskæftigelsesprognoser. Desuden må man forvente, at knaphed på bestemte kvalifikationer af sig selv vil udløse lønændringer, der kan fungere som signaler til de uddannelsessøgende. For en række faggrupper, især i den offentlige sektor, afspejler de relative lønninger dog kun i begrænset omfang knaphed på arbejdskraft.

Kombination af teoretisk og praktisk uddannelse

Det er karakteristisk for de nordiske lande, at en stor og stigende andel af de unge tager en gymnasial uddannelse og ikke en uddannelse med direkte tilknytning til en virksomhed. Hermed øges behovet for at styrke båndet mellem de teoretiske uddannelser og de ønsker om konkrete praktiske færdigheder, som virksomhederne har. Løsninger på dette problem kan omfatte:

- obligatoriske praktikperioder i de teoretiske uddannelser
- etablering af produktionsværksteder i tilknytning til uddannelsesstederne
- udvikling af egentlige kombinationsuddannelser, som forener teori-forløb med perioder med placering i virksomhederne

Styrkelse af de tekniske og naturvidenskabelige fag

Både i Norden og det øvrige Europa er der en svag søgning til de tekniske og naturvidenskabelige fag - sammenlignet med de behov for arbejdskraft, som kan imødeses fremover. Derfor er der behov for at styrke

udviklingen af disse "hårde" kvalifikationer hos de unge. Foruden brugen af økonomiske incitamenter i studiestøtten (jvf. ovenfor), kan en sådan indsats omfatte:

- udviklingen af nye uddannelser, der kombinerer tekniske og naturvidenskabelige fag med samfundsvidenskabelige og humanistiske elementer
- øget fleksibilitet i overgangen mellem forskellige uddannelser og uddannelsesniveauer for personer, som ønsker at kombinere "hårde" og "bløde" uddannelseselementer
- informationskampagner med henblik på at oplyse de unge om det faktiske indhold i de såkaldt "hårde" fag

Særlige indsatser for svage unge

På mange måder er udviklingen i de unges ledighed i de senere år forløbet positivt i de nordiske lande. Alligevel kan det stadig vække bekymring, at der er ganske store grupper af unge, som ikke afslutter en egentlig erhvervsuddannelse. I forhold til disse grupper er der behov for en særlig målrettet uddannelsesvejledning og en intensiv overvågning af deres forløb i årene efter grundskolen, således at det sikres, at disse unge ikke "går i stå" uden at få et ordentligt fodfæste på arbejdsmarkedet baseret på en kompetencegivende uddannelse. Et vigtigt element er her etablering af realistiske uddannelsesmuligheder for unge med svage studieforudsætninger

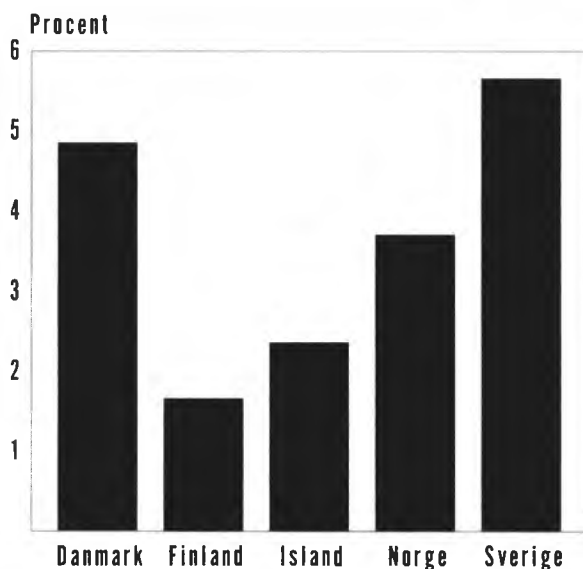
Handlemuligheder for at fremme de unges arbejdsudbud:

- Uddannelses- og arbejdsmarkedspolitiske indsatser for at støtte de unge i overgangen fra skole til arbejdsmarked.
- tidlig indsats i forhold til unge ledige.
- omhyggelig visitation af unge ledige til programmer, der er tilpasset deres specifikke behov.
- afbalanceret brug af positive og negative incitamenter.
- tilpasning af de økonomiske ydelser til de unge i forhold til deres alternative muligheder.
- brug af reglerne for studiestøtte til at fremme hurtig gennemførelse og mindske erhvervsarbejde.
- selektiv brug af studiestøtte til at afbøde flaskehalsproblemer.
- udvikling af uddannelser, der i højere grad kombinerer teoretiske og praktiske elementer.
- kampagner for at ændre de unges negative opfattelse af de teknisk-naturvidenskabelige fag.
- kombination af "hårde" og "bløde" fag i ungdomsuddannelserne
- målrettet uddannelsesvejledning og overvågning af de unge, som har vanskeligt ved selv at finde vejen fra skole til arbejdsmarked.
- etablering af realistiske uddannelsesmuligheder for unge med svage studieforudsætninger.

2. Integration af udlændinge i arbejdsstyrken

2.1 På vej mod etnisk mangfoldighed på arbejdsmarkedet i Norden

Med en europæisk målestok har de nordiske lande traditionelt haft meget homogene befolkninger. Sådan er det ikke længere. Andelen af indvandrere og efterkommere af indvandrere fra lande udenfor Europa og Nordamerika er stigende.¹

Figur 1: Udenlandske statsborgere som andel af befolkningen 1999, procent. Kilde: Nordic Statistical Yearbook 1999.

Samtidig er det vanskeligt at danne sig et klart statistisk billede af den hastighed, hvormed de etniske minoriteter udvikler sig. Dette skyldes især, at der ikke i de nordiske landes folketællinger sker en registrering af en

---

¹ Sprogbrugen på området er vanskelig. Relevante persongrupper omtales skiftende som "etniske minoriteter", "personer med udenlandsk baggrund" og "indvandrere". Hertil kommer beslægtede begreber som "flygtninge" og "efterkommere". Selv om de fleste af disse begreber også kan omfatte personer fra Vest-europa, sigter diskussionen oftest til persongrupper med en baggrund fra lande udenfor Vesteuropa eller Nordamerika. I den foreliggende sammenhæng bruges begreberne "etniske minoriteter", "personer med udenlandsk baggrund" og "indvandrere" - når andet ikke er præciseret - synonymt om personer eller efterkommere af personer med en oprindelse fra lande udenfor Vesteuropa eller Nordamerika.

persons etniske baggrund. Opgørelser over indvandrerbefolkningen må derfor ske ud fra viden om statsborgerskab og fødested.

Et første indtryk af omfanget af personer af udenlandsk herkomst i Norden kan fås ved at opgøre andelen af udenlandske statsborgere som andel af befolkningen (figur 1). Opgjort på denne måde er indvandrerbefolkningen begrænset - størst i Danmark og Sverige, hvor andelen når ca. 5 procent. Den andel af de udenlandske statsborgere, som kommer fra lande udenfor Europa og Nordamerika er i alle de nordiske lande (undtagen Island) på omkring en tredjedel af det samlede antal udenlandske statsborgere.

Andelen af udenlandske statsborgere er imidlertid et ufuldstændigt mål for den etniske mangfoldighed i Norden. En del indvandrere og efterkommere vil nemlig have fået statsborgerskab i opholdslandet og derfor ikke optræde i statistikken over udenlandske statsborgere. Foreliggende opgørelser over andelen af indvandrere og efterkommere baseret på fødestedskriterier viser da også noget større tal.

I *Danmark* voksede antallet af indvandrere og efterkommere fra ca. 153.000 i 1980 til ca. 363.000 i 1999. I 1999 var 54 procent af indvandrere og efterkommere fra lande udenfor Europa og Nordamerika. Som andel af befolkningen udgjorde indvandrere og efterkommere i 1999 knap 6,8 procent af befolkningen. Heraf var 3,7 procent fra lande udenfor Europa og Nordamerika.

I *Finland* er indvandrerandelen stadig forholdsvis lav. Antallet af personer født i udlandet er ca. 118.000 svarende til 2,3 procent af befolkningen. Omkring halvdelen af disse var af svensk afstamning eller stammede fra det tidligere Sovjetunionen.

I *Norge* udgjorde de udenlandske statsborgere 3,6 procent af befolkningen, medens den udenlandsk fødte del af befolkningen i alt var 5,8 procent i 1997.

Hvis man i *Sverige* afgrænser indvandrere ved, at de selv eller mindst en af deres forældre er født udenfor Sverige, omfattede gruppen i 1997 omkring 19 procent af den svenske befolkning. Heraf var 11 procent født udenfor Sverige og 8 procent var efterkommere af udenlandsk fødte.

Sverige er således det nordiske land, som har langt den højeste andel af personer med udenlandsk baggrund i befolkningen. Herefter følger Danmark og Norge.

For de lande, hvor der foreligger prognoser for udviklingen i befolkningssammensætningen er det et gennemgående træk, at andelen af indvandrere - især fra lande udenfor Europa og Nordamerika - forventes at vokse i de kommende årtier. For Danmark forventes det således, at andelen af indvandrere og efterkommere fra lande udenfor Europa og Nordamerika vil vokse fra 3,3 procent i 1997 til 8,5 procent i 2020. Den etniske mangfoldighed på arbejdsmarkedet vil derfor øges i de kommende år.

2.2 Indvandrerens vanskelige arbejdsmarkedssituation

Fælles for indvandrerne er, at de klarer sig dårligere på arbejdsmarkedet end andre grupper. Samtidig er det vigtigt at fremhæve, at der kan være store forskelle, når man sammenligner arbejdsmarkedssituationen for de forskellige grupper af indvandrere i det enkelte land. Dette gælder ikke alene mellem indvandrere af europæisk og ikke-europæisk oprindelse. Også situationen inden for gruppen af ikke-europæiske indvandrere varierer. Man skal derfor være varsom med at generalisere såvel med hensyn til arbejdsmarkedssituation som optimale former for integrationsindsats.

Både *erhvervsfrekvensen* og *beskæftigelsesfrekvensen* for indvandrergrupperne ligger dog typisk *under* de tilsvarende frekvenser for den øvrige befolkning. Samtidig kan der være store forskelle mellem frekvenserne for de forskellige indvandrergrupper. Indvandrere fra de nærtstående europæiske lande ligner mest den øvrige befolkning med hensyn til placering på arbejdsmarkedet.

Indvandrere har gennemgående et *lavere uddannelsesniveau*, selvom det ikke er et helt entydigt billede indenfor alle områder i landene. I sammenhæng hermed finder man også, at indvandrere i højere grad er beskæftiget i job, som kræver *få formelle kvalifikationer* og som har *lav status* og ringere vilkår med hensyn til arbejdsmiljø og arbejdstid. Andelen af funktionærer er mindre.

Også med hensyn til fordelingen af beskæftigelsen på *erhvervssektorer* afviger indvandrerne fra den øvrige befolkning. Geografiske koncentrationer er hyppige.

Gennemgående har indvandrere en *højere arbejdsløshed* end den øvrige befolkning - i nogle tilfælde endda betydeligt højere. Også her gælder, at risikoen for og omfanget af arbejdsløsheden er højest for de indvandrergrupper, der kommer fra lande uden for Vesteuropa og Nordamerika.

Lønningerne for indvandrergrupper ligger gennemgående lavere end for den øvrige befolkning. Lønforskellene genfindes ofte, hvis man søger at korrigere for forskelle i uddannelsesbaggrund, erhvervs erfaring mv. Samtidig ser man, at indvandrergrupper, der har været længe i et land, har færre vanskeligheder på arbejdsmarkedet. Det samme gælder, hvis man ser på efterkommere af indvandrere (defineret som personer født uden for landet). Typisk klarer anden- og trediegenerationsindvandrere sig bedre end deres forældre, selv om de ofte stadig halter bagud for sammenlignelige grupper i den øvrige befolkning.

Et fælles træk ved de senere års indvandring til Norden fra lande udenfor EEA og Nordamerika er endelig, at indvandringen i høj grad er præget af ansøgere om politisk asyl og af familiesammenførte indvandrere, som dels kan have særlige problemer, dels ikke umiddelbart er tiltrukket af konkrete muligheder for at få et job, men netop kommer til Norden af andre årsager.

2.3 Diskrimination eller kvalifikationsproblemer?

Årsagerne til den særligt vanskelige arbejdsmarkedssituation for personer med udenlandsk baggrund er komplekse og sammensatte - både i Norden og i det øvrige Europa.

Dels peger mange analyser på forekomsten af *egentlig diskrimination* i den forstand, at forskelle i lønninger og arbejdsløshed mellem etniske minoriteter og andre grupper ikke udelukkende kan forklares ved hjælp af forskelle i uddannelsesbaggrund eller erhvervs erfaring.

På den ene side er det åbenbart, at mange indvandrergupper - især fra ikke-europæiske lande - har en svagere uddannelsesbaggrund og desuden er hæmmet af manglende sprogbeherskelse eller af ukendskab til praktiske forhold i værtslandet. Deres vanskeligere arbejdsmarkedssituation kan altså ikke alene henføres til diskrimination fra arbejdsgivere og kolleger. Til tider fremhæves det også, at ukendskab til kulturelle forhold og sociale normer i værtslandet fungerer som en barriere på arbejdsmarkedet. I stærkere form kan dette gælde ved en mere åbenlys fastholdelse af hjemlandets særtræk for eksempel med hensyn til påklædning eller religiøse skikke.

Der er naturligvis en hårfin grænse mellem på den ene side påpejning af denne form for manglende "kulturel kompetence" eller tilpasningsevne og så på den anden side egentlig diskrimination, hvor der fra arbejdsgivere eller kolleger sker en forskelsbehandling alene på grund af fordomme baseret på etniske kendetegn og uden begrundelse i kvalifikationsmangler i forhold til den konkrete arbejdsopgave.

Også den *generelle offentlige debat* om indvandreneres rolle og betydning kan påvirke forekomsten af diskrimination. Her er det selvfølgelig afgørende, om indvandringen opfattes som et positivt tilskud til det nationale arbejdsmarked eller som en trussel. De langsigtede effekter vil ofte kunne fremstilles som positive i den forstand, at indvandrene udgør et vigtigt bidrag til foryngelsen af den stagnerende arbejdsstyrke, som man finder i de fleste vesteuropæiske lande. Imidlertid drukner disse langsigtede overvejelser hyppigt i frygten for, at andre befolkningsgrupper fortrænges fra arbejdsmarkedet. Typisk vil denne trussel især blive følt af de ikke-faglærte uden indvandrerbaggrund, der frygter lavere lønvækst og tab af jobs som følge af konkurrencen fra indvandrergrupperne. Fra et mere overordnet synspunkt kan det også hævdes, at en tilgang af billig ufaglært arbejdskraft fra udlandet kan hæmme en industriel modernisering, fordi den muliggør fortsat produktion inden for "solnedgangsområder" som f.eks. tekstilindustrien.

2.4 Konsekvenserne af den manglende integration af indvandrerne

Eksistensen af barrierer for indvandrernes integration på arbejdsmarkedet har omfattende negative konsekvenser både for samfundet og for de enkelte indvandrere.

For det første udelukkes en del af den arbejdsdygtige befolkning fra reelt at deltage i arbejdsstyrken og dermed medvirke positivt til den økonomiske udvikling - også med de særlige bidrag, som kan komme fra et multikulturelt arbejdsmarked. Hertil kommer, at indvandrernes i stedet henvises til offentlig forsørgelse og dermed bliver en belastning af de offentlige budgetter.

Endelig betyder den svage arbejdsmarkedsintegration også en svag kulturel og social integration, fordi arbejdslivet udgør en vigtig del af kontakten mellem indbyggerne i alle de nordiske lande. I forhold til udviklingen af modsætningsforhold mellem indvandrergrupperne og den øvrige befolkning udgør den manglende integration på arbejdsmarkedet derfor en forstærkende faktor, fordi den understreger indvandrernes placering som stående udenfor fællesskabet uden at bidrage positivt til den fælles forsørgelse.

Inddrager man indvandrernes rolle i et langsigtet arbejdsmarkeds-perspektiv forstærkes konsekvenserne af integrationsproblemerne. Givet det forhold, at gruppen af indvandrere fra ikke-europæiske lande vil vokse kraftigt i de kommende år, udgør de en væsentlig modvægt til den stagnerende eller faldende arbejdsstyrke i de nordiske lande. Det er i høj grad fra indvandrergrupperne at fornyelsen i arbejdsstyrken vil komme.

Forudsætningen for at udnytte dette potentiale er imidlertid, at der sker en effektiv nedbrydning af de barrierer, som forhindrer indvandrergrupper i at opnå beskæftigelse på samme vilkår som den øvrige befolkning. Lykkes dette ikke, vil væksten i indvandrergrupperne i de kommende år være en kilde til yderligere udstødning fra arbejdsmarkedet - ikke til en løsning af problemet med den stagnerende arbejdsstyrke. *Håndteringen af det multietniske arbejdsmarked udgør derfor en af de største arbejdsmarkedspolitiske udfordringer i de kommende år.*

2.5 Integrationsindsatsen i Norden

Med hensyn til *integrationsindsatsen* finder man en række fælles træk mellem de nordiske lande.

For det første er der typisk en *særlig lovgivning*, som forbyder etnisk diskrimination. Udformningen af lovgivningen kan dog variere med hensyn til bevisbyrde og sanktioner. Bemærkelsesværdig er den nye svenske lovgivning, som gør diskrimination strafbar, også selvom den er utilsigtet fra arbejdsgiverens side.

Hertil kommer *støtteforanstaltninger til implementering af denne lovgivning* i form af råd eller nævn, f. eksempel i Sverige i form af en speciel ombudsmand mod etnisk diskrimination.

Desuden bygger integrationsindsatsen gennemgående på et *overordnet princip om ligestilling* i den forstand, at indvandrere (eventuelt efter en introduktionsperiode) skal have de samme rettigheder og forpligtigelser i forhold til velfærdsstaten som den øvrige befolkning. Tankegangen er, at omfattende særforanstaltninger for indvandrere indirekte hæmmer integrationen, fordi indvandrerne udskilles som en speciel gruppe, der behandles adskilt fra den øvrige befolkning. En sådan særstilling kan dels formelt bryde med landets diskriminationslovgivning, dels i sig selv virke stigmatiserende på indvandrerne.

I forhold til den aktive arbejdsmarkedsindsats oplever man ofte, at deltagere med indvandrerbaggrund klarer sig dårligere end andre deltagergrupper, når man ser på resultaterne med hensyn til at opnå arbejde eller uddannelse. Men samtidig er der kun få eksempler på evalueringer, som kan afdække årsagerne hertil. En af grundene hertil er manglen på data, hvilket atter skyldes ønsket om at ligestille indvandrerne og derfor undlade særskilt registrering af deres etniske baggrund.

I mange tilfælde er indvandrerne også *skævt fordelt* på forskellige typer af foranstaltninger. Ofte er deltagere med indvandrerbaggrund således underrepræsenterede i tilbud, som indebærer direkte placering i virksomheder (praktik o.l.), hvilket antyder forekomsten af diskrimination.

På trods af princippet om placering af indvandrere i ordinære foranstaltninger er det på den anden side også et gennemgående træk, at landene i større eller mindre grad giver *særlige muligheder eller tilbud for personer med en indvandrerbaggrund* - også efter afslutningen af en eventuel indledende integrationsperiode. Disse muligheder kan omfatte sprogundervisning, men også andre målrettede tilbud. I de fleste tilfælde er der tale om tilbud, der kan betegnes som *kompensatoriske*. De begrundes således med indvandrerens særligt svage stilling på arbejdsmarkedets i form af manglende kvalifikationer eller specielle barrierer, som skal overvindes.

Sammenfattende afspejler spændvidden af integrationsindsatsen således et fælles dilemma mellem på den ene side generelle og på den anden side selektive indsats i form af særforanstaltninger for indvandrergrupperne. Her finder man gennemgående et ønske om at undgå særlige programmer for indvandrere, samtidig med at der i praksis alligevel findes et stort antal mere målrettede aktiviteter.

Derimod lægger de nordiske lande gennemgående vægt på indsats baseret på positive incitamenter og holdningsbearbejdelse frem for den form for mere tvangsmæssig indgreb, som findes i andre europæiske lande, f.eks. i form af kvoteordninger, hvor der stilles krav til arbejdsgiverne om en bestemt etnisk sammensætning af de beskæftigede.

En gennemgående træk ved de nordiske lande er endeligt, at der inden for de seneste år er fremlagt mere omfattende handlingsprogrammer til en forbedret integrationsindsats (se boksen). Overordnet peger disse handlingsplaner på en række veje til at udvikle og forstærke den målrettede integrationsindsats i form af bedre uddannelse af nyttilkomne indvandrere og i form af et mere udviklet samspil mellem integrationsindsatsen og den ordinære arbejdsmarkedspolitik. Et fælles træk er den øgede opmærksomhed overfor udnyttelsen af de kompetencer, som indvandrerne allerede har fra hjemlandet.

Eksempler på nye indsatser for en forbedret etnisk integration på arbejdsmarkedet i de nordiske lande:

Danmark:

Arbejdsministeriet fremlagde i marts 2000 en ny handlingsplan for etnisk ligestilling på arbejdsmarkedet. Planen omfatter en række initiativer:

- En bedre afdækning af de etniske minoriteters faktiske kompetencer i forbindelse med kontakter til arbejdsmarkedsmyndighederne ud fra den antagelse, at mange indvandrere har uformelle eller ikke-godkendte kompetencer, der ikke i tilstrækkelig grad udnyttes i den nuværende aktiverings- og formidlingsindsats.
- En nøje gennemgang af lovgivning og konkrete arbejdsmarkedspolitiske redskaber for at vurdere indsatsen i forhold til etniske minoriteter.
- En særlig indsats for at udvikle redskaber i forhold til højtuddannede indvandrere (herunder anvendelse af selektive løntilskud i form af "isbryderordningen")
- En positiv nyvurdering af behovet for et særligt klageorgan i forbindelse med loven om forskelsbehandling, således at personer, der føler sig diskrimineret ikke behøves at gå til domstolene, og en mere aktiv indsats fra Arbejdsministeriets side i de tilfælde, hvor loven overtrædes.
- En forbedring af statistik og dokumentation og af informationen om arbejdet med etnisk ligestilling i internationale organisationer.
- En udvikling af den etniske ligestilling internt i Arbejdsministeriet.

Finland:

På trods af at indvandrerandelen i Finland stadig er forholdsvis lav, er integrationsproblematikken også her kommet på dagsordenen blandt andet gennem følgende aktiviteter:

- Nedsættelse af et udvalg med opgaven at foreslå en samlet fornyelse af udlændingelovgivningen.
- Fremsættelse af et lovforslag i maj 2000 om et handlingsprogram mod etnisk diskriminering og racisme.
- Udviklingen af konkrete integrationsaktiviteter, som f.eks. I ACTION-projektet, der har til formål at tilbyde målrettede arbejdsmarkedspolitiske tiltag til arbejdsløse indvandrere, f.eks. i form af nøje

afdækning af de lediges kvalifikationer, udvikling af personlige handlingsplaner og etablering af tætte kontakter til virksomheder for eksempel med henblik på praktikophold. Erfaringer fra denne type af intensive projekter er positive i den forstand, at en høj andel af deltagerne får ordinært arbejde. Men samtidig er der naturligvis tale om en ganske ressourcekrævende programtype.

Norge:

I en omfattende handlingsplan mod racisme og diskriminering fra 1998 fremhæves blandt andet en satsning på øget rekruttering af indvandrere i den statslige sektor, anvendelse af udviklingsmidler til fremme af flerkulturelle arbejdspladser og en forbedring af godkendelsesordningerne for indvandrernes uddannelseskompetencer fra hjemlandet. Denne handlingsplan er fulgt op af en særskilt plan for rekruttering af indvandrere til den offentlige sektor gennem formidlingsaftaler mellem arbejdsmarkedsmyndighederne og statslige arbejdsgivere. Tiltagsdelen af handlingsplanen for rekruttering af personer med indvandrerbaggrund til den statslige sektor 1998-2001 blev revideret i januar 2000. Hertil kommer:

- Etablering af et center mod etnisk diskriminering (1999).
- Etablering af et offentligt udvalg for at se på lovgivning mod diskriminering.
- En målrettet arbejdsmarkedspolitisk indsats for de langtidsledige indvandrere.
- Tværministerielt samarbejde om grundlæggende kvalificering af nytilkomne indvandrere og flygtninge og forsøg med at forbedre indsatsen for nyankomne flygtninge og indvandrere ved at tilbyde aktive tiltag, som fremmer kvalificering for ordinært arbejde og uddannelse, frem for sociale ydelser.
- Udarbejdelse af retningslinier for arbejdsformidlingen i forhold til formidling af indvandrere, herunder de krav, som arbejdsgivere kan og ikke kan stille med hensyn til kvalifikationer.
- Vejledninger for arbejdsformidlingsmedarbejderne med hensyn til håndteringen af arbejdsgivere, som udtrykker diskriminerende holdninger.

Island:

- Indvandrere og flygtninge tilbydes særlige kurser i islandsk sprog og samfundsforhold som er drevet af Reykjavik kommune i samarbejde med Socialministeriet. I landområderne gælder dette kun i et begrænset omfang.
- Flygtninge bliver integreret på en bestemt måde i det islandske samfund med et bestemt program som varer mindst 1 år. Efter bestemte kommuner er blevet udpeget og har vedtaget at tage imod flygtninge bliver de på forskellig måde hjulpet til at tilpasse sig samfundet, blandt andet ved at finde arbejde. Flygtningene får alle boliger, kursus i

islandsk, tolkebistand etc. stillet til rådighed. Integrationen bliver siden fulgt op, således at deres integration i det islandske samfund sker på den mest optimale måde. Et ministerielt Flygtningeråd organiserer arbejdet i samarbejde med Røde Kors og de kommuner hvortil flygtningene flytter til.

Sverige:

En lang række programmer har til formål at støtte integrationen af personer med udenlandsk baggrund på det svenske arbejdsmarked - oftest som en del af den ordinære arbejdsmarkedspolitik:

- I december 1997 vedtoges Regeringens handlingsprogram for integration, som fremhæver, at den etniske mangfoldighed skal udbredes til alle samfundsområder, herunder arbejdslivet. Den offentlige sektor har et særligt ansvar for at udnytte en kvalitets- og kompetenceforøgelse, som kan ske gennem øget etnisk og kulturel mangfoldighed. Det er vigtigt for demokratiet, at statsforvaltningen personale afspejler den etniske sammensætning af arbejdstyrken.
- Den 1. maj 1999 trådte en ny lov om indsats mod etnisk diskriminering i kraft. Her forpligtiges arbejdsgivere til aktivt at arbejde for etnisk og kulturel mangfoldighed i arbejdslivet. Ombudsmanden mod etnisk diskriminering har udarbejdet retningslinier for, hvordan denne indsats kan udmøntes i form af en håndbog.
- Den nye aktivitetsgaranti for langtidsledige forventes at få stor betydning personer med udenlandsk baggrund, som udgør en stor del af den gruppe, der trues af langvarig ledighed. I denne sammenhæng afsættes også ekstra midler til ansættelse af personale i arbejdsformidlings-systemet med særligt henblik på integrationsindsatsen.
- I årene 2001 til 2003 planlægges desuden afsat yderligere ressourcer til forbedring af indvandrernes kvalifikationer, f.eks. i form af suppleringsuddannelser til højtuddannede indvandrere og forbedring af svensk-kundskaber.
- Samtlige statslige myndigheder har fået påbud om at formulere handlingsplaner for at fremme den etniske mangfoldighed blandt de ansatte.
- Et særligt projekt til fremme af arbejdsmarkedsintegrationen for minoriteter ("Mangfåldsprojektet") vil ved udgangen af 2000 fremlægge forslag til et nationalt program til at fremme samspillet mellem integration, vækst og beskæftigelse.

Hertil kommer indsats til fremme af integrationen af personer med udenlandsk baggrund inden for bypolitikken og uddannelsespolitikken.

2.6 Muligheder for en forstærkning af integrationsindsatsen

Som det fremgår af beskrivelsen af de eksisterende nordiske handlingsplaner er der allerede iværksat en betydelig indsats for at fremme de etniske minoriteters integration på arbejdsmarkedet i de nordiske lande. Typisk omfatter denne indsats målrettede uddannelsesstilbud (herunder

styrkelse af sprogkunderskaber) og en tidlig indsats i forhold til nyankomne med henblik på kvalificering til det nationale arbejdsmarked.

På trods heraf er der stadig store forskelle på arbejdsmarkedssituationen mellem indvandrere og andre befolkningsgrupper, hvortil kommer, at væksten i antallet af indvandrere og efterkommere ikke vil gøre integrationsproblemerne mindre omfattende i de kommende år.

Der er derfor grundlag for at overveje behovet for nye veje i integrationsindsatsen.

En forstærket lovgivningsindsats

En mulighed er at styrke nedbrydningen af de holdningsmæssige barrierer gennem en *forstærket lovgivningsindsats* mod etnisk diskrimination. Her kan peges på muligheden for at skærpe arbejdsgivernes ansvar gennem indførelse af "omvendt bevisbyrde" i tilfælde af anklager for diskrimination, således at det bliver arbejdsgiverens ansvar at bevise, at der *ikke* har fundet en forskelsbehandling sted af de etniske minoriteter. En anden mulighed er lettelse af borgernes adgang til at klage over diskrimination f.eks. gennem etablering af særlige klagenævn eller ombudsmandsinstanser. Endelig kan der ske en skærpelse af sanktionerne ved overtrædelse af lovgivningen mod diskrimination. Sverige er formentlig det land i Norden, der er gået længst på disse områder. Medens sådanne tiltag på den ene side formelt kan styrke indvandrernes retslige stilling, indebærer de naturligvis også en øget risiko for, at dagligdags konflikter udvikler sig til retslige tvister i stedet for at blive løst direkte mellem de berørte parter. Kort sagt kan man frygte "amerikanske tilstande" som en kontrast til den tradition for forhandlingsløsninger, der præger de nordiske samfund.

Foruden denne mere sanktionsorienterede indsats mod diskrimination kan man forestille sig en forøget holdningspåvirkning gennem skærpede *krav til virksomhedernes personalepolitik*, f.eks. gennem formelle krav om, at der på alle arbejdspladser skal formuleres en etnisk personalepolitik med angivelse af tiltag for at fremme integrationen af etniske minoriteter.

Øget målrettethed og direkte styring

En anden mulighed for at forstærke indsatsen kan være gennem øget målrettethed og direkte styring.

Her kan for eksempel peges på en *udvidet brug af særlige løntilskud ved ansættelse af personer med indvandrerbaggrund eller andre selektive ordninger med et direkte kompenserende sigte* for eksempel i form af målrettede uddannelses tilbud. Også opstår imidlertid dilemmaer. Brugen af særlige ordninger for bestemte etniske befolkningsgrupper strider i sig selv mod en antidiskriminationsstrategi, som bygger på en fuld formel ligestilling mellem alle borgere. Hertil kommer, at sådanne selektive ordninger også kan virke stigmatiserende i den forstand, at de netop udpeger indvandrergrupperne som særligt problematiske i en arbejdsmarkedssammenhæng. Endelig er der de praktiske problemer med at definere de etniske

minoritetsgrupper på en entydig måde, jvf. også overvejelserne ovenfor om de statistiske problemer ved at opgøre størrelsen af indvandrerbefolkningen. I den omfang, hvor selektive løntilskudsordninger eller lignende virker for usikkert eller svagt, kunne man overveje mere direkte indgreb såsom *formelle kvoteordninger*, der forpligtiger arbejdsgivere til lade den etniske sammensætning af virksomhedens ansatte afspejle sammensætningen hos befolkningen som helhed (eventuelt afgrænset til befolkningen i lokal-området). Medens sådanne ordninger kan virke tiltalende i kraft af deres umiddelbare effektivitet, kan man naturligvis være betænkelig ved dem i fra samme overvejelser som ovenfor. Hertil kommer, at de griber direkte ind i arbejdsgivernes ledelsesret og er i modstrid med den nordiske tradition for at søge arbejdsmarkedsproblemer løst gennem forhandling snarere end gennem regelstyring.

En blødere variant kunne være skærpe indsatsen for at offentlige og private arbejdsgivere får en bredere etnisk sammensætning af de beskæftigede uden at indføre egentlige kvoter (f.eks. gennem krav til personalepolitikken, jvf. ovenfor).

Bedre udnyttelse af indvandrernes kvalifikationer

Som allerede beskrevet indgår en bedre afdækning af indvandrernes faktiske kompetencer allerede i handlingsplanerne i flere af de nordiske lande. Dette sker for eksempel gennem etablering af særlige institutioner, som skal lette overførsel af formelle uddannelseskvalifikationer fra hjemlandet, og gennem en generelt øget indsats for at afdække de faktiske kvalifikationer hos indvandrergrupperne, f.eks. i en formidlingssituation.

Efter denne tankegang kunne der ske en videreudvikling af de tilbud, som fokuserer på indvandrernes stærke sider snarere end på deres svagheder og således kan beskrives som *komplementære* snarere end kompensatoriske. Eksempler kunne være programmer, der bygger på *selvstændighedskulturen* hos nogle indvandrergrupper (f.eks. ved at knytte forbindelser til franchise-udbydere). Andre eksempler kunne være programmer, der drager nytte af deltagerens *dobbeltkompetencer* med hensyn til sprog og kultur inden for eksempel eksport-, import- eller turismesektoren. Samtidig er det vigtigt at sikre, at indvandrere og efterkommere bliver vejledt til et bredt uddannelsesvalg, således at der ikke sker en fastlåsning inden for bestemte erhverv eller uddannelsesretninger.

Øget indsats i arbejdsformidlingen og nye redskaber

Arbejdsløse personer med udenlandsk baggrund møder særligt høje ansættelsesbarrierer. Derfor er der behov for en intensiv formidlingsindsats for disse grupper med henblik på at dokumentere deres kvalifikationer i forhold til arbejdsgiverne. "Isbryderordninger" i form af høje, men tidsbegrænsede løntilskud er en mulighed. En anden løsning kan være at udpege særligt ansvarlige personer på de enkelte virksomheder ("tovholdere") til at styrke kontakten mellem nyansatte indvandrere og virksomhedens øvrige ansatte og ledelse.

Selektiv immigration

I et betydeligt omfang har de problemer, som nogle indvandrergrupper møder på de nordiske arbejdsmarkeder, sammenhæng med manglende kvalifikationer. En række af de integrationsaktiviteter, der er iværksat i de nordiske lande, har da også til formål at rette op på dette forhold ved at styrke indvandrerens kvalifikationer, såvel sprogligt som fagligt, socialt og kulturelt.

I et fremadrettet arbejdstyrkeperspektiv er det nærliggende at mindske integrationsproblemerne ved at stille præcise uddannelseskrav til nye indvandrere (jvf. omtalen af "Green Cards" i afsnit 1.8.3) eller ved på anden måde at mindske tilstrømningen af indvandrere med svage arbejdsmarkeds-kvalifikationer, f.eks. gennem øgede restriktioner på familie-sammenføringer eller en generel stramning af praksis i forhold til tildeling af politiske asyl.

Selv om sådanne skærpede tiltag kan forekomme rationelle ud fra et isoleret arbejdsmarkedsperspektiv, er det åbenbart, at de kan stride imod andre målsætninger og konventioner af humanitær og flygtningepolitisk karakter og derfor er problematiske i en bredere sammenhæng. Hertil kommer en række af de praktiske og administrative problemer, som tidligere har været omtalt.

Handlemuligheder for øget etnisk integration på arbejdsmarkedet:

- Målrettede uddannelsesstilbud (herunder styrkelse af sprogkundskaber) og en systematisk tidlig indsats i forhold til nyankomne med henblik på kvalificering til det internationale arbejdsmarked.
- Skærpe af lovgivningen mod etnisk diskrimination gennem indførelse af lettere klageadgang, omvendt bevisbyrde, kraftigere sanktioner og formelle krav om etnisk personalepolitik.
- Særlige løntilskud ved ansættelse af personer med indvandrerbaggrund ("isbryderordningen").
- Målrettede uddannelsesstilbud, herunder styrkelse af sprogkompetencer.
- Kvoteordninger.
- Skærpe indsats for at offentlige arbejdsgivere for en bredere etnisk sammensætning af de beskæftigede.
- Bedre kortlægning og større anerkendelse af de uddannelsesmæssige kvalifikationer hos personer med udenlandsk baggrund.
- Udnyttelse af selvstændighedskultur og dobbeltkompetencer hos personer med udenlandsk baggrund.
- Styrkelse af arbejdsformidlingens indsats for flygtninge og indvandrere.
- "Tovholderordninger", hvor der på arbejdspladserne udpeges særlige personer med ansvar for integration af indvandrere på virksomheden.
- Selektiv immigration med prioritet til uddannede indvandrere med relevante kvalifikationer.

3. Informationsteknologiske kompetencer i arbejdsstyrken

3.1 Indledning.

IT breder sig ind over stadig større områder af virksomhedernes strategier og indgår i næsten alle forretningsprocesser i de fleste brancher. IT er ikke længere kun et redskab, der understøtter produktionsprocessen. For mange virksomheder er IT blevet produktionsprocessen. Virksomhedernes organisation, jobprofiler mv. påvirkes af denne udvikling. Samtidig forbedrer IT virksomhedernes potentiale med hensyn til produktivitet og dermed udviklingen i deres konkurrenceevne.

Fra en arbejdsmarkedsvinkel betyder denne udvikling, at efterspørgslen efter IT-kompetencer har været stærkt stigende igennem en årrække. Teknologiens udvikling har betydet en nærmest eksplosiv stigning i efterspørgslen efter forskellige typer IT-kompetencer. I begyndelsen af 1990'erne blev det ellers antaget, at standardløsninger ville indebære mindre behov for IT-kompetencer.

Samtidig møder den enkelte borger i sin hverdag stigende krav om en større eller mindre beherskelse af IT for at kunne følge med i samfundet.

Der er altså både en erhvervsmæssig og ikke erhvervsmæssig dimension i behovet for IT-kompetencer. Det betyder, at der er behov for en almen oprustning omkring IT-kompetence for alle borgere til forskel fra mange andre teknikker. Det handler om at kunne drage nytte af ny teknik for at skaffe information, kommunikere og udtrykke sig. Der kan således nævnes fx bankydelse. Samtidig viser erfaringer med forsøg på dimensionering af kapacitet for kompetencer, at der er mange usikre faktorer. Manpower planning for forskellige kompetencer gennem de seneste tiår kan fremvise mange eksempler på fejlprognoser. IT er bestemt ikke lettere at have med at gøre i den forbindelse.

IT-branchen er bredt sammensat. En underbranche, der er blevet afgørende påvirket af IT-udviklingen er "viden-service". Denne består af hardwarekonsulenter, softwarefirmaer, databaseværter, internetfirmaer og øvrige IT-tjenester. Der er en stor brancheglidning, der har baggrund i kundernes behov for hele IT-løsninger. Den største del af branchen udgøres af virksomheder inden for udvikling og konsulentbistand i forbindelse med software. Branchen er karakteriseret ved forholdsvis mange unge virksomheder med en voldsom vækst.

En væsentlig tendens i denne branche er den hastige innovation i både produkter og serviceydelser. Analyser viser, at op mod 70 pct. af omsætningen kommer fra ydelser og produkter, som ikke fandtes for blot to år siden. Branchens dynamiske karakter stiller betydelige krav til arbejdskraftens kompetence, der er afgørende for branchens produktion. Branchen er et godt eksempel på et område med behov for livslang læring.

3.2 Omfang og karakter af udviklingen indenfor arbejdspladser, hvor IT har en væsentlig betydning for produktionen.

Det er i dag vanskeligt at forestille sig et job, hvor IT ikke spiller eller snart kommer til at spille en afgørende rolle for arbejdets udførelse. Udgangspunktet for udviklingen, at tekniske job blev digitaliserede og nye jobområder opstod indenfor IT-branchen, er i dag blevet til et gennemgribende fænomen, som påvirker jobindholdet overalt på arbejdsmarkedet. Ikke alene systemoperatører mv. arbejder i dag med IT-værktøjer, men også personer i traditionelt teknologifri job fx hjemmehjælpere og postbude. Specielt fremkomsten af mobile teknologier betyder en ny bølge af teknologier i jobfunktioner og derfor krav om IT-kompetencer i arbejdsstyrken

Beskæftigelsen i IT sektoren har vist en kraftig udvikling i de nordiske lande. Branchens beskæftigelse udgør i Sverige ca. 6 pct. af den samlede beskæftigelse. I Danmark er det tilsvarende tal ca. 4 pct. I Finland er Nokia i løbet af få år blevet den absolut største virksomhed på børsen. Den finske regering ønsker at øge IT udviklingen i landet og iværksætter et samlet tiltag fra 2001 som skal støtte udviklingen af informationssamfundet. Informationsteknologiens betydning for økonomi og beskæftigelse er i høj grad afhængig af mulighederne for spredning til alle de andre brancher i økonomien. Derfor spiller udbredelsen af IT-kompetence i den samlede arbejdsstyrke en afgørende rolle for fremvæksten af det man kalder "den ny økonomi", her forstået som udbredelsen af anvendelsen af IT.

Der er endnu ikke etableret en statistik på området. Det er derfor nødvendigt at sammenstille data fra forskellige kilder for at danne sig et groft billede af situationen. Forskellige undersøgelser viser, at virksomhederne i de nordiske lande i høj grad anvender IT og derfor efterspørger IT kompetence. Oplysninger fra 1999 viser, at i Sverige har 60-70 pct. af de beskæftigede adgang til pc på deres arbejdsplads, og andelen i Danmark er 70 pct. Samtidig er der en udbredt tendens til, at anvendelsen af pc er stigende i takt med stigende uddannelse.

En dansk undersøgelse har således vist, at mens 96 pct. af de langvarigt uddannede anvender pc på arbejdspladsen, så gælder det kun 31 pct. af de beskæftigede uden uddannelse. Samtidig viser en dansk undersøgelse fra Forskningsministeriet i samarbejde med Danmarks Statistik, at kun 3 pct. af virksomhederne har angivet ikke at anvende informationsteknologi. Der er imidlertid bemærkelsesværdigt, at spredningen ikke er særlig stor hverken på brancher eller i forhold til virksomhedsstørrelse.

Et andet - indirekte - mål for arbejdsstyrkens IT-kompetence er de ansattes adgang i hjemmene til anvendelse af pc og internet. Mange virksomheder har nemlig etableret såkaldte "hjemme-pc-ordninger" fx tilskyndet af skattefritagelse fra 1998 i Sverige, hvor medarbejderen modtager hjemme-pc'en fra arbejdsgiveren. Typisk til gengæld for at arbejdstageren i fritiden opbygger en grundlæggende IT-kompetence, som selvfølgelig vil komme virksomheden til gode. I Sverige voksede andelen

af ansatte med sådan ordning fra 1997 til 1998 fra 48 pct. til 67 pct. I Danmark angav i 1999 godt 33 pct. af virksomheder med mere end 20 ansatte, at de tilbød hjemme-pc ordninger til deres ansatte.

En EU-undersøgelse har i øvrigt vist, at Sverige er det EU-land, hvor den største andel små og mellemstore virksomheder, anvender internet.

Arbejdstagere – der kan karakteriseres som specialister indenfor IT – er efter almen opfattelse personer med en formel uddannelse inden for IT-området. De kan imidlertid omfatte såvel personer med en form for teknisk uddannelse som personer med andre videnskabeligt orienterede uddannelser med elementer af IT. Som nævnt findes der ikke statistik over IT-kompetencen efter fagligt niveau i noget af de nordiske lande. Der foretages fra forskellig side fra tid til anden analyser af manglen på IT-arbejdskraft, herunder særligt kvalificerede eller specialister. Fx viser det danske Forskningsministeriums virksomhedsundersøgelse fra 1999, at 50 pct. af alle virksomheder har vurderet nogen eller stor mangel på IT-specialarbejdskraft. Arbejdsmarkedstyrelsen i Danmark har samme år fundet en mindre mangel på denne arbejdskraft. Herefter skulle ca. 4 pct. af de private virksomheder og 3 pct. af de offentlige institutioner mangle IT-personale. Men mens den private sektors mangel skulle vedrøre primært højt uddannet arbejdskraft, så har den offentlige sektor først og fremmest mangel på IT-arbejdskraft til de ”bløde” områder dvs. brugersupport. I Sverige viser Arbejdsmarkedsstyrelsens seneste prognose, at væksten i IT-beskæftigelsen forventes dæmpet på grund af rekrutteringsvanskeligheder. Således vurderer næsten 80 pct. af datavirksomhederne, at det er vanskeligt at få arbejdskraft med de relevante kvalifikationer. Det gælder specialister, mens der ikke er mangel på arbejdskraft med kortere uddannelse som følge af IT-satsningen, SwIT. I Finland har der længe været et behov for IT arbejdskraft til specielt Nokia, der nu må lægge større dele af virksomheden udenfor Finland.

Der er således ikke tvivl om, at der er visse problemer med at rekruttere tilstrækkelig IT-arbejdskraft. Samtidig er den fremtidige udvikling også vanskelig at forudsige. Statistisk Centralbureau i Sverige har imidlertid pronogstiseret, at manglen på specialister (civilingeniører indenfor elektronik og datateknik) vil forsvinde i 2010 i Sverige under forudsætning af udfyldelse af den aktuelle uddannelseskapacitet og fastholdelse af den nuværende eksaminationsgrad. Erfaringen med prognoser tilsiger imidlertid forsigtighed med at fæste for stor lid til deres præcision. Både fordi udgangspunktet dvs. en egentlig officiel statistik over IT-kompetencer ikke findes i de nordiske lande, men også fordi en ren fremskrivning af den ideale IT-kompetencestruktur ikke tager højde for den stærke dynamik indenfor informationsteknologien. En egentlig prognose skulle i teorien tage højde herfor, men under iagttagelse af den hidtidige dynamik indenfor informationsteknologien må et sådant arbejde vurderes at være underlagt særlig stor usikkerhed med hensyn til forudsætningernes holdbarhed.

3.3 De nordiske landes aktiviteter til fremme af IT-kompetence i arbejdsstyrken.

De nordiske lande har de seneste år iværksat en styrket indsats til fremme af udbudet af kvalificeret arbejdskraft med IT-kompetence. Det er karakteristisk, at landenes aktiviteter *for det første* er rettet mod at integrere IT i uddannelsessystemet og dermed sikre at alle elever /studerende efter endt uddannelse er i besiddelse af grundlæggende IT-kvalifikationer (generel IT-kompetence) og at undervisningen og organiseringen af uddannelserne til stadighed er tidssvarende (almene grunduddannelser såvel som erhvervsuddannelser fx arbejdsmarkedsuddannelserne). *For det andet* skal aktiviteterne sikre et bredt udbud af uddannelser, som sigter mod at udanne arbejdsstyrken til at varetage arbejdsfunktioner, der kræver høj IT-kompetence fx dataloger og ingeniører (specialister). En anden dimension i landenes indsats er i forhold til fx individer og virksomheder, herunder især rettet med de mindre og mellemstore virksomheder.

De nordiske lande har iværksat omfattende IT-handlingsplaner indenfor de allerseneste år. Hovedlinierne i landenes handlingsplaner omtales i det følgende:

3.3.1. Indsatsen for at styrke IT-kompetencen i Danmark.

Som opfølgning på en redegørelse til Folketinget i 1997 "Informations-teknologi og uddannelse" blev udarbejdet handlingsplanen "Informations- og kommunikationsteknologi i uddannelsessystemet - handlingsplan 1998 - 2003". I femårsperioden iværksættes en lang række IT-initiativer på fem områder:

- Elever/studerende og IT
- Lærerne og IT
- Fagene og IT
- Lige og fleksibel adgang til livslang uddannelse
- Koordinering af IT-baseret forskning og uddannelse

På hvert af områderne er opstillet mål, udvalgt fokuspunkter og beskrevet konkrete initiativer. En meget stor del af initiativerne forudsætter et bredt samarbejde med eksterne parter - herunder skoleejerne. Fx på seminarierne udbydes kursus efter modellen med pædagogiske kørekort, ligesom en del seminarer tilbyder deres ansatte hjemmearbejdspladser og efteruddannelse. For yderligere at fremme IT-integrationen på lærerseminarierne er ud over bekendtgørelsens bestemmelser taget initiativ til IT-integration på to såkaldte spydspidsseminarier, Aalborg og Jelling. Projektet har etableret en række tematiske netværk. Erfaringerne herfra drøftes på en konference i september 2000.

Mange af initiativerne i handlingsplanen har et længeresigtet perspektiv. Fx kan nævnes:

- Efteruddannelse af lærerkorps på alle uddannelsestrin for at opnå tilstrækkelige IT- forudsætninger (såvel håndværksmæssige som fagligt/pædagogiske), så at målsætningen om, at IT integreres i alle fag og på alle niveauer, bliver nået.
- Man har påbegyndt en eksamensreform. Elever i det almene gymnasium har således fra foråret 2000 haft ret til at medbringe og benytte computer ved eksamen. På det erhvervsgymnasiale område er der igangsat et udviklingsprojekt, som betyder at skriftlig eksamensopgave vil foreligge elektronisk og skal besvares elektronisk.

Handlingsplanen revideres løbende bl.a. i lyset af den teknologiske udvikling i samfundet. Fx kan nævnes:

- Informationsteknologiens indvirkning på fagene, herunder IT's indvirkning på fagopfattelser og organisering af undervisningen. En konference om dette emne med baggrund i et 2-årigt udvalgsarbejde er just afholdt.
- Udvikling af nye netbaserede undervisningstilbud, herunder en afdækning af IT's muligheder for netbaseret og individuel undervisning kontra hold og tilstedeværelsesundervisning.
- Læreprocesser og IT, som led i oprettelsen af Learning Lab Denmark.

I juni 2000 er taget politisk beslutning om at anvende 340 mio. kr. på IT og medier i folkeskolen. Pengene skal bruges til at udvikle digitale undervisningsmidler, og til at efteruddanne lærere i folkeskolen og på seminarierne. Derudover skal alle folkeskoler kobles til Internet. Den samlede indsats skal foregå over 3½ år og tager sin begyndelse i januar 2001.

Den hastige udvikling på IT-området har haft stor betydning for udviklingen af IT-uddannelser. Der har i en lang årrække eksisteret "hårde" IT-uddannelser med rod i de naturvidenskabelige og tekniske discipliner. Inden for det sidste år er der imidlertid blevet taget initiativ til en række nye uddannelser, som i højere grad går på tværs af de eksisterende faggrænser og kombinerer de traditionelle tilgange med de humanistiske og samfundsvidenskabelige tilgange. Et eksempel er bl.a. oprettelsen af IT-højskolen, hvor en lang række af de nye uddannelser bliver udbudt på diplom-, master- og kandidatniveau. Det er på baggrund af den stærke efterspørgsel på IT-arbejdskraft målsætningen, at optaget på IT-uddannelser skal øges med 1000 studerende over de næste 3-4 år. En målsætning i den forbindelse er at tiltrække flere kvinder.

De forskellige initiativer kan ses i et centralt ctr. et lokalt perspektiv. De *centrale initiativer* har været koncentreret om:

- Etableringen af en elektronisk infrastruktur
- Udvikling af efteruddannelsestilbud til lærere og undervisere
- Udvikling af indholdstjenester på nettet

Etablering af elektronisk infrastruktur . Der er etableret elektroniske netværk til de videregående uddannelsesinstitutioner, erhvervskoler, gym-

nasieskoler og grundskoler (Sektornet). 75 pct. af grundskolerne og 98% af de øvrige tilskudsberettigede institutioner er nu tilsluttet. Der er afsat ressourcer til, at de resterende grundskoler tilsluttes inden 2001.

Udvikling af efteruddannelses tilbud til lærere og undervisere

KOM-IT (Kompetence og informationsteknologi) har til formål at forbedre IT-efteruddannelsen inden for erhvervskolesektoren, hvor 50 erhvervsskoler har gennemført kompetenceudvikling af medarbejderne og udarbejdelse af IT-strategier for den enkelte skole. Skole-IT er et pædagogisk IT-efteruddannelses tilbud baseret på netværk - virtuelle såvel som personlige til grundskole- og seminarier. Hidtil er udviklet kursusmateriale og kursuskoncept til grundskole- og seminarielærernes grundlæggende efteruddannelse på IT-området.

Indenfor en kort årrække ventes størstedelen af ca. 70.000 grundskolelærere efteruddannet. I løbet af 2000 udvikles Gymnasium-IT til lærere i det almene og erhvervsfaglige gymnasium. I efteråret 2000 versioner til pædagoger i skolefritidsordninger og til lærere på Social- og Sundhedsskolerne. På erhvervsuddannelsesområdet sker opstart i efteråret 2000.

Udvikling af indholdstjenester på nettet

Udviklingen af pædagogisk indhold på nettet for alle skoleformer er vital for IT's anvendelse i undervisningen. Undervisningsministeriet sikrer i dialog med de udførende parter:

- Koordinering og systematisering af områdernes IT-pædagogiske tilbud.
- Formidling af fagenes faglige indhold med IT som en integreret del.
- Udvikling af IT- redskaber specielt til undervisningsbrug.
- Kommunikation, sikkerhed og service.

De lokale initiativer/omstillingsprojekter

Center for Teknologistøttet Uddannelse (CTU, Learning Lab) har til formål at øge udbud af fjern- og teknologistøttet undervisning. Fokus er primært voksen-, ungdoms- og videregående uddannelser. CTU har fra en pulje på 100 mio. kr. støttet 200 projekter, som arbejder med udvikling og integration af IKT i undervisning, uddannelsesudbud, fagpædagogik, organisering m.m. Det vurderes, at CTU har fungeret som en katalysator for lokalt formulerede omstillingsprojekter.

3.3.2   Insats och Finlands informationssamhällesstrategi

Regeringen *stärker* ytterligare *informationssamhället* så att alla befolkningsgrupper skall ha tillräcklig kompetens och att informationssamhällets krav kan beaktas tillräckligt väl vid planeringen av utbildningsutbudet och innehållet. Hela befolkningen skall få bättre medborgarfärdigheter för informationssamhället, alla läroanstalter utarbetar en strategi för användning av informations- och kommunikationsteknik i undervisningen. Det

skapas ett övergripande virtuellt universitet och en virtuell yrkeshögskola. Den företagsinriktade arbetskraftsutbildningen inom informationstekniken breddas. Utvecklandet av en konkurrenskraftig verksamhetsmiljö för både befintliga och startande företag inom informations- och kommunikationstekniken främjas. Större satsningar görs på förutsättningarna för utvecklingen av den informationstekniska industrin med hjälp av teknologipolitik. Man strävar efter att förbättra företagens konkurrenskraft och produktivitet genom att utnyttja informations- och kommunikationstekniken. Undervisningsministeriet, handels- och industriministeriet, trafikministeriet och arbetsministeriet i samråd med arbetsmarknadsorganisationerna ansvarar för genomförandet av åtgärderna. Åtgärderna inleds år 2001.

Arbetsministeriet har färdigställt en rapport "Från informations- till kompetenssamhälle" med underrubriken "sysselsättning genom innovationer". Rapportens viktigaste budskap är att förutsättningar för innovationer bör stödjas och att nationen bör utrusta sig för att förstå, utnyttja och skapa ny teknologi. Inom arbetsmarknadspolitiken bör man dock bereda sig på ett hot om att alla medborgare varken vill eller kan lära sig ny teknologi. Om det hotet besannas blir följden strukturell arbetslöshet.

Rapporten innehåller åtta förslag:

- Utbildningssystemet skall stärkas.
- Företagen skall producera särskilda kompetens-, personal- och miljöbokslut.
- Ett utvecklingsprogram för distansarbete och nätverksbildning mellan företag skall inledas
- Det behövs resurssatsningar på modernisering av arbetsorganisationen med delaktighet och kompetensutveckling som mål och satsningar på bl.a. processer för utnyttjande och spridning av "tyst kunskap".
- Forskning som stöder kreativitet; Finlands Akademi skall inleda ett forskningsprogram för utredning av vad som utmärker kreativa och innovativa arbets- och forskningsmiljöer och vilka lärdomar man får av dessa.
- Gemensamma utvecklingsprojekt för företag, forskningsinstitut och kunder skall organiseras.
- Det bör startas utvecklingsprojekt för bättre informations- och kommunikationsteknologiska möjligheter både i själva arbetet och vid byggandet av virtuella arbetsutrymmen.
- Ekologiskt och socialt hållbar ekonomi bör främjas, vilket inom arbetsmarknadspolitiken exempelvis innebär att sysselsättningsfrämjande och ekologiskt hållbara principer tas med i de strategiska målen.

3.3.3 Innsatsen i Norge og behovet for IKT-kompetence i Norge

Regjeringen lanserte 29 juni 2000 en IT handlingsplan, eNorge, hvor læring er ett av fem hovedtema. Formål med planen eNorge, er å påvirke og framskynde utviklingen av et kunnskapssamfunn, slik at ny teknologi kan tas i bruk i hele landet og av hele befolkningen for å øke verdiskapingen og trygge velferden. eNorge er en operativ plan som beskriver dagens situasjon, hva som må gjøres, hvem som har ansvar og når tiltakene skal gjennomføres. Planen har følgende målsetninger innen utdanning: IKT skal integreres i all utdanning. Elever og studenter skal ha like muligheter for tilgang til IKT. Kapasiteten for IKT-fag på universitet, høyskoler og videregående skoler må økes for å imøtekomme samfunnets behov for kompetanse. Informasjonsteknologiens muligheter til å utvikle nye nettbaserte utdanningstilbud må utnyttes. eNorge har også flere tiltak for å imøtekomme endrede utdanningskrav.

På utdannelsessiden skal det blant annet:

- Legges til rette for videreutvikling av fleksible, nettbaserte opplærings-tilbud på alle nivåer.
- Legges til rette slik at alle utdanningsinstitusjoner får tilknytning til Internett.
- Utvikles og igangsettes en modell for praksisbasert kompetanseutvikling av lærere i IKT.

Man vurderer en ordning med et pedagogisk datakort for å styrke arbeidet med IKT-kompetanse for lærere. Alle lærerstudenter skal gjennomføre aktiviteter som gir ferdigheter og erfaring med utvikling og bruk av IKT. Det vil blant annet skje ved at der utvikles partnerskapsordninger mellom næringslivet og utdanningssystemet.

I forhold til målsettingen om å utvide utdanningskapasiteten ved IKT-studiene er det et problem å rekruttere kvalifiserte lærere. Stor undervisningsbelastning og attraktive lønninger i næringslivet gjør at mange foretrekker andre karriereveier enn universitetene og høyskolene.

Opptrapping av kapasiteten ved IKT-utdanningene vil skje gjennom om-disponering av midler fra andre typer utdanninger. Fortsatt økning innenfor IT-utdanning vil bli sett i sammenheng med behovet for å bygge opp kompetanse på andre områder (bla. andre teknologiske fag). En vil i tillegg styrke IT som en integrert del av en rekke fag og utdanninger, og som etter- og videreutdanningstilbud for ulike målgrupper.

3.3.4 Innsatsen och åtgärder för att stärka IT-kompetens i Sverige

I propositionen *Ett informationssamhälle för alla* som presenterades våren 2000 lyfts kompetensuppbyggnad inom IT-området fram som ett prioriterat område. Förutom en fortsatt ökning av antalet högskoleplatser föreslås flera åtgärder för att stärka såväl den generella IT-kompetensen som specialistkompetensen.

Insatsen är fokuserat på:

En föreslagen åtgärd är att fortsätta den nationella satsning på IT i skolan (ITiS) som påbörjades 1999. Satsningen syftar till att utveckla användningen av IT som ett pedagogiskt verktyg. Detta sker genom kompetensutveckling av 60 000 lärare, vilket motsvarar 40 procent av alla lärarkåren. Satsningen omfattar även statsbidrag för förbättring av skolors tillgänglighet till Internet, e-postadresser till alla lärare och elever samt stöd för de svenska och europeiska skoldatanäten.

Ytterligare en kommande åtgärd som föreslås i propositionen är en nationell satsning för att öka IT-kompetens i småföretag. Satsningen inleds med en riksomfattande informationskampanj och seminarier riktade mot småföretag. Kampanjen kommer att ske i samarbete med både regionala och lokala aktörer inklusive företrädare från näringslivet. Detta planeras sedan att följas upp med konkreta företagsbesök, som hjälper företaget att identifiera företagets IT-behov och utvecklingsmöjligheter. Syftet är att visa på informationsteknikens möjligheter samt motivera småföretag att höja sin IT-kompetens.

Ökat lärande i arbetslivet stimuleras genom olika satsningar. För att satsningarna skall kunna anpassas till företagens och individernas specifika behov är de framförallt av generell karaktär, dvs inte inriktade mot ett specifikt kunskapsområde. Därmed avgör företaget, organisationen eller individen vilka satsningar som är angelägna utifrån ett specifikt behov. Ett exempel är socialfondens mål 3 för perioden 2000-2006 som bland annat skall stimulera till kompetensutveckling av redan anställda. Regeringen har även föreslagit att avsätta särskilda medel för att stimulera individuell kontinuerlig kompetensutveckling. Även denna satsning avser en generell satsning för kompetensutveckling där IT-kompetens bör vara en naturlig och viktig del.

För närvarande pågår en försöksverksamhet med kvalificerad yrkesutbildning, sk KY-utbildning i Sverige. Det är en ny form av eftergymnasial utbildning, där en tredjedel av utbildningen bygger på kvalificerad tillämpning av de teoretiska kunskaperna på en arbetsplats. Det är inte traditionell praktiktid som avses utan ett aktivt lärande i arbetet med problemlösning i en pedagogisk helhet. Utbildningarna bygger på ett nära samarbete mellan arbetsliv och olika utbildningsanordnare (gymnasieskolan, KOMVUX, högskola och utbildningsföretag). De kunskaper som vid sidan av yrkeskunskaperna främst ska lyftas fram är i den kvalificerade yrkesutbildningen är, matematik och naturvetenskapliga ämnen, datorteknik och dess användning, ekonomi och ekonomiskt tänkande, samhälls- och kulturkunskap samt språk och kommunikation. Tjugofem procent av utbildningarna inom den kvalificerade yrkesutbildningen är riktade mot IT-branschen.

Arbetsmarknadsutbildningen har en viktig roll för att motverka flaskhalsar, dvs att bristen på arbetskraft hämmar företagets tillväxt. Den

snabba IT-utvecklingen ställer stora krav på arbetsmarknadsutbildningen. Den måste ständigt förnyas och anpassas både på yrkesanvändarnivå och specialistnivå. Under våren 1997 uppmärksammade Industriförbundet regeringen på behovet av kompetent, yrkesutbildade personal inom IT-området. Trots den höga arbetslösheten upplevde arbetsgivaren svårigheter att hitta personal i gränssnittet mellan dataanvändare och dataspecialister. Regeringens avsatte därför 1,3 miljarder kronor i budgetpropositionen 1997/98:1 till finansieringen av ett nationellt IT-program (SwIT-yrkesutbildning). Programmet innebar att 11.000 personer skulle genomgå utbildning under 1998/2000 och att 75 procent av dessa skulle utgöras av arbetslösa personer. I avtalet mellan Industriförbundet, IT-företagens branschorganisation och Arbetsmarknadsdepartementet uppställdes målet att särskilt prioritera, invandrare, kvinnor och arbetshandikappade till SwIT-utbildningarna eftersom dessa grupper är underrepresenterade i yrkesområdet.

3.3.5   Indsatsen for at udbrede informationsteknologien i det islandske samfund

I Island har regeringens politiske erklæring far 23. april 1995 om indarbejdelse af informationsteknologi i erhvervslivet, forskning, kultursamarbejdet etc. dannet grundlag for landet informationspolitik. Der blev i den forbindelse oprettet et udvalg som skulle komme med forslag på området. Blandt de midler som blev udpeget til at nå målene kan nævnes:

- At fremme en aktiv informationsindustri, blandt andet med det mål at eksport af islandsk knowhow bliver et rentabelt erhverv.
- Informationsteknologien skal bruges i al erhvervsaktivitet indenfor det offentlige område, med det formål at øge servicen og effektiviteten samt reducere omkostningerne
- Det offentlige skal betale for virksomheders og institutioners tilpasning til informationsteknologien med støtte for større forsknings- og udviklingsarbejde på området
- Ministerier, institutioner og statens virksomheder skal altid bruge markedsløsninger hvor de anvendes og hvor de passer. Det bør sikres at edb-kommunikation følger de internationale standarder.

Informationsteknologien har specielt fået en stor betydning for det islandske erhvervsliv, hvor det har været en vigtig del at effektiviseringen de sidste fem år.

4. De nordiske landes makroøkonomiske- og beskæftigelses-mæssige udvikling m.m.

4.1 De nordiske landes udvikling 1996 til 2000.

Udviklingen i de Samtlige lande i Norden har oplevet en markant økonomisk fremgang siden midten af 1990'erne, en fremgang som er fortsat i 2000 om end i et mindre tempo i de fleste lande. Det fremgår af tabel 1, at der har været en betydelig realvækst i samtlige lande, hvor Finland og Island har haft en kraftig vækst allerede siden midten af 1990'erne, så er det først mod slutningen af 1990'erne, at Sveriges vækst er tiltaget. Danmark og Norge har gennem hele perioden haft en jævn vækst.

Tabel 1. Bruttonationalprodukt (BNP), 1996 = 100.

	1996	1997	1998	1999	2000
	Niveau	Løbende priser, 1996 = 100			
Danmark	1060,9	104,8	109,7	114,6	120
Finland	585,9	108,5	118,0	123,5	132,3
Island	486,5	108,4	119,3	129,3	142,0
Norge	1016,6	107,8	109,1	117,3	-
Sverige	1756,4	103,2	107,6	112,3	118,6
	Niveau	1995-priser, 1996 = 100			
Danmark ^a	1035,2	103,1	105,8	107,5	109,3
Finland ^b	587,2	106,3	112,1	116,6	122,7
Island ^b	47475,0	105,2	110,0	114,9	119,2
Norge ^b	974,2	104,3	106,5	*107,4	*110,8
Sverige ^b	1731,8	102,0	105,0	108,8	112,6

*) Fremskrivning af OECDs opgørelse af BNP med de opgivne væksttal.

a) Danmarks Statistiks 10-årsoversigt og Økonomisk Oversigt, august 2000.

b) OECD, National Accounts, 2000 edition.

Den høje vækst i de nordiske lande har haft forskellig betydning for de enkelte landes betalingsbalance, hvilket bl.a. er knyttet til forskelle i efterspørgselsmønstre. For Danmark var det den indenlandske efterspørgselsvækst der i begyndelsen af perioden førte til en forringelse af betalingsbalancen. Men den gunstige udvikling på eksportmarkederne trak senere i modsat retning. Også i Finland, Sverige og Norge er det eksporten, som bidrager mest til en forbedring af betalingsbalancen. Finland og Sverige har begge haft en positiv og meget stabil saldo på betalingsbalancens løbende poster. Island derimod har i hele perioden haft underskud på de løbende poster, et underskud som gennem perioden er blevet yderligere forværret, jf. tabel 2.

Tabel 2. Betalingsbalancen

	1996	1997	1998	1999	2000
	Saldo i procent af BNP				
Danmark	1,8	0,6	-1,2	1,2	1,3
Finland	4,0	5,6	5,6	5,2	6,2
Island ^a	-1,6	-1,4	-5,6	-6,2	-7,6
Norge	6,5	5,6	-1,3	3,9	11,7
Sverige	2,7	3,2	2,8	2,5	2,6

a) OECD Economic Outlook, No. 67, June 2000.

Højkonjunktoren er en væsentlig del af forklaringen på, at der er sket en betydelig forbedring af de fleste landes offentlige finanser, jf. tabel 3. Finland, Danmark og Sveriges overskud på de samlede offentlige budgetter er blevet forbedret i takt med den stigende beskæftigelse og arbejdsløshed. Norge har stadig et overskud på de offentlige finanser, men der er sket en væsentlig forværring i den viste periode, hvilket bl.a. skyldes den opbremsning i væksten, som Norge har oplevet mod slutningen af perioden.

Tabel 3. Offentlige finanser

	1996	1997	1998	1999	2000
	Saldo i procent af BNP				
Danmark	-1,0	0,5	1,2	2,8	2,4
Finland	-3,2	-1,5	1,3	1,9	4,5
Island ^a	-1,6	0,0	0,4	1,2	2,1
Norge	6,4	7,3	2,4	3,6	-
Sverige	-3,4	-2,0	1,9	1,9	2,8

Den nordiske arbejdsstyrke har været svagt stigende siden midten af 1990'erne, jf. tabel 4. Det hænger hovedsageligt sammen med, at erhvervsfrekvensen allerede er blandt de højeste i OECD, hvilket indikerer, at selv i opgangstider med begyndende mangelproblemer findes der ikke en betydelig reservearbejdsstyrke, som kan trækkes ind i arbejdsstyrken og dermed dæmme op for de tiltagende flaskehalsproblemer, der rapporteres i de fleste lande.

Tabel 4. Arbejdsstyrke

	1996	1997	1998	1999	2000
	Niveau				
	1996 = 100				
Danmark	2.818.000	100,7	100,8	100,7	101,2
Finland	2.490.000	99,8	100,8	102,8	103,8
Island ^a	132.400	101,3	103,5	105,4	106,3
Norge	2.240.000	102,2	103,4	103,8	104,5
Sverige	4.310.000	98,9	98,7	99,9	101,3

Beskæftigelsen har været kraftigt stigende i samtlige nordiske lande, jf. tabel 5. Den stigende efterspørgsel både indenlands og udenlands har skabt stigende aktivitet, og alle nordiske lande melder om tiltagende mangelproblemer, typisk inden for byggevirksomhed, men også andre sektorer er ramt.

Tabel 5. Beskæftigelse i alt

	1996	1997	1998	1999	2000
	Niveau				
	1996 = 100				
Danmark	2.573.000	101,2	103,3	104,2	105,0
Finland	2.137.300	102,0	104,4	107,9	109,8
Island ^a	126.600	101,8	105,2	108,1	109,5
Norge	2.150.000	102,9	105,3	106,1	106,7
Sverige	3.963.000	99,0	100,4	102,7	105,1

Stigningen i beskæftigelsen er hovedsageligt sket i den private sektor, jf. tabel 6. Vækstpausen i Norge har dog resulteret i en stagneret privat beskæftigelse, og væksten i beskæftigelsen er kun sket i den offentlige sektor. For de øvrige lande gælder det, at den kraftige vækst især er sket i de seneste par år. Danmark forventer en afdæmpet aktivitet de kommende år, hvilket betyder, at beskæftigelsesvæksten vil aftage noget.

Tabel 6. Beskæftigelse i den private sektor

	1996	1997	1998	1999	2000
	Niveau				
	1996 = 100				
Danmark	1.792.000	101,0	103,4	104,5	105,2
Finland	1.508.000	102,6	105,4	109,9	112,0
Island ^a	101.360	102,1	106,1	109,3	111,0
Norge	1.332.000	110,1	114,0	113,6	-
Sverige	2.698.000	100,1	101,6	104,2	106,2

Med den stigende beskæftigelse er der sket et kraftigt ledighedsfald i hele Norden, jf. tabel 7. De enkelte landes udgangspunkt har været meget forskelligt, men den positive udvikling er set i samtlige lande. Islands ledighed er faldet fra et allerede lavt udgangspunkt i 1996 på 4,4 pct. til 1,5 pct.

som det forventes i år 2000. Også Norge skiller sig ud fra de resterende lande ved at have en næsten lige så lav ledighedsprocent som Island. Finland har gennem hele perioden haft en betydelig højere arbejdsløshed end de resterende nordiske lande med et udgangspunkt på 14,4 pct. i 1996 til 9,8 pct. i år 2000. Danmark og Sverige ligger på stort set samme niveau i hele periode og danner en slags midtergruppe blandt de nordiske lande.

Finland, Island og Sverige har en fortsat stigende aktivitet, hvilket betyder, at forventningerne til de kommende år er langt mere positive end i Danmark og Norge. Her forventes en afdæmpet aktivitet, hvilket bl.a. afspejles i ledighedsskønnet for år 2000, jf. tabel 7.

Tabel 7. Ledighed

	1996	1997	1998	1999	2000
	Niveau	1996 = 100			
Danmark	245.000	89,8	74,7	64,5	61,2
Finland	362.700	86,8	78,7	71,9	68,1
Island ^a	5.800	89,7	65,5	44,8	37,9
Norge	91.000	80,8	61,5	65,4	66,8
Sverige	347.000	98,5	79,5	69,3	56,5
	Procent af arbejdsstyrken				
Danmark	8,7	7,8	6,4	5,6	5,3
Finland	14,4	12,5	11,3	10,2	9,8
Island ^a	4,4	3,9	2,8	1,9	1,5
Norge	4,8	4,1	3,2	3,2	3,6
Sverige	8,1	8,0	6,5	5,6	4,6

På trods af den store sammenlignelighed mellem de nordiske lande, adskiller de sig noget i de arbejdsmarkedsmæssige aktive foranstaltninger. Dels benyttes forskellige instrumenter i den aktive arbejdsmarkedspolitik, dels aktiveres ledige efter forskellige principper. Det betyder, at der er en vis variation i de enkelte landes aktiveringsgrad, jf. tabel 8. Der tilstræbes dog i bl.a. EU en vis mulighed for sammenligning i forbindelse med det stigende fokus på en aktiv arbejdsmarkedspolitik. De relativt lave ledighedsprocenter i Norden betyder samtidig, at aktiveringen skal målrettes bedre for at sænke ledigheden yderligere.

Tabel 8. Aktiveringsgrad

	1996	1997	1998	1999
Danmark	0,26	0,33	0,39	0,44
Finland	0,27	0,30	0,30	0,30
Island ^a	-	-	-	-
Norge	0,38	0,31	0,026	0,14
Sverige	-	-	-	0,86

Anm.: Defineret som gennemsnitlige antal deltagere i aktive foranstaltninger der påbegyndtes som ledige i forhold til det gennemsnitlige antal forsikrede ledige.

Samlet set har højkonjunktoren i Norden betydet en generel stigende aktivitet med en kraftigt stigende beskæftigelse og faldende ledighed til følge. I de kommende år ventes aktiviteten fortsat at være stor om end mere afdæmpet. En afdæmpet aktivitet har stor betydning for den fortsatte vækst, fordi arbejdsmarkedet efterhånden er kommet under stort pres, og på sigt kan det skade de nordiske landes økonomi. I Island, som har de største mangelproblemer, har det bl.a. betydet et stigende lønpres og inflation.

4.2 Kort beskrivelse af de nordiske landes aktuelle situation

4.2.1 Danmark

Danmark har oplevet en markant økonomisk fremgang siden 1993, en fremgang som er sket samtidig med, at inflationen indtil nu er holdt på et stabilt niveau. Den reale vækst blev i 1999 på 1,6 pct. og denne udvikling ventes at fortsætte i 2000 om end i et lidt højere tempo. I 2001 forventes den reale vækst at være på 1,9 pct.

Højkonjunktoren er en væsentlig del af forklaringen på, at der er sket en betydelig forbedring af de offentlige finanser. I 2000 forventes et overskud på de samlede offentlige budgetter på 2,2 pct. af BNP. Et overskud der ventes at stige yderligere i 2001.

Den høje vækst i den indenlandske efterspørgsel har siden opsvingets start i 1993 ført til en betydelig forringelse af betalingsbalancen, hvilket resulterede i et underskud i 1998. Den indenlandske efterspørgsel er dog afdæmpet som følge af et politisk indgreb "Pinsepakken", og sammen med en stigning i eksporten har det vendt udviklingen. Saldoen på betalingsbalancens løbende poster viste således et overskud i 1999, en udvikling der ventes at fortsætte de følgende år.

Arbejdsstyrken har været stigende de seneste år, og initiativer til forøgelse af arbejdsudbuddet er sat i fokus i takt med en stigende beskæftigelse og reduktion af ledigheden til et historisk lavt niveau. Stigningen i beskæftigelsen er hovedsageligt sket i den private sektor, men også den offentlige sektor har oplevet en mindre stigning. Det ventes dog at beskæftigelsesvæksten vil aftage de kommende år som følge af afdæmpet aktivitet.

Arbejdsløsheden har været faldende siden 1993 og det gennemsnitlige antal ledige for år 2000 forventes at udgøre 150.000 personer, svarende til en ledighedsprocent på 5,3. Det betyder, at der er ca. 200.000 færre ledige i forhold til 1993, hvor ledigheden toppede. Antallet af langvarigt ledige er ligeledes faldet markant de senere år.

Efter et relativt stort fald i det gennemsnitlige antal deltagere i arbejdsmarkedspolitiske foranstaltninger fra 1996 til 1997, som følge af justeringer af ordningerne, er der siden 1997 kommet flere deltagere i de arbejdsmarkedspolitiske foranstaltninger. Den stigende aktiveringsgrad er hovedsageligt en følge af den kraftigt faldende ledighed.

4.2.2 Finland

Finland har ligesom de øvrige nordiske lande oplevet en stærk økonomisk fremgang siden midten af 1990'erne. Det er specielt den udenlandske efterspørgsel, som har skabt en stigende aktivitet, mens den indenlandske efterspørgsel har været mindre stigende. Den økonomiske vækst ventes at fortsætte.

Man regner med, at både den indenlandske og udenlandske efterspørgsel stiger yderligere, hvilket hæver beskæftigelsen, og sammen med en skattesækning har det medført et stigende privat forbrug, som forventes at stige yderligere. Forudsætningerne for en fortsat vækst er gode til trods for, at stigningen i beskæftigelsen er aftaget, og inflationen er steget i begyndelsen af år 2000.

Den hurtige økonomiske vækst har øget beskæftigelsen og udbuddet af arbejdskraft, og samtidig er arbejdsløsheden reduceret. I perioden 1994 til 1999 steg antallet af beskæftigede med 225.000 personer. Samtidig er ledigheden faldet til 10,2 pct. i 1999, og udviklingen i arbejdsløsheden er fortsat siden.

Beskæftigelsesudviklingen i den private sektor har været langt hurtigere end i den offentlige sektor. Således er beskæftigelsen steget med 16 pct. i den private sektor fra 1994 til 1999 mod 1,9 pct. i den offentlige sektor.

Den store efterspørgsel efter arbejdskraft sammen med arbejdsmarkedspolitiske reformer har mindsket tilstrømningen til langtidsarbejdsløshed. På det seneste er langtidsarbejdsløsheden faldet langt hurtigere end den gennemsnitlige arbejdsløshed.

Der er efterhånden et stigende pres på arbejdsmarkedet, idet flere brancher mangler arbejdskraft. En fortsat kraftig økonomisk vækst vil betyde yderligere flaskehalse i udbuddet af arbejdskraft. Det fremhæver betydningen af arbejdsmarkedets funktion yderligere, og der er derfor iværksat en række projekter, hvis formål er at øge et kvalificeret arbejdsudbud.

Udover de nyere projekter til at øge udbuddet af arbejdskraft, findes en række aktive foranstaltninger på arbejdsmarkedet, som på sigt skal reducere den strukturelle ledighed.

4.2.3 Island

Islands økonomi er i stadig fremgang. Den økonomiske vækst vurderes at blive ca. 3,7 pct., hvilket dog er en lille reduktion i forhold til tidligere skøn, fordi man har nedreguleret forventningen til fangsten i år 2000. Der er nu reel frygt for overophedning af økonomien, og en forventet inflation på 5,5 pct. i 2000 er et tegn derpå.

Stigningen i både det offentlige og private forbrug forventes dog at falde i år 2000 i forhold til 1999. Der er dog stadig tale om et stigende forbrug, hovedsageligt pga. flere investeringer i vejvæsen, boligmassen og erhvervslivet. Stigningerne i det private og offentlige forbrug er på henholdsvis 4 pct. og 3,5 pct.

Den stigende indenlandske efterspørgsel har medført en stigning i efterspørgslen efter arbejdskraft. På trods af en mindre stigning i arbejdsstyrken har den store efterspørgsel også betydet, at ledigheden er reduceret til et niveau, hvor de få registrerede arbejdsløse, der er, enten ikke har de nødvendige kvalifikationer til de udbudte jobs - mismatch - eller hvor deres muligheder på arbejdsmarkedet er begrænset af sociale eller sundhedsmæssige årsager. Man kan derfor principielt tale om fuld beskæftigelse.

Den store efterspørgsel efter arbejdskraft har således medført en betydelig mangel på kvalificeret arbejdskraft, et problem som er blevet løst med stor tilførsel af arbejdskraft udenfor EØS.

Der eksisterer forskellige arbejdsmarkedspolitiske foranstaltninger såsom aktivering, uddannelsesstøtte og arbejdsmarkeduddannelser, jobtræning og prøveansættelser for langtidsledige. I en tid med nærmest fuld beskæftigelse er brugen af flere af disse ordninger dog minimal.

4.2.4 Norge

Norge har oplevet en kraftig konjunkturopgang fra begyndelsen af 1990'erne indtil 1998 med en gennemsnitlig vækst på 3,5 pct. pr. år i BNP. I 1999 vendte udviklingen dog, og højkonjunktoren blev afløst af en noget svagere vækst. BNP steg med 0,8 pct. i 1999 og det forventes at stige med 1,8 pct. i 2000. Vækstpausen forventes dog kun at være kortvarig.

Vækstpausen har bl.a. resulteret i en forværring af de offentlige finanser i 1998 og 1999, men saldoen i forhold til BNP er dog stadig positiv og ganske høj set i forhold til de øvrige nordiske lande.

Arbejdsstyrken steg markant i 1997 og 1998, men stigningen blev mere moderat mod slutningen af 1990'erne. Samtidig er beskæftigelsen steget kraftigt, hvilket har betydet, at der er mangel på arbejdskraft på store dele af det norske arbejdsmarked. Under højkonjunktoren i 1994-1998 voksede beskæftigelsen i den private sektor langt kraftigere end i den offentlige sektor. Men billedet vendte fra slutningen af 1998, hvor Norge oplevede en svagere vækst, her var beskæftigelsesvæksten hovedsageligt knyttet til den offentlige sektor.

Som følge af væksten i norsk økonomi og stigende beskæftigelse faldt ledigheden til et beskedent niveau mod slutningen af 1990'erne. Med vækstpausen i 1998 og 1999 steg arbejdsløsheden lidt igen, men stigningen er nu stoppet på et niveau på 3,6 pct. hvor det forventes at ligge de følgende år. Knap 25 pct. af de registrerede ledige har været ledige over 6 måneder - langtidsarbejdsløse.

I takt med den stigende beskæftigelse er der også færre personer i arbejdsmarkedspolitiske foranstaltninger. Kun ca. 0,2 pct. af arbejdsstyrken deltager i ordinære ordninger. Samme andel i forhold til registrerede ledige er faldet fra 38 pct. i 1996 til 14 pct. i 1999.

4.2.5 Sverige

Sverige har oplevet en markant økonomisk fremgang de seneste år, en fremgang som er præget af stigende eksport, mindre stigende import og en stærk efterspørgsel både indenlands og udenlands. Samtidig er inflationen kun steget beskedent.

Højkonjunktoren i Sverige og i de største afsætningslande er en del af forklaringen på den markante økonomiske fremgang. Især USA og Tyskland efterspørger flere svenske varer, men samtidig har den indenlandske efterspørgsel også været stigende, hvilket på sigt forventes at få inflationen til at stige lidt mere i 2001.

Højkonjunktoren betyder også forbedrede offentlige finanser. Her er det specielt den stigende beskæftigelse, som betyder, at færre er på understøttelse, og der er færre i de arbejdsmarkedspolitiske ordninger.

Arbejdsstyrken har været svagt stigende under højkonjunktoren, og den forventes at stige yderligere i 2000 og 2001, en stigning som kan henføres til nedtrapningen af personer i arbejdsmarkedspolitiske foranstaltninger.

Beskæftigelsen har været markant stigende siden 1997, med den største stigning i den private sektor. Men der har også været en stigning i offentlig beskæftigelse som følge af, at der er afsat flere ressourcer til uddannelse og omsorg. Beskæftigelsen forventes at stige yderligere i 2001, mest i byggevirkksomhed og næringslivets tjenester.

Den kraftige stigning i beskæftigelsen har ført til en faldende arbejdsløshed. Den åbne arbejdsløshed er således faldet med mere end 100.000 personer siden 1997. Ledighedsprocenten var i juni år 2000 nede på 4,7 pct., og den forventes at falde yderligere. Sammen med faldet i ledigheden er langtidsarbejdsløsheden også faldet markant siden 1997.

Antallet af personer i arbejdsmarkedspolitiske foranstaltninger er ligeledes faldet kraftigt siden 1996, og til trods for en mindre stigning i slutningen af 2000 forventes niveauet for 2000 at ligge under niveauet for 1999, og det ventes at falde yderligere i 2001. I 1999 var der ca. 3 pct. af arbejdsstyrken i arbejdsmarkedspolitiske foranstaltninger, mens denne andel forventes at falde til 2,5 pct. i 2001.

Rapport fra Europaudvalget om IT

(fremlagt af arbejdsgruppen om IT-spørgsmål)

1. Sammanfattning

I rapporten föreslås en höjd ambitionsnivå för det nordiska samarbetet inom IT-området, mot bakgrund av de nordiska ländernas redan i dag framskjutna position och unika möjlighet att etablera sig som en stor, dynamisk och avancerad region i den nya ekonomin.

Vi vill formulera en vision om ett kunskapssamhälle som är tillgängligt för alla i de nordiska länderna. Med grund i denna idé formulerar vi fem mål som bör vara vägledande för det fortsatta nordiska samarbetet:

1. IT ska vara ett verktyg tillgängligt för alla invånare i de nordiska länderna.
2. Hela Norden ska vara ett attraktivt område för etablering av och investering i kunskapsintensiva företag.
3. Genom IT, ska Norden stärka sin position som en region med hög och jämn utbildningsnivå.
4. Norden ska vara föregångare i användningen av IT för att förnya social service.
5. Norden ska gemensamt använda IT för att stärka insyn och delaktighet, samt den nordiska identiteten.

Utan att ha ambitionen att i detalj peka på de förslag som måste utverkas för att förverkliga de fem målen, vill vi också peka på ett antal konkreta frågor som förtjänar större uppmärksamhet i det nordiska samarbetet. Vår lista på förslag är tänkt som en inriktning och stimulans till vidare samarbete, inte som en uttömmande förteckning:

1. En gemensam nordisk styrgrupp under NMR för utvecklingen av kunskapssamhället.
2. En högnivågrupp knuten till NMR-IT.
3. En rådgivande kommitté för kunskapssamhället under europautskottet i Nordiska rådet.
4. Nordiska rådets temakonferens 2001 bör handla om IT och kunskapssamhället.
5. En gemensam nordisk infrastrukturstudie,
6. Insatser för att följa utvecklingen inom EU:s olika program och för att formulera de nordiska ländernas förhållningssätt till dessa program.
7. Ett nordiskt freenet för att stimulera utbildning och lärande.

8. Studie av innovationsmiljöerna i de nordiska länderna.
9. Arbete för att etablera gränsöverskridande makrokluster inom IT.
10. Nordiskt regelverk för elektronisk handel.
11. Samordnat agerande i fråga om reglering av kryptoprodukter.
12. Insatser för att belysa förekomst och användning av fri programvara.
13. Insatser för att stärka utvecklingen av IT-baserad översättningsteknik mellan språken i de nordiska länderna.
14. Insatser för att sprida kunskaper om de nordiska demokratimodellerna och hur IT kan användas för att stärka dessa.
15. Höjd ambitionsnivå för Nordiska rådets och ministerrådets närvaro på Internet.

Medlemmar av arbetsgruppen: Steingrímur J. Sigfússon, IS, Jouko Skinnari, FIN, Lodve Solholm, N, Lennart Daléus, S, Kent Olsson, S

2. Inledning

1999 gav Europautskottet mandat åt en grupp under ordförandeskap av Lennart Daléus att utarbeta en rapport om IT i Norden. I arbetsgruppen har även ingått Jouko Skinnari, Kent Olsson, Steingrímur J. Sigfússon och Lodve Solholm. Den föreliggande rapporten gör inte anspråk på att vara en fullständig genomgång av läget i dag, eller av vilka åtgärder som borde vidtas i Nordiska rådets / Nordiska ministerrådets regi. Snarare är det en ambition att peka på ett antal centrala områden där det finns skäl att intensifiera det nordiska samarbetet.

En uppenbar slutsats är att frågorna om kunskaps-/ informations-samhället bör lyftas upp på dagordningen på allvar, från de högtidliga deklarationerna vid sessioner och i programdokument. Frågan om IT och hur Norden ska positionera sig i det framväxande samhället borde i större utsträckning vara en integrerad del av det vardagliga arbete som utförs, i alla sammanhang.

De nordiska länderna har i många avseenden en fantastisk möjlighet i det kunskapssamhälle vi ser utvecklas runt omkring oss. Den tekniska utvecklingen lägger på många sätt fast nya villkor för hur ekonomi, utbildning och arbete kommer att fungera i framtiden. Den IT-revolution vi sett så långt är förmodligen bara början på en utveckling som kommer att vara länge än.

Genom väl fungerande välfärdssamhällen, god utbildning, långtgående möjligheter också för dem som är relativt mindre bemedlade och redan hög teknikanvändning, står de nordiska länderna sig väl rustade att delta i vad som kan kallas den nya ekonomin. Att slå sig till ro är dock inget alternativ. Det samhälle som inte ständigt strävar mot förbättring, att ta ytterligare ett steg, rör sig bakåt relativt alla andra. Högt ställda ambitioner måste därför vara vägledande för nordisk IT-politik. Det återspeglas också i rapportens målsättningar om att "alla" ska ha tillgång till tekniken och

dess möjligheter, utan närmare precisering. "Alla" är i sammanhanget snarare ett ständigt riktmärke och en rörelseriktning än ett kvantifierbart mål.

Förutsättningen för en framtida "nordisk modell" är att de nordiska länderna aktivt tar del av den nya teknikens möjligheter och ger sina medborgare och företag möjlighet att hävda sig i en globaliserad värld. Det förutsätter också att en mängd institutioner anpassas efter de förutsättningar som råder. I denna rapport fokuseras på en grundläggande förutsättning, nämligen tillgången till och anammandet av IT för sådan förändring.

3. De nordiska ländernas förutsättningar

Generellt gäller att de nordiska länderna har en hög utbildningsnivå. Framförallt har den överväldigande delen av befolkningen tillgång till en god grundutbildning. I fråga om högutbildade är nivån något lägre i de nordiska länderna än i många jämförbara konkurrentländer. De senaste åren har dock gjorts stora investeringar i högre utbildning, med inriktning på att öka andelen högskoleutbildade.

Kännetecknande för de nordiska utbildningssystemen är också den sociala och könsmissiga utbildningen. I samtliga nordiska länder är det i dag fler unga kvinnor än unga män som går vidare till högre utbildning. Genom olika former av offentliga subventioner till dem som studerar vidare i högre utbildning samt väl uppbyggda familjepolitiska stöd har fler människor än i många andra länder fått möjlighet att studera vidare.

Den höga, och jämna, utbildningsnivån brukar framhållas som en av de viktigaste förklaringarna till de nordiska ländernas höga datormognad. Även den relativt goda ekonomi som de människor som har lägre inkomster har i länderna har med all säkerhet bidragit till tillgången till datorer i hemmen.

I Internetanvändningen finns i samtliga länder tydliga skillnader mellan sociala grupper och mellan könen.

Näringslivet i de nordiska länderna har på flera sätt stora möjligheter att göra sig gällande i en global konkurrens. Förutom teknikjättarna Nokia och Ericsson, finns i alla länder flera stora konkurrerande mobiltelefonoperatörer.

De förhållandevis likartade förutsättningarna har utgjort mycket av grunden för det nordiska samarbetet inom en mängd områden. Gemensamma ansträngningar har gjorts för att ge människor goda förutsättningar att utbilda sig och finna arbete.

(Tabell, se Bilaga 1, se s. 1467)

Anpassningen till ny teknik är generellt mycket hög i samtliga länder, om än med vissa skillnader. Bedömningen för år 2000 säger att mer än vart-

annat hushåll i de nordiska länderna kommer att äga en persondator under år 2000. År 2002 kanske det handlar om 2/3 av hushållen.

Datorpenetrationen är givetvis ingen konstant, utan påverkas också av utvecklingen av applikationer som skapar nytta för kunderna, skatteregler m.m. Två konkreta exempel från Sverige är beslutet att inte lägga förmånsbeskattning på mobiltelefoner, vilket starkt bidrog till att sprida mobiltelefonen som en löneförmån, och möjligheten till skattemässigt gynnade personalköp av datorer, genom bruttolöneavdrag.

Även inom andra områden ligger de nordiska länderna långt framme. Mobiltelefonin är en avgörande komponent i det mobila kunskapssamhället. Längst fram i penetration är Finland, med 65 % av befolkningen (januari 2000), före Norge (62,5), Sverige (58) och Danmark (52). Island hade 1998 59 % penetration, en siffra som fortsatt öka. Viktiga konkurrentländer som Tyskland och Storbritannien har en mycket lägre penetration än så (uppskattat till 26 respektive 33 % vid utgången av 1999). De nordiska länderna var 1998 Europas fjärde största IT-marknad.

(Tabell, se Bilaga 2, se s. 1468)

Vad avser Internetanvändning är det svårt att få fram jämförbara uppgifter, inte minst därför att utvecklingen går mycket fort framåt och att det är först de senaste två åren intresset har vaknat för officiell statistik över Internet. Det finns överenskommelser i nordiska rådet om hur den nordiska IT-statistiken ska tas fram, ett samarbete vars vikt måste understrykas i sammanhanget.

Alltjämt kvarstår stora skillnader i samtliga länder mellan olika grupper Internetanvändning, t.ex. mellan kön, åldersgrupper och boendeort.

Den nya ekonomins förutsättningar

Den nya tekniken håller på att förändra samhället på ett genomgripande sätt. Till skillnad från många av de tekniska landvinningar som gjorts under lång tid, kommer, av allt att döma, IT att förändra själva spelreglerna för hur samhälle och ekonomi fungerar. Detta hänger främst samman med nätverkens uppkomst och hur värden genereras.

Under mycket lång tid har nya processer tillkommit som visserligen förändrat, men främst rationaliserat mänskligt arbete. Marknaden har fungerat på ett ofullständigt sätt, bl.a. därför att informationen har varit obalanserad. Information har huvudsakligen gått från ett fåtal stora producenter till ett antal konsumenter. Kulturellt och mänskligt utbyte har förekommit i allt större utsträckning, men har ändå i stor utsträckning filtrerats genom dem som förfogat över t.ex. massmedier.

Detta är nu snabbt på väg att ändras. IT möjliggör för "smarta agenter" och handelsportaler att ta fram, sortera och filtrera information så att maktbalansen mellan säljare och köpare blir jämnare. När alla är upp-

kopplade står det var och en fritt att producera och distribuera information, inte bara konsumera – vi blir ”prosumenter”. Globala nätverk av människor, för förströelse eller i samarbete för att uppnå gemensamma mål blir möjligt.

(Tabell, se Bilaga 3, se s. 1469)

Det finns flera sätt att definiera den nya ekonomin. Den mest konservativa är kanske att säga att den höjer produktivitetspotentialen, bl.a. genom att möjliggöra förkortade ledtider i industrin, bättre information och större samordning mellan köpare och säljare. Detta är i sig ett stort steg, eftersom det handlar om en stor produktivitetökning under kort tid (se figur). Med denna tolkning går det redan i dag, åtminstone i USA, att belägga att det är något nytt på gång.

En annan infallsvinkel är att säga att värdet i den nya ekonomin inte genereras av varor eller tjänster, utan av mänsklig kunskap och relationer. Telefaxen brukar tjäna som exempel för detta resonemang: Finns det bara en telefax, så är den av ringa värde. Finns två så får man ett nätverk man kan kommunicera med. Värdet av detta nätverk, som telefaxen är biljetten till, ökar sedan med varje tillkommande telefax eftersom man kan kommunicera och utbyta kunskap/information med allt fler.

Att det ligger något av sanning i detta kan man t.ex. se i hur allt fler företag i det närmaste skänker bort sina produkter, som mobiltelefoner, för att få en kundrelation. Man kan också se det i hur företag som bygger på relationer (som portaler på Internet) värderas, eller vilka priser som betalas för befintliga kabel-TV-nät i USA (priserna är ofta fyra gånger så höga som för nybyggnation, främst därför att man får en kundrelation på köpet).

De företag som lyckas skapa de största nätverken, med störst kundnytta, blir då vinnarna på en global marknad. Det företag som först tagit hem utvecklingskostnaden kan snabbt slå ut sina konkurrenter genom att dramatiskt sänka priserna och förhindra dem att hämta hem sina kostnader. Vinsten tas i stället ut genom att produkten säljs till så många fler, utan att de fasta kostnaderna eller kostnaden för distributionen ökar. Genom att sälja ett immateriellt ”ting” – tillträde till ett nätverk – ökar marginalnyttan och därmed vinsterna.

Detta gäller självfallet för vad som kan kallas massprodukter. Men även en annan trend gör sig gällande: människors önskan att äga det unika, att ha individuellt anpassade produkter och tjänster. Med informationsteknikens hjälp är det lätt, bl.a. därför att kundens önskemål kan skickas direkt till tillverkaren, att anpassa produkter och köra korta serier i industrin innan man ändrar produkten efter nästa kund. Bilindustrin är ett typiskt exempel på detta: Den bil kunden köper är i allmänhet inte tillverkad, utan tillverkningen sker när beställningen är lagd och bilen kan anpassas helt efter kundens önskemål.

Nu gäller detta inte bara virtuella produkter. Även traditionella industriprodukter, som t.ex. en bil, får i dag sitt huvudsakliga värde genom de utvecklingskostnader som lagts ned i produkten. Även de företag som varit etablerade länge inom den gamla ekonomin, kommer att påverkas av de förändringar den tekniska utvecklingen för med sig.

Vi ser redan i dag företag som redan agerar efter den nya ekonomins logik och skänker bort sina produkter. Bland annat är webbläsarna från Microsoft och AOL/Netscape sådana exempel, liksom Suns officepaket StarOffice.

Den nya ekonomin erbjuder fantastiska möjligheter för väldigt många människor och företag, men den innebär också uppenbara risker för nya klyftor och ett nytt utanförskap. Risker för att skillnaderna mellan dem som har tillgång till teknik, information och kunskap och dem som inte har samma tillgång kan knappast underskattas. Vi vill föra en politik för social rättvisa i den nya ekonomin. Målsättningen för denna måste vara att tillförsäkra sig om att alla invånare får likvärdiga möjligheter – men inte tvingas – att delta och agera på alla arenor.

Risken för nya klyftor blir naturligtvis än större i ett globalt perspektiv. Många av dagens utvecklingsländer har redan undermåliga telekommunikationer och ytterst begränsad tillgång till informationsteknik. I takt med att allt mer välstånd genereras av kunskap, information och snabbt agerande utifrån överlägsen kunskap riskerar skillnaden mellan Nord och Syd att fortsätta växa i ett rasande tempo.

Mål för en nordisk IT-strategi

Alla de nordiska länderna har målformuleringar för IT-politiken som säger att man vill ligga i framkanten av IT-utvecklingen och snabbt anamma dess möjligheter för att utveckla de egna välfärdssamhällena. Finlands riksdags framtidsutskott säger t.ex. att Finlands mål är att "Lead the transition to an information society, seeking a role in the European Union as an 'information society laboratory'¹. Use the information society as a tool for increasing Finland's human and social capital." Danska forskningsministeriet föreslår fem mål för den danska IT-strategin: livslångt lärande, Danmark som e-handelsnation, effektivare och billigare service genom digital administration, ökad delaktighet genom Internetinitiativ, två IT-fyrar för att stimulera IT-utveckling med ett annat perspektiv². Svenska regeringen säger att "Sverige ska som första land bli ett informations-samhälle för alla"³. Isländska regeringen menar att "Iceland shall be in the forefront of the world's nations in the utilisation of information technology

---

¹ Finska riksdagens framtidsutskott, betänkande 1998,
<http://www.eduskunta.fi/efakta/vk/tuv/tuvm0198.htm>

² Digital Denmark – conversion to the Network Society
<http://www.detdigi.ted danmark.dk/english/english.html>

³ Näringsdepartementets IT-sida <http://naring.regeringen.se/fragor/it/index.htm>

in the service of improved human existence and increased prosperity.”⁴ Den norska interdepartementala arbetsgruppen om bredband menar att ”Norge skal ligge i forkant i IKT-utviklingen gjennom tidlig å nyttiggjøre oss bredbåndstjenster, -anvendelser og brukerstyr som legger til rette for vekst og verdiskaping i hele landet.”⁵

Samstämigheten mellan de olika ländernas mål är naturligtvis ingen slump. Det är mål formulerade i länder som redan befinner sig i utvecklingens frontlinjer, med välutbildad befolkning och hög IT-penetration.

Givet informationsteknikens styrka att förändra samhället och transformera ekonomin, skulle det vara av stort värde att på gemensam nordisk nivå formulera en vision om Norden i 2000-talets kunskapssamhälle. Med grund i de likheter som finns mellan länderna och den ambition samtliga länder har om ökad delaktighet och demokrati, höga ambitioner för välfärdsstaten och en vilja att hellre konkurrera med kunskap än genom okvalificerad produktion med låga löner, borde en idé formuleras om hur Norden ska vara en konkurrenskraftig region i det globala kunskapssamhället. Denna idé borde också handla om allas rätt till delaktighet och möjlighet att hävda sig i detta samhälle.

Med utgångspunkt i nordisk tradition skulle detta kunna formuleras som en strävan att förverkliga en digital allemansrätt – ett kunskapssamhälle som omfattar alla.

En sådan vision bör också omfatta ett antal målsättningar för förverkligandet.

Följande målsättningar ligger väl i linje med de mål ordförandeskapet satt upp för år 2000⁶.

1. *IT ska vara ett verktyg tillgängligt för alla invånare i de nordiska länderna. Principen ska vara att ingen ska lämnas utanför teknikens möjligheter på grund av ursprung, kön, ålder eller boende.*

Tillgänglighet till IT handlar om aktiva insatser inom flera områden:

- Öppen digital infrastruktur, tillgänglig för alla på likvärdiga villkor, och med fungerande konkurrens mellan operatörer och producenter av tjänster och innehåll.
- Förtrogenhet med tekniken. Tröskeln för att använda IT-baserade verktyg får inte bli hög p.g.a. rädsla eller ovana av att handskas med IT-verktyg. Det ställer stora krav på aktiva insatser för att framför allt nå ut till de grupper som i dag har låg datorpenetration. Det ställer också höga krav på forskning kring och utformning av användargränssnitt.

---

⁴ Isländska regeringens vision om informationssamhället <http://www.stjr.is/framt/vision03.htm#upphaf>

⁵ *Bredbånd til hele Landet*, rapport från interdepartemental arbetsgrupp, april 2000

⁶ http://www.norden.org/om_oss_sk/nmr/formand/dk_formand_2000.doc

- Tilltro till tekniken. Tilltro är ett brett begrepp som bl.a. innefattar att människor måste lita på att information de lämnar i från sig inte missbrukas, att transaktioner är säkra och att transaktioner inte kan förfalskas, men också att tekniken är tillgänglig i alla situationer och att ett stort teknikberoende inte ökar samhällets sårbarhet.
  - Särskilda insatser för att främja funktionshindrades tillgång till informationsteknikens verktyg för ökad delaktighet i samhället och högre livskvalitet.
2. *Norden ska vara ett attraktivt område för etablering av och investeringar i kunskapsintensiva företag.*

Att öka attraktiviteten handlar bl.a. om att vårda den efterfrågan på kunskapsintensiva produkter och tjänster som redan finns i de nordiska länderna. Det innefattar t.ex. insatser för att stärka tilltron till IT-tjänster och att skapa en så bred tillgång som möjligt till tekniken för att skapa en stor marknadspotential.

Ett exempel kan t.ex. vara att de nordiska länderna bör eftersträva att attrahera de snabbväxande företagen inom multimedienöjen. Dessa torde vara intresserade av att finna en köpstark marknad med bra förbindelser till hushållen för att kunna vidareutveckla koncept.

3. *Norden ska, genom ökad användning av IT, stärka sin position som en region med hög och jämn utbildningsnivå.*

Samtliga nordiska länder lägger stor vikt vid att ge alla tillgång till utbildning på likvärdiga villkor. De nordiska utbildningssystemen ser olika ut, men erbjuder genom överenskommelser i Nordiska rådet, fri rörlighet mellan länderna. I alla länderna förekommer också projekt inom distansutbildning.

I det moderna kunskapssamhället är utbildning viktigare än någonsin. Samtidigt blir det allt svårare att finna formerna för hur utbildning ska komma människor till del. Den grundläggande utbildningen i ungdomsåren, till och med grundläggande universitetsutbildning, kommer att behöva kompletteras och byggas på under hela livet. Det måste kunna ske i olika former – i hemmet på fritiden eller på arbetsplatsen.

I den strävan spelar distansutbildning en avgörande roll. Ambitionen bör vara att motsvarigheter till all konventionell utbildning finns tillgänglig som distanskurser, förutom att ett ambitiöst mål avseende förnyelse av pedagogik och metodik bör sättas upp.

Det öppna universitet som finns i Finland borde kunna tjäna som modell för öppna universitet i övriga länder och möjligen insatser för ett samnordiskt öppet universitet i samverkan mellan de etablerade högskolorna och universiteten.

4. *Norden ska vara föregångare i användningen av Internet och IT-baserade hjälpmedel för att förnya social service för medborgarna.*

Flera av de nordiska länderna driver i dag olika projekt eller har uttryckt ambitionen att förnya den sociala servicen med hjälp av IT. Visst nordiskt samarbete inom området sker också, som framgår av beskrivningen av Nordunet2 nedan. Vid Nasjonalt senter for Telemedisin (NST) vid regionsjukhuset i Tromsø, har Norge utvecklat ledande internationell kompetens inom telemedicin, omfattande bl.a. distanskonsultation och fjärrdiagnosticering. Utvecklingen av IT-baserade verktyg handlar inte främst om sänkta kostnader, utan om högre kvalitet i omsorgen och minskade transporter.

IT-baserade verktyg har också visat sig vara framgångsrika verktyg för många funktionshindrade. Det kan handla om verktyg för att underlätta vardagen för psykiskt handikappade, likaväl som om talsyntes för att synskadade ska kunna använda Internet. En väl utbyggd omsorgssektor i samtliga nordiska länder, förenat med stor datorpenetration och hög IT-kompetens ger en god grund för ett framgångsrikt arbete med att utveckla och introducera IT-baserade verktyg för bättre social service.

5. *Norden ska gemensamt använda IT för att stärka medborgarnas insyn och delaktighet i styret, samt den nordiska identiteten.*

IT kan användas både för att stärka och för att försvaga demokratin. Vilken riktning utvecklingen tar beror i allt väsentligt på politiska beslut. IT bör användas för att förstärka det öppna folkstyre som karaktäriserar de nordiska länderna. Inte minst genom flera av de nordiska ländernas medlemskap i EU har insyn och offentlighet kommit under press, varför det är angeläget att använda ny teknik för att fördjupa och förstärka demokratin och insynen som en aktiv motkraft.

Ambitionen bör vara att allt fler offentliga handlingar ska göras tillgängliga för medborgarna över nätet, som ett sätt att stärka insynen. Inte minst bör nordiska rådet föregå med gott exempel och publicera konventioner och överenskommelser som en service till medborgarna. En ökad offentlighet bör förenas med insatser för att skapa arenor med hjälp av Internet för fördjupad diskussion och debatt, såväl lokalt, nationellt som internationellt. Att endast tillhandahålla arenorna är emellertid inte tillräckligt: De måste förenas med såväl deltagande från beslutsfattare som omfattande informationsinsatser.

Att stärka den nordiska identiteten också på Internet är prioriterat. Det måste bl.a. innefatta produktion av innehåll på de nordiska språken samt att nordiskt kulturarv synliggörs också på Internet. Inte minst är det ett krav på myndigheter och regeringar i länderna att stimulera publicering av material på de egna språken, ekonomiskt och genom ett bra regelverk.

Läget i dag

Befintligt nordiskt samarbete

Det viktigaste nordiska samarbetet sker i dag inom ramen för Nordunet och Nordunet2. Beslutet att anslå resurser till uppbyggandet av ett gemensamt nordiskt forskningsnätverk måst i perspektiv betraktas som ytterligt framsynt och har otvivelaktigt bidragit till den snabba IT-utvecklingen i de nordiska länderna. Nordunet finansieras i dag helt via de nationella forskningsnätverken, men ett djupare samarbete har vidtagit inom ramen för Nordunet2, som sedermera organisatoriskt skilts från Nordunet. Initiativets sekretariat finansieras av NMR, medan huvuddelen av budgeten på 30 miljoner DKK över åren 1999-2001 kommer från de nationella nätverken.⁷

Arbetet sker inom fyra prioriterade områden, med en förväntad hög bandbredd till hushåll och företag som (given) utgångspunkt (vilket alltså innebär att fokus inte ligger vid bandbredden som sådan):

- Distansutbildning och livslångt lärande
- Telemedicin
- Digitala bibliotek
- Infraservice – som är i skärningspunkten mellan rå infrastruktur och applikationer för att t.ex. kunna använda tjänster som kräver hög bandbredd.

Den första rundan projektansökningar resulterade i tre projekt rörande IT-stöd för maritim utbildning, telemedicinskt nätverk och nätverksimplementering av tidskriftssamling och fulltextsökning.

Flera andra initiativ under andra ministerråd än MR-IT finns, som IDUN2, vilket är en vidareutveckling av IDUN-projektet, med inriktning på IT som verktyg för undervisning och inläring, ODIN är en portal och plattform för skolors tillgång till Internet, samt ett debattforum om pedagogik. Vidare finns BaltNet som syftar till att stärka det nordiska närområdet genom att bygga Internetinfrastruktur för FoU samt att utbilda dem som undervisar i användning. Det språkteknologiska forskningsprogramet ska ge de små nordiska språken en plats i den digitala världen. Scansafe, under MR-Näring, arbetar med att märka webbplatser. Under samma ministerråd finns även en referensgrupp för e-handel.

EU

I december 1999 lanserade kommissionen sitt stora initiativ Europe⁸. Projektet har tre huvudsakliga mål: Att få alla människor, hem, skolor, företag och myndigheter uppkopplade, att åstadkomma ett digitalt läskunnigt och entreprenöriellt Europa och garantera ett socialt inkluderande informationssamhälle.

---

⁷ Informationen kommer från projektplanen <http://www.nordunet2.org/n2-prosjekt.rtf>

⁸ http://europa.eu.int/comm/information_society/europe/index_en.htm

Insatser inom ramen för eEurope görs inom tio områden, bl.a. insatser mot ungdomar, Internet för forskare och studenter, insatser för funktionshindrade och arbete med offentlig förvaltning. Ett flertal insatser görs för att öka samordningen av lagstiftningen och öka konkurrensen inom infrastrukturen. Målen är konkreta och schemalagda. Några exempel på sådana mål är att alla skolor ska ha tillgång till Internet och multimedieresurser (slutet av 2001), att avgifterna för förhyrda förbindelser, också över gränser, ska sänkas betydligt (slutet av 2000), användning av smarta kort även inom tillämpningar som kräver stor säkerhet och/eller mobil tillgång (slutet av 2002) eller att de kvarstående hindren för en helt integrerad europeisk riskkapitalmarknad ska vara avskaffade (slutet av 2003).

Inom det femte ramprogrammet för forskning finns vidare ett särskilt program, Information Society Technologies, med en budget på 3,6 mdr. Euro 1998-2002. Insatserna syftar till att göra informationssamhället användarvänligt, och man arbetar inom fyra områden: För den enskilda individen är målet att möta behovet och önskemålen om högkvalitativa allmänna tjänster till överkomligt pris. Inom företagssektorn strävar man efter att stärka innovationsklimatet och effektiviteten för att lägga grunden för uthållig tillväxt, jobb med stor förädlingsfaktor och bättre arbetsmiljö. Vad gäller multimedieinnehåll är det, något vaga målet, att tillse att Europa tar tillvara sin fulla potential. Slutligen finns ett moment som berör teknikerna som driver Internet för att Europa ska vara med och utveckla och förfina teknikerna.

Mycket av EU:s aktiviteter har drivits fram genom ISPO⁹ (Information Society Promotion Office), som grundades 1994. ISPO:s uppdrag handlar om att intressera för informationssamhället och stödja både privata och offentliga intressenter inom området. På ISPO:s hemsida samlas alla de insatser som görs inom en mängd delområden. ISPO fungerar som kanal mellan kommissionen och en mängd andra aktörer, med ansvar för flera olika program och tjänster, däribland PROMISE, som är mer inriktat på social och kulturell förändring

För den oinitierade är det inte lätt att snabbt få en överblick över den mängd program och kontor som finns inom ramen för EU. Flera av de olika institutionerna överlappar varandra i ansvar. Samtidigt skapas en stor dynamik inom ramen för unionens arbete med IT-frågor. Genom att starta en mängd projekt med komplementerande uppgifter, ibland också överlappande, skapas också en dynamik som gör att projekten kan korsbefrukta varandra.

Mot bakgrund av de omfattande insatser som görs inom EU, framstår det som angeläget att medvetenheten om vad som pågår höjs, att de nordiska länderna förhåller sig strategiskt till det europeiska samarbetet och att man samtidigt vidtar åtgärder för att Norden alltså ska kunna

---

⁹ <http://www.ispo.cec.be/>

vara föregångare. Inom NMR:s regi bör därför avdelas resurser för att studera, kartlägga och sprida kunskap om EU:s IT-program samt att föreslå nordiska insatser i enlighet med detta.

USA

1998 ställde kongressen sig bakom Vita husets initiativ "Next Generation Internet"¹⁰, som syftar till att utveckla nya och bättre nätverkstekniker, ett nytt nätverk för att demonstrera dessa tekniker och att visa på nya applikationer som utnyttjar detta nätverk. De kvantitativa målen är högt satta: Man eftersträvar en kapacitetsförbättring mellan två punkter på 100-1000 gånger, att ta fram mer än 100 högprioriterade applikationer och att mer än 100 platser ska vara knutna till NGI m.m.

Projektet är gemensamt mellan flera federala myndigheter, med en total budget under 1998-2000 på 281 miljoner USD. Drygt hälften av detta går till nätverksteknikerna, medan ungefär en fjärdedel vardera till att bygga ett nätverk för demonstration och att utveckla applikationer. I projektet ingår i stor utsträckning frågor som bedöms spela en stor roll de kommande åren (quality-of-service, grupprogramvara, multicasting, distribuerade applikationer och nätverk för dataintensiva applikationer).

Ungefär samtidigt som NGI grundlades, bildades ett konsortium mellan mer än 170 universitet för att vidareutveckla Internet – initiativet heter Internet2¹¹. Avsikten är att skapa ett partnerskap med näringsliv och myndigheter för att utveckla och lansera avancerade nätverksapplikationer. I stor utsträckning arbetar Internet2 och NGI med samma frågor och det förekommer också ett omfattande samarbete dem emellan, inte minst genom att flera federala myndigheter arbetar inom båda organisationerna.

Förslag

I det följande presenteras ett antal förslag, som gruppen funnit särskilt väl lämpar sig för ett fördjupat nordiskt samarbete. Det finns självfallet fler förslag som borde föranleda gemensamt agerande och samfälliga insatser för att ytterligare förbättra de nordiska ländernas position inom kunskaps-samhället.

En grundläggande ambition är att höja ambitionsnivån för det nordiska IT-samarbetet. Det är hög tid att gå från högtidliga deklarationer och formuleringar i ordförandeskapsprogram till fler konkreta projekt och beslut i Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet.

Aktivera Nordiska rådet

Vi har sett att man, åtminstone i EU och USA, arbetar mycket med överlappande projekt med många olika offentliga aktörer, olika former av stimulans till partnerskap mellan offentliga och privata aktörer och aktiva

---

¹⁰ <http://www.ngi.gov/>

¹¹ <http://www.internet2.edu/>

politiska insatser för att stimulera utveckling. I rapporten föreslås också ett flertal insatser som med fördel skulle kunna göras på ett nordiskt plan.

I enlighet med en uppfattning om att en mångfald aktörer och finansierare för olika projekt är av godo i ett samhälle där möjligheterna att i detalj förutsäga och planera skeenden är, minst sagt, begränsade, borde NR och NMR skyndsamt överväga vilka åtgärder de båda institutionerna bör och ska spela i det snabbt framväxande kunskapssamhället.

Det finns redan ett etablerat samarbete inom NMR (NMR-IT). Detta förfogar årligen över 1.020.000 DKR. IT-frågorna har emellertid inte uppmärksammats i tillräcklig utsträckning. En strategi som bygger på att Norden ska vara en ledande region i kunskapssamhället, borde innebära mer kraftfulla insatser.

Ett konkret ställningstagande kan vara att NMR inrättar en gemensam nordisk styrgrupp för utvecklingen av kunskapssamhället i de nordiska länderna syftande till globalt ledarskap. Denna bör dels ge ekonomiskt stöd åt projekt inom ett antal nyckelområden, vilka mycket väl kan vara dem som NMR redan i dag definierat, d.v.s. att använda IT i syfte att stärka demokratin, att göra informationssamhället tillgängligt för alla, att stärka de nordiska språken och kulturerna, att bana väg för elektronisk handel och att främja uppbyggandet av nätverk för små och medelstora företag, dels koordinera och sammanställa gemensamma nordiska insatser inom ramen för andra institutioner (ett påtagligt exempel är NORDUNET), och även fungera som rådgivande organ för utvecklingen av en nordisk IT-politik i NMR:s regi. Särskild vikt bör i detta sammanhang läggas vid IT som ett verktyg för social service, framför allt för att öka möjligheterna för grupper som lätt marginaliseras, däribland funktionshindrade, att använda IT som verktyg. För att möjliggöra detta bör även budgeten för gemensamt arbete inom IT öka kraftigt inom NMR:s anslag.

För en sådan ansats talar t.ex. den modell EU valt genom inrättandet av ISPO, som har ett övergripande ansvar för att koordinera och sprida slutsatser från en mängd olika projekt inom unionens olika program.

Till NMR-IT bör också knytas en högnivågrupp med företrädare för ledande företag och högskolor inom IT-sektorn.

Insatser i NMR:s regi bör mötas med kraftfulla insatser från NR, där en rådgivande kommitté för kunskapssamhället bör inrättas under europautskottet med företrädare för utskottet och från kunskapssamhällets olika intressenter, med uppdrag att utifrån ett brett tekniskt, ekonomiskt och socialt perspektiv belysa det framväxande kunskapssamhället. Utskottet bör vidare årligen i seminarieform belysa framsteg inom olika områden, diskutera gemensamma problem och formulera den fortsatta strategin anordnas, under medverkan från en mängd institutioner, som högskolor, myndigheter, företag, organisationer och beslutsfattare. Detta bör förenas med att NR:s temakonferens 2001 inriktas på IT och kunskapssamhället.

Tillgänglighet för alla

Gemensam nordisk infrastrukturstudie

En förutsättning för att konsumenterna ska få tillgång till hög kontinuerlig kapacitet, som är avgörande för många av kunskaps samhällens tjänster, är att det finns en hög grad av redundans – överkapacitet – i de transportnät som binder samman accesspunkterna. I hög grad är detta något som sker på marknadsmässiga villkor i samtliga de nordiska länderna.

I debatten om bredbandsutbyggnad har stor vikt lagts vid frågan om de lokala näten och hur ”den sista kilometern” ska lösas. Det är en fråga i första hand för vart och ett av de nordiska länderna. På nordisk nivå bör detta förenas med insatser för att koordinera de privata aktörer som i dag bygger ut transportnät och för att säkra konkurrensen om IT-tjänster i alla delar av de nordiska länderna.

I synnerhet i de långsmala skandinaviska länderna byggs stomnät vertikalt, med grenar till knutpunkter utanför den huvudsakliga sträckningen. Det är i sig logiskt, men innebär också stor risk för flaskhalsar i näten. Ett alternativ till detta kan vara att stimulera till ökat samarbete mellan de aktörer, både privata och offentliga, som bygger stomnät med sikte på ett mer rationellt utnyttjande av tillgänglig nätkapacitet över gränserna. Det förutsätter vidare ett medvetet arbete för att stimulera framväxten av fler förbindelser mellan vart och ett av de nordiska operatörernas stomnät. En sådan ökad interkonnektivitet innebär också att sårbarheten i de olika näten minskar genom att trafiken vid avbrott eller störningar kan söka sig andra vägar.

För att bevara de nordiska ländernas försprång måste ständiga förbättringar ske. Det handlar givetvis om applikationer och säkerhet (mer om detta nedan), men också om en allt bättre infrastruktur. Nordunet2, som inspirerats av amerikanska Next Generation Internet (NGI) är ett bra steg på vägen, men måste ges adekvata resurser för att också bli en väsentlig faktor i utvecklingen av infrastrukturen, helst i form av partnerskap med privata intressen. Utvecklingen av nätverken kan exempelvis handla om nya distributionstekniker, som multicasting eller att garantera kontinuerlig bandbredd.

I sammanhanget bör NMR ta initiativ till en gemensam nordisk infrastrukturstudie, som beskriver transportnätens sträckningar i dag, utnyttjande av befintlig kapacitet och de avtal som reglerar samtrafik. Vidare bör redundansen i näten i dag beskrivas liksom ett antal olika scenarier för framtida volymökningar. Studien bör utmynna i en strategi för hur samordningen mellan olika aktörer kan öka, också mellan länderna, med sikte på effektivare utnyttjande och fortsatt utbyggnad av näten så att erforderlig täckning och redundans uppnås. Denna studie och dess slutsatser bör sedan tjäna som grund för överläggningar med de aktörer som bygger stomnät på de nordiska marknaderna.

En sådan studie bör vidare innebära insatser för att de nordiska länderna, som första sammanhängande geografiska region, genomför en samlad insats för att implementera nästa generations Internetprotokoll, IPv6, där bl.a. Nokia redan är involverat.

Ett nordiskt freenet

För att främja framväxten av ett ständigt lärande samhälle, bör stora insatser göras för att utbildning ska vara tillgänglig till låg eller ingen kostnad för människor i olika sammanhang. Inte minst är det viktigt att man, från ett och samma ställe, kan finna utbildning anpassad för en mängd olika situationer. Ett sätt att beskriva detta är att tänka sig ett "lärande samhälle", uppdelat i olika platser/avdelningar för olika slags utbildning och tankeutbyte. Ett exempel på ett freenet är Free-net Finland.¹²

Bilden av lärandet som en plats i cyberrymden är kännetecknande för idén om freenets, ett slags portaler både till utbildning och till utbyte av tankar. Genom att erbjuda en plats för interaktion mellan människor i det lärande samhället. Det blir också ett forum för teledemokrati i sättet att arbeta. Freenets och samhälls nätverk är en växande rörelse runt om i världen.

Möjligheten att stimulera framväxten av ett samnordiskt freenet, kopplat till befintliga freenets i de nordiska länderna och möjligen som ett samarbete mellan freenets i samtliga länder, bör prövas. Det innebär också att ett framkomligt forum för skolsamarbete också under universitetsnivå kan skapas. Till ett sådant freenet bör också knytas myndigheter och privata intressenter.

IT för tillväxt i hela Norden

Företags beslut om etablering avgörs i mycket stor, och ökande, utsträckning av tillgång till goda kommunikationer och tillgång till kunniga och motiverade medarbetare, förutom av de traditionella faktorerna. Det är självfallet också sådana faktorer som bidragit till Nordens framskjutna position inom IT. För att den positionen ska kunna bibehållas och försprånget utökas krävs medvetna insatser för att identifiera och stärka de nyckelfaktorer som ytterst avgör var investeringar och arbeten i den nya ekonomin kommer att hamna.

Få människor i de nordiska länderna har ambitionen att i grunden gå bort från de höga ambitioner för välfärd vi alla växt upp med. Det finns all anledning att de nordiska länderna inför de nödvändiga förändringar som måste göras, noga diskuterar inom ramen för hela NR:s och NMR:s verksamhet på vilket sätt kunskapssamhället förändrar villkoren och hur

---

¹² www.freenet.hut.fi

dessa förändrade villkor ska hanteras, inte minst för att undvika ökande institutionell konkurrens mellan de nordiska länderna i sig.

Förbättrat innovationsklimat

En av de viktigaste förutsättningarna för framgång i den innovationsdrivna utvecklingen är gynnsamma förutsättningar för forskning och utveckling. Det innefattar både direkt stöd till forskning och goda ekonomiska villkor för privata satsningar. För att mäta det senare räknar OECD ut en indikator som kallas B-index, som illustrerar hur företags resurser till forskning behandlas fiskalt.

Land	B-index ¹³	
	1981	1996
Danmark	1,00	0,87
Finland	1,02	1,01
Island	-	1,03
Norge	1,04	1,02
Sverige	0,92	1,02

De flesta länder har under senare år minskat B-index genom åtgärder som skattemässigt gynnar forskning. Mest notabelt av de nordiska länderna i studien var Danmark, där resurser till forskning 1996 kunde dras av till 125 % av insatsen. Denna möjlighet har dock sedermera upphört. Tillsammans med USA och Italien är Sverige det land som försämrat skattevillkoren för forskning mest sedan 1981.

B-index är självfallet inte hela sanningen bakom framgångsrik forskning. Samma OECD-rapport studerar också hur de direkta statsanslagen till forskning har förändrats. Av de nordiska länderna är det endast Finland som ökat de direkta anslagen (med ca 0,5 av BNP) medan de övriga länderna har minskat anslagen något (med 0,2 – 0,5 procent av BNP, uppgift saknas om Island).

Även det ramverk i form av regler och institutioner som omger innovationer är viktiga inslag i en fullständig innovationspolitik, liksom formerna för hur man stödjer nystartade innovationsföretag. Enligt OECD-

¹³ (OECD 1998) B-index beskriver inkomsten före skatt som behövs för att finansiera FoU. Ett index på ett säger med andra ord att kostnaden är fullt avdragsgill. Lägre värde innebär att forskningen är skattemässigt gynnad.

$$B - index = \frac{1 - A}{1 - \tau}$$

där A är lika med totala värdet av avskrivningar, avdrag, skatterabatter och särskilt stöd för forskningsresurser, τ är landets bolagsskatt.

studien har de nordiska länderna följt delvis olika strategier, med olika styrkor och svagheter.

Gemensamt för många länders strategier är klustertänkandet, d.v.s. att stimulera framväxten av regioner där utbildning, forskning och innovationsföretag inom samma sektor samlas. Därigenom underlättas bl.a. teknik- och kunskapsspridning, samtidigt som företagen kan utbyta information och samverka i många projekt. Sådana regioner med inriktning på IT finns också i Norden, som i Kista utanför Stockholm, Karlskrona-Ronneby i södra Sverige, Horten utanför Oslo.

För små länder finns det skäl att överväga att bilda större regioner än de kluster som bildas i dag, så kallade makrokluster. Exempel på detta finns i Toskana i Italien, där flera industridistrikt tillsammans bildar en större region för att stärka de egna regionerna också som varumärke. Ett närliggande exempel i Norden kan vara Bottenviksbågen, mellan Oulu och Piteå. Inom regionen bygger man nätverk på flera olika nivåer, t.ex. inom forskning, näringsliv och kommunikationer, bl.a. för att bli starkare i det europeiska samarbetet.

NMR bör ta initiativ till en gemensam nordisk studie av innovationsmiljöer. Den bör bl.a. innefatta inventering av klusterbildningar med inriktning mot informationsteknik, möjligheten att ekonomiskt gynna etablering av forskning i de nordiska länderna och att stärka nybildade innovationsföretag. Med utgångspunkt i denna studie bör slutsatser dras rörande möjligheten att samordna de nordiska ländernas innovationspolitik i större utsträckning för att attrahera såväl forskning som högteknologiska företag, samt att lägga grunden för etablerandet av gränsöverskridande makrokluster inom IT.

Gemensamma nordiska rättsliga insatser – handel

För att elektronisk handel ska slå igenom på bred front, räcker det inte med insatser för att få infrastrukturen på plats. Det krävs också en mängd åtgärder för att användarna ska lita på nätet tillräckligt för att göra transaktioner där. Det kan t.ex. handla om att kunna lita på avsändarens identitet eller att skydda innehållet från obehörig insyn. I det förra fallet handlar det om att skapa digitala, säkra, identiteter (digitala signaturer) som inte går att kopiera utan vidare. I det andra fallet handlar det om att kryptera innehåll. Även om de två metoderna båda i huvudsak bygger på krypteringsteknik är användningsområdena olika och det är viktigt att hålla i sär begreppen.

Regelverket för elektronisk handel är till sin natur sådant att det förutsätter internationella överenskommelser. Icke desto mindre finns möjligheter att gå före och visa vägen för de nordiska länderna. Förmodligen är Finland det land som kommit längst på den vägen, genom att introducera smarta kort för en mängd tillämpningar, inklusive handel. Genom ett EG-direktiv om elektroniska signaturer som ska omsättas i nationell lag senast i juli 2001, kommer nu ett standardiserat regelverk för hela EU/EES-

området. Genom detta och andra liknande direktiv rörande elektronisk handel aktualiseras frågan om ett samordnat agerande från de nordiska länderna, både innan direktiven antas och i hur de genomförs i nationell lagstiftning för att i största möjliga mån bevara Nordens position som en mycket viktig europeisk delmarknad.

Det skulle självfallet vara av stort värde om de nordiska länderna kunde enas kring gemensamma regler för t.ex. hur kontokortstransaktioner ska hanteras över Internet. Vidare borde det övervägas om det är möjligt att genomföra en standard för smarta kort. En sådan standard måste givetvis vara öppen för att kunna användas också i andra länder. Det är angeläget att det arbetet också omfattar säkerhetslösningar för att möjliggöra såväl kryptering som signering av meddelanden och transaktioner.

Inom säkerhet och kryptering är situationen internationellt förhållandevis oreglerad. Export av starka kryptoprodukter regleras genom det s.k. Wassenaar-arrangemanget, som snart ska revideras på nytt. Regleringen sker mot bakgrund av att kryptoprodukter (inklusive en hel del programvara för digitala signaturer) räknas som strategiska produkter, med dubbla användningsområden. Produkterna anses med andra ord ha även militär användning. En reglering sker därför av s.k. starka kryptoprodukter (som tar lång tid att dechiffrera även med oerhört kraftfulla datorer). Framförallt USA har under lång tid drivit en mycket restriktiv linje i fråga om liberalisering av regelverket. Det finns förmodligen flera skäl bakom detta, där det militära kan antas spela en allt mindre roll i förhållande till de konkurrensfördelar amerikanska företag i dag får genom administrationens framgångsrika försök att begränsa nyttan av kryptering för viktiga konkurrentländer.

Gemensamma nordiska insatser skulle t.ex. kunna göras i fråga om gemensamma ståndpunkter i fortsatta förhandlingar om det internationella regelverket för kryptering. Utgångspunkten bör vara, i enlighet med de frihandelstraditioner som utmärker de nordiska länderna, att export av produkter som innehåller också stark kryptering i det närmaste ska vara fri. Endast det faktum att en produkt innehåller krypteringsfunktioner ska inte kunna utgöra grund för att begränsa exporten, utan för sådana restriktioner bör andra funktioner med tydlig inriktning på militär verksamhet finnas. De nordiska länderna bör vidare sträva efter att behålla den frihet som finns i dag att avstå från att reglera kryptering nationellt.

Givet att kryptering bör vara tillgänglig för envar som så önskar, så kan länderna gynna uppkomsten av frivillig nyckeldeponering och autentisering. Det skulle vara av stort värde med ett nordiskt regelverk inom området, för att gynna utvecklingen av handel på nätet. De nordiska länderna bör i sammanhanget vara aktiva i det europeiska arbete som pågår för att utveckla egna lösningar för kryptering, bl.a. mot bakgrund av de uppgifter som förekommit om organiserad avlyssning av också allierades trafik i det s.k. Echelon-projektet.

Sedan länge har de nordiska länderna en gemensam arbetsmarknad och fri rörlighet över gränserna för nordiska medborgare. Mycket av detta regleras i de konventioner som arbetats fram i NMR:s regi. Mot bakgrund av att många av dessa konventioner börjar bli till åren, vill vi uppmana till en systematisk genomgång av de nordiska konventioner som samarbetet grundar sig på, i avsikt att inventera behovet av förändringar för att konventionerna ska bli teknikneutrala och att vid behov föreslå sådana förändringar.

Särskild uppmärksamhet bör i detta sammanhang ges åt frågor som rör skyddet för personlig integritet. EU:s dataskyddsdirektiv verkar ha gett upphov till olika tolkningar i de nordiska länderna och därmed olika lösningar för att genomföra direktivet. Åtminstone i Sverige har regelverket blivit mycket omtvistat och ansetts inskränka yttrandefriheten. Samtidigt innebär den ständigt ökande användningen av IT-lösningar i näringslivet att behovet av adekvat skydd för integriteten också ökar. Inte minst är det angeläget att finna gemensamma regler för de människor som bor och arbetar i mer än ett nordiskt land.

Utnyttjande av fri programvara

På senare år har framväxten av "fri" programvara, eller med en engelsk term, "open source" uppmärksammats allt mer. Främst handlar det om Linux, som är ett alternativ till Unix, utvecklat av finländaren Linus Torvalds, och fritt tillgängligt på Internet. Termen "open source" kommer just från att källkoden till programmen är tillgänglig och möjlig för andra att arbeta vidare på och distribuera. Olika licenser för "open source" är olika i hur vidaredistributionen går till. Några kräver att vidaredistributionen ska omfattas av samma licens, medan andra tillåter att man integrerar "open source"-material i proprietära system.

Från att främst ha varit en angelägenhet för hackers runt om i världen, har fri programvara gjort sitt intåg på många håll i affärsvärlden. Tydligast är det förmodligen för webb-servern Apache, med en marknadsandel på över 50 % globalt, men också andra program för t.ex. e-post och webb-surfande görs tillgängliga som fri programvara.

Den dominans Microsoft haft över operativsystem och produktivitetsprogramvara på persondatorsidan har, kanske främst i EU, lett till en omfattande diskussion om hur det beroende som uppstått ska kunna brytas. Motsvarande debatt förefaller inte ha förts i någon större utsträckning i de beslutande församlingarna i de nordiska länderna.

EU:s arbetsgrupp om fri programvara förutspår att utvecklingen kommer att fortsätta. Många framgångsrika företag, som Red Hat eller Digital Creations har visat att man kan göra stora vinster på att förpacka och distribuera fri programvara med support. Frågan är bara vilken inriktning myndigheter och regeringar väljer i förhållande till utvecklingen.

Inom ramen för IST (Information Society Technologies) arbetar EU bl.a. med att initiera projekt för att få fram best practices i fråga om att implementera fri programvara och för att främja utvecklingen av sådan. Bakgrunden är insikten att de regioner som utvecklar och använder fri programvara kommer att ha en konkurrensfördel i ett föränderligt landskap för programvara och IT.

Som ett första steg i en mer aktiv policy visavi fri programvara bör NMR ta initiativ för att belysa frågor kring fri programvara i offentlig sektor, inklusive legala aspekter och kvalitetssäkring. Detta kan ske genom en särskild konferens eller som ett led i temakonferensen 2001.

En nordisk dimension

Med en nordisk dimension inom IT avser vi att peka på behovet av en nordisk kulturell närvaro på Internet och i allt mer globaliserade medier. Det handlar om att stärka de nordiska språken likaväl som att trygga produktionen av innehåll i de nordiska länderna. Som små språkgrupper är det angeläget att de nordiska länderna reserverar rätten att även framgent stimulera produktion och översättning av innehåll till och från de egna språken. Särskild uppmärksamhet måste i sammanhanget riktas mot de bestämmelser som ställs upp inom EU:s olika regelverk för stöd till media för att undvika en situation där endast engelskspråkiga produktioner är ekonomiskt möjliga att producera.

Att komma förbi språkbarriären

Cirka 80 % av den information som i dag finns tillgänglig på Internet är på engelska. Det är naturligt mot bakgrund av hur Internet kom till och hur utvecklingen i dag drivs framåt. Emellertid har det oroat myndigheter i flera länder, kanske främst i Frankrike. Också EU har uppmärksammat engelskans och den amerikanska kulturens dominans på Internet.

Även om de nordiska länderna har en konkurrensfördel genom goda språkkunskaper, så innebär den rådande ordningen att många också av våra medborgare är utestängda från möjligheten att ta del av den information som finns på Internet.

Det finns i dag tillgång till gratis översättningsprogramvara¹⁴ för ett flertal språk till och från engelska. Även om kvaliteten går att ifrågasätta, så har det inneburit ökade möjligheter att åtminstone ta till sig huvuddragen av informationen från material där man inte behärskar språket. Den utveckling som i dag sker är i huvudsak inriktad på de stora världsspråken (Systran erbjuder i dag översättning till/från engelska för fem språk: tyska, franska, spanska, italienska, portugisiska, den kommersiella versionen klarar även japanska och ryska). Exempel finns dock på företag orienterade mot den nordiska marknaden. Nordisk Språkteknologi AS inriktar sig bl.a.

---

¹⁴ T.ex. har Systran <http://www.systransoft.com/> gjort översättning tillgänglig på sin hemsida, eller via Alta Vistas sökmotor.

på översättningsprogramvara och taligenkänning för norska, danska och svenska.¹⁵

Givet att de språken i de nordiska länderna, med undantag av finska, har stor likhet med varandra, skulle det vara värt att undersöka möjligheterna att, i NMR:s regi, stimulera utvecklingen av programvara för automatisk översättning till och från de olika språken, med beaktande av det arbete som redan utförs genom marknadens försorg. Detta skulle i så fall omfatta både översättning mellan de nordiska språken och till/från något/några världsspråk. I en sådan satsning bör givetvis samtliga nordiska länders språk innefattas. I förlängningen kan det vara värt att pröva möjligheten att tillhandahålla översättningstjänster till och från invandrarspråk, som ett led i att stärka integrationsarbetet.

Fördjupad demokrati

Den tekniska utvecklingen, ändrade värderingar och en snabb, globaliserad omvärld, innebär stora utmaningar för folkstyret, som vi känner det. De nordiska demokratierna har alla präglats av stor öppenhet, omfattande samarbete och samförstånd samt relativ långsamhet bl.a. som en följd av detta. I takt med att människor agerar allt mer individuellt, inte bara på arbetsmarknaden utan även i fråga om offentlig service, förstärks kundperspektivet i demokratin, på bekostnad av medborgaridealet.

Det är en ödets ironi att just de demokratiska institutioner som lagt grunden för ett högt välstånd genom gemensamt agerande, nu allt mer ifrågasätts som plattformar för att lösa dagens frågor för att ofta mer beskrivas som en del av problemet. Mot bakgrund av att ungefär samma frågor ställs i samtliga länder och de likartade värderingar som väglett folkstyret i alla de nordiska länderna, framstår ökat samarbete för att förnya folkstyret som en angelägen fråga. IT kan användas både för att fördjupa och för att tunna ut demokratin. Likaväl som IT kan användas för att förstärka dialogen medborgare emellan och mellan medborgare och förtroendevalda, kan IT användas för att skapa en mentometerdemokrati, där politiker tävlar om väljarnas gunst i en mängd småfrågor och helhetsperspektivet går förlorat. Nordiska rådet och ministerrådet har sedan tidigare institutioner inom t.ex. media (Nordicom och NJC), samt fördelar stöd inom ramen för kultur- och massmediesamarbetet med liknande inriktning. NMR bör ta initiativ för att sprida kunskap om de nordiska demokratimodellerna och initiera forskning kring hur IT kan användas för att stärka demokratin i deltagardemokratisk anda.

Vad gäller möjligheten att kommunicera direkt med medborgare eller, för all del, organisationer och andra intressenter, lämnar även rådets och ministerrådets hemsida en del att önska. Det debattforum som finns åter-

---

¹⁵ <http://www.nst.as>

finns under IT-samarbetet, men är uppenbarligen inte särskilt välbesökt¹⁶. I strävan att stärka delaktigheten och stödet för nordiskt samarbete skulle hemsidan kunna vara ett strategiskt instrument genom att inbjuda såväl till läsning som till debatt och diskussion. Det är också svårt att från hemsidan få auktoritativa besked om vilka konventioner och andra överenskommelser som finns inom olika områden. Den service som numera börjar bli vanlig på nationella parlaments hemsidor, med tillgång till lagstiftning och mycket utförlig information, är begränsad.

Det framstår som en prioriterad uppgift att verka för bättre närvaro från NR och NMR på Internet, inklusive utveckling av verktyg för ökad direkt kommunikation med engagerade medborgare och andra intressenter. Detta borde åstadkommas snarast.

Samarbete i närområdet

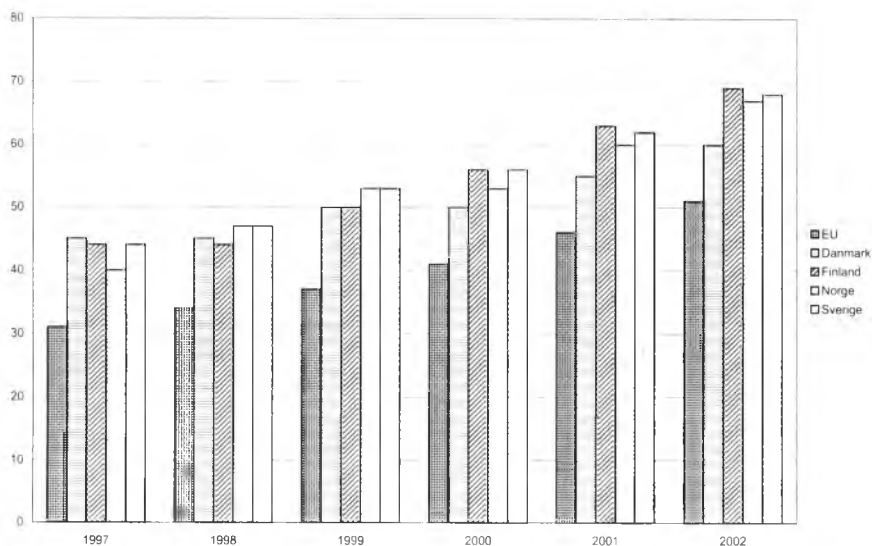
Givet informationsteknikens potential att bidra till konkurrenskraft och tillväxt, ligger det i hela Nordens intresse att IT får genomslag i hela Östersjöregionen. Åtskilliga insatser för att stärka informationstekniken i Baltikum och Ryssland har skett, inte minst inom ramen för Nordunet genom anläggning av nya förbindelser österut. Enskilda insatser för att öka spridningen av IT har också gjorts från de nordiska länderna. Även med krasst ekonomiska argument går det att motivera sådana insatser. Flera stora IT-företag har, trots de risker som ännu är förknippade med den ryska marknaden, insett tillväxtpotentialen på en marknad med ytterst låg mobiltelefon- och Internetpenetration, vilket också lett till etableringar i Ryssland. Det vore nu naturligt att bidra till uppbyggnaden av moderna telekommunikationssystem och ökad användning av IT i ekonomin, bl.a. genom att bjuda in Ryssland och de baltiska staterna till samarbetet inom ramen för Nordunet². De resurser som i dag allokeras för samarbete borde i stor utsträckning samordnas inom ramen för det nordiska samarbetet, i syfte att stärka de nordiska ländernas IT-satsningar i samarbetet med Ryssland och de baltiska staterna.

---

¹⁶ Debatten finns på <http://presse.norden.org/nmr/dforum/fora.asp>. Då sidan senast kontrollerades (990510) fanns inga inlägg utöver välkomstmeddelande och två testsvår.

Bilaga 1

Datorpenetration i de nordiska länderna jämfört med EU

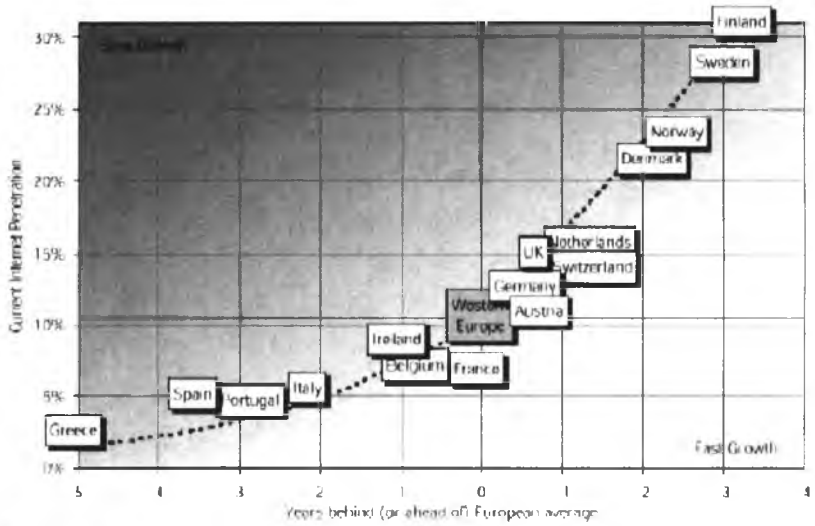

Datorpenetration i de nordiska länderna jämfört med EU. Uppgifterna för 1999-2002 är uppskattningar (The European Internet Report, Morgan Stanley & Dean Witter 1999).

Uppgifter för Island och de självstyrande områdena saknas i nämnda rapport.

Bilaga 2

Web Users as % of Population

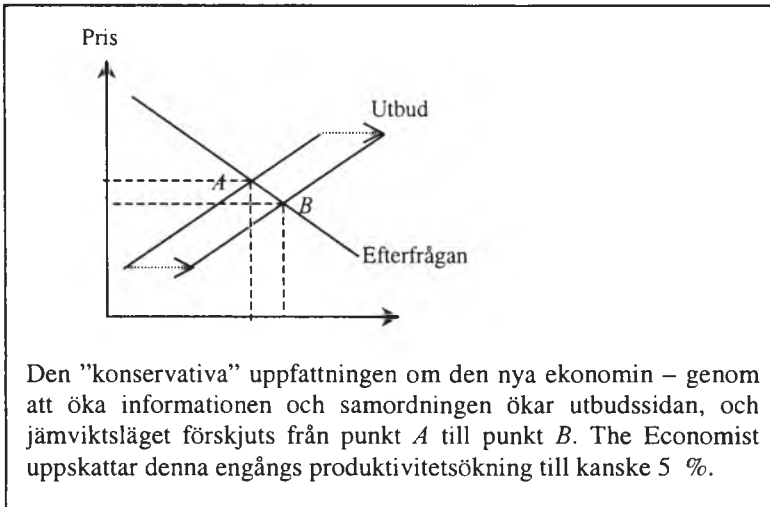

Source: IDC December 1998

Även om uppgifterna är gamla är det uppenbart att de nordiska länderna befinner sig långt framme i utvecklingen. Försprånget till viktiga konkurrentländers konsumentmarknader handlar åtminstone om minst ett år, enligt IDC. I bilden saknas Island och de självstyrande områdena.

Bilaga 3

Den "konservativa" uppfattningen om den nya ekonomin

Social dumping inom EU/EES

En utmaning för de nordiska länderna?

(Rapport från Europautskottets arbetsgrupp)

Innehåll

1.	Arbetsgruppens mandat och arbetssätt	1471
2.	Begreppet social dumping	1472
3.	Social dumping i de nordiska länderna	1475
3.1	Arbetskraft från andra länder tar arbete i Norden på villkor som är sämre än värdlandets normala	1476
3.2	Företagare arbetar på villkor som är sämre än vad som normalt gäller för landets anställda eller företagare inom samma bransch.	1479
3.3	Arbetstagare som är anställda i ett annat land men utstationerade i något nordiskt land arbetar på villkor som är sämre än värdlandets normala	1480
3.4	Något medlemsland i EU/EES skapar regler som försämrar löne- och arbetsvillkoren där, och drar där igenom till sig verksamheter som annars skulle varit förlagda till något nordiskt land.	1482
4.	Slutsatser och förslag	1483

Bilagor:

1.	Mandat	1487
2.	Nationella bidrag	1488

1. Arbetsgruppens mandat och arbetssätt

Europautskottet beslutade vid sitt möte den 8 november 1999 att tillsätta en arbetsgrupp om social dumping. Samtidigt togs beslut om mandat för arbetsgruppen (se bilaga 1). Till medlemmar i arbetsgruppen utsågs Ole Vagn Christensen (S), DK, Øystein Djupedal (SV), N, Olof Erland (lib), Åland samt Sonja Sjøli (H), N.

Gruppen höll sitt första möte den 25 januari 2000, i samband med utskottets möte i Helsingfors. Därvid valdes Øystein Djupedal till ordförande. Arbetsformerna (jfr. mandatets punkt 3) diskuterades och planerna för det fortsatta arbetet lades fast.

Vid sitt andra möte, den 28 februari, hörde arbetsgruppen Bjørgulv Frøyn, Nordens Fackliga Samorganisation, och Pekka Castrén, Industri- och arbetsgivarförbundet i Finland. De hade inbjudits för att ge sina respektive organisationers syn på frågan om social dumping och möjliga utvecklingstendenser i det avseendet.

Med hjälp av delegationssekretariaten har arbetsgruppen också inhämtat upplysningar om situationen i de olika nordiska länderna. Dessa bidrag återfinns som bilagorna 2-6. Därefter har arbetsgruppen vid möten den 10 april och 30 maj utarbetat denna rapport.

Rapporten är disponerad så, att arbetsgruppen i avsnitt 2 diskuterar begreppet social dumping. I sammanhanget tas också upp vilka förhållanden inom EU/EES som gör att social dumping kan förekomma i former som är annorlunda än den social dumping i traditionell mening som är tänkbar mellan de nordiska länderna och länder som inte är EU/EES-medlemmar.

Arbetsgruppen har, för att begränsa sin uppgift, valt att i första hand diskutera risken för social dumping inom ett utvidgat EU/EES, och som berör ett eller flera nordiska länder. De förhållanden inom EU/EES som arbetsgruppen funnit, och som kan – men inte måste – leda till social dumping är då:

- Arbetskraft från andra länder tar arbete i Norden på villkor som är sämre än värdlandets normala. Det kan gälla permanent eller korttidsuppdrag, exempelvis säsongarbete.
- Arbetstagare som är anställda i ett annat land men utstationerade i något nordiskt land arbetar på villkor som är sämre än värdlandets normala (dvs. utstationeringsdirektivet fungerar inte som avsett).
- Företagare i Norden arbetar på villkor som är sämre än vad som normalt gäller för landets anställda eller företagare inom samma bransch.
- Något medlemsland i EU/EES skapar regler som försämrar löne- och arbetsvillkoren där, och drar därigenom till sig verksamheter som annars skulle varit förlagda till något nordiskt land.

I avsnitt 3 analyseras om dessa former av social dumping förekommer i dag i Norden, liksom möjliga konsekvenser av EU:s kommande utvidgning mot öst. Avslutningsvis, i avsnitt 4, sammanfattas arbetsgruppens slutsatser och förslag.

2. Begreppet social dumping

Debatten om social dumping utgår från arbetstagarnas villkor. Frågan har nära samband med strävandena till ökad frihandel globalt, men också inom regionala organisationer som EU/EES. (En liknande diskussion förekommer för övrigt om "miljödumping", som utgår från produktionens konsekvenser för den yttre miljön.) Ökad frihandel innebär skärpt konkurrens mellan producenter i olika länder. Detta leder, åtminstone i princip, till effektivare produktion totalt sett, och till lägre konsumentpriser. Även om konkurrens som sådan bejakas finns dock vissa medel som anses otillåtna, eller i varje fall olämpliga.

Social dumping kan anses föreligga om ett land, en bransch eller enskilda företag utnyttjar oacceptabla löne- och arbetsförhållanden som medel i konkurrensen. I första hand tänker man på den internationella konkurrensen, men social dumping kan förekomma även inom ett land.

På det globala planet kan vissa av de centrala ILO-konventionerna tillsammans anses etablera en minimistandard för arbetsvillkoren. Det gäller konventionerna om föreningsfrihet, kollektiv förenings- och förhandlingsrätt, barnarbete, tvångsarbete och om förbud mot diskriminering av anställda. Sämre villkor än vad som stadgas i dessa konventioner skulle således vara oacceptabla och utgöra social dumping.

Det är relativt enkelt att fastställa om ILO-konventionernas krav är uppfyllda eller inte. Däremot accepterar inte alla stater – inte ens alla som skrivit under dem – att brott mot ILO-konventionerna utgör social dumping. Än mindre är det internationellt accepterat att detta skulle kunna utgöra grund för sanktioner, t.ex. så att andra länder skulle ha rätt att hindra import av varor från ett land som bryter mot någon ILO-konvention. Det har däremot börjat bildas en praxis som innebär att u-länder som följer konventionerna ges mer förmånliga handelsvillkor än de som inte gör det.

Så länge ILO-konventionerna respekteras måste det accepteras att de anställda i olika länder har olika lön, anställningsförmåner i övrigt, och olika arbetsförhållanden, även om detta påverkar konkurrenskraften. Men inte endast arbetsvillkoren absolut sett är relevanta i diskussionen om social dumping, utan också förändringar av dem. Man kan hävda att försämringar av anställningsvillkor eller arbetsförhållanden inte bör få användas i syfte att stärka den egna konkurrenskraften, dvs. att sådana åtgärder utgör social dumping.

Även om man instämmer i denna tanke – som dock långt ifrån är accepterad av alla – leder det till stora svårigheter om man försöker använda den som avgränsning eller definition.

Många åtgärder som är normala i nationell ekonomisk politik har effekter på såväl konkurrenskraften som de anställdas reallöner och andra förmåner, och kan av konkurrenterna betraktas som social dumping. Devalveringar eller andra åtgärder som leder till att ett lands valuta sjunker i värde är ett tydligt exempel.

En annan svårighet är att det inte brukar anses vara social dumping om ett land avstår från förbättringar i arbetsvillkoren, även om dessa är sämre än i konkurrerande länder. Omvänt är det svårt att tala om social dumping om ett land visserligen försämrar villkoren i arbetslivet, men fortfarande har klart bättre villkor än konkurrenterna. Det betyder i praktiken att det är relativt rika länder som kan anklaga fattigare för social dumping, inte tvärtom. Det innebär i sin tur att man får problem om ett land har såväl rikare som fattigare konkurrenter.

Det kan betraktas som social dumping om ett land medvetet skapar regler som försämrar löne- och arbetsvillkoren, dvs. minskar motsvarande kostnader för arbetsgivarna, i syfte att öka sin export och/eller dra till sig investeringar från andra länder. Företag tar dock hänsyn till många faktorer när de väljer var olika delar av deras verksamhet skall förläggas, och det är oftast svårt att fastställa om sämre villkor för arbetstagarna varit avgörande för företags val av i vilket land de etablerar sin verksamhet.

Det är också svårt att avgöra vilka eventuella effekter det får på arbetsmarknaden i de länder som s.a.s. går miste om arbetstillfällen. Det är rimligt att tala om social dumping endast om åtgärder i ett land ställer ett eller flera andra läder inför valet att acceptera en permanent högre arbetslöshet eller att "följa efter" med åtgärder som försämrar de anställdas villkor generellt eller i berörda branscher.

Det är mot denna bakgrund inte förvånande att det saknas en enhetlig och allmänt accepterad definition av social dumping. Visserligen kan man ange ungefär vilka förhållanden eller åtgärder som är social dumping, men ofta måste det bedömas från fall till fall. Den bedömningen är ganska starkt beroende av perspektiv och värderingar.

Arbetsgruppens fokus på förhållandena inom ett utvidgat EU/EES innebär att staterna åtminstone i princip erkänner att arbetstagarna har vissa rättigheter och krav i fråga om arbetarskydd, arbetsmiljö och andra villkor. En generell definition, för arbetsgruppens del, av social dumping, skulle därför kunna vara följande:

Social dumping uppstår när företag medvetet utnyttjar orimliga löne- och arbetsvillkor i andra länder, eller villkor som är sämre än de normala i det egna landet, för att vinna fördelar i konkurrensen med andra företag, och detta leder till arbetslöshet eller försämrade villkor för företagare och anställda inom den aktuella branschen.

Social dumping inom EU

Social dumping inom EU/EES skiljer sig inte principiellt från social dumping på det internationella planet, men två faktorer gör att problemen blir av delvis annorlunda karaktär. Den ena är att det inom EU/EES finns en rad rättsligt bindande regler som rör förhållanden i arbetslivet, den andra har att göra med personers fria rörlighet inom EU/EES.

EU/EES-reglerna uppfyller med god marginal kraven i ILO-konventionerna. Därutöver har EU/EES en omfattande reglering i fråga om arbetsmiljö, arbetstider, säkerhetsbestämmelser och andra förhållanden som har med arbetslivets villkor att göra. Dessa regler är utformade i avsikt att ge alla rimliga arbetsförhållanden och samtidigt för att minska möjligheterna att använda dem som konkurrensmedel. Till regelverket som sådant kommer det permanenta konsultations- och förhandlingsmaskineri som EU-institutionerna utgör, och som skulle fungera som en broms om något medlemsland försökte vidta åtgärder som övriga uppfattade som orimliga.

Således ger EU/EES-reglerna, om de följs, inte medlemsländerna stort utrymme för åtgärder som skulle kunna betecknas som social dumping. Ur den synpunkten är det i samband med EU-utvidgningen en viktig fråga i vilken grad EU/EES-reglerna i fråga om fackliga rättigheter, arbetsmiljö och arbetarskydd kommer att tillämpas även i de nya medlemsländerna – och vilket tidsperspektiv som kommer att gälla för eventuella undantag.

Den fria rörligheten för arbetskraft gäller inte globalt, men däremot mellan medlemsländerna i EU/EES. Detta kan, åtminstone teoretiskt, leda till en hårdare konkurrens om arbetstillfällen i de relativt rika medlemsländerna. Om utläningar utför arbete på väsentligt sämre löne- och arbetsvillkor än de normala i värdlandet skulle det kunna driva fram försämrade löner eller arbetsförhållanden, antingen generellt eller i vissa branscher eller yrken.

Inom EU/EES gäller också att alla medborgare har rätt etablera sig som företagare i vilket som helst av medlemsländerna. Också företagare som vore beredda att arbeta under sämre förhållanden än de normala i värdlandet skulle, i varje fall i vissa branscher, kunna pressa ned inkomster och andra arbetsvillkor. Detta skulle samtidigt kunna betyda en press nedåt på lönerna för dem som är anställda inom samma bransch.

Den fria rörligheten för arbetstagare och företagare skulle således kunna ge upphov till en särskild form av social dumping, som inte finns mellan länder där invandringen är reglerad.

Erfarenheterna så långt av den fria rörligheten för arbetskraft inom EU/EES är dock goda. Genom successiva utvidgningar har uppstått en arbetsmarknad som omfattar alla de 18 medlemsländerna, och som är integrerad i den meningen att den som är medborgare i ett av medlemsländerna

har rätt att söka och ta anställning i vilket annat medlemsland som helst på samma villkor som värdlandets egna medborgare.

Denna gemensamma arbetsmarknad har etablerats utan att orsaka allvarliga problem eller tendenser till social dumping i något av medlemsländerna. Möjligheten att rekrytera personal respektive söka arbete inom hela EU/EES-området har inte gett upphov till någon stor migration mellan länderna. Ett skäl till det är givetvis att skillnaderna i löner och andra arbetsvillkor är mindre inom EU/EES än globalt.

Däremot har en omfattande invandring till EU/EES-länderna skett från utanförstående länder. Tidigare har det varit fråga om arbetskraftsinvandring, som uppmuntrats av mottagarländerna. På senare år, då mottagarländerna inte haft behov av ytterligare arbetskraft, har det i första hand varit flyktingar som invandrat. Många av dem har naturligtvis efter ganska kort tid sökt arbete, och ingår på så vis i arbetskraften.

En utvidgning av EU med nya medlemsländer väntas äga rum inom 3-5 år. Tanken på övergångsperioder när det gäller den fria rörligheten för arbetskraft, som vid utvidgningen med Grekland, Portugal och Spanien, har förekommit i debatten. Men även om så blir fallet ingår de nya medlemsländerna inom relativt kort tid i den gemensamma arbetsmarknaden.

Oavsett vilka eller hur många medlemsländer utvidgningen omfattar kommer skillnaderna inom EU/EES vad gäller inkomster och ekonomisk standard – både generellt och för jämförbara arbeten – att öka kraftigt.

Det kan innebära att antalet personer som vore beredda att flytta inom EU/EES för att uppnå en bättre levnadsstandard blir betydligt större än hittills. Detta kommer självklart delvis att bero på hur de nya och gamla medlemsländernas ekonomier och levnadsstandard utvecklas – något som för övrigt gäller oavsett om de blir medlemmar eller inte. Frågan är om en sådan potentiell migration också leder till en faktisk migration. Det, och i vilken grad det kan leda till tendenser till social dumping, tycks i första hand bero på förhållanden på arbetsmarknaden i mottagarländerna.

3. Social dumping i de nordiska länderna

Det finns omfattande erfarenheter av invandring från låglöneländer till de nuvarande EU/EES-länderna, inte minst till Norden. Ibland har detta varit som svar på arbetsmarknadens behov, och invandrarna har haft arbete vid inflyttningen eller kort tid därefter. I det fallet har invandringen knappast skapat problem på arbetsmarknaden, utan snarare löst dem.

Flertalet av dem som invandrat på senare år har dock varit flyktingar, och snart sökt anställning i det nya hemlandet, men dessvärre ofta haft svårt att få någon. Även om en viss illegal invandring har förekommit, har dock även flyktinginvandringen i huvudsak varit reglerad, och således inte varit obegränsad. Det är svårt att se att invandringen i sig skapat allvarliga problem för den inhemska arbetskraften i Norden.

Det finns vissa scenarier som, om de förveckligas, skulle kunna leda till social dumping eller åtminstone svåra problem på de nordiska arbetsmarknaderna. De diskuteras nedan, med tonvikt på den gemensamma arbetsmarknaden inom EU/EES.

3.1 Arbetskraft från andra länder tar arbete i Norden på villkor som är sämre än värdlandets normala

Initiativet till invandring av arbetskraft kan tas av arbetsgivarparten, t.ex. om det råder brist på inhemsk arbetskraft, om man önskar rekrytera personal med särskilda kvalifikationer eller om man söker personal som accepterar sämre arbetsvillkor än den inhemska arbetskraften. Risk för social dumping kan finnas i det sistnämnda fallet, men knappast om invandringen sker som svar på brist på kvalificerad arbetskraft.

Initiativet till migration inom EU/EES kan också tas av den enskilda personen. Medborgare i EU/EES-länderna har rätt att söka anställning inom hela EU/EES-området, och de har rätt att vistas i ett EU/EES-land upp till tre månader för att söka anställning där. Exakt vad som gäller därefter – t.ex. om och när en ny tremånadersperiod får påbörjas – är oklart. Det är inte otänkbart att personer som inte lyckas få någon anställning i stället väljer att utnyttja sådana sökperioder till att arbeta utanför den ordinarie arbetsmarknaden.

Det är också möjligt att många, i varje fall i ett EU/EES som utvidgats med en rad "låglöneländer", skulle vara beredda att acceptera en anställning på sämre villkor än enligt kollektivavtal om sådana arbeten finns att få.

I Norden innebär de fackliga organisationernas starka ställning, inklusive deras möjlighet att genomdriva att kollektivavtalen i praktiken gäller för alla arbetsgivare, att den situationen inte annat än i undantagsfall uppstår på den ordinarie arbetsmarknaden. I de nordiska länderna har de som saknar anställning små möjligheter att konkurrera genom att "bjuda under" de redan anställda. Det gäller redan om de bor i landet, och än mer om de arbetssökande är potentiella invandrare. I samband med avtalsförhandlingar, särskilt under lågkonjunktur, kan dock resultatet bli sämre ur arbetstagarnas synvinkel om det finns många som vore beredda att acceptera anställning på villkor som är sämre än de normala inom branschen.

De rutinmässiga inspektioner som genomförs av olika myndigheter på arbetsmarknaden bidrar, liksom arbetsgivarnas och de fackliga organisationernas lokala arbete, till att upprätthålla respekten för bestämmelser om arbetarskydd, arbetsmiljö, osv.

Detta innebär att den "nordiska modellen" på arbetsmarknaden, med starka arbetsgivar- och arbetstagarorganisationer och ett utvecklat samarbete mellan dem och berörda myndigheter, har fördelar jämfört med andra modeller när det gäller att förebygga social dumping till följd av den friare rörligheten av arbetskraft.

Som nämnts kan social dumping uppstå också inom ett land, utan samband med invandring. Exempelvis medför de nya anställningsformerna, med halvt självständiga uppdragstagare, arbete i hemmen, osv., fördelar för arbetstagarna men också vissa risker. Om arbetstagarna har alternativet att ta anställning och/eller kvarstå på den mer traditionella arbetsmarknaden är riskerna relativt små. Med möjlighet till fri invandring från länder med betydligt sämre villkor kan dock situationen bli en annan. På det sättet innebär den fria rörligheten för arbetskraft en gräns för hur långt arbetsmarknaden kan avregleras innan det uppstår risk för social dumping.

Det förekommer att de nordiska ländernas lagar och andra regler kringgås, så att det inom vissa branscher finns en "svart" eller "grå" arbetsmarknad för lågavlönade. Därigenom får de arbetstagare i samma bransch som arbetar "vitt" en svagare förhandlingsposition (och företagen svårare att överleva). Självklart blir effekten densamma oavsett om det är inhemska eller utländska arbetstagare som arbetar i lagens utkant.

Hittills tycks detta inte ha skapat några omfattande problem på de nordiska arbetsmarknaderna, även om den "svarta" sysselsättningen i timmar räknat motsvarar ett relativt stort antal ordinarie arbetstillfällen. Det är dock inte alltid det arbete som utförs illegalt skulle kunna omvandlas till sådana ordinarie arbetstillfällen. En hel del utförs inom sektorer där det knappast finns någon "marknad" för legalt utförda tjänster, dvs. arbetet utförs antingen oavlönat eller illegalt.

Det mesta tyder emellertid på att den illegala arbetsmarknaden i de nordiska länderna vuxit under den senaste tioårsperioden. Typiskt gäller detta arbetsintensiva branscher som domineras av små företag, där kraven på formell utbildning är små, och där språkkunskaper inte är avgörande för förmågan att utföra arbetet. Exempel är jordbruks- och trädgårdsnäringarna, städbranschen, hotell- och restaurangnäringen och delar av byggbranschen.

Till det som är mest oroande hör att det i ökande grad tycks röra sig om en organiserad kriminalitet, där mellanhänder – ibland i egenskap av "underentreprenörer" – erbjuder arbetskraft som är beredd att arbeta till mycket låg lön, utan sociala avgifter eller rättigheter och utan hänsyn till miljö- och säkerhetsföreskrifter. Ofta kombineras detta med organiserad illegal invandring till en verksamhet som närmast kan beskrivas som människohandel, där de människor som importerats som arbetskraft är helt rättslösa.

Det är uppenbart att denna verksamhet, om den breder ut sig, hotar att göra det omöjligt att, som företagare eller anställd, arbeta lagligt och med normala löne- och arbetsvillkor i de mest utsatta branscherna.

Särskilda fall: Säsongarbete och sjöfart

I två fall, som är av intresse ur nordiskt perspektiv, är det accepterat att utländsk arbetskraft anställs av nordiska arbetsgivare på villkor som är väsentligt sämre än på de nordiska ländernas arbetsmarknader. Det gäller dels i säsongarbeten, dels inom sjöfarten.

De nordiska länderna tillämpar särskilda regler som gör det möjligt att rekrytera utländska medborgare till arbeten som typiskt utförs under en kortare säsong. Det förekommer i första hand i samband med skörd av bär, frukt och andra trädgårdsprodukter, men också i turistnäringen och vid säsongbetonat fiske. Det normala inom Norden är att myndigheterna, efter samråd med arbetsmarknadens parter, kan ge arbetsgivare tillstånd att anställa ett begränsat antal personer som under en kortare period utför en bestämd arbetsuppgift, t.ex. jordgubbsplockning. Oftast arbetar den utländska arbetskraften på betydligt sämre villkor än normalt inom Norden.

Tillstånden ges som regel endast då det bedöms vara omöjligt att rekrytera inhemsk arbetskraft (eller från andra EU/EES-länder) till det arbete som skall utföras. Delvis handlar det om möjligheten att alls finna personal, men delvis är det också fråga om produkterna skulle kunna säljas till priser baserade på normala löne- och arbetsvillkor.

Om alternativet är att arbetet inte alls utförs, t.ex. att bären inte plockas/odlas kommersiellt, är det inte fråga om social dumping. Det skulle det däremot vara om alternativet i stället vore att anställa inhemsk arbetskraft, kanske arbetslösa eller skolungdomar, på normala villkor.

Inom sjöfarten finns lång erfarenhet av problematiken kring social dumping. Genom att ett handelsfartyg kan trafikera vilken rutt som helst, oavsett var fartyget är registrerat, och genom att "flaggstatens" lagar gäller ombord på fartyget, finns möjlighet att anställa manskap från länder med extremt dåliga villkor. I takt med att sjöfartsnäringen i rika länder riskerat att konkurreras ut har dessa, för att möta konkurrensen från länder med s.k. bekvämlighetsflagg, infört internationella register som gör det möjligt för rederierna att anställa besättningsmedlemmar på villkor som är betydligt sämre än för sjöfolk från det egna landet.

En internationell minimistandard, s.k. ITF-avtal, har etablerats av Internationella Transportarbetarfederationen. Arbetsrätten i de nordiska länderna ger arbetstagsarsidan möjlighet att vidta stridsåtgärder för att tvinga fram kollektivavtal för besättningar på fartyg som anlöper hamn i respektive nordiskt land. Dock godtas avtal med utländska fackföreningar, åtminstone om avtalen når upp till "ITF-nivån", med löner som efter nordiska förhållanden är mycket låga. Detta har lett till att det knappast längre finns nordiska besättningsmedlemmar (men däremot sjöbefäl och andra specialister) på handelsfartyg i internationell trafik.

Ett särskilt problem är den internationella färjetrafiken, särskilt om den går mellan EU/EES-länder. Om löner och andra villkor är mycket olika – som runt Östersjön – kan utvecklingen bli liknande den i handelssjöfarten;

Anställningsvillkoren pressas ned mot den lägre nivån. Även om behovet av språkkunskaper etc. sätter gränser för detta uppkommer en tendens att besättningen på färjorna ensidigt rekryteras från det land som har sämst villkor.

3.2 Företagare arbetar på villkor som är sämre än vad som normalt gäller för landets anställda eller företagare inom samma bransch.

Inom EU/EES gäller att alla medborgare har rätt etablera sig som företagare i vilket som helst av medlemsländerna, givetvis inom ramen för de regler som gäller i respektive land.

Många tjänster utförs – eller kan utföras – av småföretagare. Ofta behövs inte särskilt stort kapital för att starta ett sådant företag. I en rad branscher förekommer det att arbete utförs dels av egenföretagare, dels av anställda. För flera yrken som är aktuella krävs någon form av myndighetsgodkännande – läkare, elektriker, osv. Men det finns också många arbeten där det inte finns några behörighetskrav – exempelvis målare, frisörer, städpersonal, butiksarbete, osv.

Det potentiella problemet ligger i att egen- och familjeföretagares inkomster inte regleras i avtal (och än mindre i lag). Det dessutom är relativt vanligt att små företag saknar kollektivavtal samtidigt som möjligheterna för myndigheter och/eller fackliga organisationer att kontrollera arbetsvillkoren är begränsade.

Sammantaget betyder detta att en person som är medborgare i ett EU/EES-land, som inte kan få anställning i Norden i stället har möjligheten att flytta in och etablera sig som egen företagare, förutsatt att man är beredd att acceptera en lägre inkomst än den normala i branschen.

Det har funnits en tendens att särskilt invandrare i Norden – i regel från länder utanför EU/EES – som haft svårt att få anställning i stället valt att etablera sig som egenföretagare. Det tyder på att de som företagare har inkomster som inte når upp till vad de skulle haft som anställda. Det har också förekommit att företag i syfte att minska sina kostnader sagt upp sina anställda och i stället anlitat samma personer som egenföretagare. Till sist kan påpekas att det i en rad branscher/yrken förekommer att företag utför ”svart” arbete.

Detta har redan, och utan sammanhang med EU/EES-medlemskap, lett till hårdare konkurrens inom vissa branscher och därigenom en press nedåt på företagarnas inkomster och andra arbetsvillkor. Samtidigt har det gjort utvecklingen av inkomster och arbetsvillkor mindre fördelaktig för dem som är anställda inom samma bransch.

Detta kan förklara att det hittills inte annat än undantagsvis har förekommit att EU/EES-medborgare invandrat för att etablera sig som egenföretagare i låglönebranscher i de nordiska länderna. Om emellertid EU utvidgas med länder där lönenivån är betydligt lägre än i dagens medlemsländer kan saken ställa sig annorlunda. Det finns personer från Öst- och

Centraleuropeiska länder som invandrat illegalt till Norden och arbetar här illegalt. Som medborgare i ett EU-land kan de etablera sig som egenföretagare och utföra samma arbete helt legalt.

Det är dock svårt att bedöma vilken omfattning detta skulle kunna få. För den enskilde blir möjligheten av intresse endast om det legala arbetet – med de skatter och avgifter detta medför – dels efterfrågas inom Norden, dels uppfattas som ett bättre alternativ än att arbeta illegalt eller bo kvar i hemlandet.

Samtidigt är det viktigt att observera att den ökade konkurrensen i regel är till fördel ur konsumentsynpunkt, åtminstone så länge den äger rum inom lagens ramar och på lika villkor. För Norden är det inget nytt att hårdare konkurrens leder till lägre konsumentpriser samtidigt som lönsamheten i motsvarande branscher sjunker, och att de som kan söker sig till andra yrken. Det nya är möjligen att konkurrensen inte gäller import av billiga varor, utan tillhandahållande av tjänster inom landet. (Konkurrenten är inte längre en sömmerska i Portugal, utan en portugisiska som bor och arbetar alldeles i grannskapet.)

3.3 Arbetstagare som är anställda i ett annat land men utstationerade i något nordiskt land arbetar på villkor som är sämre än värdlandets normala

Liksom den fria rörligheten för arbetstagare och företagare är möjligheten till utstationering av arbetstagare till andra länder ett särfall som gäller endast inom EU/EES.

Under ganska lång tid har det inom EU funnits farhågor om att den fria handeln med tjänster skulle kunna ge upphov till en osund konkurrens mellan inhemska och utländska företag. Å ena sidan bygger en fungerande internationell konkurrens när det gäller tjänster på att utländska företags anställda kan arbeta kortare eller längre perioder i det land där tjänsten utförs. Å andra sidan har man befarat att t.ex. entreprenadföretag systematiskt skulle välja att etablera sig och anställa personal i medlemsländer med relativt låg nivå på löner och andra arbetsvillkor, och "utstationera" dem till medlemsländer med bättre villkor för arbetstagarna.

EG-domstolen lade genom domen (år 1990) i det s.k. Rush/Portuguesamålet fast två principer, nämligen dels att företag i ett EU-land som utför arbete i ett annat medlemsland har rätt att ta med sina egna anställda, dels att medlemsländerna har rätt att göra sina regler om löne- och arbetsvillkor gällande för allt avlönat arbete som utförs inom dess gränser.

Denna dom, tillsammans med vetskapen inom EU/EES om att ett förslag om direktiv baserat på samma principer var på väg, tycks ha medverkat till att det på senare år varit ganska sällsynt att utländska företags anställda arbetat under sämre villkor än motsvarande yrkesgrupper i värdlandet. När utländska företag bedrivit verksamhet i något nordiskt land har

de fackliga organisationerna i regel varit starka nog att driva igenom att värdlandets arbetsvillkor respekterats.

Numera har det s.k. utstationeringsdirektivet (96/71/EG) antagits och genomförts. Det tar fasta på att den fria tjänstehandeln mellan medlemsländerna (inklusive kravet på upphandling/licitation av offentligt betalda tjänster) inte kan fungera om möjligheten till utstationering av arbetstagare utnyttjas till en konkurrens på olika villkor. Tvärtom sägs i direktivet att en förutsättning är förhållningsregler som garanterar att arbetstagarnas rättigheter respekteras. Avsikten är således att förhindra social dumping till följd av den fria tjänstehandeln inom EU/EES.

Enligt direktivet skall medlemsländerna säkerställa att deras löne- och arbetsvillkor gäller för i princip allt arbete som utförs i respektive land. Undantag kan, i fråga om minimilön – men alltså inte t.ex. säkerhets- och jämställdhetsregler – göras om utstationeringen varar mindre än en månad. Utanför byggnads- och anläggningssektorn tillämpas inte bestämmelserna om semester och löner då det är fråga om första montering/installation av varor, och utstationeringen varar högst åtta dagar.

Direktivet har varit bindande för EU:s medlemsländer från den 16 december 1999, dvs. det har varit i kraft omkring ett halvt år. Det är därför för tidigt att dra några slutsatser om det fungerar som avsett. Direktivet innehåller en bestämmelse om att genomförandet skall utvärderas senast den 16 december år 2001, och att kommissionen därefter kan föreslå förbättringar.

De nordiska länderna karakteriseras, i jämförelse med flertalet andra EU/EES-länder, av att förhållandena på arbetsmarknaden regleras mindre av lagar och mer genom kollektivavtal mellan arbetsmarknadens parter. Därför är det ur nordisk synvinkel av särskild vikt att minimilönen liksom andra anställningsvillkor kan vara fastställda genom lag, men också genom kollektivavtal av det slag som är dominerande på de nordiska ländernas arbetsmarknad.

Direktivet ger dessutom medlemsstaterna möjlighet att besluta att bestämmelser i kollektivavtal skall lagfästas, dvs. gälla alla företag/-arbetstagare inom den aktuella branschen. Hittills har denna möjlighet relativt ofta utnyttjats i Finland (utan att detta särskilt haft relation till arbetskraft som utstationerats från andra länder) men inte i övriga Norden. I Norge finns en ”lov om allmenngjøring av tariffavtaler” från 1993, men det har hittills inte ansetts nödvändigt att tillämpa den.

I Danmark finns ett avtal mellan LO och Dansk Arbejdsgiverforening om att utländska företag som utför arbete i Danmark skall vara medlemmar av DA. Det medför att även det utländska företagens anställda omfattas av de danska kollektivavtalen, och skulle på så vis göra det obehövt att reglera arbetsvillkor i lag.

Dock har det gjorts försök att kringgå denna överenskommelse. Ett exempel är att en utländsk entreprenör som utför uppdrag i Danmark

visserligen är medlem i arbetsgivarorganisationen (DA), men anlitar en vikariebyrå som inte är det, och som således inte är bunden av DA:s avtal. Vikariebyråns utstationerade i Danmark arbetar därför på sämre villkor än enligt motsvarande danska kollektivavtal. Saken har tagits upp i Arbetsrätten, som dock ännu inte avgjort målet.

3.4 Något medlemsland i EU/EES skapar regler som försämrar löne- och arbetsvillkoren där, och drar därigenom till sig verksamheter som annars skulle varit förlagda till något nordiskt land.

Företag tar hänsyn till många faktorer när de väljer var olika delar av deras verksamhet skall förläggas. Liksom på globalt plan spelar arbetskraftskostnaderna och de kostnader som hänger samman med säkerhet och miljö på arbetsplatserna en roll för var inom EU/EES företag väljer att investera. Det skulle kunna betraktas som social dumping om ett medlemsland medvetet skapar regler som försämrar löne- och arbetsvillkoren för att dra till sig investeringar från andra EU/EES-länder. Det förekommer att företag "flyttar" produktion, dvs. lägger ned den i ett medlemsland och startar eller utvidgar den i ett annat med sämre löne- och arbetsvillkor.

Detta är det förhållande som ligger närmast den "klassiska" diskussionen om social dumping, som ju utgått från konkurrens med varuimport från länder där löner och arbetsförhållanden anses oacceptabelt dåliga, och där arbetstagarnas krav ofta undertryckts genom anti-fackliga lagar och/eller våldsmetoder.

Det har förekommit exempel på att företag flyttat sin verksamhet ut från Norden till länder inom EU/EES där de fackliga organisationerna haft en svagare ställning och/eller reglerna på arbetsmarknaden (uppsägning, permittering, arbetstider) varit mer "flexibla". Ibland har företagen uttryckligen angett detta som skäl till flyttningen. Hur tungt regler och villkor på arbetsmarknaden väger i samband med att företag beslutar att flytta är dock svårt att säga utan att undersöka enskilda fall.

Inte bara (låga) löner och andra arbetsvillkor, utan också närhet till marknaden, infrastruktur, tillgång till utbildad personal, osv. har betydelse för var företag lägger sin verksamhet. Självfallet väger olika faktorer olika tungt för olika typer av företag. Vad gäller arbetsintensiv produktion har en utflyttning från Norden till låglöneländer i och utanför Europa pågått under lång tid.

EU/EES-reglerna sätter en miniminivå när det gäller möjligheten till facklig verksamhet liksom när det gäller en rad förhållanden som rör arbetsmiljö, arbetarskydd och arbetsvillkor i övrigt. Den nivån ligger betydligt över vad som normalt förknippas med begreppet "låglöneländer".

I utgångspunkten har löner och andra arbetsvillkor varit olika mellan de länder som nu utgör EU/EES-området. Den ekonomiska och politiska utvecklingen inklusive de regler som syftar till att garantera acceptabla arbetsvillkor i alla medlemsländer, och att säkerställa en konkurrens "på

lika villkor, har medfört att skillnaderna i löne- och arbetsvillkor minskat, även om de fortfarande är betydande.

Det finns också en del luckor i detta regelverk. Exempelvis förekommer ekonomiska stöd för företagsetableringar, dels genom EU:s strukturprogram, dels genom olika nationella eller regionala stöd, som i vissa fall kan leda till att sysselsättning flyttas från ett medlemsland till ett annat utan att detta skapar ökad tillväxt eller långsiktigt fler arbetstillfällen för EU/EES som helhet.

Vissa länder inom EU ger företag speciella skatte- och avgiftsförmåner som kan få liknande effekter, och som på sikt skulle kunna undergräva möjligheten att finansiera exempelvis utbildning och socialförsäkringar.

Detta är inte detsamma som att man använder löner och arbetsvillkor som konkurrensmedel, men indirekt kan subventioner och/eller skattelättnader få liknande effekter. Detta har också uppmärksammats av Kommissionen, som i sina riktlinjer för strukturfondernas användning den kommande femårsperioden anger att de inte bör användas för att enbart omlokalisera befintlig verksamhet.

Oavsett skälen till detta har företag ibland flyttat från Norden till andra EU/EES-länder där löner och andra anställningsvillkor är sämre ur arbetstagarnas synvinkel. Denna utflyttning har emellertid inte fått sådan omfattning att arbetsvillkoren försämrats märkbart i de nordiska länderna (även om problemen ibland varit stora på de orter och för de människor som förlorat sina arbeten).

Det förefaller inte som om en utvidgning av EU med länder i Central- och Östeuropa skulle innebära någon stor skillnad vad gäller utflyttningen av företag från Norden. De associationsavtal som redan finns med kandidatländerna gör att merparten av deras varuproduktion kan exporteras till EU utan att drabbas av tullar och andra handelshinder.

Vid ett EU-medlemskap för dessa länder kommer sannolikt inga undantag från de EU/EES-regler som gäller arbetsvillkor och arbetarskydd att accepteras, och i varje fall inga långvariga sådana. Det skulle driva fram förbättringar i dessa avseenden i de nya medlemsländerna, och därför snarast stärka konkurrensituationen för varuproducerande företag i de nuvarande medlemsländerna.

Det bästa sättet för de nuvarande EU/EES-länderna att förebygga problem på arbetsmarknaden på grund av den ökade rörligheten inom Europa är att bidra till att länderna i Central- och Östeuropa, oavsett om de blir EU/EES-medlemmar eller ej, får en miljömässigt och socialt hållbar ekonomisk tillväxt som medför en förbättrad levnadsstandard.

4. Slutsatser och förslag

Arbetsgruppen konstaterar att generellt sett är social dumping inget omfattande problem på de nordiska arbetsmarknaderna i dag. Särskilt gäller det om man begränsar sig till att betrakta följderna av konkurrensen med

andra länder i Europa (inklusive sådana som står utanför EU/EES). Visserligen förekommer det att företag flyttar sin verksamhet från Norden till andra europeiska länder med sämre löne- och arbetsvillkor, med det är svårt att generellt säga att det skulle vara huvudorsaken.

Även om så vore behöver det inte vara negativt för de nordiska ländernas arbetstagare. Vi vill att Norden skall ha ett näringsliv som bär höga arbetskraftskostnader, och i den mån detta lyckas är det en naturlig utveckling att verksamheter som inte gör det förläggs till andra länder.

I varje fall kan konstateras att skillnaderna i löne- och arbetsvillkor inom EU/EES har minskat och att standarden höjts i de länder som i utgångsläget hade sämst förhållandena i dessa avseenden.

Ett särdrag inom EU/EES är att social dumping eller liknande problem skulle kunna uppkomma inte bara genom konkurrens mellan företag i olika länder, utan också på grund av den fria rörligheten för arbetskraft. Personer från länder med sämre villkor på arbetsmarknaden skulle kunna rekryteras exempelvis till Norden för att arbeta till löner och andra villkor som är sämre än de normala inom den aktuella branschen. Denna konkurrens mellan arbetstagare skulle kunna medföra en press nedåt på löner och andra arbetsförhållanden.

Den gemensamma marknaden och den fria rörligheten för arbetskraft mellan de nuvarande 18 medlemsländerna i EU/EES har kunnat etableras utan att orsaka allvarliga problem eller tendenser till social dumping i något nordiskt land. Det hänger samman med lagar, avtal och organisationsstruktur på våra arbetsmarknader, men också med att arbets- och levnadsvillkoren i EU/EES-länderna ändå är någorlunda likvärdiga. Det finns inte särskilt många medborgare inom dagens EU/EES som behöver acceptera orimligt låg lön och dåliga arbetsvillkor, även om reglerna i och för sig skulle ge utrymme för det.

Den situationen skulle kunna ändras om arbetsmarknaden utvidgas med länder där många arbetar på ännu sämre villkor än de vi betraktar som orimliga. Det kan finnas svagheter i våra regler eller deras tillämpning som hittills inte upptäckts eller skapat problem. Det är därför svårt att säkert bedöma effekterna av en utvidgning av EU/EES med "låglöneländer" i Central- och Östeuropa.

Arbetsgruppens bedömning är dock att eftersom arbetsmarknadens parter, och därmed kollektivavtalen, täcker en så stor del av arbetsmarknaderna i Norden kommer potentiella invandrare knappast att kunna konkurrera genom att erbjuda sig att arbeta till lägre lön eller sämre villkor i övrigt. Eventuella svårigheter bör kunna mötas genom ändringar eller kompletteringar av våra regler och kontrollmekanismer. Det mesta tyder således på att en utvidgning inte skulle medföra väsentligt ökade problem på de nordiska arbetsmarknaderna.

För företagen inom nuvarande EU/EES kan en utvidgning innebära en förbättrad konkurrenssituation, eftersom medlemskapet i princip betyder

att producenter i de nya medlemsländerna inte har möjlighet att konkurrera med arbetsvillkor eller arbetsmiljö som är sämre än de minimikrav som gäller inom EU/EES.

Den kommande utvidgningen av EU:s medlemskrets är på många sätt annorlunda än de tidigare, och erfarenheterna från dem kan inte direkt tillämpas denna gång. Därför är det angeläget att bevaka arbetsmarknadsaspekterna. Det gäller både vilka villkor som kommer att gälla i de nya medlemsländerna och vilka effekter utvidgningen kan få för de nordiska arbetsmarknaderna.

Det finns i dag exempel på att arbete utförs inom Norden på sämre villkor än de normala. Detta tycks dock vara ganska ovanligt, och är i regel inte en följd av konkurrens med andra länder inom EU/EES, eller invandring därifrån.

Det mesta tyder i stället på att det är den illegala arbetsmarknad som vuxit fram i vissa branscher som innebär de största riskerna för social dumping i Norden. Det ligger nära till hands att den som arbetar illegalt väljer eller tvingas att arbeta till låg ersättning, men också att arbeta i strid med miljö- och säkerhetsföreskrifter. Och omvänt, att den arbetsgivare som anlitar illegal arbetskraft också gör sig skyldig till (annan) ekonomisk brottslighet och tar lätt på arbetsmarknadsförsäkringar och skyddsföreskrifter.

Den illegala arbetsmarknaden har inte – i varje fall ännu inte – en omfattning som hotar att pressa ned löne- och arbetsvillkoren generellt på någon nordisk arbetsmarknad. Däremot har det inom vissa branscher lett till en hårdare, och illojal, konkurrens som hotar utvecklingen av inkomster och arbetsvillkor för såväl företagare som anställda. Om denna illojala konkurrens i lagens utkanter tillåts växa finns risk att normala regler och avtal i praktiken upphör att gälla på delar av arbetsmarknaden.

Arbetsgruppen föreslår mot denna bakgrund fortsatt arbete på två huvudområden:

Den illegala arbetsmarknaden

Det kan inte accepteras att företag konkurrerar genom att använda illegal arbetskraft, och därigenom sänka sina kostnader för löner, avgifter, osv. De nordiska länderna bör samordnat införa sådana sanktioner – t.ex. i form av böter, skadestånd eller näringsförbud – att det inte lönar sig för arbetsgivare att rekrytera illegal arbetskraft.

De nordiska ländernas regeringar bör samordnat utforma ett effektivt kontrollsystem så att åtminstone de företag/arbetsgivare som systematiskt bygger sin verksamhet på att anlita illegal arbetskraft måste räkna med att relativt snart upptäckas. Ett viktigt element i ett sådant kontrollsystem kan vara ett utbyggt samarbete mellan arbetstagar- och arbetsgivarorganisationer samt arbetsmarknads- och skattemyndigheter.

I vissa branscher, t.ex. i samband med byggnads-, anläggnings- och underhållsarbeten, är det vanligt att man anlitar underentreprenörer och/eller

företag som hyr ut arbetskraft. Det förekommer att detta sker i flera led. Det öppnar möjligheten att ett företag medvetet eller ej anlitar illegal arbetskraft via "mellanhänder", dvs. utan att ha det formella arbetsgivaransvaret. De nordiska länderna bör överväga att samordnat införa regler som syftar till ökad öppenhet och insyn i större projekt där ett flertal arbetsgivare är inblandade. I sammanhanget bör också prövas om reglerna beträffande vikariebyråer och andra företag som hyr ut arbetskraft ger tillräckliga kontrollmöjligheter.

Förberedelser för en utvidgning av EU/EES

De nordiska ländernas regeringar bör i förhandlingarna med kandidatländerna till EU särskilt bevaka de regler som rör arbetsmarknaden. Några undantag från gällande EU-regler när det gäller rätten till facklig organisation och verksamhet och förbudet mot diskriminering kan inte accepteras. Vad gäller regler som rör arbetsmiljö, arbetarskydd och villkor i övrigt på arbetsplatserna måste eventuella undantag hållas till ett minimum. I princip bör kraven i gällande EU/EES-direktiv på de berörda områdena uppfyllas. Därmed säkerställs att t.ex. nordiska företag inte investerar i verksamhet i de nya medlemsländerna enbart i syfte att utnyttja sämre arbetsvillkor än i de nuvarande EU/EES-länderna.

En utvidgning av EU/EES med länder med betydligt lägre nivå på löner och andra kostnader för produktionen kan medföra ökade investeringar från företag i de nuvarande medlemsländerna. I det sammanhanget bör de nordiska ländernas regeringar ta initiativ till att EU/EES ser över sina strukturstöd, subventioner, skatte- och avgiftssystem på europeisk och nationell nivå. Det offentliga stöden bör bidra till en positiv utveckling i eftersatta regioner, men får inte innebära att man endast flyttar produktion och arbetsplatser från en plats till en annan inom EU/EES-området.

Bilaga 1

Mandat

for arbejdsgruppen om social dumping (arbejdsmiljø, arbejdsmarkedsrelaterede sociale standarder)

1. Baggrund

EU's udvidelse mod øst vil betyde en øget konkurrence, særligt i.f.t. billigere steder at producere, hvilket kan betyde et pres fra erhvervslivet for at sænke EU's/Nordens standarder på arbejdsmiljø, arbejdsret m.m. Andre forhold kan være vandrende arbejdskraft eller virksomheder som medbringer egen arbejdskraft ved kontrakter (inden for den maks. periode på 3 mdr. som EU's direktiv foreskriver).

2. Mandat

Arbejdsgruppen skal indledningsvis definere, hvad den forstår ved social dumping (af arbejdsmiljøstandarder og sociale standarder).

Herefter skal arbejdsgruppen overveje, hvilke konsekvenser man mener, at social dumping i denne definition kan have for de nordiske landes arbejdsmarkeder, set i henholdsvis et arbejdstager- og arbejdsgiverperspektiv.

Arbejdsgruppen skal endvidere overveje, hvor stor en del af konsekvenserne som sker på lovregulerede områder og derfor kan reguleres politisk og hvorvidt de nordiske lande kan/bør afbøde konsekvenserne.

Arbejdsgruppens arbejde kan evt. indledes med en høring med nationale/EU eksperter for at identificere nordiske interesser og eventuelle nordiske samarbejdsområder.

3. Arbejdsform

Arbejdsgruppen sammensættes af 4/5 repræsentanter fra Europaudvalget. Kan vurderes om arbejdsgruppen skal suppleres med 1 repræsentant fra Nordenudvalget og 1 repræsentant fra Nærområdeudvalget.

Arbejdsgruppen kan anmode eksterne eksperter om bistand til udarbejdelse af rapport inden for specificerede arbejdsområder.

Nordisk Råds sekretariat stiller sekretariatsbistand til rådighed for arbejdsgruppen.

4. Tidsperiode

Arbejdsgruppen skal fremlægge evt. forslag ved Europaudvalgets juni-møde, såfremt disse ønskes behandlet på sessionen. 52. session: Arbejdsgruppens arbejde udmøntes.

5. Budget

Arbejdsgruppens medlemmers rejser betales af Nordisk Råd. Evt. eksperters honorar og rejseudgifter betales af Nordisk Råd. Budsjettet for arbejdsgruppen er på DKK 50 000.

Bilaga 2

Nationella bidrag**Danske erfaringer med ”social dumping” på arbejdsmarkedet**

Den følgende beskrivelse af social dumping i Danmark er opdelt efter de 4 punkter, der er opstillet i rapporten. Det drejer sig om følgende:

- A. Arbejdskraft fra andre lande rekrutteres eller tager arbejde – legalt eller ikke – på vilkår, som er dårligere end værtslandets normale.
- B. Arbejdstagere, som er ansatte i et andet land, men er udstationeret i et nordisk land, arbejder på vilkår, som er dårligere end værtslandets normale.
- C. Selvstændige arbejder – legalt eller ikke – på vilkår som er dårligere end de vilkår, som normalt er gældende for landets ansatte eller selvstændige inden for samme branche.
- D. Et medlemsland i EU/EØS laver regler som forringer løn- og arbejdsvilkår, for på den led at tiltrække virksomheder, som ellers ville være placeret i et nordisk land.

I det følgende gives, hvor det har været muligt at få oplysninger, konkrete eksempler på social dumping. Samtidig omtales den relevante lovgivning på hver af områderne.

Arbejdskraft rekrutteres eller tager arbejde – legalt eller ikke - på vilkår, der er ringere end værtslandets normale

Dette kan ske på to forskellige måder. For det første ved, at ikke-EU/EØS borgere arbejder i landet uden opholds- eller arbejdstilladelse – det vil sige illegal arbejdskraft - og for det andet ved at EU/EØS borgere på legal vis opholder sig og arbejder i landet – men til en løn og øvrige arbejdsvilkår, der er ringere, end de der gælder for danske arbejdere.

Det er relevant også at medtage førstnævnte her, idet det primært drejer sig om arbejdere fra Polen og de baltiske lande, som er lande, der nu forhandler om optagelse i EU.

Udlændingestyrelsen i Danmark har tradition for at afvise at give håndværkere uden for Norden og EU/EØS opholds- og arbejdstilladelse. Der findes imidlertid flere måder at omgå reglen på. Et eksempel er, at man i ansøgningen forsyner arbejderne med en akademisk titel, idet praksis har vist, at det i nogle tilfælde går nemmere at opnå opholdstilladelse. En anden måde er, at arbejderne medbringer penge til hele opholdet, og således kan dokumentere, at de kan finansiere opholdet, hvorefter de efter gælden-

de regler har ret til at opholde sig i landet i op til tre måneder uden visum. En tredje mulighed er at smugle arbejdskraften ind i landet.

Om arbejdstagerne kommer til landet uden på forhånd at have arbejde, eller de kommer efter at have fået tilbudt job er vanskeligt at vurdere, men byggefagenes paraplyorganisation BAT har eksempler på, at der i østeuropæiske aviser annonceres efter arbejdskraft, som skal til Danmark, hvilket kan være et fingerpeg om, at der er tale om organiserede ulovligheder.

SID oplyser, at en anden måde at omgå reglerne på er, at man udarbejder uddannelsesaftaler med fx baltiske personer, hvorefter de opnår ret til at arbejde og opholde sig i landet. Men det har i flere tilfælde vist sig, at der reelt ikke er tale om uddannelse men billig arbejdskraft.

EU/EØS borgere har som følge af Det Indre Marked ret til at opholde sig og tage arbejde i alle andre EU/EØS lande. De opholder sig således legalt i landet, men arbejder måske til en løn og på arbejdsvilkår, som er ringere end tilsvarende for danske arbejdere.

BAT-kartellet skønner på baggrund af samtaler med politiet, østeuropæiske bygningsarbejderforbund og forskellige forbund for danske håndværkere, at der er tale om, at 1500 udenlandske arbejdere løbende opholder sig i landet – på legal eller illegal vis – og arbejder på vilkår, der er væsentligt ringere, end hvad tilsvarende er gældende for danske arbejdere.

Arbejdstagere, som er ansat i et andet land, men er udstationeret i et nordisk land, arbejder på vilkår, som er dårligere end værtslandets normale

Denne problematik er inden for EU relateret til det indre markeds bestemmelser om den fri bevægelighed for varer, tjenesteydelser og arbejdskraft og desuden til et EU-krav om, at alle offentlige opgaver, der koster mere end 40 millioner kroner at udføre, skal sendes i EU licitation. Det har i de nordiske lande betydet en øget konkurrence fra de sydeuropæiske lande, som netop på grund af lavere lønninger ofte kan underbyde danske entreprenører.

Dette førte til en debat om social dumping, her forstået således, at udenlandske virksomheder kunne medbringe egne medarbejdere, som kunne arbejde på vilkår, som var væsentligt ringere end værtslandets normale. Debatten udmundede i Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 96/71/EF af 16. december 1996, som siger, at ved udstationering (som bliver nærmere defineret) er det værtslandets love eller administrative bestemmelser, der er gældende for den enkelte arbejdstager. En medlemsstat kan således pålægge udenlandske virksomheder at arbejde efter regler, som er fundamentale i det pågældende lands retsorden. Det er karakteristisk for det danske arbejdsmarked at løn og arbejdstid ikke er lovreguleret – men alene aftalebaseret. Det betyder, at en arbejdstager kun er omfattet af overenskomst, hvis den pågældende arbejdsgiver er bundet af en sådan. Direktivet rummer imidlertid mulighed for at kunne udvides til også at omfatte aftalesystemet.

I forlængelse af dette direktiv (Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 96/71/EF af 16. december 1996 om udstationering af arbejdstagere som led i udveksling af tjenesteydelser) vedtog Folketinget den 10. december 1999 (ikrafttrædelse den 17. december 1999) Lov om udstationering af lønmodtagere (L-47), som er en national udmøntning af direktivet. Efter denne lov gælder det således, at en arbejdstager, der er udstationeret i Danmark er omfattet af eksempelvis;

- Lov om arbejdsmiljø
- Lov om ligebehandling af mænd og kvinder
- Lov om lige løn til mænd og kvinder

Som nævnt ovenfor, gav direktivet mulighed for også at omfatte den aftalebaserede del af arbejdsmarkedet, men Folketinget valgte dog ved behandlingen af lovforslaget ikke at lade loven omfatte denne. Det betyder, at forhold vedrørende eksempelvis løn og arbejdstid stadig overlades til aftaler mellem arbejdsmarkedets parter. Der er dog indsat en revisionsbestemmelse i loven, således at det senere vil være muligt at ændre loven, således at den også kommer til at omfatte den aftalebaserede del af arbejdsmarkedet.

I forbindelse med ikrafttrædelsen af Det Indre Marked blev der imidlertid indgået en aftale mellem LO og DA (og ligeledes senere en aftale mellem CO-Industri og Dansk Industri), som netop havde til hensigt at modvirke social dumping i forbindelse med den fri bevægelighed af varer, arbejdskraft og tjenesteydelser. Aftalernes hovedformål er at forsøge at sikre, at udenlandske virksomheder respekterer danske overenskomstmæssige vilkår ved at være medlem af en dansk arbejdsgiverorganisation, hvorved de arbejdere, som er ansat i pågældende virksomhed, således vil være omfattet af den gældende overenskomst og arbejde på lige vilkår med danske arbejdere. Et af de konkrete punkter i aftalerne er en ændring af støtteforbudet i Hovedaftalen, således at udenlandske virksomheder har mulighed for at melde sig ind i en dansk arbejdsgiverorganisation på trods af en varslet konflikt.

På trods af disse aftaler eksisterer problemet alligevel i nogen grad, fordi det på forskellig vis er muligt at komme udenom dem.

Et eksempel på dette er et antal portugisiske elektrikere, der arbejder på det danske metroprojekt ca. 60 timer om ugen til omkring 30 kr. i timen. De er ansat af det italienske firma Carlo Gavazzi, der udfører el-arbejdet for hovedentreprenøren Ansaldo. Begge virksomheder er medlemmer af danske arbejdsgiverorganisationer, men Carlo Gavazzi benytter et uorganiseret portugisisk vikarbureau til konkret at udføre arbejdet, hvorved de undgår at betale lønninger svarende til den gældende overenskomst. Dansk EL-forbund har på den baggrund trukket Carlo Gavazzi i Arbejdsretten, for at stille dem til ansvar for, at det vikarbureau, de benytter, overholder gældende overenskomst. Der er endnu ikke truffet nogen endelig afgørelse

i sagen. Og Dansk EL-forbund oplyser, at det italienske selskab fortsat benytter portugisisk arbejdskraft på disse forringede vilkår.

Dansk EL-forbund oplyser i øvrigt ved samme lejlighed, at det samme forhold gør sig gældende på Øresundsbroen, hvor et antal spaniere ansat af det spanske firma Sainco (som arbejder med trafikovervågning på broen) tilsvarende arbejder på vilkår, der er væsentligt dårligere end de, der gælder for de danske og svenske arbejdere på Øresundsbroen.

Lovmæssig forringelse for at tiltrække virksomheder/investeringer

Denne problemstilling kan igen relateres til kravet om EU licitation på offentlige opgaver, til en værdi af mere end 40 millioner kroner. Resultatet bliver ofte, at opgaver, der kunne have været udført i Danmark, løses af sydeuropæiske entreprenører, der på grund af lavere nominelle lønninger og arbejdsmiljøkrav kan underbyde danske entreprenører. I princippet skulle EU direktivet om arbejdsmiljø sikre mod den form for dumping, men problemet er, at direktivet, som er et rammedirektiv, skal implementeres via national lovgivning hvilket på det tidspunkt, hvorfra nedenstående oplysninger stammer, i mange lande endnu ikke var gennemført. Dilemmaet består – eller bestod - således i, at man på den ene side har kravet om licitation, men ikke har tilsvarende fælles konkrete regler på arbejdsmarkedet vedrørende løn og arbejdsmiljø.

Som følge af EU licitation blev en stor del af det daværende Storebæltsprojekt udført af det Italienske statsejede East Bridge Consortium, som videre benyttede den portugisiske underleverandør Compelada til blandt andet sammensvejsning af vejelementer. Dette arbejde foregik således i Sines i Portugal under uacceptable forhold – set i forhold til danske standarder. Både arbejdernes sikkerhedsforhold og løn var langt under dansk standard.

Finland

På grund av brist på tid är det tyvärr inte möjligt att svara ingående på enkäten. Allmänt kan man dock konstatera att detta inte är något nationellt problem. Vår situation liknar situationen i Sverige, sådan som den framgår av enkätsvaren.

Vi har inte kännedom om ett enda fall av dumpning som skulle ha riktat sig mot EU eller EES-medborgare. Några enstaka fall har förekommit då och då när det gäller medborgare utanför EES. Närmast har det varit fråga om ester och ryssar i samband med olika underentreprenörarybeten. Finska företag är frestade till att anlita estniska och ryska företag som underentreprenörer eftersom de kan utföra arbetet billigare.

Ett annat område är jordgubbsplockning om sommaren; t.ex. förra sommaren ryktades det att alla utlänningarna inte fick normenligt betalt. Rykten har dock inte bekräftats.

Ett tredje område är sk. etniska restauranger som ägs av utlänningar och där det av och till förekommer oegentligheter.

I utlänningslagen stadgas om kontroll, och både i den och i strafflagen stadgas också om sanktioner. EU-direktivet om utstationerade arbetstagare har hos oss implementerats genom lagen (1146/1999) om utstationerade arbetstagare.

Situationsbeskrivning - Förekommer social dumping på Åland?

Det finns inte, såvitt vi känner till, någon som har undersökt den typ av social dumping på Åland såsom arbetsgruppen har definierat begreppet. Denna summariska beskrivning baserar sig därför, dels på de svar som vi fått av byråchefen för Ålands arbetsförmedling, dels på våra egna antaganden som vi gör utgående från egna erfarenheter.

Säsongsarbete på Åland

Åland har en del branscher som mer eller mindre är i behov av säsongsarbetare, bla. inom primärnäringar såsom jordbruk och fiskodling. För dessa arbeten behövs i regel inte kvalificerad arbetskraft och de är därför inte särskilt väl betalda. En allmän uppfattning är att de inte heller är så attraktiva och att det därför ofta är ungdomar eller arbetskraft utifrån som fyller behovet. Under högkonjunkturen har det även sommartid i turismbranschen rått viss brist på arbetskraft. Även då är Åland beroende av arbetskraft utifrån. Det har hänt att det i den åländska pressen har lyfts fram exempel på att sådan sommararbetsarbetskraft har jobbat under sämre villkor än normalt, men det finns ingen undersökning som skulle ge belägg för att det är en utbredd företeelse.

För några år sedan uppdagades det att ett varv på Åland under en begränsad tidsperiod utnyttjade arbetskraft från baltikum till sämre villkor än den ordinarie arbetskraften. Detta slogs upp stort och exemplet kan antas höra till undantagen.

Uppgifter från Ålands arbetsförmedling

Ålands arbetsförmedling ger utlåtande angående utlänningars ansökningar om uppehålls- och arbetstillstånd, dvs. personer från andra än EU/EES-länder, vilket i praktiken oftast är personer från balticum. Eftersom de baltiska staterna så småningom kan bli medlemmar av EU har vi bedömt att dessa är av intresse.

Under den senaste lågkonjunkturen handlades 1-2 arbetstillståndsansökningar per år. Under de senaste åren har dessa ansökningar ökat tydligt. Denna arbetskraft söker sig i de flesta fall till jordbruk och fiskodling. I ansökan skall arbetsgivaren uppge vilket kollektivavtal som kommer att tillämpas alternativt vilken lön som kommer att utbetalas. Arbetsförmedlingen har börjat kontrollera avtalslönerna med arbetarskyddsinspektören, vilket har resulterat i en del påpekanden om att lönerna måste

justerat för att stämma överens med lagstiftningen. Någon uppföljning huruvida arbetsgivarna har följt direktiven har dessvärre inte gjorts.

Vid arbetsförmedlingen gör man antagandet att situationen kommer att förändras i och med de baltiska ländernas inträde i EU. Utbudet av arbetskraft som inte har löneförmåner enligt nordisk standard blir ju då så mycket större.

Norge

Innledning

I hovedsak er lønnsdannelsen i Norge overlatt til partene i arbeidslivet. Ordningen hviler på at organiserte arbeidstakere gjennom sin fagorganisasjon inngår tariffavtale med arbeidsgiveren eller den arbeidsgiverorganisasjon som arbeidsgiveren er medlem av. I praksis domineres situasjonen av de landsomfattende tariffavtaler, hvor landsomfattende fagforbund inngår landsoverenskomster med en arbeidsgiverforening. Et viktig poeng i denne forbindelse er at det vil være tariffstridig av en arbeidsgiver, som omfattes av en slik avtale, å avtale avvikende lønns- og arbeidsvilkår med uorganiserte arbeidstakere.

Da bruk av utenlandske arbeidstakere i Norge begynte å få noe større omfang på 1970-tallet, inngikk LO og Norsk Arbeidsgiverforening i 1975 en avtale om retningslinjer for fremgangsmåten for behandling av lønns- og arbeidsvilkår med videre ved søknader om å få benytte utenlandsk arbeidskraft på tidsbegrensede arbeidsoppdrag i Norge. I avtalen er det gitt uttrykk for en klar forutsetning om at de utenlandske arbeidstakerne skal få likeverdige lønns- og arbeidsvilkår sammenliknet med norske arbeidstakere, og videre at organisasjonene skal føre kontroll med at denne forutsetning er oppfylt.

EØS-avtalen, som trådte i kraft 1. januar 1994, gjør Norge til en del av det felles europeiske arbeidsmarkedet. EØS-borgere har samme rett som nordmenn med hensyn til ansettelser, lønn og øvrige arbeidsforhold, med unntak fra enkelte yrker i offentlig sektor.

Dette innebærer at borgere fra andre EØS-land ikke lenger trenger arbeidstillatelse for å kunne ta oppdrag i Norge. Mulighetene til å sikre likeverdige lønns- og arbeidsvilkår i forbindelse med innvilgelse av arbeidstillatelse slik avtalen fra 1975 (jfr forrige avsnitt) ga grunnlag for, falt bort i forhold til arbeidstakere fra EØS-land.

Situasjon 1

Arbeidsgivere rekrutterer arbeidskraft fra andre EU/EØS-land som aksepterer å arbeide på vilkår som er dårligere enn vertslandets normale. Det kan gjelde permanent eller korttidsoppdrag, eksempelvis sesongarbeid.

Situasjon 2

Arbeidssøkere fra andre EU/EØS-land arbeider- legalt eller ikke- på vilkår som er dårligere enn vertslandets normale.

(Det er vanskelig å skille de to situasjonene, så de er behandlet under ett)

Borgere som er omfattet av EØS-avtalen kan både oppholde seg og arbeide i Norge i inntil tre måneder uten tillatelse. Dersom de er arbeidssøkere, kan de oppholde seg i seks måneder. Når oppholdet eller arbeidet varer i mer enn seks måneder, må man ha oppholdstillatelse. Et vilkår for oppholdstillatelse er at en må legge fram bekreftelse fra arbeidsgiver på ansettelse. Nordiske borgere trenger ikke slik oppholds- eller arbeidstillatelse. Utlendingsdirektoratet innvilget 4 854 EØS-tillatelser i 1999.

Enkeltpersoner og firmaer som arbeider eller har oppdrag i Norge må følge norsk lov. Men siden man i Norge ikke har lovregler som regulerer arbeidstakernes lønn, kan ikke norske fagforeninger i utgangspunktet kreve at tariffestede ordninger (lønn mm) skal gjelde for utenlandske arbeidstaker som arbeider i Norge, fordi tariffavtalene ikke er en del av norsk lovverk. Det betyr at bedrifter *kan* ansette arbeidstakere med dårligere lønns- og andre økonomiske vilkår enn de tariffestede avtalene gir grunnlag for. For å unngå en slik utvikling var det en utfordring å finne alternative reguleringsmåter som ikke kommer i konflikt med regelverket i EØS. *Lov om allmenngjøring av tariffavtalene* er et eksempel på slik regulering.

Loven, som ble vedtatt av Stortinget i 1993, innebærer at den aktuelle tariffavtalens viktigste bestemmelser om arbeidsforholdet skal kunne gjøres gjeldende for alle arbeidstakere innenfor vedkommende tariffområde - dvs. norske organiserte og uorganiserte, samt utenlandske arbeidstakere. Lovens virkeområde omfatter både Fastlands-Norge og all petroleumsvirksomhet på den norske delen av kontinentalsokkelen. Skip i Norsk Internasjonalt Skipsregister er *ikke* omfattet av loven. Loven etablerer et offentlig organ, Tariffnemnda, som skal ha avgjørelsesmyndigheten og som i hvert tilfelle skal ta konkret standpunkt til hvilke bestemmelser i en tariffavtale som skal gjøres allmenngyldig.

Inntil nå er det ikke gjort vedtak om allmenngjøring av tariffavtaler. Dette kan tyde på at sosial dumping i den forstand som situasjon 1 og 2 beskriver, ikke er noe stort problem.

Særskilte bestemmelser for skip registret i NIS

For skip i Norsk Internasjonalt Skipsregister (NIS) har Stortinget, blant annet på grunn av den spesielle konkurransesituasjonen fastsatt bestemmelser mht lønns- og arbeidsforhold. I lov av 12. juni 1987 om Norsk Internasjonalt Skipsregister heter det blant annet (§ 6)

"Arbeids- og lønnsvilkår og andre arbeidsforhold på skip i dette register fastsettes i tariffavtale, som uttrykkelig angir at den gjelder for slik tjeneste. Tariffavtale kan inngås med norske eller utenlandske fagforeninger."

Spørsmålet om utenlandske arbeidstakeres lønns- og arbeidsvilkår på skip i NIS er altså særskilt lovregulert. Tariffavtalene som gjelder for NIS-skip inngås mellom arbeidsgiversiden bla. Norges Rederiforbund, og en rekke norske og utenlandske fagforeninger, med *lønns- og arbeidsvilkår tilpasset de enkelte rekrutteringsland*.

Sesongarbeidskraft

Norge har spesielle bestemmelser for sesongarbeidskraft. I henhold til utlendingsforskriften kan det gis arbeidstillatelse til utlending som skal arbeide innen typisk sesongregulert virksomhet eller i forbindelse med ordinær ferieavvikling. Tillatelse kan gis for inntil tre måneder regnet fra den datoen utlendingen reiser inn i Norge. I ekstraordinære tilfeller kan tillatelsen forlenges med inntil én måned utover tre måneder. Dette kan f.eks. skje når uvanlige værforhold har forsinket sesongen. Bestemmelsen gjelder hele året og gjør det mulig å få utenlandsk arbeidskraft også til annet sesongarbeid enn i sommerhalvåret, f.eks. til turistnæringen eller sesongfiske også i vinterhalvåret.

For at utlendinger som har hatt sesongarbeidstillatelse skal kunne få ny tillatelse etter samme bestemmelse, må de ha oppholdt seg utenfor riket i ni måneder, slik at det ikke skal være mulig å gå over fra den ene sesongarbeidstillatelsen til den andre og bli her året rundt.

Da antallet utenlandske arbeidstakere til innhøstingsarbeid i jord- og hagebruksnæringen er relativt høyt, er det de senere årene utviklet en ordning med fastsettelse av maksimalkvoter for slike tillatelser. Kvoten blir fastsatt for ett år av gangen på bakgrunn av opplysninger fra de lokale landbrukskontorene til arbeidsmarkedsetaten og fordeles til fylkene etter behov. Kvoten har de senere år ligget på ca. 8000 tillatelser, de fleste som kommer er fra Øst-Europa og særlig fra Polen. Det bør kanskje presiseres at tillatelsene bare blir gitt når det vurderes som umulig å få dekket opp arbeidskraftbehovet med innenlandsk arbeidskraft og arbeidskraft fra EØS-området.

Situasjon 3

Arbeidstakere som er ansatte i et eller annet land, men utstasjonert i et nordisk land arbeider på vilkår som er dårligere enn vertslandets normale (dvs. utstasjoneringsdirektivet fungerer ikke som forutsatt)

Utsstasjoneringsdirektivet er implementert i norsk rett

Rådsdirektiv 96/71/EF (Utsstasjoneringsdirektivet) ble innlemmet i EØS-avtalen ved vedtak i EØS-komiteen 30. april 1998.

Direktiver ble tatt inn i norsk lov ved at stortinget den 16. desember 1999 vedtok ett nytt kapittel XII B om utsendte arbeidstakere i lov av 4. februar 1977 nr 4 om arbeidervern og arbeidsmiljø (Arbeidsmiljøloven) Reglene gjelder for arbeid utført på norsk kontinentalsokkel, men ikke for virksomheter i handelsflåten når det gjelder mannskaper om bord på skip.

Unntak som skal eller kan gjøres

For utsendingsperioder som *ikke er over åtte dager*, skal det gjøres unntak fra reglene om minste antall feriedager med lønn og reglene om minstelønn og overtidsbetaling. Forutsetningen er for det første at utsendingen gjelder førstegangsmontering eller -installering som utgjør en del av en avtale om levering av varer, og som er nødvendig for å kunne ta varen i bruk. For det andre må arbeidet utføres av fag- eller spesialarbeider hos leverandøren. Unntaket skal ikke gjelde for byggearbeid som går fram av vedlegget til direktivet. Dette unntaket er tatt med i loven.

For utsendingsperioder som *ikke er lengre enn en måned*, kan det på visse vilkår gjøres unntak fra reglene om arbeidstid og hviletid, fra reglene om minste antall feriedager og fra reglene om minstelønn og overtidsbetaling.

Det kan også gjøres unntak fra reglene om arbeidstid og hviletid og reglene om minste antall feriedager med lønn når arbeidet som skal utføres, er av svært avgrensa omfang.

Disse unntakene er ikke aktivisert i Norge. Begrunnelsen er rett og slett at det vil gjøre det vanskeligere å hindre sosial dumping.

Ansvar for informasjon og samarbeid

For å sikre gjennomføringen av direktivet skal landene i EU/EØS-området peke ut ett eller flere samarbeidskontorer eller organ som skal ha ansvar for informasjon mellom landene og samarbeide om tilsyn. Samarbeidskontoret skal i tillegg kunne informere utenlandske arbeidstakere, arbeidsgivere og organisasjoner om hva for arbeids- og tilsetningsvilkår som skal gjelde ved utsending til Norge.

For å oppfylle direktivet må det pekes ut én instans som skal kunne gi samlet informasjon innenfor det området direktivet omfatter, både til arbeidstakere og til tilsvarende myndigheter i de andre EØS-landene. Denne oppgaven er i Norge lagt til Direktoratet for arbeidstilsynet.

Tiltak - egne ordninger for å sikre at direktivet blir overholdt

EU-kommisjonen har nedsatt en arbeidsgruppe som har som oppgave å utrede spørsmål rundt gjennomføringen av utsendingsdirektivet. Arbeidsgruppen har foreslått at det i nasjonal rett blir innført en uttrykkelig regel om at virksomheter som sender ut arbeidstakere, skal følge de reglene som er gitt for å gjennomføre utsendingsdirektivet i det landet arbeidstakerne er utsendt til.

Norge har fulgt anbefalingen og i en forskrift gitt norske virksomheter pålegg om å sikre at arbeidstakerne deres er omfatta av de reglene i utsendingslandet som gjennomfører utsendingsdirektivet.

LO i Norge har foreslått at utsendingsreglene må sikre at tillitsvalgte får informasjon om utsendte arbeidstakere, helst før de starter arbeidet, og rett til å gripe inn dersom reglene ikke blir fulgt. Begrunnelsen for dette er at fagbevegelsen kan ha problemer med å avdekke omfanget av sosial dumping fordi de ofte ikke får informasjon om at utenlandske arbeidstakere kommer til Norge, eller de får ikke vite om det før arbeidsoppdraget er ferdig.

Dette ble ikke tatt inn i regelverket vedrørende utsendingsdirektivet. Begrunnelsen fra departementet var todelt: for det første ville det være vanskelig å formulere en regel om informasjon som dekker alle situasjoner, og for det andre finnes det allerede i dag ordninger som til en viss grad sikrer tillitsvalgte informasjon dersom en virksomhet skal bruke utenlandske arbeidstakere, for eksempel kan en tariffbundet arbeidsgiver ha en informasjonsplikt etter tariffavtalen.

Utstasjoneringsdirektivet er - som nevnt innledningsvis i dette avsnittet - tatt inn i norsk lovverk, men de aktuelle bestemmelsene er ennå ikke trådt i kraft. Om utstasjoneringsdirektivet fungerer etter hensikten er det derfor for tidlig å si noe om.

Situasjon 4

Ervervsdrivende arbeider - legalt eller ikke - på vilkår som er dårligere enn hva som normalt gjelder for landets ansatte eller ervervsdrivende innen samme bransje.

Krav for å starte egen virksomhet

Skal en EØS-borger overta eller etablere egen ervervsvirksomhet i Norge, må vedkommende legge frem en nøyaktig beskrivelse av virksomheten og dokumentere at nødvendige tillatelser er gitt av de rette myndighetene. Det forutsettes at virksomheten er av varig karakter, dvs. ikke midlertidig eller sesongbetont. Dreier det seg om overtakelse av en virksomhet som allerede er etablert, forutsettes det at man kan legge fram regnskap for det foregående år. Det må videre kunne dokumenteres at man har nok penger til å greie deg under oppholdet i Norge.

Krav til annen ervervsvirksomhet

Skal en EØS-borger yte tjenester i Norge uten at det kan karakteriseres som drift av egen virksomhet, må vedkommende legge fram opplysninger om hva slags tjeneste det dreier seg om og varigheten av denne. Det forutsettes at den tjenesten man yter er hovedformålet med oppholdet i Norge og at varigheten av oppdraget er begrenset. Det er altså ikke nødvendig å etablere et firma i Norge for å yte tjenester som f.eks. arkitekt eller advokat. Med utgangspunkt i et firma etablert i et annet EØS-land, kan man yte tjenester i Norge på samme vilkår som nordmenn. Det må framgå av dokumentasjonen hvilken betaling man mottar for ytelsen, slik at det er klart at man er sikret underhold under oppholdet i Norge.

Retten for EØS-borgere til å drive ervervsvirksomhet i Norge vil kunne føre til hardere konkurranse, og dermed presse ned virksomhetenes inntekter og andre arbeidsvilkår. Det kan også - i hvert fall teoretisk - bety et press nedover på lønningene for dem som er ansatt i samme bransje, men det er vanskelig å finne dokumentasjon på at så er tilfellet.

Situasjon 5

Medlemsland i EU/EØS skaper regler som gjør lønns- og arbeidsvilkårene dårligere i sitt eget land, og derigjennom tiltrekker seg virksomheter som ellers skulle etablere seg i et nordisk land.

Nå er det jo slik i utgangspunktet at lønns- og arbeidsvilkår er forskjellige i EØS-området, og eventuell forverring (marginalt) i et av medlemslandene vil neppe ha noen stor betydning. I praksis vil det være en rekke andre forhold enn arbeidskraftkostnader som vil ha betydning for lokaliseringsbeslutningen, som for eksempel produktivitet, utdanningssystem, infrastruktur, og ikke minst skatte- og avgiftsnivå. Landenes konkurranse seg imellom for å gi gunstige betingelser for investeringer, kan likevel være en stor trussel mot arbeidstakernes sosiale rettigheter. For å møte dette vil det være nødvendig med reguleringer på europeiske nivå, jfr EUs "code of conduct" og "skattepakken" i forbindelse med investeringer i EU-området.

Overflytting av arbeidskraftintensiv produksjon fra Norge til land i Sør-Europa (og Asia) har foregått i lang tid, og norske arbeidstakere verken kan eller vil konkurrere ved å gå ned i lønn. At det riktige for Norge er å satse på tjenesteproduksjon og høyteknologi, er likevel en mager trøst for industriarbeideren som risikerer å miste jobben på grunn av "utflytting".

Oppsummering

EØS-avtalen har medført en markert deregulering av norsk politikk for arbeidsinnvandring fra EØS-området. Hvorvidt dette kommer til å føre til økt innvandring - særlig sett i lys av EUs utvidelse østover avhenger av en rekke forhold. For Norges vedkommende vil lav ledighet og høyt lønnsnivå, spesielt for ufaglært og delvis for faglært arbeidskraft, kunne virke

tiltrekkende på mange arbeidstakere i EØS, mens språkbarrierer, klima, boligkostnader og lange avstander vil trekke i motsatt retning. Tall fra Utlendingsdirektoratet viser at det i perioden 1993 til 1999 har vært en viss økning i arbeidsinnvandringen fra det nåværende EØS-området. I 1993 fikk 3014 personer fra EØS-området oppholdstillatelse, mens tallet for 1999 var 4854.

Økt arbeidsinnvandring medfører ikke nødvendigvis økt risiko for sosial dumping. Dette vil avhenge av hvilke typer arbeidskraft som kommer, forholdene på arbeidsmarkedet i Norge for øvrig og innsatsen til norske myndigheter og norsk fagbevegelse.

Norsk LO vurderer risikoen for sosial dumping i forbindelse med individuelle arbeidsmigranter som liten. Disse vil omfattes av norske kollektive avtaler på lok linje med norske arbeidstakere. Problemer kan oppstå når utenlandske foretak skal utføre oppdrag i Norge og medbringer egen arbeidskraft. Nå skal jo utstasjoningsdirektivet hindre sosial dumping i slike situasjoner, men det kan være vanskelig for norske fagforeninger å kontrollere lønns- og arbeidsbetingelser for utenlandske arbeidstakere som utfører arbeid der det ikke er norske arbeidstakere tilstede. Det er viktig å få frem nye metoder for oppfølging og kontroll både hos fagbevegelse og arbeidskraftmyndigheter.

I forbindelse med utarbeidingen av lov om allmenngjøring av tariffavtaler ble det fra flere fagforbund foreslått å operette et eget kontrollorgan, men dette fikk ikke gjennomslag.

Ett fagforbund i oljesektoren fikk på midten av 90-tallet arbeidsgiversiden med på å finansiere et eget kontrollapparat som skal føre kontroll med at utenlandske oppdragstakere overholder norske lønns- og arbeidsvilkår.

I en situasjon der kontrollmekanismene ikke fungerer og lovverket ikke virker etter sin hensikt, kan man tenke seg at en tilstrømming av utenlandsk billig arbeidskraft til visse bransjer vil medføre en oppsplitting av arbeidsmarkedet: Norske arbeidstakere fortsetter på norske lønns- og arbeidsvilkår, men vil som følge av svekket forhandlingskraft få en svakere lønnsutvikling enn den ellers ville ha blitt. I tillegg vokser det fram et arbeidsmarked for billig utenlandsk arbeidskraft, der bestemmelsene om lønns- og arbeidsvilkår i norsk regelverk i større eller mindre grad omgås.

Et slikt lavprisarbeidsmarked vil måtte eksistere på kanten av loven. Det er lite sannsynlig at et slikt illegalt arbeidsmarked ville kunne bli særlig omfattende. En forutsetning for at slike problemer skal oppstå, er at det norske arbeidsmarkedet oppfattes som interessant nok for utenlandske arbeidstakere og utenlandske foretak. Det generelle inntrykket er imidlertid at det ikke har vært særlig stor pågang av utenlandske arbeidstakere eller utenlandske foretak fra EØS-området etter at EØS-avtalen trådte i kraft.

Norge er på mange måter en utkant i Europa, og manglende språkkunnskaper vil være en barriere for ikke-nordiske foretak og arbeidstakere. Hovedinntrykket er at det foregår en viss tilstrømming av nordiske bygge- og anleggsarbeidere når konjunktorene tilsier det.

Sverige

Rent generellt kan sägas att frågan om social dumping inte är aktuell i Sverige främst mot bakgrund av de regelverk som finns på arbetsmarknaden och de starka fackliga organisationerna. Möjligen kan det förekomma bland icke legala arbetsökare och företagare men några belägg finns inte för det och även här finns en viss kontroll.

Det förs inte heller någon livlig debatt om frågan om social dumping, den berördes som en problemställning som kan bli aktuell i ett utvidgat EU i samband med senaste val till EU-parlamentet och har tangerats i debattartiklar om arbetsrätten som en fråga som kan bli aktuell i framtiden.

1. Arbetsgivare rekryterar arbetskraft från andra EU/EES-länder som accepterar att arbeta på villkor som är sämre än värdlandets normala. Enligt uppgifter förekommer detta överhuvudtaget inte i Sverige och bedöms som i det närmaste omöjligt mot bakgrund av de starka fackliga organisationerna och den reglerade arbetsmarknaden
2. Arbetsökande från andra EU/EES-länder arbetar på villkor som är sämre än värd. Samma som ovan.
3. Arbetstagare som är anställda i ett annat land men utstationerade i något nordiskt land arbetar på villkor som är sämre än värdlandets normala. Enligt uppgifter förekommer det inte.
4. Företagare arbetar på villkor som är sämre än vad som normalt gäller för landets anställda eller företagare inom samma bransch. Det som väl närmast kan hänföras till denna punkt är utländska bärplockare som kommer till Sverige. De är sina "egna" eftersom de inte föreligger något anställningsförhållande till någon svensk arbetsgivare. På transportområdet kan det möjligen finnas sådana exempel men det finns inga belägg för det och det rör sig i så fall om utländska speditörsföretag.
5. Något medlemsland i EU/EES skapar regler som försämrar löne- och arbetsvillkoren där och drar därigenom till sig verksamheter som annars skulle varit förlagda till något nordiskt land. I Sverige förs en debatt om företagsutflyttningar där flera stora företag har flyttat, eller planerar att flytta delar av verksamheten till andra länder inom EU-området men de skäl som anförs för detta är som regel närheten till marknaden eller det svenska skattetrycket.

En nordisk dimension i bioetiken?

(Rapport från Nordiska rådet Nordenutskottets seminarium)

Inledning

Nordenutskottet och den Nordiska kommittén för bioetik genomförde den 16 maj 2000 ett seminarium i Stockholm om nordiska bioetiska frågor.

Avsikten med vårt seminarium var att ge oss parlamentariker möjlighet att få belyst och kunna diskutera bioetiska frågor samt att få underlag för en kommande diskussion inom respektive parlament. Det var därför bestämt att programmet skulle ge en översikt av aktuella bioetiska frågeställningar, ur tekniskt, etiskt och juridiskt perspektiv.

Seminariet gav oss parlamentariker bra information om en mängd aktuella och intressanta frågeställningar inom området. Vi fick belyst de viktigaste problemställningarna i vårt samhälle i samband med genmanipulation, xenotransplantation, växtförädling, avel och kloning. Viktigt var också att vi fick en infallsvinkel på etiska principer och ramar för bioetiken. Synpunkterna på vad lagstiftningen kan bidra till var värdefulla. Vad vill vi att lagstiftningen skall omfatta? Vilka områden skall den inte reglera? Hur uppnår vi en balans mellan demokrati och forskningens frihet?

Seminariet var enligt min uppfattning mycket givande och jag vill på Nordiska rådets vägnar tacka den bioetiska kommitténs ledamöter och övriga inbjudna talare för viktiga och intressanta inlägg.

Den globala kampen om intressen, befolkningens hållning till bioteknologin, riskvärdering och etikens marginalisering är ämnen som bör diskuteras vidare. Min förhoppning är att vi i framtiden skall kunna förverkliga det förslag som presenterades under seminariet, nämligen att Nordiska rådet kan fungera som det centrala debattforumet i viktiga etiska frågor.

Pehr Löw

Ordförande i Nordenutskottet

En nordisk dimension i bioetikken?

Rapportør: Jens Degett

Del 1. Bioteknologiske muligheder og udfordringer

Oplægsholder: Gisela Dahlquist

Forskerne har traditionelt været en isoleret elite, der ikke havde så meget kontakt med samfundet, men siden Francis Bacon i 1597 udtalte: "Viden er magt" har samfundet i stigende grad stillet krav til forskerne om, at frembringe ny viden og nye opfindelser. For at overleve skal man hele tiden udvikle sig, dette gælder ikke mindst i det moderne informationssamfund. Dette stiller yderligere krav til en tættere kontakt og forståelse mellem forskning og samfund.

Et af de forskningsområder der frembringer stærke følelser er bioteknologi. De første anvendelser af bioteknologi begyndte i 1800 tallet, hvor nogle af de grundlæggende arvelighedslove blev beskrevet i planter. I 1900 tallet opdagede man så hvorledes arvemassen består af kromosomer og gener, og hvordan DNA er opbygget af fire vilkårlige basepar, hvis rækkefølge bestemmer genernes koder.

I dag er forskerne i stand til at kortlægge hele gensekvenser fra mindre komplicerede organismer, og hele menneskets arvemasse vil snart være kortlagt. Det er under 10% af menneskets DNA, der består af kodede gener, men selv om vi kender alle genkoderne betyder det ikke, at vi ved hvad generne koder for. Så efter kortlægningen forestår der et meget stort arbejde i at finde ud af, hvad de enkelte gener koder for.

Bioteknologien rummer mange muligheder, men også potentielle risici. Nogle eksempler er:

Planteforædling

Planteforædling gennem kloning kan frembringes ved at klonе stiklinger, der giver stort udbytte, det er muligt at sortere de bedste sorter fra, og på denne måde forædle f.eks. kartofler. Planteforædling gennem genmodificering kan frembringe tomater, majs m.m. med helt nye egenskaber som længere holdbarhed, resistens mod skadedyr, eller sprøjtemidler. Et andet område, hvor man anvender genmodificering er i medicinalindustrien, hvor genmodificerede planter kan producere medicin eller vacciner i renere form og billigere end det ellers ville være mulig i traditionelle fremstillingsprocesser. Gevinsterne ved bioteknologisk planteforædling er bedre, billigere produkter og mad, bedre medicin og mindre forurening. Den potentielle risiko er om forædlingen truer den genetiske mangfoldighed, om der kan opstå øget følsomhed overfor skadedyr og parasitter eller om de bioteknologisk modificerede planter i sig selv udgør en trussel for menneskers sundhed.

Dyreavl

Vi har med fåret Dolly set eksempler på, hvordan det er muligt at sammensmelte arvemassen fra kropsceller hos får med ægceller, og dermed skabe grundlag for afkom, der ikke bygger på sammensmeltning mellem to kønsceller. Man har i mange år brugt insemination, antibiotika og hormoner til at forbedre udbyttet fra husdyr. Med bioteknologi er det nu muligt, at skabe transgene dyr med bedre vækstegenskaber til kødproduktion, forbedre vækstraten i fiskeopdræt, producere medicin ved hjælp af dyr, og anvende dyr til undersøgelse af særlige sygdomme, der normalt kun rammer mennesket. Et andet område der bliver muligt er xenotransplantation. Det vil sige, at man f.eks. kan ændre på generne hos en gris således, at grisens vævstype kommer til at ligne menneskets. Denne teknik gør det muligt at transplantere organer fra grisen til mennesket. Endelig er der selve kloningen af dyr, der gør det muligt, at frembringe dyr med ensartede arvelige egenskaber. Fordelene ved disse teknikker vil være bedre og billigere madproduktion, og bedre medicinske behandlinger. Ulemperne kan være ekstra lidelser for dyr og uønskede effekter hos mennesket.

Mennesker

Bioteknologien har allerede haft stor betydning for mange menneskers liv i form af teknikker, der muliggør kunstig befrugtning. Ved hjælp prænatal diagnostik er det muligt at undersøge fostre for alvorlige sygdomme før de fødes, og det er endog muligt at undersøge befrugtede æg for bestemte arvelige sygdomme og køn ved hjælp af diagnostik på embryoner i forbindelse med reagensglasbefrugtning. Dermed kan man før insættelsen i livmoderen fravælge bestemte embryoner.

Dette, at man kan teste menneskers gener før de kommer til udtryk i form af sygdomme, stiller særlige etiske krav til anvendelse af test og viden om testresultater. Det gælder også for forskningen med at identificere genernes funktioner foregår i biobanker, hvor væv fra bestemte familier eller hele befolkninger opbevares.

Endelig er der anvendelsen af stamceller fra mennesket til forskellige medicinske formål eller kloning af mennesker, der endnu ikke er gennemført, og fortsat er et meget kontroversielt emne i hele verden. Gevinsterne ved disse teknikker er, muligheden for at hjælpe barnløse, formindsket lidelse for mennesker født med genfejl, og generelt forbedret sundhed. Risici indebærer et forandret menneskesyn, mindre accept af afvigere fra det normale, og muligheden for fysiske, psykiske og sociale skader.

Generelt for de moderne bioteknologier gælder, at ny viden kan afstedkomme såvel positive som negative konsekvenser. Etisk analyse og debat er instrumentet, der skal finde den rette balance i debatten.

Den Nordiske Bioetiske Komité

Professor Dag E. Helland, Norge, Bitr. Professor Helge Klungland, Norge
Professor Gisela Dahlquist (*formand*), Sverige, Prorektor Hertha Hanson,

Sverige, Professor Göran Hermerén, Sverige, Bitr. Professor Martti Lindqvist, Finland, Direktør Marja Sorsa, Finland, Overlæge Nils Axelsen, Danmark samt professor Guðmundur Eggertsson, Island og Professor Erlendur Jónsson, Island.

Den Nordiske Bioetiske Komité har som opgave at identificere etiske problemer ved genteknologisk og anden bioteknologisk forskning, udvikling og modificering af mikroorganismer, planter, dyr og mennesker ved at følge den bioteknologiske udvikling i Norden og internationalt. Komiteen bidrager til en fælles nordisk debat om bioetiske spørgsmål ved at arrangere workshops med deltagelse af forskere, politikere, journalister og beslutningstagere i Norden. Komiteen udgiver publikationer fra disse workshops, og kan eventuelt komme med offentlige udtalelser.

Spørgsmål og Debat

Søren Hansen: Hvem udpeger Den Nordiske bioetiske komité's medlemmer?

Gisela Dahlquist: Medlemmer af komiteen udpeges af de respektive landes undervisningsministerier.

Åke Gustavsson: Kan laks med transgene væksthormoner ikke forstyrre økologien?

Dag Helland: Der findes ikke genmodificerede fisk i den nordiske fiskeindustri, heller ikke fisk, der opdrættes med kunstige hormoner.

Charlotta Bjälkebring: Nu kan kvinder teoretisk set få børn gennem kloning, men kan to mænd få børn sammen?

Gisela Dahlquist: Det er ikke muligt ved hjælp af den kendte kloningsteknik, som vi f.eks. har set den anvendt på fåret Dolly, at skabe afkom alene ud fra mandlige kønsceller.

Dag Helland: Selv med den teknik, der blev brugt til Dolly, vil det kræve mindst 2-400 kvinder at gennemføre det tilsvarende eksperiment med mennesket. Vi ved ikke med sikkerhed om det er muligt at klonе mennesket med den teknik.

Rammer for Bioetikken

Oplægsholder: Göran Hermerén

Den bioetiske debat bygger på mange forskellige faktorer. Den afhænger af deltageres kundskaber, på de reelle fakta og på eventuelle usikkerheder ved bioteknologien. Resultatet af debatten er ligeledes afhængig af deltageres normer og vurdering, grundlæggende principper, selvstændige integritet, tolkning og eventuelle særlige kulturelle forudsætninger. Til sammenligning er debatten i USA i høj grad præget af juridisk individuel tankegang mens man i Norden diskuterer ud fra en generel velfærdstænkning.

Det er vigtigt, at man forstår de rammer, som debatten foregår i, hvis man vil have en frugtbar diskussion. Det er ligeledes vigtigt, at man kender og forstår de forskellige aktører og deres bevæggrunde. I debatten om bioteknologi er der mange forskellige aktører, og der er desuden indblandet meget stærke økonomiske interesser.

En forudsætning for gode resultater er desuden at man definerer hvilke principper, der er til debat, hvorfor de skal debatteres, og endelig hvilke grundprincipper de bygger på. Principperne er ikke universelle, men kan beskrives på forskelligt abstraktionsniveau til forskellige målgrupper i samfundet. Det er også vigtigt at gøre sig klart fra starten, at der kan findes flere indfaldsvinkler til at forklare det samme problem, og der findes ingen enkle svar, men derimod ofte flere forskellige svar, der kan opfattes etisk forsvarlige af de samme personer.

En etisk debat er en proces der skal afsættes tid til at gennemføre. Der bør indgå en etisk analyse, og forskellige alternativer. Problemstillingen må defineres klart, og debatten må ikke bare involvere de berørte aktører men også tage hensyn til de kommende generationer og ideologiske forhold.

Spørgsmål og debat

Lars Hjertén: Svarer lovfortolkningen til de etiske principper for udnyttelse af bioteknologi, der blev anbefalet af etiske råd i de nordiske lande?

Göran Hermerén: Det kan der ikke svares enkelt på, da der er en del forskel mellem de nordiske lande.

Pehr Löf: Er der forskel mellem bioetik og traditionel medicinsk etik?

Göran Hermerén: Der er mange forskelle mellem bioetik og traditionel medicinsk etik. Eksempelvis muliggør bioteknologien modificering af dyr, hvilket kan medføre en større etnocentrisk opfattelse af dyr end tidligere. Der er også forskel på konsekvenser af forsigtighedsprincipper, hvor bioteknologien muliggør irreversible ting.

Etik og politik – findes der en fælles nordisk dimension?

Oplægsholder: Paula Kokkonen

Der er ikke skrevet meget om fælles nordiske holdninger til begrebet bioetik. På det sparsomme udgangspunkt må spørgsmålet derfor ses i en bredere historisk og politisk sammenhæng.

De nordiske lande har en lang fælles historie. Danskerne herskede over Baltikum i 1300 og 1400 tallet, og navnet Tallinn stammer helt tilbage fra den tid. Island blev allerede i 1262 en del af Norge, og i 1391 en del af Danmark. Dronning Margrethe grundlagde Kalmarunionen som bestod af Danmark, Sverige og Norge fra 1389 til 1521 med undtagelse af nogle korte perioder. Unionen havde fælles udenrigspolitik og fælles forsvar. Sverige vendte sit blik mod Finland med de første felttog i 1100 tallet, og Finland forblev en del af Sverige til 1809, hvor landet blev underlagt

Rusland som storfyrstedømme. Finland blev selvstændigt i 1917. Island blev selvstændigt i 1918, men fortsatte dog unionen med Danmark indtil 1941. Island erklærede sig som selvstændig republik i 1944.

Den lange fælles historie betyder, at vi i stor udstrækning har samme gener, sammenligneligt kulturgrundlag og vurderinger. Som et bevis på det fælles kulturgrundlag og de fælles værdier blev Nordisk Råd oprettet i 1952. Finland blev tilsluttet rådet i 1956.

Til den nordiske kultur hører bestræbelse på at opnå enighed eller konsensus. Dagens komplicerede spørgsmål betyder at man ikke som tidligere kunne afgøre spørgsmålene i nedsatte komiteer sammensat af folkevalgte. Ofte bruger man i dag sagkyndige i stedet. Men som et bevis på, hvor vigtig debatten om bioteknologi er i de nordiske lande nedsatte Nordisk Ministerråd i 1989 den Nordiske Komite for Bioetik. Komiteen skal fremme det nordiske samarbejde omkring bioetik mellem forskere, opinionsledere og folkevalgte parlamenter. Den skal fremme samarbejde mellem nationale forskningsinstitutioner, myndigheder og etiske komiteer i de nordiske lande, og endelig skal Den Nordiske Komite for Bioetik udbrede information, der kan anvendes i en konstruktiv debat på tværs af landegrænserne i Norden. Desuden foregår der også et nordisk samarbejde på europæisk niveau i Europarådets bioetiske komite (CDBI)

Selv om der foregår en udveksling af synspunkter, er der dog ikke på det lovgivningsmæssige og politiske område tradition for at lave direkte fælles nordiske initiativer. På Nordisk Råds 49ende session i 1997 blev der stillet forslag om en fælles lovgivning om kunstig befrugtning, men forslaget blev afvist. Begrundelsen var, at lovgivningen indeholdt så mange svære etiske spørgsmål, at det ikke var muligt at nå til enstemmighed mellem de enkelte parlamenter om en fælles lov.

Alligevel foregår der dog fortsat en fælles nordisk dialog gennem Nordisk Råd og den Nordiske Komite for Bioetik.

Lovgivning og Demokrati

Oplægsholder: Linda Nielsen

Det er vanskeligt at lovgive om etiske spørgsmål. Man rammer nemt forkert, og der kan ofte være flere forskellige løsninger på et enkelt problem, som man ikke har taget højde for. Ekspertter i lovgivning er vigtig, men ekspertrollen betyder ikke, at man er ekspert i sociale og psykologiske effekter i samfundet. I Europa kan man tale om fire forskellige modeller at lovgive om bioetiske forhold:

- Laissez-faire modellen, hvor der ikke er nogen egentlig lovgivning. Sager prøves af ved domstole, hvilket vil sige, at den stærkeste med de fleste ressourcer ofte kommer til at bestemme. Denne form for lovgivning er typisk for Italien, Grækenland og USA, og ligger meget langt fra nordiske traditioner.

- Forbudsregulering, til eksempel i Tyskland og Østrig. Denne form for lovgivning er restriktiv, og opregner en række forbud, der ikke må overtrædes.
- Den liberale model i form af professionsnormer kendes typisk fra England. Det er en meget fleksibel styringsform, der sikrer, at de forskere der arbejder med genteknologien accepterer disse normer, da de selv er med til at vedtage dem. Ulempen ved professionsnormerne er, at de mennesker den gælder ofte ikke kan overskue de langsigtede konsekvenser f.eks. konsekvenserne for de kommende generationer.
- Forsigtig regulering i form af en rammelovgivning indbefatter skøns-mæssig vurdering inden for nogle vedtagne rammer. Denne form for lovgivning giver mulighed for at tage højde for dynamikken og følsomheden af de enkelte spørgsmål efterhånden som teknologien udvikler sig. Rammelovgivningen kan eventuelt kombineres med konkret forbud vedrørende enkelte teknikker eller forskningsområder, og det er denne form for forsigtig regulering der er karakteristisk i den nordiske lovgivning.

Selv om det er vanskeligt at lovgive om bioetiske forhold, så er dette lovgivningsarbejde fortsat en nødvendighed. Lovgivningsarbejdet betyder, at spørgsmålene bliver sat til diskussion og afgjort i åben dialog med forskerne frem for det der skete i forbindelse med den kunstige befrugtning, hvor forskerne og lægerne bare gik i gang. En løbende dialog med forskerne er vigtig for at vi får etik til tiden, og en lovgivning, der passer til de aktuelle forhold.

Faste grænser, normsætning, principper og beskyttelse af individet er vigtige elementer i en lovgivning om Bioetik. Det betyder også, at det i visse tilfælde kan være nødvendigt at indføre en tænkepause. Det er også vigtigt, at man holder fast i den nationale dialog og den nationale lovgivning, der passer til det enkelte lands kultur, og ikke ligger under for andre regler i udlandet.

Selv om lovgivningen om bioetik er en vanskelig opgave er den fortsat nødvendig. Man kan ikke lovgive om alt, men det er vigtigt, at man har en lovgivning i tide på de væsentligste bioetiske spørgsmål.

Diskussion vedrørende formiddagens indlæg

Diskussionsleder: Linda Nielsen.

Annelise Dørum: I Norge har vi eksempler på, at forskere har villet tilbyde kommende forældre at teste deres fostre for bestemte genetiske sygdomme på et tidligt stadie i fosterudviklingen, men det sagde de etiske komiteer nej til. Hvor går grænserne for forskernes frihed?

Linda Nielsen: Forskningsfriheden er helt essentiel, men det kan være nødvendigt at sætte grænser. Med hensyn til fosterdiagnostik er det således svært med "positivlister" der siger hvad man må og ikke må undersøge for. Dilemmaet mellem etiske forskningskomiteer og lovgivning er, at det ikke

er en regulering på metode men på formål. Det er også et grundlæggende valg mellem at regulere om en bestemt metode må bruges eller et bestemt formål ikke må førfølges – såsom at udvælge fostre efter køn eller at skabe identiske individer ved kloning. I Danmark har vi en rammelovgivning med videnskabsetiske komiteer. I Sverige og Norge er der ikke en ramme-
lov, men spørgsmålene afgøres alene i de videnskabsetiske komiteer. Det betyder, at når der ikke er en lov, så er der heller ikke nogen klagemulighed.

Sigríður Jóhannesdóttir: Den brede debat om bioetik er måske den vigtigste opgave for politikerne at få startet i befolkningen. I Island kom debatten meget overraskende i forbindelse med loven om anvendelse af gendata fra befolkningen.

Linda Nielsen: Det er netop interessant i Island, at man på grund af lovgivningen fik startet en debat i befolkningen, der ellers ikke ville være startet.

Eva Johansson: Mener der er to problemer. For det første kræver bioetiske spørgsmål stor indsigt og specialviden. For det andet når man ikke ud til befolkningen med informationerne. Det betyder, at der ikke er tilstrækkelig offentlig dialog omkring nye bioetiske spørgsmål.

Linda Nielsen: Der bør oprettes et forum, hvor frontforskere inviteres til så tidligt som muligt, at fortælle om deres nyeste forskning, og de mulige bioetiske konsekvenser deraf.

Gisela Dahlquist: I Island var det forskerne selv og lægerne, der var bekymrede for konsekvenserne af at sælge helseinformation om befolkningen til et privat foretag, og ønskede en politisk debat. Det behøver ikke altid at opfattes negativt for forskerne med en debat. De kan også have behov for en afklaring om de store spørgsmål.

Linda Nielsen: Forskerne behøver bestemt ikke altid at opfatte lovgivningen som en fjende. Men debat og regler kan derimod være med til at tage noget af ansvaret fra forskerne.

Pehr Löf: Hvem har så ansvaret for at lovgivningen kommer i gang? I Finland var det politikerne, der var bange for, at starte debatten. Hvem er i stand til at sige det er nødvendigt med en debat?

Linda Nielsen: Der kan sagtens være en regulering selv om der ikke er en lov. Bioetik behøver heller ikke at være et partipolitisk spørgsmål. I Danmark stilles partiernes medlemmer eksempelvis frit i etiske debatter. Et godt redskab for at informere politikerne kan i øvrigt være åbne høringer, hvor der er mulighed for at stille spørgsmål til eksperter og interessenter.

Martti Lindqvist: Lovgivning kan ikke erstatte etisk stillingtagen. Enig i Linda Nielsens kommentar vedrørende lovgivning, der kan være flere gode grunde til ikke at have en lov om bioetik. Menneskelig værdighed og sikkerhed, er vigtige aspekter, der skal tages højde for.

Marja Sorsa: Vedrørende forskningsfrihed i relation til den nordiske dimension, så er den protestantiske tro et vigtigt element, der påvirker vores etiske tankegang. Vores nordiske udgangspunkt er vigtigt trods globalisering. Imidlertid forestår der et stort informationsarbejde for at få befolkningen med i en debat. I EU's Eurobarometer undersøgelse der for nylig blev gennemført for 4. gang spurgte man blandt andet om folk mente det kun er gensplejsede tomater der indeholdt gener, eller om almindelige tomater også indeholder gener. Hertil svarede ca. 1/3 del, ad det kun er de gensplejsede tomater der indeholder gener. Selv om befolkningerne i de nordiske lande er blandt de bedst vidende, er der stadig et stort behov for information.

Paula Kokkonen: Politikeres synspunkter vedrørende bioetik skal ikke ses isoleret fra den almindelige befolkning. Forskerne bør være med i debatten, og har ofte selv taget initiativ til, at nedsætte etisk rådgivende udvalg. I USA kan man eksempelvis ikke få en artikel optaget i et medicinsk forskningstidsskrift uden, at der foreligger en etisk bedømmelse af arbejde og metoder. Det giver et ekstra incitament til, at rejse etiske spørgsmål på et tidligt tidspunkt.

Göran Hermerén: Understreger vigtigheden mellem forskningsfrihed og forskerens frihed. Forskning koster penge. Hvis forskerne bliver alt for afhængige af samarbejde med det private er der risiko for en kommercialisering af forskningen.

Dag Helland: Der er mange eksempler på, at anvendelser af bioteknologi kan få vide konsekvenser. Eksempelvis ville en eventuel brug af gensplejsede laks i Norge få konsekvenser for markedsføringen af laks generelt, og dermed påvirke hele lakseindustrien i Norge.

Gisela Dahlquist: Som forsker er man urolig over at blive pålagt styring udefra, men det er nødvendigt med debat og undersøgelser af forskningens konsekvenser når resultaterne foreligger. Efter 20 år med kunstig befrugtning ved forskerne stadig meget lidt om risici for barnet. En nylig gennemgang af litteraturen om kunstig befrugtning viste, at kun 60 artikler af høj videnskabelig kvalitet ud af 9.000 artikler handlede om risici og konsekvenser for børnene.

Hertha Hansson: Politiske beslutninger kan ikke erstatte en debat. Det er derimod politikernes ansvar at sørge for at den demokratiske debat startes.

Anneliese Dørum: Politikerne er repræsentanter for folket, og må også sørge for at bioetiske spørgsmål bliver diskuteret i befolkningen.

Del 2 Gentestning af individer og populationer

Oplægsholder: Sven Asger Sørensen

Over 90% af menneskets arvemasse er kortlagt, men selv om kortlægningen vil få stor betydning for al sygdomsbehandling vil det være nogen tid før vi for alvor bliver i stand til, at bruge vores viden om generne til at behandle de store folkesygdomme.

Et bud på fremtiden vil være, at man i år 2010 vil kunne teste befolkningen for ca. 25 folkesygdomme, og udpege bestemte risikogrupper, der så kan tage særlige forholdsregler og undgå at udsætte sig for miljørisici. Det kan eksempelvis være tobaksrygere, der får at vide de er særligt sårbar over for tobaksrygning. Desuden vil man til den tid kunne behandle enkelte sygdomme med genterapi.

I år 2020 vil forskerne have udviklet genteknologisk baseret medicin mod nogle af de større folkesygdomme som sukkersyge, forhøjet blodtryk skizofreni og lignende. Og genteknologien vil for alvor få betydning for folkesundheden.

I år 2030 kan man forvente, at man kender sammensætningen af de genkomplekser, der har betydning for aldringsprocessen. Det vil til den tid være muligt at kortlægge et enkelt individs komplette arvemasse på relativ kort tid og til en relativ lav pris, måske omkring 1000 dollars. Den gennemsnitlige levetid vil påvirkes af genteknologien, og kan forventes at stige til omkring 90 år.

Genteknologiens muligheder har ikke bare konsekvenser for det enkelte individ, men også for personens slægtninge, arbejdsmiljøet, de kommende generationer, og samfundets opfattelse af sygdom. Spørgsmålet er hvem der ejer generne og har lov til at råde over viden om generne. Er det den enkelte person, der bærer generne? Hvilke hensyn skal der tages til forældrene eller har de ufødte børn, eller slægtninge i familien, der måske ikke ønsker at få oplyst, at de er bærere af en sygdom, der endnu ikke er kommet til udtryk.

Vi kender allerede eksempler på gener, der disponerer for arvelig brystcancer med en sandsynlighed på ca. 80%. Der er ikke tale om en 100% sandsynlighed, men mennesker der får viden om, at de er bærere af den arvelige disposition for brystcancer vil blive påvirket i deres livskvalitet ved at have denne viden, og ofte vil de ønske af få deres bryster fjernet forebyggende uden, det kan påvises, at de fejler noget.

Et andet dilemma, der allerede har givet anledning til debat er genet for alfa-1-antitrypsin, hvor fejl i genet giver stor risiko ved rygning og forurenede luft på arbejdspladsen. Skal arbejdsgiveren f.eks. en bager eller en maler kunne kræve at få sine svende testet inden de bliver ansat? Og i givet fald vil det så ikke betyde, at arbejdsmiljøet bliver ringere, når man kun ansætter folk, der er genetisk udvalgt til, at kunne klare sig i et dårligt

arbejdsmiljø? Hvis man i givet fald tillod arbejdsgiver at genteste deres ansatte, hvilke gentests skulle man så tillade at teste med relation til jobbet?

Når man har muligheden for at screene for bestemte genetiske sygdomme eller sygdomsrisici, så står valget mellem at teste hele populationer, dele af en population, enkelte familier og i hvor høj grad man skal registrere de enkelte tilfælde og føre statistik over sammenhængen mellem den enkelte gentest og forekomsten af bestemte sygdomme. I fald man overlader beslutningen om gentest til den enkelte person, hvem skal så tage stilling til om børn skal testes?

Ved fosterdiagnostik kan man skelne mellem forskellige grader af disposition samt tidligt debuterende eller sent debuterende sygdomme. Her er det igen vanskeligt at sætte en grænse for hvor meget man skal kunne teste for, og i givet fald hvem der skal betale. Hvis nu en test giver en meget høj sandsynlighed for et handicappet barn, er det så samfundets ansvar at tage sig af barnet, eller skal forældrene der vælger at få barnet have del i dette ansvar?

En anden ting der skal tages hensyn til er ønsket om ikke viden. Nogle genetiske sygdomme kan ikke behandles og rammer personer i en moden alder. Her kan man forestille sig, at en mand ikke ønsker at vide om han har sygdommen, men hans datter ønsker denne viden. Hvis datteren bliver testet, vil den viden hun får ved at blive gentestet, kunne kompromittere mandens ønske om ikke at vide, at han har anlæg for den pågældende sygdom.

Spørgsmål og debat

Gisela Dahlquist: Selv om vi om 10 år har enkelte diagnostiske metoder og forebyggende terapi mod diabetes eller andre folkesygdomme, så er der stadig mange komplekse sammenhænge der spiller ind. Vi har allerede kendskab til en vis arvelig disposition for diabetes med omkring 20 identificerede gener som er forskellige hos forskellige grupper og, selv hos enæggede tvillinger er sandsynligheden stadig kun 30% for at den anden får diabetes, når den første har fået det. Det betyder at arven ofte ikke alene spiller den afgørende rolle. Miljøet spiller stadig ind med en række faktorer, som vi ikke kender. Derfor må muligheden for falske positive test særligt studeres i den gruppe som skal undersøges eftersom, en mulig disposition måske ophæves af andre faktorer. Hvornår er det bedst at behandle en risiko, hvis der er bivirkninger til behandlingen og individet kan have en falsk positiv test? Endelig er det problemet med hvem der kræver at få taget testen, og hvem der ansvaret for konsekvenserne af testen. Er det samfundet eller den enkelte borger, der skal taget dette ansvar?

Sven Asger Sørensen: Der vil formentlig gå mere end 10 år før vi kender sammenhængen mellem gener og de enkelte miljøfaktorer. Men vi bør

allerede nu begynde at tage stilling til, hvordan vi forholder os til disse spørgsmål.

Göran Hermerén: Det er vigtigt at gøre sig klart hvem der er patient og hvis rettigheder der skal forsvares. I eksemplet med arbejdsgiveren, der vil teste sine ansatte, er det et vigtigt etisk spørgsmål, om testen laves af hensyn til arbejdsgiveren eller af hensyn til den ansatte. Det er heller ikke uvæsentligt hvem der har adgang til resultatet. Arbejdsgiverens krav om gentest har også indflydelse på de pårørendes viden om deres gener, og på denne måde har krav om gentest vide konsekvenser for flere end den der bliver testet.

Linda Nielsen: Det må sikres, at der ikke sker en sygeliggørelse af personer, der ikke fejler noget. Der bør ikke ske en genetisk diskrimination af personer, og man bør selv tage stilling til, om man vil testes for bestemte sygdomsdispositioner. Derfor bør der være forbud mod arbejdsgiveres krav om gentest.

Sven Asger Sørensen: Problemstillingen om forbud mod arbejdsgiveres gentest af ansatte gælder også forsikringsselskabers ønske om at teste forsikringstagere.

Gisela Dahlquist: Forskerne og lægerne må også tage deres del af ansvaret for, hvilke tests der bliver tilgængelige. For eksempel kan man kræve, at der på forhånd findes en medicinsk indikation for at tillade en test. Det er også et spørgsmål om ressourcer.

Annelise Dørum: Man bør også se på nytten af at kende udfaldet af en gentest. Er der tale om en sygdom, der kan forebygges, eller vil testen kun være en konstatering af ens fremtidige skæbne? Sikkerheden af testen er også vigtig. Hvis nu testen viser et forkert resultat? Det kan have stor betydning for den enkelte person.

Del 3 Gensplejsede fødevarer

Oplægsholder: Helge Klungland

Der findes flere forskellige niveauer af gensplejsning der benyttes til fremstilling af fødevarer. Den gensplejsede fødevarer kan være gensplejset i sig selv, hvorved den opnår nye egenskaber. Det har vi f.eks. set fra USA, hvor man har fremstillet gensplejsede tomater med længere holdbarhed.

Et andet niveau er fødevarer, der er fremstillet ud fra en gensplejset fødevarer. Det kan eksempel være soja, der er fremstillet ud fra gensplejsede sojaplanter, og som indgår som tilsætningsstof i en række forskellige fødevarer.

Et tredje niveau er fødevarer, hvor gensplejsning er brugt i processen til fremstillingen, men ikke selv indgår i fødevarer. Som eksempel kan nævnes mælk, der stammer fra køer, der har fået hormonbehandling med hormoner fremstillet ved hjælp af genteknologi.

Gensplejsningsteknologien er på mangemåder mere præcis end traditionel forædling, men det er samtidig en primitiv teknologi i forhold til de biologiske ændringer, der sker i den gensplejsede organisme. Eksempelvis kan man splejse et gen, der koder for væksthormon ind i en organisme. Selv om vi kender væksthormonets præcise struktur og funktion, kan man ikke forudsige, hvor i organismens arvemasse den bliver indsat. Det betyder, at genet kan komme til at ædelægge andre funktioner i den enkelte celle. Der er også mulighed for, at et ekstra gen for væksthormon, kommer til at påvirke andre funktioner end man havde forventet.

Gensplejsning i fødevarer kan både skabe kvalitative og kvantitative ændringer. De kvantitative ændringer betyder typisk indsættelse af et antal ekstra gener, der allerede findes i den samme organisme således, at den f.eks. producerer mere væksthormon, end den ellers ville have gjort, og dermed vokser hurtigere. De kvalitative ændringer betyder tilførsel af nogle nye egenskaber, som organismen ikke havde i forvejen. Det kan eksempelvis være majsplanter, der får tilført gener, som gør dem resistente mod sprøjtemidler, eller en plante, der får tilført et gen, der giver den en anden farve.

De gensplejsningsformer der indtil videre har været benyttet til fødevarer har for planters vedkommende været sprøjtemiddeltolerance, insektresistens og ændringer i produktkvalitet, som eksempel længere holdbarhed. Hos dyr har man typisk indspejset ekstra væksthormon i arvemassen, eller givet dyrene væksthormoner fremstillet ved hjælp af genteknologi. Endelig er der mikroorganismer, der indgår i forarbejdningen af mange forskellige fødevarer. Her har man typisk anvendt gensplejsede enzymer fra en mikroorganisme, som eksempelvis er blevet anvendt i osteproduktion.

Nytteværdien af de gensplejsede fødevarer er ifølge producenterne øget produktion, reduceret miljøbelastning, kvalitetsforbedringer i form af bedre holdbarhed eller næringsindhold, og endelig bliver det anført, at man også kan fremstille sikrere mad.

De etiske udfordringer i brugen af Gensplejsningsteknologien til fremstilling af fødevarer omfatter i hovedtræk spørgsmålet om madsikkerhed dels i form af eventuel usikkerhed i produktions og forsyningssituationen, dels den direkte sundhedssikkerhed forbundet med at spise fødevarer. Dernæst er det overvejelserne om dyrevelfærd, miljøaspekter og eventuelle sociale aspekter af, at man omlægger produktionen i fødevarerindustrien.

En række umiddelbare risici må overvejes forud for produktionen af en gensplejset fødevarer. De tilførte gener kan have uheldige effekter i sig selv. Generne kan give produktion af giftstoffer eller allergifremkaldende protein, Genet kan ændre adfærden hos organismen, genet kan overføres til andre organismer, og endelig kan generne i en fødevarer måske ændre balancen af mikroorganismer i tarmen, når vi fordøjer den.

Det er kun moralsk forsvarligt at udsætte en person for eventuelle risici ved gensplejsede fødevarer, hvis denne person kender til risikoen, og accepterer den. Dette kræver formidling af viden om genteknologiske fødevarer samt en mærkning af fødevarer, der forklarer ændringerne både hvad angår mængde og kvalitet af fødevaren. Et andet spørgsmål, som skal afklares ved anvendelse af genteknologi i fødevarerindustrien er en sammenligning mellem omkostninger og nyttevirkning. Hvis vi skal acceptere den gensplejsede fødevarer må nytteværdien stå i relation til usikkerheden.

Risikovurdering mellem videnskab og værdier

Oplægsholder: Thomas Breck

Det naturvidenskabelige magasin Nature Biotechnology havde på sin forside af januar 2000 udgaven et billede, der viser forskellige grupper af mennesker, der trækker en jordklode i hver sin retning. På venstre side af Atlanterhavet står professorer og naturvidenskabsmænd sammen med amerikanske bønder, en gruppe patienter og repræsentanter fra den tredje verden. På højre side kan man blandt andet se miljøgrupper, borgere og officielle repræsentanter fra de europæiske nationer. Rundt om står journalister som tilskuere og betragter dramaet om klodens fremtid.

Billedet skildrer ganske godt bioteknologiens skæbne og den gigantiske kamp mellem forskellige interesser, værdier og livssyn, der især kommer til udtryk mellem Europa og USA. At bioteknologien opfattes i stigende grad kontroversiel af forbrugerne i USA understreges at den store fast food kæde McDonalds for nylig sendte en skrivelse ud til sine leverandører, at man ikke var interesseret i at bruge Monsanto's nye gensplejsede kartoffel til pommes frites, selv om netop denne kartoffel var særligt egnet til formålet.

Selv om europæerne generelt er de mest kritiske overfor gensplejsede fødevarer, ser man i Europa en Nord-Syd polarisering af fænomenet. Forskelle på viden alene kan ikke forklare fænomenet. Men man ser ligefrem en alliance mellem det man i medieverdenen kalder de blå segmenter, og de grønne segmenter, der hver på deres måde forholder sig kritisk. Når det ikke er mangel på viden, der afgør holdningen til genteknologien, så er det i langt højere grad værdierne bag teknologien, der får folk til at gøre opgør mod genteknologiske produkter. Når eksperter eller myndigheder indgår i en debat, er det ofte en debat om risici og risikovurdering, der dominerer. Ethiske synspunkter, der ligger bagved bliver marginaliseret og ikke taget alvorligt af eksperterne. Det betyder, at miljø og forbrugergrupper ofte bliver tvunget i en dialog, der handler om teknisk risikovurdering, selv om det egentlig er de etiske værdier, der interesserer dem

Et andet problem er, at når man nu fokuserer så meget på risiko, så er det vanskeligt at virke helt overbevisende selv om man er nok så meget ekspert. De fleste forbrugere kan huske et større antal miljøkatastrofer siden 1970'erne, hvor teknologien har været præsenteret som ganske sikker,

og alligevel er det gået galt. Resultatet er, at såvel forskere som myndigheder er blevet overrasket over massiv modstand i befolkningen mod brugen af genteknologi på forskellige områder, hvor man netop mente, at have afdækket og debatteret alle mulige risici.

Det er dybest set ikke muligt at erstatte værdidiskussionen med noget andet, hvis man virkelig vil påvirke forbrugerne, og heldigvis er etikken da også begyndt at komme højere på dagsordenen.

Etiske implikationer af bioteknologi for vores liv og vores værdier

Oplægsholder: Martti Lindqvist

For den moderne vesterlandske kultur er det typisk at forestille sig fremtiden som meget positiv eller meget negativ. I den religiøse tradition har man ofte delt mennesker i de gode og de syndige. De som frelses og de som går under. Når det gælder verdens fremtid, så ser man på den enten som en uendelig tid af lykke, eller som en fuldstændig katastrofe. Det samme billede afspejles i underholdningsverdenen hvad enten det gælder film popmusik eller computerspil.

Derfor er det ikke mærkeligt at bioteknologien bliver opfattet på samme måde. Man tror, at utopi og apokalypse er noget der ligger i generne, og den der behersker generne behersker verden. Grænseløsheden og den materielle grådighed er meget typisk for vores tid. Man kan sige, at bioteknologien giver materiale til denne opfattelse af verden. Det er blevet sagt, at den vesterlandske humanisme har lidt et kollaps, og mange diskuterer, om man kan uddanne mennesket til altruisme, retfærdighed og mådehold i livet. I den forbindelse kommer jeg til at tænke på den seneste vittighed fra Rusland, hvor man siger ” Alt hvad kommunisterne fortalte om kommunismen har vist sig at være forkert, men alt hvad kommunisterne har fortalt om kapitalismen, det har desværre vist sig at være rigtig”. Det er en vittighed, der lyder så overbevisende, at den næsten kunne være sand.

I Tyskland har forfatteren Peter Sloterdijk påstået, at humanismen har oplevet sit definitive nederlag i 1900 tallet, og han har stillet spørgsmålet: Hvem er det som kan tæmme mennesket i moralsk henseende. Senere har han provokeret den tyske debat ved at foreslå, at man måske kunne manipulere mennesker til en bedre moral. Selv om vi ikke skal diskutere racisme ved denne lejlighed, så kan man sagtens forestille sig, at tanken vil opstå, at man kan gøre mennesket til en rationel størrelse, og at bioteknologien tilbyder muligheder for at manipulere med vores krop og sjæl. Heldigvis er det ikke gået så galt. Vi ved at vurderinger baseres på vores hjerte, hvad vi tror på, og til syvende og sidst den menneskelige religion.

Eksperternes opfattelse af bioteknologien kolliderer ofte med den opfattelse almindelige mennesker har. Og diskussionen bliver ofte en konflikt mellem fantasi og realitet, hvor parterne har vanskeligt ved at forstå hinanden. Det ser eksempelvis tydeligt i debatten om GMO-fødevarer. Det

meget store spørgsmål er hvordan mennesker lader sig påvirke af debatten, og hvordan deres holdninger formes. Jeg er enig med mange af talerne fra denne konference om, at aldrig har der været så stort behov som etisk debat som i dag. Der er to årsager til dette.

For det første, så er verden pluralistisk. Den består ikke bare af en, men af mange trosretninger og tanker. Dermed er det ikke muligt at finde en enkel løsning på de bioetiske spørgsmål, og det nytter ikke noget at stræbe efter et billede af verden, der bygger på en religion eller en tanke.

Den anden årsag, der også har været omtalt på seminaret er, at den meget hurtige teknologiske udvikling, sker specifikt i subkulturer, der er meget autonome, som har sit eget sprog, og som lever relativt isoleret i deres egen verden. Det kræver en stor indsats at forstå hvad der sker i bioteknologiens verden, og tage stilling til hvordan man ønsker fremtiden skal komme til at se ud med de teknologiske muligheder der er til rådighed. Derfor er det vigtigt, at der foregår en offentlig debat om bioetiske beslutninger, at alle grupper og individer har ret til at deltage i denne debat, og at alles erfaringer, spørgsmål og eventuelle indvendinger bliver taget med i debatten. Lige som i menneskets udviklingshistorie så kan man også i bioteknologien se både det gode og det onde. Vi lever hele tiden i et skæringspunkt mellem godt og ondt, og den ambivalens kommer vi aldrig bort fra.

Når man som nu befinder sig i en parlamentarisk sammenhæng, så tror vi sikkert alle på, at demokratiet er den samfundsform, der giver de bedste forudsætninger for en etisk debat. Richard Niebuhr har sagt meget klogt om demokratiet, at mennesket evne til at gøre gode gerninger muliggør demokratiet, mens menneskets evne til at gøre ondt gør demokratiet nødvendigt.

Som etiker risikerer man at blive gjort til et instrument. Man kan ikke skrive en etisk facitliste over hvad der er godt og hvad der er ondt, alle handlinger har både positive og negative konsekvenser. Der findes grænser og værdier som kan defineres entydigt, som man for eksempel forsøger at gøre i lovgivningen, men først og fremmest må de konkrete beslutninger tages som følge af en åben debat og beslutningsproces. Jeg tror ikke at bioteknologien i sig selv er ond eller særlig farlig, men problemet er, at nuancerede livsopfattelser bliver tilsidesat, hvis man forsøger at løse sociale eller politiske problemer ved hjælp af bioteknologisk manipulation. Bioteknologi er global, og debatten om globaliseringen er en brutal og aggressiv proces, der handler om magt.

En af de vigtigste regler er, at problemer bør løses på det niveau de er opstået. Politiske problemer skal løses politisk, sociale problemer skal løses socialt og tekniske problemer skal løses ved hjælp af tekniske midler. Al politik skal baseres på realistiske opfattelser af livet og den gældende situation, som også Hermerèn ganske rigtigt har fremholdt her i dag.

Som vi har hørt i dag er den vestlige samfundsetik, bioetikken og den medicinske etik koncentreret om at bevare det autonome princip og

individets selvbestemmende rettigheder. Tanken om at mennesket frit kan styre sin skæbne er en meget ung tanke i idehistorien. Menneskets værdi blev løftet frem af kristendommen, men først under oplysningstiden og den franske revolution fremkommer tanken om, at mennesket suverænt kan styre sig selv og samfundet. Man tænker i dag på den måde, at mennesket er en åben bog, der skriver sig selv og sin egen historie, at man selv har ansvar for den lykke eller ulykke, som man oplever i sit liv, og det bliver grundlaget for medicinsk etik og bioetik.

I de seneste årtier er denne autonomi blevet tolket meget mekanisk. Man mener, at mennesket kan tage beslutning om sit liv her og nu på grundlag af faktaoplysninger.

Jeg vil ikke kritisere princippet om selvbestemmelse, men jeg tror ikke det kan være den eneste sagliggørende grund. Jeg tror at spørgsmål om retfærdighed og menneskeværd er de centrale spørgsmål. Selv om man i Finland i øjeblikket debatterer prioriteringer og kun prioriterer de svageste grupper, der ligger i marginelle områder, så er autonomiprincippet med til at gøre disse personer til formål i den nye udvikling. Derfor bør man altid i debatten tænke på, at man taler om menneskeværdighed og retfærdighed. Jeg tror på en åben dialog, på hensynet til andre, og at man deltager i, at mennesket selv kan bestemme over sit eget liv, og jeg tror på et samfund, der forener retfærdighed og menneskeværd.

Del 4 Afsluttende diskussion

Diskussionsledere Pehr Löw og Gisela Dahlquist

Lars Hjertén: Teknologien kan nemt bruges mod mennesker, hvis vi ikke passer på. Tidligere tiders massesterilisationer blev jo blandt andet besluttet af flertallet. Bioteknologi er i sig selv hverken ondt eller godt. Desværre bliver refleksionerne i debatten meget skarpe imellem parterne i debatten. Man kan nemt fortabe sig i teknikken, men moralsk og menneskeligt er det vel en vigtig pointe, at der ikke findes eksakte svar på spørgsmålene.

Martti Lindkvist: Hver tid har sine egne spørgsmål og svar. Man kan ikke definere svarene ud fra en standard der gælder til alle tider.

Hertha Hansson: Vi mangler den demokratiske diskussion, der forener risiko og politiske konsekvenser af bioteknologien. Spørgsmålet er også om politikere, industri og forskere taler for indforstået sammen og laver alliancer hen over hovedet påbefolkningen. Det er vigtigt at alle deltager i debatten og der er tilstrækkelig med information og uddannelse til, at alle kan være med.

Gisela Dahlquist: Debatten om massesterilisation er bestemt ikke uaktuel når vi taler bioteknologi. Den nye genteknologi kunne nemt få samme effekt som tidligere tiders racehygiejne. Derfor er det vigtig med information, debat og medindflydelse for befolkningen i hvordan de nye teknologier bruges. Men det er vanskelige spørgsmål, der bør gøres en større

indsats for at formidle. Måske skulle man i højere grad benytte journalister til at formidle debatten.

Linda Nielsen: Det er ikke kun information, der er brug for at formidle. Også perspektiverne i hvordan bioteknologien kan anvendes er vigtig at fortælle befolkningen.

Pehr Löf: Spørgsmålet om bioteknologiens anvendelser og udvikling bør fortsat diskuteres i de nordiske parlamenter, og det er vigtigt at vi fortsætter den nordiske dialog om emnet.

Eva Johansson: Debatten i dette seminar har givet mange gode informationer og større klarhed over problemstillingerne. Der er et behov for fortsat dialog mellem forskere og politikere, men også en større folkelig debat. Det er blandt andet et problem at massemedierne i højere grad skal sælge nyheder end egentlig formidle debatten. Politikerne må tage det ansvar på sig, at sørge for at debatten kommer mere ud i befolkningen.

Thomas Breck: Det er ikke nok at lære folk om bioteknologi. Der er alt for meget envejsskommunikation. Dialogen er vigtig og bør opprioriteres. Man må heller ikke se bort fra irrationelle argumenter i debatten.

Helge Klungland: Mange forskere svigter deres informationspligt. Forskerne bør i højere grad fortælle om deres forskning og hvilke konsekvenser den har for befolkningen.

Pehr Löf: Risikodiskussionen vedrørende bioteknologien bliver ofte prioriteret meget højt af politikerne i forhold til den etiske diskussion.

Gisela Dahlquist: Spørgsmålene om bioteknologiens anvendelser er vanskelige og foregår i et svært sprog. Denne diskussion kan ikke afgøres på et øjeblik, det er vigtigt at vi giver den tid. Man kunne bestemt ønske sig mere parlamentarisk deltagelse i debatten. Det næste møde på nordisk plan handler om stamceller og er planlagt til at foregå den 10-11 oktober. Til dette møde vil der blive lagt mere vægt på formidlingen, og skal sørges for at invitere videnskabsjournalister til at deltage i mødet.

Pehr Löf: Mangel på tid til fordybelse er måske et af de største problemer vi har.

Eva Johansson: Der er mange emner der lægger beslag på parlamentarikernes tid. Forskerne må blive bedre til at præsentere deres problemstillinger tidligere. Diskussionen om bioteknologien er ikke gjort i en håndvending, og selv om forskerne ofte kan virke utålmodige, er det vigtigt, at der foregår en dialog mellem forskere og politikere om bioteknologiens konsekvenser så tidligt i forløbet som muligt.

Pehr Löf sluttede af med at takke arrangører, deltagere og oplægsholdere for et godt møde.

Bilaga

Deltagarförteckning

Nordenutskottets seminarium "En nordisk dimension i bioetiken?"
i Stockholm den 16 maj 2000

Medlemmar i Nordenutskottet

Socialdemokratiska gruppen

Søren Hansen (S), Danmark
Sigríður Jóhannesdóttir (A), Island
Dan Reinert Petersen (Jvfl), Färöarna
Anneliese Dørum (A), Norge
Rune E. Kristiansen (A), Norge
Astrid Marie Nistad (A), Norge
Åke Gustavsson (s), Sverige *vice ordförande*
Eva Johansson (s), Sverige
Ann-Marie Fagerström (s), Sverige

Mittengruppen

Vibeke Peschardt (RV), Danmark
Pehr Löv (SFP), Finland *ordförande*
Aulis Ranta-Muotio (Kesk.), Finland
Elver Jonsson (fp), Sverige
Ragnwi Marcelind (kd), Sverige
Ragnar Erlandsson (ÅC), Åland

Konservativa gruppen

Jógvan við Keldu, Färöarna
Svein Ludvigsen (H), Norge
Lars Hjertén (m), Sverige

Vänstersocialistiska gruppen

Charlotta L Bjälkebring (v), Sverige

Utan partigrupp

Frank Dahlgaard (UP), Danmark

Gäster*Nordiska Bioetiska Kommittén:*

Professor Dag E. Helland, Norge
Bitr. Professor Helge Klungland, Norge
Professor Gisela Dahlqvist, Sverige *ordförande*
Prorektor Hertha Hanson, Sverige
Bitr. Professor Martti Lindqvist, Finland
Direktör Marja Sorsa, Finland
Överläkare Nils Axelsen, Danmark
Professor Linda Nielsen, Danmark
Professor Erlendur Jónsson, Island
Professor Guðmundur Eggertsson, Island
Kommitténs sekreterare Dorthe Buss, Danmark
Studentmedhjälpare Christoffer Eklund, Danmark

Övriga gäster

Professor Göran Hermerén, Sverige
Kandidatstipendiat Thomas Breck, Danmark
Juniorrådgivare Camilla Gjerde, Nordiska ministerrådet
Riksdagsman Paula Kokkonen, Finland
Rådgivare Niels Petersen, Nordiska ministerrådet
Projektledare Helena Starup, Socialstyrelsen, Sverige

Baltic Assembly:

Mrs Romualda Hofertiene
Mr Raitis Virbalis

Journalister

Redaktør Karin Dahl Hansen, Kristeligt Dagblad, Danmark
Rapportør Jens Degett, Danmarks Radio

Retningslinier for Nordisk Råds arbejde 2001

(Godkendt af Præsidiet)

1. Et udviklet nordisk samarbejde

Det overordnede mål for Nordisk Råds virksomhed bør fortsat være at forstærke det interne nordiske samarbejde samt samtidig udbygge Nordisk Råds rolle og betydning på internationalt plan. Med udgangspunkt i de fællesnordiske værdier skal Nordisk Råd søge at løse de problemer, som måtte opstå og tage vare på de udviklingsmuligheder, som viser sig.

Norden skal stå for livskvalitet. Det indebærer, at der må sættes fokus på en række problemstillinger, som knytter sig til velfærdssamfundets indretning og fremtid, f.eks. børn og unges situation, ligestilling, regional udvikling, forbrugernes situation, samfundenes skattegrundlag.

Nordisk Råds virksomhed skal bl.a. rettes mod forhold, som berører de nordiske borgeres daglige liv. Nordisk Råd har derfor i de sidste år arbejdet med "Et grænseløst Norden" – et arbejde der sigter mod at fjerne hindringer og problemer som hænger sammen med grænserne mellem de nordiske lande, men begrebet står også for åbenhed overfor og engagement i verden omkring os.

Nordiske interesser i sikkerhed, økonomisk udvikling, miljø, flygtninge spørgsmål, grænseregionalt samarbejde, beskæftigelse, økonomisk udvikling, fødevarerikkerhed, internethandel og en lang række andre spørgsmål kan ikke længere alene løses i en nordisk sammenhæng. Globaliseringen har medført, at de nordiske lande på meget få samfundsforhold kan udforme en politik uden at tage hensyn til forhold i omverdenen.

2. Fred og sikkerhed i Europa

Et grundlæggende mål for det nordiske samarbejde må være at bidrage til fred, sikkerhed og stabilitet i Europa. Den militære konflikt i Europa er tonet bort med den kolde krigs afslutning. I stedet rettes opmærksomheden på ikke-militære aspekter af sikkerhed og på at identificere og fjerne strukturelle konflikter.

EU's udvidelse er også af vital betydning for fred og sikkerhed i Europa. De nordiske lande bør medvirke til, at udvidelsesprocessen bliver succesfuld.

De nordiske lande har længe lagt vægt på at bidrage til konfliktforebyggende og fredsbevarende indsatser i forskellige former, ligesom humanitær hjælp til de som rammes af krig eller konflikter er prioriteret. Det

nordiske samarbejde på dette område bør udvikles yderligere. I tilknytning vil det være værdifuldt med diskussioner på nordisk og på europæisk niveau om at udvikle minoritets-, flygtninge og integrationspolitik.

Udviklingen mod et udvidet sikkerhedsbegreb har også ledt til nye muligheder og ny interesse for regionalt og subregionalt samarbejde, ikke mindst inden for rammen af Organisationen for sikkerhed og samarbejde i Europa. I en sådan diskussion kan Nordisk Råd bidrage med erfaringer fra det nordiske samarbejde som fremgangsrig model for at skabe og fordybe gode relationer mellem nabolande og -folk, hvilket har stor betydning for vores nærområdesamarbejde.

Nordisk Råds indspil i diskussionen om Den Nordlige Dimension i EU må fortsættes.

Overgribende opgaver er at stabilisere og fordybe demokrati og rets-samfundet, fremme respekten for menneskerettighederne, forbedre markedsøkonomiernes funktion og mulighederne for uddannelse og tilgangen til et fungerende sundhedsvæsen, samt fremme en ansvarlig ressource-udnyttelse.

3. Norden som foregangsregion i EU

Nordisk Råd har i det sidste årti set det som sin opgave at skabe kendskab til og forståelse for de nordiske værdier og løsninger udenfor Norden. I EU/EØS området oprettes nye samarbejdsstrukturer og nye retsakter vedtages, som Nordisk Råd mener, at det er vigtigt at arbejde med at forme med et nordisk indhold, særligt på områder, hvor de nordiske lande har fælles interesser. Det gælder eksempelvis indenfor arbejdsmarkedet, kulturområdet, miljøbeskyttelse, et videnstungt erhvervsliv, uddannelsesniveau.

Diskussionen om samarbejde regionalt i Norden er også vigtig med tanke på Nordens vilkår og muligheder i et udvidet EU.

4. Nærområdeindsatsen og regionalt samarbejde i Arktis, Barents- og Østersøregionerne

Nordisk Råd har en vigtig opgave i opfølgningen af Nordisk Ministerråds nye nærområdestrategi.

Samarbejdet med de baltiske lande foregår inden for fastlagte rammer og handler om stadig mere konkrete spørgsmål: arbejdet med børn og unges situation, kriminalitet, demokrati og mediernes rolle har været og vil være centrale punkter. Endvidere vil de nordiske lande arbejde for, at lette og fremme processen for medlemskab af EU for de stater som har søgt. Sidstnævnte tages op med Baltisk Forsamling på det 3. fællesmøde medio 2001.

Nordisk Råds aktiviteter i forhold til nærområderne bør i 2001 i større grad rettes mod kontakter til og samarbejde med Rusland. Prioriterede

områder for indsatser overfor Rusland er fortsat: demokrati, miljø-/ sundhedssituationen, kriminalitet.

Norden, eller dele af Norden, indgår i Arktis og Barents- og Østersøregionen. Tyngdepunktet i Nordisk Råds internationale virksomhed må også fremover ligge i et fordybet samarbejde med partnere i disse regioner og udvikling af disse strukturer. Samarbejdsaftalen med Baltisk Forsamling, det forstærkede parlamentariske samarbejde i Østersøregionen og kontakterne med parlamentarikere i først og fremmest nordvest Rusland er vigtige elementer i nærområdesamarbejdet.

På samme måde må kontakterne til Vestnordisk Råd forstærkes. Vestnorden er en region som i sin helhed ligger inden for Norden. Øget opmærksomhed på erhvervsliv, ressourcer og miljøspørgsmål i nord stiller krav om tættere kontakter mellem Vestnorden og øvrige dele af Norden. Også det nordiske Atlantsamarbejde berøres af disse spørgsmål.

Angående Arktis- og Barentsområderne er et vigtigt samarbejdsområde de oprindelige folks mulighed for at bevare og udvikle deres traditionelle kultur.

5. Holdbart Norden - bæredygtig udvikling

Nordisk Råds temamøde 2001 vil tage udgangspunkt i Nordisk Ministerråds forslag til Nordisk strategi for et holdbart Norden. Nordisk Råds temamøde skal være et debatforum, således at strategien bliver kendt og inddraget i alle sektorer arbejder.

Strategiens gennemførelse er afhængig af såvel nordisk som national støtte og finansiering, hvorfor det er meget vigtigt af få drøftet den i et offentligt forum, hvor man også kan understrege vigtigheden af at alle sektorerne integrerer strategien i sit arbejde.

6. Prioriterede sagsområder:

Nordisk Råds udvalg vil i arbejdet i 2001 rette særlig opmærksomhed på følgende områder:

Nordenudvalget

- Regionaludvikling i Norden
- Et multietnisk Norden
- Livskvalitet i Norden
- Forskningsmæssige udfordringer i Norden
- Nordisk sprogpolitik i Europa 2001

Nærområdeudvalget

- Demokrati, miljø og sundhed, kriminalitetsbekæmpelse i Rusland
- Ungdomsudveksling, bekæmpelse af kriminalitet, demokratiudvikling, medieseminar med/i Baltikum
- Agenda 21 for Arktis og konventionen for indsatser mod stabile organiske forureninger i Arktisk (POPS)
- Urbefolkningens situation
- Bæredygtig udvikling (temamødet)
- Miljøregnskaber, kvotehandel med klimagasser og finansiering af miljøinvesteringer i Rusland

Europaudvalget

- Fødevarerikkerhed
- EU's regionalpolitik
- Erhvervsbeskatning
- EU's offentlighedsprincipper
- Små og mellemstore virksomheder og deres udviklingsbetingelser
- Arbejdsmarkedsforhold

Närmare Norden - förslag till reviderad nordisk närområdesstrategi

SAMMANFATTNING.....	1526
ARBETSGRUPPENS SAMMANSÄTTNING	1528
1. INLEDNING.....	1529
1.1 ARBETETS BAKGRUND OCH MÅLSÄTTNINGAR	1529
1.2 TIDIGARE STRATEGISKA MÅLSÄTTNINGAR.....	1530
2 DE SAMNORDISKA INSATSERNA I NÄROMRÅDENA	1531
2.1 NÄROMRÅDESPROGRAMMET.....	1531
2.2 MINISTERRÅDETS SEKTORIELLA INSATSER	1535
2.3 ADMINISTRATION AV NÄROMRÅDESVERKSAMHET PÅ MINISTERRÅDETS SEKRETARIAT.....	1537
2.4 NORDISKA FINANSIERINGSINSTITUTIONER	1538
3 DE NATIONELLA NORDISKA INSATSERNA I NÄROMRÅDENA – UTVECKLING SEDAN 1996.....	1539
3.1 DANMARK.....	1539
3.2 FINLAND.....	1541
3.3 ISLAND.....	1546
3.4 NORGE.....	1547
3.5 SVERIGE.....	1549
3.6 DE SJÄLVSTYRANDE OMRÅDENAS INSATSER	1552
3.7 SAMMANFATTNING.....	1553
4 ÖVRIGA AKTÖRERS INSATSER.....	1555
4.1 EU.....	1555
4.2 ÖSTERSJÖSTATERNAS RÅD	1559
4.3 BARENTS-SAMARBETET.....	1560
4.4 ARKTISKT RÅD.....	1561
4.5 INTERNATIONELLA FINANSIERINGSINSTITUTIONER	1562
4.6 ÖVRIGA	1563
5 RESULTAT OCH SLUTSATSER	1564
5.1 ALLMÄNT.....	1564
5.2 GEOGRAFISKA PRIORITERINGAR	1566
5.3 STRUKTURELLA FRÅGOR	1567
5.4 INSTRUMENT	1570

5.5	PRIORITERADE TEMAN.....	1571
	BILAGA 1. ARBETSGRUPPENS MANDAT.....	1573
	BILAGA 2 NORDISKA INSTITUTIONER MED BETYDANDE INSATSER I NÄROMRÅDEN A	1576
	BILAGA 3 DE NORDISKA LÄNDERNAS BILATERALA BISTÅND TILL NÄROMRÅDEN A	1577

Sammanfattning

Med anledning av Samarbetsministrarnas beslut den 8.2.2000 tillsattes en arbetsgrupp med uppgift att revidera Ministerrådets strategi för samarbete med närområdena. De strategiska målsättningarna för Nordiska ministerrådets samarbete med närområdena har senast genomgått en översyn i 1996 på basis av den s.k. Lyra-gruppens rekommendationer. En ny översyn har aktualiserats i första hand på grund av en del omvärldsförändringar, speciellt det faktum att EU inlett medlemskapsförhandlingar med Polen och alla de tre baltiska länderna samt strävan att förstärka samarbetsrelationerna med Ryssland

Översynen har också aktualiserats på grund av att både Ministerrådets närområdesprogram och de nationella programmen har vuxit i omfång och att de sistnämnda har reviderats eller är under revidering mot bakgrunden av utvecklingen sedan 1996. EU:s djupare engagemang i Nordeuropa bl.a. genom den Nordliga dimensionen är ett ytterligare motiv för en översyn av Nordiska ministerrådets roll i närområdessamarbetet.

Arbetsgruppen föreslår mot bakgrunden av detta en rad justeringar i utformningen och verkställandet av närområdesprogrammet samt de närområdesinsatser, som finansieras genom ordinarie budgetmedel. De mest centrala konklusionerna kan sammanfattas enligt följande:

Geografiska prioriteringar: Arbetsgruppen föreslår inga omedelbara förändringar av Ministerrådets definition av närområdena. På grund av EU:s utvidgningsprocess kommer tyngdpunkten successivt att flyttas mera och mera till det ryska närområdet i Östersjö- och Barentsregionerna.

Det gränsöverskridande samarbetet med de ryska gränsområdena till de baltiska länderna, Leningrads Oblast, Pskov och Kaliningrad kommer särskilt att uppmärksammas. Beredskap bör också finnas att stödja demokratutvecklingen i Vitryssland. Samarbete med de baltiska länderna förändrar successivt karaktär till normalt myndighetssamarbete inom den nordisk-baltiska regionen.

Det Arktiska samarbetsprogrammet från 1996 bör revideras mot bakgrunden av Arktiska rådets etablering och utveckling och ett nytt ministerrådsförslag angående arktiskt samarbete borde lämnas till Nordiska rådet.

Koncentration av insatser: insatserna bör koncentreras till större projekt, som ger en synlig effekt i mottagarlandet och är politiskt relevanta. Detta innebär en ökad tema- och problemfokusering i stället för fokusering i administrativa sektorer.

Ökad mottagarstyrning: insatserna bör förankras att bättre motsvara mottagarländernas behov genom att Ministerrådets informationskontor i samarbete med de nordiska ambassaderna utvecklar kontakterna till de koordinerande myndigheterna i respektive mottagarland.

Differentiering, länderprogram; samtidigt, som man inte bör förlora ur sikte främjandet av regionalt samarbete, bör man beakta närområdesländernas olika behov och differentiera metoderna i förhållande till Ryssland och de baltiska länderna. Detta kan göras genom separata länderprogram. De baltiska länderna borde erbjudas möjlighet att delta i ordinarie nordiskt projektsamarbete och utvecklingsarbete, enligt överenskommelse, när sådant deltagande är ändamålsenligt.

Koordinering, administration; i syfte att uppnå en större genomslagskraft för närområdesprogrammet och bättre koordinering i förhållande till de nationella bilaterala insatserna föreslås att man under MR-SAM eller NSK utser en sakkunnigkommitté, bestående av representanter för de östbiståndsansvariga enheterna vid utrikesministerierna. Denna kommitté skulle få i uppgift att medverka till att implementera och följa upp de beslut angående närområdesprogram, som formuleras i ovannämnda politiska organ samt att rådgiva härom. De nordiska Senior Arctic Officials bör dras in som sakkunniga i beredningen av arktiska frågor. Vid Ministerrådssekretariatet bör koordineringsfunktionen förstärkas och ansvars- och kompetensförhållanden förtydligas.

Information; Ministerrådssekretariatet bör effektivera informationen om Ministerrådets och ländernas insatser. Nationella informationskällor bör linkas till registret över närområdesaktiviteter på Ministerrådets hemsidor. Informationskontoren bör få i uppdrag att i samarbete med ambassaderna för sin del finna de riktiga formerna för information. De regelbundna möten mellan utländska donatorer och lokala koordinerande myndigheterna kan utnyttjas härvid.

Koordinering i förhållande till andra aktörer; i verkställandet av EU:s handlingsplan för Nordlig Dimension samt stödet till de baltiska ländernas tillträde till EU:s utvidgningsprocess bör Ministerrådet fokusera på samarbetsområden av gemensamt intresse, vilka bidrar till hållbara samarbetsrelationer i Östersjö- och Barents-området. I förhållande till andra aktörer, bl.a. CBSS, Barents-samarbetet och Arktiskt Råd bör samarbetet förstärkas och synliggöras.

Instrument; Ministerrådets nuvarande instrument – informationskontoren, stipendieprogrammen och projektverksamheten – anses tills vidare vara relevanta. För *informationskontorens* del bör aktivitetsprofilen revideras, så att kontoren effektivare kan leva upp till sin roll som implementerande parter i närområdesprogrammet. Vid den kommande revideringen av *stipendieprogrammen* bör eventuella överlappningar med bl.a. EU:s olika program kartläggas. Vidare bör nackdelarna och fördelarna av nätverksstipendier i förhållande till individuella stipendier redovisas. Vid *projektverksamheten* bör en koncentration till större politiskt relevanta teman förverkligas enligt samarbetsministrarnas tidigare strategibeslut från 1996. Näringslivs- och finansieringsfrågorna bör överlåtas till de nordiska *finansieringsinstitutionerna*.

Prioriterade teman; mot bakgrunden av nationella bilaterala program och speciellt EU:s olika program föreslås att man i det fortsatta samarbetet särskilt fokuserar på följande teman: Den nordiska välfärdsmodellen inklusive hälsa och jämlikhet, bärkraftigt resursutnyttjande med miljö och energi, barn och unga, kulturförmedling, konsumentpolitik och livsmedelssäkerhet.

Närområdessamarbetets omfattning och finansiella ramar; inga omedelbara förändringar av Ministerrådets samlade insats föreslås.

Arbetsgruppen har tagit del av konklusionerna i "Budgetanalyse 2000" och av Visemanspanelens arbete, vilka båda är centrala element i den pågående reformprocessen beträffande nordiskt samarbete.

Arbetsgruppens sammansättning

Arbetsgruppen har bestått av följande representanter för de nordiska länderna och självstyrande områdena:

Viceutrikesråd, ambassadör Claus Grube, ordförande, Danmark
Ambassadör Peter Stenlund, Finland
Departementschef Magnús Jóhannesen, Island
Underdirektör Dag M. Halvorsen, Norge
Kansliråd Per Carlson, Sverige
Rådgivare Kate Sandersson, Färöarna
Delegationssekreterare Marine Holm-Johansson, Åland
Fuldmægtig Hulda Zober Holm, Grönland

Som arbetsgruppens sekreterare har fungerat sektionschef Marja Granlund och stabsrådgivare Niels Refslund från Nordiska ministerrådets sekretariat.

1. Inledning

1.1 *Arbetets bakgrund och målsättningar*

Nordiska Ministerrådet inledde samarbetet med de baltiska länderna under åren 1990-91 i syfte att bidra till ländernas självständighetsprocess. Samarbetet med det Ryska närområdet inleddes i 1995. I geografisk bemärkelse omfattar Ministerrådets närområdessamarbete i dag de baltiska staterna, Barents-regionen inklusive Archangelsks och Murmansks län samt Karelen republik, Leningrads län, staden St. Petersburg, Kaliningrad samt det Arktiska samarbetet. Definitionen ovan används som utgångspunkt för denna utredning.

De överordnade målsättningarna för Ministerrådets samarbete med närområdena är att bidra till en i alla avseenden säker och stabil utveckling, förstärkt demokrati och ökad värdegemenskap i den nordliga delen av Europa samt att medverka för utvecklandet av en fungerande marknadsekonomi och ökat ekonomiskt samarbete i området.

Den föregående revideringen av de strategiska målsättningarna genomfördes i 1996. En ny revidering av närområdesstrategin har aktualiserats på grundval av att flera nordiska länder var för sig har inlett översyner av nationella målsättningar för samarbetet med närområdena. Revideringen av strategiska målsättningar har aktualiserat sig bl.a. på grund av följande allmänna utvecklingstendenser:

- de baltiska ländernas snabba utveckling i ekonomisk, administrativ och demokratisk bemärkelse, samt EU:s beslut att inleda förhandlingar om medlemskap med alla Baltiska stater,
- förstärkta samarbetsrelationer med Ryssland i form av EU:s Rysslandspolitik och den Nordliga dimensionen samt inom ramen av Östersjörådet, Barentsrådet och Arktiskt Råd samtidigt som behovet kvarstår att stöda landet i dess strävanden att fördjupa demokratin, förstärka rättsstaten och omstrukturera ekonomin på basen av marknadsekonomiska principer.
- Ökade internationella och nordiska bilaterala insatser i närområdena inom ramen de regionala samarbetsorganisationerna, inklusive konsolideringen av det arktiska samarbetet vid Arktiskt Råd.

De nordiska samarbetsministrarna beslöt i februari 2000 att utse en nordisk arbetsgrupp med uppdrag att revidera Ministerrådets strategi för samarbete med närområdena (Samarbetsministrarnas beslut föreligger som bilaga 1). Gruppen fick i uppgift

1. att i nödvändig utsträckning kartlägga de nordiska ländernas nationella, bilaterala och multilaterala insatser med relevans för Ministerrådets framtida inriktning av samarbetet med närområdena.
2. att bl.a. komma med förslag till samarbetets tyngdpunkter.
3. att på basis av ovannämnda utredningar och dialog med övriga aktörer komma med förslag till närområdessamarbetets fortsatta omfattning, inriktning och instrument med speciell hänsyn till en ändamålsenlig avgränsning i förhållande till nationella nordiska insatser så att överlappning med de multilaterala och de nationella nordiska insatser kan undgås.

1.2 Tidigare strategiska målsättningar

De nuvarande strategiska målsättningarna för Ministerrådets samarbete med närområdena har definierats i Samarbetsministrarnas beslut från oktober 1996. Beslutet baserade sig på en utredning som genomfördes samma år av en nordisk arbetsgrupp med ambassadör Markus Lyra som ordförande. Det nu aktuella strategiarbetet tar utgångspunkt i Lyra-gruppens rekommendationer, och Samarbetsministrarnas beslut den 16.10.1996. De centrala rekommendationerna och elementen i beslutet kan sammanfattas enligt följande:

- en ökad koordinering i form av informationsutbyte av nordiska insatser i närområdet samt ett ökat koordineringsansvar hos mottagarländerna,
- koncentration av insatser till områden där det nordiska samarbetet ger mervärde, speciellt till förmedling av den nordiska samhällsmodellen och nordiska värden,
- förstärkning av de nordiska finansieringsinstitutionernas roll (NIB; NEFCO; NOPEF) i närområdena,
- stöd till ett utvidgat regionalt samarbete med närområdena, speciellt Östersjö- och Barents-samarbetet men också nordiska satsningar i Arktiskt Råd, som då befann sig under etablering samt generellt till det arktiska samarbetet,
- stöd till de baltiska staternas förberedelsearbete inför utvidgningen av EU,
- tydligare prioritering av demokratiutveckling, rättsstatsliga principer och medborgarsamhällets funktioner vid kanalisering av samnordiskt stöd till Nordvästra Ryssland inklusive Barents-området, och Kaliningrad-området,

- regelmässig kontakt och informationsutbyte mellan de nationella östbiståndsmyndigheterna och Nordiskt ministerråd.

Arbetsgruppen har haft till målsättning att dels utvärdera, hur ovannämnda målsättningar har förverkligats, hur de ännu bör uppföljas och hur de bör revideras mot bakgrunden av omvärldsförändringar sedan Lyra-gruppens arbete.

2 De samnordiska insatserna i närområdena

De samnordiska närområdesaktiviteterna omfattar

- Ministerrådets närområdesprogram, som besluts och styrs av samarbetsministrarna
- Ministerrådets och de nordiska institutionernas sektoriellt inriktade program och projekt för erfarenhetsutbyte och kompetensuppbyggnad. Beslut fattas av sektoriella ministerråd och ämbetsmannakommittéer
- de nordiska finansieringsinstitutionernas aktiviteter i samarbete med närområdena.

2.1 Närområdesprogrammet

Kännetecknande för Ministerrådets närområdesprogram är att det till en stor utsträckning består av antingen direkt myndighetssamarbete mellan nordiska myndigheter och myndigheter i närområdesländerna eller projekt i samarbete med aktörer från både Norden och dess närområden. De för samarbetet reserverade resurserna utnyttjas oftast till att täcka de extra omkostnader, som förorsakas av detta samarbete. Ministerrådets och de nordiska institutionernas experter samt nordiska arbetsgrupper, sammansatta av tjänstemän i den offentliga förvaltningen i Norden arbetar ofta själv som implementerande parter i programmet. I samarbetet deltar också en rad frivilligorganisationer i både Norden och närområdena med stöd ur närområdesprogrammet.

Närområdesprogrammet har sedan Lyra-gruppens arbete genomgått en del förändringar:

- programmet har fått ytterligare ekonomiska resurser; när närområdesbudgeten under perioden 1995-98 hade en ekonomisk volym på cirka 50 MDKK har volymen under 1999 och 2000 vuxit till att vara cirka 67 MDKK i år 2000. I Ministerrådets förslag till budget för år 2001 föreslås ungefär samma nivå. (tabell 1)
- programmet har strukturerats att omfatta tre aktivitetskategorier; informationskontor, stipendieprogram och samarbetsprojekt.
- det arktiska samarbetet inleddes på basis av det arktiska samarbetsprogrammet, som fastställdes av Samarbetsministrarna i Februari 1996.

Senare inkorporerades det arktiska samarbetsprogrammet i 1998 med närområdesprogrammet.

- ett nytt planeringsinstrument – treåriga ramprogram- har införts och det första ramprogrammet omfattar perioden 2000-2002.
- Den interna organiseringen av Ministerrådets arbete enligt tre pelare medförde i 1998 att samordningsfunktionen för närområdessamarbetet flyttades från Generalsekreterarens kontor till avdelningen för miljö och resurs.

Sammanfattningsvis presenteras nedan närområdesprogrammets utveckling enligt budget för olika aktivitetskategorier under perioden 1991-2000

Tabell 1. Närområdesprogrammet 1991-2000, totalbudget enligt aktivitetskategorier MDKK

År	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Aktivitets- Form										
Informationskontor och kontaktverksamhet	4.5	5.2	4.9	5.1	9.0	8.4	8.9	9.4	10,2	11.7
Stipendieprogram	5.0	10.5	10.8	10.3	14.4	15.0	15.0	15.0	15,3	15.4
Projektverksamhet	4.8	17.5	11.4	13.2	26.6	26.6	26.1	27.6	40,1	39.6
Sammanlagt	14.3	33.2	27.1	28.6	50.0	50.0	50.0	52.0	65,6	66.7

Projektverksamhet

Projektverksamheten har sedan 1998 och fortsättningsvis i det aktuella ramprogrammet för 2000-2002 indelats i följande fyra temaområden och i det arktiska samarbetet.

Inom temaområdet *demokrati och välfärdspolitik* kommer förmedlingen av relevanta aspekter vid och erfarenheter av den nordiska välfärdsmodellen att stå i fokus. Det långsiktiga arbetet, som initierats av Nordiskt råd angående implementering och uppföljning av initiativ i syfte att förbättra barns och ungas framtidsutsikter i närområdena kommer att ytterligare intensifieras. I syfte att bidra till en stabil samhällsutveckling i närområdena kommer speciell uppmärksamhet att riktas på utveckling av både den frivilliga sektorn och den offentliga sektorn med speciell vikt på lokal förvaltning och demokratiska strukturer i lokalsamhällena. Bekämpning av våld och organiserad kriminalitet kommer även att vara nya insatsområden.

Inom *kulturförmedling* har förmedling av nordisk kultur och värdege-
menskap till närområdena hittills varit den centrala målsättningen. Utöver
detta kommer man i allt högre grad att fokusera på presentation av närom-
rådenas kulturtradition och kulturutbud i Norden.

Befrämjande av marknadsekonomi innebär kunskapsuppbyggande an-
gående lagstiftning, övriga nödvändiga regelverk, strukturer, kultur och fö-
retagsetik med syfte att skapa en funktionsduglig marknadsekonomi. Mera
konkret stödjer man bl.a. etableringen av små och mellanstora företag samt
kvinnornas möjligheter att sysselsätta sig och delta i näringslivsutveck-
lingen.

Bärkraftigt resursutnyttjande befrämjas genom kompetensuppbyggnad
i de resursförvaltande administrationerna och erfarenhetsutbyte om de
nödvändiga lagstiftnings- och styrningsinstrumenten med speciellt syfte att
stödja de baltiska ländernas anslutningsprocess till EU. Stöd till reduktion
av miljöbelastning med speciell vikt på minskning av gränsöverskridande
föroreningar är ett annat centralt område. I de nordiska statsministrarnas
deklaration "Ett bärkraftigt Norden" fick Ministerrådet i uppdrag att under
år 2000 utarbeta en konkret tvärsektorielt förankrad strategi för en bär-
kraftig utveckling i Norden och närområdena. I deklarationen anges 11
mål, som skall vara vägledande för utvecklingen av strategin. Strategin,
som omfattar sju sektorer träder i kraft i år 2001.

I det *arktiska samarbetet* fokuseras på näringslivsfrågor med syfte att
förbättra utkomstmöjligheterna och levnadsvillkoren i de arktiska område-
na, bärkraftigt utnyttjande av resurser på naturens betingelser samt på in-
formation om levnadsvillkor i de arktiska områdena med syfte att skapa
förståelse för de traditionella näringsgrenarna. Planläggning, regional ut-
veckling samt forskning och utbildning i Arktis är nya teman som kommer
att ingå programmet. Speciell vikt läggs på nätverksuppbyggande och ut-
vecklande av Ministerrådets roll i de arktiska samarbetsstrukturerna.

I tabell 2 redovisas allokeringen av medel enligt temaområde under pe-
rioden 1998-2000.

Tabell 2. Allokering av projektmedel i närområdesprogrammet till olika temaområden under 1998-2000, MDKK

ÅR	1998	1999	2000
TEMAOMRÅDE			
Demokrati och välfärdspolitik	13.4	15.4	13,7
Kulturförmedling	5.2	4.0	4,1
Bärkraftigt utnyttjande av resurser	7.0	11.0	10,8
Marknadsutveckling	5.0	7.2	7,3
Arktiskt samarbete (inkorporerades i närområdesprogrammet. 99)	-	2.4	2,6
Nya initiativ (nytt i 2000)	-	-	1,0
Sammanlagt	27.6	40.1	39,6

Stipendieprogram

Ministerrådets stipendieprogram evaluerades i 1998 och det Nordiska stipendieprogrammet för Baltikum och Nordvästra Ryssland omstrukturerades så att individuella stipendierna till forskare lärare och studenter omvandlades till stöd till nätverk mellan universitet och forskningsinstitutioner i Norden och närområdena. Vidare kanaliseras en del av stipendie-medlen till nätverksuppbyggnad inom frivilligsektorn. Stipendierna administreras av en stipendiekommitté bestående av de myndigheter som också administrerar motsvarande nordiska bilaterala stödsystem.

Stipendieprogrammet ingår som ett element i det nordiskt-baltiska samarbetet om "ett gemensamt utbildningsrum inom högre utbildning i Norden och Baltikum". Samarbetet styrs av Stygruppen för nordiskt samarbete inom högre utbildning och forskning och omfattar också ett antal aktiviteter finansierade genom sektorns ordinarie budgetmedel.

Stipendieordningen för tjänstemän separerades till ett speciellt program, som administreras direkt av informationskontoren. Det speciella stipendieprogrammet för parlamentariker har under de senaste åren fått karaktären av att vara ett utbytesprogram med speciella temaseminarier för parlamentariker från Norden och närområdena.

Informationskontor

Ministerrådet har informationskontor sedan 1991 i alla de baltiska huvudstäderna. I St. Petersburg finns ett informationskontor som inledde sin verksamhet i 1995 och vars status formaliserades i 1997. Informationskontoren har enligt önskemål från närområdesländerna utsett kontaktpersoner och inrättat informationspunkter i områden utanför huvudstäderna. I Ryssland finns speciellt utsedda kontaktpersoner i Archangelsk, Murmansk och Petrozavodsk. Ministerrådet har för avsikt att etablera en informationspunkt även i Kaliningrad. I Estland har man en informa-

tionspunkt i Tartu och en i Narva, nära den ryska gränsen. I Lettland finn ett nät med lokala samarbetsparter, varav man kan omnämna samarbetet om en informationspunkt i Daugavpils. I Litauen är en informationspunkt i Klaipeda under etablering. Informationskontoren har varit en Nordisk direktör samt 5-10 lokalt anställda.

Informationskontoren har till uppgift att vara en förmedlande länk i Ministerrådets stipendieprogram och projektverksamhet samt att förmedla information mellan Norden och närområdena. Inom ramen av sina egna budgetmedel stödjer och arrangerar kontoren en del aktiviteter i syfte att förmedla kännedom av samhällsförhållanden, kultur och språk från Norden till närområdena och från närområdena till Norden.

2.2 *Ministerrådets sektoriella insatser*

Inom Ministerrådets olika sektorer genomförs närområdesaktiviteter, som beslutas av och finansieras av sektoriella Ministerråd och ämbetsmannakommittéer. Under den senare hälften av 1990-talet har uppskattningsvis cirka 70-75 MDKK årligen allokaterats till dessa aktiviteter. De sektoriellt styrda och finansierade närområdesaktiviteterna verkar dock att minska på grund av att en rad fleråriga samarbetsprogram befinner sig i en avslutande fas.

Utbildnings- och forskningssektorn har haft den största volymen av sektoriellt samarbete med närområdena. Uppbyggandet av ett nordiskt-baltiskt utbildningsrum på uppdrag av forsknings- och utbildningsministrarna, omfattande forskningsarbete, kontaktverksamhet inom bioetik samt det arktiska forskningsprogrammet kan omnämnas som exempel på sektorns närområdesaktiviteter. Kultursektorn har flera samarbetsaktiviteter för barn och ungdomar och inom sektorn kanaliseras Nordiska Kulturfonden betydande summor samarbete med närområdena Miljösektorn med projekt inom bl.a. miljöövervakning och med stöd till Nordiska Miljöfinansieringsbolaget Nefco samt ekonomi- och finanssektorn med stöd till Nordiska Projektexportfonden har också kanaliserat betydelsefulla insatser till närområdena. En förteckning över enskilda budgetposter med betydande allokeringar till närområdessamarbetet finns som bilaga 2.

I tabell 3 presenteras en sammanställning av hur Ministerrådets sektoriella insatser under 1999 har fördelats mellan de tre pelarna – Norden-pelaren, närområdespelaren och Europa-pelaren. År 1999 är det första året, då man har kunnat presentera förhållandevis pålitliga siffror angående fördelningen mellan pelare. Närområdespelarens andel kommer enligt planerna vara 18-19% av den totala budgeten även under 2000 och 2001. Härvid bör noteras att man då inkluderar all sådan verksamhet inom Ministerrådet som avser samarbete med närområdena. En stor del av medlen används för att täcka omkostnader för nordiska arbetsgrupper och projektarbete som förs av nordiska experter.

Tabell 3. Ministerrådets budget 1999, pelarfördelning samt närområdesinsatserna inom olika sektorer (inklusive närområdesbudgeten)

Sektor	Budget 1999 MDKK	Pelarfördelning %			närområde- spelaren, MDKK
		Norden	närområdena	Europa	
Övrig verksamhet	78 868	74	13	13	10 165
Närområdena (närområdesbud- geten)	65 554	0	100	0	65 554
Näring	68 676	97	1	2	666
Bygg och bostad	818	67	33	0	270
Jämställdhet	7 435	65	18	18	1 310
Arbetsmarknad och miljö	13 554	94	3	3	452
Välfärdsinitiativ	1 739	85	5	10	87
Lagstiftning och justitiesektorn	870	39	9	52	78
Narkotikasam- arbete	614	46	45	9	276
Konsument	7 834	63	24	13	1 896
Livsmedel	5 348	52	4	44	213
Social- och hälso- vård	35 325	75	16	9	5 678
Transport	254	100	0	0	0
Fiske	7 321	65	18	17	1 318
Jord- och skogs- bruk	23 161	85	8	7	1 879
Energi	4 386	66	24	10	1 053
Ekonomi och fi- nanspolitik	11 016	16	74	10	8 138
Regionalpolitik	29 940	74	16	10	4 773
Miljö	40 890	54	35	11	14 253
IT-samarbete	-	-	-	-	-
Utbildning och forskning	186 220	88	5	8	8 700
Kultursamarbete	142 485	88	7	4	10 312
Totalt	732 308	77.0	18.7	7.2	137 071

2.3 *Administration av närområdesverksamhet på Ministerrådets sekretariat*

Ministerrådets närområdesprogram fastställs av samarbetsministrarna, på förslag av Generalsekreteraren. Nordiska Samarbetskommittén och dess nationella sekretariat svarar för den nationella förankringen och beredningen. Generalsekreterarens förslag sammanställs på basis av förslag från Ministerrådets olika sektorer och de speciella initiativ som ingår i ordförandeskapsprogram och övriga aktuella politiska program samt på basis av rekommendationer från Nordiskt Råd. I beredningen tillämpas för nuvarande ingen för utomstående öppen ansökningsprocedur. Vissa delprogram, inklusive de olika stipendie- och utbytesprogrammen har däremot fastslagna ansökningsprocedurer, om vilka information delges bl.a. på Ministerrådets hemsidor, av informationskontor i närområdena samt i olika medier.

De sektoriellt finansierade insatserna fastställs av sektoriella Ministerråd och ämbetsmannakommittéer inom ramen av Ministerrådets budget, vilken fastställs av Samarbetsministrarna. Inom vissa sektorer finns speciellt utsedda arbetsgrupper som bereder och följer upp sektorns närområdesaktiviteter.

Ansvar för samordning av närområdesaktiviteter är sedan 1998 förlagt på avdelningen för miljö- och resurs. En person (sektionschef) arbetar på heltid med närområdesfrågorna. Därtill finns en sekreterare på deltid samt en projektmedarbetare, som finansieras genom närområdesbudgeten. Därutöver är cirka 30 personer på sekretariatet involverade i närområdesprojekt.

Enligt enkätsvar från maj 2000 använder dock de flesta av dessa personer bara en liten del av sin arbetstid till närområdesfrågor. På basis av enkätsvaren kan man dra den slutsatsen att de totala lönekostnaderna för hela närområdespelaren, inklusive både närområdesprogrammet och de sektoriellt finansierade insatserna och med en sammanlagd budget på cirka 135 MDKK, inte överstiger 3 MDKK. Ministerrådets totala budget är cirka 740 MDKK och sekretariatets lönekostnader 42 MDKK.

Inom själva närområdesprogrammet använder Ministerrådets sekretariat cirka 1.5 MDKK för administration av närområdesaktiviteter. Därtill beräknar informationskontoren att de förbrukar cirka 2 MDKK till administration av Ministerrådets närområdesprojekt. Sammanlagt används alltså 3.5 MDKK eller 5.3 % av närområdesbudgeten till administration. Av informationskontorens resurser används cirka 9.7 MDKK motsvarande 14.5 % av den totala närområdesbudgeten till implementering av lokalt initierade mindre projekt i samarbete med lokala aktörer, egna kultur- och övriga arrangemang, bidrag till aktörer i närområdena samt till information om Norden och nordiskt samarbete.

2.4 *Nordiska finansieringsinstitutioner*

I de formella nordiska samarbetsstrukturerna ingår tre finansieringsinstitutioner- Nordiska Investeringsbanken, NIB, Nordiska Miljöfinansieringsbolaget Nefco och Nordiska Projektexportfonden Nopef. De nordiska finansieringsinstitutionerna spelar en viktig roll vid kanaliseringen av medel till närområdessamarbetet.

NIB och Nefco har bland andra internationella finansieringsinstitutionerna den 31.3.2000 undertecknat ett ramavtal med den europeiska kommissionen om finansieringssamarbete i syfte att stödja de östeuropeiska ländernas integrationsprocess (Memorandum of Understanding between The European Commission, The European Bank for Reconstruction and Development, The Nordic Investment Bank, The Nordic Environment Finance Corporation and The Council of Europe Development Bank on Cooperation, for Pre-accession Preparation of Central and East-European Countries). Av kommissionens program omfattar ramavtalet PHARE, SAPARD och ISPA..

Nordiska Investeringsbanken, NIB har särskilda låneordningar för närområdena. Inom ramen av Baltiskt investeringsprogram, BIP, som avslutas år 1999 har man beviljat investeringslån och bidragit till etablerandet av Baltiska investeringsbanker. Efter att Baltiska investeringsprogrammet utfasas kommer en del av de nordiska BIP-medlen att vara tillgängliga även efter 1999 för fortsatt stöd till små och medelstora företag i Baltikum.. Inom ramen av den s.k. MIL – ordningen finansierar NIB miljöinvesteringar i närområdena. MIL – faciliteten uppgår till 100 MEURO. I de baltiska länderna bereds ett antal projekt med syfte att bidra till moderniseringen av samhällsliga infrastrukturer exempelvis fängelseväsande, hälsovård och juristutbildning.

Nordiska Miljöfinansieringsbolaget, Nefco beviljar lån och garantier till miljöförbättrande åtgärder i närområdena genom Miljöutvecklingsfonden. Den årliga finansiella ramen för verksamheten är 35 MDKK, varav 5 MDKK finansieras genom miljösektorns medel och 5 MDKK genom närområdesmedel och resterande 25 MDKK genom nationella bidrag. Miljöministrarna har beslutat om en utvärdering av Nefco:s verksamhet under år 2000. Vidare kan omnämnas att Nefco i anknytning till ovannämnda avtal med kommissionen har fått i uppdrag att förvalta 28 MEURO.

Nordiska Projektexportfonden, Nopef:s syfte är att stärka små och medelstora företags internationella konkurrenskraft genom att ge förmånliga villkorslån till projektstudier och förberedande affärsaktiviteter som bidrar till att främja företagets internationalisering. Nopef ingår i Ministerrådets budget och dess årliga utlåning till närområdena utgör cirka 22 MDKK. Nopef:s budget har hittills finansierats dels genom ett årligt grundbidrag om cirka 10 MDKK från Ministerrådets budget och dels ett belopp på cir-

ka 13 MDKK årligen från det Baltiska investeringsprogrammet (BIP). På grund av att BIP fasades ut i slutet av 1999, har man varit tvungen att finna nya finansieringsformer för Nopef. Under de kommande åren finansieras verksamheten till stora delar genom bidrag från de nordiska länderna.

3 De nationella nordiska insatserna i närområdena – utveckling sedan 1996

3.1 Danmark

Danmarks samarbete med närområdena i östersjöområdet prioriteras högt i dansk utrikespolitik. Man har som utgångspunkt att primärt bidra till genomförandet av ekonomiska och politiska reformer i Polen, de baltiska länderna och Ryssland med målsättningen att befrämja säkerhet och stabilitet och ekonomisk utveckling i Östersjöregionen. En väsentlig del av detta stöd riktar sig mot Polens, Estlands, Lettlands och Litauens egna strävanden till integration i de europeiska och transatlantiska samarbetsstrukturerna. Speciellt allokeras stöd till dessa länder inom miljöområdet och förberedelserna för medlemskap vid EU. Parallellt med detta är det en väsentlig del av Danmarks politik att fördjupa samarbetet med Ryssland och att befrämja den regionala och europeiska integrationsprocessen. I detta sammanhang är det av avgörande betydelse att bidra till att avskaffa tidigare skiljelinjer i regionen och att förstärka samarbetet mellan alla länder i Östersjöregionen.

Utmyntningen av den danska östersjöpolitiken sker såväl i bilaterala kontakter med länderna som i multilaterala sammanhang inklusive Östersjörådet och 5+3- samarbetet mellan de nordiska och baltiska länderna. Danmark bistår länderna politiskt och ekonomiskt i deras omfattande förberedelser inför medlemskap vid EU och Nato. Det danska öststödet är det centrala ekonomiska redskapet. samhandel är ett annat viktigt instrument. Därtill har Danmark försvarssamarbete med länderna runt Östersjön.

Det danska öststödet inleddes i 1989 med stöd till Polen och Ungern. Danmark har under de gångna tio åren gett i allt cirka 11 000 MDKK, varav cirka 8 000 MDKK i bilateralt öststöd och 3 000 MDKK i multilateralt öststöd till länderna i Central- och Östeuropa. Danmark är härmed den största bilaterala donatorn, per capita mätt, och utan jämlike när det gäller stöd till central- och östeuropeiska länder.

Utvecklingen sedan 1997

I förhållande till regeringens östbiståndsstrategi från 1997, som täcker perioden 1998 – 2001, skall öststödet speciellt kanaliseras till länderna runt Östersjön med vikt på Baltikum. Stödet till Ryssland fokuseras speciellt på de ryska östersjöregionerna, St. Petersburgs-området och Kaliningrad samt Moskva. Genom detta fleråriga strategi har man förstärkt planeringen och

koordineringen av det samlade öststödet, som förvaltas decentralt av en rad ministerier och ämbetsverk. Östbiståndsstrategins överordnade målsättning är att förstärka den ekonomiska tillväxten i Östersjöområdet med en bärkraftig miljö som utgångspunkt. I samband med strategin beslutades också att 2 000 MDKK av den samlade beviljning på 2 500 MDKK under åren 1998-2001 skulle öronmärkas till miljöstöd. Som övriga viktiga insatsområden kan omnämnas stöd till förberedelserna för EU-medlemskap och stöd till demokratiska och stabila samhällsstrukturer samt till utveckling av det privata näringslivet. Senare har regeringen tagit initiativ till en förstärkt insats i Ryssland med speciell vikt i Kaliningrad och gränsregionerna i nordvästra Ryssland samt i urbefolkningsfrågor.

I 2000 fördelar sig det bilaterala öststödet på sammanlagt 1 260 MDKK enligt följande:

- knappt 900 MDKK till miljörelaterat stöd till länderna i Östersjöregionen (knappt 500 MDKK) och andra Central- och Östeuropeiska länderna.
- något över 200 MDKK till inte miljörelaterat öststöd med huvudvikt på Östersjöregionen (näringssektorn, EU-anslutningsbistånd (FEU), IÖ, demokratistöd, tekniskt - administrativt bistånd till OSS-länderna (TACIS), Det Sociala Initiativet m.m., och
- nästan 160 MDKK till försvarssamarbetet, Demokratifonden m.m.

Danmark bidrar därtill till det multilaterala öststödet inom ramen av internationella organisationer som EU, EBRD, Nordisk Ministerråd, IBRD etc.

Administrationn av det danska öststödet är decentralt organiserad. Den direkta kontakten mellan fackmyndigheterna i Danmark och i mottagarländerna bidrar till att göra stödet mera närvarande och relevant – och är därmed viktig med tanke på biståndets effektivitet. Den decentrala organisationen kräver dock god koordinering, som sker i tre tvärministeriella utskott inom Finansministeriets, Miljöministeriets och Utrikesministeriernas ansvarsområden

Den största stödordningen är som tidigare omnämnts, miljöbiståndsordningen, som administreras av Miljöstyrelsen. Denna har ett stort geografiskt omfång genom att den utöver Östersjöområdet också täcker de övriga central- och östeuropeiska länderna. De övriga ministeriernas öststöd, som uteslutande täcker Östersjöregionen, består av treåriga sektorprogram, som täcker ett brett spektrum av samarbetsområden med vikt på miljö

Utrikesministeriet administrerar i år 2000 följande östbiståndsprogram: FEU-programmet med bistånd till ansökarländernas anslutning till EU, Demokrati- och suveränitetsstöd till uppbyggande av demokrati och förstärkning av människorättigheter i Östeuropa, stöd till utstötta grupper i Östersjöregionen, härunder utsatta barn och barnfamiljer, samt teknisk-

administrativt stöd till OSS-länderna, speciellt till närområdena i Ryssland samt stöd till humanitära transporter.

Speciellt, när det gäller FEU-programmet, prioriteras insatsen i de tre baltiska länderna och Polen. EU-ansökarländerna bistås därtill vid uppbyggnaden av deras administration genom att man utstationerar danska experter inom ramen av EU:s Phare-program, den s.k. "Phare Twinnig"-ordningen. Vidare har man upprättat en trustfond under bl.a. EBRD och Världsbanken med syfte att ge danska företag möjlighet att delta i konkurrensen om rådgivningskontrakt i dessa organisationer.

På basis av en evaluering, som regeringen lät genomföra i 1998, angående det samlade öststödet under perioden 1994-97 rekommenderades koncentration av insatser, bättre förankring av stödet, ökad användning av anbudsförfarande, klara mål, förstärkt koordination av de centrala insatserna samt en mera omfattande informationsinsats. Dessa rekommendationer är under implementering, bl.a. har man planerat att inleda en ökad informationsinsats genom utarbetande av informationsmaterial och uppbyggande av en central databas innehållande uppgifter om det samlade bilaterala stödet.

I 1999 utstakade Finansministeriet nya rättningslinjer för handläggningen av den delen av det bilaterala öststödet som har formen av sektorprogram och november 1999 utgav Statsrevisorerna en berättelse angående öststödet sedan 1994. Där påpekas att östbiståndsinsatsen och den administrativa handläggningen av den skall löpande anpassas och beredas på grundval av mottagarländernas behov och de insamlade erfarenheterna.

På hösten 1999 tillsattes ett Kontaktforum för Öststöd mellan de mest berörda ministerier, som administreras öststödet, samt en rad nationella organisationer med målsättning att befrämja dialogen och öppenheten angående öststödet och att erbjuda intresseorganisationerna möjlighet att aktivt engagera sig i dialogen.

3.2 *Finland*

Närområdessamarbetets andra årtionde

Närområdessamarbetet förverkligas i enlighet med den strategi som godkännts av regeringens ministerutskott för närområdena i maj 2000. Genom närområdessamarbete bidrar Finland till att förverkliga den politiska linjedragning som uppskisserats av Europeiska unionen för området för den nordliga dimensionen (ND), i synnerhet för nordvästra Ryssland och Kaliningrad, Estland, Lettland och Litauen samt för politiskt och ekonomiskt viktiga projekt i andra OSS-länder och länder i Central- och Östeuropa.

Finlands medlemskap i Europeiska unionen och aktiva deltagande i utvecklingen av dess politik och strategier utgör en viktig insats för den allmänna utvecklingen och finansieringen i närområdena. Den nordliga di-

mensionen i EU-politiken håller på att förstärkas. Som ett inslag i denna process förbättras koordineringen mellan unionen och medlemsländerna samt samarbetet med andra aktörer, såsom de internationella finansieringsinstituten. Närområdessamarbetet är det nationella instrumentet för den nordliga dimensionen inom EU-politiken.

Målen för närområdessamarbetet

Huvudmålet för Finlands närområdessamarbete är att stöda den politiska och ekonomiska omvandlingsprocessen. Med detta avses att utveckla medborgarsamhället samt att främja demokrati och rättsstatsprincipen, utveckla förvaltningen och stöda marknadsekonomin strukturer. Strävan är att främja stabilitet, välbefinnande, jämlikhet och samhällsfred. Ett viktigt mål är att förhindra företeelser som är skadliga för Finland, såsom miljö- och kärnsäkerhetsrisker samt en utbredning av organiserad brottslighet och smittosamma sjukdomar. I strategin för Finlands närområdessamarbete identifieras de horisontella målen för närområdessamarbetet: utveckling av förvaltning och lagstiftning, en totalvärdering av inverkan på miljön, gemensamma projekt för att förverkliga Kyoto-protokollet, jämlikhetsfrågor, gränsområdessamarbete på den regionala nivån och åtgärder mot korrupcion.. Genom samarbete strävar man också efter att gynna handelns och näringslivets intressen.

Samarbete med Ryssland

Det prioriterade området för närområdessamarbete är i första hand de till Finland angränsande områdena (Murmanskområdet, Karelska republiken, Leningradområdet och staden S:t Petersburg) samt övriga områden som omfattas av ND inberäknat Kaliningrad. Inom Ryska federationens övriga områden förverkligas samarbete med anslag för närområdena blott projektvis av viktiga politiska och/eller ekonomiska skäl.

Utöver den inre utvecklingen i Ryssland inverkar också andra aktörers verksamhet (EU, internationella finansieringsinstitut och -organisationer) på hur länge och i vilken form det finländska ekonomiska stödet kommer att behövas och i vilket skede samarbetet omvandlas till normalt ekonomiskt samarbete. Finland är inställt på att fortsätta det nuvarande närområdessamarbetet ännu i flera års tid.

*Prioriteringsområden för det finländska ekonomiska stödet**Stabilisering av demokratin och utveckling av rättsstaten*

- stöd för ett demokratiskt tillvägagångssätt och för rättsstatsprincipen
- stöd för utveckling av medborgarsamhället
- främjande av jämlikhet och mänskliga rättigheter
- främjande av ursprungsbefolkningens ställning

Stöd för reform av förvaltningen och lagstiftningen

- utveckling av central-, regional- och lokalförvaltningen

Stöd för ekonomiska reformer

- stöd för ekonomiskt samarbete
- förbättring av förutsättningarna för näringslivet
- utveckling av viktig infrastruktur för gemensamma intressen
- utveckling av livsmedelsförsörjningen, isynnerhet av det privata lantbruket, dess binärningar samt av livsmedel, högre förädling och distributionskedjor
- utveckling av ett hållbart bruk av förnybara naturtillgångar, isynnerhet skogen
- utveckling av energisektorn

Minskning av miljörisker

- utveckling av miljöförvaltning och –lagstiftning samt organisationer
- främjande av verkställigheten av skyddsprogrammet för Östersjön
- förebyggande av miljöolyckor

Minskning av kärnsäkerhetsrisker

- förbättring av säkerheten i kärnkraftverk och utveckling av strålningsövervakningen
- utveckling av olycksberedskapen
- ökning av säkerheten för använt kärnbränsle och servicen av annat kärnavfall
- utveckling av kärnmateriale kontrollen

Främjande av säkerheten

- främjande av lagenlighetskontroll och allmän ordning inklusive bekämpning av brottslighet
- främjande av social välfärd inklusive utveckling av system för arbetspolitik och hälsovård, främjande av folkhälsan samt bekämpning av smittosamma sjukdomar och narkotika
- utveckling av bekämpning av djur- och växtsjukdomar och effektivisering av livsmedelssäkerhet.

Samarbete med de baltiska ländernas integrering i EU: Estland, Lettland, Litauen

Finlands mål är att främja anslutningsprocessen till EU för Estland, Lettland och Litauen i synnerhet inom sektorer där vi har mycket know-how eller som faller inom medlemsstaternas behörighet såsom inrikes och rättsfrågor. Till denna helhet hör att utveckla verksamheten inom domstolsväsendet och det övriga verkställighetsmaskineriet. Anslutningspartnerskapsavtalen mellan EU och de baltiska länderna utgör en referensram för samarbetet. Vid projekt inom socialsektorn bör man beakta de finländska erfarenheterna av att utveckla välfärdssamhället. Det nuvarande samarbetet med de baltiska länderna fortsätter tills de blir medlemmar av EU. Efter det får man enligt behov ånyo överväga formerna för samarbete.

Prioriteringsområden för det finländska ekonomiska stödet

EU-integration främjas genom:

- Stöd för EU-integration kanaliseras till de olika områdena inom gemenskapsrätten baserat på prioriteringen landsvis inom anslutningspartnerskapsavtalen och på den finländska beredskapen.
- Stöd för att utveckla inrikes och rättsfrågor, förvaltning och institutioner kanaliseras primärt genom myndigheternas sektoriella samarbete.
- Utveckling av medborgarsamhället stöds genom samarbete mellan medborgarorganisationerna.
- Stöd ges för projekt som syftar till att anpassa samarbetet till EU-medlemskapets krav och standarder.

Främjande av miljöskydd

- Detta sker genom att verkställa skyddsprogrammet för Östersjön, utveckla miljöförvaltningen och genomföra gemenskapens miljölagstiftning.

Främjande av kärnsäkerhet

- Utveckling av kärnsäkerhet och behandling av radioaktivt avfall förverkligas som en del av EU-processen.

Ökning av den allmänna säkerheten

- Utveckling av försvarsadministrationen
- Genom polisiärt samarbete rörande den gemensamma säkerheten verkar man också för att förhindra organiserad kriminalitet och narkotikahandel.
- Projekten för att utveckla gränsområdessamarbete stöder de baltiska ländernas suveränitet och stabiliteten vid EU:s yttergränser. Stöd beviljas för att utveckla samarbete mellan gräns, tull och polismyndigheterna i de baltiska länderna samt mellan dem och Ryssland.

Samarbete med andra länder

Finansiering kan av särskilda skäl beviljas andra länder i Central- och Östeuropa som förhandlar om medlemskap i EU, i synnerhet Polen. Samarbetsformerna avgörs från fall till fall inom ramen för den nordliga dimensionen och Östersjöstaternas samarbete. Närområdessamarbete i andra central- och östeuropeiska länder fortsätter i den utsträckning som man finner nödvändigt på grund av internationella avtal och för att främja bilaterala intressen.

Finansiering av närområdessamarbetet

Anslagen för närområdessamarbete ingår i statens årliga budgetproposition. Det är viktigt att samarbetslandet politiskt och ekonomiskt knyts till verkställigheten av program och projekt. Likaså förutsätter man att företagen binder sig ekonomiskt och/eller genom sitt know-how till att förverkliga projekten. Medborgarorganisationer förutsätts också bidra med en egen insats.

Anslagen för närområdessamarbete ingår i statens årliga budgetproposition. År 1999 uppgick stödet till totalt 227 MFIM. Av denna summa användes nästan en tredjedel (31%) inom miljösektorn medan kärnsäkerhetens andel var drygt 6 %. Ekonomiskt samarbete inklusive energisektorn använde över 23 %. Suverenitetsstöd samt inre säkerhet erhöll drygt 6 % Integrationsstöd och förvaltningsutveckling steg över 9 %. Jord- och skogsbruket erhöll 7 %, trafiken drygt 5 %, social- och hälsovård nästan 5%, utbildning och kultur drygt 3 % samt medborgarorganisationerna och humanitära insatser tillsammans 3 %.

Finland fortsätter och utökar sitt samarbete med EU:s finansieringsprogram samt med internationella finansieringsinstitutioner och organisationer – inklusive nordiska finansieringsarrangemang – samt genom sin egen verksamhet främjar koordineringen av olika finansieringskällor. Samarbetet och koordineringen med bilaterala bidragsgivare fortsätter.

Det centrala instrumentet för närområdessamarbete är samarbete med de internationella finansieringsinstitutionerna. Speciell uppmärksamhet ägnas åt att utveckla detta. Finland kommer att på olika sätt styra ca hälften av sin närområdesbudget till samarbete med internationella finansieringsinstitutioner.

Genom att utnyttja finländskt know-how och kunnande stöds EU-kommissionens mål att intressera de internationella finansieringsinstitutionerna för den nordliga dimensionen och att rikta finansiering mot projekt som stöder denna. Samarbete med de nordiska länderna preciseras. I syfte att stärka det finländska bilaterala samarbetet stöder vi den verksamhet som bedrivs i närområdena av Nordiska investeringsbanken (NIB), den nordiska Projektexportfonden Nopef samt det nordiska Miljöfinansie-

ringsbolaget Nefco. Samarbetet med internationella organisationer stöds genom program för företagsverksamhet, t.ex. OECD:s och FN:s program.

3.3. *Island*

I Island har samarbetet med närområdena huvudsak bedrivits på projektnivå, men det finns också etablerade samarbetskanaler mellan såväl offentliga institutioner som mellan privata företag

I början hade Islands stöd till de baltiska länderna, Ryssland och Polen först och främst karaktären av teknisk assistans inom fiske, forskning inom geotermisk energi samt rådgivning berörande företagsadministration i en marknadsekonomi. Vidare har Island beviljat stöd vid uppbyggandet av kontrollfunktionen i bankerna samt datacentraler. Man har som utgångspunkt att först och främst bidra till genomförandet av sådana uppgifter, där Island har speciellt goda förutsättningar att förmedla kunskaper och teknologi till stöd för den ekonomiska utvecklingen i närområdena.

Under den senaste tiden har man i tillägg till det ovannämnda fokuserat på olika andra typer av samarbetsprojekt och samarbetsformer. Samarbetet med de baltiska länderna, Polen och Ryssland har sålunda genomgått en utveckling, både när det gäller den offentliga och den privata sektorn. .

Utrikesministeriet och Luftfartsdirektoratet i Island inviterade i 1999 luftfartskontrollörer från Estland, Lettland och Litauen till en tre veckors kurs i Island. Målsättningen för denna utbildning var att erbjuda baltiska luftfartskontrollörer träning i koordination mellan den civila och den militära lufttrafiken. Fem luftfartskontrollörer från de baltiska länderna deltog. Innan detta hade den isländska direktören för lufttrafiktjänsten besökt de baltiska länderna för att förbereda utbildningen och att utväxla information med de baltiska luftfartsmyndigheterna

Det isländska vägväsendet har ett samarbete i gång med vägväsendet i Lettland. Samarbetet handlar först och främst om utväxling av facklig information angående teknologi, konstruktion av vägar och vägsystem samt träning av personal.

På miljösektorn har Island bidragit med finansiellt stöd till två projekt; det ena i Nordvästra Ryssland om PCB, nivåer och effekter på ekosystemen och människornas hälsotillstånd. Det andra projektet är den ryska nationella handlingsplanen för förebyggande av havsföroreningar från landbaserade källor.

Konferensen "Kvinnor och Demokrati" hölls i Reykjavik i oktober 1999 i den isländska regeringens regi. Konferensens målsättning var att bidra till jämlikhet mellan könen och demokratisk utveckling i närområdena. Med konferensen ville man bidra till att kvinnor blir aktiva deltagare i beslutsprocesser vid omstruktureringen av samhällssystemet i de baltiska länderna och Ryssland.. Vidare fokuserade konferensen på att stärka förbindelser och att skapa kontaktnät mellan kvinnor i Norden och i USA och

kvinnor i närområdena. Man förväntar, att konferensen och dess uppföljning resulterar i kontakter, som kan vara till mångsidig nytta för kvinnor i dessa länder. En del projekt har redan kommit i gång. Några av dessa fokuserar på enskilda länder och andra är multinationella. De samlade omkostnaderna för konferensen uppgick till cirka 6.300 000 DKK. Island stödjer också Litauen vid organiseringen af "2nd Conference on Women and Democracy" i 2001. Konferensen är en uppföljningskonferens, som skall utvärdera resultaten av Reykjavík-konferensen. Två isländska kvinnor är medlemmar i förberedelsekommittén. Olika föreningar och företag i Island planerar att inleda projekt i de baltiska länderna och Ryssland i syfte att uppfölja konferensen "Kvinnor och demokrati".

Vidare har en isländsk expert arbetat för att finna finansieringsmöjligheter för ett nytt projekt för utbildning för baltiska och ryska kvinnor, som önskar att etablera egna företag. Island sänder sju kvinnor att delta och leda projektet och omkostnaderna för detta täcks av Seðlabanki Íslands och Landsbanki Íslands, vilka också deltog i sponsoringen av konferensen "Kvinnor och Demokrati".

Det isländska parlamentet, Allthinget, planerar att i samarbete med Högsta rätten, Domstolsrådet och Juristernas fackförening anordna ett studiebesök till Island for unga jurister från de baltiska länderna.

Utrikesministeriet beviljade i 1999 Euro Faculty i de baltiska länderna stöd på cirka 700 000 DKK för utbildning i offentlig administration och ekonomi.

Den gensidiga förmedlingen av kultur mellan Island och närområdena är livlig och det isländska utbildnings- och kulturministeriet beviljar studerande från de baltiske länderna stipendier för studier i Island.

3.4 Norge

Samarbetsprogrammet med Central- och Östeuropa

I perioden 1992-99 har man genom Regeringens samarbetsprogram med Central- och Östeuropa kanaliserat sammanlagt 2 550 MNOK till projekt-samarbetet med Östeuropa. Därtill allokeras stöd till direkt samarbete mellan regionalförvaltningar i närområdena. Sedan 1997 har 50-60% av dessa medel kanaliserats till Nordväst Ryssland, 25-30% till Baltikum och bara en liten del till Polen och de övriga central- och östeuropeiska länderna.

Samarbetsprogrammet med Central- och Östeuropa är Norges viktigaste instrument i syfte att stimulera långsiktigt samarbete med länderna i denna region. Geografiskt prioriterar man i dag Nordvästra Ryssland, med tyngdpunkt i Barents-regionen, samt de tre baltiska länderna.

Samarbetets målsättningar och temaområden

Samarbetsprogrammet huvudmålsättning är att bidra till omställningsprocessen på väg till demokratiska styrningsformer och bärkraftig, marknadsorienterad ekonomi i Central- och Östeuropa samt att stödja OSS-länder genom samarbetsprojekt och andra aktiviteter.

De viktigaste delmålsättningarna är :

- att bidra till att förstärka den demokratiska styrelseform genom konkreta åtgärder och projekt, som befrämjar politisk pluralism och fria val, rättsstatsliga principer, och respekt för grundläggande mänskliga rättigheter inklusive jämställdhetsfrågor.
- att genomföra miljöförbättrande aktiviteter och att överföra kunskap och teknologi i privat och offentlig regi, vilka bidrar till att förbättra miljösituationen i Central- och Östeuropa och att reducera de miljöproblem som förorsakas av radioaktiva och andra föroreningar från dessa länder,
- att bidra till bärkraftig näringslivsutveckling (industri, lantbruk, fiske, serviceproduktion) i reformländerna genom kompetensutveckling och överföring av teknologi, ökad samhandel och norska industrietableringar i Central- och Östeuropa och att bidra till att utveckla reformländernas infrastruktur inom kommunikationer, bank- och finanssektorn, etc.
- att utveckla samarbetet inom utbildning och forskning, hälso- och socialsektorn samt på kulturområdet.
- att bidra till utveckling av regionalt samarbete inom Barents-regionen och Östersjöregionen.

Samarbetsprogrammet omfattar fyra budgetposter:

- Demokratiutveckling
- Miljövård
- Atomsäkerhet
- Projektsamarbete (bl.a. näringslivsutveckling, infrastruktur, utbildning och forskning samt hälso- och socialsektorn)

I budgetår 1999 beviljades 239.3 MNOK åt samarbetsprogrammet med följande fördelning: atomsäkerhet 76.2 MNOK, miljövård 33.7 MNOK, demokratiutveckling 26.2 MNOK och 103.2 MNOK till projektsamarbete (energi, industri, lantbruk, infrastruktur, utbildning och forskning, hälso- och socialsektorn samt Barents-programmet).

Samarbetsprogrammets administration

Samarbetsprogrammet med Central- och Östeuropa skiljer sig betydligt från traditionellt norskt bistånd. Det är fråga om ett "från-folk-till-folk" – program, som bygger huvudsakligen på bilateralt samarbete mellan aktörer på alla nivåer och omfattar såväl myndigheter som företag och individer.

Arbetets administration leds av utrikesdepartementet, sektionen för projektsamarbete med Central- och Östeuropa, som arbetar i nära samarbete med andra departement och institutioner.

Projektarbetet om miljövårdsfrågor är delegerat till Miljöverndepartementet, och på motsvarande sätt har Social- och helsedepartementet ansvaret för administrationen av Hälsoplanen för Barents-regionen. Ansökningar angående projektstöd till högre utbildning och forskning behandlas av ett projektutskott som har utsetts av Norges Forskningsråd och Universitetsrådet. Det nationella norska Barents-sekretariatet i Kirkenes och projektanslagen till regionala projekt finansieras också genom Samarbetsprogrammet. Utenrikesdepartementet har kontinuerlig, tät kontakt med dessa institutioner under den löpande projektverksamheten

3.5 Sverige

Det första svenska samarbetsprogrammet med Central- och Östeuropa initierades 1989 Sammanlagt har cirka 7200 MSEK avsatts till det bilaterala samarbetet med regionen under perioden 1989 – 1999. Grundtanken för samarbetet är att bidra till att skapa ett område präglad av säkerhetspolitisk stabilitet, demokrati samt ekonomiskt och socialt framåtskridande. Ett av de prioriterade områden har allt sedan programmets början varit miljöfrågor. Utvecklingssamarbetet med Central- och Östeuropa är nu inne i sin fjärde programperiod. Programmet avser perioden 1999-2001. Den totala budgeten för perioden uppgår till 2400 MSEK. Anslaget för år 2000 uppgår till 750 MSEK

De prioriterade länderna är Estland, Lettland, Litauen, Polen, Ryssland och Ukraina. Den helt övervägande delen av samarbetet riktar sig till dessa länder. I Ryssland sker huvuddelen av samarbetet med nordvästra Ryssland och Kaliningrad, men insatser sker även i andra regioner och på federal nivå. Samarbete med Ryssland har ökat under senare år och det förutses att denna utveckling kommer att fortsätta under kommande år. I Vitryssland pågår insatser i begränsad omfattning. Beredskap finns att utöka samarbetet med Vitryssland när den politiska situationen så tillåter

Samarbetets målsättningar och temaområden

De fyra övergripande målen för det svenska bilaterala samarbetet med Central- och Östeuropa är att:

1. *Främja en säkerhetsgemenskap*; härvid avses speciellt stöd till säkerhetspolitisk kompetens, demokratiskt totalförsvaret, fredsbefrämjande insatser, gränsbevakning och insatser för stärkt yttre gränskontroll, kampen mot internationell och organiserad brottslighet, asyl- och migrationspolitisk kompetens samt beredskap mot olyckor och katastrofer. Regionalt samarbete skall främjas. Samarbetet är i första hand inriktad

på insatser i Estland, Lettland och Litauen. Avsikten är att stödet till Ryssland, inklusive Kaliningrad skall öka..

2. *Fördjupa demokratins kultur*; insatser under begreppet demokratins kultur avser inte bara politisk demokrati och utvecklingen av demokratiska institutioner. Ett annat viktigt område är att främja medborgarnas aktiva deltagande i samhället och samarbete med NGO:s. Det decentraliserade samarbetet mellan kommuner, länsstyrelser och landsting har en viktig roll att spela och är omfattande. Andra områden som inkluderas i begreppet demokratins kultur är rättsområdet och samarbetet på det kulturella och akademiska området. Samarbetet på rättsområdet är omfattande med de baltiska länderna.
3. *Stödja en socialt hållbar ekonomisk omvandling*; tre huvudområden kan identifieras inom detta temaområde; förvaltningsstöd, stöd till den sociala sektorn samt näringslivsfrämjande stöd. Förvaltningsutvecklingen på central, regional och lokal nivå omfattar budget, statistik, revision och skattesystem. Lantmäteri, fastighetsregister och stöd till landreform är andra viktiga områden. Sociala reformer är en integrerad del av den ekonomiska omvandlingen och samarbetet härvid syftar till att stödja institutionsuppbyggnad som socialtjänst- och omsorgssystem, samt hälso- och sjukvårdens organisation speciellt inom förebyggande hälsovård. Det näringslivsfrämjande stödet sker exempelvis i form av stödprogram för små företag och utbildning av företagsledare.
4. *Stödja en miljömässigt hållbar utveckling*; syftet med samarbetet på miljöområdet är att bevara och förbättra miljön, särskilt i och kring Östersjön. Viktiga utgångspunkter för det svenska miljöstödet är Åtgärdsprogrammet för Östersjön och Agenda 21 för Östersjöområdet. För kandidatländerna skall det svenska stödet inriktas på de krav som ställs inför det kommande EU-medlemskapet. Inom energiområdet skall svenska insatser inriktas på att öka effektiviteten i produktion, distribution och användning av såväl värme som elektricitet. Det svenska kärnsäkerhetsprogrammet har till syfte att minimera sannolikheten för att en kärnkraftsolycka skulle inträffa i något av de kärnkraftverk man samarbetar med. Stödet är framför allt koncentrerat till kärnkraftverket Ingalina i Litauen. Insatser görs även på området använt kärnbränsle och radioaktivt avfall.

Vidare skall hela utvecklingssamarbetet genomsyras av ett jämställdhetsperspektiv. I kandidatländerna är samarbetets övergripande målsättning att stödja dessa länders EU-integration. I samarbetet med Ryssland och Ukraina är det ett högt prioriterat syfte att främja ländernas integration i europeiska samarbetsstrukturer.

Östersjömiljarderna

Vid sidan av det reguljära utvecklingssamarbetet har insatser gjorts inom ramen av de s.k. Östersjömiljarderna. För att lyfta fram Östersjöregionens betydelse för tillväxt och sysselsättning i Sverige beviljade riksdagen år 1996 ett anslag på en miljard kronor, den s.k. Östersjömiljarden. Målet var att bidra till projekt i de tre baltiska staterna, nordvästra Ryssland och Polen inom områdena energi, miljö, infrastrukturer, kunskapsöverföring, svensk exportindustri och i övrigt stärka samarbetet mellan stat och näringsliv i Östersjöregionen utifrån ett svenskt intresse,

Hösten 1998 beslutades om en fortsättning av Östersjömiljarden genom att ytterligare en miljard kronor tillfördes ett nytt anslag under en femårsperiod, näringslivsutveckling i Östersjöregionen. Syftet är att stärka svenska företags position i regionen och att förbättra förutsättningarna för deras deltagande i utvecklingen av regionens näringsliv. Prioriterade områden är bl.a. energi, miljö, IT, små och mellanstora företag och regionala näringslivssatsningar. Verksamheten skall komplettera det svenska bilaterala utvecklingssamarbetet med de berörda länderna.

Samarbetets administration

Riktlinjerna för samarbetet för perioden har fastställts av riksdagen i propositionen 1997/98:70 Att utveckla ett grannlandssamarbete. Baserat på propositionen har länderstrategier för utvecklingssamarbetet med de enskilda prioriterade samarbetsländerna fastställts av regeringen. De prioriterade länderna är Estland, Lettland, Litauen, Polen, Ryssland och Ukraina. Länderstrategierna för samtliga dessa länder antogs 1999. De anger i större detalj än propositionen riktlinjerna för utvecklingssamarbetet under samarbetsperioden.

Enligt propositionen skall 2 400 MSEK totalt allokeras till utvecklingssamarbetet under perioden 1999-2001. Omfattningen på det årliga anslaget beslutas av riksdagen varje år. Anslaget fördelas på Utrikesdepartementet, Sida (Swedish International Development Agency), Svenska institutet och Stiftelsen Östekonomiska Institutet.

Huvudansvaret för samarbetet ligger hos Utrikesdepartementet, Enheten för Central- och Östeuropa (EC). UD utarbetar riktlinjer för samarbetet men handhar endast i begränsad utsträckning den faktiska implementeringen av utvecklingssamarbetet. Huvuddelen av detta (529 MSEK av totalt 750 MSEK i 1999) sköts av Sida, där en särskild avdelning, Sida-Öst, har ansvar för samarbetet med regionen. Utifrån de riktlinjer som fastställts i propositionen om samarbetet med Central- och Östeuropa samt länderstrategierna beslutar Sida om användningen av medlen. Sidans verksamhet styrs även av sk. regleringsbrev i vilken regeringen årligen fastställer riktlinjerna för Sidas arbete.

Svenska institutet tilldelades 1999 54 MSEK av de totalt 750 MSEK. Stiftelsen Östekonomiska Institutet tilldelas årligen 4,6 MSEK för sin verksamhet. Även dessa två institut beslutar självständigt om medlen utifrån de ramar som anges av regering och riksdag. Kontinuerliga kontakter sker mellan departementet och myndigheterna. Åtterrapporering sker i form av årsredovisning.

Resterande medel står till regeringens disposition. Regeringsbeslut krävs för varje enskild insats. För insatser på kärnsäkerhetsområdet beslutar regeringen om ett bidrag om 50 MSEK till Statens kärnkraftsinspektion/Statens strålskyddsinstitut att disponera.

Framtiden

Grundtanken är att utvecklingssamarbetet endast skall pågå under en relativt begränsad övergångsperiod och att stödet skall vara ett medel att bygga upp ett kontaktnät inför framtiden. Exempelvis förutses att utvecklingssamarbetet med Estland och Polen nästan helt kommer att kunna övergå i reguljärt grannlandssamarbete under de närmaste åren. Stödet för EU-integrationen kommer dock att fortgå tills det att länderna har blivit medlemmar i EU. Utvecklingssamarbetet med Ryssland och Ukraina har längre tidshorisont, cirka 10 år.

Avsikten är således att utvecklingssamarbetet med Central- och Östeuropa skall fortgå även efter 2001. Förberedelserna för nästkommande samarbetsprogram har nyligen inletts. Som en del av detta arbete kommer en utvärdering av hittillsvarande samarbete att genomföras. Utvärderingen skall se över programmet och lämna förslag på framtida inriktning, bl.a. avseende mål, geografisk inriktning och instrument. Rapporten skall presenteras i november år 2000.

3.6 De självstyrande områdenas insatser

Grönland och Färöarna är aktiva i olika arktiska samarbetsstrukturer och bl.a. i ett antal projekt under Arktiska Rådet.

Åland deltar i flera samarbetsstrukturer runt Östersjön. Av dessa kan omnämnas samarbetet mellan sju öar i Östersjön, B7. Bornholm, Dagö, Gotland, Rügen, Åland, Öland och Ösel har till målsättning att tillvarata sina gemensamma utvecklingsmöjligheter i olika internationella sammanhang rörande miljö, transporter, turism, fiske, industri och utbildning samt genom att sprida information om ö-specifika problem. Samarbetet sker både på politisk och tjänstemannanivå. Vidare deltar Åland bland annat i miljö- och fiskerisamarbetet Östersjön samt i Conference of Peripheral Maritime Regions, CPMR. Åland är också aktivt i olika EU-program, vari även de baltiska kustsamhällen deltar

3.7 *Sammanfattning*

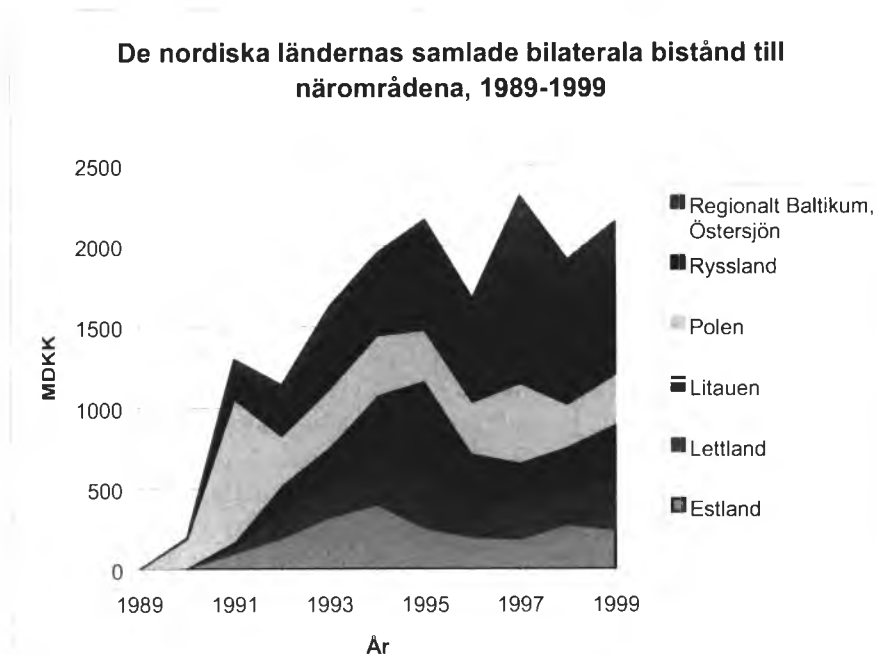
När man betraktar utvecklingen sedan 1996, kan man konstatera, att de nordiska ländernas bilaterala samarbete har ökat i omfattning och präglas av högre grad av specialisering och individualisering av insatser. I de baltiska länderna och Polen har denna utveckling skett i takt med dessa länders framskritt i processen mot medlemskap i EU. Insatserna har också både ökat i den ryska delen av Östersjöområdet samt i regioner som gränsar till de baltiska länderna.

Utveckling i omfattning och geografisk bemärkelse

Beroende på räknesättet, uppskattas det sammanlagda nordiska bilaterala biståndet till närområdena ha ökat med 25-30% under perioden 1995-2000. Denna variation beror på hur de till hela regionen allokerade medlen räknas ihop med bilaterala bistånd till definierade länder. De svenska Östersjömiljarderna är exempel på denna typ av bistånd, där detaljerad information om mottagarländer ännu inte existerar (ytterligare information i bilaga 3).

En genomgående tendens i den samlade bilden är att biståndet till Ryssland har ökat kraftigt under den andra hälften av 1990-talet och kan förklaras med de ökade svenska och finska och norska allokeringar till Ryssland. Danmark har däremot ökat sina insatser till de Baltiska länderna. Över hälften av Danmarks insatser har kanaliserats till Litauen och Polen, men insatserna till både Lettland och Estland har ökat betydligt under den senare hälften av 1990-talet. Det nordiska länderna samlade biståndets utveckling enligt mottagarland framgår i diagram 1. Uppgifter angående det regionala biståndet, där mottagarlandet inte har definierats, har varit till förfogande enbart för åren 1995-99.

Diagram 1

Prioriterade områden

I de olika nordiska ländernas presentationer ovan framgår, att målsättningarna och prioriteringarna för samarbetet är sinsemellan rätt likartade. Prioriterade områden är framför allt förstärkt demokrati, utvecklande av lagstiftning och regelverk för olika väsentliga samhällsfunktioner och därmed utvecklandet av rättstatsliga principer och förfaringssätt med speciell fokus på de baltiska ländernas och Polens medlemskap i EU.. Härvid sammanfaller prioriteringarna rätt långt med Ministerrådets prioriteringar. Olika aspekter av välfärd betonas också.

Miljö och kärnsäkerhet är också högt prioriterade områden. Inom det förstnämnda står de bilaterala insatserna på en helt annan nivå än de samnordiska insatser och inom det senare nämnda området saknas de nordiska insatserna helt.

Stöd till näringslivsutveckling och utveckling av en fungerande, reglerad och prognostiserbar marknadsekonomi står också som målsättningar för alla länder. Utvecklingen av en fungerande marknadsekonomi betraktas dock ur lite olika synvinklar beroende på om hur den anses vara avhängig av de övriga ovannämnda målsättningarna.

För de baltiska ländernas och Polens del prioriteras fortfarande åtgärder som syftar till att bidra i anslutningsprocessen till EU. Genomgående poängteras önskan att integrera både Ryssland och de Baltiska staterna tätare in i det europeiska och internationella samfundet.

Som områden, som står centralt i både ländernas program och Minister rådets program och där ländernas insatser suppleras av anslag från Ministerrådets närområdesbudget kan omnämnas miljö, energi och hälsa.

Som områden, där större och långvariga insatser inte kan observeras i ländernas bilaterala program och där man genom nordisk insats har lyckats skapa en hög politisk profil, kan omnämnas insatser för barn och unga, jämställdhet, grundundervisning (inkl. integrering av barn med speciella behov). Det är också lätt att observera att vissa områden, bland annat livsmedel- och konsumentpolitik lyser med sin frånvaro i ländernas program. Insatserna i kulturområdet är också rätt blygsamma.

Samarbetets administration

I regel använder de nordiska länderna fortsatt en centralt fastlagd strategi för samarbetet med länder och regioner i närområdena. Utrikesministerierna har normalt ansvaret för koordineringen, mens strategins genomförande sker mera decentralt med deltagande av en del övriga ministerier och myndigheter. I Island har samarbetet med närområdena i huvudsak bedrivits på projektnivå, men det finns också etablerade samarbetskanaler mellan såväl offentliga institutioner som mellan privata företag.

4 Övriga aktörers insatser

4.1 EU

Den 20.6.2000 godkände det Europeiska Rådet aktionsplanen för implementeringen av unionens policy angående Den Nordliga dimensionen (Northern Dimension, Action Plan for the Northern Dimension with external and cross-border policies of the European Union 2000-2003).

I geografisk bemärkelse omfattar begreppet Nordlig Dimension området från Island västerut till Nordvästryssland, från Norska, Barents- och Kara-haven i nord till Östersjöns sydkust. Programmet stöds av EU samt av icke-EU- partnerländerna till Nordlig Dimension. Estland, Island, Lettland, Litauen och Norge. Polen och den Ryska Federationen.

Målsättningen är att uppnå mervärde genom förstärkt koordination och komplementaritet mellan EU:s och dess medlemsstaters program samt mellan länderna i Nordeuropa och deras regionala organisationer. Vidare strävar man till att öka växelverkan mellan den Europeiska Unionen, Östersjö-området och den Ryska Federationen. Främjande av samfinansiering mellan kommissionen, nationella program, internationella finansieringsin-

stitutioner och den privata sektorn är ett centralt element i handlingsplanen.

Handlingsplanen består av två delar:

- en horisontal del, som beskriver de viktigaste utmaningarna för Nord-europa, de prioriteringarna som partnerländerna har kommit överens om samt de juridiska, institutionella och finansiella ramarna för aktiviteterna inom ramen av den Nordliga Dimensionen.
- en operationell del, som fastslår mål och genomförandemöjligheterna för åtgärderna under 2000-2003 för de sektorer där man förväntar mest mervärde.

På grund av att den Nordliga Dimensionen är en kontinuerlig process utan speciell förankring i EU:s budget kommer handlingsplanen att kontinuerligt granskas i förhållande till Unionens finansiella ramar och program och deras respektive prioriteringar. En första uppföljningsrapport bereds av det svenska EU-ordförandeskapet i samarbete med kommissionen med sikte på Europeiska rådets möte i Göteborg i juni 2001.

Nordiska rådets 51. session i 1999 uttalade sig om behovet av en parlamentarisk förankring och uppföljning av den Nordliga Dimensionen. Rådet tillsatte en arbetsgrupp att förbereda förslag till åtgärderna. Arbetsgruppen fokuserar speciellt på de "mjuka" områdena, bl.a. demokratiutveckling, och barn och unga. Bekämpning av kriminalitet är också ett centralt område.

Följande program har central betydelse både för verkställandet av den Nordliga Dimensionens handlingsplan och med undantag av Tacis för utvidgningsprocessen:

TACIS (Technical Assistance to the CIS)

Programmet omfattar OSS-länderna och är avsedd till att erbjuda stöd till genomförande av den ekonomiska reformprocessen i den tidigare Sovjet-Unionen. Programmet som startade i 1991 har från och med år 2000 reviderats. De viktigaste förändringarna berör målsättningar, där en större variation från land till land nu tillåts. Vidare skall målsättningarna ta utgångspunkt i de s.k. partnerskaps- och samarbetsavtal med EU. Dessa avtal betraktas som grundläggande instrument i samarbetet med EU och ett dylikt avtal existerar mellan Ryssland och EU. Vidare fokuserar programmet i ökad utsträckning på gränsöverskridande samarbete t.ex. i miljöfrågor.

I 1999 var programmets budget cirka 450 MEURO och budgeten förväntas ligga på denna nivå även under kommande år. De överordnade målsättningarna för programaktiviteterna är befrämjandet av marknadsekonomi och demokrati. Från och med år 2000 fördelas programmet i följande temaområden: 1) stöd till institutionella, rättsliga och administrativa re-

former 2) stöd till den privata sektorn och bistånd till ekonomisk utveckling, 3) stöd till åtgärder för att hantera de sociala konsekvenserna av övergången till marknadsekonomi, 4) utveckling av infrastruktur, 5) främjande av miljövard och förvaltning av naturresurser samt 6) utveckling av landsbygdsekonomin. Programmet strävar också till koncentration av insatser och därför kan landet i sitt nationella program välja bara tre av de ovannämnda temaområden. Vid sidan av de nationella programmen finns flera delprogram, exempelvis inom kärnsäkerhet, demokratiutveckling, gränsöverskridande samarbete, utbildning m.m.

PHARE (Pologne-Hongrie: aide à la reconstruction économique)

PHARE riktar sig till 10 central- och östeuropeiska kandidatländer. Ursprungligen inleddes programmet i 1989 i syfte att erbjuda finansiellt stöd till ekonomiska omstruktureringsprocesser i Polen och Ungern. Programmetns målgrupp har sedan dess blivit utvidgad och omfattar i dag även Bulgarien, Estland, Lettland, Litauen, Polen, Rumänien, Slovakien, Slovenien och Tjeckiet. PHARE har under den senare hälften av 1990-talet i allt större utsträckning utvecklats till ett instrument för finansiering av de aktiviteter som de öst- och centraleuropeiska länderna skall genomföra för att kunna bli medlemmar i EU.

Från och med år 2000 beräknas programmet att ha en årlig budget på omkring 1 500 MEURO. Programmet fokuserar på två prioriteringar. För det första skall man hjälpa partnerländernas administrationer att uppnå den kompetens att införandet av *acquis communautaire* är möjligt. Detta sker konkret genom institutionell omstrukturering i form av parvist samarbete (*twinning*) med institutioner i EU-länderna. Den andra huvudprioriteringen är att bistå ansökarländerna att genom mobilisering av investeringar utveckla sin industri och infrastruktur att ungefär motsvara nivån i EU-länderna. Utöver nationella planer finansieras tvärnationella, gränsöverskridande aktiviteter mellan EU-länder och ansökarländer samt mellan två eller flera ansökarländer.

ISPA (Instrument for Structural Policies for Pre-Accession)

Programmets syfte är att stödja utvecklandet av transport- och miljöinfrastrukturen i de tio central- och östeuropeiska ansökarländerna (se på PHARE). ISPA kan också betecknas som ett förstadium på vägen till ländernas medlemskap i EU:s Samhörighetsfond, vars uppgift är att förstärka den ekonomiska och sociala samhörigheten i EU genom att förminska utvecklingsklyftan mellan medlemsländerna och att öka växtkapaciteten i de i ekonomisk bemärkelse sämst ställda länderna.

Programmets budget är 1 040 MEURO årligen under perioden 2000-2006. Minst hälften av medlen beräknas i 2000 bli kanaliserade till Polen och Rumänien mens Estland. Lettland och Litauen beräknas kunna för-

vänta sig sammanlagt cirka 10-15% av anslaget. ISPA har två målsättningar. För det första hjälper man ansökarländerna att klara av de nödvändiga investeringarna i miljöområdet för att leva upp till *acquis communautaire*. För det andra strävar man till att förbättra förbindelserna internt mellan de central- och östeuropeiska länderna samt mellan dessa och EU-länderna genom etablering och utvidgning av transeuropeiska nätverk. Medlen kan användas både till investeringar och förbättringar av investeringar.

SAPARD (Spatial Accession Programme for Agriculture and Rural Development)

SAPARD är ett program för utveckling av lantbruk och landsbygd i de tio central- och östeuropeiska ansökarländerna (se ovan på PHARE). Programmets syfte är att bidra i omstruktureringen av lantbruksnäringen så att länderna kan uppfylla de förpliktelser som medlemskapet i EU medför. Programmets budget är 520 MEURO årligen under perioden 2000-2006. Över 60% av medlen kanaliseras till Polen och Rumänien. Estlands, Lettlands och Litauens andel är sammanlagt drygt 12%.

SAPARD:s två huvudmålsättningar är att anpassa det nationella regelverket till *acquis communautaire* och att bidra till bärkraftig anpassning av lantbruksnäringen och landsbygden i ansökarländerna. I programmet finns 15 specifika insatsområden: 1) Investeringar i jordbruksföretag, 2) effektivare förädling och marknadsföring av jordbruks- och fiskprodukter, 3) förbättrad kvalitetskontroll samt djur- och plantsundhet. 4) Miljövänliga produktionsmetoder i lantbruket, 5) Spridning av näringsaktiviteter i landsbygden, 6) Etablering av semestervikarie- och konsulttjänster, 7) Upprättande av producentgrupper, 8) Förnyelse av landsbyar och bevarade av landsbygdens kulturarv, 9) Förbättring av jordbruksarealer och skiften, 10) Register över jordbruksenheter, 11) Yrkesutbildning, 12) Utveckling av infrastruktur i landsbygden, 13) Förvaltning av vattenresurser, 14) Befrämjande av skogsbruk samt 15) Finansiering av tekniskt bistånd, härunder förundersökningar och övervakning av programmet.

Interreg

Interreg-programmet inleddes i 1990 med syfte att förbättra samarbetet över gränserna och att hjälpa gränsområden vid unionens inre och yttre gränser att bemästra de problem, som dessa lider på grund av sitt isolerade geografiska läge. Det nya Interreg III-programmet, som antogs i maj 2000, för perioden 2000-2006 innebär ytterligare stöd för detta ändamål och dessutom stöd till interregionalt och transnationellt samarbete.

Det transnationella samarbetet mellan nationella, regionala och lokala myndigheter syftar till att fördjupa den regionala integrationen genom att främja utvecklingen av stora grupperingar av europeiska områden. Dessa områden förutsätts att utgöra en grund för en hållbar, harmonisk och ba-

lanserad utveckling av den Europeiska Unionen samt för en ökad områdesbaserad integration med kandidatländer och Unionens andra grannländer. Särskild uppmärksamhet ägnas åt EU:s yttersta randområden och vissa öar.

Samtliga områden i Europeiska Unionen samt områden som gränsar till kan delta i transnationellt samarbete. Länderna utanför Unionen förutsätts dock att komma med matchande finansiering. För utarbetandet av program har en indelning gjorts av regionerna i enlighet med det tidigare Interreg C - programmet och de principer, som man har tillämpat i regional utvecklingsplanering. Östersjöområdet och Barents-området omfattas av programmet.

Det totala bidraget till Interreg för 2000-2006 uppgår till 4 875 MEURO. Åtgärderna förutsätts att bli samordnade med unionens övriga instrument när det gäller tredje land.

4.2 *Östersjöstaternas råd*

Östersjöstaternas råd - Council of the Baltic Sea States/CBSS - etablerades 1992 och det består av utrikesministrarna för Norge, Sverige, Finland, Danmark, Island, Polen, Tyskland, Ryssland, Lettland, Litauen och Estland. Från EU-kommissionen deltar kommissionären för utrikespolitiska ärenden.

Mellan rådsmöten sammanträder Committee of Senior Officials/CSO cirka en gång i månaden under ledning av det sittande ordförandeskapet (Norge var ordförandeland fram till slutet av juni 2000 och efterträddes av Tyskland). Under CSO har man utsett en arbetsgrupp för demokratiska institutioner, (härunder utsatta barn), en arbetsgrupp för ekonomiskt samarbete och en arbetsgrupp för atomsäkerhet. Dessa grupper svarar för uppföljningen av CBSS' handlingsplaner. CBSS hade en Kommissarie för demokratiska institutioner och mänskliga rättigheter under perioden 1994-2000. Förordningen revideras vart tredje år och från och med oktober 2000 har man utsett en kommissarie för demokratisk utveckling.

I CBSS' regi pågår också projektet EuroFaculty, som syftar till att reformera de baltiska ländernas universitets fakultet för juridik, ekonomi, offentlig administration. År 2000 inleds ett motsvarande projekt vid universitetet i Kaliningrad Vidare har man en task force mot smittosamma sjukdomar.

CBSS beslöt vid sitt möte i Bergen i juni 2000 att utrikesministrarna koordinerar allt regionalt, multilateralt, mellanstatligt samarbete mellan CBSS' medlemsstater. Utrikesministrarna har det överordnade ansvaret samtidigt som fackministrarna fortfarande ansvarar för sina egna möten. Fackministermöten kommer härefter att vara CBSS-möten på samma sätt som fackministermöten vid Nordiska ministerrådet är Ministerrådsmöten.

CBSS har ingen gemensam budget. På hösten 1998 etablerades för CBSS ändå ett litet tekniskt sekretariat med lokalisering i Stockholm. Därtill har Kommissarien för demokratisk utveckling har ett mindre sekretariat i Köpenhamn. I år 2000 upprättades en energienhet i anknnytning till CBSS' sekretariat.

Inom ramen av CBSS samarbetar medlemsländerna också om områdena energi, kultur (Ars Baltica), miljö och bärkraftig utveckling (Agenda 21 for the Baltic Sea Region), Helsinki Commission on Environmental Protection/HELCOM, Visions and Strategies around the Baltic Sea/VASAB), och kamp mot organiserad kriminalitet (Baltic Sea Task Force on Organised Crime/BSTF). Under Östersjörådets möte i Kolding i april 2000 beslöt man därtill att upprätta en task force för samarbete inom hälsoområdet. Vid sitt möte i Bergen i juni 2000 beslöt utrikesministrarna att etablera en finansieringsfacilitet för subregionalt samarbete i Östersjörådet i syfte att komplettera existerande nationella och EU-mekanismer.

4.3 *Barents-samarbetet*

Barents-samarbetet tar utgångspunkt i Kirkenes-deklarationen från Januari 1993. Deklarationen fastställde samarbetets inriktning, prioriterade områden samt de två nivåerna för samarbetet med Barents euroarktiska råd på den nationella nivån samt Regionrådet på nivån av guvernörer och ledare för regioner. Barents-regionen definieras att omfatta de nordliga regionerna av Norge, Sverige och Finland samt Barents-området i Ryssland och det var utrikesministrarna för de fem nordiska länderna och den Ryska Federationen som undertecknade Kirkenes-avtalet. I rådets möten deltar en nio övriga stater som observatörer och Nordiska Ministerrådet deltar i både ministermöten och regionrådets möten.

Barents-samarbetet har avsevärt konkretiserats under de senaste åren. Arbetsprogrammen fastställs av Barents euroarktiska råd men den konkreta projektsamarbeteten bedrivs av Barents regionråd. De samarbetsteman som ingår i det aktuella arbetsprogrammet är:

- Industriell och kommersiell utveckling/infrastrukturutveckling. Det primära syftet är att förbättra rambetingelserna för industrin och handeln inom regionen. Även trafiklederna och förbindelserna samt telekommunikationerna är i fokus. Vid Barents euroarktiska råds möte i 1999 lanserades Barents skogsinitiativ som ett samarbetsområde.
- Kompetensutveckling/utbildning inklusive utbytesprogram och nätverksuppbyggande mellan undervisnings- och forskningsinstitutioner,
- Miljö/hälsa. Syftet är att förbättra levnadsförhållanden genom bland annat förbättrad vattenkvalitet, bättre primärhälsovård, kamp mot infektionssjukdomar, tätare samarbete mellan hälso- och sjukvårdsinstitutioner i regionen samt bättre hälsotillstånd hos urbefolkningar.

- Valfärd/kultur, varvid man försöker förstärka de kulturella banden och den kulturella mångfalden i regionen. Även kvinnonätverk och insatser i syfte att förbättra kvinnornas ekonomiska och sociala position prioriteras högt. Ungdomsfrågorna inkluderades i 1999.
- Urbefolkningar; i regionen finns tre urbefolkningar- samerna, nenetserna och vepserna. För dessa har ett speciellt aktionsprogram sammanställts.

Barents-samarbetet har ingen central budget. Länderna beslutar om nationella bidrag individuellt för varje projekt. Man räknar med att Barents-samarbetet kan spela en aktiv roll i förverkligandet av den Nordliga Dimensionen och EU:s Rysslandspolitik. Relevanta finansieringskällor i EU-sammanhang är bl.a. INTERREG III –programmet och TACIS-programmet. Nordiska Ministerrådet har samfinansierat några projekt med Barents regionråd samt bidragit till uppbyggandet av den nuvarande sekretariatsfunktionen.

Ordförandeskapet för både Barents euroarktiska råd och regionråd roterar och sekretariatsfunktionen roterar med ordförandeskapet. Ryssland är ordförandeland för Barents euroarktiska råd under år 2000. Samarbetet mellan utrikesministerier bereds vid Committee of Senior Officials (CSO). Regionrådets ordförandeskap har under perioden 1999-2000 varit förlagt vid Murmanskylänsförvaltning.

4.4 *Arktiskt Råd*

Arktiskt Råd blev etablerat i 1996 på grund av behovet av att följa upp det arktiska miljösamarbetet mellan USA, Ryssland, Kanada, Sverige, Finland, Norge, Island och Danmark, vilka alla är medlemsländer vid rådet. Utöver detta är fyra organisationer för urbefolkningar permanenta deltagare vid Arktiskt Råd. Dessa Samerådet, ICC (Inuit Circumpolar Conference), RAIPON (paraplyorganisation för över 30 ryska urbefolkningar) samt Aleuternas internationella organisation (som har medlemmar från både Ryssland och Amerika). I rådets arbete deltar som observatörer en rad internationella organisationer samt för nuvarande fyra stater, Tyskland, Holland, Polen samt Storbritannien och Nordirland. Därtill beräknas Frankrike bli antagen till observatör i vid Rådets följande möte.

Samarbetet har till målsättning att på längre sikt

- säkerställa Arktiska Rådets roll som ett forum, som skall främja samarbete och koordination mellan de arktiska länderna, urbefolkningar, som lever i Arktis, samt andra folkgrupper i Arktis om gemensamma arktiska frågor – speciellt vad gäller bärkraftig utveckling och miljövard.
- att Arktiskt Råd skall följa upp och koordinera ett antal miljöprogram, som redan hade inletts före 1996.

- att Arktiskt Råd skall bidra till en bärkraftig utveckling för befolkningarna i Arktis
- att Arktiskt Råd skall informera om, stimulera till utbildning i och intresse för arktiskt relaterade frågor.

Arktiskt Råd, som sammanträder på ministernivå vartannat år och på tjänstemannanivå regelmässigt två gånger om året har tillsatt fem arbetsgrupper i syfte att tillvarata ovannämnda intressen angående miljö och utveckling. Aktiviteterna under Arktiskt Råd finansieras av intresserade medlemsländer och sekretariatsfunktionen tillvaratas av ordförandeskapet (för nuvarande USA fram till oktober 2000 och därefter Finland).

Nordiska Ministerrådet har under 1999-2000 deltagit som ad-hoc-observatör i samarbetet vid Arktiskt Råd. På Arktiska Rådets möte i oktober 2000 förväntas Ministerrådet att bli antagen som permanent observatör vid Arktiskt Råd.

4.5 *Internationella finansieringsinstitutioner*

VÄRLDSBANKEN

Världsbanken, The International Bank for Reconstruction and Development (IBRD) har 180 medlemsländer, härunder de central- och östeuropeiska länderna samt all de tidigare sovjet-republiker. Medlemskapet i Världsbanken förutsätter medlemskap i Valutafonden (IMF). IMF har ingått avtal med alla central- och östeuropeiska länder, inklusive de tre baltiska staterna om standby- krediter för förstärkning av ländernas valutastabilitet.

Världsbanken beviljar lån till sina medlemsländer på speciellt förmånliga villkor. Världsbanken, liksom andra internationella finansieringsinstitutioner bidrar till att förverkliga sådana reformstrategiskt viktiga projekt, som på grund av hög risknivå inte kan finansieras av privata finansierare.

Världsbanken är en central aktör i reformprocessen dels på grund av de analyser som den sammanställer dels på grund av att den samfinansierar uppbyggande av viktiga infrastrukturer speciellt inom trafik, energi, stadsbyggnad och miljö. Vidare bidrar Världsbanken till institutionella reformer på lokal och regional nivå samt i förnyelsearbetet omkring policyformulering, regelverk, och den sociala sektorn.

EIB

EIB –European Investment Bank är EU:s finansieringsinstitution. EIB:s uppgift är att bidra till integration, balanserad utveckling samt till ekonomisk och social utjämning i medlemsländerna. För detta ändamål beviljas

förmånliga lån till investeringar som visserligen är räntabla, men som inte utan vidare skulle komma till stånd på lån på marknadsvillkor.

EIB har sedan 1990 bidragit till övergången till marknadsekonomi i an-sökarländerna. Speciellt har man fokuserat på investeringar som bidrar till integration och omfattar en gränsöverskridande dimension.

EIB är en central aktör i utvidgningsprocessen och har en speciell låne-facilitet på 3 500 MECU under åren 1996-2000 i syfte att stödja de länder som har godkänts att delta i förhandlingsprocessen om medlemskap. Vidare har EIB sedan 1992 stödjat miljöförbättrande aktiviteter i Östersjöom-rådet

EBRD

EBRD – European Bank for Reconstruction and Development är en multi-nationell finansierings och utvecklingsorganisation med 57 medlemsländer samt EU-kommissionen och EIB- den Europeiska Investeringsbanken. EBRD har till uppgift att befrämja övergången till marknadsekonomi, den privata sektorns utveckling och decentralisering med hjälp av rådgivning, lån, lånegarantier och aktieinvesteringar. EBRD fungerar ofta som samar-betspart i andra biståndsprogram, speciellt EU:s ovannämnda program. I samband med det Baltiska Investeringsprogrammet samarbetade banken med Nordiskt Ministerråd.

4.6 *Övriga*

Sedan 1990 har omvärldsförändringarna medfört att ett stort antal samar-betsstrukturer, omfattande organisationer och aktörer inom både den of-fentliga och den idéella sektorn, uppstått i Östersjöområdet och Barents-regionen. Samarbetet riktar sig till ett vitt spektrum av utvecklingsområden och teman inom kultur, näringsliv och offentlig förvaltning.

På den lokala och regionala nivån har hundratals samarbetsstrukturer byggts upp. Härvid kan speciellt omnämnas BSSSC- Baltic Sea States Subregional Co-operation, och UBC – Union of Baltic Cities samt det ti-digare i kapitel beskrivna B7-samarbetet.

Av de större internationella samarbetsorganisationerna har OECD be-drivit aktivt samarbete med öst- och centraleuropeiska länderna. SIGMA – Support for Improvement in Governance and Management in Central and Eastern European Countries är ett gemensamt program för OECD och EU och har huvudsakligen finansierats med PHARE-medel. SIGMA har sedan 1992 bidragit till förvaltningsreformerna och kompetensutveckling i den offentliga förvaltningen i mottagarländerna i PHARE.

I de Baltiska länderna har OECD under 1998-99 genomfört ett speciellt regionalt program med fem temaområden: konkurrenspolitik, utländska di-rekta investeringar, statistikutveckling, utbildningspolitik och försäkrings-och pensionsreformer. Programmet vars totala budget för perioden 98-99

var cirka 11 MFFR har i huvudsak finansierats med direkta bidrag från de nordiska länderna.

Europarådets Council of Europe Development Bank samarbetar med bl.a. Phare-programmet i syfte att stödja små och mellanstora företag. Utöver ovannämnda aktörer bedriver bland annat UNDP – United Nations Development Programme, WHO – World Health Organisation och IOM – International Organisation for Migration omfattande utvecklingsprojekt i central- och östeuropeiska länder.

Utöver de nordiska länderna beviljar många andra nationer bilateralt stöd till Nordens närområden. Av dessa länder kan omnämnas Tyskland, Storbritannien, Frankrike, Holland, Italien och Japan. Även USA och Kanada har visat intresse för utvecklingen i den nordliga delen av Europa. I detta sammanhang bör omnämnas USA:s "Northern European Initiative" i 1999 och det nyligen fastslagna kanadiensiska "The Northern Dimension of Canadas Foreign Policy".

5 Resultat och slutsatser

5.1 *Allmänt*

De strategiska målsättningarna för Nordiska Ministerrådets samarbete med närområdena har senast genomgått en översyn i 1996 på basis av den s.k. Lyra-gruppens rekommendationer. En ny översyn har aktualiserats i första hand på grund av en del omvärldsförändringar, speciellt den förväntade utvidgningen av EU med de baltiska länderna och Polen samt strävan att förstärka samarbetsrelationerna med Ryssland. Dels har översynen aktualiserats på grund av att både Ministerrådets närområdesprogram och de nationella programmen har vuxit i omfång och att de sistnämnda har reviderats eller är under revidering mot bakgrunden av utvecklingen sedan 1996.

Arbetsgruppen har i enlighet med sitt mandat kartlagt de nordiska ländernas nationella, bilaterala och multilaterala insatser med relevans för Ministerrådets framtida inriktning av samarbetet med närområdena. I denna kartläggning har man speciellt fokuserat på förändringar sedan Samarbetsministrarnas strategibeslut i oktober 1996.

Utöver kartläggningar av nationella insatser har representanter för andra internationella samarbetsorgan hörts. Gruppen som helhet eller representerad genom ordföranden, har hört representanter för den Europeiska Unionen, Östersjöländernas råd, Arktiskt Råd och Barents euroarktiska råd. Av nordiska finansieringsinstitutionerna har man hört Nordiska Investeringsbanken.

Vidare har gruppen hört de nordiska ambassaderna i de baltiska länderna och i Ryssland (generalkonsulat i St. Petersburg) och Ministerrådets informationskontor i närområdena. Genom ordförandelandet Danmarks am-

bassader har gruppen mottagit synpunkter som belyser utmaningar på koordinering ur lokal synvinkel och utgående från behov i närområdesländerna.

Sammanfattningsvis kan konstateras att Nordiska Ministerrådets insats har under perioden 1996-1999 ökat från uppskattningsvis 100 MDKK i 1996 till 137 MDKK i 1999, alltså med 37%, mens de bilaterala insatserna ha ökat med 29.4 % från 1 700 till 2 200 MDKK. Ministerrådets samlade närområdesinsats utgjorde i 1999 endast 6.2 % av Nordiska ländernas samlade bilaterala insats. Härtill kan konstateras, att en relativt större andel av Ministerrådets budget går till administrationen av program och projekt än vad gäller för nationella insatser. Detta beror bl.a. på det relativt komplicerade och decentraliserade organisation av närområdesaktiviteternas implementering vid Nordiska Ministerrådet.

För att kunna uppnå det önskade politiska mervärdet för en relativt blygsam närområdesinsats, i form av konkreta resultat i mottagarländerna, krävs en mycket målinriktad och effektiv styrning av insatsen i ett mera koncentrerad och kontinuerligt samarbete med mottagarna. Det krävs också en flexibel och differentierad förvaltning av insatsen för att den löpande skulle kunna anpassas till mottagarländernas individuella behov i takt med dessa länders utveckling och ekonomiska och politiska reformer. Dessa överordnade rekommendationer överensstämmer generellt med Lyra-gruppens konklusioner från 1996. Därför anser arbetsgruppen, att det inte finns anledning till att föreslå väsentliga förändringar härvid. Däremot kan konstateras, att Lyra-gruppens rekommendationer inte i detta avseende har blivit förverkligade.

Som genomgående inslag i ambassadernas och informationskontorens gemensamma rapporter kan noteras behovet av att koncentrera insatserna till större projekt samt brister i koordinationen mellan samnordiska och nationella insatser. Även i förhållande till mottagarländerna pekas på brister på koordination och på behov av mera information om närområdes-samarbetet. Vidare konstaterades att det finns en markant skillnad mellan de ryska närområdena och de baltiska länderna vad gäller utvecklingsnivå och utvecklingsbehov.

På basis av rapporterna utkristalliserar sig följande samarbetsbehov:

- en koncentration av insatser om större temaområden
- koordinationsbehovet, varvid poängterades dels koordination utförd av mottagarländerna så att NMR:s insatser bättre anpassas till stöd ur andra källor och dels samarbetet med och mellan de nordiska ambassaderna och informationskontoren
- behovet av en speciell informationsinsats om Ministerrådets och ländernas insatser.
- flexibilitet i närområdesprogrammets genomförande
- arbete med separata länderprogram

Nästan en femtedel av Nordiska ministerrådets budget allokeras i dag till samarbetet med närområdena. Arbetsgruppen föreslår inga omedelbara förändringar angående de finansiella ramarna för Ministerrådets samarbete med närområdena. Under arbetet har inte heller framkommit sådana faktorer, som skulle föranleda omfördelningar av resurser mellan de olika instrumenten – informationskontoren, stipendieprogrammen och projektverksamheten. Arbetsgruppens rekommenderar bl.a. en starkare central politisk styrning av Ministerrådets närområdesverksamheter, en förstärkning av sekretariatets koordineringsfunktion och en stramare målstyrning och effektivisering av informationskontorens verksamhet. Arbetsgruppen anser att det är upp till de politiska beslutsfattarna att bedöma de omfördelningar av resurser, som eventuellt förorsakas av genomförandet av dessa rekommendationer.

Arbetsgruppen har tolkat sitt mandat så att slutsatserna och rekommendationerna gäller för både det speciella närområdesprogrammet och för de sektoriella insatserna, som finansieras genom ordinarie budgetmedel.

5.2 *Geografiska prioriteringar*

Arbetsgruppen föreslår inte omedelbara förändringar av Ministerrådets definition av närområdena. På grund av EU:s utvidgningsprocess kommer tyngdpunkten successivt att flyttas mera och mera till det ryska närområdet. Samarbetet med de baltiska länderna förändrar successivt karaktär till normalt myndighetssamarbete inom den nordisk-baltiska regionen.

Vitryssland skulle genom sitt geografiska läge höra naturligt till samsamarbetsområdet men på grund av landets politiska situation har det inte bedömts föreligga förutsättningar för att inleda närområdessamarbete med dess regering. Informationskontoret i Vilnius kan dock ges mandat att utveckla kontakter till demokratiska medborgarorganisationer i Vitryssland.

Förstärkta insatser för att främja gränsöverskridande samarbete i de baltiska gränsregionerna mot Ryssland är motiverade bl.a. i ljuset av de baltiska ländernas framtida EU-medlemskap. Härvid kan de speciella samnordiska erfarenheterna av det gränsöverskridande samarbetets organisering och former på lokal och regional nivå förmedlas. Speciellt föreslås insatser i gränsregionerna Leningrads oblast, Kaliningrad och Pskov.

När det gäller det arktiska samarbetet, riktas insatser till teman, där nordisk nytta bäst kan nås i samarbete med andra aktörer. Arbetsgruppen har noterat att det Arktiska samsamarbetsprogrammet härstammar från 1996 och tar utgångspunkt i Nordiska rådets rekommendation B157/m från 1995. Programmet är föråldrat bl.a. mot bakgrunden av Arktiska rådets etablering och utveckling. Nordiska ministerrådet har ansökt om status som permanent observatör i rådet, som tar ställning till ansökan vid sitt möte i Alaska i oktober 2000. Mot bakgrunden av denna utveckling rekommenderar arbetsgruppen att Ministerrådets Arktiska samsamarbetspro-

gram revideras och att ett nytt ministerrådsförslag om arktiskt samarbete överlämnas till Nordiska rådet.

Gruppen har också diskuterat det färöiska förslaget att utvidga närområdesbegreppet västerut att omfatta en del nordatlantiska kustområden och ösamhällen. Vidare har man tagit del av rapporten från det av Ministerrådet i december 1999 i Reykjavik anordnade seminariet om samarbete i den nordatlantiska regionen. De nordatlantiska kustområdena och ösamhällena representerar dock inte samma problematik, som de östeuropeiska ekonomierna med problem i anledning av förvandlingen från en centralt styrd ekonomi till marknadsekonomi. Den parallellt arbetande Visemanspanelen har i uppdrag att speciellt diskutera det nordiska samarbetets geografiska omfång.

5.3 *Strukturella frågor*

- *koncentration av insatser*; Ministerrådets närområdesbudget är förhållandevis liten och omfattar för närvarande ett för stort antal små projekt, utspridda till för många områden. Små projekt kan i vissa fall vara motiverade, i synnerhet då det är fråga om pilotprojekt eller satsningar som avser leda till större projekt i samarbete med andra aktörer (seed money). Insatserna bör dock koncentreras till större projekt som ger en bestående och synlig effekt i mottagarlandet och som också är politiskt relevanta. Detta betyder att insatserna i fortsättningen i högre grad skulle vara tema- eller problemfokuserade i stället för att vara fokuserade i administrationssektorer. Detta bidrar också till en större flexibilitet över tid.
- *ökad mottagarstyrning*; de intressenter, som har hörts under arbetets gång önskar en bättre förankring av insatser i närområdena i överensstämmelse med ländernas egna behov. Nordiska ministerrådet har inom ramen för 5+3-samarbetet konsulterat de baltiska länderna på minister-nivå. De politiska konsultationerna med Ryssland har inte varit lika systematiska. Behov föreligger att utveckla samarbetsrelationerna både på federal och regional nivå. Indelningen av den Ryska federationen i sju stordistrikt med ett distrikt för hela det nordvästra området innebär i detta skede nya, oförutsägbara utmaningar för samarbetet. Den operativa programmeringen och projektberedningen har skett alltför isolerat från beredningen av bilaterala insatser och utan tillräckligt beaktande av EU och andra aktörer, såsom t.ex. FN, OECD och de transatlantiska partnerna.

Kontakterna till närområdesländerna kan förbättras genom att informationskontoren i samarbete med de nordiska ländernas ambassader och generalkonsulat får i uppdrag att hålla kontakt med de koordinerande myndigheterna i mottagarlandet. Därtill bör informationskontoren och ambassaderna/generalkonsulaten utnyttjas som remissinstanser

i behandlingen av program. Ordförandelandets ambassad och respektive informationskontor skulle ha ansvaret för organisering av det lokala samarbetet inom ramen av redan existerande möten mellan ambassaderna samt de speciella möten som anordnas mellan utländska biståndsorganisationer.

Samarbetet kan förstärkas och förankras även genom att mottagarländerna i en eller annan form finansierar en mindre del av projekt. Detta bör dock ske på ett sätt som inte motverkar förverkligandet av de överordnade målsättningarna för strategin och så att mottagarländernas utvecklingsnivå beaktas.

Kontakterna med närområdesländerna bör utöver myndighetsorganisationer i dessa länder omfatta även det civila samhället och den idéella sektorns organisationer, NGO:s. Härmed säkerställs att målsättningarna i de enskilda projekten är relevanta och blir uppfyllda.

- *differentiering, länderprogram*; en differentiering av arbetsmetoderna i förhållande till Ryssland och de baltiska länderna är nödvändig. De baltiska länderna är på väg mot EU-medlemskap vilket innebär att deras samhällen och lagstiftning anpassas till EU-acquis och deras förvaltning moderniseras och förstärks mycket snabbare än Rysslands. EU:s motsvarande program kommer att stegvis få karaktär av strukturprogram. Detta motiverar ett motsvarande ökande lokalt ansvar också i samarbetet med Nordiska ministerrådet. Samarbetet med de baltiska länderna borde i större utsträckning basera sig på ländernas individuella behov och projektidéer från Baltikum samtidigt som mottagarnas ansvar i implementeringen förstärks.

Det borde övervägas att man erbjöd de baltiska länderna, i likhet med samarbetet med EU, att delta i ordinarie nordiska projekt, i de nordiska institutionernas aktiviteter och övrigt sakkunnigarbete med stöd ur närområdesprogrammet. Detta skulle ske enligt överenskomelse, när sådant deltagande är ändamålsenligt. Exempel på verksamheter, där baltiskt deltagande kunde utvidgas, är kursaktiviteter vid nordiska institutioner samt forsknings- och utvecklingsprojekt.

Förutsättningarna för samarbete med Ryssland är annorlunda inte minst på grund av landets federala struktur och storlek. En förstärkt dialog med Ryska federationen och dess regioner till stöd för utvecklat projektsamarbete är nödvändig. Härvid behövs en mycket målinriktad och prioriterad insats, speciellt mot bakgrunden av de små finansiella resurserna, som finns till förfogande i förhållande till de stora och mångfacetterade behoven i Ryssland.

Differentiering kan befrämjas genom separata länderprogram. Behovet av att befrämja regionalt samarbete mellan de baltiska länderna samt mellan dessa och andra länder i regionen bör dock inte förloras ur

sikte. Överföring av nordisk erfarenhet är ett viktigt uttryck för nordisk nytta i närområdesverksamheten.

- *koordinering och administration*; för att få större genomslagskraft för närområdesprogrammet och för att kunna minimera överlappningen med bilaterala och andra insatser och att maximera den nordiska nyttan behövs en separering mellan å ena sidan, formuleringen av ett politiskt närområdesprogram och å andra sidan implementeringen omfattande uppföljning och utvärdering (monitoring). Samtidigt bör förbindelserna till de för bilaterala insatser ansvariga myndigheterna förstärkas. Detta kan ske genom upprättandet av en ny sakkunnigkommitté.

Koordineringen av Nordiska Ministerrådets politik i relation till Arktiskt Råd sker i samarbetsministrarna regi bl.a. i förbindelse med den konkreta utformningen av Närområdesprogrammet. Arbetsgruppen rekommenderar att samarbetsministrarna och NSK vid beredningsarbetet utnyttjar de nordiska Senior Arctic Officials vid Arktiskt Råd och att Ministerrådssekretariatet härvid ombesörjer sekretariatsfunktionen.

- *flexibilitet*; För att öka flexibiliteten i både budgetprocessen och genomförandet av närområdesprogrammet bör man överväga möjligheten att övergå till konkretiseringen av strategin med några större program, inom vilka Ministerrådssekretariatet i samarbete med informationskontoren kan inleda konkreta projekt.

Vid Ministerrådssekretariatet bör koordineringsfunktionen förstärkas och ansvars- och kompetensförhållanden förtydligas. I de nordiska länderna finns ett behov av att de ansvariga för ländernas östbiståndsprogram involveras i uppföljningen av Ministerrådets närområdesstrategi och de program och insatser som ingår i denna. Detta kan ske genom upprättandet av den sakkunnigkommitté som föreslås ovan.

En förutsättning för att en förstärkning av samarbetet med Ryssland skall lyckas är att god kompetens i Rysslandsfrågor upprätthållas inom Ministerrådet och att tillräcklig administrativ kapacitet avdelas

- *information*; Ministerrådssekretariatet bör effektivisera informationen om Ministerrådets och ländernas insatser. Härvid kan Ministerrådets nya register över närområdesprojekt användas som bas, så att registret, som är tillgängligt på Ministerrådets hemsidor linkas till motsvarande nationella informationskällor. All informationsmaterial angående närområdesverksamheter skall uppdateras och informationskontoren får i uppdrag att i samarbete med ambassaderna i närområdena finna de riktiga formerna och kanalerna för information i sina respektive länder. De av de lokala myndigheterna anordnade regelbundna möten för utländska donatorer borde också utnyttjas effektivt för informationsutbyte.

- *Nordisk Nyttä*; insatserna skall fokuseras på områden, där den gemensamma Nordiska insatsen ger särskilt mervärde i förhållande till ländernas nationella insatser eller i tillägg till de nationella insatserna.
- *koordinering i förhållande till EU*; i verkställandet av EU:s handlingsplan för nordlig dimension samt stödet till de baltiska ländernas tillträde till EU:s utvidgningsprocess och europeiska samarbetsstrukturer inklusive EES-avtalet, bör NMR fokusera på samarbetsområden av gemensamt intresse, vilka bidrar till samhörighet, hållbara samarbetsrelationer och harmonisering inom Östersjöområdet.
- *koordinering i förhållande till andra aktörer*; Ministerrådets roll som verkställande partner och medfinansierare i förhållande till program och projekt i samarbete med andra internationella samarbetsstrukturer bör förstärkas och synliggöras. Ministerrådet har samfinansierat aktiviteter med bland annat CBBS, Barents regionråd och Arktiskt Råd. Samarbete och samfinansiering med andra länder bl.a. USA och Kanada har förekommit och kan vara ändamålsenligt i särskilda fall.

Arbetsgruppen föreslår att samarbetet ytterligare förstärks i de områden, som också prioriteras i Ministerrådets program och som är av brett samnordiskt intresse. Inom ramen av sin kapacitet skall Ministerrådet befrämja och komplettera andra aktörers målsättningar samt fungera som medfinansierare. Det förutsätts att Ministerrådets insatser synliggörs och att Ministerrådet i fråga om samfinansiering får möjlighet att vara representerad och följa upp arbetet i relevanta organ.

5.4 *Instrument*

- *informationskontor*; Ministerrådets informationskontor har en stor betydelse vid genomförandet av samnordiska insatser i närområdena. Kontorens aktivitetsprofil bör dock revideras så att de effektivare kan fungera som implementerande parter i närområdesaktiviteter. Speciellt undervisningen i nordiska språk, som i vissa fall har kunnat ta upp till 20% av kontorens resurser bör revideras så att kursverksamheten organiseras i huvudsak av lokala undervisningsinstitutioner.

Samarbetet med ambassaderna bör effektiviseras i syfte att skapa ett kontinuerligt informationsutbyte och koordinering av insatser mellan ambassaderna och informationskontoren till exempel så att ordförandelandets ambassad inbjuder informationskontorets chef vid behov till de månatliga möten, som anordnas mellan de nordiska ambassaderna. De baltiska informationskontorens framtida existens och roll bör tas upp till diskussion senast vid avslutningen av de baltiska ländernas förhandlingar om medlemskap i EU och i ljuset av hur NMR utvecklar sin närområdesverksamhet.

- *stipendieordningarna*; angående stipendieordningar har responsen från mottagarländerna i regel varit mycket positiv. När det gäller stipendier till akademiska nätverk och frivilligsektorns nätverk bör man i den fortsatta utvecklingen beakta de möjligheter som erbjuds genom EU:s olika program. Denna aspekt samt en översikt av för- och nackdelarna med å ena sidan individuella stipendier och å andra sidan nätverksstipendier bör ingå som element i revideringen av stipendieprogrammet i 2001. För Rysslands är det viktigt att fortsatt sträva till att informationen om Ministerrådets stipendieordningar sprids till speciellt unga experter. Vidare bör övervägas om man kunde nå synergifördelar genom att integrera administrationen av stipendier för akademiker och frivilligsektorn i existerande Nordiska institutionernas och stödordningarnas verksamhet.
- *projektverksamhet*; i den projektverksamhet som finansieras genom närområdesprogrammet bör en koncentration till större politiskt relevanta teman förverkligas i enlighet med Samarbetsministrarnas tidigare strategibeslut i 1996. Mindre projekt är motiverade när det gäller för- och pilotprojekt samt s.k. seed-money, som behövs för programmering av större projekt och deras finansiering.

5.5 *Prioriterade teman*

Huvudteman i Ministerrådets ramprogram för samarbete med närområdena 2000-2002 kan användas som utgångspunkt även för det fortsatta samarbetet. Mot bakgrunden av nationella bilaterala program och speciellt EU:s olika program föreslås att man i det fortsatta samarbetet fokuserar på följande teman, som särskilt har bedömts att bidra till förverkligandet av kriterierna för begreppet Nordisk Nytt:

- *den nordiska välfärdsmodellen inklusive hälsa och jämställdhet*; den nordiska välfärdsmodellen är ett kärnområde i det nordiska samarbetet. I Ryssland finns ett aktivt intresse av att ta del av nordiska och andra europeiska erfarenheter inom välfärdspolitiken. Utvecklingen i EU och, speciellt som den utkristalliserar sig i Amsterdam-traktaten, pekar åt att man inom EU:s medlemsländer önskar att närma sig en nordisk samhällsmodell. Unionens utvidgning medför att den nordiska välfärdsmodellen är ett relevant samarbetstema för de nya medlemsländerna. Det är naturligt att Ministerrådets närområdesstrategi stödjer denna utveckling.
- *bärkraftigt resursutnyttjande med miljö- och energi*; bärkraftigt resursutnyttjande är ett viktigt tema i alla nordiska länder och också ett centralt nordiskt samarbetsområde. Miljö- och energifrågorna i närområdena har också en direkt inverkan på förutsättningarna att befrämja en hållbar utveckling i Norden.

- *barn och unga*; förhållandena för barn och unga i närområdena är ett temaområde, som speciellt har betonats av Nordiska rådet mot bakgrunden av de problem, som har kommit fram i samband med kontakterna till närområdesländerna. Uppväxtvillkoren för barn och unga är ett nyckeltema med tanke på den framtida utvecklingen i Norden och dess närområden.
- *kulturförmedling*; genom kulturförmedling i bred bemärkelse kan Norden synliggöras i närområdena och härmed kan förbindelserna mellan folk och mellan kulturer förstärkas. Kulturförmedling är också ett område, som enbart i ringa utsträckning omfattas av de nordiska ländernas bilaterala program och EU:s program. Samtidigt har Ministerrådet en betydande samlad kompetens inom kulturområdet.
- *konsumentpolitik och livsmedelssäkerhet*; konsumentpolitik och livsmedelssäkerhet är områden som inte i tillräcklig utsträckning beaktas av övriga aktörer i det internationella samfundet. Utvecklingen inom dessa områden är dock nödvändig för närområdesländernas integration i det internationella samarbetet. Genom nordisk kompetens inom dessa områden kan man förbättra hälsotillståndet och förstärka en bärkraftig utveckling.

När det frågor som är relaterade till näringsliv, finansieringssektorn och investeringar, bör dessa frågor i första hand hanteras av de nordiska finansieringsinstitutionerna, NIB, Nopef och NEFCO. Nopef:s framtida orientering med syfte att bidra till utvecklingen av små och mellanstora företag i Ryssland sammanfaller väl med de nya strategiska målsättningarna. En utvärdering av NEFCO pågår som bäst.

Bilaga 1. Arbetsgruppens mandat

Revidering av Ministerrådets strategi för samarbetet med närområdena

Samarbetet med närområdena har ingått som ett element i det nordiska samarbetet under hela 1990-talet. Insatserna i närområdena inleddes på grund av de nordiska ländernas önskan att manifesteras sitt gemensamma stöd till självständighetsprocessen i de baltiska länderna. Sedan dess har även de nordvästra delarna av Ryssland inkluderas i samarbetet. "Närområdespelaren", som i dag omfattar även det arktiska samarbetet, har vuxit i omfång och politisk betydelse och den upptar i dag cirka 20 % av den gemensamma nordiska budgeten.

De strategiska målsättningarna för samarbetet har reviderats senast 1996 i samband med den s.k. Lyra-utredningen. Samma år definierades också de strategiska målsättningarna för det arktiska samarbetet, vilket vid ingången av 1998 inkorporerades med det övriga samarbetet med närområdena.

Sedan 1996 har det skett flera omvärldsförändringar, som föranleder en ny översyn av målsättningarna, den geografiska definitionen av närområdesbegreppet samt ändamålsenligheten av de metoder och instrument som i dag används vid implementeringen.

Som några av de viktigaste förändringarna kan omnämnas följande:

- De baltiska ländernas utveckling i ekonomisk, administrativ och demokratisk betydelse, samt EU:s beslut att inkludera alla Baltiska stater in i förhandlingsprocessen om medlemskap.
- Fokusering av intresse på Ryssland i form av EU:s Rysslandspolitik och den Nordliga dimensionen samtidigt med en stagnerande utveckling i Ryssland samt ekonomiska problem och bristande stabilitet.
- Ökade internationella och nordiska bilaterala insatser i närområdena samt konsolideringen av det arktiska samarbetet vid Arktiskt Råd.

Vidare är det viktigt att diskutera, vad det är för omständigheter och områden där samnordiska insatser i dag och framöver är motiverade som komplement till bilaterala insatser. Den så kallade Visemansgruppen har fått i uppdrag att utvärdera det nordiska samarbetets förhållande till övriga organisationer som Östersjörådet, Arktiska rådet och Barents-samarbetet. Genom att man i strategiarbetet koncentrerar sig på inriktningen av och innehållet i det existerande "närområdesprogrammet" i förhållande till

omvärldsförändringar efter Lyra-gruppens arbete torde revideringsarbetet inte överlappa Visemansgruppens utredning.

Arbetets målsättning är att skapa beslutsunderlag angående följande frågor:

- *Inriktningen av närområdesprogramme*; varvid man kan ställa frågan om en del projekt och program inom utbildningssektorn, speciellt inom akademisk kunskapsuppbyggnad, även i framtiden är motiverade på bekostnad av näringslivsutveckling, demokratiuppbyggnad och utveckling av det civila samhället. Samtidigt ställs frågan om det fortsatt finns speciella behov av att samnordiskt stödja de baltiska länderna att leva upp till EU:s krav och villkor för medlemskap. Speciellt har insatser inom ramen av EU:s tredje pelare aktualiserats.
- *Närområdesprogrammets ekonomiska omfattning*; skall det årliga arbetsprogrammets volym ännu höjas, hållas på nuvarande nivå eller skall det ge vika för nya politiskt viktiga verksamheter?
- Förslag till kriterier för *avgränsning* av de samnordiska insatserna i förhållande till de nationella nordiska insatserna samt *koordineringsmekanismer mellan samnordiska och nationella insatser i närområdena*.

Arbetsprocess för strategiarbetet

I syfte att kunna bedöma behovet av revideringar i ett vidare kontext bör resultaten av strategiarbetet behandlas parallellt med Visemansgruppens förslag.

En av de mest centrala frågeställningarna i arbetet bör vara, hur kriterierna för den s.k. nordiska nyttan förverkligas i samarbetet med närområdena. I dialog med samarbetsparterna i Norden, närområdena och internationellt bör man identifiera de målsättningar, temaområden och arbetsmetoder, där man genom nordiskt samarbete kan dels komplettera andra aktörers insatser och dels definiera områden där de samnordiska insatserna kan erbjuda speciellt mervärde jämfört med nationella bilaterala insatser och övriga internationella aktörers strävanden,

Ovannämnda innebär att arbetsprocessen byggs upp så att dialog med andra aktörer ingår som ett centralt element i arbetet. Ministerrådet inklusive dess styrorgan och informationskontor i närområdena deltar självklart i processen och därtill förs dialog med bl a. den s.k. visemanspanelen, med Nordiska rådets närområdesutskott, med andra subregionala organisationer inom Östersjöområdet, Barents-området och det arktiska området. Europeiska insatser kartläggs både lokalt av informationskontoren samt av den arbetsgrupp, som utses.

I detta skede föreslås inte någon evaluering av Ministerrådets närområdesaktiviteter i sin helhet. Däremot förutsätts, att man under strategiarbetets gång tar del av de evalueringar som under de senaste åren har gjorts

angående bl. a. stipendieprogrammet, Nordpraktik och den evaluering som på uppdrag av Nordiska rådets kontrollkommitté gjordes angående koordinering i förhållande till övriga aktörers insatser i 1998.

Tidsplan:

Det föreslås att arbetet planeras så att NSK den 12.1. fortsätter diskussionen om arbetsgruppens uppdrag och mandat och att MR-SAM den 8.2. fastställer det slutgiltiga mandatet samt tillsätter arbetsgruppen. Vidare föreslås att utkastet till den reviderade strategin behandlas av NSK och MR-SAM på mötena 9.-10.10. samt att utkastet också diskuteras vid mötet med de baltiska samarbetsministrarna den 10.10. Det slutliga beslutet tas på mötena i december. Med denna tidsplan kan strategiarbetet ha konsekvenser för budgetarbetet för år 2002, vilket ju också är det sista året av det nu gällande rullande ramprogrammet.

Arbetsgruppens mandat

De överordnade målsättningarna för Ministerrådets samarbete med närområdena har reviderats senast år 1996. Samarbetsministrarna ansåg vid sitt möte den 8.12.1999, att omvärldsförändringar i Nordens närområden föranleder en ny översyn av Ministerrådets närområdesstrategi.

För uppgiften tillsätts en arbetsgrupp med representanter från varje nordiskt land (de självstyrande områdena är representerade enligt sedvanlig praxis) med följande mandat:

1. Gruppen får i uppgift att i nödvändig utsträckning kartlägga de nordiska ländernas nationella, bilaterala och multilaterala insatser med relevans för Ministerrådets framtida inriktning av samarbetet med närområdena.
2. Gruppen skall bl.a. komma ned förslag till samarbetets tyngdpunkter.
3. På basis av ovannämnda utredningar och dialog med övriga aktörer skall gruppen komma med förslag till närområdessamarbetets fortsatta omfattning, inriktning och instrument med speciell hänsyn till en ändamålsenlig avgränsning i förhållande till nationella nordiska insatser så att överlappning med de multilaterala och de nationella nordiska insatser kan undgås.

Ministerrådssekretariatet kommer att ombesörja sekretariatsfunktionen för arbetsgruppen.

Bilaga 2. Nordiska institutioner med betydande insatser i närområdena

Institutioner och stödordningar mm. som i 1999 använde minst 500 000 DKK för samarbete med närområdena

	allokering till närområdena 1000 DKK
Nordisk Kulturfond	4.990
Nordisk Journalistcenter (NJC)	999
Sleipnir (konstnärstipendier)	511
Nordens Folkliga Akademi (NFA)	809
Nordisk forskerutdanningsakademi (NORFA)	4.356
Nordiska Institutet for Sjörett (NIFS)	630
Nordisk Institutt for Asiastudier (NIAS)	776
Energisektorn, projektmedel	1.053
Miljö – projektmedel	4.170
Mjukgöringsfacilitet i NEFCO	5.217
Nordiska Projektexportfonden (NOPEF)	7.994
Nordiskt Center för regional utveckling och planering (NORDREGIO)	2.565
Nordiska Genbanken (NGB)	1.500
Fiskerisektorn, projektmedel	1.318
Nordiska läkemedelsnämnden (NLN)	1.111
Nordiskt institutt for kvinde og kønsforskning (NIKK)	1.284
Nordisk Industrifond	553
Konsumentsektorns projektmedel	1.896

Bilag 3

BILAGA 3 DE NORDISKA LÄNDERNAS BILATERALA BISTÅND TILL NÄROMRÅDEN

De nordiske landes bilaterale bistand til nærområdet 1989-1999, MDKK*

Danmarks bilaterale bistand

	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	Total
Estland	0	0,7	10,2	39,1	82,4	94,7	71,6	65,3	100,9	141,8	146,6	753,3
Letland	0	1	8,2	84,3	77	63,1	148	75,2	103,4	135	161,2	856,4
Litauen	0	1,2	6,9	55,3	63,3	112,8	273,5	177,8	158,6	144,9	255,3	1249,6
Polen	0	41	695,7	115,1	205,6	235,9	223,4	273,4	323,8	195,3	244	2553,2
Rusland	0	0	49	22,8	62,5	94,8	130,4	62	197,2	80,4	55,6	754,7
Baltikum ufordelt	0	3,9	50,6	56,5	97,3	26,6	28,1	20	20,1	34,3	24,4	361,8
Østersøområdet ufordelt	0	0	0	0	0	0,8	0,4	0	0,4	2,3	4,2	8,1
Total	0	47,8	820,6	373,1	588,1	628,7	875,4	673,7	904,4	734	891,3	6537,1

Finlands bilaterale bistand

	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	Total
Estland	0	0	56	110,2	113,2	73	69,6	82,2	51,3	35,5	30,8	621,8
Letland	0	0	4,8	38,6	17,9	15,8	46,5	20,5	42,3	18	15	219,4
Litauen	0	0	4,8	37,2	13	14,6	17,1	5,9	21,4	28,6	19,1	161,7
Polen	0	89,1	64	65,8	41,5	9,5	21,8					291,7
Rusland	0	0	126,4	97,2	113,5	75	84,5	113,3	110,5	99,8	138,4	958,6
Baltikum, uspecificeret								24,3	27,5	26	13,9	91,7
Total	0	89,1	256	349	299,1	187,9	239,5	246,2	253	207,9	217,2	2344,9

Norges bilaterale bistand

	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	Total
Estland	0	0	0	10,7	43,7	19,1	23,9	10,6	14,2	27,2	5	154,4
Letland	0	0	0	9,3	37,2	19,3	23,6	18,9	10,6	10,6	8,1	137,6
Litauen	0	0	0	19,1	39,5	20,4	22,7	13,6	20,1	17,6	12,3	165,3
Polen	0	0	0	103,1	33	17	22,3	10,6	13,8	1,6	0,1	201,5
Rusland	0	0	0	104	191,9	189,8	261	195,3	261,6	209,2	142,4	1555,2
Baltikum regionalt (2 el 3 baltiske lande)								7,9	11,6	15,4	12	46,9
Total	0	0	0	246,2	345,3	265,6	353,5	256,9	331,9	281,6	179,9	2260,9

Sveriges bilaterale bistand

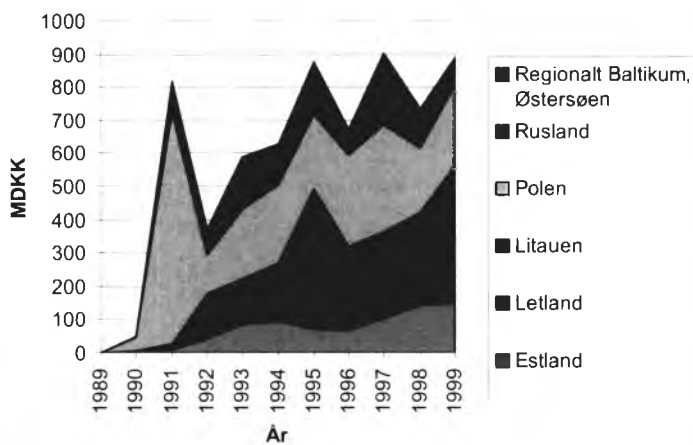
	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	Total
Estland	0	7,4	35,4	35,8	86,2	216,3	90,8	43,2	22,5	73,5	62,3	673,4
Letland	0	3,6	23,4	45,4	75,7	246,4	136,2	93,4	82,2	78,4	115,1	899,8
Litauen	0	2,5	27,8	45,3	116,3	188,2	250,6	115,9	39,8	53,3	74,7	914,4
Polen	0,1	42,9	122,7	16,7	76,6	102,3	40,7	33,7	148,9	64	60,6	709,2
Rusland	0	3,1	15	27,7	36	116,2	172,6	85,6	182,2	199,6	337,1	1175,1
Regionalt								121,1	178,3	147,4	120,8	567,6
Regionalt Baltikum									56,3	1,5		57,8
Regional Østersøen									109,9	70,8	87,5	268,2
Total	0,1	59,5	224,3	170,9	390,8	869,4	690,9	492,9	820,1	688,5	858,1	5265,5

De nordiske landes samlede bilaterale bistand

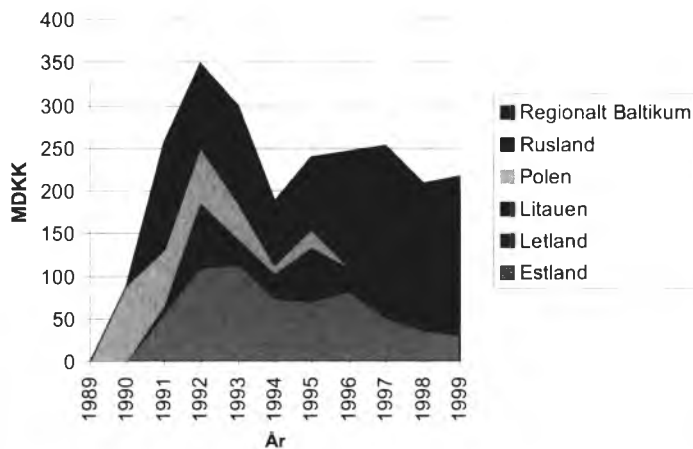
	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	Total
Estland	0	8,1	101,6	195,8	325,5	403,1	255,9	201,3	188,9	278	244,7	2202,9
Letland	0	4,6	36,4	177,6	207,8	344,6	354,3	208	238,5	242	299,4	2113,2
Litauen	0	3,7	39,5	156,9	232,1	336	563,9	313,2	239,9	244,4	361,4	2491
Polen	0,1	173	882,4	300,7	356,7	364,7	308,2	317,7	486,5	260,9	304,7	3755,6
Rusland	0	3,1	190,4	251,7	403,9	475,8	648,5	456,2	751,5	589	673,5	4443,6
Baltikum	0	3,9	50,6	56,5	97,3	26,6	28,1	52,2	115,5	77,2	50,3	558,2
Østersøområdet						0,8	0,4		110,3	73,1	91,7	276,3
Regionalt								121,1	178,3	147,4	120,8	567,6
Total	0,1	196,4	1300,9	1139,2	1623,3	1951,6	2159,3	1669,7	2309,4	1912	2146,5	16408

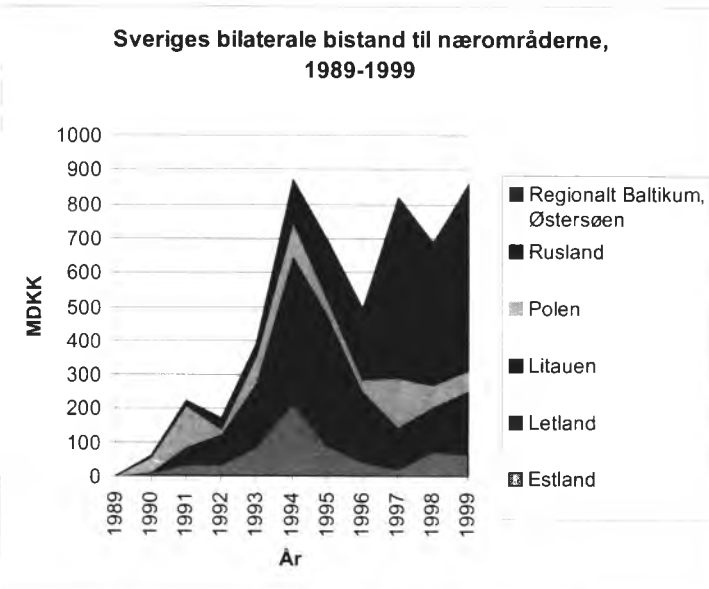
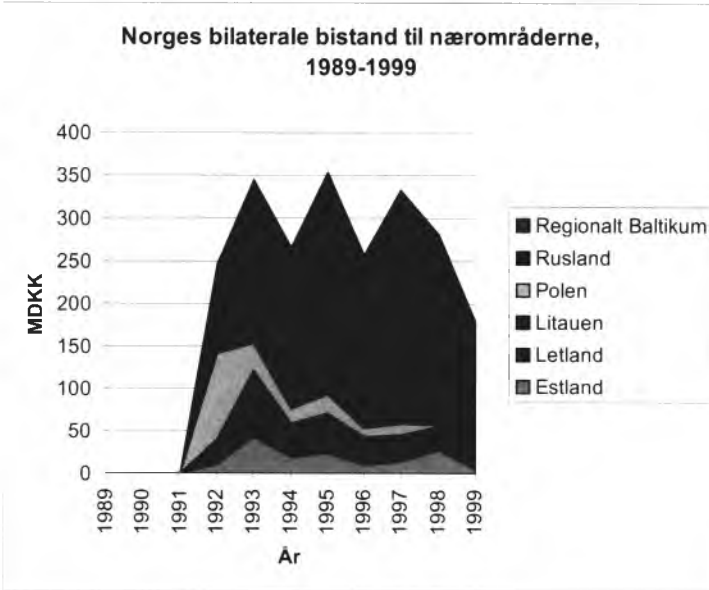
* Island er ikke inkluderet i denne oversigt eftersom Islands bilaterale støtte til nærområdet har karakter af projektsamarbejde og der findes dermed ikke et specielt bilateralt program

Danmarks bilaterale bistand til nærområderne, 1989-1999

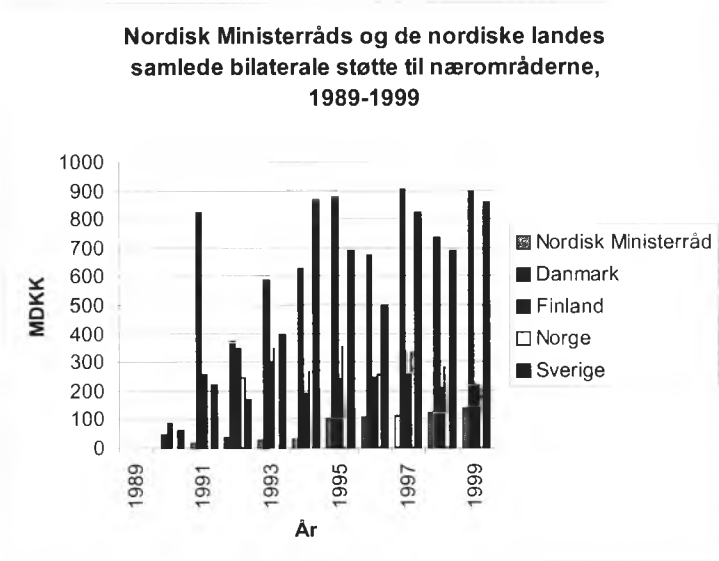
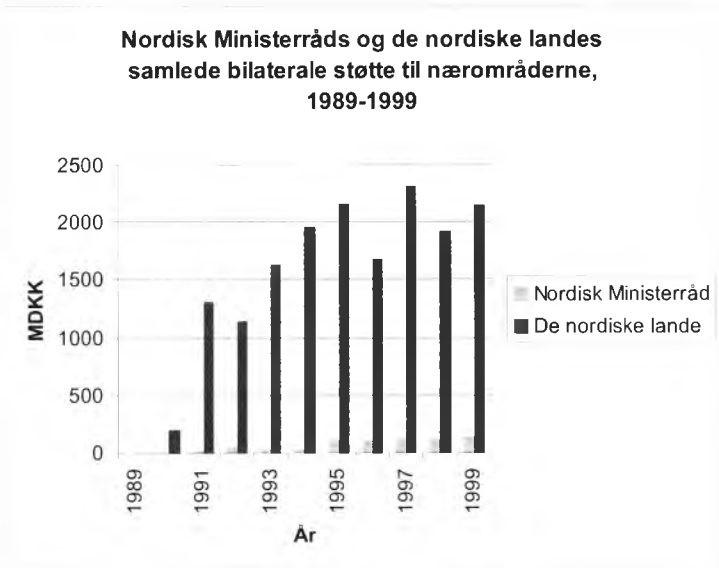

Finlands bilaterale bistand til nærområderne, 1989-1999

BILAGA 4 NORDISKA MINISTERRÅDETS OCH DE NORDISKA LÄNDERNAS SAMLADE INSATS *

*Ministerrådets uppskattade sektoriella insatser utöver närområdesprogrammet ingår i siffrorna 1995-99

VEDTAK

Framställningar gjorda av presidiet år 2000

Framställningar år 2000

- Nr 1 Opprettelse av et Nordisk Informasjonspunkt i Kaliningrad (A 1206/nær)
- Nr 2 Idrottsutbyte med Nordens närområden (A 1212/när)¹
- Nr 3 Nordisk regionalpolitisk samarbeidsprogram 2001-2005 (B 188/nord)²
- Nr 4 Nordiska utvecklingsfonden (B 190/euro)³
- Nr 5 Frivilligsektorn (A 1213/nord, A 1214/nord og A 1216/nord)⁴
- Nr 6 ”Bone and Joint Decade 2000-2010”(A 1242/nord)⁵
- Nr 35 Ökat samarbete med frivilligsektorn i närområdena (A 1215/när)⁶

Rekommendationer, yttrande och interna beslut antagna vid Nordiska rådets 52:e session *

Rekommendationer

- Nr 7 Ungdomsutveksling mellem Norden og de baltiske stater (A 1238/när)
- Nr 8 Intensifisert samarbeite med Ryssland och de baltiska staterna (A 1224/p)
- Nr 9 Arbejdsmarked- og arbejdsmiljøprogram 2001 – 2004 (B 198/euro)
- Nr 10 Tematiseret arbejdsmarkedsrelateret debat på Nordisk Råds session (A 1235/euro)
- Nr 11 Nordisk IT-infrastrukturstudie, E-handel (digitale signature) og regelsæt for kryptering (A 1226/euro)
- Nr 12 IT-innovationsstudie og makroklusters (A 1227/euro)
- Nr 13 IT-redskaber og deltagerdemokratiet i Norden (A 1228/euro)
- Nr 14. Rådgivende IT-ekspertgruppe (A 1229/euro)
- Nr 15 Social dumping i EU/EØS (A 1237/euro)
- Nr 16 Nätverk för livsmedelsäkerhet inom Norden och EU (B 196/när)

¹ Vedtatt av Presidiet 26. september 2000 i Västerås

² Vedtatt av Presidiet 26. september 2000 i Västerås

³ Vedtatt av Presidiet 26. september 2000 i Västerås

⁴ Vedtatt av Presidiet 19. oktober i Vanda

⁵ Vedtatt av Presidiet 19. oktober i Vanda

⁶ Vedtatt av Presidiet 11. desember i København

* - Votering med voteringsapparat foretogs endast beträffande Nr 2.

Beslut i övriga ärenden togs med acklamation.

- Nr 17 Handlingsprogram for nordiskt jord- og skogsbruks-samarbejde 2001-2004 (B 196/när)
- Nr 18 Strategi for det nordiske fiskerisamarbejde 2001 – 2004 (B 197/nær)
- Nr 19 Handlingsprogram for det nordiske levnedsmiddel-samarbejde til 2004 (B 194/euro)
- Nr 20 Bioetisk samarbejde (A 1218/nord)
- Nr 21 Internationalt forbud mod kloning af mennesker og offentlighedens indsigt i bioteknologisk forskning (A 1218/nord)
- Nr 22 Genmodificerede levnedsmidler (A 1222/euro)
- Nr 23. Havets miljøproblem och hållbar förvaltning av fiskeresurserna (A 1225/när)
- Nr 24 Budget for det nordiska samarbetet 2001 (C 2; B 189/p)
- Nr 25 Ændring af overenskomsten om Nordisk Kulturfond (B 191/nord)
- Nr 26 Nordjobb- og andra utbytesprogram for ungdom (A 1240/kk)
- Nr 27 Samarbejdsprogram for social- og sundhedssektoren 2001-2005 (B 192/nord)
- Nr 28 Nordisk samarbejde på narkotikaområdet 2001-2005 (B 193/nord)
- Nr 29 Demensproblematik (A 1211/nord)
- Nr 30 Narkotikabekæmpning (A 1205/nord)
- Nr 31 Indsatser mod narkotika (A 1205/nord)
- Nr 32 Kartlegging av organiseret kriminalitet (A 1233/nord)
- Nr 33 Demokrati och välfärd i ett globalt perspektiv (A 1241/nord)
- Nr 34 Nordiskt inflytande i internationellt samarbejde (A 1241/nord)

Yttrande

- Yttrande 1 Beretning fra Nordisk Kulturfond, incl. Revisionsberetning, 1999 (C 5/kk)

Internas beslut

- Int. beslut 1 Revisionen af Nordisk Ministerråds virksomhed (C 3/kk)
- Int. beslut 2 Beretning til Nordisk Råd om revisionen af Nordisk Råds regnskab for 1999 (C 4/kk)
- Int. beslut 3 Beretning fra Nordisk Kulturfond, incl. Revisionsberetning, 1999 (C 5/kk)
- Int. beslut 4 Uppfølging av Nordiska rådets konferenser, seminarier m.m. (A 1239/kk)
- Int. beslut 5 Nabo-TV i digitalt marknät

Nordiska rådet har tillställt
Nordiska ministerrådet
nedanstående framställning
angående *opprettelse av et
Nordisk Informasjonspunkt i
Kaliningrad*

FRAMSTÄLLNING 1/2000

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 26 september 2000 antagit nedanstående framställning efter förslag av Närområdesutskottet (*A 1206/när*).

Framställningen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet
att snarast möjligt etablera en nordisk infopunkt i Kaliningrad.

Västerås den 26 september 2000

Sigríður Anna Þórðardóttir
Præsident

Frida Nokken
Rådsdirektør

Nordiska rådet har tillställt
Nordiska ministerrådet
nedanstående framställning
angående *idrottsutbyte med
Nordens närområden*

FRAMSTÄLLNING 2/2000

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 26 september 2000 antagit nedanstående framställning efter förslag av Närområdesutskottet (*A 1212/när*).

Framställningen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att med beaktande av finansierings- och stödmöjligheter inom ramen för en ideell föreningsverksamhet utarbeta ett program för ett idrottsutbyte på folkrörelsenivå med Nordens närområden.

Västerås den 26 september 2000

Sigríður Anna Þórðardóttir
Præsident

Frida Nokken
Rådsdirektør

Nordiska rådet har tillstått
Nordiska ministerrådet
nedanstående framställning
angående *Nordisk regional-
politisk samarbetsprogram
2001-2005*

FRAMSTÄLLNING 3/2000

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 26 september 2000 antagit nedanstående framställning efter förslag av Nordenutskottet (*B 188/nord*).

Framställningen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att utreda möjligheterna att anpassa den geografiska utformningen av de nordiska gränsregionerna så att en samordning med kommande Interreg-program underlättas;

att utreda hur det nordiska samarbetet kan bidra till en bättre tillgång till tjänster såsom IT, transport, tele, post och energiförsörjning i glest bebyggda områden;

att etablera ett samarbete mellan de nordiska regional- och utbildningssektorerna;

att med beaktande av de synpunkter i övrigt angående speciella insatsområden m.m. som Nordenutskottet förfört i sitt betänkande över ministerrådsförslaget, fastställa ministerrådsförslag B 188/nord angående Nordiskt regionalpolitiskt samarbetsprogram 2001-2005.

Västerås den 26 september 2000

Sigríður Anna Þórðardóttir
Præsident

Frida Nokken
Rådsdirektør

Nordiska rådet har tillstått
Nordiska ministerrådet
nedanstående framställning
angående *Nordiska utvecklings-
fonden*

FRAMSTÄLLNING 4/2000

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 26 september 2000 antagit nedanstående framställning efter förslag av Europautskottet (*B 190/euro*).

Framställningen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd

at vedtage ministerrådsforslag B 190/euro om en kapitalforhøjelse i NDF, deltagelse i gældssaneringsinitiativet HIPC, overgang fra SDR til Euro i regnskab- og kapitalvaluta med tilsvarende ændringer i statutterne.

Västerås den 26 september 2000

Sigríður Anna Þórðardóttir
Præsident

Frida Nokken
Rådsdirektør

Nordiska rådet har tillställt
Nordiska ministerrådet
nedanstående framställning
angående *frivilligsektorn*

FRAMSTÄLLNING 5/2000

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 19 oktober 2000 antagit nedanstående framställning efter förslag av Norde-nutskottet (*A 1213/nord, A 1214/nord, A 1216/nord*).

Framställningen har följande lydelse:

Nordiska råder rekommenderar Nordiska ministerrådet

att i budgetarbetet prioritera stöd för ideella organisationer inom re-spektive verksamhetsområde;

att genom särskilda informationsinsatser riktade till de ideella orga-nisationerna synliggöra de olika samnordiska stödordningarna och på alla sätt förenkla ansökningsförfarandet;

att kartlägga på vilket sätt de ideella organisationerna i Norden ar-betar för att integrera medlemmar med invandrarbakgrund i sin verksamhet;

att kartlägga vilket samarbete som de ideella invandrarorganisatio-nerna har i Norden;

att redovisa hur EU definierar och involverar de ideella organisatio-nerna i det europeiska samarbetet;

att inventera och utvärdera bevilningarna från de olika nordiska stödordningarna till den ideella sektorn under de senaste pren. Ge-nomgången bör innehålla en värdering av kriterierna för vad som skall räknas som frivilliga/ideella aktiviteter samt i vilken omfatt-ning som stöd har utgått till att underlätta utbyte och mobilitet mel-lan organisationer;

at utrede en tilpasning av relevanta skatter og avgifter med ut-gangspunkt i de ordningar som i dag fungerer gunstigt for organi-sasjonene;

at det for Nordisk Kulturfond fastsettes som et mål at Kulturfondets midler i høy grad skal benyttes til å stimulere kulturaktiviteter arrangert av frivillige organisasjoner. Det er naturlig at kulturfondets styre utarbeider nærmere retningslinjer;

at man vurderer å igangsette et nytt nordisk forskningsprogram viet problemstillinger knyttet til de frivillige organisasjonene i deres rolle i samfunnet.

Vanda den 19 oktober 2000

Sigríður Anna Þórðardóttir
Præsident

Frida Nokken
Rådsdirektør

Nordiska rådet har tillställt
Danmarks, Islands och Norges
regeringar nedanstående fram-
ställning angående *undertegnelse
af deklARATIONEN "Bone and Joint
Decade 2000-2010"*

FRAMSTÄLLNING 6/2000

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 19 oktober 2000 antagit nedanstående framställning efter förslag av Norde-
nutskottet (*A 1242/nord*).

Framställningen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Danmarks, Islands og Norges regeringer
at undertegne deklARATIONEN "Bone and Joint Decade 2000-2010".

Vanda den 19 oktober 2000

Sigríður Anna Þórðardóttir
Præsident

Frida Nokken
Rådsdirektør

Nordiska rådet har tillstållt
Nordiska ministerrådet nedan-
stående rekommendation
angående *ungdomsudveksling
mellem Norden og de baltiske
stater*

REKOMMENDATION 7/2000

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 7 november 2000 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av Närområdesutskottet (*A 1238/när*).

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd

at i samråd med Baltisk Råd udarbejde et nordisk–baltisk program for fremme af ungdomsudveksling mellem Norden og de baltiske stater og herved specielt

at udvikle nordiske og baltiske skolekontakter over landegrænserne, f.eks. gennem et nordisk-baltisk skolenetværk;

at udarbejde retningslinier for mulige meritoverførsler mellem de baltiske og de nordiske systemer;

at sammen med Baltisk Råd iværksætte en kampagne for at bruge og for at bekendtgøre en éntydig informationsplatform for det nordisk-baltiske skole- og udvekslingsamarbejde;

at sammen med Baltisk Råd og i samarbejde med udvalgte konkrete uddannelsessteder designe interregionale nordisk-baltiske ungdomsudvekslingsaktiviteter i strategisk samordning med relevante EU-ungdomsprogrammer;

at sammen med Baltisk Råd analysere de faciliteter, af typen Interrail m.m., der er til rådighed for unges rejseaktiviteter i de respektive lande med henblik på at lette vilkårene;

at analysere hvilke restriktioner der foreligger, hvad angår arbejds- og opholdstilladelse sociale rettigheder, sygesikring m.m., og udarbejde retningslinier for deres afskaffelse – om nødvendigt ved national lovgivning;

at etablere kurser og at oprette et netværk for fritidsledere, der kan være lokale garanter for ungdomsmobilitetens sociale og kulturelle kvaliteter;

at i samarbejde med Nordisk Ministerråds informationskontorer og nationale universitetsinstitutter udarbejde rammer for sprogkurser, der kan smidiggøre ungdomsmobiliteten mellem landene;

at aflægge regelmæssige fælles nordisk-baltiske rapporter om arbejdet med rekommandationen.

Reykjavík den 7 november 2000

Sigríður Anna Þórðardóttir
Præsident

Frida Nokken
Rådsdirektør

Nordiska rådet har tillställt
Nordiska ministerrådet nedan-
stående rekommendation
angående *intensifierat
samarbete med Ryssland
och de baltiska staterna*

REKOMMENDATION 8/2000

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 7 november 2000 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av Presidiet (*A 1224/p*) med 34 röster. 11 medlemmar röstade mot rekommendationen. Tre medlemmar avstod från att rösta. En röst var ogiltig. 35 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att samarbetet med de baltiska staterna intensifieras;

att samarbetet med Ryssland angående de sju områdena i nordvästra Ryssland intensifieras.

De 34 medlemmar som röstade *för* rekommendationen var:

Eero Akkaan Penttilä, John Alvheim, Dorte Bennedsen, Charlotta Bjälkebring, Berit Brørby, Ole Vagn Christensen, Odd Einar Dørum, Knud Enggaard, Olof Erland, Ragnar Erlandsson, Reynoldh Furustrand, Jette Gottlieb, Åke Gustavsson, Odd Holten, Kaj Ikast, Kristen Touborg, Anita Johansson, Eva Johansson, Elver Jonsson, Kimmo Kiljunen, Jeppe Kofod, Katri Komi, Ellen Kristensen, Kaj Larsson, Paula Lehtomäki, Pehr Löfv, Aase D. Madsen, Heli Paasio, Bror Yngve Rahm, Sigríður Jóhannesdóttir, Jouko Skinnari, Steingrímur J. Sigfússon, Kari Økland och Jan Erik Ågren.

Följande medlemmar röstade *mot* rekommendationen:

Christel Anderberg, Arnbjörg Sveinsdóttir, Per Kristian Foss, Hjalmar Jónsson, Gun Hellsvik, Lars Hjertén, Øyvind Korsberg, Svein Ludvigsen, Jógvan á Lakjuni, Petri Neittaanmäki, Astrid Marie Nistad, Kent Olsson och Lodve Solholm

Följande medlemmar *avstod* från att rösta:

Sigríður Anna Þórðardóttir, Sonja Irene Sjøli och Jari Vilén.

Följande medlem avgav *ogiltig röst*:

Vibeke Peschardt

Följande medlemmar var *frånvarande*:

Hanne Andersen, Per Berthelsen, Gunnar Breimo, Frank Dahlgaard, Marianne Andersson, Erik Dalheim, Ann-Marie Fagerström, Anthon Fredriksen, Gunn Karin Gjøl, Per-Erik Granström, Lennart Gustavsson, Tuula Haatainen, Leena Harkimo, Chris Heister, Gun Hellsvik, Lars Hjertén, Svend Erik Hovmand, Ísólfur Gylfi Pálmason, Margareta Israelsson, Johan J. Jakobsen, Per Kaalund, Laila Kaland, Ewa Larsson, Mika Lintilä, Ragnwi Marcelind, Lars Kramer Mikkelsen, Eva Møller, Marit Nybakk, Anne Huotari, Dan R. Petersen, Riitta Prusti, Leena Rauhala, Sighvatur Björgvinsson, Marja Tiura och Hannu Takkula.

Reykjavík den 7 november 2000

Sigríður Anna Þórðardóttir
Præsident

Frida Nokken
Rådsdirektør

Nordiska rådet har tillstållt
Nordiska ministerrådet nedan-
stående rekommendation
angående *arbejdsmarked-
og arbejdsmiljøprogram
2001 – 2004*

REKOMMENDATION 9/2000

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 7 november 2000 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av Europautskottet (*B 198/euro*).

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd

at vedtage ministerrådsforslaget om Program for Arbejdsmarkeds- og arbejdsmiljøområdet 2001-2004 (B 198/euro) og inddrage Europaudvalgets kommentarer som de fremgår af udvalgets betænkning.

Reykjavík den 7 november 2000

Sigríður Anna Þórðardóttir
Præsident

Frida Nokken
Rådsdirektør

Nordiska rådet har tillstållt
de nordiska ländernas regeringar
nedanstående rekommendation
angående *tematiseret arbejds-*
markedsrelateret debat på
Nordisk Råds session

REKOMMENDATION 10/2000

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 7 november 2000 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av Europautskottet (*A 1235/euro*).

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommanderer de nordiske landes regeringer

at forud for Nordisk Råds session at udarbejde et baggrundsoplæg til en tematiseret arbejdsmarkedsrelateret debat på sessionen. Emnet/emnerne anvises hvert år ultimo marts af Nordisk Råds Europaudvalg.

Reykjavík den 7 november 2000

Sigríður Anna Þórðardóttir
Præsident

Frida Nokken
Rådsdirektør

Nordiska rådet har tillstållt
Nordiska ministerrådet
nedanstående rekomen-
dation angående *nordisk
IT-infrastruktur-studie,
E-handel (digitale signature)
og regelsæt for kryptering*

REKOMMENDATION 11/2000

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 7 november 2000 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av Europautskottet (*A 1226/euro*).

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd

at gennemføre et fælles nordisk IT-infrastrukturstudie. Formålet med studiet skal være at identificere kapacitetsbehov og -overskud på de nuværende transportnet, afklare hvilke aftaler som regulerer samtrafikken, samt fremkomme med scenarier for fremtidige volumeforøgelse;

at tilstræbe koordination af nordiske synspunkter i forbindelse med implementering af nuværende EU-direktiver om digitale signature, samt i udformningen af fremtidige EU-forslag på området;

at tilstræbe fælles løsninger i spørgsmålet om udvikling af regelsæt for kryptering.

Reykjavík den 7 november 2000

Sigríður Anna Þórðardóttir
Præsident

Frida Nokken
Rådsdirektør

Nordiska rådet har tillstållt
Nordiska ministerrådet
nedanstående rekommendation
angående *IT-innovationsstudie*
og *makroklusters*

REKOMMENDATION 12/2000

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 7 november 2000 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av Europautskottet (*A 1227/euro*).

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd

at gennemføre et studie af det nordiske innovationsmiljø indenfor IT-teknologi, herunder

at identificere muligheder for opbygning af grænseoverskridende klusters.

Reykjavík den 7 november 2000

Sigríður Anna Þórðardóttir
Præsident

Frida Nokken
Rådsdirektør

Nordiska rådet har tillställt
Nordiska ministerrådet
nedanstående rekommendation
angående *IT-redskaber og
deltagerdemokratiet i Norden*

REKOMMENDATION 13/2000

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 7 november 2000 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av Europautskottet (*A 1228/euro*).

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd

at undersøge hvorledes man ved hjælp af IT-teknologi kan stimulere og forøge borgerdeltagelsen i den demokratiske beslutningsproces;

at stimulere igangsætning af udvikling af IT-baseret oversættelsesteknik til brug mellem de nordiske sprog og udvalgte verdenssprog;

at stimulere til etablering af fællesnordiske *freenets*

Reykjavík den 7 november 2000

Sigríður Anna Þórðardóttir
Præsident

Frida Nokken
Rådsdirektør

Nordiska rådet har tillstållt
Nordiska ministerrådet
nedanstående rekommendation
angående *rådgivende IT-
ekspertgruppe*

REKOMMENDATION 14/2000

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 7 november 2000 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av Europautskottet (*A 1229/euro*).

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd

at nedsætte en eksternt IT-ekspertgruppe, der skal fungere som rådgivende organ overfor Ministerrådet med det formål at der på sigt etableres en overordnet strategi og handlingsplan for et nordisk IT-samarbejde.

Reykjavík den 7 november 2000

Sigríður Anna Þórðardóttir
Præsident

Frida Nokken
Rådsdirektør

Nordiska rådet har tillstållt
de nordiska ländernas regeringar
nedanstående rekommendation
angående *social dumping* i
EU/EØS

REKOMMENDATION 15/2000

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 7 november 2000 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av Europautskottet (*A 1237/euro*).

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer de nordiske landes regeringer

at gennem erfaringsudveksling udarbejder kontrolsystemer til bekæmpelse og afsløring af virksomheder, der benytter sig af illegalt arbejde i Norden;

at indføre og samordne strenge sanktioner overfor virksomheder i Norden (f.eks. i form af bøder, skadeserstatning, erhvervsforbud), således at det ikke lønner sig at rekruttere illegal arbejdskraft;

at arbejde for at de nye medlemslande i EU får opbygget sine kontrol-myndigheder og sine faglige organisationer, således at de ved tiltrædelsen kan opfylde gældende EU-direktiver vedrørende arbejdsmarkedsforhold;

at overveje hvorledes EU's struktur- og regionalfonde kan anvendes til forbedring af arbejdsmarkedsforhold i de nye medlemslande af EU, således at EU-direktiverne overholdes og at der dermed ikke skabes urimelige konkurrencevilkår på arbejdsmarkedsforhold.

Reykjavík den 7 november 2000

Sigríður Anna Þórðardóttir
Præsident

Frida Nokken
Rådsdirektør

Nordiska rådet har tillställt
de nordiska ländernas regeringar
nedanstående rekommendation
angående *nätverk för livsmedel-
säkerhet inom Norden och EU*

REKOMMENDATION 16/2000

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 7 november 2000 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av Europautskottet (*B 196/när*).

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer de nordiske landes regeringer

att införa ett nätverk på myndighetsnivå nationellt för att ge snabb information när det inträffar fall som hotar livsmedelssäkerheten och att verka för att det inom EU byggs upp motsvarande nätverk.

Reykjavík den 7 november 2000

Sigríður Anna Þórðardóttir
Præsident

Frida Nokken
Rådsdirektør

Nordiska rådet har tillställt
Nordiska ministerrådet
nedanstående rekommendation
angående *handlingsprogram för
nordiskt jord- och skogsbruks-
samarbete 2001-2004*

REKOMMENDATION 17/2000

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 7 november 2000 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av Närområdesutskottet (*B 196/när*).

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att fastställa ministerrådsförslag B 196/när med beaktande av de synpunkter som framförts i utskottets betänkande över förslaget.

Reykjavík den 7 november 2000

Sigríður Anna Þórðardóttir
Præsident

Frida Nokken
Rådsdirektør

Nordiska rådet har tillställt
Nordiska ministerrådet
nedanstående rekommendation
angående *strategi for det nordiske
fiskerisamarbejde 2001 – 2004*

REKOMMENDATION 18/2000

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 7 november 2000 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av Närområdesutskottet (*B 197/när*).

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att med beaktande av de synpunkter som framförts i närområdesutskottets betänkande över ministerrådsförslag B 197/när fastställa strategin för det nordiska fiskerisamarbetet 2001 – 2004.

Reykjavík den 7 november 2000

Sigríður Anna Þórðardóttir
Præsident

Frida Nokken
Rådsdirektør

Nordiska rådet har tillstållt
Nordiska ministerrådet
nedanstående rekommendation
angående *handlingsprogram for
det nordiske levnedsmiddel-
samarbejde til 2004*

REKOMMENDATION 19/2000

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 7 november 2000 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av Europautskottet (*B 194/euro*).

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd

at vedtage ministerrådsforslag om handlingsplan for det nordiske levnedsmiddelssamarbejde frem til år 2004 (*B 194/euro*) og tage hensyn til Europaudvalgets bemærkninger, herunder afsætte tilstrækkelige midler til at iværksætte den omtalte forskningsindsats og databaseudbygning.

Reykjavík den 7 november 2000

Sigríður Anna Þórðardóttir
Præsident

Frida Nokken
Rådsdirektør

Nordiska rådet har tillstått
Nordiska ministerrådet
nedanstående rekommendation
angående *bioetisk samarbejde*

REKOMMENDATION 20/2000

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 7 november 2000 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av Nordenutskottet (*A 1218/nord*).

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd

at undersøge hvordan den frivillige sektor, særligt forbruger- og miljøorganisationer kan få større påvirkningsmuligheder i forhold til etiske og sundhedsmæssige vurderinger;

at afsætte tilstrækkelige midler på budgettet for 2001 til Nordisk Komité for bioetik til en redegørelse for reglerne i Norden på det bioteknologiske område, de etiske dilemmaer og politiske styringsmuligheder.

Reykjavík den 7 november 2000

Sigríður Anna Þórðardóttir
Præsident

Frida Nokken
Rådsdirektør

Nordiska rådet har tillstållt
de nordiska ländernas regeringar
nedanstående rekommendation
angående *internationalt förbud
mod kloning af mennesker og
offentlighedens indsigt i biotekno-
logisk forskning*

REKOMMENDATION 21/2000

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 7 november 2000 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av Nordenutskottet (*A 1218/nord*).

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommanderer de nordiske landes regeringer

at arbejde aktivt for at gennemføre et internationalt forbud mod kloning af mennesker i overensstemmelse med Europarådets konvention om menneskerettigheder og biomedicin;

at overveje, hvorledes man i de nordiske lande kan sikre offentligheden indsigt i forskning på det bioteknologiske område.

Reykjavík den 7 november 2000

Sigríður Anna Þórðardóttir
Præsident

Frida Nokken
Rådsdirektør

Nordiska rådet har tillstållt
de nordiska ländernas regeringar
nedanstående rekommendation
angående *genmodifierede*
levnedsmidler

REKOMMENDATION 22/2000

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 7 november 2000 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av Europautskottet (*A 1222/euro*).

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer de nordiske landes regeringer

at med udgangspunkt i sluterklæringen fra ministerkonferencen om sikker mad den 26.-27. juni 2000 arbejde for en meget restriktiv politik i forhold til godkendelse af markedsføringstilladelser for genmodifierede levnedsmidler;

at med udgangspunkt i sluterklæringen fra ministerkonferencen om sikker mad den 26.-27. juni 2000 arbejde for at sikre forbrugernes frie valg af levnedsmidler, også det frie valg som kan være betinget af etiske forhold og som derfor forudsætter at levnedsmidler mærkes, hvis der på et tidspunkt i produktionskæden har været anvendt genmodifierede indholdsstoffer.

Reykjavík den 7 november 2000

Sigríður Anna Þórðardóttir
Præsident

Frida Nokken
Rådsdirektør

Nordiska rådet har tillställt
Nordiska ministerrådet
nedanstående rekommendation
angående *havets miljöproblem*
och hållbar förvaltning av
fiskeresurserna

REKOMMENDATION 23/2000

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 7 november 2000 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av Närområdesutskottet (*A 1225/när*).

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att säkra ett nordiskt tvärsektorielt engagemang för att kommande Nordsjökonferenser prioriterar frågeställningen om att reducera föroreningarna till haven;

att på ett tvärsektorielt plan (fisk, konsument, livsmedel och miljö) dokumentera föroreningstillståndet för att säkra att fisk från Nordens hav är sund och säker mat;

att i relevanta internationella organ verka för utveckling av en mer enhetlig förvaltning av havsområdena med en samlad värdering av alla viktiga påverkande faktorer;

att verka för utveckling och enhetligt bruk av selektiva fångstredskap;

att genom medverkan av relevanta sektorer, ex.vis konsument, fiske, skol och ungdom, kultur och information, initiera en informationskampanj om sund och säker mat från Nordens hav.

Reykjavík den 7 november 2000

Sigríður Anna Þórðardóttir
Præsident

Frida Nokken
Rådsdirektør

Nordiska rådet har tillställt
Nordiska ministerrådet
nedanstående rekommendation
angående *budget för det
nordiska samarbetet 2001*

REKOMMENDATION 24/2000

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 8 november 2000 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av Presidiet (C 2; B 189/p) med 31 röster. 1 medlem röstade mot rekommendationen, 9 medlemmar avstod från att rösta och 2 röster var ogiltiga. 41 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att dialogen mellan Nordiska rådet och ministerrådet inför 2002 års budgetarbete inleds så snart som möjligt efter sessionen;

att budgetarbetet baseras på konkreta förslag, varvid budgetens roll som styrinstrument stärks och andelen odisponerade medel i slutet av budgetåret minskas;

att beslut över disponering av medel inom ramen för den nya budgetposten 1-2203-2 för Strategiska och kulturpolitiska insatser sker efter samråd med Nordiska rådet;

att i sitt budgetarbete inför 2002 uppmärksammar eventuella budgetkonsekvenser av Rådets rekommendationer;

att i sitt budgetarbete inför 2002 prioriterar ytterligare insatser inom följande områden:

- Ett konkurrenskraftigt Norden
- Regionalpolitiska åtgärder
- Barn och unga i Norden och Nordens närområden
- Insatser mot främlingsfientlighet och för integration av icke-nordbor bosatta i Norden

- Kulturområdet med särskild uppmärksamhet på Orkester Norden, den nordiska biblioteksveckan, frivilligorganisationerna (särskilt utökat stöd till ungdomsorganisationerna nordiska samarbete folkrörelsernas samarbetsprojekt i Ryssland och Baltikum) samt utökning av bevilningsramen för Nordiska kulturfonden
- Mobilitet och minskning av gränshinder, därinom Hallå Norden, Nordplus-mini och Nordplus-Junior
- Västnorden och det arktiska samarbetet
- Demokrati och medborgarinflytande
- Närområdesprogrammet inkl. sektorernas aktiviteter inom närområden
- Jämställdhet samt
- Sociala och hälsopolitiska områden.

att genomföra följande ändringar i budgetförslaget för 2001:

Förhöjning av anslagen till:

- 1-2298-2 Insatser mot främlingsfientlighet med 1.000.000 DKK
- 1-2230-2 NORDBOK med 300.000 DKK
- 1-2522-1 Stötteordningen för Nordisk folkupplysning och vuxenutbildning med 500.000 DKK
- 2-0830-2 Demokrati och medborgarpolitik med 1.000.000 DKK
- 2-6110-2 Projektmedel för regionalsamarbete med 1.000.000 DKK
- 1-2256-2 Nordiska musikkommittén, NOMUS för ökat stöd för Orkester Norden med 500.000 DKK

Reducering av anslagen till:

- 1-2203-2 Strategiska kultursatsningar med 1.000.000 DKK
- 1-2520-2 Styrningsgruppen for nordisk folkeopplysning og voksenopplæring med 500.000 DKK
- 1-3410-2 Projektmedel – IT-samarbetemed 500.000 DKK
- 3-4110-2 Projektmidler – Arbejdsmarked og miljø med 500.000 DKK
- 1-3132-2 Nordisk forskningsprogram om språkteknologi med 300.000 DKK
- 3-4620-2 Velfærdsforskning med 1.000.000 DKK
- 4-0445-2 Ministerrådsreserven med 500.000 DKK

att i övrigt tillgodose de synpunkter som framförts i Presidiets betänkande.

De 31 medlemmar som röstade *för* rekommendationen var:

Hanne Andersen, Dorte Bennedsen, Per Berthelsen, Charlotta Bjälkebring, Odd Einar Dørum, Olof Erland, Ragnar Erlandsson, Anthon Fredriksen, Tuula Haatainen, Odd Holten, Svend Erik Hovmand, Kaj Ikast, Ísólfur Gylfi Pálmason, Anita Johansson, Per Kaalund, Laila Kaland, Katri Komi, Ellen Kristensen, Paula Lehtomäki, Mika Lintilä, Lars Kramer Mikkelsen, Astrid Marie Nistad, Vibeke Peschardt, Riitta Prusti, Sigríður Jóhannesdóttir, Jouko Skinnari, Berndt Sköldestig, Steingrímur J. Sigfússon, Hannu Takkula, Jari Vilén och Jan Erik Ågren.

En medlem röstade *mot* rekommendationen:

Petri Neittaanmäki

Följande medlemmar *avstod* från att rösta:

Eero-Akaan Penttilä, Arnbjörg Sveinsdóttir, Frank Dahlggaard, Leena Har-kimo, Hjálmar Jónsson, Svein Ludvigsen, Ewa Möller, Kent Olsson och Marja Tiura.

Följande medlemmar avgav *ogiltiga* röster:

Jette Gottlieb och Aase D. Madsen

Följande medlemmar var *frånvarande*:

John Alvheim, Christel Anderberg, Gunnar Breimo, Berit Brørby, Ole Vagn Christensen, Marianne Andersson, Erik Dalheim, Knud Enggaard, Ann Marie Fagerström, Per-Kristian Foss, Reynoldh Furustrand, Gunn Karin Gjul, Per-Erik Granström, Lennart Gustavsson, Åke Gustavsson, Chris Heister, Gun Hellsvik, Lars Hjertén, Johan J. Jakobsen, Kristen Touborg, Eva Johansson, Elver Jonsson, Laila Kaland, Kimmo Kiljunen, Jeppe Kofoed, Øyvind Korsberg, Ewa Larsson, Kaj Larsson, Jógvan á Lakjuni, Pehr Löf, Ragnwi Marcelind, Marit Nybakk, Anne Huotari, Heli Paasio, Dan R. Petersen, Bror Yngve Rahm, Leena Rauhala, Sighvatur Björgvinsson, Sigríður Anna Þórðardóttir, Sonja Irene Sjøli, och Lodve Solholm.

Reykjavík den 8 november 2000

Sigríður Anna Þórðardóttir
Præsident

Frida Nokken
Rådsdirektør

Nordiska rådet har tillställt
Nordiska ministerrådet
nedanstående rekommendation
angående *ændring af overens-
komsten om Nordisk Kulturfond*

REKOMMENDATION 25/2000

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 8 november 2000 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av Nordenutskottet (*B 191/nord*).

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att fastställa ändringar av artikel 7 och artikel 8 i den nu gällande överenskommelsen om Nordiska kulturfonden i enlighet med ministerrådsförslag B 191/nord.

Reykjavík den 8 november 2000

Sigríður Anna Þórðardóttir
Præsident

Frida Nokken
Rådsdirektør

Nordiska rådet har tillställt
Nordiska ministerrådet
nedanstående rekommendation
angående *Nordjobb- och andra
utbytesprogram för ungdom*

REKOMMENDATION 26/2000

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 8 november 2000 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av Kontrollkommittén (*A 1240/kk*).

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att i samråd med Föreningarna Nordens Förbund se över Nordjobb-verksamheten och överväga andra/ytterligare former för nordiskt ungdomsutbyte;

att överväga hur Nordiska ministerrådet bättre kan bidra till att informera och sprida kunskap om de nordiska utbytesprogrammen för främst ungdom

Reykjavík den 8 november 2000

Sigríður Anna Þórðardóttir
Præsident

Frida Nokken
Rådsdirektør

Nordiska rådet har tillstållt
Nordiska ministerrådet
nedanstående rekommendation
angående *samarbejdsprogram
for social- og sundhedssektoren
2001-2005*

REKOMMENDATION 27/2000

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 8 november 2000 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av Nordenutskottet (*B 192/nord*).

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd

at vedtage ministerrådsforslag om samarbejdsprogram for social- og sundhedssektoren 2001-2005 og inddrage de synspunkter som fremgår af Nordenudvalgets betænkning om ministerrådsforslag B 192/nord.

Reykjavík den 8 november 2000

Sigríður Anna Þórðardóttir
Præsident

Frida Nokken
Rådsdirektør

Nordiska rådet har tillställt
Nordiska ministerrådet
nedanstående rekommendation
angående *nordisk samar-
bejde på narkotika-
området 2001-2005*

REKOMMENDATION 28/2000

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 8 november 2000 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av Nordenutskottet (*B 193/nord*).

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at vedtage ministerrådsforslag om nordisk samarbejde på narkotikaområdet 2001-2005 og inddrage de synspunkter som fremgår af Nordenudvalgets betænkning om ministerrådsforslag B 193/nord og at oversende de årlige handlingsplaner til Nordisk Råd.

Reykjavík den 8 november 2000

Sigríður Anna Þórðardóttir
Præsident

Frida Nokken
Rådsdirektør

Nordiska rådet har tillstållt
Nordiska ministerrådet
nedanstående rekommendation
angående *demensproblematik*

REKOMMENDATION 29/2000

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 8 november 2000 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av Nordenutskottet (*A 1211/nord*).

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd at træffe foranstaltninger for:

at der skabes en fælles nordisk satsning for at udvikle pleje af demente, herunder metoder til at støtte de pårørende og udvikle en klar og anvendelig plejefilosofi;

at der skabes et effektivt netværk for uddannelse af personale indenfor pleje af demente, hvor de eksisterende kundskabscentre anvendes;

at styrke, videreudvikle og initiere fællesnordisk forskning om demenssygdomme og forebyggelsen af dem, indenfor biologi, farmakologi psyko-sociale fag og plejevidenskaben;

at oprette en tværfaglig projektgruppe, som har det som opgave at samle og vurdere den kundskab som findes på området og på baggrund af den udarbejde konkret forslag om realiseringen af ovennævnte mål.

Reykjavík den 8 november 2000

Sigríður Anna Þórðardóttir
Præsident

Frida Nokken
Rådsdirektør

Nordiska rådet har tillställt
de nordiska ländernas regeringar
nedanstående rekommendation
angående *narkotikabekämpning*

REKOMMENDATION 30/2000

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 8 november 2000 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av Nordenutskottet (*A 1205/nord*).

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

att intensifiera deras åtgärder mot narkotika;

att prioritera det förebyggande och attitydpåverkande arbetet för att förhindra spridningen av narkotikabruk i Norden och spridning av narkotika till och mellan de nordiska länderna.

Reykjavík den 8 november 2000

Sigríður Anna Þórðardóttir
Præsident

Frida Nokken
Rådsdirektør

Nordiska rådet har tillställt
Nordiska ministerrådet
nedanstående rekommendation
angående *insatser mot narkotika*

REKOMMENDATION 31/2000

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 8 november 2000 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av Nordenutskottet (*A 1205/nord*).

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd

at Nordisk Ministerråd sørger for at fremskaffe en kvalificeret, faglig vurdering af erfaringer og resultater af de seneste års indsatser mod narkotika i de nordiske lande, med vægt på stærke og svage sider ved disse indsatser set i lyset af narkotikasituationen som den ser ud og kan forudses i dag.

Reykjavík den 8 november 2000

Sigríður Anna Þórðardóttir
Præsident

Frida Nokken
Rådsdirektør

Nordiska rådet har tillstått
Nordiska ministerrådet
nedanstående rekommendation
angående *kartlegging av
organisert kriminalitet*

REKOMMENDATION 32/2000

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 8 november 2000 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av Nordenutskottet (*A 1233/nord*).

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd

å utarbeide en faktabeskrivelse av hva som nå er utviklingstrekkene innenfor organisert kriminalitet og hva som må gjøres for å bekjempe denne typen kriminalitet.

Reykjavík den 8 november 2000

Sigríður Anna Þórðardóttir
Præsident

Frida Nokken
Rådsdirektør

Nordiska rådet har tillstållt
Nordiska ministerrådet
nedanstående rekommendation
angående *demokrati och välfärd*
i ett globalt perspektiv

REKOMMENDATION 33/2000

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 8 november 2000 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av Nordenutskottet (*A 1241/nord*).

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att klarlägga vilka delar av den nordiska välfärdsmodellen som det finns samstämmighet om att man skall värna;

att i det planerade välfärdsforskningsprogrammet inkludera en undersökning av i vilken utsträckning harmoniserigar, och med särskilt beaktande av skattebasernas rörlighet, påverkar handlingsfriheten när det gäller val av välfärdsmodell;

at i det planlagte velferdsforskningsprogrammet inkludere en undersøkelse av hvordan utviklingen med stadig større enheter med påfølgende sterke konsentrasjon i finansnæringen og øvrig næringsliv påvirker maktforholdene i samfunnet og forbrukernes situasjoner;

att det i de fortsatta förberedelsearbetet med globaliseringsfrågorna tas hänsyn till demokrati- och framtidsutredningarna i de nordiska länderna;

att med utgångspunkt i bl.a. demokratiutredningarna presentera gemensamma handlingslinjer för att stärka demokratins ställning i de nordiska länderna och förnya deras former;

att innanför och utanför Norden sprida kunskap om de nordiska ländernas erfarenheter av folkrörelser, medbestämmande, byalag och folkbildning samt att skapa ett forum för inbördes kommunikation mellan dessa och att undersöka möjligheterna för att upprätta en databas för detta syfte.

Reykjavík den 8 november 2000

Sigríður Anna Þórðardóttir
Præsident

Frida Nokken
Rådsdirektør

Nordiska rådet har tillstållt
de nordiska ländernas regeringar
nedanstående rekommendation
angående *nordiskt inflytande
i internationellt samarbete*

REKOMMENDATION 34/2000

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 8 november 2000 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av Nordenutskottet (*A 1241/nord*).

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

att i internationella sammanhang eftersträva ett gemensamt inflytande för framflyttande av de europeiska positionerna i riktning mot ett dynamiskt välfärdssamhälle liknande de nordiska;

att i allt internationellt samarbete sträva efter ett gemensamt nordiskt agerande i syfte att främja goda levnadsvillkor i utvecklingsländer och nyindustrialiserade länder;

att på internationella arenor, t.ex. EU, FN, WTO verka för att folk-rörelsernas och frivilligorganisationernas roll stärks i syfte att öka demokratiseringen av den globala styrningen.

Reykjavík den 8 november 2000

Sigríður Anna Þórðardóttir
Præsident

Frida Nokken
Rådsdirektør

Nordiska rådet har tillställt
Nordiska ministerrådet
nedanstående framställning
angående *ökat samarbete
med frivilligsektorn i
närområdena*

FRAMSTÄLLNING 35/2000

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 11 december 2000 antagit nedanstående framställning efter förslag av Närområdesutskottet (*A 1215/när*).

Framställningen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att en grupp tillsätts med experter, inkl. representanter för frivilligorganisationer, med uppdrag att kartlägga situationen för frivilligorganisationerna i närområdena, bedöma möjligheterna till samarbete och att lämna förslag till en samlad nordisk strategi för samarbetet med de frivilliga organisationerna;

att det som ett led i arbetet att förstärka de ungdomspolitiska nätverken i närområdena arrangeras ett seminarium för baltiska, nordiska och ryska ungdomar om demokratins villkor i östersjöregionen. Deltagandet bör omfatta ett brett spektrum av frivilliga organisationer som arbetar med samhällliga frågor, bl.a. miljö- och sociala frågor.

Vanda den 11 december 2000

Sigríður Anna Þórðardóttir
Præsident

Frida Nokken
Rådsdirektør

Nordiska rådet har avgivit
Nordiska ministerrådet
nedanstående yttrande
angående *beretning fra
Nordisk Kulturfond, incl.
Revisionsberetning, 1999*

YTRING 1/2000

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 7 november 2000 avgivit nedanstående yttrande efter förslag av Kontrollkommittén (C 5/kk)

Yttrandet har följande lydelse:

Nordisk Råd ytrer til Nordisk Ministerråd

at Nordisk Ministerråd og fondssekretariatet gennemfører de af revisorerne foreslåede ændringer.

Reykjavík den 7 november 2000

Sigríður Anna Þórðardóttir
Præsident

Frida Nokken
Rådsdirektør

Nordiska rådet har uppdragit
åt presidiet att verkställa
nedanstående beslut
angående *revisionen af*
Nordisk Ministerråds virksomhed

INTERNT BESLUT 1/2000

Nordiska rådet har den 8 november 2000 antagit nedanstående interna beslut efter förslag av Kontrollkommittén (C 3/kk)

Det interna beslutet har följande lydelse:

Nordiska rådet beslutar

att lägga revisionsberättelsen över Nordiska ministerrådets verksamhet år 1999 till handlingarna.

Reykjavík den 8 november 2000

Sigríður Anna Þórðardóttir
Præsident

Frida Nokken
Rådsdirektør

Nordiska rådet har uppdragit
åt presidiet att verkställa
nedanstående beslut
angående *beretning til
Nordisk Råd om revisionen
af Nordisk Råds regnskab
for 1999*

INTERNT BESLUT 2/2000

Nordiska rådet har den 8 november 2000 antagit nedanstående interna beslut efter förslag av Kontrollkommittén (C 4/kk)

Det interna beslutet har följande lydelse:

Nordiska rådet beslutar

att uppmana Presidiet att, med beaktande av vad som anförs i detta betänkande, genomföra en översyn av Nordiska rådets ekonomireglemente.

att uppmärksamma Presidiet på dess ansvar för att ändamålsenliga administrativa bestämmelser för Nordiska rådet finns och efterlevs.

att lägga bokslut och revisionsberättelse för Nordiska rådets verksamhet år 1999 till handlingarna.

Reykjavík den 8 november 2000

Sigríður Anna Þórðardóttir
Præsident

Frida Nokken
Rådsdirektør

Nordiska rådet har uppdragit
åt presidiet att verkställa
nedanstående beslut
angående *beretning fra
Nordisk Kulturfond, incl.
Revisionsberetning, 1999*

INTERNT BESLUT 3/2000

Nordiska rådet har den 8 november 2000 antagit nedanstående interna beslut efter förslag av Kontrollkommittén (*C 5/kk*)

Det interna beslutet har följande lydelse:

Nordiska rådet beslutar

at godkände Nordisk Kulturfonds regnskab for 1999 og bevilge fondens bestyrelse ansvarsfrihed for 1999,

at tage virksomheds- og revisionsberetningerne for Nordisk Kulturfond for 1999 til efterretning.

Reykjavík den 8 november 2000

Sigríður Anna Þórðardóttir
Præsident

Frida Nokken
Rådsdirektør

Nordiska rådet har uppdragit
åt presidiet att verkställa
nedanstående beslut
angående *uppföljning av*
Nordiska rådets konferenser,
seminarier m.m.

INTERNT BESLUT 4/2000

Nordiska rådet har den 8 november 2000 antagit nedanstående interna beslut efter förslag av Kontrollkommittén (*A 1239/kk*).

Det interna beslutet har följande lydelse:

Nordisk Råd beslutar

at koncentrere sine konferencer, seminarer, høringer og rapporter til prioriterede politiske emner og temaer,

at tydeligere end tidligere klargøre hensigt og formål for aktiviteter og rapporter, således at opfølgning kan sikres.

Reykjavík den 8 november 2000

Sigríður Anna Þórðardóttir
Præsident

Frida Nokken
Rådsdirektør

Nordiska rådet har uppdragit
åt presidiet att verkställa
nedanstående beslut angående
Grannlands -TV i digitalt marknät

INTERNT BESLUT 5/2000

Nordiska rådet har den 8 november antagit nedanstående interna beslut efter förslag av den socialdemokratiska partigruppen i Nordiska rådet med 36 röster. 18 medlemmar röstade mot förslaget. 2 medlemmar avstod från att rösta. 28 medlemmar var frånvarande.

Det interna beslutet har följande lydelse:

Nordiska rådet beslutar

att mittengruppens förslag om att ministerrådet säkerställer fortsatt grannlands-TV i det digitala marknätet och använder den nya tekniken till ökad distribution av public service översänds till Nordenutskottet för behandling.

De 36 medlemmar som röstade *för* det interna beslutet var:

Christel Anderberg, Hanne Andersen, Arnbjörg Sveinsdóttir, Dorte Bennedsen, Per Berthelsen, Charlotta Bjälkebring, Ragnar Erlandsson, Anthon Fredriksen, Reynoldh Furustrand, Gunn Karin Gjul, Jette Gottlieb, Åke Gustavsson, Tuula Haatainen, Leena Harkimo, Chris Heister, Gun Hellsvik, Hjálmar Jónsson, Lars Hjertén, Margareta Israelsson, Anita Johansson, Eva Johansson, Per Kaalund, Laila Kaland, Kimmo Kiljunen, Jeppe Kofod, Katri Komi, Svein Ludvigsen, Aase D. Madsen, Lars Kramer Mikelsen, Kent Olsson, Vibeke Peschardt, Riitta Prusti, Sigríður Anna Þórðardóttir, Sonja Irene Sjøli, Jouko Skinnari och Marja Tiura.

De medlemmar som röstade *mot* det interna beslutet var:

Frank Dahlgard, Odd Einar Dørum, Olof Erland, Sven Erik Hovmand, Kaj Ikast, Ísólfur Gylfi Pálmason, Kristen Touborg, Ellen Kristensen, Paula Lehtomäki, Mika Lintilä, Pehr Löw, Ragnwi Marcelind, Eva Møller,

Petri Neittaanmäki, Steingrímur J. Sigfússon, Hannu Takkula, Jari Vilén och Jan Erik Ågren.

Följande medlemmar *avstod* från att rösta:

EeroAakan-Penttilä och Lennart Gustavsson.

Följande medlemmar var *frånvarande*:

John Alvheim, Gunnar Breimo, Berit Brørby, Ole Vagn Christensen, Lennart Daléus, Erik Dalheim, Knud Enggaard, Ann Marie Fagerström, Per-Kristian Foss, Per-Erik Granström, Odd Holten, Johan J. Jakobsen, Elver Jonsson, Øyvind Korsberg, Ewa Larsson, Kaj Larsson, Jógvan á Lakjuni, Astrid Mari Nistad, Marit Nybakk, Anne Huotari, Heli Paasio, Dan R. Petersen, Bror Yngve Rahm, Leena Rauhala, Sighvatur Björgvinsson, Sigríður Jóhannesdóttir, Lodve Solholm och Kari Økland.

Reykjavík den 8 november 2000

Sigríður Anna Þórðardóttir
Præsident

Frida Nokken
Rådsdirektør

Övriga beslut

A. Beslut att inte företa sig något

Nordisk kulturverksamhet för dövblindfödda (A 1217/nord)¹

Nordiskt centrum för kvinnors konstnärliga skapande (A 1219/nord)²

B. Beslut att lägga till handlingarna

a. som slutbehandlade spørsmål

(7 november)

1. Nordisk Ministerråds virksomhedsberetning 1999 incl. Nordisk Ministerråds bilag om meddelelser vedrørende Nordisk Råds rekommendationer (C 1)
2. Beretning til Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd om revisionen af Nordisk ministerråds virksomhed (C 3/kk)
3. Beretning til Nordisk Råd om revisionen af Nordisk Råds regnskab for 1999 (C 4/kk)
4. Beretning fra Nordisk kulturfond, incl. revisionsberetning (C 5/kk)
5. Nordiska ministerrådets budgetförslag för 2001 samt redogörelse för planerna för det nordiska samarbetet (B 189/p; C 2)
6. Medlemsförslag om medlemskap för Estland, Lettland och Litauen i Nordiska rådet (A 1224/p)
7. Utskottsförslag om underlättande av ungdomsutväxling mellan Norden och de baltiska staterna (A 1238/när)
8. Meddelande om rekommendation 15/1995/euro Plan för främjande av social och miljömässig hänsyn inom WTO
9. Meddelande om rekommendation 35/1995/nord Handlingsplan för nordisk barn- och ungdomskultur (siste at-setning)
10. Meddelande om rekommendation 7/1996/när Forskning, utveckling samt ökad industrialisering av teknologi angående förnybara energikällor (andre at-setning)
11. Meddelande om rekommendation 8/1996/när Åtgärder för ökad kärnsäkerhet (tredje at-setning)
12. Meddelande om rekommendation 9/1996/euro Årlig redogörelse om sysselsättningspolitiken
13. Meddelande om rekommendation 4/1997/p Internet samt Europafrågor
14. Meddelande om rekommendation 11/1997/nord Nordplus-mini
15. Meddelande om rekommendation 28/1997/nord Nya initiativ på film- och mediaområdet
16. Meddelande om framställning 2/1998/nord³ Nordiska godstransporter

---

¹ Veddatt av Presidiet 19. oktober i Vanda

² Veddatt av Presidiet 19. oktober i Vanda

³ Framst. 2/1998 antagen av Nordiska rådets presidium 11.8.1998

17. Meddelande om rekommendation 4/1998/p MAI-avtalet (Multilateral Agreement on Investment)
18. Meddelande om rekommendation 7/1998/euro Flexibilitetsskabende arbejdstidsarrangementer
19. Meddelande om rekommendation 12/1998/när Koordinering av insatser för barn och unga i Nordens närområden
20. Meddelande om rekommendation 13/1998/när Barns och ungas situation i Nordens närområden (første og femte at-setninger)
21. Meddelande om rekommendation 15/1998/när Bilateral samarbetsavtal mellan polismyndigheter i Norden, de baltiska länderna och Ryssland
22. Meddelande om rekommendation 17/1998/nord Strategi för samarbete med frivilligsektorn (første at-setning)
23. Meddelande om rekommendation 20/1998/nord Strategimodell för nordisk kulturpolitik
24. Meddelande om rekommendation 21/1998/nord Nordisk överenskommelse om etablering av fria skolor
25. Meddelande om rekommendation 31/1998/när Miljöcertifiering av fisk (tredje og fjerde at-setninger)
26. Meddelande om rekommendation 34/1998/när Uppbyggnad av medborgarsamhälle i Murmansk
27. Meddelande om rekommendation 35/1998/nord Nordiskt samarbete inom transport-, kommunikations- och trafiksäkerhetsområdet
28. Meddelande om rekommendation 37/1998/när Kompetansenettverk for Agenda 21 i Østersjøen
29. Meddelande om framställning 1/1999/euro⁴ Handlingsplan for det nordiske forbrugerarbejde til år 2004
30. Meddelande om rekommendation 6/1999/p Ökat samarbete med de baltiska staterna
31. Meddelande om rekommendation 7/1999/p Budgeten för det nordiska samarbetet 2000
32. Meddelande om rekommendation 15/1999/euro Nordisk engasjement for sterkere fokus på sosiale standarder i Verdensbanken
33. Meddelande om yttrande 1/1999/kk Berättelse från Nordiska kulturfonden, inklusive revisionsberättelse för 1998
34. Ministerrådsforslag om samarbejde på arbejdsmarkeds- og arbejdsmiljøområdet 2001 – 2004 (B 198/euro)
35. Udvalgsforslag om arbejdsmarkedsrelateret debat (A 1235/euro)
36. Udvalgsforslag om gennemførelse af et nordisk IT-infrastrukturstudie og samordning af initiativer indenfor E-handel (digitale signature) og krypteringsprodukter (A 1226/euro)
37. Udvalgsforslag om gennemførelse af et nordisk IT-innovationstudie og udvikling af makroklusters (A 1227/euro)
38. Udvalgsforslag om brug af IT-redskaber til at stimulere og forøge deltagerdemokratiet i Norden, herunder udvikling af oversættelsesteknik samt etablering af freenets (A 1228/euro)

---

⁴ Framst. 1/1999 antagen av Nordiska rådets Presidium den 29.6.1999

39. Udvalgsforslag om nedsættelse af en eksternt IT-ekspertgruppe under Nordisk Ministerråd (A 1229/euro)
40. Udvalgsforslag vedrørende social dumping i EU/EØS (A 1237/euro)
41. Ministerrådsforslag om handlingsprogram for nordisk jord- og skogsbruksamarbejde 2001 – 2004 (B 196/när)
42. Ministerrådsforslag om strategi for det nordiske fiskerisamarbejde 2001 – 2004 (B 197/när)
43. Ministerrådsforslag om handlings-program for det nordiske levnedsmiddelsamarbejde frem til år 2004 (B 194/euro)
44. Medlemsforslag om nordisk samarbejde inom området för bioetik (A 1218/nord)
45. Medlemsforslag om genmodifierade organismer (A 1222/euro)
46. Medlemsforslag om havets miljöproblem och hållbar förvaltning av fiskeresurserna (A 1225/när)

(8 november)

1. Nordiska ministerrådets redogörelse för planerna för det nordiska samarbetet. Nordiska ministerrådets budgetförslag för 2001 (C 2; B 189/p)
2. Beretning til Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd om revisionen af Nordisk Ministerråds virksomhed (C 3/kk)
3. Beretning til Nordisk Råd om revisionen af Nordisk Råds regnskab for 1999 (C 4/kk)
4. Beretning fra Nordisk Kulturfond, incl. Revisionsberetning (C 5/kk)
5. Ministerrådsforslag om ændring af overenskomsten om Nordisk Kulturfond (B 191/nord)
6. Kommittéforslag om oppfølgingen av Nordiska rådets konferenser, seminarier m.m. (A 1239/kk)
7. Kommittéforslag om Nordjobb-programmet (A 1240/kk)
8. Ministerrådsforslag om nytt samarbeidsprogram for sosial- og helseektoren i Nordisk Ministerråd 2001-2005 (B 192/nord)
9. Ministerrådsforslag om nordisk samarbejde på narkotikaområdet 2001-2005 samt Handlingsplan for det nordiska samarbetet inom narkotikasektorn år 2000 (B 193/nord)
10. Medlemsforslag om narkotikabekämpning i ett nordiskt perspektiv (A 1205/nord)
11. Utvalgsforslag om kartlegging av organisert kriminalitet (A 1233/nord)
12. Utskottsforslag om demokrati och välfärd i ett globalt perspektiv (A 1241/nord)
13. Medlemsforslag om skapandet av en gemensam nordisk satsning på demensproblematiken (A 1211/nord)

b. i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa år

1. Meddelande om rekommendation 8/1996/när Åtgärder för ökad kärnsäkerhet (första att-sats och andra att-sats)
2. Meddelande om rekommendation 13/1998/när Barns och ungas situation i Nordens närområden (andre at-setning)

3. Meddelande om rekommendation 17/1998/när Strategi för samarbete med frivilligsektorn (andre og tredje at-setninger)
4. Meddelande om rekommendation 31/1998/när Meddelande om rekommendation 31/1998/när Miljöcertifisering av fisk (første og andre at-setninger)

c. anmälan om fortsatt utskottsbehandling

1. Medlemsförslag om grundandet av en demokratifond för samarbete med Ryssland (A 1220/när)

d. bemyndiganden till utskotten/kontrollkommittén att lägga sak respektive meddelanden till handlingarna

(7 november)

1. Medlemsförslag om grundandet av en demokratifond för samarbete med Ryssland (A 1220/när)
2. Meddelande om rekommendation 12 /1991/nord Jämnare könsfördelning i nordiska styrelser, kommittéer, utskott, nämnder m.m.
3. Meddelande om rekommendation 8/1996/när Åtgärder för ökad kärnsäkerhet (första att-sats och andra att-sats)
4. Meddelande om rekommendation 17/1996/när Samarbete i Norden om behandling av små diagnosgrupper
5. Meddelande om rekommendation 18/1996/när Bekämpning av sexuellt missbruk av barn
6. Meddelande om rekommendation 12/1997/nord Barn och ungas rättigheter vid flyttning inom Norden
7. Meddelande om rekommendation 17/1997/nord Genteknologi och kloning
8. Meddelande om rekommendation 18/1997/nord Flyktningpolitik i Norden och Europa
9. Meddelande om rekommendation 20/1997/nord Utökat TV-samarbete i Norden
10. Meddelande om rekommendation 23/1997/nord Stödfunktion för multimedieproduktion
11. Meddelande om rekommendation 24/1997/nord Stöd till konstnärlig utformning på CD-ROM
12. Meddelande om rekommendation 6/1998/nord Nordisk netværk for analyse og idéudvikling om beskæftigelses- og erhvervs-politikken
13. Meddelande om rekommendation 9/1998/nord Nordiske samordningsregler angående pensjonsrettigheter
14. Meddelande om rekommendation 13/1998/när Barns och ungas situation i Nordens närområden (andre at-setning)
15. Meddelande om rekommendation 14/1998/när Insatser mot rasism och främlingsfientlighet
16. Meddelande om rekommendation 17/1998/nord Strategi för samarbete med frivilligsektorn (andre og tredje at-setninger)
17. Meddelande om rekommendation 19/1998/nord Samordnet lovgivning på ophavsretsområdet
18. Meddelande om rekommendation 22/1998/nord Nordisk språkpolitik

19. Meddelande om rekommendation 24/1998/kk Samordning av biståndsinsatser i Nordens närområden
20. Meddelande om rekommendation 31/1998/när Miljöcertifiering av fisk (første og andre at-setninger)
21. Meddelande om rekommendation 36/1998/när Gjennomføring av nordisk miljøregnskap for energi samt harmoniserte miljø-skatter på el
22. Meddelande om rekommendation 2/1999/nord Tvärsektoriell handlingsplan och åtgärder för barn och unga
23. Meddelande om rekommendation 3/1999/nord Barns rättigheter
24. Meddelande om rekommendation 4/1999/nord Barn och unga i glesbygd
25. Meddelande om rekommendation 5/1999/nord Mobbning och våld bland barn och ungdomar
26. Meddelande om rekommendation 8/1999/kk Uppföljningen av Nordiska rådets rekommendationer
27. Meddelande om rekommendation 9/1999/nord Strategi för nordiskt utbildnings- och forskningssamarbete 2000-2004
28. Meddelande om rekommendation 10/1999/nord Ömsesidigt godkännande av förhandsgranskning av film
29. Meddelande om rekommendation 11/1999/euro Ansattes representasjon i bedriftenes styrer i forbindelse med grenseoverskridende bedriftsetableringer
30. Meddelande om rekommendation 12/1999/nord Handlingsplan för avskaffande av gränshinder i Norden
31. Meddelande om rekommendation 13/1999/nord Den nordiske arbeidsformidling og formidling af arbejdsmarkedsrelevant information for at sikre en geografisk mobil arbejdskraft
32. Meddelande om rekommendation 14/1999/nord Jämställdhet och utveckling av könsuppdelad statistik
33. Meddelande om rekommendation 16/1999/nord Fängelseundervisning
34. Meddelande om rekommendation 17/1999/när Nordisk handel med CO₂-kvoter

C. Beslut i interna spørsmål

(6 november)

1. fastställande av deltagarlista
2. fastställande av dagordning
3. att tillämpa vissa regler för sessionens genomförande angående talerätt, replikskifte, taletidsbegränsing, frågestunden vid sessionen, voteringsförfarande, förbud mot användning av mobiltelefoner i salen och rökförbud genomförande (Dokument 1)
4. statsministrarnas redogörelse (Dokument 2)

(7 november)

1. utrikesministrarnas redogörelse (Dokument 3)
2. försvarsministrarnas redogörelse (Dokument 4)
3. att lägga Nordisk årsberetning 1999. Nordisk Råd, præsidiets rapport om virksomhedsåret till handlingarna (Dokument 5)

4. Nordisk ministerråds sektoraktiviteter med EU/EØS spørsmål – statusrapport 1999 (Dokument 6)
5. Rapport om den nordliga dimensionen (Dokument 7)
6. Norden 2000 – öppet för världens vindar. Vismanspanelens rapport till samlingsministrarna (Dokument 8)
7. Närmare Norden – Förslag till reviderad nordisk närområdesstrategi (Dokument 14)
8. Nordisk beskäftigelsesredegørelse 2000 (Dokument 9)
9. Rapport fra Europaudvalget om IT (Dokument 10)
10. Social dumping. Rapport fra Europaudvalget (Dokument 11)
11. En nordisk dimension i bioetiken? Rapport fra Nordenudvalgets seminar (Dokument 12)

(8 november)

1. Retningslinier for Nordisk Råds virksomhed i 2001 (Dokument 13)
2. Fastställande av tid och plats för nästa session

Val

(8 november)

1. val av Nordiska rådets presidium
2. val av medlemmar till Nordiska rådets utskott (Nordenutskottet, Europautskottet, Närområdesutskottet) och kontrollkommittén
3. val av ordförande och två viceordföranden till Nordiska rådets utskott samt till kontrollkommittén
4. val av medlemmar till valkommittén
5. val av medlemmar till Nordiska investeringsbankens kontrollkommitté för perioden 1 maj 2001 – 30 april 2003
6. val av revisorer och revisorsuppleanter till Nordiska kulturfonden för 2001 och 2002
7. val av medlemmar och suppleanter till Nordiska kulturfonden för 2001 och 2002

PRESIDIUM, ARBEDSUTVALG, SEKRETARIAT,
SAKKYNDIGE M.M.

Presidium

Sigríður Anna Þórðardóttir,
 president, IS
 Dorte Bennedsen, DK
 Berit Brørby, NO
 Svend Erik Hovmand, DK
 Gun Hellsvik, SE
 Kaj Ikast, DK

Johan J. Jacobsen, NO
 Anita Johansson, SE
 Elver Jonsson, SE
 Bjarne Kallis, FI
 Outi Ojala, FI
 Riitta Prusti, FI
 Sighvatur Björgvinsson, IS

Arbeidsutvalg*Danmark*

Svend Erik Hovmand (V)
 Dorte Bennedsen (S)
 Kaj Ikast (K)
 Kristen Touborg (SF)

Finland

Outi Ojala (Vas.)
 Petri Salo (Kok.)
 Tuija Brax (Vihr.)
 Ragnar Erlandsson (ÅC)
 Bjarne Kallis (SKL)
 Pehr Löf (SFP)
 Hannes Manninen (Kesk.)
 Riitta Prusti (SDP)

Norge

Berit Brørby (A)
 Valgerd Svarstad Haugland (KrF)
 Erik Dalheim (A)
 Per-Kristian Foss (H)
 Johan J. Jakobsen (Sp)
 Øystein Djupedal (SV)
 Odd Einar Dørum (V)

Sverige

Gun Hellsvik (m)
 Anita Johansson (s)
 Reynoldh Furustrand (s)
 Charlotta Bjälkebring (v)
 Jan-Erik Ågren (kd)
 Lennart Daléus (c)

Deltakere på sesjonen

Innbudte gjester

Natur- og miljø prismottagere:

Engesæth, Siri, Bellona

Hauge, Frederic, Bellona

Nikitin, Aleksandr, Bellona

Nilsen, Thomas, Bellona

Nordiske gjester:

Árni Johnsen, Vestnordisk Råd

Bull, Tove, rektor

Durhuus, Jógvan,

Vestnordisk Råd

Enggaard, Knud,

Foreningen Norden, Danmark

Gísli S. Einarsson,

Vestnordisk Råd

Göransson, Bengt,

Föreningen Norden, Sverige

Halvorsen, Kjell H.,

Norges ambassadør

Jensen, Marianne,

tidl. landsstyremedl

Koponen, Timo,

Finlands ambassadør

Mørch, Flemming,

Danmarks ambassadør

Ólafur G. Einarsson,

fhv. minister, formand for

Centralbankens styrelse

Páll Kr. Pálsson,

præsentatør af miljøpristageren

Pekka, Aikio,

Samisk Parlamentarisk Råd

Ragnhildur Helgadóttir,

fhv. minister, tidl. præsident i

Nordisk Råd

Sigurlín Sveinbjarnardóttir,

Foreningen Norden, Island

Svanfríður Jónasdóttir,

Vestnordisk Råd

Svensson, Hasse,

Föreningen Norden på Åland

Trolle, Herman af,

Sveriges ambassadør

Tveito, Terje,

Foreningerne Nordens Forbund

Øverlier, Grethe,

Foreningen Norden, Norge

Internasjonale gjester

Anthuis, René, MP, Benelux

Barhust, André, MP, Benelux

Bickauskas, Egidijus,

medlem, Baltisk forsamling

Björck, Anders, MP, Svenska

delegationen till Europarådet

Brown, Edwin, Economic

Officer, Amerikanske ambassade

Ceballos, Bodil, assistent

D'Hondt, Denis, Benelux

interparlamentariska Församling

Fjuk, Ignar, MP, IPU

Hannes Ottósson,

Economic Assistant,

Amerikanske ambassade

Hiermann, Ingela,
President, Benelux-Parlamentet
Hintersheit, Mathias,
MP, Benelux
Jankauskaite, Renata,
sekreterare, Baltisk forsamling
Laizane, Marika, Assistant
secretary, Baltisk forsamling
Leperre-Verrier, Odile,
MEP, Europaparlamentet
Löwenhard, Bernhard,
MP, Benelux
Magnea Marinósdóttir,
Amerikanske ambassade
Moeller, William, Political
Officer, Amerikanske ambassade
Molnika, Baiba, sekreterare,
Baltisk forsamling
Olsen, Henrik,
EP, Europaparlamentet
Oviir, Siiri, presidiemedlem,
Baltisk forsamling
Pahomova, Nadejscha,
ekologisk ekspert

Piskun, Nikolay L.,
medlem, Dumaen
Pivnenko, Valintina K.,
formand, Dumaen
Razuks, Romualds,
viceformand, Baltisk forsamling
Schörling, Inger,
EU-parlamentariker
Swildens-Rozendaal, Willie,
president, Benelux inter-
parlamentariska Församling
Vaik, Evi,
sekreterare, Baltisk forsamling
Van der Wassenhove, Jos,
Secretary General, Benelux
interparlamentariska Församling
Velliste, Trivimi, presidie-
medlem, Baltisk forsamling
Zaitseva, Arina A.,
delegationssekretær, Dumaen

Nordiske organisasjoner

Abrahamsson, Kirsti,
Föreningen Norden
Agnes Arnardóttir, Nordisk
informationskontor, Akureyri
Almar Grímsson næstformand,
Foreningen Norden
Dahllöf, Per-Olof, VD, NOPEF
Doepel, Catarina,
styrelsessekreterare, NIB
Eckert, Stella, assistent, NDF
Esther Sigurðardóttir,
Foreningen Norden
Falk, Johan,
Generalssekreterare, NOMUS
Gustavsson, Susanne,
Kommunikasjonschef,
Nordisk Industrifond/NorFa

Hans Guðmundsson, Rektor,
Nordisk Industrifond/NorFA
Helmsdal, Mikkjal, instituttschef,
Nordens Institut på Åland
Helga Hjörvar,
direktør for Norðurlandahúsið
Hrafn Harðarson,
Foreningen Norden
Jensen, Anette,
Foreningen Norden
Jón Sigurðsson, VD, NIB
Kookala, Christina,
Föreningen Norden
Kristensson, Sara,
Prosjektledare, Norden i Fokus
Larsen, Peter,
Foreningen Norden

Lund-Sørensen, Jens, VD, NDF
Ljunggren, Anders,
 Föreningen Norden
Löfström, Jamima,
 informatör, NIB
Murro, Lembit,
 Föreningen Norden
Nygård, Britta, Förbunds-
 sekreterare, Föreningen Norden
Odland, Hildur,
 første ambassadesekretær,
 Norges ambassade
Óðinn Albertsson,
 Foreningen Norden
Petrén, Finn, Kanslichef, NSH
Pitkänen, Harro, VD, NEFCO
Prane, Antra,
 Foreningerne Nordens Forbund
Ramsvatn, Unni,
 Föreningen Norden
Ruud, Espen,
 kommunikasjonskonsulent,
 Nordisk Industrifond/NorFA
Rønsen, Oddvar Sten,
 direktør, NIB

Saxén, Tom,
 generalsekretær, Nordens
 Facklige Samorganisation
Sigurjón Pálsson, Ledare for
 Ungdomens Nordiska Råd
Simonsen, Stefan,
 direktør, N.A.P.A
Sjölund, Folke, t.f. direktør,
 Föreningen Norden på Åland
Sohlman, Ragnar,
 Föreningen Norden
Syrjänen, Heidi,
 VD-sekreterare, NIB
Tønnesson, Øyvind,
 Nordisk Råds Jubilæumsbog
Úlfar Sigurmundsson,
 Foreningen Norden
Vaagland, Eva,
 Foreningen Norden
Wiklund, Lena, Utredare, NSH
Wilén, Henrik, NIFIN
Øvergaard, Sven,
 kommunikasjonsrådgiver,
 Nordisk Industrifond/NorFA

De nationale delegasjoners sekretariater

Danmark:

Gadebusch, Camilla, assistent
Glisberg, Christina Duus, elev
Hagemann, Henrik,
 generalsekretær
Hansen, Benedicte Balle,
 fuldmægtig

Hansen, Lavst Riemann,
 stf. generalsekretær
Seierø, Elton, folketingsbetjent
Skarøberg, Katrina, assistent
Stegemüller, Ulla, overassistent

Færøerne:

Olsen, Ernst, fuldmægtig

Finland:

Bruun, Anna, byråfunktionär
Eriksson, Magnus, sekreterare
 för int. ärenden

Flink, Christina, byråsekreterare
Grandell, Nina, projektassistent

Kupias, Leea,
avdelningssekreterare
Lakovaara, Laura,
byråsekreterare
Moisander, Paula, sekreterare
för int. ärenden
Nyholm, Paula, byråsekreterare
Saarela, Mikko, Adb-instruktör
Salminen, Sirpa,
vaktmästeriassistent

Grønland:

Albrektsen, Rikke, fuldmægtig

Island:

Andri Lúthersson,
international sekretær
Belinda Theriault, direktør for
den internationale afdeling
Einar Farestveit,
international sekretær

Norge:

Andreassen, Bjørn,
delegasjonssekretær
Braaten, Else Marie,
førstekonsulent
Jansen, Ingvill, førstekonsulent

Sverige:

Hjelm, Eva, byrådirektör
Hultén, Eric, avdelningsdirektör
Johnson, Bertil,
expeditionsassistent

Åland

Holm-Johansson, Marine,
t.f. delegationssekreterare

Salo, Kari, sekreterare för int.
ärenden
Sneck, Minna, mötesplanerare
Tallqvist, Kristiina,
informationsassistent
Talvitie, Ossi, vaktmästerchef
Zilliacus, Patrick,
råd för internationella ärenden

Fridber, Kent, fuldmægtig

Erla Nanna Jóhannesdóttir,
fuldmægtig
Jóhanna Helga Halldórsdóttir,
international sekretær
Helga Lára Guðmundsdóttir,
konference manager, IT
Lene Hjaltason, projektleder, IT

Myhre-Jensen, Kjell,
sekretariatsleder
Ness, Synnøve, førstesekretær
Resaland, Rune, avdelingsleder
Robstad, Bjørn Willy,
førstekonsulent

Lindström, Margareta,
byråassistent
Mimon, Nina, byråassistent
Norrbom, Hans, redaktör
Smekal, Eva, sekretariatschef
Vargö, Lars, ambassadör

Rådssekreteriatet

Guðrún Garðarsdóttir,
rådssekretær
Gotthardt, Charlotta, assistent
Haaland, Hilde,
dokumentationsansvarlig
Henriksen, Merete,
afdelingssekretær
Kristin Ólafsdóttir, rådssekretær
Lindroos, Päivikki, rådssekretær

Lundberg, Göran, rådssekretær
Møller, Birgitte, rådssekretær
Nokken, Frida, rådsdirektør
Nørgaard, Jens, vagtmester
Sandø, Jonna, chefsekretær
Schwarz, Jesper, rådssekretær
Toropainen, Ulla, assistent
Wallenius, Raija, rådssekretær

Nordisk Ministerråds sekretariat

Belsø, René, rådgiver
Berget, Jann Ola, rådgiver
Bredin, Vanja, afd.chef
Carlsen, Anette Vedel, rådgiver
Christensen, Søren, generalsekr.
Gjøe, Kristin, afd.sekr
Granlund, Marja, seksjonchef
Hansen, Poul Geert, rådgiver
Heldbo, Jesper, rådgiver
Hirsch, Heli, rådgiver
Holmstrup, Klaus, afd.chef
Ingves, Anders, planleggare
Johansen, Knut-Hjort,
kontorleder
Jönsson, Mats, specialrådgiver
Jørgensen, Renée Høyer,
rådgiver
Karlsson, Christina Ridderman,
rådgiver
Karlsson, Nils-Petter, rådgiver
Klemet, Kalli, kontorleder
Kunnas, Veikko, rådgiver
Lampola, Riitta, afd.chef
Lönnroth, Joakim, konsulent
Markkanen, Esa, kontorleder
Milton, Pia, rådgiver
Möller, Marianne, rådgiver
Norén, Agneta, afd.chef

Nybølet, Harald E., afd.chef
Nyström, Hans, rådgiver
Pate, Rita, sekr.
Persson, Margaretha, afd.sekr.
Persson, Sture, afd.chef
Peters, Catharina, rådgiver
Petersen, Hanne, kontorleder
Petersen, Niels, rådgiver
Ragnheiður Þórarinsdóttir,
rådgiver
Rasmussen, Alf, rådgiver
Refslund, Niels, rådgiver
Runeberg, Kate, projektansvarig
Røstad, Sigrun, rådgiver
Sjolander, Gun-Marie, sekr.
Skui, Hanne, rådgiver
Stilbo, Frank, serviceleder
Stærk, Bente, rådgiver
Syversen, Inger Lise, rådgiver
Søndergaard, Steffen, rådgiver
Sørensen, Jess Gerrild, rådgiver
Tilander, Ylva, rådgiver
Vielsted, Karin, afd.sekr.
Widing, Liselotte,
styregruppesekr.
Wøhlk, Birgitte, rådgiver
Zemgulyte, Daiva,
prosjektmedarbetare

NR- NMR Informationsafdeling

Bjørshol, Kristin,
prosjektmedarbeidere
Bondeson, Christian, infomaster
Forsslund, Britt-Marie, informatör
Hernes, Per Olav, informatör
Hyvönen, Anne, Web-redaktør
Isherwood, Julian, Web-redaktør
Karlsson, Svenolof,
Web-redaktør
Klingenberg, Sissel,
informationssekretær
Komonen, Camilla,
informationsassistent

Lindboe, Ole, redaktør
Lundberg, Ulla,
informationsassistent
Nielsen, Elin Rand, konsulent
Olsson, Kjell, rådgiver
Sigrún Stefánsdóttir,
informationschef
Sverkel-Österberg, Agneta,
spesialrådgiver
Sørensen, Sune, sekretær
Sørensen, Torkil, informatör
Taarup, Tarja, sekreterare

Partier og partigrupper

Bakas, Ann, sekreterare,
Socialdemokratiska gruppen
Dybing, Svein, spesialrådgiver,
Arbeiderpartiet
Dyrhaug-Hansen, Kim,
konsulent, Socialdemokratiet
Gréta Ingbórsdóttir,
Selvstændighedspartiet
Hanna Birna Kristjánsdóttir,
Selvstændighedspartiet
Kjartan Gunnarsson,
Selvstændighedspartiet
Lundgren, Carolina,
pressesekreterare, Mittengruppen
Margrét K. Sverrisdóttir,
De liberale
Mathisen, Ragnhild,
politisk rådgiver, Arbeiderpartiet
Metsola, Ukko, sekreterare,
Samlingspartiets riksdagsgrupp
Mo, Geir, parti-gruppesekretær,
Fremskrittspartiet
Moen, Eirik,
generalsekretær, Høyre
Navab, Sebastian, pressesekreterare,
Socialdemokratiska gruppen

Pakarinen, Heikki,
informationschef,
Samlingspartiets riksdagsgrupp
Palshøj, Per, konsulent,
Socialdemokratiet
Puura, Heli, riksdagssekreterare,
Socialdemokratiska
riksdagsgruppen
Rohdin, Lennart, politisk
sekreterare, Mittengruppen
Slåke, Øivind, politisk rådgiver,
Arbeiderpartiet
Stenarv, Gunnar, politisk
sekreterare, Socialdemokratiska
gruppen
Svensson, Jerry, gruppsekreterare,
Socialdemokratiska gruppen
Söderlund, Nina,
gruppesekreterare, Den
vänstersocialistiska gruppen
Wright, Marit Momrak, parti-
gruppesekretær, Mittengruppen
Östh, Billy, gruppesekreterare,
Konservativa gruppen

Sakkyndige

Danmark:

Andersen, Jane Kragh,
 Fuldmægtig, Miljø- og
 Energiministeriet
Bogason, Loa
 fuldmægtig, miljøstyrelsen
Borchorst, Anette,
 associate professor
Christiansen, Ole,
 ministersekretær
Conan, Subbe Backs, fuldmægtig
Franck, Tanja, ministersekr.
Friis, Jacob Wegener,
 ministersekretær
Gade, Steen, direktør for
 miljøstyrelsen
Gercke, Vibeke,
 kontorfuldmægtig
Graff, Bent, fuldmægtig
Hammershøj, Trine,
 informationskonsulent
Henningsen, Lene Skov,
 ministersekretær
Houlberg, Hans Peter,
 fuldmægtig
Høeg-Jensen, Kasper,
 fuldmægtig
Højbjerg, Mette, pressesekretær
Ivø, Martin Vive,
 ministersekretær

Færøerne:

á Velbastað, Niels, fuldmægtig
Joensen, Jákup Paulu,
 fuldmægtig

Finland:

Aarnikka, Marjaana,
 konsultativ tjänesteman
Anttila, Rauno, direktör

Jürgensen, Mette,
 kontorfuldmægtig
Jørgensen, Ole Fester,
 fuldmægtig
Jørgensen, Vibeke Rovsing,
 ministersekretær
Larsen, Morten Laurrup,
 fuldmægtig
Linnet, Lotte, ministersekretær
Møllerup, Paul, afdelingschef
Møller, Grethe Fenger,
 fuldmægtig
Nielsen, Peder Baltzer,
 kontorchef, Miljø- og
 Energiministeriet
Pedersen, Flemming Kühn,
 konsulent
Petersen, Malene Maxe,
 fuldmægtig
Poulsen-Hansen, Per,
 departementsråd
Rasmussen, Carl Bjørn
Roosen, Vibeke, kontorchef
Schmidt, John Høst, ministerråd
Sinne, Conan, fuldmægtig
Skafte, Søren, kommitteret
Smith, Bo, departemenetcheff
Utzon-Frank, Tine
 arkitekt skov- og naturstyrelsen
van Zaane, Peter, fuldmægtig
Voetman, Per, kontorchef

Petersen, Peter, generaldirektør

Häggman, Larserik,
 generalsekreterare
Hakala, Jenni

Himanen, Vesa, linjeforf
Jalkanen, Pekka, överdirektör
Kantola, Tarja, utrikesministerns
 specialmedarbetare
Karanko, Tuija, överinspektör
Kivelä, Risto, tjänsteman
Krokkfors, Karl Johan,
 temporär chef för SNS
Långström, Stefank, samarbets-
 ministerns specialmedarbetare
Leppäjärvi, Raija,
 pressesekreterare
Lindell, Paul, projektchef
Linna, Markku, överdirektör
Luoto, Jari,
 statsministerns specialrådgivare
Lyra, Markus, avdelningschef
Mäkelä, Pauli, enhetschef

Grønland:

Egede, Ivalo, informationschef
Frederiksen, Finn, kontorchef
Frederiksen, Lisbeth, kontorchef
Holm, Hulda Zober,
 nordisk koordinatör
Høyer, Hans J., direktör

Island:

Albert Jónsson, afdelingschef
Atli Freyr Guðmundsson,
 kontorchef
Auðunn Atlason,
 ambassadsekreterär
Árni Gunnarsson, kontorchef
Ásta Erlingsdóttir, rådgiver
Baldur Guðlaugsson,
 departementschef
Benedikt Ásgeirsson, kontorchef
Berglind Ásgeirsdóttir,
 departementschef
Bolli Þór Bollason, kontorchef
Danfríður Skarphéðinsdóttir,
 afdelningsekspert

Mattila, Asko, informationschef
Norrback, Ole, ambassadör
Norros, Mikko,
 viceinformationschef
Palmgren, Sten, lagstiftningsråd
Pesonen, Timo, specialrådgiver
Saari, Rauno, statssekreterare
Slotte, Kristian, direktör
Storrank, Bo, överinspektör
Ström, Ingmar, ambassadråd
Söderlund, Caj, ambassadråd
Vapaavuori, Jan, utrikeshandels-
 ministerns specialmedarbetare
Waltari, Maria, överinspektör
Wrede, Ronald, lagstiftningsråd
Ylinen, Ann-Britt,
 konsultativ tjänste

Lyberth, Dorthie,
 ministersekreterär
Olsen, Carla Rosing,
 ministersekreterär
Søndergaard, Jørgen S.,
 seniorrådgiver

David Á. Gunnarsson,
 departementschef
Elín Flygenring, ambassaderåd
Fisker, Hanne, fuldmægtig
Guðmundur Árnason, kontorchef
Guðmundur Helgason,
 departementschef
Guðmundur Sigþórsson,
 kontorchef
Guðný Helgadóttir, expert
Guðriður Sigurðardóttir,
 departementschef
Guðrún Eyjólfsdóttir, ekspert
Halldór S. Kristjánsson,
 kontorchef

Hannes Heimisson, kontorchef
Hellen M. Gunnarsdóttir,
 afdelingschef
Hjálmar W. Hannesson,
 kontorchef
Hörður Lárusson, afdelingschef
Ingi Valur Jóhannsson,
 afdelingschef
Ingimar Einarsson,
 kontorchef
Jakob Falur Garðarsson,
 ministersekretær
Jón Birgir Jónsson,
 departementschef
Jón Ögmundur Þormóðsson,
 kontorchef
Jónína S. Lárusdóttir, jurist
Karitas H. Gunnarsdóttir,
 afdelingschef
Karl Kristjánsson,
 afdelingsekspert
Kristín Ólafsdóttir, fuldmægtig
Kristján Andri Stefánsson,
 afdelingschef
Kristmundur Halldórsson,
 afdelingschef

Norge:

Angell-Hansen, Bente,
 ekspedisjonssjef
Berg, Hans, rådgiver
Clemet, Fridtjov,
 ekspedisjonssjef
Gardberg, Heidi, rådgiver
Gorholt, Henning,
 ekspedisjonssjef
Griebenow, Berit,
 informasjonssjef
Grue, Per Harald,
 departementsråd
Gundersen, Eilif, rådgiver

Ólafur Davidsson,
 departementschef
Óskar Páll Óskarsson, jurist
Ragnheiður E. Árnadóttir,
 ministersekretær
Salvör Aradóttir, afdelingschef
Salvör Gissurardóttir,
 afdelingsekspert
Sigrún Björnsdóttir, rådgiver
Snjólaug Ólafsdóttir, kontorchef
Stefán Baldursson, kontorchef
Stefán Haukur Jóhannesson,
 kontorchef
Sveinbjörn Eyjólfsson,
 ministersekretær
Sveinn Þorgrímsson, kontorchef
Sverrir Haukur Gunnlaugsson,
 departementschef
Tryggvi Axelsson, afdelingschef
Þorgeir Ólafsson,
 afdelingsekspert
Þorgeir Örlygsson,
 departementschef
Þórir Haraldsson,
 ministersekretær

Hallingstad, Trygve,
 avdelingsdirektør
Holst, Aina, politisk rådgiver
Hovdkinn, system,
 avdelingsdirektør
Malterud, Tore, ekspedisjonssjef
Mathisen, Ragnhild,
 politisk rådgiver
Nordbø, Eldrid, ekspedisjonssjef
Orheim, Karita Bekkemellem,
 statsråd
Rønneberg, Victor,
 avdelingsdirektør
Schultz, Britt, statsekretær
Skeie, Lise, førstesekretær

Slåke, Øivind, politisk rådgiver
Støre, Jonas Gahr, statssekretær
Syse, Christian, rådgiver

Østerberg, Hild, rådgiver
Østern, Gabrielle,
 førstekonsulent

Sverige

Arvidsson, Birgitta,
 departementssekr.
Bergeskär, Lena, pol. sakkunnig
Blom, Catharina Stenborg,
 departementssekr.
Blomgren, Lars, UD
Bodin, Svante, departementsråd
Brolén, Madeleine, assistent
Burrau, Paula, pressekreterare
Carlsson, Per, kansliråd
Clase, Nicola,
 utrikespolitisk rådgivare
Ekenger, Mats,
 departementssekr.
Elm, Christer, departementsråd
Engström, Stefan,
 kanslisekreterare

Ersson, Pia, departementsråd
Forsgren, Kristin,
 departementssekr.
Göransson, Ewa Persson
 statssekreterare
Larsson, Jan, presschef
Lindberg, Carl,
 bitr. statssekreterare
Magnusson, Mikael,
 pol. sakkunnig
Noréen, Stefan, ambassadör
Stålbo, Anna, redaktör
Svanell, Dan, pressekkreterare
Söder, Sven-Eric, statsekreterare
Toresson, Anneli, pol. sakkundig
Trolle, Ingrid Hjelt af, sakkunnig
Ulvelius, Nina,
 departementssekr.
Ziemelis, Mite, kansliråd

Åland:

Eliasson, Yvonne,
 avdelningschef

Naucmér, Elisabeth, kanslichef
Östling, Bengt, informationschef

Referenter

Danmark

Albrechtsen, Henrik,
 tekstbehandler
Delfs-Andersen, Sven, referent
Hansen, Sussie Blom, referent

Jensen, Karsten, referent
Larsen, Kerstin Tensing,
 tekstbehandler
Pedersen, Ritva, tekstbehandler

Finland

Akerberg, Iris, referent
Filppa, Birgi, stenograf
Peltola, Maarit,
 protokollsekreterare

Stenman, Marja-Leena,
 byråsekreterare
Sundström, Marina,
 byråsekreterare

Varisto, Niklas, stenograf

Norge

Bartholsen, Anne Grethe,
referent

Brunner, Marit, referent

Sverige

Bernström, Agneta,
riksdagsstenograf

Djurström, Stig, referent

Flugsrud, Aud, referent

Jarnæss, Anne, referent

Moen, Cecilie, referent

Waaden, Jorun, referent

Grönholm, Kristina,

riksdagsstenograf

Karlbom, Berit, assistent

Nilsson, Roland, stenograf

Tolke

Ahonen, Aino

Andersen, Lars

Andersson, Pirkko-Liisa

Borch, Gytte

Borghór Kjærnested

Bryn, Anne

Fluger, Lena

Hellström, Sirpa

Jóhann Hlídgar

Jussila, Ahti

Kaljunen, Riitta

Kozlov, Vladimir

Laakso, Ritva

Laitinmäki, Klaus

Repin, Alexei

Seppänen, Kristiina

Tchekhov, Alexandre

Tizard, Yvonne

Tuovinen, Eeva-Maria

Vähälummunkka, Vappu

SUPPLEMENT

- UTDELING AV NORDISK RÅDS
MUSIK- OG LITTERATURPRIS
- UTDELING AV NORDISK RÅDS
NATUR- OG MILJØPRIS
- ÄRENDELISTA
- ANHÄNGIGA INTERNA BESLUT

**Festforestilling ved udelingen av
Nordisk Råds Musikkpris og Nordisk Råds Litteraturpris
Dronningesalen, Det Kongelige Bibliotek, København
den 6. mars 2000**

Musikalsk åbning   Jean Sibelius : "Andante Festivo"
Strygere fra Det Danske Suzuki Institut
Dirigent: Frans Rasmussen

Velkomst   Den danske delegations formand
Svend Erik Hovmand

Uddeling af musikprisen

Præsentation af prisvinderen   Medlem af bedømmelseskomitéen
Musikchef ved NRK, Synne Skouen

Overrækkelse af prisen   Nordisk Råds Præsident
Sigríður Anna Þórðardóttir

Musikalsk indslag   Prisvinder Kaija Saariaho´s
"Lohn för sopran"
Fremført af Anu Komsí, sopran og
Ejnar Kanding, elektronik

Uddeling af litteraturprisen

Præsentation af prisvinderen   Medlem af Nordisk Musikkomité
(NOMUS)
Forfatter Mary-Ann Bäcksbäck

Overrækkelse af prisen   Nordisk Råds Præsident
Sigríður Anna Þórðardóttir

Takketale   Prismodtager Henrik Nordbrandt

Musikalsk afslutning   Vokalgruppen Ars Nova og
dirigent Frans Rasmussen fremfører:
Palle Gudmundsen-Holmgreen
"Gammel mand i meditation"
Carl Nielsen
"Underlige aftenlufter"
Per Nørgård
"Maya danser for sin søn"

Åbning:

Musikalsk åbning: Strykere fra Det Danske Suzuki Institut, Dirigent Frans Rasmussen. Jean Sibelius: "Andante Festivo"

Formanden for den danske delegasjon Svend Erik Hovmand bød velkommen.

Svend Erik Hovmand: Ærede prismodtagere, Folketingets formand, Ministre, ambassadører, Rådspræsident og kollegaer.

På vegne af Nordisk Råds danske delegation er det mig en stor ære og glæde at kunne byde velkommen til denne festlighed. Vi er glade for at kunne få lov til at være værter ved denne store nordiske kulturbegivenhed, og jeg gratulerer prisvinderne på det hjerteligste.

I eftermiddag har vi hørt meget om Nordens potentiale i verdensbilledet. Vi har hørt om vores kulturelle kapital. Og vi har hørt, at Pippi Langstrømpe udgør en del af denne kapital...I aften vil vi koncentrere os om andre dele af de nordiske landes brede og meget omfattende kulturelle kapitalgrundlag.

Jeg har med glæde fulgt den offentlige debat, der har været om Musikprisen og ikke mindst Litteraturprisen. Jeg synes i virkeligheden, det er meget positivt med en sådan debat. Det ville da være sørgeligt, hvis der var fuldstændig stilhed om så betydningsfulde markeringer. Og jeg har noteret mig to væsentlige ting: 1) For det første har jeg ikke set nogen kritik af det endelige resultat af bedømmelseskomitéens arbejde. 2) For det andet kan enhver, der ser listen over prismodtagerne gennem årene se, at alle prismodtagere efterfølgende har bevaret deres karat.

I den danske delegation har vi lagt vægt på, at det nye kongelige bibliotek, som blev indviet for 6 måneder siden, kunne danne rammen om denne begivenhed. Dronningesalen og hele Den sorte Diamant repræsenterer det ypperste i dansk arkitektur og teknologi. Det kongelige Bibliotek er Nordens største bibliotek med over 4,5 millioner bøger. Her iblandt er der ikke færre end 4500 såkaldte *Inkunable*, dvs. bøger trykket før år 1500. Men det rummer også meget andet – f.eks. næsten 6000 manuskripter samt gamle nordiske lovsamlinger.

For at vise det historiske perspektiv for nordisk musik og litteratur, har den danske delegation valgt en lille middelalderlig node- og tekststump som bomærke for Nordisk Råds temakonference – og for denne festlighed. Det er så vidt vides den ældste nedskrevne meloditekst i Norden. I virkeligheden er det indledningen til en folkevis, som står nedskrevet allersidst i runehåndskriftet af Skånske Lov. Folkevisen har ikke spor med Skånske Lov at gøre, men skriveren har åbenbart syntes, at den ledige plads på det dyrebare pergament skulle udnyttes og ikke bare stå tom. Det

har alle danskere haft glæde af siden 1931 – for dengang indførte Danmarks Radio denne melodistump som pausesignal. I dag er det vores symbol på fortiden ved denne begivenhed, hvor vi om lidt får lejlighed til at høre det mest aktuelle nordiske musikstykke, det prisbelønnede værk opført for første gang i Danmark.

Programmet for i aften er i øvrigt tilrettelagt i nært samarbejde med NOMUS, Den Nordiske Musikkomité og med støtte fra det danske kulturministerium. Jeg takker begge.

Kære nordiske venner. Hjertelig velkommen til denne festaften, hvor nordisk kulturhistorie og moderne arkitektur danner ramme om årets vigtigste nordiske kulturbegivenhed. God fornøjelse.

Uddeling af musikprisen

Musikkprismottakeren Kaija Saariaho ble presentert av musikk sjefen ved NRK, komponist Synne Skouen, medlem av bedømmelseskommitéen for Nordisk Råds musikkpris.

Synne Skouen: Ærede forsamling! Det har vært sagt om musikk at den er den kunstformen som kan si alt, uten å nevne noe som helst. Den kunsten kan hun – Kaija Saariaho – som om litt mottar Nordisk råds musikkpris år 2000, for musikkverket ”Lonh”. Opprinnelig studerte hun bildekunst, som er den taueste – den mest tyste – av alle kunster. Nå komponerer hun isteden form i tid, og blander fargespektrene til uhørte nyanser.

Jeg skal ved denne anledning ikke forsøke å si noe lærd om hennes komposisjonsteknikk, der hun er klart nyskapende og blant annet gjør computerens datatall om til musikalske trylleformler. Jeg skal heller forsøke å lokke dere som lytter, men som kanskje ennå ikke har oppdaget Kaija Saariahos musikk, til å ville gjøre nettopp *det*. Dere vil finne en rekke storartede verk, som leder fram mot det vi prisbelønner i dag.

Som medlem av årets jury kan jeg si, at jeg aldri har vært med på et enklere arbeid, selv om vi hadde mange gode nominasjoner. I grunnen visste vi det alle sammen inni oss fra begynnelsen: det kan bare bli ”Lonh”. Det er framfor alt så vakker musikk.

Jeg siterer fra juryens begrunnelse: ”I sin skjønnhet forener Lonh storslagenhet med enkelhet. Med sin bruk av provencalske tekster fra middelalderen, i et klanglig raffinert sopranparti, kombinert med en mesterlig anvendelse av moderne teknologi, spenner komponisten en vid bue mellom fortid og framtid. Lonh er et tidløst verk i skiftet mellom to årtusener.” (Sitat slutt).

I forbindelse med årets pris, ønsket den Nordiske musikkommitéen, NOMUS, å fokusere på verk i kammerformat; i og for seg et deilig svar på tusenårsskiftets hang til det ekstra spektakulære. Men sånn sett er det

nesten ironisk at Saariaho ble årets vinner: hun er jo ikke først og fremst en eksponent for musikk i det lille format, om enn akkurat "Lonh" strengt tatt er et soloverk, for sopran og elektronikk. Saariaho er en kunstner som tenker stort, og fritt – og som beveger seg virtuost og ganske hemmelighetsfullt gjennom tiden og rommet. Hun forteller ingen dramatiske historier; hun skaper isteden mange, flertydige assosiasjoner. Hun klinger storslått, sanselig og lavmælt – tyst – på samme tid.

Det er litt morsomt å kunne si om Kaija Saariaho at hun er en komponist av det forrige århundret. Når hun bygger bro helt tilbake til middelalderen, så gjør hun det ved å ha tatt opp i seg og deltatt aktivt i det tyvende århundrets radikale utforskning av nye uttrykksmidler, samtidig som hun har utviklet et vi alle som lyttere lengter etter: en egen stemme, sin høyst personlige klang. Hun har funnet – for å stjele litt fra Virginia Wolf – "a room of her own". Det klinger ikke særskilt finsk, mener finnene. I hvert fall nordisk, mener lyttere utenfor Norden. Uansett: Saariaho kommuniserer med lyttere overalt i verden, og er i dag *en* av den internasjonale musikkarenas mest etterspurte komponister. Ganske celebrert prisbeheugt allerede; sånn sett kommer Den Nordiske Musikkprisen litt sent, men forhåpentlig godt.

Det er en stor kunstner som om litt mottar Nordisk råds musikkpris. Jeg gleder meg – stort! – med henne.

Og med dette gir jeg ordet til presidenten i Nordisk råd, som skal foreta selve overrekkelsen av prisen.

*Nordisk Råds president **Sigríður Anna Þórðardóttir** overrakte Nordisk Råds Musikkpris 2000 til Kaija Saariaho.*

*Musikalsk innslag Prisvinder **Kaila Saariaho's** "Lohn für sopran og elektronik" fremførtes av Anu Komsis, sopran og Einar Kanding, elektronikk.*

Uddeling af litteraturprisen

Litteraturprismottakeren Henrik Nordbrandt ble presentert av forfatter Mary-Ann Bäcksbäcka, medlem av bedømmelseskomitéen for Nordisk Råds litteraturpris.

Mary-Ann Bäcksbäcka: Henrik Nordbrandt är en evig resenär. För jämnan, noggrant och länge packar han sina koffertar för att bo än i Grekland, Turkiet, än i Spanien, Portugal eller någon annan plats i världen.

Han är en poet i exil, alltid och överallt bara nästan hemma. Det är kanske varje poet, mera hemma i hemlösheten än i något annat eller någon annan plats i tillvaron, men få poeter är så hemma i dikten som Henrik Nordbrandt är i sin. Exiltillvaron, den ständiga kamp trygghetens och rastlöshetens demoner för inom honom, har, verkar det som, gett oss lyrikvänner något av den vackraste och mest innehållsrika dikt som skrivits inte bara på ett nordiskt, utan vilket språk som helst i världen. Och jag kan intyga att han har många trogna och uppskattande läsare utanför den trånga kretsen av poesikonnässörer i Danmark. "Drømmebroer" är en höjdpunkt i Nordbrandts poesi, – det säger väl sig självt i detta sammanhang – en tematiskt sammanhållen helhet kring motiv som hans dikt alltid kretsat kring, den samtidiga frånvaron och närvaron, kärlekens komplexa natur, dubbelheten i upplevelsen, detta, att vara både främmande i och ändå bekant med varje plats eller tillstånd situation och erfarenhet.

Livet kan inte förklaras, lika litet som en papegoja kan reparera en bilmotor, har Henrik Nordbrandt själv sagt i en intervju. Man kan bara uttala sig om det, i lyckligaste fall, och bara i dikt.

I "Drømmebroer" bygger han broar mellan dröm och verklighet, där drömmen är båda lika verklig och överklig som verkligheten själv, och mellan olika världar, tider och platser. Nordbrandts vägar delar sig mellan Odense, Mexiko och 17nde århundradet.

Han bygger inga broar av stål och betong mellan trygga och stabila platser, han bygger hängbroar av rep över mörka avgrundsdjup, fästa vid klippor som när som helst kan brista och rämna. Skickligt balanserande mellan begripligt och obegripligt, mellan rationellt och irrationellt, magi och realistiska utsagor, går han modigt och säkert över dem.

Repbroar vacklar och gungar, det hisnar att bestiga dem; perspektiven, höjden, skönheten och djupen ger en impulsen att sluta ögonen, låta sig falla, men det kan man inte. Inte heller i Nordbrandts dikter, som är livsfarliga, man kan ju möta sig själv, se in i det outrannsaktiga, oförutsägbara och gåtfulla, möta den barndom som varken är ljuvlig eller idyllisk, eller en död som inte leder till paradiset. Man kan hamna i Kafka-aktiga

processer, befinnas skyldig och bestraffas, få huvudet avskilt från kroppen med en giljotin, som man själv konstruerat och bar patent på.

Det är både lätt och svårt att gå på Henrik Nordbrandts drömbroar, vi har ju att göra med paradoxernas och det överraskande bildspråkets mästare, med dikter som är lika oförutsägbara som livet självt.

”Drömmebroer” har ett direkt tilltal och mänsklig tyngd. Nordbrandts förhållande till språket är uppenbart lustfyllt, det är både begär och besvärjelse, som smittar av sig och väcker läsarens slumrande sinnen, bygger bräckliga broar, dock broar, mellan hjärta och hjärna.

Det är ingalunda bara mardrömsdjup läsaren här har att gå över. Mörkret, melankolin och sorgen uppvägs av bitande sarkasm, självironi och lika vidunderlig som underfundig humor. Man kan känna igen sig i dikterna – och det är ingen dimension man skall förakta – och förundras, låta drömmen vara dröm, dubbelheten vad den är, kanske vackrast i kärleksdikterna. Här en av dem; i min översättning:

Lögner

Det är lögn, det jag skrev i det brev jag brände

Att jag tänker på dig hela tiden.

Men jag tänker på dig det mesta av tiden.

Det är också lögn, att jag inte kan sova:

Jag sover utmärkt, och drömmer dessutom
om andra kvinnor.

Men när jag vaknar, tänker jag strax på dig.

De vackra kvinnor jag ser på gatan

Klär jag av med ögonen, medan jag försöker
att inte tänka på dig.

Och jag inandas deras doft tills det svindlar för mig

Men alla jämförelser utfaller till din fördel
och min ensamhet.

Drömmar är inte sällsynta i poesin, så inte heller i den nordbrandtska, men det är sällan de används så effektivt, slående, mångfacetterat och dynamiskt som i ”Drömmebroer”. Jag skulle gärna citera flera av drömdikterna, särskilt Drömmen om avrättning, som sin titel till trots är en underbar dikt om människans hela situation. I stället vill jag uppmana att läsa den prisbelönade boken.

Tack Henrik Nordbrandt, för den och för alla tidigare inspirerande läsoplevelser dina dikter berett mig, och många andra.

Nordisk Råds president Sigríður Anna Þórðardóttir overrakte Nordisk Råds Litteraturpris 2000 til Henrik Nordbrandt.

Litteraturprisvinner Henrik Nordbrandt fremførte sin takketale.

Henrik Nordbrandt: Nordisk Råds præsident. Medlemmer af bedømmelseskomitéen. Tak for denne pragtfulde pris. Hvis modtageren er så overvældet, at han knapt nok kan tage ordet "jeg" i sin mund og ville have foretrukket, at befinde sig på den anden side af jordkloden, er det fordi, han ved, han sikkert aldrig skal føle sig fortjent til så stor en hæder og så mange penge. Inderst inde er han sikkert også overbevist om, at en anden burde have fået prisen, tror jeg. Og når det halvt druknede "jeg" nu alligevel har reddet sig ud af sit musehul, vil jeg lægge hånden på hjertet og sende en varm hilsen til mine kollegaer og venner, der blev indstillet sammen med mig. Jeg har selv været i samme situation som de. Forbigået har jeg aldrig følt mig, men jeg må indrømme, at min glæde over at være blevet indstillet har været blandet med irritation over at skulle deltage i en konkurrence, som jeg ikke selv havde tilmeldt mig. Måske dén situation minder om selve tilværelsens centrale problematik: Ingen af os har ansøgt om at blive sat i verden, hvilket er en grundlæggende uretfærdighed, der ikke kan undgå at kaste et lidt patetisk skær over den i øvrigt smukke opfindelse, "menneskerettigheder".

Jeg tror, jeg for alvor begyndte at opfatte denne eksistentielle problematik i foråret 1951, da jeg blev indlagt på Fuglebakkens børnehospital med en ukendt lidelse, som aldrig blev diagnosticeret. Først så sent som for et år siden fik jeg mod til at dykke tilbage i tiden og glimtvis genopleve dette hospitalsophold. Det kom der følgende 17 stavelser ud af: "Med et blomstrer alt / og enhver er alene / i sin besøgstid."

Da jeg få måneder efter min udskrivelse begyndte at gå i skole, forstod jeg med det samme, at hospitalet blot havde været forgården til det helvede, vi altid omtalte og tænkte på som "slaveanstalten". En af mine mindre traumatiske oplevelser herfra skal af åbenlyse grunde refereres:

Da jeg var ca. 10 år gammel, blev jeg i forbindelse med min skoles årlige idrætsstævne udvalgt til at løbe 100 meterløb som repræsentant for min klasse. Det overraskede mig, for jeg var nok den dårligste i klassen til al slags idræt. Jo, jeg var forresten den bedste til at klatre i tove, men det fik vi kun lov til at gøre én gang om året — af den af den selv samme grund, havde jeg en skummel mistanke om.

Det må have været mine lange ben, der skaffede mig den ærefulde opgave. Jeg spurtede afsted og kom hurtigt til at ligge forrest i feltet, men inden jeg var nået halvvejs, standsede jeg brat op, fordi jeg i et glimt var kommet til at opleve situationen, som om jeg havde set den udefra — og

kom til at grine. Man kan ikke løbe 100 meterløb og grine på samme tid. Latter og hårde fysiske præstationer går meget dårligt sammen.

Da jeg luntede tilbage til startlinien, blev jeg mødt med en strøm af ukvemsord fra mine klassekammerater, der var rasende over at have tabt. At det jo ikke var *dem*, der havde tabt, forsøgte jeg naturligvis at gøre dem begribeligt, men de var ikke modtagelige for logik. Lige så lidt som fodboldentusiaster i dag — ak, så mange år senere, hvor verden burde have lært så meget mere — forstår, hvad man mener, hvis man fortæller dem, at deres glædesudbrud ”Vi vandt” må være udtryk for en tvangstanke, eftersom de bare var tilskuere.

”Og så blev jeg digter!” skulle jeg hilse at sige, men det er naturligvis en plathed. Da jeg nogle år senere begyndte at læse digte, fordi de hørte med til skolens pensum, kunne jeg ikke se på dem som meget andet end kuriositeter. Mest på grund af deres rim, som gjorde mig utilpas — men heller ikke deres akavede ordstillinger kunne jeg tage helt alvorligt. Salmerne, som vi sang til morgensang på skolen, gav mig stort set kvalme. Desværre! Jeg ville ønske, at jeg havde haft overskud til at være mere tolerant. Men skolen gav mig ikke en chance. Jeg ville være fri — fri for konkurrence, dumhed og sport, begreber der dengang var næsten synonyme for mig. Selv her tør jeg næsten kun hviske, at de til en vis grad stadig er det. Så let slipper man nemlig ikke!

Og alligevel slap jeg vist let. Jeg blev eskapist længe før jeg vidste, hvad ordet betød og at det havde en negativ klang. Eskapismen reddede mig, og det var nok også gennem den, jeg fandt poesien. Da det gik op for mig, at jeg måtte op af den danske sump og begyndte at rette blikket udad, åbnede der sig en helt ny verden. Bl.a. lå Sverige lige på den anden side af sundet, hvad jeg som et barn af krigen burde skamme mig over, at jeg næsten havde glemmt. På trods af min idiosynkrasi over for rim faldt jeg pladask for Bellmann. Men det var først, da jeg opdagede de såkaldt ”frie vers”, at jeg følte, jeg begyndte at forstå, hvad poesi var.

Først var det mest den engelsksprogede lyrik, der tiltrak mig. Og dér havde jeg et problem, for der var kun lidt oversat til dansk, og med mine engelskkundskaber var det så som så. Da jeg stod med Danmarkshistoriens laveste studentereksamen i hånden, kunne jeg vist lige sige: ”I can hop, I can run”, og heller ikke meget mere. Jeg bør indskyde, at det bestemt ikke var mine læreres skyld.

Altså satte jeg mig ned og stavede mig igennem Elliotts ”The Waste Land”. Derefter ”Four Quartets”. Så fulgte Pound, Yeats, Frost og andre. Ved et tilfælde faldt jeg over amerikaneren Wallace Stevens, der måske ikke havde en Elliotts eller Pounds tyngde, men til gengæld en rig, billedskabende fantasi som jeg straks forelskede mig i, måske fordi den spejlede min egen eskapisme. Som for eksempel i de følgende linjer: ”Husene er hjemsøgt / Af hvide natdragter. / Ingen er grønne / Eller

purpurøde med grønne ringe / Eller grønne med gule ringe / Eller gule med blå ringe.” Her var et digt, der kun ville lege, som var totalt uden ambitioner og ikke skulle bevise noget som helst. Sådan ville jeg gerne skrive. Ikke som Stevens naturligvis, eller rettere sagt, fandt jeg ud af senere, *slet* ikke som Stevens, for de fleste af hans digte bryder jeg mig faktisk ikke særligt meget om — men uden medløbere, konkurrenter eller mål, så hvert nyt digt blev sin egen selvforsynende legetøjsbutik.

Det er ikke noget seriøst, poetisk program, og det er heller ikke lykkedes specielt godt for mig at udvikle mig til den poesiers Peter Plys, jeg helst havde set mig selv som. Onde tunger har endda påstået, at jeg minder mere om Æseldyret. Men jeg prøver stadig. Og ind imellem påtager jeg mig jo også tungere opgaver. ”Drømmebroer” er et udtryk for en af dem: I de sidste fem år har jeg forsøgt at forsone mig med mit land, har taget mine spøgelse i deres mærkelige natdragter ved hånden og udforsket mørket sammen med dem.

Det ser til gengæld ud til at være lykkedes. Jeg tilbragte hele vinteren her, kom helt ned på bunden af den kulsorte sump og var mærkeligt glad ved det. Så glad faktisk, at jeg engagerede mig beskedent i debatten om den planlagte — men heldigvis nu opgivne — anlæggelse af en parkeringsplads under Kongens Nytorv. De følgende linjer er fra et bestillingsdigt til Politikken i anledning af år 2000 skiftet. ” De, der vil hurtigst frem / parkerer oven på hinanden i 20 etager / helt op til Kongens Nytorv / hvor de drømmer om de store åbne motorveje, der føjer 0 til 0 til 0: / 2000 år i timen. / Vi kommer frem / længe før vi begynder at følge med.”

At jeg skulle modtage Nordisk Råds litteraturpris netop hér og på dette tidspunkt — det ligner et mirakel. Hjerteligt tak.

Musikalsk afslutning

Vokalgruppen Ars Nova med dirigent Frans Rasmussen fremførte: Pelle Gudmundsen-Holmgreen : ”Gammel mand i meditation” , tekst av Henrik Nordbrandt, Carl Nielsen: ”Underlige Aftenlufte”, tekst av Adam Oehlenschläger, samt Per Nørgård : ”Maya Danser (for sin søn), tekst av Ole Sarvig.

**Pris seremoni ved utdelingen av
Nordisk Råds Natur- og miljøpris 2000
Sesjonssalen i Háskólabíó, Reykjavík, Island
den 8. november 2000**

Åbningstale	Ísólfur Gylfi Pálmason Den Islandske delegations ordfører
Præsentation af prisvinderen	Repræsentant for Natur- og miljøpris- komitéen, Páll Kr. Pálsson
Overrækkelse af prisen	Nordisk Råds Præsident Sigríður Anna Þórðardóttir
Takketale	Repræsentant for prismodtageren Frederic Hauge, Stiftelsen Bellona
Afslutningstale	Ísólfur Gylfi Pálmason Den Islandske delegations ordfører

Åbning:

Åpning, filmforestilling: "Ísland er land þitt" (Island er ditt land)

Ordføreren for den Islandske delegasjonen Ísólfr Gylfi Pálmason bød velkommen.

Ísólfr Gylfi Pálmason: Ærede fru præsident, ministre, parlamentarikere og andre gode gæster.

Det er mig en stor ære som formand for den islandske delegation i Nordisk Råd at få anledning til at byde jer alle hjertelig velkommen til overrækkelsen af Nordisk Råds Natur- og Miljøpris år 2000.

Jeg håber, at I har haft fornøjelse af den lille forestilling her i begyndelsen. Vi islændinge er nemlig meget stolte af den vidunderlige natur og de enestående naturressourcer, som Island består af. Naturen og miljøet er vores rigdomme heroppe i nord.

Men faktum er, at naturen er ømtålig og ubeskyttet. Vi nordboere ved, at andres aktiviteter kan have stor indflydelse på vort eget miljø – helt på samme måde, som vores egne aktiviteter og beslutninger på lokalniveau kan have meget omfattende påvirkninger i andre lande.

Derfor er det så vigtigt – specielt på dette område, natur- og miljøområdet, at alle nationer samarbejder intensivt og af ærlighed. Der er det interne nordiske samarbejde så vigtigt – men også som et forbillede for hele verden. Miljøspørgsmål er også et godt eksempel på et område, hvor samarbejde med nærområder er meget vigtigt, og man kan godt sige, at Nordisk Råd har lagt stor vægt på samarbejde med Nordens nærområder, og vi har alle set de positive resultater af vores indsatser og investeringer der.

Vi politikere laver forskrifterne for miljøområdet, vi sætter lovrammerne, vi forsøger at forstærke samarbejdet mellem de forskellige lande, og vi forsøger at lave en ramme, som er stimulerende, og som giver samarbejdet mulighed for at vokse og udvikle sig.

Men det er græsrodderne, den almindelige borger, frivillige organisationer og virksomheder, det er folkets almindelige indstilling til miljøspørgsmål og ikke mindst initiativ og dygtighed til at udpege forbryderne og varsle myndighederne om dem, som forurener vort miljø, som til slut afgør, om vore strategier lykkes.

Derfor er det specielt vigtigt, at vi nordboere hædrer dem, der arbejder samvittighedsfuldt for at gøre vort hjem, Jorden, lidt bedre. Jeg vil påminde om, at der findes kun én jord. Vi får ingen anden end den, vi har i dag. Jeg byder Páll Kr. Pálsson velkommen til at præsentere prisvinderen. Velkommen, Páll.

Natur- og miljøprismottakeren Bellona ble presentert av representant for Nordisk Råds natur- og miljøpriskomiteé Páll Kr. Pálsson.

Páll Kr. Pálsson: Formanden for Nordisk Råd, repræsentanter for prisvinderen Bellona samt andre tilhørere.

Nordisk Råds Miljøpris tildeles nu for sjette år i træk. Hensigten med prisen er at vække opmærksomhed på situationen og udviklingen inden for miljøsager i de nordiske lande og i disses nærmeste omgivelser. Hensigten er tillige at opfordre folk til at overveje nødvendigheden af miljøsager.

Bedømmelseskomiteen har hvert år stræbt efter at vælge et nyt område inden for miljøsager og lægger dermed vægt på at aktivere interessenter inden for så mange områder af miljømæssige anliggender som muligt, til at fremlægge forslag om prisvindere.

Temaet i året 1995 var "Naturbeskyttelse med særligt henblik på biologisk mangfoldighed". I 1996 var temaet "Lokal tilpasning af bæredygtig udvikling med vægt på samspillet mellem lokalsamfundet og økologiske løsninger". I 1997 var det "Proces- eller produktudvikling, som medfører en væsentlig forbedring af miljøet", i 1998 "Formidling af kundskaber eller holdninger til naturens og miljøets tilstand og værdier samt de trusler, de udsættes for", og sidste år, 1999, var temaet "Lokalt Agenda 21-arbejde".

Nu i år besluttede komiteen at vælge "Samarbejde med Nordens nærområder" som temaområde.

De nære områders miljøpolitik er også Nordens miljøpolitik – og omvendt. De nordiske lande og deres offensive miljøpolitik kan og bør derfor spille en rolle i miljøsamarbejdet med nærområderne. Bedømmelseskomiteen søgte derfor efter en person eller organisation i Norden, som i særlig grad har bidraget til at udvikle samarbejdet på natur- og miljøområdet mellem Norden og Nordens nærområder.

Da bedømmelseskomiteen gennemgik forslagene om dette års prisvinder, var der tydeligvis tale om usædvanlig mange vældig interessante projekter. Interessen og entusiasmen var påfaldende, og i de fleste tilfælde var der tale om konkrete resultater hos de nævnte parter.

Ved komiteens møde den 19. september i år blev der truffet en beslutning om at tildele prisen for året 2000 til Miljøstiftelsen Bellona for dens banebrydende arbejde mod radioaktiv forurening.

Man kan med rette påstå, at både de indholdsmæssige faktorer i Bellonas virksomhed samt den planlægning, som danner baggrunden for bevægelsens aktiviteter, faktisk er kilden til inspiration for aktiviteter inden for et yderst vigtigt område. Koordinering af de samlede aktiviteter foregår inden for The Bellona Foundation, hvis arbejde bl.a. strækker sig til mange dele af Rusland.

Miljøstiftelsen Bellona får prisen for sit arbejde med miljøproblemer i arktiske havområder og i Nordvestrusland. Bellonas aktiviteter har virket som katalysator for oprettelsen af russiske miljøgrupper og har sat fokus på regionens største miljøproblemer og dermed bidraget til et samarbejde mellem Norden og dens nærområder omkring miljøbevarelse. Bellona har fokuseret sit arbejde på den radioaktive risiko i Barentsregionen, hvilket har resulteret i en række internationale projekter omkring beskyttelse af miljøet.

Bellona har udarbejdet en mængde rapporter om faren ved og mulige konsekvenser af en radioaktiv forurening i havet omkring de nordiske lande. Rapporterne har dannet udgangspunkt for internationale projekter op igennem 1990'erne. Bellonas aktiviteter har medført oprettelse af egne kontorer i Rusland, ligesom den har virket som katalysator for dannelsen af russiske miljøgrupper.

Samtidig var Bellonas protestaktioner mod arrestationen af Aleksandr Nikitin for spionage sandsynligvis medvirkende til, at alle anklager imod ham blev frafaldet sidste år, men han antages at være blevet arresteret, fordi han havde medvirket til udarbejdelsen af en Bellonarapport.

Bedømmelseskomiteen vil fremhæve det arbejde, som Miljøstiftelsen Bellona har udført for at kortlægge risikoen for spredning af radioaktivitet i Nordvestrusland. Bellona har arbejdet på en kortlægning af miljøsituationen i Rusland siden 1989. Gennem rapporten "Kilder til radioaktiv stråling" i 1994 har de afsløret de enorme problemer, som er knyttet til anvendelsen af atomenergi i Rusland. I denne sammenhæng vil bedømmelseskomiteen også påpege rapporten "Den Russiske Nordflåde" fra 1996, som hovedsagelig omhandler russiske atombåde og risikoen for radioaktivt udslip fra disse. Rapporten er banebrydende inden for sit felt og er blevet brugt som grundlag for senere internationale projekter. Bellona har også dokumenteret de sørgeligt mangelfulde opbevaringsmetoder for radioaktivt affald i Rusland.

Bellona har desuden oprettet egne kontorer i Rusland og har indledt et samarbejde med det russiske miljønetværk Ecodefence.

Komiteen mener, at en spredning af radioaktivt affald ved en ulykke knyttet til atomreaktorer i Rusland eller ved opbevaring af sådant affald og ulykker knyttet til russiske ubåde i Nordatlanten er en af de alvorligste hvis ikke *den* alvorligste miljøtrussel, vi står over for i Norden og resten af Europa i dag. Det er lykkedes Miljøstiftelsen Bellona ved et yderst grundigt og godt dokumenteret arbejde at sætte fokus på dette.

Bellonas arbejde er præget af høj professionalisme og har høstet anerkendelse på en række områder. Igennem deres arbejde på tværs af landegrænser har Ruslands miljøorganisationer også kunnet hente støtte og inspiration hos Bellona.

Den tragiske ulykke med atomubåden Kursk i midten af august i år henledte i stor grad opmærksomheden mod det arbejde, som Bellona har udført i over 10 år. Disse sager har den særstilling for os islændinge, at en atomulykke i havet omkring Island eller Norge kunne have uforudsigelige følger for vores fortsatte eksistens her på denne ø.

Omfattende atomulykker i havet, som ville føre til forurening og fiske-død, kunne medføre, at vi ville have vanskeligt ved at blive boende her i Island på grund af den store tilbagegang, som en sådan ulykke kunne have for landets hovederhverv: fiskeri og salg af fisk på de internationale markeder. Denne sag blev specielt fremhævet af den islandske miljøminister, Siv Friðleifsdóttir, og hendes medarbejdere på en pressekonference i går. Det er mig derfor en stor fornøjelse og ære at have fået lejlighed til på bedømmelseskomiteens vegne at præsentere prisvinderen Bellona, og det er fornøjeligt, at denne pris, som har så stor betydning for os islændinge, netop skulle tilfalde Bellona i år og blive tildelt her på Island.

Til sidst vil jeg benytte lejligheden og ønske Bellonas repræsentanter hjertelig tillykke med prisen. Jeg er ikke i tvivl om, at pengepræmien, som er på 350.000 DKK., bliver godt udnyttet. Det er vigtigt for os at være bevidste om den fare, som kan gemme sig i atomulykker i de nordiske lande og disses nærmeste omgivelser. Der skal dog mere til. Vi har brug for at hjælpe de implicerede parter med at få rigtigt tag på deres sikkerhedsanliggender, og vi må bestræbe os på at finde midler til at opdage nye metoder til energiforsyning, metoder, som ikke indebærer den samme risiko som atomenergi. I dette øjemed har vi netop brug for organisationer som Bellona; mennesker, som helliger sig det at vække opmærksomhed om betydningsfulde sager og derefter at bistå de involverede parter i at forbedre tilstanden, således at vores alle sammens sikkerhed ikke længere bliver sat på spil.

Nordisk Råds President Sigríður Anna Þórðardóttir overrakte Nordisk Råds Natur- og miljøpris 2000 til Bellona, representert ved Frederic Hauge.

Frederic Hauge fremførte sin takketale.

Frederic Hauge: Fru President, ærede forsamling! Det er en stor ære å motta Nordisk Råds miljøpris. Fra Bellona ser vi på dette som en anerkjennelse av vårt arbeid, men først og fremst som en aksept av de store utfordringene som er i nordområdene.

Jeg har lyst til å benytte anledningen til å si noen få ord om hva denne utfordringen består av. La meg aller først si at nordområdene, Barentshavet, er et av de aller reneste havområdene i hele verden. Det er også et av de fem viktigste oppvekstområdene for fisk i hele verden. Det er vårt

felles ansvar å ta vare på disse enorme ressursene som bl.a. kan være med på å gi mat til veldig mange mennesker.

Da Bellona startet å jobbe i Nord-Vest Russland i 1989, var det nye tider. Vi kunne dra over de grensene som tidligere var stengt, og vi opplevde et stort engasjement omkring miljø. Bellona ble startet etter Tsjernobyl-ulykken i 1986, og dette med radioaktiv forurensning har alltid engasjert oss. I Russland var miljøbevegelsen en drivende kraft for åpenhet og demokrati, et av de stedene hvor mennesker kunne si fra, uten at et totalitært sovjetisk system slo ned på dem.

I begynnelsen av vårt arbeid var det mange rykter, og det var en viktig utfordring for oss sammen med russiske miljøaktivister og organisasjoner å se hva for innhold disse ryktene bestod av. Vi lærte svært mye, og vi kartla de potensielle kildene til radioaktiv forurensning, og denne rapporten ble presentert i 1994. Den fikk en stor oppmerksomhet, både ved at EU's daværende miljøkommissær Ioannis Paleokrassas kom til Murmansk, og den internasjonale fokusen som kom, spesielt på de militære installasjonene.

En stor utfordring er nettopp de militære installasjonene, og i Nord-Vest Russland er nesten 20 % av verdens atomreaktorer samlet. I alt er det enorme mengder radioaktivitet. Det blir for komplisert å gå inn på dette i detalj, men jeg kan kort nevne at det ligger 110 ubåter i opplag med tilsammen 130 reaktorer. Det er 39 operative ubåter med til sammen 78 reaktorer. Det er 132 atomdrevne fyrlykter i regionen som er i svært dårlig forfatning. Det har vært utført 135 prøvesprengninger i regionen, og det fortsetter nå - senest i forrige uke - med to prøvesprengninger. Vi har et av verdens farligste atomkraftverk på Kola som er svært gammelt, og som nå nettopp i disse dager får fornyet konsesjonen for flere nye år. Vi har 78 000 brukte brenselementer lagret på svært uforsvarlig måte, på flytende lektere, på avfallsskip i midten av Murmansk havn, en by med 500 000 innbyggere. 40 km fra den norske grensen, 300 meter fra Barentshavet er Nordflåtens hovedlager for brukt atombrensel. Hvis vi skal sammenligne hvor mye radioaktivitet det er i dette lageret, må man, for å gjøre det forståelig, foreta 5 000 prøvesprengninger på størrelse med dem de franske myndighetene gjorde på Mururoa, for å lage like mye radioaktivitet som er lagret her.

I 1995 opplevde Bellona og Aleksandr Nikitin at noen ikke likte det arbeidet vi gjorde. Aleksandr Nikitin hadde da jobbet for oss et år med å hjelpe oss med å skrive ned de tilgjengelige tekniske opplysningene som fantes omkring Nordflåten. Dette var svært viktig, for hvis vi skal angripe disse problemene, må vi ha den riktige tekniske informasjon tilgjengelig. Hvis ikke, kan vi faktisk risikere å lage ulykker når vi skal prøve å løse problemene. For KGBs etterfølger, FSB, ble dette en symbolsak. De ville

prøve å stoppe munnen på tysterne, som de kalte det, og det ble en lang kamp, som også forsinket arbeidet.

Nikitin satt nesten et år i fengsel, og ble tiltalt for høyforræderi og spionasje på grunn av det arbeidet han utførte for oss. Det har derfor vært en stor glede denne høsten at høyesteretts presidium omsider, etter åtte forskjellige tiltaler, totalt frikjente Aleksandr Nikitin og Bellona. Det gir oss grunn til optimisme i en svært vanskelig og dramatisk situasjon, og vi går løs på dette arbeidet med fornyet kraft, både for å etablere nye, alternative energikilder i regionen, for å sikre lager og for å sikre ikke minst arbeidernes sikkerhet, de virkelige heltene. Og det var en stor glede for to uker siden da Bellona kunne etablere en ny containerlandsby, og flytte de som passer på avfallsskipet "Lepse", som bor om bord på denne båten med 600 brenselementer, på land, slik at de fortsatt kan passe på båten.

Vi tror at nå er tiden inne for de konkrete miljøløsningene. Bygging av lagringscontainere, sikring av atomavfall er vår tids store utfordring.

Jeg må få lov til å takke for Nordisk Råds miljøpris. Det er en stor inspirasjon for oss som jobber i Bellona. Og jeg vet spesielt at våre ansatte på vårt kontor i Murmansk og St. Petersburg setter stor pris på denne prisen. Jeg har lyst til å takke på vegne av dem, fordi de pengene som denne prisen innebærer, utgjør en mulighet for Bellona og styrker vårt arbeid på våre kontorer nettopp i Murmansk. Og den ulykken som skjedde med "Kursk", har ført til at svært mange unge russere har kontaktet oss, også på grunn av frifinnelsen av Nikitin, fordi de ønsker å jobbe med å løse disse problemene.

I Bellona er vi optimistiske. Gjennom Nikitin-saken og andre konkrete saker og resultater har vi vist at det nytter å slåss, og det er kanskje bare en trussel som er større for nordområdene enn atomtrusselen, og det er apati. Og med denne prisen har vi fått nytt pågangsmot, og gleder oss til å løse de store problemene. Tusen takk.

Ordføreren for den Islandske delegasjonen Ísólfur Gylfi Pálmason avsluttet seremonien.

Ärendelista 2000

A. Medlemsforslag/Utskottsforslag

1998

A 1181/p Medlemsforslag om den samiska befolkningens stilling i Nordiska rådet
(vækt av Pehr Löf, Maria Kaisa Aula, Marianne Andersson, Johan J. Jakobsen samt Ingrid Näslund)

1999

A 1202/när Medlemsforslag om nordiska initiativ for avveckling av kärnkraftverket Ignalina (vækt av Olof Salmén)

A 1205/nord Medlemsforslag om narkotikabekæmpning i ett nordiskt perspektiv
(vækt av den konservative gruppen i Nordiska rådet)

A 1206/när Medlemsforslag om opprettelse av et Nordisk Informasjonspunkt i Kaliningrad
(reist av Midtengruppen i Nordisk Råd)

A 1208/nord Medlemsforslag om børns retsstilling og ret til begge forældre
(stillet af den Socialdemokratiske gruppe i Nordisk Råd)

A 1210/nord Medlemsforslag om å styrke de nordiske kultur gir helse-aktiviteter
(stillet av Pehr Löf, Katri Komi, Hannes Manninen, Margareta Pietikäinen, Leena Rauhala, Petri Salo, Jouko Skinnari og Matti Vähänäkki)

A 1211/nord Medlemsforslag om skapandet av en gemensam nordisk satsning på demensproblematiken
(vækt av mittengruppen i Nordiska rådet)

A 1212/när Medlemsforslag om utøkat idrottsutbyte med Nordens nærområden (vækt av mittengruppen i Nordisk rådet)

A 1213/nord Medlemsforslag om bedre rammevilkår for frivillig innsats
(reist av Midtengruppen den Konservative gruppen)

A 1214/nord Medlemsforslag om at binde Norden sammen gjennom den nye informasjonsteknologien
(reist av Midtengruppen og Den Konservative gruppen)

- A 1215/när Medlemsförslag om økt samarbeid med frivilligsektoren i nærområdene
(reist av Midtengruppen og Den Konservative gruppen)
- A 1216/nord Medlemsförslag om Det frivillige Norden – behov for kunnskap og anerkjennelse
(reist av Midtengruppen og Den Konservative gruppen)

2000

- A 1217/nord Medlemsförslag om nordisk kulturverksamhet för dövblindfödda
(väckt av den vänstersocialistiska gruppen)
- A 1218/nord Medlemsförslag om nordiskt samarbete inom området för bioetik (väckt av den vänstersocialistiska gruppen)
- A 1219/nord Medlemsförslag om grundandet av en Nordisk demokratifond för samarbete med Ryssland
(väckt av den vänstersocialistiska gruppen)
- A 1220/när Medlemsförslag om grundandet av en nordisk demokratifond för samarbete med Ryssland
(väckt av den vänstersocialistiska gruppen)
- A 1221/nord Medlemsförslag om samordning av tiltak mot tvangsekteskap
(reist av den sosialdemokratiske gruppen)
- A 1222/euro Medlemsförslag om genmodifierade organismer
(väckt av Karin Olsson och Anita Johansson)
- A 1223/nord Medlemsförslag om narkotikahandeln – ett hot mot demokratin (väckt av den Konservativa gruppen)
- A 1224/p Medlemsförslag om medlemskap för Estland, Lettland och Litauen i Nordiska rådet
(väckt av den konservativa gruppen)
- A 1225/när Medlemsförslag om havets miljöproblem och hållbar förvaltning av fiskeresurserna
(väckt av den sosialdemokratiske gruppen)
- A 1226/euro Udvalgsförslag om gennemførelse af et nordisk IT-infrastrukturstudie og samordning af initiativer indenfor E-handel (digitale signaturer) og krypterings-produkter (fremlagt af Europaudvalget)
- A 1227/euro Udvalgsförslag om gennemførelse af et nordisk IT-innovationstudie og udvikling af makroklusters (fremlagt af Europaudvalget)

- A 1228/euro   Udvalgsforslag om brug af IT-redskaber til at stimulere og forøge deltagerdemokratiet i Norden, herunder udvikling af oversættelsesteknik samt etablering af freenets (fremlagt af Europaudvalget)
- A 1229/euro   Udvalgsforslag om nedsættelse af en ekstern IT-ekspertgruppe under Nordisk Ministerråd (fremlagt af Europaudvalget)
- A 1230/nord
Ikke stilt   *Medlemsforslag om felles tiltak i Norden for å beskytte aktører i straffesaker mot trusler og represalier (reist av Astrid- Marie Nistad)*
- A 1231/euro   Medlemsforslag om reviderad form av nordisk näringslivsstimulans (väckt av den Konservativa gruppen)
- A 1232/nord   Medlemsforslag om oprettelse av et vitnesbeskyttelsesprogram (reist av Midtengruppen)
- A 1233/nord   Utvalgsforslag om kartlegging av organisert kriminalitet (reist av Nordenutvalget)⁵
- A 1234/p   Medlemsforslag om konfliktforebyggende åtgärder och civil krishantering i Europa (väckt av den Vänstersocialistiska gruppen)
- A 1235/euro   Udvalgsforslag om arbejdsmarkedsrelateret debat (fremlagt av Europaudvalget)
- A 1236/nord   Medlemsforslag om åtgärder för ökad rörlighet över gränserna i Norden (väckt av den socialdemokratiska gruppen)
- A 1237/euro   Udvalgsforslag om social dumping i EU/EØS (fremlagt av Europaudvalget)
- A 1238/när   Utskottsforslag om underlättande av ungdomsutväxling mellan Norden och de baltiska staterna (väckt av Närområdesutskottet)
- A 1239/kk   Komitéforslag om opfølgning af Nordisk Råds konferencer, seminarer, høringer og rapporter (fremlagt av Kontrollkomitéen)
- A 1240/kk   Kommittéforslag om Nordjobb-programmet (ställt av Kontrollkommittén)

---

⁵ Opprinnelig fremlagt som medlemsforslag av Midtengruppen

- A 1241/nord Utskottsförslag om demokrati och välfärd i ett globalt perspektiv (ställt av Nordenutskottet)
- A 1242/nord Udvalgsforslag om undertegnelse af deklARATIONEN ”Bone and Joint Decade 2000-2010” (fremlagt av Nordenudvalget)
- A 1243/nord Medlemsförslag om Nordjobb (väckt av den socialdemokratiska gruppen)

B. Ministerrådsförslag

- B 188/nord Ministerrådsförslag angående nordisk regionalpolitisk samarbetsprogram 2001-2005
- B 189/p, C 2 Nordiska ministerrådets budgetförslag för 2001 samt redogörelse för planerna för det nordiska samarbetet (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- B 190/euro Ministerrådsförslag angående Nordiska utvecklingsfonden
- B 191/nord Ministerrådsförslag om ändringar af överenskomsten om Nordisk Kulturfond (överlevert av Nordisk Ministerråd)
- B 192/nord Ministerrådsförslag om nytt samarbetsprogram for sosial- og helse-sektoren i Nordisk Ministerråd 2001-2005 (överlevert av Nordisk Ministerråd)
- B 193/nord Ministerrådsförslag om nordiskt samarbete på narkotikaområdet 2001-2005 samt Handlingsplan för det nordiska samarbetet inom narkotikasektorn år 2000 (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- B 194/euro Ministerrådsförslag om handlingsprogram for det nordiske levnedsmiddelsamarbejde frem til år 2004 (överlevert av Nordisk Ministerråd)
- B 195/nord Ministerrådsförslag om samarbetsprogram: Nordisk likestillingssamarbejde 2001-2005
- B 196/när Ministerrådsförslag om handlingsprogram för nordiskt jord- och skogsbrukssamarbete 2001-2004 (överlevert av Nordisk Ministerråd)
- B 197/när Ministerrådsförslag om strategi for det nordiske fiskerisamarbejde 2001 –2004 (överlevert av Nordisk Ministerråd)

B 198/euro Ministerrådsförslag om samarbete på arbetsmarkeds-
og arbetsmiljöområdet 2001-2004
(överlevert av Nordisk Ministerråd)

B 199/när Ministerrådsförslag om et handlingsprogram for det
nordiske miljøsamarbete 2001-2004.

C. Berättelser

C 1 Nordisk årsberetning 1999. Nordisk Ministerråds
virksomhedsberetning incl. bilag om Nordisk
Ministerråds meddelelser vedrørende Nordisk Råds
rekommenda-tioner

C 2; B 189/p (se under B. Ministerrådsförslag)

C 3/kk Beretning til Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd om
revisionen af Nordisk Ministerråds virksomhed

C 4/kk Beretning til Nordisk Råd om revisionen af Nordisk
Råds regnskab for 1999

C 5/kk Nordisk Kulturfond. Årsberättelse 1999 med
sammanfattning av fondens verksamhet under 1990-
talet, inkl. revisionsberättelse

**D. 2000 Meddelanden i anledning av tidigare rekomen-
dationer, framställningar och yttrande**

Ärenden försedda med * föreslås ej avskrivnas.

Ärenden utan * föreslås avskrivnas .

*12/1991/nord Jämnare könsfördelning i nordiska styrelser, kommitter,
utskott, nämnder m.m.

15/1995/euro Plan för främjande av social och miljömässig hänsyn
inom WTO

35/1995/nord Handlingsplan för nordisk barn- och ungdomskultur
(sista att-sats)

7/1996/när Forskning, utveckling samt ökad industrialisering av
teknologi angående förnybara energikällor
(andra att-sats)

8/1996/när Åtgärder för ökad kärnsäkerhet (tredje att-sats)

*8/1996/när Åtgärder för ökad kärnsäkerhet (första och andra attsats)

- 9/1996/euro Årlig redogörelse om sysselsättningspolitiken
- *17/1996/nord Samarbete i Norden om behandling av små diagnosgrupper
- *18/1996/nord Bekämpning av sexuellt missbruk av barn
- 4/1997/p Internet samt Europafrågor
- 11/1997/nord Nordplus-mini
- *12/1997/nord Barn och ungas rättigheter vid flyttning inom Norden
- *17/1997/nord Genteknologi och kloning
- *18/1997/nord Flyktingpolitik i Norden och Europa
- *20/1997/nord Utökat TV-samarbete i Norden
(första att-sats; andra att-satsen har tidigare avskrivits)
- *23/1997/nord Stödfunktion för multimedieproduktion
- *24/1997/nord Stöd till konstnärlig utformning på CD-ROM
- 28/1997/nord Nya initiativ på film- och mediaområdet
- 2/1998/nord⁶ Nordiska godstransporter
- 4/1998/p MAI-avtalet (Multilateral Agreement on Investment)
- *6/1998/euro Nordisk netværk for analyse og idéudvikling om beskæftigelses- og erhvervs-politikken
- 7/1998/euro Flexibilitetsskabende arbejdstidsarrangementer
- *9/1998/nord Nordiske samordningsregler angående pensionsrettigheter
- 12/1998/när Koordinering av insatser för barn och unga i Nordens närområden
- 13/1998/när Barns och ungas situation i Nordens närområden
(första och femte att-sats)
- *13/1998/när Barns och ungas situation i Nordens närområden
(andra, tredje och fjerde att-sats)
- *14/1998/nord Insatser mot rasism och främlingsfientlighet
- 15/1998/när Bilateral samarbetsavtal mellan polismyndigheter i Norden, de baltiska länderna och Ryssland
- 17/1998/nord Strategi för samarbete med frivilligsektorn
(första att-sats)

---

⁶ Fremst. 2/1998 antatt av Nordisk Råds Presidium 11.8.1998

- *17/1998/nord Strategi för samarbete med frivilligsektorn (andra och tredje att-sats)
- *19/1998/nord Samordnet lovgivning på ophavsretsområdet
- 20/1998/nord Strategimodell för nordisk kulturpolitik
- 21/1998/nord Nordisk överenskommelse om etablering av fria skolor
- *22/1998/nord Nordisk språkpolitik
- *24/1998/kk Samordning av biståndsinsatser i Nordens närområden
- 31/1998/när Miljöcertifiering av fisk (tredje och fjerde att-sats)
- *31/1998/när Miljöcertifiering av fisk (första och andra att-sats)
- 34/1998/när Uppbyggnad av medborgarsamhälle i Murmansk
- 35/1998/nord Nordiskt samarbete inom transport-, kommunikations- och trafiksäkerhetsområdet
- *36/1998/när Gjennomføring av nordisk miljøregnskap for energi samt harmoniserte miljø-skatter på el
- 37/1998/när Kompetansenettverk for Agenda 21 i Østersjøen
- 1/1999/euro⁷ Handlingsplan for det nordiske forbrugerarbejde til år 2004
- *2/1999/nord Tvärssektoriell handlingsplan och åtgärder för barn och unga
- *3/1999/nord Barns rättigheter
- *4/1999/nord Barn och unga i glesbygd
- *5/1999/nord Mobbning och våld bland barn och ungdomar
- 6/1999/p Ökat samarbete med de baltiska staterna
- 7/1999/p Budgeten för det nordiska samarbetet 2000
- *8/1999/kk Uppföljningen av Nordiska rådets rekommendationer
- *9/1999/nord Strategi för nordiskt utbildnings- och forskningssamarbete 2000-2004
- *10/1999/nord Ömsesidigt godkännande av förhandsgranskning av film
- *11/1999/euro Ansattes representasjon i bedriftenes styre i forbindelse med grenseoverskridende bedriftsetableringer
- *12/1999/nord Handlingsplan för avskaffande av gränshinder i Norden

---

⁷ Fremst. 1/1999 antatt av Nordisk Råds Presidium den 29.6.1999

- *13/1999/euro Den nordiske arbejdsformidling og formidling af arbejdsmarkedsrelevant information for at sikre en geografisk mobil arbejdskraft
- *14/1999/nord Jämställdhet och utveckling av könsuppdelad statistik
- 15/1999/euro Nordisk engasjement for sterkere fokus på sosiale standarder i Verdensbanken
- *16/1999/nord Fängelseundervisning
- *17/1999/när Nordisk handel med CO₂-kvoter

Yttrande

- 1/1999/kk Berättelse från Nordiska kulturfonden, inklusive revisionsberättelse för 1998

E. Skriftlige spørsmål

1999

- E 22 Skriftlig fråga till Nordiska ministerrådet om samordning av grunderna för invaliditetspension i de nordiska länderna
(ställd av Pehr Löv). Besvarad 20.01.2000
- E 1 Skriftlig fråga till Nordiska ministerrådet om trafficking (handel med kvinnor)
(ställd av Outi Ojala, Charlotta Bjälkebring, Lennart Gustavsson, Øystein Djupedal, Steingrímur Sigfússon, Kristen Touborg, Jette Gottlieb, Lars Sørensen).
Besvarad 27.01.00
- E 2 Skriftlig fråga till Nordiska ministerrådet angående visumplikt för utländska medborgare med uppehållstillstånd i Norden
(ställd av Midtengruppens medlem Harald Hove)
Besvarad 30.03.00
- E 3 Skriftlig fråga till Nordiska ministerrådet angående Nordiska ministerrådets och de nordiska ländernas arbete med rekommendation nr 36/1998/när om genomförande av Nordiska miljöräkenskaper och harmoniserade miljöskatter på el
(ställd av Erik Dalheim) Besvart 14. mars og 25. april

- E 4 Skriftlig fråga till Nordiska ministerrådet angående säkerställandet av reumatologisk specialistkompetens i Norden (ställd av Outi Ojala) Besvarad 11.12.2000
- E 5-25 Muntliga frågor i frågestunden under 52:a sessionen
- E 26 Skriftlig fråga till Sveriges energiminister om tidpunkten för stängningen av Barsebäck (ställd av Jette Gottlieb) Besvarad 16.01.2001

Dokumenter

- 1 Regler för sessionens genomförande
- 2 Statsministrarnas redogörelse
- 3 Udenrigsministrenes redegørelse
- 4 Forsvarsministrenes redegørelse
- 5 Nordisk årsberetning 1999. Nordisk Råd, präsidiets rapport om verksamhetsåret
- 6 Nordisk Ministerråds sektoraktiviteter med EU/EØS-spørgsmål – statusrapport 1999
- 7 Rapport om den nordliga dimensionen
- 8 Norden 2000 – öppet för världens vindar. Vismanspanelens rapport till samlarbetsministrarna
- 9 Nordisk beskæftigelsesredogørelse 2000
- 10 Rapport fra Europaudvalget om IT
- 11 Social dumping inom EU/EØS. Rapport fra Europaudvalget
- 12 En nordisk dimension i bioetiken? Rapport fra Nordenudvalgets seminar
- 13 Retningslinier for Nordisk Råds virksomhed i 2001
- 14 Närmare Norden. Förslag till reviderad nordisk närömrådesstrategi

ANHÄNGIGA INTERNA BESLUT

Nordiska rådet har uppdragit
åt presidiet att verkställa
nedanstående interna beslut
angående *NORD-LEX databas*

INTERNT BESLUT 1/1997

Nordiska rådet har den 12 november 1997 antagit nedanstående interna
beslut efter förslag av presidiet (*A 1142/p*)

Det interna beslutet har följande lydelse:

Nordiska rådet uppdrar åt presidiet

att i samarbete med Nordiska ministerrådet etablera en gemensam
databas med utgångspunkt i vad som anges i medlemsförslaget
A 1142/p.

Helsingfors den 12 november 1997

Olof Salmén
President

Berglind Ásgeirsdóttir
Rådsdirektør

Nordiska rådet har uppdragit
åt presidiet att verkställa
nedanstående beslut
angående *helhetssyn på
lärande och social utveckling*

INTERNT BESLUT 1/1999

Nordiska rådet har den 9 november 1999 antagit nedanstående interna beslut efter förslag från Nordenutskottet (A 1196/nord)

Det interna beslutet har följande lydelse:

Nordiska rådet antar följande interna beslut

att uppmärksamma behovet av en helhetssyn på lärande och social utveckling med aktiv medverkan av elever, lärare och föräldrar t. ex. genom en konferens.

Stockholm den 9 november 1999

Gun Hellsvik
President

Frida Nokken
Rådsdirektør

Nordiska rådet har uppdragit
åt presidiet att verkställa
nedanstående interna beslut
angående *ökat samarbete
med de baltiska staterna*

INTERNT BESLUT 2/1999

Nordiska rådet har den 10 november 1999 antagit nedanstående interna beslut efter förslag av presidiet (*A 1203/p*)

Det interna beslutet har följande lydelse:

Nordiska rådet beslutar

att de arbetsgrupper som tillsätts inom Nordiska rådets organ i sitt arbete, då så är lämpligt med hänsyn till arbetsuppgifterna, skall beakta möjligheterna till samarbete och informationsutbyte med parlamentariker från Baltiska församlingen.

Stockholm den 10 november 1999

Gun Hellsvik
President

Frida Nokken
Rådsdirektør

Nordiska rådet har uppdragit
åt presidiet att verkställa
nedanstående beslut angående
*uppföljningen av rådets
rekommendationer*

INTERNT BESLUT 3/1999

Nordiska rådet har den 10 november 1999 antagit nedanstående interna beslut efter förslag av kontrollkommittén (*A 1209/k*)

Det interna beslutet har följande lydelse:

Nordiska rådet beslutar

att ta upp samtliga rekommendationer på sessionernas dagordningar;

att fästa ökad uppmärksamhet vid utformningen av rekommendationer och att dessa också ses i förhållande till handlingsplaner o.d. på området;

att uppmana de nationella delegationerna att behandla de förslag i rapporten "Uppföljning av Nordiska rådets rekommendationer" som rör deras respektive parlament och regering.

Stockholm den 10 november 1999

Gun Hellsvik
President

Frida Nokken
Rådsdirektør

REGISTRE

Oversikt over sakenes behandling

Nr.	Ärenderubrik	Tryckt	Behandl.	Rek/Int. besl.		Annat beslut innehåll
		s.	s.	nr.	s.	
A. Medlemsforslag/Uvalgforslag/Presidieforslag						
A 1205/nord	Medlemsförslag om narkotikabekämpning i ett nordiskt perspektiv	325	303 318	30, 31	1621 1622	
A 1206/när	Medlemsförslag om opprettelse av et Nordisk Informasjonspunkt i Kaliningrad	363		Framst. 1	1587	
A 1211/nord	Medlemsförslag om skapandet av en gemensam nordisk satsning på demensproblematiken	369	303 318	29	1620	
A 1212/när	Medlemsförslag om utökat idrottsutbyte med Nordens närområden	383		Framst. 2	1588	
A 1213/nord	Medlemsförslag om bedre rammevilkår for frivillig innsats	388		Framst. 5	1591	
A 1214/nord	Medlemsförslag om at binde Norden sammen gjennom den nye informasjonsteknologien	388		Framst. 5	1591	
A 1215/när	Medlemsförslag om økt samarbeid med frivilligsektoren i nærområdene	408		Framst. 35	1627	
A 1216/nord	Medlemsförslag om Det frivillige Norden – behov for kunnskap og anerkjennelse	388		Framst. 5	1591	
A 1217/nord	Medlemsförslag om nordisk kulturverksamhet för dövblindfödda	415				Ingen åtgärd

Nr.	Ärenderubrik	Tryckt s.	Behandl. s.	Rek./Int. besl.		Annat beslut innehåll
				nr.	s.	
A 1218/nord	Medlemsförslag om nordiskt samarbete inom området för bioetik	419	213 233	20, 21	1609 1610	
A 1219/nord	Medlemsförslag om nordiskt centrum för kvinnors konstnärliga	428				Ingen åtgärd
A 1220/när	Medlemsförslag om grundandet av en nordisk demokratifond för samarbete med Ryssland	439	45			Forts. utskotts behandling
A 1222/euro	Medlemsförslag om genmodifierade organismer	448	213, 233	22	1611	
A 1224/p	Medlemsförslag om medlemskap för Estland, Lettland och Litauen i Nordiska rådet	454	157, 170	8	1596	
A 1225/när	Medlemsförslag om havets miljöproblem och hållbar förvaltning av fiskeresurserna	461	213, 233	23	1612	
A 1226/euro	Udvalgsförslag om gennemførelse af et nordisk IT-infrastrukturstudie og samordning af initiativer indenfor E-handel (digitale signaturer) og krypteringsprodukter	468	190, 213	11	1600	
A 1227/euro	Udvalgsförslag om gennemførelse af et nordisk IT-innovationstudie og udvikling af makroklusters	470	190, 213	12	1601	

Nr.	Arenderubrik	Tryckt s.	Behandl. s.	Rek/Int. besl.		Annat beslut innehåll
				nr.	s.	
A 1228/euro	Udvalgsforslag om brug af IT-redskaber til at stimulere og forøge deltagerdemokratiet i Norden, herunder udvikling af oversættelsesteknik samt etablering af freenets	472	190, 213	13	1602	
A 1229/euro	Udvalgsforslag om nedsættelse af en eksternt IT-ekspertgruppe under Nordisk Ministerråd	474	190, 213	14	1603	
A 1233/nord	Udvalgsforslag om kartlegging av organisert kriminalitet	476	303, 318	32	1623	
A 1235/euro	Udvalgsforslag om arbeidsmarkedsrelateret debat	478	190, 213	10	1599	
A 1237/euro	Udvalgsforslag om social dumping i EU/EØS	480	190, 213	15	1604	
A 1238/nær	Utskottsforslag om underlättande av ungdomsutväxling mellan Norden och de baltiska staterna	485	157, 170	7	1594	
A 1239/kk	Komitéforslag om opfølgning af Nordisk Råds konferencer, seminarer, høringer og rapporter	491	242	Internt beslut 4	1632	
A 1240/kk	Kommittéforslag om Nordjobb-programmet	494	242	26	1617	
A 1241/nord	Utskottsforslag om demokrati och välfärd i ett globalt perspektiv	499	303, 318	33, 34	1624 1626	
A 1242/nord	Udvalgsforslag om undertegnelse af deklARATIONEN "Bone and Joint Decade 2000-2010"	507		Framst. 6	1593	

Nr.	Ärendrubrik	Tryckt s.	Behandl. s.	Rek./Int. besk.		Annat beslut innehåll
				nr.	s.	
B. Ministerrådsförslag						
B 188/nord	Ministerrådsförslag angående "Nordisk regional-politisk samarbetsprogram 2001-2005"	510		Framst. 3	1589	
B 189/p, C2	Nordiska ministerrådets budgetförslag för 2001 samt redogörelse för planerna för det nordiska samarbetet	669, 827	242, 296, 301	24	1613	Till handlingarna
B 190/euro	Ministerrådsförslag angående Nordiska utvecklingsfonden	535		Framst. 4	1590	
B 191/nord	Ministerrådsförslag om ändringar af överenskomsten om Nordisk Kulturfond	544	242, 262	25	1616	
B 192/nord	Ministerrådsförslag – Nytt samarbetsprogram for sosial- og helsesektoren i Nordisk Ministerråd 2001-2005	554	303, 318	27	1618	
B 193/nord	Ministerrådsförslag om samarbejdsprogram for narkotikasektoren 2001-2005 samt Handlingsplan for narkotikasektoren 2000	570	303, 318	28	1619	
B 194/euro	Ministerrådsförslag om handlingsprogram for det nordiske levnedsmiddelsamarbejde frem til år 2004	581	213, 233	19	1608	
B 196/när	Ministerrådsförslag om handlingsprogram för nordiskt jord- och skogsbrukssamarbete 2001-2004	595	213, 233	16, 17	1605 1606	

Nr.	Ärenderubrik	Tryckt s.	Behandl. s.	Rek/Int. besl.		Annat beslut innehåll
				nr.	s.	
B 197/nær	Ministerrådsförslag om strategi för det nordiska fiskerisamarbejde 2001- 2004	636	213, 233	18	1607	
B 198/euro	Ministerrådsförslag om samarbete på arbetsmarkeds- og arbejdsmiljøområdet 2001-2004	656	190	9	1598	
C. Beretninger						
C 1	Nordisk Ministerråds virksomhedsberetning incl. Nordisk Ministerråds bilag om meddelelser vedrørende Nordisk Råds rekommandationer	669	59, 95, 170			Till handlingarna
C 2; B 189/p	(se under B. Ministerrådsförslag)					
C 3/kk	Beretning til Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd om revisionen af Nordisk Ministerråds virksomhed	1035	242	Internt beslut 1	1629	Till handlingarna
C 4/kk	Beretning til Nordisk Råd om revisionen af Nordisk Råds regnskab for 1999	1070	242	Internt beslut 2	1630	Till handlingarna
C 5/kk	Nordisk Kulturfond. Årsberättelse 1999 med sammanfattning av fondens verksamhet under 1990-talet, inkl. revisionsberättelse	1090	242	Yttr. 1, Internt beslut 3	1628 1631	Till handlingarna
D. Meddelelser i anledning av tidigare rekommandationer; framställningar; yttring samt interne beslutningar						
12/1991/nord*	Jämnare könsfördelning i nordiska styrelser, kommittéer, utskott, nämnder m.m.	1159				Nytt meddelande

Nr.	Ärendrubrik	Tryckt s.	Behandl. s.	Rek/Int. besl.		Annat beslut innehåll
				nr.	s.	
15/1995/euro	Plan för främjande av social och miljömässig hänsyn inom WTO	1160	189			Slutbehandlad
35/1995/nord	Handlingsplan för nordisk barn- och ungdomskultur	1162	189			Sista att-satsen slutbehandlad
7/1996/när	Forskning, utveckling samt ökad industrialisering av teknologi angående förnybara energikällor	1164	189			Andra att-satsen slutbehandlad
8/1996/när*	Åtgärder för ökad kärnsäkerhet	1166	189			Nytt meddelande Tredje att-satsen slutbehandlad
9/1996/euro	Årlig redogörelse om sysselsättningspolitiken	1169	189			Slutbehandlad
17/1996/nord*	Samarbete i Norden om behandling av små diagnosgrupper	1171				Nytt meddelande
18/1996/nord*	Bekämpning av sexuellt missbruk av barn	1172				Nytt meddelande
4/1997/p	Internet samt Europafrågor	1173	189			Slutbehandlad
11/1997/nord	Nordplus-mini	1175	189			Slutbehandlad
12/1997/nord*	Barn och ungas rättigheter vid flyttning inom Norden	1177				Nytt meddelande
17/1997/nord*	Genteknologi och kloning	1178				Nytt meddelande
18/1997/nord*	Flyktingpolitik i Norden och Europa	1179	171, 174			Nytt meddelande

Nr.	Ärendrubrik	Tryckt s.	Behandl. s.	Rek./Int. besl.		Annat beslut innehåll
				nr.	s.	
20/1997/nord*	Utökat TV-samarbete i Norden (förste at-setning; andre at-setning er tidligere avskrevet)	1181	171, 176			Nytt meddelande
23/1997/nord*	Stödfunktion för multimedieproduktion	1183				Nytt meddelande
24/1997/nord*	Stöd till konstnärlig utformning på CD-ROM	1184				Nytt meddelande
28/1997/nord	Nya initiativ på film- och mediaområdet	1185	189			Slutbehandlad
2/1998/nord	Nordiska godstransporter	1187	189			Slutbehandlad
4/1998/p	MAI-avtalet (Multilateral Agreement on Investment)	1189	189			Slutbehandlad
6/1998/euro*	Nordisk netværk for analyse og idéudvikling om beskæftigelses- og erhvervs politikken	1192				Nytt meddelande
7/1998/euro	Fleksibilitetsskabende arbejdstidsarrangementer	1193	189			Slutbehandlad
9/1998/nord*	Nordiske samordningsregler angående pensjonsrettigheter	1195				Nytt meddelande
12/1998/när	Koordinering av insatser för barn och unga i Nordens närområden	1196	189			Slutbehandlad
13/1998/när*	Barns och ungas situation i Nordens närområden	1198	189			Nytt meddelande Att-sats 1, 5 slutbehandlad
14/1998/nord*	Insatser mot rasism och främlingsfientlighet	1200	172, 174			Nytt meddelande

Nr.	Ärenderubrik	Tryckt s.	Behandl. s.	Rek/Int. besl.		Annat beslut innehåll
				nr.	s.	
15/1998/när	Bilaterala samarbetsavtal mellan polismyndigheter i Norden, de baltiska länderna och Ryssland	1202	189			Slutbehandlad
17/1998/nord*	Strategi för samarbete med frivilligsektorn	1204	187			Nytt meddelande Att-sats 1 slutbehandlad
19/1998/nord*	Samordnet lovgivning på ophavsretsområdet	1206				Nytt meddelande
20/1998/nord	Strategimodell för nordisk kulturpolitik	1207	172, 180			Slutbehandlad
21/1998/nord	Nordisk överenskommelse om etablering av fria skolor	1210	185 189			Slutbehandlad
22/1998/nord*	Nordisk språkpolitik	1213	172, 180			Nytt meddelande
24/1998/kk*	Samordning av biståndsinsatser i Nordens närområden	1216				Nytt meddelande
31/1998/när*	Miljöcertifiering av fisk	1217	189			Nytt meddelande Att-sats 3, 4 slutbehandlad
34/1998/när	Uppbyggnad av medborgarsamhälle i Murmansk	1219	189			Slutbehandlad
35/1998/nord	Nordiskt samarbete inom transport-, kommunikations- och trafiksäkerhetsområdet	1221	189			Slutbehandlad
36/1998/när*	Gjennomføring av nordisk miljøregnskap for energi samt harmoniserte miljøskatter på el	1223	171, 183			Nytt meddelande

Nr.	Årenderubrik	Tryckt s.	Behandl. s.	Rek./Ant. besl.		Annat beslut innehåll
				nr.	s.	
37/1998/när	Kompetansenettverk for Agenda 21 i Østersjøen	1225	189			Slutbehandlad
1/1999/euro	Handlingsplan for det nordiske forbrugerarbejde til år 2004	1227	189			Slutbehandlad
2/1999/nord*	Tvårsektoriell handlingsplan och åtgärder för barn och unga	1229				Nytt meddelande
3/1999/nord*	Barns rättigheter	1230				Nytt meddelande
4/1999/nord*	Barn och unga i glesbygd	1231				Nytt meddelande
5/1999/nord*	Mobbning och våld bland barn och ungdomar	1232				Nytt meddelande
6/1999/p	Ökat samarbete med de baltiska staterna	1233	189			Slutbehandlad
7/1999/p	Budgeten för det nordiska samarbetet 2000	1235	189			Slutbehandlad
8/1999/kk	Uppföljningen av Nordiska rådets rekommendationer	1238	172, 173 185			Nytt meddelande
9/1999/nord*	Strategi för nordiskt utbildnings- och forsknings-samarbete 2000-2004	1241				Nytt meddelande
10/1999/nord*	Ömsesidigt godkännande av förhandsgranskning av film	1242				Nytt meddelande
11/1999/euro*	Ansattes representasjon i bedriftenes styrer i forbindelse med grenseoverskridende bedriftsetableringer	1243				Nytt meddelande

Nr.	Ärenderubrik	Tryckt s.	Behandl. s.	Rek./Int. besl.		Annat beslut innehåll
				nr.	s.	
12/1999/nord*	Handlingsplan för avskaffande av gränshinder i Norden	1244	172, 176, 179			Nytt meddelande
13/1999/euro*	Den nordiske arbejdsformidling og formidling af arbejdsmarkedsrelevant information for at sikre en geografisk mobil arbejdskraft	1247				Nytt meddelande
14/1999/nord*	Jämställdhet och utveckling av könsuppdelad statistik	1248				Nytt meddelande
15/1999/euro	Nordisk engasjement for sterkere fokus på sosiale standarder i Verdensbanken	1249	189			Slutbehandlad
16/1999/nord*	Fängelseundervisning	1251				Nytt meddelande
17/1999/när*	Nordisk handel med CO ₂ -kvoter	1252	171, 183			Nytt meddelande
<i>Yttring</i>						
1/1999/kk	Berättelse från Nordiska kulturfonden, inklusive revisionsberättelse för 1998	1254				Slutbehandlad
<i>Interne beslutningar</i>						
1/1997	NORDLEX-databas	1684				Anhängigt i rådet
1/1999	Helhetssyn på lärande och social utveckling	1685				Anhängigt i rådet
2/1999	Ökat samarbete med de baltiska staterna	1686				Anhängigt i rådet
3/1999	Uppföljning av rådets rekommendationer	1687				Anhängigt i rådet

Nr.	Ärendrubrik	Tryckt s.	Behandl. s.	Rek/Int. besl.		Annat beslut innehåll
				nr.	s.	
E. Spørsmål						
<i>1999</i>						
E 22	Skriftlig fråga till Nordiska ministerrådet om samordning av grunderna för invaliditetspension i de nordiska länderna	1256				Skriftligt svar
<i>2000</i>						
E 1	Skriftlig fråga till Nordiska ministerrådet om trafficking (handel med kvinnor)	1258				Skriftligt svar
E 2	Skriftlig fråga till Nordiska ministerrådet angående visumplikten för utländska medborgare med uppehållstillstånd i Norden	1261				Skriftligt svar
E 3	Skriftlig fråga till Nordiska ministerrådet angående Nordiska ministerrådets och de nordiska ländernas arbete med rekommendation nr 36/1998/när om genomförande av Nordiska miljöräkenskaper och harmoniserade miljöskatter på el	1263				Skriftligt svar
E 4	Skriftlig fråga till Nordiska ministerrådet angående säkerställandet av reumatologisk specialistkompetens i Norden	1267				Skriftligt svar

Nr.	Årenderobrik	Tryckt s.	Behandl. s.	Rek/Int. besl.		Annat beslut innehåll
				nr.	s.	
E 5	Fråga till Finlands samarbetsminister angående finsk public service-TV i Sverige		268			Muntligt svar
E 6	Fråga till Sveriges samarbetsminister angående nordisk passfrihet		268			Muntligt svar
E 7	Spørgsmål til Sveriges samarbejdsminister angående Øresundsbroen		270			Muntligt svar
E 8	Fråga till Sveriges samarbetsminister angående östvästliga förbindelser i Kvarkenregionen		271			Muntligt svar
E 9	Spørgsmål til Sveriges samarbejdsminister angående lukning af Barsebäck		273			Muntligt svar
E 10	Fråga till Danmarks samarbetsminister angående Nordicom		273			Muntligt svar
E 11	Fråga till Finlands samarbetsminister angående ett nordiskt samarbetsprojekt kring försvarsmakternas materielanskaffning		274			Muntligt svar
E 12	Spørsmål til samtlige nærværende samarbejdsministre angående hvalfangst		276			Muntligt svar
E 13	Fråga till Danmarks samarbetsminister angående human flyktingpolitik i Norden		277			Muntligt svar

Nr.	Ärendrubrik	Tryckt s.	Behandl. s.	Rek/Int. besl.		Annat beslut innehåll
				nr.	s.	
E 14	Spørsmål til Sveriges samarbeidsminister angående svensk initiativ overfor den norske regjerings energipolitikk		278			Muntligt svar
E 15	Fråga till Sveriges samarbetsminister angående finskundervisningen vid de svenska universiteten		279			Muntligt svar
E 16	Spørsmål til samtlige tilstedeværende samarbeidsministre angående markering av nordisk språkpolitikk i forbindelse med det europeiske språkåret 2001		281			Muntligt svar
E 17	Fråga till Finlands samarbetsminister angående visumkostnader för ungdomar mellan Ryssland och de nordiska länderna		282			Muntligt svar
E 18	Fråga till Sveriges samarbetsminister angående en gemensam nordisk representation i globala organ		284			Muntligt svar
E 19	Fråga till Sveriges samarbetsminister angående utvecklingen från analog till digital TV		285			Muntligt svar
E 20	Fråga till Sveriges samarbetsminister angående statlig finansiering av äldreomsorg		286			Muntligt svar
E 21	Fråga till Islands samarbetsminister angående nordisk pass-frihet och Schengen		288			Muntligt svar

Nr.	Ärenderubrik	Tryckt s.	Behandl. s.	Rek./Int. besl.		Annat beslut innehåll
				nr.	s.	
E 22	Fråga till samtliga närvarande samarbetsministrar angående utomnordiska medborgares bosatta i Norden möjligheter att delta i nordiska utbytesprogram		288			Muntligt svar
E 23	Fråga till Sveriges samarbetsminister angående hinder för företagsetablering över de nationella gränserna i gränsregioner		289			Muntligt svar
E 24	Fråga till Sveriges samarbetsminister angående harmonisering av beräknings- och betygssättningsnormer mellan Sverige och Finland		290			Muntligt svar
E 25	Fråga till Danmarks respektive Sveriges samarbetsminister angående hinder för att uppnå en gemensam nordisk arbetsmarknad		290			Muntligt svar
E 26	Skriftlig fråga till Sveriges energiminister om tidpunkten för stängningen av Barsebäck	1271				Skriftligt svar
Dokumenter						
1	Regler för sessionens genomförande	1273	45			Till handlingarna
2	Statsministrarnas redogörelse	45	46			Till handlingarna
3	Udenrigsministrenes redegørelse	49	117			Till handlingarna
4	Forsvarsministrenes redegørelse	54	117			Till handlingarna

Nr.	Ärenderubrik	Tryck s.	Behandl. s.	Rek/Int. besl.		Annat beslut innehåll
				nr.	s.	
5	Nordisk årsberetning 1999. Nordisk Råd, präsidiets rapport om verksamhetsåret	701	59, 95			Till handlingarna
6	Nordisk Ministerråds sektoraktiviteter med EU/EØS-spørsmål – statusrapport 1999	1276	59, 95			Till handlingarna
7	Rapport om den nordliga dimensionen	1321	59, 95			Till handlingarna
8	Norden 2000 – öppet för världens vindar. Vismanspanelens rapport till samlingsministrarna	1358	117			Till handlingarna
9	Nordisk beskæftigelsesredegørelse 2000	1399	190, 213			Till handlingarna
10	Rapport fra Europaudvalget om IT	1445	190			Till handlingarna
11	Social dumping inom EU/EØS. Rapport fra Europaudvalget	1470	190			Till handlingarna
12	En nordisk dimension i bioetiken? Rapport fra Nordenudvalgets seminar	1501	213, 233			Till handlingarna
13	Retningslinier for Nordisk Råds virksomhed i 2001	1521	242			Fastställt Till handlingarna
14	Närmare Norden. Förslag till reviderad nordisk närområdesstrategi	1525	118			Till handlingarna

Personregister

(tallene viser til sider)

Aikio, Pekka,

President i sametinget

Uttalelser:

- Generaldebat: Strategi for det fremtidige nordiske samarbejde: 154, 155,

Akaan-Penttilä, Eero, Finl. del. (Kok.)

Valgt medlem

Uttalelse:

- Generaldebat: Strategi for det fremtidige nordiske samarbejde: 149

Spørgsmål:

- ett nordiskt samarbetsprojekt kring försvarsmakternas materiel-anskaffning: 274

Medlemsforslag:

- narkotikabekämpning i ett nordiskt perspektiv: 325
- medlemskap för Estland, Lettland och Litauen i Nordiska rådet: 454

Utvælgsforslag:

- gennemførelse af et nordisk IT-infrastrukturstudie og samordning...: 468
- gennemførelse af et nordisk IT-innovationstudie...: 470
- brug af IT-redskaber til at stimulere og forøge deltager-demokratiet...: 472
- nedsættelse af en eksternt IT-ekspertgruppe under Nordisk Ministerråd: 474

Alvheim, John, Norges del. (Frp)

Valgt medlem

Uttalelse:

- Generaldebat (incl. udenrigs- og sikkerhedspolitik): 78

Anderberg, Christel, Sv. del. (m)

Valgt medlem

Uttalelser:

- Et konkurrencedygtigt Norden: 206
- Sociale- og sundhedspolitiske udfordringer...: 314, 315, 318

Spørgsmål:

- statlig finansiering av ældreomsorg: 286

Medlemsforslag:

- narkotikabekämpning i ett nordiskt perspektiv: 325

- bedre rammevilkår for frivillig innsats: 388

- at binde Norden sammen gennem den nye informationsteknologien: 388

- det frivillige Nordens behov for kunnskap og anerkjennelse: 388

- økt samarbeid med frivilligsektoren i nærrområdene: 408

- medlemskap för Estland, Lettland och Litauen i Nordiska rådet: 454

Andersson, Janina, Finl. del. (Vihr.)

Valgt medlem

Medlemsforslag:

- opprettelse av et Nordisk informasjonspunkt i Kaliningrad: 363

- skapandet av en gemensam nordisk satsning på demensproblematiken: 369

- bedre rammevilkår for frivillig innsats: 388

- at binde Norden sammen gennem den nye informationsteknologien: 388

- det frivillige Nordens behov for kunnskap og anerkjennelse: 388

- økt samarbeid med frivilligsektoren i nærrområdene: 408

Andersson, Marianne, Sv. del. (c)

Varamedlem

Uttalelser:

- Generaldebat (incl. udenrigs- og sikkerhedspolitik): 111

- Et konkurrencedygtigt Norden: 209

- Budget/planer for 2001: 265

Spørgsmål:

- Nordicom: 273

Medlemsforslag:

- utøkat idrottsutbyte med Nordens nærrområden: 383

Utvælgsforslag:

- tematiseret arbejdsmarkedsrelateret debat: 478

- social dumping i EU/EØS: 480

Arnbjörg Sveinsdóttir, Isl. del. (Sj.)

Valgt medlem

Uttalelser:

- Bioetik samt levnedsmiddel-sikkerhed...: 223

Medlemsforslag:

- narkotikabekämpfung i ett nordiskt perspektiv: 325
- bedre rammevilkår for frivillig innsats: 388
- at binde Norden sammen gennem den nye informasjonsteknologien: 388
- det frivillige Nordens behov for kunnskap og anerkjennelse: 388
- økt samarbeid med frivilligsektoren i nærområdene: 408
- medlemskap för Estland, Lettland och Litauen i Nordiska rådet: 454

Uttvalgsforslag:

- tematiseret arbeidsmarkedsrelateret debat: 478
- social dumping i EU/EØS: 480

Komitéforslag:

- opfølgning af Nordisk Råds konferencer, seminarer, høringer og rapporter: 491
- Nordjobb-verksamheten: 494

Bennedsen, Dorte, Danm. del. (S)

Valgt medlem

Uttalelser:

- Budget/planer for 2001: 246, 259, 260

Berthelsen, Per, Grønlands del. (Si)

Valgt medlem

Uttalelser:

- Generaldebat: Strategi for det fremtidige nordiske samarbejde: 148
- Budget/planer for 2001: 257

Bjälkebring, Charlotta, Sv. del. (v)

Valgt medlem

Uttalelser:

- Generaldebat (incl. udenrigs- og sikkerhedspolitik): 65, 86
- Opfølgning af Nordisk Råds rekommandationer: 174
- Budget/planer for 2001: 254, 267

Spørsmål:

- en gemensam nordisk representation i globala organ: 284

Medlemsforslag:

- nordisk kulturverksamhet för dövblindfödda: 415
- nordiskt samarbete inom området för bioetik: 419
- nordiskt centrum för kvinnors konstnärliga skapande: 428

- grundandet av en Nordisk demokratifond för samarbete med Ryssland: 439
- kartlegging av organisert kriminalitet: 476

Uttvalgsforslag:

- demokrati och välfärd i ett globalt perspektiv: 499
- undertegnelse af deklARATIONEN "Bone and Joint Decade 2000-2010": 507

Björn Bjarnason, Isl. del. (Sj.)

Regjeringsrepresentant

Uttalelser:

- Opfølgning af Nordisk Råds rekommandationer: 175, 177, 182

Brax, Tuija, Finl. del. (Vihr.)

Valgt medlem

Medlemsforslag:

- kartlegging av organisert kriminalitet: 476

Bredvold, Per Roar, Norges del. (Frp)

Varamedlem

Uttvalgsforslag:

- kartlegging av organisert kriminalitet: 476
- demokrati och välfärd i ett globalt perspektiv: 499
- undertegnelse af deklARATIONEN "Bone and Joint Decade 2000-2010": 507

Brørby, Berit, Norges del. (A)

Valgt medlem

Uttalelse:

- Generaldebat (incl. udenrigs- og sikkerhedspolitik): 60

Carlsson, Gun, Ålands del. (ÅC)

Regjeringsrepresentant

Uttalelse:

- Generaldebat: Strategi for det fremtidige nordiske samarbejde: 141

Christensen, Ole Vagn, Danm. del. (S)

Valgt medlem

Uttalelse:

- Et konkurrencedygtigt Norden: 207

Uttvalgsforslag:

- gennemførelse af et nordisk IT-infrastrukturstudie og samordning...: 468
- gennemførelse af et nordisk IT-innovationstudie...: 470

- brug af IT-redskaber til at stimulere og forøge deltager-demokratiet...: 472
- nedsættelse af en eksternt IT-ekspertgruppe under Nordisk Ministerråd: 474
- tematiseret arbejdsmarkedsrelateret debat: 478
- social dumping i EU/EØS: 480

Dahlgard, Frank, Danm. del. (UP)

Valgt medlem

Uttalelser:

- Generaldebat (incl. udenrigs- og sikkerhedspolitik): 83, 116
- Generaldebat: Strategi for det fremtidige nordiske samarbejde: 133

Spørgsmål:

- Øresundsbroen: 270

Daléus, Lennart, Sv. del. (C)

Valgt medlem

Medlemsforslag:

- oprettelse af et Nordisk Informationspunkt i Kaliningrad: 363
- skapandet af en gensam nordisk satsning på demensproblematiken: 369
- bedre rammevilkår for frivillig innsats: 388
- at binde Norden sammen gennem den nye informationsteknologien: 388
- det frivillige Nordens behov for kunnskap og anerkjennelse: 388
- økt samarbeid med frivilligsektoren i nærrområdene: 408
- kartlegging av organisert kriminalitet: 476

Uttalelsesforslag:

- gennemførelse af et nordisk IT-infrastrukturstudie og samordning...: 468
- gennemførelse af et nordisk IT-innovationstudie...: 470
- brug af IT-redskaber til at stimulere og forøge deltager-demokratiet...: 472
- nedsættelse af en eksternt IT-ekspertgruppe under Nordisk Ministerråd: 474

Dalheim, Erik, Norges del. (A)

Valgt medlem

Uttalelser:

- Opfølgning af Nordisk Råds rekommandationer: 173, 183

Medlemsforslag:

- havets miljøproblem och hållbar förvaltning av fiskeresurserna: 461

Davíð Oddsson, Isl. del. (Sj.)

Regeringsrepresentant

Uttalelser:

- Generaldebat (incl. udenrigs- og sikkerhedspolitik): 80, 83

Djupedal, Øystein, Norges del. (SV)

Valgt medlem

Medlemsforslag:

- nordisk kulturverksamhet för dövblindfödda: 415
- nordiskt samarbete inom området för bioetik: 419
- nordiskt centrum för kvinnors konstnärliga skapande: 428
- grundandet av en Nordisk demokratifond för samarbete med Ryssland: 439

Uttalelsesforslag:

- gennemførelse af et nordisk IT-infrastrukturstudie og samordning...: 468
- gennemførelse af et nordisk IT-innovationstudie ...: 470
- brug af IT-redskaber til at stimulere og forøge deltager-demokratiet ...: 472
- nedsættelse af en eksternt IT-ekspertgruppe under Nordisk Ministerråd: 474
- tematiseret arbejdsmarkedsrelateret debat: 478
- social dumping i EU/EØS: 480

Dørum, Anneliese, Norges del. (A)

Valgt medlem

Uttalelsesforslag:

- kartlegging av organisert kriminalitet: 476
- demokrati och välfärd i ett globalt perspektiv: 499
- undertegnelse af deklARATIONEN "Bone and Joint Decade 2000-2010": 507

Dørum, Odd Einar, Norges del. (V)

Valgt medlem

Uttalelser:

- Generaldebat (incl. udenrigs- og sikkerhedspolitik): 78, 105
- Et konkurrencedygtigt Norden.: 211
- Sociale- og sundhedspolitiske udfordringer.: 310, 315

Medlemsforslag:

- kartlegging av organisert kriminalitet: 476

Utvvalgslagsforslag:

- kartlegging av organisert kriminalitet: 476
- demokrati och välfärd i ett globalt perspektiv: 499
- undertegnelse af deklARATIONEN "Bone and Joint Decade 2000-2010": 507

Enestam, Jan-Erik, Finl. del. (SFP)

Regjeringsrepresentant

Uttalelser:

- Forsvarsministrenes redegørelse: 55
- Generaldebat: Strategi for det fremtidige nordiske samarbejde: 136

Erland, Olof, Ålands del. (lib)

Valgt medlem

Uttalelser:

- Generaldebat (incl. udenrigs- og sikkerhedspolitik): 112
- Generaldebat: Strategi for det fremtidige nordiske samarbejde: 132, 135, 155
- Et konkurrencedygtigt Norden: 204
- Budget/planer for 2001: 260, 266
- Voteringer i anledning av dagsordenspunkt 21: Budget och planer for år 2001: 297

Spørmål:

- harmonisering av beräknings- och betygssättningsnormer mellan Sverige och Finland: 290

Medlemsforslag:

- opprettelse av et Nordisk informasjonspunkt i Kaliningrad: 363
- skapandet av en gemensam nordisk satsning på demensproblematiken: 369
- bedre rammevilkår for frivillig innsats: 388
- at binde Norden sammen gjennom den nye informasjonsteknologien: 388
- det frivillige Nordens behov for kunnskap og anerkjennelse: 388
- økt samarbeid med frivilligsektoren i nærområdene: 408
- kartlegging av organisert kriminalitet: 476

Utvvalgslagsforslag:

- gjennomførelse af et nordisk IT-infrastrukturstudie og samordning... : 468

- gjennomførelse af et nordisk IT-innovationstudie...: 470
- brug af IT-redskaber til at stimulere og forøge deltager-demokratiet...: 472
- nedsættelse af en eksternt IT-ekspertgruppe under Nordisk Ministerråd: 474
- tematiseret arbeidsmarkedsrelateret debat: 478
- social dumping i EU/EØS: 480

Komitéforslag:

- opfølging af Nordisk Råds konferencer, seminarer, høringer og rapporter 491
- Nordjobb-verksamheten: 494

Erlandsson, Ragnar, Ålands del. (ÅC)

Valgt medlem

Medlemsforslag:

- kartlegging av organisert kriminalitet: 476

Utvvalgslagsforslag:

- kartlegging av organisert kriminalitet: 476
- demokrati och välfärd i ett globalt perspektiv: 499
- undertegnelse af deklARATIONEN "Bone and Joint Decade 2000-2010": 507

Fagerström, Ann-Mari, Sv. del. (s)

Valgt medlem

Utvvalgslagsforslag:

- kartlegging av organisert kriminalitet: 476
- demokrati och välfärd i ett globalt perspektiv: 499
- undertegnelse af deklARATIONEN "Bone and Joint Decade 2000-2010": 507

Foss, Per-Kristian, Norges del. (H)

Valgt medlem

Uttalelser:

- Generaldebat: Strategi for det fremtidige nordiske samarbejde: 125, 127
- Valg af Nordisk Råds Præsidium: 234

Medlemsforslag:

- narkotikabekämpfung i ett nordiskt perspektiv: 325
- bedre rammevilkår for frivillig innsats: 388
- at binde Norden sammen gjennom den nye informasjonsteknologien: 388
- det frivillige Nordens behov for kunnskap og anerkjennelse: 388

- økt samarbeid med frivilligsektoren i nærområdene: 408
- medlemskap för Estland, Lettland och Litauen i Nordiska rådet: 454

Utvalgsforslag:

- fremme af ungdomsudveksling mellem Norden og de baltiske staterne: 485

Frederiksen, Anthon, Grønl. del. (K)

Medlemsforslag:

- kartlegging av organisert kriminalitet: 476

Frustrand, Reynoldh, Sv. del. (s)

Valgt medlem

Uttalelser:

- Et konkurrencedygtigt Norden: 197, 200

Utvalgsforslag:

- gennemførelse af et nordisk IT-infrastrukturstudie og samordning ...: 468
- gennemførelse af et nordisk IT-innovationstudie ...: 470
- brug af IT-redskaber til at stimulere og forøge deltager-demokratiet ...: 472
- nedsættelse af en eksternt IT-ekspertgruppe under Nordisk Ministerråd: 474
- tematiseret arbejdsmarkedsrelateret debat: 478
- social dumping i EU/EØS: 480

Gabrielsen, Ansgar, Norges del. (H)

Varamedlem

Utvalgsforslag:

- gennemførelse af et nordisk IT-infrastrukturstudie og samordning...: 468
- gennemførelse af et nordisk IT-innovationstudie...: 470
- brug af IT-redskaber til at stimulere og forøge deltager-demokratiet...: 472
- nedsættelse af en eksternt IT-ekspertgruppe under Nordisk Ministerråd: 474

Gaundal, Aud, Norges del. (A)

Valgt medlem

Utvalgsforslag:

- gennemførelse af et nordisk IT-infrastrukturstudie og samordning ...: 468
- gennemførelse af et nordisk IT-innovationstudie ...: 470

- brug af IT-redskaber til at stimulere og forøge deltager-demokratiet...: 472

- nedsættelse af en eksternt IT-ekspertgruppe under Nordisk Ministerråd: 474
- tematiseret arbejdsmarkedsrelateret debat: 478
- social dumping i EU/EØS: 480

Gottlieb, Jette, Danm. del. (EL)

Valgt medlem

Uttalelse:

- Generaldebat: Strategi for det fremtidige nordiske samarbejde: 140

Spørgsmål:

- lukning af Barsebäck: 273

Medlemsforslag:

- nordisk kulturverksamhet för dövblindfödda: 415
- nordiskt samarbete inom området för bioetik: 419
- nordiskt centrum för kvinnors konstnärliga skapande: 428
- grundandet av en Nordisk demokratifond för samarbete med Ryssland: 439

Granström, Per Erik, Sv. del. (s)

Valgt medlem

Utvalgsforslag:

- gennemførelse af et nordisk IT-infrastrukturstudie og samordning...: 468
- gennemførelse af et nordisk IT-innovationstudie...: 470
- brug af IT-redskaber til at stimulere og forøge deltager-demokratiet...: 472
- nedsættelse af en eksternt IT-ekspertgruppe under Nordisk Ministerråd: 474
- tematiseret arbejdsmarkedsrelateret debat: 478
- social dumping i EU/EØS: 480

Gustavsson, Lennart, Sv. del. (v)

Valgt medlem

Uttalelser:

- Generaldebat (incl. udenrigs- og sikkerhedspolitik): 109
- Norden og Nærområderne: 166

Spørgsmål:

- öst-västliga förbindelser i Kvarkenregionen: 271

Medlemsforslag:

- nordisk kulturverksamhet för dövblindfödda: 415
- nordiskt samarbete inom området för bioetik: 419
- nordiskt centrum för kvinnors konstnärliga skapande: 428
- grundandet av en Nordisk demokratifond för samarbete med Ryssland: 439

Utvalgsforslag:

- fremme af ungdomsudveksling mellem Norden og de baltiske stater: 485

Gustavsson, Åke, Sv. del. (s)

Valgt medlem

Uttalelser:

- Opfølgning af Nordisk Råds rekommandationer: 176, 178, 180
- Budget/planer for 2001: 261
- Voteringer i anledning av dagsordenspunkt 21: Budget och planer for år 2001: 297

Spøsmål:

- finsk public service-TV i Sverige: 268

Utvalgsforslag:

- kartlegging av organisert kriminalitet: 476
- demokrati och välfärd i ett globalt perspektiv: 499
- undertegnelse af deklARATIONEN "Bone and Joint Decade 2000-2010": 507

Haatainen, Tuula, Finl. del. (SDP)

Valgt medlem

Uttalelser:

- Generaldebat: Strategi for det fremtidige nordiske samarbejde: 152
- Sociale- og sundhedspolitiske udfordringer...: 316

Utvalgsforslag:

- kartlegging av organisert kriminalitet: 476
- demokrati och välfärd i ett globalt perspektiv: 499
- undertegnelse af deklARATIONEN "Bone and Joint Decade 2000-2010": 507

Hammarström, Matz, Sv. del. (mp)
Varamedlem*Medlemsforslag:*

- opprettelse av et Nordisk Informasjonspunkt i Kaliningrad: 363
- skapandet av en gemensam nordisk satsning på demensproblematiken: 369
- utøkat idrottsutbyte med Nordens nærområden: 383
- bedre rammevilkår for frivillig innsats: 388
- at binde Norden sammen gjennom den nye informasjonsteknologien: 388
- det frivillige Nordens behov for kunnskap og anerkjennelse: 388
- økt samarbeid med frivilligsektoren i nærområdene: 408
- kartlegging av organisert kriminalitet: 476

Hansen, Søren, Danm. del. (S)

Valgt medlem

Utvalgsforslag:

- kartlegging av organisert kriminalitet: 476
- demokrati och välfärd i ett globalt perspektiv: 499
- undertegnelse af deklARATIONEN "Bone and Joint Decade 2000-2010": 507

Harkimo, Leena; Finl. del. (Kok.)

Valgt medlem

Uttalelse:

- Generaldebat: Strategi for det fremtidige nordiske samarbejde: 144

Medlemsforslag:

- medlemskap för Estland, Lettland och Litauen i Nordiska rådet: 454

Haugland, Valgerd Svarstad, Norges del. (KrF)

Valgt medlem

Meldemforslag:

- kartlegging av organisert kriminalitet: 476

Utvalgsforslag:

- gjennomførelse af et nordisk IT-infrastrukturstudie...: 468
- gjennomførelse af et nordisk IT-innovationstudie...: 470
- brug af IT-redskaber til at stimulere og forøge deltager-demokratiet...: 472

- nedsættelse af en eksternt IT-ekspertergruppe under Nordisk Ministerråd: 474
- tematiseret arbejdsmarkedsrelateret debat: 478
- social dumping i EU/EØS: 480

Heister, Chris, Sv. del. (m)

Valgt medlem

Uttalelser:

- Generaldebat: Strategi for det fremtidige nordiske samarbejde: 130, 131, 132, 133
- Budget/planer for 2001: 250, 253

Spørgsmål:

- visumkostnader för ungdomar mellan Ryssland och de nordiska länderna: 283

Medlemsforslag:

- narkotikabekämpning i ett nordiskt perspektiv: 325
- bedre rammevilkår for frivillig innsats: 388
- at binde Norden sammen gjennom den nye informasjonsteknologien: 388
- det frivillige Nordens behov for kunnskap og anerkjennelse: 388
- økt samarbeid med frivilligsektoren i nærområdene: 408
- medlemskap för Estland, Lettland och Litauen i Nordiska rådet: 454

Utvælgsforslag:

- fremme af ungdomsudveksling mellem Norden og de baltiske stater: 485

Hellsvik, Gun, Sv. del. (m)

Valgt medlem

Uttalelser:

- Generaldebat (incl. udenrigs- og sikkerhedspolitik): 92
- Generaldebat: Strategi for det fremtidige nordiske samarbejde: 147
- Norden og Nærømråderne: 162, 165, 166

Medlemsforslag:

- narkotikabekämpning i ett nordiskt perspektiv: 325
- bedre rammevilkår for frivillig innsats: 388
- at binde Norden sammen gjennom den nye informasjonsteknologien: 388
- det frivillige Nordens behov for kunnskap og anerkjennelse: 388

- økt samarbeid med frivilligsektoren i nærområdene: 408
- medlemskap för Estland, Lettland och Litauen i Nordiska rådet: 454

Hjálmar Jónsson, Isl. del. (Sj.)

Valgt medlem

Medlemsforslag:

- narkotikabekämpning i ett nordiskt perspektiv: 325
- bedre rammevilkår for frivillig innsats: 388
- at binde Norden sammen gjennom den nye informasjonsteknologien: 388
- det frivillige Nordens behov for kunnskap og anerkjennelse: 388
- økt samarbeid med frivilligsektoren i nærområdene: 408
- medlemskap för Estland, Lettland och Litauen i Nordiska rådet: 454

Utvælgsforslag:

- fremme af ungdomsudveksling mellem Norden og de baltiske stater: 485

Hjertén, Lars, Sv. del. (m)

Valgt medlem

Uttalelser:

- Afskrivning af rekommandationer og udtalelse: 185, 186, 187
- Budget/planer for 2001: 264

Medlemsforslag:

- narkotikabekämpning i ett nordiskt perspektiv: 325
- bedre rammevilkår for frivillig innsats: 388
- at binde Norden sammen gjennom den nye informasjonsteknologien: 388
- det frivillige Nordens behov for kunnskap og anerkjennelse: 388
- økt samarbeid med frivilligsektoren i nærområdene: 408
- medlemskap för Estland, Lettland och Litauen i Nordiska rådet: 454

Utvælgsforslag:

- kartlegging av organisert kriminalitet: 476
- demokrati och välfärd i ett globalt perspektiv: 499
- undertegnelse af deklARATIONEN "Bone and Joint Decade 2000-2010": 507

Holten, Odd, Norges del. (KrF)

Valgt medlem

Uttalelse:

- Budget/planer for 2001: 263

Medlemsforslag:

- opprettelse av et Nordisk Informasjonspunkt i Kaliningrad: 363
- skapandet av en gemensam nordisk satsning på demensproblematiken: 369
- utøkt idrottsutbyte med Nordens nærområden: 383
- bedre rammevilkår for frivillig innsats: 388
- at binde Norden sammen gjennom den nye informasjonsteknologien: 388
- det frivillige Nordens behov for kunnskap og anerkjennelse: 388
- økt samarbeid med frivilligsektoren i nærområdene: 408
- kartlegging av organisert kriminalitet: 476

Hove, Harald, Norges del. (V)

Varamedlem

Medlemsforslag:

- opprettelse av et Nordisk informasjonspunkt i Kaliningrad: 363
- skapandet av en gemensam nordisk satsning på demensproblematiken: 369
- bedre rammevilkår for frivillig innsats: 388
- at binde Norden sammen gjennom den nye informasjonsteknologien: 388
- det frivillige Nordens behov for kunnskap og anerkjennelse: 388
- økt samarbeid med frivilligsektoren i nærområdene: 408

Hovmand, Svend Erik, Danm. del. (V)

Valgt medlem

Uttalelse:

- Generaldebat (incl. udenrigs- og sikkerhetspolitikk): 99

Medlemsforslag:

- opprettelse av et Nordisk Informasjonspunkt i Kaliningrad: 363
- skapandet av en gemensam nordisk satsning på demensproblematiken: 369
- utøkt idrottsutbyte med Nordens nærområden: 383
- bedre rammevilkår for frivillig innsats: 388
- at binde Norden sammen gjennom den nye informasjonsteknologien: 388

- det frivillige Nordens behov for kunnskap og anerkjennelse: 388
- økt samarbeid med frivilligsektoren i nærområdene: 408
- kartlegging av organisert kriminalitet: 476

Hoydal, Hogni Karsten, Fær. del. (Tjf.)

Regjeringsrepresentant

Uttalelser:

- Generaldebat (incl. udenrigs- og sikkerhetspolitikk): 106
- Bioetik samt levnedsmiddel-sikkerhed...: 231

Hygum, Ove, Danm. del. (S)

Regjeringsrepresentant

Uttalelser:

- Et konkurrencedygtigt Norden: 192, 212

Ikast, Kaj, Danm. del. (KF)

Valgt medlem

Medlemsforslag:

- narkotikabekämpfung i ett nordiskt perspektiv: 325
- bedre rammevilkår for frivillig innsats: 388
- at binde Norden sammen gjennom den nye informasjonsteknologien: 388
- det frivillige Nordens behov for kunnskap og anerkjennelse: 388
- økt samarbeid med frivilligsektoren i nærområdene: 408
- medlemskap för Estland, Lettland och Litauen i Nordiska rådet: 454

Ísólfr Gylfi Pálmason, Isl. del. (F)

Valgt medlem

Medlemsforslag:

- opprettelse av et Nordisk Informasjonspunkt i Kaliningrad: 363
- skapandet av en gemensam nordisk satsning på demensproblematiken: 369
- utøkt idrottsutbyte med Nordens nærområden: 383
- bedre rammevilkår for frivillig innsats: 388
- at binde Norden sammen gjennom den nye informasjonsteknologien: 388
- det frivillige Nordens behov for kunnskap og anerkjennelse: 388

- økt samarbeid med frivilligsektoren i nærområdene: 408
- kartlegging av organisert kriminalitet: 476

Israelsson, Margareta, Sv. del. (s)

Valgt medlem

Uttalelser:

- Generaldebat: Strategi for det fremtidige nordiske samarbejde: 146, 147

Utvvalgslforslag:

- fremme af ungdomsudveksling mellem Norden og de baltiske stater: 485

Jacobsen, Tórbjörn, Fær. del. (Tjf.)

Regjeringsrepresentant

Uttalelser:

- Generaldebat: Strategi for det fremtidige nordiske samarbejde: 137
- Budget/planer for 2001: 257

Jagland, Thorbjørn, Norges del. (A)

Regjeringsrepresentant

Uttalelse:

- Generaldebat (incl. udenrigs- og sikkerhedspolitik): 90

Jakobsen, Johan J., Norges del. (Sp)

Valgt medlem

Uttalelser:

- Generaldebat (incl. udenrigs- og sikkerhedspolitik): 62, 79
- Norden og Nær områdene: 161
- Budget/planer for 2001: 250
- Voteringer i anledning av dagsordenspunkt 21: Budget och planer for år 2001: 296, 297

Medlemsforslag:

- opprettelse av et Nordisk Informasjonspunkt i Kaliningrad: 363
- skapandet av en gemensam nordisk satsning på demensproblematiken: 369
- utøkat idrottsutbyte med Nordens nær områden: 383
- bedre rammevilkår for frivillig innsats: 388
- at binde Norden sammen gjennom den nye informasjonsteknologien: 388
- det frivillige Nordens behov for kunnskap og anerkjennelse: 388

- økt samarbeid med frivilligsektoren i nær områdene: 408
- kartlegging av organisert kriminalitet: 476

Jelved, Marianne, Danm. del. (RV)

Regjeringsrepresentant

Uttalelser:

- Generaldebat: Strategi for det fremtidige nordiske samarbejde: 118, 156
- Opfølgning af Nordisk Råds rekommandationer: 179, 180
- Budget/planer for 2001: 247, 252, 253

Johansson, Anita, Sv. del. (s)

Valgt medlem

Uttalelser:

- Generaldebat (incl. udenrigs- og sikkerhedspolitik): 93
- Valg af Nordisk Råds Præsidium: 235

Spørsmål:

- human flyktningpolitikk i Norden: 277

Medlemsforslag:

- genmodifiserede organismer (GMO): 448

Johansson, Eva, Sv. del. (s)

Valgt medlem

Uttalelser:

- Afskrivning af rekommandationer og udtalelse: 186, 187

Spørsmål:

- utomnordiska medborgares bosatta i Norden möjligheter att delta i nordiska utbytesprogram: 288

Utvvalgslforslag:

- kartlegging av organisert kriminalitet: 476
  - demokrati och välfärd i ett globalt perspektiv: 499
  - undertegnelse af deklARATIONEN "Bone and Joint Decade 2000-2010": 507
- Komitéforslag:*
- opfølgning af Nordisk Råds konferencer, seminarer, høringer og rapporter 491
  - Nordjobb-verksamheten: 494

Jonsson, Elver, Sv. del. (fp)

Valgt medlem

Uttalelser:

- Generaldebat: Strategi for det fremtidige nordiske samarbejde: 123, 127

Et konkurrencedygtigt Norden: 199, 200
 Sociale- og sundhedspolitiske
 udfordringer...: 313

Spørgsmål:

- nordisk passfrihet: 268

Medlemsforslag:

- oprettelse av et Nordisk
 Informasjonspunkt i Kaliningrad: 363
- skapandet av en gemensam nordisk
 satsning på demensproblematiken: 369
- bedre rammevilkår for frivillig innsats:
 388
- at binde Norden sammen gjennom den
 nye informasjonsteknologien: 388
- det frivillige Nordens behov for
 kunnskap og anerkjennelse: 388
- økt samarbeid med frivilligsektoren i
 nærområdene: 408
- kartlegging av organisert kriminalitet:
 476

Utvælgsforslag:

- kartlegging av organisert kriminalitet:
 476
- demokrati och välfärd i ett globalt
 perspektiv: 499
- undertegnelse af deklARATIONEN "Bone
 and Joint Decade 2000-2010": 507

Kallis, Bjarne, Finl. del. (SKL)

Valgt medlem

Medlemsforslag:

- oprettelse av et Nordisk
 Informasjonspunkt i Kaliningrad: 363
- skapandet av en gemensam nordisk
 satsning på demensproblematiken: 369
- bedre rammevilkår for frivillig innsats:
 388
- at binde Norden sammen gjennom den
 nye informasjonsteknologien: 388
- det frivillige Nordens behov for
 kunnskap og anerkjennelse: 388
- økt samarbeid med frivilligsektoren i
 nærområdene: 408
- kartlegging av organisert kriminalitet:
 476

Kanerva, Seppo, Finl. del. (Kok.)

Varamedlem

Uttalelse:

- Sociale- og sundhedspolitiske
 udfordringer...: 318

Karlström, Randi, Norges del. (KrF)

Valgt medlem

Medlemsforslag:

- opprettelse av et Nordisk
 Informasjonspunkt i Kaliningrad: 363
- skapandet av en gemensam nordisk
 satsning på demensproblematiken: 369
- utøkt idrottsutbyte med Nordens
 nærområdene: 383
- bedre rammevilkår for frivillig innsats:
 388
- at binde Norden sammen gjennom den
 nye informasjonsteknologien: 388
- det frivillige Nordens behov for
 kunnskap og anerkjennelse: 388
- økt samarbeid med frivilligsektoren i
 nærområdene: 408
- kartlegging av organisert kriminalitet:
 476

Utvælgsforslag:

- fremme af ungdomsudveksling
 mellem Norden og de baltiske stater:
 485

við Keldu, Jógvan, Færøynes del. (Ff)

Valgt medlem

Medlemsforslag:

- narkotikabekämpfung i ett nordiskt
 perspektiv: 325
- bedre rammevilkår for frivillig innsats:
 388
- at binde Norden sammen gjennom den
 nye informasjonsteknologien: 388
- det frivillige Nordens behov for
 kunnskap og anerkjennelse: 388
- økt samarbeid med frivilligsektoren i
 nærområdene: 408
- medlemskap för Estland, Lettland och
 Litauen i Nordiska rådet: 454

Kiljunen, Kimmo, Finl. del. (SDP)

Valgt medlem

Uttalelser:

- Generaldebat (incl. udenrigs- og
 sikkerhedspolitik): 109
- Generaldebat: Strategi for det frem-
 tidige nordiske samarbejde: 138
- Norden og Nærområderne: 167

Kjær, Henriette; Danm. del. (KF)

Valgt medlem

Medlemsforslag:

- medlemskap för Estland, Lettland och
 Litauen i Nordiska rådet: 454

Kofod, Jeppe, Danm. del. (S)

Valgt medlem

Uttalelse:

- Norden og Nærområderne: 159

Komi, Katri, Finl. del. (Kesk.)

Varamedlem

Medlemsforslag:

- utökat idrottsutbyte med Nordens närområden: 383

Korsberg, Øyvind, Norges del. (Frp)

Valgt medlem

Spørsmål:

- svensk initiativ overfor den norske regjeringens energipolitikk: 278

Kosmo, Jørgen, Norges del. (A)

Regjeringsrepresentant

Uttalelse:

- Generaldebat: Strategi for det fremtidige nordiske samarbejde: 134

Kristiansen, Rune E., Norges del. (A)

Valgt medlem

Uttalelse:

- kartlegging av organisert kriminalitet: 476
- demokrati och välfärd i ett globalt perspektiv: 499
- undertegnelse af deklARATIONEN "Bone and Joint Decade 2000-2010": 507

Kummola, Kalervi, Finl. del. (Kok.)

Valgt medlem

Medlemsforslag:

- narkotikabekämpfung i ett nordiskt perspektiv: 325
- bedre rammevilkår for frivillig innsats: 388
- at binde Norden sammen gjennom den nye informasjonsteknologien: 388
- det frivillige Nordens behov for kunnskap og anerkjennelse: 388
- økt samarbeid med frivilligsektoren i nærområdene: 408

Kaalund, Per, Danm. del. (S)

Valgt medlem

Uttalelse:

- Generaldebat (incl. udenrigs- og sikkerhedspolitik): 97

Uttalelse:

- gennemførelse af et nordisk IT-infrastrukturstudie og samordning...: 468
- gennemførelse af et nordisk IT-innovationstudie...: 470
- brug af IT-redskaber til at stimulere og forøge deltager-demokratiet...: 472
- nedsættelse af en eksternt IT-ekspertergruppe under Nordisk Ministerråd: 474
- tematiseret arbejdsmarkedsrelateret debat: 478
- social dumping i EU/EØS: 480

á Lakjuni, Jógvan, Færøynes del. (Ff)

Varamedlem

Uttalelse:

- Generaldebat: Strategi for det fremtidige nordiske samarbejde: 151

Uttalelse:

- kartlegging av organisert kriminalitet: 476
- demokrati och välfärd i ett globalt perspektiv: 499
- undertegnelse af deklARATIONEN "Bone and Joint Decade 2000-2010": 507

Larsson, Ewa, Sv. del. (mp)

Valgt medlem

Uttalelse:

- Generaldebat: Strategi for det fremtidige nordiske samarbejde: 148
- Bioetik samt levnedsmiddel-sikkerhed: 226
- Budget/planer for 2001: 260

Spørsmål:

- utvecklingen från analog till digital TV: 285

Larsson, Kaj, Sv. del. (s)

Valgt medlem

Uttalelse:

- Bioetik samt levnedsmiddel-sikkerhed: 221

Medlemsforslag:

- havets miljøproblem och hållbar förvaltning av fiskeresurserna: 461

Uttalelse:

- fremme af ungdomsudveksling mellem Norden og de baltiske stater: 485

Lehtomäki, Paula, Finl. del. (Kesk.)

Valgt medlem

Medlemsforslag:

- opprettelse av et Nordisk informasjonspunkt i Kaliningrad: 363
- skapandet av en gemensam nordisk satsning på demensproblematiken: 369
- bedre rammevilkår for frivillig innsats: 388
- at binde Norden sammen gjennom den nye informasjonsteknologien: 388
- det frivillige Nordens behov for kunnskap og anerkjennelse: 388
- økt samarbeid med frivilligsektoren i nærområdene: 408
- kartlegging av organisert kriminalitet: 476

Lennert, Lise Skifte, Grønlands del. (Si)

Resjeringsrepresentant

Uttalelse:

- Budget/planer for 2001: 262

Lipponen, Paavo, Finl. del. (SDP)

Regjeringsrepresentant

Uttalelser:

- Statsministerenes regerørelse: 46
- Generaldebat (incl. udenrigs- og sikkerhedspolitik): 88

Ludvigsen, Svein, Norges del. (H)

Valgt medlem

Uttalelser:

- Afskrivning af rekommandationer og udtalelse: 187
- Sociale- og sundhedspolitiske utfordringer...: 312

Medlemsforslag:

- narkotikabekjempning i ett nordiskt perspektiv: 325
- bedre rammevilkår for frivillig innsats: 388
- at binde Norden sammen gjennom den nye informasjonsteknologien: 388
- det frivillige Nordens behov for kunnskap og anerkjennelse: 388
- økt samarbeid med frivilligsektoren i nærområdene: 408
- medlemskap för Estland, Lettland och Litauen i Nordiska rådet: 454

Lundgren, Bo, Sv. del. (m)

Varamedlem

Uttalelser:

- Generaldebat (incl. udenrigs- og sikkerhedspolitik): 64, 69, 70, 73, 74

Löv, Pehr, Finl. del. (SFP)

Valgt medlem

Uttalelser:

- Generaldebat: Strategi for det fremtidige nordiske samarbejde: 134
- Opfølgning af Nordisk Råds rekommandationer: 180
- Bioetik samt levnedsmiddelsikkerhed – fra jord/fjord til bord: 226
- Budget/planer for 2001: 258, 259, 262
- Sociale- og sundhedspolitiske utfordringer...: 309

Medlemsforslag:

- opprettelse av et Nordisk informasjonspunkt i Kaliningrad: 363
- utøkat idrottsutbyte med Nordens nærområden: 383
- bedre rammevilkår for frivillig innsats: 388
- at binde Norden sammen gjennom den nye informasjonsteknologien: 388
- det frivillige Nordens behov for kunnskap og anerkjennelse: 388
- økt samarbeid med frivilligsektoren i nærområdene: 408
- kartlegging av organisert kriminalitet: 476

Utvalgsforslag:

- kartlegging av organisert kriminalitet: 476
- demokrati och välfärd i ett globalt perspektiv: 499
- undertegnelse af deklarasjonen "Bone and Joint Decade 2000-2010": 507

Manninen, Hannes, Finl. del. (Kesk.)

Valgt medlem

Medlemsforslag:

- opprettelse av et Nordisk informasjonspunkt i Kaliningrad: 363
- skapandet av en gemensam nordisk satsning på demensproblematiken: 369
- utøkat idrottsutbyte med Nordens nærområden: 383
- bedre rammevilkår for frivillig innsats: 388
- at binde Norden sammen gjennom den nye informasjonsteknologien: 388

- det frivillige Nordens behov for kunnskap og anerkjennelse: 388
- økt samarbeid med frivilligsektoren i nærområdene: 408
- kartlegging av organisert kriminalitet: 476

Utvalgsforslag:

- fremme af ungdomsudveksling mellom Norden og de baltiske stater: 485

Marcelind, Ragnwi, Sv. del. (kd)

Valgt medlem

Uttalelse:

- Generaldebat (incl. udenrigs- og sikkerhetspolitikk): 108

Medlemsforslag:

- opprettelse av et Nordisk informasjonspunkt i Kaliningrad: 363
- skapandet av en gemensam nordisk satsning på demensproblematikken: 369
- utøkt idrottsutbyte med Nordens nærområdene: 383
- bedre rammevilkår for frivillig innsats: 388
- at binde Norden sammen gjennom den nye informasjonsteknologien: 388
- det frivillige Nordens behov for kunnskap og anerkjennelse: 388
- økt samarbeid med frivilligsektoren i nærområdene: 408
- kartlegging av organisert kriminalitet: 476

Mikkelsen, Sonja, Danm. del. (S)

Regjeringsrepresentant

Uttalelse:

- Sociale- og sundhedspolitiske utfordringer...: 305

Motzfeldt, Josef, Grønlands del. (IA)

Regjeringsmedlem

Uttalelse:

- Generaldebat (incl. udenrigs- og sikkerhetspolitikk): 86

Mäki-Hakola, Pertti, Finl. del. (Kok.)

Varamedlem

Medlemsforslag:

- bedre rammevilkår for frivillig innsats: 388
- at binde Norden sammen gjennom den nye informasjonsteknologien: 388

- det frivillige Nordens behov for kunnskap og anerkjennelse: 388
- økt samarbeid med frivilligsektoren i nærområdene: 408

Neittaanmäki, Petri, Finl. del. (Kesk.)

Valgt medlem

Uttalelse:

- Generaldebat (incl. udenrigs- og sikkerhetspolitikk): 113

Medlemsforslag:

- opprettelse av et Nordisk informasjonspunkt i Kaliningrad: 363
- skapandet av en gemensam nordisk satsning på demensproblematikken: 369
- utøkt idrottsutbyte med Nordens nærområdene: 383
- bedre rammevilkår for frivillig innsats: 388
- at binde Norden sammen gjennom den nye informasjonsteknologien: 388
- det frivillige Nordens behov for kunnskap og anerkjennelse: 388
- økt samarbeid med frivilligsektoren i nærområdene: 408
- kartlegging av organisert kriminalitet: 476

Utvalgsforslag:

- gjennomførelse af et nordisk IT-infrastrukturstudie og samordning...: 468
- gjennomførelse af et nordisk IT-innovationstudie...: 470
- brug af IT-redskaber til at stimulere og forøge deltager-demokratiet...: 472
- nedsættelse af en eksternt IT-ekspertgruppe under Nordisk Ministerråd: 474
- tematiseret arbeidsmarkedsrelateret debat: 478
- social dumping i EU/EØS: 480

Nielsen, Elsebeth Gerner, Danm. del.

(RV), Regjeringsrepresentant

Uttalelse:

- Budgetplaner for 2001: 256

Nistad, Astrid Marie, Norges del. (A)

Valgt medlem

Uttalelse:

- Bioetik samt levnetsmiddel-sikkerhet: 230

Spørsmål:

- markering av nordisk språkpolitikk i forbindelse med det europeiske språkåret 2001: 281

Utvvalgslagslag:

- kartlegging av organisert kriminalitet: 476
- demokrati och välfärd i ett globalt perspektiv: 499
- undertegnelse af deklARATIONEN "Bone and Joint Decade 2000-2010": 507

Nordlund, Roger, Ålands del. (ÅC)

Regjeringsmedlem

Uttalelse:

- Generaldebat (incl. udenrigs- og sikkerhedspolitik): 84, 86

Nordtun, Tore, Norges del. (A)

Varamedlem

Utvvalgslagslag:

- fremme af ungdomsudveksling mellem Norden og de baltiske stater: 485

Nybakk, Marit, Norges del. (A)

Valgt medlem

Uttalelse:

- Generaldebat (incl. udenrigs- og sikkerhedspolitik): 116

Utvvalgslagslag:

- gennemførelse af et nordisk IT-infrastrukturstudie og samordning...: 468
- gennemførelse af et nordisk IT-innovationstudie...: 470
- brug af IT-redskaber til at stimulere og forøge deltager-demokratiet...: 472
- nedsættelse af en eksternt IT-ekspertgruppe under Nordisk Ministerråd: 474
- tematiseret arbejdsmarkedsrelateret debat: 478
- social dumping i EU/EØS: 480

Komitéforslag:

- opfølgning af Nordisk Råds konferencer, seminarer, høringer og rapporter: 491

Nordjobb-verksamheten: 494

Outi Ojala, Finl. del. (Vas)

Valgt medlem

Medlemsforslag:

- nordisk kulturverksamhet för dövblindfödda: 415

- nordiskt samarbete inom området för bioetik: 419
- nordiskt centrum för kvinnors konstnärliga skapande: 428
- grundandet av en Nordisk demokratifond för samarbete med Ryssland: 439

Olsson, Karin, Sv. del. (s)

Valgt medlem

Uttalelse:

Bioetik samt levnedsmiddel-sikkerhed...: 228

Medlemsforslag:

- genmodificerede organismer (GMO): 448

Utvvalgslagslag:

- fremme af ungdomsudveksling mellem Norden og de baltiske stater: 485

Olsson, Kent, Sv. del. (m)

Valgt medlem

Uttalelser:

- Et konkurrencedygtigt Norden: 196, 201, 210

Spørsmål:

- hinder för att uppnå en gemensam nordisk arbetsmarknad: 290

Medlemsforslag:

- medlemskap för Estland, Lettland och Litauen i Nordiska rådet: 454

Utvvalgslagslag:

- gennemførelse af et nordisk IT-infrastrukturstudie og samordning...: 468
- gennemførelse af et nordisk IT-innovationstudie...: 470
- brug af IT-redskaber til at stimulere og forøge deltager-demokratiet...: 472
- nedsættelse af en eksternt IT-ekspertgruppe under Nordisk Ministerråd: 474
- tematiseret arbejdsmarkedsrelateret debat: 478
- social dumping i EU/EØS: 480

Pagrotzky, Leif, Sv. del. (s)

Regjeringsrepresentant

Uttalelser:

- Generaldebat (incl. udenrigs- og sikkerhedspolitik): 104
- Generaldebat: Strategi for det fremtidige nordiske samarbejde: 129

Persson, Göran, Sv. del. (s)

Regjeringsrepresentant

Uttalelser:

Generaldebat (incl. udenrigs- og sikkerhedspolitik): 71, 74, 75

Peschardt, Vibeke, Danm. del. (RV)

Valgt medlem

Uttalelse:

- Budget/planer for 2001: 255

Medlemsforslag:

- opprettelse av et Nordisk Informasjonspunkt i Kaliningrad: 363
- skapandet av en gemensam nordisk satsning på demensproblematiken: 369
- bedre rammevilkår for frivillig innsats: 388
- at binde Norden sammen gjennom den nye informasjonsteknologien: 388
- det frivillige Nordens behov for kunnskap og anerkjennelse: 388
- økt samarbeid med frivilligsektoren i nærområdene: 408
- kartlegging av organisert kriminalitet: 476

Utvvalgslforslag:

- kartlegging av organisert kriminalitet: 476
- demokrati och välfärd i ett globalt perspektiv: 499
- undertegnelse af deklarasjonen "Bone and Joint Decade 2000-2010": 507

Komitéforslag:

- opfølging af Nordisk Råds konferencer, seminarer, høringer og rapporter: 491
- Nordjobb-verksamheten: 494

Petersen, Dan Reinert, Fær. del. (Jvfl.)

Valgt medlem

Uttalelser:

- Generaldebat (incl. udenrigs- og sikkerhedspolitik): 75, 107

Utvvalgslforslag:

- kartlegging av organisert kriminalitet: 476
- demokrati och välfärd i ett globalt perspektiv: 499
- undertegnelse af deklarasjonen "Bone and Joint Decade 2000-2010": 507

Petersen, Niel Helveg, Danm. del. (RV)

Regjeringsrepresentant

Uttalelse:

- Udenrigsministrenes redegørelse: 50

Prusti, Riitta, Finl. del. (SDP)

Valgt medlem

Uttalelser:

- Generaldebat: Strategi for det fremtidige nordiske samarbejde: 142
- Norden og Nærområderne: 163, 165

Spørsmål:

- finskunder-visningen vid de svenska universiteten: 279

Puhakka, Osmo, Finl. del. (Kesk.)

Varamedlem

Medlemsforslag:

- opprettelse av et Nordisk informasjonspunkt i Kaliningrad: 363
- skapandet av en gemensam nordisk satsning på demensproblematiken: 369
- utøkat idrottsutbyte med Nordens nærområden: 383
- bedre rammevilkår for frivillig innsats: 388
- at binde Norden sammen gjennom den nye informasjonsteknologien: 388
- det frivillige Nordens behov for kunnskap og anerkjennelse: 388
- økt samarbeid med frivilligsektoren i nærområdene: 408

Rahm, Bror Yngve, Norges del. (KrF)

Varamedlem

Utvvalgslforslag:

- kartlegging av organisert kriminalitet: 476
- demokrati och välfärd i ett globalt perspektiv: 499
- undertegnelse af deklarasjonen "Bone and Joint Decade 2000-2010": 507

Ranta-Muotio, Aulis, Finl. del. (Kesk.)

Valgt medlem

Medlemsforslag:

- opprettelse av et Nordisk informasjonspunkt i Kaliningrad: 363
- skapandet av en gemensam nordisk satsning på demensproblematiken: 369
- utøkat idrottsutbyte med Nordens nærområden: 383
- bedre rammevilkår for frivillig innsats: 388

- at binde Norden sammen gjennom den nye informasjonsteknologien: 388
- det frivillige Nordens behov for kunnskap og anerkjennelse: 388
- økt samarbeid med frivilligsektoren i nærområdene: 408
- kartlegging av organisert kriminalitet: 476

Utvalgsforslag:

- kartlegging av organisert kriminalitet: 476
- demokrati och välfärd i ett globalt perspektiv: 499
- undertegnelse af deklarasjonen "Bone and Joint Decade 2000-2010": 507

Rasmussen, Poul Nyrup, Danm. del. (S), Regjeringsrepresentant

Uttalelser:

- Generaldebat (incl. udenrigs- og sikkerhedspolitik): 67, 70, 71

Rauhala, Leena, Finl. del. (SKL)

Varamedlem

Medlemsforslag:

- utøkt idrottsutbyte med Nordens nærområden: 383

Rhode, Jens, Danm. del. (V)

Varamedlem

Medlemsforslag:

- opprettelse av et Nordisk Informasjonspunkt i Kaliningrad: 363
- skapandet av en gemensam nordisk satsning på demensproblematiken: 369
- bedre rammevilkår for frivillig innsats: 388
- at binde Norden sammen gjennom den nye informasjonsteknologien: 388
- det frivillige Nordens behov for kunnskap og anerkjennelse: 388
- økt samarbeid med frivilligsektoren i nærområdene: 408
- kartlegging av organisert kriminalitet: 476

Ringqvist, Jonas, Sv. del. (v)

Varamedlem

Uttalelse:

- Bioetik samt levnedsmiddel-sikkerhed...: 224

Rudiengard, Preben, Danm. del. (V)

Valgt medlem

Medlemsforslag:

- opprettelse av et Nordisk Informasjonspunkt i Kaliningrad: 363
- skapandet av en gemensam nordisk satsning på demensproblematiken: 369
- utøkt idrottsutbyte med Nordens nærområden: 383
- bedre rammevilkår for frivillig innsats: 388
- at binde Norden sammen gjennom den nye informasjonsteknologien: 388
- det frivillige Nordens behov for kunnskap og anerkjennelse: 388
- økt samarbeid med frivilligsektoren i nærområdene: 408
- kartlegging av organisert kriminalitet: 476

Salmén, Olof, Ålands del. (ÅC)

Valgt medlem

Medlemsforslag:

- opprettelse av et Nordisk Informasjonspunkt i Kaliningrad: 363
- skapandet av en gemensam nordisk satsning på demensproblematiken: 369
- utøkt idrottsutbyte med Nordens nærområden: 383
- bedre rammevilkår for frivillig innsats: 388
- at binde Norden sammen gjennom den nye informasjonsteknologien: 388
- det frivillige Nordens behov for kunnskap og anerkjennelse: 388
- økt samarbeid med frivilligsektoren i nærområdene: 408

Salo, Petri, Finl. del. (Kok.)

Valgt medlem

Medlemsforslag:

- narkotikabekämpfung i ett nordiskt perspektiv: 325
- bedre rammevilkår for frivillig innsats: 388
- at binde Norden sammen gjennom den nye informasjonsteknologien: 388
- det frivillige Nordens behov for kunnskap og anerkjennelse: 388
- økt samarbeid med frivilligsektoren i nærområdene: 408
- medlemskap för Estland, Lettland och Litauen i Nordiska rådet: 454

Utvslagsforslag:

- gjennomførelse af et nordisk IT-infrastrukturstudie og samordning...: 468
- gennemførelse af et nordisk IT-innovationstudie...: 470
- brug af IT-redskaber til at stimulere og forøge deltager-demokratiet...: 472
- nedsættelse af en eksternt IT-ekspertgruppe under Nordisk Ministerråd: 474
- tematiseret arbejdsmarkedsrelateret debat: 478
- social dumping i EU/EØS: 480

Sasi, Kimmo, Finl. del. (Kok.)

Regjeringsrepresentant

Uttalelse:

- Generaldebat (incl. udenrigs- og sikkerhedspolitik): 98

Sigríður Jóhannesdóttir, Isl. del. (A)

Valgt medlem

Utvslagsforslag:

- kartlegging av organisert kriminalitet: 476
- demokrati och välfärd i ett globalt perspektiv: 499
- undertegnelse af deklARATIONEN "Bone and Joint Decade 2000-2010": 507

Sigríður Anna Þórðardóttir, Isl. del.

(Sj.), Valgt medlem

Uttalelse:

- Generaldebat (incl. udenrigs- og sikkerhedspolitik): 59

Medlemsforslag:

- narkotikabekämpfung i ett nordiskt perspektiv: 325
- bedre rammevilkår for frivillig innsats: 388
- at binde Norden sammen gjennom den nye informasjonsteknologien: 388
- det frivillige Nordens behov for kunnskap og anerkjennelse: 388
- økt samarbeid med frivilligsektoren i nærrområdene: 408
- medlemskap för Estland, Lettland och Litauen i Nordiska rådet: 454

Sigurjón Pálsson,

Ungdommens Nordiske Råd

Uttalelse:

- Et konkurrencedygtigt Norden: 208

Sigvathur Björgsinnsson, Isl. del. (A)

Valgt medlem

Uttalelse:

- Generaldebat: Strategi for det fremtidige nordiske samarbejde: 121

Siv Friðleifsdóttir, Isl. del. (F)

Regjeringsrepresentant

Uttalelser:

- Generaldebat (incl. udenrigs- og sikkerhedspolitik): 100
- Bioetik samt levnedsmiddelsikkerhed – fra jord/fjord til bord: 225

Sjursen, Jann, Norges del. (KrF)

Varamedlem

Medlemsforslag:

- opprettelse av et Nordisk informasjonspunkt i Kaliningrad: 363
- skapandet av en gemensam nordisk satsning på demensproblematiken: 369
- bedre rammevilkår for frivillig innsats: 388
- at binde Norden sammen gjennom den nye informasjonsteknologien: 388
- det frivillige Nordens behov for kunnskap og anerkjennelse: 388
- økt samarbeid med frivilligsektoren i nærrområdene: 408

Sjøli, Sonja, Norges del. (H)

Valgt medlem

Uttalelse:

- Bioetik samt levnedsmiddelsikkerhed: 231

Medlemsforslag:

- narkotikabekämpfung i ett nordiskt perspektiv: 325
- bedre rammevilkår for frivillig innsats: 388
- at binde Norden sammen gjennom den nye informasjonsteknologien: 388
- det frivillige Nordens behov for kunnskap og anerkjennelse: 388
- økt samarbeid med frivilligsektoren i nærrområdene: 408
- medlemskap för Estland, Lettland och Litauen i Nordiska rådet: 454

Skinnari, Jouko, Finl. del. (SDP)

Valgt medlem

Uttalelser:

- gennemførelse af et nordisk IT-infrastrukturstudie og samordning...: 468
- gennemførelse af et nordisk IT-innovationstudie...: 470
- brug af IT-redskaber til at stimulere og forøge deltager-demokratiet...: 472
- nedsættelse af en eksternt IT-ekspertgruppe under Nordisk Ministerråd: 474

Solholm, Lodve, Norges de. (Frp)

Valgt medlem

Uttalelser:

- Generaldebat (incl. udenrigs- og sikkerhedspolitik): 113
- Generaldebat: Strategi for det fremtidige nordiske samarbejde: 147

Spørgsmål:

- hvalfangst: 276

Uttalelser:

- gennemførelse af et nordisk IT-infrastrukturstudie og samordning...: 468
- gennemførelse af et nordisk IT-innovationstudie...: 470
- brug af IT-redskaber til at stimulere og forøge deltager-demokratiet...: 472
- nedsættelse af en eksternt IT-ekspertgruppe under Nordisk Ministerråd: 474

Steingrímur J. Sigfússon, Isl. del. (VG)

Valgt medlem

Uttalelser:

- Generaldebat (incl. udenrigs- og sikkerhedspolitik): 70, 76, 103, 128

Spørgsmål:

- nordisk pass-frihed och Schengen: 288

Medlemsforslag:

- nordisk kulturverksamhet för dövblindfödda: 415
- nordiskt samarbete inom området för bioetik: 419
- nordiskt centrum för kvinnors konstnärliga skapande: 428
- grundandet av en Nordisk demokratifond för samarbete med Ryssland: 439

Uttalelser:

- gennemførelse af et nordisk IT-infrastrukturstudie og samordning...: 468
- gennemførelse af et nordisk IT-innovationstudie...: 470
- brug af IT-redskaber til at stimulere og forøge deltager-demokratiet...: 472
- nedsættelse af en eksternt IT-ekspertgruppe under Nordisk Ministerråd: 474
- tematiseret arbejdsmarkedsrelateret debat: 478
- social dumping i EU/EØS: 480

Stensaker, Christopher, Norges del.

(Frp), Varamedlem

Uttalelser:

- tematiseret arbejdsmarkedsrelateret debat: 478
- social dumping i EU/EØS: 480

Stensnæs, Einar, Norges del. (KrF)

Valgt medlem

Medlemsforslag:

- skapandet av en gemensam nordisk satsning på demensproblematiken: 369
- utökad idrottsutbyte med Nordens närområden: 383
- bedre rammevilkår for frivillig innsats: 388
- at binde Norden sammen gennem den nye informasjonsteknologien: 388
- det frivillige Nordens behov for kunnskap og anerkjennelse: 388
- økt samarbeid med frivilligsektoren i nærområdene: 408

Stillinger, Kaj, Danm. del. (SF)

Varamedlem

Uttalelser:

- kartlegging av organisert kriminalitet: 476
- demokrati och välfärd i ett globalt perspektiv: 499
- undertegnelse af deklARATIONEN "Bone and Joint Decade 2000-2010": 507

Stoltenberg, Jens, Norges del. (A)

Regjeringsrepresentant

Uttalelser:

- Generaldebat (incl. udenrigs- og sikkerhedspolitik): 76, 78, 79

Sundman, Danne, Ålands. del. (Obs)

Regjeringsrepresentant

Uttalelse:

- Et konkurrencedygtigt Norden: 205

Sørensen, Lars, Grønlands del. (IA)

Valgt medlem

Medlemsforslag:

- nordisk kulturverksamhet för dövblindfödda: 415
- nordiskt samarbete inom området för bioetik: 419
- nordiskt centrum för kvinnors konstnärliga skapande: 428

Takkula, Hannu, Finl. del. (Kesk.)

Valgt medlem

Medlemsforslag:

- kartlegging av organisert kriminalitet: 476

Utvvalgslforslag:

- gennemførelse af et nordisk IT-infrastrukturstudie og samordning...: 468
- gennemførelse af et nordisk IT-innovationstudie...: 470
- brug af IT-redskaber til at stimulere og forøge deltager-demokratiet...: 472
- nedsættelse af en ekstern IT-ekspertgruppe under Nordisk Ministerråd: 474

Tolfors, Sten, Sv. del. (m)

Varamedlem

Medlemsforslag:

- narkotikabekæmpning i ett nordiskt perspektiv: 325
- bedre rammevilkår for frivillig innsats: 388
- at binde Norden sammen gjennom den nye informasjonsteknologien: 388
- det frivillige Nordens behov for kunnskap og anerkjennelse: 388
- økt samarbeid med frivilligsektoren i nærområdene: 408

Touborg, Kristen, Danm. del. (SF)

Valgt medlem

Uttalelse:

- Bioetik samt levnedsmiddel-sikkerhed: 227

Medlemsforslag:

- nordisk kulturverksamhet för dövblindfödda: 415

- nordiskt samarbete inom området för bioetik: 419

- nordiskt centrum för kvinnors konstnärliga skapande: 428
- grundandet av en Nordisk demokratifond för samarbete med Ryssland: 439

Tuomioja, Erkki, Finl. del. (SDP)

Regjeringsrepresentant

Uttalelse:

- Generaldebat (incl. udenrigs- og sikkerhedspolitik): 95

Valgerður Sverrisdóttir, Isl. del. (F)

Regjeringsrepresentant

Uttalelse:

- Generaldebat: Strategi for det fremtidige nordiske samarbejde: 144

Vilén, Jari, Finl. del. (Kok)

Valgt medlem

Uttalelse:

- Generaldebat (incl. udenrigs- og sikkerhedspolitik): 101

Medlemsforslag:

- narkotikabekæmpning i ett nordiskt perspektiv: 325
- medlemskap för Estland, Lettland och Litauen i Nordiska rådet: 454

Winberg, Margareta, Sv. del. (s)

Regjeringsrepresentant

Uttalelser:

- Bioetik samt levnedsmiddel-sikkerhed: 216, 232

Zakrisson, Kristina, Sv. del. (s)

Varamedlem

Spørsmål:

- hinder för företagsetablering över de nationella gränserna i gränsregioner: 289

Økland, Kari, Norges del. (KrF)

Valgt medlem

Uttalelse:

- Generaldebat: Strategi for det fremtidige nordiske samarbejde: 151

Ågren, Jan-Erik, Sv. del. (kd)

Valgt medlem

Uttalelse:

- Bioetik samt levnedsmiddel-sikkerhed: 219

Medlemsforslag:

- opprettelse av et Nordisk Informasjonspunkt i Kaliningrad: 363
- skapandet av en gemensam nordisk satsning på demensproblematiken: 369
- utökat idrottsutbyte med Nordens närområden: 383
- bedre rammevilkår for frivillig innsats: 388

- at binde Norden sammen gjennom den nye informasjonsteknologien: 388

- det frivillige Nordens behov for kunnskap og anerkjennelse: 388
- økt samarbeid med frivilligsektoren i nærrområdene: 408

- kartlegging av organisert kriminalitet: 476

Utvalgsforslag:

- fremme af ungdomsudveksling mellem Norden og de baltiske stater: 485

Ämnesregister

(De kursiverade siffrorna är sakbeteckningar. Övriga siffror hänvisar till sidor. Betr. sakernas behandling i övrigt, se Översikten på s. 1692-1706. Saker markerade med * kräver nya meddelanden.)

- A**genda 21 i Østersjøen, kompetansenettverk för: *D 37/1998/när*; 1225
- Ansattes representasjon i bedriftenes styrer i forbindelse med grenseoverskridende bedriftsetableringer: **D 11/199/euro*; 1243
- Anställda: se Ansatte
- Arbeid: se Arbeite; Arbejde, Beskæftigelse
- Arbeite: se Arbejde, Beskæftigelse
- Arbejdsformidling og formidling af arbejdsrelevant information for at sikre en geografisk mobil arbejdskraft: **D 13/1999/euro*; 1247
- markedsrelateret debat: *A 1235/euro*; 478
- miljøområdet 2001-2004: *B 198/nord*; 656
- tidsarrangementer, fleksibilitetsskabende: *D 7/1998/euro*; 1193
- Atom: se Kärn
- B**altikum: se även Östersjön, resp. Estland, Lettland, Litauen
- Baltiska staterna, ungdomsutveksling mellan Norden och: *A 1238/när*; 485
- ökat samarbete med: *D 6/1999/nord*; 1233; *Internt beslut 2/1999/p*; 1686
- Barn(s): se även Unga rättigheter: **D 3/1999/nord*; 1230
- sexuellt missbruk av barn: **D 18/1996/nord*; 1172
- och unga i glesbygd: **D 4/1999/nord*; 1231
- och unga, tvärsektoriell handlingsplan och åtgärder för: **D 2/1999/nord*; 1229
- och ungdomskultur, handlingsplan för: *D 35/1995/nord*; 1162
- och ungas situation i närområdena: **D 13/1998/när*; 1198
- Bedriftsetableringer og ansattes representasjon i styrer: **D 11/1999/euro*; 1243
- Beskæftigelse; se även Arbeite; Arbejde
- Beskæftigelses- og erhvervspolitiken, nordisk netværk for analyse og udvikling af: **D 6/1998/euro*; 1192
- rapport, Nordiska ministerrådets: *Dokument 9*; 1399
- Bioetik
- nordiskt samarbete inom området för: *A 1218/nord*; 419
- rapport från Nordenutskottets seminarium: *Dokument 12*; 1501
- Bistandsinsatser i Nordens närområden: *D 24/1998/kk*; 1216

- Budget**
 för det nordiska samarbetet 2000:
D 7/1999/p; 1235
 förslag, ministerrådets, för 2001
 samt planerna för det framtida
 nordiska samarbetet:
B 189/p; C2; 669, 827
- CD-ROM, konstnärlig utform-**
 ning av: **D 24/1997/nord; 1184*
- CO₂-kvoter, nordisk handel med:**
*D 17/1999/när; 1252
- Deklarationen Bone and Joint**
 Decade 2000-2010:
A 1242/nord; 507
- Deltagerdemokratiet i Norden, -**
 redskaber til at stimulere og forøge,
 herunder udvikling af oversættel-
 sesteknik samt etablering af free-
 nets: *A 1228/euro; 472*
- Demensproblematiken, gemensam**
 nordisk satsning på:
A 1211/nord; 369
- Demokrati och välfärd i ett globalt**
 perspektiv: *A 1241/nord; 499*
- Diagnosgrupper, behandling av små:**
*D 17/1996/nord; 1171
- Drogmissbruk: se Narkotika**
- Dumping, social i EU/EES:**
A 1237/euro; 480;
Dokument 11; 1470
- Dövblindfödda, nordisk kultur-**
 verksamhet för:
A 1217/nord; 415
- Erhvervs- og beskæftigelsespolitiken,**
 nordisk netværk for analyse og
 udvikling af: **D 6/1998/euro; 1185*
- Estland, se även Baltikum, Östersjön r**
 Estland, Lettland och Litauen,
 medlemskap i Nordiska rådet:
A 1224/p; 545
- EU statusrapport från Nordiska**
 ministerrådet: *Dokument 6; 1276*
- Europa: se även EU**
- Europafrågor samt Internet:**
D 4/1997/p; 1173
- Fængelse: se Fängelse**
- Film**
 och mediaområdet, nya initiativ på:
D 28/1997/nord; 1185
 förhandsgranskning av:
*D 10/1999/nord; 1242
- Fisk(eri)**
 miljöcertifiering av:
*D 31/1998/när; 1217
 samarbete, strategi för:
B 197/när; 636
- Fiskeresurserna, havets miljöproblem**
 och hållbar förvaltning av:
A 1225/när; 461
- Flyktingpolitik i Norden och Europa:**
*D 18/1997/nord; 1179
- Flyttning inom Norden, barn och**
 ungas rättigheter vid:
*D 12/1997/nord; 1177
- For: se För**
- Forbrugerarbejde til år 2004, hand-**
 lingsplan för: *D 1/1999/euro; 1227*
- Forskning(s)**
 och utbildningssamarbetet, strategi
 för: **D 9/1999/nord; 1241*
 och utveckling av förnybara energi-
 källor: *D 7/1996/när; 1164*
- Fria skolor, nordisk överenskommelse**
 om etablering av:
D 21/1998/nord; 1210

Frivillig

innsats, bedre rammevilkår for:

A 1213/nord; 388

sektoren i nærområdene, økt samarbeid med: *A 1215/när; 408*

sektorn, strategi for samarbeide med:

*D 17/1998/nord; 1204

Det frivillige Norden, økt behov for kunnskap og anerkjennelse:

A 1216/nord; 388

Främlingsfientlighet och rasism, insatser mot:

*D 14/1998/nord; 1200

Fängelseundervisning:

*D 16/1999/nord; 1251

Förhandsgranskning av film:

*D 10/1999/nord; 1242

Försvarsministrarnas redogörelse:

Dokument 4, 55

Förtroendeposter, Nordiska rådets, val till: 234

Genmodifierade organismer:

A 1222/euro; 448

Genteknologi och kloning:

*D 17/1997/nord; 1178

Glesbygd, barn och unga i:

*D 4/1999/nord; 1231

Globalt perspektiv, demokrati och välfärd i ett: *A 1241/nord; 499*

Godstransporter:

D 2/1998/nord; 1187

Gränshinder i Norden, handlingsplan för avskaffande av:

*D 12/1999/nord; 1244

Havets miljøproblem och hållbar

förvaltning av fiskeresurserna:

A 1225/när; 461

Idrottsutbyte med Nordens nærområden: *A 1212/när; 383*

Informasjon(s)

-punkt, nordisk, i Kaliningrad:

A 1206/när, 363

-teknologien, at binde Norden sammen gjennom:

A 1214/nord; 388

Interna beslut, anhängiga: 1683

Internet samt Europafrågor:

D 4/1997/p; 1173

Invaliditetspensjon, samordning av grunderna för: *E 22/1999; 1256*

IT

ekspertgruppe, nedsættelse af en, under Nordisk Ministerråd:

A 1229/euro; 474

innovationsstudie og udvikling af mikroklusters: *A 1227/euro; 470*

infrastrukturstudie og samordning af initiativer indenfor E-handel (digitale signature) og krypteringsprodukter: *A 1226/euro; 468*

rapport, Europaudvalgets:

Dokument 10; 1445

redskaber til at stimulere og forøge deltagerdemokratiet i Norden, herunder udvikling af oversættelsesteknik samt etablering af free-nets: *A 1228/euro; 472*

Jord- og skogsbruk(s)

samarbejde, handlingsprogram för: *B 196/när; 595*

Jämlikhet (Jämställdhet):

och utveckling av könsuppdelad statistik: **D 14/1999/nord; 1248*

könsfördelningen i nordiska styrelser och kommittéer m.m.:

*D 12/1991/j, 1159

- Kaliningrad**, opprettelse av et Nordisk Informasjonspunkt i:
A 1206/när; 363
- Kloning og genteknologi**:
*D 17/1997/nord; 1178
- Kommunikations-, trafikksäkerhets-, och transportområdet**:
D 35/1998/nord; 1221
- Konstnärligt skapande, kvinnors, nordiskt centrum för**:
A 1219/nord; 428
- Konsument**: se Forbruger
- Kriminalitet, kartlegging av organisert**: *A 1233/nord; 476*
- Kultur**:
barn- og ungdoms-:
D 35/1995/nord; 1162
fonden, berättelse, inkl. revisionsberättelse: *C 5/kk, 1090*
politikk; strategimodell för:
D 20/1998/nord; 1207
verksamhet för dövblindfödda:
A 1217/nord; 415
- Kvinnor**, se även Jämlikhet
- Kvinnors konstnärliga skapande, nordiskt centrum för**:
A 1219/nord; 428
- Kärnsäkerhet, åtgärder för ökad**:
*D 8/1996/när; 1166
- Könsfördelning, jämnare, i nordiska styrelser o.d.**: **D 12/1991/j, 1159*
- Lettland**, se även Baltikum
- Lettland, Estland og Litauen, medlemskap i Nordiska rådet**:
A 1224/p; 454
- Levnedsmiddelsamarbejde frem til år 2004, handlingsprogram for**:
B 194/euro; 581
- Litauen, Lettland og Estland, se även Baltikum**
- Litauen, Lettland og Estland medlemskap i Nordiska rådet**:
A 1224/p; 454
- Litteratur**
prisutdelning, Nordiska rådets:
1657
- Livsmedel**: se Levnedsmiddel
- Lärande og social utveckling, helhetssyn på**:
Internt beslut 2/1997/p; 1686
- MAI-avtalet**: *D 4/1998/p; 1189*
- Makroklusters, udvikling af og gennemførelse af et nordisk IT-innovasjonsstudie**: *A 1227/euro; 470*
- Medborgarsamhälle i Murmansk, oppbyggnad av**:
D 34/1998/när; 1219
- Medier**; se även Multimedier; Film; TV; CD-ROM
- Media- og filmområdet, nye initiativ på**: *D 28/1997/nord; 1185*
- Miljø**: se Miljö
- Miljö**
Agenda 21 i Østersjøen, kompetansenettverk for:
D 37/1998/när; 1225
certifisering av fisk:
*D 31/1998/när; 1217
mässig hänsyn, plan för främjande av social og, inom WTO:
D 15/1995/euro; 1160
og naturpris, Nordiska rådets: 1666
regnskap for energi samt harmoniserte miljøskatter på el:
*D 36/1998/när; 1223;
E 3/2000; 1263
- Missbruk**; se även Drog; Narkotika
- Missbruk, sexuellt av barn**:
*D 18/1996/nord; 1172
- Multimedieproduktion, stødfunktion för**: **D 23/1997/nord; 1183*
- Musikpris, Nordiska rådets**: 1657

- Narkotika, se även Drog
 bekämpning i ett nordiskt perspektiv: *A 1205/nord*; 325
 sektoren, nyt samarbetsprogram 2001-2005 för samt handlingsplan för narkotikasektoren 2000:
B 193/nord; 570
- Natur och miljöpris, Nordiska rådets: 1666
- Nordens närområden: se Närområden
- Nordisk(a)
 kulturfonden, berättelse:
C 5/kk: 1090
 val till: 241
- Nordiska ministerrådet(s)
 plan och budget för: 827
 årsberättelse 1999: *C 1*, 691
 verksamhet 1999, berättelse från Rigsrevisionen: *C 3/kk*; 1035
- Nordiska rådet(s)
 bokslut ovh revisionsberättelse 1999: *C 4/kk*; 1070
 utskott: 703
 förtroendeposter, val till: 234
 Kontrollkommitté: 707
 nationella delegationer: 709
 partigrupperna: 708
 presidiet: 702
 seminarier och konferenser, uppföljning av: *A 1239/kk*; 491
 valkommitté: 708, 234
- Nordiska rådets 52:a session
 arbetsutskott: 1645
 avslutningsanförande, presidentens: 319
 berättelser (C-saker): 669
 beslut: 1583
 dagordning: 27
 frågor (E-saker): 1256
 generaldebatt: 59
 godkännande av protokollen: 322
 interna beslut: 1629
 kallelse till: 7
 litteraturprisutdelning: 1657
 meddelanden om rekommendationer (D-saker): 1159
 medlemsförslag: (A-saker): 325
 deltagarlista vid: 9
 ministerrådsförslag (B-saker): 510
 minnesord: 44
 musikprisutdelning: 1657
 personregister: 1707
 presidierapport:
C2; Dokument 5; 701
 protokoll vid: 43
 regeringsrepresentanter och valda medlemmar: 9; 12
 regler för sessionens genomförande: *Dokument 1*, 1273
 rekommendationer: 1583
 sakkunniga: 1649
 sekretariat: 1647
 sessionssal, placering av regeringsrepresentanter och rådsmedlemmar: 1735
 statsministrarnas redogörelse:
Dokument 2; 46
 särskilt inbjudna: 1643
 val: 234
 yttrande: 1628
 årsberättelse 1999; *Dokument 5*; 691
 öppningsanförande, presidentens: översikt över antagna rekommendationer, yttrande och interna beslut: 1585
 översikt över sessionen: 40
 övriga beslut: 1635
- Nordiska rådets litteraturpris
 utdelning av priset: 1661
- Nordiska rådets musikpris
 utdelning av priset: 1658
- Nordiska rådets natur- och miljöpris: 1666

- Nordiska styrelser, kommittéer, m.m., jämnare könsfördelning i:
*D 12/1991/j, 1159
- Nordiskt samarbete
plan och budget för:
C 2; B 189/p; 827; 669
verksamhetsberättelse 1999:
C 1, 691
- Nordjobbprogrammet:
A 1240/kk; 494
- Nordliga dimensionen, rapport om
Nordiska rådets arbete med:
Dokument 7; 1321
- Nordplus-mini:
D 11/1997/nord; 1175
- Nordlex-databas: *Internt beslut*
1/1997/p; 1684
- Näring: se Erhverv
- Närområde(n)(s)
utökat idrottsytbyte med:
A 1212/när; 383
barn och ungas situation i:
*D 13/1998/när; 1198
biståndsinsatser i:
D 24/1998/kk; 1216
koordinering av insatser för barn
och unga i: D 12/1998/när; 1196
strategi, Närmare Norden:
Dokument 14; 1525
- O**phavsretsområdet, samordnet
lovgivning på:
*D 19/1998/nord; 1206
- Organismer, genmodifierade:
A 1222/euro; 448
- Overenskomsten om Nordisk Kultur-
fond, ändringar af:
B 191/nord; 544
- Oversättelsesteknik samt etablering
af freenets: A 1228/euro; 472
- P**ensjonsrettigheter, samordnings-
regler: *D 9/1998/nord; 1195
Personregister: 1707
Polismyndigheter i Norden, bilaterala
samarbetsavtal med baltiska länder-
na och Ryssland:
D 15/1998/när; 1202
Presidiet(s)
rapport: se Årsberättelse
- R**adio- och TV-programutbyte:
Rasism och främlingsfientlighet,
insatser mot:
*D 14/1998/nord; 1200
- Regionalpolitik (-politisk):
samarbetsprogram:
B 188/nord; 510
- Rekommendationer, uppföljningen
av: *D 8/1999/kk; 1238;
Internt beslut 3/1999/p; 1230
- Reumatologisk specialkompetens i
Norden: E 3/2000; 1267
- Rettigheter: se Rättigheter
Riktlinjer: se Retningslinier
Retningslinjer for Nordisk Råds
virksomhed i 2001:
Dokument 13; 1521
- Rettigheter, -pensions, samordnings-
regler: D *9/1998/nord; 1195
Rättigheter: *D 3/1999/nord; 1230
barn och ungas vid flyttning inom
Norden: *D 12/1997/nord; 1177
- S**essionens genomförande, regler för:
Dokument 1: 1273
Sexuellt missbruk av barn:
*D 18/1996/nord; 1172
Skogsbruks- och jordbrukssamarbete,
handlingsprogram för 2001-2004;
B 196/när; 595

- Social(a)(e)(t)
 dumping i EU/EES: *A 1237/euro*; 480; *Dokument 11*; 1470
 och helsosektoren i Nordisk Minister-
 råd, nytt samarbetspro-gram för:
B 192/nord; 554
 och miljömässig hänsyn; plan
 för främjande av social och,
 inom WTO:
D 15/1995/euro; 1160
 utveckling och lärande, helhets-
 syn på:
Internt beslut 1/1999/p; 1685
 Språkpolitik: **D 22/1998/nord*; 1213
 Statsministrarnas redogörelse:
Dokument 2, 46
 Sysselsättningspolitik, årlig redogö-
 relse om: *D 9/1996/euro*; 1169
- T**eknologi, ökad industrialisering av
 angående förnybara energikällor:
D 7/1996/när; 1164
 Trafficking (handel med kvinnor):
E 1/2000; 1258
 Trafiksäkerhets-, transport-, och
 kommunikationsområdet
D 35/1998/nord; 1221
 Transport-, kommunikations-, och
 trafiksäkerhetsområdet:
D 35/1998/nord; 1221
 TV-samarbete i Norden, utökad:
*D 20/1997/nord; 1181
- U**d: se Ut
 Uddannelse: se Utbildning
 Unga(s)
 och barn i glesbygd:
*D 4/1999/nord; 1231
 och barns rättigheter vid flyttning
 inom Norden:
*D 12/1997/nord; 1177
- och barn i Nordens närområden,
 koordinering av insatser för:
D 12/1998/när; 1196
 och barns situation i närområ-
 dena: **D 13/1998/när*; 1198
 och barns, tvärsektoriell handlings-
 plan och åtgärder för:
*D 2/1999/nord; 1229
- Ungdom(s)(ar)
 och barn, mobbning och våld
 bland: **D 5/1999/nord*; 1232
 handlingsplan för:
D 35/1995/nord; 1162
- Utbildnings- och forskningssamarbe-
 te, strategi för:
*D 9/1999/nord; 1241
- Utländska medborgare med uppe-
 hållstillstånd, visumplikt för:
E 2/2000; 1261
- Utrikesministrarnas redogörelse:
Dokument 3; 50
- Utveckling(s)
 -fonden, Nordiska: *B 190/euro*; 535
- Utbyte: se Utveksling
- Utveksling, -ungdoms, mellan Norden
 och de baltiska staterna:
A 1238/när; 485
- V**al till Nordiska rådets förtroende-
 poster: 234
 Verdensbanken, sociale standarder i:
D 15/1999/euro; 1249
 Vismandsgruppens rapport: "Öppet
 för världens vindar":
Dokument 8; 1358
 Visumplikt för utländska medborgare
 med uppehållstillstånd:
E 2/2000; 1261
 Välfärd och demokrati i ett globalt
 perspektiv: *A 1241/nord*; 499

WTO, främjande av social och
miljömässig hänsyn inom:
D 15/1995/euro; 1160

Årsberättelse, Nordisk för år 1999:
C2; Dokument 5; 691

Ämnesregister: 1727

Økologi: se Miljö

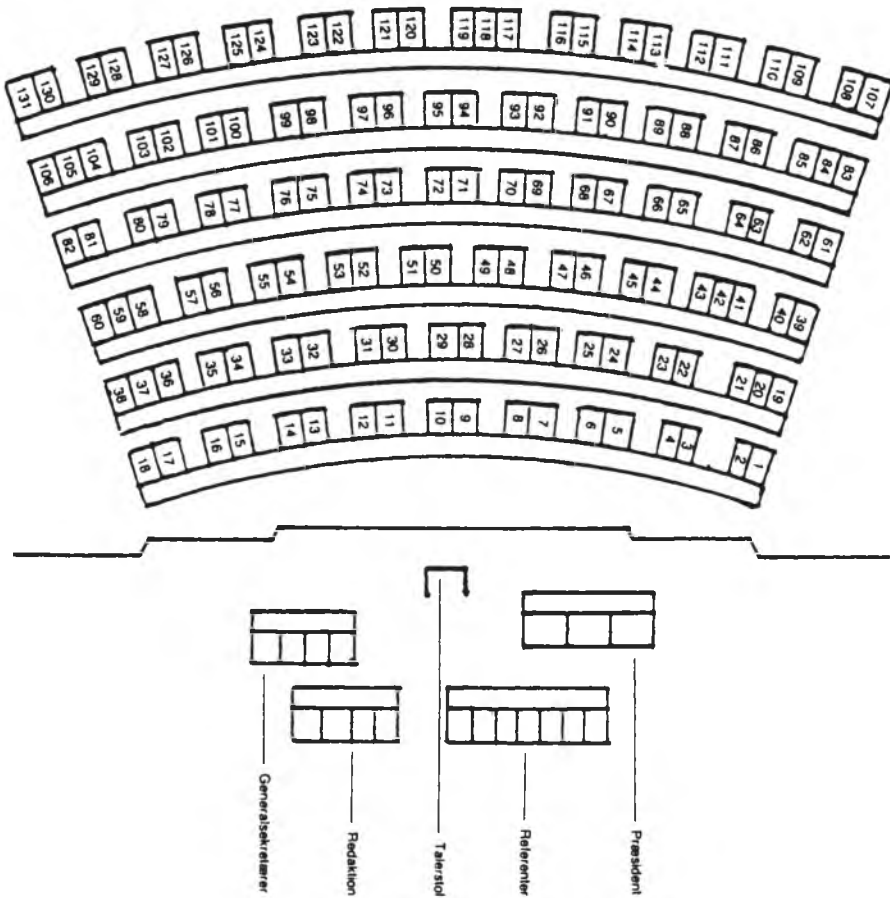
Östersjö(n)(s): se även Baltikum
Agenda 21 i, kompetansenettverk
for: *D 37/1998/när*; 1225

Östeuropa (och Norden): se Baltikum,
Östersjön resp. Estland, Lettland,
Litauen

Översikt över sakernas behandling:
1692

Regjeringsrepresentantenes
og rådsmedlemmenes
plassering i salen.

Placeringen i sessionssalen

Regjeringsrepresentanter

13 Björn Bjarnason,	75 Lindh, Anna,
14 Carlson, Gun,	76 Lipponen, Paavo,
15 Davíð Oddsson,	77 Motzfeldt, Jonathan,
16 Elltør, Eyðun,	78 Nielsen, Elsebeth Gerner,
17 Enestam, Jan-Erik,	79 Nordlund, Roger,
18 Geir H. Haarde,	80 Pagrotsky, Leif,
32 Guðni Ágústsson,	81 Páll Pétursson,
33 Halldór Ásgrímsson,	82 Persson, Göran,
34 Horn, Ellen,	99 Petersen, Niels Helveg,
35 Hoydal, Høgni,	100 Salmén, Olof,
36 Hygum, Ove,	101 Sasi, Kimmo,
37 Ingibjörg Pálmadóttir,	102 Siv Friðleifsdóttir,
38 Jacobsen, Tórbjørn,	103 Stavad, Ole,
54 Jagland, Thorbjørn,	104 Stoltenberg, Jens,
55 Jelved, Marianne,	105 Sturla Böðvarsson,
56 Johansen, Jørgen Wæver,	106 Sundman, Danne,
57 Kallsberg, Anfinn,	123 Euomioja, Erkki,
58 Kosmo, Jørgen,	124 Ulvskog, Marita,
59 Lennert, Lise Skifte,	125 Valgerður Sverrisdóttir,
60 Lindén, Suvi,	126 Winberg, Margareta,

Valgte medlemmer

1 Akaan-Penttilä, Eero,	23 Erland, Olof,
2 Alvheim, John,	24 Erlandsson, Ragnar,
3 Anderberg, Christel,	25 Fagerström, Ann-Marie,
4 Andersen, Hanne,	26 Foss, Per-Kristian,
5 Arnbjörg Sveinsdóttir,	27 Frederiksen, Anthon,
6 Bennedsen, Dorte,	28 Furustrand, Reynoldh,
7 Berthelsen, Per,	29 Gjøl, Gunn Karin,
8 Bjälkebring, Charlotta,	30 Gottlieb, Jette,
9 Breimo, Gunnar,	31 Granström, Per-Erik,
10 Brørby, Berit,	39 Gustavsson, Lennart,
11 Christensen, Ole Vagn,	40 Gustavsson, Åke,
12 Dahlgaard, Frank,	41 Haatainen, Tuula,
19 Daléus, Lennart,	42 Harkimo, Leena,
20 Dalheim, Erik,	43 Heister, Chris,
21 Djupedal, Øystein,	44 Hellsvik, Gun,
22 Dørum, Odd Einar,	45 Hjálmar Jónsson,

- 46 Hjertén, Lars,
47 Holten, Odd,
48 Hovmand, Svend Erik,
49 Ikast, Kaj,
50 Ísólfur Gylfi Pálmason,
51 Israelsson, Margareta,
52 Jakobsen, Johan J.,
53 Jensen, Kristen Touborg,
61 Johansson, Anita,
62 Johansson, Eva,
63 Jonsson, Elver,
64 Kaalund, Per,
65 Kaland, Laila,
66 Kiljunen, Kimmo,
67 Kofod, Jeppe,
68 Komi, Katri,
69 Korsberg, Øyvind,
70 Kristensen, Ellen,
71 Larsson, Ewa,
72 Larsson, Kaj,
73 Lehtomäki, Paula,
74 Lintilä, Mika,
83 Ludvigsen, Svein,
84 á Lakjuni, Jógvan,
85 Löv, Pehr,
86 Madsen, Aase D.,
87 Marcelind, Ragnwi,
88 Mikkelsen, Lars Kramer,
89 Møller, Eva,
90 Neittaanmäki, Petri,
91 Nistad, Astrid Marie,
92 Nybakk, Marit,
93 Ojala, Outi,
94 Olsson, Kent,
95 Paasio, Heli,
96 Peschardt, Vibeke,
97 Petersen, Dan R.,
98 Prusti, Riitta,
107 Rahm, Bror Yngve,
108 Rauhala, Leena,
109 Rudiengaard, Preben,
110 Salo, Petri,
111 Sighvatur Björgvinsson,
112 Sigríður Jóhannesdóttir,
113 Sigríður Anna Þórðardóttir,
114 Sjøli, Sonja Irene,
115 Skinnari, Jouko,
116 Solberg, Hill-Marta,
117 Solholm, Lodve,
118 Steingrímur J. Sigfússon,
119 Takkula, Hannu,
120 Vilén, Jari,
121 Økland, Kari,
122 Ågren, Jan Erik,

